

PHẠM-HOÀNG HỘ

CÂY CỎ VIỆT NAM

An Illustrated Flora of Vietnam

Quyển III

Từ Smilacaceae... Cyperaceae... Poaceae
đến Orchidaceae

(In lần thứ 2)

NHÀ XUẤT BẢN TRẺ

PHẠM-HOÀNG HỘ

Cây cỏ Việt Nam

An Illustrated Flora of Vietnam

Quyển III

NHÀ XUẤT BẢN TRÉ

LỜI NHÀ XUẤT BẢN

CÂY CỎ VIỆT NAM là một công trình khoa học mang tầm cỡ quốc gia và mang chứa nhiều tâm huyết của giáo sư Ts. Phạm Hoàng Hộ.

Thời kỳ đất nước còn chia cắt, giáo sư Phạm Hoàng Hộ đã từng nổi tiếng với công trình biên khảo lấy tên là *Cây Cỏ Miền Nam*. Sau ngày đất nước thống nhất, giáo sư Phạm Hoàng Hộ vẫn miệt mài làm việc trong những điều kiện khó khăn hạn chế. Ông đã bổ sung vào quyển *Cây Cỏ Miền Nam* một bộ phận thảo mộc quan trọng ở địa bàn các tỉnh phía Bắc. Với phần bổ sung này, tập sách *Cây Cỏ Miền Nam* được giáo sư Phạm Hoàng Hộ đổi tên thành *Cây Cỏ Việt Nam*.

Theo giáo sư Ts. Phạm Hoàng Hộ, Việt Nam là đất nước, có một thực vật chúng phong phú hàng đầu thế giới với khoảng 12.000 loài khác nhau. Trong tập sách này chúng ta có thể tìm thấy hàng ngàn giống loài tiêu biểu nhất. Mỗi giống loại được trình bày theo những tiêu chí khoa học và với độ chính xác cao. Cũng theo những tiêu chí đó, giáo sư Phạm Hoàng Hộ đã có một cách trình bày văn bản hơi khác thường. Ông đặc biệt chú ý đến những từ kép và viết chúng thành một từ dính liền ví dụ: hiểnhoa, bàotử, thứdiệp, bàotửnang... Cũng có những từ được ông thêm vào những dấu gạch nối. Ví dụ: giả-baomô, gân-phụ, hoa-cánh-rời... Những cách viết đó, tuy không phổ biến nhưng chắc chắn không phải là không có ý nghĩa trong những văn bản khoa học.

Nên biết hiện nay trên thế giới chưa dễ đã có mấy quốc gia - kể cả những quốc gia có nền khoa học tiên tiến - có được một công trình sưu tầm biên khảo

hoàn chỉnh về thảm thực vật trên đất nước mình. Để có được một công trình khoa học như *Cây Cỏ Việt Nam*, không biết phải tốn bao nhiêu chất xám, thời gian và tiền bạc? Điều may mắn là giáo sư Phạm Hoàng Hộ đã âm thầm dành hầu hết cuộc đời mình để đầu tư cho công trình này.

Lần đầu tiên *Cây Cỏ Việt Nam* được Nhà xuất bản Trẻ hân hạnh giới thiệu với bạn đọc. Chúng tôi hy vọng quyển sách này sẽ giúp ích không ít cho những người yêu khoa học, yêu thiên nhiên và yêu đất nước Việt Nam.

NHÀ XUẤT BẢN TRẺ

THAY LỜI TỰA

Thựcvậтчúng Việtnám có lẽ gồm vào khoảng 12.000 loài. Đó là chỉ kể các cây có mạch, chứ không kể các Rong, Rêu, Nấm.

Nước ta có một trong những thựcvậтчúng phongphú nhất thếgiới. Pháp chỉ có khoảng 4.800 loài, ÂuChâu 11.000 loài, Ấnđộ, theo Hooker, có khoảng 12-14.000 loài. Với một diệntích to hơn nước ta đến ba mươi lần, Canada chỉ có khoảng 4.500 loài, kể cả loài dunhập. Cả Bắc-Mỹ, rộng hơn nước ta gần 65 lần, chỉ có hơn 14.000 loài một ít mà thôi. Áchâu, một lụcđịa 23 lần rộng hơn ta, chứa khoảng 14.500 loài. Gần ta, chỉ có Malaysia và Indonesia nhập lại, rộng bằng 6 lần nước ta, mới có số loài cao hơn: số loài phỏngđịnh vào 25.000 (nhưng hiện biết chỉ vào 5.000).

Nguyênnhân của sự phongphú ấy phứctạp. Trước hết, Việtnám nằm trong vùng nhiệtđới, thuận hợp cho sự sinhsôi nảy nở của cây cỏ. Việtnám không có samạc. Lại nữa, Việtnám nằm trên khối Indosinias của vỏ Tráiđất bền vững từ mấy triệu năm nay, không chìm ngập dưới biển bao giờ. Rồi vào Nguyêndaị đệtvứ, Việtnám không bị giá băng phủ xua đuổi các loài, có khi không trở lại được như ở nhiều nơi. Sau rốt, Việtnám lại đã là đường giao lưu hai chiều giữa thựcvậтчúng phongphú của miền Nam Trungquốc, của Malaysia, Indonesia, và trong quákhứ gần đây, Philippines còn được nối liền với ta. Nên, nếu ở rừng Amazon, trungbình ta gặp được vào 90 loài/ha, ở Đông-nam-Á, ta đếm đến được 160 loài!

Sự phongphú ấy là một điểmphúc cho dân tộc Việtnám. Vì, như tôi đã viết (1968) "...Hiểnhoa là ân nhân vô giá của loài Người: Hiểnhoa cho ta nguồn

thức ăn căn bản hàng ngày; Hiênhoa cung cấp cho ta, nhất là người Việt Nam, nơi sinh sống an khang. Biết bao cuộc tình duyên êm đẹp khởi đầu bằng một miếng Trầu, một miếng Cau. Hồi xưa, mấy ai trong chúng ta đã không chào đời bằng một mảnh tre để cắt rún, rời nhau? Lúc đầy nguồn sống, lúc nhà nỡ, chính Hiênhoa cung cấp cho loài người thức uống ngon lành để saysữa cùng vũ trụ. Lúc ốm đau, cũng chính Cây cỏ giúp cho ta được thảo hiệu linh...”

Các điều ấy rất đúng hơn với chúng ta, người Việt Nam, mà ở rất nhiều nơi dân còn sống với một nền Văn minh dựa trên thực vật.

Những ân nhân của chúng ta ấy đang bị hiên họa biến mất, tuyệt chủng, vì rừng nước ta đã bị đẩy lùi đến dưới mức độ an toàn, đất màu mỡ đã bị xoimòn mất ở một diện tích lớn, và cảnh samạc đang bành trướng mau lẹ. Đã đến lúc, theo tiếng nhạc của một bài ca, ta có thể hát: *“Thần dân nghe chẵng? Sơn-hà nguy biến. Rừng dày nào còn, Xoimòn đang tiến... Đâu còn muôn cây làm êm ấm núi sông...”* Khotàng thực vậy ấy chúng ta có phận sự phải bảo tồn. Sự bảo tồn và phục hồi Thiên nhiên ở nước ta rất là cấp bách. Chúng ta có thể tự thực hiện, vì mỗi người của chúng ta, dù lớn dù nhỏ đều có thể góp phần vào sự bảo tồn ấy. Yêu nước không phải chỉ cầm súng chiến đấu, hiến thân vì tổ quốc mà thôi. Thời bình, người kinh doanh, tạo ra nhiều công ăn việc làm mới cho nhân dân, cũng đáng phục, đáng catụng? Và chúng ta? Bằng những cử chỉ nhỏ hằng ngày, sự đóng góp của chúng ta quan trọng không kém: Không quăng bậy một tia lửa, một tà q thuốc, là ta đã góp phần tránh nạn cháy rừng. Không đốn bậy một cây, là ta đã bảo vệ thiên nhiên của ta. Trồng cây không những là phận sự của Nhà nước, hay của các công ty lâm nghiệp. Chung quanh nhà chúng ta, chúng ta có thể tìm trồng một cây lạ, đặc biệt, hiếm của vùng hay chỉ có ở Việt Nam. Nhân dân ta yêu cây cảnh, hoakiếng, nhưng những ai nhà nỡ cũng có thể trồng cây lạ hoặc một cây nào đó vào khoảng đất trống, là một nghiã cử, mà cũng là một thú tiêu khiển không kém hay, đẹp. Các thôn, làng, thị xã nên có một công viên, hay vườn Bách thảo, không lớn thì nhỏ, để khoe các cây lạ, cây quý của vùng mình, không bắt buộc là cây hữu ích hay đẹp. Cây Dó đâu có gì lạ? Nhưng nó là niềm tự hào cho dân tộc vì từ thời Hồng Bàng, dân ta đã biết lấy trầm từ nó. Bạn có biết rằng, cả ngàn cây khác chỉ có ở Việt Nam mà thôi! Các cây này còn có thể trồng như là cây che bóng mát dựa lộ, quanh nhà... Các làng, các quận huyện, các tỉnh nên tạo phong trào trồng nhiều loài cây lý thú như vậy. Ta không cần đợi đến các phong trào trồng cây gây rừng, không đợi các lâm viên, lâm trường, khu dự trữ để bảo vệ tài nguyên quí báu cho các thế hệ mai sau, mà

ta cũng có thể chính mình, trong mọi lúc góp phần vào sự bảo vệ thiên nhiên ấy. Trong các cây lạ, đặc biệt ấy còn là một yếu tố quyến rũ du khách quan trọng: Lan Thủy tiên hương (*Dendrobium amabile*) của ta, chỉ có một vườn Bách thảo ngoại quốc trồng được và họ tự hào đến nỗi đã ghi trong "Sách Guinness thế giới" (1988)!

Hằng năm, ta có thể tuyên dương nhà nào, nơi nào đã trồng cây hay, lạ. Tất nhiên là công lao ấy tuy không bằng những ai đã đem vi khuẩn nốt sần *Rhizobium* vào để tăng năng suất đậu-nành, đã trồng được cây Dó tào trầm, đã dunhập lúa Thần nông, hay Nho... Nhưng nếu cả ngàn người, cả triệu người đóng góp cho non nước những "kế hoạch nhỏ" ấy, cả triệu cái nhỏ chắc chắn trở nên một khối đồ sộ.

Thực vật chúng của ta với cả vạn cây cỏ như vậy nhưng mỗi loài đều có tên tuổi và nhiều đặc tính riêng của nó vô cùng lý thú. Dù bạn ở nông thôn hay thành thị, mỗi ngày, một khi bước ra khỏi nhà, bạn đều sẽ gặp, không cây này thì cỏ nọ, có khi nào bạn nghĩ rằng mình cần phải biết tên của chúng không? Rất cần đó bạn ạ, nếu ta biết mặt, biết tên của một cây, một cỏ, và rồi khi chúng ta đi đâu đó, chúng ta sẽ gặp lại nó, như gặp một người bạn thân quen, có phải sẽ đỡ lẻ loi và chuyến đi ấy sẽ có ý nghĩa hơn không? Cây cỏ, như trên đã nói, không phải là "cỏ cây vô loại" mà là những ân nhân nuôi dưỡng chúng ta, che chở, bảo vệ cho chúng ta, thậm chí còn chữa bệnh cho chúng ta nữa... Hy vọng rằng tập sách nhỏ này sẽ giúp cho các bạn trẻ nhận biết và làm quen nhiều hơn với những người bạn thiên nhiên hữu ích này.

PHẠM-HOÀNG HỘ

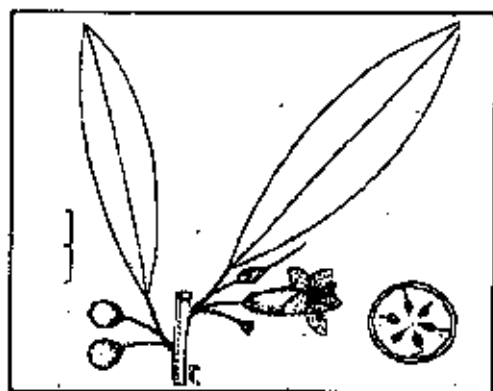
MYOPORACEAE : họ Báchsao.

7744 - *Myoporum biontoides* A. Gray. Báchsao.

Tiểu mộc hay bụi; nhánh non hơi đẹp, không lông. Lá mọc xen; phiến thon dài, dày, không lông, bìa nguyên hay có vài răng, gân-phụ không rõ; cuống dài 1,5 cm. Hoa 1-3 ở nách lá; cọng dài 2,5 cm; đài cao 4 mm, răng tamgiác, không lông; vành hình quạt, *tía, ống dài*, có lông mịn, tai 1 x 0,5 cm; tiểunhụy 4; noãn sào 6-8 buồng 1-noãn treo. *Quả nhẵn cứng* 6-8 nhân 1-hột nhỏ, có phôi nhũ.

Bờ biển, rừng sác: vịnh Hạ Long.

- Shrub; flowers gamopetalous, purple; drupe.

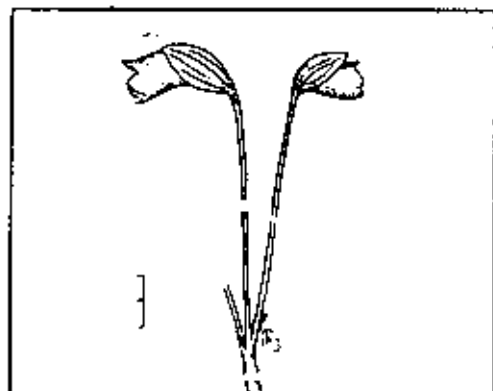
OROBANCHACEAE : họ Lê dương

7745 - *Aeginetia indica* (L.) Roxb. Tai-đất ẩn, Lê dương, Dác cô.

Toàn ký sinh rễ, không diệp lục; thân cao 3-6 cm, có vảy rai rác, cao 1 cm. Thân phát hoa thường có độc, cao 11-40 cm; cọng dài 15-25 cm; đài hình tàu nhọn, cao 1,5-3,5 cm, tím; vành tím ở chót tai, có ống cong ngang, dài 2-4 cm, tai 5; tiểunhụy 4; noãn sào thượng, 1 buồng, 4 đính phôi trác mô. Nang 2 mảnh; hột nhỏ, nhiều.

Nơi trảng, ký sinh trên Hòa bản, họ Gừng, vào 700-1000 m: BTN. Bó, trị liệt dương, trị bất thụ, trị đái-đường, đấp trị mụn nhọt.

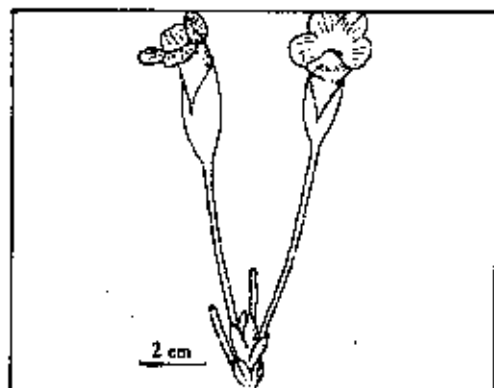
- Holoparasite on Poaceae or Zingiberaceae root; flowers violet (*Orobanche indica* L.).

7746 - *Aeginetia pedunculata* (Roxb.) Wall. Tai-đất cọng.

Toàn ký sinh rễ; thân cao 10-20 cm, đỏ, có vảy to ở đáy. Hoa đơn thành tản phòng; cọng dài 5-10 cm; đài hình tàu nhọn, dài 4-5 cm, trắng hay hồng; vành *đúng* có ống cong, trắng, tai lam, dài 6-7 cm; tiểunhụy 4; noãn sào 1 buồng, 4 đính phôi. Nang nở không đều; hột nhỏ, nhiều.

Nơi trảng, ký sinh trên Hòa bản, đến 2.000 m: BTN; I.

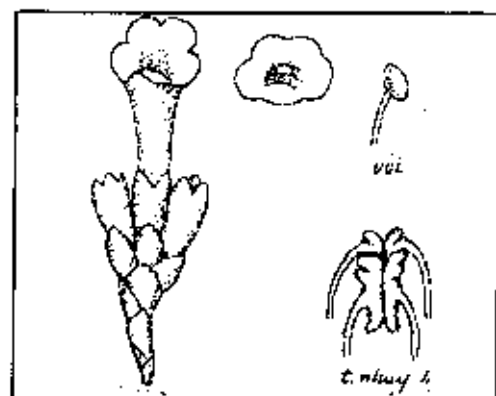
- Holoparasite on Poaceae root; flowers white with lobes blue (*Orobanche pedunculata* Roxb.).

7747 - *Christisonia hookeri* Cl. ex Hook. Kiệt sơn Hooker.

Cỏ nhỏ, cao đến 10 cm, *ký sinh không diệp lục vào rễ* (Tre); thân củ ngắn, mang nhiều hoa ở nách một lá hoa to; đài hình ống có 3 răng tamgiác; vành trắng vàng vàng, tai 5, tròn tròn, y nhau, một tai có sọc lồi, to, vàng tươi; tiểunhụy 2 có hình thể thường, 2 có *phụ đở dài* ở đáy bao phấn; nuốm hình lõng.

Trijan; VII.

- Holoparasite on Poaceae root; corolla yellowish.

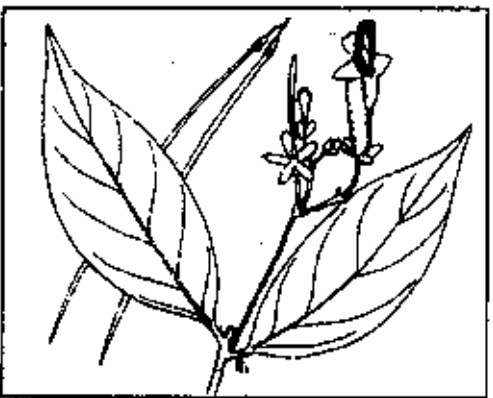
7748 - *Christisonia siamensis* Craib. Kiệtson Xiêm.
 Kỵsinh không diệp lục vào rễ Lau (*Erianthus arundinaceus*), cao 10-15 cm; thân ngắn, to 6-8 mm, không lông, mang hoa có cọng dài 5-7 cm, từ 1 lá hoa; dài hình mo, phù tròn ở 1/2 dưới; vành có tai tím, đậm ở tâm, tai dưới có bột vàng trứng-gà; tiểunhụy thụ 2, lép 2; noãn sào không lông, nuốm hình lõng. Nang; hạt nhỏ, nhiều.

Cần thơ; II/1975.

- Holoparasite on *Erianthus arundinaceus*; flowers violet with a yellow blotch.

GESNERACEAE : họ Thượng tiên

- 1a - thân mộc, thường phụ sinh hay trên đá *Anna, Aeschynanthus*
- 1b - thân thảo *Rhynchothecum*
 - 2a - phi quả *Epithema*
 - 2a - nang ngắn hay hap quả *Petrocosmea, Stauranthera*
 - 3a - tiểunhụy thụ 2; hap quả *Epiciscia*
 - 3b - tiểunhụy thụ 4 *Petrocosmea, Stauranthera*
 - 4a - có cọng thân đứng *Petrocosmea, Stauranthera*
 - 4b - cọng bò, Tr *Epiciscia*
 - 2c - nang dài hơn dài nhiều, nở thành 2-4 mảnh *Lysionotis Loxostigma, Oreocharis, Boeica, Didissandra*
 - 3a - tiểunhụy thụ 4 *Lysionotis Loxostigma, Oreocharis, Boeica, Didissandra*
 - 3b - tiểunhụy thụ 2 *Streptocarpus*
 - 4a - nang vận lúc chín *Streptocarpus*
 - 5a - vành có ống dài *Paraboea, Boea*
 - 5b - vành có ống ngắn *Paraboea, Boea*
 - 6a - lá dài thon, nhọn; vành như đều *Paraboea, Boea*
 - 6b - lá dài bầu dục hay hình muỗng *Phylloboea, Chlamydoboea*
 - 4b - nang không vận *Hemiboea*
 - 5a - nang xéo hay cong vì một thaitòa lép *Hemiboea*
 - 5b - nang ngay; thaitòa 2 *Ornithoboea, Didymocarpus*
 - 6a - nuốm nguyên *Ornithoboea, Didymocarpus*
 - 6b - nuốm chẻ hai *Chirita*
- 1c - không thân: *Oreocharis, Slackea, Conandron*

7749 - *Aeschynanthus acuminata* Wall.. Mádào nhọn.

Tiểumộc phụsinh; vỏ ở thân già xám trắng. Lá có phiến dày, mậpmập, mặt dưới trắngtrắng, mặt trên không lông, gân-phụ rõ, mũi nhọn. Hoa trên chùm dài gần bằng lá; lá dài dính ở đáy; vành cao, đỏ; môi trên 2 thùy; tiểunhụy 4, đỏ. Nang dài 9-15 cm.

Bạch mã; I.

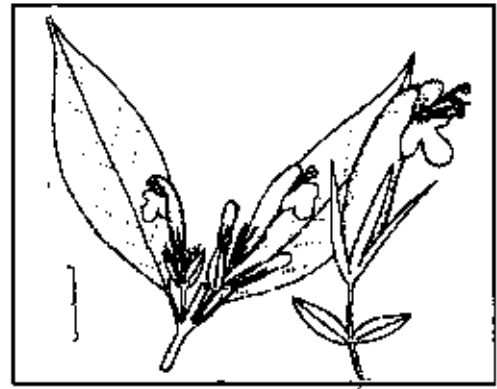
- Epiphytic; flowers red; capsules to 15 cm long.

7750 - *Aeschynanthus bracteatus* DC.. Mádào láhoa.

Tiểumộc *phusinh*; thân cao 40 cm, to 4-5 mm, trắng trừ phần non. Lá có phiến thon to 7 x 3 cm, có khi cong cong, dày, mặt trên nâu sậm, mặt dưới vàng xám, gân-phụ không rõ; cuống dài 7-10 mm, không lông. Tụm 3-hoa, ở nách lá, 2 láhoa cao 1,5 cm; hoa có cọng; láđài nhọn, dài 1,4 cm, không lông; vành đỏ, cổ ống dài 2,5 cm, môi dưới 3 thùy, thùy có 5-7 mm; tiểuhụy thò, baophấn 4 mm.

Côngtum: Mangcảnh; VI.

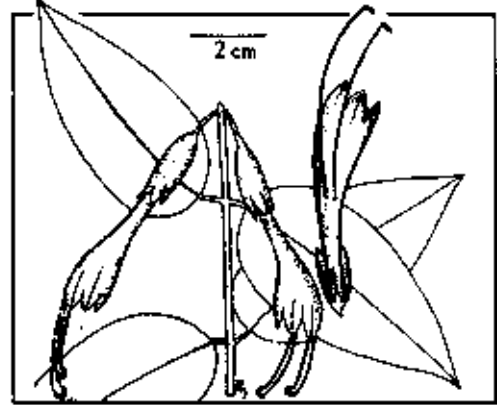
- Epiphytic; sepals 1.4 cm long; corolla red.

7751 - *Aeschynanthus evrardii* Pell.. Mádào Evrard.

Tiểumộc *phusinh*; thân mảnh có lông dài. Lá có phiến bầu dục thon, hơi mập, láng, không lông, bìa nguyên, đầu nhọn, gân-phụ không rõ. Hoa đỏ cam; láđài dính hơn 1/2; vành cao 7 cm, ống có lông mặt ngoài; tiểuhụy 4, thò.

Đàlạt; XI.

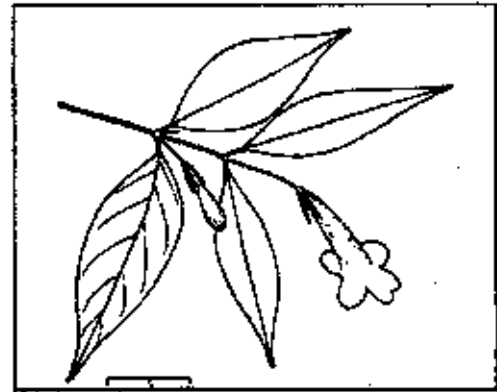
- Epiphytic; flowers orange red, 7 cm long, pubescent.

7752 - *Aeschynanthus garrettii* Craib. Mádào Garret.

Tiểumộc *phusinh*; nhánh tròn, có sube vàng. Lá có phiến thon, to 6,5 x 2,2 cm, chót thon nhọn, có đuôi, đáy tù, gân-phụ 4-5 cặp, mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu; cuống 4-5 mm. Hoa cớđộc ở ngọn nhánh và nách lá, đỏ; cọng dài 1 cm; láđài 5, dài 8-10 mm; vành có ống dài 3 cm, môi trên có thùy cao vào 10 mm; tiểuhụy 4.

Sapa; VII.

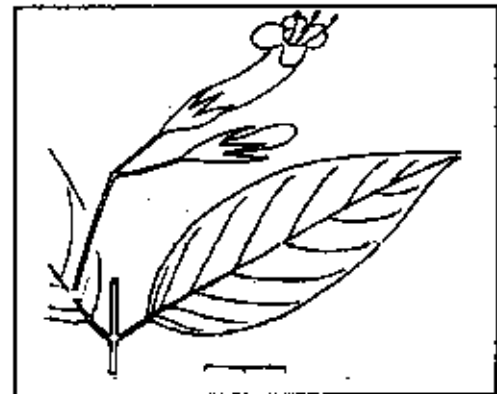
- Epiphytic; flowers solitary, red, 4 cm long.

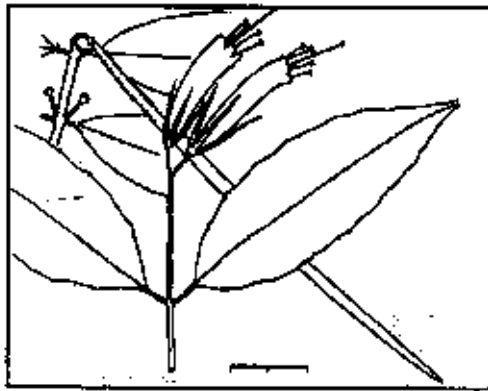
7753 - *Aeschynanthus hosseusii* Pell.. Mádào Hosseus.

Tiểumộc *phusinh*. Lá có phiến bầu dục thon, to 9 x 3,5 cm, chót nhọn, đáy tù, bìa uốn xuống, dày mập, gân-phụ 6-7 cặp; cuống dài 1,5 cm, Hoa đỏ thắm; đài có ống vào 1 cm, tai nhọn; vành có ống dài 3 cm, môi trên có thùy nhỏ, môi dưới 3 thùy to; tiểuhụy thụ 2.

Sapa.

- Epiphytic; flowers red; corolla tube 3 cm long.

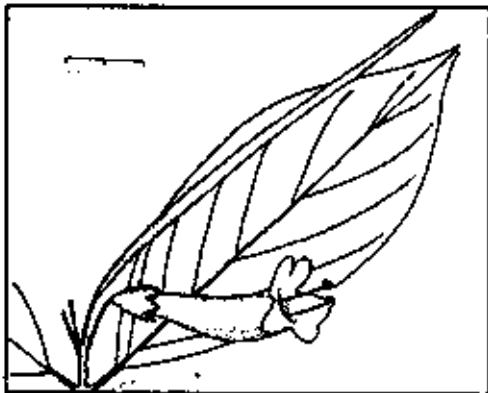

7754 - *Aeschynanthus longicaulis* Wall.. Mádào thân-dài.

Phụ sinh có nhánh không lông, có rễ ở mắt; vỏ trắng. Lá có phiến thon, dài 8-10 cm, rộng 1,5-2 cm, mập, không lông, gân-phụ khó nhận. Hoa 1-3 ở nách hay ngọn; cọng 5-10 mm; đài dài 9 mm; vành cao 2-3,5 cm, vàng vàng, miệng hướng; tiểunhụy 4, thò, ba phần tím; đĩa mật; noãn sào có lông. Nang dài 10-20 cm, to 3-5 mm; hạt có lông ở đầu và nhiều lông ở tế, dài 1,2 cm.

Màu lá tím đẹp. Phú Khánh, núi Dinh.

- Epiphytic; leaves purple; flowers yellowish, pink in centre (*A. marmoratus* T. Moore).

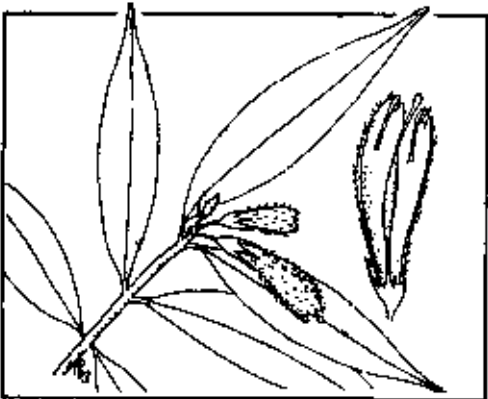

7755 - *Aeschynanthus macranthus* (Merr.) Pell.. Mádào hoa-to.

Tiểu mộc phụ sinh; nhánh không lông, to 3 mm. Lá có phiến bầu dục thon ngược, to 8-13 x 3-5 cm, chót thon, có mũi, gân-phụ 6 cặp; cuống dài 5-8 mm. Phát hoa như tán; lá hoa mau rưng; cọng hoa 1,5 cm; đài 1,6 cm, răng 3 mm, tam giác; vành có ống dài 4-5 cm, môi trên có 2 thùy; tiểunhụy 2, thò. Nang dài 20-25 cm; hạt nhỏ, có lông mào.

Sapa.

- Epiphytic; umbel, corolla tube 4-5 cm long (*Trichosporum macranthum* Merr.).

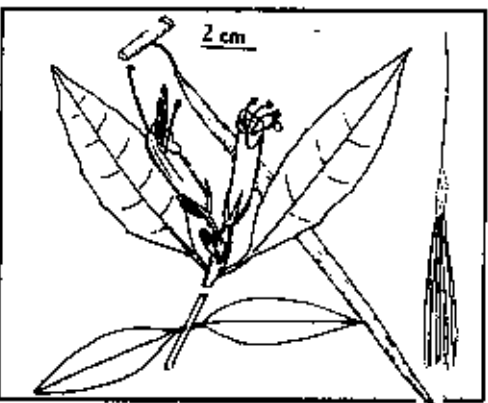

7756 - *Aeschynanthus parasiticus* (Roxb.) Wall.. Mádào ký sinh.

Tiểu mộc phụ sinh. Lá có phiến thon hẹp, dày, láng, đầu có mũi dài, gân-phụ không rõ, bia uốn xuống. Phát hoa ở chót nhánh; hoa vàng cam; đài không lông, cao 1,5 cm; vành nhiều lông mặt ngoài, tai ngắn; tiểunhụy 4, không thò; noãn sào có cọng (thụ đai), không lông.

Đà Lạt.

- Epiphytic; flowers orange red, tomentose (*Incarvillea parasitica* Roxb.).

7757 - *Aeschynanthus poilanei* Pell.. Mádào Poilane.

Tiểu mộc phụ sinh; nhánh không lông, có rễ bất định. Lá có phiến thon dài, dài 4-6 cm, không lông, nhọn 2 đầu, gân-phụ không rõ. Hoa cồngộc hay chụm ở nách lá; cọng dài 1 cm; lá đài rời, dài 5 mm; vành đỏ, hình ống dài 2 cm, rộng 5 mm, tai 2 mm; tiểunhụy 4, thò; đĩa mật dày. Nang dài 10-15 cm; hạt dài 2-3 mm có một lông dài ở một đầu, chụm lông ở đầu kia.

800-1.200 m: Bình Trị Thiên, Đàng Năng, Công Tum, Nhatrang; III, 3. Lá sắc cho phụ nữ mới sanh.

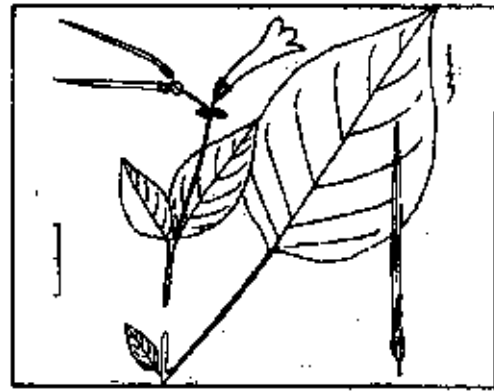
- Epiphytic; flowers red; corolla tube 2 cm long; capsules 10-15 cm long.

7758 - *Loxostigma griffithii* (Wight) C.B. Clarke. Xuyên thu.

Bụi; thân bò rời đứng. Lá mọc đối, không bằng nhau mỗi cặp; phiến xoan rộng, to 18 x 9 cm, chót nhọn, đáy tròn, bìa có răng, gân-phụ 9 cặp, có lông sát hay dày; cuống dài 1-9 cm. Hoa ở chót nhánh cạnh; lá đài như rời nhau, cao 7 mm; vành cao 3 cm, tai 5, như nhau; tiểunhụy 4, không thò. Nang dài 7 cm.

Thềm ẩm: Sapa; IX, 9.

- Bush; leaves unequal by 2; corolla 3 cm long; capsules 7 cm long (*Didymocarpus griffithii* Wight).

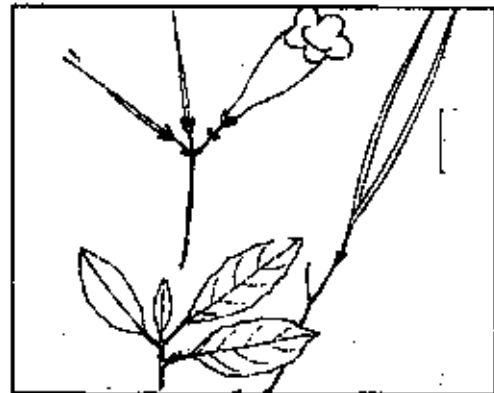

7759 - *Lysionotis pauciflora* Maxim. Nở-lung ilt-hoa.

Tiểu mộc phụ sinh, nằm rời đứng, cao 20-30 cm; nhánh mảnh, lông ngắn, xám, có lông. Lá không bằng nhau ở mỗi cặp; phiến bầu dục, to 3-4 x 1,5 cm, bìa có ít răng, có khi to, đen đẹp lúc khô; gân-phụ 7-11 cặp, không rõ mấy; cuống dài 1 cm, có lông. Phá hoa trên cọng dài, 1-3 hoa; lá hoa 5 mm; cọng hoa 8-12 mm; lá đài như rời, thon, dài 4-5 mm; vành có ống 3 x 1,2 cm, tai 5, bằng nhau; tiểunhụy không thò. Manh nang dài 8 cm.

Sapa; VII, 7. Ngâm trong rượu trị ho, đau lung.

- Epiphytic; leaves unequal by 2; corolla tube 3 cm long; follicles 8 cm long.

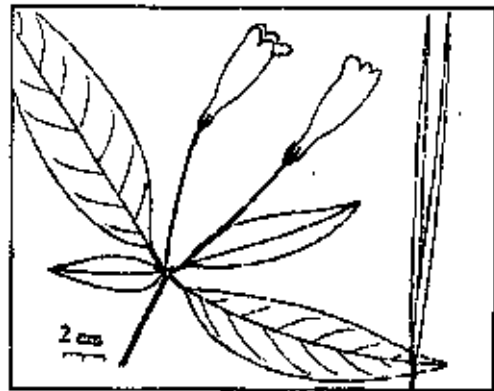

7760 - *Lysionotus petelotii* Pell. Nở lung Pételot.

Tiểu mộc phụ sinh, nằm rời đứng, cao 30 cm; nhánh không lông, có cạnh. Lá gần gần nhau, không bằng nhau mỗi cặp; phiến thon, to 7 x 2 cm, gân-phụ 7 cặp, mỏng, màu lục khi còn tươi đẹp lúc khô; cuống dài 1-2,5 cm. Hoa 2-3 ở nách lá chót; cọng mảnh, dài 6-7 cm; đài 6 mm; vành có ống hẹp (1,5 cm) rời rộng, mỗi trên 2 thùy tròn, cao 6 mm, mỗi dưới 3 thùy, thùy giữa to 10 x 6 mm. Manh nang dài 10 cm.

Sapa; IX, 9.

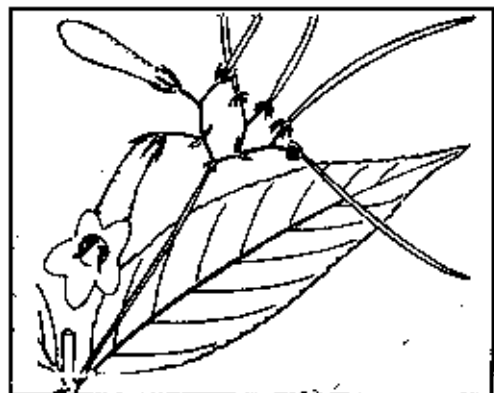
- Epiphytic shrub; corolla tube 1.5 cm long; follicles 10 cm long.

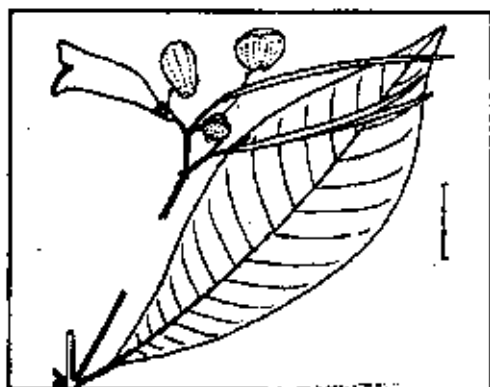

7761 - *Lysionotus serratus* D. Don. Nở lung răng-nhọn.

Tiểu mộc có nhánh tròn, không lông. Lá chụm 3; phiến tròn dài thon, đến 10 x 3,5 cm, chót nhọn, bìa có răng nằm, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 1 cm. Tán lưỡng phân thưa, có cọng dài, ở nách lá; lá đài như rời; vành có ống dài 4 cm, mỗi trên 2 thùy, mỗi dưới 3 thùy, cao 1 cm; tiểunhụy thò. Nang dài 6 cm.

- Leaves ternate; corolla tube 4 cm long; follicles 6 cm long (*L. ternifolia* Wall.).

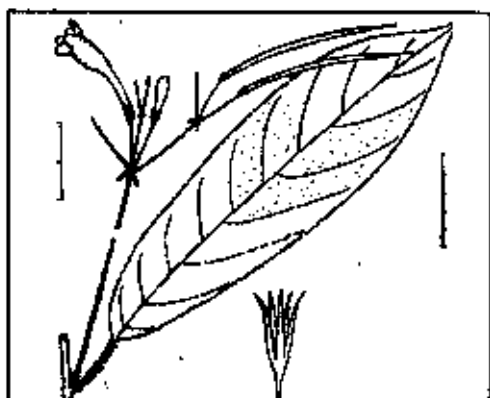

7762 - *Anna submontana* Peil. Ana núi.
Tiểu mộc cao 1 m; cành non có lông. Lá có phiến thon, to 15-20 x 6-7 cm, nhọn hai đầu, không lông trừ ở gân chính, gân-phụ 13-15 cặp; cuống dài 1 cm. Tután có cọng dài, 8-10 hoa to, trắng; lá hoa và tiêndiệp xoan tròn, dẹt, to 1,5-2 cm; lá đài 5, rời nhau, cao 10 mm; vành non có lông rời không lông, 2 môi; tiểuhụy thu 4. Nang dài 6-8 cm, không lông; mảnh 2; hạt rất nhỏ, nhiều.

Thêm âm: Sapa.

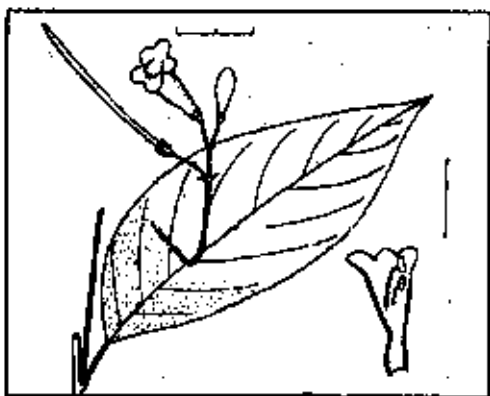
- Shrub to 1 m high; bracts and prefeuilles 1.5-2 cm long; capsules 6-8 cm long.

7763 - *Didissandra annamensis* Pell. Haihài hùng.
Cỏ cao 40 cm, cứng ở phần gốc; nhánh non có lông dài, rời không lông. Lá thon ngược, to 9-18 x 2,5-5 cm, có lông dài, gân-phụ 5-6, bìa có răng mịn; cuống 2-3 cm, có lông. Tán kép, trên cọng dài 15-25 cm; cọng hoa 1-1,5 cm; lá đài dài 5 mm; vành lam đậm, ống 2,5 cm, 2 môi, thùy xoan; tiểuhụy thu 4; noãn sào không lông. Manhnang dài 4-5 cm, to 2-3 mm; hạt nhỏ, nhiều.

Trên đá, trên thác, đường Nhatrang đi Ninhhoa; X, 10.

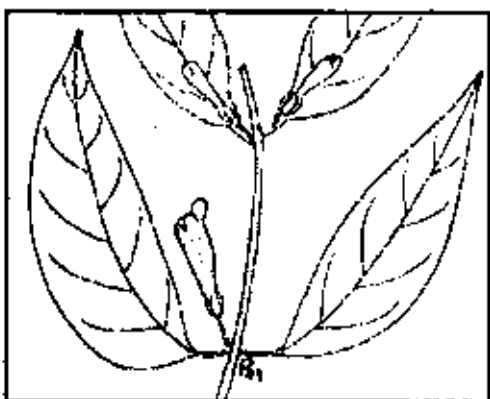
- Rheophyte; flowers dark blue; follicles 4-5 cm long.

7764 - *Didissandra aspera* Drake. Haihài hùng nhám.
Tiểu mộc cao 40-50 cm; nhánh nhám, lông dài 5-6 cm. Lá không bằng nhau ở mỗi cặp; phiến bầu dục thon, to 11 x 4,3 cm, bất xứng, bìa có răng nhỏ, gân-phụ 8-9 cặp, nhám; cuống 1-4 cm. Pháthoá ở nách lá, có cọng dài bằng lá; lá hoa hẹp dài 5 mm; lá đài xoan dài 5 mm; vành có lông nhám, ống 2 cm, tai 5, bằng nhau; tiểuhụy 4, nhịtrường. Manhnang dài 6-7 cm.

Bavi; XI, 11.

- Leaves inequal by 2; corolla tube 2 cm long; follicles 6-7 cm long.

7765 - *Didissandra clemensiae* Pell. Haihài hùng Clemens.
Bụi, không lông; nhánh có lông dài 5 cm. Lá có phiến thon, cọng, vào 8-9 x 3 cm, bất xứng, không lông, gân 4 một bên, 5 bên kia; cuống dài 1 cm. Hoa ở nách lá; dài không lông, ống 6 mm, tai xoan thon, dài 3 mm; vành có ống dài 2 cm, môi trên 2 thùy, cao 3 mm, môi dưới 3 thùy, to 1,5 mm, tròntròn; tiểuhụy 4.

Bavi.

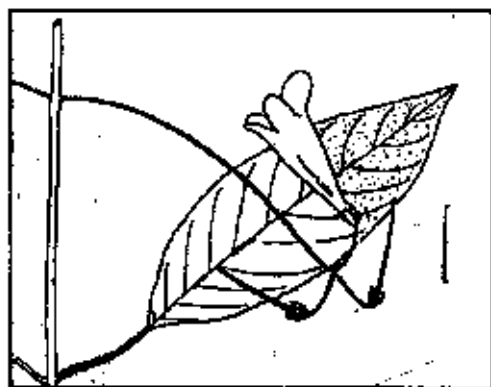
- Bush glabrous; limb asymmetrical; corolla tube 2 cm.

7766 - *Didissandra evrardii* Pell. Haihahùng Evrard.

Bụi; nhánh mảnh, lông dài 5-6 cm, có lông mau rưng. Lá có phiến bầu dục thon, to 11-14 x 4,4-5 cm, có lông nằm, gân-phụ 11-12 cặp; cuống 2-4 cm. Pháthoa có cọng dài 7-9 cm; cọng hoa dài 1-1,5 cm; lá đài rời, dày lông; vành dài 5 cm, môi dưới 3 thùy; đĩa mặt; tiểuhụy 4; noãn sào có lông.

Trên suối vùng Prenn (Đà Lạt); VIII.

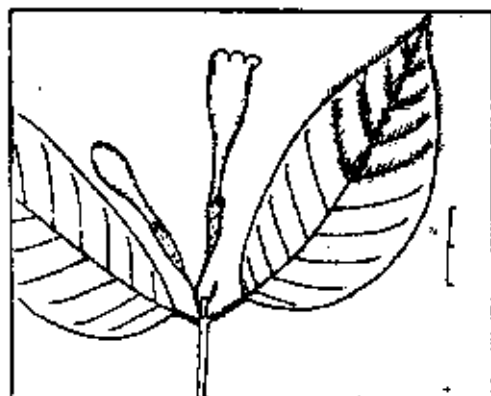
- Rheophyte; limb appressed pubescent; flowers 5 cm long.

7767 - *Didissandra petelotii* Pell. Haihahùng Pételot.

Bụi cao 30 cm; thân không nhánh; lông dài. Lá ở chót nhánh, có phiến bầu dục thon, to 8-12 x 3,5-5,5 cm, bất xứng, hơi cong, mặt trên có lông trắng, mặt dưới có lông đỏ ở gân và bìa; cuống dài 1-3 cm. Hoa cở độc hay 2 ở nách lá; cọng 5-7 mm, có lông; lá hoa 5 x 2 mm; đài có ống dài, có lông, răng 5; vành vàng vàng, dài 4,5 cm, môi trên 2 thùy, môi dưới 3 thùy tròn; tiểuhụy 4; noãn sào không lông.

Sapa.

- Bush 30 cm high; limb long hairy; flowers yellowish, 4,5 cm long.

7768 - *Oreocharis aurea* Dunn. Sơn nứ vàng.

Phụ sinh, không thân. Lá chụm ở gốc, có phiến thon, to 8-14 x 4,5 cm, cứng, bìa có răng kép, gân-phụ 8 cặp, có lông dày ở gân mặt trên, và trơn mặt dưới; cuống 6-8 cm, có lông vàng nâu. Trục pháthoa 20-40 cm; cọng hoa 1 cm có lông vàng; lá đài thon, cao 8-10 mm; vành có ống cao 2 cm, tai 5, bằng nhau, dài 3-4 cm; đĩa mặt; tiểuhụy 4; noãn sào không lông. Nang 3-4 x 0,5-0,6 cm; hạt hình thoi, nhỏ.

Sapa.

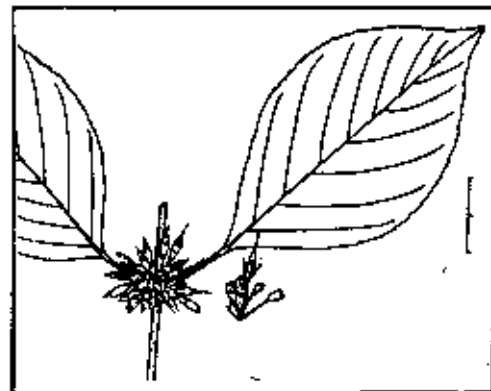
- Epiphytic, acaule; corolla tube 2 cm long; capsules 3-4 cm long.

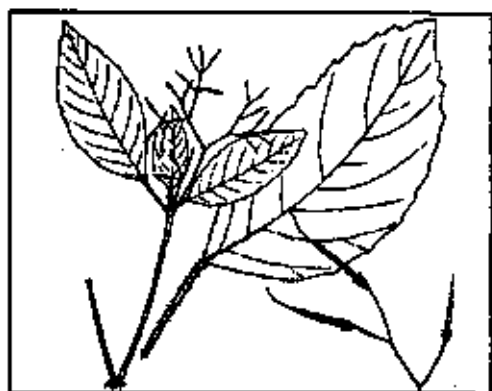
7769 - *Boeica confertiflora* (Drake) Pell. Bê-ca hoa dầy.

Nhánh dày lông phún vàng. Lá có phiến xoan rộng, to 8-9 x 4,5 cm, chót có mũi, đáy từ hẹp trên cuống, bìa có răng thấp, gân-phụ 7-8 cặp, mặt trên không lông, mặt dưới dày lông ở gân; cuống dài 2 cm. Tụ tán dầy như chụm; đài 5 mm, 5 răng, không lông; vành trắng, ống ngắn, môi dưới 3 thùy, ngắn hơn môi trên. Nang dài 1,5 cm.

Bavi; VIII.

- Leaves hirsute on nerves beneath; flowers white; capsules 1.5 cm long (*Didissandra confertiflora* Drake).

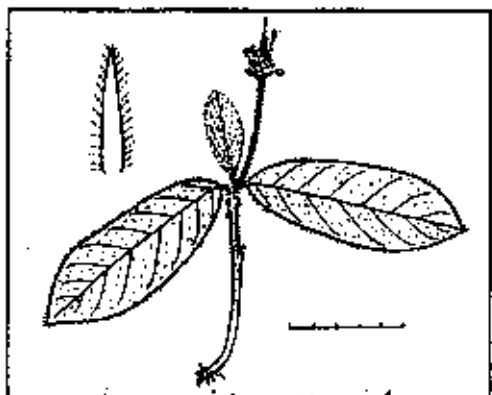

7770 - *Boeica ferruginea* Drake. Bê-ca sét.

Cỏ daniên; thân cao 20-25 cm, có lông ngắn, màu sét. Lá có phiến bầu dục, đến 9 x 4,5 cm, gân chánh ngay hay cong, bìa có răng thưa, gân-phụ 6-8 cặp, mỏng, mặt dưới có lông vàng; cuống có lông đỏ sét. Tután 3-phân ở nách lá, thưa, nhiều hoa; cong mảnh; hoa nhỏ; lá đài hẹp, dài 2 mm. Nang cao 1,3 cm, nhọn 2 đầu; hạt nhiều, rất nhỏ.

Trên vùng vôi: Chợbò (Hàsonbinh); XI, 11.

- Perennial; ferruginous pubescence; capsules 1.3 cm long.

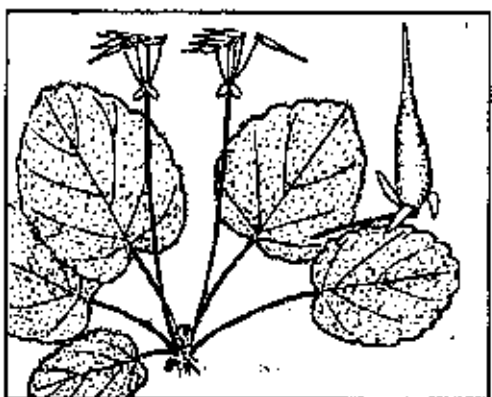

7771 - *Boeica porosa* C.B. Clarke in DC. Bê-ca sớp.

Cỏ có thân nằm rời đứng, dài 20 cm, có lông xám vàng. Lá có phiến bầu dục, to 10 x 4 cm, có lông phún và nằm, nhám, bìa có răng nhiều, mịn, gân-phụ 8-9 cặp; cuống 4-5 mm. Pháthoa trên cọng dài 4-5 cm, như tán dày; hoa trắng; lá đài rời, dài 5 mm, dày lông; vành cao 5-7 mm; tiểunhụy 4, vàng; noãn sào có lông. Nang dài 1 cm; hạt rất nhỏ.

Rừng trên vùng vôi.

- Ascending herb; leaves rough; flowers white; capsules 1 cm long.

7772 - *Slackia tonkinensis* Pell. Lác bắc bộ.

Cỏ có thân ngắn, dày như củ. Lá mọc chum; phiến xoan tròn, có lông dày và rìa lông, gân-phụ 3 cặp, bìa có răng tròn, to; cuống dài bằng phiến. Tán trên cọng dài 10-15 cm, đứng; tổng bao do 2 lá hoa cao 1 cm; đài bất xứng do 5 lá đài rời, cao 4 mm; vành cao 1 cm, tai 2 mm; tiểunhụy 4; đĩa mật to. Nang có mở, dài 6-8 mm, nở làm 4 mảnh; hạt tròn dài, nhỏ.

Núi cao: Sapa, Ngoclinh; 3.

- Leaves tomentose; corolla 1 cm long; capsules 6-8 mm long, valves 4.

7773 - *Didymocarpus bonii* Pell. Song quả Bon.

Cỏ không thân. Lá chum ở gốc, thon, to 7-10 x 2-3 cm, có lông thưa, bìa có răng nhỏ, gân-phụ 6 cặp; cuống 0-1 cm. Trục pháthoa dài 5-6 cm; cọng hoa 3-6 cm; lá hoa 5 mm, có lông; lá đài hẹp, cao 3 mm, có lông tiết; vành tím, không lông, tai 5; tiểunhụy thụ 2, lép 2; đĩa mật; noãn sào có lông tiết. Nang dài 4,5 cm, rộng 2-3 mm; hạt nhỏ, nhiều.

Mầuson, Chợgành.

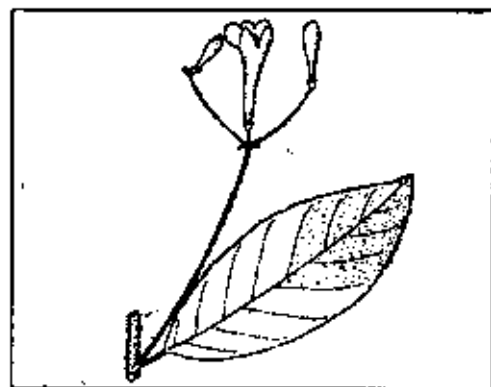
- Acaule; leaves pubescent; flowers violet; capsules 4.5 cm long.

7774 - *Didymocarpus poilanei* Pell. Songquà Poilane.

Tiểu mộc cao 0,7 m; nhánh có lông mềm, lông dài 6-10 cm. Lá có phiến bầu dục hay thon ngược, to 8 x 3 cm, đáy bất xứng, có lông mềm như nhung mịn, mặt trên nâu, mặt dưới vàng, bìa rìa lông, gân-phụ 7 cặp; cuống dài 3 cm, có lông. Tután ít hoa, rộng 8-10 cm; rộng hoa dài 5-25 mm; hoa có đài dính, ống 3 mm, tai 1 mm; vành đỏ, dài 3 cm, 2 môi, môi dưới 3 thùy; tiểunhụy lép 2; noãn sào có lông.

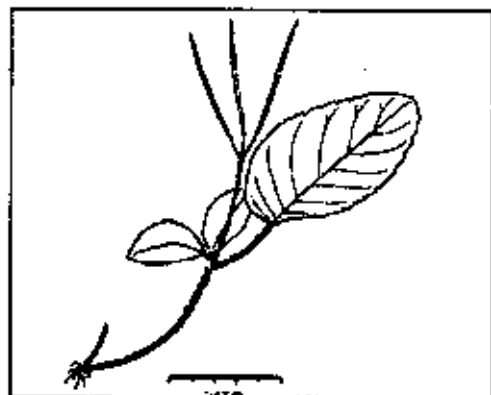
Nhatrang.

- Shrub 0,7 m; leaves softy velvety; flowers red.

7775 - *Didymocarpus pulchra* C.B. Clarke in DC. Songquà đẹp.

Cỏ nhỏ, cao 20-30 cm, nhánh có lông xám tro. Lá có phiến xoan, bất xứng, to 4,5-11 x 2,7-7 cm, gân-phụ 6-8; cuống ở lá trên ngắn đi. Tután ở chót nhánh và nách lá, có lông trăn, trên rộng 6-8 cm; rộng hoa dài 1 cm; lá đài 7 mm, có lông; vành tím tím, dài 2-3 cm. Nang dài 5-6 cm; hạt rất nhỏ, nhiều.

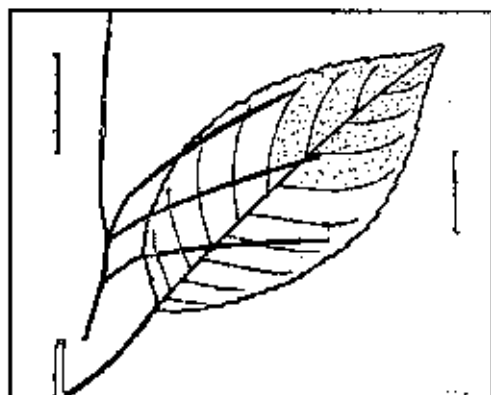
- Herb 20-30 cm, grey pubescent; corolla pale violet, 2-3 cm long.

7776 - *Chirita anachoreta* Hance. Cây rita ẩn dật.

Cỏ có thân có vỏ trắng. Lá có phiến bầu dục, to 10-11 x 5 cm, đáy bất xứng, mỏng, có lông nằm, bìa có răng gân-phụ 9-11 cặp; cuống dài 3 cm. Hoa có đài có ống dài 6 mm, tai 5mm, nhọn; vành có ống dài, hẹp, tai 5; noãn sào có lông. Nang mảnh, dài 5 cm. $2n = 18$

Sapa.

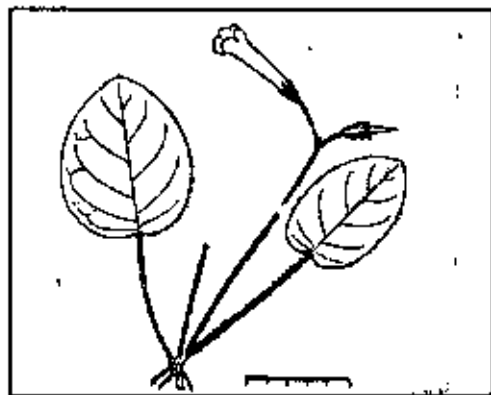
- Herb; white bark; calyx with tube 6 mm long; follicles 5? cm long.

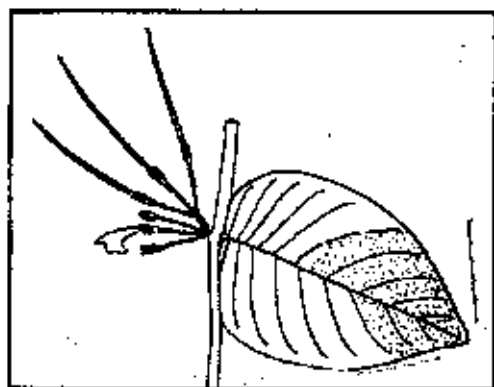
7777 - *Chirita annamensis* Pell. Cây rita Trung bộ.

Cỏ không thân. Lá có phiến xoan xoan rộng, to 5-7 x 3-6 cm, chót tằm, đáy lõm, gân-phụ 5-6 cặp, 2 mặt có lông nhung; cuống dài 5-9 cm. Phấn hoa có rộng dài 9-10 cm, có lông; hoa 1(2); lá đài nhọn, cao 1 cm; vành dài 4,5 cm, có lông mềm, tai 5, tai trước dài hơn một ít; tiểunhụy thụ 2; noãn sào không lông. Nang dài 5 cm, rộng 3-4 mm.

Hòn Bà (Phước Khánh).

- Acaule; leaves velvety; corolla 4.5 cm long; capsules 5 cm long.

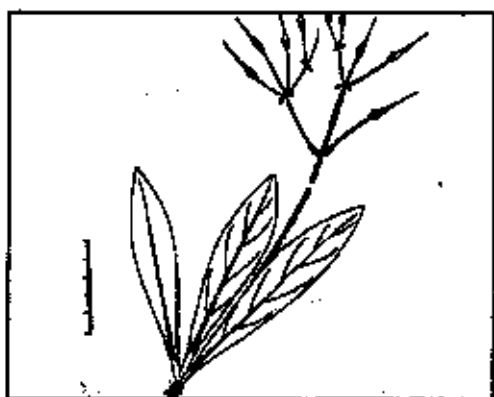

7778 - *Chirita aratiformis* D. Wood. Câyrita ngái.

Cỏ. Lá có phiến hình xoan tim, to vào 10 x 7 cm, đầu tù nhọn, đáy lõm, có lông mịn, gân-phụ 10 cặp; cuống 4-6 mm. Pháth hoa *đóidện với lá*; cọng ngắn, hoa nhiều, *màu lam tím*; cọng hoa dài 1,3 cm; đài cao 5-8 mm; vành dài 2,5 cm. Nang dài 6-8 cm.

- Leaves pubescent; flowers blue violet; capsules 6-8 cm long.

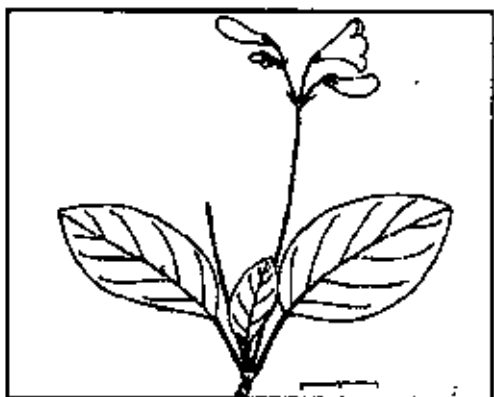

7779 - *Chirita balansae* Drake. Câyrita Balansa.

Cỏ không thân. Lá có phiến thon ngược, to 15 x 4 cm, chót nhọn, đáy tù hẹp trên cuống, có lông *phún*; cuống 1 cm. Tụ tán hay tán vào 15 hoa, trên cọng dài 15-25 cm, có lông; cọng hoa 3-6 cm; lá dài tròn dài, nhọn, có lông; *vành hương*, không lông, mỗi dưới 3 thùy; tiểu hụy thụ 2; noãn sào không lông. Nang nhọn, dài 3-4 cm.

V.

- Acaule, hirsute; flowers pink; capsules 3-4 cm long.

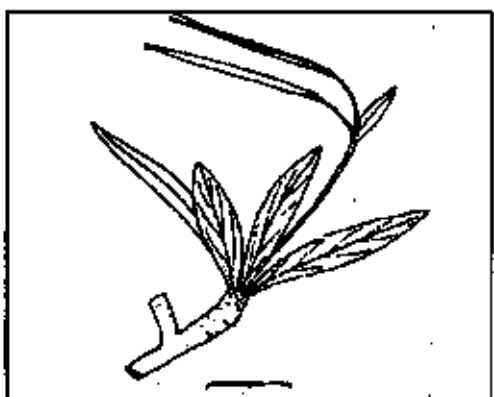

7780 - *Chirita colaniae* Pell. Câyrita Colani.

Cỏ có thân ngắn, cao 1-1,5 cm, to 5-6 mm. Lá có phiến xoan, to 4-5 x 2-3 cm, chót tù, đáy hơi *bấtcàng*, mềm, dòn, gân-phụ 4-5 cặp; cuống dài 2-7 cm. Trục pháth hoa dài 15 cm; *hoa to tím*; cọng dài 1-1,5 cm; lá dài nhọn dài 4 mm; vành cao 1,5 cm, tai 5, bành nhau. Nang.

Rừng rất ẩm: Bạch má.

- Stem 1-1.5 cm; leaves asymmetrical; flowers violet 1.5 cm long.

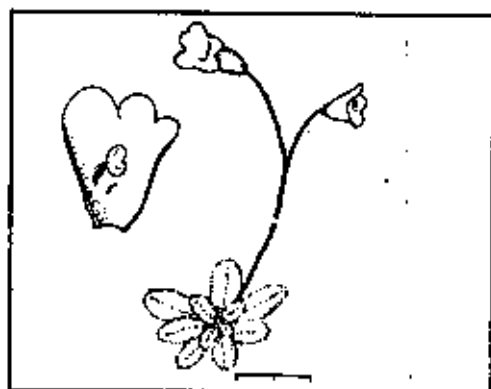

7781 - *Chirita drakei* B.L. Burt. Câyrita Drake.

Cỏ có thân cao 3-4 cm, to 6-7 mm. Lá có phiến thon hẹp, to 4-6 x 1 cm, nhọn hai đầu, gân-phụ 3-4 cặp; cuống vàng. Hoa trên cọng dài 4-5 cm; cọng hoa dài 1,5 cm; đài cao 3 mm. Nang dài 4,5 cm, to 2,5 cm.

Quảng yên, Hạ long.

- Stem 3-4 cm long; calyx 3 mm; capsules 4.5 cm long (*C. bracteosa* Drake).

7786 - *Chirita gemella* Wood. Cây rita một-cặp.

Cỏ có thân rất ngắn. Lá mọc chụm ở gốc; phiến xoan bầu dục, dài 2-4 cm, có lông dày, gân không rõ; cuống ngắn. Trục phát hoa dài 15 cm; hoa 2; cọng hoa dài 3-4 cm; đài có ống dài 1,5 cm, tai 3 mm; vành có ống 1 cm, 2 môi, gần như bằng nhau; tiểunhụy thụ 2, chỉ có lông; noãn sào có lông.

B

- Acaule; leaves tomentose; flowers 2; stamens

2.

7787 - *Chirita hamosa* R.Br. Cây rita mọc.

Cỏ; thân cao 20 cm. Lá mọc đối; phiến xoan tim, dài đến 15 cm, bìa nguyên hay có răng tà, mặt trên có lông thưa. Hoa 1-3, mọc ở đầu cuống lá; cọng 1-2 cm; lá đài 5, dài 1 cm; vành trắng hay tím, dài 2 cm; tiểunhụy 2. Nang dài 3-9 cm.

Trên vùng vôi: B đến Hà Tiên; III.

- Flowers 1-3, on the end of petiole, white or violet.

7788 - *Chirita lavandulacea* Stapf. Cây rita tím.

Cỏ cao hơn 40 cm; thân tròn, không lông, to 1 cm ở đáy. Lá có phiến xoan, to 7 x 4 cm, đầu tà, đáy lõm, mỏng, có lông thưa, bìa có răng, gân-phụ 11 cặp; cuống 1-6 cm, lá bắc xoan. Hoa trên tụtán ngắn ở ngọn; cọng hoa dài 1,5-2 cm; đài cao 3-4 mm; vành có ống cao 1,3 cm, môi trên 2 thùy, môi dưới 3; tiểunhụy 2. Nang dài 6-8 cm.

Bà nà.

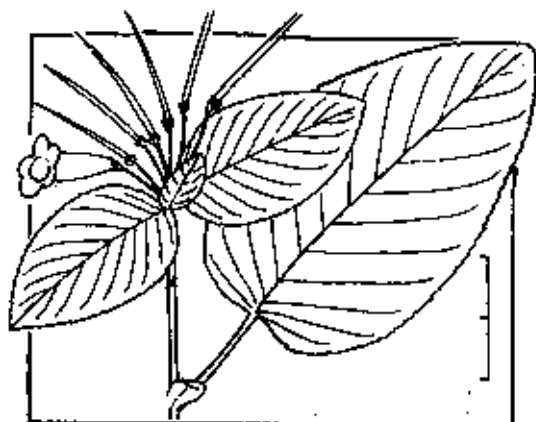
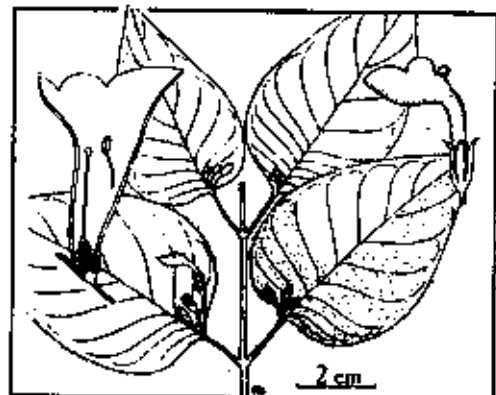
- Herb 40 cm high; corymb terminal; capsules 6-8 cm long.

7789 - *Chirita macrophylla* Wall. Cây rita lá-to.

Cỏ có thân nằm to 4-5 mm. Lá mọc đối; phiến xoan, to 12-18 x 8-12 cm, không lông, bìa có răng không đều, đáy bất xứng, gân-phụ 5-9 cặp; cuống 5-10 cm. Phát hoa ở nách lá và ngọn, tụtán 5-6 hoa to; lá hoa và tiêndiệp xoan, dài 2 cm; đài có ống 1,5 cm, tai 4-5 mm; vành trắng, ống 5,5 cm, môi trên 2 thùy, môi dưới 3 thùy tròn, cao 5-7 mm; tiểunhụy thụ 2; noãn sào hẹp dài. Nang dài 4 cm.

B.

- Limb glabrous; corolla white, 5.5 cm long; capsules 4 cm long.

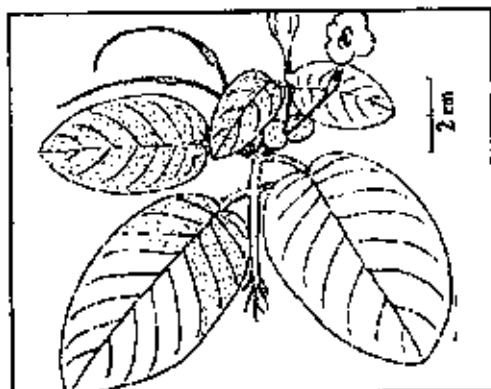

7782 - *Chirita involucrata* Craib. Câyrita tốngbao.

Cỏ cao 5-8 cm. Lá có phiến bầu dục, to 4-8 x 3-4,5 cm, đáy hình tim, có nhiều lông, mặt dưới thường đỏ, gân-phụ nhiều; cuống 1,5 cm. Pháthoa 2 hoa, có 2 láhoa tròn; rộng dài 1,5 cm; dài 1 cm, trắng; vành cao 1,5-2 cm, rộng 1,5 cm, tím tím; tiểunhụy 2 mà bao phần dính nhau.

Hàtiên; X.

- Bracts orbicular; calyx white; corolla pale violet.

7783 - *Chirita corniculata* Pell. Câyrita sùng.

Cỏ có thân rất ngắn. Lá có phiến thon hẹp, to 20-25 x 6-8 cm, mỏng, ít bất xứng, mặt trên ít lông, mặt dưới có lông dày, gân-phụ 9-12 cặp, bìa có răng nhỏ; cuống 6-10 cm, có lông. Pháthoa ngắn, dài bằng cuống lá; đài có lông, dài 1,5 cm, xẻ đến 1/2; láđài có móng; vành to, trắng tím tím, dài 5,5 cm; tiểunhụy 2; noãn sào hẹp dài, có lông. Nang dài 3-4 cm.

B: Ban-cốc.

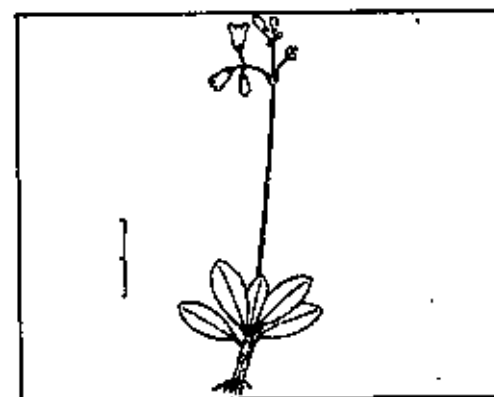
- Leaves densely pubescent beneath; flowers white, violet tint; capsules 3-4 cm long.

7784 - *Chirita cynostyla* Burret. Câyrita thiêngga.

Cỏ có thân cao 2-4 cm, to 8 mm. Lá tụ ở chót thân, có phiến bầu dục, to 1,5-2 x 1 cm, dày, bìa uốn xuống, có răng; cuống 1 cm. Trục pháthoa cao 10 cm; láđài trắng ở mặt trong, hương mặt ngoài; vành hơi trắng, tai như nhau.

Trên đá.

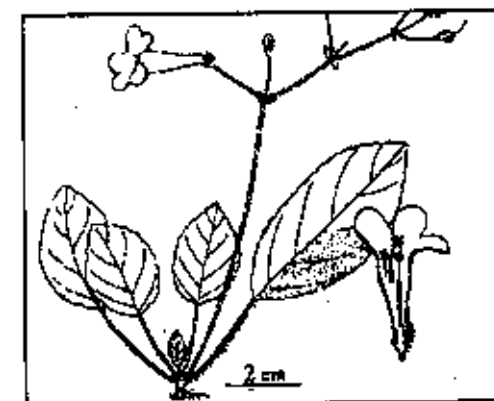
- Epilithic herb; corolla whitish, lobes equal.

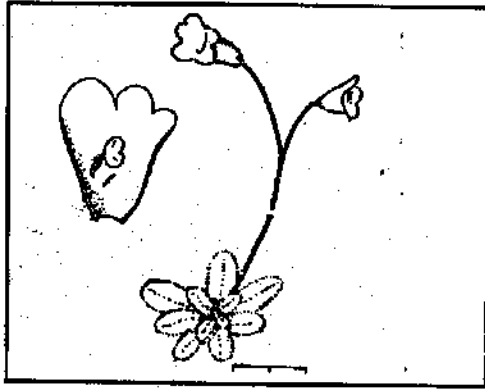
7785 - *Chirita eberhardtii* Pell. Câyrita Eberhardt.

Cỏ; thân cao 2-10 cm. Lá mọc xen; phiến dày lông nằm, gân-phụ 3-4 cặp; cuống dài 2-4 cm. Tụ tán thưa; láđài rời, cao 6 mm, có lông; vành trắng có sọc tím, dài 3 cm, tai tròn; tiểunhụy thụ 2, lép 2-3. Nang dài 3 cm; hạt nâu, hình thoi.

Rừng ẩm, 300-500 m: Thủathiên, Đà Nẵng; IV.

- Leaves tomentose; flowers white, violet striped; capsules 3 cm long.

7786 - *Chirita gemella* Wood. Cây rita một-cặp.

Cỏ có thân rất ngắn. Lá mọc *chụm ở gốc*; phiến xoan bầu dục, dài 2-4 cm, có *lông dày*, gân không rõ; cuống ngắn. Trục phách dài 15 cm; hoa 2; cọng hoa dài 3-4 cm; đài có ống dài 1,5 cm, tai 3 mm; vành có ống 1 cm, 2 môi, gần như bằng nhau; tiểuhụy thụ 2, chỉ có lông; noãn sào có lông.

B

- Acaule; leaves tomentose; flowers 2; stamens

2.

7787 - *Chirita hamosa* R.Br.. Cây rita mọc.

Cỏ; thân cao 20 cm. Lá mọc *đối*; phiến xoan tim, dài đến 15 cm, bìa nguyên hay có răng tằm, mặt trên có lông thưa. Hoa 1-3, *mọc ở đầu cuống lá*; cọng 1-2 cm; lá đài 5, dài 1 cm; vành *trắng hay tím*, dài 2 cm; tiểuhụy 2. Nang dài 3-9 cm.

Trên vùng vôi: B đến Hà Tiên; III.

- Flowers 1-3, on the end of petiole, white or violet.

7788 - *Chirita lavandulacea* Stapf. Cây rita tím.

Cỏ cao hơn 40 cm; thân tròn, không lông, to 1 cm ở đáy. Lá có phiến xoan, to 7 x 4 cm, đầu tằm, đáy lõm, mỏng, có lông thưa, bìa có răng, gân-phụ 11 cặp; cuống 1-6 cm, lá xoan. Hoa trên *tụ tán ngắn ở ngọn*; cọng hoa dài 1,5-2 cm; đài cao 3-4 mm; vành có ống cao 1,3 cm, môi trên 2 thùy, môi dưới 3; tiểuhụy 2. Nang dài 6-8 cm.

Bà nà.

- Herb 40 cm high; corymb terminal; capsules 6-8 cm long.

7789 - *Chirita macrophylla* Wall.. Cây rita lá-to.

Cỏ có thân *nằm* to 4-5 mm. Lá mọc *đối*; phiến xoan, to 12-18 x 8-12 cm, *không lông*, bìa có răng không đều, đáy bất xứng, gân-phụ 5-9 cặp; cuống 5-10 cm. Phách ở nách lá và ngọn, *tụ tán* 5-6 hoa to; lá hoa và tiêndiệp xoan, dài 2 cm; đài có ống 1,5 cm, tai 4-5 mm; vành *trắng*, ống 5,5 cm, môi trên 2 thùy, môi dưới 3 thùy tròn, cao 5-7 mm; tiểuhụy thụ 2; noãn sào hẹp dài. Nang dài 4 cm.

B.

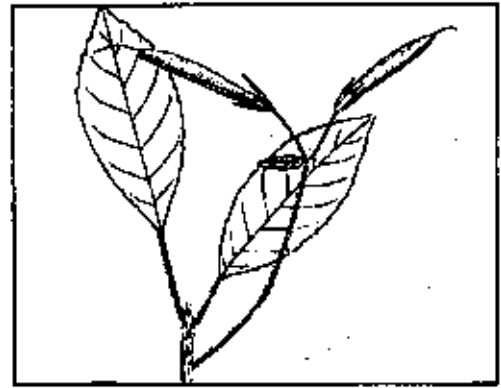
- Limb glabrous; corolla white, 5.5 cm long; capsules 4 cm long.

7790 - *Chirita minutihamata* Wood. Câyrita mọc nhỏ.

Cỏ cao 30-50 cm; thân có *mày* tróc. Lá có phiến xoắn thon, to 6-7 x 2,7 cm, đầu tù, đáy tù nhọn, có *lông nhung dẹt* khi sờ, gân-phụ, bìa có răng; cuống dài 1,5-2,5 cm, đầy lông phún. Pháthhoa có cọng dài 10 cm; hoa ít; cọng dài 1,5 cm; lá đài thon, đến 1 cm. Manhngang to, dài 3,5-4 cm.

Trên đá, dưới Tre: Ngọc-Pan, 2.300 m; XII

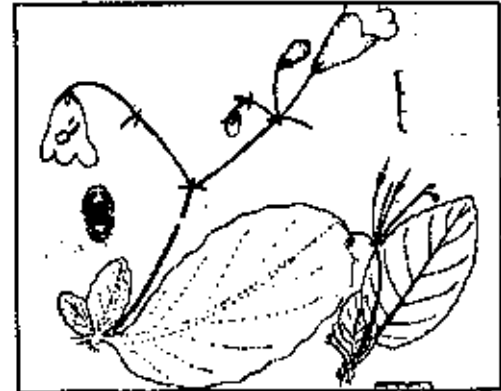
- Epilithic; calyx 1 cm long; follicles 3.5-4 cm long.

7791 - *Chirita pellegriniana* P.L. Burret. Songquá Balansa

Cỏ có thân rất ngắn. Lá có phiến bầu dục cong, bất xứng, chót tròn, to 13-20 x 6-10 cm, bìa giùn, có lông thưa 2 mặt, gân-phụ 5-6 cặp, như chân-vịt; cuống 5 cm, dẹp, có cánh. Pháthhoa ít hoa, biệt chu ?; lá đài 5-6 mm; *vành lam tím*, 2 môi, có lông, ống dài 2 cm, thủy 6-10 mm; tiểunhụy thụ 2, lép 2; noãn sào có lông. Nang có lông mịn, dài 3-4 cm, hạt rất nhỏ.

Trên đá vôi, vôi rêu: Bavi. Lá mậpmập như Begonia.

- Leaves asymmetrical, pubescent; flowers violet; capsules 4 cm long (*Didymocarpus balansae* Pell.).

7792 - *Chirita poilanei* Pell. Câyrita Poilanei.

Cỏ không thân, dạng như Ráng. Lá có phiến thon, dày, mặt trên không lông, mặt dưới và bìa có *lông nằm dẹt*, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 2-9 cm. Hoa *côđộc*; lá đài hẹp, dài 1 cm; *vành lam*, dài 4-5 cm, tai tròn; tiểunhụy thụ 2, lép 2. Nang dài 4-5 cm; hạt nhỏ, nhiều.

Lông suốt ở rừng, vào 200 m: Phúkhánh; V.

- Rheophyte; flowers solitary, blue; capsules 4-5 cm long.

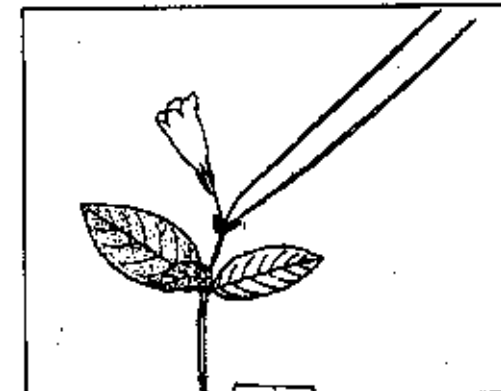

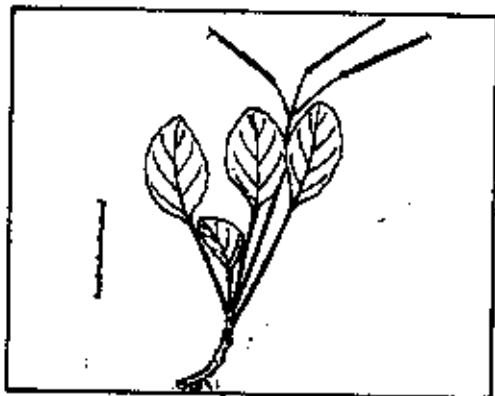
7793 - *Chirita pumila* D. Don. Câyrita nhỏ.

Cỏ cao đến 40 cm, hay *lùn* hơn; lông có lông, dài 5-8 cm, to 2,5-5 mm. Lá có phiến hình trứng, to 3-4 x 1,8 cm, chót tù, đáy tù tròn, bìa có răng nhỏ, gân-phụ 7 cặp, *đầy lông phún*; cuống dài 1-3 cm. Pháthhoa ở ngọn; lá đài cao 12 mm, đỉnh đến 1/2, có lông trắng; *vành trắng lam tím ở chót tai*, dài 3,5 cm, 2 môi với tai tròn; tiểunhụy thụ 2; noãn sào không lông. Nang dài 8-10 cm, rộng 1-3 mm.

Bực, vùng núi cao: Sapa.

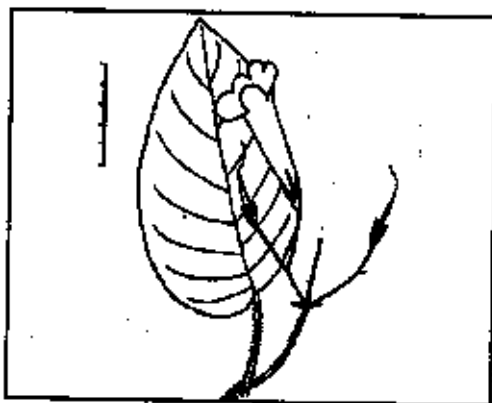
- Limb hirsute; flowers blue violet, 3.5 cm long; capsules 8-10 cm long.

7794 - *Chirita semiconorta* Pell. Cây rita hơi quăn.
Cỏ có thân nằm rồi đứng, ngắn (10 cm); theo lá lồi to ở ngọn có lông nhung. Lá có phiến xoan, cong cong, to 4-6 x 3 cm, không lông, hai đầu tù, gân-phụ 4 cặp; cuống dài 2-3 lần phiến. Pháthoá có cong dài 15-18 cm; cọng hoa dài 3 cm, lá đài hẹp, dài 2 mm; vành có ống dài 1 cm, tai 2 mm; tiểunhụy thụ 2; đĩa mật; noãn sào có lông. Nang dài 3-4 cm, nõ làm 4 mảnh.
Vịnh Hạ Long, ở động.

- Ascending herb; corolla tube 1 cm long; capsules 3-4 cm long, valves 4.

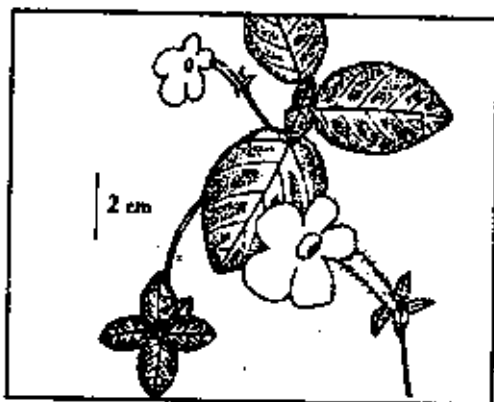

7795 - *Chirita speciosa* Kurz. Cây rita to.

Cỏ có thân ngắn, có lông phún nâu ở cuống lá, pháthoá, đài. Lá có phiến to 20 x 12-15 cm, rất bất xứng, bia có răng nhỏ, gân-phụ 6-7 cặp; cuống dài 5 cm. Pháthoá ngắn hơn lá; cọng hoa dài 3 cm; lá đài nhọn; vành to, dài 6-7 cm, mỗi trên 2 thùy, mỗi dưới to hơn, 3 thùy; tiểunhụy thụ 2. Nang dài 3 cm.

Laichâu.

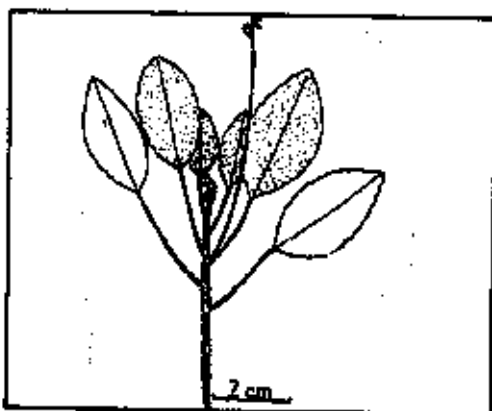
- Stem short; brown hirsute; corolla 6-7 cm long; capsules 3 cm long.

Columneae:
7796 - *Episcia cupreata* Hanst. Âm kiến; Flame violet.
Cỏ bò, có chồi dài; thân có lông. Lá có phiến xoan, mặt dưới trắng, mặt trên trắng dọc theo gân chánh và gân-phụ (var. *acajou* Hort.), bia có răng. Hoa 1-2 ở nách lá; cọng dài 5-8 cm; lá đài xanh, có lông; ống vành dài 2,5-3 cm, tai đỏ thẫm, rộng 2,5 cm; tiểunhụy có buồng phấn song song.

Tr làm kiếng; I-XII.

- Ornamental.

7797 - *Hemiboea poilanei* Pell. Bán bẻ Poilane.

Cỏ cao 20 cm; thân không nhánh, có lông. Lá trên mọc đối; phiến bầu dục, dày, có lông mau rụng, gân-phụ 3-4 cặp, khó nhận. Hoa 1-2, trên cọng dài; lá đài 5, rời, cao 6 mm; vành trắng như có 2 môi, dài 12 mm; tiểunhụy thụ 2; đĩa mật ngắn.

Đàn ảng, Nha Trang, vào 300 m: V.

- Herb 20 cm high; pubescence caducous; flowers white, 12 mm long.

7798 - *Hemiboea subcapitata* C.B. Clarke. Bánbế hoadầu.

Cỏ. Lá mọc đối có phiến bầu dục, to 11 x 4 cm, nhọn hai đầu, bìa nguyên, không lông, gân-phụ 4-5 cặp; cuống 4 cm. Hoadầu 1-8 hoa, trên cong dài; láhoa tròn, to 1 cm; đài cao 1cm, láđài rời nhau; vành cao 3,5 cm, môi trên 2 thùy, môi dưới 3 thùy tròn; tiểuhụy thụ 2. Nang.

Rừng trên vôi: Võxá, Phuonglâm

- Leaves glabrous; capitulum; flowers 3.5 cm long.

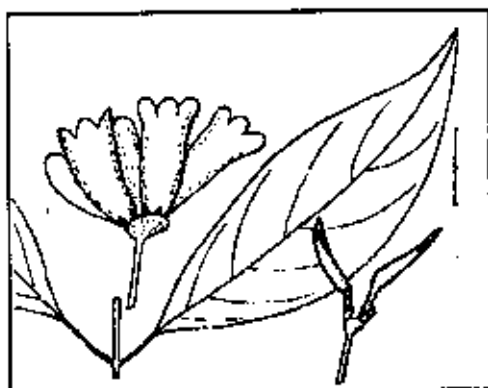
Championae:

7799 - *Paraboea cochinchinensis* (C.B. Cl.) Burt. Songbế Nambô.

Cỏ thấp; thân cao 3-6 cm. Lá chụm ở đất; phiến dài 3-5 cm, dầy tròn, bìa có răng tròn tà, mặt dưới dầy lông dầy trắng, gân-phụ 7-9 cặp. Pháthoa tamphân 3-5 lần, cao 10-18 cm; láhoa 5-10 mm, cọng 5 mm; láđài 3 mm, có lông. Trái cao 18 mm, vụn; mảnh 4; hạt nhiều, nhỏ.

Kê đá, núi đá vôi: Hàiền, Phúquốc

- Stem 3-6 cm high; limb densely white pubescent beneath; capsules 18 mm long, 4-valved (*Boea cochinchinensis* C.B. Clarke).

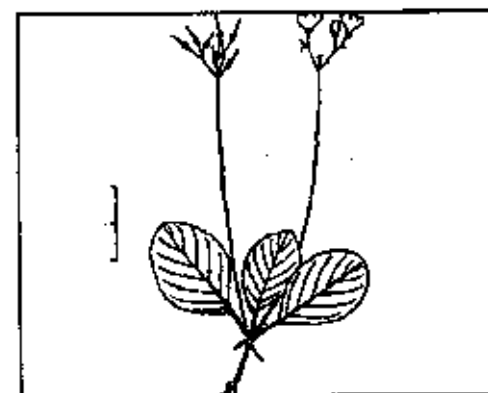
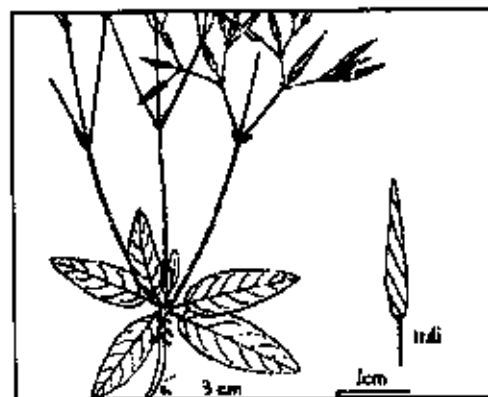

7800 - *Paraboea evrardii* (Pell.) Burt. Songbế Evrard.

Cỏ có thân ngắn, cao 4-7 cm. Lá mọc đối, chụm ở chót thân; phiến xoan, nhỏ, to 3 x 1,8 cm, chót tròn, dầy tà, bấtxưng hay đốixưng, bìa có răng nhỏ, tròn, gân-phụ 5-7, mặt trên nâu, mặt dưới cậphê sữa, có lông nhung sát, dầy; cuống 2-8 cm. Pháthoa có cọng dài 20-25 cm, có lông sét; cọng hoa 6-8 mm; đài 4 mm, có lông, xé đến 2/3; vành nhỏ, có ống 2 mm, thùy cao 6-7 mm, trônđài; tiểuhụy thụ 2. Nang dài 1,5-2 cm.

Pongour (Đàlat); VIII.

- Limb brownish velvety below; corolla tube short; capsules 1.5-2 cm long (*Boea evrardii* Pell.).

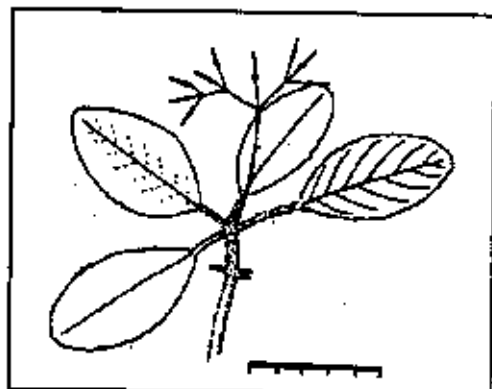
7801 - *Paraboea martinii* (Lévl.) Burt. Songbế Martin.

Cỏ có thân nằm dài 10-70 cm, rời đứng. Lá từng cặp không bằng nhau; phiến thon, to 8-11 x 3 cm, bìa có răng, gân-phụ 12-15 cặp, mặt trên nâu, mặt dưới dầy lông mạng nhện màu cậphê sữa; cuống mảnh, dài 8 cm. Trục pháthoa cao đến 30 cm, chùm-tútán rộng; cọng hoa dài 2 cm; láhoa và tiêndiệp thon dài 2-3 mm; láđài hẹp, dài 2,5 mm; vành xéo, có bưng, cao 1 cm, thùy 5, tròn; tiểuhụy thụ 2; noãnào không lông. Nang dài đến 4-5 cm.

Trên vùng vôi: Pia-ouac; VII.

- Ascending herb; limb brownish araneous beneath; capsules 4-5 cm long (*Boea martinii* Lévl.).

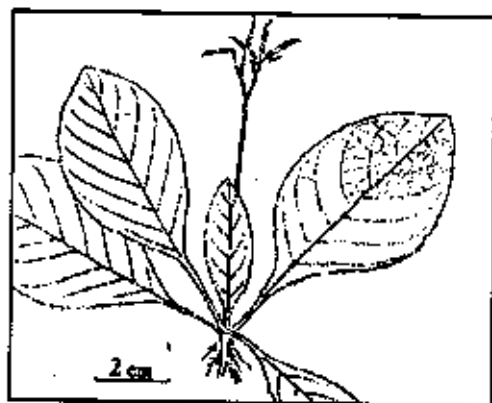

7802 - Boea microcarpa Drake. Bế trái-nhỏ.

Cỏ có thân nằm dài 40-50 cm; thân non, cuống *dày lông dày như gòn*, màu caphê sữa. Lá có phiến xoắn, to 5-6 x 3-4 cm, hai đầu tù tròn, bia có răng tròn, gân-phụ 7-8 cặp, mặt trên nâu đen, không lông, gân không rõ, mặt dưới gân rất lồi 5-7 cặp; cuống dài 2-3 cm. Tután tamphân dài cỡ lá; cọng hoa dài 5-10 mm; lá đài cao 1,5-2 mm, nhọn. Nang dài 8 mm, mảnh 4.

- Stem, petiole woolly; sepals 1.5-2 mm long; capsules 8 mm long, 4-valved.

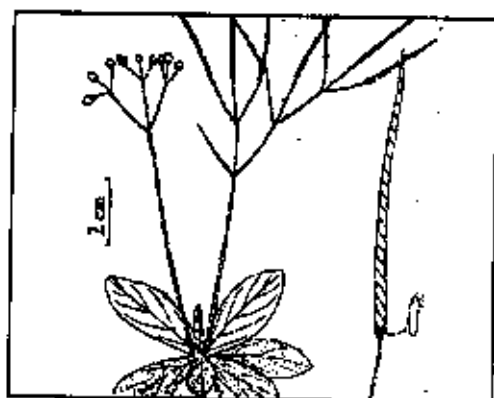

7803 - Paraboea multiflora (R.Br.) Burt var. *burmanica* C.B. Cl. Songbế nhiều-hoa.

Cỏ nhỏ; thân đến 12 cm. Lá mọc chum ở đất; phiến xoắn bầu dục, bia có răng mịn, có *lông dày mặt dưới*, gân-phụ 8-9 cặp; cuống dài 2-5 cm. Tután lưỡngphân, đứng trên cọng dài; lá hoa hẹp, dài 8 mm; lá đài 3 mm; *vành trắng* cao 4-5 mm. Nang vắn, dài 1,2 cm, có tuyến không cọng (cũng như noãn sào).

Núi Dinh; IX.

- Stem to 12 cm long; leaves densely pubescent beneath; flowers white; capsules 1.2 cm long (*Boea multiflora* R. Br. in Ben.).

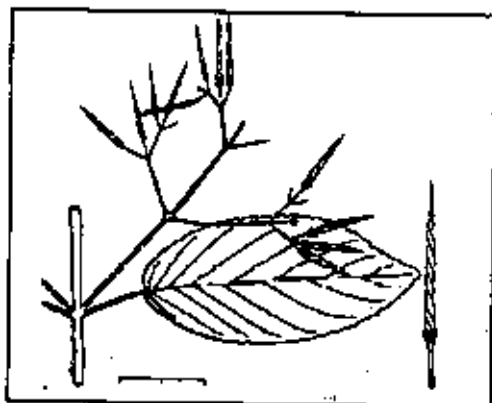

7804 - Paraboea philippensis C. B. Clarke. Songbế Philippin.

Cỏ không thân. Lá mọc chum ở đất; phiến hình muỗng, dài 5-6 cm, *dày lông trắng trắng*, gân-phụ 4 cặp; cuống dài 2-3 cm. Tután thưa, đứng trên cọng dài; *hoa trắng hay lam*; đài có 5 tai cao 2 mm; vành có ống dài 2 mm, tai 5, cao 2 mm; tiểu hụy thụ 2; đĩa mật vàng. Nang vắn, dài 3 cm.

Nhatrang, trên đất có nhiều đá; IX

- Leaves white tomentose; flowers white or blue, 4-5 mm long; capsules 3 cm long (*Boea poilanei* Pell.).

7805 - Paraboea swinhoii (Hance) Burt. Songbế Swinhoi.

Cỏ cao 60 cm, không nhánh; thân, mặt dưới lá *màu caphê sữa*. Lá mọc đối; phiến bầu dục, to 5-7 x 2,5-4 cm, đầu tù, đáy tròn, bia có răng, gân-phụ 7-8 cặp, có lông thưa; cuống dài 2-3 cm. Pháth hoa ở ngọn, và nách lá, tután như tánphông, với lá từ từ thành lá hoa; cọng hoa 4-8mm; lá đài 2-3 mm; *vành hình chuông*, không lông, tai tròn, cao 2-3 mm. Nang nhọn, dài 1,5-2 cm, xoắn; hạt nhiều, nhỏ.

Trên vùng vôi: Vĩnhphú.

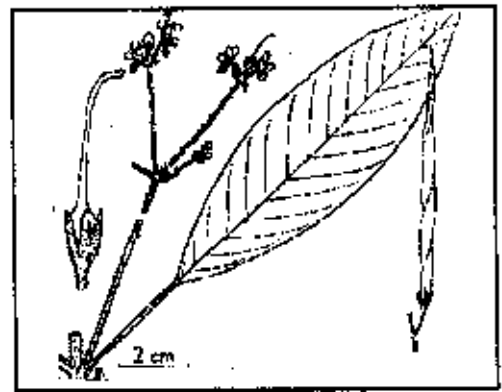
- Herb to 60 cm high; corolla bell-shaped; capsules 2 cm long (*Boea swinhoii* Hance).

7806 - *Paraboea treubii* (Forbes) Burt. Songbê Treub.

Bụi cao đến 1 m; thân lá, phách hoa đầy lông như gòn vàng. Lá có cuống dài 2-10 cm; phiến thon, không lông mặt trên, bìa có răng mịn, gân-phụ 8-10 cặp. Chùm-tútán cao 20-40 cm, thưa; lá đài 3 mm; vành hình chuông; tiểuhụy thụ 2, lép 2, nhỏ; không đĩa mật. Nang vắn, cao 4 cm; hạt hình trụ, có môi.

Phước Tuy, Côn Sơn; VII, 7

- Bush to 1 m high; branches yellow woolly; corolla bell-shaped; capsules 4 cm long (*Boea treubii* Forbes).

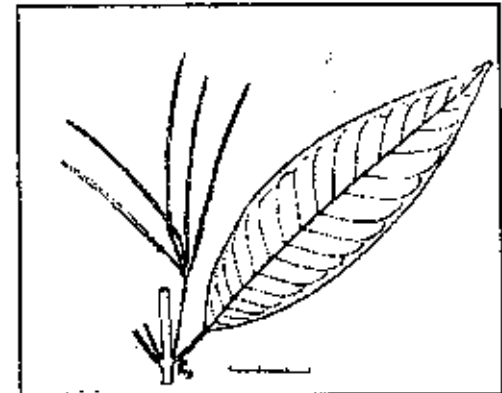

7807 - *Paraboea sinensis* (Oliv.) Burt. Songbê Trung Quốc.

Cỏ nhất niên, cao đến vào 0,75 m; gốc cứng. Lá to, phiến đến 27 x 13 cm, mặt trên không lông, mặt dưới màu café-sữa, gân-phụ nhiều; cuống dài đến 10 cm. Phách hoa ở nách lá; tán tương đối ít hoa. Trái là nang nhọn, vắn, dài đến 9 cm; hạt nhỏ, nhiều.

Bavi, vào 800 m; 7.

- Herb to 75 cm high, ligneous basis; limb to 27 cm long; capsules to 9 cm long (*Boea macrophylla* Drake).

7808 - *Paraboea umbellata* (Drake) Burt. Songbê tán.

Cỏ có thân nằm rồi đứng, cao 40-50 cm, to 8 mm; thân non có lông mịn dày, trắng, cũng như mặt dưới lá và cuống. Phiến bầu dục, to 10 x 8 cm, mặt trên có lông dày, nhám, gân-phụ 8-10 cặp, bìa có răng nhỏ; lá dưới có cuống dài, lá trên có cuống ngắn đi. Tán 3-4, dày, rộng đến 10 cm; rộng hoa 1,5-3 cm; lá đài 2-3 mm; vành tím tím, hình chuông, xéo, ống 6 mm, thùy 3 mm, tà; tiểuhụy thụ 2. Nang dài 2,5-6 cm, vắn.

Trên vôi: Chợ Gành.

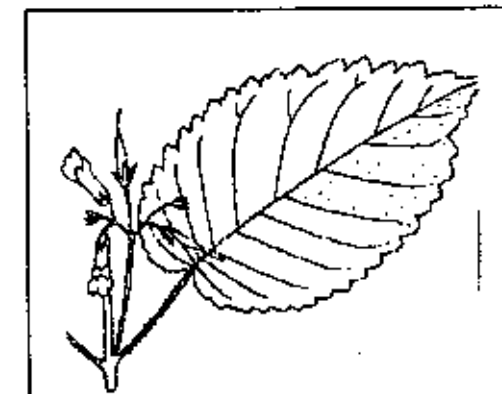
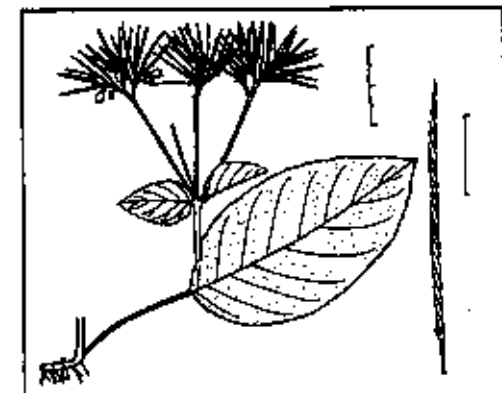
- Ascending herb; leaves tomentose; corolla violet, bell-shaped, 8 mm long; capsules to 6 cm long (*Boea umbellata* Drake).

7809 - *Ornithoboea parishii* C.B. Clarke. Diểu Bê Parish.

Cỏ đứng cao 20 cm, mảnh; thân có lông ngắn. Lá có phiến xoan bầu dục, to 9 x 6 cm, đáy hình tim, bất xứng, bìa có răng to, đôi, mỏng, có lông thưa, gân-phụ 7-9 cặp; cuống dài 6-10 cm. Phách hoa có rộng 1-1,5 cm, có lông; lá đài thon nhọn, dài 4-5 mm; vành trắng lam dợt, không lông, ống 7 mm, môi trên 4-8 mm, môi dưới dài 8 mm; tiểuhụy thụ 2. Nang có lông, dài 2 cm.

Trên vôi: Chợ Gành.

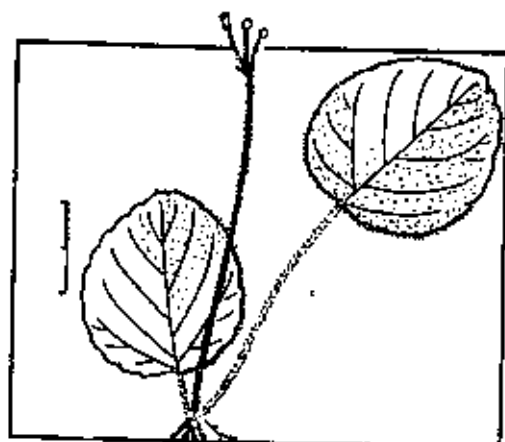
- Herb 20 cm high; flowers blueish white, 15 mm long; capsules 2 cm long, pubescent.

- 7810 - *Phylloboea sinensis* Oliv.** Diệp bé Trung quốc.
 Bụi cao đến 1 m; nhánh dày lông. Lá mọc đối; phiến bầu dục thon, to vào 7 x 2 cm, mặt dưới dày lông vàng vàng, gân-phụ 8-12 cặp; cuống dài 2-4 cm. Tụ tán nhị-phân ở ngọn nhánh; lá hoa không rụng, dài 8 mm; vành hương hay đỏ, dài 1,5 cm; tiểu nhụy thụ 2. Nang vắn, đứng dài 3-4 cm.
 Hà Tiên: núi vôi.

- Bush to 1 m high; limb yellow tomentose beneath; flowers pink or red; capsules 3-4 cm high (*Chlamydoboea sinensis* (Oliv.) Stapf.).

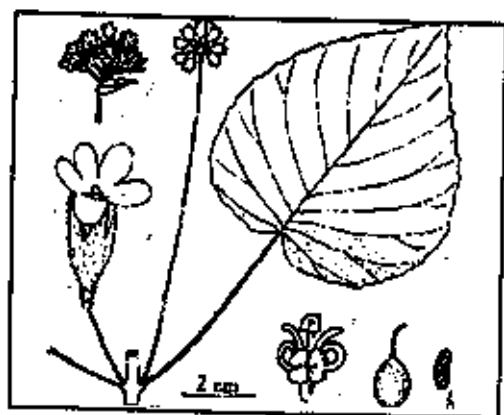

- 7811 - *Petrocosmea condorensis* (Pierre) Pell.** Ramondiac.
 Thạch trang Côn Sơn.

Cỏ không thân. Phiến xoan tròn, to 2-4 x 3-4,5 cm, đầu tròn, đáy tròn hơi lõm, 2 mặt dày lông dày hung, bìa có răng tròn, gân-phụ 4-5 cặp; cuống dài 10-16 mm, mảnh; lá hoa hẹp, 1-2 mm; lá đài hẹp, dài 3 mm, có lông; vành nhỏ, có ống dài 2 mm, thùy 3 mm; tiểu nhụy thụ 2. Nang hình trứng, cao 4 mm, có vôi còn lại, dài 5-6 mm; mảnh 4; hạt nhỏ, xoan.

Côn Sơn.

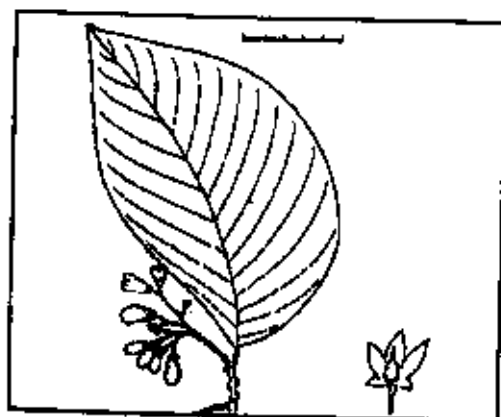
- Stemless; leaves reddish-brown tomentose; corolla 5 mm long; capsules 4 mm long (*Didymocarpus condorensis* Pierre).

- 7812 - *Epithema brunonis* Bl.** Thượng tiến. Leptobacac.
 Cỏ cao 2-40 cm. Lá mọc đối; phiến hình tim, đầu tù, bìa gần nguyên hay có răng to, có lông mịn, gân-phụ 7-9 cặp; cuống dài 2-5 cm. Cọng phát hoa dài đến 18 cm; tụ tán đơn phân giống hoadầu; lá đài đều, thon nhọn, có lông; vành lam hay trắng, gần như đều, dài 8 mm; tiểu nhụy thụ 2. Nang tròn, to 2 mm; hạt rất nhỏ.

Núi Dinh, núi vùng Hà Tiên; III.

- Herb to 40 cm high; limb pubescent; flowers white or blue; capsules globulous, 2 mm large.

- 7813 - *Stauranthera grandiflora* Benth.** Eucyrtandrae.
 Hoa-tô

Cỏ mập, cao 10-30 cm, có lông. Lá mọc xen; phiến rất bất xứng, to 25 x 10-12 cm, đầu tù, đáy một bên hẹp, một bên tròn, gân-phụ 10-15 cặp, bìa nguyên; cuống dài 2-4 cm, lá bé hình tai, xanh, to 3-4 mm. Tụ tán; lá hoa hình trứng; cọng 2 cm; cọng hoa 4-5 mm; đài có thùy thon, có lông; vành đẹp, tím lợi, tâm vàng, ống dài 12 mm, có móng 2-4 mm, thùy 5-8 mm; noãn sào tròn. Nang to 5-7 mm.

B

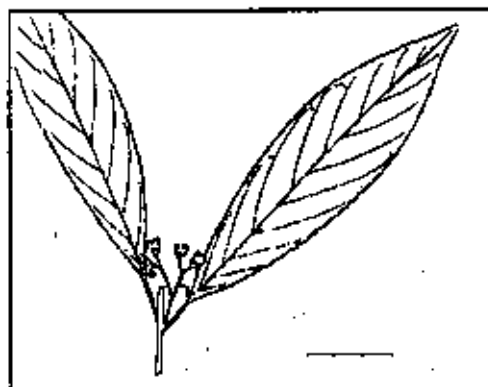
- Herb to 30 cm; limb asymmetrical; flowers

7814 - *Stauranthera philippinensis* Elmer. Chéohùng Philippin.

Cỏ mập, cao 20-30 cm; thân không nhánh, lúc non có lông mịn. Lá mọc xen; phiến thon, to 10-15 x 3,5-4,5 cm, gân-phụ 9 cặp; cuống có răng nằm; cuống 1-1,5 cm, có lông. Tután bờ-cạp ít hoa; cọng hoa 1 cm, hoa thông; đài hình chuông, dài 5-6 mm, tai 3 mm; vành lam, đáy phù, không móng, dài 6-7 mm, thùy như nhau, cao 2-3 mm; tiểuhụy thụ 4. Trái đẹp, nở không đều ở đáy.

Dựa suối: Bavi; VII.

- Herb 30 cm high; flowers blue without spur, 6-7 mm long.

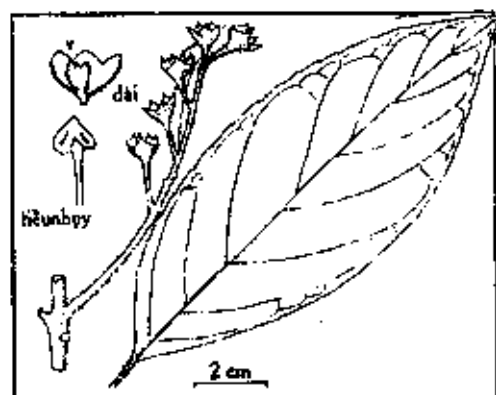

7815 - *Stauranthera umbrosa* C.B. Clarke. Chéohùng rập.

Cỏ mập, có lông, cao 10-30 cm, ít nhánh. Lá mọc xen hay đối; phiến 15-20 cm, mặt dưới có lông; lá trên không cuống. Tután bờ-cạp, thưa trên cọng dài 2-5 cm; cọng hoa 1-1,5 cm, có lông; đài cao 1 cm; vành trắng, đáy lam, tâm vàngvàng; tiểuhụy 4, noãn sào có lông. Nang tròn; hạt lằng, nhỏ, nhiều.

Rừng ẩm: Bavi, Quảng trị (hình theo C.B. Clarke).

- Herb to 30 cm high; flowers white, base blue, centre yellowish; capsules globulous.

7816 - *Rhynchothecum latifolium* Hook. Mô-bao lá-rông.

Cỏ nhỏ, cao 0,7 m; thân, cuống, mặt dưới lá, cọng hoa, đài có lông dày, màu sét. Lá mọc đối hay chum 3-4; phiến dài 20-25 cm, rộng 7-9 cm, xanh đậm, mặt trên không lông; cuống dài 4-6 cm. Tután lưỡngphần, nhiều hoa, ở nách lá; hoa nhỏ; láđài 5, cao 5 mm; vành trắng, ống ngắn, môi trên nhỏ, 2 thùy tròn, môi dưới to, 3 thùy; tiểuhụy 4, chỉ ngắn; noãn sào 2 đínhphôi trắcmô rất lồi, n-noãn. Quả trắng, trong dài, to 6-7 mm.

Rừng ẩm, ven suối: Đà Lạt.

- Leaves opposed or verticillate; flowers white; placentation parietal; berries white.

7817 - *Rhynchothecum parviflorum* Bl. Mô-bao hoa-nhỏ.

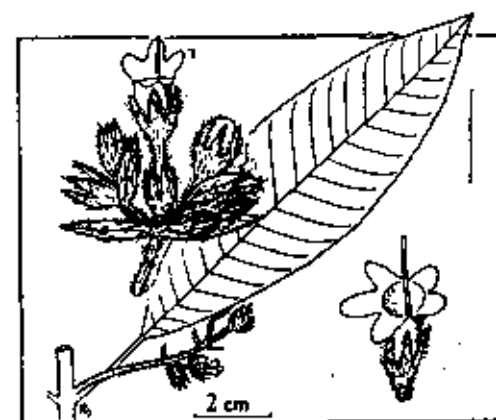
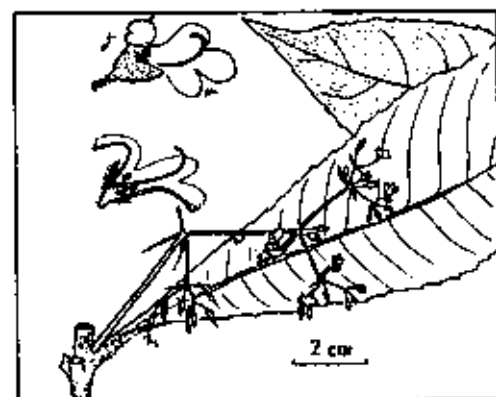
Bụi; thân non đầy lông dài, vàng. Lá có phiến thon, to, dài đến 25 cm, rộng 7-8 cm, gân-phụ đến 20 cặp, có lông dày vàng ở mặt dưới, bìa có răng; cuống dài 2-3 cm. Chùm-tután ở nách lá; láhoa thon hẹp; láđài 5, cao 2-3 mm; vành cao hơn đài, vàngvàng, môi trên 2 thùy, nhỏ hơn môi dưới 3 thùy; tiểuhụy 4; noãn sào có lông. Quả tròn, có lông.

Bàna; V.

- Bush; yellow long hairs; flowers yellowish; berries globulous, pubescent.

7818 - *Conandron rhynchothecoides* Kraenzl.

Cỏ cao 10 cm, không thân. Lá mọc đối; phiến thon ngược, to 18-20 x 6 cm, có mặt trên không lông, mặt dưới có lông dày, gân-phụ 18 cặp; cuống 1-2 cm. Phát hoa từ nách lá, dạng tán; láđài 4,5-5 mm; vành to 12 mm, ống gần như vắng, tai 5 bằng nhau; tiểuhụy 5; noãn sào hình cầu, không lông. Nang xoan, không lông. Lạcay.

ACANTHACEAE : họ Ô rô

- 1a - hạt không dẹp và không có cánhphôi cứng
 2a - đài nhỏ; tiêndiệp to; cây thường leo; trái có mủ: *Thunbergia* **Thunbergiaceae:**
 2b - đài thường; nang không mủ **Nelsoniaceae:**
 3a - tiểuhụy 2 *Nelsonia*
 3b - tiểuhụy 4 *Staurogyne*
- 1b - hạt dẹp và có cánhphôi to, cứng
 2a - vành tiênkhai vặn **Ruellieae:**
 3a - buồng chứa hơn 2-noãn
 4a - vành 2 môi
 5a - chum *Hygrophila*
 5b - tụtán thưa *Nomaphila*
 4b - vành như đều
 5a - gié dày *Hemigraphis*
 5b - không là gié dày *Ruellia*
- 3b - buồng 2-1-noãn
 4a - láđài bằng nhau; chum hay chùm-tụtán ở nách lá *Dyschoriste*
 4b - láđài bằng nhau
 5a - ống vành óm, dài *Eranthemum*
 5b - ống vành không óm và dài
 6a - gié dày, có láhoa tròn kếtlọp *Phaylopsis*
 6b - không như trên *Strobilanthes*
- 2b - vành tiênkhai không vặn
 3a - 2 cánhhoa cạnh chông lên cánhhoa khác **Barlerieae:**
 3a - đài 2 môi *Neuracanthus*
 3b - đài đều
 4a - vành như đều *Barleria*
 4b - vành 2 môi *Lepidagathis*
- 3b - cánhhoa trên chông lên cánhhoa cạnh
 4a - vành với một môi to **Acantheae:**
 5a - có bờ *Blepharis*
 5b - có đưng hay tiểumộc **Acanthus**
 4b- vành hai môi, hay như đều **Justicieae:**
 5a - buồng hơn 2-noãn
 6a - baophấn có râu; nang dẹp; hạt tròn *Andrographis*
 6b - baophấn không râu; nang vuông; hạt dẹp
 7a - tiểuhụy lép 2 *Phlogacanthus*
 7b - tiểuhụy lép vắng *Cryptophragmium*
 5b - buồng chứa 2 noãn
- 6a - vành 5 thùy bằng nhau, 2 thùy sau có thể dính nhau
 7a - tiểuhụy thụ 4 *Asystasia*
 7b - tiểuhụy thụ 2
 8a - ống vành óm và dài *Pseuderanthemum*
 8b - ống vành từ từ rộng từ đáy
 9a - gié mảnh; vành cong, hình chuông *Codonacanthus*
 9b - tụtán ngắn; vành ngay *Polytrema*
- 6b - vành 2-môi rờ rệt
 7a - láhoa nhóm 4 thành tổngbao cho 1-4 hoa
 8a - baophấn 1 buồng *Hypoestes*
 8b - baophấn 2-buồng
 9a - Tr, lá đùng nhuộm thựcphẩm *Peristrophe*

- 9b - hoang *Dicliptera*
 7b - láhoa không nhóm *Clinacanthus*
 8a - baophần 1 buồng
 8b - baophần 2 buồng *Graptophyllum*
 9a - tiểuhụy lép 2
 9b - không tiểuhụy lép
 10a - ống vành ốm, cao
 11a - môi dưới to *Rhinacanthus*
 11b - 2 môi bằng nhau *Psiloesthes*
 10b - ống vành rộng đến miệng
 11a - môi dưới do 3 tai rất hẹp *Cyclacanthus*
 11b - môi dưới do tai ngắn
 12a - thaitòa rời mảnh ở nang *Rungia*
 12b - thaitòa dính vào nang *Gendarussa, Adhatoda, Justicia..*

Nelsoniaceae:

7818 b - *Staurogyne amoena* R. Ben.. Nhuyễnhapus tươi.

Cỏ có thân cao 5-7 cm, có lông. Lá có phiến thon, thon ngược, to 14 x 4,5 cm, mặt trên không lông, mặt dưới có lông trắng, dày, gân-phụ 12-14 cặp; cuống dài 5-15 cm, có lông trắng. Pháthoa ở chót nhánh, cao 10-12 cm, trục có lông; tiêndiệp và ládài hẹp như kim, có lông; vành cao 13-18 mm, trắng, viền đỏ; tiểuhụy 4, nhịtrường. Nang cao 8 mm, 2 mảnh.

Bàna; IV, 4.

- Herb 5-7 cm high; limb white pubescent beneath; flowers white, red on edges; capsules 8 mm long.

7819 - *Staurogyne balansae* R. Ben.. Nhuyễnhapus Balansa

Cỏ cao 10-20 cm; thân non có lông dày sát, nâu đỏ. Lá có phiến xoan bầuđục, to 4,5-8 x 3-6 cm, đầu tù, đáy hình tim, mặt trên không lông, gân-phụ 9 cặp; cuống dài 3-6 cm. Pháthoa mang 1-4 nhánh dài 5-7 cm; cọng hoa ngắn; ládài 5 mm, như nhau; vành cao 15-20 mm, thủy bằng nhau; tiểuhụy 4, lép 1, hình dùi; noánsào không lông. Nang không lông.

Chợbò.

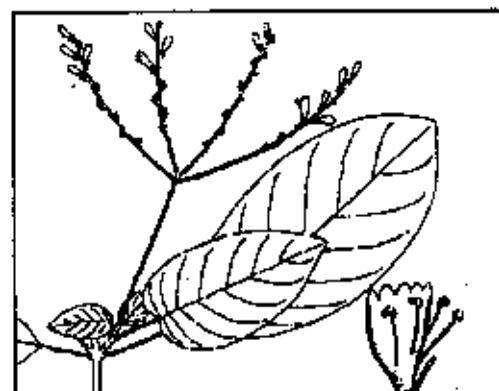
- Herb 20 cm high; stem appressed dense pubescent; corolla 15-20 mm high; capsules glabrous.

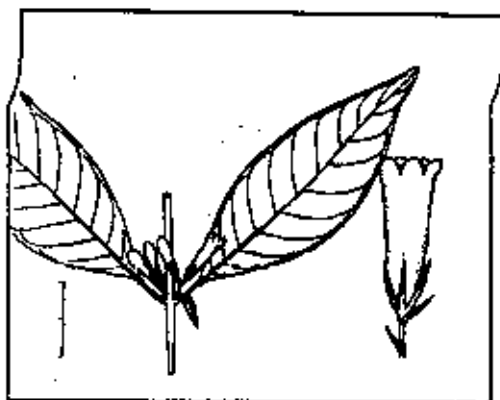
7820 - *Staurogyne bella* Brem.. Nhuyễnhapus đẹp

Cỏ cao 40 cm; thân không nhánh. Lá có phiến thon, to 8-10 x 2 cm, bià nguyên, không lông, gân-phụ 10 cặp, mỏng, mặt trên trắngtrắng; cuống dài 1,5-3 cm. Chùm ở ngọn nhánh, cao 6-8 cm; láhoa, tiêndiệp thon dài, dài 5-6 cm; ládài 13 mm, không lông, hẹp; tiểuhụy 4, nhịtrường.

Quảngtrị. Lá sắc uống trị đau cổ.

- Herb to 40 cm high; limb glabrous; sepals narrow; stamens 4, didynamous.

7821 - *Staurogyne brachystachys* R. Ben.. Nhuyễn thảo chùm-ngắn.

Cỏ cao 60-80 cm; thân, nhánh có lông sét. Lá có phiến thon hay hơi bầu dục, to 5-9 x 2-3,5 cm, không lông, gân-phụ 10 cặp, gân cách bia 1 mm, không lông; cuống 5-10 mm, có lông mịn hay không lông. Pháthoá có 2 lá nhỏ, ít hoa, ngắn; cọng hoa 2 mm, tiêndiệp 3 mm, không lông; dài 8 mm, không lông; vành trắng, cao 15 mm; tiểuhụy thụ 4, lép 1; noãn sào không lông.

Bắc càn.

- Branches ferruginous pubescent; limb glabrous; flowers white; stamens 4.

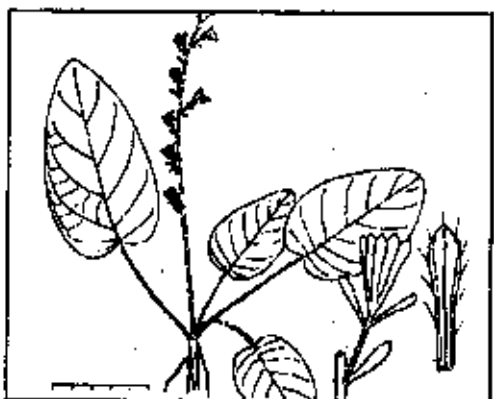

7822 - *Staurogyne brevicaulis* R. Ben.. Nhuyễn thảo thân-ngắn.

Cỏ có thân cao 1-5 cm, có lông. Lá 3-5; phiến tròn dài, to 10-12 x 4,5 cm, bia nguyên, gân-phụ 8-9 cặp; cuống 0-1 cm. Pháthoá là chùm dài 10 cm, có lá hoa kết lóp, thon ngược, có lông dài, dài 12-14 mm; tiêndiệp dài 8 mm; lá dài 4-5 mm, một rộng, 4 hẹp; vành dài 10 mm, trắng lam lam, có sọc tím; tiểuhụy thụ 4, lép 1. Nang không lông.

Biên hòa: Sông Lu; II.

- Leaves 3-5; corolla bluish white with violet veins; capsules glabrous.

7823 - *Staurogyne chapaensis* R. Ben.. Nhuyễn thảo Sapa.

Cỏ có thân ngắn, dài 4-7 mm, nằm, có rễ sáivi. Lá có phiến bầu dục hình tim, to 3-6 x 2-3 cm, gân-phụ 7-8 cặp, mặt dưới có lông ở gân; cuống dài 6-12 cm, có lông. Chùm dài 15-18 cm, trục có lông; cọng hoa đến 1 cm, có lông; lá hoa không lông, dài 5 mm; lá dài 1 cm, hình muỗng, 3 gân không rõ ở mặt trong, rìa lông thưa; vành có ống cao 13 mm, tai bằng nhau; tiểuhụy thụ 4, nhị trướng; noãn sào có lông mịn.

Sapa; VII.

- Stem 4-7 mm; limb pubescent on nerves beneath; sepals spatulate.

7824 - *Strobilanthes* cf. *densa* R. Ben.. Nhuyễn thảo dày.

Cỏ; thân to bằng ngón tay út. Lá không cuống; phiến hình muỗng, to vào 10 x 3 cm, dày từ hẹp, phần tận cùng tròn, gân-phụ 7-8 cặp, không lông. Gié; hoa không cọng; lá dài hẹp dài 1,5 cm, rộng 1,5 mm, có lông và rìa lông; vành không lông, dài 4 cm, cong, tai tròn tròn, cao 4-5 mm.

Sapa.

- Stem 1 cm wide; limb glabrous; spike; corolla 4 cm long.

7825 - *Staurogyne debilis* (T. Anders.) C.B. Cl. ex Merr. Nhuyễn thảo yếu.

Cỏ cao vào 15 cm, thân có lông. Lá có phiến tròn dài, to vào 4-6 x 1-1,5 cm, có lông ở mặt dưới, gân-phụ 6-8 cặp; cuống dài 2-3 cm, có lông. Chùm đơn, ít khi kép; hoa thưa; tiêndiệp như sợi; lá dài dài đến 11 mm; ống vành cao 9 mm, tai 5, gần như y nhau; tiểuhụy 4. Nang 2 mảnh; hạt nhiều.

Dà Nẵng, Nhatrang.

- Herb 15 cm high; limb pubescent on nerves beneath; corolla tube 9 mm long; stamens 4 (*Ebermaiera debilis* T. Anders.).

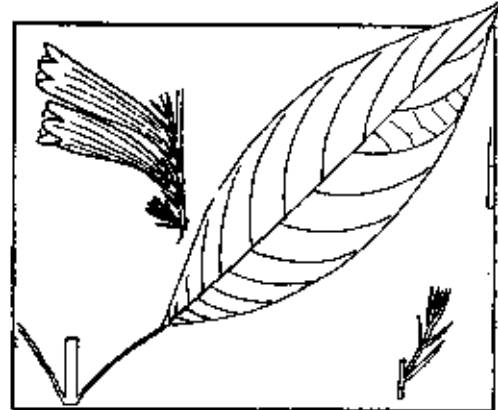

7826 - *Staurogyne diandra* F. Hoss. Nhuyễn thảo lưỡng hùng.

Cỏ cao đến 50 cm. Lá có phiến thon, to 12-15 x 4-5 cm, hai đầu nhọn, gân-phụ 9-13 cặp, không lông; cuống dài 4-5 cm. Phát hoa đứng ở ngọn, dài 12-18 cm; hoa khít nhau, gần ở một bên; cong hoa 3 mm; lá hoa và tiêndiệp cao 6 mm; lá dài 7 mm, thon hẹp, không lông; vành cao 3 cm, hơi cong, tai 4-5 mm.

Sapa.

- Herb to 50 cm high; limb glabrous; spike secund, 12-18 cm high; corolla 3 cm long.

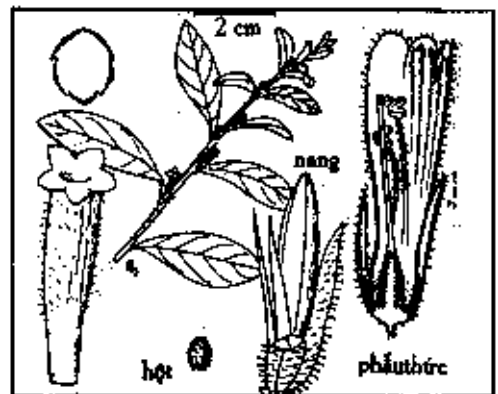

7827 - *Staurogyne glauca* (Nees) O. Ktze. Nhuyễn thảo mộc.

Cỏ nằm và đứng; thân trắng, có lông sát. Lá mọc đối ở phần dưới của thân, xen ở trên, có cuống; phiến bầu dục thon, hình muỗng. Hoa có độc ở nách lá, với lá lẫn lộn nhỏ như lá hoa, có lông tiết; tiêndiệp 2, hẹp, có lông; lá dài sau rộng nhất (1 mm); vành 6-9 mm, hương; tiểuhụy 4, chỉ có lông. Nang dài bằng dài, dài 7 mm; hạt có mặt mịn.

Rừng khô: Biên Hoà, Châu Đốc; II, 2-3.

- Corolla pink, 6-9 mm long; capsules 7 mm long (*Ebermaiera glauca* Nees).

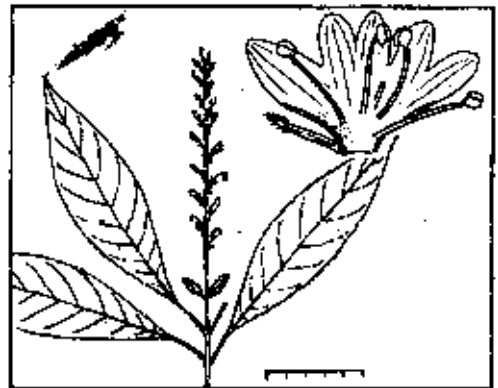

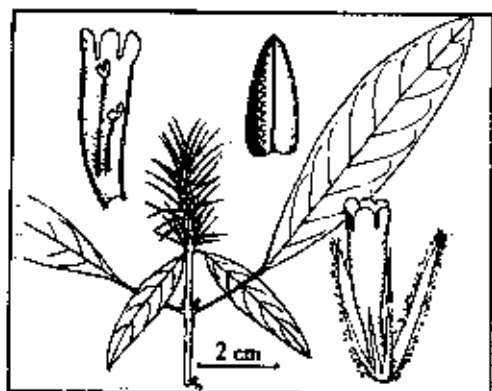
7828 - *Staurogyne hypoleucum* (R. Ben.) R. Ben. Nhuyễn thảo bạc bạch.

Cỏ bò rồi đứng cao 30-40 cm, thân không lông. Lá có phiến thon, to 8-14 x 1,3-4 cm, nhọn hai đầu, không lông, mặt dưới mọc trắng, gân-phụ 8-9 cặp; cuống dài 1-1,5 cm. Chùm dài 6-12 cm ở ngọn; lá hoa và tiêndiệp hẹp nhọn; lá dài 7-8 mm, không lông; vành 1 cm, thủy xoan; tiểuhụy thụ 4, không thô, chỉ không lông; noãn sào không lông. Nang không lông, dài 7 mm, to 2 mm.

B.

- Ascending herb; limb glaucous beneath; corolla 1 cm long; capsules 7 mm long (*Ophiorrhizophyllum hypoleucum* R. Ben.).

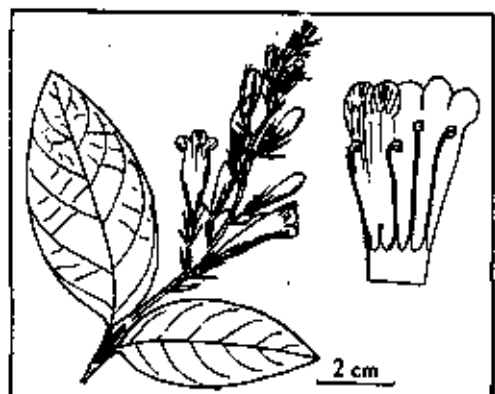

7829 - *Staurogyne lanceolata* (Bl.) O. Ktze. Nhuyễn thảo thon.

Cỏ đứng, cao 35 cm; thân có lông dài và lông tiết. Lá có phiến thon, dài 10-11 cm, có lông thưa ở hai mặt; cuống mảnh, dài 2 cm. Gié ở ngọn; lá hoa và tiêndiệp có lông trắng và lông tiết; hoa sắp theo 4 hàng; vành *hường* có sọc đỏ, cao 1,3 cm, thùy 5, không bằng nhau. Nang có lông tiết; hạt nhiều.

Thủ đức, Bà Rịa.

- Herb 35 cm high; glandulous hairs; corolla pale pink with red veins (*Adenosma lanceolata* Bl.).

7830 - *Staurogyne major* R. Ben.. Nhuyễn thảo to.

Bụi; thân tròn có lông sát. Lá có phiến bầu dục, to 5-8 x 3-4 cm, bìa nguyên, có lông ngắn mặt trên và ở gân mặt dưới; cuống dài 1-3 cm. Chùm ở ngọn và nách lá; lá hoa và tiêndiệp hẹp, cao 5-6 mm; đài dài 1 cm; vành cao 2-2,5 cm, thùy gần như bằng nhau; tiểuhụy 4; noãn sào không lông. Nang.

Bà Nà (hình theo Benoist).

- Bush; stem finely pubescent; corolla 2-2,5 cm long; ovary glabrous.

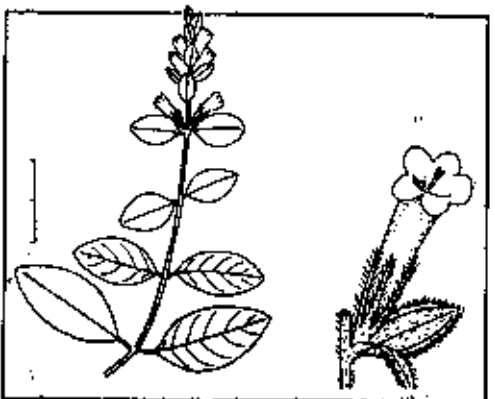

7831 - *Staurogyne malaccensis* C.B. Clarke. Nhuyễn thảo Malacca.

Cỏ có thân cao đến 30 cm, có lông. Lá có phiến bầu dục dài 4-12 x 1-3,5 cm, đầu tù, đáy tù, hẹp trên cuống, mặt trên lục, mặt dưới trắng trắng, gân-phụ 3-6 cặp; cuống 1-2 cm. Pháthoa ở ngọn, dày, có lá hoa hẹp, dài và tiêndiệp có lông dài (không lông tiết); lá đài 5, không bằng nhau, lá đài sau dài 9 mm, lá đài cạnh 4-5 mm; vành *hường*, dài 1 cm; tiểuhụy thụ 4, lép 1. Nang có lông tiết.

Sông Bé, núi Chúa chan, Phú quốc.

- Herb to 30 cm high; limb glaucous beneath; flowers pink; capsules with glandulous hairs.

7832 - *Staurogyne neesii* (Vid.) C.B. Clarke ex Miq. Nhuyễn thảo Nees.

Cỏ bò 2-3 cm, rồi đứng cao 20-30 cm; thân có lông. Lá có phiến *xoan bầu dục*, to 3 x 1,5 cm, 2 đầu tù tròn, tù nhỏ như lá hoa ở phần trên, gân-phụ 6 cặp; cuống 5 mm. Pháthoa ở ngọn và nách lá trên; lá hoa như lá, xoan; tiêndiệp thon, có lông; đài có ống ngắn, lá đài 3-3,5 mm, có lông trắng; vành 1 cm, tai giống nhau.

Dựa nước: Phú Yên, Đà Nẵng.

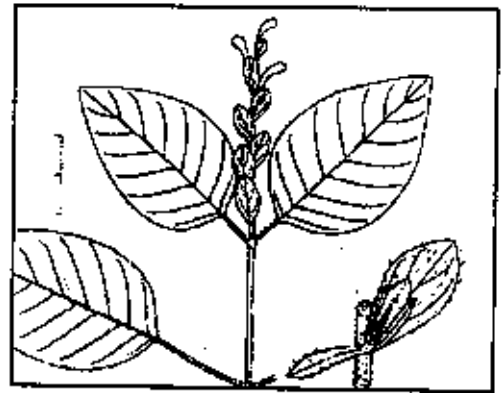
- Ascending herb; limb elliptic; corolla 1 cm long (*S. neesii* Vid., *S. glauca* var. *neesii* R. Ben.).

7833 - *Staurogyne petelotii* R. Ben. Nhụythập Pételot.

Cỏ cao 20 cm, nằm rời đứng, thân có lông. Lá có phiến xoan, to 5-7 x 3-3,5 cm, đầu tù, đáy tròn, gân-phụ 8 cặp, mỏng, có lông sát; cuống dài 1-3 cm, có lông. Chùm ở chót nhánh, dài 5-7 cm, hoa mọc xen; láhoa có ít lông, hình muỗng, 2 cặp gân, tiêndiệp có ít lông, rộng ở trên; ládài ngoài to hơn trong, không lông; vành cao 1,7 cm, thùy như nhau; tiênhụy 4, không thò. Nang cao 7 mm, không lông.

Sapa; VII, 7.

- Ascending herb; limb membranous, pubescent; corolla 1.7 cm long; capsules glabrous.

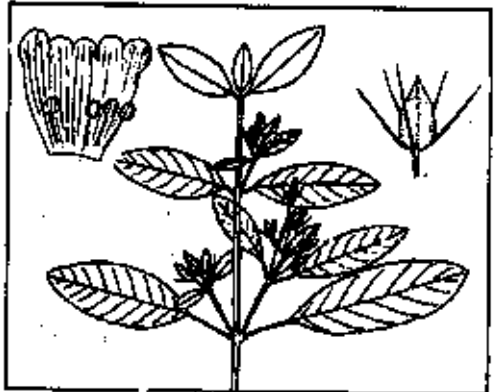

7834 - *Staurogyne scandens* R. Ben. Thậpnhụy leo.

Cỏ leo cao 3-5 m; nhánh non có lông mịn. Lá có phiến bầu dục thon, to 5-7 x 2-2,5 cm, có lông thưa, đáy tùtù hẹp trên cuống; cuống dài 1-1,5 cm. Chùm dài 1-1,5 cm, mang 3-4 hoa; láhoa và tiêndiệp dài 4 mm; ládài hẹp, dài 5-6 mm; vành trắng, cao 8 mm; tiênhụy 4. Nang không lông, cao 4-5 mm.

Langbian (hình hoa theo Benoist).

- Climber to 4 m high; corolla white, 8 mm long; capsules 4-5 mm long.

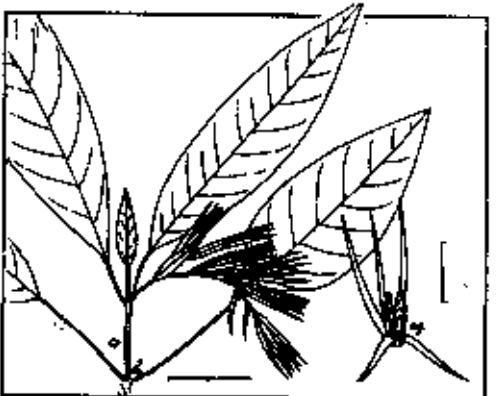

7835 - *Staurogyne sesamoides* (Hand.-Mazz.) Burt. Nhụythập mè.

Cỏ cứng cao 20-40 cm, không nhánh, lúc non có 4 cạnh, có lông denden. Lá dưới có cuống dài hơn lá trên; phiến thon, to đến 10 x 5 cm, chót nhọn, gân-phụ 8-15 cặp, mỏng, không lông. Pháthoa gân ngọn, hoa tạt một bên; láhoa xoan, cao 13 mm; tiêndiệp và ládài hẹp dài, đến 2,5 cm, không lông. Nang cao 1,3 cm, đen; mảnh 2.

Quảngninh: Hàcôi.

- Herb to 40 cm high; limb glabrous; racemes secund; sepals to 2.5 cm long; capsules 1.3 cm long (*Loxostigma sesamoides* Hand.-Mazz).

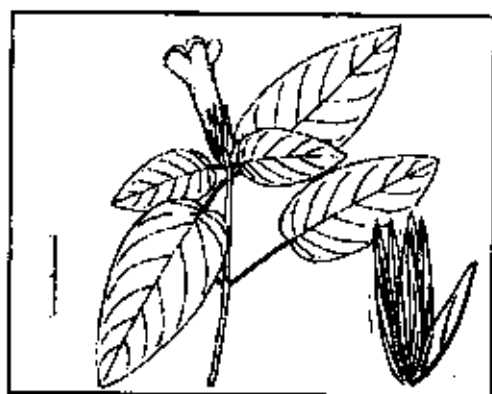
7836 - *Staurogyne simonsii* (T. Anders.) O. Ktze. Nhụythập Simons.

Cỏ cao hơn 40 cm; thân to 4 mm. Lá có phiến thon, to 17 x 7 cm, đáy tùtù hẹp trên cuống, gân-phụ 10 cặp, mặt trên nâu đậm, mặt dưới nâu, gân-phụ vào 10 cặp; cuống dài 6-7cm. Chùm kép ở nách lá, chànhôm vì ládài dài 15 mm, có lông; láhoa 5 mm, tiêndiệp 4 mm. Nang cao 5 mm.

Phúthọ; 4.

- Herb 40 cm high; sepals 15 mm long; capsules 5 mm long.

7837 - *Staurogyne subcordata* (Elmer) Brem.
Nhuyễn thảo hình tim.

Cỏ yếu, nằm có rễ sát, rời đứng; thân có lông. Lá có phiến xoan, đầu tù, *dây hình tim*, to 4-4,5 x 2,5 cm, gân-phụ 8-9 cặp, mặt trên có lông thưa hay không lông; cuống dài 2-3 cm, có lông. Phấn hoa ở ngọn nhánh, lúc khô nâu đỏ; *tiềnđiệp*, lá đài như lá, không lông, dài 18 mm, nâu đỏ, có gân rất lồi; *vành trắng hay hươnghường*.

- Ascending herb; bracteoles, sepals foliaceous; corolla white or pinkish.

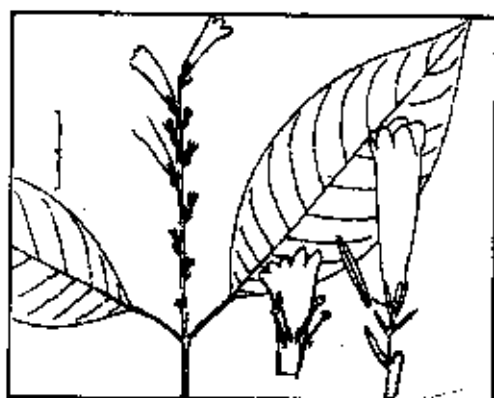

7838 - *Staurogyne tenera* R. Ben. Thập nhụy mảnh.

Cỏ nằm rời đứng, cao 20 cm, nhánh non có lông trắng sát. Lá có phiến tròn dài, to 9 x 2,5 cm, mỏng, tù tròn 2 đầu, gân-phụ 9 cặp; cuống dài 1 cm. Chùm dài 8-10 cm; cọng như chỉ; lá hoa như *tiềnđiệp*, hẹp, dài 3-4 mm; lá đài hẹp nhọn, dài 9 mm, không lông; *vành dài 16 mm*; *tiểunhụy* không thò, gắn ở 1/4 dưới của ống vành.

Bồ nước: Nhatrang.

- Ascending herb; lax racemes; corolla 16 mm long; filaments glabrous.

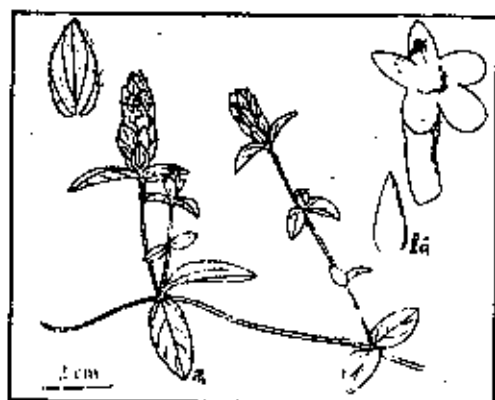

7839 - *Staurogyne vicina* R. Ben. Thập nhụy gần.

Cỏ nằm rời đứng cao 20 cm; thân non có lông sát vàng. Lá có phiến xoan bầu dục, to 10 x 4 cm, *dây từu* hẹp, mỏng, không lông, trừ ở gân, nhất là ở mặt dưới, gân-phụ 11-12 cặp; cuống dài 1,5-1,8 cm, có lông sét. Chùm đứng ở ngọn nhánh, dài 8-10 cm; lá hoa 4 mm, *tiềnđiệp* 3 mm; lá đài dạng lá, dài 5 mm, không lông; *vành* 2 cm, không lông; *tiểunhụy* 4, không thò, nhịtrường, *chỉ có lông ở đáy*; noãn sào có lông.

Sapa.

- Ascending herb; limb pubescent on nerves; corolla 2 cm long, glabrous.

7840 - *Nelsonia campestris* R. Br. Nienson đồng.

Cỏ có nhiều lông, nhánh màu nâu nâu. Lá có phiến tròn dài, gân-phụ 3-4 cặp. Gié ở chót nhánh, cao 2-4cm, với nhiều lá hoa xanh kết tập; hoa cao 1 cm; dài xanh, có lông, 1 lá đài to; ống vành trắng, tai tím, 2 tai trên nhỏ, có lằn nâu đậm; *tiểunhụy* 2, gắn giữa ống. Nang nhọn, cao 7-9 mm; nhiều hạt gần như tròn, không cần-phôi cứng.

Ruộng mùa khô: Côngtum, Biên Hòa, Càntho..

XI-IX.

- Herb densely pubescent; corolla violet; capsules 7-9 mm.

7841 - *Elytraria imbricata* (Vahl.) Pers..

Cỏ cao 10-25 cm, không nhánh. Lá tụ ở chót; phiến bầu dục thon, mỏng, nhọn hai đầu, gân-phụ 9-10 cặp, không lông; cuống dài. Gié 3-4 ở chót thân; cọng đứng cao 1-3 cm, có láhoa kếp; hoa cao 6 mm, dài 3 mm, rìa lông; vành tím có ống hẹp, môi 2; tiểuhụy 4. Nang.

Dựa lộ: Sài Gòn.

- Herb 25 cm high; limb membranous; flowers violet, 6 mm long.

Thunbergiaceae:

7842 - *Thunbergia erecta* (Benth.) T. Anders.. Cát dăng đứng; Bush Thunbergia.

Tiểu mộc cao 1-1,5 m; nhánh non vuông. Lá có phiến xoắn thon, hay hơi bánbò, không lông; cuống ngắn. Hoa cộc ở nách lá; tiêndiệp dạng giống dài, xanh, cao 1,2-1,8 cm, dài là 5 răng nhỏ; vành tím; tiểuhụy 4; nướm có 2 môi. Nang có mỏ. $n = 8, 14, 26, 28$.

Tr đến 1.000 m, gốc Tây-phi. Var. *alba* Hort.: hoa trắng; var. *coerulea* Hort.: vành tím đậm, tâm vàng.

- Ornamental (*Meyenia erecta* Benth.).

7843 - *Thunbergia alata* Boj. ex Sims.. Cát dăng cánh; Black-eyed Susan Clock-vine, Clock-vine.

Dây nhỏ, dạn dài 1-3 m. Lá có phiến hình đầu tên, có ít lông; cuống có cánh. Hoa cộc ở nách lá; tiêndiệp cao 1,5 cm; dài là 12 răng nhọn, nhỏ; vành vàng nghệ, ít khi trắng hay lam; tiểuhụy 4. Nang có mỏ to, có lông; hạt tròn. $n = 16$

Lùm bụi: Huế, Sài Gòn. Var. *alba* Paxt.: hoa trắng, tâm đậm; var. *hyeri* Hort.: hoa cam, tâm trắng. Gốc Phích châu. Đáp trị nhúc-dầu.

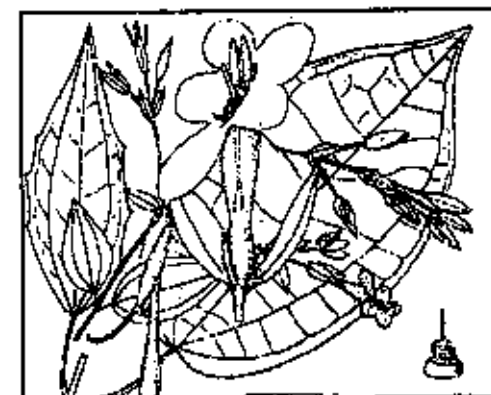
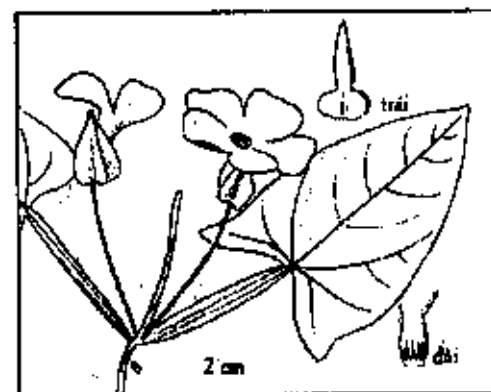
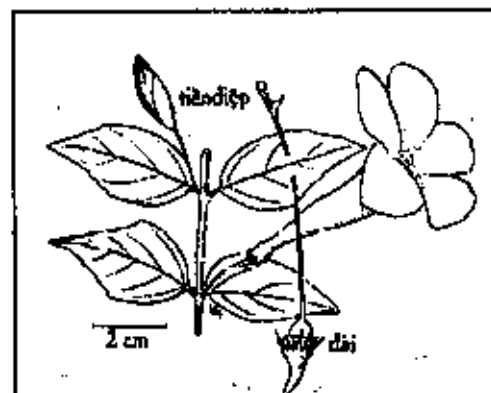
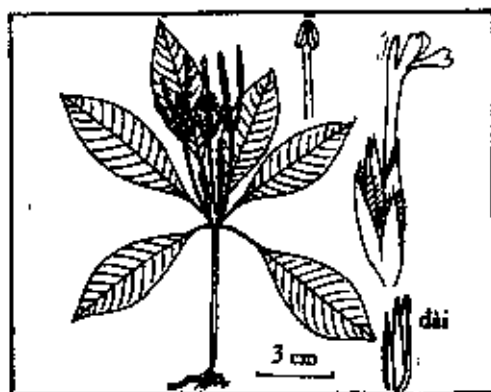
- Climber; flowers yellow or white.

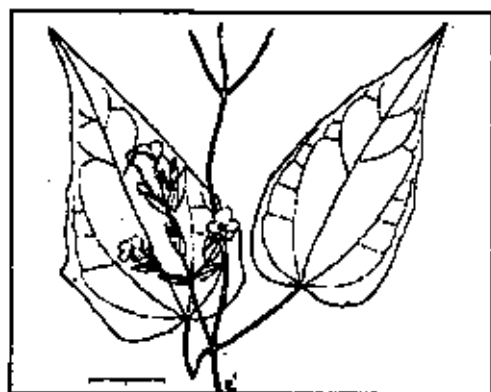
7844 - *Thunbergia coccinea* Wall. ex G. Don. Cát dăng đỏ.

Dây leo cao, quấn qua trái. Lá có phiến bầu dục hay hẹp, to 12 x 3-6,5 cm, dây tằm hay tròn hơi lõm, bì nguyên hay có răng hay có thùy, gân ở đáy 5, lõm ở mặt trên, lồi ở mặt dưới, nhám; cuống 3 cm. Chùm ở ngọn, cao 20-40 cm, trục có lông nằm, mịn; tiêndiệp 2, to 15 mm; lá dài nhỏ, rìa lông; vành đỏ, có ống 2,3 cm, rộng 2,5-3 cm, môi dưới dài; tiểuhụy 4, có lông, một ba phần có cựa; noãn sào có lông. Nang có mỏ.

Công tum.

- Climber; flowers red.

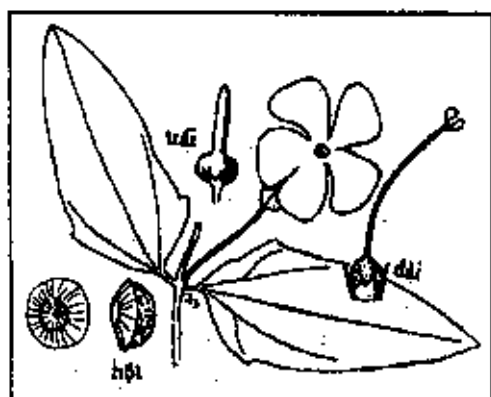

7845 - *Thunbergia eberhardtii* R. Ben.. Cátđàng vàng.

Dây leo, quấn qua trái, dài đến 12 m; thân tròn, có vòng lông ở mặt. Lá có phiến không lông, xoan hình tim, bìa nguyên hay có vài răng to, gân từ đáy 5; cuống mảnh, dài. Chùm ngắn ở nách và ngọn; láhoa thon nhọn, bìa có răng, có lông; tiêndiệp 14 x 10 mm; vành vàng, dài 2 cm, môi trên 2 thùy cạn, môi dưới 3 thùy; tiểuhụy 4, baophấn có cựa; noãn sào có lông.

Hồabình; XII.

- Climber; flowers yellow.

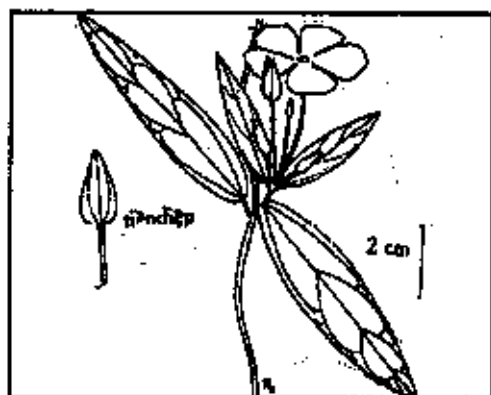

7846 - *Thunbergia fragrans* Roxb.. Cátđàng thơm.

Dây leo, quấn qua trái, cao 1-2 m. Lá có phiến có lông hay không, đáy có khi hình tim; cuống ngắn. Hoa cõđộc ở nách lá; tiêndiệp thon, xanh, cao 1,2-1,5 cm; dài là 10-15 răng; vành trắng, tai 5, to; tiểuhụy 4. Nang có mỏ cao, không lông; hạt tròn.

Khápcùng, bìnhnguyên.

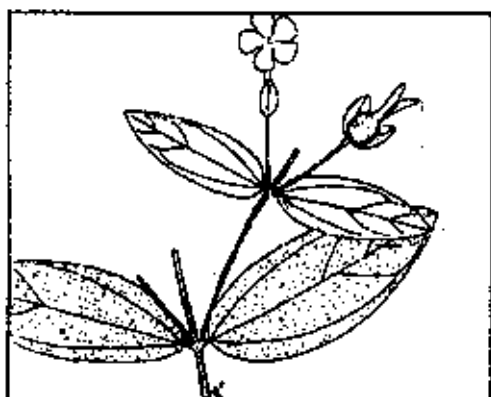
- Climbing, 1-2 m long; flowers white.

7847 - *Thunbergia fragrans* var. *heterophylla* C.B. Clarke. Cátđàng dịdiệp.

Dây leo quấn qua mặt, cao 1-2 m. Lá có phiến bầuđục hay xoan, hay thon hẹp, không lông, bìa nguyên, dài 6-8 cm; cuống ngắn. Hoa trắng, không thơm; tiêndiệp xoan, cao 1-1,2 cm; dài là răng nhỏ; vành đều, rộng 3-4 cm. Nang có mỏ cao.

- Climbing; leaf elliptic to narrow lanceolate; flowers white.

7848 - *Thunbergia fragrans* var. *vestita*. Cátđàng phủ.

Cỏ thành bụi cao 30 cm; thân, lá có lông mịn dày. Lá có phiến bầuđục, đầu tù, đáy tròntròn, gân từ đáy 3, gân-phụ 3 cặp, nhám ở mặt trên, như nhung mặt dưới; cuống ngắn, dài 3-4 mm. Hoa nhỏ; tiêndiệp 2, xoan; vành có ống cao 1,5 cm, tai 5, bằng nhau. Nang to 8 mm, có mỏ cao 1 cm.

Núi, cao độ 500-800 m: Càná; XI, 11.

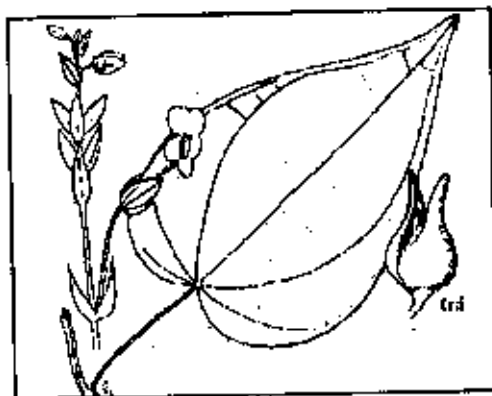
- Bush 30 cm high; limb velvety beneath; corolla tube 1.5 cm long.

7849 - *Thunbergia geoffrayi* R. Ben. in Lec. Cátđăng Geoffray.

Dây leo quấn; thân vuông, như có cánh. Lá có phiến không lông, đáy hình tim, dài đến 14 cm; cuống dài 10 cm. Chùm ở nách lá; láhoa cao 2 cm; đài không răng; vành màu cam hay đỏ, tai 5 thành hai môi; tiểunhụy 4. Nang có lông mịn, có mỏ to.

Dànăng.

- Long climber; flowers orange red or red.

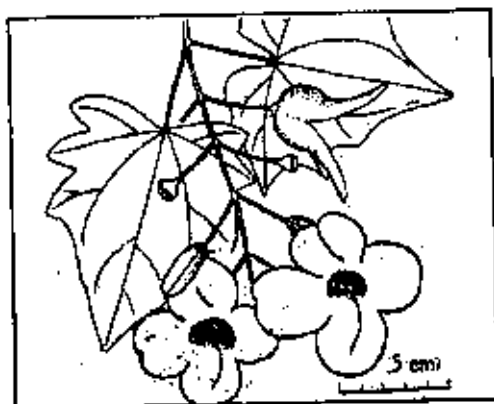

7850 - *Thunbergia grandiflora* (Rottl.) Roxb. Cátđăng hoa-to, Bôngbáo; Purple Allamanda, Bengal Clock-vine.

Dây leo cao, quấn qua trái, có chồi. Lá có phiến hình tim, không lông, nhámnhám, đáy hình tim sâu, bìa có thùy cạn hay sâu ít khi nguyên; cuống mảnh. Chùm thông dài đẹp; tiêndiệp thành tàu xanh, cao 2,5 cm; đài không răng; vành lam tím, to; tiểunhụy 4. Nang có mỏ cao, không lông. $n = 28$

Hoang và Tr ở bìnhnguyên; I-XII. Chứa nhiều K; trị xáo trộn baotử, trị nọc rắn.

- Long climber; flowers large, purplish blue (*Flemingia grandiflora* Roxb ex Rottler, *T. cordifolia* Nees.).

7851 - *Thunbergia laurifolia* Lindl. Cátđăng thon; Laurel Clock-vine.

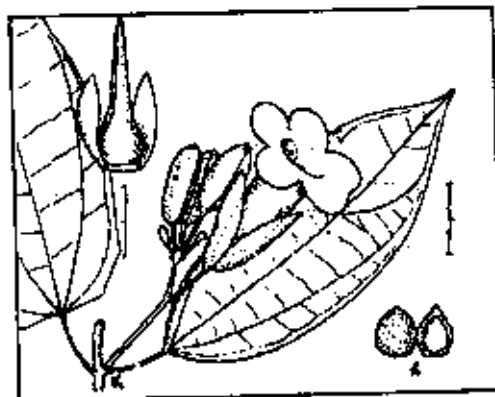
Rất gần loại trên, không có chồi. Lá không lông có phiến bầu dục thon, đáy tù có khi hơi hình tim, bìa có răng thưa; cuống 2-6 cm. Chùm thông dài 40-50 cm; hoa to 6-8cm, lam đậm, tâm trắng hay vàng; tiểunhụy 4. Nang cao 5-6cm (kể luôn mỏ), rộng 1,5 cm.

Leo cao trên đạimộc, rừng bìnhnguyên: Cà ná, Đà lạt, Địnhquán.

- Limb elliptic; flowers dark blue, centre white or yellow.

7852 - *Thunbergia bossei* C.B. Cl.

Dây leo. Lá có phiến thon, to 6-14 x 2-6 cm, đáy hình tim, bìa có răng to, thưa hay nguyên. Chùm ở nách lá; láhoa đối diện, to 10-15 mm; đài có bìa đơn; vành vàng nâu, thùy 5, cao 11 mm; noãn sào có lông. Thái lan: Xiêng mai; Lào. Acantholideae:

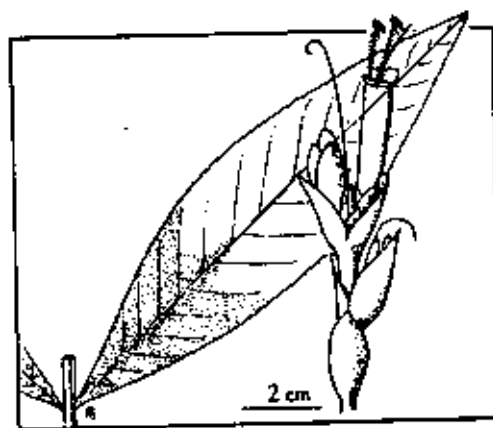

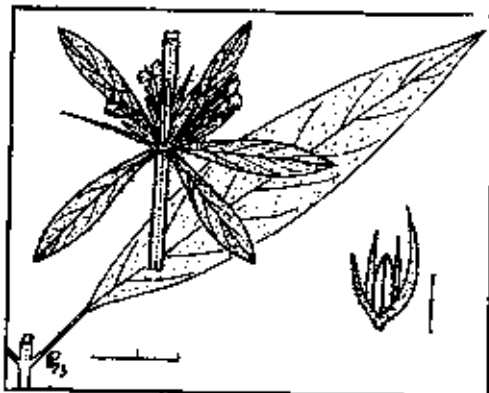
7853 *Sanchezia speciosa*. Săngxê.

Cây cao 1-1,5 m; thân và gân chính của lá trắng, không lông. Lá có phiến thon, to, màu đẹp, lục, đỏ, vàng, gân trắng, đầu nhọn, bìa nguyên hay có răng tù; cuống ngắn. Pháthoa ở chót nhánh, có láhoa lục hay đỏ; hoa có vành hình ống tròn, láng như vàng có sáp, cao 4-5 cm, tai đều; tiểunhụy thô dài, thụ 2, lép 2. Nang 8 hạt.

Tr làm kiếng ở Hà Nội, Huế, góc N.-Mỹ; III.

- Ornamental (*Sanchezia nobilis* Hort. non Hook.).

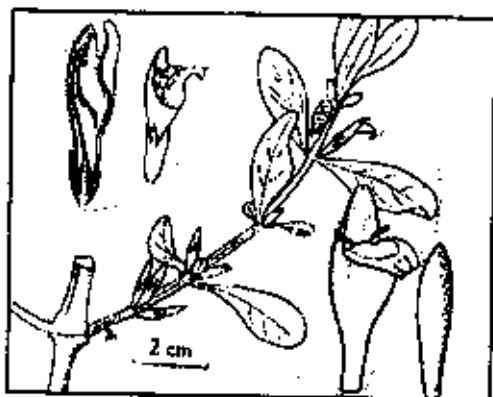

7854 - *Hygrophila auriculata* (Schum.) Heine. Đinh lịch gai.

Cỏ cao đến 80 cm, có gai ở nách lá, dài 2-3,5 cm, ngay hay congcong. Lá như theo luân sinh 6 lá, 2 ngoài to, không cuống, dài 5-12 cm, bìa có răng nhỏ, chót nhọn. Chùm ở nách lá; hoa lam tím; dài 4 thủy ngắn, một dài; vành dài 2 cm, 2 môi; tiểuhụy 4. Nang dài hơn dài; hạt 4-8, dẹp, to 3 mm.

Rẻ trị ungthụ mật, hạt lợi tiểu, kích dục.

- Spines 2-2,5 cm long; leaves by 6; glomerules; corolla 2 cm long (*Barleria auriculata* Schum., *H. spinosa* T. Anders.).

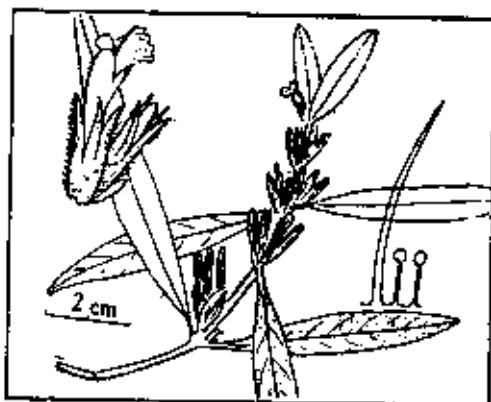

7855 - *Hygrophila erecta* (Burm. f.) Hochr. Đinh lịch đứng.

Cỏ cao đến 80 cm; thân vuông, phủ ở mắt, có lông hay không. Lá có chót tròn, đáy nhọn, không lông, dài 4-10 cm. Chùm ít hoa ở nách lá; dài cao 6-10 cm; vành tím hay trắng, cao 1,5 cm, môi trên đứng, 2 thủy nhỏ. Nang cao 1-2 cm; hạt 8-16, tròn, dẹp.

Ruộng, mương, bình nguyên; V-XII.

- Annual to 0.8 m; flowers violet or white; capsules 1-2 cm long (*Ruellia erecta* Burm.f., *H. quadrivalvis* Nees).

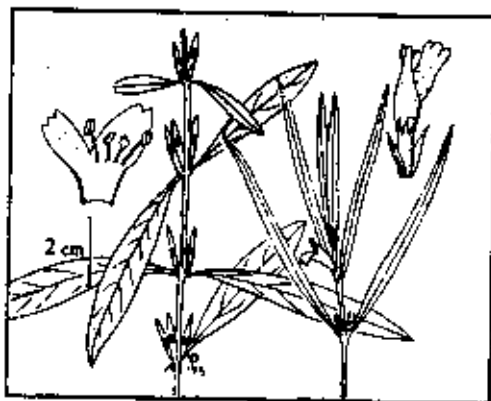

7856 - *Hygrophila incana* Nees in DC. Đinh lịch lông-xám.

Cỏ có thân nằm rồi đứng; thân, lá dài, vành dày hai thủy lông, một dài một ngắn, có tuyến. Lá có phiến thon hẹp, dài 5-6 cm, rộng 1-1,5 cm; cuống ngắn. Chùm ngắn, 5-6 hoa ở nách lá; hoa cao 10-13 mm; vành hương có bột đỏ đậm; tiểuhụy 4. Nang dài bằng dài; hạt dẹp.

Ruộng, bờ nước: Đồng tháp.

- Ascending herb; glandulous hairs; flowers pink, red dotted; capsules as long as calyx.

7857 - *Hygrophila salicifolia* (Vahl.) Nees. Đinh lịch.

Cỏ cao đến 1 m, không lông hay có rất ít lông; thân vuông. Lá có phiến xoan, thường thò dài, đến hẹp. Chùm ở nách lá; tiềndiệp hẹp; lá dài 6-10 mm, dính nhau đến 1/2 hay 3/3; vành tím tím, dài 12-18 mm; tiểuhụy thụ 4. Nang nâu đậm, nở rất mạnh khi tắm nước; hạt có lông hút nước.

Ruộng, mương, đất hoang nhiều rác; V-XII. In vitro, chống siêu khuẩn R.D.

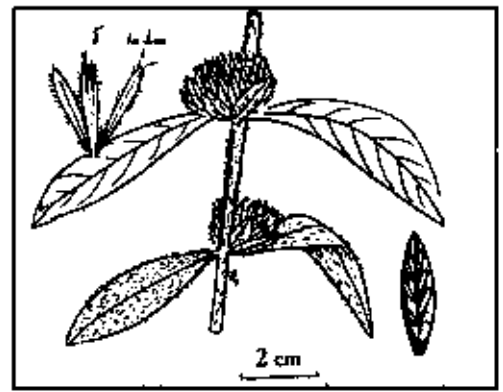
- Herb to 1 m high; corolla pale violet; capsules 2 cm long (*Ruellia salicifolia* Vahl., *H. angustifolia* R. Br., *H. lancea* Miq.)

7858 - *Hygrophila phlomoides* Nees. in Wall. Vó-ich.

Cỏ cao 30-40 cm, daniên, *nhiều lông*; thân vuông, hơi phủ ở mắt. Lá có phiến thon hẹp, dài 2-15 cm, dày lông. Chùm dày to, ở nách lá; *hoa hương*; dài dài 8 mm, với 1 lá đài trội; vành dài 12 mm, 2 môi; tiểunhụy 4. Nang dài 10-16 mm, không lông; hạt tròn, đẹp.

Ruộng khô, đất hoang, bìnhnguyên: Huế, Mỹtho, Châuđốc.

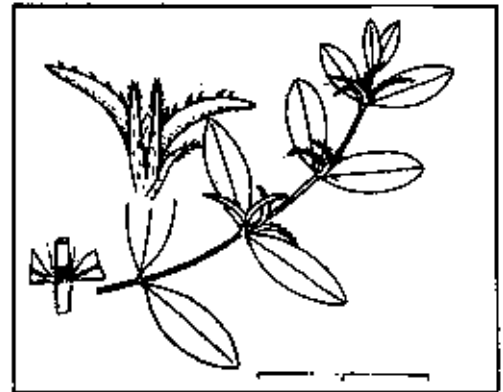
- Limb hirsute; glomerules; flowers pink; capsules 10-16 mm long.

7859 - *Hygrophila polysperma* (Nees) T. Anders. Dinhlich nhiều-hột.

Cỏ bò với *thân đứng ngắn*, có lông nằm. Lá có phiến bầu dục thon ngược, to 3 x 1,2 cm, có lông nằm thưa, có nhiều bàothạch nhỏ, gân-phụ không rõ; cuống ngắn, dài 2-3 cm; giữa 2 cuống có lông nhiều. Hoa ở nách lá và gié ở ngọn; láđài mỏng, cao 5 mm, có lông ở 1/2 trên; *vành hương hay tím lợt*, 2 môi. Nang cao 8 mm; hạt vào 24, tròn đẹp.

Hànoì, Hànaminh, Hàsonbinh.

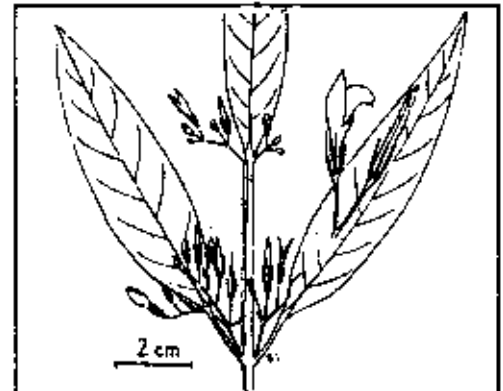
- Spreading herb; flowers pink or light violet; capsules 8 mm long (*Justicia polysperma* Nees).

7860 - *Nomaphila stricta* Nees. Dinhlich đứng.

Cỏ cao đến 1 m; thân vuông và có rãnh. Lá có phiến thon, to 8-10 x 2 cm, mỏng, không lông, lúc khô thường đenden; cuống dài 1,5-2 cm. Tụ tán ở nách lá, hơi *thưa*; láđài rời, hẹp, nhọn, không lông; vành cao 18 mm, *màu lam*, có hai môi; tiểunhụy 4. Nang nâu đen, dài 2-2,5 cm; hạt tròn, đẹp.

Vườn, dựa nơi ẩm lầy, từ Biênhhòa đến Lựctinh.

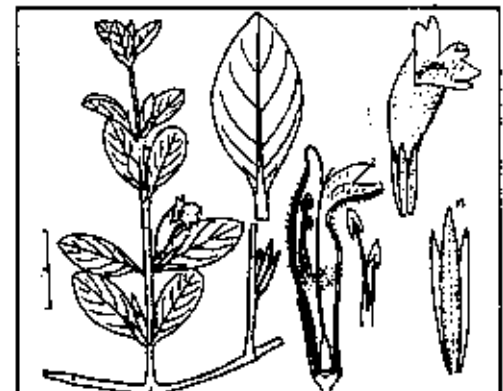
- Herb to 1 m high; leaves glabrous; lax inflorescence; corolla blue; capsules 2-2.5 cm long.

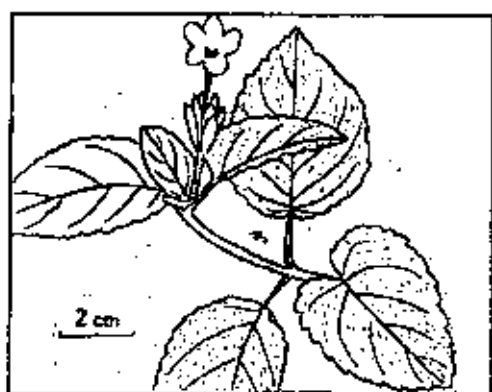
7861 - *Cardanthera avana* Benth ex C.B. Clarke. Tâmhung.

Cỏ cao 20-30 cm; nhánh phủ, mọc đối, không lông. Lá có phiến xoan, không lông, dài không đến 2 cm, đáy từ từ hẹp. Chùm 3 hoa; *tiềnđiệp* thon, xanh, nhỏ; láđài 6 mm, có lông mịn, xanh; vành cao 2 cm, có lông mịn mặt ngoài *ùng tím*, *tiềnkhai* vặn, môi dưới có lông thưa đứng; tiểunhụy 4, ba phần chú V, dài 2 mm, chỉ dài 7 mm, đáy có lông; đĩa mặt; noãn sào có lông thưa, đứng. Nang cao 12 mm.

Vùng Sài Gòn; I, 1.

- Leaves elliptic, 2 cm long; flowers violet tint; capsules 12 mm.

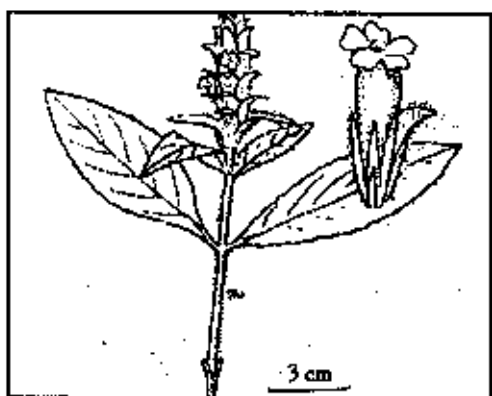

7862 - *Hemigraphis alternata* (Burm. f.) T. Anders., Bántự kiếng.

Cỏ nằm; nhánh non có lông. Lá có phiến xoan, xoan hình tim, có lông ở mặt trên, màu đỏ ở mặt dưới; cuống 1-1,5 cm. Gié ngắn, mang hoa trắng hay đỏ, có láhoa xen kết tợp; vành cao 2 cm, có 2 môi; tiểunhụy 4. Nang.

Tr làm kiếng. Chứa nhiều kalium, lợi tiểu, trị tri.

- Ornamental; limb red beneath (*Ruellia alternata* Burm. f.; *H. colorata* (Bl.) Hall.f.).

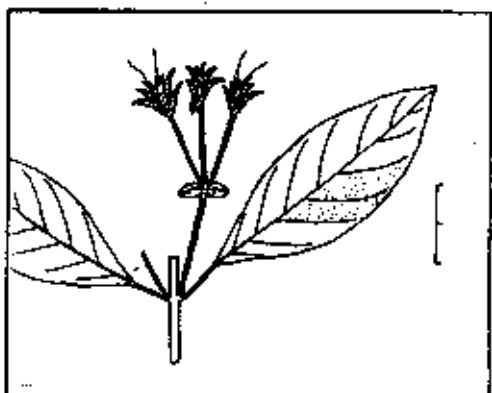

7863 - *Hemigraphis brunelloides* (Lam.) Bremek., Bántự vườn.

Cỏ cao 50 cm; nhánh non vuông, có lông mịn. Lá mọc đối, có phiến thon, to 8-13 x 4-5 cm, có lông mặt dưới; cuống 5-10 mm. Gié ở ngọn, mang 4 hàng láhoa kết tợp, có lông tiết; hoa trắng gần như đều; ládài cao 9 mm; vành cỡ 1 cm, thùy lõm; tiểunhụy 4. Nang; hạt 6-8, đẹp, không lông.

Ruộng ẩm, vườn, đến 800 m; I-XII.

- Herb 50 cm high; flowers white; calyx with glandulous hairs (*Justicia brunelloides* Lam.).

7864 - *Hemigraphis chinensis* T. Anders. ex Hemsl., Bántự Trungquốc.

Tiểumọc có thân nằm rồi đứng có lông xám. Lá có phiến bầu dục thon, to 8-15 x 3-6 cm, đầu nhọn, đáy tù từ hẹp trên cuống, có lông nhám hai mặt, bìa có răng; cuống dài 1,5-2 cm, có lông. Pháthoa ngắn, có láhoa có lông nhám, kết tợp; hoa vàng, không cọng; ládài cao 11 mm; vành dài 2 cm; tiểunhụy 4, chỉ có lông. Nang 8 hạt.

Nơi ẩm: Càná, dựa sông Đờngnai, Sôngbé; 1, 1.

- Ascending shrub; flowers yellow, 2 cm long; capsules 8-seeded.

7865 - *Hemigraphis glaucescens* C.B. Clarke. Bántự mốc.

Tiểumọc; thân có 2 rãnh đối diện, lúc non có lông. Lá có phiến thon, to 7-12 x 2,5-4 cm, nhọn 2 đầu, bìa có răng nhỏ, gân-phụ 7 cặp, có lông nằm; cuống dài 6-7 mm, có lông. Pháthoa 2-3 cm, ở chót nhánh, có láhoa kết tợp, theo 4 hàng, xoan, có lông và ria lông; tiêndiệp nhỏ; ládài hẹp, dài 1 cm; vành 2-2,5 cm, tai 5, ngắn gần bằng nhau; tiểunhụy 4, chỉ có lông trắng. Nang cao 8 mm, có lông mịn; hạt tròn đẹp.

Rừng ráo, trên cát: Nambộ.

- Leaves appressed pubescent; inflorescence with imbricate bracts; corolla 2,5 cm long.

7866 - Hemigraphis griffithiana T. Anders.. Bántụ Griffith.

Cỏ có thân vuông có 2 rãnh dọc. Lá mọc đối; phiến thon, có lông ở gân, bìa có răng mịn; cuống 1 cm. Gié mang 4 hàng láhoa kết lợp, thon, có lông mịn; tiêndiệp hẹp; ládài dài 8 mm, ròi; vành cao 1,2 cm; tiênhụy 4. Nang dài 6 mm, bằng dài, có ít lông.

Biênhoa.

- Limb pubescent on nerves; corolla 1.2 cm high; capsules 6 mm long.

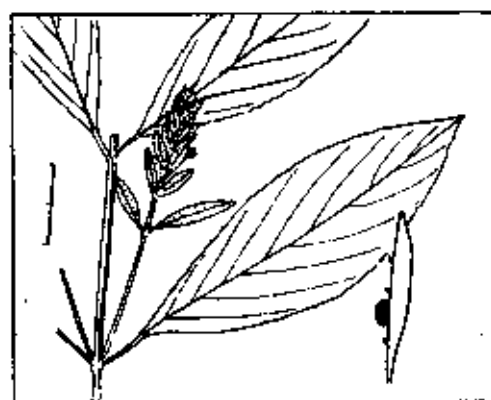

7867 - Hemigraphis hirsuta T. Anders.. Bántụ lông.

Cỏ cao đến 60 cm; lông vuôngvuông, hơi phủ ở mặt. Lá mọc đối; phiến thon, to đến 10 x 3,5 cm, mặt trên đen, không lông, mặt dưới xám đen, có lông thưa, bìa có răng nặm, gân-phụ 6-7 cặp; cuống dài 1-1,5 cm. Gié dày ở chót nhánh; láhoa dày lông tiết, vàngvàng; tiêndiệp hẹp, dài 8 mm; ládài 7-9 mm, ròi; vành cao 10 mm; tiênhụy không lông. Nang cao 1 cm; hạt 6-8, dẹp, không lông.

Nambộ.

- Herb 0.6 m high; bracts with glandulous yellow hairs; corolla 1 cm long.

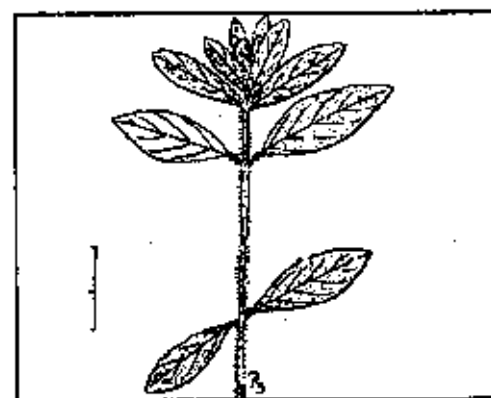

7868 - Hemigraphis turneraefolia R. Ben.. Bántụ đơnghầu.

Cỏ cao đến 0,4 m; thân nằm ròi đứng, có nhánh hay không, có lông mịn. Lá hơi không bằng nhau mỗi cặp, có phiến thon to vào 3 x 1,3 cm, nhọn hai đầu, gân-phụ 4-5 cặp, có lông hai mặt; cuống 1-4 mm, có lông. Pháthhoa là gié ở ngọn nhánh; láhoa dưới như là tiêndiệp hẹp, có lông tiết; ládài 1 cm, có lông tiết; vành cao 10-13 mm; tiênhụy 4, chỉ không lông. Nang dẹpdẹp, 2 mảnh; hạt tròn dẹp, 6-8.

Nambộ.

- Herb 0.4 m high, pubescent; corolla 10-13 mm long.

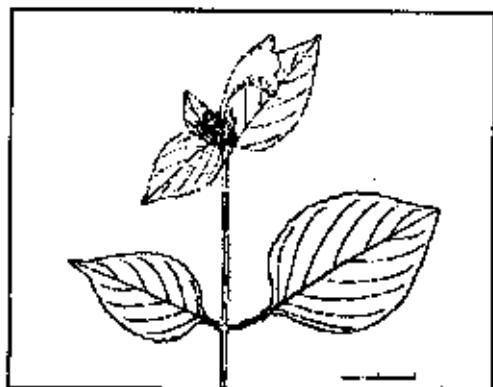
7869 - Phayloopsis parviflora Willd..

Cỏ bò, có lông. Lá mọc đối, không bằng nhau mỗi cặp; phiến thon, vào 6 x 2 cm, có ít lông mặt dưới; cuống dài 1,5-3,5 cm. Gié ở ngọn và nách lá; hoa gán một bên; láhoa hình thận; tiêndiệp dài; dài có 1 ládài to xoan, 4 ládài kia hẹp, có lông tím; vành trắng, cao 8 mm; tiênhụy 4. Nang cao 6 mm; hạt 4, dẹp đều, có lông mịn trắng, hút nước.

Vùng cát khô: Đà Nẵng, Thủ Đức.

- Prostrate pubescent herb; 1 sepal more developed; corolla white.

7870 - *Strobilanthes annamitica* O. Ktze. Chùyhoa Trungbộ.

Cỏ bò rời đứng, cao đến 1,5 m; thân non có lông phún nâu, thân già có lông thưa. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến xoan, to 3-6 x 2,5-4 cm, đáy từ từ hẹp, gân-phụ 6(7) cặp, bìa có răng đều; cuống có lông phún nâu, đến 1,5 cm. Pháthoá như hoadầu ở chót nhánh, có láhoa như lá, tím tím, có lông hung; hoa tím tím hay lam, cao 2,5-3 cm; tiểuhụy 4, không thò. Nang nhọn, cao 1 cm; hạt tròn dẹp, dẹt.

Trên vùng đồi: Đà Nẵng.

- Ascending herb; flowers light violet or blue, 2,5-3 cm long; capsules 1 cm long.

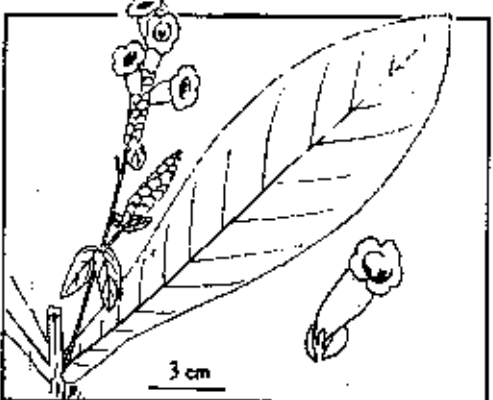

7871 - *Strobilanthes apricus* (Hance) T. Anders. ex Benth. Chùyhoa sáng.

Cỏ cao 50 cm, gốc hơi to, có lông. Lá có phiến thon, to 4 x 1,5 cm, nhọn hai đầu, mặt trên nhám vì có lông dày phủ, mặt dưới có lông ở gân, bìa uốn xuống, gân-phụ 4 cặp, xéo; cuống dài 1-2 cm. Chùm trên cong dài 1-3 cm; láhoa thon nhọn, dài 1 cm; ládài có lông, dài 1,2 cm; vành lam, hình loa cong, cao 2,5 cm, tai tròn, bằng nhau; tiểuhụy thụ 2. Nang cao bằng dài, 1 cm, không lông.

Trắng: Bách Hải; II.

- Herb 0.5 m high; limb rough upper surface; flowers blue; capsules 1 cm long.

7872 - *Strobilanthes auriculata* Nees. Chùyhoa tai.

Cỏ cao 80 cm, thân vuông, có lông sát. Lá hơi không bằng nhau ở mỗi cặp; phiến thon ngược, dài đến 20 cm, bìa có răng mịn, có lông, đáy hẹp, có tai ôm thân. Gié cao 5-10 cm, mang 4 hàng láhoa kết lạp, cao 1 cm, có lông; vành lam hay tím, cao 2 cm; tiểuhụy thụ 4; đĩa mặt; noãn sào không lông.

Dà Lạt.

- Limb pubescent; flowers blue or violet, 2 cm long. (*Perilepta auriculata* (Nees) Brem.).

7873 - *Strobilanthes bantonensis* Lindau. Chùyhoa Banton.

Tiểu mộc; cành vuông. Lá có phiến xoan thon, to 11-17 x 4,5-7 cm, mỏng, có lông rất mịn, thưa, đáy từ từ hẹp trên cuống, gân-phụ 7 cặp, bìa có răng thưa; cuống dài 1-2,5 cm. Pháthoá dài 40 cm ở ngọn, nhánh dài 10 cm; hoa chùm 3; láhoa hẹp, dài 1 cm, có ít lông ở chót. Nang không lông, dài 1,3 cm, vuông vuông; hạt 4, to 3 mm.

Hà Nam Ninh: Ban-tôn.

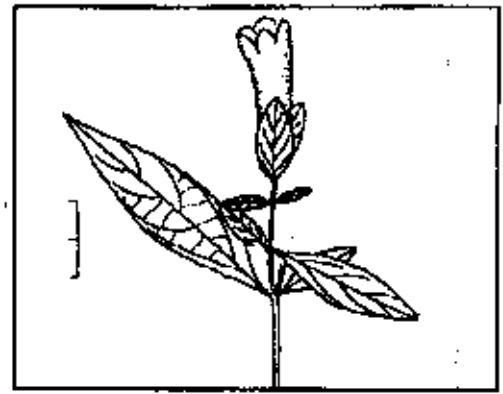
- Shrub; leaves finely pubescent; capsules 4-seeded, 1.3 cm long.

7874 - *Strobilanthes* cf. *bibracteata* Bl. Chuỳhoa hai-láhoa.

Cỏ cao 1 m. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến thon, to 4-7 x 1,3-2 cm, nhọn hai đầu, không lông, bìa có răng nằm, gân-phụ 4 cặp; cuống ngắn. Hoa ở chót nhánh; láhoa 2, xoan rộng, cao 2,2 cm, có lông, lúc khô ửng lam; hoa trắng, cao 2,7-5 cm.

B, Đàlat; III.

- Herb 1 m high; bracts large, blue tint on dry; corolla white.

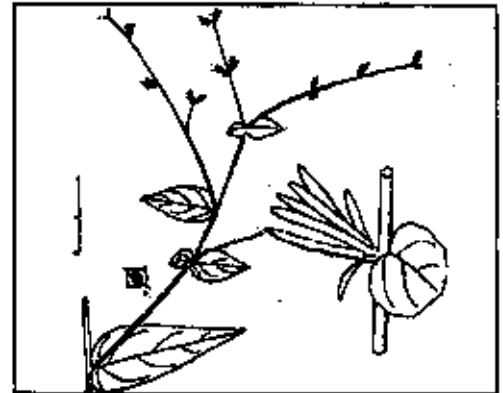

7875 - *Strobilanthes* cf. *boerhavioides* T. And. Chuỳhoa

Cỏ có thân có 4 cánh thấp, không lông. Lá không bằng nhau mỗi cặp, không cuống; phiến thon hình tim, to 5 x 2,5 cm, chót nhọn, bìa nguyên, gân-phụ 4 cặp. Pháthoa rộng, thưa ở chót nhánh; chùm 10 cm, 2 hoa mỗi mắt; láhoa từ từ hẹp, hình tim đến thon; ládài 5, gần như bằng nhau, cao 8-9 mm, không lông. Nang cao 2 mm; hạt 4.

Côngtum.

- Leaves sessile, unequal by 2; calyx 8-9 mm long; capsules 2 mm long.

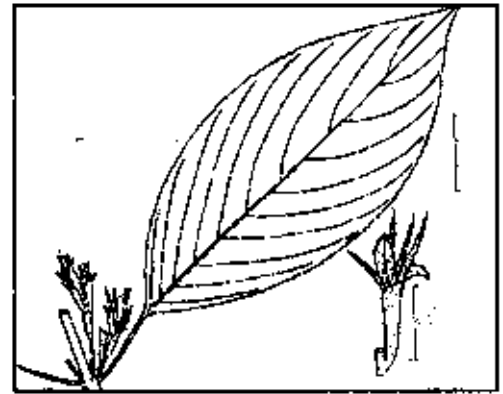

7876 - *Strobilanthes* *brunescens* R. Ben. Chuỳhoa nâu nâu.

Tiểumộc cao đến 2 m; nhánh vuôngvuông, lúc non có lông mịn. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến bầu dục, to 20 x 9,5 cm, có lông thưa ở mặt dưới, bìa có răng, gân-phụ 10 cặp, đáy từ từ hẹp trên cuống; cuống dài đến 5 cm. Pháthoa 1-3-5 ở nách lá, cao 5 cm; láhoa, ládài cao 14 mm, có lông nâu đen; vành ngà, dài 3 cm; tiểuhụy 4, chỉ có lông. Nang có lông.

Yếnbái, Sapa, Muồngxen.

- Shrub 2 m high; limb pubescent beneath; calyx blackish brown hairy; corolla cream.

7877 - *Strobilanthes* *cystolithiger* Lind. Chuỳhoa bảothạch.

Cỏ hơi cứng, cao đến 1,5 m; thân có 4 rãnh. Lá có phiến bầu dục thon, đến 16 x 6 cm, chót nhọn, có mũi, bìa có răng nằm, gân-phụ 7 cặp, 2 mặt đều có nhiều bảothạch; cuống dài 1,5-2,5 cm. Pháthoa rộng ở nách lá; láhoa và tiêndiệp hẹp, dài; ládài 12 mm, có ria lông dày; vành lam lam, to, dài 4-5 cm, tai 5, tròn; tiểuhụy thụ 4. Nang dài 2 cm.

Sontây, Bavi.

- Herb 1.5 m high; flowers blueish, 4-5 cm long; capsules 2 cm long.

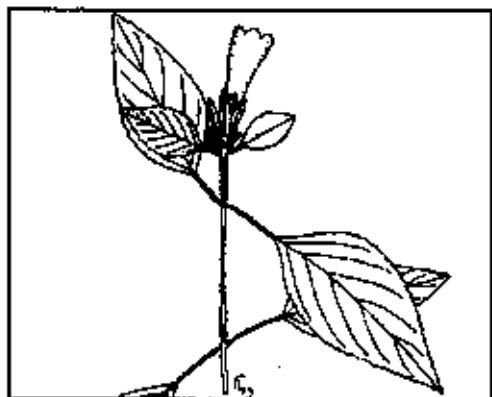

7878 - Strobilanthes echinata Nees. Chùyhoa nhiễm.

Cỏ cao 1 m; thân to 7-8 mm; nhánh có lông dài, có lông cứng nhám. Lá không bằng nhau ở mỗi cặp; phiến thon, to 15 x 5 cm, bìa có răng và rìa lông, chót nhọn, đáy tù hẹp trên cuống; cuống đến 5 cm. Pháthoa dày ở chót nhánh ngắn; láhoa cao 1,5 cm, có lông và rìa lông; ládài có lông, 1 dài 17 mm, 4 dài 14 mm; vành cao 4-5 cm, ống rộng 1 cm, tai gần bằng nhau.

Vùng có Panax: Côngtum; VI.

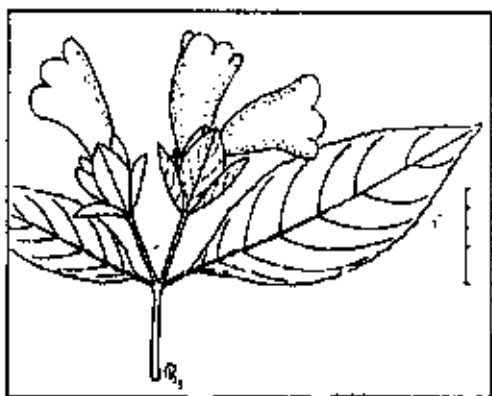
- Herb 1 m high; rough pubescence; corolla 4-5 cm high.

7879 - Strobilanthes evrardii R. Ben.. Chùyhoa Evrard.

Cỏ cao 50 cm; thân nằm ở đáy, có lông mịn, lông dài. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến xoan thon, to 5-7 x 2,3-3 cm, chót thon, đáy tù, bìa có răng và rìa lông, gân-phụ 5 cặp; cuống dài 1,5-2,5 cm, có lông mịn. Hoa ở chót nhánh, 1-3; láhoa cao 1,7 cm, dạng lá; ládài như nhau, dài 1 cm, có lông trắng; vành cao 5 cm, tai tròn, như nhau; tiểunhụy 4, không thò,

Đình Langbian.

- Ascending herb; flowers 5 cm long.

7880 - Strobilanthes gigantodes Lind.. Chùyhoa to.

Cỏ cao đến 1 m, gốc cứng, thân có 4 cạnh tròn. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến thon, to 15 x 7 cm, bìa có răng to, gân-phụ 6 cặp, dàydày; cuống 1,5-2,5 cm. Hoa to ở chót nhánh nhỏ, có láhoa to, rộng 4 x 2,5 cm; ládài dạng lá, rộng 1 cm; vành rộng 3 cm ở phần trên, tai tròntròn; tiểunhụy 4, chỉ có lông.

Thái nguyên, Lăngcốc (Hàsonbinh); II.

- Herb 1 m high; limb 15 x 7 cm; flowers large, with large bracts.

7881 - Strobilanthes glanduligera Phạmhoàng (inedit). Trà-tiên.

Cỏ nhỏ; thân vuông, có lông sát. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến bầu dục thon, đáy tù hẹp trên cuống, mặt trên như không lông, mặt dưới có lông và lông tiết; cuống 2 cm. Pháthoa có lông và lông tiết, thơm ngọt dịu; láhoa hình muỗng, đầu tù tròn, có lông tiết; hoa trắng hơi tím tím; ládài hẹp; ống vành 1 cm, tai 7-8 mm; tiểunhụy 4, bao phấn cong, dài 3 mm, chỉ có lông; vòi nhụy có ít lông. Nang cao 1,5 cm; hạt 4.

"Trà tiên" ở Đalat; XII/82.

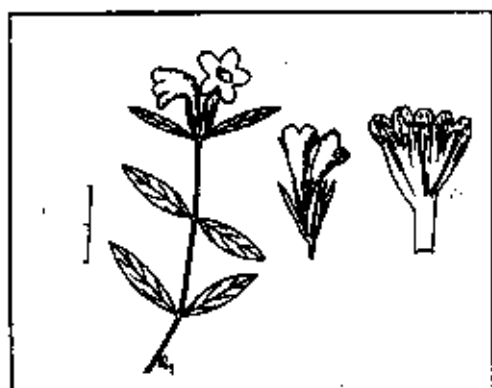
- Herb; glandulous pubescence; flowers fragrant, white or pale violet.

7882 - *Strobilanthes hypomallus* R. Ben. Chùyhoa hạ-tô.

Thân bò rời đứng, cao 40 cm. Lá có phiến thon, nhỏ, to 2-3 x 0,5-0,8 cm, có lông ở mặt dưới, bìa uốn xuống, gân khó nhận, 3 cặp; cuống ngắn. Gié ở nách lá, dày, ngắn; láhoa không lông mặt trong, có lông tiết mặt ngoài; dài dài 1 cm; vành trắng, miệng hồng, hay tím đậm; tiểuhụy thụ 2. Nang có ít lông ở chót.

Thác Camly (Đà Lạt); IX, 9 (hoa theo Benoist).

- Spreading herb; flowers white, centre pink, or blue violet.

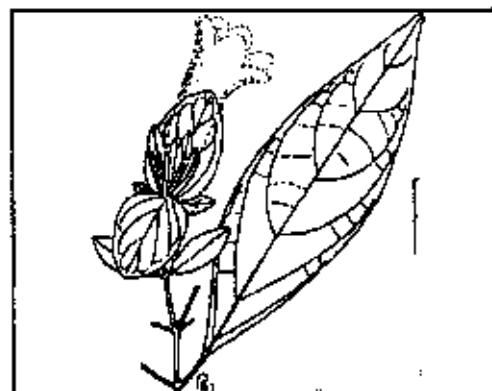

7883 - *Strobilanthes involucrata* Bl. Chùyhoa tốngbao.

Cỏ có thân non có 4 cạnh, tròn khi già. Lá có phiến thon, to 10 x 3 cm, không lông, lúc khô cứng, xám, bìa có răng thưa hay nguyên, gân-phụ 6 cặp; cuống hình máng, dài 1-1,5 cm. Hoa có láhoa xoan rộng, to 2,5 x 2,2 cm; ládài cao 1,8 cm; vành cao 4,5 cm, tai cao đến 6-8 mm.

Đèo Hải Vân, Nha Trang.

- Inflorescence with 2 ovate bracts; corolla 4.5 cm long.

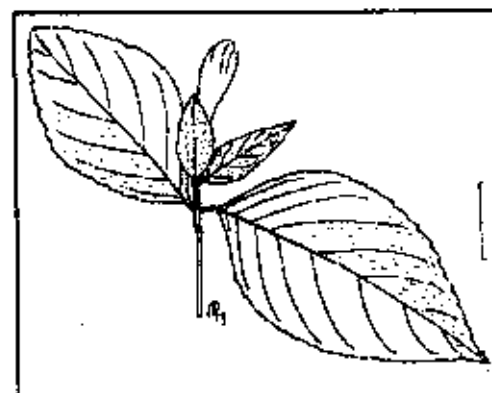

7884 - *Strobilanthes jugorum* R. Ben. Chùyhoa buộc.

Cỏ cao 40 cm; thân non có lông phủ dày. Lá có phiến xoan, to 3-9 x 1,5-4,5 cm, đầu nhọn, đáy tù tròn, mỏng, có lông dài thưa, bìa có răng to, gân-phụ 7 cặp; cuống ngắn, dài 5-8 mm. Gié ngắn, 4 hoa, có láhoa ngoài to, cao 2,5 cm, có răng, có lông; ládài 5, hẹp, bằng nhau, dài 11 mm; vành tím, cao 4 cm; tiểuhụy 4, chỉ không lông; noãn sào không lông, vòi nhụy có lông, đầu tròn.

Sapa.

- Herb 40 cm high, hirsute; corolla violet, 4 cm long.

7885 - *Strobilanthes longepedunculata* Terao. Chùyhoa cọng-dài.

Cỏ cao 40-50 cm, thân có góc cứng. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến bầu dục xoan, to đến 15 x 7 cm, đầu tù hay tròn, đáy nhọn, có ít lông mau rụng, có baothạch dài, bìa như nguyên, có ria lông; cuống dài 1 cm. Pháthoa trên cọng dài 8-10 cm, hoadài úi hoa, dây lông hung; láhoa và ládài có lông hung, dài. Nang không lông, cao 8 mm.

Rừng ẩm: Quảng Nam.

- Capitulum with red brown hairs; capsules glabrous, 8 mm long.

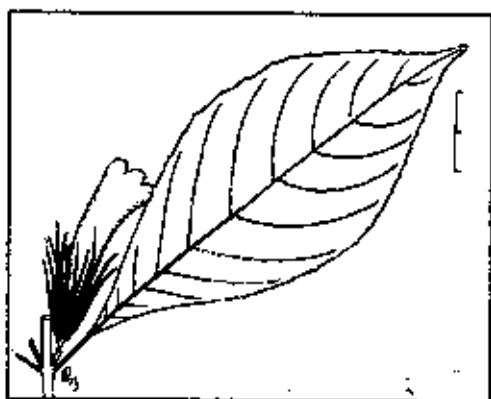

7886 - *Strobilanthes maingayi* C.B. Clarke. Chùyhoa Maingay.

Cỏ cao đến 1 m; thân không lông, lông dài. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến xoan thon, đến 9 x 4 cm, mỏng, không lông, có bào thạch nằm nên nhám, mặt trên xám đậm, mặt dưới lucluc, gân-phụ 7 cặp, bìa có răng; cuống dài 1 cm. Phất hoa ít hoa trên nhánh ngắn; lá đài 12-13 mm, không lông; vành cao 3-4 cm. Nang cao 1 cm, hạt 4, có lông nằm, sát. Phú quốc.

- Herb 1 m high; limb rough; corolla 3-4 cm long; capsules 1 cm long.

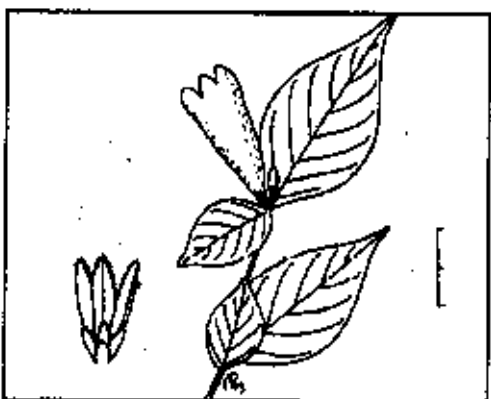

7887 - *Strobilanthes mucronatoproductus* Lind. var. *glabrescens* R. Ben. Chùyhoa có-mũi.

Tiểu mộc cao đến 3 m; thân đứng to bằng ngón tay, có rãnh, không lông. Lá có phiến thon, to 12-20 x 5,5-8 cm, chót nhọn, có mũi, đáy từ hẹp trên cuống, bìa có răng thấp, gân-phụ 10 cặp. Gié như chùy ở nách lá, dài 2-3 cm, có lá hoa và lá đài hẹp, nhọn, dài 2-3 cm, không lông; vành lam hay trắng, dài 3-4 cm, tai tròn tròn bằng nhau; tiểu hụy chỉ có lông. Nang cao 2 cm, không lông, trụ ở ngọn.

Hoà bình; XII, 12.

- Shrub 3 m high; bracts, sepals 2-3 cm long; corolla white or blue.

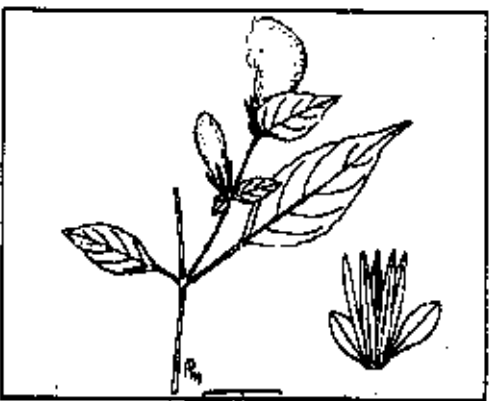

7888 - *Strobilanthes multangulus* R. Ben. Chàm rừng.

Tiểu mộc; thân có 4 cạnh cao như cánh, không lông. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến xoan thon, to đến 10 x 3,5 cm, chót nhọn, có mũi, đáy từ hẹp trên cuống, dày dầy, mặt dưới có lông và nhiều bào thạch, gân-phụ 6-7 cặp. Hoa 1-2 ở nách lá; lá hoa nhỏ; lá đài như nhau, dài 8 mm, rìa lông trắng; vành lam hay tím, không lông, cao 4,5 cm, tai xoan, như nhau; tiểu hụy 4; noãn sào không lông, buồng 2-noãn. Nang.

Kiến Khê (Hà Sơn Bình).

- Shrub; bracts and bracteolae small; corolla blue or violet, 4.5 cm long.

7889 - *Strobilanthes obesus* R. Ben. Chùyhoa mập.

Cỏ mảnh, cao 30 cm. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến thon, to 5,5 x 2,2 cm, chót nhọn, đáy tà, từ hẹp trên cuống, bìa có răng thưa, nằm, gân-phụ 4(5) cặp, có lông thưa; cuống dài 1 cm. Hoa ở nách lá, không cọng; lá đài dài 1 cm; rộng 1 mm, lúc khô mỏng mỏng, màu ngà, không lông; vành cao 3 cm, tím tím, rộng 1,5 cm, cong, phệ; tiểu hụy 4, chỉ có lông.

Dựa lộ, vào 2.000 m: Sapa.

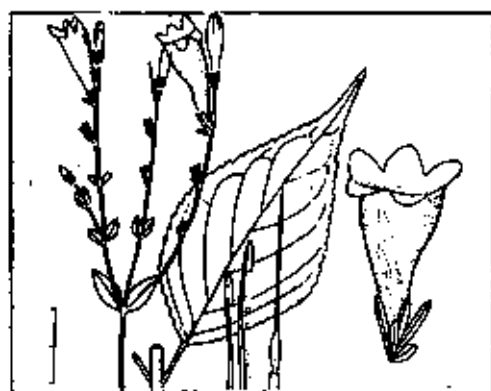
- Herb 30 cm high; corolla violet, 1.5 cm wide.

7890 - *Strobilanthes pateriformis* Lind. Chùyhoa đẹp

Cỏ; thân có rãnh dọc, lông dài 4-10 cm. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến mỏng, không lông, lúc khô mặt trên denden, mặt dưới nâu, bìa có răng nằm, gân-phụ 5-6 cặp, chót có mũi dài. Chùm đĩnh ở ngọn, dài 10 cm; lá đài tròn dài như tiêndiệp; vành cao 3 cm, không lông; tiểunhụy 4, không thờ, 2 dài mà chỉ có lông; noãn sào trên thuđài.

Hà Sơn bình, Ngọc Linh; III

- Corolla 3 cm long; long stamens with hairy filaments.

7891 - *Strobilanthes patulus* R. Ben. Chùyhoa rộng.

Cỏ năm có rễ sáivi, rời đĩnh cao 40 cm, thân có lông tiết. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến bầu dục to 6 x 3 cm, chót có mũi, đáy tẻ, không lông, mặt trên denden, mặt dưới xám denden, gân-phụ 4-5 cặp; cuống 1-3 cm. Pháthoả ở ngọn, ít hoa, trục có lông; lá hoa 3 mm; lá đài gần bằng nhau cả, 9 x 1 mm; vành cao 3 cm, lam lam, ống cong cong, rộng 1 cm, tai 5; tiểunhụy 4, chỉ có lông; noãn sào không lông.

Dựa suối: Sapa; II.

- Ascending to 40 cm high; limb glabrous; corolla blueish 3 cm long.

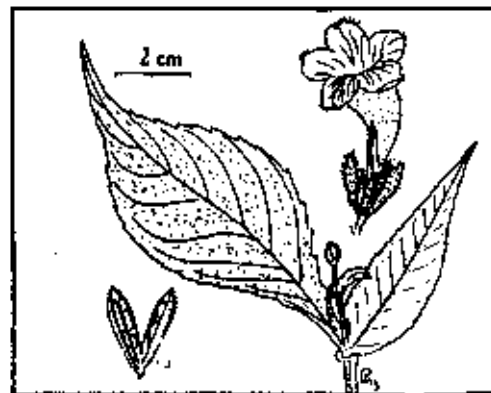
7892 - *Strobilanthes pennstemonoides* T. Anders. Chùyhoa đỏ.

Cỏ có nhiều nhánh; thân không lông. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến thon, chót nhọn, có lông thưa; cuống có cánh, dài hay vắng. Pháthoả là gié ngắn, trên rộng dài; lá hoa mau rưng; lá đài dính nhau đến 1/3, đầu tẻ và có tuyến; vành đỏ; tiểunhụy thụ 4, hai có chỉ hình chữ S. Nang dài 1,5 cm; hạt 4, có lông.

0.8

Rừng luôn luôn xanh, núi cao: Sapa, Langbian; II, 2 (hình theo Wight).

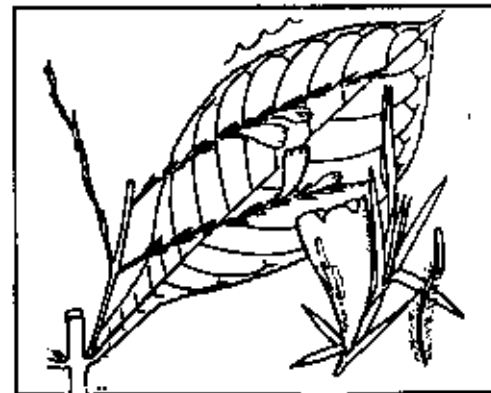
- Sepals adherent to 1/3; corolla red; capsules 1.5 cm long (*Goldfussia pennstemonoides* Nees).

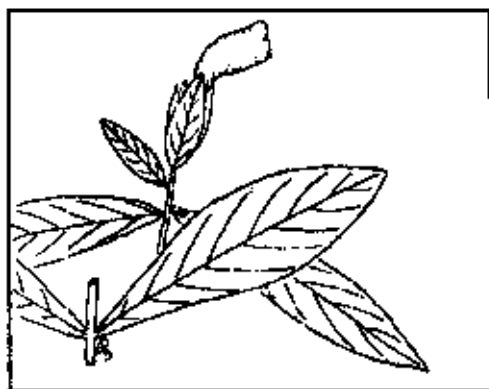
7893 - *Strobilanthes petelotii* R. Ben. Chùyhoa Pételot.

Lá có phiến to, xoan, chót có mũi nhọn, đáy từ từ hẹp thành một cuống có cánh rộng, bìa có răng nhỏ, nhọn, gân-phụ cách nhau vào 1 cm. Pháthoả mang nhánh dài 6-10 cm; hoa to, có lá hoa và tiêndiệp hẹp, thon nhọn, rìa lông, dài 16 mm; lá đài 4, dài 12 mm; vành có ống cao 2,5 cm, không lông; tiểunhụy 4, chỉ có lông dài.

Rừng ẩm vào 1.300 m: Sapa; VII

- Petiole winged; corolla 2.5 cm long; filaments long hairy.

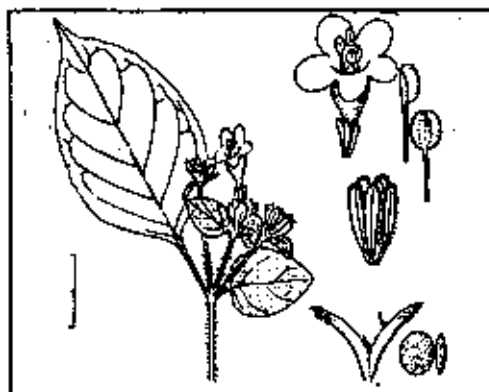

7894 - Strobilanthes poilanei R. Ben.. Bạt.

Tiểu mộc cao 2 m; thân to đến 1 cm. Lá không cuống, có phiến thon ngược, hình muỗng, to 7-8 x 2,5 cm, đầu tù, đáy tù hẹp; gân-phụ 7-8 cặp, bìa có răng. Mặt trên không lông, mặt dưới có lông. Hoa thành gié ngắn ở chót nhánh; lá hoa dạng lá; tiêndiệp hẹp hơn; lá đài 14 mm, gần bằng nhau; vành trắng hay tím tím, cao 2 cm; tiểunhụy 4; noãn sào không lông.

Rừng vào 1.000 m: Phú Khánh, Braian.

- Shrub 2 m high; flowers white or pale violet, 2 cm long.

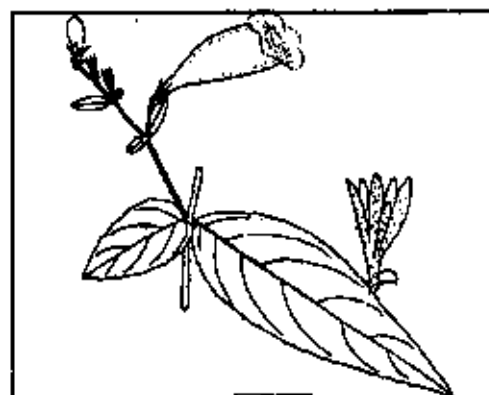

7895 - Strobilanthes radicans T. Anders.. Chuỳ hoa có-ré.

Cỏ; thân nằm rồi đứng có hay gần như không lông. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến xoan bầu dục, to 7 x 4 cm, đầu có mũi, đáy tù hẹp trên cuống, bìa có răng, gân-phụ 6 cặp, có lông nằm; cuống dài 1-2,5 cm. Phá hoa ở chót nhánh; lá đài hình muỗng, có rìa lông; vành hương dẹt, cao 2 cm, tai 5, gần như bằng nhau; tiểunhụy 4. Nang có ít lông; mảnh 2; hạt 4, tròn dẹp.

Chợ ghàn, Đà Lạt.

- Ascending herb; flowers light pink, 2 cm high; capsules 4-seeded.

7896 - Strobilanthes sarmentosus R. Ben.. Chuỳ hoa leo.

Tiểu mộc leo cao 5-10 m; thân có 4 cạnh, không lông. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến thon, 8 x 3 cm, bìa có răng thưa, gân-phụ 5-6 cặp, có baothạch; cuống ngắn. Chùm ở nách lá và ngọn; lá hoa 3-10 mm; lá đài như nhau, cao 5 mm, có baothạch, không lông; vành cao 3-4 cm, rộng 1,3 cm, tím hay trắng, tai 5, gần như bằng nhau; tiểunhụy 4; noãn sào không lông.

Tam Đảo.

- Climbing to 10 m long; flowers white or violet, 3-4 cm long.

7897 - Strobilanthes squalina S. Moore.

Bụi; nhánh tròn tròn, nhám. Lá có phiến xoan ngược-tròn dài, to 6 x 2,5 cm, bìa có răng; cuống 6 mm. Gié cao 15-25 mm; hoa khít nhau; lá hoa 1,5 cm, thon, lá hoa-phụ như chỉ, cao 2,5-3 mm; lá đài hẹp; vành cao 14 mm, vàng, ống rộng 2 mm, tai tròn, to 3 x 3 mm; tiểunhụy 4; noãn sào có tuyến. Nang tròn dài, to 9 x 2,2 mm; hạt 4 dẹp, tròn, rộng 2 mm.

Dran.

7898 - Strobilanthes saltiensis S. Moore.

Bụi. Lá 1; phiến to 4 x 0,35 cm. Hoa có cọng ngắn 3-4 mm, đóm thành đầu cách nhau; lá hoa 1 cm; dài dài 25-28 mm; vành có ống đáy hẹp, tù rộng và thành thùy tròn, bằng nhau, to 5 x 5 mm; tiểunhụy 4; noãn sào 18-20 mm, có tuyến. Nang; hạt 4, rộng 4-4,5 mm, có lông dày, nằm, xám.

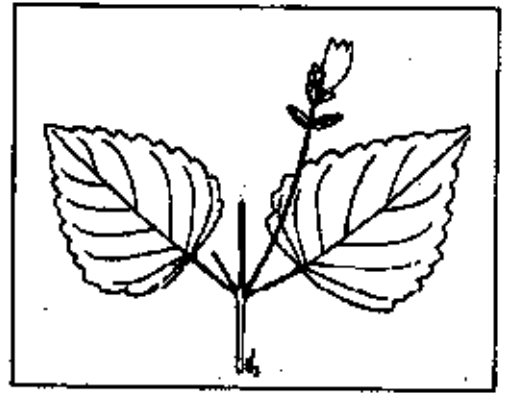
Langbian

7899 - *Strobilanthes subflaccidus* Kurz. Chùyhoa mềm mềm.

Cỏ có thân không lông. Lá có phiến xoan tamgiác, không lông, bìa có răng to; cuống mạnh, dài 1-2 cm. Gié ngắn như hoadầu trên một cọng dài; láhoa và tiêndiệp trònđài, dài 4-6 mm; đài có 3 láđài sau dính nhau nhiều hơn 2 láđài trước; vành cao 1,7 cm, 5 tai gần bằng nhau; tiểunhụy 4. Nang cao 6 mm; hột 4.

Núi Chúachan, Cônson.

- Limb glabrous; corolla 1.7 cm high; capsules 6 mm long.

7900 - *Strobilanthes subflaccidus* var. *longespicata* R. Ben. Chùyhoa gié-đài.

Cỏ có thân tròn, phủ ở mắt, không lông. Lá có phiến thon, nhọn, bìa có răng to, tròntròn, mỏng, gân-phụ 6-7 cặp; cuống dài 3-5 cm, có cánh ở phần trên. Pháthhoa là gié dài 6-8 cm; láhoa và tiêndiệp trònđài, chót cắt ngang; láđài trònđài, 3 dính nhau nhiều; vành cao 14-20 mm, tím dợt, bìa tai lamlam; tiểunhụy 4. Nang dài 6-8 mm; hột 2.

T; IV-XII, 4-12.

- Long spikes; flowers pale violet, blue on edges of lobes.

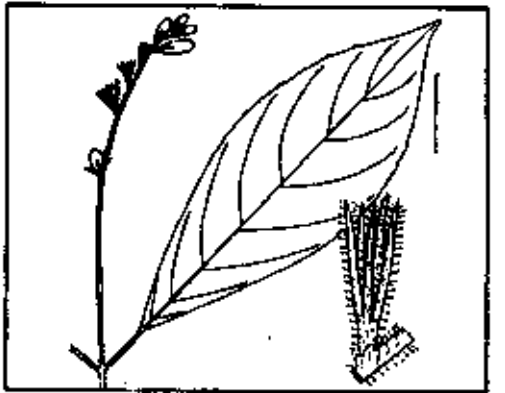

7901 - *Strobilanthes sulfureus* R. Ben. Chùyhoa sanh.

Cỏ cao đến 1 m; thân không lông, lông vuông, dài 6-8 cm. Lá có phiến thon ngược, to 9-20 x 3-7 cm, chót nhọnnhon, có mũi, đáy nhọn, bìa có răng thấp, thưa, gân-phụ 6 cặp, không lông; cuống 2-3 cm. Chùm ở ngọn, dài bằng lá, trục có lông đầu tiết cũng như đài; hoa thưa, vàng lúahuyệnh; láđài hẹp, cao 15 mm; vành cao 4 cm, tai gần bằng nhau; tiểunhụy 4; noãnào không lông, nuốm dài, mỏng, hình máng xối.

Vinh, 200 m.

- Herb to 1 m high; calyx glandulous hairy; corolla yellow, 4 cm long.

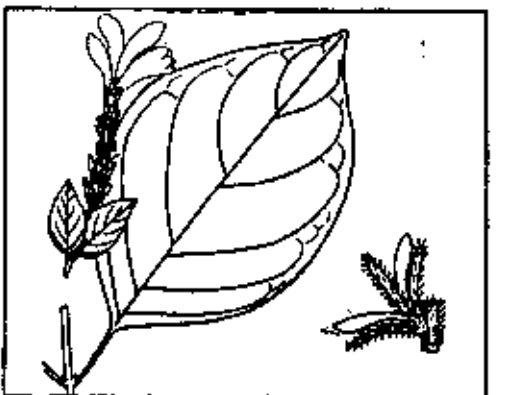

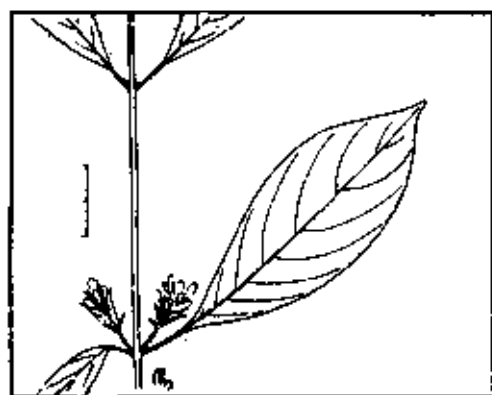
7902 - *Strobilanthes tonkinensis* Lind. Chùyhoa Bắcbộ.

Tiểumộc; nhánh non có lông có lông. Lá có phiến xoan rộng, to 11-25 x 6-12 cm, mỏng, không lông, gân-phụ 5 cặp; cuống đến 2 cm. Pháthhoa cao 10 cm; láhoa trònđài và tiêndiệp dày lông tiết; láđài rời, cao 1 cm, có lông tiết; vành cao 3,5 cm, tai 5, gần bằng nhau; tiểunhụy 4. Nang dài 15 mm, không lông.

Hàbắc, Quảngtrị, Côngtưm

- Shrub; limb ovate, membranous, glabrous; corolla 3.5 cm high; capsules 15 mm long.

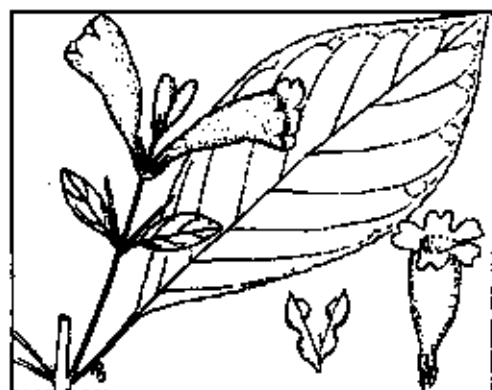

7903 - *Sericocalyx scaber* (Nees) Bremek.. Todai nhám.

Cỏ cao 40 cm; thân tròn, lông dài, lúc non có lông. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến xoan thon ngược, to 9 x 3,5 cm, đầu tù, đáy tứ từ hẹp, bìa có răng nhỏ, uốn xuống, gân-phụ 6-7 cặp, xéo; cuống có lông, dài 1,5 cm. Pháthoa ở nách lá, dày, cao 3-5 cm; láhoa, ládài có lông nhưng trắngtrắng.

Thác Gougah, Đàlat.

- Herb 40 cm high; calyx white velvety (*Strobilanthes scaber* Nees).

7904 - *Baphicacanthus cusia* (Nees) Bremek.. Phámró.

Cỏ cao đến 2 m; thân phủ ở mặt, lông vuông. Lá có phiến xoan đến thon, dài 10-13 cm, gân-phụ 6-7 cặp, bìa có răng nằm; cuống 2 cm. Pháthoa ở nách lá; hoa đốidiện nhau; đài cao 1 cm, do ládài nhọn, như nhau; vành lam đến tím, đng dài 3-3,5 cm, tai 5, bằng nhau; tiểuhụy 4, chỉ có lông; noãn sào không lông. Nang dài, không lông.

Rừng thưa: Bavi. Dùng ngựa thai, phảnkích. Hạnhiệt, trị poultices in mumps.

- Herb to 2 m high; flowers blue or violet, 3-3.5 cm long; capsules (*Goldfussia cusia* Nees, *Strobilanthes flaccidifolius* Nees).

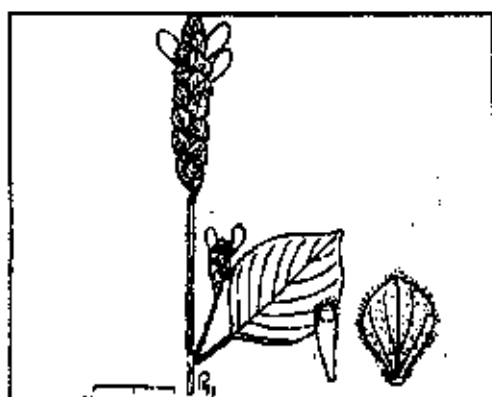

7905 - *Pteroptychia dalzielli* W. W. Sm.

Lá có phiến thon, to 15 x 5,5 cm, đầu nhọn, đáy tứ từ hẹp trên cuống, gân-phụ 6-7 cặp, nhiều bảothạch tròntròn; cuống 2-3 cm, vắng ở các lá trên. Pháthoa chữ-chi, đáy có lá không bằng nhau từng cặp, hình tím, không cuống; láhoa nhỏ; tiêndiệp ngắn, ngắn hơn ládài; ládài 8 mm, không lông, có bảothạch; vành có lông mịn, cao 2,5 cm. Nang cao 1,8 cm.

Sapa; IX, 9.

- Sepals 8 mm long; corolla pubescent, 2.5 cm long.

7906 - *Tarphochlamys affinis* (Griff.) Bremek. Chuối-sỏ, Com-nếp.

Cỏ bò rời đứng; nhánh có lông mịn, cao. Lá không bằng nhau từng cặp; phiến xoan rộng, đến 6 x 4 cm, chót có mũi, đáy tù, gân-phụ 5-6 cặp, bìa có răng nhỏ và rìa lông; cuống dài 1 cm. Chùm ở ngọn nhánh, có láhoa kếtlợp; ládài có lông và rìa lông; vành lam hay hương, cao 1,5 cm; tiểuhụy 4, thò; noãn sào và vòi nhụy có lông.

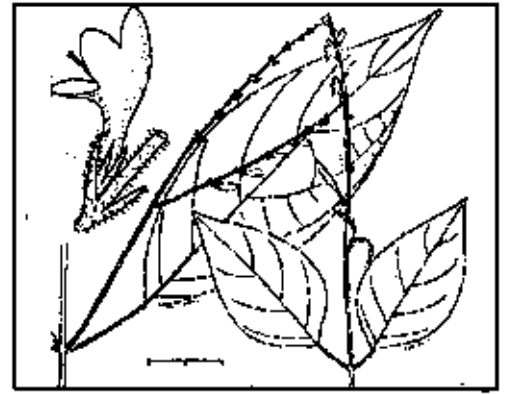
Sapa; IX, 9. Lá khô thơm com nếp. Cây an thần, giúp ngủ.

- Ascending herb; imbricate bracts; corolla blue or pink (*Adenosma affinis* Griff., *Strobilanthes acrocephalus* T. Anders.).

7907 - *Leptostachya wallichii* Nees. Bacgié Wallich.

Cỏ bò rời đứng, có thân không lông có rãnh. Lá có phiến xoắn đến thon, dài đến 12 x 5 cm, mỏng, không lông, gân-phụ 4-5 cặp; cuống dài 1,5-3,5 cm. *Gié mảnh*, dài ở ngọn, chia nhánh, trục có lông có đốt; ládài có lông, dài 3 mm; *vành trắng*, không lông, cao 6 mm, tai gần như bằng nhau; tiểunhụy 4. Nang cao 13 mm, có cọng; hạt 2.

Quảngninh, Lạngson, Hàsonbình, Đalat; X-XI.

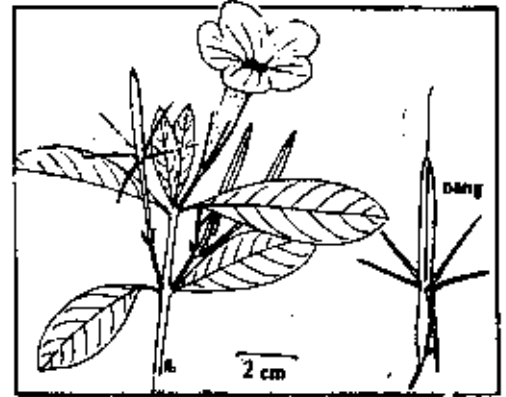

- Ascending herb; corolla white, 6 mm high; capsules 13 mm long (*L. anguina* (Ben.) Bremek., *Pussoglottis tonkinensis* R. Ben.).

7908 - *Ruellia tuberosa* L. Nổ, Trái-nổ; Chandelier.

Daniên; củ trònđài; thân cao 50 cm, vuông có lông, phủ ở trên mặt. Phiến bầuđục, mặt trên có lông thưa, bia có rìa lông cứng. Tụ tán ở nách lá; *hoa to, đẹp, lam tím*; láhoa 2-3 mm, hẹp; ládài cao 2,5 cm; vành có ống cao 4-5 cm, 5 tai gần bằng nhau; tiểunhụy 4, trắng, nhịtrường, không thô, chỉ dính dài vào ống; nuốm đẹp. Nang dài đến 3 cm, nâu đen, *nổ mạnh* khi tắm nước; hạt tròn đẹp.

Gốc Antilles (T-Mỹ), dunnập vào Vietnam vào 1900; phổbiến dựa lộ, bình và trungnguyên; I-XII. Rễ hạnhiệt, xỏ, làm mùa.

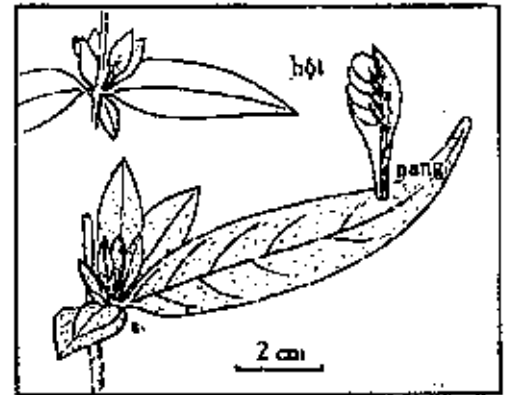
- Perennial; flowers blue violet; capsules 3 cm long.

7909 - *Ruellia macrosiphon* Kurz. Nổ ống-to.

Cỏ có thân vuông, cạnh tròn, có 2 rãnh, có lông thưa, đứng. Lá có phiến *thon hẹp*, nhọn, đáy hơi tròn, to 4-5 x 0,8-1,2 cm, có lông nhất là lúc non; cuống dài 2-5 mm. Hoa cởđộc, không cọng, giữa 2 láhoa như lá, trònđài; dài đo ládài dính nhau ở đáy, nhọn, cao vào 6 mm; *vành tím tím*, có ống dài 2 cm; tai 5; tiểunhụy 4. Nang không lông, cao 14 mm, phần lép bằng phần thu, rộng 5 mm; hạt đẹp, 6-8 mỗi buồng.

Huế; II.

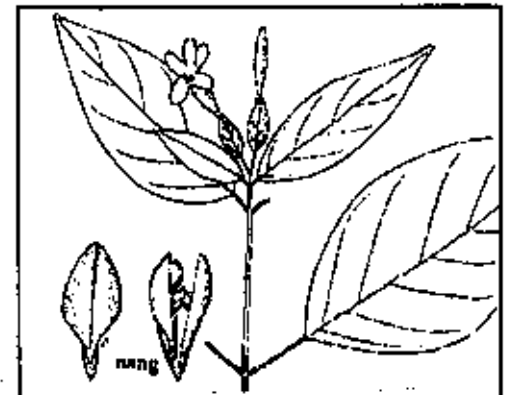
- Leaves pubescent; corolla light violet, 2 cm long; capsules 14 mm long.

7910 - *Ruellia patula* Jacq.. Nổ sà.

Cỏ cứng, cao; *lóng dài* có 2 rãnh, có lông thường và ít lông tiết. Lá có phiến bầuđục, có lông ở hai mặt và bàothạch. Hoa cởđộc ở nách lá hay chụm ít hoa; tiêndiệp có lông, dài hơn ládài; ládài gần như rời nhau; vành cao 2-5 cm màu *huông*, gần như đều. Nang không lông, cao 2 cm, đáy lép.

Bària, Cànho, Châuđốc; XII-III

- Flowers pink, 2-5 cm high; capsules 2 cm long.

7911 - *Dipteracanthus repens* (L.) Hassk.. Songdục, Nổ bò.

Cỏ đứng; thân vuông, không lông. Lá có phiến thon đến thon hẹp, có *ừ lông* thưa ở hai mặt; cuống 3-6 mm. Hoa cồng, không cọng, to bằng 3-4 lần dài; lá đài dính nhau ở 1/4 đáy; *vành tím*, với 5 tai gần bằng nhau; tiểunhụy thụ 4. Nang dài 13-15 mm, có lông nằm ngược; hạt 4, dẹp.

Bình Nguyên: BTN đến Cơnson; IX. Đắp trị sores ở chân, ung-nhọt, trị đau bao tử, wounds.

- Limb pubescent; flowers violet; capsules 15 mm long (*Ruellia repens* L.)

7912 - *Pararuellia flagelliformis* (Roxb.) Bremek. & Nannenga. Song nổ roi.

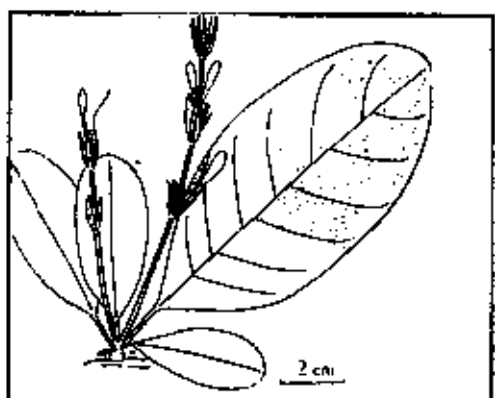
Cỏ dẹt, thân ngắn. Lá có phiến hình muỗng, to 13 x 6 cm, đầu tròn, đáy tù hẹp, gân-phụ 7-8 cặp, mặt trên nâu đậm, mặt dưới xám ôliu; cuống có lông. Pháthoa cao đến 30 cm, mang hơn 6 tầng hoa; lá đài dài 5 mm, không lông, có baothạch; *vành cao* 2-2,5 cm, có lông thưa. Nang dài 2 cm.

Trên vôi: Vinh.

- Stem short; inflorescence to 30 cm long; corolla pubescent 2.5 cm high; capsules 2 cm long (*Ruellia flagelliformis* Roxb.).

7913 - *Pararuellia lowei* (S. Moore) Brem. & Nann. (*Ruellia lowei* S. Moore)

Cỏ cao 15 cm. Thân to 1 cm, có lông dày, hung. Lá như chum ở đáy, ít, phiến tròn dài-xoan, to 2,5-6 x 1,5-2,8 cm, đáy tù hẹp thành cuống. Pháthoa dài hơn lá; hoa gần như không cọng; lá đài hẹp, cao 6 mm; *vành có ống* dài 2 cm, thùy bằng nhau; tiểunhụy như rỗng. Nang dài 18-20 mm. Đèo Hải Vân.

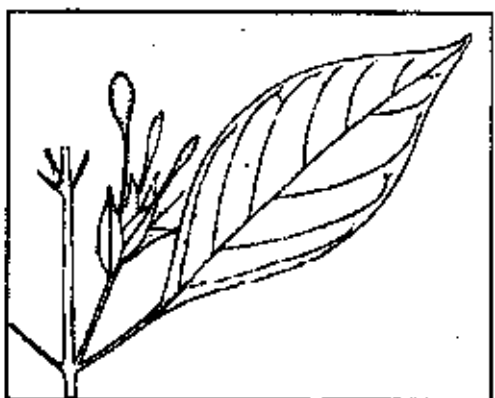

7914 - *Pararuellia poilanei* (R. Ben.) Brem. & Nann.. Song nổ Poilane.

Cỏ có thân rất ngắn (4 cm) có lông. Lá có phiến bầu dục tròn dài, có lông thưa hai mặt; cuống 1-2 cm. Gié; hoa dài 1 cm; tiềnđiệp như sợi; *vành lam dẹt*, cao 2-2,5 cm, tai bằng nhau; tiểunhụy 4. Nang gần như hình trụ; hạt 8-9, tròn dẹp.

Phanrang, Nhatrang; IX.

- Stem 4 cm long; limb pubescent; flowers light blue, 2.5 cm high; capsules 8-9-seeded (*Ruellia poilanei* R. Ben.).

7915 - *Eranthemum pulchellum* Andrews. Tinh hoa đẹp.

Cỏ có thân vôi lông dài không lông. Lá có phiến xoan thon, to vào 10 x 4,5 cm, nhọn ở đầu, đáy tù hẹp trên cuống, gân-phụ 6-7 cặp; cuống dài 3 cm. Pháthoa ở nách lá, ngắn trên cọng dài, có lá hoa thon, kết lợp; búp hình dùi cao 4-6 cm.

Đường Hanoi đi Lạng Sơn; II.

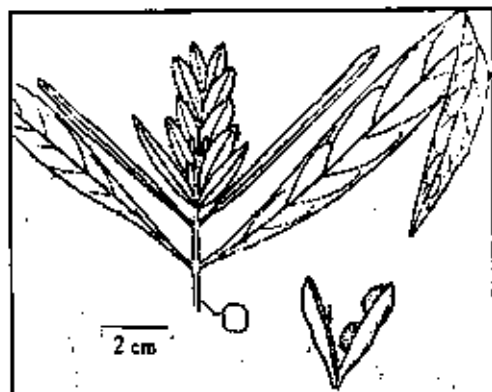
- Stem glabrous; buttons 4-6 cm long.

7916 - *Eranthemum tetragonum* Wall. Tinhhoa bốn-cạnh, Xuânhoa.

Cỏ cao đến 1 m; thân hơi phù trên mặt. Lá có phiến thon hẹp, dài 12-18 cm rộng 2 cm, không lông, trừ ở gân mặt dưới, bìa nguyên hay có răng; cuống đến 1 cm. Gié dày ở chót nhánh; láhoa thon, dài 1-2 cm, xanh; ládài dính nhau đến 1/2; vành lam, dài 4-5 cm; tiểunhụy 2. Nang dài 1,4 cm, hạt 4, tròn đẹp, có lông hút nước.

Anlộc (Sôngbè).

- Herb 1 m high; leaves narrow lanceolate; flowers blue, 4-5 cm high; capsules 1.4 cm long.

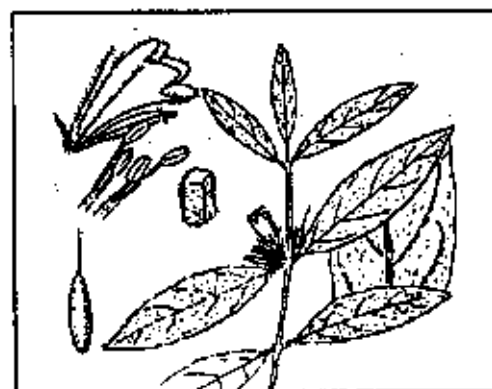

7917 - *Dischoriste depressa* (Wall.) Nees.

Cỏ có thân bò, mang nhánh đứng mảnh, vuông, có lông trắng. Lá có phiến thon hay thon hẹp, dài 3-5 cm, gân-phụ 5(6) cặp, có khi khó nhận, có lông ngắn ở gân và bìa. Hoa ở nách lá, cao 1 cm, hương lợt; ládài 5, nhu chi, dài 6-8 mm, có lông; vành có lông mịn, cao 13 mm, tai 5, gân bằng nhau; tiểunhụy 4, chỉ không lông. Nang không lông, dài 1 cm; hạt 4.

Côngtum; X-XI, 11.

- Prostrate with erect branches; corolla 13 mm high (*Ruellia depressa* Wall.).

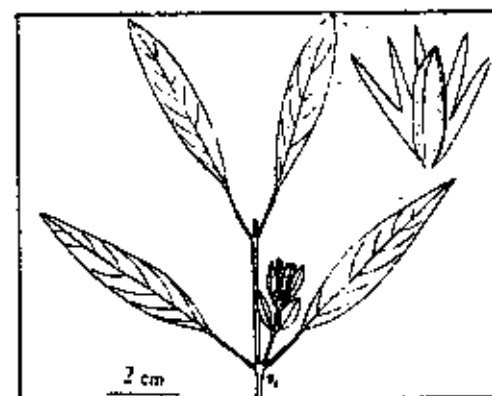

7918 - *Dischoriste erecta* O. Ktze.

Cỏ có thân nằm có lông hay không, mang nhánh đứng, cao 40 cm. Lá có phiến thon hẹp, đến vào 7 x 1,2 cm, nhọn hai đầu, gân-phụ 6-8 cặp; cuống dài đến 2 cm. Chùm trên cọng dài; tiêndiệp hẹp, cao 3 mm; ládài dính nhau đến gần 1/2; tiểunhụy 4. Nang không lông, cao 1 cm; hạt 4, tròn đẹp, có lông trắng.

Vùng khô; Cà ná, Biênh hóa.

- Prostrate with erect branches; sepals connate to half.

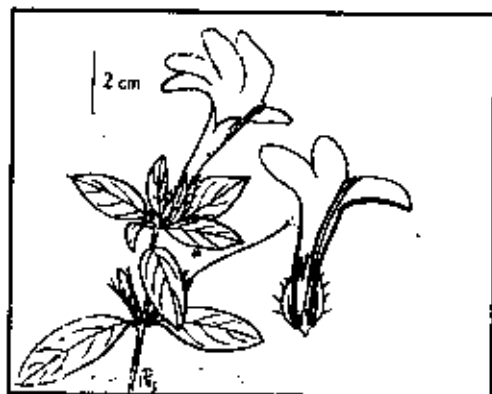

7919 - *Dischoriste principis* R. Ben.

Cỏ có gốc to, mang nhiều thân đứng cao 20 cm, có 4 cạnh, không lông. Lá có phiến nhỏ, bầu dục hẹp, to 2 x 0,4 cm, gân-phụ 3 cặp, không lông; cuống đẹp, có rìa lông. Hoa ở nách lá; tiêndiệp không lông; đài không lông, ống 2,5 mm, tai 5,5 mm; vành có ống dài 1 cm, môi 5 mm; noãn sào 2 buồng 2-noãn; vòi nhụy có lông.

- Bush 20 cm high; limb small, glabrous; corolla 1.5 cm long (*Calophanes principis* R. Ben.).

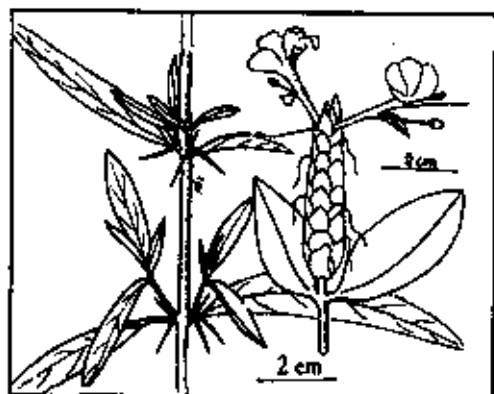

7920 - *Barleria cristata* L. Hoa-chong; Philippine Violet.

Tiểu mộc không gai; thân có lông lúc non. Lá có phiến bầu dục, có lông ở hai mặt, bìa nguyên, gân-phụ 3-4 cặp. Tụ tán nhỏ ở nách lá; tiêndiệp có răng nhọn như gai; ládài ngoài có răng nhọn như gai; vành huồng, to, lưngtrắc, tai 5, bằng nhau; tiểnhụy thụ 2, lép ngắn. Nang 4 hạt. $n = 16, 17, 18, 19, 20$.

Tr vì hoa đẹp, gốc Ấn Độ. Rẻ sắc uống trị mất máu - Ornamental.

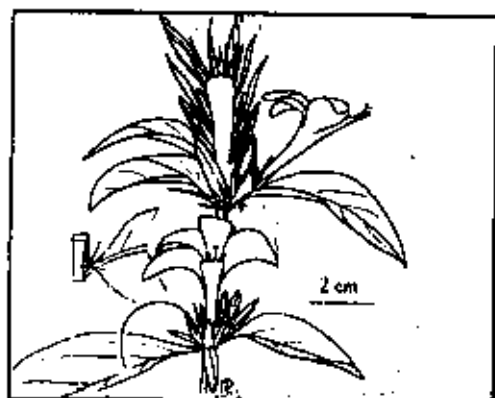

7921 - *Barleria lupulina* Lindl. Gaikim bông

Tiểu mộc có nhánh vuông, không lông. Lá có phiến thon hẹp tròn dài, bìa nguyên, không lông; lábẹ là gai nhọn, ngay. Gié ở ngọn dài 2-4 cm, có 4 hàng láhoa kếttụp; hoa vàng; ládài có gai; vành có một môi 1 thùy, một 4 thùy; tiểnhụy thụ 2, lép 2. Nang 2 hạt tròn đẹp.

Tr; X-XII. Gốc Madagascar. Trị adenopathy, catarrhe, bón.

- Ornamental.

7922 - *Barleria prionotis* L. Gai-kim hoang.

Bụi cao 1-1,5 m. Lá có phiến thon; cuống có gai ở đáy. Pháthhoa ở nách lá, dày, có pháthhoa lép và tiêndiệp hẹp, như gai; hoa to, lưngtrắc, vàng; ládài 2 ngoài rộng, 3 trong hẹp; noãn sào không lông, mỗi buồng có 2 noãn. Nang 2 hạt.

Tr và hoang đây đó. Vỏ pháthhân, giúp ho, lợi tiểu.

- Spinous shrub; flowers yellow; capsules 2-seeded.

7923 - *Barleria strigosa* Willd. Gai-kim dày.

Cỏ đứng; thân tròn, không lông. Lá có phiến thon ngược, to, đầu tà, đáy từ từ hẹp trên cuống ngắn. Tụ tán dày, nằm ngang ở ngọn nhánh, có tiêndiệp thon, dày, có lông; ládài to, như tiêndiệp; vành lam, lưngtrắc, ống dài 4,5 cm, 5 tai bằng nhau; tiểnhụy thụ 2. Nang 4 hạt.

Rừng Nambộ (Chauthới.); IX.

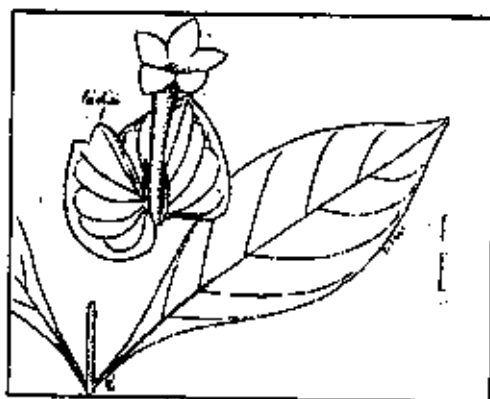
- Shrub; flowers blue; corolla tube 4.5 cm long; capsules 4-seeded.

7924 - *Barleria strigosa* var. *semiorbicularis* Ben. Gai-kim bán-nguyệt.

Cỏ đứng, có thân tròn, không lông. Lá có phiến thon ngược, đáy tù hẹp lên cuống, không lông, trừ ở gân mặt dưới. Tuyến dày có tiêndiệp thon; 2 lá đài ngoài tròn chót lõm, đáy hình tim, lá đài trong hẹp như kim; vành lam da-trời, lưỡngtrắc, vôi 5 tai bằng nhau; tiểuhụy thụ 2. Nang; hạt 4.

Vùng nhiều đá: Cáná.

- Flowers blue with 2 external sepals kidney-shaped; capsules 4-seeded.

7925 - *Lepidagathis cambodiana* R. Ben. Lânchuy Cambốt.

Cỏ nhỏ, có rễ phù thành củ dài, trắng; thân vuông, không lông. Lá có phiến xoan thon, dài đến 8 cm, gân-phụ 5 cặp, đáy tù hẹp trên cuống ngắn. Gié 3 cm, trên con dài 3 cm; láhoa 4 hàng kếtlợp, mà 2 hàng không thụ; láhoa thụ xoan, tiêndiệp hẹp; ládài cao 1 cm, không bằng nhau; vành trắng; noãnào có lông ở trên, vôi có lông ở đáy. Nang cao 1 cm, dẹpdẹp, nâu sậm; hạt 4.

Nhatrang; 6.

- Root tuberified; inflorescence with 4 rows of bracts; capsules 1 cm long.

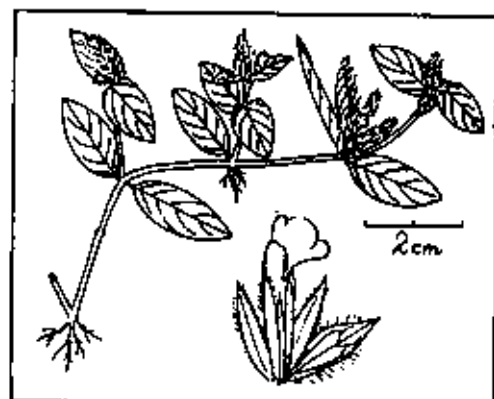

7926 - *Lepidagathis incurva* Buch.-Ham. ex D. Don. Lânchuy cong.

Cỏ bò có lông trắng. Lá mọc đối; phiến bầuduc, có lông hay không, gân-phụ 4 cặp; cuống 2-3 mm. Gié đứng ở nách lá, cong và mang hoa một bên, vôi 4 hàng láhoa mà hai thụ; mỗi hoa có 2 tiêndiệp, 5 ládài mà 2 ngoài to hơn, có lông; vành trắng, có ống dài, môi trên nhỏ, môi dưới to, có 3 thùy; tiểuhụy thụ 4. Nang 2-4 hạt.

Dựa lộ, ven rừng, nơi khô như trên cát. Nhai trị ho.

- Prostrate herb; inflorescence secund and curved; corolla white; capsules 2-4-seeded.

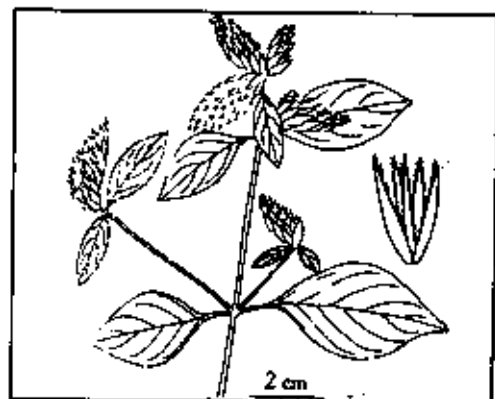

7927 - *Lepidagathis hyalina* Nees. Lânchuy thấuquang.

Cỏ thấp; thân có lông mịn; lông dài. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến xoan, đến 6 x 4 cm, hơi nhọn 2 đầu, mặt trên có lông nằm, mặt dưới có lông ở gân các cặp; cuống dài 1-1,5 cm. Gié đứng ở ngọn nhánh, hoa một bên; láhoa 4 hàng; tiêndiệp và ládài nhọn, có ria lông; vành có 2 môi, môi trên nhỏ, môi dưới 3 thùy; tiểuhụy 4. Nang 2-4 hạt.

Phổbiến nơi ráo, BTN. Rất gần *L. incurva*.

- Leaves pubescent; inflorescence secund; capsules 2-4-seeded.

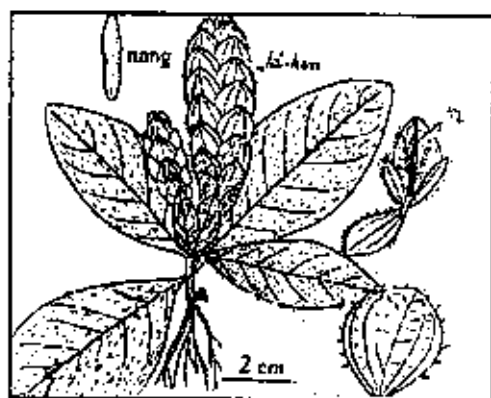

7928 - *Lepidagathis mendax* R. Ben.. Lánchuy lác.

Cỏ đứng, cao 20-40 cm; thân không lông, vuông. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến thon ngược hình muỗng, to vào 7 x 2,5 cm, đầu tù tròn, đáy tù hẹp trên cuống, không lông, bia uốn xuống; cuống dài 1-1,5 cm. Gié cao 5-6 cm, mang hoa một bên; 5 hàng láhoa; láhoa và tiêndiệp cao vào 1 cm, có rìa lông; hoa cao 8-10 mm; vành 2 môi đỏ; tiênhụy 4. Nang có ít lông.

Côngtum, Càná, Cánhơ; II.

- Herb to 40 cm high; leaves glabrous; inflorescence secund; flowers red, 1 cm high.

7929 - *Lepidagathis thorelii* R. Ben.. Lánchuy Thorel.

Cỏ nhấtniên; thân vuông cao 2-5 cm. Lá có phiến bầuđục, đầu tù, có ít lông, nhiều ở gân mặt dưới, gân-phụ 6-8 cặp; cuống ngắn. Gié đứng ở chót nhánh, mang ở một bên 4 hàng láhoa xoắn có rìa lông, hai hàng thụ; tiêndiệp thon; ládài rời, hẹp; vành hương, cao 1,3 cm, hai môi; tiênhụy 4. Nang 2 mảnh.

Trảng, đất hoang ráo: Biênhòa, Bàrja.

- Annual 2-4 cm high; flowers pink, 1.3 cm high.

7930 - *Chroestes lanceolata* (T. Anders.) B. Hans..

Tiểumộc cao 3 m; nhánh tròn, không lông. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến thon hẹp đến bầuđục thon, to 5-24 x 1,5-8,5 cm, gân-phụ 6-9 cặp; cuống 0,5-2 cm. Chùm-tútán đơnphần ở ngọn nhánh, cao 4-8 cm, nhánh 1-1,5 cm; láhoa dài 3-9 mm, tiêndiệp như láhoa; ládài như rời, cao 1-1,6 cm; vành trắng, có đốm hương, thơm, phủ ở 1/2 trên, môi trên 2 thụ; tiênhụy 4; noãnào có lông. Nang dài vào 1,5 cm; hạt 4, có lông mịn.

Rừng thưa: B; IV, 4.

- Shrub 3 m high; flowers white, pink dotted; capsules 1.5 cm long (*C. pubiflora* R. Ben.).

7931 - *Dianthera candicans* Benth. & Hook.. Nhịhùng trắng.

Tiểumộc nhỏ. Lá có phiến thon, vào 13 x 3 cm, chót hẹp nhọn, đáy tù hẹp, láng, xanh đậm, gân-phụ 9-10 cặp; cuống 1-1,5 cm. Pháthhoa do tútán bócáp dài; láhoa và tiêndiệp nhỏ; cọng ngắn; dài 3 mm; vành đỏ cam, đẹp, ống dài 2 cm, có lông trắng ở mặt trong, môi 13 mm, môi dưới 3 thụ; tiênhụy 2, gắn ở cổ; noãnào không lông, buồng 2-noãn.

Tr ở Sài Gòn, gốc Mexico.

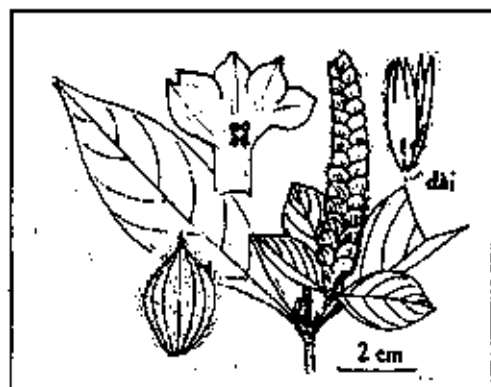
- Ornamental.

7932 - *Neuracanthus tetragonostachyus* Nees in Wall. Kinhrô

Cỏ; thân đứng, phần non có lông mịn. Lá có phiến thon, chót nhọn, *dây tìtù hẹp trên cuống*, dài 5-10 cm. Gié đứng dài 5-7 cm, mang 4 hàng hoa; láhoa kếtlôp xoan, to 8 x 3-6 mm, 5 gân chánh, có rìa lông dài; đài có 3 láđài sau dính nhau; *vành lam*, 2 môi gân bằng nhau; tiểuhụy 2, ngắn; noãnSao 2 buồng 2-noãn. Nang.

Cà ná, núi Cấm (Châuđốc) (hoa theo Benoist).

- Bracts with white veins; flowers blue, in 4 rows.

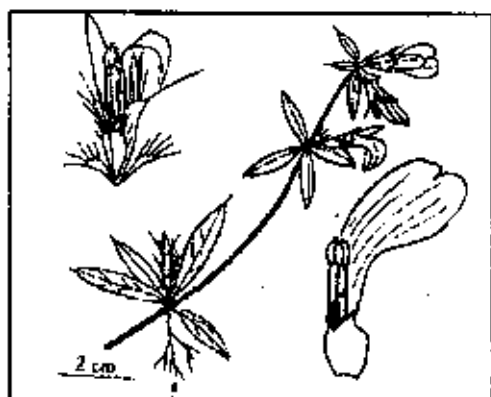

7933 - *Blepharis maderaspatensis* (L.) Roth. Tai-ria.

Cỏ bò có rễ sáivi, có khi trườn; thân mảnh. Lá chụm 4; phiến trònđài thon, chót có *gai-mũi*, có lông ở mặt dưới. Gié ngắn ở nách lá; *láhoa có răng nhọn dài*; tiêndiệp nguyên; láđài không bằng nhau, một dài 1,7 cm; *vành chỉ có một môi, trắng hay hương*; tiểuhụy 4. Nang 4 hạt có lông.

Vùng khô: Nhatrang đến Phanrang; XII-I. Góc Phichâu.

- Prostrate or sarmentous; flowers white or pink; capsules 4-seeded (*Acanthus maderaspatensis* L., *B. boerhaaviaefolia* Pers.).

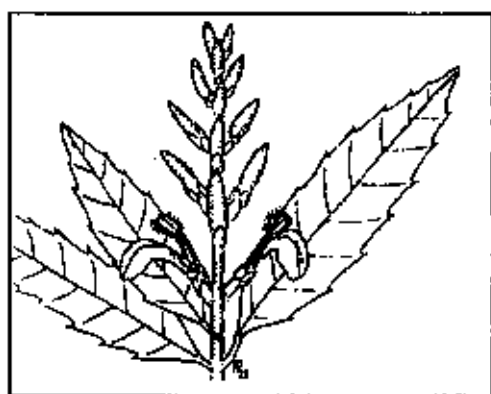

7934 - *Acanthus ebracteatus* Vahl. Ôrô.

Tiểumộc cao 1-1,5 m; thân tròn, không lông. Lá mọc đối; phiến không lông, *bia có răng cứng rất nhọn*. Gié ở chót nhánh, mang hoa mọc đối *trắng*, mỗi hoa có một láhoa nhỏ, *không tiêndiệp* hay tiêndiệp rất nhỏ, chót tã; *vành có môi trắng*, dài đến 2,2 cm; tiểuhụy 4, có lông ở baophấn. Nang trònđài, dài 2 cm, rộng 7-10 mm; hạt 4, đẹp.

Thôngthường *dựa bờ nước* vùng cửa sông, rừngsác; I-XII. Chứa alcaloid; xổ, làm tiểu tốt, trị suyễn.

- Limnophyte on brackish water; flowers white.

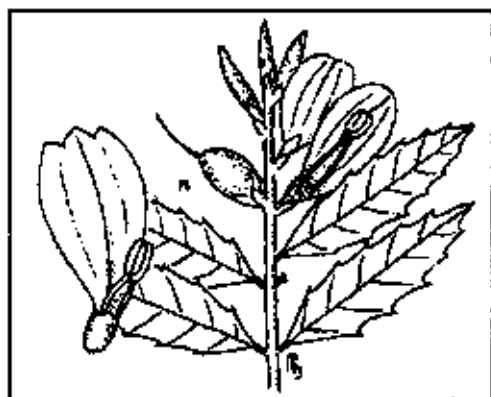

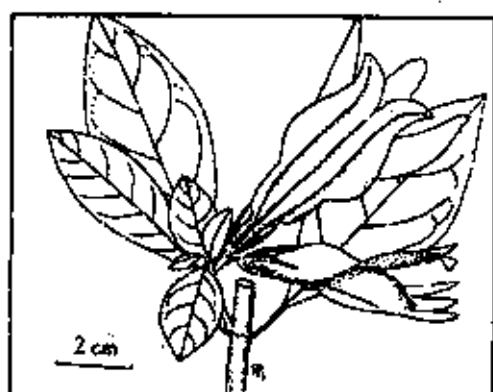
7935 - *Acanthus ilicifolius* L.. Ôrô to.

Tiểumộc cao 1-3 m, *có khi trườn*; thân tròn, không lông. Lá mọc đối; phiến không lông, *bia có răng cứng nhọn*. Gié ở chót nhánh; hoa 4 hàng; láhoa xoan, *tiêndiệp dài 6-8 mm*, chót có *gai*; láđài giống tiêndiệp, 2 dính nhau; *vành to hơn ở loài trên, có môi tím hay lam*, dài đến 3,2 cm; tiểuhụy 4. Nang dài đến 3 cm; hạt 4, đẹp.

Hiếm, *dựa rạch*, rừngsác; I-XII. Lá chứa nhiều mucilage, trị suyễn, giúp ho, bổ thầnkinh, trị têthấp; rễ trị đau gan.

- Limnophyte, rare, on brackish waters.

7936 - *Acanthus integrifolius* T. Anders.. Ac-ó.

Tiểu mộc cao 1-2 m, thân tròn, không lông. Lá mọc đối; phiến nguyên, mỏng, láng, xanh đậm; cuống 1 cm. Hoa ở nách lá, to, trắng; đài do 5 lá đài hẹp, cao 1,5 cm; vành dài 8-10 cm, môi dài hơn ống; tiểu nhụy 4. Nang 4 hạt.

Tr làm hàng rào ở bình nguyên; II-VI.

- Shrub; flowers white, 8-10 cm long; capsules 4-seeded.

7937 - *Acanthus leucostachyus* Wall.. Ô rô núi.

Thân bò rời đứng, cao 40 cm, có lông trín. Lá có phiến tròn dài, dài 10-20 cm, bìa có răng nhọn nhỏ, mặt dưới có lông ở gân; cuống ngắn, không lá bé. Gié mang 4 hàng hoa; lá hoa có gai ở bìa; lá đài sau cao 2 cm, lá đài trước dính nhau; vành trắng, cao 2,5 cm; tiểu nhụy 4, bao phấn có lông. Nang 4 hạt.

Quảng trị (hoa theo R. Benoist).

- Ascending shrub; limb pubescent on nerves beneath; flowers white.

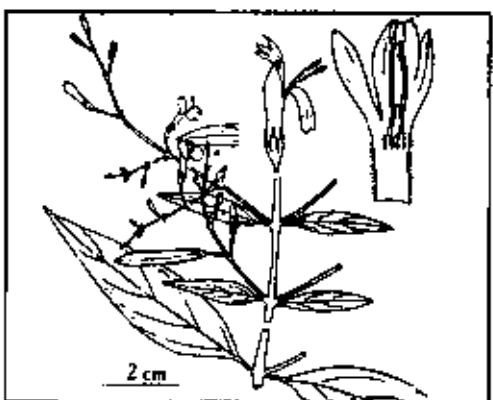

7938 - *Crossandra infundibuliformis* (L.) Nees. Hoả hoàng.

Có cứng cao đến 1 m; thân tròn, có lông mịn. Lá mọc chụm 4; phiến bầu dục, bìa giún. Gié ở chót thân, dày, có lá hoa kết tợp; đài là ống 4 tai; vành có lông, màu gạch tôm, 5 tai; tiểu nhụy 4, không thò. Nang có 4 cạnh; hạt 4.

Tr vì hoa đẹp, gốc Ấn Độ. Toàn cây kích dục.

- Ornamental (*Justicia infundibulaeformis* L., *C. undulaefolia* Salisb.).

7939 - *Andrographis paniculata* Nees in Wall. Xuyentâmhiên; Roi-des-amers.

Có nhất niên, cao đến 1 m; thân vuông, không lông. Lá có phiến xoan hay thon hẹp, dài 4-8 cm, không lông. Chùm-tútán thưa; lá đài có lông tiết, thon, dài 3 mm; vành trắng, ống có lông, mỗi trên có 2 răng, môi dưới 3 thùy; tiểu nhụy 2, chỉ có lông. Nang dài 15 mm; hạt tròn tròn đẹp.

Chấuốc, nay Tr; I-XII. Lá rất đắng, chứa androphan, paniculids.. sát khuẩn, hạ nhiệt, trị kiết do vi khuẩn hữu hiệu; lợi kinh, trị tét hập, đau cổ; *in vitro*, chống siêu khuẩn HIV.

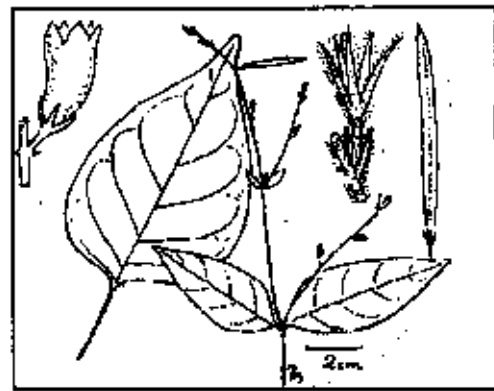
- Very bitter herb; flowers white; stamens 2; capsules 15 mm long.

7940 - *Andrographis laxiflora* (Bl.) Lind. Hùngbút hoa-thua.

Cỏ cao 0,3-1,2 m, lông có 2 hàng lông. Lá có phiến xoan rộng, to đến 10 x 5,5 cm, đáy tù hay ngang, từ từ hẹp trên cuống, mỏng, không lông, mặt trên đenden lúc khô, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 2-3 cm. Chùm chia nhánh, mảnh, hoa thưa; đài có lông tiết; vành dài 5-7 mm, *hường*, tai gần như đều; tiểuhụy 2. Nang dài 1,5 cm, rộng 2 mm, dẹp dẹp; hạt dẹp, 6 mỗi mảnh.

Ngọclinh, Sôngbé; 3.

- Herb to 1.2 m; limb glabrous; flowers pink; capsules 1.5 cm long (*A. tenuiflora* T. Anders.).

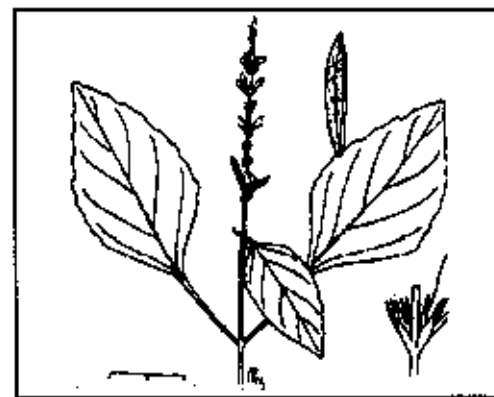

7941 - *Cryptophragmium affine* O. Ktze. Ẩn mạc gần.

Cỏ bò rời đứng. Lá có phiến xoan bánhình, to 6 x 3,5 cm, chót tù, đáy từ từ hẹp trên cuống, không lông, bìa có răng to, không đều, gân-phụ 4 cặp; cuống dài 2,5 cm. Gié hẹp ở chót nhánh; hoa đối diện; lá dài 4,5 mm, không lông, nhọn; vành cao 1 cm, hai môi; tiểuhụy 2. Nang cao 12 mm, không lông; hạt dẹp, 4 mỗi mảnh.

Trijan; III, 3.

- Ascending herb; corolla 1 cm high; stamens 2; capsules 12 mm long.

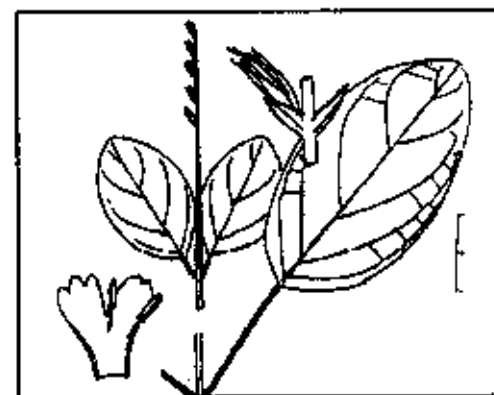

7942 - *Cryptophragmium affine* var. *testudinum* R. Ben. Ẩn mạc rùa, Ruốt rùa.

Cỏ bò rời đứng; thân có lông mịn. Lá có phiến bầu dục, to 8 x 4,3 cm, tròn ở hai đầu, gân-phụ 5 cặp, không lông, trừ ở gân chính mặt trên; cuống có lông, dài 3-4 cm. Gié; hoa gần một bên, bên kia có lá hoa không hoa; lá hoa 4 mm, nhọn; tiềnđiệp 4-5 mm; lá hoa 6,5 mm; vành trắng, môi trên 2 thùy, môi dưới 3 thùy; tiểuhụy thụ 2. Nang không lông.

Giaray, Chưachan. Rùa ưa ăn.

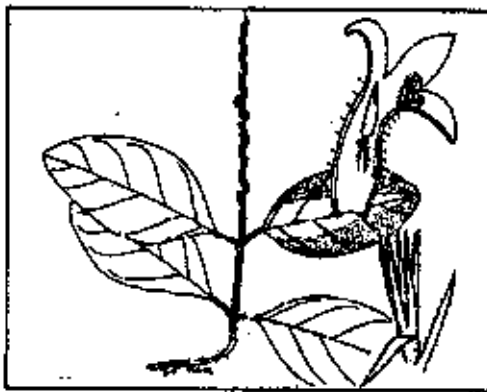
- Limb elliptic; flowers white.

7943 - *Cryptophragmium thorelli* R. Ben.

Cỏ có nhánh từ đáy, nhánh vuông. Lá có phiến tròn dài, đáy chót bướm, to 1-3 x 1-1,5 cm, 2 mặt có lông. Gié mang hoa một bên; lá hoa xoan rộng, dài hơn dài; hoa có lá dài hẹp, có lông phún; vành 9 mm, *hường*, môi trên lõm, môi dưới 3 thùy; tiểuhụy 2. Nang có lông; hạt 4.

Lào, KPC

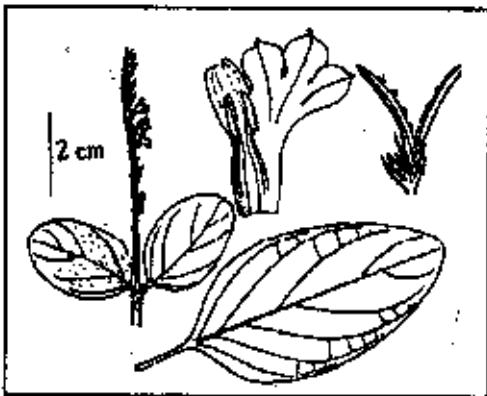

7944 - *Cryptophragmium langbianense* R. Ben. Âm mạc Langbian.

Cỏ có thân nằm rồi đứng, *dày lông*. Lá có phiến xoan, dài 5-6 cm, mặt trên không lông, có *bờ trắng ở giữa, dọc theo gân chính*, mặt dưới có lông. Gié ở ngọn; hoa nhỏ; láhoa, *tiềnđiệp*, *láđài* hẹp nhọn, có rìa lông; vành cao 8 mm, *trắng*, môi dưới có *dốm tím*, mặt ngoài có lông tiết; tiểuhụy 2, chỉ có lông; noãn sào chứa 4 noãn mỗi buồng.

Rừng dày: Đà Lạt; I.

- Ascending herb; flowers 8 mm high, white, violet spotted.

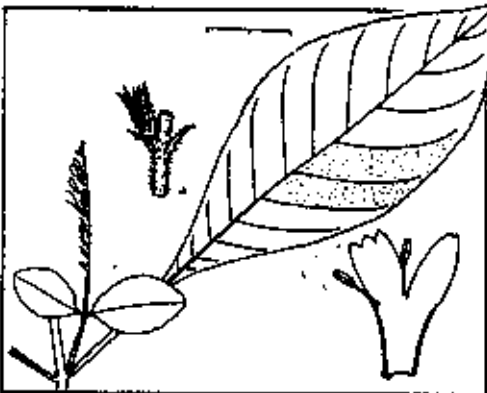

7945 - *Cryptophragmium pierrei* R. Ben. Âm mạc Pierre

Cỏ *nằm rồi đứng*, có *nhiều lông*. Lá mọc đối; phiến bầu dục, dài 3-6 cm, có lông mịn, *gân-phụ 4 cặp, xéo*; cuống dài 1,5 cm, có lông. Gié đứng ở ngọn, *hoa tại một bên*; láhoa *thon, nhọn*; láđài hẹp, cao 5-6 mm, có lông tiết; vành *trắng, tâm đỏ*, cao 1 cm, môi trên như nguyên, môi dưới 3 thùy; tiểuhụy 2. Nang không lông; hạt 8-10.

Trjan (hình một phần theo Benoist).

- Ascending herb; flowers white, centre red, 1 cm high.

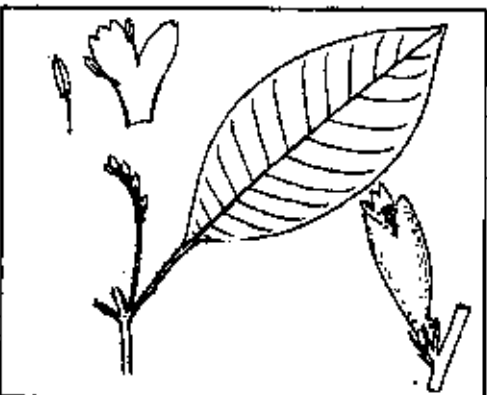

7946 - *Cryptophragmium signatum* R. Ben. Âm mạc kin.

Cỏ; thân có lông, có rãnh dọc. Lá có phiến xoan *thon ngược*, to 13 x 6 cm, đầu tù, *đáy tútù* hẹp thành cuống có cánh, có lông mịn, *biá có răng nằm, gân-phụ 11-13 cặp*; cuống có lông, dài 5-7 cm. Gié *tại về một bên*, có *lông và lông tiết*; láhoa 2,5 mm; *tiềnđiệp 1,5 mm, có lông*; láđài hẹp, cao 5 mm, có lông; *vành cao 1 cm, lam tím*, môi trên 2 răng, môi dưới 3; tiểuhụy 2. Nang 2 mảnh; hạt nhiều.

Trên amnham, Biênhòa; X, 10.

- Limb finely pubescent; flowers blue violet, 1 cm high.

7947 - *Gymnostachyum listeri* Prain. Lôagié Lister.

Nhánh non có lông mịn. Lá có phiến *bầu dục* thon, to 10-20 x 5-10 cm, đầu tù, *đáy tútù* hẹp trên cuống, mặt trên không lông, có *bào thạch*, *mặt dưới có lông trắng dài, dày, mềm ở gân*; cuống dài 4 cm, có lông. Chùm ở nách lá, *hoa tại một bên*; láhoa *nhỏ 1,5 mm, tiềnđiệp 1,7, không lông*; láđài *thon, nhọn, 6 mm, không lông*; vành cao 12 mm, hai môi; tiểuhụy 2, *ba phần có mũi và đáy có cựa*.

Trên đá: Hàsonbình; I

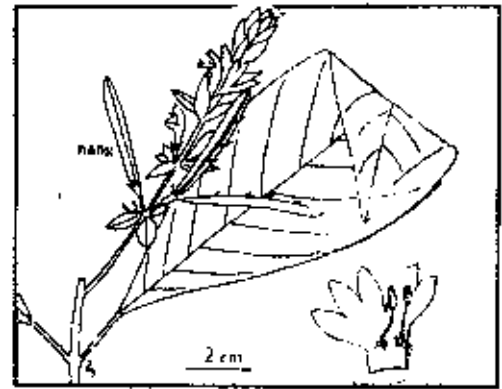
- Limb white pubescent beneath; flowers 12 mm high (*Cryptophragmium tonkinense* R. Ben., *Parajusticia petelotii* R. Ben.).

7948 - *Phlogacanthus annamensis* R. Ben. Hòarô Trungbộ.

Tiểumộc; thân non vuông, không lông. Lá có phiến to, dài đến 25 cm, không lông; cuống dài 2-3 cm. Chùm tụtán hẹp, dài; láhoa thon, dài 1,3 cm; tiêndiệp nhu lá, dài 6-7 mm; ládài nhọn, rời nhau, cao 5 mm; vành trắng cao 1,5 cm, hai môi, môi trên 2 thùy, môi dưới 3; tiểunhụy thụ 2, lép 2, nhỏ. Nang dài 3-3,7 cm, không lông; hạt tròn dẹp.

Quảngnam, Ninhhoa, Côngtum (hoa theo R. Benoist).

- Shrub; flowers white, 1.5 cm high; capsules 3-3.7 cm long.

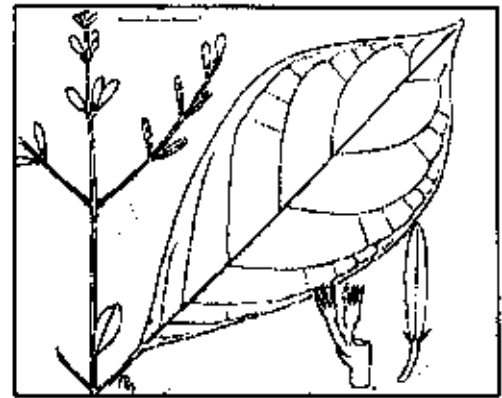

7949 - *Phlogacanthus colaniae* R. Ben. Hòarô Colani.

Nhánh không lông, có rãnh dọc. Lá có phiến to đến 26 x 12 cm, chót tà, có mũi, đáy tù hẹp trên cuống, gân-phụ 7 cặp, mặt trên không lông, mặt dưới có lông ở gân; cuống dài 1,5-2 cm. Chùm tụtán cao 15 cm, với 2 nhánh ở đáy, trục có lông mịn; hoa 1-3 mỗi mắt; láhoa nhỏ; ládài 2,5 mm, có lông mịn; vành 12 mm, mặt ngoài có lông mịn, tai gần bằng nhau; tiểunhụy 2, lép 2. Nang cao 1-2 cm, không lông.

Bácthái; V, 5.

- Limb pubescent on nerves beneath; corolla 12 mm long; capsules 1-2 cm long.

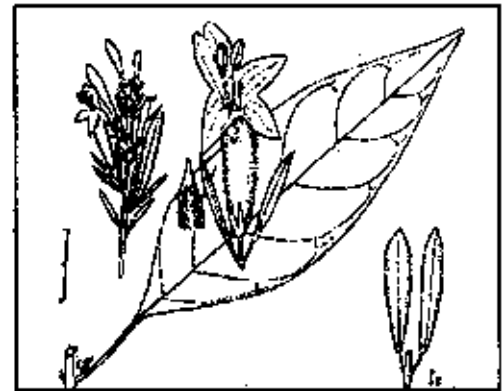

7950 - *Phlogacanthus cornutus* R. Ben. Hòarô sùng.

Tiểumộc; thân gần như tròn, không lông, tím tím ở mắt. Lá có phiến to, dài đến 25 cm, mỏng, không lông. Gié đơn hay chia nhánh ở đáy; láhoa nhu lá, cao 1-3 cm, tiêndiệp thon, trên rộng, dài 1,5 cm; ládài rời, dài 4 mm; vành đỏ, cao 3,5 cm, môi trên 2 thùy, môi dưới 3; tiểunhụy thụ 2, lép nhỏ, 2. Nang dài 3 cm, không lông.

Núi Dinh, Bàriá; III-IV, 3-4. Chống sự phâncát tế bào (mitodepressive).

- Limb glabrous; flowers red, 3 cm high; capsules 3 cm long.

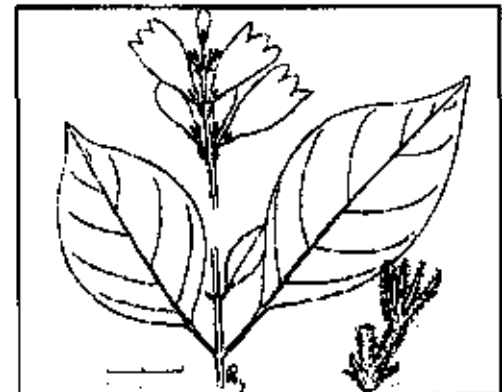

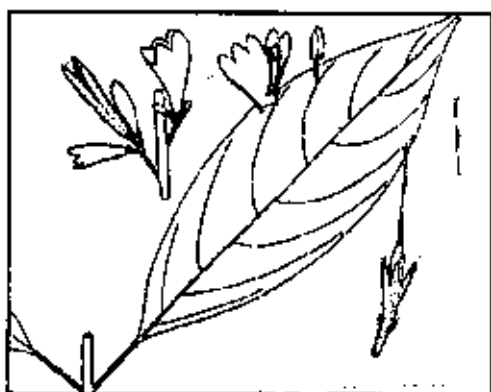
7951 - *Phlogacanthus datii* R. Ben. Hòarô Dạt.

Tiểumộc; thân có 4 cạnh tròn. Lá có phiến xoan rộng, to 6,5-7 x 4 cm, đầu có mũi, đáy tù hẹp, gân-phụ 4 cặp, mặt trên không lông, mặt dưới có lông ở gân; cuống dài 2 cm. Chùm đứng dài đến 20 cm, mang tụtán 1-3 hoa; ládài 5 mm, có lông tiết; vành cao 3 cm, rộng 1,3 cm, tai bằng nhau; tiểunhụy thụ 2; noãn sào có lông trụ ở phần trên.

Lạchô.

- Shrub; leaves pubescent on nerves beneath; corolla 3 cm long.

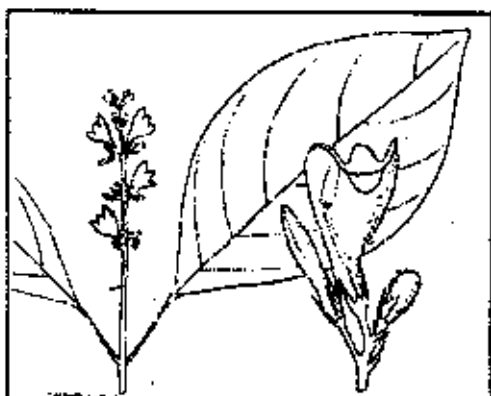

7952 - *Phlogacanthus pubiflorus* Lind. Hỏarỏ hoa-cỏ-lỏng.

Cỏ cao 2 m, đáy thân cứng; nhỏnh trỏn. Lỏ cỏ phiẻn thỏn, to 13-16 x 4,5-6,5 cm, nhỏn 2 đầu, gỏn-phụ 6 cặp, cỏ lỏng ngỏn, nhỏt lỏ ở gỏn mặt đứi; cuỏng dài 2. cm. Chỳm-tựtỏn 20 cm, nhỏnh đứi dài 2-3 cm, nhỏnh trỏn ngỏn; lỏđỏi 2-2,5 mm, cỏ lỏng; vỏnh trỏng, cỏ lỏng ở hai mặt, dài 2,2 cm; tiẻn hụy thụ 2, lẻp 2. Nang cao 3 cm.

Bavi; V, 5.

- Herb 2 m high; limb pubescent; corolla 2.2 cm high, white; capsules 3 cm long.

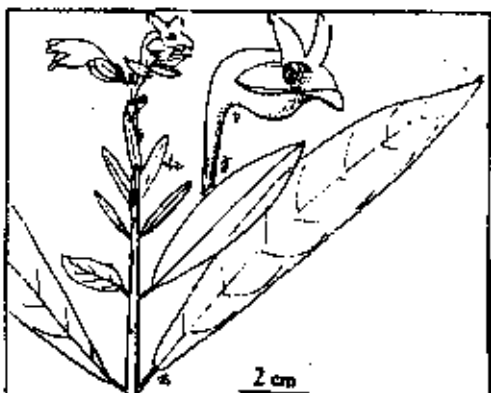

7953 - *Phlogacanthus pyramidalis* R. Ben.. Hỏarỏ kim-tựtỏp.

Tiẻm ỏc cao đén 3 m; nhỏnh non vuỏng, khỏng lỏng. Lỏ cỏ phiẻn to, xoỏn rỏng, dài 10-18 cm, đáy tựtỏ hẹp, khỏng lỏng, gỏn-phụ 4-5 cặp; cuỏng dài 1,5-2 cm. Chỳm-tựtỏn hẹp, cao đén 50 cm; hoa nhỏ, cao 1,5 cm; dài cỏ ống 1 mm, tai 3 mm, nhỏn; vỏnh miẻng rỏng, tai 5, bằng nhau, cỏ lỏng mịn mặt ngoỏi; tiẻn hụy thụ 2, baophỏn to, lẻp 2. Nang khỏng lỏng, dài 15 mm,

B; VI.

- Shrub 3 m high; limb glabrous; flowers 1.5 cm high; capsules 1.5 cm long.

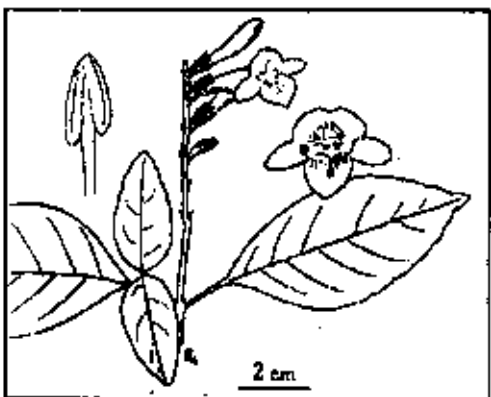

7954 - *Phlogacanthus turgidus* (Fua ex Hook.) Lind.. Thườgson tia, Hỏarỏ phỳ.

Tiẻm ỏc cao 0,5-3 m, khỏng lỏng; nhỏnh non vuỏng. Lỏ cỏ phiẻn thỏn dài 15 cm, lỏng, bia cỏ rỏng nhỏ, trỏn; cuỏng vỏo 1 cm. Chỳm-tựtỏn hẹp, cao 20 cm; hoa trỏng ỳng tia, cỏ 2 lỏhoa nhủ lỏ, trỏndỏi, rũng sỏm; vỏnh cong, phỳ, 5 tai gỏn bằng nhau; tiẻn hụy thụ 2, đáy chỉ cỏ lỏng. Nang dài 2,5-4 cm; hỏt 4 mỏi hỏng.

Cỏngtum, Cỏnỏ, Langbian, Longkhỏnh; III-V. Hỏnhiệt, trỏ rẻt.

- Shrub 3 m high; flowers white, purple tint; capsules 2.5-4 cm long (*Menimia turgida* Fua ex Hook., *P. harmandii* (R. Ben.) R. Ben.).

7955 - *Asystasia chelonoides* Nees. Biẻnhhoa.

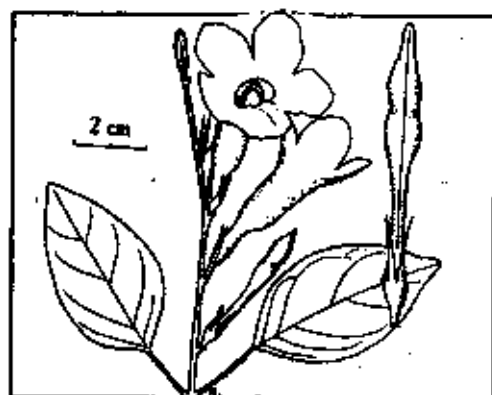
Cỏ cao 5-20 cm; thân lỏ khỏng lỏng hay cỏ lỏ lỏng. Chỳm đứng hoa tạt mỏi bẻn; mỏi hoa cỏ 2 lỏhoa vỏ 2 tiẻndiệp hẹp; dài đo lỏđỏi gỏn nhủ rỏi, cỏ lỏng xanh; vỏnh cỏ ống cỏ bẻt điẻu, mỏi trỏn thỏp rỏng, mỏi đứi 3 thuy; tiẻn hụy 4, buẻngphỏn hỏi chẻn. Nang dài 20-25 mm.

Dựa lỏ, rỏo: Thủthiẻn.

- Herb; limb glabrous; flowers purple dotted; capsules 25 mm long.

7956 - *Asystasia gangetica* (L.) T. Anders., Biénhoa sông Hằng.

Cỏ bò rời đứng, daniên. Lá có phiến bầu dục, đáy tròn hay hình tim, có lông ngắn; cuống dài 2 cm. Chùm đứng, hoa đẹp, tại một bên; láhoa và tiêndiệp giống nhau; ládài hẹp, cao 5-6 mm, có lông tiết; vành có lông, tím tím; tiênhụy 4. Nang cao 3 cm, phần lép dài 1,5 cm.

Dưa lờ, rào: Thủathiên, Nhatrang. Nhựa trị tét háp, sung, sán lái.

- Ascending herb; flowers light purple; capsules 3 cm long (*Justicia gangetica* L.).

7957 - *Asystasiella chinensis* (S. Moore) Hossain. Songbiển Trungquốc.

Cỏ có thân có 4 cạnh, không lông. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến thon, to 10 x 2,5 cm, đáy từ từ hẹp trên cuống, bìa có răng, gân-phụ 7 cặp; cuống 1,7 cm. Chùm-tụ tán ở ngọn, hoa đối diện; láhoa và tiêndiệp nhỏ, nhọn; ládài 4-6 mm; vành có ống 2,5 cm, tai 5, xoan, bằng nhau; tiênhụy 2 cặp. Nang cao 2,5 cm, 1/2 dưới bất thụ.

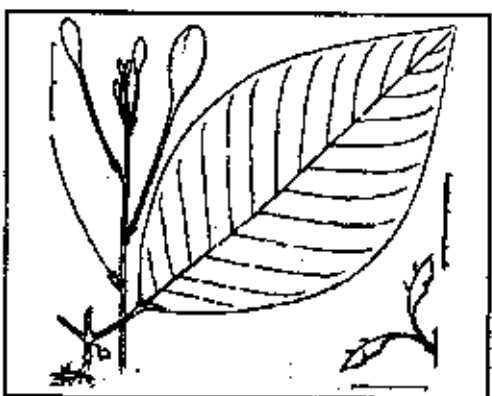
- Panicles; corolla tube 2 cm; capsules 2.5 cm long (*Asystasia chinensis* S. Moore)..

7958 - *Asystasiella neesiana* Lind.. Songbiển Nees.

Cỏ có phần nằm có rễ bất định, và thân đứng cao 40 cm, có 4 cạnh tà, có lông mịn. Lá có phiến xoan rộng, to 10 x 6 cm, không lông, bìa nguyên, gân-phụ 13 cặp; cuống dài 1,7 cm. Chùm ở ngọn, trục có lông mịn; hoa có láhoa nhỏ, cọng ngắn; đài nhỏ; vành dài 5-6 cm, tím tím, tai 5, xoan, như nhau. Nang có cọng, cao 3 cm, 1/2-1/3 dưới bất thụ.

Tháilan.

- Herb to 40 cm high; corolla 5-6cm long, purplish.

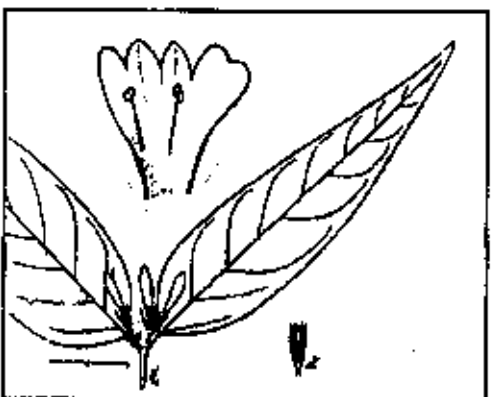

7959 - *Polytrema annamense* R. Ben.. Đakim Trungbộ.

Cỏ nằm rời đứng, có rễ sáivi, lông có 2 hàng lông đối diện. Lá không bằng nhau từng cặp, có cuống ngắn; phiến thon, dài 5-11 cm, đáy tà tròn, mặt trên không lông, mặt dưới có lông ở gân. Tụ tán ngắn; láhoa thon, cao 2,5-3 mm, ládài cao 7-8,5 mm, có lông tiết; vành trắng, hình quạt; tiênhụy 2; noãn sào 2 buồng 2-noãn.

Đàlat (hoa theo Benoist).

- Ascending herb; flowers white; stamens 2.

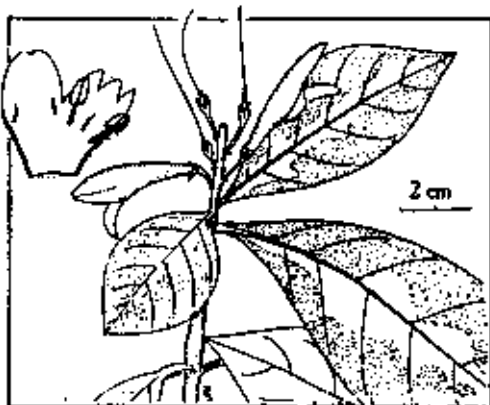

7960 - *Polytrema vulgare* C.B. Clarke. Đakim thông thường, Thuốc dều.

Có cỏ thân nằm rồi đứng, vuôngvuông, có lông thành hàng dọc. Lá có phiến xoan hay thon, to 2-5 x 1-3 cm, không lông, có baothạch, gân-phụ 5 cặp; cuống 1,5 cm. Hoa ở nách lá hay tụ tán ít hoa ở ngọn; ládài như nhau, hẹp như kim, cao 9 mm; vành trắng, cao 17 mm, mỗi trên 2 thùy nhỏ, tròn, mỗi dưới 3 thùy sâu; tiểunhụy 2. Nang cao 14 mm, không lông; hạt 4.

Trên vôi: Chợbò; XI, 11.

- Ascending herb; flowers white; capsules 14 mm long (*Justicia calcicola* R. Ben.).

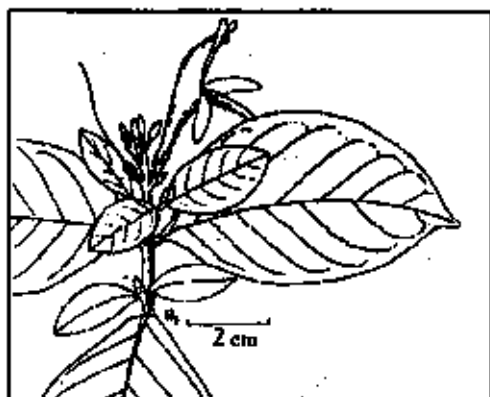

7961 - *Graptophyllum pictum* (L.) Griff. Ngọcdiệp, Vàngbac trở; Caricature Plant.

Tiểumọc nhỏ. Lá có phiến thon, mậpmập, dòn, không lông, màu xanh hay vàng, trở nhiều cách rất đẹp. Chùm-tụ tán ở chót nhánh; hoa trắng có đốm đỏ, to; vành 2 môi; tiểunhụy thụ 2, lép 3, gắn ở miệng vành. Nang dài, dẹpdẹp, đáy hẹp; hạt tròn dẹp.

Có nhiều thứ: var. *album* Bl.; lá xanh có bột vàng; var. *lurido-sanguineum* Sims.: lá tím đỏ. Hoa lộngkinh. Lá đắp trị sưng vú, hoạtnhuận, trị bôcạp

- Ornamental (*Justicia picta* L., *G. hortense* (L.) Nees).

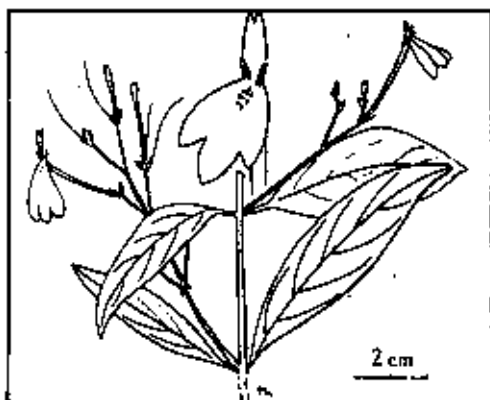

7962 - *Graptophyllum pictum* var. *viride* Hassk. Ngọcdiệp xanh.

Tiểumọc cao 1,5-2 m. Lá mọc đối, không lông, đáy tùtù hẹp trên cuống ngắn, gân-phụ 8-9 cặp. Chùm-tụ tán cao 1-2 cm; hoa đỏ đậm, cao 3-4 cm; tiểunhụy thụ 2, 3 lép, gắn cách đáy vành 1 cm; noãn sào xanh, không lông. Nang.

Tr làm kiếng; Cánhò; I.

- Ornamental.

7963 - *Rhinacathus nasutus* (L.) Kurz. Kiểncò.

Tiểumọc cao 1-2 m; thân xanh, có 6 cạnh tròn, thân và lá có lông rất mịn, sát. Lá có phiến thon, nhọn hai đầu, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 2-5 mm. Chùm-tụ tán nhỏ; láhoa nhỏ, cao 2 mm; dài cao 5 mm, có lông trắng; vành trắng, ống dài 2 cm, mỗi trên nhỏ, cao vào 1 cm, mỗi dưới to, 3 thùy, dài 1,5-2 cm, có bột dẹt; tiểunhụy 2; noãn sào 2 buồng 2-noãn. Nang.

Tr: lá trị sưng, bệnh ngoài da, làm hạ huyếtáp.; I-XII.

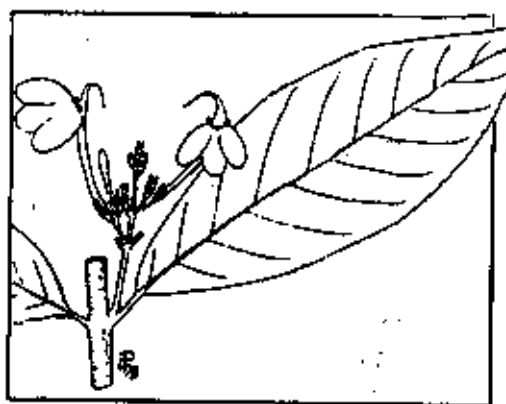
- Shrub 2 m high; flowers white, with inferior lip developed (*Justicia nasuta* L.).

7964 - *Rhinacanthus calcaratus* Nees. Kiếng cò móc.

Tiểu mộc cao vào 1,5 m; thân non có lông mịn, rời không lông. Lá có phiến bầu dục xoan to 4-20 x 2-9 cm, không lông, bìa nguyên hay có răng nhỏ, gân-phụ 8-10 cặp; cuống dài 1 cm. Pháthoá ở ngọn, gié kép; láhoa hẹp, cao 5 mm; lấđài 5, dài 5 mm, như nhau; vành có ống dài 2,5 cm, *môi trên nhỏ, hẹp dài (12 mm) như tơ*, môi dưới to, vôi thùy xoan, dài 7 mm; tiểuhụy thụ 2. Nang hẹp ở phần dưới.

To hơn và lá rộng hơn loài trên: Lãng cóc (Hà Sơn Bình).

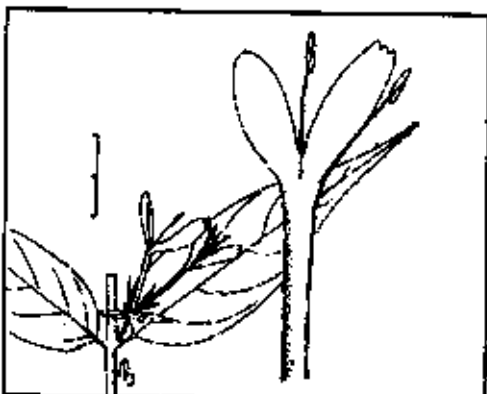
- Flowers white, hook like upper lip.

7965 - *Psiloesthes elongata* R. Ben. Ô rô súi.

Tiểu mộc; *nhánh trườn*, có lông mịn lúc non. Lá có phiến to 3-9 x 1,2-3,5 cm, *chót thon nhọn dài*, không lông, như giấy, mặt trên đenden, mặt dưới xám nâu, gân-phụ 5-6 cặp; cuống ngắn, 5-7 mm. Pháthoá ở nách lá, ít hoa; láhoa 12 x 1 mm; lấđài 5 mm, dính nhau 1/2; vành có ống hẹp, dài 2 cm, môi trên xoan, *môi dưới có 3 răng*, dài 2 cm; tiểuhụy 2, chênh; noãn sào không lông, 2 buồng 2-noãn.

Vùng vôi: Lạng Sơn; XI.

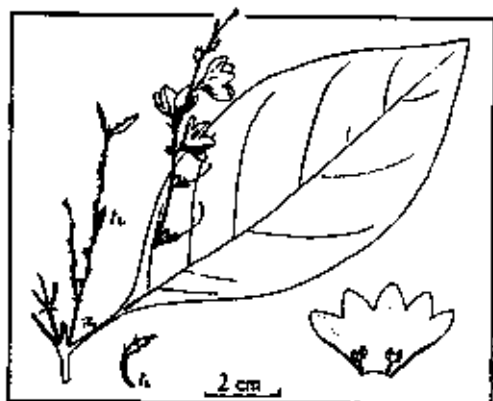
- Shrub; leaves glabrous; corolla with 2 equal lips, the inferior 3-dentate.

7966 - *Codonacanthus pauciflorus* Nees in DC. Gai chướng

Cỏ cao đến 60 cm; thân có lông lúc non. Lá có phiến xoan, nhọn hai đầu, có lông ở gân mặt dưới, dài 5-12 cm; cuống dài 1,5 cm. Chùm mảnh ở ngọn và nách lá; hoa *trắng hay hồng*; ống vành ngắn, hình chuông; tiểuhụy thụ 2; noãn sào 2 buồng 2-noãn. Nang cao 17 mm, không thụ ở 1/2 dưới.

Quảng trị (Củi); X-XII, 10-1. (hình theo R. Benoist).

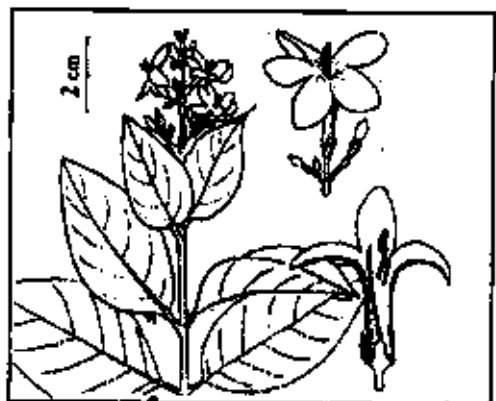
- Herb 0.6 m high; limb pubescent beneath; flowers white or pink; capsules 17 mm long.

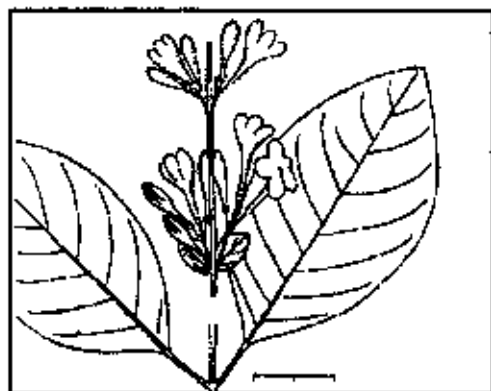
7967 - *Pseuderanthemum carruthersii* (Seem.) Guill. var. *atropurpureum* (Bull.) Fosb. Xuân hoa đỏ.

Tiểu mộc cao 1-2 m, không lông. Lá có phiến xoan bầu dục, mỏng, không lông, dài 7-10 cm, *đỏ bầm có bốt đậm, ít khi vàng có bốt*; cuống ngắn. Chùm ở ngọn; hoa *trắng tâm hồng*, tai có *dốm đỏ*; tiểuhụy 2, thò.

Tr làm kiếng. Lá, rễ, hoa trị lở miệng, làm lành vết thương.

- Ornamental (*Eranthemum carruthersii* Seem., *E. atropurpureum* Bull.)

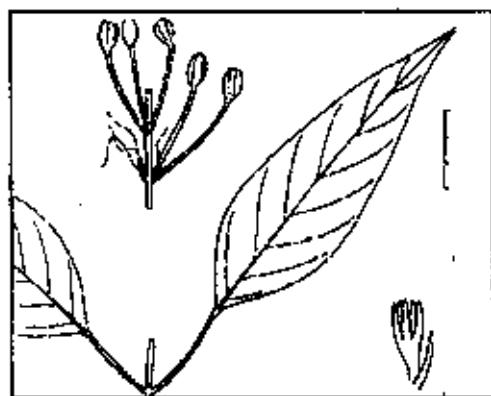

7968 - *Pseuderanthemum carruthersii* var. *ovatifolium* (Brem.) Brem. Nắp vòm.

Tiểu mộc khác. Thứ trên ở lá bầu dục, to 8,5 x 4,5 cm, đầu tù, gân-phụ 7-8 cặp; phát hoa là chùm-tụ tán hẹp; hoa thành tụ tán ngắn, vành cao 2 cm, tai xoan, như nhau.

Sài Gòn, Sông Bé; II.

- Limb elliptic; corolla 2 cm long, lobes ovate.

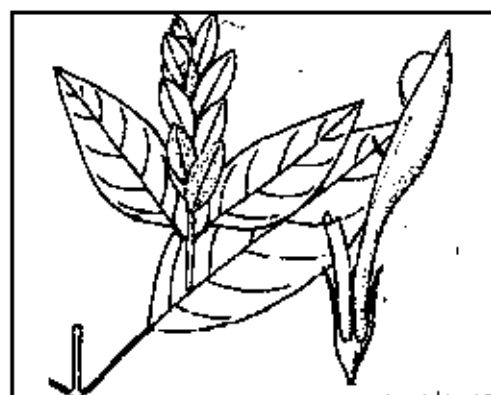

7969 - *Pseuderanthemum acuminatissimum* Miq. Xuânhoa nhọn.

Tiểu mộc; nhánh non vuông, không lông. Lá có phiến thon nhọn, to đến 25 x 9 cm, dây tằm hẹp trên cuống, mỏng, bìa nguyên, gân-phụ 6 cặp; cuống dài 4-5 cm. Phát hoa dài đến 30 cm, không nhánh, như có râu vì vòi nhụy dài còn lại; hoa như chum ở mỗi mắt; lá dài 3,5 mm, không lông; vành 2,5-3,7 cm, có lông ở mặt ngoài, thùy 1 cm; tiểu nhụy thụ 2. Nang dài 3,5 cm, không lông.

Tr và hoang ở Báo Lộc, Sài Gòn.

- Shrub; limb membranous; inflorescence 30 cm long; corolla to 3.7 cm high; capsules 3.5 cm long (*Eranthemum acuminatissimum* Miq.).

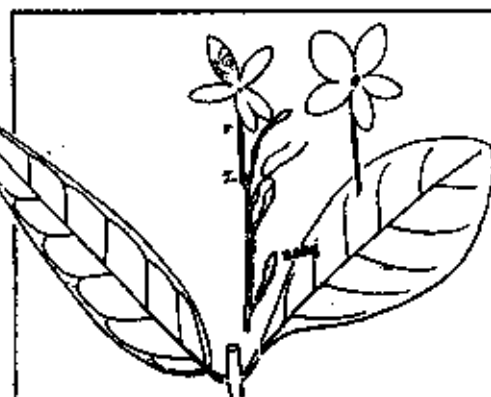

7970 - *Pseuderanthemum bracteatum* Imlay. Xuânhoa lá-hoa.

Cỏ cao 50-60 cm, ít nhánh; thân vàng đỏ, có 4 cạnh, có lông mịn lúc non. Lá có phiến thon, to 5-9 x 3-5 cm, có lông mịn hai mặt, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 2-3 cm. Phát hoa cao 8-10 cm; lá hoa như lá, to 2 x 0,7 cm, có lông mịn; vành nhỏ, cao 1,5 cm, thùy cao 6-7 mm; tiểu nhụy 2. Nang cao 2 cm, có lông mịn.

Núi Dinh.

- Herb 60 cm high; bracts finely pubescent; corolla 1,5 cm high.

7971 - *Pseuderanthemum crenulatum* (Lindl.) R. Ben.

Cỏ cao 40 cm. Lá mọc đối; phiến thon đến hình muỗng, không lông, mặt dưới dẹt. Nhiều gié có nhánh, dài vào 10 cm; hoa to, đẹp; đài xanh; vành có ống dài 2,5 cm, tai tím tím hay trắng, tai trên có bột trắng và đốm đỏ; tiểu nhụy thụ 2, lép 2. Nang có phần dưới lép hẹp.

TN; I-III, 1-3.

- Herb 40 cm high; flowers white or light violet with red dots and white blotch (*Eranthemum crenulatum* Lindl.).

7972 - *Pseuderanthemum eberhardtii* R. Ben.

Tiểu mộc cao 1 m; nhánh non vuông, có lông mịn. Lá có phiến xoan bầu dục, có thể thon dài, to 10-12 x 3-4 cm, không lông mặt trên, có lông mịn mặt dưới; cuống dài 1-1,5 cm. Gié ở ngọn, dài 10-15 cm; láhoa, tiêndiệp nhỏ, không lông; ládài 5 mm, không lông; vành tím, cao vào 1,5 cm, môi trên 2 răng, môi dưới 3 thùy; tiểuhụy thụ 2, lép 2; noãn sào không lông.

Bácthái.

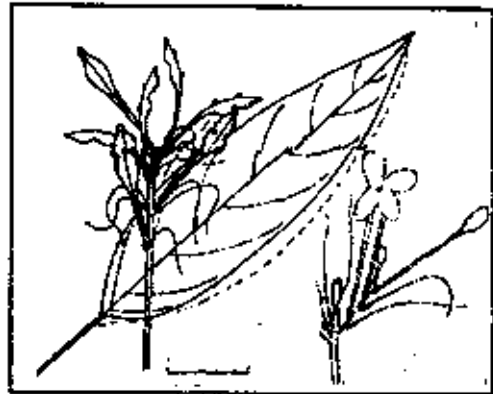
- Shrub 1 m high; limb pubescent beneath; flowers 1.5 cm high, violet.

7973 - *Pseuderanthemum palatiferum* Radlk.

Tiểu mộc cao 1-2 m. Lá có phiến thon, to đến 20 x 4,5 cm, đáy tù hay nhọn, mặt dưới có đốm đen, gân-phụ 8-9 cặp; cuống dài 5,5 cm. Pháthoa không chia nhánh, cao 30 cm; ládài như kim, dài 5-6 mm; vành có ống dài 2-4 cm, tai tím xanh hay trắng, môi trên lõm, môi dưới 3 thùy to; tiểuhụy thụ 2. Nang có lông mịn, cao 3,5 cm, phần lép 2,2 cm; hạt 4.

Rừng bìnhnguyên.

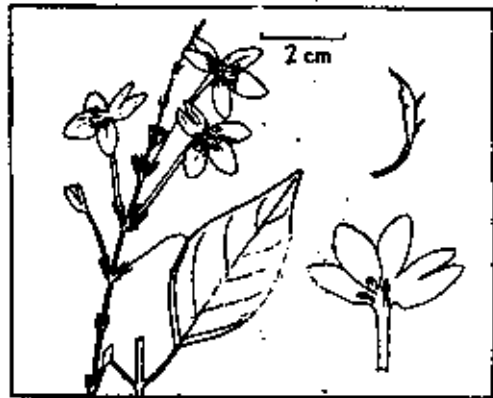
- Shrub to 2 m high; flowers white or blue violet; capsules 3.5 cm long.

7974 - *Pseuderanthemum poilanei* R. Ben.

Tiểu mộc; nhánh có 2 rãnh đối diện, lúc non có lông mịn. Lá có phiến xoan thon hay thon, dài 5-7 cm, rộng 1,5-3,5 cm, gần như không lông; cuống 1-1,5 cm. Gié ở ngọn, thường có nhánh; dài do ládài rời, cao 4,5 mm; vành có ống cao 2,5 cm, môi trên do 2 thùy hẹp, môi dưới do 3 thùy rộng; tiểuhụy thụ 2. Nang có lông mịn, lép ở gần 1/2 dưới.

Nhatrang (hình theo Benoist).

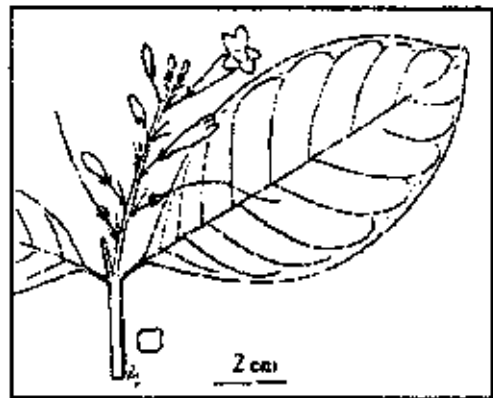
- Shrub; ramified spikes; corolla tube 2.5 cm, inferior lip 3-lobate; capsule pubescent.

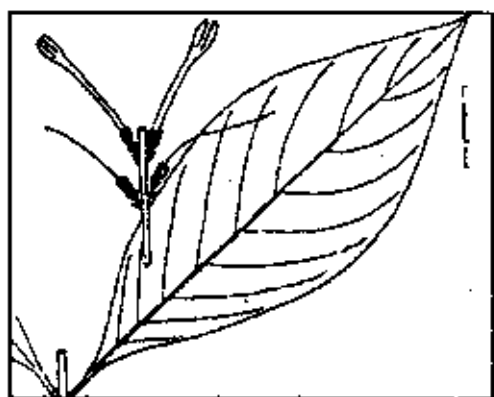
7975 - *Pseuderanthemum reticulatum* Radlk.

Tiểu mộc cao đến 2,5 m; nhánh già tròn, vỏ mốc, tróc thành mây. Lá có phiến bầu dục, to vào 11 x 5,5 cm, dày, nâu đỏ lúc khô, gân-phụ 9-10 cặp; cuống dài 1 cm. Chùm-tútán ở ngọn, láhoa thon; cọng hoa dài 3-5 mm; ládài 2 mm; vành đỏ, thơm, ống dài 1,2 cm, môi trên 2 tai, môi dưới 3, gần như bằng nhau; tiểuhụy thụ 2.

Bàna, Tr; VII.

- Shrub 2.5 m high; pedicel 5 mm long; flowers red, fragrant.

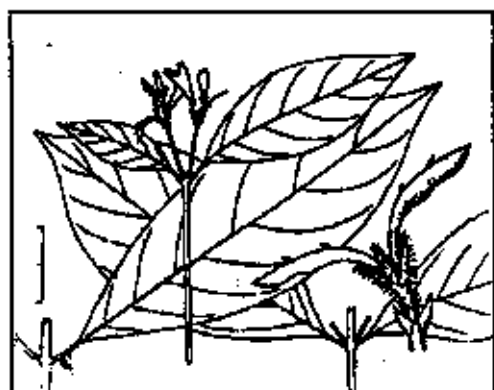

7976 - Pseuderanthemum tonkinense R. Ben.

Tiểu mộc cao đến 1 m; nhánh có 4 rãnh. Lá có phiến thon, to đến 22 x 9 cm, đầu nhọn, đáy tù từ hẹp trên cuống, không lông, gân-phụ 8-10 cặp; cuống dài 1 cm. Chùm đơn ở ngọn, cao đến 30 cm; bông hoa 4-7 mm, có 2 tiềnđiệp ở giữa; lá đài không lông; vành tím đậm, ống cao 2,7 cm, có lông tiết mặt ngoài, thùy dài 1,3 cm; tiểuhụy thụ 2, lép 2; noãn sào không lông.

B.

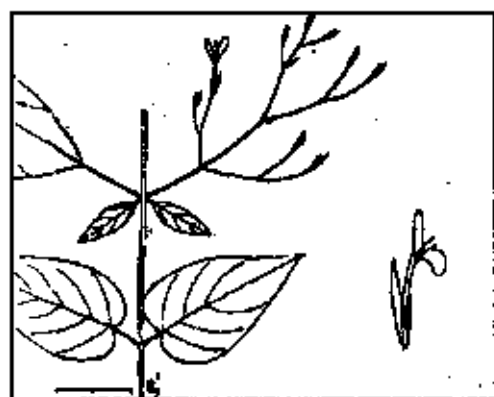
- Shrub 1 m high; leaves glabrous; corolla dark violet.

7977 - Ptyssoglottis vulgaris C.B. Clarke. Thuộc-dầu

Cỏ cao hơn 40 cm; thân tròn, không lông, lúc khô nâu đen. Lá có phiến xoan ngược đến thon, to 10 x 4 cm, không lông, dày, gân-phụ 7 cặp; cuống dài 1-1,5 cm. Pháthoá ở ngọn, hay nách lá, ngắn, thường 2 hoa; lá hoa và tiềnđiệp không lông; lá đài nhọn, cao 5 mm, có lông tiết; vành cao 1 cm, hai môi; tiểuhụy thụ 2; noãn sào có buồng 2-noãn. Nang cao 15 mm.

Kiênkhê; XII, 12.

- Herb 40 cm high; limb glabrous; calyx glandulous hairy; capsules 15 mm long (*Justicia paupercula* R. Ben.).

7978 - Peristrophe paniculata (Forssk.) Brumit.

Cỏ. Lá có phiến hình tim, to vào 3-4 x 2-3 cm, chót tẻ nhọn, gân-phụ 3-4 cặp, mỏng, không lông; cuống dài 1 cm. Chùm-tụ tán rộng ở ngọn nhánh, có nhánh bậc chót đơnphân; mỗi hoa ở nách một lá hoa dạng đài; vành cao 15 mm, có ống mảnh, hai môi; tiểuhụy thụ 2.

Có ở Đôngduong.

- Herb; limb cordate, membranous, glabrous; corolla bilabiated 15 mm long (*Dianthera paniculata* Forssk., *P. bicaliculata* (Retz.) Nees.)

7979 - Peristrophe bivalvis (L.) Merr. Cẩm.

Cỏ daniên, cao 30-40 cm, không lông, nhánh có cạnh. Lá có phiến xoan, không lông, có một bờ trắng. Pháthoá nhỏ ở ngọn, có lá hoa xoan mang hoa tia, ít khi hường hay trắng, dài 5 cm; lá đài ngắn, bang nhau; vành có 2 môi to, môi dưới có 2 thùy cạn; tiểuhụy thụ 2. Nang dài 1,5 cm.

Tr vì lá cho màu tia khi chín, dùng nhuộm bánh.

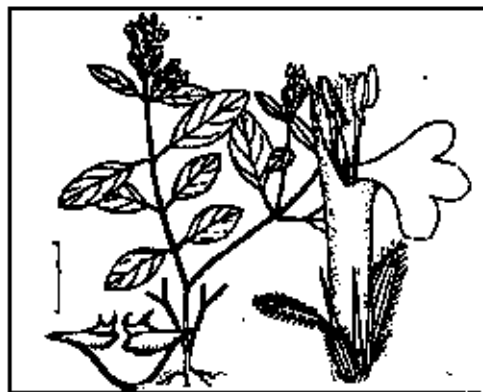
- Cultivated as food dye (*P. tinctoria* (Roxb.) Nees, *Justicia roxburghiana* Schult.).

7980 - *Rungia evrardii* R. Ben. Rung Evrard.

Cỏ; thân vuôngvuông, có 2 hàng lông đóidiện. Lá có phiến bầuđục, dài 1-3 cm, không lông; cuống 2-5 mm. Gié dày ở ngọn nhánh; láhoa và tiêndiệp bầuđục; láđài hẹp, cao 3 mm; vành lam đọt hay trắng, cao 1 cm, môi trên đứng có 2 răng, môi dưới bẻ ra, 3 thùy; tiênhụy thụ 2, có hàng lông thể tiênhụy lép. Nang không lông, dài 5 mm.

Đàlạt; XII-III, 3.

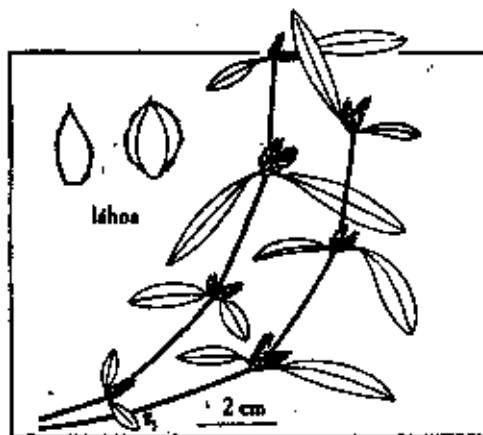
- Leaves glabrous; flowers white or pale violet; capsules 5 mm long.

7981 - *Rungia parviflora* Nees in Wall. Rung hoanhỏ.

Cỏ nằm, có lông dài, có lông rời không lông. Lá có phiến xoan hay thon, đến vào 3 x 0,7 cm, có lông ở gân; cuống dài 3-6 mm. Gié 1-2 ở nách lá và ngọn, dày, dài 1-2 cm; 4 hàng láhoa, láhoa thụ xoan, có bìa mỏng trong rìa lông, cao vào 4 mm; hoa lam, hay trắng, cao 6 mm, 2 môi; tiênhụy 2. Nang.

Ruộng, dựa sủi, dựa lợ; BTN; 12-3

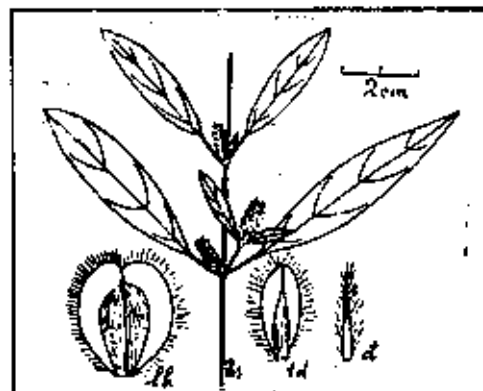
- Prostrate; leaves pubescent on nerves; flowers white or blue, 6 mm high.

7982 - *Rungia pectinata* Nees. Rung rìa.

Cỏ cao 40 cm; thân có rãnh, có lông nằm. Lá có phiến thon hẹp, đến vào 8 x 1,7 cm, có lông ở gân và nhiều bàothạch dài, gân-phụ 5 cặp, như đóidiện, đáy từtù hẹp trên cuống; cuống 1,3 cm. Pháthoa cao hơn lá, láhoa 4 hàng, cao 5 mm, xoan tròn, bìa mỏng và rìa lông; tiêndiệp 2, hẹp hơn; láđài nhọn.

Sathây (Cổngtum); XI. Làm khoẻ mạnh, không thấy mệt; trị xáo trộn gan.

- Herb 40 cm high; limb lanceolate, pubescent, with cystolithes.

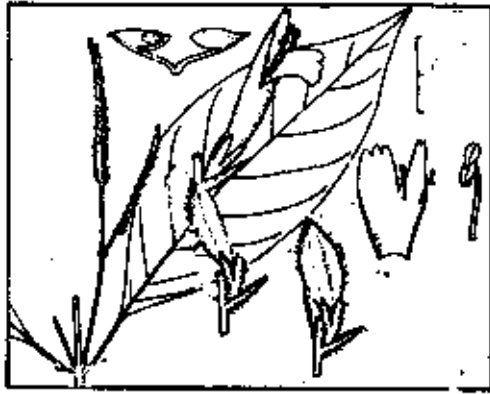
7983 - *Rungia pectinata* var. *angustifolia*. Rung lá-hẹp.

Cỏ có thân mảnh, có lông trắng mềm. Lá có phiến thon rất hẹp, to 5-6 x 0,4-0,6 cm, gân-phụ 5 cặp, mặt trên có lông thưa, nhiều ở gân, mặt dưới có lông nằm thưa, đáy từtù hẹp thành cuống có cánh. Gié với 4 hàng láhoa có bìa trong, rìa lông, tiêndiệp cao 4 mm; láđài 3 mm. Nang nở thành 2 mảnh, mảnh xé theo gân lưng; hạt 4.

Cổngtum; 4.

- Leaves narrow lanceolate, 5-6 x 0.4-0.6 cm.

7984 - *Rungia pierrei* R. Ben. Rung Pierre.

Cỏ cao hơn 40 cm, không lông. Lá có phiến thon, to 12 x 4,5-5 cm, hai đầu nhọn, không lông, gân-phụ 7-8 cặp; cuống dài 2 cm. Pháthoa ở nách lá và ngọn, như *gié dưới chôn, dày, hoa tại một bên*; láhoa có lông; dài cao 3 mm, không lông; vành cao 1cm, môi trên đứng, 2 răng, môi dưới 3 thùy; tiểuhụy 2. Nang cao 6 mm, vách mỏng, có lông, mảnh rách theo gân lưng.

Núi Điện-Bà, Tâyninh; IV, 4.

- Herb glabrous; inflorescence secund; corolla 1 cm long.

7985 - *Rungia salaccensis* Koord. & Val. Rung Salác.

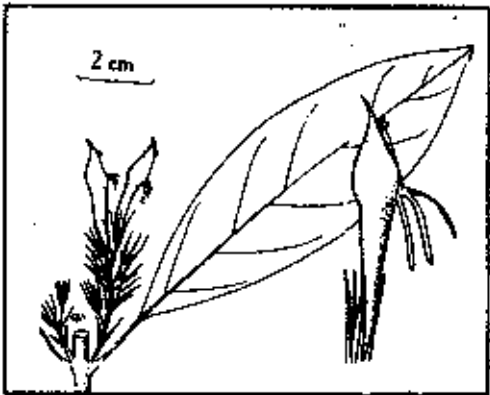
Thân có lông dài 10-11 cm, tròn. Lá có phiến thon, đến 9 x 3 cm, mỏng, gân-phụ 8-9 cặp; cuống dài 1,5 cm. Gié dài 2,5-3,5 cm, rộng 1 cm, có *láhoa kết tập 2 hàng*, cao 7 mm, có mũi; tiêndiệp có mũi; ládài 5, cao 4,5 mm; vành cao 1 cm, có lông mặt trong, môi trên đứng, nhọn, môi dưới trái, 3 thùy; tiểuhụy 2; noãn sào không lông, buồng 2-noãn.

Côngtum.

- Leaves membranous, glabrous; bracts imbricate, 7 mm long; corolla 1 cm long.

7986 - *Rungia tonkinensis* R. Ben. Rung Báchộ.

Cỏ; thân có dây nằm, có lông dày lúc non. Lá có phiến to 1-4 x 0,5-2 cm, đáy nhọn, chót tròn, có lông rải rác. Gié ở chót thân, vuông, cao 1-6 cm; láhoa 8-10 x 5-6 mm; ládài hẹp, nhọn, dài 5 mm; vành *hường hay trắng*, cao 6 mm, môi dưới 3 thùy. Nang có lông mịn, to 5 mm. Kiệnkhê, T.

7987 - *Cyclacanthus coccineus* S. Moore. Luân rô đỏ.

Tiểumộc cao 1-3 m; cành non có lông mịn. Lá có phiến thon, to đến 12 x 4 cm, không lông trừ ở gân; cuống 2 cm. Chùm ở nách lá hay trên thân già, *có lông sét*; láhoa hẹp, dài 6-8 mm; ládài nhọn, dài 15 mm; *vành đỏ chói*, môi trên nhọn, huốt, môi dưới xụ, chẻ ba; tiểuhụy 2, baophấn vàng. Nang 4 hạt.

Lùm bụi, ven rừng, rừng còi: Nhatrang đến Biênhòa; IV-IX.

- Shrub 1-3 m; flowers bright red.

7988 - *Cyclacanthus pollanei* R. Ben. Luân rô Poilane.

Tiểumộc cao 2-4 m; cành non có lông *xám xám*. Lá có phiến xoan thon, to vào 7 x 3 cm, đáy tròn hay hình tim, không lông, gân-phụ 2-4 cặp; cuống dài 6-8 mm. Pháthoa ở nách lá ít hoa, có lông; ládài hẹp, dài 5 mm; *vành đỏ chói*, ống dài, mang môi có thùy *hẹp như râu*; tiểuhụy 2. Nang dài 17 mm.

Lùm bụi, rừng còi: Nhatrang, Sài Gòn.

- Shrub 2-4 m; flowers bright red, corolla lobes filiform.

7989 - *Clinacanthus nutans* (Burm. f.) Lindau. Mánhcong.

Tiểumộc hơi trườn; lông tròn. Lá có phiến thon, to 7-9 x 2-2,5 cm, láng, bìa giùn, đầu thon nhọn. Gié dày, xụ, ở ngọn nhánh; láhoa hẹp; hoa đỏ, cao 3-5 cm; đài cao 1 cm, có lông trín; vành dài 5 cm, có 2 môi dứng, môi dưới 3 răng; tiểunhụy 2, baophấn vàng xanh. Nang dài 1,5 cm.

Hàng rào, rừng thay-lá, bìnhnguyên: BTN: II-III. Chống viêm, giảmhiệt, trị lở miệng, thủybàochn.

- Erect or sarmentous; flowers red; capsules 1.5 cm long (*Justicia nutans* Burm.f.).

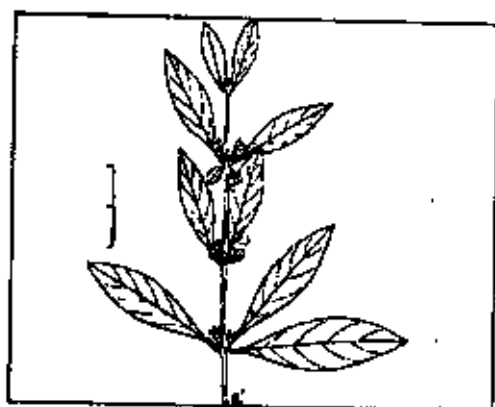
7990 - *Clinacanthus burmannii* var. *robinsonii* R. Ben.Luánró Burman.

To ở tất cả phần (robuste, in omnibus partibus major); vành dài 6 cm. Nha trang.

7991 - *Dicliptera bupleuroides* Nees in Wall. Luốngthiệt.

Có cứng cao hơn 30 cm; thân vuông, thường đen khi khô, có khi nâu đậm, không lông, cạnh to 1 mm, lông dài 3-4 cm. Lá mọc đối; phiến xoan, to 3-4 x 1-1,5 cm, không lông, mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu, gân-phụ 4 cặp, xéo, đáy từ từ hẹp trên cuống dài 1 cm. Chùm ít hoa, ở nách lá; đài cao 6-8 mm; vành cao 1,5 cm, hai môi. Nang.

- Herb 30 cm; stem black; limb glabrous; corolla 1.5 cm; stamens 2 (*Justicia chinensis* auct. non L., R. Ben.).

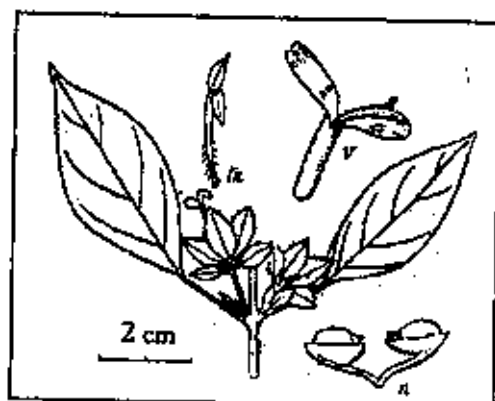

7992 - *Dicliptera javanica* Nees in DC.. Lá-diến, Cúcân.

Cỏ có thân non có 4 cạnh, có lông mịn. Lá có phiến bầu dục thon, có lông mịn; cuống dài 2 cm. Tután từ nách lá trên cong ngắn hơn cuống, có láhoa xoan, to đến 8-11 mm; tiêndiệp hẹp; láđài dài 5 mm; vành đỏ, hai môi bet, mỗi trên nguyên; tiểunhụy 2; chỉ có lông. Nang cao 8 mm, mảnh xé theo gân lưng; hạt có ít lông.

Huế, Sài Gòn; XII-V.

- Herb pubescent; flowers red; stamens 2; capsules 6 mm (*D. chinensis* Nees).

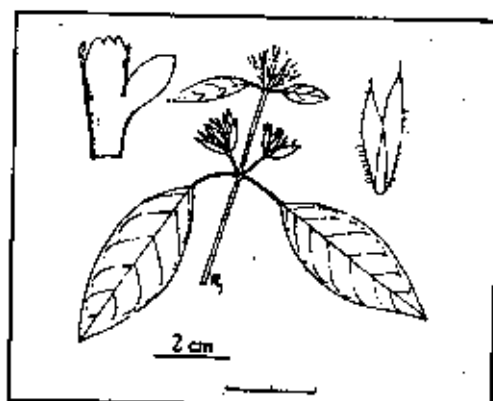

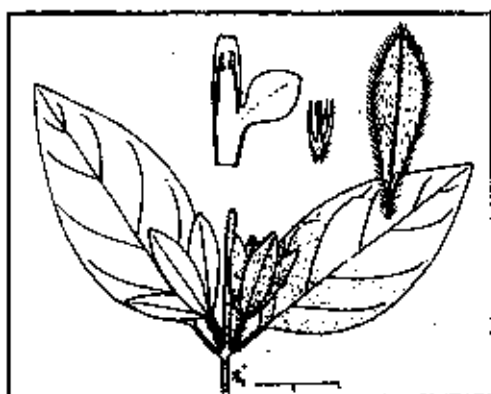
7993 - *Dicliptera leonotis* Dalz. ex C. B. Clarke. Luốngthiệt.

Cỏ nằm rời dứng; thân tròn, có lông lúc non. Lá có phiến thon, to 5-6 x 2 cm, nhọn hai đầu, mỏng, dài 2-10 cm; cuống mảnh, dài. Tután ngắn như chum; láhoa và tiêndiệp có lông trắng ở bìa và chót có mũi nhọn; láđài cao 2 mm; vành cao 7 mm, môi trên xoan nhọn, môi dưới 3 răng; tiểunhụy 2, buồngphấn chénh. Nang có lông, cao 5 mm, mảnh xé theo gân lưng; hạt tròn, đẹp.

Vùng Sài Gòn.

- Prostrate herb; corolla 7 mm long, upper lip acute; capsules pubescent, 5 mm long.

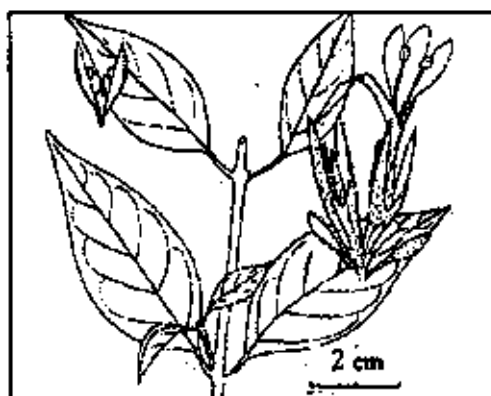

7994 - *Dicliptera vestita* R. Ben.. Hạ-mái phủ.

Cỏ có thân mảnh, lông dài 4-7 cm. Lá có phiến bầu dục xoan, to 6-7 x 3 cm, có lông sát, mịn, gân-phụ 4 cặp; cuống dài 1 cm, có lông. Pháthoa ở nách lá, có tổngbao do láhoa thon, cao 2 cm, dày lông; láđài như kim, dài 6-7 mm; vành có ống dài bằng môi, môi trên xoan rộng, 2 răng, to hơn môi dưới (3 răng); tiểuhụy 2. Nang nhỏ, cao 6-7 mm, có lông.

N.

- Herb pubescent; corolla with upper lip ovate, larger than the inferior lip; capsules 6-7 mm long.

7995 - *Hypoestes malaccensis* Wight. Hạ-mái Malacca.

Cỏ có thân có 4 cạnh, lúc non có lông mịn. Lá có phiến xoan thon, to vào 7 x 3 cm, có lông mịn rồi không lông, trừ ở gân; cuống dài vào 1 cm. Hoa 1-4, có tổngbao do 4 láhoa đối diện có lông; láđài bằng nhau, dính nhau đến 1/2; vành hai môi, môi trên hẹp; tiểuhụy 2. Nang không lông, dài 1 cm; hạt 4.

Vùng Sài Gòn (hình theo Wight).

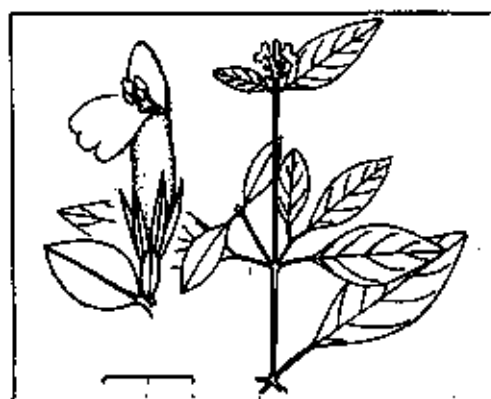
- Herb; young parts pubescent; limb pubescent on nerves; sepals connate on half.

7996 - *Hypoestes poilanei* R. Ben.. Hạ-mái Poilane.

Cỏ cao 1,5 m; thân có lông và lông tiết. Lá có phiến xoan rộng, to 5,5 x 4 cm, đầu tù, đáy tù hay cắt ngang, gân-phụ 5 cặp, mặt trên không lông, có bàothạch, mặt dưới có lông; cuống dài 2,5 cm. Pháthoa ở nách lá, mang chùm dài; láđài hẹp, cao 1 cm, có lông; vành hương đẹp, rất thơm, ống 2 cm, môi trên hẹp, môi dưới 3 thùy; tiểuhụy 2, chỉ có lông.

Vùng nhiều đá: Cà ná.

- Herb to 1.5 m high, with secretory hairs; flowers purple, odoriferous; stamens 2.

7997 - *Cephanoides albiviridis* (R. Ben.) Wu & Lo. Lựcdầu.

Tiểumộc cao 0,4 m; thân non có 2 hàng lông đối diện, nâu sậm đen. Lá không bằng nhau mỗi cặp, có phiến xoan bánhình, to 4,5 x 2 cm, không lông, lục, mặt dưới dợt, gân-phụ 3-4 cặp; cuống dài 1 cm. Pháthoa ở ngọn, ít hoa; láđài nhọn, 3 mm, có ít lông tiết; vành xanhxanh, không lông, dài 9 mm, môi trên thon, 2 răng, môi dưới 3 thùy; tiểuhụy 2, buồngphấn chệnh; noãnào không lông.

Làng Hẹ.

- Small shrub; flowers greenish, 9 mm long; stamens 2 (*Justicia albiviridis* R. Ben.).

7998 - *Justicia adhatoda* L.. Xuântiết.

Tiểumộc to, cao 2-7 m; cành tròn, không lông. Lá có phiến thon, to 11 x 3 cm, không lông mặt trên, có lông sát mặt dưới, nhọn hai đầu, gân-phụ 10-13 cặp; cuống dài 1 cm. *Gié dày*, dài 4-8 cm; láhoa 4 hàng, xoan, to; tiêndiệp cao 1,2 cm; dài cao 1 cm; vành cao 2,5 cm, môi trên đứng, 2 răng, môi dưới bẻ ra, 3 thùy; tiểuhụy 2. Nang có phần hẹp bấtthụ.

Tr: Quảngtrị. Rễ chứa vasicol làm tim đập chậm lại song mạnh hơn; trị ho tốt, trị đau cuống-phối. Nhiều loài *Justicia* chứa biciclooctan lignans, có lẽ vì vậy mà có tính chống mệt và phấnkhích. Lá non, hoa ăn được.

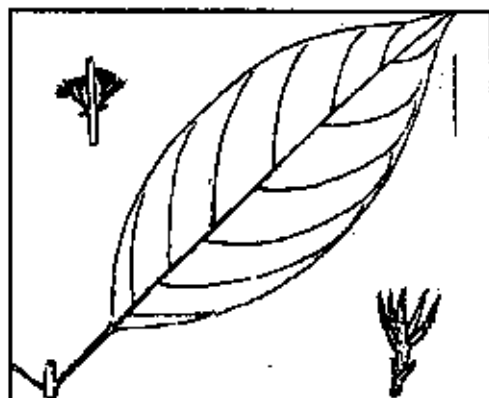
- Cultivated as medicinal (*Adhatoda vasica* Nees).

7999 - *Justicia aequalis* R. Ben.. Xuântiết bằng.

Cây cao 1,5 m; cành non vuôngvuông, không lông. Lá có phiến bầuđục, to 15 x 6 cm, mỏng, không lông, gân-phụ 7 cặp; cuống 2 cm. Phathoa có lông mịn, mang vào 3 hoa nhỏ; tiêndiệp có lông mịn; dài có ống 0,3 mm, tai 2,5 mm, nhọn, có lông mịn; vành *nâu đỏ*, dài 8-9 mm, môi dưới có thùy giữa to hơn thùy cạnh; tiểuhụy 2; noãnào không lông.

Tuyênquang.

- Plant to 1.5 m; limb glabrous; corolla red brown, 8-9 mm.

8000 - *Justicia balansae* Lind.. Xuântiết Balansa.

Cỏ bờ có rễ ở mắt, rời đứng; cành vuôngvuông. Lá có phiến xoan, to 2-3 x 1,5 cm, tà hai đầu, không lông, có bàothạch, gân-phụ 4 cặp; cuống 3-6 mm. Phathoa ở chót thân, cao 4-8 cm, có láhoa theo 2 hàng *đốidiện*, 1 thụ, 1 bấtthụ, xoan, có lông, dài 7 mm; hoa cao 8 mm; vành 2 môi, *trắng*, có *sọc hương*, môi trên thon, 2 răng nhỏ; môi dưới 3 thùy; tiểuhụy 2, buồngphấn chênh.

Rừng ẩm: Thủpháp, Bìnhtrịthiên, QuảngnamĐà Nẵng; II,2.

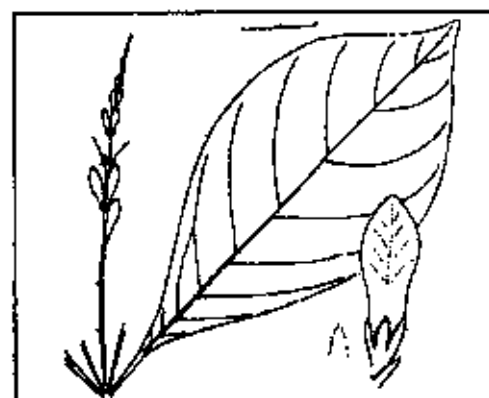
- Ascending herb; flowers 8 mm high, white with pink veins; stamens 2.

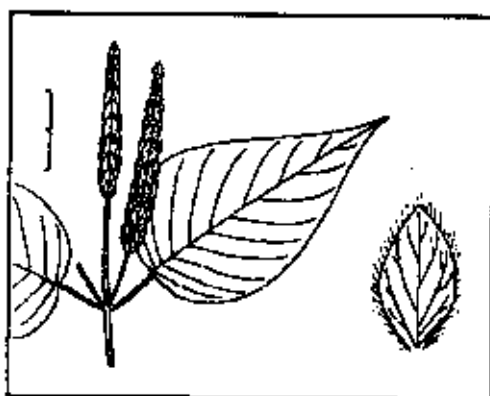
8001 - *Justicia candida* R. Ben.. Xuântiết trắng.

Tiểumộc cao 1-1,5 m; cành non có lông mịn, dày, *vàngvàng*. Lá có phiến xoan rộng, đến 15 x 7,5 cm, đầu có mũi, đáy từ từ hẹp, gân-phụ 6-8 cặp; cuống dài 2 cm. Chùm đứng ở chót nhánh, dài đến 10-13 cm, *hoa từng cặp*; láhoa nhỏ, dài 2-3 mm, không lông; dài 2,5 mm, ria lông; *vành trắng*, cao 1,2 cm, không lông, môi trên 2 thùy, môi dưới 3; tiểuhụy 2; noãnào không lông.

Báchhái.

- Shrub 1.5 m high; flowers white, 1.2 cm high.

8002- Justicia cochinchinensis R. Ben.. Xuântiết Nambô.

Tiểu mộc nhỏ; cành non vuông, với một hàng lông mỗi mặt, nhánh già tròn. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến xoan thon, đáy rộng, tà có khi hình tim, mỏng, gân-phụ 9-10 cặp; cuống dài 1,5-2 cm. Gié dày, cao 3-4 cm, có láhoa kèlôp 4 hàng, bìa rìa lông; hoa cao 13 mm, mỗi trên tamgiác, mỗi dưới 3 thùy; tiểuhụy 2. Nang có lông.

Núi Dinh, núi Dầy (ChâuĐộc); XI

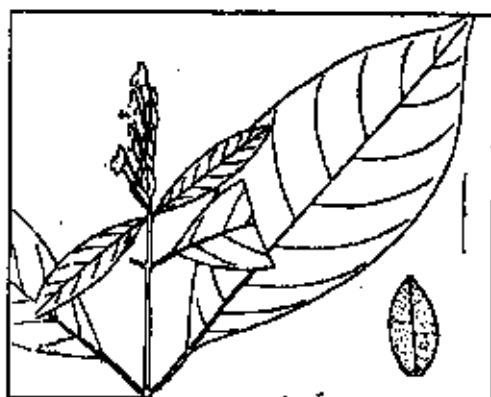
- Small shrub; flowers 13 mm high; stamens 2; capsules pubescent.

8003 - Justicia curviflora Wall.. Xuântiết hoa-cong.

Lá có phiến thon, to 11 x 3,5 cm, nhọn hai đầu, gân-phụ 7-8 cặp; cuống dài 1 cm. Chùm ở ngọn, dài 8-10 cm; láhoa như lá; cọng dài 3-4 mm; dài dài 4-5 mm, không lông; vành có ống cong, dài 15-20 mm, mỗi trên 2 thùy hơi nhọn, mỗi dưới 3; tiểuhụy 2.

- Racemes terminal; corolla tub incurved, to 2 cm long.

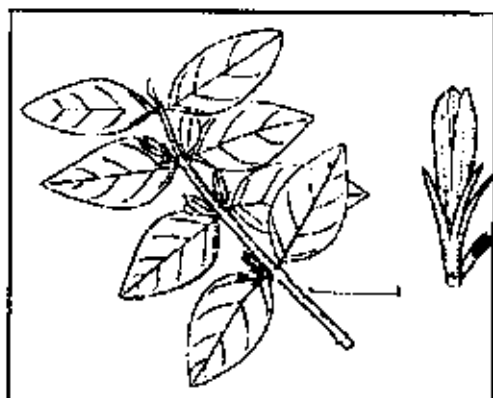

8004 - Justicia eberhardtii R. Ben.. Xuântiết Eberhardt.

Có cao 0,8 m; thân non có lông theo 2 hàng dọc. Lá có phiến bầu dục, to 18 x 7,5 cm, chót có mũi, đáy nhọn, không lông, gân-phụ 8 cặp; cuống dài 3-4 cm. Pháthoa ở ngọn và nách lá, cao 3-9 cm, hoa tạt một bên; láhoa theo 4 hàng (2 hàng thùy), xoan, đầy lông mịn, cao 10 mm; lấđài cao 8 mm, không lông; vành hương, cao 2,8 mm, mỗi trên nguyên, mỗi dưới 3 thùy.

Bácthái.

- Herb 80 cm high; bracts densely pubescent; flowers pink.

8005 - Justicia evrardii R. Ben.. Xuântiết Evrard.

Cỏ cao 0,5 m; cành không lông, nhám, lông ngắn, phủ ở mặt. Lá có phiến xoan bánhình, vào 1-3 x 0,5-1,8 cm, gân-phụ 3 cặp, bìa uốn xuống; cuống dài 2-3 mm. Hoa ở nách lá; lấđài rời nhau, dài 4-5 mm; vành hương đẹp ở mặt trong, lam hay trắng có sọc nâu ở mặt ngoài; tiểuhụy 2; noãn sào không lông. Nang nhỏ, cao 5-8 mm, không lông.

Cầná vào 600 m.

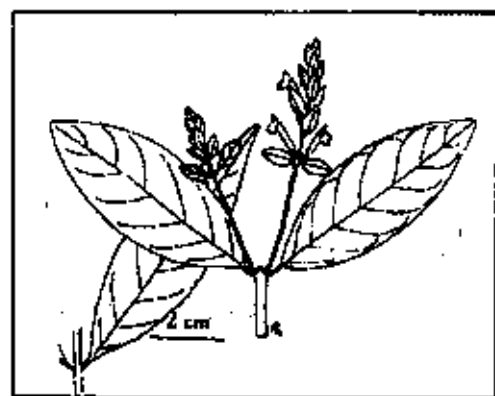
- Herb to 0.5 m; flowers pink inner part, white brown striped outer; capsules 5 mm long.

8006 - *Justicia fragilis* Wall.. Xuântiết dòn.

Tiểumộc; cành non vuông có 4 hàng lông. Lá có phiến bầu dục, to vào 5-7 x 2,5 cm, dày, không lông, gân-phụ 6-7 cặp; cuống dài 1 cm. Chùm-tútán ở chót nhánh, có láhoa trôn dài, cao đến 1 cm; hoa gắn thành nhóm 2-3; lá đài 3 mm; vành trắng, dài 1,5 cm, môi trên thon, môi dưới 3 thùy; tiểunhụy 2.

Hà Nội, Hải Phòng, Quảng Trị, Tây Ninh.

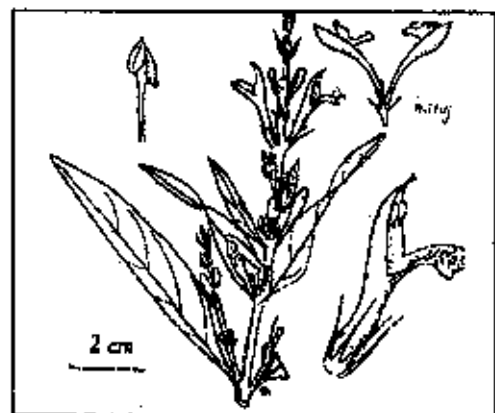
- Shrub; leaves glabrous; flowers white, 1.5 cm high.

8007 - *Justicia gendarussa* Burm. f.. Thuốc trặc, Thanh táo, Tàn cầu.

Bụi cao 1-1,5 m; cành non màu tím đậm. Lá có phiến thon hẹp, dài, không lông, gân chính tím. Gié ở ngọn nhánh, có láhoa xanh kết lợp; đài cao 3-5 mm; vành tái hay hương có đốm tím, môi trên đứng, môi dưới ngựa, có lông; tiểunhụy 2, buồng phần có cựa nhỏ. Nang dài 12 mm, thụ ở phần trên.

Thường Tr: BTN; I-XII. Lá hạnhiệt, lợi sữa, chống có kinh, trị suyễn, trị đau bụng, trị tê thấp; rễ đắng, lợi tiểu, xổ, trị vàng da, tê thấp.

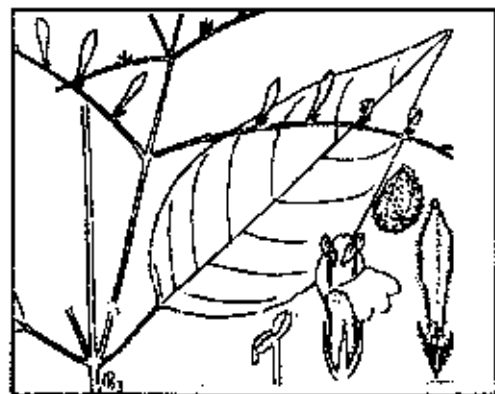
- Bush; stem, leaves with midrib violet; flowers pink violet dotted (*Gendarussa vulgaris* Nees).

8008 - *Justicia glomerulata* R. Ben.. Xuântiết chùm.

Tiểumộc cao 1,2 m, cành tròn, có rãnh, mảnh. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến xoan, đến 14 x 7 cm, đầu nhọn, đáy tròn, mỏng, mặt trên không lông, dày bào thạch nhỏ nên nhám, mặt dưới có lông thưa mịn; cuống 2 cm. Pháthoa rộng, cao 30-50 cm, nhánh dài 15 cm; hoa gắn một bên; đài dính, tai nhọn, 3 mm, có lông; vành trắng, cao 7-10 mm, có lông mịn, môi trên 2 răng, môi dưới 3 thùy; tiểunhụy 2, buồng phần chên, một có móng. Nang cao 15 mm, có lông mịn; hạt 4, trắng có unan mịn.

Bình Trị Thiên, Qn Đă Nẵng, Công Tum; III.

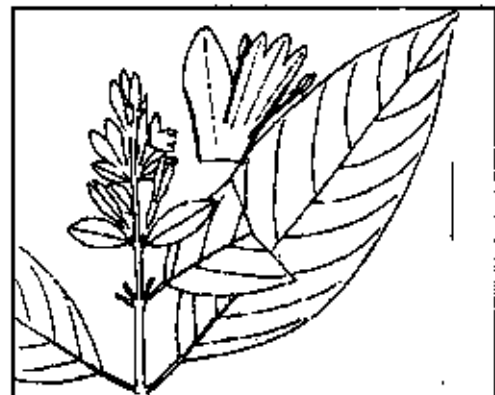
- Shrub 1.2 m high; flowers white; capsules 15 mm long, puberulent.

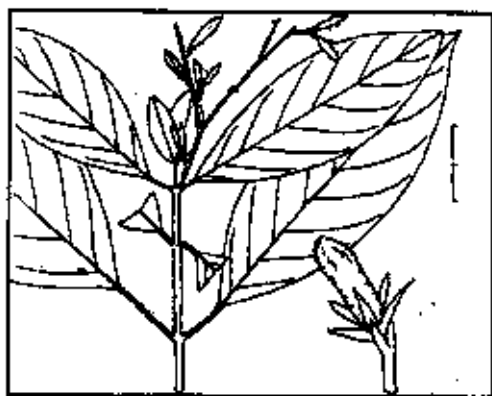
8009 - *Justicia grossa* C.B. Clarke. Xuântiết mập.

Tiểumộc; cành không lông. Lá có phiến thon, to đến 19 x 10 cm, mỏng, không lông, gân-phụ đến 11 cặp; cuống dài hơn 1 cm. Pháthoa ở ngọn, cao 6-10 cm; vành vàng xanh, môi trên thon, 2 răng nhỏ, môi dưới 3 thùy; tiểunhụy 2, buồng phần có móc nhỏ. Nang cao 2 cm.

Núi Măuson (Langson)

- Limb glabrous; flowers greenish yellow; capsules 20 mm long (*J. addita*, *J. canaliculata*, *J. thyrsoides*...).

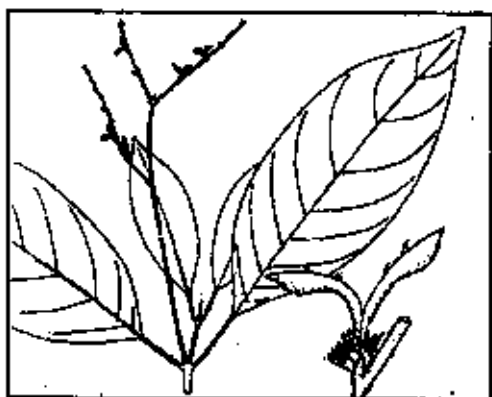

8010 - *Justicia ingrata* R. Br.. Xuântiết lép.

Tiểumộc cao 1 m; cành non có 6 rãnh dọc, không lông. Lá có phiến bầu dục thon, to 8-12 x 4,5-6 cm, không lông, gân-phụ 6-7 cặp; cuống dài 1,5-3 cm. Pháthoa chẻ 2 lần, nhỏ hay dài 10 cm ở trái; hoa nhỏ; láhoa và tiêndiệp không lông; láđài như rìi, không lông, cao 4 mm; vành vàng xanhxanh, cao 6 mm, mỗi 2; tiểuhụy 2. Nang cao 12 mm, có cọng; hạt đẹp, to 2 mm.

Nhatrang: Đờng-tràng; 7.

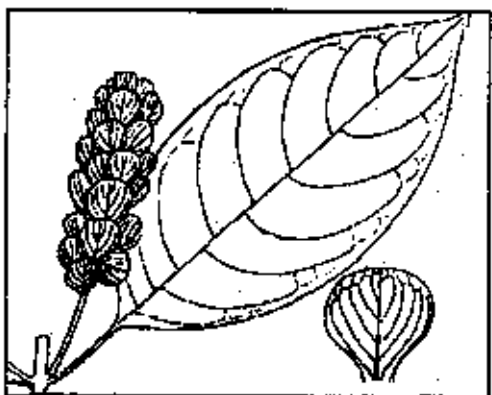
- Shrub 1 m high; leaves glabrous; flowers greenish yellow; capsules 12 mm long.

8011 - *Justicia longula* R. Ben.. Xuântiết dài.

Cỏ cao 0,6 m; cành tròn, có 2 hàng lông dọc. Lá có phiến bầu dục trònđài, to 19 x 8 cm, chót tà hay có mũi, không lông, mặt trên xám lúc khô, gân-phụ 8-9 cặp; cuống 3 cm. Pháthoa ở ngọn, có cọng dài 17 cm, nhánh dài 15 cm, có lông mịn; hoa chụm 2-3; láđài nhọn, cao 2 mm, có lông mịn; vành trắng tím tím, cao 8 mm, ống dài bằng tai; tiểuhụy 2. Nang dài 15 mm, không lông.

Muờngthon, Hoà bình.

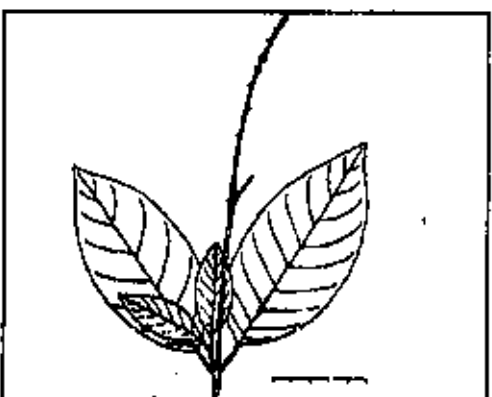
- Herb to 0.6 m high; corolla white, violet tint; capsules 15 mm long.

8012 - *Justicia monetaria* R. Ben.. Xuântiết tiền.

Cỏ không lông. Lá có phiến bầu dục thon, to vào 12 x 6 cm, gân-phụ 9-10 cặp, lúc khô màu dợt; cuống dài 2 cm. Pháthoa có láhoa kếtlợp, hình muờng tròn dặc sắc, cao vào 1 cm; tiểuhụy 2; noãn sào 2 buồng 2-noãn.

Caodộ 600 m: Sontây.

- Inflorescence with imbricate spatulate orbicular bracts.

8013 - *Justicia myuros* R. Ben.. Xuântiết dưới-chuột.

Tiểumộc cao 1-2 m; cành non có lông. Lá có phiến bầu dục, to 13 x 6 cm, đầu tà, đáy tròntròn, mỏng, không lông, daidai, gân-phụ 9-10 cặp; cuống dài 4 cm. Pháthoa cao 20 cm, dạng như gié hẹp, có nhánh ở phần dưới; láđài rìi, cao 2 mm; vành xanhxanh, cao 9 mm, ống hẹp ở 2/3 dưới, mỗi trên tamgiác, mỗi dưới 3 thùy; tiểuhụy 2; noãn sào không lông.

Trên đá đố, vùng vôi: Quảng ninh.

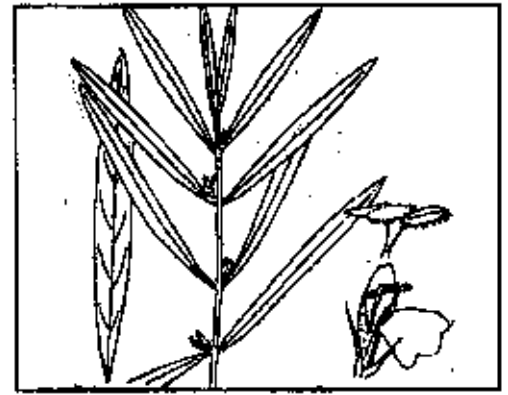
- Shrub 1-2 m; flowers blueish white, 9 mm long.

8014 - *Justicia neesiana* (Nees) T. Anders. Xuântiết Nees.

Cỏ cao 0,5 m; thân có rãnh, có lông nằm mịn. Lá có phiến *thon hẹp*, dài 4-6, rộng 0,5-0,6 cm, mặt trên đen, mặt dưới *màu chàm*, gân -phụ 6-7 cặp; cuống 2-3 mm. Chùm 2-3 hoa; láhoa nhỏ; ládài 5, rời, không lông. dài 4 mm, *đen lúc khô*; vành 6 mm, 2 môi, mặt ngoài có lông mịn; tiểuhụy 2, buồngphấn chênh, một có móng ngắn. Nang *trắng*, khônglông, cao 6-7 mm.

Đácklông, Côngtum; III, 3.

- Herb 0,5 m high; flowers 6 mm long; capsules white, 6-7 mm long (*Adhatoda neesiana* Nees.).

8015 - *Justicia nigricans* Lour.

Tiểumộc cao 2 m. Nhánh, lá có lông đen. Lá mọc đối, gân *như không cuống*, có phiến *thon hẹp*, tù, bìa nguyên, dày. Hoa ở chót nhánh, theo hai hàng (epidistic) *trắng có lẫn đỏ*; vành có môi trên *thon*, nguyên. Nang 2 buồng.

T.

8016 - *Justicia obscura* Lour.

Tiểumộc cao 1,5 m. Lá mọc đối, phiến to, chót có mũi, bìa nguyên, không lông. Chùm ở nách lá; dài *đỏ*; vành *đỏ*, môi trên tù, nguyên, môi dưới có 3 thùy. Nang *hẹp*, 2 mảnh; hạt 4.

T.

8017 - *Justicia oreophila* C.B. Clarke. Xuântiết hao-ám.

Cỏ cao 0,6 m; cành có lông dày, trắng, có canh. Lá có phiến *thon ngược*, to đến 25 x 8,5 cm, đáy từ từ *hẹp trên cuống*, gân-phụ 15 cặp; cuống dài 1-2 cm. Pháthoa cao 12-13 cm; hoa gần một bên; láhoa *kếtlợp*, xoan, cao 1 cm, có lông mịn; vành hai môi, *màu dợt chuối*; tiểuhụy 2. Nang cao 18 mm.

Vào 700 m: Bàrá; IV, 4

- Herb up to 0.6 m high; limb oblanceolate; flowers bright green; capsules 1.8 cm long (*J. ventricosa* var. *major*. R. Ben.).

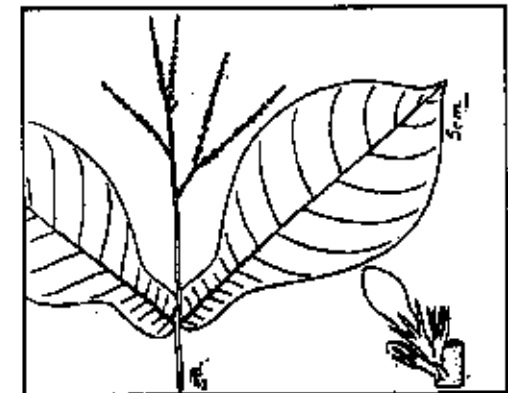

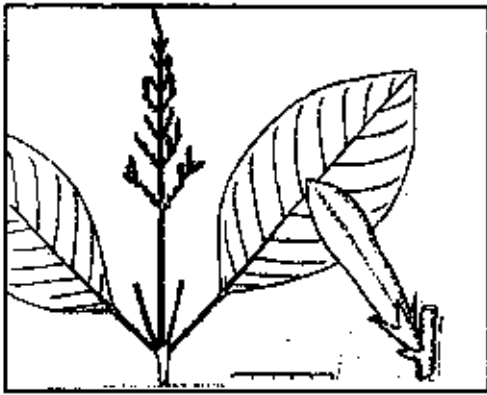
8018 - *Justicia panduriformis* R. Ben.. Xuântiết hình-dòn.

Tiểumộc cao 1,5-2 m; cành non *vuôngvuông*. Lá có phiến *hình dòn*, đến 25 x 15 cm, đầu tròn, có mũi, 1/4 dưới *hẹp*, tròn, gân-phụ ở đáy *nhều*, ở phần rộng 6-7 cặp; cuống *vàng*. Pháthoa cao đến 40 cm, có lông dày, mang gié *hẹp*, dài 12 cm; hoa *chùm*; ládài 3 mm, không lông; *vành trắng*, cao 8 mm, ống dài bằng hai môi, môi trên *chót tròn*, môi dưới 3 thùy; tiểuhụy 2.

Bácthái.

- Shrub 2 m high; limb with winged petiole; corolla white, 8 mm long.

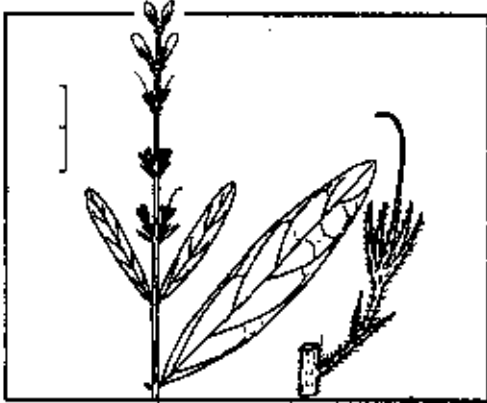

8019 - Justicia poilanei R. Ben.. Dùi-gà.

Tiểu mộc cao đến 3 m; cành có rãnh dọc, không lông. Lá có phiến bầu dục xoan, to đến 12 x 7 cm, tù hai đầu, gân-phụ 9-16 cặp; cuống dài 3-4 cm. Pháthoa ở ngọn, cao 15 cm; nhánh dài 2-2,5 cm, có lông mịn; hoa xanhxanh hay vàng rom, có đốm đỏ ở môi dưới; lá đài 2 mm; vành cao 2 cm; tiểunhụy 2; noãn sào không lông. Nang cao 1 cm.

Lào cai.

- Shrub 3 m high; flowers yellowish or greenish, red dotted on inferior lip.

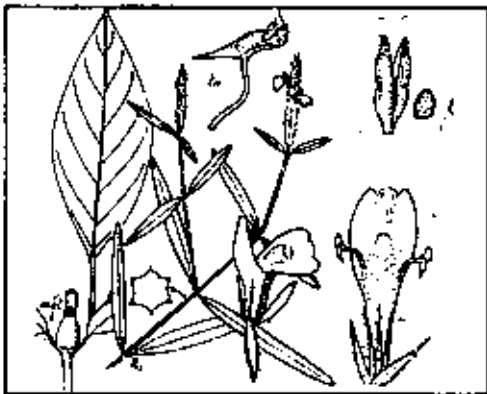

8020 - Justicia prominens R. Ben.. Xuântiết lồi.

Bụi nhiều thân ở gốc, cao 20-35 cm. Lá có phiến thon tròn dài, to đến 7 x 1,8 cm, đầu tù tròn, đáy hẹp, gân rất lồi 2 mặt, 4-5 cặp, không lông; cuống rất ngắn. Pháthoa ở ngọn, dài 6-8 cm; hoa có cọng dài 5-6 mm, có lông và 2 tiền diệp dài, nhọn; dài có ống 1 mm, lá đài 6 mm, có lông trắng; vành dài 1 cm, môi trên 2 thùy, môi dưới 3; tiểunhụy 2. Nang cao 17-18 mm, không lông.

Núi Cấm, Châu Đốc; III.

- Bush; nervation prominent; flowers 1 cm long; stamens 2; capsules 18 mm long.

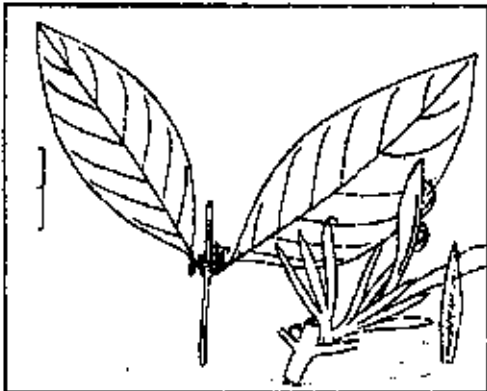

8021 - Justicia procumbens L.. Xuântiết bò, Tuốc săng.

Cỏ nằm rồi đứng hay không, dạng; thân vuông, lông dài, có lông. Lá có phiến thon hay tròn dài hẹp, có lông hay không, dài 1,5-5 cm; cuống ngắn hay dài. Gié ở ngọn, dài 2-5 cm, hoa ở nách một lá hoa như kim dài 5 mm; lá đài 4 mm, vành cao 8 mm, đỏ, hai môi, môi dưới 3 thùy; tiểunhụy 2. Nang cao 5 mm.

Dưa nước, từ B đến Đalat; I-XII. Lá đắng, giải khát, giúp ho, trị suyễn, vàng-da, tiêu-viêm.

- Prostrate bitter polymorphic herb; flowers red; capsules 5 mm long.

8022 - Justicia quadrifaria (Nees) T. Anders.. Xuântiết chẻ-bốn.

Cỏ cao đến 0,8 m (có thể thấp hơn 10 cm với lá rất nhỏ, dưới 1 cm). Lá có phiến thường bầu dục thon, to 8 x 3-3,5 cm, không lông hay có lông mịn, gân-phụ 6-7 cặp; cuống 8-10 mm. Chùm 2-4 hoa ở nách lá; dài có lông ngắn, tai xanh, 5 mm, rộng ở phần giữa, bìa mỏng, có lông nằm mịn; vành trắng, hương ở tâm, môi trên 2 răng, môi dưới 3 thùy; tiểunhụy 2. Nang 2 mảnh; hạt 4.

Phước Hải, Đồng Nai.

- Herb 0.8 m high; limb glabrous or pubescent; flowers white, pink at centre (*Adhatoda quadrifaria* Nees.).

8023 - *Raphidospora vagabunda* (R. Ben.) C.Y. Wu.
Xuântiết ngaodu.

Tiểumộc leo dài đến 10 m; cành non có ít lông; lông dài 10 cm, Lá có phiến thon, to 9-12 x 3-4,5 cm, chót thon, đáy tròn, thường bấtxứng, mặt dưới có lông ở gân chánh, gân-phụ 5-6 cặp; cuống 4-8 mm. Pháthhoa ngắn ở nách lá; láhoa và tiêndiệp hẹp dài, có lông mịn; ládài 3 mm, có lông mịn; vành trắng, cao 11 mm, ống dài bằng môi, môi trên đứng, 2 răng, môi dưới 3 thùy; tiênhụy 2. Nang 13 mm, có lông; hạt to 3 mm, có mặt mịn.

Báchthái, Hàsonbinh, đèo Mangiang.

- Climbing 10 m; limb pubescent beneath; corolla white; capsules 13 mm long (*Justicia vagabunda* R. Ben.).

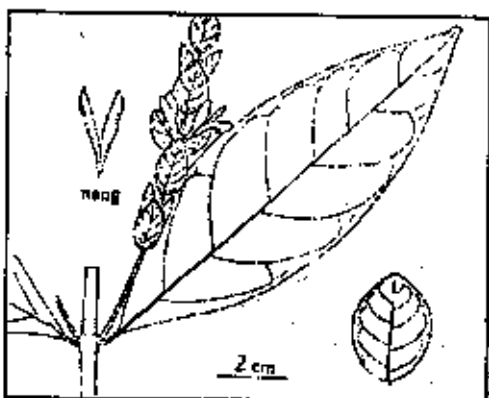

8024 - *Justicia ventricosa* Wall. Xuântiết bụng.

Tiểumộc cao 1-1,5 m; cành non vuông, phủ rộng ở mắt. Lá có phiến thon, nhọn hai đầu, to 13 x 4,5 cm, đáy tùtù hẹp trên cuống, không lông, gân-phụ 6-7 cặp; cuống 6-8 mm. Gié ở nách lá hay ngọn nhánh, dài 10-15 cm, có lá hoa xoan, to, dài 10-15 mm, đodò; hoa 1-2 ở nách; vành trắng rồi vàng-lục, cao 1,5 cm, môi dưới 3 thùy; tiênhụy 2. Nang cao 17 mm.

Rừng: Lạngson, Hànamninh, Quảngtri, Đongxoài.

- Shrub 1.5 m high; limb glabrous; bracts reddish; corolla 1.5 cm long, white.

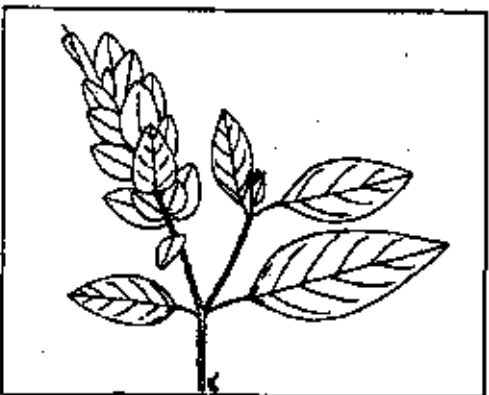

8025 - *Justicia brandegeana* Wassh. & L.B. Sm.
Xuântiết kiếng; Shrimp Plant.

Tiểumộc cao 2-3 m, không lông. Lá có phiến mỏng, xoan, bìa nguyên, gân-phụ 6 cặp; cuống dài 1 cm. Pháthhoa ở ngọn, có láhoa xoan rộng, dỏ, hay vàng, đẹp; hoa có 2 tiêndiệp xanhxanh; dài 5 răng nhỏ; vành cao 3 cm, trắng có đốm đỏ nâu, 2 môi; tiênhụy 2, buồngphấn chênh. n = 15

Tr làm kiếng ở Sài Gòn, gốc Mexico; I-XII.

- Ornamental (*Beloperone guttata*, J.S. Brandege, *Callispida guttata* (Brand.) Brem.).

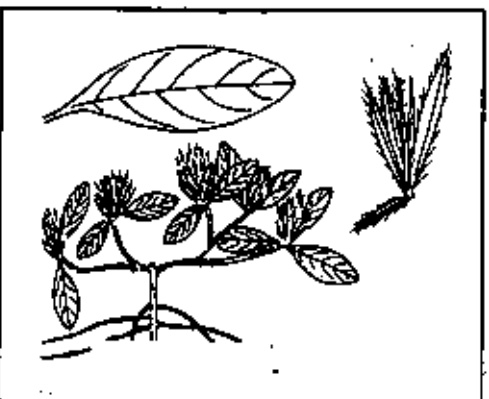

8026 - *Rostellularia diffusa* Willd. Giáo tràn.

Có gốc ở đất mang nhiều thân nằm trên đất, có lông mịn, nằm. Lá có phiến nhỏ, xoan bầuduc, vào 1,2-1,7 x 0,6-0,8 cm, đầu tà, đáy tùtù hẹp trên cuống, gân-phụ 5 cặp; cuống 2-3 mm. Pháthhoa ngắn, dày ở chót nhánh; ládài có lông dài, 1 to, 2 vừavừa, 2 hẹp; vành có ống cao 5 mm.

Phúquốc.

- Prostrate herb; leaves appressed pubescent; sepals unequal; corolla tube 5 mm.

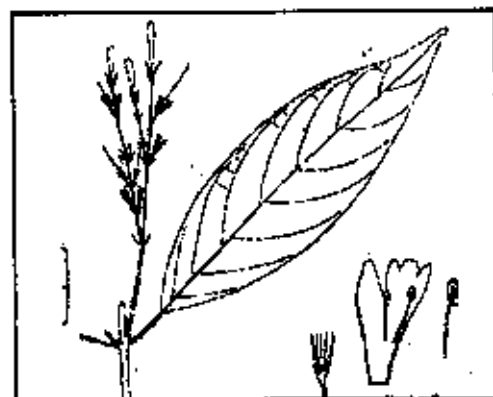

8027 - *Isoglossa clemensorum* (R. Ben.) B. Hans.
Đangthiết Clemens.

Tiểu mộc; cành tròn tròn, to 5-6 mm, xám vàng vàng. Lá có phiến xoan bầu dục đến thon ngược, to 18 x 8,5 cm, mỏng, có lông thưa, gân-phụ 5-7 cặp; cuống dài 2 cm. Chùm-tútán hình trụ, to 6-8 x 3 cm; lá đài hẹp, dài 5,5 mm, không lông; vành trắng, có đốm đỏ, cao 13 mm, môi trên 2 răng, môi dưới 3 thùy; tiểunhụy 2; buồngphấn chênh.

Bàna.

- Shrub; limb pubescent; panicle narrow; corolla 13 mm long, white, red dotted; stamens 2 (*Justicia clemensorum* R. Ben.).

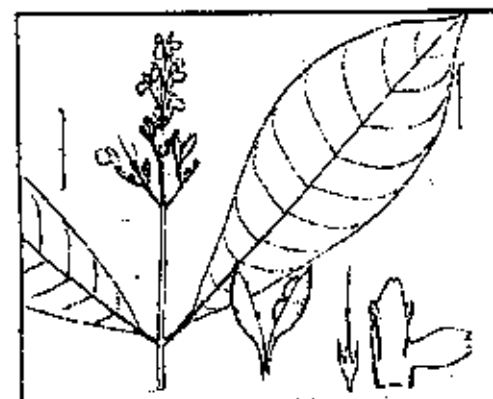

8028 - *Isoglossa fastidiosa* (R. Ben.) B. Hans.
Đangthiết khó.

Nhánh non vuôngvuông, có 2 hàng lông đối diện. Lá có phiến thon, to 6-15 x 2,5-6 cm, mỏng, có lông mịn, bìa rìa lông, gân-phụ 7-8 cặp; cuống đến 2 cm, có lông mịn. Pháthoả ở nách và ngọn nhánh; trục mảnh; lá đài nhu rời nhau, có lông mịn; vành dài 16 mm, có môi trên 2 răng, môi dưới 3 thùy; tiểunhụy 2, buồngphấn chênh.

Phùkhánh.

- Leaves membranous, pubescent; calyx pubescent; corolla 16 mm long (*Justicia fastidiosa* R. Ben.).

8029 - *Isoglossa inermis* (R. Ben.) B. Hans.
Đangthiết không-gai.

Tiểu mộc cao 3-5 m; cành non gần như tròn, không lông. Lá có phiến thon ngược, to 10-20 x 4,5-7 cm, đầu tẻ, dày thon nhọn, không lông, gân-phụ 10-12 cặp, ngang; cuống dài 1-1,3 cm. Chùm-tútán dài 6-7 cm, nhánh dài 2 cm; láhoa 2 mm; lá đài 5 mm, không lông; vành cao 13 mm, trắng, môi trên dứng, 2 răng, môi dưới 3 thùy; tiểunhụy 2. Nang cao 15 mm, có cọng; hạt 4.

Binhtrịthiên.

- Shrub to 5 m high; limb glabrous; flowers white, 13 mm high; capsules 15 mm long (*Justicia inermis* R. Ben.).

8030 - *Aphelandra squarrosa* Zebra Plant.

Cỏ daniên dứng, cao đến 1 m. Lá có phiến to, dài đến 30 cm xoan dài, nhọn 2 đầu, không lông, láng, màu lục đậm, với gân trắng đặc sắc. Pháthoả ở chót nhánh, là gié dày, cao 15 cm; láhoa vàng, sắp theo 4 hàng; hoa không lông, vành là ống có 2 môi, môi trên tròn, môi dưới 3 thùy; tiểunhụy 4, gắn gần đáy. Nang có 4 cạnh.

Tr. làm kiếng, gốc Mỹ nhiệtđới.

- Cultivated.

PEDALIACEAE : họ Mè

8031 - *Sesamum orientale* L. Mè, Vừng; Sesamum; Sésame.

Cỏ nhất niên, cao vào 1-1,5 m, có lông hơi trịn. Lá mọc đối hay xen, lá trên đơn, bìa có răng thưa. Hoa to, cõ độc ở nách lá; cong ngắn; đài nhỏ, do 5 lá đài rời; vành vàng lợt, ống to, dài, có lông, môi dưới dài, uốn; tiểunhụy 4, không thờ. Nang có cánh tròn, cho ra nhiều hạt vàng vàng hay đen, dẹp, láng.

Hạt cho dầu ăn quý, làm thơm bánh; có tính bổ, lợi kinh, làm tăng sự tiết sữa, lợi tiểu; có nơi dùng rễ và lá làm đen và mọc tóc. Dầu làm tăng tác động của piretrin trong sự diệt côn trùng. Tr gốc Ấn Độ.

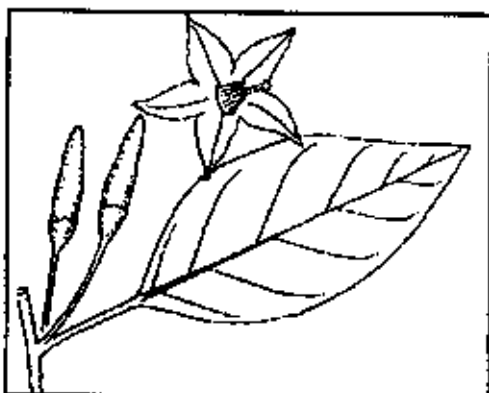
- Cultivated.

8032 - *Pedaliium murex* L.

Cỏ nhất niên, cao 15-60 cm, không lông. Lá mọc xen hay đối; phiến dài 5-10 cm, bìa có ít răng không đều hay thùy cạn; cuống dài 1,2-3 cm. Cong ở nách lá, có 1-2 tuyến dày ở đáy; đài nhỏ, 5 tai; vành vàng, hình quạt rộng 2-2,5 cm; tiểunhụy 4, nhị trường. Nang không tự-khai, cao 1,8 cm, đáy có 4 gai nhỏ; hạt treo, 2-1, đen láng.

Phích hầu nóng, Ấn Độ: tìm thử ở ta.

- To search in Vietnam.

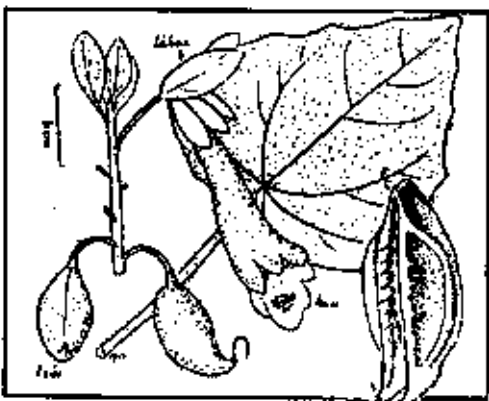

8033 - *Proboscidea louisianica* (Mill.) Thell. Móc-voi; Devil's Claw.

Cỏ nhất niên, cao 1,5 m, dày lông trịn; thân to bông. Lá có phiến hình tim rộng, bìa đơn, màu lục tươi, đáy hình tim, gân 5-7; cuống dài 10-25 cm. Chùm ở nách lá; đài xanh với lá đài cao 1,5-2 cm; vành hương có đốm đỏ; tiểunhụy thu 2, lép 3; noãn sào không lông. Quả hạch cứng nở cho ra nhân đen, cũng có 2 mỏ nhọn cong; buồng 4. $2n = 32$.

Đất hoang: Vũng Tàu; VI-VIII. Có đại nguy hiểm vì nhân nhọn, gốc Mexico. Trị kinh phong; nhựa trị bệnh hầu. Có khi làm họ *Martyniaceae*.

- Flowers light pink, red dotted; pyrene hard, with 2 hawks (*Martynia louisianica* Mill., *M. annua* (Houston) L.).

BIGNONIACEAE : họ Quao

1a - trái như quả với ngoaiquả bì cứng; đaimọc nhỏ, Tr

2a - lá đơn hay kép chân-vít

2b - lá kép lông chim; trái bầu dục hình lạp xương

1b - nang

2a - dây trườn hay leo

3a - dây trườn; Tr

3b - dây leo, có chót lá thành vòi; Tr

4a - dây có mùi tỏi; hoa rộng, mỏng

4b - dây không có mùi tỏi; hoa hẹp, dày

2b - đaimọc

3a - lá kép chân-vít; Tr

3b - lá kép lông chim

4a - lá một lần kép

5a - trái dài như chiếc đĩa, rộng không đến 8 mm

6a - hạt dày, có cánh cao; tai vành ria *Stereospermum*

6b - hạt mỏng; tai vành nguyên *Radermachera*

5b - trái rộng hơn 1 cm

6a - đài có 2-5 thùy, có khi chẻ không đến 1/2:

Crescentia
Kigelia

Campsis

Pachyptera
Pyrostegia

Tabebuia

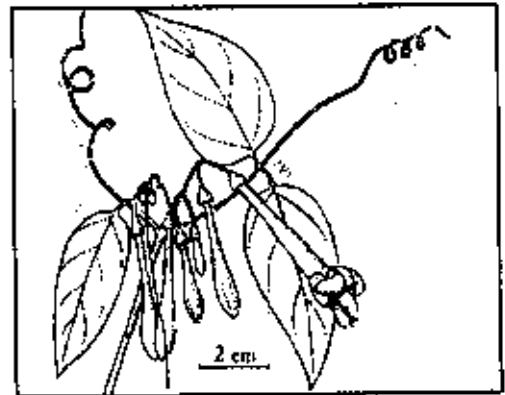
- 7a - trái tròn dài, đẹp, ngắn chữ-thập (có ngắn giả)
to *Heterophragma*
- 7b - trái dài hay có 4 cánh; ngắn đẹp, to *Fernandoa*
- 6b - đài hình tàu vì chẻ đến đáy
- 7a - trông vì hoa đỏ, đẹp *Spathodea*
- 7b - hoang
- 8a - vành dày, vàng hay nâu đỏ; trái có lông dày hay không lông *Markhamia*
- 8b - vành mỏng, trắng; nang không lông *Dolichandrone*
- 4a - lá 2-3(4) lần kép
- 5a - lá-phụ nhỏ, nhiều; hoa lam tím; trái đẹp, ngắn; Tr *Jacaranda*
- 5b - lá-phụ trung hay to; trái dài
- 6a - tiểunhụy 5; nang cắtvách; chùm to ở ngọn; vách dày *Oroxylon*
- 6b - tiểunhụy 4
- 7a - tiểumọc Tr; tamdiệp có răng *Tecoma*
- 7b - đaimọc
- 8a - nang cắtvách; mặt dưới lá có domatie *Millingtonia*
- 8b - nang cắtngăn
- 9a - sóng lá không cánh; hạt có cánh *Radermachera*
- 9b - sóng lá có cánh; hạt không cánh *Pauldopia*

8034 - *Pyrostegia venusta* (Ker-Gawl.) Miers. Dây Rạng đông; Orange Trumpet, Flame Flowers; Liane-aurore.

Dây leo. Lá mọc đối; lá-phụ có phiến xoắn thon, dài 3-8cm, không lông; chót lá là vòi chẻ ba. Chùm-tútán ở ngọn nhánh; đài cao 5-8 mm, 5 răng nhỏ; vành màu gạch tằm, cao 5-7 cm, tai quắn. Nang dài 25-30 cm; hạt có cánh.

Tr từ 500 m sắp lên vì hoa đẹp, gốc Nam-Mỹ.

- Ornamental (*Bignonia venusta* Ker-Gawler, *B. ignea* Vell.).

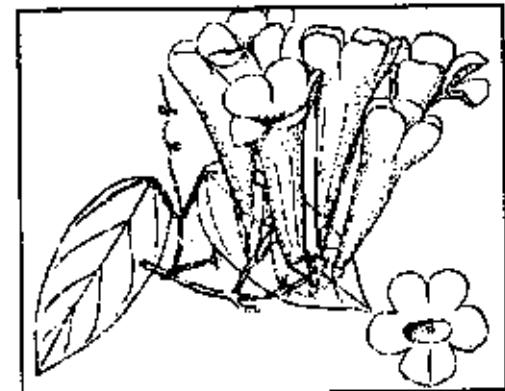

8035 - *Pachyptera hymenaea* (DC.) Gentry. Ánh hồng, Hồng trinh; Garlic Vine.

Dây không lông, rất hôi mùi tỏi. Lá do 2 lá-phụ không lông, chót có vòi chẻ ba. Chùm-tútán to, rất đẹp, mang tután 3-hoa; rộng 1 cm; dài 5-6 mm, xang; vành trắng hay tím dợt, mỗi trên 2 tai, mỗi dưới 3, gần như bằng nhau; tiểunhụy 4, dài bằng 1/2 ống vành.

Tr vì hoa rất đẹp, gốc từ Mexico đến Brasil; từ IX.

- Ornamental (*Bignonia hymenaea* DC., *B. floribunda* Hort.).

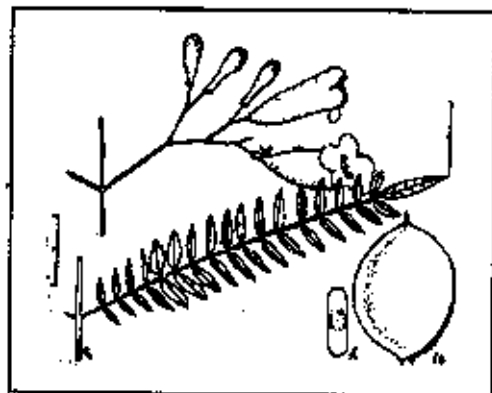

8036 - *Jacaranda obtusifolia* H.B K. subsp. *rhombofolia* (Mey) A. Gentry. Jacaranda.

Đại mộc nhỏ có lá rụng theo mùa. Phiến 2 lần kép; thùy kép có sóng có cánh; tamdiệp hình bánbò tròn dài, bất xứng, chót nhọn. Pháthoả là chùm-tútán dài 5-9 cm, trên một chồi không lá, có lông mịn; đài nhỏ; vành màu lam đẹp, cao 3-5 cm, không lông. Nang xoan, đẹp, to 4 x 3 cm; hạt đẹp, có cánh mỏng.

Tr ở Thảo-cầm-viên Sài-gòn, gốc N.-Mý.

- Cultivated.

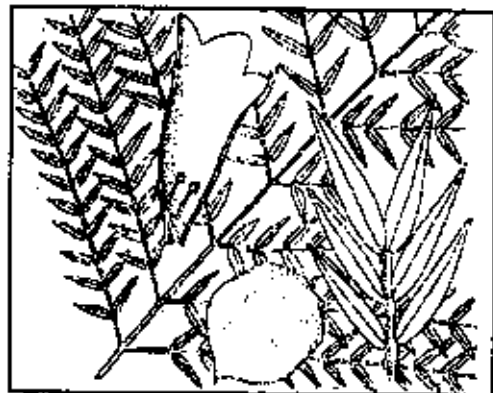

8037 - *Jacaranda mimosifolia* D. Don. Phượng lam; Fern tree, Green Ebony; Flamboyant Blue.

Đại mộc nhỏ. Lá rụng theo mùa, 2 lần kép, trông dạng như Lim-sét; tamdiệp nhiều, mặt dưới có lông, chót có mũi nhọn. Chùm-tútán ở chót nhánh; hoa lam đẹp; vành có ống cao 3-5 cm, có lông mặt ngoài, 5 tai gần bằng nhau; tiểuhụy 4, gắn ở phần dưới của ống. Nang đẹp, xoan, to vào 4 x 3 cm; hạt có cánh mỏng.

Tr ở Đà-lạt, gốc Argentina, Bolivia; XII-II. Nhiều loài *Jacaranda* là Rose-wood, gỗ quý.

- Cultivated in altitude.

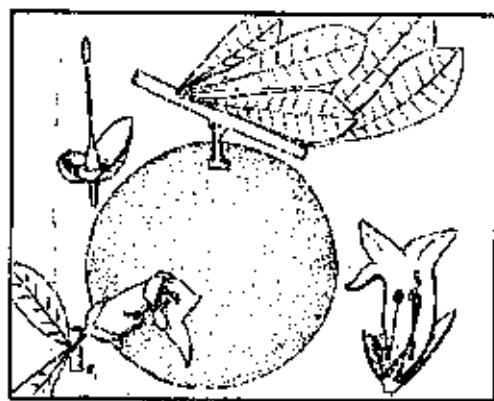

8038 - *Crescentia cujete* L. Đào-tiên; Calabash tree; Calabassier.

Đại mộc nhỏ, không lông. Lá mọc khít nhau (nhánh ngắn), có phiến thon ngược, hình muỗng, dày, cứng, không lông, xanh đậm, láng. Hoa có ống, thông; đài xanh, có 2 môi; vành xanh xanh, đáy hơi đỏ có mụn nhỏ, tai nhọn; tiểuhụy 4; nướm đẹp. Quả to 13-20 cm, láng, quai dày, cứng; hạt nhiều, không cánh.

Tr ở bình-nguyên, Hà-nội, Càn-tho., gốc T.-Mý; I-XII. Trái có nạc chuachua kiên-vị, trị ho, sốt, lợi-tiểu; ăn lúc thiếu lương-thực, hay với đường. Hạt ăn nấu.

- Cultivated.

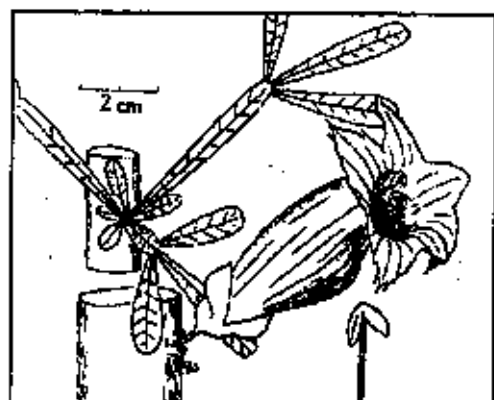

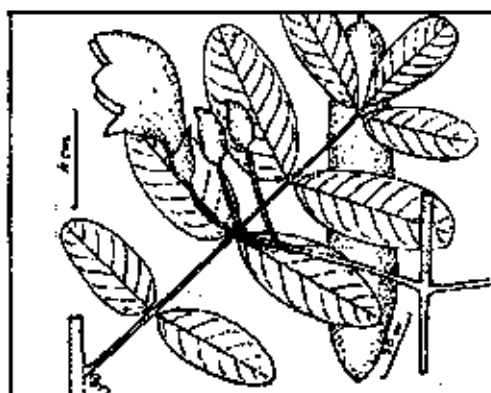
8039 - *Crescentia alata* H.B.K. Đào-tiên cánh.

Đại mộc cao 7-10 m; nhánh xéo, mang nhánh ngắn thành ra lá như mọc chum; lá-phụ 3 (ít khi 2-1, hay 4-5), phiến hẹp, không lông, xanh đậm; cuống có cánh. Hoa chum ở thân già; đài cao 2-2,5 cm; vành màu đỏ nâu, có gân; tiểuhụy thụ 4, 1 lép dài 1,5 cm. Trái (ít gặp), tròn, to 5-10 cm, quai dày cứng.

Tr ở Càn-tho, gốc T.-Mý; I-XII. Rể cầm-máu

- Cultivated.

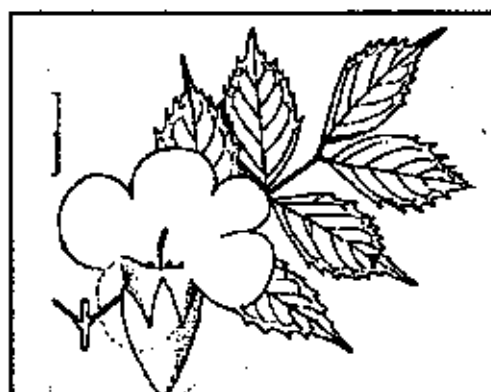

8040 - *Kigelia africana* (Lam.) Benth. Cây Dồi; Sausage tree; Saucissonier.

Daimộc cao đến 15 m; chồi có lông. Lá kép lẻ; lá-phụ 7-9, mọc đối, bầu dục, 2 đầu tròn hay lõm ở chót, dài 2-11 cm, có ít lông. Chùm-tútán dài, thông; đài hình tàu, dài 2 cm; vành nâu có sọc lục mặt ngoài, nâu mặt trong, cao 7-9 cm, tai 5, bằng nhau; tiểunhụy 4; nhịtrướng. Trái hình dùi dài đến 80 cm, rộng 8 cm; hạt đẹp.

Tr ở Hà Nội, gốc Phích châu nóng. Nạc trái làm cho vú nở, trị ung-nhot, đau bao tử, trị tê thấp. Hạt ăn xào lúc thiếu lương thực.

- Cultivated (*B. africana* Lam., *Kigelia pinnata* (Jacq.) DC.)

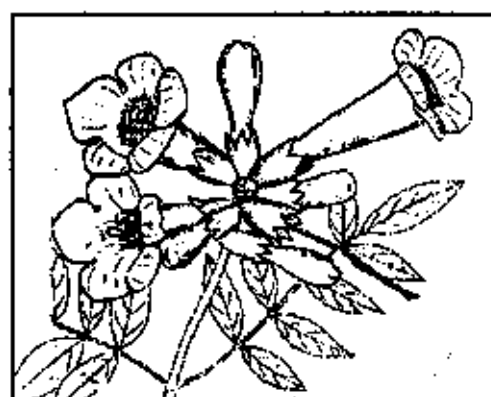

8041 - *Campsis grandiflora* (Thunb.) Schum. Dàngtiêu hoa-to; Chinese Trumpet flowers.

Tiểumộc hơi trườn; cành không lông. Lá mang lá-phụ bầu dục thon, không lông, bìa có răng cao, gân-phụ 4-5 cặp. Chùm-tútán ở chót nhánh; cong có 2 tuyến to; đài có 5 răng dài bằng ống; vành đỏ đậm, ống rộng, tai 5, bằng nhau, trái ra; tiểunhụy 4, không thò. Nang dài vào 20 cm; hạt có cánh.

Tr vì hoa, gốc Trung quốc.

- Cultivated (*Bignonia grandiflora* Thunb.).

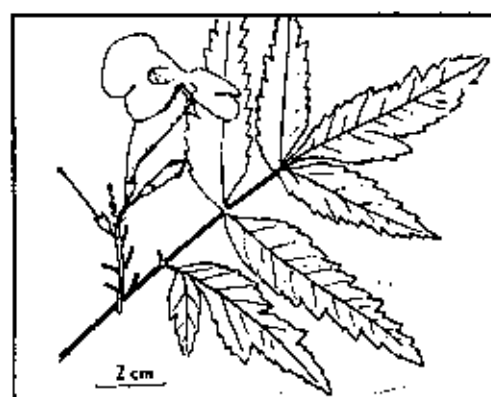

8042 - *Campsis radicans* (L.) Seem. (*Bignonia radicans* L.) Dàngtiêu; American Trumpet-Creeper.

Tiểumộc trườn, có rễ ở mắt; cành không lông. Lá kép lẻ; lá-phụ 5-11, có răng, có lông mặt dưới. Chùm-tútán hay chùm ở ngọn; hoa to, đỏ cam; đài hình chuông; vành hình kèn dài, 5 tai bằng nhau; tiểunhụy 4, nhịtrướng. Nang nở làm 2 mảnh; hạt có 2 cánh mỏng.

Tr ở Bảo lộc, Đà Lạt, gốc B.-Mỹ; V-VIII. Rễ pháthán, làm lành vết thương.

- Cultivated.

8043 - *Tecoma stans* (L.) Kunth (*Bignonia stans* L., *Stenolobium stans* (L.) Seemann). Huỳnhhiên; Yellow Elder, Yellow Bell; Bignone jaune.

Tiểumộc cao 2-4 m. Lá hai lần kép; tamdiệp có răng, không lông. Chùm đứng, đơn hay kép; hoa to, vàng rất tươi, đẹp; đài có 5 lá dài bằng nhau; vành có ống dài 3 cm, hai môi với 5 tai bằng nhau; tiểunhụy 4, không thò. Nang dài 5 cm, đẹp đẹp; hạt tròn dài, có 2 cánh mỏng.

Tr vì hoa đẹp, gốc T.-Mỹ; I-XII.

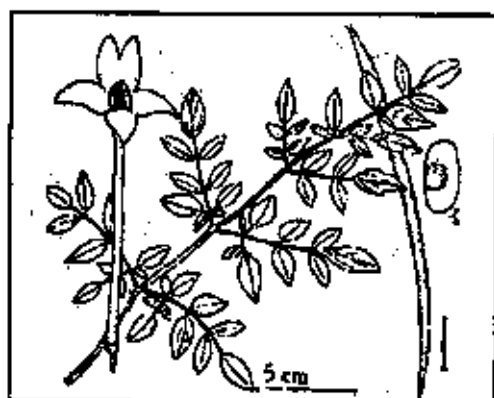
Rễ lợi tiểu, bổ; hoa trị đau bụng, có lẽ trị đái-đường; trị nọc bọ cạp, rắn.

8044 - *Millingtonia hortensis* L. f. Dạtphước.

Đại mộc to. Lá rụng vào mùa khô, 2-3 lần kếp; phiến không lông, láng. Hoa trở vào VI, màu trắng, rất thơm; đài nhỏ, cao 3 mm; vành có ống dài (4-7 cm), tai 5 thành hai môi; tiểu nhụy 4, thô. Nang to 20-38 x 2 cm, dẹp; hạt dẹp, có một cánh.

Rừng hỗn hợp: Thuận Hải, Bảo Lộc, Thất Sơn (Châu Đốc). Kiêng trong nhà phổ biến ở vùng ôn đới; hoa ăn luộc. Hoa chứa hispidulin làm nở cứng-phối ở Chuột; lá chứa *b-caroten*.

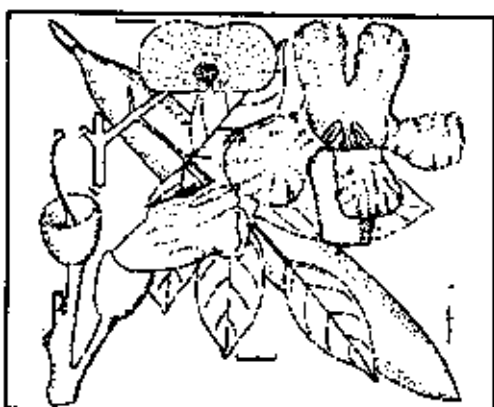
- Tree deciduous; leaves 2-3-pinnate; flowers white, fragrant.

8045 - *Oroxylon indicum* (L.) Veit. Núc nác.

Đại mộc có thể rất to (cao 25 m), không lông, lúc trẻ ít khi có nhánh. Lá rất to, 3 lần kếp, dài đến 1,7 m; tứ giác xoan bầu dục. Chùm ở ngọn nhánh, to; đài hình chén dày; vành đỏ bầm và tím, ống dài đến 9 cm, tai 5, đứng; tiểu nhụy 4. Nang to, dẹp như gươm, dài 50-80 cm; hạt dẹp, có cánh to, mỏng.

Rừng cao độ thấp; I-XII. Chứa oroxilin, baicalin, 6-metil-baicalin, risin. Gỗ sắc uống trị dị ứng; vỏ rễ bổ, phá thán, trị kiết, tê thấp; lá trị ăn không ngon, đau bao tử, ho lâu hết; hoa, trái, hạt non thường được ăn như rau hay xào, hay trị bệnh gan, đau bao tử, đắp ung nhọt.

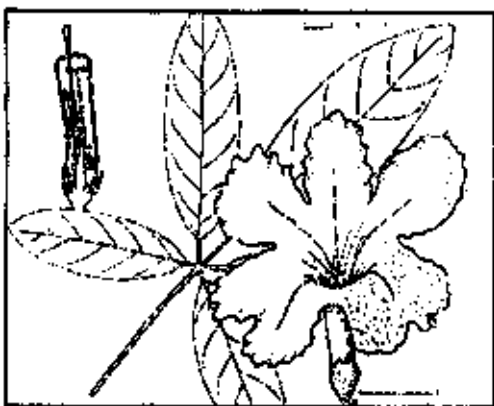
- Tree; leaves 1.7 m long; big capsules flat, 50-80 cm long.

8046 - *Tabebuia rosea* (Bertol.) DC. Kèn tím; New World Trumpet

Đại mộc cao 7-10 m. Lá mang 5 lá-phụ tròn dài thon, bìa nguyên. Hoa to, đẹp, màu rặng; đài xanh có đốm đen, có 3-5 răng ngắn; vành to, rộng 6-7 cm, tím tím, có ống vàng, miệng có sọc; tiểu nhụy 4 thu, 1 lép, gần 5 mm trên dây ống vành, bao phần rời nhau; nướm đẹp, xanh. Nang dài 15-25 cm,

Tr ở Thảo Cầm Viên Sài Gòn, gốc Trung và Nam-Mỹ; IV

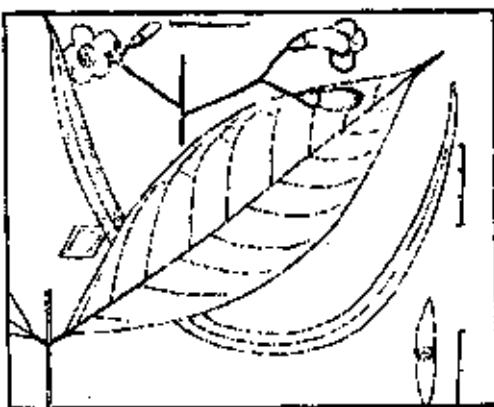
- Cultivated.

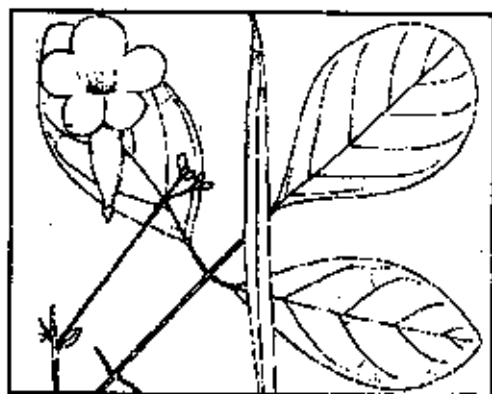

8047 - *Stereospermum colais* (Dillw.) Mabb. (*Bignonia colais* Buch.-Ham. ex Dillw., *S. chelonoides* auct. non L., Dop). Quao núi. *Đại mộc cao đến 35 m; thân to đến 80 cm; cành gần như không lông. Lá dài 25-50 cm; thú diệp 3-6 cặp, bầu dục tròn dài, dày nhọn, gân-phụ 10 cặp, không lông, cuống-phụ 5-15 mm. Chùm-tán 20-40 cm; hoa nở ban ngày, thơm; đài cao 5-7 mm; vành vàng vàng, ống cao 1,5-2,2 cm, môi trên 2 thùy, môi dưới 3; tiểu nhụy 2. Nang dài 14-70 cm, to 9-36 mm; hạt có cánh, dài 2-2,6 cm.*

Rừng thay lá, 0-1.000 m: từ Vinh Phú đến Châu Đốc. Rể trị đau vú; vỏ bổ, lợi tiểu, trị đau bao tử, đau gan, suyễn, sốt-rét; hoa, rể, lá hạnh hệt.

- Deciduous tree, 35 m high; flowers white, fragrant.

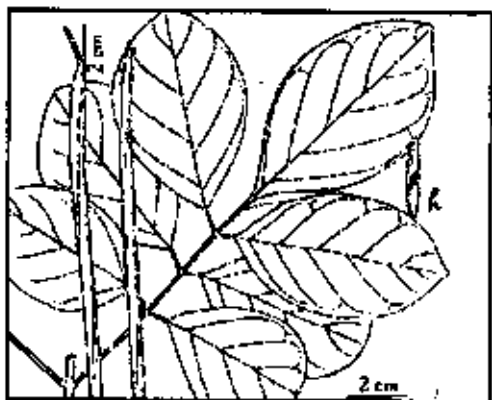

8048 - Stereospermum annamense A. Chev. ex Dop. Quao núi Trung bộ.

Đại mộc cao đến 30 m; cành non đầy lông xám xám. Lá rụng mùa khô, dài 12-15 cm, thùy 2-3 cặp, xoan ngược đến tròn tròn, to 3,5-7 x 3-4,6 cm, đáy có khi bất xứng, mặt trên có lông mịn, mặt dưới có lông trắng trắng, gân-phụ 3-4 cặp. Chùm-tútán dài 10-17 cm; hoa trắng, to, nở ban đêm; đài 8-10 mm; vành dài 4-5,5 cm, tai gần bằng nhau; tiểu nhụy 2, chỉ có lông. Nang dài 35-60 cm, to 5-7 mm; hạt có cánh mỏng, to 20 x 2-3 mm.

Gỗ trắng song lâu mục; Phú Khánh; VI-IX, 6-9.

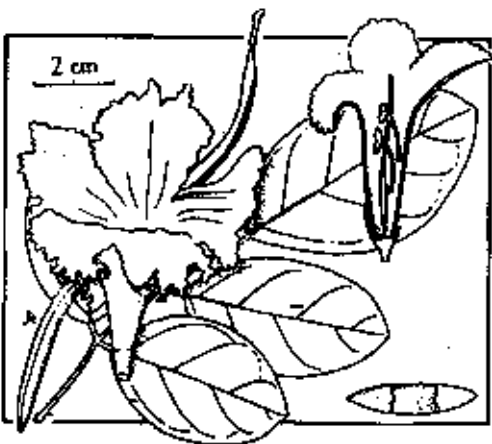
- Tree 30 m, deciduous; flowers white, opening by night; seeds winged.

8049 - Stereospermum cylindricum Pierre ex Dop. Quao vàng, Khê trụ. Đại mộc đến 25 m; cành non có lông. Lá rụng mùa khô, có sóng dài 10-15 cm, mang 7-9 lá-phụ xoan bầu dục, đầu tròn hay có mũi, có lông nằm thưa mặt trên, có lông mịn dày xám hay vàng vàng mặt dưới, cuống-phụ 1 cm, có lông. Chùm-tútán ở nách và ngọn; hoa trắng, cao 7 cm, nở về đêm; đài dài 2 cm, có 10-12 sọc; vành có thùy có răng; tiểu nhụy 4. Nang có cánh, rộng 6 mm, dài 50-60 cm; hạt dài 1,3 cm kể cả hai cánh.

Rừng thay-lá, rừng thưa, đến 800 m: Gialai Công tùm, Đăclác, Phanrang, Châu đốc; VII-VIII, 9-12. Gỗ mềm.

- Tree 25 m high, deciduous; flowers nocturn, white.

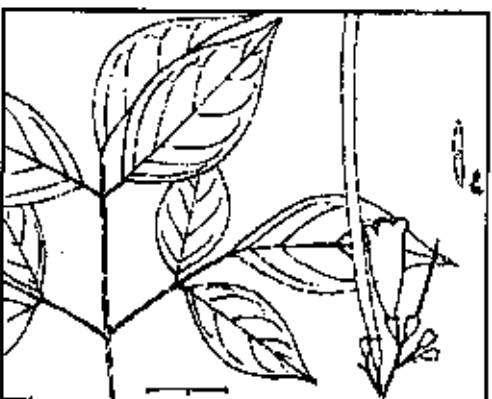

8050 - Stereospermum neuranthum Kurz. Quao núi, Khê núi.

Đại mộc cao 10-25 m. Lá rụng lâu mùa khô; lá-phụ xoan, dài 11-18 cm, mặt dưới có lông dày, xám hay vàng lúc non. Chùm-tútán; hoa nở ban ngày, trắng, thơm; đài cao 1 cm, không có sọc; vành có lông mặt ngoài; tiểu nhụy 4, đáy chỉ có lông. Nang có 4 cánh, dài 35-50 cm, to 6-9 mm; hạt có hai cánh, dài 3 cm.

Rừng thay-lá, đến 1.200 m: Bình trị thiên, Nhatrang; IV-VI, 7-2.

- Tree deciduous, 25 m high; flowers diurnal, white.

8051 - Radermachera boniana Dop. Ràdet Bon.

Đại mộc 8-20 m; cành không lông; vỏ trắng trắng. Lá mọc đối, 2 lần kép, dài đến 30 cm; sóng có đốt ở mắt; lá-phụ không lông, xoan, to 5-8 x 2,5-4 cm, gân-phụ 10 cặp, mảnh, cuống-phụ 6-7 mm. Chùm-tútán ở ngọn, có lông mịn, không lá hoa; hoa dài 4 cm, nở ban ngày; đài có răng nhỏ; vành hình chuông, mặt ngoài không lông, tai tròn; tiểu nhụy 4. Nang dài 30-35 cm, ngắn hình trụ; hạt 10 x 2 mm, cánh mỏng.

Nghệ Tĩnh.

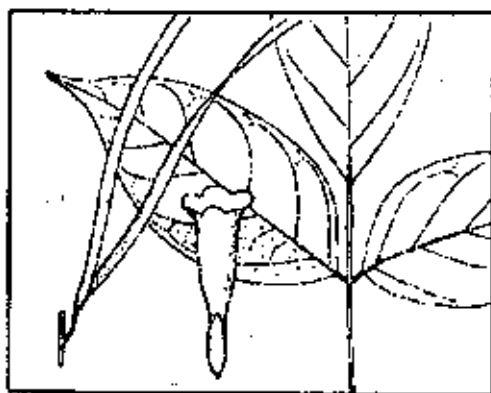
- Tree; flowers diurnal, 4 cm long; capsules 30 cm long.

8052 - *Radermachera eberhardtii* Dop. Ràdet Eberhardt.

Đại mộc cao 6-10 m; cành không lông, nhánh già có vỏ xám, có bích hầu. Lá 1 lần kép, dài đến 30 cm; lá-phụ xoan hay bầu dục, gân-phụ mảnh, tuyến rừác mặt dưới; sống có đốt ở mắt. Chùm ở ngọn, mang nhánh 2-3 hoa; cọng ngắn; hoa dài 5 cm, nở ban ngày; đài có 2-3 thùy; vành màu vàng tươi, tai tròn; tiểunhụy 4, không thò. Nang dài 30-35 cm; ngắn đẹp; hạt dài 7 mm, kể luôn cánh mỏng.

Rừng 300-600 m: Bìnhtrị thiên, QuảngnamĐà Nẵng; VIII, 8.

- Tree 10 m; limb glandulous dotted beneath; flowers yellow; seeds 7 x 1 mm.

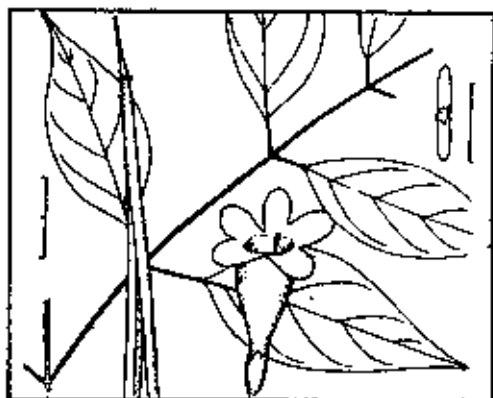

8053 - *Radermachera hainanensis* Merr. Ràdet Hainam, Xê-xo.

Đại mộc cao 8-20 m. Lá không rụng theo mùa, 2-3 lần kép, dài 24-40 cm; tamdiệp 2-5 cặp, bầu dục xoan, 5-12 x 1,8-4,5 cm, không lông, có khi có tuyến nhỏ, nhất là mặt dưới, cuống-phụ 4-17 mm. Chùm-tútán ở ngọn, ngắn, cao 1-5 cm; hoa nở ban ngày, thơm; đài nâu đỏ, cao 8-17 mm; vành vàng hay cam, ống cao 5 cm, tai không bằng nhau; tiểunhụy 4, nhị trường. Nang dài 30-60 cm, to 5-7 mm; hạt có cánh, dài 11 mm.

Rừng đến 1.500 m: từ QuảngnamĐà Nẵng đến Vọngphụ, Càná.

- Tree 8-20 m high; flowers diurnal, fragrant; capsules 30-60 cm long.

8054 - *Radermachera ignea* (Kurz) Steen. Ràdet lửa.

Đại mộc 6-20 m; cành non có lông mịn. Lá 2 lần kép ở đáy; thùy đáy mang 5 lá-phụ, 7-10 x 3,5-5,5 cm, đáy nhọn, mỏng, không lông, gân-phụ mảnh, cuống-phụ 5-6 mm. Chùm trên nhánh to hay thân, ngắn, có lông mịn, 3-5 hoa đỏ chói, dài 6-7 cm; đài hình bầu; tiểunhụy 4; đĩa mặt. Nang dài 35-90 cm, gần như 4 buồng; hạt có cánh mỏng, dài 8 mm. Rừng luôn luôn xanh dưới 1.000 m: Báchhái, Thanhhoa, Nghệ tinh, Báo lộc. Hoa ăn nấu canh.

- Tree 6-20 m, rami or cauliflorous; flowers orange red; capsules 35-90 cm long (*Spathodea ignea* Kurz, *Mayodendron igneum* (Kurz) Kurz).

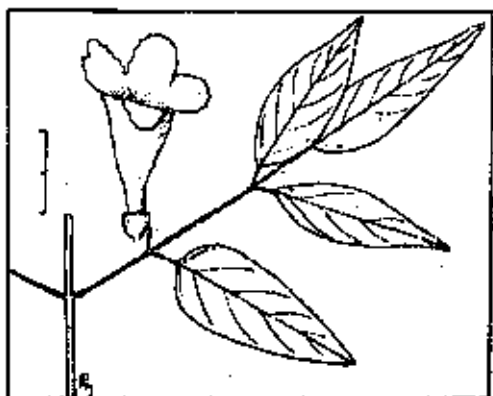

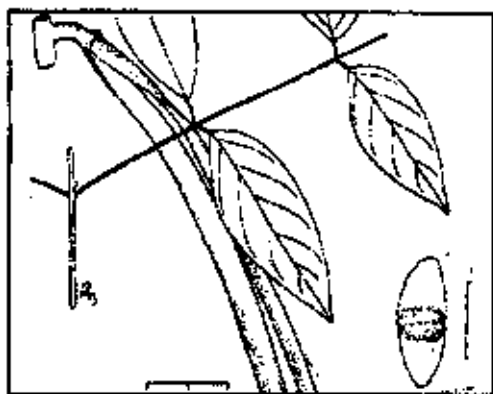
8055 - *Radermachera inflata* Steen. Ràdet phù.

Đại mộc. Lá dài đến 35 cm, 2 lần kép; tamdiệp 2-5 cặp, thon, to 4-5,5 x 1,5-2,5 cm, chót thon, hay có đuôi, gân-phụ 5 cặp, cuống-phụ 5-7 mm. Chùm-tútán ở ngọn, dài hơn 10 cm; đài hình cầu ở nữ; vành trắng, có ống phù ở 1/2 trên, dài 6 cm, tai giúm; tiểunhụy 4, nhị trường, chỉ có lông tiết ở đáy.

Rừng còi trên cát: Quảngninh; VI-VII.

- Tree; limb puberulent on nerves; corolla white, tube 6 cm long.

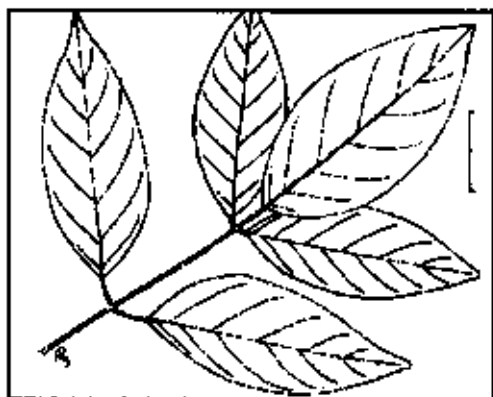

8056 - *Radermachera sinica* (Hance) Hemsl. Rọc-rach, Ràdet Trungquốc.

Daimộc trung. Lá rụng theo mùa, 2(3) lần kép, dài 40-50 cm; tamdiệp 2-5 cặp, to 4-8 x 1,4-2,5 cm, mặt trên không lông trừ ở gân, mặt dưới có lông mịn, gân-phụ 3 cặp, cuống-phụ 2-8 mm. Chùm-tútán ở chót nhánh, cao 12-30 cm; hoa trắng rồi vàng tái, nở vào đêm, rất thơm; đài hình chuông; vành có ống dài 7-12 cm, tai không bằng nhau, dứng; tiểunhụy 4. Nang dài đến 80 cm; mảnh dày, cứng; hạt có cánh, dài 1-2 cm.

Rừng 400-1.500 m; Hànaminh, Hàsonbình đến Bìnhtrịhiên; VI-IX, 9-1.

- Tree deciduous; flowers white then yellowish; capsules to 80 cm long (*Stereospermum sinicum* Hance).

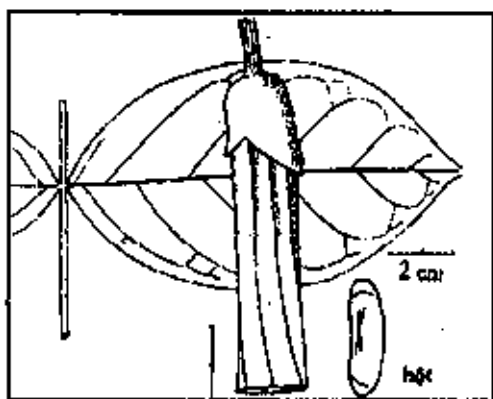

8057 - *Radermachera stellata* Steen. Ràdet sao.

Daimộc to; cành non có lông, có sơn nhầy phủ. Lá 2 lần kép, tụ ở chót nhánh, dài 30-50 cm; tamdiệp 2-5 cặp, xoan tròn dài, to 7-13 x 3-6,5 cm, chót nhọn, không lông, có nhóm tuyến ở gân đáy; cuống-phụ 1-1,6 cm. Chùm-tútán ở ngọn, cao 25 cm; hoa nở ban ngày; đài hình bôngvũ; vành vàng có ống 4-5 cm, thủy nguyên; tiểunhụy 4, nhịtrưởng, không thò; noãnáo không lông.

Caolang.

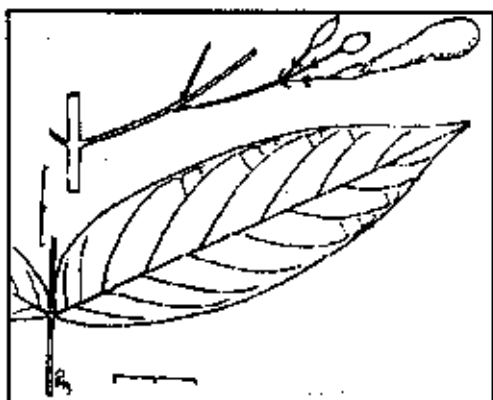
- Big tree; flowers yellow, diurnal, corolla tube 4-5 cm long.

8058 - *Fernandoa adenophyllum* (G. Don) Steen. Ngọt nai, Dinh lá-tuyến.

Daimộc cao 20 m; cành non đầy lông màu sét như nhung. Lá dài đến 50 cm; lá-phụ có lông màu sét mặt dưới; cặp dưới nhỏ, có dạng lábe. Chùm-tútán đầy lông, rộng 30 cm; hoa màu vàng nâu, cao 6-7 cm; vành hình chuông, rộng 6 cm; tiểunhụy 4, nhịtrưởng. Nang to, vắn, dài 30-70 cm, đầy lông sét; ngắn mỏng; hạt có cánh, dài 3 cm. Rừng thay-lá, rừng Tre, đến 850 m; Quảngtrị, Càná, Châuđốc.

- Tree 20 m; pseudostipules; corolla yellow brown or green; capsules to 70 cm long (*Bignonia adenophylla* Wall. ex G. Don, *Haplôphragma adenophyllum* (G. Don) Dop, *Heterophragma adenophylla* (G. Don) Benth.).

8059 - *Fernandoa bracteata* (Dop) Steen. Dinh vàng, Dinh láhoa.

Daimộc; cành không lông. Lá dài 22-40 cm, thúdiệp 3-5 cặp, xoan thon đến bảudục, to 12-17 x 4-6,2 cm, không lông, mặt dưới có vài tuyến lốm, và domatie; cuống-phụ 1-2 mm. Chùm-tútán cao 15-28 cm, có lông mịn, có láhoa và tiêndiệp; cọng hoa 6-15 mm; đài 2-3 răng; vành có ống 4-5 cm, tai 5; tiểunhụy 4, không thò. Nang non hình trụ, có sớng; mảnh mỏng.

Hàsonbình.

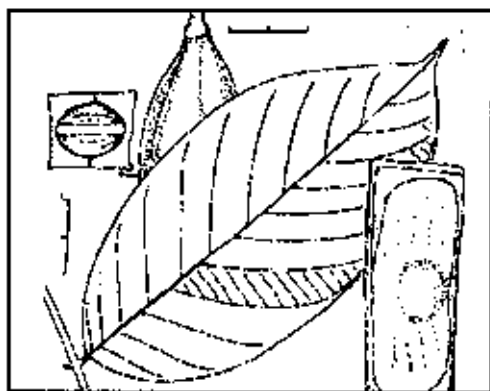
- Tree; limb glabrous; corolla tube 4-5 cm long (*Radermachera bracteata* Dop).

8060 - *Fernandoa brilletii* (Dop) Steen. Dinh thoi.

Đại mộc; cành non có lông mịn, cành già xám. Lá dài đến 45 cm; lá-phụ gần như không cuống-phụ, bầu dục hay xoan bầu dục, dài 12-13 cm, đáy tròn, gân-phụ 10-13 cặp. Nang vàng lợt, thiết diện vuông, dài đến 40 cm, rộng 4 cm; mảnh 2, có 3 sớ; ngăn dày; hạt luôn cánh mỏng, to 65 x 20 mm.

Hoà bình.

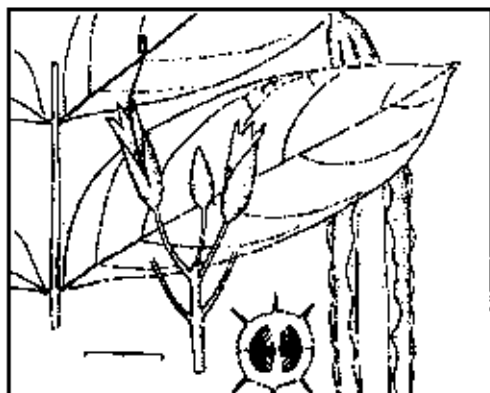
- Tree; capsules 40 x 4 cm; winged seeds 65 x 22 mm (*Hexaneurocarpon brilletii* Dop).

8061 - *Fernandoa collignonii* (Dop) Steen. Dinh Collignon. Đại mộc; nhánh không lông. Lá có sớ có đốt ở mặt; thùy xoan bầu dục, hay bầu dục, mỏng, không lông, to 12-16 x 5-6,5 cm, gân-phụ 8-10 cặp. Chùm ở ngọn, cao 13-15 cm, không lá hoa, không tiềnđiệp; cọng dài 3-4 cm; đài hình bầu 3 răng, có tuyến ở mặt ngoài; vành hình quạt, hẹp ở 1 cm dưới, rộng 2-3 cm trên, 5 tai; tiểuhụy 4, không thò; đĩa mặt. Nang hình trụ, dài 30-37 cm, có cánh gùn, cao 5-6 mm; hạt có cánh mỏng, dài 4-6 cm.

Rừng bán-thay-lá, vào 400-500 m: Hà Sơn Bình

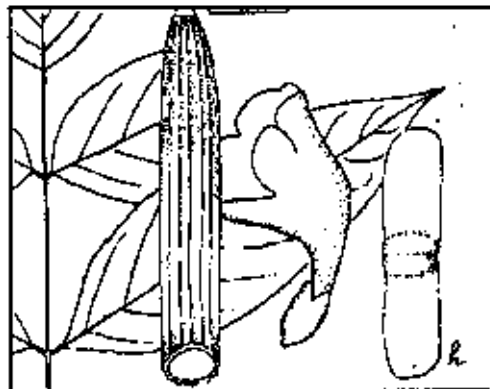
- Tree 25 m; limb glabrous; capsules 45 cm long; seeds 4-6 cm large (*Spathodeopsis collignonii* Dop).

8062 - *Fernandoa serrata* (Dop) Steen. Dinh vàng, Ken.

Đại mộc cao 25 m; thân to đến 1 m; cành không lông. Thùy 7-13, xoan xoan bầu dục, to 7-16 x 4-7 cm, bìa có răng, không lông, mặt dưới có vài tuyến lông, ở đáy, và domatie; cuống-phụ 1-4 mm. Chùm-tútán đơn phân, cao 9-14 cm; cọng hoa mảnh, dài 1 cm; đài 22-27 mm; vành vàng hay cam đỏ, dài 7-10 cm; tiểuhụy không thò. Nang dài 50-80 cm; mảnh mỏng có 3-5 sớ; hạt có cánh, rộng 3-4 cm.

Rừng hậu lập, đến 600-800 m: Hà Sơn Bình, Phú Khánh, Thuận Hải; VI-VII, 9-12.

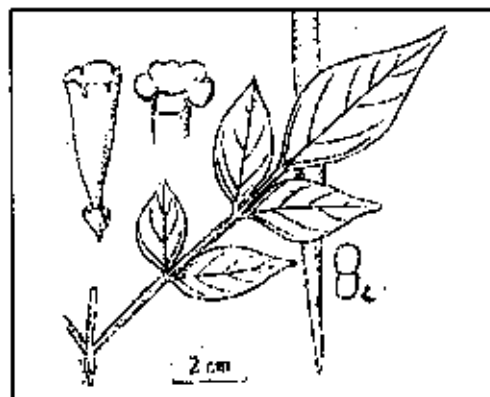
- Tree; flowers yellow or orange red; capsules ribed, 50-80 cm long (*Haplophragma serratum* Dop).

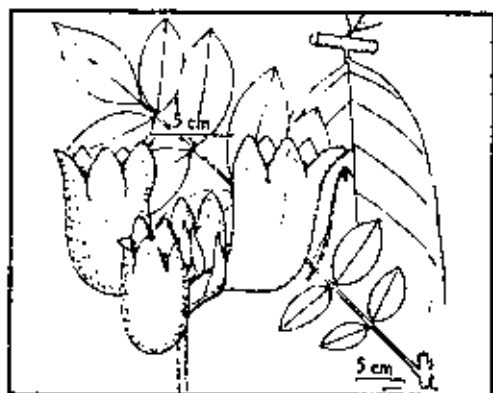
8063 - *Pauldopia ghorta* (G. Don) Steen. Dinh vàng, Dinh cánh.

Đại mộc 4-7 m. Lá 2 lần kép, dài 20-45 cm; tamdiệp không cuống, dài 3-11 cm, có lông mịn, mặt dưới có tuyến. Chùm-tútán ở ngọn, đứng; hoa đỏ bầm; đài hình chén; vành cao 5-6,5 cm; tiểuhụy 4, nhitruông, không thò; noãn sào không lông. Nang hơi eo giữa hạt, dài 22-34 cm, to 5-8 mm; ngăn mỏng; hạt không cánh, to 6-8 x 5-8 mm.

Rừng bán-thay-lá và hậu lập đến 1.600 m: Hà Sơn Bình; III-V (hình một phần theo Dop).

- Tree 4-7 m; flowers red brown on lobes; capsules 34 cm long; seeds not winged (*Bignonia ghorta* Buch.-Ham. ex G. Don, *Radermachera alata* Dop).

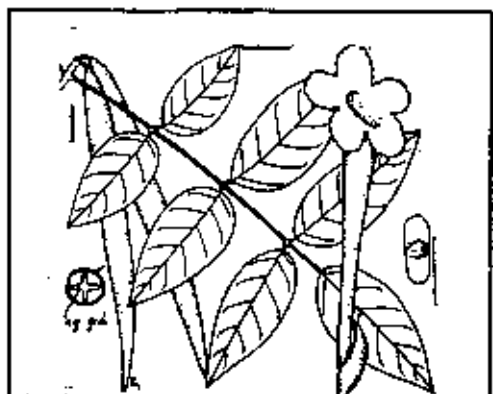

8064 - *Spathodea campanulata* P. Beauv. Hồng kỳ; African Tulip tree; Faux Tulipier.

Đại mộc to. Lá mọc đối, 1 lần kép, to, dài 15-45 cm; cuống có lông. Tán phòng ở chót nhánh; hoa hướng lên, to, màu đỏ cam; đài hình bầu; vành có ống to, tai 5 bìa hơi dẹt; tiểu hụy 4; đĩa mặt to. Nang đứng, dẹp, dài 20 cm, rộng 3-5 cm; hạt có cánh.

Gốc T.-Phi, Tr ở Sài Gòn; VI-VII. Vỏ đập hay sắc uống trị lở loét, đái đường, sung dương tiểu, sốt-rét; *in vitro*, chống siêu khuẩn R.D.

- Cultivated.

8065 - *Dolichandrone spathacea* (L. f.) K. Schum. Quao nước.

Đại mộc cao đến 15 m. Lá mang thú diệp không lông, *đen lúc khô*. Chùm ngắn; hoa trắng thơm, to, gần như đều; đài hình bầu, dài 3-4 cm; vành có ống dài 10-12 cm, tai 5, đứng, dẹp; tiểu hụy 4, nhị trường, không thò. Nang thông, cong cong, nhọn; hạt đẹp, có cánh sube, rộng 1,5-2,2 cm.

Trên bùn *dựa rạch có triều* và rừng sác; IV-VI. Hoa, trái non ăn được; gỗ, vỏ trị dị ứng.

- Linnophyte; flowers white; capsules 25-60 cm long (*Bignonia spathacea* L. f.).

8066 - *Dolichandrone columnaris* Santis. Quao cột.

Đại mộc cao 15-20 m, không lông. Lá dài 10-24 cm, mang 5-7 lá phụ xoắn bầu dục, bất xứng, cong cong, mặt dưới có ít tuyến, cuống-phụ dài 3-22 mm. Chùm ở chót nhánh; hoa có đài hình mô dài 4-5 cm; vành cao 10-17 cm, tai 5, đứng; tiểu hụy 4, không thò. Nang *dẹp dẹp*, dài 30-60 cm, quán; ngăn giả to; hạt 2,5-3 x 0,6-0,8 cm, kể cả móng.

Rừng thưa, trắng: Thuận Hải. Sông Bé.

- Tree 25 m; capsules flattened 30-60 cm long.

8067 - *Dolichandrone serrulata* (DC.) Seem. Quao răng.

Đại mộc 7-20 m. Lá *rụng mùa khô*, không lông, dài 12-35 cm; lá phụ 7-11, bầu dục, to 5-10 x 3-5 cm, mỏng, chót nhọn, đáy bất xứng, *bìa có răng thưa* hay gần nguyên; cuống-phụ 5-13 mm. Chùm 2-3 cm, mang 3-7 hoa; đài 3-5 cm; vành cao 11-19 cm, trắng, tai 5, đứng; tiểu hụy 4, không thò. Nang dài đến 85 cm, to đến 1,8 cm; hạt có cánh, to đến 20 x 8 mm.

Rừng hỗn hợp bình nguyên: Phan Thiết, Long Thành; I-IV. Hoa ăn lộc.

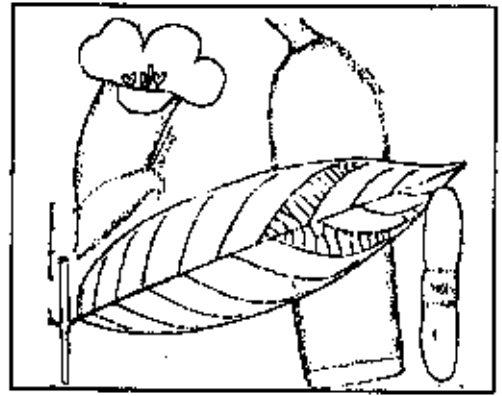
- Tree 7-20 m; flowers white; capsules to 85 cm long (*Stereospermum serrulatum* DC.).

8068 - Markhamia stipulata (Wall.) Seem. ex Schum..
Thiết định lábe.

Đại mộc cao 10-20 m; cành non *đầy lông vàng hay nâu*. Lá dài 20-30 cm; thùy 7-11, lúc lớn không lông, gân-phụ 12 cặp. Chùm đứng ở ngọn; hoa to, *vàng*; đài hình bầu cao 5 cm; vành hình quạt, cao 9 cm, thùy ngắn; tiểu nhị 4; đĩa mật. Nang dẹp, *đầy lông, mảnh phẳng*; hạt kể cả cánh dài 5 cm.

Hà Sơn Bình, Quảng Trị, Nha Trang. Var. *kerrli* Spargue (*M. caudafelina* (Flance) Spr. = Đinh giốc, Đại mang, Đọt mèo: khác thú trên ở nhánh, phát hoa và trái có lông dày, tồn tại lâu: Hoàng Liên Sơn đến Bình Trị Thiên.

- Tree 20 m; pubescence yellow; flowers yellow; capsules flat (*Spathodea stipulata* Wall.).

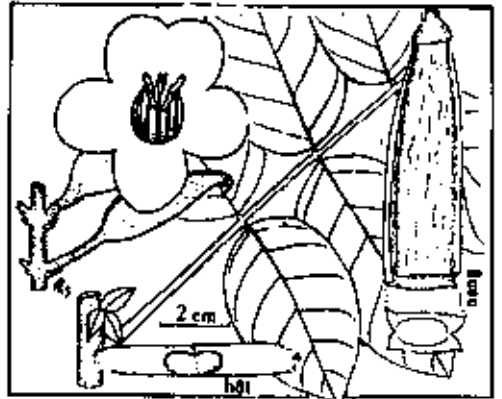

8069 - Markhamia stipulata var. *pierei* (Dop) Sant..
Thiết định lábe. Lo-đo, Tho-đo.

Đại mộc; cành non *đầy lông xám vàng*. Lá dài đến 30 cm; lá-phụ không lông. Chùm đứng to ở ngọn nhánh; hoa *đỏ vàng vàng hay sẫm*; đài hình mô, có lông *vàng mau rung*; vành có ống dài 5-6 cm, tai 4, đứng; tiểu nhị 4. Nang dẹp, dài, có tuyến như hạt, khít; hạt có cánh mỏng, rộng 5 cm.

Rừng hậu lập, rừng bán-thay-lá 5-1.500 m; Đăc Lác qua Đà Lạt đến Tây Ninh.; IX-V, 2-11. Gỗ trắng, không bị mối.

- Tree 7-30 m; flowers yellow red; calyx soon glabrous; capsules 20-47 cm long (*M. pierrei* Dop).

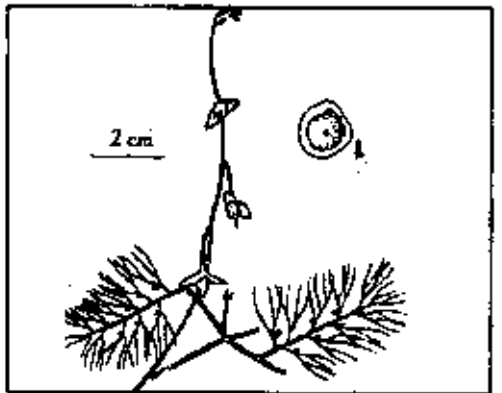
UTRICULARIACEAE : họ Nhĩcán

8070 - Utricularia aurea Lour.. Nhĩcán vàng.

Thủy sinh *chìm*. Lá mọc *chùm 4*, dài 4-5 cm, xẻ thành đoạn nhỏ hẹp như kim, mang nhiều *túi cỡ 1 mm* (bất sinh vật nhỏ). Chùm *đứng khú sinh*, cao 15-25 cm; hoa *gắn ở đáy một lá hoa 2 mm*; lá dài *tròn dài*; vành *vàng*, to, môi dưới dài 1,2 cm, *đậy kín miệng hoa*. Nang *xụ, tròn, to 5 mm*; *lột đẹp, có cánh*.

Đầm, hồ, ruộng, BTN. Var. *gracilis* Oliver: *cỏ nhỏ hơn; chùm ngắn, nhỏ, thường có phao phù hình thoi*.

- Immersed hydrophyte; flowers yellow (*U. flexuosa* Vahl).

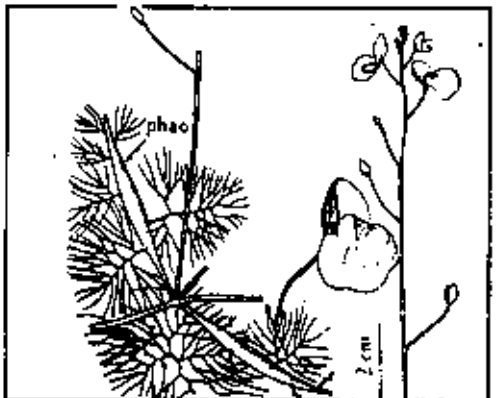

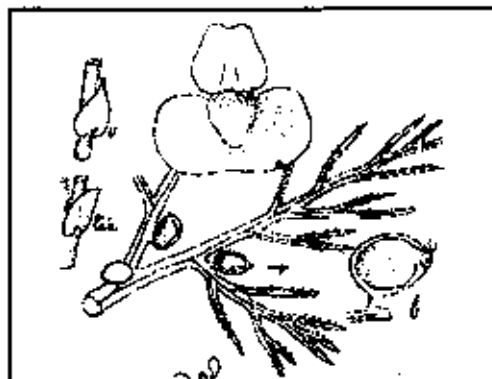
8071 - Utricularia punctata Wall.. Nhĩcán tím.

Thủy sinh *chìm*; thân phù *đầy đó thành phao*. Lá có *phiến dài 2-4 cm*, xẻ thành đoạn hẹp, như kim, có *túi nhỏ, vào 1 mm*. Chùm *khú sinh*; lá hoa *rất nhỏ*; lá dài 2; vành *lam tím*, môi dưới có 3 thùy cạn, *đậy kín miệng hoa*. Nang *đứng, cao 4-5 mm*.

Ao, ruộng; Sài Gòn, Hậu Nghĩa; I-III.

- Immersed hydrophyte; flowers blue violet.

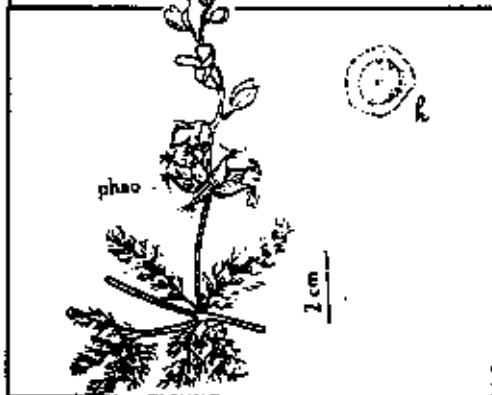

8071b - *Utricularia australis* R. Br. (*U. sacciformis* Benj., *U. japonica* Mak.)

Thùysinh; cấntrng dài 1-2 cm; thân dài đến 50 cm, chia nhánh. Lá nhiều, dài 1,5-4 cm, chia hai rồi chia nhánh lông chim, bia có ít lông. Túi 1-2 mm, có cọng ngắn, miệng có tơ. Phấnhoa đứng, dài đến 40 cm; láhoa 3-5 mm; cọng 1,5-2,5 cm; vành vàng, dài 1,5 cm. Trái...

Vùng nóng Cựulocđja đến Ucchâu; 1300-2500 m.

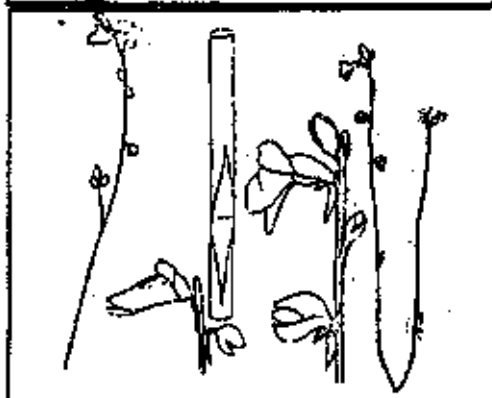

8072 - *Utricularia stellaris* L.f. Nhicán phao.

Thùysinh chìm. Lá mọc chụm; phiến dài 3-5 cm, xẻ thành đoạn hẹp như kim, có túi to vào 1 mm. Chùm khisinh đứng, cao 5-20 cm, mang ở đáy một luầnsinh phao hương; hoa vàng, 5-10; láhoa cao 1-2 mm; ládài 2, xoan tròn; vành có móng gấn, miệng kín. Nang đứng, to 4-5 mm.

Ao, ruộng; Đồngtháp.; X.

- Immersed hydrophyte; inflorescence on a whorl of buoyancies; flowers yellow.

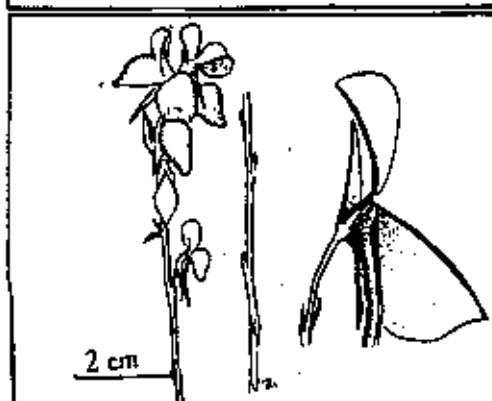

8073 - *Utricularia coerulea* L. Nhicán lam.

Cỏ mảnh, không lá, cao 15-30 cm, thân to 0,5 mm. Chùm mang hoa gần nhau ở ngọn; cọng hoa ngắn; láhoa thon nhọn, gấn ở giữa; hoa dài 7 mm, trắng, hương hay lam tím; môi trên 3,5 mm, môi dưới có 3 sọc trắng. Nang tròn.

Hoaisinh trên đất cát lầy.

- On damp sand; flowers white, pink or blue violet (*U. filicaulis* Wall. ex DC., *U. racemosa* Wall. ex DC., *U. rosea* Edgew...).

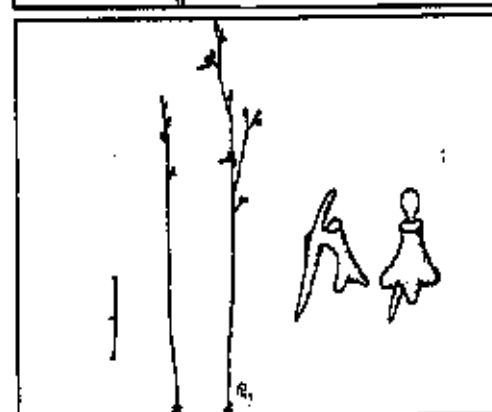

8074 - *Utricularia delphinoides* Thor. in Pell. Nhicán to.

Cỏ đứng, cao 20-50 cm, không lá; thân to 1 mm, có vảy nhỏ. Chùm ở ngọn, mang 6-12 hoa gấn gấn nhau, trắng hay tím, to; ládài 2, to 7 mm; vành dài 1,2 cm, móng dài 8 mm; tiểunhụy 2. Nang đứng, hơi dẹp, cao 4 mm; hạt nhỏ.

Trên đất lầy ẩm, 10-1.000 m: Biênhòa, Sài Gòn.

- On wet soil; aphyllous to 50 cm high; flowers white or violet; capsules 4 mm high.

8075 - *Utricularia evrardii* Pell. Nhicán Evrard.

Cỏ hoaisinh nhỏ; thân như chỉ, không lông, không lá, cao đến 10-15 cm. Chùm thưa ở ngọn; hoa ở nách 1 vảy nhỏ (1 mm); tiểuđiệp nhỏ (1 mm); đài có thủy xoan, to đến 3 mm ở trái; vành lam dợt, móng dài 5 mm, môi trên xoan, môi dưới 3 thủy, miệng kín. Nang trong 2 ládài không bằng nhau, dài 2 mm; hạt rất nhỏ.

Thác Camly (Đàlat).

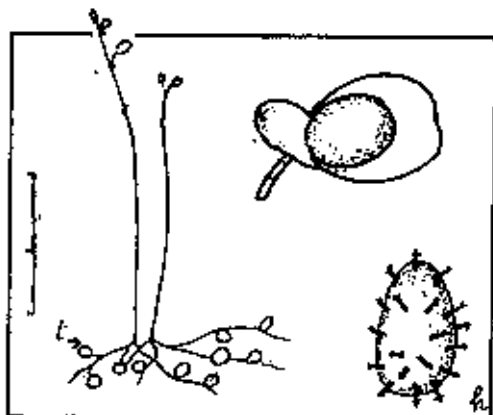
- Aphyllous saprophyte, 10-15 cm high, on wet area; flowers light blue; capsules 2 mm long.

8076 - *Utricularia furcellata* Oliv.. Nhicán ché.

Cỏ nhỏ, có rễ mang túi nhỏ bất sinh vật, tròn tròn; thân như chỉ, không nhánh, không lá, cao 4-5 cm mà thôi. Chùm ít hoa ở ngọn; hoa nhỏ ở nách một lá hoa nhỏ, trắng hay tím; lá dài 2; vành có ống dài 4-5 mm, cong, môi dưới hẹp, 4 thùy, đỏ đều có đốm hay trắng. Nang trong lá dài tròn tròn, một to, một nhỏ; hạt nhỏ, có lông móc.

Đất ẩm lầy: Đà Lạt, Nam Bộ.

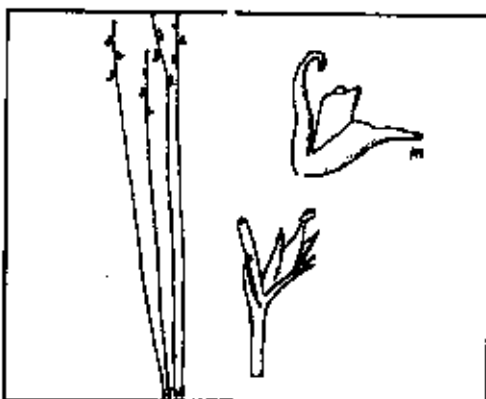
- Aphyllous 4-5 cm high; roots with utricles; flowers white or violet, inferior lip red or white.

8077 - *Utricularia geoffrayi* Pell.. Nhicán Geoffray.

Cỏ mảnh, cao đến 15 cm, không nhánh, không lá. Chùm ít khi có nhánh; hoa 4-6, ở nách một lá hoa hình vảy nhỏ, thon nhọn; cọng hoa rất ngắn; dài 2 thùy; vành tím đến trắng, môi trên hình mũi cong, môi dưới vuông dài, nguyên, móng 5 mm. Nang đứng, to 2 x 1 mm, trong 2 lá dài bằng nhau; hạt nhiều, rất nhỏ.

Cát ẩm, đất ẩm: N.

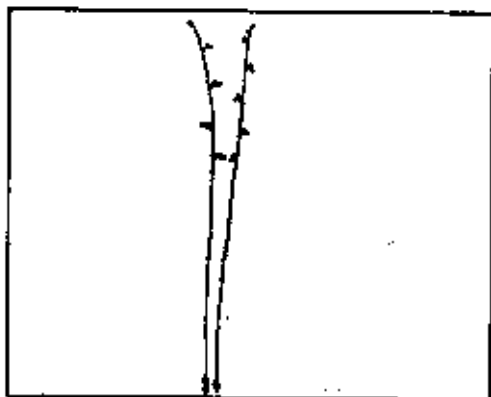
- Aphyllous saprophyte, up to 15 cm high; flowers violet to white, upper lip spur like; capsules 2 x 1 mm.

8078 - *Utricularia hirta* Klein ex Link.. Nhicán lông.

Cỏ hoại sinh không lá, mảnh, cao đến 10 cm mà thôi. Phát hoa đơn, có lông mịn, nâu hay sét; hoa 6-1, nhỏ; lá hoa 3, thon nhọn, cao 1 mm; lá dài 2, xoan, cao 2 mm; vành lam, môi trên nguyên, môi dưới 3 thùy, móng dài bằng 2 môi dưới; tiểu hụy 2. Nang tròn tròn, trong 2 lá dài như nhau; hạt rất nhỏ, có mạng.

Trên cát ẩm: Thanh Hóa (Mặt Sơn), Phú Quốc

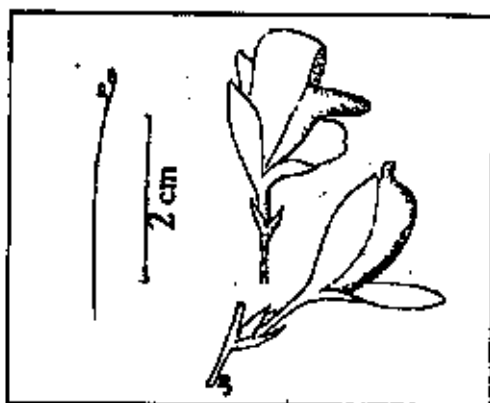
- On damp soil; inflorescence brown or ferruginous pubescent; flowers blue.

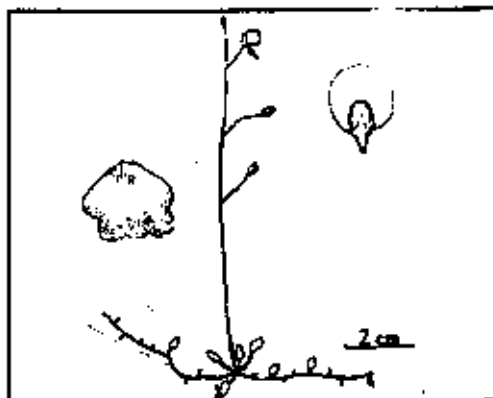
8079 - *Utricularia minutissima* Vahl. Nhicán rất-nhỏ.

Cỏ hoại sinh đứng, không lá, thân mảnh như chỉ cao 1-5 cm, không lông. Hoa 1-3 ở ngọn, nhỏ; dài 2 thùy, không bằng nhau; vành hồng hay tím, môi dưới hình nón ngắn, có móng ngắn; tiểu hụy 2. Nang xoan, cao bằng dài; hạt nhỏ, nhiều.

Đất ẩm: Đà Nẵng, Đồng Nai, Phú Quốc.

- Saprophytic, 1-5 cm high; flowers pink or violet (*U. lilliput* Pell., *U. brevilabris* Lacc).

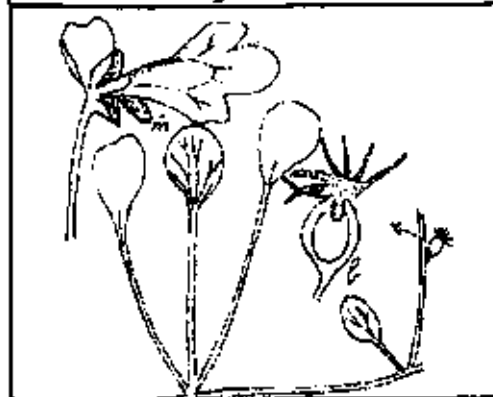

8080 - *Utricularia striatula* J. E. Smith. Nhicán sọc.
Cỏ mảnh, cao 5-10 cm, rễ dài, mang lá hình muỗng, nhỏ (2-4 mm) lục, và túi nhỏ. Chùm; lá hoa gắn trên đậy; cọng hoa dài 2-4 mm; lá dài trên to hơn lá dài dưới rất nhiều; vành trắng hay tím, vàng ở miệng kín; tiểunhụy 2. Nang tròn, to 2 mm.

Trên đá ẩm, khắp cao độ: đèo Bàolộc.

- Leaves reduced; flowers white or violet, centre yellow.

8080b - *Utricularia salwinensis* Hand.-Mazz.

Cỏ nhỏ vùng đất ẩm; căn hành có nhánh, dài đến 5 cm; căn trắng ít. Lá chum, hình quạt đến hình tim, to 1,5-3,5 mm. Túi ít, to 0,8 mm, miệng có phướn hình quạt với 8 lông tuyến. Phấn hoa đứng, cao đến 8 cm; hoa 1-3; vành trắng, dài 4-6 mm, có bột vàng hay nâu, hay hương, môi trên hình muỗng, môi dưới 3 thùy, có móng ngắn. Hạt to 0,5 mm, có gai nhỏ.

Từ Trung quốc đến Mã lai á (hình theo Taylor)

8081 - *Utricularia reticulata* Smith. Nhicán mạng.

Cỏ nhỏ, leo quấn, rễ thường không túi, không lá lúc trở bông. Hoa 3-1; lá hoa gắn nơi đậy, dài 4 mm; dài 2 tai; vành trắng hay lam, to, môi dưới hấy cao, và có móng dài. Nang xụ, dài 6 mm, trong đài đồng trường; hạt nhỏ, có mạng.

Đất ẩm, đồng cát: Vũngtau...: VIII-X (hình theo Wight).

- Small climbing, aphyllous; flowers white or blue.

8082 - *Utricularia uliginosa* Wall. Nhicán lầy.

Cỏ nhỏ, cao 10-30 cm. Lá hình muỗng dài và lá xẻ thành đoạn hẹp như chỉ, có túi bất sinh vật. Chùm mang 3-10 hoa nhỏ, lam; lá hoa ngắn, gắn nơi đậy; cọng dài, có cánh; lá dài 4 mm; vành có môi dưới hấy, móng dài. Nang dài 4-5 mm.

- Đất lầy, dựa suối rạch, 10-1.500 m.

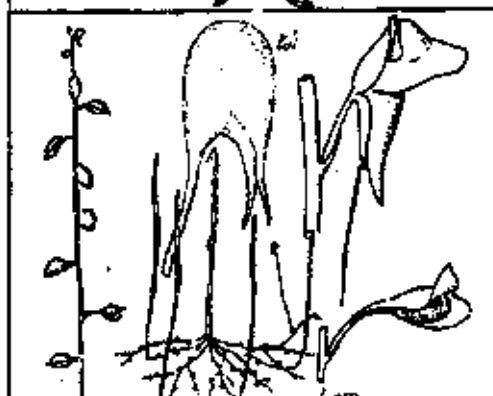
- On mud, herb 10-30 cm high; flowers blue

(*U. wallichiana* Wight).

8083 - *Utricularia bifida* L. Nhicán chẻ-hai.

Cỏ nhỏ, chim; thân mảnh như chỉ, cao 5-25 cm, không lá, mang rễ vài túi nhỏ và tản cùng bằng phiến đứng xanh dạng lá. Chùm thưa, ít khi 2-3 hoa: hoa rộng 5 mm; dài nâu, lá dài 2, không bằng nhau ở trái; vành vàng, môi dưới có u cao, móng to. Nang tròn tròn, to 3-4 mm; hạt nhỏ.

Đất ẩm lầy, 10-1.500 m: Đà Lạt. Trị đau đường tiêu. - Limnophyte; leaves with narrow erected

8083b - *Utricularia baualeensis* A. Chev. (*U. lenerrima* Merr.) Cỏ trên vùng đất ẩm, ruộng; cành hành it, dài 5 cm; cân trắng có nhánh ngắn. Lá hẹp như chỉ, to 30 x 0,1-1 mm. Túi ít, trên cành hành hay lá, to 0,8-1,2 mm, miệng có hai phụ bộ chia nhánh. Phất hoa leo quán, cao đến 20 cm; dài 2 mm; vành lam dẹt, bia tím tím, dài 3-4 mm; môi trên tròn dài, chót cắt ngang, môi dưới to hơn, tròn; móng hình chùy, dài hơn môi dưới. Nang xoan; hạt nhiều, to 0,3 mm, có mạng.

Phước Châu, Trung Quốc đến Philippin, Uchâu (hình theo Taylor)

8084 - *Utricularia gibba* L. subsp. *exoleta* (R. Br.) P. Tayl. Nhicán túi.

Cỏ nhỏ, chìm trong nước hay sống trên bùn. Lá nhỏ, cỡ 5 mm, xếp thành đoạn như kim, màng túi to 1 mm. Chùm khisinh, mảnh, cao 5-10 cm, mang 2(1-3) hoa; lá hoa 1 mm; hoa vàng, cao 4-5 mm; móng 3 mm. Nang đứng, tròn, to 1-3 mm.

1-1.500 m: Cà Ná, Sài Gòn, Cần Thơ.

- Immersed or limnophyte; flowers yellow (*U.*

exoleta R. Br.).

8085 - *Utricularia limosa* R. Br. Nhicán bùn.

Hoại sinh mảnh, cao 20 cm, không lá, thân có vảy thon nhọn 2 đầu, gắn ở giữa. Chùm thường chia nhánh, cứng; cọng hoa dài; vành nhỏ, rộng 3-4 mm, vàng hay tím tím với miệng vàng. Nang tròn, to 3-4 mm; hạt nhỏ, nhiều.

Đất cát ẩm.

- Saprophyte; flowers yellow or violaceous (*U.*

vericillata Benj., *U. biloba* auct. non L. Wight).

8086 - *Utricularia scandens* Benj. Nhicán leo.

Cỏ nhỏ, đứng hay leo quán (var. *scandens*), cao 10-20 cm, không lá. Chùm 3-5 hoa thưa; lá hoa 2 mm; lá đài 2, xoan, cao 3 mm; vành vàng, môi dưới hấy và có móng to. Nang đứng, tròn, trong dài; hạt nhỏ.

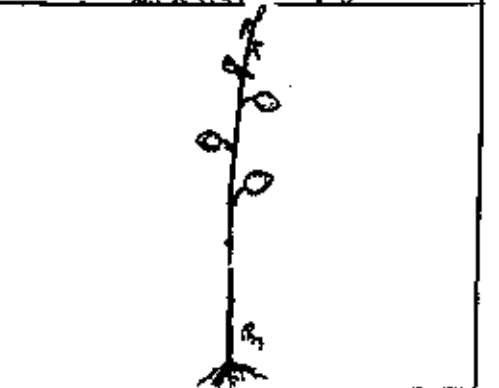
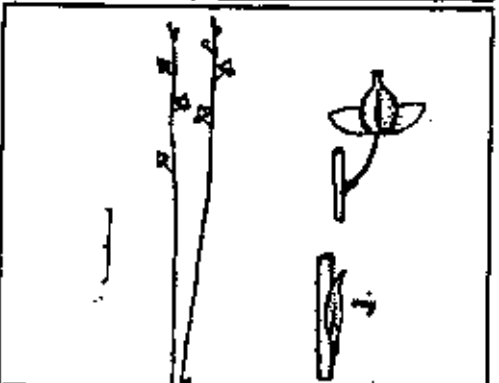
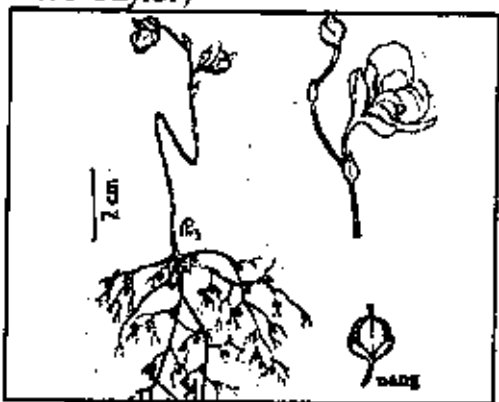
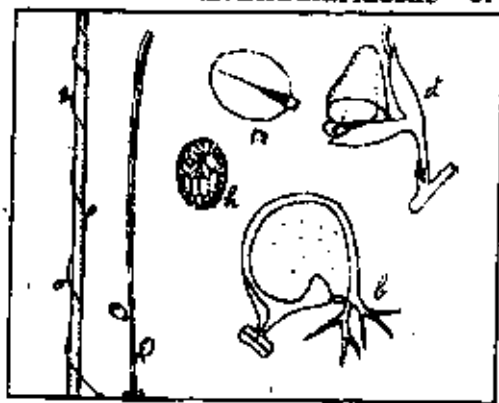
Nơi lầy, vùng núi cao (hình theo Wight).

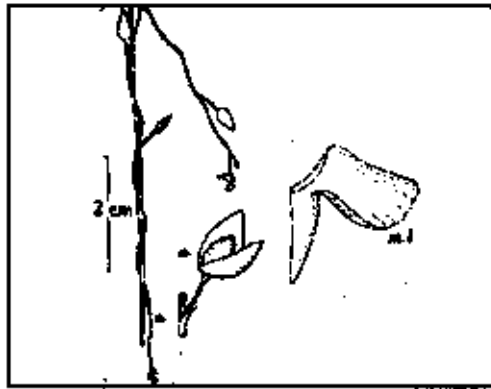
- On damp area, erect or volubile; flowers yellow.

8087 - *Utricularia odorata* Pell. Nhicán thơm.

Cỏ hoại sinh, không lá, cao đến 20-30 cm, không lông, cứng. Chùm ở ngọn, nhiều hoa; lá hoa và tiêngiệp như vảy; cọng hoa dài bằng móng; lá đài 2, xoan, dài 4-5 mm; vành khá to, vàng, thơm, không lông, môi trên tròn dài, dài 8-9 mm, môi dưới tròn, to 8 x 7-8 mm, móng 7 mm. Nang xoan, cao 3-4 mm, trên cọng đứng; hạt rất nhỏ, có mạng.

Đất ẩm: Cambốt.

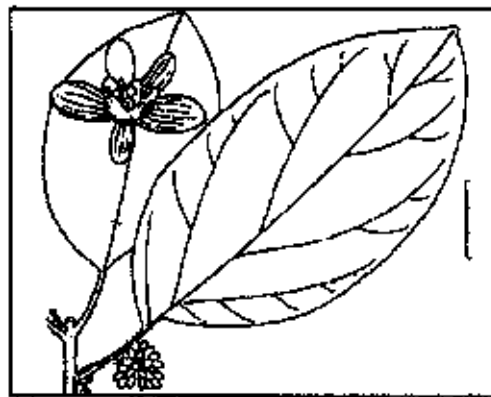
8088 - *Utricularia pierrei* Pell. Nhịcan Pierre.

Cỏ nhỏ, leo quấn, cao 10-15 cm, không lá. Chùm 3-4 hoa; láhoa nhỏ; ládài 2, bằng nhau, một nhọn ở đầu; vành vàng, môi dưới hấy, móng dài 7 mm. Nang hình thấu kính, to 3-4 mm, trong dài cao 1 cm.

Thác Prenn (Đà Lạt).

- Saprophyte on wet area; flowers yellow.

PENTAPHRAGMACEAE : họ Ngũcách.

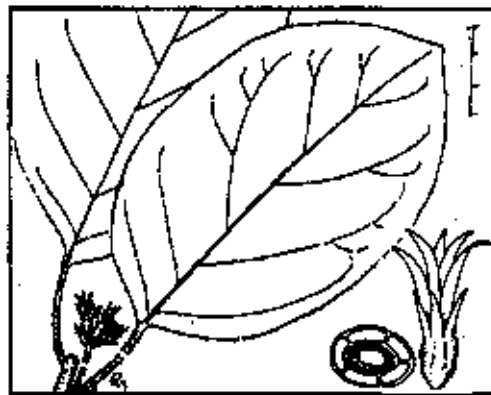

8089 - *Pentaphragma gamopetalum* Gagn.. Ngũcách cánh-dính.

Cỏ cao 15 cm; thân to 1 cm. Lá không lông mặt trên, lúc non có lông mặt dưới, bìa có răng mịn; cuống có lông. Pháthoả 2-4 cm, có láhoa cao 2 cm; hoa có vành nhỏ hơn dài; tiểunhụy 5, gắn ở đáy vành; noãn sào hạ, 2 buồng.

Rừng vào 700-1.200 m: Nha Trang, Bàolộc, Đà Lạt; XI-II. Lá và trái ăn được.

- Herb 15 cm; corolla shorter than calyx; ovary inferior.

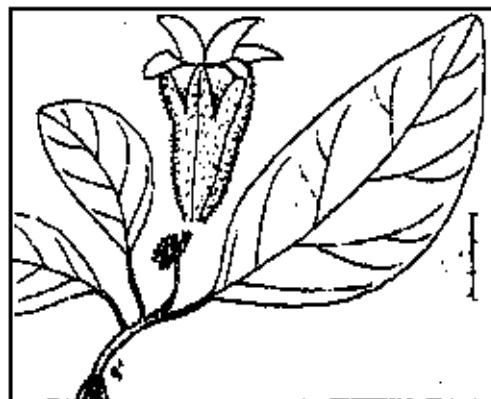

8090 - *Pentaphragma honbaense* (Gagn.) Gagn.. Môngtoi núi, Ngũcách Hòn Bà.

Cỏ bò, thân dài 8 cm, có lông chia nhánh. Lá có phiến ít bất xứng, to 17-25 x 9-12 cm, mập, bìa có rãnh, mặt dưới có lông phún, gân-phụ 3-4 cặp, cong; cuống dài. Pháthoả lá túan bó-cạp, dài 10 cm; hoa cao 2 cm, trắng, không thơm; láhoa nhỏ; ládài 5, có lông; cánhhoa 5, thon nhọn; tiểunhụy 5; noãn sào hạ, 2 buồng, thành có 5 hông dọc.

Núi cao, trên 1.000 m: Vọngphủ, Dran. Lá dùng nấu canh.

- Prostrate; flowers white; ovary inferior, with 5 longitudinal lacunes (*Francfleurya honbaense* Gagn.).

8091 - *Pentaphragma sinense* Hemsl. & Wils.. Rau Bánh-lái.

Cỏ cao 5-10 cm, to 1 cm, có lông ở nhánh non. Lá có phiến dày bất xứng, gân cong, mặt trên không lông, mặt dưới dày lông dày ở gân; cuống dài 4-10 cm. Pháthoả hơi cong, có láhoa cao 1,5-2 cm; hoa trắng hay đỏ, thơm; vành có ống 3 mm, mập, tai 13 mm; tiểunhụy 5; noãn sào hạ, 2 buồng.

Núi cao 500-1.000 m: Tam Đảo, Quảngtrị, Quỳnhôn, Côngtum; VI-XII, 6-12. Lá dùng nấu canh.

- Herb 5-10 cm; limb tomentose beneath; flowers white or red; ovary inferior (*P. poilanei* Gagn.).

CAMPANULACEAE : họ Hoa-chuông

Các giống:

1a - hoa đều:

2a - nang nở bên cạnh:

(*Sphaenocleae*):

3a - hoa cô độc (*Campanulae*):

4a - đĩa hình ống

4b - đĩa dẹp hay vắng

2b - nang nở từ đỉnh, đáy hay phi quả

3a - có đúng:

3a - nang nở từ đáy

3b - nang nở từ đỉnh

4a - tiểuhụy gắn trên ống vành

4b - tiểuhụy gắn ở đáy vành; có đúng

3b - dây leo

2d - phi quả

1b - hoa lưỡng tính (*Lobeliae*):

2a - phi quả

2b - nang

Sphaenoclea

Adenophora
Perocarpa

Campanula

Platycodon
Wahlenbergia
Codonopsis
Campanumaea

Pratia

Lobelia

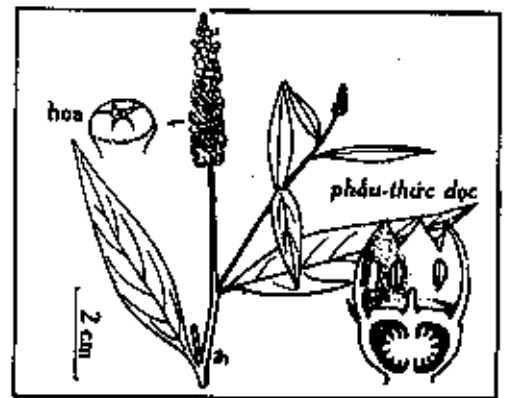
Sphaenocleae:

8092 - *Sphaenoclea zeylanicum* Gaertn.. Xàbông.

Nêthực vật cao 1-1,5 m; thân mềm xanh, bông. Lá có phiến thon, không lông, lục tươi. Gié ở ngọn, đứng trên cọng dài; hoa nhỏ; vành trắng, hình lục lạc, cao 3-4 mm; tiểuhụy 5, gắn trên ống vành; noãn sào hạ. Nang to 4-5 mm; hạt nhiều, nâu. $2n = 24$

Bờ rạch, ruộng ẩm, 0-300 m; I-XII. Đọt vò cho nhiều bột; đọt được ăn ở Java, hơi đắng.

- Limnophyte; corolla bell-shaped, white; ovary inferior (*Rapina herbacea* Lour.).

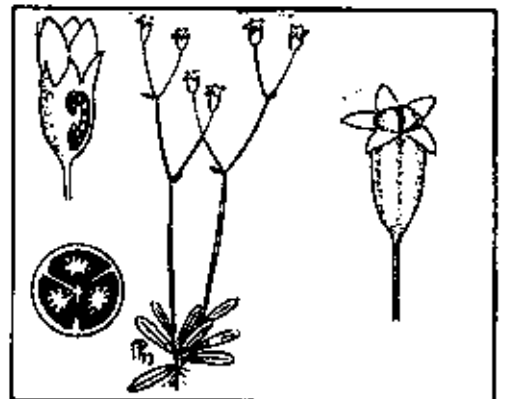
Campanuleae:

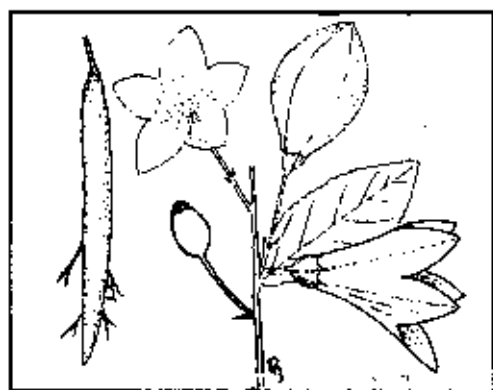
8093 - *Wahlenbergia marginata* (Thunb.) A. DC.. Hoa-liên, Sâm ruộng, Diệp sâm.

Cỏ daniên, cao 50-60 cm. Lá mọc đối, gần nhau ở đáy thân, phiến hẹp, dài 2-3 cm, rộng 4-5 mm, không lông. Tután ít hoa; hoa trắng, lam hay tím tím, cao 1-1,5 cm; lá đài nhỏ; vành hình chuông, ống 1-5 mm; tiểuhụy gắn ở đáy vành; noãn sào hạ, 3 buồng. Nang nhỏ, vàng vàng, nở từ đỉnh.

Dựa sông, đồi cát vào 300 m: Sơn La, Hà Sơn Bình, Hà Nam Ninh, Thanh Hóa, Quảng Nam, Thừa Thiên. Trị bệnh ngoài da, ho, sốt.

- Perennial; flowers white, blue or violaceous; capsules (*Campanula marginata* Thunb.).

8094 - *Platycodon grandiflorum* (Jacq.) A. DC. Cát cánh; Balloon Flowers, Kijia root.

Cỏ nhỏ, *daniên*, có rễ *phù* to; thân cao đến 90 cm, không lông. Lá không cuống, lá dưới mọc vòng hay đối, lá trên mọc xen; phiến xoan, to 3-7 x 1,5-3 cm, bìa có răng, gân-phụ 5-6 cặp. Hoa *lam tím* hay trắng; đài cao 1 cm, 5 răng nhỏ; vành hình chuông cao 4-6 cm; tiểunhụy 5, gắn trên ống; noãn sào ha. Nang xoan.

Tr ở B; V-VIII, 7-9. Chứa platicodin, thuốc tê, chống histamin, chống sung, hạ huyết áp; betulin chống bướu; làm cho ra mồ; *rễ long đôm*, trị ho, ăn khó tiêu, trị ói nhôn; phá huyết.

- Cultivated (*Campanula grandiflora* Jacq.).

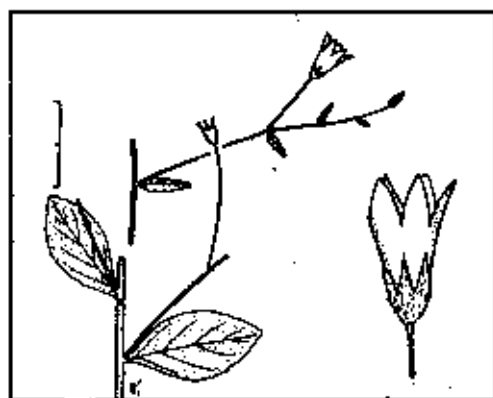

8095 - *Campanula canescens* Wall. ex DC. Hoa chuông bạc; Bell Flower.

Cỏ *nhá niên* cao 20-60 cm, có nhánh. Lá mọc xen; phiến xoan thon, to 2-7 x 1-2 cm, bìa có răng thưa, có lông; lá trên teo thành như lá hoa. Chùm-tútán; cọng mạnh, dài 1-2 cm; đài hình cầu, tai 4-5, có lông; vành có lông, hình chuông, tai 4-5, ngắn hơn ống; tiểunhụy 5, không thò; noãn sào ha, 3 buồng. Nang tròn, bì mỏng, *nở từ đáy*.

Dựa đường, đường nước: từ Sapa, Hà Nội.. đến Thanh hóa.

- Annual herb; corolla white, lobes shorter than tube; capsules.

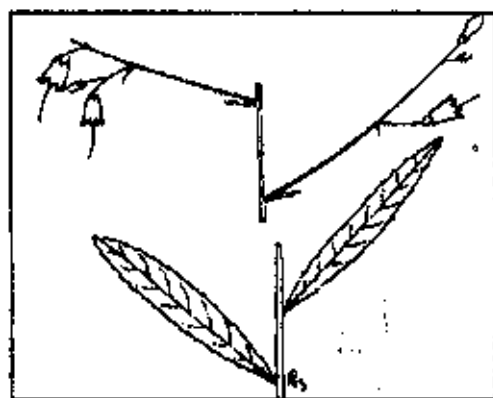

8096 - *Campanula colorata* Wall. ex Roxb. Hoa chuông màu.

Cỏ *daniên* cao 70 cm; thân, lá có lông. Lá mọc xen; phiến xoan thon, to đến 3 x 2,5 cm, lá trên nhỏ đi, gân-phụ 4 cặp. Pháthoa ở ngọn và nách lá; hoa *tím*, cao 13 mm; lá đài nhọn; vành chế không đến 1/2; tiểunhụy 5, không thò; noãn sào 3 buồng. Nang hình chùy lật ngược, có lá đài còn lại, *nở từ đáy thành 3 mảnh*.

Trên 200 m: Tây nguyên.

- Perennial to 70 cm high; limb pubescent; corolla violet, tube longer than lobes.

8097 - *Adenophora tetraphylla* (Thunb.) Fisch. Tuyến đại luân sinh, Nam Sasam.

Cỏ *daniên* (*rễ phù*), cao đến 1 m; thân mảnh, không lông. Lá có phiến thon hẹp, dài 3-6 cm, rộng vào 1 cm, không lông, bìa có răng nằm, to, gân-phụ 7-9 cặp. Chùm; hoa có cọng dài 1 cm; noãn sào ha; dài 5 răng nhọn; vành *lam*, hình chuông 5 tai; tiểunhụy 5, gắn trên vành; vòi nhụy thò dài. Nang *nở từ đáy thành 3 mảnh*.

Hà Nam Ninh; VI. *Rễ hạn hiệt*, long đôm, trị ho, ho ra máu, trị sốt, khô miệng.

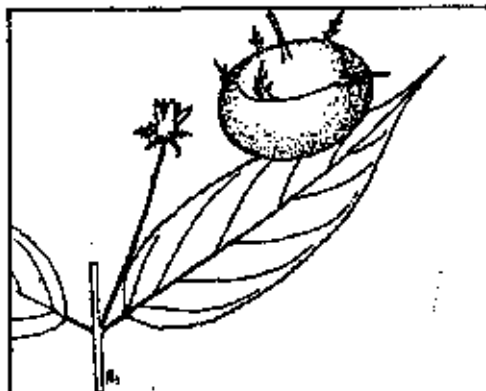
- Perennial herb; flowers blue; disc around base of style; capsules (*Campanula tetraphylla* Thunb., *A. verticillata* Fish.).

8098 - Codonopsis celebica (Bl.) Thuần. Ngândăng đứng, Dângsâm.

Cỏ *daniên* nhỏ rễ phủ, cao 0,4-1 m, có nhánh, không lông. Lá có phiến xoan nhọn, bìa có răng, chót có đuôi, không lông; cuống dài 1 cm. Hoa côđộc hay trên từng cặp, *cong dài*; noãn sào hạ; *lôđai* có 4 răng; *vành trắng* hay *tím tím*, cao 1,5 cm; tiểu nhụy gắn ở đáy vành. *Phiquá* to 2 cm, tím tím; hạt nhiều, to 0,5 mm.

Ven rừng: Bạch mã, Công tum; 3.

- Perennial herb to 1 m high; flowers white or violaceous; berries (*Campanumoea celebica* Bl.).

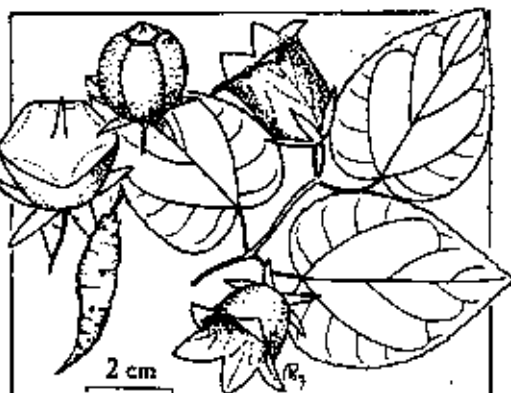

8099 - Codonopsis javanica (Bl.) Hook. Ngândăng Java, Dângsâm.

Dây leo quấn, *daniên*, có rễ củ dài, trong trong. Lá có phiến hình tim, có hay không lông; cuống dài 1,5-3 cm. Hoa côđộc ở nách lá; dài xanh; *vành lục*, có gân đỏ mặt ngoài, đỏ mặt trong; tiểu nhụy 5, gắn ở đáy vàng; noãn sào hạ, 3 buồng. *Phiquá* dẹt, có 5 cạnh tẻ; hạt nhỏ, vàng vàng.

Rừng thưa, ven rừng, 900-2.200 m: Sapa, Bavi, Công tum, Đalat; VII-XI, 9-11. Rễ bổ, trị thiếu máu, trị ho, đau bao tử.; trái ăn được.

- Perennial voluble herb; flowers greenish, red veined; berries reddish (*Campanumoea javanica* Bl.)
Lobeliaceae:

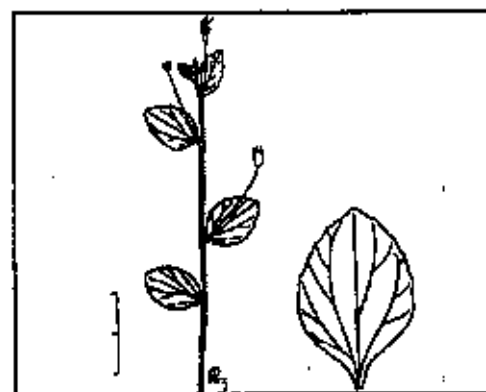

8100 - Lobelia alsinoides Lam.. Lỗ bình

Cỏ đứng, có nhánh hay không, cao 30-40 cm; thân vuông, có 4 cánh thấp. Lá có phiến xoan, to 0,5-2x 0,5-1,5 cm, không lông, bìa có răng, lá dưới hình tim ở đáy. Hoa ở nách lá; *cong dài* 1-3 cm; đài bán cầu, răng tam giác, không lông; *vành tím*, *ché dọc đến đáy*, tai 5; tiểu nhụy 5, chỉ dính ở phần trên, 2 chỉ trước to cả, bao phấn có lông làm thành một *tràng* quanh *nuôm*; noãn sào 2 buồng. Nang; hạt vàng, có 3 cạnh, láng.

Lâm đồng: Dilinh, Dran.

- Erect herb, stem winged; corolla violet, tube fissured to base; capsules; seeds yellow.

8102 - Lobelia chinensis Lour.. Lỗ bình Trung quốc, Bánbiên liên; Chinese Lobelia.

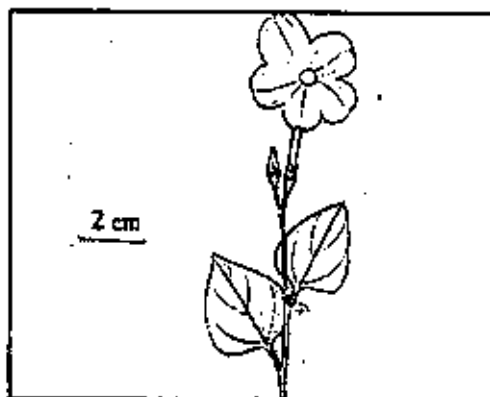
Cỏ *nhảm*, cao 10-20 cm, mềm, không lông; thân nằm hay đứng, tròn ở gốc, có cạnh ở trên. Lá có phiến nhỏ, xoan ở lá dưới, hẹp ở các lá trên, bìa có răng. Hoa côđộc; *cong dài* dẹt; đài là răng nhọn, nhỏ; *vành trắng*, *lam* hay *tím* có *bột trắng* ở tâm, hai cánh hoa trên nhỏ, ống *ché* đến đáy; tiểu nhụy có lông ở đáy, làm thành một *tràng* quanh *nuôm*. Nang cao 3 mm, có đài còn lại.

Dựa ruộng: Hà Bắc, Đông triều, Huế; III. Rễ trị tê thấp, lọc máu, lợi tiểu; cây trị suyễn, vàng da, sores, sốt rét (ague), làm hạ huyết áp, trị bệnh nấm ở da; trị rắn cắn.

- Annual herb up to 20 cm high; flowers white, blue or violet; capsules 3 mm long.

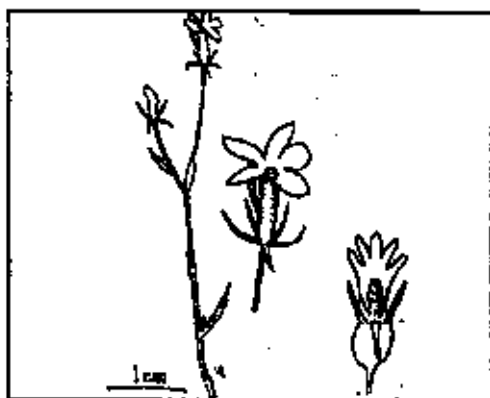
* Vì lý do kỹ thuật, một số ghi chú trong bản thảo gốc của tác giả bị nhảy số nên không đúng thứ tự ban đầu. Tuy nhiên điều này không ảnh hưởng đến nội dung khoa học của quyển sách. Rất mong được bạn đọc thông cảm. (NXB Trẻ)

8103 - *Lobelia erinus* L.. Lỗ bình kiếng.

Cỏ nhấm iền, đứng; thân có 3 cạnh, có lông mịn. Lá có phiến xoan tamgiác, bìa nguyên hay có răng nhỏ, có lông thưa; cuống dài 5-8 mm. Hoa tím hay lam đậm, có cọng dài; dài cao 4-6 mm; vành có ống chẻ đến đáy, cao 1,5 mm; tai gần như bằng nhau, có bột vàng găm miệng. Nang.

Tr ở Đà Lạt vì hoa đẹp, gốc Nam-Phi; I-XII.

- Ornamental.

8104 - *Lobelia griffithii* Hook. f. & Thoms.. Lỗ bình hẹp.

Cỏ nhấm iền có mù trắng; thân cao 20-30 cm, ít nhánh. Lá có phiến nhỏ, bìa có răng, không lông. Hoa có cọng dài; láchai như kim; vành có ống chẻ, tai lam hay tím, gần như bằng nhau; baophần ôm quanh nướm; noãn sào 2 buồng. Nang cao 3-4 mm, nở làm 2 mảnh; hạt nhiều.

Đất ẩm lầy, ruộng: Quảng Ninh, Nha Trang, Langbian, Phước Long, Côn Sơn

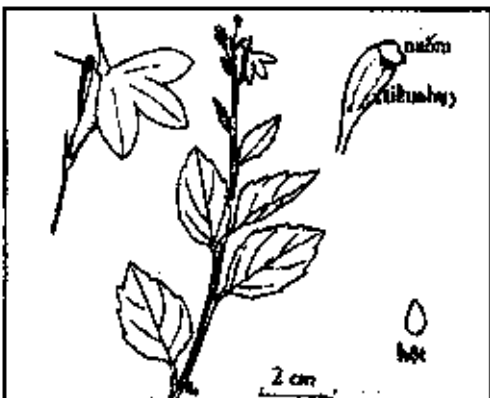
- Annual 30 cm; limb lanceolate; corolla blue or violet.

8105 - *Lobelia nicotianifolia* Heyne ex Roth.. Lỗ bình lá-thuốc-lá, Đinh cu.

Cỏ đứng, có thể cao đến 4 m; thân hình trụ ở đáy, 4 cạnh ở trên, bông. Phiến lá tròn dài thon ngược, to 5-50 x 1-8 cm, bìa có răng mịn, có lông hai mặt, gân-phụ 10 cặp. Chùm-tútán dài 45 cm; cọng hoa 1-2 cm; dài do tai hẹp, có lông hay không, dài 2 cm; vành chẻ đến đáy, có lông mịn mặt trong, môi dưới 3 thùy hẹp; tiểu nhụy 5, baophần bao vòi nhụy, và có tơ ở chót; noãn sào 2 buồng. Nang; hạt hình thấu kính.

Núi cao: Lai Châu, Lào Cai. Chứa lobelin; long đờm, trị suyễn, viêm phế quản; rễ trị đau bao tử.

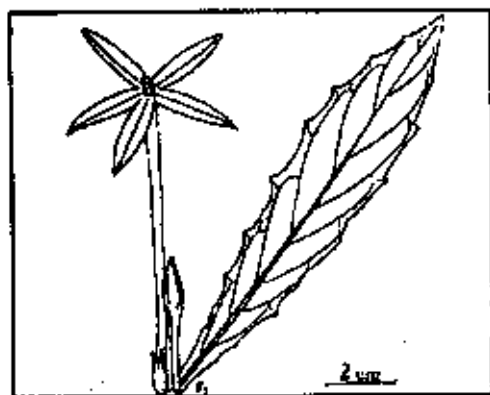
- Herb 4 m; leaves pubescent; flowers 3 cm long (*L. pyramidalis* Wall.).

8106 - *Lobelia zeylanica* L.. Lỗ bình Tichlan.

Cỏ nhỏ, cao 5-30 cm; thân có 3 khía cao. Lá có phiến xoan, không lông, bìa có răng; cuống dài 2-20 mm. Hoa lam, ở nách lá hoa hẹp ở chót thân; cọng dài 1cm; dài cao 3-4 mm; vành xẻ đến đáy, môi dưới có 3 thùy bằng nhau; tiểu nhụy 5, có lông. Nang cao 2-6 mm; hạt nhỏ, vàng

Đồng cỏ ẩm, 0-1.500 m: từ Tam Đảo, qua Huế, Bạch Mã đến Nha Trang, Đà Lạt; I-XII, 1-12..

- Herb 30 cm; limb ovate, petiole 2-20 mm; flowers blue.

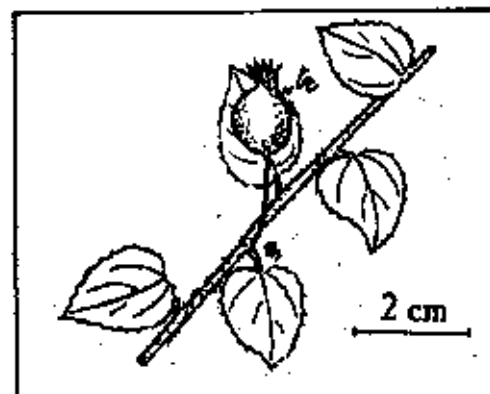

8107 - *Hippobroma longiflora* (L.) G. Don. Lóđanh; Star of Bethlehem.

Cỏ daniên, cao 60 cm; mù rất *đđng*. Lá có phiến thon hẹp, dài 10-17 cm, bìa có răng to, có lông mịn; Hoa *trắng* cóđộc ở nách lá; đài có ống cao 1 cm, tai cao 1 cm; vành có ống 8-11 cm, tai thon nhọn, dài 2 cm; tiểuhụy 5, gắn ở giữa ống vành. Nang dài 1,5-2 cm; hạt nhiều nhỏ.

Tr làm kiếng, gốc T.-Mỹ: I-XII. Chứa alcaloid isotonin; trị suyền song độc ("*Hippobromin*" có nghĩa là độc cho ngựa).

- Ornamental (*Lobelia longiflora* L., *Laurentia longiflora* (L.) Petermann).

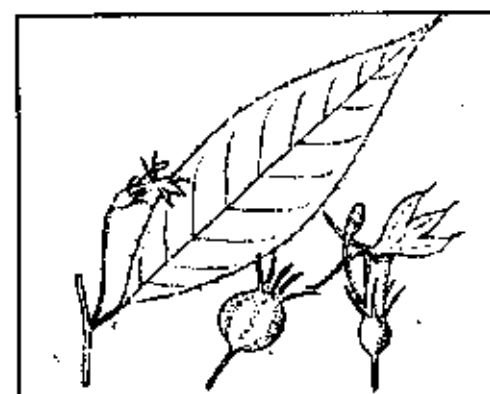

8108 - *Pratia nummularia* (Lam.) A. Br. & Aschers.. Nháhoa; Creeping Pratia.

Cỏ bò dài, có rễ ở mắt; thân có lông. Lá có phiến xoan hay tròn, bìa có răng; cuống dài 5-10 mm. Hoa cóđộc ở nách lá; cọng dài 1,5 cm; láđài 5, hẹp nhọn; vành *trắng*, chế ở trước; chỉ tiểuhụy rời nhau, bao phần dính; noãn sào hạ, 2-buồng. *Phiquá tím đen*, cao 1-1,5 cm.

Vùng núi 700-2.000 m: Sapa, Tamđào, Hàsonbinh, Vinh, Quảngnam, Côngtum, Đalat; IV-XI, 1-11. Trị đái-đường và đái máu (cầm máu); trị sprues.

- Prostrate herb; flowers white; berries (*Lobelia nummularia* Lam., *Pratia begoniifolia* Lindl.).

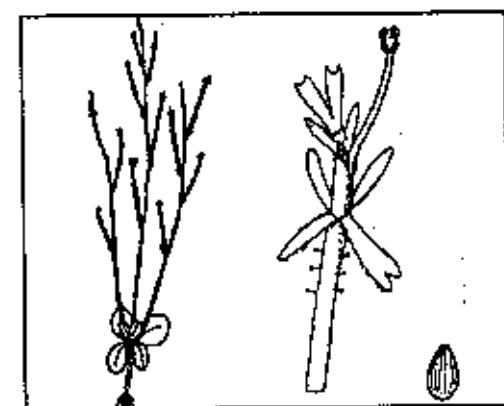
8109 - *Pratia montana* Hassk.. Nháhoa núi.

Cỏ *nhámiên đđng*. Lá có phiến bầuđục thon, to đến 7-12 x 2,5-3,5 cm, đầu nhọn, có đuôi dài, bìa có răng nhỏ, nhọn; cuống 1-1,5 cm. Hoa cóđộc ở nách lá; cọng dài 3-3,5 cm; noãn sào không lông; đài có 5 răng hẹp, cao 4-5 mm; vành cao có ống chế đến đáy, mỗi dưới 3 thùy nhọn, có mũi, mỗi trên do 2 thùy rẩy hẹp. *Phiquá* tròn, to đến 15 mm.

Vùng núi cao: Lào cai, Tr làm kiếng.

- Erect, annual; flowers with anterior lobes narrow.

STYLIDIACEAE : họ Tilip

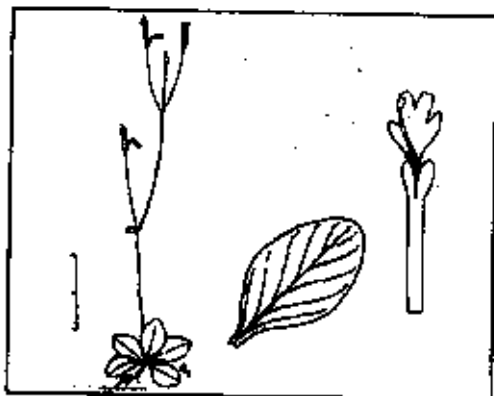
8110 - *Stylidium kunthii* Wall.. Tilip Kunth.

Cỏ *nhámiên*, cao 10-20 cm. Lá thưa nhỏ một vài, rời gắn thành chum; phiến hình muỗng rộng, dài đến 1-1,5 cm, gần như không lông, gân-phụ không rõ. Tután đơnphân thưa, như chum; *hoa hương*; đài lưỡngtrắc với 2 láđài dính nhau; vành có ống chế, lưỡngtrắc; trục hợpnhụy dài, *tiểuhụy* 2, gắn bên ngoài. Nang dài 2 cm; mảnh 2; hạt nhỏ, nâu có sọc đậm.

Đất lầy: Thudúc; II, 2.

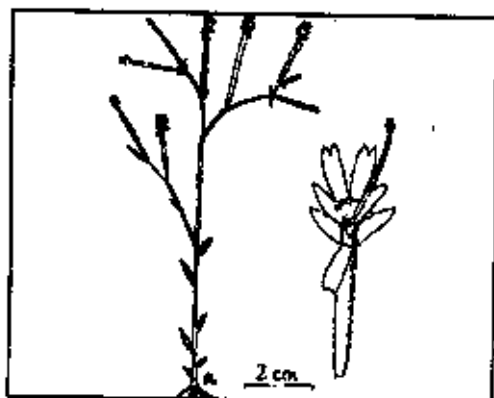
- Annual; rosette; flowers pink; stamens 2, lateral; capsules.

8111 - *Stylidium hainanense* Merr.

8112 - *Stylidium uliginosum* Sw. ex Willd. Tilip lông.
 Cỏ nhátmiên, nhỏ, cao 10-17 cm, ít nhánh. Lá chụm ở đáy thân; phiến xoan, nhỏ, dài 8-10 mm, không lông, đầu tròn; ở thân lá nhỏ, dạng láhoa. Hoa đơn thành tútán ít hoa, không hay có cọng dài 1-1,5 cm; dài 2 mm, 2 môi; vành dài 4-5 mm, 2 môi, môi trên nhỏ, 0,5 mm, môi dưới 4 thùy, hai thùy trước lớn; hùngthudài 4-7 mm; noãn sào 2 buồng. Nang 2 mảnh; hạt nhiều.
 BT.

- Annual; rosette of petiolate leaves; flowers white; capsules.

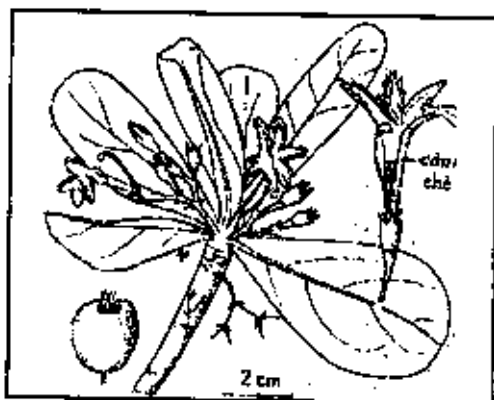

8113 - *Stylidium tenellum* Sw. ex Kunth. Tilip mảnh.
 Cỏ nhátmiên, nhỏ, cao 5-10 cm. Lá có phiến hẹp nhọn, dài 5-10 mm, không lông. Tútán bọc cặp mang hoa không cọng; noãn sào hạ; dài hai môi, cao 2-3 mm; vành hươnghương, có ống dài 2 cm, lưỡngtrắc, với tai sau lớn; tiểunhụy 2, dính vào với nhụy (trục hợpnhụy); noãn sào hạ 2 buồng. Nang; hạt nhiều, có phôi nhũ.

Đất ẩm, ruộng.

Annual; leaves not in rosette; flowers pink; stamens 2; capsules.

GOODENIACEAE : họ Hếp

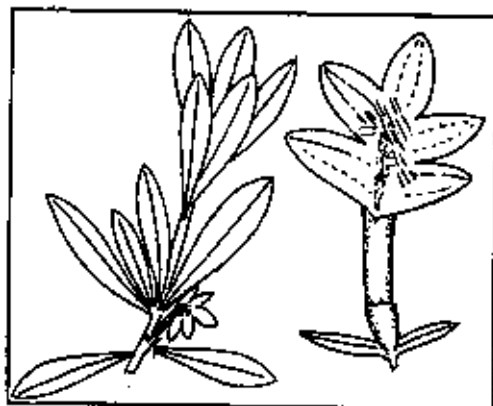

8114 - *Scaevola taccada* (Gaertn.) Roxb. Hếp; Sea Lettuce.

Tiểumộc cao 2-4 m; nhánh to, lúc non có lông mịn dày. Lá chụm ở chót nhánh; phiến xoan ngược, đầu tròn, dày nhọn, màu lục tươi, không lông hay có ít lông. Tútán ở nách lá; hoa trắng; ống vành chẻ, tai giun; tiểunhụy 5; noãn sào hạ, 2-buồng 1-noãn. Quả nhũn cứng trắng; hạt 2.

Dựa sát biển, BTN; I-XII. Vỏ đắng (glucosid), chứa alcaloid; trái dùng làm cho mắt tốt hơn; rễ trị kiết, không đái, đắp trị bướu

- Shrub; flowers white, zygomorphic; drupes (*Lobelia taccada* Gaertn., *S. sericea* Vahl).

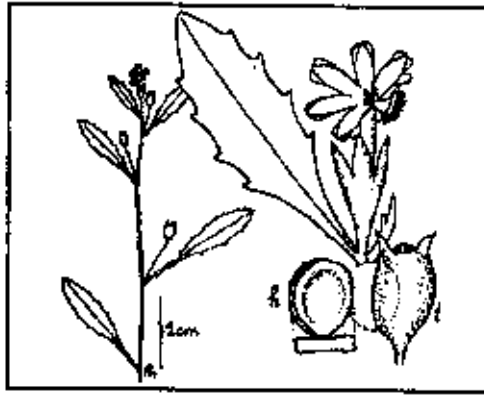

8115 - *Scaevola hainanense* Hance. Hếp Hải Nam.

Bụi hơi trườn; nhánh tròn. Lá mọc xen; phiến hình muỗng, to đến 4 x 1 cm, dày, mập, không lông. Hoa ở nách lá, trắng; cọng ngắn, tiềnđiệp 2, mập; noãn sào hạ; dài không lông, răng 5, rất thấp; vành có ống dài 1 cm, môi 5 thùy, không lông mặt ngoài, có lông đứng mặt trên. Nang.

Cửa sông ở Quảng Ninh; IV-VII.

- Bush; flowers white, zygomorphic; drupes.

8116 - *Goodenia koningsbergii* (Back.) Back. ex Bold..
Gũđẽ.

Cỏ bò, có nhánh. Lá có phiến hình muỗng hẹp, to 2-4 x 0,8-1 cm, bia có ít răng, mỏng, không lông, gân-phụ không rõ. Hoa ở nách lá; cọng mảnh, dài 1,5-2 cm; đài có 4 răng nhỏ; vành hướng trục, ống trắng, tai tím, chót vàng; tiểu nhụy 2 to, bao phấn có lông, 3 nhỏ; noãn sào không lông. Nang to 5-7 mm, nõ thàh 2 mảnh; hạt 2(5), đẹp, màu ngà, to 4 mm.
Ruộng rào, trắng; Phú quốc.

- Creeping herb; flowers zygomorphic, yellowish-white with violet margin; capsules (*Calogyne cambodiana* P. Dang.).

Họ Nam-bán cầu: đến 280 loài ở Úc châu, trên số 400.

RUBIACEAE : họ Cà phê

1a - buồng chứa nhiều noãn	Cinchonoideae:
2a - hoa gắn thành hoadầu dày, tròn	<i>Naucleae</i>
3a - buồng n hạt	<i>Cephanlantheae</i>
3b - buồng 1 hạt	
2b - hoa không gắn thành hoadầu tròn	
3a - trái khô	
4a - hạt có cánh	<i>Cinchoneae</i>
4b - hạt không có cánh	
5a - vành tiêngkhai vắn	<i>Rondeletieae</i>
5b - vành tiêngkhai liềnmảnh	<i>Hedyotideae</i>
3b - trái mập	
4a - vành tiêngkhai liềnmảnh	<i>Mussaendeae</i>
4b - vành tiêngkhai kếtlợp	<i>Hamelieae</i>
4c - vành tiêngkhai vắn	
5a - noãn nhiều, ít khi 2	<i>Gardenieae</i>
5b - noãn 2, một treo, một đứng	<i>Retiniphyllaeae</i>
1b - buồng 1-noãn	Coffeolideae:
2a - rễ mầm nằm trên	
3a - vành tiêngkhai kếtlợp	<i>Guettardeae</i>
3b - vành tiêngkhai liềnmảnh	
4a - trái khô nứt làm hai	<i>Knoxieae</i>
4b - quảnhãngcứng	<i>Vanguerieae</i>
2b - rễ mầm nằm dưới	
3a - vành tiêngkhai vắn	
4a - chùm-tútán	<i>Ixoreae</i>
4b - như chum hay hoa cởđộc	<i>Coffeae</i>
3b - vành tiêngkhai liềnmảnh	
4a - noãn gắn ở đáy buồng	
5a - quảnhãngcứng	<i>Psychotrieae</i>
5b - trái khô	<i>Paederieae</i>
4b - noãn gắn giữa buồng	
5a - trái mập	<i>Morindeae</i>
5b - trái khô không tự khai	<i>Galieae</i>
5c - trái tự khai	<i>Spermacoceae</i>
1a - nang hình trái ấu nhỏ (rộng hơn cao); tután bở-cạp	Oldenlandieae: Hedyotideae:
- nang có 4 sừng	<i>Ophiorrhiza</i>
1b - trái tròn hay xoan	<i>Carlemannia</i>
2a - nang nhỏ, không tự khai, hay tự khai với quảnh mỏng	
3a - láđài hình muỗng	<i>Paedicalyx</i>
3b - láđài không hình muỗng	
4a - hạt nhiều, có cánh	<i>Hedyotis</i>
4b - hạt ít mỗi buồng, không cánh	<i>Neanotis</i>
2b - hapquả	
3a - chùm không cọng	<i>Moureaia</i>
3b - chùm có cọng dài	<i>Leptomischus</i>

2c - trái không nhu trên

3a - lá dài không bằng nhau; Tr

3b - lá dài y nhau

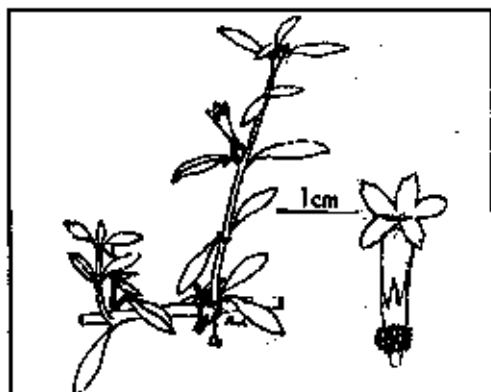
4a - hoa có đực ở nơi chẻ hai của nhánh

4b - hoa trên phách hoa

5a - vành hình chuông; tiểu nhụy gần gần đáy vành *Argostemma*

5b - vành hình thúng hay có ống

6a - tután bờ-cạp

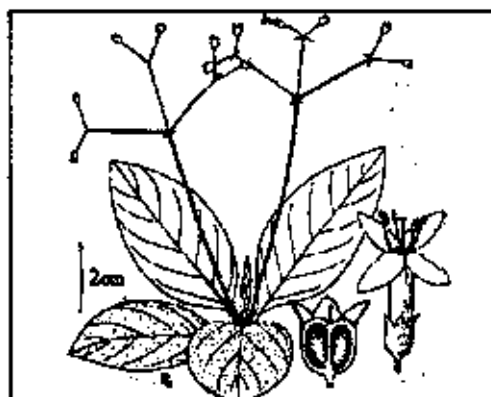
7a - cánh hoa không sóng *Spiradiclis*7b - cánh hoa có sóng; hạt có cánh *Notodontia*6b - không có tután bờ-cạp *Xanthophytum***8117 - *Dentella repens* (L.) J.R. & G. Forst. Ren.**

Cỏ nhỏ, bò ở sân, bờ lộ, ruộng ráo; lông có khi rất ngắn. Lá mọc đối; phiến thon hẹp, mập, không lông; lá bé nhỏ. Hoa có đực ở nách lá, trắng, thường có sọc hương; noãn sào hạ có lông dày; lá dài 5, đỉnh thành ống có 5 tai dài bằng ống; vành có 5 tai; tiểu nhụy 5, không thò. Trái khô, không tự khai; buồng 2; hạt nhiều.

Bình Nguyên, BTN; I-XII. Var. *grandis* Pierre ex Pit.: vành cao 8 mm.

- Creeping herb; flowers white; fruit indehiscent.

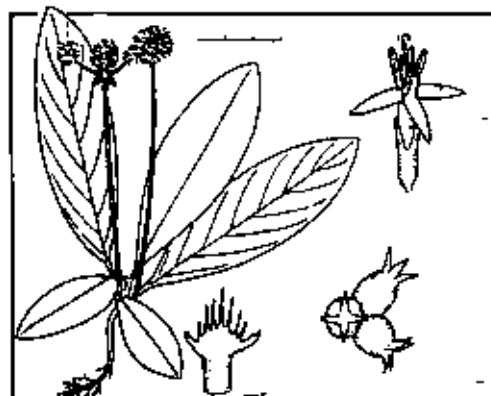
Thân ngắn:

8118 - *Hedyotis ovatifolia* Cav. Andrieux lá-xoan.

Cỏ mảnh, yếu, cao đến 20 cm. Lá 2-3 cặp; phiến bầu dục, đầu tù hay tròn, dài 1-7 cm, có lông; lá bé cao 1-2 mm, có 3 mũi. Tután ở chót thân, dài 5-12 cm; rộng vào 1 cm, mảnh; hoa trắng; vành có ống 0,3 mm, tai cao 1 mm; tiểu nhụy 4, thò. Nang hình bán cầu, rộng 2-3 mm; hạt nhỏ, nhiều.

Ngọc Linh, Đồng Nai, Hà Tiên, Côn Sơn; V-IX.

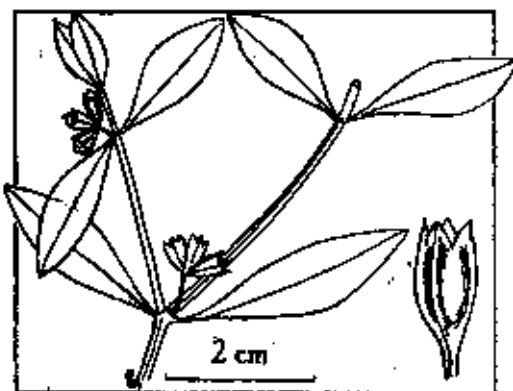
- Stem short; leaves pubescent; flowers white (*Oldenlandia nudicaulis* Roth.).

8119 - *Hedyotis oligocephala* (Pit.) Phamhoang.

Cỏ thấp (25 cm); thân ngắn, mang lá chụm ở gốc. Phiến bầu dục tròn dài, to 7-10 x 2-3 cm, gân phụ 6-7 cặp; cuống dài 5-7 mm, lá bé là 7-9 răng dài, đứng. Chùm 1-3, trên rộng dài gần bằng lá; vành có ống 2,5 mm, tai thon, cao 2,5 mm; tiểu nhụy 4, chỉ mảnh. Nang tròn, trong dài; hạt vào 20/buồng, rất nhỏ, đen.

Đồng Nai, núi Dinh, Tịnh; VIII-I, 8-1.

- Stem short; capitules; flowers white (*Oldenlandia oligocephala* Pierre ex Pit.).

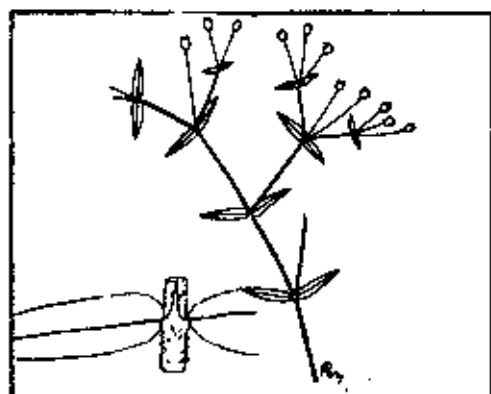
8120 - *Hedyotis pterita* Bl. Bôngôi cánh, Андien cánh

Cỏ cao 5-20 cm, không lông. Lá mỏng, một gân chánh, dài 2-6 cm, nhọn 2 đầu; cuống ngắn, lábe tamgiác thấp. Tután 1-4 hoa trên một cọng dài 5-15 mm; hoa trắng; vành có ống cao 1 mm, tai 4, cao 1 mm. Trái cao 5-8 mm, hình chùy, có 4 cánh mỏng; hạt nhiều, nhỏ, đen.

B, Sài Gòn đến dựa sông Cùulong; II-VII.

- Annual herb up to 20 cm high; limb glabrous; flowers white; capsules 4-winged; seeds black.

Cọng dài, cò độc:

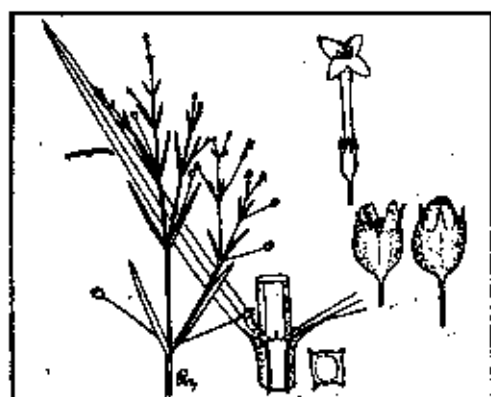

8121 - *Hedyotis arguta* R. Br. in Wall. Андien tinh.

Cỏ nhỏ, cao 20-30 cm; thân có lông thưa, nhám. Lá không cuống; phiến dài 12-15 mm, đáy hình tim, ôm thân, gân-phụ không rõ; lábe thon, cao. Hoa 2-5 từ nách lá hay ở ngọn; cọng dài 1-2 cm; đài có 4 răng; vành có ống 1,3 mm, không lông, tai 1 mm; tiểuhụy 4. Nang to 2-2,5 mm; hạt nhiều, nhỏ, đen.

Lào.

- Herb 30 cm; leave sessile; pedicels filiform 1-2 cm long.

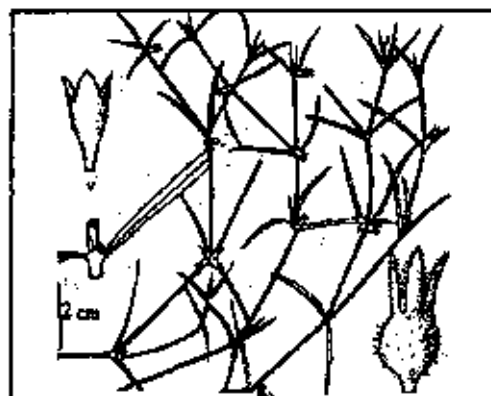

8122 - *Hedyotis brachiata* Wight & Arn. Андien nhánh.

Cỏ cứng cao hơn 30 cm, có nhiều nhánh; thân có 4 cánh nhọn. Phiến thon hẹp, dài hơn lông, đến 3,5 cm, rộng 2,2-3 mm, bìa uốn xuống, gân-phụ không rõ; lábe là một phiến thấp 3 răng. Hoa cò độc ở nách lá, trắng, trên cọng dài 1,5-1,8 cm ở trái; noãn sào không lông; ống vành cao 2 mm, tai 4, cao 1 mm. Nang cao 3 mm, hai-hòn; hạt nhỏ, nhiều.

Hànaminh, Côngtum; IV-XI, 4-11.

- Stem 4-winged; flowers white, on long pedicel.

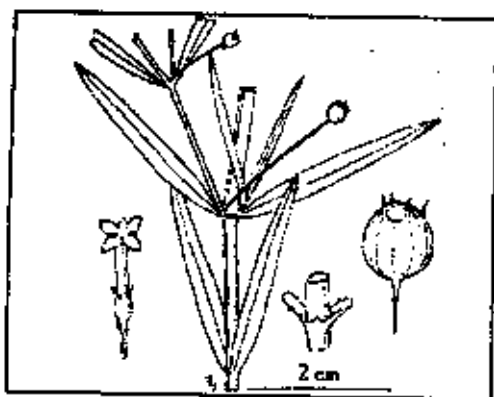

8123 - *Hedyotis diffusa* Willd. Андien lan.

Cỏ nhỏ, bò, không lông; thân vuông, mảnh, tròn ở cạnh. Lá rất hẹp, to 1,5-3,5 x 0,1-0,2 cm, một gân giữa, bìa uốn ra sau; lábe là 3-5 lông gai. Hoa cò độc hay thành tután nhỏ 1-2 hoa; cọng rất ngắn; hoa hương hay trắng; lá đài cao 1-1,5 mm có ria lông; vành có tai ngắn hơn ống; nuốm to. Nang tròn trong dài, hơi hai-hòn.

Đất hoang, bình đến cao nguyên: BTN; I-XII. Chứa acid ursolic, b-sitosterol, stigmasterol chống ungthư; trị lâu, máu xấu, sốt, thiếu mật, baotử bị ung-nhọt và bệnh, trị bịnh gan, hạch, ungthư...

- Spreading herb; flowers white.

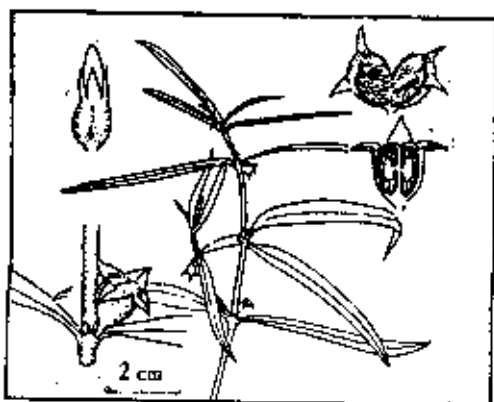

8124 - Hedyotis herbacea L., Andien cỏ; Sea-shore Hedyotis.

Cỏ mảnh, cao 50 cm; thân không lông, có 4 cạnh. Lá có phiến hẹp dài, mỏng, không lông, dài 4-6 cm, rộng 4-5 mm, gân-phụ không rõ; láβε chẻ hai, cao 2-3 mm, Hoa cõđộc ở nách lá, trên cõng dài 1,5 sau này đến 2,5 cm. Nang tròn, cao 3-4 mm, nõ làm hai mảnh; hạt nhỏ, nhiều.

Vườn, nơi cát, nhất là gần biển; I-XII, 1-12. Ở *H. brachiata* Wight, nang hai-hòn. Trĩ suyến, sốt, tẻhấp; trĩ nõc rắn.

- Limb glabrous; pedicels long to 2.5 cm; capsules globulous.

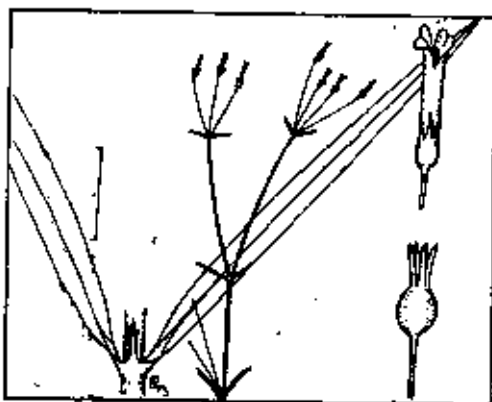

8125 - Hedyotis heynei R. Br., Andien Heyn, Lũđõng.

Cỏ nhấtiên, cao 15-40 cm. mảnh, không lông; thân có 4 cạnh tròn. Lá có phiến hẹp dài, dài 4-6 cm, đầu nhọn, mỏng, gân-phụ không rõ; láβε 2-3 mũi, cao 1-1,5 mm. Hoa cõđộc hay từng cặp, trắng; dài 4 răng; vành có ống cao 1,2 mm. Nang cao 1,5-2 mm, trên cõng có thể dài 1 cm; hạt nhiều.

Sân, vườn, bìnhnguyên; I-XII.

- Annual 40 cm; flowers axillary 1(2), white.

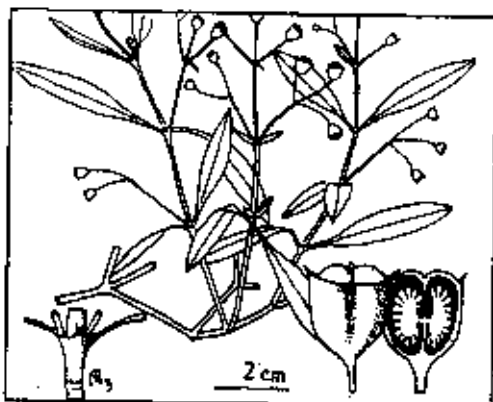

8126 - Hedyotis labialis Pierre ex Pit., Andien môi

Cỏ nhỏ, mảnh, không lông. Lá có phiến hẹp, dài 1-1,5 cm, gân-phụ không rõ; cuống ngắn, láβε là 3 răng dài. Hoa trên cõng như chỉ, dài 1,5-2 cm; dài có ống ngắn hơn tại hẹp dài; vành cao 7 mm., 2 môi; tiểnhuy 4. Nang tròn, trong dài; hạt 11-13/buõng, đen.

Sài Gòn.

- Leaves 1.5 cm long; flowers on filiform pedicel; corolla bilabiate.

cõng dài, pháthhoa:
8127 - Hedyotis biflora (L.) Lam., Andien hai-hoa.

Cỏ bò, không lông, có rễ sáivi; thân hơi mập. Lá có phiến thon hẹp, dài 2-4 cm, gân-phụ không rõ; cuống như có cánh; láβε có 2 răng. Tán ở nách và ngọn nhánh, 2-4 hoa trắng. Nang lãng, to 4 mm, trong dài có 4 gân; hạt nhỏ, nhiều.

Sân, vườn, bìnhnguyên: BTN; I-XII. Hãnhiệt, bỏ thãnkinh, trĩ suynhuộc thãnkinh, trĩ nõngắy baotũ.

- Prostrate, glabrous; flowers white, on long pedicels (*Oldenlandia paniculata* L.).

8128 - *Hedyotis chereevensis* (Pit.) Fukuoka. Andiền Cheo-reo.

Cỏ đứng, cao đến 70 cm, có nhánh; cành vuôn, mắt nhám. Lá có phiến mỏng, nhỏ đầu nhọn, đáy tròn, có lông, gân-phụ mảnh, 5-7 cặp; lábe tamgiác nhọn. Tután lưỡngphân; hoa trắng, tím ở bìa; đài cao 1,3 mm; vành cao 1,7 mm; tiểuhụy 4. Nang cao 2,5 mm; buồng 2; hạt vào 10/buồng.

Núi 10-1.000 m: Hòn Bà, Côn Sơn; III-IX, 3-9 (hình theo Pierre).

- Herb 70 cm; leaves pubescent; flowers white, violaceous on edges (*Oldenlandia chereevensis* Pierre ex Pit.).

8129 - *Hedyotis contracta* (Pit.) Phamhoang. Andiền ngán.

Cỏ mườn, có thể dài đến 10 m; nhánh già tròn. Lá có phiến không lông, xoan thon, đầu nhọn, gân-phụ 4-5 cặp, rất xéo; lábe có 4-5 lông-gai dài 4-5 mm. Tután mang tán dày ở ngọn; cọng hoa 3-4 mm; hoa trắng hay lamlam; ống vành ngắn (1 mm). Nang 2,2 mm, nở cátvách và ngắn; hạt 15-20.

Huế; VI-IX, 4-6.

- Sarmentous herb up to 10 m long; flowers white or blueish; capsules 2.2 mm large; seeds 15-20 (*Oldenlandia contracta* Pierre ex Pit.).

8130 - *Hedyotis corymbosa* (L.) Lam. Cócman.

Cỏ sà, dài đến 40 cm, mảnh không lông; thân tròn ở đáy. Lá có phiến hẹp, dài đến 5 cm, gân-phụ không rõ; lábe có rìa cao 1,5 mm. Tután 2-4 hoa trắng hay hơi tím; ống vành có lông ở miệng. Nang hơi lõm ở đầu; hạt nhỏ, nhiều, nâu.

Khápcùng ở sần, vườn, đất nghèo, bìnhnguyên đến 300 m; I-XII. Hạchhiệt, kiệnvi, bố thầnkinh (trị xáo trộn thầnkinh), phẩndương, trị nhúc xương, trị lã; rế cho màu đỏ máu tươi, trị sốt ở baotử, trị đau lá-lách và sưng gan, vàng da; lã trị sốt.

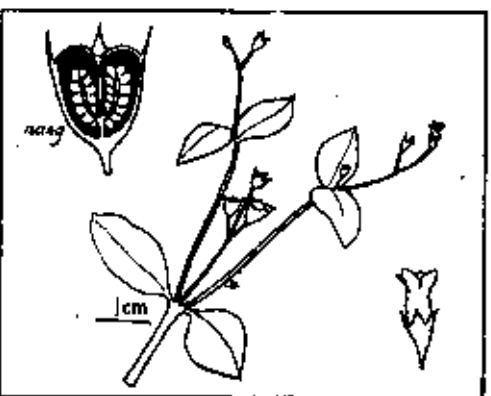
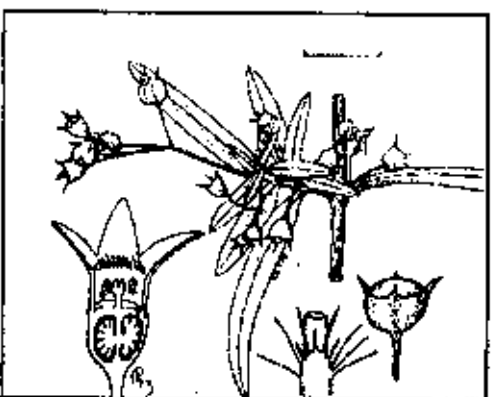
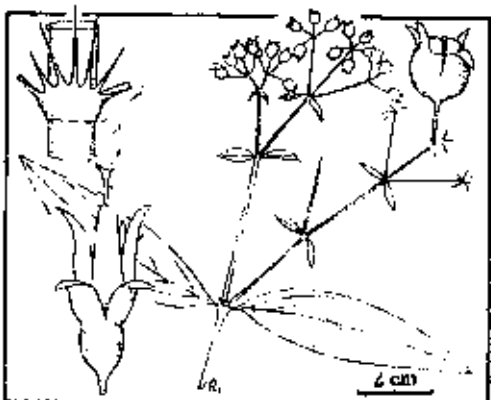
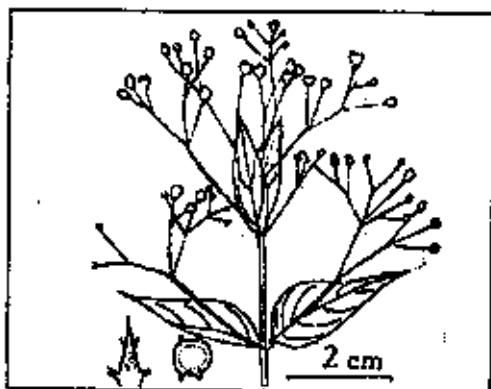
- Prostrate herb up to 40 cm long; flowers white or violaceous (*Oldenlandia corymbosa* L.).

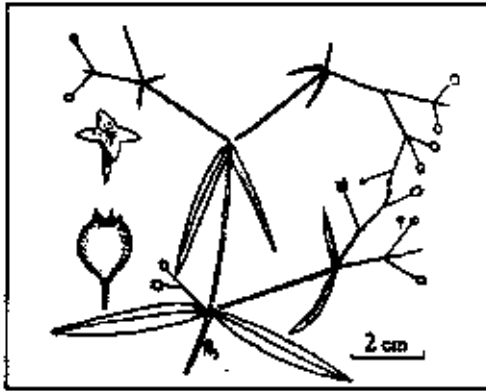
8131 - *Hedyotis crassifolia* A. DC. Andiền lá-dày.

Cỏ đứng hay nằm, mảnh, không lông. Lá có phiến xoan, dài 1-2, 5 cm, đầu tà, đáy tròn, gân-phụ 3-4 cặp; cuống ngắn, lábe nhỏ. Tután thưa ở nách hay ngọn nhánh, mảnh; hoa nhỏ, hương, nhóm 3; vành có ống 2 mm, tai 1 mm. Nang bán cầu, hơi hai-hòn, rộng 2 mm; hạt nhiều.

Thường gặp ở sần ẩm: BTN; I-XII.

- Erect or prostrate glabrous herb; flowers pink (*Oldenlandia biflora* non Lam., Phamhoang).

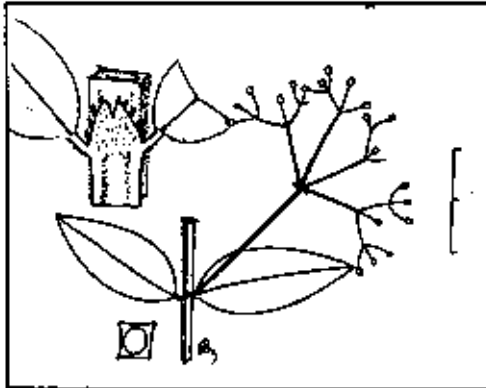

8132 - *Hedyotis dichotoma* Koen. ex Roth. Andien lưỡngphân.

Cỏ nhấtniên, cao đến 30 cm, có nhánh dài. Lá không lông, có phiến hẹp, dài 3-5 cm, rộng 3-5 mm, gân-phụ không rõ; lá bé nhỏ, có 2 răng. Tután lưỡngphân đều, thưa ở ngọn nhánh; hoa nhỏ, màu lam hay tím tím, túphân. Nang tròntròn, to 3 mm; hạt nhiều, nhỏ.

Trên cát, vườn, nhất là dựa biển: Phúquốc

- Annual, glabrous herb, to 30 cm high; inflorescence dichotomous; flowers blue or violaceous.

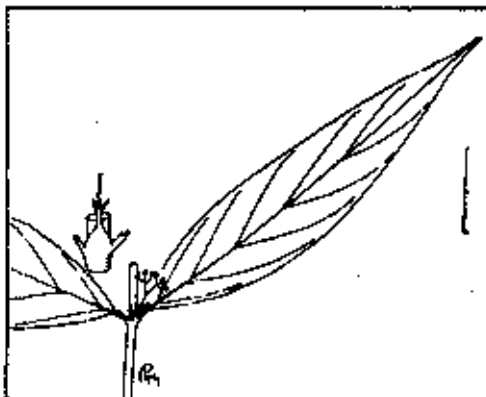

8133 - *Hedyotis justiciformis* (Pit.) Phamhoang (*Oldenlandia justiciformis* Pierre ex Pit.). Andien xuântiết.

Cỏ dài 50-70 cm, nhiều nhánh; thân vuông, hơi nhám. Lá có phiến xoan, nhỏ, 1-2,5 x 0,8-1 cm, lúc khô nâu vàng, không lông, gân-phụ khó nhận; cuống 2 mm, lá bé ngắn, chẻ hai, có lông mịn và bìa có răng tưa. Tután lưỡngphân ở nách lá, dài 4-5 cm; cọng hoa dài 4-6 mm; hoa 4-phân; ống vành 0,3 mm, tai 1 mm. Nang to 1,5-2 mm; hạt không nhiều, dài 0,25 mm, denden.

Đồngnai; 3.

- Herb 70 cm; leaves glabrous; flowers 4-merous.

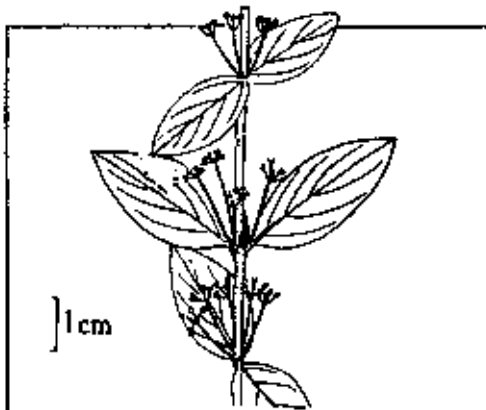

8134 - *Hedyotis glabra* R. Br. Andien không-lông.

Cỏ không lông; thân mảnh, nằm hay đứng, dài đến 75 cm, tròntròn. Lá có phiến thon, to 6-7 x 1-3 cm, chót nhọn, đáy tù, gân-phụ 5 cặp, xéo; cuống ngắn, 5 mm, lá bé có 3 mũi. Tután dài 1 cm ở nách lá, ít hoa; cọng như chì; lá dài 4, cao 0,5 mm; vành có ống 1 mm, tai 1,5 mm, thon nhọn; tiểuhụy 4. nang, tròn, to 1 mm, ít khai; hạt 2-5/buồng, denden.

Cambốt.

- Glabrous herb; stem cylindrical; corolla tube 1 mm, lobes 1.5 mm; capsules 1 mm.

8135 - *Hedyotis lineata* Roxb. Andien lần.

Cỏ lưỡngniên; nhánh dài, có lông lúc non. Lá có phiến không hay có lông mặt dưới, gân-phụ 3-4 cặp; lá bé 3-4 mm. Tután nhỏ có cọng dài; hoa như không cọng, 4-phân; vành có ống dài 0,5 mm. Nang nhỏ, tròntròn, to 1,5 mm, buồng 2, mỗi buồng 1-4 hạt.

Biênhòa, Sài Gòn, Phúquốc; V-XII.

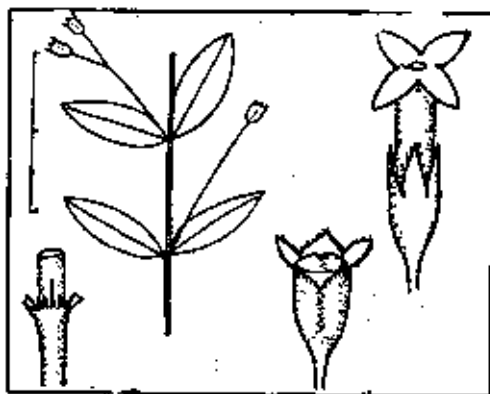
- Biennial herb; limb glabrous or pubescent beneath; capsules 1.5 mm large; seeds 1-4 by lodge.

8136 - *Hedyotis pierrei* Pit. Andrieux Pierre.

Cỏ cao 10 cm; thân có lông. Lá có phiến bầu dục thon, nhỏ, to 10 x 3 mm, gân-phụ không rõ; cuống ngắn, 2 mm, lábe có 5 răng, 1 cao, 4 thấp. Hoa 1-2 ở nách lá; *cọng mảnh, dài*; răng dài 1 mm, nhọn, có ria lông; ống vành 1 mm, không lông, tai 0,7 mm; noãn sào 1 mm. Nang to 1,5-2 mm; hạt nhiều, to 0,3 mm, đen.

Tĩnh (Đồng Nai); XII, 12.

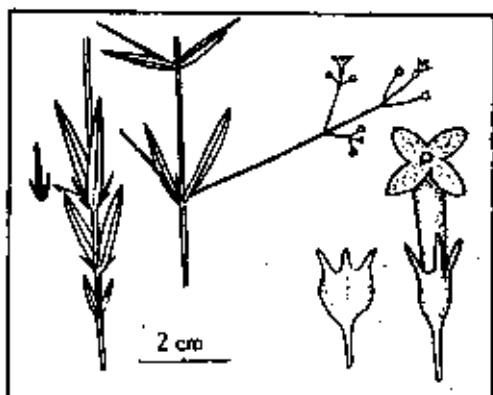
- Herb 10 cm high; flowers on filiform pedicels; capsules 1.5-2 mm large; seeds blackish.

8137 - *Hedyotis precox* (Pit.) Phamhoang. Andrieux sôm.

Cỏ đứng cao đến 40 cm; thân không nhánh từ nửa thân. Lá có phiến hẹp, dài đến 2,5 cm, bìa uốn xuống, gân-phụ khó nhận; lábe 5 mm, có 3 mũi nhọn. *Tútán dài, lưỡng phân; cọng hoa mảnh; hoa hương*; ống vành 2 mm, tai có lông. Nang 1,5-2 mm; hạt nhiều.

Bình Dương, Biên Hòa, Bình Dương, Bà Rịa; VII-I.

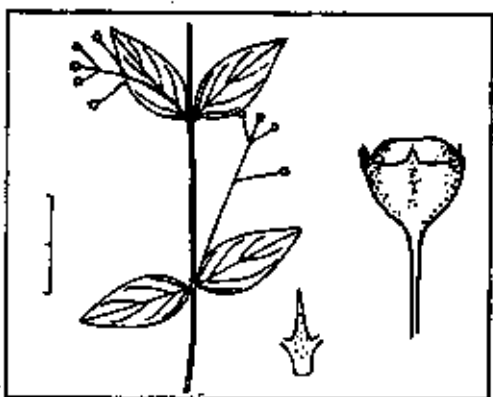
- Erect, 40 cm; panicle terminal, ample; corolla light pink (*Oldenlandia precox* Pierre ex Pit.).

8138 - *Hedyotis racemosa* Lam. Andrieux chùm.

Bụi có nhiều thân mảnh, cao 20 cm; lông dài, không lông. Lá có phiến xoan to vào 25 x 12 mm, gân-phụ 3 cặp; cuống ngắn, lábe thon nhọn, có ít lông. *Chùm úi hoa, cao 3-4 cm; cọng như chỉ dài 1 cm; dài không lông, có 4 răng tam giác.* Trái tròn tròn ở đầu, cao bằng dài.

Trên vùng vôi: vịnh Halong.

- Bush; leaves glabrous; racemes; pedicels filiform.

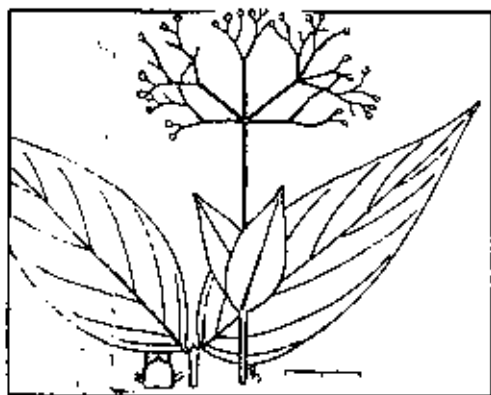
8139 - *Hedyotis scandens* Roxb. Andrieux leo.

Tiểu mộc nhỏ, không lông. Lá có phiến thon nhọn, to 7-9 x 1,5-2 cm, gân-phụ 5-7 cặp; cuống 4-5 mm, lábe có mũi cao. *Chùm-tútán ở ngọn và nách lá, thưa; cọng hoa 2-4 mm; ống dài 1 mm, tai 1 mm; vành có ống ngắn, tai 3-4 mm, có lông ở 1/2 dưới.*

Tràng, 1.500 m; VII. Trị đau mắt; rễ trị kiết, vàng da.

- Shrub glabrous; corolla hairy upper surface.

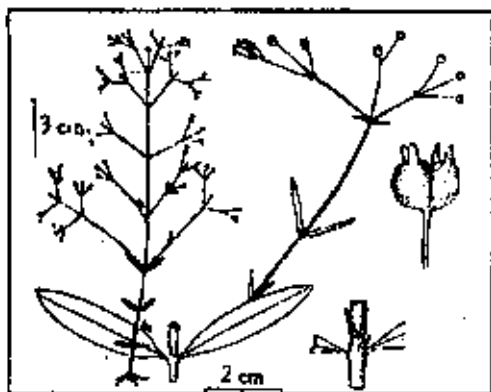

8140 - *Hedyotis elegans* Wall. ex Kurz. Andien thanh.

Cỏ không lông; cành tròn. Lá có phiến dày, gân rất mịn, lúc khô nâu lợt mặt trên, oliu mặt dưới, bìa uốn xuống, đo 10 x 3,5 cm; cuống 1-2 mm, lábe cao 2 mm. Chùm-tútán rộng ở ngọn nhánh; nhánh lưỡngphân; hoa có ládài 3 mm, vành có ống 1 mm. Nang cao 2 mm, gân như tròn.

T.

- Herb glabrous; ample terminal panicle with dichotomous branches.

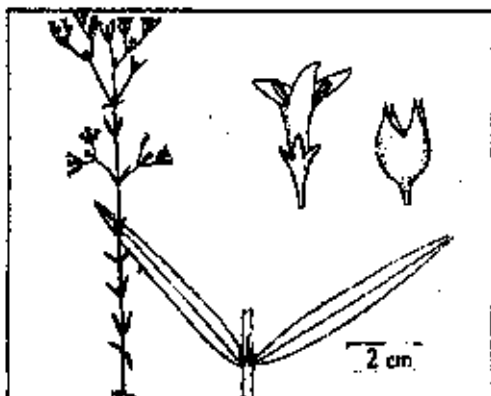

8141 - *Hedyotis scoparia* (Pit.) Phamhoang. Andien chồi.

Cỏ mảnh, đứng cao 30-45 cm, thân và lá có lông. Lá ở gốc thường tím tím; phiến mỏng, thon, dài 2-4 cm, rộng 5-10 mm, gân-phụ khó nhận; cuống vắng, lábe có 5-8 mm, thường chẻ hai ở đầu. Chùm-tútán to ở ngọn và útán ở nách lá, nhánh mảnh và dài; hoa lam lam, 4-phân; vành có ống dài 2-2,5 mm. Nang hai-hòn, 2 mm, trong dài có lông; hạt nhỏ, đen.

Trảng trắng: Đồngnai, Sài Gòn; VII.

- Erect herb; ample terminal panicle; flowers bluish (*Oldenlandia scoparia* Pierre ex Pit.).

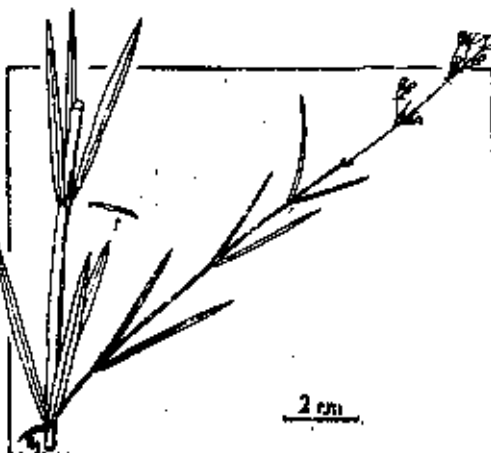

8142 - *Hedyotis simplicissima* (Lour.) Merr. Andien đôngian.

Cỏ nhát nhiên cao 50-80 cm, thân ít nhánh, không lông. Lá có phiến hẹp, dài 2-4 cm, rộng 4-7 mm, bìa uốn xuống, gân-phụ khó thấy; lábe nguyên hay chẻ ba. Tútán ở ngọn, lưỡngphân; cọng 5 mm; hoa trắng, cao 3-4 mm, 4-phân; vành có ống cao 2 mm, có lông ở trong. Nang cao 1,5-2 mm, trong dài vòi ládài đứng nhọn; hạt nhỏ, đen.

Đồi cát dựa biển: từ Quảngninh vào N.

- Annual to 80 cm high; ample terminal panicles; flowers white (*Petesia simplicissima* Lour., *H. subdivaricata* Drake).

8143 - *Hedyotis ternata* (Pit.) Phamhoang. Andien chùm-ba.

Cỏ daniên cứng, cao 30-80 cm, không lông. Lá mọc đối hay chùm 3; phiến hẹp dài 3,5 cm, bìa uốn xuống; lábe hẹp, nguyên. Tútán lưỡngphân ở ngọn, cao 3-6 cm; hoa trắng, trên cọng tương đối ngắn; vành cao 2-3 mm. Nang to 2-3 mm, 2 buồng; hạt 4-8/buồng.

Biên hòa; VI-XI.

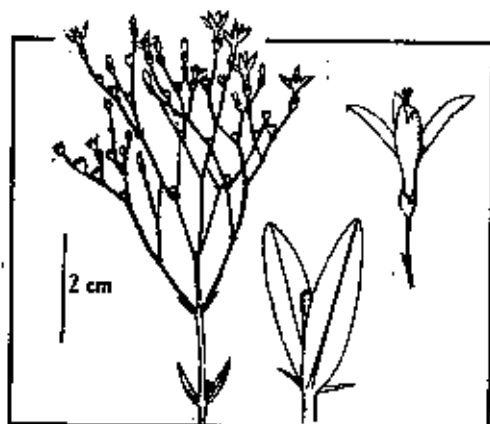
- Leaves ternate; flowers white, 2-3 mm high (*Oldenlandia ternata* Pierre ex Pit.).

8144 - *Hedyotis tetragularis* (Korth.) Waip. Andien bốn-cánh.

Cỏ cao 20-30 cm; thân vuông, không lông. Lá có phiến nhỏ, xoan thon, nhọn, dài 10-15 mm, gân-phụ không rõ; cuống vàng, lábe thon nhọn. Tután lưỡng phân như tản phòng ở ngọn nhánh; dài không lông, răng tamgiác; cánh hoa có lông mặt trong. Nang trong dài, to 3-4 mm.

Phúc yên, Huế; 10.

- Stem 4-angular; cyme terminal; flowers white (*Oldenlandia tetragularis* Korth.; *H. subdivaricata* auct.).

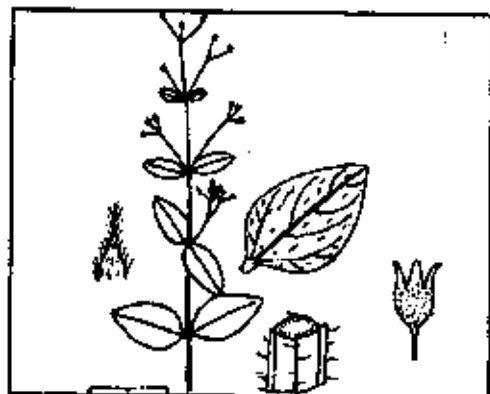

8146 - *Hedyotis wallichii* Kurz. Andien Wallich.

Cỏ nhỏ, cao 10-30 cm; thân không nhánh, có 4 cánh thấp. Lá có phiến xoan, nhỏ, vào 2 x 1,3 cm, chót tằm, đáy tròn, có lông thưa dài, gân-phụ 3-4 cặp; cuống rất ngắn, lábe cao 3 mm, thon nhọn, có lông trắng, dài. Tután ít hoa ở nách lá và ở ngọn; cọng mảnh; dài có lông, ống 1 mm, tai 4, cao 1 mm; vành có ống cao 1,2 mm, tai 0,7 mm; tiểu nhụy có chỉ ngắn. Nang trong dài, to 3 mm; hạt vào 6/buồng, denden.

Đồng nai; XI.

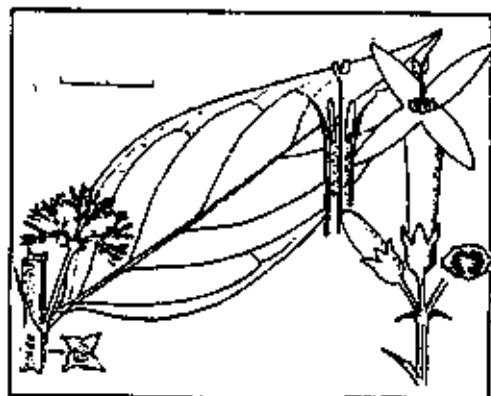
- Herb 10-30 cm; stem 4-winged; calyx pubescent.

8147 - *Hedyotis acutangula* Champ. ex Benth. Andien cạnh-nhọn. Cỏ to hay tiểu mộc nhỏ; lông dài 10-20 cm, không lông, có 4 rãnh, 4 cánh nhọn cao. Lá có phiến xoan thon, to 10-13 x 4 cm, không lông, lúc khô lục dợt, gân-phụ 4-6, xéo; lábe như kim, cao 1,5 cm. Chùm-tután dài 3 cm, hoa không lông; dài 1 mm, tai 4, cao 1,5 mm; vành có ống cao 3,5 mm, có lông, tai 4, cao 2,5 mm; tiểu nhụy 4; noãn sào 2 buồng. Nang cao 2 mm, trong dài; hạt 6-8/buồng, nâu.

Hànam Ninh, đèo An Khê (Cộng tum); XII.

- Herb or small shrub; limb glabrous; corolla tube 3.5 mm long.

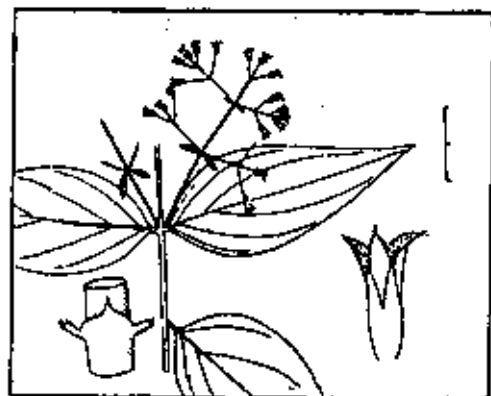

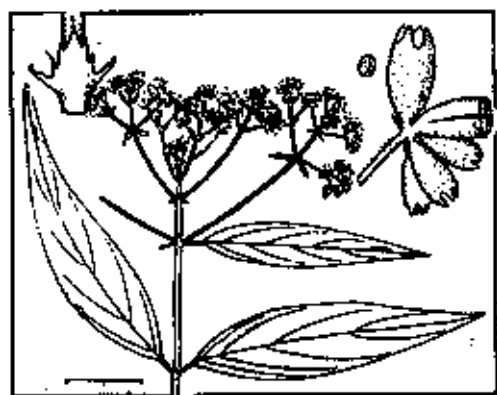
8148 - *Hedyotis effusa* Hance. Andien trần.

Cỏ nhất niên, lúc khô vàng vàng. Lá có phiến thon, to 6-8 x 3 cm, chót nhọn, đáy tằm, gân-phụ 3-4 cặp; cuống 3 - 5 mm, lábe thấp, có ít lông ở bia. Chùm-tután ở nách lá và ngọn; hoa cao 3,5 mm; đài có tai nhọn, cao 2 mm; vành trắng, có ống cao 4 mm, tai nhọn, cao 3 mm, đầy lông mặt trên. Nang cao 2,5 mm.

B.

- Annual herb, yellowish on the dry; flowers white.

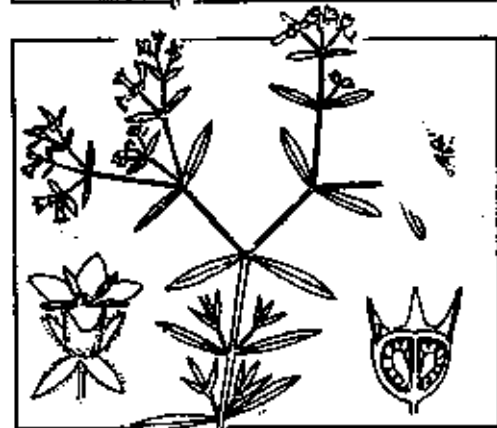

- Hoadầu có công:*
8149 - Hedyotis ampliflora Hance. Andien hoa-rộng.
 Cỏ cao 4-5 m; cành non không lông. Lá thon, to 5-9 x 1-2 cm, dày, mặt dưới vàng, gân-phụ rõ ở mặt trên; cuống dài 5 mm, láβε cao 3 mm, có 5 răng. Tánphồng mang chụm tròn. Nang xanh, cao 3 mm, trong dài có lông, nở làm 2 rồi 4 mảnh; hạt đen, nhiều, to 0,5 mm.

Côngtum; XI.

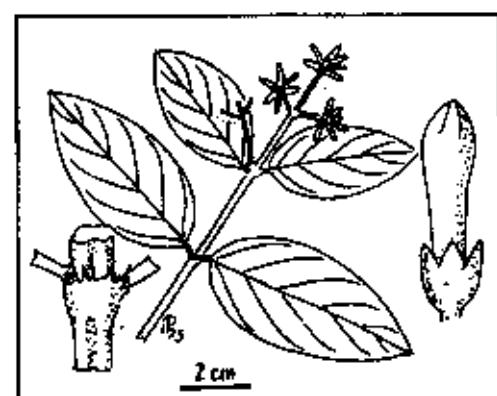
- Herb to 5 m long, glabrous; capsules green, 4-valved.

- 8150 - Hedyotis umbellata** Lamk. Andien tán.
 Cỏ nháiniên, bở dài 30-50 cm, không lông; rễ sâu. Lá mọc đối có khi như chụm, phiến dài 10-20 mm, rộng 1-2 mm; láβε nhỏ, chẻ 2-3 sợi. Pháthoa ở ngọn nhánh, dày; tán 3-6 hoa; láđài rìa lông; vành có ống 1,5 mm, 4 tai cao 1.5 mm. Nang cao 1-1,5 mm, trong láđài đứng; hạt nhiều nhỏ (0,3 mm).

Cambót; VII, 7.

- Annual; umbels 3-6 flowers; capsules into erected sepals.

- 8151 - Hedyotis capitellata** Wall. ex G. Don. Andien đầu, Dạcám.
 Dây leo quấn; thân vuông, không lông. Lá có phiến xoắn hay gập như bánhbò, không lông, gân-phụ 3 cặp; láβε hình kim dài 5-7 mm. Hoadầu ở ngọn nhánh, to 2 cm; hoa trắng, cao 8mm; đài có lông mịn, đỏ; vành có ống dài 2 mm, tai có lông dài mặt trên. Nang.

Rừng còi: Quảngtrị; III. Trị lỗ miệng, lỗ baotù, đổ mồ hôi nhiều.

- Volubile; flowers white; calyx with red hairs.

- 8152 - Hedyotis capitellata** var. *mollis* Pierre ex Pit. Dạ-cám, Andien mềm.

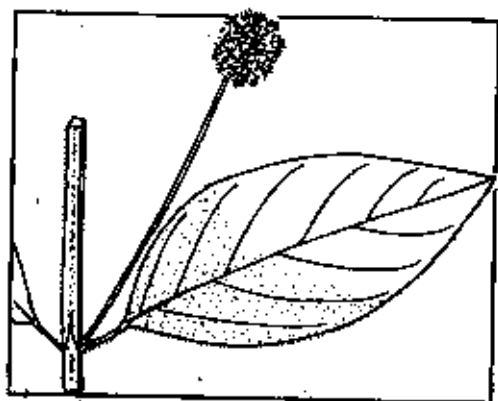
Cỏ leo; cành vuông rồi tròn, có lông đứng. Lá có phiến xoắn thon, đầu nhọn, đáy hơi tròn, gân-phụ 4-5 cặp, có lông mềm mặt dưới; cuống 3-5 mm, láβε có lông và 3-5 gai. Chùm-tútán ở ngọn và nách lá, mang tán tròn, 6-12 hoa trắng; nụ cao 5 mm; đài có lông; cánhhoa có lông mặt trên. Nang 1,5 x 2 mm.

Lạngson, Côngtum, Phúkhánh, Bảolộc, Đờngnai

- Limb ovate lanceolate, pubescent beneath; flowers white.

8153 - *Hedyotis chevalierii* (Pit.) Phamhoang. Andien Chevalier.

Cỏ cao, có lông hơi nhám; thân có 4 mặt lõm. Lá có phiến xoan, dài 8-10 cm, rộng 3-4 cm, có lông mịn, gân-phụ 6 cặp; cuống 1 cm, có lông, lábe nhọn, cao 1 cm. Chùm tròn ở nách lá, to 1 cm, trên cọng dài 1,5-5 cm; hoa không cọng; lá đài 4; ống vành cao 2,2 mm, tai cao 1 mm; tiểu nhụy 5; noãn sào 2 buồng. Nang cao 2 mm; hạt vào 15/buồng, đenden. Nghệ Tĩnh; III, 3.

- Leaves 3-4 cm long; glomerules; capsules 2 mm high.

8154 - *Hedyotis pachycarpa* Ridl.

Thân đơn, đứng, cao 15-25 cm, có 4 cạnh tà. Lá có phiến thon, chót nhọn, to 15 x 3,5 cm, gân-phụ 8 cặp; cuống dài 0,3 cm, lábe là 3-4 to. Hoadầu dày; hoa trắng. Nang tròn; hạt 3 hay hơn, đen. Đồng dương. (*Hedyotis valida* (Pit.) Ph3)

8155 - *Hedyotis hedyotidea* (DC.) Hand.-Mazz.

Lá có phiến thon, to 8 x 2 cm; nhọn 2 đầu, mặt trên không lông, óliu lúc khô, mặt dưới có lông mịn trắng, gân-phụ 5 cặp; cuống 4-5 mm, lábe là rìa cao đến 15-18 mm, có lông mịn. Chùm-tụtán ở ngọn, mang tụtán như chùm tròn; đài có ống 1 mm, tai nhọn, cao 2 mm, có lông mịn; vành cao 5 mm, không lông.

Quảng Ninh.

- Stipules seta 15-18 mm long; corolla 5 mm long.

8156 - *Hedyotis krewanhensis* (Pit.) Phamhoang. Andien Krewanh.

Cỏ nhám nhẵn cao 20 cm; thân, lá có lông xám, hơi quăn, nhám nhám. Lá có phiến bầu dục, to 4,5-6 x 2-2,5 cm, đáy tù hẹp trên cuống, gân-phụ 6-8 cặp; cuống dài 2-2,5 cm, lábe có 3-5 rìa, có lông. Pháthoa ở ngọn, mang hoadầu tròn; hoa 4-5-phân; vành có ống 0,5 mm, tai 1,5 mm, có lông. Nang to 2,5 mm, trong đài có lông sát, 5 răng; hạt nhiều, to 0,5 mm, đenden.

Sông Bè, núi Dày (Chầu Đốc); XII-VII, 12-7.

- Annual; limb rough pubescent; corolla 3 mm long (*Oldenlandia krewanhensis* Pierre ex Pit.).

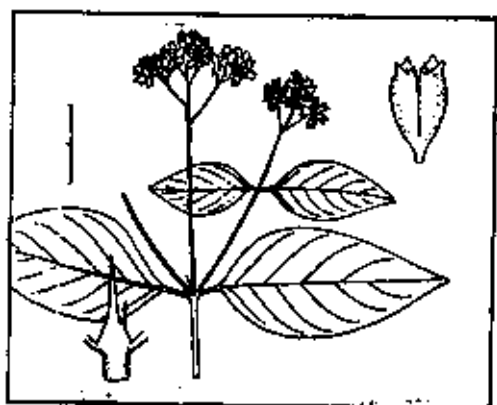

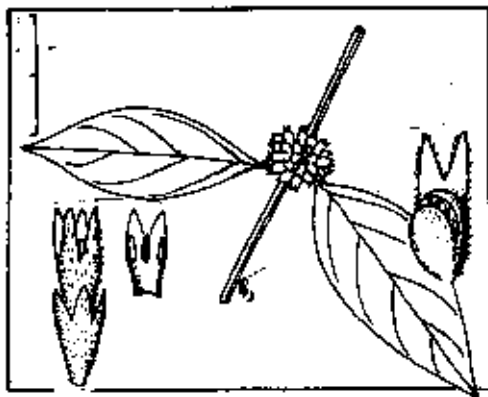
8157 - *Hedyotis lecomtei* (Pit.) Phamhoang. Andien Lecomte.

Cỏ cao 40 cm, thân tròn, có lông sát. Lá có phiến xoan thon, to 6 x 3 cm, đầu nhọn, đáy tù, mặt trên nâu, mặt dưới nâu vàng, gân-phụ 4-6 cặp; cuống dài 5-6 mm, lábe cao 1 cm, thường nguyên. Chùm-tụtán có cọng dài mang hoadầu; hoa 5-phân; noãn sào 2 buồng, n-noãn. Nang cao 3-5 mm, nõ thành 2 mảnh, bì mỏng; hạt nhiều, nâu.

Vịnh Hạ Long; XI, 11.

- Herb 40 cm; panicles on long peduncle; capsules 3-5 mm long (*Oldenlandia lecomtei* Pit.).

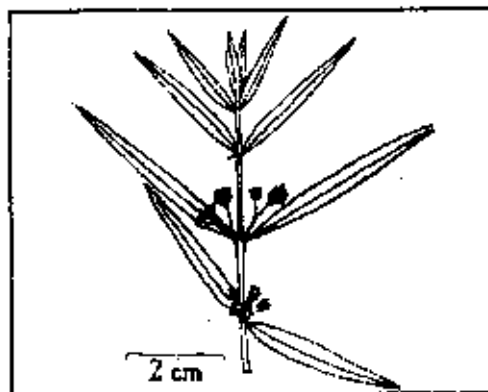

8158 - *Hedyotis petelotii* Merr. Andrieu Pételot.

Cỏ có thân có *cành cao*, không lông. Lá có *phiến* xoan thon, dài 3-5 cm, rộng 2-2,5 cm, gân-phụ 4 cặp; cuống dài 5-8 mm. *Chùm* ở nách lá, to 1,5 cm; *hoa có lông*; dài có ống cao 1,5 mm, tai 1,2 mm; vành cao 2,5 mm; baophần 4, dài 1 mm. Nang 2 mảnh; hạt nhiều, đen.

Trảng; Sontây; IX, 9.

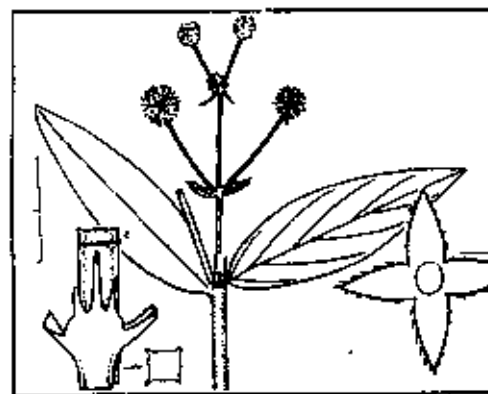
- Stem 4-angular; glomerules; flowers pubescent.

8159 - *Hedyotis rudis* Pierre ex Pit. Andrieu nhám.

Cỏ cao đến 0,8 m; *cành non* có 4 *cành*, không lông. Lá có *phiến hẹp* hay tròn dài, dài 4-5 cm, có lông nhám mặt trên, bìa uốn xuống; lábe cao 6 mm, chẻ ở đầu. *Tútán* dài 1-2 cm; *hoa* gần như không *cọng*, 4-phần; vành có ống 0,75 mm, tai 1,5 mm. Nang tròn có 8 *cành*; buồng 2, chứa 1-3 hạt mỗi buồng.

Langbian; V. Var. *mollis* Pit.: lá không lông.

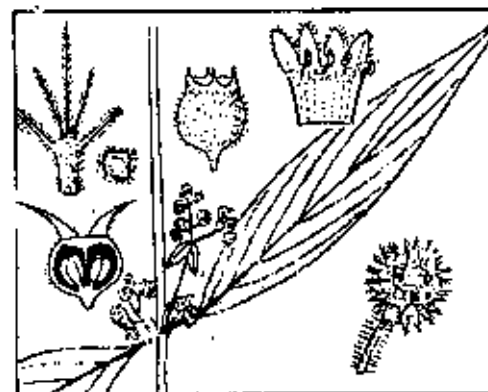
- Herb 0.8 m high; limb narrow, rough pubescent or glabrous; flowers 5-merous.

8160 - *Hedyotis valerianelloides* (Pit.) Phamhoang.

Cỏ đứng cao 40-60 cm, có ít nhánh trừ ở phần chót; lông vuông, có *cành cao*. *Phiến* thon, vào 5,5 x 1,7 cm, bìa uốn xuống, không lông, nâu vàng lúc khô; cuống ngắn, lábe là 3 gai mềm. *Hoảnh đầu* ở ngọn và nách lá, to 1 cm; dài có ống ngắn, tai dài, ở trái cao 2 mm, có rìa lông; vành có ống 2 mm, không lông, tai 1 mm; tiểuhụy không chi. Nang 2 mm, trong dài; hạt nhiều, to 0,4 mm, đen.

Tây ninh (Cây công).

- Stem 4-angular, 60 cm long; limb glabrous; capitulum 1 cm large (*Oldenlandia valerianoides* Pit.).

8161 - *Hedyotis vestita* R. Br. ex G. Don. Andrieu áo.

Cỏ bò; *cành*, cuống, *phát hoa* có áo do *lông dính dày*. *Phiến* thon hay thon nhọn, vào 8 x 2,5 cm, gân-phụ 5 cặp, mỏng, có lông mặt dưới; lábe có 3 mũi, có tơ dài 8-12 mm. *Tútán* dài 1-2 cm, lưỡngphần mang *hoảnh đầu nhỏ*; *hoa trắng hay tím*, không *cọng*, cao 3 mm; vành và *lưỡi* có lông. Nang không tự-khai, nhỏ (1,5 mm); hạt 3-6/buồng, to 0,3 mm, đen.

Dựa lộ, ven rừng, 5-1.000 m: BTN đến Cônson; I-XII, 1-12.

- Prostrate hirsute herb; flowers white or violaceous (*H. costata* Roxb.).

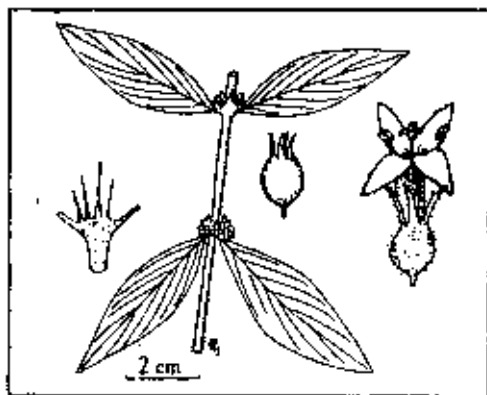
Hoaddau không cọng:

8162 - *Hedyotis auricularia* L. Andien tai.

Cỏ cao 50 cm hay hơn; thân có lông mịn. Lá có phiến thon hình thoi, nhọn 2 đầu, *mũi dưới có lông mịn*, gân-phụ 5-6 cặp, rất xéo; cuống ngắn, lábe có lông, ché làm 5-7 mũi. Chùm tròn; hoa trắng, 4-phần; lá đài cao 1-1,3 mm; vành có ống cao 1,5 mm, có lông ở cổ. Nang khô, không tụ khai, to 1,2-1,5 mm.

Biên hòa; VII-X. Var. *macrophylla* Pit.: lá dài đến 15 cm; Bavi. Chứa auricularin (alcaloid); trị kiết, hoạnhuận.

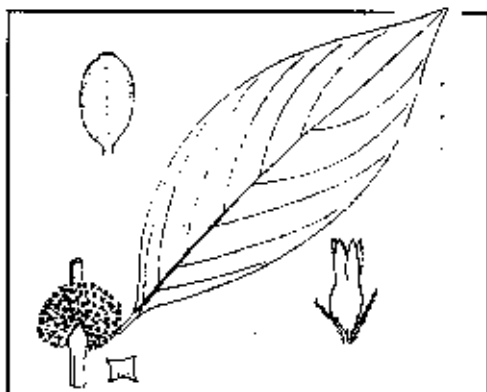
- Stem, limb beneath finely pubescent; flowers white; fruit indehiscent.

8163 - *Hedyotis fraterna* (Pit.) Phạm hoàng n. comb. (*Oldenlandia fraterna* Pierre ex Pitard, Fl. Gén. Indoch., III: 128, 1922). Andien huynh.

Cỏ có thân dài đến 1 m, hơi dẹp, có 4 cạnh bén, không lông. Phiến bầu dục, to 13-25 x 5-9 cm, gân-phụ 6-8 cặp, xéo; cuống dài đến 2 cm, lábe 1 cm, xoan, bìa rìa lông dày. Chùm ở nách lá, nhiều hoa; lá hoa và tiêndiệp hẹp, rìa lông; đài có tai thon, rìa lông; ống vành 1,2 mm, tai 1,2 mm, không lông, rìa lông. Nang bầu dục, cao 2,5 mm; hạt vào 12/buồng, dẹt.

Đồng nai, Sông bé, Lũtinh; XI-VI, 11-6.

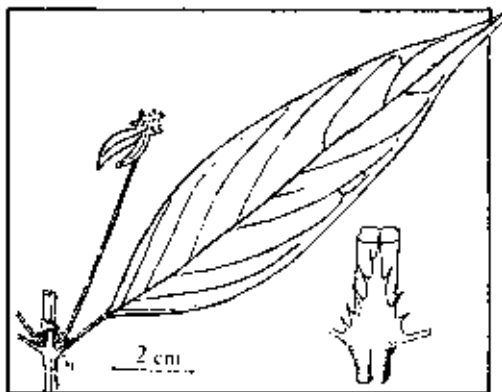
- Herb to 1 m high; glomerules; capsules; seeds 12 by loge.

8164 - *Hedyotis grandis* (Pit.) Phạm hoàng, n. comb. (*Oldenlandia grandis* Pit., Fl. Gén. Indoch., III: 128, 1922). Andien to.

Cỏ cao 2-2?, không lông; nhánh có 4 cạnh tròn. Lá có phiến to, tròn dài đến thon, mỏng, gân-phụ 5-7 cặp; lábe hình tam giác cao, có 4-6 rìa, đặc sắc. Chùm ở ngọn và nách lá gần ngọn, có cọng hay không; hoa lam lam; vành có ống 1 mm, dày lông trắng mặt trong, tai 1,5 mm. Nang 2 x 1,5 mm, mang lá đài, nõ cát vách; hạt đen, nhỏ, nhiều.

Quảng trị, Huế, Công tum; II-IV, 11. Trị nhức đầu, đau bao tử, kiết.

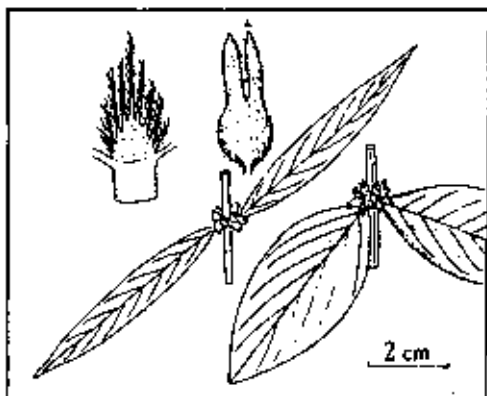
- Glabrous herb; flowers blueish, in capitules.

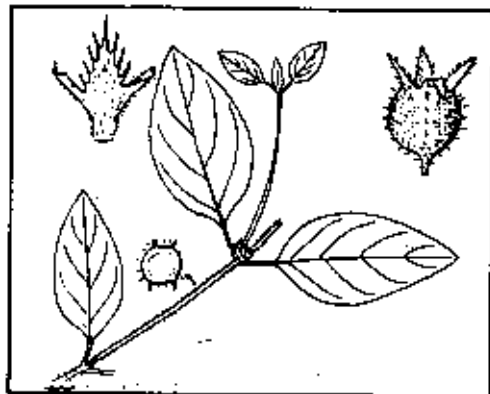
8165 - *Hedyotis hispida* Retz. Andien phún.

Cỏ *dadang*; nhánh vuông, *nhảm* vì có lông ngắn, cứng *mọc xu*. Lá có phiến thon, to 5-6 x 1,3-1,5 cm, bìa uốn xuống, gân-phụ 3-4 cặp, cứng; lábe là 5-7 răng cao, cứng, dài. Chùm ở nách lá; đài có lông, răng cao 2 mm, nhọn; vành cao 2,5 mm, không lông, tai 2 mm. Nang cao 2,5 mm, trong đài có lông; hạt nhiều, nâu đen.

BTN đến núi Cẩm (Châu đốc); V-XII, 5-12. Chứa alcaloid; kháng sinh.

- Stem rough, with retrorse hairs; corolla glabrous (*Oldenlandia hispida* Benth., *H. verticillata* (L.) Lam., *Borriera verticillata* (L.) Mey.).

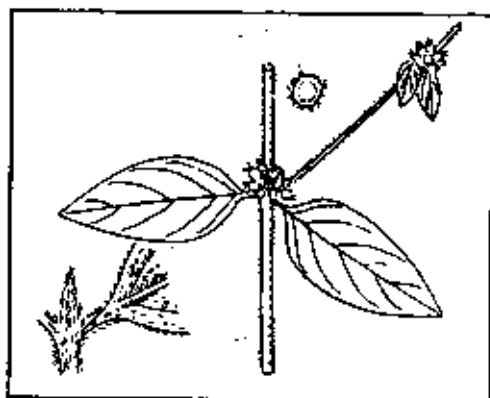

8166 - *Hedyotis havilandii* King. Andiền Haviland.

Cỏ mền, dài 40 cm; lông dài có lông phún, mịn, có 4 cánh thấp. Lá có phiến xoan, to 4,5 x 2,5 cm, có lông nhiều ở mặt dưới, gân-phụ 5 cặp; cuống dài 6-8 mm, lábe có 9-10 rìa cao, có lông. Chùm ở nách lá; dài có lông, tai hẹp; vành có ống 2 mm, có lông thưa, tai 1,2 mm, có lông mặt ngoài. Nang tròntròn, to 2 mm, tròn trong đài; hạt nhiều, đen.

Quảng Ninh.

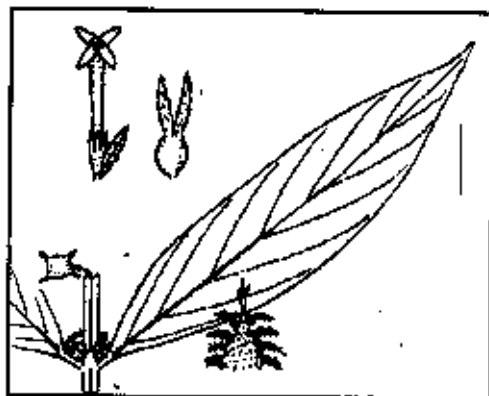
- Sarmentous; limb tomentose beneath; fruits globulous, 2 mm.

8167 - *Hedyotis hirsutula* (L. f.) Spreng. Andiền phún

Cỏ bò, đầy lông phún ở phần non; thân tròn hay có 4 cạnh tà. Lá có phiến xoan thon, to 2,5-4 x 2 cm, có lông phún hai mặt; cuống 4 mm, lábe tamgiác, đầy lông. Chùm to 1-1,5 cm; hoa trắng, dài, không lông, cao 2,5 mm. Nang tròntròn, to 2 x 3 mm, mảnh 2; hạt đen, to 0,6 mm.

Côngtum; 12.

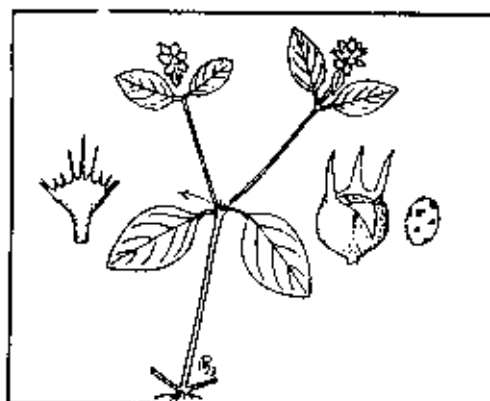
- Prostrate, hirsute herb; flowers white.

8168 - *Hedyotis leptoneura* (Pit.) Phamhoàng. Andiền gân-mảnh.

Cỏ có thân to, có 4 cánh thấp và rãnh dọc, không lông. Lá có phiến trònđài thon, to 10-13 x 3,5 cm, không lông, gân-phụ 6-7 cặp, mảnh; cuống đẹp, dài 5 mm, lábe cao 1 cm, có tua và rìa lông. Chùm; dài 3 mm, tai cao 1,5 mm; vành có ống 5 mm, tai 1,5 mm; tiểuhụy 4, gắn ở cổ vành, chỉ 1 mm. Nang tròn to 2 mm; hạt 6-8/buồng, đen.

Hòn Bà, 1.000-1.500 m; VIII, 8

- Stem 4-winged; leaves glagrous, stipules laciniate ciliated (*Oldenlandia leptoneura* Pit.).

8169 - *Hedyotis lindleyana* Hook. ex H. & Arn. Andiền Lindley.

Cỏ cao 30-40 cm, cứng. Lá có phiến xoan, nhỏ, to vào 2 x 1,6 cm, đen mặt trên, nâu mặt dưới, có lông ở gân (4 cặp) 2 mặt; cuống 5-7 mm, lábe có 5-7 răng to, cao 4 mm. Chùm ở ngọn nhánh. Nang 2 mảnh, bì mỏng; hạt 2, to, đen.

Dựa suối; Côngtum; 11.

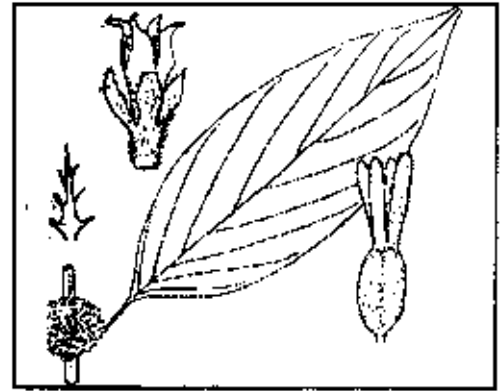
- Herb 40 cm; leaves 2 x 1.6 cm, black on dry; terminal glomerules; capsules 2-seeded.

8170 - *Hedyotis macrosepala* (Pit.) Phamhoang.

Cỏ không lông; thân có 4 cạnh tròn hay cánh thấp. Lá có phiến xoan hay tròn dài, dài 8-15 cm, dày, gân rất mảnh; cuống dài, lá chét tam giác, cao 1 cm, có 3-4 răng hẹp. Chùm to ở nách, dày; hoa 4-phần; đài có lông; vành có ống dài 1,5 mm. Trái 2 x 1,5 mm, trong đài có lá đài đứng cao 2 mm, có ria lông trắng; hạt nhỏ, nhiều.

Đà Lạt, Định Quán; 4-8.

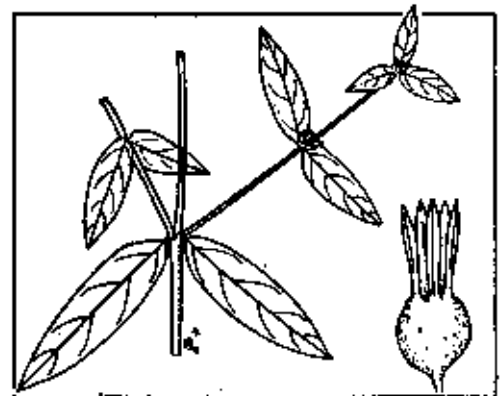
- Herb glabrous; glomerules; fruit with sepals 2 mm long (*Oldenlandia macrosepala* Pit.).

8171 - *Hedyotis nigrescens* Merr.. Andien đen.

Thân cứng, tròn hay có 4 cạnh tròn, có lông dày mịn. Lá có phiến tròn dài thon, to 3-4 x 1 cm, không lông, đen mặt trên, nâu đen mặt dưới, gân-phụ 4 cặp; cuống ngắn, 2-3 mm, lá chét 3-4 mm, rìa. Chùm ở nách lá, cọng ngắn; lá đài 4-5, cao 3 mm, thon hẹp; vành có ống 2,5 mm, tai 2 x 0, mm. Nang hình cầu, to 2 mm, không lông, lá đài còn lại cao 3 mm; hạt nhiều.

Trảng có tiếm mộc: Cao Lạng; V.

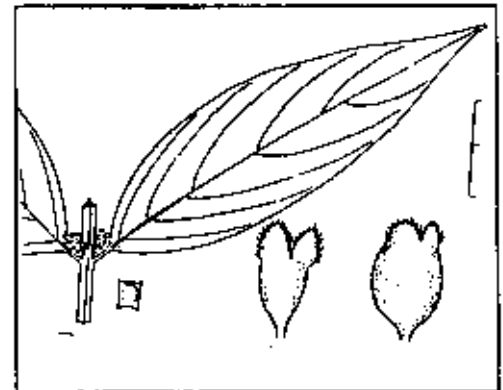
- Stem cylindrical; leaves black on dry; fruit with persistent sepals 3 mm long.

8172 - *Hedyotis philippinensis* (Spr.) Merr. ex C.B. Rob.. Andien Philippin.

Cỏ có thân có 4 cạnh bên. Lá có phiến bầu dục thon, to 8-10 x 3 cm, chót nhọn, đáy tù, gân-phụ 4-5 cặp; cuống 5-7 mm, lá chét cao, rìa và có lông. Chùm dài có tai tròn rìa lông. Nang trong đài, xoan, cao 3-4 mm.

Phú Quốc.

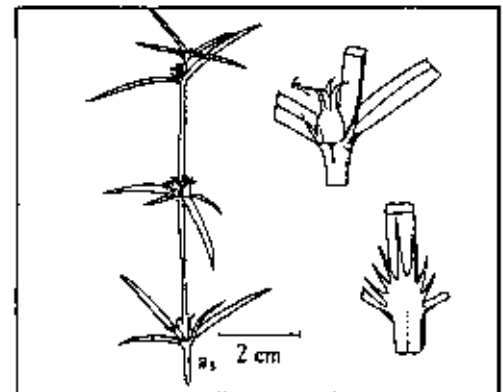
- Stem 4-angular; glomerules; capsules ovoid 3-4 mm high (*Oldenlandia harmandiana* Pierre, *O. congesta* D. Don).

8173 - *Hedyotis pinifolia* Wall. ex G. Don. Andien lá thông.

Cỏ đứng cao đến 25 cm, denden lúc khô; cành vuông, có lông ở cạnh. Lá có phiến hẹp dài 2-4,5 cm, cứng, gân-phụ không rõ; lá chét chế lăm thùy nhọn. Chùm 1-10 hoa trắng; lá đài có lông; tai vành cao 1,5 mm. Nang tụ khai, to 3 x 2 mm, trong đài; hạt nhiều.

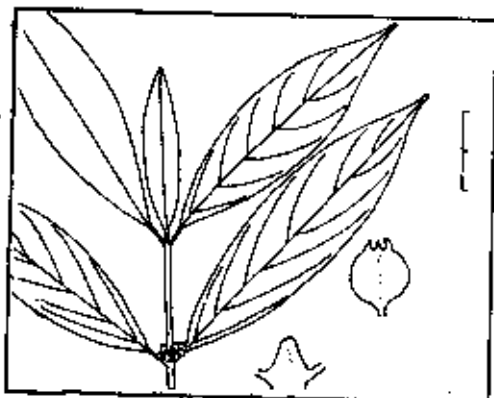
Đồi cát dựa biển: từ Huế vào N; I-XII.

- Erect to 25 cm; limb narrow; flowers white.

8174 - *Oldenlandia subtilior* Wernh.

Cỏ thanh mảnh, cao 20-30 cm; thân mảnh, có lông dài, có lông mịn màu bạc, có rãnh. Lá dài 2 cm, không lông; lá chét hẹp, cao 3 mm. Hoa ở nách lá, 4-phần, trên cọng mảnh, dài 1-1,8 cm; đài không lông, có răng tam giác nhọn, cao 2 mm; vành hương, hình chuông hẹp, cao 3-4 mm; noãn sào cao 1 mm.

Liên Khương.

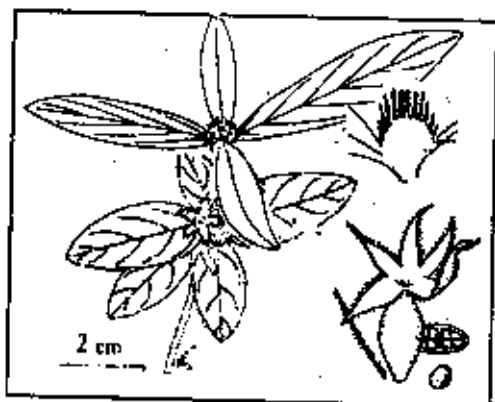

8175 - *Hedyotis quocensis* Pierre ex Pit.. Andien Phúquốc.

Cỏ bò có thân dài hơn 40 cm, không lông. Lá có phiến thon dài, to 8-11 x 3-4,5 cm, dày, gân-phụ 5-6 cặp, nâu lợt lúc khô; cuống dài 6-8 mm, đen, lábe tamgiác tù. Chùm ở nách lá; hoa có cọng ngắn; đài có tai xoan, cao 1 mm; vành có ống cao 1,5 mm, có lông ở trong, tai 0,7 mm; tiểuhụy có chỉ dài 0,5 mm. Nang hình cầu, to 1,5 mm, trong đài còn lại với 4 răng; hạt 6-10/buồng, đen.

Phúquốc.

- Prostrate herb; contracted cymes; fruit globulous.

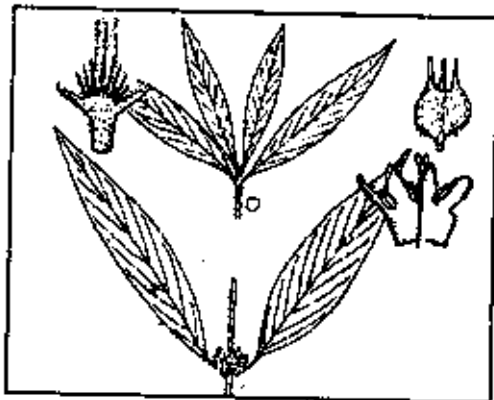

8176 - *Hedyotis merguensis* Hook. f.. Răm núi.

Cỏ bò, có rễ ở mắt; thân có lông sát dày, tròn lúc lớn. Lá có phiến tròn dài hay bầu dục, dài 2-7 cm, có lông mặt dưới, gân-phụ 5-7 cặp, khó nhận; lábe đặc sắc ở do vào 10 lông gai dài đến 1 cm. Chùm ở chót thân; hoa to, cao 10-13 mm, trắng, 4-5-phần. Nang 3 mm, không tự khai; hạt vào 20.

Vườn: Quảngtrị, núi Dinh, Hunglộc; x

- Prostrate; leaves pubescent beneath; flowers white; capsules indehiscent (*H. coronaria* Craib, *H. connata* Wall. ex Hook. f., *O. coronata* Williams).

8177 - *Hedyotis microcephala* Pierre ex Pit.. Andien đầu-nhỏ.

Cỏ khá to, cao 50-70 cm; cành non vuông, nhánh già tròn, có lông mịn. Lá có phiến thon hẹp, to 5-8 x 1-1,5 cm, gân xéo, 8 cặp; lábe là 7-9 to cao 4 mm, có lông. Chùm dày; vành không lông 2 mặt, ống 1 mm, tai 1 mm, bìa cong vào trong; tiểuhụy 4. Nang to 1,5 mm, có lông, láchai hẹp, có 1 mm; hạt 3-4, đen.

Côngtum, Phúquốc; X, 11.

- Herb 70 cm; limb lanceolate; glomerules; capsules 1.5 mm large.

8178 - *Hedyotis mouretii* Pit.. Andien Mouret.

Cỏ to; thân có 4 cạnh tròn và rãnh. Lá có phiến thon, to 7 x 2,2 cm, màu vàng nghệ lúc khô, gân lõm mặt trên, mặt dưới nâu, gân-phụ 4-6 cặp; cuống đẹp, ngắn, lábe 3-4 mm, có 2-3 thùy nhọn. Chùm tròn ở chót nhánh từ không lá. Trái tròn, trong dài, to 3 mm, có lông; hạt 1 mỗi buồng, dài 0,7 mm, đen.

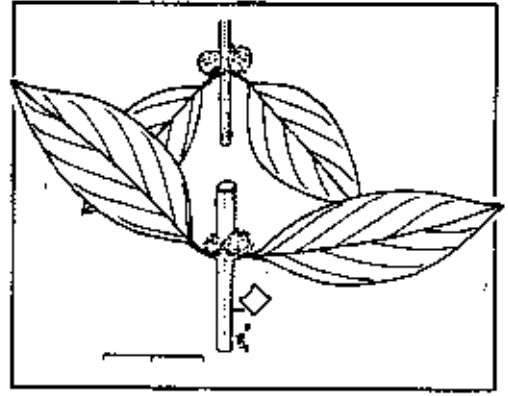
Limb dark yellow on dry; glomerules; capsules 3 mm large; seeds 2.

8179 - *Hedyotis multiglomerulata* (Pit.) Phamhoang. Andien nhiều-chùm.

Có cứng, cao đến 0,8 m; cành có 4 cành nhọn như cánh. Lá có phiến thon, to 2,7-7 x 1-2,5 cm, từ từ nhỏ lên trên, gân-phụ 4-5 cặp, bìa uốn xuống, mặt trên có lông thưa nằm, mặt dưới không lông; cuống 3 mm, lábe là 5 lông gai cao 5 mm. Chùm to 1 cm; hoa trắng, nhỏ; vành có ống 1,5 mm, tai 1,5 mm; tiểuhụy có chỉ dài 1 mm. Nang 1 mm; hạt 6-10/buồng, đen.

Đất hoang: Hànamninh, Dran, Bảo lộc

- Herb to 0.8 m; limb glabrous beneath; flowers white; capsules 1 mm large (*Oldenlandia multiglomerulata* Pit., *H. uncinella* Drake).

8180 - *Hedyotis ovata* Thunb. ex Hook. f. Andien trứng.

Có có thân to 4 mm, không lông. Lá có phiến thon, chót nhọn, đáy tà, mặt trên nâu lục, mặt dưới dợt; cuống 1,5-2 cm, lábe nhọn, có rìa dài 2 bên. Chùm tròn, to 2 cm, trên cong 2-6 cm, có 2-4 lá hoa nhỏ; lá dài dài hơn ống vành; vành có ống có lông, tai 4, dài 1,5 mm; bao phấn trắng, dài 1,5 mm. Nang không lông, nở làm 2, rồi 4 mảnh; mỗi buồng 5 hạt đen, to 0,8 mm.

Núi Ngọc-Pan.

- Glomerules 2 cm large; sepals long; corolla lobes pubescent.

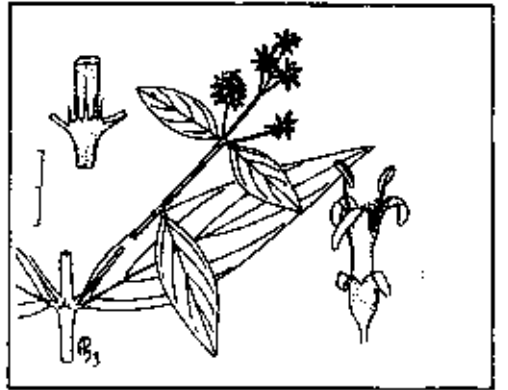

8181 - *Hedyotis pilulifera* Pit. Andien nón.

Có leo; cành to 4 mm, tròn, lúc non có lông mịn. Lá có phiến thon, to 2-4 x 1-1,5 cm, nhọn, đáy tà, có lông mịn, gân-phụ 3-4 cặp; cuống ngắn, lábe do 5-6 lông gai. Hoadầu trên cọng, ở chót nhánh; đài có tai tròn dài, có lông mịn; vành có ống dài, có lông dày dài ở cổ; tiểuhụy có chỉ dài 1,5 mm. Nang 2 x 1,5 mm; hạt nhiều mỗi buồng, đen.

Bách Hải, Nghệ Tĩnh, Lâm Đồng; V, 5.

- Climbing herb; limb pubescent; corolla long hairy inside.

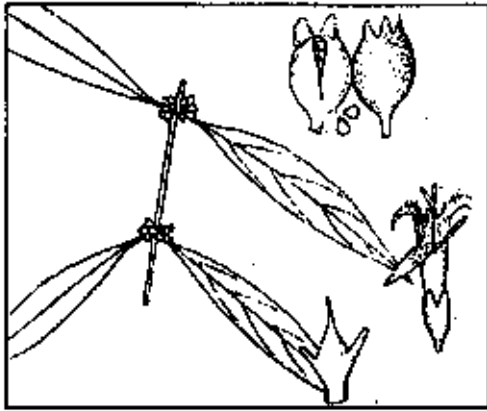
8182 - *Hedyotis pressa* Pierre ex Pit. Andien sát.

Cỏ daniên bò, có ít rễ ở mắt; thân có 4 cạnh tròn, có lông theo 2 hàng. Lá có phiến xoan, nhọn hay tà hai đầu, gân-phụ 3 cặp lồi ở mặt dưới; cuống ngắn hay vắng, lábe nhọn. Chùm dày ở nách; hoa trắng 4-phân; vành 4 tai nhọn, ống có lông ở cổ. Béquả tròn, to 1,5 mm.

B đến Huế; V.

- Perennial prostrate herb; flowers white; fruits indehiscent.

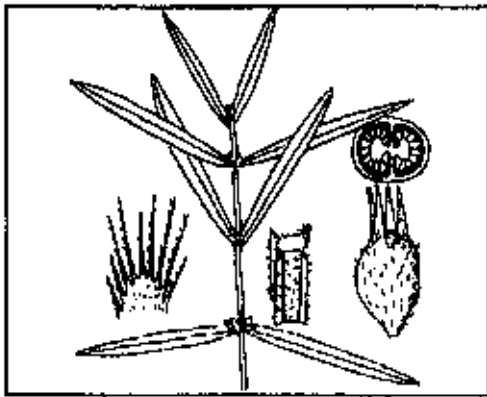

8183 - *Hedyotis symplociformis* (Pit.) Phamhoang. Andien dung.

Bụi đứng cao 0,6 m; thân xanhxanh lúc khô, có rãnh. Lá có phiến thon dài 8-10 cm, không lông, gân-phụ 4 cặp, rất mảnh; cuống dài 3-5 mm, lábe nhọn, cao 8 mm. Chùm ở nách lá; ládài tamgiác, cao 1 mm, có ria lông; vành có ống 2-2,5 mm, tai 4, có lông ở 1/2 dưới trong; tiểunhụy 4, bao phấn 1 mm. Nang có 6 cánh, có ládài còn lại chụm ở trên; vách mỏng, xanh; hạt đen.

Dalạt, Đồngnai.

- Bush 60 cm high; limb glabrous, lanceolate, 8-10 cm long; glomerules; corolla hairy inside (*Oldenlandia symplociformis* Pierre ex Pit.).

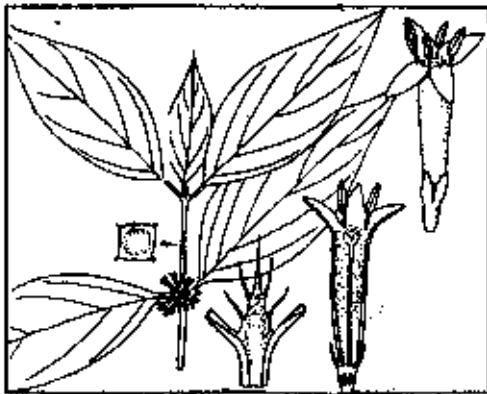

8184 - *Hedyotis tenelliflora* Bl. Andien hoa-nhỏ.

Cỏ bò rời đứng, cao 20-30 cm; cành non có 4 cánh, có lông trắng. Lá có phiến hẹp dài, to 4-5 x 0,8 cm, có lông trắng, nhám, gân-phụ không rõ, bìa uốn xuống; lábe có 7-8 ria có lông. Hoa chùm 1-3 ở nách lá, không cọng; ládài 4, cao 2 mm; vành có ống cao 1,4 mm, tai cao 1,5 mm; tiểunhụy 4. Nang to 3 mm, có đài còn lại, cao 2 mm; hạt nhỏ, nhiều, đen.

Chợbò, Bìnhtrịthiên, Hàtiên.

- Stem 4-winged; stipules laciniate; flowers axillary, 1-3.

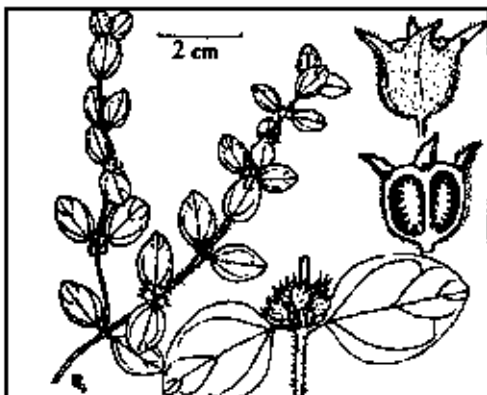

8185 - *Hedyotis tonkinensis* (Pit.) Phamhoang Andien Bắcbộ.

Cỏ có lông dài 1,5-2 cm, có 4 cánh cao tròn. Lá có phiến thon, to, lúc khô ửng lam, mặt trên không lông, mặt dưới có lông mịn, gân-phụ 5 cặp, xèo, mặt dưới có lông mịn; cuống 1 cm, lábe cao 6 mm, có 5 ria dài. Chùm; hoa cao 6 mm; nõansào cao 1 mm, ládài 1 mm; vành có ống cao 5 mm, có lông mặt trong, tai 1 mm; chi tiểunhụy 0,5 mm. Nang; hạt nhiều/buồng, đen.

B.

- Limb blue tint on dry; glomerules; corolla 6 mm long; capsules (*Oldenlandia tonkinensis* Pit.).

8186 - *Hedyotis trinervia* (Retz.) Roem. & Schult. Andien ba-gân.

Cỏ nằm; nhánh nhiều, mảnh, dài 10-25 cm; phần non, hoa và trái có lông trắng dài. Lá có phiến xoan tròn, dài 5-10 mm, gân-phụ 1-2 cặp; lábe 1 mm, chẻ hai ở đầu. Hoa cõđộc; cọng 1 mm; đài có 4 răng cao 0,5 mm; vành có ống ngắn, cao 0,5 mm; nõansào có đỉnhphôi lồi cao. Nang cao 1,5 mm; hạt nhiều, nhỏ, đen.

Dựa lộ: BTN.

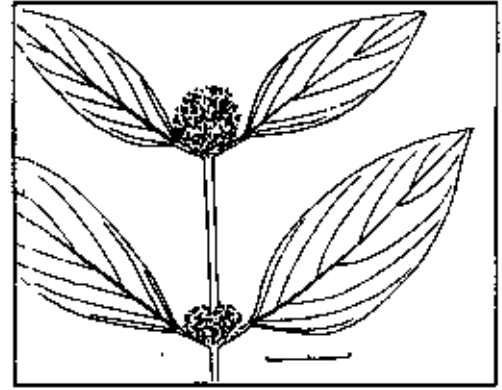
- Prostrate herb, long up 25 cm, white hirsute; capsules 1.5 mm.

8187 - *Hedyotis uncinella* Hook. f. & Arn. var. *mekongensis* Pierre ex Pit., Андiен Cùulong.

Cỏ daniên nhờ rễ to, thân cứng, cao đến 0,7 m, có 4 cạnh. Lá có phiến bầu dục, to 3-7 x 1,3 cm, gân-phụ xéo, 4-6 cặp; cuống đến 1,5 cm, lábe 2-4 mm, có lông. Chùm tròn, to 1-2 cm; láhoa đầy lông; lá đài 2 mm; vành trắng, ống 1 mm, tai 1,5 mm; tiểunhụy không chỉ. Nang cao 2,5 mm; hạt 7-12/buồng, dẹt.

Hải phòng, Hànamninh, Huế, Sài Gòn; IV-IX, 4-11. Trị bệnh da.

- Perennial herb with developed root; flowers white; capsules 2.5 mm.

8188 - *Hedyotis bracteata* Hook.

8189 - *Hedyotis equisetiformis* Wernh.

Cỏ mảnh, nhỏ, cao 20-30 cm; thân không lông, có rãnh dọc. Lá không cuống, thon rất hẹp, đo 5-6 x 0,5-0,8 cm, không lông; lábe thành như chén. Hoa nhỏ, đơm thành túm tamphân mang tán ít hoa; hoa không đến 2 mm, cọng mảnh; đài với thùy thon, tẻ; vành 5 tai, trắng tím tím.

8190 - *Hedyotis pruinosa* W. & Arn.

Tiểumọc. Lá có phiến xoan thon hay thon nhọn, vàng lúc khô, gân-phụ ít, không lông; cuống 6-12 mm, lábe rìa. Túm chài, pruinose; đài có răng ngắn; miệng vành có lông. Nang xoan ngược đến tròn; hạt nhiều.

(*H. corymbosa* Wall., Cat. 6202)

8191 - *Mouretia tonkinensis* Pit., Mua-ré Bắc bộ.

Cỏ nằm có rễ ở mặt, rồi đứng cao 20-30 cm; thân có lông dày, hung nâu như cuống. Lá có phiến hơi không bằng nhau mỗi cặp, bầu dục, to 8 x 3 cm, gân-phụ 6-7 cặp; cuống 6-7 mm, lábe cao 3,5 mm. Hoadầu có cọng ngắn; hoa không cọng, láhoa dài 1,5 mm, tiêndiệp nhỏ; đài có ống 1 mm, tai 2,5 mm, bia có răng; vành trắng, ống ngắn, tai 5, cao; tiểunhụy 5. Hapquả tròn tím tím, to 1 mm; hạt nhỏ, nhiều.

•B.

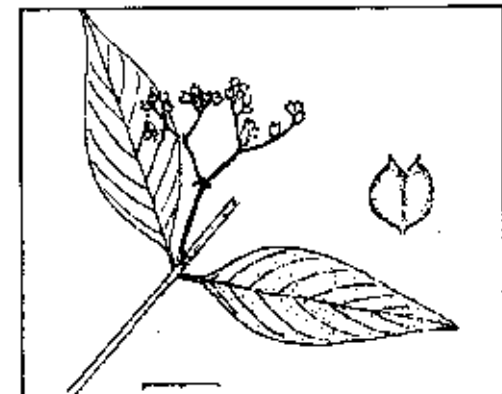
- Ascending herb; capitules almost sessile; pyxis.

8192 - *Neanotis ingrata* (Hook. f.) W. H. Lewis. Thượng nghị lép.

Cỏ; thân có lông dài đến 15 cm, có rãnh. Lá có phiến thon, to 7 x 2,5 cm, chót nhọn, đáy từu hẹp trên cuống, có lông thưa, gân-phụ 6 cặp; cuống 3-5 mm, lábe có tơ dài đến 1 cm, có lông. Túm lưỡngphân ở nách lá; đài có 4 răng nhỏ; vành có 4 tai; tiểunhụy gắn ở cổ vành; noãn sào 2 buồng ít noãn. Nang hai-hòn, trong dài; hạt ít.

- Internodes 15 cm long; flowers 4-merous; capsules few-seeded (*Anotis ingrata* (Wall. ex Hook. f.).

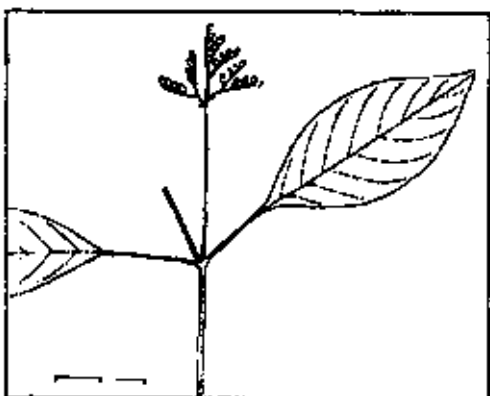

8193 - *Neanotis wightiana* (Hook. f.) W.H. Lewis.
Thượng nghị Wight.

Cỏ nhỏ, bò rới đứng cao 10-20 cm, có rễ sảivi; thân có cánh thấp, có lông thưa, quắn. Lá có phiến xoan, dài 1-2 cm, có lông, gân-phụ 4 cặp; cuống ngắn, lábe 1-3 mm. Chùm; dài 3-4 tai dài 1 mm; vành có ống 1 mm; tiểuhụy có chỉ ngắn; noãn sào 2-4 buồng, noãn 1-2, treo ở mỗi buồng. Nang đẹp đẽ, có ládài, nở làm 2 phần 2 hạt đen, rõ, to 1 mm.

Dựa đường: Côngtum, Dilinh, Đàlat; XI, 11.

- Prostrate pubescent herb; valves 2-seeded (*Anotis wightiana* Wall. ex Hook.f.)

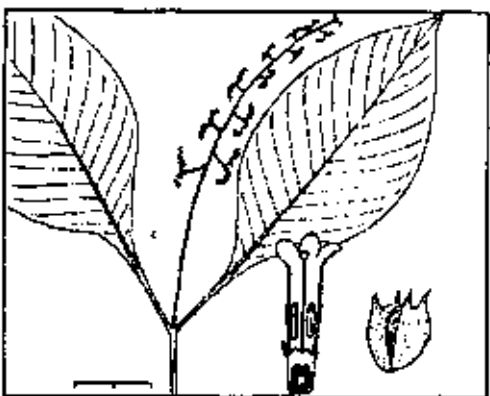

8194 - *Spiradiclis caespitosa* Bl. Lươngluân bụi.

Cỏ cao đến 30 cm, không lông. Lá có phiến bầu dục thon, to 6 x 2,5 cm, nhọn 2 đầu, gân-phụ 6-7 cặp; cuống dài 2 cm, lábe nhỏ. Pháthoả mang *tứán bờ-cạp*, trên rộng dài 5 cm; hoa nhỏ; cánhhoa không có sọng.

Trên vùng vôi: vịnh Hạlong; XI.

- Herb to 30 cm high; panicle bearing scorpioid cymes.

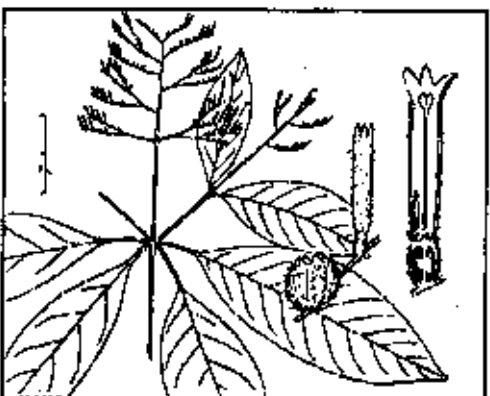

8195 - *Spiradiclis leptobotrya* (Drake) Pit. Lươngluân đuôi-hep.

Cỏ *daniên*, cao 40 cm; thân mảnh, không hay có lông mịn. Lá có phiến bầu dục, to 8-10 x 3-4,5 cm, dày từ từ hẹp trên cuống, gân-phụ 10-15 cặp, mỏng, không lông; cuống 2 cm, lábe nhọn, cao 4-5 mm. Chùm ở ngọn, với nhánh nhỏ, mang 2 *tứán bờ-cạp* nhỏ; đài có răng nhỏ; vành có lông; tai 5; tiểuhụy 5, gắn ở gần đáy ống; noãn sào 1 buồng 1-noãn. Nang nở thành 2 mảnh.

Trên vùng vôi: Sapa, Hànamninh (Chợbờ); VIII, 8.

- Perennial 40 cm high herb; limb glabrous; scorpioid cymes by 2 (*Ophiorrhiza leptobotrya* Drake).

8196 - *Spiradiclis leptobotrya* var. *longiflora* Merr. Lươngluân hoa-dài.

Cỏ cao 25 cm; thân không lông. Lá có phiến bầu dục thon, to vào 8 x 3 cm, mỏng, mặt trên không lông, mặt dưới có lông ở gân-phụ (7-10 cặp); cuống 1-1,5 cm. Pháthoả ở ngọn, với nhánh mang 2 *tứán bờ-cạp* dài 3-4 cm, ngang; hoa nhỏ; đài và noãn sào có lông mịn; vành dài 6-7 mm có ống có lông; tiểuhụy gắn gần đáy vành; noãn sào 2 buồng n-noãn. Nang hình cầu.

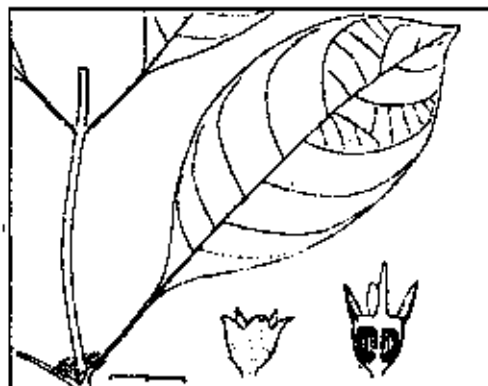
Rừng thưa: Hàsơnbình (Muốngthon); VIII.

- Herb 25 cm high; scorpioid cymes 1 cm long; corolla tube 6 mm long; globulous capsules.

8197 - Notodontia balansae Pit.. Ngũha Balansa.

Cỏ bờ có rễ bất định, rời đứng, không nhánh; lông dài, có lông mịn. Lá có phiến bầu dục, to 9-15 x 3-7 cm, đáy từ hẹp trên cuống, mỏng, gân-phụ 7-8 cặp; cuống dài 1-2 cm, lábe cao 4-6 mm. Tụ tán bờ-cạp ngắn ở nách lá, trên cong 0-5-10 mm; hoa nhỏ; đài có ống 1,5 mm, tai 5, dài 1,5 mm; vành có ống dài 4 mm, tai 1,2 mm, có sóng ở phần trên; tiểuhụy 5, gắn vào giữa ống vành, chỉ dài bằng bao phấn. Trái không tự khai, 2 buồng; hạt nhiều, có cánh.

Bavi 700 m, Lăngcốc.

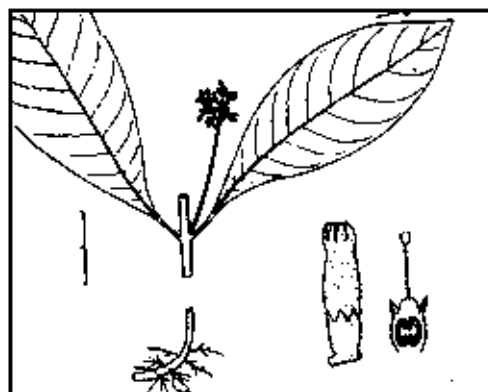
- Ascending unramified herb; limb membranous; contracted scorpioid cymes; seeds winged.

8198 - Notodontia micrantha (Drake) Pit.. Ngũha hoa-nhỏ.

Cỏ bờ rời đứng, cao đến 35 cm; thân có lông mịn. Lá có phiến bầu dục, to 5-11 x 1,5-3,5 cm, chót tẻ, đáy nhọn, gân-phụ 10-12 cặp; cuống 1-3,5 cm, lábe ngắn. Chùm ở nách và ngọn, mang tụ tán bờ-cạp dài vào 1 cm; hoa nhỏ, trắng; vành có ống dài 2,5 mm, tai 0,7 mm; tiểuhụy 5, gắn giữa ống vành, không chỉ. Trái hơi mập, to 1,5 mm; buồng 2, chứa hơn 20 hạt nhỏ, có cánh.

Bavi.

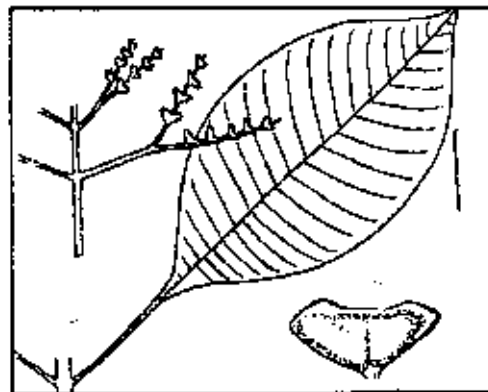
- Ascending herb; cymes 1 cm long; corolla 2.5 mm; fruits 1.5 mm; seeds winged (*Ophiorrhiza micrantha* Drake).

8199 - Ophiorrhiza amplifolia Drake. Xàcăn lá-rộng.

Bụi đứng. Lá có phiến bầu dục, to 20-24 x 6-9 cm, đáy từ hẹp trên cuống, gân-phụ 16-18 cặp, không lông; cuống có lông, dài 3-5 cm. Tụ tán có lông; láhoa và tiêndiệp hẹp, không rụng; đài có răng hẹp, nhọn; vành hình quạt, tai nhọn. Nang có lông, rộng 8 mm, cao 2,5 mm, cong ngắn; hạt to 0,5 mm, nâu đỏ.

Vùng có voi: Yênlàng; I, 1.

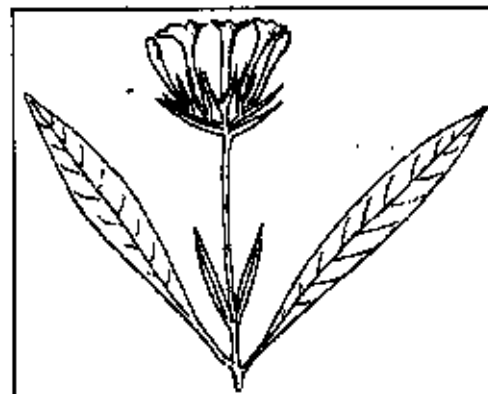
- Bush; limb glabrous to 24 cm long; capsules 8 mm wide; seeds brown red.

8200 - Ophiorrhiza annamica Pit.. Xàcăn Trungbộ.

Cỏ cao 20-40 cm; thân thường không nhánh, đáy cứng, theo lá lồi, khít. Lá có phiến thon hẹp, dài 5-12 cm; lábe tamgiác, cao 1 mm. Tụ tán dày, ngắn; láhoa và tiêndiệp 6-8 mm; hoa trắng; vành có ống 13 mm, tai 4 mm; tiểuhụy 5. Nang rộng hơn cao.

Thùathiên (Lăngcố) (hình theo Pitard).

- Herb 20-40 cm; limb narrow lanceolate; corolla white, tube 13 mm, lobes 4 mm.

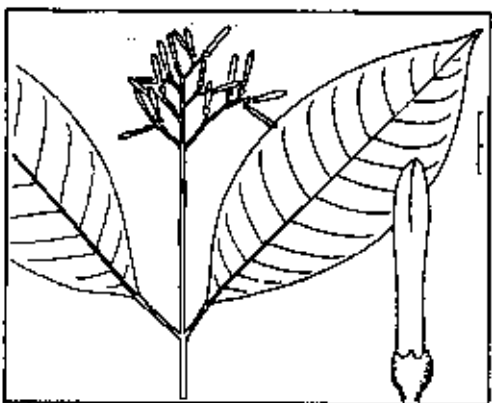

8201 - Ophiorrhiza baviensis Drake. Xàcăn Bavi.

Cỏ. Lá có phiến bầu dục, to 10-11 x 4-4,5 cm, đầu thon, đáy nhọn, mỏng, mặt trên không lông, mặt dưới có lông ở gân; cuống 2-3 cm, láβε cao 3 mm. Tụ tán dày ở ngọn; hoa có *láhoa phát triển*, cao 6 mm. Nang rộng 7 m, không lông; hạt nâu tươi, dagiác, to 0,6 mm.

Tam Đảo, Bavi, Công-tum; 3.

- Limb pubescent on nerves beneath; bracts 6 mm long; capsules 7 mm wide.

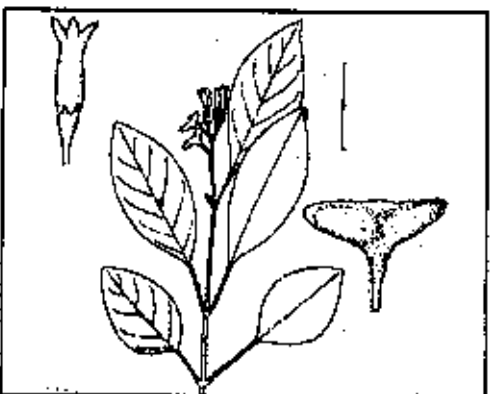

8202 - Ophiorrhiza cantoniensis Hance. Xàcăn Thuợng Hải.

Cỏ. Lá có phiến bầu dục, to vào 15 x 5 cm, đầu nhọn, đáy từ từ hẹp trên cuống, mỏng, nâu láng mặt trên, nâu mặt dưới, gân-phụ 12 cặp; cuống dài 3 cm. Pháth hoa trên cọng dài 6-8 cm, ở ngọn nhánh, phần thu 5 cm, mang tụ tán bờ-cạp thưa; hoa cao 12 mm; dài có lông mịn; vành trắng, không lông.

B.

- Limb membranous; flowers white, 12 mm high.

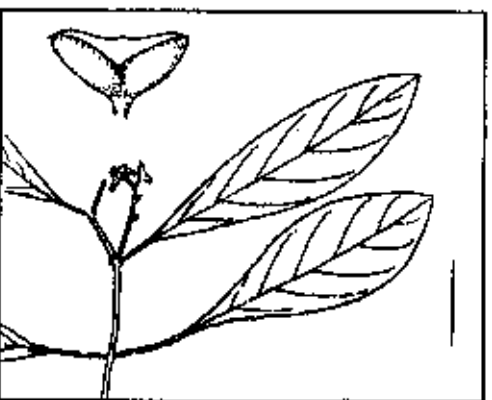

8203 - Ophiorrhiza harrisiana Heyne . Xàcăn Harris.

Cỏ cao vào 15 cm; thân bò có rễ sáivi, rời đứng, có lông quăn. Lá có phiến xoan bầu dục, to 4 x 1,5 cm, đáy từ từ hẹp trên cuống, mặt trên nâu đen, có lông rải rác, mặt dưới trắng trắng, có lông, nhất là ở gân; cuống dài 13-17 mm. Tụ tán bờ-cạp ở nách lá chót hay ở ngọn; hoa trắng, thơm; dài 1 mm, có lông mịn; vành có ống 5-7 mm, tai 1 mm, lúc khô màu cam. Nang rộng hơn cao, lõm ở đầu, trong dài có lông mịn.

Hàcôi, Quảng Ninh; VI-VIII.

- Ascending herb; flowers white; corolla tube 5-7 mm long, lobes 1 mm.

8204 - Ophiorrhiza harrisiana var. *condorensis* Pit.. Xàcăn Côn Sơn.

Cỏ cao hơn 20 cm; thân tròn, to 2 mm. Lá có phiến xoan hay thon ngược, to 7 x 2,5 cm, đáy từ từ hẹp, gân-phụ 5 cặp; cuống dài . Pháth hoa ở nách lá chót, cao 2 cm. Trái rộng 6-7 mm, lõm khá sâu ở đầu.

Côn Sơn.

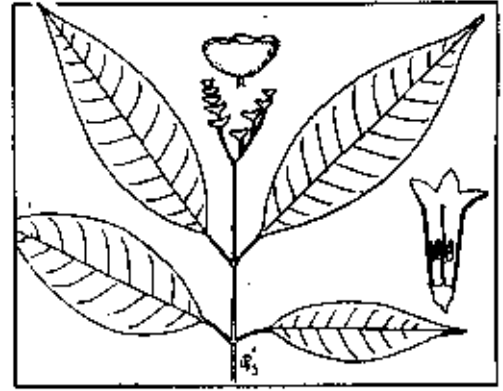
- Leaves oblanceolate.

8205 - *Ophiorrhiza japonica* Bl. Xàcăn Nhật.

Bụi cao 40 cm, *không lông*. Lá có phiến thon, dài 4-10 cm, rộng 1,5-2,5 cm, chót nhọn dài, mỏng, gân-phụ 10-12 cặp, hơi xéo; cuống dài 1,2 cm, lábe nhỏ, mau rưng. Chùm mang ít tután bờ-cạp dài 1-2 cm; láhoa cao 2-3 mm, có lông; hoa cao 1,5 cm; vành có ống dài 12 mm. Nang dẹp dẹp, rộng 8 mm, hỡn cao (3-4 mm); hột nhỏ, có cánh.

Langsơn, Bạch mã. Mặt dưới của lá có khi hồng. Dùng như pulmonary oilment.

- Herb 40 cm, glabrous; limb lanceolate, acute; cymes 2,1-2 cm long.

8206 - *Ophiorrhiza mungos* L. Xàcăn đậu; Mongoose Plant.

Cỏ mảnh, cao 10-50 cm, thân có lông sát, quăn. Lá không bằng nhau từng cặp; phiến bầu dục thon, to 5-13 x 2-6 cm, đáy tù từ hẹp trên cuống, gân-phụ 10-15 cặp, mỏng, không lông; cuống 1-3 cm, lábe 4-5 mm. Pháthoả mang 3-5 tután bờ-cạp; hoa trắng; dài cao 2,5 mm; vành cao 7-8 mm, không lông; tiểunhụy gắn ở phần dưới của ống vành. Nang rộng 8 mm, cao 2-3 mm, nở dọc theo hĩa trên; hột nhiều, to 0,3 mm.

Rừng vào 400 m: Đờngnai. Đàng, bố, trị rắn cắn; chứa b-sitosterol chống ungthũ.

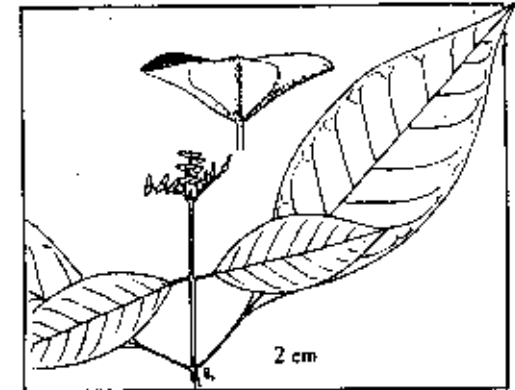
- Stem appressed pubescent; flowers white, 7-8 mm long; fruits 8 mm large.

8207 - *Ophiorrhiza sanguinea* Bl. Xàcăn máu.

Tiểumộc cao 20-40 cm; cánh non dẹp dẹp. Lá có phiến mỏng, *hồng hồng mặt dưới*, gân-phụ 8-9 cặp, đầu nhọn, đáy tù từ hẹp trên cuống; cuống mảnh, dài 1-2,5 cm, lábe có 2 mũi. Pháthoả ở ngọn, trên cọng 1-3 cm, mang hoa theo tután bờ-cạp; hoa cao 8 mm. Trái hình trái Ấu, rộng 8 mm, màu *ừg đỏ*, nở bằng hai lần ở đầu.

Thùathiên, Biếnhòa, đến 600 m; VIII, 8.

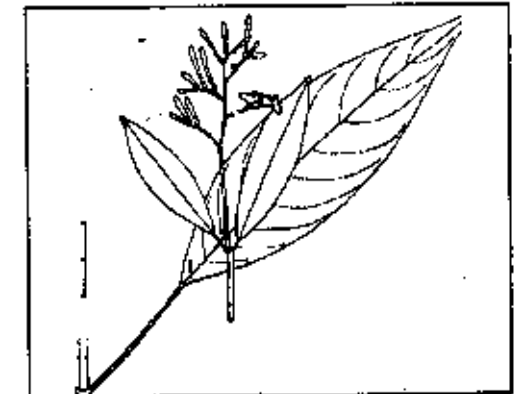
- Plant 40 cm; leaves pink beneath; flowers 8 mm long; capsules 8 mm wide.

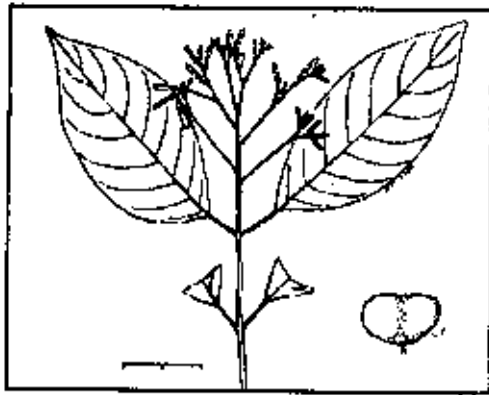
8208 - *Ophiorrhiza subrubescens* Drake. Xàcăn hoe.

Nhánh, mặt dưới lá, trũc pháthoả có lông hoe. Lá có phiến thon, to 9-14 x 3-5 cm, đáy tù từ hẹp trên cuống, gân-phụ 8-10 cặp; cuống 1-3 cm, lábe như kim, mau rưng. Pháthoả ở ngọn, mang tután 3-5 hoa; láhoa không rưng, cao 1-2 mm; vành có ống dài 5-6 mm, tai 2 mm; tiểunhụy 5-6, gắn giữa ống vành. Nang rộng 5-6 mm.

Bavi; XII, 12.

- Rufous pubescence; corolla tube 5-6 mm; capsules 5-6 mm wide.

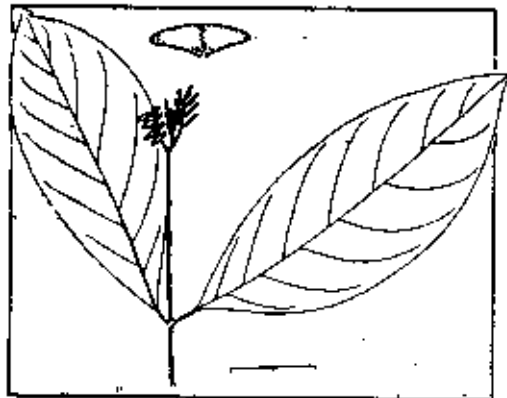

8209 - Ophiorrhiza tonkinensis Pit. Xàcăn Bắc bộ.

Cỏ. Lá có phiến bầu dục, to 7 x 3 cm, gân-phụ 8 cặp; cuống 10-13 cm, lábe mau rưng. Pháthoa thưa, mang tután đuôi-mèo dài 2,5-3 cm; đài có 4 răng; vành có ống dài 5-8 mm, tai 2,5-3 mm; tiểuhụy 4, gắn trong ống. Nang bầu dục ngang, rộng 8,5 mm, cao 3-4 mm, dẹp dẹp; hạt nhiều, to 0,5 mm, nâu lợt.

B.

- Herb; limb elliptic; corolla tube 5-8 mm long; capsules 8.5 mm wide.

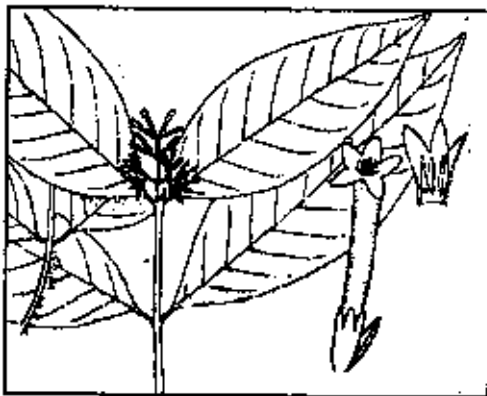

8210 - Ophiorrhiza trichocarpa Bl. Xàcăn trái-có-lông.

Cỏ nhỏ, bờ dài 30-40 cm; thân cứng có lông mịn, cành non dẹp dẹp. Lá có phiến xoan đến bầu dục, to 4-11 x 2-4,5 cm, gân-phụ 8-10 cặp; cuống 1,5 cm. Pháthoa mang tután bờ-cạp, không láhoa và tiêndiệp; vành có ống cao 3-8 mm, tai 0,7 mm, có lông mịn; tiểuhụy 5, gắn ở đáy ống. Nang có lông mịn dày, hình thoi, rộng 6-7 mm, cao 2; hạt nhỏ, nhiều, to 0,5 mm.

Núi Dinh, 400 m, Cônson.

- Prostrate; bracts and prefeuilles absent; corolla 3-8 mm long; capsules 6-7 mm wide.

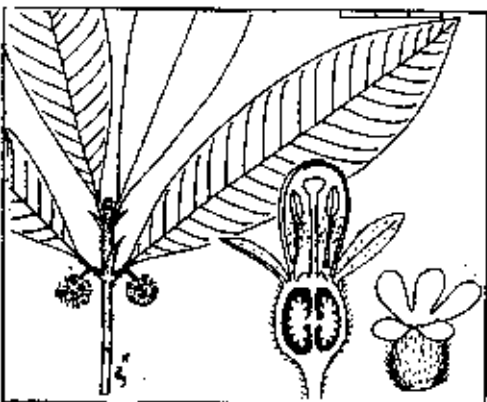

8211 - Ophiorrhiza tristis Drake. Xàcăn sậm.

Cỏ nằm rồi đứng, không lông, có rễ sáivi. Lá có phiến xoan thon, dài 8-12 cm, mỏng, không lông, gân-phụ 10-11 cặp; cuống dài 4-6 mm, lábe mau rưng. Chùm-tután nhỏ ở ngọn, cao 2-3 cm; hoa không lông, cao 1 cm; noãn-sào cao 2 mm; láđài cao 1 mm; baophần thờ, gắn ở miệng vành.

Caolăng, Bavi, vào 400 m.

- Ascending; limb membranous, glabrous; flowers 1 cm high; stamens inserted on throat.

8212 - Xanthophytum attopeuensis (Pit.) Lo Hsien-Shui. Hoàngcảnh Atôpô

Tiểumọc nhỏ, nằm?, có lông nâu ở các cơquan; cành non có 4 cạnh. Phiến thon ngược đến tròn dài, to 11-20 x 3-5 cm, mặt dưới có lông nâu, gân-phụ 20-24 cặp, có lông dài ở mặt dưới; cuống 2-3 cm, lábe cao 1,5 cm, có lông vàng. Hoadầu to 1 cm; hoa nhỏ; đài có tai hình muỗng, dài 2,5 mm; vành có ống 2 mm, có lông ở cổ, tai 5, cao 1 mm; tiểuhụy gắn gần đáy ống vành. Trái cứng, dai, cao 2 mm; hạt nhiều, nhỏ, 0,3 mm, có phôi nhũ.

Nhatrang; II.

- Small shrub; brown pubescence; capitules 1 cm large (*Paedicalyx attopeuensis* Pierre ex Pit.).

8213 - *Xanthophytum kwangtungense* (Chun & Ho) H.-S. Lo. Hoàngcảnh Quảngđông.

Tiểumộc cao 1 m; cành non có lông dày nâu vàng. Lá có phiến xoắn trònđài, to 5-20 x 2,5-7 cm, đáy tà hay chót buồm, gân-phụ 9-16 cặp; lábe tamgiác, cao 1,2 cm. Hoaddầu to 1,5-2 cm; láđài hình muỗng, cao 2-4 mm; vành có ống 2,2 mm, có lông ở cổ, tai dài 1,3 mm; tiểuhụy 5; chỉ gắn trên ống vành. Trái có đài còn lại; hạt nhỏ, nhiều.

Lào cai, Quảng ninh.

- Shrub 1 m high; brown yellow pubescence; capitules 1,5-2 cm large (*Paedicalyx kwangtungense* Chun & How).

8214 - *Xanthophytum johannis-winkleri* Merr. Hoàngcảnh Joannis Winkler.

Cỏ thấp; chồi và lá non có lông rảirất màu sét. Phiến bầuđục đến trònđài, to 8-19 x 3,5-7 cm, gân-phụ 15-19 cặp; cuống dài 5,5 cm. Chùm-tútán nhỏ, dài hơn cuống, thưa; hoa nhỏ; đài và noãn sào có lông; cánhhoa có ít lông; vòi không thò ở hoa vòi ngắn. Trái không tự khai.

Nhatrang, có lẽ có ở B.

- Small herb; panicles short; fruits not dehiscent.

8215 - *Xanthophytum balansae* (Pit.) H.S. Lo. Hoàngcảnh Balansa.

Cỏ cao 30-50 cm, dây cứng; thân, cuống, trục pháthoa có lông tơ hung, dày. Lá có phiến hình muỗng, to 12-18 x 3,5-5 cm, dây từtứ hẹp trên cuống, gân-phụ nhiều, mặt trên xám đen, mặt dưới xám lợt, gân nâu; cuống dài 1 cm, lábe nhọn, cao 1,5 cm. Chùm-tútán; hoa nhỏ. Trái to 2 mm, tròn trònđài, trong đài có 5 láđài dài 1 mm; hạt nhiều, rất nhỏ.

Quảng ninh; 11.

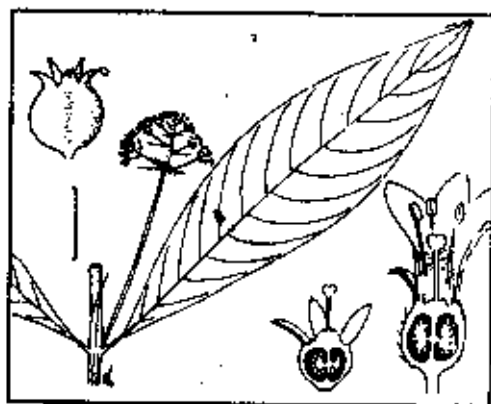
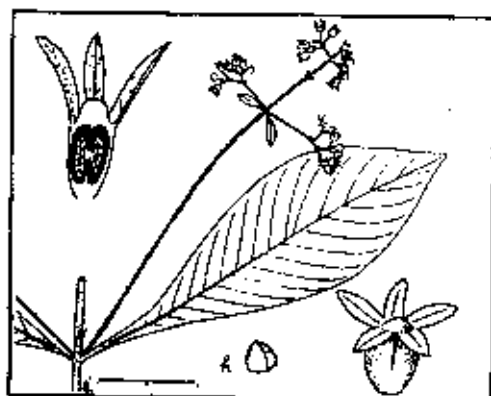
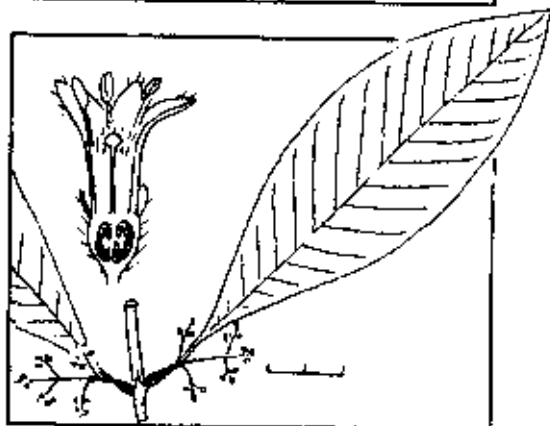
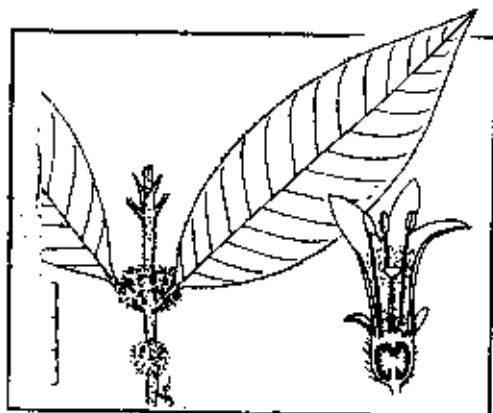
- Herb 0,5 m; silky rufous pubescence; panicles; fruits 2 mm (*Xanthophytopsis balansae* Pit.).

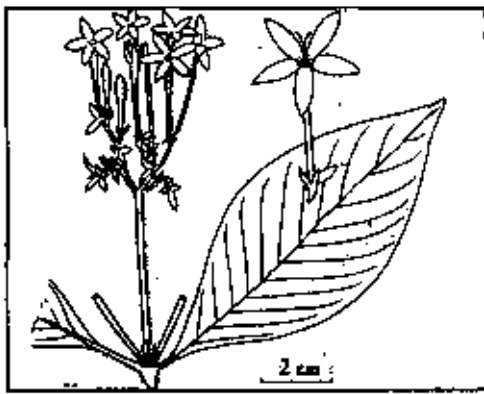
8216 - *Xanthophytum polyanthum* Pit. Hoàngcảnh nhiều-hoa.

Lá có phiến thon, to 20 x 5 cm, mỏng, khônglông, gân-phụ 12 cặp, mặt trên nâu đậm xám xám, mặt dưới có gân nâu vàng; lábe nhọn, cao 2 cm. Pháthoa ở nách lá, dài 10 cm, nhánh dài 2 cm, có lông mịn nâu; láhoa đến 1,5 cm; hoa nhỏ; láđài cao 2 mm; vành có ống cao 2 mm, tai 1,2 mm; tiểuhụy 5. Trái cao 1,5 mm, rộng 2, hai-hòn, trong đài có láđài xoắn; hạt nhiều, nhỏ, đenden.

Hàson bình, Bìnhtrị thiên.

- Axillary panicles brown pubescent; fruits 1.5 x 2 mm.

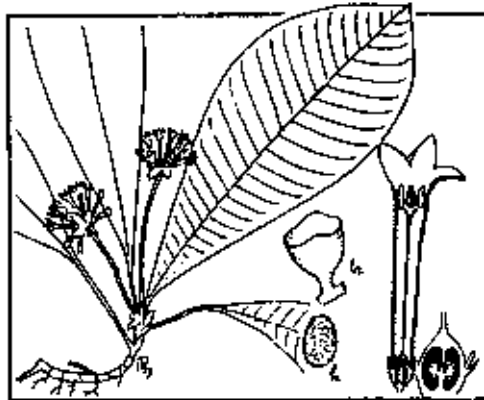

8218 - *Pentas lanceolata* (Forssk.) Desf. var. *carnea* (Benth.) Verdc. Ngũ tinh; Egyptian Star-cluster.

Cỏ cao vào 1 m, có lông; cành tròn, lông dài 5-15 cm. Lá có phiến thon, gân-phụ 12-15 cặp; cuống dài 1-2 cm, lábe là tơ dài. Tụ tán như tản phòng; đài có lông, lá đài không bằng nhau; vành đỏ, đẹp, ống cao 2 cm, có lông, miệng có lông, tai 6 mm, đỏ thẫm ở trong, hường ở ngoài. Nang cao 5-6 mm.

Tr vì phá hoa đẹp, gốc Phíchâu. Có thứ hoa trắng hay hướng lợt.

- Ornamental (*Ophiorrhiza lanceolata* Forssk.).

8219 - *Leptomischus primuloides* Drake. Baccách.

Cỏ năm rời đứng, thấp, có rễ sợi. Lá có phiến hình muỗng, to đến 24 x 8-9 cm, mỏng, không lông, gân-phụ cách nhau 6-8 mm, gần gần như đứng; cuống 2-3 cm, lábe thon. Tán có cọng dài, từ nách lá; hoa có lông mịn; vành có ống cao 1,7 cm, không lông mặt trong; tiểu nhụy gần gần cổ. Hạp quả; hạt nhiều, nhỏ, có mạng rõ.

Thường gặp ở ven suối: Chợ Bờ (Hà Sơn Bình);

2.

- Ascending herb; limb membranous, glabrous; corolla 2 cm long.

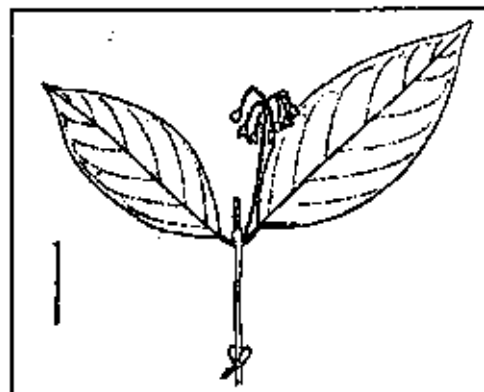

8220 - *Argostemma bariense* Pierre ex Pit. Nhuộc chùng Bả Rịa.

Cỏ nhỏ. Lá rất không bằng nhau mỗi cặp; phiến bầu dục thon, đến 7 x 2 cm, có lông, bìa có răng rất nhỏ và lông, gân-phụ 7-9 cặp; cuống 5 mm, lábe xoan rộng. Phá hoa là chùm ít hoa ở chót thân; cọng hoa dài 1,5 cm; đài có lông, răng tã; tiểu nhụy gần gần đáy ống vành.

Bạch mã, Công tum, Bả Rịa; 11.

- Stem hirsute; leaves very unequal, pubescent; stamens inserted on base of corolla.

8221 - *Argostemma borragineum* Bl. ex DC. Nhuộc chùng sù si.

Cỏ cao 20 cm; cành vuông, lúc non có lông mịn dày. Lá hơi không bằng nhau mỗi cặp; phiến bầu dục, to 5-6 x 2-2,5 cm, chót có mũi, mặt trên dẹt, có lông sù si, mặt dưới nâu, gân-phụ 5-7 cặp; cuống đến 2 cm, có lông, lábe xoan. Phá hoa như tán, trên cọng dài; cọng hoa 1 cm, có lông; đài có 5 răng; tiểu nhụy gần gần đáy vành. Trái to 5 mm; buồng 2; hạt nhỏ, có cạnh.

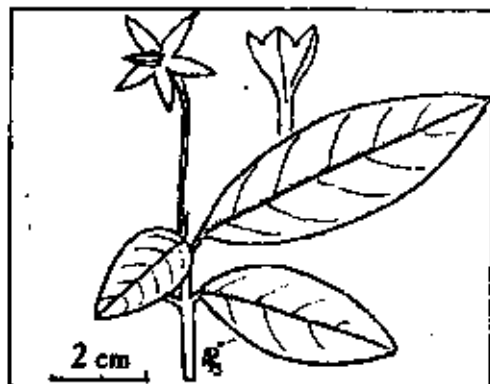
- Herb 20 cm high; leaves rough pubescent; fruits 5 mm.

8222 - Argostemma uniflorum Bl. ex DC.?.
 Nhục chùng một-hoa.

Cỏ nằm rồi đứng; thân có lông mịn. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến bầu dục thon, mặt trên có lông ở gân chính, mặt dưới trắng trắng. Hoa trắng, có đốm trên cọng có lông; vành có ống dài, tai nhọn; tiểu nhụy trắng, nở do lỗ, thò. Trái hơi mập.

Rừng ẩm: Đalat.

- Ascending herb; flowers white, terminal; stamens white, exserted.

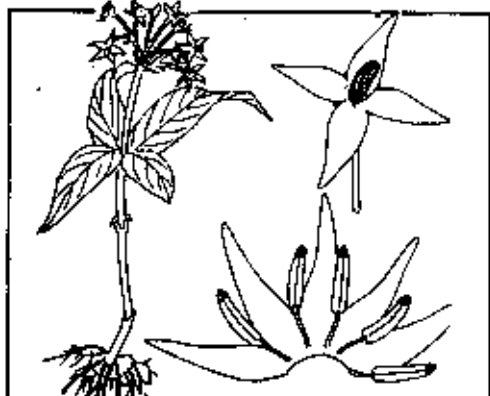

8223 - Argostemma verticillata Wail. in Roxb..
 Nhục chùng luân sinh.

Cỏ mảnh, cao 5-13 cm, không lông. Lá thường gần nhau chụm 4; phiến dài 3-12 cm, rộng 5-15 mm, mặt dưới lợt, gân-phụ 5-6 cặp, mảnh; lá bé thon. Tán 3-6 hoa; dài 2 mm; vành có ống ngắn, tai 5 mm, trắng; bao phấn thò, nở do lỗ, chỉ gần gần đáy vành; noãn sào 2 buồng. Nang gần như tròn, rộng 3 mm; hạt nhỏ, nhiều.

N (hình theo Wallich).

- Herb 5-13 cm herb; flowers white; anthers exserted; capsules globulous.

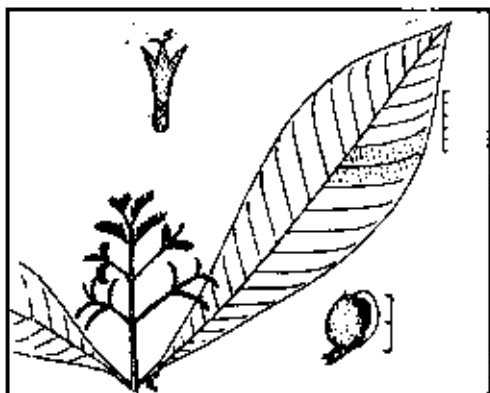
Rondeletiaceae:

8224 - Greenia corymbosa (Jack) Schum.. Cho, Trương Sơn, Dương Sơn.

Đại mộc 2,5-7 m; nhánh dày, có lông, có theo và lá bé nhiều. Lá có phiến thon ngược, to 20-40 x 3-15 cm, mặt dưới có lông mịn, gân-phụ 20-30 cặp; lá bé cao 10-17 mm, thon nhọn. Chùm mang nhánh mang tán bờ-cặp dài 1-7 cm; hoa trắng, có lông; dài có ống 1 mm, tai 1,5 mm; vành cao 6 mm, tai 3 mm, tiền khai vặn; tiểu nhụy 5, gắn ở giữa ống; noãn sào 2 buồng. Nang 2-3 mm, hình cầu có đài còn lại, hững hờ; hạt nhiều, nhỏ, nâu vàng.

Bình trị thiên; XI-XII, 11-1. Hạn hiệt.

- Tree to 7 m; flowers white; petals contorted; capsules septifrage (*Rondeletia corymbosa* Jack., *G. jackii* W. & A.).

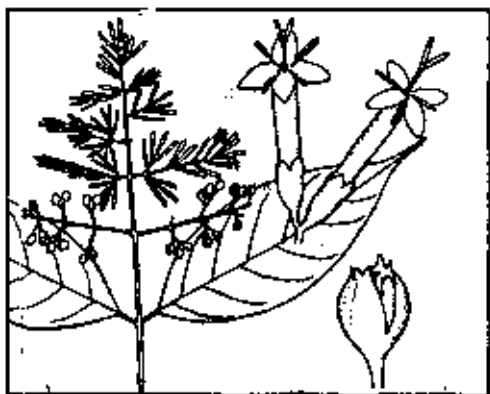

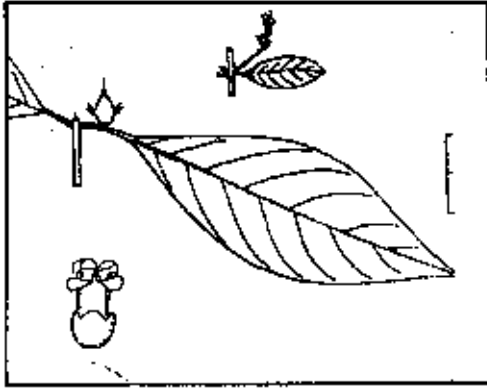
8225 - Wendlandia acuminata Cowan. Huân lang nhọn.

Tiểu mộc. Lá có phiến bầu dục, dài vào 10 cm, chót có đuôi dài, không lông, gân-phụ 6-8; cuống dài 1 cm, lá bé mau rụng. Chùm-tútán ở ngọn nhánh, cao 20 cm, rộng 20 cm, không lông; dài cao bằng 1/3 ống vành; vành tiền khai vặn, có tai bầu dục; tiểu nhụy 4, gắn ở miệng vành. Nang cao 3 mm.

Fan-si-Pan, 1.300 m; VIII, 8.

- Shrub; leaves glabrous; flowers glabrous; capsules 3 mm.

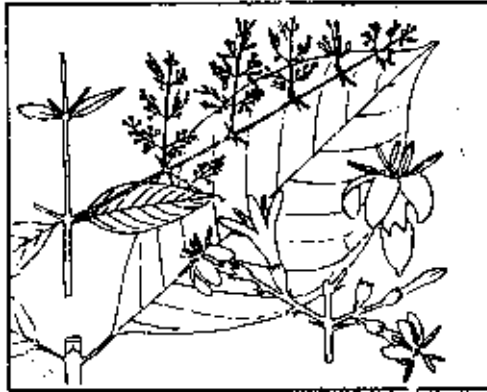

8226 - *Wendlandia ferruginea* Pierre ex Pit.. Huânlang sét.

Tiểumộc có nhánh có lông mịn, sét, mau không lông. Lá có phiến trònđai bầu dục, to 3-10 x 1,5-3,5 cm, chót tà hay nhọn, mặt trên xám nâu, có lông sét, mặt dưới nâu đỏ, có lông ở gân, gân-phụ 5-7 cặp; lábe dứng, 3 mm, có mũi nhọn. Chùm-tụ tán 3-5 cm, trục có lông mịn; ống và tai dài 1 mm; vành có ống 5 mm, dài hơn 5 tai; tiểuhụy không chỉ; noãn sào 2 buồng. Nang cao 1,5 mm, không lông; hạt nhiều, nhỏ, nâu

Bavi, Chaoxan (Đôngnai); VI, 7-10.

- Branches ferruginous pubescent; capsules glabrous.

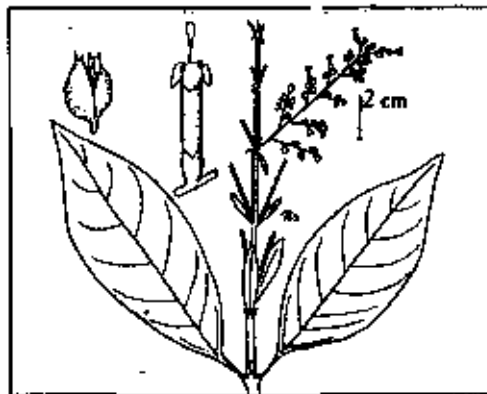

8227 - *Wendlandia formosa* Cowan. Huânlang đẹp.

Tiểumộc. Lá có phiến xoan, dài 8-13 cm, chót có mũi ngắn, không lông, mặt trên nâu đỏ, mặt dưới nâu, gân-phụ 9-10 cặp; cuống dài 1-2 cm, lábe thấp, có mũi. Chùm-tụ tán rộng 20 cm, cao 15 cm, thưa; đài không lông, răng 5, nhỏ; vành có ống cao 4 mm, có lông ở trong đến cổ, tai 3 mm; tiểuhụy 5. Nang.

Rừng vào 400 m: Bavi.

- Leaves glabrous; calyx glabrous; corolla hairy inside.

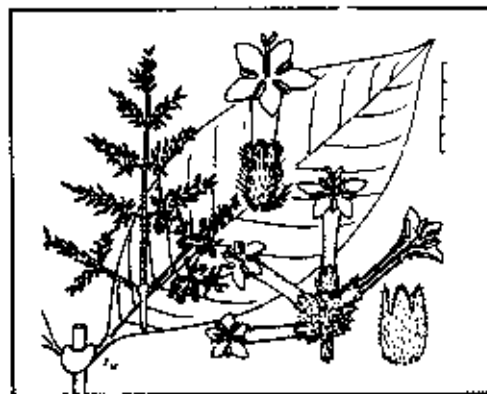

8228 - *Wendlandia glabrata* DC.. Huânlang nhẵn, Gạc hưu.

Tiểumộc cao 4-7 m, không lông; cành vuông. Lá lúc non đỏ; phiến thon, dài 10-18 cm, dài, gân-phụ 6-8 cặp; lábe có mũi, cao 4 mm. Chùm-tụ tán cao ở ngọn nhánh; đài không lông; vành trắng có ống hẹp, cao 3 mm, tai 1 mm, đầu tà; tiểuhụy 5, gắn ở miệng vành. Nang tròntròn, cao 1,5 mm; hạt nhiều, rất nhỏ, đẹp.

Rừng thưa: Bắcthái, Hàsonbình, Dilinh, Langhanh, Đàlạt; II-IV, 2-4.

- Tree 4-7 m, glabrous; flowers glabrous; capsules 1,5 mm long.

8229 - *Wendlandia laotica* Pit.. Huânlang Lào.

Tiểumộc. Lá có phiến xoan, dài 15-20 cm, có lông mịn hai mặt, nâu, gân-phụ 10-11 cặp; cuống dài 1 cm, có lông mịn, lábe hình thận rộng. Chùm-tụ tán cao đến 40 cm, dày, có lông mịn dày; đài dày lông, răng tamgiác tà; vành có ống 5 mm, có lông phún trắng ở 1/2 trong, trên, tai tamgiác; tiểuhụy 5. Nang nhỏ.

Sapa, Bắcthái, Côngtum; III-IV, 3-5. Giống *W. paniculata*.

- Leaves pubescent, stipules kidney-shaped; panicles tomentose.

8230 - *Wendlandia paedicalyx* Pit. Huânlang dài-chân.

Tiểumộc 6 m; thân to 10 cm, nhánh không lông. Lá có phiến bầu dục thon ngược, to 7-12 x 3-4 cm, đáy tù hẹp trên cuống, mặt trên nâu đậm, mặt dưới nâu úng đỏ, gân-phụ 7 cặp; cuống dài 1,5 cm, lábe thấp có mũi. Chùm-tútán ở ngọn; nhánh đến 5 cm; 2 *tièndiệp* xoắn ở đáy đài; đài không lông, tai cao 1,5mm, hình ngón chân; ống vành 2,5 mm, không lông, tai tròn, to 0,75 mm. Nang tròn, to 2,5 mm, không lông.

Hònbà, 1.000-1.500 m; XI-XII, 11-12.

- Shrub 6 m; limb oblanceolate; calyx with lobes spatulate; capsules 2.5 mm.

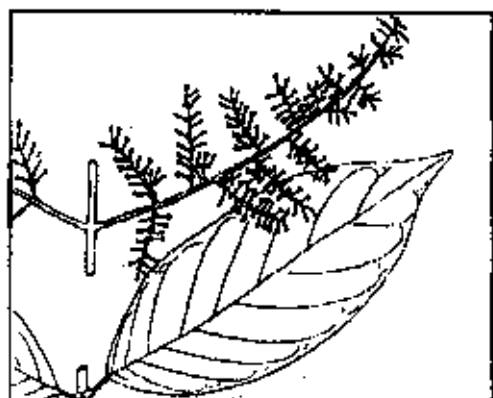

8231 - *Wendlandia paniculata* (Roxb.) DC. Huânlang chùm-tútán, Hoắc quang.

Đạimộc 1-10 m; cành có lông dày nâu. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to vào 12 x 4,5 cm, có lông ở mặt dưới, gân-phụ 7-9 cặp; cuống 1 cm, lábe tròn, cao 5 mm, Chùm-tútán dày, cao 20 cm, rộng 10-15 cm, trục có lông dày; hoa trắng gắn thành gié; đài có lông; vành có ống dài 3-4 mm. Nang to 1 mm, nhiều hạt.

Rừng thưa: BTN; XI-IV, 7.

- Tree 1-10 m; leaves pubescent beneath; panicles of spikes; flowers white (*Rondeletia paniculata* Roxb.)..

8232 - *Wendlandia salicifolia* Franchet. Huânlang lá-liều.

Bụi; thân không lông. Lá có phiến thon hẹp, dài 5-8 cm, nhọn hai đầu, gân-phụ 8-9 cặp; cuống 2-4 mm, lábe 2 mm, có mũi. Chùm-tútán ở ngọn, cao 10 cm; láhoa và *tièndiệp* hẹp, có lông thưa; hoa cao 2,5 mm; đài có lông, răng 4, cao 0,5 mm; vành trắng, không lông, tai 4. Nang nhỏ.

Dựa bờ nước, có đá: Chợbờ; XI, 11-1.

- Shrub; limb lanceolate; flowers white.

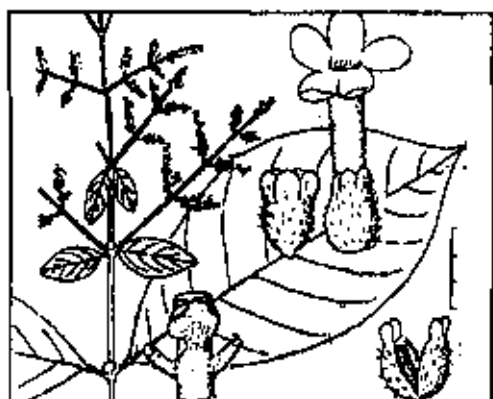

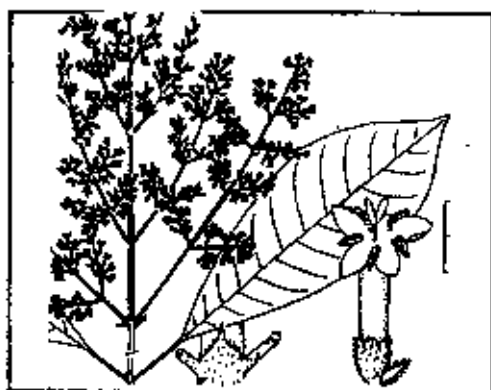
8233 - *Wendlandia thorelii* Pit. Huânlang Thorel.

Nhánh có lông nâu sét. Lá có phiến xoan ngược, to 3-10 x 1,5-3,5 cm, đáy tù, có khi tròntròn, gân-phụ 9-10 cặp, mặt trên nâu có gân lồi, có ít lông, mặt dưới nâu lợt, có ít lông ở gân; cuống 1,2 cm, lábe có eo rời rộng. Chùm-tútán cao 20 cm, nhánh dài 8 cm; đài có tai tròn; vành có ống 2,7 mm, dây lông ở cổ, tai 1,3 mm; noãn sào 0,7 mm. Nang 1,7 mm, nâu; hạt nhiều, nâu.

Côngtum; VIII, 8.

- Branches ferruginous pubescent; leaves sparsely pubescent.

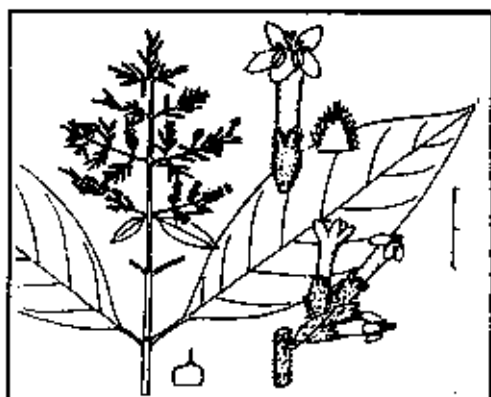

8234 - *Wendlandia tinctoria* (Roxb.) DC. Huânlang nhuộm.

Đại mộc nhỏ; cành có lông mịn, có sọc dọc. Lá có phiến thon ngược, to 9-18 x 3-10 cm, nâu lúc khô, có lông thưa nhất là ở gân, gân-phụ 10-12 cặp, đáy từ hẹp; cuống dài 18 mm, có lông nằm, lábe thấp nhọn. Chùm-tụ tán cao 15 cm, nhánh dài 9 cm, có lông mịn; đài có lông mịn, cao 0,7 mm; vành có ống cao 3 mm, tai cao 1,5 mm; tiểunhụy có chỉ không lông; noãn 2, tròn dài. Nang 1 mm.

B. Trị đau baotù, cramp in cholera.

- Small tree; ample panicles; calyx pubescent (*Rondeletia tinctoria* Roxb.).

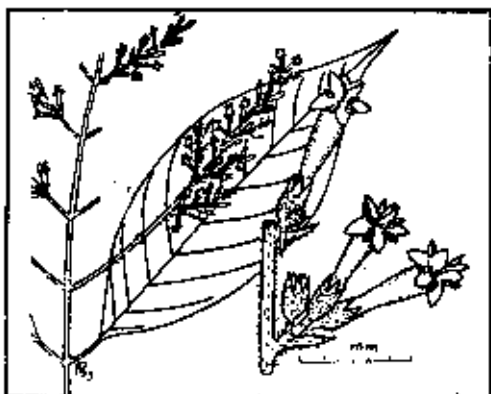

8235 - *Wendlandia tinctoria* subsp. *barbata* Cowan. Huânlang râu.

Nhánh không lông, có rãnh. Lá có phiến xoan, không lông, mặt trên nâu, mặt dưới nâu dợt, gân-phụ 7-8 cặp, mảnh; cuống dài 1-3,5 cm, lábe có mũi nhọn. Chùm-tụ tán cao 5-7 cm; nhánh 3-4 cm, có lông mịn; đài có lông mịn, tai có râu dài trắng; vành có ống và tai như trên.

Bách há; II.

- Sepals white long ciliated.

8236 - *Wendlandia tonkiniana* Pit. Huânlang Bắc bộ.

Tiểu mộc cao 3 m; cành có cạnh, có ít lông. Lá có phiến bầu dục, to 6-11 x 2,5-4 cm, chót nhọn dài, đáy tù nhọn, mặt dưới màu nâu gỗ, gân-phụ 9-10 cặp; cuống 1 cm, lábe 2-4 mm, tròn tròn. Chùm-tụ tán có lông mịn; hoa dày, cao 6 mm; đài có lông, tai nhọn; vành có ống 2,5 mm, không lông mặt ngoài, có lông ở cổ, tai 5, tam giác; tiểunhụy 5. Nang nhỏ.

Rừng thưa: Lào cai, Hàtuyên, Hàson binh; IV-VII, 8-9.

- Shrub 3 m high; limb acute; corolla tube 2.5 mm; capsules.

Cinchoneae:

1a - bụi phụ sinh

Hymenopogon

1b - không phụ sinh

2a - vành tiên khai vận

Coptosapelta

2b - vành tiên khai không vận

3a - lá hoa dạng lá

Hymenodictyon

3b - lá hoa không dạng lá; Tr

Cinchona

8237 - Cinchona calisaya Wedd. Kininh Peru; Peruvian or Calisaya Bark Cinchona.

Đại mộc nhỏ. Lá có phiến xoan ngược, to 8-15 x 3-6 cm, đầu tù, mặt dưới có domatie, xếp theo gân-phụ nên trông giống như lá *Cà phê robusta*; cuống 1 cm, lábe dài hơn cuống. Hoa rất thơm, màu ngà tươi; ống vành 9 mm, tai có rìa lông dài, đỏ ở mặt trên. Nang tròn dài 10-16 mm, đodò; hạt đẹp, có cánh rìa, dài 4 mm.

Gốc N.-Mỹ, Tr ở Langhanh, Lâmđông. Có tác giả xem như cùng loài với *C. officinalis*.

- Cultivated.

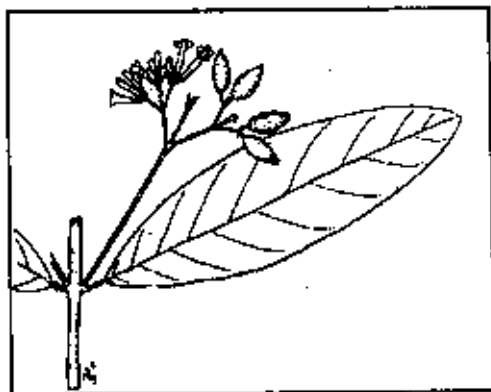

8238 - Cinchona officinalis L. Kininh thuốc; Crown Bark, Loxa Bark.

Đại mộc; cành tròn, không lông. Lá có phiến xoan thon hay thon, to 7-15 x 2,5-7 cm, gân chính đỏ, gân-phụ 8-9 cặp, có domatie ở mặt dưới; lábe dài bằng cuống. Chùm-tụ tán cao 18 cm, trục có lông; hoa cao 12-17mm; vành có ống dài 10-12mm, tai xoan; tiểunhụy 5. Nang xoan dài, không lông, nâu đỏ; hạt đẹp, tròn dài, có cánh có răng, dài 4-6 mm.

Tr ở Langhanh (Lâmđông). Kininh là thuốc lúc trước trị rét; hạnhiệt tốt, đắng bở, trị công.

- Cultivated.

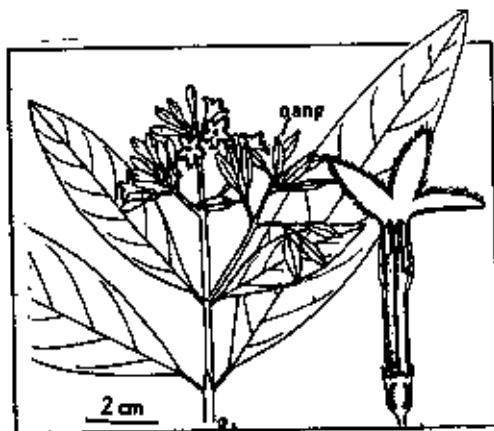

8239 - Cinchona ledgeriana (How.) Moens ex Trimens. Kininh thon; Ledger bark Cinchona.

Đại mộc cao 5-10 m; vỏ đắng; cành vuông, có ít lông. Lá có phiến bầu dục thon, tù nhọn hai đầu, mặt dưới đodò và có domatie; lábe xoan. Chùm-tụ tán cao 10-15 cm; đài cao 3-4 mm, có lông; vành trắng thơm, cao 8 mm, tai 3-4 mm, rìa lông dài; tiểunhụy 5. Nang cao 1-1,2 cm, mảnh 2; hạt đẹp có cánh mỏng.

Tr ở Đalat và Langhanh. Vỏ đắng bở và trị rét; *in vitro*, chống siêu khuẩn trái-rạ.

- Cultivated.

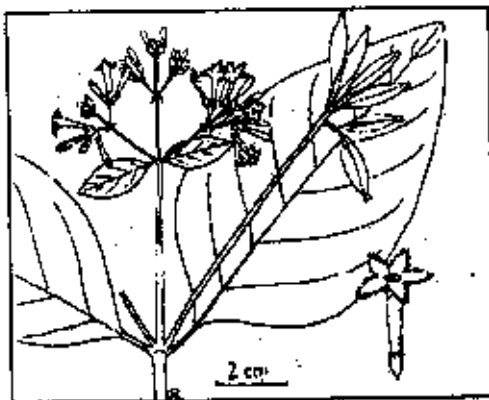

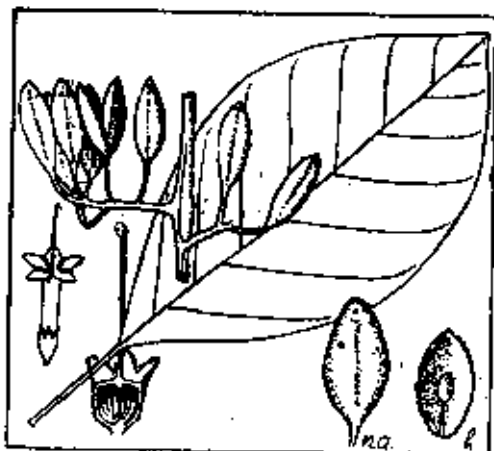
8240 - Cinchona pubescens Vahl. Kininh đỏ; Red-bark Cinchona.

Đại mộc to hơn loài trên, đến 17 m; vỏ đỏ, đắng; cành vuông, có lông. Lá có phiến xoan, dài 20-25 cm, đầu tròn hay tù, mặt dưới có lông, đodò, không domatie; cuống 1 cm, lábe mau rung. Chùm-tụ tán; đài có răng; vành trắng có đốm đỏ, thơm; tiểunhụy 5. Nang màu đỏ sét, cao 2,5-3,5 cm; hạt nhiều, có cánh.

Tr ở vùng Đalat. Công dụng như trên; *in vitro*, chống nhiều siêu khuẩn.

- Cultivated (*C. succirubra* Pav. ex Klotzsch.).

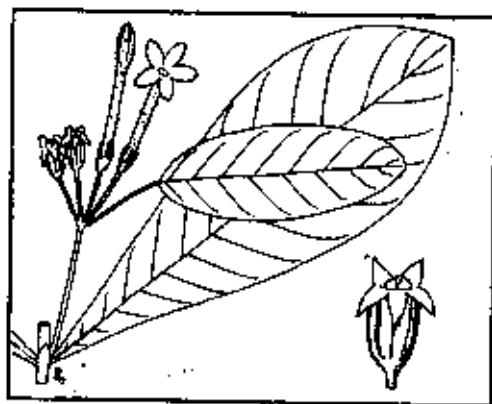

8241 - *Hymenodictyon orixense* (Roxb.) Mabb.
Macvong.

Đại mộc cao 15 m; cành non đẹp đẽ. Lá có phiến xoắn ngược hay hình muỗng, tròn ở đầu, nhọn ở đáy, gân-phụ 6-8 cặp, hơi dày; lá bé cao 6 mm. Chùm-tútán ở chót nhánh, dài đến 40 cm, thông khi mang trái; lá dài 5-6; vành có ống cao 2,5 mm. Nang dài 2 cm; mảnh 2; hạt nhiều, đẹp với 1 cánh mỏng bìa có răng nhỏ, nâu.

Rừng hậu lập, dựa rạch, thường duyên hải; Đồngnai, Vũngtau, Saigon; IV-VII, 2. Rụng lá vào IV. Chứa alcaloid: himenoexcelsin, mesuletin; vỏ đắng dùng như Kininh, hạ nhiệt, làm mất kinh; gỗ trị lác.

- Tree 15 m; panicles 40 cm long; capsules 2 cm long; seeds winged (*Cinchona orixense* Roxb., *H. excelsum* (Roxb.) Wail.).

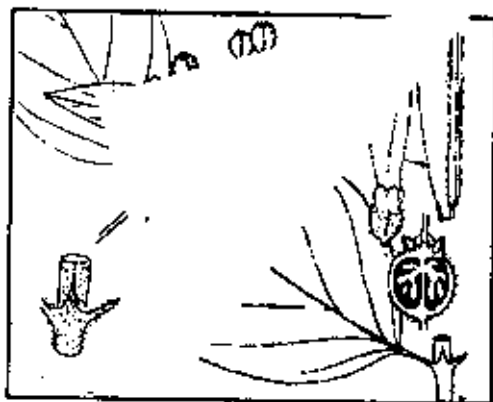

8242 - *Hymenopogon parasiticus* Wall. Vănmac.

Bụi phụ sinh; cành non có lông. Lá tụ ở chót nhánh; phiến hình muỗng, đáy tứ tứ hẹp, có lông mịn, mỏng, gân-phụ nhiều; lá bé cao 7-9 mm. Tánphong ở ngọn, có lá hoa trắng dạng lá có cuống; lá dài hẹp; vành có ống cao 3 cm, có lông, tai 4-5; tiểuhụy không thò; noãn sào 2 buồng. Nang hai mảnh; hạt nhiều, hẹp có cánh.

Rừng luôn luôn xanh: Đà Lạt

- Epiphytic; limb membranous, puberulent; capsules; seeds winged.

8243 - *Coptosapelta tomentosa* (Bl.) Vahl ex Heyne var. *dongnaiense* (Pit.) Phamhoang (*C. flavescens* var. *dongnaiense* Pierre ex Pit.). Khai.

Dây leo; cành tròn, có lông sát. Lá có phiến bầu dục, đầu tẻ, dày, láng, không lông, gân-phụ 4-5 cặp; lá bé nhọn, cao 4 mm, Tútán ở chót nhánh, tán phân, cao 6-8 cm, có lông dày; lá dài cao 1-5 mm; vành có ống ngắn, có lông; noãn sào 2 buồng. Nang tròn, to 7-8 mm; hạt nhiều đẹp có cánh tròn, nâu, rất rìa.

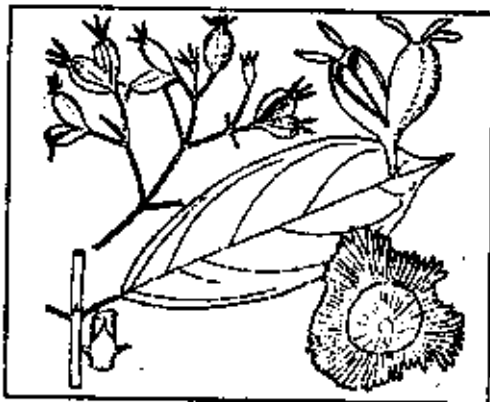
Quảngtrị, Bàolộc, Biênhòa, Phúquốc; IX. Dùng làm lãnh vết thương.

- Climber; limb glabrous; corolla with short tube.

8244 - *Coptosapelta laotica* Pit. ?

Dây leo; cành tròn. Lá có phiến bầu dục tròn dài, chót có mũi, dày tẻ, gân-phụ 4-5 cặp. Nang có đài còn lại với lá dài cao 6 mm; hạt có cánh rất rìa.

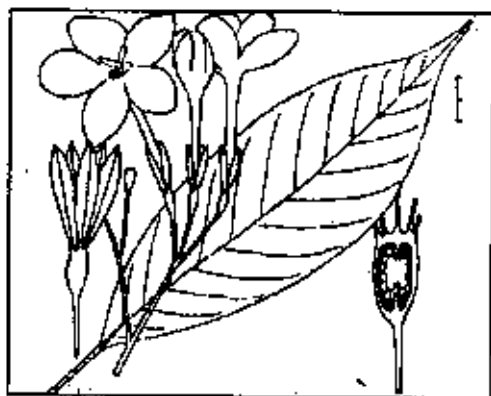
Đáclong, Côngtum; 3

8245 - *Luculia pinceana* Hook. f. Lucu, Hùng-dê-mù.
 Đại mộc nhỏ, không lông. Lá có phiến thon
 nhọn, dài 20-25 cm, không lông, gân-phụ 11-13 cặp;
 cuống 3-4 cm, lábe cao 8-10 mm. Hoa to, hương,
 đẹp, thơm, đơm thành tụtán như tánphòng; ládài
 thon, cao 1,2 cm; vành có ống cao 3-3,5 cm, tai xoan,
 dài 1,5 cm; tiểuhụy 5, không thò; noãn sào 2 buồng
 n-noãn; nuốm dài. Nang dài 8-25 mm; hạt nhiều.

Tr vì hoa ở Sapa, 1.500 m; IX. Giúp để khó.

Ornamental.

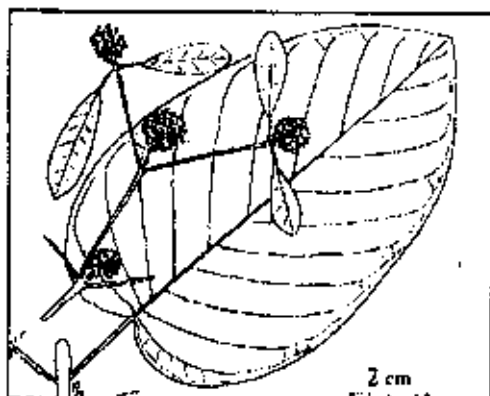
Naucleae:

- 1a - dây leo; hoadầu trên một móc cong; vành kếtlọp; đài ngắn; hạt có cánh *Uncaria*
 1b - đạimộc
- 2a - vành liênmãnh; đài cắt ngang; nuốm hình mũ; trái nút từ đầu, dính ở đáy;
 rừng lầy *Mitragyna*
- 2b - vành kếtlọp; đài có tai; nuốm và trái không như trên
- 3a - quả kép hình cầu *Nauclea*
- 3b - nang khít nhau thành đầu, nhưng rời nhau
- 4a - buồng 1-noãn; lábe nhọn *Cephalanthus*
- 4b - buồng nhiều noãn
- 5a - lábe nhọn *Neolamarckia*
- 5b - lábe xoan hay trònđài
- 6a - không láhoa giữa các hoa *Neonauclea*
- 6b - có láhoa giữa hoa
- 7a - nang có ládài còn lại
- 8a - lábe chẻ hai; noãn dưới 4 *Adina*
- 8b - lábe không chẻ; noãn 4-12 *Metadina*
- 7b - nang không có ládài còn lại *Haldina*

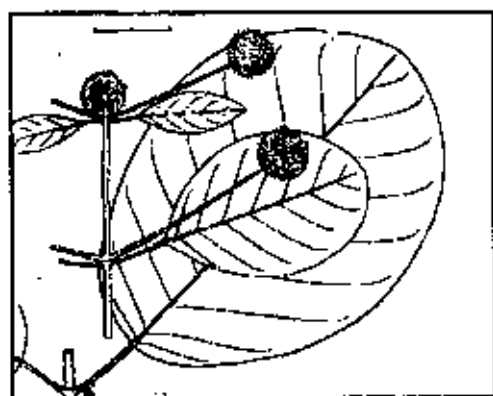
8246 - *Mitragyna diversifolia* (G. Don) Havil. Giam,
 Cà-giâm, Maothư.

Đạimộc cao đến 30 m, thường có phécân;
 cành non vuông. Lá có phiến trònđài, đáy hình tim,
 có khi tròn, dài 20-25 cm, dai, không lông; lábe
 bầuđục cao 1-1,5 cm. Hoadầu thành tụtán, có láhoa
 hình muỗng; vành có ống (3 mm) ngắn hơn tai.
 Nang cao 4 mm; hạt nhỏ, nhiều, đẹp.

Dựa nước: Côngtum, Tâyninh, Đờngtháp; I-
 VIII, 1-8. Gỗ nâu đỏ, mịn; lá (alcaloid: mitraginin)
 có tính như á-phiện và gây ảogiác

- Tree to 30 m high; bracts developed; capsules
 4 mm high (*Nauclea diversifolia* Wall. ex G. Don).

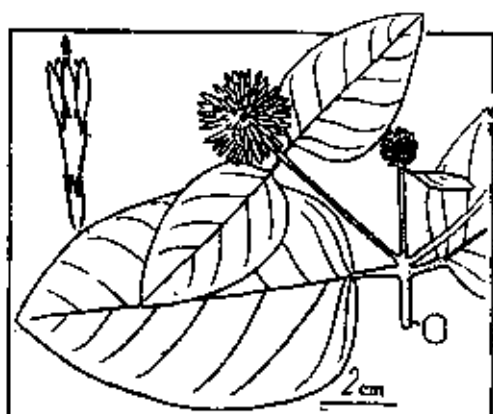

8247 - *Mitragyna rotundifolia* (Roxb.) O. Ktze. Giam lá-tròn.

Đại mộc cao 30 cm. Lá có phiến xoan đến tròn tròn, to 14-25 x 10-20 cm, mặt trên không lông, mặt dưới có lông, gân-phụ 6-10 cặp; labe cao 1-4 mm. Hoadầu to 1,5 cm; dài cao 2-3 mm, răng dài, thường không rõ ở hoadầu non; vòi nhụy 4-6 mm, thô dài rõ ngoài hoadầu. Trái thành đầu to 10-16 mm, nang cao 3-5 mm.

Lào. Gỗ vàng nâu.

- Tree 30 m; leaves ovate orbicular; capitulum 1,5 cm (*Nauclea rotundifolia* Roxb.).

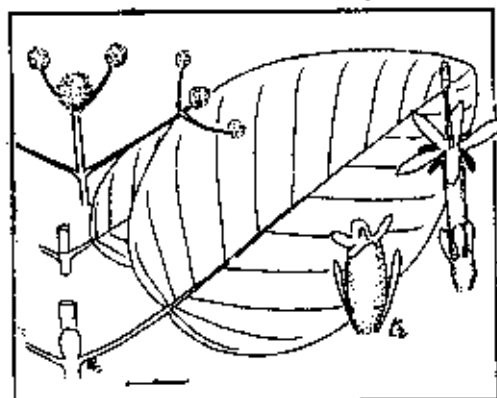

8248 - *Mitragyne speciosa* (Korth.) Havil. Giam đẹp.

Đại mộc cao 20 m; cành non vuông. Lá có phiến xoan, chót tã, đáy tròn, không lông, gân-phụ 6-8 cặp; labe đầu tròn, dài 6-8 mm, mau rụng. Tután nhị phân mang hoadầu tròn, to 1-2,5 cm, có láhoa thon, dài 1-4 cm, mau rụng; hoa ngũ phân; vành có ống (5 mm) dài hơn tai (3 mm). Nang cao 5 mm, nở thành 2 mảnh; hạt nhỏ, nhiều, có cánh.

Rừng bình nguyên: rừng-lá Phan Thiết, Châu Đức; IV. Gỗ vàng; lá làm ngủ; vỏ đắp đau cổ, trị sốt, đau bụng.

- Tree 20 m; limb ovate, glabrous; capitulum 1-2,5 cm (*Nauclea ? speciosa* Korth.; *Stephegyne parvifolia* Korth.).

8249 - *Mitragyne hirsuta* Havil. Đò-giam.

Thân mộc cao 5-10 m; vỏ xám. Lá rụng theo mùa; phiến thon, bầu dục hay tròn, to 11-20 x 9-20 cm, mặt trên không lông, mặt dưới có lông, gân-phụ 6-10 cặp; cuống 1-2,5 cm, labe cao 10-12 mm. Hoadầu to 10-12 mm; láhoa-phụ hẹp, dài 2,5-3,5 mm; hãhoa 1,2-2 mm; đài có thùy hình muỗng hẹp, dài hơn 1,5 mm; vành vàng, không lông mặt ngoài, ống 5-6 mm, thùy 2-2,5 mm; nướm dài, cao 1-2 mm. Nang thành đầu tròn to 15-20 mm; nang cao 5-8 mm, nở từ ngọn; hạt đẹp, có cánh, dài 2-2,5 mm.

Rừng Dầu: N.

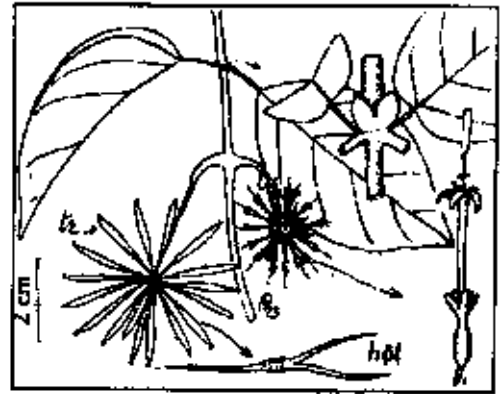
- Tree 5-10 m high; leaves deciduous; capitulum 10-12 mm wide; corolla yellow

8250 - *Uncaria acida* (Hunt.) Roxb. Vuốt chua, Cẩu đằng.

Dây leo cao 4-5 m; cành non vuông. Lá có phiến xoắn, thường xếp dọc, không lông, gân-phụ 3-5 cặp; cuống 1 cm, lábe to, chẻ hai. Hoadầu có độc trên một *mẫu cong*, dẹp dẹp có 2 lá hoa; hoa *thơm, trắng*, cao 2 cm (kể cả vòi); vành có ống dài, cao 6-8 mm. Nang hình thoi, dài 1-1,5 cm; hạt nhiều, có *cánh mỏng*, dài.

Dựa sống sống, từ hậu-rừng sác Biênhòa đến Cà mau; 3. Vỏ ăn với trà; thuiêm, trị bệnh ngoài da.

- Hooked climber; flowers white, fragrant; seeds winged (*Nauclea acida* Hunt.).

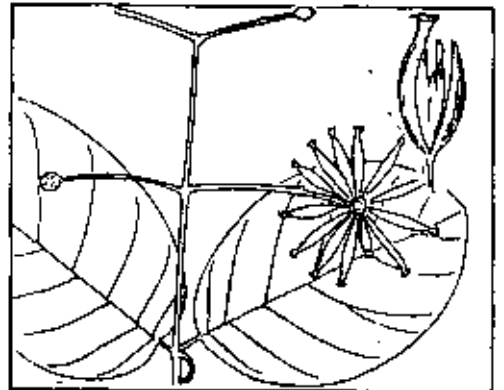

8251 - *Uncaria cordata* (Lour.) Merr. Vuốt tim.

Dây leo, có *mẫu cong*. Lá có phiến xoắn tròn, to 6-8 x 3-5 cm, dày tròn, hay hơi lõm, mặt trên láng, có ít lông vàng, nhất là ở gân chính, mặt dưới có *lông vàng*, *dây ở gân*, gân-phụ 7 cặp; cuống dài 1 cm, có lông vàng. Hoadầu trên *cong dài 4-6 cm*. Nang cao 2 cm, có dài còn lại ở đầu; mảnh 2, ngăn giữa chẻ hai còn lại; hạt có cánh. Ở Borneo, nước rút từ thân trị đau ngực.

Dựa suối: Cây Trường, Sôngbé; 12.

- Hooked climber; yellow dense pubescence; capsules 2 cm long (*Restiaria cordata* Lour., *U. pedicellata* Roxb.).

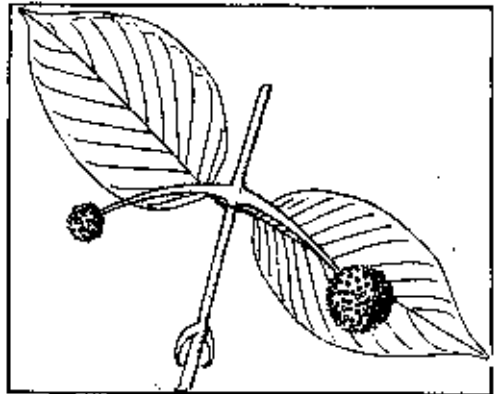

8252 - *Uncaria homomalla* Miq. Vuốt đồng, Quáu, Cẩu đằng Bắc; Gambir Plant.

Dây leo to có *mẫu*; cành non có 4 cánh và *nhều lông*. Lá có phiến bầu dục, chót có mũi, có ít lông mặt dưới; cuống dài 3-6 mm, lábe dài 5 mm, chẻ hai, mau rụng. Hoadầu có độc, tròn, trên *mẫu đẹp*, hơi *cong*, to, dài; hoa không *cong*, *xanh xanh*, ngù phan; noãn sào 2 buồng. Nang dài 4 mm; hạt nhiều, có *cánh mỏng*, dài.

Từ Đồng đàng qua Thủ thiên đến Langá; X-III, 1-3. Vỏ dùng ăn với Trà; hanhiệt. Alcaloid là angustin, angustolin, angustidin (Lloydia 1978).

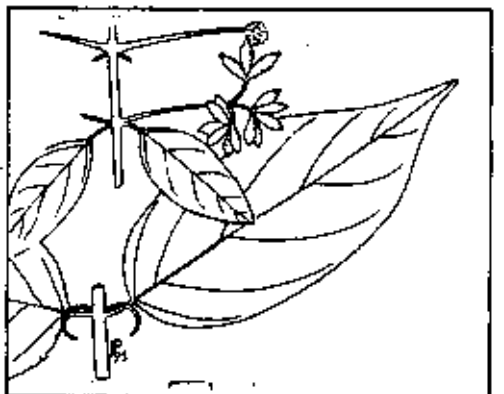
- Big hooked climber; capitulum greenish; capsules 4 mm long (*U. tonkinensis* Havil.).

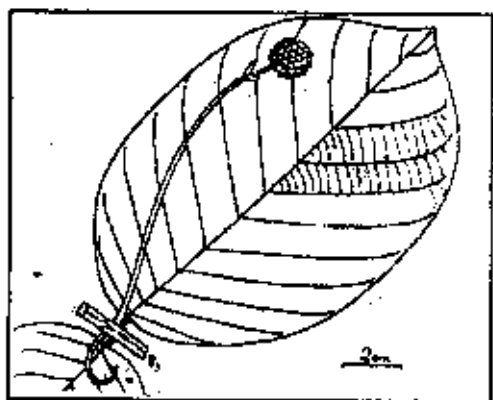

8253 - *Uncaria laevigata* Wall. ex G. Don. Vuốt trái.

Dây leo dài đến 12 m; cành vuông vuông, không lông, có gai móc cong, nhỏ ở nách lá. Lá có phiến tròn dài, chót thon nhọn, dày tròn, to 9 x 3,3 cm, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 7-9 mm, lábe chẻ hai sâu. Hoadầu trên *cong dài 3 cm*; lá dài 5; vành không lông. Nang hình thoi ngược, cao 1 cm, có *lông mịn*; hạt có cánh, dài 4,5 mm.

- Long hooked climber; corolla glabrous; capsules 1 cm long.

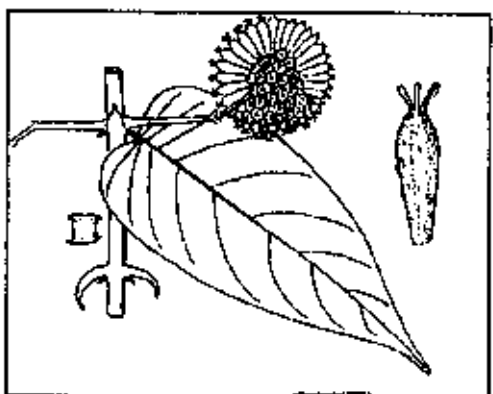

8254 - *Uncaria lanosa* Wail. f. *ferrea* (Bl.) Ridsd. Vuốt len.

Dây leo; cành vuông có lông sét, mang móc cong có lông sét. Lá có phiến bầu dục rộng, to 15 x 10 cm, gân-phụ 10 cặp, mặt trên nâu đường thè, có lông rải rác, mặt dưới có lông vàng khá dày; cuống 5 mm, lá chẻ chẻ hai. Hoadầu trên cọng dài 8 cm, có lông vàng; cọng có 2 lá hoa dài 1 cm; hoadầu to 1 cm.

Phú Quốc; XII. Trĩ mệtmôi

- Hooked climber; capitulum on 8 cm long peduncle (*Nauclea ferrea* Bl.).

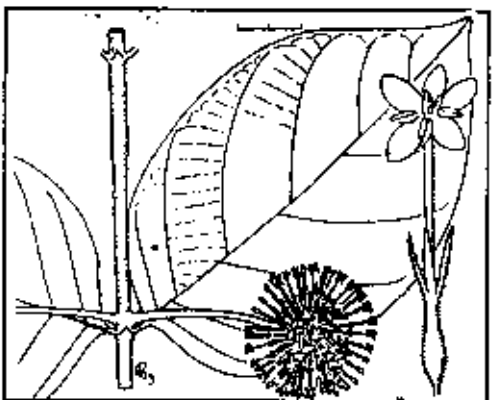

8255 - *Uncaria lancifolia* Hutch. Vuốt mũi-giáo.

Tiểu mộc leo; cành vuông, có 4 cánh thấp, không lông, mang móc cong, nhọn. Lá có phiến xoan mũi-giáo, to 11 x 4,5 cm, dày lõm, gân-phụ 7 cặp, không lông, mặt trên nâu đậm, mặt dưới nâu; cuống 6-8 mm, lá chẻ nhọn. Hoadầu to 3 cm, trên cọng dài 3,5 cm, có 2 lá hoa xoan nhỏ. Nang hình thoi ngược, có lông và răng dài còn lại ở chót; hạt có cánh.

Rừng thưa, 1.400 m: Sapa.

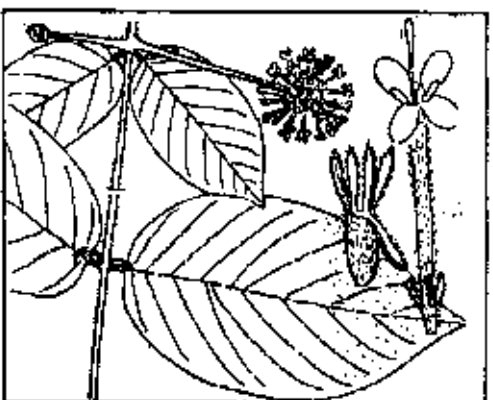
- Hooked climber; stem winged; capitulum 3 cm large.

8256 - *Uncaria macrophylla* Wall. in Roxb. Vuốt lá-to.

Tiểu mộc leo; cành không lông, lông dài 10 cm. Lá có phiến xoan rộng, to, dài đến 10-15 cm, không lông, mặt trên láng, mặt dưới có gân lồi; cuống 6-8 mm, lá chẻ tamgiác thấp. Hoadầu trên cọng ngay, có lông, to 35 mm, lúc hoa trổ; hoa có lông mịn, cao 16 mm; dài 8 mm; cánh hoa 3 mm, mặt trên không lông; baophấn trắng, cao 1,5 mm,

- Climber; leaves glabrous; capitulum 35 mm large; flowers pubescent.

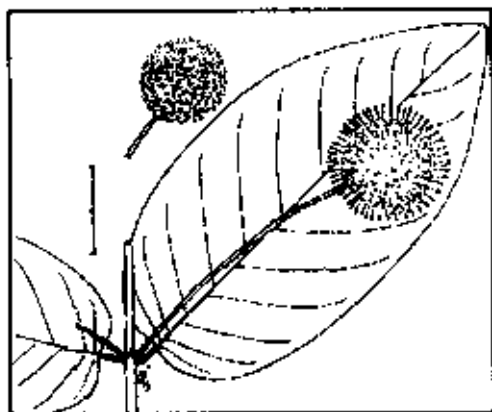

8257 - *Uncaria scandens* (Smith) Hutch. Vuốt leo, Móc-ô.

Tiểu mộc leo; cành có lông hoe đỏ, dày, sét. Lá có phiến bầu dục to vào 9 x 5 cm, dày tròn hay hơi lõm, mặt trên có lông thưa, ngắn, nâu, mặt dưới có lông thưa dài, gân-phụ 9 cặp; cuống 6 mm. Hoadầu to 2,5 cm, trên cọng dài 4 cm; dài có ống dài 1,5 mm, có lông; vành có ống 1 cm, tai 4-5, cao 2 mm; tiểu nhụy gắn ở miệng vành.

Dácley (Cổngum), Phú Quốc; III. Trĩ nhúc-môi.

- Hooked climber; red rufous dense pubescence; flowers pubescent (*Nauclea scandens* Smith, *U. pilosa* Roxb.).

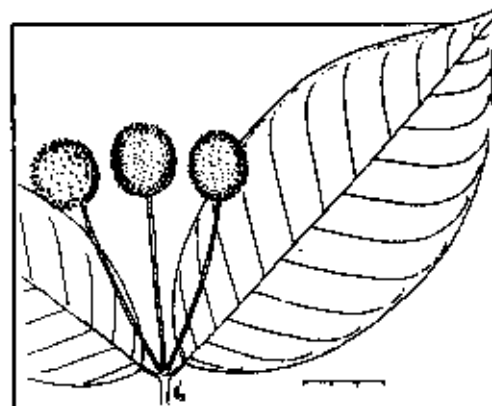
8262 - *Cephalanthus tetrandra* (Roxb.) Ridsd. Vày nước, Gáo nước.

Tiểu mộc cao 2-4 m; cành có lông mịn. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to vào 12 x 5,5 cm, chót tẻ, đáy tròn, *cát ngang hay hơi lõm*, gân-phụ 10-12 cặp, dày, mặt trên có lông hay không, mặt dưới có lông mịn; cuống 5-6 mm, lábe tamgiác, cao 3-4 mm. Hoadầu to vào 3 cm, trên cong dài 6 cm, có lông; láđài 4; vành trắng, tai 4, cao 1,5 mm; tiểunhụy 4; noãn sào 2 buồng. Nang to 4 x 2 mm; hạt 1/buồng.

Dựa nước, vùng đầm lầy.

- Shrub 2-4 m; limb pubescent beneath; capitulum 3 cm across; capsules 4 x 2 mm, 2-seeded (*Nauclea tetrandra* Roxb., *C. naucleoides* DC.).

Naucleae:

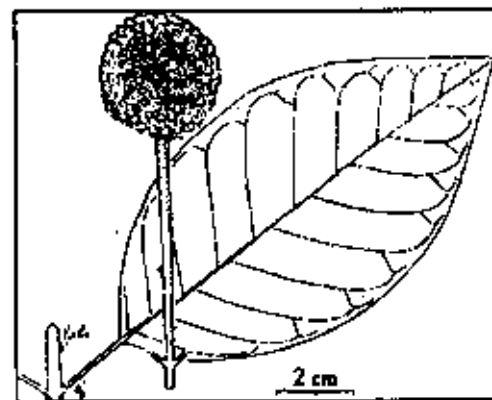

8263 - *Neonauclea calycina* (DC.) Merr. Kiêng.

Daimộc cao đến 25 m; thân to đến 35 cm, có chang ở gốc; vỏ trắng. Lá có phiến bầu dục, to 12-20 x 4-9 cm, không lông, gân-phụ 6-12 cặp; cuống dài 3 cm, lábe dài 8-20 mm, màu rụng. Hoadầu ở chót nhánh, thường 3, trên cong dài, to 15-20 mm; vành cao 6-8 mm; vòi nhụy lộ dài 6-12 mm. Trái kép to 23-35 mm.

Gỗ vàng.

- Tree 25 m high; limb glabrous; capitulum 15-20 mm across, on fruits, 35 mm across (*Nauclea calycina* Bartl. ex DC.).

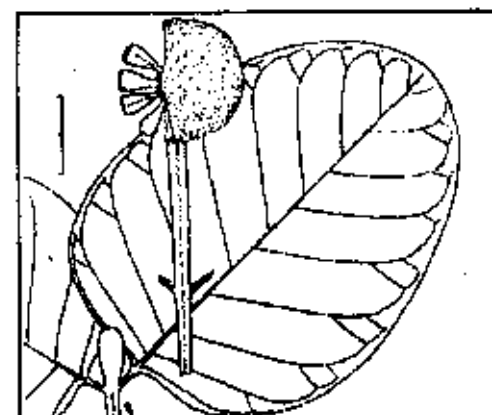

8264 - *Neonauclea purpurea* (Roxb.) Merr. Vàngkiền, Gáo đỏ.

Daimộc không lông. Lá có phiến bầu dục hay thon, to, dài đến 25 cm, gân-phụ 8-11 cặp; cuống dài đến 2 cm, lábe tròn dài, cao đến 3 cm. Hoadầu cóđộc trắng, to 3 cm, trên cong dài; hoa có cánhhoa không lông trên ống vành cao 7-8 mm; vòi nhụy dài 13 mm. Nang rời nhau, cao 5-6 mm; hạt có cánh.

Quảngtri, Đà Nẵng, Nha Trang; IV-VII. Gỗ vàng, dùng làm bàn ghế, xây cất.

- Tree glabrous; stipules to 3 cm long; capitulum 3 cm across; capsules 5-6 mm long (*Nauclea purpurea* Roxb.).

8265 - *Neonauclea sessilifolia* (Hook. f.) Merr. Gáo vàng, Gáo không-cuống.

Daimộc cao đến 30 m; cành vuông, nứt dọc. Lá có phiến xoan rộng, to, có khi dài đến 25 cm, đáy hình tim, đầu tròn, dày như da, lúc khô màu bạc; lábe tròn dài, màu rụng, cao 1 cm. Hoadầu cóđộc, to 1,5-3 cm; láđài 5,5 mm; ống vành 6-7 mm. Nang cao 8-10 mm, khít nhau; hạt rất đẹp.

Rừng luôn luôn xanh: Langhanh, Biênhòa, Tâyninh, Châuđộc; XII. Huột, lọc máu, bổ sau khi sanh; vỏ trị viêm phế quản, cảm, ho ra máu..

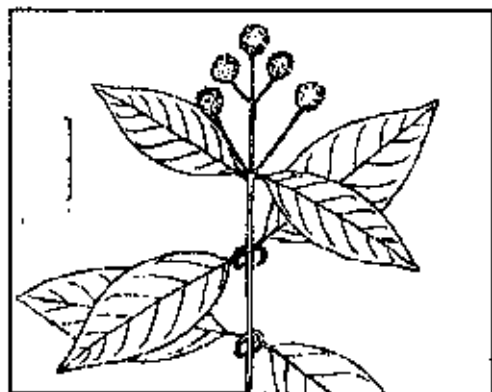
- Tree to 30 m high; leaves glabrous coriaceous; capitulum 1.5-3 cm across; capsules 8-10 mm long (*Adina sessilifolia* Hook. f.).

8258 - *Uncaria rhynchophylla* (Miq.) Miq. ex Havil. Cẩu đằng, Vuốt lá-mỏ.

Tiểu mộc leo có mấu. Lá có phiến xoắn thon, to vào 6 x 2,5 cm, mặt trên láng, mặt dưới mốc, gân-phụ 4-6 cặp, lồi 2 mặt; cuống 5-6 mm. Hoadầu ở ngọn nhánh, to 8-10 mm; hoa vàng hay trắng; lá đài 5; cánh hoa 5, ống vành ngắn; tiểu thụ 5; noãn sào 2 buồng. Nang nhiều hạt.

Rừng hậu lập, đèo đường, vùng núi cao: Lào cai, Lạng sơn. Máu (alcaloids) hạ huyết áp, hưng phấn, an thần, trị loạn nhịp tim...

- Hooked climber; limb glaucous beneath; flowers white or yellow (*Nauclea rhynchophylla* Miq.).

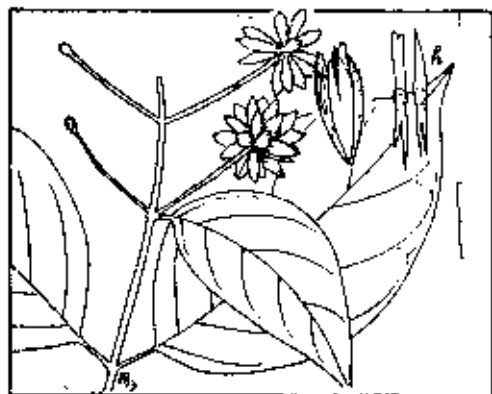

8259 - *Uncaria sessilifructus* Roxb. Vuốt trái-không-cọng.

Tiểu mộc leo dài 5-7 m; cành non vuông, có lông mịn. Lá có phiến xoắn hay xoắn rộng, to 11 x 6,5 cm, chót có mũi dài, đáy hơi bất-xung, mặt trên nâu, mặt dưới nâu mốc, gân-phụ 4-5 cặp; cuống 1-1,5 cm, lá bé mau rụng. Hoadầu trên cọng dài 3-4 cm, có lông mịn. Nang hình thoi, dài 13-15 mm, có lông; hạt nhỏ (0,5 mm) cánh dài 2 mm.

Rừng: Bách hải, Tây ninh; 11.

- Climber; limb brown glaucous beneath; capsules 13-15 mm.

8260 - *Uncaria sinensis* (Oliv.) Havil. Vuốt Trung quốc.

Tiểu mộc leo; cành vuông, không lông. Lá có phiến xoắn bần đực, to 14 x 7,5 cm, chót có mũi nhọn, đáy tròn, không lông, gân-phụ 8-9 cặp, mặt trên nâu sậm, mặt dưới nâu tươi; cuống dài 1 cm. Hoadầu trên cọng dài 4-5 cm, mang nang hình thoi cao 1 cm, có mỏ; hạt nhỏ, nhiều, có cánh.

Sapa. Chứa alcaloid: hirsutin làm nở hind limb, nở mạch máu ở óc, tim.

- Climber; limb glabrous; capitulum on long peduncle; capsules 1 cm, beaked (*Nauclea sinensis* Oliv.).

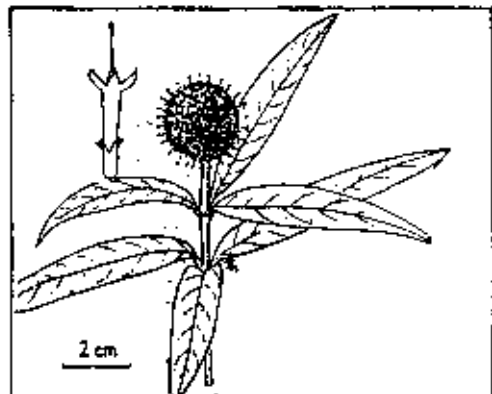
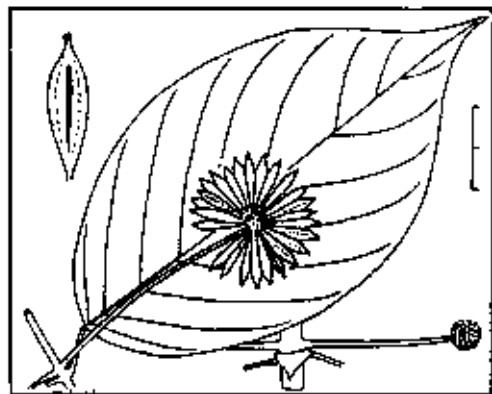
Cephalantheae:

8261 - *Cephalanthus angustifolius* Lour. Vây lá-hẹp, Riri lớn-lá; Button Bush.

Tiểu mộc cao 3 m; cành tròn, có bikhẩu trắng. Lá chụm ba hay mọc đối; phiến thon hẹp, dài 7-10 cm; lá bé cao 6 mm. Hoadầu trắng thơm, ở chót nhánh, to 1,5-2 cm; đài 4-phần; vành có ống dài 5 mm, tai thon; tiểu thụ 4; noãn sào 2 buồng. Nang cao 4 mm, có đài còn lại; buồng 1 hạt có phôi nhũ.

Đèo rạch: Thủ thiên, Nha trang.

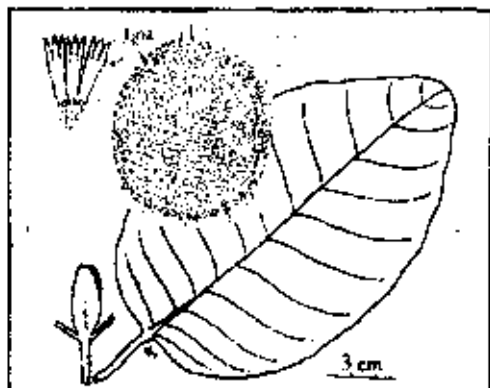
- Shrub 3 m high; leaves by 3; capitulum white, fragrant; capsules 4 mm (*C. stellatus* Lour.).

8266 - *Nauclea orientalis* (L.) L. Gáo vàng, Cốc đỏ.
 Daimộc cao 20 m; nhánh ngang; vỏ nâu; gỗ vàng. Lá có phiến xoan rộng, to, dài 15-30 cm, đầu tròn, đáy tròn hay hơi hình tim; cuống 1-3 cm, lábe xoan to, cao 2,5-3 cm. Hoadầu trên cọng dài 2-5 cm, to 4 cm; dài dính nhau; vành ngà, cao 7 mm; vòi nhụy thò, dài 7 mm. Quả kép, tròn, to 2-3 cm.

Trảng, rừng hậu lập, bình nguyên, từ nơi nước lợ. Chứa alcaloid chống ung thư và chống nhiều vi khuẩn.

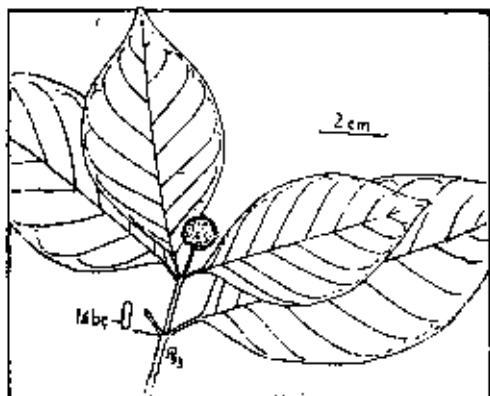
- Tree 20 m; branches diageotropical; syncarps globulous 2-3 cm across (*Cephalanthus orientalis* L., *Sarcocephalus coadunata* (Sm.) Druce, *S. annamensis* Dub. & Eberh.).

8267 - *Nauclea officinalis* (Pit.) Merr. Huỳnh bá.
 Daimộc cao 15-20 m; cành non vuông. Lá có phiến xoan thon, dài 8-16 cm, tà hai đầu, không lông, gân-phụ 5-7 cặp; cuống dài, lábe đầu tròn, cao 6-8 mm. Hoadầu ở chót nhánh, to 1-1,5 cm; hoa có ống cao 5-6 mm. Quả kép hình cầu tròn, to 1-1,5 cm; hạt dài 1-1,5 cm, có tù-y cam.

Núi Dinh, Trảngbom; IV, 5. Chứa alcaloids: angustin, harmin, naucleficin. Gỗ cam, rất đắng, chống vi khuẩn, chống viêm.

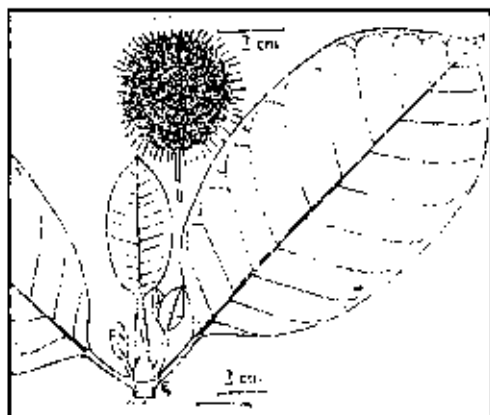
- Tree 20 m high; limb glabrous; capitulum 1-1.5 cm across (*Sarcocephalus officinalis* Pierre ex Pit.).

8268 - *Neolamarckia cadamba* (Roxb.) Bosser. Gáo trắng, Cà-tôm, Càdam.
 Daimộc đến 30 m; nhánh ngang, vỏ xám, gỗ trắng, lõi cam. Lá có phiến bầu dục, dài 15-50 cm, đầu có mũi, đáy tà hay tròn, mặt dưới có lông; cuống dài, lábe thon nhọn, cao 1,5-2 cm. Hoadầu ở chót nhánh, to 3-5 cm, trên cọng dài 2,5-4 cm; dài 5-8 mm; vành 8 mm; vòi nhụy thò cao. Trái to 2-4,5 cm, vàng cam, do nang ít dính nhau.

Rừng lầy, thường bị ngập, bình nguyên; Hason bình vào N; VII-IX. Vỏ chứa nhiều alcaloid; chống thuy.

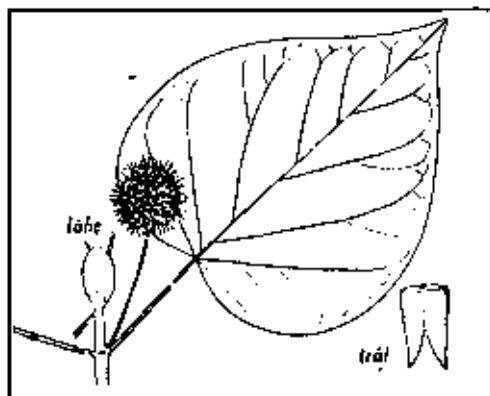
- Tree 30 m high; limb pubescent beneath; capitulum 3-5 cm across (*Nauclea cadamba* Roxb., *Anthocephalus indicus* A. Rich.).

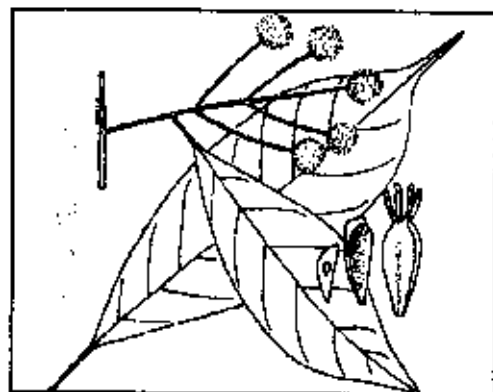

8369 - *Haldina cordifolia* (Roxb.) Ridsd. Gáo tròn.
 Daimộc to; nhánh ngang, vỏ trắng, gỗ vàng. Lá có phiến hình tim tròn, to 11 x 9 cm, mặt dưới có lông mịn, gân-phụ 6-8 cặp; cuống dài 5-9 cm, lábe bầu dục, dài 2 cm, có lông. Hoadầu ở nách lá, 1(3), to 2,5 cm, vàng; hoa ngũ phân; vành có ống cao 8 mm, vòi nhụy thò dài. Nang rời nhau, cao 3-4 mm, nở từ đáy thành 2 mảnh; hạt 6-8, có cánh.

Rừng thưa: Thanh hóa, Phanrang, Baria, Biên hòa, Châu đốc; VI. Trị đau về mặt, thuliêm (trị ỉa, kiết), trị nhức đầu; lá trị quáng-gà; vỏ trị nhọt.

- Tree; capitulum axillary, yellow; capsules 2-valved (*Nauclea cordifolia* Roxb.).

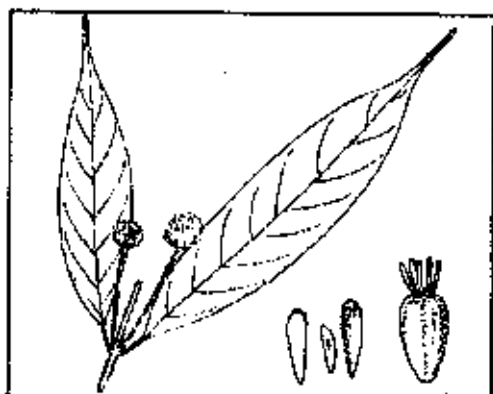

8270 - Adina petelotii Merr. Thù Petelot.

Tiểu mộc; vỏ xám nâu. Lá có phiến thon ngược, to 14 x 3,5 cm, chót có đuôi dài 1,5-2 cm, đáy tù hẹp, gân-phụ 8-9 cặp; cuống dài 1,5-2 cm, lábe chẻ hai sâu, màu rụng. Hoadầu to 1 cm, gắn thành chùm có cọng dài. Nang cao 2,5 mm, nở thành 2 mảnh, chót có ládài còn lại cứng, cao; hạt đẹp, có cánh, cao 1 cm.

Sapa, 1.500 m; 8.

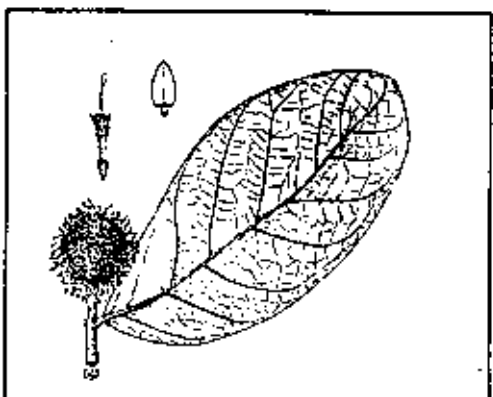
- Shrub; leaves long caudate; capitulum 1 cm; capsules 2.5 mm; seeds winged.

8271 - Adina pilulifera (Lam.) Franch. & Drake. Thù viên; Adina. Tiểu mộc cao 4 m; nhánh mảnh, lúc non có lông mịn vàng. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến thon dài đến 12 cm, chót có đuôi ngắn hay đến 2 cm, mặt dưới dẹt, gân-phụ 8-10 cặp; cuống 1 cm, lábe cao 5-7 mm, chẻ hai sâu. Hoadầu cõ độc, to 1-1,5 cm, trên một cọng có láhoa ở giữa; hoa 4-5-phân; vành có ống 3,5 mm; vòi nhụy thò dài. Nang có ládài còn lại, cao 3-4 mm, nở từ đáy làm 2 mảnh; hạt xám, có cánh, dài 2 mm.

Rừng hậu lập: Sapa đến Thuathien; V-VIII, 7-9. Rẻ, cây trị ungthư (acid betulinic).

- Shrub 4 m high; limb lanceolate, caudate; capitulum 1-1.5 cm; capsules; seeds winged (*Cephalanthus pilulifera* Lour., *A. pubicostata* Merr., *A. globifera* var. *tonkinensis* Pit.).

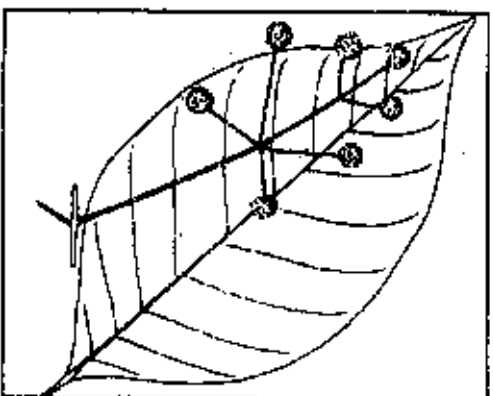

8272 - Adina thanhoensis Trần. Thù Thanhhoa.

Đại mộc; cành không lông. Lá có phiến tròn dài xoan, to 7-21 x 4-15 cm, đáy chót bướm, đầu tà tròn, dài, không lông, gân-phụ 7-10 cặp; cuống 2-5 mm, lábe màu rụng. Hoadầu cõ độc ở chót nhánh, to 2-3,5 cm, trên cọng ngắn; láhoa 1-4; đài có ống 3-5 mm, có lông, rỗng 5, dài 2 mm; vành cao 8-10 mm, có lông; tiểunhụy 5, vòi nhụy thò dài, dài 12-18 mm.

Trảng ở Yên Cát (Thanhhoa); X (hình theo T.n. Ninh)..

- Tree; capitulum 2-3.5 cm across; corolla 8-10 mm long.

8273 - Metadina trichotoma (Zoll. & Mor.) Bakh. f. Vãng vé.

Đại mộc; cành non đẹp đẹp, nhánh lớn màu xám trắng. Lá có phiến bầu dục, đến 14 x 8 cm, chót nhọn, đáy tù nhọn, gân-phụ 8-12 cặp, không lông; cuống 1,5 cm; lábe không chẻ. Chùm tután mang nhiều hoadầu to 6-9 mm, cọng có lông; hoa không lông. Nang cao 2,5 mm, chót có đài còn lại, có lông; hạt nhỏ, có cánh.

B qua Huế, Đồngnai, Tâyninh, đến Phú quốc; XII-IV, 4. Gỗ vàng tươi, tốt, dẻo (làm đòn-gánh).

- Tree; capitulum 6-9 mm; capsules 2.5 mm; seeds winged (*Nauclea trichotoma* Zoll. & Moore, *Adina polycephala* Benth.).

Mussaendeae

1a - pháthoa ở ngọn

2a - chùm-tútán hay tảnphông

3a - tiểumộc hay leo, thường có 1 láđài to

3b - đaimộc lá rụng theo mùa

2b - hoadầu có tôngbao

1b - pháthoa ở nách lá

2a - dài có thùy hẹp nhọn dài; noãn sào 2 buồng

2b - dài có thùy rộng, ngắn; noãn sào 3-5 buồng

3a - tután gắn ở ngọn, dài; noãn sào 3-5 buồng

3b - chùm hay tután ở nách lá; noãn sào 5 buồng

1c - hoa côđộc ở nách lá

Mussaenda
Emmenopterys
Keenania

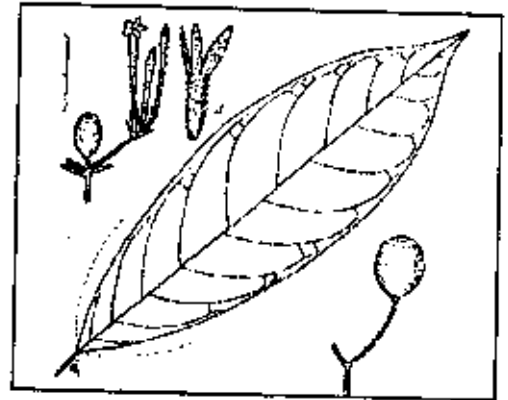
Myrioneuron

Mycetia
Urophyllum
Aphenandra8274 - *Mussaenda aptera* Pit.. Bướmbạc không-cánh.

Dây leo cao; cành non dẹp dẹp, có lông. Lá có phiến thon, to 15 x 5 cm, không lông, nâu xám mặt trên, xám mặt dưới lúc khô; lá bẹ cao 1 cm. Chùm-tútán ở ngọn, dài 10-12 cm; hoa không có láđài to dạng cánh hoa; láđài cao 5 mm; vành có ống cao 2,5 cm, tai 3 mm. Trái to 1 cm, denden.

Thừa thiên.

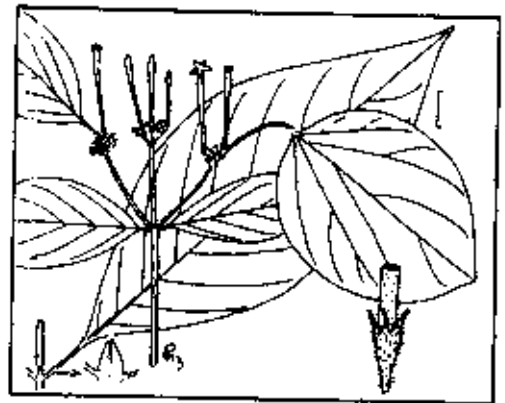
- Climbing; limb glabrous; calyx without developed sepal.

8275 - *Mussaenda baviensis* in Herbar. Bướmbạc Bavi.

Tiểumộc; cành non có lông nâu. Lá có phiến to đến 13,5 x 6 cm, hai đầu nhọn, mỏng, mặt trên nâu đen, mặt dưới có lông nâu; đáy từ từ hẹp trên cuống, gân-phụ 8-9 cặp; cuống 1,5-2,5 cm, lá bẹ chẻ hai, cao 3 mm, có lông. Pháthoa ở ngọn, mang tután dày như chum, hoa có lông; dài cao 3 mm, láđài dạng cánh có phiến to, xoan, trắng trắng; vành có ống cao 2,3 cm, tai vàng vàng.

Bavi, 700 m; VII.

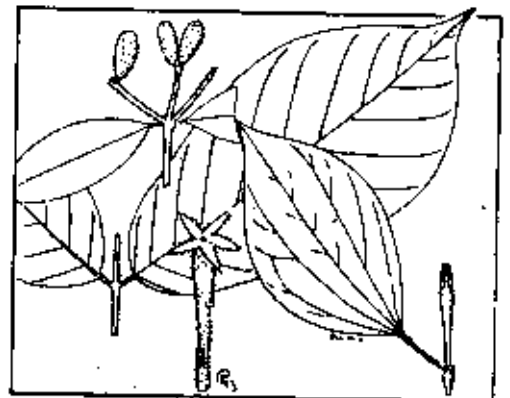
- Shrub; limb brown pubescent beneath; petaloid sepal whitish; corolla yellowish.

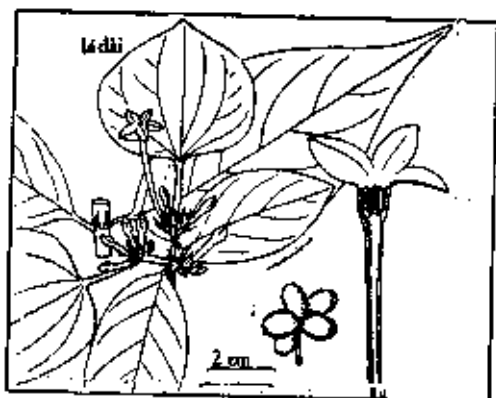
8276 - *Mussaenda bonii* Pit.. Bướmbạc Bon.

Dây leo cao 3-7 m; cành vuông, có lông phân nâu. Lá có phiến bầu dục xoan ngược, to 10-16 x 5-6 cm, đáy tròn hay nhọn, gân-phụ 6-10 cặp, mỏng, dài; cuống 5-6 mm, có lông, lá bẹ cao 7 mm, chẻ sâu. Pháthoa ở chót nhánh; dài có lông; láđài dạng cánh trắng, xoan, to 7 x 3,7 cm, chót nhọn; vành có lông, ống cao 2 cm, tai xoan thon, dài 6-7 mm. Trái cao 12-15 mm, có cánh, đen; hạt nhiều.

Hason binh, Thanh hóa, Nghệ Tĩnh; V-VI, 9-2. Bó, trị ho, suyễn.

- Sarmentous; limb membranous; petaloid sepal white.

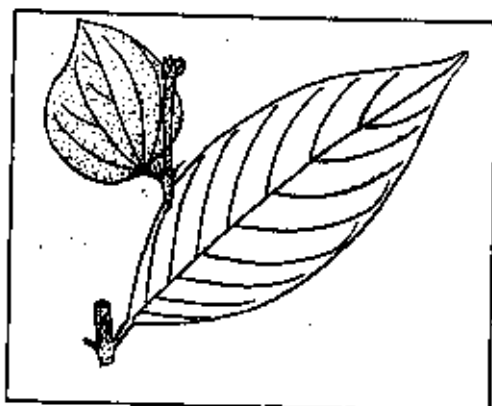

8277 - *Mussaenda cambodiana* Pierre. Buồm bặc Cambốt. *Dây trườn*; cành non và phách hoa có lông mịn. Lá có phiến xoan thon, có mũi dài, mặt trên nâu đen, có lông mịn, mặt dưới xám vàng; cuống 6-8 mm, lá chẻ hai. Phách hoa ở ngọn nhánh, dày; lá đài có lông, lá đài như cánh xoan rộng, trắng, có lông mịn; vành vàng nghệ. Trái mập, tròn hay xoan, to 6-8 mm, có lông; hạt nhiều, đen.

Từ Bavi qua Thủ thiển đến Phú quốc; II-XI, 2-11. Lá làm trà, lợi tiểu, trị sốt; lá non được ăn. *Var. annamensis* Pit.: dây 4 m, lá có lông ở gần mặt dưới; lá đài cao 5 mm; Bình thiển.

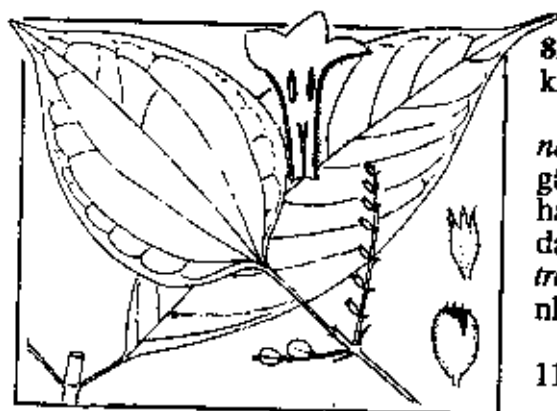
- Sarmentous; leaves finely pubescent; petaloid sepal white; corolla dark yellow.

8278 - *Mussaenda chevalieri* Pit. Buồm bặc Chevalier. *Tiểu mộc*; cành, mặt dưới lá, dài đầy lông mịn. Lá có phiến bầu dục thon, dài 10 cm, mặt trên có lông ngắn, gân-phụ 7-8 cặp; cuống 1 cm, lá chẻ hai. Tụ tán ở ngọn nhánh, rộng 8-10 cm; lá đài cao 5 mm, lá đài dạng cánh xoan rộng, trắng, rộng 3,5 cm; vành cam đỏ, ống dài 1,8 cm, tai cao 3,5 mm.

Vùng đèo Ngạn mục, Dran (Lâm đồng); IV.

- Shrub; branches, calyx, hirsute; petaloid sepals white; corolla red yellow.

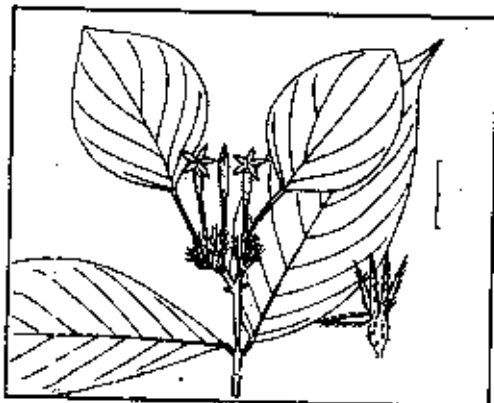

8279 - *Mussaenda dehiscens* Craib. Buồm bặc tự khai.

Tiểu mộc 4-8 m; cành non tròn, có lông vàng nâu. Lá có phiến bầu dục thon to, đầu có mũi dài, gân-phụ 8-10 cặp; cuống 1-2 cm, lá chẻ hai. Chùm-tụ tán gồm nhiều tụ tán đơn phân; lá đài dạng cánh trắng, to; vành có lông mịn, vàng hay trắng trắng. Nang cất vách, to 6-7 mm; mảnh 2; hạt nhiều.

Lạng sơn, núi Dinh, dựa sông Đồng Nai; VI-X, 7-11.

- Shrub 4-8 m; branches yellow appressed pubescent; petaloid sepal white; capsules 2-valved.

8280 - *Mussaenda densiflora* Li. Buồm bặc hoa-dày.

Tiểu mộc leo, cao 2 m; cành đầy lông mịn nâu đỏ. Lá có phiến bầu dục thon, to 10,5 x 5,5 cm, chót có mũi, mặt trên nâu đen, có lông thưa, mặt dưới xám nâu, có lông nâu xám; cuống 5 mm, lá chẻ hai. Phách hoa dày; đài có lông, răng hẹp nhọn, cao đến 7 mm, nâu đậm, lá đài dạng cánh xoan, to 5 x 3,5 cm; vành thơm, vàng, tâm tươi, ống cao 2,8 cm, có lông ngắn, tai không lông mặt trên.

Quảng Ninh.

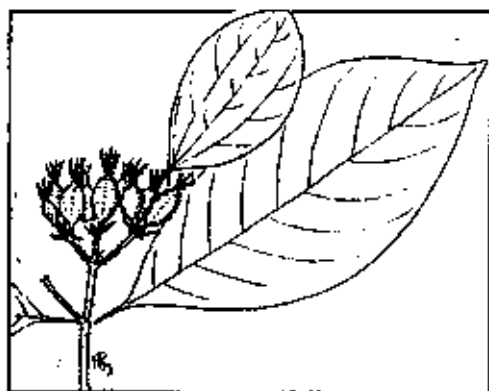
- Climbing; branches red brown hirsute; corolla fragrant, yellow.

8281 - *Mussaenda dihhensis* Pierre ex Pit.. Bướmbạc núi-Dinh.

Tiểu mộc; cành non vuông, có lông. Lá có phiến xoan, to 8-13 x 5,5 cm, chót có đuôi nhọn, có lông mặt dưới, gân-phụ 7-9 cặp; cuống 1,3 cm, lá bé hẹp nhọn, cao 5-6 mm, có lông. Phát hoa như tán-phồng dày, ít hoa, có lông; lá đài hẹp, lá đài dạng cánh bầu dục, to 4-5 x 3 cm, trắng, trên cong 1,5 cm; vành. Quả đầy lông, cao 13 mm, có đài còn lại cao 1 cm.

Bàrja; VII.

- Shrub; limb pubescent beneath; petaloid sepal white; fruits with 1 cm long sepals.

8282 - *Mussaenda dranensis* Wernh.

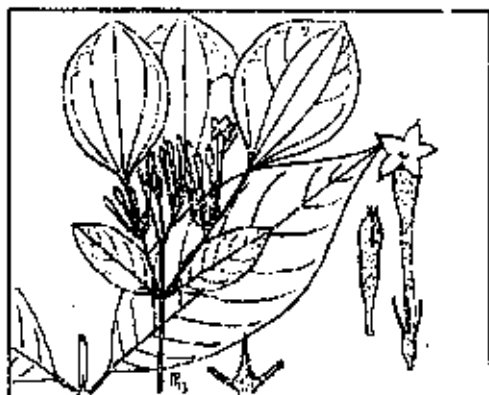
Bụi; nhánh không lông. Lá có phiến bầu dục, to 8-10 x 3-4 cm, đáy nhọn, chót có mũi, có mũi, không lông; cuống không dài hơn 2 cm; lá bé màu rụng. Tụ tán như tán-phồng; đài có răng tamgiác nhọn, cao 1 mm, lá đài dạng cánh hoa to 5 x 3,5 cm, trắng vàngvàng; vành cam, thùy tamgiác. Dran, 900-1200 m.

8283 - *Mussaenda erosa* Champ. ex Benth.. Bướmbạc môn.

Tiểu mộc; cành có lông nằm. Lá có phiến bầu dục, dài 8-12 cm, đầu nhọn, mặt dưới có lông nằm, mặt trên có lông ở gân, gân-phụ 7 cặp; cuống dài 1 cm, có lông nằm, lá bé nhọn, có lông. Tụ tán có cong 1-3 cm; noãn sào cao 1,5 mm; răng dài 4, cao 5 mm, có lông, lá đài dạng cánh, trắng, to 5 x 3,5 cm, cong 2 cm, có lông nằm; vành có ống cao 2,5 cm, tai 4 mm, có lông mặt ngoài.

Công-tum; XI.

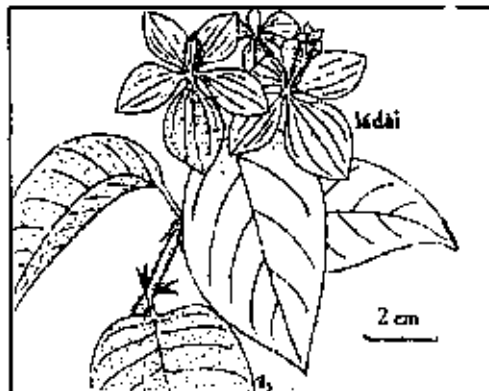
- Shrub with appressed pubescence; petaloid sepal white.

8284 - *Mussaenda erythrophylla* Schum. & Thonn. Bướm hồng.

Tiểu mộc 2-3 m; thân, lá, hoa có lông. Lá có phiến bầu dục, dài 15-17 cm, gân-phụ 10 cặp; cuống 1-1,5 cm, lá bé chẻ hai. Phát hoa ở chót nhánh; lá đài to, đỏ, thường có một trội; vành có ống có lông, đỏ đậm, vàng ở trong, cao 2,5-3 cm. Trái mập, cỡ 1 cm.

Tr thường với thứ 5 lá đài đều, to, đẹp. Góc Tây-Phi.

- Ornamental.

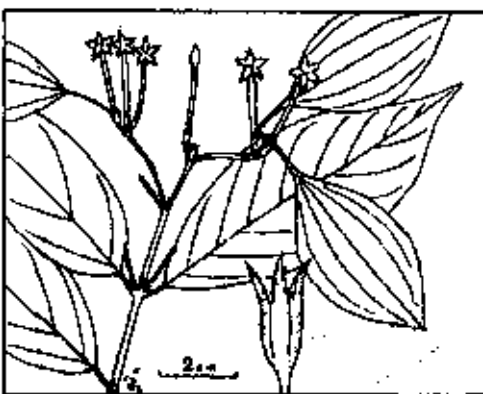
8285 - *Mussaenda flava* (Verdc.) Bakh. f. Bướm vàng.

Tiểu mộc nhỏ; cành có lông mịn. Lá có phiến thon, to vào 8 x 3 cm, gân-phụ 5-6 cặp, xéo; cuống 5-7 mm, lá bé nhọn, cao 2-4 mm. Phát hoa ở ngọn; lá đài như kim, cao 3-4 mm, lá đài dạng cánh xoan vàng to 2-3 cm; vành có ống cao 3 cm, tai nhọn có mũi.

Tr vì hoa, gốc Phíchâu.

- Ornamental (*Pseudomussaenda flava* Verdc., *M. luteola* Delile).

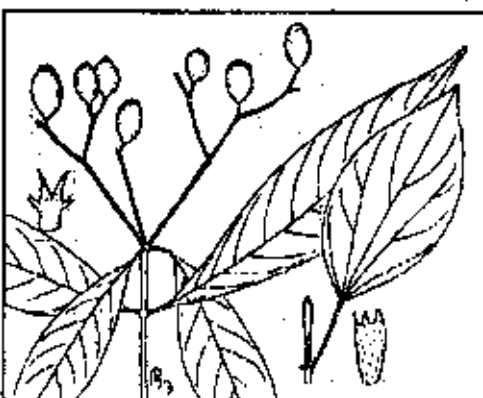

8286 - Mussaenda frondosa L. Bướmbac lá.

Tiểu mộc cao 1-7 m; cành non có lông hoe. Lá có phiến thon dài, to 15-18 x 3-5 cm, có khi có lông ở mặt dưới, gân-phụ 7-9 cặp; cuống vào 1 cm, lábe chẻ hai, cao 5-6 mm. Tután ở ngọn nhánh, cao 4-8 cm; đài có tai nhỏ, một lá đài dạng cánh to, trắng, dài 6-8 cm; vành vàng đậm, ống dài 2,5 cm, tai 4 mm; tiểu hụy 5. Quả 1 cm; hạt nhiều.

Nhatrang, Đàlat, Cônson; VII-XI, 8-11. Hoa giúp ho, trị suyễn, lợi tiểu.

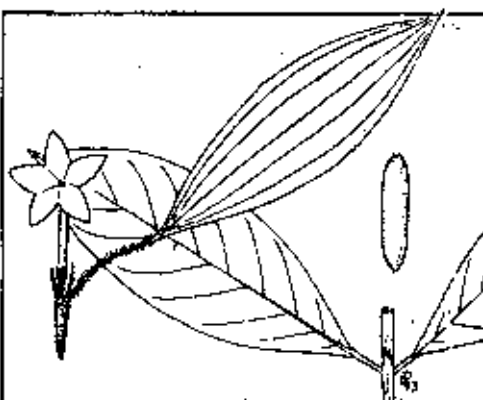
- Shrub 1-7 m; branches rufous pubescent; petaloid sepal white; corolla dark yellow.

8287 - Mussaenda glabra Vahl. Bướmbac nhẵn.

Tiểu mộc trườn hay đứng; cành trơn có lông dài. Lá có phiến thon, to vào 10 x 2,7 cm, chót có đuôi 1-2 cm, không lông, gân-phụ vào 10 cặp; cuống 1 cm, lábe cao 5-7 mm, chẻ hai. Phấn hoa thưa; lá đài 1-2,5 mm, lá đài dạng cánh xoan, rộng 1-3,5 cm, trắng; vành có ống 2,5-3 cm, tai 6 mm. Quả xoan, đen, cao 10-13 mm.

B đến Nhatrang; II-XI, 11-12. Lá ăn vô trà ở Ấn; rễ trị ho; hoa trị suyễn, sốt, lợi tiểu.

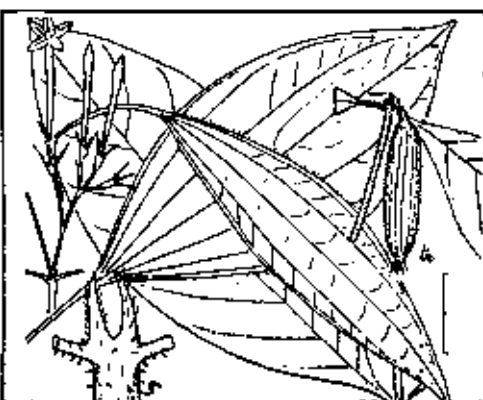
- Sarmentous or erect shrub; limb glabrous; petaloid sepal white; berries black, 10-13 mm long.

8288 - Mussaenda hilaris Pierre ex Pit. Bướmbac vui.

Tiểu mộc cao 1 m; cành mảnh có lông phún dày, ngắn, trắng trắng. Lá có phiến thon, dài 5-10 cm, đáy tù hay tròn, đầu tù có mũi, gân-phụ 8-10 cặp; cuống dài 5 mm, lábe 5-7 mm, chót chẻ hai. Tután dày ở ngọn, có lông; lá đài 2 mm, lá đài dạng cánh, trắng, thon, dài 4-5,5 cm; vành có ống 2,5 cm, tai cam, dài 3 mm. Quả cao 1,8 cm, rộng 8 mm.

Phước; XI-III, 7.

- Shrub 1 m; branches whitish hirsute; petaloid sepal lanceolate, white, corolla orange.

8289 - Mussaenda hoensis Pierre ex Pit. Bướmbac Biềnhòa.

Tiểu mộc dầy lông phún xám nâu; cành non vuông. Lá có phiến bầu dục tròn dài, dài 6-20 cm, tù nhọn hai đầu, gân-phụ 7-9 cặp, có ít lông mặt dưới; cuống 1 cm, lábe cao 5 mm, chẻ hai. Tután hẹp ở ngọn nhánh, dầy lông phún; lá đài cao 5-8 mm; lá đài như cánh thon hay bánhình, to đến 14 x 7 cm, trắng, không lông; vành cam, có ống cao 2 cm, tai 7 mm, nhọn. Quả dài 3,5 cm; hạt nhỏ, nhiều.

Đồngnai: Địnhquán, Biềnhòa; VII, 8.

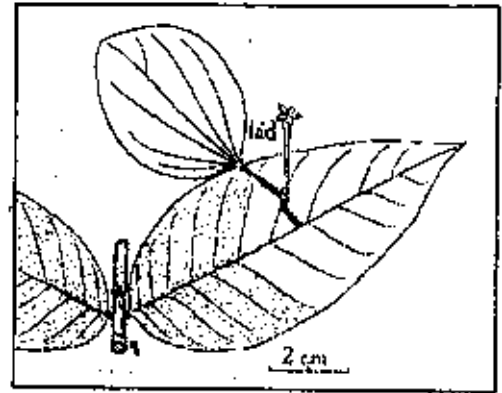
- Grey brown hirsute shrub; petaloid sepal white, 14 x 7 cm; berries 3.5 cm long.

8290 - *Mussaenda hossei* Craib. Bướmbac Hosseus.

Tiểu mộc cao 1 m; cành non có lông dày ngắn. Lá có phiến bầu dục thon, dài 5-10 cm, có lông, gân-phụ vào 10 cặp; cuống ngắn, lábe 5-7 mm chẻ hai. Tụ tán rộng 5 cm, có lông; noãn sào 2,5 mm, dài 2 mm, lá đài dạng cánh xoan, trắng, có lông; vành có ống 2,5 cm, tai xoan dài 3 mm. Quả cao 1,8 cm, rộng 8 mm.

Vùng núi; T; XI-III.

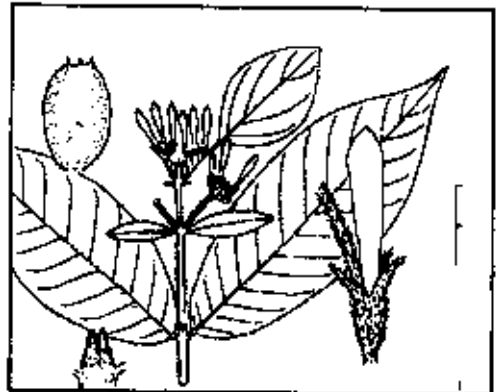
- Shrub 1 m high; branches tomentose; petaloid sepal white; cymes 5 cm wide.

8291 - *Mussaenda laosensis* Bướmbac Lào.

Tiểu mộc; cành non đầy lông hung. Lá có phiến bầu dục hơi thon ngược, to 10 x 3,5 cm, chót nhọn, đáy tù tròn, mặt trên nâu đen, có lông thưa, mặt dưới có lông hung như nhung, gân-phụ 8 cặp; cuống ngắn, lábe chẻ hai. Pháth hoa ở ngọn, hơi dày, trục có lông; đài đầy lông hung, lá đài dạng cánh xoan, to 3,5 x 2 cm, trắng, có nhiều lông. Quả xoan, cao 12 mm.

Caolạng.

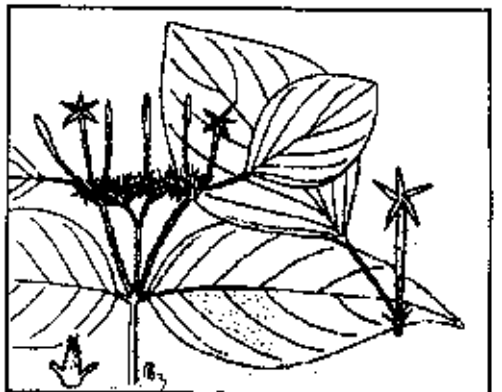
- Branches rufous tomentose; limb velvety beneath; petaloid sepal white, pubescent.

8292 - *Mussaenda longipetala* Li. Bướmbac cánh hoa dài.

Tiểu mộc; cành đầy lông phún nâu. Lá có phiến xoan thon, đến 13 x 6,5 cm, có lông trắng 2 mặt, gân-phụ 8 cặp; cuống dài 1 cm, lábe chẻ hai. Pháth hoa có lông phún trắng; cong dài 4-5 cm mang tụ tán như chum; đài cao 5-7 mm, lá đài dạng cánh hoa to 7,5 x 4,5 cm; vành có ống 2,5 cm, tai thon nhọn.

Quảng ninh.

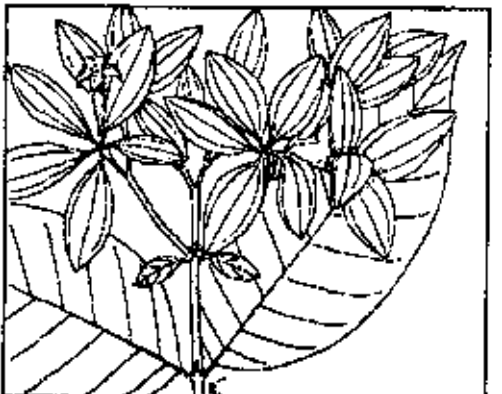
- Branches brown hirsute; inflorescence white hirsute; corolla lobes long, acute.

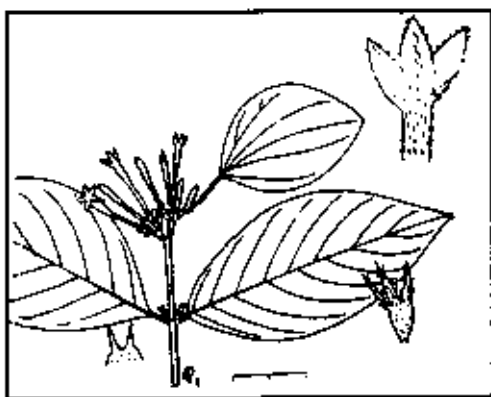
8293 - *Mussaenda philippica* A.C. Rich. var. *aurorae* Hort. Bướmbac Philippin; Flag bush, Dona aurora.

Tiểu mộc cao 1-5 m; cành non có lông. Lá có phiến to, dài 10-15 cm, có lông, xanh đậm; lábe nhọn. Pháth hoa to, có lông; lá đài dạng cánh 5, to, trắng, đẹp; vành vàng, cao 2,5 cm, hẹp ở đáy, tai nhọn.

Tr vì pháth hoa đẹp; I-XII.

- Ornamental.

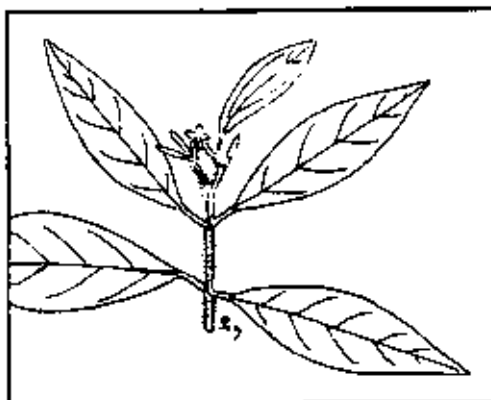

8294 - *Mussaenda pilosissima* Val. Bướmbac nhiều lông.

Tiểu mộc leo; cành tròn, lúc non đầy lông trắng. Lá có phiến bầu dục, to đến 8 x 3,5 cm, chót nhọn, đáy tù, mặt dưới có lông dày như nhung trắng, mặt trên có lông ngắn thưa; cuống dài 8-10 mm, lábe chẻ hai. Pháth hoa ở ngọn, cộng chung 2-3 cm; lá đài 4 mm, lá đài dạng cánh xoan, trắng, to 4 x 3 cm; vành có lông vàng mặt ngoài, ống dài 2,2 cm, tai 5 mm.

Hà Sơn Bình.

- Climbing shrub; limb white velvety beneath; petaloid sepal white.

8295 - *Mussaenda pubescens* Ait. f.

Tiểu mộc 1-3 m; nhánh trườn, tròn, có lông phún thưa. Lá có phiến thon, chót nhọn, đáy chót bướm, gân-phụ 5-6 cặp; lábe nhọn, cao 5 mm. Phát hoa ở chót nhánh, có lông; hoa nhỏ, trắng, với lá đài dạng cánh hoa nhỏ, thon, hay vắng. Trái 6-9 x 6-7 mm, đen; hạt nhiều, đen. ; VI-VIII.

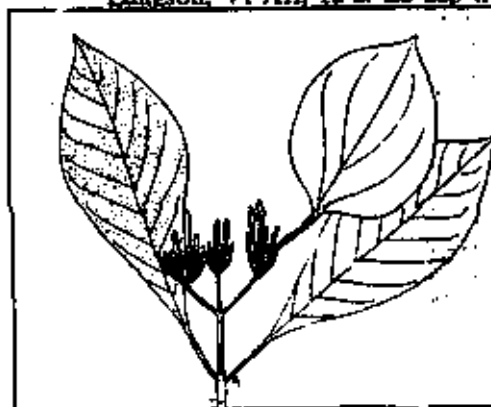
Đà Lạt: Liên Khang. Trái, lá trị cảm, viêm, ỉa chảy.

- Shrub; branches hirsute; petaloid sepals relatively small; corolla white.

8296 - *Mussaenda rehderiana* Hutch. Tang Bua.

Tiểu mộc leo; nhánh non tròn tròn, có lông dày nâu nâu cũng như cuống, lábe, trục pháth hoa, đài. Lá có phiến to 8-12 x 3-4,5 cm, tròn dài, chót nhọn, đáy tròn, lúc đẹn đẹn ở mặt trên, như da, gân-phụ 9-10 cặp; cuống 3-6 mm, lábe thon, cao 6,5-6 mm. Tután như tán phồng cao 7 cm; trục 2-3 lần lưỡng phân; hoa vàng; đài cao 2,5-3 mm, lá đài 1,5-2 mm, lá đài dạng cánh hoa to 4,5-6 x 2,5-3 cm; vành có ống 18-22 mm, tai 2 mm xoan-tròn. Trái mập, to 10-15 x 8-10 mm; hạt đẹp, nhiều.

Lang Sơn; VI-XII, 12-2. Lá đắp trị sốt, uống trị kiệt.

8297 - *Mussaenda saigonensis* Pierre ex Pit. Bướmbac Sài Gòn.

Tiểu mộc cao 1-2 m; nhánh thông, đầy lông xám, nhánh già đen. Lá có phiến thon ngược, dài 10-17 cm, chót nhọn, đáy tù hẹp trên cuống, có lông hai mặt, như nhung mặt dưới, gân-phụ 10 cặp; cuống dài 2 cm, lábe chẻ hai. Tután có nhánh, cao 1-6 cm; lá đài cao 13 mm, có lông, lá đài dạng cánh xoan, trắng, rộng 3-4 cm; vành có ống dài 2,5 cm, tai 5-6 mm.

Núi Láp vò (Tây Ninh); VI-VII.

- Shrub 2 m; limb grey brown velvety beneath; sepals 13 mm long, petaloid sepal white.

8298 - *Mussaenda sanderiana* Ridl. Bướmbac Sander.

Tiểu mộc thường bò nằm, dài 3-4 m; cánh có lông tơ hung. Lá có phiến tròn dài thon, to 12 x 3,5 cm có lông dày hai mặt, gân-phụ 6-7 cặp; cuống ngắn, lábe chẻ hai. Pháth hoa ở ngọn, có lông phún dày; lá đài có lông, thon ngắn, lá đài dạng cánh vàng, to 12 x 5 cm, có lông; vành vàng, ống 3,5 cm, có lông trắng.

Núi cao 1.000-2.000 m: T.

- Prostrate shrub; petaloid sepal yellow.

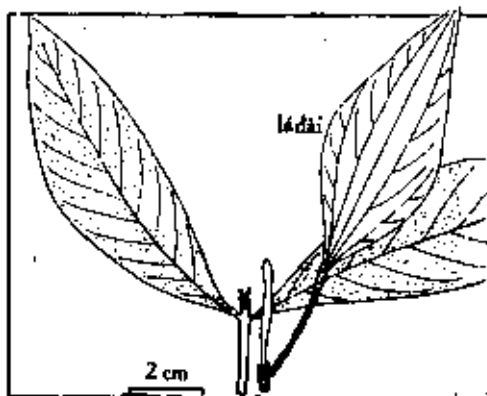

8299 - *Mussaenda squiresii* Merr.. Bướmbạc Squire.

Tiểu mộc; cành non tròn, không lông. Lá có phiến thon, dài 10 cm, đáy chót buồm, đầu tù, có lông nằm, gân-phủ 7-9 cặp; cuống ngắn, lábe 7 mm, ché hai, có lông. Tután ở ngọn; đài dài bằng noãn sào, lá đài dạng cánh trắng, thon, dài 7-8 cm; vành cam, có ống 3 cm, có lông, tai 5,5 mm.

Trảng trên đá lồi, vùng Đà Lạt; IV.

- Limb appressed pubescent; petaloid sepal white; corolla bright orange.

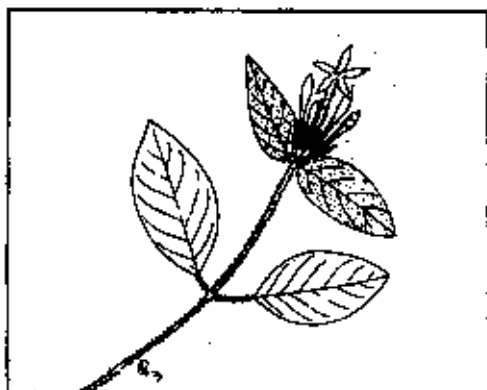

8300 - *Mussaenda theifera* Pierre ex Pit.. Bướmbạc trà; Slat Ror.

Tiểu mộc đứng hay nằm; cành có lông dài, có lông. Lá có phiến nhỏ, mặt dưới lợt, mặt trên có lông. Chùm-tután dày, ở ngọn; hoa dày lông vàng dày; lá đài cao 8 mm, ít khi có lá đài dạng cánh; vành có ống 2-3 cm, có ống trắng, tai 6-7 mm. Quả 8-15 x 5-7 mm.

Phan Thiết, Biên Hòa, Bà Rịa, Tây Ninh; IV-VII. Var. *suffruticosa* Pit.; leo quấn, lá dài đến 10 cm, hoa nhóm 3-7; núi Dinh, VI, 6. Cambốt dùng lá như trà, hạn chế.

- Erect or prostrate hirsute shrub; petaloid sepal absent.

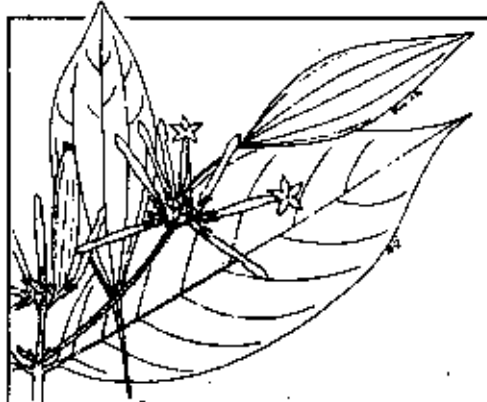

8301 - *Mussaenda thorelii* Pit.. Bướmbạc Thorel.

Tiểu mộc; cành, pháth hoa, đài, trái có lông phún. Lá có phiến thon, dài 8-15 cm, chót nhọn dài, gân-hụ 7-9 cặp, mỏng, không lông; cuống 2-5 mm, lábe ché thành hai thùy nhọn. Pháth hoa có trục dài 3-8 cm, mang hoa hơi khít nhau; lá đài 3 mm, lá đài dạng cánh thon, dài 8-12 cm, không lông trừ ở gân; vành có ống 2 cm, có lông mịn, tai 3 mm, có mũi dài; tiểu nhụy gắn ở phần phủ của ống. Quả dài 2,5-3 cm, đen, có lông phún; hạt nhiều, to 0,5 mm.

Đồng Nai.

- Shrub hirsute; petaloid sepal lanceolate; berries 2.5-3 cm long.

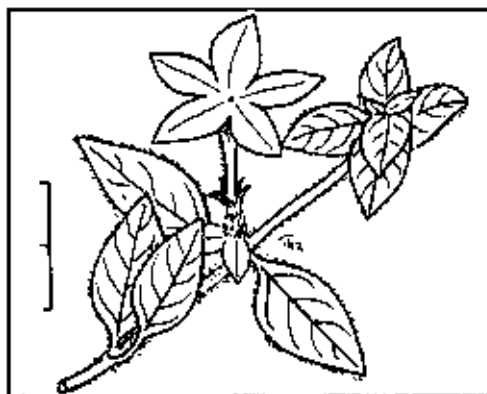

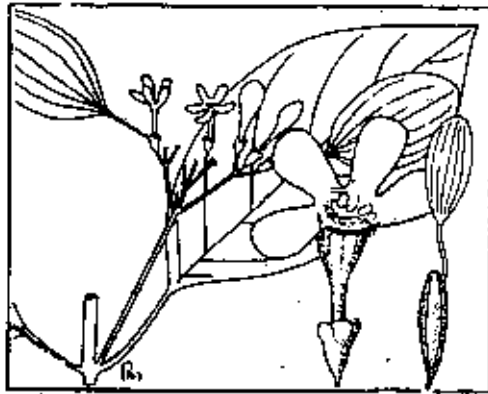
8302 - *Aphenandra uniflora* (G. Don) Brem.. Bướmbạc một-hoa

Cỏ bò rôi đứng thấp, cao 10-20 cm; thân có lông. Lá có phiến xoan, dài 2-4 cm, có lông thưa; cuống ngắn. Hoa cở độc ở nách lá; lá đài có lông; vành có ống cao 2-2,5 cm, tai trắng rộng, dài 1,7 cm; tiểu nhụy không thò. Quả bầu dục, có lông, có đài còn lại

Langhanch, Trảng Bòm; I-XII.

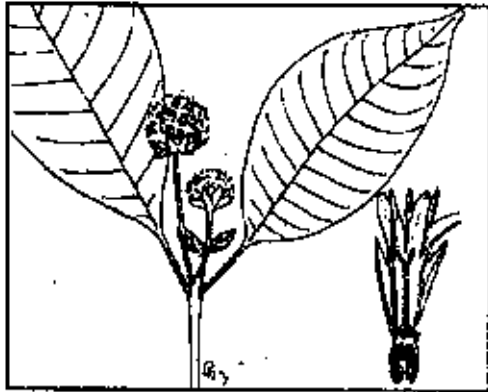
- Creeping herb; flowers white; berries (*Mussaenda uniflora* Wall. ex G. Don).

- 8303 - *Emmenopterys henryi* Oliv.** Hành dục
 Dại mộc 10-20 m, thân to 1 m; cành không lông. Lá rụng theo mùa; phiến xoan, to 8-16 x 8 cm, không lông, mặt trên nâu đậm, mặt dưới nâu dợt, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 3-4 cm, lábe mau rung. Phấn hoa ở nách lá và ngọn; hoa to, trắng, đẹp; lá đài 4, tròn, một có dạng cánh hoa to, trắng rời hương, dài 5 cm; vành phù ở 1/2 trên, tai cao 2 cm; tiểu nhụy gắn giữa ống, chỉ có lông; noãn sào 2 đính phôi lồi. Nang; hạt nhỏ, có cánh.
 Rừng thưa, 1.500 m: Sapa; VIII, 8.

- Deciduous tree; limb glabrous; petaloid sepal white then pink; corolla white.

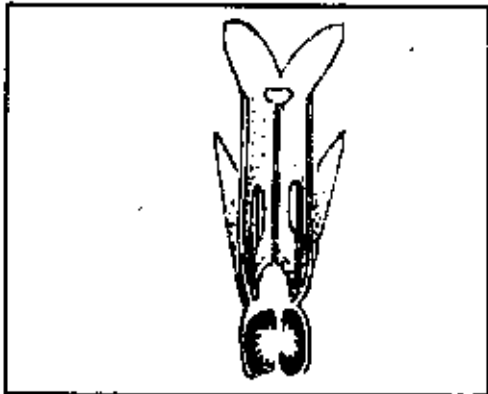
- 8304 - *Keenania ophiorrhizoides* Drake.**
 Cỏ bờ rồi đứng, giống Móc-tai, cao 30 cm. Lá có phiến dài 8-13 cm, trắng-trắng, có lông mặt dưới, mặt trên không lông, gân-phụ 8-12 cặp; cuống 1-4 cm, lábe 8-10 mm. Phấn hoa là chùm dày như hoa đầu rộng 3 cm, có lông bao; hoa không cọng, trắng; lá hoa dài 6-11 mm; lá đài 5, cao 4 mm; vành có ống 4 mm, tai 5, dài 2,5 mm; tiểu nhụy 5, thờ; noãn sào 2 buồng, n-noãn.

Trên đá, dựa suối: Bavi; IV.

- Ascending herb; limb pubescent beneath; capitulum with involucre; flowers white.

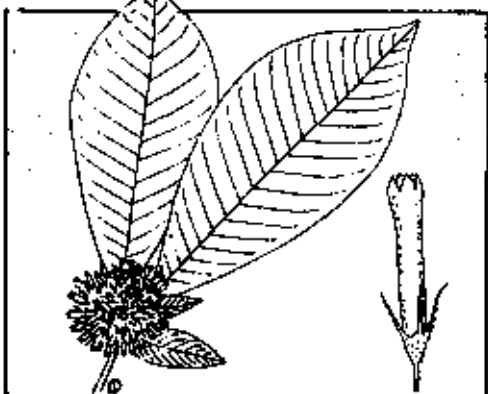
8305 - *Keenania microcephala* Pit.

Thân có rễ sáivi, hơi cứng, chột đứng cao 15 cm. Lá có phiến tròn dài rộng, to 15-17 x 5-8 cm, không lông, gân-phụ 10-12 cặp; cuống dài 4-6 cm, lábe 7-10 mm, có mũi dài. Tután ở chột nhánh; hoa không cọng; lá đài 4-5; cánh hoa 4-5; noãn sào 2 buồng. Kệnh khê.

- 8306 - *Keenania tonkinensis* Drake**
 Thân dạnien, có rễ sáivi, chột chổi cao 10-12 cm, có lông ngắn. Lá có phiến tròn dài, nhọn, có mũi ở chột, tután hẹp ở đáy, to 7-12 x 3-5 cm, gân-phụ 8-10 cặp; cuống dài 1,5-4 cm, lábe cao 8 mm, tamgiác có mũi dài. Tután ở chột nhánh, hình đầu, có lông bao; hoa không cọng, trắng; lá đài 5, cao 4-5 mm, ống 1 mm; cánh hoa 5, cao 1 mm, ống 6 mm; tiểu nhụy gắn ở đáy vành; noãn sào 2 buồng, vòi nhụy có đáy phù, noãn nhiều.
 Lãng cốc, Bavi, Hoà bình.

- Perennial; leaves oblong; terminal inflorescence with involucre; flowers white.

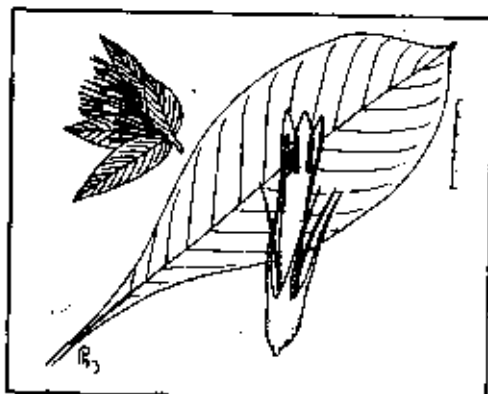

- 8307 - *Myrioneuron effusum* (Pit.) Merr.** Vạn kinh trần.

Lá hơi không bằng nhau mỗi cặp, có phiến to, thon ngược, dài 30 cm, gân-phụ nhiều, hơn 20 cặp; cuống dài 4 cm. Chùm to 4 cm ở nách lá; đài có lông, cao 4 mm, tai hẹp nhọn, cao 6 mm; vành có ống 15 mm, có lông mặt trong, tai ngắn, tamgiác; tiểu nhụy gắn ở đáy ống vành.

Rừng vào 400-500 m: Bavi; IV.

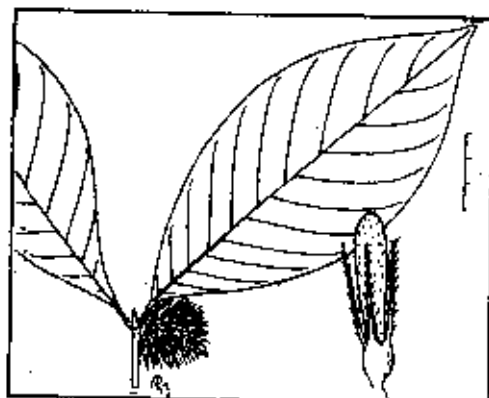
- Glomerules axillary; sepals 6 mm; stamens inserted on corolla base (*M. nutans* Drake var. *effusum* Pit.).

- 8308 - *Myrioneuron faberii*** Vankinh khéo.
Tiểu mộc. Lá có phiến hình muống, dài đến 25 cm, dày từ từ hẹp, lúc khô màu lục, gân-phụ nhiều vào 14 cặp; cuống dài 4-5 cm. Pháth hoa có lá hoa to như lá; hoa cao 1,5 cm, noãn sào cao 3 mm, 2 buồng n-noãn; lá đài hẹp dài bằng ống vành; tiểu nhụy 5, gắn ở cổ ống vành.

Rừng 1.500 m: Sapa; VII.

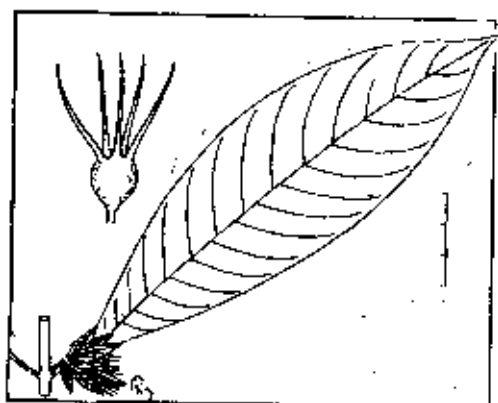
- Shrub; limb to 25 cm long; inflorescence with foliaceous bracts; corolla 1.5 cm long.

- 8309 - *Myrioneuron pubifolium*** Pit.. Vankinh lá-lông.
Tiểu mộc cao đến 2 m; cành, mặt dưới lá có lông nhiều, nâu đen. Lá có phiến thon ngược đến thon dài, to 10-19 x 4,5-9 cm, gân-phụ 11-13 cặp, mặt trên lục ôliu, mỏng, không lông, mặt dưới dẹt, có lông nhất là ở gân; cuống 8-10 mm, lá bé cao 12-15 mm, có lông. Pháth hoa lá rụng dày, to 2-3 cm; lá hoa như lá; lá đài dài 10 mm, có lông; vành vàng, ống 9 mm, tai 1,5 mm; tiểu nhụy 5, gắn gần đáy vành; noãn sào 2 buồng n-noãn.

Vinhphú.

- Shrub 2 m high; limb membranous, pubescent beneath; sepals 10 mm long; corolla yellow.

- 8310 - *Myrioneuron tonkinensis*** Pit.. Vankinh Bách bộ.
Tiểu mộc cao 1 m, không lông; cành vuông, xám xám. Lá có phiến tròn dài, to 17-28 x 6-9 cm, gân-phụ 15-17 cặp, mỏng; cuống dài 1,5-3 cm, lá bé cao 2-2,5 cm, chẻ hai. Tután dày, to 1-2 cm, có lá hoa cao 1,5 cm; lá đài dài 12-14 mm; vành cao 15 mm; bao phấn không thò; noãn sào 2 buồng, n-noãn. Quả cao 2,5-3 mm; hạt đen, nhỏ.

Trên đá: Hà Sơn Bình.

Shrub 1 m; leaves glabrous; sepals 12-14 mm long; berries 2.5-3 mm long.

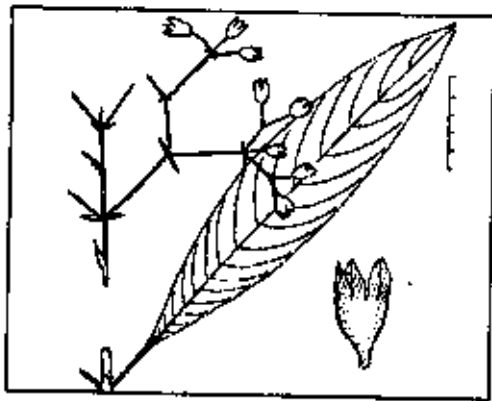

- 8311 - *Mycetia balansae*** Drake. Khuẩn quả Balansa.

Bụi nhỏ; cành có vỏ láng, lúc khô vàng rơm. Lá có phiến không lông, thon nhọn, dài 10-16 cm, bìa có răng mịn, lúc khô nâu đen, gân-phụ 13-14 cặp; cuống 1 cm, lá bé dạng lá, hầu đực, cao 1-1,5 cm. Pháth hoa lưỡng phân đều ở ngọn; cọng 3-4 mm, hoa rộng 5-7 mm; vành tiền khai liền mảnh.

Thường ven suối, vào 1.000 m: Hà Sơn Bình, Vinhphú, Langhanh; X.

Bush; stipules foliaceous; cymes trichotomous.

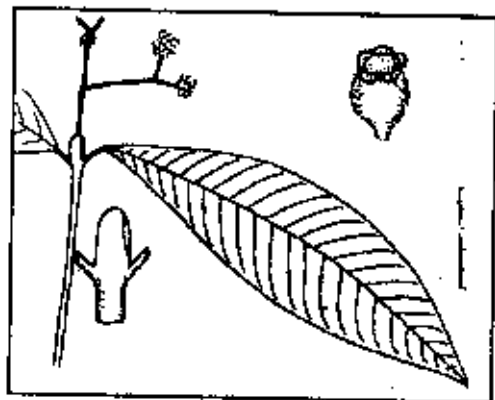

8312 - *Mycetia longifolia* (Wall.) O. Ktze. Khuẩn quả lá-dài.

Tiểu mộc; cành non nâu, có lông mịn. Lá có phiến thon dài, to 10-25 x 2-6 cm, đáy tù hẹp trên cuống, gân-phụ 13-20 cặp, có lông 2 mặt; cuống 1-6 cm, lá bé cao 8 mm, Tụ tán ở nách lá và ngọn, nhánh rẽ; dài có lá dài tamgiác, cao 2,5 mm, có lông và đồngtrường; vành vàng, ống 12 mm, tai 1,5 mm; tiểunhụy 5, gắn ở đáy ống vành; noãn sào 2 buồng. Quả trắng, to 4-5 mm; hạt nhiều, nhỏ, đen.

Hà Sơn Bình.

- Leaves narrow lanceolate; corolla yellow; berries white (*Adenosacme longifolia* Wall.).

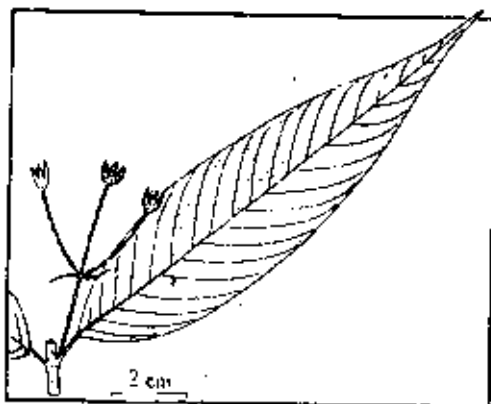

8313 - *Mycetia squamulopilosa* Pierre ex Pit. Khuẩn quả vây-lông.

Tiểu mộc đến 1 m; cành non có 4 cạnh, có lông mịn. Lá có phiến thon dài, to 18-24 x 6-8 cm, có lông (đạt bào) ở hai mặt, gân-phụ 20-25 cặp; cuống 12-15 mm, lá bé 8 mm, xoan. Tụ tán có lông, mang hoa gắn gần như thành hoadầu (cộng hoa 2 mm); lá dài thấp, cao không đến 2 mm; tiểunhụy 5, gắn giữa ống vành; noãn sào có lông, 3-5 buồng.

Rừng luôn luôn xanh, cao độ 200-400 m: Cambốt.

- Shrub 1 m; limb with articulated hairs; flowers in small glomerules; corolla 2 mm long.

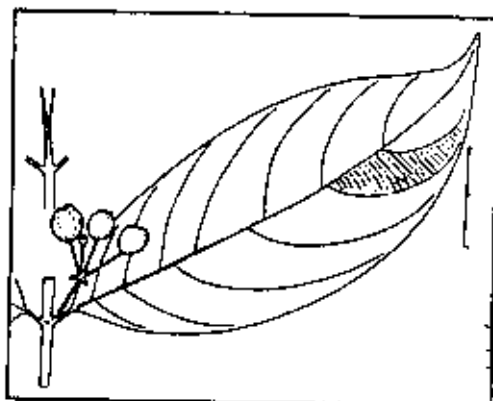

8314 - *Urophyllum argenteum* Pit. Vidiệp bạc.

Tiểu mộc cao 4 m; cành tròn, có lông dài. Lá có phiến thon, chót nhọn có đuôi dài, dài 15 cm, xanh mặt trên, dây lông trắng mặt dưới, gân-phụ rất nhiều; lá bé 1-2 cm, mau rụng. Tán có cộng dài và tổng bao, mang 3-5 hoa; dài có ống dài; vành vàng; ống cao 4-5 mm; noãn sào 5-buồng.

Rừng 400-1.700 m: Phú Khánh, Bă Rịa; V-VI.

- Shrub 4 m; limb long caudate, tomentose beneath; ovary 5-locular.

8315 - *Urophyllum chinense* Merr. & Chun. Vidiệp Trung Quốc.

Tiểu mộc cao 1,5 m; cành mảnh, không lông. Lá có phiến bầu dục, to 8-11 x 3,5-4,5 cm, chót có mũi, đáy tù, gân-phụ 6 cặp, gân tam cấp hình thang; cuống 6 mm, lá bé dài, chẻ hai sâu. Tụ tán ít hoa ở nách lá, có tổng bao, trên cộng dài 1 cm; cộng trái dài 1 cm; noãn sào 5 buồng n-noãn. Trái tròn, to 5-7 mm, đen; hạt nhiều, nhỏ.

Quảng Ninh.

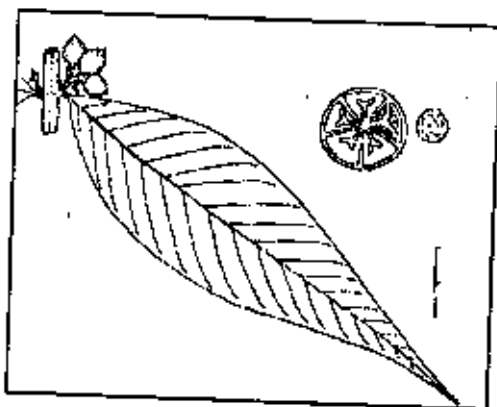
- Shrub 1.5 m; limb 8-11 cm long; cyme; fruits black, 5-locular.

8316 - *Urophyllum lecomtei* Pit.. Vidiệp Lecomte.

Tiểu mộc có nhánh cứng, có lông xám, nằm ở cành non, cuống, mặt dưới lá và phát hoa. Lá có phiến thon, nhọn, to 11-16 x 3,5-5 cm chót có đuôi nhọn, gân-phụ 11-14 cặp; cuống dài 6-8 mm, lábe cao 15 mm. Tután 5-8 hoa; cọng dài 3-5 mm. Trái đen, tròn tròn, cao 4-5 mm, có 5 lồi còn lại; buồng 5; hạt nhiều, to 0,3 mm, nâu lợt.

Phù-doãn.

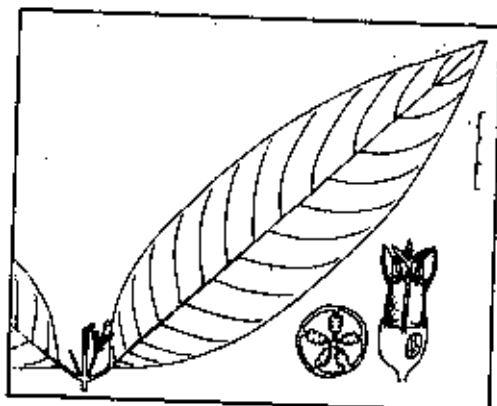
- Shrub; appressed grey pubescence; fruits black, 5-locular.

8317 - *Urophyllum longifolium* Hook. f. var. *annamensis*, Pierre ex Pit.. Ba-chót, Vidiệp Trungbộ.

Tiểu mộc cao 4,5 m; cành non vuông, có lông nâu. Lá có phiến thon dài, to 14-22 x 4-7,5 cm, chót nhọn dài, đáy tù tròn, daidai, xám nâu, mặt trên không lông, mặt dưới có lông mịn, gân-phụ 8-13 cặp; cuống 7-13 mm, lábe cao 15 mm. Tután như tán; cọng hoa 4-5 mm; hoa nhỏ; răng dài rất nhỏ; vành có ống 1 mm, có lông ở cổ; noãn sào có đính phôi giữa vách. Quả 2-3 mm; hạt nhỏ, nhiều.

Vinhphủ, Phúkhánh.

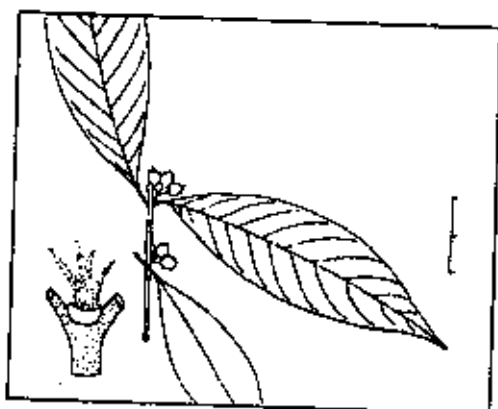
- Shrub 4,5 m; limb puberulent beneath; ovules on cloison; berries 2-3 mm.

8318 - *Urophyllum streptopodium* Wall.. Vidiệp chân-mảnh.

Tiểu mộc; cành non, cuống, gân mặt dưới lá, lábe, cọng hoa có lông. Lá có phiến bầu dục thon, to 8-11 x 2-3 cm, lục ôliu mặt trên, daidai, gân-phụ 10-12 cặp; cuống 3-5 mm, lábe 6 mm. Phát hoa ở nách lá; cọng hoa 3-5 mm; hoa nhỏ; lồi dài 5, nhỏ; vành có ống dài 2 lần hơn dài, tai 5. Quả đen, to 4 x 3,5 mm, 5 buồng; hạt nhiều, to 0,5 mm, dẹp dẹp, nâu lợt.

Langbian; 2.

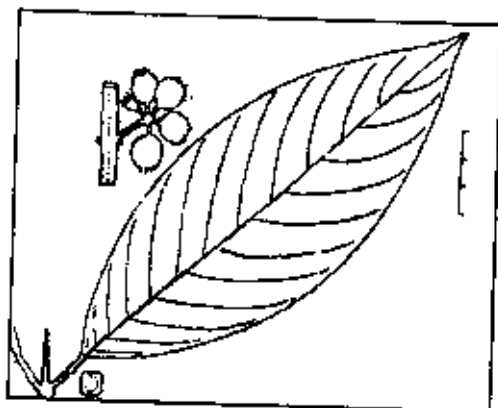
- Shrub; limb glabrous, subcoriaceous; berries black, 4 x 3.5 mm, 5-locular.

8319 - *Urophyllum villosum* Jack ex Wall.. Vidiệp lông.

Tiểu mộc đến 3,5 m; cành non, cuống, lábe, mặt dưới lá, phát hoa, trái đầy lông mềm dài; cành non vuôngvuông. Lá có phiến bầu dục thon, to 16-30 x 5-10 cm, dài, gân-phụ 10-13 cặp; cuống 1-2 cm, lábe dài 2,6 cm. Tután tròn; cọng hoa đến 1 cm; lồi dài 5, ống dài 6 mm; vành có ống có lông ở miệng, tai 5; tiểunhụy 5. Trái to 6-8 mm, có dài còn lại; hạt nhiều, nhỏ, nâu lợt.

Hasonbinh, Binhtrịhiên.

- Shrub 3.5 m, softy tomentose; fruits 6-8 mm across.

Gardenieae

- 1a - nụm đơn, hình thoi
2a - đínhphôi trắcmó

- 2b - đínhphôi trungtrưc
3a - pháthoá ở ngon
3b - pháthoá ở nách lá

Gardenia
Dioecrescis
Kailarsenia

Tarenna
Randia
Oxyceros
Aidia
Fagerlindia

- 1b - nụm đỏi

- 2a - noãn nhiều, trên hai đínhphôi lồi
3a - tután đỏiđiện với lá; noãn 3 hàng
3b - hoadầu; noãn 2 hàng

Brachytome
Morindopsis

- 2b - noãn 2-10

- 3a - đínhphôi giữa vách

- 4a - ống vành mảnh, phù ở cổ

- 4b - ống vành to, thất ở cổ

Diplospora
Alleizetta

- 3b - đínhphôi ở nóc vách

- 4a - baophần có lông; noãn 6-10; chụm

- 4b - baophần không lông; gié hay tután

Hypthianthera

- 5a - gié; noãn 2-8

Hypobathrum

- 5b - tután hoặc chụm; noãn 2-6

- 6a - dài thành đầu; noãn 6

Hypobathrum

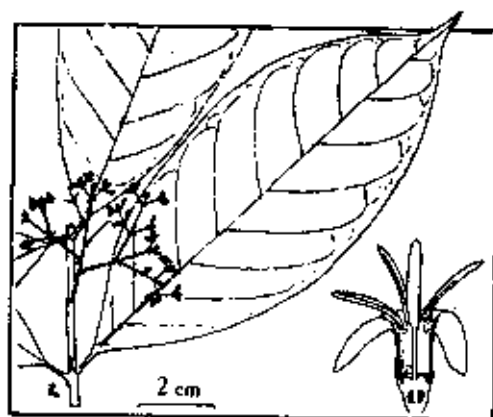
- 6b - lắđài rõ

- 7a - noãn 3-4

Xantonnea

- 7b - noãn 2

Xantonneopsis

8320 - *Aidia cochinchinensis* Lour.. Tà-hay, Găng Nambô.

Tiểumộc hay đạimộc đến 18 m; nhánh không lông. Lá có phiến thon, dài 10-18 cm, đen lúc khô; cuống dài 1,5 cm, lábe nhọn. Tután trên mặt không lá, hay ở phần già; hoa ngắ; dài không lông; vành có ống cao 5 mm, tai dài 7 mm; tiểunhụy gắn ở miệng vành; noãn sào 2 buồng n-noãn. Quả to đến 1 cm, tròn, đen; hạt nhiều.

Phướclong, Biênhòa, Cơnson; IV-XII, 10. Gỗ vàng; vỏ đắng, trị rét.

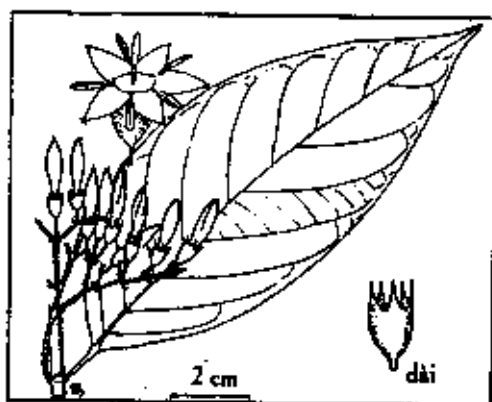
- Shrub or tree to 18 m; limb glabrous; flowers cream; berries black, 1 cm (*Randia cochinchinensis* (Lour.) Merr.).

8321 - *Aidia oxyodonta* (Drake) Yamazaki. Đài khoai, Găng rắng-nhọn.

Đạimộc cao 5-7 m, không lông; cành non vuông. Lá có phiến bầuđục trònđài, chót có mũi, nâu đỏ lúc khô, gân-phụ 10-12 cặp; cuống 1 cm, lábe tamgiác, cao 5 mm. Tután đỏiđiện với lá; ống dài 5 mm, rắng 2 mm, nhọn; vành vàng lợt, ống 5 mm, tai 5 mm; noãn sào 2 buồng. Quả tròn, to 7-8 mm, đen; hạt nhiều, nâu.

Rừng đến 500 m; B đến Thùathiên; IV-XII, 11-12. Gỗ đéo, làm cán cuốc.

- Tree; panicles oppositifoliated; flowers light yellow; berries 7-8 mm, black (*Randia oxyodonta* Drake in Morot).

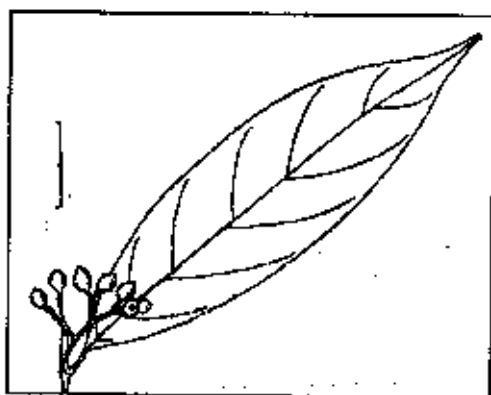

8322 - *Aidia oxyodonta* var. *microdonta* (Pit.) Phamhoang.

Tiểu mộc 4-6 m; cành non nâu đen, không lông. Lá có phiến thon tròn dài, vào 12 x 3,2 cm, không lông, chót nhọn, gân-phụ 6 cặp, lúc khô ôliu; cuống dài 1 cm, lábe nhọn, cao 3-4 mm. Tụ tán dài 2-3 cm, lưỡng phân; bông hoa 3-5 mm; đài có răng nhỏ. Trái tròn, to 4-5 mm.

Vào 500 m, đèo Hải Vân.

- Shrub; leaves oblong lanceolate; calyx with small teeth; berries 4-5 mm across (*Randia oxyodonta* var. *microdonta* Pit.).

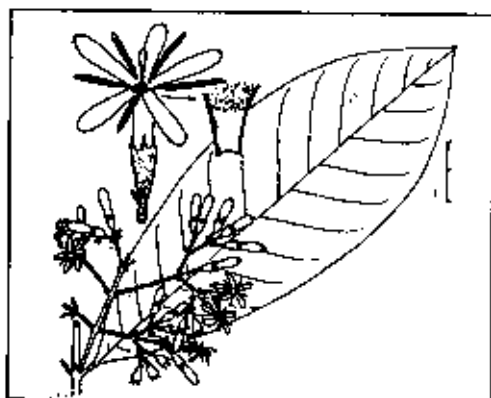

8323 - *Aidia pycnantha* (Drake) Tirv. Găng.

Đại mộc cao 6-8 m; cành non vuông, có lông sét. Lá có phiến tròn dài, to 15-20 x 5-7 cm, gân-phụ 11 cặp; cuống 1 cm, lábe nhọn, dài 1 cm. Chùm-tụ tán ở nách lá, dài 4-5 cm; đài có lông mịn, răng cao 1,2 mm; vành có ống có lông ở trong và trên, tai 8 mm; tiểu hụy dài gần bằng tai vành. Quả to 5 mm, đen; hạt nhiều, đen.

Vinhphú, Hà Sơn Bình, Nghệ Tĩnh; IV-IX, 6-12.

- Tree 6-8 m; flowers 1.6 cm wide; berries black, 5 mm across (*Randia pycnantha* Drake).

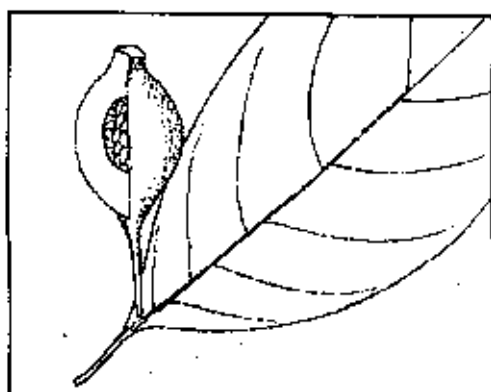

8324 - *Randia cambodiana* Pit. Găng Cambốt.

Tiểu mộc cao 4 m; thân to đến 9 cm. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to đến 20 x 7 cm, lúc khô trắng trắng; cuống dài 1 cm. Trái mập, bầu dục, to 4 x 3 cm; quả bì dày, cứng; hạt nhiều, dài 3-4 mm, có phôi nhũ.

Giàray (Đồng Nai)

- Shrub 4 m high; leaves whitish on dry; fruits 4 x 3 cm.

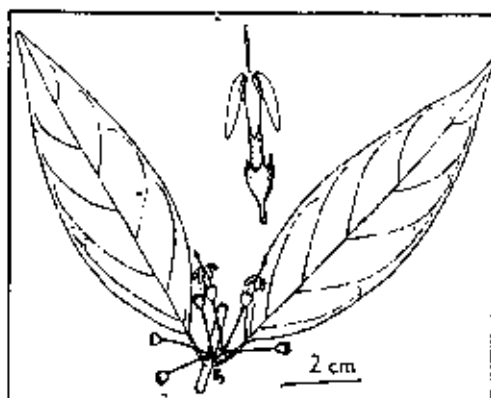

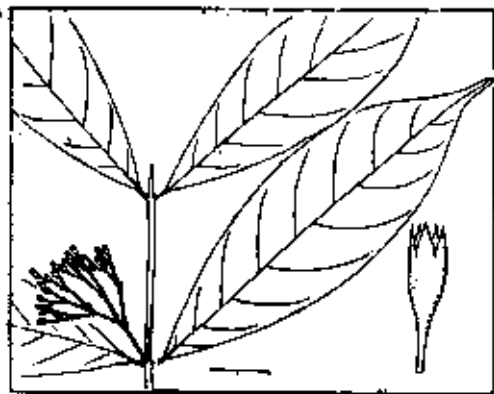
8325 - *Randia canthioides* Champ. var. *macrophylla* Pit. Găng cãng, Mồ-qua, Chimchich.

Tiểu mộc hay đại mộc nhỏ, không lông, không gai. Lá có phiến thon, dài 9-20 cm, chót nhọn, dày tà, gân-phụ 4 cặp, mặt trên nâu lúc khô; cuống 1 cm, lábe 2-3 mm. Tụ tán ở nách lá; lá hoa 1 mm; đài có ống 3-4 mm, răng 5; vành trắng hay vàng vàng, ống dài 1 cm, tai 5 mm; tiểu hụy gắn ở miệng hoa. Quả 6-8 mm; hạt 6-7, đen.

B đen Thủ thiển; IV, 5-6.

- Shrub or small inerm tree; flowers white or cream; seeds black.

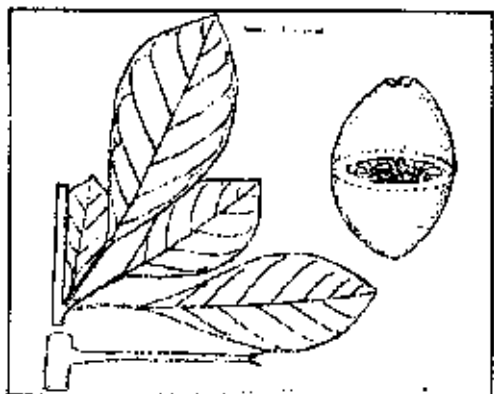

8326 - *Aidia henryi* (Pritz.) Yamazaki. Găng Henry, Tiêm mộc cao 4-5 m, không lông. Lá có phiến bầu dục thon, to 9-13 x 2,5-4,5 cm, chót có đuôi dài, nhọn, láng, gân-phụ 8 cặp; cuống 4-5 mm, lábe hẹp, nhọn, dài 1 cm. Chùm-tụm ngắn, nhỏ; cọng hoa 3-8 mm; hoa nhỏ, trắng; dài không lông, tai 4, cao 0,5 mm; vành có ống 3 mm, tai 6 mm; noãn sào 2 buồng. Quả tròn, to 6-7 mm; hạt 7-9, to 4 mm, đen.

Vùng núi cao độ vào 1.300 m: Fansipan, Bavi; IX.

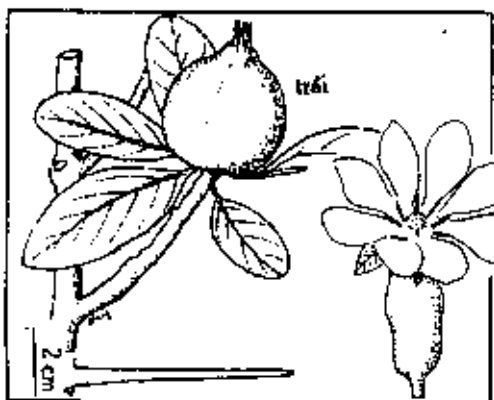
- Shrub to 5 m high; flowers white; berries 6-7 mm wide (*Randia henryi* Pritz., *R. nipponensis* Mak., *R. acutidens* Hemsl. & Wils.).

8327 - *Randia uliginosa* (Retz) DC. Tô, Găng nước. Daimộc 4-10 m, không lông; gai ngay, to chót thường chế hai. Lá trên nhánh ngắn; phiến hình muông, dày, cứng, vàng lúc khô; cuống dài 2 cm. Hoa cò độc ở ngọn nhánh, có cọng và không cọng; dài cao 1 cm, răng 2 mm; vành trắng, dài và rộng 15 mm. Quả vàng, to 6 x 5,5 cm, quả dày 3-4 mm, ăn được; hạt đen, dài 5 mm.

Dưa nước: Trian, Xuân lộc; III-VI, 3-9. Ré mát, trị bệnh baotử yếu, thiếu mát; trái trị kiết (tốt cho đàn bà có thai).

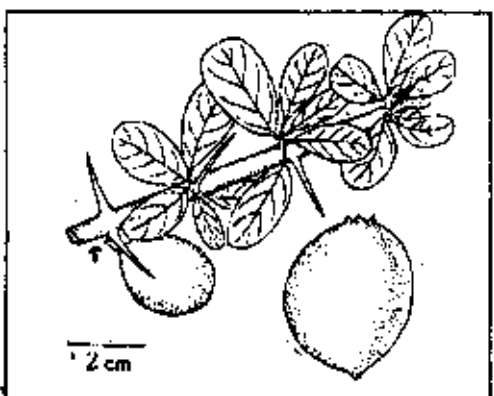
- Tree 4-10 m high, spinous; flowers white, 1,5 cm wide; berries yellow 6 cm large (*Gardenia uliginosa* Retz.).

8328 - *Randia dasycarpa* (Kurz) Bakh. f. Găng nhung, Găng trắng. Cây 4-10 m; nhánh ngang và thông; gai 1-5 cm. Lá có phiến xoan ngược hay hình muông, dày, mặt dưới đầy lông vàng. Hoa cò độc ở ngọn, to; dài có ống 8 mm, đầy lông, răng 4 mm; cánh hoa 6-8, vàng ngà; tiênhụy 6-8, bao phấn nhỏ. Quả to 3-4 cm, cứng, đầy lông vàng; hạt nhiều.

Rừng còi, thưa, trên đất nghèo xấu, rừng Tràm: Nha Trang vào đến Biênhòa; II-VII. Gỗ làm trục xe bò; trái cho bột dùng gói đầu.

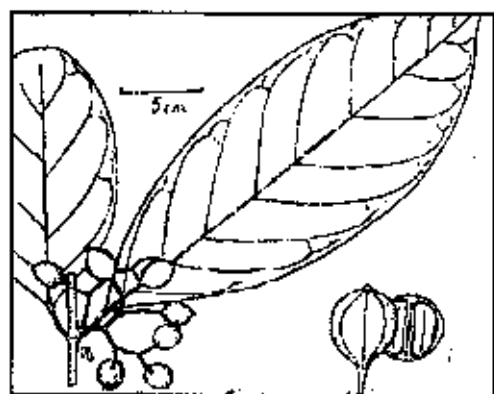
- Tree 4-10 m high; limb yellow tomentose beneath; flowers cream; berries 3-4 cm large (*Gardenia dasycarpa* Kurz, *R. tomentosa* Bl.in DC.).

8329 - *Randia spinosa* (L.f.) Poiret. Găng tu-hú, Găng gai, Găng trâu. Cây cao 2-10 m; nhánh ngang; gai to, cao 1-2 cm. Lá có phiến đầu tròn hay tà, có lông mềm 2 mặt, dài 3-7 cm; lábe 4 mm. Hoa cò độc ở nách lá, trắng hay ngà; lá dài 6 mm; vành có ống 5 mm, tai xoan, dài 1 cm, có lông mặt ngoài; noãn sào 2 buồng. Quả có lông hay không, to 3-5 cm; hạt nhiều, to 4 mm, đen.

Phước, Thủ thiên, Đà Nẵng, Biênhòa; III-XI, 3-11. Lá làm sưng sấm; trị lã, kiết.

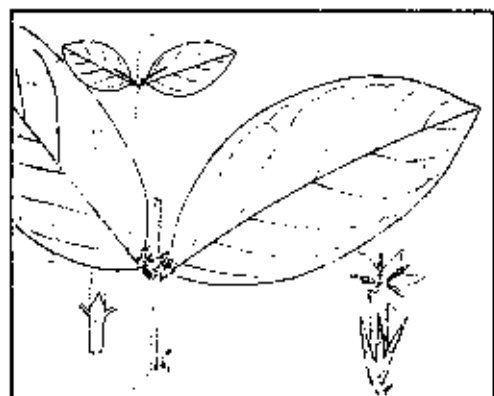
- Tree 2-10 m high; branches diageotropic; leaves pubescent; flowers cream; berries 3-5 cm across (*R. dumetorum* Lam.).

8334 - *Randia wallichii* Hook. f. Găng Wallich.
Đại mộc nhỏ; cành không lông, to, dẹt, dẹt, nhám nhám. Lá có phiến tròn dài bầu dục, to 9-23 x 3,5-6,5 cm, chót tù, có đuôi, đáy nhọn, gân-phụ 9-11 cặp, dài, nâu lợt mặt trên; cuống dài 6-16 mm, lábe thon, màu rưng. Tután rế; lá dài 5, cao 0,5 mm; vành có ống dài 2 cm, tai 2,5 mm; tiểu hụy 5, thò; noãn sào 2 buồng. Trái 8-16 mm, dẹt; hạt nhiều.

Đồng Nai; V.

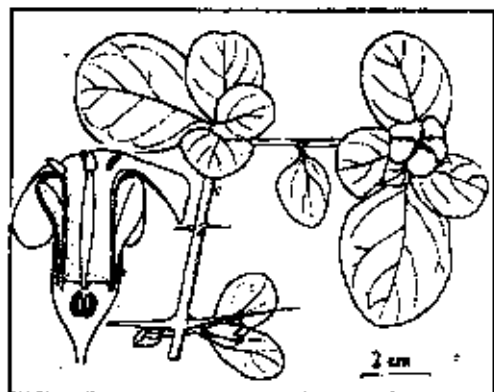
- Tree; limb coriaceous; corolla tube 2 cm, lobes 2.5 mm; fruits bluish, 8-16 mm across (*Tarenna incerta* Koord. & Valet.).

8335 - *Randia esculenta* (Lour.) Merr. Găng com.
Tiểu mộc cao đến 2 m; cành non có lông xám; gai dẹt, ngắn, nhọn, hay không gai. Lá có phiến to đến 3-8 x 2-4 cm, mặt trên không lông, mặt dưới có lông ở gân; cuống 5 mm, có lông xám; lábe, cao 4 mm. Chùm ở nách lá và ngọn nhánh; hoa trắng hay xanh xanh, cao 1 cm; dài có ống cao 3 mm, lá dài cao 6 mm, có lông trắng; vành có ống cao hơn dài, tai 6 mm; tiểu hụy gắn ở cổ ống vành.

Rừng luôn luôn xanh: Năm Cát tiến. Trái ăn được.

- Spinous shrub to 2 m high; glomerules; corolla white, lobes 0.6 cm (*Genipa esculenta* Lour.).

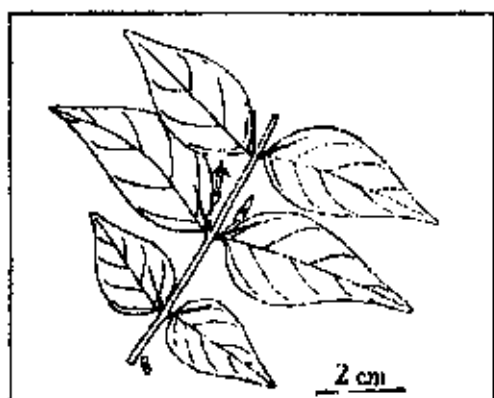

8336 - *Randia* sp. Găng Nhatrang.

Tiểu mộc cao 1-2 m; nhánh không lông; gai ngay, nhọn, dài 2-3 cm. Lá có phiến không lông, xoan rộng, đầu tròn, đáy chót buồm, gân-phụ 3-4 cặp; cuống vắng. Hoa có độc ở chót nhánh ngắn, vàng vàng; vành có tai 5-6, rộng, cao 1-1,5 cm. Trái..

Rừng còi Nhatrang; X-XII.

- Spinous shrub 1-2 m high; leaves glabrous, sessile; flowers yellowish, solitary, terminal, corolla lobes 1-1.5 cm long (*Randia similis* non Craib, Phạm Hoang).

8337 - *Fagerlindia depauperata* (Drake) Tirv. Găng nghèo, Chimchich, Ac-hồ.

Tiểu mộc cao 1,5 m, nhiều nhánh mảnh; gai ngay, nhọn, dài 1-2 cm. Lá có phiến xoan thon, to 3-6 x 2-2,5 cm, chót thon nhọn, đáy tù tròn, gân-phụ 4-5 cặp; cuống ngắn, lábe màu rưng. Hoa 1(2) ở nách lá; cọng dài, mảnh; vành có ống dài 7-8 mm, tai trắng, nhọn, dài 5-7 mm. Quả tròn tròn, to 6 mm.

B đến Thủ Thiêm; IV-V, 11-1.

- Shrub 1.5 m; flowers white; corolla lobes 5-7 mm long; berries 6 mm across (*Randia depauperata* Drake).

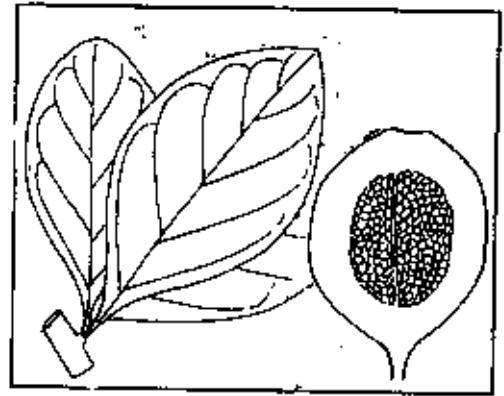
Stenantha:

8330 - *Randia turgida* Roxb. Găng trưởng.

Đại mộc 7 m; cành to, có gai ngay hay không gai. Phiến xoan, to 6,5 x 3,5 cm, đầu tù, đáy tù từ hẹp trên cuống ngắn, gân-phụ 4-5 cặp; lábe tamgiác, mau rưng. Hoa đơnphái; hoa đực chum, hoa cái côđộc, trắng thơm; đài có răng nhỏ ở hoa đực, tai to như lá (cao 8-20 mm) ở hoa cái; vành có ống đến 12 mm, tai đến 25 mm. Trái to như trái Xabôchê, không mủ, xoan; nộiquả cứng; đỉnhphôi 5-6; hạt nhiều, to 3 mm.

TN; 7. Trái đập làm lạnh vết thương cho Trâu-bò.

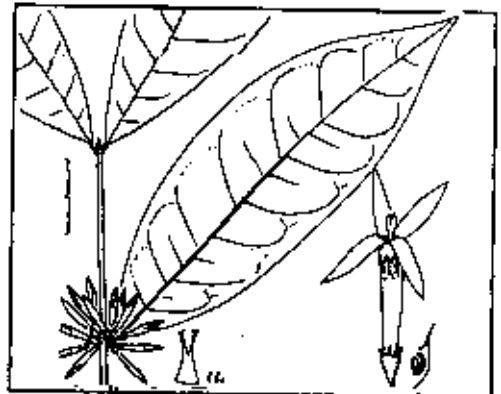
- Tree 7 m tall, spinous or not; flowers unisexual; berries ovoid; seeds 3 mm long.

8331 - *Randia fasciculata* (Roxb.) DC. var. *multiflora* Pit.

Tiểu mộc; nhánh có cạnh, có vỏ có sùbe trắng. Lá có phiến to đến 20 x 7 cm, ôliu nâu, lúc non gân đen, lúc già gân trắng, 9-11 cặp; cuống dài 8 mm, lábe chẻ hai 2 lần. Hoa chum, nhiều, lúc khô đen, cao 2,7 cm; đài 2 mm; vành không lông, có ống cao 1,5 cm, tai 7 mm; tiểuhụy 4, gắn ở 1/2 trên của ống; noãn sào 2 buồng 2-noãn treo.

Côngtum; V.

- Shrub; flowers numerous in glomerule; corolla tube 1.5 cm high.

8332 - *Randia fasciculata* var. *indica* Pit. Găng ấn.

Tiểu mộc nhỏ; nhánh non có lông nâu; gai nhỏ. Lá có phiến thon, dài 8-10 cm, chót thon, đáy tròn, gân-phụ 8-9 cặp, có lông mặt dưới, lục đậm; cuống ngắn, lábe cao 4-6 mm. Chum ở chót nhánh, ít hoa, trắng, thơm; đài cao 1,2 cm, có lông; vành có ống cao 2,5-3 cm, có ít lông. Trái.

Trángbom; IV.

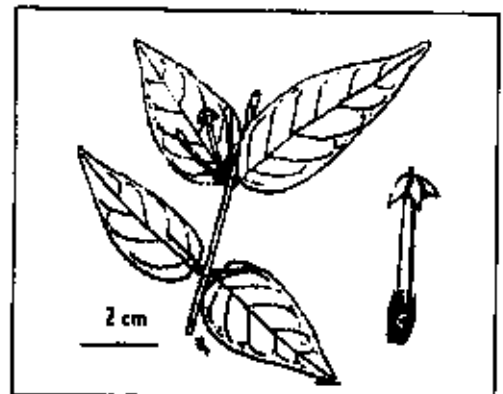
- Small shrub; flowers white; tube of corolla 2.5-3 cm long.

8333 - *Randia fasciculata* var. *velutina* Pierre. Găng lông.

Tiểu mộc cao 1-6 m; cành non dày lông nâu; gai ngay, cao 1-1,5 cm. Lá có phiến thon, dài đến 12 cm, đáy tròn hay tù, chót thon nhọn, gân-phụ 5-6 cặp, mặt dưới dày lông; cuống dài 3-6 mm, lábe 4-5 mm. Chum 2-3 hoa; đài dày lông hoe; vành trắng, thơm, ống dài 1,7 cm, tai thon nhọn. Phiquả to 5-7 mm, 2 buồng, mỗi buồng 2-4 hạt.

Khánh hòa, Biên hòa, Tâyninh, Cônson; III-XII.

- Shrub 1-6 m; branches, leaves beneath densely pubescent; flowers white, fragrant.

8338 - *Fagerlindia scandens* (Thunb.) Tirv.

Bụi có nhiều nhánh; nhánh lưỡng phân, có gai ngay, dài 6-15 mm; nhánh ngang. Lá có phiến xoan, vào 1-2 x 0,8-1,5 cm, mỏng, không lông; cuống 2-3 mm, lábe nhọn, 2 mm. Hoa có đực ở nách lá; cọng dài; đài có ống 4-5 mm, răng nhọn, dài; vành có ống 1,5-2,5 cm, tai 1,2 cm; tiểunhụy 5, gắn ở miệng vành; noãn sào 2 buồng n-noãn. Quả tròn, cao 5-7 mm, dẹt; hạt to 2 mm.

Trắng trên vùng đồi; Mầuson, Hà Sơn Bình; 8-9.

- Spines 1-1.5 cm; leaves glabrous; flowers solitary; berries blackish (*Gardenia scandens* Thunb.; *Randia accedens* Hance).

8339 - *Fagerlindia sinensis* (Lour.) Tirv.. Găng Trung Quốc.

Vỏ xám; gai ngay, ngang, không lông, dài 1 cm. Lá có phiến bầu dục thon, to 5-7 x 2-3 cm, không lông, lúc khô nâu, gân-phụ 5-7 cặp; cuống dài 1 cm, lábe mau rụng. Chùm-tútán ngắn ở ngọn. Trái tròn, có đài còn lại như một ống ngắn, to đến 1 cm.

Vùng đá vôi; Chọgành (Hà Nam Ninh), Phú Quốc.

- Spines 1 cm; limb glabrous; panicles terminal; fruits 1 cm, black (*Oxyceros sinensis* Lour.).

8340 - *Rothmannia eucodon* (K. Schum.) Brem. Găng cao. Dại mộc có thể cao đến 35 m; thân to 30 cm, không gai. Lá có phiến thon ngược, đầu tù, có mũi, dày, không lông; cuống dài 1,5 cm, lábe cao 4 mm, Tútán ở nách lá, có lông sét; ống dài 5 mm, có lông trắng; vành trắng, ống dài 6 mm, tai dài 2,5 cm; baophần dài 1,5 cm. Quả đen, tròn tròn, to 5 cm, không hay có 10 cạnh thấp; buồng 2; hạt dài 8 mm.

Rừng luôn luôn xanh, 10-1.000 m: Hòn Bà, Xuân Lộc, Biên Hòa; II-V, 3-8.

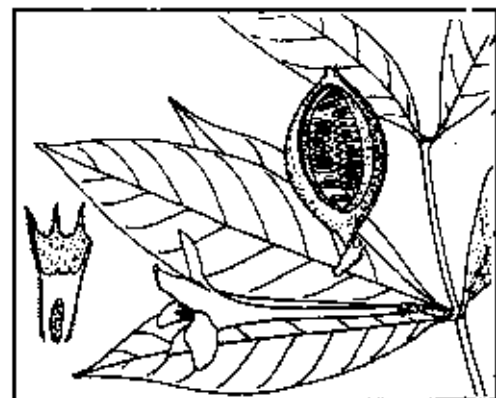
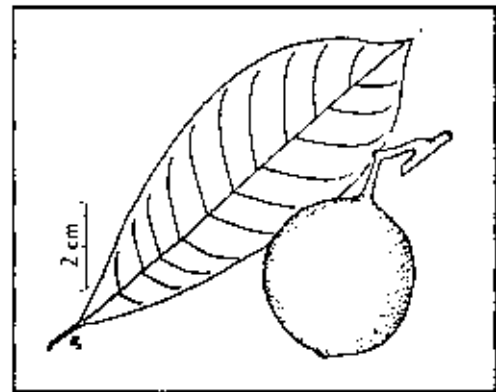
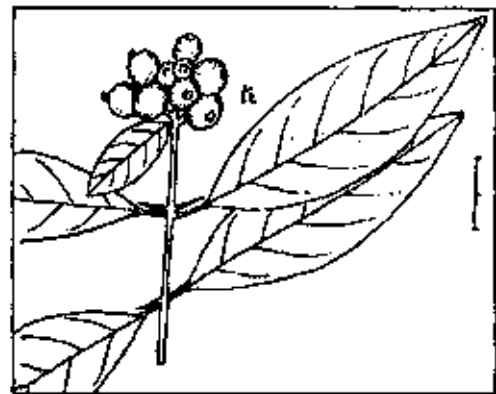
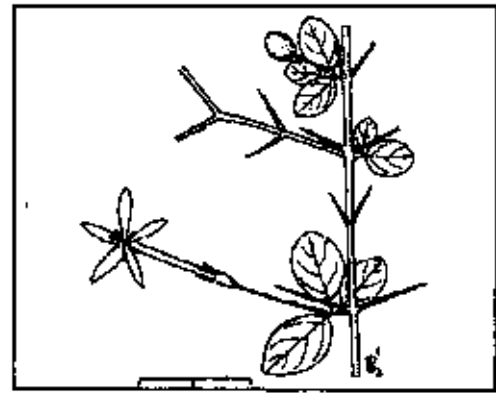
- Tree to 35 m high; leaves glabrous; corolla white, lobes 2.5 cm long; berries black; seeds 8 mm long (*Randia eucodon* K. Schum.).

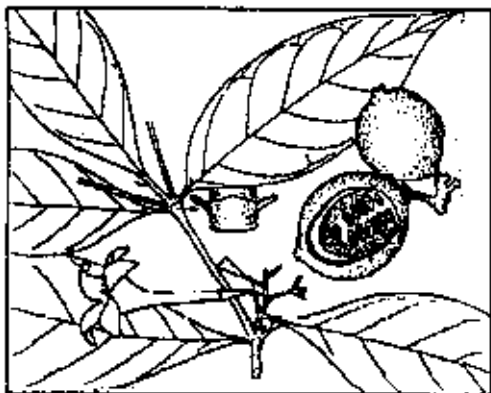
8341 - *Rothmannia kampuchiana* Tirv.. Găng Cambốt.

Dại mộc cao 6-10 m; cành có 4 cạnh, không gai. Lá có phiến thon, to 12,5 x 3,5-6 cm, dài, không lông mặt trên, có lông mịn mặt dưới, gân-phụ 7-9 cặp, có domatie; cuống 6-8 mm; lábe thấp. Hoa có đực, gần như không cọng; dài 4 mm, có lông; vành cao 6-8 cm, tai 2,5 x 1,5 cm; tiểunhụy 1,5 mm; noãn sào 2 thaitoà. Trái to 5-6 x 3,5-4 cm; trungquả bì cứng, dày; hạt nhiều.

Núi Kampot, Cambốt; VN ?

- Tree 6-10 m; limb with domaties; corolla 6-8 cm long; fruits 5-6 cm long.

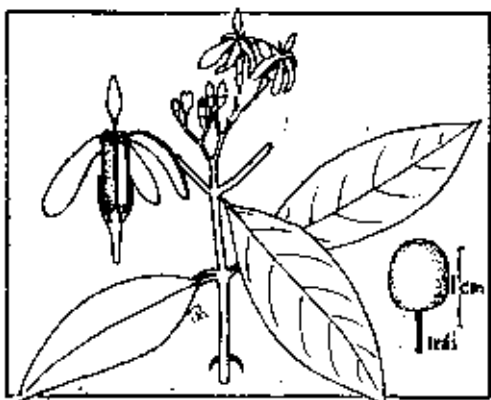

8342 - Rothmannia vietnamensis Tirv. Găng Việt Nam.

Cây; cành tròn, không lông. Lá có phiến bầu dục tròn dài, đến 12 x 4,5 cm, đầu nhọn, đáy tà, gân-phụ 6 cặp; cuống dài 6-7 mm, lá bẹ tamgiác thấp. Pháthoá ngắn ở nhánh cạnh; rộng 7-8 mm; dài dài 1 cm, gân như không răng; ống vành 3 cm, tai dài 1 cm; tiểuhụy không thò; đỉnhphôi 2. Trái tròntròn, có đài còn lại; quài cứng dày; hạt nhiều, xoan, dài 4 mm.

T.

- Branches glabrous; corolla tube 3 cm long; placentas 2; seeds 4 mm long.

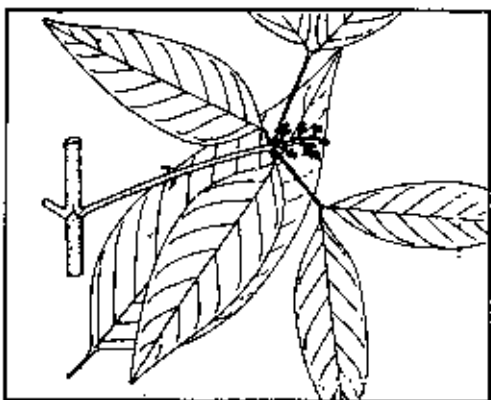

8343 - Oxyceros horridus Lour.. Găng gai-cong.

Tiểumộc trườn, có gai cong. Lá có domatie ở mặt dưới. Pháthoá ở chót nhánh hay đốidiện với lá; hoa trắng, thơm; vành có ống 5 mm, tai 1 cm; nướm thò, to. Quả 1 cm; hạt nhiều. Rừng, dựa ruộng, rạch.

Var. horrida: gai nhiều, lá dài 6-13 cm, rộng 2,5, trái tròn; var. ovoidea Pierre: nhánh thông, lá nhỏ (dài 5-8 cm, rộng 2-3,5), trái tròn dài, BTN; var. barmandiana Pierre: gai ít, đài có lông xám, dày, vành có ít lông.

- Sarmentous; incurved spines; flowers white, fragrant; fruits 1 cm (*Randia horrida* (Lour.) Schult.).

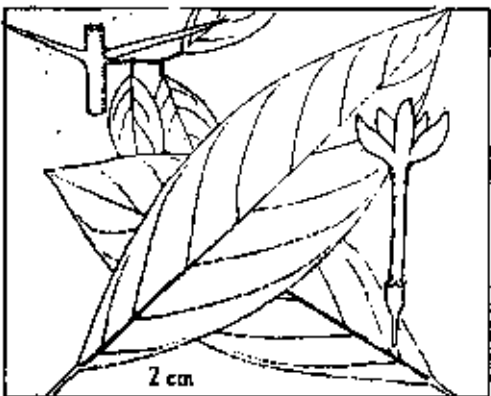

8344 - Oxyceros bispinosus (Griff.) Tirv.. Găng hai-gai, Núi, Mo tró.

Tiểumộc; nhánh mang gai ngắn, cong cong; lông dài rời pháthoá ngắn. Lá có phiến thon, to 7-11 x 2-4,2 cm, chót thon nhọn, đáy từ từ hẹp trên cuống, gân-phụ 8-9 cặp, xám xám lúc khô; lá bẹ có mũi nhọn, cao 4-5 mm. Chùm-tútán ở ngọn, cao 2-3 cm; hoa 5-phân; đài có lông mịn màu tro; vành có lông; tiểuhụy gắn ở cổ; noãn sào 2 buồng n-noãn.

Vinhphú, Nghê Tinh, Biênhoà.

- Shrub; incurved spines; flowers 5-merous; ovary 2-loculare (*Randia longiflora* Lamk.).

8345 - Oxyceros hoensis (Pit.) Tirv.. Găng biênhoà.

Tiểumộc trườn; cành không lông, vỏ mốc trắng; gai ngay, dài 1,5-2 cm. Lá dài 7-14 cm, nhọn hai đầu, dày, nâu lúc khô; cuống 1-1,5 cm. Tútán dài 4-5 cm; hoa trắng; đài có ống 6 mm, răng nhọn, thấp; vành có ống 2 cm, tai 1 cm. Quả to 10-12 mm, dẹt, có đài còn lại ở trên; hạt 5-6 mỗi buồng.

Sài Gòn, Biênhoà; V, 9.

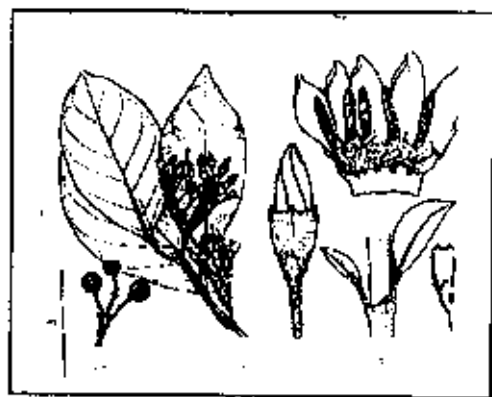
- Sarmentous; flowers white, 3 cm long; berries blackish, 12 mm across (*Randia hoensis* Pierre ex Pit.).

8346 - *Oxyceros vidalii* Tirv.. Găng Vidal.

Tiểumộc to, leo dài đến 25 m, thân to 13 cm ở gốc; nhánh ngang; lông dài, không gai. Lá có phiến xoan, dẹt, to 8-14 x 4-6,5 cm, gân-phụ 6 cặp, có domatie; lábe 3 mm. Tutân trên cọng 1 cm; dài có 5 răng 0,5 mm; ống vành 5 mm, tai 9 mm; tiểuhụy thô; noãn sào 2 buồng. Trái hình cầu to 1 cm; hạt nhiều.

Rừng 500-800 m: Quảng trị đến Phanrang (hình theo Tirvengadam).

- Climber inerm, to 25 m long; petal's lobes 9 mm; placentations 2; fruits 1 cm.

8347 - *Gardenia angusta* (L.) Merr.. Dànhdành; Jasmina, Darwf Gardenia.

Tiểumộc nhỏ, cao 1-3 m. Lá có phiến thon, không lông, có khi trổ. Hoa ở chót nhánh, to, có cọng; dài có 5-6 tai, kéo dài xuống ống thành sóng cao; vành đơn có khi đôi, trắng rồi vàng ngà, rất thơm; tiểuhụy 5, nhỏ, gần tiền miệng vành; vòi nhụy hình dùi. Quả có nac đỏ.

Tr và dựa rạch BTN, phổ biến ở các châu thổ; I-XII, 8-11. Chứa gardenosid, schanghizid.. Trái có nac cam (α-crocin) dùng nhuộm thức-ăn, hạnhiệt, bổ, trị vàng da, đái máu, trị sạn; trấnuyếnsúc, trị mất ngủ; chống có kinh, ngừa thai; làm săn sôm; làm giảm mật trong máu; khángsinh; rễ trị ungthư.

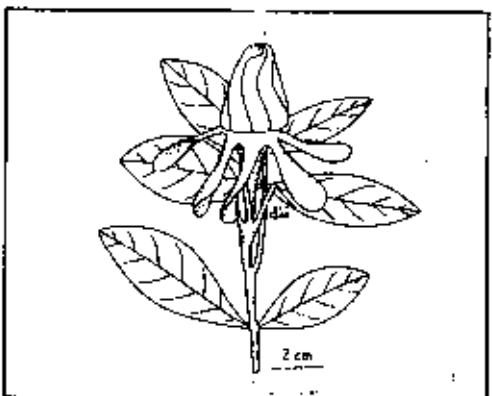
- Flowers white or cream; calyx ribbed (*Varneria angustifolia* L.; *G. jasminoides* Ellis).

8348 - *Gardenia lucida* Roxb.. Mẫudón.

Tiểumộc đứng nhỏ, không có mù. Lá có phiến thon ngược tròn dẹt, láng, không lông. Hoa có độc ở chót nhánh, trắng rồi vàng lợt, rất thơm; dài không có sóng, có 5-6 tai cao, dài hơn ống; vành thường đôi. Quả, quả dày, đínhphối trắcmô.

Tr vi hoa, cũng phổ biến ở Châu thổ; I-XII. Cho "combe resin" xalánh rudi.

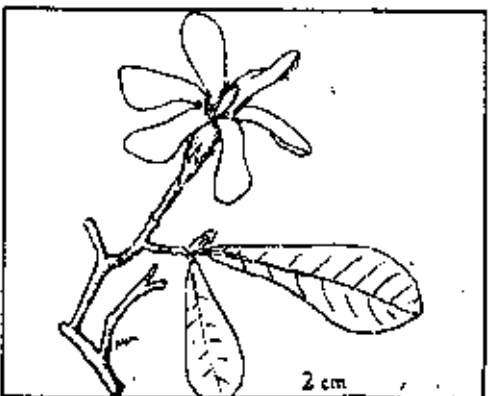
- Cultivated.

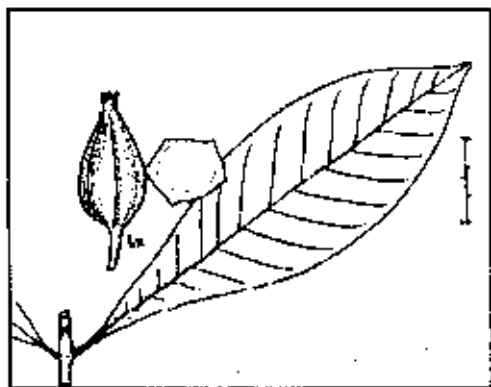
8349 - *Gardenia angkorensis* Pit.. Dànhdành Angkor.

Bụi cao 1,5-3 m; nhánh ngắn, thẳng góc vào nhánh cái, nhọn, vỏ xanh trắngtrắng. Lá có phiến xoan ngược hình muông, dày, không lông, gân-phụ mảnh, 9-12 cặp. Hoa có độc ở ngọn; lá dài 6, đứng, cao bằng ống, 4 mm; vành trắng ngà, tai 6, dài 1,5-2 cm. Trái cao 1,5-2 cm.

Hòn-Tre, Nhatrang.

- Bush, 1,5-3 m; flowers terminal, cream; fruits 1,5-2 cm long (*G. spathulaefolia* ? Phamhoang).

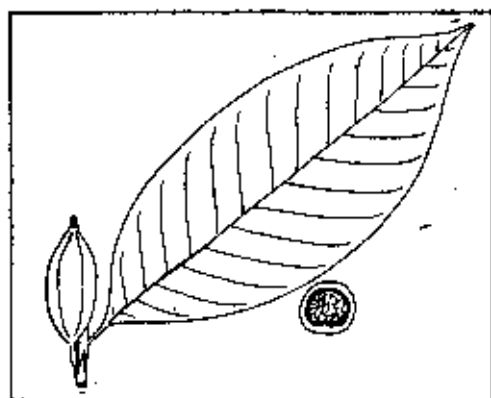

8350 - *Gardenia annamensis* Pit.. Danh sách Trung bộ.

Tiểu mộc không lông. Lá có phiến bầu dục, dài đến 18 cm, đáy nhọn, dài, lúc khô nâu đen trên mặt trên, gân-phụ 12-14 cặp; cuống 6-10 mm, lábe 8-14 mm. Hoa có đực ở nách lá trên; cọng 2-4 mm; dài cao 1,5 cm, cắt ngang hay có răng nhỏ; vành có ống cao 3 cm, tai 5, cao 22 mm; tiểu hụy 5; đỉnh phôi trâm 2, n-noãn. Quả xoan, có 5 sọc dọc, dài 1,5-4 cm, rộng 1-2,5 cm, có đài còn lại; hạt nhiều, đẹp đẹp.

Nhật trang; 1.

- Glabrous shrub; corolla tube 3 cm, lobes 2.2 cm; berries 5-ribbed.

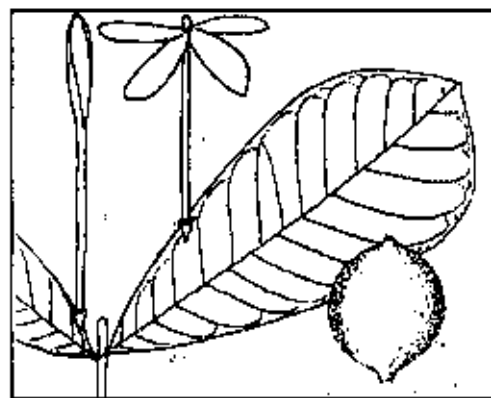

8351 - *Gardenia chevalieri* Pit.. Danh sách Chevalier.

Tiểu mộc không lông; cành già xám lục. Lá có phiến tròn dài thon, to 10-16 x 5-7 cm, chót tằm, có đuôi ngắn, đáy nhọn, gân-phụ vào 12 cặp; cuống 9-12 mm, lábe 7-10 mm. Hoa có đực ở nách lá; cọng 5 mm; lá dài 5, cao 1 cm, có sọc; vành có ống 3 cm, tai 18 x 15-18 mm, xoan thon; tiểu hụy thò; noãn sào 1 buồng nhiều noãn. Trái bầu dục, cao 3-5, rộng 1,5-2 cm, có 5 sọc và lá đài còn lại; hạt nhiều.

Vùng núi, 500-1.000 m: Công tùm, Đà Lạt.

- Glabrous shrub; corolla tube 3 cm, lobes 1.8 cm long; berries angular.

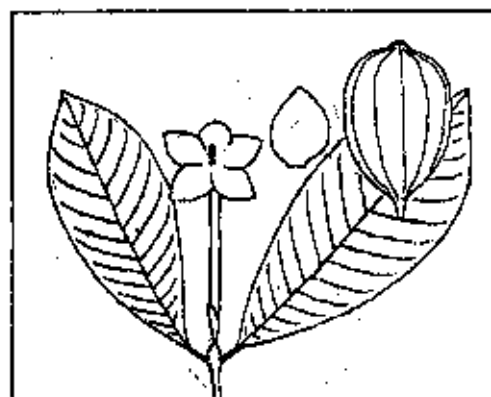

8352 - *Gardenia obtusifolia* Roxb. ex Hook. f.. Danh sách lá-tà.

Tiểu mộc cao 2-6 m; cành dày. Lá có phiến thon ngược, to 12 x 5,5 cm, chót tròn, đáy từ từ hẹp trên cuống, không lông, lúc khô như có dầu, gân-phụ 12-15 cặp; cuống như vàng, lábe mỏng, cao 4-5 mm. Hoa ở ngọn, 1-3; lá dài cao 3-4 mm, nhọn; vành có ống dài 4-5 cm, tai dài 2,5 cm, đầu tằm; tiểu hụy 5; đỉnh phôi trâm 5. Trái tròn tròn, to bằng trứng gà nhỏ, không sọc; hạt nhiều, dài 5-6 mm.

Quảng trị, Cheoreo, Phan thiết, Đồng nai; II-IX, 2-9.

- Shrub 2-6 m high; limb glabrous; corolla tube 4-5 cm long; placentas 5; fruits 2.3 cm wide.

8353 - *Gardenia philastreii* Pierre ex Pit.. Danh sách láng, Nanh-heo.

Cây cao 3-12 m. Lá có phiến bầu dục thon ngược, láng như có resin mặt trên lúc khô, dài đến 30 cm, gân-phụ nhiều; cuống 1 cm, lábe 8-10 mm, xoan. Hoa vàng ngà; cọng và noãn sào dài; vành có ống dài 5,5-8 cm, tai to, dài 2,5-3,5 cm; tiểu hụy không thò. Trái tròn hay xoan, cao 2-4 cm, có sọc dọc; thài 2; hạt nhiều, đẹp đẹp.

Ngọc linh, Phan rang, Bã rịa, núi Dài (Châu đốc); I-IV, 4.

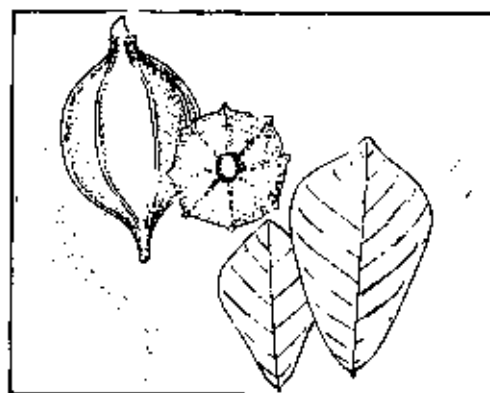
- Tree 3-12 m; flowers large, cream; fruits 2-4 cm across.

8354 - *Gardenia panduriformis* Pierre ex Pit. Danh sách hình-dùng.

Tiểu mộc 2-3 m; nhánh mọc đối, ngang. Lá có phiến xoan bànhbò, to vào 6 x 3,5 cm, chót tằm hơn đáy, láng và nâu đậm mặt trên, nâu mặt dưới, gân-phụ 6-10 cặp; cuống ngắn, 2-3 mm, lábe xoan. Hoa ở ngọn, to, trắng, thơm; đài có 6 cánh, tai 4, dài 6 mm; vành có ống 3 cm, tai 8, dài 2,5 cm; tiểu nhụy 8; đỉnh phôi trắcmồ 4. Trái tròn tròn, to 2 cm, có 8 sớng dọc, cao, có lông vàng.

Nhatrang.

- Shrub 2-3 m; flowers white, fragrant; corolla tube 3 cm, lobes 2.5 cm; fruits yellow pubescent.

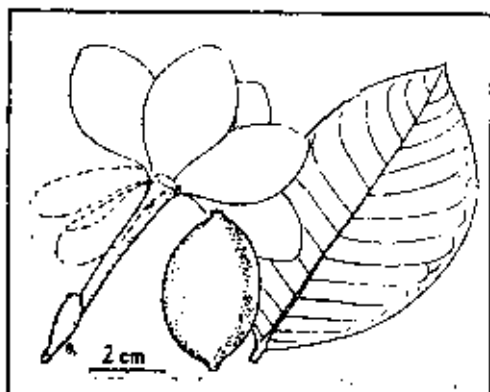

8355 - *Gardenia sootepensis* Hutch. Danh sách Thái lan

Đại mộc nhỏ; cành non có lông, lông vào 1 cm. Lá có phiến xoan rộng, đầu có mũi ngắn, mặt dưới đầy lông như nhung; cuống dài vào 1 cm, lábe 1 cm. Hoa ở chót nhánh, to, vàng, thơm; đài dày như mo, có lông trín; vành có ống dài 5-6 cm, tai xoan rộng, dài đến 4 cm. Trái xoan, to, dài 4 cm; hạt nhiều.

Dà lạt, Langhanh; II.

- Tree; leaves velvety beneath; flowers yellow, fragrant; fruits 4 cm long.

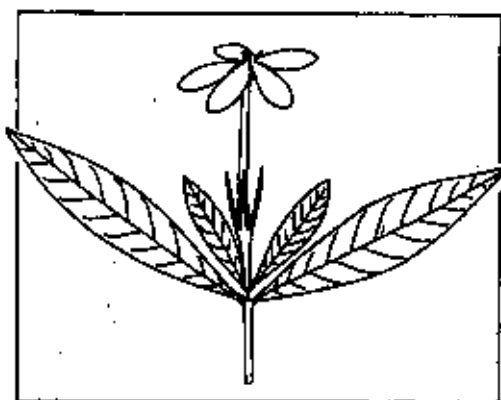

8356 - *Gardenia stenophylla* Danh sách lá-hẹp.

Nhánh non to 3-4 mm; lông ngắn. Lá có phiến thon hẹp, to 5 x 1,5 cm, nhọn hai đầu, mặt trên đen láng, mặt dưới đen, gân-phụ 12-13 cặp; cuống 2-3 mm, lábe nhỏ, cao 1,5 mm. Hoa ở ngọn; cọng 5-10 mm; đài cao 2 cm, lá đài nhọn, không lông; vành có ống dài 3,5 cm, tai bầu dục, dài 2 cm; tiểu nhụy có ba phần dài 1 cm.

Rừng vào 800 m: Tam đảo; V.

- Limb narrow, black on dry; corolla tube 3,5 cm long.

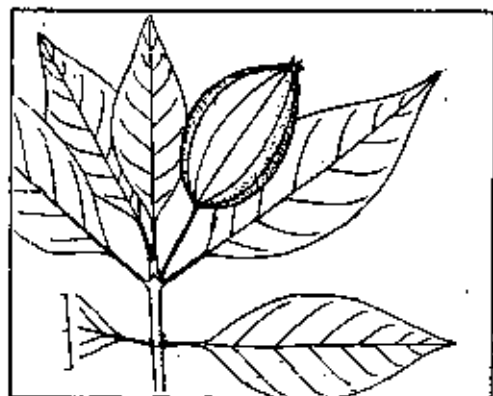

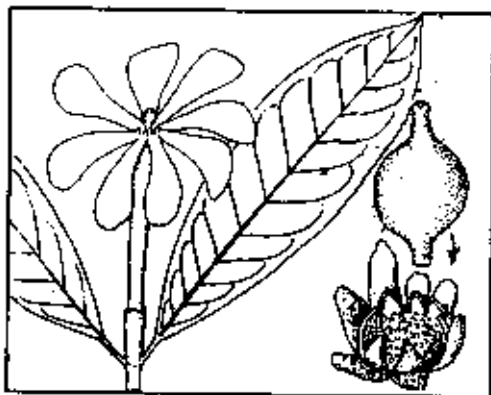
8357 - *Gardenia tonkinensis* Pit. Danh sách Bắc bộ.

Tiểu mộc cao đến 4 m, không lông; cành non đẹp đẽ. Lá có phiến xoan, dài 8-11 cm, chót nhọn, gân-phụ 5-6 cặp, lúc khô mặt trên denden, mặt dưới nâu đỏ; cuống 1,5 cm, lábe tam giác, cao 2-4 cm. Hoa có độc hay trên tán pònong cao 4-5 cm ở nách lá; cọng hoa 5-10 cm, lá hoa 1-2 mm; đài 6-8 mm, lá đài 5, cao 2 mm; vành có ống 7 mm, tai cao 1 cm, trắng; tiểu nhụy 5; noãn sào 2 đỉnh phôi. Trái xoan, cao 4, rộng 3 cm, có 10 sớng bên, nhỏ.

Hà sơn bình, Hà nam ninh.

- Shrub 4 m high; flowers white; fruit 4 cm long.

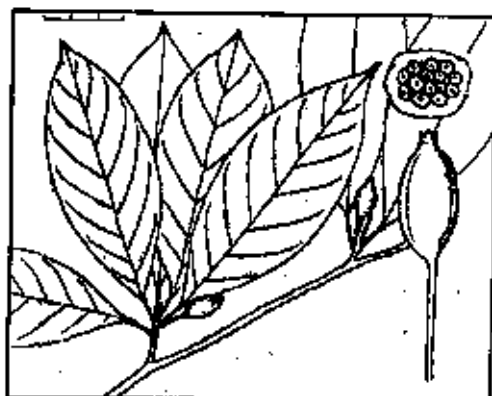

8358 - *Gardenia tubifera* Wall. Danhdanh ống.

Tiểumộc cao, không lông; cành xám vàng. Lá có phiến thon hẹp, to 7,5-15 x 3,5-5 cm, mặt trên nâu lục, mặt dưới nâu lợt, gân-phụ 10-12 cặp; cuống 5-10 mm, lábe cao 4-6 mm. Hoa *côđộc ở ngọn*, to; dài cao 15 mm, như cái ngang ở đầu; vành có ống 4,5-6 cm, tai 6-9, dài 2,5 cm, ngả; tiểunhụy 6-9, hơi thô. Trái to 3,5 cm, có mỏ dài, tự-khai; nộiquả dày 5 mm, rất cứng; hạt to 4 x 5 mm.

Phúquốc; 1.

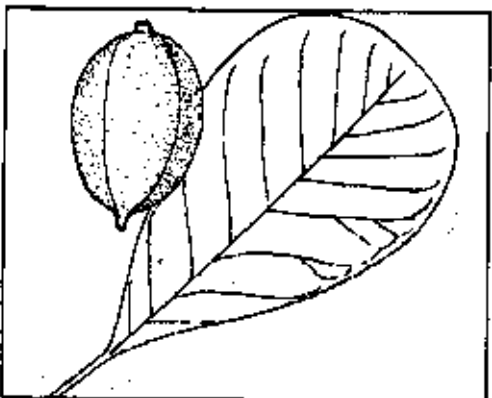
- Shrub; flowers cream, corolla tube 4.5-6 cm long; fruits 3.5 cm long, dehiscent.

8359 - *Gardenia* sp.

Tiểumộc; *nhánh cộng trụ*; lông dài 10-12 cm, tăng cùng bằng nhóm lá. Lá có phiến bầu dục thon, to vào 9 x 3 cm, nhọn hai đầu, mỏng, dai, không lông, gân-phụ mảnh, 10 cặp; cuống 1,5 cm, lábe có lông, cao 6-7 mm. Trái ở nách lá, cao 1,3 cm, rộng 1 cm, trên rộng 1,3 cm, chót có đài nhỏ còn lại, có rãnh cạn; hạt nhiều, nhỏ.

Ngoclinh; 4.

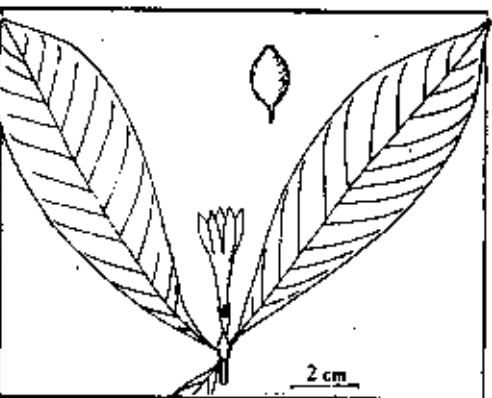
- Shrub; branches sympodic; leaves membranous, glabrous; fruits ovoid, 1.3 cm long

8360 - *Dioecrescis erythroclada* (Kurz) Tirv. Danhdanh lông-đỏ, Nanh-heo, Da-huu.

Daimộc cao 4-8 m, có gai; vỏ có lông màu sôcôla đỏ. Lá có phiến xoắn ngược, có lông nhất là mặt dưới; cuống dài, lábe cao 9 mm. Hoa 2-4 trên một trục ngắn, *đơnphái*, hoa cái không cộng; lá dài 5, dài 6 mm, ở hoa đực, 10 mm ở hoa cái; vành xanh, có lông dày. Trái 2 dạng, một to có cạnh, một nhỏ tròn; buồng 1, đínhphôi 3; hạt đen, dẹp.

Rừng thưa: Đăclác, Tâyninh; V, 12. Mù nhuộm đen. Gỗ vàng.

- Tree 4-8 m; flowers unisexual, dimorphous; fruits dimorphous (*Gardenia erythroclada* Kurz).

8361 - *Kailarsenia godefroyana* (Kurze) Tirv. Danhdanh Godefroy.

Tiểumộc cao 1,5 m; cành non có lông hoe. Lá có phiến thon nhọn hai đầu, mỏng, không lông, gân-phụ 10-12 cặp; cuống 5-8 mm, lábe có lông, cao 5-6 mm. Hoa ở chót nhánh, trắng; lá dài nhọn, dài 5-6 mm; vành có ống dài 2,5 cm, tai nhọn. Trái 15 x 10 mm; hạt dẹp, đen.

Rừng: B đến Đongnai, Tâyninh, Châuđốc; II-III, 5-12.

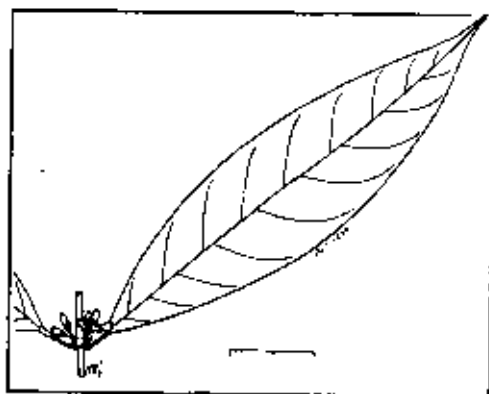
- Shrub 1.5 m; branches rufous pubescent; flowers white; fruits 15 x 10 mm (*Gardenia godefroyana* Kurz).

8362 - *Brachytome hirtella* H.H. Hu. Doánnha lông.

Tiểumộc nhỏ hay bụi; cành non có lông mịn, lông dài 6-12 cm. Lá có phiến thon, to 12 x 3 cm, nhọn hai đầu, mỏng, gân-phụ 6-8 cặp, mặt trên đen, mặt dưới nâu xám; cuống 6-8 mm, lábe tamgiác, cao 5 mm. Pháthhoa ở nách lá, cao 1 cm; dài không lông, có 5 răng nhỏ, nhọn; vành có ống cao 2 mm, tai dài 1.5 mm.

Làocai, 800 m; I.

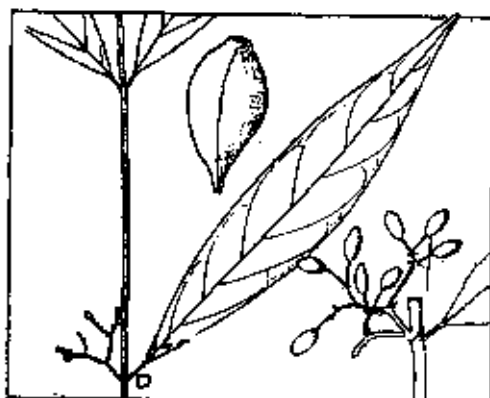
- Shrub or bush; corolla tube 2 mm, lobes 1.5 mm.

8363 - *Brachytome wallichii* Hook. f. Doánnha Wallich.

Bụi không lông, đen lúc khô; cành mảnh, rế. Lá dài 6-12 cm, đen mặt trên, nâu mặt dưới lúc khô; lábe nhọn, cao 5-7 mm. Pháthhoa đốidiện với lá; ládài rất nhỏ; vành có ống ngắn; noãn sào 2 buồng. Quả xoan thon, dài 6-8 mm; hạt nhiều, dài 1,5 mm.

Quảngtrị, Côngtum; IV-VIII, 4-8 (hình trái theo Pitard).

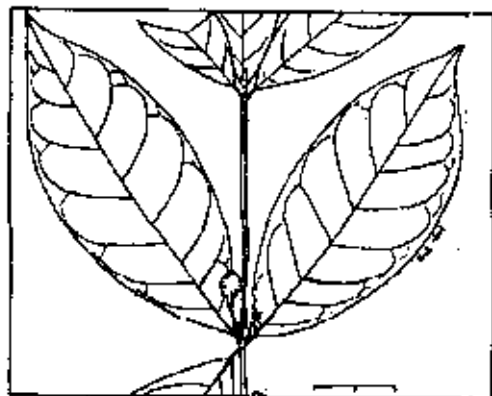
- Bush, glabrous; inflorescence oppositifoliated; ovary 2-locular; berries 6-8 mm long.

8365 - *Brachytome petelotii* Tirv.

Tiểumộc cao 1,5 m; cành có lông mảnh, dài 6-8 cm. Lá chụm 3; phiến bầu dục tròn dài, to 8-15 x 2,5-4 cm, tà nhọn hai đầu, gân-phụ 7-9 cặp, mặt trên xám đen, mặt dưới nâu xám, nhám; cuống 7-10 mm, lábe 2 mm, Pháthhoa ngắn, cao 1,5 cm, ở nách lá. Trái tròn tròn, to 7-10 x 6-8 mm.

Bavi (Balansa 2745); 7.

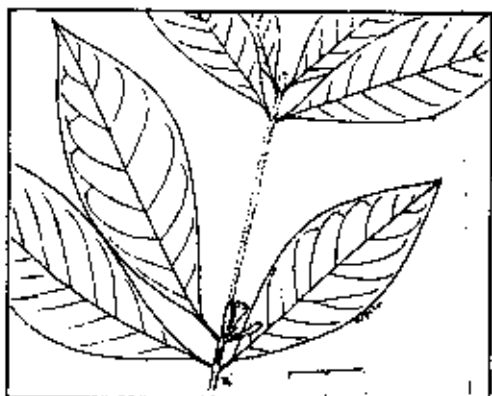
- Shrub 1.5 m; leaves verticillate, rough beneath; fruits 7-8 mm long.

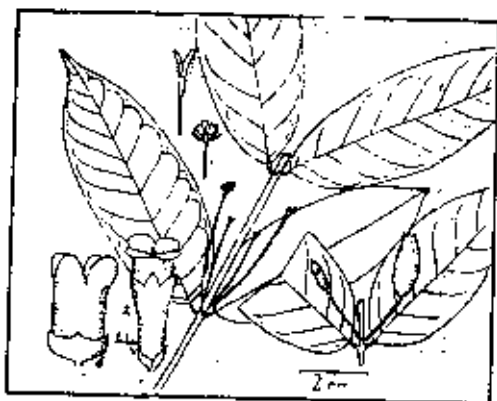
8364 - *Brachytome* sp. 1. Doánnha.

Tiểumộc cao 1 m; cành mảnh, có lông mịn; lông dài xen với lông ngắn. Lá có phiến xoan thon, to 12 x 3,5 cm, nhọn hai đầu, gân-phụ 7-8 cặp; cuống 1-1,3 cm, lábe có mũi, cao 3-4 mm. Pháthhoa ngắn, hơi ngoài nách lá, ít hoa, có lông; dài 2 mm, răng nhỏ, cao 1,5 mm; vành trắng, ống cao 6-7 mm, tai 2,5 mm.

Rừng vào 1.400 m: Sapa (Pételot 7270); IV.

- Shrub 1 m high; branches pubescent; flowers white.

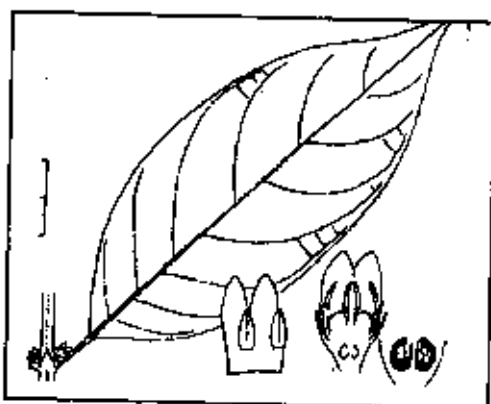

8366 - *Morindopsis capillaris* Kurz. Songnhào.

Bụi cao 1-4 m, không lông. Lá *dadang*; phiến bầu dục đến thon, không lông, gân-phụ 9-13 cặp; lábe cao 5-6 mm. Phát hoa ở nách lá hay trên nách lá, mang 5-10 hoa đơnphái, trắng hay hồng; đài có 5 răng nhỏ, nhọn. Quả to 2,5 x 0,8 cm, có đài còn lại; hạt nhiều, dẹp, dài 2,5 mm.

Triển, Tâyninh, Hàtiên; V, 5-6.

- Bush 1-4 m; inflorescence extra-axillary; flowers white, unisexual; berries,

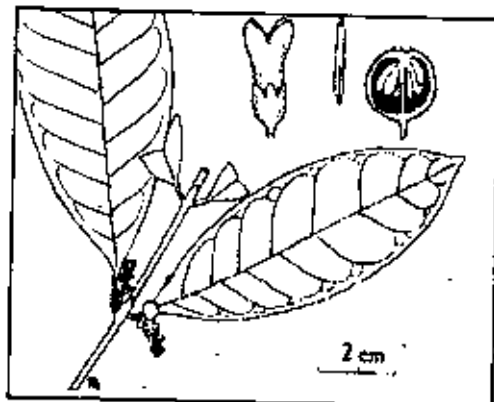

8367 - *Hypobathrum hoensis* Pierre ex Pit. Hadê.

Đại mộc cao đến 12 m, không lông, dạng cây Càphê; cành non dẹp dẹp, vỏ xám lột. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 9-16 x 4-6 cm, chót có mũi, dày tã, gân-phụ 6-9 cặp, mặt trên nâu, mặt dưới nâu lột; cuống 8-13 mm, lábe 7 mm. Chùm 3-10 hoa nhỏ; vành có ống ngắn, tai 4-5; tiểuhụy 5; đĩa mật to; noãn sào 2 buồng, mỗi buồng n-noãn. Quả.

Đồngnai.

- Tree 12 m; flowers small; ovary 2-locular, non-ovulated; berries.

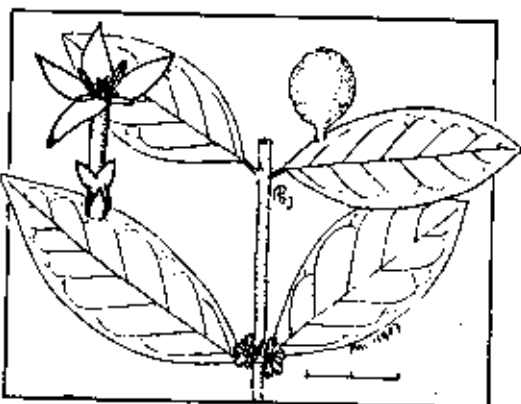

8368 - *Hypobathrum racemosum* (Roxb.) Kurz. Súa.

Tiểu mộc cao 1-6 m, không lông; cành non vuông. Lá có phiến tròn dài, to 8-12 x 3,5-4 cm, dày, cứng; lábe xoan thon, cao 6-8 mm, màu rụng. Giá dài 2-5 cm; hoa gần từng nhóm, trắng; đài 1 mm, tai cao 1 mm; vành có tai cao 1 mm; noãn sào 2 buồng, noãn treo. Quả cao 5-7 mm, vàng cam; hạt 8-12, dài 4 mm.

Dưa rạch: Sài Gòn, Cánhơ, Hàtiên, Cônson; I-XII, 3-9.

- Shrub 1-6 m; flowers white; berries orange (*Petunga roxburghii* DC.).

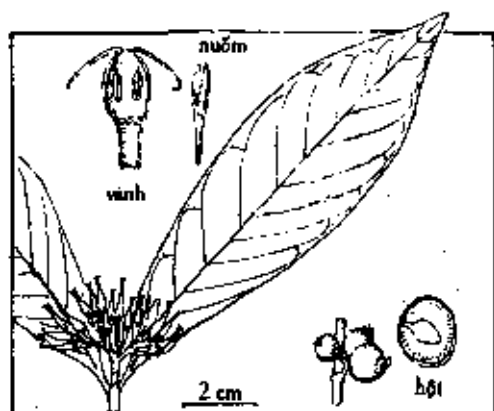

8369 - *Xantounea coffeoides* Pierre ex Pit. Xuântôn dạng-Càphê

Tiểu mộc cao 0,6-4 m; cành non dẹp dẹp rời tròn, trắng. Lá có phiến bầu dục, to 5-8 x 3 cm, dày cứng, không lông; cuống 2-4 mm, lábe nhọn, cao 5-7 mm. Tútán ở nách lá dạng chùm; hoa trắng hay vàng vàng, thơm; vành có ống dài 2,5 mm, tai 3,5 mm. Quả hancứng tròn to 6 mm, đỏ; hạt 3-4/buồng.

Vùng núi cao độ thấp: Bìnhduong, Bària; XI-III.

- Shrub 0,6-4 m; leave glabrous; flowers white; drupes red.

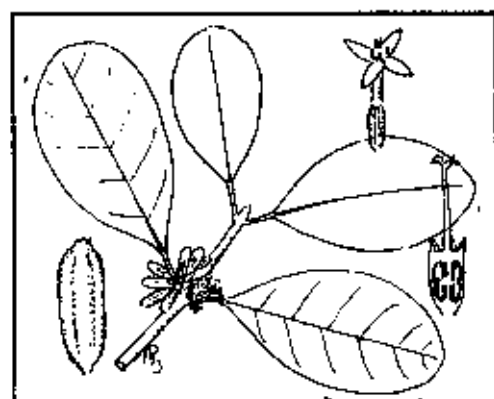
8374 - *Alleizettella rubra* Pit. Ailoi.

Tiểu mộc cao 2 m; cành non có lông nằm như mặt dưới lá, phát hoa. Lá có phiến thon, dài 10-18 cm, nhọn hai đầu, gân-phụ 8-11 cặp, đen mặt trên, nâu mặt dưới. Tután ở ngọn nhánh, sau này đối diện với lá; dài 2 mm; vành có ống hẹp, phù ở trên, nơi mang ba phần, rồi thụt lại ở miệng; tiểunhụy 5. Quả đỏ, tròn tròn, cao 8-12 mm; hạt 2/buồng.

Langbian; II, 2 (hình theo Pitard).

- Shrub 2 m; limb appressed pubescent beneath; berries red.

Retiniphyllaeae:

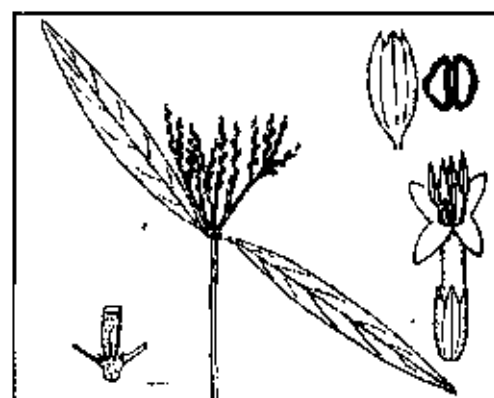
8375 - *Scyphiphora hydrophyllacea* Gaertn. f. Côi.

Tiểu mộc cao 2 m, không lông; cành non vuông, đỏ. Lá có phiến xoan, đầu tù tròn, gân-phụ mảnh, 5-6 cặp; lá bé cao 2-3 mm, màu rưng. Tután ở nách lá; hoa trắng; dài hình ống; vành tiên khai vắn, có ống cao 4-5 mm, tai nhọn; noãn sào 2 buồng, mỗi buồng với 1 noãn đứng, một treo. Quả hạch cứng cao 1 cm; hạt 2.

Rừng sác từ B đến Vũngtau, Côn Sơn, Phú Quốc; I-XII, 8-12. Lá trị đau bao tử.

- Shrub 2 m high, glabrous; flowers white; drupes 1 cm long, 2-seeded.

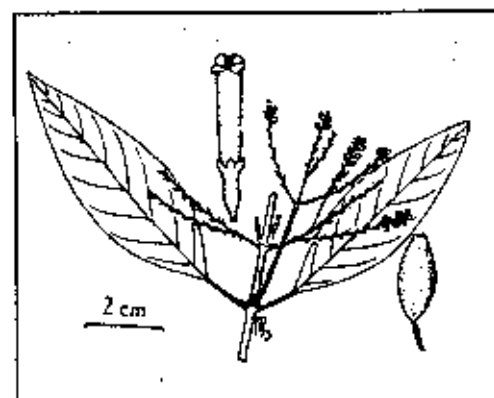
Knoxieae:

8376 - *Knoxia mollis* Wight & Arn. Trạch cón mềm.

Cỏ cao đến 1 m, có lông thưa hay dày; thân tròn hay vuông. Lá có phiến có lông, thon hẹp, to 6-8 x 1 cm, gân-phụ 5 cặp, mặt dưới có lông dài ở gân; cuống 6-8 mm, lá bé có 5 mũi nhọn. Tután ở ngọn, cao 1-3 cm; hoa lam ít khi trắng; đài là ống có 4 răng; vành có 4 tai; tiểunhụy có chỉ dài, ba phần đứng, thon; noãn sào 2 buồng 1-noãn. Trái cao 2 mm, gồm hai phần quả có rãnh.

B đến Biênhòa.

- Herb to 1 m high; leaves pubescent, narrow lanceolate; flowers blue or white; fruits 2 mm.

8377 - *Knoxia sumatrensis* (Retz) DC. Trạch cón Sumatra.

Cỏ cao 0,25-1 m, có lông; thân có lông dài. Lá có phiến thon, nhọn hai đầu, to 5-7 x 2-2,5 cm; cuống dài 1 cm, lá bé là 3 kim cao 7-12 mm. Tután kép hình tán phòng; hoa trắng hay hồng; vành có ống dài, tai nhỏ; tiểunhụy không thò. Trái không tự khai, dài 1,5 mm.

Côngtum, Phanrang, Biênhòa, Châu Đốc; XI, 12.

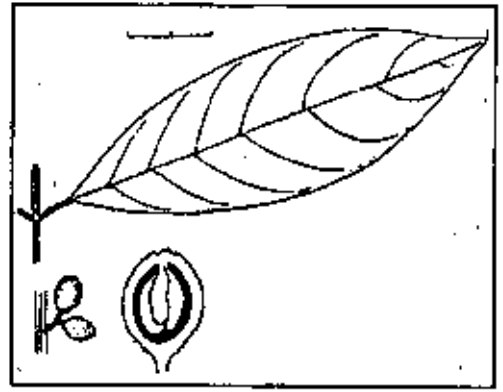
- Herb to 1 m high; limb pubescent on nerves beneath; flowers white or pink; fruit not dehiscent (*Spermacoe sumatrensis* Retz, *K. corymbosa* Willd.).

8370 - *Xantonnea quocensis* Pierre ex Pit.. Xuântôn Phúquốc.

Đại mộc cao 6-25 m, không lông; cành có cạnh, vỏ xám xám trắng. Lá có phiến bầu dục hay tròn dài, to 8-15 x 3-4 cm, gân-phụ 6-7 cặp, mặt trên nâu sậm, láng, mặt dưới nâu lợt; cuống 5-10 mm, lábe xoan, có mũi, cao 4 mm. Tután ít hoa; hoa không cong; dài 4 răng; cánh hoa 4; tiểu nhụy và đĩa mật; noãn sào 2 buồng, mỗi buồng 3 noãn treo. Quả hạch cứng to 10 mm, đen; trung quả bì mập, nội quả bì láng; hạt 3, dài 6,5 mm.

Châu Đốc, Phúquốc.

- Tree 6-25 m, glabrous; cymes few-flowered; drupes black.

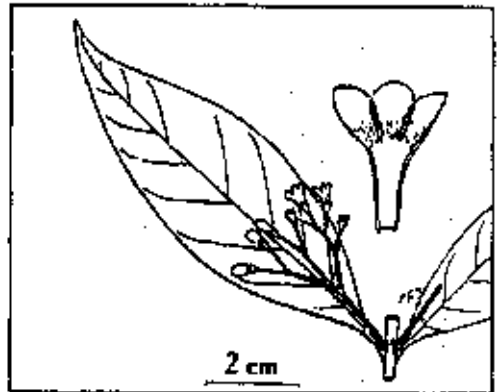

8371 - *Xantonneopsis robinsonii* Pit.. Xuântôn Robinson.

Tiểu mộc cao 4 m, không lông; cành non mảnh, có 4 rãnh. Lá dài 7-11 cm, gân-phụ 5-6 cặp; lábe 4-5 mm, có mũi. Tután gắn trên nách lá; hoa trắng; dài có răng cao 0,5 mm; vành có ống cao 3 mm, có lông ở trên cổ, tai 1,3 mm; noãn sào 2 buồng 2-noãn treo.

Nhà Trang (hình theo Pitard).

- Shrub 4 m; flowers white; ovules pendent 2 by loge.

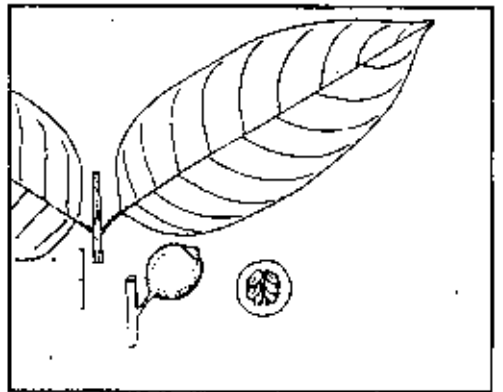

8372 - *Diplospora singularis* Korth.. Ta, Songtù djbiệt.

Đại mộc cao 18 m; cành non vuông, có rãnh, to 2 mm, không lông. Lá có phiến tròn dài, to 12-18 x 4-6,5 cm, chót tằm, đáy gân tròn, mặt trên ôliu, mặt dưới dợt, dai, không lông, gân-phụ 6-9 cặp; cuống dài 10-15 mm, lábe nhọn, cao 6-8 mm. Phá hoa ở nách, ngắn. Trái to 2 cm, chót có một đĩa hình chùy; quả bì dày 5 mm; buồng 2; hạt 7-8, to 6 x 5 mm, rất đẹp, hung.

Giáray (Đồng Nai).

- Tree 18 m; limb glabrous; fruits 2 cm across; seeds flat.

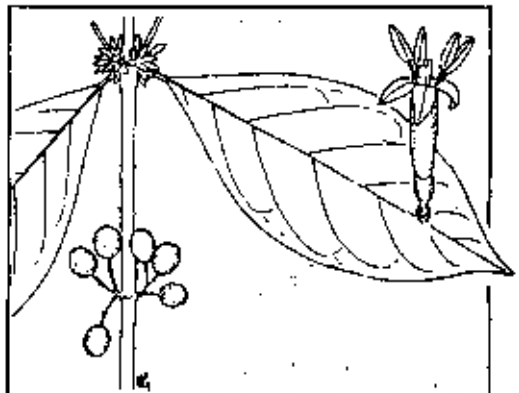

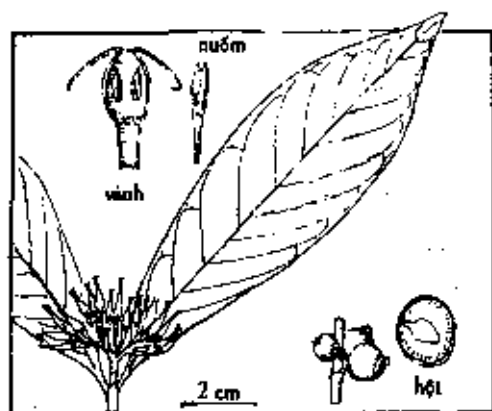
8373 - *Diplospora viridiflora* DC.. Songtù hoa-xanh.

Tiểu mộc hay đại mộc nhỏ, không lông; cành non có cạnh tằm. Lá có phiến bầu dục hay tròn dài, to 6-13 x 3-6 cm, mặt trên nâu đậm, láng, mặt dưới nâu lợt, dai, gân-phụ 7-8 cặp; cuống 6-12 mm, lábe cao 3-5 mm. Chùm ở nách lá; cong dài đến 12 mm; lá dài là 4 răng nhọn; vành có ống 2,5 mm, tai dài 1,5 mm; noãn sào 2 buồng, 2-noãn/buồng. Phi quả to 5-7 x 5-7 mm, dẹt; hạt 2/buồng.

Bavi, 1.200 m.

- Shrub or tree, glabrous; glomerules; berries blackish.

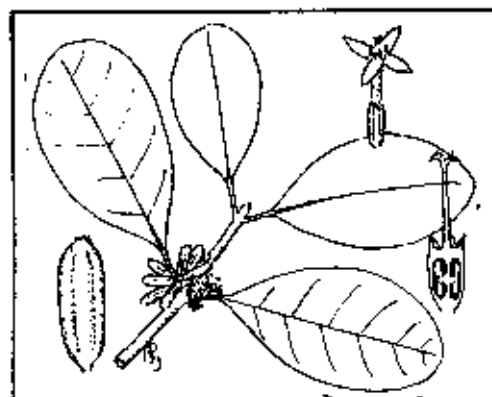
8374 - Alleizettella rubra Pit. Ailoi.

Tiểu mộc cao 2 m; cành non có lông nằm như mặt dưới lá, phát hoa. Lá có phiến thon, dài 10-18 cm, nhọn hai đầu, gân-phụ 8-11 cặp, den mặt trên, nâu mặt dưới. Tután ở ngọn nhánh, sau này đối diện với lá; dài 2 mm; vành có ống hẹp, phù ở trên, nơi mang baophán, rồi thất lại ở miệng; tiểunhụy 5. Quả đỏ, tròn tròn, cao 8-12 mm; hạt 2/buồng.

Langbian; II, 2 (hình theo Pitard).

- Shrub 2 m; limb appressed pubescent beneath; berries red.

Retiniphyllae:

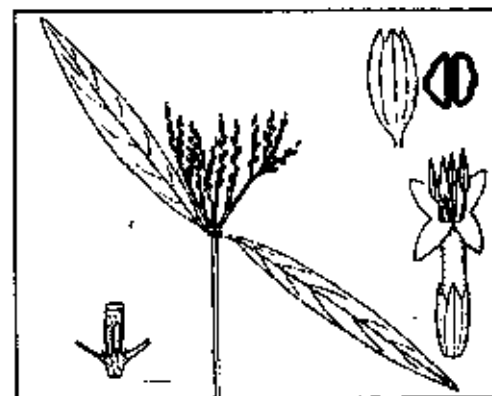
8375 - Scyphiphora hydrophyllacea Gaertn. f. Côi.

Tiểu mộc cao 2 m, không lông; cành non vuông, đỏ. Lá có phiến xoan, đầu tù tròn, gân-phụ mảnh, 5-6 cặp; lábe cao 2-3 mm, màu rụng. Tután ở nách lá; hoa trắng; dài hình ống; vành tiênkhai vắn, có ống cao 4-5 mm, tai nhọn; noãn sào 2 buồng, mỗi buồng với 1 noãn đứng, một treo. Quả hồng cứng cao 1 cm; hạt 2.

Rừng sác từ B đến Vũngtau, Côn Sơn, Phú Quốc; I-XII, 8-12. Lá trị đau baotử.

- Shrub 2 m high, glabrous; flowers white; drupes 1 cm long, 2-seeded.

Knoxiae:

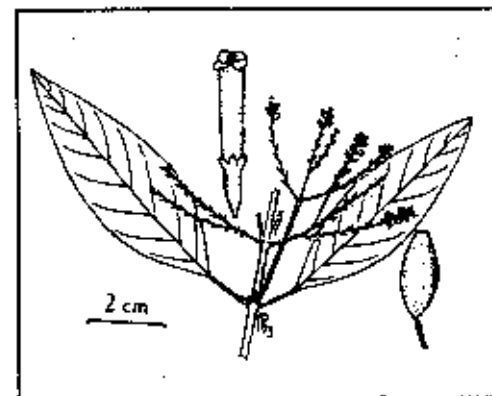

8376 - Knoxia mollis Wight & Arn. Trạch côn mềm.

Cỏ cao đến 1 m, có lông thưa hay dày; thân tròn hay vuôngvuông. Lá có phiến có lông, thon hẹp, to 6-8 x 1 cm, gân-phụ 5 cặp, mặt dưới có lông dài ở gân; cuống 6-8 mm, lábe có 5 mũi nhọn. Tután ở ngọn, cao 1-3 cm; hoa lam ít khi trắng; dài là ống có 4 răng; vành có 4 tai; tiểunhụy có chỉ dài, baophán đứng, thon; noãn sào 2 buồng 1-noãn. Trái cao 2 mm, gồm hai phần quả có rãnh.

B đến Biênhòa.

- Herb to 1 m high; leaves pubescent, narrow lanceolate; flowers blue or white; fruits 2 mm.

8377 - Knoxia sumatrensis (Retz) DC. Trạch côn Sumatra.

Cỏ cao 0,25-1 m, có lông; thân có lông dài. Lá có phiến thon, nhọn hai đầu, to 5-7 x 2-2,5 cm; cuống dài 1 cm, lábe là 3 kim cao 7-12 mm. Tután kép hình tảnphòng; hoa trắng hay hồng; vành có ống dài, tai nhỏ; tiểunhụy không thờ. Trái không tự khai, dài 1,5 mm.

Côngtum, Phanrang, Biênhòa, Châuđốc; XI, 12.

- Herb to 1 m high; limb pubescent on nerves beneath; flowers white or pink; fruit not dehiscent (*Spermacoe sumatrensis* Retz, *K. corymbosa* Willd.).

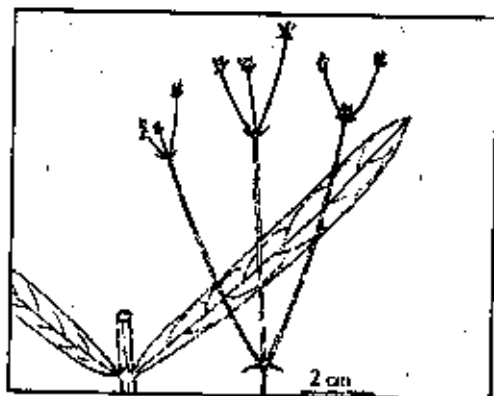
8378 - *Knoxia valerianoides* Thor. ex Pit., Trachecôn.

Cỏ daniên cao cỡ 1 m; thân không chia nhánh, lông có 4 rãnh. Lá có phiến *tròn dài hẹp*, dài đến 10 cm, rộng 1,2 cm, có lông mặt dưới; cuống ngắn, lábe nhọn, cao 8-10 mm. *Tútán dày*; hoa nhỏ; vành có ống dài 3 mm, tai cao 0,5 mm; tiểunhụy 4; noãn sào 2 buồng 1-noãn. Trái.

Nhatrang, Đồngnai. Trĩ sung, mùa, ja; thêm vào để chưng cất tốt rượu.

- Perennial herb to 1 m high; corymb dense; flowers small.

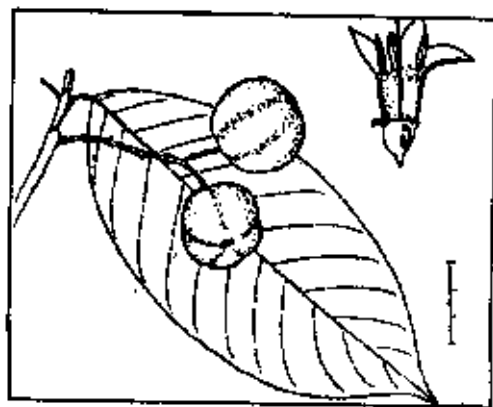
Coffeoldeae:

8379 - *Vangueria madagascariensis* J.F. Gmel., Văn Madagascar.

Dại mộc cao 12 m, không lông, không gai; cành non vuông. Lá có phiến to, dài đến 23 cm, rộng 9, mỏng, gân-phụ 8-10 cặp; cuống 7-12 mm, lábe có mũi dài đến 1 cm. *Tútán* 2-3 cm, lưỡng phân, trên nhánh ngắn; *hoa trắng*; vành có ống 3 mm, có lông ở cổ, tai 2 mm; tiểunhụy 5; noãn sào 5 buồng. *Quả hạch cứng to đến 4 cm*, có đài còn lại ở trên; nhân 5, cứng, hạt 1, treo.

Trái có trungquảbi ăn được ngọtngọt chua; lúc xưa có Tr ở Sài Gòn, từ 1870.

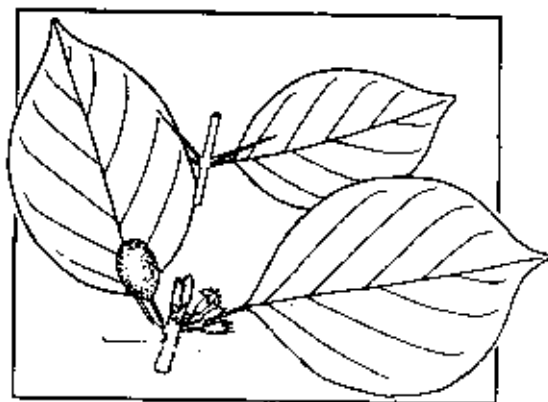
- Cultivated tree; drupes edible (*Vangueria edulis* Vahl).

8380 - *Meyna spinosa* Roxb. ex Link.

Bụi hay đại mộc; nhánh non đẹp, vỏ xám; gai ngay, dài 8-30 mm. Lá có phiến *xoan tròn dài*, to 5-10 x 3,5-6 cm, gân-phụ 5-6 cặp, mặt trên không lông, mặt dưới có ít lông hay không lông; cuống dài 5-15 mm, lábe 3-5 mm. *Tútán ở nách lá*; cọng dài vào 3-5 mm; *hoa trắng xanh*; đài có răng dài 1-1,2 mm; vành có ống 6-8 mm, tai 2-2,5 mm; tiểunhụy gắn ở cổ; noãn sào 4-5 buồng 1-noãn. *Quả hạch cứng to đến 18 mm*; buồng 4-5 1-hạt.

Đồngnai; V-VII. Trái ngọt, ăn được.

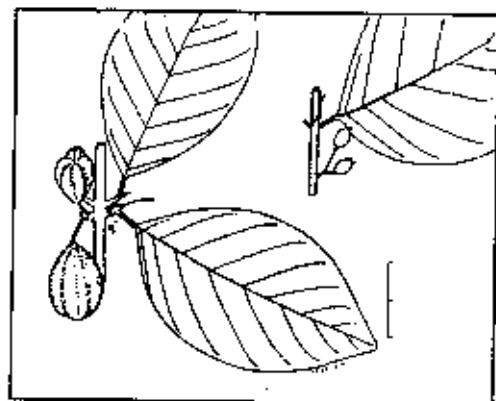
- Bush or tree; limb glabrous; flowers greenish; ovary 4-5-locular; drupes.

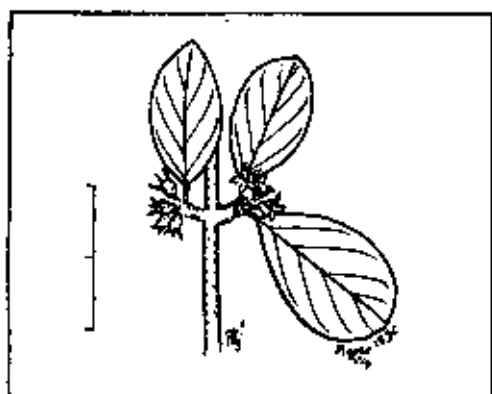
8381 - *Meyna pierreii* Robyns.

Tiểu mộc cao 2,5 m; cành non có rãnh, có lông sét; gai trên nách, ngay, dài 1-3 cm. Lá có phiến *xoan bầu dục*, to 5-9 x 3-6,5 cm, gân-phụ 5-7 cặp, mặt dưới có lông; cuống 1 cm, có lông, lábe cao 2 mm, có mũi dài. *Chùm*; hoa 4-phân; cọng 1,5 mm; hoa có lông vàng; đài có răng cao 2 mm; noãn sào 4-5 buồng. *Quả hạch cứng to, cao 15-18 mm*, trên cọng dài; nhân 4-5.

Tây ninh; IV, 5-6.

- Shrub 2.5 m; limb pubescent beneath; drupes 15-18 mm long, pyrens 4-5.

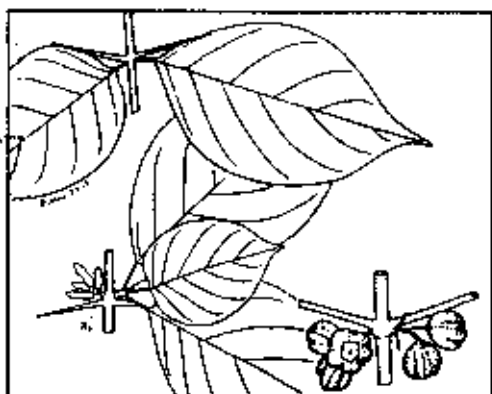

8382 - Meyna parvifolia Robyns.

Tiểu mộc đứng; nhánh không lông. *Nhánh ngang mang lá* có phiến nhỏ, xoan bầu dục, to 1,6-2 x 0,6-1,2 cm, gân-phụ 3-4 cặp, mỏng, dài, không lông; cuống ngắn, 2,5 mm, lábe có mũi. Chùm; hoa nhỏ, rộng dài 3 mm; dài không lông, răng dài 1 mm; vành có ống có lông vàng, cao 2 mm, tai dài 2 mm; bao phấn thô; noãn sào 4-5 buồng.

Đông Nai (Bảo Chánh); V-VII, 5-7.

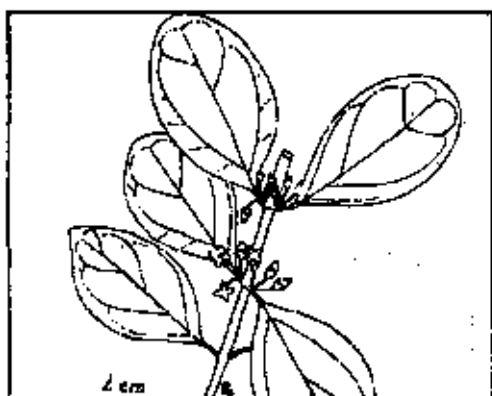
- Shrub; branches diageotropic; leaves membranous, glabrous; corolla 4 mm long; ovary 4-5-locular.

8383 - Meyna pubescens (Kurz) Robyns.

Tiểu mộc hay đại mộc nhỏ; cành non có lông; gai ngay, dài 2-3 mm; lông dài 3-5 cm. Lá có phiến xoan, to 3-13 x 1,5-8 cm, mặt trên đen, có lông mịn hay dày ở hai mặt, mặt dưới nâu vàng, gân-phụ 4-7 cặp, có domatie có lông; cuống có lông mịn, lábe không lông, có mũi, dài 3 mm. Hoa nhỏ; rộng 4-6 mm, có lông; dài có lông. Quả hạch cứng to 1 cm, có 4-5 khía, dạng chùm-ruột.

Biên Hòa; V-VIII, 5-9.

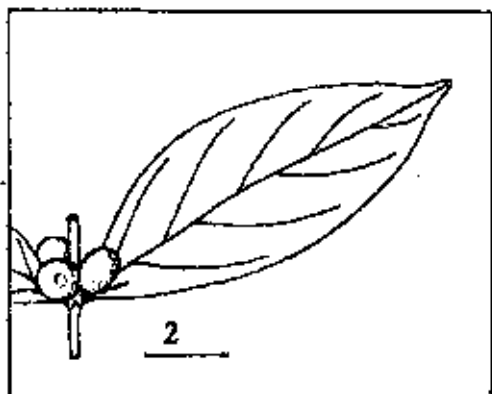
- Shrub or small tree; leaves with domaties; drupes 1 cm (*Vangueria pubescens* Kurz, *V. spinosa* Roxb. var. *mollis*).

8384 - Canthium cochinchinensis Pierre ex Pit. Càng Nambô

Tiểu mộc; nhánh xám trắng. Lá có phiến xoan hay bầu dục, to vào 5-6 x 2,5-3 cm, đầu tròn, đáy hẹp, dày, không lông, gân-phụ 2-3 cặp, lúc khô nâu đen mặt trên; cuống 5-7 mm, lábe cao 5 mm. Chùm 2-4 hoa ở nách lá; rộng 5 mm, có 2 tiền điệp ở chót; dài có 5 lá dài nhọn; vành có ống 1,5 mm, tai nhọn; noãn sào 2 buồng 1-noãn treo. Quả hạch cứng to 5 x 7 mm, đen; hạt 2.

Côn Sơn; XI, 11. Var. *longifolium* Pierre ex Pit.; lá dài 8-10 cm.

- Shrub; drupes 5 x 7 mm, black.

8385 - Canthium coffeoides Pierre ex Pit. Càng dạng Cà phê.

Tiểu mộc đến 6 m; cành non có lông; gai cao 1,5 cm. Lá có phiến thon, dài 3-9 cm, gân-phụ 3-4 cặp; cuống dài 3-4 mm, lábe 3 mm. Chùm; hoa 2-5; noãn sào 2 mm, răng dài 0,5 mm; vành có ống 2,5 mm, có lông ở trong, tai nhọn, dài 2,5 mm. Quả hạch cứng cao 1,5 cm; buồng thụ 1, hạt 1.

Thủ Thiên, Biên Hòa; III-V, 3-6.

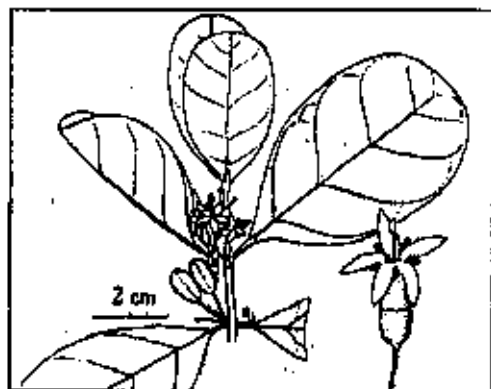
- Shrub to 6 m high merules; corolla tube 2.5 mm, lobes 2.5 mm; drupes 1-seeded.

8386 - *Canthium dicoccum* (Gaertn.) Tinn. & Binn. Càng hai-hột.

Bụi cao 1-4 m; cành không lông. Lá có phiến xoan, to vào 7 x 4,5 cm, đầu tròn cắt ngang, đáy tà nhọn, gân-phụ 4 cặp, không lông, láng, dòn; cuống 7-10 mm, láβε mau rụng. Tután như đầu tròn; hoa có cọng dài 5-7 mm; đài có tai thấp; vành trắng, ống dài 5 mm, có lông ở miệng, tai nhọn, dài 5 mm. Quả hạch cứng rộng 8 mm; hột 2.

Bãi cát dựa biển: Dânlăng, Camranh, Cônson; IX. Vô hanhiệt.

- Bush 1-4 m high; leaves glabrous; flowers white; pyrens 2, 1-seeded (*Psydrax dicoccos* Gaertn.).

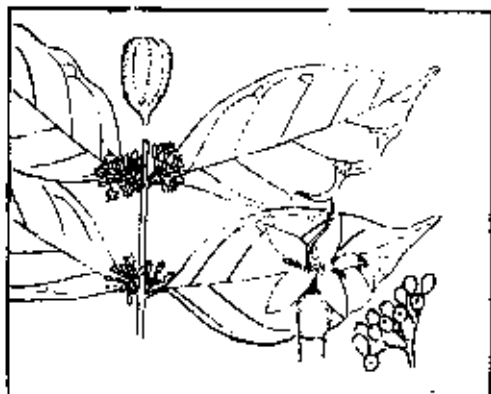

8387 - *Canthium dicoccum* Gaertn. var. *rostratum* Thw. ex Pit.. Xương cá.

Đại mộc cao 5-15 m; nhánh ngang, dạng giống *Cananga odorata*. Lá bầu dục thon, to vào 8-9 x 4 cm, đầu có đuôi, gân-phụ 3-4 cặp, không lông, láng, bìa thường giòn. Tután ở nách lá; hoa trắng; đài có tai nhọn, nhỏ; vành có ống có lông ở cổ; tiểuhụy 5. Quả hạch cứng có cạnh tròn; nhân 2, 1-hột.

Dựa rạch: từ Hàsonbinh qua Ngoclinh, đến Saigon, Tâyninh; II. Thân không to song cho gỗ tốt.

- Tree 5-15 m high; branches diageotropic; limb caudate; flowers white; pyrens 2 (*C. didymum* Roxb.).

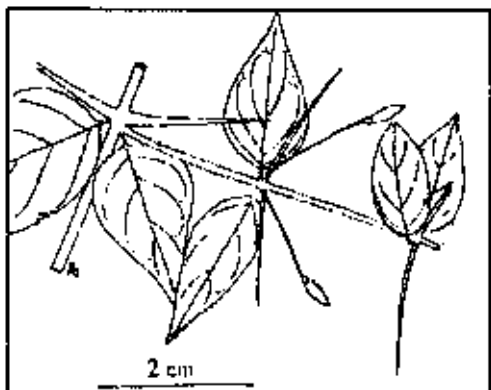

8388 - *Canthium filipendulum* Pierre ex Pit.. Càng thông.

Tiểu mộc cao 1-4 m; cành mảnh, đen; lúc lớn gai dài đến 2 cm, hơi cong. Lá có phiến xoan thon, thường nhỏ (dài đến 5 cm), chót thon nhọn, đáy rộng tà tròn, có lông mịn; láβε cao 2-3 mm. Hoa 1-vài ở nách lá; cọng mảnh, dài; đài hình đĩa có 4 răng; vành có ống dài 6 mm, tai 7 mm, nhọn. Quả hạch cứng to 9 x 7 mm; hột 2.

Phúthọ, Nghệtinh, Biênhòa; IV-V, 9.

- Shrub to 4 m high; flowers on long peduncle; drupes 9 mm long.

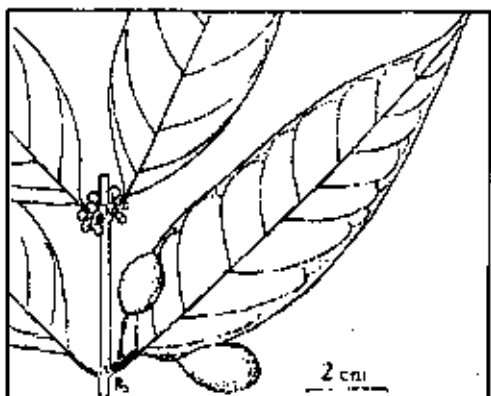

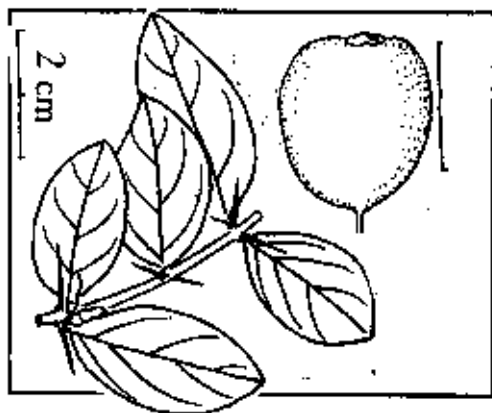
8389 - *Canthium glabrum* Bl.. Càng không lông.

Đại mộc cao 4-10 m; nhánh ngang. Lá có phiến thon, to đến 18 x 4 cm, đầu nhọn, đáy tà hơi bấtxưng, mỏng, không lông, gân-phụ 8-9 cặp; cuống 1 cm, láβε cao 3-5 mm. Tután lưỡngphần ngắn; hoa xanhxanh; đài hình chén, 4 răng thấp; cánhhoa nhọn, dài 3 mm; Quả hạch cứng xoan, dài đến 2,5 cm; nhân 2.

Rừng thường bị ngập, bìnhnguyên: BTN; XI.

- Tree 4-18 m high; limb lanceolate, to 18 cm long; flowers greenish; drupes 2.5 cm long.

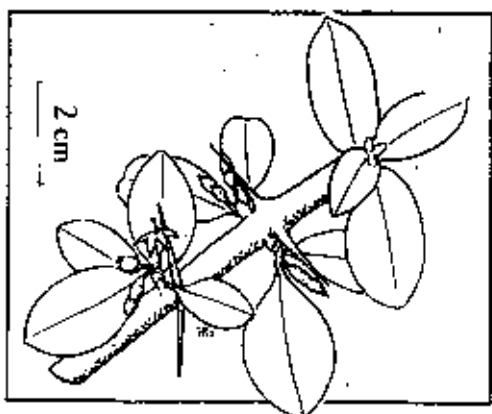

8390 - Canthium horridum Bl. Càng gai.

Tiểu mộc cao 3-4 m; cành mảnh, có lông; gai nhỏ (ngoài nách lá), nhọn, cao đến 1 cm. Lá có phiến bầu dục nhỏ, dài 3-6 cm, đáy tù, gân-phụ 3 cặp; lábe 3 mm, có lông. Chùm; hoa 2-4; cọng 2-3 mm; noãn sào 2 mm; lá đài ngắn; vành có ống 2 mm, tai 4, dài 3 mm. Quả hạch cứng đỏ, tròn hay hai-hòn, cao 1,5-2,5 cm; buồng thụ 1-2, mỗi 1 hạt.

B T; VI, 8. Lá lợikh. Trái làm mứt.

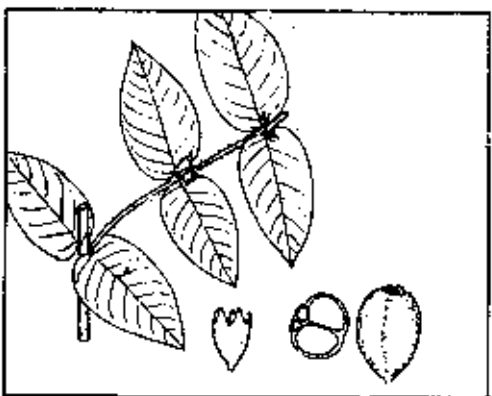
- Shrub 3-4 m high; glomerules; corolla tube 2 mm, lobes 3 mm; drupes red.

8391 - Canthium parvifolium Roxb. Càng (Bàng) com (củm), Càng lá-nhỏ, Cầmxàlạc.

Tiểu mộc cao 2-4 m; cành non có lông mịn; gai ngay, cứng, dài 2-5 cm. Lá nhỏ, bầu dục, mặt dưới có ít lông, gân-phụ không rõ. Hoa gần thành chùm 2-8, vàng đỏ; dài hình chén; vành có ống cao 2,5 mm. Quả hạch cứng đen, to vào 1 cm; hạt 2, treo.

Ven rừng, bãi hoang, thường dựa biển: Quảng Ninh, Thừa Thiên, Nha Trang, Biên Hòa, Vũng Tàu. Trái ăn được, và dùng để giết; vỏ đáng trị kiết; ở Philippin, lá và vỏ lợikh; rễ trị sánlái; gỗ đỏ, làm cán cuốc, đóng xe.

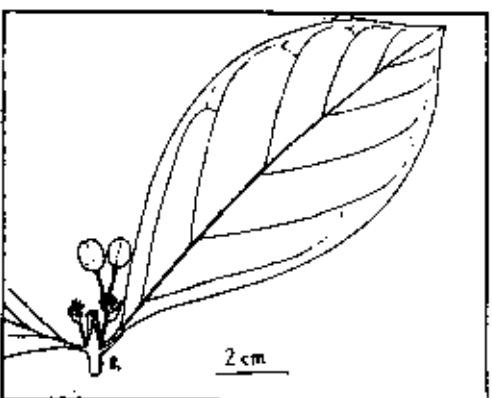
- Shrub 2-4 m; flowers light yellow; drupes black.

8392 - Canthium rheedi DC. Càng rây.

Tiểu mộc cao 0,7 m; cành ngang, có lông đứng thưa, nâu đen lúc khô. Lá không cứng; phiến xoan, to 4-4,5 x 2,2 cm, chót có mũi, đáy hơi hình tim, gân-phụ 8-9 cặp, hai mặt gần như một màu, nâu đen; lábe có mũi. Chùm ít hoa ở nách lá; đài 1,5 mm, răng 5; noãn sào 4 buồng. Trái xoan, cao 5 mm có đài còn lại, đen; buồng thụ 2, lép 2; hạt 2.

Định Quán, Bà Rịa; VIII, 8.

- Shrub 0.7 m; limb glabrous, blackish brown; fruits with 2 fertile locus.

8393 - Canthium umbellatum Wight. Càng tán.

Đại mộc cao 10-15 m, không lông; cành xanh, tròn trù lúc non hơi dẹp. Lá có phiến thon ngược hay bầu dục, dài 8-9 cm, rộng 4 cm, chót tù, có mũi ngắn, bìa nguyên, giùn, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 1 cm, lábe thon nhọn. Tán ở nách lá; cọng 3-4 mm; hoa cao 3 mm; đài 1,3 mm, không răng; vành có tai cao 2 mm, xanh xanh; vòi nhụy thò cao. Quả hạch cứng cao 5-8 mm; nhân 2.

Rừng Quảng Trị, núi Dinh, vùng Sài Gòn; V. Gỗ cứng.

- Tree 10-15 m, glabrous; flowers greenish; pyrens 2.

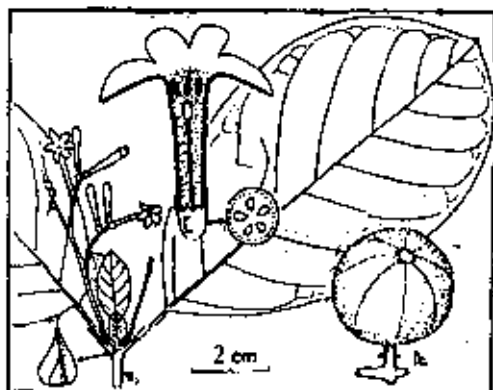
Guettardeae:

8394 - *Guettarda speciosa* L.. Lãmbông.

Đại mộc nhỏ; cành non có lông ngắn. Lá có phiến màu lục tươi, xoan rộng, to, dài 10-25 cm, mỏng, không lông; cuống dài 2 cm, lábe nhọn, cao 1 cm. Tután ở nách lá; hoa trắng, rất thơm; vành có ống cao 1,5 cm, tai xoan; noãn sào 4-9 buồng 1-noãn. Quả hạch cứng hình cầu to 2-4 cm, trắng; hạt 1/buồng.

Dựa biển: Nhatrang, Cônson, Phúquốc; VII-II, 7-3. Vô trí kết.

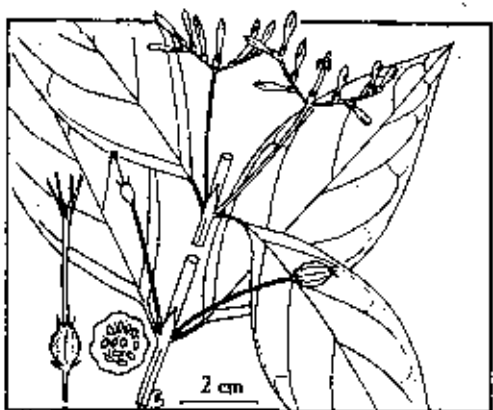
- Littoral small tree; flowers white, fragrant; drupes 2-4 cm wide.

8395 - *Timonius jambosella* Thw., Den.

Tiểu mộc cao 5 m; cành non, mặt dưới lá, lábe có lông mịn. Lá có phiến thon, to cỡ 10 x 4 cm, gân-phụ 5-7 cặp; cuống 1-1,5 cm, lábe nguyên, cao 1 cm. Hoa cô độc hay trên phát hoa nhỏ; vành có ống 1 cm; noãn sào vào 15 buồng. Quả hạch cứng cao 18 mm, đen; nhân 1-hạt.

Quảng trị, Đà Nẵng, Côngtum; III, 3-6. Gỗ rất cứng, tốt.

- Shrub 5 m; limb puberulent beneath; ovary 15-locular; drupes black.

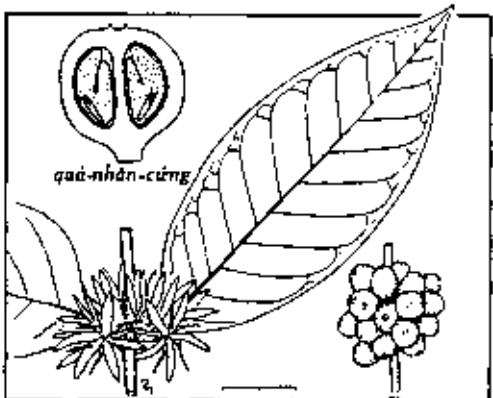
Coffeae:

8396 - *Coffea canephora* Pierre ex Froehner var. *robusta* (Lind. ex Willd.) Chev.. Cà phê robusta; Café robusta.

Đại mộc khá to, đến 8-12 m. Lá có phiến to, dài 10-30 cm, đứng theo gân-phụ 8-13 cặp, láng, không lông. Chùm dày nhiều hoa ở nách lá; hoa trắng, thơm; vành có 5-7 cánh hoa dài 15 mm, và rộng 8-12 mm; tiểu thụ có ba phần dài. Quả hạch cứng đỏ, cao 8-16 mm (hơi nhỏ hơn arabica), thành chùm dày đến 30-60 trái; hạt một mặt phẳng.

Thường Tr nhất; I-XII.

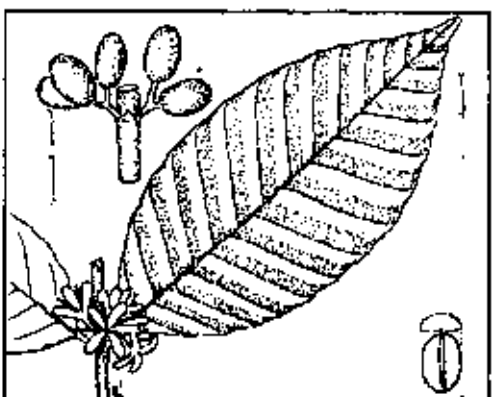
- Cultivated (*Coffea robusta* Linden ex Willd.).

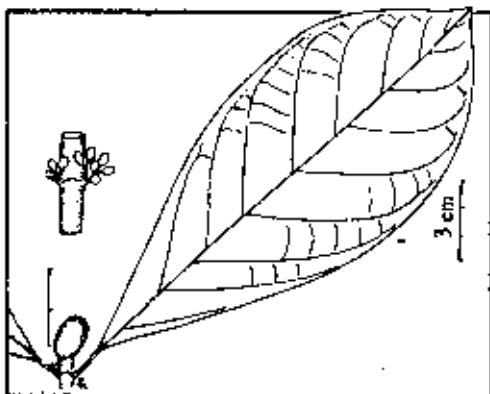
8397 - *Coffea arabica* L.. Cà phê arabica; Commun or Arabian Coffee; Café arabica.

Tiểu mộc nhỏ (4-5 m); nhánh ngang và thông. Lá có phiến dài, không lông, xếp theo gân-phụ (9-12 cặp); lábe tamgiác thấp. Phát hoa như chùm 8-15 hoa ở nách lá; hoa trắng, thơm Lài; đài ngắn (2 mm); vành có 5 tai ít khi 4; tiểu thụ 5. Quả hạch cứng xoan, cao 16-18 mm, đỏ; hạt 2, một mặt phẳng, thường 10 x 6-7 mm.

Tr song ít, hương vị ngon nhất song dễ bị nấm *Hemileia* hơn loài trên; I-XII. Var. *mokka* Cram.: trái nhỏ, cho cà phê rất thơm. Góc Abyssini (B-Phi).

- Cultivated.

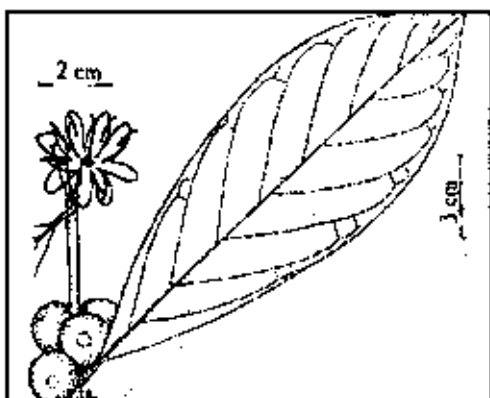

8398 - *Coffea dewewrei* Wild. & Dur. var. *excelsa* Chev.. Cà phê excelsa, Cà phê sari, Cà phê mít.

Daimộc cao đến 15-20 m; vỏ vàng nâu. Lá có phiến thon ngược, to dài 20-40 cm, rộng 9-12 cm, dày, dai, gân-phụ 6-9 cặp; cuống 1 cm, láβε thấp. Tután ở nách lá; vành có ống 1 cm, tai 5(6), dài 1-1,2 cm, rộng 6 mm. Quả hẫncúng cao 17-18 mm, rộng 15 mm; hạt cùng cỡ với loài trên hay nhỏ hơn.

Tr nhiều ở B, từ 1912, thảo cãmviên Sài Gòn; I-XII.

- Cultivated.

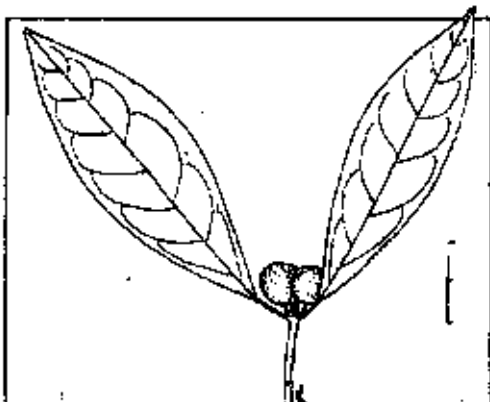

8399 - *Coffea liberica* Bull. ex Hiern. emm. Chev.. Cà phê Libéri; Liberian Coffee.

Daimộc cao đến 15 m. Lá có phiến to (dài đến 20-35 cm) trông giống lá Giầu, không giún, dày; cuống to. Tután 2-3 ở nách lá, mỗi tután mang 3-6 hoa; vành có 6-11 cánhhoa, trắng, thơm. Chùm vào 10-12 trái, tròn, to 20-30 mm, rộng 2-2,5 cm, dày có theo to.

Bây giờ ít trồng; hạt to không quí.

- Cultivated.

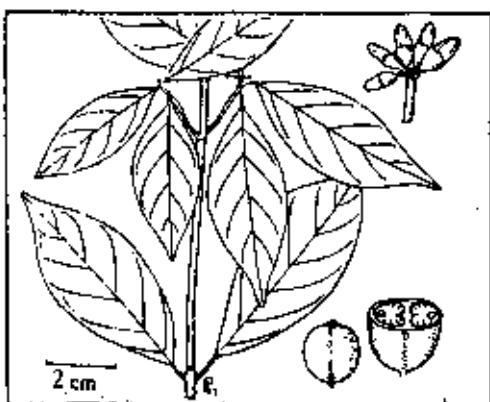

8400 - *Coffea tetrandra* P. Chev. in Herbar. Cà phê tứ-hùng.

Tiểumộc; cành non có 4 cánh nhọn; nhánh già có sube lẳng, nâu nâu. Lá có phiến thon, to 7-9 x 2,3-2,8 cm, không lông, mỏng, dai, đáy nhọn, gân-phụ 7-8 cặp, cong cách bìa khá xa; cuống 1-1,5 cm; láβε mau rưng. Trái tròn, to 6-9 mm, trên rộng 4-6 mm.

Núi 1.500 m: Hòn Bà (Phú Khánh) (Chevalier 38.704, 20/9/1918)

- Shrub; limb glabrous; drupes globulous.

8401 - *Paracoffea dongnaiense* (Pierre ex Pit.) Leroy. Cà phê Đôngnai.

Tiểumộc cao 1-2 m; cành non vuông. Lá thon, to vào 5-8 x 2-2,5 cm, đáy nhọn, hơi mỏng, không lông, lúc khô xám dợt, gân-phụ 4 cặp; láβε cao 3-4 mm. Chùm; đài có 4 răng rất thấp. Cọng trái 2-7 mm; trái cao 6-10 mm, không lông; hạt 2, phôi nhũ hơi nhẵn, mầm nhỏ.

Long Khánh; VII-VIII.

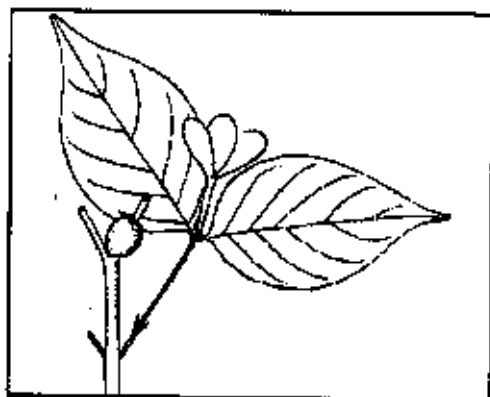
- Shrub to 2 m; calyx 4-5-toothed; fruits globulous (*Coffea dongnaiense* Pierre ex Pit.).

8402 - *Psilanthus bengalensis* (J. D. Schultes) Leroy.

Tiểu mộc mảnh, không lông. Lá có phiến xoan to vào 6 x 3 cm, chót thon, dây tà tròn, gân-phụ 4-6 cặp, lúc khô ôliu mặt trên; cuống 3-4 mm, lábe nhu tơ nhọn, cao 8 mm. Hoa 1-3 ở nách lá và chót nhánh; đài 1 mm, răng nhỏ, nhọn; vành có ống 1,5 cm, tai to 18 x 3,5 mm. Trái to 1-1,2 cm, đen, không lông; hạt 2.

Tháilan; VN?

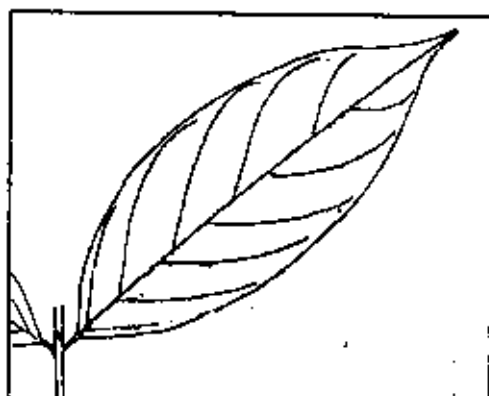
- To search in Vietnam (*Coffea bengalensis* Heyne ex J.D. Schultes).

8403 - *Psilanthus merguensis* (Ridl.) Leroy.

Tiểu mộc; cành non không lông, xám. Lá có phiến bầu dục, to vào 11 x 4,3 cm, không lông, ôliu xám mặt trên, ôliu lu mặt dưới, gân-phụ 6 cặp; cuống dài 6-8 mm, lábe xoan nhọn, cao 3-4 mm. Hoa có đài ngắn; tiểunhụy gắn gần miệng ống vành; noãn sào hạ 2 buồng. Trái có 2 nhân.

Tháilan; VN?

- To search in Vietnam (*Coffea merguensis* Ridl.).

8404 - *Psilanthus cochinchinensis* (Pit.) Leroy**8405 - *Psilanthus longiflora* Lamk.****8406 - *Psilanthus stenantha* Dr. in Mor.****8407 - *Hymenocarpum odoratum* Pierre ex Pit..**

Tiểu mộc cao 4-5 m, không lông; cành non vuông vung, có lông mịn. Lá có phiến thon, dài 7-16 cm, mỏng, gân-phụ 5-7 cặp; cuống 1 cm, lábe nhọn, cao 7 mm. Tụ tán nhu chum; hoa có 2 tiềnđiệp; đài có 4 răng tròn xen với thùy nhọn; vành có ống 4 mm, có lông ở cổ, tai 4, dài 3 mm; tiểunhụy 4; noãn sào 2 buồng 1-noãn. Quả đỏ; hạt 2, cao 6-7 mm.

Châu đóc; V-VI, 5-6.

- Shrub 4-5 m; limb lanceolate; calyx with 4 lobes alternate with 4 teeth; berries red (*Coffea pierrei* A. Chev.).

IXORACEAE:

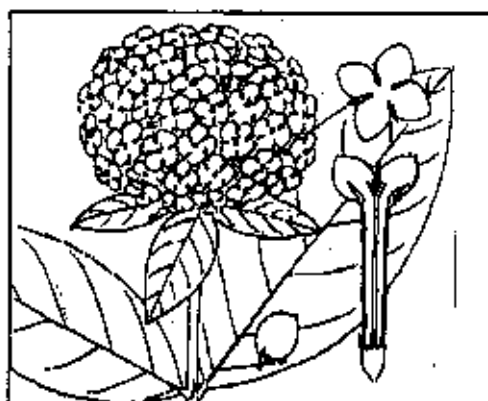
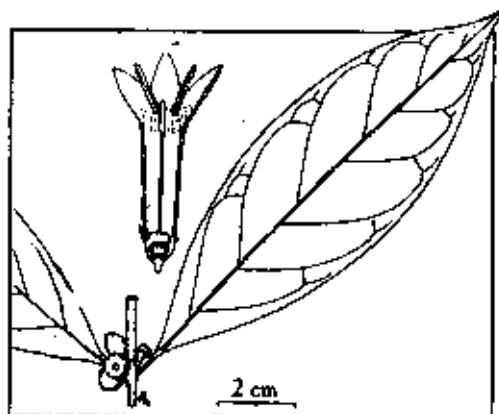
Trông:

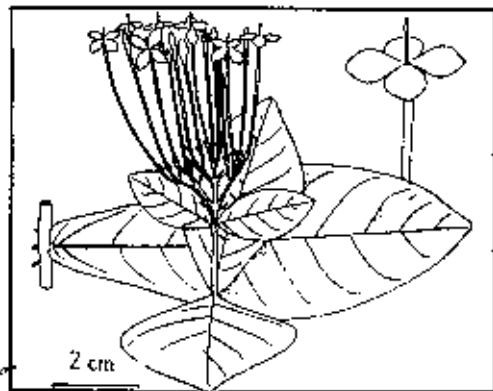
8408 - *Ixora chinensis* Lam. Trang đỏ.

Tiểu mộc cao 2 m, không lông. Lá có phiến thon hay bầu dục thon, dài đến 12,5 cm, lúc khô mặt trên màu lục, mặt dưới nâu, gân-phụ 6-8 cặp; cuống dài 1-3 mm, lábe 5 mm, có mũi nhọn. Tụ tán ở ngọn, dày; hoa đỏ hay hương, ít khi trắng hay vàng; vành có ống cao 2-3 cm, các tai xoan rộng hơi hình thoi; tiểunhụy 4; noãn 1/buồng. Trái hai-hòn, to bằng đầu đũa, đen; hạt 2.

Kháp cùng, đồng bằng; I-XII, 1-12. Giảm đau, giảm sưng, trị ung, tê thấp, tốt cho tủy xương đang mang thai.

- Shrub 2 m high; leaves with short petiole; flowers red or pink.

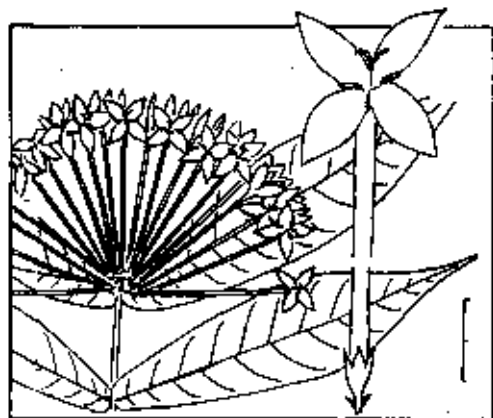

8409 - *Ixora coccinea* L.. Trang son, Mầu đon; *Ixora*, Flame-of-the-wood.

Tiểu mộc 1-2 m, không lông. Lá có phiến bảudục thon, đầu tù, gân-phụ 6-7 cặp, không lông; cuống vắng. Tán hình tánphòng dày, to, đẹp; dài nhỏ, 4 răng; vành đỏ, đẹp, ống cao, mang 4 tai xoan thon. Quảnhâncứng to bằng đầu đũa, đen; nhân 2.

Tr và rừng; VI-IX, 11. Lá non, hoa dùng nấu canh; vỏ rễ làm tiết mật, khai vị, trị kiết, ung-nhot, giúp đại trong, trị bạchhuyết.

- Shrub 1-2 m; limb sessile, glabrous; flowers red; drupes black.

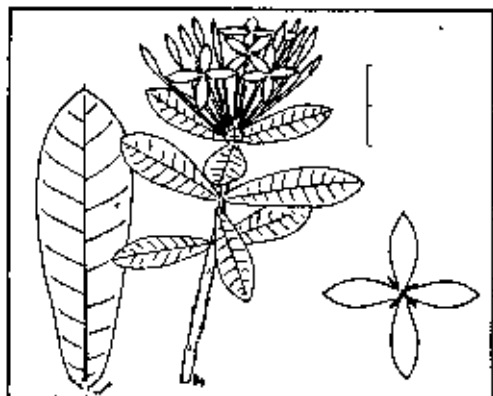

8410 - *Ixora coccinea* var. *caudata* Pierre ex Pit..

Tiểu mộc không lông. Lá không cuống, có phiến thon, dài đến 20 cm, rộng 5 cm, chót thon nhọn, có đuôi dài, đáy hình tim, gân-phụ lồi ở mặt dưới, 11-13 cặp. Pháthoa dày ở ngọn nhánh; đài có tai nhỏ, 1 mm; vành màu cam, có ống dài đến 4 cm, tai xoan nhọn, to 9 x 4,5 mm.

Côngtum; V. Rễ lợi tiểu, trị đại đục, sốt; hoa trị kiết.

- Limb caudate; flowers orange red.

8411 - *Ixora coccinea* var.. Trang lùn.

Tiểu mộc nhỏ, cao 20-40 cm; vỏ xám, mặt hơi phủ với láβε còn lại. Lá không cuống, phiến nhỏ, dài 2-3,5 cm, chót tù, có gai-mũi nhỏ, gân-phụ 10 cặp; láβε hình kim. Tánphòng ở chót thân; vành đỏ tươi, có ống cao 2,3 cm, tai thon; tiểuhụy vàng.

Một cultivar lùn của loài; thường Tr làm rào nhỏ quanh sân cỏ.

- Cultivated, very small shrub.

8412 - *Ixora duffii*. Trang đỏ, Trang to.

Bụi cao 2-4 m. Lá có phiến thon ngược, to, dài hơn 15 cm, không lông, đáy hình chót bướm; cuống 1 cm, láβε nhọn, cao 5-7 mm., Pháthoa to, rộng đến 20 cm; hoa đỏ; vành có ống dài 3-3,5 cm, tai 4, thon nhọn; tiểuhụy 4. Quảnhâncứng đen.

Tr rất phổ biến vì pháthoa nhiều, to, thường để cúng; I-XII

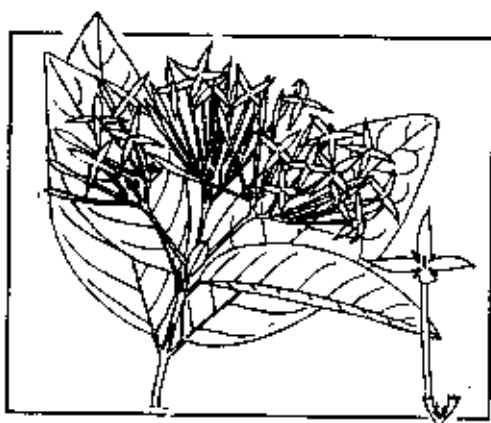
- Cultivated; flowers red (*I. macrothyrsa* (Teijsm. & Binn.) F. Moore).

8413 - *Ixora rosea* Wail.. Trang hương.

Bụi cao 1-2 m. Lá có phiến bầu dục hẹp hay tròn dài, to vào 10 x 4 cm, *tà hai đầu, không lông, gân-phụ 8-10 cặp; cuống tròn, dài 4-7 mm, lá ve hẹp, có mũi, cao 5-6 mm. Pháthoa ở ngọn, cọng đodô, nụ nhọn; đài có rìa lông, răng tamgiác; vành có ống cao 2,5-3 cm, tai 1 cm, nhọn, màu hương thắm của son.*

Tr vì hoa; I-XII.

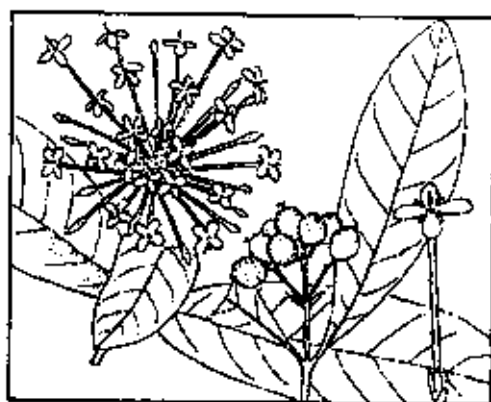
- Ornamental.

8414 - *Ixora finlaysoniana* Wall.. Trang trắng.

Tiểu mộc cao 5-6 m, *không lông. Lá có phiến thon ngược, dày, xanh đậm, gân-phụ 8-9 cặp; cuống 7-9 mm, lá ve nhọn, cao 4-5 mm, Pháthoa ở chót nhánh, dây-đặc; hoa trắng, thơm Dànhdành; tiêndiệp và lấđài cao 2-3 mm; vành có ống cao 2,5 cm, tai xoan ngược; nướm hương. Quả nhẵn cứng to 6-8 mm, đen.*

Tr, BTN; I-XII.

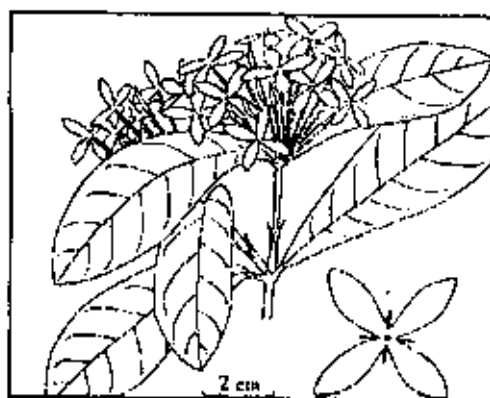
- Cultivated; flowers white.

8415 - *Ixora stricta* Roxb.. Trang vàng.

Tiểu mộc nhỏ, *không lông. Lá có phiến thon, dài 6-9 cm, đầu tù, đáy tù tù hẹp, gân-phụ 7-8 cặp; cuống ngắn, lá ve nhọn, cao 6-7 mm. Chùm-tụ tán ngắn, như tảnphông ở chót nhánh; đài nhỏ, vành đỏ, hương hay vàng, có ống cao 3,5 cm, tai 4, thon, dài 1,2 cm; tiêunhụy 4. Quả nhẵn cứng 2, đen.*

Tr; I-XII.

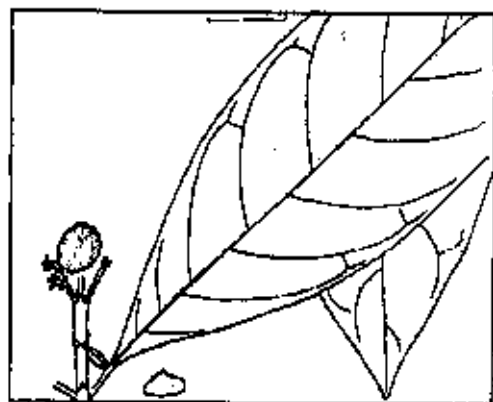
- Cultivated; flowers red, pink to yellow (*I. coccinea* var. *lutea* (Hutch.) Corner).

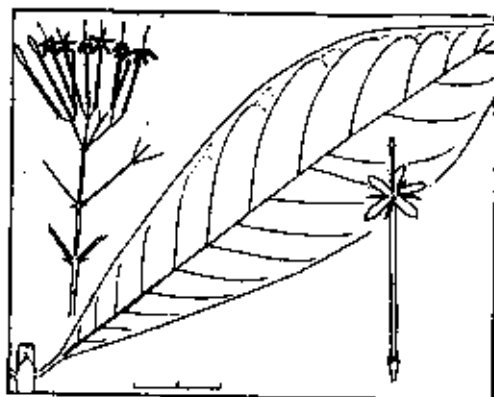
8416 - *Ixora balansae* Pit.. Trang Balansa.

Tiểu mộc không lông; cành vuông, đẹp đẹp. Lá có phiến bầu dục thon, to 20-30 x 4-8,5 cm, gân-phụ 12 cặp, mặt trên lục tươi; cuống dài 1-1,5 cm, lá ve cao 0,8 cm. Tụ tán như tảnphông ở ngọn, trục dài 2-4 cm; hoa không cọng; lấđài 4, cao 4 mm. Trái xoan cao 9-12 mm, *đen, 2 buồng 1-hột; hột cao 9-10 mm.*

Rừng luôn luôn xanh: Cao lạng, Hàsonbinh, Bavi..

- Glabrous shrub; leaves to 30 cm long; fruits black, 9-12 mm high.

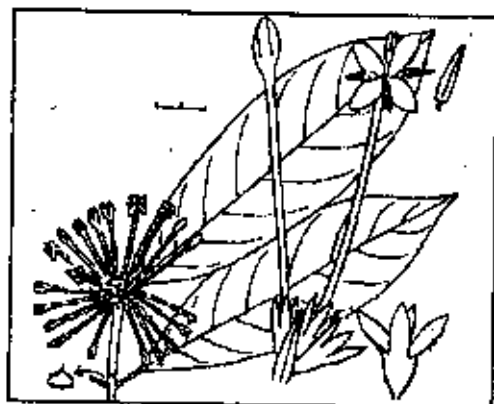

8417 - *Ixora cambodiana* Pit. Trang Cambốt.

Tiểu mộc không lông; cành non vuông. Lá có phiến thon ngược, to 10-15 x 4-6,5 cm, đáy tù hẹp, chót có khi tròn, gân-phụ 10-12 cặp; cuống 5-15 mm, lábe 3-5 mm. Phát hoa cao 3-6 cm, tam-phân; đài cao 1,5 mm, răng 1 mm; vành có ống cao 10-20 mm, tai 4-5, tròn dài, cao 5 mm; baophấn 4 mm; noãn sào 2 buồng, vòi nhụy thô dài. Quả hạch cứng to 2 x 9 mm, hơi hai-hòn, nâu đen; hạt 6 x 5 mm.

Giữa Hà Nội và Bắc Giang.

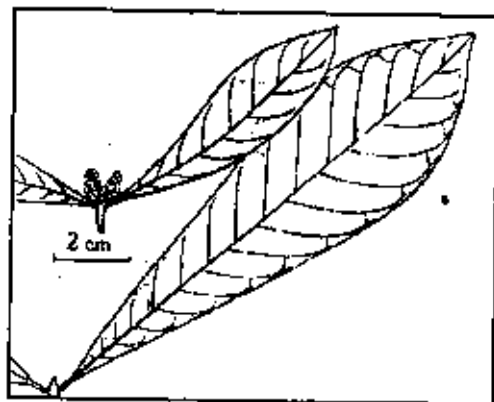
- Glabrous shrub; flowers white; corolla tube 2 cm, lobes 5 mm.

8418 - *Ixora cephalophora* Merr. Trang mang-dầu.

Tiểu mộc; cành non không lông, to 3 mm, nhánh già có vỏ màu rơm; lông dài 5-7 cm. Lá có phiến không lông, dày dầy, thon, dài 20-25 cm, nâu vàng lúc khô, gân-phụ 10-15 cặp; cuống 1-2 cm, lábe cao 5 mm, có mũi nhọn. Hoadầu dày không cong, rộng 6-8 cm; hoa không lông; vành có ống dài 2-3,5 cm, tai 4, xoan; baophấn cao bằng tai vành, chỉ ngắn.

Trảng cỏ đại mộc: Cao Lạng; IV.

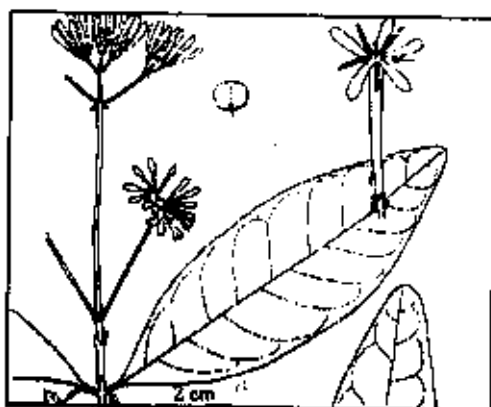
- Shrub; leaves glabrous; capitulum sessile; corolla tube 2-3.5 cm long.

8419 - *Ixora polyantha* Wight var. *champeauxiana* Pit. Trang nhiều-hoa.

Tiểu mộc; cành non vuông, không lông. Lá có phiến thon ngược to 8-40 x 2-10 cm, chót tù, đáy tù hẹp, gân-phụ 15-20 cặp, không lông, nâu đen lúc khô; cuống ngắn, lábe cao 6-7 mm. Phát hoa ngắn, nhỏ, dày, không cong ở ngọn; hoa..

Đồng Nai; II.

- Shrub; limb oblanceolate, to 40 cm long; inflorescence dense, short.

8420 - *Ixora cuneifolia* Roxb. var. *varians* Pit. Tiên-cổ, Trang chót-buồm.

Tiểu mộc cao 4-6 m, không lông. Lá có phiến bầu dục dài, dài đến 25 cm, dày, đầu tù, chót tròn, đáy nhọn, gân-phụ rất mảnh; cuống 5-6 mm, lábe 4-7 mm. Chùm-tútán đứng, cao 10-15 cm, trắng hương hay tím tím; ống vàng dài 10-15 mm. Quả hạch cứng to 6-8 mm.

Nhà Trảng, Phước Tuy, Sài Gòn; XII.

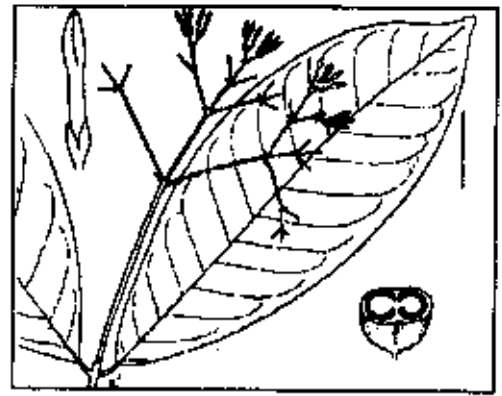
- Shrub 4-6 m; flowers white, pink or violaceous; drupes 5-7 mm.

8421 - *Ixora delpyana* Pierre ex Pit.. Trang Delpy.

Daimộc cao 5-10 m, không lông; cành non vuông, nâu. Lá có phiến xoan thon ngược, đáy tù hoặc hẹp, đầu tằm tròn, to 6-17 x 3,5-6,5 cm, gân-phụ 13-15 cặp, lúc khô nâu đỏ; cuống 8-12 mm, lábe cao 6 mm. Phát hoa to, ở ngọn, nhánh dài 3-4 cm; hoa nhiều; đài cao 3,5 mm; vành có ống cao 13 mm, tai 4, dài 5 mm; tiểuhụy ở cổ vành; noãn sào 2 buồng. Quả hạch cứng cao 5-7,5 mm; hạt 2, dài 4-6 mm.

Núi Điện Bà (Tây Ninh).

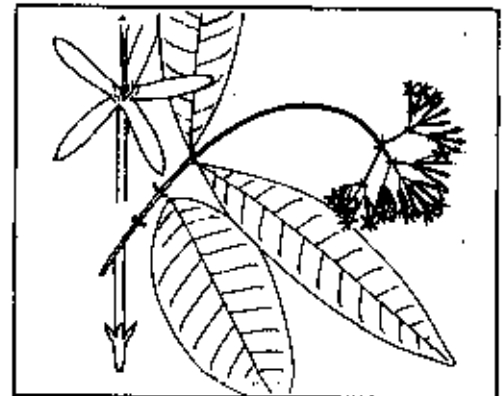
- Tree 5-10 m, glabrous; terminal panicles; corolla tube 13 mm, lobes 5 mm; drupes 5-7.5 mm high.

8422 - *Ixora diversifolia* Wall. var. *flexilis* Pit.. Trang Dịu.

Tiểumộc không hay có lông mịn ở phát hoa; cành non dẹp, nâu, lúc già vỏ xám. Lá có phiến từ xoan đến thon hẹp, to 12-17 x 4,5-9,5 cm, đáy nhọn hay tròn, mỏng, gân-phụ 12-18 cặp; cuống 5-15 mm, lábe 3-6 mm. Phát hoa thông trên cùng dài 6-15 cm; hoa đỏ (hay trắng?); vành có ống dài 1-1,8 cm, có lông ở cổ, tai 4, dài 5 mm; tiểuhụy 4. Quả hạch cứng to 1 cm, hơi hai-hòn, đen; hạt 2.

Bavi, Đồng Nai.

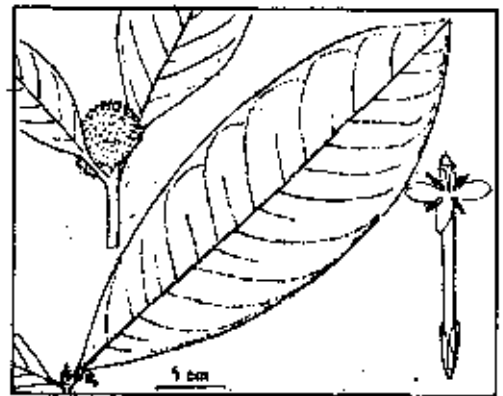
- Shrub glabrous or pubescent on pendent panicle; flowers red; drupes black.

8423 - *Ixora dongnaiense* Pierre ex Pit.. Trang Đồng Nai.

Tiểumộc cao 0,5-2 m, có nhiều lông; cành kích còm. Lá có phiến bầu dục dài, to, dài đến 45 cm, đầu tằm, đáy nhọn, láng mặt trên, dày lông mặt dưới; cuống có lông, lábe nhọn, cao 1 cm. Phát hoa dày như hoa đậu; hoa trắng; lá đài 6 mm, có lông; ống vành 2,6-3 cm, tai bầu dục; ba phần thon nhọn. Trái...

Phía ngọn sông Đồng Nai, Chaoxan; III.

- Shrub 2 m, densely pubescent; flowers white; corolla tube 2.6-3 cm long.

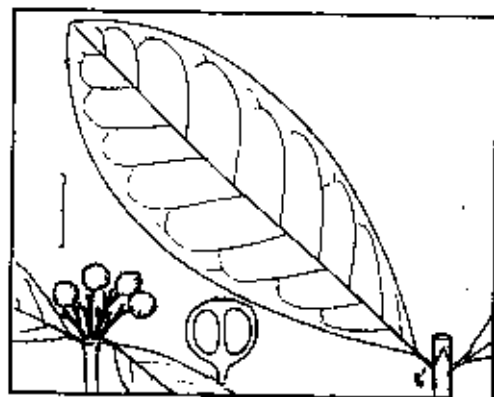
8424 - *Ixora eugenoides* Pierre ex Pit.. Trang Trâm.

Daimộc 1-8 m; cành mảnh, dẹp, không lông. Lá có phiến xoan đến thon, to 1,5-7,5 x 1-2,5 cm, gân-phụ 7-9 cặp, dài, mặt trên nâu láng; cuống 2-3 mm, lábe có mũi dài, cao 5 mm, có lông. Tután ở ngọn; hoa hồng hay đỏ; đài có lông, tai nhọn, cao; vành có ống dài 2,5-3 cm, tai thon nhọn, 4,5-5 mm. Quả hạch cứng cao 4 mm; hạt 2.

Nhatrang, Biên Hòa; V.

- Tree 1-8 m; flowers pink to red; drupes 4 mm.

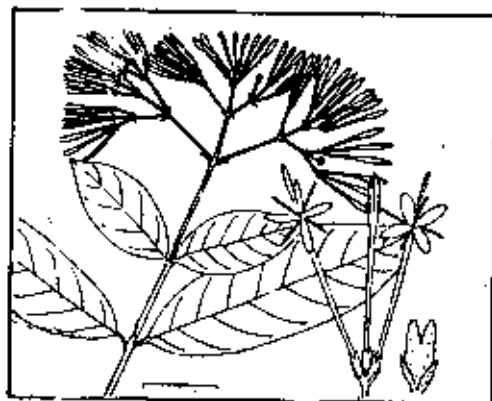

8425 - *Ixora flavescens* Pierre ex Pit. Trang vàngvàng.

Tiểu mộc cao 2-3 m; cành non depdep. Lá có phiến xoan ngược thon, to 14-17 x 5-7 cm, đầu tù, đáy chót buồm, gân-phụ 10-12 cặp, nâu vàng, mặt trên không lông, mặt dưới có lông, dai, dày; cuống dài 5-7 mm, lábe có 7-10 mm. Tután như tánphòng dày, ở chót nhánh; dài có ống cao 1,5 mm, có lông, răng cao 1,5 mm. Trái to 7 X 10 mm, đen; hạt 2, dài 5 mm.

Hàtiên: Bái-ôc; 7.

- Shrub 2-3 m, pubescent; drupes 7 x 10 mm, black.

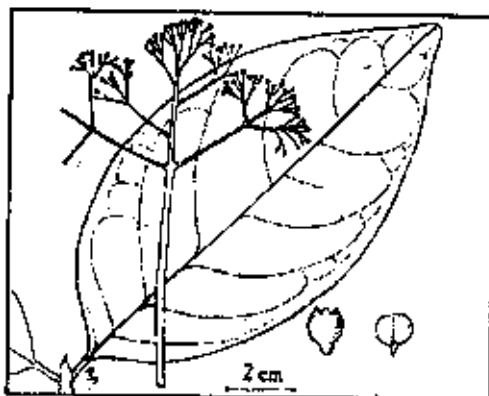

8426 - *Ixora flexilis* Pierre. Trang dụ.

Tiểu mộc. Lá có phiến xoan đến tròn dài, dài 8-10 cm, mỏng, gân-phụ 10-12 cặp; cuống dài 1,5 cm, lábe nhọn, cao 1 cm. Pháthoa rộng hơn cao, có 2 láhoa nhỏ ở cọng; hoa gắn thành tután 3 hoa không cọng; dài có lông thưa; vành có ống dài 1,5 cm, tai 4, thon, cao 5 mm; baophần hẹp, dài bằng tai vành; vòi nhụy cao 6 mm.

Rừng thưa, ám: Báchthái; VII.

- Shrub; limb membranous; panicles ample; corolla tube 1.5 cm long.

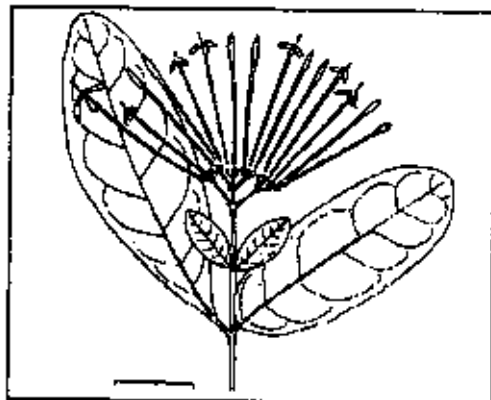

8427 - *Ixora grandifolia* Zoll. & Mor. Trang lớn-lá.

Tiểu mộc hay đạimộc nhỏ, không lông. Lá có phiến bầuđục, to 10-35 x 5-13 cm, đầu nhọn, mũi có khi lõm, gân-phụ 8-12 cặp, dai, nâu hai mặt lúc khô; cuống dài 1,5-2 cm, lábe cao 8-10 mm, Tután dài 6-10 cm; hoa có cọng ngắn, hương hay trắng; vành có ống dài 1-3,5 cm, tai 4, dài 3,5 mm. Quanhãng cứng đen, rộng 1 cm; hạt 2.

Đồngnai, Phúquốc; XII-III, 1-6.

- Shrub or tree, glabrous; flowers pink or white; corolla tube 1-3.5 mm; drupes black.

8428 - *Ixora hainanensis* Merr. Trang Hainàm.

Bụi; cành non tròn, xanh nâu, không lông. Lá có phiến bầuđục, to 6-9 x 2,5-3 cm, tròn hai đầu, gân-phụ 6-7 cặp, cong cách bia 3-4 mm, nâu xám 2 mặt; cuống 2 mm, lábe cao 2-3 mm. Chùm-tután như tánphòng ở ngọn; láhoa 3 mm; hoa có cọng 1-2 mm; đài nhỏ, răng ngắn hơn ống; vành trắng, dài 2,5-3,5 cm, tai dài 6-8 x 2-3 mm.

Rừng vùng có đá lồi: Đàlạt; X.

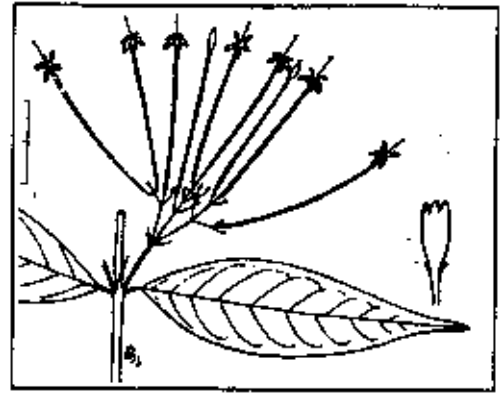
- Bush; limb elliptic, obtuse at apex; corolla white, tube 2.5-3.5 cm.

8429 - *Ixora henryi* Lév. - Trang Henry.

Bụi không lông; cành non dẹp dẹp. Lá có phiến bầu dục đến thon, to 6-12 x 2-4,5 cm, chót thon nhọn, gân-phụ 11 cặp, nâu lợt mặt trên; cuống dài 3-7 mm, lá bé 7-15 mm, có mũi dài. Pháthhoa ở ngọn, cao 2-5 cm; hoa trắng hay hồng; dài cao 2 mm; vành có ống dài 25-40 mm, tai 5 mm. Quả hạch cứng đen, to 8 x 7 mm; hạt 2, cao 5-6 mm.

Rừng luôn luôn xanh: Vĩnhphú, Hàsonbình, đến Tâynguyên; II-IV, 9.

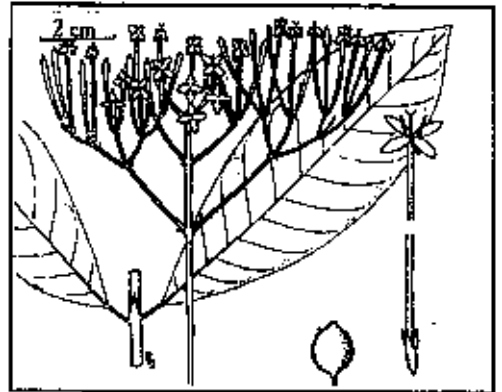
- Bush, glabrous; limb lanceolate; flowers white or pink; corolla tube to 4 cm long; drupes black.

8430 - *Ixora krewanhensis* Pierre ex Pit. var. *polita* Pierre ex Pit. - Trang thanh.

Tiểumộc cao đến 4 m, không lông; cành non vuông. Lá có phiến thon, to, dài đến 25 cm, đầu tù, đáy nhọn, gân-phụ 12 cặp; cuống 1 cm, lá bé nhọn, cao 8-20 mm. Tután dày, rộng; dài có răng nhọn, cao 1 mm; vành có ống cao 2-2,5 cm, tai dài 6 mm. Quả hạch cứng tròn, đen.

Thùathiên; V-VII, 11.

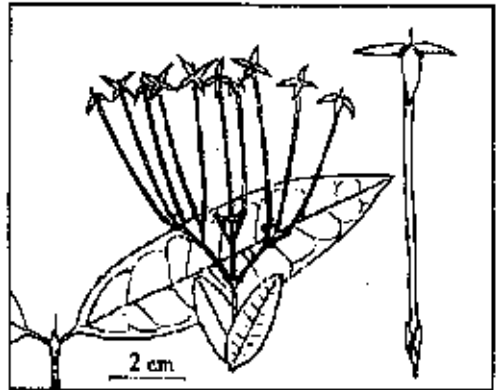
- Shrub 4 m; limb to 25 cm; corolla tube to 2.5 cm long; drupes black.

8431 - *Ixora laotica* Pit. - Trang Lào.

Tiểumộc cao 1 m; cành dẹp dẹp, không lông, hay có lông mịn. Lá có phiến thon hay tròn dài, đến vào 10 x 3 cm, chót nhọn, đáy tù hay chót bướm, gân-phụ 8-10 cặp; cuống dài 3-6 mm, lá bé nhọn, cao 3-6 mm, Pháthhoa dày, đỏ; dài có tai dài bằng ống; vành có ống dài 4-5 cm, miệng có lông, tai nhọn; tiểuhụy 4, baophấn ngắn. Quả hạch cứng.

Địnhquán; V.

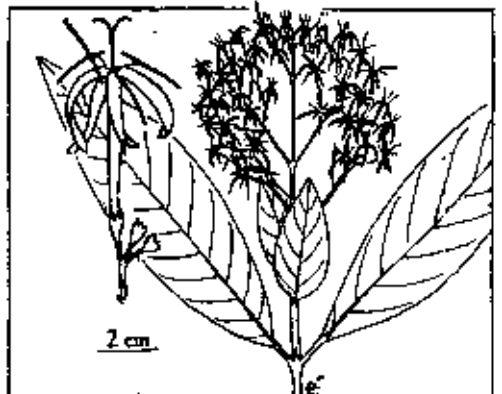
- Shrub 1 m; limb to 10 cm long; flowers red; corolla tube 4-5 cm long.

8432 - *Ixora nigricans* R. Br. & W. & Arn. - Trang trở-đen.

Tiểumộc cao 1-3 m; cành tròn có 4 rãnh cạn. Lá có phiến thon, dài 15-20 cm, chót nhọn, đáy tù, lúc khô đen, gân-phụ 10 cặp, mảnh; cuống 5-7 mm, lá bé nhọn, cao 8 mm. Chùm tután thưa, nhánh và nụ đỏ; hoa trắng ứng hồng, đen đi khi khô; dài đỏ; vành có ống cao 1 cm, tai 5 mm; nuốm đỏ. Quả hạch cứng to 8 x 6 mm, đen.

Bụi, nơi rậm, dựa rạch, ruộng, từ Quảngtrị vào, qua Chưachan, Sài Gòn, đến Phúquốc, hòn Thốchâu; III-V. Rễ thuốc-tê, lợi tiểu, trị kiệt.

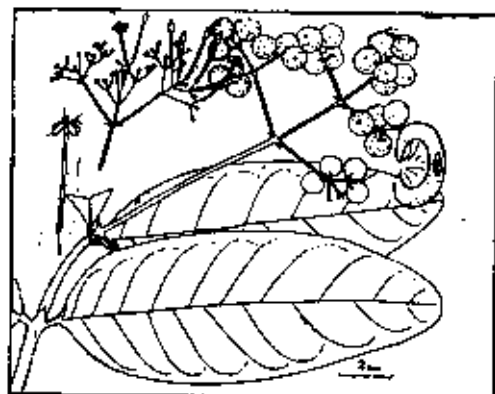
- Shrub 2 m; leaves, inflorescence.. blackenig on dry; flowers white, pink tint.

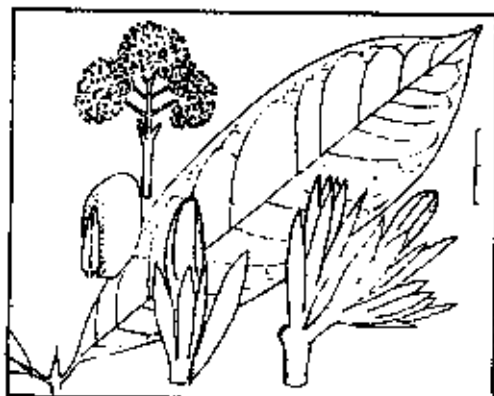
8433 - *Ixora pavettaefolia* Craib. Trang dọt-sành.
 Tiểumộc cao 1-6 m; cành non vuông, có lông mịn. Lá có phiến bầu dục, to vào 10 x 5 cm, chót có mũi, dày tã, không lông, lục đậm, gân-phụ 7-10 cặp; cuống dài 5-7 mm, lá bé nhọn, cao 8-10 mm. Pháthhoa đbidien với lá, có lông; láhoa hẹp; hoa trắng; đài cao 5 mm; vành có ống 1.5 cm, tai xoan; nuốm xoan. Quảhìnhcứng cao 7, rộng 1 cm; nộiquảbì mỏng; hạt 2, cao 6 mm.
 Dựa rạch: B đến Thủathiên; IV-VIII, 9-12. Dạng rất giống Dọt-sành.

- Shrub 1-6 m; inflorescence oppositifoliated; flowers white; drupes 1 cm wide (*Duperrea pavettaefolia* Pit.).

8434 - *Ixora pierrei* Merr.. Bonét trắng, Trang Pierre.
 Tiểumộc cao 1 m, ít nhánh, không lông; cành non mảnh, đẹpđẹp. Lá có phiến bầu dục hẹp đến trònđài, to 8-18 x 2-4,5 cm, gân-phụ 10-15 cặp; cuống dài 8-10 mm, lá bé cao 4-6 mm. Pháthhoa dài 6-12 cm; nhánh tamphân; hoa trắng, cong ngắn; đài cao 1,5 mm, răng nhỏ; vành có ống dài 18 mm, tai cao 3 mm; tiểunhụy 4; noãn sào 2 buồng. Quảhìnhcứng 6 x 7-8 mm, hai-hòn, đen; hạt 2.
 Quảngtrị, Đờngnai.

- Shrub 1 m high, glabrous; flowers white; corolla tube 18 mm, lobes 3 mm; dupes 6 x 7-8 mm, black (*I. gracilipes* Pierre ex Pit.).

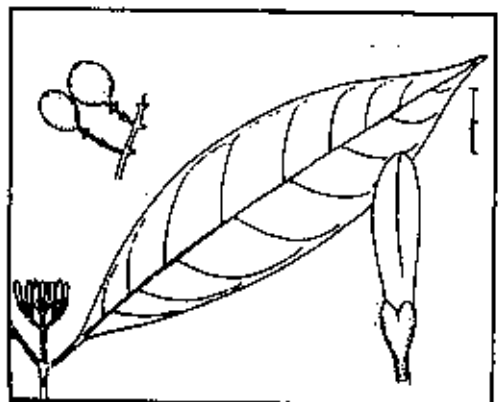
8435 - *Ixora umbellata* Vahl var. *multibracteata* Corner. Trang nhiều-láhoa.
 Tiểumộc to, không lông; vỏ xamxám. Lá có phiến thon ngược, to, dài 12-23 cm, rộng đến 8 cm, không lông, gân-phụ 11-16 cặp; cuống 8-15 mm, lá bé nhọn, cao 1 cm. Pháthhoa như hoaddầu dày, nhỏ, chứa nhiều láhoa và tiêndiệp thon, cao 1 cm, bia dợn; láđài 4, cao 6 mm; vành có ống cao 3 cm, tai xoan, cao 12 mm; tiểunhụy có baothần thon.

Hồabinh.

- Shrub; leaves glabrous; bracts and bracteoles to 1 cm long; corolla tube 3 cm long.

8436 - *Ixora dolichophylla* K. Schum.

Tiểumộc; nhánh mảnh, không lông. Lá có phiến thon rộng, to 26 x cm, chót từ từ có mũi, dày nhọn, không lông, gân-phụ 11 cặp; cuống dài 1 cm. Tután dạng lánphòng rộng 4 cm; đài có ống hình cầu, tai 4; ống vành 15 mm, tai 4, dài 5 mm; noãn sào 2 buồng. Trái to 6 mm, haihòn, không lông.
 Tr: Klum, Dilinh.

8437 - *Tarenna annamensis* Pit.. Trên Trungbộ.
 Tiểumộc cao 5 m, không lông trừ trục pháthhoa. Lá có phiến thon nhọn hai đầu, to 16-22 x 4-6 cm, gân-phụ 8-9 cặp, cenden hai mặt lúc khô; cuống dài 1-2 cm, lá bé cao 3 mm. Pháthhoa như tánphòng, cao 3 cm mà thôi; hoa trắng; đài cao 2,5 mm, vành có ống dài 1,5 mm, tai 5, dài 6 mm; tiểunhụy 5, gắn gắn dây cánhhoa; noãn sào 2 buồng 1-noãn. Phiquả tròntròn, cao 9-12 mm; hạt 1/buồng, to 6 mm.

Binhtrịthiên.

- Shrub 6 m high; leaves glabrous; flowers white; berries 2-seeded.

8442 - *Tarennia capitata* Pierre ex Pit. Trên đầu, Trang trắng.

Tiểu mộc cao 1-2 m; cành non có lông mịn, già có vỏ nâu. Lá có phiến thon ngược, to 19 x 5,5 cm, chót có mũi, đáy nhọn, mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu, gân-phụ 7-8 cặp; cuống dài 1 cm. Pháthoà ở ngọn, không cọng; hoa cao 2 cm, trắng, 5-phân; vành có tai dài 6-7 mm; noãn sào 2 buồng. Trái xoan, cao 7-9 mm, rộng 7 mm, đen; hạt 1/buồng.

- Shrub; limb oblanceolate caudate; flowers white; berries black.

8443 - *Tarennia chevalieri* Pit. Trên Chevalier.

Tiểu mộc cao 2 m; cành có lông mịn, nâu đậm. Lá có phiến thon ngược, to đến 20 x 6,5 cm, mỏng, mặt trên có lông thưa, mặt dưới có lông, nhiều ở gân (9-11 cặp); cuống 1,5 cm, có lông, lá bẹ cao 5 mm. Chùm-tútán ở ngọn, trục có lông mịn lại; đài có lông dày, ống 2 mm, răng 1 mm; vành có ng 8 mm, có lông, tai trắng, dài 6 mm, có lông dày dày; noãn sào 2 buồng 4-noãn, vòi nhụy dài, phần chò 8 mm.

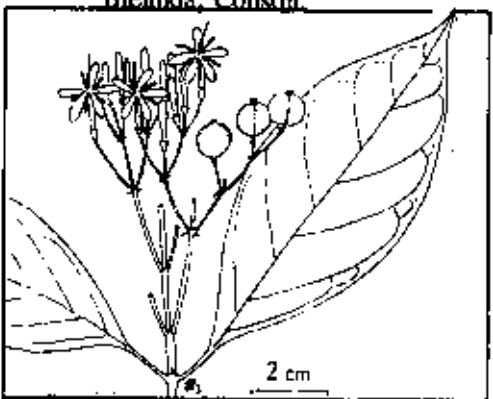
Phútho, Nghệ Tĩnh.

- Shrub 2 m; brown fine pubescence; limb to 20 cm long; flowers white.

8444 - *Tarennia citriva* Pierre ex Pit.

Dại mộc cao 6-20 m, gỗ cứng, vàng; nhánh vuông. Lá có phiến tròn dài, to 11-28 x 4-8 cm, đáy hơn từ hẹp trên cuống, gân phụ 7-8 cặp; cuống dài 9-20 mm, lá bẹ 8-10 mm. Tútán ở chót nhánh; lá dài 5; cánh hoa cao 3 mm, ống 2-3 mm, có lông. Quả 9-11 mm; hạt dài 6-7 mm.

Biên Hòa, Côn Sơn.

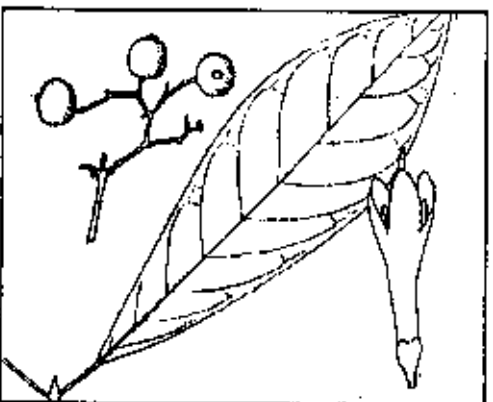

8445 - *Tarennia collinsae* Craib. Trên Collins.

Dại mộc nhỏ; cành không lông. Lá có phiến bầu dục thon, to vào 11 x 4,5 cm, nhọn hai đầu, dày, không lông, đen lúc khô; cuống 1 cm, lá bẹ 5-6 mm. Chùm-tútán ở ngọn, cao 5-7 cm; hoa rộng 1,5-2 cm; lá dài cao 1-5 mm; cánh hoa dài 7-8 mm; tiểu nhụy trắng với vòi nhụy thô, đứng dài. Quả đen, to 7-8 mm, đài còn lại ở trên; hạt 2.

Rừng đến 1.500 m: Thanh Hóa.

- Small tree; limb glabrous; flowers 2 cm wide; berries 7-8 mm, black.

8446 - *Tarennia disperma* (Hook. f.) Pit. Trên hai-hột.

Dại mộc đến 15 m; nhánh ngang, cành không lông. Lá có phiến thon ngược, to vào 13 x 4 cm, dày, láng, không lông, gân-phụ 9-10 cặp; cuống 1,5 cm, lá bẹ nhọn, cao 7 mm. Chùm-tútán ở ngọn; đài 2 mm, không lông, có tai tam giác thấp; vành có ống 7 mm, mang tai dài 3-6 mm; tiểu nhụy có ba phần ngắn. Quả tròn, đen, to 5 mm; hạt 2/buồng.

Xuân Lộc; 7.

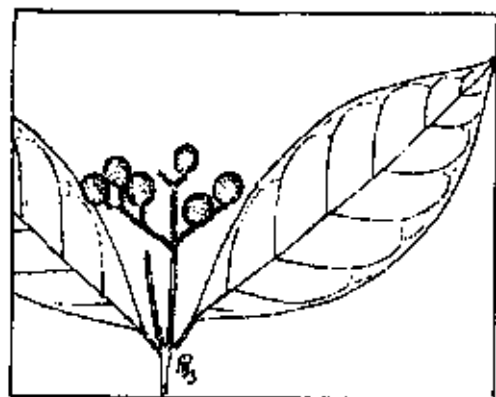
- Tree 15 m; branches diageotropic; leaves glabrous; berries black, 2 seeded (*Webera disperma* Hook. f.).

8438 - *Tarena asiatica* (L.) O. Ktze. Trên Achâu.

Tiểu mộc cao 1-3 m, không lông, trừ ở pháthoa; cành non có cánh. Lá có phiến bầu dục thon, to 7,5-20 x 2-7,5 cm, nhọn hai đầu, nâu đen mặt trên, mặt dưới có khi mốcmốc, gân-phụ 6-12 cặp; cuống 12-16 mm, lábe cao 5-6 mm. Tután như tánphong cao đến 6 cm; hoa trắng hay xanhxanh; đài cao 3 mm; vành có ống cao 1-2 mm, tai 5, dài 5-6 mm; tiểunhụy gắn ở cổ vành; noãn sào 2 buồng 3-noãn. Quả to 4-6 mm, đen; hạt 2, cao 3 mm.

B đến núi Dinh. Trị bệnh ngoài da.

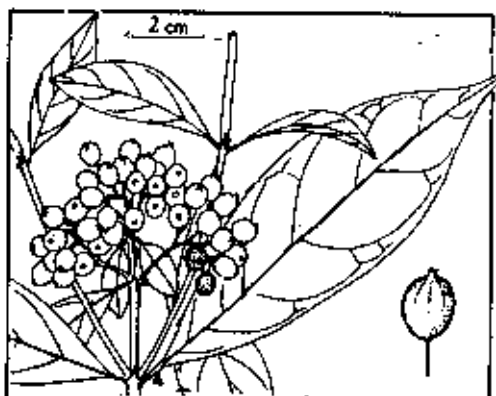
- Shrub 1-3 m high, glabrous except inflorescence; flowers white or greenish; berries black (*Rondeletia asiatica* L.).

8439 - *Tarena attenuata* (Hook. f.) Hutch. Trên thon.

Tiểu mộc cao 3-4 m; nhánh có lông ngắn. Lá có phiến thon, to đến 13 x 4 cm, dày, không lông, gân-phụ 6-7 cặp, nâu đen lúc khô; cuống đến 1 cm, lábe cao 5-6 mm. Chùm-tután ở ngọn; hoa màu ngà, thơm; đài 5 răng cao 1,5 mm; vành có ống 1-2 mm, mang tai dài 5-6 mm; vòi nhụy dài 13 mm. Quả tròn, to 6-7 mm; hạt 2.

Rừng cao độ 300-1.500 m; II-VII.

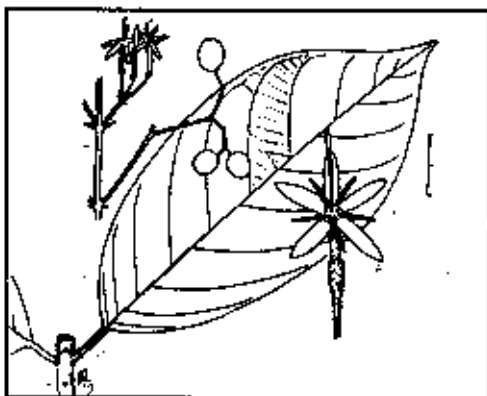
- Shrub 3-4 m high; leaves black brown on dry; flowers cream, fragrant; corolla lobes 5-6 mm; berries black (*Webera attenuata* Roxb.).

8440 - *Tarena baviensis* Pit. Trên Bavi.

Tiểu mộc; cành, cuống, mặt dưới lá có lông hung nâu denden; cành non có cánh, có rãnh. Lá có phiến bầu dục, to đến 20 x 12 cm, mặt trên có gân lõm, mặt dưới gân lồi (7-9 cặp); cuống 1 cm, lábe cao 5-6 mm. Chùm-tután rộng ở chót nhánh, nhiều hoa; đài có ống 2 mm, răng 1 mm; vành có ống 5,5 mm, tai dài 8 mm; noãn sào 2 buồng 6-noãn; vòi nhụy thô dài. Quả tròn, to vào 1 cm, đen; buồng 2, chứa 3-4 hạt; hạt to 3 mm.

Bavi.

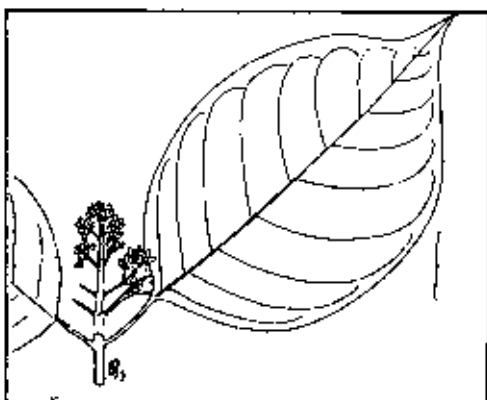
- Shrub blackish brown velvety; corolla lobes 8 mm long; berries 2-seeded, black.

8441 - *Tarena bonii* Pit. Trên Bon.

Tiểu mộc không lông; cành non depdep, già có vỏ xám trắng. Lá có phiến bầu dục rộng, to 10-14 x 4,5-8 cm, đầu có đuôi, gân-phụ 6-7 cặp, daidai, mặt trên nâu sậm hay đen lạng, mặt dưới tái; cuống dài 12-18 mm, lábe 6 mm. Pháthoa ở ngọn, hoa trắng; đài có lông mịn, có ống 1,5 mm, răng cao 1 mm; vành có ống cao 3 mm, có lông ở cổ, tai dài 6 mm; tiểunhụy gắn ở cổ; noãn sào 2 buồng 4-noãn.

Hà Sơn Bình.

- Shrub glabrous except calyx; flowers white.

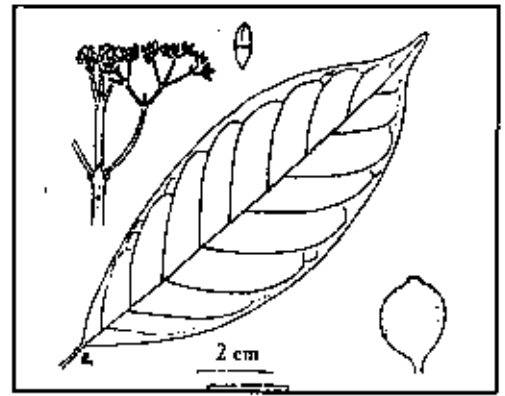

8447 - *Tarenna hoensis* Pierre ex Pit. Trên Biênhòa, Trà vò.

Tiểu mộc 8 m; cành non vuông, già xám trắng. Lá có phiến bầu dục thon, to vào 13 x 4,5 cm, chót có đuôi, đáy tà, dày, không lông, gân-phụ 10 cặp, mảnh, lúc khô đen ở mặt trên, nâu đỏ mặt dưới; cuống 1 cm, lábe cao 5-6 mm. Tután 3-phần cao 10, rộng 15 cm; đài cao 2,5 mm; vành có ống ngắn. Quả to 9-11 mm, đen; hạt 1, cao 6-7 mm.

Rừng luôn luôn xanh: Địnhquán, núi Dinh, Hàiền, Phúquốc; III, 8. Lá dùng như trà

- Tree 8 m; leaves glabrous; berries black.

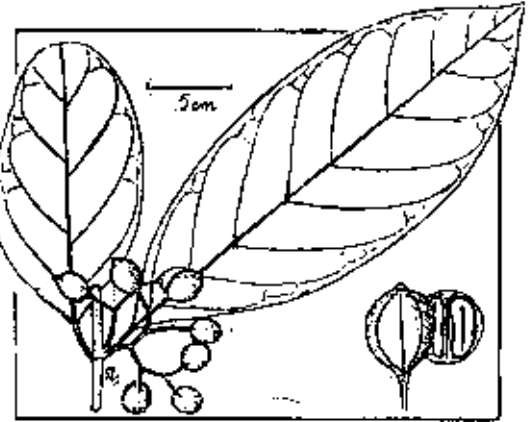

8448 - *Tarenna incerta* Koord. & Val.

Tiểu mộc cao 1-3 m; nhánh không lông. Lá có phiến to, bầu dục thon, không lông, do 15-29 x 14 cm, mặt dưới lục tươi, gân-phụ vào 10 cặp; cuống dài 3 cm, lábe cao 13 mm, mau rung. Chùm-tután rộng 3-4 cm ở nách lá. Trái tròn tròn, cao 12 mm; buồng 2, mỗi buồng 1 hạt.

Rừng dày: Bàu cạn, Sôngbé.

- Shrub 1-3 m high; leaves to 29 cm long; fruits 12 mm high; seeds 2.

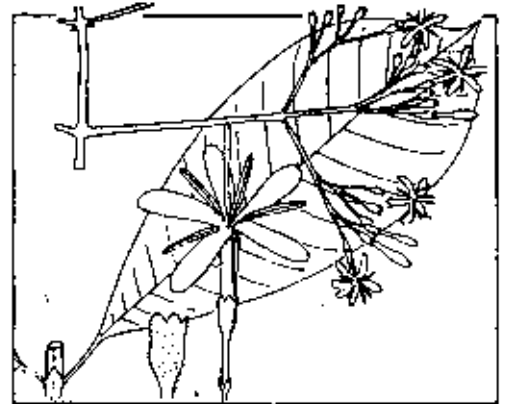

8449 - *Tarenna latifolia* Pit. Trên lá-rộng.

Tiểu mộc không lông; thân non có 4 cạnh tròn. Lá có phiến thon ngược, to 12-25 x 5-8 cm, chót tròn, có mũi ngắn, đáy chót bướm, lúc khô đen gân-phụ 13 cặp; cuống 1-1,5 cm, lábe tamgiác cao 5-7 mm. Chùm-tután rộng 20 cm, cao 15, thưa; đài có ít lông; vành có ống dài 1 cm, tai tròn dài, cao 1 cm; bao phấn dài gần bằng tai vành; nuốm thò dài. Quả to 1 cm, đen, 1-2 buồng 1-hạt.

Dựa rạch: Hoà bình; V.

- Glabrous shrub; panicle ample; flowers 2 cm wide; berries black.

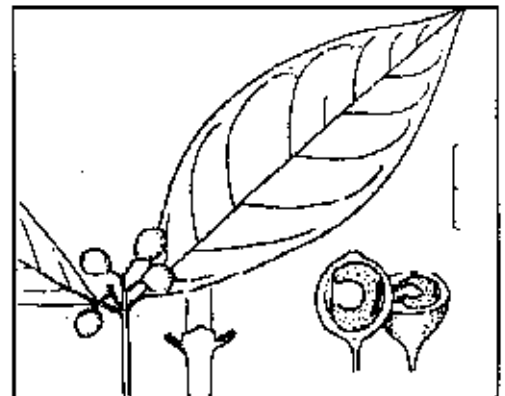

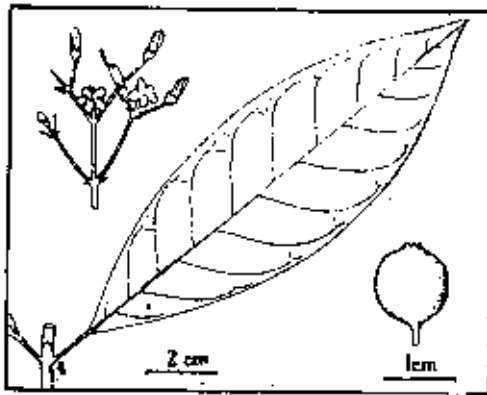
8450 - *Tarenna membranacea* Pierre ex Pit. Trên màng.

Tiểu mộc; nhánh già có vỏ trắng. Lá có phiến bầu dục thon, to 11 x 4,5 cm, nhọn hai đầu, mỏng, mặt trên nâu đen, hơi láng, mặt dưới nâu, gân-phụ 8-9 cặp; cuống dài 8-14 mm, lábe thấp. Phát hoa là chùm-tután cao 1-2 cm. Trái xoan, tròn, cao 8 mm, có đài còn lại; hạt 1.

Đồng nai; 9.

- Shrub; limb membranous; berries 8 mm across, 1-seeded, on short inflorescence.

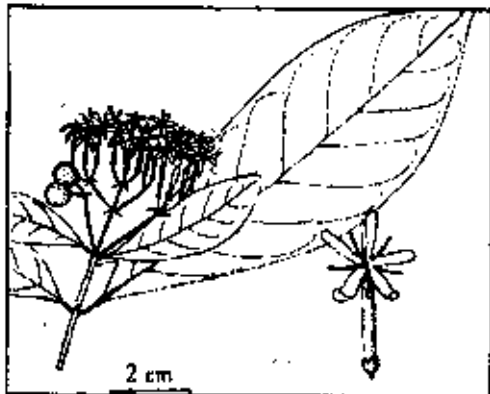

8451 - Tarennia quocense Pierre ex Pit.. Trên Phú quốc.

Tiểu mộc cao 1-4 m; cành non không lông, vuông. Lá có phiến thon, to 14 x 4,5 cm, dày, dài, bìa uốn xuống, đen lúc khô, gân-phụ 10 cặp; cuống dài 1,5 cm, lábe cao 3-4 mm. Tụ tán rẽ, cao 3-4 cm; hoa có cọng ngắn; dài cao 1 mm, có lông; vành có ống cao 3-4 mm, tai 5, dài 4-5 mm. Quả cao 1 cm, 2 buồng; hạt 2, to 6 mm.

Phú quốc; V-XII.

- Shrub 1-4 m; leaves coriaceous; corolla lobes 4-5 mm long; berries 1 cm, 2 seeded.

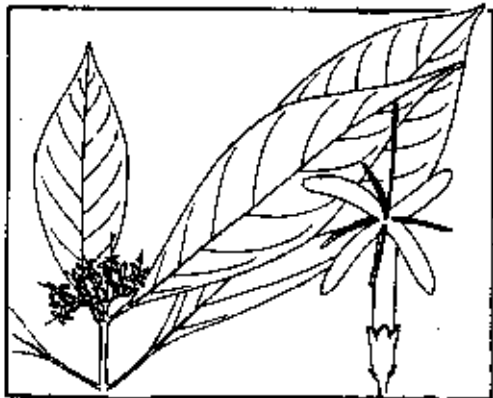

8452 - Tarennia thorelli Pit.. Trên Thorel.

Tiểu mộc cao 1 m; cành non vuông, nhánh già tròn, xám trắng. Lá có phiến thon ngược, to đến 12 x 4 cm, đen lúc khô, gân-phụ 7-9 cặp; cuống dài 1 cm, lábe cao 3-6 mm. Chùm-tụ tán dạng tán phồng dày; lá hoa nhọn; lá dài 0,7 mm, nhọn; vành có ống 1 cm, tai 6-7 mm, xanh xanh. Quả tròn, to 4-5 mm; hạt 6-8.

B đến Phước thành (Đồng Nai); V-VI, 12.

- Shrub 1 m; limb black on dry; flowers greenish; berries 4-5 mm across.

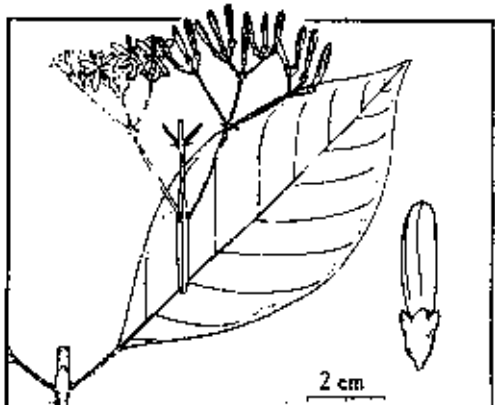

8453 - Tarennia tonkinensis Pit.. Trên Bắc bộ.

Bụi; nhánh già có vỏ trắng. Lá có phiến thon ngược, đến 18 x 6 cm, mỏng, không lông, mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu đậm, gân-phụ 8-9 cặp; cuống dài đến 2,5 cm, lábe nhọn, mau rụng. Phấn hoa là chùm -tụ tán thấp, cao 2-3 cm mà thôi, lúc khô đen; dài có ống 3 mm, tai 5, cao 1 mm, xoan, ria lông; vành trắng, ống dài 8 mm, tai 6 mm, tròn dài; tiểu hụy 5, ba phần 6 mm.

Bavi, 400 m.

- Bush; panicle 2-3 cm high, black on dry; corolla white.

8454 - Tarennia vanpruckii Craib. Trên Vanpruck.

Đại mộc cao 7 m, không lông. Lá có phiến bầu dục thon, to vào 11 x 4,5 cm, dày, không lông, đen lúc khô, gân-phụ 7-9 cặp; cuống dài 1,5 cm, lábe xoan, cao 8-10 mm. Chùm-tụ tán ở ngọn; lá dài nhọn, cao 8,5 mm, có lông; vành có ống cao 1,5 mm, tai trắng dài 8 mm; noãn sào 3 buồng 1-noãn, vòi nhụy thô dài.

Giayay, Xuân lộc; IV-V.

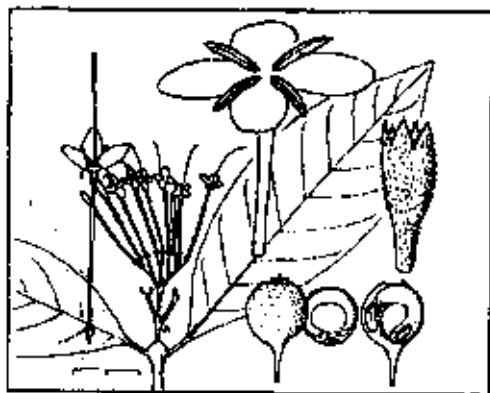
- Tree 7 m, glabrous; limb black on dry; flowers white; corolla lobes 8 mm long.

8455 - Pavetta indica L. Dỗsành, Giỏi, Thanhlao; Bois de Pintade.

Tiểumộc cao 1-3 m. Lá có phiến thon, to vào 12 x 3,5 cm, không lông, gân-phụ vào 10 cặp; cuống dài 1 cm, lábe tamgiác rộng, cao 5-7 mm. Chùm-tútán dạng tánphòng ở nách lá và ngọn; hoa trắng, 4-phần, cao 2 cm; vành có tai trònđài; baophấn trắng; vòi nhụy có phần thò dúng, dài 3-4 cm. Quảnhân cứng to 5-7 mm; hạt 2.

Lùm-búi, ven rừng; BTN. Vỏ, hạt, rễ đắng, khai vị, bổ gan, trị bit ruộc, trị trương nước; lá trị đau do trĩ; gỗ hạnhiệt, dùng như trà.

- Shrub 1-3 m high; flowers white; style lengthly exsert; drupes.

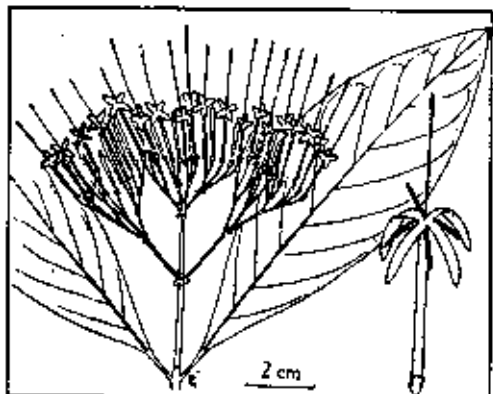

8456 - Pavetta indica var. nigrescens Pierre ex Pit. Dỗsành đen.

Tiểumộc cao 2-3 m; cành không lông; thân, lá, hoa đen đi lúc khô. Lá có phiến thon, to 10-17 x 2,5-3,5 cm, đáy từ từ hẹp trên cuống, gân-phụ 7-9 cặp; cuống dài 1 cm, lábe xoan. Pháthhoa như tánphòng ở ngọn nhánh, có lông sát; đài nhỏ; vành cao 2 cm, tai 4, dài; vòi nhụy thò dài. Quảnhân cứng.

Núi Dinh, Đồngxoài, Cônson; VIII.

- Shrub 2-3 m high, black on dry.

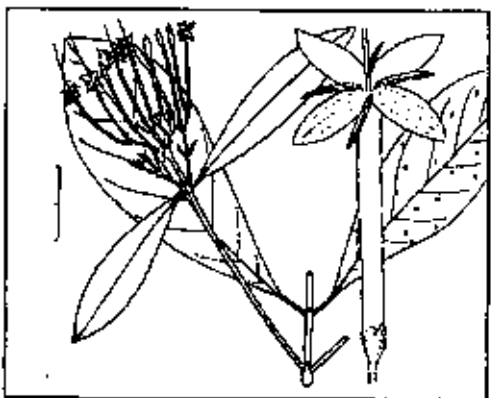

8457 - Pavetta bauchei Brem. Dỗsành Bauche.

Tiểumộc cao 2-3 m. Lá có phiến hình muỗng, to 9-10 x 3,5 cm, mỏng, mặt trên không lông trừ ở gân, mặt dưới có lông mịn thưa và nhiều tuyến tròn (do vi khuẩn), to vào 1 mm, gân-phụ 7-8 cặp; cuống như không lông, lábe có lông. Pháthhoa ở chót nhánh; đài cao 2 mm, có lông; vành có ống 18 mm, tai xoan, to 6 x 2,5 mm, không lông; vòi nhụy thò dài 2 cm.

Huyện Huonghà, Huế; IV.

- Shrub 2-3 m; limb glandulous dotted beneath; corolla tube 18 mm long, lobes 6 mm long.

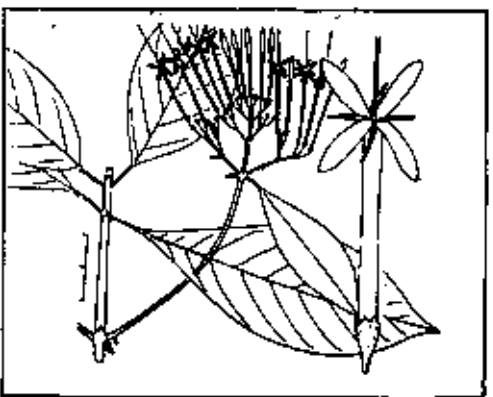

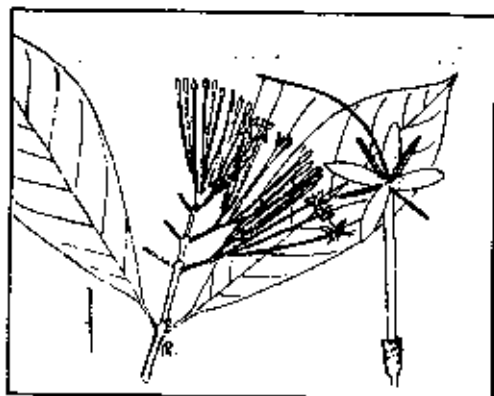
8458 - Pavetta cambodiensis Brem. Dỗsành Cambót.

Nhánh như không lông, có 4 cạnh tròn. Lá có phiến xoan ngược, to 10 x 3,5 cm, chót có mũi, đáy từ từ hẹp trên cuống, không lông, nâu 2 mặt; cuống dài đến 1,5 cm, lábe cao 4 mm. Pháthhoa dày, cao 7 (kể cả vòi nhụy), rộng 10 cm, có lông mịn; cọng 4-5 mm, có lông; đài cao 1,5 mm, răng rất thấp; vành có ống 16 mm, không lông, tai hẹp, to 5 x 1,5 mm.

Rạchgiá.

- Leaves glabrous; calyx pubescent, 1.5 mm; corolla tube 15 mm, lobes 5 mm.

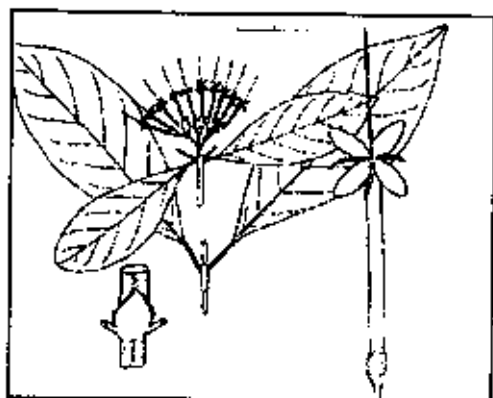

8459 - Pavetta chevalieri Pit.. Dọt-sành Chevalier.

Tiểu mộc; cành không lông. Phiến thon ngược, dài 8-12 cm, đáy tù hẹp, mỏng, không lông, nâu đậm lúc khô, gân-phụ 6-7 cặp; cuống dài 1-1,3 cm, lábe tamgiác cao 4 mm. Chùm-tụ tán như tàn-phông ở ngọn, rộng 10 cm, cao 6; dài và noãn-sào cao 2,5 mm, có lông; vành trắng có ống cao 1,5 cm, tai 4, dài 6,5 mm, có lông ở phần trên; ba-phần thon nhọn; vòi nhụy thò dài hơn ống 1,5 cm.

Rừng; Phú yên.

- Shrub; limb glabrous; calyx glabrescent; corolla white, 1.5 cm long.

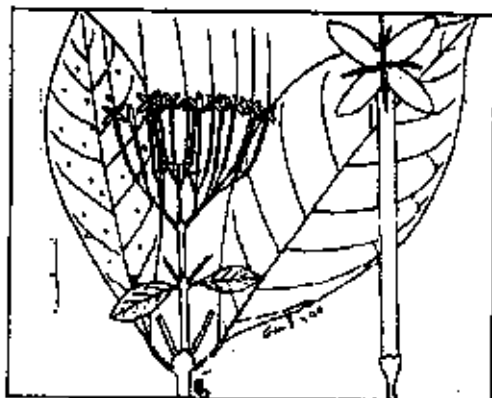

8460 - Pavetta condorensis Brem.. Dọt-sành Côn-sơn.

Tiểu mộc; cành nâu-nâu. Lá có phiến bầu-đục, to 8 x 3,3 cm, nhọn hai đầu, mỏng, không lông, mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu, gân-phụ 10 cặp; cuống mảnh, dài vào 1 cm, lábe xoan rộng, bìa rìa lông. Phát-hoa ở ngọn, nhỏ; hoa nhỏ; dài cao 1 mm, có lông mịn; vành có ống dài 8 mm, tai cao 2,5 mm; vòi nhụy có phần thò dài 1 cm.

Côn-sơn; VII.

- Shrub; limb glabrous; calyx 1 mm, puberulent; corolla tube 8 mm, lobes 2.5 mm.

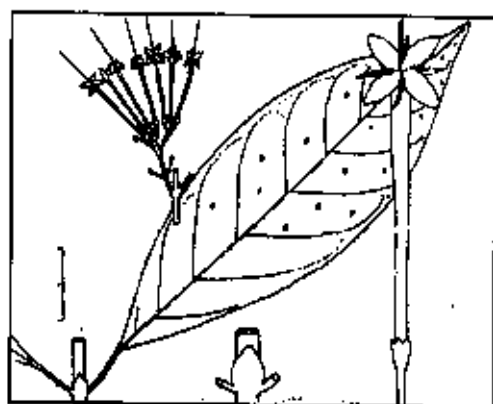

8461 - Pavetta geoffrayi Brem.. Dọt-sành Geoffray.

Tiểu mộc cao 2-3 m. Lá có phiến xoan ngược hay xoan, to 8-12 x 3-5 cm, đầu tù hay có mũi, đáy tù hẹp trên cuống, lúc khô đen 2 mặt, láng, gân-phụ 7-9 cặp, mặt dưới có tuyến to 1-1,5 mm, lồi; cuống 1-1,5 cm, lábe mỏng, không lông, cao 6-7 mm. Phát-hoa ở chót nhánh, đen khi khô; dài nhỏ, cao 1,5 mm, không lông, gân như không răng; vành có ống cao 18 mm, tai 6 x 2 mm; vòi phân thò dài 2,5 cm.

Chùa Hạc, Vớ-xá (Hạt-y).

- Shrub 2-3 m; limb glandulous dotted beneath; inflorescence black on dry.

8462 - Pavetta graciliflora Wall.. Dọt-sành hoa-mãnh-mai.

Tiểu mộc. Lá có phiến bầu-đục thon, to 14 x 3,5 cm, chót nhọn, đáy tù hẹp trên cuống, mỏng, mặt trên nâu, không lông, có tuyến tròn rải rác, mặt dưới có lông thưa, gân-phụ 8 cặp; cuống dài 2 cm, lábe to, cao 7 mm, không lông. Phát-hoa dày ở ngọn; cọng hoa 7 mm; dài cao 1,5 mm, răng thấp; vành có ống dài 13-17 mm, tai xoan, to 4 x 2 mm; vòi nhụy có phần thò dài 2 cm.

Vùng Tây-Bắc B.

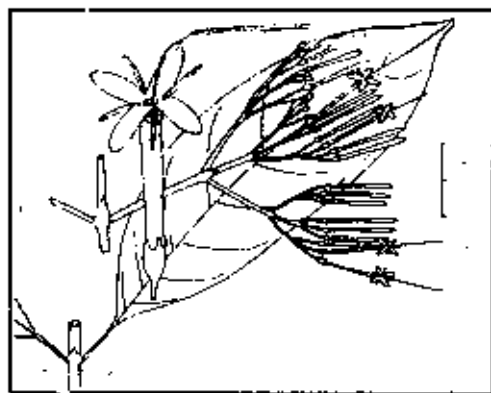
- Shrub; limb glandulous dotted; corolla tube 13-17 mm long, lobes 4 x 2 mm.

8463 - Pavetta hongkongensis Brem.. Dotsành Hồngkông.

Tiểu mộc; cành có vỏ đen. Lá có phiến tròn dài, to 12-15 x 4-4,5 cm, đầu nhọn, gân-phụ 6-8 cặp, lúc khô *ứng đen*; cuống dài 1,5 cm, lábe xoan nhọn. Chùm-tụ tán to, rộng 20, cao 15 cm, có lá hoa to; cọng hoa 6-10 mm; dài không lông, cao 3 mm; vành có ống dài 1,5 cm, có lông ở 1/3 trên, tai 4, cao 5 mm; vòi nhụy có phần thò dài 2 cm.

Giữa Hoabinh và Vủbản; V.

- Shrub; limb 12-15 cm; panicles ample; corolla tube 1.5 cm, lobes 5 mm long.

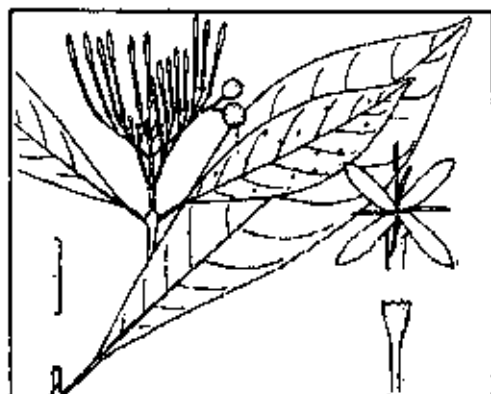

8464 - Pavetta nervosa Craib. Dotsành gân.

Tiểu mộc; cành nâu đen. Lá có phiến thon ngược, đến 13 x 4 cm, đầu nhọn, đáy từ từ hẹp trên cuống, gân-phụ 10 cặp, mặt trên nâu đen, có *tuyến rai rai*; cuống dài 10-13 mm, lábe cao 5-7 mm. Pháth hoa ở ngọn, cao 4 mm, rộng 5-7 cm; dài 1,3 mm, không lông, có răng nhỏ; vành có ống dài 2 cm, tai 5 x 1,5 mm, dày; vòi nhụy thò dài. Trái to 8 x 6 mm, đen.

Nambô.

- Shrub; limb glandulous dotted; corolla tube 2 cm long; fruits black.

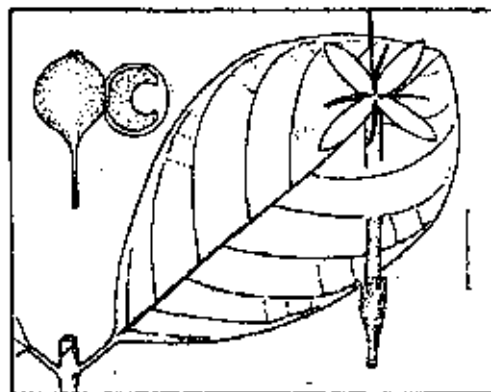

8465 - Pavetta pitardii Brem. Dotsành Pitard.

Tiểu mộc. Lá có phiến xoan rộng, to 11 x 7 cm, đầu tù tròn, đáy tù, gân-phụ 6-7 cặp, mặt trên có lông thưa, gân chính có lông dày, mặt dưới có *lông nhung vàng vàng*, gân các cặp làm thành *mạng lờ*; cuống 1 cm, có lông nhung. Pháth hoa...; cọng, dài có lông nhung trắng; dài 3 mm; vành có ống dài 9 mm, tai 7 x 2 mm. Trái tròn tròn; hạt 1.

Núi Langbian.

- Shrub; limb velvety with nervation prominent reticulated beneath.

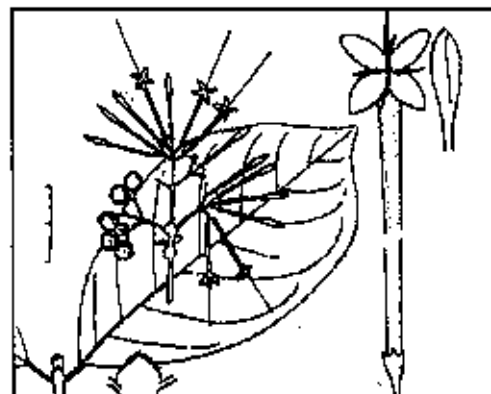

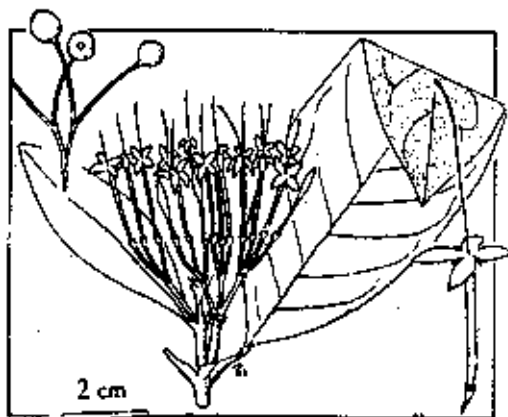
8466 - Pavetta siamica Brem.. Dotsành Xiêm.

Tiểu mộc. Lá có phiến *bầu dục*, to 10 x 5,5 cm, chót tù, có mũi, đáy tù, gân-phụ 7 cặp, màu ôliu hai mặt, *mỏng*, mặt trên có ít lông, mặt dưới có lông; cuống 5-7 mm, lábe có rìa lông. Pháth hoa có lá hoa to, rìa lông; vành có ống dài 14 mm, tai 4 x 2,5 mm, mặt trên có ít lông; vòi nhụy có phần thò dài 1,5 cm. Trái tròn tròn, to 5-6 mm.

Vùng Sài Gòn.

- Shrub; limb membranous; corolla tube 14 mm long, lobes 4 mm long.

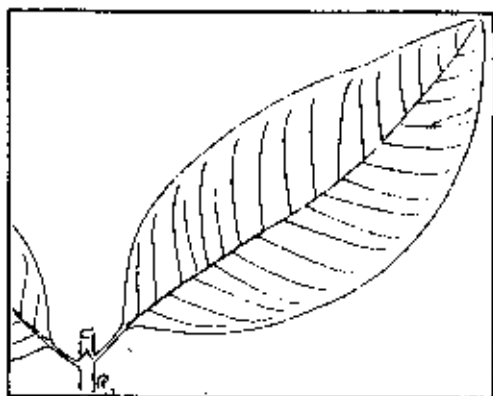

8467 - Pavetta tomentosa Roxb. ex Sw., Dọt sành lông.

Tiểu mộc cao 1 m. Lá có phiến bầu dục, to vào 12 x 4,5 cm, mặt trên có lông, mặt dưới dày lông nhung trắng, gân-phụ 7-9 cặp; cuống dài 1,5 cm, lábe trắngtrắng. Pháthoả to, trắng; dài có lông, răng nhỏ; vành có ống dài 2 cm, tai thon; vòi nhụy thô đứng dài. Quả hãn cứng tròn, to 6-7 mm, trên cọng dài.

Rừng thưa: Bàolộc, Langhanh; X-II.

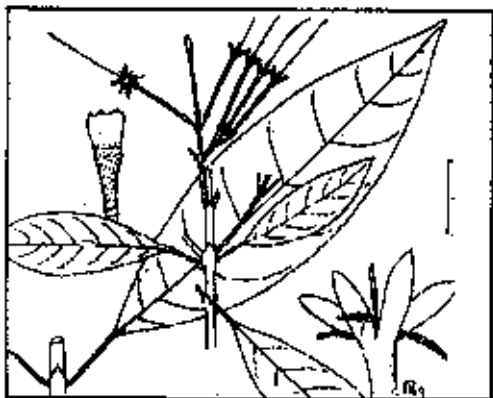
Shrub 1 m; limb white tomentose beneath; flowers white; drupes 6-7 mm large, on long pedicel.

8468 - Pavetta tomentosa Roxb. var. *roxburghii*.

Phiến lá không lông, bầu dục, dài 15 cm, đầu tà, gân-phụ 15-17 cặp; cuống dài 1-1,5 cm.

- Limb glabrous, to 15 cm long.

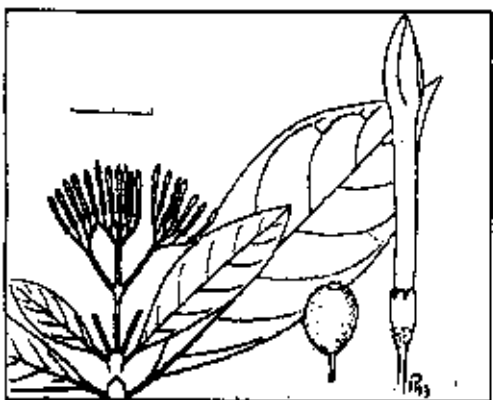

8469 - Pavetta tonkinensis Brem., Dọt sành Bách bộ.

Tiểu mộc trườn. Lá có phiến bầu dục thon, to 12 x 4 cm, mặt trên không lông, mặt dưới có lông mịn, gân-phụ 8-10 cặp; cuống dài 2 cm, lábe cao 6-7 mm. Pháthoả ở ngọn, dày; noãn sào và cọng hoa có lông; dài không lông; vành có ống dài 17 mm, tai 6 mm; vòi nhụy có phần thô dài đến 3 cm.

Hason bình (Thủ pháp).

- Sarmentous shrub; limb pubescent beneath; pedicel and ovary pubescent; corolla tube 17 mm long.

8470 - Pavetta trachyphylla Brem., Dọt sành Nhátrang.

Tiểu mộc; cành có lông trắng mịn. Lá có phiến xoan thon, to vào 12 x 4 cm, chót tà tròn, dày tà nhọn, có lông 2 mặt, thưa ở mặt trên (nâu đậm), dày ở mặt dưới (xám), gân-phụ 12-13 cặp; cuống dẹp dẹp, có lông mịn, dài 1,5 cm, lábe thấp. Pháthoả ở ngọn, hình chùy; cọng hoa dài 1 cm; đài có lông phún hướng xuống, răng 5, thấp. Trái tròn, đen, to 6 mm, có lông thưa.

Nhátrang.

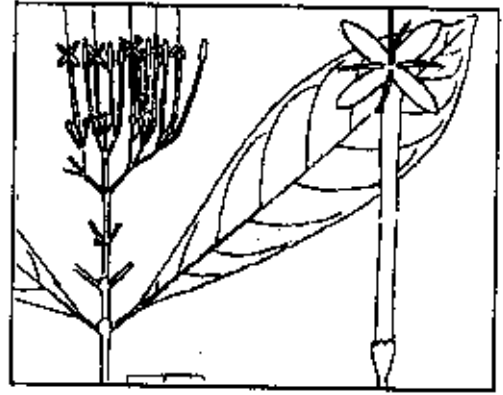
- Shrub; limb pubescent; calyx hirsute; drupes black, 6 mm large.

8471 - *Pavetta translucens* Brem., Dotsành suốt.

Tiểu mộc; cành non đen, già trắng ứng đen. Lá có phiến thon ngược, đến 17 x 4,5 cm, đáy từ từ hẹp trên cuống, mỏng, trong trong, nâu đenden, gân-phụ 9-10 cặp; cuống vào 1 cm, lãbe dày, dạng sube. Pháthoả to 12 x 10 cm, nhiều hoa; cọng hoa kichcòm; đài không lông, cao 2 mm; vành có ống dài 18 mm, tai to 6 x 1,7 mm; vòi nhụy có phần thò dài 2,5-3 cm.

Rừng thưa: Lạngson; VI.

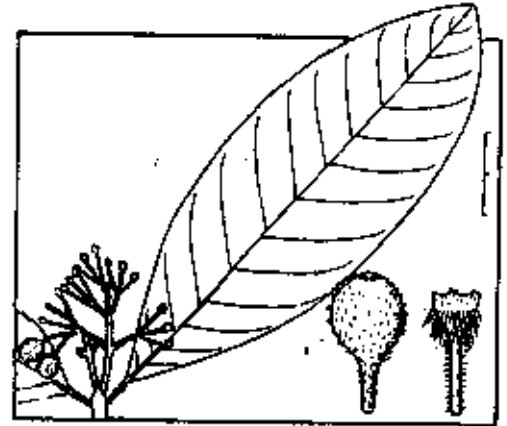
- Shrub; limb membranous, translucent; corolla tube 18 mm long.

8472 - *Pavetta wallichiana* Steud. var. *glabrescens* Brem., Dotsành Wallich.

Tiểu mộc; cành không lông, hơi có 4 cạnh. Lá có phiến thon ngược, to 11 x 4 cm, đầu có mũi, đáy từ từ hẹp trên cuống, gân-phụ 7-8 cặp, mỏng, không lông; cuống 1-1,5 cm, có tuyến rải rác, lãbe cao 4-6 mm. Pháthoả ở ngọn nhánh, ở trái dài 5-7 cm; đài cao 2 mm, có ít lông ở đáy, răng nhỏ; vành có ống dài hơn 14 mm, tai 4 mm. Trái xoan tròn, to đến 6 mm, đenden, có đài còn lại.

Dànắng.

- Shrub; limb glabrous; petiole glandulous; corolla tube 14 mm; drupes blackish.

Psychotrieae

1a - chùm-tụ tán hay tụ tán ở ngọn

2a - vành cong, dày

2b - vành ngay, ngắn

3a - trái có đài ở trên

3b - trái trên đài

1b - chùm, hoadầu hay hoa cớ đợc

2a - phusin, thân phù thành cù

3a - cù có gai

3b - cù không gai

2b - cớ bớ, lá hình tim

2c - thân cứng

3a - hoadầu có tổngbao

3b - không là hoadầu; lá thường thúi

4a - noãn sào 2-buồng

4b - noãn sào 3-9-buồng

Chasalia

Psychotria
Gartnera

Myrmecodia
Hydnophytum
Geophila

Cephaelis

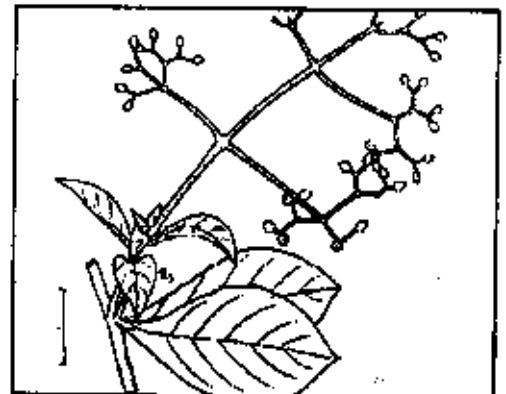
Saprosma
Lasianthus

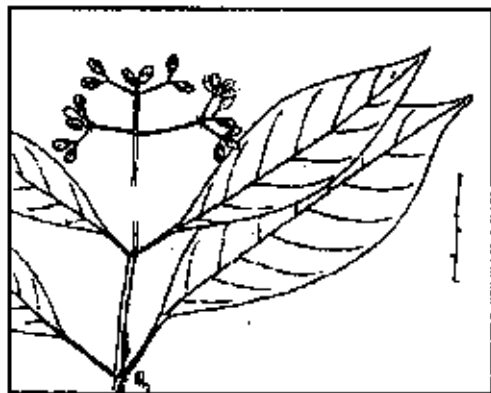
8473 - *Psychotria sarmentosa* Bl., Dế, Lấu leo.

Đây leo, có nhiều rễ sáivj máu. Lá có phiến hình muỗng, to vào 6 x 3 cm, xanh dợt, không lông; lãbe không lông, mau rụng. Chùm-tụ tán to; hoa trắng, ngũ phân; đài cao 1 mm; vành có lông ở cổ. Quả nhũ cứng trắng, cao 6 mm; nhân 2, 1-hột, phôi nhũ nhân.

BTN; I-XII.

- Creeping; flowers white; corolla pubescent on throat; drupes; pyrens 2.

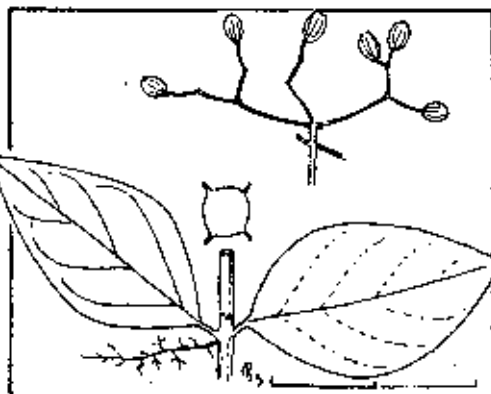

8474 - *Psychotria sarmentosa* var. *membranacea* (Pit.) Phamhoang.

Dây leo có rễ sáivi. Lá có phiến mỏng, thon dài, nhọn hai đầu; cuống dài 1,5-2 cm, lábe nhọn. Pháthoa ngắn (1-3 cm); hoa như trên. Quảhãngcứng cao 5 mm, có 8 cạnh.

Tây ninh, Bãriã, Cônson, Phúquốc; IV-XI, 4-12.

- Limb membranous, on long petiole; inflorescence 1-3 cm long (*P. serpens* var. *membranacea* Pierre ex Pit.).

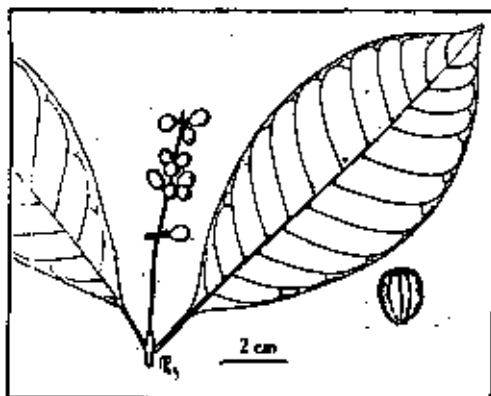

8475 - *Psychotria serpens* L. Lầu bò.

Dây bò sát vào thân cây hay trên đá; thân có 4 cánh nhỏ, có rễ sáivi dọc theo phần bò. Lá dảnh, thường nhỏ, to 14-30 x 7-18 mm, gân-phụ 4-5 cặp, xám hay nâu lúc khô, mặt trên có tuyến nhỏ hay không, mặt dưới không lông; cuống dài 4-8 mm, lábe đầu chẻ. Chùm-tútán ở ngọn, nhỏ, nhánh dài 2-3 cm. Trái xoan, cao 4-7 mm, trắng; nhân 2, một mặt phẳng, một mặt tròn.

BTN. Nhỏ hơn loài trên và bò sát hơn. Ngâm trong rượu, giúp tốt cho sự tuần hoàn, trị têthấp, thấp-khớp.

- Creeping; limb 1.4-3 cm long; drupes white, 4-7 mm long.

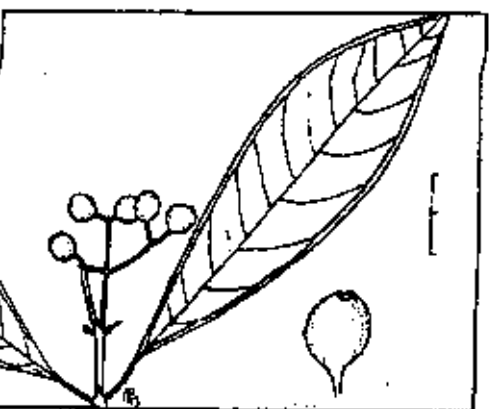

8476 - *Psychotria adenophylla* Wall. Lầu tuyến.

Tiểumộc cao 2 m; cành non đẹpđẹp. Lá có phiến bảudục thon, to vào 13 x 5 cm, không lông, gân-phụ 12-13 cặp, có tuyến ở đáy, mặt dưới; cuống dài 1,5-2 cm. Chùm-tútán hẹp, cao; hoa trắng; dài 1 mm; tiểnhụy 5. Quảhãngcứng cao 7-9 mm; nhân 2, 1-hột.

Rừng luôn luôn xanh bìnhnguyên; Đắclác, đến Phúquốc. Trị đau ngực.

- Shrub 2 m high; limb with domaties; panicles narrow; drupes 7-9 mm long.

8477 - *Psychotria bonii* Pit. Lầu Bon.

Tiểumộc hay đạimộc; cành xanhxanh lúc khô.

Lá có phiến thon, to 12 x 3,5 cm, chót có mũi, dây nhọn, 2 mặt một màu lục hơi nâu, gân-phụ 6-9 cặp, lõi hai mặt, gân bìa rõ, cách bìa 2 mm; cuống dài 1-2 cm, lábe 3-4 mm, có mũi. Chùm-tútán ở ngọn nhánh; hoa có tuyến vàng xanh; dài có ống 1,5 mm, răng rất nhỏ; vành có ống 3 mm, tai 0,7 mm; noãn sào 2 buồng. Quảhãngcứng tròntròn, to 7 mm, đỏ; nhân đen.

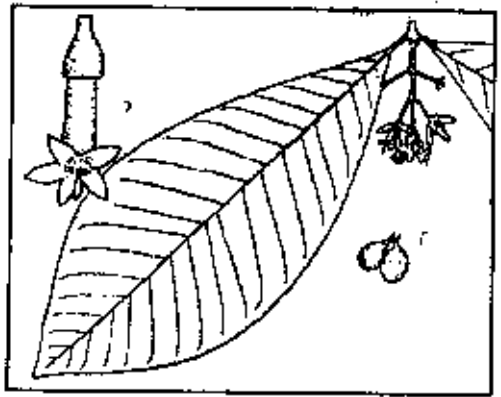
Bavi, Kiểnkê; V, 12-4.

- Shrub or tree; flowers with yellowish glands; drupes red, 7 mm long.

8478 - *Psychotria condorensis* Pierre ex Pit. Lâu Conson.

Nhánh đéppép, màu nâu. Lá có phiến xoan ngược, to 25 x 9 cm, chót tẻ, đáy nhọn từ hép trên cuống, thường *vang đỏ*, *không lông*, gân-phụ nhiều, 18-20 cặp; cuống 12-15 mm, lá bé màu rùng. Pháthoa ngắn ở ngọn; dài không lông, răng rất tháp; *vang đỏ ống cao 8 mm*, có lông dày ở cổ. Trái tròntròn, to 9 x 7 mm, buồng 2, nhân 2.
Conson; IX, 9.

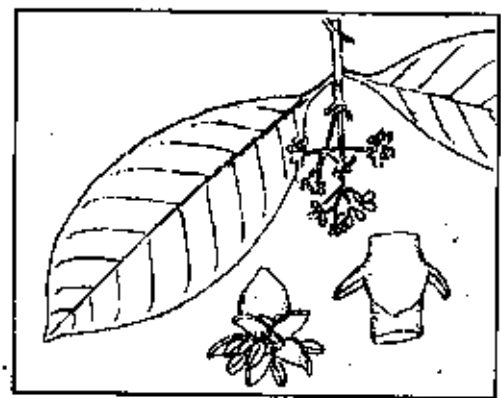
- Límب to 25 cm long, glabrous; corolla tube 8 mm long; drupes 9 x 7 mm.

8479 - *Psychotria cephalophora* Merr. Lâu mang-dâu.

Lá có phiến bầudục, to 9 x 4,5 cm, chót tẻ, có mủi ngắn, đáy từ hép trên cuống, gân-phụ 8 cặp, mủi trên nâu đen, mủi dưới nâu đỏ, *không lông*; cuống 7 mm, lá bé cao, Chùm-tứán cao 3, rông 3 cm; láhoa nhỏ; công hoa 1,5 mm; hoa cao 2-3 mm, lúc khô màu nâu sẫm đen; dài có 5 răng, không lông; *vang đỏ* lông ở lông ở miêng, *tai trảng*, dài 1,5 mm; noãn sào 2 buồng.
Congtum.

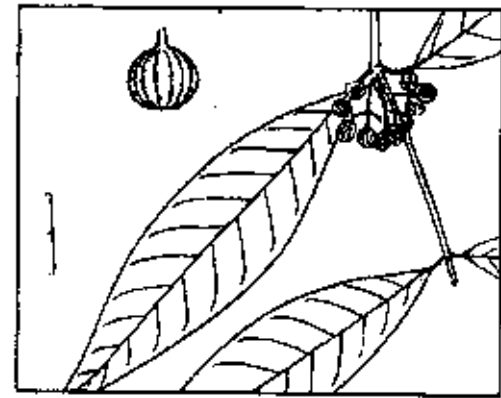
- Límب elliptic glabrous; flowers white, 3 mm wide.

8480 - *Psychotria elliptica* Ker-Gawl. Lâu bầudục.

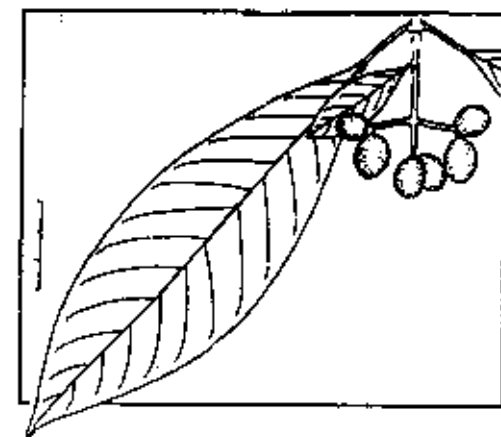
Bụi cao 1 m; cánh không lông, lông dài, mảnh. Lá có phiến bầudục thon hép, den 12 x 3 cm, nhọn hai đầu, mỏng, không lông, mủi trên nâu, mủi dưới màu vàng, gân-phụ 12 cặp; cuống 5-10 mm, lá bé màu rạch. Pháthoa ở ngọn, ngắn, sau có dang ở nách lá, hay nơi rẽ hai của nhánh. Trái *cum do*, hơi rông hơn cao, to 4 x 5 mm, có 10 rãnh.

- Bush 1 m high; limb membranous, glabrous; drupes orange red, 4 x 5 mm.

8481 - *Psychotria fleurii* Pit. Lâu Fleur.

Tiêu độc không lông; cánh non đéppép, nâu đỏ. Lá có phiến thon, den 18 x 6,5 cm, chót nhọn, đáy từ hép trên cuống, mỏng, mủi trên nâu đen, mủi dưới màu xám, gân-phụ 14-16 cặp; cuống dài 2-2,5 cm, lá bé mỏng, chẻ hai, màu rạch. Pháthoa 4-5 cm, ở ngọn, như 3 chùm; công hoa 0,5-1 mm; dài có ống 1,5 mm; *vang đỏ* ống 2 mm, có lông giữa tiênghủy, tai 4, dài 1 mm; noãn sào 2 buồng 1-noãn. Trái xoan, to vào 1 cm, Vimpnh, Hasonbinh; IV, 8.
- Shrub; limb oblanceolate, glabrous; drupes 1 cm long.

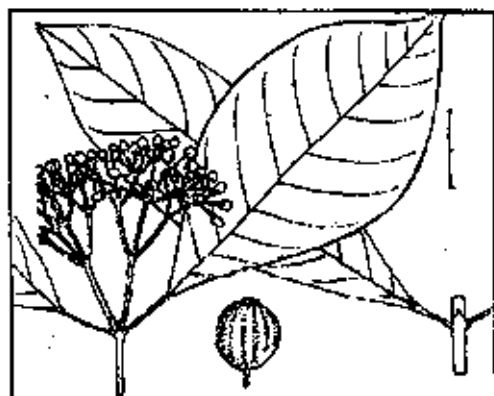

8482 - Psychotria mekongensis Pit. Lầu Cúulong.

Tiểu mộc không lông. Lá có phiến thon ngược, to 8-12 x 4-5 cm, chót nhọn, đáy chót buồm, lúc khô nâu, gân-phụ 9-10 cặp, mảnh, dẹt; cuống dài 1 cm, lábe 1 cm, đầu chẻ hai. *Hoadầu dài dài* ở ngọn; láhoa nhỏ; ládài 5, nhọn, cao 1,5 mm; vành có ống cao 3 mm, tai 2 mm; tiểunhụy 5; noãn sào 2 buồng. Trái cao 8 mm, có đài còn lại ở chót; nhân 2, nộiquả bì mỏng.

Ngọc Linh; II-III, 3.

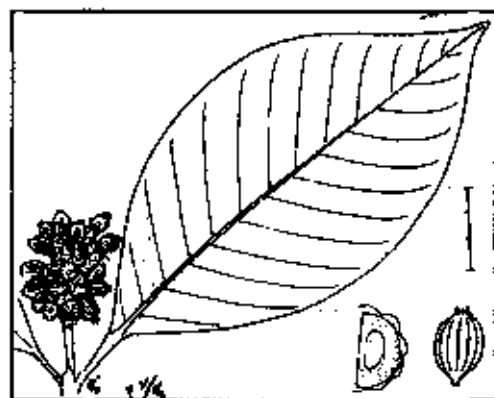
- Shrub glabrous; capitulum long; flowers 5 mm high; fruits 8 mm long, pyrens 2.

8483 - Psychotria montana Bl. Lầu núi.

Tiểu mộc không lông; cành non dẹp dẹp. Lá có phiến xoan thon ngược, to 10-13 x 4-5,5 cm, đầu có khi có đuôi, đáy nhọn, mỏng, nâu đỏ khi khô; cuống 1-1,5 cm, lábe 5 mm. *Phát hoa như tản phồng;* dài 2 mm; vành có ống 2 mm, tai 5, cao 2 mm; tiểunhụy 5. *Quả hạch cứng dẹt dẹt,* cao 1 cm; hạt 2.

Rừng vùng núi vào 700 m: Bavi, Quảng Trị; V. Ngâm trị đau chân, đau tay, đau bụng.

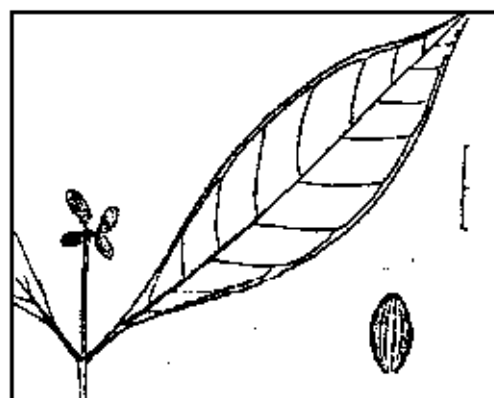
- Shrub; limb oblanceolate, membranous; drupes blackish, 1 cm across.

8484 - Psychotria morindoides Hutch. Lầu nhàu.

Tiểu mộc có nhánh dày lông đỏ nâu; cành non dẹp dẹp. Lá có phiến xoan bầu dục, to 11-21 x 4-10 cm, chót có đuôi, đáy nhọn, mặt trên nâu sậm, không lông, mặt dưới có lông nâu đỏ, gân-phụ 10-12 cặp; cuống 1-3,5 cm, có lông, lábe 1 cm. *Tư tán 3-6 cm, dày; cọng vàng.* Trái tròn, to 7 x 6 cm, có đài ở đầu, có 10 sớ; nhân 2, có 5 sớ ở lưng; hạt to 4-5 mm.

Tây Nguyên. Có vị thuốc.

- Shrub; branches, leaf beneath rufous tomentose; inflorescence dense; drupes 7 x 6 mm.

8485 - Psychotria oligoneura Pierre ex Pit. Lầu ít gân.

Tiểu mộc cao 2 m, không lông; cành non dẹp dẹp. Lá có phiến thon, to 13 x 4 cm, chót nhọn, đáy tù hẹp trên cuống, gân-phụ 8 cặp, xám ôliu có khi có bột nâu đỏ; cuống dài 1 cm, lábe mau rưng. *Phát hoa ở ngọn, trên cọng dài 5-6 cm, ít hoa;* cọng hoa 1 mm. Trái xoan, có 10 sớ dọc, to 10 x 6 mm; buồng 2, mỗi buồng 1 hạt, to 8-9 x 4-5 mm.

Đông Nai.

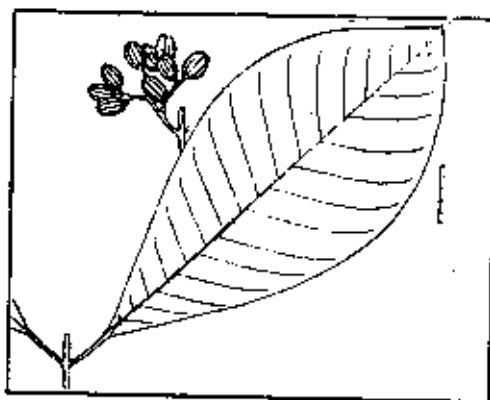
- Shrub 2 m; limb lanceolate; drupes ellipsoid, 1 cm long.

8486 - *Psychotria poilanei* Pit.. Lầu Poilane.

Tiểumộc cao 4 m, không lông; nhánh to. Lá có phiến bầu dục thon ngược, dài 25-35 cm, mặt trên nâu đậm lúc khô, gân-phụ 17-20; cuống dài 3 cm, lábe 1 cm. Pháthoả cao 2 cm sau dài 5 cm; hoa trắng; đài 3 mm; vành có ống 2,5 mm, tai 1,5 mm; tiểuhụy 5. Quảhìnhcứng cao 1 cm, rộng 7-8 mm, có 10 sớ; hạt 2, cao 6-7 mm.

Thùathiên, Bànà, vào 800 m; II, 6.

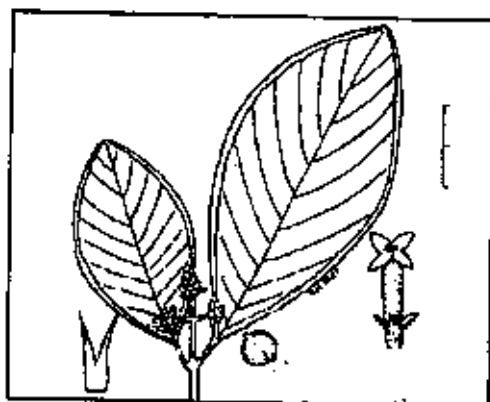
- Shrub 4 m, glabrous; flowers white; drupes 1 cm high, pyrens 2.

8487 - *Psychotria baviensis* (Drake) Pit.. Lầu Bavi.

Bụi cao 20-30 cm; cành non dẹp dẹp, có lông dày. Lá có phiến xoan, to 7-17 x 3,5-8 cm, chót tầ, đáy nhọnnhon, mỏng, mặt trên không lông, nâu đen, mặt dưới mốc, có lông nâu ở gân, gân-phụ và gân cách bìa (cách bìa 3-4 mm) lồi; cuống có lông, lábe cao 15 mm, chẻ hai. Pháthoả ở chót nhánh, mang ít hoảđầu; hoa cao 5 mm; láđài thon, có lông; cánhhoa cao 1,5 mm, có lông ở mặt trên. Trái tròntròn, to 1 cm, đỏđỏ; nhân 2.

Bavi; V, 1-3.

- Bush 20-30 cm; limb glaucous beneath; capitulum; drupes 1 cm, red (*Uragoga baviensis* Drake).

8488 - *Psychotria bodenii* Wernh.

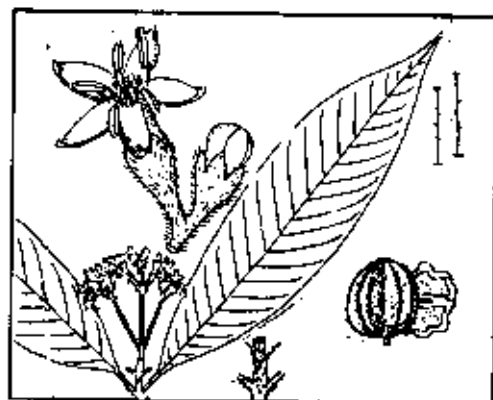
Tiểumộc; nhánh mảnh. Lá bầu dục thon hẹp, to 5-10 x 1,5-2,8 cm, như giấy, không lông; cuống thanh; lábe dính nhau 2-3 mm, 2 thùy thon 5-6 mm. Tụ tán ít hoa, tamphân cao 4 cm; láhoa nhỏ; hoa nhỏ, cao 3 mm; đài 1 mm; vành trắng, có ống ngắn, 2-2,5 mm, tai 5, cao 1 mm; tiểuhụy 5, thò.

Đàlat.

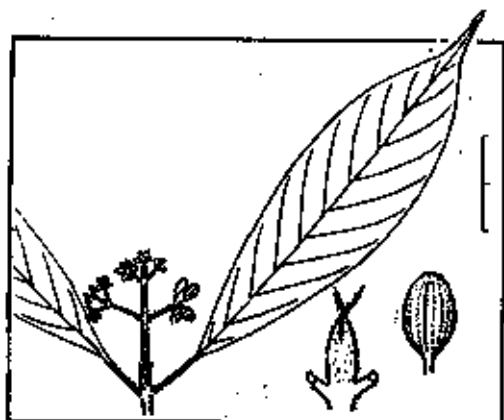
8489 - *Psychotria chasalaefolia* Pit.8490 - *Psychotria cambodiana* Pierre ex Pit.. Lầu Cambốt.

Tiểumộc cao đến 4 m, có lông đỏđỏ; cành non dẹpdẹp. Lá có phiến bầu dục hẹp hay thon ngược, đến 10 x 4 cm, mỏng, không hay có lông, nâu, gân-phụ 20-28 cặp; cuống dài 1 cm, lábe cao 4 mm. Tụ tán tamphân cao 2-3 cm; hoa trắng, gân thành nhóm nhỏ; đài cao 2,5 mm, có lông mịn; vành có ống cao 3,5 mm; tiểuhụy 5. Quảhìnhcứng có 5 cạnh, cao 3-4 mm.

Rừng; Châuốc; III-IV.

- Shrub 4 m; reddish pubescence; flowers white, 3,5 mm high; drupes 3-4 mm long.

8491 - *Psychotria langbianensis* Wernham. Lầu Langbian.

Bụi; cành mảnh, có lông vàng. Lá có phiến mỏng, cứng, bầu dục hẹp, to 5-9 x 1,3-2,5 cm, chót có đuôi, mặt trên không lông, mặt dưới có lông ở gân; cuống dài 15-18 mm, có lông, lábe thành bao dài 3 mm, chót chẻ hai. Tụ tán tamphân ở ngọn, nhánh có lông; hoa trắng; đài có lông vàng, cao 1,5 mm; vành có ống 2 mm; baophấn 6 mm. Trái xoan, cao 4 mm, đen, có rãnh dọc.

Vùng Đà Lạt, đến 2.000 m.

- Bush; limb caudate, pubescent on nerves beneath; flowers white; drupes ovoid, black.

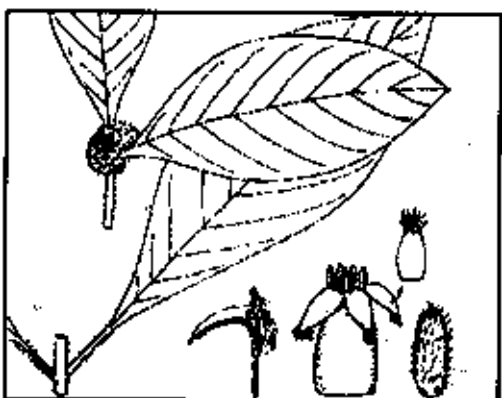

8492 - *Psychotria pseudo-ixora* Pit.. Lầu trang.

Tiểu mộc không lông; cành non đẹp. Lá có phiến thon hay thon hẹp, to 10-13 x 1,7-3 cm, gân-phụ 6-8 cặp, denden lúc khô; cuống dài 1,2 cm, lábe 3,5-5 mm. Chùm tụ tán cao 3-5 mm, mang vào 3 nhánh; đài 1 mm; vành 3 mm; tiểu nhụy 5. Quả hạch cứng hai-hòn, cao 6 mm, rộng 8 mm, có đài còn lại ở trên; hạt 2, cao 4 mm.

Long thành; IV, 4.

- Shrub glabrous; leave narrow lanceolate; corolla 3 mm high; drupes didymous.

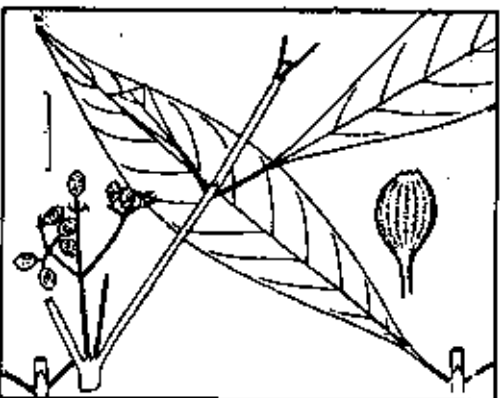

8492b - *Psychotria siamica* (Craib) Hutch.. Lầu Xiêm.

Tiểu mộc cao 1 m; cành có lông dày hoe hay đen. Lá có phiến xoan bầu dục, to 10 x 5,5 cm, đáy tù hẹp trên cuống, không lông, gân-phụ 10 cặp, mặt trên nâu lu, mặt dưới có lông dày hung ở gân chnh và phụ; cuống 1-2 cm, có lông dày. Chùm to 1,5 cm; hoa trắng; lá đài có lông; vành có ống cao 5 mm, nhỏ ở phía trên, có lông ở cổ, tai vành có lông ở đầu; baophấn bầu dục, đứng ở miệng hoa.

Caolạng; VII.

- Shrub 1 m; branches rufous tomentose; flowers white; corolla tube 5 mm high.

8493 - *Psychotria silvestris* Pit.. Lầu rừng.

Tiểu mộc. Lá có phiến thon, to 15 x 3,7 cm, chót nhọn, có đuôi, đáy nhọn, 2 mặt nâu đỏ, mặt dưới có lông ở gân, gân-phụ 10 cặp; cuống dài 10-13 mm, có lông đỏ mịn, lábe 6 mm, có lông mịn. Phá hoa ở ngọn trở thành giữa nơi chẻ hai của nhánh, cao 3-4 cm. Trái xoan, to 6 x 4 mm, có lông mịn.

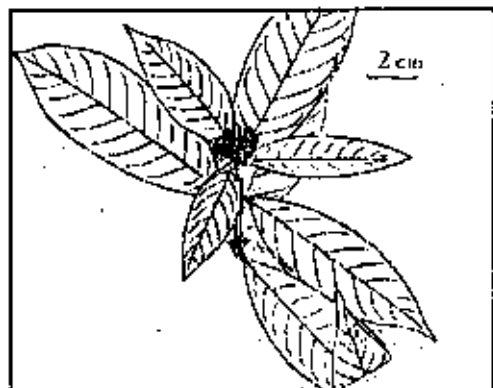
- Shrub; limb lanceolate 15 cm long, pubescent on nerves beneath; drupes ovoid 6 x 4 mm.

8494 - Psychotria thorelii Pit.. Lầu Thorei.

Tiểu mộc nhỏ, cao 1-2 m; phần non, cuống, mặt dưới lá, cọng hoa có lông nâu sét. Lá có phiến bầu dục, to 8-11 x 3,5-4,5 cm, gân-phụ 9-10 cặp, chót có đuôi ngắn, đáy nhọn; cuống 12 mm, lá chẻ hai. Tụ tán dày ở ngọn, rộng 15 mm; hoa không cọng; ống vành cao 1 mm, tai 2 mm; tiểu nhụy 5, gắn ở cổ vành; noãn sào 2 buồng 1-noãn.

Tam Đảo, Bàolộc.

- Shrub 1-2 m high; ferruginous pubescence; terminal dense inflorescence.

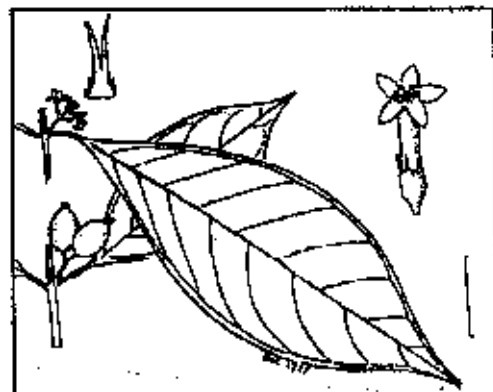

8495 - Psychotria tonkinensis Pit.. Lầu Bắc Bộ.

Tiểu mộc. Lá có phiến xoan thon ngược, to 6-10 x 3-4,5 cm, chót có đuôi, đáy nhọn, xám nâu 2 mặt, gân-phụ 10 cặp, gân cách bìa 2 mm; cuống 1-2,4 cm, lá chẻ 8 mm, chẻ hai sâu. Pháth hoa ở nách lá, ngắn; lá đài nhọn, không lông; vành có ống có lông ở miệng, tai 1 mm; noãn sào 2 buồng. Trái xoan, to 8 x 6 mm, có lá đài nhọn còn lại, cao 2-3 mm.

B.

- Shrub; limb lanceolate; drupes 8 x 6 mm.

8496 - Psychotria rubra (Lour.) Poit.. Lầu đỏ; Wild Coffee, Red Psychotria.

Tiểu mộc cao 1-9 m, không lông; cành non vuông. Lá có phiến thon, dài 10-20 cm, đáy từ hẹp, gân-phụ 9-10 cặp; cuống 5-7 mm, lá chẻ tròn, cạp 5-8 mm. Chùm-tụ tán ở ngọn, cao 5-6 cm; hoa trắng; lá đài nhỏ; vành có ống 1,5 mm, tai nhọn, cao 2 mm. Quả hạch cứng cao 7 mm, rộng 5-6 mm, đỏ; nhân 2, 1-hột.

Rừng còi, bình và trung nguyên: BTN; I-XII. Rẻ, lá trị rết, kiết, đái máu, đắp nơi dập, sưng, hạ viêm, sinh giải, phá khich.

- Shrub 1-9 m, glabrous; flowers white; corolla lobes 2 mm; drupes red, 7 mm long (*Antherura rubra* Lour., *P. reevesii* Wall.).

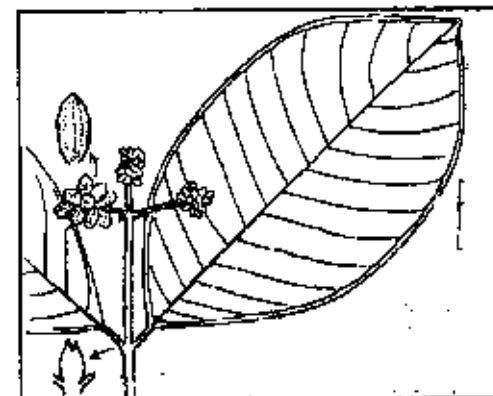

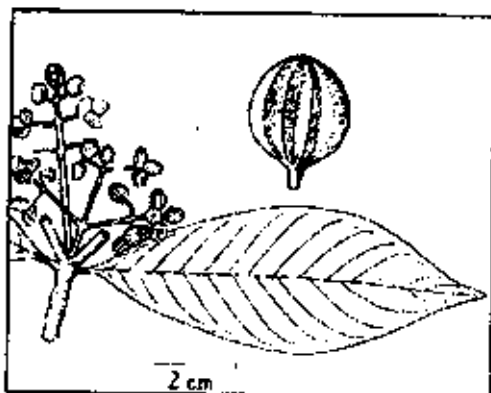
8497 - Psychotria balansae Pit.. Lầu Balansa.

Tiểu mộc cao đến 4 m; cành non, mặt dưới lá, pháth hoa có lông ngắn nâu đỏ. Lá có phiến bầu dục, to, dài 15-29 cm, mặt dưới có lông dày ở gân; cuống dài 1,3 cm, lá chẻ xoan, đầu chẻ hai. Chùm-tụ tán 3-4 cm, sau này 9 cm; hoa khít nhau; đài có 5 răng; vành có ống 4 mm, tai 1,5 mm. Quả hạch cứng đỏ, không lông, xoan, có 10 cạnh; nhân 2, 1-hột; (mẫu vật Balansa 2693)

Rừng cao nguyên: B đến Côngtum; VI, 9-11.

- Shrub 4 m; limb red brown pubescent beneath; corolla lobes 1.5 mm drupes red.

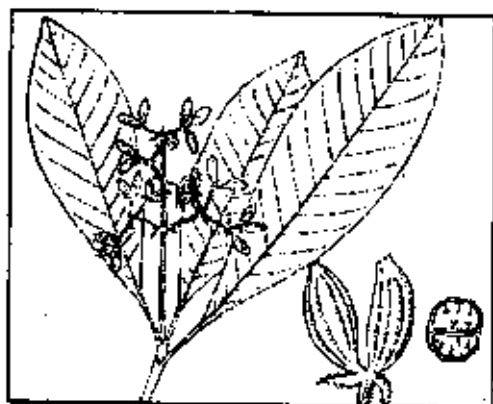

8498 - Psychotria cf. balansae Pit.

Hình vẽ này dựa vào mẫu vật Petelot 8.886, cũng ghi là cùng loài trên. Giống ở pháthoa, lá có nhiều gân. Song khác ở lá thon ngược, và trái gần như tròn. Có lẽ là một thứ khác của loài hay là loài gần.

- Differt from precedent by its oblanceolate leaves and globulous fruits.

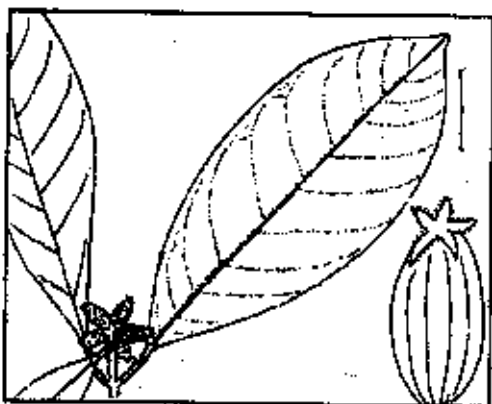

8499 - Psychotria cf. yunnanensis Hutch. Lầu Vannam.

Lá có *phiến to* đến 27 x 6,5 cm, thon ngược, gân-phụ 14-15 cặp, có lông mịn ở gần mặt dưới, nâu đen mặt trên, nâu ứng đỏ mặt dưới lúc khô; cuống dài 3 cm. Chùm-tụtán cao 12-15 cm, nhánh dài 3-5 cm, có lông sét. Trái *thon* cao 12 rộng 7 mm, có rãnh dọc, chót có đài còn lại; hạt 2, đứng; phôi nhũ sừng, nhọn.

T.

- Leaves oblanceolate, to 27 x 6,5 cm; drupes 12 x 7 mm.

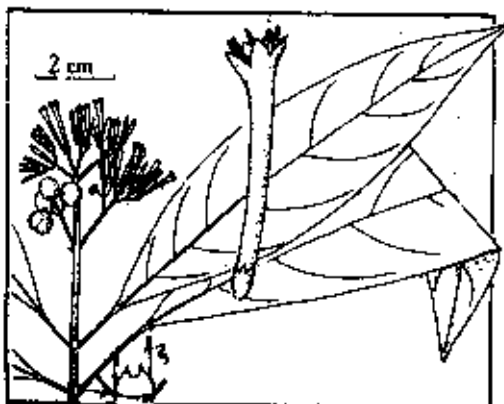

8500 - Psychotria rhodotricha Pit.. Lầu lông-đỏ.

Tiểu mộc; cành, mặt dưới lá *dày lông nâu đỏ*. Lá có *phiến bầu dục* đến thon hơi hẹp, to đến 11 x 4-5 cm, chót tẻ, có mũi ngắn, đáy nhọn, gân-phụ mảnh, 10 cặp, mặt trên xám đậm; cuống dài 1-1,5 cm, lá bé dài đến 1 cm, có mũi dài. Pháthoa ở chót nhánh, *như chum*. *Quả nhũ cứng đỏ*, bầu dục, cao 1 cm, có 8 rãnh, có lá đài còn lại cao 2-3 mm, có lông; nhân 2, dẹt.

Sonla; IX-X, 9-10.

- Shrub; red brown dense pubescence; glomerule; drupes red.

8501 - Psychotria curviflora Wall.. Lầu hoa-cong, Xuôngson, Mặt trắng, Dông tương quân, Giảngson.

Tiểu mộc đến 4,5 m; cành không lông. *Phiến* thon, dài 8-25 cm, mỏng, nhọn hai đầu; cuống dài 2 cm, lá bé hai mũi, cao 5-8 mm, không rụng. Chùm-tụtán cao 2-12 cm, hoa cao 1-2 cm, *trắng*, *hương hay tím*, miêng vàng; ống *vành dài*, *hơi cong* ở đáy, có lông trắng ở trong, tai 5; noãn sào 2 buồng 1-noãn treo. *Quả nhũ cứng đen*, to 6-8 mm, hạt đẹp.

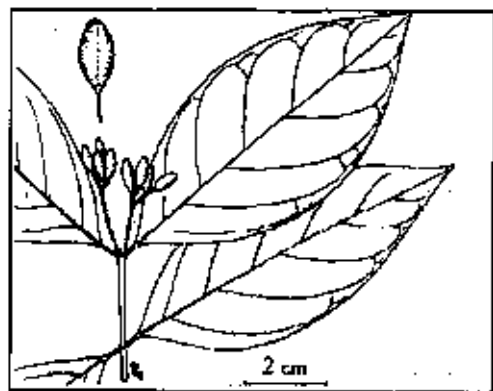
Rừng khắp cao độ và Tr làm hàng rào: B đến Datanla, Phú quốc; XII-V, 5-12. Rẻ trị sốt, ho, kinh phong, nhức-dầu.

- Shrub 4.5 m; flowers white, pink or violet; corolla incurved (*Chasallia curviflora* (Wall.) Thw.).

8502 - *Psychotria ovoidea* (Pierre ex Pit.) Phamhoang.
Tiểumộc cao vào 1 m; cành trắngtrắng, không lông. Phiến xoan rộng, dài 4-8 cm, lúc khô lục vàngvàng; cuống dài 5-7 mm, lábe cao 3-4 mm, nhọn, mau rung. Tután ở ngọn; dài có răng 1 mm; vành có ống dài 2 mm, tai 2 mm; tiểunhụy gắn ở miệng vành; noãn sào 2 buồng 1-noãn treo. Quảhìnhcứng đỏ, to 8 mm, hạt dầy 1 mm, cao 5,5 mm.

Bình và trung nguyên: Bachmá, Sài Gòn, Tâyninh; IV, 6.

- Shrub 1 m; flowers small; drupes red 5.5 mm high (*Chasallia ovoidea* Pierre ex Pit.).

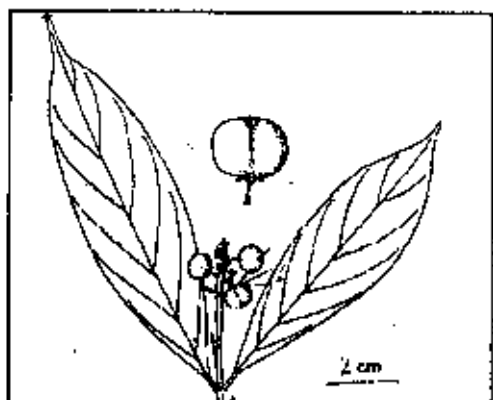

8503 - *Gartnera vaginans* (DC.) Merr. subsp. *Jungbuhmiana* (Miq.) van Beusekom. Gat bao.

Tiểumộc cao đến 6 m, hay đạimộc nhỏ, không lông; cành dẹt. Lá có phiến thon, thon ngược, to 6-12 x 3 cm, chót có đuôi, dầy nhọn, gân-phụ 6-7 cặp, mặt trên dođỏ lúc khô; cuống dài 5-7 mm, lábe thon hẹp cao đến 2,4 cm, bao thân. Tután dầy, cao 1-2 cm; hoa 5-phân; noãn sào chưa hatching. Quảhìnhcứng hai-hòn hay tròn, dài còn lại ở đáy; nhân 1-2, cao 4 mm.

Biên hòa, Baria; IV, 5-8.

- Shrub or tree, glabrous; stipules 2.4 cm long; drupes on persistent calyx (*G. sralensis* Pierre ex Pit.).

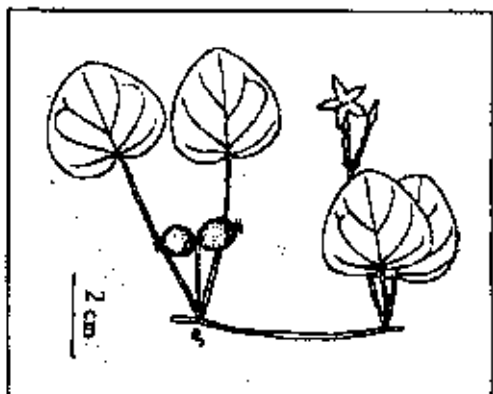

8504 - *Geophila repens* (L.) Johnst. Địahảo bò.

Cỏ daniên bò, có chồi dài. Lá có phiến hình tim, mặt dưới dợt màu; cuống đứng dài, lábe hình bán nguyệt cao 1-7 mm. Hoa 1-3, trắng; lá đài 4-7, cao 4-6 mm; vành có ống dài, tai 5, thon nhọn; tiểunhụy 4-7, không thờ. Quảhìnhcứng đen; nhân 2, 1-hột, rộng 3 mm.

Rừng luôn luôn xanh dưới 1.000 m: BTN, đến Cônson; III-XII. Theo Kurz, tác động như *Ipeca*.

- Perennial, stoloniferous; flowers white; drupes black (*Rondeletia repens* L., *G. reniformis* D. Don, *G. herbacea* (Jacq.) O. Ktze).

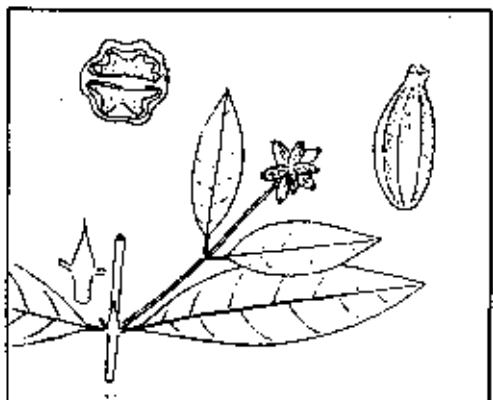

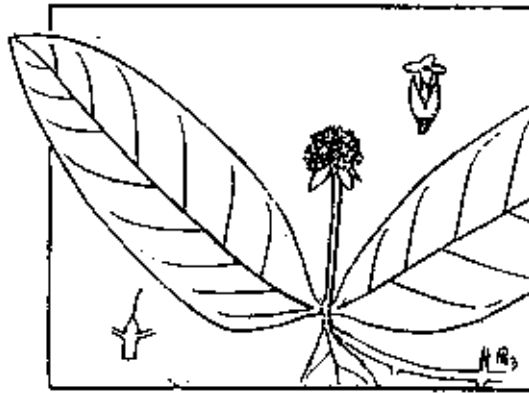
8505 - *Cephaelis laui* (Merr. & Mets.) Chun & How. Tròntròn Lâu.

Tiểumộc; cành không lông, vỏ nâu. Lá có phiến không lông, thon, to 6-9 x 1,5-2,5 cm, lục nâu mặt trên, nâu đỏ mặt dưới, gân-phụ 7 cặp; cuống vào 1cm, lábe thon nhọn. Hoadầu ở chót nhánh; vành tiênkhai liênmảnh; noãn sào 1 buồng 2-noãn. Trái hình thoi, cao 8 mm, có rãnh cạn; hạt 2, có phôi nhũ.

Côngtum; 11.

- Shrub; leaves glabrous; capitulum; drupes fusiform 8 mm long (*Psychotria laui* Merr. & Metc.).

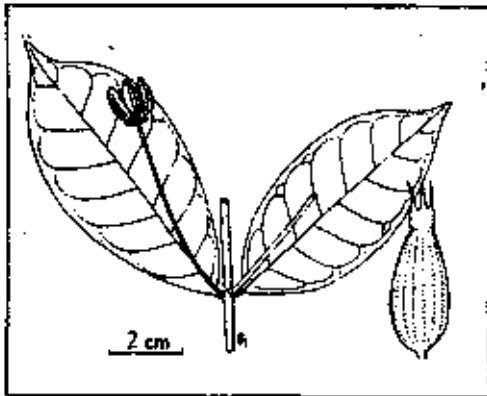

8506 - *Cephaelis harmandiana* Pierre ex Pit.
Trần Tròn Harmand.

Cỏ thấp; thân non, cuống, trục phát hoa có lông nhung dày. Lá mọc đối hay chụm 3; phiến tròn dài, to 11 x 3,7 cm, không lông, gân-phụ 8 cặp, mỏng; cuống ngắn, lábe có mũi dài 4-5 mm. Hoạch đầu trên cong 4-6 cm, to 1 cm, có lá hoa ống bao; lá đài 4, thon nhọn; vành có ống cao bằng đài, tai 4; tiểu nhị 4, không thô; noãn sào 2 buồng 1-noãn.

Lâm đồng.

- Herb; stem, petiole.. velvety; involucre; flowers 4-merous.

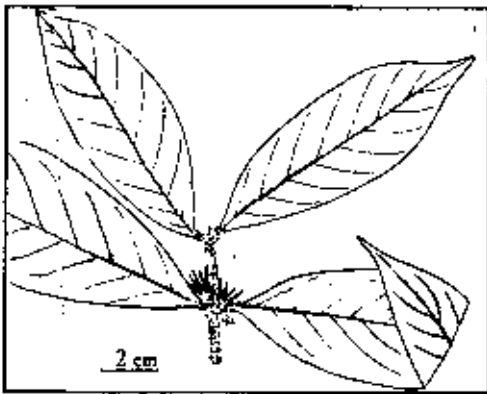

8507 - *Cephaelis lecomtei* Pit. Trần Tròn.

Tiểu mộc cao 1-5 m; vỏ xám đen. Lá có phiến bầu dục xoan ngược, to vào 8 x 4 cm, dày, không lông, gân-phụ 8 cặp; cuống 2-3 mm, lábe tã. Hoạch đầu có cong dài và ống bao; hoa không cong, 5-phân; lá đài 1 mm; cánh hoa trắng. Trái cao 1,2 cm, có 8 sọc; hạt 1.

Rừng đến 800 m: Quảng Trị, Cànã; VIII, 11-3.

- Shrub 1-5 m; limb glabrous; capitulum with involucre; fruit 1.2 cm long.

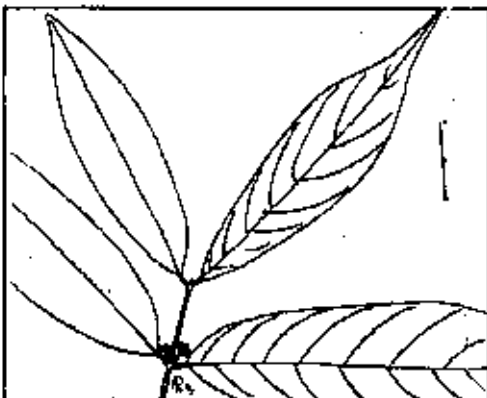

8508 - *Lasianthus annamicus* Pit. Xú hương Trung Bộ.

Tiểu mộc cao 1-2 m; cành tròn, có lông dày nâu sét. Lá có phiến thon, chót nhọn, dày và hơi bất xứng, có lông phún; cuống 4-6 mm. Chụm ở nách lá; hoa trắng; ống vành 7 mm. Quả hạch cứng tròn, to 4 mm, không lông; nhân 5.

Rừng luôn luôn xanh vùng núi cao: Đà Lạt, Langbian. Lá các loài *Lasianthus* khi vò có mùi thúi.

- Shrub 1-2 m, brown ferruginous hirsute; drupes, pyrens 5.

8509 - *Lasianthus balansae* (Drake) Pit. Xú hương Balansa.

Bụi; cành non mảnh, vuông vắn, không lông, trừ ở mặt dưới lá có lông phún. Phiến thon, to 6-12 x 2-4,5 cm, chót có đuôi dài, dày và nhọn, gân-phụ 7 cặp, mảnh, lồi ở mặt dưới, nhám nhám, màu oliu dợt lúc khô; cuống 4-6 mm, lábe tam giác, cao 4-5 mm. Tán nhỏ ít hoa ở nách lá, 1-2 lần tam phân; hoa nhỏ, trắng, 5-phân; vành có ống 4 mm, có lông ở cổ, tai 1,5 mm; noãn sào 5 buồng 1-noãn. Quả hạch cứng đen, không lông, to 2-3 mm.

Hason bình, Vinh phủ; VII, 7

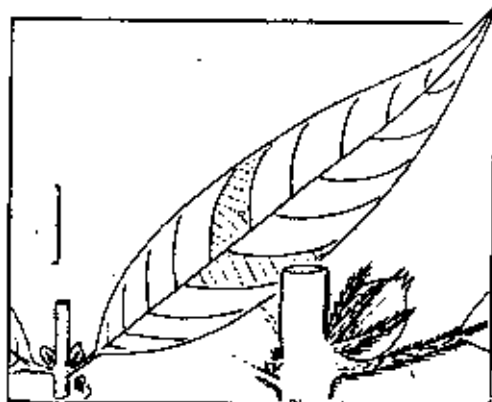
- Bush; limb hirsute beneath; cymes; flowers white; drupes black, 2-3 mm wide (*Mephitida balansae* Drake).

8510 - Lasianthus baviensis Drake. Xúhương Bavi.

Tiểu mộc; thân có lông nâu vàng cũng như cuống lá. Lá có phiến thon, to 12 x 3 cm, chót nhọn, đáy tà, mặt trên xám ôliu, mặt dưới có gân các cấp lồi (gân-phụ 10 cặp) và có lông trắng. Hoa ở nách lá; láhoa và tiêndiệp dày lông vàng; ládài cao 2 mm, có lông. Trái cao 5 mm, không lông, đầu có đài còn lại; nhân 5-6, dài 4,5 mm.

Hàsonbinh; VII, 7.

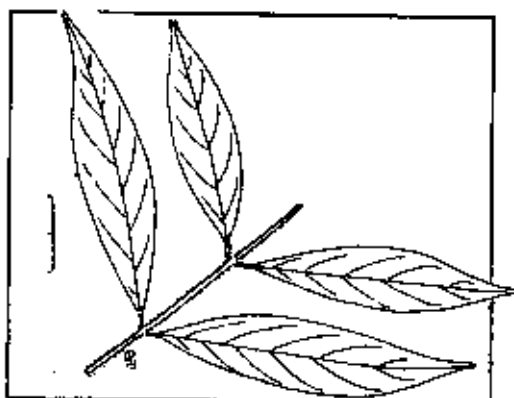
- Shrub; brown yellow pubescence; axillary flowers; drupes glabrous.

8511 - Lasianthus coeruleus Pit. Xúhương lam.

Tiểu mộc cao 1,5-3 m, nhiều nhánh, cành non có lông sát nhưng vàng lục, cành già có lông đen. Lá có phiến thon, nhỏ, 5,5-6,6 x 1,5 cm hai mặt nâu, láng, mỏng, gân-phụ 6 cặp; cuống dài 4-5 mm, có lông. Hoa ở nách lá, nhỏ; đài có ống 1 mm, răng 5; noãn sào 4-5 buồng 1-noãn. Quả nhẵn cứng lam đậm, to 4 mm; nhân 4.

Sapa.

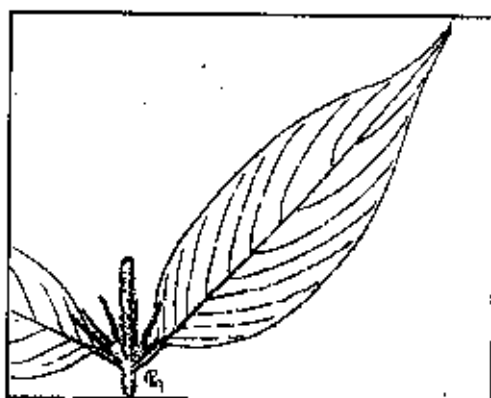
- Shrub 1.5-3 m; branches yellow green velvety, then black pubescent; drupes blues; pyrens 4.

8512 - Lasianthus chevalierii Pit. Xúhương Chevalier.

Tiểu mộc; thân, cuống, mặt dưới lá dày lông vàng. Lá có phiến tròn dài thon, to 11,5 x 3,5 cm, chót thon nhọn có dưới dài, đáy tròn, mặt trên nâu đen, không lông trừ ở đáy gân chánh, gân-phụ 8 cặp; cuống dài 6-7 mm, labe 8 mm, dày lông. Hoa ở nách lá; ládài hẹp cao 13 mm, dày lông vàng. Trái cao 7 mm (không kể ládài); nhân 7, to 4 x 2 mm.

Langbian; 2.

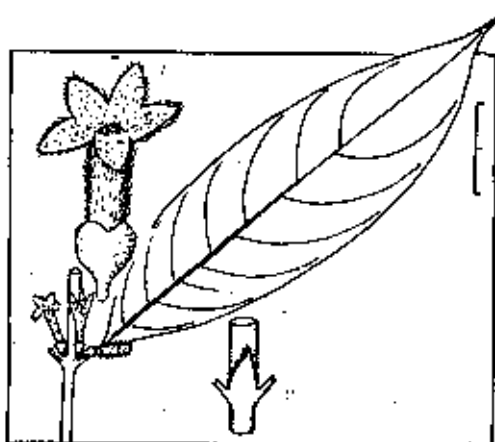
- Shrub; yellow dense pubescence; sepals 13 mm long; drupes 7 mm.

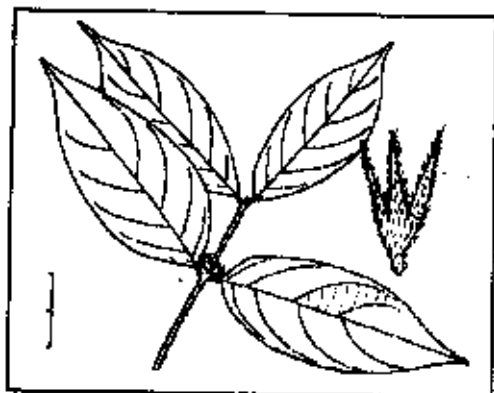
8513 - Lasianthus chinensis Benth. Xúhương Trung quốc.

Bụi cao 2-4 m; cành, cuống, gân mặt dưới lá có lông mịn nâu. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 12 x 3,5 cm, chót có mũi nhọn, đáy tà, không lông, đen mặt trên, gân-phụ 7 cặp; cuống 1 cm, labe tam giác rìa, chót nhọn. Chùm có láhoa nhỏ; đài không lông, ống cao 4 mm; vành trắng, có lông to mặt ngoài, dày lông trắng ở trong, ống cao 1 cm, tai 5; noãn sào 4-5 buồng 1-noãn. Quả nhẵn cứng tròn, to 4,5 mm; nhân 4-5.

Lạng sơn, Công tùm; XII.

- Bush 2-4 m; appressed pubescence; flowers white; drupes 4.5 mm.

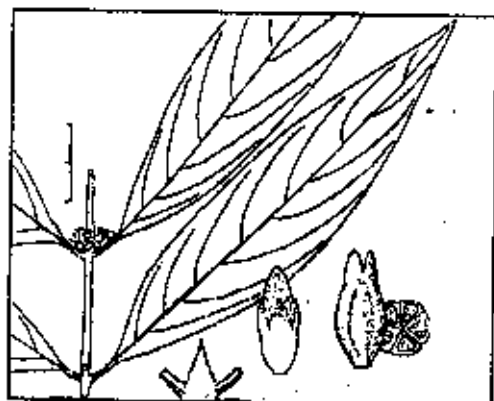

8514 - *Lasianthus condorensis* Pierre ex Pit. Xứhuong Cônson.

Tiểumộc cao 1 m; cành, cuống, gân mặt dưới lá, dài đầy lông phún nâu vàng. Lá có phiến xoan đến tròn dài, to 7 x 3 cm, chót có mũi dài, mỏng, đáy tù tròn, mặt trên không lông, gân-phụ 4 cặp; cuống 2-6 mm, lá bé có lông dày, cao 6 mm. Chùm ở nách lá; đài có lông; ống dài 2 mm, lá đài 5,5 mm; vành vàngvàng; tiểunhụy 5-6; noãn sào 5-6 buồng. Quả hạch cứng cao 6 mm; nhân 5-6, dài 3 mm.

Bavi, Bìnhtrị thiên, Cônson; IX, 9.

- Shrub 1 m, brownish yellow tomentose; corolla yellowish; drupes 6 mm.

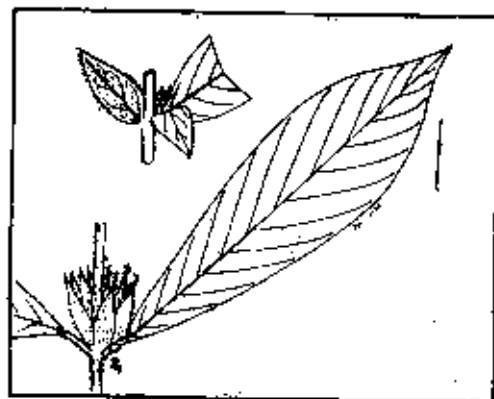

8515 - *Lasianthus cupreus* Pierre. Xứhuong ten-dồng.

Tiểumộc; cành mảnh, lúc non đẹp đẽ, có lông ở mặt. Lá có phiến thon, to 16 x 4 cm, nhọn hai đầu, gân-phụ 6-7 cặp, mặt trên không lông, óliu ửng đen, mặt dưới có lông mịn ở gân, óliu đậm; cuống 1 cm, lá bé 8-9 mm, có rìa lông. Chùm ở nách lá; đài không lông, tai tamgiác; vành có lông mặt ngoài, tai 4; tiểunhụy 4; noãn sào 4 buồng 1-noãn. Trái cao 5-7 mm (không kể đài), đen; nhân 4-5.

Châu đốc, Cônson; VI-IX, 6-9.

- Shrub; leaves green, black tint on dry; drupes 5-7 mm high.

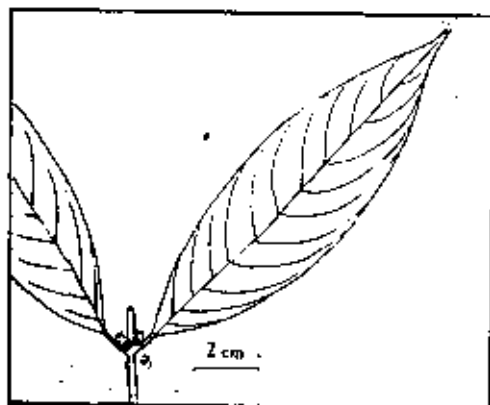

8516 - *Lasianthus cyanocarpus* Jack var. *asperulatus* Pierre ex Pit. Xứhuong trái-lam.

Tiểumộc cao 2-6 m; nhánh, lá bé, cuống, gân chánh lá đầy lông dài, đen. Lá có phiến thon ngược, to, dài đến 20 cm, mặt trên nâu đen và có lông; cuống 1,2 cm, lá bé cao 1 cm. Chùm có lá hoa to (2-3,5 cm) và tiêndiệp (1-1,5 cm); lá đài 1,5 cm, có lông; vành có ống 1,5 cm, tai 3. Quả hạch cứng tím, to 5-6 mm; nhân 1-hột 5, cao 6 mm.

Rừng: Quảngninh, Ninhbinh, Thủathiên, Đàngng, Biênhòa; VIII-XII, 8-12.

- Shrub 2-6 m; blackish hairs; bracts and bracteoles developed; drupes violet.

8517 - *Lasianthus dinhensis* Pierre. Xứhuong núi-Dinh.

Tiểumộc cao 1-3 m. Lá có phiến thon, to vào 14 x 4 cm, hai đầu nhọn, gân-phụ 11-13 cặp, có lông ở mặt dưới; cuống dài 1 cm, có lông mịn, lá bé màu rưng. Chùm ở nách lá, 3-6 hoa không cong; lá đài 4-5, cong ra ngoài, có lông; vành có tai dài bằng ống. Quả hạch cứng cao 7 mm, đen, có 5 cạnh; buồng 4-5.

Biênhòa, núi Dinh; IV-V. Var. *glabrescens* Pit.: lá không lông.

- Shrub 1-3 m; limb pubescent beneath; glomerules; drupes 7 mm, black.

8519 - *Lasianthus dalatensis* Wernh.

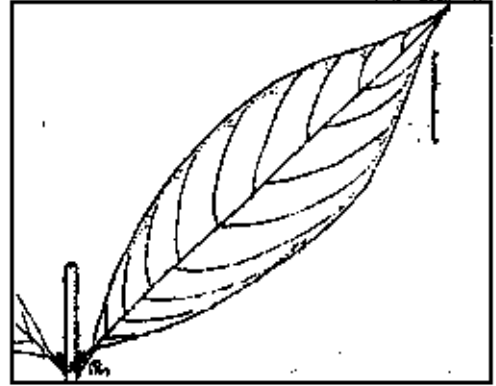
Bụi hay đại mộc nhỏ; nhánh tròn tròn, nhám. Lá có phiến bầu dục thon, to 9-16 x 2,5-4,5 cm, chót thon dài, đáy nhọn, gân-phụ 7-9, không lông; cuống 1 cm, lábe dẹt, thon, cao 5 mm. Tután không cọng, rộng 1,5 cm; hoa nhỏ; dài 1 mm; vành *crimson rồi trắng*, không lông, cổ ống hình trụ cao 4 mm, thùy 1,5 mm chót có lông dày. Dạt.

8520 - *Lasianthus dinbensis* var. *tonkinensis* Pit.
Xứ hương Bắc bộ.

Đại mộc nhỏ; thân có lông sét. Lá có phiến thon nhọn hai đầu, dài 12-15 cm, chót nhọn, gân-phụ 8-10 cặp, mặt trên nâu, mặt dưới có lông vàng ở phía gần cuống; cuống dài 1 cm, lábe nhọn, cao 3-4 mm. Hoa màu trắng.

B.

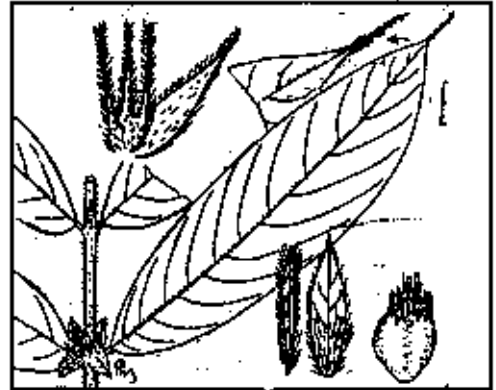
- Tree; branches ferruginous pubescent; flowers white.

8521 - *Lasianthus eberhardtii* Pit. Xứ hương Eberhardt.

Tiểu mộc cao 3-5 m; thân cứng như cuống, mặt dưới lá, lá hoa và đài dày lông phún hơi hương rồi vàng. Lá có phiến thon, to 12-16 x 3-5,5 cm, chót nhọn, có mũi dài đến 1,5 cm, đáy tròn, mặt trên không lông, gân-phụ 10 cặp, lớn, bia có rìa lông vàng; cuống 5-7 mm. Chùm ở nách lá, ít hoa; lá hoa dài 15 mm, hoa cao 14 mm; đài có 6 răng nhọn; noãn sào 6 buồng 1-noãn. Trái cao 4 mm; nhân 6.

Bách thái; IX.

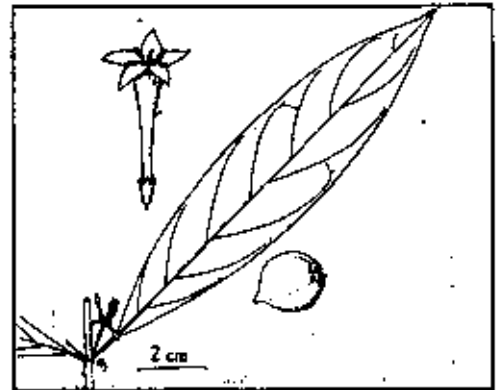
- Shrub 3-5 m high; branches yellow hirsute; bracts 15 mm long; drupes 4 mm; pyrens 6.

8522 - *Lasianthus foetidissimus* Chev. ex Pit.
Xứ hương rất-thúi.

Tiểu mộc cao 3-4 m; cành và lá không lông. Lá có phiến thon, to, dài 11-14 cm, đen lúc khô, gân-phụ 6 cặp; cuống dài 2,2 cm, lábe cao 1-2 mm, tam giác nhọn. Tután có cọng; lá dài 5, có lông; vành có ống 6 mm, có lông ở cổ, tai 5, dài 1 mm, có lông. Quả nhẵn cứng cao 2,5 mm; nhân 2.

Hòn-bà (Phú khánh); VIII-IX, 8-9.

- Shrub 3-4 m high; limb glabrous, black on dry; corolla tube 6 mm, lobes 1 mm; drupes 2.5 mm.

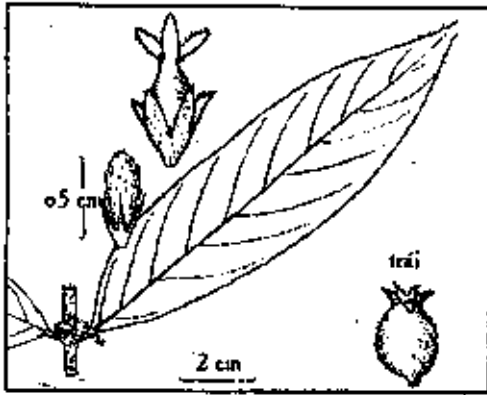
8523 - *Lasianthus hispidulus* Drake. Xứ hương phún.

Tiểu mộc cao 1,2 m; nhánh, mặt dưới lá, lábe, đài dày lông phún. Lá có phiến bầu dục, to 5-8 x 2-4 cm, chót có đuôi dài, nhọn, đáy tù, gân-phụ 4-5 cặp, mặt trên không lông, mặt dưới có gân lồi, 5 cặp; cuống dài 6-7 mm, dày lông. Chùm ở nách lá, tròn, to 1,4 cm; lá dài 3 mm, dày lông, kể cả mặt trong; noãn sào 5 buồng 1-noãn. Trái tròn, to 5-6 x 5 mm, đen; nhân 5, dài 2,5 mm.

Thái nguyên, Công tằm; XI, 11.

- Shrub 1.2 m high, hirsute; glomerules; drupes black, pyrens 5.

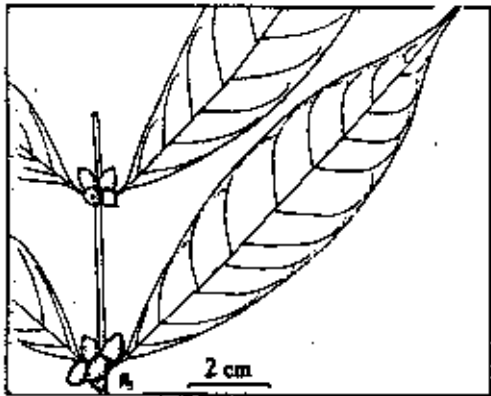

8524 - *Lasianthus hoensis* Pierre. Xứ hương
Biên Hòa.

Tiểu mộc cao 1-2,5 m, có mùi thối; thân, đài hoa có lông màu sét. Lá có phiến tròn dài thon, to vào 13 x 3,5 cm, không lông, gân-phụ 9-10 cặp; cuống dài 5-7 mm, lábe nhọn, cao 6-8 mm. Chùm ở nách lá; đài có 5 tai cao 1,5-2 mm; vành có ống phũ, cao 3 mm, tai có ria lông. Quả hạch cứng to vào 4-5 mm, trắng; nhân 5-6.

Rừng luôn luôn xanh: Đà Lạt, Biên Hòa; III-V.

- Shrub 1-2.5 m high, ferruginous pubescent; limb glabrous; corolla tube inflated, 3 mm high; drupes white.

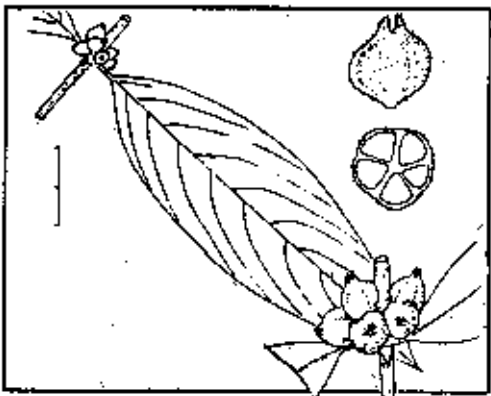

8525 - *Lasianthus japonicus* Miq. Xứ hương Nhật.

Tiểu mộc cao đến 5 m; cành mảnh. Lá có phiến thon, dày, không lông, chót có mũi, mặt trên nâu đen, mặt dưới nâu; cuống ngắn, lábe nhọn. Chùm ít hoa. Trái tròn tròn, cao 8-10 mm, đen, có đài còn lại ở đầu.

Rừng vào 500-900 m: Bạch Mã, Phanrang; IV-IX.

- Shrub to 5 m high; leaves coriaceous, glabrous; drupes black.

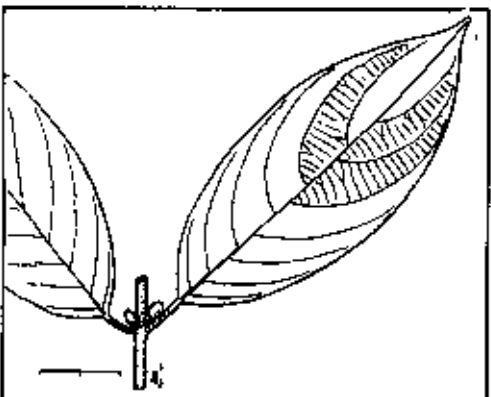

8526 - *Lasianthus kamputensis* Pierre ex Pit. Lưỡi-vành. Xứ hương Cambốt.

Tiểu mộc cao 3-4 m; cành non vuông. Phiến bầu dục thon, to vào 12 x 3,5 cm, chót nhọn, dày tà, mỏng, không lông mặt trên, có lông mặt dưới; gân-phụ 8 cặp, gân tam cấp rất rõ mặt dưới; cuống 5-7 mm, lábe tamgiác, cao 2,5 mm. Chùm; lá hoa nhỏ; hoa xanh; lá đài cao 2 mm; vành có ống 4 mm, tai 2 mm. Quả hạch cứng tròn, có đài còn lại, to 4-5 mm; nhân 5, cao 3,5 mm.

Rừng luôn luôn xanh: Sapa, Bắc Hải, Quảng Trị, Langbian, Định Quán, Tây Ninh; VI-XI.

- Shrub; limb membranous, pubescent beneath; flowers green; drupes 4-5 mm large.

8527 - *Lasianthus kerrii* Craib. Xứ hương Kerr.

Tiểu mộc cao 1,2 m; cành, cuống, gân mặt dưới lá có lông dày như nhung xám đỏ. Lá có phiến tròn dài bầu dục thon, to 5-10 x 2-4 cm, mặt trên xám lu, gân lồi, mặt dưới nâu lằng lằng, gân-phụ và tam cấp lồi mịn, bìa uốn xuống; cuống dài 12 mm, lábe 4 mm, chẻ hai, có lông. Hoa 1-2 ở nách lá, trắng; lá đài 4; vành có ống cao 6-7 mm, tai 4; tiểu nhụy gắn dưới 1/2 ống; noãn sào 4 buồng. Trái cao 6 mm.

Bảo lộc.

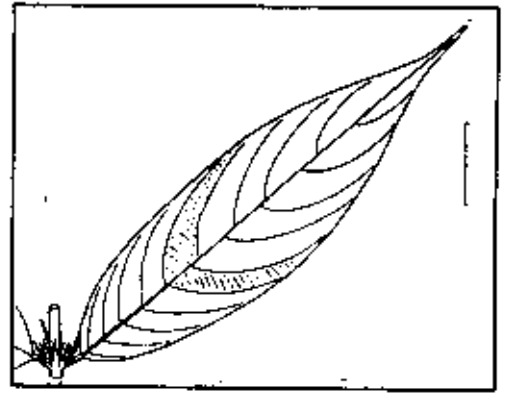
- Shrub 1.2 m high; limb grey red velvety beneath; flowers white; drupes 6 mm high.

8528 - *Lasianthus langkokensis* Pit.. Xúhương Lãngcốc.

Bụi; nhánh tròn; cành, gân mặt dưới lá, lábe, láhoa *dày lông vàng*. Lá có phiến tròn dài thon, to 20 x 5,8 cm, chót nhọn, có *đuôi dài*, đáy tròn, mặt trên óliu láng, mặt dưới có *lông phún nâu*, gân-phụ 9-10 cặp; cuống 1,3 cm, *lábe cao 1,5 cm*. Hoa 2-3 ở nách lá; láhoa và tiêndiệp thon dài 7-18 mm; dài có *láđài* *dày lông vàng*; *vành trắng*, có ống 9 mm, không lông, tai 1 mm. *Trái tím*, tròn, to 6 mm; nhân 5-6.

Vùng núi cao: Bavi.

- Bush yellow tomentose; flowers white; bracts and prefeuilles to 18 mm long.

8529 - *Lasianthus lecomtei* Pit.. Xúhương Lecomte.

Tiểumộc; nhánh *dày lông phún vàng hay đen*. Lá có phiến thon, to 8 x 2,8 cm, chót nhọn, có *đuôi dài có lông*, đáy tròn, mặt trên không lông trừ ở gân chánh, mặt dưới có lông nhất là ở gân, gân-phụ 6-9 cặp; cuống 2 mm, *lábe cao 2-3 mm*. Hoa 1-2 ở nách lá; láhoa dài 8-10 mm; dài có ống dài 2 mm, tai 4, nhọn, có lông; *vành có ống 5 mm*, tai 1,5 mm, mặt ngoài có lông mịn. *Trái xoan*, có lông thưa, to 5 x 4 mm, có *láđài* còn lại cao 1,5 mm; nhân 4.

Đảnăng (Phùlưu).

- Shrub; branches yellow or blackish hispid; bracts 1 cm; drupes 5 x 4 mm; pyrens 4.

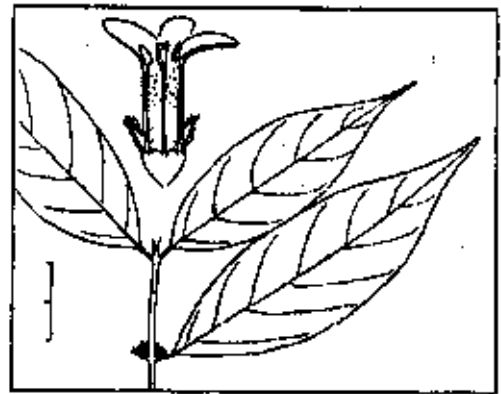

8530 - *Lasianthus lucidus* Bl.. Xúhương sùt.

Tiểumộc cao 1,2 m; cành non vuông; nhánh, cuống, gân mặt dưới lá, lábe có *lông phún ngắn*. Lá có phiến thon rộng, to 8-19 x 3 cm, chót có *đuôi*, mặt trên không lông, láng, mặt dưới có lông phún, gân-phụ 6 cặp; cuống dài 8 mm, *lábe nhỏ, cao 6-7 mm*, chẻ hai. Hoa ở nách lá; *láđài* rìa lông; *vành có ống có lông mặt trong*. *Quảhìnhcứng* to 3-3,5 mm, *lam*, có lông; nhân 5.

Hànaminh; VI-VIII, 8-12.

- Shrub 1.2 m, tomentose; limb caudate, tomentose beneath; drupes blue; pyrens 5.

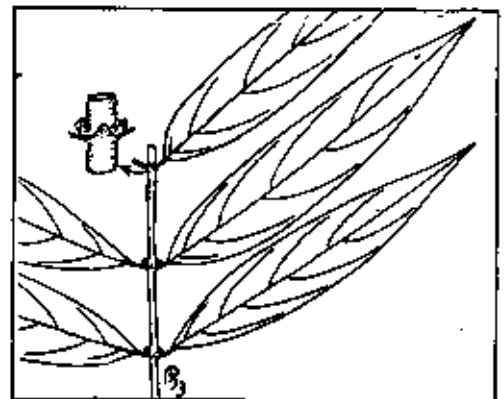

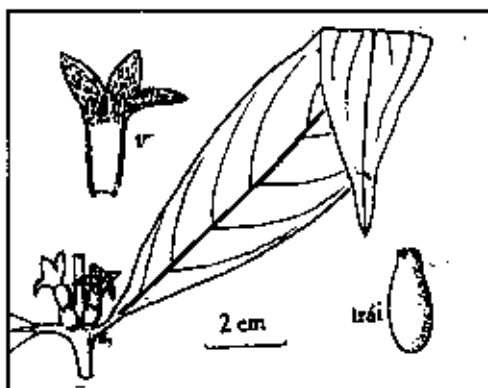
8531 - *Lasianthus pierrej* Pit.. Xúhương Pierre.

Tiểumộc; cành non có lông rời lông sắt, *lúc khô nâu vàng*. Lá có phiến thon hẹp, to 9 x 1,5 cm, mặt trên *xám trắng*, mặt dưới *ừng vàng*, gân-phụ 4 cặp, *vàngvàng*; cuống 4-5 mm, *lábe thấp*, có lông mịn. Hoa ở nách lá; *nụ nhỏ, có lông, không cong*; hoa 5-phân; dài có ống dài bằng tai; *vành có lông mặt ngoài*; tiểunhụy 5; noãn sào 5 buồng 1-noãn.

Cônson.

- Shrub; branches yellow brown pubescent; sessile buttons small, pubescent; ovary 5-locular.

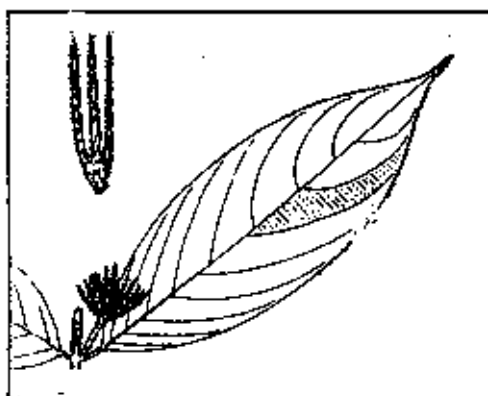

8532 - *Lasianthus poilanei* Pit.. Xúhương Poilane.

Tiểu mộc cao 2 m; cành non hơi đẹp. Lá thưa; phiến thon dài, to 17 x 3 cm, cứng, đơn, không lông, màu lục dợt; cuống dài 1 cm, lábe nhọn. Hoa chụm 1-3 ở nách lá; láhoa 2 mm; dài hồnghồng, cao 3 mm, tai 2,5 mm; vành có ống hướng, tai 7 mm, có lông ở mặt trên. Quảhìnhcứng lam, cao 1,5 cm.

Đàlat; VII, 7.

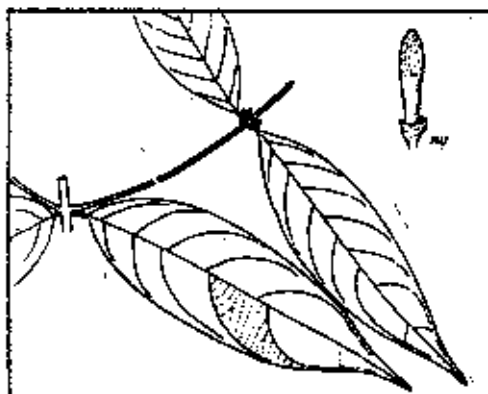
- Shrub 2 m; flowers pink; corolla lobes hairy, 7 mm long; drupes blue.

8533 - *Lasianthus rhinocerotis* Bl. var. *pedunculata* Pit.. Xúhương cò-cong.

Bụi; cành có lông phún, nâu denden. Lá có phiến bầuduc trònđài, to 17-22 x 5,5- 7,5 cm, chót có đuôi, đáy tà, mặt trên nâu dà, mặt dưới có lông vàng, bìa rìa lông từ 1/2 trên, gân-phụ 9 cặp, lồi ở mặt dưới cũng như gân tamcấp; cuống 1 cm, có lông dày. Hoadầu trên cong ngấn, có láhoa hẹp dài 15-20 mm; dài có ống 3 mm, tai 17 mm; noãn sào 6-7 buồng 1-noãn gắn từ đáy. Trái mập tím.

Đồngđăng (Langson).

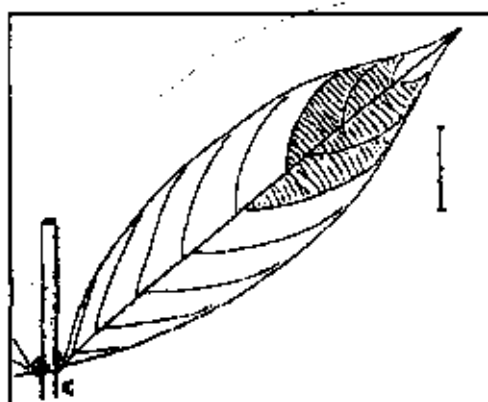
- Bush; limb yellow pubescent beneath; sepals 17 mm; drupes violet.

8534 - *Lasianthus saprosmoides* Pit.. Xúhương nhại.

Tiểu mộc hay daimộc nhỏ; cành có lông đen, mau không lông. Lá có phiến thon dài, to 8-14 x 4-5 cm, chót nhọn, có đuôi, đáy tà, gân-phụ 5 cặp, mặt trên nâu vàngvàng láng như có resin, mặt dưới nâu láng; cuống 6-8 mm, đen, lábe tamgiác cao 1 mm. Chụm 4-8 hoa ở nách lá; hoa nhỏ; đài hình chén, cao 2 mm, không răng; vành cao 6 mm, ống 2,5 mm, tai 3 mm; tiểunhụy 3 mm; noãn sào 3 buồng 1-noãn.

Langbian; IV.

- Shrub or tree; limb caudate, shining upper surface; corolla lobes 3, stamens 3.

8535 - *Lasianthus tamirensis* Pierre ex Pit.. Xúhương Tami.

Tiểu mộc; cành tròn, có lông mịn, cứng như cuống, lábe, mặt dưới lá và vành. Phiến thon, to 20 x 5-7 cm, có khi 18 x 3,5 cm, mặt trên nâu đen, láng, gân-phụ (7-9 cặp) và tamcấp lồi, mặt dưới nâu, gân lồi; cuống 9-12 mm, lábe thấp, nhọn. Chụm ở nách lá, 3-6 hoa không cong; ládài 5; vành có ống dài 6 mm, tai 5 mm; tiểunhụy gắn giữa ống; noãn sào 5 buồng.

Vùng Đàlat.

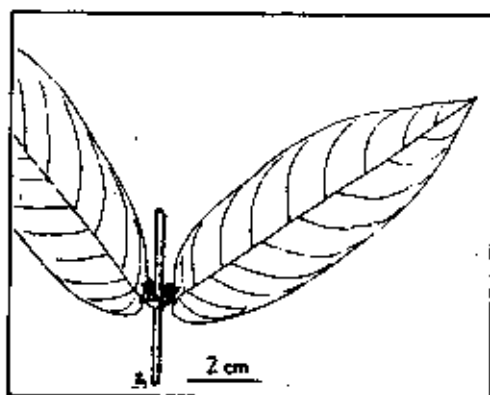
- Shrub finely pubescent; limb with venation reticulated; corolla tube 6 mm, lobes 5 mm; ovary 5-locula.

8536 - *Lasianthus tonkinensis* (Drake) Pit.. Xúhuong Bắcbộ.

Tiểumộc cao vào 1 m; cành non hơi đẹp, có lông dày nâu. Lá có phiến tròn dài, đầu nhọn, đáy bất xứng, mặt trên nâu đậm, mặt dưới vàng và có lông vàng, nhất là ở gân; cuống 5 mm, lábe cao 3 mm. Hoa có ống; dài có 5 tai có lông dài; vành có ống 7 mm, tai 3 mm. Quả hạch cứng tròn, to 5 mm, tím; nhân 5.

Rừng, vào 900 m: Bavi, Quảngtrị; VII-XII.

- Shrub 1 m; branches brown tomentose; base of leaves asymmetrical; corolla tube 7 mm; drupes violet (*Mephitida tonkinensis* Drake).

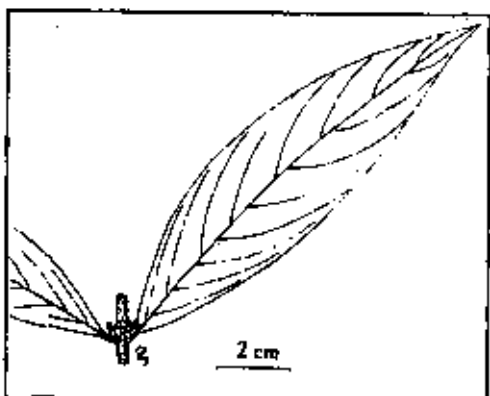

8537 - *Lasianthus verticillatus* (Lour.) Merr.. Xúhuong luánsinh.

Tiểumộc cao 1-3 m; cành có lông dày, vàng cũng như cuống lá. Phiến thon, to 13 x 3,5 cm, đáy nhọn, dày, không lông, nâu denden mặt trên; cuống 5 mm, lábe 4 mm. Chùm; dài không răng; vành có ống cao 1 cm, tai 5, dài 4-5 mm. Quả hạch cứng to 4 mm; nhân 5, cao 5 mm.

Thủathiên, Nhatrang, Đờngnai, Hàtiên; III-VI, 8-9.

- Shrub 1-3 m; branches yellow tomentose; corolla tube 1 cm, lobes 4-5 mm; drupes 4 mm (*Dasus verticillatus* Lour., *L. andamanicus* Hook. f.).

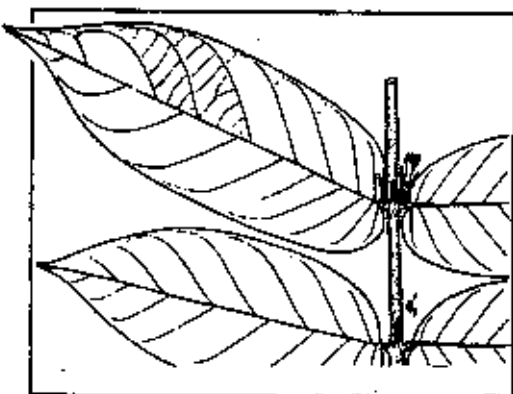

8538 - *Lasianthus wallichii* Wight. Xúhuong Wallich.

Tiểumộc cao 1-2 m; cành, mặt dưới lá, láhoa, ládài có lông phún sét. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 6-15 x 2,5-4 cm, chót có mũi dài, đáy rất bất xứng, gân-phụ 7-9 cặp, đi đến sát bia; cuống ngắn, 1-2 mm, lábe hình kim dài 6 mm. Hoa 1-vài ở nách lá; láhoa dài đến 15 mm; dài có răng 1 mm; vành có ống 7 mm, tai 5; tiểuhụy 5; noãn sào 5 buồng. Quả hạch cứng cao 7 x 4 mm; nhân 5.

Cúcphương, Côngtum, Đờngnai, Cónson.

- Shrub 1-2 m; limb asymmetrical on base; corolla 1 cm long; drupes 4 mm long; pyrens 5.

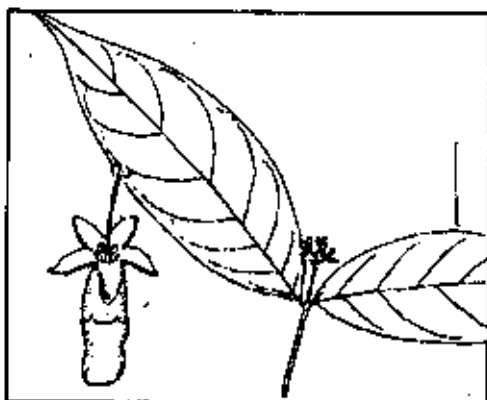
8539 - *Lasianthus wrayi* K. & G.
Đạimộc nhỏ. Hoa trắng. Đạlat,

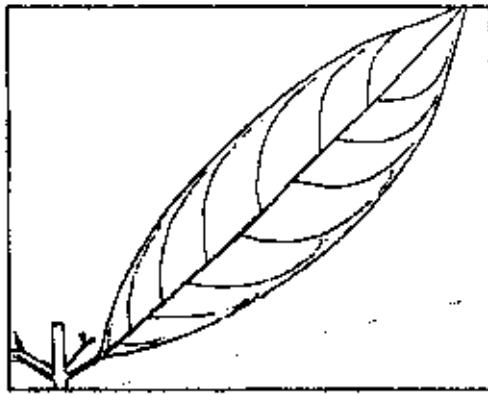
8540 - *Saprosma annamense* Pierre. Hoạihuong Trungbộ.

Tiểumộc mảnh; cành không lông, có cạnh. Lá có phiến bầu dục thon, to 11 x 3,5 cm, đầu nhọn, đáy tà, không lông, lục ôliu 2 mặt, gân-phụ 8-9 cặp; cuống dài 2-3 mm, lábe mỏng, cao 2 mm. Pháthoả là tuán kép ở chót nhánh, ít hoa; hoa không cọng; dài có ống 1 mm, răng 5; vành cao 4-5 mm; tiểuhụy 5; noãn sào 2 buồng 1-noãn, vòi thô dài, nướm 2, tròn. Trái non xoan.

Binhtrịthiên; IX.

- Shrub; limb glabrous, greenish on dry; corolla 4.5 mm long.

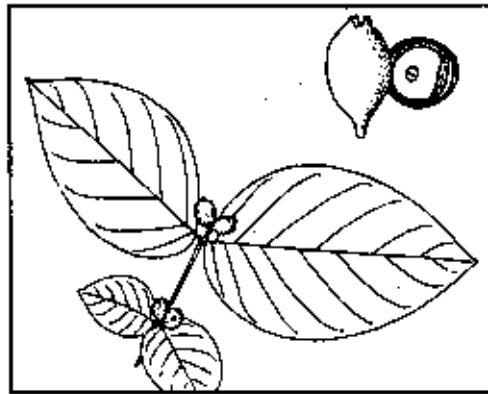

8541 - Saproisma chevalierii Pit.. Hoaihuong Chevalier.

Nhánh cứng, không lông, đen lúc khô. Lá có phiến thon dài, to 15-24 x 5-6,5 cm, đầu nhọn, đáy tù, mặt trên nâu, không lông, mặt dưới nâu, gân-phụ 7-8 cặp; cuống dài đến 2 cm, lábe 1 mm. Tụ tán 2-6 hoa gần trên nách lá; đài có ống dài 1 mm, răng nhỏ (0,5 mm) có vài lông; noãn sào 2 buồng 1-noãn. Trái non 1 x 0,6 cm, 2 buồng; hạt 2.

Hòn-Bà; 8.

- Branches glabrous, black on dry; limb glabrous; cyme supra-axillary.

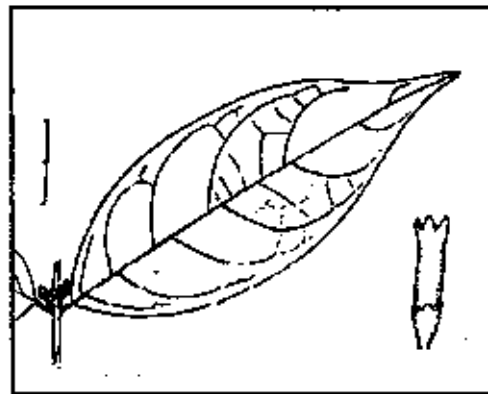

8542 - Saproisma cochinchinensis Pierre ex Pit.. Hoaihuong Nambô.

Tiểu mộc cao 1-2 m; cành láng láng, cành già nâu sẫm, nhiều bích hầu. Lá có phiến xoan xoan rộng, to 3-7 x 1-3 cm, xám, có lông thưa mặt trên dẹt, mặt dưới có lông ở gân, gân-phụ 3-4 cặp; cuống 2 mm, lábe 2 mm, không lông. Phát hoa ở nách lá và ngọn, 2-3 hoa; hoa không cong, 4-phân; lá dài 1 mm; vành có ống 3 mm, tai 1 mm; tiểu nhụy 4; noãn sào 2 buồng 1-noãn. Trái lam, to 7 x 5 mm; hạt 1.

Đồng Nai (núi Chư Chán), Sông Bé.

- Shrub 1-2 m; limb ovate shortly petiolated; corolla 4 mm long; fruits blue 7 x 5 mm.

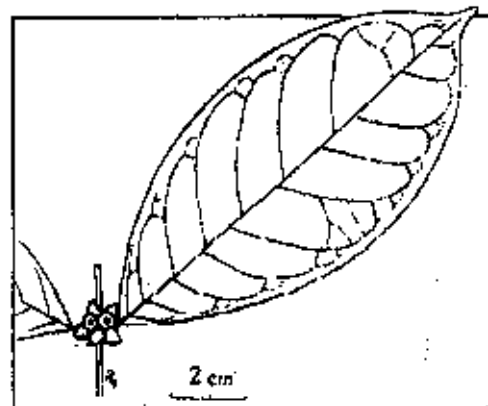

8543 - Saproisma gracile Pit.. Hoaihuong mảnh.

Cây cứng; cành không lông, đen. Lá có phiến bầu dục, đến 11 x 4,5 cm, chót thon nhọn, đáy tròn, mặt trên nâu đen, không lông, mặt dưới nâu, mỏng, gân-phụ 6-7 cặp, mảnh; cuống 6-8 mm, lábe cao 1 mm. Phát hoa nhỏ, trên nách lá, mang 2-6 hoa; cọng 4-6 mm; hoa nhỏ, không lông; đài có ống 2 mm, 3-4 răng; vành có ống 4-5 mm, tai 4, liền mảnh; tiểu nhụy 4; noãn sào 2 buồng 1-noãn gần từ đáy.

Đran (Lâm Đồng), 1.000-1.2000 m.

- Shrub; leaves glabrous; cyme supra-axillary; corolla tube 4.5 mm.

8544 - Saproisma inaequilongum Pierre ex Pit.. Hoaihuong dài-không-đều.

Tiểu mộc cao 1-4 m, rất thúi, không lông. Lá không bằng nhau mỗi cặp; phiến bầu dục hay thon, to vào 13 x 6 cm, gân-phụ 8-10 cặp; cuống 6-8 mm, lábe 8 mm. Chùm ở gần ngọn hay ở ngọn, 4-6 hoa không cọng; đài 4 răng nhọn, cao 1 mm; vành. Quả hạch cứng đen, to 4 x 5 mm; hạt 2, cao 3 mm.

Sông Lu (Biên Hòa, 3-400 m; II.

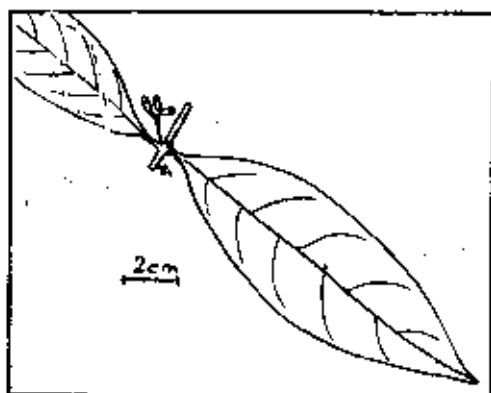
- Shrub; leaves unequal by 2; drupes black; pyrens 2.

8545 - *Saprosma longifolium* Pit. Hoaihuong lá-dài.

Tiểu mộc không lông. Lá có phiến thon, to 11-22 x 3-6 cm, mặt trên láng, mặt dưới nâu, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 7-10 mm, láβε nhọn, cao 1-2 mm. Tụ tán gần hơi trên nách lá, mang 5-8 hoa; đài có răng thấp. Quả hạch cứng xoan, cao 8 mm, đen; buồng 1-2, hạt cao 3 mm.

Hòn-bà (Phước hánh), 1.000-1.500 m.

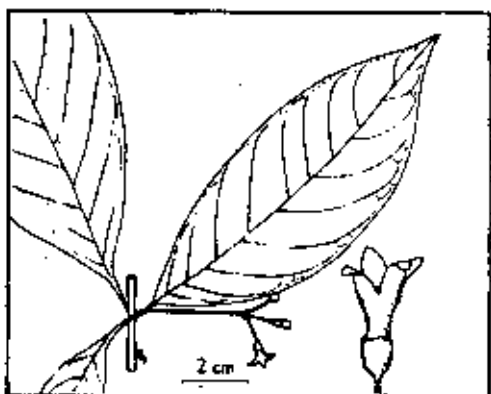
- Shrub glabrous; limb to 22 cm long; cyme supra-axillary; drupes black, 8 mm long.

8546 - *Saprosma ternatum* Hook. f. var. *glabrum* Pierre ex Pit. Hoaihuong ba-lá.

Tiểu mộc không lông. Lá chụm 3; phiến thon, cứng, nhọn hai đầu, có mũi; cuống dài 1-1,5 cm, láβε cao 1-2 mm. Tụ tán có cọng dài, mang 3-4 hoa; đài 5 mm, có răng thấp; vành có ống có lông ở cổ; tiểunhụy không thò. Quả hạch cứng tròn, to 6 x 6 mm; nhân 2.

Bavi, Cônson; IX-IV.

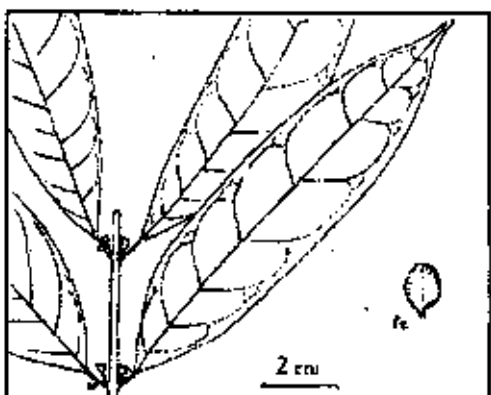
- Glabrous shrub; cymes on long peduncle; drupes.

8547 - *Saprosma verrucosum* Pit. Hoaihuong mut.

Tiểu mộc cao 5 m, không lông; cành mảnh. Lá có phiến tròn dài hay thon, vào 13 x 3 cm, đáy tù, có khi nhọn, gân-phụ 8 cặp; cuống 8-10 mm, láβε nhọn, cao 1,5 mm. Hoa 2-5 ở nách lá, có cọng dài 2-3 mm; đài có ống có răng rất nhỏ. Quả hạch cứng to 7 x 6 mm, đen; buồng 2, hạt 2, cao 4,5 mm.

Quảngnam, vào 300 m; VI, 6.

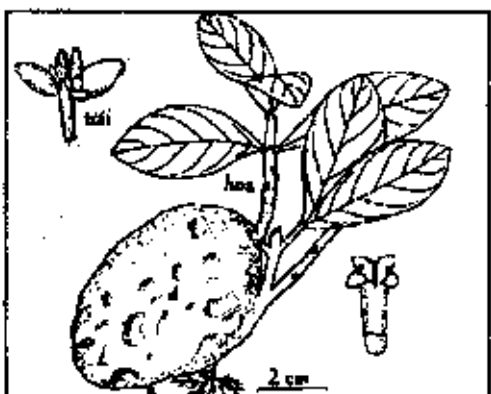
- Shrub 5 m, glabrous; flowers axillary 2-5; drupes black, 7 x 6 mm.

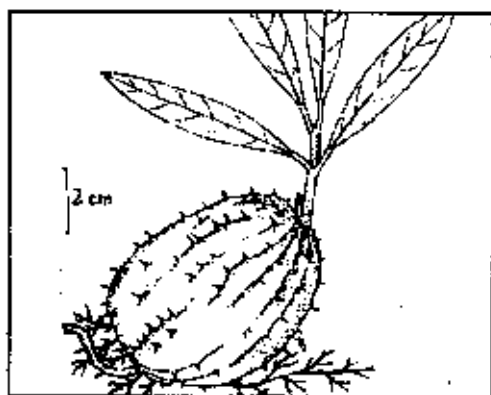
8548 - *Hydnophytum formicarum* Jack. Kynam kiến, Trái-bí kỳ-nam.

Củ tròn, xám vàngvàng, có lỗ hang cho kiến ở; thân 2-4, tròn, không lông. Lá có phiến xoan ngược, dày, không lông, gân-phụ mảnh 8-10 cặp; cuống ngắn, láβε thấp nhọn. Hoa không cọng, trắng; vành có ống dài 3 mm; tiểunhụy 4. Quả hạch cứng cam, ngọtngọt, cao 5-7 mm; nhân 2, cao 5 mm.

Phụ sinh ở rừng thưa, bình và trung nguyên, đến Phước quốc. Trị bệnh gan và đau-bụng.

- Epiphytic; tuber inerm; flowers white; drupes orange.

8549 - Myrmecodia tuberosa Jack. "armata" DC. Ô-kiến, Kỳ-nam gai.

Củ đến 40 x 15 cm, có gai, xám vàngvàng, có lỗ hang cho kiến ở; thân 1, cao đến 30 cm, tròn, không lông. Lá có phiến thon, dày, gân-phụ mảnh, 8-10 cặp; cuống 3-6 cm, lábe nhọn. Hoa không cọng, trắng rồi đỏ, cao 1 cm; tiểunhụy 4. Quả hạch cứng vàng hay cam, cao 2,5 cm; nhân 4-5; hạt cao 4 mm.

Phụ sinh ở rừng thưa, bình và trung nguyên; I-II, 1-2. Công dụng như trên.

- Epiphytic spinous tuber; flowers white then red; drupes orange (*M. armata* DC).

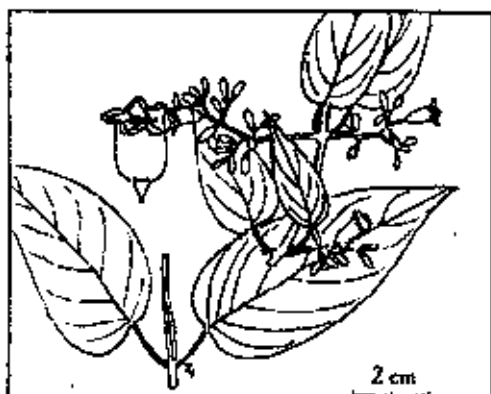
Paederieae:

8550 - Paederia scandens (Lour.) Merr.. Mỡ leo; Chicken-dung creeper.

Dây leo, có mùi thúi; thân không lông. Lá có phiến dày tròn hay tà, mặt dưới không hay có lông dày; cuống dài 1-2 cm. Chùm-tụ tán ở nách lá và chót nhánh; hoa có đài nhỏ; vành có ống tím, rộng, tai giun, vàng ngà, miệng hoa đỏ, có lông mịn; tiểunhụy 5, không thò. Quả hạch cứng tròn; nhân 2, một mặt lõm, một lồi, denden.

Lùm bụi, bình nguyên, BTN: Công tum, Sài Gòn.; VII-1, 12. Chứa alcaloid: pederin a,b; chống viêm, trị kiết do trực trùng, sỏi thận, tê thấp, làm lợi sức.

- Fetid climbing; flowers violet and cream; drupes; pyrens 2 (*Gentiana scandens* Lour., *P. tomentosa* Bl.).

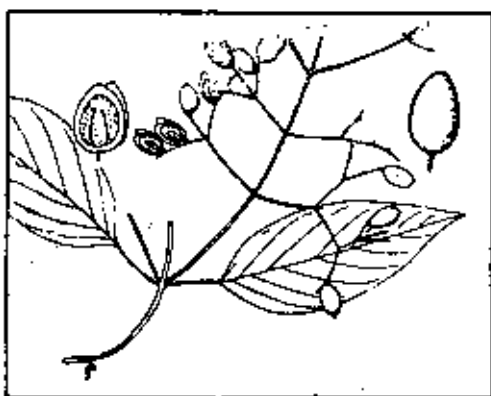

8551 - Paederia foetida L. Thúi-dịt, Mỡ tròn, Nũ thanh.

Dây leo, rất thúi (vì tiết metil-mercaptan); cành non hơi đẹp. Lá có phiến thon, dày tròn, có khi hình tim, đầu nhọn, không lông; cuống mảnh, lábe 2-3 mm. Chùm-tụ tán dài đến 35 cm; hoa không cọng, tím; vành có ống 10-12 mm, tai 2-3 mm. Trái vàng, dẹp, quả bì mỏng; nhân 2, đẹp, có cánh vàng và phần giữa màu muối-tiêu.

B đến Caná, 6-700 m; IX. Chứa 2 alcaloid: pederin. Lá ăn trong canh (thơm); trị sạn, chống viêm, trị tê thấp, kiết do trực trùng, làm lợi sức.

- Fetid climbing; flowers violet; pyrens 2, winged.

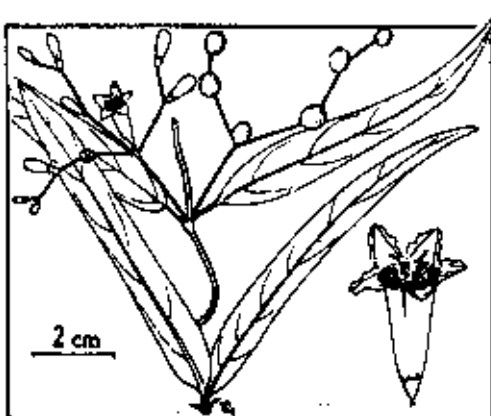

8552 - Paederia consimilis Pierre ex Pit.. Thúi-dịt.

Dây leo quấn, thúi, không lông. Lá có phiến thon hẹp, gân-phụ 4-6 cặp; cuống 4-6 mm, lábe nhọn. Chùm-tụ tán dài 12 cm; hoa không cọng; đài có 5 răng nhỏ; vành có ống cao 1,3 cm, có lông ở trong, trắng, cổ đỏ; tiểunhụy không thò. Quả hạch cứng hơi dẹp, rộng 6 mm, vàng, láng; nhân 2, dẹp.

Lùm bụi; Biênhòa, Lục tinh; III. Trị đái-đường.

- Fetid, glabrous climbing; flowers white, centre red; pyrens 2, flat.

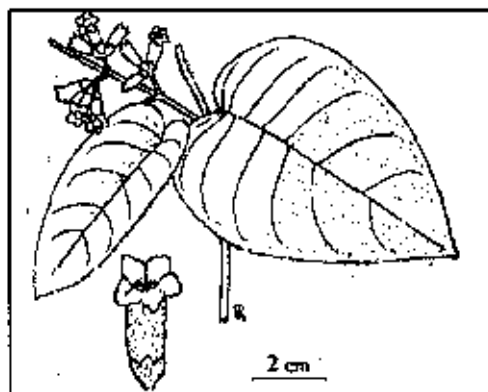

8553 - *Paederia lanuginosa* Wall.. Mồ lông.

Dây leo mạnh; mùi thối; nhánh tròn, có lông. Lá có phiến xoắn tim, có lông mịn dày, mặt dưới ửng đỏ, gân-phụ 7-8 cặp; cuống 3-6 cm, lábe tamgiác. Chùm-tútán có nhánh ngắn; hoa có vành trắng có miệng tím, có lông, tai có 2-3 răng; tiểuhụy 5.

Tr làm giavị, bình đến caonguyên; I-XII. Khi nấu chín, trở nên thơm.

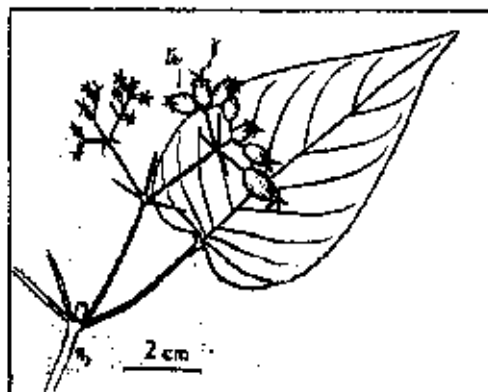
- Cultivated condiment.

8554 - *Paederia microcephala* Pierre ex Pit.. Mồ đầu nhỏ.

Dây leo cao 2-6 m. Lá rất thối; phiến có lông thưa hay dày, đáy hình tim, chót nhọn; cuống dài 3-4 cm, lábe chẻ hai ở chót. Chùm-tútán dài đến 10 cm; hoa hương; đài cao 2 mm; vành có ống 7-10 mm. Quả hăng cứng vàng, láng, cao 1 cm; nhân 2, dẹp có cánh quanh.

Biên hòa, Bình dương; VIII-XII, 8-12.

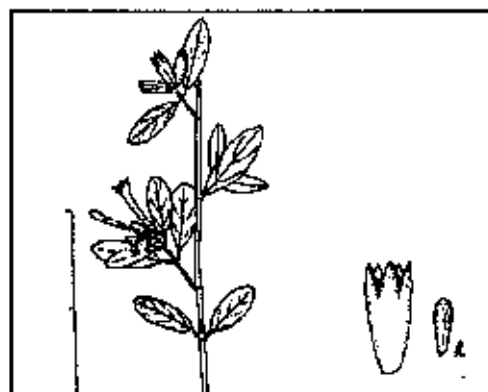
- Fetid climbing; limb pubescent or glabrous; flowers pink; pyrens 2, winged.

8555 - *Leptodermis lecomtei* Pit.. Mạchì Lecomte.

Tiểumộc thối; nhánh nhiều, mảnh, không lông, vỏ xám trắng. Lá có phiến trònđài, nhỏ, 1,5-2,7 x 6-8 mm, gân-phụ 3-4 cặp, hai mặt láng, nâu ửng đen; cuống 1-2 mm, lábe 1,5 mm. Chùm ở chót nhánh, 2-4 hoa trắng, lưỡng hình; đài có ống 1,5 mm, răng 5, cao 0,5 mm; vành có ống cao 5 mm, tai 3 mm; tiểuhụy 5; noãn sào 5 buồng, 5 noãn. Nang cao 4-5 mm, nở làm 5 mảnh, nâu lợt; hạt 1/buồng, to 3 x 1 mm.

Vùng vôi; Quảng ninh, vịnh Hạ long; VIII, 8.

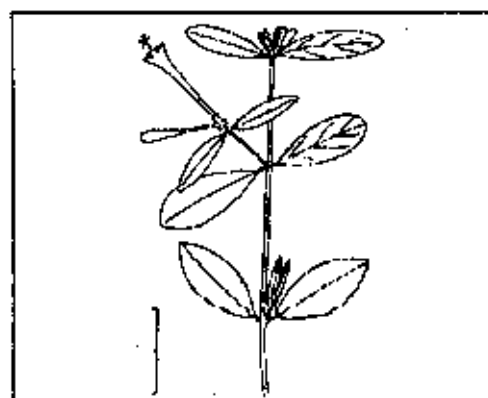
- Fetid undershrub; flowers white; ovary 5-locular; capsules 4-5 mm long.

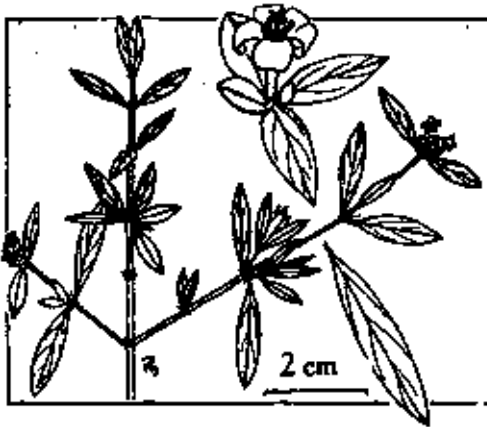
8556 - *Leptodermis oblonga* Bunge. Mạchì trònđài.

Bụi; thân có nhiều nhánh, thối; cành có lông mịn trắng. Lá có phiến bầu dục, đến 2-3 x 0,5-1 cm, đầu tù hay tròn, gân-phụ 2-3 cặp, bìa uốn xuống; cuống 2-3 mm, lábe 1-2 mm. Phách hoa ở nách lá và ngọn; hoa 2-10; đài có 5 răng; vành có ống dài 7-15 mm, tai 2,5-3 mm; tiểuhụy 5, gắn ở phần trên của ống; noãn 5. Nang cao 6 mm; mảnh 5; hạt 1/mảnh, đứng, hẹp.

B.

- Bush fetid; flowers white; ovary 5-locular; capsules 6 mm high.

8557 - *Serissa japonica* (Thunb.) Thunb.. Né, Bông-né, Mãngthiênhuông Bạchđinhhoa, Hươngđinhmộc; Japanese *Serissa*.

Tiểumộc nhỏ, cao 20-30 cm, xinh; mùi hôi; cành non vuông, có ít lông. Lá nhỏ; phiến dài 1-2 cm, nhọn hai đầu, dai, cứng; cuống ngắn, lábẹ ôm thân và có 5-6 tơ cứng, cao 2-3 mm. Chùm ở chót nhánh; tiểndiệp bao hoa và có 2 tơ nhọn; dài 5 răng; vành trắng, có ống cao 5 mm; noãn sào 2 buồng 1-noãn. Quả 2 hạt.

Tr làm kiếng; Đalat, Cầntho; XII-I. Rẻ đắng, trị sán; cành trầnluyếnsúc, trị nhọt, ungthư.

- Fetid undershrub; flowers white; berries 2-seeded (*S. foetida* (L.f.) Lamk., *Lycium japonicum* Thunb.).

8558 - *Nerteria sinensis* Hemsl.

Cỏ bò có rễ sáivi, rời đứng cao 5-10 cm; thân dẹt, không lông. Lá có phiến thon, to 10-13 x 4-6 mm, gân-phụ không rõ, nâu dẹt; cuống dài 2 mm. Hoa ở ngọn nhánh, cóđộc, không cọng, giữa hai lá chót; vành có ống mang 4 tai; tiểnhụy 4; vòi nhụy 2, chẻ hai thành 4 núm dài.

Trên đá, trên suối: Sapa.

- Ascending undershrub; terminal flowers; long stigmates 4.

Morindeae:

1a - hợ quả

1b - trái đơn

2a - tiểumộc có gai

2b - cây không gai

3a - quả 1-2-hạt

3b - trái 2-4-nhân

4a - tán mang hoa lưỡngphái

4b - tán mang hoa đônphái

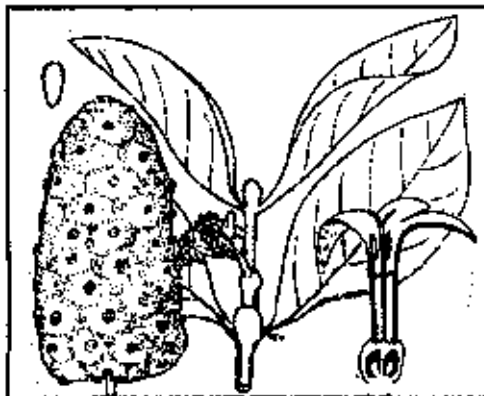
Morinda

Damnacanthus

Prismatomeris

Coelospermum

Gynochtodes

8559 - *Morinda citrifolia* L. var. *bracteata* Hook. f. Nhàu; Indian Mulberry.

Đạimộc cao 7-10 m, không lông. Lá to; phiến xoan hay bầu dục, xanh đậm, láng; lábẹ xoan, cao 1-1,5 cm, xanh lợt. Hoadầu cóđộc mọc ngoài nách lá; hoa trắng; vành có ống có lông ở miệng; tiểnhụy gần ở cổ. Quảhìnhcứng kép, to bằng cườm tay, vàngvàng; nhân 4 mỗi trái, nâu đậm, cao 6-8 mm, 2 buồng song 1 hạt.

Ven rừng luôn luôn xanh, thường dựa nước, BTN; I-XII. Rẻ nhuộm đỏ (morindin) vải, lụa; trái trị cúm, hen, huyếtáp cao, phongthấp, làm giảm nghi tứcung, lối kinh, thôngcơ; trị bệnh hầu, bạchhuyết. Trái lạt, ăn lúc thiếu lươngthực ở Tahiti.

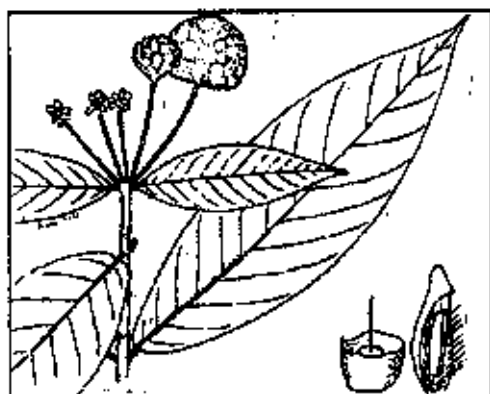
- Tree 7-10 m high; leaves glabrous; flowers white; syncarp yellowish.

8560 - *Morinda cochinchinensis* DC. Nhàu Nambu.

Tiêu mộc; thân có lông vàng dày, năm. Lá có phiến thon, chót có đuôi dài 5-10 mm, đen lúc khô, hai mặt có lông vàng, dày ở gân chính, gân-phụ 10-12 cặp; cuống dài 4-10 mm, lábe mỏng, nhọn, có lông. Tán 5-8, mỗi tán mang 30-40 hoa, cong 3-3 cm; hoa không cong, lúc khô đen; đài cao 1,5 mm; vành có ống cao 2,2 mm, trắng. Hợp quả to vào 2 cm, vàng khi chín.

N.

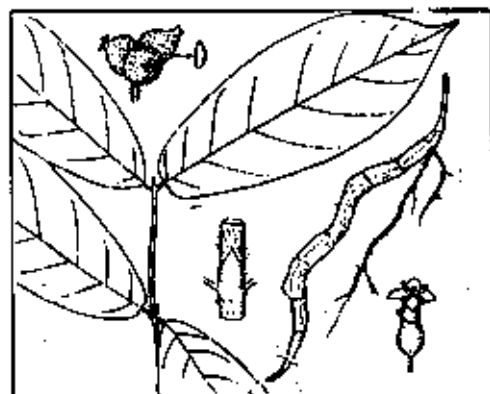
- Shrub; yellow dense pubescence; flowers white; syncarp yellow.

8561 - *Morinda officinalis* How. Nhàu thuốc, ruột-gà, Bakich thiên.

Dan dược với cành hành phù; thân leo, mảnh, có lông mịn, lông dài 5-10 cm. Lá có phiến bầu dục thon ngược, to vào 10 x 3,5 cm, chót có mũi ngắn, đáy tròn hay hình tim, lúc khô nâu đen, gân-phụ 8-9 cặp, có lông, lồi ở mặt dưới; cuống 5-7 mm. Tán ít ở chót nhánh. Trái kép to 1-1,5 cm, đỏ, có lông.

Lùm bụi, ven rừng; Quảng Ninh, Hà Bắc. Phấn dương, trị phong thấp, hạ huyết áp.

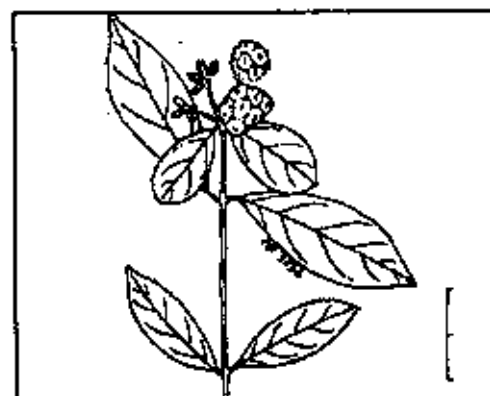
- Perennial climbing with developed rhizome; fruits red.

8562 - *Morinda parvifolia* Bartl. Nhàu lá-nhỏ.

Thân leo từ một cành hành rộng 6-8 mm; cành non có lông mịn vàng vàng. Lá có phiến xoan ngược, nhỏ, to 2-4 x 1-1,5 cm, gân-phụ 4-5 cặp; cuống 4-5 mm, lábe mỏng. Hoadầu trên cong dài 1-1,5 cm; nụ cao 3 mm; hoa 4-phần; vành có ống có lông ở trong. Hợp quả xám rồi vàng cam, to 1-1,5 cm.

buổi, - trị ung thư bạch huyết.

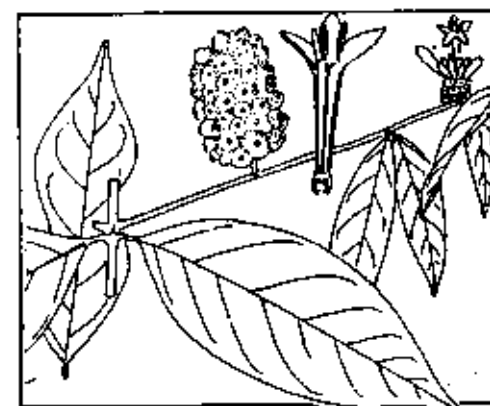
- Climbing from a rhizome; flowers 4-merous; syncarp orange red.

8563 - *Morinda persicaefolia* Buch.-Ham. var. *oblongifolia* Pit. Nhàu nước.

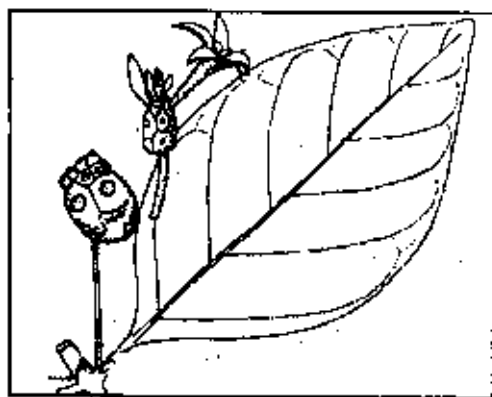
Bụi cao vào 0,5-1 m; vỏ nâu đỏ. Lá có khi chụm ba; phiến thon, không lông, mặt dưới dẹt; cuống 7-8 mm, lábe nhọn. Hoadầu đối diện với lá, không cong hay cong 1-2 mm, to bằng đầu viết chì; hoa trắng; đài không răng; vành có ống dài 1,5 cm, có lông nơi gần của tiểu nhụy.

Ruộng mùa khô: Lũtinh; 1-5. Var. *pandurifolia* Pit.; lá hình đơn (hình pa)

- Bush; leaves opposed or by 3, glabrous; flowers white.

8564 - *Morinda polyneura* var. *aspera* Wernh. Dran

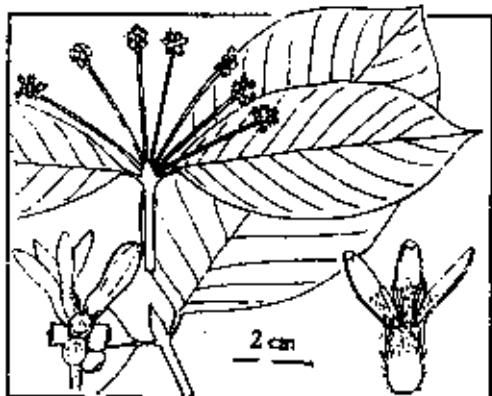
Lá thon hẹp đến bầu dục thon, chót có mũi, nhám; lábe có 2 thùy dài, xu. Cong đối diện với lá; vành có lông.

8565 - *Morinda tomentosa* Heyn. Nhàu nhuộm.
Daimộc nhỏ, có lông hay không. Lá to; phiến dài 10-20 cm, nhọn hai đầu, lục lu, gân-phụ 7-9 cặp; cuống dài 1 cm, lábe cao 6-8 mm, đầu nhọn hay tù. Hoadầu ở nách lá; *hoa trắng*; vành có ống dài 1,5 cm, không lông, tai 4-6, dài 6-7 mm; noãn sào 2 buồng 1-noãn. Quả hạch cứng kép, rộng 2,5 cm; nhân 6 x 4 mm, 1 hạt mỗi buồng.

Rừng thưa, rừng còi, bình nguyên: T đến Tây Ninh; XI-IV, 4-9. Trái xanh được ăn xào hay trong cari. Vỏ cho tanin để nhuộm.

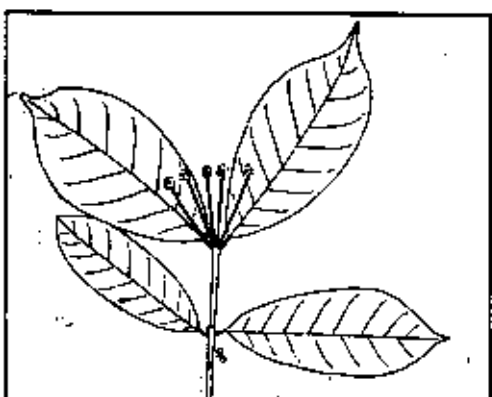
- Tree; capitulum axillary; flowers white (*M. tinctoria* Roxb.),

8566 - *Morinda trichophylla* Merr. Nhàu lá-có-lông.
 Nhánh non có lông mịn. Lá có phiến bầu dục, dài cỡ 10 cm, có lông ở gân, nâu đen lúc khô, gân-phụ 11 cặp; cuống dài 1 cm, mảnh, lábe cao 1 cm, mỏng. Tán 9-10, nhỏ, trên rộng dài 3-4 cm; noãn sào có ít lông, 2 buồng 1-noãn; vành có ống có lông ở trong, dài 5 mm.

Ninh Bình (Chợ Gành)

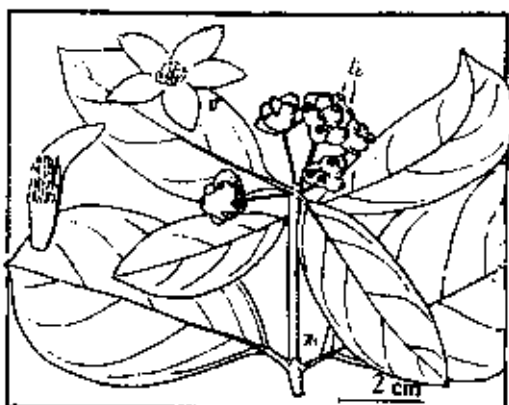
- Branches finely pubescent; limb pubescent on nerves; capitulum 9-10.

8567 - *Morinda villosa* Hook. f. Nhàu lông.
 Nhánh non đầy lông mịn vàng. Lá có phiến bầu dục hay xoan ngược, to vào 7 x 3 cm, chót có mũi hay đuôi, có lông nâu vàng ở mặt dưới, mặt trên không lông, đen lúc khô, gân-phụ 8 cặp; cuống dài 6-8 mm, lábe là ống. Hoadầu nhỏ 3-5 ở ngọn nhánh, trên rộng dài 3 cm.

Hà Sơn Bình; VI.

- Branches yellow villous; limb black upper surface on dry; capitulum 3-5 on long peduncles.

8568 - *Morinda umbellata* L. Nhàu tán, Mặt-qui; Common Indian Mulberry.

Tiểu mộc trườn, có thể dài 10 m. Lá có phiến bầu dục hay tròn dài, không lông hay có lông ở mặt dưới, gân-phụ 4-6 cặp; cuống dài 1 cm, lábe tam giác, cao 2-5 mm. Hoadầu gân thành tán ở chót nhánh; *hoa trắng*; vành có ống có lông ở vùng cổ, tai 4, thon. tiểu hụy gắn ở cổ. Quả hạch cứng kép to 1 cm; nhân cao 4 mm, 2 hạt.

Ven rừng bình nguyên: BTN. Rẻ (antraglucosid) xỏ mạnh; nhuộm vàng (đỏ nếu thêm Nghệ vào). Trái chín ăn chơi, trái xanh ăn trong cari.

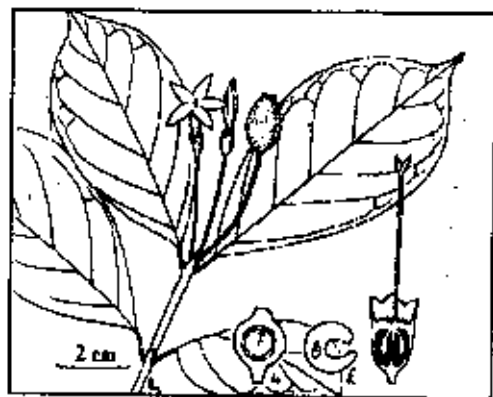
- Sarmentous to 10 m long; umbel of capitulum; flowers white.

8569 - *Prismatomeris tetrandra* (Roxb.) K. Schum. Lãngtràng.

Dạimộc cao 2-8 m, không lông; nhánh nhiều. Lá có phiến xoan ngược, dài 8-14 cm, dai, xám dợt hay nâu vàng lúc khô; cuống 5-7 mm, lábe 2-3 mm. Hoa có cọng dài, trắng, thơm; dài 2 mm; vành có ống cao 10-15 mm; noãn sào 2 buồng. Quả cao 9-15 mm, dẹt; hạt 2, cao 5 mm.

Quảng Ninh, Biên Hòa, Tây Ninh, Châu Đốc; I-VI, 8-11. Gỗ bổ và lọc máu.

- Tree 2-8 m, glabrous; flowers white on long pedicel; berries blackish (*Coffea tetrandra* Roxb., *P. javanica* (Bl.) Ridl., *P. albidiflora* Auct. non Thw.).

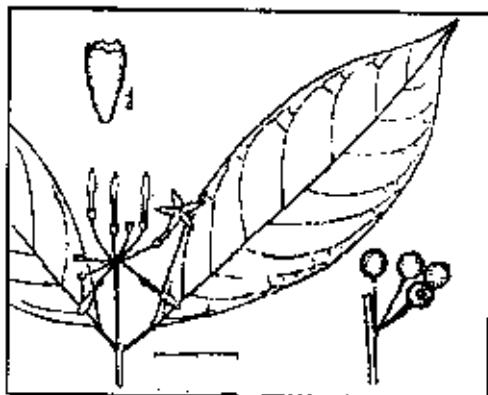

8570 - *Prismatomeris tetrandra* subsp. *malayana* (Ridl.) J.J. Johanss. Lãngtràng Mã lai.

Tiểumộc; cành non vuông vồng. Lá có phiến bầu dục thon, vào 10,5 x 3,8 cm, chót có mũi, đáy nhọn, gân-phụ 8 cặp; cuống dài 1 cm, lábe nhọn, dài 1-2 mm. Tán ở ngọn nhánh, cọng hoa mảnh như chỉ, dài 1 cm; đài hình chén, 5 răng; vành có ống cao 11-21 mm, tai trắng, dài 7-14 mm; noãn sào 2 buồng 1-noãn. Quả tròn tròn, to 7 mm; hạt 1-2.

Nhatrang.

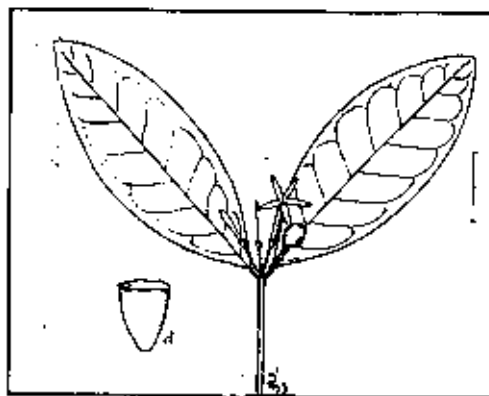
- Shrub; limb lanceolate; umbel; flowers white; berries 7 mm, 1-2-seeded.

8571 - *Prismatomeris filamentosa* Craib. Lãngtràng sợi.

Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 8,5 x 3,5 cm, tà ở hai đầu, gân-phụ 10-11 cặp, lồi ở hai mặt, vàng vàng; cuống dài 6-8 mm, lábe cao 1-2 mm. Hoa ở chót nhánh (tán không cọng), không lông; cọng hoa 1 cm; đài hình chén, 5 răng thấp; vành có ống dài 13 mm, tai 5-7 mm; noãn sào 2 buồng 1-noãn, vòi nhụy thò. Quả xoan, cao 8 mm.

- Limb yellowish on dry; corolla tube 13 mm, lobes 5-7 mm; berries 8 mm long.

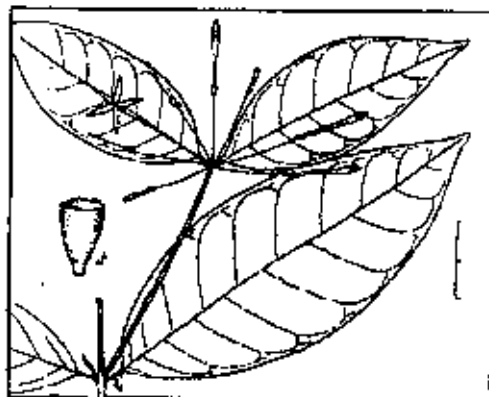

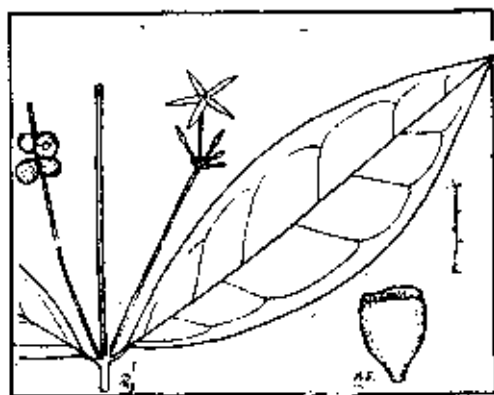
8572 - *Prismatomeris memecyloides* Craib. Lãngtràng dạng-sâm.

Nhánh có vỏ nâu trắng, nhánh già nâu sẫm. Lá có phiến bầu dục to 9-12 x 3,5-4,5 cm, chót nhọn, đáy tà, không lông, gân-phụ 10 cặp, đi đến sát bìa, mặt trên oliu hay đen, mặt dưới nâu; cuống dài 6 mm, lábe mau rung. Chùm ở chót nhánh; cọng hoa như chỉ, dài 2 cm; đài hình ly cao 1,5 mm, răng rất thấp; vành cao đến 2 cm, ống mảnh, không lông, tai 5, mỏng.

N.

- Limb glabrous; pedicel filiform, 2 cm long; corolla 2 cm long.

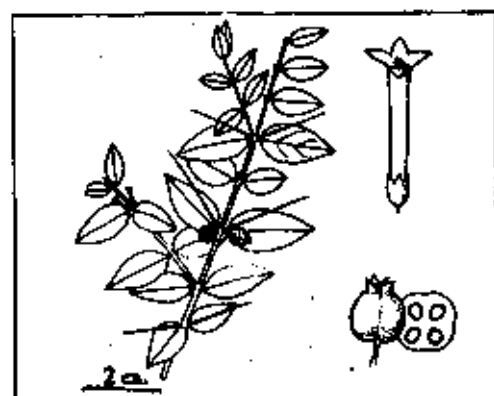

8573 - *Pristomeris sessiliflora* Pit.. Lăng trang hoa không-cọng.

Nhánh nâu vàng, láng. Lá có phiến bầu dục dài, to 15-20 x 3-5 cm, không lông, bìa nguyên, gân-phụ 7-10 cặp, lúc khô vàng vàng; cuống ngắn, lábe có 2 môi. Tán trên cọng dài ở nách lá; cọng hoa ngắn, không đến 3 mm; đài hình chén, răng nhỏ; vành có ống dài 2 cm, tai thon nhọn, dài 6-7 mm. Quả to vào 5 mm.

Đồng Nai; VIII.

- Leaves glabrous; umbel on long peduncle; flowers sessile; fruits 5 mm across.

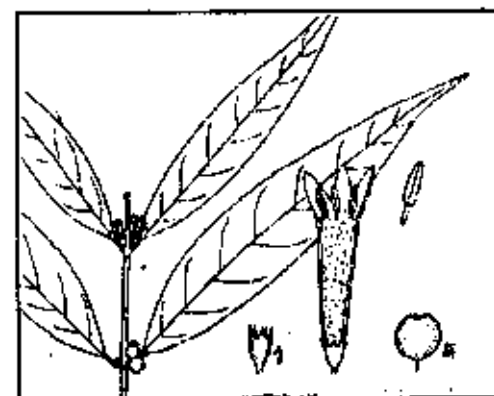

8574 - *Damnacanthus indicus* Gaertn.. Hung rô An.

Tiểu mộc có nhiều nhánh; gai nhọn, dài, ngay; cành non có lông sắt. Lá nhỏ; phiến xoan thon, dài 1,5-3 cm, gân-phụ 3-4 cặp, dài, không lông; cuống ngắn, lábe nhỏ, có 3 môi. Hoa 1-2 ở nách lá, nhỏ, trắng; đài cao 2 mm, tai 1 mm; vành có ống cao 8 mm, tai dài 1,5 mm; noãn sào 2-4 buồng. Quả hạch cứng đỏ, to 5-6 mm; hạt cao 3-4 mm.

Rừng; Biền Hòa. Kiêng ở Trung Quốc. Trị trị máu, nhức đầu, tê thấp.

- Shrub; spines long; limb glabrous; axillary flowers 1-2, white; drupes red, 5-6 mm large.

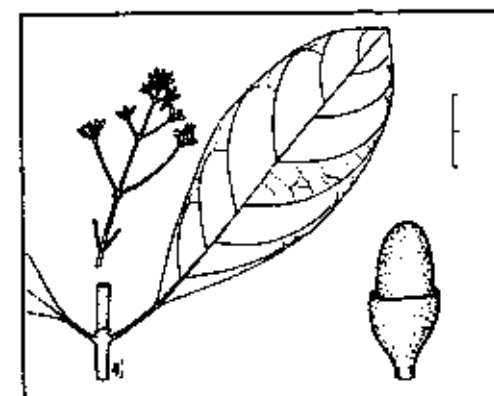

8575 - *Damnacanthus labordei* (Lévl.) Lo. Hung rô Laborde.

Lá có phiến thon hẹp, to 10-12 x 2-3,5 cm, chót thon nhọn, đáy tù, không lông, gân-phụ 6-8 cặp; cuống dài 8 mm, lábe nhỏ. Tán ít hoa ở nách lá, cọng chung rất ngắn; đài không lông, tai 5, nhỏ, nhọn; vành trắng, có ống cao 11 mm, có lông ở trong, tai 5, không lông; tiểu nhụy gắn ở miệng vành. Trái to 6-7 mm, tròn, có răng dài còn lại ở đầu.

Núi cao vào 1.900 m; Santavan, Sapa; VIII, 8.

- Limb glabrous; cyme glomerule-like; corolla tube 11 mm long; fruits 6-7 mm across (*Pristomeris labordei* (Lévl.) Merr.).

8576 - *Caelospermum truncatum* (Wall.) Bail. ex K. Schum.. Khắc tử cắt-ngang.

Dây leo dài đến 15 m. Lá mọc đôi có khi chum 3; phiến bầu dục thon ngược, to 5-18 x 2-9 cm, nhu giấy hay dai, lúc tươi mặt dưới và có domatie, chót có mũi, có thể dài đến 15 mm, gân-phụ 5-9; cuống gân 2 cm, lábe đến 4 mm. Chùm-rútán ở ngọn nhánh; hoa thành tán, thơm, trắng; đài 2 mm, răng 4, thấp; vành dài 5-9 mm; bao phấn dài 4-6 mm. Quả hạch cứng to 20-27 mm, tím đậm.

Rừng từ bình nguyên đến 1.900 m; I-XII.

- Climber; leaves with domaties beneath; flowers white, fragrant; drupes violet, 20-27 mm large (*C. morindiforme* Pierre ex Pit.).

8577 - *Gynochthodes proboscidea* Pierre ex Pit.

Đầy leo quấn cao 3 m, không lông. Lá có phiến thon, dài 7-17 cm, bìa nguyên, gân-phụ 6-8 cặp; cuống dài 5-15 mm, lábe cao 2-3 mm. Tután ngắn, cao 2 mm; hoa đơnphái; hoa đực 4-phần, có ống vành ngắn; hoa cái 4-5-phần, noãn sào 4 buồng 1-noãn. Quả hăng cứng cao 5-7 mm, có 4 rãnh cạn, màu lam kim khí; hạt 4.

Biên Hòa, Tây Ninh, Rạch Giá, U Minh; 2.

- Voluble shrub; limb black on dry; flowers unisexual; drupe metallic blue; seeds 4.

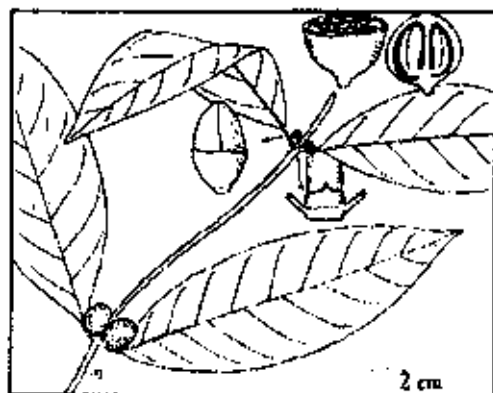
Spermacoceae:

1a - trái cho ra 2 cocci (1 mặt phẳng, 1 tròn); hoa có cọng

1b - trái là nang căng gan cho 2 phần:

2a - tiểu hụy gắn ở đáy vành

2b - tiểu hụy gắn ở miệng vành

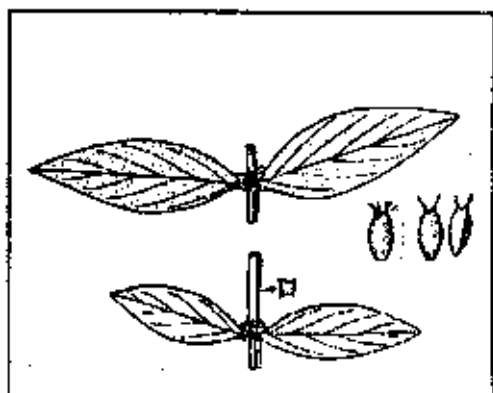
2 cm

*Diodia**Spermacoce*
*Borreria***8578 - *Diodia sarmentosa* Sw. Songnhĩ trườn.**

Cỏ bò và trườn; thân có cạnh như cánh thấp, thân già cứng, tròn, có vỏ tróc thành *mây mỏng*. Lá có phiến tròn dài xoan, đến 3-6 x 1,5-2 cm, *mặt trên nhám*, gân-phụ 3-5 cặp, lớn; cuống ngắn, lábe là 5-7 răng dài. *Chùm* ở nách lá. Trái xoan, cao 4 mm, nút làm 2 phần quả 1-hột, không tự-khai, mang 2 tai dài còn lại.

Ven rừng, vường Trà, Cà phê, 90-900 m, góc T.-Mỹ.

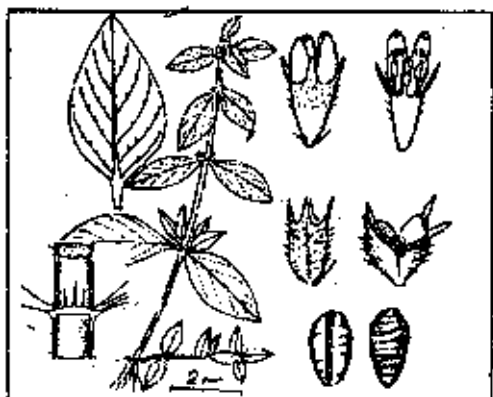
- Creeping and sarmentous herb; limb rough upper surface; valves indehiscent 2.

8579 - *Diodia ocymifolia* (R. & S.) Bremek.

Cỏ cao 0,5-1,5 m; thân vuông như cỏ cánh, vôi lông hướng ngược. Lá tròn dài-thon, gân-phụ 5-8 cặp, dài 3-7 cm; lábe không lông. *Chùm*; ống vành 2-3 mm, tai 2-3 mm. Trái 3-4 mm, có cọng; hạt có ngắn ngang rõ.

Góc T.-Mỹ, cỏ dại ở vườn, ven rừng, đồng đến 700 m.

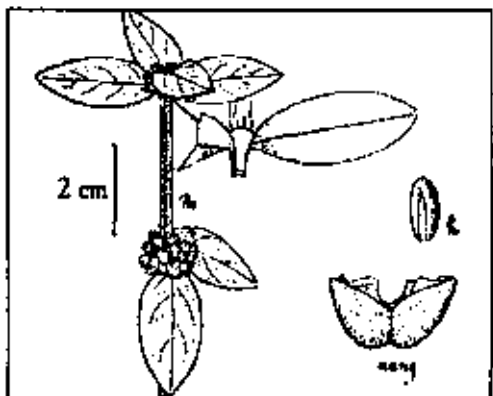
- Herb up to 1.5 m high; stem quadrangular, angles with retrorse hairs.; seeds distinctly transversely striped (*Spermacoce ocymifolia* Willd. ex R. & S.).

8580 - *Borreria setidens* (Miq.) Bold. Songnhĩ răng-tô.

Cỏ bò rời đứng, nhát-niên, cao vài tấc; thân vuông, có *lông ở cạnh*; lông dài. Lá thường gân nhau ở chót nhánh; phiến giống Húng-cây, thon, to 4-6 x 1-2,5 cm, gân-phụ xéo, 3-5 cặp; lábe có 4 răng. *Chùm* 1-8 hoa; đài 2,5 mm, răng 5-6; vành trắng, có ống không lông mặt ngoài, có ít lông ở trong. Trái cao 3 mm, nút dài; *mảnh dài 2 mm*, dính nhau ở đáy; hạt đen, dài 2 mm, không có nhãn ngang.

Dựa lộ, đồng, vùng đá 90-900 m.

- Herb 1-2 dm long; glomerules; flowers white; valves 2 (*Spermacoce setidens* Miq.).

2 cm

Cỏ mềm mềm, bò rời đứng cao đến 60 cm; thân có 4 cạnh như cánh có ria lông mịn. Lá có phiến xoan ngược hay bầu dục, to 2-7 x 1,5-2,5 cm, lục dợt, có lông thưa hai mặt, gân-phụ 6 cặp; lábe có to dài 5-7 mm, có lông. Chùm; hoa trắng hay ửng hồng; vành cao 3-6 mm, tiểnhuy 4, thò. Nang cao 2,5-3 mm, có 2 tai dài dài, buồng 2, 1-hột; hột đen, có nhân ngang, cao 2,7 mm.

Cỏ dai, gốc T-Mỹ, bình và trungnguyên; I-XII.

- Limb sparsely pubescent; flowers white; capsules, valves 1-seeded (*Spermacoce alata* Aubl., *B. latifolia* K. Schum.).

8582 - *Borreria articularis* (L. f.) F.N. Will.. Ruột-gà.

Cỏ nằm cao 20-60 cm; thân vuông, cạnh nhám. Lá có phiến xoan ngược hay tròn dài-thôn, dài 1-3 cm, cứng, nhám ở mặt trên, gân-phụ 3 cặp; lábe có to nhọn. Chùm 2-6 hoa hương hay trắng; hoa 4-phân; vành có ống 4 mm, tai dài 1 mm; noãn sào 2 buồng 1-noãn. Nang cao 4-5 mm, có lông; buồng 1 hột, đen.

Dưa lỏ, đất khô, đất cát, nhất là duyên hải; BTN; I-XII. Rẻ giã khát, trị sốt, chống thụ; cành trị đau mắt.

- Prostrate herb to 30 cm high; limb coriaceous; flowers pink or white; capsules with valves 1-seeded (*Spermacoce articularis* L.f.).

8583 - *Borreria hispida* Spruce ex K.Sch.. Ruột-gà phún.

Cỏ nhỏ, đứng cao 7-10 cm, thành bụi có lông phún, đứng ở nhánh, nằm ở lá; cành tròn, mảnh. Lá có phiến thon hẹp, rộng 2-3 mm, ở thân có thể to 2,5 x 0,7-0,8 cm; lábe là 5 to dài, có lông. Chùm ở nách lá; lá hoa và lá dài có ria lông; vành nhỏ, có ống dài bằng tai; tiểnhuy 2. Nang; mảnh 1 hột to. Bỏ, trị mặt nhiều, trị tê thấp.

Trảng, đất hoang dứa lỏ, nhất là nơi ráo khô.

- Erect hispid herb, 10 cm high; corolla tube equal to lobes; capsules, valves 1-seeded.

8584 - *Borreria laevis* (Lam.) Griseb.. Ruột-gà vụng.

Cỏ nhỏ, đứng cao 15-50 cm; thân mảnh, có ít lông ngắn ở cạnh. Lá có phiến thon hẹp, to 5,5 x 1 cm, nhọn hai đầu, gân-phụ 5-6 cặp, gân chánh có lông ở mặt dưới; cuống 2-3 mm, lábe cao 2 mm, răng lábe ngắn. Chùm ít hoa ở nách lá. Trái cao 2-3 mm; hột hẹp, có sọc ngang.

Dứa lỏ, đất nghèo, 1-1.000 m; gốc T.-Mỹ.

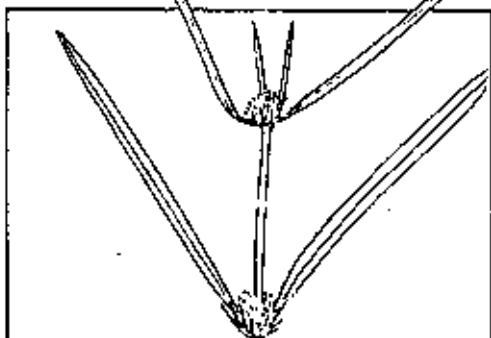
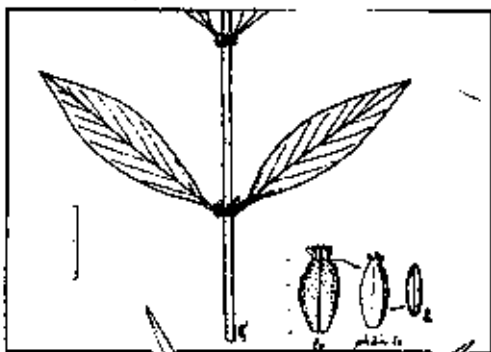
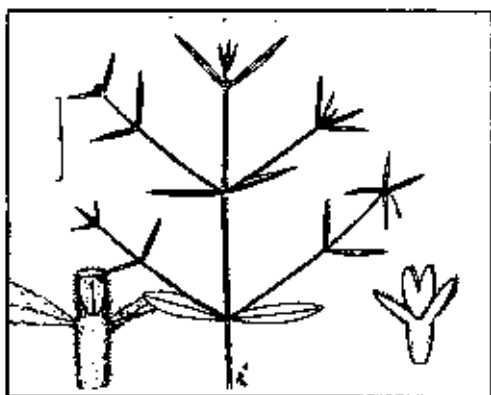
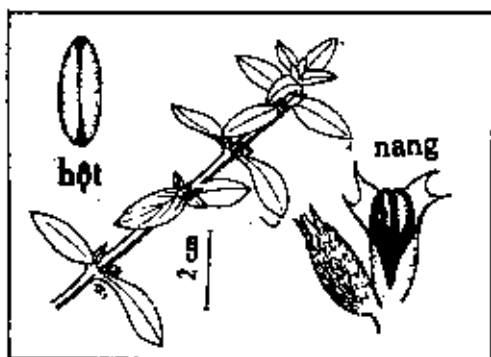
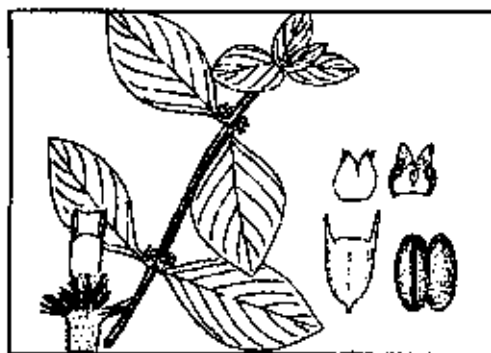
- Stem with short hairs at angles; limb lanceolate; fruits 2-3 mm high (*Spermacoce laevis* Lam.).

8584a - *Borreria pusilla* (Wall.) DC.. Ruột-gà nhỏ, Rau chiền.

Cỏ cứng; thân không hay có lông, có 4 cạnh nhọn. Lá có phiến hẹp, dài 3-6 cm, rộng 2-4 mm, nhám, mặt dưới có lông ở gân giữa; lábe là 7-9 to nhọn, cạo. Chùm ở nách lá; đài có răng không lông; vành trắng hay ửng hồng, dài 2,5 mm, tiểnhuy và vòi nhụy thò. Nang cao 2,5 mm, có lông thưa; mảnh 1 hột; hột không có nhân ngang, cao 1,5 mm.

Duyên hải; Nha trang.

- Herb; stem 4-angular; limb rough; flowers white; capsules 2.5 mm; valves 1-seeded (*Spermacoce pusilla* Wall. in Roxb., *S. stricta* L.F.).

8585 - *Borriera repens* DC. Ruột gà bò.

Cỏ bò rời đứng, hay đứng, cao 5-20 cm; thân có 4 cánh thấp, có lông mịn. Lá có phiến xoan hay thon, to 0,8-1,5 x 1-1,3 cm, không lông, mỏng; cuống dài 3-4(10) mm, lábe có tơ dài. Chùm ở nách lá; hoa trắng; vành có ống rất ngắn, cao 2-3 mm. Nang nở làm hai mảnh, hạt 2.

- Ascending or erect herb; limb glabrous; flowers white; capsules; valves 1-seeded (*B. setidens* Miq.) Bold).

Galleae:

8586 - *Rubia cordifolia* L. Ruột gà tim, Thiêng can; Indian Madder; Garance.

Cỏ daniên, leo. Lá chum 4 (thật ra 2 lá mọc đối và 2 lábe y như lá); phiến xoan thon, chót tẻ, đáy tròn, gân từ đáy 3; cuống dài 4-8 mm. Pháthoa ngắn ở nách và chót nhánh; hoa nhỏ, trắng, 4-phân. Trái hai-hòn, to 4 x 5 mm, tím đen lúc chín; hạt 2(1). $2n = 22$ (44,66).

Nơi trảng, vùng núi cao, 2.900 m: Sapa, Laichâu; VI-XI. Rễ cho màu đỏ (alizarin), bổ, giúp ăn ngon, trị kiết, xáo trộn đường tiểu, trị sung, điểu kinh, thông cơ; cây trị sán lải, trị ung-nhọt.

- Perennial, climbing; leaves verticillate by 4; flowers white; fruits black, didymous.

8587 - *Galium aparine* L. Gratteron. Ván vương.

Cỏ nhắt nhiên bò ở đất; thân có gai nhỏ, cong, mấu. Lá chum 4 (thật ra lá mọc đối với 2 lábe y như lá), xoan, dài 3 cm, rộng 2 cm, từ từ nhỏ đến ngọn, lục dợt, gân từ đáy 5; cuống vắng. Tután cao 3-4 cm ở nách lá; cong rõ; hoa trắng; đài cắt ngang; vành có 4 tai, ống ngắn; tiểu nhụy 4; noãn sào 2 buồng 2-noãn. Trái hai-hòn, to 2-3 mm, có lông mọc dày phủ, đen; hạt 1,5-2,5 mm, có phôi nhũ.

Rừng thưa: Prenn; XI, 11. Dọt ăn như rau hay trong canh, hay luộc ăn với bơ. Lợi tiểu, hạ huyết áp, huột, lọc máu, trị đau gan, trị ung thư, ung thư máu, gan.

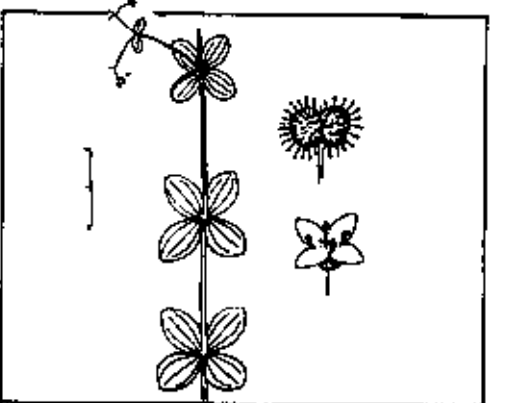
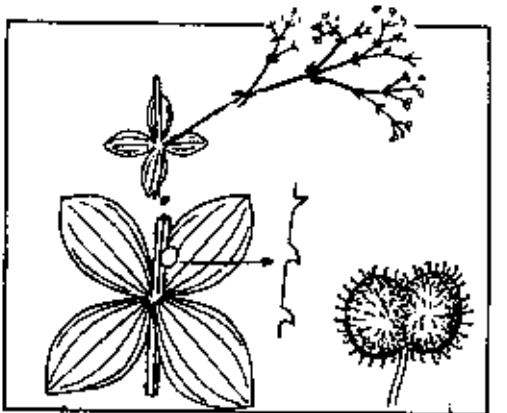
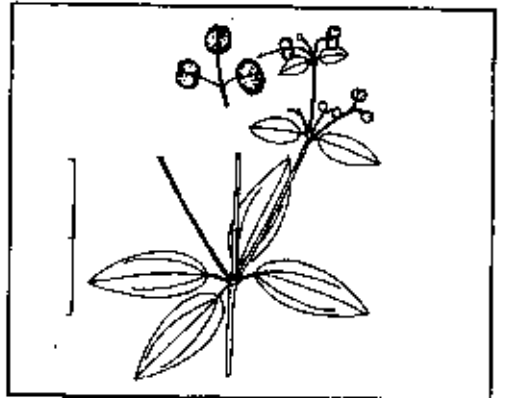
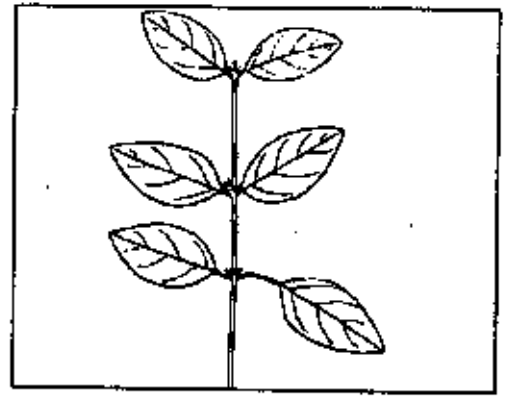
- Prostrate annual herb; hooked small prickles; flowers white; fruits didymous.

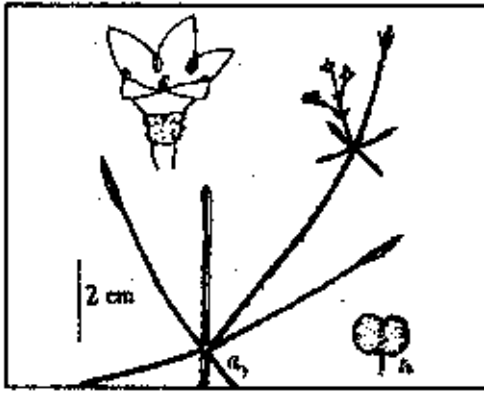
8588 - *Galium rotundifolium* L. Ván vương lá-tròn.

Cỏ bò daniên; thân vuông có lông mịn trắng; lông dài 3-5 cm, Lá chum 4 (= 2 lá và 2 lábe), xoan tròn, gân từ đáy 3, có lông mịn, trắng; cuống ngắn. Pháthoa ở nách lá ngọn và ngọn, tamphân; hoa trắng, nhỏ; cánh hoa 4; tiểu nhụy 4; vòi nhụy 2. Trái hai-hòn.

Ngọc linh; 3. Trị đau đầu, đau ngực.

- Perennial prostrate; stem finely white pubescent; flowers white; fruits didymous.

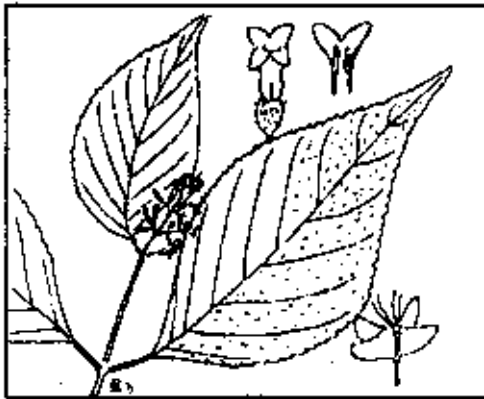
8589 - *Galium* sp. Vánvương Đalat.

Cỏ leo cao 2-3 m; thân có 4 cạnh, có gai nhỏ, uốn ngược, mấu. Lá chụm 4; phiến thon hẹp, nhỏ, dài 1-2 cm, rộng 2-3 mm; cuống dài 4-6 cm, Pháthhoa ngắn; hoa vàng, rộng 3 mm; noãn sào có lông; tiểu nhụy 5. Trái đen, hai-hòn, rộng 3-5 mm; hạt 2.

Vùng Đalat; II, 2.

- Climbing herb with hooked seta; limb narrow on long petiole; flowers yellow; fruits didymous.

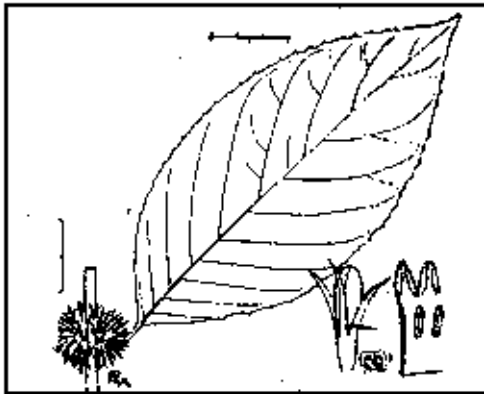
CARLEMANNIACEAE : họ Cậtman

8590 - *Carlemannia tetragonia* Hook. f. Cậtman bốn-cạnh.

Cỏ có nhánh mảnh. Lá có phiến có lông thưa nằm, bất xứng, to 6-10 x 3-5 cm, chót thon nhọn, đáy tà, bìa có răng tròn, gân-phụ 6-7 cặp; cuống dài 1-1,5 cm, lá bé nhỏ. Chùm-tụ tán ở ngọn, nhỏ; lá dài 4, cao 3 mm; vành có ống 6 m, có lông ở cổ, tai 4, liên mảnh, dài 1,5 mm; tiểu nhụy 2, gần gần cổ. Nang hình sao, với 4 sừng, cao 2,5, rộng 7-8 mm.

Dựa suối, ẩm, 1.300 m: Sapa.

- Herb; limb asymmetrical; stamens 2; stellate capsules.

8591 - *Silvianthus tonkinensis* (Gagn.) Ridsd. Nganhhoa Bắc bộ.

Lá có phiến bầu dục, to 9-12 x 4,5-5,5 cm, bìa có răng nhỏ, gân-phụ 9 cặp; cuống 1,5 cm. Chùm ở nách lá to đến 2 cm; hoa không lông; đài có tai dài, hẹp, nhọn; vành có ống mang 5 tai xoan, tiểu nhụy 5, gần giữa ống vành, chỉ như vắng; noãn sào 2 buồng 1-noãn.

B.

- Limb dentate; glomerules; sepals narrow; stamens inserted on middle of corolla tube; ovary 2-locular (*Quiducia tonkinensis* Gagn.).

CAPRIFOLIACEAE : họ Kim ngân

Các giống:

1a - lá kép lẻ; tiểu mộc đứng

Sambucus

1b - lá đơn:

2a - hoa to, lưỡng tính; dây leo

Lonicera

2b - hoa nhỏ; tiểu mộc đứng

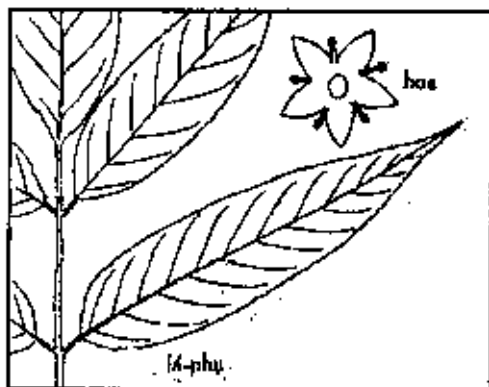
Viburnum

8592 - *Sambucus simpsonii* Rehder. Cơm-cháy tròn; Elder; Sureau.

Tiểu mộc cao 3-4 m; nhánh tròn, xanh, không lông. Lá kép lẻ, lá-phụ dài 5-9 cm, bìa có răng, không lông. Tánphồng kép, rộng 15-25 cm; hoa trắng; đài có 5 răng; vành có tai tròn; tiểuhụy gắn trên ống; noãn sào hạ, 3 buồng 1-noãn. Quả tím đen, tròn, to 3-5 mm.

Huế, Đà Lạt; I-XII. Nhiều công dụng dược tính.

- Shrub 3-4 m high; corymb 15-25 cm wide; flowers white; berries black violet, 3-5 mm across (*S. eberhardtii* Dang.).

8593 - *Sambucus hookeri* Rehder. Cơm-cháy Hooker; Javanese Elder berry.

Tiểu mộc cao đến 7 m; nhánh tròn, xanh. Lá kép lẻ, lá-phụ dài 10-17 cm, bìa có răng có ít lông hay không lông; lá bé nhỏ. Tánphồng kép, rộng đến 30 cm; hoa trắng; đài có 5 răng; vành rộng 3 mm, có 5 tai nhọn; noãn sào hạ, 3 buồng 1-noãn. Quả tròn đen, to 2-3 mm; hạt 2-3. $2n = 36$.

B đến Huế. Lá trị tê thấp, đắp dập; hoa, trái lọc máu, xổ và lợi tiểu, trị bình đạ; cây lợi tiểu, trần luyến súc.

- Shrub to 7 m high; flowers white; berries black, 2-3 mm across (*S. javanica* Reinw. ex Bl.).

8594 - *Viburnum annamensis* Fukuoka. Vót Trung bộ.

Tiểu mộc cao 1,5 m; nhánh có lông dày và tiết, lúc non vuông. Lá mọc đối, phiến thon đến tròn dài, 5-8 x 2-3 cm, gân-phụ 3-5 cặp, lồi ở mặt dưới, mặt trên có tuyến đốm, mặt dưới có lông đơn hay chẻ và lông tiết; cuống 5-10 mm. Tánphồng to 4,5-5,5 cm; rộng 1,8-2,8 cm; hoa 5-phần, rộng 1 mm; đài 5 răng; vành có ống 1,5 mm, tai xoan, tròn, cao 1-1,3 mm; tiểuhụy 5.

Núi cao 1.200 m: Phú Khánh (h. theo Fukuoka).

- Shrub 1.5 m high, pubescent and glandulous; corolla tube 1.5 mm, lobes 1-1.3 mm.

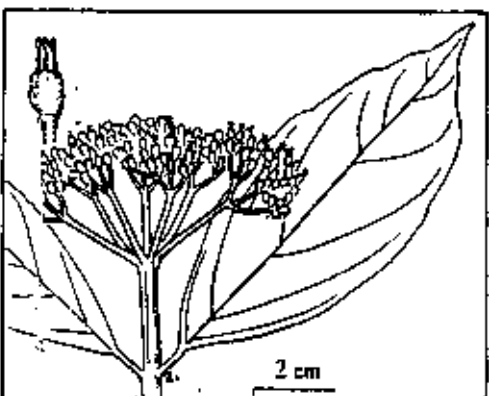

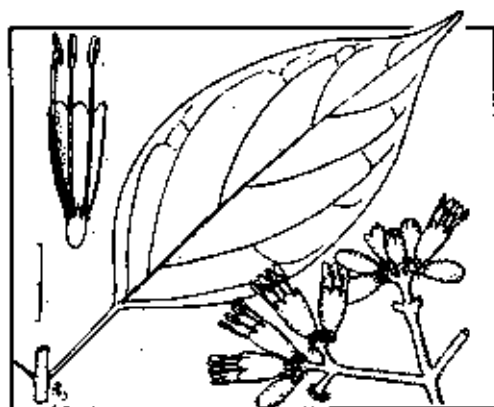
8595 - *Viburnum coriaceum* Bl. Vót dai.

Dại mộc 2-15 m; nhánh có chút lông lúc non. Lá có phiến bầu dục thon, dày, cứng, không lông, bìa dợn, gân-phụ 5-6 cặp; cuống 1 cm. Tán kép, to; đài có 5 răng; vành trắng là ống phù, có 5 răng tả, ngắn; tiểuhụy 5 thò tím tím. Quả hạch cứng tròn, đen; nhân 1, 1-hạt. $2n = 18$

Vùng núi cao: Sapa, Đà Lạt; IV-VI, 4-5.

- Tree 2-15 m; limb coriaceous, glabrous; corolla white; stamens violet; drupes black.

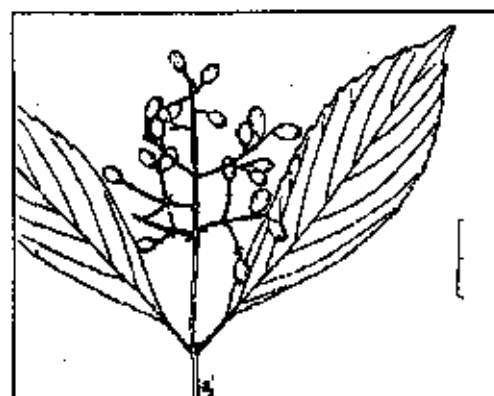

8596 - *Viburnum cylindricum* Buch.-Ham.. Vót hình-trụ.

Tiểu mộc; nhánh to, không lông. Lá có phiến bầu dục, to, dài 20 cm, rộng đến 12 cm, chót có đuôi 1-2 cm, không lông, gân-phụ 4-5 cặp, xéo; cuống dài 2-3 cm. Phả hoa không lông, tròn, rộng đến 20 cm; cọng hoa có lông dày; noãn sào và dài có lông; vành hình trụ, cao 5 mm, tai dài 0,6 mm; tiểu nhụy thò; vòi nhụy ngắn, có lông.

Sapa, 1.500 m; VII.

- Shrub; leaves glabrous, caudate; corolla cylindrical, 5 mm long.

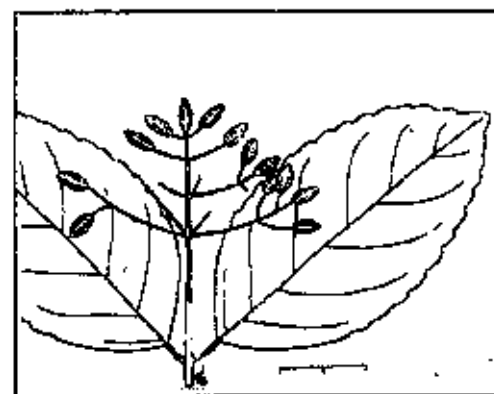

8597 - *Viburnum erubescens* Wall. ex DC.. Vót đỏ.

Tiểu mộc; cành mảnh, không lông. Lá có phiến thon ngược, to 8-10 x 2,5-3 cm, bìa có răng nhọn, nằm, gân-phụ 6 cặp, xéo; cuống dài 1,2 cm. Chùm-tụ tán ở ngọn nhánh. Trái xoan, to 6-7 x 3-4 mm. $2n = 32$.

Trung quốc; B?

- To be search in Northern part.

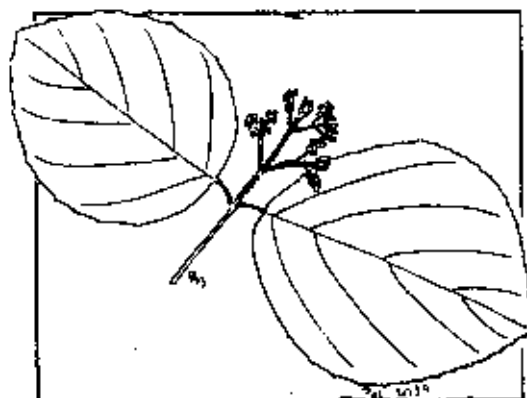

8598 - *Viburnum lutescens* Bl..

Tiểu mộc cao 4 m. Lá có phiến bầu dục, dài 8-10 cm, có lông, mặt dưới nâu vàng, gân-phụ 5 cặp, bìa có răng to, gân và cuống lá có lông hình sao; cuống dài 1-1,3 cm, lábe 2 mm, có lông, màu rụng. Trái 1 hạt, đen, cao 9-10 mm.

Công tum; 12.

- Shrub 4 m; leaves stellate pubescent; fruits black, 1-seeded (*V. colebrookeanum* non C.B. Cl., Dang.).

8599 - *Viburnum luzonicum* Rolfe. Vót Luzon.

Bụi; nhánh non có lông hoe hình sao. Lá có phiến xoan rộng, to 4,5-9 x 3-5 cm, chót tã, dày tròn, bìa có răng thưa thấp, gân-phụ 4-6 cặp, có lông hình sao, mỏng, mặt trên không lông; cuống 5-10 mm. Chùm-tụ tán ở ngọn, to 5-10 cm, có lông mịn; lá hoa màu rụng; hoa không hay có cọng; dài có lông, 5 răng; vành có lông mặt ngoài, hình trứng, thùy 1 mm; tiểu nhụy 5, không thò; noãn sào có lông. Quả hạch cứng đỏ, to 7 mm.

Caolan; V.

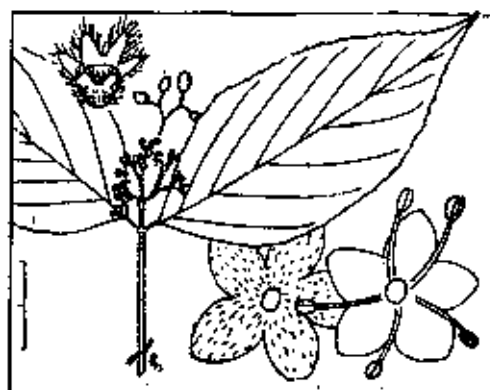
- Bush; branches rufous stellate pubescent; corolla egg-shaped; drupes red.

8600 - Viburnum mullaha Buch.-Ham. ex D. Don.
Vót

Tiểumộc cao 2-7 m; nhánh có lông mịn hoe. Lá có phiến bầu dục, to 7-9 x 3-3,5 cm, chót có mũi nhọn, đáy tà, gân-phụ 5 cặp, ngay, gần xéo; cuống 4-5 mm. Chùm-tụ tán ở ngọn, ngắn, có lông mịn; đài có lông dài, tai xoan, đài bằng ống; vành có lông dài mặt ngoài, tai xoan; tiểunhụy 5 thò. Trái xoan, to 4-5 mm. $2n = 14$.

Rừng thưa: Lạng Sơn; VII, 7.

- Tree 2-7 m; branches rufous puberulent; corolla hairy outer; drupes 4-5 mm.

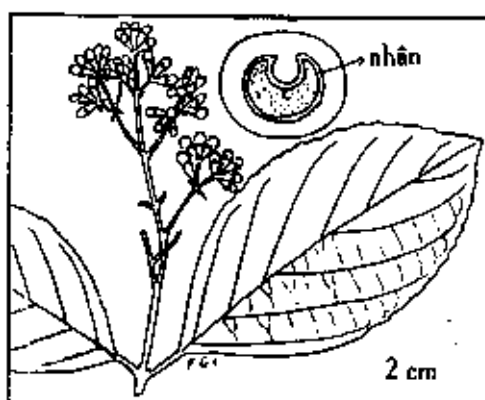

8601 - Viburnum odoratissimum Ker.-Gawl. Vót thơm.

Tiểumộc nhỏ; nhánh tròn, không lông. Lá có phiến dai, không lông, dài 12-15 cm, bìa có răng và uốn xuống, mặt dưới có ít lông hình sao cạnh gân; cuống dài 1-2 cm. Chùm-tụ tán; hoa trắng, thường nhóm 3; đài có 5 răng ngắn; vành hình chuông, ống 1,5 mm, tai cao 2,5 mm; noãn sào hạ, không lông. Quả hạch cứng cao 6-7 mm; nhân 1-hột.

Thanh hóa, Đà Lạt.

- Shrub; limb stellate pubescent on nerves beneath; flowers white.

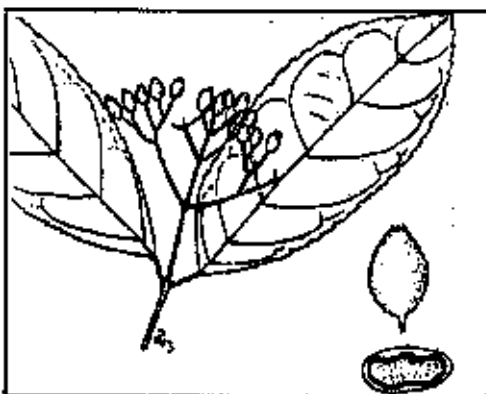

8602 - Viburnum oldhamii Vót Oldham.

Tiểumộc; nhánh mảnh. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to vào 8,8 x 3,5 cm, bìa có răng nằm, gân-phụ 6-7 cặp; cuống dài 1 cm. Chùm-tụ tán dạng tán phòng ở chót nhánh, rộng hơn cao. Quả hạch cứng xoan, to 5 x 3 mm, có đài là răng còn lại ở chót.

B.

- Shrub; drupes 5 x 3 mm.

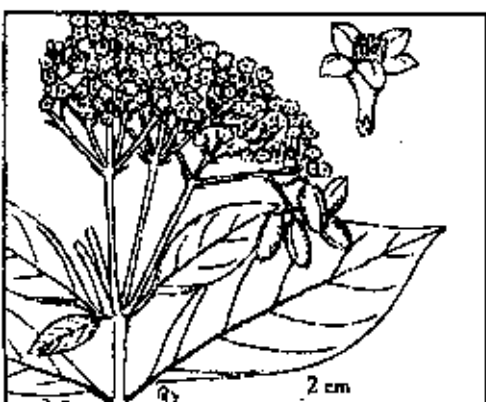

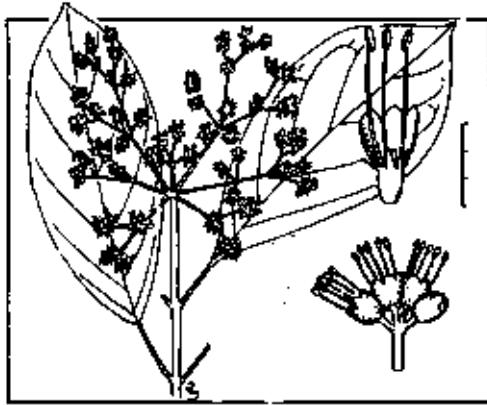
8603 - Viburnum punctatum Buch.-Ham. ex D. Don.
Vót đốm.

Tiểumộc nhỏ; nhánh non dày lông hoe hoe hình sao. Lá có phiến thon, dài 5-7 cm, gần như không lông trừ ở gân mặt dưới, gân-phụ 5 cặp; cuống 1 cm. Tán kép như tán phòng, có lông phún; hoa trắng; đài có 5 răng nhỏ; vành có tai 2 mm, ống 1 mm; noãn sào có lông. Quả hạch cứng đẹp đẹp, cao 1 cm; nhân 1, hột 1.

Bình trị thiên, Đà Lạt.

- Shrub; branches rufous stellate tomentose; flowers white; drupes 1 cm long.

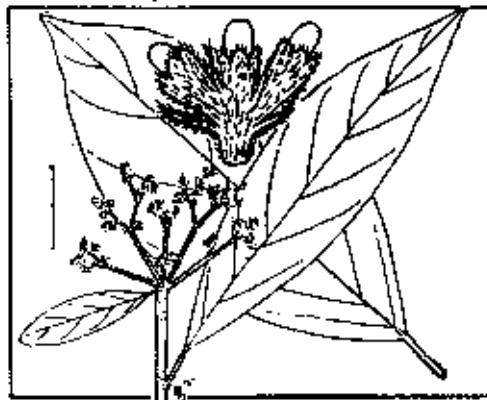

8604 - *Viburnum sambucinum* Reinw. ex Bl. Vót.

Tiểu mộc; nhánh nâu đen. Lá có phiến xoan thon hay xoan ngược, to, dài đến 15 cm, gân-phụ 6 cặp, nâu đen trên mặt trên; cuống dài 3 cm. Pháthoa ở ngọn, tròn, to 15 cm, do nhiều tután mang chụm tròn; dài và noãn sào không lông; lá đài nhỏ, nhọn; vành có ống cao bằng 2 lần tai; tiểu nhụy 5, cao bằng hai lần tai vành.

Sapa; VIII.

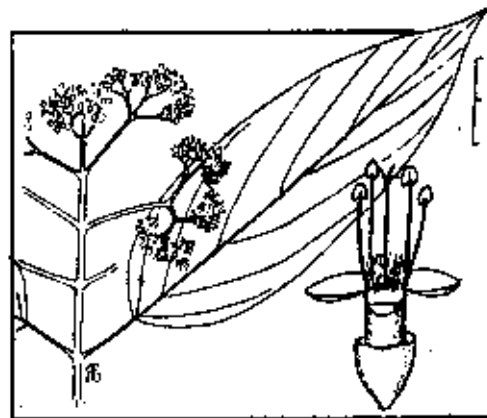
- Shrub; limb 15 cm long; panicles with numerous glomerules.

8605 - *Viburnum sambucinum* var. *tomentosum* Vót lóng.

Đại mộc cao 7-8 m; nhánh non dày lông vàng, cũng như pháthoa. Lá có phiến thon rộng, to đến 15 x 8-10 cm, bìa dợn, gân-phụ 6 cặp; cuống dài 1-1,5 cm, có lông mịn. Pháthoa dày, rộng 10 cm, mang nhiều nhánh lưỡng phân, mang chụm tròn; dài và noãn sào dày lông; lá đài xoan tròn.

Bavi; VI.

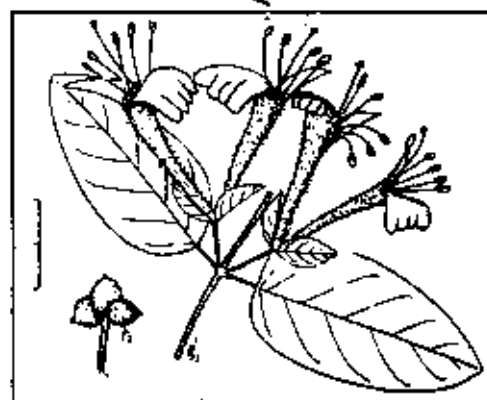
- Tree; branches, inflorescence yellow tomentose.

8606 - *Viburnum* sp. Vót Đalat.

Tiểu mộc cao 2-3 m; cành non có lông mịn. Lá có phiến tròn dài thon, to 8-10 x 2,5-3 cm, có lông mịn ở gân mặt trên, có lông mặt dưới, gân-phụ 5(6) cặp, xéo; cuống mảnh, dài 1,5-3,5 cm, có lông mịn. Chùm-tután ở ngọn, nhánh mọc đối, có lông mịn; dài cao 1 mm, không răng; vành có ống dài 2 mm, có lông dày trắng ở trong, tai 1-1,5 mm; vòi nhụy dài 4,5 mm; noãn sào 4 buồng.

Hoà xuân, Đalat; II.

- Shrub 2-3 m; leaves pubescent beneath; corolla white tomentose inside; stamens and style lengthly exsert.

8607 - *Lonicera japonica* Thunb.. Kim Ngân, Nhán Đông; Common Honey Suckle.

Đây leo quấn; cành non có lông thường và lông tiết. Lá có phiến xoan bầu dục, dày tròn hay cắt ngang, không lông trừ ở gân mặt dưới. Tután 2 hoa ở nách lá; hoa trắng rồi vàng, thơm, to; dài có lông mịn, 5 răng; vành có ống dài 2 cm, môi hai, dài vào 2 cm, môi dưới 4 thùy, môi trên 1; tiểu nhụy 5. Quả dài 5 mm, nhiều hạt.

Hoang ở B, 1-1.500 m, và Tr BTN; IV-VIII. Hoa hanhiệt, giải độc, lợi tiểu, lọc máu, chống nấm, chống bướu; chứa kháng sinh: trị mụn, lở, kiết...

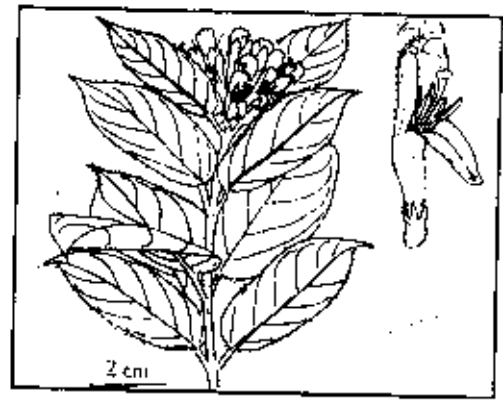
- Climbing; flowers fragrant, yellow.

8608 - *Lonicera acuminata* Will. Kimngân nhọn.

Dây leo; thân và lá có lông nâu. Lá có phiến bầu dục, đáy tròn hay hình tim, chót có mũi, gân lồi ở mặt dưới; cuống 5-7 mm. Phát hoa ngắn ở chót nhánh; hoa vàng có sọc đỏ hay cam; vành có ống có 5 tai đứng, thon, mặt ngoài có lông, dài 2,5 cm; tiểunhụy 5. Quả.

T ? (hình theo Hooker).

- Climbing; flowers yellow red striated or orange red.

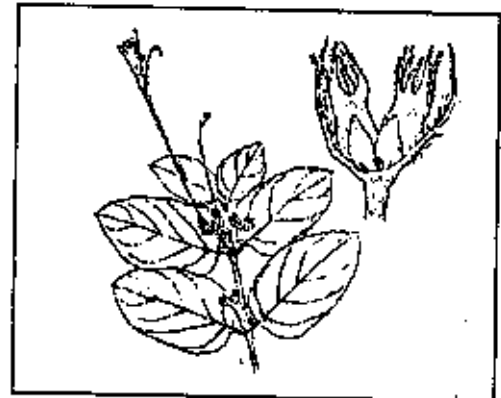

8609 - *Lonicera annamensis* Fukuoka. Kimngân Trung bộ.

Tiểu mộc leo cao 5-6 m. Lá mọc đối; phiến xoan tròn dài đến tròn dài, to 4-8 x 2-4 cm, đáy cắt ngang hay hơi lõm, chót có mũi, gân-phụ 3-5 cặp, không lông; cuống 5-7 mm. Phát hoa ở nách lá; bông 4-17 mm, không lông, tím tím; lá hoa có lông; dài có 5 tai cao 2 mm có lông; vành dài 7-7,5 cm, không lông ở mặt ngoài, mỗi dài 2 cm; noãn sào không lông, 3 buồng, cao 2-2,5 mm.

T. (hình theo Fukuoka).

- Climber 5-6 m; limb glabrous; sepals hairy; corolla 7.5 cm long; ovary 3-locular.

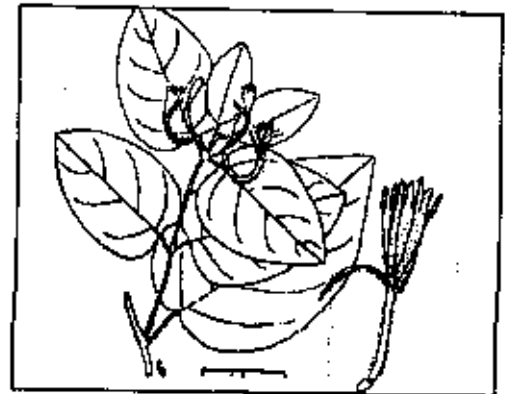

8610 - *Lonicera dasystyla* Rehder. Kimngân ta, Kimngân vôi-nhám.

Dây leo quấn. Lá có phiến xoan hình tim, dài 3-6 cm, đầu tù, mặt trên nâu, không lông, mặt dưới đầy lông trắng, gân-phụ 4 cặp; cuống dài 1 cm. Hoa trắng, từng cặp ở phía ngọn, trên bông dài 3-4 mm; lá đài nhỏ; vành có lông mịn trắng mặt ngoài, ống cao 1,2 cm, mỗi dài 17 mm, mỗi dưới hẹp.

Bách thái, Công tùm; V. Công dụng dược tính như *L. japonica*.

- Voluble; limb white pubescent beneath; flowers white, pubescent.

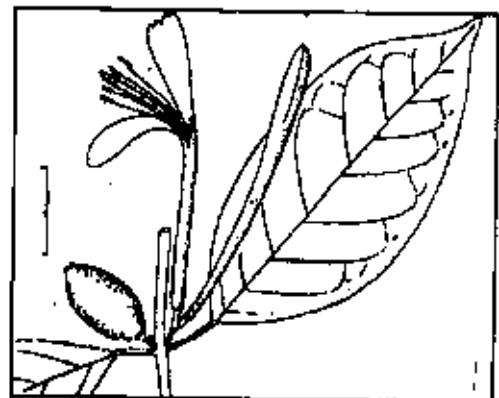

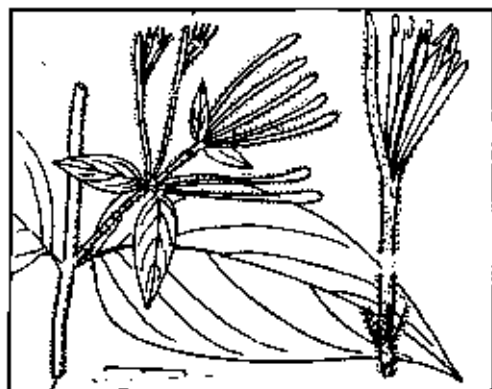
8611 - *Lonicera hildebrandia* Coll. & Hemsl. Kimngân Hildebrand.

Dây leo, to; nhánh không lông. Lá có phiến bầu dục, to vào 10 x 4 cm, tù hai đầu, dày, không lông, gân-phụ 6-7 cặp, nâu vàng láng, đến đen lúc khô; cuống 2 cm. Phát hoa 2 hoa; bông chung 6-8 mm, noãn sào 3 mm, không lông; lá đài nhỏ; vành to, có ống dài 3,5-4 cm, mỗi 2,5-3 cm, mỗi dưới to gần bằng mỗi trên; tiểunhụy 5, ngắn hơn vành. Trái xoan, cao 2,5 cm.

Trên vùng vôi, 1.500 m; Sapa; VI.

- Big climber; limb glabrous; flowers 7 cm long; fruits 2.5 cm long.

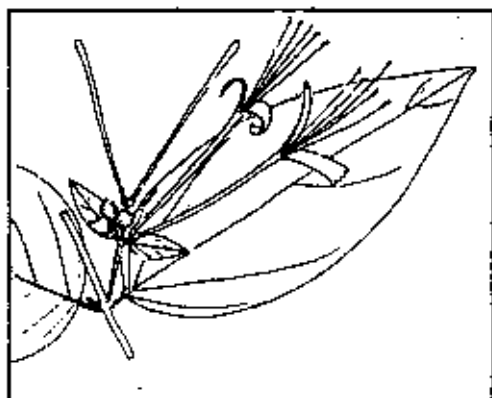

8612 - *Lonicera hypoglauca* Miq.. Kimngân mặt-duối-móc.

Dây leo khá mạnh; thân non, cuống, mặt dưới lá có lông mịn dày vàng. Lá có phiến xoan, dài 6-7 cm, đáy tròn hay hơi lõm, chót tẻ, mặt dưới màu mốc, có lông mịn, gân ở đáy 3-4; cuống 1 cm. Pháihoa 2 hoa; noãn sào và lá đài có lông mịn; vành có lông dài ở mặt ngoài, ống 2,5 cm, môi dài 1,5 cm, môi dưới hẹp.

Trảng: Phú-yên; V.

- Climber; limb yellow densely pubescent beneath; flowers 4 cm long.

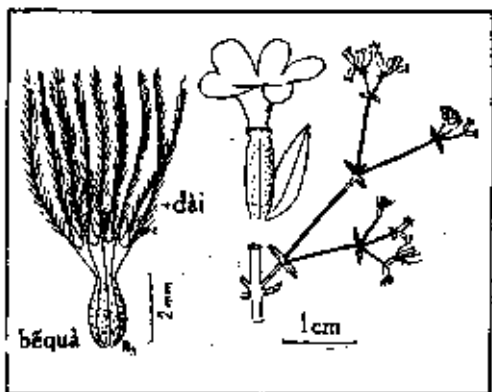
8613 - *Lonicera macrantha* (D. Don) Sprengel. Kimngân hoa-to.

Dây leo quấn to; nhánh có lông cứng vàngvàng. Lá có phiến bầu dục, to vào 5-12 x 3-4,5 cm, mặt trên nâu lằng, mặt dưới có lông tiết, gân-phụ 4 cặp; cuống dài 1 cm, có lông. Chùm từ nách lá, có cong, mang 2-3 hoa; hoa to, vàng; đài có 5 răng nhỏ; vành cao 5-6 cm, môi trên 4 thùy môi dưới 1; noãn sào 3 buồng. Quả to 7-8 mm.

Ven rừng; Bắc Hải, Huế, Công tum, Langbian; III.

- Volubile; limb glandulous pubescent beneath; flowers yellow, 5-6 cm long (*Caprifolium macranthum* D. Don.).

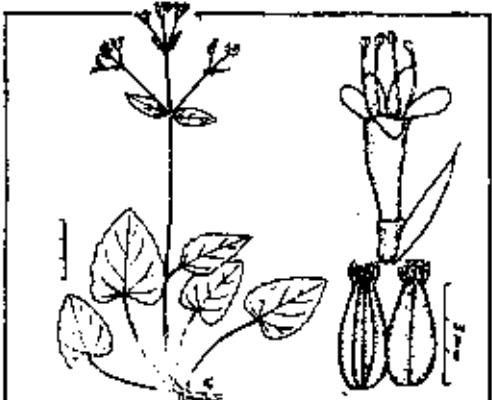
VALERIANACEAE : họ Nũlang

8614 - *Valeriana hardwickii* Wall.. Nũlang, Cẩtích; Valériane. Cỏ cao đến 1,5 m; thân xanh, có lông ở mắt. Lá ở gốc và thân xẻ sâu; thúdiệp không lông, bìa nguyên hay có răng. Tután kép to ở ngọn; hoa trắng, nhỏ, cao 2 mm, gân như đều; tiểuhụy 1-3; noãn sào hạ, 1 buồng thụ, 1-noãn. Bế quả có lôngmào đo 10 to dài, rìa lông. $2n = 14$.

Đá dưa suối, vùng núi cao: Lào cai, Sapa, Đalat; XII-III. Rể to, trị kinh phong, sản, bịnh thần kinh, trị "mệt của chiến sĩ", trán luyên-súc, phẫn kích tốt, phẫn dương, lợi kinh; cây đắp trị nọc bọ cạp, côn trùng chích, trị bịnh da.

- Herb 1.5 m; leaflets glabrous; flowers white; achenes with hairy pappus.

8615 - *Valeriana jatamansi* Jones. Nũlang Jatamans, Liênhuông, Sito.. Cỏ daniên; thân bò dài 2-5 cm, to 4-6 mm. Lá gần như chum ở đất; phiến hình tim, to 3-6 x 2,5-4 cm, mỏng, có lông, bìa có răng không đều; cuống 3-7 cm, có lông. Trục đứng cao 20-40 cm, mang 1-3 nhánh; hoa thành tután đơn phân; lá hoa hẹp dài; noãn sào hạ, cao 1 mm; vành có ống 2,5 mm, tai 4, cao 1 mm; tiểuhụy 3. Bế quả đẹp, cao 3 mm, 1 bên có sóng, 1 bên có 3 sóng, chót có lôngmào dài.

Dưa vục, suối, 1.500-1.600 m: Sapa; I-VII, 1-7. Rể trị kinh phong, sản, thần kinh bất ổn (nervous unrest), đái đục.

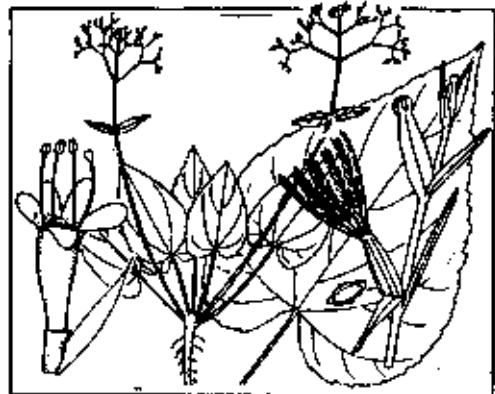
- Prostrate stem; leaves membranous, pubescent; achenes with pappus.

8616 - Valeriana jatamansi var. *glabra* Merr.. Nủlang không-lông.

Cỏ đaniên; thân dài đến 4-5 cm, to đến 8 mm, Lá không lông, chụm ở đáy thân; cuống dài đến 16 cm; phiến hình tim, to 10 x 6 cm, mỏng, bìa có răng to, tà, gân từ đáy 5, gân-phụ 2-3 cặp. Phát hoa cao 40 cm, dạng tánphồng, nhánh mọc đối; láhoa hẹp dài; vành cao 4 mm, tai 5; tiểuhụy 3; noãn sào hạ, không lông. *Bé quả đẹp*, cao 3 mm, 1 bên có 1 sọng, một bên 3; lôngmào dài 3 mm, mau rụng.

Sapa, 1.700 m, dựa thác; IV, 4

- Perennial, glabrous herb.

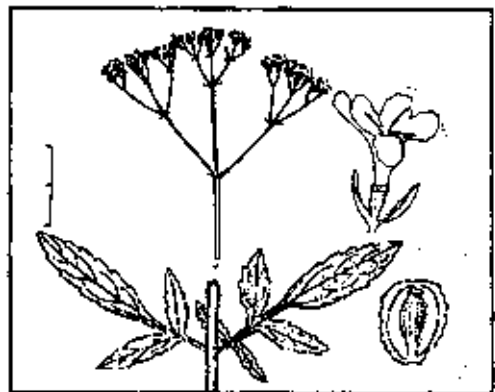

8617 - Patrinia hispida Bunge..

Cỏ cao đến 2 m; thân có lông phún, nhám. Lá ở thân có phiến xoan, có cuống; lá trên thân kép lông chim; lá-phụ bầu dục đến hẹp, bìa có răng, 2 mặt có lông; sọng có cánh. Chùm-tútán như tánphồng; hoa nhỏ; dài cổ ống có răng; vành có ống dài bằng tai, tai 5, gần bằng nhau; tiểuhụy 5, gắn trên ống vành, chỉ 2,5 mm; noãn sào 3 buồng. *Trái dính trên láhoa xoan*, bìa có răng tà; hạt 1.

Caolạng.

- Herb hispid, 2 m; corolla 2 mm; stamens 5; fruit adherent to bract.

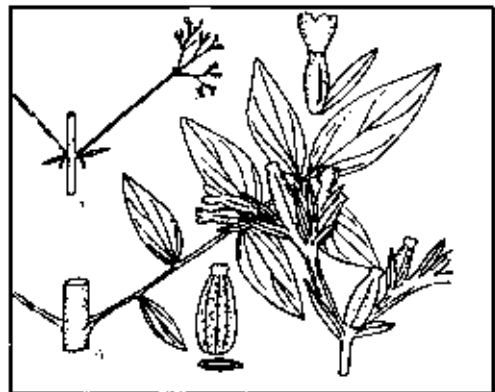

8618 - Patrinia scabiosaefolia Fisch. ex Link. Bạitượng.

Cỏ nhát niên to; thân tròn to đến 1,3 cm, bông, không lông. Lá có phiến kép; lá-phụ không lông, bìa có răng thấp, không đều; bẹ ôm thân. Trục phát hoa cao; hoa nhỏ, ở nách một láhoa thon, nguyên; noãn sào cao 3,5 mm; dài là răng tà; vành hình chuông, 5 tai. *Trái đẹp, có lông*, 1 mặt có 1 sọng, một có 3.

Trảng, vào 1.500 m: Sapa. Tránthống, anthàn.

- Annual high herb; leaflets glabrous; flowers small.

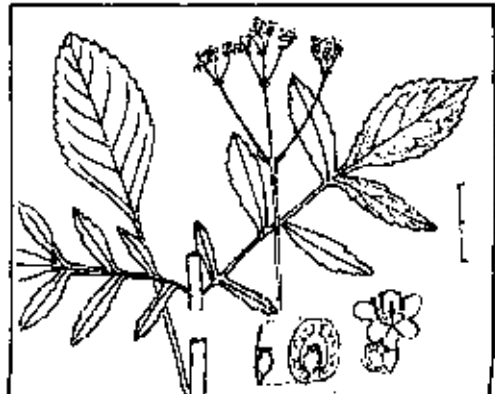

8619 - Patrinia villosa (Thunb.) Juss..

Cỏ cao đến 1 m; thân có lông. Lá dưới thân kép lông chim; lá-phụ xoan đến hẹp, bìa có răng, 2 mặt có lông; lá trên đơn, có cuống dài. Chùm-tútán dạng tánphồng ở ngọn; hoa nhỏ; dài là ống có răng nhỏ; vành có ống dài mang 5 tai gần bằng nhau; tiểuhụy 5, gắn trên ống vành; noãn sào 3 buồng. *Trái khô dính vào láhoa mỏng, xoan tròn*, bìa nguyên, chót có 3 thùy; hạt 1.

Trảng cỏ: Caolạng.

- Herb 1 m; leaves pinnate and entire; corolla white; achenes connate to bract.

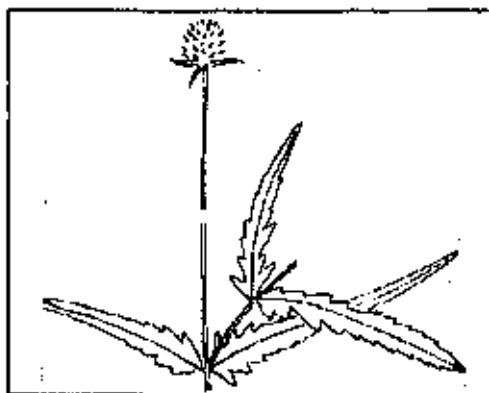
DIPSACEAE : họ Tục đọan

8620 - *Dipsacus asper* Wall.. Tục đọan nhọn; Szechuan Teasel.

Cỏ daniên nhỏ có rễ trụ, thân cao đến 2 m, có gai nhỏ. Lá có phiến thon hẹp, dài 7-10 cm, rộng 1 cm, gân-phụ không rõ, bìa có răng và gai; cuống vàng. Hoadầu trên cộng dài 30-40 cm, to 2 cm, tổng bao do lá hoa 1-3 cm, giữa là lá hoa hẹp như vảy nhọn; lá đài 4; vành có ống có 4 tai 4 (2 to); tiểu hụy 4, rời, thò; noãn sào 1 mm. Béquả dài 4-5 mm.

Tràng, vào 1.500 m: Sapa; XII, 12. Trị đau thận, ỉa, lợi kinh, tê thấp, trĩ; rễ tránh thối, cầm máu, bổ, làm êm dịu tử cung, chống sung, trị ung thư vú.

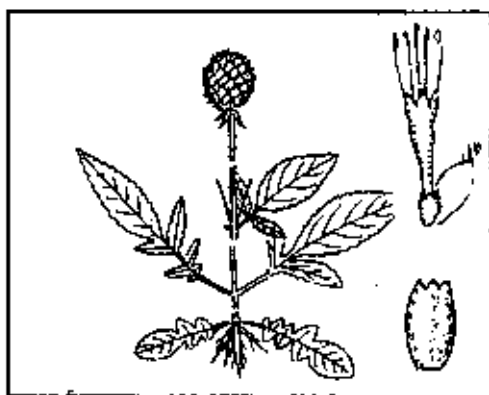
- Perennial herb; capitulum; flowers 4-merous; achenes 4-5 mm.

8621 - *Dipsacus japonicus* Miq.. Rôđầu Nhật, Tục đọan; Japanese Teasel.

Cỏ cao đến 2 m; thân có gai nhỏ, thành hàng. Lá có phiến xẻ sâu thành 3-7 thùy bầu dục, hay kép, bìa có răng; cuống có gai. Hoadầu hình cầu ở chót thân và nách lá ngọn, đỏ hay lam dợt, trên cộng dài; tổng bao do lá hoa xoan, có mũi nhọn, giữa hoa là lá hoa như vảy nhọn, cứng; lá đài 4; vành có ống mang 4 tai; tiểu hụy rời nhau, 4, gắn trên vành. Béquả.

Núi ở B. Bồ thần kinh, trị sưng mắt, động thai, lợi tiểu, lợi sữa, trị tê thấp; rễ làm lạc thai, trị ung thư vú

- Herb to 2 m high; capitulum red or blueish.

ASTERACEAE : COMPOSITAE : họ Cúc

1a - hoadầu gồm toàn hoa hình môi

1b - hoadầu gồm toàn hoa ống

1c - hoadầu gồm hoa ngoài hình môi, hoa giữa hình ống

A

C

B

A - Hoa toàn hình môi

1a - hoa có màu ở trong, trắng ở ngoài; lá mọc chụm ở gốc; béquả có mỏ dài

Gerbera

1b - không tính trên

2a - cỏ có lông cứng, nhám, lá hoa ngoài rất ngắn

Picris

2b - không tính trên

3a - hoadầu to màu lam

Cichorus

3b - hoadầu không màu lam

4a - trái có mỏ dài mang lông mào

5a - lá dọc theo thân

6a - trái đẹp; lá hoa ngoài từ từ to

Lactuca

6b - trái không đẹp; lá hoa 2 cỡ riêng biệt

Crepis

5b - lá chụm ở đất

6a - lá có lông nhám

Hypochoeris

6b - lá không lông nhám; hoadầu có độc

Taraxacum

4b - trái không mỏ hay chỉ hơi hẹp ở đầu

5a - cây 4-5 m; lá nguyên, to

Gochmatia

5b - cỏ

6a - lá hoa từ từ dài đến trong

Aster

6b - lá hoa 2 cỡ riêng biệt

7a - bế quả đẹp; lá mềm, có răng nhọn như gai
Sonchus

7a - bế quả không đẹp

8a - cỏ bò; dựa biển
*Launaea*8b - cỏ có thân đứng
*Ixeris***B - Hoa bia hình môi****1 - Hoa bia trắng, lam hay hồng**1a - dây leo
*Microglossa*1b - tiểu mộc hay đại mộc Tr
Montanoa

1c - cỏ đứng

2a - lá mọc đối

3a - đầu bế quả trụi; hoadầu có 5 lá hoa dài
Siegesbeckia

3b - đầu bế quả có vảy hay lông mào

4a - đầu trái có 20 lông dài
*Tridax*4b - đầu trái trụi
*Eclipta*4c - đầu trái có 2-3 lông gai
Bidens

2b - lá mọc xen

3a - đầu trái trụi

4b - lá kép do rất nhiều đoạn nhỏ hẹp; hoadầu nhỏ, nhiều
*Achillea*4b - lá có thùy sâu; hoadầu to hơn 1 cm
*Chrysanthemum**Myriactis*

3b - đầu trái có 2 vảy

4a - hoadầu to, hoa bia trắng
*Chrysanthemum*4b - hoadầu nhỏ; bế quả có 2 vảy dính thành một môi
*5a*5a - lá chụm ở gốc
*Lagenophora*5b - lá dọc theo thân
Kalimeris

3c - đầu trái có lông gai

4a - lông gai 2, có lông mọc ngược
*Glossogyne*4b - lông gai 5; bế quả có phao
Calotis

3d - trái có lông mào

4a - hoa hình môi một vòng
Aster

4b - hoa hình môi nhiều luân sinh:

Tr

Hoang

*Callistephus**Heteropappus**Thespis***2 - hoa bia vàng**

1a - lá mọc đối

2a - trái trụi ở đầu

3a - cỏ hoang
*Colobogyne*3b - cỏ trồng
Cosmos

2b - trái có 2 lông gai

3a - lông gai trên một mô dài
Melampodium, Cosmos

3b - không có mô dài

4a - lông gai 2-3, có lông mọc ngược
Bidens

4b - lông gai không lông mọc ngược

5a - bế quả ở giữa hoadầu trụi, bế quả bia có 2 lông gai
*Synedrella**Spilanthes*

5b - bế quả giống nhau, có 2 lông gai

1b - lá mọc xen

2a - trái trụ

3a - có Tr; hoadầu to

3b - có hoang; hoadầu nhỏ; đế có vảy; hoa hình môi ít

Chrysanthemum

Wedelia

2b - trái có lôngmào

3a - đầu trái có lông cứng

4a - hoadầu to 5-10 cm

4b - hoadầu nhỏ hơn 5 cm

Tithonia

5a - lông có răng hướng lên

Anisopappus

5b - lông có răng hướng xuống

Glosogyne

3b - đầu trái có 5 vảy cao; Tr

Gaillardia

3c - đầu trái có vảy ở ngoài, lông ở trong

Pulicaria

3d - đầu trái có lông dài

4a - lông bằng nhau; trái sưng

Inula

4b - trái có cạnh

5a - baophấn có tai ở đáy; Tr

Solidago

5b - baophấn không tai ở đáy

Senecio

4c - trái nhỏ, dẹp; hoa vàngvàng

5a - baophấn đáy cắt ngang

Conyza

5b - baophấn đáy có tai

Erigeron

C - Toàn hoa ống

1a - thân có cánh

2a - hoadầu kép tròn

3a - bểquả có phao do vành còn lại

Sphaeranthus

3b - bểquả không phao

Athroisma

2b - không hoadầu kép

3a - không lôngmào

Sphaeromorpha

3b - có lôngmào

4a - chùm-tútán ở ngọn; baophấn không tai ở đáy

Laggera

4b - gié; baophấn có tai ở đáy

Pterocaulon

1b - thân không cánh

2a - có trồng vì hoa

3a - tổngbao không héo, nhiều màu đẹp

Helichrysum

3b - hoa màu lam đẹp

Centratherum

2b - có trồng vì lá thơm, có vị thuốc

Artemisia

2c - có trồng làm thuốc và ăn; lá to, nhiều lần kép; hoadầu to hơn 5-10 cm

2d - không như trên

3a - đầu trái không có phụộ gì cả

4a - "trái" (tổngbao) có gai móc

Xanthium

4b - "trái" không gai móc

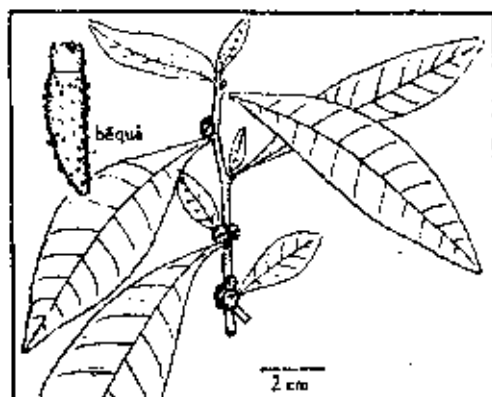
5a - hoadầu kép (do hoadầu nhỏ hợp lại)

Aethocephalus

5b - hoadầu đơn

- 6a - láhoa 1 hàng; cỏ thủy sinh *Enhydra*
 6b - láhoa 2 hàng *Centipeda*
Cotula
- 6c - láhoa nhiều hàng
 7a - hoadầu cõđộc
 8a - vành có tuyến; tiểuhụy 4; láhoa
 xoan *Epaltes*
 8b - vành không tuyến; tiểuhụy 5
Carpesium
 7b - hoadầu thành tánphông hay chùm-tụtán
 8a - cỏ thơm *Artemisia*
 8b - cỏ không thơm
 9a - lá gân lông-chim, rất rìa
Cyathocline
 9b - lá nguyên hay có răng
 10a - bẻquả đầu cát ngang
Ethulia
 10b - bẻquả đầu tròn
Camchaya
- 3b - đầu trái có vảy thành vòng *Struchium*
- 3b - đầu trái có vảy thành vòng, hay lôngmào
 4a - dây leo
 5a - một hàng láhoa *Mikania*
 5b - nhiều hàng láhoa
 6a - hoa huồng hay tím *Vernonia*
 6b - hoa vàng *Blumea*
 4b - cỏ nằm *Soliva*
 4b - cỏ đứng
 5a - một tổngbao chung cho nhiều hoadầu nhỏ *Elephantopus*
 5b - không như trên
 6a - lôngmào do tơ dài ngắn khác nhau *Pseudelephantopus*
 6b - tơ một thứ
 7a - láhoa một hàng *Emilia*
 7b - láhoa 2 hàng, hàng trong dính
 8a - bẻquả có lôngmào mịn
 9a - hoa bìa cái, hoa trong lưỡngphái *Erechtites*
 9b - hoa lưỡngphái cả *Gynura*
 8b - bẻquả có lônggai
 9a - bẻquả có 1 vòng vảy dính *Grangea*

- 9b - vảy rời
 10a - vảy rộng ở trên; láhoa dính nhau
Adenostemma
 10b - vảy đáy rộng; láhoa rời
Ageratum
 6c - láhoa nhiều hàng
 7c - láhoa nhiều hàng
 6c
- 7a - đầu trái có vài gai to hay vảy
 8a - đầu trái có vảy dính nhau thành vòng
Grangea
 8b - đầu trái có 5 vảy
Ageratum
- 7b - đầu trái không có gai
 8a - hoadầu cóđộc
Tricholepia
 8b - chùm
Blumea
 8c - chùm-tụ tán
 9a - hoadầu hình cầu, hay bán cầu
Dichrocephala
 9b - hoadầu không hình cầu
 10a - baophấn không tai ở đáy
Blumeopsis
 10b - baophấn có tai ở đáy
 11a - hoa hương hay đỏ có khi tia hay trắng, tất cả đều
 lưỡngphái
Vernonia
 11b - hoa vàng, có lông trín; hoa ngoài cái, hoa trong
 lưỡngphái
Blumea
- 8d - tảnphòng
 9a- cỏ có lông dày trắng
 10a - láhoa trắng
Anaphalis
 10b - láhoa vàng
Gnaphalium
 9b - cỏ không lông dày
 10a - lá mọc đối
Ageratum
 10b - lá mọc xen
 11a - cây cứng, đứng; láhoa tròn dài; hoa hương
Pluchea
 11b - cỏ; láhoa hẹp; hoa vàng
Blumea

8622 - *Struchium sparganophorum* (L.) O. Ktze. Cốc-đồng; Cup-wort

Cỏ *nhất niên* cao 10-30 cm. Lá mọc xen, phiến thon, bia có răng. Hoadầu *cóđộc* ở nách lá, rộng 6-8 mm; tóngbao xanh; hoa *trắng*, toàn hoa ống, vòi *nhụy đỏ*. Bế quả trắng, mang 5 vảy dính nhau thành chén ở đầu.

Vườn, ruộng: Lục tỉnh; IV-XII.

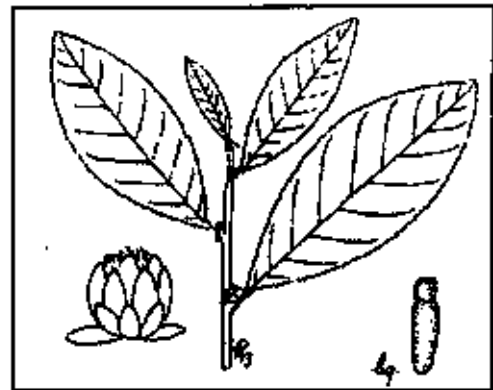
- Annual 30 cm high herb; capitulum white; achenes with scales connate in a cup (*Ethulia sparganophora* L., *Sparganophora vaillantii* Crantz).

8623 - *Carpesium abrotanoides* L. Cẩnhithái.

Cỏ cao vào 1 m; rễ hình thoi; thân chẻ hai. Lá có phiến bầu dục rộng, to 20-28 x 8-15 cm, mặt dưới trắng trắng, có tuyến, bìa có răng không đều, có mùi; cuống ngắn có cánh ở phần trên. Hoadầu có đốm ở nách lá, không cọng; tổng bao do 3 hàng lá hoa; không hoa hình môi. Bề quả cao 3,5 mm, chót có tuyến, mô 0,7 mm, không lông mào.

Langson, Sapa. Trị ho, xổ. Ở Ấn Độ dùng nhuộm tó. Lá non ăn theo rau luộc.

- Herb 1 m high; achenes glandulous.

8624 - *Carpesium nepalense* Less. (*C. cernuum* L., sensus Hooker).

Cỏ đứng, cao 90 cm, có nhánh, có lông. Lá có phiến bầu dục thon, bìa có răng, có đốm tuyến. Hoadầu ở chót nhánh và bán cầu hay tròn; lá hoa dạng lá, chót nhọn, lá hoa ngoài trải ra. Bề quả có tuyến trính, dính vào quần áo. Himalapson, Trung quốc, Đailoan; núi B?

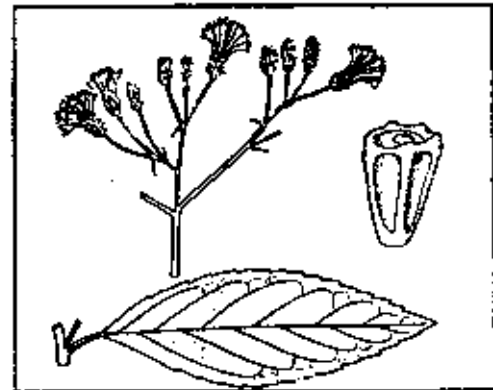
ở *C. cernuum* L., lá hoa chót tù.

8625 - *Ethulia conyzoides* L. Sọc úc.

Cỏ nhất niên cao 50-70 cm, có ít lông; thân có sọc dọc. Lá có phiến thon, bìa có răng nhọn, có lông có tuyến ở hai mặt. Tán phòng ở nách lá có cọng dài; hoadầu gần như tròn, rộng 3-4 mm; lá hoa nhỏ, cao 2,5 mm; hoa tím tím. Bề quả mụi, có 5 cạnh lồi, cao 2 mm.

Bình nguyên: Hà Sơn Bình, Nam Bộ (hình theo Wight).

- Annual to 70 cm herb; limb glandulous hairy; capitulum violaceous; achenes without appendix.

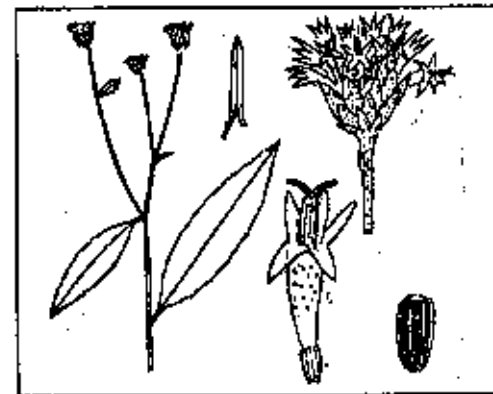
8626 - *Camchaya eberhardtii* (Gagn.) Kitam..

Camcháy Eberhardt.

Cỏ leo quấn, dài 5-7 m; cành có lông ngắn. Lá có phiến thon, dài 3-5 cm, bìa có răng thưa, gân-phụ khó nhận; cuống ngắn. Hoadầu trên cọng dài; toàn hoa ống, màu lam, không vây giữa hoa; vành có tuyến ở ống. Bề quả không lông mào, có 6 cạnh, có tuyến.

Công tum, Đà Lạt; XI-I, 1 (hình theo Gagnepain)

- Volubile; leaves shortly pubescent; capitulum blue; achenes 6-gonal (*Iodocephalus eberhardtii* Gagn.).

8629 - *Camchaya loloana* (Gagn.) Dunn ex Kerr.

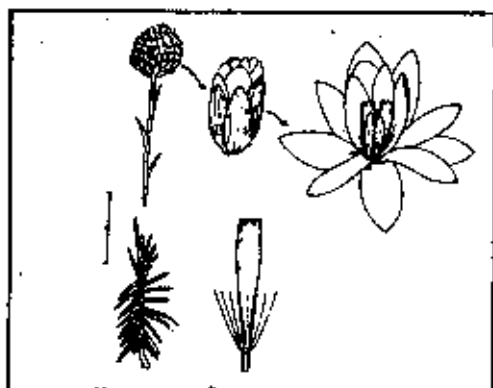
Camcháy lolo, Thanh duyên

Cỏ nhất niên, cao 20-40 cm, có nhánh; nhánh nhám. Lá có phiến thon, dài 2-6 cm, nhọn hai đầu, bìa nguyên hay dợn, gân-phụ 5-6 cặp, mảnh; cuống 5-8 mm. Hoadầu ở ngọn và đối diện với lá, trên cọng dài; lá hoa nhọn, dài, rìa lông; toàn hoa ống, dài, có tuyến. Bề quả nâu, không lông mào, có 10 cạnh tròn.

Sông bé (hình theo Gagnepain).

- Annual 40 cm; branches rough; capitulum on long pedicel; achenes without pappus (*Thorelia loloana* Gagn., *T. montana* Gagn.).

8630 - *Ananeton arborescens* Pierre in herbar (P!)
 Nhánh cao 20 cm, to 1-3 mm, có lông dài như
 gòn trắng sátsát. Lá có phiến hẹp, 20 x 1,5 cm, một
 gân giữa lõm, bìa uốn xuống, mặt dưới có lông như
 gòn. Hoadầu kép, 1,5-2 cm, mang hoadầu đơn nhỏ,
 dạng hoa; tổngbao nhiều vảy ngoài màu gạch, trong
 trắng, mỏng, trong trong; hoa 5-6, cao 3 mm; vành
 không lông. Lôngmào dài 1,5 mm.

Nam: "C.B.1", Pierre s.n., Lég. Harvey (P!).
 Thuthập ở Việt Nam ?

- Branches, leaves beneath white woolly;
 capitulum bearing 5-6 flowered capitulum; pappus 1.5
 mm.

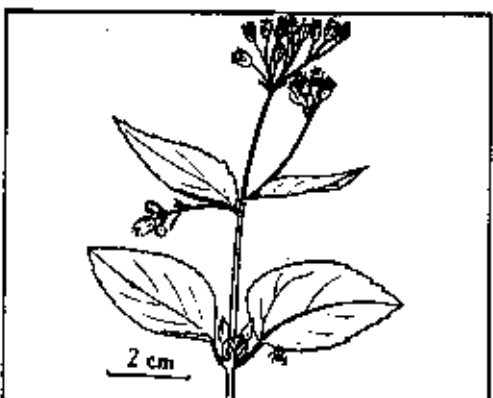

**8631 - *Centratherum intermedium* Less.(có lẽ
muticum hơn). Tầmnhầy.**

Cỏ daniên; thân nằm rồi đứng, xanhxanh, có
 lông trắng đứng. Lá có phiến xoan, dài 4-7 cm, đáy
 từ từ hẹp trên cuống, bìa có răng kép, nhọn, không
 đều, gân-phụ 7 cặp. Hoadầu ở ngọn nhánh, không
 cọng; tổngbao to 1-1,5 cm do láhoa xanh, đầu nhọn,
 đen; hoa hình ống dài, lam tím đẹp; baophấn trắng.

Tr làm kiếng ở Sài Gòn; IX. Gó Mychâu
 nhiệtđới.

- Ornamental.

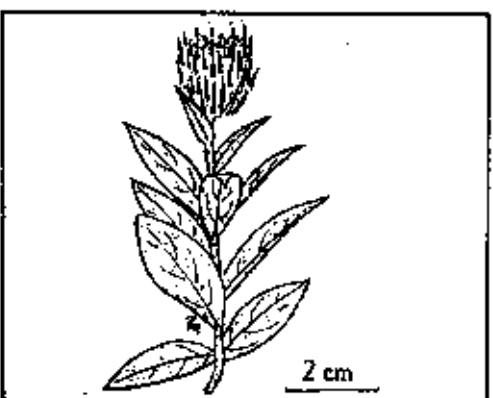

**8632 - *Vernonia cinerea* (L.) Less.. Bạchdầu ông,
 Bạchdầu tro; Common Ironweed.**

Cỏ nhâmien cao 8-40 cm, có lông. Lá có
 phiến bìa nguyên hay có răng, gân-phụ 3-4 cặp;
 cuống dài 1 cm. Pháthhoa lá hoadầu hương hay
 đodó; láhoa có lông nằm tiết; hoa toàn hình ống.
 Béquả có lôngmào trắng, lông vòng ngoài ngắn, lông
 trong dài cỡ 5 mm. n = 9.

Cỏ dại thôngthường, đất hoang, bờ lộ; I-XII.
 Ta ăn lá non; pháthấn, trị ho, trị đau bụng; hoa trị
 đau mắt; *in vitro*, chống siêu khuẩn R.D.

- Common weed; capitulum pink; pappus 5
 mm long (*Conyza cinerea* L.).

**8633 - *Vernonia annamica* (Gagn.) Merr.. Bạchdầu
 Trungbô.**

Cỏ daniên nhờ bộ rễ to sâu; thân cao 20-30
 cm. Lá không cuống, có phiến thon hẹp, dài 3-7 cm,
 có lông ở hai mặt. Thường hoadầu cóđộc ở ngọn
 nhánh, to, rộng 3-4 cm, láhoa có lông dày; hoa đỏ
 điều. Béquả cao 4 mm, có lông mịn, 5 cạnh;
 lôngmào vàng đỏ, dài 12 mm, cứng.

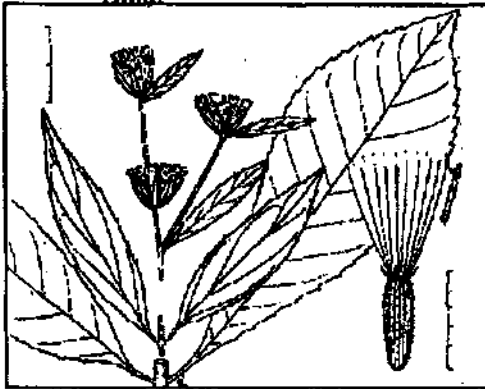
Langbian; V.

- Perennial, 30 cm; limb pubescent; capitulum
 purple; pappus rufous, 12 mm (*Pulicaria annamica*
 Gagn., *V. pulicaroides* Gagn.).

8634 - *Vernonia annamensis* S. Moore

Cỏ nhỏ; thân có lông xám, to 2 mm. Lá không cứng, thon ngược đến lineaire, bìa có răng thưa hay nguyên, daidai, mặt trên nhám. Tánphòng mang 4-6 hoadầu; ốngbao 12-12 mm, láhoa 6 hàng, bìa ria lông; vành có ống dài 6,5 mm. Béquả 1,5 mm, hình trụ, có 10 sọc; lôngmào 6 mm, 1-2 cổ, có râu.

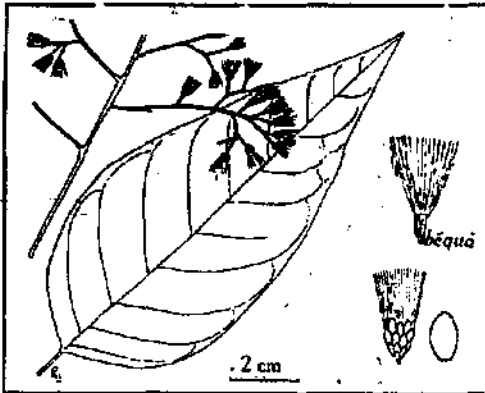
Đàlat

8635 - *Vernonia anthelminthica* (L.) Willd.. Trạchlan.

Cỏ to, nhấtniên; thân có rãnh, có lông quăn. Lá mọc đối; phiến thon, to 6-15 x 1,4-3 cm, bìa có răng thưa có mũi, gân-phụ 13-15 cặp, mỏng, có lông ngắn; cuống 5-10 mm. Tánphòng thưa ở ngọn; hoadầu to 15-20 mm, bán cầu; láhoa xanh, dài 12 mm; hoa ống thu cả; baophấn 1,5 mm; noãn sào có lông. Béquả dài 4 mm, nâu, có lông; lôngmào 8 mm, ngoài ngắn, trong dài.

Trị lã, bệnh ngoài da tốt.

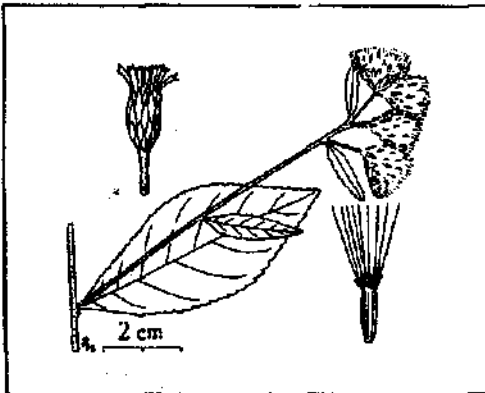
- Annual; capitulum 15-20 mm wide; pappus 8 mm (*Conyza anthelminthica* L.).

8636 - *Vernonia arborea* Buch.-Ham. var. *javanica* (El.) C.B. Cl. Bôngbạc, Bạchđầu đạimộc; Tree Ironweed.

Đạimộc cao đến 30 m; nhánh to, không lông. Lá có phiến thon, dài 10-15 cm, không lông, gân-phụ 8-11 cặp; cuống 2 cm. Chùm-tútán ở ngọn và nách lá, có lông; láhoa 4 hàng; hoa 4, trắng. Béquả 5 cạnh, đầu cắt ngang; lôngmào trắngtrắng, dài 5 mm.

Rừng Tre, rừng hậulập (sau rẫy), 300-800 m: Hànamninh, Nghêntinh, Báolộc; V-VI, 9-10. Lá giúp tiêuhóa, phánkhích, trị sốt. Gỗ trắng, nhẹ; làm viêm quết.

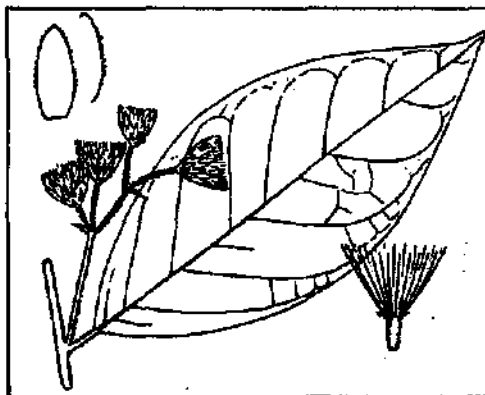
- Tree 30 m; capitulum white; pappus whitish, 5 mm long (*V. javanica* DC.).

8637 - *Vernonia aspera* (Roxb.) Buch.-Ham. Bạchđầu nhám.

Cỏ daniên, cao 2 m; thân có cạnh, có lông mịn. Lá có phiến thon, tà hay nhọn hai đầu, bìa có răng đều, mặt dưới nâu lúc khô, có lông nhám, gân-phụ 7-10 cặp. Chùm-tútán mang hoadầu cao đến 13 mm; láhoa cứng, nhám; hoa tím. Béquả 10 cạnh, cao 4 mm; lôngmào dài 8-9 mm, lông vòng ngoài ngắn.

Hà Nội, Đàlat, Cônson; XII.

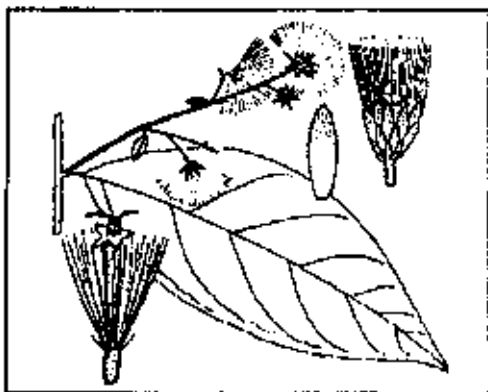
- Long-lived. 2 m high; limb rough pubescent; flowers violaceous; pappus 8-9 mm long (*Eupatorium asperum* Roxb., *V. roxburghii* Less.).

8638 - *Vernonia balansae* Gagn.. Bạchđầu Balansa.

Cỏ trườn, nhấtniên; nhánh, cuống, pháthoa có lông hung. Lá có phiến bầu dục, to 12 x 5,5 cm, chót nhọn, đáy tà, mặt dưới có lông, gân-phụ 8 cặp; cuống dài đến 1 cm. Hoadầu to, cao 1,5 cm; láhoa tròn dài, có lông hung. Béquả có lôngmào hung, lông vòng ngoài rất ngắn, lông trong dài.

B: Yênlàng; XII.

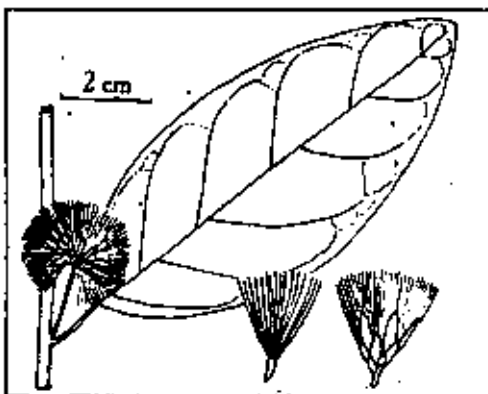
- Sarmentous, annual; rufous pubescence; capitulum 1.5 cm high.

8639 - *Vernonia bonapartei* Gagn.. Bạch đầu Bò bặt.

Cây trườn; nhánh non mảnh, có lông mịn. Lá có phiến bầu dục, to 11 x 4,5 cm, chót nhọn, đáy tà, lúc khô nâu đậm mặt trên, nâu lục mặt dưới, gân-phụ 6-7 cặp; cuống dài 6-8 mm. Phát hoa ở chót nhánh; chùm-tútán 3-5 hoadầu; tổngbao cao 5 mm; láhoa có lông ở lưng và rìa lông; vành có ống cao 2-5 mm. Béquả có 5 cạnh tà; lôngmào hung, dài 1 cm.

Langson; XI, 11

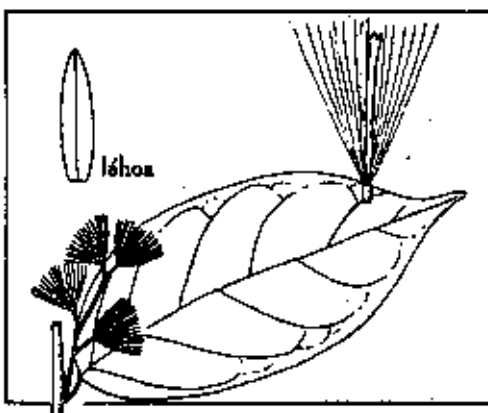
- Sarmentous; branches finely pubescent; pappus rufous, 1 cm long.

8640 - *Vernonia chevalierii* Gagn.. Bạch đầu Chevalier.

Tiểumộc leo cao 5-10 m; cành nhỏ, có lông ngắn và tuyến. Lá có phiến không lông, có tuyến ở mặt dưới, gân-phụ 6-7 cặp, bìa nguyên; cuống dài 1 cm. Chùm, chùm tután dài 1-2 cm ở nách lá, mang 5-10 hoadầu; hoadầu cao 7-8 mm, mang 6-8 hoa. Béquả có 9-10 sọc; lôngmào hoe-dò, dài 7 mm.

Rừng từ 600 đến 1.500 m; X-XI.

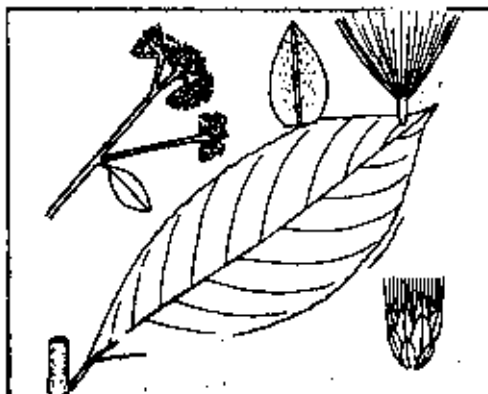
- Sarmentous 10 m long; pappus rufous red, 7 mm long.

8641 - *Vernonia cumingiana* Benth. Cò-sống.

Tiểumộc leo cao 7-10 m; cành nhỏ, có lông dày vàng. Lá có phiến bầu dục, chót có đuôi, không lông mặt trên và đen lúc khô, có lông vàng mặt dưới, gân-phụ 5-6 cặp; cuống 1 cm. Chùm 1-3 cm ở nách lá, mang 2-7 hoadầu to 12-15 mm. Béquả có 10 sọc; lôngmào hoe, dài 1 cm.

1-1.300 m; Tam Đảo, Bavi, Quảng Trị, Nha Trang; X-III. Rễ và thân độc.

- Sarmentous 10 m long; limb yellow pubescent beneath; pappus 1 cm, rufous (*V. andersonii* Auct. non C.B. Cl.).

8642 - *Vernonia divergens* (DC.) Edgew.. Bạch đầu rế.

Cỏ cao 1-2 m; thân có sọc, có lông mịn. Lá có phiến bầu dục thon ngược, to 11 x 4,5 cm, chót có mũi, đáy nhọn, bìa có răng thấp, thưa, gân-phụ 9 cặp, mặt dưới có phần nâu; cuống 5-7 mm. Chùm-tútán tròntròn, tổngbao rộng 6 mm, láhoa 2-3 hàng, có lông thưa, có gân giữa to, chót có mũi. Béquả có 10 cạnh; lôngmào 3-4 mm, hơi hoe.

Hànam Ninh, Hàson Bình; XII.

- Herb 1-2 m; limb brown pruinose beneath; pappus 3-4 mm, rufous (*Decaneuron divergens* DC.).

8643 - *Vernonia dracensis* S. Moore.

Nhánh dài. Lá cách nhau, gần như không cứng (2 mm), phiến thon ngược đến thon, 9-13 x 1,5-2,8 cm, chót nhọn hay hơi tù, đáy tù, bìa nguyên hay cò răng cách nhau, như giấy. Chùm-tútán ở nách, to 10-20 x 4-5 cm; hoadầu trên cọng có lông; tổngbao 8 x 7 mm, láhoa 6 hàng, có lông. Béquả thon ngược Dran.

8644 - *Vernonia eberhardtii* Gagn.. Bạch đầu Eberhardt.

Tiểu mộc leo cao 8-10 m; thân có cạnh dọc mịn, có ít lông nâu. Lá có phiến tròn dài, to 6-12 x 3-4,5 cm, chót có mũi, đáy tròn, bìa nguyên, gân-phụ 6 cặp, không lông; cuống dài 8-10 mm, không lông. Chùm-tútán như gié ở nách lá và ngọn; hoadầu cao 6-8 mm, láhoa xoan, bìa rìa lông; hoa 5-6. Béquả không lông; lôngmào có lông, hơi nâu, lông ngoài ngắn.

Hàsonbinh.

- Sarmentous 10 m; limb glabrous; pappus brownish.

8645 - *Vernonia elliptica* DC.. Bạch đầu bàu dục; Climbing Ironweed.

Tiểu mộc trườn, có lông sát mịn, mốcmốc. Lá có phiến tròn dài hay hình muỗng, bìa nguyên hay có răng thưa, mặt dưới có lông bạc. Pháthoá ở nách các lá ở chót nhánh; hoadầu cao 5 mm; láhoa đầu tròn, không lông; hoa 3-5, trắng hay hồng. Béquả cao 2 mm; lôngmào trắng sáng, dài 5,5 mm, lông ngoài ngắn.

Dựa bờ nước: N; II-IV. Thường được Tr.

- Sarmentous; limb white pubescent beneath; flowers white or pink; pappus whitish (*V. eleagnifolia* DC.).

8646 - *Vernonia esculenta* Hemsl.. Bạch đầu rau.

Bụi to; thân cứng, phiến lá có lông dày trắng. Lá có phiến thon ngược, to 12 x 3,6 cm, chót có mũi, đáy nhọn, gân-phụ nhiều; cuống dài 10-13 mm. Pháthoá ở chót thân, dày, mang nhiều hoadầu; tổngbao 4-5 mm, láhoa xoan, có lông quănquăn, trắng. Béquả có ít lông; lôngmào trắng do 1 vòng vẩy nhỏ ở ngoài và tư trong dài 5 mm, có lông.

Vannam, có lẽ có ở B.

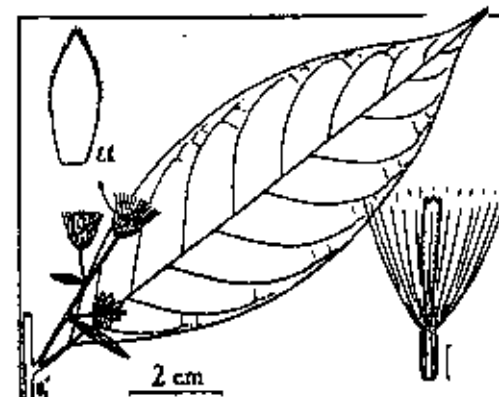
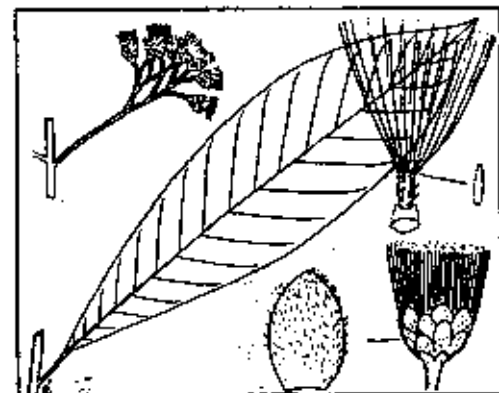
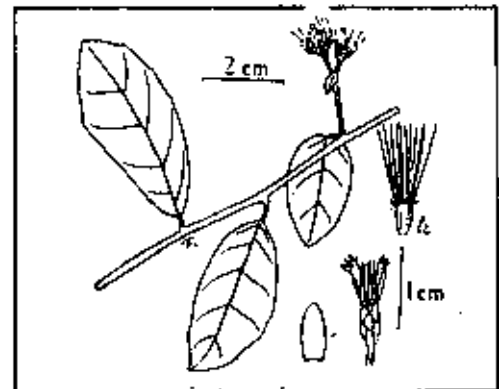
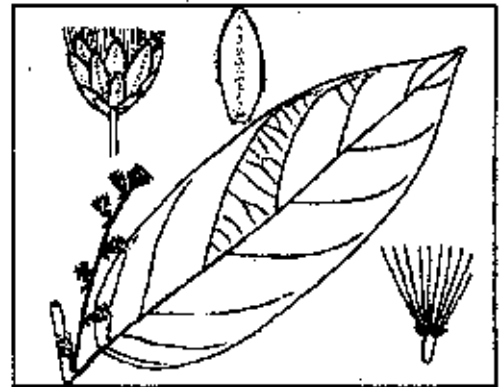
- To be search in North part.

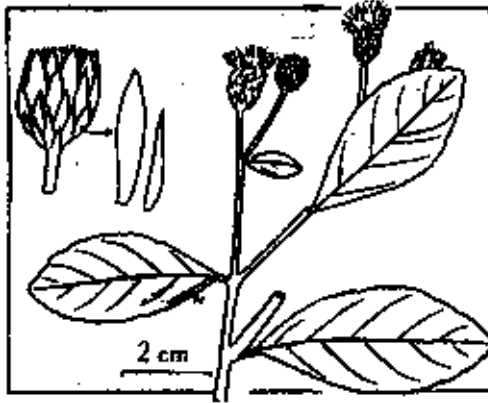
8647 - *Vernonia macrachaenia* Gagn.. Bạch đầu to.

Dây leo; nhánh có lông. Lá có phiến gần như không lông, dài 10-14 cm, chót có đuôi, gân-phụ 8-9 cặp; cuống dài 1 cm, có lông hoe. Pháthoá ở nách lá; hoadầu 3, cao 1 cm; tổngbao có lông vàng; hoa lam lam. Béquả cao 1,5 mm, đen, có lông vàng, 10 cạnh; lôngmào hoe, dài 8 mm.

Quảng trị.

- Climbing; limb glabrous; flowers blueish; pappus rufous, 8 mm long.

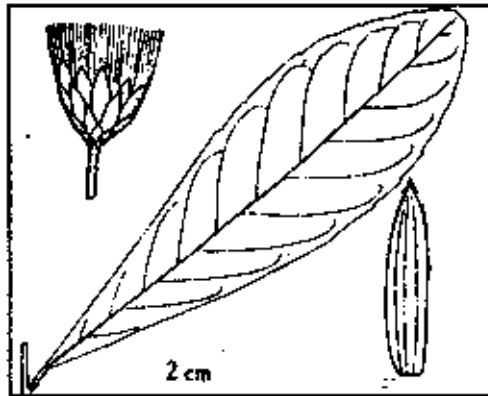

8648 - Vernonia patula (Dryand.) Merr.. Bạch đầu nhỏ

Cỏ nhăm iên cao 50-70 cm, nhiều nhánh. Lá có phiến thon hơi bánhình, mặt trên ít lông, mặt dưới dày lông trắng. Hoạch đầu tia dẹt, to 6-8 mm; tổng bao có lông. Bề quả 4-5 cạnh; lông mào trắng, dài 4-5 mm, mau rụng.

Bờ ruộng, bình nguyên; I-XII. Bồ và hạn hiệt, trị kiết; lá được ăn ở Java.

- Annual 70 cm; limb white pubescent beneath; flowers purplish; pappus white, 4-5 mm long (*Conyza patula* Dryand., *V. chinensis* Less.).

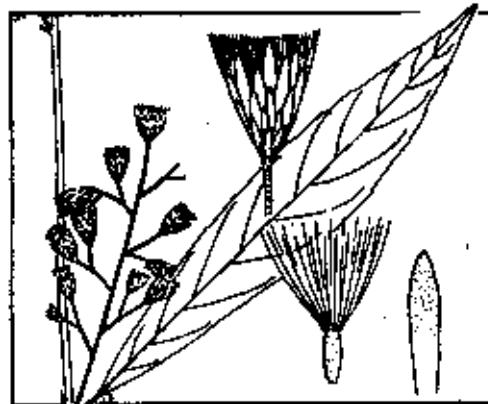

8649 - Vernonia pierrei Gagn.. Bạch đầu Pierre.

Cỏ daniên cao hơn 60 cm; phần dưới của thân không lá. Phiến hình muỗng, dài vào 15 cm, đầu tròn tròn, đáy tù hẹp, không lông, gân-phụ vào 10 cặp, bia có răng thưa; cuống 6-8 mm. Chùm-tútán; hoạch đầu rộng 1-1,5 cm; lá hoa rìa lông. Bề quả có lông, 8-10 cạnh; lông mào trắng, dài 7-8 mm.

Phan rang, Biên hòa.

- Perennial; leaves glabrous; capitulum 1-1,5 cm large; pappus white.

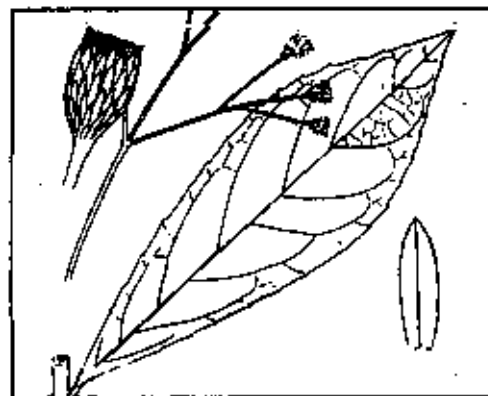

8650 - Vernonia principis Gagn.. Bạch đầu chánh.

Lông dài 7-8 cm. Lá có phiến thon hẹp, ở thân to 20 x 6 cm, hai đầu nhọn, bia có răng thưa, nhám, gân-phụ 9 cặp; cuống dài 1 cm. Chùm-tútán hẹp ở nách lá, ngắn hơn lá; hoạch đầu cao 1 cm; lá hoa có lông mịn. Bề quả có lông mịn; lông mào trắng, vòng ngoài tơ ngắn.

Đồng dương; VN?

- Limb rough; capitulum 1 cm high; pappus white.

8651 - Vernonia saigonensis Gagn.. Bạch đầu Sài Gòn.

Cỏ cứng cao 80 cm; thân to 8 mm, có 8-10 cạnh mảnh, có lông mịn. Lá có phiến thon ngược, to 14-16 x 4-5 cm, chót tằm, đáy tù nhọn, bia có răng thưa, cứng, gân-phụ 7-8 cặp; cuống dài 5 mm. Phách hoa rộng hơn 10 cm, ở ngọn; hoạch đầu có cong dài, cao 1 cm; lá hoa 5-6 hàng, thon, dài 2-8 mm, lưng dày lông và rìa lông. Bề quả không sọc; lông mào trắng, có tơ bằng nhau.

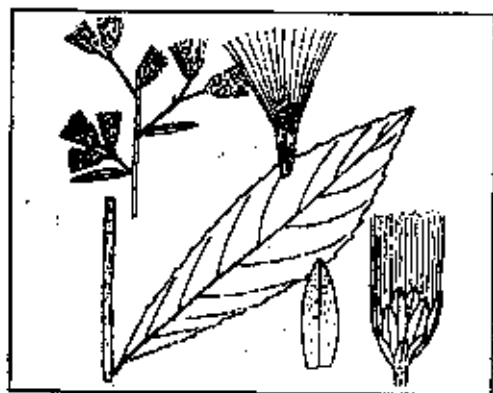
Thức úc.

- Herb 0.8 m; capitulum 1 cm high; pappus white, seta equal.

8652 - Vernonia saligna Wall. ex DC.. Bạch đầu liễu.

Cỏ cứng; thân có nhánh, có rãnh dọc và lông sát; lông dài. Lá có phiến thon, to 7-15 x 3-6 cm, nhọn hai đầu, bìa có răng thưa nhọn, gân-phụ 7-8 cặp, hai mặt có lông sát; cuống dài 5-6 mm. Pháthoa ở ngọn và nách lá, mang 2-3 hoadầu cao vào 7 mm (không kể lôngmào); láhoa có ít lông ở lưng, *dodó*; hoa ít (6-12) hình ống. Béquá không lông, có 10 sóng; lôngmào trắng, to cao 7-8 mm, có răng mịn.

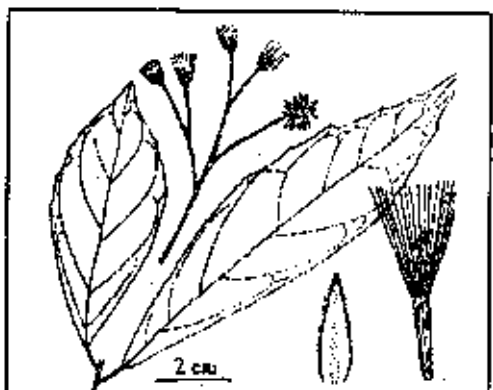
- Herb; stem pubescent; capitulum 7 mm high; pappus white, 7-8 mm long.

8653 - Vernonia scandens DC.. Bạch đầu leo.

Dây leo; nhánh có lông dày, vàng. Lá có phiến xoan ton hay thon, dài 8-15 cm, mỏng, có lông như phấn ở mặt trên, bìa nguyên hay có răng thưa, có khi to, gân-phụ 5-9 cặp. Chùm-tụ tán dài 4-5 cm, rộng dài 1-3 cm; hoadầu rộng vào 1 cm; láhoa rìa lông; *hoa trắng*. Béquá dài 5 mm, có lông, 6-8 cạnh; lôngmào trắng-hoe, dài 1 cm.

Rừng 100-1.500 m: Phúkhánh, Phướctuy; I-II.

- Sarmentous; limb white pruinose; flowers white; pappus rufous, 1 cm long

8654 - Vernonia solanifolia Benth.. Bạch đầu lá-cà.

Tiểumộc sà; nhánh trườn, dài 8-12 m; thân, lá, pháthoa có lông như nhung, mịn hoe. Phiến xoan thon, to 7-12 x 3,5-7 cm, bìa có răng thưa không đều, gân chánh có lông mặt trên, gân-phụ 7-8 cặp; cuống 1 cm. Pháthoa là tảnphòng, *thơm*; tổngbao có lông, cao 6-8 mm, láhoa có lông dày. Béquá cao 2 mm, có cạnh, không lông; lôngmào vàng hoe, vòng ngoài dẹt ngắn, ở trong to dài 5 mm

Rừng thưa, 300 m: Bavi, Bắcthái; 3.

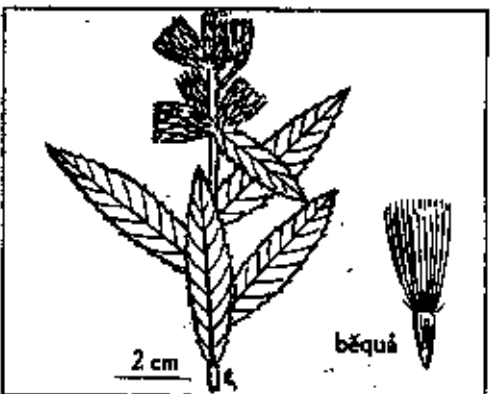
- Sarmentous to 12 m; leaves, inflorescence.. velvety; achenes 2 mm, pappus rufous, 5 mm long.

8655 - Vernonia spirei Gandoger. Bạch đầu Spire.

Cỏ cứng; nhánh có nhiều lông cứng. Lá không cuống; phiến thon, dày, đầu nhọn, bìa có răng nhọn, có khi ít răng, *mặt trên nhám*, mặt dưới có lông vàng. Hoadầu ở ngọn, cao 1 cm, rộng 5-7 mm; láhoa thon, nhọn. Béquá cao 2,5 mm, có 10 sóng; lôngmào vàngvàng, dài 6-7 mm, vòng ngoài dẹt ngắn.

Ven rừng, cao nguyên.

- Herb; limb yellow pubescent beneath; pappus yellowish, 6-7 mm long.

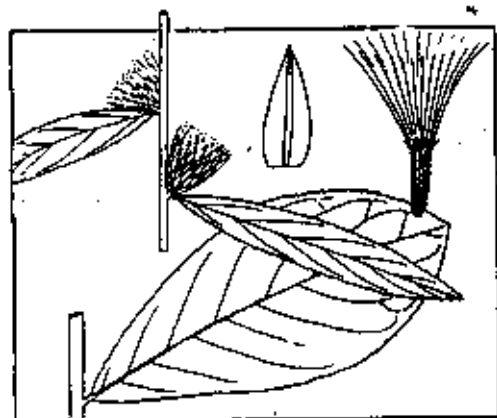

8656 - *Vernonia squarrosa* (D. Don) Less.. Bạch đầu vảy.

Cỏ cứng cao 50-70 cm; thân có lông mịn. Lá có phiến bầu dục thon ngược, đầu tù, đáy nhọn, mặt trên nhám, mặt dưới có lông dày, gân các cấp lồi, gân-phụ 5 cặp, mỏng, cứng, bìa có răng nhỏ thưa; cuống 1-2 mm. Gié mang hoadầu không cộng; tổng bao cao 7-8 mm, 6 mục lá hoa nhọn, có lông và lông tiết ở lưng; toàn hoa ống. Béquả có lông mịn, có 4 cạnh; lôngmào trắng dơ, dài 8 mm.
An lộc.

- Herb to 0.7 m; limb densely pubescent beneath; bracts pubescent glandulous; pappus whitish, 8 mm long (*Acilepis squarrosa* D. Don).

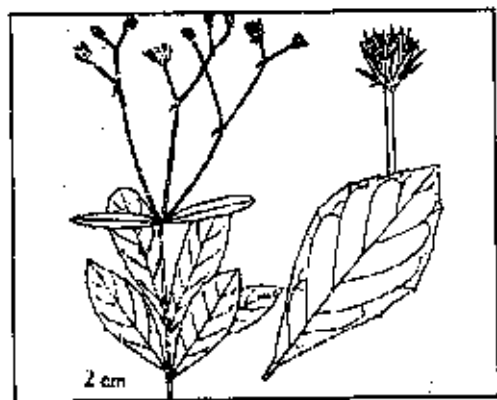

8657 - *Vernonia squarrosa* (D. Don) Less. var. *orientalis* Kitam.. Bạch đầu đồng.

Cỏ cao 1 m, thường không nhánh. Lá có phiến mỏng, cứng, nhám mặt trên, có lông ngắn và gân các cấp lồi mặt dưới, bìa có răng nhọn. Chùm-tútán ở chót nhánh; hoadầu cao 1,4-1,7 cm; lá hoa hẹp, nhọn; hoa hương, đẹp. Béquả cao 3 mm, có lông, có 10 cạnh; lôngmào vàng, dài 7 mm, với vòng ngoài do tơ ngắn.

Rừng thưa: Đà Lạt; XI.

- Herb to 1 m; leaves membranous, rough on upper surface; capitulum 1.7 cm high; flowers pink; pappus yellow, 7 mm long.

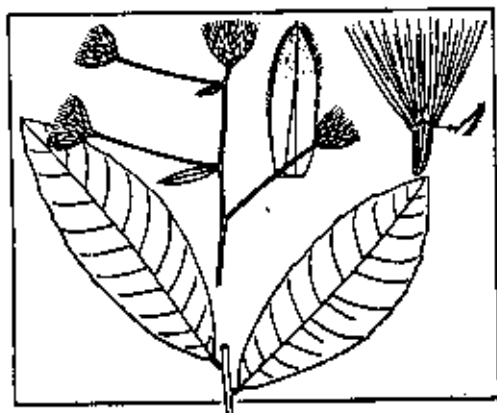

8658 - *Vernonia subacaulis* Gagn.. Bạch đầu gân-không-thân.

Cỏ daniên; thân cao 4-6 cm, có lông quăn. Lá chum ở đáy thân; phiến xoan, xoan ngược, to đến 16 x 8 cm, bìa có răng to, thưa, gân-phụ 5 cặp, mặt trên không lông, trừ ở gân giữa, mặt dưới có lông ở gân; cuống 5-7 mm. Pháthoa cao 20-30 cm, nhánh dài 6-8 cm; hoadầu cao vào 1 cm; lá hoa hẹp nhọn, có lông, có mũi. Béquả dài 2 mm, có lông, có 10 cạnh; lôngmào xám ửng hương.

Sông bé.

- Perennial, subcaule herb; capitulum 1 cm high; pappus grey, pink tint.

8659 - *Vernonia tonkinense* Gagn.. Bạch đầu Bắc bộ.

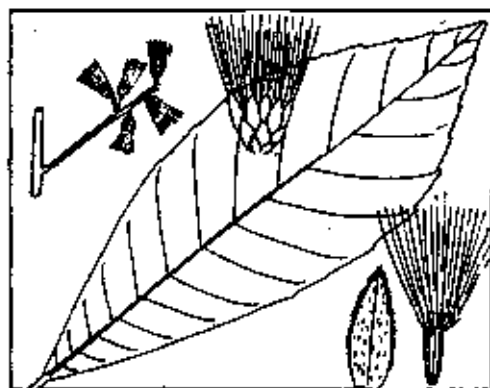
Cỏ daniên cao 40 cm; thân mảnh, có lông nằm hoe. Lá có phiến bầu dục tròn dãi, to 6-8 x 2,5-3 cm, đầu tù, đáy tù tròn, bìa có răng thưa, dài, không lông, gân-phụ 7-9 cặp, gân các cấp lồi ở mặt dưới; cuống 3-4 mm. Tânphóng ở ngọn, mang 3-4 hoadầu cao 1 cm, có cộng dài đến 3 cm; lá hoa dày lông ở lưng; hoa hương. Béquả 3 mm, có lông và sóng mịn dọc, đầu mang vẩy nhỏ ria lông, và lôngmào trắng, dài 6 mm.

Sông Đà, Chợ bò.

- Perennial 40 cm; limb coriaceous, glabrous; capitulum pink; pappus with scales and white seta.

8660 - Vernonia volkameriaefolia Wall. ex DC.
Bạch đầu

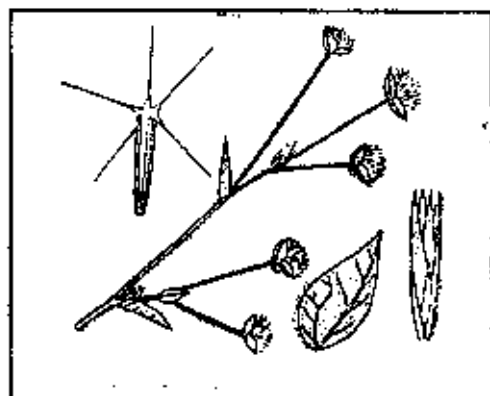
Tiểu mộc cao 2-6 m; nhánh kích còm, có lông dày, mịn. Lá có phiến xoan thon ngược, to đến 35 x 15 cm, bìa có răng thưa, gân-phụ 12-17 cặp, mặt trên không lông, mặt dưới có lông mịn ở gân; cuống 12-18 mm. Pháthoa ở ngọn, dày, nhánh có lông dày sát; tổngbao cao 5 mm, láhoa thon, có lông dày ở lưng; hoa hương. Bề quả 3 mm, có 10 sóng, không lông, mang lông ngắn và lôngmào dài 10 mm, trắng.

- Shrub 2-6 m; leaves densely pubescent on nerves beneath; capitulum pink; pappus white, 1 cm long.

8661 - Elephantopus mollis HBK. Chân voi mềm.

Cỏ đứng cao hơn 1 m. Lá mọc dài theo thân, không cuống; phiến thon, dài 10-15 cm, dày ở thân, có lông mềm. Pháthoa dài theo thân, nhánh mang nhiều hoadầu kép trong một tổngbao chung; hoadầu-phụ cao 8 mm, mang 4-5 hoa trắng. Bề quả cao 3 mm, có rãnh; lôngmào do 5 tơ phủ ở đáy.

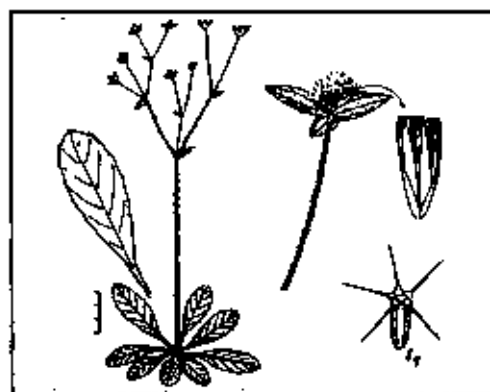

Rừng thưa, rừng Thông, đua lỏ, thông thường; I-XII. Lá non được ăn. Chứa chất sennin, anethol, unguin, bachhuyét; chống siêu khuẩn, trị bệnh phổi.
- Herb more than 1 m high; compound capitulum; capitulum 8 mm high (*E. bodinieri* Gagn., *E. tomentosus* Koster non L.).

8662 - Elephantopus scaber L. Chân voi nhám;
Rough Elephant's foot; Pied Eléphant, Herbe de la jouissance.

Cỏ đứng cao 20-40 cm. Lá chum ở đáy thân; phiến hình muỗng, có lông trắng dày; ở thân có vài lá nhỏ. Pháthoa có nhánh dài; hoadầu kép có tổngbao to, rộng 2-3,5 cm; hoadầu-phụ cao 8 mm, mang 4 hoa tím tím. Bề quả có rãnh, có lôngmào 5 tơ phủ ở đáy.

Đua lỏ, rừng thưa, rừng Thông, đến 2.000 m; I-XII. Chứa elephantopin, độc tế bào, chống bướu; rễ và lá lợi tiểu, hạ nhiệt, trị bệnh bao tử, trị đái đục, kiết do amíp, bạch đái, làm lặt thai.

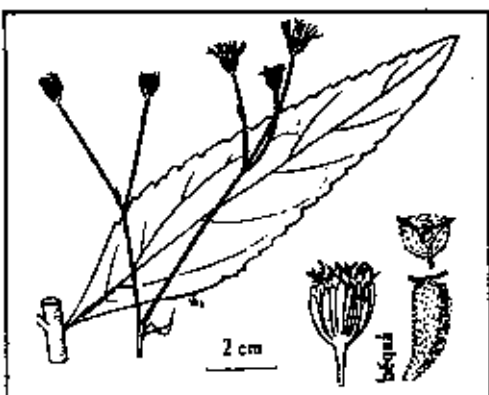
- Leaves rosulate; compound capitulum 2-3.5 cm wide.

8663 - Pseudelephantopus spicatus (Aublet) Rohr.
Chân voi gié.

Cỏ cao 20-30 cm. Lá không nhiều, ở đáy thân, không cuống; phiến xoan ngược hay thon, đáy có tai ở thân, bìa có răng nham, gân-phụ 5-8 cặp. Gié kép; láhoa trắng trắng; hoadầu nhỏ, mang 3 hoa tím tím; noãn sào có lông trắng, theo 10 hàng. Lôngmào với 2 tơ to cong chữ S, 2 trung, và 3 ngắn; vành hình ống cao. Hà Nội, Huế. Góc Mỹ Châu nhiệt đới. Có thể dùng trị ung thu.

- Leaves on base of stem; capitulum 3 flowered; pappus with heteromorphic seta (*Elephantopus spicatus* Aublet).

8664 - *Adenostemma lavenia* (L.) O. Ktze.
Tuyềnhung

Cỏ *nhất niên* cao 0,5-1 m; thân tròn không lông. Lá mọc đối; phiến gần như không cuống, thon, đến 14 x 3,5 cm, bìa có răng thưa to, không lông, gân-phụ 4-5 cặp. Pháthoá to ở ngọn; tổngbao gần như 1 hàng, do láhoa hình muỗng; toàn hoa ống, dài bằng tổngbao; nướm dài. Béquả không lông, có nhiều hạt, chót có 3 gai trái ra.

Lùm, bờ nước: N. O Indonesia, lá dùng cho mọc tóc, trị sưng, phù.

- Annual; leaves glabrous; achenes papillous (*Verbesina lavenia* L., *A. viscosum* Forst.).

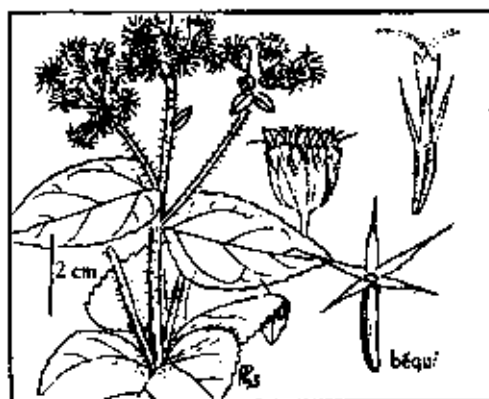

8665 - *Adenostemma macrophyllum* (Bl.) DC..
Tuyềnhung lá-to; Club wort.

Cỏ cao 0,5-1 m; thân, lá không lông; thân tròn, có lẫn xanh. Lá mọc đối; phiến *xoan rộng*, chót nhọn, đáy tà hay cắt ngang, gân-phụ 3-4 cặp. Pháthoá ở chót thân; hoadầu có tổngbao do 2 hàng láhoa xanh, đầu tròn, 1 gân; hoa toàn hình ống có nướm dài, trắng. Béquả *láng*, đen, có 3 gai *phù* ở đầu.

Lùm, bờ nước, trung đến caonguyên; II-III, 2-3

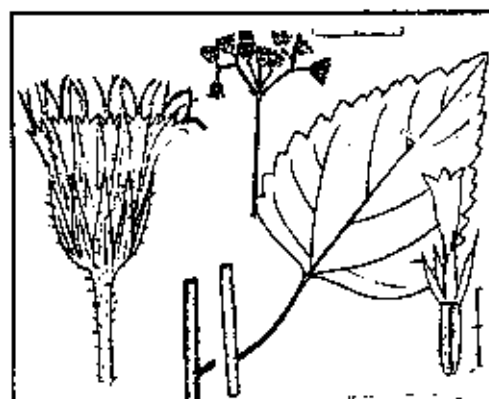
- Annual; leaves ovate; achenes not torulous (*Lavenia macrophylla* Bl.).

8666 - *Ageratum conyzoides* L. Cỏ Cút-heo; White weed, Goal weed; Ageratum. Cỏ *nhất niên* cao 20-50 cm, có nhiều lông *mềm*. Lá mọc đối; phiến *mềm* như nhung, đáy tà hay tròn, bìa có răng. Pháthoá ở chót thân; hoadầu *tím tím hay trắng*; tổngbao do láhoa *tròn dài*; toàn hoa ống cao; nướm 2, rất dài. Béquả không lông, mang ở đầu 5 *vây* thon nhọn, có răng.

Cỏ dai thông thường, khắp cùng, đặc biệt nhiều vào 900-1.200 m, gốc T.-Mỹ; I-XII. Chứa alkaloid: pirrolizidin. Lá đắp trị ghê khuyết (tĩnh đầu chống vi khuẩn ngoài), sắc trị lậu, phong đòn-gánh, làm lành vết-thương, giúp ăn mau tiêu, trị xáo trộn ở bụng, trị nọc rắn; rễ bổ.

- Common weed; capitulum violaceous or white.

8667 - *Ageratum houstonianum* Mill. Tamduyên.

Cỏ cao 20-50 cm; thân có lông thưa. Lá có phiến *đáy tà*, tròn hay hình tim, 2 mặt có lông mịn, dày. Pháthoá nhiều hoadầu, ở chót thân; hoadầu *lam tím dợt*, cao 5,5-7 mm; tổngbao ít láhoa, có lông; hoa đến 70-100, có *vòi nhụy thò rất dài* ra. Béquả có lông thưa, cao 1,5 mm, nâu đậm, có 4 cánh; lôngmào là *vây* nhọn.

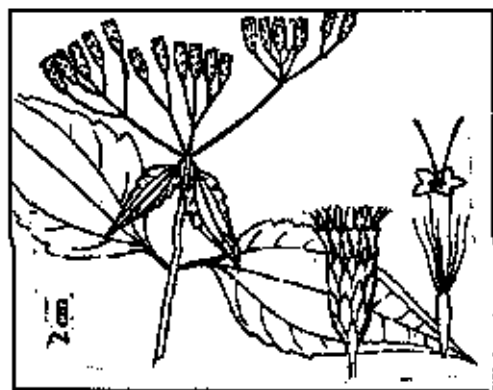
Tr làm *kiếng* ở trung và caonguyên.

- Ornamental.

8668 - *Eupatorium odoratum* L. Yênbach; Jack-in-the-bush, Siam Weed; Langue-de-chat.

Cỏ cao 1-2 m, có ít lông. Lá có phiến xoan xoan thon, có lông thưa và răng to, gân chính 3; cuống vào 1 cm. Pháthoa hình tánphông, màu trắng-trắng, thơmthơm; hoadầu dài 1-1,5 cm; tổngbao do nhiều hàng láhoa không lông; hoa toàn hình ống, lưỡngphái. Béquả hình thoi, có 5 cạnh; lôngmào trắngtrắng.

Rất thôngthường, đất hoang khắp caodô, gốc T.-My; vào miền Nam vào 1947 (Hàsonbinh từ 1935), có lẽ để làm phân xanh; XII-II. Lá phátkhích, kiệnvi, tránluyếnsúc, trợ thầnkinh.

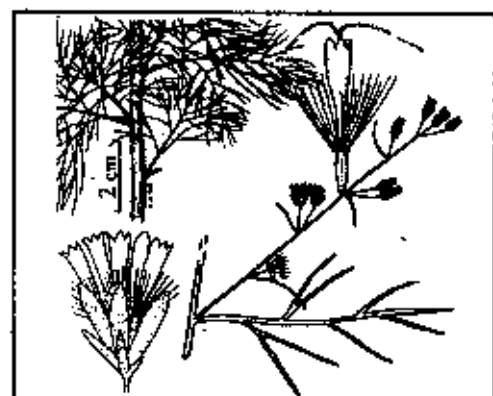
- Common weed; inflorescence greyish; pappus whitish. (*Chromolaena odorata* (L.) R.M. King & H. Bob.)

8669 - *Eupatorium capillifolium* (Lam.) Small. Yênbach lá-kim.

Cỏ nhấtriên cao đến 1-1,5 m; thân xanh, không lông. Lá có phiến xẻ thành đoạn hẹp, dài 1-3 cm, rộng 1 mm, không lông. Hoadầu nhiều trên nhánh dài 2-4 cm, trắngtrắng, cao 4-6 mm; tổngbao xanh, do 7-8 láhoa; hoa toàn hình ống 5, trắng, lưỡngphái. Béquả có lôngmào 20-30 to.

Tr làm kiếng; I-III.

- Ornamental (*Artemisia capillaris* non Thunb., Phamhoang; *E. foeniculaceum* Willd.).

8670 - *Eupatorium triplinerve* Vahl. Badót, Cádót.

Bụi dày cao 1-2 m; thân và gân chính của lá đỏ. Lá có phiến không lông, thon hẹp, gân-phụ ít; cuống ngắn. Pháthoa thưa; hoadầu hương; tổngbao do 2-3 hàng láhoa; hoa 15-20, toàn hoa ống, lưỡngphái. Béquả có 5 khía, cao 2 mm; lôngmào trắng, dễ rụng.

Tr: lá khô thơm cumarin, dùng như trà, đắng, bổ, cầm-máu và nhuậntrường.

- Cultivated (*E. aya-pana* Vent. ex Mill.).

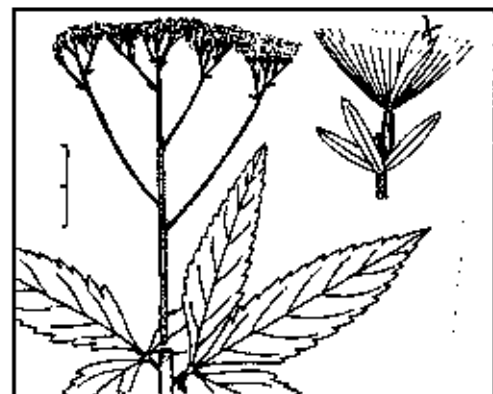

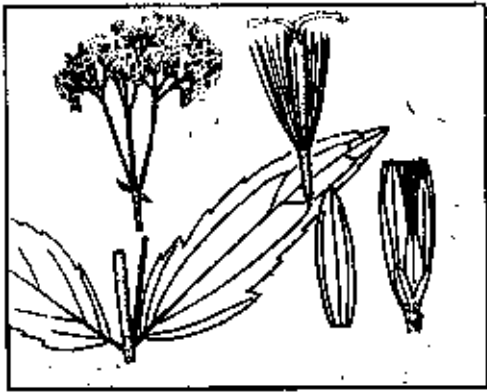
8671 - *Eupatorium cannabinum* L. Yênbach gai, Thạchlam, Bạchson.

Cỏ cao 40-70 cm; thân non có lông mịn, dày. Lá dạtdạng, lá dưới thân có 3 lá-phụ, lá-phụ cạnh có thể nhỏ; lá trên thân đơn, phiến trònđai, mặt trên không lông, gân lõm, mặt dưới có lông mịn; không cuống. Tánphông ở ngọn, to 15 x 10 cm, trục có lông dày; tổngbao do láhoa 4,5 mm; hoa lưỡngphái, có ống vành dài 4,5 mm. Béquả đen, có 5 cạnh bén, cao 3 mm; lôngmào 4-5 mm.

B. Xổ, lợiitiểu, lợikinh, trị vàng da, chống bướu.

- Herb to 0.7 m; leaves 1-3-foliolated; achenes black, pappus 4-5 mm long (*E. heterophyllum* DC.).

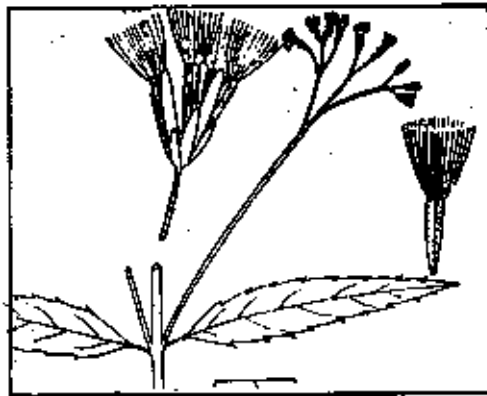

8672 - *Eupatorium chinense* L. Yênbach Trungquốc.
Cỏ; thân có lông quăn, có rãnh mịn. Lá có phiến tròn dài, to 8-9 x 3,5 cm, đầu nhọn, đáy tà tròn, có lông quăn rải rác, gân-phụ 4 cặp, bìa có răng thưa; cuống 5 mm. Pháthoa dày ở ngọn nhánh; tổngbao với láhoa thon, không lông, mỏng; hoa lưỡngphái cả. Béquả dài 3 mm, có cạnh, không lông; lôngmào dài 5 mm, trắng.

Trị suy nhược, cảm.

- Herb; stem with undulated hairs; involucre glabrous; pappus white, 5 mm long.

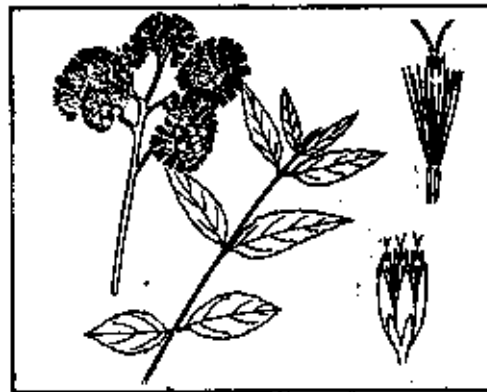

8673 - *Eupatorium fortunei* Turcz. Mانتوئی, Hương thảo; Aya-pana du Tonkin.

Cỏ cao 0,35-1 m, thơm; nhánh không lông. Lá có phiến thường tiatia, thon nhọn, to 6-8 x 1-1,5 cm, bìa có răng thưa, nhọn, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 1 cm. Tánphong dày; hoadầu cao 7 mm; tổngbao do láhoa trắng ở trên, xanh ở dưới; hoa 5, hình ống trắng, hay hơi tím lưỡngphái. Béquả dẹt, 5 khía, cao 5 mm; lôngmào 3,5 mm.

Caolang và Tr ; IV-V. Trừ rận, bọ; lợi tiểu, điều kinh, hạ nhiệt; dọt non ăn như rau thơm.

- Herb 35 cm; capitulum 5 flowered, white; achenes black, 4 mm long (*E. staechadosmum* Hance).

8674 - *Eupatorium japonicum* Thw. Yênbach Nhật.

Cỏ; nhánh lằng. Lá có phiến xoắn thon, dài 2-4 cm, bìa có răng nhọn, lúc khô dẹt mặt trên; cuống dài 2-4 mm. Hoadầu cao vào 5 mm, gắn thành chum tròn ở chót nhánh pháthoa; tổngbao do 2 hàng vây vàng rơm, không lông, bìa mỏng; hoa 5, hình ống cao 4 mm, lưỡngphái cả. Béquả có 5 cạnh, không lông; lôngmào do vào 30 tơ có lông.

Lào (Plaine des Jarres). Rể trị xáo trộn lúc có thai, bổ cho phụ nữ mới sanh, tránh thối.

- Herb; capitulum 5 mm; flowers 5.

8676 - *Eupatorium lindleyanum* DC. Yênbach Lindley.

Cỏ cao đến 70 cm; thân đơn hay có nhánh, có lông dày. Lá có phiến thon hẹp, vào 6,5 x 1,3 cm, có lông và lông tiết, bìa có răng thưa, gân-phụ 4 cặp; cuống 3-4 mm. Pháthoa ở ngọn, mang ít hoadầu to, mang hoadầu nhỏ; láhoa không lông, mỏng, chót có mũi. Béquả cao 2 mm, không lông, không cạnh; lôngmào 3,5 mm, xám ửng vàng.

Lùm bụi: Hànam Ninh.

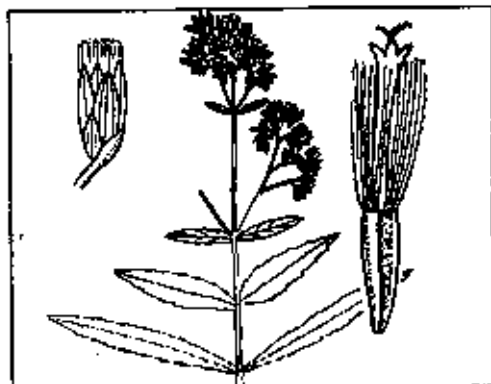
- Herb often unbranched; limb with glandulous hairs; pappus grey, yellow tint.

8677 - *Eupatorium nodiflorum* Wall. Yênbach hoa-nốt.

Cỏ cao đến 0,8 m; thân thường đơn, có rãnh, có lông ngắn, tiết. Lá có phiến hẹp, dài 4-7 cm, rộng 8-10 mm, không lông, gân-phụ mảnh, nâu lục lúc khô; cuống vắng. Phát hoa ở phần ngọn; hoadầu cao 6 mm; tổngbao do lá hoa trong có mũ; hoa 5-6, toàn hình ống, lưỡngphái, cao 4 mm. Béquả cao 2 mm, có 5 cạnh; lôngmào trắng hay hơi hồng, cao 4 mm, có lông.

Lùmbug: Hànaminh, Nhatrang.

- Unbranched herb; leaves glabrous; flowers 5-6; pappus 4 mm.

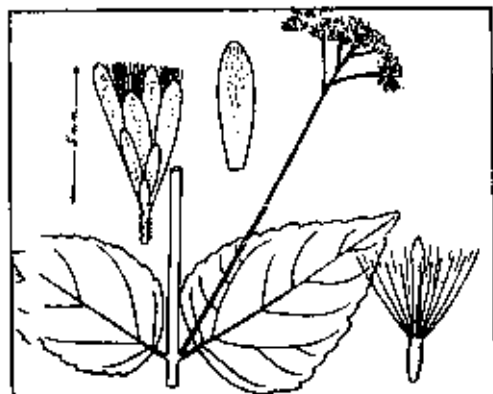

8678 - *Eupatorium reevesii* Wall.

Cỏ cứng, cao đến 1 m; thân có lông mịn lúc non; lông dài. Lá có phiến xoan rộng, to đến 6,5 x 5 cm, chót nhọn, đáy cắt ngang, có lông ở hai mặt, bìa có răng to, tròntròn, gân-phụ 5 cặp; cuống ngắn. Phát hoa ở ngọn và nách lá, cong có lông; hoadầu cao 5 mm; lá hoa ít, dài, đầu tròn, lưng có lông mịn. Béquả cao 1 mm, không lông; lôngmào xám xám, dài 3,5 mm.

Lùmbug, rừng hậulập: Caolạng, Hànôi, Hànaminh; IX.

- Herb 1 m high; leaves pubescent; capitulum 5 mm; achenes 1 mm, pappus 3.5 mm.

8679 - *Eupatorium heterophyllum* DC. 1836

Gần *E. cannabinum* L.: FRPS còn để riêng.

8681 - *Eupatorium quaternum* DC. Bachsen. (*E. purpureum* non L.)

Thân gần như cứng, không nhánh, đứng cao đến 1 m. Lá gần từng nhóm 4, xoan thon, bìa có răng, nhám. Tânphong; hoa đỏ, lưỡngphái, Đế gần như trần. Lôngmào có lông. T ?

8681 - *Mikania cordata* (Burm. f.) Robinson. Myđang.

Tiểumộc leo quấn; nhánh mảnh, có lông hay không lông. Lá có phiến hình tim, dài 4-7 cm, hơn ngang, gân từ đáy 3, bìa nguyên; cuống dài 2-3 cm. Phát hoa ở nách lá; hoadầu có tổngbao do 1 hàng ít lá hoa thon dài, không lông; vành hình ống cao 3-4 mm. Béquả đen, cao 3 mm, có 5 cạnh; lôngmào hoehoe, dài 5 mm.

Sông Lu, Đờngnai: XII-IV. 4. RỄ chống viêm, trị sốt, chống aulo, lở bao tử, nổi khùng.

- Voluble shrub; achenes black, 3 mm, pappus rufous, 5 mm long (*Eupatorium cordatum* Burm. f.; *M. scandens* Hook. f. non Willd.).

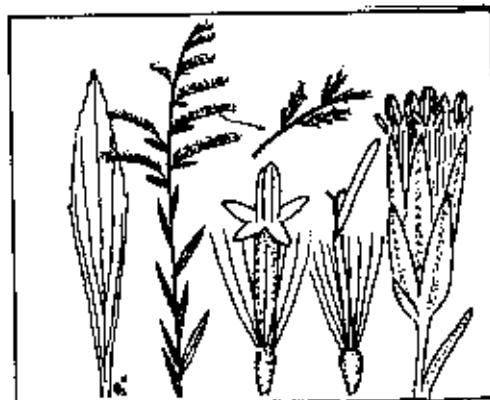
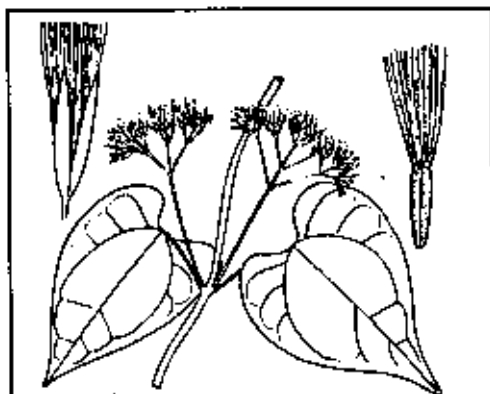
Asteriacae.

8682 - *Solidago virga-aurea* L. Hoàngcámphượng; Golden rods, Aaron's rods; Verge d'or.

Cỏ nhấtniên cao đến 1 m. Lá có phiến thon, bìa có răng. Phát hoa đẹp ở ngọn thân, với nhánh mang hoadầu một bên; hoadầu nhỏ, với tổngbao nhiều hàng lá hoa hẹp; hoa hình môi 7-8, vàng, nởm 2, dẹp, dài; hoá hình ống ở trong, cao 3 mm, baophần có tai ở đáy. Béquả hình trụ có lông trắng; lôngmào trắng, cao 3 mm.

Langsơn, Pia-ouac, Tr ở Đalat vì phát hoa vàng đẹp; hoa phấnkích, kiểnvi, lợi tiểu, trị san bong đá, làm lành vết thương; *in vitro*, chống nhiều siêukhẩn.

- Cultivated.

8683 - *Solidago missouriensis* Nutt. Missouri Golden rod.

Cỏ có cành nhẵn nm; thân đứng cao 20-50(90) cm, không lông trừ ở phách hoa có ít lông. Lá có phiến thon hẹp, to 5-20 x 0,5-2 cm, lá trên hẹp dài. Chùm-tụ tán tròn dẹt hay rộng ở giữa; nhánh mang hoadầu sắp một bên; tổng bao 2-3 mm; lá hoa tròn dẹt đến thon; hoa hình môi 8(13). Béquả có lông phún.

Góc B.-Mỹ: Tây nguyên ?

- Herb up to 90 cm high; ray florets 8(13); achenes hispidous.

8684 - *Grangea maderaspatana* (L.) Poir.. Cà idồng, Rau-cóc.

Cỏ nhất niên nằm, có nhiều lông trắng. Lá có phiến tròn dẹt, có nhiều thùy sâu, có lông, lục tươi. Hoadầu có độc ở chót nhánh, vàng tươi; tổng bao do 2-3 hàng lá hoa có lông; hoa cái và hoa lưỡng phái. Béquả có 3 cạnh; lông mào do cảm dính nhau ở đáy.

Ruộng, vườn ươm, BTN, qua Đà Nẵng, Nha Trang đến Đồng Tháp, Châu Đốc; III-V, 5. Chứa steroids. Kiêng tốt, trị ho, trấn uyển súc, lợi kinh (trị bế kinh)..

- Annual prostrate; capitulum yellow; flowers bisexual and female (*Artemisia maderaspatana* L.).

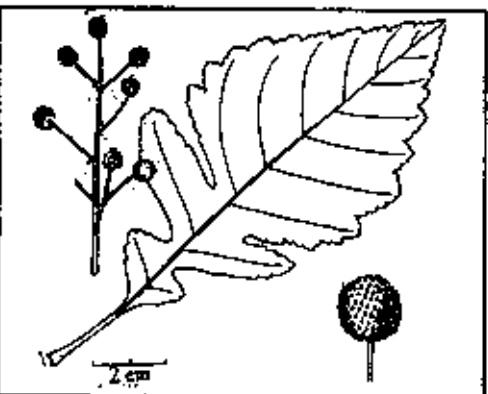

8685 - *Dichrocephala benthamii* C.B. Cl. Luống sắc Bentham.

Cỏ nhất niên, gốc to mang nhiều thân dài 30-40 cm, có lông mềm. Lá không cứng; phiến hình dòn, dài 3-6 cm, rộng 2-3, đáy có tai ôm thân, gân phụ 3-4 cặp. Chùm-tụ tán ở ngọn, mang 9-12 hoadầu; hoadầu bán cầu; tổng bao trái ra; hoa rất nhỏ, vành có răng, vòng ngoài hoa cái, hoa trong lưỡng phái. Béquả đẹp đẹp, không lông mào, cao 1 mm.

Sapa.

- Annual; flowers small, female and bisexual; achenes without pappus.

8686 - *Dichrocephala integrifolia* (L. f.) O. Ktze. Luống sắc lá-nguyên; Rau-chuối.

Cỏ cao 0,5-1 m, nhất niên có lông ngắn. Lá có phiến xoan bầu dục thon, mỏng, có vài thùy sâu, bìa có răng; cứng 2-3 cm. Chùm-tụ tán đứng, mang hoadầu hình cầu, trắng trắn, to 4-5 mm; lá hoa nhiều; hoa cái ngoài, hoa giữa lưỡng phái. Béquả cao 3 mm, không lông mào, có 2 u ở bìa.

Ven rừng, từ B qua Huế đến Đà Lạt. Lá phách, lồi tiếu.

- Annual, 1 m high; leaves membranous; capitulum globulous; achenes without pappus (*Hippia integrifolia* L.f., *D. bicolor* (Roth.) Schl.).

8697 - *Dicrocephala auriculata* (Thunb.) Druce (*Ethulia auriculata* Thunb.).

8688 - *Cyathocline purpurea* (D. Don) O. Ktze.
Huyếtkhynch tía.

Cỏ nhất niên cao 50 cm. Lá có phiến xẻ sâu thành thùy nhọn, bìa có răng, có lông. Tán phòng kép, rộng; hoadầu khít nhau; tổng bao cao 5 mm, dễ hoa hình quần; hoa tím tím, hoa ngoài cái, hoa trong đực. Béquả hình thoi, không lôngmào mà có vòng lông đầu phũ.

N. Hoadầu lợitiểu, pháthần.

- Annual; leaves pubescent; flowers violaceous (*Tanacetum purpureum* D. Don, *C. lyrata* Cass.).

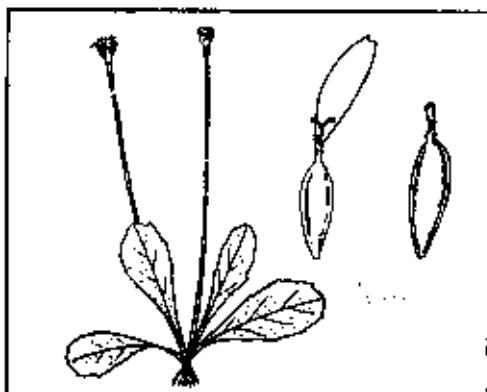

8689 - *Lagenophora gracilis* Steetz. Bầudài mảnh.

Cỏ đaniên nhỏ cãnhành. Lá mọc chụm ở đất; phiến hình muỗng, dài 2-5 cm, đầu tròn. bìa có răng thưa, có lông hay không. Cong dài 10-20 cm, mang hoadầu còđộc; tổng bao cao 3 mm; hoa bìa 2-3 hàng, cái, có ống vành có tuyến, môi tía hay trắng; hoa giữa ít, hình ống, đực. Béquả cao 2-3 mm, có mỏ ngắn có tuyến.

Đàlat, Langbian.

- Perennial; leaves glabrous or pubescent; ligulate flowers 2-3; achenes beaked (*L. billardieri* Cass.).

8690 - *Rhynchospermum verticillatum* Reinw. ex Bl.
Thiêngtia Nepal, Mòtử.

Cỏ cao vào 1 m, đaniên; nhánh ngắn, gán theo luánsinh. Lá có phiến thon nhọn, đáy từ từ hẹp thành cuống, bìa có răng nằm, gân-phụ 5 cặp, rất xéo, mặt trên nhámnhám, có lông ngắn. Nhánh mang hoadầu dài 20-25 cm, có lá đứng một bên; hoadầu nhỏ; láhoa hẹp, dàydày, ria lông ở chót; hoa vàng. Béquả ở bìa dẹp, cao 4 mm, có mỏ; béquả ở giữa không mỏ, có 4 cạnh.

Rừng thưa, vào 1.500 m.

- Perennial 1 m high; limb rough upper surface; flowers yellow.

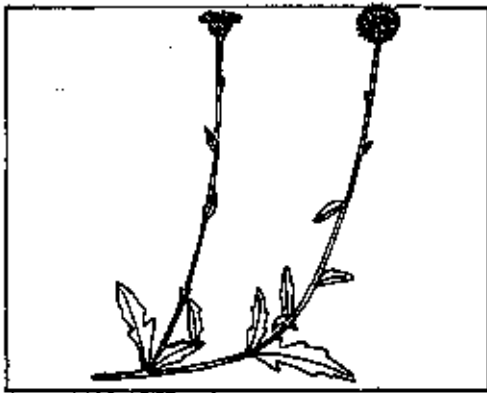
8691 - *Myriactis nepalense* Less. Thiêngtia Nepal.

Cỏ đứng nhất niên, gán như không lông. Lá ở đáy thân có thùy hình đôn, lá trên thân từ từ hẹp lại, xoan, chót tã, bìa có răng nằm thưa, gân-phụ 4 cặp. Hoadầu to 7 mm, trên cong dài 2-4 cm; láhoa 1 hàng, thon nhọn; hoa bìa cái, hình môi, hoa trong lưỡngphái hình ống, tiêngnhụy 4. Béquả dẹpdẹp, có điểm tiết, dài 2 mm.

Vào 1.500 m: Sapa.

- Annual, glabrous herb; inferior leaves lobate; ligulate flowers female, tubulous flowers bisexual.

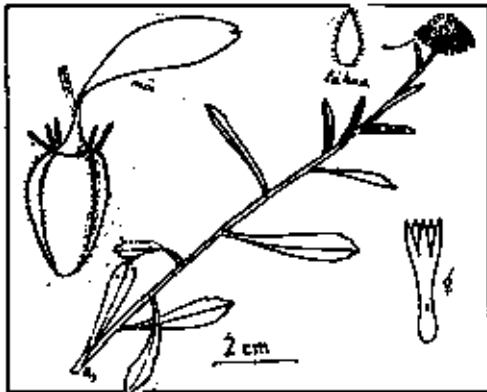

8692 - *Myriactis wightii* DC.. Thiêntia Wight; Jungle Daisy.

Cỏ nhất niên, cao 40-60 cm; thân, lá, pháth hoa có lông nhám. Lá không cứng; phiến xanh đậm, hình đôn, to vào 3 x 1 cm. Hoadầu trên cong dài ở chót nhánh; hoa bìa cái, hình môi, *đỏ tím tím*, hoa giữa *vàng xanh*, hình ống, *luống phái*. Béquả không lôngmào, nhưng có *chất dính* giúp sự phất tán.

Nơi rập, dựa đường mòn, 1.500 m; I-XII.

- Annual to 60 cm; rough pubescence, ligulate flowers purple, tubulous flowers yellowish.

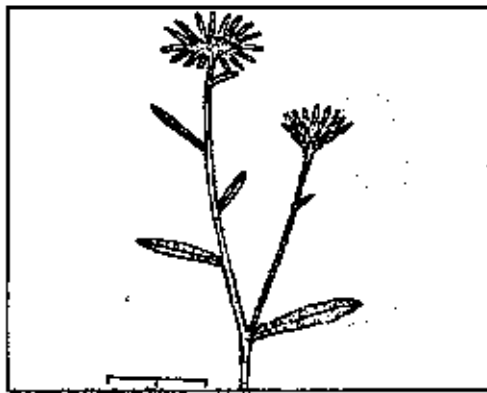

8693 - *Calotis annamitica* (O. Ktze) Chang. Cúc gai.

Cỏ *daniên*; thân cứng mọc sà ở đất, có lông nằm. Lá có phiến hình muỗng hẹp, bìa có ít răng ở đầu, màu mốcmốc, *không lông*. Hoadầu trên cong dài ở chót nhánh; láhoa 2-3 hàng; đế hoa không có vảy giữa hoa; hoa hình môi *trắng*, *cái*, hoa hình ống ở trong. Béquả tròn, có cánh *như phao*.

Đất khô, ven biển: Quảngnam, Phúkhánh.

- Perennial prostrate herb; flowers ligulate white; achenes with floating wings (*Tolbonia annamitica* O. Ktze, *C. gaudichaudii* Gagn.).

8694 - *Heteropappus hispidus* (Thunb.) Less.. Dịmào phún.

Thân có *lông đứng*. Lá mọc xen, không cứng; phiến thon hẹp, to 1-3 x 0,5 cm, có lông. Hoadầu ở chót nhánh, *rộng 2 cm*; tốngbao do nhiều hàng láhoa; *hoa bìa hình môi vàng*, dài; hoa trong hình ống. Béquả có *lôngmào*.

Phần non ăn như rau luộc.

- Herb hispid; capitulum 2 cm wide; ligulate flowers yellow (*Aster hispidus* Thunb.).

8695 - *Callistephus chinensis* (L.) Nees. (*Aster chinensis* L.). Cúc tím, Kieutràng; China Aster; Reine-Marguerite.

Cỏ *nhất niên đứng*, nhiều nhánh, có lá cho đến ngọn. Lá chẻ sâu, ở đáy thân, có cứng, phiến hình muỗng, ở thân, phiến xoan; cứng có cánh, lá trên không cứng. Tốngbao do láhoa hình muỗng; *hoadầu to 4-8 cm*; hoa hình môi *hường*, *trắng hay tím xanh*; hoa giữa *vàng*. Béquả *lôngmào* có vòng ngoài do tơ ngắn.

Tr ở Đalat, góc Trungquốc; I-XII. Có rất nhiều var. *In vitro*, chống siêu khuẩn cúm.

- Ornamental.

8696 - *Doellingeria marchandii* (Lévl.) Ling (*Aster marchandii* Lévl.).

8697 - *Kalimeris indica* (L.) Schultz.-Bip. (*Aster indica* L., *Boltonia indica* (L.) Benth., *Asteromoea indica* Bl.).
Tâm cúc, Cúc-tim ăn, Hài nhĩ cúc.

Lá dưới có thuỳ, lá trên thân có phiến nguyên, thon hẹp, dài 3-5 cm, gân-phụ 3-4 cặp; cuống ngắn, vắng ở lá trên. Hoadầu ở chót nhánh hay nách lá, trên cọng dài; tổngbao do 1 hàng láhoa; hoa bia hình môi; hoa giữa hình ống.

B. Bó, kiện vĩ, hạn hiệt.

- Leaves lobate or not; involucre with 1 whorl of bracts; flowers ligulate & tubulose (*Aster indica* L., *Boltonia indica* (L.) Benth.).

8698 - *Kalimeris shimadai* (Kit.) Kit. (*Aster shimadai*, *Boltonia shimadai*, *Asteromoea shimadai* ?)

8699 - *Aster amellus* L. Cúc cánh môi; Starwort; Aster.

Cỏ daniên nhỏ cảnh hành, cao 30-50 cm, thân non có cạnh. Lá không cuống; phiến thon dài, không lông, đáy tròn, gân-phụ mảnh, không đều. Hoadầu ở chót nhánh; tổngbao do nhiều hàng láhoa xanh; hoa bia hình môi lam tím, dài 1 cm; hoa giữa hình ống cao 1 cm. Béquả có lôngmào mịn, vàng đỏ.

Tr. gốc Y (sông Mella, đã được Virgil kể); I-XII.

- Ornamental.

8700 - *Aster ageratoides* Turcz. (*A. trinervius* auct. non D. Don). Tú-uyển.

Cỏ. Lá có phiến thon nhọn, to 8 x 1,7 cm, đáy tù hẹp trên cuống ngắn, bia có răng thưa, gân-phụ 5 cặp. Pháthoa ở ngọn và nách lá; hoadầu có cọng 5-8 mm, láhoa có bia mỏng, và ria lông; noãn sào cao 1,5 mm, có lông; hoa bia có môi dài 8 mm; hoa ống có ống cao 5 mm. Béquả có lôngmào dài 5 mm, ừng hoe.

Caolạng, Sapa, Hà Nội. Rể kiện vĩ, trị rét, đau phổi.

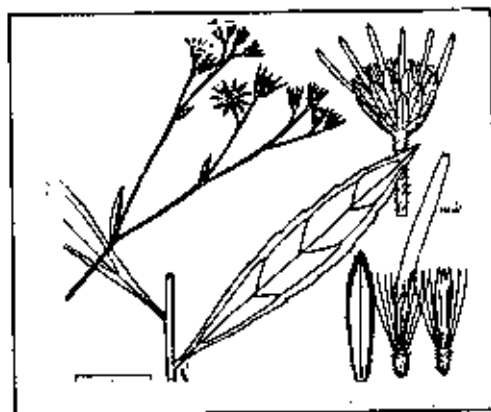
- Herb; leaves lanceolate; flowers ligulate 8 mm long; pappus rufous, 5 mm long (*A. trinervius* auct. non D. Don)

8701 - *Aster trinervius* D. Don. Mãn lan.

Cỏ cao đến 1 m, nhám nhám, có khi có lông phún hay không lông. Lá không cuống, phiến to 2,5-10 cm, nhám 2 mặt, đáy nhọn hay tròn. Hoadầu rộng 8-12 mm; hoa hình môi 10-12, trắng. Béquả có lông, cao 2,5 mm; lôngmào 3 mm, đodỏ.

Nepal, Sikkim, Trung quốc. Trị ra máu, rét.

- Leaves sessile; ligulate flowers 10-12; pappus 3 mm long.

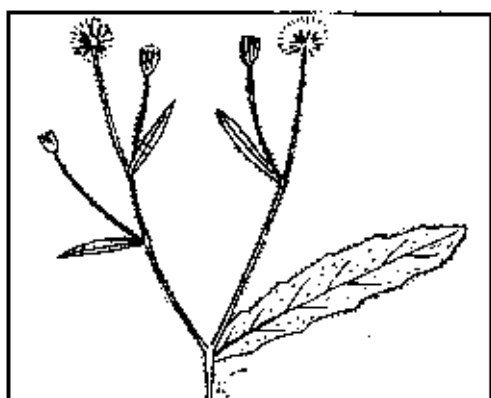

8702 - *Conyza canadense* (L.) Cronq. Thuởnglào, Tai-hùm; Fleabane; Erigeron.

Cỏ nhất niên cao đến 2 m; thân sùng, có ít nhánh ở phần trên, có lông thưa. Lá không cuống; phiến thon đẹp, dài 7-14 cm, lục tái, có lông xám. Chùm-tụ tán có lá; hoadầu rộng 5-6 mm, có 3 hàng láhoa xanh, có lông mịn; hoa bìa cái, hình môi trên ống nhỏ, dài; hoa hình ống lưỡngphái. Béquả có lôngmào trắngtrắng.

Đất hoang, rào, đũa lộ, rừng Thông, khắp caođộ, BTN; gốc B.-Mỹ. Chống viêm; bổ, lợi tiểu, chống phù nước.

- Common weed (*Erigeron canadense* L.).

8703 - *Conyza aegyptiaca* (L.) Ait. (*Erigeron aegyptiacum* L., *E. hispidum* DC., *C. hirsuta*, *C. asteroides* DC.)

Cỏ nhất niên cao 60 cm, có nhánh có lông dày. Lá có phiến xoắn hình muỗng, không cuống, ôm thân, chót tà, bìa có răng, to 3-6 x 0,8-2 cm, gân-phụ không rõ. Tânphong thưa; hoadầu 1-6, rộng 1 cm; láhoa một hàng; hoa ngoài hình môi. Béquả có lôngmào trắng đơ hay hoe.

Hànoị, Thủđức; từ Ai Cập qua Ấnđộ, Trungquốc đến Nhậtbốn.

- Annual herb up to 60 cm high; pappus white or reddish.

8704 - *Conyza albida* Willd. ex Spreng.

Cỏ nhỏ, cao đến 50 cm, thân có rãnh dọc, hẹp, ít nhánh. Lá có phiến thon hẹp nhọn, dài đến 3-5 cm, lá trên nguyên hay có ít răng. Hoadầu cao 4-6 mm, láhoa hẹp có lông; noãn sào vào 1 mm; hoa ống dài 4 mm. Lôngmào dài 3,5-4 mm, xám trắng.

Sapa, Dran.

- Herb to 0.5 m high; capitulum 5-6 mm long; pappus greyish, 3.5-4 mm long (*Erigeron sumatrensis* Auct. non).

8705 - *Conyza japonica* (Thunb.) Less.

Cỏ daniên cao đến 60 cm, có lông phún. Lá gần nhau ở đáy thân; phiến thon, to đến 10 x 3 cm, lá trên thân mau nhỏ đi, bìa có răng, có lông trắng, gân-phụ 4-5 cặp. Pháthoa ở nách lá ngọn; hoadầu như không cọng, cao vào 8 mm, láhoa 3-4 hàng, hoehoe, có lông mặt ngoài; hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Béquả 1 mm, dẹpdẹp, có lông; lôngmào hung.

Hànoị, Bavi; II.

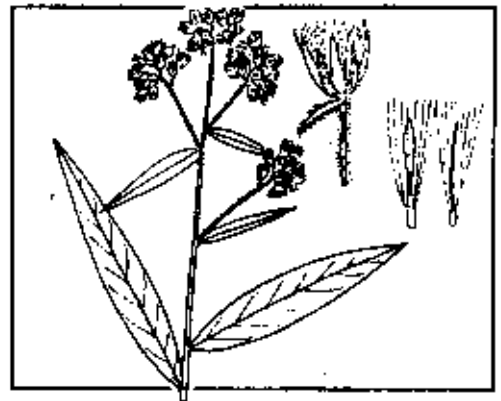
- Perennial herb; leaves white pubescent beneath; achenes 1 mm. pappus rufous.

8706 - Conyza leucantha (D. Don) Ludlow & Raven.

Cỏ cao 1,2 m; thân nâu có lông mịn. Lá có phiến thon hẹp, dài 6-8 cm, rộng 1 cm, bìa nguyên, gân-phụ 9 cặp, mặt trên có lông mịn, mặt dưới dẹt. Phất hoa ở ngọn, dày; hoadầu cao 5 mm; láhoa ngoài có lông; hoa cái nhiều, vành hình môi hẹp, dài 2 mm, vàngvàng; hoa lưỡngphái ít, cao 3 mm. Béquả 1 mm, không lông; lôngmào cao 4 mm, dễ rụng, hoehoe.

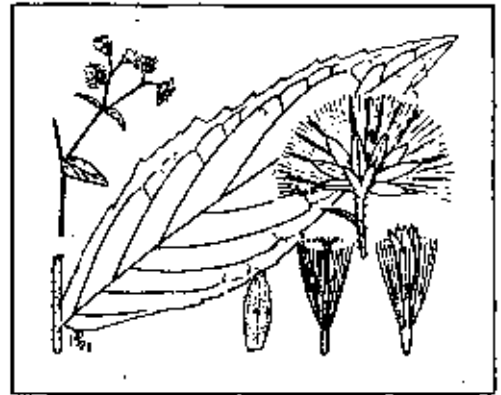
B.

- Herb 1.2 m high; limb finely pubescent; female flowers numerous, yellowish; pappus 4 mm, rufous (*Erigeron leucantha* D. Don, *C. viscidula* DC.).

8707 - Conyza principis Gagn.

Cỏ cao đến 50 cm, có nhánh; thân có lông ngắn. Lá không cuống; phiến thon, ở đáy thân, to đến 13 x 5 cm, có đáy ôm thân, chót nhọn, bìa có răng không đều, thưa, hai mặt có lông mềm, gân-phụ 6-8 cặp. Tánphông rộng; láhoa mỏng, nâu nâu, bìa trong; hoa lưỡngphái có vành to, hoa cái có ống hẹp, vòi nhụy dài. Béquả có lông, cao 1 mm; lôngmào dài 2,5 mm.

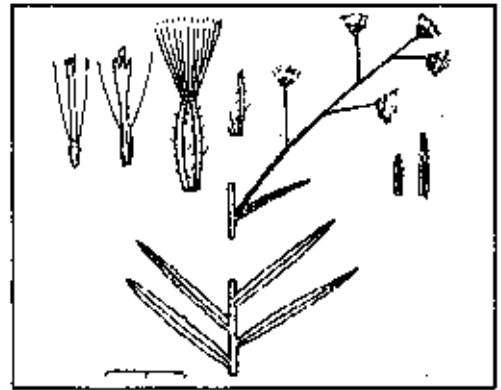
- Herb 50 cm high; leaves softly pubescent; flowers bisexual with larger corolla than female flowers.

8708 - Erigeron crispus Pourr. Thượnglão nhân.

Cỏ cao 30-50 cm; thân vuông có lông mịn. Lá không cuống; phiến hẹp dài, lá dưới thân dài đến 5 cm, rộng 4-10 mm, bìa có 1-2 răng to, có lông nhám hai mặt, lá trên mảnh, ngắn. Phất hoa ở nách lá, trục mảnh, có lông nhám; hoadầu có 2-3 hàng láhoa có lông thưa; hoa hình ống cái, nhiều, hoa lưỡngphái ở giữa ít. Béquả đẹp, có rãnh; lôngmào 5-7 mm.

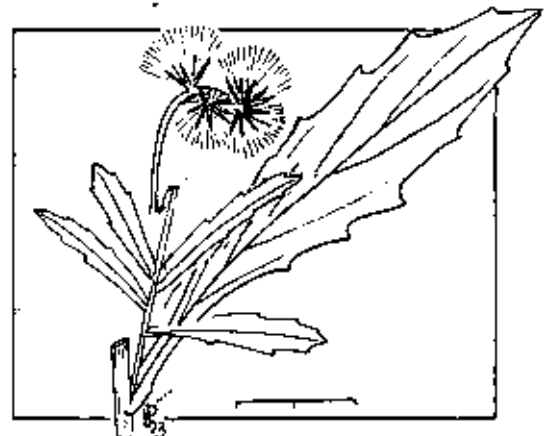
Võxá (Hạtây), Tâynguyên.

- Herb 50 cm high; limb rough pubescent; flowers female and bisexual; pappus 5-7 mm (*E. linifolium* Willd.).

8709 - Erigeron sublyratus DC.. Thượnglão đôn.

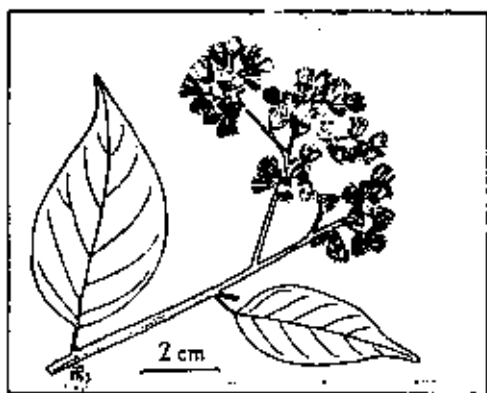
Cỏ có thân có rãnh hẹp, có lông mịn. Lá trên không cuống, phiến thon hẹp, to 7-9 x 2-3 cm, đáy có tai ôm thân, có lông mịn, gân-phụ 4 cặp. Hoadầu trên cọng dài; láhoa cao 6 mm. Béquả có lôngmào hơi hoe, dài 4-5 mm.

- Herb finely pubescent; achenes with rufous pappus 4-5 mm long.

8710 - *Thespis erecta* DC.

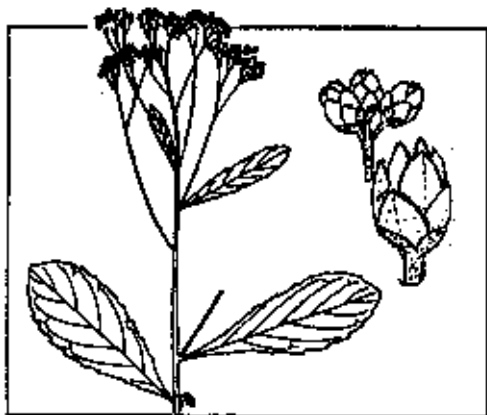
Cỏ nhátmiên, đứng, cao 20 cm, Lá mọc xen, phiến xoan ngược, to 4 x 2 cm, bìa có răng. Tụ tán mang hoadầu khít nhau; láhoa 1-2 hàng; hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Béquả cao 0,7 mm; lôngmào 10 tơ.

8711 - *Microglossa pyrifolia* (Lam.) O. Ktze. Vithiệt, Đồngdon.

Cỏ leo cao; nhánh có sọc. Lá dưới thân có thuỳ, lá trên thân, có phiến xoan thon, có lông ngắn, bìa có răng tà; cuống mảnh. Chùm-tụ tán dạng tánphồng ở ngọn, dày; láhoa 4-5 hàng; hoa ngoài hình môi, nhiều; hoa hình ống ít. Béquả cao 1 mm, lôngmào hoehoe, dài 4-5 mm, không rụng.

Quảngtrị, Huế, Nhatrang, Đàlạt.

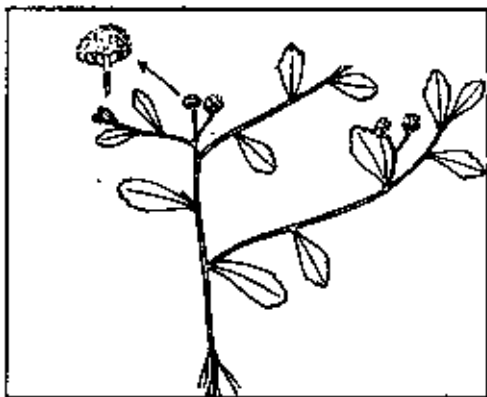
- Voluble high herb; leaves shortly pubescent; flowers ligulate numerous; pappus rufous, 4-5 mm long (*Conyza pyrifolia* Lam., *M. volubilis* DC.).

8712 - *Thespis divaricata* DC.. Vikim.

Cỏ nhátmiên chia nhánh từ gốc; cành có lông. Lá có phiến xoan thon ngược, to 5-7 x 2 cm, đầu tà, đáy tù tù hẹp, có lông, bìa có răng. Tánphồng ở chót thân, trục có lông; hoadầu cao 2 mm; tổngbao do láhoa có lông quấn và rìa lông, cứng; hoa bìa cái, hoa phía trong đực. Béquả dài 1 mm; lôngmào vào 13 tơ.

Uminh.

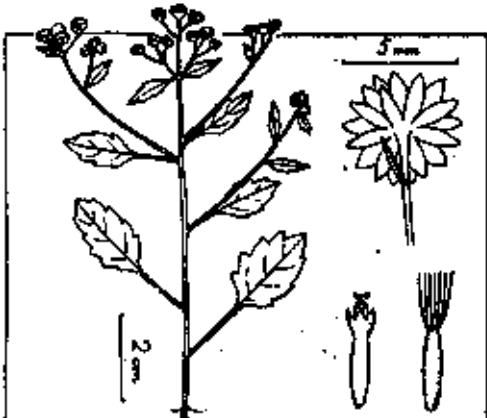
- Annual; leaves pubescent; capitulum with peripheric flowers female, interior flowers male.

8714 - *Thespis integrifolia* Gagn.. Vikim lá-nguyên.

Cỏ nhátmiên nhỏ, cao 7-10 cm, thân không lông. Lá mọc xen, không cuống; phiến hình muỗng, dài đến 1,5 cm, bìa có vài răng, gân-phụ 1-2 cặp. Tụ tán mang hoadầu không lông; tổngbao cao 3-4 mm, do 1-2 hàng láhoa. Béquả cao 1 mm, lôngmào do 6 tơ.

Nơi ẩm: Đồngtháp.

- Annual, glabrous; achenes 1 mm, pappus with 6 seta.

8715 - *Thespis tonkinensis* Gagn.. Ngândâu.

Cỏ nhỏ, cao 10-15 cm; thân không lông. Lá mọc xen; phiến nhỏ, bầuđục, dài 1,5-2 cm, bìa có răng to, gân-phụ 3 cặp; cuống dài gần bằng phiến. Pháthoa rộng ở ngọn nhánh; hoadầu rộng 5 mm; láhoa gần như 1 hàng, không lông; ống hoa rộng, ngắn. Béquả cao 1 mm, lôngmào 7-10 tơ.

Bácthái; III, 3.

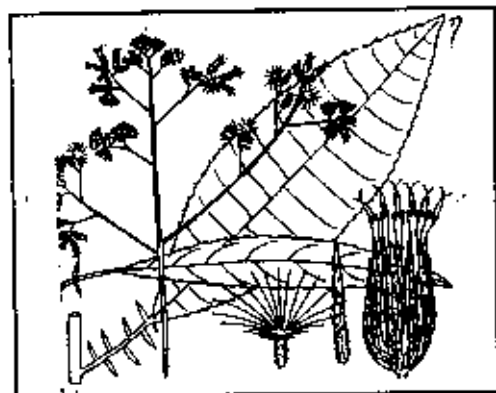
- Herb 15 cm, glabrous; petiole also long as limb; pappus 7-10 seta.

8716 - *Blumea balsamifera* (L.) DC. Tủi xanh, Daibi, Bàngphiến; Ngai Camphor-plant; Camphrée.

Cỏ ló cao đến 2,5 m; thân có nhánh ở phần trên. Lá thơm bàngphiến, có phiến to dài đến 30 cm, có ít lông mặt trên, dày và trắng mặt dưới; cuống thường có nhiều tai. Chùm-tútán dày; hoadầu cao 6-8 mm, vàng; ốngbao đỏ láhoa hẹp, dài 2-6 mm, hoa bia cái. Lôngmào *hoehoe*, trên béquả 1 mm.

Nơi trồng 1-2.000 m và Tr; II-VI. Lá rất thơm (bàngphiến, borneol), trị cảm cúm, sốt, tránluyên-súc, kiệnvi, lỵđàm, trị bạchhuyết.

- Herb fragrant to 2.5 m high; capitulum yellow (*Conyza balsamifera* L.).

8717 - *Blumea adenophora* Franch. Kimhoàng.

Cỏ daniên, cao 40 cm; thân có nhánh từ đáy, có lông trắng với tuyến có cọng. Lá không cuống; phiến dài 2-5 cm, có lông 2 mặt, bia có răng to thưa; lá ở thân ít và từ từ nhỏ lại. Pháthoa dày; hoadầu to 4-6 mm; láhoa có lông và lông tiết ở lưng; hoa vàng, ống có lông, hoa ngoài cái, hoa giữa lưỡngphái. Béquả 10 cạnh, có lông; lôngmào trắng, 3-4 mm mau rụng.

Hàbác, Langbian.

- Perennial glandulous and pubescent; flowers yellow; pappus caducous.

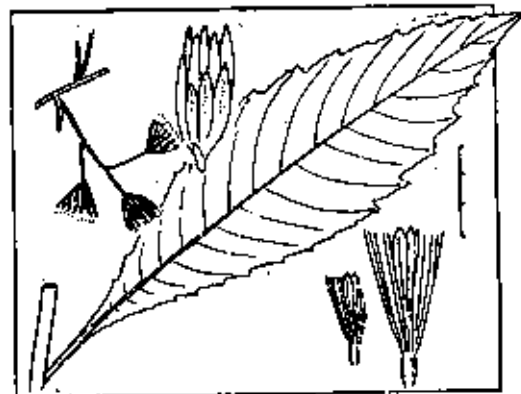

8718 - *Blumea aromatica* DC.

Cỏ cao đến 3 m; thân to đến 1 cm, có lông dày trịn, có nhánh. Lá có phiến thon, dài đến 35 cm, có lông 2 mặt, đen và có lông nhám ở mặt trên, xám nâu và lông mềm mặt dưới, bia có răng to. Chùm-tútán to ở chót; hoadầu to 10-15 mm; cọng 1,5 cm, trịn; láhoa dài 1-10 mm; hoa vàng, cái và lưỡngphái. Béquả nâu lợt, có sọc dọc, có lông; lôngmào hung, dài 6 mm.

Đất trồng: Tamđảo, Bavi; IV.

- Herb to 3 m, glandulous pubescent; flowers yellow; pappus rufous, 6 mm long.

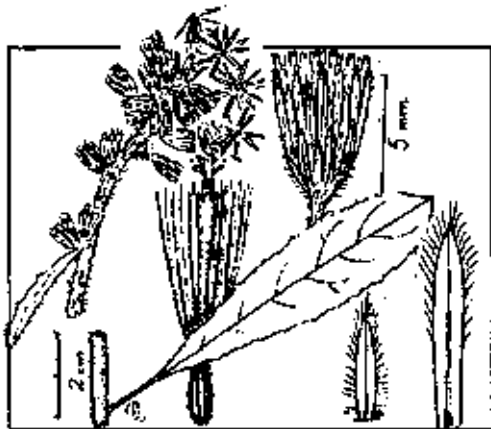

8719 - *Blumea barbata* DC.

Cỏ cao đến 50 cm; thân thường đơn, dọdò, có lông nhámnhám. Lá gần như không cuống; phiến dài 2-11 cm, mặt trên nhám, mặt dưới có lông dày như tơ trắng, đáy từ từ hẹp. Chùm-tútán nhỏ ở ngọn và nách lá; hoadầu 4-6 mm; láhoa 1-6 mm, có lông ở lưng; hoa vàng. Béquả nâu, có cạnh; lôngmào dài 4 mm.

- Herb to 50 cm; limb white silky pubescent beneath; flowers yellow; pappus 4 mm.

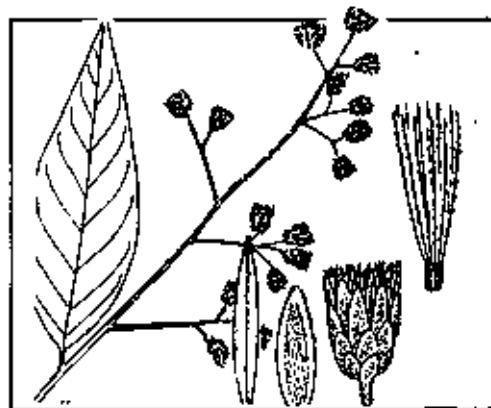

8720 - *Blumea barbata* DC. var. *sericans* (Hook. f.) Kurz.

Cỏ cao 60-70 cm; thân, phách hoa có lông mịn trắng dày. Phiến hình muỗng, bìa có răng thưa; cuống dài đến 10 cm. Phách hoa có lông trắng dày; lá hoa dài, cái nhỏ có lông dày ở lưng, cái lớn rìa lông; noãn sào có 6 sóng, có lông thưa; vành vàng, cao 6 mm. Bề quả cao 1 mm, có lông mào trắng, dài 6 mm, mau rụng.

Trảng: Hoà Bình; IV

- Herb to 70 cm; panicle white tomentose; flowers yellow; pappus 6 mm long (*B. sericans* Hook.)

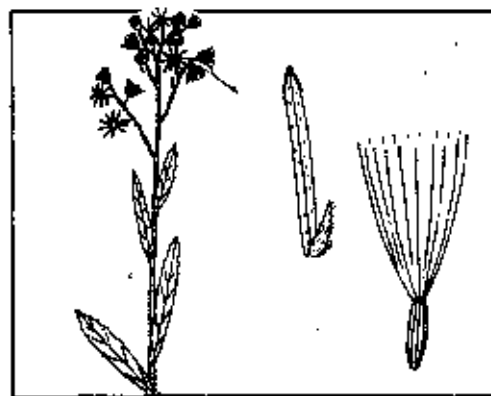

8721 - *Blumea bullata* Koster.

Cỏ to hay tiêu mộc; thân chia nhánh, gần như không lông. Lá có phiến thon, dài 8-26 cm, mỏng, mặt dưới có lông, bìa như không răng, gân phụ 7-10 cặp; cuống vàng ở các lá trên. Hoạch đầu gần thành chùm-tútán ở nách và ngọn, rộng 10-14 mm, cong dài đến 2 cm; lá hoa dài đến 1 cm, lưng và bìa có lông dày; hoa vàng. Bề quả nâu tái, có sọc và lông mịn; lông mào vào 20 tơ, vàng vàng hay hồng hồng, dài 5-6 mm.

Vùng núi cao: Ngọc Lĩnh; III, 3.

- Herb or shrub; leaves pubescent beneath; flowers yellow; pappus pinkish or yellowish (*B. chinensis* DC.)

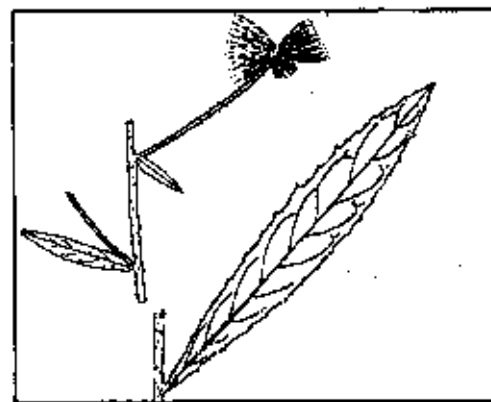

8722 - *Blumea chevalierii* Gagn. Kimdầu Chevalier.

Cỏ cao 50 cm; thân cứng, có lông ngắn. Lá không cuống, từ nhỏ đến ngọn; phiến thon hẹp, có răng ở bìa, có lông nhám mặt trên. Phách hoa cao 12 cm ở ngọn; hạch đầu cao 6-9 mm, tia tia; lá hoa 4-5 hàng, cao 4-6 mm; hoa ngoài cái, nhiều. Bề quả nâu, có lông, dài 1 mm, có sọc dọc; lông mào trắng, dài 4 mm, mau rụng.

Vùng Đalat, Dran (hình theo Gagnepain).

- Herb 0.5 m high; leaves rough pubescent upper surface; flowers purplish; pappus 4 mm.

8723 - *Blumea clarkei* Hook. f. Kimdầu Hooker.

Cỏ daniên cao đến 2 m; thân không hay có nhánh, bò hay đứng, có lông nhung lúc non. Lá gần như không cuống; phiến thon, dài 5-16 cm, bìa có răng, mặt trên thường không lông, mặt dưới như nhung. Chùm-tútán mang nhánh ngắn và hạch đầu không cong, to 8-12 mm; lá hoa dài 1 cm, có lông ở lưng; hoa vàng, lưỡng phái và cái. Bề quả nâu lợt, có lông thưa; lông mào trắng, dài 5-6 mm.

Đalat; IX-V.

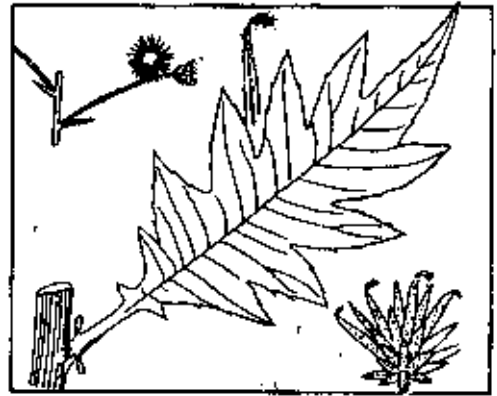
- Perennial; leaves velvety beneath; flowers yellow; pappus 5-6 mm.

8725 - *Blumea densiflora* (L.) DC.. Kimdầu hoa-dày.

Cỏ cao đến 2 m; thân có nhánh, có lông dày như gòn. Lá có phiến có thùy sâu, nhọn, dài đến 32 cm, có lông nhất là mặt dưới, dày; cuống rộng, dài hay rất ngắn, có tai dạng lábe. Chùm-tútán to; hoadầu 5-7 mm, trên rộng 5 mm; láhoa dài hơn hoa, có lông sát; hoa vàng, cái và lưỡngphái. Bề quả có lông mịn, có sọc; lôngmào dẹt, dài 4 mm.

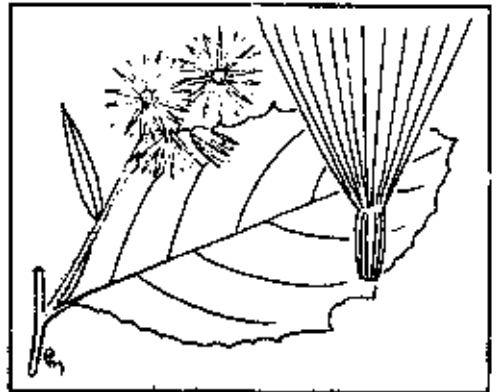
Langbian; XII.

- Herb 2 m tall, stem woolly; flowers yellow; pappus rufous, 4 mm long (*Conyza densiflora* L., *B. excisa* DC.).

8726 - *Blumea eberhardtii* Gagn.. Kimdầu Eberhardt.

Cỏ đứng cao 60 cm, không nhánh; thân tròn, có lông trắng mịn. Lá có phiến xoan, to vào 8 x 4,5 cm, đáy từ từ hẹp trên cuống, bìa có răng không đều, gần như trắng vì lông mịn dày, gân-phụ 5-6 cặp; cuống 1-1,5 cm. Hoadầu thành chùm dài ở chót nhánh, to 5 mm; láhoa dài 6-8 mm, có lông dày, dài. Bề quả cao 1,5 mm, có 10 sọc; lôngmào trắng, dài 5 mm.

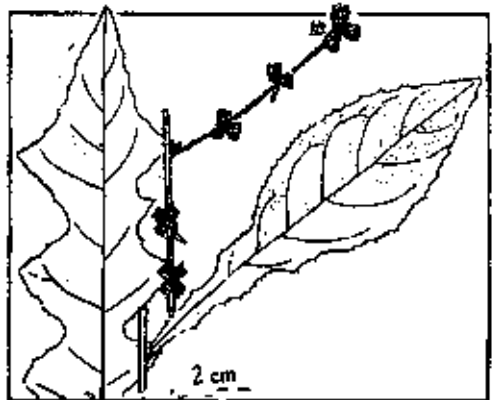
- Unbranched herb 60 cm high; limb white densely pubescent; pappus 5 mm long.

8727 - *Blumea fistulosa* (Roxb.) Kurz. Kimdầu bông

Cỏ cao đến 1,5 m. Lá mọc chụm ở gốc có phiến to, có cuống có cánh; lá ở thân nhỏ hơn nhiều. Chùm 2-5 hoadầu không rộng làm thành gié, phần trên có khi có nhánh; hoadầu cao 6 mm; láhoa tím tím, có lông, dài 2-5 mm; hoa vàng. Bề quả cao 1 mm, lôngmào trắng, dễ rụng.

Trảng, đất hoang, 5-1.500 m: Quảng trị, Langbian, Biênhòa; XII-III.

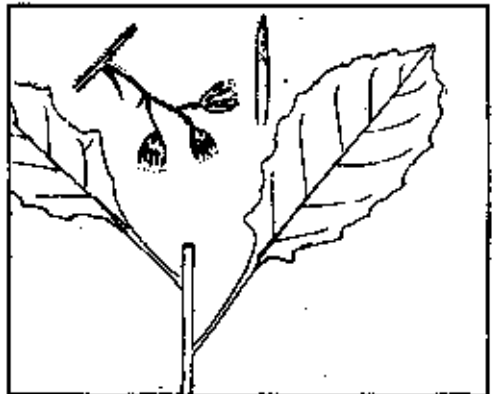
- Herb to 1.5 m; leaves rosulate and on stem; flowers yellow; pappus caducous (*Conyza fistulosa* Roxb., *B. glomerata* DC.).

8728 - *Blumea gardneri* (Hook. f.) Gagn.. Kimdầu Gardner.

Cỏ cao đến 80 cm, không nhánh. Lá mọc xen; phiến xoan ngược, to 12 x 5 cm, đầu tròn, đáy từ từ hẹp trên cuống, bìa có răng không đều, lá trên mau nhỏ, gân-phụ 5 cặp; cuống có cánh ở trên, dài 2-3 cm. Chùm-tútán thưa; rộng mảnh có lông; hoadầu có láhoa theo 5 hàng, hẹp, nhọn, có lông; hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Bề quả có 10 cánh; lôngmào trắng như tơ.

Langson, Hanoi, Hàsonbinh.

- Unramified, 0.8 m high herb; pappus silky white (*B. membranacea* var. *gardneri* Hook. f.).

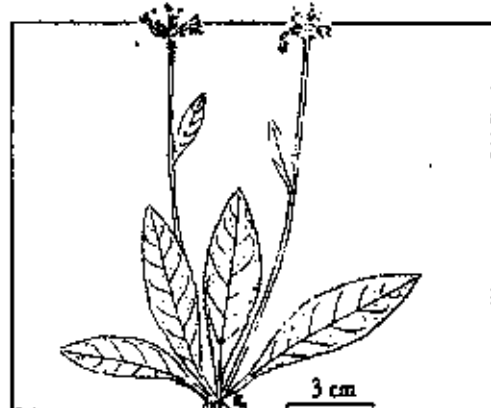

8729 - *Blumea hieracifolia* (D. Don) DC.. Kimđầu hiết.

Cỏ cao đến 1 m, thường không nhánh; thân đầy lông vàngvàng. Lá có phiến hình muống, mặt dưới có lông dày, dài như tơ. Gié ở ngọn, dày; hoadầu cao vào 1 cm; láhoa 5-6 hàng, hẹp, cao 2-3,5 mm; hoa vàngvàng. Bé quả có 5 cạnh, có lông mịn; lôngmào trắng để rụng.

Đồngđang, Quảngtrị; III. Lá non ăn như rau.

- Unramified, 1 m high herb; yellow tomentose; flowers yellow; pappus caducous (*Erigeron hieracifolium* D. Don).

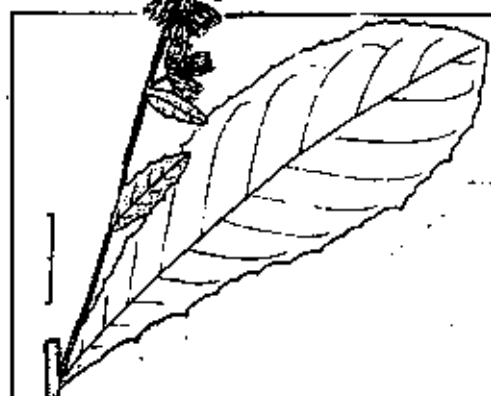

8730 - *Blumea hieracifolia* var. *hamiltonii* (DC.) Clarke. Kimđầu Hamilton.

Cỏ cao 30-40 cm, không nhánh, đầy lông dày ở phần ngọn. Lá chụm ở gốc; phiến dài 5-8 cm, mặt dưới đầy lông, gân-phụ 6-7 cặp; lá ở thân 1-3, nhỏ. Chụm ở ngọn; tổngbao cao 3-6 mm, do 3-4 hàng láhoa; hoa vàng, hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Bé quả có lôngmào trắng.

Vùng Đălạt; III-VI.

- Unramified 0.4 m tall herb; leaves rosulate; flowers yellow; pappus white (*Blumea hamiltonii* DC., *B. cavaleriei* Lévl. & Van.).

8731 - *Blumea hieracifolia* var. *macrostachya* (DC.) Hook. f.. Kimđầu chùm-to.

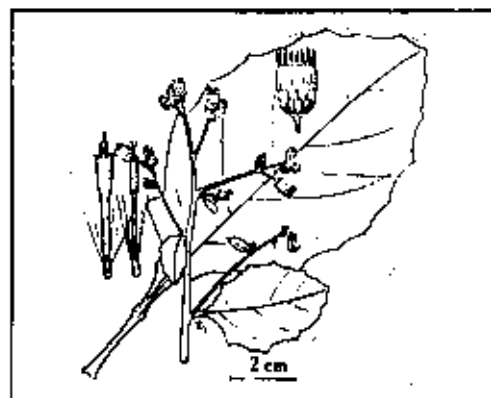
Cỏ to, cao đến 1,5 m, thường có nhánh ở phần ngọn; thân có lông dày như tơ. Lá ở thân thon ngược, chót tằm, to. Chùm-tútán mang hoadầu chụm dài ở chót nhánh của pháthoa; láhoa có đốm đỏ.

B T; I-XII.

- Herb to 1.5 m; bracts red dotted.

8732 - *Blumea klossii* S. Moore.

Thân hình trụ. Lá có phiến 6-8 x 3-4 cm, xẻ lông-chùm với thùy 1,5-2 cm, mặt trên có lông, mặt dưới tomento-cinerea, segments trònđai nhọn, bìa có răng. Chùm-tútán to 7-8 x 6-7 cm; tổngbao hẹp, có lông; đế có lông; rộng 5 mm; hoadầu 6 x 6 mm; vành 4 mm. T.

8733 - *Blumea lacera* (Burm. f.) DC.. Kimđầu te.

Cỏ nhấthiên cao 0,4-1 m, có lông dày, hơi mịn, thơm. Lá có phiến xoan bầuđục, dài 8-10 cm, có lông dày sát hay như nhung, xám, các lá trên nhỏ đi, không cuống. Hoadầu gắn thành chùm dài; tổngbao mang 3-4 hàng láhoa dài 2-7 mm; hoa vàng hay hơi đỏ. Bé quả cao 1 mm, có 10 cạnh, có lông; lôngmào trắng, để rụng, dài 4 mm. n = 11.

Phổbiến dựa lộ, đất hoang: Huế. Nha Trang, Sài Gòn, Luctinh. Lá thơm, ăn được, phânkích, hanhiệt, trị ho, lợi tiểu, thông cơ, trị sánlái, làm xalãnh côn trùng.

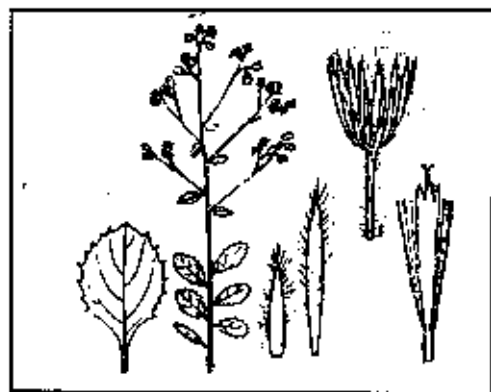
- Annual, glandulous; flowers yeollow or reddish; pappus white, caducous (*Coryza lacera* Burm.f., *B. glandulosa* DC.).

8734 - *Blumea laevis* (Dand.) Merr. Kimđầu tái.

Cỏ cao 40 cm; thân không nhánh tưng cùng bưng phách to. Lá có phiến có lông trắng, xoan hay xoan tròn, to vào 3-4 cm, đáy tù hẹp trên cuống, bìa có răng không đều, gân-phụ 4 cặp. Hoadầu cao 5 mm, tổngbao do 4 hàng láhoa hẹp, có lông dày, dài; noãn sào 1 mm, không lông; hoa hình ống có vành cao 5 mm. Lôngmào trắng, để rụng.

Bưng, dựa lộ; Phú-yên; V.

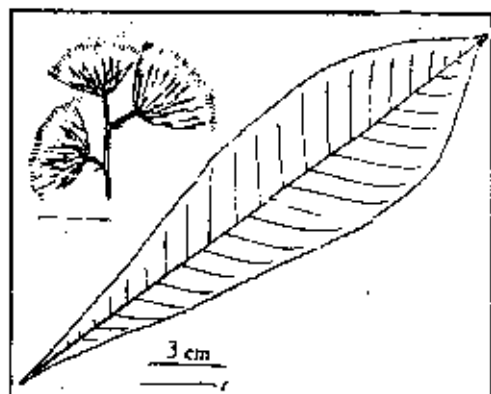
- Herb 40 cm; limb white pubescent; pappus white, caducous (*Placus laevis* Dand.).

8735 - *Blumea lanceolaria* (Roxb.) Druce. Xương sòng, Kimđầu thon.

Cỏ lưỡng niên, cao đến 2 m, thân to hơn 1 cm ở đáy. Lá to; phiến thon ngược, dài 30-40 cm, đáy tù hẹp, không lông, bìa có răng; cuống ngắn. Chùm-tútán to, mang rất nhiều hoadầu rộng 1 cm, vàng vàng; láhoa hẹp nhọn. Béquả cao 1 mm, có 5 cạnh; lôngmào trắng dơ rời dơ dơ, dài 5-6 mm.

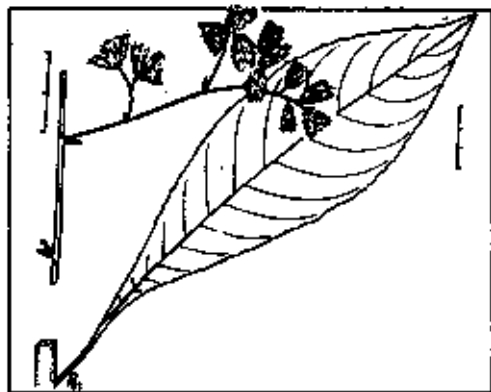
Bắc hái, Hà Nội qua Huế, Di Linh, đến An Lộc, Sài Gòn; II. Lá ăn như rau (với cá), phách, trị cảm, ho, suyễn.

- Biennial 2 m high; limb glabrous; flowers yellow; pappus white then reddish (*Conyza lanceolaria* Roxb., *Bl. myriocephala* DC.).

8736 - *Blumea lanceolaria* var. *spectabilis* (DC.) Rand. Xương sòng đẹp.

Phiến lá thon ngược; to, dài đến 35 cm, đầu tà, đáy nhọn, tù hẹp trên cuống, bìa có răng thưa, gân-phụ nhiều, chạy đến sát bìa; cuống dài 5-6 cm. Chùm-tútán, to, nhánh đến 6 cm, hoadầu cao 1 cm. Béquả mang lôngmào hoehoe.

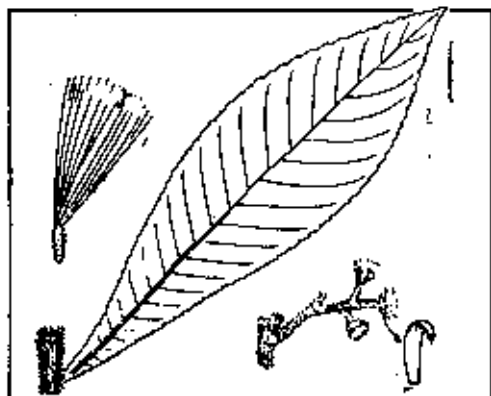
- Leaves lengthly petiolated; pappus light rufous (*Blumea spectabilis* DC.).

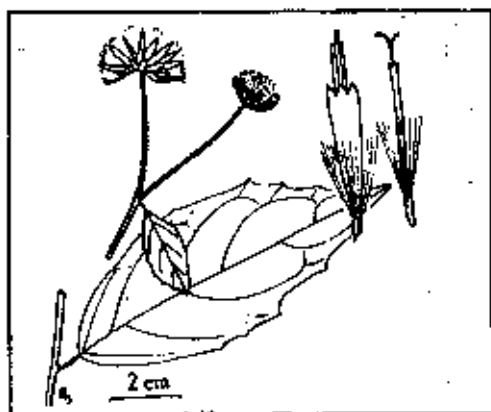
8737 - *Blumea martiniana* Vaniot. Kimđầu Martini.

Tiểu mộc cao 2,5 m; thân có nhánh có lông dày như gòn trắng. Lá không cuống; phiến dài đến 40 cm, có lông dày hai mặt, nhất là mặt dưới, bìa có răng to. Hoadầu thành chùm-tútán, rộng 14-17 mm; tổngbao dài hơn hoa, láhoa 3-12 mm, có lông dày; hoa vàng dơ dơ, cái và lưỡng phái. Béquả nâu có 4 cạnh, có lôngmào vàng vàng, dài 5-7 mm.

Lào cai, Hà Nội, Quảng Ninh.

- Shrub 2.5 m; stem white woolly; flowers yellow; pappus yellowish, 5-7 mm long (*B. tonkinensis* Gagn.).

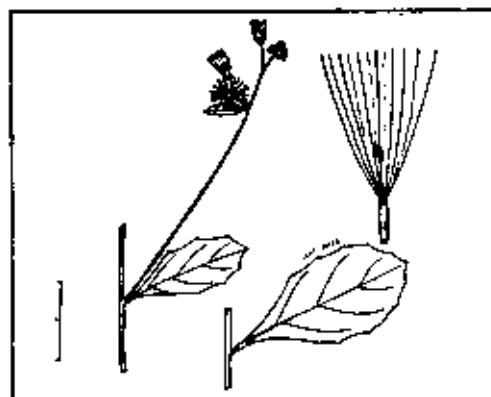

8738 - *Blumea megacephala* (Rand.) Chang & Tseng. Kimđầu đầu-to.

Dây leo thành bụi; nhánh tròn, có sọc dọc mịn, nhiều. Lá có phiến dày, láng, không lông, mặt trên lúc khô đen như có dầu-hắc, mặt dưới nâu, bìa có răng thưa đứng. Hoadầu ít, to 1,5-2 cm, vàng; láhoa thon, có lông; vành có ria lông ở tai. Béquả cao 1,5 mm, có lông; lôngmào mịn, trắng, dài 5-7 mm.

B đến Quảngtrị, 600-700 m.

- Bush; limb black shining upper surface; capitulum 1.5-2 cm large, yellow; pappus 5-7 mm long (*B. riparia* var. *megacephala* Rad., *B. chinensis* Auct non DC., Gagn.).

8739 - *Blumea membranacea* Wall. ex DC. var. *membranacea*. Kimđầu màng.

Cỏ cao 10-150 cm, thân không nhánh, lúc non và phathoa có lông và tuyến. Lá dưới thân có cuống, lá trên không cuống, phiến dài 4-18 cm, lá dưới có thùy, hai mặt có lông thưa hay không lông. Hoadầu trên phathoa ở nách lá và chùm-tútán ở ngọn; hoadầu to 5-8 mm; láhoa có lông sát; hoa vàng. Béquả cao 1,5 mm, nâu, có lông sát; lôngmào trắng, dài 5 mm.

B T; VII-V.

- Unramified herb to 1.5 m; limb glabrescent; flowers yellow (*B. balansae* Gagn.).

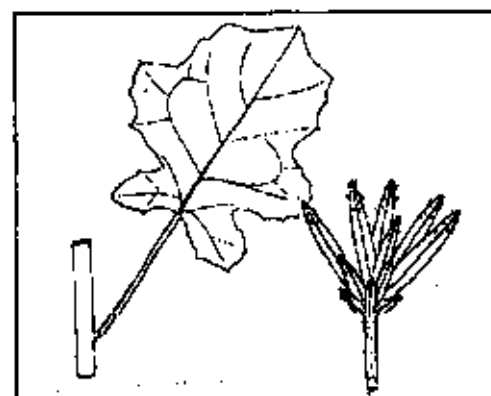

8740 - *Blumea mollis* (D. Don) Merr.. Kimđầu mềm.

Cỏ nhỏ, cao 15-60 cm, có rễ chính to, thân không nhánh hay ít nhánh, có lông tiết và lông đứng. Lá có phiến xoan, dài 2-9 cm, đầu tròn, bìa có răng, có lông mềm, gân-phụ 5 cặp, khó nhận. Phathoa như gié; hoadầu cao 4-6 mm; láhoa hẹp và có lông dài; hoa vàng. Béquả cao 1 mm, có 5 cạnh; lôngmào trắng, mau rưng, dài 2-4 mm.

Huế, Nhatrang; II.

- Unramified herb; limb softy pubescent; pappus white, 2-4 mm (*Erigeron mollis* D. Don).

8741 - *Blumea napifolia* DC.. Kimđầu lá-củ-cái

Cỏ cao đến 70 cm, thân chia nhánh, gân như không lông ở đáy, có lông mịn dày ở trên. Lá dưới có cuống dài, phiến có thùy sâu; lá trên không cuống và nhỏ, có lông hai mặt. Chùm hoadầu ở chót nhánh và chùm-tútán ở ngọn; hoadầu to 3-5mm; láhoa dài hơn hoa (2-5 mm); hoa vàng. Béquả nâu, có ít lông, có 5 cạnh; lôngmào trắng, dài 3 mm.

Huế vào N; I-III.

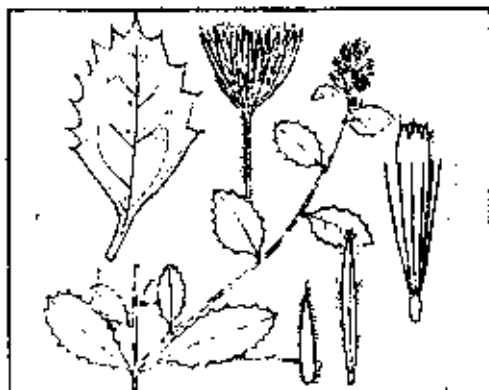
- Herb to 0.7 m; bracts 2-5 mm; flowers yellow; pappus white, 3 mm long.

8742 - *Blumea oxyodonta* DC. Kimđầu răng-nhọn.

Cỏ có rễ chánh to; thân từ rễ nhiều, nằm hay đứng, dài 5-40 cm, đơn hay có nhánh, có lông dài như tơ. Lá chụm ở đáy thân và dọc theo thân, có răng to nhọn, có lông trắng và lông tiết. Lá dưới dài 4-7 cm. Pháthoả ở chót nhánh mang ít hoadầu; rộng đến 3 mm; tổngbao do láhoa 1-6 mm, có lông dày ở lưng, bìa trong, xù khi già; hoa vàng, cái và lưỡngphái. Béquả nâu, có lông mịn; lôngmào trắng, dài 3-4 mm, dễ rụng.

Bờ đê, ruộng; Phúyên; III, 3.

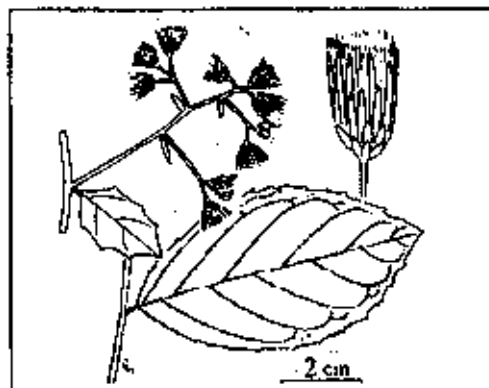
- Root developed; limb with white and glandulous hairs; flowers yellow; pappus 3-4 mm.

8743 - *Blumea procera* (Wall.) DC.. Kimđầu qui.

Dây leo, dài đến 15 m. Lá có phiến tròn hay hình tim ở đáy hay thon dài, mặt trên không lông, nâu đen lúc khô, mặt dưới có lông dày. Chùm-tụ tán hình chùy có lông mịn; hoadầu cao 8 mm; láhoa 4 hàng, láhoa ngoài xoan, có lông dày, kịchcòm. Béquả có 10 cạnh; lôngmào trắng, dài 6 mm.

Quảngtrị, Nhatrang.

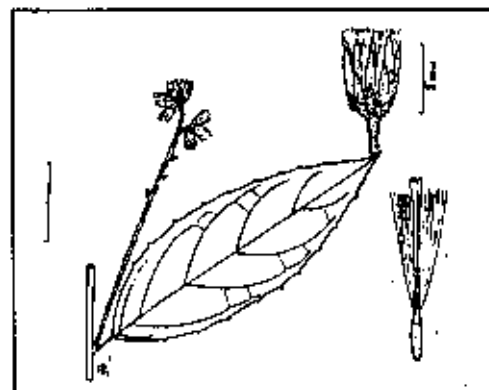
- Climbing to 15 m long; limb woolly beneath; pappus white, 6 mm long (*Coryza procera* Wall., *B. repanda* (Roxb.) Hand.-Maz.).

8744 - *Blumea riparia* (Bl.) DC.. Kimđầu suối.

Dây leo; thân có rãnh mảnh, lúc non có lông mịn. Lá có phiến bầuđục thon, mặt trên đen đậm hay như dầu-hắc, mặt dưới nâu, răng ở bìa thưa, đứng. Hoadầu nhiều trên nhánh ở nách lá, nhỏ, cao vào 7 mm; láhoa có lông dày rồi ít lông; vành không rìa lông ở tai. Béquả cao 1,5 mm, có lông mịn; lôngmào trắng, dài 4 mm.

B; I-XII.

- Climbing; limb black upper surface; capitulum 7 mm high; pappus 4 mm long (*Coryza riparia* Bl.).

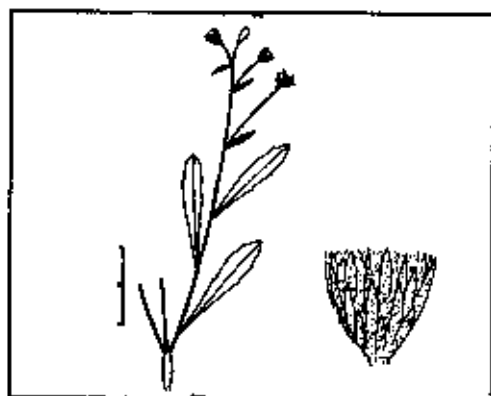
8745 - *Blumea sagittata* Gagn.. Kimđầu thon.

Cỏ cao đến 1,4 m; thân thường không nhánh, dày lông nâu dợt. Lá như không cuống (dài cạo lăm là 5 mm); phiến dài đến 20 cm, mặt trên nhám, bìa có răng thưa, đáy có 2 tai, gân-phụ 8-12 cặp. Pháthoả thưa ở nách lá; hoadầu khít nhau, to 7-10 mm; tổngbao 9 mm, láhoa rất hẹp, có lông; hoa vàng, cái và lưỡngphái. Béquả nâu đậm, không cạnh, có lông; lôngmào vàngvàng, dài 5-6 mm.

B; VII-XI.

- Herb 1.4 m; leaves sessile, base auriculated; pappus yellowish, 5-6 mm long.

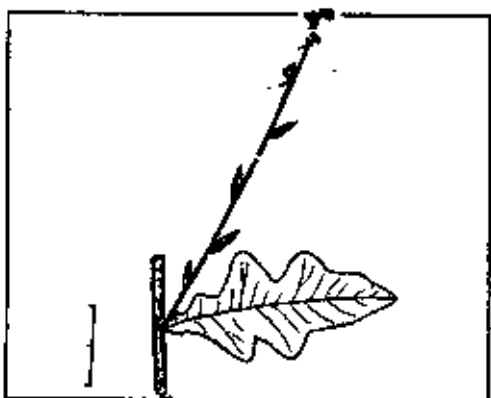

8746 - *Blumea saxatilis* Zoll. & Mor.. Kimdầu trên đá.

Cỏ cao 10-40 cm, có rễ chính to; thân đơn hay có nhánh, không hay ít lông. Lá không cuống, chụm ở gốc và dài theo thân; phiến dài 3-11 cm, có lông hai mặt, bìa có răng. Chùm-tútán mang chụm ít hoadầu, rộng 1-1,5 cm; láhoa dài đến 7,5 mm, dài hơn hoa; hoa vàng. Béquả nâu, có sóng dọc, có lông mịn; lôngmào trắng, cao 3-4 mm.

T.

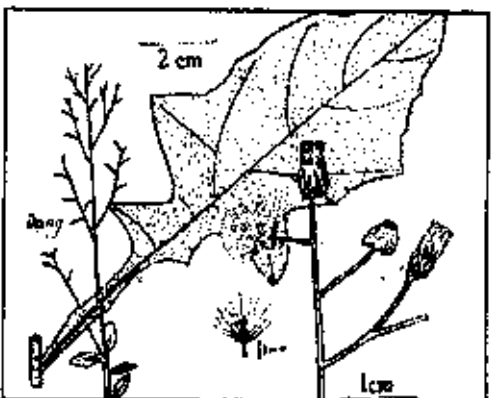
- Tuberified root; leaves pubescent; flowers yellow; pappus 3-4 mm long (*B. thorelii* Gagn.).

8747 - *Blumea sessiliflora* DC.. Kimdầu hoa-không-cọng.

Cỏ cao đến 1 m; thân có nhánh hay không, có rãnh dọc, không lông ở gốc, có lông dài ở phần trên. Lá không cuống; phiến dài 5-6 cm, lá dưới có thùy như dòn, hai mặt có lông dày. Hoadầu chụm 3-5 trên phách hoa như gié, dài 5-6 mm, rộng có khi đến 1 cm, láhoa 2-6,5 mm, lưng nhiều lông; hoa vàng, cái và lưỡngphái. Béquả nâu, có sóng; lôngmào 3-4 mm.

- Herb to 1 m; leaves lobate; flowers yellow; pappus 3-4 mm long.

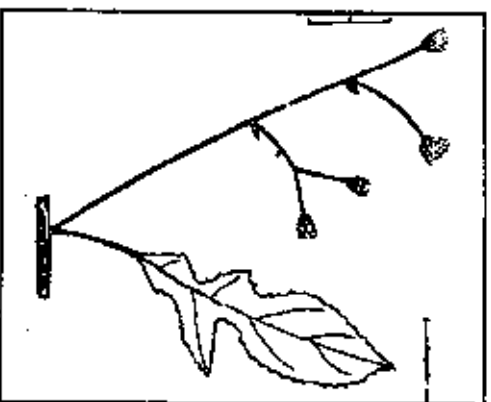

8748 - *Blumea sinuata* (Lour.) Merr.. Kimdầu đơn.

Cỏ cao đến 1 m; thân có nhánh ở phần trên, có lông ngắn. Lá dưới có thùy sâu, có lông xám, bìa có răng, cuống có cánh; lá trên từ từ nguyên. Phách hoa từ giữa thân thành chùm-tútán to; hoadầu cao 1 cm; láhoa cao 5-7 mm, có lông ngắn. Béquả 1 mm có 10 sóng; lôngmào trắng, dài 3-4 mm.

Trảng, bình đến cao nguyên: Huế, Nhatrang vào N.

- Herb to 1 m; leaves lobate or entire; pubescent; inflorescence ample; pappus 3-4 mm long (*Gnaphalium sinuatum* Lour.).

8749 - *Blumea virens* Wall. ex DC.. Kimdầu xanh.

Cỏ cao 80 cm hay hơn, thân to đến bằng chiếc đũa ở đáy, lông có rãnh. Lá ở đáy thân có thùy sâu, lá trên nhỏ, dạng láhoa, mỏng, không lông. Phách hoa trên nhánh mảnh; hoadầu thưa, trên rộng mảnh, dài đến 1 cm; láhoa hẹp, cao 1-7 mm; hoa vàng. Béquả cao 1 mm, lôngmào trắng, không rưng, dài 4,5 mm.

Camranh, Dran, núi Chúachan; II-VI.

- Herb to 60 cm; leaves membranous, glabrous; flowers yellow; pappus 4.5 mm long (*B. hymenophylla* DC.).

8750 - *Laggera alata* (D. Don) Schultz-Bip ex Oliv. Dựcảnh cánh.

Cỏ nhất niên cao 1 m; thân có 4-6 cánh cao 1-5 mm, không răng. Lá không cuống; phiến thon, dài đến 8 cm, đầu tù, bìa có răng nhỏ, có lông mịn sát và tuyến tiết. Chùm-tụ tán ở ngọn; hoadầu cao 6-7 mm; láhoa nhiều hàng, nhọn. Béquả cao 1 mm, lôngmào trắng, dài 4-5 mm. $n = 10$.

Rừng Thông, rừng thưa: Cà ná, Đà Lạt; XI-II.

- Herb 1 m; stem winged; leaves glandulous; achenes 1 mm, pappus 4-5 mm (*Blumea alata* DC.).

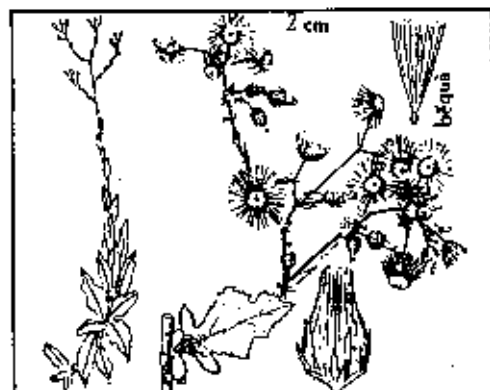

8751 - *Laggera aurita* L.f. Dựcảnh có-tai.

Cỏ cao 0,3-0,7 m. Lá không cuống; phiến có lông xám mịn, có thùy và có 2 tai ở đáy, càng lên cao càng nhỏ đến ngọn. Pháthoa trắng ở ngọn; hoadầu vàng dợt, cao 1-1,5 cm; tổngbao do 6 hàng láhoa có lông dày; toànhoa ống, hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Béquả ngắn, lôngmào trắng, mau rụng. $n = 10$.

Dựa lộ: Sài Gòn, vào mùa khô; 4. Dợt non ăn như rau.

- Herb 0.7 m; flowers light yellow; pappus white, caducous (*B. aurita* (L. f.) DC.).

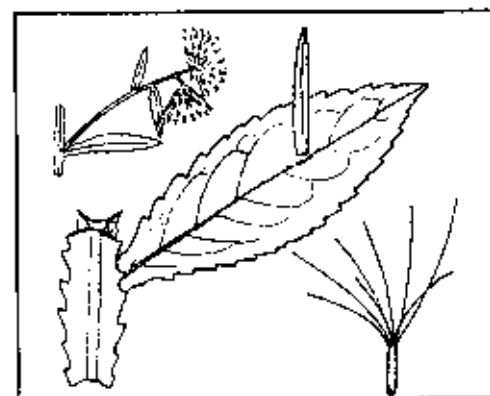

8752 - *Laggera intermedia* C.B. Cl. Dựcảnh trunggian.

Cỏ cao đến 1 m; thân có cánh cao 6-8 mm, có răng. Lá không cuống; phiến bầu dục, to 2-8 x 2,5-7 cm, bìa có răng, có lông tiết dày 2 mặt, gân-phụ 8-10 cặp. Pháthoa to, mang nhiều hoadầu; hoadầu có tổngbao cao 6-7 mm, láhoa nhiều hàng, hẹp, không lông; hoa ngoài cái, hoa giữa (vào 12) lưỡngphái. Béquả cao 0,6 mm, hình trụ; lôngmào 6-10 tơ, mảnh, cao 5 mm.

Hà Bắc.

- Stem with dentate wings; capitulum 6-7 mm high; pappus 5 mm long.

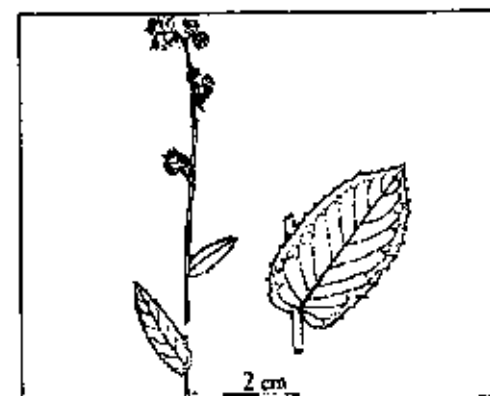
8753 - *Laggera falcata* (D. Don) O. Ktze. Dựcảnh phăng.

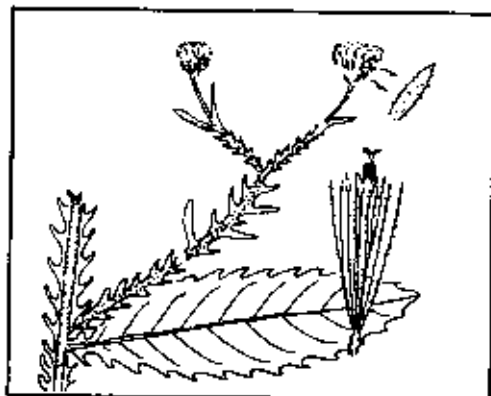
Cỏ cao 30-80 cm, thường không chia nhánh. Lá không cuống; phiến bầu dục tròn dài, hình tim ở đáy, bìa có răng nhọn, gân-phụ 8-10 cặp. Hoadầu gắn thành chùm-tụ tán vàngvàng; láhoa 4 hàng; toàn hoa ống. Béquả có lôngmào rất mịn, trắng, dễ rụng.

Sinhcánh hồ, 5-1.000 m: Bắc Hải, Langbian;

XI.

- Unramified herb; capitulum yellowish; pappus white, caducous (*Erigeron falcatum* D. Don, *Blumeopsis flava* Gagn.).

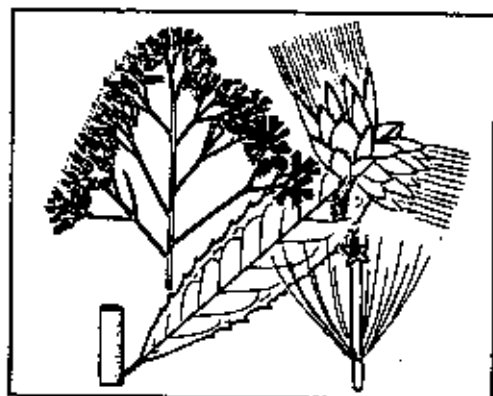

8754 - Laggera pterodonta (DC.) Benth.

Cỏ gàn như không lông; thân có cánh có răng to, nhọn. Lá mọc xen, có phiến bầu dục tròn dài, chót nhọn, bìa có răng nhọn. Hoadầu trên cọng mảnh ở chót nhánh; láhoa thon, có lông nằm dài; đến trần; hoa cái hẹp như sợi, hoa lưỡngphái hình ống, 5 tai. Béquả hẹp, màu sậm, có lông; lôngmào dài, 1 hàng, mau rụng.

900-1500 m.

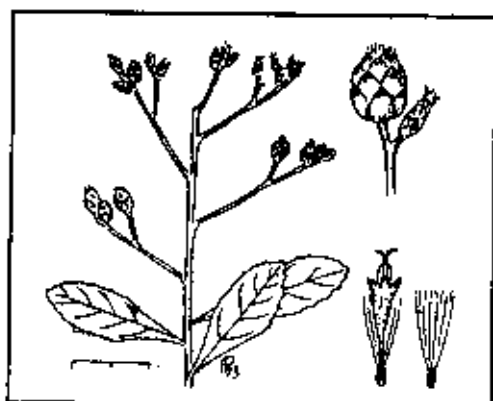
- Herb glabrous; stem with dentate wings (*Blumea pterodonta* DC)

8755 - Pluchea eupatoroides Kurz.

Cỏ. Lá có phiến thon, to vào 8 x 2 cm, bìa có răng to, bén, gân-phụ 12-13 cặp; cuống dài 6-8 mm. Chùm tụtán hình tháp; hoadầu rộng 4-5 mm; láhoa có ria lông; hoa trong lép, hoa ngoài cái, hoa giữa lưỡngphái, cao 4 mm. Béquả cao 1 mm, có 5 cánh; lôngmào vào 15, dài 4 mm, không rụng, trắngtrắng.

- Leaves dentate; flowers female, bisexual and unfertile; pappus 4 mm long.

8756 - Pluchea indica (L.) Lees. Lálúc, LúC Ần, Cúc-tần.

Tiểumộc cao 2-5 m. Lá có phiến lục đều hai mặt, láng mặt trên, thơm, hơi mập, dòn, bìa có răng. Tânphông ở ngon, hoadầu hơi tím; láhoa 4-5 hàng; hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Béquả có lông, có 10 sọc; lôngmào trắngtrắng, không rụng.

Mọc nơi có nước lợ, và Tr làm rào; I-XII. Hạnhiệt, trị đau lưng; rễ chống bướu, chống viêm, trị têthấp, hạhoạt thánkinh trungkhu, trị khó tiêu.

- Shrub 2-5 m high; leaves glabrous; capitulum violaceous; pappus whitish, persistent (*Baccharis indica* L.).

8757 - Pluchea pteropoda Hemsl. Sài hồ Việt.

Cỏ daniên; thân có 4-5 cạnh cao như cánh, có lông mịn như nhung. Lá không cuống; phiến thon ngược hay hình muỗng, to 3-4 x 1-2 cm, tà tròn ở đầu, đáy tù tù hẹp và ôm thân, gân-phụ 3-6 cặp, rất mảnh. Pháthoa dày hay thưa ở chót nhánh, cọng có cánh; hoadầu cao vào 1 cm; láhoa nhiều hàng, có lông nhung dodô; hoa ngoài cái, hoa giữa (vào 10) lưỡngphái. Béquả có 10 cạnh; lôngmào trắng dơ.

Quảngninh, Hànamninh. Rễ hạnhiệt, pháthân.

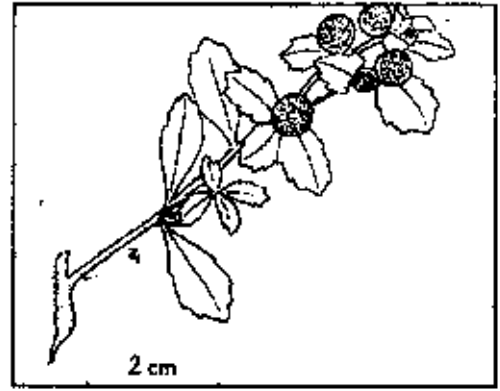
- Perennial; stem ribed; capitulum 1 cm high; pappus whitish.

8758 - *Sphaeromorpha australis* (Less.) Kitam. Lúc bô.

Cỏ bò ở đất, daniên; rễ trực to. Lá có phiến hình muỗng, có lông ở mặt dưới, bìa có vài răng to; cuống ngắn hay vắng, Hoadầu trắng, tròn, rộng 5-6 mm; láhoa 4 hàng; toàn hoa ống; hoa bìa cái, hoa trong lưỡngphái. Béquả trụi.

Sân vườn, ruộng, đất nghèo, bìnhnguyên; XII-II.

- Creeping perennial herb; leaves pubescent beneath; capitulum white; achenes without pappus (*Epaltes australis* Less., *S. russeliana* DC.).

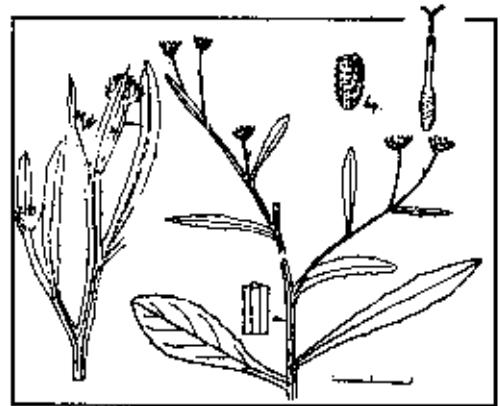

8759 - *Sphaeromorpha divaricata* (L.) Cass. Lúc chè.

Cỏ nhấtniên cao 10-20 cm; thân có cánh. Lá có phiến thon hẹp (rộng 2-3,5 mm), đáy phiến chạy thành cánh trên thân, không lông, hay có lông dày trắng. Hoadầu ở ngọn nhánh, va nách lá, to 7-8 mm, láhoa hướngquồng, 4-5 hàng, đầu có mũi; hoa giữa lép. Béquả có tuyến, cao 1 mm, không lôngmào.

Ninhhoa, Nhatrang, Càná.

- Annual 10-20 cm; stem winged; leaves glabrous; capitulum pinkish; achenes without pappus (*Ethulia divaricata* L., *Poilonia laggeroides* Gagn.).

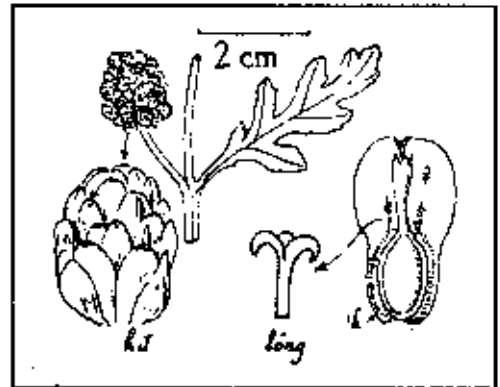

8760 - *Athroisma laciniatum* DC. Quádầu ria.

Cỏ nhấtniên; thân không nhánh, cao 20-30 cm, không lông. Lá có phiến có 7-8 thùy sâu, không lông, dài 4-8 cm; cuống đẹp. Hoadầu kép, xoan, cao 1,5 cm, mang 20-30 hoadầu đơn, cao 6 mm; láhoa 20-40; hoa cái 1-2 hàng, hoa lưỡngphái nhiều. Béquả đẹpđẹp, denden; lôngmào là 4 gai có lông hình móc.

Phúquốc (hình theo Gagnepain).

- Annual, unramified herb; leaves glabrous; compound capitulum of 20-30 capitulums; achenes with 4 hooked spines (*Aethocephalus thorelii* Gagn.).

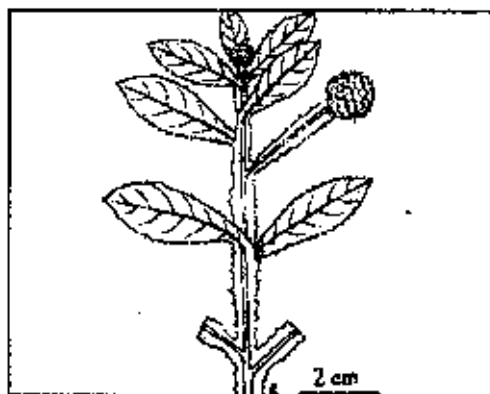
8761 - *Sphaeranthus africanus* L. Chânvịt Phichâu.

Cỏ nhấtniên, cao 40-50 cm; thân có cánh không răng. Lá không cuống, có phiến lục tươi, bìa có răng thấp. Hoadầu kép lúc non xoan, lúc già tròn, mang hoadầu đơn vàngvàng; hoadầu có 1 láhoa nhọn, và 2 hàng láhoa; hoa bìa cái, hoa trong lưỡngphái, ít. Béquả có vành còn lại thành phao.

Nhiều ở ruộng mùa khô, bìnhnguyên; XI-III. Bó baotử và ruột, lợitiểu; có lẽ trị lãi.

- Annual; wing entire on edge; compound capitulum; achenes with floating appendix.

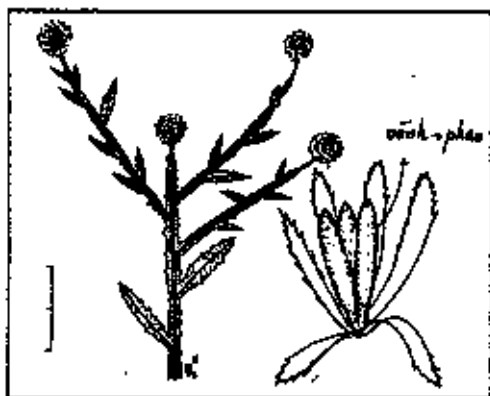

8762 - *Sphaeranthus indicus* L.. Chunvít An.

Cỏ nhứt niên, có lông; thân có cánh có răng. Lá không cuống; phiến thon ngược, dài 2-5 cm, có lông xám xám, bia có răng nhỏ. Hoadầu kép, xoan lúc non, tròn lúc già, to vào 1 cm; hoadầu đơn, đỏ, cao 3-4 mm, hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Béquả 2 thứ, có đấylành còn lại thành phao.

Ruộng, nơi ẩm: B đến Đổngtháp, Cánhtho. Lá thom và đắng, bổ baotử, lợi tiểu, trị bịnh gan, vàng da, rị sốt.

- Annual; wing dentate; compound capitulum globulous; achenes with floating appendix.

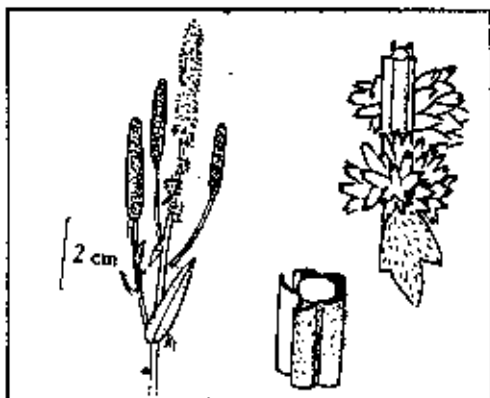

8763 - *Sphaeranthus senegalensis* DC.. Chânvít Senegal.

Cỏ cao 40-50 cm, thân to 1-3 mm, cuống, lá có lông khá dày nhómhớt; cánh hẹp, có răng nhỏ. Lá không cuống; phiến thon hẹp nhọn, to 2,5-4 x 0,5-1 cm, bia có răng nhọn. Hoadầu kép to đến 1 cm, màu tía; hoadầu đơn nhỏ, có láhoa có răng, trongtrong, dài 3 mm, chứa vài hoa ống. Béquả mang vành còn lại dày, kín thành phao.

Đầy đó, đất hoang, ruộng. Đặcsắc ở lông dàydày.

- Wing dentate; dense pubescence; capitulum compound purplish; achenes with floating appendix.

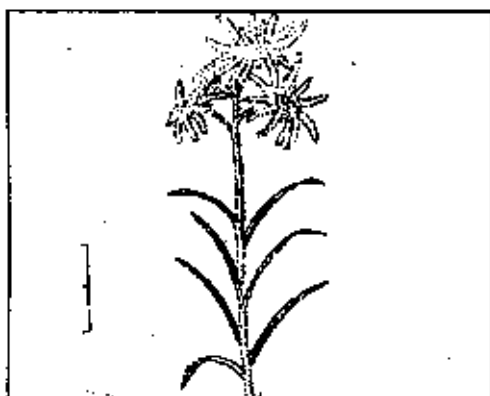

8764 - *Pterocaulon redolens* (Forst. f.) F. Villar. Dựccán.

Cỏ nhứt niên cao 40-80 cm; thân có cánh bia nguyên. Lá không cuống; phiến dày lông như nhung trắng, gân-phụ khó nhận. Hoadầu gắn thành gié giángđoạn ở chót nhánh; láhoa ngoài dày lông; hoa ngoài cái, vài hoa giữa lưỡngphái. Béquả cao 0,5 mm; lôngmào dài, do nhiều tơ.

Nơi ẩmlầy, ruộng: Quảngtrị, Huế, Nhatrang vào N.

- Annual white velvety; wings entire on edge; achenes 0.5 mm, pappus long (*Monoteles redolens* Forst. f., *Anaphalium subulatum* Franch.).

8765 - *Leontopodium subulatum* (Franch.) Beauverd. Sứcước.

Bụi daniên, cao 75 cm; thân, pháthoa dày lông nhưnng dày, trắng đặcsắc. Lá không cuống; phiến hẹp dài nhọn, dài 2-3 cm. Hoadầu ít ở chót nhánh, có tổngbao với láhoa dài, như nhung (chân sừ) đẹp; hoa ống cả, tươngđối ít, gần như biệtchu, hoa ngoài cái, hoa giữa lưỡngphái lép. Béquả cao 0,8 mm, lôngmào trắng có tơ dính nhiều ở đáy.

Núi cao ở B, từ 1.000 m trở lên.

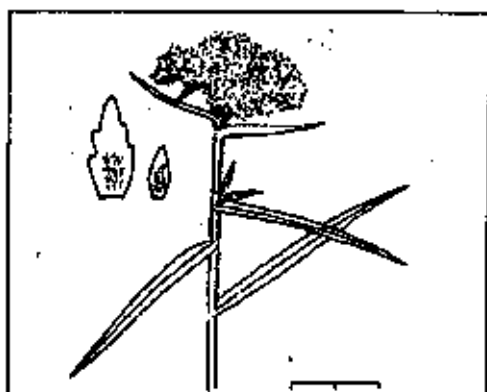
- Perennial velvety; inflorescence with long velvety bracts (*Gnaphalium subulatum* Franch.).

8767 - *Anaphalis cinnamomea* (DC.) C.B. Cl.
Bạchnhung quế.

Cỏ daniên, có lông dày màu nâu quế. Lá không cuống; phiến thon hẹp nhọn, dài 3-6 cm, mặt trên xám đen, mặt dưới nâu, gân chính 3. Pháthoa dày ở chót thân, trắng; hoadầu có láhoa thon, 8-9 hàng, bìa nguyên hay có răng to, lưng có lông. Béquá cao 0,5 mm, có tuyến nhỏ, có lôngmào.

Núi cao: Sapa.

- Perennial brown velvety; dense terminal inflorescence; achenes 0.5 mm, pappus caducous (*Antennaria cinnamomea* DC.).

8768 - *Anaphalis lactea* Maxim.. Bạchnhung sữa.

Cỏ có lông nằm trắng; ít nhánh. Lá không cuống; phiến thon hẹp, to 4-7 x 0,6-0,8 cm, đầu tù, bìa rìa lông. Pháthoa như đầu ở chót nhánh; hoa đầu nhỏ, cao 4-5 mm; láhoa trắng. Béquá có lông; lôngmào cao với tơ có lông ở đáy.

Vùng núi cao: Đàlạt.

- Herb white appressed hairy; capitulum white; achenes with pappus.

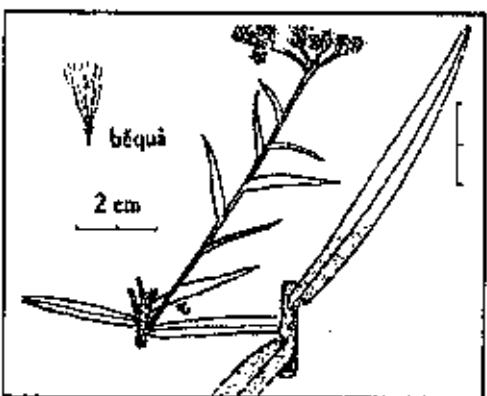

8769 - *Anaphalis margaritacea* (L.) Benth. & Hook.f.
Bạchnhung bọ.

Cỏ nhámliên cao đến 1 m; thân thường không nhánh. Lá không cuống; phiến hẹp (5-10 mm) gân phụ không rõ, dây lông trắng ở mặt dưới. Tânphòng kép, mang hoadầu trắng, tròn, to 5-7 mm; láhoa dày lông. Béquá cao 1 mm; lôngmào trắng, mảnh,

Dựa lộ, sinh cảnh hồ, vùng núi cao: Đàlạt; X-II.

- Unramified, annual herb; leaves white tomentose beneath; capitulum white (*Gnaphalium margaritaceum* L.).

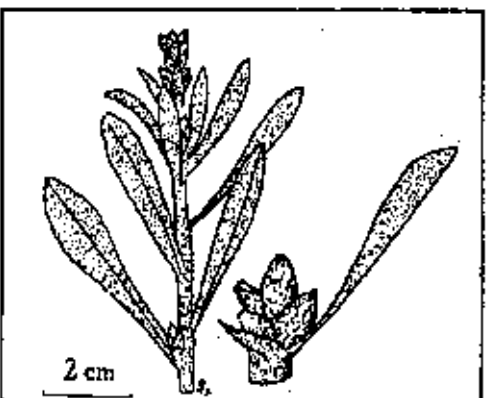
8770 - *Anaphalis gracilis* Hand.-Mazz. 1936.

8771 - *Gnaphalium polycaulon* Pers.. Rau Khúc, Hoàngnhung nhiều-thân.

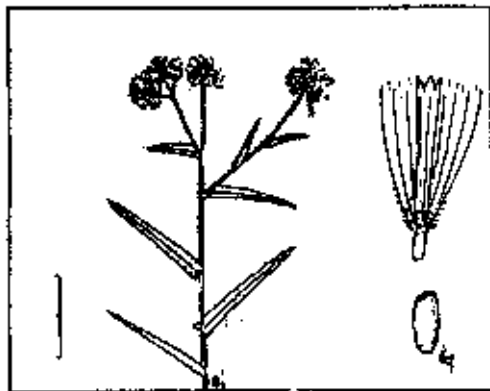
Cỏ nhámliên; thân có nhánh, đứng cao 20-40 cm, Lá không cuống; phiến hẹp, dày lông trắng, gân phụ không rõ. Gié ở ngọn; hoa ngoài cái, nhiều, màu vàng. Béquá nhỏ, 0,5 mm; lôngmào trắng, mau rụng.

Ruộng: Huế, N. Lá non dùng làm bánh-khúc; trị ho, viêm phếquán.

- Annual herb 40 cm high; leaves white tomentose; capitulum yellow; pappus white, caducous (*G. indicum* auct. non L.).

* (Xem chú thích ở trang 101)

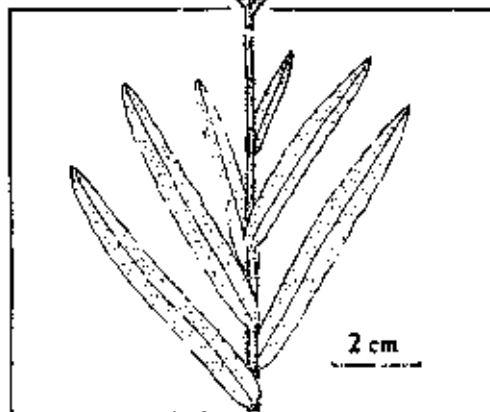

8772 - *Gnaphalium hypoleucum* DC.. Hoànghung dưới-trắng.

Cỏ nhất niên 50 cm; thân không nhánh, có lông sát, hay lông trắng dày. Lá không cứng; phiến hẹp dài, đáy có tai ôm thân, mặt trên không lông, mặt dưới như gòn trắng, gân-phụ không rõ. Pháthoa là chụm tròn ở chót nhánh, vàng nghệ; hoadầu to 3 mm, láhoa đầy lông ở lưng. Béquá 0,4 mm; lôngmào vàng đỏ.

Sapa; XI, 11. Dấp sung hạch.

- Annual, appressed pubescent or velvety; limb woolly beneath; capitulum golden yellow.

8773 - *Gnaphalium luteo-album* L.. Khúc vàng, Khúc tế.

Cỏ nhất niên; thân thường đơn, cao 30-70 cm. Lá không cứng; phiến hẹp (4-6 mm) dài, dày lông trắng hai mặt, gân-phụ không rõ. Tánphòng ở ngọn, vàng tươi, đẹp; hoadầu 2-3 mm; láhoa đầy lông trắng; hoa ngoài cái, nhiều. Béquá nhỏ (0,5 mm) có tuyến; lôngmào trắng, mau rụng.

Sinh cảnh hồ vùng núi: Quảng trị, Quảng nam, Đàlat. Lá cũng dùng làm bánh-khúc; trị ho, viêm phế quản.

- Annual white tomentose; inflorescence bright yellow (*Pseudo-gnaphalium luteo-album* (L.) Hilliard & Burt.).

8774 - *Gnaphalium affine* D. Don.. Hoànghung gần.

Cỏ nhỏ; thân năm rồi đứng, có lông như nhung. Lá mọc xen, không cứng, có phiến hẹp dài, to 2,5-4,5 x 0,2-0,4 cm. Pháthoa ở chót nhánh, dày, màu vàng tươi, to vào 2 cm; hoadầu to 2-3 mm.

Núi cao từ Himálapson đến Tháilan. Rất gần loài trên; VN ?.

- To be search in Vietnam.

8775 - *Helichrysum bracteatum* (Vent.) Andr. Cúc bấttuyệt; Strawflowers, Everlasting, Immortelle.

Cỏ cao 0,5-1 m. Lá không cứng, không lông khi trưởng thành. Hoadầu to, rộng 3-6 cm, có rất nhiều láhoa như vậy, lúc khô không héo, có màu đẹp, bền; toàn hoa ống, vàng dợt hay gạch tôm. Béquá không lông; lôngmào dài 4-10 mm. $n = 14$.

Trồng ở Đàlat, góc Tân-Guinea và Uchâu; XII-I.

- Ornamental.

8776- *Helichrysum cochinchinensis* Spreng.

8777 - *Inula cappa* (Ham.) DC. I-nu Cáp; Goat ear; Elecampane.

Cỏ cao 1-2 m; thân có lông vàng dợt. Lá có cuống dài 4-5 mm; phiến thon, có lông dài trắng ở mặt dưới, lông sát như nhung mặt trên, bìa có răng thưa. Chùm-tútán ở ngọn; hoadầu gần khít, có láhoa hẹp; hoa bia hình môi, nhỏ. Béquả có lông; lôngmào trắngtrắng.

Trảng: Langbian; IV. Kiênvj, làm lành vết thương, làm tan máu (decoagulant), giúp ho, trị suyễn, chống sung, trị bạchhuyết.

- Herb 1-2 m high; leaves velvety beneath; flowers ligulate and tubulose (*Conyza cappa* Ham. in D. Don).

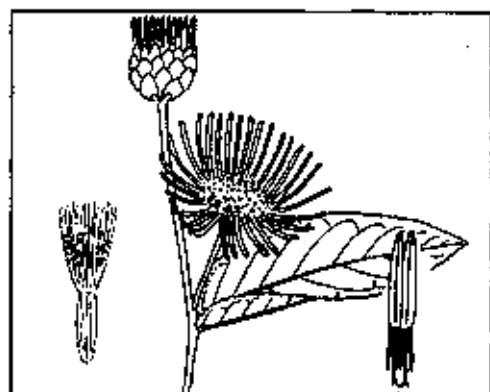

8778 - *Inula racemosa* Hook. Thố móchương, I-nu to.

Cỏ cao 50-150 cm, không lông. Lá không cuống; phiến bầu dục, đầu tù, đáy tròn, bìa có răng nhỏ, không lông, gân-phụ vào 10 cặp. Hoadầu côđộc, to, ở nách lá và ngọn; tổngbao nhiều hàng láhoa; hoa hình môi vàng, dài 2 cm, baophần có tai dài xụ, ở dưới. Béquả có cánh; lôngmào nhiều tơ.

Núi cao 1.500-2.000 m. Rê (helenin) trị cảm, ho, loidâm, trị suyễn, trị sánlái.

- Herb glabrous to 1.5 m high; flowers yellow; anthers appendiculate (*I. helenium* auct. non L.).

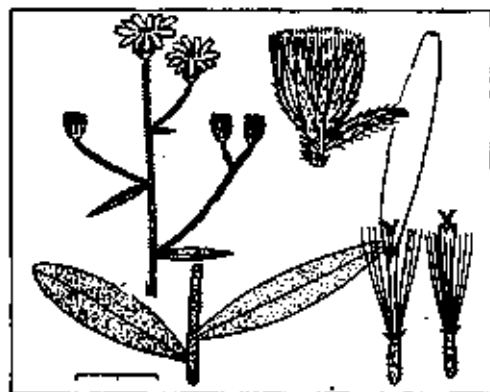

8779 - *Inula nervosa* Wall. I-nu gân.

Cỏ cao 50-70 cm, có lông vàngvàng đứng. Lá không cuống; phiến thon nhọn hai đầu, có lông nằm, gân-phụ không rõ. Hoadầu rộng 1-2 cm, trắng; láhoa thon nhọn, láhoa ngoài có nhiều lông dài; hoa bia cái, hình môi cao 12-14 mm, chót có 2-3 răng; hoa giữa lưỡngphái hình ống. Béquả có lông; lôngmào ngoài ngắn, lôngmào trong cao 5 mm, trắng.

Rừng Thông, Langbian.

- Herb 70 cm; stem yellow tomentose; flowers white; pappus 5 mm long.

8780 - *Inula polygonata* DC. I-nu nhiều-cánh.

Cây cao 1 m; thân có cánh thấp, đầy lông trắng. Lá không cuống; phiến thon ngược hay hình muỗng, mặt dưới đầy lông trắng, mặt trên không lông, đen lúc khô, gân-phụ khó thấy. Tàn-phòng ở ngọn, to, đầy lông trắng như chân thỏ; hoadầu to 1 cm, láhoa 4 hàng; hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Béquả có lông, cao 2 mm; lôngmào trắngtrắng, dài 5 mm.

Buônmethuột. Phanrang, N; 2.

- Herb to 1 m; stem winged; leaves white tomentose beneath; inflorescence white tomentose.

8781 - *Inula eupatorioides* DC.

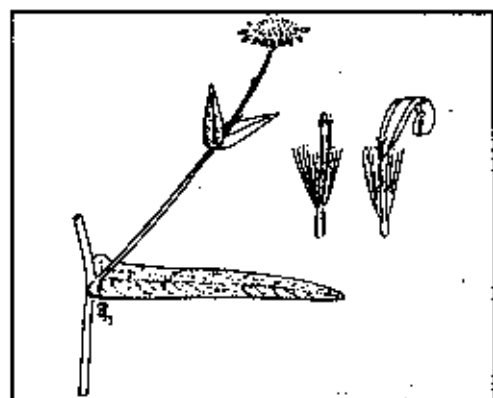
Bụi cao 1,2-2 m; nhánhnon đầy ống phụn. Lá có phiến trònđài, to 10-18 x 4-6 cm, gân-phụ 12-15 cặp, có một nhám và lông mềm mặt dưới; cuống ngắn. Tànphòng ở chót; láhoa 6 hàng; hoa cái vào 10; hoa lưỡngphái thì nhiều. Béquả cao 2 mm; lôngmào vàngvàng.

8782 - *Pulicaria adenensis* Schweinf.

Tiểu mộc, nhánh mảnh, trắng trắng. Lá mọc xen; phiến hẹp, to 1,5 x 0,3 cm, đầu nhọn, đáy từ hẹp trên cuống, *trắng trắng*. Hoạch đầu ít ở ngọn nhánh, rộng 2-3 cm; tổng bao cao 7 mm, lá hoa hẹp, nhiều hàng; hoa ngoài cái, hình môi, hoa trong lưỡng phái hình ống. Bề quả 1,7 mm; lông mào 2 thứ: ngoài là phiến có răng, trong là tơ dài 4 mm.

N.

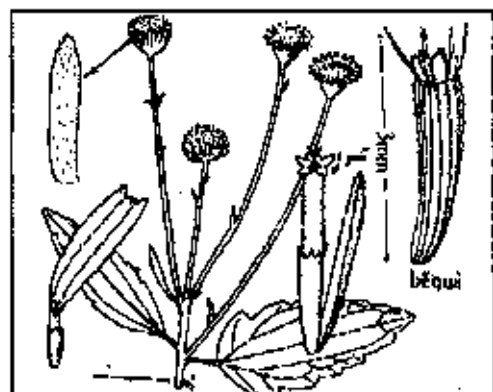
- Shrub; leaves whitish; pappus with scales and seta.

8783 - *Pentanema indicum* (L.) Ling. Ngũ-tô An.

Cỏ *lông ngắn* hay *daniên*, mảnh, cao đến 1 m; thân có lông mịn. Lá không cuống; phiến hẹp nhọn, đáy có tai ôm thân, *mặt trên bành phồng, nhám*, gân-phụ 12-15 cặp, mặt dưới đầy lông, bìa có răng thưa. Hoạch đầu thành tán phồng 3-8 hoa, *rộng 12-15 mm*; lá hoa 3 hàng, hẹp; hoa ngoài cái, với môi dài 4 mm, hoa trong lưỡng phái, *vàng*, ống 5 tai. Bề quả cao 0,8 mm, có lông dài và lông mào là tơ mịn.

Lạng Sơn.

- Biennial or perennial; capitulum 12-15 mm wide; flowers tubulous bisexual, yellow (*Vicoa auriculata* Cass. var. *indica* DC.).

8784 - *Anisopappus chinensis* (L.) Hook. & Arn. Di-mào.

Cỏ *nhất niên cứng*; thân lá có *lông nhám nhám, ngắn, quăn*. Lá mọc xen; phiến bầu dục, dài 3-6 cm, gân chánh 3, bìa có răng to, thưa; cuống 5-8 mm. Hoạch đầu bán cầu; tổng bao do nhiều hàng lá hoa có lông quăn; giữa hoa có vảy; hoa bìa hình môi có 4 răng, *vàng*, cái; hoa hình ống cao 5 mm, lưỡng phái. Bề quả có *lông tơ xen với 5 vảy*.

Sinh cảnh hồ: Lạng Sơn, Bavi, Đà Lạt; XI

- Annual herb; flowers ligulate yellow; achenes with 5 scales and seta (*Verbesina chinensis* L.).

8785 - *Melampodium divaricatum* (Pers.) DC. Cúc gót.

Cỏ *daniên*; thân có lông trắng. Lá có phiến bầu dục thon, *nhánh nhám*, lục tươi, dài 8-12 cm, hơi bất xứng. Hoạch đầu *vàng*, rộng 1,5-2 cm, trên rộng dài 3-6 cm; tổng bao 5 lá hoa dính nhau; hoa bìa hình môi dài 8 mm, chót có 3 răng; hoa giữa hình ống. Bề quả *trui, hình gót chân, đầu cắt ngang*.

Tr làm kiếng; I-XII. Góc Mexico-T.-Mỹ. Nhiều *Melampodium* chứa melampodin in trị lymphocytis leukemia.

- Ornamental (*Dysodium divaricatum* Rich. ex Pers., *M. paludosum* HBK.).

8786 - *Parthenium hysterophorus* L. Cúc liên chi đại, Trúng-ếch; Herbe à pain.

Cỏ cao 50-90 cm, thân có rãnh, lúc non có lông. Lá có phiến đến 20-30 cm, 1-2 lần kép, do đoạn hẹp dài, mặt dưới có lông mịn xám. Hoadầu nhỏ, trắng, rộng 5-7 mm; cọng mảnh, cao 1 cm; hoa hình môi nhỏ, trắng; váy giữa hoa; hoa hình ống trắng trắng, đục. Béquá cao 2 mm, có 2 tơ cao 2 mm. n = 17.

Cỏ dại vùng Hànội, gốc T.-Mỹ. Chứa partenin gây phản ứng dị ứng, trị bệnh ngoài da, chống bướu, chống amíp; ở T.-Mỹ dùng như hạnhiệt, thuốc tê, trị ung-nhọt.

- Common weed in Hànội area.

8787 - *Xanthium inaequilaterum* DC. Ké đầu-ngựa; Cocklebur; Lambourde. Cỏ nhấtniên cao 1,2 m; thân có rãnh, có lông cứng. Lá có phiến dađgiác, có thùy và răng, có lông ngắn hai mặt, gân từ đáy 3. Hoadầu đơnphái, hoadầu đục nhỏ ở chót nhánh, to 5-6 mm; hoadầu cái to 11 mm, có móc cong, mang 2 hoa trong 2 buồng, trần, không lôngmào. Béquá thường 2, dài 1,5 cm. n = 18.

Bìnhnguyên BTN: B qua Huế, Nhatrang, đến Tâyninh, Chậudốc; I-XII. Chứa iod; làm mềm nhọt, dùng cho sỏi, giangmai; *in vitro*, chống siêukhẩn herpes simplex.

- Capitulum hooked, male and female separate; achenes 2 (*X. strumarium* Auct. non L.).

8788 - *Zinnia elegans* Jacq. Dìnhbà; Bạchnhật; Youth-and-Old Age; Zinnia.

Cỏ nhấtniên cao vào 1 m. Lá mọc đối, không cuống; phiến xoan bầuđục thon, lục tươi, có lông sát. Hoadầu ở ngọn nhánh, to nhiều màu đẹp; hoa bìa có vành hình môi to, lâu tàn; hoa hình ống nhiều, lưỡngphái. Béquá đẹp, có 2 răng ở đầu.

Tr vi hoa đẹp, bền, đủ màu, gốc Mexico; I-XII.

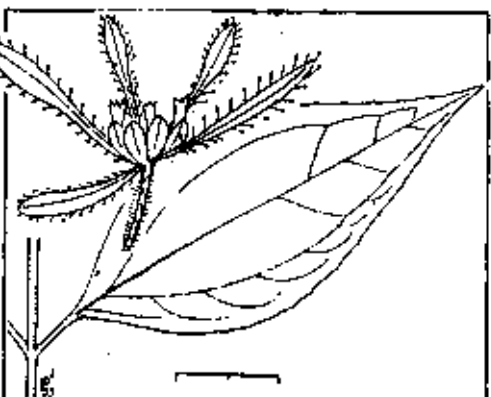
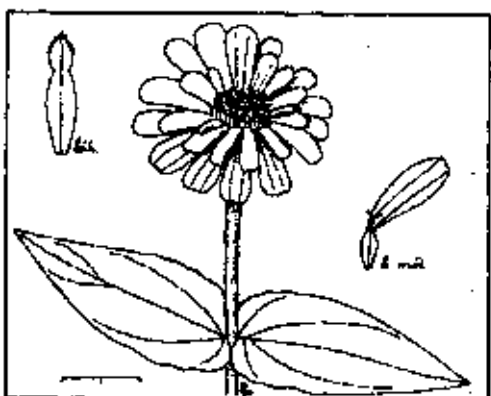
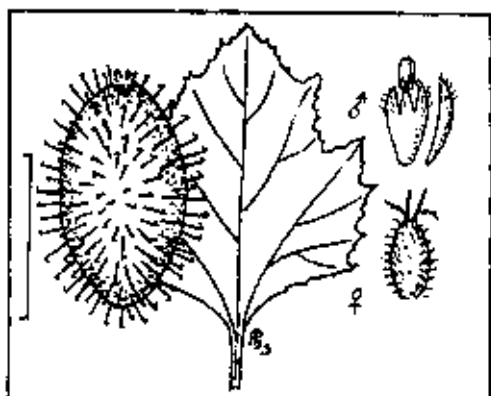
- Ornamental.

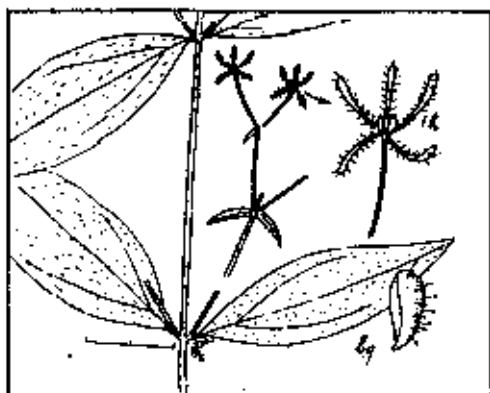
8789 - *Sigesbeckia integrifolia* Gagn. Hythiêm lá-nguyên.

Cỏ nhấtniên. Lá mọc đối; phiến xoan thon, dài đến 15 cm, bìa có răng nhỏ thưa, gân-phụ ở đáy dài, và 3 cặp gân-phụ nhỏ; cuống dài 1-1,5 cm. Hoadầu vàng, có 5 láhoa to, hình muỗng hẹp, có lông tiết, và láhoa khác là váy giữa hoa; hoa vàng, 5 ngoài cái, hoa giữa lưỡngphái. Béquá trong tổngbao cứng, quấn lại bao.

Dàlạt.

- Annual herb; capitulum yellow, with 5 developed glandulous bracts.

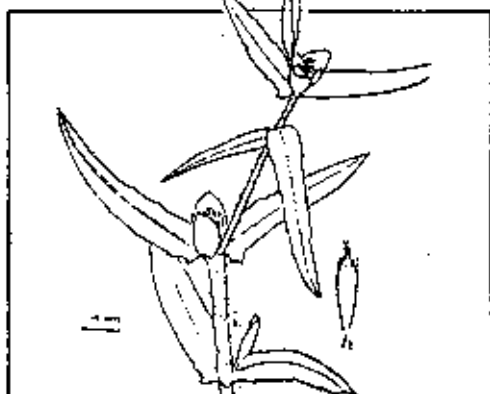

8790 - Sigesbeckia orientalis L. Hythiêm; Holy herb.
Cỏ *nhấthiên* cao 1 m, có lông tiết. Lá có phiến có 3 gân chính, có lông thưa; cuống 5-8 mm, Pháthoa có lá thưa, lưỡngphân; hoadầu 6-7 mm, vàng, có 5 láhoa hình muông to dài 1 cm, xanh, có lông tiết; láhoa khác là vảy giữa hoa. Béquả đen, cao 3 mm, có 5 cạnh, không lôngmào, trong tổngbao quân lại và có lông trìn.

Bụi, nơi ẩm, BTN: V-XI, 6-11. Chứa alcaloid, saponin. Lá đắng (darutin) pháthần, phânkích, kiểnvi, hạ huyếtáp, hạ đường/máu, trị đau nhức, phongthấp; đắp ung; chống côntrùng.

- Annual 1 m high; capitules yellow, with spatulate glandulous bracts.

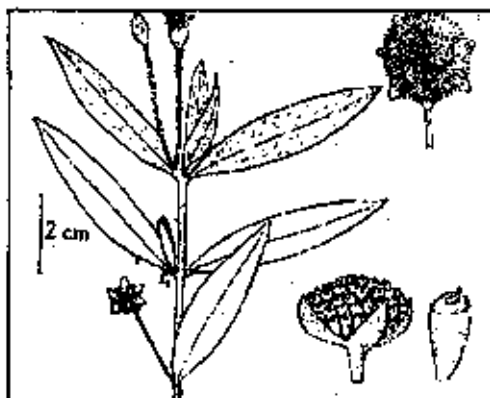

8791 - Enydra fluctuans Lour. Rau Ngổ.

Nêthựcvật; thân tròn, bông, rất thơm, không lông. Lá không cuống, mọc đối; phiến hẹp nhọn, bia có răng thưa. Hoadầu không cọng, ở nách lá hay ngọn, xanh; láhoa 4; toàn hoa ống, hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Béquả không lôngmào.

Ruộng và Tr ở bìnhnguyên để làm rau. Chứa enhidrin, bổ thầnkính, trị bệnh vì xáotrôn ở mắt, trị băng huyết, thổ huyết, xó, trị ăn khó tiêu, làm tốt da.

- Limnophyte; flowers white.

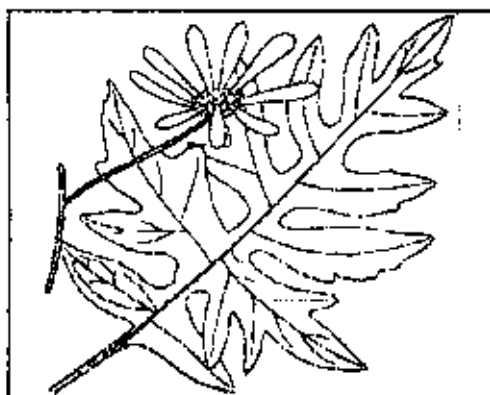

8792 - Eclipta prostrata (L.) L. Cỏ mực.

Cỏ *nhấthiên* cao 0,1-0,8 m, có lông trắng, cứng thưa; mù trong rời đen khi ra khôngkhí. Lá mọc đối; phiến nguyên, gân phụ không rõ; cuống ngắn. Hoadầu có cọng dài; 1 vòng láhoa; hoa hình môi trắng, cái; hoa hình ống lưỡngphái. Béquả 3 mm, có 2-5 vảy nhỏ ở đầu, hay trui. $n = 11$.

Nơi ẩm-ướt; I-XII. Dùng nhuộm đen tóc; trị bệnh gan (cousmetans), bổ thậ, làm lạnh vết thương, cầm máu; in vitro, chống siêukhuẩn R.D., thuybảochn.

- Annual; suc blackening on air; flowers ligulate white; achenes without pappus (*Verbesina prostrata* L., *E. alba* Hassk.).

8793 - Montanoa bipinnatifida (Kunth) C. Koch. Ngânsơn.

*Tiểu*mộc. Lá có phiến to, dài đến 40 cm, một lần kép, với thùy sâu, và thudiệp ở dưới thường xé lông chim; cuống dài. Pháthoa mang hoadầu trên cọng dài; hoa hình môi ở vòng ngoài to, trắng, dài 2-2,5 cm; hoa hình ống ở giữa, vàng.

Tr ở Đàlạt; gốc T.N.-Mý.

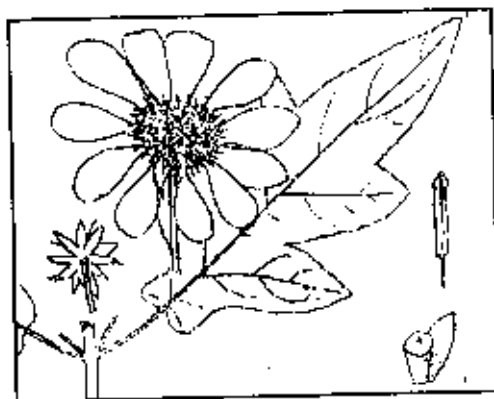
- Ornamental

8794 - *Montanoa mollissima* Brongn.. Kiềuqui.

Đaimộc nhỏ; nhánh non có lông. Lá có phiến có thùy, có lông; cuống dài 2-4 cm. Hoadầu to, đẹp, gần thành chùm-tụtán; hoa hình môi ở bìa trắng to, đẹp; hoa hình ống vàng, giữa láhoa hình vảy. Béquả đầu cắt ngang, không lôngmào.

Tr vì hoa đẹp ở Bảo lộc, góc T-N-Mỹ; I-XII.

- Ornamental (*M. grandiflora* ?).

8795 - *Rudbeckia fulgida* Ait.. Chuỳcúc sáng; Cone-flowers.

Cỏ lưỡngniên hay nhấtniên, cao 30-50 cm, Lá mọc xen; phiến hình muỗng, có lông nằm. Hoadầu trên cọng dài, có lông trắng; láhoa gần theo 2-4 hàng, láhoa ngoài to; đế hoa lồi cao; hoa bìa hình môi, 10-15, vàng đậm; hoa giữa hình ống, làm thành chùy cao, màu sẫm. Béquả có 4 cạnh, có 4 răng.

Tr vì hoa, góc B.-Mỹ; I-XII.

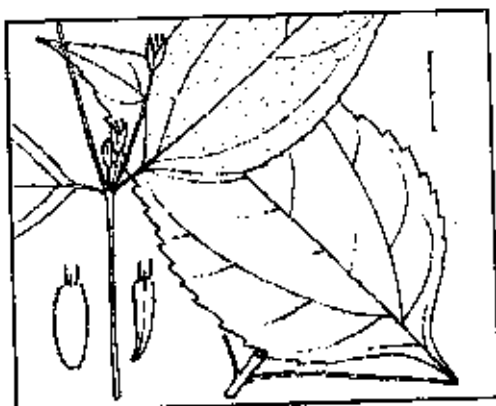
- Ornamental.

8796 - *Blainvillea acmella* (L.) Philipps..Núc vàng.

Cỏ nhấtniên đứng. Lá mọc đối; phiến có lông thưa, to, xoan, đầu nhọn, dài 10-15 cm, bìa có răng to, gân-phụ 1 cặp to, 2-3 nhỏ; cuống dài 5-7 cm. Hoadầu 1-3 ở nách lá, cọng 1-4 cm; tổngbao do 2 hàng láhoa có lông mặt ngoài; hoa ngoài 1 hàng hình môi, hoa trong hình ống, nhiều. Béquả có lông mịn, đẹp, cao 4-5 mm, chót có 3 gai mà 2 dài, 1 nhỏ.

Rừng ẩm, vào 1.500 m: Sapa, Santavan.

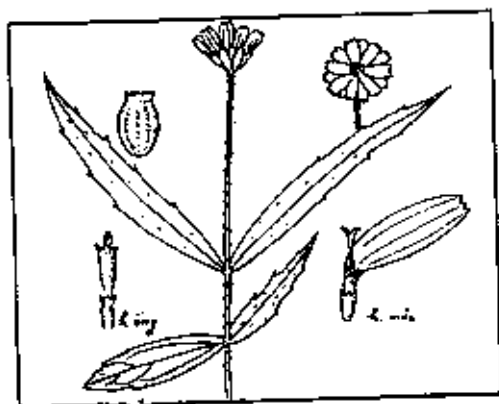
- Annual; limb sparsely pubescent; achenes with 3 teeth (*Verbesina acmella* L.).

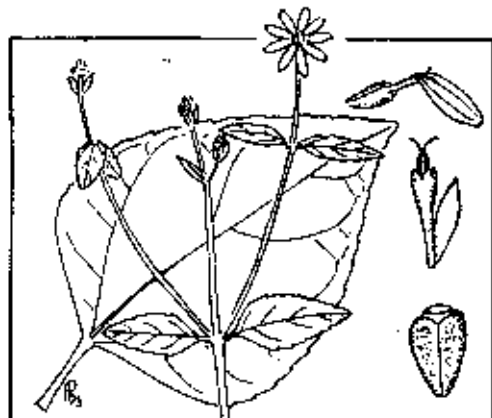

8797 - *Wedelia chinensis* (Osbeck) Merr.. Sài đất, Hùng trám, Ngổ núi. Cỏ có lông nhamnhám, daniên, dây thân bò. Lá có phiến hẹp dài, dài 5-8 cm, rộng 1 cm, có lông, bìa có răng nhọn, thưa; cuống vàng ở lá trên. Hoadầu cóđộc trên cọng dài ở chót nhánh, rộng 1,5 cm, vàng; hoa bìa hình môi, với 3 răng; hoa trong hình ống, lưỡngphái. Béquả có một dia mỏng, có răng thể lôngmào, $n = 50$.

Vùng Huế; III. Rau; bổ, hạhiệt, khángsinh, trị nhức đầu, alopecia, trị bệnh gan (cousmetans), trị phù bưng, trị sưng, chống viêm, trị ra máu tử cung, trị ho, trị bệnh da, têthấp; ở Trungquốc, có nơi dùng trị ungthụ.

- Creeping perennial rough herb; flowers ligulate yellow (*Schizoclinum chinensis* Osbeck; *W. calendulacea* (L.) Less non Pers.).

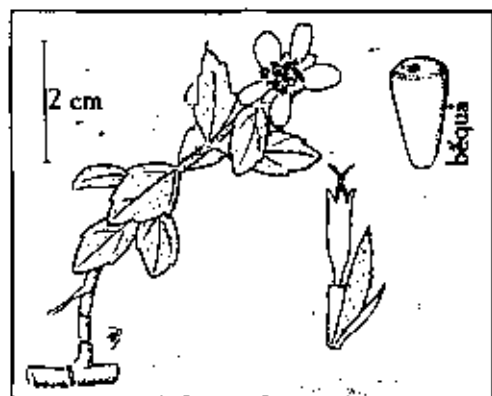

8798 - *Wedelia biflora* (L.) DC. Soncúc hai-hoa.

Bụi cao 1-2 m; thân có lông cứng, thưa. Lá có phiến xoan xoan tamgiác, có ít lông nhám nhám. Hoadầu có độc hay từng cặp, trên *cong dài*; hoa hình môi vàng, cái, 5-10; giữa hoa có lá hoa là vảy. Béquả không lôngmào, cao 4 mm. n = 15.

Nơi ẩm rập, 0-1.500 m; I-XII. Lá ăn được, lợi tiểu, trị đau bao tử, ung-nhọt; hoa xổ mạnh.

- Bush 1-2 m; capitulum yellow, on long peduncle; achenes without pappus (*Verbesina biflora* L., *Wollastonia biflora* (L.) DC.).

8799 - *Wedelia prostrata* (H. & A.) Hemsl. Lốđjacúc.

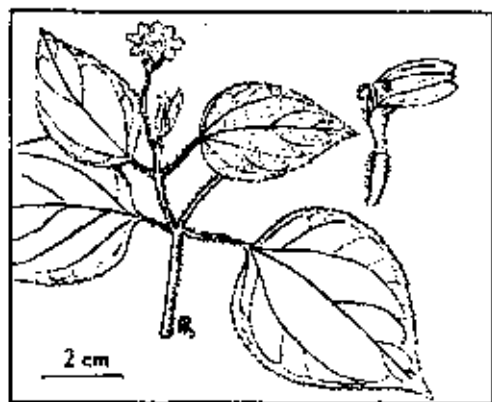
Cỏ daniên bò ở đất; thân có lông phún. Lá có lông nhám thưa; phiến dài 1-2 cm, bìa có ít răng. Hoadầu có độc; hoa hình môi vàng, cái; vảy giữa các hoa; hoa hình ống lưỡngphái. Béquả cao 1 mm, đầu có lông mịn, không lôngmào.

Đồi cát dựa biển: Huế, Quinhơn, Nhatrang, Vũngtau. Làm mọc tóc, trị nhức đầu, bở; *in vitro*, chống siêu khuẩn R.D. và herpes simplex.

- Prostrate herb; capitulum yellow; achenes without pappus (*Wollastonia prostrata* (H. & A.).

8800 - *Wedelia albicaulis* S. Moore.

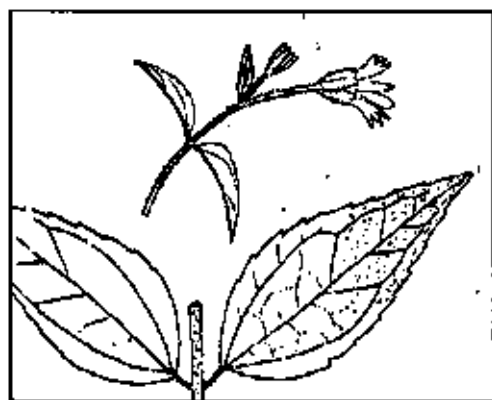
Cành; thân mảnh, rộng 8 mm. Lá có phiến thon hay rất hẹp thon, chót có mũi, đáy tròn, 3 gân, bìa có răng; cuống ngắn, 2 mm, có lông phún. Hoadầu ở chót; *cong* 3-15 mm, có lông nhám; lôngbao 2 hàng; đế có palea lineaire, ria lông; hoa hình môi 5, dài 6,5 mm, 2-3 răng; hoa giữa 14, lép. Béquả 4-5 mm, dẹp dẹp tròn dài; lôngmào cyathiform, 0,35 mm. Da-ban.

8801 - *Wedelia albiflora* (L.) DC. (*Wollastonia* -- L.)**8802 - *Wedelia urticaefolia* (Bl.) DC.** Soncúc nhám.

Cỏ daniên, đứng; thân có lông nam, nhám. Lá có phiến xoan, xoan nhọn, dài 6-12 cm, có lông nhám; cuống dài 1-2 cm. Hoadầu không hay có *cong*; đế có vảy giữa hoa; hoa bìa hình môi vàng, cái; hoa giữa hình ống, lưỡngphái. Béquả dẹp, cao 1 mm, không lôngmào.

Đi với Tranh: Dran, Đàlat (hình theo Wight).

- Erect perennial herb; limb rough pubescent; flowers ligulate yellow; achenes without pappus.

8803 - *Wedelia montana* (Bl.) Boerl. var. *waltchii* Less. Soncúc núi.

Cỏ đứng; thân, lá nhám hay có lông phún. Lá mọc đối; phiến xoan thon, dài vào 7 cm, gân ở đáy 3, gân-phụ khác 3-4 cặp, bìa có răng to, thưa; cuống 6-8 mm. Hoadầu cao 1 cm, lá hoa tròn dài, có lông; hoa ngoài 1 hàng, cái, vàng; hoa khác lưỡngphái. Béquả xoanxoan, dẹp hay có 3 cạnh, không lôngmào.

Ven rừng, đòndiền càphê.

- Erect scabrous herb; ligulate flowers yellow; achenes without pappus.

8804 - *Tithonia diversifolia* (Hemsl.) A. Gray. Sơn qui biền điệp.

Bụi cao 1-2(5) m; thân có lông sát. Lá thom; phiến có thùy, bìa có răng nằm. Hoadầu ở ngọn trên cọng dài, có mùi thơm đẹp; lá hoa 2 hàng, cao đến 2 cm; hoa bìa hình môi vàng tươi, lép; hoa giữa hình ống; giữa hoa có vảy cao 1 cm. Béquả có lôngmào là 2 răng. $n = 17$.

Tr và hoang khắp cao độ, nhất là trung và cao nguyên; I-XII. Góc Mexico-W. Indies.

- Tuft to 2 m high; ligulate flowers yellow (*Mirasolia diversifolia* Hemsl.).

8805 - *Tithonia tagetiflora* Desv. Sơn qui lá-tròn.

Bụi daniên cao 2 m; thân có lông xám trắng. Lá có phiến thon, hay có 3 thùy, đáy tà hay hình tim; cuống dài. Hoadầu trên cọng dài có lông mịn; lá hoa 2 hàng; hoa bìa màu cam đậm, đẹp; vảy giữa hoa cao hơn noãn sào. Béquả có 2 răng to.

Tr dây dợ; I-XII. Hai loài *Tithonia* này chứa tagetinin độc tế bào, chống bướu.

- Ornamental.

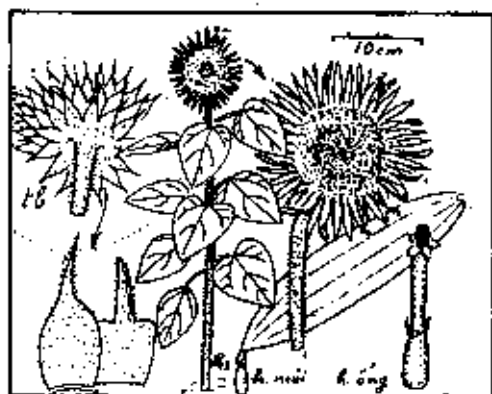

8806 - *Helianthus annuus* L. Qui, Hướng dương; Common Sunflower; Grand Soleil.

Cỏ nhám nhám, cao 1,5-2,5 m; thân có lông. Lá to nhám nhám, lục tươi, dài 20-30 cm. Hoadầu rất to, rộng 20-25 cm; lá hoa 2-3 hàng; hoa bìa hình môi vàng, lép, dài 7-9 cm, noãn sào có 3 vảy cao; hoa ống rất nhiều, cao 2 cm, tiểu hụy đen. Béquả dẹt dẹt, không lôngmào.

Tr vì phá hoa to và vì béquả cho dầu ăn tốt; góc Mỹ châu. Làm hạ đường/máu.

- Cultivated.

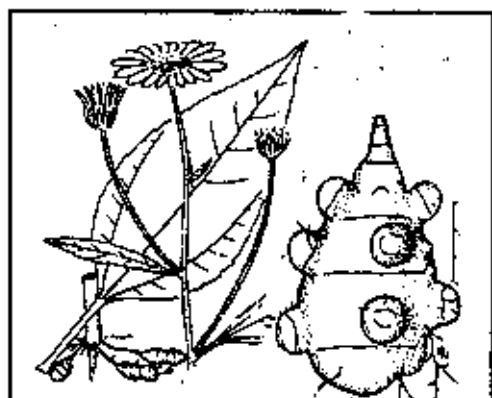

8807 - *Helianthus tuberosus* L. Củ Qui; Girtasole, Jerusalem Artichoke; Topinambour.

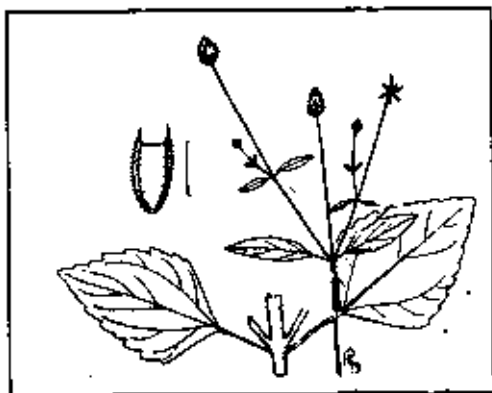
Cỏ daniên, cao 2-3 m, có củ to, vàng vàng; thân có lông. Lá mọc xen; phiến 10-25 x 4-12 cm, có lông nhám, dày ở mặt dưới; cuống có cánh. Phá hoa là hoadầu nhỏ hơn loài trên; đĩa rộng 1,5-2,5 cm, hoa bìa 10-20, vàng, lép, dài 2-4 cm.

Tr lấy củ (lá cho giasúc), góc Mỹ châu, nơi đây người Da-đỏ đã trồng từ rất lâu.

- Cultivated.

8808 - *Helopsis leavis* Pers.

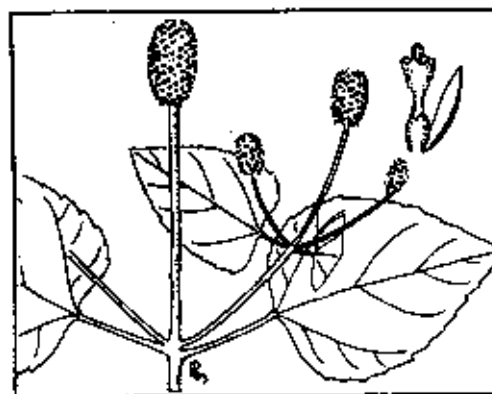

8809 - *Spilanthes iabadacensis* A.H. Moore. Núc-áo, Kimhoa; Para Cress; Cresson de Para.

Cỏ cao đến 80 cm. Lá có phiến bầu dục, chót tẻ hay nhọn, bìa nhuyền hay có răng. Hoadầu nhiều, đóm như chùm-tútán, trên *cọng dài đến 12 cm*; láhoa 5-7, một cở; *déhoa sau dài đến 4-5 mm*. Béquả rìa lông, cao 1,5 mm.

Nơi ẩm, 400-1.200 m: 1. Lá cay (spilantol) ăn như rau, làm tiết nướcmiếng, phảnkích, lợiitiểu, trị nhúc-đầu; trị lãnquần.

- Herb to 80 cm high; pedicel to 12 cm long; receptacle conical (*S. acmella* auct., non (L.) Murr.).

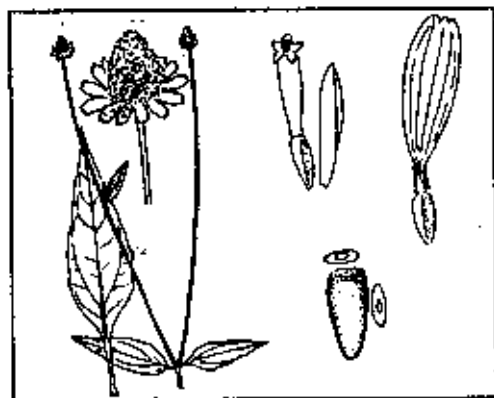

8810 - *Spilanthes acmella* (L.) Merr.

Cỏ cao. Lá mọc đối, có phiến xoan tamgiác, bìa có răng nằm, gân từ đáy 3; cuống dài. Hoadầu ở chót nhánh, xoan, trên *cọng dài*; tốngbao nhỏ; hoa bìa hình môi nhỏ, hoa hình ống vàng; dài là răng nhỏ. Béquả đẹp, có 2 răng nhỏ.

Gần *S. iabadacensis* A.H. Moore,

- High herb; ligulate flowers small, tubulous flowers yellow.

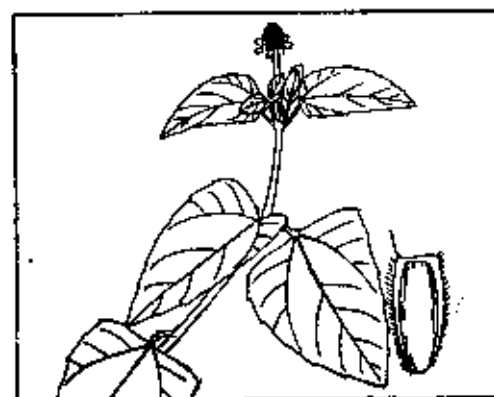

8811 - *Spilanthes grandiflora* Turcz. Núc-áo hoa-to.

Cỏ cao đến 1 m. Lá có phiến thon, đáy tẻ tròn từ từ hẹp trên cuống, chót nhọn, bìa có răng nằm, gân-phụ 5 cặp, mà 1 cặp to; cuống dài. Hoadầu thành cặp tặncùng nhánh, trên *cọng dài 5-10 cm*; tốngbao với 3 hàng láhoa cao 2,5-3 mm, không lông hay có lông; hoa bìa hình môi dài 5-13 mm. Béquả đẹp, trụi, không lông

Côngtum.

- Herb 1 m high; leaves lanceolate; involucre 3-seriate; achenes glabrous.

8812 - *Spilanthes oleracea* L. Núc-áo rau.

Cỏ nằm rồi đứng cao 20-50 cm; thân tía. Lá có phiến tamgiác, gân từ đáy 3, gân-phụ 5 cặp; cuống 1-1,5 cm. Hoadầu cóđộc ở chót nhánh, thường ở nơi chẻ hai của nhánh, *cọng tươngđôi ngắn, 1,5-2 cm*; tốngbao có 2 hàng láhoa có rìa lông; hoadầu rộng 8 mm (không kể hoa). Béquả 2 mm, đen, không lông, trừ 2 bìa rìa lông dài; *một răng cao*.

Đầyđó, khắp caođó. Hoa trị bại luồi, đau hầu, nhúc-đầu, làm tiết nước-miếng.

- Prostrate herb; leaves deltoid ovate; capitulum on 1,5-2 cm pedicel; achenes 1-toothed, ciliated.

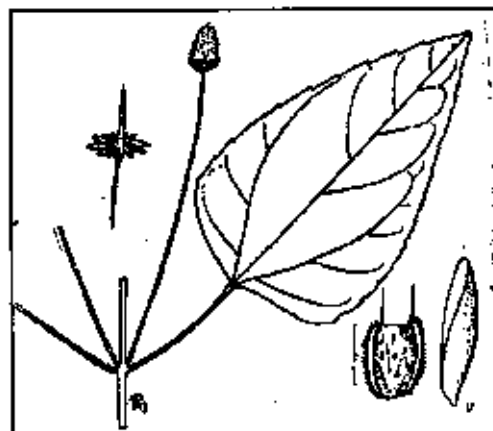
8813 - *Spilanthes calva* DC. (trong Hooker: *Sp. acmella* var. *calva* Clarke)

Cọng hoa thường cóđộc; béquả trụi hơn (smoother) ở acmella; lôngmào thỏsô.

8814 - *Spilanthes paniculata* Wall. ex DC. Núc-áo chùm-tụ tán. Cỏ daniên, bò hay đứng, có rễ bất định; thân tròn, lúc non có lông mịn. Lá có phiến thường xoan tamgiác bánhình, đáy tù tròn hay cắt ngang, to 8 x 5 cm, gân từ đáy 3, gân-phụ khác 3 cặp, không lông; cuống dài. Hoadầu cóđộc to, rộng đến 1 cm, trên cọng dài đến 12 cm; tổngbao 8-15 láhoa theo 1-2 hàng; đếhoa cao đến 1 cm; hoa mới 3-5, hoa ống nhiều. Béquả đẹp, bia mỏng, ria lông, có lông dày, chót có 2 răng gai cao.

Nơi khô, giữa đá, đất hoang ráo hơn *S. acmella*, đến 1.700 m; XI-IV. Gây chảy nướcmiếng, trị nhức-đầu, phánkhích..

- Limb ovate; capitule solitary, on pedicel to 16 cm long; receptacle 1 cm long.

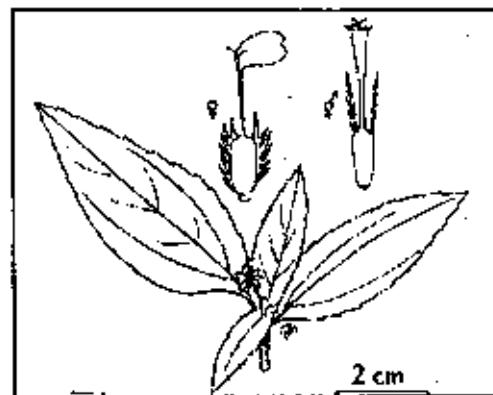

8815 - *Synedrella nodiflora* (L.) Gaertn. Bọxít; Herbe-à-feu.

Cỏ nhátiên, cao 0,1-1 m; thân không lông, luốngphân. Lá mọc đối; phiến thon, có lông nằm 2 mặt, bia có răng, gân chánh 3; cuống ngắn. Hoadầu ở nách lá, trên cọng ngắn; hoa hình môi 5, vàng, cái; hoa hình ống lưỡngphái. Béquả đẹp, không cánh. $n = 16, 20, 40$.

Rừng, hàng rào, đến 1.000 m, BTN; I-XII. Lá được ăn ở Málaiá.

- Annual to 1 m; leaves appressed pubescent; ray flowers 5, yellow (*Verbesina nodiflora* L.).

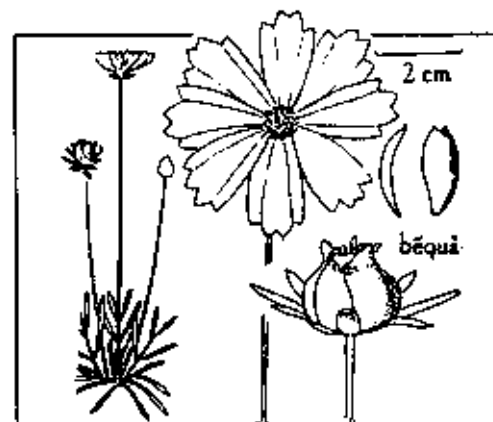

8816 - *Coreopsis lanceolata* L. var. *villosa* Michx. Duyềncúc; Lance Coreopsis.

Bụi daniên; thân nằm rồi đứng, cao 20-60 cm. Lá mọc đối; phiến thon hẹp, dài 10-15 cm, có lông dài, thưa. Hoa đầu trên cọng dài 20-25 cm ở chót nhánh; tổngbao do 2 luầnsinh 8-9 láhoa xanh; hoa hình môi lép, 8-9, vàng, có 4 răng; hoa ống thụ, vàng. Béquả cao vào 4 mm, đẹp, bia mỏng, có 2 răng ở đầu.

Tr làm kiếng ở Đàlạt, góc B.-Mý; IV.

- Ornamental.

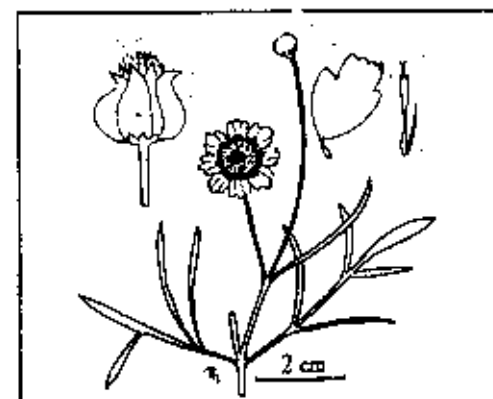

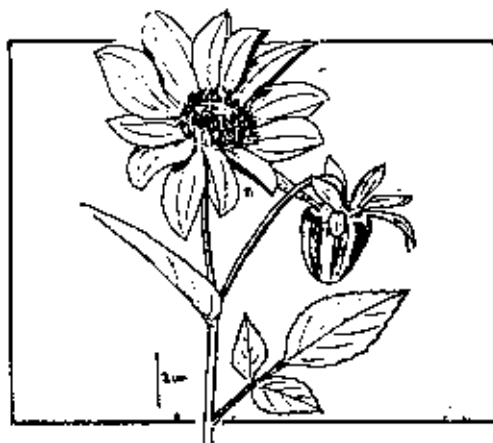
8817 - *Coreopsis tinctoria* Nutt. Duyềncúc nhuộm; Tickseed; Calliopsis.

Cỏ nhátiên cao 0,3-1 m. Lá ở đáy thân có cuống dài; phiến 2 lần kép ở lá dưới, lá trên đơn, thon hẹp, không lông. Hoadầu rộng 1,5-5 cm, trên cọng dài; láhoa luầnsinh ngoài ngắn; hoa hình môi 7-8, vàng, có đóm đậm ở đáy; hoa hình ống vàng. Béquả đẹp, dài, không có mỏ.

Tr làm kiếng. Góc Mýchâu.

- Ornamental (*C. bicolor* Reichb.).

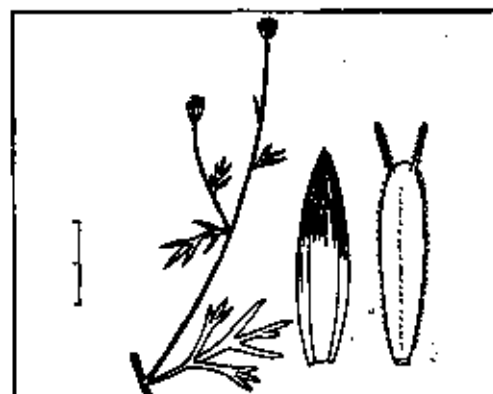

8818 - *Dahlia pinnata* Cav.. Thuộc họ: Garden Dahlia; Dahlia.

Cỏ daniên nhờ rễ-củ; thân đứng cao 20-200 cm, có nhánh. Lá mọc đối; phiến kép, to, không lông. Hoadầu rất to, đẹp; tổng bao do 2 hàng lá hoa; hoa hình môi lép hay cái, rất to, có 3-5 răng; hoa hình ống vàng. Bề quả tròn dài, đầu trụi, hay có 2 răng nhỏ.

Tr có rất nhiều thú, đủ màu, gốc Mexico và T.-Mỹ; I-V.

- Ornamental.

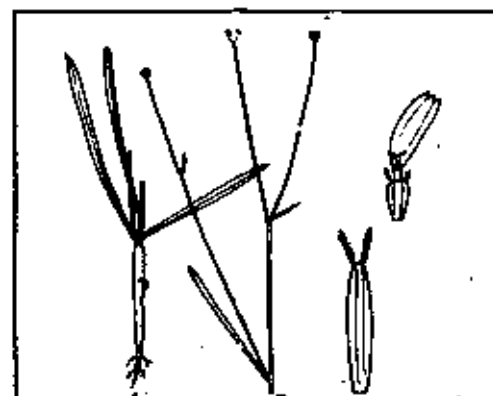

8819 - *Glossogyne condorensis* Gagn.. Thiệt thu Côn Sơn.

Cỏ nhất niên mọc sà dài 20-30 cm, không lông. Lá có phiến xẻ thành đoạn hẹp như kim, các lá trên đơn, mặt dưới trắng. Tán phòng ít hoadầu; hoadầu trên cộng dài, to 3-4 mm; lá hoa theo 2 hàng; hoa giữa các vảy; không có hoa hình môi. Bề quả dài 6 mm, đẹp, đen, đầu có 2 gai có móc ngược.

Dựa lộ, đồi trọc: Côn Sơn, Phú Quốc; XI-XII, 11-12

- Prostrate glabrous herb; receptacle with scales; no ray flowers; achenes with 2 pointed

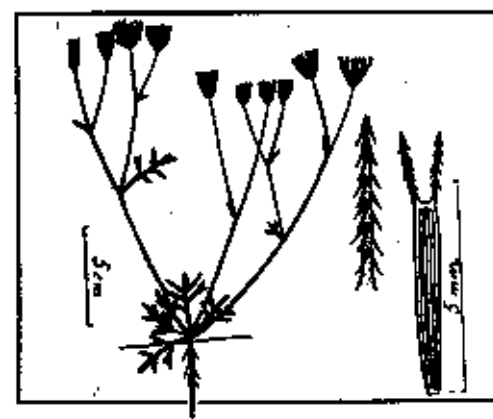

8820 - *Glossogyne integrifolia* Gagn.. Thiệt thu lá-nghuyên.

Cỏ daniên, có rễ phù to, cao 30-40 cm, không lông. Lá có phiến hẹp, dài 4-7 cm, rộng 3-4 mm, không lông; không cuống. Hoadầu trên cộng dài 5-10 cm, nhỏ; lá hoa 2-3 hàng, bìa mỏng; giữa hoa có vảy; hoa bìa hình môi, cái; hoa trong lưỡng phái, hình ống. Bề quả 6 mm, có 2 gai với móc ngược.

Lào.

- To be search in Vietnam.

8821 - *Glossogyne tenuifolia* Cass.. Thiệt thu lá-nhỏ.

Cỏ daniên, cao đến 40 cm. Lá mọc chụm ở đáy thân; phiến xẻ thành đoạn hẹp. Hoadầu trên cộng mảnh, dài 4-8 cm; lá hoa 3-4 mm; có vảy giữa các hoa; hoa ngoài hình môi, cái; hoa trong hình ống, lưỡng phái. Bề quả đen, cao 5 mm, có 2 gai có móc ngược.

Đồi cát ven biển: Thanh Hóa, Quảng Ngãi; VII. Trị số; ở Ấn, trị liệt dương, trị kiết.

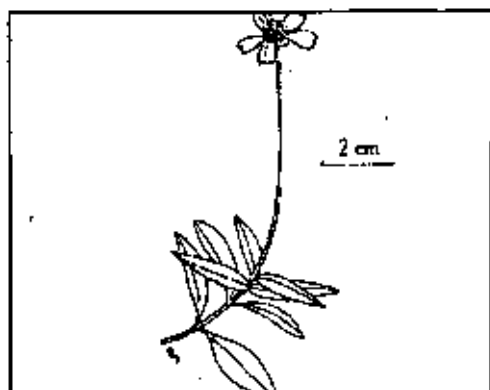
- Perennial; leaves rosulate; achenes 5 mm long, black.

8822 - *Colobogyne langbianense* Gagn. Riu.

Cỏ bò rời đứng; nhánh có lông. Lá mọc đối; phiến nhỏ, thon, bìa có vài răng, mặt dưới có lông; cuống ngắn. Hoadầu trên cọng dài; láhoa 2-3 hàng; vảy giữa các hoa; hoa ngoài hình môi vàng, cái; hoa hình ống lưỡngphái. Béquả cao 2 mm, không lôngmào.

Đồng cỏ: Đalat, Langbian.

- Prostrate herb; ray flowers yellow; achenes 2 mm long.

8823 - *Bidens bipinnata* L. Manhtràng, Songnha hai-lân-kép; Spanish Needle, Beggartick.

Cỏ nhứnhiên, cao đến 1 m; thân xanh, có cạnh. Lá mọc đối, mang 5 lá-phụ, lá-phụ dưới có khi kép. Hoadầu trên cọng dài; láhoa rìa lông; hoa hình môi trắng hay vàng, lép; hoa hình ống lưỡngphái; giữa hoa có vảy. Béquả cao 13 mm, chót có 2 gai móc nhỏ.

Đất hoang ẩm: Lạngson, Buônmêthuột, Đalat, Vũngtau; IX. Rể, trái lợikinh, khángsinh, trị đau cuống-phối, hầu, trị ỉa; ở Curacao, xem như là kíchdục cho phụ nữ.

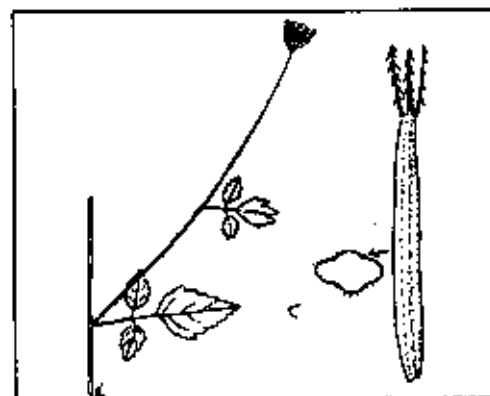
- Annual; leaves pinnate; ray flowers white or yellow.

8824 - *Bidens leucorhiza* DC. Phươngphụng.

Cỏ có thân tròn, lúc non có 4 cạnh, thân già to đến 8 mm, tuý to; nhánh dài đến 40 cm, có lông mịn. Lá mang 3 lá-phụ không lông. PHáthoa ít hoadầu; hoadầu trên cọng dài 4-6 cm; láhoa cao 8 mm; hoa hình môi 6. Béquả có 3 cạnh tròn, dài 8 mm, xanhxanh, chót có 3 gai cao 3 mm, có móc.

Phúquốc.

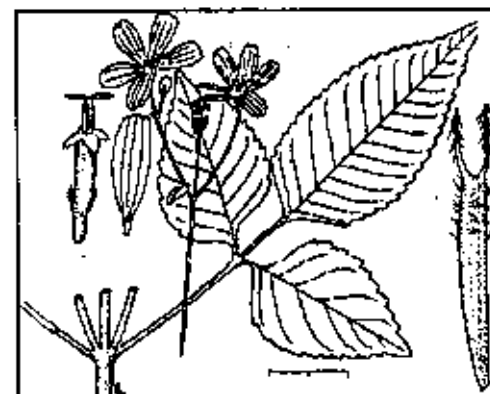
- Herb; ray flowers 6; achenes greenish, 8 mm long, apex with 3 teeth.

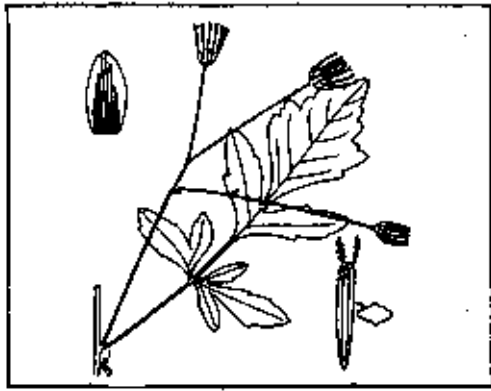
8825 - *Bidens pilosa* L. Songnha lông, Quỳchâm, Đơn buốt; Spanish Needle, Bur Marigold.

Cỏ nhứnhiên cao 0,5-1 m. Lá mọc đối; phiến mang 3 thúiệp bầuđục, bìa có răng, không lông hay có lông ngắn. Hoadầu trên cọng dài, vàng với 5 hoa hình môi trắng, bấtthụ; hoa hình ống lưỡngphái, giữa các vảy. Béquả cao 0,5-1,3 cm, chót có 2 răng móc. n = 12.

Đất hoang dựa lộ: Huế, Bàolộc, Đalat; IV-VII. Lợitiểu, lợisữa, trị đảidường, phongthấp, trị đau răng, chống sung, trị têthấp, thuliếm, trị sung mắt; lá non ăn được, trong canh.

- Annual; leaflets 3; capitulum yellow with ray flowers white; achenes to 1.3 cm.

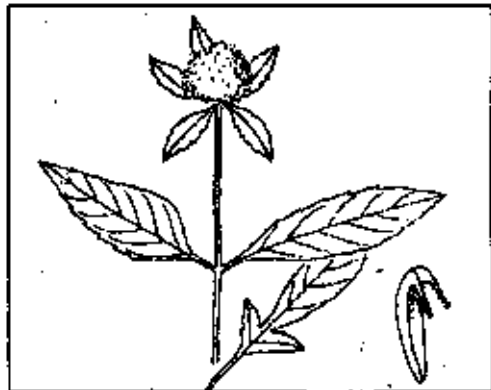

8826 - *Bidens biternata* (Lour.) Merr. & Sherff. Songha songtam.

Cỏ cổ thân to đến 1 cm. Lá 2 lần kép; lá-phụ chót xoan rộng, 3 thùy sâu, bìa có răng không đều, mỏng, không lông, mặt dưới mốc; thúdiệp cạnh 3 thùy. Pháthoa trên cọng dài, từ nách lá; hoadầu cao 1 cm; láhoa bầu dục, bìa mỏng, trắng; hoa vàng. Béquả cao 8,5-10 mm, dẹp dẹp, có 8 cạnh, đầu có 2 gai mốc, dài 2 mm.

Đất hoang; hiếm (?); B; IX. Lá ăn được, dùng như trà ở Ấn; trái kiện vĩ.

- Herb; leaves biternate; flowers yellow; achenes 8.5-10 mm long (*Coreopsis biternata* Lour., *B. chinensis*).

8827 - *Bidens tripartita* L. Songha chẻ-ba; Bur Marigold.

Cỏ cao đến 1 m, đáy có nhiều rễ. Lá có phiến đơn, bìa có răng, hay có 3 thùy. Hoadầu to 2 cm, trên cọng dài, ở chót nhánh; tổngbao do 5 láhoa to như lá. Béquả lùn, cao 6-7 mm, đầu cắt ngang, mang 2 gai mốc, cong xuống.

Nơi ẩm lầy, vùng núi: B. Nếu lá không thùy và thon hẹp cả thì là *B. cernua* L., cũng nơi ẩm lầy. Trị kiết kinh niên, đau ở tim, phong tê, pháthần, lợi tiểu.

- Herb to 1 m high; leaves simple or trilobate; bracts developed.

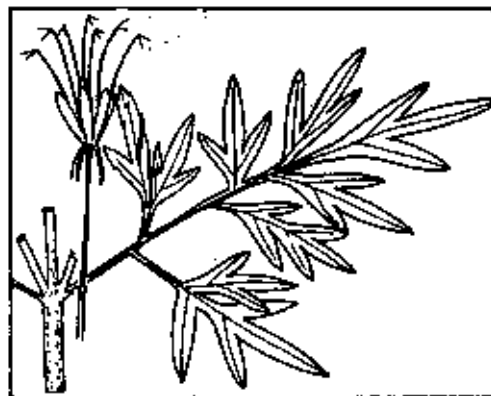

8828 - *Cosmos bipinnatus* Cav. Sao-nhái; White or Pink Cosmos.

Cỏ nhất niên, không hay có lông, cao 1-2 m. Lá mọc đối; phiến hai lần kép do đoạn hẹp dài, bìa nguyên. Hoadầu trắng hương hay tím tím, với tiểuhụy vàng; láhoa nhọn; hoa hình môi 8, to, đẹp; hoa giữa hình ống. Béquả có mô ngắn hơn thân, có 2 răng nhỏ ở chót.

Tr khắp cùng, hoang ở núi Sam, gốc T.-Mỹ; I-XII.

- Ornamental.

8829 - *Cosmos caudatus* HBK. Saonhái hương.

Cỏ nhất niên. Lá có phiến 2 lần kép, xoan tamgiác, to vào 8 x 7 cm; thúdiệp không lông, xẻ sâu, có khi như 3 lần kép, đoạn rộng hơn loài trên. Hoadầu trên cọng dài; láhoa hẹp nhọn; hoa hình môi hương đến đỏ, 8; hoa giữa hình ống. Béquả có mũi dài có 2 răng nhọn, nhỏ.

Kiến, gốc T.-Mỹ.

- Ornamental.

Bụi nhất niên, thấp, cao 30-40 cm, có củ. Lá kép với 5-7 lá-phụ, láphụ chót to nhất. Hoadầu trên cộng dài; hoa hình môi vàng, hương hay tía; hoa hình ống vàng. Béquả cao 2 cm, có mỏ dài, chót cúp xuống.

Tr ở Đàlạt, gốc T.-Mỹ; I-XII.

- Ornamental.

8831 - *Cosmos sulphureus* Cav.. Chuồnchuồn; Yellow Cosmos; Cosmos.

Cỏ nhất niên, có lông, cao 1-1,5 m. Lá mọc đối, 2-3 lần chẻ thành đoạn thon, có lông, bìa có ít răng hay không. Hoadầu vàng tươi, trên cộng rất dài; hoa hình môi 8, to; hoa giữa hình ống, ba phần đen. Béquả có mỏ dài, chót có 2 răng có móc nhỏ.

Tr vì hoa; I-XII. Ở Dominique, lá sắc trị tim đập mau.

- Ornamental.

8832 - *Galinsoga parviflora* Cav.. Vicúc.

Cỏ nhỏ, nhất niên, cao 10-40 cm; thân có lông. Lá mọc đối; phiến xoan hay bầu dục thon, có lông thưa, màu lục tươi. Tụ tán mang hoadầu nhỏ (5-8 mm); tổng bao không lông; hoa hình môi 5, trắng, phiến có 3 răng, cho béquả không vảy; hoa hình ống vàng, thành khối có khi u cao. Béquả đen, có lông; lôngmào do vảy hẹp rìa. $n = 8$.

Dựa lộ, Đàlạt; gốc Bắc-Mỹ; I-XII

- Annual small herb; ray flowers white, achenes without scales.

8832b - *Galinsoga quadriradiata* Ruiz. & Pav.

Cỏ nhất niên, cao 20-70 cm, có lông nhámnhám. Lá có phiến to 2,5-7 x 1,2-5 cm; cuống dài 3-7 mm. Hoadầu có tổng bao với láhoa có vảy tuyến có cộng, láhoa trong nguyên hay chẻ 3 ở chót, mang 5 hoa hình môi có vảy bìa rìa, môi 0,5 cm, ống 0,8-0,9 cm. Béquả đen, cao 1,3-1,8 mm, trên là 10-20 vảy, béquả trong chót mũi hay chẻ.

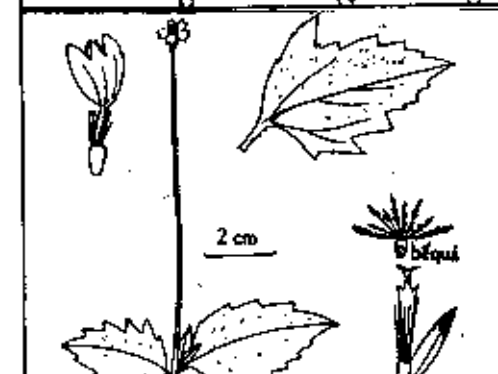
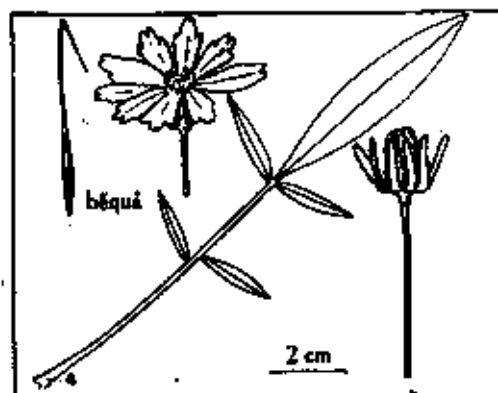
Cỏ dại nay tũxũ; tìm lại ở Việt Nam.

- Bracts with pedunculate glandes; ray flowers with fimbriate pappus scales.

8833 - *Tridax procumbens* L.. Cúcmai, Thuthào.

Cỏ daniên, bò, có lông. Lá mọc đối, có lông thưa ở hai mặt, bìa có răng thưa. Hoadầu trên một cộng dài; hoa hình môi 5, trắng, cái; hoa hình ống vàng, lưỡngphái. Béquả có lông; lôngmào do to 10 dài, 10 ngắn, rìa lông mịn. $n = 18$.

Dựa lộ, đất hoang rảo, bìnhnguyên, từ Hànội đến Phúquốc; I-XII. Gốc Mexico, T.-Mỹ. Lá sát-côn trùng và nhuthế; trị sạn bọng đái, đau mắt, kiết, viêm phế quản.

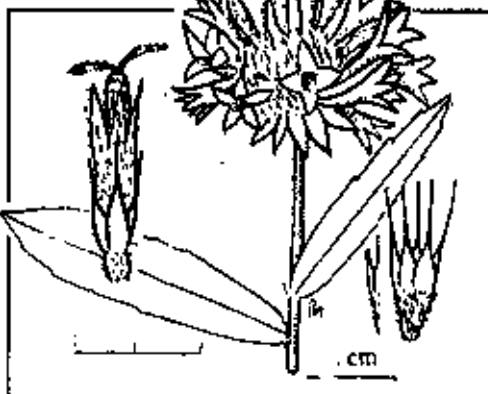

8834 - Gaillardia pulchella Foug.. Lạc cúc; Blanket flowers.

Cỏ nhất niên cao 15-45 cm; thân có lông. Lá có phiến nguyên hay có thùy, lục dẹt, có lông mịn. Hoadầu to vào 7 cm; hoa bia hình môi, 10-20, cái, vàng ở ngoài, trong đỏ, hay vàng cả; hoa trong vàng. Béquả dài 3 mm, có lông dày, có 4-5 vảy ở đầu, vảy cao 4 mm.

Kiếng.

- Ornamental.

8835 - Gaillardia pulchella Foug. var. *lorenziana* Hort. Lạc cúc.

Cỏ nhất niên; thân có lông mềm. Lá không cuống; phiến tròn dài thon hay hình muỗng, bia nguyên hay có vài răng, các lá dưới có thể có thùy sâu. Hoadầu to 4-6 cm, hoa bia hình kèn vàng hay cam; hoa giữa vàng, hình ống.

Kiếng.

- Ornamental.

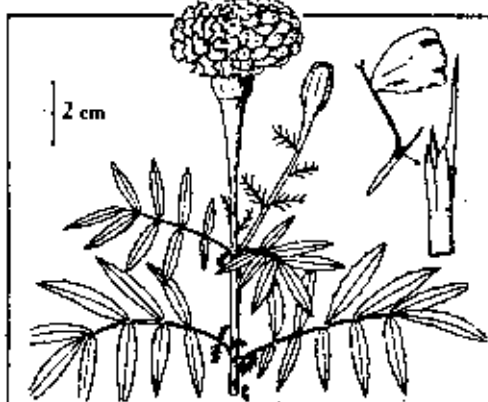

8836 - Gaillardia aristata Pursh. Lạc cúc mũi; Blanket Flowers.

Cỏ đứng cao đến vào 60 cm, *daniên*; lông nhám nhám. Lá có phiến hẹp, dài đến 12 cm, bia nguyên, dợn hay xẻ. Hoadầu ở chót nhánh, rộng 8-10 cm; hoa bia hình môi màu vàng, hoa trong màu cam đỏ. Béquả dài.

Tr, I-XII. Góc B.-Mỹ (Minnesota).

- Ornamental.

8837 - Tagetes erecta L.. Vạn thọ; African Marigold; Oeillet d'Inde.

Cỏ nhất niên cao đến 1 m. Lá kép, thơm, không lông, bia có tuyến to. Hoadầu to, trên cộng bộ, vàng hay vàng dợt; hoa bia hình môi có vành giun hay phẳng; hoa giữa hình ống, có 2 gai nhỏ trên noãn sào. Béquả có 1-2 vảy ngắn. $2n = 24, 48$.

Tr vì hoa nhất là cho Tết, gốc Mexico. Rể xố, lợi tiểu; lá, hoa kiện vị, lọc máu, trị ung-nhot; chứa a-terthienil, diệt tuyến trùng nematod.

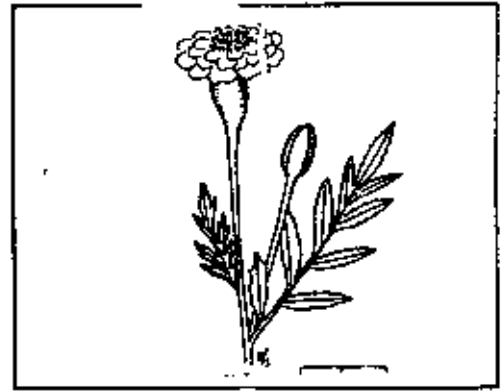
- Ornamental.

8838 - *Tagetes patula* L. Vạn thọ nhỏ; French Marigold.

Cỏ nhất niên, có thể rất thấp ở các thú trồng bọc sân cỏ (cao 10 cm), nhiều nhánh. Lá cũng thom (có tuyến to), không lông. Hoadầu trên cọng dài hay ngắn, nhỏ hơn loài trên; hoa hình môi vàng, nhỏ hơn, cũng nhiều, song ít hơn loài trên, đẹp. $n = 24$.

Tr thường để viên sân cỏ; I-XII. Hoa diệt vi khuẩn.

- Ornamental.

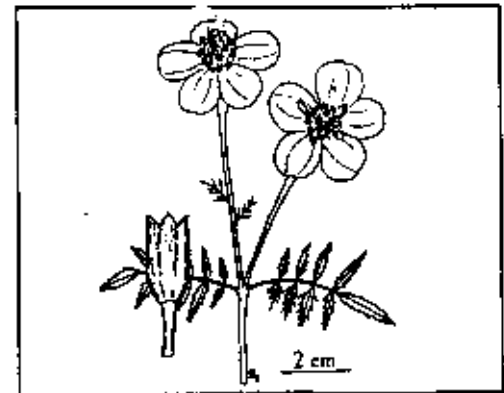

8839 - *Tagetes tenuifolia* Cav. Vạn thọ lá-nhỏ

Cỏ nhất niên, thấp, cao 30 cm, nhiều nhánh. Lá lục đậm, có tuyến to, thom, không lông. Hoadầu nhỏ hơn các loài trên, trên cọng dài, bông; hoa hình môi 5, to 2-3 cm, màu đỏ nâu hay vàng, thường có bột ở đáy.

Tr ở Đà Lạt, thường cũng để viên sân cỏ; I-XIII.

- Ornamental (*T. signata* Bartl.).

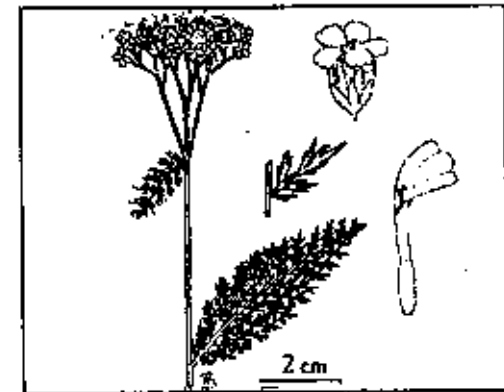

8840 - *Achillea millifolium* L. Vãndiệp, Dươngky; Common Yarrow, Milfoil; Millefeuille.

Cỏ daniên, cao 50-80 cm; thân và lá có lông trắng. Lá mềm, hẹp, 2-3 lần xẻ thành đoạn hẹp như kim nhọn. Hoadầu trắng, sắp thành tánphồng dày ở ngọn; tổngbao do láo có bìa sậm; đế hoa có vảy; hoa hình môi 4-6. Bé quả đẹp.

Dựa lộ, đất hoang, vùng núi cao: Sapa, Đà Lạt. Boổ, phấnkích, trấnluyênsúc, trị ho, cầm máu cho trĩ, kinhnguyệt quá nhiều; chống *Plasmodium falciparum* (a-peroxiachifolid).

- Perennial; capitulum white.

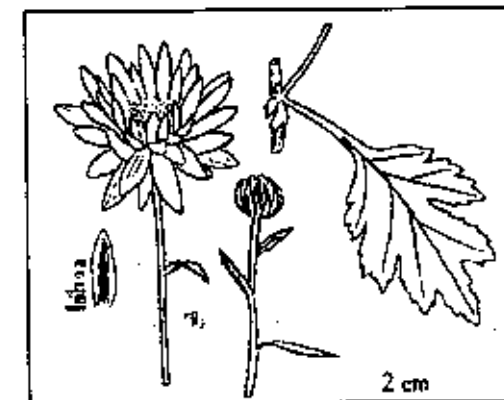

8841 - *Chrysanthemum indicum* L. Cúc, Cúc vàng; Wild Chrysanthemum flower; Chrysanthème.

Cỏ cao 1 m, nhất niên. Lá thom, có thùy sâu, không lông; 1-2 lá bé có thùy. Hoadầu to trên cọng dài; láhoa nhiều hàng, mỏng, trừ gân giữa xanh; hoa bìa vàng tươi; hoa hình ống lưỡngphái. Bé quả trụi. $n = 8$.

Tr vì hoa đẹp, nhất là cho Tết, góc Trungquốc; hoadầu thường nhỏ; I-III. Hoadầu trấn an, kiện vị, bổ baotử; trị lậu (gonorrhoea).

- Ornamental.

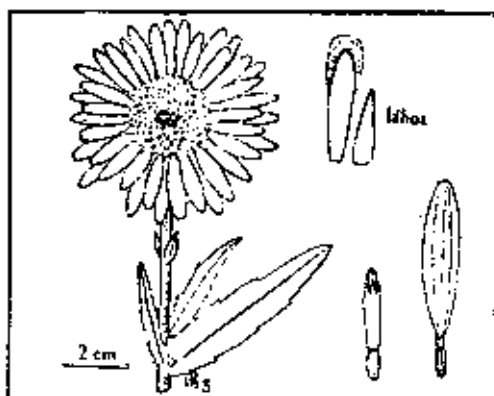

8842 - Chrysanthemum morifolium Ramatuelle. Bach cúc, Đại cúc, Cúc trắng, Cúc tím; Autumn (or Florist Chrysanthemum).

Cỏ daniên hay nhất niên; thân không lông. Lá có phiến chân-vít, có 3-5 thùy, bìa có răng ít, đáy tù tà đến lõm, mặt dưới có lông trắng; lá bé rõ. Hoadầu nhỏ, rộng 2-5 cm; láhoa hẹp, láhoa ngoài có lông trắng; hoa bìa hình môi, 1-2 hàng, trắng, tím, tím..., mỗi dài 8-12 mm; hoa giữa hình ống vàng. Béquả trụi.

Có nhiều thứ hoadầu rất to; gốc Trung quốc. Nhiều thứ trồng là do sự lai với loài trên. Trăn-an, kiện-vĩ; trị lao, trị ung thư vú.

- Ornamental (*C. sinense* Sabine).

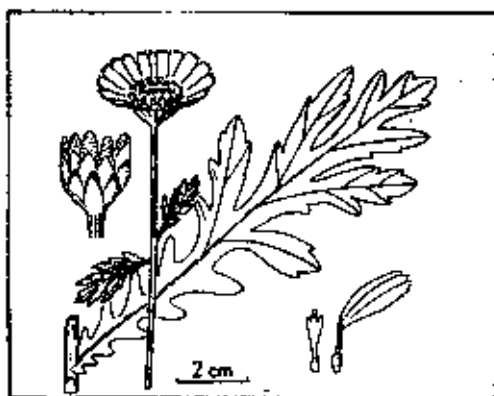

8843 - Chrysanthemum maximum Ramood. Cúc trắng; Max Daisy; Grande Marguerite.

Cỏ daniên, cao đến 0,7 m, không lông. Lá mọc xen; phiến màu lục đậm, bìa có răng thưa, gân-phụ 3-4 cặp, rất mảnh. Hoadầu to 6-8 cm; tổng bao cao 1 cm, do láhoa có bìa đen và cánh mỏng; hoa bìa trắng, dài 3 cm; noãn sào 1 mm; hoa hình ống cao 5-6 mm, vàng. Béquả trụi.

Tr ở Đà Lạt vì phá hoa đẹp, gốc Âu châu; I-XII. Trị suyễn, trăn luyến súc.

- Ornamental.

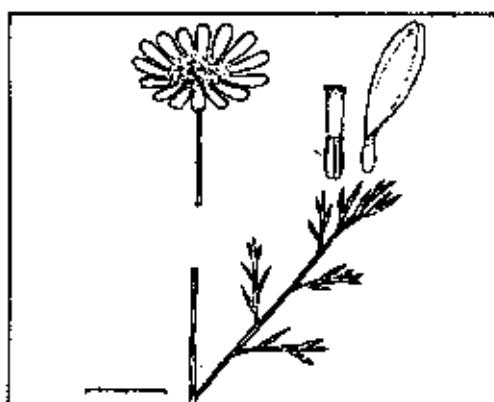

8844 - Chrysanthemum coronarium L. Cúc Tân-ô, Cài-cúc; Crown Daisy, Chopsuy Green; Chrysanthème des Jardins.

Cỏ cao 0,3-0,6 m, nhất niên. Lá không cuống; phiến to, không lông, màu lục tươi, xẻ thành đoạn hẹp. Hoadầu vàng tươi đến đỏ, to 3-5 cm; hoa hình môi với phiến có 3 răng; hoa hình ống vàng. Béquả cao 2-3 mm, trụi.

Tr vì hoa và nhất là vì thân non dùng làm rau, gốc Trung quốc; I-II. Kiện-vĩ, trăn-an, giúp tiêu hóa, trị ho trẻ-em, trị lậu.

- Cultivated for its flowers and as salad.

8845 - Tanacetum cinerariifolium (Trev.) Sch.-Bip. Cúc sắt-côn trùng; Pyrethrum.

Cỏ daniên cao đến 1 m; thân không nhánh, có rãnh dọc mịn. Lá có phiến dài 4-12 cm; thùy xếp xẻ thành đoạn hẹp, có lông bạc nằm mịn, và có tuyến; lá trên không cuống, nhỏ đi. Hoadầu có độc trên cong dài, trắng, to 2,5-4 cm; láhoa có lông bạc, cao 5-6 mm; hoa hình môi dài 10-15 mm; hoa hình ống ở giữa. Béquả có khía dọc, mang lông mào hình đĩa thấp.

Lúc trước có Tr ở Đà Lạt vì hoa và để làm thuốc sắt-côn trùng tốt. Gốc Âu châu.

- Cultivated (*Pyrethrum cinerariifolium* Trev., *Chrysanthemum cinerariifolium* (Trev.) Vis.).

8846 - *Cotula anthemoides* Lour., Cốt tỳ.

Cỏ *nhất niên*, nhỏ, nằm ở đất, thân dài 10-15 cm. Lá kép, dài 3-5 cm, do lá-phụ có thùy nhọn, không lông. Hoadầu vàngvàng, cõđộc trên một cọng dài hay ngắn; láhoa 2 hàng; hoa cái không vành; hoa lưỡngphái ở trong. Béquả không lôngmào.

Ruộng ảm; XII. Nước sắc dùng rửa mắt; đắp trị tetháp.

- Annual prostrate herb; capitula yellow; female flowers apetalous.

8847 - *Soliva anthemaeifolia* (Juss.) R. Br. ex Less.

Cỏ nhỏ *daniên*, táisinh từ gốc; thân nhỏ, cao không đến 10 cm, Lá mọc xen, nhỏ, xẻ thành đoạn hẹp 3 răng hay chẻ hai, không lông. Béquả trònđai, đầu cắt ngang, mang lôngmào dài hơn một chút.

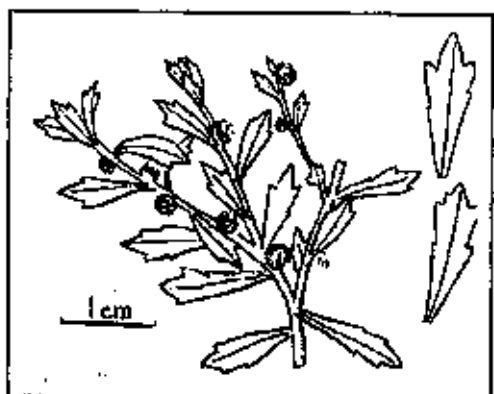
- Perennial; leaves glabrous; achenes with short pappus (*Gymnostylis anthemaeifolia* Juss.).

8848 - *Centipeda minima* (L.) A. Br. & Aschers.

Cỏmần, Báchhài, Cỏ the; Centipeda.
Cỏ *nhất niên*, bò, cõ nhiều nhánh, không lông. Lá nhỏ, có 3-5 răng. Hoadầu cõđộc, mọc *đóidiện* với lá, vàng dợt; láhoa rất nhỏ; hoa ngoài cái, hoa giữa lưỡngphái. Béquả không lôngmào.

Sân, đất hoang rảo, khắp caodộ; XII-III. Phánkhích thầnkinh và các cơ, tăng huyếtáp, trị kinhphong, phonggiã, ho, viêm cuống-phổi, giảm sung, trị đau mắt có mủ, trị; *in vitro*, chống siêukhuẩn thùybàochn. Vị đắng là do mirioginin.

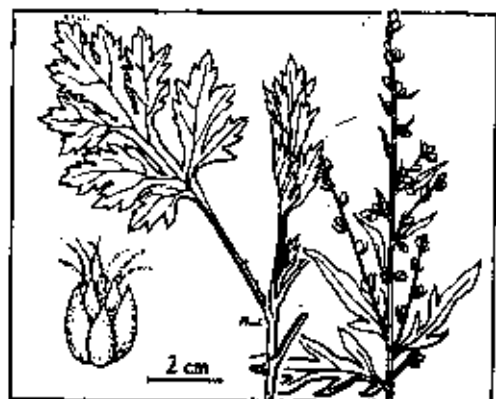
- Annual creeping, glabrous; capitulum light yellow (*Artemisia minima* L., *C. orbicularis* Lour.)

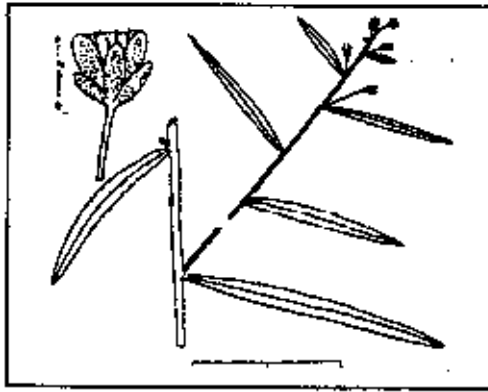
8849 - *Artemisia vulgaris* L., Thuốc-cứu, Ngải-cứu; Mugwort; Armoise.

Cỏ *daniên*, cao 0,5-2 m, có mùi *thơm đặcsắc*. Lá có lông trắng nằm mặt dưới, có thùy và khía sâu; cuống có cánh. Chùm-tụtán như gié, dài 2-10 cm, đứng ở nách, mang hoadầu 1-3, nhỏ, trắng xanh, to 3-4 mm; toàn hoa ống. Béquả không lôngmào.

Tr *phổbiến* làm thuốc; II. Điềukinh, dưỡng thai, chống kinhluyên, bổ.

- Medicinal.

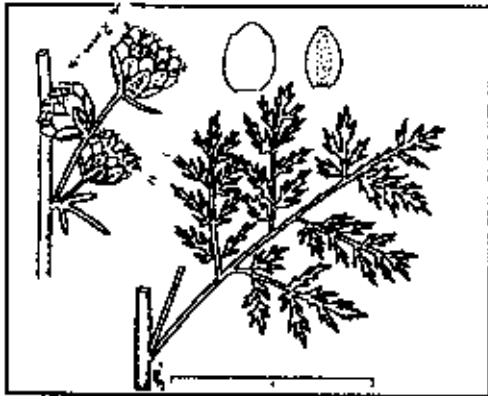

8850 - *Artemisia dracunculus* L. Thanhcao rồng; Tarragon, Dragon sagewort; Estragon.

Cỏ thơm; thân xanh, không lông. Lá không cuống, hẹp dài, to 2-8 x 0,8 cm, nhọn hai đầu, không lông. Hoạđầu ở nách lá, rộng dài đến 1,5 cm, mảnh; tổngbao cao 2 mm; láhoa dày, bìa trong; hoa hình ống cá, cao bằng tổngbao, hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Bếquả trụi.

Tr làm giavị.

- Condiment.

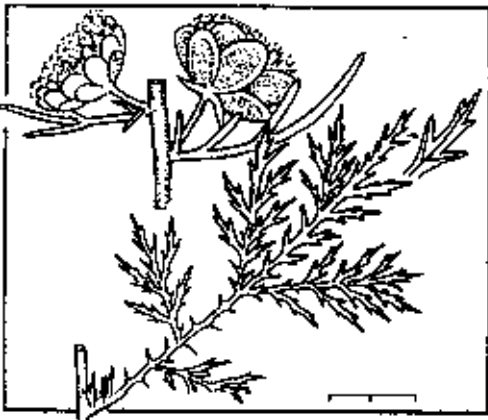

8851 - *Artemisia annua* L. Thanhcao, Thảocao, Chè-nội.

Cỏ nhátmiên, thơm, cao đến 1 m; thân có rãnh, gần như không lông. Lá có phiến xoan, 2-3 lần kép thành đoạn hẹp nhọn, không lông. Chùm-tútán cao ở ngọn, mang chùm dài, hẹp; hoạđầu cao 1,8-2 mm; láhoa ngoài hẹp, có lông xanh, láhoa giữa trong, xoan rộng; hoa toàn hình ống, vào 15, hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Bếquả láng, cao 0,5 mm, không lôngmào.

Caolạng, Quảngninh. Trị rét tốt, do artemisin:

- Annual odoriferous herb; leaves glabrous; capitulum 2 mm high.

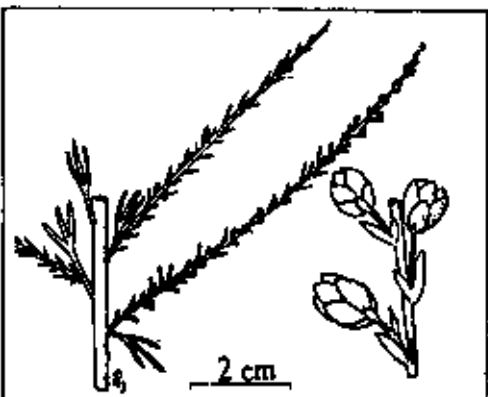

8852 - *Artemisia apiacea* Hance. Thanhcao ngô, Hươngcao.

Cỏ nhátmiên; thân không lông. Lá thơm, có phiến bầuđục, dài đến 7-9 cm, 2-3 lần kép, thành đoạn hẹp nhọn, không lông. Pháthoa ở ngọn và nách lá, nhánh dài 5-7 cm; hoạđầu cao 3 mm; láhoa xoan, có bìa trongtrong, gần như không lông; hoa nhiều, 30-50, toàn hình ống, hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái.

Dưa lợ: Hànamninh. Trị rét tốt như loài trên; trị bệnh do nấm ở da, kém ăn, mđhôi trộm, trị ungthư máu, thịt-du ở mũi, trị sánlái.

- Annual herb; leaves glabrous; flowers 30-50 by capitulum (*A. carvifolia* Wall.).

8853 - *Artemisia campestris* L. var. *maritima*. Ngăicứu đống, Thanhcao biển.

Cỏ đaniên, cao 30-80 cm, thơm, cứng, không lông, có nhiều nhánh. Lá ở thân một lần xẻ, lá ở nhánh là đoạn hẹp dài, không lông. Chùm có lá dài; rộng ngắn; hoạđầu xoan, có láhoa láng, không lông, vàngvàng; hoa toàn hoa ống, hoa ngoài cái, trong lưỡngphái. Bếquả trụi.

Dựa biển: Bìnhtrịthiên, QuảngnamĐànđăng.

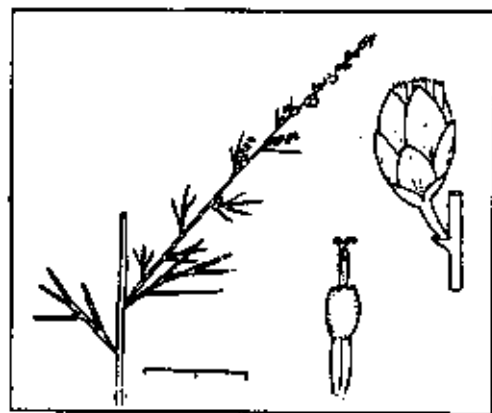
- Perennial, glabrous, odoriferous herb; capitulum yellowish.

8854 - *Artemisia capillaris* Thunb. Thanhcao chi, Nhân trần cao, Ngải lá-kim.

Cỏ cao 0,5-1 m; nhánh không lông. Lá ở thân xé 1 lần, dài 10-25 cm, đoạn hẹp nhọn, không lông; lá ở nhánh nhỏ hơn, lần lữa chỉ còn lá một đoạn hẹp. Hoadầu thành chùm ngắn ở nách lá và ngọn nhánh; hoadầu cao 1,5-2 mm; láhoa không lông, nâu ở gân giữa; hoa toàn hình ống, cao bằng tổng bao, hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Béquả trụi.

Chứa capelin chống vi khuẩn, chống nấm; đắp trị rét; trị vàng da, trị kinh nguyệt đau, sốt, lợi tiểu. Lá, thân ăn như rau hay bỏ vào cơm cho thơm.

- Herb 80 cm high; leaves glabrous; capitulum 1.5-2 mm across.

8855 - *Artemisia dubia* Wall. var. *longeracemosa* Pamp. f. *tonkinensis* Pamp. Thanhcao Bắc bộ.

Cỏ thơm, thân có lông mịn. Lá có phiến xoan tamgiác, to 10 x 9 cm, thùydiệp thon, xé thành đoạn nhọn, có lông mịn, mặt trên nâu sẫm, mặt dưới nâu. Chùm-tútán; nhánh cao 5-7 cm, có lông mịn; hoadầu không cọng, cao 4-6 mm; láhoa có lưng đậm đen, bìa trong và rìa lông; hoa ống cả, hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Béquả trụi.

Dựa lợ: Hàsonbinh; XII.

- Herb odoriferous; leaves finely pubescent; bracts blackish in middle.

8856 - *Artemisia japonica* Thunb. Ngải-củ rừng.

Cỏ thơm, daniên, đứng. Lá không cuống; phiến thon ngược, nhỏ, dài 2-4 cm, từ từ hẹp lên ngọn và nhánh, không lông. Chùm-tútán mang chùm dài, hẹp, nhánh mang nhiều hoadầu gắn một bên; hoadầu có cọng, cao 2 mm, láhoa có bìa trong, không lông; hoa ống cả, hoa ngoài cái, trong lưỡngphái. Béquả trụi, cao 0,5 mm.

Kiếnkhê, Hàsonbinh, Hànamninh. Lá ăn chữa trong dầu.

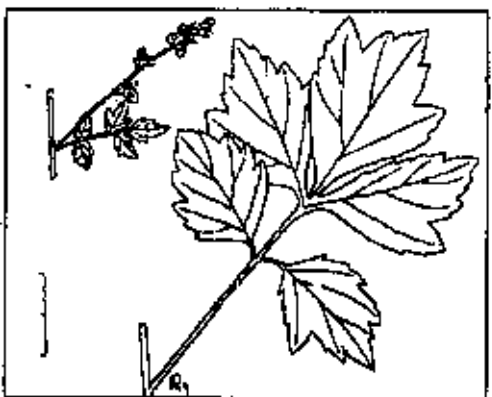
- Perennial odoriferous herb; leaves glabrous; capitulum 2 mm; achenes 0.5 mm.

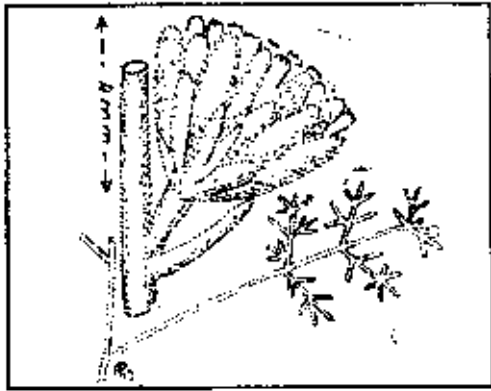

8857 - *Artemisia lactiflora* Wall. ex Bess.

Cỏ thơm, cao. Lá có phiến 1 lần kép; thùydiệp xoan, to đến 5 x 3,5 cm, lúc khô đen, không lông, gân-phụ 2-3 cặp, bìa có răng to, thưa. Nhánh không dài, mang hoadầu nhóm thành chùm, không cọng, trắngtrắng, cao 4-6 mm; hoa hình ống cả, hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Béquả trụi.

- Herb odoriferous; leaves glabrous; capitulum sessile, 4-6 mm across, whitish.

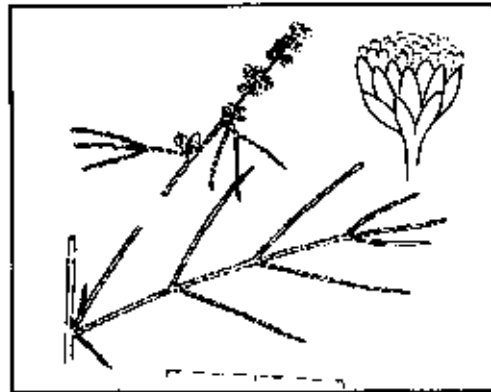

8858 - Artemisia maritima L. Thanhcao biển

Cỏ thơm; nhánh, lá, láhoa đầy lông nhung trắng. Lá có phiến tròn dài, 2 lần xẻ thành đoạn hẹp đều; cuống dài. Hoadầu cao 4 mm; láhoa nhiều hàng, tròn dài, có bìa mỏng mỏng; toàn hoa ống, hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Bế quả nhỏ, không lôngmào.

Trị sốt; hoa trị lã, phánkhích, trị sốt.

- Herb odoriferous, white velvety; capitulum 4 mm.

8859 - Artemisia palustris L. Thanhcao ámlây.

Cỏ thơm. Lá dài 4-5 cm, một lần kép, xẻ thành đoạn hẹp dài đến 2 cm, không lông; lá trên lẫn lãn ít thúdiệp. Hoadầu chụm trên nhánh, không cọng, cao 3-4 mm; láhoa nhiều, trong trong; toàn hoa ống, hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Bế quả trụi.

Giống *A. capillaris*, khác ở láhoa nhiều hơn và ít hoa hơn.

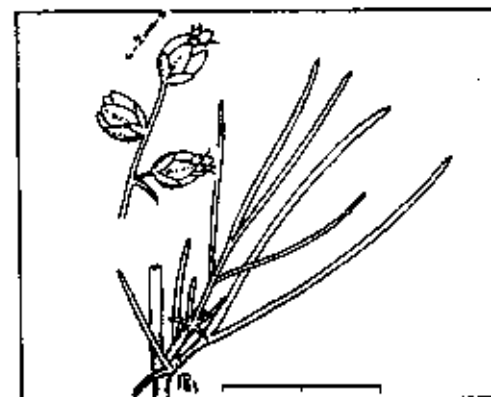
- To be search in Northern part.

8860 - Artemisia roxburghiana Bess. Thanhcao Roxburgh.

Cỏ thơm. Lá có phiến xoan tamgiác, dài 6-9 cm, thúdiệp xẻ thành đoạn hẹp (2-3 mm) nhọn. Chùm-tútán ở ngọn nhánh dài 4-6 cm, trục ít lông; cọng hoadầu ngắn; hoadầu cao 3 mm; láhoa dài, lưng có vân dày, trắng, bìa mỏng, nâu lợt; toàn hoa ống, hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Bế quả trụi.

B

- To be search in Northern parts.

8861 - Artemisia scoparia Waldst. & Kil. Ngái cứu chối.

Cỏ thơm, nhánh không lông. Lá xẻ thành đoạn hẹp dài đến 3 cm, rộng 0,3-0,5 mm, không lông. Hoadầu cao 2 mm; láhoa không lông, bìa trong trong; hoa toàn hình ống, hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Bế quả nâu, bầu dục, cao 1 mm, không lôngmào.

- To be search in Northern part.

8862 - *Artemisia subdigitata* Mattf. Thanhcao tay.

Cỏ. Lá có phiến có thùy hình lông chim sâu; cuống có tai dạng lábe cao. Chùm-tụ tán ở ngọn nhánh; hoadầu nhỏ; láhoa không lông, theo 3-4 hàng; toàn hoa hình ống, hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái. Béquả trụi.

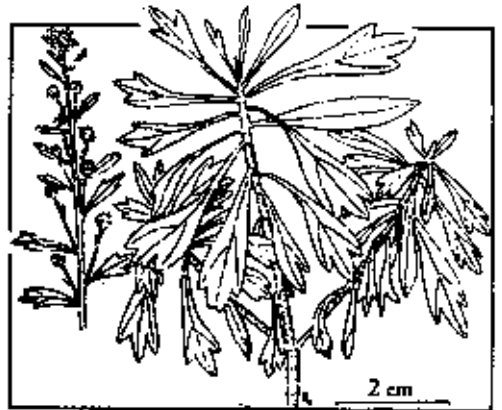
(hình theo Ic. Corm. Sin.)

8863 - *Crossostephium chinense* (L.) Mak.. Cúc mộc, Ngọc phũ dung, Nguyệt bạch.

Cỏ daniên nhỏ; thân cứng; nhánh dày lông trắng. Lá dưới có 3 thùy, lá trên nguyên, có lông trắng dày mịn ở hai mặt. Gié dày; hoadầu có đợc, to 4-5 mm, láhoa nhiều hàng; toàn hoa ống, hoa cái quanh hoa lưỡngphái nhiều. Béquả cao 1 mm, đầu có vòng vây dính nhau.

Tr làm kiếng; l, 1. Dùng như trà; bở, kiện vi, trị cảm mạo, ho, huột và lợi kinh; đắp nơi sưng.

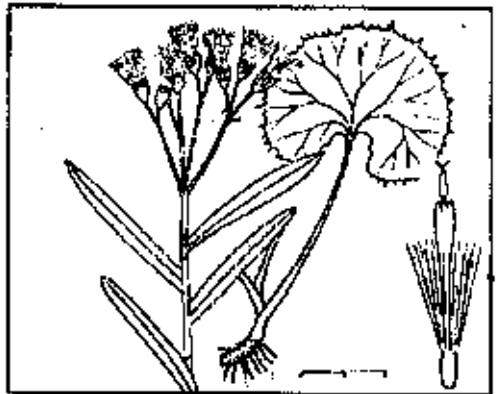
- Ornamental (*Artemisia chinense* L., *C. artemisioides* Less.).

Senecioneae:**8864 - *Petasites japonicus* (Sieb. & Zucc.) Maxim. Kimtâm.**

Cỏ cao, có thân nằm ngắn rồi đứng. Lá ở gốc có phiến bán nguyệt, to, dày hình tim, gân chân-vít, bìa có răng nhọn; lá ở trên thân hẹp dài, bìa nguyên. Tán phong ở chót thân; cong hoadầu dài 1 cm; hoadầu cao 6-8 mm; láhoa 1 hàng; toàn hoa ống. Béquả có lôngmào mịn, hơi hoe, dài 1,5 cm.

Dưa rạch, rừng ẩm, B. Giúp ho; hoa đặng trị cảm, ho, sưng, khó thở.

- Prostrate stem short; capitulum 8 mm long; pappus 1.5 cm (*Nardosmia japonica* Sieb. & Zucc.).

8865 - *Petasites petelotii* (Merr.) Kit.

Lá ở gốc hình thận rồi hình tim, hay đầu tên, to 15-30 x 10-15 cm, răng cao 1-4 mm, gân từ đáy 9; cuống 15 cm; lá trên teo lại đến thon rất hẹp, to 4-5 cm. Chùm-thụ tán ở ngọn, có lông, cao 15 cm; nhánh dưới dài 8 cm; hoadầu vào 20; tổng bao do nhiều láhoa cao 12 mm. Béquả không lông, to 5-5,5 mm, lôngmào trắng dài 12 mm. Rừng hồ: Sapa, 1900 m. (*Ligularia petelotii* Merr.)

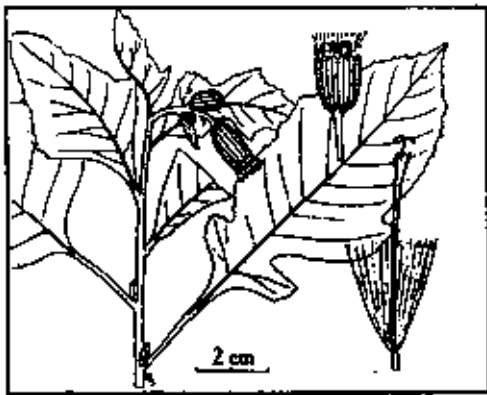
8866 - *Erechtites hieracifolia* (L.) Rafin. Hoàng thất lá-hẹp.

Cỏ nhámien, cao 60-70 cm, thân không nhánh. Lá có phiến hẹp, dài 6-8 cm, rộng hơn 1 cm, bìa dợn thành răng thưa, gân-phụ không rõ; các lá trên có thùy thành hình lông chim. Hoadầu vàng cam, ở phía ngọn, cao 1 cm. Béquả nhỏ, không lông; lôngmào do nhiều tơ rất mịn, trắng, cao 12 mm. $2n = 40$.

Cỏ dại, gốc T.-Mỹ. Lá ăn nấu canh.

- Unramified herb 0.7 m; capitulum orange red; pappus white (*Senecio hieracifolia* L.).

8867 - *Erechites valerianifolia* (Wolf) DC..
Hoàngthất; Groundsel.

Cỏ *nhất niên*, cao 60-70 cm, có lông thưa; thân có cạnh tròn. Lá có cuống có cạnh; phiến không lông, đáy có 2 thùy, thùy chót có răng, gân-phụ 7-8 cặp. Pháthoa ở ngọn, mang 2-3 *hoadầu* *nghiên*, *vàng đậm*; láhoa 2 hàng, 1 rất ngắn và hẹp, vào 4 mm, một dài 8-9 mm; hoa cao dài hơn láhoa, vành 4 tai, nướm đỏ. Béquá có lôngmào do tơ rất mịn, trắng, nhiều.

Cỏ dại; đất hoang, gốc T.-Mỹ; Buônmêthuột, Đàlạt, Sài Gòn.; I-XII. Đốt ăn trong canh.

- Herb to 0.7 m; capitulum dark yellow; pappus white (*Senecio valerianifolia* Wolf, *Gynura annamensis* S. Moore).

8868 - *Synotis cappa* (D. Don) C. Jeffrey & Y.L. Chen (*Senecio cappa* Buch.-Ham. ex D. Don).

Cỏ hay *tiểu mộc* có cànhhình, cao 1,5 m. Lá có phiến thon hay trònđài-thon hay trònđài-bầu dục, to 10-28 x 4-8 cm, chót nhọn, có mùi, đáy từít hẹp, như giấy, mặt dưới có lông dày tròn cả hay ở gân, gân-phụ 12-18; cuống 10 cm, có lông dày. Pháthoa có lông trắng; hoadầu 10-20, trên rộng 5-10 mm; tổngbao cao 5-7 mm; hoa hình *môi* 8, vàng; ống hoa 2,5 mm. Béquá hình trụ, cao 2 mm, lôngmào trắng, dài 5 mm.

Ven rừng, dựa suối, 1500-2500 m; vùng biên giới với Trung quốc; IX-1.

8869 - *Synotis lonodasys* (Hand.-Mazz.) C. Jeffrey & Y.L. Chen (*Senecio lonodasys* Hand.-Mazz.).

Cỏ hay *tiểu mộc* có cànhhình; thân đứng cao 1 m, lúc non *dây lông sét*, phần già gần như không lông. Lá có cuống; phiến trònđài, xoắn thon đến bầu dục, to 8-23 x 2,5-8 cm, chót nhọn ngắn, đáy chót bướm hay từít hẹp, mặt dưới có lông nâu dày, gân-phụ 14-22; cuống 3-3,5 cm. Pháthoa mang nhiều hoadầu; rộng 5-15 mm; tổngbao cao 7-8 mm, có lông sét; hoa hình *môi* 14-20, vàng; hoa hình ống cao 3,5 mm. Béquá cao 1,5 mm.

Vùng biên giới với Trung quốc.

8870 - *Cissampelopsis corifolia* Jeffrey & Chen.

8871 - *Cissampelopsis speleicola* (Van.) Jeffrey & Chen.

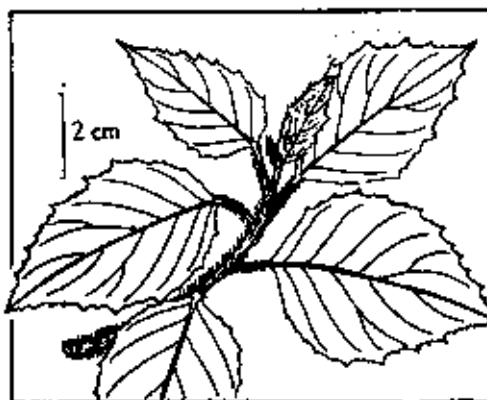

8872 - *Gynura auriculata* Cass. Kimthất tai.

Cỏ *nhất niên* có thân cao 50 cm, không nhánh. Lá có phiến thon ngược, đầu tà, đáy từít hẹp, mỏng, gân-phụ 5-7 cặp, gân tam cấp mảnh, bìa có răng thưa; đáy cuống có *tai* cao 5 mm, *dạng lábe*. Pháthoa ở ngọn, dài 20 cm, ít hoadầu; rộng dài; tổngbao cao 1,2-1,5 cm, láhoa 1 hàng; hoa ống cả, *màu cam*. Béquá có lôngmào do tơ mịn, trắng.

Vịnh Hạlong.

- Annual to 50 cm high; petiole with stipule-like auricles; flowers orange red.

8873 - *Gynura aurantiaca* (Bl.) DC.. Kimthất nhung; Velvet Plant.

Cỏ *bò rôi đứng*; thân và lá *dây lông đứng đỏ tím*. Lá có phiến mậpmập, bìa có răng thưa và thùy cạn; cuống ngắn, Hoadầu trên từít ở ngọn; toàn hoa ống cả, *màu cam* hay *vàng*. Béquá có lôngmào do tơ nhiều, mịn, trắng.

Tr làm kiếng. Ở *G. bicolor* DC., lá có mặt dưới đỏ. *G. sarmentosa*, rất giống, leo.

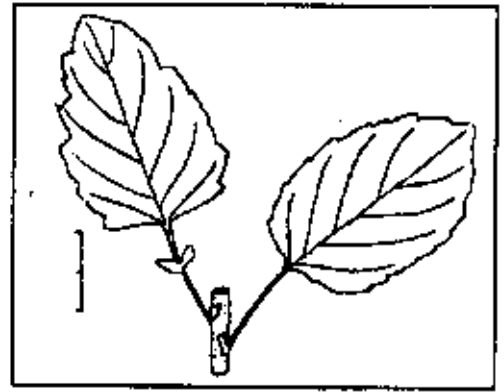
- Herb purple velvety; flowers orange or yellow; pappus white (*Cacalia aurantiaca* BL.).

8874 - *Gynura barbaraefolia* Gagn.. Kimthát cái.

Cỏ cao 80 cm, có lông; thân non có cánh. Lá dọc theo thân, có lông, có thùy sâu, một thùy ở đáy cuống dạng lábe; gân-phụ 4 cặp. Tánphồng kép; hoadầu vàng, cao 1,5 cm, 3 ở mỗi nhánh; láhoa hẹp, cao 4-9 mm. Bé quả cao 1,7 mm, nhám; lôngmào đỏ nhiều tơ, trắng, mịn.

Hànamninh, Quảngtrị, Thủathiên

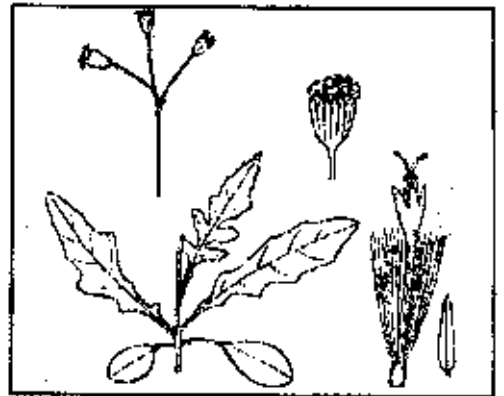
- Herb to 0.8 m; leaves pubescent; flowers light yellow; pappus white.

8875 - *Gynura bodinieri* Lévl.. Kimthát Bodinier.

Diathực vật có củ to 1-cm. Lá chum ở đất, lá dưới có phiến nguyên, lá trên có phiến hình đôn, to 4-6 x 1,5-3 cm. Hoadầu 2-3, trên thân cao 50-60 cm, cao 1-1,3 cm, rộng 1 cm; láhoa 1 hàng, không lông; hoa có ống cao 12 mm, phần phủ cao 4 mm; baophấn thon.

Trảng cò, Hàsonbinh.

- Root to 1 cm large; leaves rosulate; flowers yellow; corolla 12 mm long.

8876 - *Gynura annamensis* S. Moore

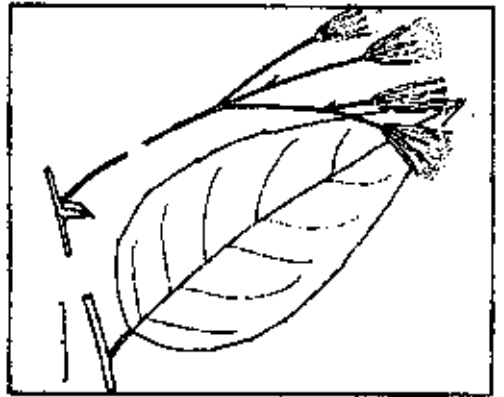
Thân nằm rồi đứng, có 4 cánh. Lá ở gốc trònđài-rất hẹp hay thon, bìa dúng, lá trên linéaire dài 2 cm. Hoadầu homogame; tổngbao hình chuông cao 8 mm; hoa vàng, ống 8 mm, thò ít; vòi thò. Bé quả trònđài hình bôngvũ, cao 1,5 mm, không lông; lôngmào 8 mm, tơ trắng. Đran.

8877 - *Gynura colaniae* Merr.. Kimthát Colani.

Cỏ leo, không lông. Lá có phiến xoan thon, to 11 x 5 cm, chót nhọn, đáy tà tròn, bìa có răng rất thưa, gân-phụ 5-6 cặp; cuống dài 1 cm. Pháthoa ở ngọn, nhánh dài; cọng dài mang hoadầu có tổngbao cao 1,5 cm, láhoa 1 hàng; hoa vàng. Bé quả có lôngmào mịn, trắng, dài 1,5 cm.

Hàbắc; III.

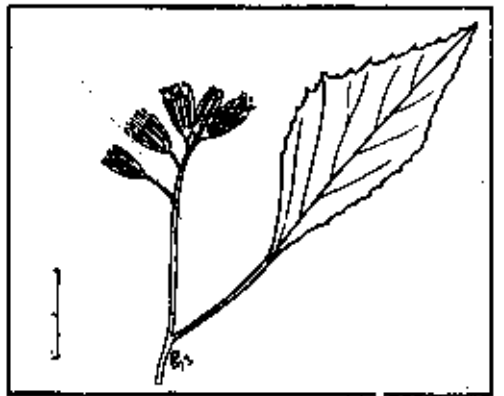
- Erect herb; limb to 11 x 5 cm; involucre 1.5 cm; flowers yellow; pappus 1.5 cm.

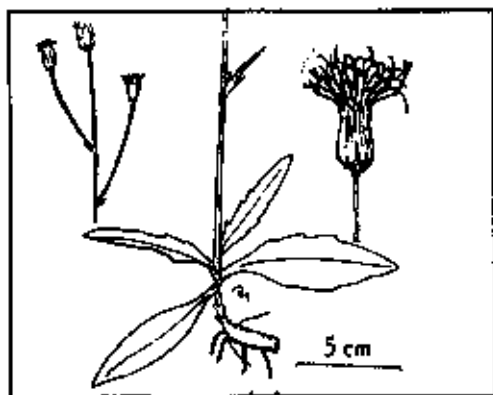
8878 - *Gynura crepidoides* Benth.. Kimthát

Cỏ. Lá có phiến thon, to 7 x 3 cm, bắxtương hay không, nhọn hai đầu, bìa có răng không đều, gân-phụ 6-7 cặp, mặt trên lục đậm, mặt dưới lọt; cuống dài 2 cm. Pháthoa ít hoadầu, ở chót nhánh; cọng dài bằng hay ngắn hơn hoadầu; láhoa 1 hàng, dài 6-8 mm; hoa hình ống, màu cam nâu. Bé quả có lôngmào trắng, mịn.

Cỏ dại.

- Leaves lanceolate, base often asymmetrical; flowers dark orange red; pappus 5-7 mm.

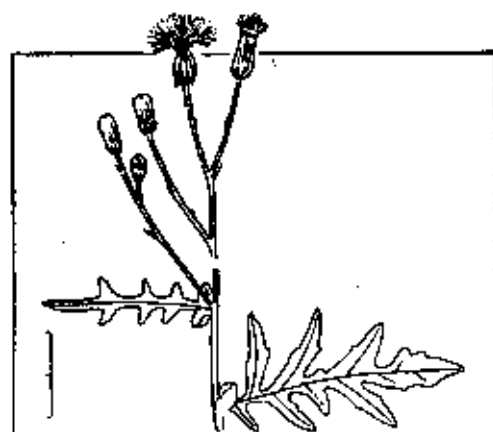

8879 - *Gynura divaricata* (L.) DC. Bàu-đất, Tamthất giả, rau Tàu-bay

Cỏ daniên có rễ-củ. Lá chụm ở gốc; phiến thon, nguyên hay có thùy khá sâu, bìa có vài răng thưa, cỏ ít lông hay không lông, gân-phụ 5-6 cặp; cuống 1 cm. Chùm 3-5 hoadầu cao 1-1,5 cm, vàng tươi; tổngbao do láhoa trong cao 1 cm. Bề quả cao 2,5 mm, có lông mịn; lôngmào do tơ mịn, trắng, nhiều.

Vùng núi: Quảngtrị, Đàlat, Diên-Bà. Củ giả sâm, bổ; cho phụ nữ mới sanh, điều kinh (theo Poilane, làm giảm thụ-thai), trị sốt.

- Perennial herb; limb lobate or not; flowers yellow; pappus white (*Senecio divaricata* L., *S. pseudo china* L., *Gynura ovalis* DC.)

8880 - *Gynura lycopersicifolia* DC.. Kimthất lá-tômách.

Cỏ mập, daniên; thân có 5 cạnh, cao đến 1,5 m ở nơi rập. Lá có phiến hình tròn, xẻ thành đoạn hẹp, bìa có vài răng, có lông, thường đỏ; cuống có tai nhọn labe to. Pháthoa trên cong dài; hoadầu trên cong dài; tổngbao 1 hàng láhoa nhỏ ngoài, hàng trong do láhoa dài đều xụ khi mang trái; hoa cam đậm. Bề quả nâu; lôngmào do tơ mịn, trắng, dài 5 mm.

Đất hoang, ven rừng.

- Leaves pinnatifide pubescent, reddish; flowers dark orange red; pappus white.

8881 - *Gynura nitida* DC.. Kimthất láng.

Cỏ. Lá có phiến thon, dài 10-13 cm, rộng 2-2,5 cm, đầu nhọn, bìa có răng thấp nhọn, gân-phụ 6 cặp; cuống dài 1 cm. Hoadầu vàng, cao 1,5 cm; láhoa 2 hàng, hàng ngoài ngắn, hàng trong dài đều 1,5 cm, không lông. Bề quả có lôngmào trắng, mịn, dài 1,5 cm.

N.

- Leaves lanceolate; capitulum yellow; pappus white, 1,5 cm long.

8882 - *Gynura japonica* (Thunb.) Juel. Kimthất Nhật.

Cỏ. Lá có phiến xoan, to 12 x 8-9 cm, một lần kép, bìa có răng to, thưa, mỏng, không lông; cuống dài 2-4 cm, có tai nhọn labe hình bướm rộng. Hoadầu có cong dài, có láhoa nhỏ; tổngbao cao 1,5 cm, với vài láhoa ngoài nhỏ. Bề quả có lôngmào mịn, trắng.

Cỏ lè có ở B. Củ giả sâm. Chứa alcaloid. Cầm máu ra máu nội tạng; chống sốt-rét. Lá được ăn.

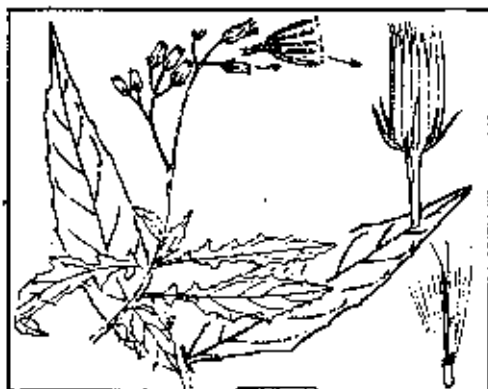
- To be search in Northern part (*Senecio japonica* Thunb., *G. pinnatifida* Lour., *G. segetum* Lour.).

8883 - *Gynura procumbens* (Lour.) Merr. Kimthất, Bàu-dất; Scrambling *Gynura*.

Cỏ bò và hơi leo, cao đến 1 m; thân có nhiều cạnh. Lá có phiến dày, dòn, thon, xanh dợt mặt dưới, hơi tía mặt trên và xanh ở gân. Pháthoa ở chót nhánh; hoadầu cao 2 cm; láhoa ngoài ngắn, chót tía, láhoa trong thon nhọn; hoa vàng, toàn hoa ống. Béquá có lôngmào do tơ mịn, trắng, dài.

Hoang và Tr: lá nấu canh: Bavi, Sài Gòn; III. Bỏ thận, điều kinh, cho pháthánhiệt.

- Sarmentous herb; limb flesh; capitulum 2 cm high; flowers yellow; pappus white (*Cacalia procumbens* Lour., *G. sarmentosa* DC.).

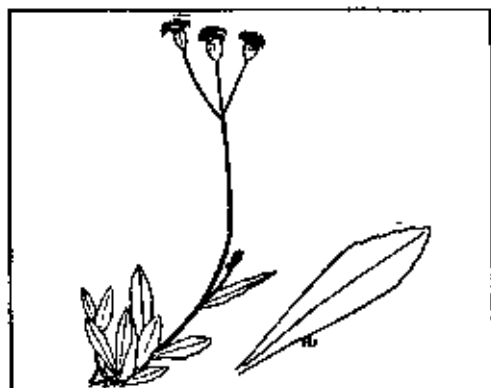

8884 - *Emilia gaudichaudii* Gagn. Chua-lè, rau Bọ-xít.

Cỏ nhất hay đaniên, cao 40 cm. Lá thường gần gần gốc; phiến thon ngược, hình muỗng, đáy tùtù hẹp trên cuống, màu lục tươi, có lông dài congqueo. Pháthoa 1-3 hoadầu màu hương; tổngbao cao 8 mm; toàn hoa hình ống, noãn sào có lông. Béquá dài 2 mm; lôngmào do tơ trắng mịn.

Dựa lộ, nơi ẩm: Huế, Nhatrang, Đàlạt.

- Annual or biennial; leaves light green; flowers pink; pappus white.

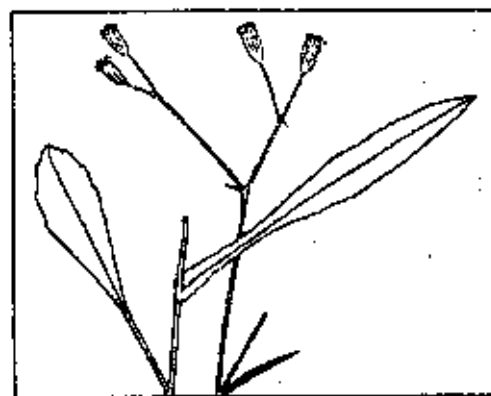

8885 - *Emilia prenanthoidea* DC. Chua-lè núi.

Cỏ nhất hay lưỡngniên, đứng, cao 30-60 cm. Lá có phiến hình muỗng rộng hay thon, đáy tùtù hẹp trên cuống; lá ở trên không cuống, và đáy có tai ôm thân. Hoadầu 3-5 ở trên pháthoa thưa, trên cong dài; tổngbao cao 1 cm; hoa ống cả, dài đến 9-10 mm, lưỡngphái. Béquá cao 3 mm, có 5 cạnh, không lông; lôngmào trắng, dài.

Dựa lộ, đất hoang.

- Annual or biennial herb; flowers pink 9-10 mm long; pappus white.

8886 - *Emilia scabra* DC. Chua-lè nhám.

Cỏ nhấtniên hay đaniên, cao 50 cm. Lá có lông dài, cong queo, đáy ôm thân, thường có 3 cặp thùy, thùy chót to. Pháthoa ít hoadầu, hương; tổngbao cao 7 mm; toàn hoa ống. Béquá cao 2,5 mm; lôngmào trắng, mịn,

Vùng núi: Langbian (hình theo Wight).

- Annual or perennial herb; leaves hairy; flowers pink; achenes 3.5 mm, pappus white.

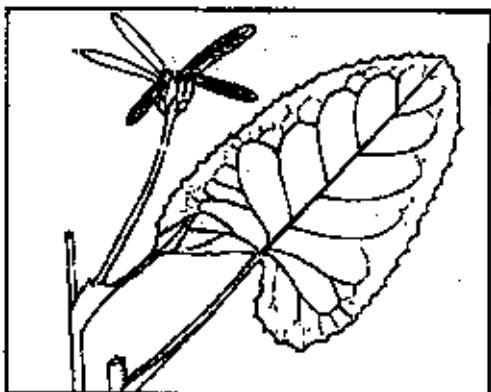

8887 - *Emilia sonchifolia* (L.) DC.. Cỏ Chua-lè, Mặt-trời; Cupid's Shaving Brush; Salade à lapin.

Cỏ *nhất*miên cao vào 30 cm, ít khi có nhánh. Lá có phiến dahình, *xanh* lợt, thường có tai trên cuống, bìa có răng hay thùy cạn, không lông. Pháthoa ít hoadầu, màu *hường* tươi; tốngbao do 1 vòng láhoa xanh tươi, không lông; toàn hoa ống; noãnáo có lông. Bếquả dài 3,5 mm, có lôngmào do to trắng, mịn. $2n = 10$.

Vườn, đồng cỏ, 1-2.000 m: BTN; I-X. Chứa alcaloidpirolizidin. Lá *chua*, ăn như rau, hạhiệt, trị suyễn, sốt, lợitiểu, pháthần, trị đau mắt trĩ ỉa, trĩ mô ung; *in vitro*, chống siêu khuẩn thủybãochấn.

- Leaves glabrous, light green; flowers pink; pappus white (*Cacalia sonchifolia* L.).

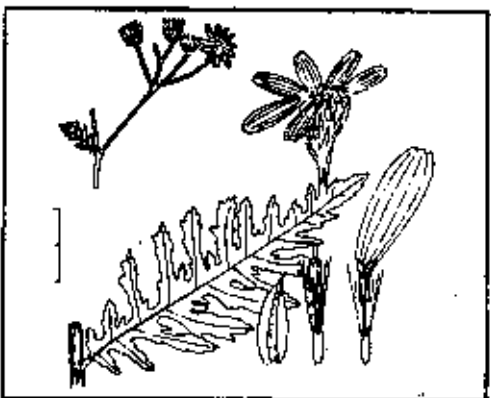

8888 - *Senecio calthaeifolius* Hook. f. Vihoàng.

Cỏ *daniên*, không lông; thân tròn, có *mủ* trắng. Lá ở gốc có phiến hơi mũi mác, đầu tròn, đáy có tai tròn, bìa có răng đềuđều, thùy, gân-phụ 7 cặp; lá ở thân thon, lẫnlần hẹp đi; cuống ngắn hơn phiến. Hoadầu trên cọng dài; tốngbao 2 hàng láhoa; *hoa* hình *môi* 5, *vàng*, dài 2 cm; hoa ống ở giữa. Bếquả 7 mm; lôngmào hung.

Sapa.

- White latex; ray flowers yellow, 2 cm long; pappus rufous.

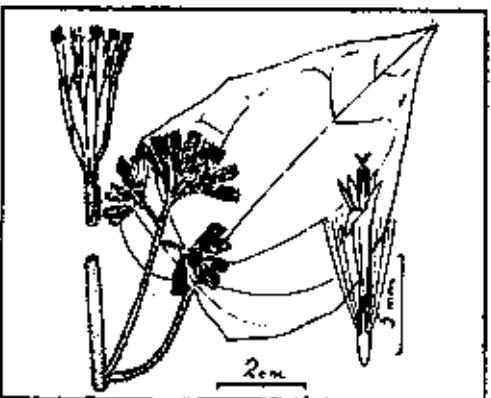

8889 - *Senecio chrysanthemoides* DC. Vihoàng Cúc.

Cỏ. Lá có phiến thon, dài 9-10 cm, *xé* lông chim thành thùy sâu, có răng; cuống ngắn. Hoadầu có nhiều hàng láhoa nhọn, có lưng xanh; hoa ngoài có *môi* *vàng*, to 6 x 2,5 mm, có 4(5) gân, chót có 3 răng; hoa ống cao 4,5 mm. Bếquả có lôngmào dài 4-5 mm.

B.

- Leaves pinnatifide; ray flowers yellow 6 mm long; pappus 4-5 mm long.

8890 - *Senecio corymbosus* Wall. ex DC. Vihoàng tánphòng.

Dây leo to; nhánh có *vàng* trắng. Lá có dạng như lá Cátđăng, đáy hình tim, gân tứ đáy 7, gân-phụ 2 cặp, bìa dợn, *mặt* dưới như nhung; cuống dài 3-4 cm, có lông. Pháthoa ở nách lá; hoadầu cao 1,2 cm; láhoa 2 hàng, thon nhọn; *toàn* *hoa* ống, *vàng*; noãnáo không lông.

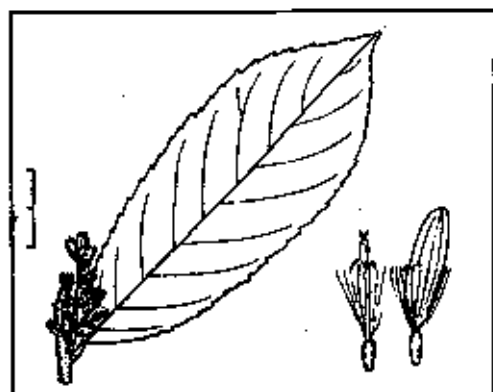
Rừng 1.500 m: Sapa; XII.

- Long climber; flowers yellow, all tubulous.

8891 - *Senecio densiflorus* Wall. ex DC. Vihoàng hoa-dày.

Thân tròn, có lông mịn. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 12 x 4-5 cm, chót tằm, có mũi, đáy tằm, bìa có răng, gân-phụ 8 cặp; cuống 5 mm, có lông. Pháth hoa ở nách lá; hoadầu cao 5 mm; hoa bìa có môi vàng, có 3 gân; hoa hình ống ở trong. Béquả có lôngmào mịn.

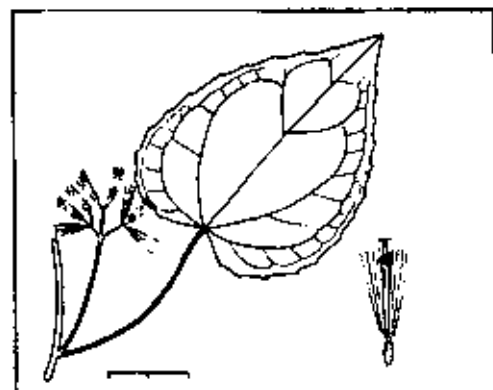
- Limb to 12 cm long; axillary inflorescence; ray flowers yellow.

8892 - *Senecio hoi* Dunn. Vihoàng.

Lá có phiến *xoan tim*, to 8 x 5,5 cm, chót tằm, đáy hình tim, bìa có răng thưa, gân từ đáy 5, gân-phụ khác 2 cặp; cuống dài bằng phiến. Pháth hoa ở nách lá; hoadầu có cọng; tổngbao cao 4 mm. Béquả không lông, có lôngmào mịn dài 7-8 mm.

- Limb cordate; involucre 4 mm long; pappus 7-8 mm.

8893 - *Senecio nagensium* C.B. Cl. Vihoàng.

Cỏ *daniên*, đứng cao 2 m, như cây chổi vì có nhánh ngắn; thân có rãnh; nhánh, mặt dưới lá, cuống có lông dày xám. Lá có phiến thon, dài đến 17 cm, gân-phụ 10-12 cặp, bìa có răng; cuống thường có 1 tai nhỏ ở đáy nhai lábe. Chùm-tútán rộng; láhoa một hàng nhỏ, hàng trong dày lông dày ở lưng, bìa mỏng; ống hoa cao 8 mm, hẹp ở 1/2 dưới. Béquả cao 1,7 mm, có 5 cạnh; lôngmào mịn.

- Perennial, 2 m high; limb grey tomentose beneath; flowers 8 mm long.

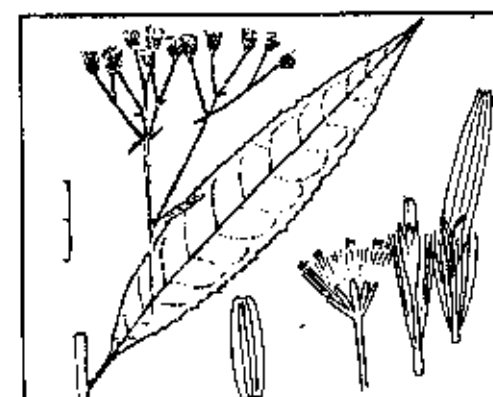

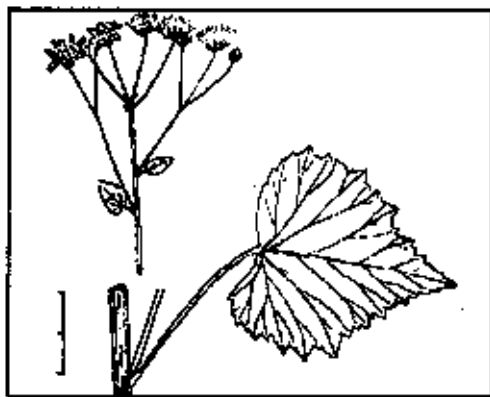
8894 - *Senecio nemorensis* L. Vihoàng Nemor.

Cỏ có thân tròn, không lông. Lá có phiến thon, dài 12 cm, rộng 2,5 cm, nhọn 2 đầu, bìa có răng nhọn không đều, gân-phụ 13-15 cặp; cuống dài 1 cm. *Tânphòng to*; hoadầu trên cọng dài; láhoa có lưng dày có 3 gân; hoa hình môi dài 12 mm, 4 gân; hoa ống có ống hẹp ở 1/2 dưới. Béquả có lôngmào dài 8 mm,

B.

Limb lanceolate; corymb; ray flowers 12 mm long; pappus 8 mm.

8895 - *Senecio oldhamianus* Maxim.. Vihoàng Oldham.

Cỏ *nhất niên*, thân cao đến 60 cm, tròn, có rãnh, không lông. Lá có phiến xoan tamgiác, to vào 5 cm, chót nhọn, đáy lõm, bìa có răng và thủy can, gân từ đáy 5, gân-phụ khác 5-6 cặp, mặt trên nâu, mặt dưới đầy *vàng trắng*; cuống dài bằng hay hơn phiến. Tánphông ở ngọn; cọng hoadầu dài; láhoa 1 hàng; *hoa hình mỗi cái*, vào 10; hoa ống lưỡngphái, nhiều. Béquả 1 mm, có 5 cạnh; lôngmào trắng.

Sapa, Hàtuyên.

- Annual; limb araneous beneath; ray flowers 10; pappus white.

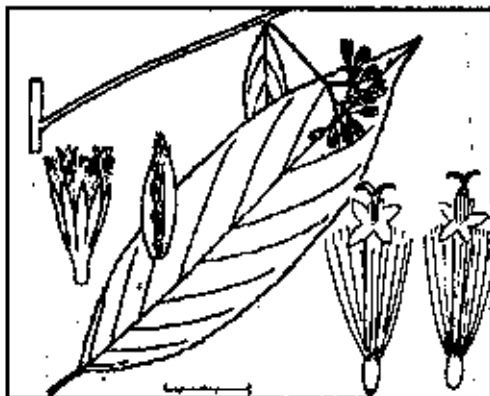

8896 - *Senecio jacobsenii*. Xuyênlên; Groundsel.

Cỏ *nằm rồi đứng* cao 40-50 cm. Lá mọc xen; phiến *dày, mập*, không lông, màu *lục dợt*, gân-phụ khó thấy, bìa nguyên hay hơi giùn. Hoadầu trên cọng dài; láhoa ngoài nhỏ, láhoa trong dính nhau, cao 1,3 cm; toàn hoa ống, màu *lục hay cam*, cao 1-2,5 cm; vòi nhụy lục. Béquả có lôngmào mịn, trắng.

Tr làm kiếng; V.

- Ornamental (*S. petraeus* Muschler).

8897 - *Senecio saluensis* Diels ex Gagn. Vihoàng Salu.

Cỏ *dại* *đứng, hay leo* cao 1-3 m. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 11-15 x 3,5-cm, chót có mũi, đáy tù nhọn, bìa có răng nhỏ, mặt trên *nâu đen*, mặt dưới *dà*, có *gân tam cấp lồi*; cuống 1-1,3 cm. Chùm-tútán *rộng*; hoadầu cao 3-5 mm; láhoa một cỡ, cao 3,5 mm, có bìa trong, rộng, lưng *nâu đậm*; hoa 7-8, *toàn hoa ống như nhau*, hoa ngoài cái, hoa trong lưỡngphái, có lông mào trắng.

Lào cai.

- Perennial erect or sarmentous; all flowers tubulous; pappus white.

8898 - *Senecio scandens* Buch.-Ham ex D. Don. Vihoàng leo, Cừu lymình; German Ivy, Ragwort.

Cỏ *leo* cao đến 5 m; nhánh *chữ-chi*, có ít lông. Lá có phiến thon tamgiác, chót nhọn, đáy tù, có *lông như bột*, bìa có răng; cuống 5-7mm. Chùm-tútán; hoadầu cao 1 cm; hoa hình mỗi cái, hoa hình ống lưỡngphái. Béquả cao 3 mm, lôngmào trắng, mềm, mịn. $n = 10$.

Langson, Hà Nội, Càná; chịu vùng có vôi; XI (hình theo Wight). Lá trị đau mắt; thân, lá trị đau mắt, bệnh da, trị, ungthú, khángsinh chống vi khuẩn đường phổi.

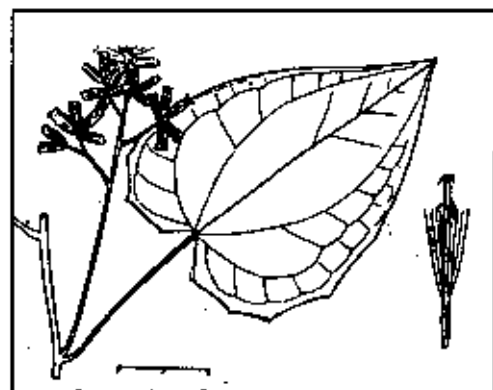
- Scandent; leaves pulverulent; capitulum 1 cm long; achenes 3 mm (*S. wightianus* DC.).

8899 - *Senecio spelaeicolus* (Vaniot) Gagn. Vihoàng ò-dộng.

Cỏ. Lá có phiến *xoan tim*, chót nhọn, đáy có tai tròn, bìa có vài cạnh, chót nguyên, gân-phụ ở đáy 2 cặp. Chùm-tụ tán ngắn hơn lá; hoadầu không cọng; tổngbao cao 7 mm, láhoa một hàng, không lông. Béquả không lông; lôngmào trắng.

Dạng lá rất giống *S. hoi*.

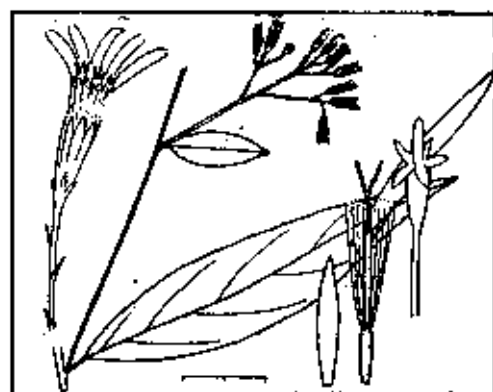
- Herb; limb cordate; capitulum sessile, 7 mm high (*Vernonia spelaeicola* Vaniot).

8900 - *Senecio vagans* Wall. ex DC. Vihoàng ngaodu.

Cỏ. Lá có phiến thon, đến 10 x 2,5 cm, đầu nhọn, bìa có vài răng, gân-phụ 4-5 cặp, mỏng, màu dà; cuống dài 6 mm. Pháthoa ở nách lá, dài; cọng hoadầu dài 3-5 mm, có vài láhoa; tổngbao 3-4 mm; láhoa 2 hàng; hoa hình môi vàng, môi dài 7 mm, có 3 gân, giữa là hoa hình ống lưỡngphái cao 8 mm. Béquả cao 4 mm, không lông, có lôngmào mịn.

- Limb membranous; ray flowers with limb 7mm long; achenes 4 mm.

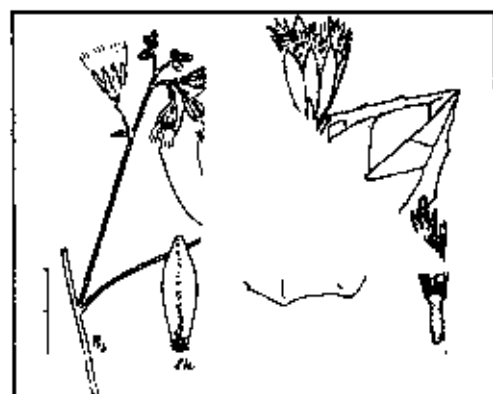

8901 - *Senecio walkeri* Arn. Vihoàng Walker.

Đáy leo dài 10-15 m; nhánh có vầng. Lá có phiến xoan tamgiác, to 8 x 7 cm, đáy như cắt ngang, hơi lõm, bìa có ít thùy rất cạn, gân ở đáy 1-2 cặp, mặt trên không lông, mặt dưới đầy vầng trắngtrắng; cuống ngắn hơn phiến. Chùm-tụ tán ngắn; hoadầu cao vào 1 cm; láhoa 2 hàng, có lông ngắn quăn, nâu ở đáy lưng; hoa vào 12, cái ở ngoài, lưỡngphái ở trong. Béquả cao 1,5 mm; lôngmào dài 7 mm.

Tam đảo.

- Climber to 15 m long; limb araneous beneath; flowers about 12; pappus 7 mm.

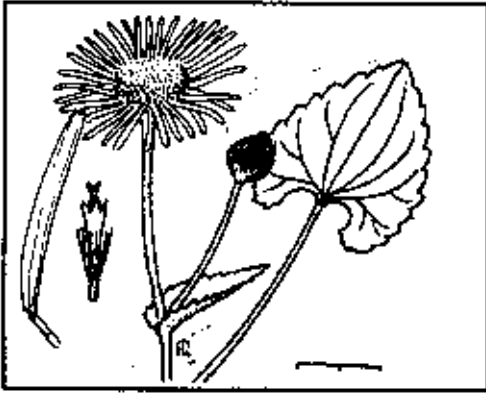
8902 - *Nannoglottis latisquamma* Ling & Chen.

Cỏ có lá thon, bìa có răng nhỏ, có lông mịn. Hoadầu có cọng; hoa bìa hình môi, hoa trong hình ống. Béquả có lôngmào.

B (hình theo Ic. Corm. Sin.).

- Herb; limb dentate; capitulum pedunculate.

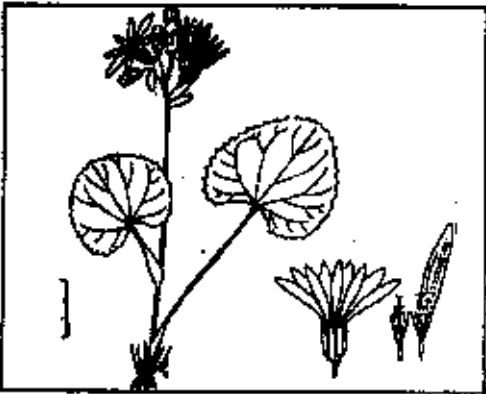

8903 - *Doronicum cordatum* C. Koch. Cúc cánh-vàng.

Cỏ daniên, không lông, cao 35-40 cm. Lá mọc xen ở đáy thân, có phiến hình tim tròn, bìa có răng, gân từ đáy 5-7, cong; cuống dài; lá trên thân không cuống, đáy ôm thân. Hoadầu trên cọng dài; láhoa xanh, 1 hàng, không lông; hoa hình môi vàng, nhiều, noãn sào không lông; hoa hình ống có lôngmào mịn.

Tr ở B. Góc Áchâu.

- Ornamental (*D. caucasicum* Bieb.).

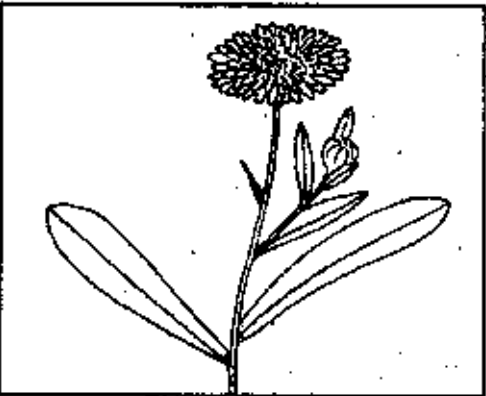

8904 - *Ligularia hodgsonii* Hook. f. Rang.

Cỏ cao 50-80 cm; thân tròn, không nhánh, đáy có xơ do bẹ lá còn lại. Lá dưới thân có cuống dài đến 25-30 cm, có bẹ ôm thân, phiến hình quạt, to 10-20 cm, bìa có răng tamgiác hay nhọn, gân hình quạt 5-7. Pháthoa ở chót, mang hoadầu trên cọng, to, có láhoa xoan ở đáy cọng; tổngbao cao 13 mm; hoa hình môi 8, môi dài đến 3 cm, vàng, nhọn; hoa hình ống ở giữa. Bểquả có lôngmào cao 6 mm, màu hung lợt.

B. Cầm ho, lợi tiểu.

- Herb to 0.8 m high; limb 10-20 cm large; ray flowers yellow, 3 cm long.

8905 - *Calendula officinalis* L. Tâm tước, Kim trản; Pot Marigold; Soucis.

Cỏ cao vào 50 cm. Lá không cuống; phiến hình muỗng thon, không lông, bìa nguyên, gân-phụ không rõ. Hoadầu to, rộng 3-5 cm, vàng tươi hay cam, đẹp, lâu tàn.

Tr ở Đà Lạt, gốc Nam Áchâu. Chống viêm (dùng trong mỹ phẩm); lá pháthần; hoa trấn lỵễn súc, phátkhích, lợi kinh; *in vitro*, chống siêukhuẩn thùy bào chấn, cúm.

- Ornamental.

8906 - *Hemistepta lyrata* Bunge. Bán, Lê nê.

Cỏ cao 50-80 cm; thân xanh, có rãnh. Lá có phiến xẻ lông chim, to vào 9 x 8 cm, mặt trên không lông, mặt dưới có lông, bìa có răng tà, nằm; cuống ngắn. Tànphồng có cọng dài 7-10 cm; hoadầu cao 8 mm; láhoa có sóng đứng ở chót; hoa đỏ tím tím. Bểquả hình thoi; lôngmào cam, do to dài 7 mm, có lông dài.

Hạtuyên, Hànội; IV.

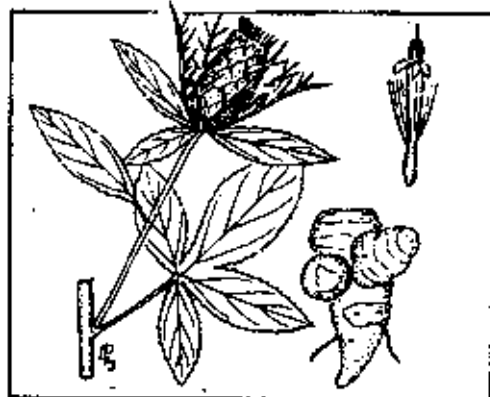
- Herb 0.8 m high; limb white pubescent beneath; flowers purple; pappus orange.

8907 - *Atractylodes macrocephala* Koidz. Bạch truật.

Cỏ daniên nhờ *cành hành to*; thân cao 40-60 cm, cứng ở đáy. Lá dưới có 3 thùy, lá trên không thùy, bầu dục thon, bìa có răng. Hoạch đầu ở chót thân, tròn hay xoan; tổng bao do lá hoa xẻ lông-chim hẹp; hoa ống cả, tím. Béquả tròn tròn, hơi dẹp, có lôngmào.

Tr: cành hành thơm, bảo vệ gan, làm tiết mật, trị sung-thũng, trị bệnh baotử, đại-đường.

- Cultivated as medicinal.

8908 - *Atractylodes lancea* (Thunb.) DC.. Xích truật, Thương truật.

Cỏ daniên nhờ *cành hành to*; thân cao. Lá dưới có thùy nhọn, lá trên xoan thon, bìa có răng nhọn như gai. Hoạch đầu ở chót thân, có lá hoa to, xẻ lông chim hẹp; hoa hình ống cả. Béquả dài; lôngmào có răng.

Tr làm thuốc, song ít hơn loài trên (hình theo Ic. Corm. Sin.).

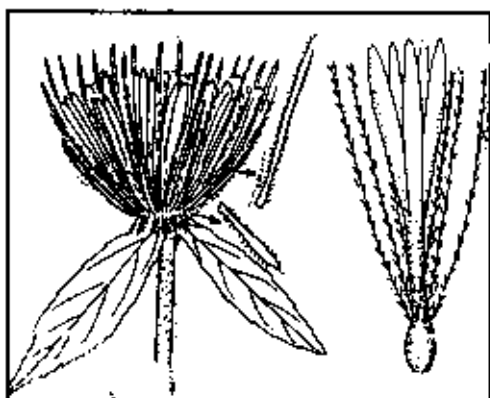
- Cultivated as medicinal (*Atractylis lancea* Thunb.).

8909 - *Tricholepis karenium* Kurz.

Cỏ cứng, cao, không nhánh; thân có lông mịn. Lá ở thân hẹp, phiến hẹp to 8 x 2 cm, cuống ngắn, có ống ngắn 2 mặt, gân-phụ 7-8 cặp. Hoạch đầu 1-3, to, rộng 4 cm; lá hoa hẹp, có lông ở phần trên, dài 0,3-2,5 cm; hoa ống cả, vàng, vành cao 2 cm mà ống 8 mm. Béquả có tơ có lông, tơ ngoài dài 2-5 mm tơ trong dài 2 cm.

Xiêng mai; B ?

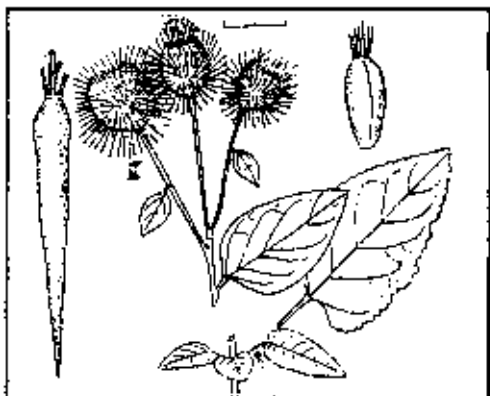
- To be search in Vietnam.

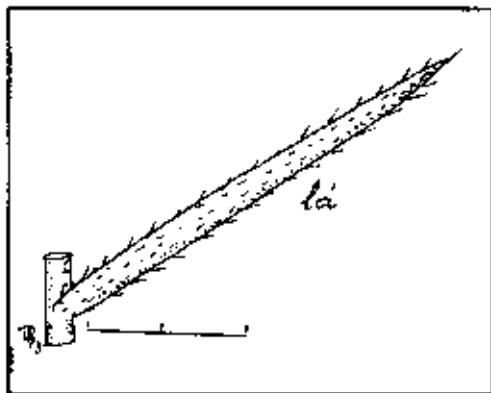
8910 - *Arctium lappa* DC.. Nguubàng, Gôhô; Great or Edible Burdock.

Cỏ; thân có rãnh, không lông; rễ có thể to, dài 1,2 m, rộng 2,5 cm, trắng. Lá có phiến bầu dục, to 10 x 7 cm, đầu tù tròn, đáy cắt ngang hay tròn, bìa có răng to, thưa, mỏng, mặt dưới trắng, gân-phụ 6 cặp; cuống 3-4 cm. Hoạch đầu 1-3 trên chót nhánh cành, có cọng dài; tổng bao có mấu; hoa tia tia. Béquả xoan; lôngmào ngắn.

B. Rễ, củng ăn phở thông ở Nhật, Tr. Trị ho, phong thấp, bệnh da, ung nhọt; *in vitro*, chống siêu khuẩn liệt kháng.

- Root developed; limb membranous, white beneath; involucre hooked.

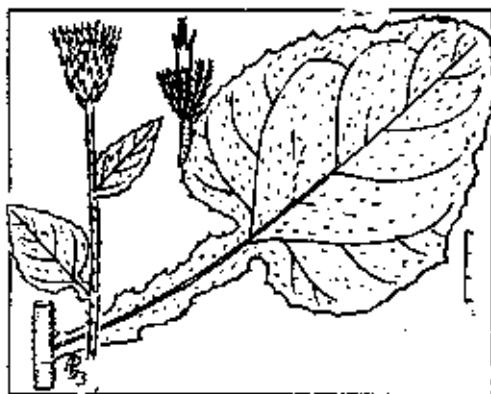

8911 - *Cnicus leduci* Fr.

Rất gần *Cn. chinensis*, khác ở lá ở gốc có phiến tròn dài tà. Thân đứng, mảnh, có nhánh, có lông nhện trắng. Lá không lông, mà mặt trên có lông gai mảnh, ngắn; nhiều, mặt dưới trắng. Hoa đầu; ba phần có tai nhọn.

Có lẽ có ở B.

- To be found in Northern part.

8912 - *Aucklandia lappa* DC.. Átlan, Vănmộchương.

Có daniên, cao; rễ to rộng đến 5 cm. Lá có phiến xoan mũi giáo, to đến 30 x 20 cm, đầu tà, đáy hình tim, bìa có răng không đều, gân-phụ 5 cặp; cuống có cánh có răng. Phách hoa ở chót nhánh; hoadầu to đến 4 x 4 cm, lam-tím; lá hoa nhiều hàng. Béquả có lôngmào mịn có lông.

B. Rế (alc. saussurin, inulin) nặng, đắng đắng; trị yếu lá-lách, baotử, ruột, bông-đái.

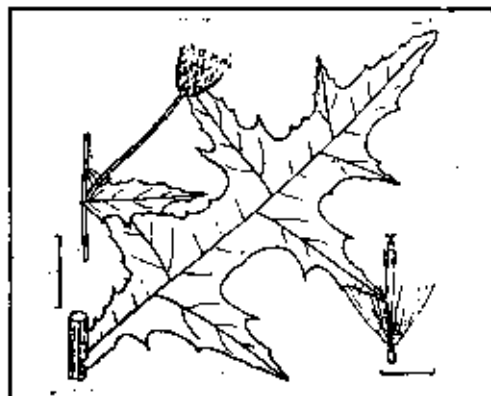
- Herb; petiole with dentate wings; capitulum 4 x 4 cm (*Saussurea lappa* Clark.)

8913 - *Cirsium involucratum* DC.. Gaithào bao.

Cỏ có thân to 1 cm. Lá không cuống; phiến thon nhọn, dài đến 20 cm, bìa có thùy hẹp hay răng nhọn như gai, mặt trên nâu lúc khô, có lông, mặt dưới trắng, gân-phụ rất mảnh, 3-4 cặp. Hoadầu to, rộng 4-5 cm, với tôngbao với lá hoa dạng lá, có lông, có gai; toàn hoa ống.

Trắng, 1.500 m: Sapa; VII.

- Leaves with acute teeth; capitulum with large involucre (*Cnicus involucratum* Wall. ex DC.).

8914 - *Cirsium japonicum* (Maxim.) DC. Đạiké, Sơnnguu.

Cỏ có rễ-trụ; thân cao. Lá không cuống; phiến bầu dục, có 4-5 thùy sâu, bìa có răng to, không đều, nhọn; đáy hẹp có tai nhỏ ôm thân. Hoadầu to 1,5 cm; lá hoa nhiều hàng; hoa toàn hình môi. Béquả xoan, cao 2-3 mm; lôngmào dài 1,5 cm.

BT; V-VII, 5-9. Hoadầu trị máu cam, đái ra máu.

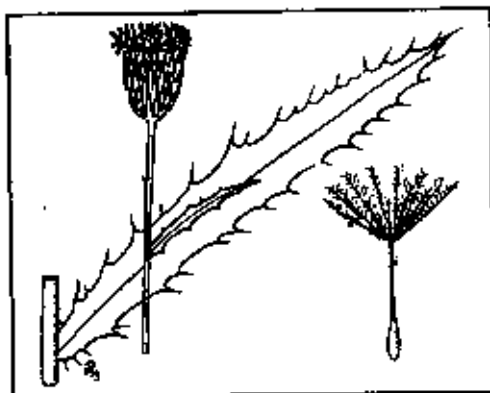
- Herb with tuberous root; limb with acute dentate lobes; capitulum 1,5 cm large (*Cnicus japonicum* Maxim.).

8915 - *Cirsium lineare* (Thunb.) Schult.-Bip.. Gaitháo hẹp.

Cỏ dai mềm nhờ rễ-ru, cao đến 1,5 m. Lá không cuống; phiến thon hẹp, dài 8-10 cm, bìa có răng nhọn, mặt dưới trắng, gân-phụ không rõ. Hoadầu trên cọng dài; láhoa nhiều hàng, không gai; hoa toàn hoa ống, tím, tai vành cao 4-5 mm. Béquá cao 4 mm, dẹp dẹp, có mỏ dài mang lôngmào 4 mm, do tơ mịn, có lông.

Vùng Đalat.

- Perennial herb; limb linear, acute dentate; capitulum with violet flowers; pappus on long beak (*Cardus lineare* Thunb.).

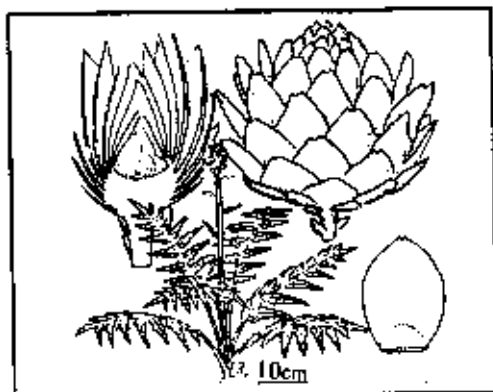

8916 - *Cynara scolymus* L. Atisó; Artichoke; Artichaut.

Cỏ lươngniên, to. Lá rất to, xẻ thành đoạn hẹp, không lông, có gai ở bìa, có lông trắng dày, và vị rất đắng. Hoadầu ở chót nhánh, to, rộng hơn 10 cm; láhoa nhiều, mập ở đáy (phần ăn được với đế hoadầu); toàn hoa ống, đỏ tím. Béquá có lôngmào.

Tr ở Đalat để lấy hoadầu ăn như rau, và lấy lá bỏ gan; gốc Đjatrunghai.

- Cultivated.

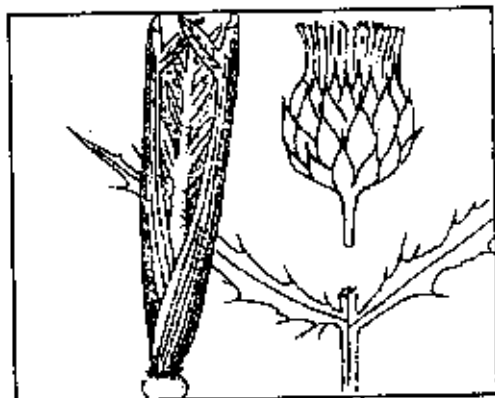

8917 - *Cynara cardunculus* L. Bẹ-cái; Cardon.

Cỏ cao đến 2 m, có củ tròntròn. Lá lục xám xám mặt trên, trắng mặt dưới, xẻ lông-chim thành đoạn bìa có răng gai cao, Hoadầu có tổngbao do láhoa chót nhọn; hoa lam tím. Rất gần atisó.

Nhập vào ta cuối Thế kỷ vừa qua: B. Ta ăn cuống lá mềm.

- Cultivated.

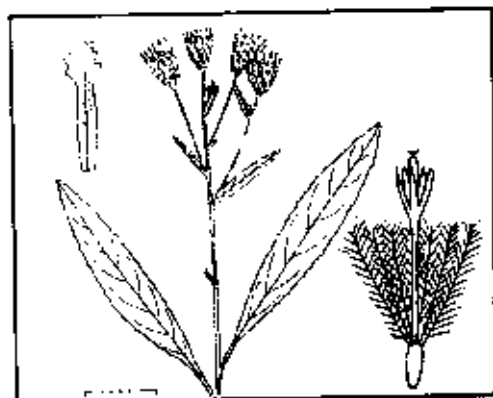

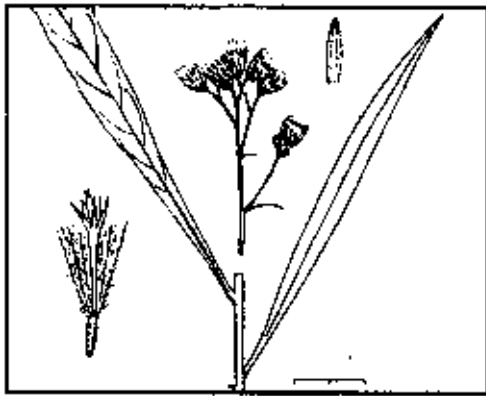
8918 - *Saussurea amara* (L.) DC.. Sùhoa đắng.

Cỏ có thân mảnh, không lông. Lá có phiến thon, vào 7,5 x 1,5 cm, đầu nhọn, đáy từ từ hẹp trên cuống, gân-phụ 7-8 cặp, bìa có răng; cuống dài vào 1 cm. Tânphong ở ngọn mang ít hoadầu; tổngbao cao 8-10 mm với láhoa có chót rộng, mỏng, có răng; đế có vảy; hoa toàn hoa ống và lưỡngphái. Béquá có lôngmào do tơ rìa lông dài.

B.

- Herb glabre; capitulum with tubulous bisexual flowers.

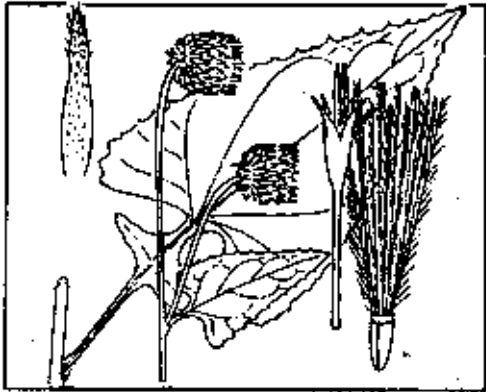

8919 - *Saussurea amurense* Turcz.. Sùhoa Amur.

Cỏ. Lá có phiến *thon hẹp*, dài 10-15 cm, bìa nguyên hay có răng, mặt dưới *trắng*. Pháthhoa ở chót thân, mang ít hoadầu có cọng; tổngbao cao vào 1 cm, láhoa có ít lông ở lưng phía chót; đế có vảy; hoa toàn hoa ống và lưỡngphái. Béquả hình thoi; lôngmào do tơ rìa lông dài.

B.

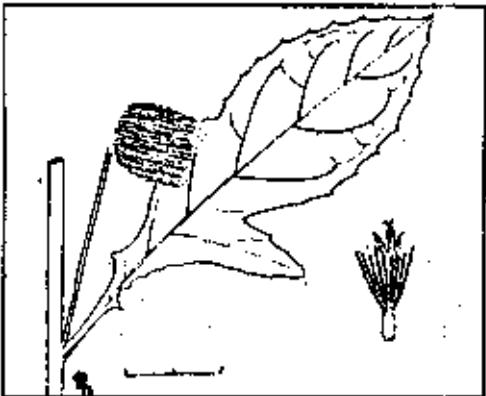
- Herb; limb narrow lanceolate, white beneath; all flowers bisexual.

8921* - *Saussurea deltoidea* (DC.) C.B. Cl., var. *nivea* C.B. Cl. Cỏ cao 1-2 m; nhánh có *vàng trắng*. Lá có phiến với *thùy chót tamgiác hay đầu tên*, mặt trên màu đậm, mặt dưới trắng lúc khô, gân ở đáy 5, gân-phụ 2-3 cặp, bìa có răng nhỏ, không đều; cuống dài đến 20 cm. Pháthhoa to; *hoadầu to*, rộng đến 2 cm; láhoa dạng lá, nhiều hàng, lưng có lông, bìa có răng gai; toàn hoa ống và lưỡngphái, *trắngtrắng*, giữa vảy của đế. Béquả đen, 4 cạnh; lôngmào do 24 *tơ có rìa lông dài*.

Sapa, Ngọclinh; III, 3.

- Limb with terminal lobe deltoid; capitulum 2 cm large; achenes black (*Aplotaxis deltoidea* DC.).

8922 - *Saussurea radiata* Franch.

Cỏ cao đến 1,5 m; thân có *vàng trắng*. Lá có phiến to 9 x 7 cm, lá dưới có thùy sâu, lá trên có 1-2 cặp thùy ở đáy, lá trên nửa không cuống, bìa có răng thưa, gân-phụ 8-10 cặp, đáy *từ từ hẹp trên cuống*, mặt trên không lông, mặt dưới *trắng*. Hoadầu *có độc*, không cọng, *to, nghiêng*; láhoa ngoài 1-3, như lá, láhoa khác *hẹp hơn*, dài 1-1,5 cm; hoa giữa vảy *nhỏ*, cao 8 mm, *vàng lợi, lưỡngphái cả*. Béquả đen; lôngmào do 20 *tơ có rìa lông dài*.

Sapa, Bắcthái.

- Herb 1.5 m; stem araneous; capitulum 2 cm wide; flowers light yellow.

8923 - *Carthamus tinctorius* L.. Rum, Hồnghoa; Seaflowers; Safran batard.

Cỏ *nhấthiên*, không lông, cao đến 1 m; lông có sọc dọc. Lá không cuống; phiến *thon*, bìa có *răng to như gai*, gân-phụ 6-7 cặp. Tânphòng 2-3 hoadầu; hoadầu có láhoa ngoài có *răng-gai*, láhoa trong chỉ có gai ở chót; hoa hình ống *màu đỏ cam đẹp*, ống dài 3 cm, tai 1 cm. Béquả có 4 cạnh, cao 6-7 mm, *không lôngmào*.

Tr: *béquả xỏ, bố, lợikinh, cho-dầu ăn tốt*; gốc Aicập. Trị *xáo trộn đường sinh dục, bất thụ, lọc máu*.

- Cultivated.

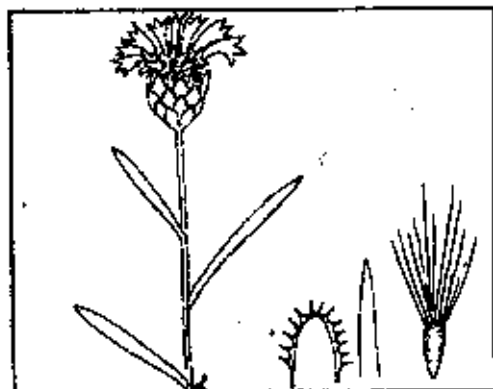
* (Xem chú thích ở trang 101)

8924 - *Centaurea cyanus* L. Thanh cúc; Bachelor's Button

Cỏ cao vào 50 cm; thân có lông mịn trắng, lúc già không lông. Lá hẹp dài, có lông mịn trắng. Hoạch đầu to trên cọng dài; lá hoa nhiều hàng, bìa có răng to, nhọn, làm thành rìa trắng hay đen, lá hoa trong có bìa nguyên; hoa ống to, màu lam đẹp, 5 thùy. Bề quả cao 6-8 mm, lôngmào 1 cm.

Tr vì hoạch đầu đẹp. Phấn khích, bố, lợi kinh, trị đau mắt.

- Ornamental.

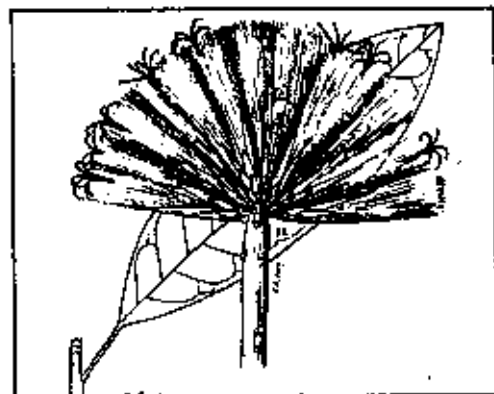

8925 - *Gochnattia decora* (Kurz) Cabrera Vancúc.

Đại mộc nhỏ (cao 4-5 m); lá rụng mùa khô; nhánh non đầy lông trắng. Lá có phiến dài 10-15 cm, bầu dục, không lông mặt trên, mặt dưới như nhung vàng; cuống dài 1-2,5 cm. Hoạch đầu gần thành đầu to; tổng bao cao 1,5 cm; hoa trắng, thơm, cao 2,5 cm. Bề quả cao 1,2 cm, có lông năm; lôngmào hoe hoe, dài 15 mm.

Rừng, vùng Đalat.

- Deciduous small tree; flowers white; pappus 15 mm, rufous (*Leucomeris decora* Kurz).

8926 - *Ainsliaea chapaensis* Merr. Anh lệ Sapa.

Cỏ daniên, cao 40-50 cm. Lá chum ở gốc và lá nhỏ theo thân mang hoa; cuống dài 2-10 cm; phiến xoan, đáy tròn hay hình tim, dài 3-10 cm, có lông dày mặt dưới, gân-phụ 3 cặp. Gié có nhánh ngắn mang hoạch đầu cao 1,2 cm; lá hoa có bìa trong, không lông; hoa 2, noãn sào dài 2,5 mm, ống dài 6 mm. Bề quả có lôngmào đo 20-25 to.

Rừng thưa vào 1.500 m: Sapa; IV.

- Perennial herb; capitulum 2-flowered; pappus with hairy seta.

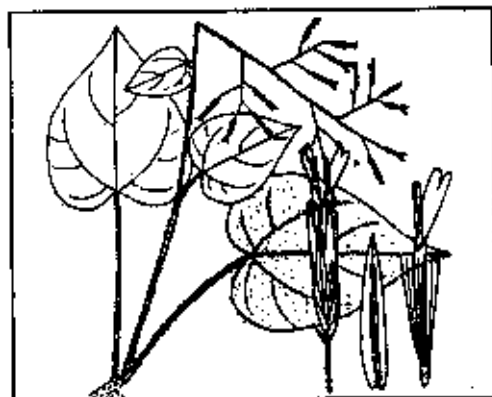

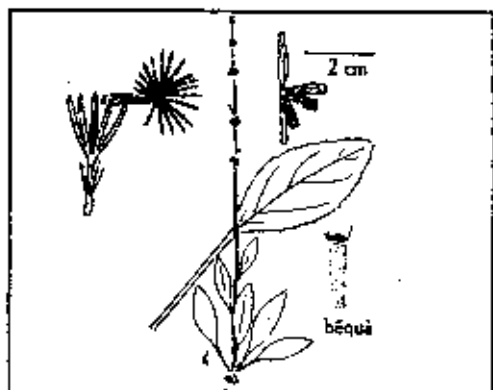
8927 - *Ainsliaea elegans* Hemsl.

Cỏ daniên; thân ngắn. Lá chum ở đáy thân và lá nhỏ trên thân; cuống dài 20-30 cm, có lông phún; phiến hình tim, có lông nằm, gân từ đáy 3, gân-phụ 1 cặp. Phách hoa thưa; cọng mảnh; hoạch đầu cao 1,5 cm; lá hoa có bìa trong; hoa 2, hình môi chẻ ở giữa. Bề quả có lôngmào dài 2 cm, trắng.

Rừng thưa, cao độ 1.400-1.600 m: Sapa; XII.

- Perennial; limb cordate, appressed pubescent; capitulum with 2 ray flowers.

8928 - Ainsliaea latifolia (D. Don) Sch.-Bip.. Ánh lậ lá-rộng.

Cỏ cao 50 cm, *daniên*. Lá chụm ở gốc, có lông; cuống dài; phiến xoan thon. Gié mang hoadầu mọc từng 1-3 mỗi điểm; hoadầu 3 hoa thường ngậm (*bé phôi*: không nở mà thành trái); láhoa nhiều hàng. Bé quả đầy lông phún, 5 cạnh; lông mào vàngvàng.

Ven rừng, dựa lộ, hoangnguyên: Langbian; I-III;

- Perennial herb; capitulum by 1-3, with 3 cleisto-gamous flowers; pappus yellowish (*A. pteropoda* DC.).

8929 - Ainsliaea petelotii Merr. Ánh lậ Pételot

Cỏ; thân ngắn có nhánh, to 5-8 mm. Lá hình muỗng, bì có răng nhỏ, mặt *dưới trắng*, mặt trên nâu đen lúc khô, đáy từ từ hẹp thành cuống có cánh. Gié cao đến 40 cm; hoadầu có láhoa nhiều hàng; *hoa* 3, noãn sào nâu nâu, có lông; vành có ống chẻ sâu *trước*, tai dài.

Trên đá ngoài trắng, 1.600 m: Sapa.

- Limb spatulate; inflorescence to 40 cm long; flowers 3 by capitulum.

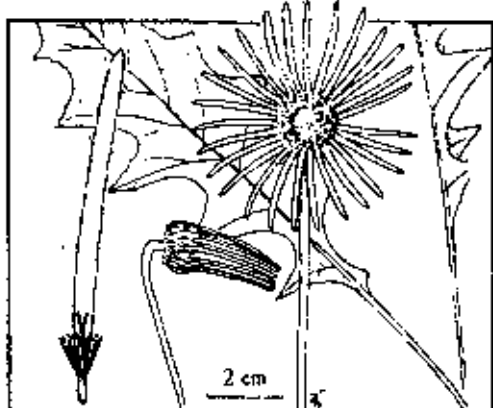

8930 - Ainsliaea tonkinensis Merr. Ánh lậ Bắc bộ.

Cỏ *daniên*; thân già có lông *dây phù*. Lá có phiến thon ngược, to vào 4 x 1 cm, đầu tù, đáy từ từ hẹp trên cuống dài, bì có ít răng nhọn, gân-phụ 3-5 cặp. Gié cao ở ngọn; hoadầu cao 1 cm; láhoa thon dài 2-2,5 mm; *hoa* 2-3, hình ống, lưỡngphái, vàng. Bé quả cao 4 mm; lôngmào cao 5-6 mm.

Vùng núi cao: Sapa; IV.

- Perennial; limb lanceolate; flowers 2-3, yellow; pappus 5-6 mm.

8931 - Gerbera jamesonii Bolus ex Hook. f. Cúc đồngtiền; Baberton Daisy, Transvaal Daisy.

Cỏ *daniên*. Lá mọc chụm ở đất; phiến nhám, có thùy to; cuống có cánh. Hoadầu trên cọng tròn, cao 20-40 cm; láhoa nhiều hàng; *hoa* bì đỏ, trắng mặt ngoài, dài 3-3,5 cm; *hoa* giữa hình ống, cao 1 cm. Bé quả hẹp dài; lôngmào trắng.

Tr khắp cao độ; I-XII. Góc Phichâu, Madagascar, Á châu.

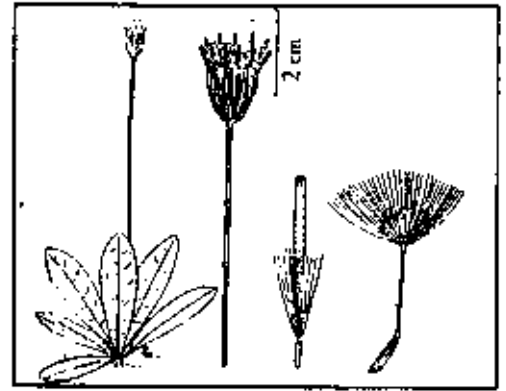
- Ornamental.

8932 - *Piloselloides hirsuta* (Forssk.) C. Jeffrey.

Cỏ daniên nhỏ thân ngầm. Lá mọc chụm ở đất; phiến hình muỗng, đầu tròn, bìa nguyên, mặt trên có lông thưa, mặt dưới có lông dày trắng. Hoadầu cao 25-30 mm, trên một cộng dài 30-40 cm; láhoa nhiều hàng; hoa bìa hình môi, mặt trong trắng, mặt ngoài tím; hoa giữa hình ống cao 18 mm. Béquả cao 5 mm, có mỏ dài mang lôngmào.

Rừng thưa: Gougah; IV-V. Giúp họ; trị côn trùng; ở Phíchâu, xem như là cỏ, trị cảm, ho.

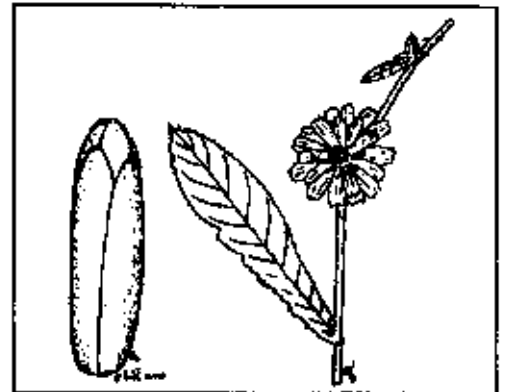
- Perennial with rhizome; limb white tomentose beneath; ray flowers white inter, violet outer (*Gerbera piloselloides* (L.) Cass.).

Liguliflorae:**8933 - *Cichorium endivia* L..** Ẩngdiu, Khóthảo; Endive.

Cỏ nhấtniên; chồi non có thể to (thú trồng), mềm, do lá non mập, trắng, đắngđắng. Lá chụm ở gốc; lá ở thân có bìa có răng ít hay nhiều (tuỳ thú trồng). Pháthoa chia nhánh; hoadầu không cộng; toàn hoa hình môi, màu lam, đẹp. Béquả.

Tr, nhưng hiếm, ở núi cao. Chồi non ăn như rau quí, đắng vừa. Gốc Âu châu.

- Cultivated.

8934 - *Cichorium intybus* L.. Cải Ô rô, Diếp xoắn; Cichory, Escarole; Chicorée frisée.

Cỏ nhấtniên. Lá chụm ở gốc; phiến có nhiều thùy sâu, xoắn, đối diện, bìa thùy có răng nhọn, không lông. Pháthoa chia nhánh, mang hoadầu không cộng; tổngbao; toàn hoa hình môi màu lam, đẹp. Béquả.

Tr làm rau vùng núi. Cải Cớ rô (scarole) thường trồng ở Đàlat, có lá nguyên, to, dùng nhiều dạng salách song đắng hơn. Gốc Âu châu.

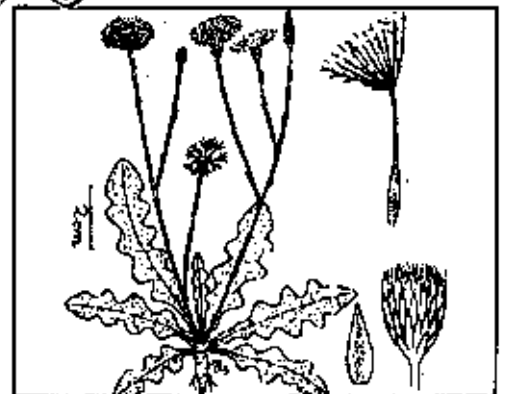
- Cultivated.

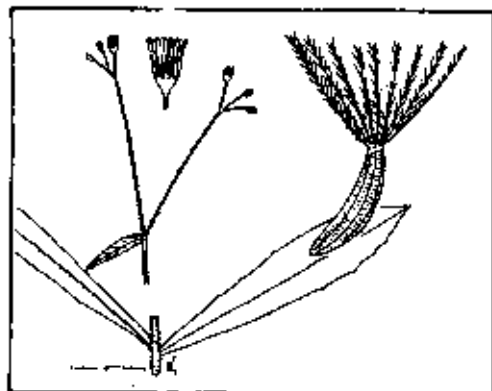
8935 - *Hypocheris radicata* L.. Miêunhi; Cat's ear.

Cỏ có thân củ to 3 x 1 cm, mù trắng. Lá chụm ở gốc; phiến dài 6-8 cm, có lông nhám, trắng, bìa có thùy tròn. Pháthoa cao 20-50 cm, mang 2(3) hoadầu trên cộng dài đến 10 cm; hoadầu cao 12 mm, vàng; láhoa nhiều hàng, thon, chót đen. Béquả 2 mm, có hạt mịn, từ từ hẹp thành mỏ dài, mang lôngmào cam, to có lông.

Đàlat; II, 2.

- Perennial; limb rough white pubescent; capitulum yellow; pappus orange red on long beak.

8936 - *Picris hieracoides* L. subsp. *japonica* (Thunb.) Kryslov. Camhoàng, Mật-dất, Maoliếnthái.

Cỏ cao đến 80 cm; thân có sóng, có lông đứng nhám. Lá gần nhau ở đáy thân, nhỏ dần dọc theo thân, bia có răng thưa, gân-phụ khó nhận, mặt dưới có lông đứng dày ở gân. Chùm-tútán thưa, có cọng dài; tổngbao cao 1 cm; toàn hoa hình môi, vàng, 5 răng. Béquả cao 4 mm, nâu, có sọc dọc và ngang; lôngmào 5 mm, do tơ rìa lông, trắng ứng vàng.

Núi cao: Sapa. Rau có vị đắng; trị sốt.

- Herb to 80 cm, rough; ray flowers yellow.

8937 - *Taraxacum officinalis* Weber. Sunha, Điadinh; Dendelion; Pissenlit.

Cỏ daniên nhỏ rễ phù to; nhũdịch trắng. Lá mọc chùm ở đất; phiến không lông, có thủy hai bên đều, nhọnnhon. Hoadầu vàng trên cọng cao 10-30 cm; láhoa hàng ngoài cong xuống; toàn hoa hình môi vàng tươi. Béquả có mỏ dài mang lôngmào trắng.

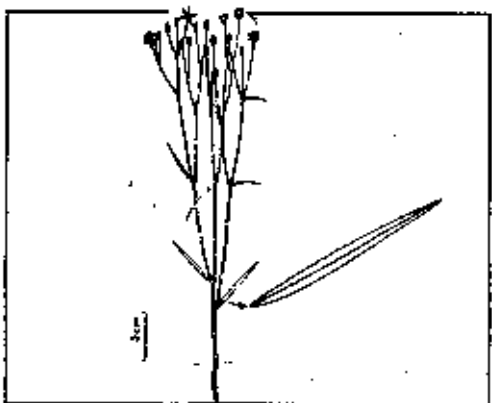
Sân, đất hoang, dưa lộ: Đàlat; I-VXII. Lá non ăn như rau, hơi đắng; rễ đắng, bổ, bổ gan, hạnhiệt, xổ, lợitiểu.

- Weed in highland.

8938 - *Taraxacum indicum* H.M.

P.T, không tốt, không chắc.

8939 - *Taraxacum ohwianum* Kitam. (*Acta Phyt. Grob.*, 1965:65, 1968)

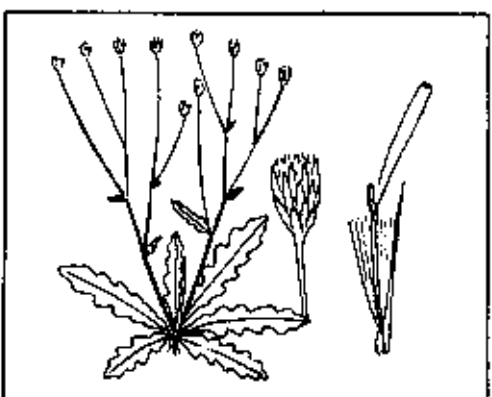

8940 - *Crepis lignea* (Van.) Babcock. Hoàngnuơng hẹp.

Cỏ daniên nhỏ, có rễ-củ; thân không lông, xanh. Lá ít, phiến hẹp, nhỏ, không lông. Hoadầu trên cọng dài; láhoa 2-3 hàng, nhọn, không lông; hoa hình môi 7-8, vàng, phiến có răng; hoa hình ống ở giữa. Béquả hình dùi, cao 4 mm; lôngmào trắng, dài 4 mm.

Núi cao: Đàlat; II, 2.

- Perennial; limb narrow lanceolate, glabrous; capitulum yellow; pappus white, 4 mm (*Lactuca lignea* Vaniot).

8941 - *Crepis multicaulis* Ledel.. Hoàngnuơng nhiều-thân.

Cỏ nhỏ, daniên, thường thành bụi nhiều thân; thân ngắn, mang chùm lá ở mặt đất. Phiến nhỏ hình muỗng, đầu tù tròn, đáy có răng to nhọn; cuống dài. Pháthoa là chùm-tútán đứng, cao 4-15(25) cm; hoadầu cao 8 mm; láhoa hàng ngoài ít, ngắn; toàn hoa hình môi vàng. Béquả mang lôngmào mịn, trắng.

Vùng núi cao: B, Đàlat.

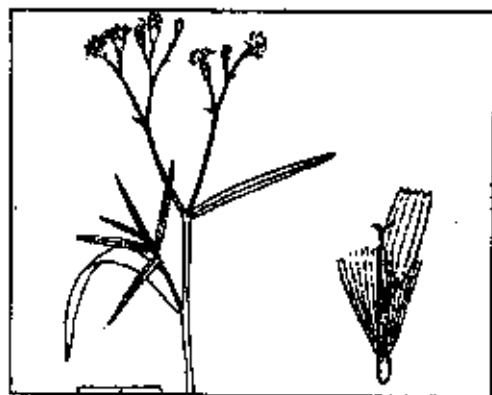
- Bush perennial; capitulum yellow; pappus white.

8942 - *Crepis nigrescens* Diels. Hoàngnuông cứng.

Cỏ; nhánh mảnh, không lông; *mủ trắng*. Lá có phiến hẹp, dài nhọn, bìa nguyên, không lông. Pháthoá ở chót thân, dạng tánphòng; *hoadầu vàng*; tổngbao cao 4-6 mm; láhoa không lông; toàn hoa hình môi, môi có 5 răng. Béquá có sóng mịn; lôngmào mịn như tơ.

Tâynguyên.

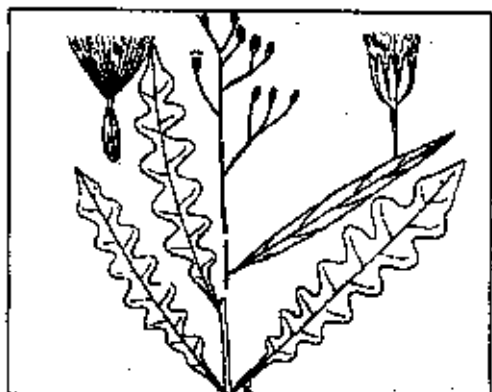
- Herb with white latex; capitulum yellow; pappus white.

8943 - *Crepis cineripappa* Roxb.. Hoàngnuông mào-tro.

Cỏ *nhấtniên* có thân cao đến 1 m, tròn, không lông, không nhánh. Lá chụm ở đất và dọc theo thân; phiến dài đến 30 cm, rộng 4-5cm, mỏng, có thùy tròn, lá trên thon, nguyên. Pháthoá ở chót thân, dài 20-30 cm, nhánh mảnh, không lông; *hoadầu* cao 8 mm. Béquá dài 4,5 mm; lôngmào 4-6 mm, trắng.

Dựa đường, 1.500-2.000 m: Sapa; IV, 4.

- Annual, unramified, 1 m high herb; capitules 8 mm high; pappus 4-6 mm, white.

8944 - *Youngia fuscipappa* Thw.. Hoàngđương mào-hoe; Hawk's beard.

Cỏ *nhấtniên*, gần như không lông; *mủ trắng*; thân cao đến 90 cm, không nhánh hay ít nhánh. Lá ở gốc xoan ngược, bìa có thùy cạn hay xẻ, ở thân hẹp hơn hay thon. *Hoadầu* ít, thành tánphòng; láhoa hẹp, xanh; toàn hoa hình môi, lưỡngphái, *vàng*, môi có 5 răng. Béquá hình thoi, nâu đỏ; lôngmào dài bằng, *xám khói đen*, có khi trắng.

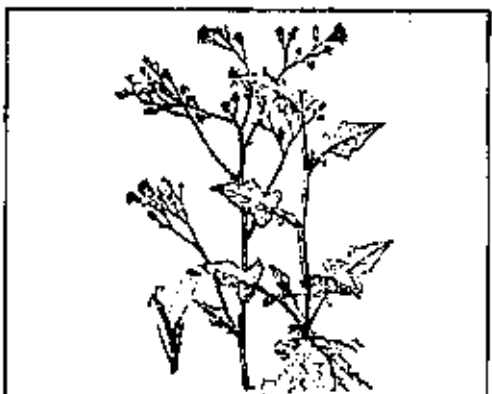
- Annual, glabrous herb, ramified or not; flowers yellow; pappus grey.

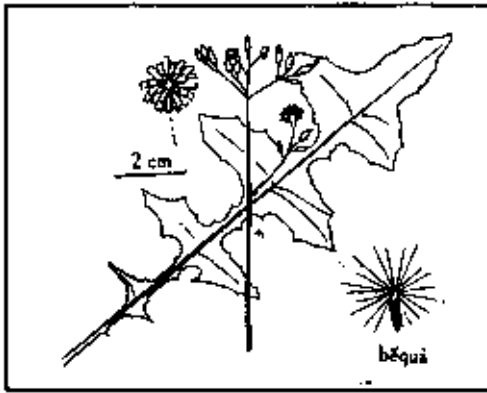
8945 - *Youngia erythrocarpa* (Van.) Bab. & Stebb.. Hoàngđương trái-đỏ.

Cỏ *nhấtniên*; thân tròn, không nhánh, không lông, có *mủ trắng*. Lá hình dòn, có thùy sâu ở đáy, từ từ nhỏ đến trên. Pháthoá là chùm-tụpán ở nách và ngọn, dài; *hoadầu vàng* với toàn hoa hình môi lưỡngphái, môi có 5 răng. Béquá có lôngmào mịn như tơ.

B (hình theo Icon. Corm. Sin.).

- Annual herb; white latex; capitulum yellow; pappus white (*Lactuca erythrocarpa* Van.).

8946 - *Youngia japonica* (L.) DC.. Hoàng dương Nhật.

Cỏ *nhất niên* cao 0,2-0,7 m; thân có cánh, *mù trắng*. Lá thường mọc chụm ở gốc, có thùy sâu. Chùm-tútán ở ngọn; hoadầu rộng 2 mm ở tổngbao; *toàn hoa hình môi, vàng*. Bé quả cao 1,5 mm; lôngmào trắng.

Dựa lộ, sần, chân tường; Huế; II. Trị ho, sốt, nhọt; trị nọc rắn. Lá ăn như rau luộc.

- Annual small herb; white latex; flowers yellow (*Crepis japonica* L.).

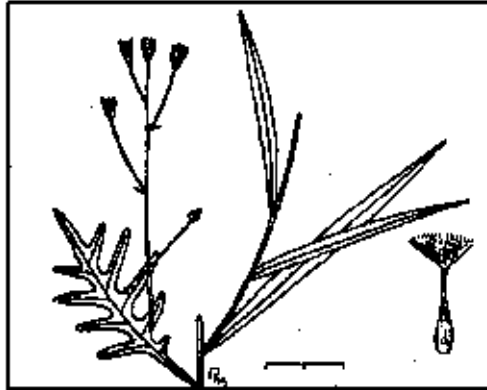

8947 - *Youngia tenuifolia* (Willd.) Babc. & Stebb.. Hoàng dương lá-nhỏ.

Cỏ có *mù trắng*. Lá có phiến tròn dãi, một lần kép, thùy hẹp nhọn, *không lông*; cuống dài. Pháthoá ở ngọn; hoadầu có tổngbao cao 1 cm; láhoa 1 hàng; *toàn hoa hình môi, có 5 răng, vàng*. Bé quả có lôngmào do tứ mịn.

B.

- Herb with white latex; leaves pinnatisect, glabrous; capitulum yellow (*Crepis tenuifolia* Willd.).

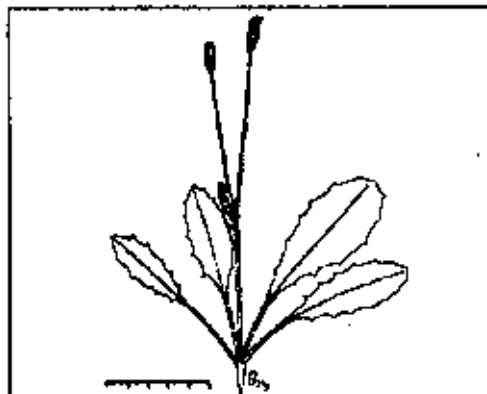

8948 - *Ixeris chinensis* (Thunb.) Nak.. Kimanh Trungquốc.

Cỏ có *mù trắng*. Lá ở thân xẻ lông chim, trên cuống có cánh; lá trên thon hẹp dài, không lông, không cuống. Pháthoá ở ngọn nhánh; hoadầu trên cọng dài; tổngbao 6-7 mm, láhoa 1 hàng; *toàn hoa hình môi vàng*. Bé quả có *mỏ dài kích còm*, mang lôngmào mịn.

B. Mát, huột; *in vitro*, chống siêukhuẩn thủybào chấn, R.D.

- Herb with white latex; capitulum yellow; pappus on robust beak (*Lactuca chinensis* Thunb.).

8949 - *Ixeris debilis* A. Gray. Kimanh yếu.

Cỏ *đanien* có thân-củ nhỏ; *nhũ dịch trắng*. Lá chụm ở gốc; phiến xoan ngược, hình muỗng, dài 8-10 cm, bìa có răng thưa, to; *cuống dài* đến hàng phiến. Pháthoá mang 2-3 hoadầu trên cọng dài; tổngbao một hàng láhoa không lông; *toàn hoa hình môi vàng*. Bé quả có lôngmào.

B. Lợi tiểu, trị sốt, kiênvị.

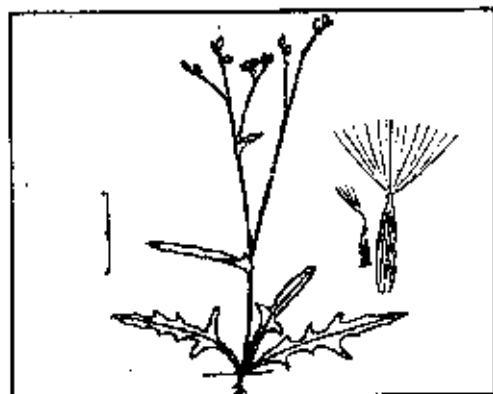
- Perennial herb; white latex; capitulum yellow; achenes with pappus.

8950 - *Ixeris dentata* (Thunb.) Nakai. Kimanh răng.

Cỏ nhỏ có *mủ trắng*. Lá chụm ở gốc; phiến thon, có thùy cao, đáy tù hoặc hẹp thành cuống dài có cánh; lá trên thân có răng thưa, đáy có tai ôm thân, cuống vắng. Pháthoa ở chót thân; chùm-tútán nhỏ; hoadầu nhỏ; láhoa hàng ngoài ít; *toàn hoa hình môi, vàng*. Béquả hình thoi, có *mỏ ngắn*, mang lôngmào mịn, trắng.

Langbian; II.

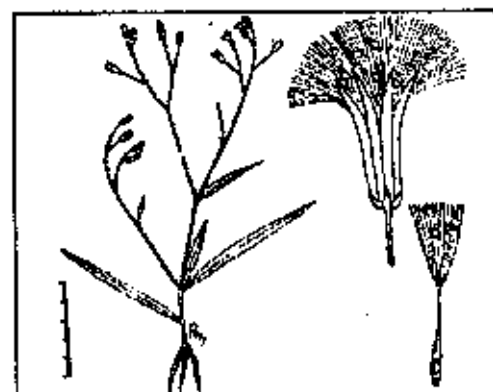
- Small herb; white latex; capitulum yellow; white pappus on short beak (*Lactuca dentata* Thunb.).

8951 - *Ixeris gracilis* (DC.) Stebbins. Kimanh mảnh.

Cỏ có thân ngắn, cứng, cao 20-50 cm; *nhũ dịch trắng*. Lá có phiến thon hẹp, dài 7-13 cm, rộng 5-6 mm, chót nhọn, đáy ôm thân; lá trên nhỏ đi. Tânphong kép; hoadầu nhỏ; láhoa 2 hàng, một rất ngắn, một dài 7 mm, nhọn, láng; hoa 8-9, hình môi, *vàng*. Béquả cao 2,5 mm, có *mỏ dài*, mang lôngmào trắng, mịn.

Trảng trên đất sét, vào 1.600 m: Hoàngliênson, Hàsonbinh, Côngtum.

- Herb 50 cm; white latex; capitulum yellow; pappus on long beak (*Lactuca gracilis* DC.).

8952 - *Ixeris laevigata* (Bl.) Schult.-Bip. Kimanh tái.

Cỏ cao 40-50 cm; *nhũ dịch trắng*. Lá chụm ở gốc, có *cuống dài*, phiến thon dài 6-10 cm, bìa có ít răng nhỏ, nhọn; lá trên thân mau nhỏ lại và không cuống. Pháthoa ở ngọn; tután kép; hoadầu nhỏ; láhoa 2 hàng; hoa vào 10, *toàn hình môi, vàng*. Béquả cao 5 mm, có 10-12 sóng; lôngmào vàngvàng.

Nhatrang, Langbian; II.

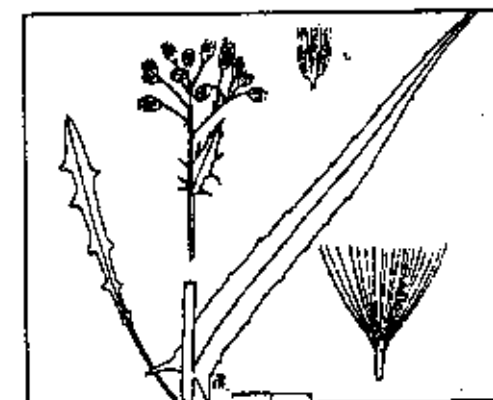
- White latex; leaves rosulate, petiolated; on stem, leaves sessile; flowers yellow (*Prenanthes laevigata* Bl.).

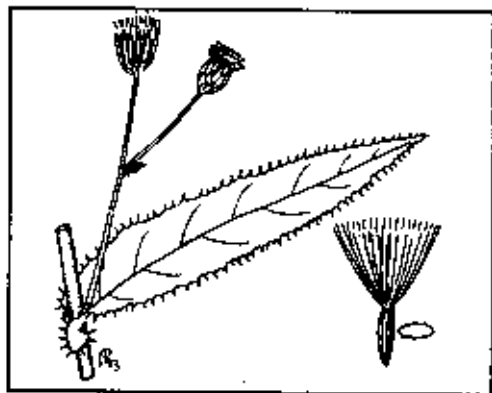
8953 - *Ixeris polycephala* Cass. Kimanh nhiều-dầu.

Cỏ nhất niên, có *nhũ dịch trắng*. Lá ở đáy thân có cuống dài, lá trên thân không cuống; phiến hẹp thon ngược hay thon nhọn, dài đến 13, rộng 1cm, đáy thường có *tai nhọn*, bìa có răng nhỏ hay to, hướng xuống. Pháthoa ở ngọn, chùm-tútán nhỏ; hoadầu có tốngbao cao 3-4 mm, láhoa 1 hàng, không lông; *toàn hoa hình môi vàng*. Béquả cao 0,7 mm, có lôngmào mảnh, dài 4 mm.

Côngtum; XI.

- Annual herb; white latex; capitulum yellow; pappus 4 mm (*Crepis bonii* Gagn., *Crepis coronopus* Gagn.).

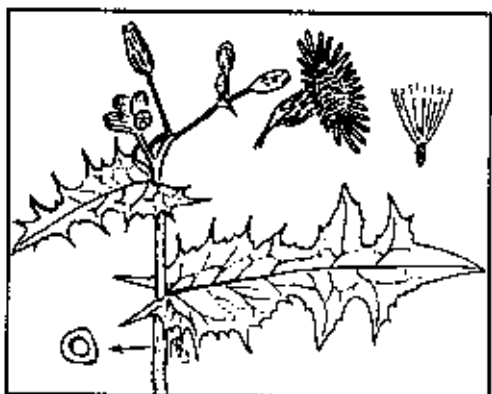
8954 - *Ixeris makinoana* Kit.

8955 - *Sonchus asper* Vill. Rongcuc nhọn.

Cỏ nhất niên, có nhựa dịch trắng. Lá có phiến không lông, mỏng, bìa có răng-gai nhọn, đáy có tai to, tròn, ôm thân. Pháthoa ở ngọn và nách lá trên; bông dài mang hoadầu to, có tổngbao cao 1,5 cm do nhiều hàng láhoa; toàn hoa hình môi, vàng. Bề quả đẹp, cao 3 mm, lôngmào do nhiều tơ mịn, trắng, dài 5 mm. $2n = 18$.

Dựa lộ, đất hoang, vùng núi cao: B đến Đalat. Hoạtnhuận.

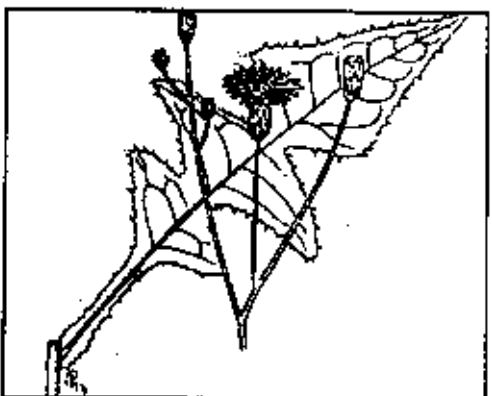
- Annual herb; white latex; limb auriculated at base; flowers yellow.

8956 - *Sonchus oleraceus* L. Tucdoan rau; Common Sow Thistles; Laiteron potager.

Cỏ nhất niên có nhựa dịch trắng; thân bông, cao 1 m. Lá có phiến có khía, có răng nhọn, đáy thành tai cao nhọn. Tânphong; hoadầu có 6-7 hàng láhoa; toàn hoa hình môi vàng. Bề quả đẹp, dài 2,5 mm, có lôngmào do tơ mịn, trắng. $2n = 32$.

Đất hoang, trung và cao nguyên: B đến Hảivân, Đalat.; XII-IV. Lá non ăn như rau, bổ, bổ thầnkinh, giúp tiêuhóa mau, trị sốt, lợi tiểu, loại nước, xổ; rễ trị lã, bổ, trãnthông, trị đái máu, vàng da; ở Ucchâu, trị ungthư.

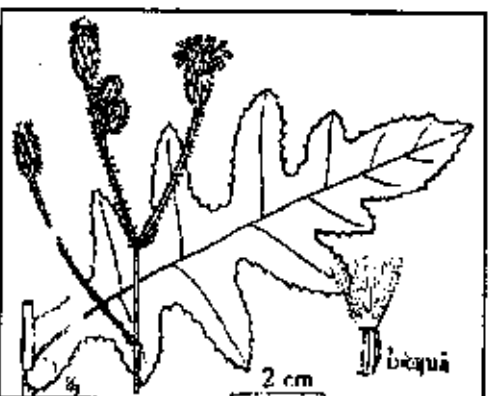
- Annual herb; white latex; limb with acute lobes at base; flowers yellow.

8957 - *Sonchus arvensis* L. Rongcuc đồng; Laiteron des champs.

Cỏ đaniên, có củnhanh, thân bông (somphos=bông) có nhựa dịch trắng, cao 2,5-3 m. Lá có phiến không lông, có 5-7 thùy to, sâu, đáy có tai nhỏ, tròn, ôm thân, bìa có răng nhọn. Pháthoa thưa ở chót thân; tổngbao có lông; hoadầu rộng 3 cm; láhoa nhiều hàng; hoa hình môi vàng. Bề quả có lôngmào là tơ mịn trắng.

Tim lại ở đất hoang B; giống *S. wightianus*.

- To find in Vietnam.

8958 - *Sonchus wightianus* DC. Rongcuc đồng; Corn Sow Thistles; Laiteron des champs.

Cỏ đaniên, cao vào 80 cm; thân có 5 cạnh, có nhựa dịch trắng. Lá có phiến có thùy sâu, bìa có răng nhọn, đáy có tai nhỏ, tròn, ôm thân. Hoadầu vàng nơi. rộng 2-5 cm; láhoa nhiều hàng, thon, có lông ết; toàn hoa hình môi. Bề quả có lôngmào do tơ mịn, trắng.

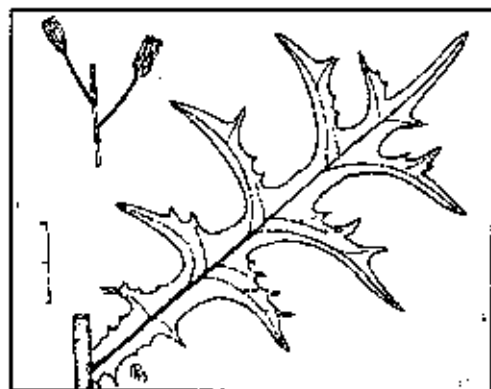
Đất hoang, dựa lộ: Hà Nội. Đalat; I-XII. Rễ trị ho, ỉa, kiết.

- Perennial, 1.5 m high; white latex; capitulum 2-5 cm large, yellow (*S. arvensis* auct. non L.).

8959 - *Lactuca brevirostris* Champ. ex Benth. Rốngcúc mũi-ngăn

Cỏ khá to, có *nhũ dịch trắng*. Lá có phiến dài đến 20 cm, xẻ sâu thành 4-6 cặp thùy nhọn, cong cong, thường *nguyên một bên*, một bên có răng to, đáy ôm thân. Hoạ đầu cao 1 cm; lá hoa nhiều hàng; hoa hình môi cả, *vàng*. Bề quả có lôngmào do to mịn.

- Herb with white latex; leaves with asymmetrical lobes; capitulum yellow, 1 cm long.

8960 - *Lactuca denticulata* Maxim. Rốngcúc răng-nhỏ

Cỏ *dại* cao 30-60 cm; thân có nhiều nhánh, có *mủ trắng*. Lá không cuống; phiến xoan thon, đáy *ôm thân*, dài đến 6-8 cm, mỏng, không lông, bìa có *răng to như thùy*. Tánphồng có lá; lá hoa 2 hàng, không lông; *hoa 6-8, toàn hình môi, vàng*. Bề quả hình thoi, cao 3,5 mm, có 10 sóng, *mỏ ngắn*, mang lôngmào do to mịn, *trắng*.

Caolăng, Hànội.

- Perennial herb; white latex; limb with long teeth, membranous, glabrous; flowers yellow.

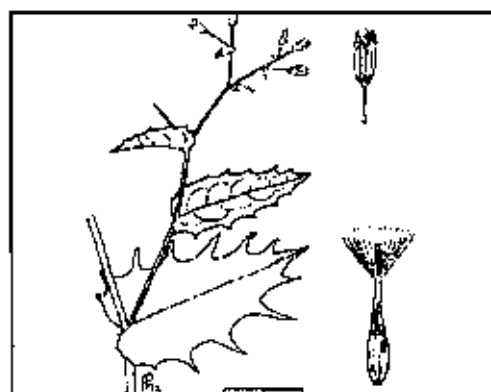

8961 - *Lactuca denticulata* Maxim. var. *souchifolia* Maxim. Nhũdiệp răng.

Cỏ có thân yếu, cao 30-60 cm, khúc khuỷu, có nhánh; *nhũ dịch trắng*. Lá không cuống; phiến lá dưới xoan ngược, bìa nguyên hay có *răng nhỏ*, có tai tròn ở đáy; lá trên hẹp dần. Tánphồng có lá, ít hoa; *hoạ đầu rộng 3 mm; lá hoa ngoài 5-6, trong 7-8; hoa hình môi 6-8, vàng*. Bề quả hình thoi, cao 3,5 mm, có *mỏ* mang lôngmào *trắng*.

Caolăng.

- Herb 60 cm; white latex; flowers yellow; pappus white, on long beak.

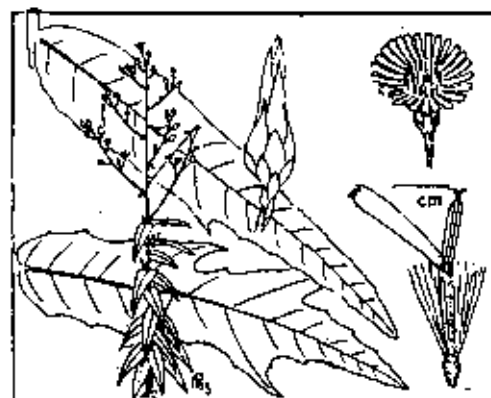

8962 - *Lactuca indica* L. Bờcốc, Bờcơnganh; Indian Lettuce.

Cỏ *nhất hay lương thiện*; thân cao 1-2 m, ít nhánh, có *mủ trắng*. Lá không cuống; phiến thon, đầu nhọn, *tứ từ hẹp từ gốc trở lên*, mỏng, không lông, *lục tươi*. Chùm-tútán to; *hoạ đầu cao 5-6 mm; tổng bao nhiều hàng lá hoa không lông; hoa toàn hình môi 8-10, vàng tươi*. Bề quả *đen*, cao 4 mm, có 2 cạnh; *lôngmào do to mịn, trắng*.

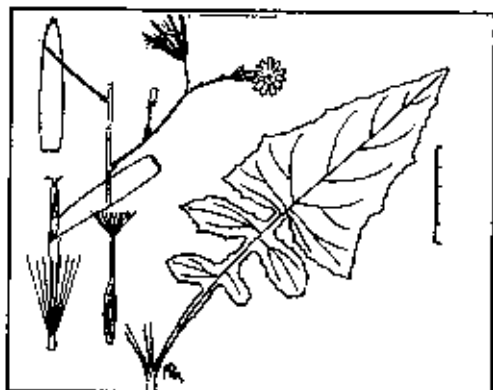
Tr *dây dó* để ăn lá, *hơi đắng, bổ, lọc máu, giúp tiêu hóa; đắp làm dịu đau khi sưng vú; nhũ dịch có tính hơi giống thuốc phiện*.

- Cultivated.

8963 - *Lactuca klossii* S. Moore

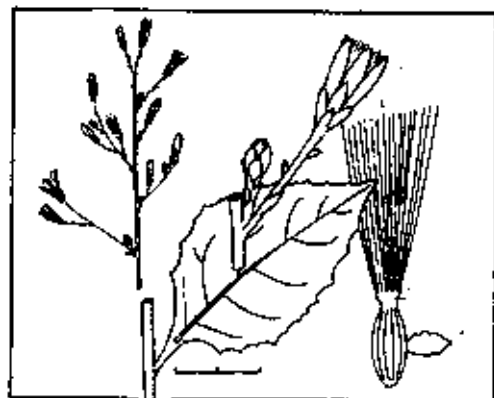
Cỏ không lông; thân to 2 mm, nằm rồi đứng; nhánh 1 mm, *vuông*. Lá thưa; phiến hẹp dài vào 1 cm, ít khi 2 cm, *chót lá*. Chùm-tútán thưa; *hoạ đầu có cọng dài 1-2 mm; tổng bao hình trụ, 7,5 x 4 mm; lá hoa hẹp; hoa hình môi 7 mm. Bề quả đẹp, lineaire 1,5cm kể luôn mỏ dài màu rơm; lôngmào 5 mm, trắng scabre*. *Đran, Đàlạt*.

8964 - *Lactuca parishii* Craib. Nhũdiệp Parish.

Cỏ cao 1,2 m, to, không lông. Lá có phiến thon, dài đến 30 cm, mang ở phần dưới vài cặp thùy sâu, chót hình mũi mác nhọn, bìa có răng không đều, mỏng; cuống có cánh, dài 7-12 cm. Chùm-tútán ở ngọn, thưa; hoadầu có cọng dài; láhoa ngắn và dài, không lông; hoa vào 12, hình môi cả, vàng, môi dài 6 mm. Béquá có mỏ dài, mang lôngmào do tơ mịn, trắng.

Dựa sông Đà,

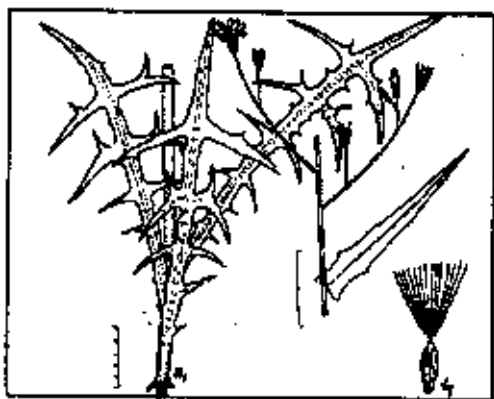
- Herb 1,2 m; white latex; limb membranous, glabrous; flowers yellow.

8965 - *Lactuca raddiana* Maxim..

Cỏ mảnh; phần dưới thân có lông rải rác, phía trên không lông. Lá ở gốc xẻ lông chim, lá trên hình bánhình, trên nửa tẹp như láhoa, mặt dưới có lông dày phủ, gân-phụ 6 cặp. Chùm-tútán hẹp, dài 30-40 cm, nhánh 2-3 cm; cọng dài bằng hoadầu; hoadầu to 1 x 0,5 cm; láhoa nhiều hàng; hoa hình môi cả, vàng. Béquá đenđen, hình thoi dẹpdẹp, lôngmào không dài hơn láhoa.

Pia-ouac (Caobàng).

- Herb 1 m high; limb pubescent beneath; achenes black, flattened; pappus white.

8966 - *Lactuca raborowski* Maxim..

Cỏ cao 40-50 cm; thân không nhánh, có mù trắng. Lá có phiến xoan ngược, dài đến 30-40 cm, xẻ thành nhiều cặp thùy thon nhọn, rộng 2 cm, bìa có vài răng to, không lông, màu lục tươi. Hoadầu có tổngbao cao 6 mm; hoa toàn hình môi, 8-10, vàng. Béquá hình bắp, có mỏ ngắn, mang lôngmào trắng.

Hanoi; IV.

- Herb 50 cm high; white latex; limb glabrous; capitulum with 8-10 rays flowers yellow.

8967 - *Lactuca repens* (L.) Benth. ex Maxim.

Cỏ có thân bò có rễ sáivi, to đến 1 mm, có mù trắng. Lá có phiến xoan tamgiác, có thùy cạn hay gần như không thùy; cuống dài 5-7 cm, Hoadầu 1-2 trên cọng cao 4-6 cm, có 1 láhoa ở phần giữa; tổngbao với hai hàng láhoa nhọn, cao 1 cm. Béquá có mỏ ngắn, mang lôngmào.

Đồi cát dựa biển: Quảngbinh.

- Creeping herb; white latex; flowers yellow; achenes with short beak bearing pappus (*Prenanthes repens* L.).

8968 - *Lactuca rostrata* Benth. & Hook.f. Diếp mũi.

Cỏ cao đến 1 m; thân tròn, xanh, có sọc dọc, nhũ dịch trắng. Lá mọc lần kép, lá-phụ cạnh bất xứng, mỏng, không lông, bìa có răng không đều, có môi nhọn; cuống chung dài 10-15 cm, đáy là bẹ ôm thân. Hoadầu thành chùm; láhoa nhỏ, nhiều hàng; hoa 4-5, toàn hình môi tím tím. Béquả có cánh, cao 5 mm, đầu cát ngang, mang lôngmào trắng mịn, cao 7 mm.

Caolạng.

- Herb 1 m high; leaves pinnate; capitulum with purplish ligulate flowers (*L. graciliflora* DC.).

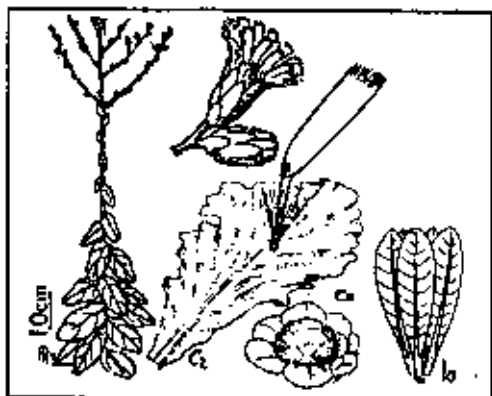

8969 - *Lactuca sativa* L. Cải-bèo, Xàlách; Lettuce; Laitue.

Cỏ nhảmien, có thể cao đến 1 m; thân có mù trắng. Lá có phiến lục tươi, hay vàngvàng, mỏng, không lông, nguyên hay có khía... Hoadầu toàn hoa hình môi vàng. Béquả dài 3,5 mm, có lôngmào trắng.

Tr, có nhiều thứ: var. *longifolia* Lam. (Laitue romaine): lá tròn dài, đứng, ôm thành đầu cao; var. *capitata* L.: lá giúm, ôm nhau thành một bắp tròn tựa như Cải-bắp (Iceberg, Xàlách Đalat); var. *crispa* L.: lá rìa và rất nhăn, trông tựa Óró. Gốc, có lẽ từ *L. serriola*.

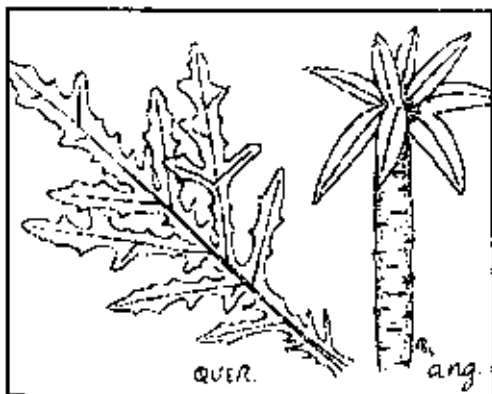
Cultivated.

8970 - *Lactuca sativa* var.

var. *angustana* Allioni (v. *asparagina*): (*Asparagus-Lettuce*, *Celtua*; *Asperge du Pamir*). Thân cao đến 50 cm, to 5-7 cm, rất mềm; lá thon dài, chụm ở chót thân. Thân ăn như Mãng-tây.

"Feuilles de Chêne" (*L. quercina* L.). Thân cao 15-50 cm, mang lá lục tươi, xẻ sâu thành thùy hẹp, mỏng, mềm. Rau ngon, mềm, hơi đắng. Xem như là trong thuytố của Xàlách thường.

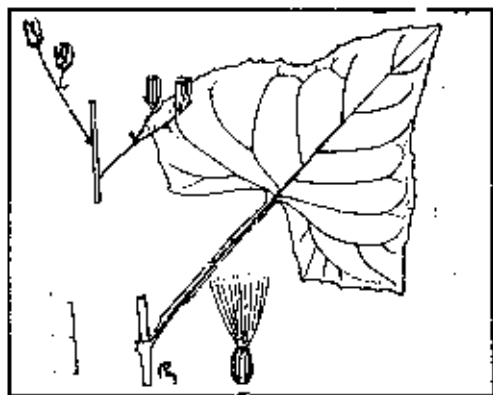
8971 - *Lactuca serriola* L. Nhũdiệp đầu-tên; Prickly Lettuce.

Cỏ daniên; thân cao 1,5-2 m, bông, có nhũ dịch trắng. Lá có phiến xoan ngược, lá trên có 3 thùy, gân-phụ nhiều; cuống dài 7-9 cm. Chùm-tútán ở ngọn, dài; cọng có 2 tiêndiệp hẹp; hoadầu rộng 2 mm; láhoa thường tím, ngoài 6, nhỏ, trong 5-6; vành toàn hình môi, dài 7 mm. Béquả hình thoi, dài 5mm, mang lôngmào do tơ mịn, vàngvàng.

Tamđảo, Sapa. Giúp ho, lọc máu, giúp tiêuhóa, tránhtống, tránhuyếnsúc.

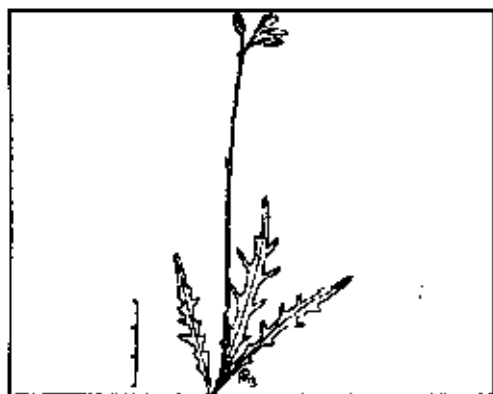
- Perennial herb; limb with terminal lobe developed; pappus yellowish (*L. scariola* Miq, *L. virosa* L.)

8972 - *Lactuca triangulata* Maxim.

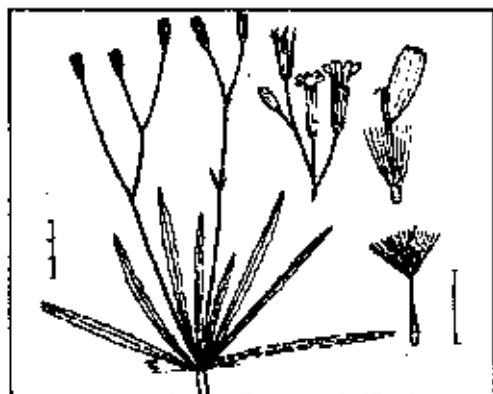
Cỏ có *nhũ dịch trắng*. Lá có phiến hình *mũi giáo tam giác rộng*, to 9 x 9 cm, bìa có răng thưa thấp, đáy lõm, gân-phụ 5-6 cặp, mỏng; cuống dài, có cánh, đáy có tai thấp ôm thân. Chùm-tụ tán; hoadầu cao 1 cm; láhoa nhỏ, một vài, rời 1 hàng láhoa cao; hoa toàn hình môi, *vàng*. Béquá xoan hẹp, không mỏ, mang lôngmào do tơ mịn.

- Limb triangular, membranous; capitulum 1 cm; flowers yellow.

8973 - *Lactuca versicolor* Sch.-Bip. ex Herder.

Cỏ có *nhũ dịch trắng*. Lá chụm ở gốc; phiến hẹp, dài 6-8 cm, xẻ thành nhiều cặp thùy, mỏng, không lông. Pháthoa ít hoadầu; cọng dài đến 1 cm; hoadầu cao 1 cm; láhoa 1 vài, ngắn ở đáy rồi một hàng cao, không lông; hoa toàn hình môi, *vàng*. Béquá có 10-12 sòng, mỏ dài bằng thân, mang lôngmào do tơ mịn, *trắng*.

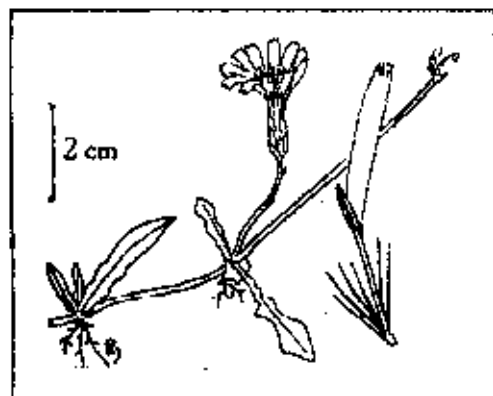
- Herb with white latex; flowers yellow; achenes with beak bearing pappus.

8974 - *Launea acaulis* (Roxb.) Bab. ex Kern. Hài cúc không-thân.

Cỏ *daniên*, có *rễ-trụ* to 6-8 mm; *nhũ dịch trắng*. Lá chụm ở đất; phiến thon hẹp, dài 6-12 cm, rộng 4-12 mm, bìa có răng thưa, không lông. Pháthoa có cọng dài hay hơi ngắn; hoadầu cao 1,5 cm, do 5-6 láhoa thon nhọn, không lông; hoa toàn hình môi, *vàng*, môi 5 răng. Béquá có *mỏ dài*, mang lôngmào *trắng* hay hơi *hung*.

B.

- Perennial herb; leaves rosulate, lanceolate, glabrous; flowers ligulate yellow (*Crepis acaulis* Hook. f., *C. tonkinensis* Gagn.).

8975 - *Launea sarmentosa* (Willd.) Sch.-Bip ex O. Ktze. Hài cúc truôn, Sasâm Việt; Pissenlit maritime, Salade des dunes.

Cỏ *daniên* có *chồi bò dài*; *nhũ dịch trắng*. Lá mọc chụm ở đáy thân hay nhánh, có thùy sâu, không lông, lục dợt. Hoadầu *vàng*, to 1-2 cm, mang 7-8 hoa toàn hình môi, *thụ*. Béquá cao 4 mm, mang lôngmào *trắng*, *màu rụng*.

Trên cát dứa biển; I-XII. Lá ăn như rau; *rẻ mát, lợisữa*.

Perennial stoloniferous; white latex; flowers yellow (*Prenanthes sarmentosa* Willd., *L. pinnatifida* Cass.).

DONTÚDIỆP

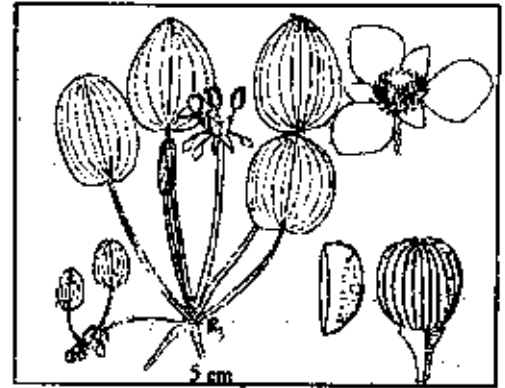
LIMNOCHARITACEAE : họ Nêthảo

8976 - *Limncharis flava* (L.) Buch. Kèo nèo, Nêthảo, Taitượng.

Nêthực vật *daniên*, cao đến 80 cm. Lá có phiến xoan tròn, lục tươi, gân chánh cong; cuống có 3 khía. Tán; hoa có cọng dài 2-4 cm; lá dài xanh, cánh hoa vàng tươi, cao 1,5 cm; tiểnhụy 15-20, tiểnhụy lép vàng vàng, dài 1,2 cm; tâmbì nhiều, một luânsinh, đĩnhphối tánlạc. Manhnang; hạt nhiều, nâu, to 1 mm. $n = 10$

Ruộng, bìnhnguyên; III. Ngó, lá non, hoa ăn như rau. Góc Mỹchâu, vào Tháilan năm 1929.

- Limnophyte; petals yellow; stamens and staminodes numerous (*Alisma flava* L.).

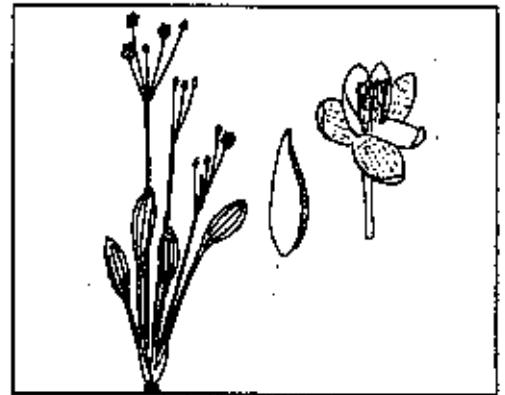

8977 - *Tenagocharis latifolia* (D. Don) Buch. Hánh thảo lá-rộng.

Nêthực vật nhỏ, cao vào 10 cm. Lá nổi, có cuống dài, có bẹ ôm thân; phiến tròn dài thon, dài 2-3 cm, rộng 5-7 mm, gân chánh 3. Pháth hoa có cọng dài 3 cm; tán có 3 lá hoa nhỏ, mỏng, mang 2-7 hoa lưỡngphái; lá dài 3, cánh hoa 3, mau rưng; tiểnhụy 5; tâmbì rời, 3-4, noãn nhiều, gắn tánlạc.

Ruộng, đũa rạch. Lá, pháth hoa ăn như rau ở Indonesia. (hình phỏng theo v. Steenis).

- Limnophyte; limb lanceolate; carpels free 2-3 (*Butomopsis latifolia* D. Don, *Elattosis apetala* Gagn.).

ALISMATACEAE : họ Từcô

1a - tâmbì trên một đế nhỏ

2a - lá xoan hay bầu dục; hoa lưỡngphái; bé quả không có túi không khí

Caldesia

2b - lá rộng, thon; hoa đực và lưỡngphái; bé quả có túi không khí

Limnophyton

1b - tâmbì trên đế hoa tròn hay cao

2a - tâmbì theo 1 luânsinh

Alisma

2b - tâmbì không gắn theo luânsinh

3a - lá hoa 2; hoa lưỡngphái; đế tròn hay bầu dục; bé quả dẹp

Echinodorus

3b - lá hoa 3; hoa đơnphái; đế hoa hình cầu; bé quả dẹp

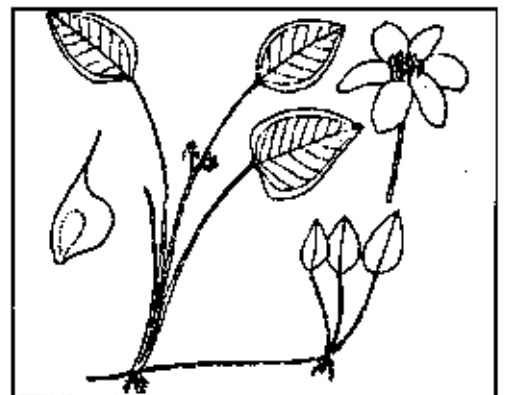
Sagittaria

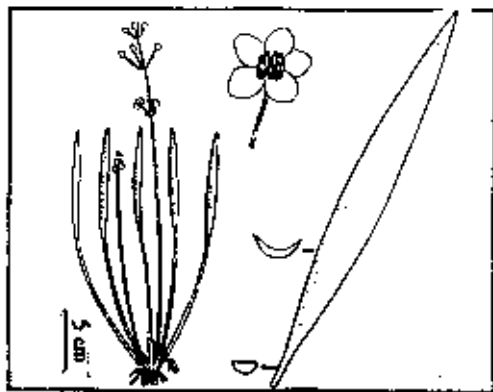
8978 - *Echinodorus ridleyi* Steen. Mùi-vàng.

Nêthực vật có chồi mảnh. Lá có phiến xoan, đáy tà tròn hay hình tim, gân ở đáy 3, gân-phụ 5-6 cặp, tạo 1 gân bìa rõ; cuống dài 6-8 cm, có rãnh. Pháth hoa 1-2 hoa; hoa nhỏ, rộng 1 cm, lưỡngphái; lá dài 3, cánh hoa 3; tiểnhụy 9; tâmbì nhiều trên một đế lồi tròn, vòi nhụy nhọn, noãn 1. Bé quả dẹp, có mũi nhọn.

Huế.

- Limnophyte; flowers with numerous carpels on prominent receptacle (*E. rostratus* Gagn.).

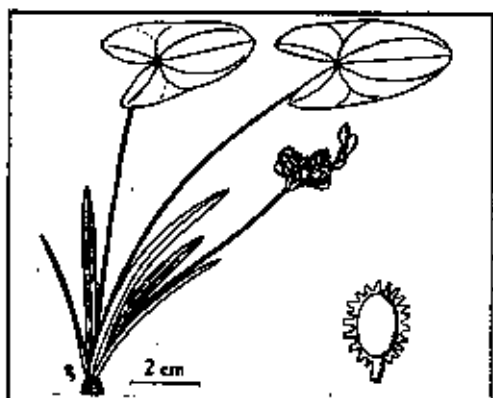

8979 - *Sagittaria graminea* Michx. Túc có hẹp.

Nêthưcvật daniên; cãnhành ngắn. Lá đứng, có phiến dầy dầy, thon hẹp, cao 20-40 cm, rộng 2-5 cm; cuống dài bằng phiến. Pháthoả đổngchủ; hoả có 3 láđài, 3 cãnhhoả trắng, như láđài; hoả đực có vào 18 tiểnhuỷ; hoả cái có nhiều tấmbì rời, trên đé hoả lờitròn. Bếquả đep.

Ao hồ: Đàlạt; VIII.

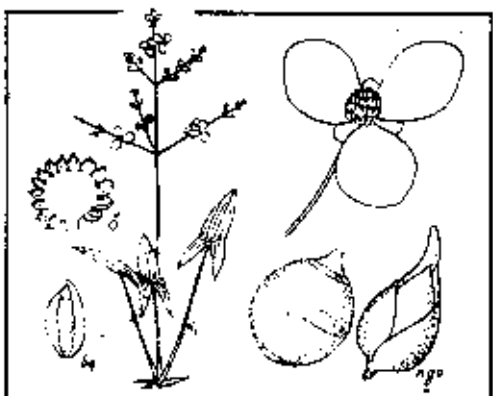
Perennial limnophyte; limb narrow lanceolate; petals 3, white.

8980 - *Sagittaria guyanensis* HBK. subsp. *lappula* (D. Don) Bogin. Túc có tròn.

Nêthưcvật; cãnhành ngắn. Lá nổi có phiến xoan tròn, đấyhình tim, dài 2-6 cm, cuống dài 10-30 cm; lá chũm thon dài hẹp, không cuống. Chũm mang vầilũansinh hoả trắng, tấppháit; cãnhhoả to 12-15 mm; tiểnhuỷ 6-12; tấmbì rấtnhiều, đén 300-400, trên một đé lờihình cầu. Bếquả có cãnh có rấng; hột 1.

Ruống 5-1.000 m: BTN; I-XII.

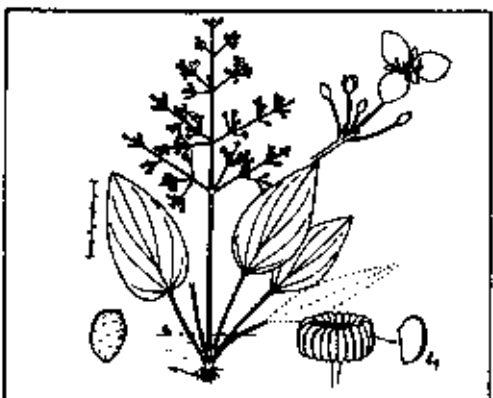
- Limnophyte; immersed leaves linear; carpels to 400; achenes with dentate wing (*Sagittaria lappula* D. Don).

8981 - *Sagittaria sagittaeifolia* L. subsp. *leucopetala* (Miq.) Hartoz. Túc có; Arrow-head, Old-World Arrow-head; Flechière, Sagittaire.

Nêthưcvật; thân củ to, có ngó. Lá có phiến hình đầutên, trên một cuống dài. Chũm-tútán; hoả trắng, đực và cái riềng (biếtpháit); láđài 3, xanh; cãnhhoả 3, mỏng, trắng, đé rưng; tiểnhuỷ vào 15; tấmbì rấtnhiều, trên một đé hoả lờihình cầu. Bếquả xoan đep, biamỏng, một hột.

Bờ rạch, ruống; I-XII. Lá non và củ ăn đượclàm sạnh sỏm, làm đứtsữa, lợitiểu, trị sạnbọng-đái; rế tống nhầumau ra.

- Limnophyte; petals white; carpels numerous on globulous receptacle (*S. sagittaeifolia* var. *leucocephala* Miq.).

8982 - *Alisma plantago-aquatica* L. Thủy đê, Trạch tả; Water Plantain.

Nêthưcvật. Lá có phiến tù hẹp dài, thon hẹp đén xoan, đấynghang đén nhon, to 15-20 x 3-7 cm, gắntừ đấylà 5-7; cuống dài bằng phiến. Chũm-tútán to, cao 30-120 cm, nhấnh dài, mang chũm hoả lưỡnpháit; láđài 3, cãnhhoả 3; tiểnhuỷ 6; tấmbì 20-30, gắntho 1 lưỡnsinh. Bếquả đep.

Ruống, đựarạch, vùngrủi cao: Lào cai, Sapa, và Tr. Phẩndương, bổ bôphần sinhđực đầnbà, gúpcó con; hạ cholesterol/máu, hạ ure/máu, lợitiểu, trị viểnthận; rế lợitiểu, pháthán, trị đấimáu.

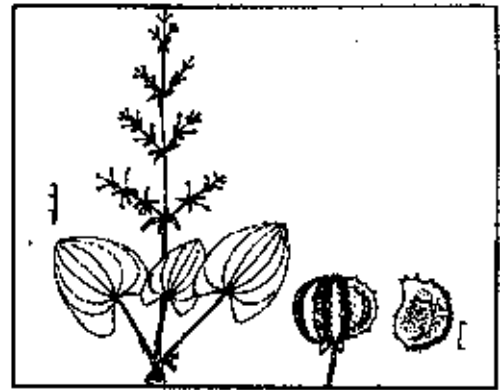
- Limnophyte; stamens 6; carpels on 1 whorl.

8983 - *Caldesia oligococca* (F. Muell.) Buchen.

Nêthưcvật daniên. Lá có phiến xoắn, to 6-15 x 4-7 cm, đáy có tai dài, gân chánh 7-9, mỏng, có đốm trong (cũng như láhoa); cuống dài 30-90 cm. Chùm-tútán mang nhánh chum 3; hoa nhỏ, trên một cọng dài 2-2,5 cm, lưỡngphái; láđài 3, xu ở trái, cánhhoa 3, trắng, nhọn; tiểunhụy 6; tâmbì 6-9. Bểquả cao 2-3 mm, sóng có gai; hạt có gai nhỏ.

B: Muồngôi.

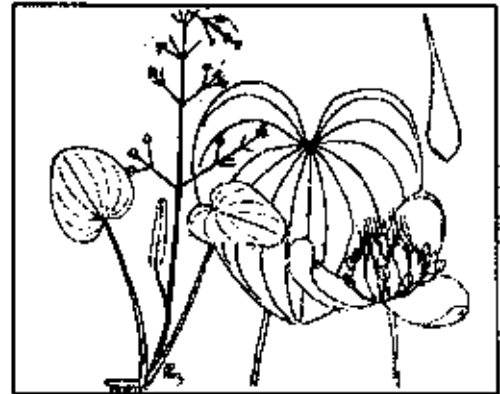
- Limnophyte; limb with translucent dots; stamens 6, carpels 6-9 (*Alisma oligococca* F. Muell.).

8984 - *Caldesia parnassifolia* (L.) Parl.

Nêthưcvật cao 20-40 cm. Lá có bẹ dài 5-6 cm, cuống tròn, có ngăn cách nhau 1 cm; phiến mỏng, hình tim tròn, gân-phụ cong, 6-7 cặp từ đáy phiến. Trục pháthoa cao 60-80 cm; nhánh 2-3 mỗi mắt; hoa tamphần, lưỡngphái; láđài dùm; cánhhoa trắng, mau rưng; tiểunhụy 6-9; tâmbì 12-15 có vòi dài.

Ao hồ: Đalat.

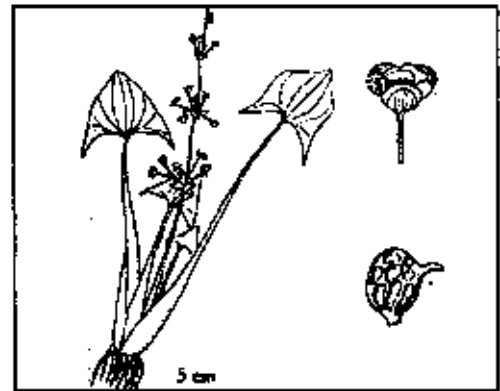
- Limnophyte; limb cordate; petals white; carpels 12-15 (*Alisma parnassifolia* Bassi ex L., *Alisma reniformis* D. Don).

8985 - *Limnophyton obtusifolium* (L.) Miq.. Hồthảo.

Nêthưcvật daniên. Lá nổi, trongtrong, phiến hình đầu tên, dài đến 20 cm; cuống dài đến 80 cm. Chùm-tútán mang luânsinh hoa tấphái; láđài 3, xanh; cánhhoa 3, trắng; tiểunhụy 6; tâmbì 15-20. Bểquả tròntròn, có mạng và mũi dài; hạt 1, to 4 mm.

Ruộng ở bìnhnguyên (hình theo den Hartog).

- Limnophyte; flowers male and bisexual; achenes reticulated (*Sagittaria obtusifolia* L.).

HYDROCHARITACEAE : họ Thủythảo.

1a - thủysinh chìm ở biển

2a - phiến xoắn, trên cuống dài

2b - lá dài, như giấy-nit

3a - lá dài 30-50 cm; mo nhiều hoa đực; cọng hoa cái xoắn sau khi thụ-phấn *Enhalus*

3b - lá dài 10-15 cm; mo 1 hoa đực; cọng hoa cái không xoắn *Thalassia*

1b - thủysinh nước ngọt hay lợ

2a - thân dài

3a - lá mọc vòng

3b - lá mọc xen

4a - cánhhoa 3; lá hẹp dài

4b - không cánhhoa; lá hẹp nhọn dài

2b - thân ngắn, lá mọc chum ở góc

3a - lá có cuống

4a - tiểunhụy 3-9

4b - tiểunhụy 12-15

3b - lá không cuống

4a - cọng hoa cái xoắn

4b - cọng hoa cái ngay

Halophila

Hydrilla

Blyxa

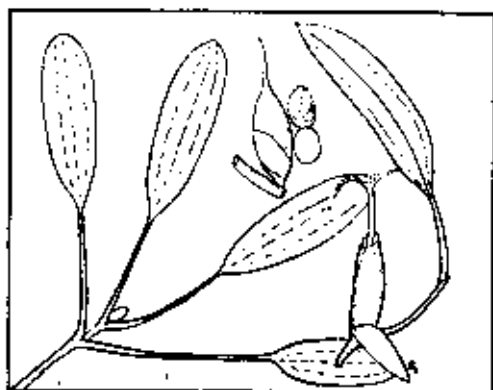
Nechamandra

Ottelia

Boottia

Vallisneria

Blyxa

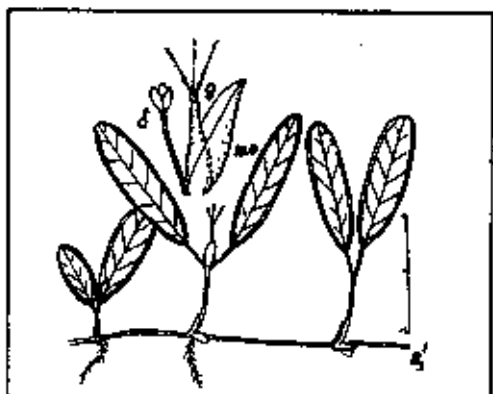

8986 - *Halophila beccari* Aschers.. Áidiêm Beccari.

Cỏ *daniên chìm ở biển*; cành dài, trong cát, lông dài và ngắn. Lá có phiến bầu dục tròn dài, nhỏ, vào 6 x 2 mm, gân chánh 3, không có gân ngang, mỏng, hơi trong; cuống 2-3 mm. Hoa đơnphái; mo do 2 láhoa cao 2,5 mm; hoa đực có 3 ládài, 3 tiểunhụy; hoa cái có 3 ládài, noãn sào hạ, vòi nhụy 2. Trái xoan; hạt 1-4, to 0,5-1 mm.

Hạduyên hải.

- Infralittoral grass; limb 3-nerved.

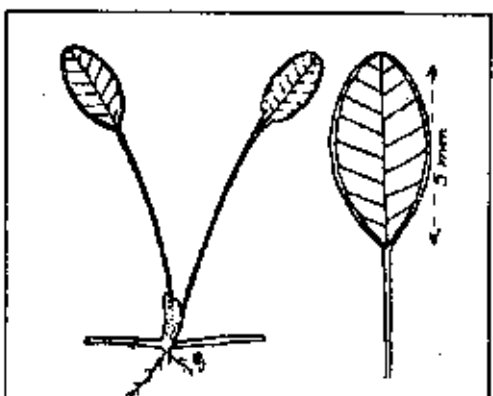

8987 - *Halophila decipiens* Ostenf.. Áidiêm dế-làm

Thủy sinh chìm ở biển; cành mảnh, trong cát, lông dài 1-4,5 cm; vảy ở mắt trong, cao 3-7 mm. Phiến lá tròn dài, dài 10-23 mm, gân chánh 3, gân-phụ ngang 6-9 cặp; cuống dài 3-15 mm, có 3 cạnh. Mo trong, cao 3-4 mm, mang 1 hoa đực và 1 hoa cái. Trái to 2,5 x 1,5 mm, có mũi dài đến 2 mm; hạt đến 30.

Sống ở hạduyên hải, nơi sâu hơn các loài Áidiêm khác, đến -10 m.

- Infralittoral grass; limb oblong to 23 mm long.

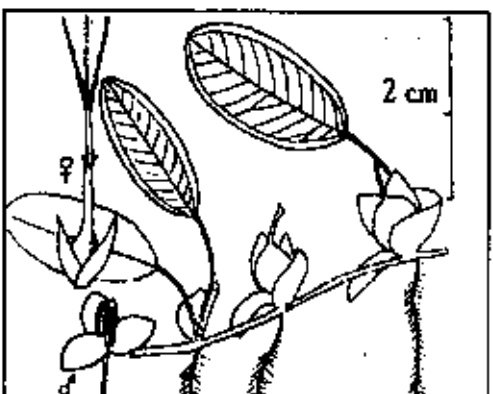

8988 - *Halophila minor* (Zoll.) Hartog. Áidiêm nhỏ.

Thủy sinh chìm ở biển; thân mảnh, có 1 rễ ở mỗi mắt, và 2 vảy trong; lông dài 1-3 cm. Lá có phiến bầu dục tròn dài, nhỏ, to vào 7-14 x 3-5 mm, lục trong trong, 3-8 gân ngang; cuống dài hơn phiến, 1-2 cm. Mo trong dài 2,5-3 mm; nhụy cái có 3 vòi dài 4-11 mm, trái bầu dục, cao 2-4 mm; hạt vào 20.

Thông thường ở hạduyên hải, trên cát.

- Infralittoral grass; limb 7-14 mm long (*Lemnopsis minor* Zoll.).

8989 - *Halophila ovalis* (R. Br.) Hook. f.. Áidiêm xoan.

Thủy sinh chìm ở biển; cành mảnh, trong cát, lông dài. Lá mọc đối ở nách hai vảy cao đến 1 cm, trong; phiến bầu dục, dài 1-1,5 cm, gân-phụ lồng-chìm; cuống dài vào 1 cm. Hoa đơnphái; hoa đực có cọng 1 cm, ládài 3, tiểunhụy 3; hoa cái trong một mo 2 láhoa, ládài 3, noãn sào hạ. Trái tròn, to 5-7 mm; hạt to 1 mm. $2n = 18$.

Hạduyên hải, phổ biến trên cát: BTN.

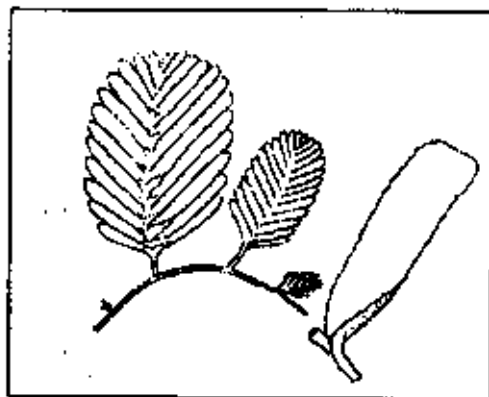
- Infralittoral grass; limb with pinnate veinlets (*Caulinia ovalis* R. Br.).

8990 - Halophila spinulosa (R. Br.) Aschers. Àidiêm gai.

Thùysinh chìm ở biển; thân bò, có lông dài 1-1,5 cm, mang chồi đứng; bẹ mỏng. Lá *songđỉnh* hẹp dài, bìa có răng; gân-phụ mảnh khó nhận, tạo một gân hia mảnh. *Biệtchủ*; hoa đực có cọng ngắn; baophấn 1,5 mm, 4-buồng. Hoa cái có 3-5 vòi dài 10-12 mm. Trái 4-6 mm, hạt 20-30, to 0.5 mm.

Có từ Mãlaiá, Philippin đến Úcchâu; tìm lại ở Việt Nam ở bãi cát.

- To be search in Vietnam.

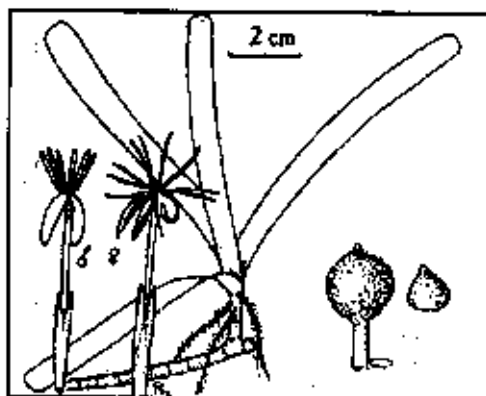

8991 - Thalassia hemprichii (Ehr. ex Solms.) Aschers. Hảidươngthảo; Turtle grass.

Cỏ daniên chìm ở biển; cãnhành to 5-7 mm. Lá có phiến dài 10-15 cm, rộng 5-10 mm, *dầu tròn*. *Biệtchủ*; 1-2 pháthoa có cọng; ládài 3; hoa đực với 3-12 tiểunhụy; hoa cái trên cọng ngay, vòi noãn sào dài 1 cm, nướm nhiều, dài. *Nang* tròntròn, cao 2-3 cm, nở thành nhiều mảnh.

Hạduyênhải, trên cát.

- Infralittoral grass; leaves 10-15 x 0.5-1 cm; dioecious.

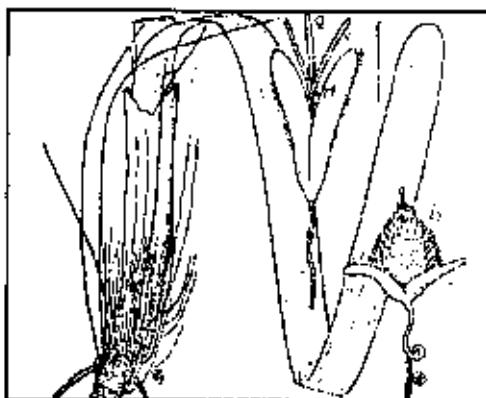

8992 - Enhalus acoroides (L. f.) L.E. Rich. ex Chatin. Chândiêm.

Cỏ daniên chìm ở biển; cãnhành to 1 cm, mang *nhiều sợi cứng* (gân lá còn lại). Lá 2-3, dài 50-90 cm, rộng 1,5 cm, bìa dày, *dầu tròn*. *Biệtchủ*; mo với nhiều hoa đực nhỏ, trắng; hoa cái to hơn, với ládài nhỏ hơn cãnhhoa. Trái có lông, *trên cọng xoắn*.

Hạduyênhải, trên cát: Nhatrang, Camranh.

- Infralittoral grass; leaves to 90 cm long (*Stratiotes acoroides* L.f.).

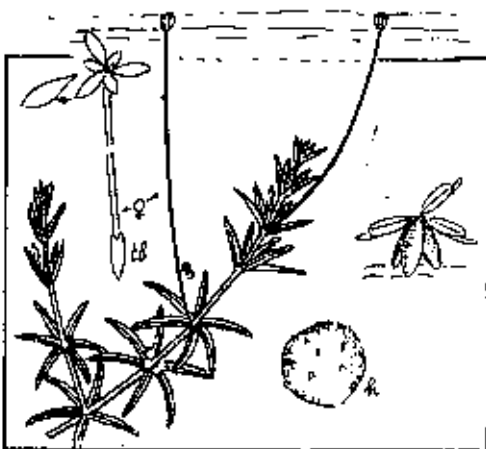

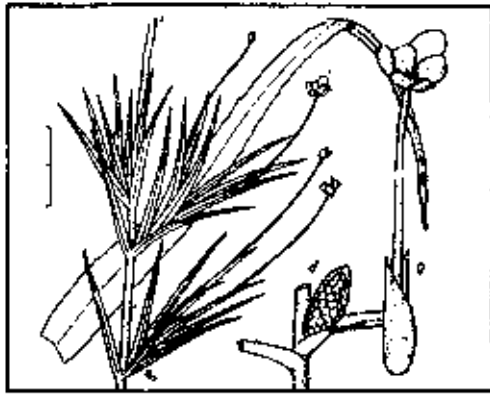
8993 - Hydrilla verticillata (L. f.) Royle. Thủythảo.

Thùysinh chìm ở nước ngọt hay lợ. Lá chụm 4, bìa có răng, màu lục dợt, dài vào 2 cm, *Đồng* hay *biệtchủ*; *hoa đực vôcánh*, nhỏ, trong một mo và *mau nụng*, 2 tiểunhụy; hoa cái trên một cọng dài và nổi trên mặt nước, hoa có 3 cánhhoa, noãn sào hạ, nướm 3. Bếquả nhỏ. $2n = 24$.

Ruộng, muông; V-X. Hoa đực lênhdên mang phần-hoa đến hoa cái ở mặt nước.

- Hydrophyte in fresh or brackish water (*Serpicula verticillata* L.f.).

8994 - *Nechamandra alternifolia* (Wight) Thw. Luuhùng.

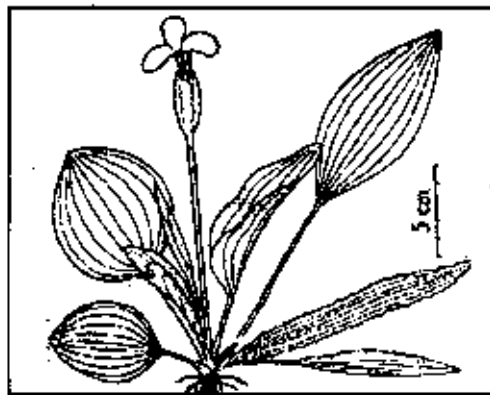
Thủy sinh chìm ở nước ngọt, có nhánh. Lá mọc khít nhau, phiến hẹp, nhọn, dài 2,5-3 cm, rộng 1,5 mm, bìa có răng. Chùm hoa dục, trong 1 mô trong, 3 cánh hoa, 2 tiểu nhụy; hoa cái có đực trên một cọng dài đưa hoa nổi ở mặt nước để thụ phấn, lá đài trắng, không cánh hoa, noãn 3, rộng dạng cánh hoa. $2n = 16$ đến 101.

Ruộng: Sài Gòn, Đồng Tháp, Châu Đốc..

- Immersed hydrophyte, in fresh water; limb to 3 cm long (*Valisneria alternifolia* Roxb. ex Wight, *Lagarosiphon roxburghii* (Pl.) Benth.).

8995 - *Ottelia alata* (Gagn.) Phamhoang n.comb. (*Boottia alata* Gagn., Fl. Gen. Ind. VI:). Rau-bát.

Có cao 60 cm; rễ màu vàng. Lá 8-10, có phiến xoan hình bánh bò, chót nhọn, có khí tà, to 8-12 x 6-10 cm, gân chánh 7; cuống dài, thường hơn phiến. Trục phát hoa dài 20-60 cm; mô dục có 6 cánh dục; hoa 6-8, dài 6-8 cm, lá đài xoan đến rất hẹp, cánh hoa dài và to hơn lá đài, vòi nhụy lép 3. Mô cái to 4 x 1,5 cm có 6 cánh thấp; hoa cái có đực. Ninh Bình, Cambodia.

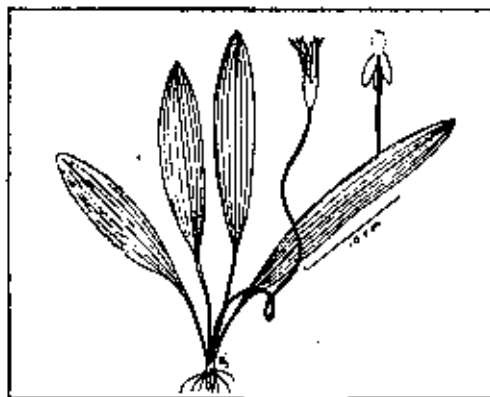

8996 - *Ottelia alismoides* (L.) Pers.. Attiën.

Thủy sinh chìm có thân ngắn. Lá 5-10; phiến xoan tròn thon đến thon hẹp (tùy điều kiện nước chảy) to 6-12 cm, mỏng, màu lục dợt hay nâu nâu, dứng; cuống dài hay rất dài. Mô có 2 sóng to và 5-7 sóng thấp; hoa lưỡng phái, trắng ít khi hương; tiểu nhụy 6, vòi nhụy 6; noãn sào hạ, dài 2,5 cm. Bé quả nhiều hạt.

Thông thường ở ruộng, xẻo nhỏ, BTN; X-XI. Lá ăn như rau; trái non được ăn.

- Immersed hydrophyte; flowers white (*Stratoides alismoides* L., *O. javanica* Miq., *O. japonica* Miq., *O. condorensis* Gagn.).

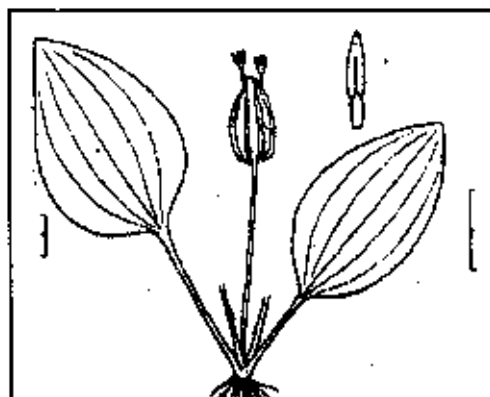

8997 - *Ottelia balansae* (Gagn) Dandy.

Thủy sinh chìm. Lá có phiến bầu dục thon, đến 20 x 3-4,5 cm, mỏng, gân dọc 7-9; cuống dài đến 10 cm, đáy phù thành bẹ. Hoa 5-10 trong một mô không cánh, trên cọng dài, lưỡng phái; lá đài 3, cánh hoa 3, trắng; tiểu nhụy 3, vòi nhụy 3, chẻ hai; noãn sào có đính phôi trắcmô, mang nhiều noãn.

Mộc-hà (Sonja)

- Immersed hydrophyte; leaves lanceolate; involucre not winged (*Oligolobos balansae* Gagn.).

8998 - *Ottelia lanceolata* (Gagn.) Dandy. Rau Bát.

Có *thủy sinh chìm*, nhất niên. Lá có phiến xoan, có khí hẹp, dài đến 10-12 cm, mỏng, giun, gân mỗi bên 2-3; cuống dài 5-30 cm. Biệt chu; cọng phát hoa dài 10-50 cm; tổng bao dục 3 x 2,5 cm, cánh 5-6, cao 5 mm, hoa 4-5, cánh hoa 2 cm, dài hơn lá đài, tiểu nhụy 9; tổng bao cái hình trụ, hoa có đực, lá đài 13 mm, cánh hoa dài 3 cm, vòi 3, chẻ hai. $2n =$ ca 44.

Ruộng ở B; V-XII.

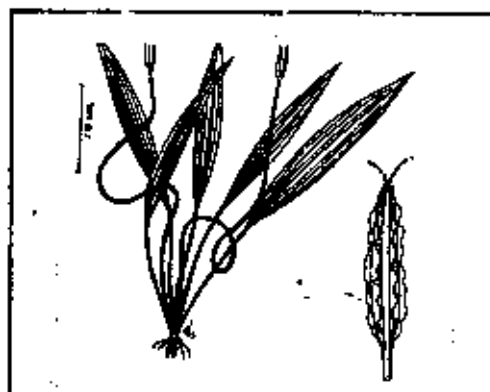
- Immersed dioecious hydrophyte; petals 2-3 cm long.

8999 - *Ottelia thorelli* (Gagn.) Phamhoang (*Boottia thorellii* Gagn.). Bát Thorel.

Bụi thủy sinh chìm. Lá to; phiến thon nhọn, to 30-50 x 6-15 cm, bìa giun, gân 5; cuống dài đến 1,2 m. Tổng bao đực dài 5 cm, có hàng hạt nhỏ, mang 15-20 hoa, lá dài hẹp, dài 2 cm, cánh hoa dài đến 3 cm, trắng, tiểu nhụy 12-15, nhụy cái lép; tổng bao cái có 6 cánh giun, hoa 1-2, to hơn hoa đực đến 2 lần, tiểu nhụy lép, noãn sào có 9-12 vách không tròn.

Tây Ninh; 8-3.

- Immersed hydrophyte; female flowers bigger than male flowers, white.

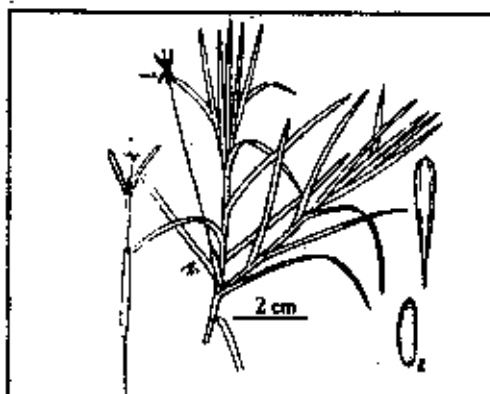

9000 - *Blyxa japonica* (Miq.) Maxim. ex Aschers & Gurke. Chân thủy

Thủy sinh chìm; thân dài 30-60 cm, to 2 mm, có nhánh. Lá không cuống; phiến hẹp dài 2-5 cm, rộng 1-3,5 mm, mềm, bìa có răng nhỏ. Hoa nhỏ, lưỡng phái trên cùng dài; cánh hoa hẹp trắng, dài 6-10 mm, tiểu nhụy 3, nuốm 3. Nang dài 1,5-2 cm; hạt nhiều, tròn. $2n = 42$.

Ruộng, ao; XI.

- Immersed hydrophyte; leaves linear; flowers white, bisexual; capsules 1.5-2 cm (*Hydrilla japonica* Miq., *Enhydrias angustifolia* Ridl.).

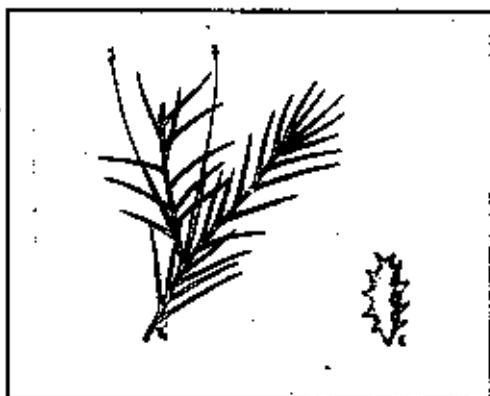

9001 - *Blyxa alternifolia* (Miq.) den Hartog. Chân thủy lá-xen.

Có thủy sinh chìm. Thân dài, đến 50 cm, chia nhánh, to 1-2 mm. Lá nhỏ hơn loài trên, dài 2-4 cm, rộng 1-2. Bẹ bao hoa dài hơn. Hạt khác ở chỗ có 3 hàng hạt hay gai.

Có vẻ hiếm hơn *B. japonica*.

- Immersed hydrophyte; seeds with 3 rows of teeth.

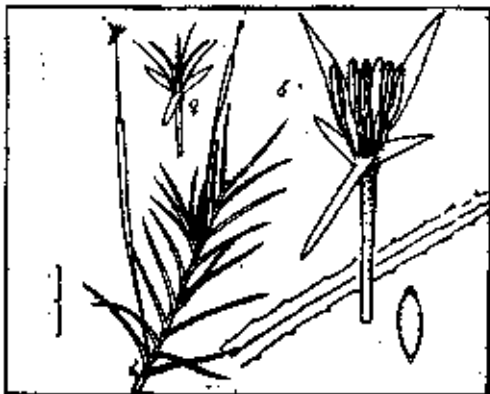

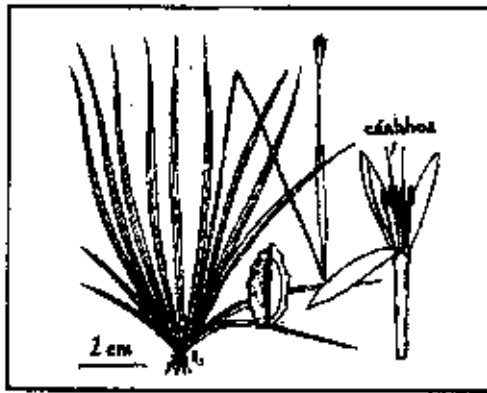
9002 - *Blyxa vietii* Cook. & Luond. Chân thủy Việt.

Có thủy sinh chìm; thân chia nhánh, dài 20-40 cm, to 1-1,5 mm, không quá mềm. Lá khô nâu đen, bìa có răng, dài 2-4 cm, rộng 1-2 mm. Cọng ở nách lá, dài 15-18 cm, mang bẹ bao hoa dài 3-4 cm; hoa trên cọng dài 5-7 cm, đôn phái, hoa đực có 3-9 tiểu nhụy và 3 tâm bì lép; hoa cái có 3 tâm bì với vòi nhụy dài. Nang với hạt tròn.

Buôn mệ thuột.

- Immersed hydrophyte; seeds not verrucose.

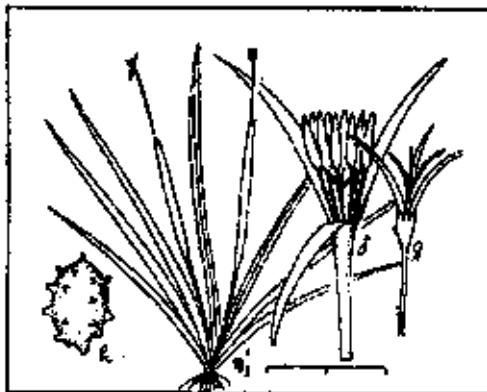

9003 - Blyxa aubertii Rich. Lá-he.

Cỏ *daniên chìm*; thân ngắn. Lá chụm; phiến hẹp nhọn dài, dài 12(50) cm, rộng 7-9 mm, bìa có răng mịn, gân chánh 3, mỏng, lục tủa. Cọng phách dài hơn lá; hoa dài 9 cm, trong mo 5 cm, cánh hoa như sợi, tiểunhụy 3, noãn sào hạ, 3 đỉnh phôi *trắc mô*. Nang dài 3 cm, hạt có *mật*. $n = 8$.

Từ Dilinh, qua vùng Sài Gòn, Biên Hòa, Tây Ninh đến Lỵtinh; II-VII. Lá ăn như rau.

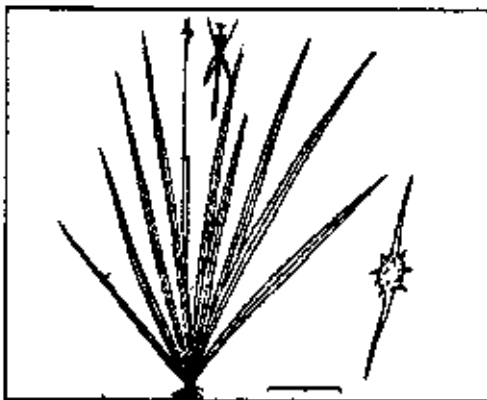
- Immersed hydrophyte; flowers 9 cm long; capsules 3 cm; seeds verrucose (*B. oryzetorum* Hook. f.).

9004 - Blyxa octandra (Roxb.) Planch. ex Thw. Lá-he 9-tiểunhụy.

Thủy sinh *chìm*; thân ngắn. Lá chụm, phiến hẹp dài, to 15-40 x 0,3-0,8 cm, bìa có vào 20 răng mỗi bên. Phách trên cọng dài đến 50 cm; hoa *đơn phái*; hoa đực có 9 tiểunhụy; hoa cái có *nuốt dài*. Nang có hạt xoắn, không đuôi, dài 1,3-2 mm, có *mật* như gai. $2n = 16, 32$.

Ruộng: Quảng Ninh.

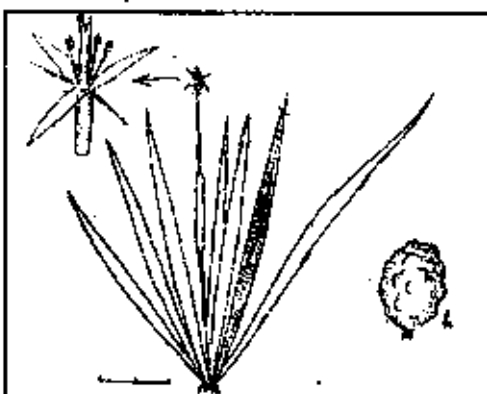
- Immersed hydrophyte; flowers unisexual; stamens 9; seeds verrucose (*Vallisneria octandra* Roxb.).

9005 - Blyxa echinosperma (C.B. Cl.) Hook. f. Lá-he trái-có-gai

Thủy sinh *chìm*; thân ngắn. Lá chụm; phiến thon nhọn hẹp, dài 15-40 cm, rộng 5-9 mm, đáy rộng bằng phần giữa, gân dọc 5, bìa có răng rất nhỏ. Phách dài bằng lá; mo mang 1 hoa, có 2 răng; hoa *lưỡng phái*; lá đài 3, cánh hoa 2 dài; tiểunhụy 3; noãn sào hẹp, dài, vòi nhụy 3. Nang không nở; hạt có gai, dài 8-10 mm, *kể cả hai đuôi dài*. $2n = 42$.

Ruộng lúa: N; VII-IX.

- Immersed hydrophyte; flowers 1, bisexual; seeds with 2 long tails (*Hydrotrichus echinosperma* C.B. Cl., *H. octandrus* Roxb.).

9006 - Blyxa lancifolia Hook. f.

Bụi *thủy sinh chìm*; rễ màu hoe. Lá chụm; phiến thon hẹp dài, rộng 6-9 mm, *đáy hẹp*, gân chánh 5, bìa có răng mịn. Phách dài 2-16 cm; mo hình ống dài 4-6 cm, chót có răng tẻ; hoa *cột độc* không cọng, dài 9-11 cm; lá đài 3, hẹp, cánh hoa 3, hẹp; tiểunhụy 3; noãn sào 1 buồng, mang 3 đỉnh phôi *trắc mô*. Nang; hạt có *unần*, *không có đuôi*.

Biên Hòa.

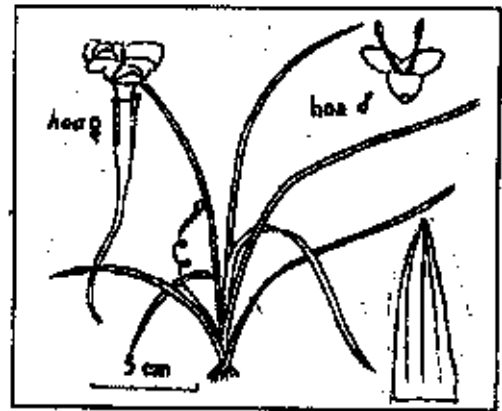
- Leaves narrowed at basis; seeds without appendice (*Boottia lancifolia* (Hook. f.) Gagn.).

9007 - Vallisneria natans (Lour.) Hara. Mái-chèo to; Eel Grass.

Cỏ thủy sinh chìm, không thân, có chồi dài. Lá hình dây-nịt dài 10-40 cm, rộng 5-8 mm. Biệt chu; hoa đực gắn thành hoadầu và rụng nổi ở mặt nước, cánh hoa vàng, tiểu nhụy 2-4; hoa cái trên một cọng xoắn, nõ và hính phần-hoa ở hoa đực nổi ở mặt nước, rồi chìm xuống. Bề quả. $2n = 40$.

Thông thường ở rạch, ao có triều, dọc theo duyên hải. Cành trĩ bạch đài hạ, bỏ bao tử, mắt.

- Immersed hydrophyte; leaves 10-40 cm long; dioecious; female flowers on spiral long pedicel (*Physkium natans* Lour., *V. gigantea* Graebn., *V. spiralis* auct., non L.).

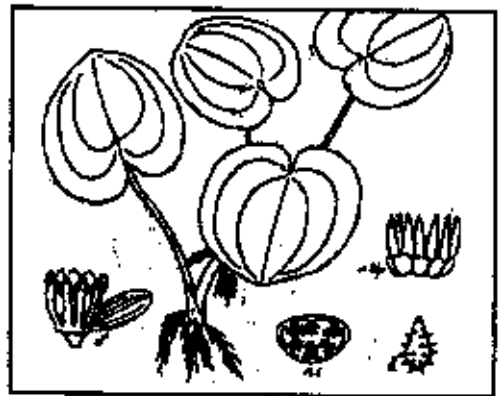

9008 - Hydrocharis dubia (Bl.) Bak. Lá-sán

Cỏ nổi mang rễ trong nước. Lá có phiến hình thận tròn, sấp; cuống dài 5-12 cm. Biệt chu; hoa đực 3-4, trắng; tiểu nhụy 9, bao phấn tròn, chỉ to; hoa cái có độc, tâm bì 6-10, hồ, vôi nhụy rời nhau, noãn gắn khắp vách của tâm bì. Bề quả nhiều hạt, trong một chất nhầy.

Trong nước ngọt: Hà Nam Ninh; IX.

- Floating dioecious hydrophyte; petals white; stamens 9; seeds echinulate (*Pontederia dubia* Bl., *H. asiatica* Miq.).

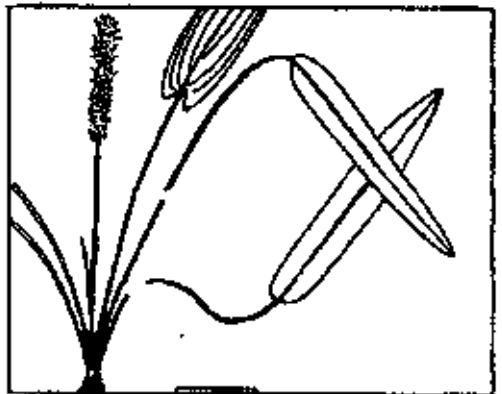
APONOGETONACEAE : họ Choi.

9009 - Aponogeton natans (L.) Engler. Choi nổi.

Thủy sinh chìm, có cành như củ, to đến 2,5 cm. Lá có phiến nổi và chìm, tròn dài, đầu tù, đáy tròn tròn hay hình tim, cuống dài 15-30 cm. Cọng phát hoa có thể rất dài (tùy nơi sâu hay cạn); gié 2,5-4,5 cm; hoa lưỡng phái; bao hoa do 2-3 phiến; tiểu nhụy 6, tâm bì 3-4, rời nhau, mang 2-4 noãn. Trái tròn tròn, chứa 4-8 hạt.

Củ ăn được.

- Leaves floating and immersed; flowers bisexual; carpels free 3-4 (*Saururus natans* L.)

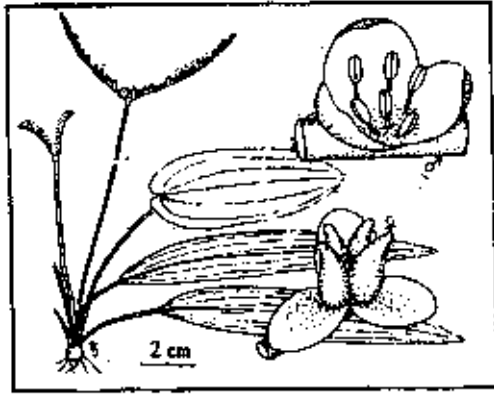
9010 - Aponogeton lakhonensis A. Cam. Choi Lào.

Cỏ thủy sinh chìm, có cành như củ, to 8-15 mm, có sợi như chỉ dài (rễ còn lại). Lá có phiến hẹp, dài 7-8 cm, rộng 8-14 mm, gân dọc vào 6; cuống dẹp, dài đến 10 cm. Gié dài 4-6,5 cm, trên cọng dài 20-30 cm; hoa lưỡng phái; phiến hoa 3, nhỏ, không đều, cao 1,5-1,8 mm; bao phấn vàng; tâm bì rời, thường 4, mang vào 4 noãn.

Lào.

- Immersed hydrophyte; carpels free 4, 4-ovulated.

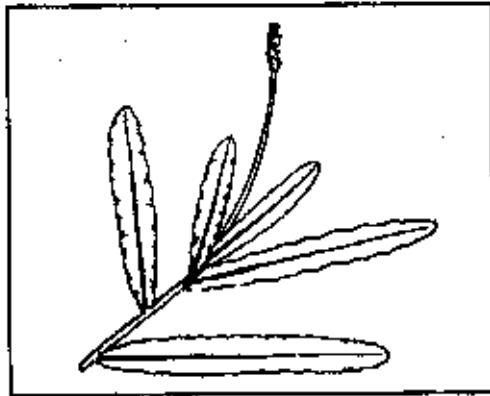

9011 - *Aponogeton robinsonii* Cam. Choi Robinson.
 Cỏ thủy sinh daniên; củ tròn, nhỏ. Lá có cuống dài 10-20 cm; phiến nổi ở mặt nước, láng, đáy hình tim, dài vào 3 cm, gân từ đáy 5; lá chìm hẹp dài, đáy tù nhọn. Gié dôi, dài 3-15 cm, trắng, trên một cọng chung dài; phiếnhoa cao 1,5 mm; hoa đực có 6 tiểuhụy; ở hoa cái, có 3-4 tâmbì rời.

·Ao, ruộng: Bìnhtrịthiên, Nhatrang; III-V. Củ ăn luộc.

- Leaves floating and immersed; spikes 2 on long peduncle (*A. eberhardtii* Cam.).

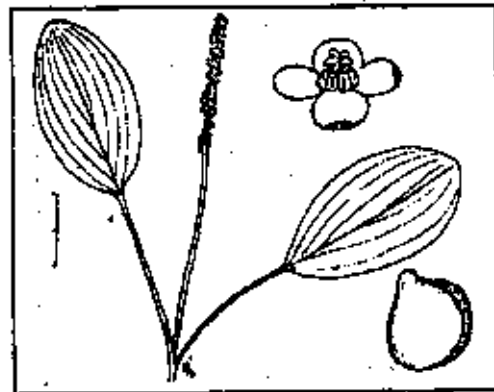
POTAMOGETONACEAE: họ Giangthảo

9012 - *Potamogeton crispus* L. Giangthảo nhẵn.
 Thủysinh chìm, daniên; thân dài, có nhánh. Lá chìm; phiến mỏng, bìa có răng, thường đứng, dài 4-7 cm, gân giữa rõ; cuống có láβε cao 1 cm, màu rưng. Gié dài 1 cm ở chót nhánh, trên cọng dài; hoa nhỏ, lưỡngphái; láhoa 4; tiểuhụy 4; tâmbì 4, cho ra trái nhỏ, cao 4 mm, có mỏ, một hạt.

Nước ngọt hay lợ; từ Hàsonbình, Hà Nội đến Bìnhtrịthiên. Lá được ăn.

- Perennial hydrophyte; flowers bisexual, stamens 4, carpels 4; achenes 1-seeded.

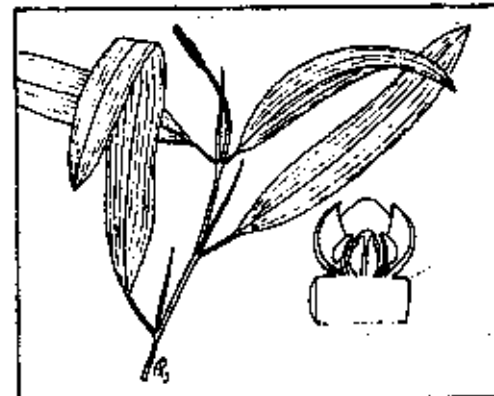

9013 - *Potamogeton distinctus* A. Bennett. Giangthảo riêngbiệt.

Thủysinh có thân bò, dài đến 1 m. Lá nổi dài đến 12 cm, rộng 2-5 cm, gân-phụ 8-13, cuống dài 6-10 cm; lá chìm có phiến hẹp hơn. Gié ở chót nhánh, dài 4 cm; hoa lưỡngphái; phiến hoa 4, tâmbì cho ra trái cao 3-3,5 mm, với 2 phũ ở đáy.

Hà Nội, Bìnhtrịthiên, Gia Lai Côngtum. Thân và lá được ăn.

- Hydrophyte to 1 m long; fruits with 2 swellings.

9014 - *Potamogeton gaudichaudii* Cham, & Schlecht. Giangthảo Gaudichaud.

Cỏ thủysinh chìm; thân dài nhiều dm. Lá có phiến dài 10-15 cm, rộng 1-1,5 cm, bìa đứng, có răng nhiều, nhỏ, đầu tù nhọn; cuống dài 3-6 cm. Gié nổi, dài 2-4,5 cm, trên một cọng dài; hoa có 4 láđài, 4 tiểuhụy, 4 tâmbì 1-noãn.

Sông Hương.

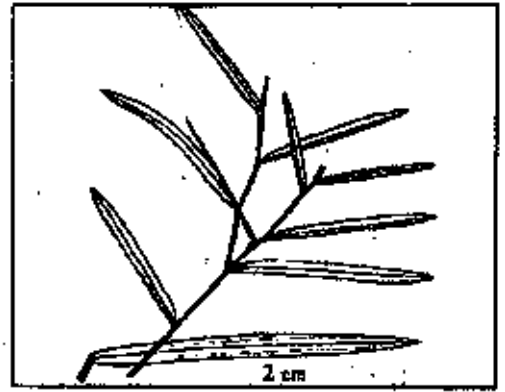
- Immersed hydrophyte; leaves oblong lanceolate; 1-1,5 cm wide; flowers 4-merous (*P. malainus* Miq.).

9015 - *Potamogeton mackianus* A. Ben.? Giangthảo nhỏ.

Cỏ *thuýsinh chìm*, dài nhiều dm, lông tròn, mảnh, dài 1-2,5 cm. Lá có phiến tròn dài hẹp, dài 4-6 cm, rộng 4-5 mm, bìa nguyên; cuống rất ngắn, bẹ dài vào 1 cm,

Sông Hương.

- Immersed hydrophyte; leaves entire on edge.

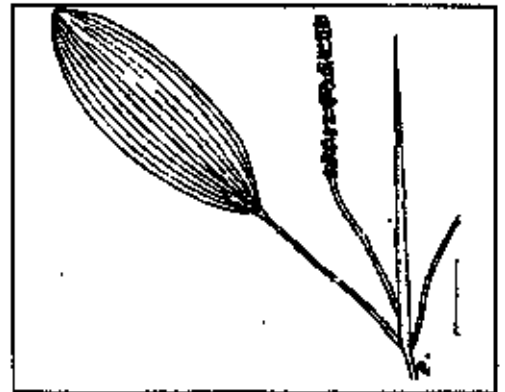

9016 - *Potamogeton nodosus* Poiret. Giangthảo nốt.

Cỏ *thuýsinh daniên chìm*; thân dài, lông dài 10-15 cm, to 2 mm. Lá có phiến bầu dục dài, to vào 8 x 2,7 cm, gân 6-7/bên; cuống dài 5-8 cm. Gié dài 4-6 cm, trên cọng dài 8-10 cm; hoa lưỡngphái; tiểuhụy 4, tâm bì 4, cho ra 4 bẻ quả cứng, 1-hột hình thận.

Nơi nước đọng: Quảng bình.

- Immersed hydrophyte; limb 8 x 2,7 cm; flowers naked, 4-merous.

9017 - *Potamogeton octandrus* Poir. Giangthảo bát-hùng.

Cỏ *thuýsinh chìm*; thân mảnh, dài 40-50 cm; cành có rễ. Lá *chìm hẹp như kim*, dài 8-10 cm, rộng 2-3 mm; ở chót nhánh ta có lá *nổi, phiến rộng*, xoan thon, dài 2-3,5 cm, cuống ngắn. Gié dài 1-1,5 cm, trên cọng 1-2 cm; hoa với 4 láhoa mỏng, 8 tiểuhụy, 4 tâm bì cho ra trái to 2 mm, có 3 sóng có răng tà.

B đến Huế.

- Immersed leaves filiform, floating leaf ovate lanceolate; stamens 8.

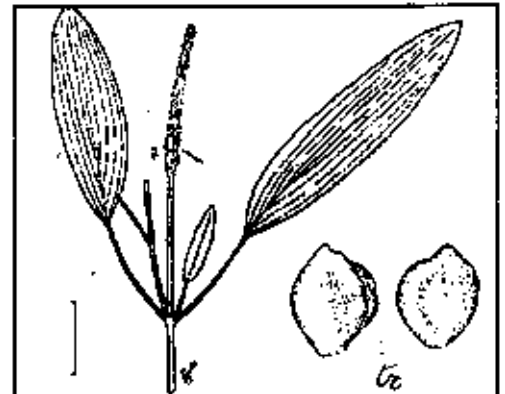

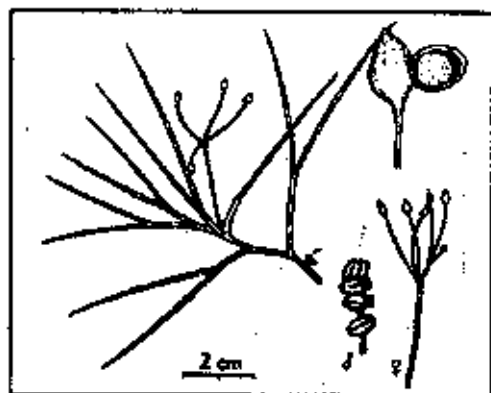
9018 - *Potamogeton tonkinensis* A. Cam. Giangthảo Bách bộ.

Thuýsinh chìm; thân đơn hay chia nhánh, to 1-1,5 mm. Lá *chìm* có phiến bầu dục, dài 5-7, rộng 1,5-2 cm, mỏng, trong trong; cuống ngắn, 2-3 cm; lá *nổi* dài hơn, cuống dài hơn lá bẹ 1-2,5 cm. Cọng đứng dài 3,5-4 cm; gié dài 2,5-3 cm; hoa nhỏ; tiểuhụy 4, tâm bì rời, cho ra bẻ quả cao 3 mm, có mỏ ở cạnh, và 2 u ở đáy.

Hànamninh.

- Immersed hydrophyte; immersed leaves smaller; fruits 3 mm high.

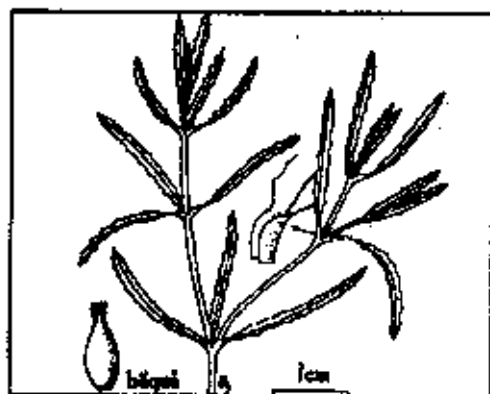
9019 - *Ruppia maritima* L. var. *maritima*. Hải kim.

Thủy thực vật chìm ở biển; thân chia nhiều nhánh. Lá có *phiến hẹp như kim*, mọc xen, dài 4-8 cm; bẹ khá dài. *Gié 2 hoa*; *hoa trần*; hoa đực có 2 tiểu nhị; hoa cái có 4 tâm bì. Mỗi hoa cho ra tán 1-4 trái có mỏ, trên cọng dài, nâu rồi đen.

Dầm nước lợ hay mặn: Đà Nẵng, Phan Thiết; 1-3.

- Immersed hydrophyte; leaves acicular; flowers naked; fruits 1-4 pedicellate.

NAIADACEAE : họ Thủykiều

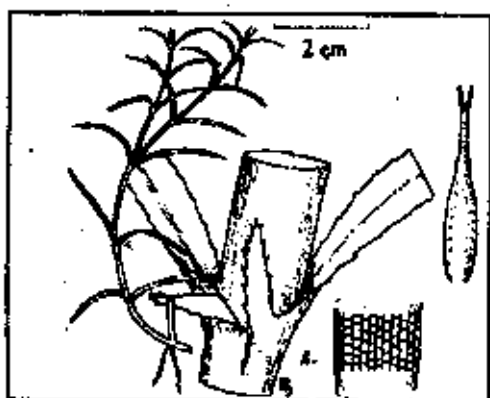

9020 - *Naias marina* L. var. *marina*. Thủykiều biển.

Thủy sinh chìm, dài 30 cm; lông tròn, dài 3-5 cm, to 1,5-2 mm. Lá dài 2-3 cm, rộng 1-2,5 mm, đầu tù, bìa có răng; bẹ có 0-2 răng. Hoa đực trong một mo cao 2 mm; hoa cái cao 3 mm, nướm 2-3. Bề quả; hạt dài 4-4,5 mm.

Nơi cạn, hạn duyên hải: Quỳnh Sơn. Thân non ăn như rau.

- Infralittoral; leave to 2.5 mm wide; seeds 4-4.5 mm long (*N. major* All.).

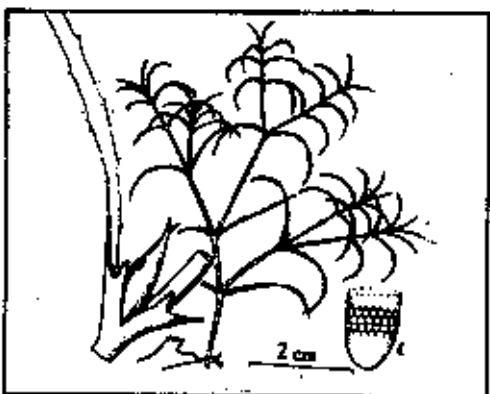

9021 - *Naias graminea* Delile var. *graminea*. Thủykiều hoả bán.

Thủy sinh chìm, mảnh, mềm; lông dài 2-4,5 cm, đến 10 cm ở đáy thân. Lá thường cong ra ngoài, dài 1,5-5 cm, rộng 0,7-1 mm, bìa có 18-20 răng/bên; bẹ 2,5-3,2 mm, có tai cao 1-1,8 mm, có 5-10 răng/bên. Hoa đực riêng cái, trần, có đực hay 2-4 ở nách lá. Bề quả hình thoi; hạt dài 1,5-2 mm, bì có ổ thành hàng dọc.

Ruộng, ao: Côn Sơn.

- Leaves with long dentate auricles.

9022 - *Naias malesiana* de Wilde. Thủykiều Má lai.

Thủy sinh chìm cao 15 cm; lông tròn, dài 1-3 cm. Lá dài 2 cm, rộng 0,4-0,7 mm, đầu nhọn, bìa có răng; bẹ có tai có 4-14 răng. Hoa trong một mo; hoa đực có ba phần 1 buồng; hoa cái cao 2 mm. Bề quả; hạt dài 1-1,5 mm, bì có ổ vuông hay 6 cạnh, thành hàng ngang.

Ruộng, ao, bình nguyên.

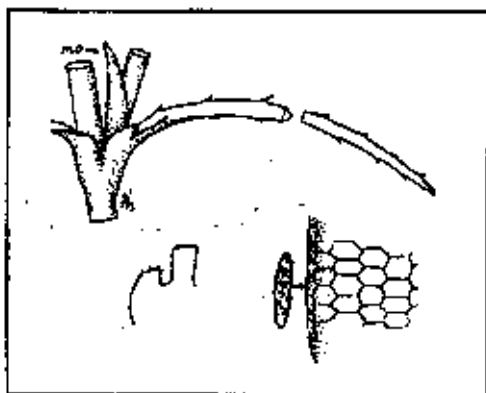
- Hydrophyte; leaves 0.4-0.7 mm wide; auricles with 4-14 teeth; seeds 1-1.5 mm long (*N. graminea* auct. non Del., Cam.).

9023 - *Naias indica* (Willd.) Cham.. Thủykiều Ấn.

Thủysinh chìm, làm thành *dề chanchit*; thân chia nhiều nhánh, lông 2-10 cm. Lá mọc đối, cứng, dòn, hẹp (rộng 1 mm), bìa có răng thưa; đáy lá có 2 tai rộng hơn cao, phía trong không gai. Hoa đồngchu; hoa đực trong mo, với 1 tiểuhụy; hoa cái không mo, với 1 tâm bì. Bế quả; hạt dài, bì có ở lục giác, thành hàng dọc.

Ruộng, ao, khắp cùng, đến núi cao.

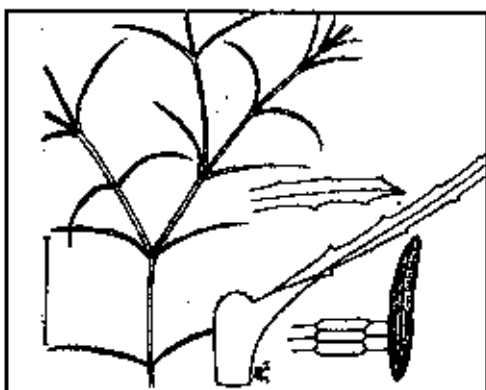
- Leaves with far apart teeth; auricles with 3-4 teeth (*Caulinia indica* Willd., *N. kingii* Rendle, *N. foveolata* R. Br. ex Rendle).

9024 - *Naias minor* All.. Thủykiều nhỏ.

Thủysinh chìm, dài đến 30 cm; thân có lông dài 3-5 cm. Lá dài 1-3 cm, cong cong, bìa có răng; bẹ có tai tròntròn, có răng tã, daté bào. Hoa đực và cái trần (không mo); hoa đực có 1 baophần; hoa cái do noãn sào 1 buồng 1-noãn. Hạt dài 1,1-3 mm, bì có ở rộng hơn cao, thành hàng dọc.

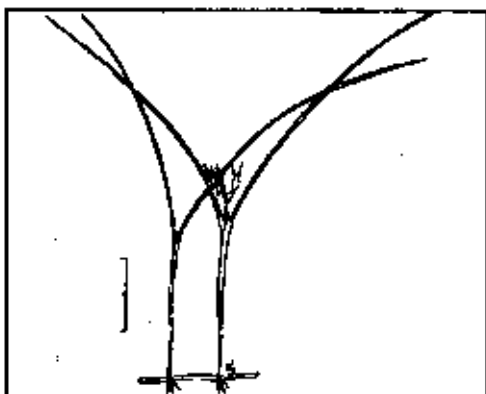
B.

- Hydrophyte; auricles round; flowers without spathe.

CYMODOCEACEAE : họ Hảikiều**9025 - *Cymodocea isoetifolia* Aschers.. Hảikiều thủy phi**

Thủysinh chìm ở biển hay cửa sông, trên đáy cát; cành hành bò, cho ra thân cao 1-3 cm, ít lông. Lá có bẹ dài 2-3 cm; phiến hình kim dài 7-10 cm, rộng vào 1 mm. Phát hoa ở ngọn thân, giữa lá; tután lưỡngphần nhỏ; hoa trần, đơnphái. Bế quả.

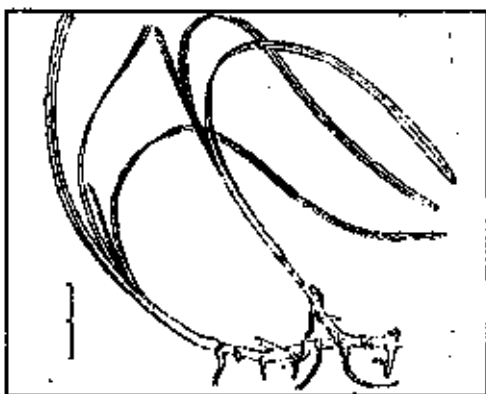
Có lẽ có ở bờ biển T.

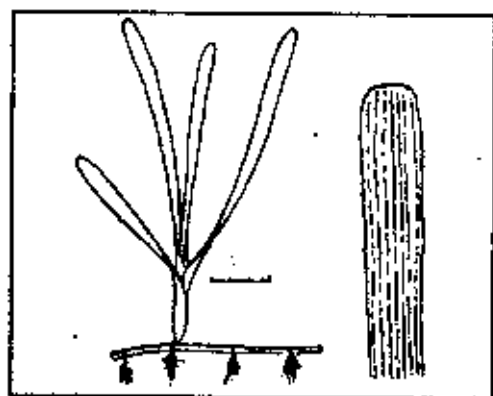
9026 - *Cymodocea rotundata* Aschers. & Schwenf.. Hảikiều tròn.

Thủysinh chìm, daniền; cành hành rộng 2-3 mm, rế dài. Lá dài 10-15 cm, rộng 2-4 mm, đầu tròn, gân dọc 7-13; bẹ cao 2,5-5 cm. Hoa cõ độc, trần; hoa đực với 2 tiểuhụy, 2 buồngphần; hoa cái với 2 tâm bì 1-noãn treo. Bế quả.

Cửa sông, trên đáy cát: Nhatrang.

- Hydrophyte; leaves with round apex; flowers naked, stamens 2, carpels 2.

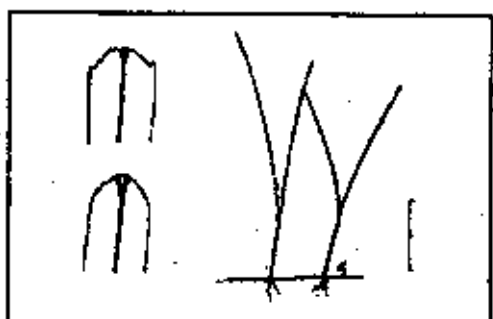

9027 - *Cymodocea serrulata* Aschers. & Magn.
Hảikiều răng-nhỏ.

Thuỷ sinh chìm ở biển, dạng giống *Thalassia hemprichi*, với cành hành bờ dài có rễ ở mặt, mang thân đứng ngắn, mang 4-6 lá với phiến rộng vào 1 cm, đầu cắt ngang, khác với trên ở bìa có răng nhỏ. Hoa trần; baophấn 2, tâmbì 1 (1-noãn).

Trên cát hạnuyênhải: T.

- Infralittoral grass; leaves serrulated; flowers naked.

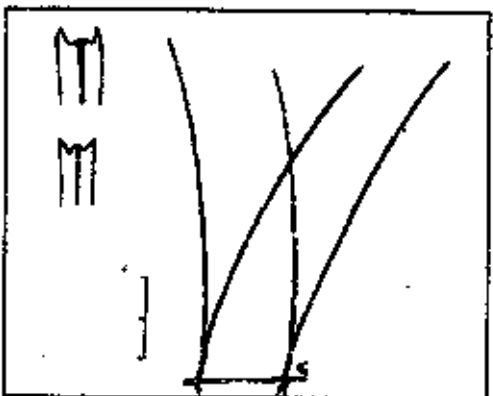

9028 - *Halodule pinifolia* (Miki) Hartog. Hảikim lá-thông.

Thuỷ sinh biển; cành hành bờ, có lông dài 1-3 cm, mang 2-3 rễ ở mỗi mặt. Bẹ cao 1-4 cm; phiến dài 5-20 cm, rộng 0,6-1 mm, chót tù tròn, có răng thấp nhỏ. Hoa đực có cọng 1 cm, baophấn dài 2,5-3 mm; hoa cái không cọng, vòi nhụy 13 mm, ở hông. Trái xoan, 2-2,5 mm, có mỏ.

Hạnuyênhải: Nhatrang.

- Infralittoral grass; leaves with round apex.

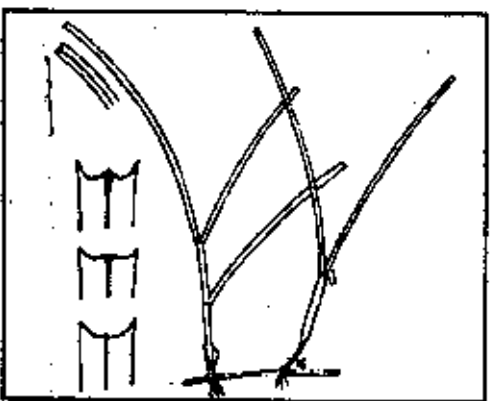

9029 - *Halodule tridentata* (Steinh.) F.v. Muell.
Hảikim ba-răng.

Thuỷ sinh biển; cành hành bờ, mảnh; lông dài 1-3 cm, rễ ở mặt 2; thân đứng ngắn. Bẹ dài 1-1,5 cm; phiến dài 6-8 cm, rộng 0,3-0,5 mm mà thôi, chót có 3 răng nhọn. Hoa đực có cọng dài 6-7 mm, baophấn 2-3 mm.

Có lẽ có ở hạnuyênhải Việt Nam.

- Infralittoral grass; leaves 2-3-dentate at apex (*Diplanthera tridentata* Steinh., *D. uninervis* non Aschers., Back.).

9030 - *Diplanthera uninervis* (Forssk.) Aschers.. Hệ biển.

Thuỷ sinh biển; cành hành trong cát, mảnh, lông dài 5-40 mm, to 2,5-3 mm, có 1-6 rễ ở mặt. Lá có bẹ dài; phiến dài 10-15 cm, rộng 1,2-3,2 mm, gân chánh 3, đầu có 2 răng cạnh nhọn, 1 răng giữa hay không. Hoa trần, có độc; hoa đực có cọng, baophấn 2, chênh; noãn sào 2 tâmbì. Trái tròn tròn, hơi dẹp, cao 2,5 mm.

Đáy cát có bùn, hạnuyênhải.

- Infralittoral grass; leaves 2-3-dentate at apex (*Zostera uninervis* Forssk.).

9031 - *Zannichellia palustris* L.. Cỏ Đàn; Horn Pond-weed.

Cỏ thủy sinh chìm; thân mảnh, dễ gãy. Lá mọc đối, như kim, dài 3-10 cm, rộng 0,5 mm, một gân. Hoa đơnphái đồngchu, có bao mỏng, trần; hoa đực chỉ gồm có 1 baophần trên chỉ dài; hoa cái có cộng ngắn, mang 1-5 tâmbì, 1-noãn *trựcsinh* treo. Béquả có *sóng cao*, có khi có mọt.

Nước ngọt và lợ; tóxic.

- Hydrophyte; achenes sessile or sptipitate, keeled on corner & outer face, occasionally muriccate.

TRIURIDACEAE : họ Háorập

9032 - *Sciaphila clemensiae* Hemsl.. Háorập.

Cỏ *hoạisinh* cao 4-6 cm, không diệp lục; thân có nhánh đứng hay không nhánh, màu đỏ nâu, mang vảy nhỏ tượng trưng cho lá. Chùm 1 cm, mang 3-5 hoa cái, láhoa dài, cộng hoa 3-4 mm, dài hơn hoa; bao hoa 5-8 phần; *tâmbì* 20-30. Trái là *manhngang* không mọt, cao 0,7 mm, có cộng, vòi nhụy còn lại dài.

Nơi rập có nhiều mùn: Đalat; 5.

- Saprophytic; styles lateral; follicles.

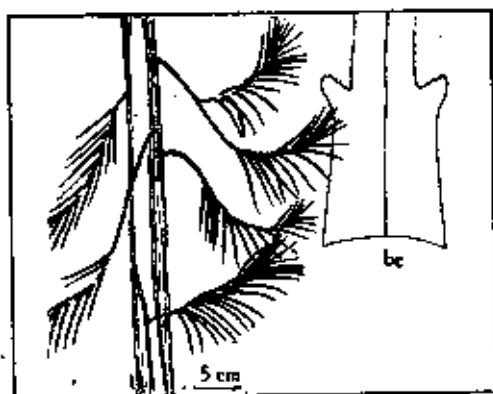
PANDANACEAE : họ Dứa-gai

9033 - *Freycinetia sumatrana* Hemsl.. Longđăng Sumatra, Soki.

Tiểumộc leo cao, rất chắc; thân to đến 2 cm. Lá dài 50-110 cm, rộng 1-3 cm, bìa có răng bén; bẹ có tai tròntròn, có răng. Pháthoa ở ngọn nhánh, với láhoa to màu sữa hay trắng; buồng đực màu ngà, dài 6-7,5 cm; hoadầu cái 15-4 cm. *Phi quả đỏ*, cao 2 cm, hạt nhỏ hình thoi, dài 1,5 mm.

Đèo Bảolộc.

- Climber; involucre cream or white; berries red.

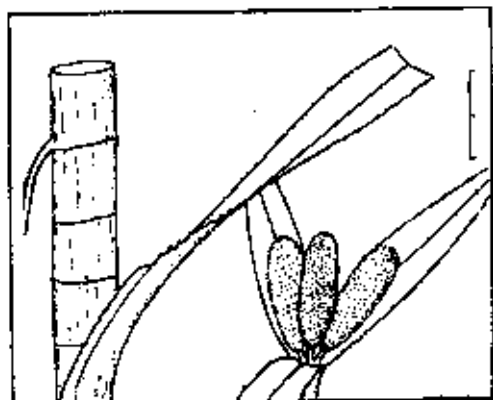

9034 - *Freycinetia webbiana* Gaud. Longđăng Webb.

Tiểumộc leo cao trên cây, đá, có rễ khisinh bám; thân to 1-2 cm, đodỏ. Lá dài 40-60 cm, rộng 2,5 cm, bìa có răng thấp, gân giữa có gai ở mặt dưới; bẹ không răng, mỏng, không tai, chót trên có gai. Buồng cái 4, có cộng 2 cm; láhoa ngà, dài 7-11 cm, noãn sào có 3-4 noãn đen, tâmbì nhiều noãn. Phi quả nhiều hạt.

Hòn Vọngphu, vào 1.300 m.

- Climber; sheath without auricles.

Pandanus Stick.

1a - trồng

1b - hoang

2a - tằm bì rời cho ra trái 1 vòi, một buồng

3a - núm ở phía dưới của vòi nhụy

3b - núm ở phía trên của vòi nhụy

4a - núm nguyên hay gần như nguyên

5a - vòi mảnh, nhọn, cao 3mm

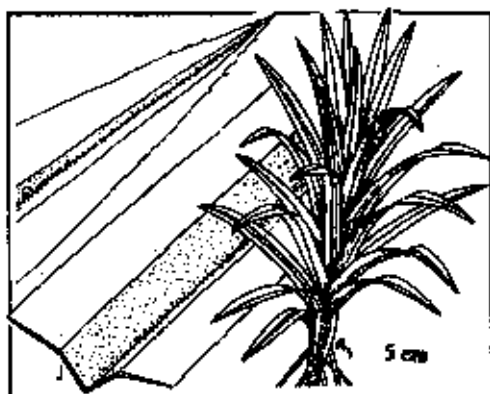
5b - vòi thon

4b - núm chẻ hai

2b - tằm bì dính nhau thành nhóm cho ra phần quả nhiều buồng (bản)

3a - bản 2 buồng

3b - bản nhiều buồng

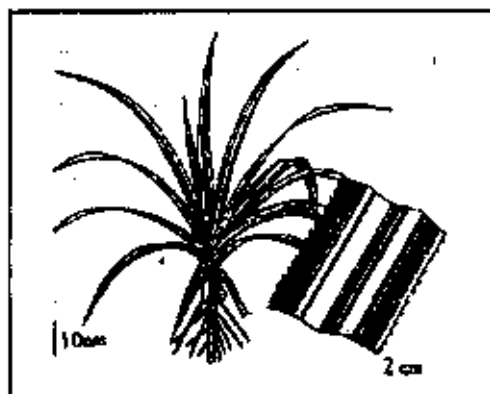
phân khu. *Acrostigma*pk. *Solmsia*pk. *Lonchostigma*pk. *Rykia*pk. *Kaida*pk. *Pandanus*

9035 - *Pandanus amaryllifolius* Roxb. Dứa thơm;
Fragrant Screw-pine.

Bụi cao đến 1 m; thân rộng 1-3cm, chia nhánh. Lá rất thơm mùi dứa, không lông, lục đậm, dài 40-50 cm, rộng 3-4 cm, hình máng xối, bìa ở chót có vài gai. Phấn hoa chưa thấy baogì.

Tr để lấy lá cho mùi thơm cho thực phẩm.
Không gặp hoa.

- Cultivated (*P. odoratus* Ridl.).

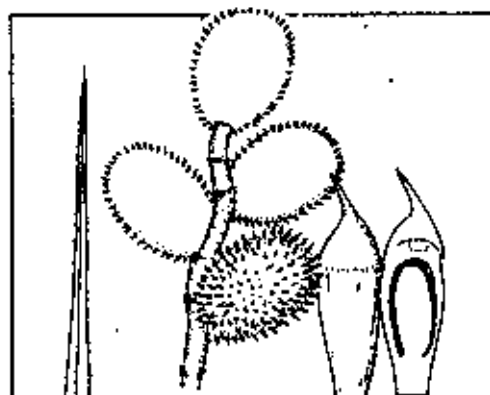

9036 - *Pandanus tectorius* Park. ex Z. cultivar. *wettchii* Hort. Dứa trổ.

Bụi cao 3-5 m; thân to đến 10 cm, có nhiều rễ chổng. Lá dài 1-2m, rộng đến 10 cm, hay hơn, bìa có gai, trổ với nhiều sọc trắng và lục đậm.

Ở var. *sanderi* Hort.: lá trổ với sọc vàng; ở var. *laevis* Hort. bìa lá không gai.

- Ornamental.

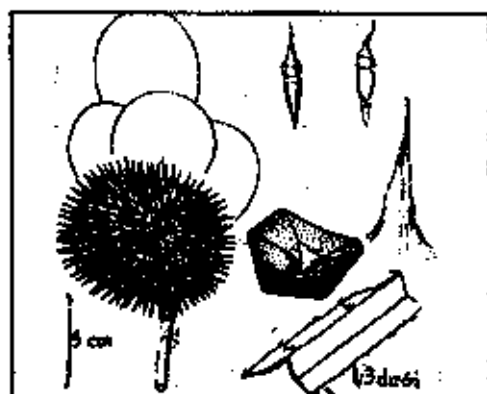

9037 - *Pandanus affinis* Kurz. Dứa cam.

Tiểu mộc có nhiều nhánh, cao 3-5 m, thân to 5-7,5 cm. Lá xanh mốc, dài 1-2 m, rộng 4,2 cm, bìa và sóng có răng bén, đầu có đuôi dài. Phấn hoa dài 40 cm, mang 5-9 hoa đầu cam đỏ, dài 6-7 cm, rộng 5,5 cm. Quả hãm cứng vào 160, cao 2,2 cm, rộng 5,5 mm, vòi nhụy nhọn.

T (hình theo St-John).

- Fructifications red, drupes 1-seeded (*P. aurantiacus* Ridl.).

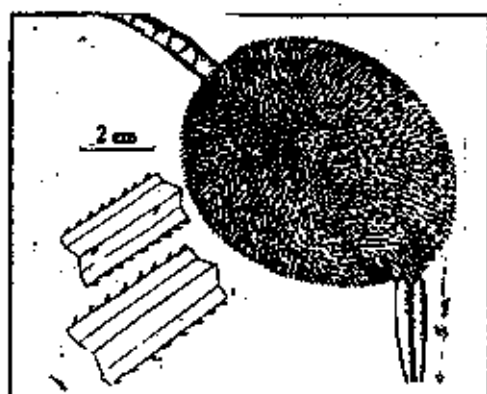
9038 - *Pandanus humilis* Lour.. Dứa nhỏ.

Tiểu mộc nhỏ; thân cao đến 1,5 m. Lá dài 1,5-1,7 m, rộng vào 1,5-3 cm, hình máng xối, bìa hơi xếp, có gai nhọn. Chùm mang 2-5 hơudầu. Hộp quả to vào 3-4 cm, mang nhiều quảnhãng cứng cao 2 cm, rộng 3-4 mm, một vòi nhụy, một nhũn.

Rừng ven suối 5-1.500 m.

- Shrub 1.5 m; fruits head 3-4 cm large; drupes 2 cm high (*P. leucocephalus* Gagn., *P. pierreii* Martelli).

Solmsia:

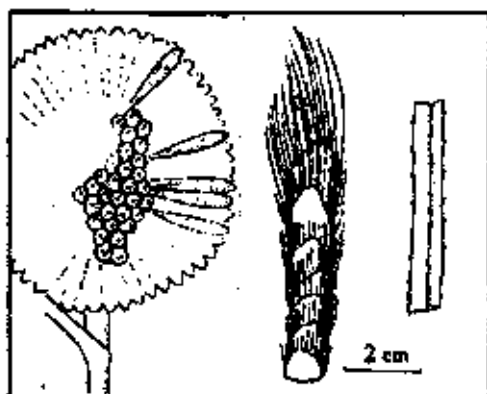
9039 - *Pandanus capusii* Mart.. Dứa nhiễm.

Tiểu mộc cao 4-5 m; thân to 2,5 cm, có gai nhỏ. Lá tụ ở ngọn nhánh, dài 40-60 cm, rộng 1,5 cm, đầu có đuôi dài, bìa có gai đen, sóng có gai cong, thưa, từ 1/2 trên. Pháthoa đục thưa, dài 50 cm, có mo dài. Hộp quả to 8 x 11 cm; quảnhãng cứng cao 1,5 cm kể cả nuốm cứng, rộng 3 mm.

Biên hòa, Tâyninh; 5.

- Fruit head 8 x 11 cm; drupes 1.5 cm high.

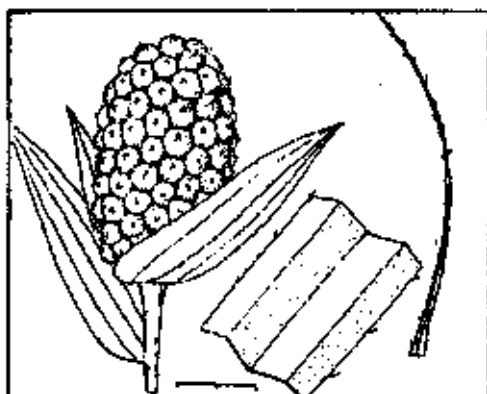
Lonchostigma:

9040 - *Pandanus fibrosus* Gagn.. Chết, Dứa sợi

Tiểu mộc cao 2 m; thân to 1-1,5 cm, dáy lá còn lại thành dây xơ. Lá nhỏ, dài 60 cm, rộng vào 1 cm, bìa và sóng có gai, chót có đuôi dài. Hộp quả xoắn, rộng 4-6 cm, dài 6-7 cm; quảnhãng cứng cao 2 cm, rộng 5 mm, đầu có mỏ cao.

Nhatrang, Càná. Tủy của thân ăn được (hình một phần theo Martelli).

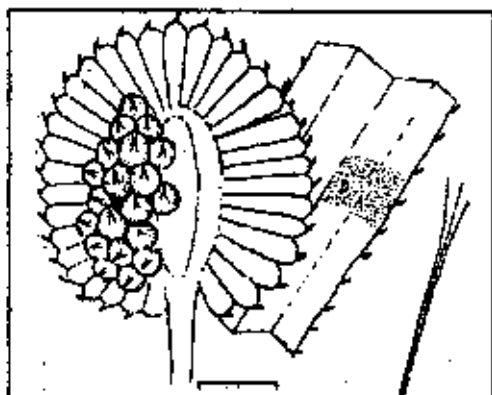
- Fruit head 4-6 x 6-7 cm; drupes 2 cm long.

9041 - *Pandanus tonkinensis* Mart. ex Stone. Dứa bách bộ.

Bụi cao 1-2 m. Lá dài đến 80 cm, rộng 4 cm, đầu có đuôi dài 8cm, hình máng-xối, bìa có gai thưa. Pháthoa có láhoa như lá mà ngắn hơn (25 cm ở ngoài, 7 cm ở trong). Trái do vào 80 quảnhãng cứng có vòi nhụy cong còn lại.

Rừng luôn luôn xanh 0-400 m: Hàsonbìh, Quảngtrị, Đảnãng đến Nhatrang.

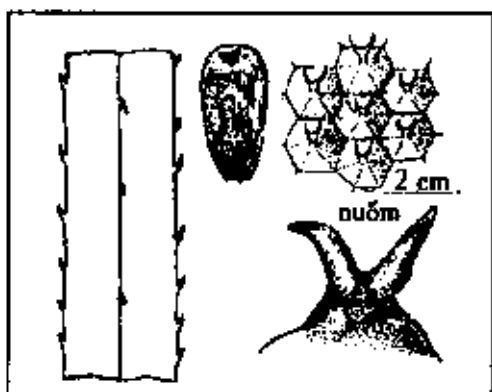
- Bush 2 m; fruit head formed by to 80 drupes.

Rykia:
9042 - Pandanus bipollicaris St-John. Dứa chót-ché
 Bụi cao vào 1 m, không thân khisinh. Lá dài 2-3 m, rộng 4-5 cm, chót có đuôi dài. lúc khô nhăn mịn ngang. Hoadầu cái ở ngọn; cọng dài 20 cm. Hợpquả tròntròn, to 8-11 x 6-7,5 cm; phầnquả cao 2,5 cm, rộng 6-8 mm, có một núm nhọn, láng, đẹp, ché 2(3) ở chót; hạt dài 7-8 mm.

Dựa suối, 1.200-1.400 m: Bạchmã. Lá dùng làm thuốc.

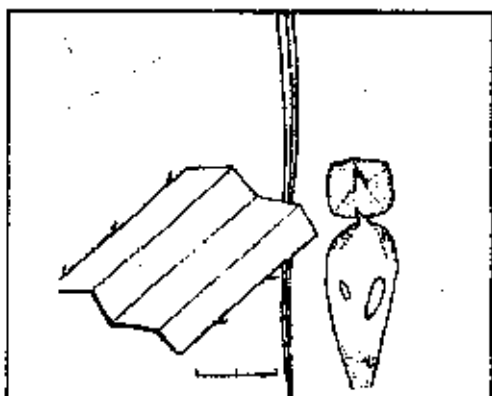
- Acaule, leaves 2-3 m long; mericarp with 2-dentate stigma.

9042 - Pandanus cornifer St-John. Dứa sùng.
 Dạimộc cao 5-8 m, thân to 15 cm, rễ chổng nhiều, to. Lá dài 1,9 m, rộng 2,7 cm, hình máng-xối, bìa có gai bên cũng như gân giữa. Hợpquả hình cầu tròn, to 20 cm, đỏ; quánhãngcứng cao 35 mm, vôi nhụy như sùng ché.

Rừng còi với Randia, Hòn-tre (Nhatrang), 20-300 m; 2 (hình theo St-John).

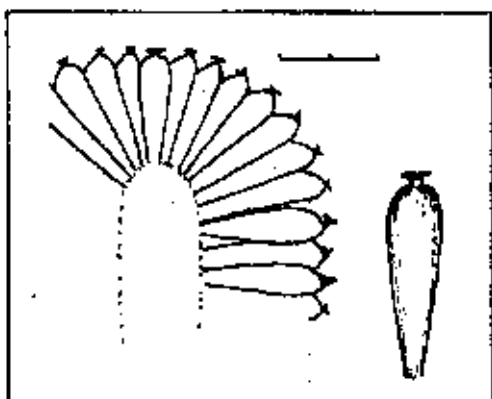
- Tree 5-8 m; syncarp globulous, 20 cm large, red; stigma bifid.

9044 - Pandanus ceratostigma Mart.. Dứa thugiac.
 Dạimộc 8 m, thân to đến 13 cm, rễ chổng to vào 1 cm. Lá dài đến 2 m, rộng 4-6 cm, bìa có răng nhọn, gân giữa có gai ở mặt dưới, chót tùtù hẹp thành đuôi dài dặcsắc. Pháthhoa cái trên cọng dài 50 cm, 3 cạnh, có láhoa dài cả mét. Hợpquả có lẽ xoan bầuđục, to 18 x 12-15 cm, đến dài 13 cm; phầnquả cao 4,5 cm, núm đẹp, có gai nhỏ, láng-hầu.

Nhatrang.

- Tree to 8 m high; leaves long caudate; drupes 4,5 cm high, stigma dentate.

9045 - Pandanus horizontalis St-John. Dứa nuóm-ngang.

Bụi; thân cao 1,5 m, to 7,5 cm, có rễ cầkhều đến cao. Lá dài đến 3 m, rộng 4-6 cm, xếp hia hai lần, bìa và gân giữa có gai. Pháthhoa cái ở ngọn, cọng dài 45 cm, có láhoa; hoadầu trưởngthành trònđài to 10-15 x 7-8 cm, phầnquả cao 2,7 cm, rộng 6-8mm, chót có núm ché hai năm ngang

Rừng cạnh biển: Duongdong, Phúquốc.

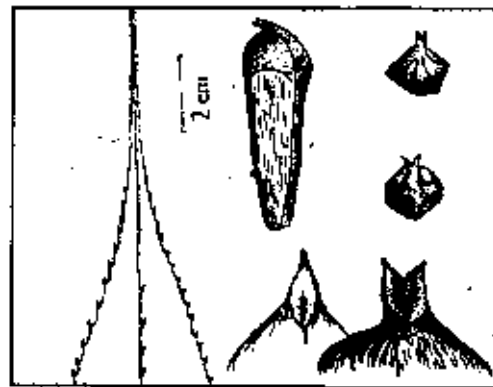
- Bush to 1.5 m high; leaves to 3 m long; syncarp 10-15 x 7-8 cm; drupes with bifid stigma.

9046 - Pandanus multidrupaceus St-John. Dứa nhiều nhân.

Tiểumộc cao đến 5 m; thân to 8 cm. Lá dài 1,6-3 m, rộng 6,7 cm, đầu có đuôi dài, bìa có gai nhọn. Hợp quả trên cùng dài 15 cm, có lá hoa dài 11-60 cm, rộng 12 cm, dài 22 cm, dẹt; phần quả cao 4-4,5 cm, núm hình tai chèo hai.

Dựa suối vùng Đà Lạt; 2.

- Shrub 5 m high; leaves long caudate; syncarp 12 x 22 cm; phalanges with 2 dentate stigma.

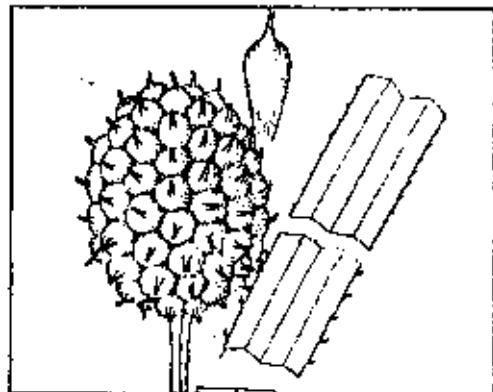

9047 - Pandanus nanofrutex Stones. Dứa bụi-nhỏ.

Bụi nhỏ, cao đến 1 m. Lá nhỏ, dài đến 95 cm, rộng 3 cm, có gai ở bìa và gân giữa mặt dưới gần đáy. Hoạch đầu cái ở ngọn, cùng dài 14 cm, lá hoa dài 12 cm; hợp quả xoan, nhỏ, to 6,5-8 x 4,5-5 cm; phần quả cao 1 cm, có mũi nhọn, lóng, đơn hay chèo hai.

Rừng vào 1.000 m; Hà Sơn Bình.

- Bush 1 m high; syncarp to 8 x 5 cm; phalanges 1 cm long.

9048 - Pandanus urophyllus Hance. Dứa đuôi.

Bụi cao 1-2 m; thân ngắn. Lá dài đến 2 m, rộng 4-5 cm, đầu có đuôi rất dài; bìa có gai thưa, nhọn. Hợp quả to, do quánh cứng lục giác, có vòi nhụy còn lại to, đầu chèo hai, nội quả dài 15 mm, ở phần dưới của quánh cứng.

Phước Tuy.

- Bush 1-2 m; leaves long caudate; phalanges with robust bifid stigma (*P. furcatellus* Mart.).

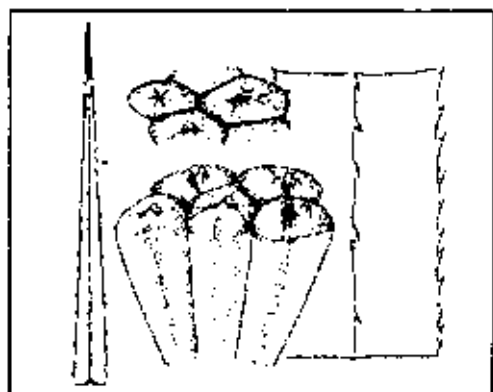
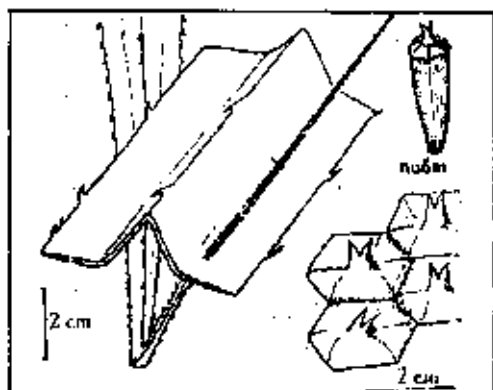
Kaids:

9049 - Pandanus kaida Kurz. Dứa cái-đa.

Tiểumộc cao 3-5 m, thân nằm to 12 cm, có nhánh chèo. Lá dài 1 m, rộng 6,5 cm, bìa và sống có gai bén. Hợp quả trên cùng dài 40 cm, rộng 13-16 cm, dài 18-25 cm; phần quả nhiều, cao 3,6-5 cm, rộng 1,2-2,7 cm, cam đỏ, 5 cạnh; tâm bì thường 2 (hai núm xa nhau), ít khi 3(4); hạt cao 7-10 mm.

Dựa rạch, bờ mấu, có khi trồng, nhất là ở Cambốt.

- Shrub 3-5 m; syncarp 13-16 x 18-25 cm; phalanges red, 3,6-5 cm high, stigmas separate

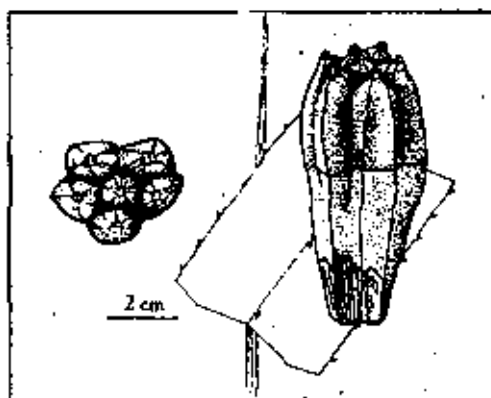

Pandanus:
9050 - Pandanus odoratissimus L. f. var. vietnamensis
 (St-John) Stones. Dứa Việt.

Tiểumộc cao 3-5 m, thân to 15 cm, không rễ
 càykêu. Lá dài 1-1,5 m, rộng 5-6 cm, mặt dưới hơi
 mốc, chót có đuôi dài, 3 cạnh, có gai, bìa và sóng
 có gai nhọn. Hợpquả rộng 19 cm dài 27 cm, đỏ,
 mang vào 100 phầnquả cao 6 cm, rộng 3-4 cm, do 5-
 6 támbi; nướm đen, xoan hay tròn.

Mũi Né (Phanhiết), Vũngtau..(hình theo St-
 John).

- Shrub 3-5 m; syncarp to 19 x 27 cm,
 phalanges red, 6 cm high (*P. tectorius* sensu Mart., *P.*
phamhoangii St-John, *P. reversispiralis* St-John..).

9051 - Pandanus odoratissimus var. buensis (St-John)
 Stones. Dứa Huế.

Đạimộc cao 7 m, thân to 15 cm, có nhiều rễ
 càykêu. Lá dài 1,5 m, rộng vào 5,5 cm, bìa và sóng
 có gai bén, đầu nhọn dài. Hợpquả xoan, to 20 x 28
 cm, cam đỏ, vôi vào 140 bản cao 7-8 cm, chứa 4-7
 támbi, nướm tròn hay hình thậ.

Dựa biển, vùng Huế (hình theo St-John).

- Tree 7 m high; syncarps 20 x 28 cm;
 phalanges orange red, 7-8 cm long.

ARACEAE : họ Môn

- 1a - cỏ nổi, lá mọc chum
 1b - nêthựcvật, lá hẹp, rất thơm
 1c - không tính trên

Pistia
Acorus

2a - buồng đều chứa hoa lưỡngphái cả

3a - dây bò hay leo không gai

4a - hoa có đài hay vành, mo không rụng

5a - hoa có 6 tai (đài và vành); 6 tiểunhụy, noãn sào 3 buồng
Pothos

1-noãn
 5b - đài và vành không tai rõ rệt; tiểunhụy 4; noãn sào 1
 buồng, 1-noãn
Anadendron

4b - hoa trần; mo mau rụng

5a - noãn sào nhiều noãn, đínhphôi trắcmô
Raphidiphora

5b - noãn sào 1 buồng, noãn gắn từ đáy

6a - 1 noãn

6b - 2-4 noãn

Scindapsus
Epipremnum

3b - thân khisinh ngắn

4a - có có gai; lá thon nguyên hay chẻ

5a - dài do 2 láđài; noãn sào 1-noãn

5b - dài do 4-6 láđài; noãn sào 2-noãn

Lasia
Cyrtosperma

4b - có không gai; lá gân chân-vịt, có khía; hoa trần

Pycnospatha

2b - buồng không đều, mang hoa đực ở trên, hoa cái ở dưới; hoa luôn luôn trần

3a - gân hai bên song song, thường đơn; không có gân bìa

4a - mo còn lại nguyên; noãn sào 2-4 buồng, nhiều noãn; tiểunhụy
 rời
Homalomena

4b - mo rụng đi một phần hay trọn

5a - dây leo

5b - có không leo

Philodendron

- 6a - mo rụng cả; tiểuhụy thành liênhùng *Aglaonema*
 6b - đáy mo còn lại
 7a - mo to, trắng, đẹp; Tr *Zantedeschia*
 7b - mo xanh, phần trên mau rụng *Schismatoglottis*
- 3b - gân cạnh thông vào nhau thành một gân bìa
 4a - tiểuhụy rời hau
 5a - nêthựcvật *Cryptocoryne*
 5b - đjathựcvật
 6a - lá đơn; noãn trựcsinh *Typhonium*
 6b - lá do 3-7 lá-phụ *Arisoema*
 6c - lá do 3 lá-phụ rìa hay kép; noãn sào nhiều buồng; noãn đảosinh 7a
 7a - phụđộ của buồng có hoa lép; hoa đực rời nhau *Pseudodracontium*
 7b - phụđộ trần hay có hoa lép rất nhỏ; hoa đực khít *Amorphophallus*
 7c - buồng thu đến chót *Alesmonium*
- 4b - tiểuhụy dính thành liênhùng; lá hình tim hay đầu tên, gân-phụ hình mạng
 5a - noãn gắn ở đáy
 6a - lá bìa nguyên *Alocasia*
 6b - lá có thùy *Schizocasia*
 5b - đjnhphôi trắcmô
 6a - một đjnhphôi, 1-noãn *Hapaline*
 6b - đjnhphôi 2-4, nhiều noãn
 7a - buồng đứng có phụđộ trần; cỡ to *Colocasia*
 7b - buồng đầu ngá, không có phụđộ lép ở chót
 8a - có tiểuhụy lép giữa noãn sào *Remusatia*
 8b - không tiểuhụy lép giữa noãn sào *Stuednera*

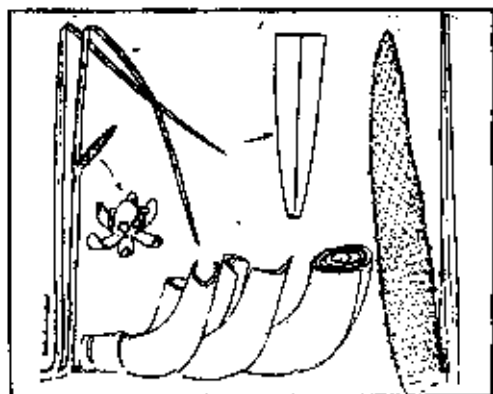
Acoreae:

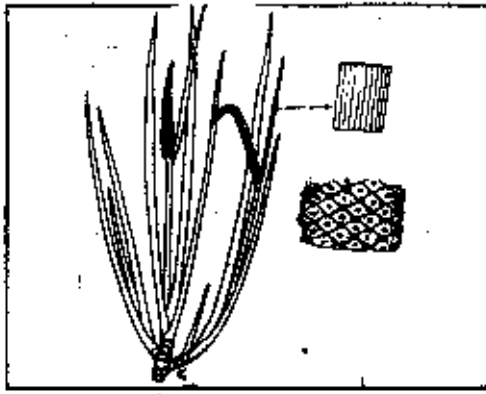
9052 - *Acorus verus* Houtt.. Thạch xươngbò, Bòbò; Sweet flag.

Nêthựcvật; cãnhành to 8-12 mm, và lá rất thơm. Lá hình guom hẹp, đứng cao đến 1 m hay hơn, rộng 1,5-3cm, một gân giữa. Pháthoa trên một thân có một mo tiếp tục như lá; gié dài 5-7,5 cm; hoa lưỡngphái; phiến hoa 6; tiểuhụy 6; noãn sào 2-3 buồng. Quả đở (ít gặp). $2n = 36, 44$.

Tr ở bờ rạch, ao để làm thuốc: xông, bổ thầnkinh. Chứa alcaloid và glucosid.

- Cultivated as medicinal (*A. calamus* L.)

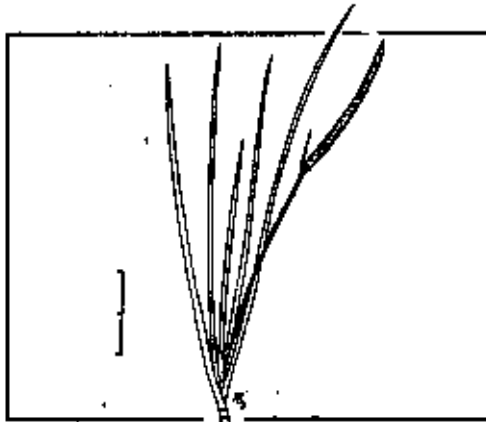

9053 - Acorus tatarinowii Schott. Bờ bở núi.

Nêthựcvật; cànhhình to 5-8 mm. Lá đứng hình guom cao 20-50 cm, rộng 2-6(10) mm, gân gần như đều nhau, mảnh. Buồng dài 6-10 cm, vàng, trên một trục cao 15-20 cm, với một mo như lá tiếp tục thân; hoa nhỏ, lưỡngphái, tiểuhụy 6. Phi quả xoan.

Nơi ẩmlầy dựa rạch, vùng núi: B đến Phúkhánh.

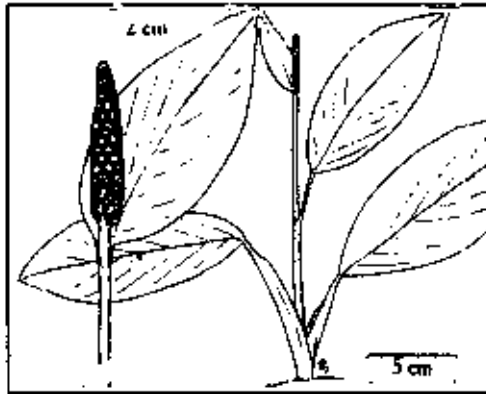
- Limnophyte; limb 2-6 mm wide; spadix yellow 6-10 cm long.

9054 - Acorus gramineus Soland. Bờ bở nhỏ, Thạch xương bở nhỏ.

Nêthựcvật nhỏ; cànhhình to 1,5-2 mm. Lá đứng, dài 6-10 cm, rộng 1-2 mm, gân dọc 3. Buồng trên một trục mảnh, có mo kéo dài trục dạng lá; hoa nhỏ, lưỡngphái; tiểuhụy 6; noãn sào 2-3 buồng, noãn trức sinh. Phi quả xoan.

Thường Tr ở hòn-non, gốc Trungquốc. Dược dụng như *A. verus*; trấnluyếnsúc, làm giảm đau, bổ, kiệnvị. - Limnophyte 10 cm high, cultivated as ornamental (*A. pusillus* Sieb.).

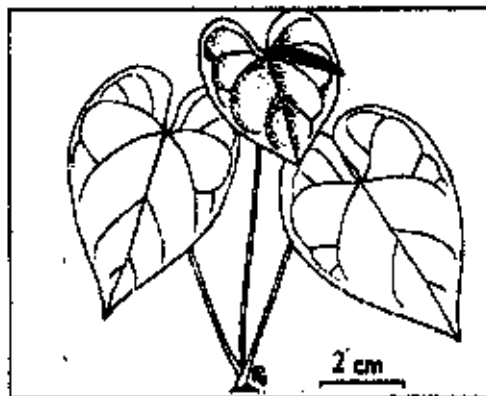
9055 - Spathiphyllum patinii N.E. Br.. Bạch phiến.

Bụi cao 0,4-0,6 m, thân cao 10 cm, to 2-3 cm. Lá có phiến không lông, gân-phụ cách nhau 1 cm, mặt dưới màu lợt; cuống 3 cm, tròn, bẹ dài vào 20 cm có một phần trên tròn. Mo phẳng, trắng tươi, xanh mặt ngoài; buồng dài 5-8 cm, màu ngà; hoa lưỡngphái, có đài 6-phần.

Trồng: I-XII.

- Ornamental.

Anthuriceae:

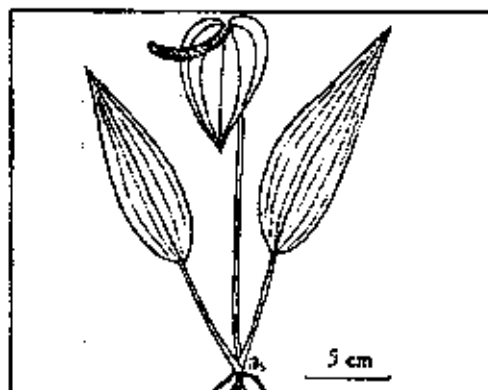

9056 - Anthurium andreanum Lindl.. Vihoa tròn.

Bụi daniên. Lá có phiến xanh hình tim hay đầu tên; cuống dài. Buồng trên cọng dài; mo là phiến nở rộng, hình tim; buồng vàng, đứng trên mo ngựa đỏ thắm; hoa lưỡngphái cả. Phi quả.

Tr làm kiếng, gốc Columbia.

- Ornamental.

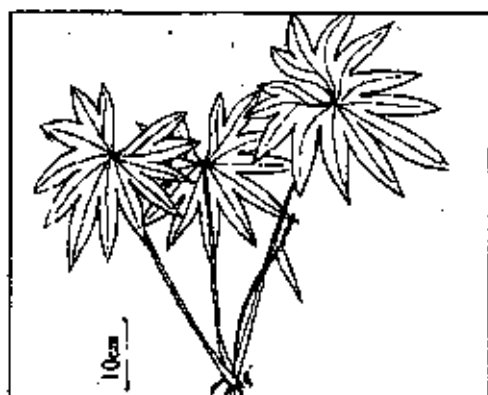

9057 - Anthurium scherzeanum Schott. Vihoa thon.

Có daniên có thân ngắn. Lá có phiến đứng, thon, không lông. Cọng phách hoa cao bằng lá; mo hình tim, ngửa rộng ra; buồng dựng trên mo đỏ thẫm; hoa lưỡngphái. Quả.

Tr làm kiếng vì buồng và mo đẹp.

- Ornamental.

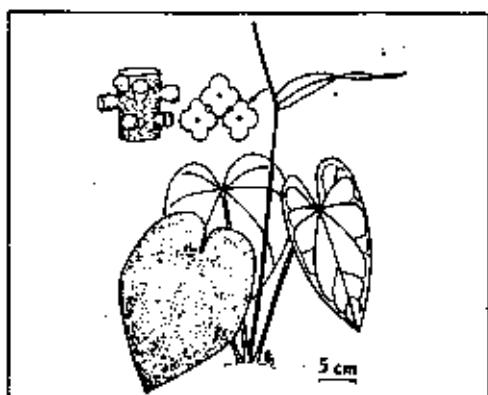

9058 - Anthurium dentatum Hort. Vihoa răng.

Bụi; thân ngắn. Lá có cuống dài 60-80 cm; phiến hình quạt với 13-15 thùy, to 40 cm. Buồng trên cọng dài 30-40 cm, mo thon hẹp, ngửa, dài 20 cm; buồng tím, dài 10 cm.

Tr vì lá đẹp; IX.

- Ornamental.

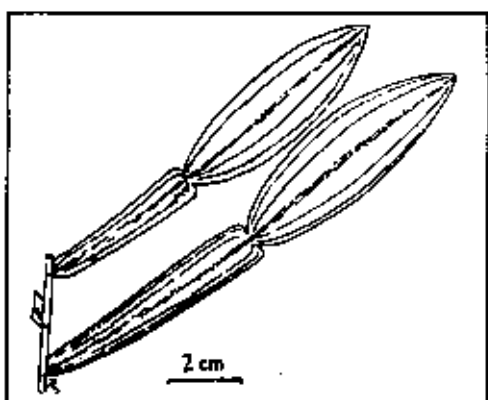
9059 - Anthurium magnificentum Lindl. Vihoa đẹp.

Cỏ có thân ngắn. Lá có phiến to, dài 40 cm, mỏng, màu ve-chai với gân màu lợt; cuống có 4 cạnh, dài 50-60 cm. Cọng phách hoa cao 1 m; mo xanh ngang, quán, dài 20 cm; buồng đứng, cao 25 cm, xanh; hoa lưỡngphái. Quả.

Tr vì lá đẹp; gốc Columbia.

- Ornamental.

Pothoeae:

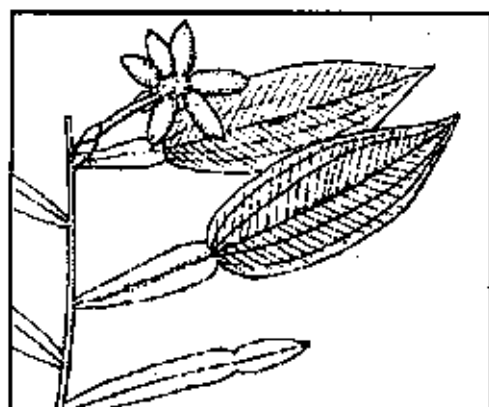

9060 - Pothos angustifolius Presl.

Dây leo; thân rộng 2 mm, lông dài 1-2 cm. Lá có phiến mỏng, thon hẹp, to 5-8 x 0,7-2,7 cm, gân 1-2/bên; cuống dẹp dài bằng phiến. Phách hoa rất ngắn; mo 4-5 mm; buồng niền, xoan, dài 4 mm; hoa có 6 phiến, 6 tiểuhụy.

Rừng T.

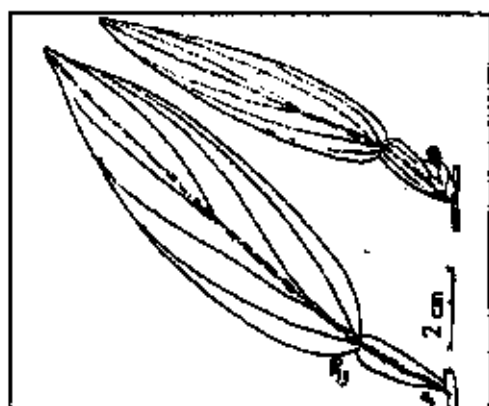
- Climber; limb narrow lanceolate; spadix 4-5 mm long.

9061 - Pothos balansae Engler.

Cỏ leo; nhánh to 3 mm, lông dài 1-3 cm. Lá có phiến dài 8-12 cm, rộng 3-4 cm, tròn dài hay thon; cuống dài 7-8 cm, có cánh rộng. Pháthoá dài 4-5 cm, vảy 5-18 mm; mo xoắn nhọn, to 2,5 cm; buồng tròn dài 2 x 1 cm.

Núi cao: Côngtum; 4

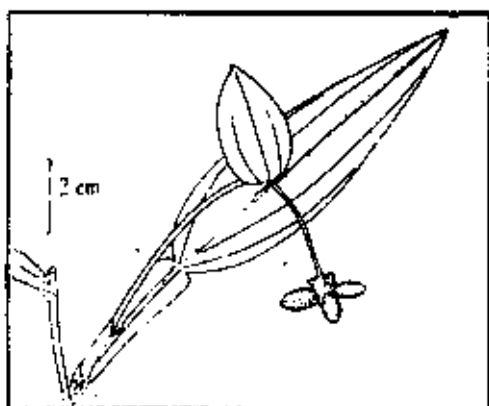
- Climber; spadix 2 cm long.

9062 - Pothos cachcartii Scott.

Cỏ leo, dài 5 m; nhánh mảnh, lông 1-2 cm. Lá có phiến thon dài hay tròn dài, dài 8-12 cm; cuống có cánh, ngắn. Pháthoá ngắn có vảy kết lợp; mo xoắn nhọn, vào 8 mm; buồng tròn dài, dài 0,5-1 cm. Hoa lưỡng phái có 6 phiến hoa, 6 tiểu nhụy.

Rừng luôn luôn xanh 100-1.500 m. Đắp trị đau mình. Lá ăn chiền ở Himálapson.

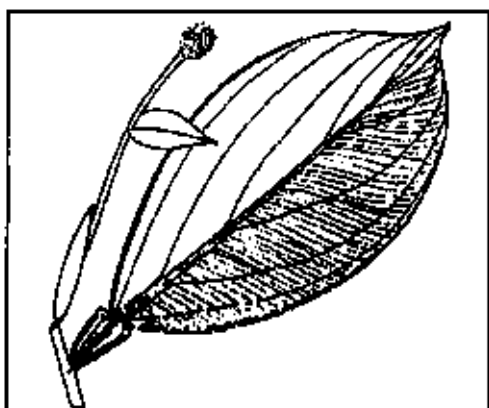
- Climber; petioles short; spadix 5-10 mm, on short peduncle.

9063 - Pothos gigantipes Buchet. Ráy thân-to.

Cỏ leo rất cao lên cây khác; nhánh vuông vông, to 3-4 mm. Lá có phiến thon, đầu nhọn; cuống có cánh, dài bằng 1/2 phiến. Pháthoá ở nách lá, dài gần bằng lá; mo xoắn, tái; buồng hình cầu. Quả tròn, đỏ, to 1 cm.

Quảng trị, Khánh hoà.

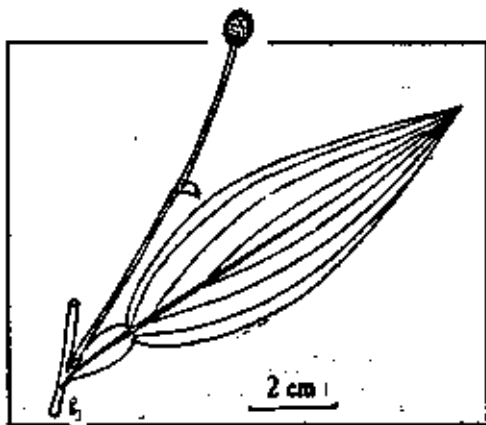
- Long climber; spadix globulous; berries red, 1 cm across.

9064 - Pothos grandis Buch. Ráy to.

Cỏ leo cao; thân to 3-4 mm, lông dài 3-4 cm. Lá có phiến xanh đậm, xoắn bầu dục, dài đến 20 cm; cuống ngắn, có cánh. Pháthoá ở nách lá, vảy dài 4-30 mm, rộng dài 4-7 cm; mo xoắn thon, đỏ bầm; buồng xoắn, dài đến 2 cm; hoa lưỡng phái; tiểu nhụy 6. Quả vàng rồi đỏ.

Hà Nội, Hà Nam Ninh đến T (hình theo Gagnepain)

- Climber; limb large, petiole short; spathe dark red; berries yellow then red.

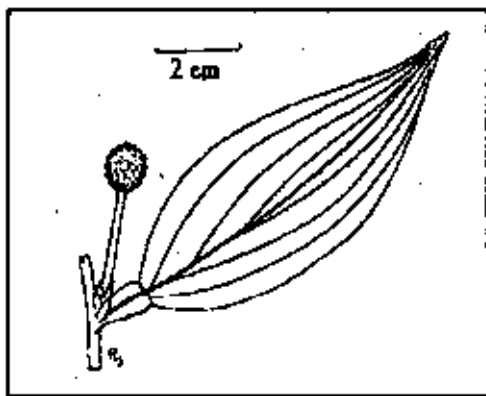

9065 - Pothos kerrii Buch. Ráy Kerr.

Cỏ leo lên thân cây khác; nhánh to 2 mm, lông dài 1,5-3 cm. Lá có phiến rộng và dài hơn cuống nhiều, lá dưới có khi chỉ còn là cuống. Pháthoa ở nách lá, dài gần bằng lá; mo đỏ, nhỏ; buồng hình cầu to 4 mm; hoa lưỡngphái, phiến hoa 6, tiểuhụy 6.

T.

- Climber; petioles short; spadix globulous on long pedicel; spathe red.

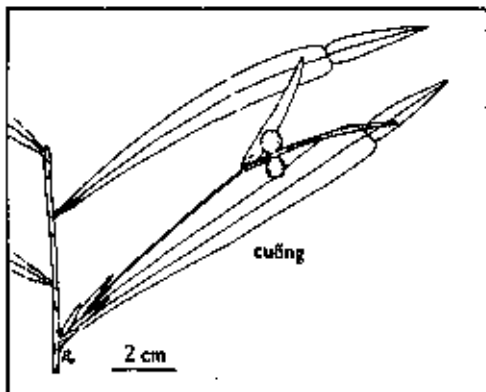

9066 - Pothos pilulifer Buch. Ráy lợn.

Cỏ bò trên đá, dài 2-3 m; nhánh có 4 cạnh, lông dài 2-3 cm. Lá có phiến to và rộng hơn cuống rất nhiều. Pháthoa ngắn hơn 1/2 lá; mo xoan, xụ xuống, dài 5 mm; buồng hình cầu; hoa lưỡngphái, phiến hoa 6, tiểuhụy 6.

Rừng: Lạngson, Lào cai.

- Lithophytic; petioles short; inflorescence short; spadix globulous.

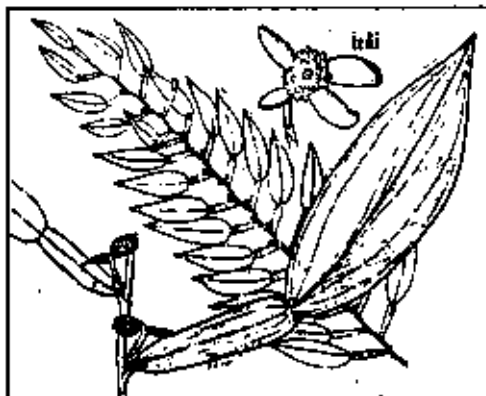

9067 - Pothos repens (Lour.) Druce. Ráy bò, Cỏ nhinh.

Dây leo rất cao; nhánh to vào 2-3 mm, lông dài 6-20 cm. Lá có phiến thon dài hẹp, ngắn hơn cuống, lá dưới chỉ do cuống mà thôi. Pháthoa thường từng cặp, dài 15-20 cm; vây 4-5, hẹp; mo hẹp dài 4-7 cm; buồng hình trụ, dài 4-7 cm. Quả đỏ, dài 7-8 mm.

Quảng trị; II-VI, 6.

- Climber; petioles long; spadix 4-7 cm long; berries red (*Flagellaria repens* Lour.).

9068 - Pothos scandens L. Ráy leo.

Dây leo cao 2-4 m; nhánh to 1,5-2 mm. Lá có phiến thon hay tròn dài thon, rộng 2-1 cm, gân chánh 3; cuống đẹp, rộng 7-12 mm. Pháthoa ngắn; mo dài 3-5 mm, vàng; buồng xoan. Quả đỏ lúc chín.

Rừng luôn luôn xanh khô, đến 200 m. Đắp trị làm mù, tễ hấp; hút trị suyễn. Được liệt kê vào cây ăn được.

- Climber 2-4 m; inflorescence short; berries red.

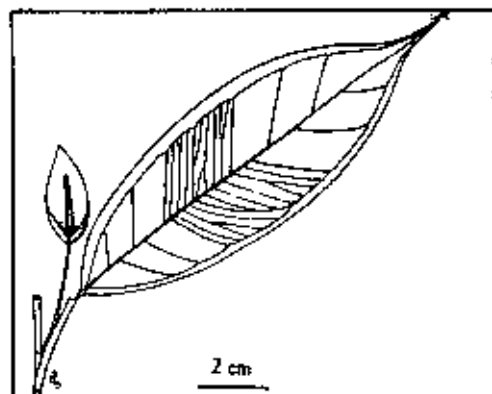

9069 - Pothos yunnanensis Engler. Ráy Vânnam.

Cỏ leo dài đến 15 m; nhánh vuông, lông dài 2-3 cm. Lá có phiến thon, mỏng, dài 9-14 cm; cuống dài 3-6 cm. Pháthoa ở nách lá, trên rất ngắn; vảy 5-6; buồng hình cầu to vào 1 cm, sau dài đến 1,6 cm; mo xoan nhọn. Quả tròn dài, to 1 cm.

Quảngtri, Côngtum, Nhatrang; IV

- Climbing to 15 m; inflorescence short; spadix globulous 1 cm long; berries 1 cm.

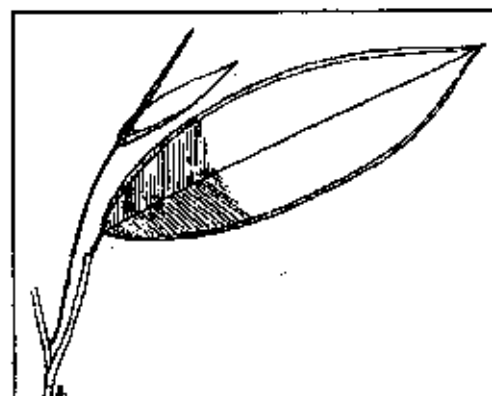

9070 - Pothos penicilliger Gagn. Ráy cọ.

Dây leo dài vào 3 m; nhánh mảnh, to 2-3 mm, lông dài 1-3,5 cm. Phiến lá bầu dục thon ngược, dài 13-19 cm, chót có đuôi, gân-phụ songhàng khít nhau; cuống nhỏ, dài 3-4 cm, xếp thành bẹ dài. Mo có màu, xoan nhọn, dài 3 cm, trên rộng dài 3 cm; buồng hình trụ cao 2,5 cm; hoa có 6 tiểuhụy.

Đèo Hảivân; IX.

- Climbing; limb elliptic lanceolate; spadix 2,5 cm.

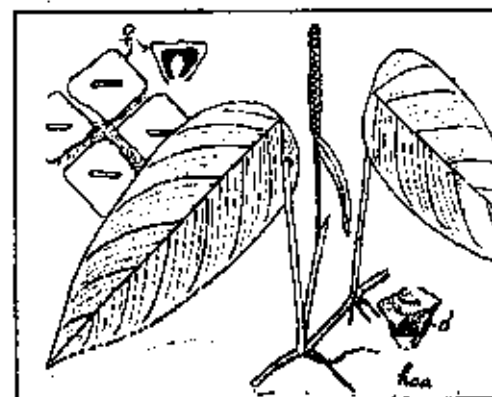
9071 - Pothos touranensis Gagn. Ráy Đảnắng.

Dây leo dài 5-7 m; nhánh to 3-4 mm, lông dài 0,2-3 cm. Lá có phiến tròn dài thon, dài 13-18 cm, gân-phụ songhàng, khít nhau, một gân bìa; cuống dài 8-13 cm, xếp thành bẹ dài. Mo mau rụng; rộng dài 10 cm; buồng hình trụ cao 4-5 cm; hoa có 6 tiểuhụy. Quả đỏ, cao 3 cm.

Đảnắng; II-VI, 6.

- Climbing; limb oblong; spadix 4-5 cm long; berries red, 3 cm long.

Monstereae:

9072 - Anadendrum latifolium Hook. f. Thăngmộc lá-rộng

Dây leo cao 2-3 m; nhánh to 4-5 mm, lông dài 1,5-3 cm. Lá có phiến xoan tròn dài, hơi bấtxung, gân-phụ 9-12 cặp, nâu lúc khô; cuống dài 11-17 cm, dẹp, xếp thành bẹ dài. Pháthoa trên rộng dài; mo thon nhọn, dài 5-6 cm; buồng dài 3-5 cm; hoa lưỡngphái, hình bánhbò, bao hoa hình chén, tiểuhụy 4, noãn 1, gắn từ đáy. Quả cao 1 cm, 1 hạt.

Bachmá, Côngtum, Phúkhánh; III.

- Climbing; spadix 3-5 cm; stamens 4; berries 1-seeded.

9073 - Anadendrum montanum Schott. Thăngmộc núi.

Thân leo cao 2-4 m, rộng 4-5 mm. Lá có phiến thon dài 12-20 cm, *đen lúc khô*, gân-phụ 7-8 cặp; cuống dài 7-10 cm, thành bẹ ở 1/2 dưới. Pháthoả ở ngọn hay nách lá; mo dài 4 cm, màu rưng; buồng dài 2-4 cm; hoa lưỡngphái, lụcgiác; tiểuhụy 4; noãn 1, gắn từ đáy. Phi quả cao 8 mm, 1 hạt.

Hàsonbình, Hànamninh đến Bạchmã, Bànà, Nhatrang.

- Climbing 2-4 m; limb black on dry; spadix 2-4 cm; berries 1-seeded, 8 mm long.

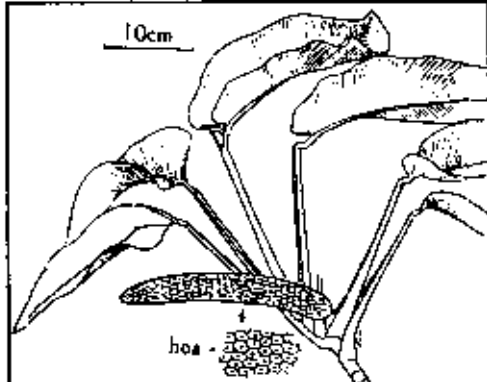

9074 - Epipremnum giganteum Schott. Thượngcán to.

Dây leo cao, dài đến 30 m; thân to 5-7 cm. Lá có phiến rất to, dai, dài 30-65 cm, gân-phụ nhiều, songhàng *khít nhau*; cuống 30-60 cm. Buồng dài 15-30 cm, xanh rồi vàng; hoa lưỡngphái, 5 x 3 mm. Phi quả dính nhau, cao 7-8 mm.

Rừng luôn luôn xanh, 5-1.500 m.

- Big climber; limb to 60 cm long; spadix 15-30 cm long; berries adherent.

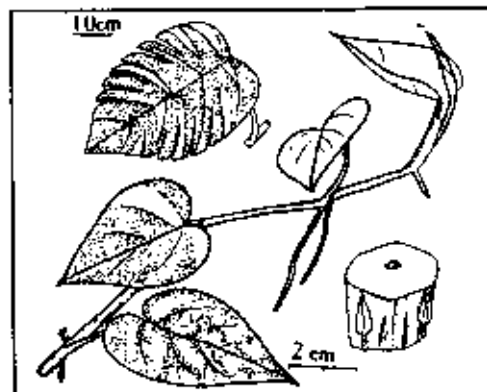

9075 - Epipremnum pinnatum (L.) Engler cv. aureum Nichols.. Trầu-bà vàng.

Dây leo, *nhỏ khi trồng* không nơi dựa, rất to khi trồng ở đất và cho bò lên cây. Lá hình tim, to 6 đến 40 cm, lục dợt, *trở màu vàng rất đẹp* hay màu bạc (cv. *marble queen*). Buồng mang hoa lưỡngphái.

Trồng vì lá đẹp, gốc đảo Salomon.

- Ornamental (*Pothos aureus* Lind. & André, *Scindapsus aureus* (Lind. & André) Engl...).

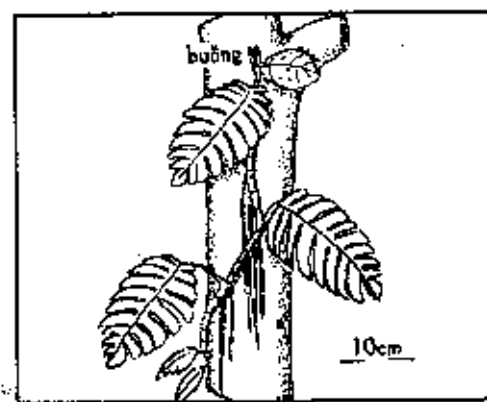

9076 - Epipremnum pinnatum (L.) Schott. Ráy-ngọt

Dây leo rất to. Lá ở thân non có phiến nguyên, ở thân trưởng thành có phiến rất to, *xẻ sâu*, không trổ; bẹ có nhiều sợi tetua, xanh. Buồng trên cộng ngắn, to 10 x 2-3 cm ở ngọn, có mo xanh ở mặt ngoài, vàng mặt trong; hoa lưỡngphái, trần; tiểuhụy 4; noãn sào 1 buồng, 1-3-noãn. Phi quả nhỏ.

Tr làm kiếng; I-XII. Buồng mang trái khi chín có dạng trái bắp đỏ, ăn được (Trương Dấu).

- Ornamental (*Pothos pinnatum* L.).

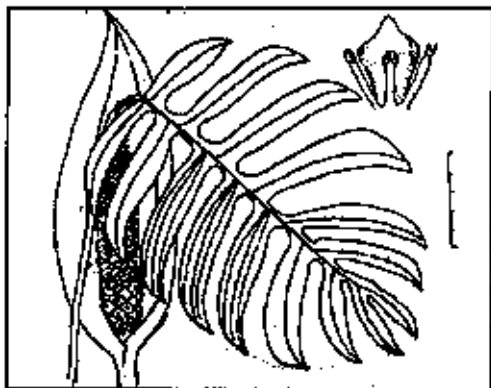

9077 - *Raphidophora decursiva* (Roxb.) Schott. Trâmđài; Đuôi-phượng.

Dây to, leo cao đến 40 m; thân to 2,5-5 cm. Lá có phiến xoan bầu dục, to 40-70 x 30-50 cm, xẻ sâu lông-chim gần đến gân giữa, thành 15-17 thùy; cuống dài 40-70 cm. Mo vàng, dài 17,5 cm; buồng không rộng, dài 12-20 cm; hoa trần, lưỡngphái, lụcgiác; tiểunhụy 4; noãn sào có núm lồi cao, vàng.

Vùng núi: B đến Phan Thiết. Kháng sinh; đắp trị vết thương, trị tê thấp.

- Big climber to 40 m; spathe yellow; spadix 12-20 cm long (*Pothos decursiva* Roxb.).

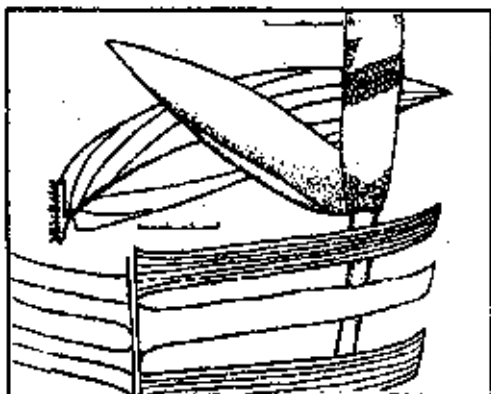

9078 - *Raphidophora korthalsii* Schott. Trâmđài Korthals.

Dây bò; lông có nhiều rễ sợi vịn theo một hàng dọc. Lá ở thân bò nhỏ, tròn dài, hơi cong, cuống ngắn; lá ở thân già to, dài đến 60 cm, rộng 40 cm, xẻ sâu lông-chim thành thùy rộng 2-3 cm, 5-7 gân; cuống dài 30 cm. Mo dài 15 cm, dày; buồng dài hơn 10 cm, rộng 1,5 cm; hoa lưỡngphái, trần, lụcgiác.

Quảng NamĐà Nẵng; VIII.

- Creeping; leaves on creeping stem almost sessile; spadix 10 cm long.

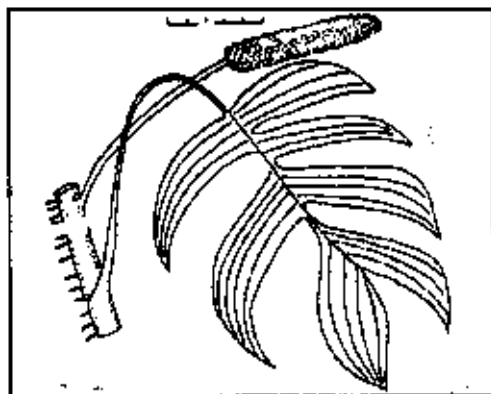

9079 - *Raphidophora laichauensis* Gagn. Trâmđài Laichâu.

Dây bò cao 3 m; thân to đến 2 cm, có rễ sợi vịn theo 1 hàng dọc. Lá có phiến xoan, to 35 x 25-30 cm, xẻ thành 3-4 cặp thùy cong, nhọn; cuống dài 20-30 cm, chót có đốt dài 1,5 cm. Phấn hoa trên rộng 15 cm; mo mau rụng; buồng dài 11 cm, rộng đến 3 cm; hoa trần, rộng 4 mm. Trái có hạt hình thoi, dài 2 mm, có đốm trắng mịn.

Núi cao: Laichâu.

- Creeping 3 m long; spadix 11 cm, on long peduncle.

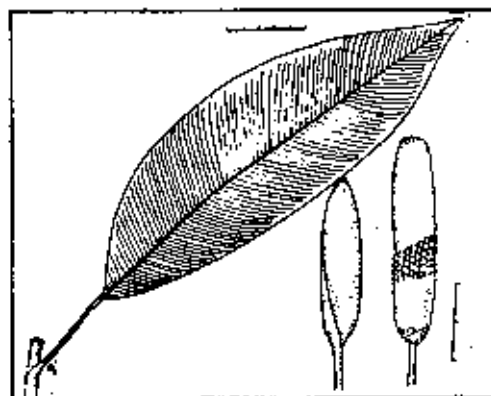

9080 - *Raphidophora bonii* Engler. Trâmđài Bon.

Dây leo; thân to 12-16 mm, lông dài 1,5-3 cm. Lá có phiến tròn dài thon, to 22-30 x 8-10 cm, bất xứng, gân-phụ khít nhau (cách nhau 7-10 mm); cuống dài 6-10 cm. Mo dài 7 cm; buồng hình dùi, dài 7 cm; hoa trần, lụcgiác, lưỡngphái, 4 tiểunhụy, noãn nhiều.

B.

- Climbing; limb asymmetrical; spadix 7 cm long.

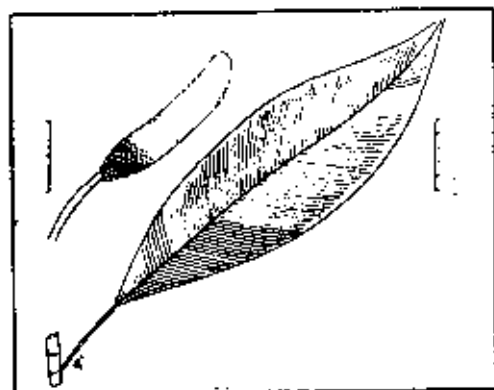

9081 - *Raphidophora chevalieri* Gagn.. Trâmđài Chevalier.

Thân leo cao 30-30 m; lông không đều, dài 1-4 cm. Lá có phiến nguyên, bầu dục thon, to 13-30 x 3-10 cm, nhọn hai đầu, gân-phụ khít nhau (cách nhau 2 mm), mặt trên nâu đậm, mặt dưới nâu; cuống dài 5-10 cm. Buồng hình dùi, to 6 x 1,5-2 cm, trên rộng dài 2-3 cm, mô mau rụng; hoa trần, lụcgiác, tiểunhụy 4.

Rừng luôn luôn xanh: Lào cai, Nghệ Tĩnh, Bình Trị Thiên, Quảng Nam Đà Nẵng.

- Climber up to 30 m high; spadix 6 x 1.5-2 cm.

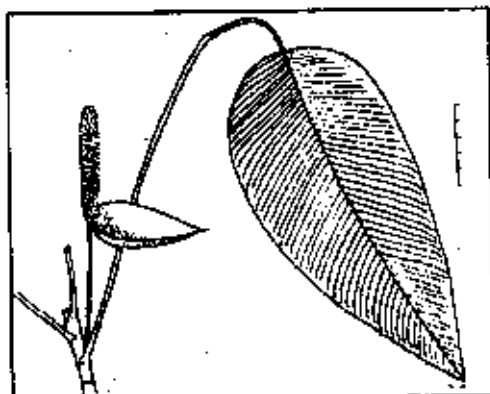

9082 - *Raphidophora hookeri* Schott. Trâmđài Hooker.

Dây leo trên đá; thân to 2 cm, lông rất ngắn. Lá có phiến trònđài, to 27-45 x 10-18 cm, gân-phụ nhiều, cách nhau 8-10 mm, đáy tròn hay hình tim, bất xứng; cuống dài 15-20 cm, chót là phần lông dài 10-12 mm. Mô dài 5-6 cm, mập, vàng mặt trong, xanh mặt ngoài; buồng trònđài, to 5,5 x 1,7 cm; hoa trần, lưỡngphái, lụcgiác, rộng 4,5 mm; noãn sào có nướm nhỏ.

T. Phú Dương.

- Climber on rock; limb 27-44 cm long; spadix 5,5 x 1.7 cm, on yellow spathe.

9083 - *Raphidophora media* Schott. Trâmđài trung.

Dây bò cao; thân dẹp, có rãnh dọc, một hàng rễ sàivi. Lá ở dưới thân nhu không cuống, phiến bất xứng, mặt dưới trắng, gân-phụ thưa; lá trên có cuống dài, phiến thon, to 15 x 3,5 cm, gân-phụ khít nhau.

Phú Quốc.

- Creeping; stem flattened; leaves dimorphous, sessile or on long petiole.

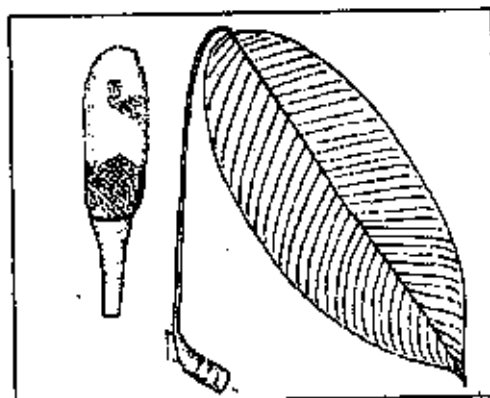

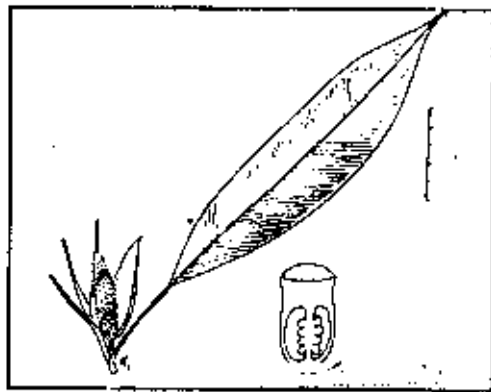
9084 - *Raphidophora peepla* Schott. Trâmđài

Dây leo; nhánh to 5-7 mm, lông dài 1-2 m. Phiến xoan nhọn, to 20-30 x 7-12 cm, đáy tròn, lúc khô nâu hay đen, gân-phụ 5-6 cặp, giữa là gân tam cấp mịn, cách nhau 2-3 mm; cuống dài 20 cm, chót có đốt dài 15 mm. Pháthoá có rộng dài đến 10 cm; mô tròn dài, nhọn, dài 8 cm; buồng dài 6-8 cm, rộng 1 cm; hoa trần, lụcgiác, rộng 2 mm, tiểunhụy có bao phấn cao 1 mm.

Kiến Khê, Lâm Đồng, Đồng Nai.

- Climbing; limb lanceolate; spathe 8 cm long; spadix 6-8 cm long.

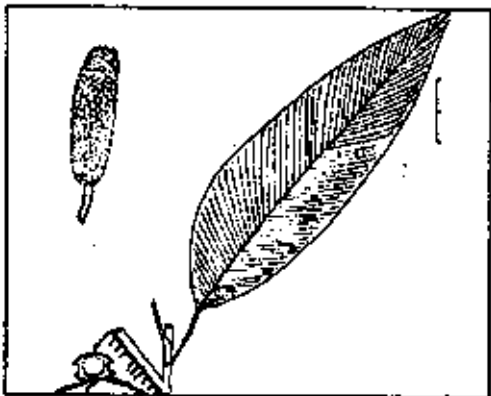

9085 - *Raphidophora schottii* Hook. f. Trâmđài Schott.

Thân leo dài 8 m; thân bò mảnh, có rãnh sáivi, theo 1 hàng dọc. Lá có cuống dài 10 cm; phiến trònđài, to 25 x 8 cm, gân-phụ khít nhau. Pháthoa trên *cọng ngắn*; mo dài 5-6 cm; buồng to 8 x 1 cm; hoa trần, lưỡngphái, lụcgiác; noãn sào có nuốm tà, buồng nhiều noãn.

N.

- Creeping 8 m long; spadix shortly pedunculate, 8 cm long.

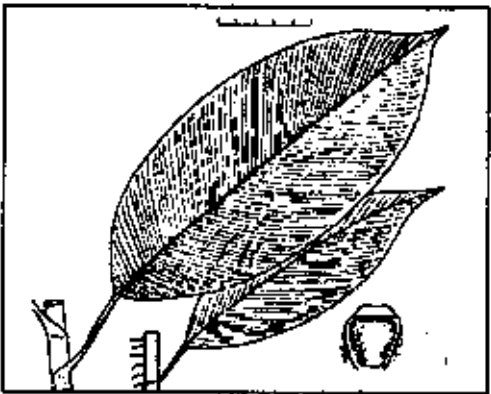

9086 - *Raphidophora sulcata* Gagn. Trâmđài sống.

Dây leo cao 4 m; thân bò đẹpđẹp, có 4 cánh thấp, lông dài 5-50 mm, có rãnh sáivi theo 1 hàng dọc. Lá có cuống nhỏ, dài 5 cm; phiến thon, to 15 x 3,5-5 cm, hơi *bất xứng*, gân-phụ cách nhau 1,5 mm. Pháthoa có *cọng* 1,5 cm; mo mau rưng; buồng to 4,5 x 1,5 cm; hoa trần, lưỡngphái, lụcgiác, rộng 2,5-3 mm, nuốm nhỏ, tròn, không lồi.

Rừng luôn luôn xanh: đèo Hải Vân, 500 m; 8.

- Creeping; limb asymmetrical; spadix 4.5 cm long.

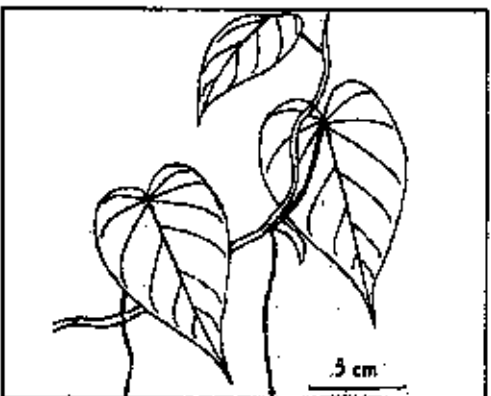

9087 - *Raphidophora tonkinensis* Engler.

Cổ bò; thân to 1 cm, lông dài 1-6 cm, có rãnh sáivi theo 1 hàng dọc. Lá ở thân bò *bất xứng*, cuống ngắn; phiến bầu dục trònđài to 15-24 x 6-13 cm, gân-phụ cách nhau 2-3 mm; cuống dài 2-5 cm, hình máng xối. Pháthoa có mo tròn, dài 5 cm, có mũi 1 cm; buồng hình trụ to 5-6 x 1,5 cm; hoa lụcgiác, tiểunhụy 4; noãn sào với 2 đínhphối trắcmô.

Leo trên đá vôi: Nànamninh.

- Creeping on rock; spathe 5 cm long; spadix 5-cm long.

9088 - *Philodendron scandens* Koch & Sello ex Koch & Bouché.

Dây leo, có nhiều rãnh sáivi dài. Lá có phiến xoan tim, chót nhọn, mặt trên như nhung, mặt dưới thường ửng đỏ; bẹ 1-2 cm. Buồng với hoa trần; hoa cái với noãn sào nhiều buồng và tiểunhụy lép; hoa đực với 2-6 tiểunhụy dính thành *liên hòng*. Quả.

Tr vi lá đẹp, gốc Costa-Rica.

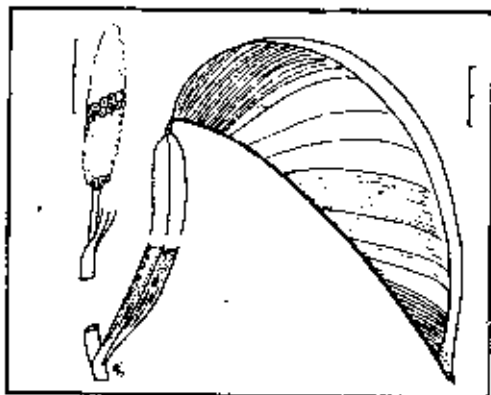
- Ornamental (*P. discolor* Hort.).

9089 - Scindapsus annamicus Gagn.

Dây leo dài đến 10 m; nhánh to 6-10 mm. Lá có phiến xoắn, to 12-15 x 9-11 cm, gân-phụ nhiều, khít nhau, 5-6 giữa gân to hơn; cuống đẹp, có cánh, 9-10 x 1 cm, chót là đốt dài 5-7 mm. Bùồng dài 3-5 cm; mo mau rưng; hoa lục giác, tiểunhụy 4, noãn sào 2 đính phôi trắc mô.

Hoà-cát, Phú Khánh.

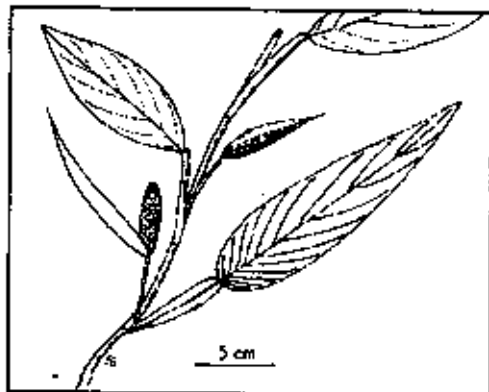
- Climber to 10 m; petiole winged; placentations parietal 2.

9090 - Scindapsus hederaceus Schott.

Dây leo cao 8-12 m; nhánh to 4-5 mm, lông dài 4,5 cm. Lá có cuống rộng 7-8 mm, dài 5-8 cm; phiến dài 13-17 cm, rộng 5-8 cm, lục lúc khô. Mo xanh, thon, dài 5 cm; bùồng cao 4-5 cm, khí mang trái dài đến 10 cm; hoa trần, tiểunhụy 4. Quả.

Rừng luôn luôn xanh khô, bình nguyên.

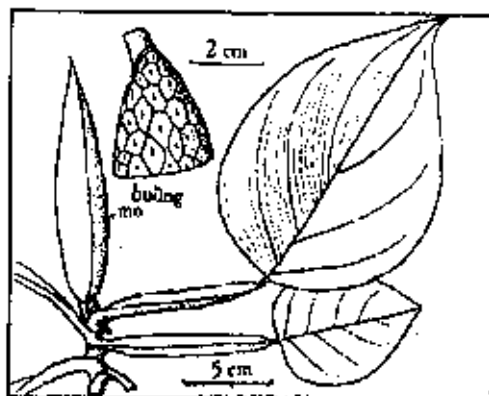
- Climber; limb lanceolate; spadix 5 then 10 cm long.

9091 - Scindapsus officinalis (Roxb.) Schott.

Dây leo cao; thân to 1-1,5 cm, lông ngắn. Lá có phiến mỏng, dài đến 20 cm, gân-phụ 6-8 cặp, giữa là gân tam cấp mảnh; cuống đẹp, có đốt ngắn ở chót. Mo dài 10-15 cm, mau rưng; bùồng cao 10-15 cm; hoa lưỡng phái. Quả cao 1 cm, đính nhau.

Rừng bình nguyên: Sài Gòn, Châu Đốc; VI-VII. Trị gãy xương ở Ấn; trái phá thân, kiện vi, phá khí, trị ho, ỉa, lã.

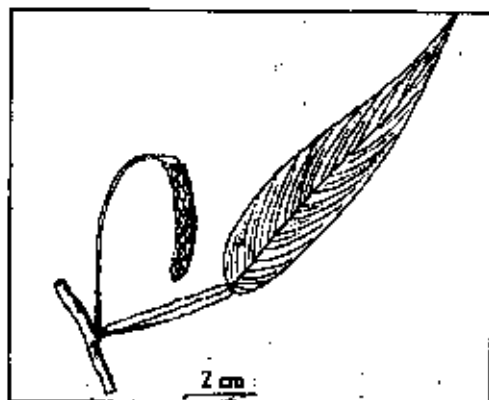
- Climbing; internodes short; spadix 10-15 cm long; syncarps (*Pothos officinalis* Roxb.).

9092 - Scindapsus poilanei Gagn.

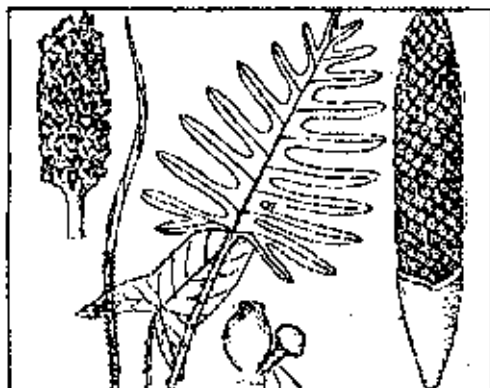
Dây leo cao vào 4 m; cánh to 5 mm, lông dài 3 cm. Lá có cuống dài 9-10 cm, rộng đến 1 cm; phiến dài 12-20 cm, rộng 3,5-4,5 cm, vàng lúc khô. Bùồng trên rộng cao, xu, dài 5 cm, rộng 8-10 mm; hoa trần, tiểunhụy 4. Quả 1 hạt, đính nhau.

Công tum, Bảo Lộc, Biên Hòa; XI (hình theo Gagnepain).

- Climbing 4 m; spadix 5 cm long; syncarps.

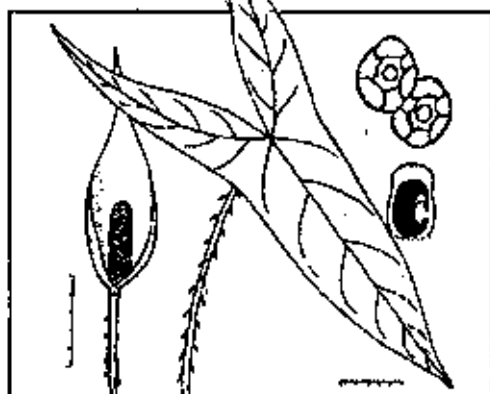
Lasiaceae:

9093 - *Lasia spinosa* (L.) Thw. Chóc gai, Móp.
 Nêthựcvật cao đến 2 m; thân và lá có gai.
 Phiến xẻ như kếp lông-chim, dài đến 60 cm.
 Pháthoá có mo hẹp, dài đến 40 cm; buồng dài 2-3 cm; hoa lưỡngphái, bao hoa 4-6-phần; tiểuhụy 4-6; noãn sào 1 noãn. Quả có nhiều hạt ở đầu; hạt 1, không phôi nhũ. $2n = 26$.

Dưa rạch, đất ẩm, rập, 5-1.000 m; III. Lá non và đọt ăn được. Trị têthấp, đau cổ; cầm máu khi đứt; trị lã.

- Linnophyte; spathe to 40 cm long; berries (*Dracontium spinosum* L., *L. aculeata* Lour.).

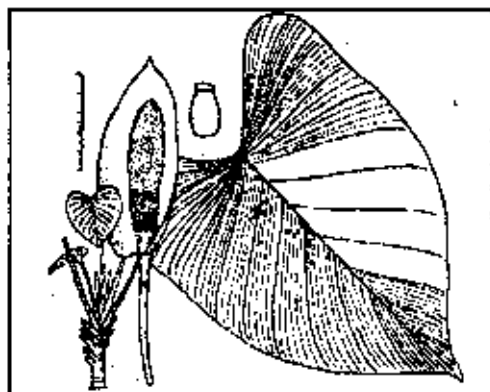

9094 - *Cyrtosperma merkusii* (Hassk.) Schott.
 Cỏ có thể rất to, cao đến 4 m, có củ có thể nặng đến 70 kg. Lá nhiều; cuống dài 40-300 cm, có gai; phiến dài 30-130 cm, hình đầu tên, gân ở đáy 3-5. Buồng trên cong có gai; mo dài đến 30 cm, dù màu, nở rộng ra; hoa có 4-6 phiến hoa; tiểuhụy thô khô dài; noãn sào 2-noãn. Quả màu cam; hạt 1, đẹp đẹp.

Nơi ẩm lầy, có khi Tr lầy củ.

- Linnophyte to 4 m high; spathe 30 cm long; berries orange red, 1-seeded (*Lasia merkusii* Hassk., *C. lasioides* Griff.).

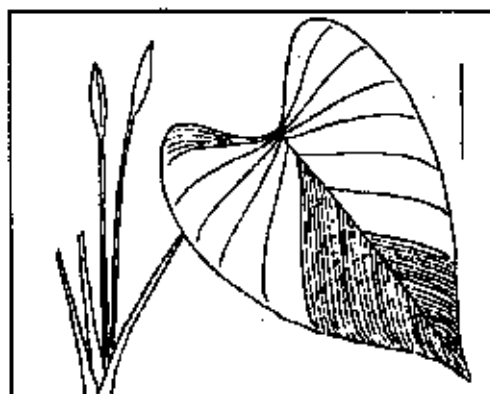
Richardieae:

9095 - *Homalomena cochinchinensis* Engler.
 Cỏ daniên; thân to 1,5 cm. Lá có cuống dài 20-30 cm; phiến hình tim, dài đến 20 cm, tai ở đáy ngắn, gân-phụ ở đáy 5, ở trên 4-5 cặp, giữa lá gân tam cấp mảnh. Pháthoá ở nách lá, trên cong dài; mo cao 4-5 cm; buồng dài 3,5 cm, phần cái dài 7-8 mm, noãn sào có 3 đỉnhphôi trung tâm; tiểuhụy nhóm 4.

Thất sơn (Châu đóc).

- Perennial; stem 1.5 cm; spathe 4-5 cm; female part 7-8 mm long.

9096 - *Homalomena gigantea* Engler.
 Cỏ to, cao đến 1 m; thân to 3 cm. Lá có cuống dài 40 cm; phiến hình tim, to 50 x 35 cm. Pháthoá 1-2 ở nách lá, trên cong dài 20 cm; mo tròn dài có mũi, dài 12 cm; buồng 6-12 cm, phần cái cao 2,5-3 cm, noãn sào có nhiều noãn theo đỉnhphôi trung trục; phần đực dài 8 cm, tiểuhụy nhóm 4, tiểuhụy lép thành đầu tròn, dài bằng noãn sào.

Dĩ linh.

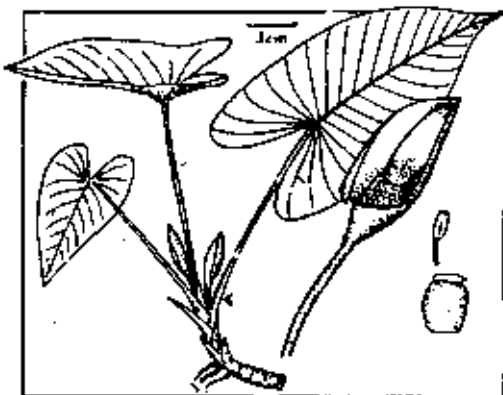
- Herb 1 m high; limb to 50 cm long; spadix 6-12 cm long.

9097 - Homalomena occulta (Lour.) Schott.
Thiênienkiên.

Cỏ daniên nhờ củ bò, thơm. Phiến lá láng, dài đến 30 cm, 3 cặp gân ở đáy, gân-phụ khác 7-9 cặp. Bướng nhiều, liên tiếp; mo xanh, dài 4-6 cm, không rụng; bướng dài 3-4 cm, ngắn hơn mo; noãn sào nhiều bướng, nhiều noãn. Phi quả.

Rừng luôn luôn xanh, 200-800 m: Ngọc Linh, Bảo Lộc, Côn Sơn. Bộ gân-cốt, trị tê thấp, bệnh già.

- Perennial; spathe green; spadix 3-4 cm long; berries (*Calla occulta* Lour., *H. aromatica* auct. non Schott, Gagn.)

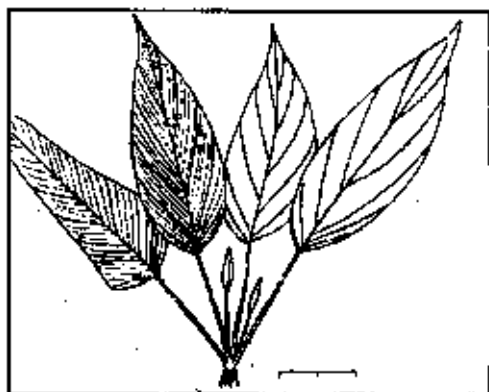

9098 - Homalomena pierreana Engler.

Cỏ thấp; thân ngắn, to vào 1 cm, Lá có cuống dài 5-10 cm, bề dài bằng 1/2; phiến xoan bánhình, đầu nhọn, dài 10-12 cm, gân ở gần đáy 4 mỗi bên, gân-phụ khác 3-4 cặp. Pháthoá ở nách lá, trên cọng cao 5 cm; mo tròn dài, to 3 x 1 cm; bướng dài 4,5 mm; phần đực dài bằng 3 lần phần cái; hoa cái có tiểunhụy lép ngắn hơn noãn sào.

Dựa suối ở rừng: N.

- Stem short; limb lanceolate; spathe 3 x 1 cm; spadix 4.5 cm.

9099 - Homalomena pendula (Bl.) Hook. f.

Cỏ daniên; thân ngắn, to 2-3 cm. Lá có cuống tia, dài 30-35 cm; phiến xoan tim, xanh ở mặt trên, tia ở mặt dưới, tai tròn. Bướng 2-3 ở nách lá, trên cọng dài 15 cm; mo dài 10 cm, đỏ đậm; bướng dài 3 cm.

Tr làm kiếng; IX.

- Ornamental (*H. rubra* Hassk.).

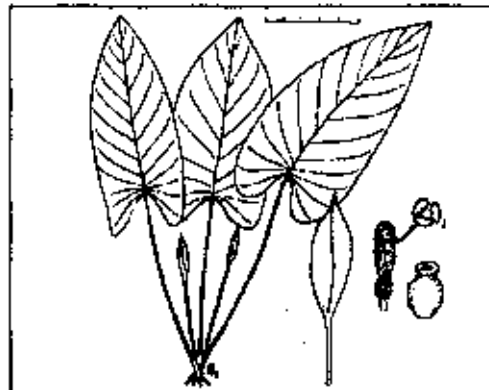

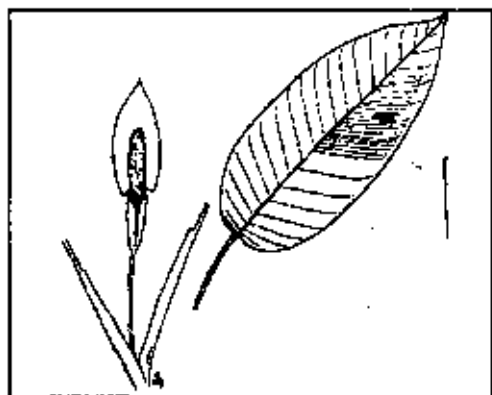
9100 - Homalomena tonkinensis Engler.

Cỏ to; thân đứng, to đến 2 cm. Lá có cuống dài đến 30 cm; phiến hình tim tròn dài, to 15-23 x 7-14 cm. Pháthoá ở nách lá, trên cọng dài đến 10 cm; mo tròn dài, nhọn 2 đầu, to 4,5 x 1 cm; bướng ngắn hơn mo, dài 3 cm; phần cái cao 8 mm, có hoa đực lép dài hơn noãn sào; hoa đực có 3-4 tiểunhụy.

Hà Sơn Bình, Hà Nam Bình.

- Stem 2 cm wide; spathe on 10 cm long peduncule; spadix 3 cm long.

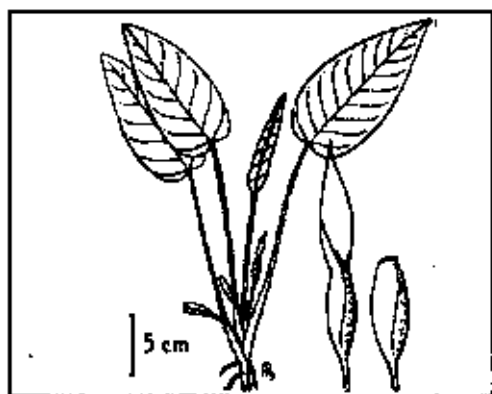

9101 - Schismatoglottis cadieri Buchet. Doanhiệt Cadier.

Cành đứng to 15 mm, có sợi (còn lại từ lá đã rụng). Phiến lá xoan tròn dài, đáy tròn hay lõm, hơi bất xứng, to 15-22 x 5-10 cm, gân-phụ 9-12/bên, giữa là 5-7 gân tam cấp mảnh; cuống dài 12-27 cm. Pháthoa trên cong dài 7-10 cm; mo vàng rơm, cao 8,5 cm, màu rưng ở phần trên; buồng dài 6 cm, dính vào mo ở cm dưới; phần cái dài 22 mm; phần đực 23 mm, thiết diện tiểuhuy hình số 8; phần bất thụ 17 mm.

Quảng namĐà Nẵng.

- Rhizome tuberous; spathe with upper part caducous.

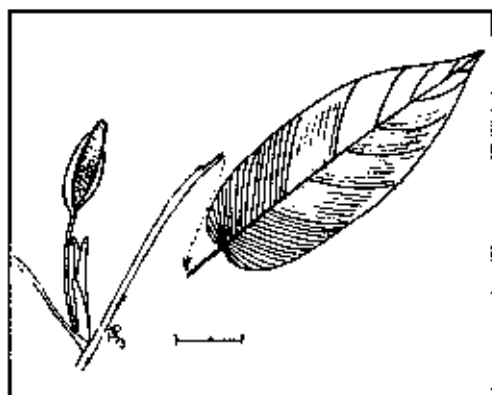

9102 - Schismatoglottis calyptрата (Roxb.) Zoll. & Mor.. Doanhiệt nắp.

Nêthực vật; cành to 1-1,5 cm. Lá có phiến bầu dục thon, đáy hình tim, đầu có mũi; cuống dài 25-35 cm, có be dài bằng 1/4-1/5. Mo dài 8-11 cm, gồm một ống và phần trên vàng tái màu rưng; buồng với phần cái 3-3,5 mm, phần đực thụ dài 1 cm và phần không thụ ở chót. Quả đỏ.

Sông-cái (Nhatrang). Cành và lá non ăn được.

- Limnophyte; spathe with upper part yellow caducous; berries red.

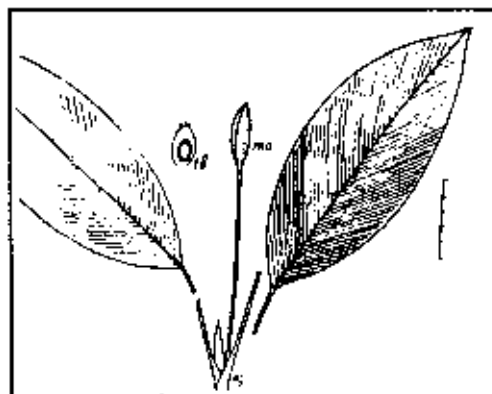

9103 - Aglaonema brevispathum (Engler) Engler var. *obtusatum* Engler. Minh ty mo-ngân.

Thân bò, to 3-5 cm, lông ngắn. Lá có phiến tròn dài, to 10-17 x 4,5-7,5 cm, gân-phụ 7-8/bên, giữa là gân tam cấp mảnh hơn; cuống dài 20 cm, dài bằng hai phiến. Pháthoa ở nách lá, trên cong 5-7 cm; buồng dài hơn mo, phần cái ngắn, 6 hoa, giữa noãn sào có tiểuhuy lép; phần đực dài 16 mm.

Vùng Ba-biêng giới. forma *hospitum* (Will.) Nicols.: phiến có đốm rài rác.

- Creeping; limb oblong 10-17 cm long; spadix longer than spathe.

9104 - Aglaonema cochinchinensis Engler.

Cỏ đứng; thân to 1,5 cm, lông ngắn. Lá có phiến to 20-25 x 8-10 cm, bầu dục, hai đầu tù, gân-phụ nhiều, khít nhau (cách nhau 1 mm), mặt dưới nâu vàng; cuống dài 12-20 cm. Pháthoa trên cong 15 cm; mo dài 4 cm, rộng 2,5 cm; buồng dài bằng mo; phần cái ở dưới ngắn; phần đực cao 20-25 mm. Quả tròn dài.

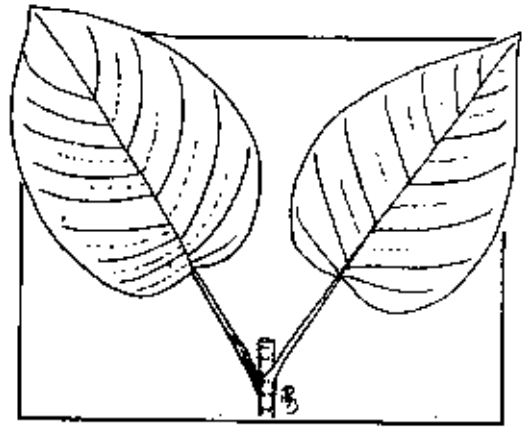
N.

- Stem 1.5 cm; limb lanceolate; spathe 4 cm; berries oblong (*A. cambodianum* Gagn.).

9105 - *Aglaonema cordifolium* Engler. Minhty tím.

Cỏ có thân đứng to, lông dài bằng ngang. Lá có phiến xoan, đầu tù, đáy hơi hình tim; cuống dài bằng 1/2 phiến.

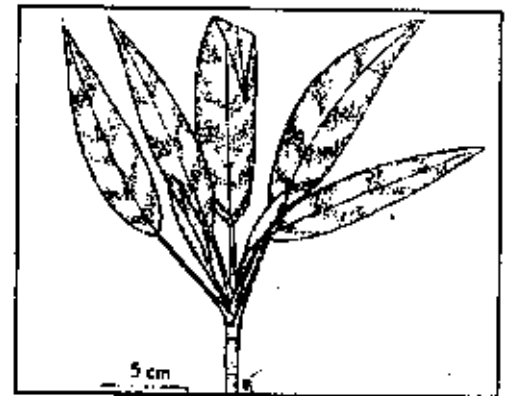
- Erect stem bearing cordate leaves.

9106 - *Aglaonema commutatum* Schott cv. *pseudobracteatum* Hort. Minhty trắng.

Bụi cao 20-50 cm; thân trắng to vào 1 cm. Lá có cuống đứng, dài; phiến thon nhọn, lục đậm, có bột to vàng hay trắng. Mỡ trắng lụclục; buồng ngắn, vàngvàng; hoa đực ở trên, cái ở dưới.

Tr làm kiếng vì lá đẹp.

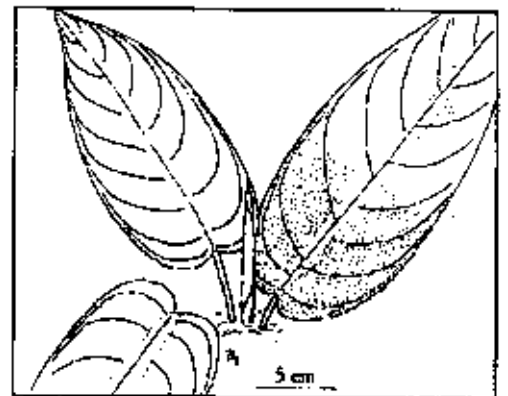
- Ornamental.

9107 - *Aglaonema costatum* N.E. Brown. Minhty sồng.

Bụi daniên, không thân. Lá trời đứng từ đất; phiến dài 15-20 cm, đáy hình tim, gân-phụ chạy dài xa theo bìa, mặt trên xanh đậm, vùng gân giữa trắng, mặt dưới dợt.

Tr làm kiếng vì lá đẹp.

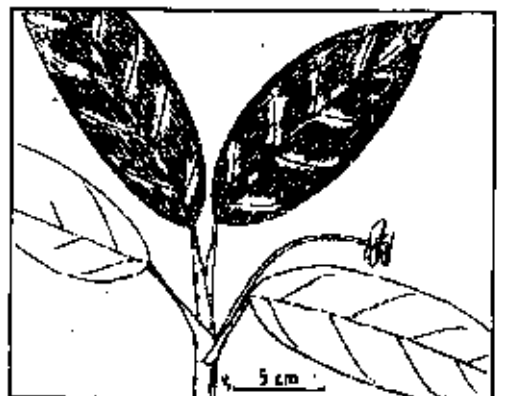
- Ornamental.

9108 - *Aglaonema marantifolium* Bl. Minhty rần.

Bụi daniên; thân cao 20-40 cm. Lá có cuống dài 5-7 cm; phiến bầu dục dài 10-20 cm, lục đậm có bột trắng dọc theo gân-phụ. Pháthhoa trên cọng dài; buồng ngắn. Quả xoan, đỏ, cao 1-1,5 cm.

Tr làm kiếng, gốc đảo Molucca.

Ornamental.

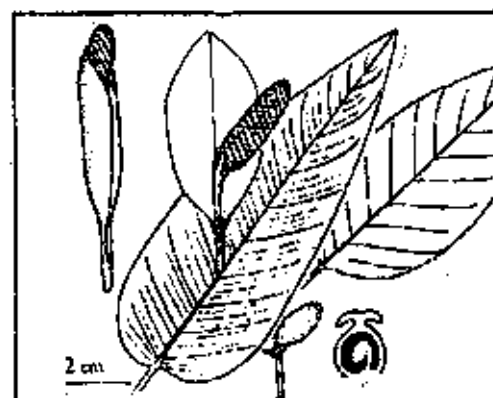

9109 - *Aglaonema modestum* Schott. ex Engler. Minh ty khiêm.

Cỏ có thân cao 40-50 cm, to 5-6 mm, lông dài 1-2 cm. Lá có phiến tròn dài hay bầu dục, đến 25 x 13 cm, xám xám, gân-phụ rõ, 7 cặp; cuống dài 20 cm. Bông ở ngọn, trên bông dài 10-13 cm; mo dài 6-7 cm, nhọn hai đầu; bông 5,5 cm, trên bông 1 cm; phần cái 7,5 mm, noãn sào 1 noãn; phần đực 3 cm, tiểu hụy như vương. Phi quả.

Bình trí thiên, Công tùm; XI-11. Trị đau cổ họng, đắp nhọt.

- Stem 40-50 cm high; limb 25 x 13 cm; spathe 6-7 cm long; spadix 5.5 cm long.

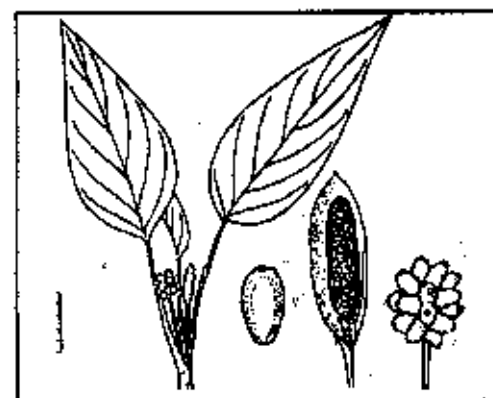
9110 - *Aglaonema ovatum* Engler f. *ovatum*. Minh ty hình-trùng

Cỏ cao đến 40 cm, Lá có phiến bầu dục thon, dày tròn hay hơi lõm, xanh, gân-phụ 7-8 cặp, với gân tam cấp xen, mảnh; cuống dài 15-19 cm. Phấn hoa dài 6 cm, mo dài 6 cm, từ hẹp trên bông; bông dài 4-6 cm; phần cái do 12 hoa trần, noãn sào 1-noãn; phần đực dài, dày.

Huế (hình theo Gagnepain)

- Stem 40 cm; limb elliptic to lanceolate; spathe 6 cm; spadix 4-6 cm long (*A. decurrens*).

9111 - *Aglaonema slamensis* theo Ng. văn Dương; xỏ, đắp nhọt.

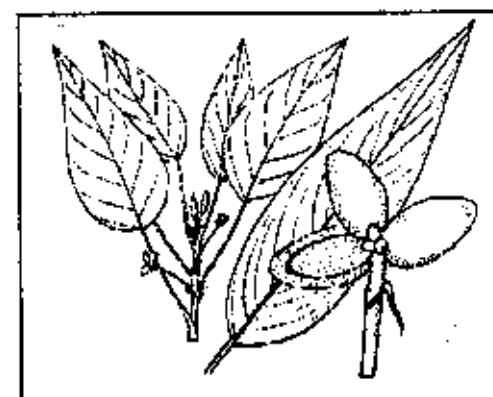

9112 - *Aglaonema simplex* Bl. Minh ty đơn.

Cỏ có thân cao 40-50 cm, to bằng ngón tay. Lá có phiến xanh đậm, láng, xoan thon, dài 12-18 cm, dày một bên nhọn, một bên tù, gân-phụ 4-6 cặp, giữa lá gân tam cấp mảnh; cuống dài 10 cm. Phấn hoa ở nách lá; mo vàng vàng, dài 3 cm, ngắn hơn bông; phần cái ngắn; phần đực dài, dày. Phi quả đỏ, cao 1-1,5 cm, hạt 1.

Rừng luôn luôn xanh: Nha trang, Báo lộc, Long Khánh; VIII, 8

- Stem 40-50 cm high; limb 12-18 cm long; spathe yellowish, shorter than spadix; berries red,

9113 - *Aglaonema tenuipes* Engler. Minh ty chân-mảnh

Cỏ dại cao đến 1 m; thân to 1-1,5 cm. Lá có phiến xoan thon, dày tròn, chót nhọn, thường bất xứng, xanh đậm, gân-phụ 7-8 cặp; cuống dài bằng 1/2 phiến. Bông ở nách lá; mo cao 2 cm, ngắn hơn bông, vàng vàng; phần cái cao 4 mm, phần đực dài 18 mm. Phi quả tròn dài, cao 15 mm.

Báo lộc, Tây Ninh. Hà Tiên; 12

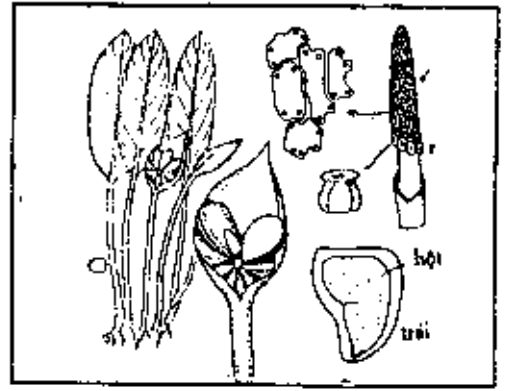
- Herb 1 m; spadix axillary; berries 15 mm long.

9114 - *Aglaodorum griffithii* (Schott) Schott. Mái-dâm.

Nêthucyât có thân ngầm trong bùn. Lá đứng; *phiến hình dâm*, to 30-40 x 8-10 cm, dày dầy, dai, đầu tù, gân-phụ nhiều; cuống tròn, dài 30-50 cm. Pháthoa đứng; mo xoắn thon, dài 5 cm; buồng mang hoa đục ở trên, tiểuhụy 2-4; noãn sào ít, 2 buồng, nướm hình chén. Quả 1,5-2 cm; hạt không phôi nhũ.

Phổ biến ở cửa sông có thủy triều, dạng giống Cryptocoryne ciliata.

- Limnophyte; limb thick; spathe 5 cm long; berries 2 cm long (*Aglaonema griffithii* Schott).

9115 - *Hapaline colaniae* Gagn.

Cỏ daniên; củ đứng, dài 2-3 cm. Lá 1-2; cuống dài đến 37 cm, mảnh; phiến mũi giáo, dài 20 cm, tai ở đáy to, gân-phụ tạo 2-3 gân bìa mảnh. Pháthoa có cong dài 13-16 cm; mo cao 5-6 cm (ống cao 2 cm); buồng dài bằng mo, phần cái dài 18 mm, 7 noãn sào, noãn 1, gân từ đáy; phần đục cách phần cái 9 mm, cao 2 cm, liênhùng dài 7 mm.

Hà Bắc.

- Tuber 2-3 cm; spadix on long pedicel; ovary 7, 1-ovulated.

*Dieffenbachia*ae:

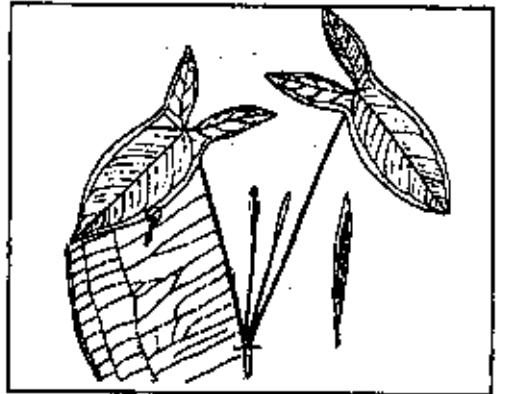
9116 - *Dieffenbachia amoena* Hort. Dumbane.

Bụi daniên, thân cao 0.5-1 m, to 2-3 cm. Lá có phiến mỏng, lục đậm, có bột trắng dọc theo gân-phụ; cuống có rãnh. Pháthoa ở nách lá, mo xanh.

Tr vi lá đẹp, gốc Columbia.

Các *Dieffenbachia* có thể gây ngứa nhiều (kết tinh oxalat và protein làm tan protein).

- Ornamental.

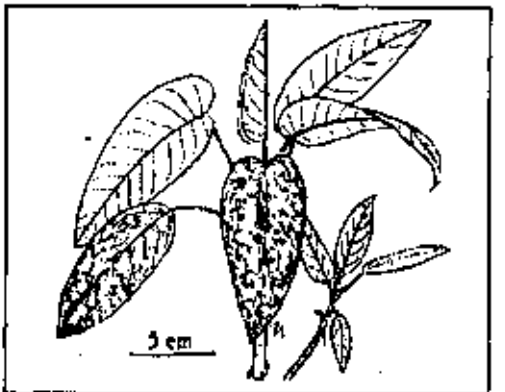

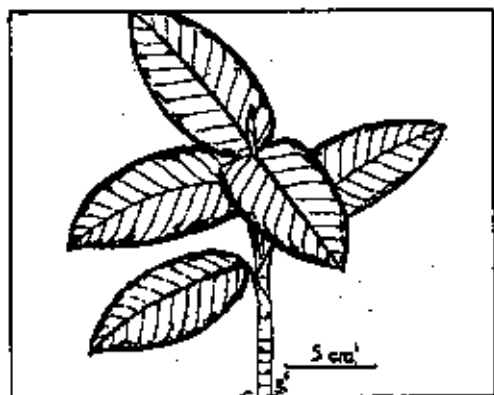
9117 - *Dieffenbachia seguinae* (Jacq.) Schott. Môn trướng sanh; Dumcane of the W.-Indies.

Bụi daniên; thân cao 0,5-1 m, tròn, sưng. Lá có phiến to, mỏng, gân lông chim, *dây dóm và bột trắng*; cuống có rãnh. Pháthoa ở nách lá, ngắn hơn lá; buồng dính vào mo ở phần cái, giữa hoa cái có tiểuhụy lép.

Var. *baussei* Engler; phiến lá trắng trẻo trừ ở bìa xanh. Tr vi lá đẹp, gốc Brasil; III-V.

- Ornamental (*Anum seguinae* Jacq.).

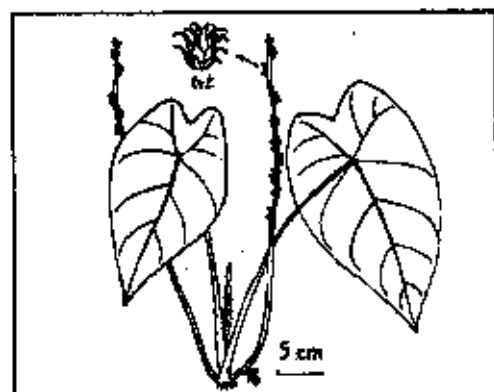
9118 - *Dieffenbachia picta* (Lodd.) Schott var. *rudolph-roehr* Hort.

Daniên có vóc dáng y như trên song có lá mỏng, phiến màu vàng hơi xanh trứ ở bìa xanh đậm, và gân chánh cũng xanh. Rất đẹp.

Ta còn gặp Tr var. *memoria* Hort.: lá có ve dày với bột bạc kim khi, xen với bột trắng.

Ornamental.

Colocasleae:

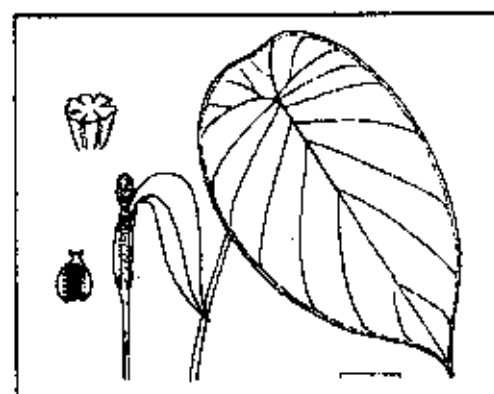

9119 - *Remusatia vivipara* (Roxb.) Schott. Ráy-mô.

Củ to 3 cm, mang nõ dài 15-25 cm, mang nhiều truyến thể. Cuống dài 40-50 cm; phiến xanh, hình tim rộng, dài 30-40 cm. Mo dài 12-14 cm, có phiến vàng, hình bánbò dài 8-9 cm; giữa buồng là phần không thụ. Quả tròn, 1 hạt.

Dựa suối, 700-1.200 m. Trị cảm, tê thấp; ointment trị ngứa; lá, củ lược kỹ ăn ở Ấn Độ.

- Stolon bearing propagules (*Arum viviparum* Roxb.).

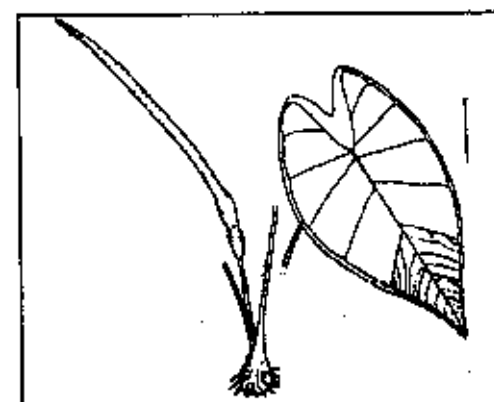

9120 - *Steudnera henriana* Engler.

Cỏ daniên; thân cao 10-15 cm, có sợi (bẹ lá còn lại) bao. Lá có phiến hình long, bầu dục, to 14-30 x 8-18 cm, gân-phụ tạo một gân cách bìa; cuống 30-45 cm. Pháthoá có cọng dài 8-15 cm; mo vàng lợt mặt ngoài, dỏ dỏ mặt trong, to 5-8 x 4 cm; buồng dài bằng 1/2 mo, phần cái dính vào mo, cao 15 mm, nõansào có đỉnhphôi trắcmỏ; phần đực hình chùy, liênhùng 6-7 buồng, hình ngôi sao.

Thủ pháp.

- Stem 15 cm; limb peltate; spadix adherent to spathe at base.

9121 - *Gonatanthus pumilus* (D. Don) Engl. & Krause.

Cỏ daniên nhỏ củ to 2 cm. Lá có phiến hình long, xoan, to 10 x 6 cm, đầu nhọn, đáy hình tim, gân-phụ tạo một gân dọc theo bìa; cuống 20 cm, pháthoá có cọng 5-6 cm; mo xanhxanh, dài 16-22 cm, ống cao 15 mm; buồng dài 3 cm, phần cái 1 cm, nõansào 1 buồng, đỉnhphôi trắcmỏ; liênhùng 2-3 tiểnhụy nõ do lõ. Quả nhiều hạt.

Kẻ đá với cỏ mùn, 1.900 m: Hoànglienson; VII.

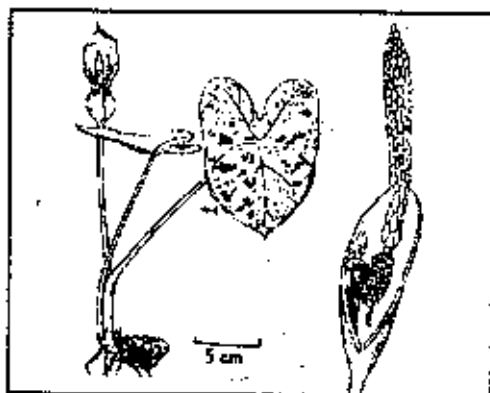
- Limb peltate; spathe to 22 cm long; spadix 3 cm; stamens poricidal.

9122 - *Caladium bicolor* (Ait.) Vent. Môn dóm, Môn luốngsác; Elephant's ear, Angel wings.

Dịathựcvật nhỏ; củ gần như tròn. Lá có phiến gân hình lông, thường trở nhiều màu đẹp. Pháthoa trên cong đứng; mo thất; buồng ngắn hơn mo; phần cái ngắn hơn phần đực, noãn sào 2-3 buồng. Quả.

Kiểu thông thường. Var *wrightii* Engler: phiến xanh có đốm trắng và đỏ; var. *splendens* Engler: phiến có tròng đỏ, bìa xanh; var. *albomaculatum* Engler: phiến xanh dợt có đốm dợt và trắng. Gốc Brazil. Đáp trị bại mặt ở Ấn.

- Ornamental (*Arum bicolor* W. Ait.).

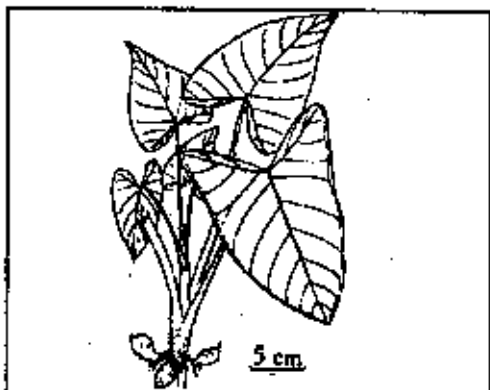

9123 - *Xanthosoma nigra* (Vell.) Stellfeld. Khoai sấp, Hoàngthur; Violet Stemmed Taro, Indian Arrow-root; Chou Caraibe.

Dịathựcvật có nhiều củ to; thân ở cây gia có thể cao. Lá có phiến thường tím tím, hình tim đầu-tên, dài 20-50 cm, có một gân bìa rõ; cuống cao 40-60 cm. Buồng với hoa trần; tiểuhụy dính thành liênhùng; noãn sào 2-4 buồng.

Tr để lấy củ, nạc vàngvàng, dẻo. Gốc T.-Mỹ.

- Cultivated (*Arum nigrum* Vell.).

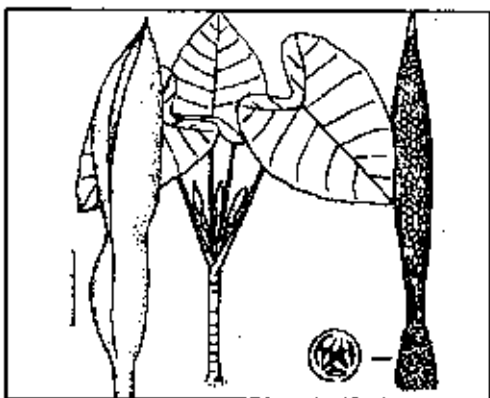

9124 - *Colocasia gigantea* (Bl.) Hook. f. Môn to

Thân to và cao. Lá có phiến gân hình lông, to 30-50 x 25-40 cm, tai ở đáy dính nhau đến 1/2, gân-phụ 6-10 cặp; cuống dài 6-10 mm. Mo có ống 4-5 x 2,5 cm, phiến to 8-10 x 4 cm, trên cong cao 30-40 cm; buồng hơi ngắn hơn mo; phần cái 2-3,5 cm, dínhphôi trắcmô; phần đực 7-8 cm, phụđộ cao 1 cm. Quả to vào 1 cm.

Với Tranh, vùng Địnhquán,

- Stem high; limb 30-50 cm long; spathe with limb 8-10 cm long; berries 1 cm (*Leucocasia gigantea* Bl., *C. indica* Hassk.).

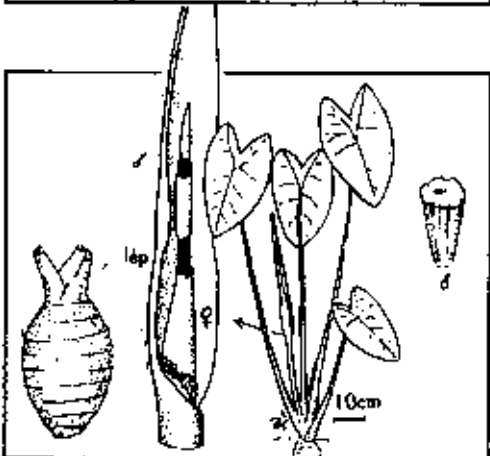

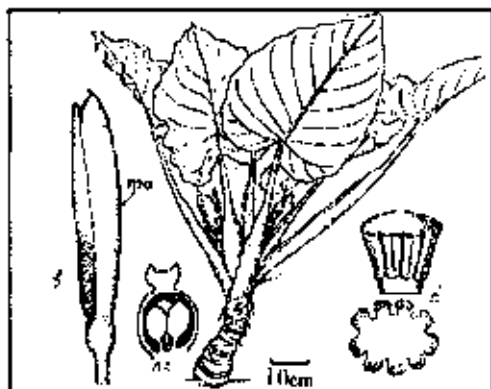
9125 - *Colocasia esculenta* (L.) Schott. Môn nước; Edge Coco. Elephant's ears.

Dịathựcvật trồng hay hoang, có canhành (ngó) và củ. Lá có cuống đứng cao đến 0,8 m; phiến không thấm nước vì lông mịn như nhung, gân hình lông. Mo vàng, xanh ở ống; buồng thơm mùi Dừa; noãn sào có dínhphôi trắcmô, mang nhiều noãn. Quả vàng khi chín, to 3-4 mm. $2n = 28$.

Dựa bờ nước, 0-250 m, với Chiếc. Môn ngọt, Tr, có lá lục đậm, với 1 đóm đậm nơi gân của cuống. Ta ăn củ, cuống và lá non (đọt Mùn). Cầm máu khi dút.

- Cultivated and on *Barringtonia* formation (*Arum esculentum* L., *C. antiquorum* Schott).

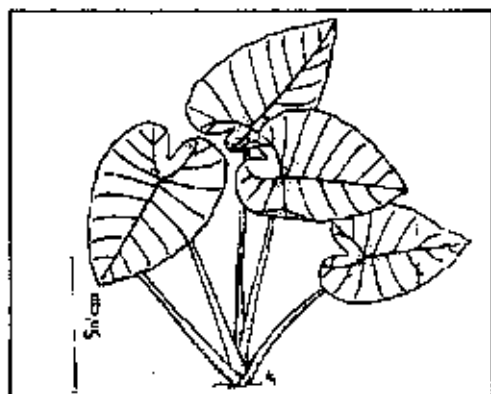

9126 - Alocasia macrorrhiza (L.) G. Don. Ráy.
Thân rộng 5-10 cm, chứa bột, cao 50-70(150) cm. Cuống dài đến 1 m, phần ôm thân dài 1/2; phiến rất to, xanh đậm, gân không hình lông, 8-9 cặp gân-phụ. Bướng 1-3 ở nách lá, trên cong dài 25-30 cm; mo màu vàng xanh dợt, gồm phần cổ cao 2 cm, và phiến dài; bướng dài bằng mo, phần cái cao 2 cm, noãn sào 1 bướng, nước vàng; phần đục trắng, cao 5-6 cm, và trên là phụ bộ bất thụ 10-12 cm, ngà. Quả cao 1 cm, hạt. Zn = 25, 28

Tr làm kiếng, bình nguyên; I-XII. Thân phải luộc thật lâu mới ăn.

- Cultivated (*Arum macrorrhizum* L.).

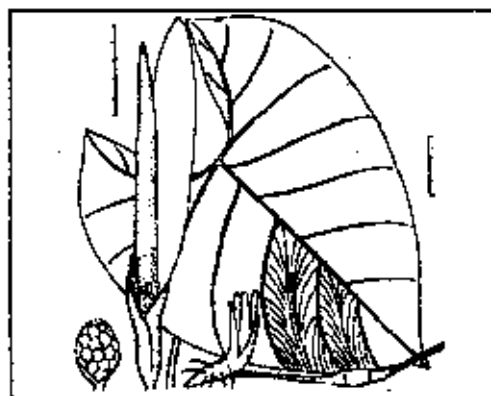

9127 - Alocasia odora C. Koch. Bạch hà.

Cỏ cao 0,5-1 m, thân to 2-5 cm, cao 5-10 cm, Lá có phiến màu lục dợt, to, gân hình lông, tai tròn, gân-phụ 4-5 cặp; cuống dài 30-60 cm, có phần ôm thân dài bằng 1/2, có phần trắng trắng. Phá hoa rất thơm, ít gặp.

Tr để lấy lá và cuống dùng trong bếp núc. Cảnh hành đắp trị nhọt.

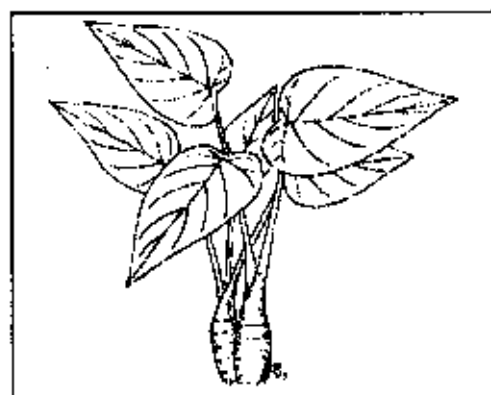
- Cultivated as legum.

9128 - Alocasia indica (Lour.) Kunth. Ráy, Ráy Ấn.
Điạ thực vật không thân, củ nằm, rộng đến 6-7 cm. Lá có phiến xoan, dài 20-40 cm, tai đầu tù hay tròn, gân-phụ 6-10 cặp; cuống cao 60-100 cm, gân sát bia vào phiến. Bướng ở nách lá; mo có ống cao 4-5 cm, phiến 8-10 cm; bướng dài gần bằng mo; phần cái dài 2,5-3,5 cm, đỉnh phôi trác mô 3; phần đục dài 3-4,5 cm, liên hừng nhiều góc. Quả xoan, cao 1 cm; hạt nhiều.

Hànội.. Định quán, Chứa Chan, thường Tr; có khi xem như lá cùng loài với *A. macrorrhiza* (*Arum indicum* Lour.).

- Tubercules 6-7 cm wide; spadix equal to spathe; berries 1 cm high.

9129 - Alocasia cucullata (Lour.) G. Don. Chim mív; Chinese Taro.

Cỏ daniên có thân khính cao đến 70 cm; rễ to, đơn. Phiến lá dài hơn 30 cm, lục đậm, hình tim thon nhọn, tai đáy thấp, đỉnh nhau cạn, gân lồi, bia dứng; cuống dài, tròn. Phá hoa dứng, ở nách lá; mo ngắn; noãn sào có đỉnh phôi trác mô. Quả 4 hạt

Miền diện, N Trung quốc Tr. Lá đắp trị dập, thương và ung nhọt; cây trị tê thấp.

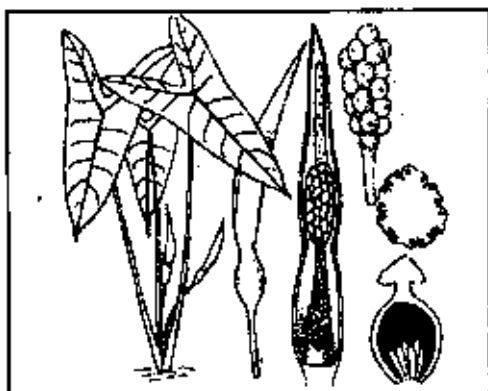
- Limb peltate, deep green, cordate, arrow shaped (*Arum cucullatum* Lour.).

9130 - *Alocasia cuspidata* Engler. Ráy mùi.

Diathực vật có củ. Lá có phiến *mũi giáo tam giác*, dài 30 cm, chót nhọn, tai tù nhọn, xanh đậm, gân-phụ 4-5 cặp; cuống gân cách bìa 1-2 cm, mảnh, dài 30 cm. Bؤng cao 8-10 cm, mo xanh, chót nhọn; phần cái có noãn sào đỉnh phôi ở đáy, mang 6-10 noãn; hoa lép màu da người; phần đực mang liên hؤng rộng 3-5 mm, do 6-8 tiểu hؤy; phụ bộ bất thụ trắng. Quả tròn, to 6-8 mm.

Rừng luôn luôn xanh, bình nguyên.

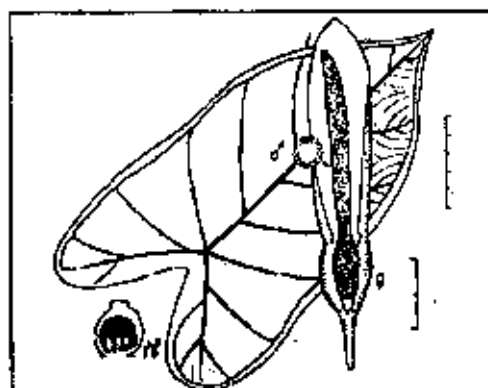
- Limb sagittate, 30 cm long; spathe green; berries 6-8 mm (*A. montana* auct. non Roxb.).

9131 - *Alocasia decumbens* Buchet. Ráy nằm.

Thân to 6 cm. Phiến xoan tròn dài hình tim, to 30 x 22-25 cm, cuống dài đến 40 cm, có bẹ ôm thân. Pháthoả trên cọng dài 40 cm; mo lục tươi, dài 4 cm, rộng 2,5 cm; *khi trở mo, và cuống cong về mặt đất, trái phiến lên đất, làm thành một thảm tròn.* Bؤng dài 13,5 cm; phần cái dài 12 mm, noãn sào 3-4, đỉnh phôi ở đáy, mang vào 12 noãn. Quả.

Langson, Bình trị thiên (Cửa Tùng).

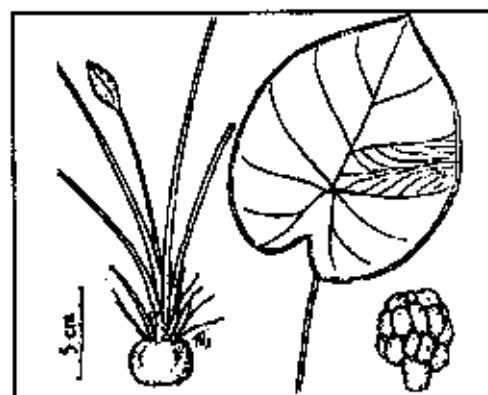
- Leaves and spathe (green) spreading on ground at floraison.

9132 - *Alocasia evrardii* Gagn. Ráy Evrard.

Củ tròn, to 3 x 3 cm, thấp. Lá có phiến xoan gần như tròn, dài 15-25 cm, gân hình lông, có một gân bìa. Mo dài 8-12 cm, ống xanh, phiến vàng ở ngoài, đỏ ở trong; bؤng dài 6 cm, phần cái 2 cm; phần đực vàng, cao 2,5 cm, liên hؤng 12-14 bؤng; phụ bộ bất thụ 2 cm, Quả cam.

Rừng, trên cây mục, rác: Đà Lạt, Bà lộc.

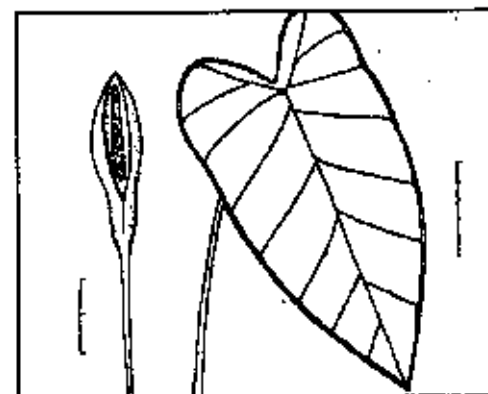
- Tuber 3 cm large; limb peltate; spathe 8-12 cm; spadix 6 cm; berries orange red.

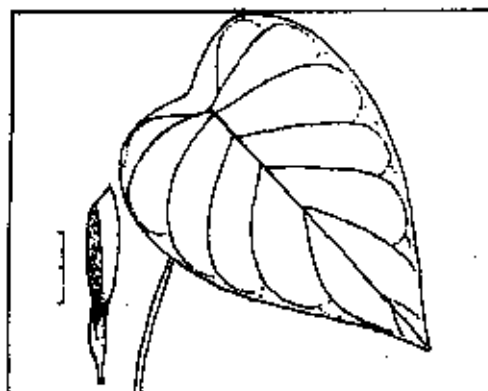
9133 - *Alocasia cadierii* in Guill.**9134 - *Alocasia hainanica* N. E. Rr.,** Ráy Hải Nam.

Diathực vật daniên; thân ngắn. Lá có phiến hình lông, xoan tam giác, to đến 30 x 15 cm, gân-phụ 4-5 mỗi bên, tạo một gân dọc theo bìa; cuống 25-45 cm, có bẹ ôm thân. Pháthoả trên cọng dài đến 18 cm; mo 5-7 cm (ống 1,5 cm); bؤng dài bằng mo, phần cái 12 mm, noãn sào có hơn 4 noãn đùng; phần đực 2 cm, liên hؤng gần như vuông; phụ bộ bất thụ dài bằng phần đực.

Dựa suối: Bavi.

- Stem short; leaves ovate deltoid; spadix 5-7 cm (*A. hainanica* Krause).

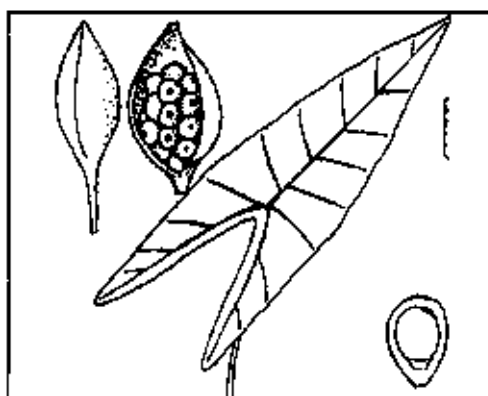

9135 - Alocasia lecomtei Engler.

Diathực vật daniên nhỏ. Lá có phiến hình long, xoan to 15 x 10 cm, đầu nhọnnhon, đáy tròn, hơi lõm, dàydày; cuống dài 30 cm, có bẹ từ giữa. Pháthoa trên cọng dài 15 cm; mo dài 4,5 cm (ống 1,5 cm); buồng dài 5 cm, phần cái 7-8 mm, phần đực 2,5 cm, phần bấtthụ 1 cm.

B.

- Limb peltate, 15 x 10 cm; spadix 5 cm long.

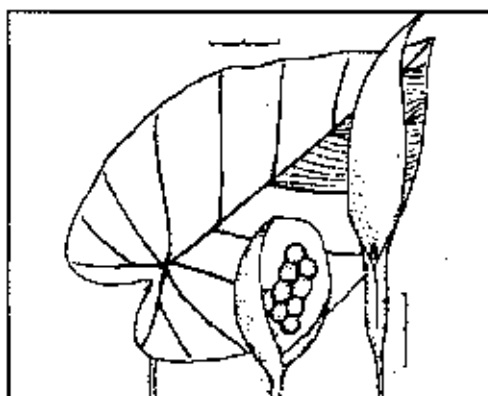

9136 - Alocasia longiloba Miq. Ráy lá-dài.

Diathực vật daniên; thân cao đến 1,4 m, to 2-3 cm. Lá có phiến mũi giáo, thùy đáy hướng về sau, to 20-26 x 10-14 cm; cuống dài 25-30 cm. Pháthoa trên cọng dài 18-25 cm; mo xanhxanh, dài 6-8 cm, rộng 2-3 cm, ống dài 2-3,5 cm; buồng dài 7-8 cm, phần cái 12 mm, noãn ở đáy buồng, phần đực 2 cm, liênhùng 3 thùy. Quả màu lục, tròntròn, to 6-8 mm; hạt 2-4 mm.

QuảngnamĐanăng, Di Linh, Phúquốc; 12.

- Limb sagittate, 20-26 cm long; spathe and berries green; spadix 7-8 cm long.

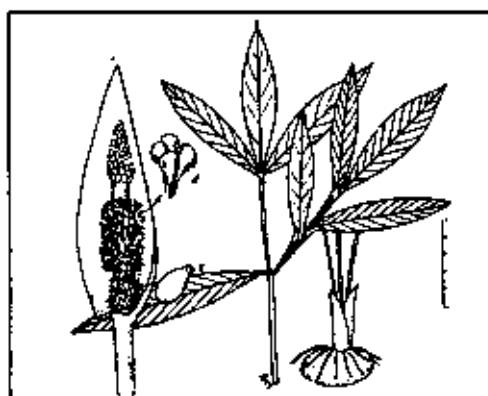

9137 - Alocasia tonkinensis Engler. Ráy Bắcbộ.

Diathực vật daniên nhỏ. Lá có phiến hình long, xoan, chót nhọnnhon, to 15 x 10 cm, gân ở đáy 5, gân-phụ khác vào 4 cặp; cuống vào 20 cm, bẹ giùn. Pháthoa trên cọng dài đến 20 cm; mo tím tím, dài 10 cm (ống 2cm), phiến 8 x 2-3 cm; buồng có phần cái 1cm, phần đực dài 2,5 cm, liênhùng 3 tiểunhụy, phần không thụ dài 2 cm. Quả hình cầu, to 3 mm.

Ninhbinh.

- Limb peltate 15 x 10 cm; spathe violaceous, 10 cm long; berries 3 mm across.

9138 - Pseudodracuntium anomalum N.E. Br.. Nua bấtthường.

Diathực vật có củ tròn bẹp, có thùy hay không. Lá do 3 lá-phụ, thudiệp đơn hay kép với 2-5 tamdiệp thon dài 4-9 cm; cuống đứng, cao 30-50 cm, lục đậm có đốm tái. Buồng xuất hiện trước lá; cọng có vài bẹ bao; mo vàng dài 7 cm; buồng dài 5 cm, phần cái có noãn sào tròn bẹp; tiểunhụy hương, chum 3-5; phần bấtthụ trắng.

Phướclong, Hòn Thỏchâu; V

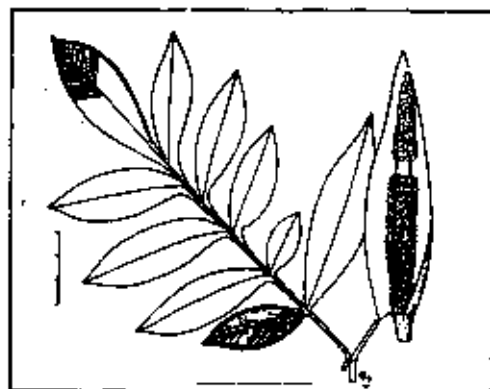
- Leaflets 3, simple and pinnate; spathe yellow.

9139 - Pseudodracuntium harmandii Engler. Nua Harmand.

Dịathực vật có củ tròn. Lá đứng mang 3 thùy diệp, *thùy diệp dài*, mang tam diệp xoắn thon, to 3-8 x 2-3 cm, gân-phụ nhiều, khít, tạo một gân sát bìa, sóng có cánh. *Phát hoa một lượt với lá*, trên cọng đứng cao; buồng cao bằng mo, phần cái dài 15 mm, noãn sào 1 buồng, 1 noãn đứng; phần đực dài 4 cm, tiểu hụy gắn từng nhóm. *Phi quả*.

Tây Ninh ?

- Leaflets 3, pinnate; spadix also long as spathe, male part 4 cm long.

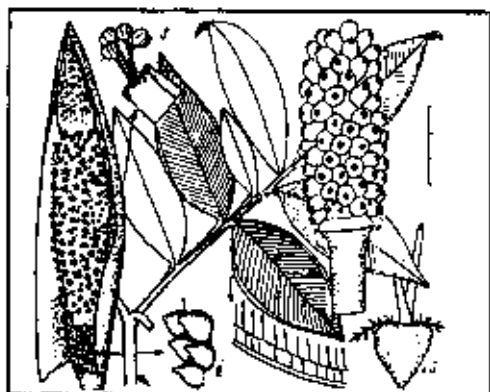

9140 - Pseudodracuntium lacourii N.E. Br. Nua Lacour.

Dịathực vật có củ tròn đáy nhọn. Lá đứng, có cuống cao 30-40 cm, có rãnh mịn và *đốm lục đậm* và hương; thùy diệp 3, dài mang 3-8 tam diệp không cuống, gân-phụ khít, có 1 gân bìa, *Phát hoa một lượt với lá*; mo *vàng vàng*; buồng có phần cái ngắn; phần đực với tiểu hụy có *chi dài*, gắn theo từng nhóm; phần không thụ trắng. *Phi quả đỏ*.

Dưa lộ, trắng, đất hoang: Sài Gòn, Baria, Phú Quốc.

- Spathe yellowish; berries red.

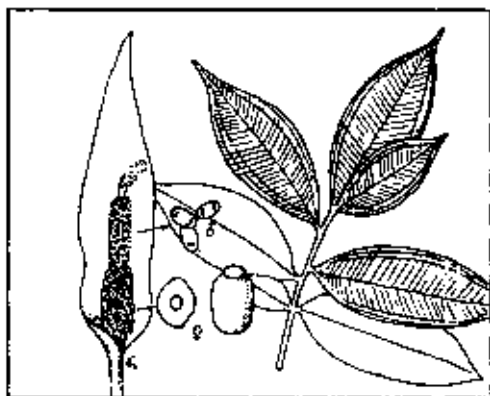

9141 - Pseudodracuntium laoticum Gagn. Nua Lào.

Dịathực vật có củ tròn bẹp. Lá đứng, có cuống dài 50 cm; thùy diệp 3, mang 10-13 tam diệp bầu dục, có *cuống ngắn*, gân-phụ khít, có 2 gân bìa. *Phát hoa đứng trên cọng dài*; mo dài; buồng dài 6,5 cm, phần cái 2 cm, phần đực 2,5 cm, tiểu hụy nhóm 3-6, *không chi*, ba phần tròn dài; phần không thụ nhỏ.

Pongour (Đà Lạt) (hình theo Gagnepain).

- Leaflets with short petiolule; stamens by 3-6, sessile.

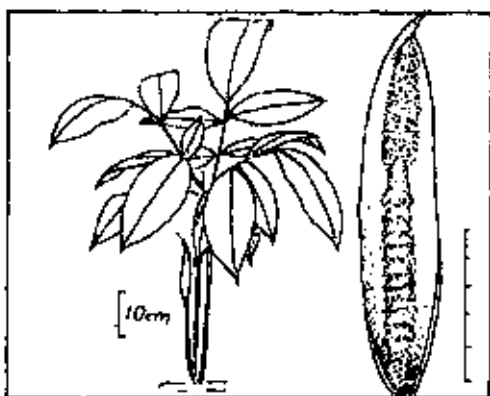

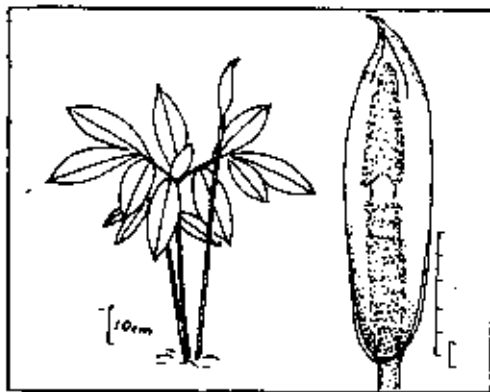
9142 - Pseudodracuntium latifolium Serebr. Nua lá-rông.

Củ to 5-6 cm, dài 8,5-10 cm, chia nhánh. Lá *thường 2*; cuống dài đến 55 cm; thùy diệp giữa dài đến 60 cm, 1-5 lá-phụ; thùy diệp cạnh dài 65 cm; lá-phụ to, dài 34-39 cm, chót có *mũi dài 3-4,5 mm*. *Phát hoa thấp*; mo 18 x 5 cm, có mũi dài, màu lục tươi mặt ngoài; buồng có *phụ bộ có cong, ngà*; hoa đực 3-4 tiểu hụy, *chỉ dính nhau ở đáy*; noãn sào 1,5-2 mm, ngà, *vòi nhụy 0,8 mm*, nuốm 1 mm.

Thái Lan, 100 m. (hình theo ảnh của Serebryani)

- Tuber elongate; leaflets very broad, to 39 x 14 cm; spathe outside pale green; stigma on style pronounced.

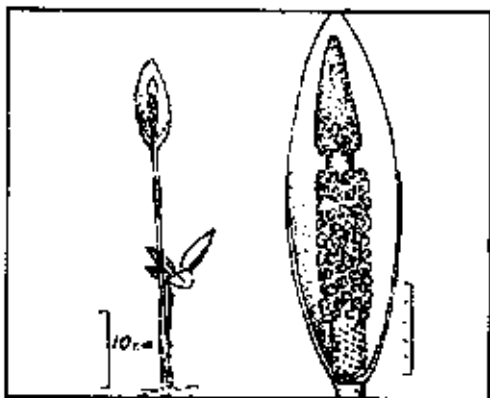

9143 - Pseudodracuntium fallax Serebr. Nua

Củ dài 15 cm. Lá thường 2; cuống đến 45 cm; thúdiệp giữa nguyên, to 20-24 x 6-7 cm, thúdiệp cạnh mang 4-7 lá-phụ. Pháthhoa thường 2; mo huốt, màu lục-mật ngoài; buồng 9-11 cm; phướn có cong, ngà; hoa đực mang 4-7 tiểunhụy, chỉ ngắn, dính nhau; noãn-sào bẹp, vòi nhụy vắng hay cao 0,2-0,5 mm. Phi-quả đỏ đậm, vuông-vuông, cao 3 mm; hạt trắng, dẹp-dẹp, 4 x 2,5 mm.

Vùng-tàu (hình theo ảnh của Serebryani).

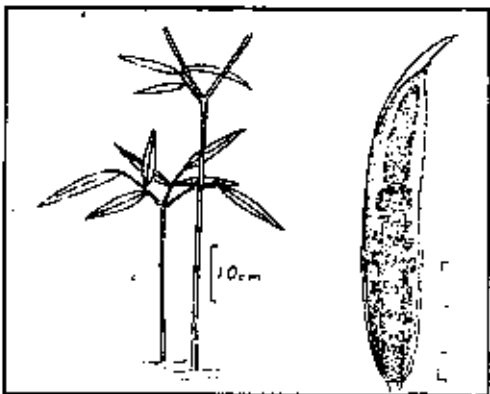
- Tuber elongate; leaves or inflorescence 2-1; stigmas sessile.

9144 - Pseudodracuntium macrophyllum Gagn. ex Serebr. Nua

Củ bẹp, to 7 x 10 cm, nâu-lợt-vàng; trâm-diệp (cataphylls) 4-6. Cuống lá cao 8,5-16 cm, to 1 cm ở đáy; thúdiệp giữa dài, đơn; thúdiệp cạnh mang 3 lá-phụ to 18-25 x 10 cm. Pháthhoa trước lá; mo 8,8-13 cm, màu lục-vàng-lợt ngoài; buồng mang phướn có cong; hoa đực, 6 mỗi vòng, mang 3-6 tiểunhụy; noãn-sào to 2-3 mm, không vòi; nướm rộng. Phi-quả 6 x 4 mm, đỏ-lợt; hạt trắng, to 4 x 2 mm.

N: Xuân-mộc (Đồng-nai) (hình theo ảnh của Serebryani)

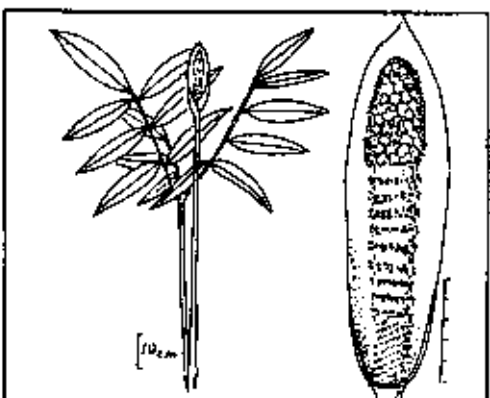
- Tuber depressed globose; cataphylls; stigma large, sessile.

9145 - Pseudodracuntium lanceolatum Serebr. Nua

Củ dài. Lá có cuống dài 46 cm; thúdiệp giữa 35 cm, chẻ ba; thúdiệp cạnh hơi dài hơn, mang lá-phụ thon-hẹp, to 24,5 x 3-5 cm. Cong buồng dài hơn cuống; mo huốt, dài 12 cm, mặt ngoài lục ở đáy, tái ở trên; buồng có phướn không cong, lục-vàng; hoa đực cách nhau, mang 4-6 tiểunhụy, chỉ dính ở đáy hay rời nhau; noãn-sào bẹp, có vòi nhụy (0,5 mm), nướm bán-cầu, rộng 1 mm.

Đồng-nai: Xuân-mộc (hình theo ảnh của Serebryani).

- Tuber elongate; leaflets narrowly lanceolate, up to 24,5 x 3-5 cm; spathe outside green at base.

9146 - Pseudodracuntium kuznetsovii Serebr. Nua

Cỏ to; củ dài 11-13, rộng 4-6 cm. Lá có cuống chung cao 70 cm; thúdiệp giữa dài 24-43 cm, mang 1-6 lá-phụ; thúdiệp cạnh dài 55 cm, mang 4-9 lá-phụ, lá-phụ bần-đục thon-nhọn, dài đến 20 cm. Pháthhoa có trục cao đến 85 cm; mo dài 13-19 cm, mặt ngoài màu lục; buồng 13-18,5 cm, phướn và phần đực hơi dẹp theo bụng-lưng; phướn ngà; hoa đực mang 4-6 tiểunhụy, chỉ rời; noãn-sào to 2-2,5 mm, có vòi nhụy (0,5 mm), nướm rộng 1 mm.

Đồng-nai: Xuân-mộc (hình theo ảnh của Serebryani).

- Robust plant; leaflets elliptic to lanceolate, 20 x 6.5 cm; spathe green; spadix 20 cm long; male flowers distant together.

9147 - *Alesmonium coudercii* Bogner.

Giống này dạng giống *Pseudodracuntium* hay *Amorphophallus* song buồng thu tròn đến chót; giữa phần đực và phần cái không có phần không thụ; noãn sào 2-3 buồng 1-noãn.

A. coudercii gặp ở Cambốt, có lẽ có ở miền Nam; củ tròn ít bẹp; buồng trên cong đứng cao 10-70 cm.

Pythoneae:

9148 - *Amorphophallus konjac* K. Koch.. Nửa trồng.

Địa thực vật có củ tròn hơi bẹp, to 10-25 cm. Lá đứng cao, xuất hiện sau buồng, có bẹ bao; cuống tròn có bột; lá-phụ 3, lưỡng phần, lá-phụ bậc chót dài 3-8 cm, dây chày dài trên sóng thành cánh, gân bìa rõ. Buồng đứng trên cọng cao; mo dài 20-30 cm, đỏ ở trong, lục ở ngoài, ngắn hơn buồng; buồng đứng cao, phần cái dài 6 cm, phần đực dài 8 cm, phần không thụ 20-25 cm.

Tr ở B đến núi cao; IV, lá VII. Cuống và củ ăn được sau khi luộc để loại vị đắng và ngứa.

- Tuber 10-25 cm large; spathe green; spadix high, with appendix 20-25 cm long (*A. rivieri* Durieu).

9149 - *Amorphophallus paeoniifolius* (Dunst) Nicols. var. *campanulatus* (Roxb.) Sivad.. Nửa chuông; Stanley's Wash-Tub; Gouniah d'Annam.

Củ to, tròn bẹp, rộng đến 20 cm. Lá sau phát hoa, thường duy nhất, đứng; cuống tròn, xanh có đốm dẹt; lá-phụ 3, 3 lần xếp thành thùy nhiều gân-phụ, có một gân bìa. Mo dài 20 cm, xanh có đốm trắng; buồng gồm phần cái nâu đỏ, phần đực và một phần hình đầu nâu; noãn sào nhỏ với vòi nhụy dài 1 cm.

Tr: Hà Nam Ninh, đến Quảng Trị, Huế; rui cuối X. Ta ăn cuống và củ (bột) như trên.

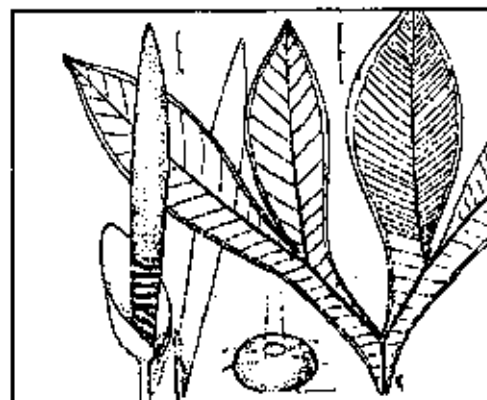
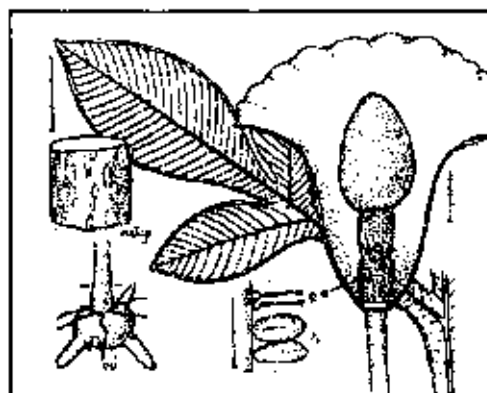
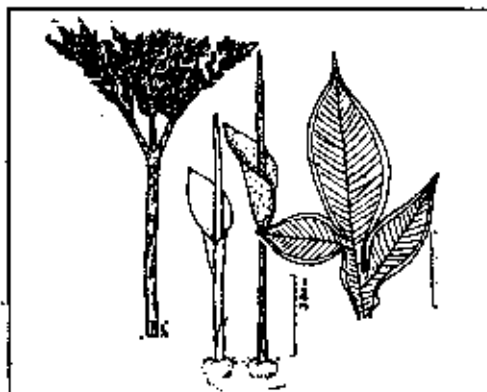
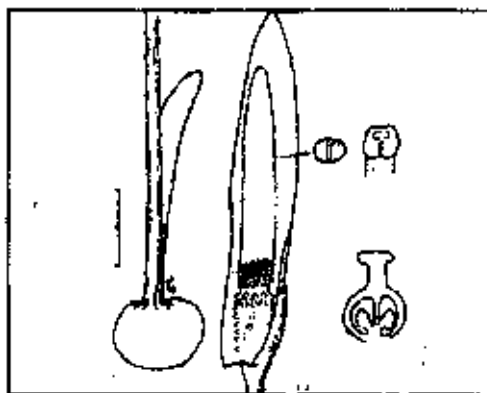
- Inflorescence before leaf; spadix with inflated appendix brown (*A. campanulatus* Roxb., *A. rex* Prain).

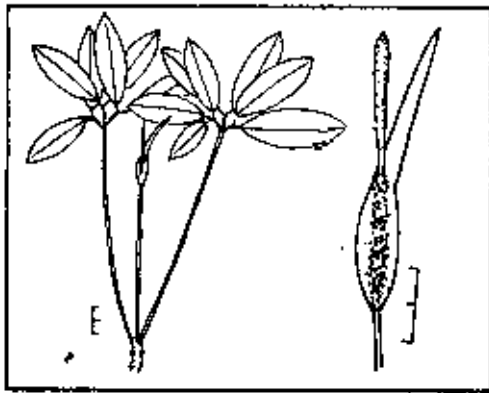
9150 - *Amorphophallus interruptus* Engler & Gehrm. Nửa giáng đoạn.

Củ tròn bẹp, to đến 15 cm. Lá đứng, duy nhất; cuống cao 30-40 cm; lá-phụ 3, dài đến 40 cm, mang tamdiệp xoắn thon, dài 10-20 cm, có mũi, gân-phụ cách nhau 3-4 mm, gân cách bìa 2-3 mm. Phát hoa đứng trên cọng 15-35 cm; mo dài 10 cm; buồng cao 20 cm, phần cái 2 cm, noãn sào với buồng 1-noãn; phần đực 4-5 cm, vòi hoa thành hàng ngang hay chéo, cách nhau đặc sắc.

Hà Sơn Bình, Hà Nam Ninh; IV.

- Spadix longer than spathe; male part with flowers in distant verticils.

9151 - Amorphophallus verticillatus Hett. Nua luânsinh.

Củ dạng củ hành dài 3-4 cm. Lá 2; phiến rộng 30 cm, sống không có cánh; lá-phụ bầu dục-tròn dài đến thon, to 7-14 x 2,5-5,5 cm. Cọng dài 18-19 cm; mo cao 8-9,5 cm, chót nhọn, đáy có nút hay không. Bướng không cọng, ngắn hơn mo; phần cái cao 5-10 mm, noãn sào bẹp, 1-bướng, vòi ngắn; phần đực cao 2,5-3,5 cm, hoa gần theo luân sinh xoắn, cách nhau, tiểu thụ 4; phụ bộ dài 4-4,5 cm.

Hòa Bình, Cúc Phương; V.

- Rachis non winged; male flowers in oblique separated verticils.

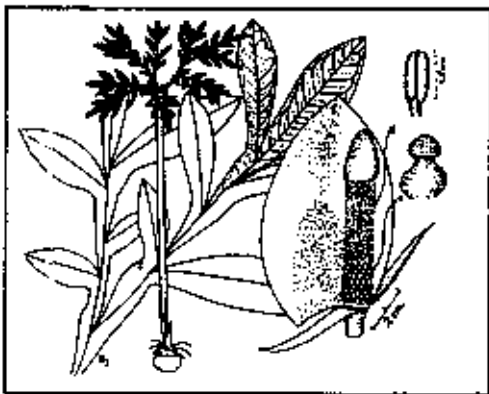

9152 - Amorphophallus mekongensis Engler & Gehrm. Nua Cùulông.

Địa thực vật có củ to đến 25 cm. Lá đứng; thú diệp 3 mang tam diệp dài đến 6-15 cm, rộng 3-3,5 cm, gần cách bia 5 mm; cuống chung cao 35 cm, phát hoa trên cọng dài 25-40 cm; mo thon dài, cao 13-15 cm, rộng 4-5 cm; bướng dài bằng mo, phần cái cao 17 mm, phần đực cao 6 cm, phần bất thụ hình dài dài 6 cm.

Bình Trị Thiên, giữa Huế và sông Cùulông.

- Tuber to 25 cm large; spathe also long as spathe; appendix 6 cm long.

9153 - Amorphophallus panomensis Gagn. Nua Thái.

Địa thực vật có củ tròn bẹp, to 5-8 cm. Lá đứng; cuống dài 20 cm; lá-phụ 3 dài 12-15 cm, tam diệp dài 2-3 cm, có cánh dọc theo sống. Phát hoa đứng trên cọng cao 11 cm; mo dài đến 18 cm, rộng 3 cm, mặt trong đỏ đậm; bướng dài gần bằng mo, phần cái 3-4 cm, phần đực đến 5 cm, phụ bộ bất thụ ngắn hơn các phần kia.

Phan Rang.

- Tuber 5-8 cm; spathe dark red; spathe also long as spathe, appendix short.

9154 - Amorphophallus tonkinensis Engler & Gehrm. Nua Bắc Bộ.

Địa thực vật có củ. Lá đứng cao 0,5-1,5 m; phiến do 3 thú diệp dài 35 cm, mang tam diệp thon, tam diệp chót to 10-20 x 2-5 cm; cuống chung 30-60 cm, màu lục lam có đốm. Phát hoa đứng trên cọng cao 12-20 cm; mo màu ngà, to 18-19 x 15 cm; bướng dài bằng mo, phần cái 20-25 mm, phần đực 2,5-3 cm; phần không thụ dài 10-12 cm, rộng 3-4 cm. Quả tròn dài, to 12 x 5 mm, hạt 1.

Laichâu, Hànội, Hà Nam Ninh.

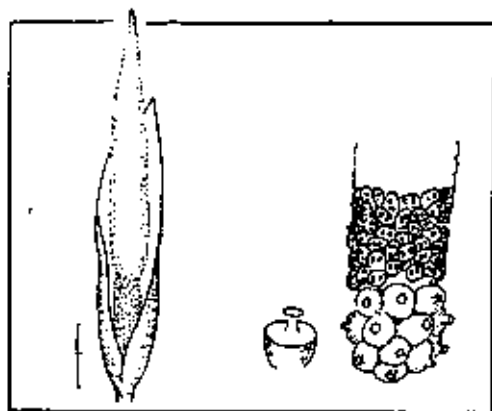
- Leaf to 1,5 m high; spathe with sterile part larger; berries 12 x 5 mm, 1-seeded.

9155 - *Amorphophallus arnautovii* Hett. Nua Arnautov.

Củ? Lá? Pháthoa trên cọng dài. Mo tamgiác, cao 7,5-9 cm, mặt ngoài có gân dọc; buồng không cọng; phần cái cao 1-1,5 cm, hoa khít nhau, noãn sào bẹp, rộng 3-3,5 mm, 2-buồng, vòi nhụy cao 1-1,5 mm, nuốm tròn, rộng 1,5 mm; phần đực cao 2,3-3,5 cm, hoa khít, tiểunhụy 4-5; phướn to, thon, dài 7,5-11,5 cm.

Gialai Công tum.

- Inflorescence long pedunculated; ovary 2-loculare; stigma large.

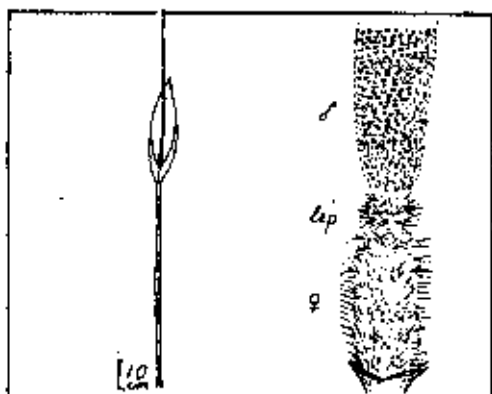

9156 - *Amorphophallus pilosus* Hett. Nua lông.

Củ? Lá? Pháthoa trên cọng cao 90 cm, to 2 cm, có bột dợt và lục sậm, láng; mo to 28 x 15 cm, mặt ngoài trắng có bột ở dưới, tia ở trên; buồng không cọng, cao 44 cm; phần cái cao 2,5 cm, hoa cách nhau, giữa là tiểunhụy lép nhóm 3-4, như râu, sợi dài đến 1,5 cm, noãn sào 2-buồng; vùng bắt thụ cao 0,5 cm, có tiểunhụy lép hình sợi; phần đực cao 3 cm, hoa cách nhau, có tiểunhụy lép hình sợi, nhóm 5-6; phướn cao 38 cm.

Rừng thưa: Nhatrang; III.

- Spadix 44 cm long, with long hair-like staminodes.

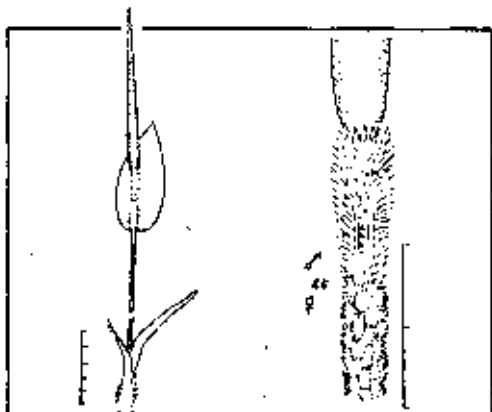

9157 - *Amorphophallus lanuginosus* Hett. Nua len.

Củ dài, to 3 cm. Lá? Pháthoa trên cọng đứng, cao 55 cm; mo đứng, to 13 x 5 cm, có bụi mặt ngoài, phía dưới; buồng dài hơn mo; phần cái cao 1,8-2,8 cm, hoa khít nhau, noãn sào rộng 3 mm, 2-buồng, nuốm hình thận; phần bắt thụ cao 2,5-3 cm, vòi hoa lép có sợi dài, dày; phần đực cao 2,5-3 cm, hoa cách nhau, giữa hoa lép với tiểunhụy là sợi dài dày; phướn cao 20-27 cm.

Hòn-tre, Nhatrang; VI.

- Tuber elongate; spathe verrucous outside; male & sterile zone with hairy appendages.

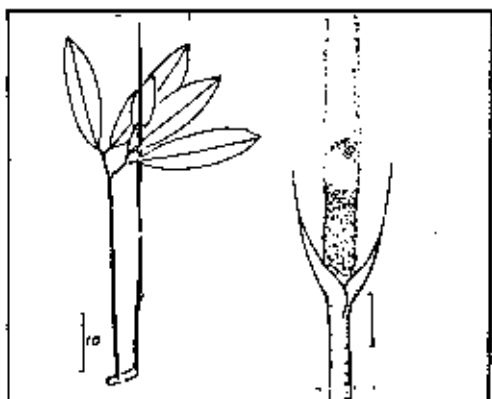

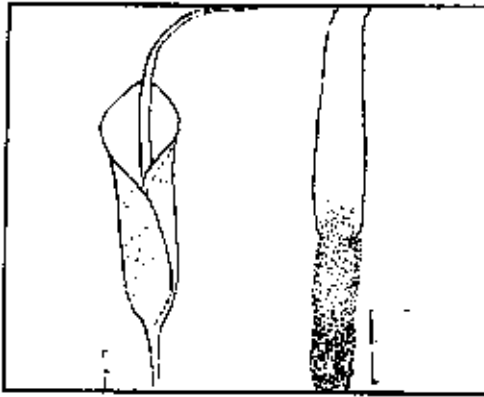
9158 - *Amorphophallus rhizomatosus* Hett. Nua cãnhành.

Cãnhành ngang, to 1,5 cm; cuống cao 29-57 cm; phiến dài 42-48 cm, mang 4-6 lá-phụ bầu dục hay bầu dục-thon, to 14-20 x 4-8 cm. Pháthoa đồng thời với lá; cọng cao 40-53 cm, láng; mo xoắn, to 4-7 x 5 cm, mặt ngoài lục dợt; buồng không cọng; phần cái cao 1-1,5 cm, hoa cách nhau, noãn sào hình cầu, vòi cao 1 mm, 1-buồng; phần đực cao 2-3 cm, hoa gần nhau, mỗi hoa mang (2)3 tiểunhụy; phướn hình đuôi chuột, dài 12-13 cm.

Thùathiền.

- Rhizome 20 cm long, 1.5 cm thick; spadix 16-17 cm long.

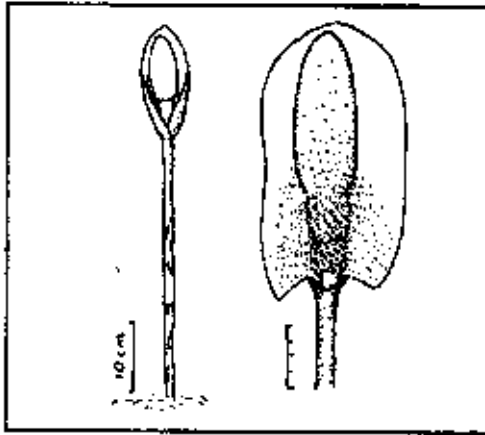

9159 - *Amorphophallus hayt* Hett. Nua Hay.

Cành ngang, có khi chia nhánh, dài 25 cm, to 5 cm. Lá 1-2; cuống cao 40-60 cm, có bột đỏ; phiến dài 50-70 cm; sống không cánh trừ ở phía chót; lá-phụ thon, to 8-32 x 2,5-7 cm. Pháth hoa trên cọng cao 50 cm, có bột đỏ nâu; mo cao 20 cm; buồng có cọng ngắn; phần cái cao 1,8-2,2 cm, hoa khít nhau, noãn sào 1-buồng, không vòi, nướm mỏng; phần đực cao 2,4-3 cm, hoa mang 4 tiểu nhụy.

Lào cai, 1.500 m.

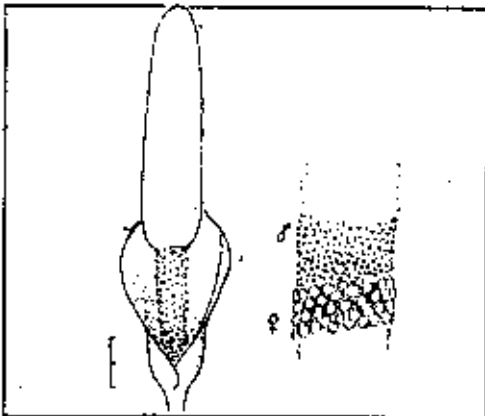
- Rhizome horizontal; peduncle 50 cm high; ovary 1-locular; appendix creamish.

9160 - *Amorphophallus odoratus* Hett.

Củ tròn, hay hơi bẹp, to đến 12 cm, mang truyền thể hình thoi. Lá 1; cuống cao 30-60 cm, lúc với bột lục nâu; phiến cao đến 1 m; sống có cánh; lá-phụ thon đến bầu đực thon, to 3-20 x 2-6 cm. Pháth hoa thơm mùi carốt; cọng cao 20-60 cm; mo cao 8,5-24 cm, mặt ngoài lục dợt có đốm trắng, mặt trong có bột to tia; buồng có cọng; phần cái cao 0,5-2,5 cm, hoa khít nhau, noãn sào bẹp, 2-3-buồng; phần đực cao 1,8-3 cm, hoa khít nhau, mỗi hoa mang 4-5 tiểu nhụy.

Nam Trung quốc, gần *A. tonkinensis*, và có thể có ở B.

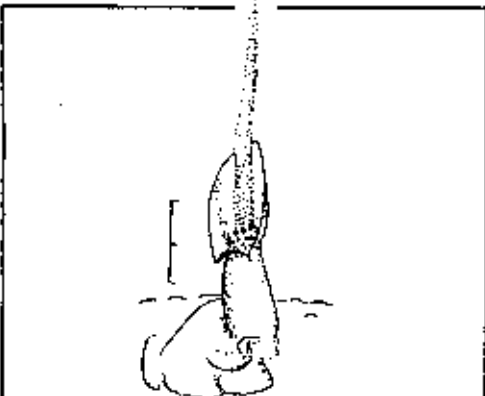
- Tuber 12 cm wide; lamina 1 m large; inflorescence with a scent of fresh carrot.

9161 - *Amorphophallus glossophyllus* Hett.

Củ không đều đặn, to 13 x 7 cm, dây chia nhánh, nhánh từ thành củ mới. Lá 1; cuống cao 45 cm; phiến dài 70 cm; sống có cánh trừ ở phần đáy; lá-phụ bầu đực thon đến thon, to 9-22 x 4,5-6 cm, dây từ hẹp, mặt trên glossy lục tái. Cọng cao 60 cm; mo xoắn to 10 x 10 cm, chót tã, mặt ngoài lục dợt, có sọc sậm; buồng không cọng; phần cái cao 2,5 cm, hoa khít nhau, noãn sào bẹp, rộng 4 mm, 1-buồng, nướm rộng; phần đực cao 5 cm, hoa khít, bao phấn 4-5, cao 2 mm; phụ bộ cao 13,5 cm.

Gialai Công tum.

- Tuber irregularly napiform; leaf glossy pale green; ovary 1-locular.

9162 - *Amorphophallus pusillus* Hett. & Serebr.

Cỏ nhỏ; củ hình củ-cái không đều, to 3,5 x 2 cm, có truyền thể tròn, nhỏ. Lá 1; cuống dài 8 cm, to 3 mm; phiến dài 30 cm; thú diệp 5, bầu đực, chót nhọn, to 11 x 5 cm. Pháth hoa chôn 1/2 trong đất; cọng 2-17 mm; mo tam giác, cao 2-2,8 cm, rộng 2,5-3,2 cm, hường có bột đen, gân nâu, dây dính nhau; buồng dài 4,4-5,7 cm; phần cái cao 3-4 mm; phần đực cao 10-12 mm, hoa cách nhau, tiểu nhụy 1-2(3); phụ bộ cao 2,5-4,5 cm, trắng hay lục lục.

Rừng Dầu; Xuân lộc; I.

- Petiole 8 cm, limb 30 cm long; inflorescence half subterranean; spadix 4,4-5,7 cm high.

9163 - *Amorphophallus opertus* Hett. Nua che.

Củ bẹp, rộng 10 cm, cao 6 cm; cành hành với truyền thể dài cả 7 cm. Lá 1; cuống dài hơn 100 cm, sù sì, màu sẫm đen với đốm ôliu lục hay trắng; phiến dài 110 cm, lá-phụ bầu dục đến thon, sóng có cánh hẹp hay không cánh. Pháthoả trên cọng ngắn, dài 8 cm, ở đất; mô trương, to 17 x 21 cm; buồng cao 10 cm, không cọng; phần cái cao 3 cm, hoa khít nhau, noãn sào đỏ tia, rộng 3 mm, 1-buồng, vòi cao 2 mm, nuốm tròn, rộng 1,5 mm; phần đực cao 2,7 cm, hoa khít nhau, mỗi hoa 2-4 tiểu nhụy.

Rừng hồ: Nam-Cát-tiên.

- Tuber 10 cm wide; lamina 1.1 m wide; spathe turgid; ovary 1-locular.

9164 - *Amorphophallus scaber* Sprebr. & Hett. Nua nhám.

Củ tròn hay bẹp tròn, rộng đến 20 cm, cao 15 cm, nặng đến 3,5 kg, có vảy vòng do rễ (annular root scars). Lá 1(2); cuống cao đến 1,8 m, rộng 6 cm, nâu có đốm trắng, có mực sù xì, mặt dài thường dính nhau; thú diệp 3, nhiều lần xẻ, dài 1,8 m; thú diệp chót bầu dục-tròn dài đến thon, bất xứng, dài 6-22 cm. Pháthoả trên cọng ngắn hay vắng; mô dài 16-30 cm, chót nhọn; buồng dài 9-25 cm; phần cái cao 2-8 cm, noãn sào 2-3-buồng; phần đực cao 3,5 cm, tiểu nhụy 3-4; phụ bộ xoắn.

Vùng tầu; V.

- Tuber 20 cm wide; petiole 1.8 m high; peduncle short or absent; spadix 9-25 cm high.

9165 - *Amorphophallus* sp. Nua không lồ.

Diathực vật to; củ tròn bẹp rộng 17 cm, hình mũm dứa với bia dày gần 1 cm, mặt trên có nhiều truyền thể. Lá đứng đờ sộ; cuống lá cao đến 2,5 m, to 5-6 cm, có gai nhỏ và bột sẫm; thú diệp 3, xẻ thành thùy nhọn, có mũi dài cả cm, gân-phụ không đều. Buồng đứng, cho ra quả khít nhau, chót có mũi dài.

Phủ quốc: rừng Kỳ-đà.

- Tuber hemispherical, bearing propagules; petiole to 2.5 m high.

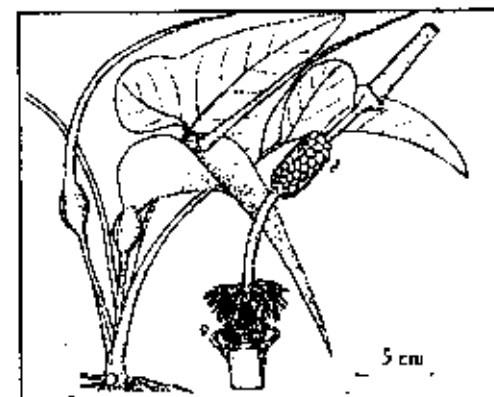
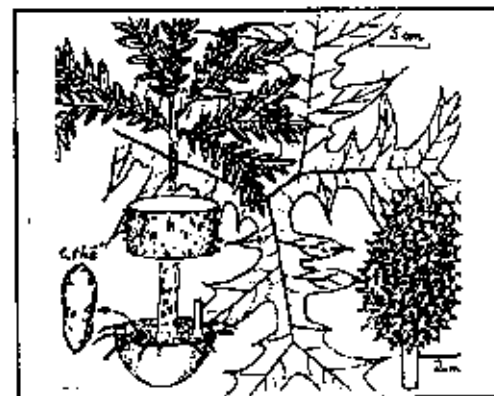
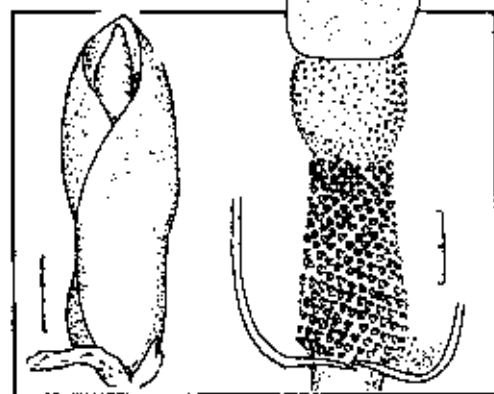
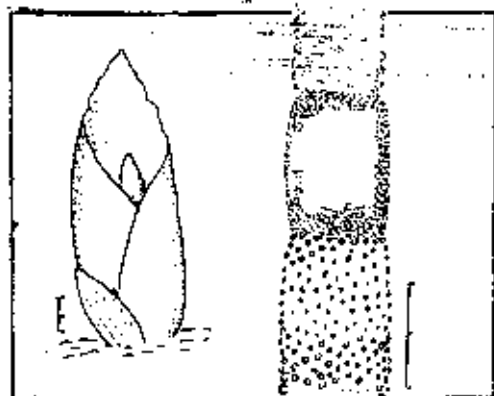
Areae:

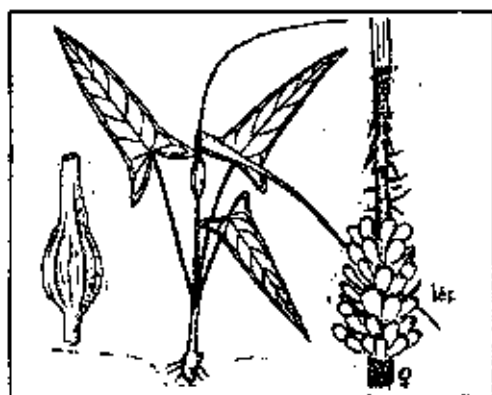
9166 - *Typhonium blumei* Nich. & Sivad. Bành rẻ.

Bụi cao 30-40 cm; củ tròn, to 1-2 cm, cho nhiều con. Lá có phiến hình đầu tên hay có 3 thùy cạn, không lông. Pháthoả có mùi hôi, cao bằng cuống lá; mô nở to, đỏ đậm và như nhung mặt trên; buồng dài; phần cái ngắn, hoa lép vàng tươi cao 4 mm; phần đực cao 1 cm tiểu nhụy 3-4; phụ bộ lép hình roi dài. Quả dài 6 mm.

Dưa lộ, đất hoang; VI-XII. Củ ăn được, cho bột làm bánh. Trị ho, suyễn, mùa.

- Spathe dark red and velvety; spadix with long sterile part (*T. divaricatum* non (L.) Dcne, Gagn.).

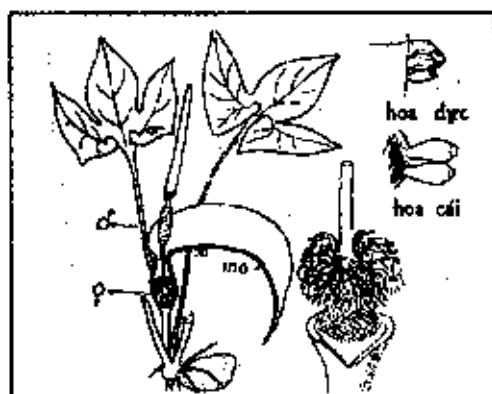

9167 - *Typhonium flagelliforme* (Lodd.) Bl. Bành roi.

Củ tròn tròn, to 1-2 cm. Cuống dài 15-30 cm; phiến hình đầu tên, hình tim hay như có 3 thùy. Mo có ống xanh, phiến trắng, dài 13-30 cm, kể cả dưới; buồng dài, hoa lép dưới hình dùi, trên hình sợi; phần bắt thụ dài như roi.

Vườn, dựa lộ: Sài Gòn, Lũc tinh; VI-XII.

- Spathe (green and white) and spadix long caudate (*Arum flagelliforme* Lodd.).

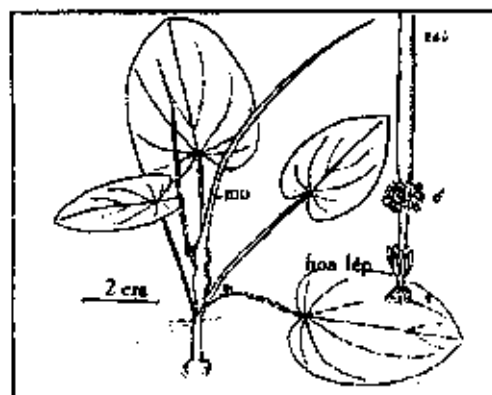

9168 - *Typhonium trilobatum* (L.) Schott. Bành ba thùy, Chóc.

Củ tròn, to đến 4 cm, Cuống dài 25-30 cm; phiến gần như chẻ ba, thùy cạnh có tai nhọn. Pháth hoa mùi phân ngựa; mo có ống dài 2,5 cm, phiến đỏ bầm mặt trên, rộng 5-6 cm; buồng có hoa lép hình chỉ dài, trắng; phụng bộ bắt thụ dài, đỏ điều. Quả.

Vườn, dựa lộ, đất hoang: Sài Gòn, Biênhòa. Củ nhiều bột dùng được. Trị ho, sưng, mủ; rễ trị nọc rắn, phảnh kích.

- Leaves 3-lobate; spathe dark red (*Arum trilobatum* L.).

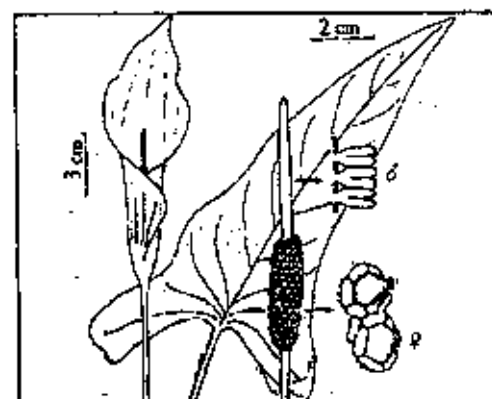

9169 - *Typhonium violaefolium* Gagn. Bành lá-hoa tím.

Củ tròn, nhỏ. Lá chụm ở gốc; cuống dài 4-6 cm; phiến xoan, dáy hình tim, dài 4-8 cm, gân ở dáy 5-7. Mo màu đỏ, dài 8-10 cm; buồng dài 6-8 cm, hoa lép hình dùi; phụng bộ bắt thụ (roi) xanh, dài. Quả.

Dựa lộ, sân cỏ: Sài Gòn.

- Leaves ovate; spathe red; spadix 6-8 cm long.

9170 - *Zantedeschia aethiopica* (L.) Spreng. Văn môn; Common Arum; Calla.

Điathực vật có củ. Lá có phiến thon nhọn, đầu tên, xanh đậm; cuống đứng dài. Buồng trên cọng đứng cao; mo trắng tinh, đẹp; buồng ngắn, phần cái khá dài, phần đực ở trên. Quả.

Trồng vì mo đẹp: Đalat. Có nhiều thứ. Ở Z. rebnault, pháth hoa màu ngà. Góc N.-Phi.

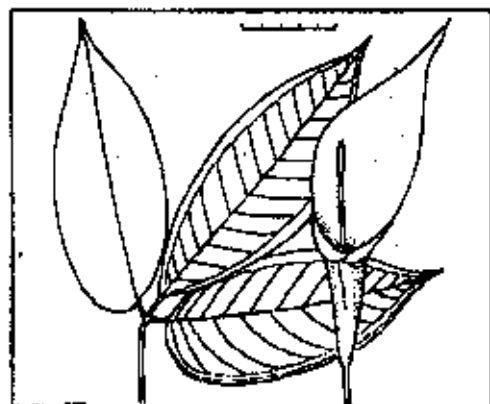
- Ornamental (*Calla aethiopica* L.).

9171 - *Arisaema balansae* Engler.

Dịathực vật có củ tròn bẹp, to 6 cm hay hơn. Lá có cuống đứng cao 30 cm, mang 3 thùy độc đơn, bầu dục, đến 20 x 10 cm, gân-phụ 14 cặp, cách nhau 1,5-2 cm, tạo một gân bìa, cuống-phụ 1-4 cm. Pháthoả trên cọng cao 30 cm, xanh xanh; mo có ống dài 10-12 cm, rộng 2 cm, phiến dài 10-15 cm; buồng đực có phần đực dài 4 cm, roi dài đến 10 cm.

Núi cao: Laichâu, Bavi, Hà Bắc.

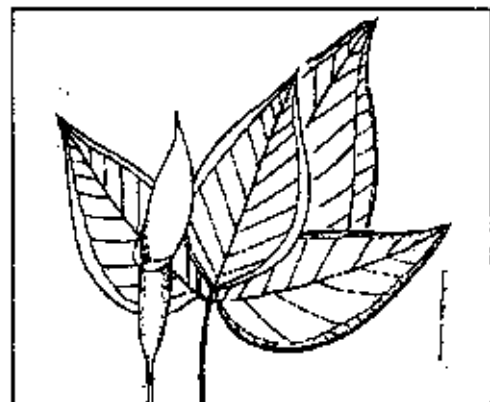
- Tuber 6 cm large; spathe greenish, 20-27 cm long; male spadix 14 cm long.

9172 - *Arisaema harmandii* Engler.

Dịathực vật có củ to 1,5 cm, mang 1-2 lá. Lá có cuống cao 20-25 cm; phiến 3 xoan, to 15 x 6 cm, có mũi 4-5 mm, gân-phụ 5-7 cặp, gân cách bìa 2-5 mm. Pháthoả có cọng ngắn hơn cuống lá; mo có ống mọc, tái, cao 4-5 cm, phiến dài hơn ống, rộng 1-1,5 cm; buồng đực có phần đực cao 2 cm, phần bắt thụ dài 2 cm. Buồng cái dài cùng cỡ; noãn sào nhiều. Quả to 6-7 mm, đơm thành gié dài 4-5 cm.

Phú Khánh, Điện-Bà, Lục Tỉnh.

- Tuber 1.5 cm wide; spathe glaucous; male spadix 4 cm long.

9173 - *Arisaema petelotii* Krause.

Dịathực vật có củ tròn dài hay xoan, to 3-5 cm. Lá có cuống dài 4-10 cm; lá-phụ xon bầu dục, to 10-22 x 13 cm, chót có mũi, đáy tà hay tròn, bất xứng ở lá-phụ cạnh, gân-phụ 8-11/bên, một gân cách bìa 5-7 mm. Pháthoả trên cọng dài 7-11 cm; mo to có ống lục, đỏ ở chót, dài 5-8 cm, phiến xoan, có 2 tai ở đáy; buồng đực có phần thụ 3 cm, phần bắt thụ dài 6 cm. Buồng lưỡng phái có phần cái 4,5 cm, phần đực 12 mm, rời phần bắt thụ.

Tam Đảo.

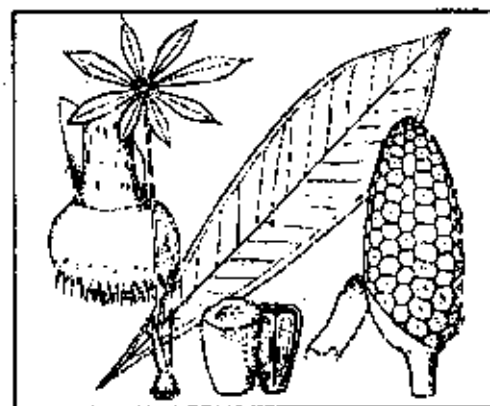
- Spathe green, red at apex; spadix male and bisexual 1,9 cm long.

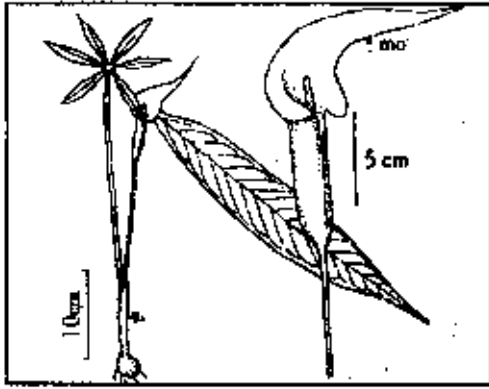
9174 - *Arisaema hypoglaucom* Craib.

Củ to 5 cm, cao 3 cm, mang 2-3 lá, mà 1-2 teo thành bẹ. Lá có cuống cao đến 80 cm (bẹ 30 cm), có bột nâu đục; thùy độc 8-9, gân bằng nhau, thon ngược, dài đến 25 cm, gân-phụ 15-18 cặp, một gân cách bìa, mũi dài 1-2 cm, mặt dưới mốc trắng. Pháthoả trên cọng dài 40 cm; mo cao 15 cm, trắng. Trái vàng, cao vào 1 cm, đơm như trái Bắp; hạt 2-3, dài 6 mm, trắng.

Dran: 8.

- Leaflets 25 cm long, glaucous beneath; spathe white, 15 cm long; berries yellow.

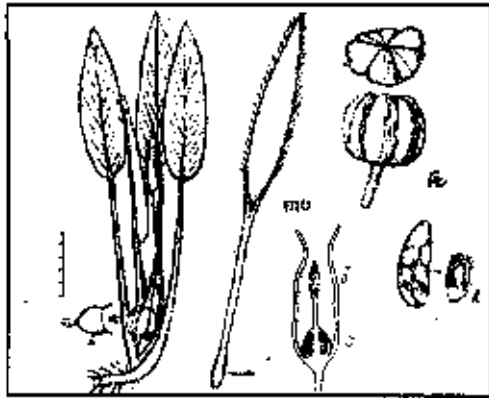

9175 - *Arisoema petiolulatum* Gagn.

Củ tròn tròn, to 1-2 cm. Lá duynhát; cuống đứng dài 20-30 cm; thudiệp 6-7 thon hẹp, chót có đuôi, mặt dưới *mốc* trắng; cuống-phụ rờ. Pháthoa đứng trên cọng cao; *mo* màu lục, có mũi dài; buồng đonphái, có phubộ bắtthụ hình dùi, phần đực dài 3 cm. Phi quả.

Đà Lạt, Langbian; I.

- Tuber 1-2 cm wide; leaflets 6-7; spathe green.

9176 - *Cryptocoryne ciliata* Wydler. Mái-dầm.

Nêthựcvật có thân ngầm trong bùn, to 15 mm. Lá đứng; phiến tròn dài thon cao đến 30 cm, nhọn hai đầu, gân-phụ xéo, không dày lắm; cuống dài đến 20 cm. Pháthoa giữa lá; *mo* thon doder bia có rìa dài, ống dài 15-17 cm, phù ở đáy (nơi thụ); buồng nhỏ, có phần đực cách phần cái; noãn sào 6-7 noãn. Nang có cạnh tròn, to 3-4 cm; hạt dài 8 mm.

Cửa sông, rừng sác, hiếm hơn *Aglaodora griffithii*.

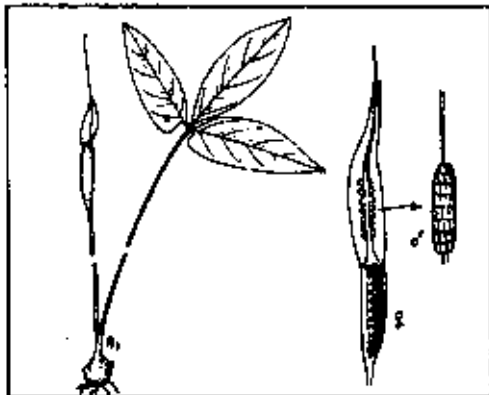
- Limnophyte; spathe with long tube, limb ciliated; capsules 3-4 cm wide.

9177 - *Cryptocoryne crispatula* Engler.

Cỏ thủy sinh chìm; cành ngang, mảnh. Lá chụm; phiến hẹp dài, đến 20 x 0,2-0,8 cm, bia giun hay nguyên; cuống dài 4-6 cm. Pháthoa dài hơn lá; *mo* dài hơn 30 cm, xoắn, phần ngang hoa 15 mm, phù; buồng dài 15 mm, noãn sào 5-7, phần đực cao 3 mm, tiểu hụy 2. Trái tròn, đầu cắt ngang, to vào 1 cm.

Sông Đà.

- Immersed hydrophyte; spathe coiled; spadix 15 mm long; fruit 1 cm across (*C. tonkinensis* Gagn., *C. balansae* Gagn., *C. retrospiralis* Kunth.)

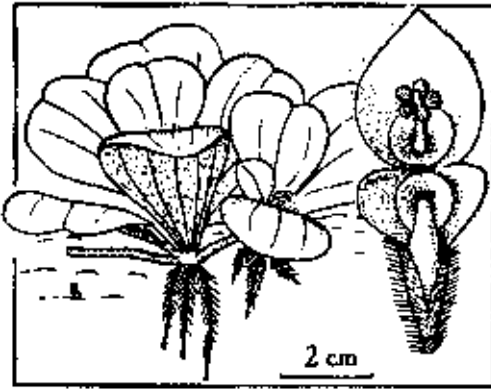
9178 - *Cryptocoryne longispatha* Merr.9179 - *Pinellia ternata* (Thunb.) Breitnen. Bán hạ ché-ba.

Củ to 1 cm, có *truyềnthể* (cũng như trên cuống). Lá-phụ 3, không cuống-phụ, xoắn bầu đực, to 3-12 x 1-5 cm, không lông. Pháthoa cò đực, cao 20-40 cm; *mo* màu lục, cao 5-7 cm, đầu tròn, không lông mặt ngoài; noãn sào dính vào *mo*, mang noãn *trựcsinh*. Phi quả nhỏ, màu lục.

Lào cay. Củ ăn được.

- Tuber & petiole with propagules; ovary adnate to spathe; ovules orthotropous.

Pistieae:

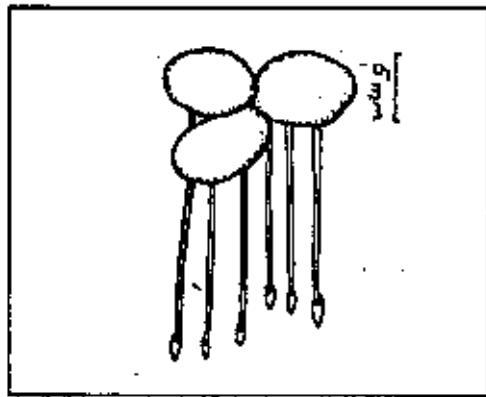

9180 - *Pistia stratiotes* L. Bèo cái; Water Lettuce.
*Thủy sinh nổi, có chồi dài. Lá không cuống, có
 phiến hình muỗng, có nhiều lông như nhung và
 không thấm nước, màu lục dợt. Phát hoa nhỏ ở đáy
 thân; mo dài 1 cm, trắng như nhung; buồng gồm 1
 hoa cái, 2-8 hoa đực, mỗi hoa đực 2 tiểuhụy. Phi quả
 nhỏ.*

Dã ghinhan năm -77 ở Egypt; Linné mô tả từ
 Srilanka. Khápcùng, binhnguyên; IV. An lúc thiếu
 lươngthực. Lợiitiểu (trị mắt dái), thông kinhnguyệt,
 dấp trị phong ghê; rễ xỏ, hoạtnhuân..Tro thể muối.

- Floating hydrophyte; spathe 1 cm long (*Zala
 asiatica* Lour.).

LEMNACEAE: họ Bèo-cám

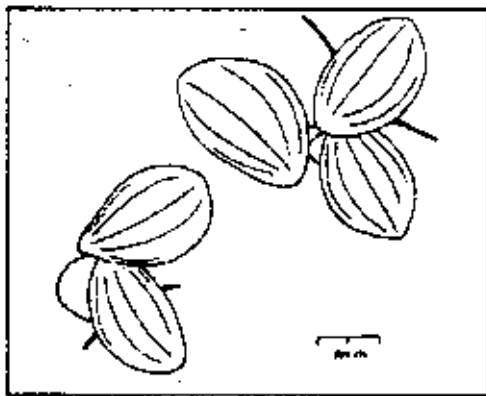

9181 - *Spirodela polyrrhiza* (L.) Schleid. Bèo đánh-
 trống; Giant Duckweed.

Tân xoan hay tròn, rộng 6-8 mm, dài hơn
 ngang 1-1,5 lần, gân 7-16, khó nhận, mặt dưới đỏ; rễ
 đến 7-21 mỗi tán. Mo có 2 môi; buồng mang 2
 tiểuhụy; noãn 1-2, đứng trong tâm bì. $2n = 30$

Tràtrộn với các bèo khác. Pháthân, kiệnvi,
 lợiitiểu, trị ngứa, đau thân.

- Thallus with numerous root (*Lemna
 polyrrhiza* L.).

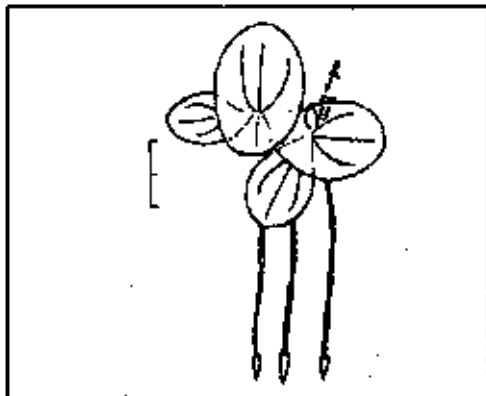

9182 - *Spirodela punctata* (G.F.W. Mey) Thomps.
 Béo dóm

Tân nổi trên mặt nước, mang 2-7 rễ mỗi mắt,
 xoan đáy hơi thon, dài 5-6 mm, hơn hai lần ngang;
 gân dọc 5-7(3). $2n = 40$.

Trungquốc, Tháilan, có lẽ có ở Vietnam
 (hình theo Landolt)

- To be search in Vietnam (*Lemna punctata*
 G.F.W. Mey).

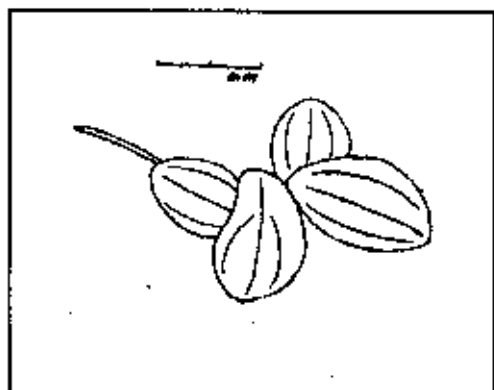

9183 - *Lemna aquioxialis* Welwitsch.

Thủythựcvật nổi. Tân bầuduc, to 1-6,5 x 0,8-
 4,5 mm, dài hơn ngang vào 3 lần; 1 rễ mỗi tán, chóp
 có cánh, 0,5-2 lần dài hơn ngang. Trái nhỏ, dài 0,5-
 0,8 mm.

Ruộng lúa, vùng ônđới và bánhiệtđới (hình
 theo Landolt).

- Thallus 3 time longer than wide (*L. paucicos-
 tata* Heg.).

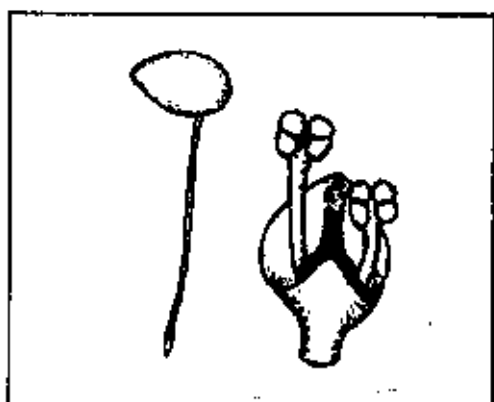

9184 - Lemna japonica Landolt. Bèo-cám Nhật.

Thủythực vật nổi ở mặt nước, nhỏ. Tàn xoan, ít khi có bầu, to 1-6 x 0,6-0,4 mm, có túi không khí nhỏ 0,3 mm; gân dọc 3(4-5), mặt trên lục tươi, mặt dưới đỏ từ nơi chia nhánh. Mọc nhỏ; noãn sào 1 noãn. $2n = 40$

B (hình theo Landolt).

Thallus ovate, 3 nerved.

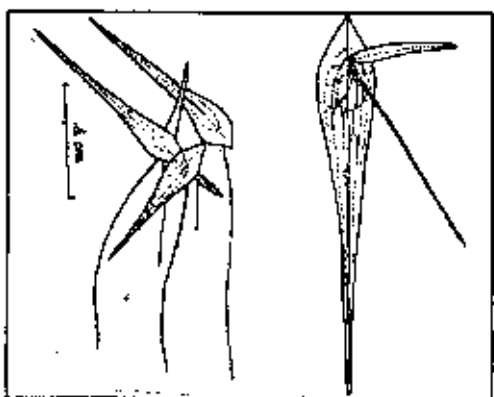

9185 - Lemna minor L. Bèo-cám nhỏ; Duck Weed, Duck Meat; Lentille d'eau.

Thủythực vật nổi. Tàn thường cặp 2, hình thấu kính lồi dài 4-5 mm, đối xứng, mặt dưới ít khi đỏ; rễ 1 mỗi tàn. Phát hoa mang buồng 2 hoa đực là 2 tiểu nhụy và một bầu noãn.

Theo Landolt (1986), có đến Trung Quốc và Ấn Độ, nhưng không đến Đông-nam Á châu. Làm tăng sự tuần hoàn, lọc máu, lợi tiểu, trị sưng chân, phát hàn.

- Thallus 4-5 mm long; root 1.

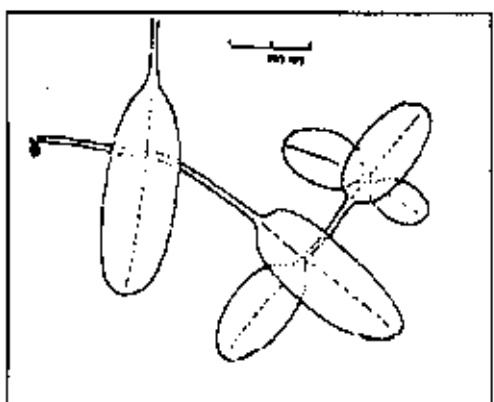

9186 - Lemna tenera Kurz. Bèo nhọn.

Thủythực vật chìm, có tàn thon nhọn với mũi dài một đầu, tà ở đáy, dài đến 2 cm. rộng 2-4 mm, mang 1 rễ, dinh 1-3 với nhau.

Vùng Trĩan.

- Thallus immersed, lanceolate, to 2 cm long.

9187 - Lemna trisulca L. Bèo-cám 3-sóng.

Thủy sinh chìm. Tàn tròn dẹt, dài đến 4-5 mm, bầu dục, chót có răng nhỏ, đáy có cọng, mang 1 rễ mỗi tàn; đâm nhánh ở giữa gân chính cho ra tàn con sắp theo chữ thập. Noãn sào có vòi ngắn, 1-noãn. $2n = 20$.

Có từ Trung Quốc đến Indonésia, tìm lại ở Việt Nam (hình theo Landolt).

- Thallus immersed, oblong, pedunculate, 4-5 mm long.

9188 - 9 - *Wolffia*. Bèo-phấn

Thủy thực vật nổi nhỏ nhất giữa các Hiênhoa. Tán rất nhỏ hình hạt xoan đến bầu dục, dài dưới 2 mm, không có rễ. Pháthoa hiện ở trên phiến, không mo, mang một hoa đực (1 tiểunhụy) và một hoa cái (một bầu-nhụy). Trái 1 hạt.

Thường mọc chung với *Lemna*. Tán xoan tròn, lục đậm ($2n=30$) ở *W. arrhiza* (L.) Horkel ex Wimm. (*Lemna arrhiza* L.); tròn dài, lục trong ($2n=16$) ở *W. globosa* (Roxb.) den Hartog & v. der Plas (*W. schleidenii* Miq.). *W.a.* được trồng để ăn ở nhiều quốc gia.

- Smallest phanerogames.

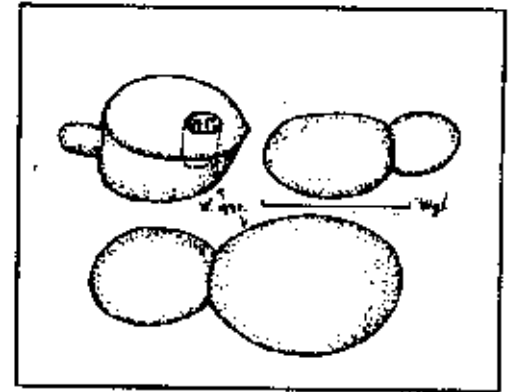
XYRIDACEAE : họ Hoàng đầu, Dúi-còn.

9190 - *Xyris complanata* R. Br. Hoàng đầu đẹp.

Cỏ daniên. Lá cứng, láng, dài 20 cm, rộng 3 mm, bìa dày như sụn. và nhám; bẹ dài bằng 1/4 phiến. Trục pháthoa cao 40-60 cm, đẹp; pháthoa dài đến hơn 1,5 cm, rộng 7 mm; vảy (láhoa) nâu láng; lá đài cạnh có sóng có lông; vành vàng. Nang 5 mm, đẹp, nâu đỏ, láng; hạt nhỏ.

Đồng cát dựa biển, không bị lửa thiêu mất; lá biến thiên. Trị ngựa, mề đai năm.

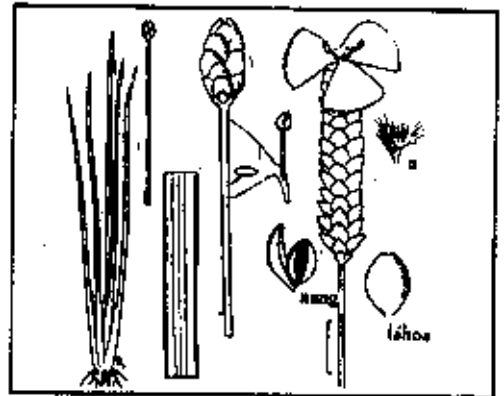
- Leaves 3 mm wide; inflorescence more 2 cm high; petals yellow.

9191 - *Xyris indica* L. Hoàng đầu An.

Bụi cao 50-70 cm. Lá có phiến rộng đến 15 mm ở đáy, từ nhọn đến chót, lá ngoài có phiến xếp hai; bẹ bằng 2/3 phiến. Cọng pháthoa to 3 mm, có 10-13 khía; hoadầu cao 2-3 cm, rộng 10-12 mm; láhoa màu sét phần giữa, và lúc non màu ve-chai (oliu); lá đài hẹp, trong, sóng không lông; vành vàng. Nang có bì mỏng, cao 4 mm, rộng 9 mm; hạt nhiều, nhỏ.

Ruộng, nhiều nhất ở vùng phèn: Bìnhdiên, Đồngtháp; XII-II. Trị ngựa, mề đai năm.

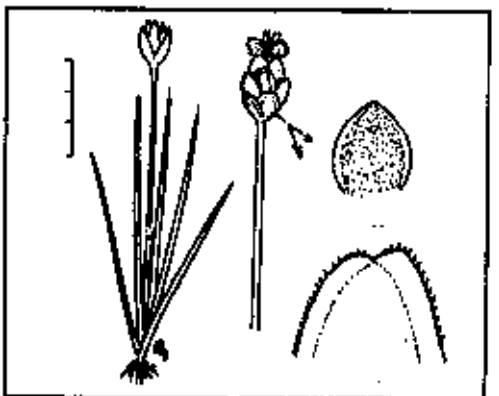
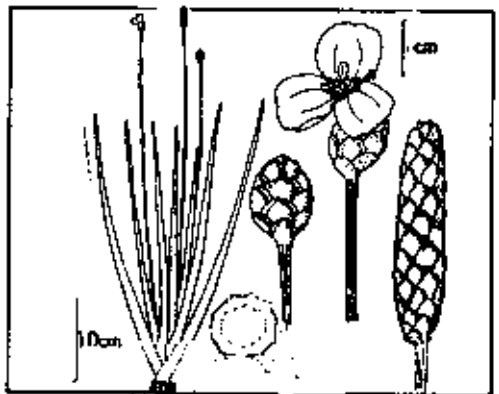
- Leaves narrow acute; capitulum 2-3 cm high; flowers yellow.

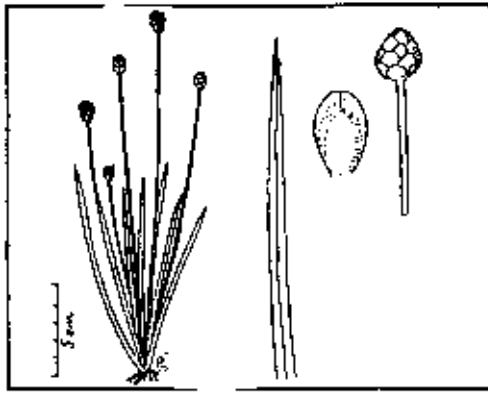
9192 - *Xyris bancana* Miq. Hoàng đầu sương.

Cỏ daniên. Lá cao 5-8 cm, rộng 1 mm, bẹ dài bằng 1/4 phiến. Trục cao 10-20 cm, không cạnh; gié ít hoa, rộng 3-4 mm; láhoa màu nâu-sét; lá đài cạnh có sóng không rìa lông; vành vàng, cao 2,5 mm. Nang; hạt ít, dài 0,4 mm.

Đất cát ẩm: Thủathiên.

- Scape 10-20 cm tall, pauciflore; flowers yellow (*X. subcomplanata* Malm., *X. chinensis*).

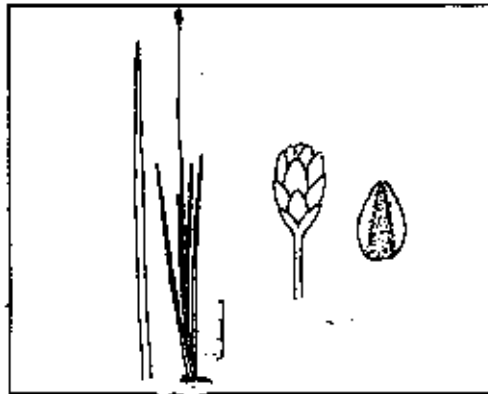

9193 - Xyris intersita Malme. Hoàng đầu xen.

Bụi *nhất niên*. Lá dài nhọn, dài 10-15 cm, rộng 4-6 mm, không lông. Trục phathoa cao 15-25 cm, không cạnh; hoadầu tròn hay hình trụ, rộng 8-10 mm, *ít hoa*; láhoa *bìa mỏng*, nguyên, vàngvàng hay màu sét, lưng màu tro lục; ládài cạnh mỏng, cao 0,5-0,7 mm; *vành vàng*. Nang.

N.

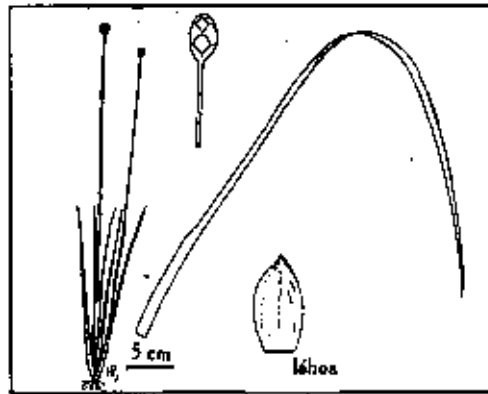
- Annual; leaves 10-15 cm long; capitulum few flowered; flowers yellow.

9194 - Xyris lobbii Rendle. Hoàng đầu Lobb.

Bụi. Lá dài đến 40 cm, rộng 5 mm, dẹp, chột tà hay nhọn. Cọng phathoa cao 40-60 cm, tròn; hoadầu tròn, to 0,8-1,5 x 0,6-1,2 cm; láhoa nâu, chột lõm, vùng lưng tamgiác xám, 2 x 1,2 mm; ládài cạnh nâu, sóng nguyên, có răng; *vành vàng*.

Nơi trảng, vùng núi cao: Vọngphụ.

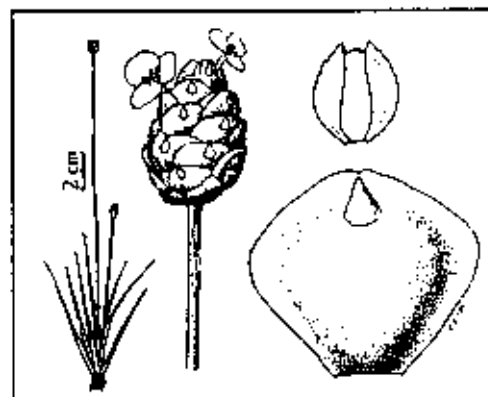
- Tuft; inflorescence peduncle up to 60 cm long; flowers yellow.

9195 - Xyris capensis Thunb. var. *schoenoides* (Marl.) Nilsson Hoàng đầu mũi.

Bụi *đaniên*. Lá cao 20 cm, rộng 1,5-3 mm, đầu nhọn, *bìa bén*; bẹ dài bằng 1/3-1/2 lá. Phathoa cao 30-50 cm, gié cao 6-8 mm; láhoa nâu láng đều; ládài rộng 5-6 mm; *vành vàng*. Nang; hạt nhỏ, dài 0,5 mm.

Đất ẩm lầy với *Juncus*: Nhatrang, Đàlat.

- Perennial; inflorescence peduncle to 50 cm high; bracts brown (*X. schoenoides* Marl.)

9196 - Xyris pauciflora Willd.. Hạng đầu ít-hoa.

Bụi cao 15-30 cm. Lá cao 10-20 cm, rộng 1-2 mm, cứng, bìa nhám. Trục phathoa cao 10-20 cm; hoadầu nhỏ, cao lắm là 1 cm, ít hoa; láhoa nâu có vùng lưng lục; ládài có sóng có răng; *vành vàng*, tai to 3 mm. Nang; hạt nhiều, dài 0,5 mm

Đất ẩm lầy, bìnhnguyên, thường gặp ở cát dụn biển; X-XI.

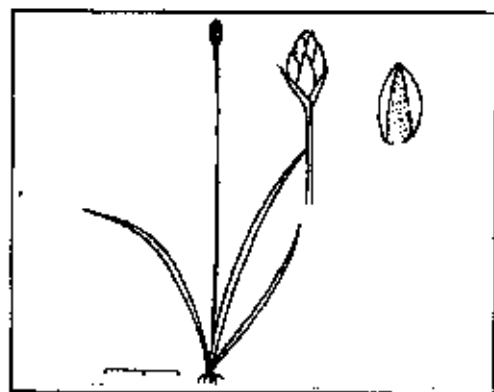
- Capitulum small; corolla yellow (*X. maritima* Koy.).

9197 - *Xyris wallichii* Kunth. Hoàngđầu Wallich.

Lá dài 5-30 cm, hẹp, rộng 2-5 mm, bìa không dày, chót nhọn, bề ria lõng. Cọng phách hoa cao 5-40 cm, tròn; *hoadầu* đến 1,1 x 0,6 cm; lá hoa trung, nâu tươi hay nâu, bìa nguyên, *vùng lưng nâu xanh*, cao 2-3, rộng 0,3-1,2 mm; lá đài cạnh nâu tươi, sóng hẹp, nâu, nguyên; vành vàng.

Đá ẩm có rêu, vào 2.000 m: Sapa; VIII-XI.

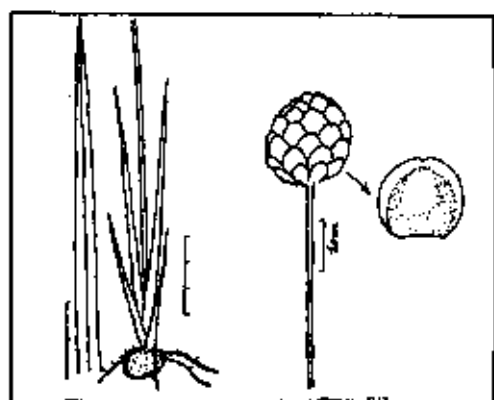
- On humid rocks; capitulum to 1,1 cm high; bracts green brown on back.

9198 - *Xyris tuberosa* Ridl. Hoàngđầu củ.

Cỏ có củ to 1-2 cm, cỏ bột. Lá dài 5-40 cm, hẹp, rộng 1,4-4,5 mm, bìa dày. Cọng phách hoa cao 15-40 cm, tròn; *hoadầu* tròn hay bầu dục, cao 1-1,8 cm; lá hoa trung bìa nguyên, nâu hay nâu sẫm, *vùng lưng tamgiác*, xám có đốm dợt; lá đài cạnh mỏng, trong, sóng có răng thô thưa; vành vàng.

Đất cát ẩm, từ dựa biển đến 1.400 m; cỏ lè cỏ ở Phúquốc.

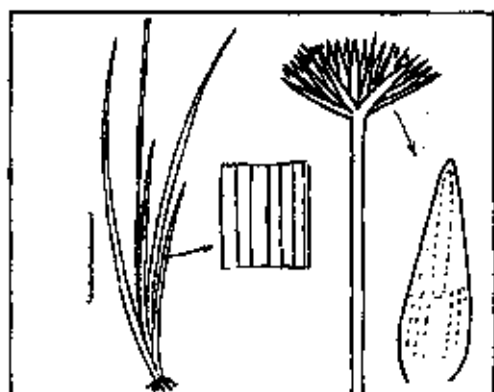
- Tuber 1-2 cm; capitulum 1-1.8 cm long; bracts brown with back grey light dotted.

9199 - *Xyris grandis* Ridl. Hoàngđầu to.

Bụi. Lá cao 30-50 cm, hẹp, rộng đến 2 cm, bìa dày, đầu tù đến nhọn. Cọng phách hoa cao 15-40 cm, có khía; *hoadầu to*, rộng đến 2,5 cm, lá hoa trung *tamgiác*, nâu tươi, có một vùng hẹp *màu lục* ở sóng; lá đài cạnh nâu, sóng xanhxanh; vành vàng.

Đất cát ẩm, vùng núi cao, 1.600 m: Bạchmá, Phúkhánh.

- Leaves to 2 cm wide; capitulum 2.5 cm large.

COMMELINACEAE : họ Rau-trai

1a - Tr làm kiếng; lá thường tía; tiểuhụy thụ 6

1b - hoang

2a - phách hoa dày, xoi lá để trở

2b - không tính trên

3a - tiểuhụy thụ 3-2

4a - phách hoa trong một mo

4b - không mo

5a - noãn sào 3 buồng 1-3-noãn

5b - noãn sào 2-3-buồng; nang đến 25 hạt

4c - noãn sào 2 buồng; phi quả

3b - tiểuhụy thụ 6

4a - tiểuhụy nở do lỗ

5a - phiến thon nhọn; cỏ đứng

5b - phiến hình tim; cỏ leo quấn

4b - tiểuhụy nở dọc

5a - noãn sào 3 buồng

5b - noãn sào 2 buồng

Tradescantia

Forrestia

Commelina

Aneilema

Pollia

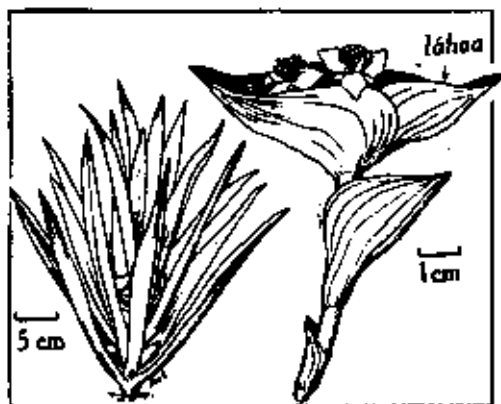
Campelia

Spatholirion

Streptolirion

Cyanotis

Floscopa

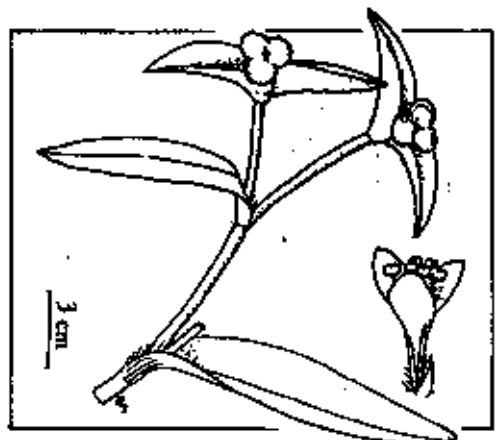

9200 - *Tradescantia discolor* L'Hérit. Lào Ban, Lè Ban, Banghoa, Sò-huyết; Oyster Plant, Purple-leaved Spiderwort.

Cỏ to, daniên; thân to 3-5 cm. Lá to, có màu tía mặt dưới. Tán trong một tổng bao hình vòm, rộng 3-4 cm; hoa trắng trắng; tiểu nhụy 6, bằng nhau. Nang cao 3-4 mm, 3 buồng, nở thành 3 mảnh; hạt 1.

Tr làm kiếng và thuốc; hoang ở nhiều núi voi; gốc Nicaragua. Pháthoa trị các chứng chảy máu, ho ra máu, kiết máu, lợi tiểu.

- Ornamental and subsponaneous (*Rhaeo spathacea* (J. Sm.) Stearn., *R. discolor* (L'Hér.) Hance).

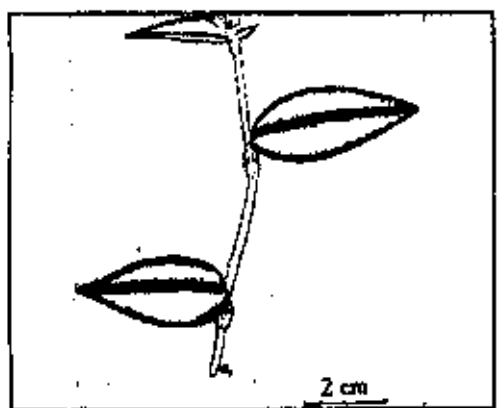

9201 - *Tradescantia pallida* Trai đỏ.

Cỏ nằm; thân tía, có sọc xanh. Lá có phiến dày, dờ ở mặt dưới, tía tươi ở mặt trên, bìa có lông dài, gân rõ ở mặt dưới. Pháthoa ở chót thân, có 2 lá hoa to; hoa đỏ thắm, nở sớm mai đến trưa, rộng 2 cm; cánh hoa vào 1 cm; tiểu nhụy 6, có chỉ có nhiều lông trắng.

Tr làm kiếng; I-XII.

- Ornamental (*Setcreasea purpurea* Boon).

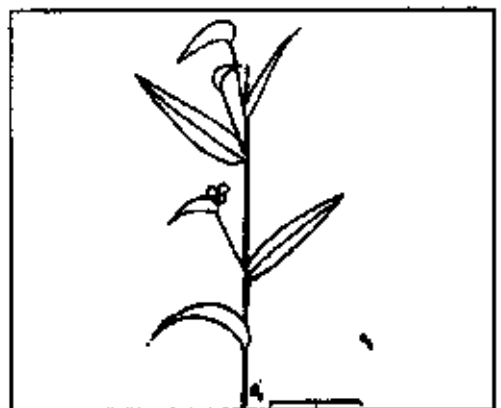

9202 - *Tradescantia zebrina* Bosse. Hồng trai; Wandering Jew, Zebrina; Misère.

Cỏ nhỏ, mập, bờ thông dài, có rễ sáivị. Lá có phiến bầu dục thon, trắng, có bìa, rần giữa và mặt dưới đỏ; bẹ có lông. Hoa nhỏ, tía hay đỏ, 1-2 ở chót nhánh, có 2 lá bé; cánh hoa dính nhau; tiểu nhụy 6, bằng nhau. Nang nhỏ; hạt nhiều, có từ-y.

Tr làm kiếng vì lá đẹp; I-XII. Đáp trị sung.

- Ornamental (*Zebrina pendula* Schnizl.).

9203 - *Commelina appendiculata* C.B. Cl. Trai phụng.

Cỏ cao 20-40 cm; thân mảnh, có vài lông nằm, lông dài 1-13 cm. Lá có phiến hẹp, dài đến 14 cm, rộng 1 cm, gân như không lông. Chùm ở nách và ngọn, có một mo xếp hai hình phẳng, chùm ở nách 3 hoa, chùm ở ngọn 4; cánh hoa 3, trắng, không đều, 1 nhỏ, 2 có cọng; tiểu nhụy thụ 2, chỉ không lông. Nang dài 4-5 mm, 2-3 buồng; hạt 1 mỗi buồng, dài 3,5 mm, có phụng ở đầu.

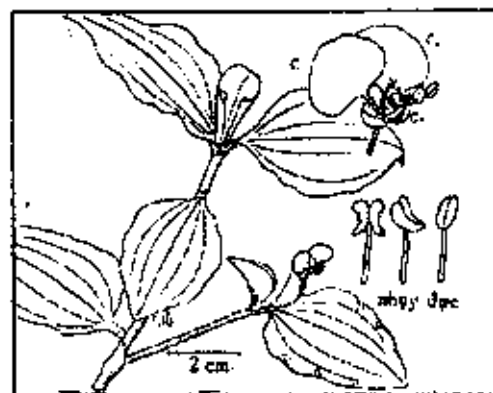
N.

- Herb almost glabrous; involucre spathe like; flowers white; stamens 2.

9204 - *Commelina bengalensis* L. Dầu-riều, Trai Ấn.
Cỏ cao 20-40 cm; thân nằm rồi đứng. *Phiến xoan* hay tròn, rộng 2-4 cm, có lông thưa hay không lông; bẹ có ria lông. Trên nhánh ở đất, *hoa ngậm*, vàngvàng; ở nhánh đứng, *phát*hoa có vài chùm ít hoa; *hoa lam* có 3 tiểuhụy thụ. Nang cao 6 mm, 2 buồng 4-hột, 1 buồng 1-hột. $2n = 22, 28, 44, 56$.

Sân, dựa lộ, rừng thưa.. Xổ, bảo vệ màng nhầy, hoạtnhuận, mát.

- Limb ovate; flowers cleistogamous, and blue flowers.

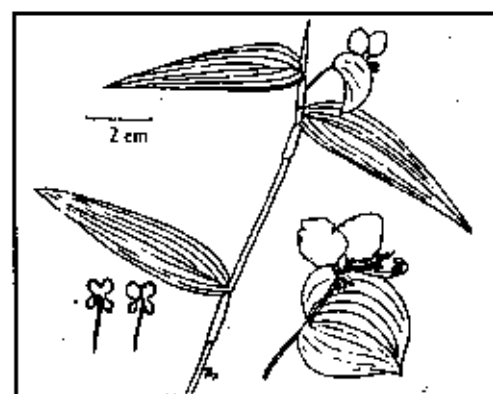

9205 - *Commelina communis* L. Trai thường, Thàilài trắng; Day-Flowers.

Cỏ gần như không lông, cao 50 cm; thân có rễ ở mắt. Bẹ cao 1-2 cm, có ria lông ở miệng; *phiến* thon hẹp, dài 3-5 cm. Mỏ xếp hai, thường có lông dài, thường mang 2 chùm ngắn, ít hoa; *hoa lam*, cánhhoa dài 2-3,5 mm, tiểuhụy 6, một có hìnhthể thường, 5 vàngvàng và có buồngphấn hình đầu riều. Nang 4 hột; hột có bì không màng.

Bái, ruộng, núi cao: B. Mát, hoạtnhuận, lợi tiểu, trị phùthũng vì tim yếu), đắp nơi sưng, trị huyếtáp cao; hãhoạt thầnkinh trungkh; trusinh, trị ỉa, sốt, đau mắt, lậu.

- Involucre spathaceous; flowers blue; fertile stamens 1.

9206 - *Commelina diffusa* Burm. f. Rau-trai, Thàilài trắng; Day-Flowers.

Cỏ bò, có rễ ở mắt, gần như không lông. Lá thon hay xoan thon, đầu nhọn, bẹ có ria lông. Mỏ rộng ở đáy, ít khi có lông sát, có cọng; vài hoa trên mỗi tán; *hoa lam*, rộng vào 1 cm. Nang 3 buồng, hột 5, bì có màng.

Có thứ lá hương; I-XII. Khác *C. communis* ở thân bò hơn, nhiều rễ sáivi, hoa nhỏ, hột có màng. Toàn cây dùng như trà trị bạchđái hạ, đái nóng, lậu, ung. Ở Dominique, lá sắc uống hạ huyếtáp.

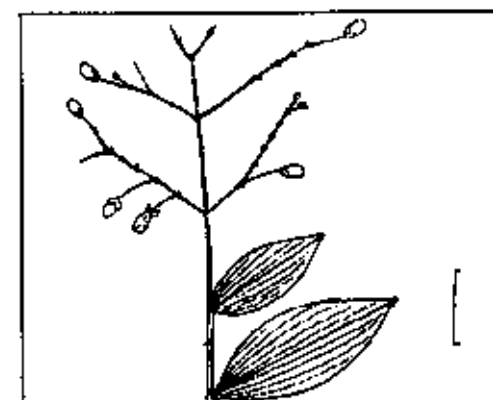
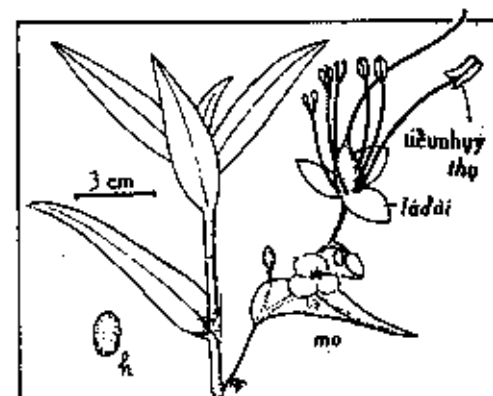
- Spathe acute lanceolate; flowers blue 1 cm large; seeds reticulated (*C. nudiflora* auct. non L.).

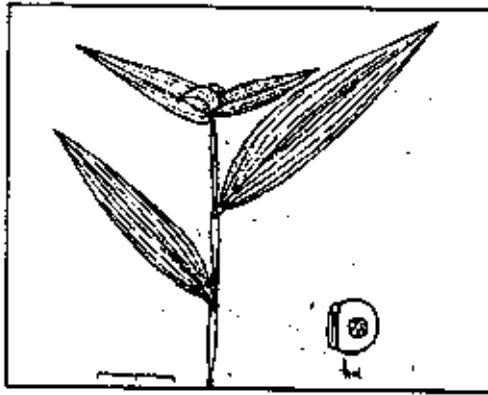
9207 - *Commelina forskohli* Vahl. Trai Forskal.

Cỏ sà; thân dài đến 40 cm, không lông; lông dài không đều. Lá không cứng; *phiến xoan* dài đến 6 cm, có lông ngắn 2 mặt; bẹ có bia trongtrong. Chùm kép ở ngọn; cánhhoa lam, dài 4-7 mm, 1 to, 2 nhỏ; tiểuhụy 6, 3 có baophấn ngoài vàng, 3 có baophấn trong vàng đậm, nhỏ hơn, trên chi ngắn hơn. Nang cao 6 mm, mảnh 3; hột 1-2 mỗi buồng.

Nam.

- Limb ovate; flowers blue; capsules; seeds 1-2 by cell

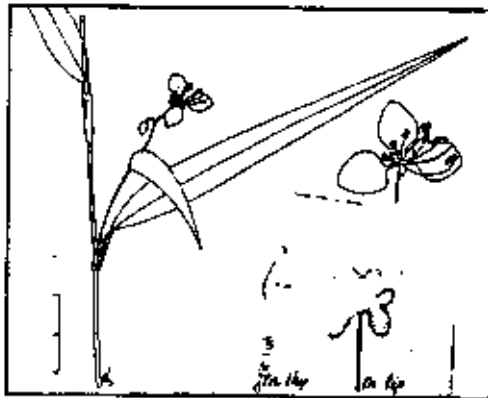

9208 - Commelina kurzii C.B. Cl. Trai Kurz.

Cỏ to; thân dài đến 40 cm, có lông ít, có rễ ở mắt. Lá có phiến thon hẹp nhọn, to 1,5-9 x 2,5-3,8 cm, mặt trên có lông phún, mặt dưới có lông, bìa thường đỏ; bẹ 1-2,5 cm, thường vàng có bột đỏ. Pháthoa trong một mo; hoa cao 5 mm, cánhhoa 4 mm, không lông, lam hay trắng; tiểunhụy 3, to nhỏ khác nhau. Nang 3-4 mm, không lông.

Nam.

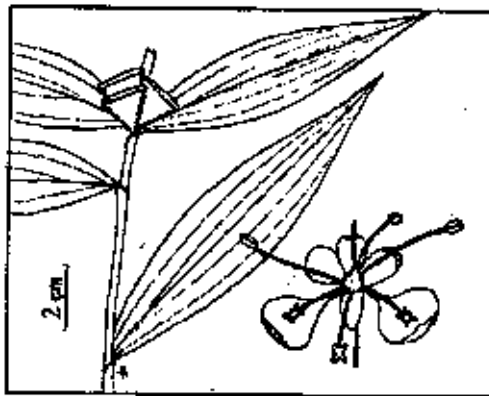
- Herb pubescent; flowers white or blue; stamens 3.

9209 - Commelina longifolia Lam. Trai lá-dài.

Cỏ mập, cao 40-50 cm; thân to 2-3 mm. Lá có phiến thon dài, dài 5-20 cm, rộng 1-1,5 cm, gân -phụ 5-7 cặp; bẹ không lông, trừ ở cổ. Pháthoa ở nách lá, có cọng dài hơn bẹ 1-2 cm; mo dài 1-2,5 cm; hoa lam giữa vàng; tiểunhụy thụ 1-3, lép 2-3.

Vùng Sài Gòn, núi Châuthời, Phúquốc; IX. Tri kiết.

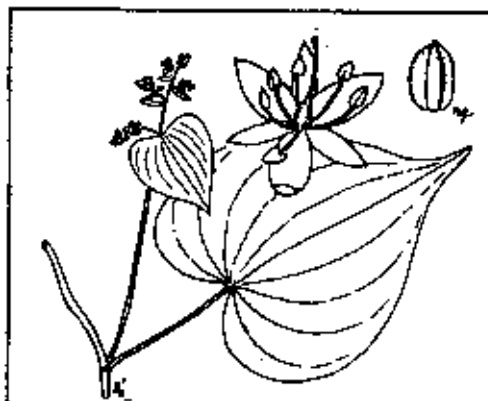
- Herb to 50 cm high; flowers blue; fertile stamens 1-3 (*C. salicifolia* Roxb.)

9210 - Commelina paludosa Bl. Trai nước.

Cỏ khá to, cao đến 45 cm, thân to 3-6 mm, lông dài 6-8 cm. Lá có ống bẹ dài 15-40 mm, miệng có ria lông; phiến dài 10-20 cm, rộng 3-4 cm, có mũi. Mo 2-10, to, miệng rộng 2,5 cm; hoa tím, to 8 mm, gắn trên tután 3-6 hoa; tiểunhụy thụ 3, lép 3-0. Nang cao 3 mm, mỗi buồng 1 hạt.

Nơi ẩm lầy, dựa bờ mấu.

- Limb lanceolate 10-20 cm long; flowers violet; fertile stamens 3; capsules 3 mm (*C. obliqua* non Vahl, Ham. ex Don, *C. maculata* Edgew.).

9211 - Streptolirion volubile Edgew.

Cỏ leo quấn, cao 2 m; lông có lông, hơi phủ ở mắt, có rễ sáivi. Lá có cuống dài đến 9 cm; phiến hình tim, to 9-10 x 1,5-15 cm, chót có mũi nhọn dài, gân cong, vàngvàng. Chùm-tután có lông, nhánh ít, có láhoa to, bầuduc hẹp; hoa có cọng; ládài 3, dài 3-7 mm, cánhhoa 3, hẹp hơn ládài; tiểunhụy 6(5). Nang cao 11 mm, buồng 3, 2-hạt có unân.

Rừng vào 1.000 m: Sapa, Hàsonbinh.

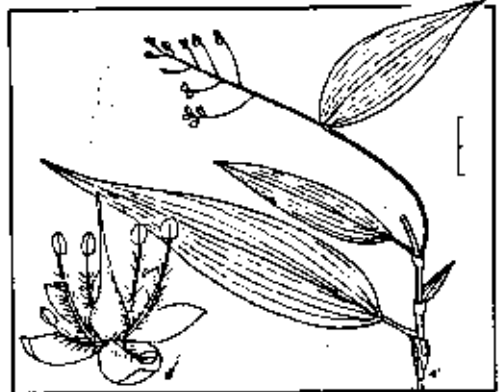
- Volubile, 2 m high; limb cordate, on long petiole; stamens 6; capsules 11 mm high.

9212 - *Spatholirion longifolium* (Gagn.) Dunn.

Cỏ cao đến 50 cm; thân có ít lông nằm. Lá có cuống; phiến thon dài nhọn, to 15 x 5 cm, mặt trên nhámnhám, bia rìa lông; bẹ dài 1 cm. Pháthhoa ở ngọn, thưa, mang tután bôcạp; hoa *tapphái*; ládài như cánhhoa, *trắng lam hay hường đỏ*, có lông; cánhhoa dài 2,5 mm, có lông; tiểuhụy 6, rời cả hay có 3 hơi dính nhau, chỉ có lông. Nang 3 mm, buồng 4 hạt.

Sapa.

- Herb 50 cm; limb petiolated; stamens 6; capsules 3 mm (*Streptolirion longifolium* Gagn., *S. elegans* Cherbels).

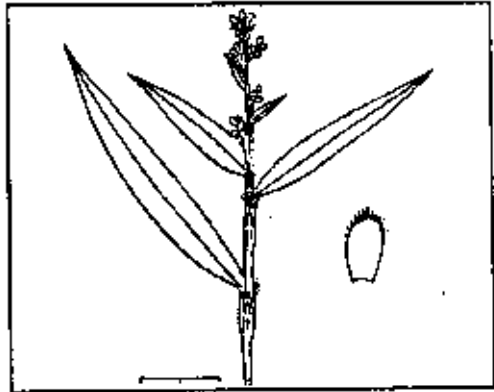

9213 - *Floscopa glabratus* Hassk.. Dầu-riều không-lông.

Cỏ bờ rời *dúng*; thân ít nhánh, bông, có rễ sáivi; lông dài 2,5-7 cm, bị bẹ bao lại một phần. Lá có phiến dài 10 cm, rộng 1-2 cm, nhámnhám; bẹ 1,5-2,5 cm, miệng rìa lông; lá trên nhỏ thành láhoa. Chùm-tután có lông mịn; nhánh ngắn; hoa cao 3 mm, cánhhoa 3, y nhau, *trắng*; tiểuhụy 3 to, 3 ngắn, *chỉ có lông*. Nang *trong đài mập*, buồng 2; hạt hình chùy,

Chợgành, Bìnhtrịthiên, Đàlạt.

- Ascending herb; limb rough; flowers white; capsules into fleshy calyx.

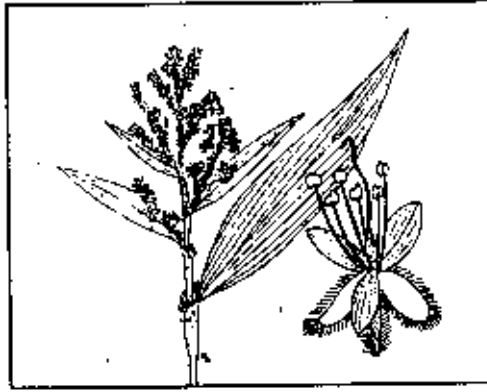

9214 - *Floscopa glomeratus* Hassk.. Dầu-riều chùm.

Cỏ bờ rời *dúng*, cao đến 40 cm; thân có lông ở một bên. Lá có phiến không cuống, *có lông nhám thưa*; bẹ có rìa lông. Chùm-tután nhiều lông; hoa *hường*; cánhhoa như nhau, cao 1,5 mm; tiểuhụy 3 to, 3 nhỏ, *chỉ không lông*. Nang cao 2 mm; hạt 1 x 2 mm.

Rừng luôn luôn xanh: Phanrang, Đàlạt, Bàrja, Uminh. Ở Magalasi, cho bò ăn lợisữa.

- Ascending herb; leaves pubescent; flowers pink.

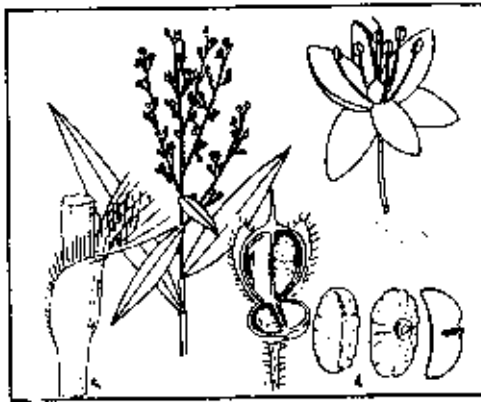

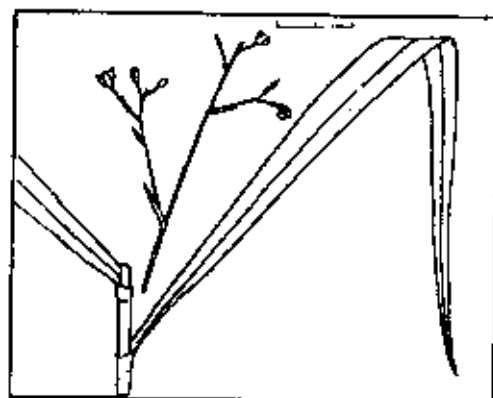
9215 - *Floscopa scandens* Lour.. Dầu-riều leo.

Cỏ cao 20-40 cm, nhất hay đaniên; thân có lông phún. Lá có phiến dài 10-25 cm, đầy lông ở 2 mặt; bẹ rìa lông. Chùm-tután có *lông có đốt*; hoa *lam hay trắng*; ládài cao 2-5 mm; cánhhoa cao 2-3 mm, một nhỏ; tiểuhụy 6, bằng nhau; chỉ không lông. Nang cao 2,5-3 mm; buồng 2; hạt 2-3 mm, nắp noãnkhẩu lồi cao.

Rừng: Quảngtrị, Thủathiên, Đàlạt, núi Dinh, Biênhòa; I. Mù trị đau mắt.

- Annual or biennial; stem hirsute; flowers white or blue.

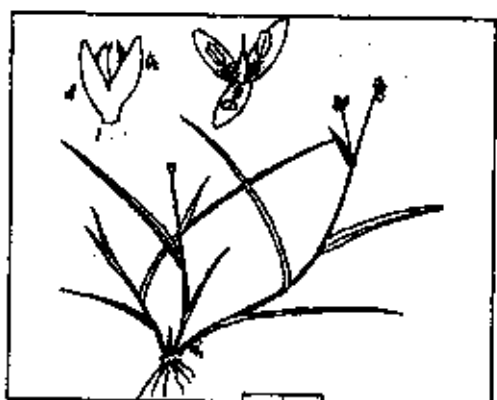

9216 - Aneilema dregeana Kunth.

Cỏ nằm hay đứng, thân dài 40 cm. Lá có phiến thon hẹp dài, to 4-22 x 0,6-1,7 cm, gân-phụ 3-4/bên, dễ nhận; bẹ dài 1,5-2,8 cm, vàng nâu lúc khô. Chùm-tútán; cọng hoa 5-15 mm; lá đài 4-5 mm; cánhhoa cùng cỡ; tiểuhụy thụ 2(3), tiểuhụy lép 2-3. Trái tròn dài, to 6-9 x 5-7 mm; mảnh 3; hạt 2,5-1,8 mm, nhiều cạnh.

Ré thơm: Sơnla, Sapa đến T. Theo Faden, loài đứng của Phichâu

- Prostrate or erect herb; stamens 2(3), staminodes 2-3; capsules 6-9 mm high.

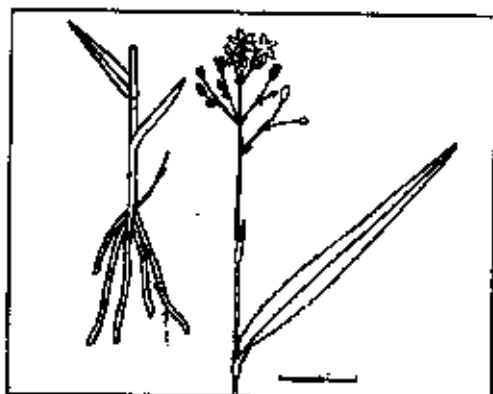

9217 - Aneilema gramineum R.Br.

Cỏ nhỏ yếu, cao 18 cm, có ré chum và ré phù thành củ; thân to 1-1,5 mm, có lông trắng mịn, hay không lông. Lá hẹp dài nhọn, to 4-6 x 0,3-0,6 cm, có lông mịn. Chùm-tútán ở chót thân, mang 2-5 hoa; cọng ngắn; cánhhoa cao 2-3 mm, trắngtrắng; tiểuhụy thụ 1-3, chỉ có lông dài, tiểuhụy lép 1-2. Trái bầu dục, trong dài đồngtrường; hạt 3-5/buồng, nâu nâu.

Langbian. Theo Faden, loài đứng ở Uchâu,

- Root tuberous; limb finely pubescent or glabrous; flowers whitish; capsules into accrescent calyx.

9218 - Murdannia divergens (C.B. Cl.) Bruckn. Trái ré

Cỏ có ré dài phù mập; thân dài 30-50 cm. Lá có lông dày, thon hẹp, dài 2-6 cm, lá trên từ từ nhỏ đi; bẹ 1,5-3,5 cm, miệng có ria lông dài. Chùm-tútán 3-n hoa; hoa rộng 5-7,5 mm, tím hay tím dợt; cánhhoa như nhau, dài 2-4 mm; tiểuhụy thụ 3, chỉ có lông, tiểuhụy lép 3-1. Nang cao 4-8 mm, có 3 cạnh, láng, nâu hay hườnghuờng; hạt dài 1,5 mm.

Lâm đồng vào N.

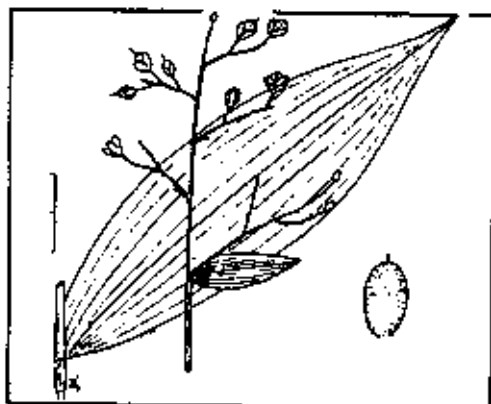
- Limb densely pubescent; flowers violet; stamens 3, staminodes 3-1 (*Aneilema divergens* C.B. Cl.).

9219 - Murdannia japonica (Thunb.) Faden. Trái Nhật.

Cỏ khá to, cao đến 70 cm; ré bó và phù thành củ. Lá có phiến bầu dục, lá trên to 3-14 x 2-4 cm, dày tròntròn. Lá dưới 3,5-7 x 2-3 cm, không cuống, dài, dày hẹp hơn. Chùm-tútán; cọng hoa 1-4 mm; cánhhoa trắng, dài 3-5 mm; tiểuhụy thụ 3(2); noãn sào không lông. Nang bầu dục hơi có 3 cạnh tròn, to 5-9 x 4,5-8 mm, có lá đài còn lại; hạt 3-5/buồng.

Hànamnh, Đồngnai.

- Limb lanceolate, 3-14 x 2-4 cm; flowers white; fertile stamens 3; capsules 5-9 mm long (*Commelina japonica* Thunb., *Aneilema hederacea* (Roxb.) Wall. ex Kunth).

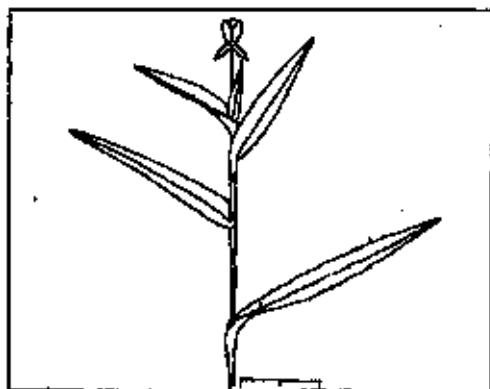

9220 - *Murdannia keisak* (Hassk.) Hand.-Maz. Trai sác.

Cỏ cao 80 cm; rễ mảnh; thân nhu không lông. Lá có phiến ôm thân, dài đến 10 cm, rộng 2-7 mm; bẹ dài 3-6 cm, có lông ở bìa. Pháthoá 1-3 hoa; cọng hoa 1-3 mm; ládài 3-6 mm; cánhhoa hình muỗng, trắngtrắng, cao 1,5-4 mm; tiểuhụy 6, không bằng nhau. Nang to 3,8 x 2,5-4,5 mm, 2 buồng thụ; hạt 3/buồng, to 2-2,5 mm. $2n = 32, 40$

Hoàngliênsơn, Phúkhánh.

- Herb to 80 cm; limb ciliated; flowers whitish; stamens 6, unequal; capsules 3.8 mm long (*Aneilema keisak* Hassk.).

9221 - *Murdannia medica* (Lour.) Hong. Trai thuốc.

Cỏ daniên nhờ củ trònđài. Lá chụm ở đất, không hay có ít lông, rộng 2-3 cm, chót nhọn. Pháthoá ở nách lá, mang 4-5 nhánh; hoa lamlam, cánhhoa 3-4 mm; tiểuhụy thụ 2-3, tiểuhụy lép có chỉ có lông. Nang cao 4-6 mm, có dài còn lại.

Trángbom. Faden nghi là không có ở Việtnám.

- Root tuberous; leaves 2-3 cm wide; flowers blueish; fertile stamens 2-3; capsules 4-6 mm.

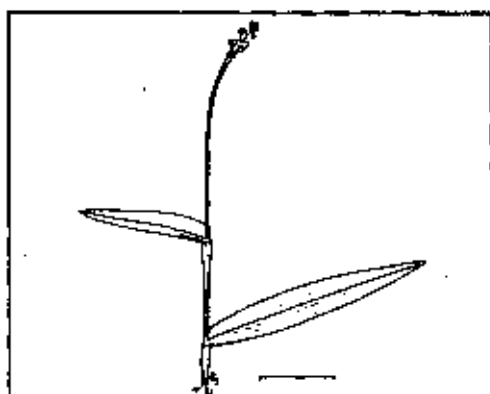

9222 - *Murdannia bracteata* (C.B. Cl.) O. Ktze. Trai láhoa.

Cỏ có thân, lá không lông. Lá có phiến thon hẹp, dài 3-7 cm, rộng 6-10 mm, chót nhọn, đáy ôm thân; bẹ cao vào 1 cm; Pháthoá ở chót nhánh; cánhhoa 3; tiểuhụy . Nang.

Hànội, Đà Nẵng.

- Herb glabrous (*Aneilema nudiflora* var. *bracteata* C.B. Cl.)

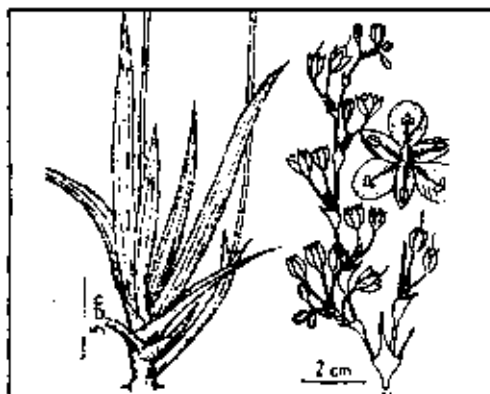

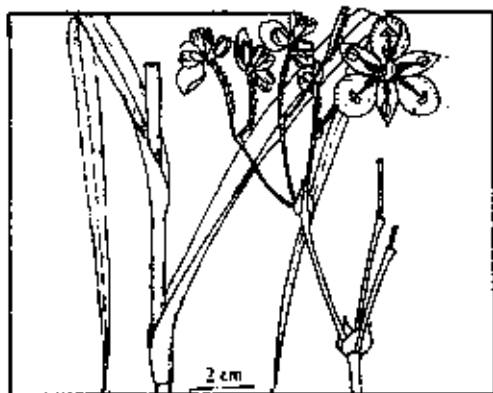
9223 - *Murdannia edulis* (Stokes) Faden. Lũa-trai ngọt.

Cỏ daniên có rễ củ trònđài. Lá chụm ở đất, dài 10-20 cm, rộng 1,5-2,5 cm, đầu nhọn, có lông nhámnhám. Pháthoá ở ngọn hay nách lá, có láhoa khá to; cánhhoa cao 3-4 mm; tiểuhụy thụ 3, vàng, tiểuhụy lép 3. Nang cao 4-7 mm; hạt dài 2 mm.

Phanrang, Cà ná, Phúclong (hình theo Wight). Rễ bở, phẩndương, trị đitinh, kinhphong, suyễn..

- Perennial with tuberous root; petals 3-4 mm; fertile stamens 3; capsules 4-7 mm long (*Commelina edulis* Stokes, *C. tuberosa* Lour., *Aneilema scapiflorum* (Roxb.) Kost.).

9224 - *Murdannia gigantea* (Vahl) Bruckner.

Cỏ không lông, cao đến 1 m; thân đơn hay có nhánh. Lá dài 20-35 cm, rộng 2-5 mm; bẹ có lông hay không. Chùm mang tután đuôi-mèo dài; hoa trắng, huỳnhhuờng hay tím tím; cánhhoa dài 3-6 mm; tiểunhụy thụ 3-2-1. Nang trong bao hoa phủ; buồng 2-4 hạt.

Hoangnguyên 1-1.500 m (hình theo Wight).

- Herb to 1 m high; inflorescence bearing long cymes; fertile stamens 3-2-1; capsules into perianth (*Aneilema gigantea* (Vahl)).

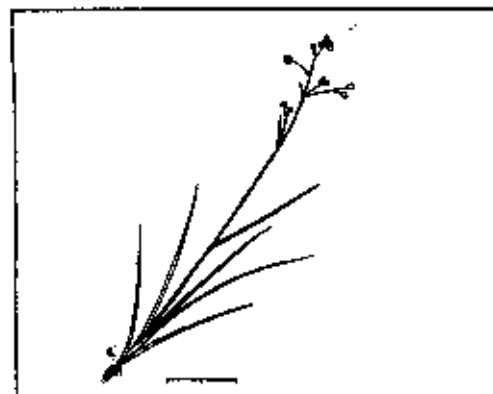

9225 - *Murdannia nudiflora* (L.) Brenan. Trai hoa-trần.

Cỏ bờ rời đứng, cao đến 50 cm; thân có ít lông, hay không lông, thường đỏ. Lá tròn dài, ít lông, dài đến 13 cm, bẹ có lông trắng. Chùm-tután mang 1-10 hoa; hoa lam hay tím; cánhhoa cao 1,5-2 cm; tiểunhụy thụ 2. Nang dài 2,5-5 mm, buồng 2 hạt.

Dựa lộ sân cỏ, bìnhnguyên. Đáp trị ngứa, phỏng; trị sốt.

- Limb oblong to 13 cm long; flowers blue or violaceous; fertile stamens 2 (*Commelina nudiflora* L., *Aneilema malabaricum* (L.) Merr.).

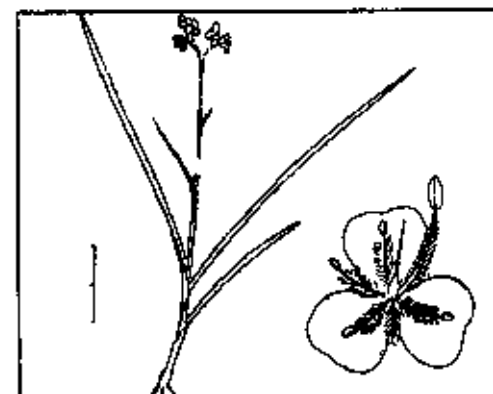

9226 - *Murdannia semiteres* (Dalz) Santapau. Trai suôn.

Cỏ có rễ thành củ; thân có lông trắng hay không lông, nhánh nằm. Lá dài 1-2 cm, bẹ có ít lông. Chùm-tután lưỡngphân; cánhhoa cao 2 mm; tiểunhụy thụ 2, lép 3. Nang vàngvàng; buồng 3 hạt.

Phanrang. Theo Faden, không có ở Việt Nam.

- Tuberos root; petals 2 mm; fertile stamens 2, sterile 3 (*Aneilemia semiteres* Dalz).

9227 - *Murdannia simplex* (Vahl) Brenan.

Cỏ có thân cao 10-30 cm, có ít lông (đáy hơi phủ). Lá có phiến hẹp, dài đến 10-40 cm, rộng 5-8 mm, chột nhọn; bẹ dài. Pháthhoa là 2 tután bó-cạp; hoa lưỡngphái hay đônphái, tím hay lam, rộng 13-16 mm; cánhhoa cao 8 mm; tiểunhụy 5 ngắn, lép, có ba phần vàng, chỉ có lông tím dài, 1 tiểunhụy thụ to, dài hơn; noãn sào không lông. Nang tròn tròn, cao 5 mm, láng, màu gạch đỏ, trong bao hoa; hạt dài 3,5-5 mm.

Phúkhánh, Thuậnhải, Lâmđồng, N.

- Herb 30 cm high; flowers bi or unisexual, blue or violet; fertile stamen 1 (*Commelina simplex* Vahl, *Aneilema sinicum* Ker-Gawl.).

9228 - *Murdannia spectabilis* (Kurz) Faden. Trai lôngláy.

Cỏ cao 20-30 cm; rễ chum ở đáy thân. Lá chum ở gốc, mập, nhót, dài 20-30 cm, to 1,5 cm, bề mặt màu tía. Chùm-tútán như gié; láhoa cao 2 mm; hoa có cong dài 3 mm, có tiêndiệp ở giữa, có lông mịn; cánhhoa đỏ tím, cao 3-4 mm; tiểuhụy thụ 2, chỉ có lông; noãnào không lông. Nang cao 4-6 mm; hạt trắng.

Từ Huế đến Đà Lạt, Đồngnai, 1-1.500 m; 8. Rễ có vị thuốc.

- Leaves 20-30 x 1.5 cm; petals purple, 3-4 mm long; fertile stamens 2 (*Aneilema spectabilis* Kurz, *A. loureiri* Hance).

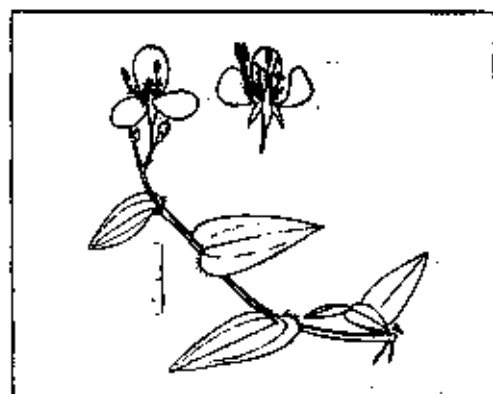

9229 - *Murdannia spirata* (L.) Bruckner. Lúa-trai xoắn.

Cỏ cao đến 45 cm; thân ít nhánh. Lá có phiến dài 1-4,5 cm, thường không lông, ở gốc lá mọc gần nhau, bề mặt có rìa lông. Pháthhoa ở ngọn; cánhhoa trắng, dài 2-3 mm; tiểuhụy thụ 3, tiểuhụy lép 3. Nang cao 4-5 mm; buồng 2-3 hạt dài 1,8 mm.

Quảngnam Thừa thiên.

- Fertile stamens 3, sterile 3 (*Commelina spirata* L.)

9230 - *Murdannia triquetrum* (Wall.) Bruchner.

Cỏ có thân dài đến 50 cm, lông dài, có lông trắng, dày. Lá có phiến ôm thân, thon, to 4-6 x 0,8-1 cm, có lông mịn; bề mặt 4-6 mm. Pháthhoa 1-hoa ở nách lá hay ngọn; ládài 4-7 mm; cánhhoa 4-5, 5 mm; tiểuhụy thụ 3, tiểuhụy lép 3. Nang bầu dục, to 8 x 5 mm, nâu có đốm đỏ, có đài còn lại; mảnh 3; hạt 9 tất cả, có 3 cạnh, dài đến 2,5 mm, đỏ đỏ.

Rừngsác Vũngtau.

- Herb white pubescent; inflorescence 1-flowered; fertile stamens 3 (*Aneilema triquetra* Wall.).

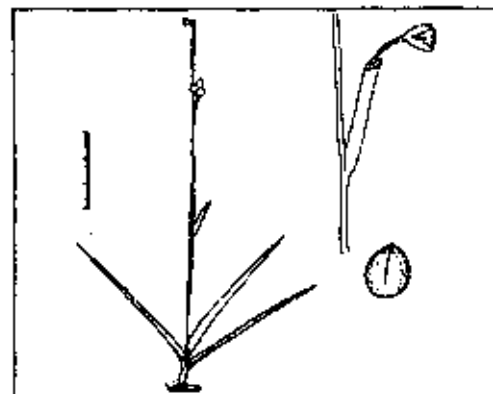

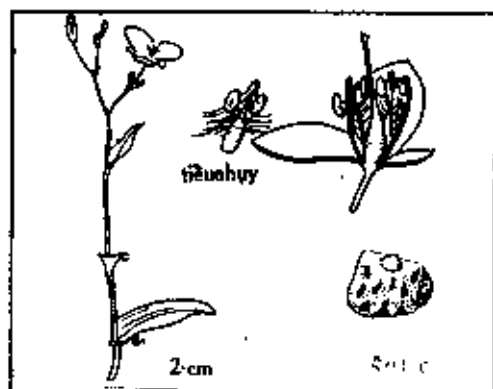
9231 - *Murdannia vaginata* (L.) Bruckner. Lúa-trai dao.

Cỏ nhỏ, cao 5-30 cm, không nhánh. Lá hẹp, 3-4 mm, dài 1-6 cm, bìa có ít lông. Chùm 1-5 hoa; hoa ở nách một bề hình ống; cánhhoa không bằng nhau, cao 3-4 mm; tiểuhụy thụ 2. Nang dài 2-4 mm; buồng 1 hạt.

Thànguyên trên vùng cát: Huế, Đà Nẵng, Nhatrang, Biếnhòa, Vũngtau, Phúquốc; XI.8-9.

- Small herb; flowers on tubulose sheath; fertile stamens 2 (*Aneilema vaginata* L.).

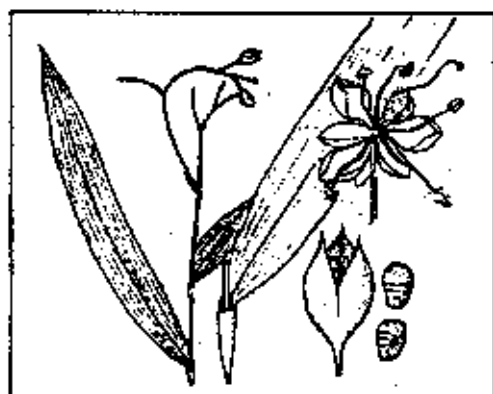

9232 - *Murdannia versicolor* (Dalz) Bruckner. Lôa-trai đôi-màu.

Cỏ bò rời đứng. Lá tròn dài hay thon dài 1-3 cm, rộng 3-7 mm, không lông, các lá trên lẫn lộn như lá hoa. Tután kép 4-8 hoa, có khi chỉ còn 1 hoa; cánh hoa vàng lợt, hương hay tím, đầu hơi lõm; tiểu hụy thụ 3, chỉ có lông. Nang cao 3 mm; buồng 3-7 hạt.

Ruộng, dựa lộ, bình nguyên.

- Ascending herb; flowers light yellow, pink or purple; fertile stamens 3 (*Aneilema versicolor* Dalz).

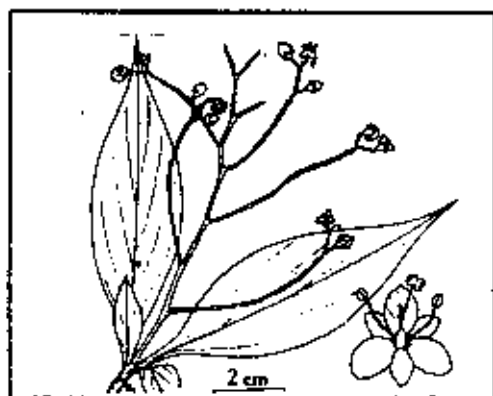

9233 - *Rhopalephora scaberrima* (Bl.) Faden. Lôa-trai nhám

Cỏ cao đến 75 cm; thân có lông trắng. Lá có phiến tròn dài thon, rộng 1,5-3 cm, có đốm đỏ, có lông hay không; bẹ là ống ôm thân, có đốm đỏ, miệng có khi có lông ngắn. Chùm tután to; hoa trắng; tiểu hụy thụ 3. Nang gần như tròn, cao 5 mm, 3-1 hạt cao 2 mm, trắng trắng.

Bàrá (hoa theo C.B. Clarke).

- Herb to 70 cm; limb glabrous or pubescent; flowers white; fertile stamens 3 (*Aneilema scaberrima* Bl.).

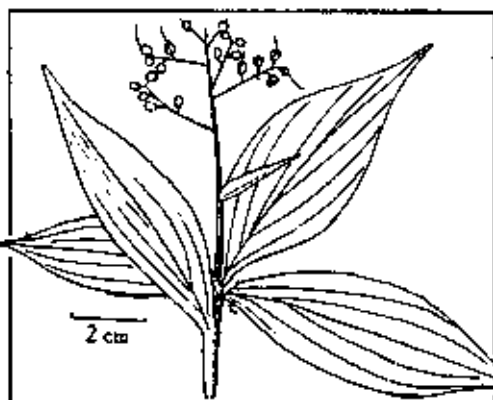

9234 - *Dictyospermum montanum* Wight. Lôa-trai núi.

Cỏ bò rời đứng, cao đến 50 cm. Lá thon rộng, dài đến 13 cm, đầu rất nhọn, có 5-6 gân-phụ; bẹ có lông. Chùm-tután thưa; cánh hoa cao 2 mm; tiểu hụy thụ 3, tiểu hụy lép 3. Nang cao 4 mm; buồng 2 hạt; hạt dài 3,5 mm.

Quảng trị, Dilinh, Đà Lạt (hình theo Wight).

- Ascending herb; limb lanceolate acute; petals 2 mm long; fertile stamens 3.

9235 - *Dictyospermum ovalifolium* Wight. Lôa-trai lá-xoan.

Cỏ cao 10-15 cm, có lông. Lá có phiến thon rộng, dài 6-8, ngang 1,5-4 cm; bẹ có lông nhám. Chùm-tután ở ngọn, ngắn hơn lá; cánh hoa dài; tiểu hụy thụ 2. Nang có cạnh tròn tà, cao 3-5 mm, 3 hạt.

Quảng trị, Tâyninh.

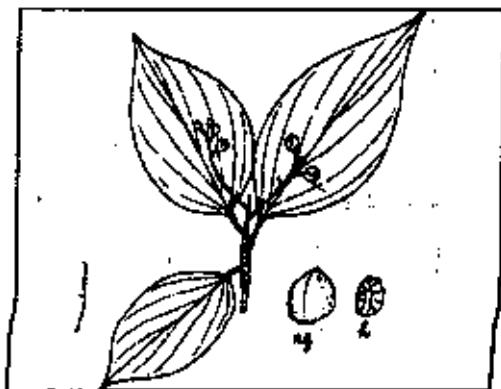
- Stem 10-15 cm; limb 6-8 cm long, pubescent; fertile stamens 2; capsules 3-5 mm high (*Aneilema ovalifolium* Wight).

9236 - *Dictyospermum ovatum* Hassk. Lôatrai xoan.

Bụi cao vào 20-30 cm; rễ thành củ đứng hay xéo; thân to 1,5-5,5 mm. Lá có phiến hình trứng, to 3-8 x 1,5-4 cm, chót nhọn, 2 mặt nhám, bìa có lông mịn; bẹ có lông. Chùm-tútán dài 2-6 cm, không lông; nhánh rẽ; ládài hình trứng; cánhhoa trắng hình trứng; tiểuhụy thụ 3. Nang tròn, to 2,5-4 mm, trong ládài phủ mập, 3 buồng; hạt tròn dài.

Đồngnai.

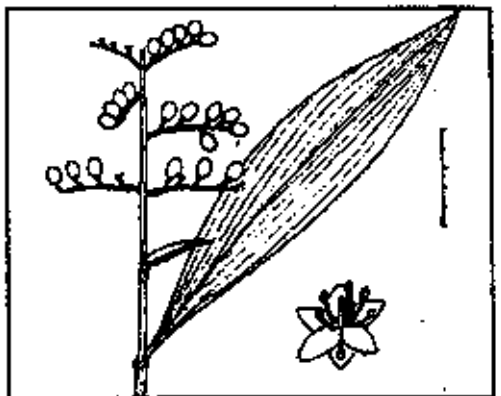
- Bush 30 cm; limb rough, ciliated; petals white; fertile stamens 3.

9237 - *Pollia hasskarlii* R. Rao. Bôn Hasskarl.

Cỏ cao đến 1 m, có lông mịn. Lá có phiến thon nhọn 2 đầu, to 14 x 5 cm, nhámnhám, gân chánh có lông 2 mặt; bẹ dài đến 4,5 cm, có lông ở bìa. Chùm-tútán cao 20 cm, trục có lông mịn, mang tután bờ-cạp dài đến 2,5-3 cm; cọng hoa 4-6 mm; hoa dài 1 cm; ládài mau rưng; cánhhoa cao 4 mm, không bằng nhau; tiểuhụy thụ 4, và 2 không tròn. Trái tròntròn, cao 8 mm, đen, láng; hạt 18-24, nâu láng.

Bavi, Thanhhoa, Bìnhtrịthiên đến N.,

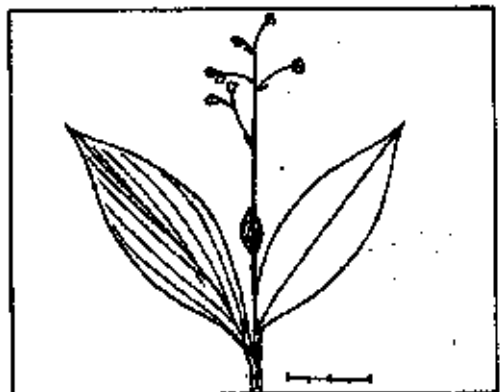
- Herb to 1 m; limb rough pubescent; capsules black, 8 mm across.

9238 - *Pollia japonica* Thunb. Bôn Nhật.

Cỏ có lông mịn, cao đến 70 cm; lông ngắn. Lá có phiến bầu dục thon, to 7-15 x 2,5-6 cm, chót nhọn, dây tutù hẹp, có lá nhámnhám, có lá không; bẹ dài 2 cm, có lông. Chùm-tútán ở ngọn, nhánh ít hoa; hoa có cọng; ládài 3 mm, có lông mịn; cánhhoa trắng hay lam, kíchthước khác nhau; tiểuhụy thụ 3(2), tiểuhụy lép 3; noãnào không lông. Nang tròn, to 5-7 x 3-7 mm; buồng 5-8 hạt.

Sapa, Hàbắc, Chúachan. Kiệnvị, phánkhích, tránthống, trị ho, cảm, chóng-mặt.

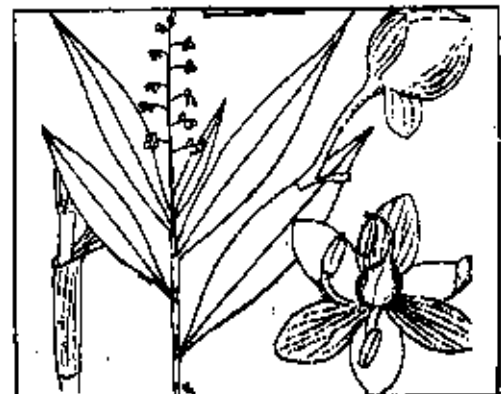
- Pubescent herb; panicle pauciflorous; capsules globulous, 5-7 mm long.

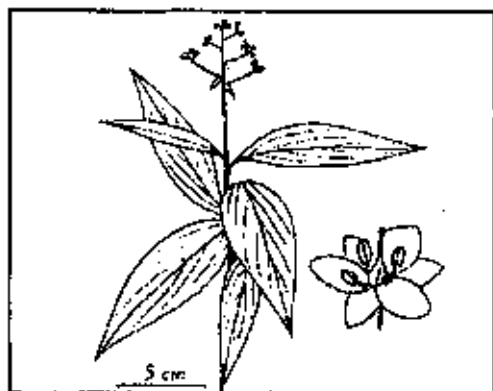
9239 - *Pollia macrophylla* Benth. Bôn lá-to.

Cỏ có ít lông; thân to 3 mm, lông dài 5 cm, lông trên ngắn hơn, có bột trắng. Lá có phiến thon nhọn, 17-25 x 4-7 cm, không lông, gân-phụ cách nhau 3 mm; bẹ dài 5 cm, có ít lông. Chùm cao 10 cm, mang tután bờ-cạp dài 1,5 cm; có lông phún, mang 4-9 hoa; ládài 2-5 mm; cánhhoa dài 4-5 mm, cánhhoa ngoài to cả; tiểuhụy thụ 3, lép 3-1; noãnào không lông. Nang tròn, to 5 mm, cao 3 mm; mảnh 3; hạt 1/buồng, trắng, cao 3 mm, mầm ở ngoài.

Sapa, Côngtum, Lựctinh; III.

- Limb lanceolate acute; panicle narrow; capsules 5 mm across.

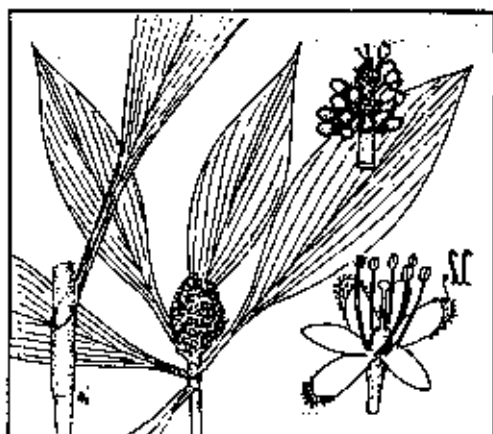

- 9240 - *Pollia secundiflora* (Bl.) Bakh. f. Bôn tát.
Cỏ mọc thành đám; thân có lông hay không. Lá có phiến tròn dài, thon, có lông nằm; bẹ dài 2-6 cm, cuống dài 0,5-2,7 cm. Chùm-tụ tán đứng cao; hoa trắng; cánhhoa như nhau hay khác nhau, có đốm đỏ hay không; tiểuhụy thụ 3; noãn sào có 1 buồng lép. Nang cao 6-7 mm, lam tím; hạt nhiều.

Rừng ở thung lũng, từ Đà Nẵng đến Hà Tiên.

- Herb forming population; flowers white; capsules blue violet (*Commelina secundiflora* Bl.).

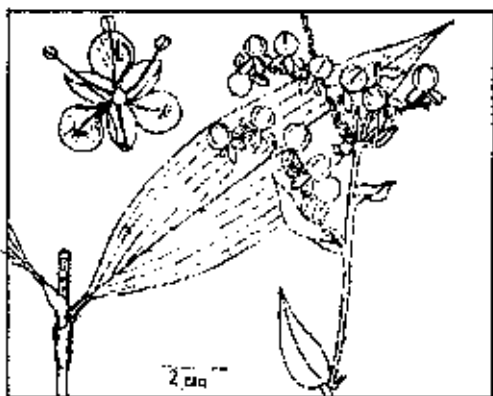

- 9241 - *Pollia thyrsiflora* (Bl.) Endl. & Hassk. Bôn dầy.

Cỏ to, có rễ ở mặt, cao đến 1,1 m. Lá có phiến xoan thon, dài đến 25 cm, chót nhọn, đáy từ hẹp thành cuống dài, mặt trên nâu sẫm, mặt dưới nâu; bẹ dài 3-4 cm, bia không lông. Pháth hoa như hoadầu, cao 2 cm, có láhoa to; cọng hoa 3 mm; lá đài 6 mm, có lông máu; cánhhoa 3; tiểuhụy 6, thụ cả; noãn sào không lông. Nang bầu dục, cao 7 mm, màu lam kim khí; hạt đến 25, nâu đỏ.

B đến núi Cấm (Châu Đốc); IX, 9.

- Herb to 1.1 m high; capitulum; calyx with hooked hairs; capsules metallic blue (*Tradescantia thyrsiflora* Bl.).

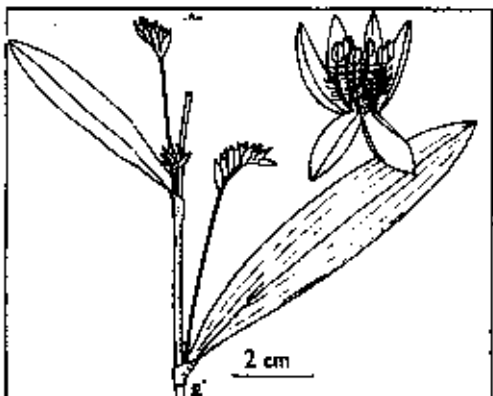

- 9242 - *Pollia secundiflora* var. *indica* Thw. Bôn Ấn.

Cỏ khác với mẫu trên ở lá thon, hẹp ở đáy, cuống ngắn, mặt dưới lá có lông mịn. Chùm-tụ tán có nhánh dưới không dài ra, nhánh có lông. Nang màu lam đều.

N (hình theo Wight).

- Limb on short petiole; inferior cyme not longer; capsules blue.

- 9243 - *Belosynapsis ciliata* (Bl.) Rao. Bêtrai lông.
Cỏ bò trên đá; thân mảnh, chia nhánh, không hay có lông một phía. Phiến bầu dục, đến 8 x 2,5 cm, mặt dưới có lông thưa; bẹ đến 1,5 cm, miệng có ria lông. Pháth hoa ở nách và ngọn, mang hoa ở một bên, có láhoa không xếp hai; lá đài 4-5 mm; cánhhoa lam hay trắng; tiểuhụy thụ 6, chỉ có lông; noãn sào tròn. Nang 6 x 2,5 mm, mảnh nở chứa thaitoà lại, có lông hay không; hạt dài 1,5 mm, không có mạng.

Kiến Khê, Biền Hòa, Côn Sơn.

- Creeping on rock; flowers white or blue; fertile stamens 6; capsules 6 x 2.5 mm (*Cyanotis ciliata* Bl., *C. capitata* C.B. Cl.).

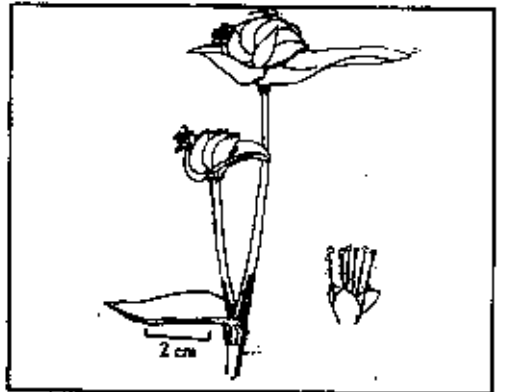
- 9244** - *Cyanotis arachnoidea* C.B. Cl. Bichtrai nhện
Cỏ có thể cao đến 1,5 m, *dây lông mạng nhện*, trắng, dày ít nhiều; thân to 5 mm ở đáy, đứng cao 50 cm. Lá ửng đỏ, to 3-7 x 0,1-0,7 cm, lá ở đáy hẹp; bẹ cao 1 cm. Pháthoa dày, mang gié ngắn, cao 9-20 mm, có vào 1-5 hoa; láhoa ngắn; ládài cao 4-6 mm; *cánhhoa lam dợt*, hìnhthể khác nhau; tiểuhụy thụ 6. Nang trònđài 2,5 mm; mảnh 3; hạt 2-3/buồng, to 3 x 1 mm.
Đàlat.

- Herb white woolly; flowers light blue; fertile stamens 6; capsules 2.5 mm.

- 9245** - *Cyanotis burmanniana* Wight. Bichtrai Burmann.
Cỏ bò rời *đứng, nhỏ*. Lá có phiến có lông hai mặt, dài 1-5 cm; bẹ ngắn. Pháthoa có *một láhoa to và nhiều láhoa nhỏ kếtlợp*; hoa *lam-tím*; cánhhoa rộng 2 mm; tiểuhụy thụ 6, có chỉ có lông lam-tím, baophần cam. Nang dài 1-5 mm; hạt có mạng.
Rừng thưa, dựa lộ, ruộng ráo, 1-1.500 m; I-XII.

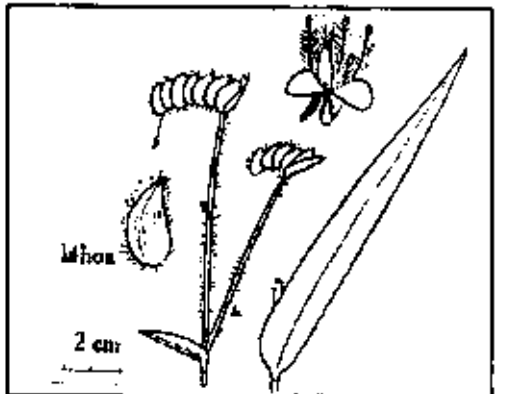
- Ascending herb; limb pubescent; inflorescence with imbricate bracts; flowers blue violet.

- 9246** - *Cyanotis cristata* (L.) D. Don. Bichtrai mồng.
Cỏ bò rời *đứng, mập*, có nhánh, thân có *lông cứng, đứng*. Lá có lông phún mặt trên, không lông mặt dưới; bẹ dài 5-6 mm. Pháthoa trên *cọng dài, nằm ngang*, 8-10 hoa có láhoa kếtlợp; hoa *lam hay đỏ*; ládài 3 mm; tiểuhụy thụ 6, màu cam. Nang dài 8 mm; hạt nâu đen.

Bìnhnguyên, trên cát, đất ráo; I-XII.

- Ascending herb, hirsute; flowers red or blue; stamens 6 (*Commelina cristata* L.).

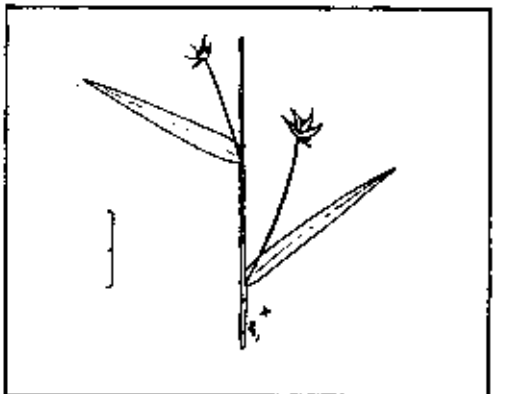

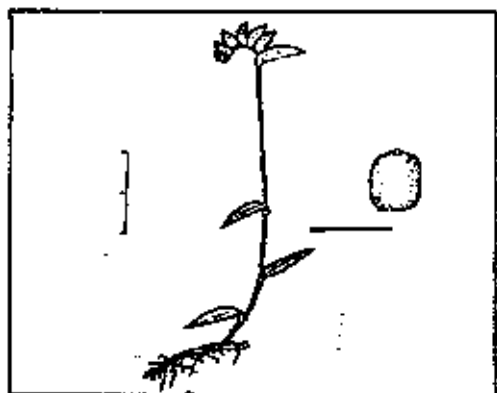
- 9247** - *Cyanotis loureiriana* (Sch. & Sch. f.) Merr.
Bichtrai Loureiro.

Cỏ có thân mảnh, không lông. Lá có phiến thon hẹp, to 5-7 x 0,7 cm; bẹ dài 15 mm, không lông. Pháthoa ở nách lá, *trên cọng dài*, hoadầu với 4-5 láhoa thon nhọn, sắp như mồng gà; ládài 3; cánhhoa 3, rời; tiểuhụy thụ 6; noãn sào 3 buồng. Nang.

B.

- Herb glabrous; inflorescence axillary, on long peduncle.

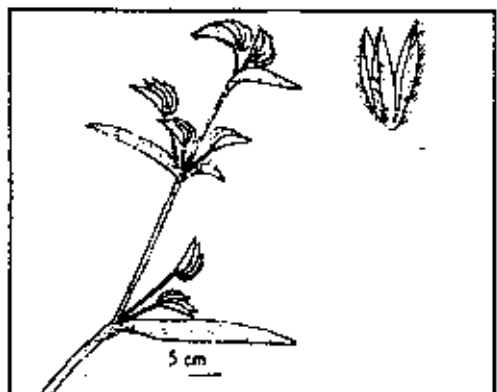

9248 - *Cyanotis papilionacea* (L.) Roem. & Schultes. Bíchtrai bướm.

Cỏ nhỏ, bò, mang thân đứng cao 8-10 cm, có lông phủ to, thường nhiều ở một bên. Lá có phiến nhỏ, thon, dài 10-15 mm, rộng 3-5 mm. Pháthoả là tután cong, mang 7-8 láhoa lười-liếm, có lông; láhoa phụ cùng dạng; cánhhoa lam, cao 3-4 mm; tiểunhụy thụ 6, chỉ có lông. Nang nhỏ, dài 5 mm; hạt tròn, hơi vuông, láng, có mạng.

B qua QuảngnamĐà Nẵng, đến Đồngnai.

- Small ascending hirsute herb; flowers blue; fertile stamens 6.

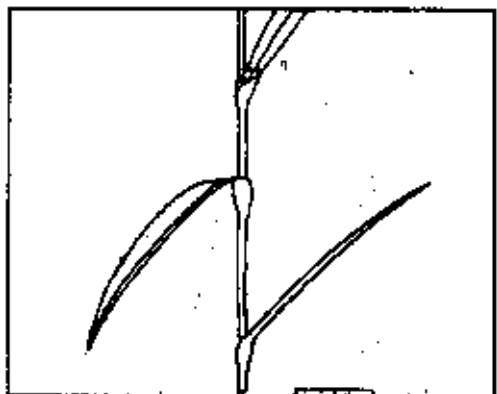

9249 - *Cyanotis vaga* (Lour.) Sch. & Sch. f. Bíchtrai hoang.

Cỏ có thân mảnh có nhánh, có lông dài. Lá có lông trắng như tơ dài 1 mm ở mặt trên; bẹ cao 0,8-2 cm. Tután 2-3 ở nách lá, trên rộng dài 3-6 cm; láhoa kếtlợp; cánhhoa rời, không bằng nhau; tiểunhụy thụ 4-6. Nang trong dài phủ ra, cao 2,5 mm.

Dựa lộ, sân cỏ, 1-1.500 m.

- Herb long silky hairy; inflorescence axillary, with imbricate bracts (*C. barbata* D. Don).

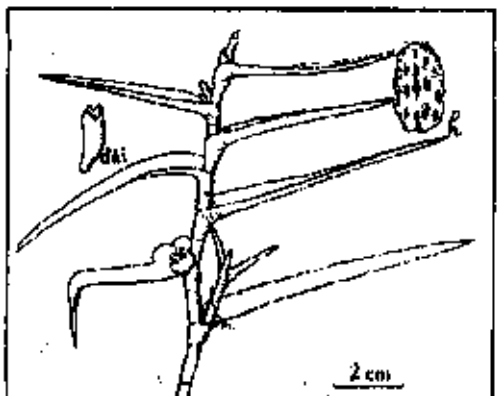

9250 - *Cyanotis cucullata* Kunth. Bíchtrai chớp.

Cỏ có thân dài 20 cm, có rễ ở mắt, chia nhánh, lông dài 6 cm. Lá mọc xen hay như đối, không cứng; phiến hẹp, dài 4-9 cm; bẹ cao 9-13 mm, miệng có lông. Pháthoả trong bẹ; hoa 2-3; cánhhoa dài 6-7 mm; tiểunhụy thụ có chỉ không lông. Nang 3 sừng, to 5-6 mm; mảnh 3; hạt không có mạng.

Hàtiên, Phúquốc.

- Limb narrow; flowers axillary; capsules three-horned.

9251 - *Cyanotis axillaris* L. Bíchtrai nách.

Cỏ cao 15-50 cm; thân to 4-6 mm, có ít lông. Lá không cứng; phiến ngang, hẹp nhọn, 4-7 x 0,9 cm; bẹ ngắn, có ít lông. Tután ngắn, 2-3 hoa ở nách lá; hoa lam, lam dợt hay đỏđỏ; ládài 3, cao 2 mm; cánhhoa cao 8-9 mm; tiểunhụy thụ 6, chỉ có lông tím. Nang 3-6 mm.

Hào, dựa suối, ruộng, khắpcùng; XI.

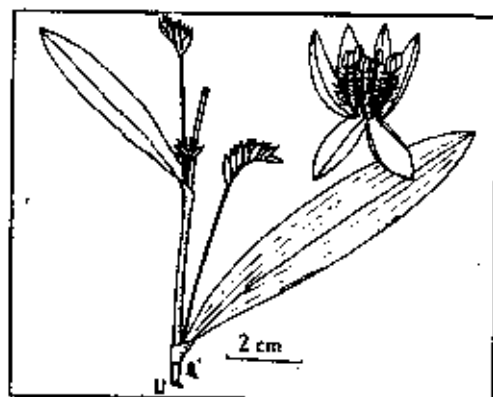
- Leaves linear acute; cymes axillary; flowers blue or reddish (*Amischophacelus axillaris* (L.) Rao).

9252 - *Cyanotis ciliata* (Bl.) Bakh. f. Bichtrai lông.

Cỏ có nhánh yếu; lông có lông hay không. Lá có cuống ngắn hay không cuống; phiến dài 3-8 cm, rộng 1-2 cm, mặt dưới không hay có lông; bẹ cao 1,5 cm, miệng ria lông. Tụ tán cong, có lá hoa khít; hoa hình chuông, lam hay trắng; lá đài cao 4-5 mm; tiểunhụy 6, chỉ có lông dài. Nang cao 6 mm; hạt dài 1,5 mm.

Cônson.

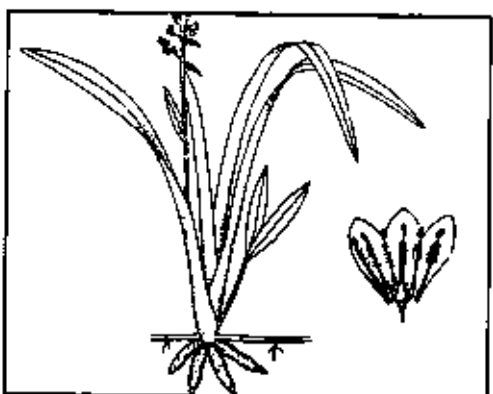
- Limb pubescent or glabrous; flowers blue or white; stamens 6, filaments long hairy (*C. capitata* C.B. Cl., *Baylosynopsis ciliata* (L.) R. Rao).

9253 - *Cyanotis tuberosa* Roem. & Schult. Bichtrai có củ.

Cỏ daniên mập, có chum củ hình trụ dài; thân dài 10-45 cm có lông ở một hàng. Lá ở thân hẹp dài, to 5,5-7 x 0,6-1,2 cm, có lông dày dầy. Phá hoa từ nách lá, mang tụ tán ngắn nhóm 2-3; lá đài vàng vàng, cao 5 mm; cánh hoa ngắn hơn; tiểunhụy 6, chỉ có lông. Nang tròn dài, to 4 x 3 mm; hạt to 2 x 1,7 mm.

N.

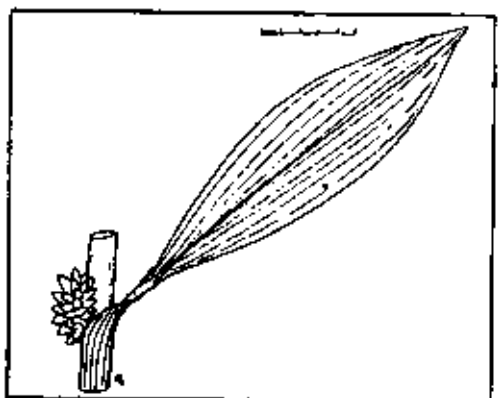
- Herb with tubers; cymes of small flowers; capsules 4 x 3 mm.

9254 - *Amischolotype hispida* (Less. & Rich.) Hong. Lâmtrai phún.

Cỏ cao đến 3-4 m; thân to 1-2,5 cm, có rễ sáivj nhiều. Lá có phiến thon, to 25-35 x 2-6 cm, mặt trên dày lông cũng như bìa; bẹ và cuống dày lông vàng. Hoạ đẩu 3 x 3 cm, mang gié (1-2 cm) có lông vàng; lá đài dày lông, cao 13 mm; cánh hoa hơi ngắn hơn; tiểunhụy 6, mau rụng, bao phấn bằng nhau, chỉ rộng; noãn sào 3 buồng. Nang to 7 x 1,5 mm; hạt 1,5 x 3 mm.

Hà sơn bình.

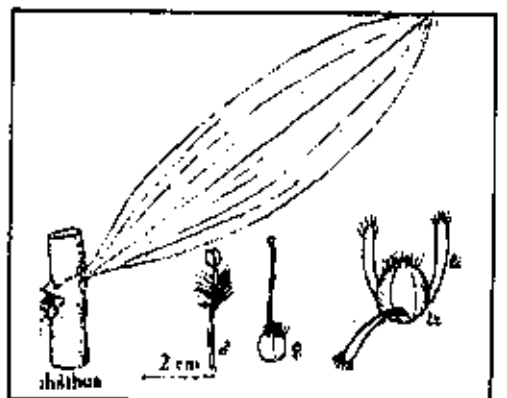
- Herb to 4 m long; limb tomentose; glomerule-like inflorescence; capsules 9 mm long (*Forrestia hispida* Lesson & Rich.).

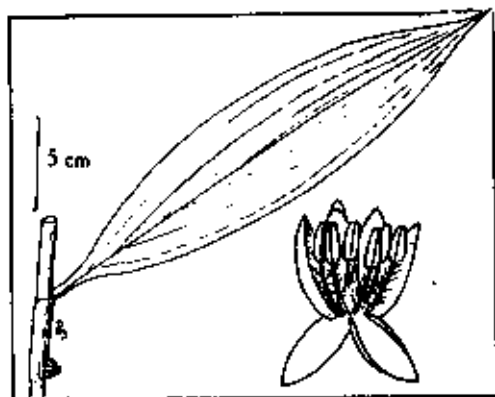
9255 - *Amischolotype mollissima* (Bl.) Hassk. forma glabrata. Lâmtrai không-lông.

Cỏ cao đến 1-4 m; thân to 1-2 cm, lông đỏ, dài 5-8 cm. Lá có phiến dài 13-25 cm, không lông; bẹ cao 3-4 cm, bìa có ria vài lông. Chum đến 25 hoa, xoi bẹ lá mà ra, tím tím; lá đài không bằng nhau, có sóng; tiểunhụy thụ 6, bao phấn tím, chỉ có lông trắng. Nang trong dài đồng trường; hạt 1-3.

Rừng ẩm lầy: Đà Lạt vào N.

- Herb 1-4 m high; limb glabrous; glomerule-like inflorescence violaceous.

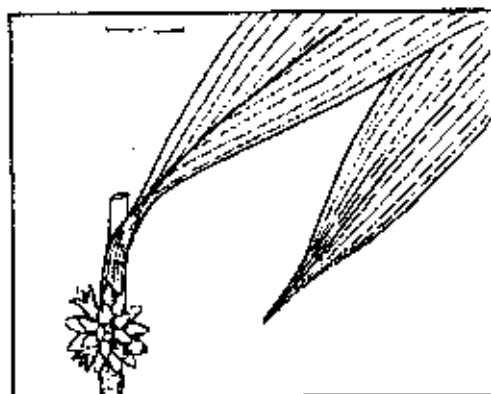

9256 - Amischolotype mollissima forma marginata.
Thàilài rừng, Lâmtrai bia.

Cỏ cao 0,6 m, có rễ ở mắt. Lá có phiến dài 10-25 cm, có lông vàng và lông trắng dài ở bìa; bẹ còn lại ở thân, dài 3-5 cm, miệng rìa lông. Pháthoa ở lá còn nguyên, rộng 2,5 cm; láhoa *dodò*; ládài có lông ở lưng, không bằng nhau; tiểunhụy thụ 6, baophấn nở ở chót. Nang 5-10 mm, có lông; hạt 2 mỗi buồng.

Xuânlộc. Lá non ăn được.

- Limb ciliated on margin; inflorescence 2,5 cm wide.

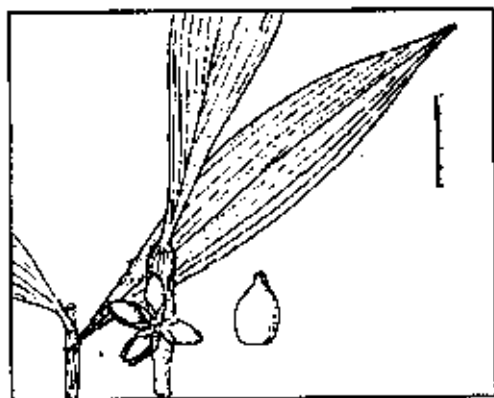

9257 - Amischolotype mollissima (Bl.) Hassk. var. mollis (Hassk.). Lâmtrai mềm.

Cỏ bò, dài 4-6 m, thân không lông, o, to 4-9 mm. Lá có phiến thon ngược, to 20 x 3-7 cm, mềm, mặt trên có lông trắng, mặt dưới đầy lông vàng; bẹ ôm thân, dài 4-6,5 cm, bìa rìa lông, lông tiết lúc non. Hoadầu 6-12 hoa; ládài có ít lông; cánhhoa nhỏ hơn, trongtrong; tiểunhụy 6, còn lại ở trái. Nang 8-10 x 6-7 mm, 3 cạnh, hương; hạt 4 x 2,5 mm, nhám, có ô.

Đèo Bảolộc.

- Prostrate herb to 6 m long; limb pubescent; glomerules 6-12 flowered; capsules pink (*Forrestia mollissima* Bl.).

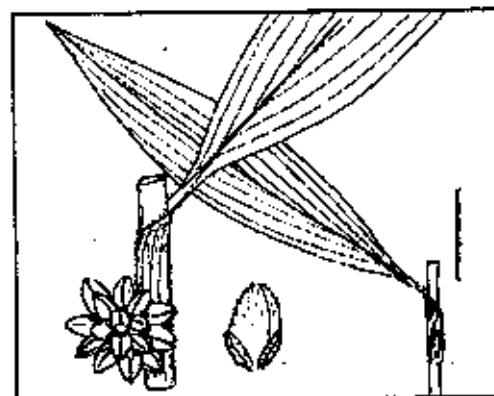

9258 - Amischolotype mollissima var. monosperma (C.B. Cl.). Cỏ Dầu-nai, Lâmtrai một-hột.

Cỏ to; thân cao 30-80 cm, đứng, *dodò*, có rễ sáivị. Lá có phiến 16-24 x 2,5-5 cm, không lông; bẹ 2,5-4 cm, có lông thưa, bìa rìa lông, gân denden. Hoadầu ở đáy lông; hoa 8-20, cao 9-10 mm; ládài dài 6 mm; cánhhoa nhỏ, trắngtrắng; tiểunhụy thụ 6-5. Nang 12 x 9 mm, trong dài đồngtrường mập; hạt 1, trònđai, 3 cạnh, hay 2, dẹpdẹp.

Bìnhtrịthiên, Đờngnai.

- Herb to 0,8 m; limb glabrous; petals whitish; capsules 1(2) seeded.

9259 - Amischolotype hookeri (Hassk.) Hara. Lâmtrai Hooker.

Cỏ cao 1-2 m, có lông ngắn dày, thưa hay vắng. Lá có phiến to 12-33 x 3-8 cm, mặt dưới đầy lông, bìa rìa lông; bẹ dài 2,5 cm, có lông dày, nhiều lông ở bìa. Hoadầu 10-25 hoa xoi bẹ lá; ládài bằng nhau; cánhhoa ừng hương, cao 9-12 mm; tiểunhụy thụ 6. Nang to 8-22 x 5-15 mm; hạt 3-2/buồng, hình thận.

Côngtum, Phúkhánh, Điện-Bà.

- Herb to 2 m high, glabrous to woolly; petals pink tint; capsules 8-22 x 5-15 mm (*Forrestia hookeri* Hassk.).

ERIOCAULACEAE : họ Dùi-trống

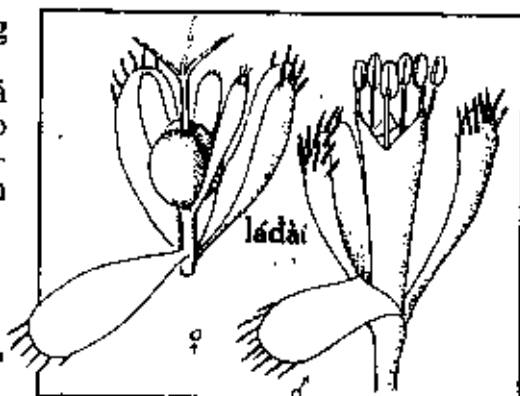
Thùysinh chìm:

9260 - Eriocaulon eberhardtii Hec. Dùi-trống Eberhardt.

Cỏ thùy sinh chìm; thân dài 10-200 cm. Lá nhiều, 1 gân, dài 5-10 cm. Nhiều cọng ở ngọn, cao 10-20 cm, 6 cạnh, đáy có bao dài 4 cm; hoadầu to 6-7 mm; lá hoa và lá đài có lông; lá đài ở hoa đực dính nhau ít.

Đà Lạt, Long Xuyên; X-XII (hình Bảng 1).

- Immersed hydrophyte to 2 m long; capitulum 6-7 mm large.

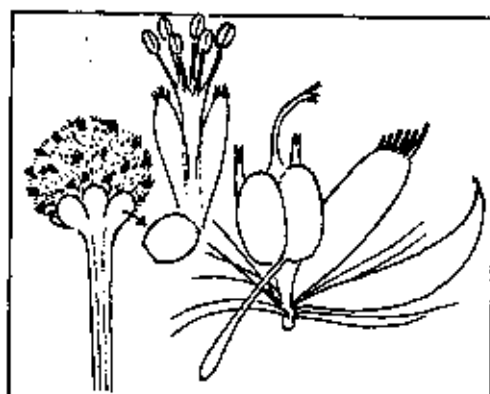

9261 - Eriocaulon setaceum L. Dùi-trống tở.

Thùy sinh chìm, thân trắng, xốp, dài 10-40 cm, mang nhiều lá dài 3 cm, như kim, một gân. Trục cao 5 cm, rất mảnh, có 6 cạnh, trong bao cao 2 cm; hoadầu rộng 2,5-4 mm, ít vây, vàng nâu, xám-tro lúc già; hoa đực có đài hình mo; vành có tuyến vàng; lá đài rời ở hoa cái. Nang ngà.

Vũng, ao: Phước Tuy, Hàu Nghĩa, Tây Ninh; IX-XII (hình Bảng 1).

- Immersed hydrophyte; capitulum 2,5-4 mm long 5 cm long peduncle.

9262 - Eriocaulon intermedium Koern. Dùi-trống trung gian.

Thùy sinh chìm; thân trắng trắng, dài 10-15 cm. Lá như kim dài 4-8 cm. Trục rất mảnh, cao 20-30 cm, có 6 cạnh, đáy có bao cao 2-3 cm; hoadầu to 3 mm, xám đen, không lông; hoa có lá đài dính nhau; cánh hoa trắng.

Phước Quốc (hình Bảng 1).

- Submersed hydrophyte; leaves 4-8 cm long; capitulum grey black, 3 mm large, on 20-30 cm long peduncle.

9263 - Eriocaulon fluviatile Trim. Dùi-trống sông.

Thân ngắn cao đến 5 cm, hơi dày (2 mm), Lá như tóc, dài 10-40 cm. Cọng 2-6, dẹp dẹp, dài 18-30 cm, trong bẹ cao 10-14 cm; hoadầu hình cầu, có lông trắng, hoadầu già thường đâm chồi; tống bao lục đen; hoadực có 3 lá đài hình tàu, vành hình ống hẹp, có 3 thùy không đều, ba phần màu tươi; hoa cái có 3 lá đài, 3 cánh hoa tròn dài.

Uôn Bì, Đà Lạt (hình Bảng 2).

- Immersed hydrophyte; leaves capillary on short stem; capitulum often viviparous (*E. tonkinensis* Ruhl).

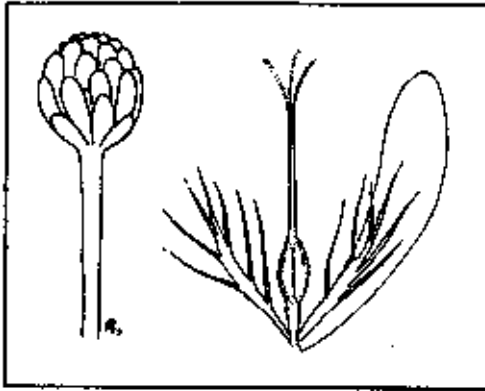
9264 - Eriocaulon annamense H. Lec. Dùi-trống Trung Bộ.

Thân ngắn. Lá hẹp nhọn, dài 8-10 cm, có 5-7 gân dọc. Cọng phách hoa có 5-6 cạnh, bẹ bao ngắn; hoadầu có lông trắng trắng, to 5-7 mm; hoa đực có 3 lá đài, vành có ống có 3 thùy, có lông ở đầu, ba phần 3, đen. Hoa cái có 3 lá đài, 3 cánh hoa hẹp.

Đà Lạt (hình Bảng 2).

- Immersed hydrophyte; leaves 8-10 cm long; capitulum 5-7 mm large, whitish.

Cỏ không chìm:

9265 - Eriocaulon achiton Koern.. Dùi-trống nhỏ.

Bụi nhỏ; thân ngắn, rễ mảnh. Lá cao 2-2,5 cm, nhỏ như kim. Trục phát hoa mảnh, cao 5-8 cm, rộng 0,5 mm; hoadầu ít, rộng 1-2 mm mà thôi.

Đất ẩm lầy; Thủ Đức; III, 3 (hình Bảng 1).

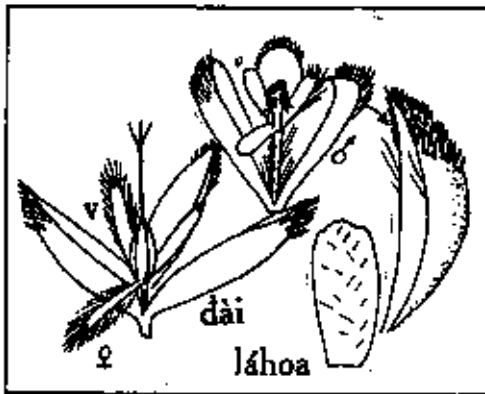
- Small limnophyte; leaves 2-3 cm long; capitulum 1-2 mm wide.

9266 - Eriocaulon alatum H. Lec.. Dùi-trống cánh.

Bụi. Lá dài 3-4 cm, rộng 3 mm ở đáy. Trục cao 12-18 cm, có 5 cạnh, bẹ cao 2-3 cm; hoadầu tròn, vàng vàng, to 3-5 mm; lá hoa xoắn, không lông; hoa đực tam phần, ba phần đen; hoa cái có 2 lá đài có sóng cao như cánh.

N (hình Bảng 3).

- Capitulum yellowish; female sepals with carena winged on back.

9267 - Eriocaulon australe R. Br.. Dùi-trống nam.

Bụi giống bụi Hoả bán. Lá hẹp, dài 30-50 cm, rộng 2-5 mm, phẳng, có lông ở phần dưới. Trục cao bằng lá, có 7 cạnh, có lông; hoadầu hình bán cầu, đầu lõm, cứng, to 7-8 mm, tổng bao có lông, sau láng; lá hoa che hoa; lá đài dính hình tàu; cánh hoa hẹp, có tuyến đen ở ngọn.

Đà Lạt; IV (hình Bảng 4).

- Leaves 30-50 cm long; scape long; petals black glandulous in upper part.

9268 - Eriocaulon bassacense Mold.. Dùi-trống Hậu Giang.

Bụi nhỏ. Lá gần như chụm ở đất, hẹp dài nhọn, dài đến 4 cm, rộng 2-3 mm. Trục phát hoa cao 14-17 cm; hoadầu tròn, to 4-6 mm; hoa đơn phái; hoa đực có 6 tiểu hụy.

Lục tỉnh (hình Bảng 2).

- Tuft 4 cm high; scapes 14-17 cm; capitulum globulous 4-6 mm across.

9269 - Eriocaulon bonii Lec.. Dùi-trống Bon.

Bụi nhỏ. Lá chụm ở đất, hẹp nhọn, dài 1-1,5 cm, rộng 1 mm, rộng 1-2, cao 1,5-4 cm, không lông, tròn; hoadầu tròn tròn, to 2 mm, dẹt lúc khô; lá hoa tròn dài, nhỏ; hoa đực có 2 lá đài rời, vành là ống có 3 thùy nhỏ, tiểu hụy 6, ba phần màu tươi; hoa cái có 2 lá đài rời, cánh hoa nhỏ.

Hà Nam Ninh (hình Bảng 2).

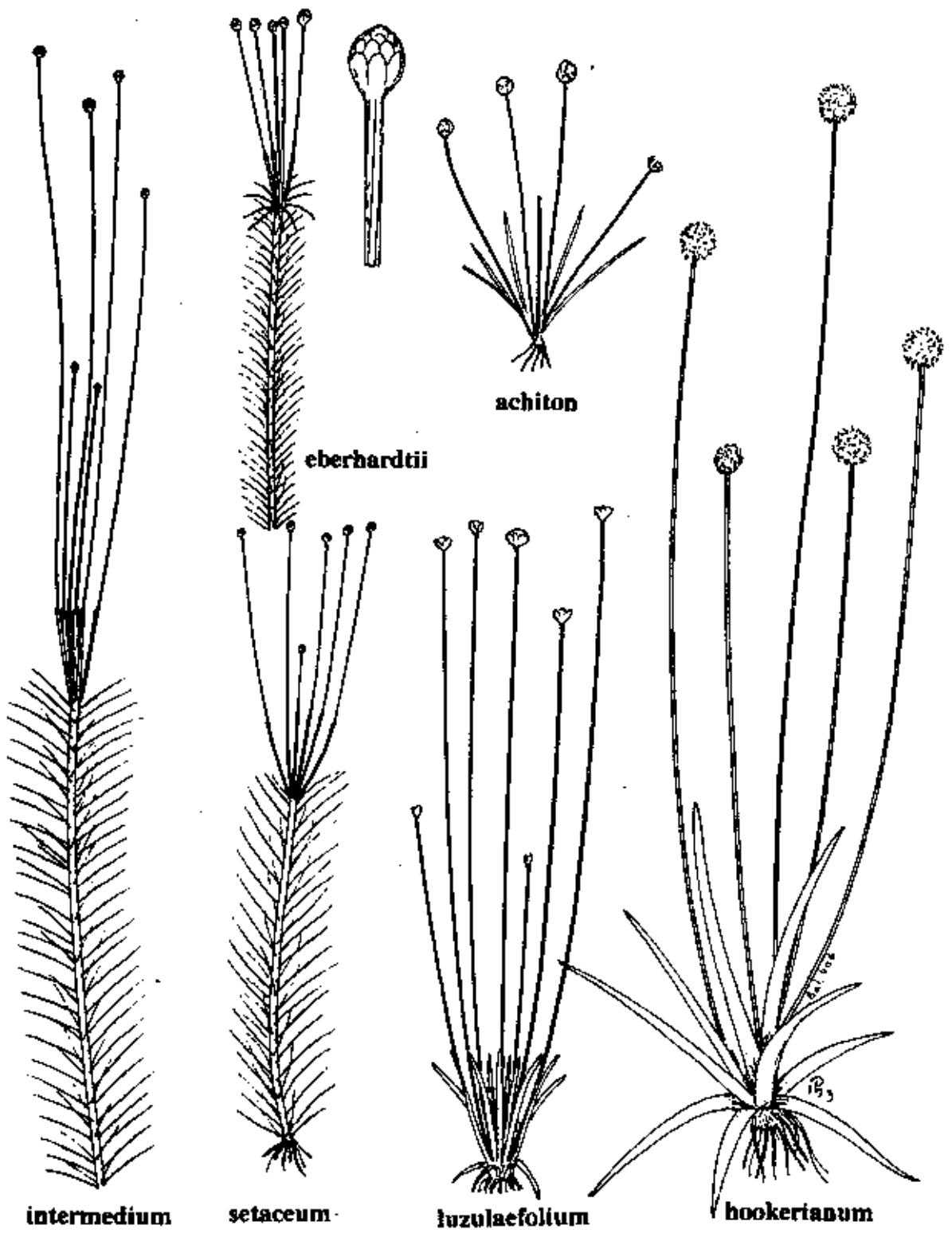
- Small tuft; scapes 1.5-4 cm high; capitulum 2 mm large, blackish on dry.

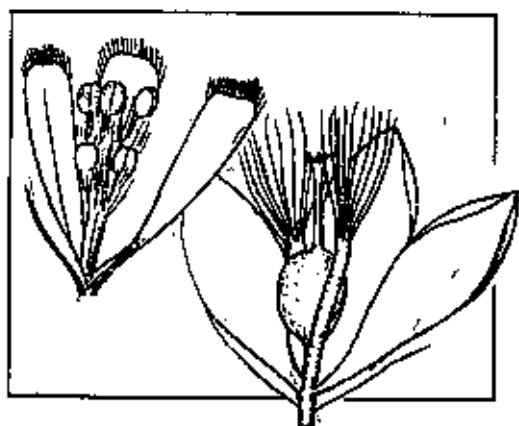
9270 - Eriocaulon bromeloideum Lec.. Dùi-trống dứa.

Bụi mang lá nhiều, cong, cứng, to 2-4 x 0,2-0,3 cm, gân ở đáy 6. Cọng cao 20-40 cm, có 7 cạnh, đáy có bao dài 3-6 cm; hoadầu tròn tròn, trắng trắng, to 6-8 mm; tổng bao vàng vàng; hoa đực có 3 lá đài thon, có lông ở chót, đáy hình tàu, vành hình ống có thùy như nhau, ba phần đen; hoa cái có 2 lá đài, 3 cánh hoa hình muỗng.

Vùng Langbian. Var. longifolium Lec.: lá dài 8-10 cm; Đà Lạt (hình Bảng 2).

- Tuft 2-4 cm high; scapes 20-40 cm long; capitulum white, 6-8 mm across.

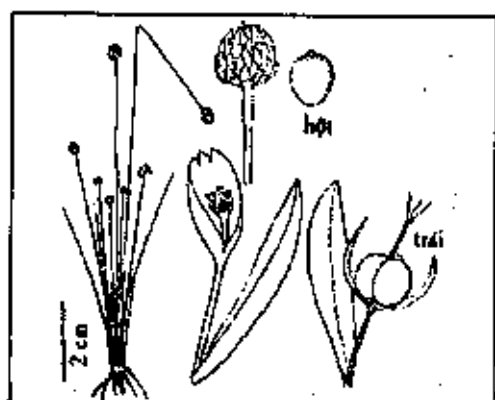

9271 - *Eriocaulon brownianum* Mart.. Dùi-trống Brown.

Bụi to cao đến 1 m; thân ngắn. Lá có phiến dài 30-40 cm, rộng 3-5 mm, dẹp, nhọn; bẹ có lông. Cọng cao đến 1,2 m, có 5-7 cánh, bẹ cao 25 cm; hoadầu bán cầu rộng 6-9 mm, xám trắng; hoa đực có 3 lá đài có lông ở đầu, 3 cánh hoa nhỏ, ba phần đen; hoa cái có lá đài rời, 2 có sừng, 1 phẳng, cánh hoa hẹp.

Ruộng, đất ẩm lầy: N (hình Bảng 3).

- Tuft to 40 cm high; scapes to 1.2 m; capitulum white grey, 6-9 mm across.

9272 - *Eriocaulon cinereum* R. Br.. Dùi-trống tro.

Bụi nhỏ. Lá hẹp (1mm), dài 3-4 cm. Trục phá hoa mảnh, cao 10-20 cm, có 5 cánh; hoadầu hơi tròn, rộng 3-4 mm, vàng rơm, trắng tro lúc khô; lá hoa rộng che các hoa; hoa đực có đài hình mo, có 3 khía, cánh hoa 3, có tuyến đỏ; hoa cái có 3 lá đài hẹp, không cánh; hạt vàng.

Đất cầm thủy, 20-800 m: Đồng nai; I-XII.

Var. *sieboldianum* (S. & Z.) Koy.

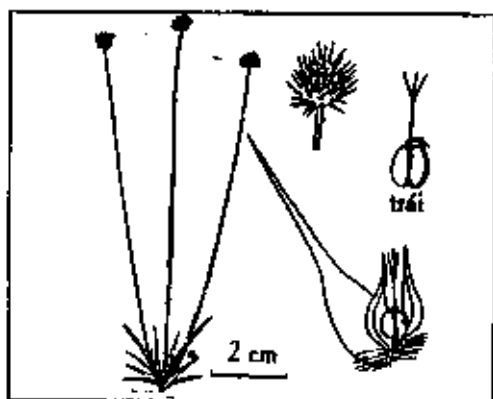
- Tuft 3-4 cm high; scapes 10-20 cm; capitulum yellowish, grey on dry, 3-4 mm large.

9273 - *Eriocaulon duthiei* Hook. f.. Dùi-trống Duthie.

Bụi nhỏ. Lá hẹp, không lông, cao 1,5-3 cm, rộng 1,5 mm. Cọng phá hoa nhiều, có 4 cánh, cao 4-13 cm, trên một bao dài 2 cm; hoadầu hình bán cầu, không lông, to 2-3 mm; tổng bao xám vàng vàng; hoa đực có 2 lá đài hẹp dài, to, vành có thủy rất nhỏ; hoa cái có 1 lá đài hẹp dài, 3 cánh hoa.

Ninh bình (hình Bảng 2).

- Tuft 1,5-3 cm high; scapes 4-13 cm; capitulum hemispherical 2-3 mm large.

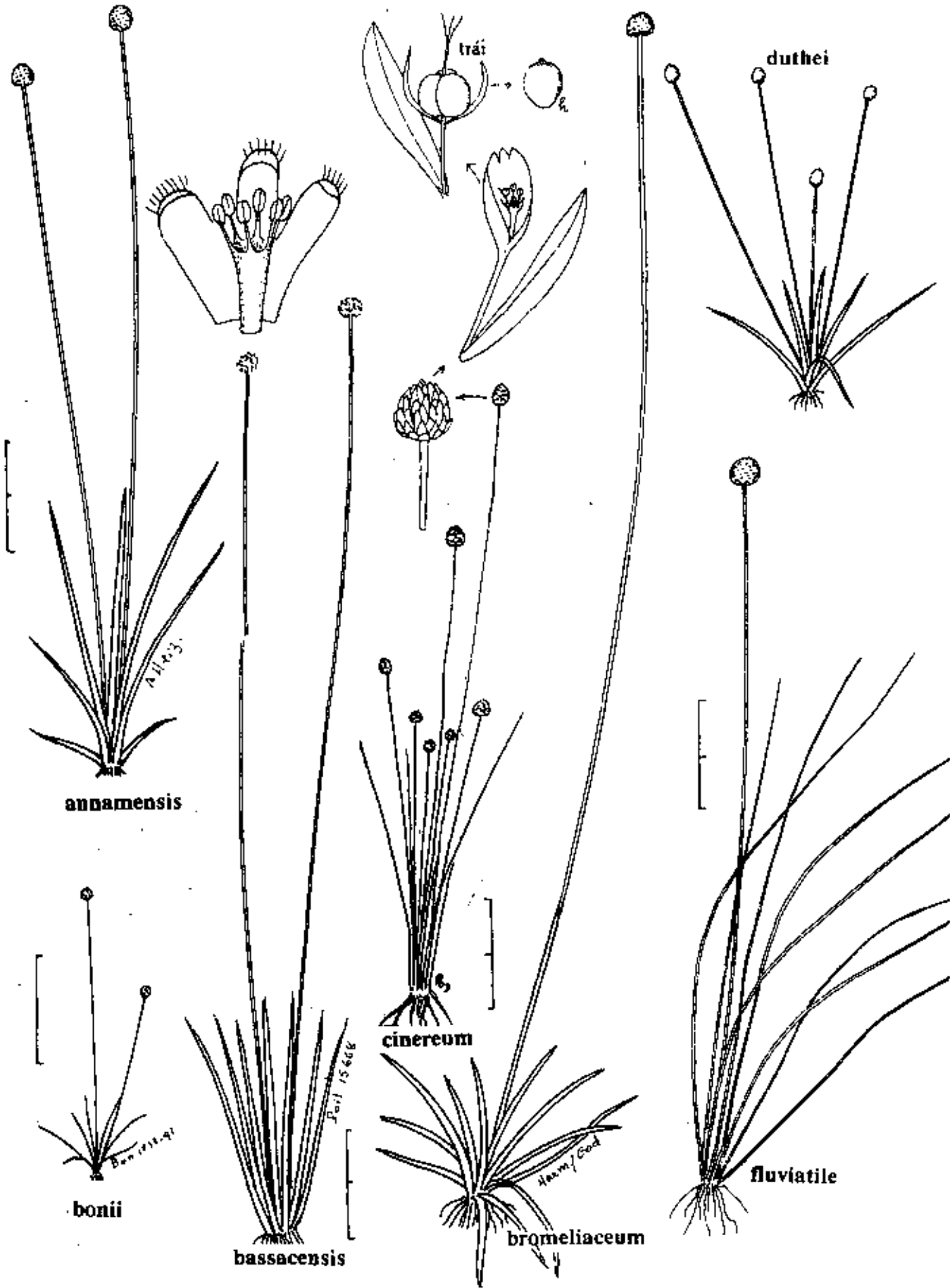

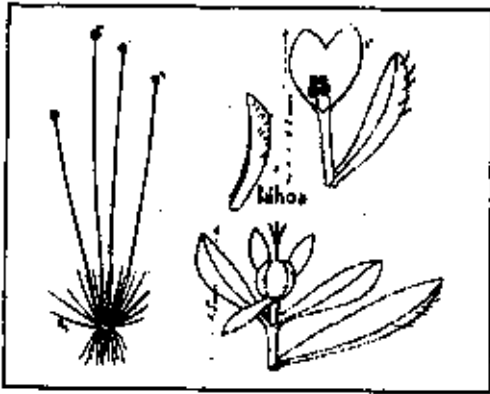
9274 - *Eriocaulon echinulatum* Mart. in Wall.. Dùi-trống nhiễm.

Bụi nhỏ. Lá cao 1-2,5 cm, rộng vào 1 mm. Cọng phá hoa nhiều, cao 3-12 cm, có 4 cánh, vắn; hoadầu tròn có lá hoa đầu nhọn như gai, màu vàng rơm; hoa 2-phần, hoa cái có 2 lá đài, không cánh hoa; tiểu nhụy có ba phần đen. Trái có 3 cánh tròn.

Đất hoang, trên mùn, rừng Tràm: Thủ Đức; XII-II.

- Tuft 1-2,5 cm high; scapes 3-12 cm long; bracts prickly like, yellowish.

9275 - *Eriocaulon gracile* Mart. in Wall.. Dùi-trống mảnh.

Bụi với lá dài 3-5 cm, hình kim, đáy rộng đến 2 mm, từ từ hẹp và nhọn, 5-7 gân. Trục mảnh, có 5-6 cạnh; hoadầu rộng vào 4-5 mm, trắng; lá hoa có lông, vàngvàng; lá đài thành mo ở hoa đực, rời ở hoa cái; baophấn đen. Nang.

Thông thường ở ruộng, đưng rạch, 1-400 m: N

- Tuft 3-5 cm high; capitulum white, 4-5 mm large.

9276 - *Eriocaulon hayatanum* Koyama. Dùi-trống Hayata.

Bụi *nhất niên*; thân to 3 mm, ngắn. Lá chụm, dài 1,6-3,5 cm, rộng 3 mm ở đáy. Trục phát hoa 1-4, cao 15-30 cm, to 0,6-1,3 mm, trên một bao cao 2,5-5 cm; hoadầu rộng 6-10 mm, trắng, nhiều lông; tổng bao 9-12 lá hoa; lá hoa cao 2,5 mm, đầu mồng mồng; hoa đực và cái lẫn lộn; lá đài rời ở hoa đực; lá đài ở hoa cái đều lõm.

Đà Lạt; VII (hình Bảng 3).

- Leaves to 3,5 cm long; scapes 15-30 cm long; capitulum 6-10 mm large, white.

9277 - *Eriocaulon henryanum* Ruhl. Dùi-trống Henry.

Bụi với lá ngắn, dài 3-7 cm, rộng 3-4 mm, ngay hay cong cong. Trục nhiều, to, vắn, cao 20-30 cm; hoadầu rộng 6-9 mm; nhiều vẩy vàng, mỏng, đầu có mũi nhọn; khối hoa trắng tro; lá đài đenden, cánh hoa có ria lông; baophấn đen.

Đất ẩm lầy, 450-2.000 m; VIII (hình Bảng 4).

- Tuft with leaves 5-7 cm long; scapes long; capitulum 6-9 mm large, with bracts yellow.

9278 - *Eriocaulon homopetalum* Koyama. Dùi-trống đặng-cánh.

Bụi *nhất niên*; thân rất ngắn. Lá dài 1-4,5 cm, rộng 1,5-2 mm, trướng. Trục 1-6, cao 5-11 cm, to 1/3 mm, trên bao dài 2-3,5 cm; hoadầu hình *bông vụ* rộng 2,5-4,5 mm, cao 1,6-2 mm, vàng dợt; hoa đực và cái lẫn lộn, phiến hoa nhu nhau; baophấn dợt. Hạt dài 0,4 mm.

Đất ẩm lầy; T (hình Bảng 3).

- Tuft annual; scapes 5-11 cm; capitulum obconical, light yellow.

9279 - *Eriocaulon hookerianum* Koern. Dùi-trống Hooker.

Bụi do lá dài 5-9 cm, rộng 4-5 mm ở đáy; thân ngắn, rế nhiều. Trục mảnh, cao 15-20 cm, đáy có bao ngắn hơn lá; hoadầu hình cầu, rộng 5-6 mm, cứng và có vẩy dày đặc, màu xám tro, đenden; lá đài thành tàu ở hoa đực, cánh hoa có ria lông, baophấn đen.

Đất ẩm lầy 400-500 m; I-XII (hình Bảng 1).

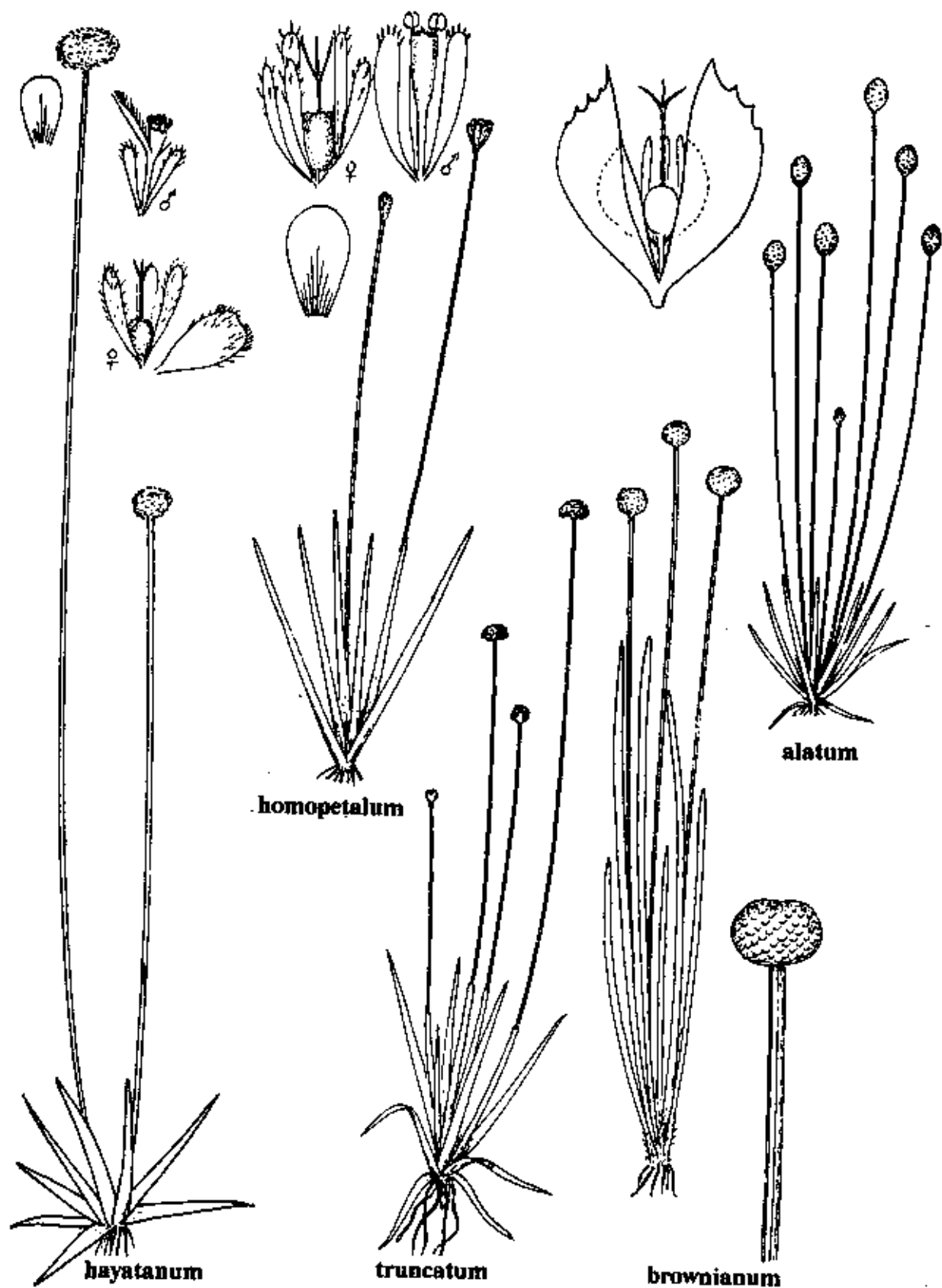
- Tuft 5-9 cm high; scapes 15-20 cm long; capitulum globulous blackish grey.

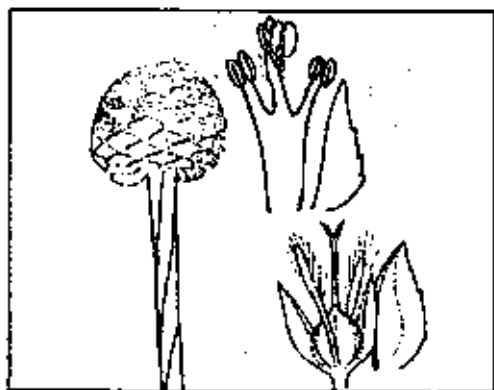
9280 - *Eriocaulon lanigerum* Lec.. Dùi-trống len.

Bụi nhỏ; thân ngắn. Lá hẹp dài, cao 1,3-4 cm, gân 6. Cọng nhiều, có 4 cạnh, có lông; hoadầu nhỏ, rộng 3 mm, hình cầu, có lông trắng hay vàngvàng; lá hoa có lông dày ở lưng; hoa đực có 3 lá đài hơi dính nhau thành tàu, vành có 3 thùy bằng nhau, baophấn đen; hoa cái có lá đài rời, cánh hoa rời. Hạt vàngvàng.

Đà Lạt, N (hình Bảng 5).

- Tuft 1,3-4 cm high; scapes 5-8 cm; capitulum globulous, white or yellowish pubescent.

9281 - Eriocaulon longifolium Nees. Dùi-trống lá-dài.

Bụi to, cao 30-35 cm. Lá dài bằng 1/2 trục, có khi ngắn hơn, rộng 2,5 mm, đầu nhọn. Trục mảnh có cạnh, *quần xoắn dễ nhận*; hoadầu có *vây vàng đỏ sậm kết tủa, cứng*, rộng 6-7 mm, hơi cao hơn rộng; hoa 2-phân. Nang.

Đất ẩm lầy; N; III (hình Bảng 4).

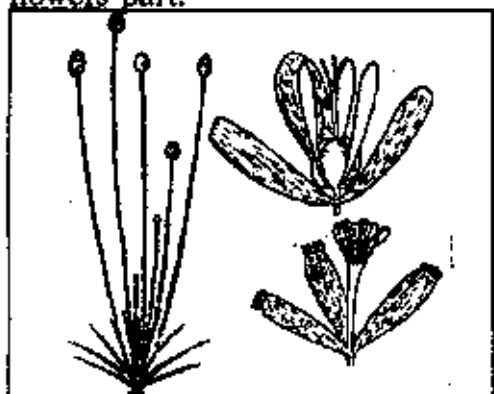
- Tuft; leaves long, 4 mm wide at base; scapes high; capitulum, globulous 6-7 mm across, bracts yellow red.

9282 - Eriocaulon luzulaefolium Mart.. Dùi-trống lá-hén.

Bụi trung, cao 20 cm. Lá cao bằng 1/4-1/3 trục phách hoa, hình gươm, rộng ở đáy vào 4 mm. Trục có cạnh; hoadầu rộng 4-6 mm; một lớp *vây mỏng, vàng ở ngoài khối hoa xám tro*.

Đất ẩm lầy, 450 m (hình Bảng 1).

- Tuft 2-3 cm high; scapes 10-13 cm long; capitulum with yellow bracts, and white flowers part.

9283 - Eriocaulon merrilli Ruhl.. Dùi-trống Merrill.

Bụi nhỏ. Lá không lông, nhọn, cao 2-8 cm, rộng đến 1 mm. Cọng phách hoa cao 15 cm; hoadầu *xoan*, cao hơn rộng, to 5-6 mm, *màu tro*; lá đài dẹt đen, cao 2,5 mm; tiểu nhụy 6, đen, chỉ dài; hoa cái có cánh hoa nhỏ hơn lá đài. Nang; hạt vàng, 2 đầu sậm.

Rừng ẩm: Bách thái (hình Bảng 5).

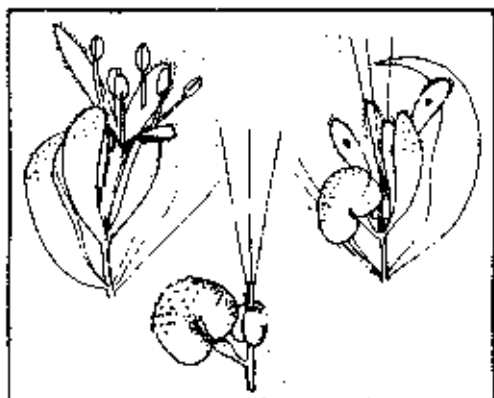
- Small tuft; scapes 15 cm long; capitulum ovoid, blackish.

9284 - Eriocaulon miserum Koern. Dùi-trống nghèo.

Cỏ có thân ngắn. Lá hẹp, như kim, đứng hay cong queo, không lông, dài 4-8 cm. Cọng 1, mảnh, có 5 cạnh, dài 15-25 cm, trên một bẹ dài 2,5-4 cm; hoadầu hình cầu nhỏ, 2-3 mm, ít hoa; lá hoa xám tro; hoa đực có lá đài hình tàu, ba phần vàng; hoa cái.

B đến Đalat (hình Bảng 5).

- Tuft 4-8 cm; scapes 15-25 cm; capitulum pauciflorous.

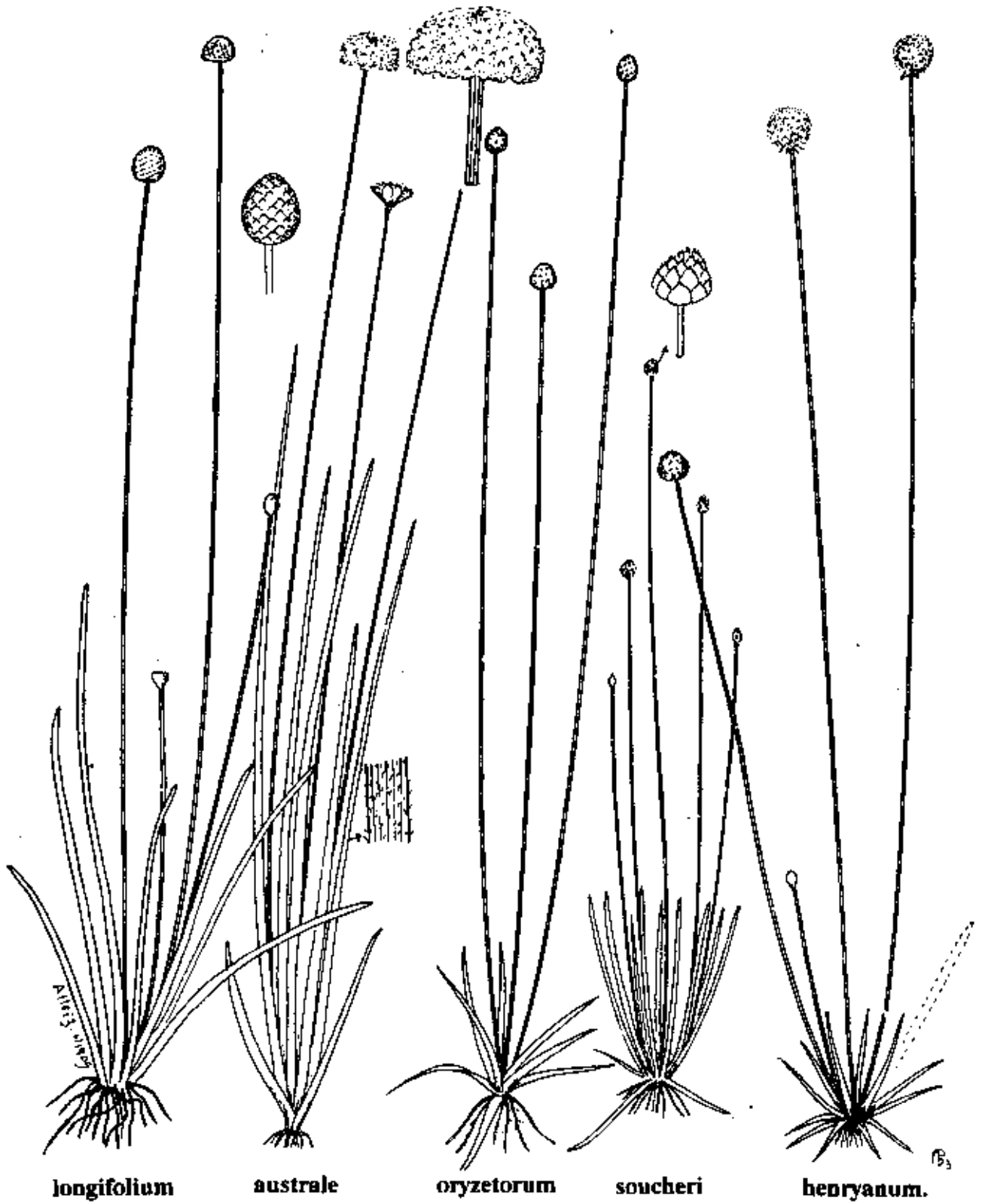

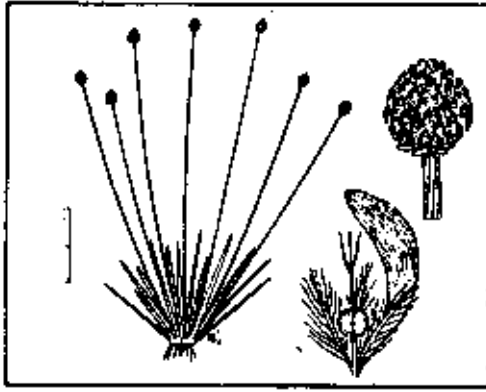
9285 - Eriocaulon nautiliforme Lec. in Morot. Dùi-trống ốc.

Cỏ có thân ngắn. Lá dài 10-20 cm, rộng 5 mm ở đáy, có 8-10 gân. Cọng phách hoa nhiều, cao đến 50 cm, có 5 cạnh; hoadầu bán cầu, to 1 cm, trắng; lá hoa có mũi dài cong; hoa tam-phân; đài thường hình tàu hay mo, *một lá đài có hình vỏ ốc*; vành có tai dài; ba phần đen; hoa cái có vòi nhụy dài. (bản)

Châu đốc (hình hoa theo Lecomte; hình Bảng 5).

- Leaves 10-20 cm long; scapes to 50 cm; capitulum white, 1 cm large; 1 sepals shell-like.

9286 - *Eriocaulon nigrum* Lec.. Dùi-trống đen.

Bụi nhỏ, dày. Lá dài 3-4 cm, rộng 1-2 mm, không lông, gân dọc đến 7. Trục mảnh, cao 6-10 cm, có cạnh dọc, không lông; hoadầu xoan hay hình cầu, to vào 3-4 mm, đen; láhoa xám đen; hoa đực có ládài thành một mo dày, có lông; hoa cái có 2 ládài, 3 cánhhoa có ria lông dài. Trái xoan, to vào 0,4 mm, vàng ngà.

Quảngninh, Hànamninh.

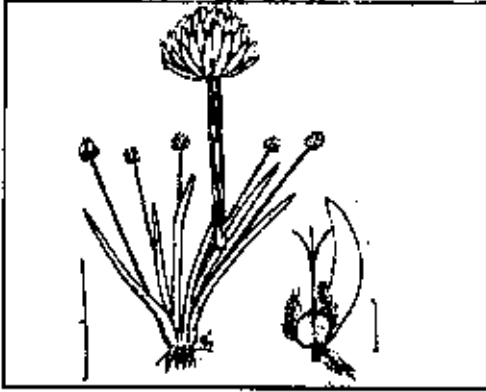
- Scapes 6-10 cm; capitulum 3-4 mm, black.

9287 - *Eriocaulon oryzetorum* Mart.. Dùi-trống lúa.

Bụi nhỏ; thân ngắn. Lá dài 5-10 cm, rộng 3-4 mm, chót hơi nhọn. Cọng phathoa cao 20-40 cm, có 5-6 cạnh; bẹ cao 7-8 cm; hoadầu nhỏ, vàng rơm; láhoa ngoài của tổngbao ngắn, không lông, láhoa trên nhọn, có lông; đế có lông; cánhhoa không tuyến, baophần đen.

Đàlat (hình Bảng 4).

Leaves 5-10 cm; scapes 20-40 cm; capitulum yellowish.

9288 - *Eriocaulon poilanei* Mold.. Dùi-trống Poilane.

Bụi nhỏ, cao 4-5 cm. Lá dài bằng trục phathoa, rộng 3 mm, dày. Trục mảnh, có rãnh dọc mịn, vụn; hoadầu to 6-7 mm, có vảy láng chói, vàng hay hơi xám, dài 3-4 mm; hoa có 3 ládài có ria lông dài. Trái to vào 0,6 mm; vòi nhụy dài, mang 3 núm dài.

Cà ná, trên cát; III.

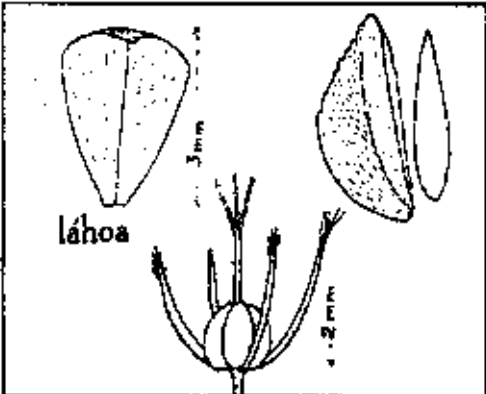
- Small tuft; capitulum with long bracts yellow or greyish.

9289 - *Eriocaulon quinquangulare* L.. Dùi-trống 5-cạnh.

Thân ngắn, mang lá dài 3-10 cm, rộng 2-3,5 mm, dẹp, mỏng, gân-phụ 5-11. Cọng nhiều, cao 7-10 cm, 5 cạnh, trên bẹ cao 2,5-5 cm; hoadầu hình cầu, trắng, không lông, to 3-5 mm; láhoa vàng rơm; hoa đực có 3 ládài trắng, vành hình ống có 3 thùy nhỏ, baophần vàng đen; hoa cái có 3 ládài rời, 3 cánhhoa rất hẹp, hình muỗng.

Hơi dẹt; nơi ẩm: N (hình Bảng 5).

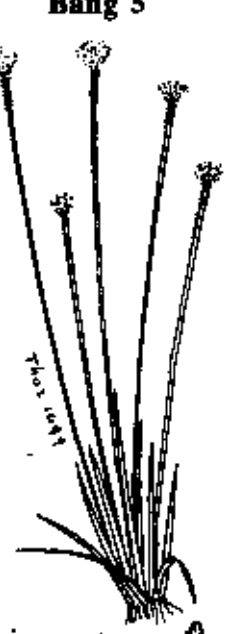
- Leaves 3-10 cm; scapes to 10 cm; capitulum white, involucre yellow.

9290 - *Eriocaulon sexangulare* L.. Dùi-trống sáu-cạnh, Cốc tinh thảo.

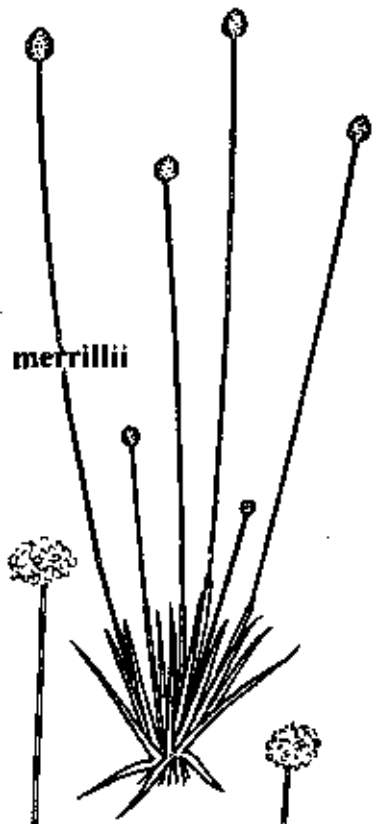
Bụi to. Lá cao 15-40 cm, rộng 6-8 mm, mỏng. Trục phathoa cao đến 50 cm, có 6 cạnh dọc; hoadầu xoan, cứng, cao 1 cm, có láhoa kết lợp dày, láhoa ngoài vàng, láhoa trên xám-xám; hoa tamphần, trừ hoa đực có 2 ládài; baophần đen.

Ruộng, đất cằn thuy, rừng Tràm đến 800 m; I-XII. Hoadầu trị đau mắt, nhức đầu, chảy máu cam; vòi Sùquântừ, trị lái-kim (hình Bảng 5).

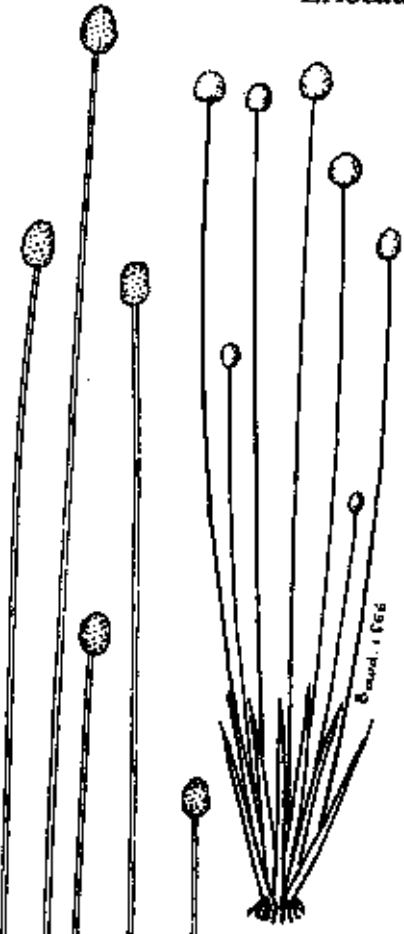
- Scapes to 50 cm high; capitulum greyish, 1 cm long.

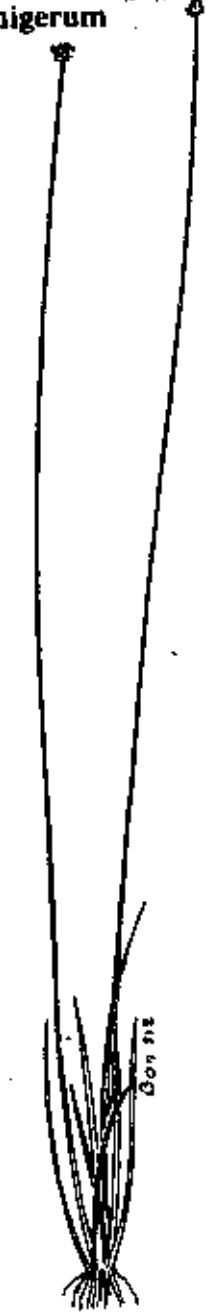
nigrum

merrillii

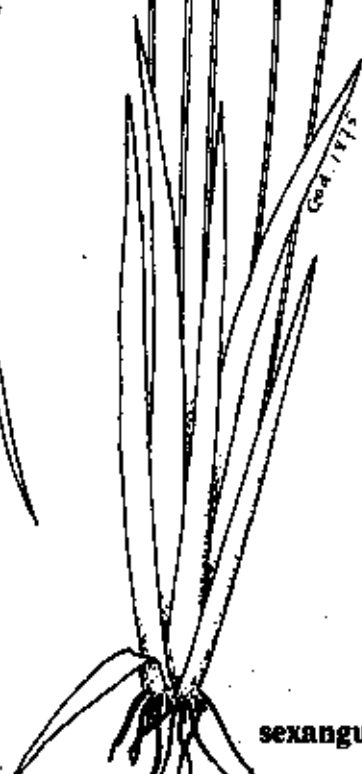
quinquangulare

miserum

nautiliforme

sexangulare

ubonense

Thos. 1911

Thos. 1911

God. 1875

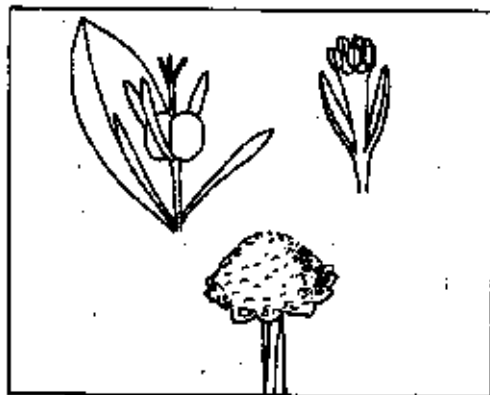
Thos. 1911
B. 3

9291 - *Eriocaulon soucheri* Mold.. Dùi-trống Souchère.

Bụi nhỏ. Lá nhiều, đứng cao 4-5 cm, rộng 2 mm, chót nhọn, không lông. Trục phát hoa mảnh, cao 15-20 cm; hoadầu nhỏ; láhoa vàng rơm, mỏng, rộng và có mùi đặc sắc.

Đất ẩm lầy: Buônmethuot; XI (hình Bảng 4).

- Small tuft; scape 15-20 cm long; capitules yellow.

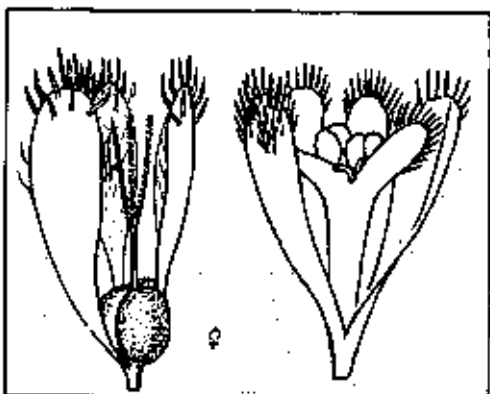

9292 - *Eriocaulon truncatum* Hamilt.. Dùi-trống cắt-ngang.

Bụi nhỏ. Lá dài 3 cm, rộng 5 mm ở đáy, chót thon nhọn. Trục phát hoa mảnh, cao đến 13 cm, có 5 cạnh; hoadầu bẹp, rộng 3-3,5 mm; tổng bao như một mâm, rộng hơn hoadầu (dạng Cỏ-mục) với láhoa một cô, mỏng, vàng rơm, đầu tà; phần chứa hoa màu xám-tro; hoa tam-phân trừ đài, cánhhoa có tuyến.

Đất cầm thủy, bình đến trung nguyên: Tân-uyên, Hàtiên (hình Bảng 3).

- Capitules light yellow, on to 13 cm long scapes.

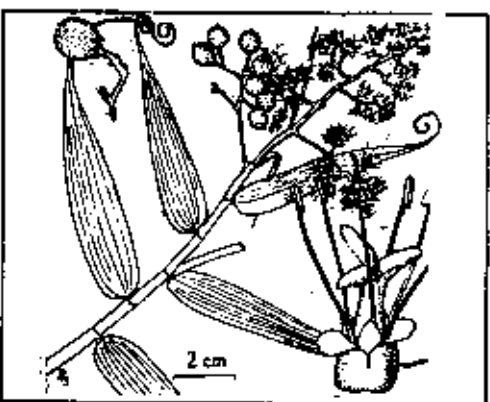
9293 - *Eriocaulon ubonensis* Lec. in Morot. Dùi-trống Ubon.

Bụi thấp; thân ngắn, rễ to. Lá cao 6-10 cm, rộng 3-4 mm, dày, chót tà. Trục phát hoa 1-4, cao đến 60 cm, có 9 cạnh, trên bề bao cao 10 cm; hoadầu tròn hay hơi hình trụ rộng đến 1 cm; láhoa xám đen với hoa trắng; láđài rời, cánhhoa nhỏ, có lông dài và tuyến, baophần đen.

Nơi ẩm lầy: T (hình hoa theo Koyama; hình Bảng 5).

- Scapes to 60 cm high; bracts black grey; sepals long hairy and glandulous.

FLAGELLARIACEAE : họ Mây-nước.

9294 - *Flagellaria indica* L. Mây-nước.

Dây leo rất dài; thân hình sợi đều (mây), to 3-8 mm, dẻo. Lá có bẹ; phiến thon, chót biến thành vòi quấn. Chùm-tụ tán dày, trắng, ở ngọn; hoa nhỏ, trắng; 6 tiềnhụy. Quảhàng cứng to 7 mm, đỏ; nhân 1.

Dựa bờ rạch, bình nguyên; III-VI. Var. *minor* Hook.: thân to 1-3 mm, lá dài 5-13 cm; hậu-rừngsác, Vũngtau. Mây không tốt. Lá làm lành vết thương, thuliếm.

- Tendrilled climber; flowers white; drupes red.

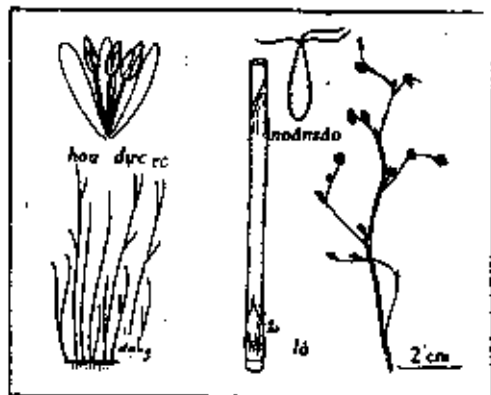
RESTIONACEAE : họ Chanhluông.

9295 - *Leptocarpus disjunctus* Mast. Chanhluông.

Cỏ *daniên*, không lá (teo thành vảy nhỏ); thân xanh tròn, cao 40-60 cm, to 1-2 mm. *Biệtchú*; pháthoa dài 10-14 cm; chụm cách nhau; hoa nhỏ, 6 lá đài và cánh hoa không màu, như vảy; tiểunhụy 3; noãn sào có 1-2 noãn. Bề quả nhỏ, cứng.

Đất cát ẩm dựa biển.

Perennial; leaves reduced to scales; dioecious; achenes (*Cladium vaginale* non Benth., A. Cam.).

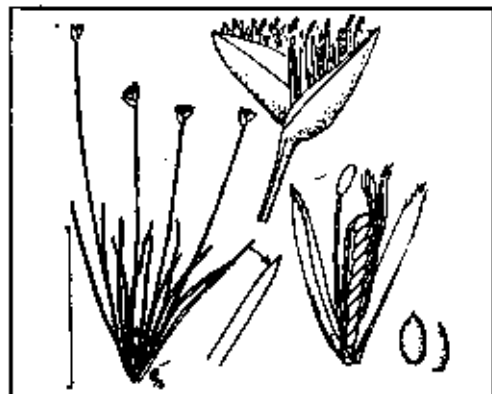
CENTROLEPIDACEAE : họ Trunglân

9296 - *Centrolepis banksii* (R. Br.) Roem. & Sch. Trunglân á.

Cỏ nhỏ, cao 3-4 cm. Chụm lá không lông, cao 1,5-2,5 cm, chót tằm nhọn. Hoadầu trên cọng cao 3-4 cm; tổng bao do 2 lá hoa; hoa trần giữa 2 tiền điệp trong, cao 2-7 mm; tiểunhụy 1; tâmbì 15-17, song đính trên một đế dài. Bề quả nâu, cao 0,5 mm.

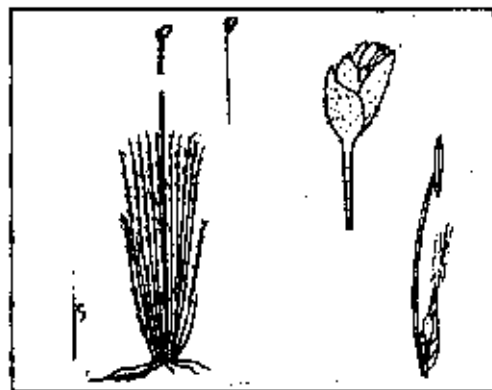
Ruộng mùa khô: B qua Đàng, đến Vũngtau.

- Tuft 3-4 cm high; flowers naked; carpels 15-17 (*Devauxia banksii* R. Br.; *C. miraboloides* Gagn., *C. asiatica* Merr. ex Gagn.).

9297 - *Centrolepis cambodiana* Hance. Trunglân Cambót.

Cỏ cao vào 10 cm. Chụm lá hẹp như kim, cao 6-10 cm, có lông trắng. Hoadầu trên cọng dài đến 20 cm; tổng bao do 2 lá hoa; hoa trần giữa 2 tiền điệp trong, dài 6-7 mm; tiểunhụy 1; tâmbì 5-7, song đính trên một đế ngắn. Bề quả nhỏ. $2n = ca\ 40$.

Cambodia. Có lẽ cũng gặp ở Việt Nam.

JUNCACEAE : họ Hén

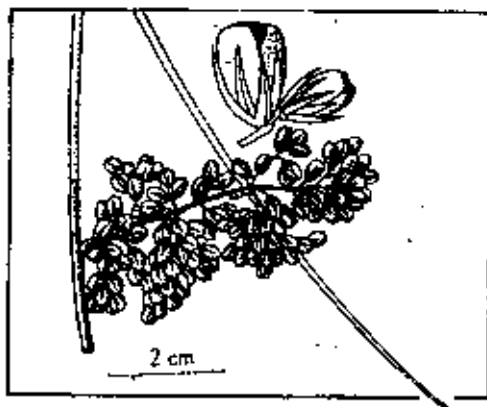
9298 - *Juncus bufonius* L. Hén cóc.

Bụi nhỏ; thân nhiều, thường ít khi cao hơn 20 cm, mảnh. Lá 1-3; phiến hình kim, bẹ dài. Chụm ít hoa, có lá hoa hẹp, càng cao càng ngắn và trong ra; hoa có cọng; bao hoa 6 phiến, phiến ngoài hơi dài hơn (4,5 mm); tiểunhụy 6, ở các hoa trên 3; noãn sào có noãn to, vắn. Nang nhỏ; hạt nhiều, to vào 4 mm.

Thunglũng sông Hồng. Thịnhhoảng gặp Tr làm kiếng ở Cánhó.

- Leaves acicular; tepals 4.5 mm; capsules.

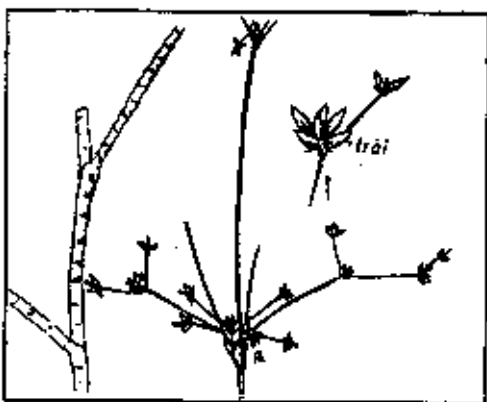

9300 - *Juncus effusus* L.. Hén cao, Bắc đén, Đàngtâm; Common Rush, Soft Rush, Japanese Mat Rush.

Cỏ *daniên*, thành bụi cao đến 1,2 m; thân xanh. Lá teo thành bẹ hoehoe hay nâu. Pháthoa như ở cạnh thân (ở nách láhoa đứng dài), nhánh nhiều, mảnh; hoa nhỏ, *xanhxanh*; phiến hoa 6, hẹp nhọn; tiểunhụy 3; noãn sào 3 nướm. Nang tròn, hơi dài hơn bao hoa; hạt nhỏ.

Vùng ămlây: Đălat, Tuy (tâm Bắc) lợitiểu, chứa phù, mắt ngù, mặt nhọc, trĩ sạn; dùng dệt chiếu ở Nhật.

- Perennial; tepals greenish; stamens 3; capsules.

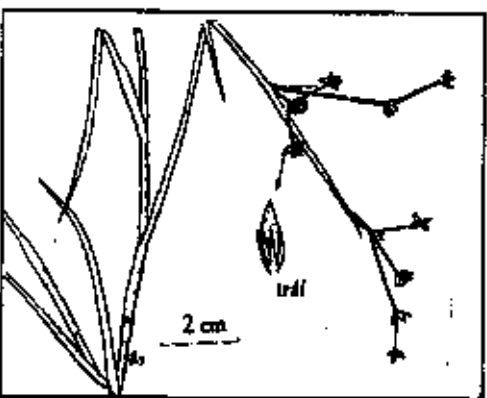

9301 - *Juncus articulatus* L.. Hén ngắn.

Cỏ *daniên* nhờ cãnhành, cao 20-80 cm, không lông; thân tròn. Lá bọng, có *ngấn ngang rờrệt*, chót thon nhọn. Pháthoa mang *chụm*; hoa nhỏ có 1 láhoa, 6 phiến hoa nâu, 6 tiểunhụy. Nang 3 cạnh, đỏ, cao hơn phiến hoa 2 lần.

Nơi ămlây: Đălat; VII-VIII.

- Perennial; leaves torulous; tepals brown; capsules red (*J. lamprocarpus* Ehrh. ex Hoffm.).

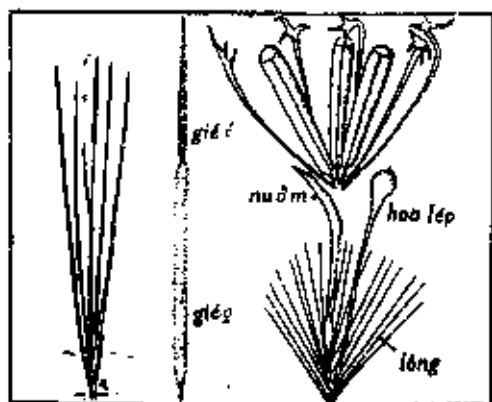
9302 - *Juncus prismatocarpus* R. Br.. Hén tròn.

Cỏ *daniên* nhờ cãnhành, cao 20-50 cm; thân tròn. Lá hẹp dài, và to bằng thân, *không ngấn ngang*, chót thon nhọn. Chụm tròn 3-10 hoa *xanhxanh*; láhoa 1; phiến hoa 6; tiểunhụy 3; noãn sào 3 nướm dài. Nang 3 cạnh.

Đất ămlây, ruộng: Huế, Đălat. Có nhiều thứ.

- Perennial; leaves not torulous; flowers greenish; stamens 3.

TYPHACEAE : họ Bồnbồn, Thủyhuông

9303 - *Typha angustifolia* L.. Thủyhuông, Bồnbồn, Bđhoàng; Cattail; Massette.

Nêthucvật daniên, có cãnhành bở; thân đứng. Lá *đứng, dẹp dài*, cứng, đáy có bẹ ôm thân. Gié đực trên *gié cái hình cây nhạn*; hoa trần; hoa cái có *lông mảnh trên thudài dài*, có hoa lép; hoa đực có phiến hoa như sợi, thường có 3 tiểunhụy. Bểquả nhỏ, dài.

Ruộng, dựa rạch; III-VII. Pháthoa trangtrĩ; ngó với lá non làm dưa ngon; lông trái cầm máu, dùng đồn gỏi; cãnhành lợitiểu, trĩ đáit ít, lọc máu, lợikin, trĩ lóitím, thuliêm, trĩ đait máu.

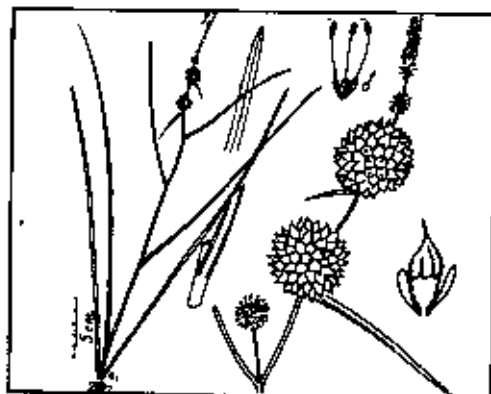
- Limnophyte; inflorescence monocious, the male in upper part.

SPARGANIACEAE : họ Thủyđầu

9304 - *Sparganium stenophyllum* Maxim.. Thủyđầu.
Thủysinh, thân chìm và nổi, dài 50-80 cm. Lá
hẹp dài đến 80 cm, rộng vào 3-5 mm, đầu tù tròn.
Phát hoa là hoadầu lưỡngphái, có cọng; hoa có 3(4)
phiến hoa; hoa đực có 3 tiểunhụy; hoa cái có 1
noãn sào 1 noãn treo, nuốm to. Quả hạch cứng cao 5-
6 mm, đơm thành đầu tròn, to vào 1,2 cm.

Gialai Côngtum, Lâm đồng. Dùng trị vại thú
ung thư; căn hành lợi sữa, lợi kinh, làm lạc thai.

- Hydrophyte; leaves 80 cm long; capitulum
bisexual; drupes 5-6 mm long.

PALMAE = ARECACEAE = họ Dừa

1a - lá hình quạt; phiến phụ hình máng xối

2a - thường đồngchu; phát hoa nhiều nhánh; tâm bì thường rời; trái không
nội quả bì cứng (*Corypha*, *Livistona*)

Coryphoideae

2b - biệt chu; phát hoa ít nhánh; tâm bì dính; hạt 1-3, có vách dày

Borassoideae

1b- lá lông-chìm

2a - lá-phụ hình máng-xối; tâm bì rời hay noãn sào 2-3 buồng

3a - biệt chu; tâm bì rời; lá-phụ nhọn

Phoenixoideae

3b - đồng chu; tâm bì dính; lá-phụ đuôi cá

Caryotoideae

2b - lá-phụ hình mái nhà; tâm bì 3, dính thành noãn sào 1 buồng

3a - phát hoa cái hình đầu; quả hạch cứng

Nypoideae

3b - phát hoa dài

4a - quả hạch cứng, nhân có 3 lỗ (*Cocos*, *Elaeis*)

Cocoideae

4b - không là quả hạch cứng; nội quả bì như giấy

5a - trái có vảy; lá có gai (*Salacca*, *Metroxylon*, *Korthalsia*,
Daemonorops, *Plectocomia*, *Myrialepis*, *Metroxylon*)

Leptocaryoideae

5b - trái láng; lá không gai (*Areca*, *Oncosperma*, *Cyrtostachys*.

Chrysalidocarpus, *Pinanga*, *Dictyosperma*, *Dypsis*,
Roystonea..)

Arecoideae

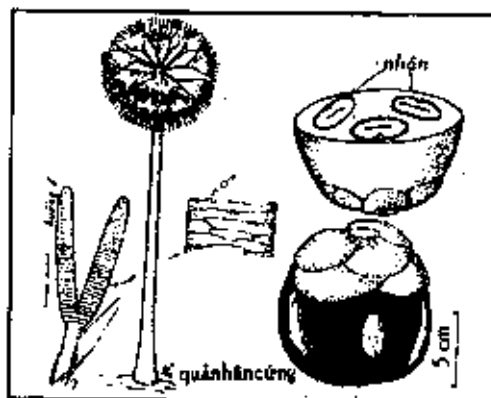
Borassoideae:

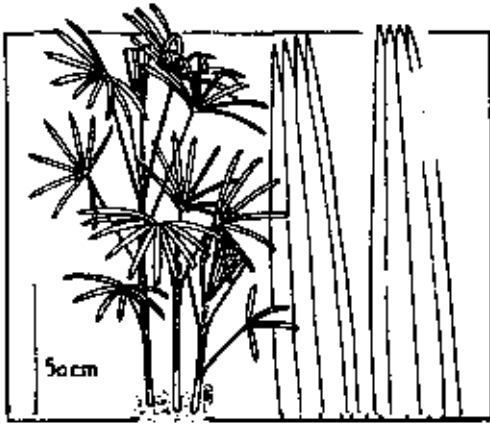
9305 - *Borassus flabellifer* L. Thốt lốt; Palmyra;
Palmier à sucre; Rônier.

Dại mộc to, cao 20-25 m. Lá có phiến hình
quạt, dày, cứng cứng, tua chẻ hai ở đầu; cuống to, có
gai. Biệt chu; buồng đực chia nhánh 2-3 lần, chứa rất
nhiều hoa nhỏ, tiểu nhụy 6 quanh nhụy cái lép;
buồng cái ít hoa, hoa to hơn, có 6-9 tiểu nhụy lép.
Quả hạch cứng tròn tròn, nâu đậm, to 10-20 cm; nhân
3, với nội quả bì mềm; phôi nhũ (nạc) trong trong,
mềm rời cứng.

Phát hoa non, cắt cho ra nhựa non chứa nhiều
đường (làm đường, rượu ngon, chứa nhiều vitamin B
12); quả bì cho bột ngon. Ít Tr ở ta (Sài Gòn). Lợi trị
làm kinh; hoa đực trị tễ thấp, ung nhọt; nhựa lợi tiểu.

- Cultivated.

9306 - *Rhapis excelsa* (Thunb.) Henry ex Rehd. Lụi, Mậtcật; Bamboo palm, Slender Lady palm, Ground Rattan Cane.

Bụi cao 1-2 m; thân dầm chồi ở gốc, to 1,5-2,5 cm. Lá kép chân-vịt với 5-8 tia dài 40-60 cm, có 4 gân songhàng, đầu hẹp có 3-4 răng cao. Pháthhoa đứng, cao 0,5-0,7 m, biệtchu. Quả 1 hạt.

Tr làm kiếng, gốc Trungquốc, Nhậtbản.

- Ornamental (*Chamaerops excelsa* Thunb., *R. flabelliformis* L'Hérit. ex W. Ait.)

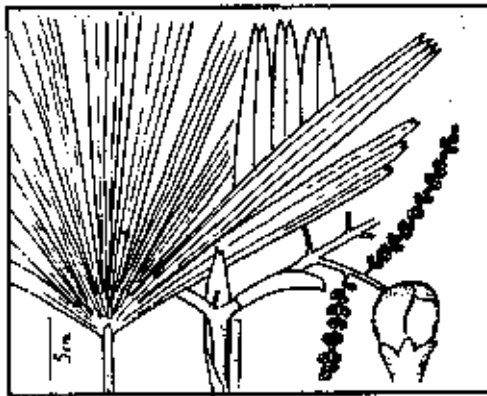

9307 - *Rhapis humilis* Bl. Mậtcật nhỏ, Lụi nhỏ.

Bụi cao vào 1,5 m; thân dầm chồi ở gốc; lóng to 1,5 cm, dài 2-3 cm. Lá có cuống dài; phiến do tia dài 20 cm, gân 2-3, đầu nhọn, có 1-2 răng nhỏ; yếm do sợi có thụtụ. Bụng cao 20 cm, dày lông sét, biệtchu; tiểuhụy 6, tâmbì rời 3. Quả 1 hạt.

Tr làm kiếng như trên.

- Ornamental.

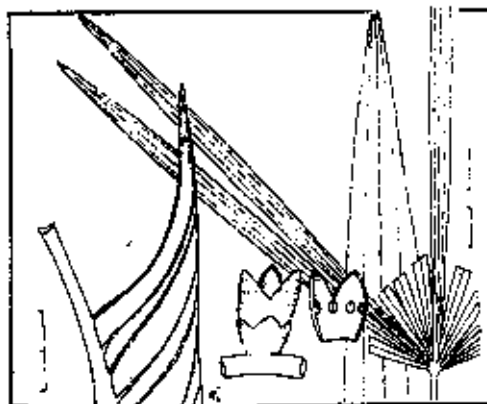

9308 - *Rhapis divaricata* Gagn. Mậtcật rề.

Tiểumộc thành bụi. Lá có phiến do 11 tia dính nhau ở 2-3 cm đáy, dài 30-35 cm, có 3-5 gân, chót có thùy cao 5-15 mm, bia nhám. Pháthhoa rề, dài 20 cm, có 2 chùm-tụ tán (2 mo); hoa gần nhau; hoa cái rộng 3 mm, có 3 ládài dính nhau 2/3, cánhhoa dính nhau 3/4, tiểuhụy lép 6, tâmbì 3, cao bằng rộng.

Sontây.

- Bush; leaflets connate at 2-3 cm; spadix 2.

9309 - *Rhapis grossefibrosa* Gagn. Mậtcật sợi-to.

Tiểumộc cao 0,8 m; thân to 2 cm, có sợi to (1-1,5 mm) do bề lá còn lại hao lấy. Lá có phiến do 3-11 tia rời nhau, dài 25-30 cm, rộng 1,5 cm; cuống dài 40 cm. Chùm-tụ tán dài 40 cm; mo hình ống dài 9-17 cm; gié 5-8 ở mỗi chùm; hoa thưa; hoa cái có đài hình chén cao 1,3 mm, cánhhoa nhau dính đến 1/2; tiểuhụy lép dính trên vành. Trái trònđài, to 8 x 3-4 cm.

Vinh.

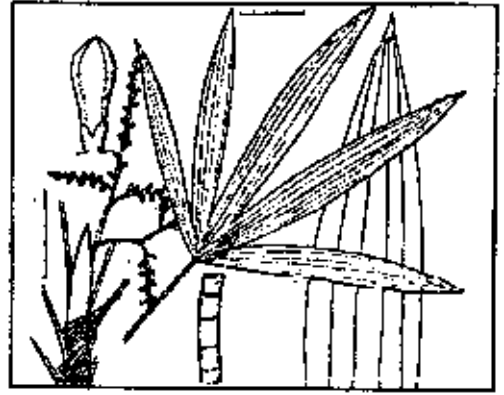
- Stem 0.8 m; leaflets free; inflorescence 40 cm; fruits 8 x 3-4 mm.

9310 - *Rhapis laosensis* Becc. Mậtcật Lào.

Tiểumọc mảnh; thân to 8-20 mm, trong bẹ bao dày 10-15 mm; lông dài 6-25 mm. Lá có 3-9 tia dính nhau ở 1-3 cm đáy, bẹ do sợi cách đều, mềm. Chùm-tụ tán có nhánh rẽ; gié dài 3-6 cm, mo thon, ria lông; đài cao 3 mm; vành có ống 4 mm, tiểunhụy 2 hàng, chỉ dính vào vành, có tiểunhụy lép; hoa cái cao 4 mm, vành dài hơn đài 2 lần.

Laichâu, Hàsonbình đến Côngtum. Lá và thân được khai thác.

- Stem 8-20 mm large; leaflets 3-9; spikes 3-6 cm long.

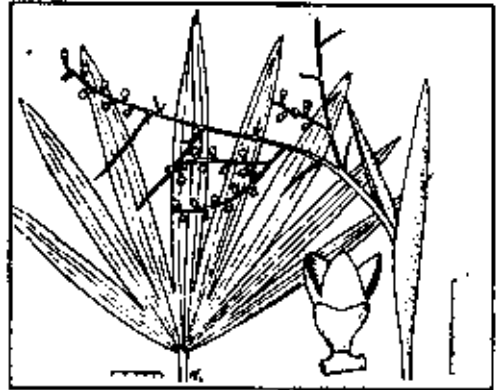

9311 - *Rhapis macrantha* Gagn. Mậtcật hoa-to.

Cây cao đến 2 m; thân có bẹ bao, do sợi mịn như tóc, mềm. Lá có phiến do 8-9 tia dính nhau 2-6 cm ở đáy, dài 20-40 cm, gân chánh 3; cuống rộng 3,5 mm ở chót. Chùm-tụ tán có 2 mo dài đến 12 cm; gié 7-10 cm; hoa tương đối to (rộng 4-5 mm), không lông; đài dính 2/3, vành dính 3/4; tiểunhụy lép 6, chỉ gắn trên vành. Nhụy cái 3 tãmbì, 1-noãn.

Nghệ tinh.

- Stem 2 m; leaflets 20-40 cm long; flowers 4-5 mm wide.

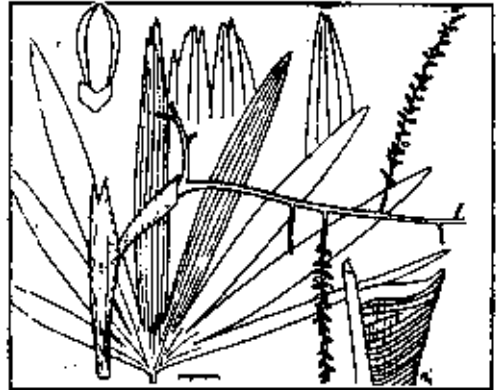

9312 - *Rhapis micrantha* Becc. Mậtcật hoa-nhỏ.

Tiểumọc 2 m; thân trần to 7-8 mm, có bẹ bao to 2 cm, mang sợi ngoài to hơn sợi trong. Lá có phiến do 5-10 tia gần như rời nhau, dài 20-25 cm, chót nhọn hay có 2-3 răng nhỏ; cuống dài 20-30 cm. Pháthoa dài 20 cm, mang 2(3) chùm-tụ tán; mo có lát, dài 5-7 cm; gié dài 4-8 cm; hoa nhỏ, gần nhau; hoa đực dài 3,5 mm, tiểunhụy 6; hoa cái dài 2,5 mm, vành dính 2/3, tiểunhụy lép 6, tãmbì 3; 1-noãn. Trái tròn, to 8-9 mm.

Kiếnkhê, Hànamninh.

- Stem 7-8 mm; leaflets 5-10, 20-25 cm long; flowers small, numerous; fruits 8-9 mm across.

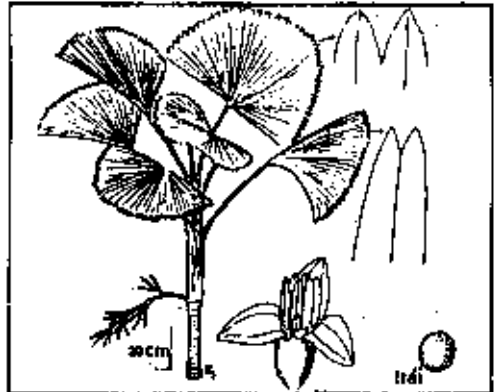

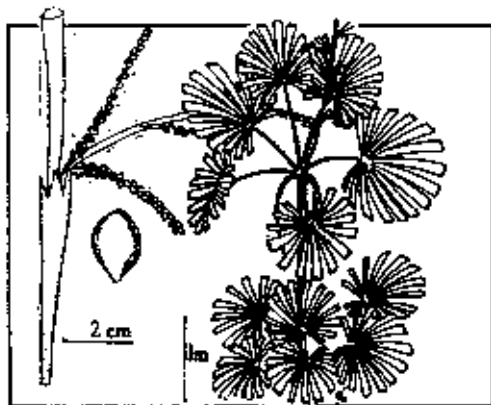
9313 - *Licuala grandis* Wendl. Mậtcật to.

Tiểumọc cao 1-2 m, thân to 3-6 cm. Lá có phiến hình quạt tròn, bán kính vào 50-70 cm, hơi bùm, bìa có thùy ché hai, sâu vào 1 cm. Buồng ở đáy, nơi lá vừa rụng, mang 8-10 nhánh dài vào 20 cm; vành cao bằng 2 đài. Trái tròn, to 1 cm.

Tr làm kiếng.

- Ornamental.

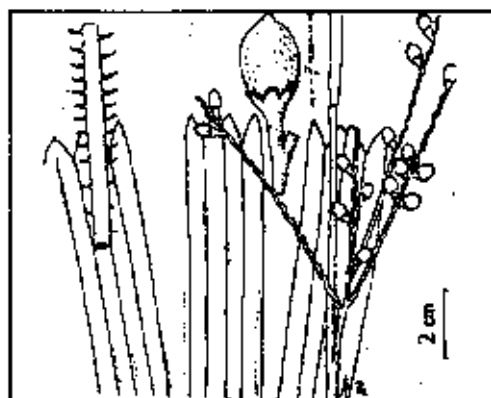

9314 - *Licuala spinosa* Wurm. Mậtcật gai, Ra gai.

Bụi thưa; thân to 4-7 cm, cao đến 3 m. Lá có cuống có gai cong; phiến do tia đều cắt ngang, có răng. Buồng dài 1-2 m, mang nhiều tầng buồng-phụ, mỗi ở nách một mo; nhánh có lông màu sét; hoa có cánhhoa dính nhau đến 1/2; tiểuhụy dính nhau, baophần tròn; tâm bì gần như rời. Trái xoan, 10 x 8 mm, hạt tròn, vào 5 mm.

Phổ biến ở rừng luồnluồn xanh ẩm, dựa nước, đến 500 m. Tr làm kiếng.

- Bush 3 m; stem 4-7 cm large; spadix 2 m, brown pubescent.

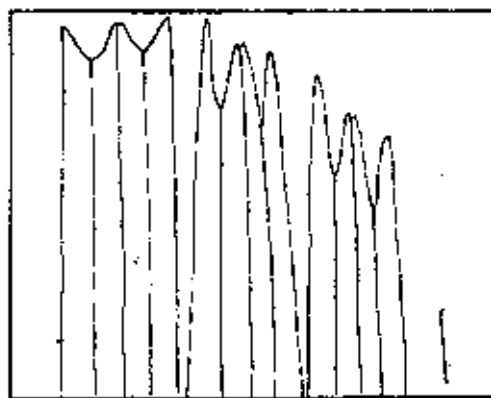

9315 - *Licuala bracteata* Gagn. Tơ

Bụi cao 2,5-4 m; thân to 4-5 cm. Lá to; phiến do lá-phụ vào 40, dài 40 cm, đầu chẻ hai; cuống có gai, dài ở phần dưới. Pháthoa cao 1 m, mang 7 tầng nhánh mang 4-7 gié dày lông, có láhoa 1-3 mm; hoa trắngtrắng cao 6 mm; cánhhoa dính đến 1/2; tiểuhụy 6. Trái xoan dài 8 mm; hạt 1, tròn.

Rừng 200-900 m: Phúkhánh, Bàolộc. Lá dùng làm áo đi mưa ("áo tơ"); thân làm cán.

- Bush 2.5-4 m; leaflets 40; spadix with 7 branches.

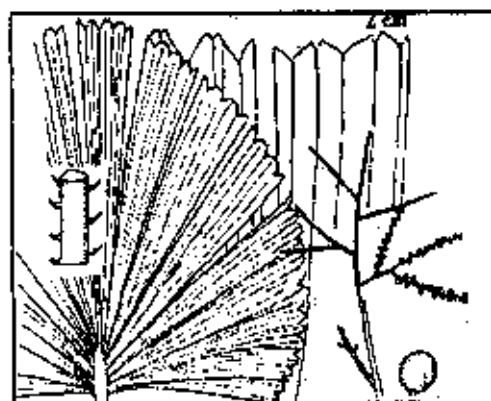

9316 - *Licuala elegans* Magalon. Trại thanh.

Tiểumộc. Lá có phiến tròn, đường kính 50 cm, xé thành thùydiệp rộng 2-3 cm, tậncùng bằng thùy nhọnnhọn, sâu 1-2 cm, lúc khô ôliu dợt; cuống..

Rừng dưới 500 m, từ Quảngtrị, Bànà đến Đờngnai.

- Limb 50 cm diameter; leaflets with acute lobes 1-2 cm long.

9317 - *Licuala fatua* Becc. Trại.

Thân cao 4-5 m, to 2,5 cm, Lá có cuống dài 40-50 cm, có gai to; tia vào 16, dài 20-30 cm, rộng 2-4 cm, 3 gân. Pháthoa 1-4 tầng, mang 4-5 gié mọc xen, dài 5-7 cm, có lông như phấn; hoa khít nhau, cao 3,5 mm; tiểuhụy 6. Trái tròn, to 7 mm.

Ninhbinh, Phúkhánh, vào 1.400 m. Thân đứng dùng làm cán.

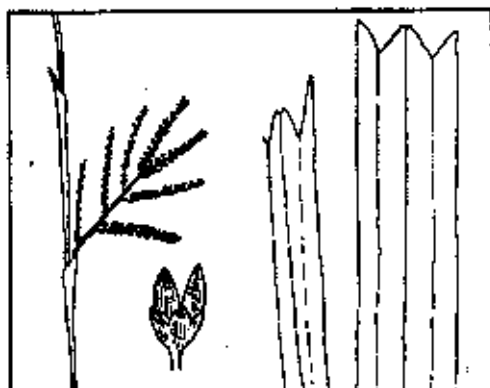
- Stem 2,5 cm wide, 4-5 m high; spadix with 1-4 panicles; fruits globulous 7 mm across.

9318 - *Licuala glaberrima* Gagn.. Ra nhân.

Lá to; phiến vôi vào 20 tia dài 50 cm, đầu rộng 2,5 cm, có thùy sâu 8-20 mm; cuống dài 1 m, có gai cong, cách nhau vào 8 mm. Bù đờ dài 1 m, mang 5 tầng bù đờ-phụ; mo dài 5-20 cm; nhánh 5 ở mỗi tầng, dài 12-4 cm; hoa dài, không lông; tiểunhụy 6.

Khánh hòa, 1.000-1.500 m

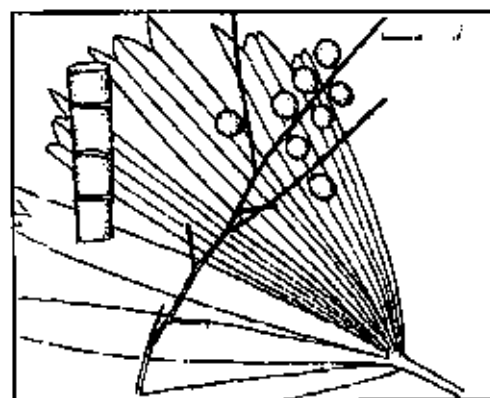
- Limb with 20 leaflets 50 cm long; spadix with 5 panicles; flowers glabrous.

9319 - *Licuala hexasepala* Gagn.. Ra sáu-lá dãi.

Bụi cao 1,5 m; thân to 1 cm, lông dài 2-1 cm. Lá có phiến nhỏ, do tia dài 15-30 cm, rộng 1-2 cm; cuống 30-60 cm, có gai ở phần dưới. Bù đờ dài 40 cm; gié vào 10; hoa cách nhau 1 cm; lá dãi 6; tiểunhụy 6. Trái to 6-8 mm; hạt tròn.

Vọng phu, Dân nắng, Hòn bà.

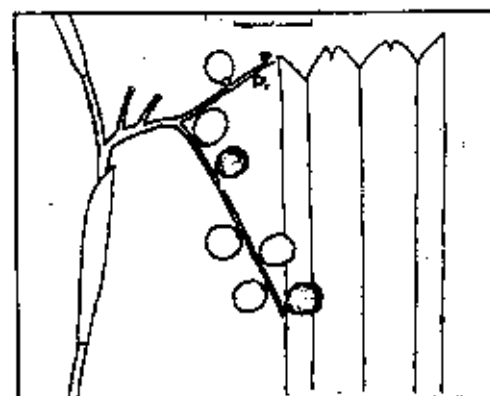
- Bush 1,5 m high; leaflets 15-30 cm long; fruits 6-8 mm long.

9320 - *Licuala paludosa* Griff.. Ra lầy.

Tiểu mộc cao 5-6 m; thân to bằng cánh tay. Lá có phiến đường kính vào 40-65 cm, xếp thành tia rộng 4-5 cm, gân 2-3, chót là thùy tròn đầu chẻ; cuống to, phẫu thức tam giác, có gai ở đáy, to, cong, dài 2-8 mm. Phát hoa dài 1 m, mang 6-7 tầng; bề hình ống, có phiến trục thành mây màu hung; chùm-tụ tán 3-10 nhánh; hoa gần xen, có độc; đài cao 2,5 mm, đỉnh 2/3; vành đỉnh 1/2; tiểunhụy 6. Trái tròn, to 8 mm.

Nhà trang, Đồng Nai, Phú Quốc.

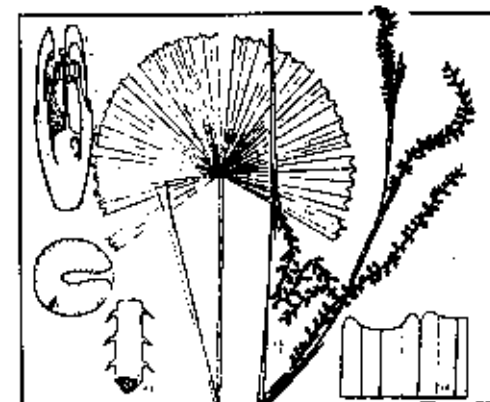
- Treelet 5-6 m, stem 5-7 cm large; spadix 1 m long.

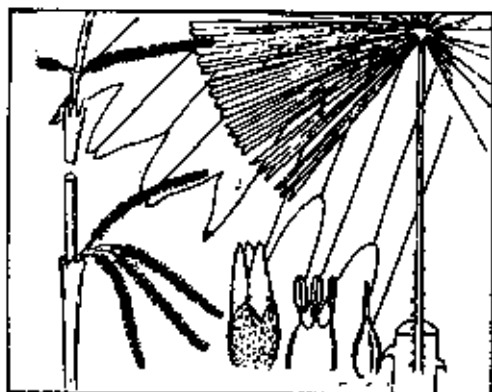
9321 - *Licuala radula* Gagn. Ra bàn-ñạo.

Thân cao 0,7 m, to 2,5 cm. Cuống có gai, dài 60-80 cm; phiến có tia dài 45 cm, rộng 1,2 cm, đầu lõm sâu 4-5 mm. Phát hoa do 2-3 gié dài đến 25 cm; trục dày lông; đài có lông; vành cao 6 mm, đỉnh; tiểunhụy 6, chỉ dính nhau. Trái to vào 1 cm.

Đèo Hải Vân.

- Stem 0.7 m high; leaflets 45 cm long; spadix with 2-3 spikes; fruits 1 cm across.

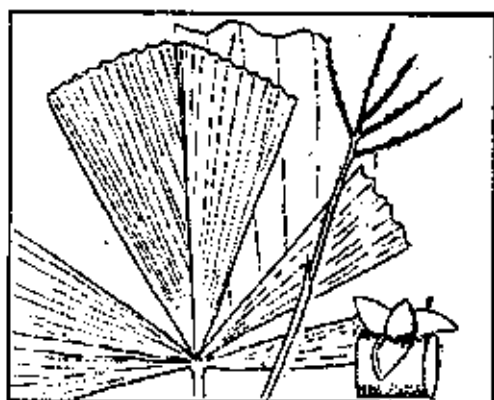

9322 - *Licuala robinsoniana* Becc.. Ra Robinson.

Bụi cao đến 5 m; thân to 3-5 cm. Lá có phiến do vào 15 tia dài 40 cm, rộng 3-4 cm; cuống dài 1 m, có gai thưa ở 1/2 dưới. Bùồng cao 50 cm; mo 5; 4 tầng, mỗi tầng 4-1 gié dài 10-5 cm, dày lông hoe; vành dài bằng hai đài; tiểuhụy 6, baophấn bầudục; támbì 3.

Côngtưm, Nhatrang; IV.

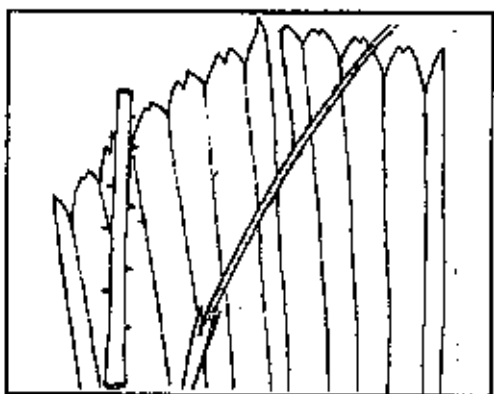
- Bush to 5 m high; spadix with 4 panicles, rufous tomentose.

9323 - *Licuala ternata* Griff.. Ra cặp-ba.

Bụi nhỏ; thân cao vào 30 cm, to 7-8 mm, có chồi bở. Lá có phiến 4-5 tia nhỏ, dài 25-30 cm; cuống có gai ở phần đáy. Bùồng đứng, mang 2-5 gié ở chót; hoa gấn thưa, theo đường xoắn ốc; cánhhoa 3 mm; tiểuhụy 6; támbì 3.

Sông Đà, Bạchmã, Bàna, 1.000-1.200 m.

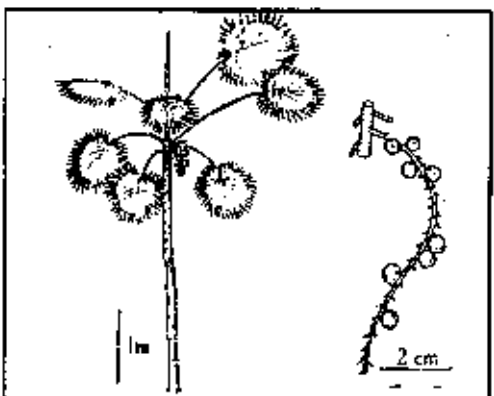
- Stoloniferous bush; stem 7-8 mm large, 30 cm high; spadix with 2-5 ramifications.

9324 - *Licuala tonkinensis* Becc.. Ra Bắcbộ.

Tiểumộc; thân mảnh. Lá có phiến mang 6-8 tia dài đến 35 cm (tia cạnh ngắn), rộng đến 20 cm ở trên; cuống dài đến 40 cm, có gai ngay ở 1/3 dưới. Pháthhoa cao 70-80 cm; bẹ hình ống dài 20-25 cm, có mây hung; gié có đốt, phần thụ dài 20 cm, có bột hung; hoa cóđộc, cao 1 cm; đài hình chuông; vành cao 2 lần hơn.

Vùng Tâybắc, và Hànoì.

- Limb with 6-8 leaflets; spadix 80 cm long; flowers 1 cm high.

9325 - *Thrinax parviflora* Swartz. Kè quạt; Thatch Palm.

Đạimộc nhỏ, cao đến 9 m, thân to 10-13 cm. Lá có phiến hình quạt tròn, to 0,9-1,2 m, do tia dính nhau đến hơn 1/2; cuống dài 1 m, không gai. Bùồng nhiều nhánh, dài 1 m; hoa nhỏ, có cọng ngắn, lưỡngphái; tiểuhụy 6. Quánhầncứng to 5-7 mm; hạt tròn, 1.

Tr làm kiếng ở Sài Gòn.

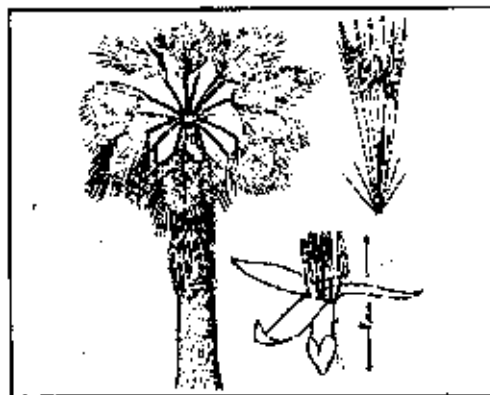
- Ornamental.

9326 - *Washingtonia filifera* Wendl. Canon Palm, Desert Palm.

Daimộc; thân to 20-30 cm, mang lá khô còn lại. Lá có phiến hình quạt tròn, rộng 1-1,5 m, xẻ đến vào 1/2 thành rìa có nhiều sợi thông dài; cuống dài 0,7-1,5 m, bìa có gai, đầu cuống thò trên phiến thành mũi nhọn. Chùm-tútán nhiều nhánh không lỏng; hoa trắng, vành dính thành ống cao; tiểuhụy 6. Quả hắc cứng.

Kiến, gốc B.-Mỹ. Ăn củ hủ; trái ăn tươi hay trong thực phẩm; hạt cũng được ăn.

- Ornamental.

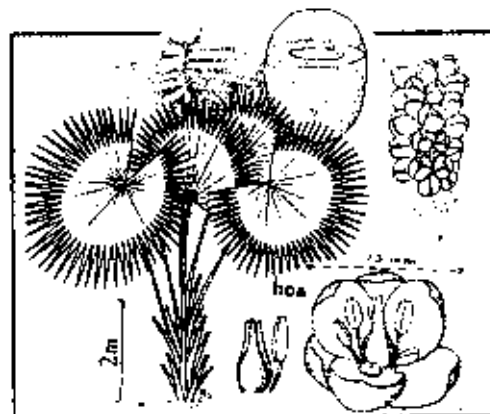

9327 - *Corypha lecomtei* Becc. Lá-buôn; Latanier.

Daimộc cao đến 15 m; thân to 40-60 cm, có theo lá tròn vòng. Phiến lá hình quạt to, rộng đến 4-5 m; cuống cao 1-5 m, có răng to, đen. *Đonkyquá*; chùm-tútán *dỗ* ở ngọn, cao 2-3 m, nhánh ngang; hoa nhiều, lưỡngphái, 6 tiểuhụy. Trái xoan, dài 4-5 cm, 1 hạt.

Rừng bình nguyên từ Dailanh đến Biênhòa; VIII-IX. Ra hoa vào 60-70 tuổi rồi chết. Lá non, màu ngà đẹp, dùng để đan nhiều đồ đẹp. Nên khai thác nhựa ngọt khi trở bông.

- Monocarpic tree 15 m high; flowers bisexual.

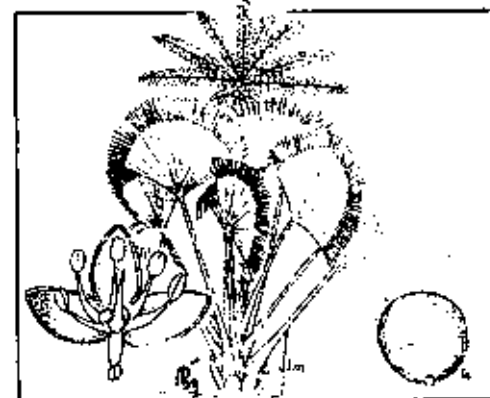

9328 - *Corypha elata* Roxb. Lá-buôn cao; Talipot Palm, Gebang Palm; Talipot de Ceylan. Lá *lái*

Daimộc to và cao hơn loài trên, cao đến 20 m, thân to 30-40 cm; theo lá theo đường xoắn ốc. Lá to hơn trên, *dỗ*; phiến rộng 3-6 m, trên cuống to, cao 2-4 m, có gai từng cặp, đáy có 2 tai. *Đonkyquá*; buồng không lồ, ở cây là tàn lá, cao 5-6 m, ở ngọn, mang nhiều nhánh. Quả hắc cứng, chín năm sau, to đến 3,5 cm (1-2 tấn/cây).

Tr ở Sài Gòn, và đay đố ở Luctinh. Hạt rất cứng, như ngà, làm chuỗi, núc áo; thân cho nhiều bột (Reddish sago) nâu nâu, ngon, đến 100 kg/cây, trước khi ra bông (vào 50-70 tuổi).

- Cultivated.

9329 - *Corypha umbraculifera* L. Talipot.

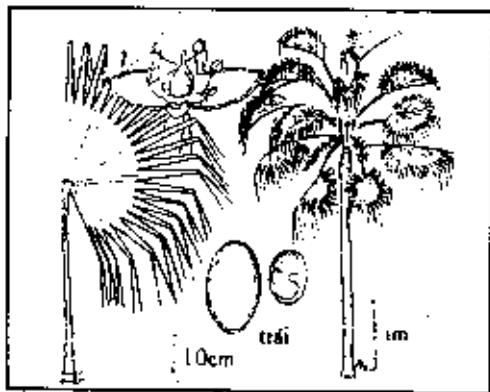
Thân cao đến 30 m, rộng ở gốc đến 90 cm, lúc non có bẹ lá còn lại. Cuống dài đến 3 m, có gai; phiến *lục* tươi, to 3-4 m. *Đonkyhoa*, ra bông vào 25-80 tuổi rồi chết; phách hoa to ở ngọn, hoa trắng ngà. Trái to 2-3 cm; họ màu ngà, cứng.

Tr ?

Ăn củ hủ; thân cho bột,,; hạt như ngà, làm núc áo, chuỗi...

- Cultivated ?

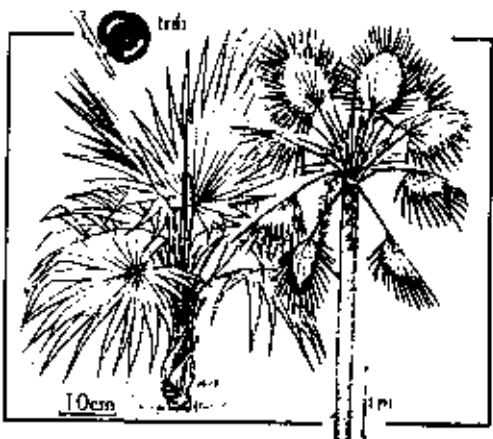

9330 - *Livistona chinensis* (Jacq.) R. Br. ex Mart., Kê Tàu; Chinese Fan Palm.

Daimộc cao đến 25 m; thân to 20-30 cm. Lá có phiến lục tươi, có nhiều tia chót dài 50-80 cm, xu; cuống có gai dài 1-3 cm. Pháthhoa là chùm-tụ tán; hoa lưỡngphái, với 6 tiểuhụy, noãn sào 3 buồng. Trái tròn dài, to 11-13 mm, màu lam đậm lúc chín.

Tr làm kiếng; I-XII. Cùhù được ăn; hạt làm mát máu, kiểm sự chảy máu, làm tăng tế bào lá-lách; vài thứ ungthu.

- Ornamental (*Latania chinensis* Jacquin).

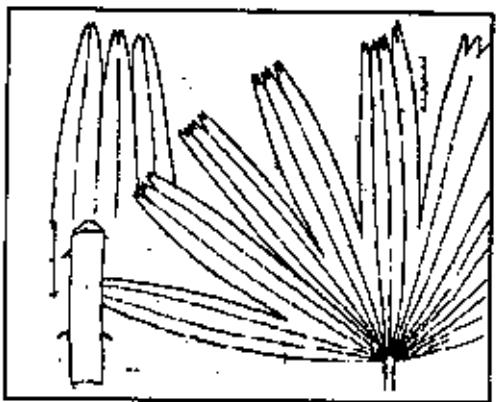

9331 - *Livistona saribus* (Lour.) Merr. ex Chev., Kê Nam, Kê đỏ.

Daimộc cao bằng trên; thân to 20-30 cm. Lá có phiến lục tươi, các chót tia ngắn, không xu; cuống có gai thưa và ngắn. Pháthhoa là chùm-tụ tán dài vào 1 m; hoa lưỡngphái với 6 tiểuhụy, noãn sào 3 buồng. Trái tròn, màu đỏ (từ tháng IV).

Độc sắc của rừng ven suối, đất ẩm, vùng núi 1-1.500 m. Tr làm kiếng, và dựa ruộng ở Thanh hóa. Cùhù được ăn; hạt non ăn, ngâm giấm.

- Tree to 25 m; leaves light green; fruits globulous, red (*Corypha saribus* Lour., *L. cochinchinensis* Mart.).

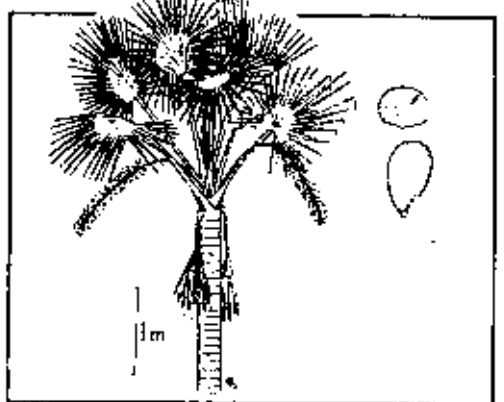

9332 - *Livistona tonkinensis* Magalon, Kê Báchộ.

Daimộc cao 25-30 m; thân to 25 cm. Lá có phiến đường kính đến 35 cm, tia dính nhau ở 1/3 dưới, rộng 3-7 cm, gân 3 (?); cuống dài bằng phiến, thiết diện tamgiác, bìa có gai dài đến 2 cm, dẹp; bẹ thành sợi. Pháthhoa dài 60-70 cm. Trái màu ôliu, to 2 x 1 cm, có cọng 3 mm trên bao hoa.

Sông Cháy.

- Tree 30 m high; limb 35 cm diameter; spadix 70 cm long; fruits green, 2 x 1 cm.

9333 - *Blackburnia princeps* Hort., Hắckiệt.

Daimộc có thân cao 5-15 m, to vào 18 cm. Lá có phiến hình quạt xòe, to, rộng 1 m; cuống dài 1,5 m, không gai. Chùm-tụ tán dài bằng lá; hoa nhiều, nhỏ. Trái cao 1,2 cm, màu ve-chai đen, bì mỏng, vôi nhụy ở đáy.

Trồng ở Giadịnh.

- Ornamental.

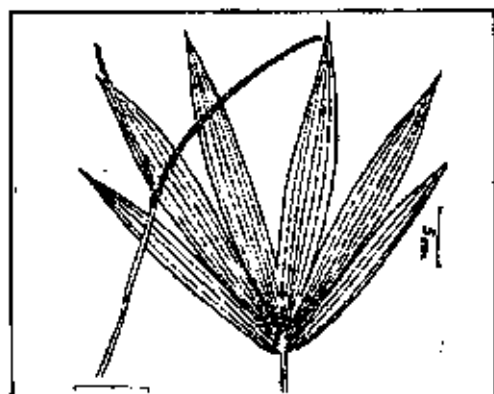
Phoenicoideae:

9334: - *Chuniophoenix nana* Burret. Chuchà.

Tiểu mộc cao đến 1 m. Lá có phiến do 3-6 tia thon hẹp, 25 x 2-4 cm, gân 5, chót nhọn, đáy dính nhau 2-3 cm; cuống dài 30-40 cm, *bẹ không có bao do sợi*. Pháthoá có cọng chung 25 cm; gié 3, dài 15 cm, có lông sét.

Dạng giống *Rhapis laosensis*. Quảng ninh, Vinh yên.

- Stem 1 m high; spadix with 3 ramifications.

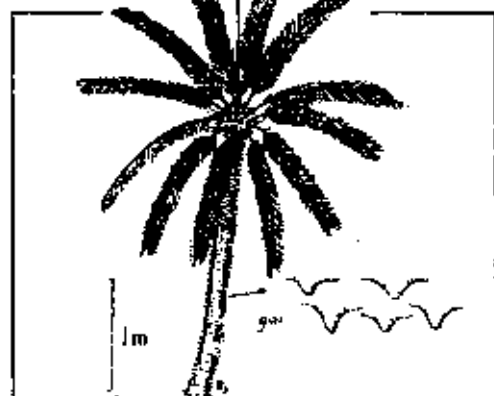

9335 - *Phoenix loureiri* (Becc.) Kunth. Chà là nam; Pygmy Phoenix palm.

Tiểu mộc; thân cao 3-4 m, to 15 cm, *đầy gai mọc có hàng* (dở đáy lá còn lại). Lá dài 1-1,5 m; thú diệp mọc xen, dài 20 cm, rộng 1 cm. Bù đờng ngắn, dài 20 cm; mô dài 20 cm. Phi quả.

Tr làm kiếng; I-XII.

- Ornamental (*P. roebelenii* O'Brien).

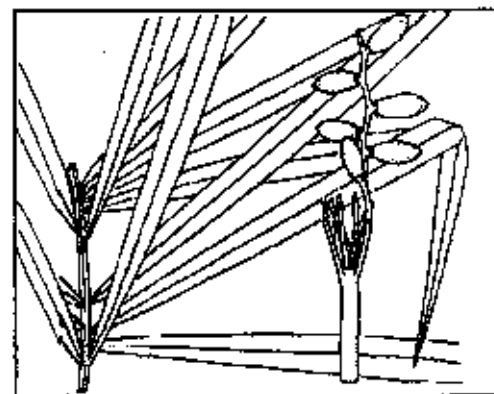

9336 - *Phoenix hanceana* Naud. Chà là Hance.

Tiểu mộc có thân ngắn. Lá có sóng cong cong, *mang lá-phụ hướng trong nhiều phẳng, màu xanh mướt mọc dặc sặc*, to vào 20 x 1,5 cm. Pháthoá biệch chu; bù đờng có 1 cọng chung mang 7-9 nhánh. Trái xoan, to vào 17 x 7 mm.

Tr làm kiếng.

Ornamental.

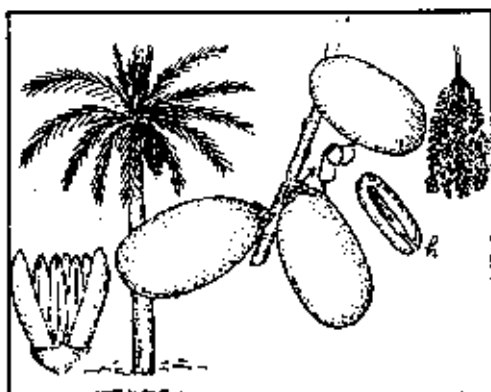
9337 - *Phoenix reclinata* Jacq. Chà là nghiêng; Senegal Datepalm

Dại mộc cao đến 10 m; thân nhiều từ một gốc, thường hơi *nghiên*. Lá cong dẹt dẹt với *chót xu, đẹp*; thú diệp nhiều, hẹp dài, to 30 x 2,5 cm, chót thon nhọn; lá dưới có gai.

Thường Tr làm kiếng quý ở chỗ mọc chậm. Góc Đông-nam Phíchâu.

- Cultivated.

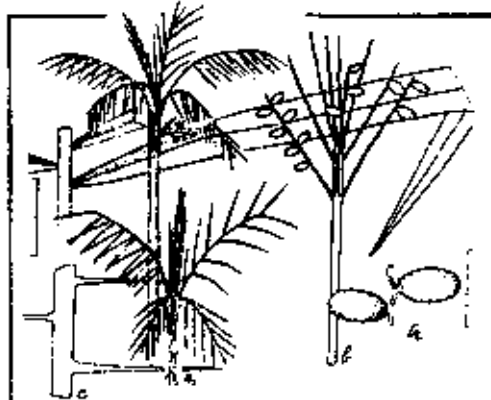

9338 - *Phoenix dactylifera* L. Chà là.

Đại mộc. Thân mang thẹo lá và đáy phiến còn lại. Bưởi là gié kép to, trên cọng dài. Trái tròn dài, vàng vàng; nạc ngọt; hạt dài dài, cứng.

Lúc trước có trồng tốt ở Sadéc. Lúc Tết, ta dùng nhiều hạt Chà là phơi khô, nhập từ Trung Đông.

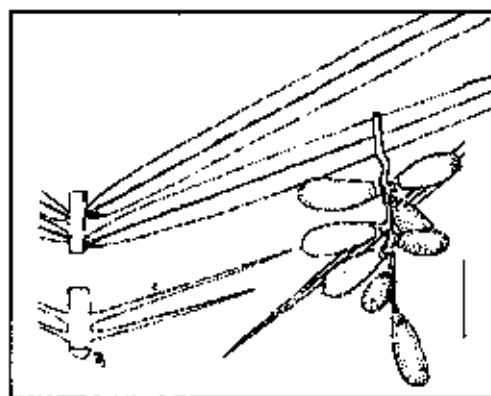
- It fructified at Sadec.

9339 - *Phoenix paludosa* Roxb.. Chà là biển.

Bụi dày mịn; thân cao 1-8 m, to 7-10 cm. Lá mọc mọc, dài vào 1-2 m; thú diệp dưới nhọn như gai cứng. Bưởi có 1 mô, mang nhánh cái dài hơn nhánh đực; hoa đực có 6 tiểu hụy; hoa cái có 6 támbì hơi dính nhau ở đáy. Phi quả dài vào 1 cm, đen.

Đất thấp, dựa biển, trong hay sau rừng sác; I-XII. Nạc trái ngọt; cù hủ ngon.

- Stem 1-8 m high, 7-10 cm wide; berries black, 1 cm long.

9340 - *Phoenix humilis* Royle. Chà là nhỏ.

Bụi thấp; thân nhỏ, ngắn (10-15 cm). Lá có thú diệp gần đều khoảng thú diệp dưới là gai dài, thú diệp trên dài 20-30 cm, rộng 1-1,5 cm, mọc mọc, thiết diện hình mái nhà. Mô dài 20 cm, có lông ở bìa; nhánh đực dài 4-5 cm, nhánh cái đến 15 cm; hoa đực cao 8 mm, tiểu hụy 6; hoa cái tròn tròn, noãn sào 3 támbì. Phi quả vàng rồi đỏ, to 22 x 9 mm; hạt cứng, to 10 x 4 mm.

Nơi trảng, ẩm lầy, vùng núi: BTN.

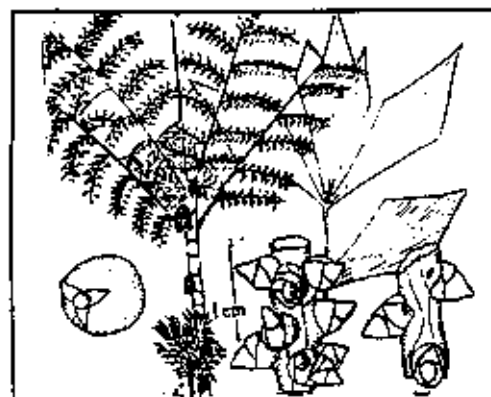
- Stem 10-15 cm high; berries yellow then red, 22 x 9 mm.

9341 - *Phoenix farinifera* Roxb. Pl. coromand. 155

Thân ngắn; tủy chứa nhiều bột. Lá mang lá-phụ mọc đối, cứng, pungens. Bưởi có trái dài 20-30 cm. Trái nhỏ, đen, to bằng French bean. Hạt cho dầu

Ấn Độ. B, theo Tanaka; Huế, theo Crévost & Lemarié.

Caryotoldeae:

9342 - *Caryota mitis* Lour.. Đùng đĩnh; Fishtail Palm.

Đại mộc thành bụi vì đâm chồi từ gốc, cao 5-7 m. Lá hai lần kép, mang phiến hình thoi hay tam giác, bìa phần trên có răng nhỏ, không đều. Bưởi dài 50-70 cm, dọc theo thân, bưởi trên già hơn bưởi dưới, mang nhiều nhánh thông; hoa tím tím, một hoa cái giữa hai hoa đực. Quả hân cứng to 1 cm, đen.

Tr; I-XII. Lá dùng trang trí. Trái gây ngứa; hạt độc?

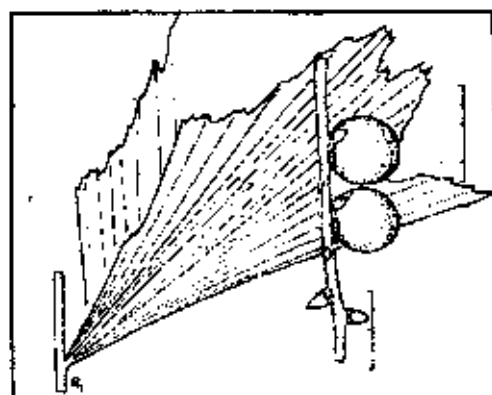
Cultivated.

9343 - *Caryota bacsonensis* Magalon. Đùngđinh Bắcsơn.

Đạimộc cao 15-18 m, thân to đến 50 cm. Lá to, dài đến 15 m; thùydiệp gắn thẳng góc vào sóng, thiết diện vuông; lá-phụ bậc chót to, dài đến 25 cm. Pháthhoa thông, dài đến 2-3 m; hoa đực khít nhau, hoa cái thưa; hoa nhóm 3, một cái giữa 2 đực hay 3 hoa cái. Trái to đến 2 cm, trên nhánh dài hơn mét; không có lông ngứa; hạt 1-2.

Vùng núi với: BT.

- Tree to 18 m high; leaves to 15 m long; inflorescence 2-3 m long; fruits 2 cm across.

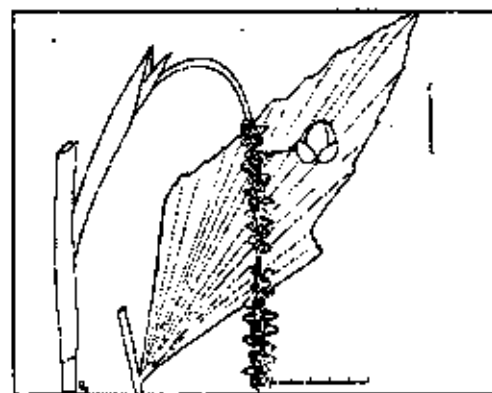

9344 - *Caryota monostachya* Becc. Đùngđinh một-buồng.

Tiểumộc cao 1-3 m, thân to 2,5-3 cm. Lá to, 2 lần kép; sóng dài 1 m, to 1-2 cm; lá-phụ chót dài 12-18 cm, bất xứng; bề ồm thân màu ra. Buồng 1(2), thông dài 30-60 cm; hoa đực có phiến liênmảnh, cao 7 mm; tiểunhụy nhiều hơn 100; hoa cái tròn hơn, to 4 mm, có 2-3 tiểunhụy lép. Trái tròn, to 3 cm; hạt 2.

Rừng: Cao lạng đến Thanh hóa.

- Stem 1-3 m high; spadix 1(2); fruits 3 cm across.

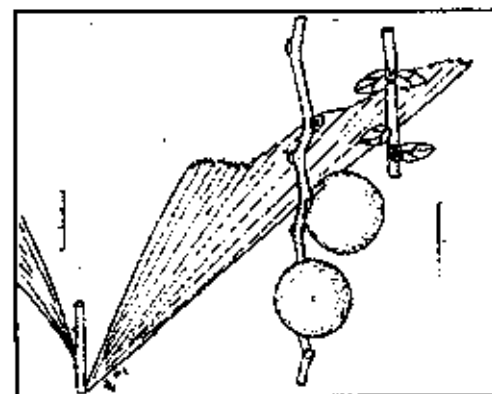

9345 - *Caryota rumphiana* Bl. Cây Móc-muong.

Đạimộc cao 10-15 m, thân lạng. Lá to, hai lần kép; sóng dài 2 m; lá-phụ bậc chót dài 20-40 cm; cứng gần như vắn. Buồng dài đến 5 m ở trái, mang chùm dài hơn 2 m; hoa cái có 2 tiêndiệp, giữa 2 hoa đực; hoa đực cao 6-7 mm, tiểunhụy vào 60. Trái tròn, to 2 cm, hương, rất ngứa; hạt 2.

Thanh hóa, Yên lạng. Trái dùng ăn với trà.

- Tree 10-15 m; spadix 5 m long on fruits; drupes pink, 2 cm across.

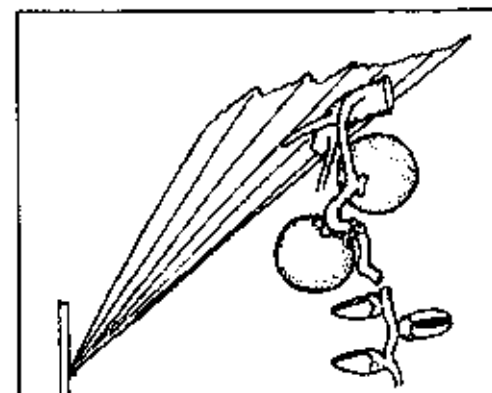

9346 - *Caryota sympetala* Gagn. Đùngđinh cánh-dinh.

Thân cao 1 m, to 2-2,5 cm. Lá dài 4-5 m, 2 lần kép; lá-phụ mọc xen hay đối, mỏng, dài 15-20 cm; bề có lông dày như gòn. Pháthhoa với 4-5 m, buồng dài 30 cm, mang vào 20 nhánh; hoa cái giữa 2 hoa đực; cánhhoa đực dài 1 cm, tiểunhụy vào 90; cánhhoa cái dính nhau đến 1/2. Trái tròn, to 1,2 cm.

Rừng luôn luôn xanh, 500 m: Đàng, Quỳnh.

- Stem 1.2 m; leaves 4-5 m long; female flowers with connate petals; drupes 1.2 cm.

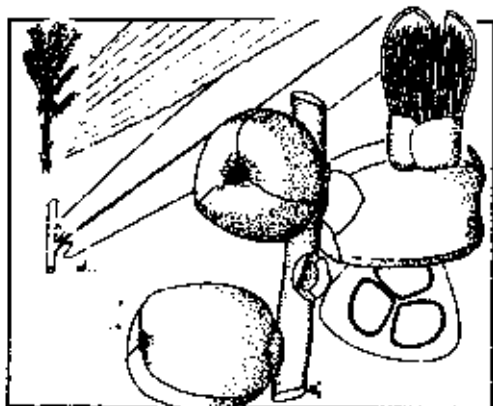

9347 - *Caryota urens* L. Đùngđinh ngựa, Móc.Toddy Palm, Wine Palm.

Thân có độc cao 15-20 m, to 30 cm, láng. Lá rất to, dài 4-6 m, 2 lần kép; lá-phụ dài 10-20 cm; cuống và bề mặt màu sét. Bông thông dài 2-4 m; một hoa cái giữa hai hoa đực; tiểuhụy vào 40. Quả hăng cứng tròn, to 12-15 mm; nhân 1-2.

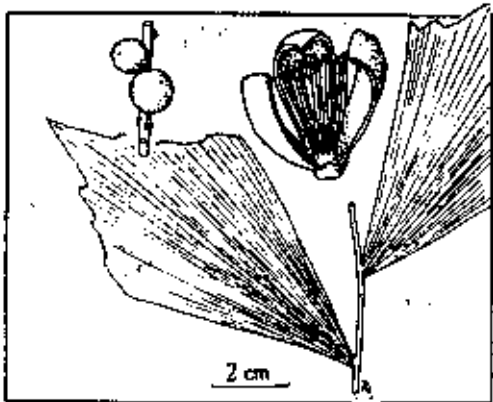
Rừng: Thủ thiên, Ninh hoà, Đà Lạt. Thân cho bột; sợi là "crin végétal = Kittol", tốt. Trái đắp trị nhức đầu.

- Tree 20 m high; leaves 4 m long; inflorescence 3-4 m long; drupes 15 mm across.

9348 - *Arenga pinnata* (Wurmb) Merr. Doát, Bụng-bàng, Quanglang; Sugar Palm. Dại mộc cao, sống thường thành bụi; thân to 30-50 cm. Lá dài 6-12 m, thùy màu xanh trắng mặt dưới, đáy có tai bất xứng. Bông thông dài 80-200 cm; hoa đực cao 18 mm, tiểuhụy nhiều. Quả hăng cứng rộng 4 cm; nhân 3, cứng; hạt dẹp, to 2 cm. Rừng trệt: Caolăng, Đại lảnh; Tr ở Saigon. Trái rất ngứa, mù gây sưng, và dùng vào da gây ngứa dữ (eau infernale của đảo Molucca), phôi như non, trong trong, ăn ngon như Thốt lốt; sợi từ thân, denden, là crin végétal, dệt dới; củu quichuông (sagou; 75-100 kg/cây); ở nhiều nước, bông non cắt cho ra nhiều nhựa chứa nhiều đường. Trĩ bón, kiết, viêm phế quản, kiện vj. Nhựa các Palmae thường lợi sữa.

- Tree; leaves whitish beneath; drupes 4 cm wide (*Saguerus pinnatus* Wurmb, *A. saccharifera* Labill.).

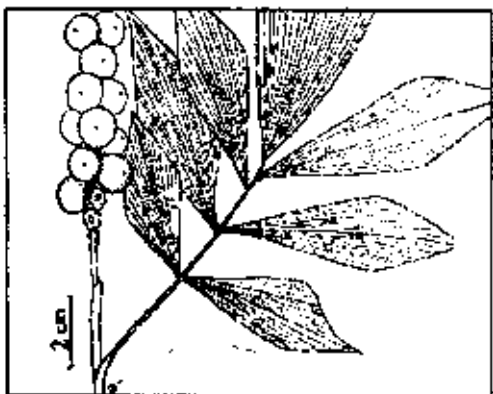

9349 - *Didymosperma caudatum* Wendl. & Drude. Song châu đuôi, Đuôi-chuột.

Bụi cao 1-2 m; thân to 5-7 mm. Lá một lần kép; thùy hình bánhình, bìa trên có răng không đều, mặt dưới trắng, có lông. Biệt chu; bông đơn, dài 20-40 cm; hoa đực nhiều tiểuhụy. Trái tròn, to 12-15 mm, hạt 3.

Rừng vào 800 m, từ Quảng trị đến Biên hòa.

- Bush 1-2 m high; leaflets whitish beneath; spadix 20-40 cm long; fruits 12-15 mm across.

9350 - *Didymosperma caudatum* var. *tonkinense* Becc. Song châu Bắc bộ.

Bụi thấp; thân mảnh hơn trên. Lá một lần kép, dài 20-40 cm; thùy hình bánhình, dài 10 cm, chót có đuôi ngắn. Bông đứng, đơn, biệt chu, dài 10-15 cm. Trái tròn, to 1 cm.

Rừng luôn luôn xanh vùng Quảng trị, Bảo lộc, Định quán.

- Smaller bush; spadix 10-15 cm; fruits 1 cm.

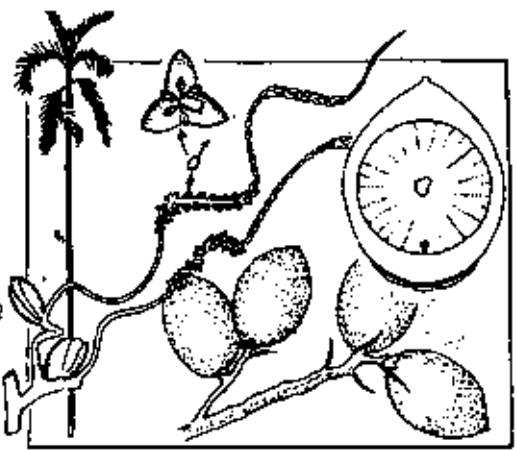
Arecoideae:

9351 - *Areca catechu* L. Cau; Betel-Nut; Aréquier.

Thân-cột to vào 15-18 cm, lông dài 4-10 cm. Lá có bẹ (mo) dày như da; phiến dài 1-1,5 m, mang thùy thường dính thành cặp (2 gân to). Bông ở phần lá vừa rụng, mang gié đầu nhọn như roi; hoa đực trắng, nhỏ, ở trên, 6 tiểuhụy; hoa cái ở dưới, to hơn, ít hơn, xanh. Trái khô, đỏ (*cau tầm đung*) có hạt tròn, phôi nhũ sừng rất cứng, nhân; mầm nhỏ.

Tr ở bình nguyên; I-XII. Trái non (alcaloid, tannin) làm tiết nước miếng, kích thích các nơron, làm tăng chướng, trị đau bụng, trị lã (arecolin); denén lác enzym dính ở màng tế bào, do đó chống buốt; vỏ thông tiểu.

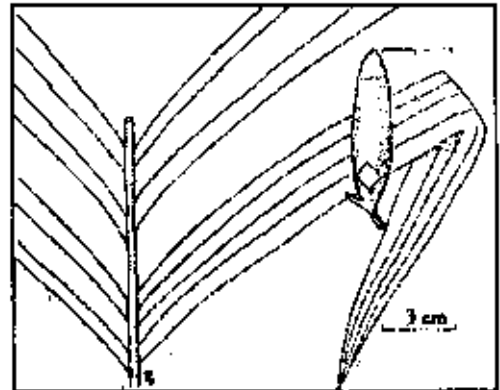
- Commonly cultivated in lowland.

9352 - *Areca laosensis* Becc. Cau Lào, Cau núi.

Thân-cột cao 2-6 m, to 3 cm, lông dài 8-10 cm. Lá có phiến dài 1 m, lá-phụ rộng 3-5 cm, 3-8 gân; cuống 10 cm. Bông dài 20 cm; hoa đực nhỏ, nhiều, cao 3 mm, 6 tiểuhụy quanh nhụy cái lép; hoa cái to hơn, ở đáy, có tiểuhụy lép hay không có. Trái tròn dài, dài 3,5 cm, khô, đỏ, trên bao hoa còn lại.

Rừng: Khánh hòa, Bảo lộc.

- Stem 2-6 m high, 3 cm wide; fruits red, 3.5 cm long.

9353 - *Areca triandra* Roxb. Cau rừng, Cautam-hùng.

Thân-cột cao 2-8 m; thân ít khi có độc, thường chum, có con ở gốc; lông to 2,5 cm. Lá có phiến dài 1-2 m, lá-phụ dài 50-90 cm, rộng 3 cm, 3 gân. Bông dài 35 cm; hoa đực trắng, nhỏ, cao 1,2-2,5 mm, nhiều, với 3 tiểuhụy; hoa cái to hơn, cao 1 cm, trắng. Trái hình bắp, cao 3,5 cm, khô, đỏ, có bao hoa còn lại.

Rừng luôn luôn xanh: Công tum, Phan thiết, Định quán, Biên hòa, Bà rịa, Phú quốc; III-VIII, 3-8. Thân làm cán tốt. Trái dùng như Cau trên; trị kiết lã.

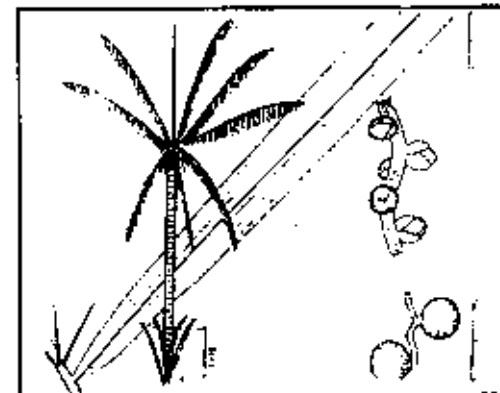
- Stem 2-8 m high, 2.5 cm wide; stamens 3; fruits red.

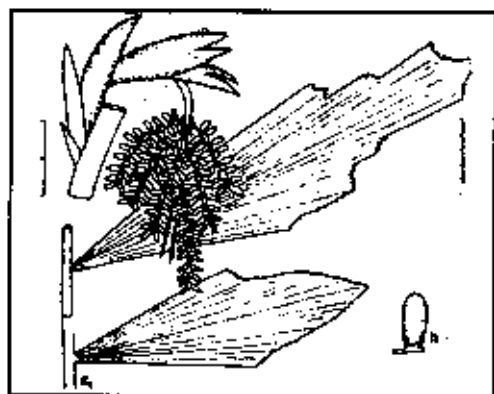
9354 - *Oncosperma tigillaria* (Jack) Ridl. Nhum.

Bụi; dại mọc cao 10-20 m, thân to 20 cm, có gai đen bên, sắp thành hàng ngang. Lá có phiến to, có lá-phụ thông, rộng 3-4 cm, dài 40-50 cm, 3-4 gân cạnh gân chính; bẹ to, dày gai đen, cũng như sóng lá. Bông nhiều nhánh dài 40-50 cm; hoa to 4 mm, 6 tiểuhụy. Trái tròn, to 1 cm, đen; hạt 1.

Dựa rạch vũng còn nước lợ, đến 100 m (Đại học Thủ Đức), đến Phú quốc, Côn Sơn; I-XII. Gỗ rất cứng, tốt để xây cất.

- Tree 10-20 m high; spines black on stem and leaves; leaflets pendent; fruits black, 1 cm across (*Areca tigillaria* Jack.).

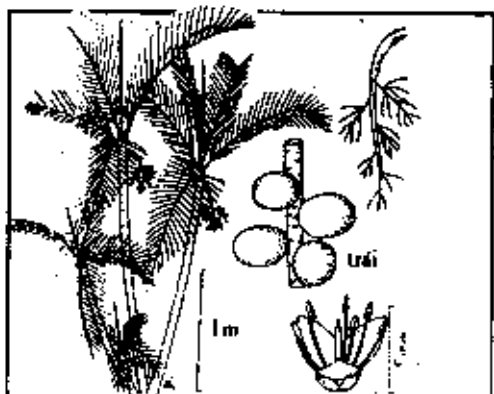

9355 - *Wallichia gracilis* Becc. Cau Hoàng.

Bụi; cây không thân. Lá ở cây thu cao 1,5 m, mảnh; lá-phụ bạc chót dài 15-25 cm, hình bánhình. Mo nhiều (8), có lông và mây sét, dài 20 cm; buồng cái dài hơn buồng đực, nhánh khít nhau, dài 8-10 cm; lá dài dính đến 1/2; cánh hoa có sọc, cao 2,5 mm. Trái non xoắn, dài 1,3 cm.

Rừng luôn luôn xanh, thường ven suối; Lạngson, Hà Sơn Bình.

- Acaule; leaves 1.5 m high; young fruits 1.3 cm long.

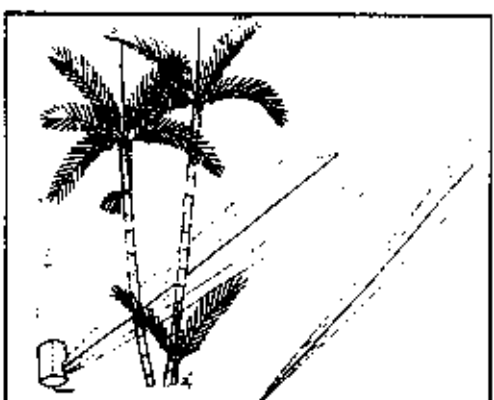
9356 - *Chrysalidocarpus lutescens* Wendl. Cau-kiếng vàng; Yellow Areca Palm, Yellow Butterfly Palm.

Bụi vì thân dầm chồi từ gốc; thân trồng ở đất có thể cao 5-7 m, to 8-15 cm. Lá có bẹ không xơ, cứng tròn; phiến kép, thường vàng vàng, đẹp. Biệt chu; buồng ở cây to, dài 30-40 cm. Trái xoắn, vàng, cao 1 cm,

Kiếng phổ biến. Gốc đảo Mauritius.

Thuliêm, trị lã, kiết ở chó.

- Ornamental.

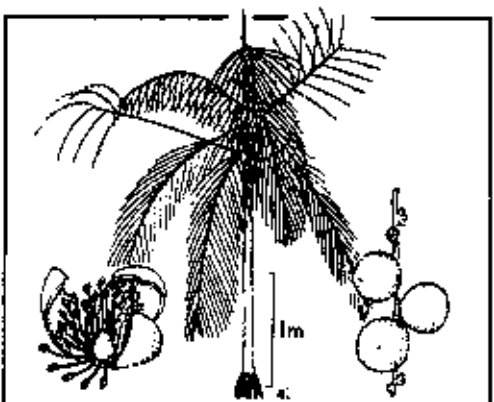

9357 - *Cyrtostachys lakka* Becc. Cau-kiếng đỏ; Sealing Wax-Palm.

Bụi có thể cao đến 10 m khi trồng ở đất; thân to 5-8 cm. Lá có phiến dài đến 1,5 m, lá-phụ đến 50 x 3 cm, mặt dưới mốc mốc; bẹ đỏ chói đẹp, cứng cũng đỏ. Buồng thông, xanh sau đỏ; hoa đực có 10-11 tiểu nhụy quanh nhụy cái lép; hoa cái to hơn. Quả hạch cứng cao 1 cm, đen, đáy đỏ; phôi như không nhân.

Kiếng qui, gốc Indonesia.

- Ornamental.

9358 - *Nephrosperma van-houtteana* Balf. Thận tù.

Tiểu mộc cao 4-7 m; thân to 10 cm. Lá dài 1-1,5 m; thùy nhiều, hẹp. Buồng dài, đứng, mang nhánh dài; hoa lưỡng phái, cao 6 mm; tiểu nhụy nhiều; noãn sào không lông, 1 buồng. Trái tròn, to 1,3 cm, vàng; phôi như nhân.

Tr làm kiếng ở Sài Gòn; I-XII. Gốc đảo Seychelles

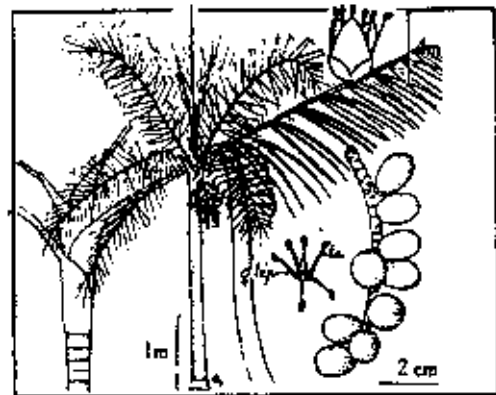
- Ornamental.

9359 - *Dypsis pinnatifrons* Mart.. Cau tua.

Đầm lác cao 5-7 m; thân to 10-15 cm. Bẹ lá không ôm tròn thân; phiến dài 2-3 m, thùy xếp từng nhóm, đáy có sợi dài thòng. Bùồng hình chùy-tụtán; mo dài 20 cm; hoa vàng vàng; hoa đực với 6 tiểu hụy quanh nhụy cái lép. Trái xoan, to bằng ngón tay.

Tr làm kiếng, gốc Madagascar; II-VI.

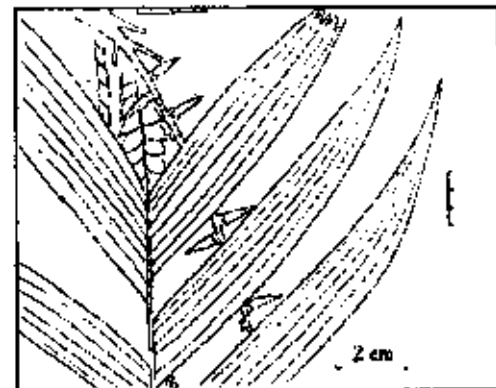
- Ornamental,

9360 - *Pinanga annamensis* Magalon. Cau-chuột Trung bộ.

Thân *cột* cao 3-4 m, to 3-3,5 cm. Lá dài 1-1,3 m; bẹ 40 cm, cuống dài 20-40 cm; phiến do 4-6 cặp thùy xếp, thùy xếp chót đầu cắt ngang với 5-8 răng đơn hay chẻ hai, gân 4-7. Bùồng 2-5 nhánh, dài 13-15 cm; hoa cái giữa 2 hoa đực song đĩnh; cánh hoa rời, cao 1 cm; tiểu hụy 18-24; hoa cái nhỏ hơn, không tiểu hụy lép. Trái xoan, cao 15-18 mm, rộng 10-12 mm.

Rừng luôn luôn xanh: Bana.

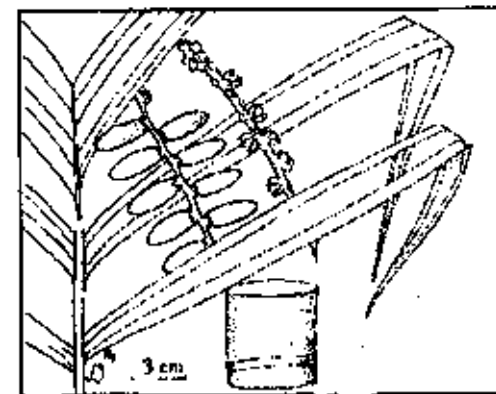
- Stem 3-3.5 cm large, 3-4 m high; spadix with distichous imbricate bracts.

9361 - *Pinanga banaensis* Magalon. Cau-chuột Bana.

Thân *cột* cao 2-6 m, to 2,5-3,5 cm. Lá dài 0,8-1,5 m; sóng có rãnh ở trên; thùy xếp dài 40 cm, rộng 2,5 cm, gân dọc to, thùy xếp chót rộng 4-5 cm, 3-4 gân dọc to. Bùồng dài 10-13 cm, 6 nhánh; hoa cái trắng giữa 2 hoa đực; lá dài và cánh hoa rời; tiểu hụy 6. Trái hình trụ, cao 1,4 cm, rộng 6 mm,

Rừng dày: Bana, Đalat.

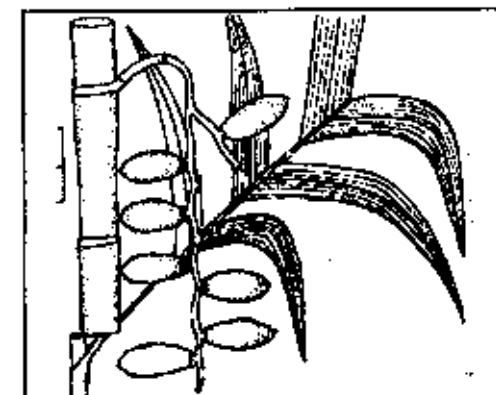
- Shrub to 6 m; leaflets lanceolate, acute; spadix with 6 branches; fruits 1.4 cm long.

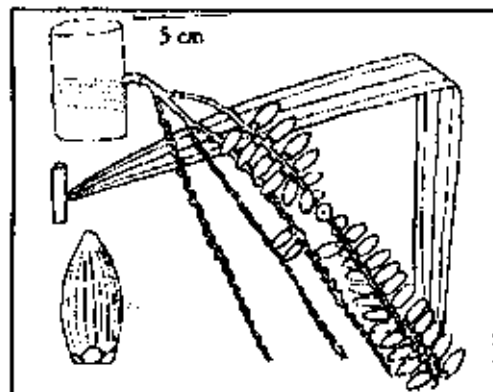

9362 - *Pinanga baviensis* Becc.. Cau-chuột Bavi,
Thân cao 3 m, to 2-3 cm, có đốm đỏ. Lá dài 80 cm, mang 3-4 cặp thùy xếp, thùy xếp trên to nhất, dài đến 40 cm, rộng 3-5 cm, có 8 gân. Phách hoa đơn hay chẻ hai, dài 13-17 cm; hoa đực cao 5-6 mm, tiểu hụy 6; hoa cái tròn, gân xen. Trái dài 2 cm, rộng 8 cm; phôi nhũ nhân.

Bavi.

- Shrub 3 m high; leaflets to 40 cm long; fruits 2 cm long.

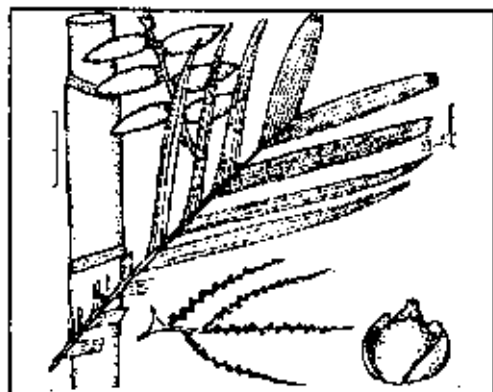

9363 - *Pinanga cochinchinensis* Bl. Cau-chuột Nambô.

Cây cao 4-5 m; thân to vào 3 cm. Lá có thùy rộng 1 cm, dài 50 cm, 2 gân, đầu nhọn. Buồng 5-8 nhánh, dài 35 cm; hoa đực 1 cm, tiểuhụy vào 30; hoa cái cao 3,5 mm. Trái xoan, cao 13 mm, rộng 5 mm.

Rừng luôn luôn xanh, bình nguyên: Bảochánh, Phúquốc.

- Shrub 4-5 m high; leaflets 50 cm long; fruits 13 mm long.

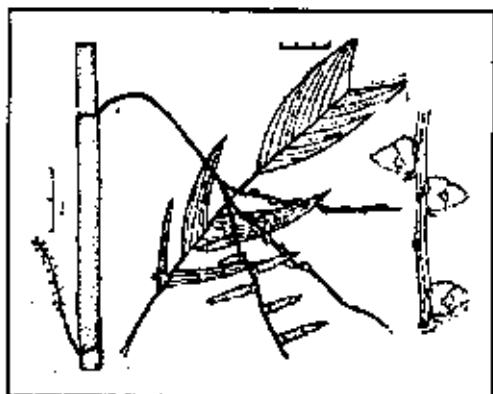

9364 - *Pinanga duperreana* Pierre ex Gagn. Cau-chuột Duperré.

Bụi cao 2-6 m; thân to 1,5-2 cm, lông dài 4-7 cm. Lá dài 1 m; thùy vào 28, dài 50 cm, rộng 3 cm, nhọn, gân-phụ 2. Buồng dài 20-30 cm, nhánh 4-8; hoa đực cao 8 mm, tiểuhụy 30; hoa cái to 3-4 mm. Trái xoan, cao 17 mm, rộng 7 mm.

Rừng: Quảngtrị, Ninhhoa, Dran. Củ hủ được ăn. Trái ăn với trà.

- Bush 2-6 m; leaflets 50 cm long; spadix 4-8 branches; fruits 17 mm long.

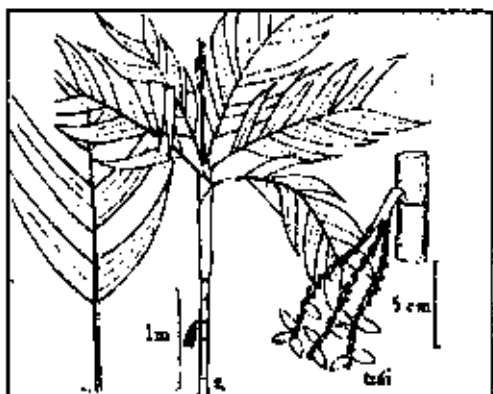

9365 - *Pinanga paradoxa* Scheff. Cau-chuột ngược.

Bụi; thân mảnh, cao 1-2 m, to 5-7 mm, lông dài 4-6 cm. Lá 2-5, nhỏ, dài 30-60 cm, gồm 2-4 cặp thùy, cặp chót to, dính nhau. Buồng 1-3 nhánh dài 5-7 cm; hoa songdính; hoa đực cao 5 mm; hoa cái có bao hoa dính. Trái dài 12 mm, rộng 4 mm, đỏ.

Rừng luôn luôn xanh: Bànà, Côngtum; XI.

- Bush 1-2 m high; spadix 1-3 branches; fruits 12 mm long, red.

9366 - *Pinanga quadrijuga* Gagn. Cau-chuột bốn nhánh.

Cây nhỏ, cao 3-4 m, to 1-2 cm. Lá dài đến 80 cm, lúc nhỏ rọc đều thành thùy thon nhọn. Buồng ở thân già, có 3-4 nhánh hàng nhau, dài 10 cm; hoa cái có lá đài và cánh hoa có rìa lông ở đầu. Trái xoan, dài 15 mm; hạt có phôi nhũ nhân.

Rừng ẩm lầy: Bảolộc, Trảngbom.

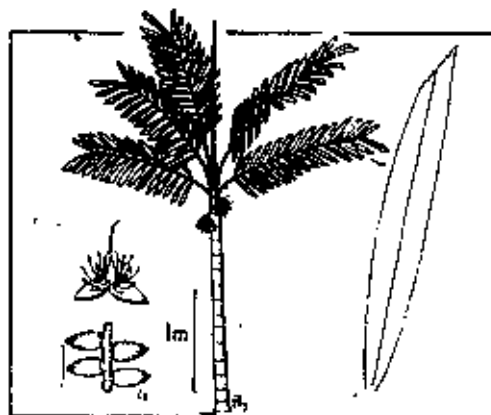
- Shrub 3-4 m; spadix 3-4 branches; fruits 15 mm long.

9367 - *Ptychosperma macarthuri* Wendl.

Bụi cao 3-7 m; thân to 3-7 cm, lông dài bằng hai ngang. Lá dài đến 1,5 m; thùy dài 20-40 cm, đầu cắt xéo, có răng. Bông ở nách lá đã rụng, đồngchu, ít nhánh; tiểuhụy 20-30. Trái chín đỏ, dài 1 cm; phôi nhũ nhân.

Tr vì dạng lá đẹp. Gốc Oceany nóng.

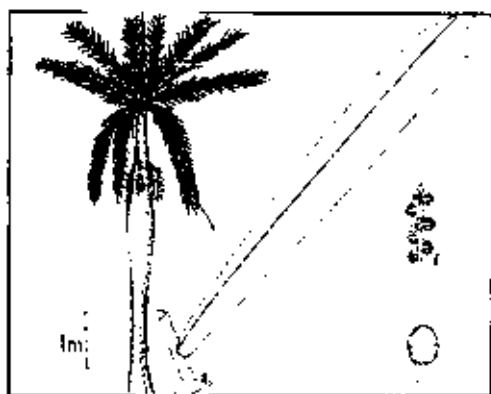
- Ornamental.

9368 - *Roystonea regia* O.F. Cook. Cau bưng; Royal Palm; Palmier royal.

Đại mộc to, đẹp; thân to, phù rộng ở phần trên cao. Bẹ xanh, lá dài 3-4 m. Bông mang hoa cái và hoa đực trắng; hoa đực có nhụy cái lép; hoa cái với nõm không vòi. Trái to vào 1 cm.

Tr ở bình nguyên làm kiếng; I-XII. Gốc Cuba.

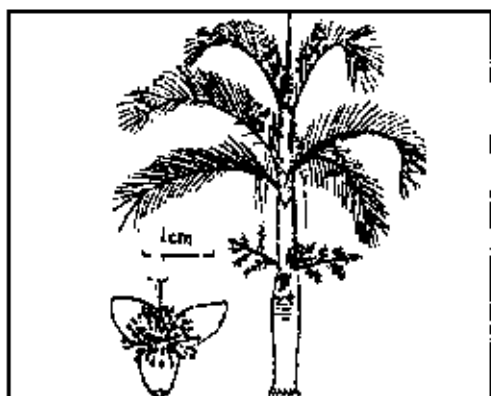
- Ornamental (*Oreodoxia regia* HBK).

9369 - *Veitchia merrilli* Wendl. Cau-trắng.

Đại mộc nhỏ song có thể cao đến 9 m; thân mập, to 10-20 cm, lông ngắn. Lá xanh đậm, dài 1,5 m, lá-phụ hẹp nhọn, rộng 3 cm, dài 40-50 cm; cuống màu lục rất đẹp. Bông ở nách lá đã rụng, đồngchu; hoa trắng. Quả hạch cứng xoắn, cao 2-3,5 cm, đỏ tươi.

Tr làm kiếng, gốc Philippin.

- Ornamental.

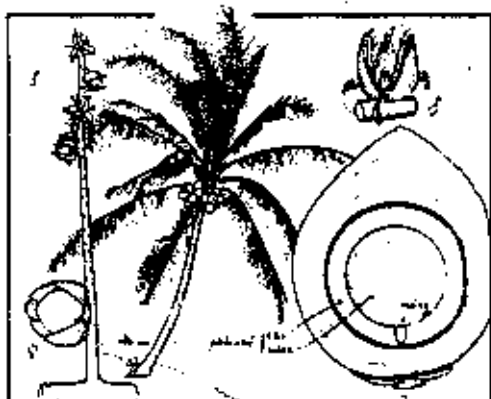

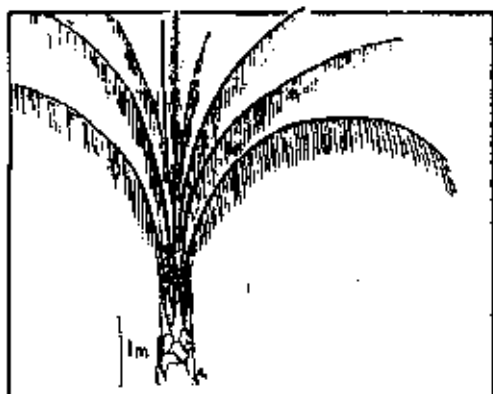
Cocoideae:

9370 - *Cocos nucifera* L. Dừa; Coconut; Cocotier.

Đại mộc; thân có đốt, rộng vào 20-30 cm. Lá dài đến 5 m, có bẹ, yếm và nhiều lá-phụ láng, có 1 gân chánh to. Bông đồngchu, nhánh mang hoa đực ở trên, cái ở đáy; hoa đực có nhụy cái lép. Quả hạch cứng to, với phôi nhũ (cái dừa và nước) to, mầm ("mộng") nhỏ.

Tr ở đồng bằng cho đến 900 m: cây quan trọng. Rễ trị xổ trộn tưng, viêm cuống-phổi, đau gan, kiết; nước dừa trị sốt, đau đường tiểu, cho hết mưa.

9371 - *Attalea macrocarpa* Linden. Dừa xù.

Đại mộc đẹp, cao 4-10 m; thân to 40-60 cm, mang bẹ lá còn lại và lá. Lá to, dài 8-10 m, mang nhiều lá-phụ hẹp, dài, rũ. Không thấy phát hoa ở Vườn Bách thảo Sài Gòn.

Tr ở Sài Gòn. Trái to 6-8 cm, cho nhiều dầu.

- Cultivated (*Coccothrinax flexuosa* Mart.)

9372 - *Elaeis guineensis* Jacq. Cọ dầu, Dừa dầu; Palmier à huile.

Đại mộc cao đến 15 m; thân có bẹ còn lại, to 20-30 cm. Lá cao 3-4 m; cuống có gai; thùy dài 0,5-1 m, rộng 5 cm. Bụng đực riêng với bụng cái, cùng một cây (đồng chu) trên cùng ngắn; nhánh đực hình trụ, to bằng ngón tay, xám xám, hoa có 6 tiểu nhụy, chỉ dính nhau; hoa cái to, có 3 vòi nhụy. Quả hạch cứng to 2-3 cm, nâu đen hay đỏ.

Tr: trái cho rất nhiều dầu (đến 5 tấn/ha); gốc Phíchâu.

- Cultivated.

Nypoidae:

9373 - *Nypa fruticans* Wurmbr. Dừa lá.

Thân ngầm, trong bùn, to 25-40 cm. Lá rất to, đứng từ bùn, cao 5-9 m, giống như lá Dừa. Phát hoa đồng chu, cao đến 2 m, có tiểu nhụy hẹp; tiểu nhụy 3. Trái đơn thành buồng hình cầu to, nâu sẫm; hạt 1, to, phôi như lúc non mềm, trong trong, ăn được, sau cứng và màu ngà.

Rừng sặc và dựa rạch còn chịu nước lợ, thường được Tr. Lá dùng lợp nhà; phát hoa non cắt ngang cho nhựa nguyên ngọt, được khai thác lấy đường ở nhiều nước.

- Big limnophytic on brackish water.

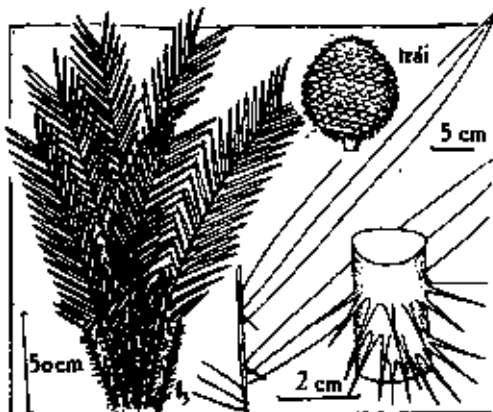
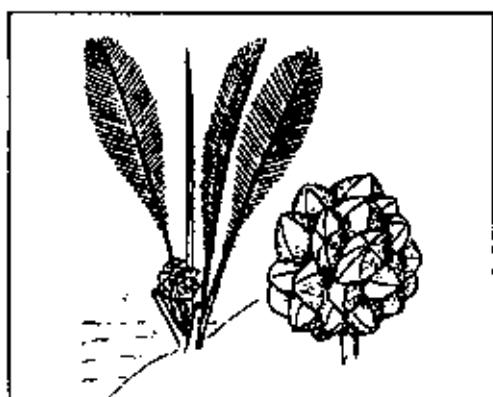
Lepidocaryoideae:

9374 - *Salacca wallichiana* Mart. Salác.

Bụi dày, không thân khế sinh. Lá cao 2-5 m; cuống và sống có gai đẹp; lá-phụ dài 40-70 cm, mặt dưới mốc mốc. Phát hoa đơn phái; đực dài 80 cm, hoa từng cặp ở nách lá hoa dày lông, tiểu nhụy 6; phát hoa cái do nhánh nằm ở đất, dày lông. Trái tròn hay xoan nhọn, cao 7-8 cm, vảy nhỏ, có mũi; hạt 3.

Rừng dày, từ vùng duyên hải đến 580 m: Cam ranh, Vũng Tàu. Hạt ăn được, rim với đường.

- Acaule; leaves 2-5 m high; spadix unisexual; pericarp with acuminate scales (*S. edulis* Reinw.),

9375 - *Zalacca harmandii* Becc.

Thân thấp; bẹ có gai nhỏ thành hàng ngang, cao 2-3 cm; phiến to, kép lông chim, lá-phụ cánh nhau 2-2,5 cm, to 10-40 x 1-1,5 cm. Pháthoa cái gồm nhiều gié. Trái to 1 cm; vảy theo 18 hàng. Lào.

9376 - *Korthalsia scaphigera* Becc. (Males. II, 67: t. 5; Griff. Palm of British Ind.: t. 184A) (*K. rostrata* Bl.)

Cao 18 m, thân có đường kính to 1,2 cm. Lá dài 90 cm; roi mảnh; lá-phụ 12, đáy chót bướm, mặt dưới trắng, dài 15-18 cm. Bụng dài 30 cm; gié 20 cm; hoa cam. Trái tròn dài, dài 1,2 cm.

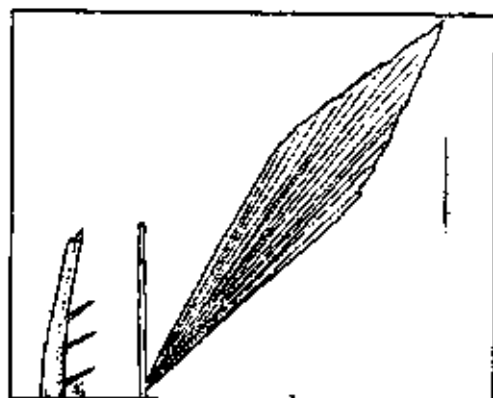
Dransfield 1981: phổ biến ở Đ-N.Áchâu: Singapore, Mã laiá.

9377 - *Korthalsia farinosa* Becc.. Mây bột.

Tiểu mộc leo. Lá có gai đẹp, hướng lên, có bột nâu phủ; thúdiệp bậc chót hình thoi hẹp, to đến 20 x 5 cm, nhọn hai đầu, mặt dưới trắng. Pháthoa lưỡngphái; hoa nhỏ, tiểuhụy 6, chỉ dính nhau ở đáy; noãn sào 3 buồng. Trái có vảy nhỏ bao; hạt 1.

Cây đơn kỳ quả (trở bông rồi chết); Đồng nai.

- Monocarpic spinous climber; leaflets glaucous beneath; inflorescence bisexual; seeds 1.

9378 - *Korthalsia laciniosa* Mart.. Mây tầm vông.

Tiểu mộc leo cao; thân có nhám to bằng cây tầm vông, có sợi hay gai. Lá một lần kép, dài hơn 1,5 m, có roi ở đầu và ocrea dài 10-15 cm; lá-phụ hình thoi, mỏng, dài đến 30 cm. Bụng kép, mang nhiều gié dài 8-10 cm; hoa 1-2 hàng, cao vào 6 mm; tiểuhụy 6; noãn sào 3 buồng. Trái tròn tròn, to 16-17 mm, có vảy bao; hạt 1.

Rừng luôn luôn xanh; Biên hòa. Mây tốt.

- Big climber; stem 3-5 cm wide; leaves with terminal flagelle; fruits 16-17 mm long.

Calamus:

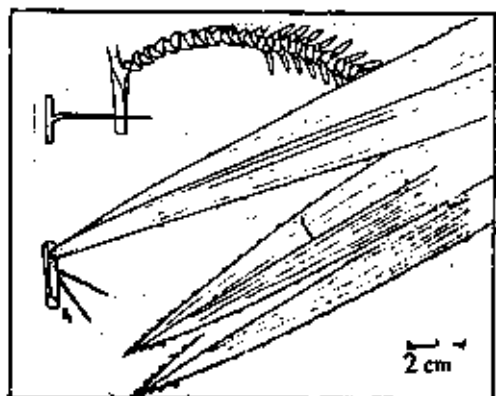
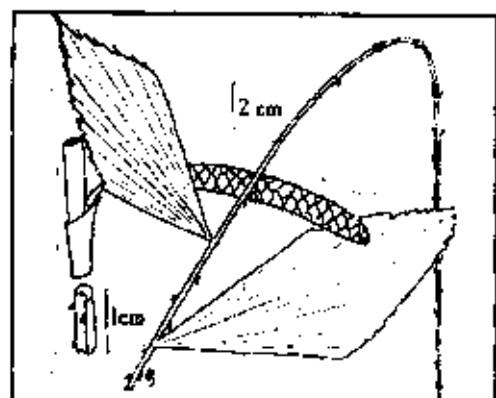
Không có roi

9379 - *Calamus dongnaiensis* Pierre in Conrad. Mây Đồng nai.

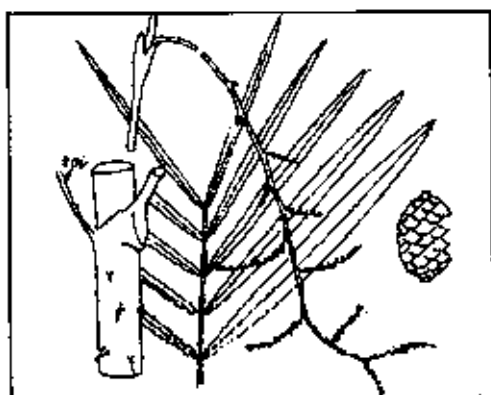
Bụi đứng cao 3-4 m. Lá dài; sóng có 3 cạnh, gai đẹp, đen; lá-phụ cách khoảng không đều nhau, dài đến 55 cm; không có roi. Bụng đực có gai dài 1,5-2 cm, mang 5-6 chùm-tútán dài 20-40 cm; hoa đực 7-10 mm, dài cao 5 mm. Pháthoa cái...

Rừng, từ bình nguyên đến 1.500 m: Đồng nai, Dà lạt (Datanla).

- Bush 3-4 m high; flagelles absent; leaflets to 50 cm long; male flowers 7-10 mm high.

9380 - *Calamus scipionum* Lour.

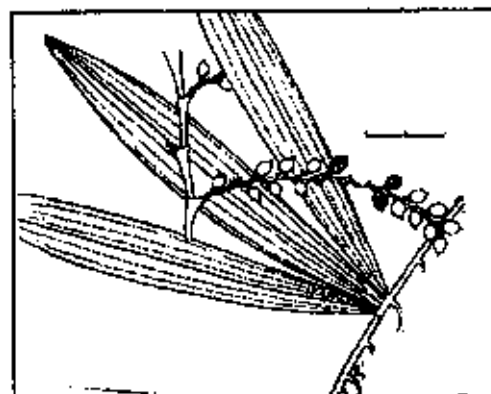
Thân leo cao đến 50 m hay hơn; bẹ ở thân to 2,5-3,5 cm; lông dài đến hơn 1 m. Lá dài 2 m, cuống 30 cm; lá-phụ vào 25 cặp, to 40 x 3-6 cm. Pháthoa dài đến 6 m; nhánh thụ vào 7. Trái to 14 x 9 mm, vảy 14-15 hàng. Hạt xoan, to 10 x 5 cm.

9381 - *Calamus scipionum* Lour.

Thân leo cao đến 50 m hay hơn; bề ở thân to 2,5-3,5 cm; lông dài đến hơn 1 m. Lá dài 2 m, cuống 30 cm; lá-phụ vào 25 cặp, to 40 x 3-6 cm. Pháthoa dài đến 6 m; nhánh thụ vào 7. Trái to 14 x 9 mm, vảy 14-15 hàng. Hạt xoan, to 10 x 5 cm.

- Climber up to 50 m long; fruit 14 x 9 mm.

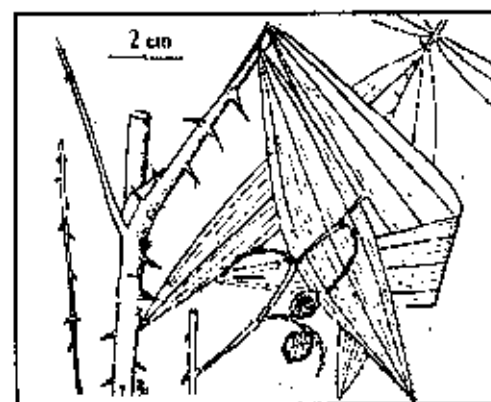
Lá-phụ từng nhóm:

9382 - *Calamus bonianus* Becc.. Mây Bon.

Dây leo. Lá-phụ nhóm khít nhau 2-3, thon hẹp, dài 12 cm, rộng gần đến 2 cm, gân-phụ 2-3 cạnh gân giữa, sóng có gai móc congcong. Pháthoa là chùm-tụtán nhiều nhánh (hơn 20) songđỉnh, dài 25 cm. Trái 20-25 mỗi nhánh, nhỏ, xoan, cao 6 mm.

B.

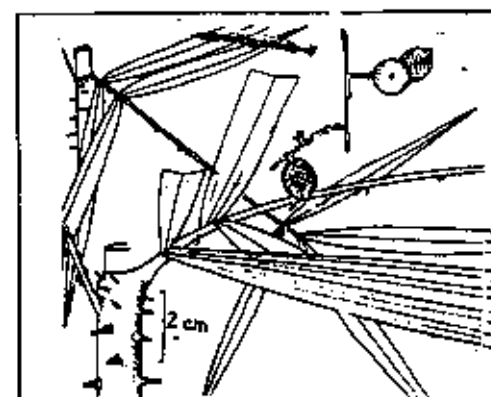
- Climber; leaflets by 2-3, 12 cm long; spadix with more than 20 distichous branches; fruits 6 mm large.

9383 - *Calamus cambodiensis* Becc.. Mây Cambốt.

Dây leo dài 3-4 m, thân to 7-9 mm. Lá mang ít lá-phụ, thường 12-14, có khi chỉ có 2, thường gần chụm nhau; bề có roi. Bường cái có roi, dài đến 1 m, do 3-5 chùm-tụtán. Trái tròn, to 6-8 mm, vảy 12-14 hàng; hạt đen.

Rừng luônluôn xanh: Địnhquán.

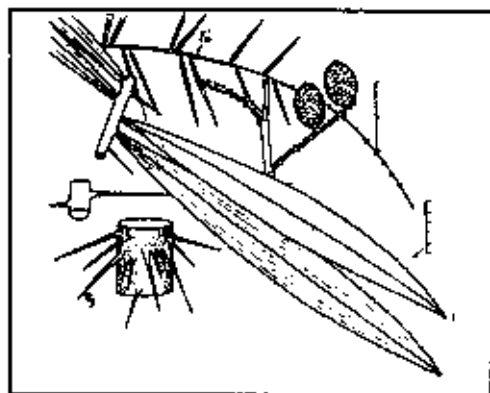
- Climber 3-4 m long; leaflets 12-14, grouped; fruits 6-8 mm.

9384 - *Calamus dioicus* Lour.. Mây tất, Mây cát, Mây mật, Mây sấp.

Thân dài 10-12 m, to 1(3) cm. Lá-phụ 8-10, phânphát không đều trên sóng, bìa dày có gai nhỏ; bề có roi 1 m, mang gai thưa, ngắn. Bường như roi dài 1,5 m ở bường đực, 35 cm ở bường cái, chùm-tụtán 6-7; hoa to 3-4 mm. Trái tròn, to 9-10 mm, 16-18 hàng vảy nâu xanh, bìa vàng.

Rừng: Vọngphủ, Đồngnai.

- Stem 10-12 m long, 1-3 cm wide; leaflets 8-10; fruits 9-10 mm across.

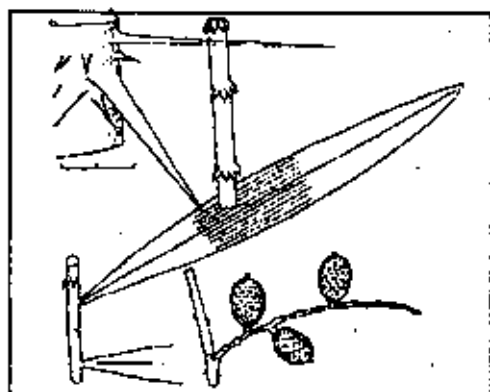

9385 - *Calamus palustris* Griff. var. *cochinchinensis* Becc.. Mây tàu.

Dây leo dài đến hơn 20 m; thân to 1-2 cm, xanhxanh. Lá có thùyđệp mọc nhóm 2-3, dài 12-35 cm; sóng tậncùng bằng roi; bẹ có gai rầirác, dài 2-3 cm. Bường cái ngắn hơn lá, có phướ ở chót dài 10-20 cm có gai; chùm-tụ tán 6. Trái trắngtrắng, tròn hay xoan, to 15 x 10 mm, 16 hàng vảy vàng bia đen.

Rừng đến 1.000 m: Địnhquán, Bàrija; XI, 12. Nạc chuachua, hơi chất.

- Stem to 20 m long, 1-2 cm wide; spadix with 6 panicles; fruits 15 x 10 mm.

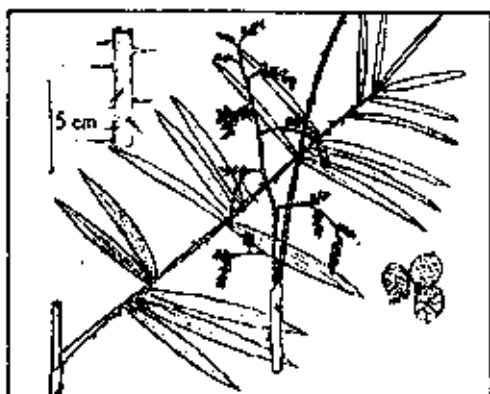

9386 - *Calamus platyacanthus* Warb. ex Becc.. Mây gai-đẹp.

Thân dài đến 25 m, to. Lá mang nhiều nhóm lá-phụ thon nhọn, to 35-45 x 5-8 cm, gân-phụ 5/bên, có gai đứng nhỏ; bẹ có gai đẹp, to, hướng xuống, đầnhồi, dài 6-8,5 cm, dày lỏm, rộng 1,5 cm; roi ở chót sóng. Pháthoa cái là bường dài 60 cm; gié dài 6-9 cm. Trái xoan, to 15-22 x 9-14 mm, vảy vàng lu.

Hàsonbinh.

- Stem 25 m long; leaflets 35-45 cm long; flagelles terminal; fruits 15-22 mm long.

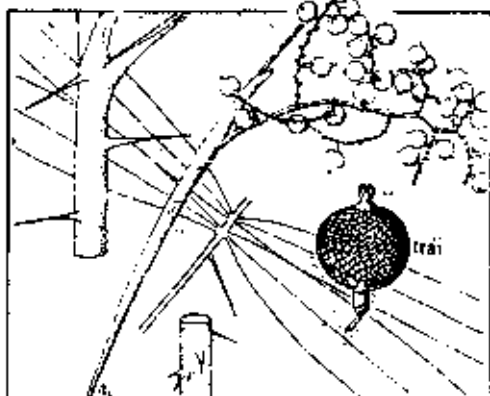

9387 - *Calamus salicifolius* Becc. Mây tất, Mây sắt, Mây lá-liều.

Bụi, có thân cao 1-2 m, mảnh, to 5-8 mm. Lá-phụ mọc nhóm 2-3, thon hẹp; sóng mang gai nhỏ, đen; bẹ có gai rầirác và một roi ngắn (1 m). Bường không roi, dài 15-30 cm; chùm-tụ tán 5; hoa cao 3-4 mm. Trái tròn, to 8-9 mm, vảy 14-16 hàng, vàng rỏm, bia trắng.

Rừng thưa, bìnhnguyên, thường ở duyênhải. Trái được ăn.

- Bush 1-2 m high; stem 5-8 mm wide; spadix with 5 panicles.

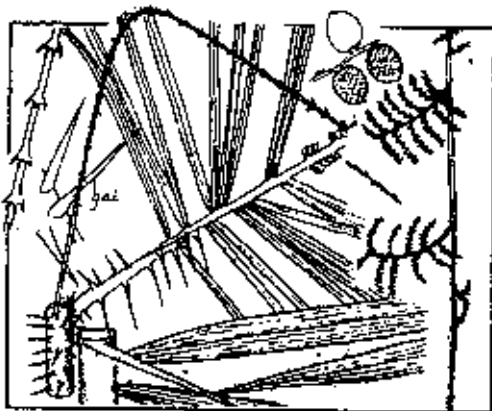

9388 - *Calamus tetradactylus* Hance. Mây mật, Mây bốn-ngón.

Thân trườn dài 1-6 m, to 6-8 mm. Lá-phụ 14-27 ở mỗi bên, gân thành nhóm 2-4, 2 lá-phụ chót dính nhau; bẹ có roi dài. Bường dài đến 1,5 m, có roi; chùm-tụ tán 3-8; hoa 2,6-3 mm. Trái tròn, to 8 mm, vảy vàng rỏm, có đóm nâu ở chót, bia trắng.

Rừng, 10-1.000 m: Hàtuyên, chấuthổ B, đến Địnhquán; III.

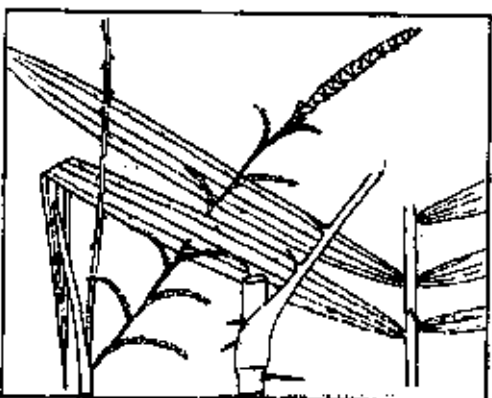
- Stem 1-6 m long, 6-8 mm wide; leaflets by 2-4; panicles 3-8; fruits 8 mm across.

- 9389 - *Calamus viminalis* Willd.. Mây dèo, Mây cát.
Thân dài đến 15 m, to vào 1 cm. Lá-phụ 40-50/bên, gắn thành nhóm 2-5; bẹ có gai đứng dài 2 cm, và roi dài 4-5 m. Bông dài 1-2,5 m; chùm-tútán 3-6; hoa nhỏ, cao 2-3 mm. Trái tròn, to 1 cm, vảy vàng chói, đỉnh nâu.

Rừng bìnhnguyên: Sài Gòn, Bà Rịa, Phú Quốc;
4

- Stem to 15 m long, 1 cm wide; flagelle 4-5 m long; spadix to 2.5 m long.

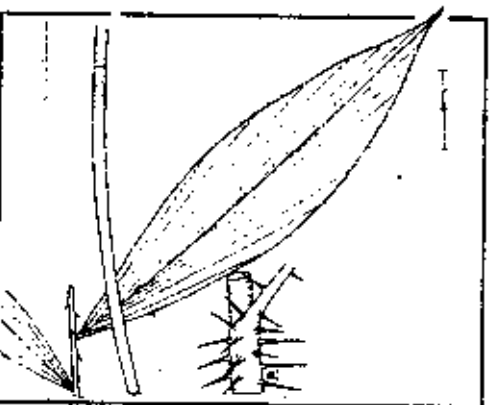

- Lá-phụ cách nhau đều*
9390 - *Calamus balanseanus* Becc.. Mây Balansa.

Dây leo hay thân đứng cao 1,5 m, thân to bằng chiếc dũa. Lá mang 20-25 lá-phụ hẹp dài, vào 15 x 1 cm, mọc như đôi hay xen, hơi nhóm 4-5, bìa có gai nhỏ, mặt dưới có gai nhỏ ở gân; bẹ gần như không gai. Pháthoa đực là bông dài 2 m, có roi ở chót, mo 20-25 cm; chùm-tútán 5-6, tưng cùn bằng một gié đẹp.

Châu thổ B.

- Erect or sarmentous; spadix 2 m long, with flagelle.

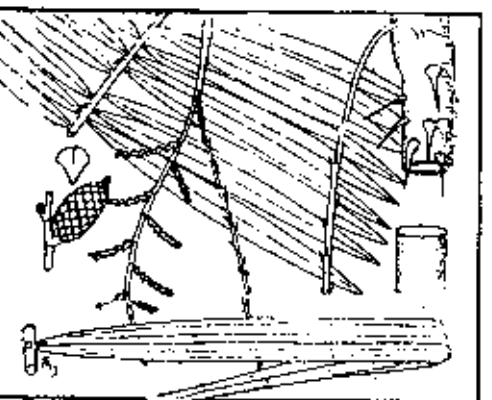

- 9391 - *Calamus bousingonii* Pierre. Mây lá-rộng.

Thân leo dài đến 20 m, to (3)6-10 mm. Thúiệp 5-7/bên, thon rộng hình bánhò (rộng 3-9 cm), thúiệp chót tудо; gai hình kim; một roi ngắn, mảnh. Bông cái dài như roi; chùm-tútán dài vào 10 cm; hoa cao 3,5 mm. Trái tròn, to 18 x 14-18 mm; hạt đen.

Dàlat, Bà Rịa.

- Stem to 20 m long, 3-10 mm large; leaflets 3-9 cm wide; fruits 18 x 14-18 mm.

- 9392 - *Calamus ceratophorus* Conr.. Mây roi.

Thân đứng và trườn, dài đến 30 m. Lá có phiến dài 1,5 m, mang 25-30 thúiệp/bên, hơi nhóm nhau, dài 35-45 cm; bẹ ủng đen, mang 2-3 luãnsinh gai đẹp, vàng, cao 2 cm, dày dày. Bông cái có roi dài 4 m; chùm-tútán 4, cao 20-30 cm. Trái bầu đực to 19 x 8 mm, vảy vàngvàng, bìa đen.

Rừng thưa, 1.000-1.200 m; XI.

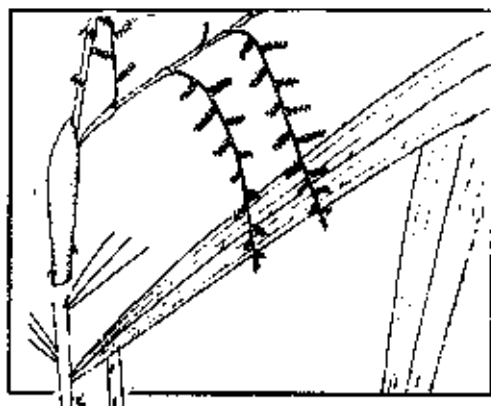
- Stem to 30 m long; female spadix with 4 m long flagelle; panicles 4.

9393 - Calamus faberi Becc.. Mây thừng.

Dây leo dài đến 30 m; thân to đến 1 cm. Lá có phiến mang thùy đến 30 x 2-2,5 cm, gần như đối diện, gân cạnh 4, gân và bìa có gai nhỏ. Chùm-tụ tán 20-30 cm, màu sét; phát hoa đực có mô hình ống có gai, nhánh mang 16-20 gié nhỏ, hoa cao 1,5 mm, nâu vàng. Hoa cái cao 1,5 mm. Trái non xoan, vảy vàng rơm, bìa nâu đỏ.

Vùng Huế.

- Climber to 30 m long; leaflets 30 cm long; panicles 20-30 cm long.

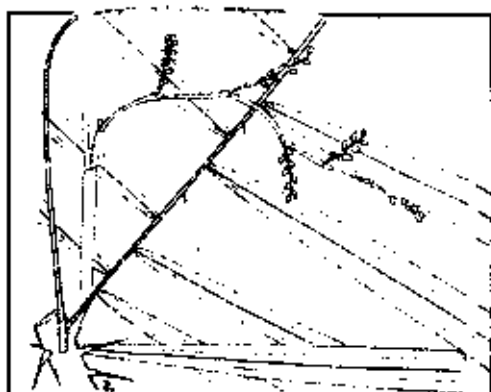

9394 - Calamus godefroyi Becc.. Mây Godefroy.

Thân leo dài đến 30 m, to 1 cm. Lá có thùy 18-20/bên, mọc xen đều, dài 35-45 cm, rộng 1,5-2,5 cm, gân có gai nhỏ, sóng có gai cong; bẹ có gai đẹp, đen, dài đến 2 cm, mang roi dài. Phát hoa cái dài 1,2 m; chùm-tụ tán 5, nhánh 3-9, dài đến 5 cm, hoa 9-17, song đính, cao 2,5 mm. Trái tròn tròn, to 12 x 16 mm, vảy nâu vàng lu, bìa nâu đỏ hay dợt; hạt 7 x 10 mm.

Cambốt; VN ?

- Stem up to 30 x 0.01 m; leaflets 35-45 cm long; spadix with 5 panicles; fruits 12 x 16 mm.

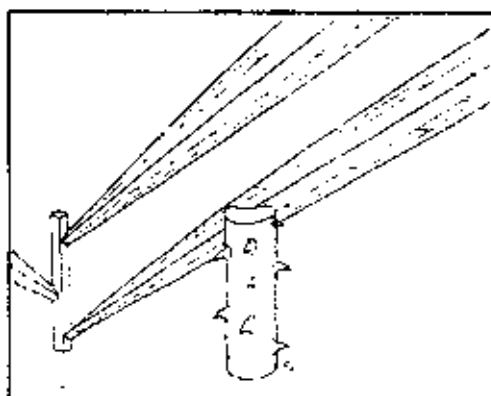

9395 - Calamus petreus Lour.. Mây đá.

Thân leo dài. Lá có sóng một mặt tròn, có gai giữa và hai bên to, cao 6-7 mm, mặt trên có sóng cao; thùy cách nhau đều, to 35 x 2 cm, gân hai bên có gai nhỏ, mặt dưới có gai nhỏ.

Hàtuyên.

- Long climber; leaflets 35 x 2 cm.

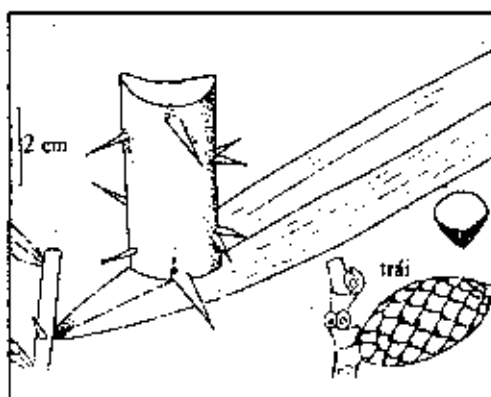

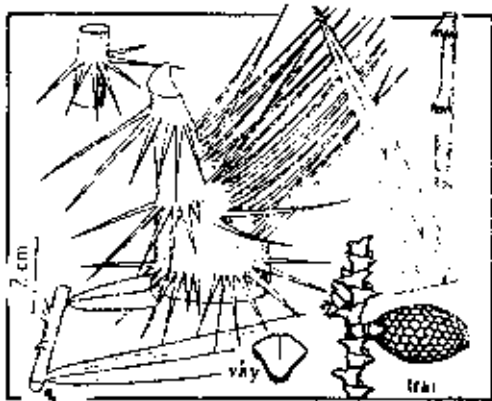
9396 - Calamus poilanei Conr.. Mây Poilane.

Thân leo dài đến 25 m. Lá mang 40-50/bên lá-phụ dài, rộng 2,5 cm, bìa có gai nhỏ thưa; gai ở bẹ đẹp, vàng nâu, cao 2,5-3 cm, gai ở sóng dày. Bường cái có roi trục to 1-1,5 cm; chùm-tụ tán cách nhau vào 50-60 cm, dài 35 cm. Trái rộng 11 mm, cao 22-24 mm, vảy vàng có đốm đen ở trên, bìa có răng; hạt có mọt đen.

Rừng luôn luôn xanh, 500-1.000 m: Vọngphù, Bảo lộc.

- Climber to 25 m long; female spadix with flagelle; fruits 11 x 24 mm.

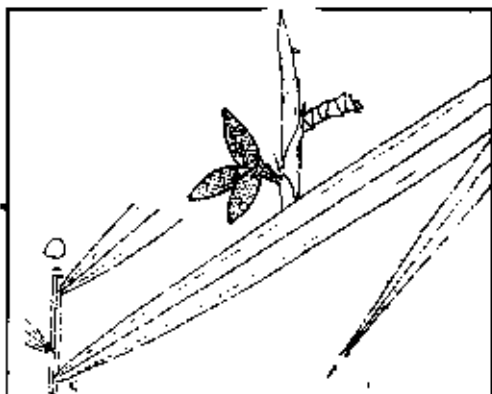

9397 - *Calamus pseudoscutellaris* Conr.. Mây thuẫn, Song.

Thân dài đến 15 m, to 2-3 cm, lông dài 20-25 cm. Thủdiệp cách nhau vào 3 cm; gai đẹp, dài, đen, gắn thành hàng hay luânsinh, gai ở bìa dài đến 9 cm; bẹ mang roi dài đến 6 m. Bùồng cái dài đến 1 m, có roi; gai đen; chùm-tútán 4-5, dài 8-35 cm, mang đến 20 nhánh; hoa to 2,5-3 mm. Trái 12 x 6 mm; vảy có rìa lông màu sét. Bàolộc, Trạimát, Cónson; 11. Var. *cylindrocarpus* Cowe: lá ngắn, nhỏ hơn, trái tròn dài (14 x 7 mm).

Nhatrang; XI, 11-12.

- Stem 15 m long, 2-3 cm wide; spines to 9 cm long; female spadix 1 m, with flagelle, panicles 4-5.

9398 - *Calamus radulosus* Becc. Mây nạo.

Thân leo. Lá có phiến với lá-phụ cách đều, mặt trên hơi lằng, dày, to 25 x 1,5 cm, bìa có gai; cuống có gai đẹp. Pháthoa ngắn; chùm-tútán dài vào 10 cm, nhánh ngắn, kịchcòm; láhoa dài bằng 2 lông. Trái to bằng đầu đũa, dài 2 cm; vảy lằng, nhỏ, nâu đỏđỏ.

Huế, Bàna.

- Climber; leaflets 25 x 1 cm; panicles 10 cm long, branches short; fruits 2 cm long.

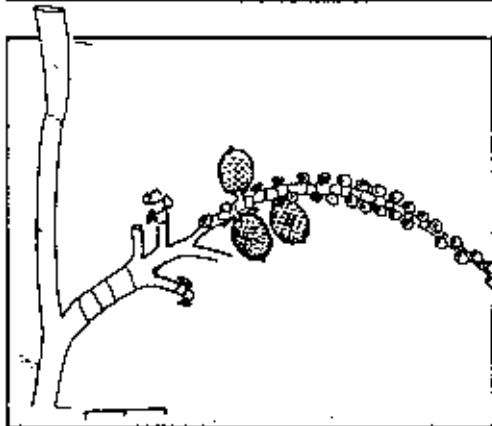

9399 - *Calamus rudentum* Lour.. Mây song, Mây đà.

Dây rất dài, hơn 30 m, to 2-4 cm. Lá có phiến dài, mang thủdiệp dài 60-70 cm; bẹ có gai đẹp, đen, gắn theo luânsinh hay hàng, không cao. Bùồng dài 4-5 m, có roi; gai đen; chùm-tútán dài 50 (đực) 120 (cái) cm; hoa đực songđỉnh, cao 5-6 mm. Trái to 16 x 13 mm; hạt đen.

Rừng luônluôn xanh âm: Đờngnai.

- Long climber;; leaflets to 70 cm long; spadix flagellate.

9400 - *Calamus scutellaris* Becc.. Mây khiên.

Mây to. Lá.. Bùồng tròn; mo không có gai; chùm-tútán nhiều trục kịchcòm gắn nhau, trục dày; gié 5-6, dài đến 10 cm; đế hoa hình khiên. Trái xoan, to 10 x 8 mm; vảy nâu đồng, bìa màu sét, gắn theo 18 hàng.

Thanhhoá.

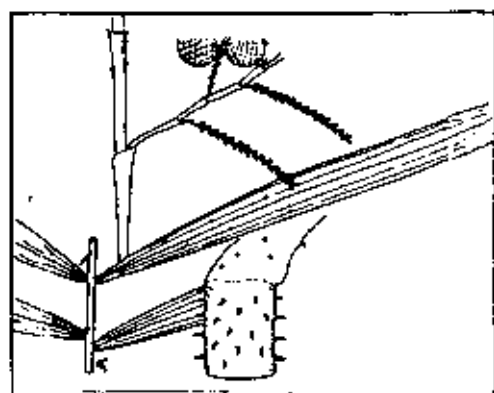
- Big climber; spathe inermous; spadix dense; fruits 10 x 8 mm.

9401 - Calamus tenuis Roxb. Mây đan, Mây manh.

Dây leo dài 20 m, thân mảnh. Lá mang lá-phụ mọc đối, cách đều, 2 lá-phụ chót rời nhau, to 20-25 x 0,8-1,4 cm; sống có gai nhọn, ngay; bẹ có gai ngắn, nhiều, mang rời dài. Biệt-chu; buồng dài, có roi; chùm-tụ tán 4-6, nhánh dài 2-3 cm; hoa đực có đài dính hình chuông; hoa cái cao 2,5 mm. Trái tròn, to vào 10-13 mm; vảy to, vàng lợt; hạt đen, to 8 x 6,5 mm.

Hànninh đến N. Trái, củnù được ăn. Trái trị bạchđái hà.

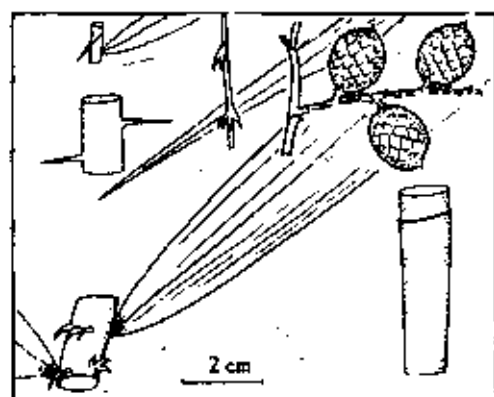
- Stem to 20 m long; flagelles on sheath and spadix; fruits 10-13 mm long.

9402 - Calamus tonkinensis Becc. Mây Bắc bộ, Mây dăng.

Thân dài 1-10 m, to 1-1,5 cm. Lá có phiến mang thúdiệp nhiều, dài 20-25 cm, rộng vào 2,5 cm, mọc xen hay đối, cách khoảng đều; sống có gai đen, cao; bẹ có gai cong và roi. Buồng dài và có roi; chùm-tụ tán 5-7, dài 15-35 cm, nhánh ngắn. Trái xoan, to 9-11 x 7-8 mm, vảy vàng lợt, bìa nâu đen.

Rừng bìnhnguyên; từ Quảngninh qua Huế đến Bà Rịa.

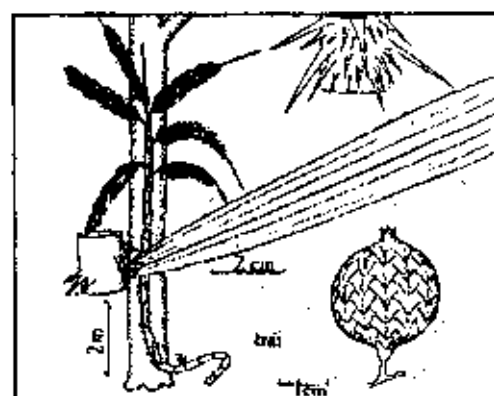
- Stem to 10 m long; leaflets 25 x 2,5 cm; flagelles on sheath and spadix; fruits 9-11 mm high.

9403 - Daemonorops geniculatus Martius. Mây thơm, Mây dăng.

Thân leo cao 3-5 m, to 2-2,5 cm. Lá có phiến dài 2-3 m, có roi ở chót; lá-phụ cách nhau không đều, dài 40-60 cm, láng; bẹ có gai mỏng, vàngvàng, cao 2-4 cm. Buồng dài 60 cm, rộng vào 15 cm; hoa cái cao 8 mm. Trái cao 33 mm, rộng 24 mm; vảy có bìa nâu; phôi nhũ nhạt.

Nhatrang.

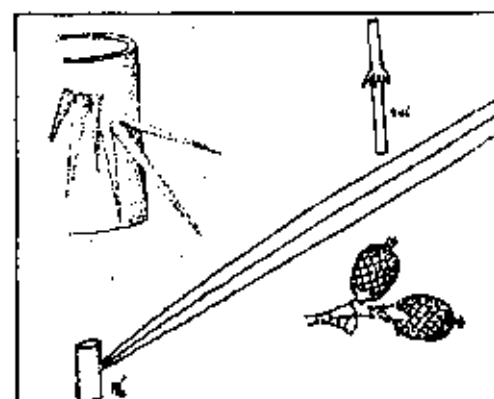
- Climber 3-5 m high limb with terminal flagelle; spadix 60 cm long.

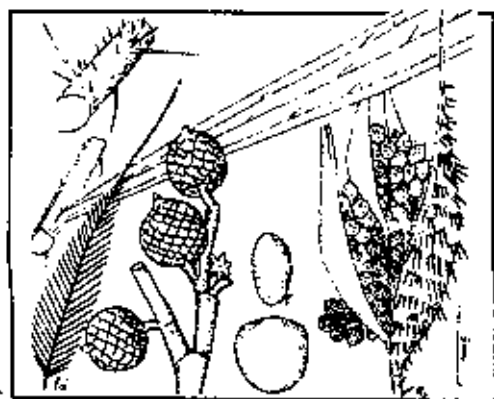
9404 - Daemonorops longispathus Becc. var. *mollispinus* Becc. Mây hèo.

Thân leo dài hơn 8 m. Lá có phiến có roi dài ở chót; thúdiệp đến 60, cách nhau 3-4 cm, to 35-45 x 2 cm, bìa có gai nhỏ; cuống 2 mặt lồi, dài hơn 50 cm; bẹ có gai dày lông nâu nâu. Pháthoa cái đầy lông trắng; mo dài 20 cm; chùm-tụ tán có nhánh dài 6-8 cm. Trái to 2 x 1,2 cm; vảy 15 hàng, vàng nâu lợt, bìa nâu đỏ.

Núi Hòn-hèo, Nhatrang.

- Climber 8 m high; spines brownish tomentose; spathe 20 cm long.

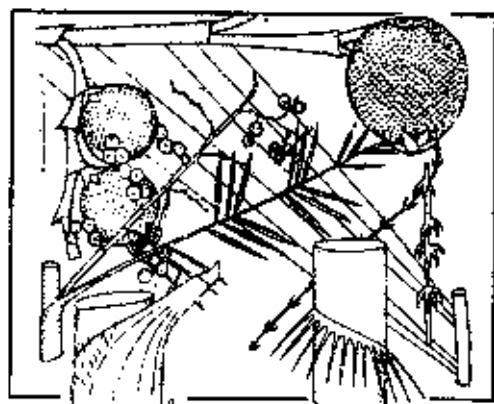

9405 - *Daemonorops pierreanus* Becc. Mây rút.

Dây leo to, dài hơn 20 m; thân to 2,5 cm. Lá có phiến dài 2 m (dạng Cau-kiêng vàng), có roi dài ở chót; thùy dài 20-40 cm, rộng 1-2 cm; bẹ có gai đen, đẹp, dài 3-4 cm. Búp dài 30-35 cm, mô 2, hình thoi; tiểunhụy 6. Trái tròn, vàng nâu; vảy hình bánhình; hạt 1, tròn nâu đen; phôi nhũ nhân.

Rừng luôn luôn xanh, 1-2.000 m, BTN đến Phú quốc; 4.

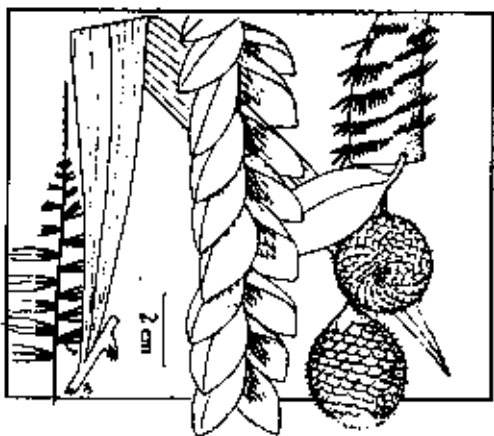
- Climber to 20 m; spadix 30-35 cm long.

9406 - *Myrialepis paradoxa* (Kurz) J. Dransf. Mây rúp.

Bụi leo; thân to vào 1,5 cm; gai ngay, dài 1,2 cm. Lá có phiến dài 1 m, có roi ở chót; lá-phụ vào 30, mọc nhóm lại, 3 gân dọc, dài 20-40 cm, rộng 2,5-3 cm, mặt dưới có vảy. Búp biệt chu, chia nhánh; gié đực cong đuôi-mèo, hoa cao 2-3 mm, tiểunhụy 6, chỉ dính nhau ở đáy, quanh nhụy cái lép; hoa cái có noãn sào 3 buồng. Trái tròn, có nhiều vảy nhỏ; hạt 1.

Rừng Phan thiết, núi Dinh.

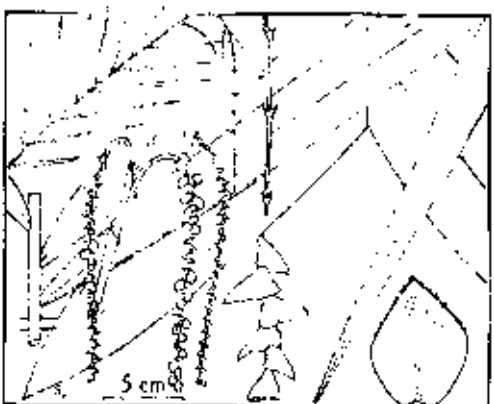
- Climbing; limb with terminal flagelle; dioecious; fruits with numerous small scales (*Calamus paradoxus* Kurz, *M. floribundus* (Becc.) Gagn.).

9407 - *Plectocomia elongata* Mart. Bl.

Thân leo cao 30 m hay hơn, kể cả bẹ to 6-8 cm; bẹ có gai mọc thành hàng ngang. Lá rất to; cuống rộng 5 cm ở đáy; lá-phụ từng nhóm 2-4, to 50-65 x 3-4 cm, có gân dọc theo bìa to. Phá hoa biệt chu ở ngọn; gié dài 75-110 cm, có lá hoa to kết lợp; tiểunhụy 6. Trái tròn, to 2,5-2,8 cm; vảy nhiều có rìa lông ở ngọn.

Đà Nẵng.

- Climber more 30 m long; spadix with distichous imbricate bracts; fruits with hairy scales.

9408 - *Plectocomia khasyana* Griff.

Dây leo cao 25 m, thân to 5-8 cm. Lá to; cuống gần như tròn, có gai nhỏ, dài 40-50 cm; sóng mang 8-9 cặp lá-phụ to 42 x 1,5-2 cm, mặt dưới trắng, hai gân bìa to; bẹ có 1-2 gai cao 1 cm. Gié biệt chu, dài 45-60 cm; hoa 2-3 ở nách một lá hoa nhỏ. Trái có mũi, tròn, to 18-25 mm; vảy nhỏ, nhiều, theo 18-25 hàng, bìa trên có rìa lông.

Bình Thuận, Côn Sơn.

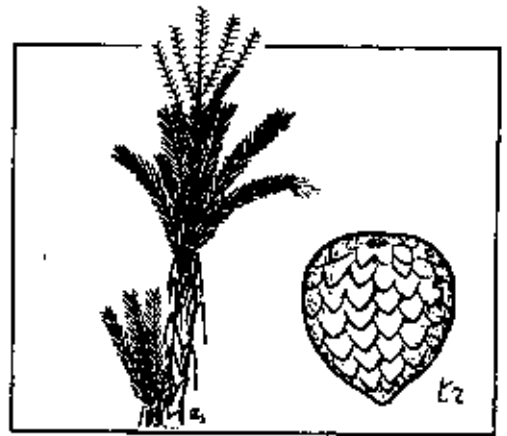
- Climber, to 25 m long, 5-8 cm wide; spadix with branches with small bracts.

9409 - Metroxylon sagu Roetboell. Sagu.

Bụi do nhiều thân cao đến 20 m to 15-60 cm. Lá như lá Dừa, dài 7-12 m, có gai thành hàng ngang hay không gai. Pháth hoa (khi cây vào 15 tuổi) ở ngọn, to, nhánh dài, xéo; hoa tạpphái; tiểuhụy 6. Trái tròn hay hình xấp, rộng 2-4,5 cm có vảy thành hàng dọc, vàng; hạt to 1,2 cm. $2n = 26$.

Tr ở N vào 1980; thân cho bột, một cây có thể cho 200-300 kg bột, có cây đến 600. Trái làm củngát, máu lỏng ra.

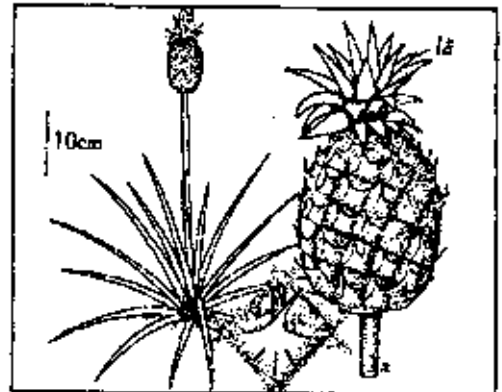
- Recently introduced.

BROMELIACEAE : họ Khóm.**9410 - Ananas comosus** (L.) Merr.. Thơm, Khóm, Tho; Pine-apple; Ananas.

Thân ngắn. Lá hình máng xối tròn, bìa có răng gai nhọn (Khóm), có khi rất ít (Thơm). Pháth hoa là hoadầu trên một trục (củi) dài, trên có chụm láhoa tía; hoa dính nhau; láhoa dài bằng dài; cánhhoa rời cao 2 cm, tím rồi đỏ; tiểuhụy 6, không dính vào cánhhoa; noãn sào ba, dính nhau, 3 buồng. Phi-quả kép vàng hay gạch tôm, dài 20-30 cm; nạc vàng chua-ngọt.

Tr vi trái, gốc T.-Mỹ (Columbus thấy Thơm lần đầu tiên ở Guadelupa, năm 1493; vào đầu thế kỷ XVI, người Portuguese qua Ấn Độ và Cambodge, có lẽ đã mang theo. Chứa bromelin, làm tan protein; trái non có thể làm lạc thai.

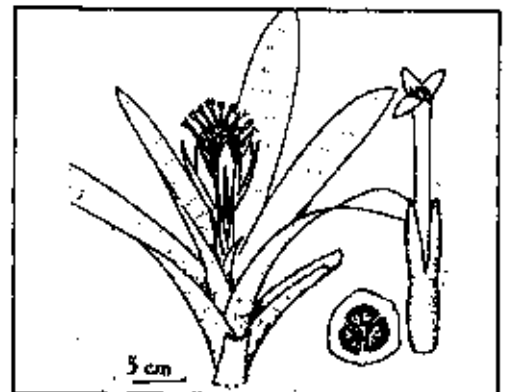
- Cultivated (*Bromelia comosa* L.).

9411 - Bilbergia pyramidalis (Sims.) Lindl.. Khóm rần; Bilbergia.

Có daniên; thân ngắn, đứng. Lá hình máng xối tròn, lục sậm có rầnri màu dợt, bìa không gai. Pháth hoa đứng, dày; láhoa to, đỏ; vành dài 4 cm, tai 1 cm, hượng rời tím, lúc khô quán lại; tiểuhụy 6. Phi-quả.

Tr vi lá và hoa đẹp, gốc N.-Mỹ; IX-XI. Chống siêukhuan bạiliệt.

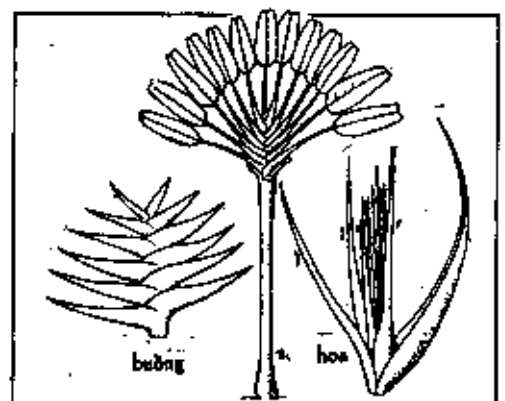
- Ornamental.

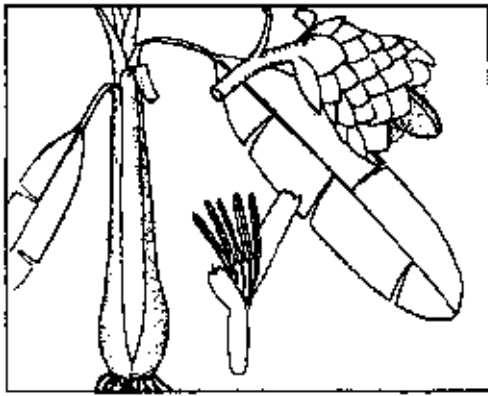
MUSACEAE : họ Chuối.**9412 - Ravenala madagascariensis** Sonn.. Chuối rê-quạt; Traveller's Tree; Arbre du voyageur.

Dạimộc có nhiều con; thân cột to 15-25 cm, cứng, cao đến 8 m. Lá songđinh, có cuống dài hơn phiến; phiến như lá Chuối. Buồng mang hoa songđinh; mo hình ghe, nhọn; hoa có 3 láđài, 3 cánhhoa hẹp; tiểuhụy như chi. Không gập trái (nang) ở Việt Nam.

Tr vi dạng lạ, gốc Madagascar; II-VII.

- Ornamental.

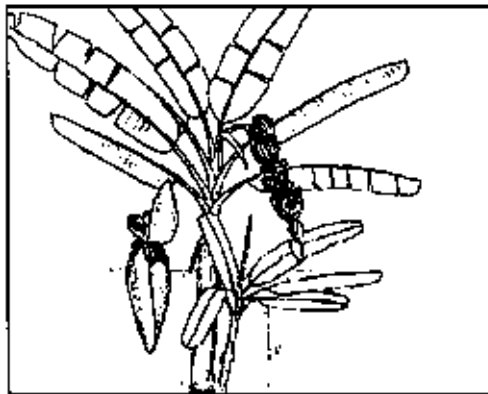

9413 - *Ensete glaucum* (Roxb.) Chesm. Chuối còdon.
Thân giả còdóc, đơn kỳ quả, phù ở đáy, cao 3-4 m. Lá có phiến to như các Chuối khác, dài đến 1,5 m, tái, mốc. Búp ngiên, có mo (lá hoa) xanh xanh không rụng; nải 2 hàng hoa, nải đầu lưỡng phái hay cái, nải sau đực. Trái khô, to 10-12 x 3,5 cm; hạt ít, to hơn 1 cm, dẹt, rốn lõm sâu. $n=7$.

Hà Sơn bình. Ở núi ở Tây Ninh, có *Musa martinii* R. de Noter có lẽ cũng là một *Ensete*, cao 3 m, to ở gốc đến 40 cm, mo hương đẹp; hạt to vào 4 mm.

- Stem solitary; bracts persistent (*Musa glauca* Roxb.).

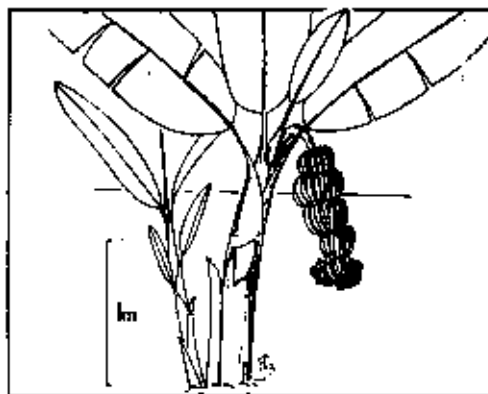

9414 - *Musa x paradisiaca* L. Chuối; Banana; Bananier.

Chuối thường trồng nhất. Thân giả (bẹ lá hợp lại) cao 2-6 m, thường ứng tia hay nâu. Lá có phiến to, dài 1,5-2 m; cuống hình máng xối. Búp xu hay thông; mỗi nải có một mo tia nâu, các nải chót lép. Trĩn quả sinh. Phi quả vàng, cam, tia sậm, xanh, tùy thứ: Chuối xiêm, Chuối lá, Chuối-cao, Chuối-cao lửa...

Trĩn phổ biến khắp cùng. Chuối (không nấu chín) chống tạo ung-nhọt có lẽ vì làm tăng sức kháng của màng nhầy.

- Cultivated with numerous cultivars.

9415 - *Musa nana* Lour. Chuối già lùn (Chuối dui).

Chuối lùn, cao 1-2 m mà thôi; lá và trái y như Chuối già. Búp thông, cong có lông, mo nâu đỏ. Phi quả xanh hay vàng vàng, nạc ngà.

Trái có hương vị y như Chuối già. *M. cavendishii* Lamb., cũng rất lùn, thường được nhập vào đây; búp 200-250 trái; nay trồng khắp vùng nóng.

- Stem 1-2 m high.

9416 - *Musa corniculata* Lour. Chuối bói.

Trái dài 30 cm, to 6 cm. Có lẽ chỉ là plantain; búp không tặc cùng với hoa đực. Có lẽ là Chuối tan-hóa của ta?

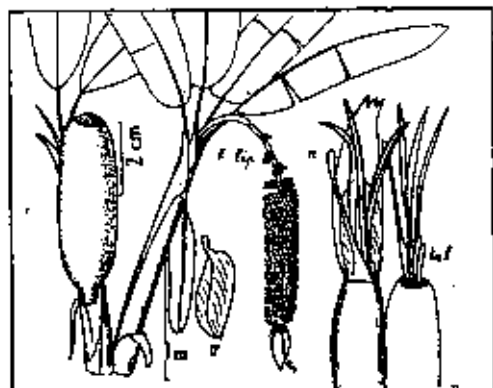
Cf. Desveaux 1814, Baker 1894. t.239, 244.

9417 - *Musa chilocarpa* Back. Chuối trăm-nải.

Thân-già cao 3 m, xanh. Lá có phiến dài 2,5 m, rộng 0,5-0,6 m, đáy tròn. Buồng thông rất dài; bắp đỏ nâu; 2-3 nải đầu lép; noãn sào xanh, phiến vàng 3 răng, một phiến mỏng, ngắn; tiểu nhụy 3 lép, cao 1 cm, 3 thụ; đáy vòi đẹp. Phi quả vàng, dài 6-7 cm, không hạt; nạc ngọt.

Đặc sắc ở số nải rất cao, buồng thông đến đất; I-XII.

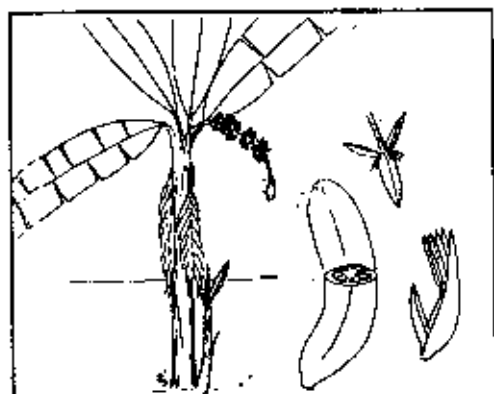
- Cultivated.

9418 - *Musa textilis* Née. Chuối sợi; Abaca; Chanvre de Manille.

Bụi, thân cao 4-6 m, có chồi. Lá có phiến to 1,5-2 x 0,4-0,5 m, dày, cứng hơn Chuối thường; cuống dài 30-50 cm. Buồng có mo đỏ, không có phần trắng; nải hơn 6; hoa đục mau rưng; phiến hoa 4 cm. Trái dài 5-7,5 cm, rộng 2 cm, có 3 cạnh, cong cong, dày hạt; hạt đen, to 2-3 x 3-4 mm, lạng. n = 11.

Tr ở bình nguyên để lấy thân-già lấy sợi.

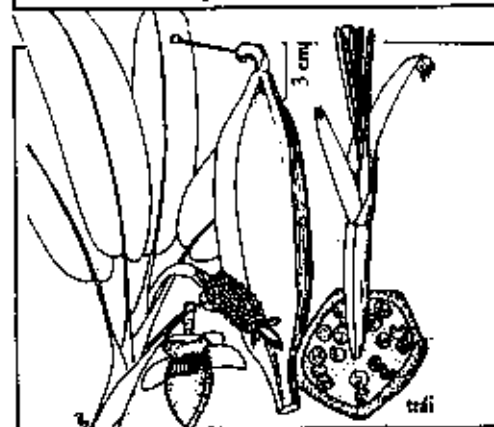
- Cultivated for its fibers.

9419 - *Musa balbisiana* Colla. Chuối-hột.

Thân-già cao 2-4 m, to, xanh. Lá có-phiến to, xanh hơi mốc mốc; cuống và bẹ xanh. Buồng ngang; mo đỏ nâu, dành chớ không quán lên; phiến rời cao bằng 1/2 phiến có răng. Trái có cạnh, gần thẳng góc vào trục, dày hạt; hạt hình cầu, to 4-5 mm. n = 10.

Hoang và Tr để lấy lá gói, thân và bắp làm gói ngon, trái non (chuối chát) ăn.

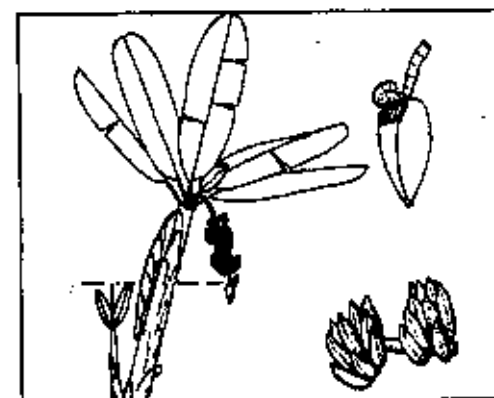
- Inflorescence horizontal; bracts non rolled (*M. seminifera* Lour., *M. brachycarpa* Back.).

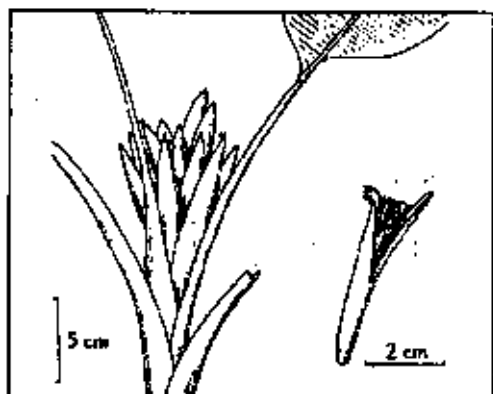
9420 - *Musa acuminata* Colla. Chuối hoang nhọn.

Bụi; thân-già cao 3-4, nhỏ hơn chuối trồng. Lá có phiến dài 2-2,5 m, mặt dưới có thể tía cả; cuống xanh có sọc đỏ. Phá hoa ngang hay thông; nải dưới 10; mo quán lên; nải hai hàng hoa. Trái có xu hướng dành lên trời, to 8-13 x 1,5-3 cm, chín thì tròn; quánh vàng, nạc trắng hay vàng vàng; hạt nếu có, đen, tròn bẹp, 6-7 x 3 mm. n = 10.

Thường hoang. Chuối trồng do sự lai giữa loài này và loài trên.

- Inflorescence horizontal or pendent, bracts revolute.

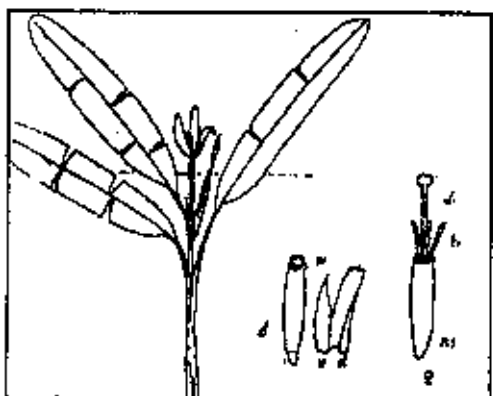

9421 - Musa coccinea Andr.. Chuối sen.

Thân-già cao vào 1 m, to 5-7 cm. Lá có phiến dài 1-1,2 m; bẹ có bìa đỏ. Bường đứng, cao 50-70 cm, rộng ngắn; bắp cao 10-15 cm; *mo đỏ cam*, chót vàng, đẹp; nải với hoa vàng, phiến 5 đinh, 1 rời; tiểunhụy 5. Trái to bằng ngón tay út.

Kiếng; I-XII

- Ornamental (*M. uranoscopus* Lour., non Rumph).

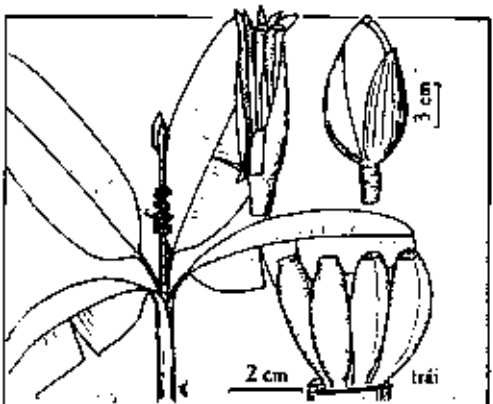

9422 - Musa rosacea Jacq.. Chuối kiếng, Chuối hương.

Thân-già cao 1-1,5 m, to đến 10 cm, có bẹ còn lại rõ. Lá có phiến to, đáy bất xứng, một bên cao, một bên thấp. Bường đứng hay thông; *mo bầu dục*, đầu tà, màu tia cánh-sen hay lam dợt; nải ít hoa; hoa có phiến vàng, noãn sào lục; hoa đực mau rưng, tiểunhụy 6. Trái dài 5-7 cm, đầy hạt to 4 mm, đen, có mọt.

Kiếng; gốc Ấn Độ.

- Ornamental.

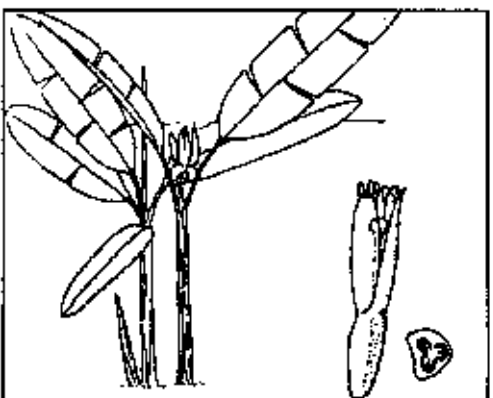

9423 - Musa ornata Roxb.. Chuối-kiếng đỏ.

Thân-già cao 1-1,5 m, to 5-7 cm. Lá có phiến dài 1,2 m; bẹ có bìa đỏ. Bường đứng, rộng dài 50-70 cm; bắp cao 10-15 cm, *mo đỏ tươi hay đỏ cam*, đẹp; nải nhiều hoa vàng; phiến 5 đinh, 1 rời ngắn; tiểunhụy 5. Trái to bằng ngón tay út.

Kiếng. Ở *M. rosea* *mo đỏ lợt*, nải 2-3 hoa.

- Ornamental (*M. rubra* Wall.).

9424 - Musa sanguinea Hook. f.. Chuối kiếng đỏ.

Bụi nhỏ, có chồi ngầm; thân-già mảnh, cao đến 1,5 m. Lá có phiến to. Bường đứng; *mo màu đỏ bầm*; nải ít hoa, hoa gán theo một hàng; dài màu vàng tươi; phiến tựa dài bằng phiến có răng; tiểunhụy 6; noãn sào không lông, có cạnh tà. Trái dài 5 cm, có 3 cạnh, vàng có sọc đỏ, không lông; hạt nhỏ, đen, có mọt.

Kiếng.

- Ornamental.

9425 - *Musa bakeri* Hook. f.

Bụi thưa; thân-giã cao đến 3 m, to ở gốc đến 25 cm. Lá có phiến to đến 2 x 0,5 m, đáy tròn hay tà, hơi bấtxung; cuống đến 50 cm. Bùồng thông; mo thụ dài 12-13 cm, nâu đỏ mốc mặt ngoài, đỏ tươi mặt trong; hoa đực 12-15 mỗi nải; bao hoa dài 3-3,5 cm, phiến ngoài có móng cao; tiểuhụy 6. Trái có 3 cạnh, dài 4-5 cm.

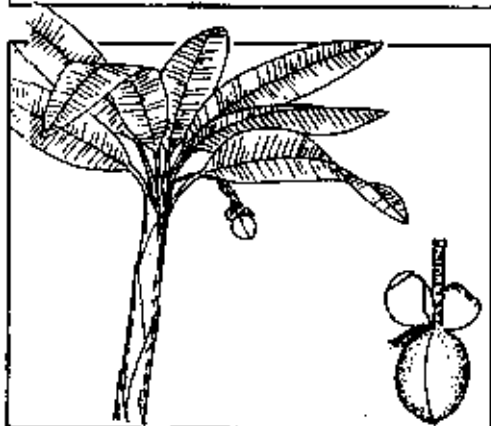
Tr ở Càntho ?

- Cultivated.

9426 - *Musa basjoo* Sieb. & Zucc. Chuối batiêu.

Chuối có chồi; thân cao đến 2 m, to 15-20 cm. Lá tròn dài, to 1,8-2,7 x 0,5-0,75 m, đáy tamgiác, màu lục tươi; cuống dài 30 cm. Bắp xoan tròn; láhoa tròn dài, nâu; nải cái 3-4, 13-15 hoa; phần đực 8-12 nải, với láhoa không rụng. Trái tròn dài, có 3 cạnh, dài 7,5 cm, đầu có lõm do baohoa, đáy không rộng, màu vàng lụclục; nạc trắng, hạt vắng.

Tr lấy sợi ở Nhật, Trungquốc; VN ?

9427 - *Musa angcorensis* Gagn.

Cây cao 1-1,5 m; thân cao 50-60 cm. Lá có phiến to 40-60 x 20 cm; cuống 20-30 cm. Gié 20-30 cm. Bắp 20 x 4 cm (?), dài 11 cm; vòi nhụy dài 4 cm, noãn sào 1 cm. Cambốt. Gần *M. rubra*, khác ở: lá không cắt ngang ở đáy, mà từ hẹp trên cuống; láhoa đỏ tái chỗ không đỏ đậm.

9428 - *Musa minor* Nakai 1948, Bull. Tok. Sc. Mus. Chuối cao?

STRELITZIACEAE : họ Thiêndiêu**9429 - *Strelitzia reginae* Banks., Thiêndiêu; Bird-of-Paradise.**

Bụi daniên, cao đến 1,5 m; cànhhình ở đất. Lá songđỉnh, có cuống dài; phiến dạng lá Chuối, bầuđực thon. Bùồng có 2 mo to, xéo, trên một rộng dài; hoa 8-10, láhoa dài, màu vàng cam, hoa cái có một phiến lam đậm, rất đẹp. Hạt đen, tròn, to 5-6 mm.

Tr ở Đalat vì hoa đẹp, lâu tàn. Gốc Nam-Phi.

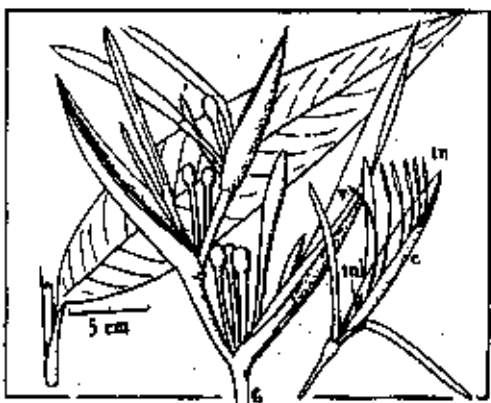
- Ornamental.

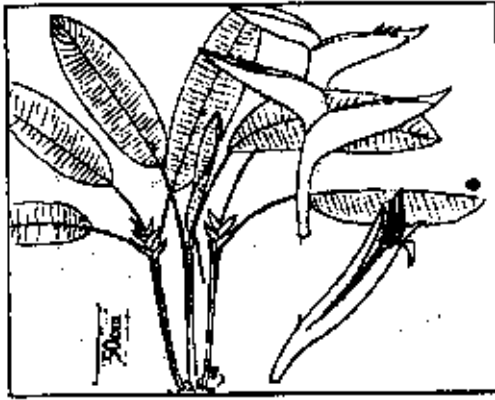
HELICONIACEAE : họ Mỏ-kết.**9430 - *Heliconia psittacorum* Sesse & Moc., Mỏ-kết.**

Cỏ daniên, có cànhhình; thân cao. Lá có phiến thon, đáy tròn, có cấu dạng lá Chuối. Pháthoa ở chót thân; mo songđỉnh, hẹp, láng, vàng, nhọn; hoa to, 3 láđài rời, có sóng; 6 phiếnhoa mà 3 trong lam; tiểuhụy 5; noãn sào hạ, 3-bùồng. Phi quả.

Tr phổ biến vì pháthoa; I-XII.

- Ornamental.

9431 - *Heliconia bihai* (L.) L. Mỏ-phượng; Lobster Claw, Wild Plantain; Balisier.

Bụi thưa, cao đến 2 m, có cành ngắn và thân khisinh mảnh, cao 1 m. Lá có cuống dài 30-50 cm; phiến dạng lá Chuối, dài 50-80 cm. Bụng ở ngon, giữa lá; mo songdinh, to, dài 10-15 cm, đỏ chói ửng cam, bia lam rất đẹp; hoa 4-8, cao 6 cm, có một phiến lục, 5 tiểuhụy.

Tr ở Sài Gòn vì phathoa rất đẹp. Thân non được ăn; lá và thân đắp nơi bị phỏng đỏ và sung.

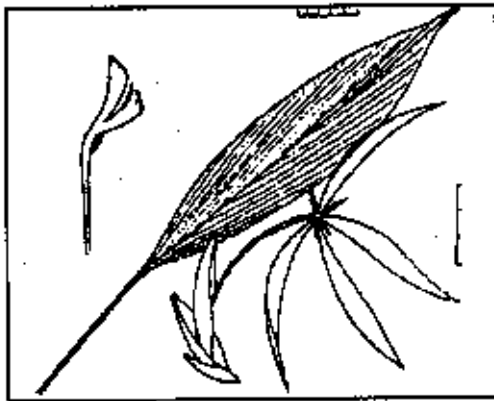
- Ornamental.

9431b- *Heliconia platystachys* Bak.

Lá to, dài 1,2 m, rộng 30 cm. Phathoa thông; cọng chữ Z; láhoa ít, cách nhau, xếp 2, có lông gần đáy, dài đến 15 cm, láhoa chót ngắn hơn láhoa dưới, màu đỏ thắm, bia lục hay vàng.

Tr. Gốc Guatamala-Colombia.

LOWIACEAE : họ Hùnglan

9432 - *Orchidantha vietnamensis* K. Larsen. Hùnglan Việt.

Bụi. Lá có phiến thon nhọn, to 30-40 x 6-7 cm, tái trắng khi khô, gân-phụ nhiều, mảnh, gân ngang rõ; cuống dài 20-25 cm. Phathoa ngắn, có láhoa mỏng, dài đến 5 cm; noansào hạ và cọng dài 7 cm; phiếnhoa dài 7 cm, 2 phiến trong nhỏ, cao 12 mm; tiểuhụy 5; môi dài 7 cm; nướm 3, đẹp, ria.

Lâmđồng: Dahoai.

- Tuft; limb to 40 cm long; tepals 4 long, 2 short; stamens 5.

ZINGIBERACEAE : họ Gừng.

1a - lá mọc theo xoắn-ốc, không thơm; bẹ không chẻ

1b - lá songdinh, lá thơm; bẹ chẻ

2a - tiểuhụy cạnh nhỏ hay lép (ít khi còn quan trọng)

2b - tiểuhụy cạnh to như cánhhoa

3a - noansào 3 buồng, đỉnhphôi trungtrục

3b - noansào 1 buồng, đỉnhphôi trắcmô

h.p. Costoideae

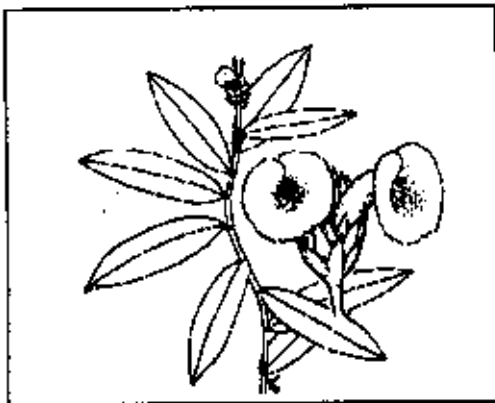
h.p. Zingiberoideae

Zingibereae

Hedychieae

Globbeae

Costoideae:

9433 - *Costus speciosus* (Koenig) Smith. Chóc, Cátlidi, Mía dờ; Crepe Ginger. Dịathựcvật cao đến 3 m, có lông hay không; thân xoắn-ốc. Lá không thơm, gân theo xoắn-ốc; phiến thon, mép thành ống không chẻ. Phathoa ở chót thân; hoa to, đẹp; dài là ống 3 răng; vành là ống dài, tai hẹp; tiểuhụy lép là môi to, trắng hay vàngvàng, đẹp; tiểuhụy thụ to, đẹp. Nang; hạt đen, nhiều.

Đất cầmthùy đến 1.100 m; I-XII.

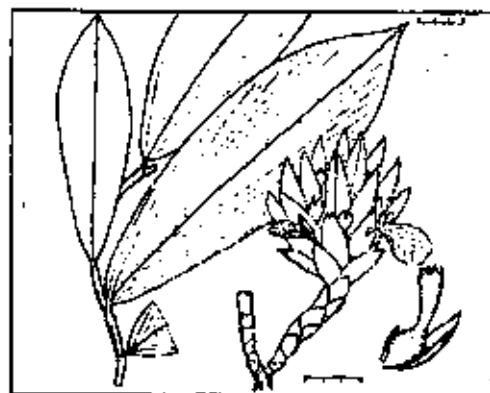
Củ ăn được, dùng làm thuốc thanhhuong, bổ, pháđương, lọc máu, trấnluyếnsức, trị suyến, lợitiểu, trị sạn, chống viêm, trị têthấp; chống nấm; hạhoạt thánkinh trungkhư; chứa steroid chống thụ; in vitro, chống siêukhuẩn trái-a, R.D.

- Leaves not odoriferous, spirally inserted; labellum developed, white (*Banksia speciosa* Koenig).

9434 - *Costus tonkinensis* Gagn. Chóc Bắcbộ, Cátlồi Bắcbộ.

Diathực vật thành bụi cao; thân *vặn xoắn-óc*. Lá không thơm, gấn *xoắn-óc*; phiến xoắn ngược, to 16 x 5,5 cm, không lông, có rất nhiều chấm trắng; bề không lông. *Phát hoa ở đất*, cao 9 cm; lá hoa dài 10-15 mm, thon, có lông mịn, có mũi cứng; hoa ở nách một lá hoa 4-6 mm; dài là ống 3 răng; vành là ống dài, tai hẹp; tiểunhụy thụ ngắn hơn cánh hoa; tiểunhụy lép là *môi xoắn ngược*, rộng, dài 6 cm; noãn sào không lông. Trái là nang cao 1 cm; hạt đen.

Bavi.

- Inflorescence separated from stem.

Tổng Zingiberaceae:

1a - ba phần hình ống bao lấy vòi nhụy

Zingiber

1b - ba phần không bao lấy vòi nhụy

2a - phát hoa ở ngọn thân có lá

3a - tiêndiệp hình chén

4a - hoa gấn thành nhóm 3-n trên trục

Alpinia

4b - hoa cô độc trên trục

Cenolophon

3b - tiêndiệp

4a - to bao lấy nụ; môi to

Catimbium

4b - nhỏ; lá hoa còn; môi nhỏ

Languas

2b - phát hoa riêng với thân

3a - phát hoa dày, có tổng bao riêng, to, có màu

4a - phát hoa ngay mặt đất

Achasma

4b - phát hoa có cọng đưa lên khỏi đất

Nicolaia

3b - phát hoa không có tổng bao riêng với lá hoa to

4a - chùm nằm ở đất

5a - lá hoa hình ống

Elettaria

5b - lá hoa không hình ống; hoa cô độc

Elettariopsis

4b - phát hoa đứng

5a - chùm

Geostachys

5b - phát hoa như chùy

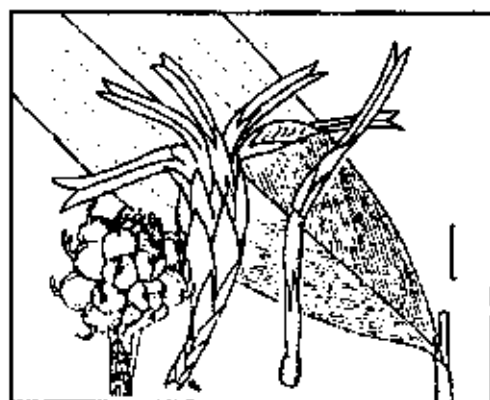
Amomum

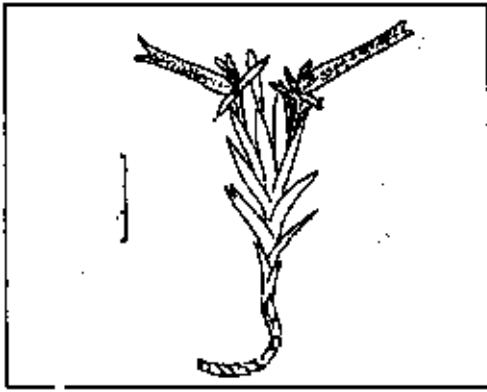
9435 - *Achasma macrocheilos* Baker.

Diathực vật; thân *cao 3-4 m*. Lá có phiến to 80-100 x 15 cm. Phát hoa trên cọng ngắn, 5 cm, to 7 x 2,3 cm, lá hoa ngoài tròn dài nhọn, rộng, không lông, nâu nâu, dài 5-7 cm. *Hoa đỏ*; đài hình mo, dài bằng vành, 2,5 cm; cánh hoa trên rộng hơn; môi dài 5 cm hai bìa song song, chẻ dọc sâu; ba phần chẻ sâu. Nang tròn.

Rừng luôn luôn xanh: Tâyninh.

- Herb up to 4 m high; flowers reddish; labellum 5 cm long.

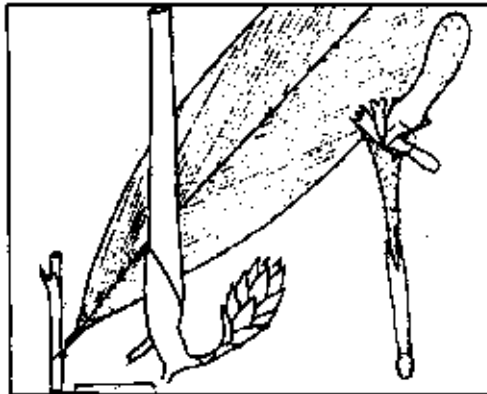

9436 - Achasma harmandii (Gagn.) Loes.

Dịathực vật to, cao có lẽ hơn 2 m; thân, lá. Pháthoa ở đất, riêng với thân có lá, cao đến 17 cm; lá hoa hẹp dài; hoa dài đến 12 cm từ noãn sào; đài là tàu; vành có 3 tai dài 1,5 cm; tiểu nhụy thụ dài 2 cm, tiểu nhụy lép dính vào môi; môi dài 3,5 cm, rộng 1,5 cm, chót chẻ hai; noãn sào có lông.

Châu đước; V-VI.

- Labellum 3.5 cm long (*Amomum harmandii* Gagn.).

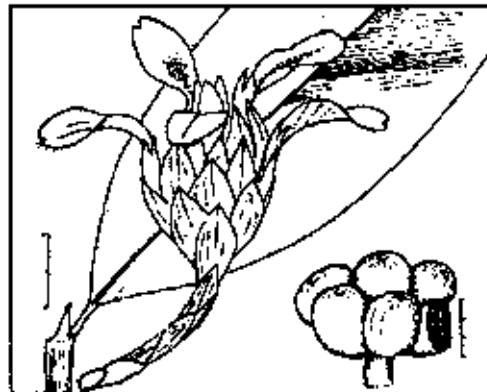

9437 - Achasma pavieanum (Gagn.) Loes.

Dịathực vật có cành nhỏ; thân cao đến 2,5 m. Lá có phiến thon, dài 30-45 cm; mép cao 1 cm. Pháthoa ở đất, riêng với thân; lá hoa kết lợp, xoan thon; đài là ống dài 4 cm; vành có lông, ống bằng hai dài; môi hình tròn, dài 3,5 cm, chót nguyên; noãn sào có lông.

Dà lạt.

- Labellum entire, 3.5 cm long (*Amomum pavieanum* Pierre ex Gagn.).

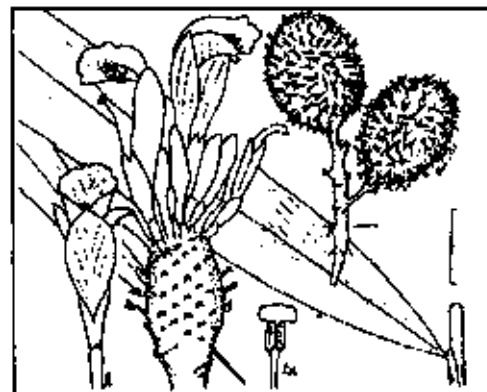

9438 - Etilingera littoralis (Konig) Gisèle

Dịathực vật cao 1,5-5 m. Lá có phiến tròn dài, to 60-80 x 10-12 cm, chót nhọn, dày dầy; mép cao 6-20 mm. Pháthoa ở đất, riêng với thân, hình chùy có lá hoa trắng; hoa 6-7, đỏ hay vàng; lá đài cao 5-6 cm; ống vành 6 cm, môi xoan, đầu lõm, dài 5-6 cm, đỏ, bìa cam hay vàng; baophần dài 8 mm. Trái tròn, to vào 2,5 cm.

Phước long; V.

- Bracts whitish; flowers red or yellow; label red (*Achasma megacheilos* (Bak.) Griff.)

9439 - Amomum aculeatum Roxb.

Bụi; thân cao đến 3-4 m, o 1,5 cm. Lá có phiến tròn dài thon, dài 15-60 cm, rộng 2-9 cm, không lông; mép cao 3 mm, có 2 thùy. Pháthoa ở đất, xoan tròn, dài 5-7 cm; cọng ngắn; lá hoa xoan; hoa thò dài ra, dài 3-4 cm; ống vành đến 3 cm, cánh hoa 1,5 cm; môi dài hơn rộng, 3 thùy đứng; baophần có màng 3 thùy. Nang hình trứng to 3 x 2,5 cm, đỏ đậm, có lông mịn và gai chẻ hai, nhọn.

Rừng bình nguyên và Tr.

- Herb to 4 m high; capsules dark red (*A. ciliatum*).

9439a - *Aframomum compactum* Soland. ex Maton.
Đậu khấu

Di thực vật; cành nhánh chia nhánh, thơm; thân to 1,7 cm, cao đến 1,7 m. Lá có phiến thon, to 30-50 x 4-9 cm; cuống vàng; mép cao 5-7 mm. Pháthoà ở đất, to 3-6 x 2-2,5 cm; tiêndiệp nhọn, dài 2,5 cm, láhoa-phụ 3 răng; hoa không cong; dài 1,2 cm; vành trắng hay vàngvàng, cánhhoa 8 mm, mỗi bầuđực dài 15-18 mm, vàng giữa đỏ hay ngà, giữa vàng. Nang lại; hạt 4 mm, có từ-y trắng.

Tr. Dùng giúp tiêuhóa, bổ phổi. *A. cardamomum* L. là *Elatteria cardamomum* (L.) Maton).

- Cultivated (*A. cardamomum* Lour.).

9439b - *Amomum elephatorum* Pierre ex Gagn.

Loài ở Cambodge.

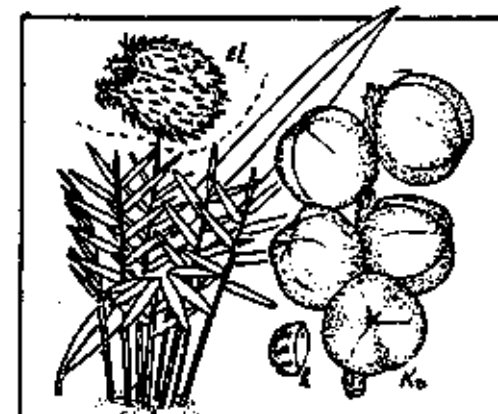
Trái xoan tròn, to 22 x 17 mm, có gai nhọn, đẹp, ít khi chót chẻ hai (hình E1).

Amomum kravanh Pierre ex Gagn. Bạchđậu khấu (hình Kr.)

Loài ở Cambodge.

Trái hình cầu đầu lõm, có 3 răng cạn,

Ré lọc máu; cànhnhánh trị bệnh da, bổ máu; trái giúp ăn ngon, longđờm, lợikinh.

9439c - *Amomum laetum* Ridl.

Lá không lông, hẹp dài, to 24 x 0,5 cm, bẹ hẹp, mép cắt ngang, ngắn. Hoadầu cao 2 cm, trên cong 11 cm, láhoa dưới xoan, láhoa trên trònđài, cao 2 cm, có mũi, sóng có lông; láhoa của hoadầu trònđài, chót cắt ngang, bia có lông; dài 2 cm, 3 răng, bia và răng có lông; vành có ống 2 cm, thùy trònđài, rộng 5 mm; mỗi nguyên, dài 7 mm, rộng 6 mm; baophần trònđài, sóng 2 thùy.

Dran. Láhoa đỏđỏ, hoa trắng vàngvàng.

9439d - *Amomum longiligulare* T.L. Wu. Mè-tré bà, Sanhân

Bụi cao 1-2 m; cànhnhánh mảnh, dài. Lá có phiến thon, không lông; mép cao. Pháthoà từ cànhnhánh, thấp ở đất; hoa ít, vàng nâuđỏ. Nang xoan, tím, có gai nhỏ, congcong; hạt tròn hay xoan, hơi đẹp.

Nơi ẩm, rừng; 8-9 (hình theo T.L. Wu). Hạt phấnkhích, giúp tiêuhóa, trị ỉa mùa, đau răng.

- Capsules ovoid, violaceus.

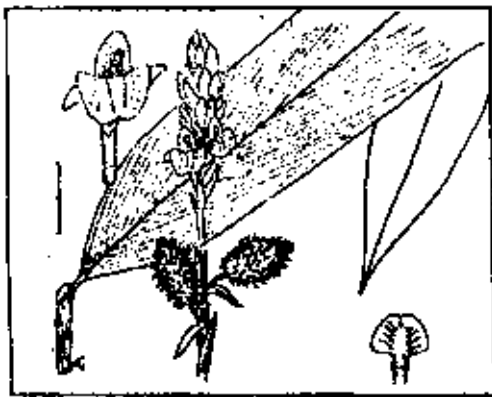
9440 - *Amomum ovoideum* Pierre ex Gagn.

Di thực vật cao 2-3 m, có chồi dài. Lá có phiến xoan thon, dài 30-35 cm; mép nguyên, cao 3-4 mm; bẹ có sọc. Pháthoà ở đất 2, có lông, cao 6-15 cm; láhoa cao 18 mm; dài có 3 răng; vành có ống cao hơn dài, tai trắng hẹp; mỗi 11 x 9 mm; noãn sào đầy lông. Nang hình cầu, to 1,5 cm, có vảy cáo, đơn và chẻ hai.

Địnhquán. Phúquốc; III. 8.

- Stem to 3 m high; capsules globulous 1.5 cm across.

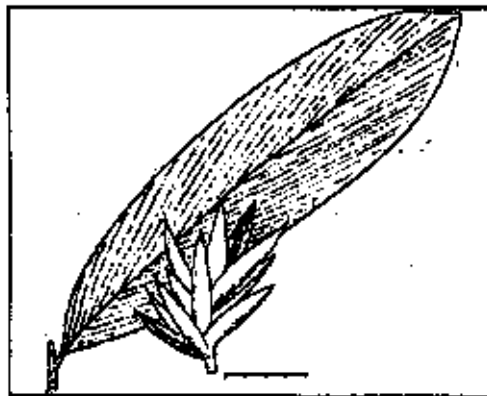

9441 - Amomum thyrsoideum Gagn. Riêng ám.

Bụi có rễ phù thành củ. Lá có phiến thon, to 25 x 6 cm, đáy tù tròn, không lông; bẹ không lông; mép thấp. Pháthoa ở đất, cao 8-13 cm, thưa; láhoa xoan thon, cao 25 mm; ống dài 11 mm, răng 3; vành có ống mảnh, có lông mặt ngoài; chỉ tiểuhụy dài bằng baophần; noãn sào có lông phún. Nang có cọng, xoan cao, 25 x 12-15 mm, có gai mảnh, đơn; hạt có cạnh, to 3-4 mm.

Hànamninh.

- Inflorescence on ground; capsules pedicellate.

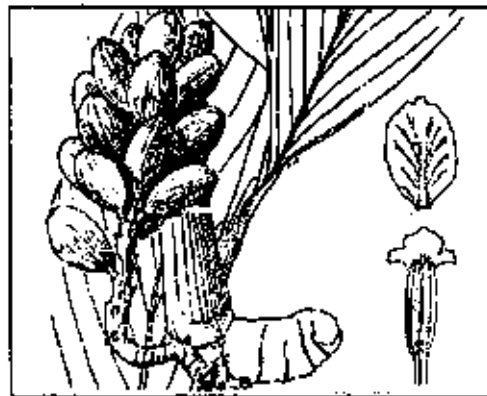

9442 - Amomum truncatum Gagn. Mètré cắt-ngang.

Lá có phiến tròn dài, to 90 x 8-9 cm, chót tù có mũi; mép cao 1 cm, dày; bẹ không lông. Pháthoa cao 8 cm rộng 6-7 cm; láhoa thon nhọn.

Bavi.

- Inflorescence 8 x 6-7 cm; bracts lanceolate.

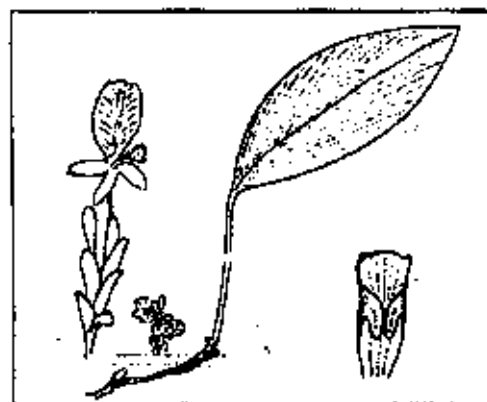

9443 - Amomum tsao-ko Crév. & Lera. Đòho, Sanhân cóc.

Cỏ to; cǎnhành ngang, to 3-4 cm, trong trắng, ngoài hương, thơm. Pháthoa ở đất, có cọng 5-7 cm, hương; phần mang hoa có láhoa mau rưng; hoa có môi bầu dục. Nang bầu dục, láng, không gai, không lông, đỏ nâu, to 1,5-2 cm, 3 buồng; hạt có tú-y thơm.

Laocai, 1.000-1.500 m hình theo F.R.P.S.).
Trị hôi miệng, mất ăn, đại tiểu tiện nhiều.

- Rhizome pinkish; capsules 1.5-5 cm long.

9444 - Amomum unifolium Gagn. Mètré một-lá.

Cỏ cao 40 cm; cǎnhành mảnh, to 2-3 mm, mang lá cách nhau vào 10 cm. Lá có cuống dài 9-10 cm; phiến bầu dục, to 22 x 7-9 cm, cứng, không lông. Pháthoa ở đất, riêng với chổi lá, nhỏ; láhoa hương hay trắng; hoa vào 5, đáy màu ngà, trên hương; đài hình mo, dài 3 cm, vành hình ống 4 cm có 3 thùy dài 18 mm; môi dài 25 mm, vàng lưng cam đỏ, bìa đỏ, có lông mịn mặt trên; tiểuhụy có màng dài bằng baophần; noãn sào 3 buồng.

Việt Nam.

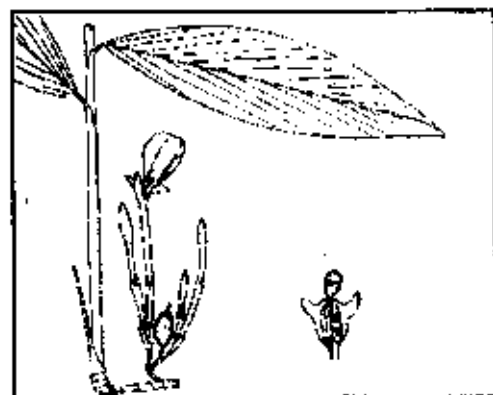
- Leaves from rhizome; flowers cream and pink.

9445 - *Anomum biflorum* Jack.

Bụi cao, cành nhỏ, thơm, hơi vàng, to 4 mm. Lá có phiến mỏng, có đuôi nhọn dài, mặt dưới có lông mềm; cuống 6-10 mm; bẹ không lông. Pháth hoa mang ít hoa; hoa đỏ, cao 11 cm; đài cao 3-4 cm; tai vành cao 1,5 cm; môi đỏ có sọc giữa vàng; baophần có 2 tai, nở hình chén. Nang to 1 cm, không lông.

Mã Đà; VII, 7.

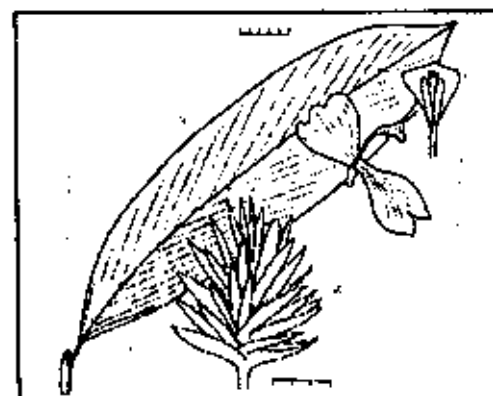
- Rhizome cream, flowers red; capsules glabrous, 1 cm wide (*A. schmidtii* Gagn.).

9446 - *Amomum vespertilio* Gagn.

Bụi to, cao cả m. Lá có phiến tròn dài bầu dục, to 60 x 14-16 cm, không lông, cứng, bìa dày, có lông; cuống dài 2 cm; bẹ đỏ; mép dài, cao 12 mm. Pháth hoa ở đất, trên cọng 10 cm; lá hoa thon, cao 25-30 mm; ống dài 3 mm, có lông; ống vành 1 cm, trên là một phiến 3 thùy; baophần có sóng tam giác; môi lõm, dài 2 cm, đáy có 2 răng (tiểu huy lép); noãn sào có lông.

Bavi; VIII.

- Limb to 60 cm long; corolla 3-lobate; labellum 2-lobate.

9447 - *Amomum villosum* Lour. Mè-tré bà, Dương xuân sa.

Cỏ to, cao 2-2,5 m; cành nhỏ, ngang. Lá có phiến xoắn thon, to, dài đến 40 cm, rộng 8 cm, hai mặt không lông; bẹ không lông; mép cao 9-10 mm, lõm ở đầu. Pháth hoa ở đất, cao 6-8 cm; lá hoa mỏng, thon; hoa thưa, 6-10, vàng; dài 17 mm, 3 răng; vành có cánh hoa dài 13 mm; tiểu huy có chỉ dài bằng baophần; môi tròn, đầu lõm, có 2 phụ ở đáy (tiểu huy lép). Trái xoắn, cao 1,5 cm, có vảy cao đầu chẻ hai.

Từ Bavi, qua Thanh Hóa, Phụng, đến Định Quán; 8. Giavị kich thích, giúp tiêu hóa.

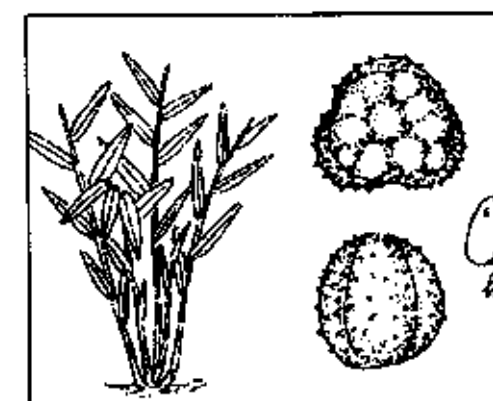
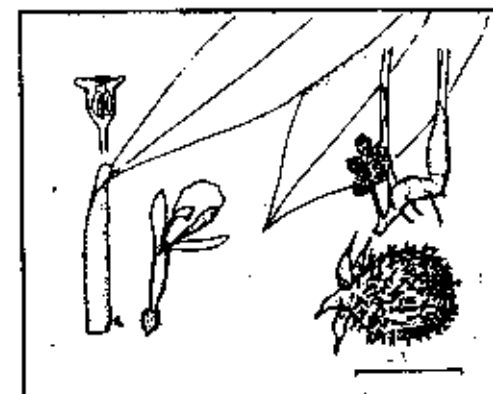
- Stem to 2,5 m; flowers yellowish (*A. echinosphaeria* K. Schum.).

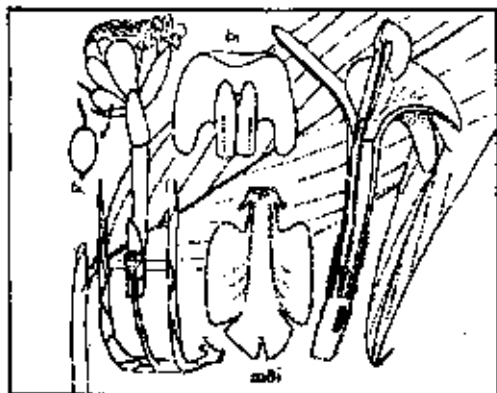
9448 - *Amomum villosum* var. *xanthoides* (Wall.) Hu & Chen. Sanhân.

Bụi cao 2-3 m, không có cành to. Lá có phiến không lông, dài 15-35 cm, rộng 4-7 cm. Pháth hoa ở sát mặt đất; hoa màu trắng có đốm tia. Nang có 3 rãnh, to 1-1,5 cm, có gai nhỏ, đều; hạt to vào 3 mm.

BT; III-IV, 7-8. Sanhân là giavị, kich thích, giúp tiêu hóa, trị kiết, đau bụng có cơn, ỉa, đái đau.

- Cultivated as condiment (*Amomum xanthoides* Wall. ex Bak.).

9449 - *Phaeomeria* sp. (*maingayi* ?).

Bụi cao 1,5 m; cành hành lưỡng phân, trắng, thơm. Lá có phiến to, dài 40 cm, rộng 8 cm, mặt dưới mốc mốc; cuống dài 1 cm; mép cao 1 cm, có lông. Phất hoa ở đất, cao 10 cm; lá hoa đỏ đỏ, có lông nằm mịn; hoa vàng vàng; môi có 3 thùy, vàng có sọc đỏ; đầu tiểu hụy có sọc cao; noãn sào hồng. Nang bầu dục, to 2 cm, không lông.

Rừng: Buôn Mê Thuột; IV, 5.

- Tuft to 1.5 m high; bracts reddish; flowers yellowish; capsules 2 cm long.

9450 - *Cautleya spirata* (Sm.) Baker.

Dị thực vật. Lá rộng 5-8 cm, dài 30-60 cm.

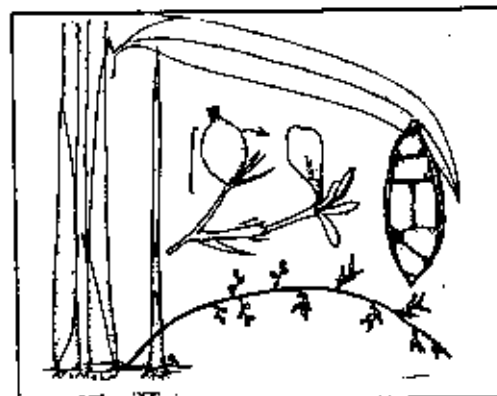
Gié ở chót thân; lá hoa đỏ, dài bằng dài; hoa vàng; vành dài bằng dài. Nang xám sáp (waxy grey); hạt đen, có tỳ.

9451 - *Cautleya gracilis* (Sm.) Dandy. Cẩu ly.

Cỏ phụ sinh trên thân cây to, dạng Globba, cao 40-60 cm. Lá có phiến thon nhọn, chót có mũi dài, to vào 13 x 1,8 cm; mép mỏng, không lông. Phất hoa ở chót thân; lá hoa hẹp dài; hoa vàng đậm hay cam; cánh hoa không rộng hơn lá dài. Nang tròn, đỏ, to 1 cm; mảnh 3; hạt đen, có tỳ bao 1/2 dưới.

Núi cao: Sapa.

- Epiphytic; flowers dark yellow; capsules red (*Roscoea gracilis* Sm., *Kaempferia petelotii* Gagn.).

9452 - *Elettaria cardamomum* (L.) Maton. Tiểu đậu khấu.

Cỏ cao 2-3 m; cành hành to 1 cm. Lá có phiến hẹp, dài 55 cm, rộng 5-6 cm, mặt dưới có lông thưa; mép ngắn. Phất hoa ở gốc thân, bờ dài đến 40 cm; nhánh 3-5 hoa; hoa trắng, tím tím; vành 2 lần dài hơn dài; môi có 3 thùy, dài 2 cm, bìa vàng có sọc tím; noãn sào không lông. Nang xoắn, dài 1 cm; hạt to 2-4 mm. $2n = 48,52$.

Tr. (hình theo Watanabe); IV-V, 9-12. Trái dùng như Đậu khấu. Trị viêm phế quản, suyễn; hạt giúp tiêu hóa, trị sinh bụng.

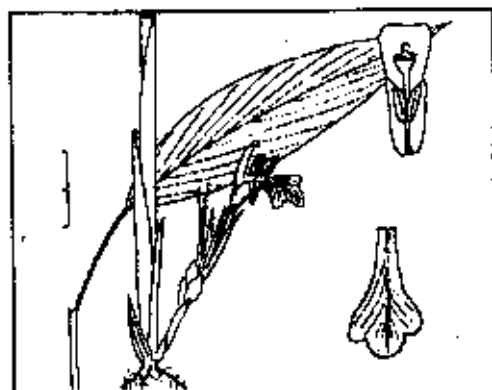
- Inflorescence creeping; flowers white violaceous; capsules 1 cm (*Amomum cardamomum* L.).

9453 - *Elettariopsis triloba* (Gagn.) Loesen. (*Amomum trilobum* Gagn.). Tiểuđậukhẩu ba-thùy.

Cỏ cao 80 cm; cànhmảnh. Lá 4-6; phiến không lông, dài 8-15 cm, rộng 3-4 cm, đáy nhọn, bấtxung. Pháthoả ở đất; láhoả dài 1,5-2 cm; hoả không nhiềủ; đầi dài 4,5 cm; cánhhoả 22 x 7 mm; môi có 3 thùy; noãnսào có hàng lông dọc.

Dànnàng, Phướcthành, Sàigòn (hình theo Gagnepain)

- Herb 80 cm high; calyx 4,5 cm long; labellum 3-lobate (*Amomum trilobum* Gagn.).

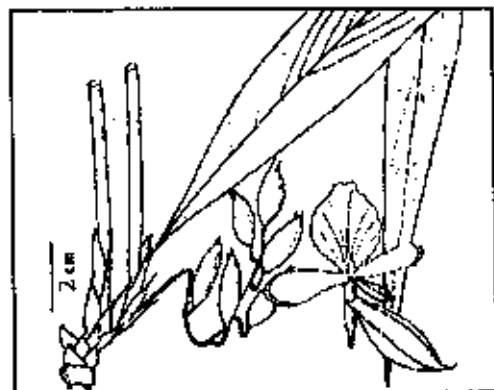

9454 - *Geostachys pierreanum* Gagn. Dịasa Pierre.

Dịathựcvậtt cao đếnn 1 m; cầnhầnh có vắy. Lá có phiến thon hẹp, to 30 x 4-5 cm, không lông; mép cao 3 mm. Pháthoả ở đất, đứng rồi nằm; tiềndiếp to, hình thoi; môi có 3 thùy; noãnսào không lông, có 2 vớỉ nhụy lép. Nang dài 1 cm, đỏ.

N (hình theo Gagnepain).

- Herb up to 1 m high; long racemes; bracts developed; capsules 1 cm large, red.

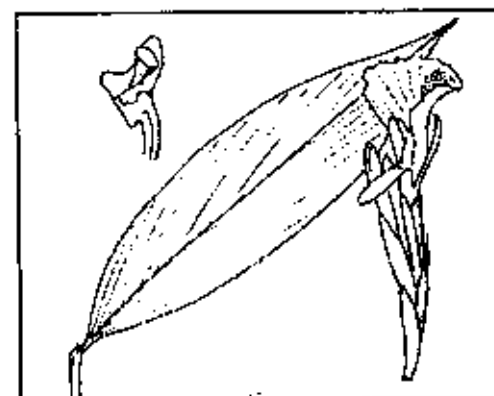

9455 - *Geostachys annamensis* Ridl. Dịasa Trungbộ.2

Cầnhầnh mắp, cắng, có bao đầi. Lá hơn 6, trồndầi hẹp, chớtt có mũi đầi, to 30 x 4 cm, mắtt dướỉ có lông; mép không lông. Pháthoả ở đất, dài 14 cm; chùmm-tựttán cao 7 cm; hoả trắng ùng đỏ và có đốmm tíả; láhoả trồnn đầi, cao 3 cm; hoả nhómm 3; cặng 5 mm; đầi có ống dài 2 cm, thùy thon; môi 3 thùy, rộng 3 cm; baophầnn 7 mm.

Đầlat; VI.

- Rhizome developed; raceme lateral; flowers white red tint and crimson dotted.

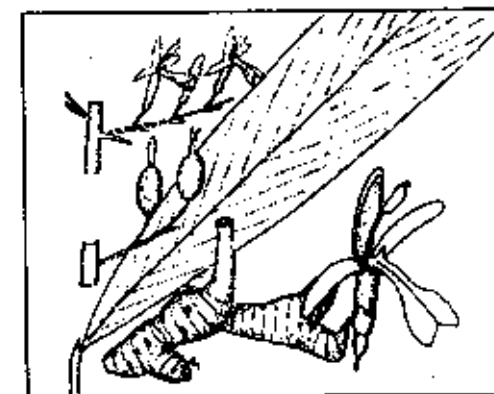

9456 - *Languas galanga* (L.) Stuntz. Rầiềng nếpp, Sồnnắi, HỒngđầukhắu; Greater or Java Galanga.

Bủi cao 1-2 m; thầnn to 5-7 mm; cầnhầnh ngắ to 2-3 cm, rắtt thồmm. Phiếnl lá thon dài 30-40 cm, rộng 8-10 cm, không lông; mép cao 6-10 mm. Chùmm-tựttán rộng, dài đếnn 30 cm, có lông nhủ nhứng; láhoả dài 2-8 mm; tiềnnhuy đếnn 1 cm; hoả trắng; cầnhhoả 1-1,5 cm, môi có sọc hường, đầu chề sầu; tiềnnhuy lép nhủ gườmm; noãnսào có lông nhứng. Phầiquắ đỏ nầu, trồnn, to 1 cm; hợtt 3-5.

Tr; 9-10. Giavỉ; phầndường, giúpp tiềnhỏả, trỉ sớtt, thỏ khỏ, viềmm phềquầnn, đầu baotừ, tiềnn chắy, tềthắpp; hợtt đốctếbbào, chớng nắmm (đỏ diterpens) 9-10.

- Cultivated (*Alpinia galanga* (L.) Sw.).

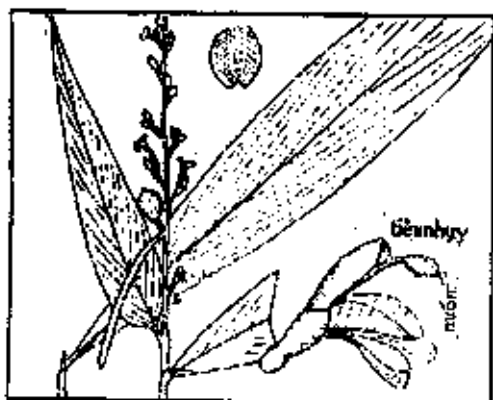

9457 - *Languas officinarum* (Hance) Phamhoang. Riêng thuốc, Luongkhương, Caoluongkhương; Official Galanga; Galanga officinal.

Bụi cao vào 1 m; cành ngà, thơm, rộng 1,5-2 cm, có vảy có sợi. Lá có phiến thon, dài 20-40 cm, không lông; mép lá cao 2-3 cm. Chùm-tụ tán có lông dày; hoa dày; láhóa xanh mặt ngoài, trắng mặt trong; vành có lông, cánhhoa 1,5-2 cm; tiểunhụy lép như gươm; môi trắng. Quả không cong, khô, tròn.

Tr ở Luctinh; công dụng như trên; V-VI.

- Cultivated (*Alpinia officinarum* Hance).

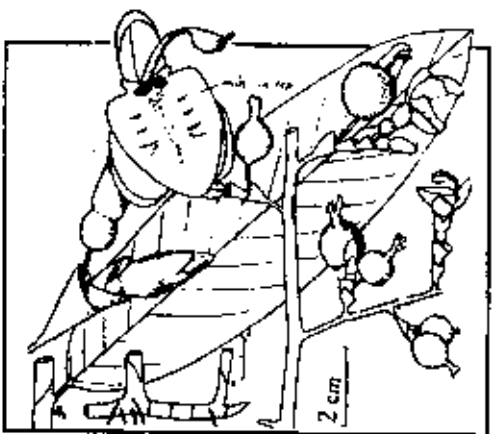

9458 - *Alpinia chinensis* (Retz.) Roscoe. Luongkhương.

Diathực vật thành bụi cao 1 m; cành vàng, thơm. Lá có phiến thon hẹp, dài 25-30 cm, không lông; cứng ngắn; mép cao 4 mm. Chùm-tụ tán không lông, dài 20-25 cm; láhóa mau rưng; hoa trắng, dài 1,5-2,5 cm, môi lõm ở đầu, dài vào 0,7 cm; noãn sào không lông. Trái xoan vào 6-8 mm; hạt 4.

Bạch mã, Công tum, Đà Lạt; cành dùng giúp sự tuần hoàn, kiện vị.

- Geophyte up to 1 m high; panicles glabrous; flowers white.

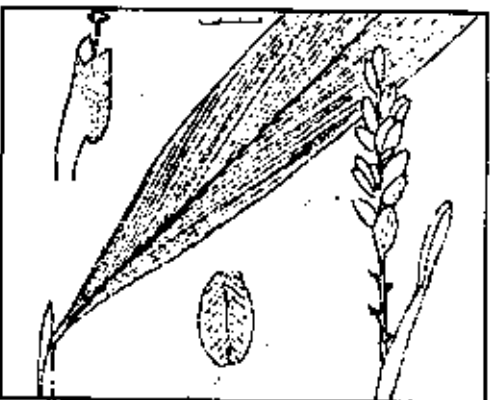

9459 - *Alpinia conchigera* Griff. Riêng rừng.

Diathực vật cao đến 80 cm. Lá có phiến bầu dục dài, có lông ở mặt dưới, rộng 3 cm; mép cao 4-6 mm. Chùm-tụ tán đứng; tiểu nhụy hình ống cao 5-7 mm; hoa trắng dài 1 cm; môi 3 thùy; noãn sào không lông. Quả to 1 x 0,8 cm, khô, đỏ; hạt 2-6, nâu, to 4 mm.

Dựa suối, rừng, ruộng; Biên Hòa, vùng Sài Gòn. Cành kích thích, trị ho; III-V.

- Geophyte up to 80 cm high; berries globulous, red.

9460 - *Alpinia gagnepainii* K. Schum. Riêng Gagnepain.

Cỏ to. Lá có phiến thon hẹp, to 40 x 5-6 cm, không lông; bề có lông, mép cao 1-2 cm. Phấn hoa đứng cao 20 cm, dày; trục có lông vàng, cứng; láhóa xoan dài 12 mm; hoa ngắn; dài 10-13 mm, răng nhỏ; vành có lông, cánhhoa dài 15-18 mm; môi bầu dục, có sọc đỏ, to 22-27 x 17 mm; ba phần lõm ở đầu; không có tiểu nhụy lép; noãn sào tròn, có lông phún.

Hà Nam Ninh.

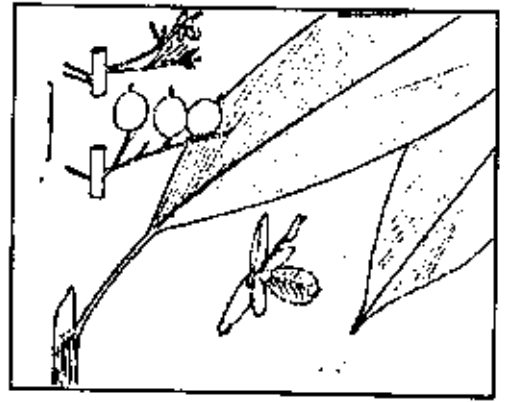
- Panicles narrow; bracts large; lip with red stripes.

9461 - *Alpinia globosa* (Lour.) Horaninov. Sẹ, Mê-tré.

Cỏ cao 1,2 m. Lá có phiến tròn dài thon, to 50 x 15-16 cm, không lông, bìa nhám; cuống dài đến 10 cm; mép cao 2 cm; bẹ có sọc, không lông. Chùm-tútán hình trụ, cao 30-35 cm, tiêndiệp rất rõ; hoa to, dài 3,5 cm; đài 8 mm, 3 răng; cánhhoa 8-9 mm; môi bầuđực, dài 12 mm, trắng có sọc điều; tiểunhụy có chỉ dài 15 mm; noãn sào có lông. Quả tròn, to 1 cm; hạt 5-7, 3 cạnh, đẹp.

Caolăng, Lai châu, Vinhphá.

- Herb to 1.2 m; labellum white red striated; capsules 1 cm across (*Amomum globosum* Lour.).

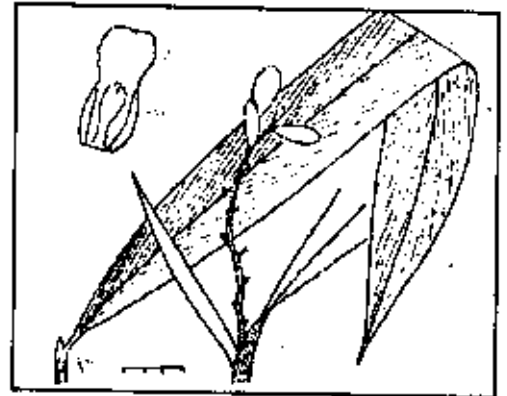

9462 - *Alpinia henryi* K. Schum., Riêng Henry.

Cỏ cao 1-2 m. Lá có phiến thon hẹp, to 35-50 x 3,5-4,5 cm, không lông; cuống dài 5-7 mm; bẹ không lông; mép cao 5-8 mm. Chùm-tútán đứng, cao 16 cm, có lông nằm cứng, nhánh 3-4 mm, mang 1 hoa; tiêndiệp làm thành bao tròn ở nụ, dài 2,5-3 cm; đài cao 18 mm, chế đến giữa; ống vành 12 mm, cánhhoa 15 mm; baophần dài 12 mm; môi vàng có sọc đỏ, dài 35-40 mm, bìa có răng nhỏ; tiểunhụy lép là 2 răng; noãn sào có lông.

Hànamninh.

- Herb 1-2 m high; bracts tubulous; petals 15 mm long.

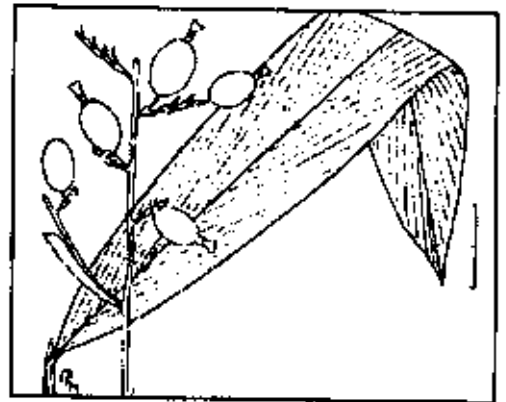

9463 - *Alpinia laosensis* Gagn., Kiên.

Cỏ cao 1 m. Lá có phiến hẹp dài, to 40 x 8 cm, mặt dưới có lông ở gần giữa; cuống có lông nhưng; mép thấp. Chùm-tútán chế từ đáy thành hai nhánh chính, 25-30 cm; nhánh -phụ có 5 láhoa-phụ hình ống, cao 5 mm, miệng xéo, có lông ở chót; ống 4-6 mm; hoa cao 2 cm, màu hồng đỏ; đài không lông, răng ngắn; vành có thùy ngắn; môi lõm, cao 6-7 mm, có 3 thùy cạn, có u ở đáy; noãn sào không lông. Trái bầuđực, cao 12 mm; hạt 5-8, dẹp, to 7 x 5 mm.

Hòn-chông (Hàtiên); 6.

- Tuft 1 m high; panicles bifurcate; flowers salmon; capsules 12 mm long.

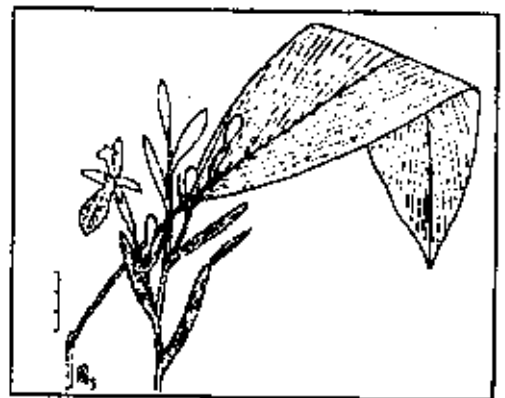

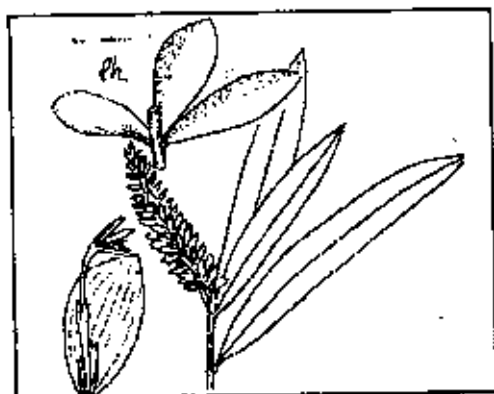
9464 - *Alpinia phuthoensis* Gagn.,

Cỏ nhỏ. Lá có phiến thon hẹp, dài hơn 20 cm, rộng 8 cm, gần như không lông; cuống dài 8-10 cm. Pháthoa có láhoa dài 4-6 cm; hoa to; đài không lông, ống dài 1,5 cm, răng nhỏ; cánhhoa dài 2 cm; môi bầuđực xoan ngược, dài 3 cm, có 2 móng ở đáy (tiểunhụy lép); tiểunhụy..

Phúthọ.

- Small herb; petioles to 10 cm long; bracts 4-6 cm long; petals 2 cm long.

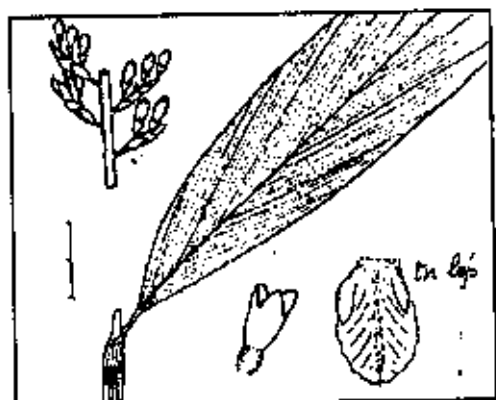

9466 - *Alpinia purpurata* (Vieill.) K. Schum. Riêng tía; Red Shell Ginger.

Bụi cao 1-1,5 m. Lá có phiến to 40-50 x 1 cm; mép cao 1 cm, dày, không màu. Pháthoa dày, dài 25-30 cm; láhoa đỏ đều đậm, dày, to 2-4 x 2 cm; láhoa-phụ cao 1,5 cm; hoa cao 5-6 cm; đài cao 2,5 cm; vành có ống cao; tiểunhụy lép cao 1,3 cm.

Kiểu: Sài Gòn; X. Góc Quần đảo Tháibìnhdương.

- Ornamental; red developed bracts (*Guillinia purpurata* Vieill.).

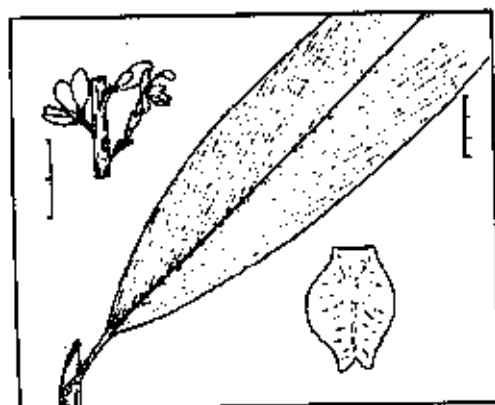

9467 - *Alpinia siamensis* K. Schum. Riêng Xiêm.

Bụi cao 1,5 m. Lá có phiến thon, thon ngược, đến 40 x 8-9 cm, không lông; cuống dài 1 cm; bẹ có sọc dọc; mép cao 5-6 mm. Pháthoa cao 40 cm, mang hơn 30 tután ngắn, trục có lông mịn; láhoa-phụ 4-5 cao 1 cm, kếtlớp; hoa cao 2,5 cm; đài hình chuông dài 5 mm; môi bầuđực nguyên, dài 8-10 mm, không có u ở đáy; tiểunhụy có chỉ 7-8 mm; tiểunhụy lép là 2 phụđộ cạnh môi; noãn sào không lông.

Bìnhtrị thiên, Bà Rịa.

- Panicles with numerous short branches; labellum 8-10 mm long.

9468 - *Alpinia tonkinensis* Gagn.. Ré Bắc bộ.

Cỏ to. Lá có phiến thon hẹp, to 60 x 7-9 cm, không lông; cuống dài 6-8 cm; bẹ không lông; mép dày, cao đến 2 cm. Chùm-tután cao 15-50 cm, rộng 4 cm; nhánh 3-4 mm, mang 3-5 hoa; láhoa và tiêndiệp thành ống bao trọn hoa, màu rặng; đài là ống 9 mm, 3 răng; vành có ống 6 mm, cánhhoa 15-18 mm, có lông mặt ngoài; môi bầuđực, chót chẻ, có sọc đỏ, dài 14 mm; tiểunhụy lép dính vào cánhhoa giữa; noãn sào có lông.

Hànamnh; II.

- Panicles 15-50 cm long; labellum red veined.

9469 - *Alpinia velutina* Ridl. Riêng lông.

Lá thon, to 34 x 6 cm, không lông. Chùm-tután dày, cao 11 cm, có lông dày; ống dài 2 cm, có lông phún, 3 thùy; vành có ống, cánhhoa trắng, hình muôn, có lông; môi dày, hình lưỡi xoan ngược, 3 thùy, chót tròn, gân lồi; baophần tròn dài, lưng có lông, chỉ bằng cánhhoa. Nang tròn, đỏ, to 1 cm, dày lông.

Đình Langbian (thuái: Kloss)

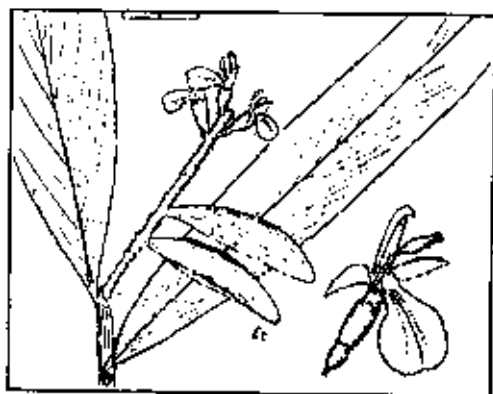
* (Xem chú thích ở trang 101)

9470 - *Cenolophon oxymitrum* (K. Schum.) Holtt.
Riêng núi.

Bụi cao 1-1,5 m. Lá có phiến không lông, thon hẹp, rộng 3 cm, dài 25-30 cm; bề bìa đỏ, mép cao 4 mm. Chùm-tútán nghiêng, dày, có lông; tiêndiệp trắng hình túi nhọn, có lông, dài 18 mm; cánhhoa cao 12 mm; môi hình bánhình, có sọc đỏ; noãn sào có lông. Quả dài 3-4 cm, khô, vàng hay đỏ, to 3,5 x 1 cm; hạt dài 7 mm, có phôi nhũ nhẵn.

Núi Dinh, Phú quốc.

- Tuft 1.5 m high; inflorescence raceme like; fruits 3-4 cm long (*Alpinia oxymitra* K. Schum.).

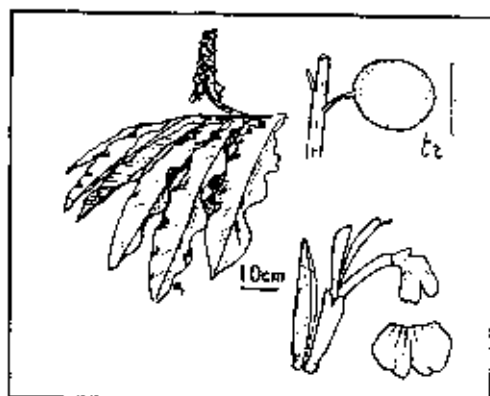

9471 - *Catimbium bracteatum* Roxb.

Địa thực vật to, cao 2 m hay hơn. Lá có phiến to 60 x 10 cm có lông dày mặt dưới; cuống to, dài 0,5-2 cm; mép cao 3-6 mm. Chùm-tútán ngang rồi góc dầy, dày, có 1 lá hoa to chịu, có lông vàng; tiêndiệp dài 2,5-3,5 cm; vành có ống 2 cm, cánhhoa 2,5 cm; môi bầu dục dài 4 cm, trắng có sọc đỏ; tiểu hụy xanh; noãn sào có lông vàng. Quả khô, to 3 cm, có lông.

Rừng luôn luôn xanh núi cao: đỉnh Langbian; I-IV (hình một phần theo Vidal).

- Herb to 2 m high; labellum white, red veined (*Alpinia bracteata* Roxb.).

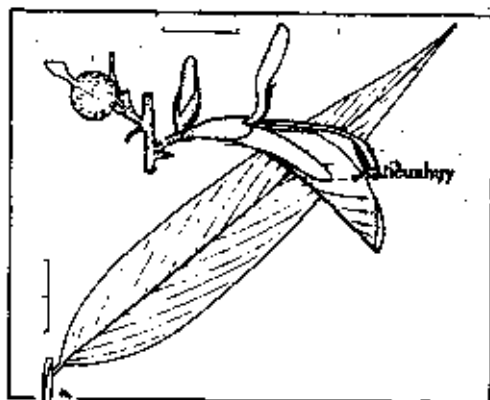

9472 - *Catimbium breviligulatum* (Gagn.) Phamhoang. Riêng mép-ngắn.

Địa thực vật cao 1-1,5 m. Lá có phiến thon nhọn, không lông, bìa có lông cứng nhỏ, thưa; cuống ngắn hay vắng; mép ngắn; bề không lông. Chùm-tútán cao 20 cm; dài dài 1 cm; vành có tai dài 2 cm; môi có sọc đỏ; noãn sào có lông. Quả khô, hình cầu, to vào 12 mm.

Lùm, đất ẩm, bình nguyên: Quảng tri, Thủ thiển.

- Geophyte 1-1,5 m high; labellum red veined (*Alpinia breviligulata* Gagn.).

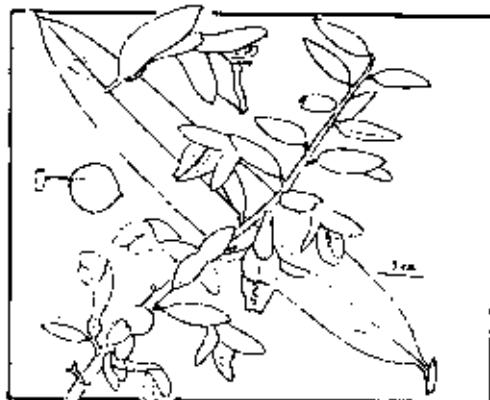

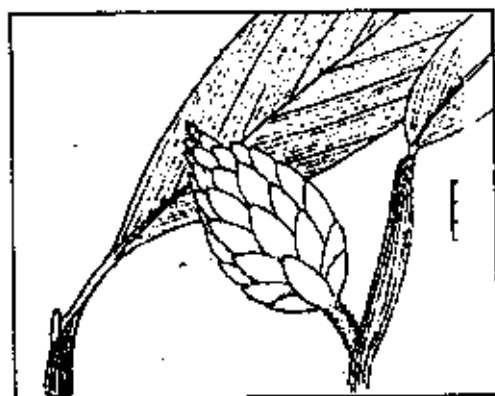
9473 - *Catimbium latilabre* (Ridl.) Holtt. Ry, Ré.

Bụi cao 2-3 m. Lá có phiến dài 50-80 cm, rộng 9-15 cm, bìa nhám, mũi nhọn; mép cao 1 cm. Phấn hoa dài 25 cm; nhánh dưới mang 1-3 hoa; tiêndiệp dài 3,5 cm, bao tròn nu, trắng dầy; noãn sào có lông trắng; dài 2,5 cm, vành 4,5 cm; môi dày, vàng có chấm và sọc đỏ. Nang 3 buồng; hạt nhiều, to 4-5 mm.

Tr ở Lục tỉnh, dựa rạch; V-VII. Thân cho sợi dùng đan võng. Củ dùng như riềng.

- Linnophyte 2-3 m high; labellum yellow red dotted and veined.

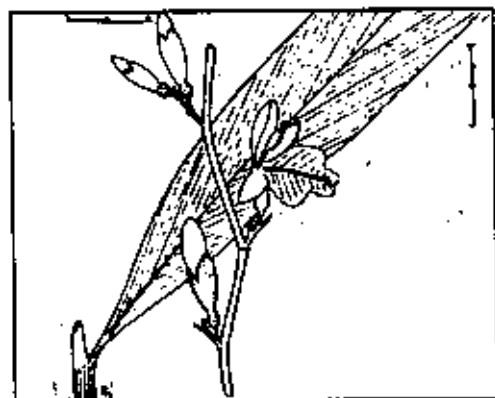

9474 - *Catimbum malaccense* (Burm. f.) Holtt..

Bụi cao đến 3 m. Lá có phiến to 60-90 x 10-15 cm; cuống dài 2,5 cm; bẹ có lông dày; mép cao 1 cm. Pháthoa hình chùy, cong cao 10-15 cm, có lông vàng hay cam, lúc non có 2-3 lá nhỏ bao; lá hoa to 3,5 cm; hoa to, nú dài 6,5 cm; đài 2 cm, hình quần; vành có lông dày mặt ngoài; baophấn dài 2 cm; môi bầuduc, to 35 x 25 mm, vàng có sọc đỏ điều. Trái tròn to 2-2,5 cm, dày lông phũn; hạt có 3 cạnh, dài 5 mm.

Bavi, Bãrija. Rẻ trị lờ, đau; trái làm mùa.

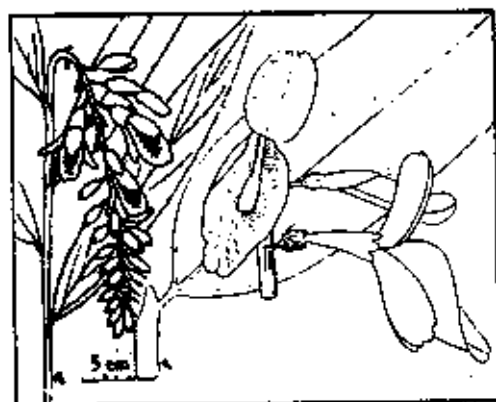
- Tuft to 3 m high; inflorescence with imbricate bracts; flowers 6,5 cm long; labellum yellow red veined (*Alpinia malaccense* Burm. f.).

9475 - *Catimbum muticum* (Roxb.) Holtt.. Riêng không-mùi. Bụi. Lá có phiến hẹp, to 40 x 4-5 cm, chót nhọn, không lông trừ ở gân chánh mặt dưới, bìa có rìa lông; cuống dài 5-13 mm; mép cao 6-8 mm, nguyên; bẹ không lông. Chùm-tútán ngang hay xu, dài 20-25 cm, hẹp, thưa, mang tután ngắn, 2-5 hoa; cọng không lông; lá hoa-phụ làm 1 thành bao phủ to, cao 18 mm, màu rưng; đài có ống dài 15-20 mm, 3 răng; ống vành ngắn, cánhhoa bầuduc dài 2,5 cm; tiểuhụy lép như sợi hay vàng; môi dài 25 mm. Phiquả tròn, có lông mịn, to 2 cm; hạt nhiều cạnh, to 4 mm.

Sàigòn, Đờngnai.

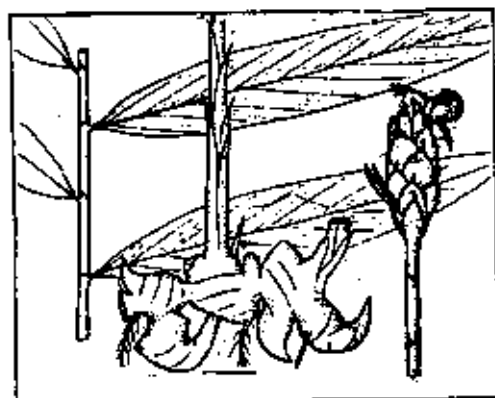
- Tuft; petioles 5-12 mm; labellum 25 mm long (*Alpinia mutica* Roxb., *A. laxiflora* Gagn.).

9476 - *Catimbum speciosum* (Wendl.) Holtt.. Riêng đẹp; Shell Ginger, Pink Porcelain Ginger

Diathucvật cao 2 m, thơm. Lá có phiến to, dài 50 cm, rộng 6-8 cm; cuống dài 2-5 mm; mép cao 1,2 cm. Pháthoa ở ngọn, xu, dài 20 cm; trục dày lông; tiêndiệp thành bao trắng, đầu hương, dài 2,5 cm; noãn sào vàng, dày lông; đài cao 2 cm; cánhhoa 2,5 cm; môi dài 3,5 cm, vàng có sọc đỏ. Trái to 2 cm, đỏ, có lông.

Bachmá, Tâyninh, Bãrija, Cônson.

- Geophyte to 2 m high; labellum yellow, red striated (*Zerumbet speciosum* Wendl., *Alpinia nutans* Rosc.).

9477 - *Zingiber officinale* Roscoe. Gừng; Zinger; Zingembre.

Diathucvật cao 0,5-1 m; cãnhành (củ) vàngvàng, rất thơm, nóng và cay. Lá có phiến dài 15-20 cm, rộng 2,5 cm; mép 2-4 mm. Pháthoa ở đất, bầuduc, trên cong 5-10 cm; lá hoa xanh sau rìa đỏ; hoa vàng; môi to 2 cm, có sọc đỏ; noãn sào không lông.

Tr để lấy cãnhành làm nút, giavị và làm thuốc: để cao-gió; phátkhích, giúp tiêuhóa, trị bón (làm thựcphẩm chuyển mau qua ống tiêuhóa), trị viêm phếquản, chống vi khuẩn lao, trị kinhphong, lumbago, têthấp, giúp sanh đẻ, trị đau sau sanh; X-XII.

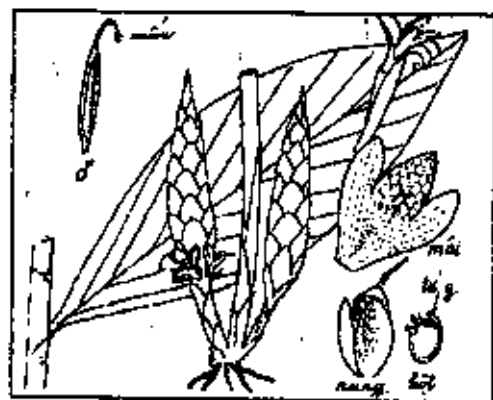
- Condiment and medicinal.

9478 - *Zingiber acuminatum* Valet. Gừng nhọn.

Địa thực vật cao đến 3,5 m. Lá có phiến bầu dục, to 17-41 x 4-9 cm, mặt dưới có ít lông; cuống ngắn; mép cao. Pháthoa ở gốc, có cuống ngắn, hình thoi nhọn, cao 10-16 cm; láhoa kết lợp đỏ, dài đến 5,5 cm, có lông thưa; dài dài 3,5 cm; vành vàng, ống 4,5 cm, tai 2,5-3 cm; môi 3 thùy, dài 2,5 cm. Nang 3 mảnh, cao 2,5 cm; hạt đen, có từ-y bao.

Rừng; trung và cao nguyên; IX-XI.

- Herb up to 3.5 m high; inflorescence red, acute; flowers yellow.

9479 - *Zingiber cochinchinensis* Gagn. Gừng Nambô.

Địa thực vật cao 20-40 cm; căn hành ngang, màu vàng. Lá có phiến bầu dục đến thon ngược, to 13-16 x 3-4 cm, mặt trên không lông, mặt dưới có lông; bề không lông, mép mỏng, cao 17 mm. Pháthoa hình búp cao 5 cm, trên cuống 6-15 cm; láhoa kết lợp xanh, có lông ở lưng, bìa trong 1 mm; dài là ống 18 mm; vành có ống dài hơn dài, 3 tai xoan hẹp; tiểu nhụy lép vàng; môi 16 x 12 mm, tam giác lõm sâu, không có thùy cạnh; noãn sào không lông.

Cônson.

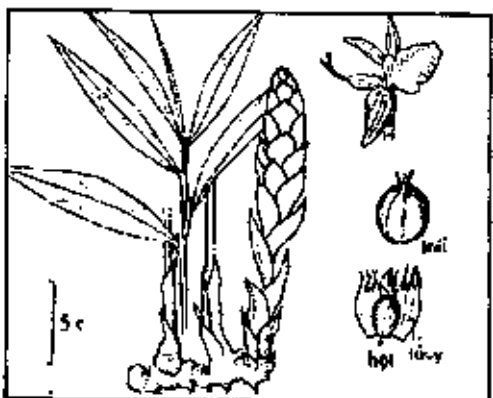
- Herb up to 40 cm high; labellum without lateral lobes.

9480 - *Zingiber eberhardtii* Gagn. Gừng Eberhardt.

Bụi cao 1 m, không lông; căn hành có u. Lá có phiến thon hẹp, to 10-15 x 2-3,5 cm; mép cao 4-7 mm. Pháthoa hình thoi dài, trên trục ngắn đỏ; láhoa đỏ, tròn tròn; dài 12 mm; cánh hoa 17 mm; môi có 3 thùy, thùy giữa đỏ, thùy cạnh tái và ngắn. Nang không lông; hạt nâu.

Thác Angkroet, Đà Lạt (hình theo Gagnepain).

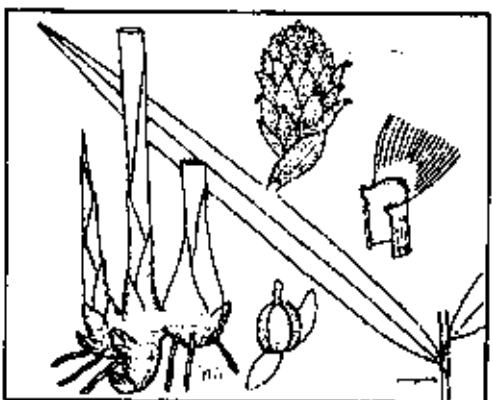
- Glabrous; inflorescence red; labellum red, with lateral lobes pale.

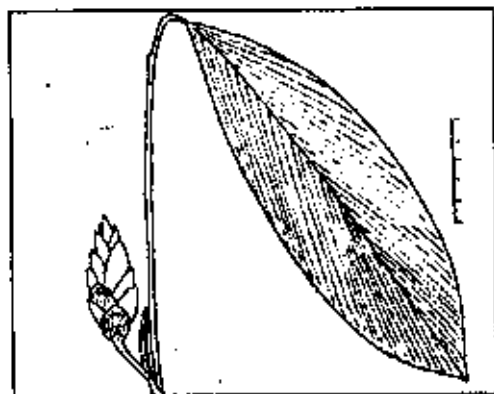
9481 - *Zingiber gramineum* Bl. Ngải-trấc, Gừng lúa.

Cỏ cao 1,5 m, dạng vừa Gừng vừa Trúc; căn hành vàng, thom, rễ to. Lá có phiến hẹp dài, 28-37 x 1-2,1 cm, mỏng, thomthom, không lông, gân rất mịn; mép vắng, có rìa lông. Pháthoa trên trục cao 35 cm, hình chùy tròn tròn; láhoa dài đến 6 cm, có lông tơ dày, xanh rồi đỏ; dài 17 mm, chẻ sâu. Nang tròn tròn, cao 2 cm; hạt nhiều, to 5 mm, có từ-y có màu.

Tr: Biênhòa, Châu đốc; 9. Dùng để bó nơi trặc.

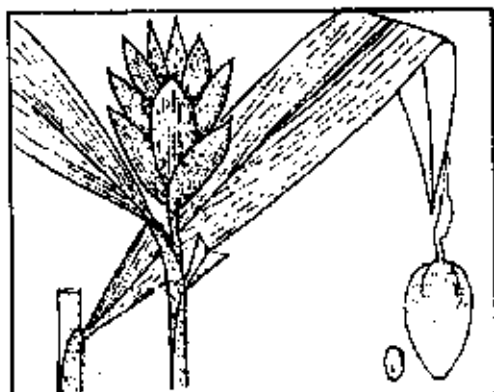
- Inflorescence with pubescent bracts, green then red.

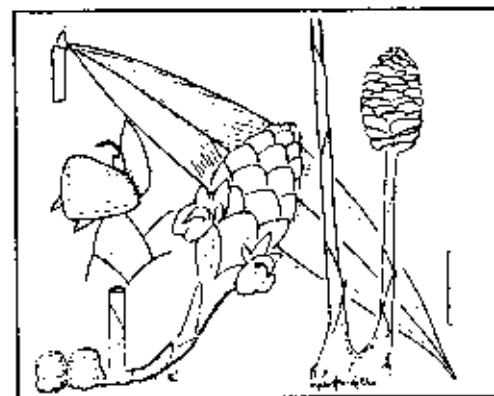
9482 - *Zingiber monophyllum* Gagn. Gừng một-lá.
 Diathực vật cao đến 1,1 m; thân gần như
 vắng. Lá thường *duy nhất*, ít khi 2; phiến xoan
 tròn dài, to 35-47 x 17 cm, đầu tù, đáy nhọn, không
 lông, có rất nhiều đốm đen nhỏ; *củng và be dài
 bằng phiến hay hơn* (40 cm). Pháthoá hình chùy, to
 10-20 x 3-4 cm, giữa các be lá; láhoa kết lợp, xoan
 rộng đến tròn, cao 3 cm, láhoa trên hẹp dài đến 4
 cm, bia dày lông; vành có ống 4 cm, tai 17 mm, tai
 giữa rộng hơn; môi 16 x 5-6 mm, có 3 răng ở chót;
 noãn sào ít lông. Hạt 5-7, to 8 x 3-4 mm, trong từ-y.
 Hànam Ninh.

- Leaf 1, limb to 47 cm long; bracts pubescent
 on edges; labellum 16 x 5-6 mm.

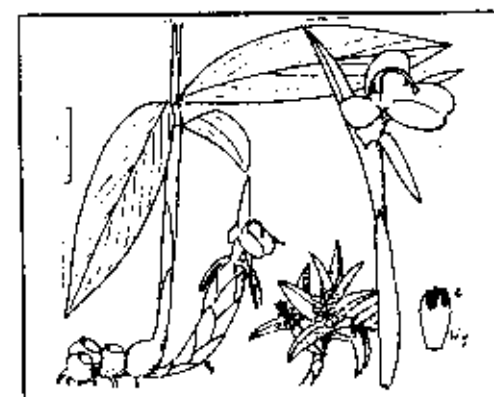
9483 - *Zingiber pellitum* Gagn. Gừng bóc-da.
 Cỏ có thân cao đến 1 m, to 6-8 mm; củ 2. Lá
 có phiến có lông dài, trắng, hẹp dài nhọn, to 25 x 3-
 7 cm, gần cách nhau vào 0,7 mm; mép ngắn, 1-7
 mm. Pháthoá ngang, ở ngọn, chùy 2-7 x 1-5 cm;
 láhoa có lông tơ, dài 1,5-3 cm; dài lá mo dài 15 mm,
 3 răng; vành có ống 22 mm, cánh hoa hẹp, dài 16
 mm; tiểu nhụy lép vàng; môi bầu dục, dài 15 mm;
 noãn sào dày lông. Trái tròn hay xoan to 13 x 5,5
 mm, có lông đỏ; buồng nhiều hạt xoan, cao 3 mm,
 nâu đậm, từ-y trắng, rìa.
 An Lộc, Bã Rịa; 10.

- Herb up to 1 m high; inflorescence terminal;
 fruits red pilose, 13 x 5.5 mm.

9484 - *Zingiber purpureum* Roscoe. Gừng đỏ.
 Cỏ cao đến 2 m; cành hành có nạc màu cam
 vàng, vị nóng, *dắng*, thơm. Lá có phiến thon, to 20-
 40 x 2-3,5 cm, chót rất nhọn, có lông sát mặt dưới;
 mép mỏng, cao 2 cm. Pháthoá xoan hay bầu dục cao
 6-9 cm, trục có lông, cao đến 20 cm; láhoa đỏ, xoan,
 có lông mịn; cao 4 cm; hoa mau tàn; dài đỏ;
 cánh hoa hẹp, dài 2-3,5 cm; môi tròn, vàng tái, rộng
 2 cm; noãn sào có lông. Nang tròn, cao 1,3 cm.
 N; VII-VIII, 9-10. Pháthchích, kiện vị, huột,
 trị đau bụng, lợi kinh, giảm nghỉ tức ung, chống viêm.

- Herb to 2 m high; limb very acute;
 inflorescence red; labellum light yellow (*Z. cas-
 sumunar* Roxb.).

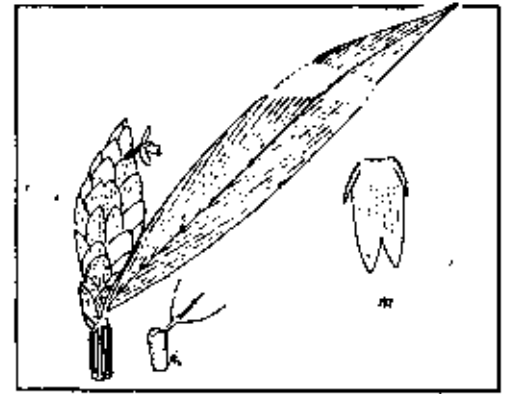

9485 - *Zingiber rubens* Roxb. Gừng đỏ.
 Cỏ cao 0,6-1 m; cành hành dày. Lá có phiến
 thon, dài 30 cm, mặt dưới có lông; mép chẻ hai,
 Pháthoá trên một *cọng nằm*; láhoa đỏ tươi, thon hay
 hẹp, dài 4,5 cm; dài 1,2 cm; vành vàng, có ống cao
 5 cm, cánh hoa có đốm đỏ; môi có 3 thùy, vàng vàng
 có sọc đỏ; tiểu nhụy vàng; noãn sào có lông. Nang 3
 mảnh, mập; *mảnh đỏ*; hạt có từ-y trắng.

Vùng Đalat; VII-XII, 1-3.

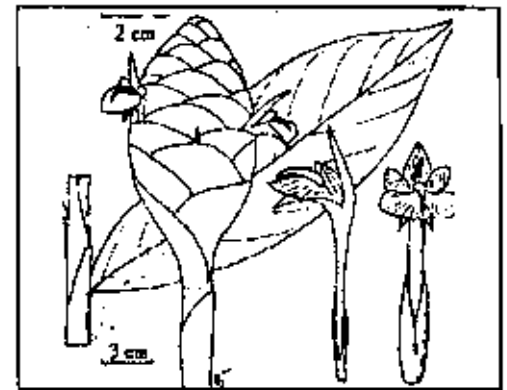
- Herb up to 1 m high; inflorescence red;
 corolla yellow.

- 9486 - Zingiber rufopilosum** Gagn.. Gừng lông-hung.
 Diathực vật cao 1,3 m; cành hành dày. Lá có phiến thon, to 15-20 x 2-3 cm, cứng, không lông, trù bìa và đáy có lông hung; bẹ có lông hung, mép cao 1-2 mm. Pháth hoa hình thoi, to 6 x 3 cm ở ngọn; lá hoa dưới có lông, xoan hay gần tròn, cao 2 cm; đài là mo; vành vàng vàng; môi tròn dài, chẻ hai, có 2 thùy nhọn ở đáy (tiểu hụy lép); noãn sào không lông. Nang bì mỏng; hạt 1-4, tròn tròn, có tú-y.
 Bavi.

- Geophyte up to 1.3 m high; inflorescence terminal, pubescent; corolla yellowish.

- 9487 - Zingiber zerumbet** (L.) J.E. Sm.. Gừng gió, Gừng dai, Ngải xanh, Ngải mặt-trời.
 Cỏ cao vào 1 m; cành hành vàng vàng rồi trắng. Lá có phiến thon, rộng 5 cm; mép nguyên, cao 1-2 cm. Pháth hoa bầu dục, đứng; lá hoa tròn, lục, bìa trong, rồi đỏ; đài trắng, cao 12 mm; vành trắng, ống dài 3 cm; môi vàng tái, có 3 thùy. Nang bầu dục; hạt đen, ít; tú-y trắng.

Ruộng, vườn, bình nguyên; VII-IX. Củ, chồi, lá tươi được ăn ở Ấn Độ. Phấn kích, bổ, trị suyễn, trị đau bao tử, kiết, trị viêm phế quản, bệnh da, trị sán lải. Chứa zerumbon, độc tế bào.

- Herb up to 1 m high; inflorescence green then red; flowers white (*Amomum zerumbet* L.).

- 9488 - Gagnepainia godefroyi** K. Schum..
 Găngba Godefroy.

Diathực vật có củ tròn, to, và củ ở đầu rễ. Lá ? Chồi mảnh mang hoa lúc chưa có lá, có vài bẹ nhỏ, cao 3-4 cm; phần thụ cao 2-3 cm; hoa đỏ điều; đài có lông, 3 răng nhọn; vành hình ống, 3 tai; môi có 2 thùy cạnh to và thùy giữa hẹp, có 2 tai; noãn sào có lông, 3 đính phôi trác mô. Hạt xoan, có tú-y ngắn.

Lào (hình hoa theo Gagnepain).

- Geophyte from Laos; flowering before leaves apparition..

- 9489 - Gagnepainia thoreliana** K. Schum.. Găngba Thorel.

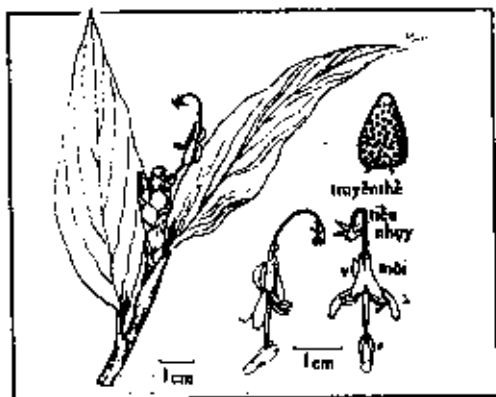
Diathực vật có củ tròn tròn, dày sợi, và rễ phủ thành củ. Lá mọc sau hoa. Pháth hoa với vài bẹ hẹp dài, cao 10-13 cm; hoa 3-7, xanh xanh, có cọng ngắn; đài có lông, dài 6-7 mm, 3 răng nhọn; ống vành dài bằng đài, cánh hoa 3, xoan tròn; môi có 2 thùy cạnh to, bầu dục, thùy giữa hẹp, có 2 tai ở đáy; noãn sào dài, có lông, 3 đính phôi trác mô.

N (hình theo K. Schuman).

- Floraison before leaves apparition; flowers greenish; parietal placentations 3.

Globbeae:

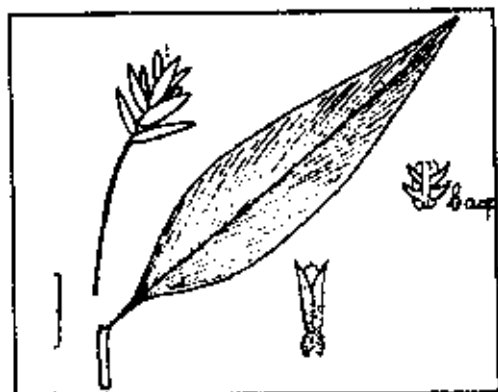

9490 - *Globba schomburgkii* Hook. f. Loba Schomburgk.

Diathực vật cao 70 cm. Lá có phiến thon, không lông, dài 30-50 cm; bẹ không lông; mép ngắn. Chùm-tụ tán nghiêng, không lông, có lá hoa xanh kết lợp; hoa vàng nghệ; chi dài, có rãnh chứa vòi nhụy, baophấn có 4 cánh tamgiác nhọn; môi chẻ hai; tiểunhụy lép to; noãn sào có mọt; truyền thể nhiều, trắng trắng, nhân. $2n = 48$.

Rừng luôn luôn xanh: Biên Hòa, Diên-Bà.

- Geophyte 70 cm high; bulbils; flowers yellow; anther 4-winged.

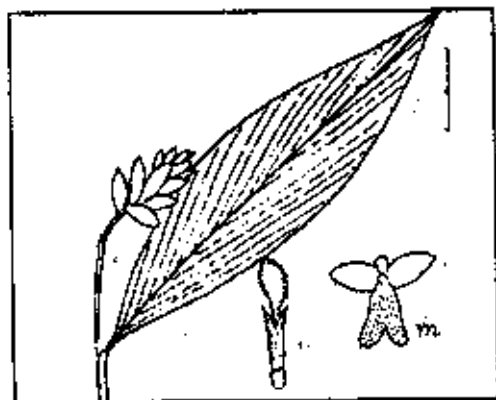

9491 - *Globba angcorensis* Gagn. Loba Déthien-Déthích.

Cỏ cao 40-60 cm. Lá có phiến thon nhọn, 18 x 3,5 cm, không lông; cuống 5-10 mm; bẹ không lông. Chùm-tụ tán dày, dài 5 cm; lá hoa xoan thon, xanh xanh, bìa rìa lông; truyền thể ở nách lá hoa dưới; hoa vàng; đài hình ống 3 răng; vành không lông; tiểunhụy lép bầu dục; môi hơi lõm ở đầu; baophấn có 4 cánh tamgiác; noãn sào có lông.

Cambodge; VI-VII.

- Herb to 40 cm high; flowers yellow; anther 4-winged.

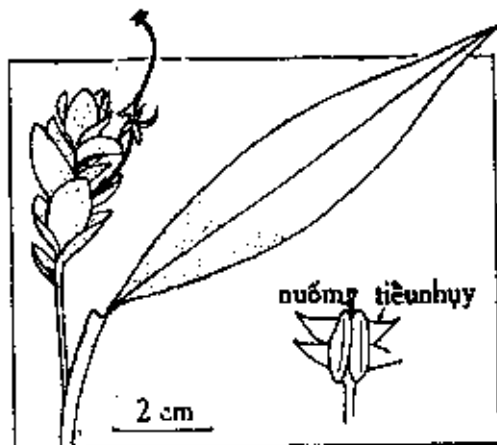

9492 - *Globba annamensis* Gagn. Loba Trung Bộ.

Cỏ nhỏ, cao 20-40 cm. Lá có phiến thon nhọn, to 5-18 x 3-6 cm, mặt trên không lông, mặt dưới có lông dày; bẹ có lông ở trên, rìa lông ở bìa; mép rìa lông. Phá hoa dày, có lá hoa màu vàng nghệ, xoan, có lông dày ở lưng và bìa; hoa vàng vàng, có lông; tiểunhụy lép to bằng môi; môi 2 thùy; baophấn có 4 cánh hẹp, nhọn.

Nghệ Tĩnh. It khi có truyền thể.

- Herb 20-40 cm high; bracts dark yellow; flowers yellowish; anther with 4 wings.

9493 - *Globba barthei* Gagn. Loba Barthe.

Diathực vật cao vào 60 cm; rễ rất thơm. Lá có phiến thon, chót đọt ngọt nhọn dài, có lông mịn, như nhung sát mặt dưới; bẹ có lông ở lưng. Chùm-tụ tán dày, có truyền thể trắng; lá hoa xanh, xoan rộng; hoa nhiều; baophấn có 4 cánh hẹp nhọn; tiểunhụy lép rộng; môi có thùy to; noãn sào có lông.

Bà Điểm (Sài Gòn); VIII-IX (hình theo Gagnepain).

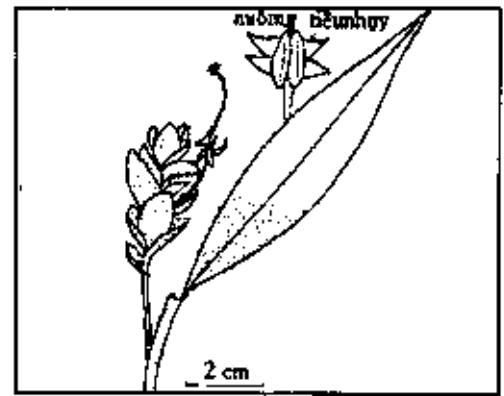
- Herb up to 60 cm high; bulbils white; flowers yellow, pubescent; anther 4-winged.

9494 - *Globba cambodgensis* Gagn.. Lỗa Cambốt.

Dịathựcvật cao 40 cm. Lá, như không cuống; phiến thon hẹp, nhọn, dài 8-11 cm, có lông mịn; bẹ có lông. Pháthoa trắng rồi vàng, cao 3 cm; cánhhoa có lông; tiểunhụy có baophần có 4 cánh nhọn; môi tamgiác, chẻ hai; noãn sào có lông.

Núi Pursat (Cambodge); VI (hình theo Gagnepain).

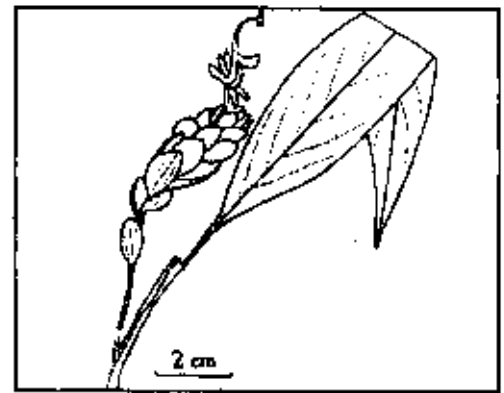
- Herb 40 cm high; inflorescence white then yellow.

9495 - *Globba globulifera* Gagn.. Lỗa cầu.

Dịathựcvật cao 60 cm. Lá có phiến thon, dài 20 cm, rộng 3 cm, chót nhọn, mặt dưới có lông; bẹ không lông; mép vàng. Chùm-tụ tán nghiêng, dày, có trụền thể tròn, có mụm nhỏ; láhoa có màu; baophần có 4 cánh rộng, nhọn; môi chẻ đến đáy; noãn sào có lông.

Sinhcánh hồ: Cónson; VII (hình theo Gagnepain).

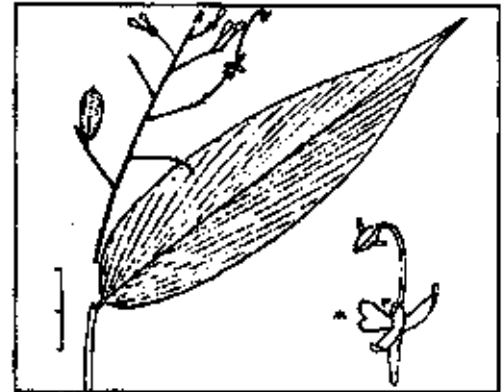
- Herb 60 cm high; limb pubescent beneath; bracts colored; bulbils; anther 4-winged.

9496 - *Globba macrocarpa* Gagn.. Lỗa trái-to.

Dịathựcvật cao 60-80 cm. Lá có phiến xoan thon, to 20 x 3-4 cm, chót nhọn, đáy nhọn hay tà tròn, không lông, mặt dưới mốc; bẹ không lông, có bột đỏ; mép cắt ngang. Chùm-tụ tán thưa, hình tháp (nhánh dưới nhiều), cao 25 cm; cọng hoa 5 mm; hoa vàng; dài không lông; cánhhoa giữa nhọn, cánhhoa cạnh xoan tà; tiểunhụy lép bầu dục dài; môi hai thùy; baophần có 2 cánh ở đáy. Nang bầu dục, to, dài 1 cm.

Núi Bà-den; VI.

- Panicle 25 cm long; flowers yellow; anther 2-winged; capsules 1 cm long.

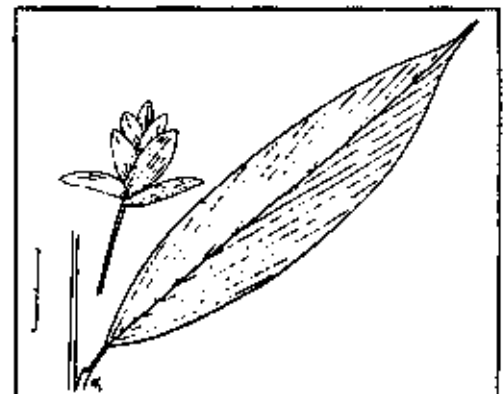
9497 - *Globba* aff. *marantina* L. Lỗa lùn.

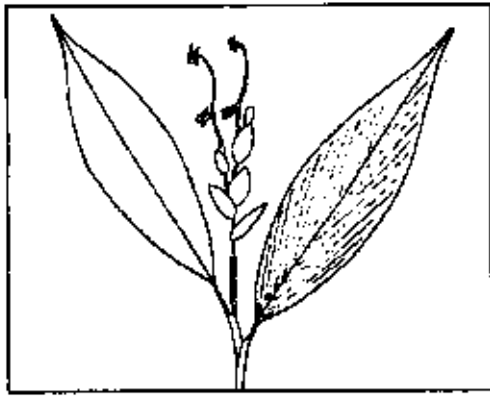
Dịathựcvật cao hơn 50 cm; thân có lông dài 8-10 cm. Lá có phiến tròn dài thon, to vào 13 x 3 cm, chót có mũi dài, lúc khô bìa ửng đỏ, đẹp. Pháthoa ngán trên cọng dài, có láhoa kết lợp to, màu ngà, mỏng, dài 2-2,5 cm.

Với Tiêu, trị ho, suyễn, nọc rắn.

Cheoreo (Đăclắc).

- Geophyte 50 cm high or more; inflorescence with large cream bracts.

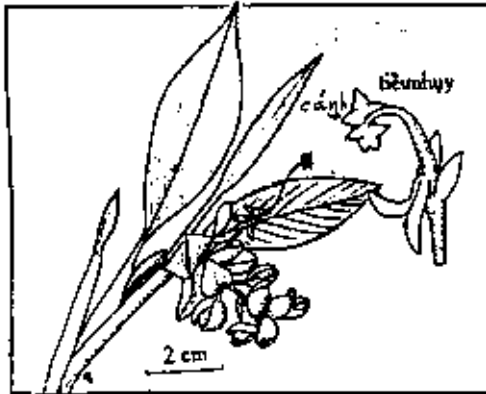

9498 - Globba parva Gagn.. Lỗ nhỏ.

Diathực vật cao 50 cm. Lá có phiến bầu dục thon, to 11 x 3 cm, mặt dưới có lông mịn; cuống 5 mm; bề màu rơm, không lông, trừ ở bìa; mép ngắn, rìa lông. Pháth hoa thưa ở ngọn, dài 3 cm, ít hoa; lá hoa to, vàng, có lông; trùy thể tròn, có u ngoằn ngoèo; hoa vàng; đài có 3 răng; cánh hoa 3, cánh hoa giữa có mũi; tiểu hụy lép có cọng; mỗi 2 thùy sâu; ba phần có 4 cánh nhỏ.

Hòn-chông (Hà-tiên); VIII.

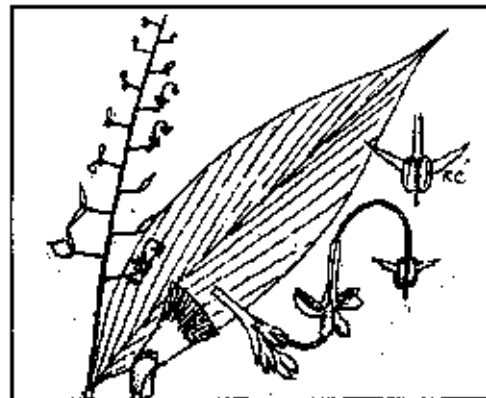
- Geophyte 50 cm high; leaves 11 cm long; bracts yellowish; bulbils; flowers yellow.

9499 - Globba rosea Gagn.. Lỗ hương.

Diathực vật cao 35 cm. Lá có phiến thon, dài 10 cm, rộng 2,5 cm, có lông dày; mép ngắn, có lông; bề có lông. Chùm-tụ tán ngắn; lá hoa to, dài 2 cm, hương; tiển điệp dày, thành chum; ba phần có 4 cánh rộng; tiểu hụy lép to.

Giữa Huế và sông Cùlong.

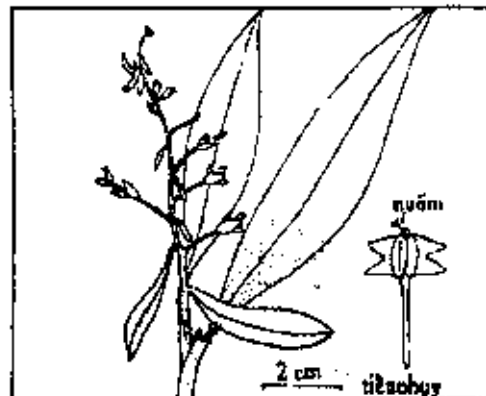
- Geophyte 35 cm high; inflorescence with pink bracts; anthers 4-winged.

9500 - Globba pendula Roxb.. Lỗ treo.

Diathực vật cao 30-40 cm, thơm. Lá có phiến to 12-15 x 3 cm, mặt dưới có khi đỏ; mép như cát ngang. Chùm-tụ tán dài 5-10 cm, nhánh ngắn mang hoa và trùy thể trắng nhỏ, ở nách lá hoa; hoa vàng nghệ; lá đài 3, nhỏ; cánh hoa 3, dính thành ống dài; tiểu hụy lép 2, to, vàng; mỗi lờm ở đầu, gắn trên chỉ tiểu hụy rất dài, có rãnh chứa vòi nhụy; ba phần có 2 cánh. Quả trắng, to 5-6 mm; hạt có từ-y.

Rừng luôn luôn xanh, 1-1.000 m; VII-VIII.

- Inflorescence with bulbils; flowers yellow; berries white (*G. calophylla* Ridl., *G. panicoides* Miq.).

9501 - Globba violacea Gagn.. Lỗ tím.

Diathực vật cao đến 90 cm. Phiến, bề có lông dày hung; phiến thon hẹp, to 8-11 x 1,6-3 cm; cuống ngắn. Chùm-tụ tán cao 5-10 cm, nghiêng; tụ tán dài 12-16 mm, ở nách lá hoa đỏ điều hay tím, dài đến 3 cm; đài hình chuông có 3 răng; vành có ít lông; ba phần có 4 cánh, dính nhau ở đáy; mỗi 2 thùy rẻ, đáy có 2 tai (tiểu hụy lép); noãn sào không lông.

N.

- Inflorescence without bulbils; bracts red or violaceous.

9502 - *Globba wallichii* Baker. Lỗba Wallich.

Cỏ mảnh, cao 60-70 cm; thân mảnh. Lá có phiến thon hẹp, nhọn, to 15-18 x 4,5 cm, không lông trừ ở gân chính; bề không lông, có đốm đỏ; mép rìa lông. Chùm-tụ tán hẹp, dài đến 30 cm; *cành hành hiếm*, xoan nhọn; tụ tán dài 1,5 cm, ít hoa; hoa nhỏ; dài hình chuông; vành không lông; *ba phần không cánh*; môi chẻ đến 1/2, đáy có 2 tai (tiểu hụy lép); noãn sào không lông.

Lùm bụi, rào: Sài Gòn, Biên Hòa.

- Geophyte up to 70 cm high; flowers small; anthers not winged.

Hedychiaceae:

9503 - *Hedychium coronarium* Koen. Ngải-tiên; Garland Flower, White Hedychium, Ginger Lily.

Điathực vật dạng giống gừng. Lá thơm, phiến to, không lông; mép cao 2-3 cm. Phát hoa ở chót thân, có nhiều lá hoa xanh; hoa trắng, rất thơm; đài là ống dài; vành có 3 tai hẹp, dài; tiểu hụy lép dạng cánh hoa to; 1 tiểu hụy thụ; môi to, 2 thùy. Nang cao 2,5 cm; mảnh vàng; hạt đỏ.

Kiến; hoang ở đất cầm thủy đến vùng Đà Lạt; rui vào XI; VI-X, 11. Cành hành thơm, phân kích, bố, trị sốt, tê thấp. Chứa diterpens độc tế bào, chống bướu.

- Flowers white, fragrant; labellum 2-lobate; capsules with red seeds

9504 - *Hedychium coronarium* var. *flavescens* (Lodd.) Hook. f. Ngải-tiên vàng vàng.

Cành hành ngắn, có sợi; thân cao đến 2 m, đáy đodô. Lá có phiến thon dài, mặt trên láng, mặt dưới có lông; mép cao 3-4 cm. Phát hoa hơi thông; đài có ống có lông; vành có ống dài đến 10 cm, phiến vàng lợt; môi có bột vàng sậm.

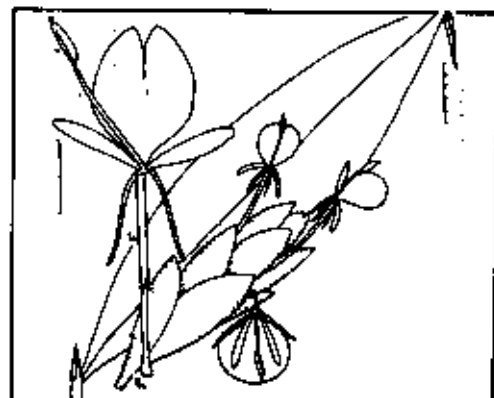
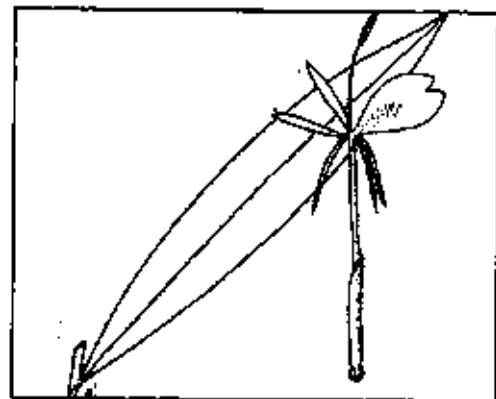
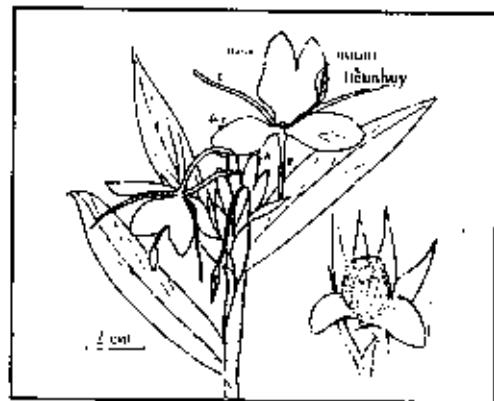
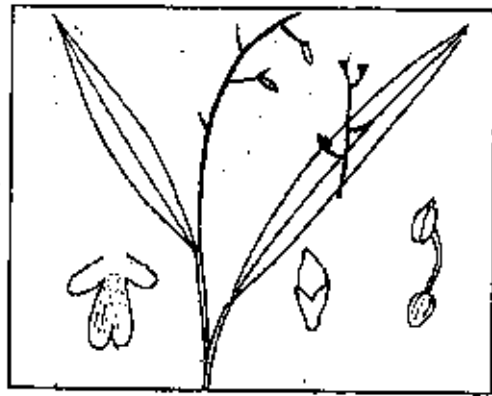
Hoa thơm ngọt.

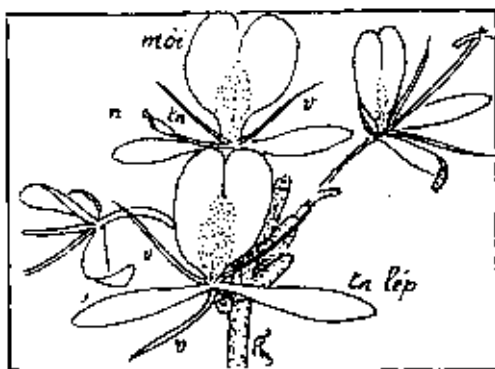
- Plant up to 2 m high; flowers yellow; corolla tube to 10 cm long (*H. flavescens* Lodd.).

9505 - *Hedychium coronarium* var. *flavum* (K. Schum.).. Ngải-tiên vàng.

Cỏ cao; cành hành ngắn; thân đodô ở dưới. Lá có phiến thon, chót có đuôi dài 4-6 cm; mép cao đến 5 cm. Phát hoa hình búp cao đến 15 cm; lá hoa có lông ở chót, mang 3-4 hoa; hoa vàng; ống vành dài 5 cm; môi to, chẻ ở chót.

- Flowers yellow; corolla tube 5 cm long (*H. flavum* Roxb. ex K. Schum.).

9505b - *Hedychium coronarium* Koen. var. *chrysoleucum* (Hook.) Hook. f. (*Hedychium chrysoleucum* Hook.)

Có daniên có cãnhành, cao 1-2 m. Lá có phiến thon dài, to 20-60 x 5-12 cm. Pháthoa là gié như trên; láhoa dạng ống trònđài; đài là ống có 3 răng; vành do cánhhoa hẹp, dài; tiểunhụy lép 2, hẹp, một là môi đứng, to, chẻ, trắng có bột vàng to; hợpnhụy dài.

- Perennial geophyte; labellum with big yellow spot.

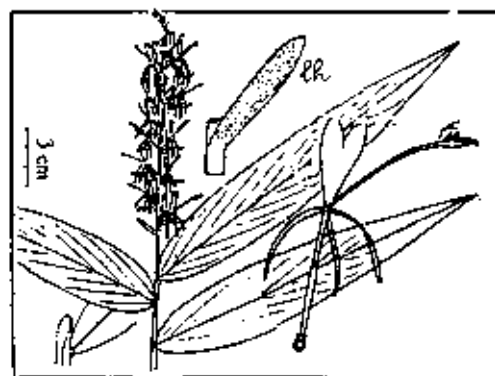

9506 - *Hedychium bousigonianum* Pierre ex Gagn. Ngải-tiên Bousigon.

Có phusin; thân cao 1-1,2 m; cãnhành to 6-7 mm. Lá có phiến thon hẹp, nhọn, dài 30-50 cm, rộng 7 cm, không lông. Gié thua, dài 20 cm; láhoa có lông, dài 2,5 cm; hoa to, vàng; tiểunhụy lép hẹp, dài 4 cm; môi xoan, chẻ đến 1/2; noãnào có lông.

Rừng luôn luôn xanh, đến Đalat; V-VI (hình theo Gagnepain).

- Epiphytic 1-1.2 m high; lax racemes; flowers yellow.

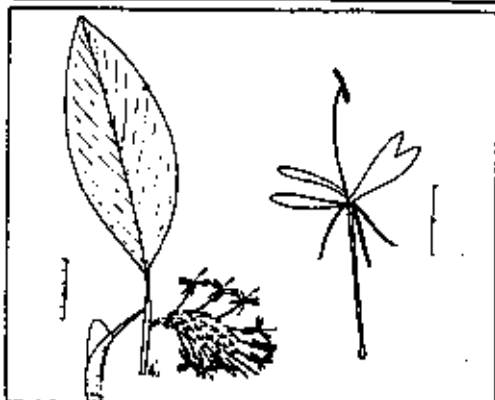

9507 - *Hedychium coccineum* Hamilt. Ngải-tiên đỏ.

Diathựcvật cao 1,5-2 m. Lá có phiến dài 25-50 cm, rộng 3-5 cm, đáy tà, có khi hình tim; mép cao 1-2,5 cm. Pháthoa cao 15-25 cm; láhoa dài 3-4 cm; hoa đỏ; dài dài 3 cm; cánhhoa 3 cm; môi 2 thùy; noãnào có lông.

Đất ẩmlầy, vùng núi cao.

- Geophyte up to 2 m high; inflorescence 25 cm long; flowers red.

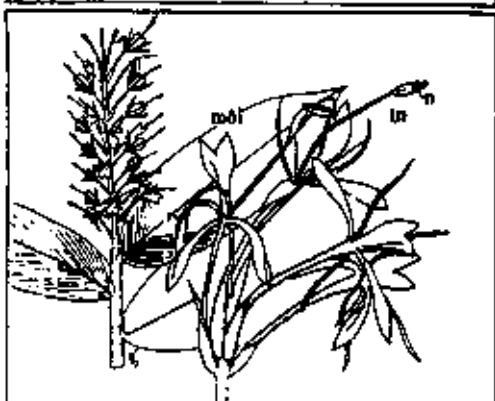

9508 - *Hedychium ellipticum* Sm. Ngải-tiên bầu dục.

Có cao 1 m. Lá có phiến bầu dục, to 20-40 x 10-15 cm, mỏng, có điểm trong; mép nâu, cao 1 cm; bẹ không lông. Pháthoa nghiêng, dày, to 12 x 3-4 cm; láhoa không lông, cao 3 cm; hoa trắng, cao 8 cm; vành có lông nhưng; noãnào có lông.

Rừng luôn luôn xanh trên núi.

- Geophyte 1 m high; corolla white, velvety.

9509 - *Hedychium gardnerianum* Roscoe. Ngải-tiên Gardner; Kanili Ginger, Ginger Lily.

Diathựcvật cao đến 1 m, dạng như gừng. Lá có phiến bầu dục, không cứng; mép cao. Pháthoa đứng cao; láhoa xanh, 2 x 1 cm; đài là 2 vảy; hoa vàng búa; ống hoa dài 5-6 cm; cánhhoa hẹp, dài 3 cm, rộng 3-4 mm; tiểunhụy lép đẹp, vàng tươi; môi vàng chanh, xoan có 2 thùy; tiểunhụy thụ màu cam đậm, chỉ tia, chứa nướm ở giữa, lục; noãnào không lông.

Đất cấnthủy: Đalat; VI-VIII.

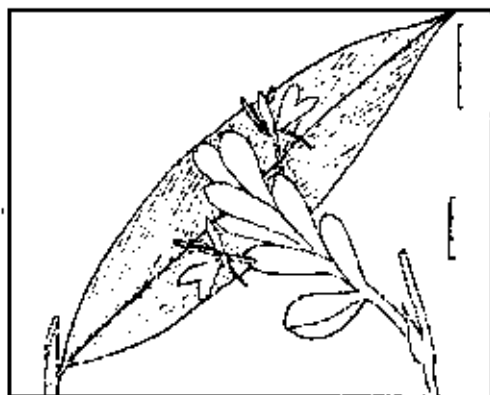
- Geophyte 1 m high; flowers yellow (*H. flavum* non Roxb. ex Schum. & Thonn.)

9510 - *Hedychium forresti* Diels var. *latebracteatum* K. Lars. Ngải-tiên láhoa-rộng.

Diathực vật cao 1,2 m, thơm. Lá có phiến thon nhọn, to 40 x 10 cm; mép cao 2,5-3 cm; bề không lông. Pháthoa cao 15 cm; láhoa dài 3-4 cm; hoa vàng tươi; môi tamgiác, có 2 thùy xoắn thon.

Vào 1.500 m: Sapa.

- Geophyte 1.2 m high; bracts 3-4 cm long; flowers light yellow.

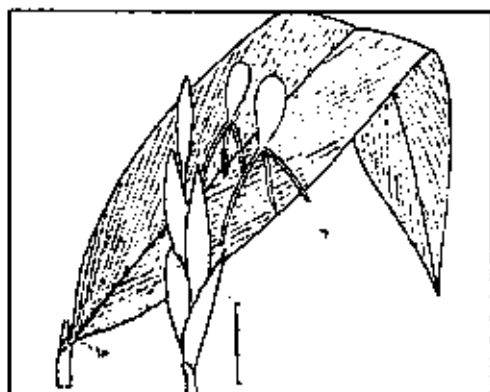

9511 - *Hedychium poilanei* K. Lars. Ngải-tiên Poilane

Cỏ cao 1,3 m. Lá có phiến thon hẹp nhọn, to 40 x 12 cm; mép cao 1-1,5 cm, rìa, nâu. Pháthoa dài 12 cm; láhoa to 4-5 x 2-3 cm; hoa to, thanh, thơm dịu; ống vành dài đến 10 cm; cánhhoa trắng hay ngà.

Trên thân cây, rừng luôn luôn xanh: Bảo Lộc (km 168).

- Flowers fragrant; bracts 4-5 cm long; corolla tube to 10 cm long.

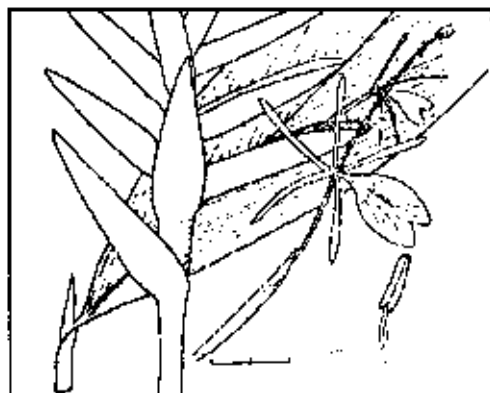

9512 - *Hedychium stenopetalum* Lodd. Ngải-tiên cánhhoa-hẹp.

Diathực vật cao hơn 1 m. Lá có phiến to, đến 60 x 10 cm, mặt trên không lông, mặt dưới có lông dài, nâu; mép mỏng, cao 1-2 cm. Pháthoa chót thân, to, dài đến 35 cm, có láhoa to, gần thẳng góc vào trục; hoa trắng, thơm ngào ngạt; cánhhoa hẹp; baophần dài 7 mm; môi bầu dục, có 2 thùy; noãn sào có lông phún.

Quảng trị vào 300 m; VI.

- Geophyte 1.2 m high or more; inflorescence 35 cm long; flowers white, fragrant.

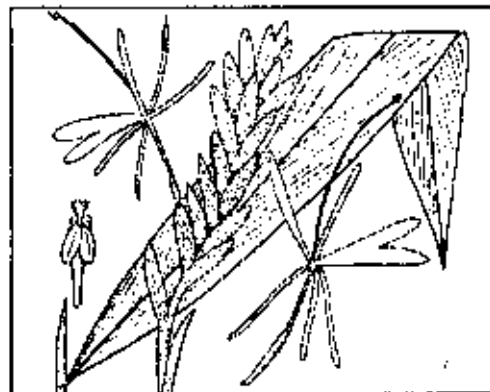

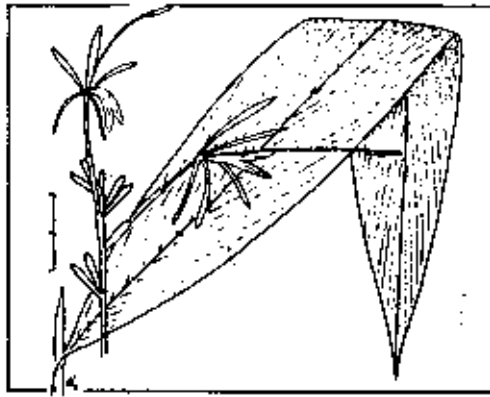
9513 - *Hedychium villosum* Wall. Ngải-tiên lông.

Diathực vật cao 1,5 m. Lá có phiến tròn dài thon hẹp; mép cao 2-3 cm. Pháthoa dài 10-15 cm, dày; láhoa có lông nhung, nâu hoe, dài 2-2,5 cm, rộng 1 cm; láhoa-phụ ngắn hơn; hoa trắng; ống dài 2 cm; ống vành dài 4 cm; cánhhoa và tiểuhụy lép dài 3 cm; môi hẹp, dài 2,5 cm, 2 thùy sâu; tiểuhụy cao 4,5 cm, baophần không dài.

Đèo Brian.

- Geophyte 1.5 m high; bracts velvety; flowers white.

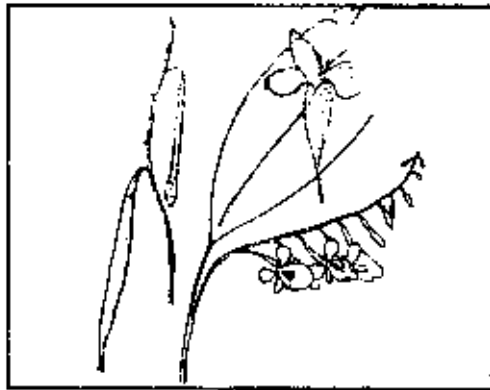

9514 - Hedychium yunnanensis Gagn. Ngải-tiên
Việt Nam.

Diathực vật. Lá có phiến thon, to 30 x 8-13 cm; mép mỏng, cao 3-6 cm, nâu. Pháthoa dài 20 cm, thưa; láhoa nhỏ, huỳnhhuồng, không lông; *hoa trắng hay vàng*, thơm; ống dài không lông; ống vành 2 cm, cánhhoa và tiểuhụy lép hẹp, dài 2 cm; chỉ tiểuhụy dài 5,5 cm, baophần cam; môi hình tamgiác hẹp, chẻ hai.

Đàlạt.

- Bracts pinkish; flowers white or yellow; filament long.

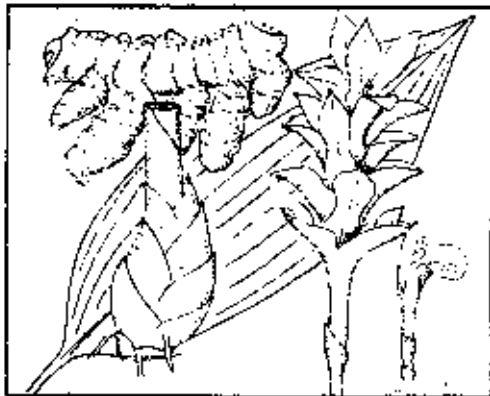

9515 - Siliquamomum tonkinense H. Baill.

Cỏ cao hơn 60 cm; cànhhàng ngắn, to 1 cm. Lá 3; phiến dài 20-33 cm, không lông; mép không lông. Chùm dài; đài cao 15 mm; vành không lông, môi xoan; tiểuhụy ngắn; noãnào 1-buồng. Nang dạng silic, dài 12-15 cm.

Bavi; XI, 11.

- Herb 60 cm high; raceme; ovary 1-locular; capsules long to 15 cm.

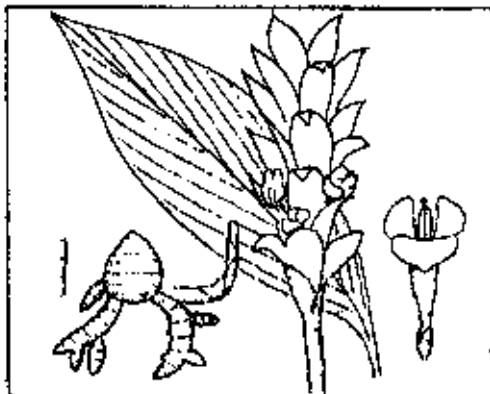

9516 - Curcuma domestica Val. Nghệ, Uấtkim,
Khuynghoàng; Turmeric; Safran des Indes.

Diathực vật cao 0,6-1 m, củ cù và cànhhàng cứng, màu cam đậm, thơm. Lá có phiến không lông, dài đến 45 cm; mép nhỏ; bẹ có ria lông. Pháthoa giữa các thân có lá, cao 15 cm; láhoa gần như rời nhau, vàng dợt, tím hay trắng ở các láhoa chót; hoa dài 3 cm, cánhhoa trắng; tiểuhụy lép và môi vàng nghệ, baophần có 2 tai nhọn. $2n = 32, 64$.

Tr: giavị; VIII-X. Làm lợi sức, trị lạnh mình; thông mật, làm các vết thương lành tốt, không nám, trị đau vú, cầm máu, trị bệnh mắt, đau mình, têthấp, ho; chống nhiều vi khuẩn và nấm.

- Cultivated as condiment (*C. longa* L.).

9517 - Curcuma aromatica Salisb. Nghệ trắng, Nghệ rừng; Willd turmeric, Yellow Zedoaria.

Diathực vật cao 1 m; củ và cànhhàng vàng, rất thơm. Lá có phiến dài 30-60 cm, rộng 15 cm; cuống ngắn. Pháthoa ở đất, cao 20 cm, rộng 7 cm; láhoa trên huỳnh; cánhhoa huỳnh, dài 1 cm; môi tròn; noãnào có lông.

Tr: củ dùng làm thuốc, bổ, kiện vị, trị têthấp, làm lành tốt các vết thương như trên, lợi kinh; trị noc rần; *in vitro*, chống siêu khuẩn thủy bào chẩn (hình phỏng theo Roscoe).

- Cultivated for the rhizome medicinal.

9518 - *Curcuma aeruginosa* Roxb. Nghệ ten-dồng.

Diathực vật cao 1-2 m; củ tròn, hình chùy, rộng 2-3 cm, *nạc màu xanh ten-dồng*. Lá to, xoan thon, 30-70 c x 9-12 cm, gân chảnh tía hay nâu; cuống lục. Phát hoa ở đất, có lá hoa *lục tươi*, *chóp đỏ đậm*; hoa có lá đài ngà; *vành đỏ* ở tai, cam ở ống; dài dài 1 cm, 3 răng; baophần xoan; tiểunhụy lép nhỏ, dài 1 cm, vàng, dính vào chỉ tiểunhụy thụ; noãn sào có lông.

- Bracts light green; corolla red and orange; ovary pubescent.

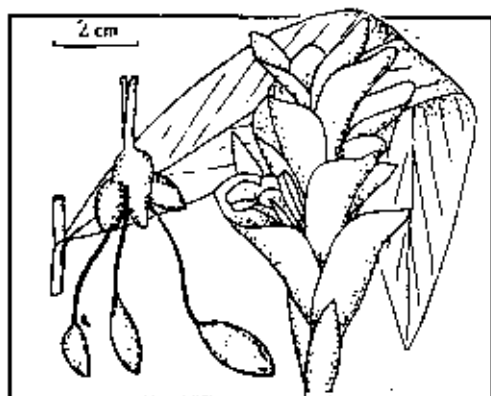

9519 - *Curcuma zedoaria* (Berg.) Christm. Tam nai, Nga-truật, Bông-truật, Ngải tím, Nghệ đen; Round Zedoary.

Diathực vật cao đến 1,5 m; củ có *nạc vàng tái*, củ non trắng. Lá có phiến có bột điều ở gân chảnh, thon, dài 30-60 cm, rộng 7-8 cm. Phát hoa ở đất, thường *trước khi có lá*; lá hoa xanh dợt, bìa đỏ, *chóp vàng và đỏ*; hoa vàng, môi lõm ở đầu; noãn sào có lông mịn.

Tr và hoang ở nơi trồng, bình nguyên. Kích dục, bổ, trị bụng linh bình, tâm trị vàng da, trị bệnh ngoài da. Chứa nhiều chất độc tế bào (curzeronon) dùng trị bướu.

- Involucre top red; flowers yellow (*Amomum zedoaria* Bergius).

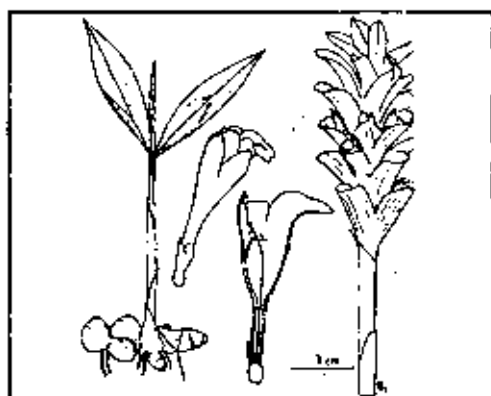

9520 - *Curcuma xanthorrhiza* Roxb. Nghệ rế-vàng.

Diathực vật; *cánh hành cam đậm*. Lá có phiến thường có bột tía. Phát hoa cao 40 cm, có 2 bẹ; lá hoa xanh, *chóp tía*, lá hoa dính nhau vào 1/2 dưới, cao 5 cm; lá đài trong; cánh hoa đỏ, cánh hoa trên có mũi; tiểunhụy lép vàng; *môi vàng nghệ*, chẻ hai; baophần trắng; noãn sào có lông; 2 vòi nhụy lép.

Tr vùng Cánh. Phấn kích, kiện vị, trị kiết.

- Rhizome dark orange; inflorescence top purple; labellum dark yellow.

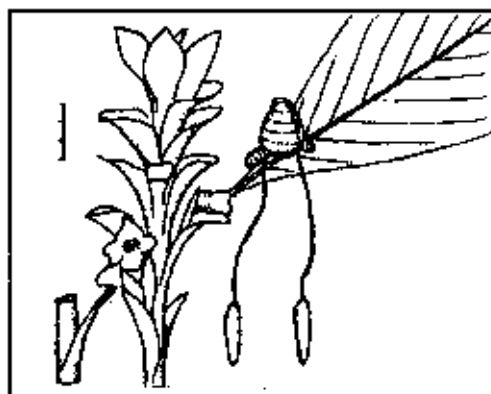

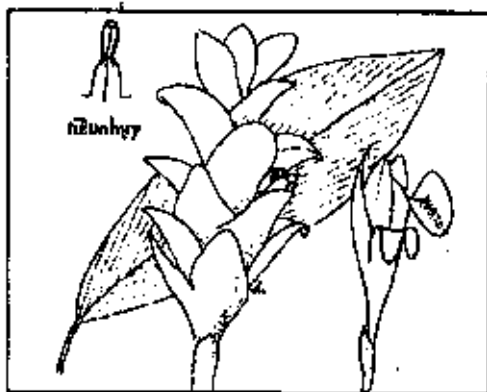
9521 - *Curcuma rubens* Ngải tía.

Diathực vật cao 1,5 m; củ to đến 8 cm, thom, *dắng*, *nạc ngà* giữa hơi sậm; rế to 3-4 mm. Lá *tía*; phiến thon, *to* đến 60 x 17 cm; cuống dài. Phát hoa ở đất cao 15 cm, *lá hoa tía*, mang 3-4 hoa; đài hường, cánh hoa đỏ hay tía; môi vàng.

Ở trứng âm: Thất sơn (Châu đốc).

- Geophyte 1.5 m high; all plant purple; petals red or purple, labellum yellow.

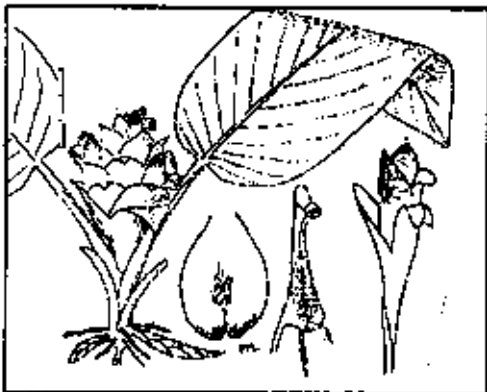

9525 - *Curcuma thorelii* Gagn.. Nghệ Thorel.

Diathực vật nhỏ, cao 50 cm; cành hành vàng vàng. Lá thường chỉ có 3; phiến tia ở bìa, dài 20-30 cm. Pháthoả xuất hiện một lượt với lá, cao 10-12 cm; rộng cao 25 cm; lá hoa xanh, dính nhau thành túi, chóp trắng; hoa màu cánh sen, cánh hoa dài vào 1,5 cm.

Vùng Sài Gòn (Châu thổ), Rừng-lá; VII-VIII.

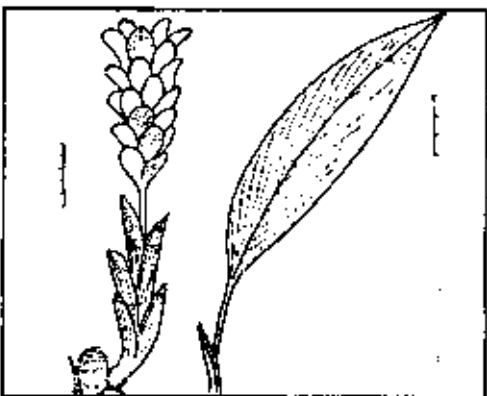
- Geophyte 50 cm high; inflorescence top white; petals 1.5 cm long, pinkish.

9526 - *Curcuma pierreana* Gagn.. Nghệ Pierre

Diathực vật cao 20 cm; cành hành to 1 cm, trắng. Lá 4-5, phiến rộng 6-8 cm, dài 15-20 cm, mặt trên có bột đỏ ở gân. Pháthoả giữa lá trên rộng ngắn; lá hoa hoè hoè, chóp có đốm đỏ; ống vành rộng ở trên, cánh hoa trắng; tiểunhụy lép trắng ở dưới, hường ở trên; môi bầu dục, trắng với lần vàng ở giữa.

Từ Huế vào N. Tr vi củ cho bột.

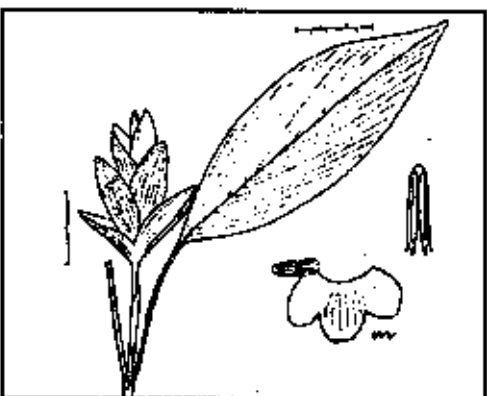
- Inflorescence terminal, rufous; flowers white.

9527 - *Curcuma elata* Roxb.. Mitinh rừng.

Diathực vật cao hơn 1 m; củ vàng, ở trong vàng đậm. Lá có phiến bầu dục thon, có thể rất to, đến 100 x 30 cm, mặt dưới hơi như nhung. Pháthoả ở đất, hiện trước lá, cao 20 cm; lá hoa xanh, bầu dục rộng, dài 5-6 cm, chóp trắng chót lá hoa tím tím; đài trắng, 3 răng; vành có ống dài bằng 2 đài, cánh hoa trắng hay hường, dài 2,5 cm; ba phần đầy có cựa dài; tiểunhụy lép dài 2 cm, dính vào chỉ; môi dài 2 cm, vàng, đầu lõm sâu.

Dran; IV.

- Geophyte 1 m high; leaves 1 m long; inflorescence top white; labellum yellow.

9528 - *Curcuma cochinchinensis* Gagn.. Nghệ Nambô.

Diathực vật cao 40-60 cm. Lá 2-3; phiến to 12-25 x 5-10 cm, mặt dưới có lông như nhung mịn; cuống dài 30 cm, từ từ rộng thành bẹ; mép ngắn. Pháthoả nhỏ, vào 3-4 x 3 cm, lá hoa ít, xoan thon, to 3 x 1,5 cm, hường bìa đỏ; đài 1,5 cm, răng ngắn; cánh hoa tròn dài; ba phần có cựa nhỏ ở đáy; môi như vương dài, hai bên là tiểunhụy lép to gần bằng.

Bà Rịa.

- Geophyte 40-60 cm high; limb velvety beneath; bracts pink, red on edge.

9529 - *Curcuma alismataefolia* Gagn.. Nghệ lá-tức.

Địa thực vật cao 50 cm. Lá thường 3, có phiến hẹp dài, to 20 x 2,5 cm; mép vắng. Pháthoa cao bằng lá, xuấthiện sau lá; phần thụ cao 10 cm, láhoa trên to hơn, huỳnh hay màu cánh sen; hoa tím có sọc trắng, nhỏ; môi dài 17 mm, có cạnh ở giữa; noãn sào có lông.

Tây ninh, Châu đốc; VI-IX.

- Geophyte 50 cm high; superior bracts bigger, pink or purple.

9530 - *Curcuma angustifolia* Roxb.. Nghệ lá-hẹp; Wild Arrow-root, Narrow-leaved Turmeric..

Địa thực vật có củ hình bông vu to 1 cm, nạc trắng, bìa vàng, mùi Nghệ; rễ to, rộng 1,5 mm, mang nhiều củ ở chót. Lá có phiến thon hẹp, to 15 x 5-7 cm, cuống dài đến 15 cm. Pháthoa hiện trước lá, cao 15 cm, trên rộng 5-15 cm; láhoa tròn dài, dài đến 2,5 cm, láhoa dưới lục, chóp đỏ hay tím tím; dài 1 cm, có lông; vành có ống có lông, cánh hoa 1,5 cm; ba phần có 2 móng nhỏ; tiểu nhụy lép dài 2 mm; môi bầu dục, dài 11 mm, chẻ 1/4.

Tây ninh. Củ trị lạnh (subnormal temperatures), gãy xương, ỉa, vàng da, sưng thận, sạn.

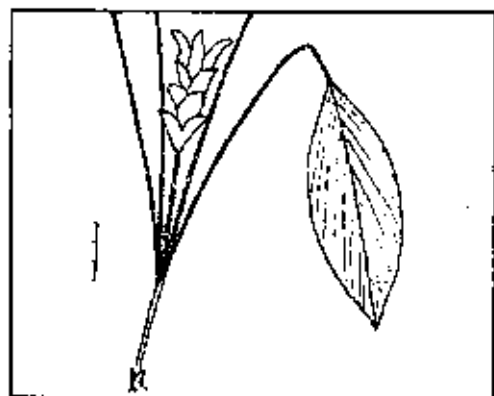
- Inflorescence top red or violaceous.

9531 - *Curcuma parviflora* Wall.. Nghệ hoa-nhỏ.

Địa thực vật cao 40 cm, có củ vào 1 cm, có vảy. Lá 3-5; phiến bầu dục, to 15-23 x 6-8 cm, không lông hai mặt; cuống dài 10-20 cm; mép ngắn. Pháthoa giữa lá, cao 4-6 cm; láhoa 3 x 1-1,2 cm, láhoa trên hơi khác màu; dài 8 mm, 3 răng; vành có ống 2 lần dài hơn, cánh hoa 7 mm; ba phần không móng; tiểu nhụy lép trắng, thon, dài hơn cánh hoa; môi dài bằng ngang, tím tím có sọc trắng.

N.

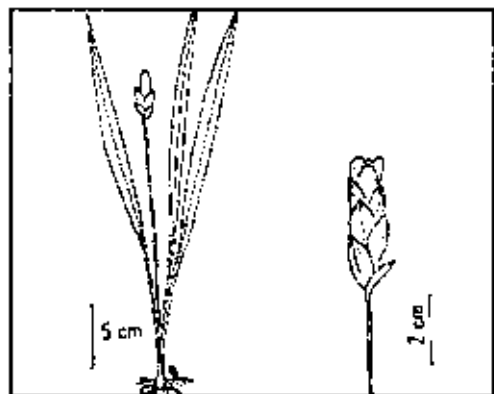
- Geophyte 40 cm high; inflorescence terminal; flowers small; labellum violaceous, white veined.

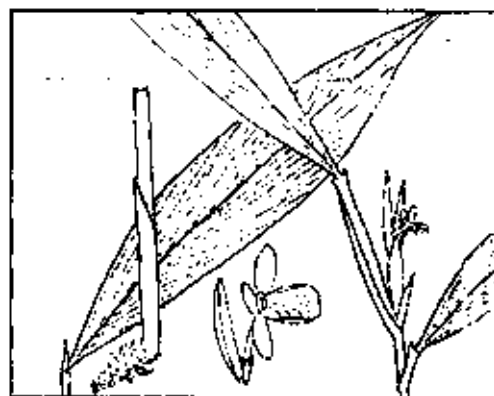
9532 - *Curcuma gracillima* Gagn.. Nghệ mảnh.

Địa thực vật nhỏ, cao 30 cm; củ thơm, nhỏ. Lá đứng; phiến thon hẹp, cao 20 cm, rộng 1-3 cm. Pháthoa trên rộng dài giữa lá, phần thụ dài 3-5 cm, láhoa đỏ chói, cao 1 cm; hoa trắng, thơm; cánh hoa dài 5 mm; môi tròn, chẻ đến giữa; noãn sào không lông.

T đến Tây ninh.

- Small geophyte; leaves narrow; inflorescence narrow. red; flowers fragrant, white.

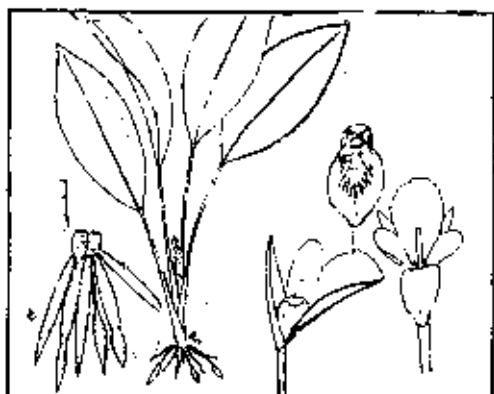

9533. - *Gastrochilus thorelii* Gagn.

Djathực vật cao đến 50 cm, có củ dài dài. Lá có phiến thon nhọn, to 16 x 3,5 cm, mỏng, lúc khô dễ uốn, không lông; bẹ có bìa ria; mép cao hơn 13 mm, chẻ hai. Pháthoả ở chót thân, dài 7 cm, mang 5-7 hoa; láhoa dài đến 5 cm; dài 5 mm, không lông; cánhhoa tròn dài, dài 15 mm; chỉ tiểunhụy ngắn; tiểunhụy lép tròn tròn, dài cỡ với tiểunhụy; môi bầuđục, to 17 x 10 mm; noãn sào không lông.

- Geophyte 50 cm high; leaves glabrous; flowers 5-7; ovary glabrous.

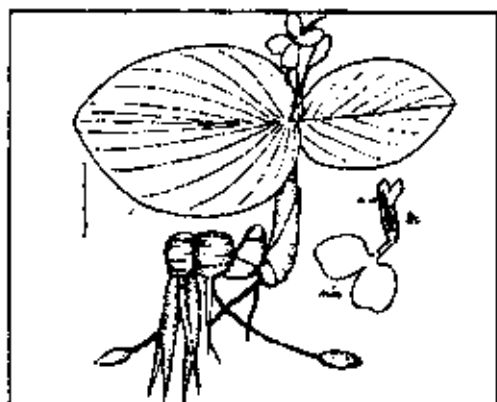

9534 - *Boesenbergia pandurata* (Roxb.) Schlecht.

Djathực vật; củ dài, màu cam. Thân ngắn, mang 3-4 lá; phiến bầuđục, to đến 28 x 10 cm, hơi bất xứng; cuống 5-12 cm. Pháthoả giữa lá, ít hoa; láhoa 4-2 cm; ống vành 1,5 cm, tai 1,5 cm, hồng; môi 2,5 cm; baophấn 5 mm; noãn sào không lông.

Củ dùng trị đau bụng (hình phỏng theo Ochse)

- Inflorescence 1-2-flowered; corolla pink, labellum red veined (*Kaempferia pandurata* Roxb.)

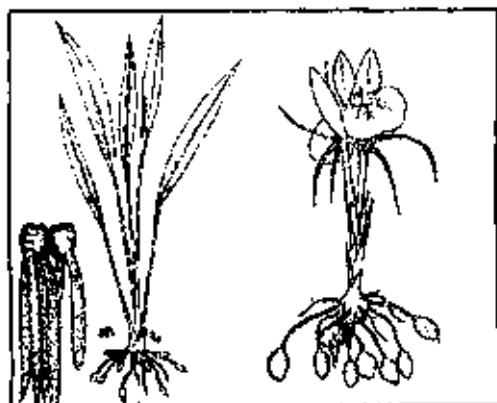

9535 - *Kaempferia galanga* L. Thiên liên, Djalien; Galanga.

Djathực vật có củ cạnh nhau, và rễ phủ thành củ. Lá 2-3; phiến gần như tròn, to 6-7 x 8-10 cm, xanh đậm, láng, nằm trên đất, bìa mỏng; cuống dài 1-2 cm. Gié không cong, mang hoa trắng có bốt tím, xuấthiên một lượt với lá; dài 3 răng; vành thành ống dài 2,5 cm, phiến hẹp dài; môi chẻ hai; một tiểunhụy thụ không chỉ, 2 tiểunhụy lép; noãn sào 3 buồng. Hạt có tú-y.

Hoang: Tâyninh, và Tr; củ thơm giúp sự tuần hoàn, lợi tiểu, trị nhức-dầu, giúp ho; làm sanh mau; gây ảo giác. *K. marginata*, giống loài này; lá có bìa viền đỏ, và hoa tím; củ cũng thơm.

- Geophyte often cultivated; flowers white with violet dots.

9536 - *Boesenbergia rotunda* (L.) Mansf. Camdjala.

Djathực vật có củ và nhiều củ phủ từ chót rễ, to bằng ngón tay. Lá có phiến thon hẹp, to 30-40 x 5-6 cm, nhọn hai đầu; cuống dài bằng phiến. Pháthoả hiện trước lá, dây có vảy trắngtrắng; hoa vào 10, tím dợt, thơm; dài dài 3,5-4 cm, 3 răng; vành có cánhhoa hẹp, dài 2,5-4 cm; tiểunhụy lép rộng hơn; tiểunhụy thụ có chỉ rất ngắn; môi gần như tròn, lõm sâu; noãn sào không lông.

Tr, BTN. Củ thơm, cay, làm lạnh vết thương, trị đau bụng, trị đau mắt, ngăn mắt cườm (cataract).

- Cultivated (*Kaempferia rotunda* L.).

9537 - *Kaempferia fallax* Gagn.. Camdia đối.

Diathực vật; thân lúc đầu mang bẹ dài 5-8 cm, bẹ trong hẹp. Lá hẹp, không lông. Pháthoá có ống dài 2-5 cm; *hoa to*, dài 12-14 cm; đài dài 6-7 cm; cánh hoa hẹp, dài 3 cm; tiểu hụy lép xoan; môi chẻ 2/3, thùy rộng 18 mm; vòi nhụy dài; noãn sào không lông.

Tà-ngạn sông Cùlong, từ Lào đến Huế.

- Leaves narrow; flowers large, petals 3 cm long.

9538 - *Kaempferia fissa* Gagn.. Camdia chẻ.

Diathực vật nhỏ, có rễ phù thành củ như củ cải nhỏ. Lá.. Pháthoá 1-3 hoa, có vây dài (2-3 cm), hẹp, trắng trắng; đài dài 4 cm, có 3 răng; vành có ống dài 2-4 cm; cánh hoa hẹp, dài 2,2 cm; tiểu hụy lép hơi rộng hơn; ba phần dài, chung đôi có 1 sóng vuông, lõm ở đầu; môi có 2 thùy, dạng và kích thước như tiểu hụy lép; noãn sào không lông.

Lào (hình theo ?).

- Inflorescence 2-3 flowers; labellum 2 lobate; ovary glabrous.

9539 - *Kaempferia angustifolia* Rosc.. Thiên liên lá hẹp.

Diathực vật có nhiều củ tròn, to bằng ngón tay; rễ thơm. Lá 2-6, phiến thon hay hẹp, có đốm trắng nhỏ, dài đến 13 cm; cuống ngắn. Gié không ống; *hoa đẹp, trắng với môi tím*; ống vành dài 4,5 cm; tiểu hụy lép trắng, dài 2 cm. Trái...

Sân cò, đến 1.200 m: Đăclác, Sài Gòn, Thủ Đức.; V-VII. Củ trị ho.

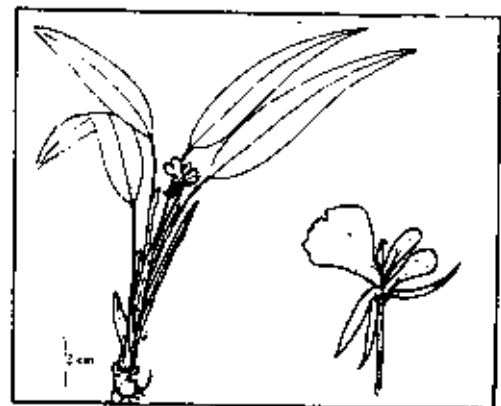
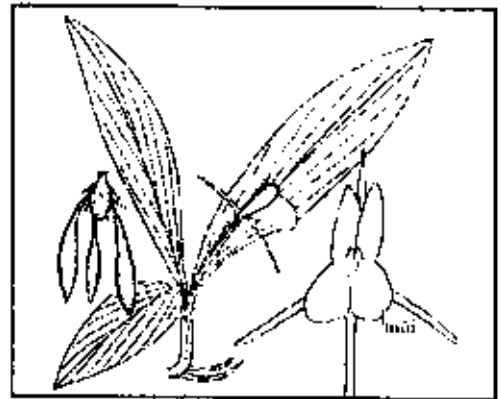
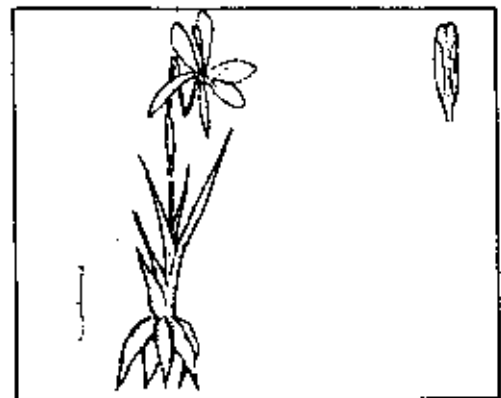
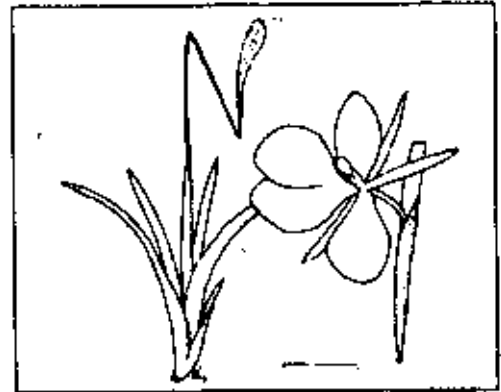
- Leaves to 13 cm long; flowers white with violet labellum.

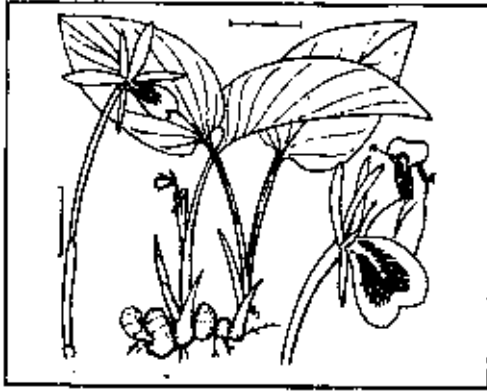
9540 - *Kaempferia cochinchinensis* Gagn.. Thiên liên Nambộ.

Diathực vật có củ hành, không củ ở rễ. Lá 3-7; phiến *thon hẹp*, dài 10-16 cm, rộng 3-4,5 cm, không lông; mép cao 4 mm. Pháthoá trong bẹ lá ngọn, vào 5 hoa; vành có ống dài 6,5 cm, cánh hoa 1,5 cm; tiểu hụy lép dài 13 mm; môi dài 2 cm, đầu lõm.

Bình dương (hình theo Gagnepain).

- Leaves glabrous; corolla tube 6.5 cm long; labellum 2 cm long.

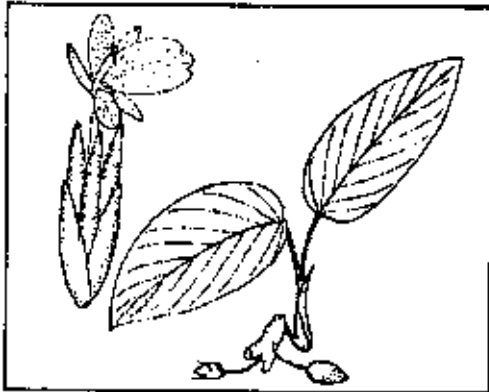

9541 - *Kaempferia elegans* Wall. Ngải-chúa

Điathực vật có củ. Lá thường 2; phiến bầu dục, to 10-20 x 4-15 cm, đầu tù, đáy tròn hay hình tim; cuống dài đến 10 cm. Pháth hoa có 2 lá hoa bao lại, trên rộng dài 3-4 cm; hoa trắng cà; ống dài 15 mm; môi có bột tím, to đến 15 x 12 mm.

Sông Bé, Châu Đốc; Tr ở Sài Gòn; VIII.

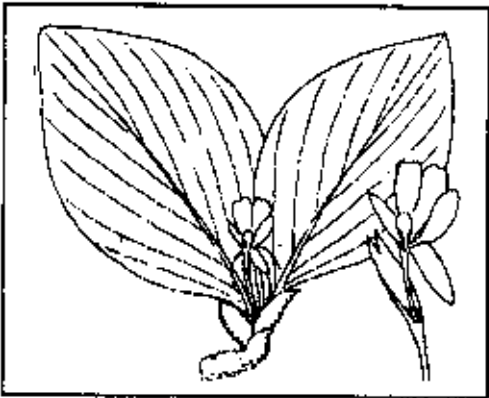
- Limb glabrous; bracts 2; flowers white; labellum violet dotted.

9542 - *Kaempferia candida* Wall. Thiên liên trắng.

Điathực vật; cành dày, mập; rễ phù thành củ xoan. Lá xuấ thiên sau hoa, có phiến xoan, không lông; cuống rỗng. Pháth hoa ở gốc, không rộng, có bẹ trắng ngoài, các bẹ trong hường; đài hình ống dài 2,5 cm; cánh hoa dài 2,5 cm, tiểu hụy lép xoan dài, trắng, đáy vàng; môi trắng có bột vàng; noãn sào không lông.

Thọc; IV

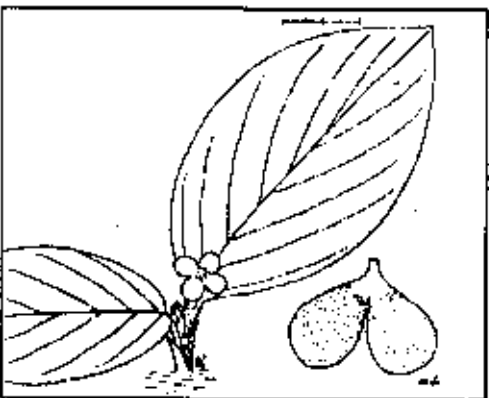
- Leaves after floraison, glabrous; flowers white, labellum with yellow dot.

9543 - *Kaempferia harmandiana* Gagn. Thiên liên Harmand.

Điathực vật mọc sà ở đất; cành to bằng ngón tay, có rễ phù thành củ. Lá 2, có phiến có thể to đến 10 x 5 cm, xoan đến hẹp, mặt dưới có lông, bìa viền tía; cuống 2-4 cm. Gié có nhiều lá hoa có mũi dài; hoa nhiều; đài có ống dài 2 cm; cánh hoa 12-15 x 3 mm; tiểu hụy lép xoan; môi tròn tròn, xé đến 2/3 thành 2 thùy bầu dục; noãn sào không lông.

Lào và Cambodge; có lẽ có ở Việt Nam.

- To search in Vietnam.

9544 - *Kaempferia pulchra* Ridl. Thiên liên đẹp.

Điathực vật mang 2-3 lá to trải trên mặt đất, không lông hai mặt, lục đen như tơ với gân trắng trắng, và 4-5 vân lục dợt mặt trên. Pháth hoa là chùy; lá hoa màu lục, lá hoa trong trắng trắng; hoa tím tâm trắng; tiểu hụy lép dài 25 mm; môi to, chẻ thành 2 thùy xoan dạng y như tiểu hụy lép.

Có rất đẹp; Tr ở N.

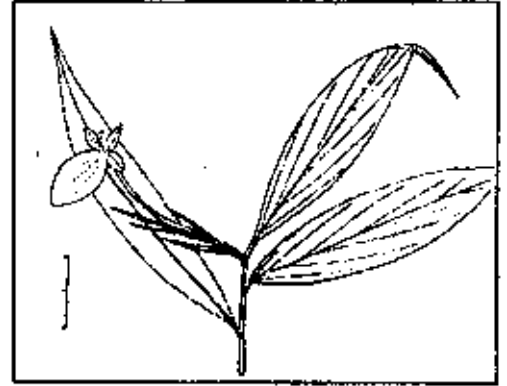
- Cultivated.

9545 - Caulokaempferia petelotii K. Larsen. Truật thiên liên

Diathực vật có củ; thân khisinh cao 20-40 cm, nên có dạng một Globba. Lá có phiến thon nhọn, chót có đuôi dài, mỏng, cuống rõ, 2-4 mm; bề không lông. Pháth hoa ở ngọn có lá hoa hẹp dài; hoa có ống dài 4 cm; đài là ống 3 răng; tiểu nhụy lép xoan, nhỏ, ba phần đặc biệt có mỏng to, nguyên; mỗi to, 2 x 1,2 cm, xoan, nguyên.

Sapa.

- Tubers; stem 20-40 cm high; limb caudate; labellum 2 x 1.2 cm.

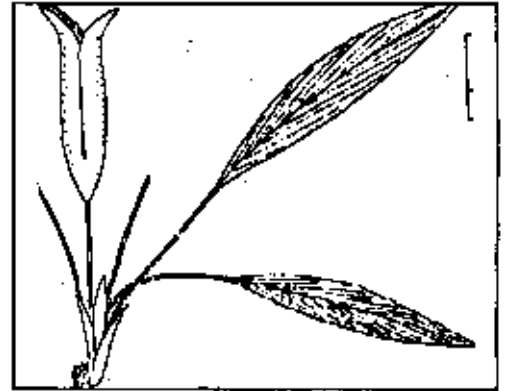

9546 - Stahlianthus campanulatus O. Ktze.. Tà liên chuông

Diathực vật có cành ngắn và củ to bằng tay cái; vảy dài 1-4 cm. Lá ở đất, vào 5; phiến thon nhọn, dài 5-13 cm, rộng 2,5 cm, nhọn hai đầu, cuống dài 6 cm (đến 22 cm ở lá trên). Pháth hoa một lượt với lá, có 1 lá hoa thành một ống chẻ sâu, cao 3-4 cm; hoa 15-20, không cong, ở đáy ống và ngắn hơn ống; đài dài 2 cm; cánh hoa 1 cm; tiểu nhụy có chung đời có một phiến mỏng; tiểu nhụy lép dạng cánh hoa; mỗi dài 12-15 mm.

Đồng nai.

- Rhizome short, tuber; inflorescence with leaves; involucre bell-shaped, 3-4 cm high.

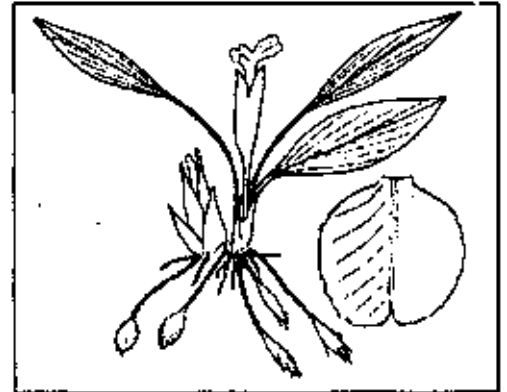

9547 - Stahlianthus thorelii Gagn.. Tà liên Thorel.

Diathực vật có củ và rễ phù thành củ. Lá xuất hiện sau pháth hoa, có phiến thon, nhỏ, có cuống dài. Pháth hoa cạnh lá, có lá hoa thành tổng bao cao 3,5 cm, hình chuông đứng chẻ thành 2 môi, trên cong cao 6-8 cm; hoa 4-5 không cong, không lông; tiểu nhụy lép hẹp; môi rộng bằng hai tiểu nhụy lép, tròn tròn, chót lõm; noãn sào không lông.

Lào. Khác loài trên ở hoa sau lá (hình theo Vidal).

- To search in Vietnam.

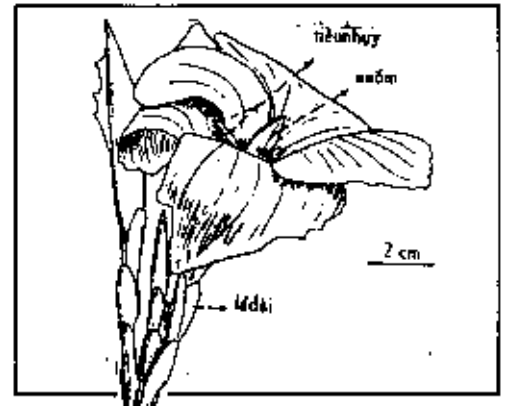
CANNACEAE : họ Ngải-hoa

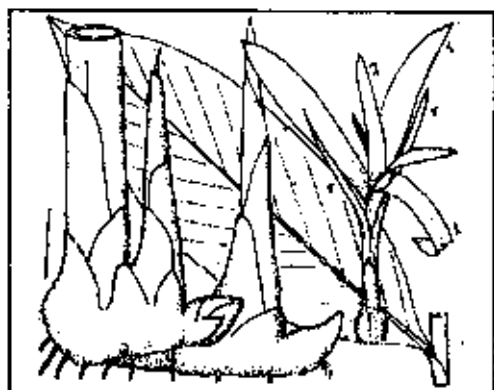
9548 - Canna generalis Bail.. Ngải-hoa; Indian Shot; Balisier.

Diathực vật thành bụi; cành ngắn to; thân cao 1-1,5 m. Lá có phiến to, lục hay tía, có khi trở. Pháth hoa ở chót thân; hoa to, 3 lá dài nhỏ; 3 cánh hoa nhỏ; 3 tiểu nhụy lép to, đẹp, dạng cánh hoa; 1 tiểu nhụy thụ chỉ có 1 buồng phần; noãn sào hạ, 3 buồng. Nang cát ngắn, có gai nhỏ; hạt đen, tròn, đều, rất cứng. $2n = 18, 27$

Do sự lai. Kiêng thường Tr. Có trên 1.000 thứ. Hạt vì cứng và to đều, lúc xưa làm đơn vị cân vàng. Rễ phách kích, trị đau gan, lọc máu, sốt, lợi tiểu, lợi kinh, pháthần.

- Ornamental.

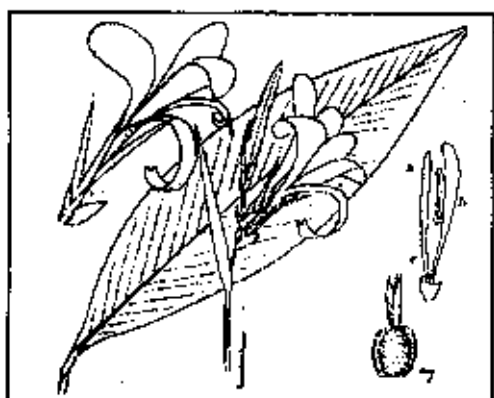

9549 - *Canna edulis* Ker. Chuối-củ; Edible Canna; Tous-les-mois, Arrow-root du Queensland.

Dịathực vật cao 2 m; cành hành to, chứa nhiều bột. Lá có phiến thường tía; bẹ tía. Pháthoá ở chót thân; cánh hoa vàng vàng; tiểu hụy lép đỏ son, rộng 1 cm; tiểu hụy vàng; môi vàng. Nang. $2n = 18, 27$.

Gốc Mỷchâu. Củ ăn luộc ngon, cho bột, làm bún tàu tốt; I-XII. Người Da-đỏ cho con mới sanh nằm lá Chuối-củ này. Dược tính như loài trên.

- Cultivated for its eatable rhizome.

9550 - *Canna glauca* Rosc.

Dịathực vật thành bụi; cành hành to, có nhiều bột. Lá có phiến to, 60 x 15 cm, màu lục mẫm. Pháthoá ở ngọn; hoa vàng; tiểu hụy lép rộng vào 1 cm; tiểu hụy thụ chỉ có 1 buồng phần đeo bên phiến đẹp. Nang có gai nhỏ; hạt đen, đều, cứng.

Hoang dựa bờ nước: N. Củ cũng ăn được.

- Leaves glaucous; flowers yellow.

9551 - *Canna silvestris* Roscoe. Ngải hoa đỏ.

Dịathực vật có cành hành, cao 1,8 m. Lá có phiến to 40 x 15 cm, gân xéo, khít; bẹ dài. Pháthoá ở ngọn, có lá nhỏ, dài 20-30 cm, ít hoa; đài đỏ tái, cao 1,3 cm; cánh hoa thon, dài 3-4 cm, đỏ; tiểu hụy lép hai môi, mà một chẻ hai; noãn sào cao 6-8 mm.

Lào cai.

- Plant to 1.8 m high; flowers red.

MARANTACEAE : họ Huynh tinh

1a - noãn sào 1 buồng

1b - noãn sào 3 buồng

2a - pháthoá 2-3 lần lưỡng phân; có thân cao

3a - trái tròn, không tự-khai; pháthoá có nhánh dài

3b - trái có cạnh, tự-khai; pháthoá ít nhánh

2b - gié giữa lá

3a - cọng trên có cánh; lá dài không bằng nhau

3b - cọng trên không cánh; lá dài bằng nhau

2c - hoadầu

3a - hoadầu như gắn trên cuống

3b - hoadầu trên cọng riêng

Maranta

Donax
Schumannianthus

Halopegia
Stachyphrynium

Phrynium
Calathea

9552 - *Maranta arundinacea* L. Huỳnhnhĩnh; Bermuda or West Indian Arrow-root; Arrow-root des Antilles.

Bụi cao 0,5-0,7 m; củ thon dài, nhọn, có vảy mỏng bao, nạc trắng, chứa nhiều bột. Lá có phiến thon dài, gân songhánh, mặt dưới có ít lông; cuống dài đến 7 cm, có phần vàng ở trên; bẹ dài. Chùm ở chót; hoa nhỏ, trắng; noãn sào hạ; lá dài 3, nhọn; cánh hoa dính thành ống; tiểu nhụy 2 lép, to như cánh hoa. Nang 1 hạt; hạt có tử-y vàng đỏ.

Tr để lấy củ; VIII-X. Gốc Mexico, T.-Mỹ. Làm đỏ (rubefacient), trị kiết; bột bảo vệ màng nhầy (demulcent).
- Cultivated.

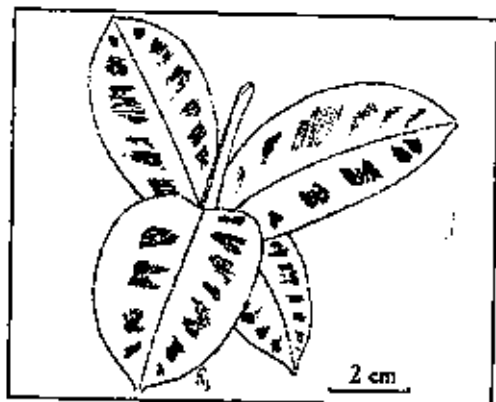

9553 - *Maranta leuconeura* var. *kerchoviana*. Huỳnhnhĩnh bột; Rabbit's foot.

Bụi cao 15-30 cm, có củ. Lá chụm ở đất; phiến xoan tròn dài, dài 10-15 cm, đáy tròn hay hình tim, mặt trên lục tươi có bột nâu, mặt dưới đỏ. Hoa nhỏ, trắng, có sọc đỏ.

Kiểu, gốc Brasil. Var. *erythroneura*: lá rất đẹp, có hàng bột ở gân chính và gân-phụ đỏ.

- Ornamental.

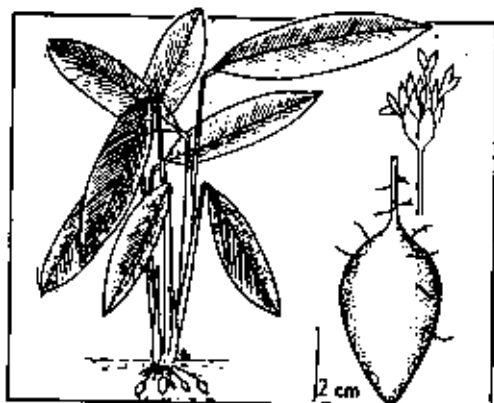

9554 - *Calathea alloveria* Lindl. Củ lùn, Năng Tàu; Topinambour blanc.

Bụi cao đến 1 m; thân khisinh ngắn. Lá có bẹ và cuống đứng cao 40-45 cm; phiến dài 20-30 cm, bất xứng, mỏng, gân-phụ cách nhau 1-2 mm; cuống có phần trên vàngvàng, khác. Hoadầu nhỏ, trắng. Trái 3 hạt (ở *Maranta*, trái 1 hạt)

Tr lấy củ trắng, chứa bột, ruột thường bọng.

- Cultivated.

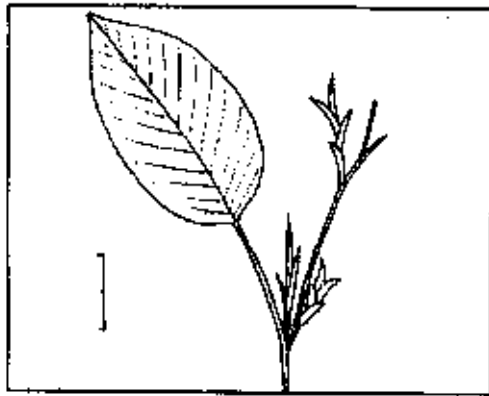
9555 - *Calathea* cf. *clossoni* Hort. Huỳnhnhĩnh rần.

Bụi đaniên. Lá đứng, có phiến dài 15 cm, rộng 4-6 cm, gân-phụ cách nhau 1-2 mm, có lông mịn mặt dưới, có 5-6 bột sậm mỗi bên. Pháthoa 1-2 hoa trên mặt đất; hoa trắng nhỏ.

Rừng luôn luôn xanh: Trảngbom, Đồng xoài; X.

- Limb maculated; flowers white, 1-2.

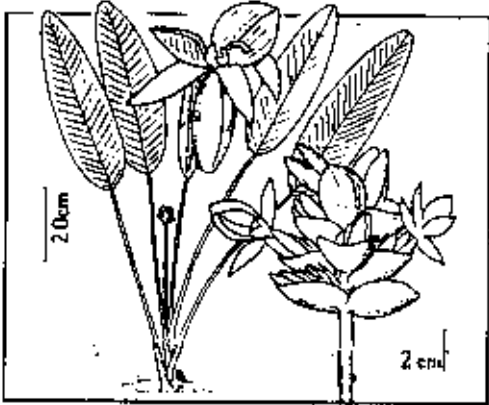

9556 - Calathea lietzei Morren.

Cỏ cao đến 60 cm. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 7-20 x 3-4 cm, mặt trên lục đậm như nhung, với sọc lục dọc theo gân-phụ, mặt dưới đỏ; cuống dài trên bề dài. Pháthoá dài; gié nhỏ, hình trụ, có 1 lá ở đáy.

Tr gốc Brasil.

- Ornamental.

9557 - Calathea ornata (Linden) Koern.. Huýnhtinh kiếng.

Cỏ đaniên, kíchthước nhỏ hay to (cao đến 1,5 m), tùy điềukiên trồng. Lá 3-4, có cuống đứng cao 20-120 cm kể luôn bề; phiến đáy tròn, dài 20-90 cm, mặt trên xanh có sọc trắng hay hường, từng cặp, không đi đến bìa và gân giữa; mặt dưới lục tươi. Pháthoá như chùy; phiếnhoa lục vàng; tiểuhụy đỏ hằm, một to. Nang 2 hột.

Kiếng.

- Ornamental.

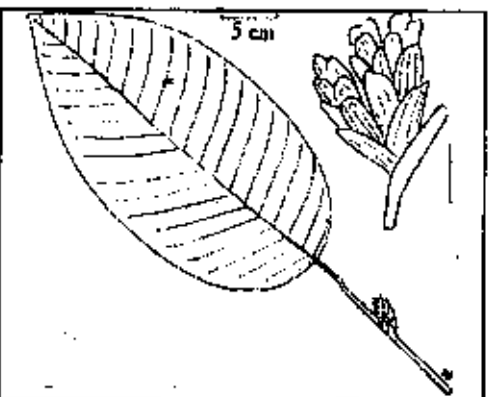

9558 - Calathea ornata var. *albopicta* Hort.

Lá trở lợt hay trắng dọc theo gân phụ.

Tr.

Ornamental.

9559 - Phrynium dispernum Gagn.. Dong nếp.

Cỏ cao đến 2 m. Lá có phiến bầu dục, to, dài đến 60 cm, rộng 30 cm, gân-phụ cách nhau 1 mm; cuống 40 cm. Pháthoá xoan, gồm 4-6 nhóm hoa; láhoa dài 3,5 cm. Nang 2 hột, cao 15 mm, rộng 9 mm; hột dài 11 mm, có tú-y.

Quảngtrị; IV. Lá dùng để gói bánh.

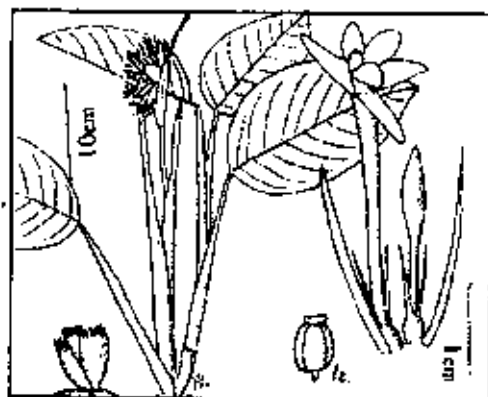
- Plant to 2 m high; limb to 60 x 30 cm; capsules 2-seeded (*P. oliganthum* Merr.).

9560 - Phrynium pubinerve Bl. Đông gân-lông.

Cỏ daniên cao 0,5-1 m, có củ. Lá 3-6, có cuống dài đến 60 cm; phiến tròn dài, to đến 50 x 25 cm, không lông. Hoادầu to 4-5 cm, có chất nhớt; hoa vàng, đốm hay tím, cao 2,5 cm; môi hương; noãn sào có lông vàng. Trái dài 1 cm, nâu; hạt 3.

Tr ở Bình trí thiên để lấy lá gói bánh; nơi ẩm lá rất to; VII.

- Limb to 60 cm long; capitules dense; flowers red or violaceous (*P. capitatum* auct. non Bl.).

9561 - Phrynium placentarium (Lour.) Merr. Đông bánh.

Cỏ daniên cao đến 1 m. Lá có phiến láng dài 20-60 cm, xếp theo gân-phụ; bẹ và cuống cao 40-50 cm, chót cuống vàng. Hoادầu bán cầu, rộng đến 5-7 cm, có cọng dài 1-4 cm; lá hoa nguyên; hoa cao 2,5 cm; noãn sào có lông; lá dài 5-7 mm; phiến hoa vàng vàng. Nang có 1 hạt.

Tr 1-800 m, lá dùng gói bánh; VI-VIII. Giải độc rượu; trị nọc rắn.

- Perennial 1 m high; capitules pedunculate; flowers yellow (*P. parviflorum* Roxb., *P. capitatum* Willd.).

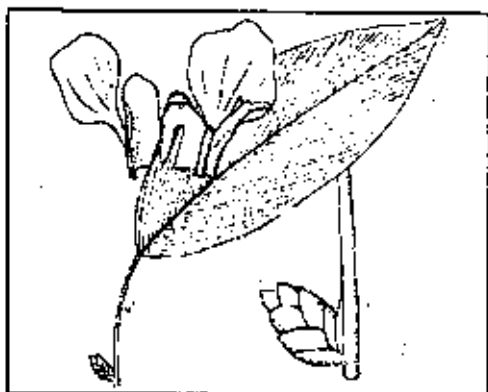

9562 - Phrynium thorelii Gagn. Đông Thorel.

Cỏ cao đến 2 m; cành phân chia nhánh, có sợi. Lá 3-4, các lá dưới song đỉnh; phiến 40-70 x 15-25 cm, móm móm, màu không lông; cuống dài 40-120 cm, có lông nằm màu rụng. Phấn hoa nhỏ, 7 x 4-5 cm; lá hoa xoan, có lông tơ, dài 3,5-5 cm; hoa đốm; lá dài 14 mm; ống vành 1 cm; môi 2, đầu cát ngang, dài 8-9 mm; tiểu nhụy lép nhỏ, một hình nón; noãn sào có lông. Nang đỏ điều, hạt 3.

Đồng nai.

- Plant to 2 m high; limb to 70 cm long; flowers reddish; capsules 3-seeded, purple.

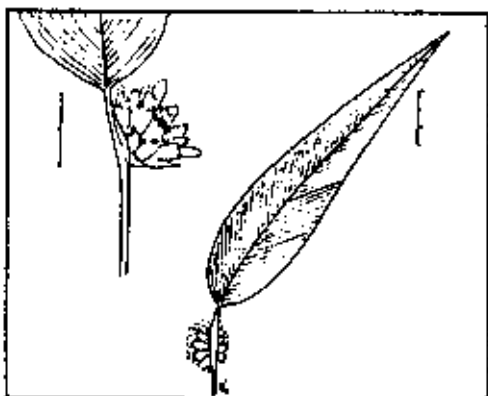

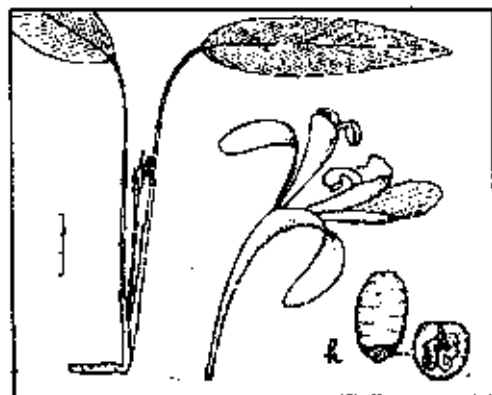
9563 - Phrynium tonkinense Gagn. Đông Bắc bộ.

Cỏ daniên, cao đến 1 m; cành ngang; thân đứng có 2-5 bẹ có sợi, dài đến 27 cm. Lá 4; phiến thon nhọn, to 37 x 7-8 cm, cứng, có lông ở gân chẵn mặt dưới; cuống dài 3-25 cm. Hoادầu với 4-5 gié; lá hoa nhỏ, có lông ở chót; lá dài trong hẹp, dài 7 mm; cánh hoa dài bằng tiểu nhụy lép. Nang 3 cạnh, lõm ở đầu, to 12 x 6-7 mm; hạt 3, vàng tro, láng; tử-y nhỏ.

Hà Sơn bình.

- Plant up to 1 m high; capitules; bracts hairy; capsules 3 seeded; arill small.

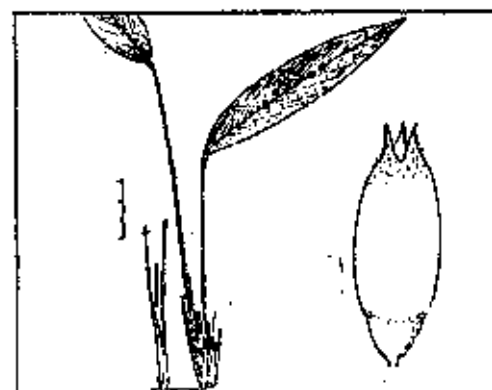

9564 - *Stachyphrynium thorelii* Gagn. Dong-gié Thorel.

Cỏ cao 50 cm; cành ngang, trắng hay ngà. Lá 2; phiến thon, to 15 x 3-3,5 cm, mặt trên láng, có lông mịn mặt dưới; cuống 6-20 cm, không lông. Pháthhoa giữa lá; gié 5 x 0,5 cm; láhoa 4, dài đến 2,5 cm; hoa 2 mỗi láhoa; ládài 3 mm; ống vành 2,2 cm, cánhhoa 6 mm; môi 2, hẹp; một tiểunhụy lép có phiến tamgiác; noãn sào có lông. Nang xoắn; hạt 1, dài 12 mm, tử-y 2 thùy nhọn, ngoằn ngoèo.

Lào; có lẽ có ở Việt Nam.

- To be search in Vietnam.

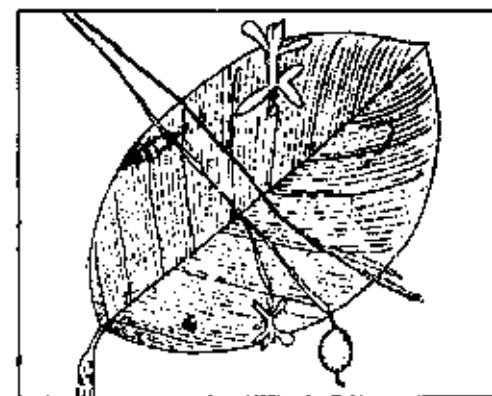

9565 - *Stachyphrynium minus* K. Schum. Dong-gié nhỏ.

Cỏ cao đến 40 cm; cành to 3-5 mm. Chùm cách nhau 3 cm, mang 1-2 lá có phiến thon hẹp, to 11-15 x 2,5-3,2 cm, mặt trên không lông, mặt dưới có lông nhất là ở gân chính; cuống dài, có lông nằm. Pháthhoa nhỏ giữa vẩy đáy cuống; láhoa 6, songđỉnh, 3 láhoa dưới lép; hoa 2 mỗi láhoa; ládài 4 mm; vành vàng lợi, ống 17 mm, cánhhoa 6 mm; noãn sào có lông. Nang dài 8 mm; hạt 1/buồng, dài 3 mm, có tử-y 2 thùy như chỉ.

N.

- Plant to 40 cm high; limb pubescent beneath; flowers light yellow; capsules 3-seeded.

9566 - *Donax cannaeformis* (G. Forst.) K. Schum. Lùn dồng.

Cỏ cao 2-5 m; thân tròn, xanh đậm, giao lông, lưỡngphân. Lá có phiến bầu dục, dài 15-30 cm, có lông nằm ở gân mặt dưới. Pháthhoa 2-3 lần lưỡngphân; láhoa mau rung; hoa trắng có cánhhoa và tiểunhụy lép rộng 1-1,5 cm. Trái tròn, to 1-1,5 cm; hạt 1-2.

Dưa nơi ẩm, rừng và Tr để lấy thân làm sợi tốt (pháo lùn rất tốt); I-XII.

- Stem dichotomous, green; flowers white; capsules globulous (*Thalia cannaeformis* G. Forst., *D. arundastrum* Lour., *D. grandis* (Miq.) Ridl.).

9567 - *Schumannianthus dichotomus* (Benth. & Hook.) Gagn. Lùn nước.

Bụi, cao 1-1,5 m; nhánh lưỡngphân, vỏ xanh đậm. Lá có phiến bầu dục dài 7-15 cm, không lông; cuống ngắn, mép 1-2 mm. Pháthhoa ở chót nhánh, dài 12 cm; láhoa songđỉnh 6-7; hoa trắng, dài 3 cm; môi to 1 x 1,3 cm; một tiểunhụy lép hình chóp; noãn sào có lông. Trái to 1 cm, như cái ngang ở đầu và có 3 cạnh tròntròn; hạt 3.

Dưa rạch. Var. *filiformis* Gagn.: pháthhoa dài đến 35 cm, có láhoa đến 22. Cho dây không chắc bằng loài trên.

- Stem dichotomous, green; flowers white; capsules angular (*Clinogyne dichotomus* Benth. & Hook.).

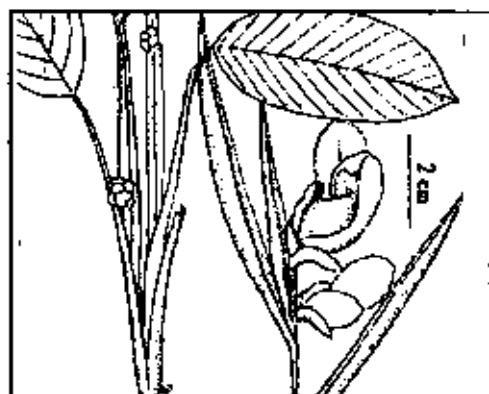
9568 - *Halopegia blumei* (Koern.) K. Schum.. Dong nam.

Bụi cao 0,5-0,7 m, màu lục tươi. Lá 4-5; phiến bầu dục chót có mũi; cuống cao 15 cm, Pháthoa thường kẹt trong bẹ lá, do 2-3 nhánh songđỉnh, có láhoa dài; hoa trắng, cọng có cạnh; ládài 3, không bằng nhau; cánhhoa 6-8 mm; môi to; noãn sào 3 buồng. Nang; hạt có từ-y.

Phanrang, Biênhoà, vùng Saigon, nơi ẩm rập;

X.

- Flowers white; sepals unequal; capsules 1-seeded (*Clinogyne blumei* Koern.).

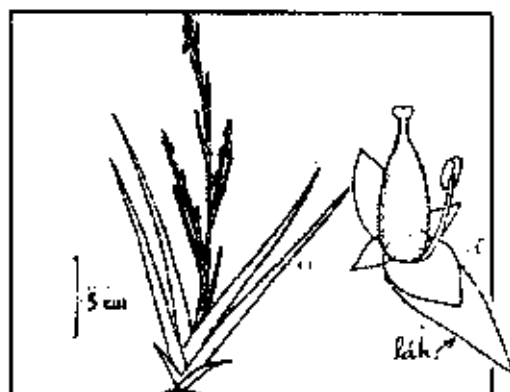
PHYLIDRACEAE : họ Đuôi-lươn

9569 - *Phylidrum lanuginosum* Banks & Sol. ex Gaertn.. Dừa-bếp, Đuôi-lươn; Waterwort.

Nêthựcvật đứng, cao đến 1 m; thân và lá dày lông trắng như tơ. Lá songđỉnh, hình gươm, dài đến 70 cm, rộng ở đáy 1 cm. Gié ở ngọn, có láhoa; hoa vàng tươi; ládài 2; cánhhoa 2, nhỏ; tiểunhụy 1; noãn sào 3 buồng. Nang 3 mảnh; hạt nhỏ, có phôi nhũ.

Ruộng, đất lầy từ Quảngtrị vào đến Lựctinh. Chịu đất phèn; III. Sác cho phụ nữ đang mang thai, rửa trịvẩy-nén.

- Limnophyte; flowers yellow; petals 2, stamen 1.

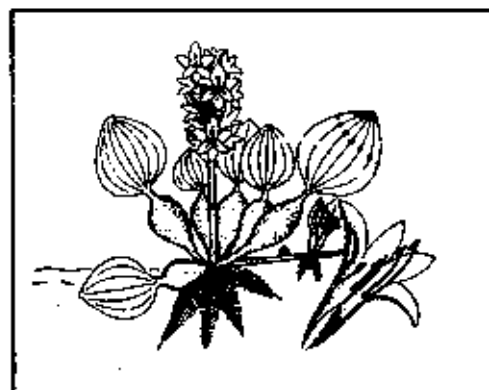
PONTEDERIACEAE : họ Lụcbinh

9570 - *Eichhornia crassipes* (Maret)Solms. Lụcbinh; Water Hyacinth.

Thủythựcvật nổi; cành dài. Lá có cuống phũ; phiến xoan tròn hay hình tim, dày, mềm. Chùm đứng, có lông trín; hoa tím dợt; ống dài bằng cánhhoa, cánhhoa giữa có bớt vàng quanh tím; tiểunhụy 3, chỉ có lông mịn; noãn sào 6 mm. Nang 3 buồng, vách mỏng; hạt nhiều sắp nằm ngang.

Thông thường ở ruộng sâu, rạch, nhất là ở bìnhnguyên. Gốc Brazil, vào Mỹ vào 1884, vào Việt nam vào 1902. Làm cản trở luuthông. Pháthoa ăn luyệt.

- Common aquatic weed (*Pontederia crassipes* Maret).

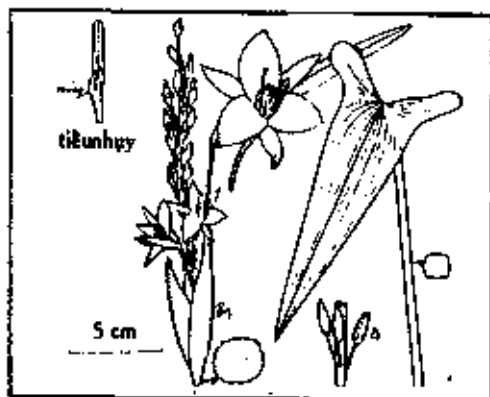
9571 - *Monochoria cyanea* F. Muell. Rau-mác lam.

Nêthựcvật có cành trong bùn. Lá có cuống dài; phiến từ xoan đến thon dài có khi hơi hình đầu tên. Chùm ít hoa xanh tím tím; cánhhoa lớn hơn ládài; tiểunhụy 6 mà 1 hơi trội. Nang có 3 cạnh; hạt nhiều, bì mỏng.

Ruộng, bìnhnguyên; I-XII.

- Limnophyte; limb lanceolate; flowers blue violaceous.

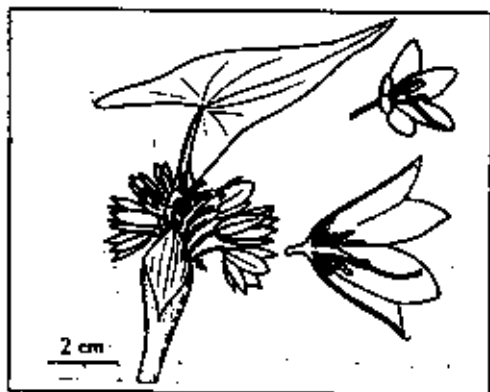

9572 - *Monochoria elata* Ridl. Rau-mác cao.

Nêthựcvật cao đến 1,5 m. Lá có cuống đứng cao, có nhiều cánh; phiến hình đầu tên, với tai tròn, dài 8-15 cm. Chùm cao 15 cm; hoa xanh tím; phiếnhoa 6, dài đến 2 cm; tiểunhụy 5 ngắn, 1 dài, chỉ có móng. Nang.

Dây dó ở ruộng ẩm: Lục tỉnh; I-XII.

- Limnophyte; limb sagittate; flowers blue violaceous.

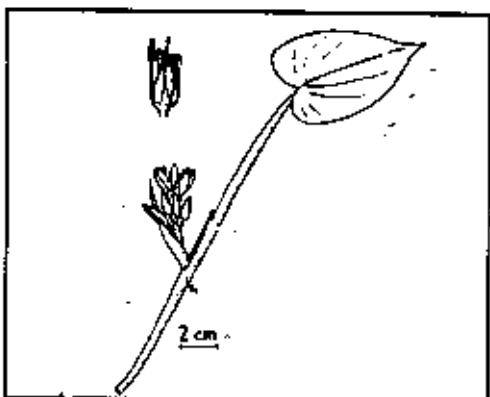

9573 - *Monochoria hastata* (L.) Solms.. Rau-mác thon.

Nêthựcvật có củ; thân đứng ngắn, mang lá có cuống cao; phiến hình đầu tên nhọn. Pháthoa là chùm ngắn, dày và như ở trên cuống lá (trục pháthoa); hoa lam, rộng 1,5 cm, lấđài 3; cánhhoa 3, rời, giống như lấđài; tiểunhụy 5 vàng, 1 to tím; noãn sào 3 buồng. Nang nhiều hạt.

Thông thường ở ao, ruộng sâu, bờ rạch, khắp cao độ: BTN; I-XII. Phần non ăn luộc, mát, bỏ, lợisữa.

- Limb sagittate; inflorescence short (*Pontederia hastata* L., *M. hastaefolia* Presl.)

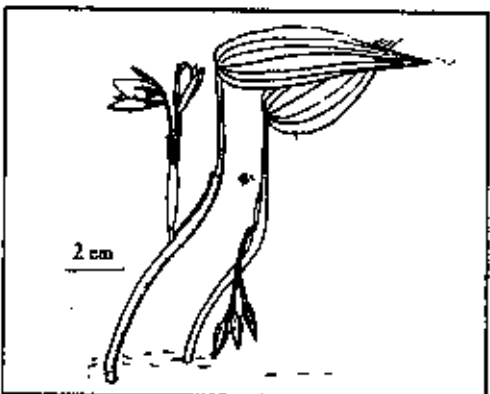

9574 - *Monochoria ovata* Kunth. Rau-mác bầu.

Nêthựcvật nhỏ. Lá có cuống dài 20-30 cm; phiến hình tim, dài 5-7 cm. Pháthoa thành chùm đứng; hoa lam; lấđài 3, cánhhoa 3, như lấđài; tiểunhụy 6, trong đó một to, 5 nhỏ. Nang trong baohoa còn lại quẩn.

Ao, ruộng: Đàlạt.

- Limnophyte; limb ovate cordate; flowers blue.

9575 - *Monochoria vaginalis* (Burm. f.) Presl. Rau-mác bao; Duck's tongue Monochoria.

Nêthựcvật cao 20-30 cm; cãnhành ngắn, trong bùn. Lá có phiến xoan thon, đáy tròn hay hình tim; cuống dài. Chùm có vẻ gần trên cuống, ít hoa; hoa lam; lấđài hẹp hơn cánhhoa; tiểunhụy thường 5; noãn sào không cong. Nang dài 5-9 mm, trong baohoa còn lại; hạt nâu dẹt.

Dựa rạch, ruộng sâu, 1-1.500 m. Var. *plantaginea* Solms.: lá hẹp, cánhhoa hẹp hơn lấđài; var. *korsakowi* Clarke, cao đến 70 cm. Củ, lá non ăn được; hoa ăn mát. Nhai trị nhức răng; trị suyễn, đau baotử.

- Limnophyte; limb lanceolate; inflorescence few-flowered; flowers blue (*Pontederia vaginalis*

HEMODORACEAE: họ Xàthảo

1a - chi tiềnhụy rời

2a - chi ngắn hơn baophấn

2b - chi dài hơn baophấn

*Ophiopogon**Liriope*

1b - chi tiềnhụy dính nhau thành tràng

2a - nởm hình tháp

2b - nởm hình trụ cong dưới tràng

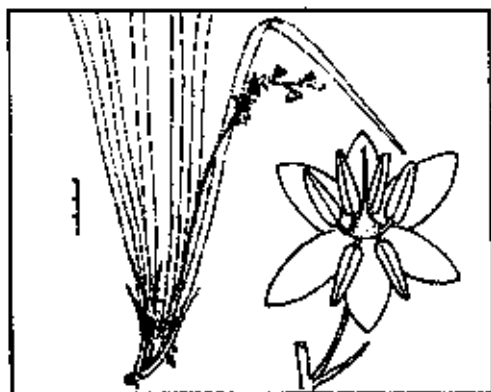
*Peliosanthes**(Neolourya)*

9576- *Ophiopogon intermedius* D. Don. Mạchmôn kiếng.

Bụi daniên, lá có phiến dài rộng vào 8 mm, gân-phụ 7-9. Chùm dài bằng vào 1/2 lá; láhoa nhỏ; cọng dài hơn láhoa; phiếnhoa trắng hay lam dợt, gần như bằng nhau, cao 5 mm; tiềnhụy 6, chi ngắn; noãn sào hạ, không lông, một vòi nhụy. Trái xoan, to 6 mm, chín màu lam dợt đến tím. $2n = 36$

Kiếng.

- Ornamental.

9577 - *Ophiopogon japonicus* Ker.-Gawl.. Xàthảo Nhật, Longphát; Dwarf Lilyturf.

Bụi; rễ phù thành củ thon. Lá có phiến dài 15-30 cm, rộng 2-4 mm, gân 5-7; bề có phần mỏng trắng (tùng nguyên "Ophiopogon" có nghĩa là da rắn). Pháthhoa cao 10 cm; hoa chùm 1-3, cọng 3-4 mm, ở nách láhoa trắngtrắng; phiếnhoa cao 5 mm; tiềnhụy 6. Quả lam đến tím tím, to 6 mm, hạt 1-2. $2n = 72$.

Rừng luôn luôn xanh: Langbian; 1. Kiếng. Rễ củ bổ, phándương, trị mất sức, trị tắc sữa, trị bón, hoatnhuận, trị ho; chống ungthư (β -sitosterol, stigmasterol.).

- Leaves 2-4 mm wide; tepals 5 mm; berries violaceous.

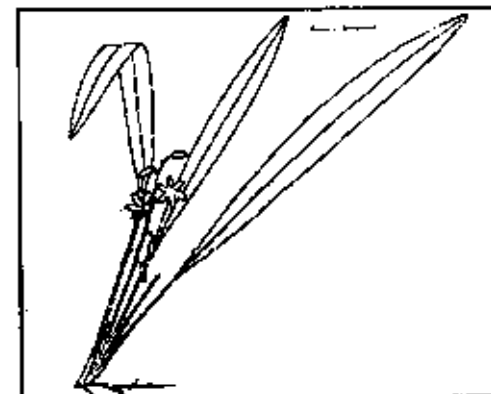

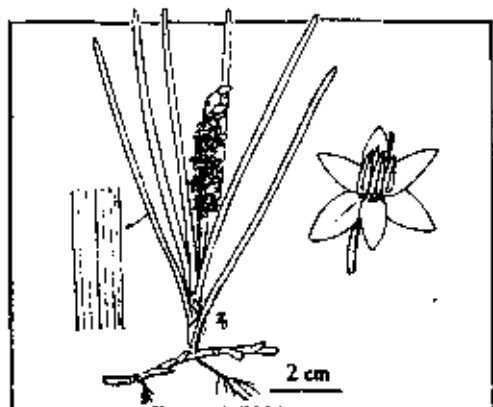
9578 - *Ophiopogon backianus* Diels.. Xàthảo Bắcçan.

Bụi daniên có chồi bờ dài; rễ to 1 mm, dài. Lá chùm ở gốc có cuống 4-6 cm, có cánh hay dẹp ở trên; phiến 20 x 2,2 cm, gân-phụ nhiều, khít nhau 1/3-1/2 mm. Pháthhoa dài 10 cm; hoa hườnghườg, rộng 1,5-2 cm, trên cọng dài đến 1 cm; tiềnhụy 6, chi ngắn.

Rừng, trên mùn trên vùng vôi: Sơnla; V.

- Limb 2,5 cm wide on 4-6 cm long petiole; flowers pinkish.

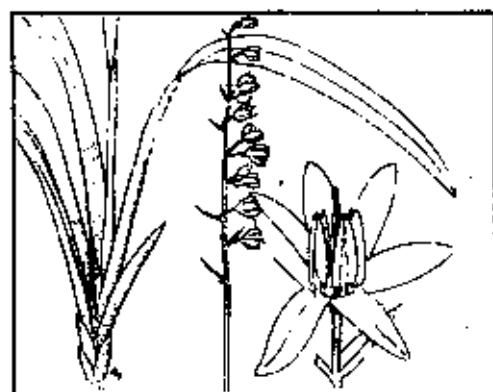

9579 - *Ophiopogon humilis* Rodriguez. Xàthảo nhỏ.

Bụi daniên có cànhhàng to 2-3 mm; thân đứng ngắn. Lá có phiến hẹp dài, dài đến 15 cm, rộng 3-4 mm, gân 5-7; bẹ có bìa mỏng trong. Chùm cao 8-10 cm, dày; hoa trắng, nhóm 2-4; cọng dài 4-6 mm; phiến cao 4-6 mm; tiểuhụy 6.

Bàna; VII.

- Limb 3-4 mm wide; inflorescence dense, 8-10 cm high; tepals white, 4-6 mm long.

9580 - *Ophiopogon latifolius* Rodr.. Xàthảo lá-rộng.

Cỏ daniên; thân rất ngắn. Lá nhiều, chụm ở gốc, hẹp dài, to 30-50 x 1-2 cm, gân-phụ nhiều, khít nhau, dày từtù hẹp thành bẹ có bìa mỏng, trắng. Pháthoa dài 25 cm; hoa nhóm 2-4 ở nách láhoa; láhoa dài 1,2-1,5 cm; cọng 1 cm; phiếnhoa 5-6 mm; tiểuhụy 6, chỉ rộng và ngắn; noãnào hạ, 3 buồng, 2-noãn.

Bavi, Vinh, Đàlat.

- Limb 1-2 cm wide; tepals 5-6 mm long.

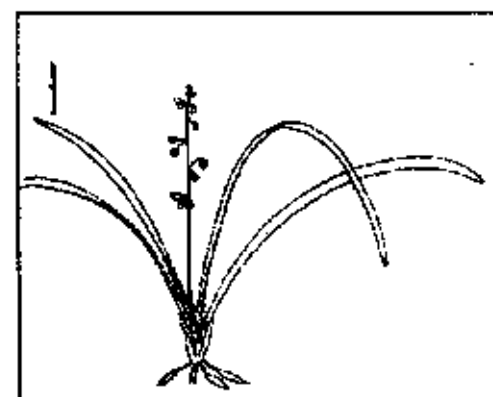
9581 - *Ophiopogon reptans* Hook. f.. Xàthảo bò, Cao-cảng.

Cỏ daniên có thân bò dài đến 90 cm, cứng; thân đứng ngắn. Lá nhiều, hẹp dài, dài 12-15 cm, rộng 3-4(6) mm, gân 5; bẹ có bìa mỏng, trắng. Chùm dài 6-8 cm; cọng 1-2, dài đến 1 cm, ở nách láhoa nhỏ, nhọn; phiếnhoa 6; tiểuhụy 6; noãnào 3 buồng, 2-noãn. Quả; hạt 1, tròn, to 3-4 mm.

$2n = 36$

Vùng núi, BTN: Bavi, Bàna, Chúachan

- Long creeping stolon; limb 3-4 mm wide; seed 3-4 mm long.

9582 - *Ophiopogon subverticillatus* Gagn. ex Rodr.. Xàthảo luânsinh.

Cỏ daniên, có rễ phù thành củ hình thoi; thân ngắn. Lá chụm ở gốc; phiến hẹp dài, to 15-20 x 0,5-0,7 cm, không cứng, có bẹ mỏng trong. Pháthoa 13-20 cm; hoa 1 ở trên, 2-4 (như theo luânsinh) ở nách láhoa dưới; láhoa 2-4 mm; cọng dài 6-8 mm; phiếnhoa 5 mm, tiểuhụy 6, chỉ ngắn; noãnào 3 buồng, 2-noãn.

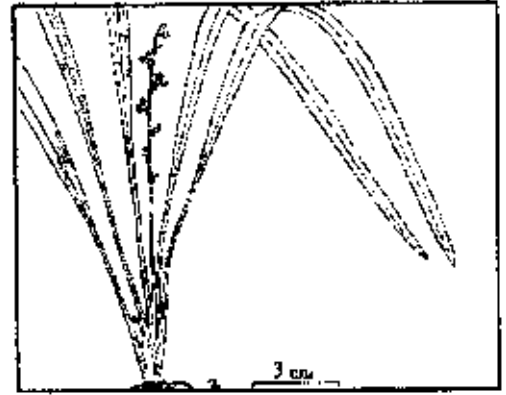
B.

- Perennial; limb 15-20 x 0,5-0,7 cm; flowers by 2-4 on each bract.

9583 - *Ophiopogon longifolius* Dcne. Xàthảo lá-dài.

Cỏ daniên; cành ngắn; rễ phù thành củ dài. Lá dài 40-70 cm, rộng 7-8 mm, gân-phụ 10-16, từ hẹp ở đáy và có bẹ bìa mỏng. Chùm yếu cao 20 cm; hoa nhỏ, trắng, rộng 3-4 mm; tiểu hụy 6; noãn sào dính vào bao hoa, 3 buồng 2-noãn. Mỗi hoa cho 1-3 trái 2 hạt, tròn, to 6 mm.

Huế, Nam

- Perennial; limb to 70 cm long; flowers small, whitish.

9584 - *Ophiopogon peliosanthoides* W. & Arn. Bixa

Bụi daniên; thân khấp sinh ngắn. Lá chum; phiến thon, dài 6-8 cm, gân-phụ 4/bên, mặt dưới tui; cuống dài bằng hay ngắn hơn phiến, bẹ có phần mỏng trắng. Pháthoá dài 4-5 cm; hoa nhóm 2-3 ở nách lá hoa không rụng; phiến hoa dài 4 mm; tiểu hụy 6, chày ngắn; noãn sào hạ, 3 buồng 2-noãn. Cọng trái dài 1 cm; quả to 8-10 mm

Ngọc linh: 3.

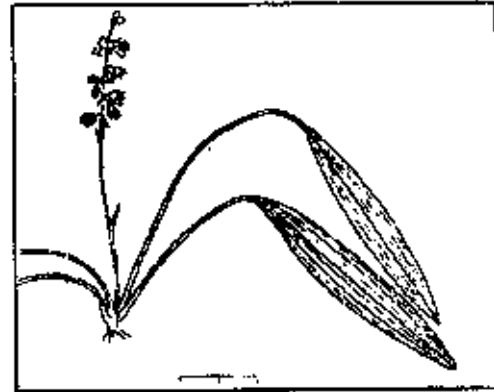

- Perennial; limb lanceolate 6-8 cm long, on long petiole; racemes 4-5 cm long; fruits 8-10 mm large.

9585 - *Ophiopogon regnieri* Bois. Bixa Regnier.

Bụi daniên; thân rất ngắn. Lá đứng hay trái; phiến thon, đối xứng, to 10-15 x 1-2,5 cm, gân 3-4/bên; cuống dài bằng phiến; bẹ có bìa mỏng trong. Pháthoá đứng cao 10-20 cm; hoa màu ngà, 1-3 ở nách lá hoa mỏng, xoắn thon; cọng 8 mm; phiến hoa 8-9 mm; tiểu hụy 6, rời nhau; noãn sào 3 buồng 2-noãn.

Nambộ.

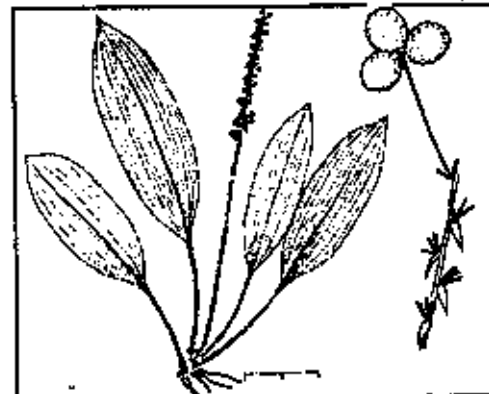

- Perennial; limb 10-15 cm long; inflorescence erect; tepals 8-9 mm long.

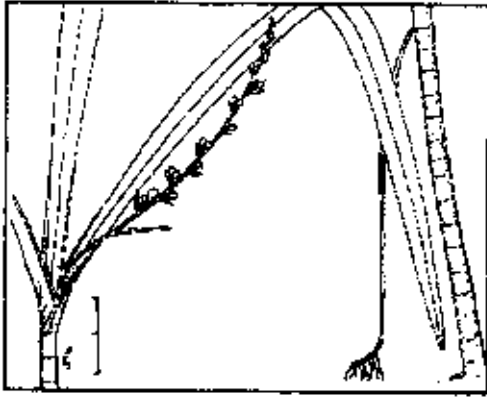
9586 - *Ophiopogon tonkinensis* Rodr. Xàbi Bắc bộ.

Cỏ daniên có cành. Lá có phiến bầu dục, dài đến 20 cm, rộng đến 4 cm. dày, đáy bất xứng, gân-phụ nhiều 2 bên (20-30), có gân ngang; cuống dài 15-20 cm. Pháthoá dài 20 cm, sau đó đến 40 cm; hoa nhóm 2-4 ở nách lá hoa có lông, cao 8 mm; cọng 1 cm; phiến hoa cao 3-4 mm, tiểu hụy 6. Trái chum 3, tròn to 6 mm.

Langson, Quảng Ninh.

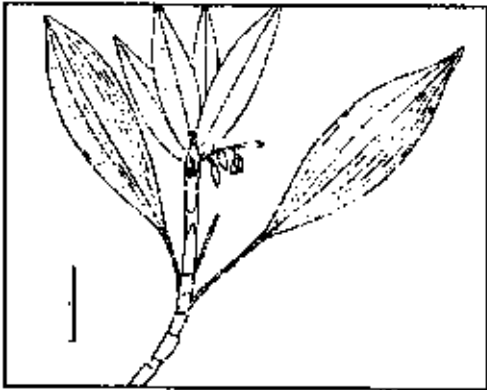
- Perennial; limb elliptic, asymmetrical; tepals 3-4 mm long; berries 6 mm wide.

9587 - *Ophiopogon coalescens* (Bl.) Back. Xà bì đứng
Tiểu mộc có thân đứng cao đến 40-60 cm, to
5 mm, có rễ khisinh to, dài, lông dài 5-10 mm, nên
có dạng *Dracaena angustifolia*. Lá có phiến dài 20-25
cm, rộng 1-1,3 cm, mỏng, gân-phụ mảnh, song song;
bẹ có bia mỏng trong. Pháthoả ở nách lá ngon, dài
7-10 cm; láhoa dài 6-10 mm, hoa 1-3 mỗi láhoa, nụ
tròn.

Sapa; VIII.

- Erect stem to 60 cm high; leaves 20-25 x 1-
1.3 cm.

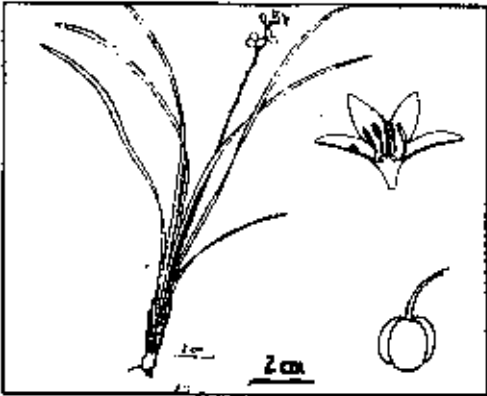

9588 - *Mondopsis petelotii* Krause.

Cỏ có thân nằm có rễ sáivj rời đứng, dài
hơn 30 cm, to 4-5 mm, có bẹ bao còn lại rách,
mỏng, trắngtrắng. Lá chụm ở chót thân, cuống dài
4-6 cm; phiến bầuduc thon, dài 6-8 cm, gân 5-6/bên.
Pháthoả ngắn, dài 3-4 cm; cọng hoa 5 mm; phiếnhoa
6, dài 1 cm; tiểunhụy 6.

Sapa; VII.

- Ascending stem to 4 -5 mm large; sheaths
whitish; tepals 1 cm long.

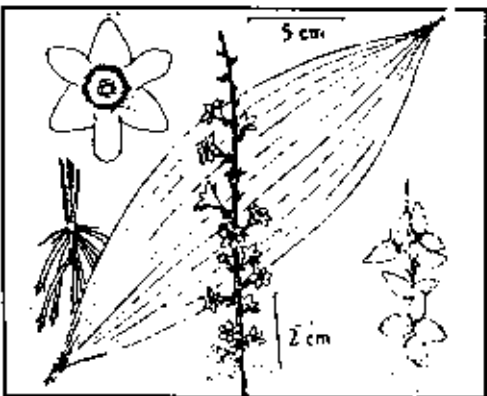

9.589 - *Liriope spicata* Lour. Creeping Lilyturf.

Bụi daniên có cânhành dài 4-5 cm. Lá có
phiến hẹp, dài 40-60 cm, rộng 5-7 mm, 2 mặt xanh,
gân 8-12. Chùm mang hoa tím dợt hay tím;
phiếnhoa 6; tiểunhụy 6, chỉ dài bằng baophần;
noãnào không lông, 3 buồng 2-noãn. Phi quả tròn,
1-3, to 4-5 mm; hạt tím, có phôi nhũ.

Huế, Hảivân. Lá sắc trị rụng tóc; cânhành
cầm máu, trị kiết, làm dịu ho, lợi sữa.

- Perennial; limb green; flowers violet; berries
1-3, 4-5 mm across.

9.590 - *Peliosanthes teta* André. subsp. *teta*.

Cỏ daniên có cânhành có nhiều rễ-củ dài. Lá
có phiến to, bầuduc thon, dài 25-35 cm, chót có mũi
dài, gân dọc nhiều; cuống dài. Pháthoả cao 40-45
cm; hoa chụm 3-5; phiếnhoa lam bìa tím; tiểunhụy
6, chỉ dính nhau thành tràng; noãnào hạ, 3 buồng
2-noãn. Phi quả 1-3, hạt lam.

Rừng luôn luôn xanh: B, Cà ná, Địnhquán.

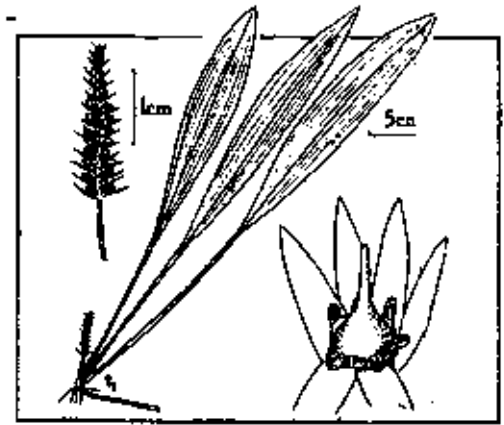
- Perennial; flowers blue, violet on edge or
tepals; filament forming couronne (*P. tonkinensis*
Rodr.).

9.591 - *Peliosanthes teta* subsp. *humilis* (Andr.) Jess.

Cỏ daniên, có cànhhàng trắngtrắng, to 2-3 mm. Lá cao 30 cm; phiến thon hẹp, mỏng, đến 20 x 3 cm, bìa nguyên hay có răng rất mịn, gân-phụ 4-11/bên; cuống dài bằng phiến. Chùm đứng, phân thu cao 2-6 cm; láhọa mỏng, trắng, cao 1 cm; hoa có cọng 1-3 mm; tiểunhụy 6, chỉ dính nhau; vòi nhụy hình trụ; noãn sào 3 buồng 2-noãn. Quả hơi khô; hạt 6, tím.

Rừng luôn luôn xanh: Càná, Dahòa, Phúquốc, hòn Thốchầu; II.

- Perennial; filaments connate; seeds 6, violet (*P. humilis* Andrews, *P. serrulata* Rodr., *P. labroyana* Pierre ex Rodr., *P. dasystachys* Diels. ex Rodr., *Neolourya pierreii* Rodr., *N. weberi* Rodr.).

LILIACEAE : họ Bạchhuệ

1a - thân leo

2a - leo quấn; lá teo; nhánh nhỏ biến thành như lá

2b - chót phiến biến thành vòi quấn

*Asparagus**Gloriosa*

1b- cỏ không leo

2a - không lá

2b - cỏ có lá

Petrosavia

3a - có hành; nang

4a - cỏ trồng; hoa to; vòi nhụy 1

4b - cỏ hoang; hoa nhỏ; vòi nhụy 3

*Lilium, Tulipa**Iphigenia*

2b - cỏ không có hành

3a - nang

4a - lá mập, dày, có gai

4b - lá mỏng

Aloe

5a - lá dài và cánhhoa rời nhau; hoa nhỏ; cànhhàng to

Chlorophytum

5b - lá dài và cánhhoa dính nhau; hoa to *Hemerocallis*

3b - trái mập

4a - lá dài và cánhhoa rời

5a - lá rộng

6a - pháthoa ở chót thân

5b - pháthoa ở nách lá

*Dianella**Disporum*

5b - lá teo thành vảy; nhánh hẹp dạng của lá (tiếtthể)

Asparagus

4b - lá dài và cánhhoa dính

5a - pháthoa trên một thân riêng

5b - pháthoa trên cây có lá

Evrardiella

6a - hoa ở nách lá

6b - pháthoa ở ngọn

*Polygonatum**Oligobotrya*

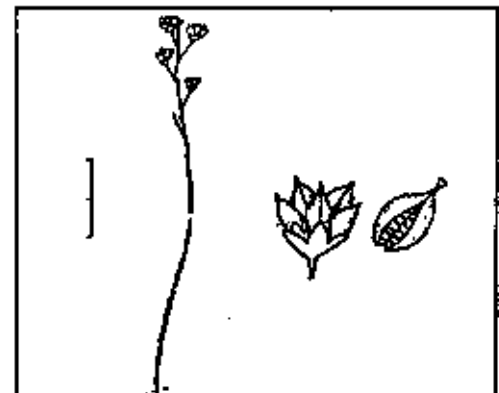
Melianthioleae:

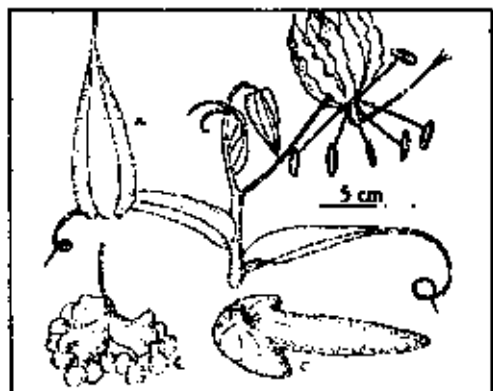
9.592 - *Petrosavia sinii* (Krause) Gagn..

Cỏ mảnh, không lá, cao 25 cm; cànhhàng mảnh; thân đứng to 1 mm, không lông, mang vảy nhỏ, dài 5 mm, nhọn. Chùm ở chót thân, dài 4-5 cm; cọng hoa dài 5-10 mm, có 2 tiêndiệp nhỏ; phiếnhoa rộng 5 mm; tiểunhụy 6, ngắn hơn cánhhoa. Nang mà chót tằmbi rời, nở bằng mảnh tách ở ngăn; hạt nhiều, nhỏ, hình trụ, to 0,3-0,4 mm; mầm nhỏ.

Sapa.

- Aphyllous; capsules 3, dehiscent into 2 valves.

9.593 - *Gloriosa superba* L. Ngôngò; Glory Lily, Climbing Lily.

Diathực vật có thân leo cao đến 5-6 m; củ lằng, trắng hay vàng. Lá có chót phiến thành vôi dài quấn. Hoa rất to, đẹp, gần cạnh các lá ngọn; dài và vành như nhau, vàng ở đáy đỏ ở đầu lúc mới nở, rồi đỏ đậm, bia giun; tiểu hụy to, chỏ đỏ; vòi nhụy ngang. Nang dài 4-5 cm, mảnh quấn mang hạt tròn. Vùng duyên hải, Đồng Tháp; Tr vì hoa; V-XI,2. Củ độc, và hạt chứa colicin; trị sán lá, bệnh ở da, ung nhọt, chống thụ, làm lạc thai, trị nọc rắn.

- Leaves volubile by the apex; flowers red; capsules.

Wurmbacoidae:

9.594 - *Iphigenia indica* (L.) A. Gray ex Kunth. Yên phi.

Diathực vật có củ nhỏ; thân cao 10-30 cm. Lá có phiến hẹp nhọn, dài 10-20 cm, rộng 5-12 mm. Hoa có độc ở chót thân; bông dài 2-3 cm; phiến hoa đỏ sẫm, cao 1 cm, xụ; tiểu hụy chỉ đỏ sẫm; noãn sào với 3 vòi nhụy cong ra ngoài, đen. Nang cao 1-2 cm; hạt nhiều. $2n = 44$.

Tràng thấp: Cậú (Phanrang). Củ chứa colicin; nhai trị ho; chống nhiều bướu.

- Tuber small; flowers terminal, dark red, styles black; capsules 1-2 cm high (*Melianthum indicum* L., *Lloydia melanantha* Lévl.).

Trillieae:

9.595 - *Paris delavayi* Franch. Huýtúc Delavay.

Diathực vật có cánh hành năm, cao vào 40-50 cm. Lá chum 6 có phiến thon hẹp, to đến 20 x 2,5 cm, gân dọc 5, mỏng, không lông; cuống dài 1 cm. Hoa đứng ở chót thân, có 4 lá đài thon dài 3-6 cm, rộng 1-1,3 cm, 4 cánh hoa hẹp như chỉ, dài bằng 1/2 lá đài; tiểu hụy 6, chỉ ngắn.

Sapa, Cúc phương.

- Leaves lanceolate, to 20 cm long; tepals by 4; stamens 6.

9.596 - *Paris polyphylla* Sm. subsp. *polyphylla*. Huýtúc nhiều lá, Tào hủ; Himalayan Love Apple.

Diathực vật có củ to 3 cm; thân cao đến 1 m, có cánh. Lá chum 6-9; cuống dài 5-6 cm; phiến xoắn ngược, dài 20-25 cm, rộng 12-14 cm, đáy tròn, mỏng, không lông, chót có mũi 1-1,5 cm. Trục phát hoa cao 70-80 cm; lá đài có cong; cánh hoa dài bằng lá đài. Trái cao 3 cm, rộng 2,5 cm; vách mỏng; đỉnh phôi trác mông mang hạt nâu đỏ, to 5-6 mm. $2n = 20$, $n = 10 + 2B$.

Công tùm; 11. Cánh hành trán luyến súc, trị nhức đầu, sốt.

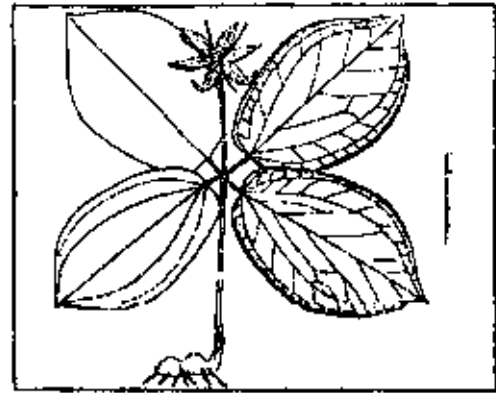
- Herb to 1 m high; fruit 3 cm; seeds red brown.

9597 - Paris polyphylla Sm. subsp. *fargesii* (Fr.) Hara.
Huutúc nhiều-lá.

Dịathực vật có cành hành. Lá chụm 4-6; phiến xoắn ngược, to 15-25 x 6-10 cm, đáy *lõm*, gân dọc 5-7, dày dầy, không lông; cuống dài 3-4 cm. Hoa ở chót thân, *to*, có 6 lá đài thon; 6 cánh hoa hẹp, dài bằng lá đài; tiểu nhụy chỉ ngắn, ba phần ngắn.

Sapa. Rễ đắng, trị ho, sung, nóng lạnh.

- Leaflets base cordate (*Paris fargesii* Fr.).

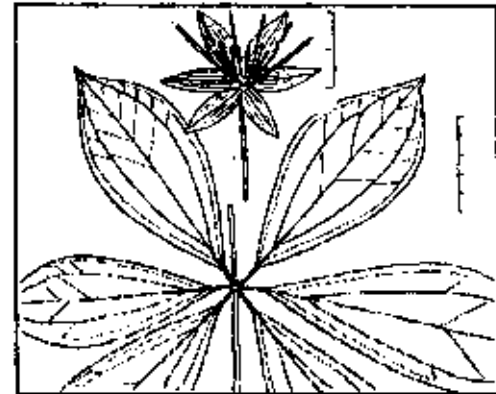

9598 - Paris polyphylla subsp. *yunnanensis* (Fr.) H.-M.
Huutúc Vân Nam.

Dịathực vật có cành hành. Lá chụm 6; phiến xoắn thon ngược, to 14 x 6 cm, chót *tà*, đáy thon, không lông; cuống dài 1,5-2 cm. Hoa to 3-4 cm; phiến hoa xoắn thon, dài 1,5 cm; tiểu nhụy ngắn.

Sapa.

- Limb obovate oblanceolate; flowers 4 cm wide (*Paris yunnanensis* Fr.).

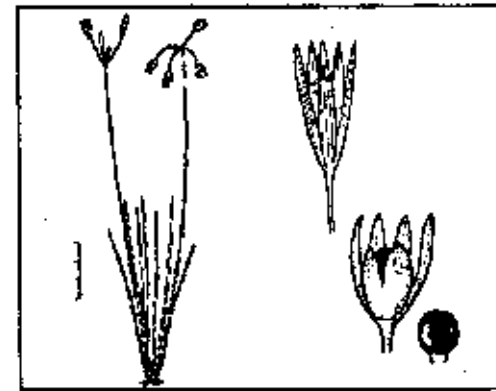
9599 - Paris hainanensis var. *vietnamica*

9600 - Thysanotus chinensis Benth. Hạ Long.

Bụi đứng, cao 20 cm. Lá đứng; phiến hẹp, dài 10-20 cm, rộng 1 mm. Tán trên trục cao 20-25 cm; lá hoa dài 3 mm; cọng hoa 1,5-2 cm; hoa *tía*, cao 8 mm; phiến hoa thon hẹp, như nhau, không lông. Nang không lông, cao 4 mm; quả bì mỏng; hạt tròn, đen, to 1 mm

Vịnh Hạ Long

- Tuft 20 cm high; umbels; flowers purple, 8 mm long; capsules. (*Halongia purpurea* Jeanplong)

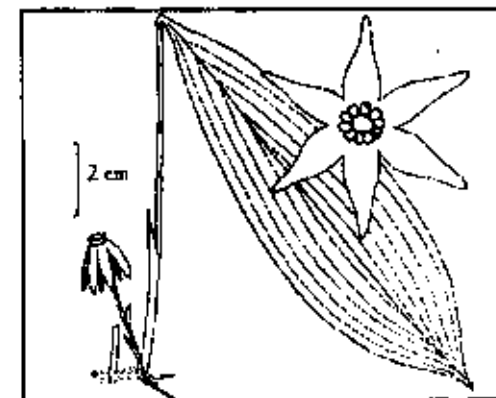

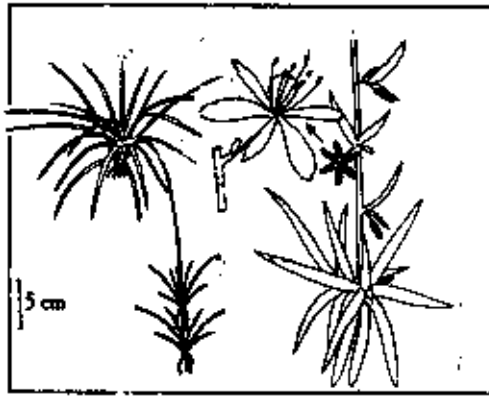
9601 - Evrardiella dodecandra Gagn. É-hoạt 12-tiểu nhụy.

Cỏ đan điền có cành hành. Lá mọc ở đáy thân có một bao hoe dài 15-18 cm; phiến dài 30-45 cm; cuống dài 15-35 cm. Hoa có đực trên cọng cao 10 cm; bao hoa hình chuông, tai trái ra; tiểu nhụy 12, bao quanh noãn sào; nhụy cái có muống hình quạt, không vòi.

Dựa suối: Nhatrang (hình theo Gagnepain)

- Perennial; limb 30-45 cm long; stamens 12.

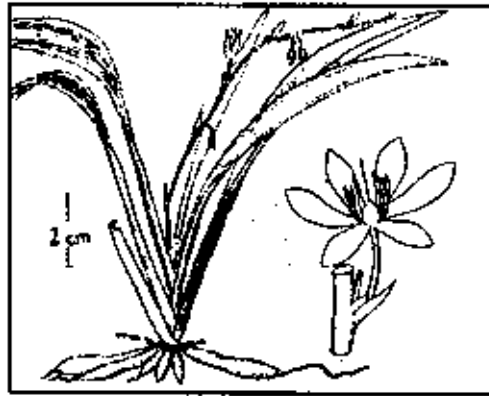

9602 - Chlorophytum elatum R. Br. Lược thảo trổ; Spider plant.

Bụi daniên có cành. Lá có phiến hẹp dài, dài 30 cm, rộng 1 cm, không lông, có sọc dọc trắng hay vàngvàng. Pháthoa dài, thông, cứng, có nhánh; hoa trắng, nhỏ, phiếnhoa cao 8 mm; tiểunhụy 6, bao phấn vàng; noãn sào xanh. Nang 3 cạnh; hạt nhiều, hình đĩa.

Kiếng khắp cùng. Thường có truyền thể đẹp ở pháthoa. Var. *variegatum* Hort., lá có sọc dọc trắng,

- Ornamental.

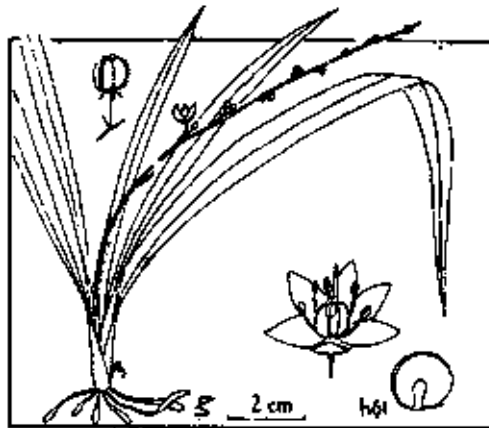

9603 - Chlorophytum bichetii Back. Lược thảo Bichet.

Bụi daniên; củ dài 1,5-2,5 cm. Lá có phiến hẹp dài, dài 10-30 cm, hơi rộng ở giữa, chót nhọn, đáy hẹp, xếp hai thành bẹ, bìa trở trắng, phần giữa xanh đậm hay có sọc trắng. Chùm dài 10-15 cm, trục mảnh; hoa trắng; cọng 4-6 mm; phiếnhoa cao 8-10 mm, noãn sào thượng, 3-buồng.

Kiếng.

- Leaves variegated with white; flowers white.

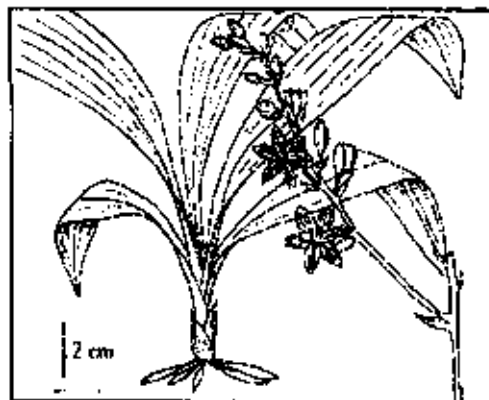

9604 - Chlorophytum laxum R.Br. Lược thảo thưa.

Bụi cao 20-30 cm. Lá song đĩnh, có phiến hẹp dài, rộng 5-10 mm, dài 10-30 cm. Chùm thưa, dài đến 60 cm, không hay chia nhánh; hoa nhỏ, lam lam, cao 3-5 mm; tiểunhụy 6; noãn sào thượng. Nang tròn, có 3 cạnh, to 5-7 mm; hạt 1-4.

Chogành, Ninhbinh đến T

- Racemes to 60 cm long; flowers blueish; capsules 5-7 mm wide.

9605 - Chlorophytum orchidastrum Lindl. Lược thảo lan.

Cỏ daniên, cao đến 80 cm. Lá có phiến dài 10-20 cm, gân-phụ cách nhau vào 1 mm. Chùm kép, dài hơn lá; hoa trắngtrắng; bao hoa cao 1 cm; tiểunhụy 6; noãn sào 3 cạnh, vòi nhụy cao 8 mm. Nang rộng 8 mm; hạt duy nhất, dẹt.

Phanthiết, Dilinh (hình theo Wight).

- Perennial up to 80 cm high; racemes longer than leaves; flowers whitish.

9606 - Dianella nemorosa Lam. ex Schiller f.
Xuongquat, Lâmnữ, Hươnglâu.

Cỏ daniên, cao 0,5-1 m. Lá có phiến hẹp dài 30-70 cm, rộng 2-3 cm. Chùm kép, chùm mang hoa gần nhau; cọng dài 4-10 mm; hoa trắng, vàng hay tím tím; đài và vành như nhau; tiểunhụy 6; noãn sào 3 buồng. Quả lam hay đỏ tím, láng, to vào 1 cm; mỗi buồng 1-3 hạt tròn.

Rừng luôn luôn xanh, bình đến cao nguyên; I-XII. Đắp nhọt; rễ thơm dùng làm nhang; trái độc, dùng thuốc chuột.

- Flowers white, yellow or violaceous; berries blue or purple (*D. ensifolia* (L.) DC.).

9607 - Hemerocallis fulva (L.) L. Kimchâm; Yellow Day-Lily, Fulvus Day-lily..

Bụi daniên, cao đến 1 m; rễ-củ. Lá song đĩnh, lục tươi, dài 40-50 cm, rộng 2 cm. Hoa to, 3 lá đài giống như 3 cánh hoa, màu cam sẫm, có sọc ngang, dài 8-10 cm, không thơm; tiểunhụy 6. Có thú hoa đôi.

Kiểu: Đalat. Hoa ăn được. Lá cầm máu, tương liệt tức ung.

- Ornamental; flowers simple or double (*Hemerocallis lilio-asphodelus. fulva* L.).

9608 - Hemerocallis lilio-asphodelus L.. Kimchâm; Limon Day-lily, Tall Yellow Day-lily

Bụi hơi nhỏ hơn trên, cao 60 cm (phát hoa); lá song đĩnh, rộng 10-13 mm, đứng hơn. Hoa to, màu vàng thanh đến vàng, thơm mùi dứa; phiến hoa dài 6-8 cm; tiểunhụy 6, ba phần nâu đen.

Tr như loài trên.

- A little smaller than the precedent; flowers 6-8 cm long; light yellow.

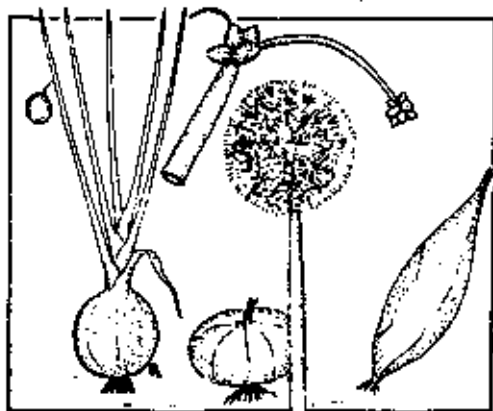
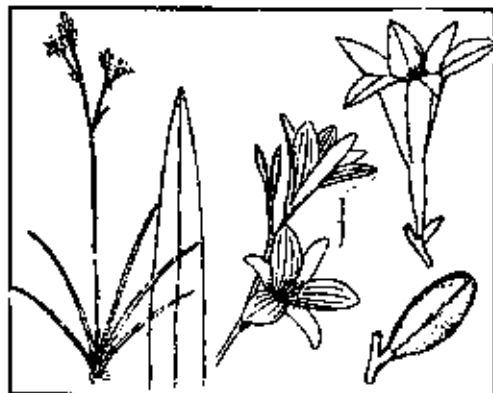
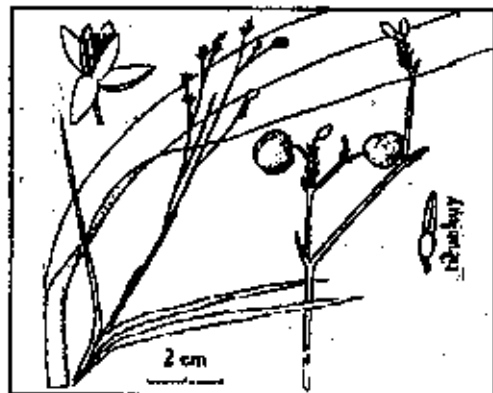
Allioideae:

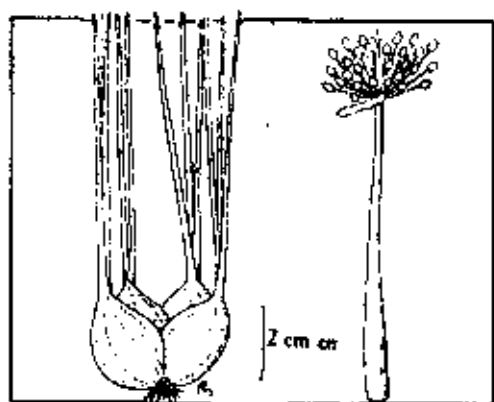
9609 - Allium cepa L. Hành, Hành-củ, Hành tây; Common Onion; Oignon.

Dị thực vật cao 20-30 cm; hành tròn to 3-10 cm, thường bao ngoài đỏ. Lá bông, hình trụ tròn, nhọn, màu lục mốc mốc. Trục phát hoa cao 30-80 cm; tán hình cầu; cọng hoa ngắn; ba hoa 6 phiến như nhau, nở chài ra xanh xanh, có sọc tím; chỉ tiểunhụy trong có 1 răng. Nang.

Tr, thường thú ngày ngắn: Phanrang, Đalat. Quán quân 3 kg. Kháng sinh mạnh.

- Cultivated.

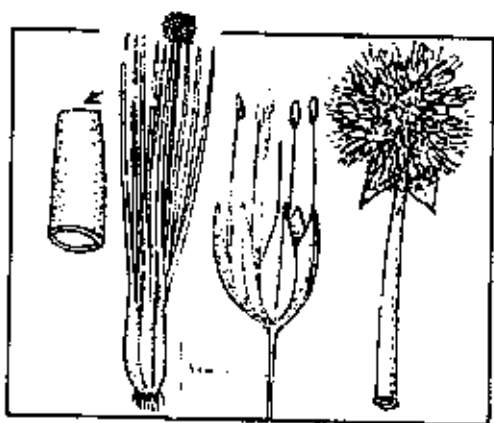

9610 - *Allium ascalonicum* L. Hành ta; Shallot; Echalotte.

Cỏ cao 15-50 cm; hành to đến 2-3 cm, có cạnh, vảy mỏng như giấy, thường đỏ hay trắng. Lá hình trụ nhọn, bông, xanh mốcmốc. Trục phách hoa dài 20-50 cm, bông; tán hình cầu, thường mang cầu hành; tổng bao hình be, trắng; hoa có 6 phiến rời, trắng, hương hay tím tím; cọng hoa 1-1,5 cm.

Thường trồng ở rẫy bình nguyên; củ nhỏ. Loài này không gặp hoang nữa.

- Cultivated.

9611 - *Allium fistulosum* L. Hành hương, Thông bạch; Welsh Onion, Chibaf, Cibaf; Ciboule, Cive.

Di thực vật cao 0,5 m; *tép trắng* hay nâu đỏ, không phù lắm, to 7-15 mm. Lá xanh mốc, bông, 3 cạnh ở dưới, hình trụ ở trên; be dài bằng 1/4 phiến. Trục phách hoa cao bằng lá; tán hình cầu to vào 3 cm; tổng bao 1-2 lá hoa trắng, mỏng; *hoa trắng*, phiến hoa cao 5 mm, trắng có sọc xanh, có mùi; noãn sào xanh dợt. Nang.

Tr để ăn lá; III-IV. Gốc Siberia. Trị cảm mạo.

- Cultivated for its leaves.

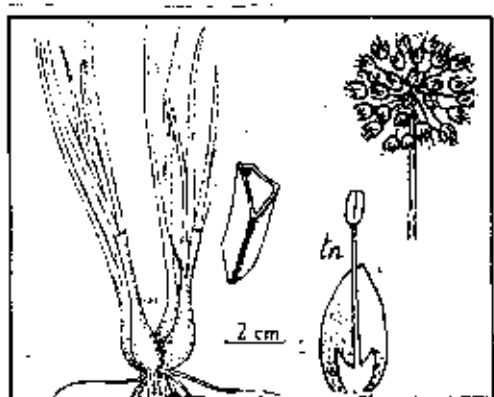

9612 - *Allium tuberosum* Rottl. & Spreng. Hẹ; Fragrant Flowered Garlic.

Bụi cao 20-40 cm hành nhỏ, trắng, ngoài nâu nâu. Lá song đĩnh; *phiến đẹp*, đầu tròn, to 15-30 x 0,3-0,6 cm. Phách hoa trong năm đầu; trục đẹp dài 25-45 cm; tán hình cầu; tổng bao trắng; *hoa trắng*, trên cọng dài 1,3 cm. Nang có hạt đen, 2-3/buồng, to 4 x 4 mm, dẹp dẹp.

Tr vì phách hoa (Hẹ bông) và vì lá. Kháng sinh khá, trị ho trẻ-em, kiết ra máu; trị đitinh, tiểu máu.

- Cultivated for its inflorescence and leaves (*A. odorum* auct. non L., *A. uliginosum* G. Don).

9613 - *Allium chinense* G. Don. Kiệu; Rakkyo, Scallion, Shallot

Di thực vật cao 15-50 cm; hành trắng tròn dài, rộng 5-15 mm. Lá hẹp, có 4 cạnh, trụ ở đáy, bông, xanh đậm, đáy hơi đỏ. It khi có hoa: hoa đầu tròn; chỉ tiểu hụy có 2 răng, $4n = 32$.

Tr để lấy 'củ' thon, trắng, ăn xào hay làm dưa. Làm cho máu chậm đông đặc lại; có lẽ do adenosin và guanosin (xem Tỏi); trị nhức đầu, đau bao tử và ruột.

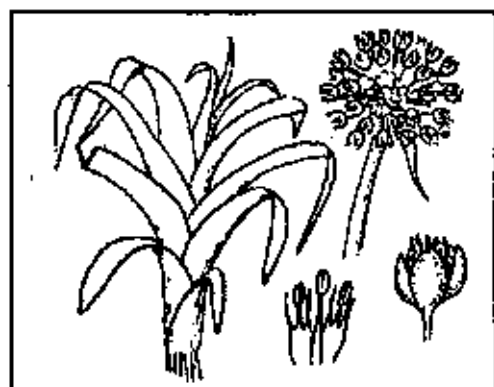
- Cultivated (*A. bakeri* Regel).

9614 - Allium porrum L. Tỏi tây; Leek; Poireau.

Diathực vật to, cao 40-140 cm; hành hình trụ, đứng, dài, trắng, to 1-2 cm. Lá song đính, rộng 15-35 mm, xanh mốc. Tán hình cầu; mo 1; hoa hình chuông, trên cọng dài, xanhxanh hay tím tím; tiểu nhụy trong có chỉ có 2 răng-mũi rất dài.

Tr ở Đalat vì hành và lá. Lợi tiểu; dược tính như Hành; lá giúp ho.

- Cultivated.

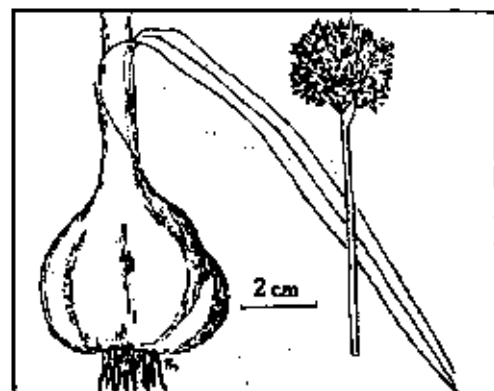
9615 - Allium sativum L. Tỏi; Garlic; Ail.

Diathực vật cao 30-60 cm; hành tròn, to 2-4 cm, do nhiều củ hành có bao trắng. Lá dẹp, dài 40-60 cm, rộng 1,2 cm. Tán ở chót trục dài, hình cầu, thường có củ hành ở nách lá hoa; hoa xanhxanh có đốm đỏ; tiểu nhụy không thò.

Tr nhiều ở Phanrang; gốc Trung tâm Achau.

Nước của Tỏi dù pha loãng 125.000 lần, denén (alicin) nhiều vi khuẩn, Nấm gây bệnh như *Candida*; tỏi làm cho máu lâu đông đặc lại, hạ đường/máu; chống ung thư...

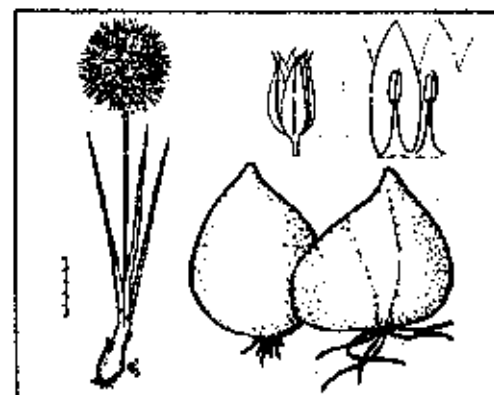
- Cultivated.

9616 - Allium schoenoprasum L. Nén; Chives; Ciboulette, Civette.

Diathực vật cao 20-30 cm; hành trắng to 2-4 cm. Lá tròn nhọn, bông. Phát hoa là tán hình cầu tròn; hoa hương tím tím; phiến hoa tỏa hình sao, tiểu nhụy có chỉ tròn.

Tr ở Đalat; ăn lá và củ. Gốc vùng lạnh Bắc-Bán cầu. Dược tính như Hành, Tỏi. Chứa nhiều SiO₂; anti-putrid, giúp tiêu hóa, giúp tiêu hóa, trị sinh bực; chống ung thư.

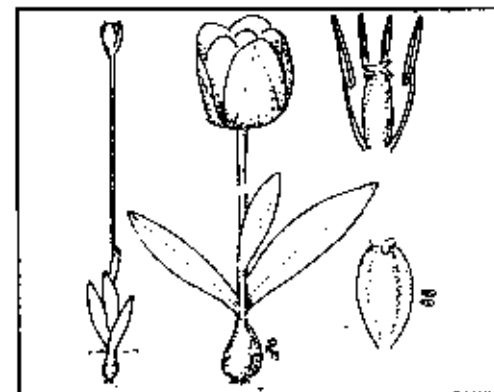
- Cultivated.

9617 - Tulipa sp. Tulip; Tulip; Tulipe.

Diathực vật có củ tròn tròn; lá 2-3. Trục phát hoa cao đến 50 cm; hoa duy nhất, đứng, to; phiến hoa 6; tiểu nhụy 6; noãn sào thượng, 3 buồng; noãn nhiều.

Mới phát triển Tr. ở ta: củ phải thọ-hàn năm sau mới trở bông được. Trở vào xuân.

- Recently introduced.

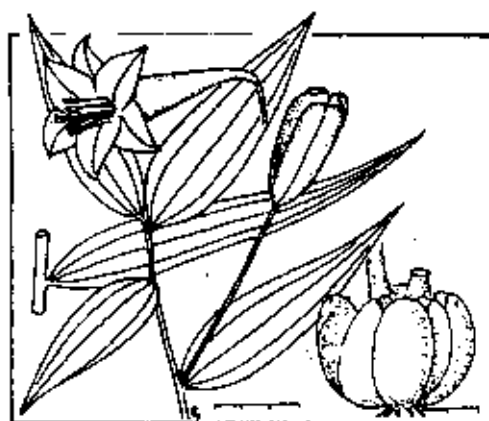

9618 - *Lilium longiflorum* Thunb.. Bạch huệ; Lys.

Cỏ đảniền nhờ hành có vảy. to. Lá có phiến hẹp, ở đáy thân, dài 10-15 cm, rộng 1,5-2 cm. Chùm đứng trên thân phách hoa cao; hoa to, trắng; tiểndiệp xéo; cánh hoa hơi rộng hơn ládài; tiểnhụy có baophấn vàng, to, dài; bầu nhụy xanh, dài 3-4 cm. Nang; hạt không phôi nhũ.

Tr ở Đalat vì hoa to, đẹp; XI-V.

- Ornamental.

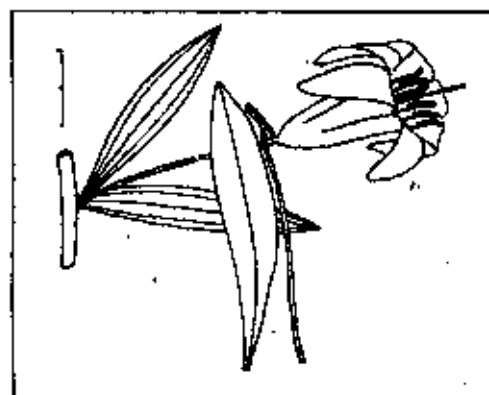

9619 - *Lilium brownii* F.E. Br. ex Mieliez var. *colchesteri* Wils.. Bạch huệ núi.

Hành có vảy, màu ngà hay hường; thân đứng, cứng. Lá có phiến mỏng không lông, thon, đầu nhọn, đáy tà, dài 10-20 cm, rộng 1,5-2,5 cm, gân chánh 3, cách đều. Phách hoa 2-6 hoa ở ngọn; hoa to, trắng ửng lam hay hường; phiến hoa dài 14-16 cm; tiểnhụy 6, baophấn dài 2 cm; noãn sào 3-3,5 cm. Nang cao 3-6 cm; màng 3; hạt nhiều.

Đôi: Cao lạng, Ngọc linh; 3. Củ ăn được, trị ho, viêm phế quản, đau ngực, bổ, kiện vị; hoa trị phong gỏi, vesicular eruption ở trẻ-em.

- Flowers white blue or pink tint.

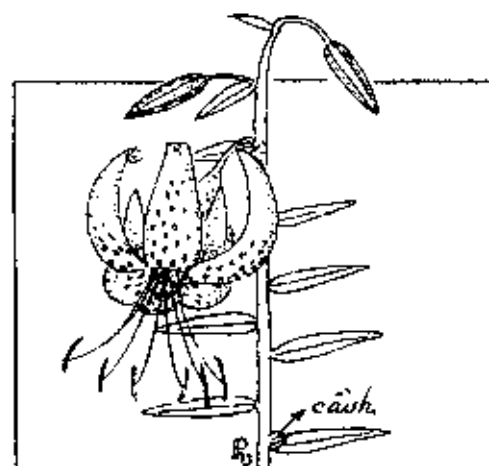

9620 - *Lilium poilanei* Gagn.. Bạch huệ Poilane.

Diathực vật có hành, cao 1,5 m, lúc khô màu hung; thân đơn. Lá có phiến dài 10, rộng 1-1,5 cm, gân 3-5. Chùm ở ngọn, cao 20 cm; hoa 5-6, đẹp, ngả có lẫn đỏ ở giữa, phiến dài 9-10 cm; tiểnhụy 6, ngắn hơn phiến hoa, baophấn 12 mm; noãn sào cao 15 mm; nuốm 3 thùy.

Sapa; IV.

- Geophyte to 1,5 m high; flowers cream, red veined.

9621 - *Lilium lancifolium* (*L. tigrinum* Ker.)

Diathực vật có củ tròn hơi bẹp. Lá có phiến thon dài hẹp, dài 6,5-9 cm, lá trên thường có cườ hành tròn tròn ở nách. Phách hoa cao 60-150 cm, mang nhiều hoa (5-10) to, vàng (var. *flaviflorum*) hồng đến cam-đỏ (var. *splendens*); phiến hoa dài đến 7-10 cm, có đốm tia.

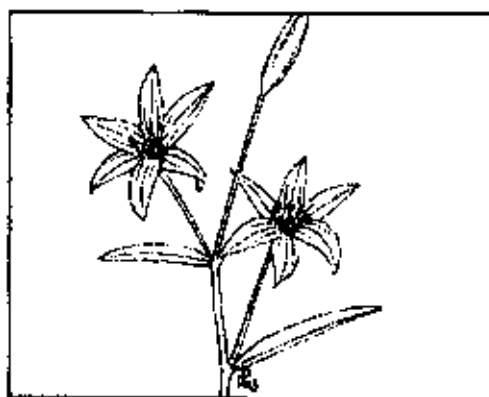
Tr.

- Cultivated.

9622 - *Lilium concolor* Salisb.

Điathực vật có hành nhỏ, có vảy. Phát hoa với hoa đứng; bao hoa dài 2,2-3,5 cm; vòi nhụy ngắn hơn noãn sào.

- Cultivated.

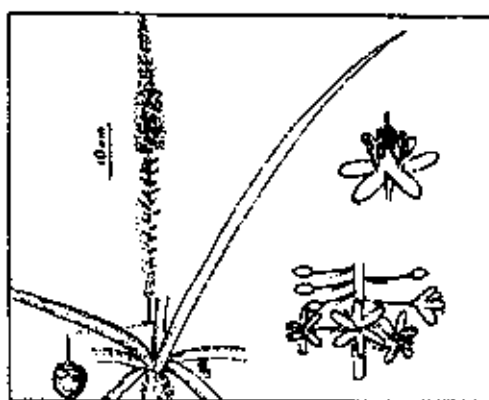
Scilloideae:

9623 - *Urginea maritima* (L.) Bak.. Hải hành; Sea side Squill, Sea Onion.

Điathực vật có hành có bao to 10-15 cm, nâu đỏ, kết lợp. Lá hiện vào xuân, hẹp, dài 30-90(200) cm, không lông. Phát hoa khi lá rụi, vào hè, cao 30-150 (200), có lá hoa dài 1,2-1,5 cm, mỏng, lục mốc mốc; noãn sào và cọng dài 1,5 cm; phiến hoa cao 1 cm trắng trắng; tiểu nhụy có bao phấn lục.

Tr làm thuốc, gốc Điatrunghải. Củ (scilaren, scilaridin..) thông tiểu, lợi đàm, thuốc chước.

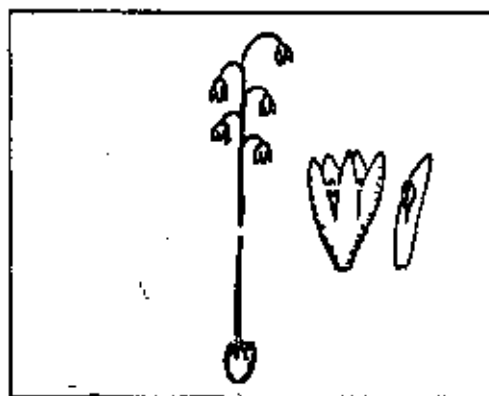
- Cultivated (*Scilla maritima* L.).

9624 - *Urginea indica* Kunth. Hải hành Ấn

Điathực vật cao đến 70 cm, có hành có bao, to đến 5 cm. Lá vàng khi trở bóng, phiến hẹp dài, rộng 3-4 cm. Phát hoa cao 5-20 cm, mang tương đối ít hoa; hoa ngang rồi hơi xụ, cao 1 cm; bao hoa dính nhau không đến phân nửa; tiểu nhụy 6, chỉ gắn trên phiến hoa. Nang có 3 cạnh; hạt nhỏ, nhiều, đen.

Cambodge.

- Geophyte; inflorescence to 20 cm high; flowers 1 cm high; capsules trigonal; seeds black.

Asparagodeae:

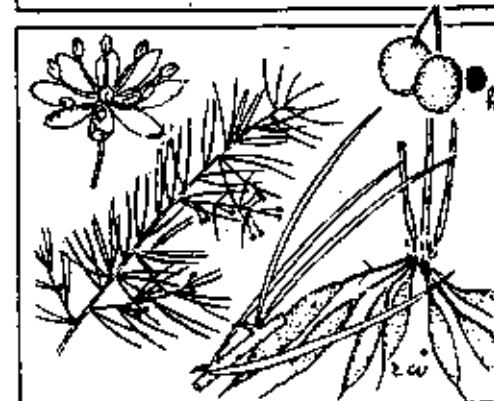
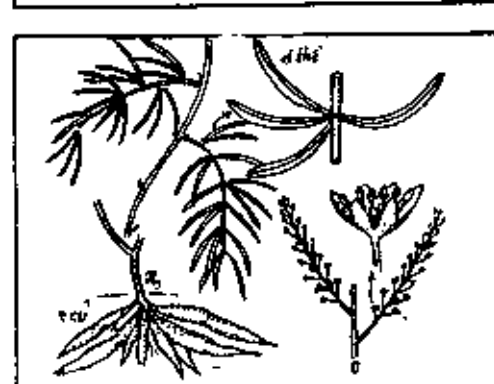
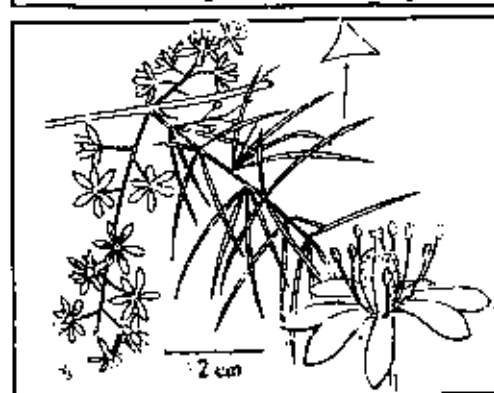
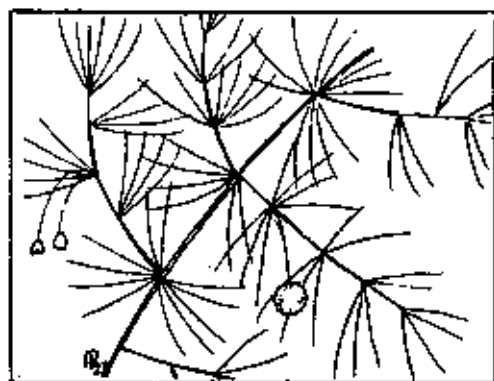
9625 - *Asparagus officinalis* L.. Măng tây; Asparagus; Asperge.

Măng trắng hay xanh, to bằng ngón tay; thân đứng, cao 1-2 m; nhánh ngang, mang tiết thể mọc chụm 3-8, như kim dẹp, dài đến 2 cm. Biệt chu; hoa 1-4 ở nách tiết thể, vàng xanh; hoa cái có tiểu nhụy lép. Quả đỏ, chứa 1-9 hạt

Tr lấy măng (quán quân: rộng 3 cm) ăn, và lá để trang trí; XI. Gốc Điatrunghải. Bồ, kích dục; lợi tiểu, bổ gan, phục sức cho tim; rễ huyết, trị tê thấp, ung thư.

Cultivated.

9626 - *Asparagus tenuifolius* Lam. Tútthiên lá-mảnh.

Có có thân đứng cao đến 1 m, đaniên, dạng của *A. officinalis* mà mảnh hơn; tiếtthể chụm đến 40, to 10-25 x 0,1-0,2 mm. Nốt mang 1-2 hoatrên cọng mảnh, dài. Phi quả to 10-16 mm, đỏ.

Tr, gốc Nam-Áchâu.

9627 - *Asparagus plumosus* Bak.. Thuyếtùng: Fern Asparagus.

Bụi đaniên; thân xanh, leo có thể cao 2-5 m, có gai; nhánh và tiếtthể trong một phẳng. Tiếtthể nhiều, chụm 8-20, hình kim, mảnh, nhỏ, dài 5-8 mm. Hoa lưỡngphái 1-4, trắng. Phi quả tròn, to 4 mm, đỏ rồi đen; hạt 3, đen.

Có nhiều thứ, rất đẹp và được yêu chuộng. Gốc N.-Phíchâu. Củ dùng như *A. cochinchinensis*.

- Ornamental.

9628 - *Asparagus acerosus* Roxb.. Dây Tútthiên nhọn.

Dây bò hay leo dài 3 m; thân tròn, xanh, có gai ngay, dài đến 1 cm. Tiếtthể như kim có 3 cạnh nhọn, dài 2-3 cm, gán thành chụm 2-6. Chùm dài 4-5 cm, 1-2 ở nách nhánh; hoa trắng, nhiều, thò ngòangạc, lưỡngphái, rộng 7-8 mm; noãn sào hình ché. Phi quả một hạt, to 8 mm.

Tr và hoang: Đàng, Nhatrang, Phanhiết, Phuoctuy; VIII.

- Phyllodes 2-3 cm long; flowers white, fragrant; berries 8 mm.

9629 - *Asparagus racemosus* Willd. Thiên môn chùm.

Dây leo, thân có gai nhọn. Diệpthể chụm 2-3, cong cong, có 3 cạnh, to 10-40 x 0,5-1 mm. Hoa lưỡngphái, trắng, thường đơm thành chùm; lá dài và cánh hoa 6; tiểu nhụy 6; vòi nhụy ngắn, ché 3. Phi quả đỏ hay tím tím, chứa 1-3 hạt.

Rừng khô, trắng, lùm bụi, 1-1150 m. Trị loét pyloré. (Sivarajan)

- Phyllode 1-4 cm long; long raceme; berry red or violaceous.

9629B - *Asparagus cochinchinensis* (Lour.) Merr.. Bách bộ, Tútthiên nam, Thiên môn đông; Chinese Asparagus.

Dây leo dài hơn 2,5 m; củ dài; thân xanh mang gai cong, to. Tiếtthể đẹp, dài 1,5-2,5 cm, cong cong, chụm 2, có sóng giữa. Hoa 1-2 ở nách, lưỡngphái; cọng 3 mm, phiến hoa 6, dài 3,5 mm; tiểu nhụy 6; nhụy cái lép ở hoa đực. Phi quả trắng, to 7 mm; hạt 1.

Bình nguyên, nhất là dựa biển; V-VII, 8-10. Củ to, trị hồ máu, bón, bổ, trị suy nhược thần kinh, liệt dương, liệt tiểu... toàn cây trị ung thư.

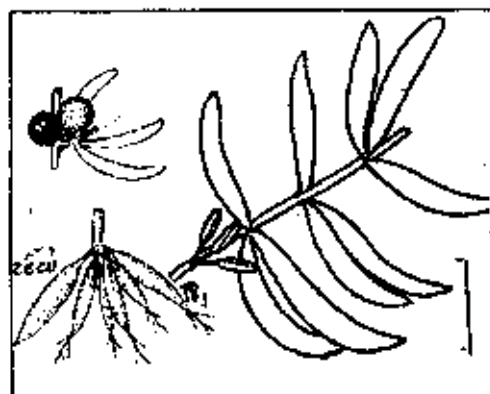
- Phyllodes 1.5-2.5 cm long; flowers axillary 2; berries white (*Melanthus cochinchinensis* Lour.).

9630 - *Asparagus filiciosus* Ham. Thiên môn rắng.

Có leo cao 1-1,5 m; thân không gai. Tiết thể chum 4-6, hẹp (rộng 2 mm), cong, dài 5-10 mm. Hoa có đực, hay chum 3, tạp phái; cộng 12-15 mm; phiến hoa 6, xoan, nhỏ; hoa đực có 6 tiểu nhị, có nhị cái lép. Quả tròn, đen, to 5-6 mm; hạt 1. $2n = 20$.

Vùng Đalat. Ré thuiếm, bở.

- Phyllodes flat; berries black.

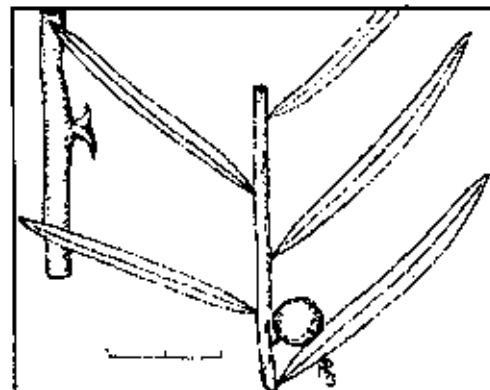

9631 - *Asparagus gaudichaudianus* Kunth. Thiên môn Gaudichaud.

Dây leo daniên; thân có gai cong, to. Tiết thể dẹp, dài đến 4,5 cm, cong, chum 1-6, có sóng giữa. Chum hay tán ngắn; cộng 3-5 mm; hoa trắng, đơn phái; phiến hoa cao 3 mm; tiểu nhị 6; nhị cái lép. Quả tròn, to 7-8 mm; hạt 2.

Đàn ảng.

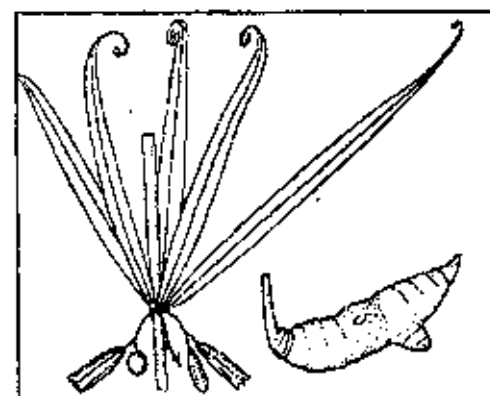
- Phyllodes 4.5 cm long; flowers unisexual.

9632 - *Polygonatum kingianum* Coll. & Hemsl. Corn ếp. Có kích còm, cao 1,2 m, không lông; thân to 1 cm, bọng; củ to. Lá chum 5-10, dài đến 12 cm, chót quăn, gân chánh 3. Tután ở nách lá, mang 8-12 hoa hường hay đỏ, dài đến 2 cm; bao hoa có ống dài 15 mm; tiểu nhị 6, chỉ hẹp, dài bằng bao phần (4 mm); noãn sào 12 mm, vòi 6 mm. Quả lam tím.

Nơi ẩm mát, vùng núi cao: Sapa. Củ ăn được (cho bột) bở, bở baotù, trị suy nhược, trị lao...

- Limb with apex twining; flowers pink or red; berries blue violet.

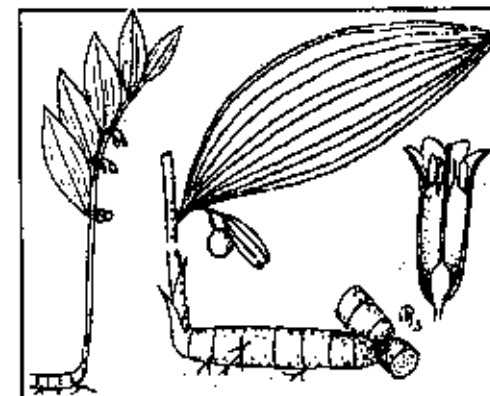

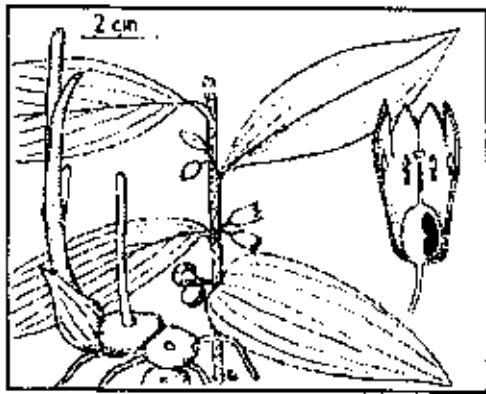
9633 - *Polygonatum odoratum* (Mill.) Druce.

Dịathực vật có cãnhành to; thân đứng không nhánh. Lá bầu dục thon, mỏng, to vào 8-10 x 3 cm, gân 6-8/bên. Tután ở nách lá, ít hoa; hoa có ống dài 1,5 cm, răng 6, nhỏ; tiểu nhị 6, không thò. Quả tròn; hạt nhiều.

B. Cãnhành vàng vàng, bở, trị suy nhược, đở mồ hôi nhiều, đi tiểu thường, đitinh.

- Flowers 1.5 cm long; stamens not exert (*Convallaria odorata* Mill., *P. officinale* All.).

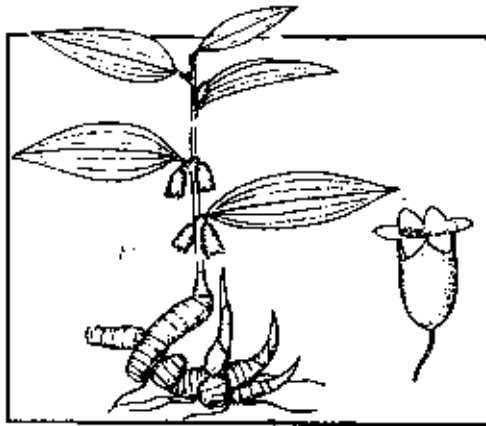

9634 - Polygonatum punctatum Royle. Đadầu dóm.

Cỏ *phụ sinh* hay ở đất; cành *hàng* *cộng trụ* xanh, do đơn vị tròn, to bằng đầu ngón tay; rễ to; thân khisinh 1-2, cao 30-40 cm, xanh có đốm đỏ. Lá mọc xen, như có đốt ở đáy, gân vào 11. Tután 2 hoa ở nách lá; hoa trắng, đầu xanh; lá đài và cánh hoa ngắn, bằng 1/3 ống; tiểu nhụy 6, gắn giữa ống. Quả đỏ, to 6 mm; hạt 6.

Rừng luôn luôn xanh: Đà Lạt; III, 3.

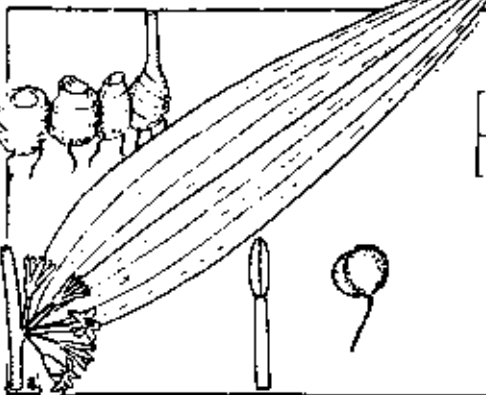
- Epiphytic or terrestrial; flowers white; berries red.

9635 - Disporopsis aspera (Hua) Engl. ex Krause. Songsongbào nhọn, Ngoctrúc hoàng tinh.

Diathực vật *đamien*, cao 20-50 cm; cành *hàng* ngang, vàng lợt, có lông ngắn. Lá mọc xen, cuống ngắn, phiến xoan thon, lục đậm mặt trên, tươi mặt dưới, không lông. Hoa 2 ở nách lá, trắng; phiến hoa 6, dính thành ống; tiểu nhụy 6. Quả tròn, tím đen.

Núi cao, nơi ẩm: B. Cành *hàng* *bổ*, trị suy nhược, đitinh, ho khan.

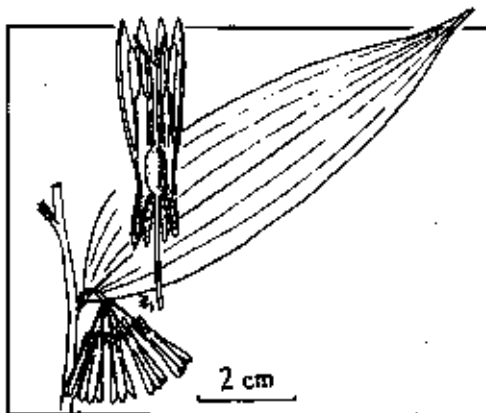
- Geophyte; flowers 2; tepals forming tube; berries black violet.

9636 - Disporopsis longifolia Craib. Songsongbào.

Diathực vật có củ thành *hàng*; thân đứng, *chữ-chi*. Lá có phiến thon, to đến 20 x 4 cm, mỏng, gân 3-4/bên; cuống 3-5 mm. Hoa ở nách lá, 3-5; cộng hoa 1 cm; phiến hoa 6, như nhau dài 9 mm, ống 3-4 mm; tiểu nhụy 6, chỉ đẹp, ba phần không tại ở đáy. Quả tròn, hơi 3 cạnh; hạt 6, to 5 mm. $2n = ca\ 40$

Tuyên quang, Bavi. Thân, rễ *bổ*, chứa *mật*, kém ăn, trị thấp khớp, khô cổ.

- Geophyte; limb to 20 cm long; tepals forming tube 9 mm long; berries globulous.

9637 - Disporum calcaratum D. Don. Songbào móng.

Cỏ cao vào 60 cm. Lá có phiến mỏng, bầu dục thon, to 5-9 x 3-2 cm, chót có mũi nhọn, gân chánh 5-7. Hoa xanh, dài 10-12 mm; lá đài và cánh hoa rời, có móng dài 6-8 mm; tiểu nhụy 6; noãn sào tròn, một vòi nhụy. Quả tròn. $2n = 18$.

Sapa. Var. *rubriflorum* Gagn.: lá 10 x 3-4 cm, hoa đỏ bầm. Rừng luôn luôn xanh, 900-1.500 m; V.

- Herb 80 cm high; flowers green, tepals 6-8 mm, spurred.

9638 - *Disporum cantonense* (Lour.) Merr. Songbào Thuợnghải.

Cỏ có thân có nhiều nhánh. Lá có phiến thon hẹp, chót nhọn, gân chánh 3; cuống ngắn. Tán từ chót nhánh, có cọng dài 7-15 mm; hoa xanh hường; phiến hoa dài 1,5-1,7 cm, đầu tròn, móng rất ngắn; tiểuhụy 5, thò. Quả tròn.

Rừng ven suối; Côngtum, Đàlạt; III.

- Flowers greenish; tepals short spurred; berries globulous (*Fritillaria cantonense* Lour., *D. chinense* (Ker.-Gawl., *D. pullum* Salisb.).

9639 - *Disporum trabeculatum* Gagn. Songbào đà.

Cỏ không nhánh, không lá ở 1/3 dưới. Lá có phiến bầu dục dài, rộng 3-5 cm, mỏng, không lông, 3-5 gân chánh. Tán ở chót thân, không cọng; hoa trắng; phiếnhoa dài 1,5 cm, móng 3 mm; tiểuhụy 6. Quả đen, to 1,2 cm.

Núi cao: Sapa, Quảngtrị, Bànà.

- Flowers white; tepals with 3 mm spur.

9640 - *Oligobotrya henryi* Bak. Bầnphương.

Cỏ nhỏ, daniên nhờ củnhành cộngtrụ; thân cao 30-55 cm, to 2-3 mm. Lá mọc xen, có lông ngắn ở 2 mặt, gân chánh 5. Cụm kép ở chót, dài 5-20 cm; hoa xanhxanh hay đỏđỏ; baohoa hình ống; tiểuhụy 6, không thò; noãn sào tròntròn. Quả to bằng đầu dứa.

Quảngtrị (hình theo Gagnepain).

- Perennial; flowers greenish or reddish; berries 6 mm across.

9641 - *Aspidistra typica* Baill.

Diatrucvật có củnhành bò, chia nhánh, rễ to. Lá đứng từ đất; phiến bầu dục thon hay dày hình tim, dài 20 cm, gân 5/bên, giữa là gân tam cấp mảnh, 2-3; cuống dài 10-30 cm. Hoa ở đất đỏ nâu; ống hoa hình chuông, rộng 15 mm, 5 răng; tiểuhụy 6, gắn trên ống; noãn sào 3 buồng 2-noãn. Quả tròn, 1 hạt

Uônbi, Quảngtrị; II.

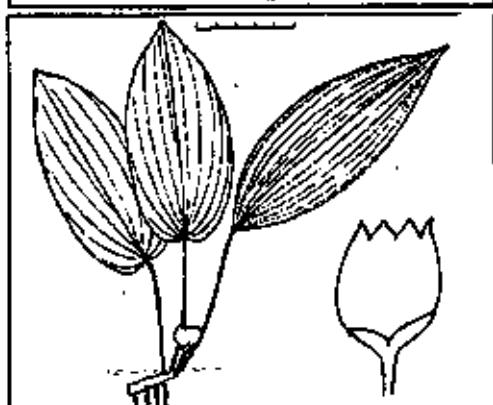
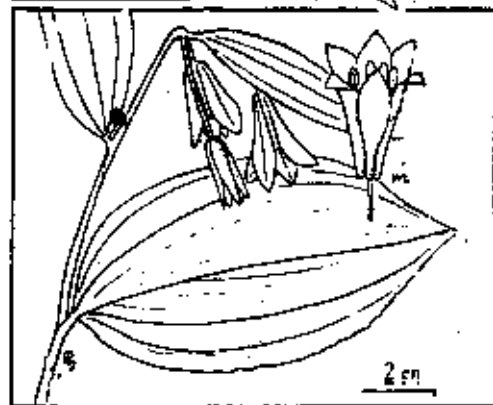
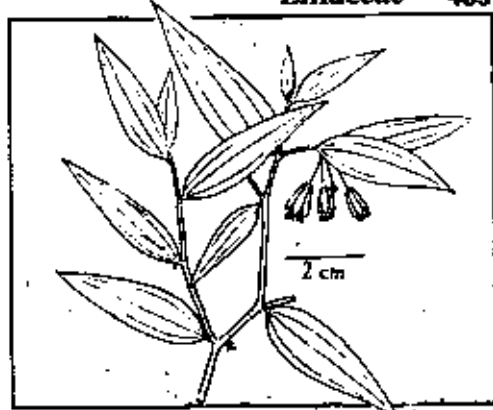
- Flowers on the ground; perianth campanulate; berries 1-seeded.

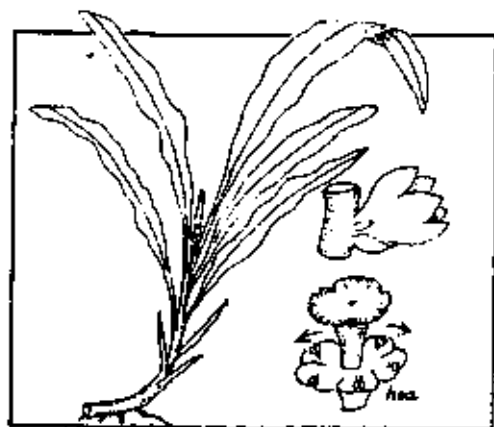
9642 - *Colania tonkinensis* Gagn. Còlan

Thân bò dài có vảy bao, to 4-6mm, chia nhánh. Lá đứng, cách nhau 2-4 cm; phiến thon, dài 15-18 cm, dai, gân-phụ 3-4/bên; cuống cao 20-25 cm. Hoa ở đất, cọng 4-5 cm; baohoa hình chuông ngựa, ống cao 2 cm, tai 6, dài 12-15 mm; tiểuhụy gắn cách đáy ống 5 mm; noãn sào 2 mm, 3 cạnh, 3 buồng 1-noãn.

Lạngson.

- Limb to 18 cm long; flowers on the ground; corolla tube 2 cm long ovary 3-lobed

9643 - *Tupistra albiflora* K. Lars.

Cỏ không lông; cành rộng 2,5-3 mm, mang nhiều rễ. Lá chụm ở chót thân; phiến thon ngược, to 60-100 x 10-15 cm, đáy tù hẹp thành cuống (dài 20-40 cm). Pháthoa cao 30-40 cm, mang hoa ở 2/3 trên; hoa nở rộng 1,7-2 cm, trắng; phiến dính 2/3 dưới; tiểuhụy 6, gắn trên phiếnhoa; noãn sào 3 buồng 2-noãn. Quả 1,7-2 cm.

B; Tam Đảo, Ninh Bình, Cúc Phương; X-XII, 6-7 (hình theo Khôi).

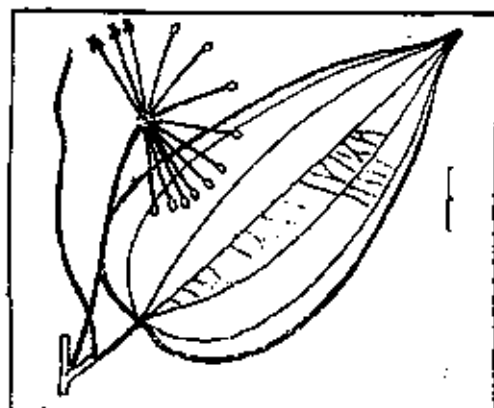
9643b - *Tupistra tonkinensis* Bal.

Cành cứng, rễ mảnh, nhiều; thân đứng cao 20-30 cm. Lá nhiều, song đính; phiến to 15-20 x 3-5 cm, gân cách nhau 1 mm, cuống dài, bẹ ôm thân. Gié có lá hoa dài, hẹp; hoa nhiều rộng 7 mm; ống hoa có 6 tai cao 3 mm, tam giác; tiểuhụy 6. Quả.

Bavi.

- Dense inflorescence with long bracts; flowers campanulate, 7 mm wide; berries.

SMILACAEAE : họ Kim cang

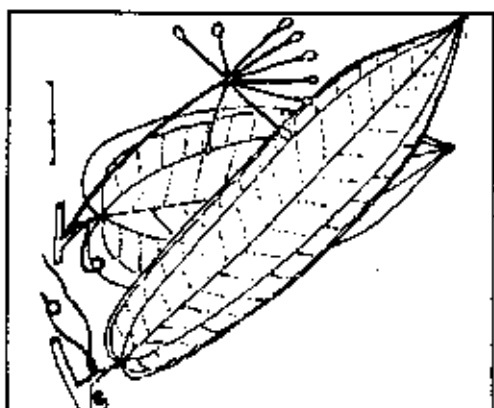
Coprosmanthus:

9644 - *Smilax pottingeri* Prain. Kim cang Pottinger.

Dây có lẽ trườn; khi khô đen đi; lông dài 4-11 cm, cứng. Lá có phiến xoan rộng, dài 8-14 cm, gân ở đáy 5-7, đáy cắt ngang hay tròn, chót có mũi, mặt dưới mọc, có phần trắng; vòi dài 10 cm; cuống không có đốt. Tán đơn, nhiều hoa, rộng 3-6 cm; rộng hoa 1-2 cm; nụ dài; hoa đực có phiến lặn, tiểuhụy 6. Trái tròn.

Đà Lạt; V.

- Limb glaucous beneath; male flowers with 6 stamens.

9645 - *Smilax riparia* A. & C. DC. Kim cang bò.

Dây leo. Lá có phiến bầu dục thon đến tròn dài, đáy hình tim, gân 5, rất lồi mặt dưới, mỏng, lúc khô nâu tươi; cuống 1,5 cm, mang ở giữa, 2 vòi đơn. Tán trên rộng dài 5-8 cm; rộng hoa 2 cm; nụ xoan; tiểuhụy 6, có chỉ.

Quảng Trị; V.

- Climbing; stamens 6, with filament.

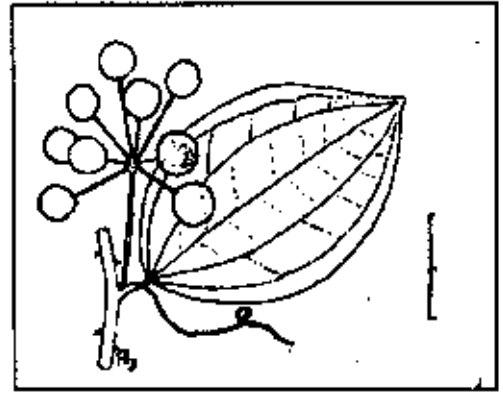
China:

9646 - *Smilax china* L. Khúc khác, Kimcang Trung quốc; Greenbrier, Radix Chinae, China Root.

Dây leo, daniên nhỏ *củ dài* 15 cm; thân có gai ngắn. Lá đadạng, xoan đến bầu dục tròn dài, đầu có mũi, gân 3-5 ở đáy; vòi ngắn, *có khi teo* thành mọt. Tán có đợc ở nách lá; hoa vào 10, nụ dài 5 mm; phiếnhoa dài 5 mm; tiểunhụy 6(9), chỉ dài 3,5 mm. Quả tròn, to 8-10 mm, đỏ; hạt 3-4.

1a - nhánh non chử chỉ; lá dọt mặt dưới; 2a - đầu lá lỏm, đáy tròn; var. *china*. 2b - đầu lá lỏi nhọn; có đưng; var. *Kuro Koy*. 1b - nhánh non ngay; var. *recticaulis* Koy. NHậ vào Trung quốc năm 1535

Rừng bìnhnguyên. Lá ăn đợc; củ (smilacisaponin, parilin..) lọc máu, pháthần, bổ, trị yếuớt, phátkhích, có lẽ khich đợc; trị bệnh da.

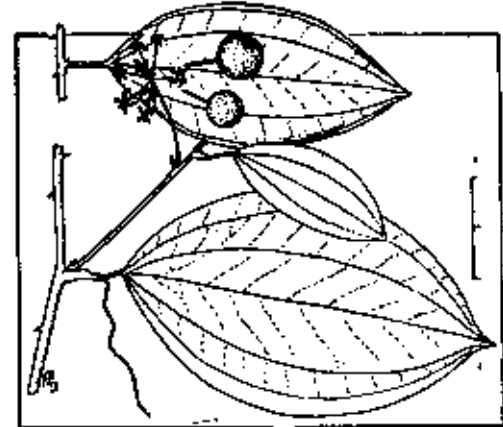
- Rhizome developed; berries red, 8-10 mm across.

9647 - *Smilax davidiana* A. C. DC. Kimcang David.

Dây leo. Lá có phiến xoan bầu dục, to vào 8 x 4,5 cm, ở nhánh lá nhỏ hơn, lúc khô màu nâu gỗ. Tán có đợc. Quả to 1 cm.

B; 12.

- Climbing; leaves 8 x 4.5 cm; solitary umbels; berries 1 cm across.

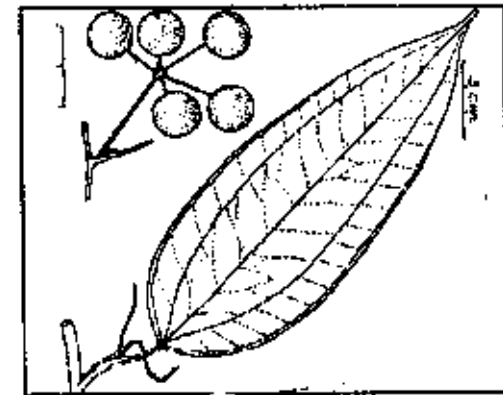

9648 - *Smilax petelotii* Koy. Kimcang Pételot.

Dây leo; thân không gai, tròn, xanh, có lông dài 2-8 cm. Lá có phiến thon, to 10-18 x 2,5-6,5 cm, gân ở đáy 5, mỏng, mặt trên láng; cuống 2-4 cm, có vòi ngắn, phần dưới có cánh. Tán ở nách lá, đơn, cọng dài 1,5-3 cm; hoa 7-10, trên cọng 8-15 mm; phiếnhoa 7-8 mm; tiểunhụy hơi dài hơn. Quả tròn, to 9-12 mm.

Núi cao, 1.300-1.900 m: Hoànglienson.

- Limb elliptic lanceolate; tepals 7-8 mm; berries 9-12 mm across.

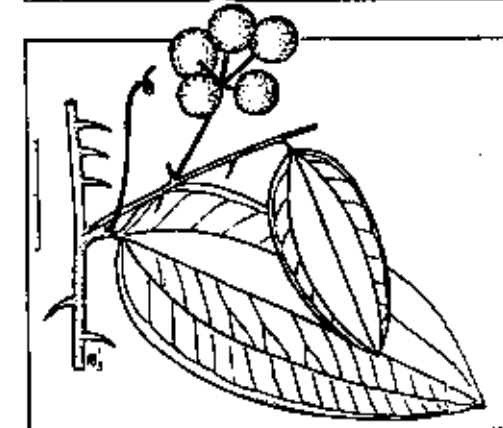

9649 - *Smilax ferox* Wall. ex Kunth. Kimcang hiênggang.

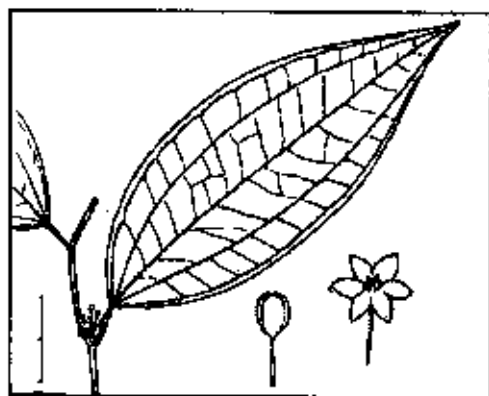
Dây leo có gai cao; thân to đến 4 mm, có lông ngắn. Lá có phiến biếnthiên, bầu dục đến xoan tròn, dài 2,5-7 x 1-3 cm, mặt dưới mọt; cuống ngắn, có vòi trử ở nhánh có hoa. Tán đơn, đơnp hái; tán cái nhiều hoa hơn tán đực; phiếnhoa dài 4 mm; tiểunhụy 6. Quả 6-8 mm, *đỏ đậm*, 1-3 hạt.

Núi trên 1.200 m: B

- Limb elliptic to oblong; umbell unisexual; berries dark red, then black.

Vaginatae:

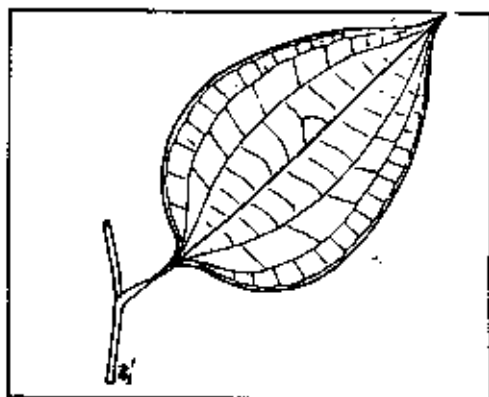

9650 - *Smilax aberrans* Gagn. subsp. *aberrans*. Kimcang lạc.

Bụi đứng, có khi trườn, cao 1 m, không lông, không gai; lông 3-5 cm. Lá có phiến bầu dục, to 7-15 x 4-8 cm, gân chánh 5(7), một cặp dựa bì, mặt dưới có lông; cuống 10-15 mm, không vôi. Tán 1, cong dài 1-4 cm; hoa 10-20, rộng 1 cm; phiếnhoa dài 2,5-3 mm; hoa đực có 6 tiểuhụy; hoa cái có tiểuhụy lép. Quả tròn, to vào 1 cm.

Rừng 1.400-1.600 m: Sapa.

- Bush; petiole without tendrils.

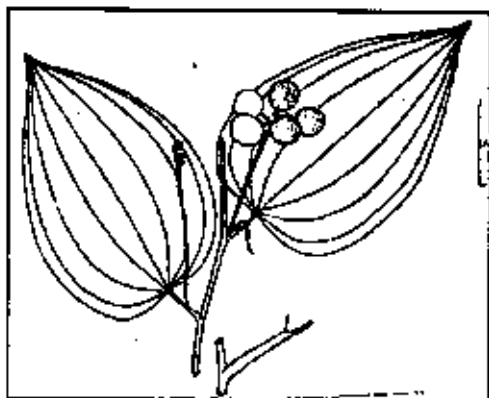

9651 - *Smilax aberrans* subsp. *retroflexa* (Wang & Tang) Koy.. Kimcang đội.

Thân có gai, leo. Lá có phiến bầu dục dài, mặt dưới có lông nằm, gân chánh 5, nâu lúc khô; cuống dài 1,5 cm, vôi thường vắng. Tán tròn, trên rộng 1 cm; hoa có rộng như chỉ dài 12 mm; hoa đực có lá đài dài 4 mm, tiểuhụy có chỉ cao 4 mm; hoa cái...

Trắng có tiểumọc: Sapa; I.

- Spinous, tendrils absent (*S.aberrans* subsp. *retroflexa* W. & T.).

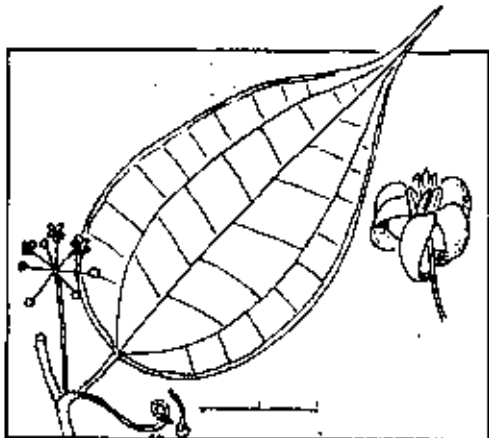

9652 - *Smilax menispermoides* A.DC.. Kimcang lá-mối.

Dây leo; thân to đến 4 mm, không gai; lông 2-6 cm. Lá có phiến xoan, dây cắt ngang hay hơi lõm, gân từ đáy 7-9 (1 gân sát bìa mảnh), gân tam cấp thành mạng rõ, mỏng nhưng dai, mặt dưới hơi mốc; cuống ngắn, vôi dài bằng 1/3-1/2 lá. Tán có đực trên rộng 2-3 cm; hoa 3-8, rộng 3-7 mm; phiếnhoa dài 2,5-3,5 mm, nâu đỏ, xù ở hoa đực, rụng ở hoa cái; tiểuhụy 6. Quả to 6-8 mm, đỏ điều; hạt 1-2, tròn, to 4 mm, đỏ nâu lợt.

Núi vào 1.000 m: Lâm đồng.

- Inerm climbing; flowers unisexual, red brown; berries dark red.

9653 - *Smilax poilanei* Gagn.. Kimcang Poilane.

Dây leo dài 2 m; nhánh không gai. Lá có phiến bầu dục, đầu có đuôi dài 1-2 cm, đáy tròn, gân 5, dày, bì dày vôi một gân rất sát, nâu ôliu lúc khô; cuống dài 1-1,5 cm, có 2 vôi ngắn. Tán có đực trên rộng dài 2,5 cm; hoa vào 12, trên rộng 1 cm; nụ xoan; lá đài và cánhhoa dài 5 mm; tiểuhụy không chỉ.

Nhatrang.

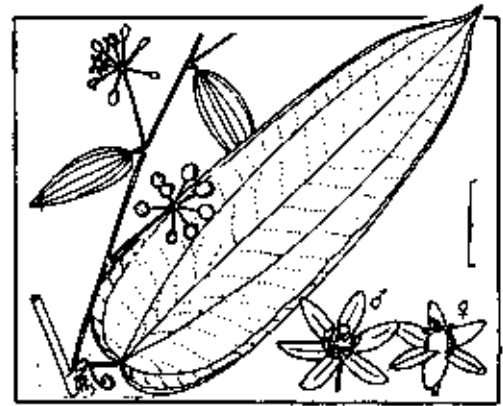
- Inerm climbing; limg long caudate; stamens sessile.

9654 - Smilax biumbellata Koy.. Kimcang hai-tán.

Dây leo đến 3 m; thân tròn, cứng, láng, có lông dài 4-15 cm. Lá có phiến thon tròn dài hay hơi tamgiác, to 3-15 x 1-5 cm; đáy tròn hay hơi lõm, gân từ đáy 7 (2 gân bia mạnh), hơi dài, mặt dưới mốc, lúc khô nâu đen; cuống dài 1-2,5 cm, vòi dài đến bằng lá. Tán cõ độc ở 2 mắt của nhánh năm đầu, rộng 2-5 cm; hoa 8-22, trên rộng 8-15 mm; phiếnhoa trái, dài 2,5-3 mm; tiểuhụy 6, tiểuhụy lép ở hoa cái. Quả to 5-7 mm, đỏ đều; hạt 1-2.

Rừng 1.000-3.000 m: Caolăng, Hoàngliênsơn.

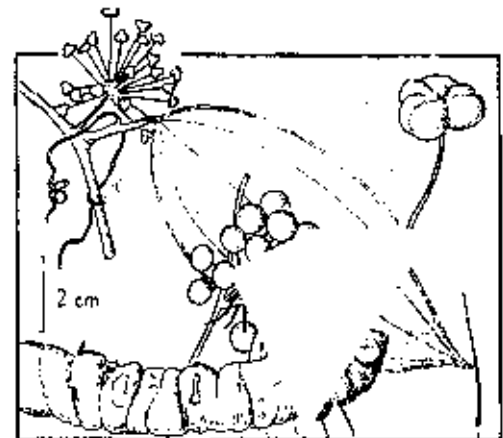
- Umbels 2 on recent branches; berries dark red.

9655 - Smilax glabra Roxb.. Thốphụclinh, Kimcang không-lõng; Smoth Greenbrier.

Dây leo cao 4-5 m, nhánh không gai; cành cứng, cong trụ to, cứng. Lá có phiến bầu dục, đáy tròn, chót có mũi dài, lúc khô màu hoe hay nâu; cuống dài, vòi có khi chỉ còn là một mũi. Tán cõ độc trên cong ngắn; hoa 20-30, trên rộng 8-15 mm; phiếnhoa trái; lá dài 2-3 cm; hoa 2-3 mm; tiểuhụy không chi. Quả tròn, to 6-7 mm; hạt 3.

BTN: Côngtum, Nhatrang, Đàlat.; VII, 12. Cành khô, phá thân, làm thuốc gân-cốt; chứa b-sitosterol, stigmasterol chống bướu.

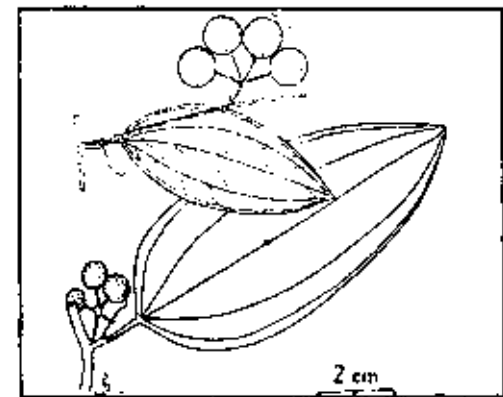
- Rhizome developed; umbel solitary on short peduncle.

9656 - Smilax corbularia Kunth. subsp. *corbularia*. Kimcang thúng-nhỏ.

Dây leo cao 4-8 m; nhánh không gai. Lá thon, đáy tròn, đầu tù, mặt trên láng, mặt dưới màu mốc trắng, gân 3-5, một cặp sát bia; vòi là một hay vàng, ít khi dài dài. Tán cõ độc trên cong dài 1 cm; hoa 15-30; nụ tròn, to 2 mm; lá dài cao 2,5 mm; hoa 2-3 mm; tiểuhụy không chi.

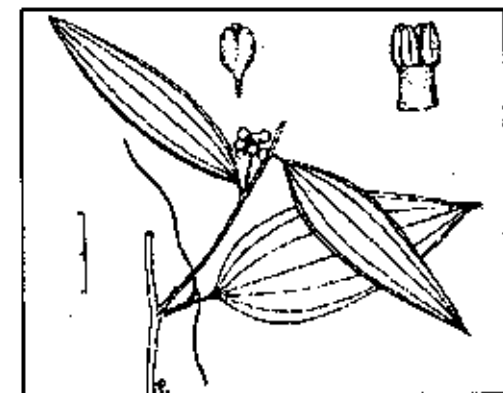
BTN: Tamđảo, Hà Nội, QuảngnamĐà Nẵng, Côngtum, Nhatrang, Biênhòa. Lá non dùng như rau, lá già làm trà; 11.

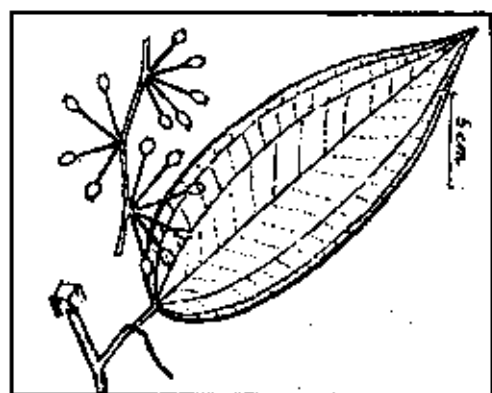
- Intern. tendrils short; berries 1 cm wide.

9657 - Smilax corbularia subsp. *synandra* (Gagn.) Koy.. Kimcang liênhùng.

Dây leo; thân mảnh. Lá có phiến thon hay bầu dục thon, mặt dưới mốc, chót nhọn, đáy tù nhọn, mỏng, gân từ đáy 5; cuống dài 1 cm, có vòi ngắn hay vàng. Hoadầu trên cong dài 1 cm; hoa nhiều; hoa 2-3 mm; tiểuhụy chỉ dính nhau thành một ống; cánhhoa thon, dính vào ống tiểuhụy, cao 1 mm.

Chợgành, Nghệtinh, Đàlat, Bùđăng.
- Filaments connate (*S. synandra* Gagn.).

9658 - *Smilax elegantissima* Gagn. Kimcang rất thanh lịch.

Dây leo; thân vuông, có 4 cánh thấp, có lông dài 7-12 cm, phần non, trichophora, cong dờ điều. Lá xoan bầu dục, to 10-32 x 3-17 cm, đáy tròn hay hơi lõm, gân từ đáy 5-7 (1 gân sát bia), dai; cuống 4-10 cm, có cánh; vôi dài 15-30 cm. Gié kép, mang tán, dài 20-40 cm; tán không cong, 25-40 hoa; nụ tròn tròn; phiến cong, dài 3,5-4 mm; tiểuhụy có chỉ rất ngắn; hoa cái có tiểuhụy lép, noãn sào có lông.

Rừng dày, 1.000-1.500 m: Hoàng Liên Sơn, Hòa Bình.

- Stem winged; umbels on ramified spike.

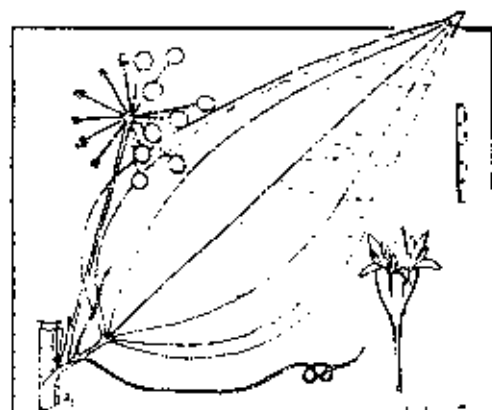
Macrantheae:

9659 - *Smilax gagnepainii* Koy. Kimcang Gagnepain.

Dây leo to, nhánh vuông hay có 4 cánh, không hay có ít gai. Lá có phiến to, dài 20-27 cm, đáy tròn hay cắt ngang, gân 5; cuống có vôi dài. Tán có đực trên cong bán cầu dài 2, sau 4-5 cm; nụ to 4 mm; phiến hoa cao 4 mm; tiểuhụy 6, chỉ cao bằng 1/2 bao phấn. Quả to 1 cm, gần như tròn.

Quảng Trị, Bà Nà.

- Stem 4-angular or winged; umbel on long peduncule; berries 1 cm across (*S. tetraptera* non Schleiter, Gagn.).

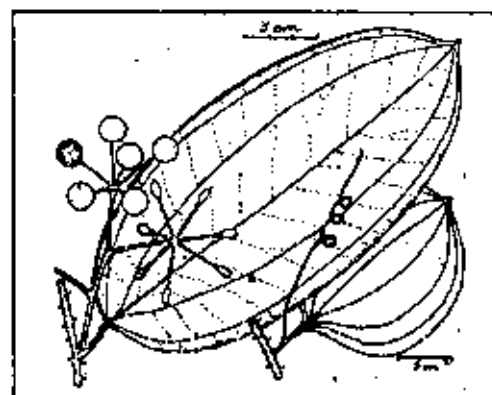

9660 - *Smilax ovalifolia* Roxb. Kimcang lá-xoan.

Dây leo cao 1-2 m; nhánh to 2 mm, có nhiều gai to, đứng. Lá có phiến to, bầu dục hay xoan, rộng đến 20 cm, gân từ đáy 3-7; cuống có vôi dài. Chùm dài mang 3-4 tán; hoa nhiều, trên cong dài; nụ xoan, cao 5,5 mm; lá đài cao 7,5 mm; hoa cái có tiểuhụy lép.

Ven rừng: Thủ Đức, Phước Tuy; 8. Cảnh hành lạc máu, trĩ tê thấp, đau đường tiểu, trĩ kết; lá trĩ ung-nhọt, bệnh da.

- Spinous climber; leaves large; racemes bearing 3-4 umbels.

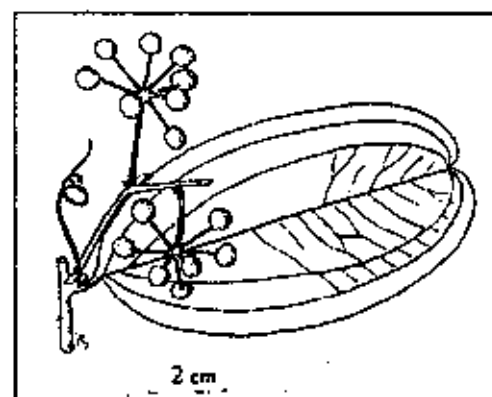

9661 - *Smilax bracteata* Presl. Kimcang lá-hoa; Falsa China-oot, Falsa Greenbrier.

Dây leo cao 3-7 m; nhánh có gai. Lá có phiến bầu dục, chót lõm, có mũi cứng, gân chẵn 5; cuống có vôi dài 5-7 cm. Chùm biệt chu, dài 5-8 cm; tán 3-5, có lá hoa rộng; nụ dài, cao 5 mm; cánh hoa dài 5 mm, hẹp hơn lá đài; hoa đực có chỉ tiểuhụy dài 2,3 mm; hoa cái có tiểuhụy lép. Quả tròn, to 6 mm.

Nhatrang, Lục Tỉnh; đâm chồi vào II.

- Spinous climber; racemes bearing bracteated umbels (*S. phyllantha* Gagn.; *S. stenopetala* A. Gray).

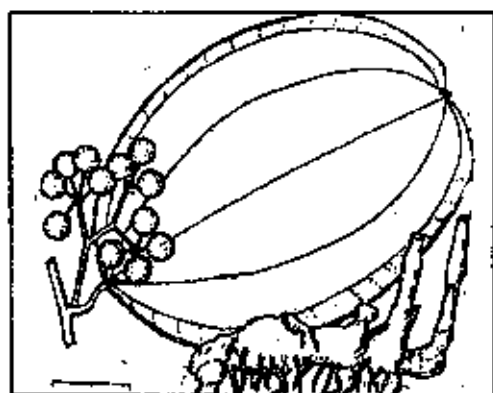

9662 - Smilax luzonensis Presl. Kimcang Luzon.

Dây leo cao 3- 7 m; cành hành to; thân có ít gai. Lá có phiến *xoan hay bầu dục rộng*, to đến vào 10 x 8 cm, *chót lõm có mũi cứng ngắn*, đáy tròn, gân 7, khi khô nâu đỏ; cuống dài 1,5-2 cm, vôi ngắn hay dài. Chùm 2-4 tán; hoa 20-30, biệt chu; dài và vành rôi; hoa cái có tiểu hụy lép. Quả tròn, to 6 mm.

Rừng hồ, bình nguyên: Nhatrang, Biênhòa, Cônson; đâm chồi vào II.

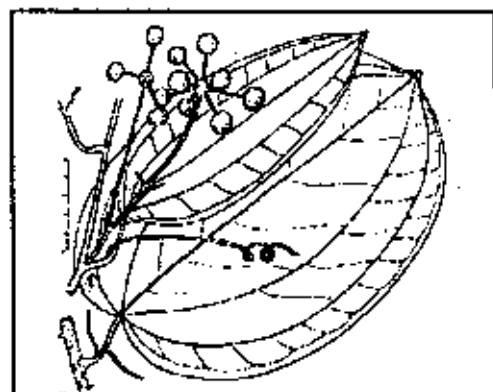
- Limb ovate, hard cuspidate; umbels 2-4 (*S. timorensis* non Bl., Gagn.)

9663 - Smilax megacarpa A. & C. DC. Kimcang gai-to.

Dây leo cao 5-6 m; nhánh thụ không gai. Lá có phiến *to 8-12 x 5-6 cm*, xoan tròn dài, đáy hình tim hay tròn, đầu tròn hay tẻ; vôi ngắn hay dài. Chùm mang 1-2 tán trên cong dài; hoa *đực trắng*, dài 6 mm; lá đài hẹp; hoa cái có 3 tiểu hụy lép. Quả to 2 cm, vàng hay đỏ; hạt 2-3.

Bình nguyên đến 1.000 m: Huế, Nhatrang.

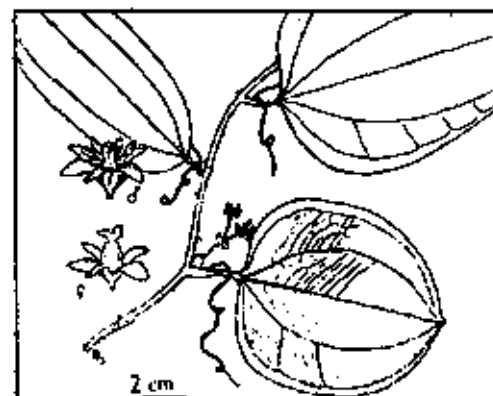
- Limb cordate; umbels 2, long pedunculate; berries 2 cm large.

9664 - Smilax bauhiniioides Kunth. Kimcang móngbò.

Dây leo dài 2-4 m; nhánh chũ-chi, có gai ngắn. Lá gân như tròn, dài, dài 5-7 cm; cuống có vôi dài. *Tán từng cặp*, mang vào 20 hoa; nụ xoan, cao 2,5 mm; phiến hoa cao 2,5 mm; tiểu hụy dài 3 mm. Quả tròn, to 6 mm, màu tái, lằng.

Quảngtri, Quảngnam.

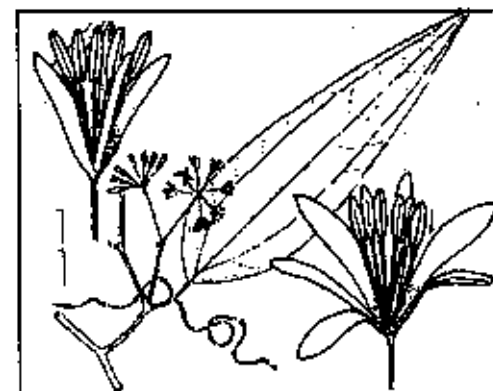
- Umbels by 2; tepals 2.5 mm; berries 6 mm large.

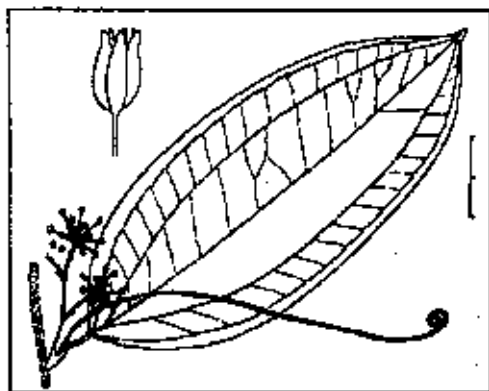
9665 - Smilax inversa Koy. Kimcang đảo.

Dây leo; thân có gai thưa, to 2,5 mm; nhánh chũ-chi, lông dài đến 10 cm. Lá có phiến *thon*, ở thân to, rộng đến 4,5 cm, ở nhánh lá nhỏ hơn, 11 x 3 cm, gân 3 (không kể gân bìa mảnh), màu tươi lúc khô; cuống 2 cm có vôi ở giữa, dài. Tán 2, trên cong mảnh; hoa có nụ cao 6 mm, tên cọng 5-7 mm; lá đài 6 mm; tiểu hụy 6, ba phần trắng.

Côngtum.

- Spinous; limb lanceolate; sepals 6 mm long.

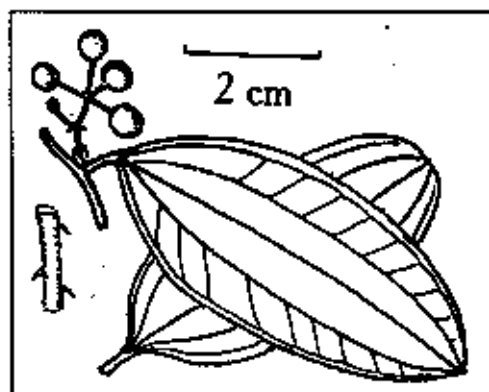

9666 - *Smilax aspericaulis* Wall. ex A.D.C. Kimcang thân-dây-mut.

Dây leo đến 25 m; thân dây *mục nhỏ và có gai*; lông có rãnh, dài 2-7 cm. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 7-20 x 2-7 cm, mỏng, có khi daidai, gân từ đáy 5-7; cuống 5-15 mm, có cánh, vôi dài. Tán (1)2-3; hoa 10-30, trên cọng 5-7 mm; phiếnhoa dài 3-3,5 mm; tiểunhụy 6, chỉ dài. Quả to 1,2 cm, nâu đỏ.

Vùng núi đến 2.000 m: Tam Đảo, Bìnhtr(thiên, Lâmđồng.

- Stem with asperities and spines; umbels 1-3.

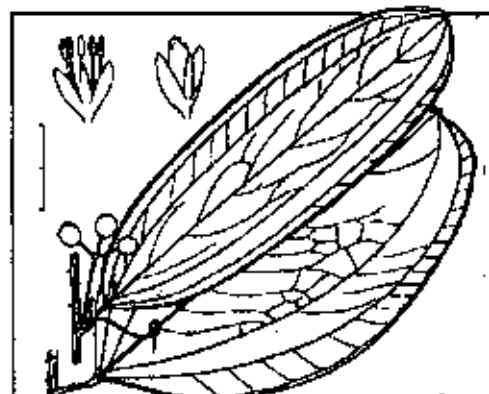

9667 - *Smilax cambodiana* Gagn. Kimcang Cambốt.

Dây leo; nhánh chữ-chi, có u nhỏ hay không, gai cong thua; lông dài 2-6 cm. Lá có phiến bầu dục, dài 4-12 cm, chót tà tròn, có mũi; cuống có vôi ngắn hay vắng. Tán 1, ít khi 2; hoa nhiều, nụ dài 5 mm; lá đài dài 5 mm; hoa đực có chỉ tiểunhụy dài 2,5 mm. Quả to 4-7 mm; hạt 1-2.

Phúkhánh, Thuậnhải vào N.

- Spinous climber; limb elliptic; buttons 6 mm long.

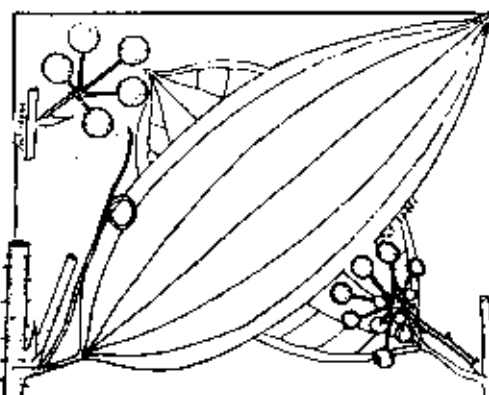

9668 - *Smilax verticalis* Gagn. Kimcang đứng.

Thân đứng, cao 20-40 cm, *gai mạnh*. Lá có phiến tròn dài, dài 10-13 cm, rộng 3-7 cm, chót tà tròn hay hơi lõm, có mũi, đáy có 7 gân, một cặp gân sát bia; cuống 1,5 cm, vôi gần gần đáy, *ngắn hay vắng* ở phía thân. Tán *có độc* trên cọng dài 1,2 cm, có lá hoa ở trên giữa; cánhhoa dài 4,5 mm, hẹp hơn lá đài; tiểunhụy có chỉ cao 3 mm; hoa cái có noãn sâu không lông, cao.

Tâynguyên; VIII.

- Erect, spinous; umbel 1; tepals 4.5 mm long.

9669 - *Smilax lanceifolia* Roxb. Kimcang thon; Taiwan Greenbrier.

Dây leo cao 4-10 m; nhánh chữ-chi, *không hay có gai*. Lá có phiến *xoan rộng* đến hơi thon, dài 5-15 cm, gân từ đáy 5; cuống có vôi mau rụng. Tán *có độc*; hoa nhiều; nụ đực dài, cao 4 mm; lá đài cao 4 mm; hoa đực có chỉ tiểunhụy cao 2,5 mm. Quả tròn, to 5-7 mm.

Quảngtrị, Quảngnam, Lâmđồng. Trị tễhấp.

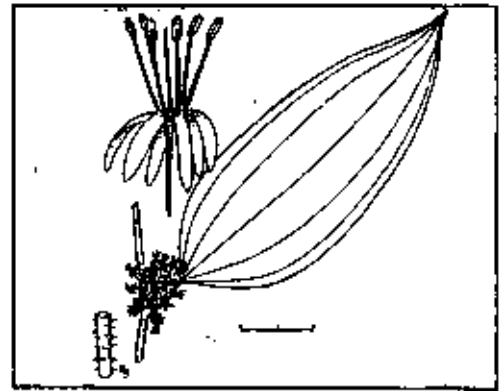
- Climber spinous or inerm; limb elliptic; umbel 1; berries 5-7 mm across.

9670 - *Smilax lanceifolia* Roxb. subsp. *reflexa* (Norton) Koy.. Kimcang xư.

Đặc sắc là thân, nhánh cũng như dây cuống dày mọc nhỏ và có gai. Hoa có phiến hấy.

Trảng có tiểumộc, 600-2.000 m: Sapa.

- Stem with asperities and spinous (*S. chapaensis* Gagn.).

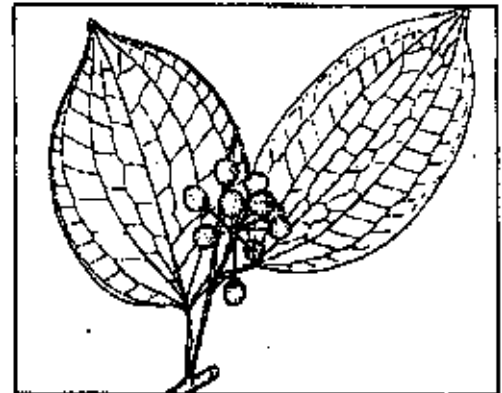

9671 - *Smilax cuculoides* Warb..

Dây leo; thân to 5 mm, không gai. Lá có phiến xoan bầu dục, to 8 x 4,5-5 cm. mặt trên láng, nâu tươi, gân rất mảnh, mặt dưới mốc vàng hay như có phấn trắng; cuống dài 2 cm, vôi là u nhỏ. Tán trên cọng cao 2 cm; hoa trên cọng 12 mm. Trái to 6 mm.

Côngtưm; 11

- Stem inerm, 5 mm large; limb elliptic, glaucous beneath; berries 6 mm across.

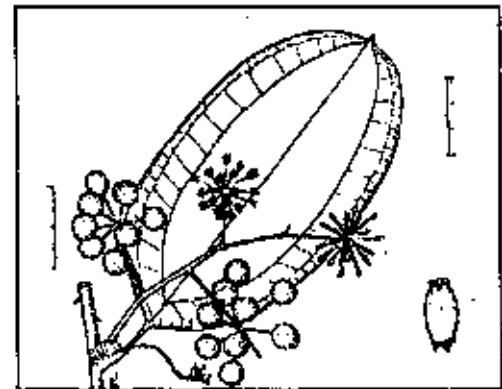

9672 - *Smilax prolifera* Roxb. ex Kunth.. Kimcang sanhsôi.

Dây leo to, thân to đến 1,5 cm, có gai thưa; lông 3-10 cm. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 6-20 x 3-12 cm, daidai, gân từ đáy 5; cuống dài đến 3 cm, đáy có cánh tròn, vôi dài. Chùm-tụ tán 5-25 tán; tán 18-40 hoa có cọng dài 6-8 mm; phiếnhoa 3-5 mm; tiểuhụy 6, chỉ dài 4,5 mm; hoa cái có 3 tiểuhụy lép. Quả tròn, to 6-7 mm.

N.

- Stem climbing, to 1.5 cm wide; petiole with round wing at base.

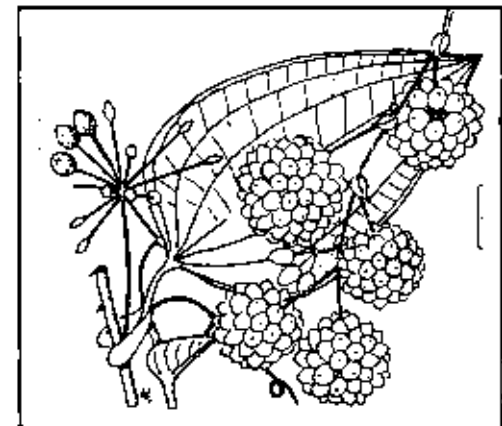

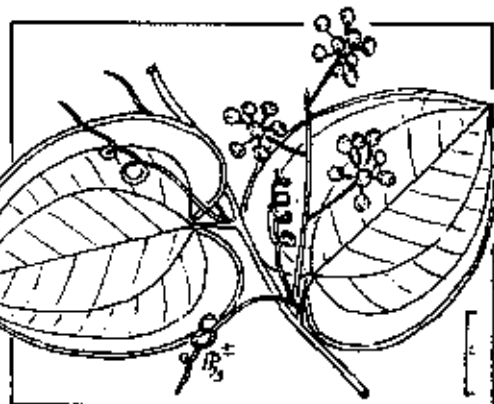
9673 - *Smilax perfoliata* Lour.. Côm-lang; Auricle Greenbrier.

Dây leo cao 3-4 m, to, có nhiều gai. Lá có phiến xoan, to, dài 15-20 cm, đáy tròn hay hình tim, gân 7; cuống có cánh cao ôm thân, mang vôi dài. Tán cớ độc, trên cọng dài; hoa nhiều, cọng mảnh; phiếnhoa cao 7 mm. Quả cao 7 mm, tròn tròn.

Ven rừng, lùm bụi: Bắc Thái, Ninh Bình, Quảng Trị, Nha Trang, Phan Rang, Langbian; X, 11-2. Rể-củ trị tễ thấp, đái đục hay ra máu; thân nhai cho trẻ-em hết đái đầm; hoa cho phụ nữ sau sanh lọc máu

- Petioles with large auriculate wings.

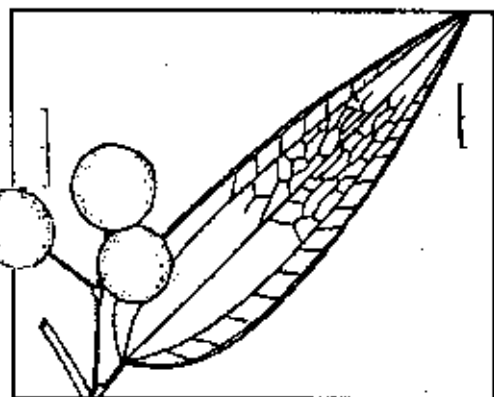

9674 - *Smilax zeylanica* L. Kimcang Tichlan

Dây leo, thân chủ-chi, không lông. Lá có phiến hình tim gần như tròn, chót có mũi, gân từ đáy 5, không lông, nâu tươi lúc khô; cuống ngắn, dài 1-1,5 cm, vôi đơn. Chùm mang 1-5 tán trên cùng dài; bông hoa dài 6-9 mm. Trái đen, to 8-10 mm,

Rừng hậu lập: T. Rẻ tri san, mắt đá, bình phong tinh, lỗ luồi, kiệt máu, đau mình.

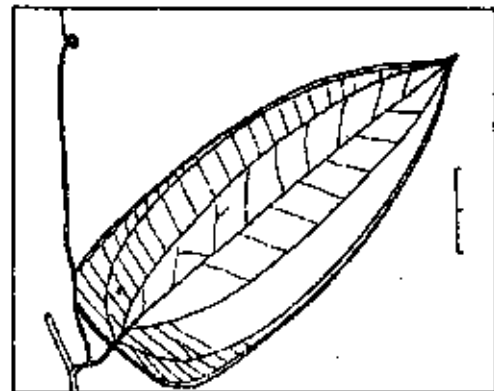
- Climber glabrous; limb cordiform, glabrous; racemes bearing 1-5 pedicellate umbels; fruits black, 8-10 mm high.

9675 - *Smilax megalanthera* Wright subsp. *megalanthera*. Kimcang baophán-to.

Dây leo; thân không gai, to 3-4 mm. Lá có phiến thon to 13 x 3,5 cm, chót nhọn, đáy tù tròn, gân 5, rất lồi mặt dưới, một cặp gân sát bia; cuống 1,5 cm, không vôi hay vôi rất ngắn. Tán trên cùng dài 2,5 cm. Trái vàng cam, láng, tròn, to 1,5-2,3 cm, trên cùng dài bằng.

Hà Tây, Côngtum.

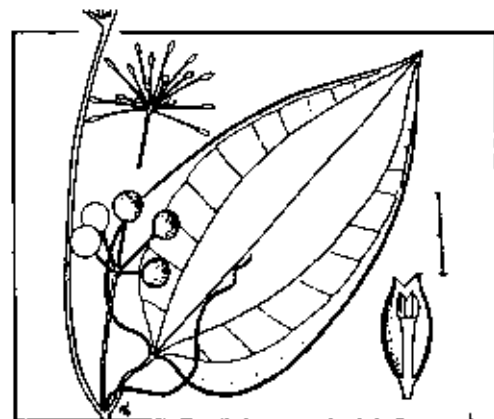
- Inerm climber; berries orange red, to 2.2 cm across.

9676 - *Smilax syphillica* L.

Dây leo; thân chủ-chi, không lông, có ít gai cong. Lá có phiến to 15-17 x 5-8 cm, mỏng song dài, không lông, màu nâu lúc khô, chót nhọn, đáy cắt ngang, gân từ đáy 7, cách đáy 4-15 mm; cuống có vôi cứng, dài.

Vườn Bách thảo Hà Nội.

- Limb chartaceous, coriaceous, truncate at base.

9677 - *Heterosmilax borneensis* A.C. DC.. Dikim Borneo.

Dây leo; thân láng, lông dài 8-12 cm. to 3-4 mm. Lá có phiến xoan, xoan bầu dục, đáy tròn hay hơi lõm, gân từ đáy 7-9, một cặp sát bia; cuống dài 1,5-2,5 cm, vôi dài đến 20 cm. Tán kép trên cùng dài 3-5 cm; hoa 15-50 cm, cùng 1,5-2 cm; nhị hình thoi; phiến hoa dính thành ống, dài đến 6 mm ở hoa đực, 2,5 mm ở hoa cái; tiểu nhụy 3. Quả tròn, to 7-10 mm.

Phước quốc; XII, 12.

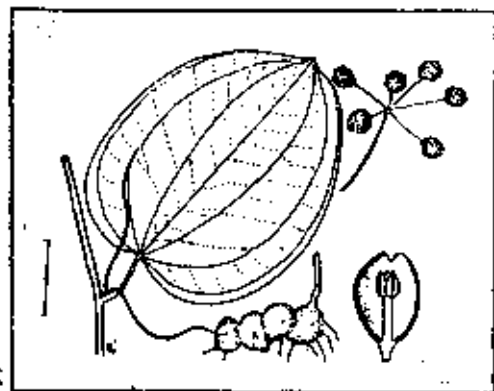
- Inerm climber; stamens 3, filaments connate; berries 7-10 mm across (*H. dalatensis* Gagn.).

9678 - *Heterosmilax gaudichaudiana* (Kunth) Maxim. Dị kim Gaudichaud. Dây leo; thân to đến 7 mm; lông dài hơn 25 cm. Lá có phiến xoan rộng, đáy lõm, gân từ đáy 7, mỏng, mặt dưới mốc; cuống 1-4 cm, đáy có cánh, vôi dài 5-15 cm. Tán 1, trên cong 1-5 cm; hoa 5-25, trên cong như chỉ, dài 5-20 mm; phiếnhoa dính thành ống hình lục lạc, cao 4-4,5 mm; tiểuhụy 3, chỉ dính nhau; hoa cái có 5-6 tiểuhụy lép. Quả tròn, to 8-10 mm, đen tím; hạt 1-2.

Rừng bình nguyên đến 1.000 m: B đến Càná.

Rễ chống đứng, viêm, mụn nhọt, lở ngứa, thấp khớp, đau lưng.

- Limb ovate; filaments connate; berries black violet (*Smilax gaudichaudiana* Kunth., *H. erythrantha* Baill. ex Gagn.).

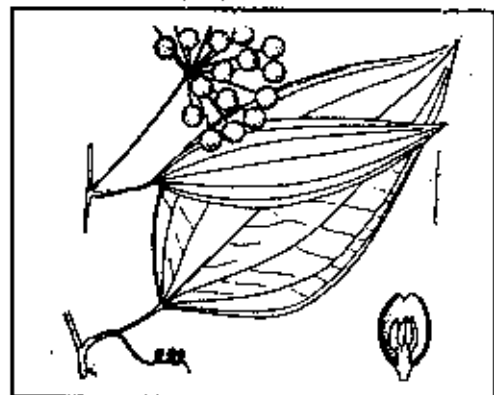

9679 - *Heterosmilax paniculata* Gagn. Dị kim chùm-tútán.

Dây leo cao 5 m; thân mảnh, không lông, lông dài 5-10 m. Lá ở thân có phiến xoan đến bầu dục thon, to 5-13 x 1,5-8 cm, đáy tròn hay chót buồm, gân từ đáy 7; cuống 1,5-3 cm, đáy có cánh, vôi dài 7-13 cm. Tán có cong dài 2-4 cm; hoa nhiều, trên cong 1-1,5 cm; phiếnhoa dính thành ống hình chuông có 6 răng; tiểuhụy 3, chỉ dính nhau. Quả to 7-10 mm, lam đen.

Vùng núi 500-1.200 m: Vĩnhphú, Bìnhtrịhiên, Côngtum.

- Climber 5 m long; perianth campanulate; filaments connate; berries black blue.

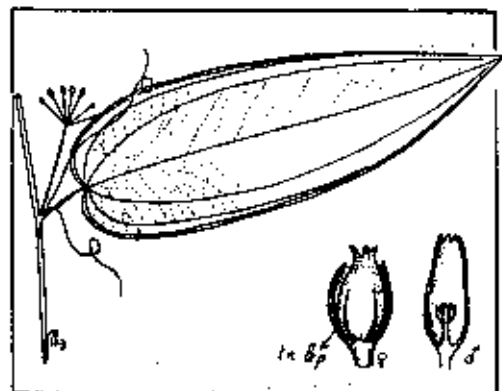

9680 - *Heterosmilax polyandra* Gagn. Dị kim dahùng

Dây leo cao 3-5 m; lông mảnh, dài 3-10 cm. Lá có phiến thon to 5-13 x 1,5-6 cm, đáy hình tim hay tròn, gân từ đáy 5-7; cuống dài đến 25 mm, vôi mảnh dài đến 15 cm. Tán cõđộc, trên cong 2-10 cm; hoa 10-22, trên cong dài 1 cm; phiếnhoa dính thành ống 6 răng, dài 6 (đực) 3 (cái) mm; tiểuhụy 9-12, dính nhau ở chỉ; hoa cái có 3 tiểuhụy lép.

Lào.

- Stamens 9-12, filaments connate.

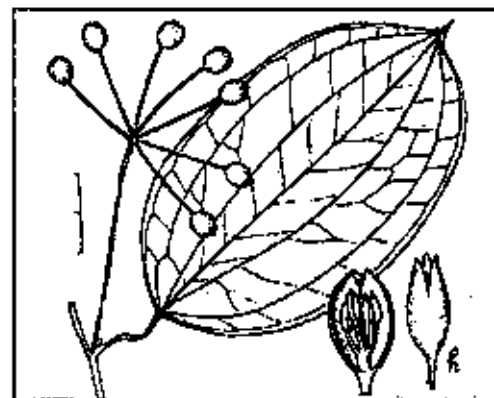

9681 - *Heterosmilax septemnervia* Wang & Tang. Dị kim bảy-gân.

Dây leo dài 2-5 m; lông dài 5-15 cm. Lá có phiến xoan xoan-tròn, dài 5-16 cm, đáy tròn hay hình tim, gân từ đáy 7-9, chót có mũi nhọn, dàydày, mốcmốc mặt dưới; cuống 1-3 cm, vôi dài đến 5 cm. Tán cõđộc, trên cong dài; cong hoa 10-18 mm; phiếnhoa 6, dính thành ống bầu; hoa đực có 9 tiểuhụy, chỉ dính nhau một phần thành cột; hoa cái có 3-6 tiểuhụy lép. Quả to 6-9 mm, đen; hạt 1-4.

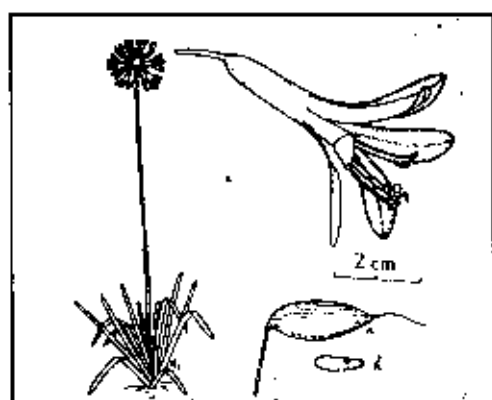
Dưa rạch, 700-2.400 m: Bảolộc; V.

- Limb 5-16 cm long; stamens 9, filaments connate in inferior parts.

AMARYLLIDACEAE : họ Lan-huê

- 1a - phát hoa là tán dày như hoađầu
 2a - lá xếp dọc (giống lá Dừa con) Curculigo
 2b - lá không xếp dọc
 3a - hoa không tràng
 4a - cọng phát hoa bông; lá dài và hẹp
 5a - hoa to, hình kèn, ống hoa ngắn; chỉ gắn giữa cánhhoa; Tr
 6a - phiếnhoa có vảy ở cổ; hạt đen Hippeastrum
 6b - phiếnhoa không vảy ở cổ; hạt xanh Amaryllis
 5b - hoa hình chuông, không ống hoa; chỉ gắn ở đáy; Tr Leucojum
 4b - cọng phát hoa đặc; Tr
 5a - phát hoa hình cầu to; cánhhoa hẹp; có có cuống; phiếnhoa Haemanthus
 5b - phát hoa ít hoa; lá dài và hẹp, không cuống
 6a - hoa thơm, ống hoa dài Crinum
 6b - hoa không mùi, ống hoa ngắn
 7a - lá mọc lúc phát hoa hay sau, ít Lycoris
 7b - lá không rụng sớm; phiếnhoa Clivia
 3b - hoa có tràng (trong vành), thường thơm; Tr Narcissus
 4a - tràng ngoài tiêuhủy
 4b - tràng do đáy tiêuhủy làm ra; hoa trắng
 5a - lá rộng, có cuống
 6a - cánhhoa đứng; hoa không thơm Euryclis
 6b - phiếnhoa trải ra; hoa thơm Eucharis
 5b - lá hình gươm
 6a - noãn gắn ngang nhau. 2-6 Hymenocallis
 6b - noãn gắn trên dưới, nhiều Pancreatium
- 1b - phát hoa không là tán tròn, hoa cóđộc (xem Leucojum), cọng phát hoa bông
 2a - hoa khá to, trắng hay đỏ, có một cọng cao; Tr Zephyranthes
 2b - hoa nhỏ, vàng mọc sát mặt đất Hypoxis

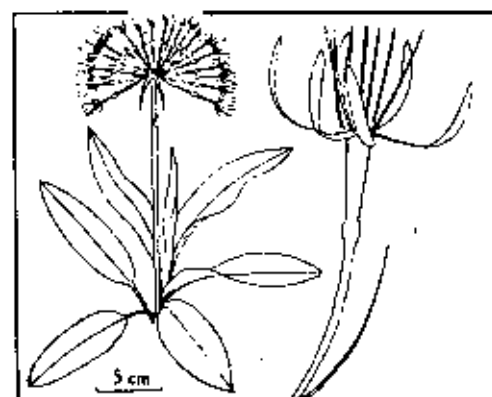

9682 - *Agapanthus africanus* (L.) Hoffm. Thanh-anh; African Lily, Lily-of-the-Nile; Agapanthe.

Điathựcvật. Lá hình dây-nịt, dài 50-70 cm, đầu tròn nhọn. Trục phát hoa cao 0,8-1 m; tổngbao mỏng, bao lấy các nụ; tán gần như tròn mang 10-30 hoa có cọng dài 2-4 cm, xanh có sọc dợt (var. *weillighii* Hort.) ít khi trắng (var. *albidus* Hort.); 6 tiêuhủy tím; noãn sào 1 cm, xanh dợt.

Rất nhiều thú Tr vì hoa; I-XII.

- Ornamental (*Crinum africanum* L., *A. umbellatus* L'Hérit.).

9683 - *Haemanthus multiflorus* (Tratt.) Martyn. Huyéthoa; Blood Lily, See Egg, Powder Puff.

Điathựcvật; thân có đốm đỏ nâu. Lá mềm, có phiến láng; cuống có đốm nâu; các lá trên có cuống ngắn. Phát hoa trên trục cao 30 cm, tán tròn đẹp; tổngbao trắng, do nhiều láhoa; hoa có cọng dài 3-4 cm; noãn sào xanh; *hoa đỏ tất cả*; baophần nhỏ, vàng. Trái đỏ cam, to 8 mm; hạt 1.

Tr; VII. Đềnén buđú, làm tăng bạchhuyếtcầu.

- Ornamental.

9684 - *Clivia miniata* Regel.

Diathực vật có củ tròn. Lá song đính, hình dây-nịt, to 40 x 4-5 cm, lục đậm. gân-phụ song hành, nhiều. Tán trên cong dài, đẹp; tổng bao do lá hoa mỏng, trong trong; cọng hoa 4-8 cm; hoa 15-20; phiến hoa cao 6-8 cm, màu cam tươi, đáy vàng, đẹp; tiểu nhụy 6, chỉ vàng, bao phấn 5 mm; vòi nhụy vàng; noãn sào 8 mm. Quả tròn, to 1,7-2,5 cm; hạt 1, trắng, tròn, to 1,3 cm

Tr: Dà lạt. Alcaloid là licorin, chống siêu khuẩn và độc tế bào.

- Ornamental.

9685 - *Clivia* sp.

Diathực vật có cành có bao. Lá song đính, thon hẹp, to 35-60 x 3-7,5 cm. Tán có cọng dài 15-30 cm; cọng hoa 4-6 cm; hoa đứng, mỗi hoa ở nách một lá hoa mỏng, dài; hoa dài 6-8 cm; phiến chót cam. giữa có sọc vàng, đáy xanh; tiểu nhụy 6, chỉ vàng, gắn ở đáy phiến; noãn sào 3 buồng, 6-7 noãn/buồng. Quả dài 2,5 cm.

Tr.

Ornamental.

9686 - *Amaryllis belladonna* L. (*A. punicea* Lamk.).
Belladonna Lily.

Củ daniên có củ cứng, to 5-10 cm. Lá có phiến hẹp dài 30-70 cm. Trục phát hoa cao 30-60 cm; hoa to, đỏ, thơm, dài 8 cm, dạng như hoa Bạch Huệ; phiến hoa đơn, dính ở đáy thành ống ngắn; tiểu nhụy 6. Nang tròn tròn; hạt tròn tròn.

Có Tr ở Việt Nam? Củ độc, chống bâu. Giống *Amaryllis*, N-Phi, chỉ có 1 loài, còn *Hippeastrum*, Mỹ châu, đến 75 loài. Ở *Hippeastrum*, củ không cứng, to không tới 5 cm, trục phát hoa không cứng; hoa hình kèn; cũng lá sau hoa.

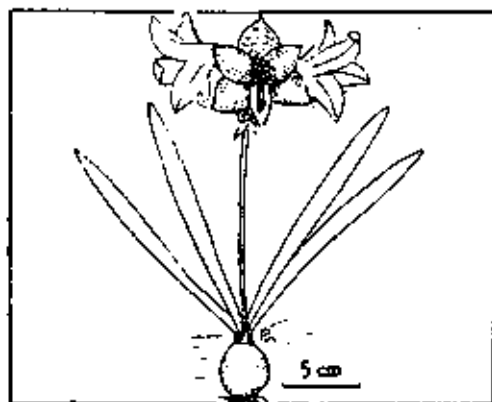
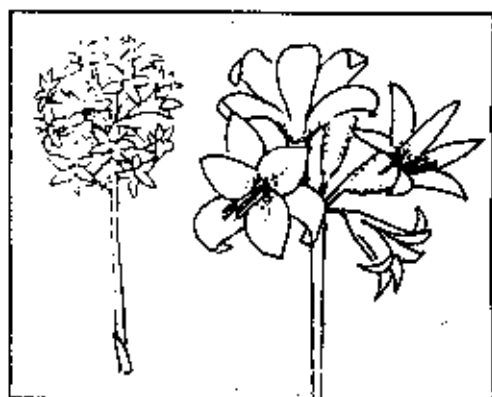
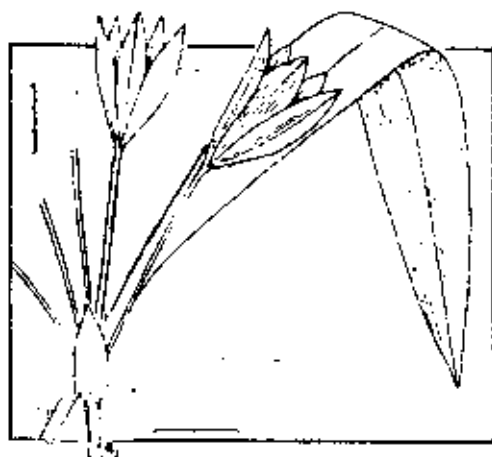
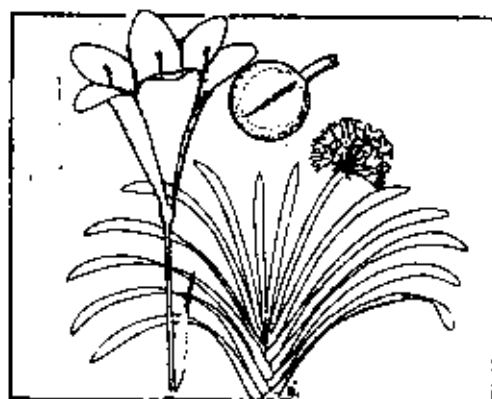
- Cultivated.

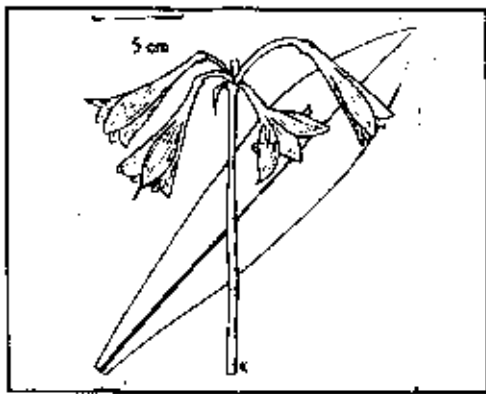
9687 - *Hippeastrum equestre* Herb. Lan-huệ;
Belladonna Lily; *Amaryllis*.

Diathực vật có hành to. Lá song đính, hình dây-nịt, rộng 2-3 cm. Tán vào đầu mùa mưa, trên một trục cao 30-40 cm; tổng bao 2 lá hoa; cọng hoa ngắn; hoa to; phiến hoa đỏ, dính ở đáy thành ống ngắn có vay ở cổ; tiểu nhụy 6, bao phấn vàng; noãn sào ha, xanh. Nang tròn.

Tr phổ biến, gốc N.-Mỹ: III-V. Chứa alkaloids; trị ung thư; giảm đau song độc.

- Ornamental.

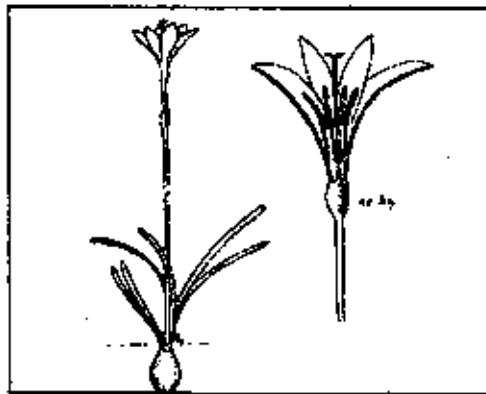

9588 - *Hippeastrum reticulatum* Herb. Lan-huệ mạng.

Diathực vật có hành gần như tròn. Lá hình muỗng, dày, gân chính to, rộng 3-5 cm. Tán trên cộng đứng; tổng bao nhỏ, mỏng; hoa 4-6, rất to, trên cộng dài; phiến hoa to, dính ở đáy thành ống cao 2 cm, hường có sọc đỏ dọc; tiểu nhụy không thò; nướm hình đầu.

Var. *striatifolia* Herb.: lá có gân giữa trắng. Tr ở Đà Lạt.

- Ornamental.

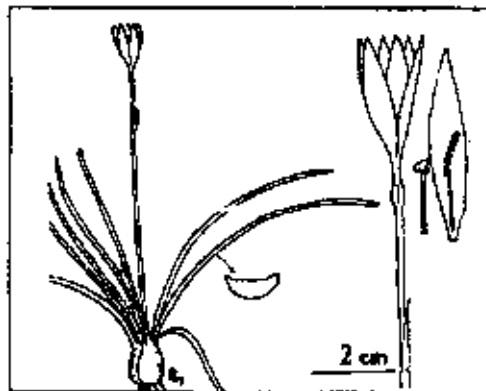

9689 - *Zephyranthes rosea* (Spreng.) Lindl. Phong huệ, Huệ đỏ; Zephyr flower, Fairy Lily, Rain Lily.

Diathực vật có hành có bao, nạc trắng. Lá hẹp dài, dài 15-20 cm. Trục phát hoa xuất hiện ở nách lá, dài 15-20 cm, mang một hoa đứng, rất thơm giữa 2 lá hoa; noãn sào hạ, xanh, dài 3-4 mm; phiến hoa đỏ tươi, ống ngắn; nướm 3, trắng. Nang cắt vách.

Tr: I-XII, song nhiều vào mùa mưa. Gốc Cuba. Rễ dùng như trà trị cảm, ho, ho lao.

- Ornamental.

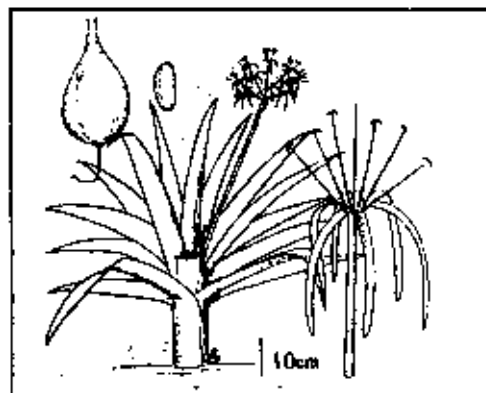

9690 - *Zephyranthes ajax* Hort. Phong huệ vàng.

Diathực vật có hành to vào 1 cm. Lá có phiến dài 30 cm, rộng 4-5 mm, hình máng xối. Trục phát hoa cao 20 cm, mang một hoa đứng; tổng bao trong trong; cộng hoa 5 cm; noãn sào hạ, xanh, láng; phiến hoa vàng dợt, cao 2 cm; tiểu nhụy gắn ở cổ ống bao hoa, chỉ cao bằng 1/2 phiến hoa.

Tr.

- Ornamental.

9691 - *Crinum asiaticum* L. Tỏi-loi, Nang, Chuối nước, Đại tướng quân; Crinum, St John Lily, Poison Bulb.

Nhực vật, có củ to 5-10 cm; bẹ hợp thành thân giả cao 20-60 cm, trắng, rộng 10-20 cm. Phiến lá hẹp, dài hơn 1 m, rộng 6-10 cm. Trục phát hoa từ nách lá, cao đến 0,7 m; tán; hoa trắng rất thơm; phiến hoa hẹp dài; tiểu nhụy 6, chỉ đỏ, bao phấn vàng; bầu nhụy 3 buồng 1-noãn. Nang to, dạng củ tỏi; hạt 3, to 3 cm, bẹ.

Hoang dứa rách và kiếng thường gặp BTN; I-XII. Xào trị trặc, tê-thấp; lá đắp trị nhức đầu, sưng, trị ung thư. Alkaloids: baconin, licorin, hipadin.

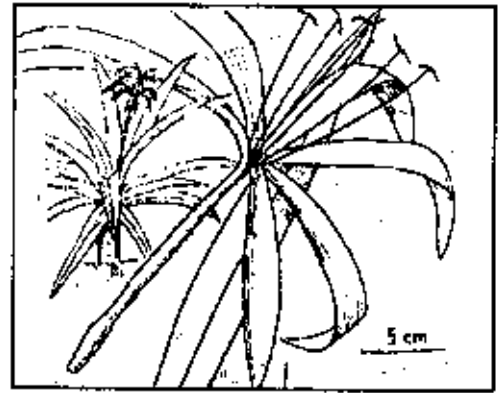
- Flowers white, filaments red (*C. giganteum* Bico non Andr.).

9692 - *Crinum amabile* Donn. Tỏi-lời tia; Sumatra Crinum, Giant Lily.

Diathực vật to và dạng như loài trên; thân-giã cao 20-50 cm, rộng 10-20 cm. Lá có phiến dày, dài hơn 1 m, rộng hơn 10 cm. Trục phát hoa hơi đẹp; tán; hoa rất thơm; phiến hoa dài 10-12 cm, rộng 1,5-2 cm, *dodò hay tia* ở giữa; chỉ tiểu nhụy *tia*.

Kiếng.

- Ornamental.

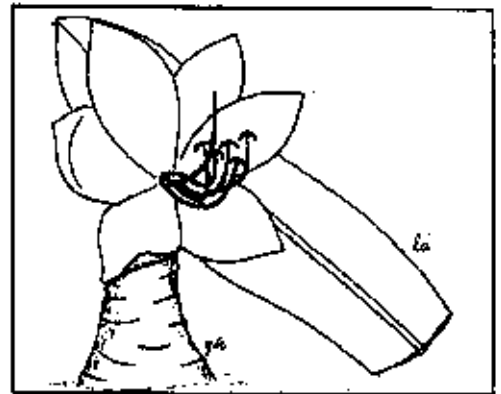

9693 - *Crinum giganteum* Andr. Nàng to.

Diathực vật to, thân giã cao đến 90 cm; củ to bằng đầu trè. Lá có phiến dài đến 1,2 m, rộng trên giữa đến 13 cm. Tán trên rộng dài đến 75 cm; hoa 2-12, như không rộng; bao hoa đứng, *trắng tinh*, có khi có sọc giữa xanh; phiến dài 7-11 cm, rộng đến 4-5 cm; ống 12-19 cm; chỉ trắng, ba phần xanh đậm hay nâu.

Tr gốc T.-Phi.

- Ornamental.

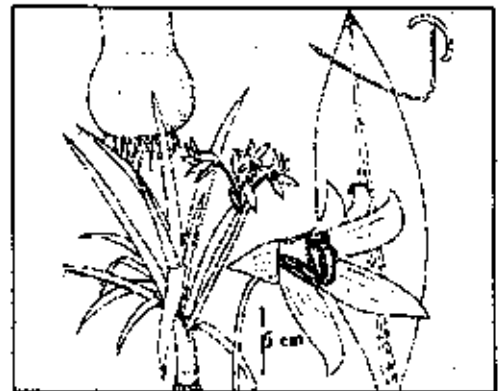

9694 - *Crinum moorei* Hook. f. Nàng Moore; Long-neck Crinum.

Diathực vật có củ; thân-giã nhỏ dài, rộng 3-4 cm. Lá có phiến rộng 6-8 cm, dài vào 1 m, bìa hơi dợn. Tán trên rộng lục; noãn sào hạ dài 2 cm; ống hoa dài 15 cm, *tai bầu dục*, cao 10 cm; tiểu nhụy có chỉ dài 6 cm.

Kiếng.

- Ornamental.

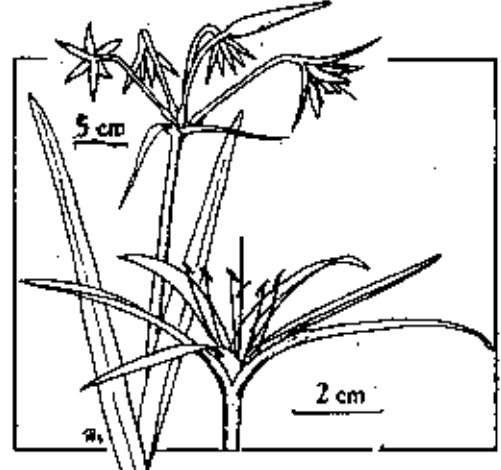

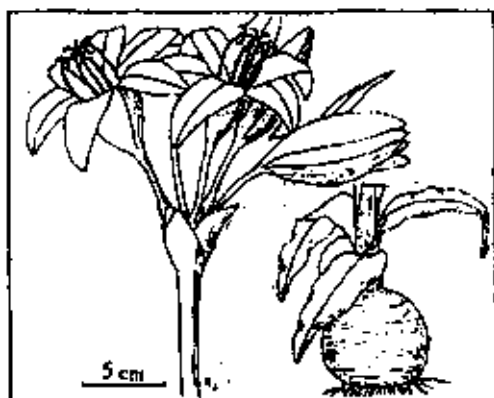
9695 - *Crinum ensifolium* Roxb. Nàng, Hoa-nàng lá-guom, Nàng hoa-đỏ.

Hành tròn, to 5-6 cm; thân-giã cao. Lá có phiến dài 60 cm, rộng 2-3 cm *mà thối*. Trục phát hoa mảnh; mô xanh xanh; hoa 5-6, *trắng*, ngoài ừng hường, hay tím; phiến hoa dài 5-6 cm; tiểu nhụy dài, chỉ đỏ.

Bàna, Nhatrang, Biênhòa. Trj tếp háp.

- Bulb 5-6 cm wide; flowers 5-6, white, pink tint outer.

9696 - Crinum latifolium L. Tỏi-loi lá-rộng,

Điathực vật có củ hình cầu, to vào 10-20 cm; thân-giã ngắn nhỏ. Lá có phiến rộng 6-11 cm, dài 60-90 cm; bìa hơi nhám. Trục mang tán cao 60 cm; hoa 10-20, trắng, hơi cong, dài 7-10 cm; phiếnhoa dài bằng ống, tròn dài, rộng đến 2,5 cm.

Biên Hòa, Bà Rịa. Hoạchuận, đắp nhọt, trị têthấp.

- Perianth tube large, lobes oblong, 2.5 cm wide.

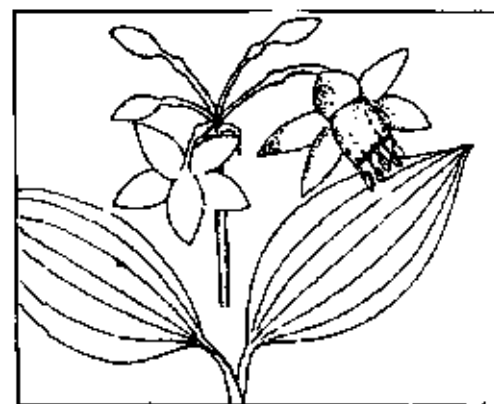

9697 - Crinum zeylanicum (L.) L. Chuối-nước Tichlan; Ceylan Lily; Lis Indien.

Củ to, thân cao 0,5-0,8 m. Lá dài 0,5-1 m, rộng 5-7 cm. Trục pháthoa cao 40-60 cm; tán 6-13 hoa, thơm, thường nghiêng hay thòng; ống 10-14 cm, tai 5-13,5 cm, trắng với sọc giữa hương; tiểuhụy 6.

Tr đến 1.100 m, gốc từ Phíchâu, Tichlan đến D.-N.A. Củ dùng đắp nhọt; hoa trị ho; chống sốt-rét.

- Ornamental.

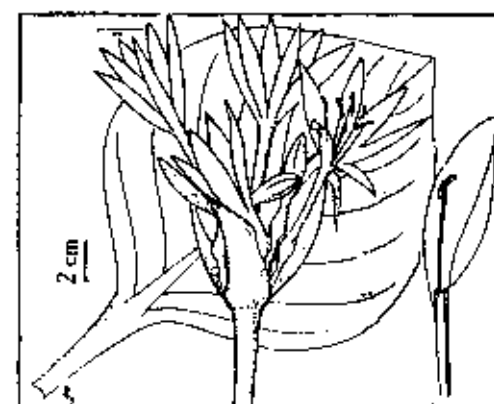

9698 - Eucharis grandiflora Planch. & Linden. Ngoctrâm; Amazone Lily.

Điathực vật có củ. Lá ở đất, có cuống dài; phiến xoan, dài 20-30 cm, đáy tù nhọn, gân 7. Tán trên cọng dài, 2-5 hoa lưỡngphái, trắng, thơm; phiếnhoa xoan dài; ống hoa cao; tiểuhụy 6, chỉ dính thành tràng cao, hơi xanh; noãn sào 3 buồng. Nang 3 cạnh; hạt to.

Tr, gốc Columbia; IV.

- Ornamental.

9699 - Euryclides amboinensis (L.) Loudl. Ngải-hùm; Brisbane Lily.

Điathực vật cao 0,7-1 m. Lá có phiến tròn, lục tươi, gân cong; cuống hình máng. Tán vào mùa mưa, trên một trục cao 50-60 cm, từ nách lá; hoa trắng, to, không thơm, có cọng; phiếnhoa 6, như nhau, dính nhau ở đáy; tiểuhụy 6, gắn trên ống; noãn sào hạ. Nang tròn, thường 1 hạt.

Kiếng, gốc Ucchâu; VI-VII. Chứa licorin (alc.) độc.

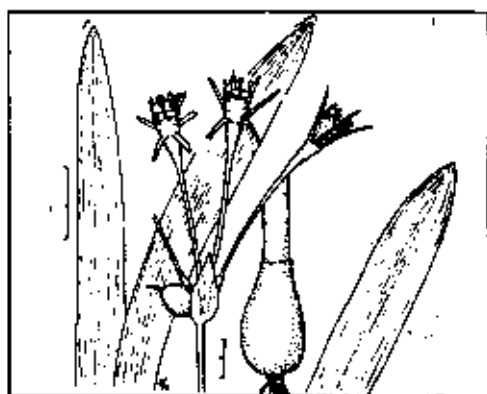
- Ornamental (*E. silvestris* Salisb.).

9700 - *Pancratium maritimum* L.. Sea Daffodil.

Diat thực vật có củ không mủ. Lá song đỉnh hẹp dài, to 50-70 x 1,5 cm, xanh đậm. Tán trên rộng dài, mang 2-10 hoa; *cọng hoa ngắn*; ống hoa dài 6-10 cm, phiến hẹp; tiểu nhụy 6, chỉ dính nhau thành *tràng trắng*, phần rời dài 1 cm; noãn sào có trên 10 noãn.

Kiến, gốc Djatrunghai; I-XII. Có khi gặp *P. zeylanicum* mà ống hoa 2,5-3,5 cm, lá rộng 0,8-3 cm.

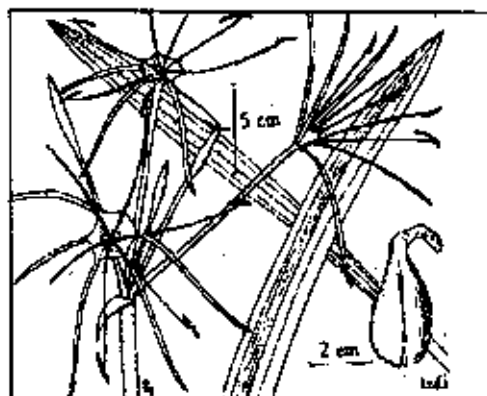
- Ornamental.

9701 - *Hymenocallis littoralis* (Jacq.) Salisb.

Dại diện có củ. Lá thon ngược hẹp, dài đến 1 m, rộng 6 cm. Pháthoa cao 60-70 cm, cong hơi đẹp; hoa không cong, dài 20-23 cm; phiến tràng, *ống dài 9-16 cm*; tiểu nhụy chỉ xanh, đáy dính thành tràng dài 2,5-3 cm; vòi nhụy xanh; noãn ít, gắn ở phần dưới của thài tòa. Trái rộng 13 mm, hạt 1/buồng.

Kiến; XI-XII. Ở *H. speciosa* hoa có cọng, lá có cuống; ở *H. caribbea*, hoa không cọng, lá rộng 5-8 cm. Lá chống nhiều siêu khuẩn.

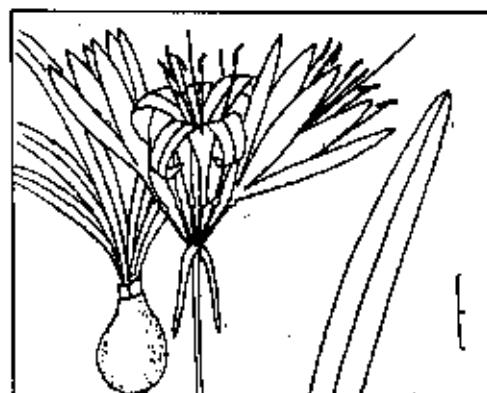
- Ornamental (*Pancratium littoralis* Jacq.).

9702 - *Lycoris aurea* (L'Her.) Herb. in Curtis. Thoát bào; Golden Spiderlily.

Diat thực vật có củ tròn, nâu vàng. Lá có phiến dài 35-40 cm, rộng 1,2-2 cm. Tán trên rộng cao 30-60 cm; tổng bao 2 lá hoa; *hoa vàng tươi*, dài 6-8 cm; tiểu nhụy vàng lợt; noãn sào tròn dài; vòi nhụy dài.

Kiến, Chứa: tazetin, licorin., phổ biến ở họ, độc tế bào. Đáp trị ung-nhọt.

- Ornamental (*Amaryllis aurea* L'Her.).

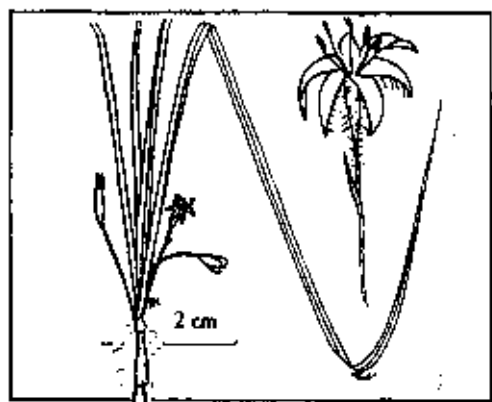
9703 - *Narcissus tazetta* L. var. *orientalis* Hort.. Thủy tiên; Chinese Sacred Lily, Polyanthus Narcissus.

Hành có bao đen. Lá có phiến dài 30-40 cm, rộng 2,5 cm, xanh mốc mốc. Trục ở nách lá, cao 10-15 cm; mo mỏng; *hoa vàng tươi*; ống dài 2-2,5 cm, tai xoan; trong là *tràng bìu giun*, *vàng sậm*; noãn sào hạ xanh, n-noãn.

Ta nhập để vào Tết cắt làm sao cho trở bông lúc giao thừa; II-III. Củ độc (licorin, tazetin, narcetin, pseudolicorin). Làm mưa, trị nhức đầu; rễ đắp cho sưng hăm, giảm đau; hạt tốt cho tóc, cho phụ nữ bị sốt.

- Ornamental.

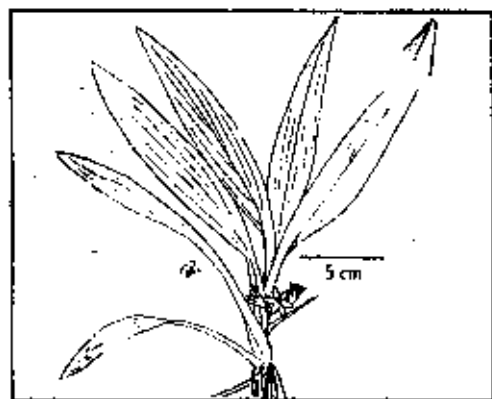

9704 - *Hypoxis aurea* Lour.. Hạc trâm, Tiên Mao; Golden Stargrass.

Củ tròn to vào 5-6 mm. Lá có phiến hẹp, dài 20-30 cm, rộng 3-4 mm, xếp hình măng-xối, mềm. Hoa *cổ độc*, nhỏ, cong có lông, lá hoa hẹp nhỏ; hoa vàng, nhỏ; lá đài 3, có lông mặt ngoài; cánh hoa 3; noãn sào 3, có lông. Nang có cọng, dài 12 mm (không kể lá đài còn lại), hạt dẹt ra, nở cất ngấn từ trên; hạt đen.

Rừng ẩm, rừng Thông, cao nguyên; VI-VII. Củ và rễ được xem như là bổ, kích thích như Sâm, làm trẻ, lợi sức, trị mệt, trị cachexie; lá chống nhiễm khuẩn.

- Flowers solitary, yellow.

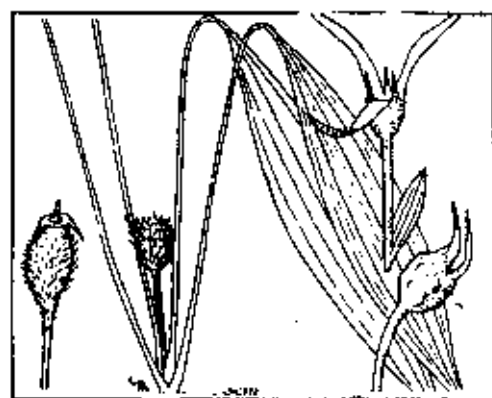

9705 - *Curculigo annamitica* Gagn..

Cỏ cao đến 50 cm, Lá có phiến thon, to 25-35 x 4-5 cm, xếp dọc, mặt dưới dẹt; cuống dài 10-15 cm, bẹ làm thành một thân giả. Phá hoa có cọng có lông, ít hoa; hoa vàng giữa lá hoa 1 cm, có sọc lông bìa và giữa; lá đài và cánh hoa dài 13 mm; tiểu nhụy 6; noãn sào đầy lông.

Vùng núi: Thủ thiên, Đà Lạt.

- Inflorescence few-flowered; bracts pubescent; flowers yellow.

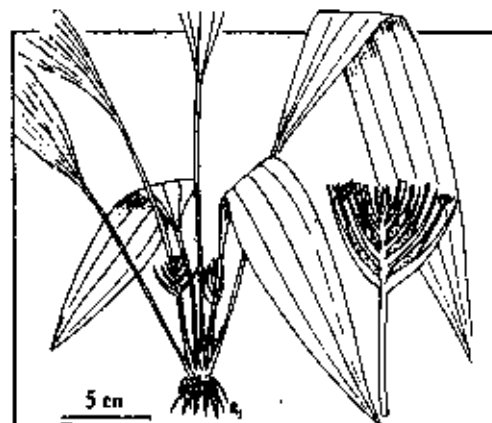

9706 - *Curculigo capitulata* (Lour.) O.Ktze.

Di thực vật daniên; cành hành to, rễ nhiều. Lá có bẹ và cuống dài đến 60-90 cm, có lông; phiến tròn dài thon, to 50-80 x 8-15 cm, xếp theo gân dọc, không lông. Phá hoa có trục nhiều lông; *hoa đầu cao*; hoa khít; lá hoa nhiều, có lông; hoa có lông dày; phiến hoa 10-12 mm, vàng, mặt trong không lông; tiểu nhụy 6; vòi nhụy dài, không lông. Quả xoắn, to 5 mm, có lông.

Rừng luôn luôn xanh: Lạng Sơn, Hà Nội, Hòa Bình, .. Đồng Nai.

- Capitules of pubescent yellow flowers (*C. recurvata* Dryand.).

9707 - *Curculigo disticha* Gagn.. Cỏ nước song đình.

Cỏ cao 80 cm; thân ngắn. Lá có cuống dài 20 cm; phiến thon, dài 30-40 cm, rộng 4-6 cm, gân phụ cách nhau 3-4 mm. Phá hoa có cọng cao 3-4 cm; *hoa song đình*; lá hoa dài 2-4 cm; phiến hoa dài 3,5 mm; tiểu nhụy 6; noãn sào có lông, dài 26 mm kể cả mô. Trái hình thoi, dài 2 cm.

Quảng Trị, Chư Chấn.

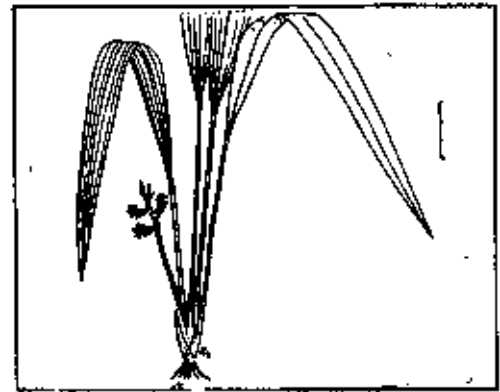
- Flowers distichous; tepals 3.5 mm long; fruits 2 cm long.

9708 - *Curculigo gracilis* Wall. Cồnóc mảnh, Lòng-thuyền.

Cỏ cao đến 1 m; thân cao vào 6-7 cm, to 1-2 cm. Lá cao; cuống 30-50 cm; phiến thon hẹp, dài 50-60 cm, rộng 2-8 cm, gân nhiều. *Phát hoa trên cọng dài 20 cm, dày lông; chùm cao 6-7 cm; hoa có cọng; phiến hoa cao 1 cm; tiểunhụy 6; noãn sào dày lông. Trái có cọng.*

Lào cai, Thủ pháp, Quảng trị; VII.

- Herb up to 1 m high; inflorescence on 20 cm long peduncle.

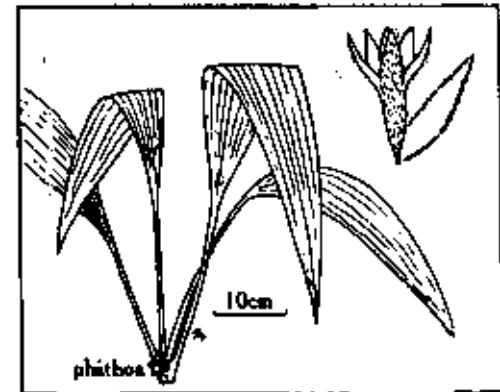

9709 - *Curculigo latifolia* Dryand. ex Ait. Cồnóc lá-rộng.

Diathực vật to; thân ngấm ngắn. *Lá dài đến 1 m, phiến thon, rộng đến 10 cm, dày và xếp dọc như lá Dừa non; cuống dài. Hoa nhiều, ghép thành chụm to ở mặt đất, vàng, có lông xám ở ống và lá đài, cánh hoa; nướm hình cầu. Trái có hạt đen.*

Tr và hoang: Công tum; III-VII.

- Leaves large, up to 1 m long; dense inflorescence shortly pedunculate.

9710 - *Curculigo orchoides* Gaertn. Cồnóc lan, Sâm-cau, Ngải cau; Black Musli. Diathực vật có *cánh hành hình trụ cao*. Lá có phiến thon hẹp, dài đến 40 cm, rộng 2-3,5 cm, xếp dọc (như lá Cau); cuống dài 10 cm. *Phát hoa ở mặt đất, mang 3-5 hoa vàng, giữa lá hoa kết lợp dài 3,5 cm; lá đài có lông mặt ngoài; tiểunhụy 6; noãn sào dài 1 cm. Nang dài 1,5 cm; hạt 1-4.*

Hoang ở B và thường Tr; I-XII. *Cần hành ăn ở vài nơi. Chứa curculigosid, curculigin., củ, rễ bổ, bổ thận, kích dục, trị liệt dương, trị già sớm, giúp bất kinh để, chống viêm, trán thông; trị máu cam, bổ thận, lợi tiểu, trị không đại, cho nước đại trong, trị tễ thấp, trị bạch huyết...*

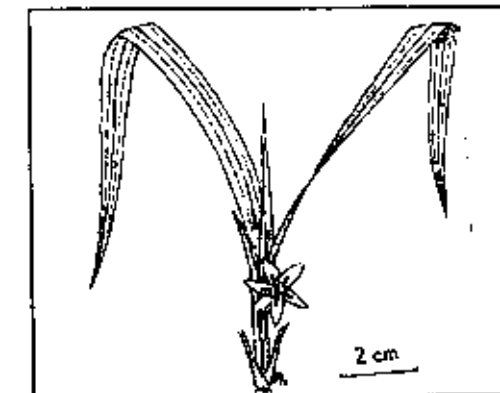
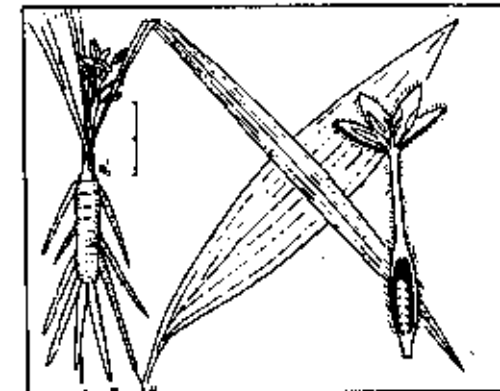
- Erect rhizome; inflorescence with 3-5 yellow flowers.

9711 - *Curculigo tonkinensis* Gagn. Cồnóc Bắc bộ.

Cỏ cao 20 cm; thân rất ngắn. Lá cao 20-30 cm, rộng 0,5-1,2 cm, xếp dọc; cuống không phân biệt với phiến. *Phát hoa giữa đáy lá, không cọng, có lá hoa không lông, dài 2-4 cm; hoa ít, vàng; noãn sào có lông; tiểunhụy 6; nướm hình cầu.*

Rừng dày: B, Đà Lạt.

- Leaves narrow; inflorescence few-flowered; flowers yellow.

IRIDACEAE : họ Lưỡi-đồng

1a - hoa hơi bất xứng vì ống hoa cong hay vị trí của tiểunhụy

2a - hoa to, ống cong

2b - hoa trung, ống ngay

1b - hoa đối xứng quanh trục

2a - lá như gươm, hẹp trong một phẳng

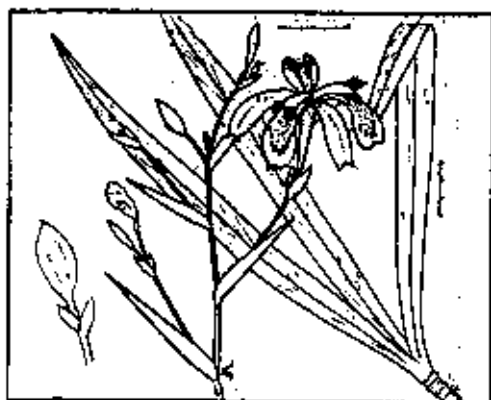
3a - pháthoa nhiều hoa

4a - hoa lam hay tím; nêthụcvật

4b - hoa vàng

3b - pháthoa 1-2 hoa

2b - lá hẹp dài

Gladiolus
*Tritonia**Iris*
Belamcanda
Trimezia
Eleutherine9712 - *Iris japonica* Thunb.. Lưỡi-đồng; Japanese Iris.

Nêthụcvật daniên; cãnhành bờ dài. Lá songđinh, như gươm dài, dài 30-40 cm, rộng 2-3,5 cm, chót nhọn. Pháthoa ở chót thân, mang chùm 3-4 hoa trong một láhoa bao; *hoa tím tím cổ đốm tím sẫm và bờt vàng*; cánhhoa đứng, hơi nhỏ hơn láđài xu, bìa *ria* lông; tiểunhụy dạng như cánhhoa; nuốm dài 2 cm, xé, hấy. Nang.

Trên sườn vùng núi cao: Tamđảo, Sapa. Cây sắc trị viêm phếquần, đau ruột, gan, trị têthấp, sưng.

- Helophyte; flowers violet with dark dots and yellow patch (*I. fimbriata* Vent., *I. chinensis* Curt.)

9713 - *Trimezia martinicensis* (L.) Herb. Envers Jaune.

Diathụcvật có củ. Lá đẹpđẹp, dài đến 1 m, rộng vào 1,2 cm, lục tươi. Pháthoa cao 10-25 cm, mang 3-6 hoa; láhoa cao 2,5 cm; rộng 2-3 cm; láđài xanh, mặt trong *vàng*, *đáy nâu*; cánhhoa nhỏ; tiểunhụy 3; vòi nhụy 3. Nang cao 13-20 mm.

Tr vi hoa ở Sài Gòn, gốc Mexico; I-XII. Củ trị đáit, lợikinh; rễ xố, lợikinh, làm mùa..

- Ornamental.

9714 - *Tritonia crocosmaeflora* (Lem.) Nich.. Nghêhuông.

Hành nhỏ. Lá songđinh, hình gươm hẹp, nhọn, cao 20-40 cm. Pháthoa trong một phẳng, cao vào 30 cm; hoa màu *cam đậm*, hình kèn hẹp; ống dài bằng tai; tiểunhụy 6; noãn sào hạ.

Tr ở Đà Lạt, Bạch mã. Có thể gặp *T. pottsi*, mà ống hoa dài bằng hai lần tai. Chống bướu.

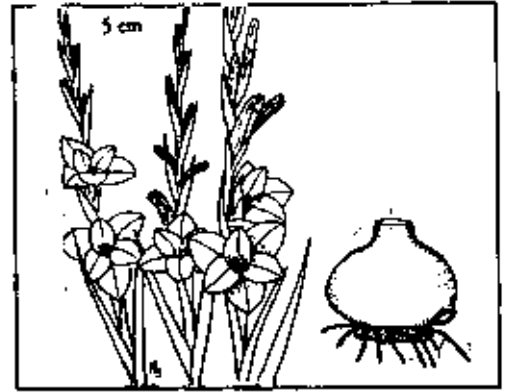
- Ornamental (*Crocsmia crocosmaeflora* Lem.).

9715 - *Gladiolus hybridus* Hort.. Lai-on; Gladiolus; Glaieul.

Diathực vật có củ tròn, bẹp, cứng. Lá songdính hình guom nhọn, màu xanh mốc. Tután ở chót thân, chữ-chi; hoa to, trắng, cam hay đỏ thắm, rất đẹp; phiếnhoa to, dính thành ống ngắn; tiểunhụy 3; noãn sào hạ, vòi nhụy dài, nuốm. Nang.

Tr ở Đalat, có khi ở Sài Gòn; I-XII. Góc N.-Phi. Có rất nhiều thứ.

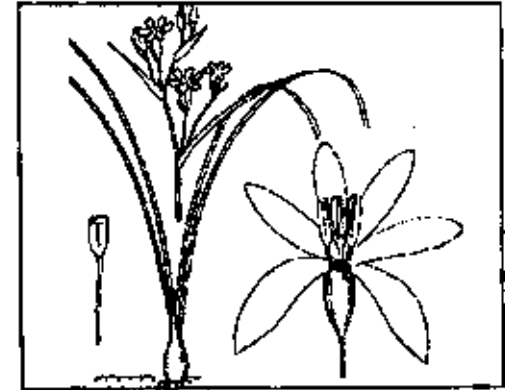
- Ornamental.

9716 - *Eleutherine bulbosa* (Mill.) Urban.. Sâm Đại hành, Phong nhạn, Tỏi đỏ.

Diathực vật có hành đỏ, có bao, cao 2-4 cm. Lá hiện lúc trở bông, songdính, hẹp dài, dài 20-70 cm, rộng 3-4 mm, cứng. Pháthoa với 3 tầng nhóm; nhóm 3-5 hoa, trong một lá hoa dài; phiếnhoa hương, giống nhau; tiểunhụy 3, gắn ở đáy cánhhoa; noãn sào hạ, 3 buồng. Nang 3 mảnh. Ở *E. palmifolia* (L.) Merr.: lá rộng hơn.

Trảng bình nguyên, từ Quảng trị vào và Tr (Cầntho..). Củ bổ máu, trị choáng-váng; chứa eleterin khángsinh.

- Bulb red; flowers pink; capsules (*Sisyrinchium bulbosum* Miller, *E. longifolia* Gagn., *E. subaphylla* Gagn.).

9717 - *Belamcanda chinensis* (L.) DC.. Rẻ-quat, Xạcan, Lũ đỉ đồng; Blackberry Lily, Leopard Lily.

Có đaniên có củ hành. Lá songdính, đẹp như guom, dài 30 cm, to 1,5-2 cm, pháthoa thưa, trong một phẳng; hoa vàng có đốm đỏ; cánhhoa hơi to hơn lá dài; tiểunhụy 3. Nang dài 2,5 cm, có sọc ngang, nở làm 3 mảnh; hạt lam đen, lóng. $2n = 32, 64$.

Kiêng thường gặp ở bình nguyên: Huế, Sài Gòn, Cầntho.: I-XII. Củ hành đắng, cay cay, chống nấm, chống siêu khuẩn, trị bệnh hầu, no hơi, kinh nguyệt không đều và ít, sưng vú (belamcandin, tectoridin, iridin..), trị ungthụ.

- Ornamental (*Ixia chinensis* L.).

CYPERACEAE: họ Lác

1a - hoa lưỡngphái; giéhoa thường nhiều hoa

2a - vảy thường songdính

3a - giéhoa nhiều hoa

3b - giéhoa với một hoa trên lưỡngphái thụ, vảy dưới không thụ

Cyperus

Remirea

2b - vảy thường xoắn-óc

3a - hoa có phiến (chở lộn với tiểunhụy)

4a - phiến nhiều, mỗi ở sau một tiểunhụy; có không lá

Lepironia

4b - phiến 6-3

Fuirena

4c - phiến 2

Lipocarpha

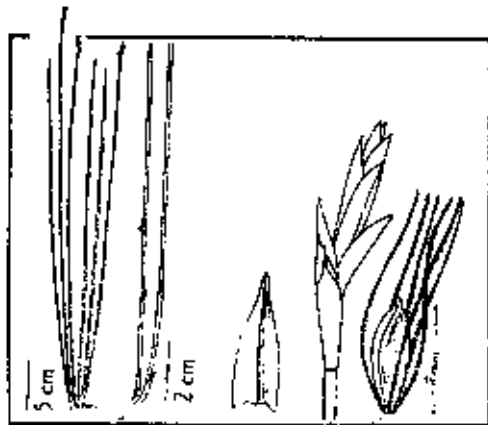
3b - hoa có tia (lông to, có gai nhỏ)

4a - tia rất nhiều; trái to 1-1,5 cm

Scirpodendron

4b - tia dưới 6; trái to dưới 1 cm:

- 5a - giéhoa 1, ở chót thân
 6a - đáy vòi có đốt trên béquá; lá teo thành bẹ *Eleocharis*
 6b - đáy vòi không đốt trên béquá *Scirpus*
- 5b - giéhoa thành pháthhoa; đáy vòi nhụy không có đốt
 6a - vảy không cánh
 7a - tơ hạtthư đơn *Scirpus*
 7b - tơ hạtthư chia nhánh thành như gòn *Eriophorum*
 6b - vảy có sóng như cánh *Courtoisia*
- 2c - hoa trần (không phiến, không tơ)
 3a - vòi nhụy có đốt ở đáy *Fimbristylis*
 3b - vòi nhụy không đốt ở đáy
 4a - vòi nhụy rụng để lại một nút trên béquá *Bulbostylis*
 4b - vòi nhụy không như trên *Scirpus*
- 1b - hoa đônphái, hay lưỡngphái và đực
 2a - hoa cái trong bầu cao; gié đônphái *Carex*
 2b - không bầu
 3a - hoa có 2-6 vảy *Mapania*
 3b - hoa không vảy
 4a - giéhoa đônphái, trong pháthhoa lưỡngphái *Scleria*
 4b - hoa trên lưỡngphái, hoa dưới đực, hay ngược lại
 5a - nuốm 2 *Rhynchospora*
 5b - nuốm 3
 6a - vảy songđỉnh *Schoenus*
 6b - vảy 3 hàng
 7a - hoa có phiến; béquá láng *Lepidosperma*
 7b - hoa có tơ; béquá có lông *Tricostularia*
 7c - hoa trần
 8a - vảy dưới ngắn hơn vảy trên
 9a - lá songđỉnh *Machaerina*
 9b - lá tamđỉnh *Cladium*
 8b - vảy dưới dài hơn vảy trên *Gahnia*

9719* - *Scirpus subcapitatus* Thwaites var. *subcapitatus*. Robiu, Hoànthảo năng.

Bụi dày, cao đến 50-60 cm; thân khít nhau, suông, cứng, to 1-1,5 mm. Bẹ 1-3, cao 1-4 cm. Gié ở chót thân, gồm ít vảy; vảy cao 4 mm, nâu lợt. Béquá vàng nâu, bầu dục, cao 2 mm; tơ dài bằng hai trái.

Lông cuốnglưu, 1.200-1.600 m: Quảngtri, Phúkhánh; V. Var. *kalanu* Raym.: (Thượng: Ka-la-nu) thân cứng, cao đến 3-4 m, to 3,5 mm; cuốnglưu, 1.700 m, Phúkhánh.

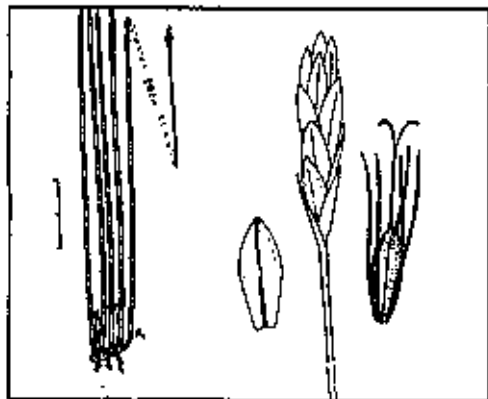
- Stem 60 cm high; spikelets terminal.

9720 - *Scirpus subcapitatus* Thw. var. *morrisonensis* (Hay.) Ohwi

Bụi dày, cao đến 1 m, có cãnhành xéo. Bẹ 2-3, cao đến 10 cm; thân to 1,4 mm ở dưới, 1 mm ở trên, suông hay có rãnh mịn. Gié ở chót thân, cao 8-12 mm, ở nách một láhoa nhỏ; vảy cao 4-5 mm, chót tà, mỏng, trong trong, gân chánh xanh; hoa có 6 tơ cao bằng hai noãn sào; vòi mang 2 nuốm. Béquá cao 2 mm, nâu có 3 cạnh tà.

Núi cao 1.800 m: Phúkhánh; V.

- Tuft 1 m high; spikelets terminal, 1.2 cm high; scales with green nerv; achenes 2 mm long.

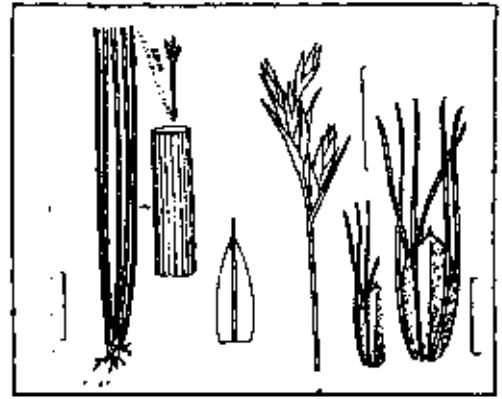

9721 - *Scirpus massfeldianus* Kuk.. Hoàngthảo Massfeld.

Bụi dày; cành ngắn; thân suông, to 1-1,2 mm, có rãnh mịn dọc, cao 80-90 cm. Bẹ 2-3 ở đáy thân, bẹ trên có phiến dài 1-2 cm. Gié hoa 3-4 ở chót thân, dài 6-8 mm, nâu lợt; váy có mùi, dài 3,5 mm. Béquá bầu dục, có 3 cạnh, nâu đậm, cao 1,5 mm.

Vào 1600 m, trên đất nhiều đá: Quảngtri; V, 5.

- Tuft to 90 cm high; stem 1-1.2 mm large; spikelets brown, 6-8 mm long; achenes 1.5 mm long.

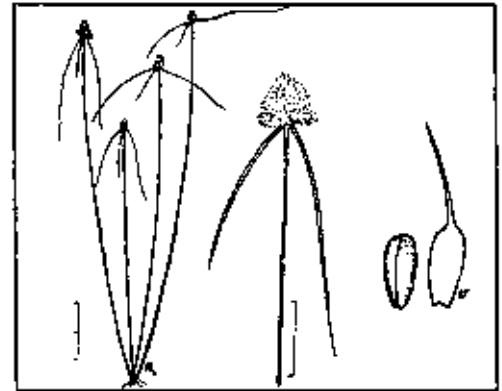

9722 - *Scirpus siamensis* (C.B. Clark) Kern. Hoàngthảo Xiêm.

Cỏ nhỏ thành bụi cao 20-30 cm, gồm nhiều thân mảnh, có cạnh mịn. Bẹ cao 2-4 cm; phiến dài 2-7 cm, rộng 2 mm. Hoadầu kép, có thể to 1,5 x 1,2 cm, hoe dẹt; lá hoa dài 10-15 cm; váy có mũi nhọn dài. Béquá tròn dài.

Dựa suối, trùng dựa lộ, đất ẩm, chua: BTN

- Grass to 30 cm high; bracts up to 15 cm long; head light roux (*S. squarrosus* var. *siamensis* C.B.Cl., *Lipocarpha tenuis* auct., FGI).

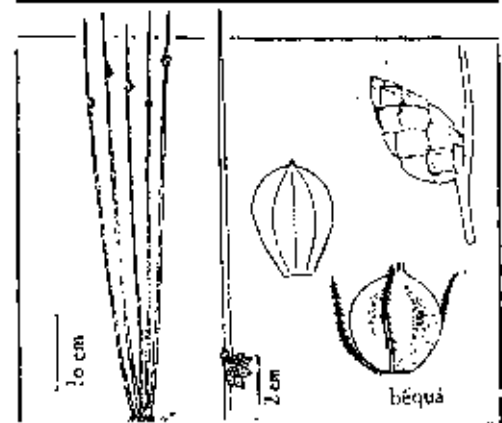

9723 - *Scirpus juncooides* Roxb.. Hoàngthảo hén.

Bụi cao 30-40 (120) cm; thân hình trụ, rộng 1-3 mm. Lá cón là bẹ cao 2-17 cm. Hoadầu do 1-2(6-8) gié hoa nâu nâu, cao 7-10 mm; váy cao 4 mm, có mũi nhỏ. Béquá màu ngà, cao 2 mm, một mặt lồi, một phẳng; to dài gần bằng béquá.

Ruộng, suối, nước ngọt đến 1.500 m, BTN.

- Tuft 40 cm high; lateral capitulum 1-2(6-8) spikelets (*Schoenoplectus juncooides* (Roxb.) Palla).

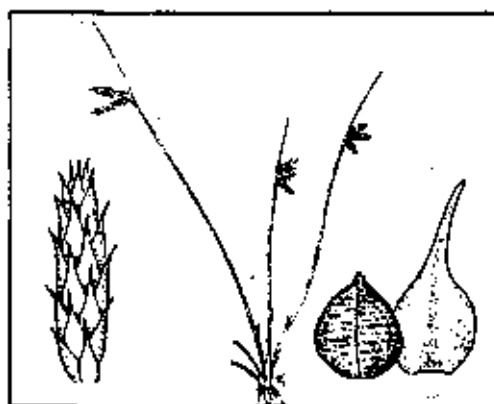
9724 - *Scirpus fluitans* (L.)Reichb. Hoàngthảo nổi; Eleogeton.

Cỏ thủy sinh chìm, thành bè; thân dài hơn 40 cm, mảnh, to vào 1 mm. Lá như kim, dài 2-3 cm. Pháth hoa trong không khí, trên trục dài 3-8 cm; hoadầu cò dẹt, cao 5-7 mm, nâu lợt; váy ít; tiểu nhụy 3. Béquá 3 cạnh, vòi nhụy 2, to rất ngắn hay vắng.

Vùng núi cao: B; XI.

- Mats on shallow stream.

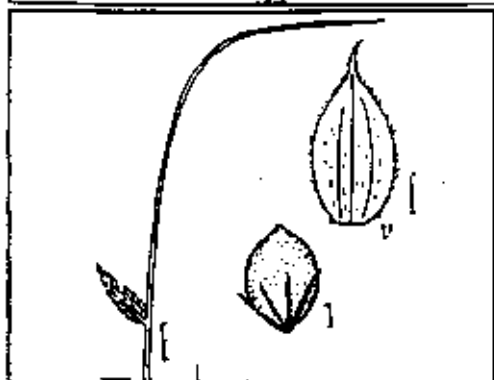

9725 - *Scirpus annamiticus* Raymond. Hoàng thảo Trung bộ.

Bụi; cành ngắn; thân dài 2-12 cm, có 3 cạnh tà. Lá thành bẹ bao ngắn. Phát hoa là 2-3 gié; lá hoa như tiết tục thân, dài 1-2,5 cm; gié cao 6-12 mm; vảy mỏng, cao 3 mm; bẻ quả tròn, to 1,5 x 2,25 mm, có cọng ngắn, không tơ.

Trên đồi cát: Đà Nẵng.

- Small tufts; stem trigonal; anthel with 2-3 spikes; achenes 1.5 x 1.25 mm

9725a - *Scirpus kimsonensis* Khôi

Thân cao 1 m, có 3 cạnh; cành sâu trong đất, có củ nhỏ dạng củ Cỏ-củ, ăn được. Lá 3-4, dài bằng hay hơn thân, hình lá Lúa. Gié hoa 2-2,5 x 0,8 cm, vảy cao 8 mm, bầu dục, chót có đuôi dài, vàng lợt; tiểu nhụy 3. Trái 4,5-4,7 x 3,3-3,5 mm, nâu đen; tơ 3-5 có gai hướng ngược.

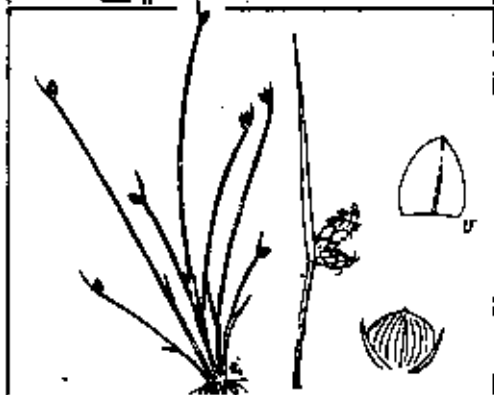
Thái bình, Ninh bình (hình theo Khôi).

9726 - *Scirpus setaceus* L. Hoàng thảo tơ.

Bụi nhỏ, cao vào 5-8 cm. Lá như bẹ cao 1-2 cm, với phiến như kim cao 1 cm. Gié 1-2 ở chót thân với lá hoa kéo dài, cao 2-3 mm; vảy xoan, 1 gân; noãn sào 2 với nhụy. Bẻ quả rộng hơn cao.

Huế.

- Tuft 5-8 cm high; spikelets 1-2, 2-3 mm high.

9727 - *Scirpus lateriflorus* Gmel.. Hoàng thảo ngứa.

Bụi cao 5-35 cm. Lá thành bẹ cao bằng 1/4 thân; thân có 3-4 cạnh tà, rộng vào 1,5 mm. Phát hoa ở nách một lá hoa cao, nên như ở vào 3/4 thân, to 1 x 2 mm; gié hoa 2-12, nâu nâu, dài 4-5 mm, vàng xanh; vảy có mũi, có sóng lục, bia nâu. Bẻ quả cao 1,2 mm, có sọc ngang, đen đậm, tơ ngắn hay vắng.

Ruộng, nơi ẩm: Bắc can, Vinh yên, Sài gòn, Cánh; VII-XII.

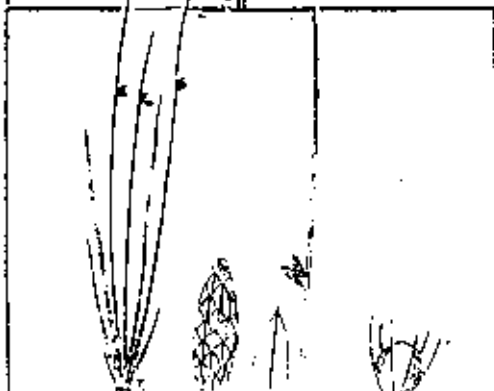
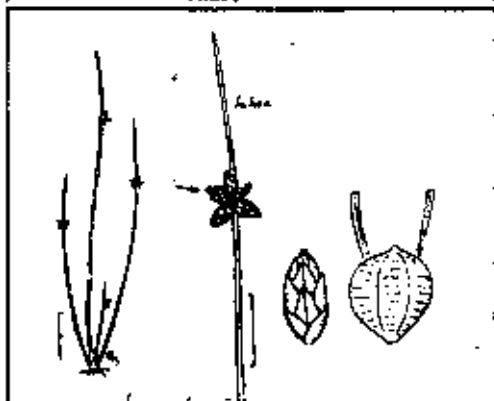
- Tuft 5-35 cm; stem 1.5 mm wide; spikelets 4-5 mm long; achenes black (*Schoenoplectus supinus* (L.) Palla; *S. lateralis* Gmel.).

9728 - *Scirpus wallichii* Nees. Hoàng thảo Wallich.

Bụi cao 20-30 cm; thân mảnh như chỉ, rộng không đến 1 mm. Lá teo thành 1-2 bẹ ôm thân, cao 3-5 cm. Phát hoa mang 1-2 gié hoa, ở nách một lá hoa cao 4-7 cm nổi dài thân; gié hoa cao vào 1 cm; vảy vàng lục, có mũi, một gân chánh. Bẻ quả xoan, có 6 tơ dài.

Đất lầy: Quảng ninh, Hà sơn bình, Thủ thiên.

- Tuft 30 cm high; stem filiform; spikelets 1-2.

9729 - Scirpus squarrosus L. Hoàngthảo móc.

Bụi cao 10 cm; thân mảnh như chì. Lá mảnh như chì, cao bằng 1/3-1/2 thân. Chùm như gấn ngang thân; lá hoa 2, một đứng cao; giéhoa cao 3 mm; vảy có mũi dài, thường hơi huýt ra ngoài; tiểuhụy 3. Béquả cao 1,5 mm, vòi nhụy chẻ hai.

Trùng, suối, rừng thưa, 400-500 m: từ Cao Lạng đến Đà Nẵng, vào N.

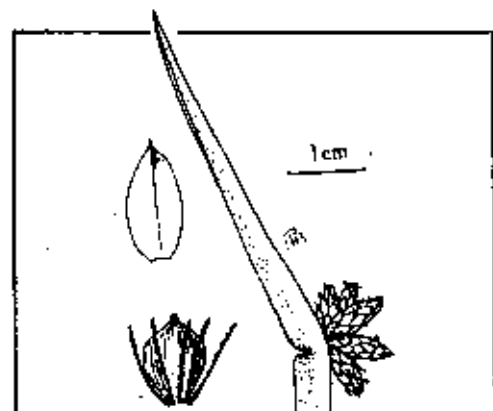
- Tuft 10 cm high; leaves filiform; spikelets 3 mm long; scales acuminate (*Rickiella squarrosa* (L.) Raynal).

9731 - Scirpus mucronatus L. Hoàngthảo mũi.

Cỏ daniên cao vào 0,7 m; thân có 3 cạnh bén, mặt lõm. Lá teo thành bẹ. Pháthhoa do 10-20 giéhoa như mọc ngang hông thân (láhoa kéo dài thân); giéhoa cao 8-15 mm, nâu hoe; vảy hơi uốn ra. Béquả tròntròn, có 3 cạnh.

Ruộng, đầm, 0-1.500 m: Quảng Ninh, Hà Sơn Bình, Langbian. *S. triangulatus* Roxb., dạng giống, song thân có cạnh không bén, và mặt không lõm, gặp ở Thái Lan. Var. *planoconvexus* T. Koy. Sapa.

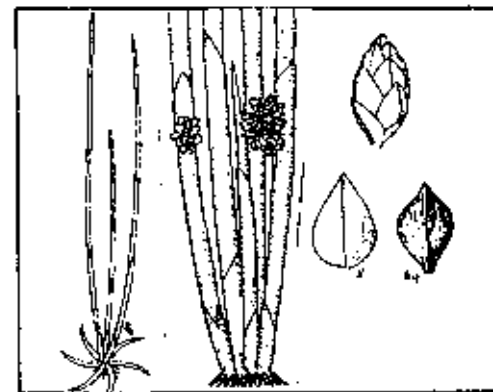
- Stem acute angular, faces concave.

9732 - Scirpus articulatus L. Hoàngthảo đốt.

Bụi tròn, cao 10-50 cm; thân hình trụ, to 2-6 mm, có ngấn ngang để thấy lúc khô. Lúc non, lá tỏa như ngôi sao xoắn ở mặt đất. Pháthhoa thấp, có một láhoa nhọn, to tiếp tục cao như thân; chụm tròn; giéhoa cao 8-12 mm, nâu nâu hay đỏ đỏ; vảy cao 4 mm, đầu tằm; tiểuhụy 3. Béquả đen có 3 mặt hơi lõm, cao 1,7 mm.

Nêthuc vật, từ bùn (cỏ to) dựa rạch đến ruộng, bình nguyên: Hà Nam Ninh, Nha Trang, N. Trị Ia, mùa.

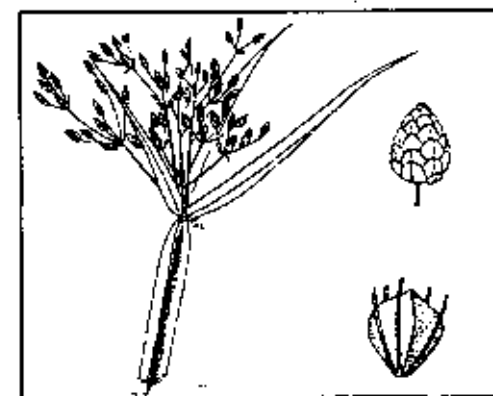
- Limnophyte with cylindrical stem (*Schoenoplectus articulatus* (L.) Palla).

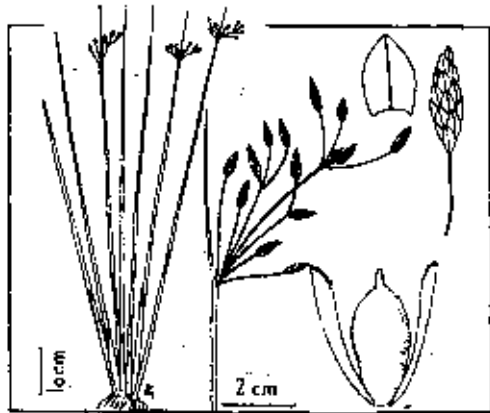
9733 - Scirpus grossus L.f. Lác hén; Bulrush.

Cỏ daniên, cao đến 2 m; thân có 3 cạnh nhọn, mặt lõm. Lá dài bằng 1/3 thân, thon nhọn. Pháthhoa có láhoa rất dài; giéhoa xoắn cao 6-7 mm, màu nâu đen; vảy đầu tằm; hoa có 6 to, 3 tiểuhụy. Béquả denden, có 3 cạnh.

Nêthuc vật thông thường ở bùn, nơi còn ảnh hưởng của thủy triều: Hà Tuyên vào N. Lác không tốt. Ở Philippin, rễ được ăn như rau. Mát, lợtiểu, thuliếm, trị ia, trị mùa.

- Limnophyte; stem 3-angular, 2 m high (*Schoenoplectus grossus* (L.f.) Palla).

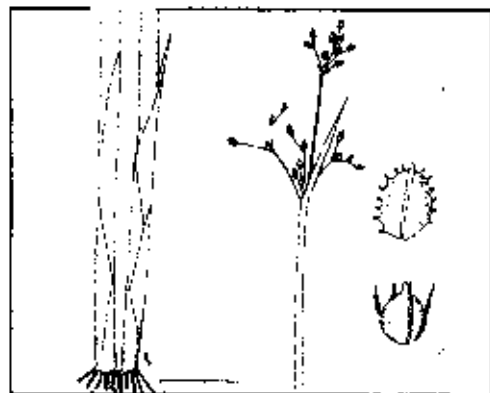

9734 - *Scirpus littoralis* Schrab.. Hén biển.

Bụi cao đến 1 m; thân hình trụ tròn. Lá thành 1-2 bẹ cao bằng 1/3 thân, đến 10-30 cm, màu rơm khi khô. Pháthoa rộng 3-4 cm; giéhoa cao 6-8 mm, màu sôcôla; vảy nâu tái, gân đỏ, có đốm mịn. Béquả cao 2 mm

Dựa biển: N.

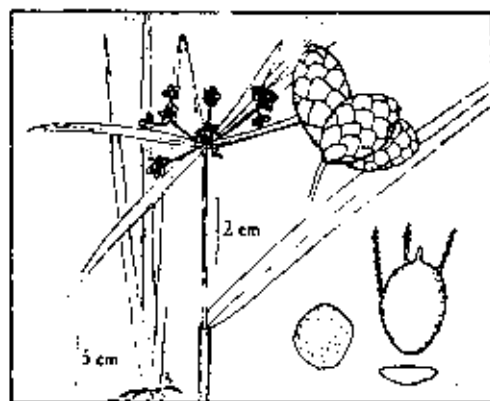
- Tuft to 1 m high; anther 3-4 cm wide; spikelets brown (*Schoenoplectus littoralis* (Schrank.) Palla).

9735 - *Scirpus tabernaemontani* Gmel.

Bụi đứng cao; thân tròn. Lá teo thành 3-4 bẹ bao thân, chót nhọn. Pháthoa chia nhánh, ở chót thân, có 1 lá hoa nhọn dài 2-4 cm; giéhoa nâu, xoan, cao 3-4 mm. Béquả có tơ cao bằng.

Nơi ẩm lầy: Sapa.

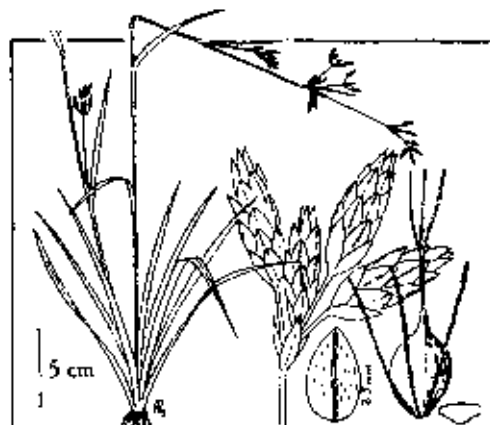
- High tuft; leaves reduced; spikelets 3-4 mm high.

9736 - *Scirpus ternatanus* Reinw. ex Miq.. Hoàng thảo bộ-ba.

Cỏ daniên, cao 1-1,4 m; rễ to 1-2 mm; thân có 3 cạnh tròn. Lá chum ở đáy thân, rộng 1 cm, dài 60-80 cm. Pháthoa trên thân cao, denden, có lá; tổng bao dài 10-15 cm, tia 1-3 cm; giéhoa chum 4-10, xoan, dày, cứng, cao 3-6 mm; vảy cao 1,5 mm, bìa mỏng, có tế bào nâu. Béquả màu rơm, láng, cao 1 mm; vòi nhụy 2.

Đất lầy: Hoàngliênson, Sapa, Đàlạt.

- Perennial to 1.4 m; leaves 80 cm long; spikelets ovoid, blackish.

9737 - *Scirpus petelotii* R. Gross. Hoàng thảo Pételot.

Bụi cao 60-80 cm. Lá hẹp nhọn, dài 30 cm kể cả bẹ, rộng 5-7 mm. Pháthoa ở ngọn thân, dài 1-2 cm, ở nách một lá hoa dài; giéhoa ít, cao 4-5 mm, nâu; vảy dài 2,5 mm, có gân chánh nâu đỏ. Béquả màu rơm, có mũi cao, một mặt phẳng, một có sóng cao; tia 3; vòi nhụy 3.

Nơi ẩm, 1.500 m: Tam đảo, Bànà; VII.

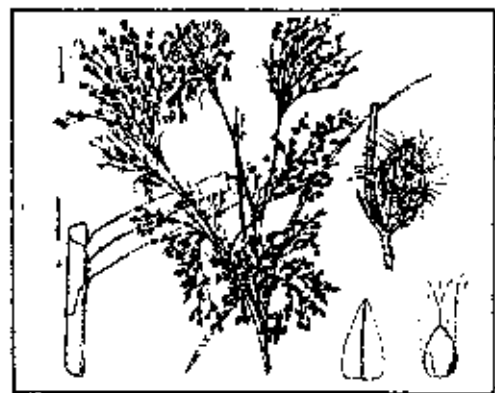
- Tuft 60-80 cm high; achenes yellowish, mucronate.

9738 - *Scirpus wichurai* Boeck.. Hoàngthảo núi.

Cỏ to, cao 1-1,5 m; thân có 3 cạnh tròn. Lá có phiến dài 30-50 cm, rộng 1-2 cm, bìa bên; bẹ là ống cao. Pháthoa to, rộng, mang nhiều giéhoa; giéhoa xoan, to 3 x 2 mm, nâu; vảy có mũi, có sóng xanh. Béquả 3-cạnh, ba vòi nhụy, tia dài.

Quanh hồ, dựa suối: Đalat. Var. *donatus* Raym. (Hoàngthảo Đờngnai): cao 2,5 m, đáy thân phủ như cũ; pháthoa rộng, vòi tia dài 20 cm.

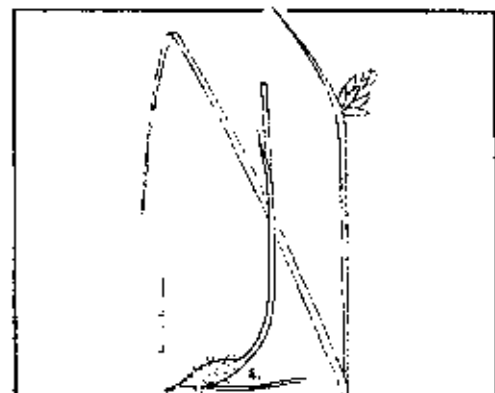
- Annual to 1.5 high; anther ample, scabrous; spikelets brown.

9739 - *Scirpus affinis* Roth.

Cành nhỏ dài; củ to 1 x 0,8 cm, có nhiều rễ nhỏ. Lá hẹp, dài 13-20 cm, rộng 6-8 mm, láng. Trục pháthoa cao 50 cm; láhoa 1-3, dài đến 2-3 cm; vảy mỏng, màu vàng rơm. Béquả hình thấu kính, to 3 x 2 mm.

Ruộng, giữa sông Dày và Hànội, Bavi.

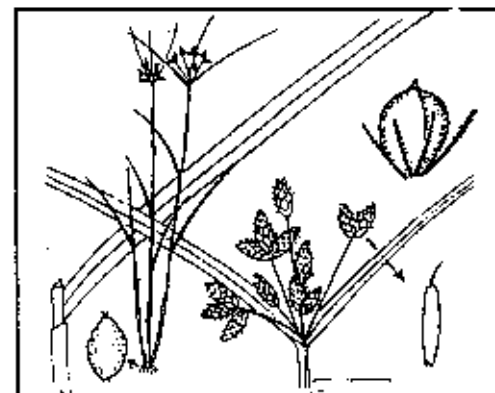
- Sedge to 50 cm high; achenes lenticular, 3 x 2 mm (*S. strobilinus* Roxb.).

9740 - *Scirpus fluviatilis* (Torr) Gray.(= *maritimus* cf. I.K.). River Bulrush.

Cỏ daniên, cao 1,5-2 m; thân có 3 cạnh. Lá rộng vào 1 cm, dài hơn 50 cm, bìa không bên. Pháthoa dạng tán; tia mang 1-vài giéhoa; láhoa 3-5 dạng lá, láhoa ngoài dài đến 25 cm; giéhoa to, vào 1,5-2,5 x 0,8 cm, nâu; vảy 3-4 mm, có mũi dài. Béquả ba cạnh, xoan ngược, to 4 x 2,5 mm; tờ ngắn hay dài hơn trái, vòi ché 3.

Bờ hồ to; V-VII. Cành nhỏ lợisữa, chống thụ.

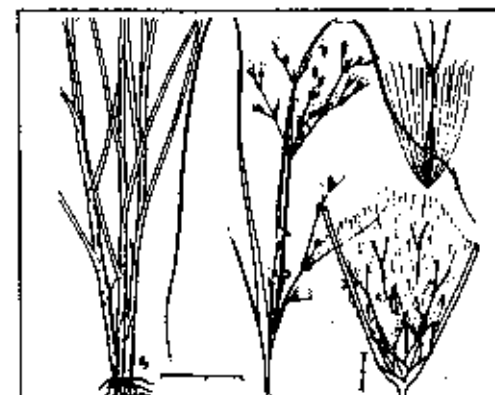
- Sedge to 1 m high; inflorescence umbelliform; achenes trigonal, 4 mm high.

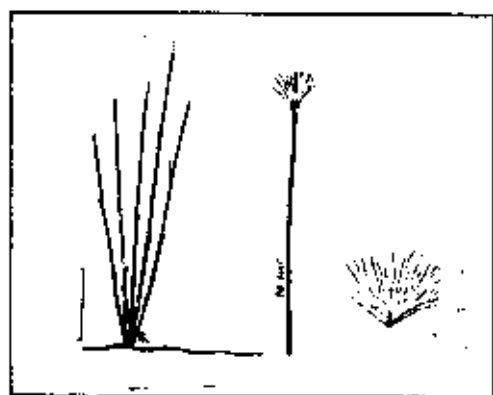
9741 - *Eriophorum comosum* Wall.. Lendài chổi.

Bụi cao 40-60 cm. Lá hẹp (1,5 mm), dài hơn 50 cm, láng; bẹ dài. Pháthoa có láhoa dài; giéhoa rất nhiều, cao 5-8 mm, nâu; vảy không lông, bìa mỏng, mũi ngay hay huốt ra; vòi nhụy 3, dài. Béquả đen, cao 2,5 mm, 3 cạnh; cọng có tờ chia thành tờ phụ rất mịn, dài 6-7 mm.

Vùng vôi, dựa sông Đà, Chợbò.

- Tuft 40-60 cm; achenes with fine long hairs.

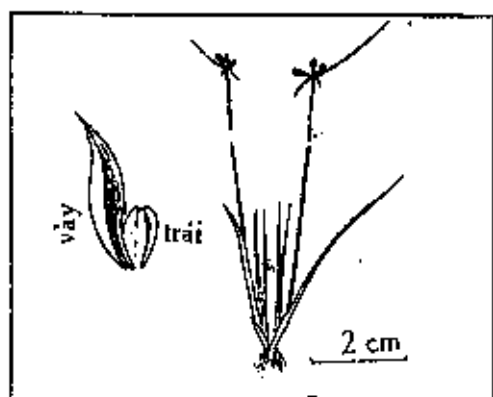

9742 - Eriophorum scabriculum (Beetle) Raym. Lendài thân-nhám.

Bụi nhỏ, có rễ cứng bò dài; thân cao 20-30 cm. Lá dưới như bẹ ôm thân; lá trên có phiến nhỏ, nhọn. Pháthoa trên cọng mảnh; gié ngắn, màu hung. Béquả 2 mm, có cánh, màu sậm, có tơ chia nhánh thành to-phụ rất mịn màu hung, dài 1-1,5 cm.

Kẻ đá vôi, nơi nắng: Sapa, Lô-qui-Hồ, vào 2.200 m; IV.

- Small tuft, up to 30 cm high; achenes with long rufous fine hairs (*Scirpus scabriculum* Beetle).

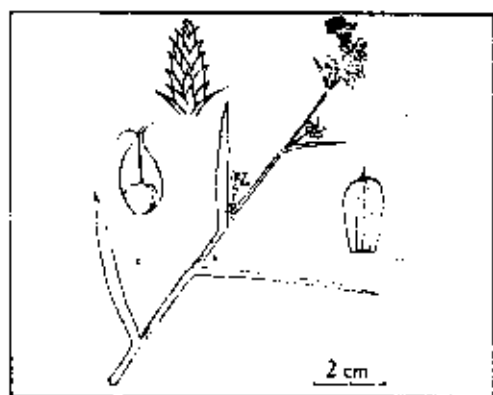

9743 - Fuirena ciliaris (L.) Roxb. Cỏ đấng lông.

Cỏ nhấtniên, có lông mịn, thành bụi nhỏ, cao 10-40 cm. Lá hẹp, có lông, bìa có ria lông. Pháthoa do 3-10 giéhoa xanh; váy có mũi có lông. Béquả cao 1 mm, có 3 cánh tà, láng, vàng; quanh là 3 phiến to, rộng, cao bằng trái, và 3 sợi dài hơn.

Ruộng, dựa rạch, đến 800 m; V.

- Annual, pubescent; spikelets green (*Scirpus ciliaris* L.).

9744 - Fuirena umbellata Roth. Cỏ đấng tán.

Cỏ nhấtniên, cao 30-60 cm, có lông ở dưới pháthoa, chồi và cành; thân có 3 cạnh. Lá hẹp, thường không lông, bẹ dài. Chùm-tútán xanh, dày ở nách lá; giéhoa thành chùm 8-12; váy nhỏ nhiều, có ria lông; hoa không có phiến. Béquả cao 1,2 mm, tròntròn, nâu, có vôi và nướm còn lại.

Ruộng, đất ẩm, khắp nhiệtđới: BTN.

-Annual; inflorescences axillary; spikelets green.

Eleocharis R. Br.

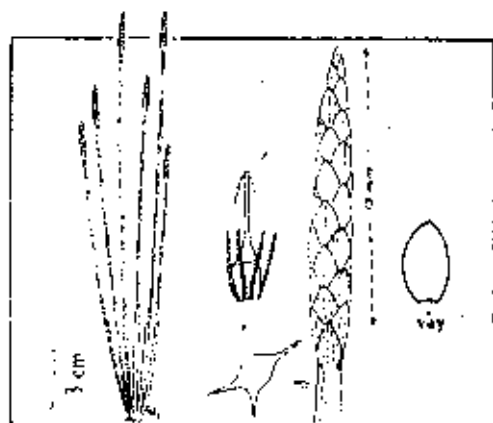
Aciculares:

9745 - Eleocharis acutangula (Roxb.) Schult. Năng cạnh-nhọn.

Thân cao 30-100 cm, to 4 mm, có 3-5 cánh ở phần trên. Giéhoa hơi rộng hơn thân; váy vàng rom hay đỏđỏ, xoan, nhiều gân; tia 6. Béquả 2 mặt lồi; đáy vôi nhụy hình chùy; tia cao hơn hay bằng trái.

Ruộng, đất ẩmlầy, 0-1.000 m.

-Stem to 1 m high, 5-angular; scales yellow or reddish; achenes with 6 seta (*Scirpus acutangulus* Roxb., *E. fistulosa* Schultes).

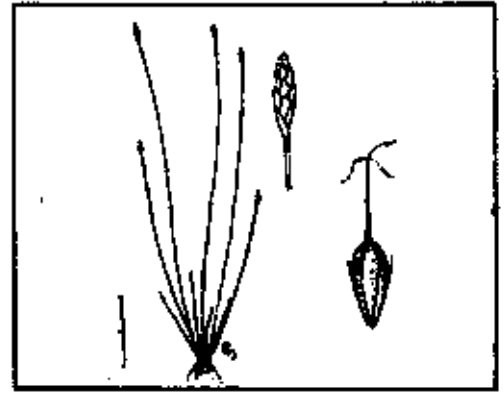
9746 - *Eleocharis acicularis* (L.) Roem. & Sch. Năng nhọn.

Bụi dày. Thân không cạnh, mảnh như chỉ, cao 5-15 cm, to 0,15-0,25 mm, không xoắn. Gié hoa xoắn đến thon, dài 2-3 mm; vảy có bìa mỏng. Béquá xám, thiết diện tròn, cao 0,7 mm, có vài sọc dọc và nhiều sọc ngang; đáy vòi nhụy phũ; tờ dài gần bằng trái.

Vùng núi: Nhatrang

- Tuft to 15 cm high; spikelets 2 mm high; achenes 0.7 mm high (*Scirpus acicularis* L.).

Tenuissimae:

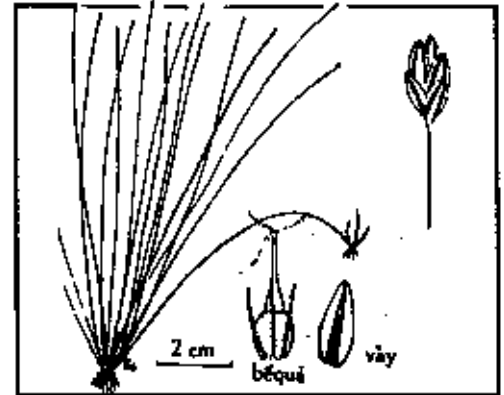

9747 - *Eleocharis retroflexa* (Poir.) Urb. . Năng chồi.

Cỏ nhất niên cao 5-20 cm; thân mảnh như chỉ (rộng 0,2-0,3 mm). Gié ở chót thân, xoắn tà, cao 2-5 mm, rộng 1,5-2 mm; vảy 2,2-3,2 mm, gân giữa xanh, hai bên đỏ, bìa mỏng; tia 6, dài hơn béquá; tiểunhụy 3. Béquá cao 1 mm.

Ở nơi nước chảy; gié thường mọc thành cây con.

-Annual proliferous sedge; stem filiform (*Scirpus retroflexa* Poir.).

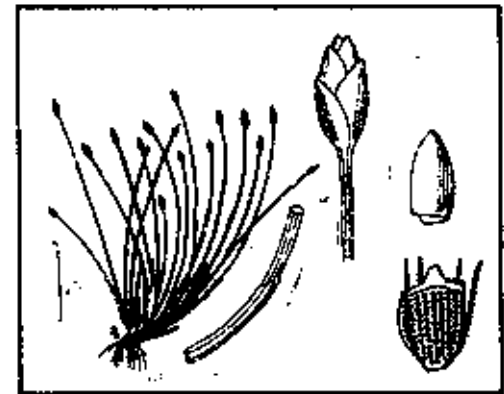
9748 - *Eleocharis retroflexa* (Poir.) Urb. subsp. *chaetaria* (R. & S.) Koy.

Bụi thấp mọc thành đám như thảm cỏ; thân mảnh, cong cong, dài 3-4 cm, có 5 cạnh. Lá là bẹ cao bằng 1/3 thân. Gié hoa ở chót thân, nhỏ, hơi dẹp, ít hoa; vảy cao 2 mm, nâu ở lưng, có sóng lục. Béquá trắng, có vai và có 7 hàng ổ.

Đồngtháp: Láng biển; III, 3.

-Stems 3-4 cm high; achenes white (*E. chaetaria* Roem. & Sch.).

Leiocarpae:

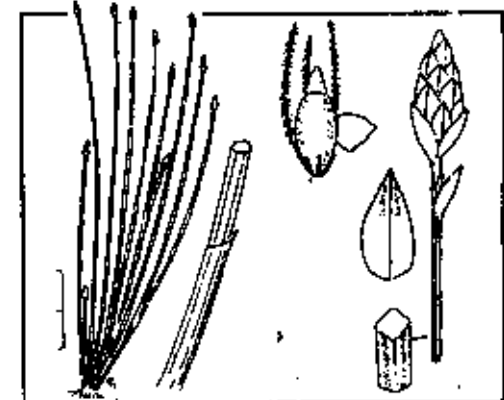

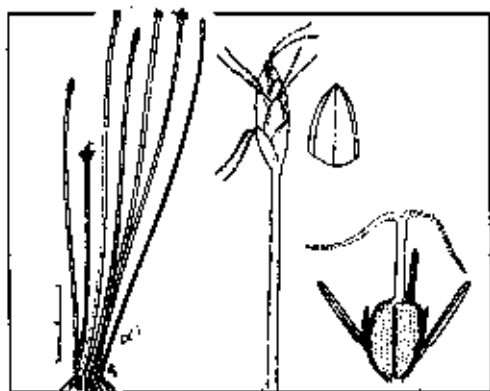
9749 - *Eleocharis tetraquetra* Nees. var. *tetraquetra* Năng bốn-cạnh.

Bụi daniên, cao 10-20 cm; thân như chỉ, có 4(5) cạnh tà, lúc khô màu lục lục; bẹ là ống có mũi. Gié hoa cao 5 mm, phần vảy rụng cũng vào 5 mm; vảy trắng có sọc nâu, mỏng, 1 gân, cao 2 mm. Béquá nâu lóng, 3 cạnh tròn, cao 1 mm, đáy vòi rộng ra; tia 6, nâu.

Ruộng ở B, vùng Huế; I, 1. Var. *annamense* Koy.:

- Perennial 10-20 cm high; stem 4(5)-angular; scales whitish.

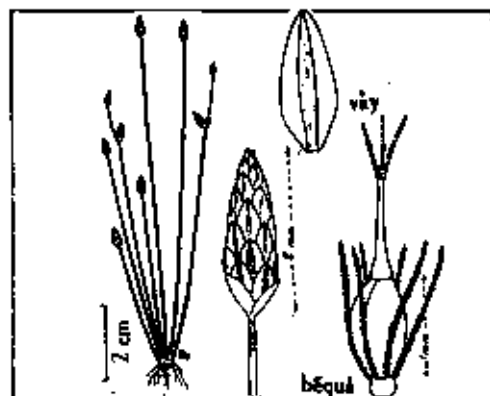

Maculosae:
9750 - Eleocharis atropurpurea (Retz) Kunth. Năng dò-den.

Bụi *nhất niên*, cao 15-20 cm; thân mảnh, to 0,7 mm. Lá teo thành bẹ rất ngắn. Gié rộng 2 mm; vảy có sóng, bìa mỏng, trong, xanhxanh; tiểuhụy 3, baophần 1,3 mm. Bếquả 1,3 mm, màu ngà, lồi hai mặt, có mọt mịn thành hàng, tia dài bằng bếquả.

Quảngninh, Hànamninh, Hànội.

- Annual to 20 cm high; achenes cream, as long as bristles (*Scirpus atropurpureus* Retz).

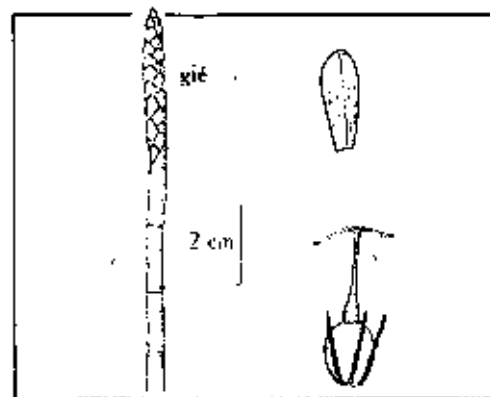

Multicaulis:
9751 - Eleocharis congesta D. Don. Năng phù.

Bụi *nhất niên* hay *daniên* (caonguyên), cao đến 40 cm, không chồi; thân có cạnh tròn, to đến 1 mm. Lá teo thành bẹ cao bằng 1/4 thân. Gié có khi 2, màu sét, có đốm đỏ, cao đến 1,5-2,5 cm; vảy cao 2 mm, có sóng rộng. Bếquả xanhxanh; tia 6, hơi dài hơn (hai lần dài hơn ở var. *dolichochoaeta* Koy.).

Ruộng, đất lầy, khắp caođộ: B; I-XII.

- Annual or biennial, stem 40 cm; spikelets ferruginous.

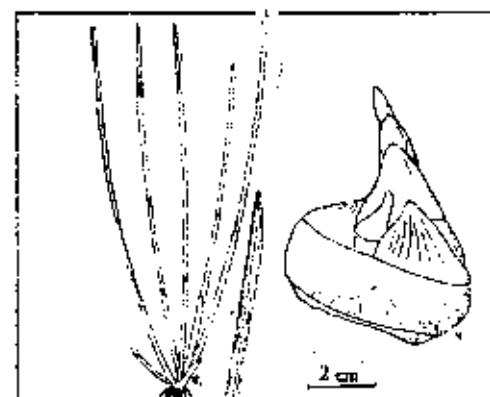

9752 - Eleocharis dulcis (Burm. f.) Hensch. Năng ngọt; Spikerush.

Nêthụcvật daniên nhờ củ nhỏ; thân hình trụ cao 30-40 cm, có ngắn ngang. Lá teo thành bẹ ngắn ở đáy. Giéhoa ở chót thân, bằng hay hơi rộng hơn thân; vảy có một gân giữa và bìa sậm. Bếquả lằng, hơi tròn, vôi nhụy chẻ 3.

Đặcsắc của đất phèn: BTN; ở Đờngtháp mùa nước nổi, thân dài nhiều mét.

- Perennial; stem with apparent cloisons; spikelets brown (*Andropogon dulcis* Burm.f., *E. plantaginea* R. Br.).

9753 - Eleocharis dulcis var. tuberosa (Roxb.) Koy.. Năng củ, Măthây; Chinese Water Chesnut; Chataigne d'eau.

Nêthụcvật Tr ở biêngiới với Trunghoa và ở Tờngnghiã, đặcsắc ở *củ to*, đen, nạc trắng ngọt. Thân cũng như trên, cao đến 1,2 m, to đến 8 mm. Giéhoa dài 2-5 cm, rộng bằng thân; tiểuhụy 2-3. Bếquả có 5-7 tia, cao hơn.

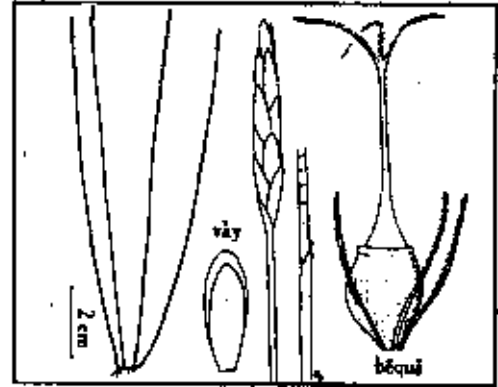
Củ mát, trị tiêukhát, bệnh gan, táo bón; chống vi khuẩn Staphylococcus, E. coli. Nay có Tr ở Mỹ. - Cultivated.

9754 - Eleocharis ochrostachys Steud. Năn ni.

Bụi thưa, cao 20-50 cm; thân mảnh, to 1 mm, lúc khô có ngắn ngang rõ. Bẹ cao 2-3 cm. Gié ở ngọn, rộng hơn thân, cao 1 cm, rộng 2 mm; vảy xanhxanh; tia 6. Béquả nâu, có lần dọc mịn; vòi ché 3.

Nhiều ở Đồngtháp. Thân xốp, dùng dòn nệm; XI.

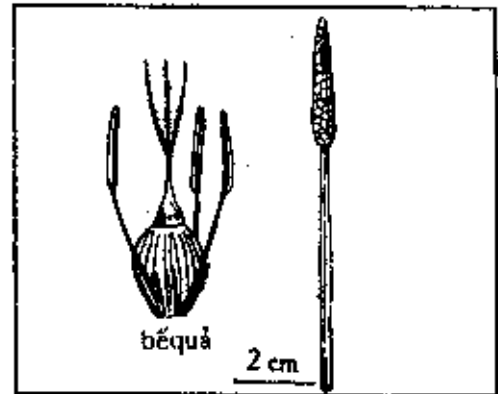
- Stem filiform 50 cm long; scales greenish.

9755 - Eleocharis spiralis (Rottb.) R. & S. Năn xoắn.

Thân to, cao đến 70 cm, hình trụ sừng, không ngắn ngang lúc nhỏ. Gié dài đến 2,5 cm, rộng 4-6 mm; tia 4-6, ngắn hay dài hơn trái, có răng. Béquả hơi có 3 cạnh, mặt có nhiều sọc dọc, đáy vòi nhụy nhỏ, cao.

Vùng còn nước lợ, thường đi với *Scirpus litoralis*: Sài Gòn, Bà Rịa, Gò Công (hình theo Camus).

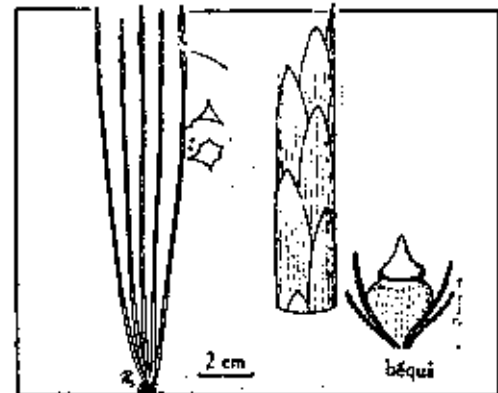
Thân dùng làm chiếu nhỏ tốt ở Indonésia.
- Stem wide, to 70 cm high, without apparent cloisons; spikes 2.5 cm long (*Scirpus spiralis* Rottb.).

9756 - Eleocharis philippinensis Svens. Năn Phi.

Cỏ daniên cao 10-40 cm; thân to 2 mm, có 4-5 cạnh nhọn; bẹ cao 3-5 cm. Gié ở chót thân, cao 2-6 cm, rộng 2-3 mm; vảy dài, thành 4 hàng; tiểunhụy 3, tia nâu, cao bằng 1/2 béquả. Béquả vàng, có đáy vòi còn lại cao.

Đất lầy: Biênhòa.

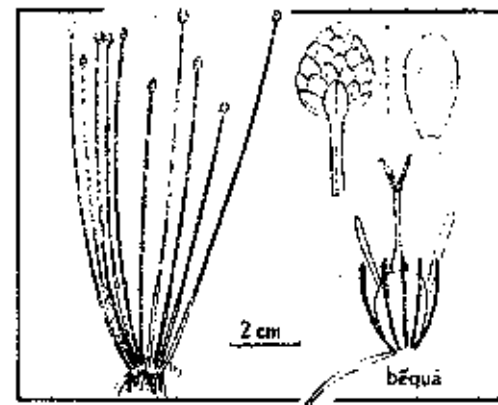
- Perennial, 40 cm high; stem 4-5-angular; spikelets with 2 rows of scales; achenes yellow.

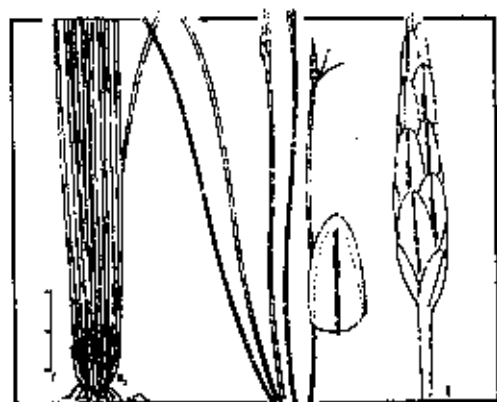
9757 - Eleocharis geniculata (L.) R. & S. Năn gỏi; Spikerush.

Cỏ nhát nhiên cao 40 cm; thân cứng cứng, hình trụ, to 1 mm; bẹ 2-3 cm. Gié dày 3,5 mm, xoắn; vảy cao 1,7-2 mm, màu sét, sóng lục; tia 6-8, nâu nâu sét, dài hơn béquả; tiểunhụy 2-3. Béquả 0,7-1 mm, vàng.

Nơi ẩm lầy, ruộng khô: Quảng Ninh, Hà Nội, Hà Nam Ninh, Nha Trang; I-XII.

- Annual 40 cm high; spikelets ovoid; scales ferruginous, with green middle; achenes yellow (*Scirpus geniculata* L., *E. capitata* R.Br.).

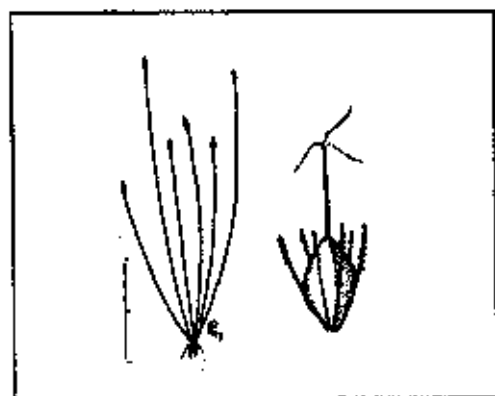

9758 - *Eleocharis attenuata* (Fr. & Sav.) Palla. Năn nhọn.

Bụi dày, cao 40-50 cm; thân tròn, có sọc dọc, không ngắn ngang, rộng 1 mm, cứng; bẹ nâu đỏ. Giéhoa thon nhọn, cao 1 cm, nâu; váy cao 3,5 mm, lưng nâu, bìa mỏng, đầu tròn; tiểuhụy 2-3; tia không dài hơn dây vòi nhụy, Béquả 3 cạnh, óliu nâu, cao 1,5 mm.

Hồ Thanhthờ, Đalat; III, 3.

- Tuft dense, 50 cm high; spikelets lanceolate; scales obtuse; achenes 1.5 mm high.

9759 - *Eleocharis parvula* (R. & Sch.) Link ex Pl. Năn nhỏ; Low Spike-rush; Eleocharis nain.

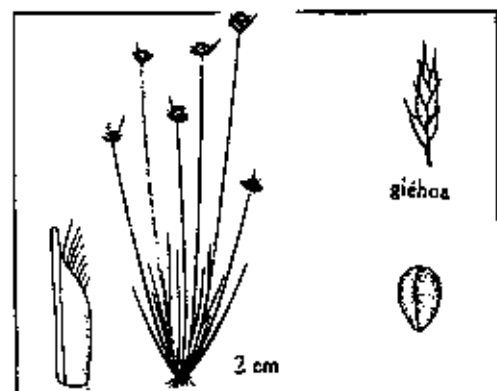
Cỏ thành bụi nhỏ cao 2-7 cm; cãnhành có củ nhỏ; chồi nhiều; thân như chỉ. Pháthhoa cao 2-4 mm, màu rơm, dẹp; váy hơi songđỉnh; hoa 3-9; vòi nhụy 3. Béquả màu rơm láng chói, 3 cạnh.

Trên đất mặn, dứa biển.

- Tuft to 7 cm high; glumes subdistichous; achenes shining stramineous (*Scirpus parvulus* R. & Sch.).

9760 - *Eleocharis variegata* (Poir.) Presl.

Cỏ cao 20-40 cm, thân không to ở mắt; bẹ tày cùng bằng một porule cạnh. Giéhoa cao 5-25 mm; váy cao 5 mm; tổ bậthứ 7. Béquả có mạng, 30-40 sọc dọc, có viền nâu đỏ. B.

9761 - *Bulbostylis barbata* (Rottb.) C.B. Cl. Chát, Bòm râu.

Bụi nhấtniên, do nhiều thân mảnh, cao 5-25 cm, không lông. Lá dài bằng 1/2 thân, mảnh như chỉ; bẹ có lông trắng ở cổ. Pháthhoa có táhoa ngắn, hình đầu tròn; giéhoa 3-20, nâu hoe, ít hoa; váy có mũi và sóng; vòi nhụy 3 nướm dài. Béquả tròntròn, có 3 cạnh cao 0,7 mm, màu vàng rơm, đầu có dây vòi nhụy còn lại.

Đất hoang phèn, đất mới trồng, bìnhnguyên.

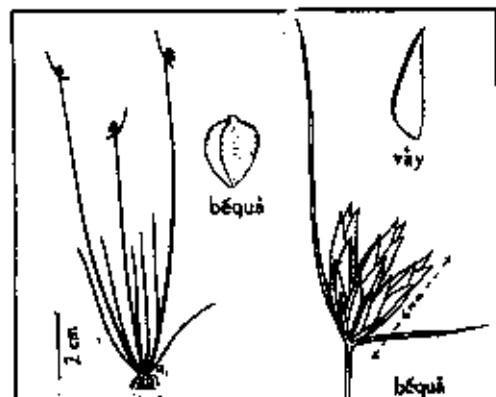
- Leaves equal 1/2 of stem; capitulum brown rufous; achenes 0.7 mm (*Scirpus barbata* Rottb.).

9762 - *Bulbostylis barbata* var. *pulchella* C.B. Cl. Bòm đẹp.

Bụi nhỏ, cao 10-17 cm; thân không lông. Lá như chỉ, cao bằng 1/2 thân; bẹ có lông ở miệng. Pháthhoa có tổngbao dài 1-1,3 cm; giéhoa ít 3-6, cao 6 mm, nâu đỏđỏ; váy không mũi, có sóng xanh, bìa có lông. Béquả trắng, có 3 sóng.

Luctinh, Cônson.

- Capitulum with fewer spikelets.

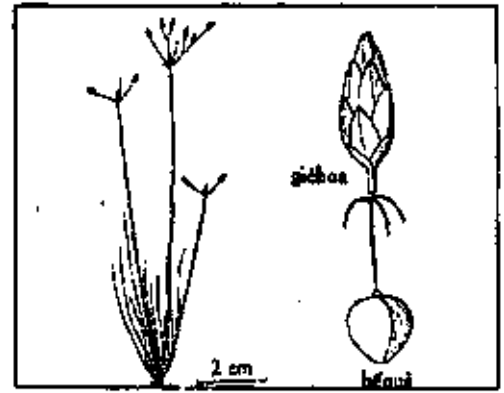

9763 - *Bulbostylis densa* (Wall.) Hand.-Mazz.. Bòm dày.

Bụi nhấtniên. Lá mảnh như chỉ, cao 3-7 cm. Trục phát hoa cao 10-12 cm, tia 1-2; giéhoa dài 3-6 mm, rộng 2 mm, nâu đậm; vảy không mũi, nâu hay vàng; tiểuhụy 2. Bé quả có 3 cạnh, đầu có u cao do đáy vòi nhụy còn lại.

Trảng âm, vùng núi.

- Annual; spikelets 3-6 mm long; achenes trigonal (*Scirpus densa* Wall.).

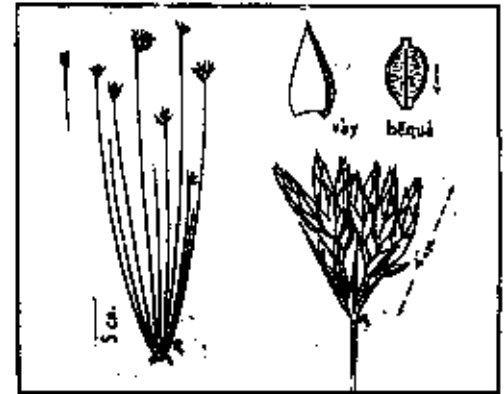

9764 - *Bulbostylis puberula* (Poir.) C.B. Cl. Bòm lông.

Bụi nhấtniên cao 20-40 cm; thân như chỉ, có lông. Lá có lông, ngắn hơn thân. Phát hoa dạng hoa đầu cao 1 cm; tia 1-5, ngắn; giéhoa nâu dợt; vảy có sóng, có mũi ngắn, có lông. Bé quả vàng dợt, có sọc ngang, đầu có u do đáy vòi còn lại; vòi chẻ 3.

Sàigòn, Lựctinh.

- Stem pubescent; spikelets light brown (*Scirpus puberulus* Poir.).

9765 - *Bulbostylis subsphaerocephala* G. Cam.

Thân có lông thưa, cao 15-25 cm. Lá.. Lá hoa 3-4, như chỉ; giéhoa nhiều, chụm thành đầu tròn to 12-18 mm. Bé quả vàng tái, có 3 cạnh. N.

Fimbristylis Vahl

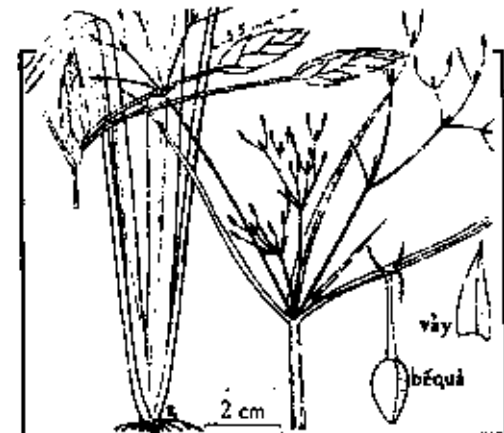
Trichelostylis

9766 - *Fimbristylis complanata* (Retz) Link. Maothú đẹp.

Daniên; cãnhành bờ; thân cao đến 1 m; to 2-4 mm, dẹp dẹp có 2 cạnh, có rãnh sâu. Lá có phiến rộng 4-6 mm, dài 40-60 cm, mặt dưới trắng, bìa bên. Phát hoa 2 lần kép, rộng 10-15 cm; giéhoa nhiều, hơi nhỏ, nâu; vảy ít, vảy dưới như song đĩnh, nâu đậm. Bé quả 3 cạnh.

Nơi ẩm, từ bờ biển đến 1.000 m.

- Tuft to 1 m high; achenes finely verrucose (*Scirpus complanata* Retz).

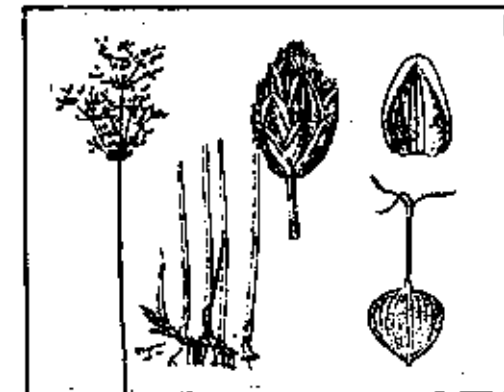

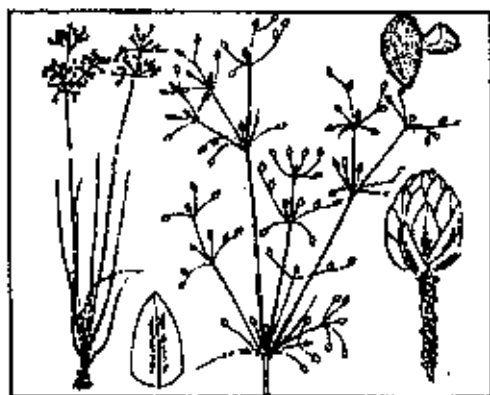
9767 - *Fimbristylis haspaniformis* Koy.. Maothú dạng-Củ.

Cỏ daniên có cãnhành bờ dài, to 5-7 mm; thân có độc, cao 0,7-1,3 m, có 4- cạnh. Lá teo thành bẹ. Chùm-tútán; lá hoa 3-5, dài 1,5 cm; tia 4-10 mỗi luânsinh; giéhoa cao 3,5-5 mm, mang nhiều hoa; vảy nâu, bìa trong trong, nguyên. Bé quả 3 cạnh tròn, cao 0,5 mm.

Đàlat (hình theo Koyama).

- Rhizome 5-7 mm large; spikelets 3.5-5 mm high; scales fuscous, hyaline at margin; nux 0.5 mm high.

9768 - *Fimbristylis microcarya* F.v. Muell. Maothu trái-nhỏ.

Cỏ *daniên* cao 80 cm, mảnh; thân 2(3). Lá hẹp dài, mảnh, rộng 1.5 mm, cao bằng 1/2 thân; mép có lông. Pháthoa cao 10, rộng 7-8 cm, 3-4 nhánh chính mang hoa thưa; láhoa ngắn, nhọn; giéhoa rộng 1,8 mm; vảy mỏng, bia trong, lưng có 2 sọc nâu. Béquá có 5-6 hàng sọc ngang, mịn và *mặt rần rần*.

Xalộ Sài Gòn-Biên Hòa; VI.

- Perennial; spikelets 1.8 mm wide; achenes verrucose.

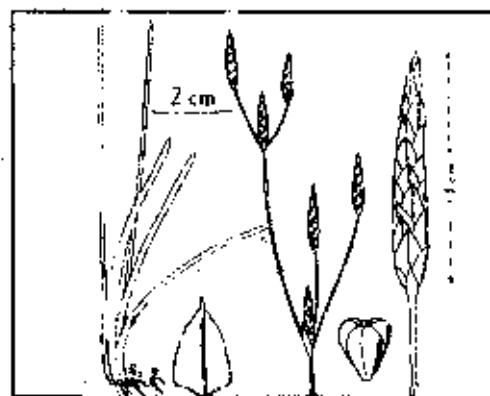
9769 - *Fimbristylis thomsonii* Boeck. Maothu Thomson.

Bụi cao đến 1 m, ít thân; thân có 3-5 cạnh. Lá có phiến dài 40-50 cm, bẹ cao 30-40 cm, mép có lông dài. Láhoa 3, dài đến 10 cm; cấn 3-4, 1 dài kép; giéhoa 6-7 mm; vảy nâu, bia trong, vảy dưới có mũi cao, gân 7-9. Béquá màu ngà, cao 2 mm, 3 cạnh, có *mặt nhỏ*, đáy vôi phủ, nuốm 3.

Huế; I.

- Tuft to 1 m high; achenes finely verrucose.

Cymosae:

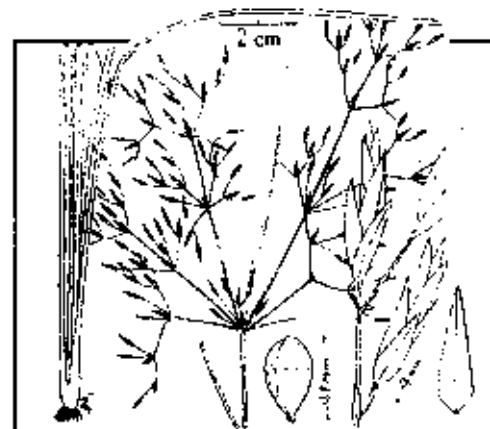

9770 - *Fimbristylis insignis* Thw. Maothu có-dấu.

Cỏ cao 60 cm; thân mảnh, có 3 cạnh tròntròn. Lá có phiến ngắn, cứng, to 2-3 mm, đầu tròn; bẹ ngắn. Pháthoa ít giéhoa; láhoa nhỏ; giéhoa to, nâu, cao 1,5-2 cm, rộng; 2 vảy dưới lép, các vảy khác có mũi; tiểuhụy 3. Béquá 3 cạnh, vàngvàng.

N; IX-X.

- Tuft to 60 cm high; achenes trigonal.

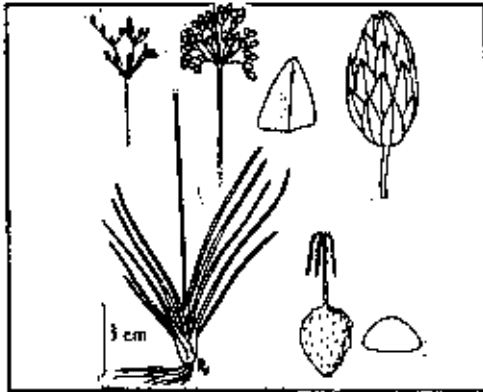

9771 - *Fimbristylis falcata* (Vahl) Kunth. Maothu cong.

Bụi cao 20-40 cm; *cành hành to*. Lá có phiến cao 20-40 cm, rộng 2-2,5 mm, đầu tã. Pháthoa rộng 10 cm; láhoa 2-5, dài 2-5 cm; giéhoa cao 5-7 mm; vảy cao 4 mm. Béquá cao 0,8 mm, có sọc ngang mịn.

Tâynguyên. Cành hành trị mề đai nấm và bệnh da.

- Tuft 20-40 cm high; achenes transversely striated (*Scirpus falcatus* Vahl, *F. junciformis*).

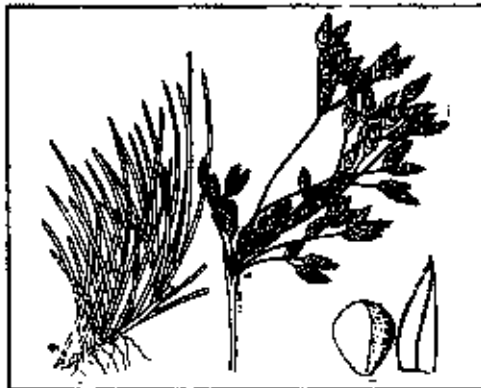

9772 - *Fimbristylis cymosa* R. Br. Maothu tụtán.

Cánhành ngắn; thân mảnh, cao 10-40 cm, có 3 cạnh tà. Lá nhiều; phiến ngắn, congcong, hẹp, cứng, nhám. Pháthhoa thưa hay dày; nhánh ngắn; láhoa ngắn; giéhoa 2-5 mm, bầuđục, nâu dợt; 1 vảy dưới to, không rụng, các vảy khác xoan, nâu, bìa trong. Béquá cao 0,7 mm, nâu đậm, xoan, dẹpđẹp, có mọt.

Bãi cát dựa biển: Phúquốc.

- Stem 40 cm high; achenes 0.7 mm high, verrucose (*F. spathacea* Roth).

9773 - *Fimbristylis lasiophylla* Kern. Maothu láng.

Thân dày lá. Lá có phiến congcong và tạt về một bên, dài 8-12 cm, rộng 2-2,5 mm ở đáy, từ từ nhỏ đến chót tà, có lần sọc mịn. Pháthhoa cao bằng 3 lần lá, rộng vào 4 cm; giéhoa màu sôcôla; vảy có bìa trong và ria lông, cao 1,5 mm; hoa có 3 tiểunhụy, vòi nhụy 3 núm. Béquá trắng, có 3 cạnh, cao 0,7 mm.

Dựa biển.

- Littoral; achenes white, 0.7 mm high.

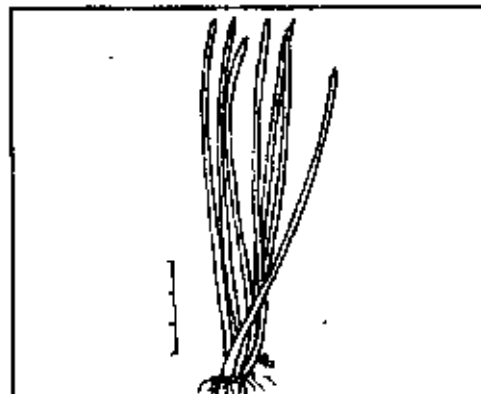

9774 - *Fimbristylis raymondii* Koy. Maothu Raymond.

Bụi daniên; cánhành ngắn, đứng cứng; thân khisinh cao 15-20 cm, to 0,5 mm, có 3 cạnh tà. Lá rất hẹp, cứng, không lông, cao bằng 1/2-2/3 thân. Pháthhoa mang 2-4 giéhoa; giéhoa cao 7-10 mm, rộng 2 mm; vảy cao 3 mm; tiểunhụy 3; vòi nhụy đáy phủ; núm 3. Béquá cao 0,8 mm, rộng 0,6 mm, nâu đen, có mọt mịn thưa.

Sapa (hình trái theo Koyama).

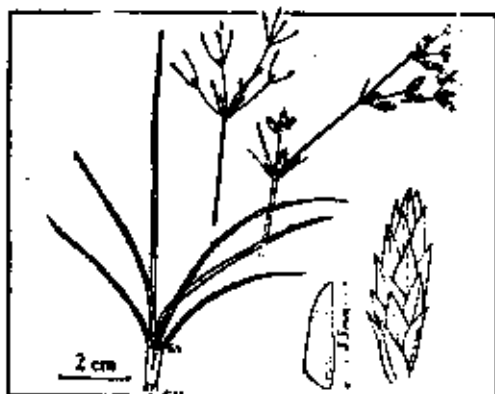
- Perennial sedge; spikelets 2-4; achenes, 0.8 x 0.6 mm, dark brown, verrucose.

9775 - *Fimbristylis scaberrima* Nees. Maothu rất nhám.

Bụi dày, cao 25-35 cm; thân nhiều, tròn, có rãnh dọc. Lá có phiến như hẹp dài, rộng 2-3,5 mm, rất nhám. Pháthhoa có 1-2 láhoa, một dài hơn pháthhoa, hai lần chia, có lông mịn; giéhoa cao 6,5 mm; vảy 3 mm, màu rơm, mỏng. Béquá màu sữa, dẹpđẹp, bìa có viền, cao 1 mm; vòi chẻ hai.

- Leaves very rough.

9776 - *Fimbristylis sericea* (Poir.) R. Br. Maothu tó.

Bụi daniên, có *cành* bờ, cứng, thơm trà Cúc. Lá có phiến hẹp nhọn, cong cong, rộng 2-4 mm, có lông trắng mặt dưới. Pháthoá với 3-6 tia; giéhoa nâu; váy có mũi nhỏ, có sóng, bìa trong; tiểuhụy 3(2). Béquá cao 1,5 mm, màu ngà.

Đồi cát dựa biển; I-XII.

- Leaves white pubescent beneath; achenes 1.5 mm high.

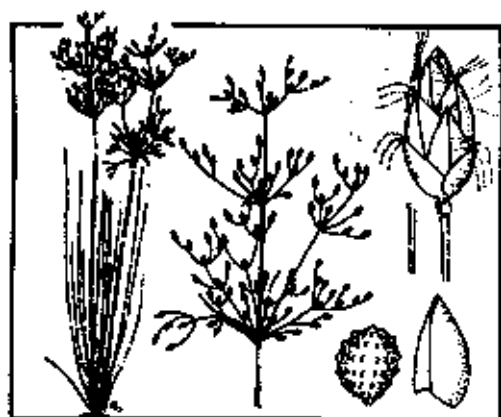

9777 - *Fimbristylis dura* (Zoll. & Mor.) Merr. Maothu cứng.

Bụi cao hơn 50 cm. Lá có phiến cao bằng thân, rộng 8 mm, cứng, *xám trắng*; bề dưới. Pháthoá cao 15 cm, dày, mang nhiều giéhoa; giéhoa cao 4-5 mm; váy 2 mm, gân giữa xanh, nâu hai bên. Béquá trắng, xoan, hơi 3 cạnh, cao 1 mm.

N. Cho phụ nữ sau sanh.

- Tuft 50 cm high or more; anthele 15 cm high; achenes white, 1 cm long.

9778 - *Fimbristylis subdura* Ohwi. Maothu nhu-cứng.

Bụi dày, *nhất niên*, cao 70-80 cm. Lá có phiến hẹp, to 2,5 mm, cứng, cao bằng 1/2 thân. Pháthoá ở chót thân, cao 6-10 cm, mang nhiều tầng nhánh, có láhoa nhỏ, nhọn; giéhoa xoan, dài 3 mm; váy mỏng, nhọnnhon, lưng nâu đỏ, bìa trong; vôi nhụy 3. Béquá xoan, màu ngà, cao 0,7 mm, có *mụn*.

Bờ biển: Gò công; XI. Dạng giống *F. miliacea*.

- Tuft; leaves filiform; achenes verrucose.

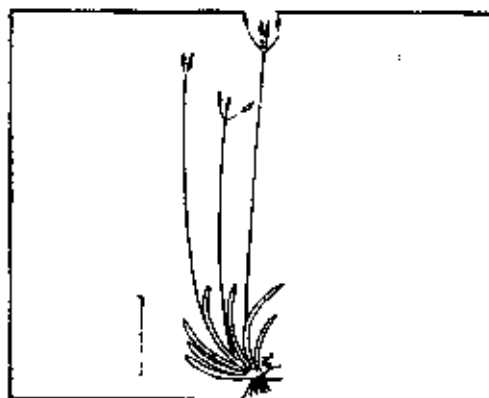
Tenerae:

9779 - *Fimbristylis obtusata* (C.B. Cl.) Ridl. Maothu
tà.

Bụi nhỏ. Lá chụm ở thân ngắn, cứng, láng, cong, rộng 2-3 mm, đầu tù, gân dọc mịn rõ, xám trắng lúc khô. Cọng phách hoa 2-3, cao 8-12 cm; gié hoa tương đối ít; hoa 12-20; vòi nhụy 3. Bể quả có mọt.

N.

- Small sedge; achenes verrucose.

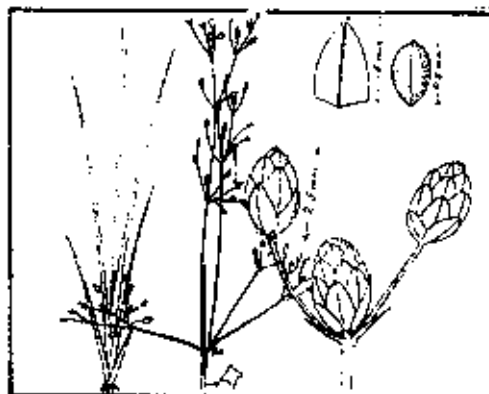
Millacea:

9780 - *Fimbristylis miliacea* (L.) Vahl. Cỏ Chác, cỏ
Tò-te.

Cỏ nhámien, không lông; thân cao 20-60 cm, có 4 cạnh tù hay bẹt, xen với rãnh. Lá dẹp theo hông, nhọn. Phách hoa 2-3 lần kép, cặm nhiều, đứng; gié hoa nhiều nhỏ, cao 2,5-3 mm xoắn; váy có 1 gân. Bể quả cao 0,6 mm, có lần ngang, nâu dợt. $n = 5$.

Đất ẩm, ruộng, 1-1.000 m; III-XII. *F. littoralis* Gaus, rất gần, có lá dẹp theo bung-lung, cũng gặp ở ruộng Củ trị mọc rần, tinh trạng sót, sót.

- Annual, to 60 cm high; stem angular; spikelets 2.5 mm.

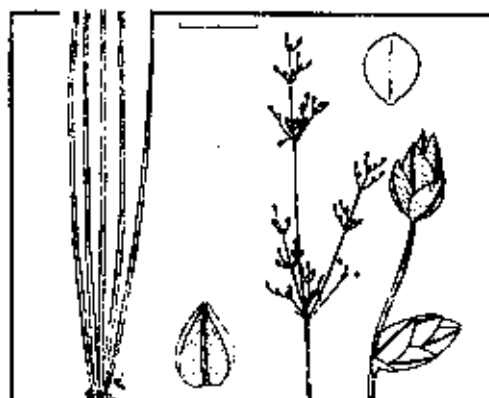

9781 - *Fimbristylis anisoclada* Ohwi. Maothu lông-
không-đều.

Bụi cao 60 cm; thân to 1,5 mm, tròn, có 1-2 bẹ bao, dài 5-8 cm. Phách hoa cao 8 cm, mang nhiều tầng phách hoa phụ; gié hoa cao 2,5 mm; váy cao 1,5 mm, nâu, gân xanh, bì mỏng, trong; nuốm 3, dài. Bể quả ngà, cao 0,7-0,8 mm, hơi có 3 cạnh, mặt lồi, đáy hơi có chân.

Vùng Sài Gòn.

- Limbs reduced; spikelets 2.5 mm high; scales brown, green at midrib.

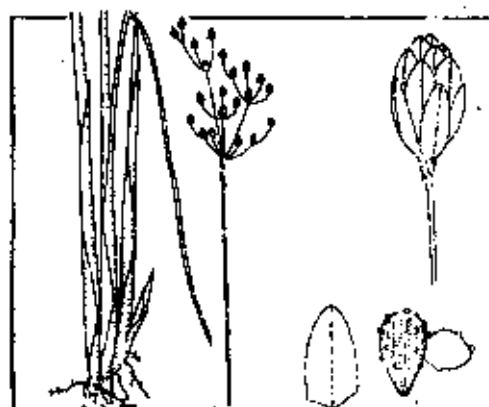

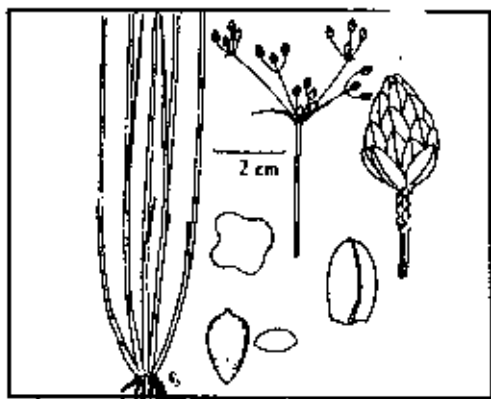
9782 - *Fimbristylis aphylla* Steud. Maothu không-lá.

Bụi daniên; cãnhành ngắn, xéo; thân cao đến 70 cm, có 4-5 cạnh. Lá ở thân không hoa dài đến 30 cm, rộng 1-3(4) mm; bẹ 2-5, cao đến 10 cm. Phách hoa cao 3-3,5 cm, cặm mang 1 nhiều gié hoa; gié hoa hình cầu, nâu đỏ; váy cứng, không mũi. Bể quả 3 cạnh lồi, có mọt và sọc ngang (tế bào dài).

500-1.500 m: Đà Lạt.

- Perennial; leaves 30 cm long; spikelets globulous red brown.

9783 - *Fimbristylis quinquangularis* (Vahl) Kunth. Maothu năm-cạnh.

Cỏ *nhất niên*, không lông; thân cao 15-65 cm, mảnh, có 4-5 cạnh tròn và rãnh. Lá dài bằng thân, hẹp nhọn, lá ở đáy thân thành bẹ. Pháthoá do nhiều cầm mang pháthoá; giéhoa gần như hình cầu, to 3-6 mm; váy có mũi. Bế quả nâu nâu, 2 mặt lồi; vòi nhụy chẻ 3.

Ruộng, đất ẩm, bìnhnguyên.

- Annual, glabrous; stem 4-5-angular; spikelets 3-6 mm long.

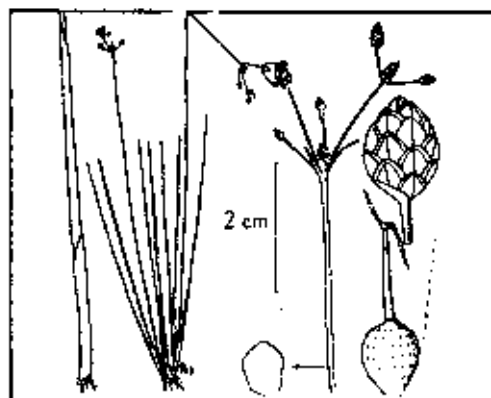

9784 - *Fimbristylis salbudia* (Nees) Kunth.. Maothu

Bụi cao 60 cm; đáy thân có 2-4 bẹ dài đến 8 cm, không lông; thân có cạnh. Pháthoá cao 5-6, rộng 5-6 cm, có 2-4 láhoa nhọn, dài 1-2 cm; giéhoa dài 6 mm; váy gần xoắn ốc, cao 2 mm, lưng đậm, bia trong trong, không lông. Bế quả trắng, một mặt lồi, một phẳng hay hơi lõm; vòi nhụy chẻ 3.

Vùng núi cao.

- Tuft 60 cm, aphyllous; spikelets 6 mm long; achenes white.

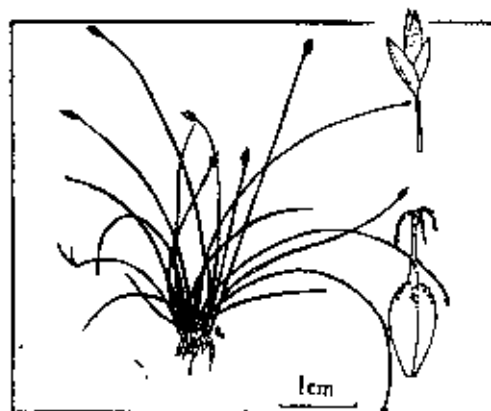
9785 - *Fimbristylis umbellaris* (Lam.) Vahl.. Maothu tán.

Bụi *daniên*; thân cao 40-60 cm, hơi dẹp, có 5-6 cạnh tà. Lá có phiến hẹp dài; ở thân thụ, lá thành bẹ ôm thân. Pháthoá với 2-3 láhoa dài 1 cm, vại tia dài 1,5-2 cm và 1 giéhoa không cọng; giéhoa xoắn rộng; váy màu rơm, cao 2,5 mm, bia mỏng; vòi nhụy 2 nướm. Bế quả có đốm thành hàng dọc, cao 1 mm

Ruộng, đất ẩm, đến 400 m.

- Perennial; spikelets globulous; achenes 1 mm long (*F. globulosa* (Retz) Kuhn).

Heleocharoides:

9786 - *Fimbristylis pauciflora* R. Br.. Cỏ Lông-bò.

Bụi nhỏ; thân cao 1-6 cm, như chỉ, không cạnh. Lá ít, mảnh như chỉ. Giéhoa ở chót thân, cao 2-3 mm; váy ít, trong hay trắng có sọc đỏ; tiểunhụy 2. Bế quả trắng, có 3 cạnh tà, vại có mọt.

Rừng thay-lá: Đờngnai, Phúquốc.

- Small sedge; achenes white, verrucose in upper part.

Leptocladae:

9787 - *Fimbristylis leptoclada* Benth. Maothu lông-mảnh.

Bụi mảnh, *nhấtniên*; thân mảnh, cao 25-40 cm. Lá như chi, rộng 1-2 mm, dài bằng 1/2 thân. Pháthoa rộng 2,5 cm, ở nách một láhoa nhỏ tiếp tục thân; giéhoa 3-8, gần thành đầu; vảy một gân, *bìa có ria lông*; tiểunhụy 1. Béquả trắng, 3 cạnh, có *mọt*; nuốm 3.

Đất ẩm: Sài Gòn, Cánhò.

- Annual, 40 cm high; scales fimbriate; achenes white, verrucose.

Ablgardia:

9788 - *Fimbristylis ovata* (Burm. f.) Kern. Cò Dầu-ruồi; Barbe à nègre.

Thân cao 5-30 cm, mảnh như chi, có cạnh. Lá như chi, ngắn, ở đáy thân. Giéhoa còđộc, ít khi 2, ở chót thân, có 1 láhoa nhỏ tiếp tục thân, *đẹp, màu vàng rơm*, cao 5-12 mm; béquả hình xấp, vàng rơm, có *mọt* to.

Đànông, Nhatrang.

- Leaves filiform; spikelets yellow; achenes verrucose (*F. monostachyos* (L.) Hassk.).

9789 - *Fimbristylis disticha* Boeck.

Cò nhấtniên, cao 10-35 cm, có 5 cạnh. Lá dài 18 cm hay hơn, không lông. Láhoa nhỏ; gié thành đầu dày; vảy dưới songđinh. Béquả có *mọt*.

Fuscae:

9790 - *Fimbristylis eragrostis* (Nees & Meyen) Hance. Maothu tinhthảo.

Bụi có thân ngắn, mang lá *songđinh* (ở thân non, sắp theo chữ vạn) hẹp, to 4-5 x 0,2-0,3 mm, cứng, *láng chói*, 5-7 gân dọc. Trục pháthoa cao 30-40 cm; láhoa ngắn, vào 5 mm; giéhoa *nâu đậm*; vảy dài 3-4 mm, màu rơm có bột nâu; tiểunhụy 3-4, vòi nhụy chế 3. Béquả *trắng*, 3 cạnh, có u nhỏ.

Đồng cát dựa biển, rừng thưa, bìnhnguyên: Phanrang, XI.

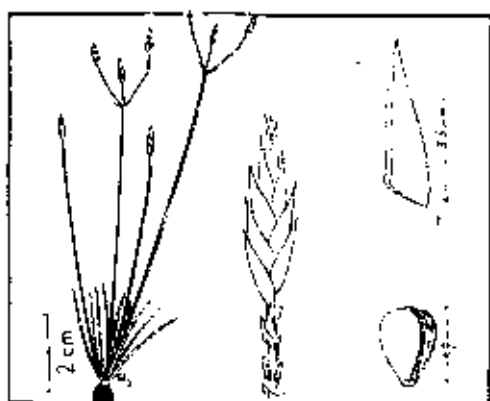
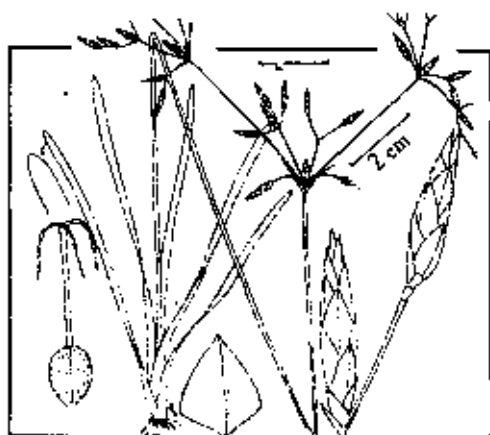
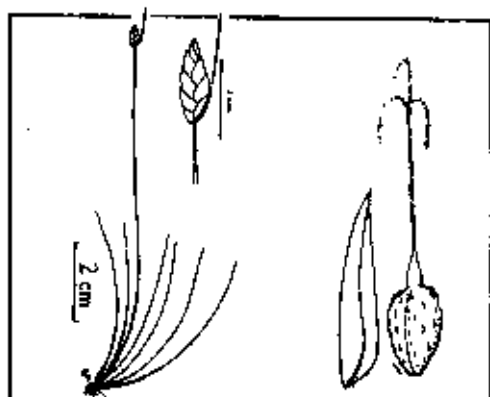
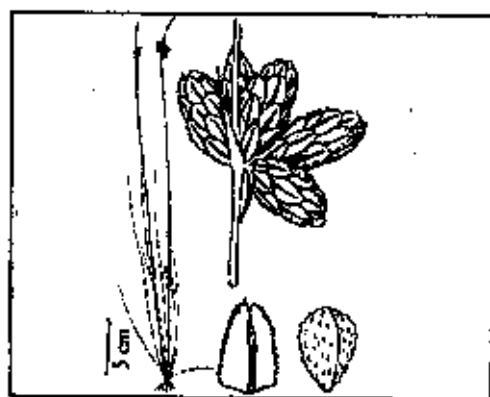
- Leaves distichous, shining upper surface; achenes verrucose (*E. nigrobrunnea* Thw.).

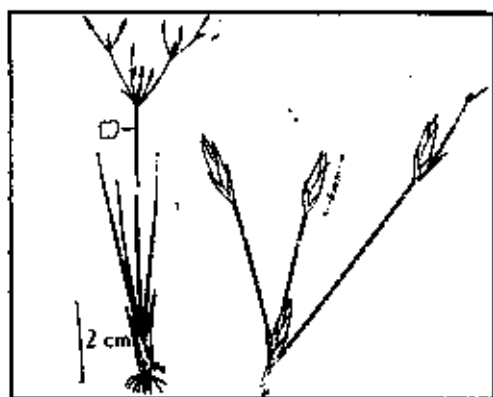
9791 - *Fimbristylis fusca* (Nees) C.B. Cl. Maothu sậm.

Bụi có thân cao 30 cm, có cạnh. Lá rộng 2-5 mm, cao bằng 1/4 thân, có lông mịn hay không lông. Pháthoa rộng 3-7 cm, mang 1-20 giéhoa *đẹp, vàng dợt*, cao 6-12 mm; vảy cao 3,5 mm, có sóng nhọn. Béquả xoan; vòi nhụy chế 3.

Rừng Dầu hay Thông.

- Leaves pubescent or glabrous; spikelets 1-20, light yellow.

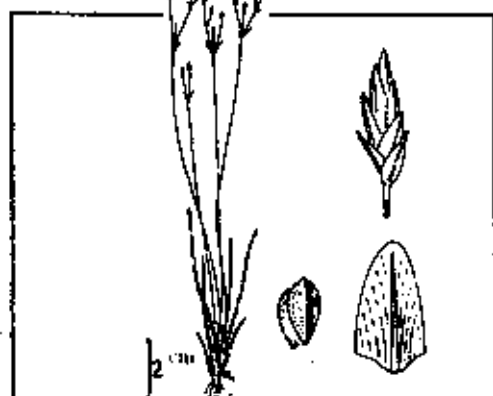

9792 - *Fimbristylis fuscoides* C.B. Cl. Mauthu dạng sặm.

Bụi có thân mảnh như chì, cao 10-25 cm, có 4 cạnh tròn. Lá như chì, ngắn hơn thân. Pháthoá có láhoa ngắn, cãm ít, thưa; giéhoa nhỏ, dài 4 mm, nâu hay hoe, 4-6 hoa; vảy có mùi. Bếquả.

Đồi cát: N.

- Tuft 10-25 cm high; spikelets brown or rufous, 4-5-flowered.

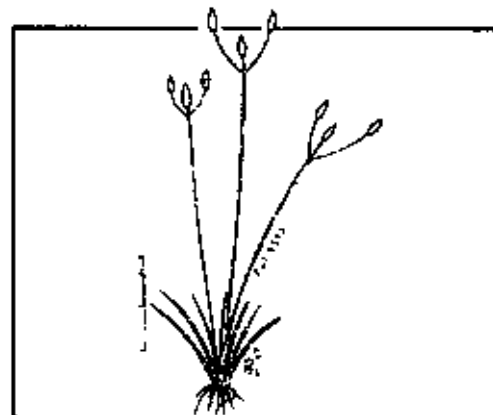

9793 - *Fimbristylis adenolepis* Kern. Mauthu vảy-có-tuyến.

Cỏ nhấtniên không lông; thân như chì, có cạnh, cao 5-12 cm, to 0,2-0,3 mm. Lá 2-3, dài 6 cm, rộng 0,5 mm. Pháthoá thưa, cãm mảnh, dài 1,2 cm; giéhoa thon, ít hoa, cao 3-5 mm, rộng 1 mm; vảy mỏng, có sóng, màu sét, có nhiều tuyến, cao 1,5-2 mm; tiểuhụy 1. Bếquả có hạt, cao 0,7 mm.

Dựa biển, từ Nhatrang vào N (hình theo Kern).

- Annual, glabrous; scales ferruginous, glandulous.

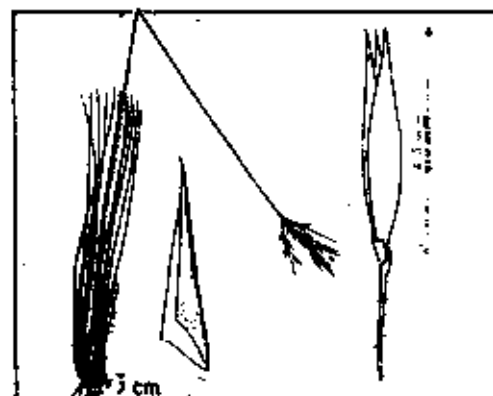

9794 - *Fimbristylis onchnidiocarpa* Kern. Mauthu trái-lẻ.

Bụi nhỏ, cao đến 10 cm. Lá có phiến hẹp, rộng 1 mm, dài 4-5 cm. Pháthoá mang 2-3 giéhoa cao 8 mm, nâu. Bếquả hình xấp.

Đất hoang, trên cát: Phúyên.

- Small sedge; antheles 2-3 spikelets; achenes pear-shaped.

9795 - *Fimbristylis subtriceps* Koy. Mauthu ba-dầu.

Bụi có thân nằm ngắn, mang thân đứng khít nhau. Lá có phiến rất hẹp, cao 12-20 cm, rộng 0,6-0,8 mm, pháthoá tamgiác gần như đều, dài bằng vào 1/2 trục pháthoá. Pháthoá có 2-3 láhoa dài 3-4 cm; giéhoa nhỏ, 0,4 mm (nhỏ)-0,6 mm, ít vảy; vảy 3 mm, nhọn, có đốm vàng; nuốm 3.

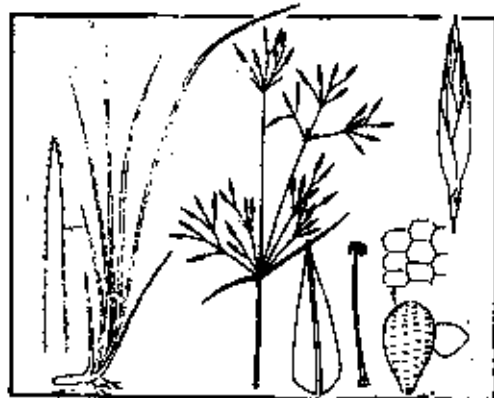
Rừng Dầu, đồi cát: Camranh; IX.

- Creeping stem short; spikelets few-flowered (*F. cinnamometorum* (Vahl) Kunth).

9796 - *Fimbristylis malayana* Ohwi. Maothu Málai.

Bụi; cành ngắn. Lá có phiến hẹp, dẹp, bìa ngọn rìa lông cứng; bẹ mỏng, nâu. Trục mang phách hoa cao 60 cm, dẹp dẹp; phách hoa là tán cao 4-6 cm, với cầm dài và ngắn không đều; gié hoa thon, dài; vảy cao 3 mm, thon nhọn, có đốm nâu, gân lưng to trắng. Bề quả cao 1 mm, nâu, hai mặt lồi, tế bào dài theo chiều ngang, thành hàng rõ.

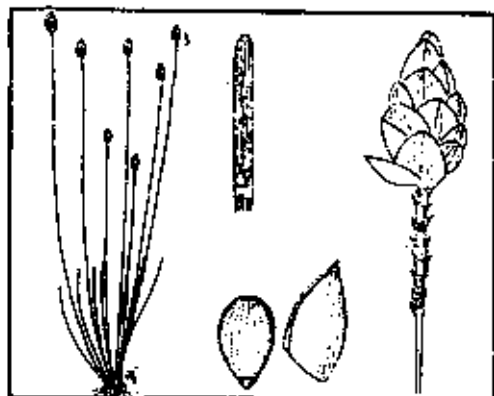
- Limb with scabrous hairs on margin; achenes 1 mm long.

9797 - *Fimbristylis caesia* Miq.. Maothu sát

Bụi cao 20 cm, dày; thân to 0,3-0,5 mm. Lá có phiến như kim, dẹp, to 0,5 mm, đầu tù tròn, cao bằng 1/4-1/3 thân, gân 5. Gié hoa cõ độc ở chót thân, cao 7, rộng 2-2,5 mm, phần vảy đã rụng dài 8-10 mm; vảy màu rơm dợt, mỏng, cao 3 mm, 3 gân mỗi bên. Bề quả cao 1,5 mm, màu rơm dợt, tế bào thành hàng dọc.

Trên cát gần biển: Chí Linh (Vùng Tàu); VIII.

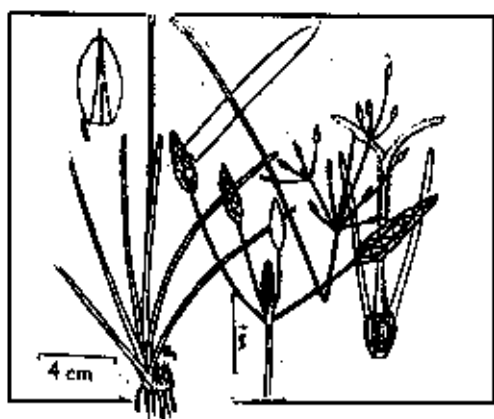
- Leaves flat; spikelets terminal; achenes 1.5 mm.

9798 - *Fimbristylis ferruginea* (L.) Vahl. Maothu sét.

Cỏ daniên có cành ngắn; thân đứng to, cao đến 80 cm, rộng 2-3 mm, có 3 cạnh tù. Lá có phiến dài 10-20 cm, rộng 2-3 mm, không lông. Phách hoa 5-10 cầm ngắn; lá hoa dài 1-2 cm; gié hoa trắng trắng rồi nâu dợt, dài 1,5 cm; vảy thưa, mỏng, xoan, dài 4 mm; tiểu nhụy 2-3. Bề quả xoan ngược, hai mặt lồi, vàng, láng, có sọc dọc.

Quanh nhà, đất ẩm, dựa lộ, nơi trảng: Đà Lạt.

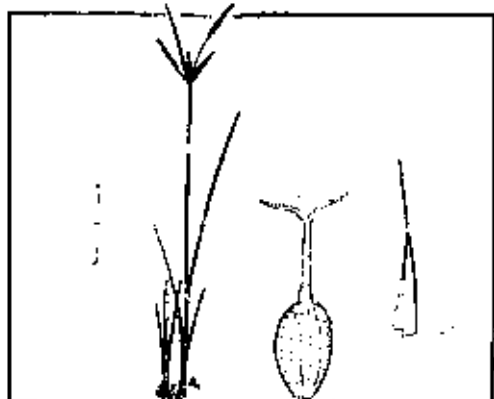
- Perennial; leaves glabrous; spikelets 1.5 cm long, brownish; achenes yellow.

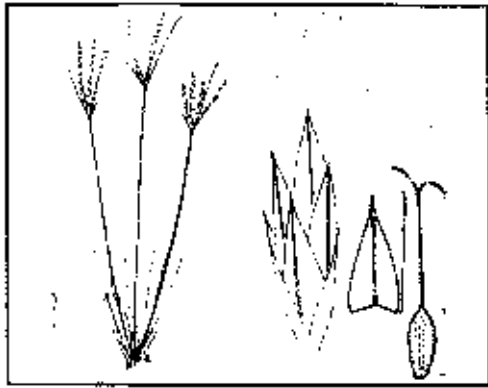
9799 - *Fimbristylis hookeriana* Boeck.. Maothu Hooker.

Cỏ nhấniên, không lông, thành bụi nhỏ. Lá có phiến như kim, ngắn hay dài bằng thân. Phách hoa có lá hoa như lá, dài bằng; gié hoa dạng *Cyperus* vì dài 3-15(20) mm, mang 6-8 hoa; vảy mỏng, có mũi dài đến 4 mm, nâu, trong trong, một gân. Bề quả vàng nâu, xoan, có 12-15 nhân dọc, vai có mũi nhỏ.

Đồng nai.

- Annual sedge; spikelets to 2 cm long; scales with long acumen.

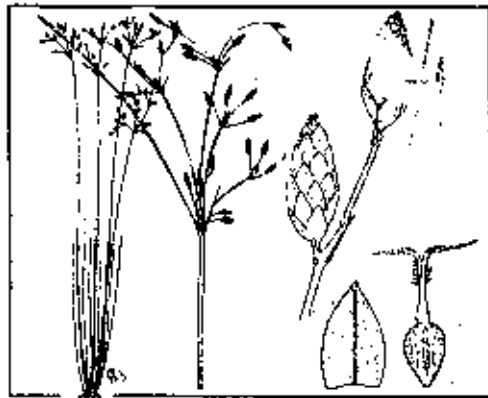

9800 - *Fimbristylis jucunda* (C.B. Cl.) Kern. Maothu duyên.

Bụi nhỏ. Lá như kim, dài bằng 1/2 thân hay bằng thân. Pháthoa dạng *Cyperus*, ít gié hoa; gié hoa đứng cao dài, mang 12-25 hoa; vảy cao 3 mm, nâu, không lông, đầu có mũi dài hay ngắn; vòi nhụy 2. Béquả 1 mm, nâu, có hàng sọc ngang mịn.

Trên bãi cát: Hànội.

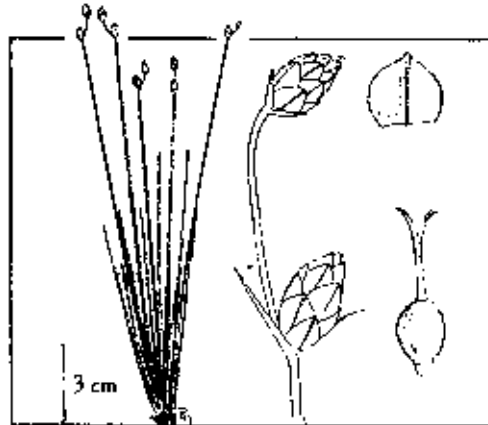
- Small tuft; spikelets long; achenes brownish.

9801 - *Fimbristylis pubisquama* Kern. Maothu vảy có-lông.

Bụi khá dày, cao 40-50 cm; thân mảnh. Lá có phiến dài bằng 1/2 thân, rộng 1-1,5 mm. Pháthoa có một láhoa dài hơn; gié hoa xoan, cao 5 mm; vảy nâu đỏ, có lông mịn như nhung và đốm nâu mịn; vòi nhụy phủ ở đáy, có lông ở trên, nướm 2. Béquả đẹp, xoan ngược, có sọc dọc mịn, trắngtrắng, cao 1 mm.

- Tuft 50 cm high; scales red brown, vilous; achenes whitish.

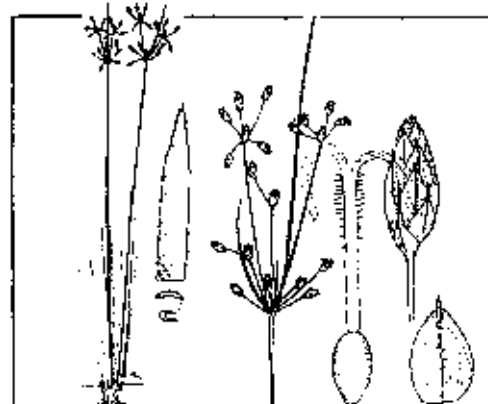

9802 - *Fimbristylis schoenoides* (Retz) Vahl. Maothu nghiên.

Cànhnhân rất ngắn; bụi cao 20-40 cm. thân khít nhau, có 3 cạnh. Lá đứng hẹp như thân, dài bằng hay hơn. Pháthoa thường 2 gié hoa vàng rom, xoan, cao 8-10 mm, rộng 3-4 mm; vảy rộng, cao 2-3 mm, 5-7 gân; tiểunhụy 2-3; vòi chẻ hai. Béquả trắng. 2 mặt lồi, trên một cọng nhỏ.

Ruộng, trên đất cát: Nha Trang, Sài Gòn; IX.

- Rhizome short; spikelets 2, yellowish; achenes white.

9803 - *Fimbristylis sieberiana* Kunth. Maothu Sieber.

Bụi cao 40-80 cm; rễ cứng. Thân tròn, có sọc dọc. Lá có phiến hẹp, rộng 1-2 mm, cao bằng 1/2 thân, có rìa lông; mép rõ, có lông cao vào 1 mm; bề không bìa mỏng. Pháthoa, rộng 3-4 cm, có láhoa dài hơn, một dài đến 10 cm; cọng dài mang 4-5 gié hoa nâu dỏ dỏ, cao 5,5 mm, phần hoa rụng dài hơn; vảy mỏng, có lông, dày ở bìa trên; tiểunhụy 3. Béquả vàng nâu, cao 1,2 mm, hình bầu đẹp, hai mặt lồi; vòi chẻ hai.

Trên đất rất phèn: Đồng Tháp, Mộchoá; III-V.

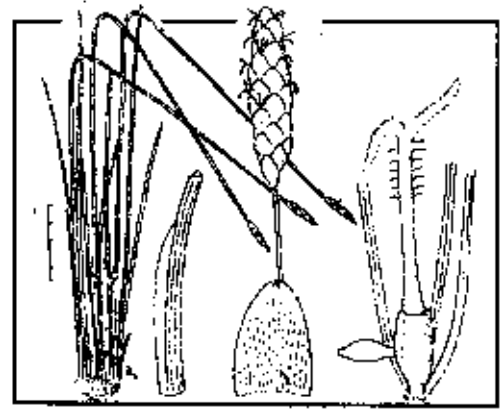
- Tuft to 80 cm high; spikelets brownish; scales pubescent.

9804 - *Fimbristylis alata* A. Cam. Maothu cánh.

Bụi; thân cao đến 50 cm; cãnh ngắn, to 3-3,5 mm, nâu sẫm. Lá hẹp, cao 20-25 cm, như kim, bìa mỏng, nâu; mép ngắn. Gié duy nhất ở chót thân, cao 2-3 cm, rộng 4 mm, dày, nâu sẫm; vảy gần xoắn, bìa mỏng, cao 5 mm, trên nâu, dưới ngà. Béquá có cánh dày, thấp, trên thuđài; vòi nhụy chẻ hai.

Núi Thivái, Baria.

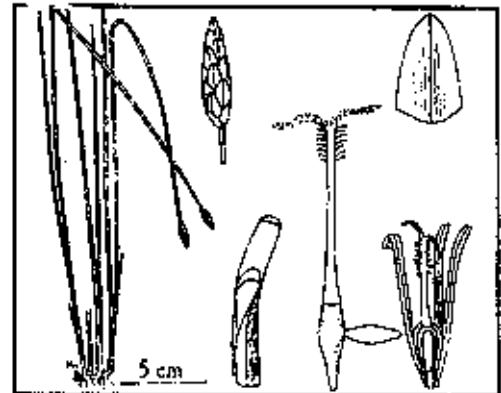
- Perennial 50 cm high; spikelets to 3 cm long; achenes winged.

9805 - *Fimbristylis subalata* Kern. Maothu cánh.

Cỏ đaniên, có cãnh mang thân đứng cao 50-65 cm, to 1 mm. Lá ít; phiến rộng 0,5-0,7 mm; bẹ cao 2-4 cm, có bìa mỏng. Giéhoa có đợc, cao 1,5-3,5 cm, rộng 4-5 mm; vảy cao 6-7 mm; tiểunhụy 3. Béquá cao 2 mm, 2 mặt lồi, có cánh ở phần trên, đáy hẹp, có thuđài.

Phuộc thành, Đờngnai, Đalat (hình một phần theo Kern).

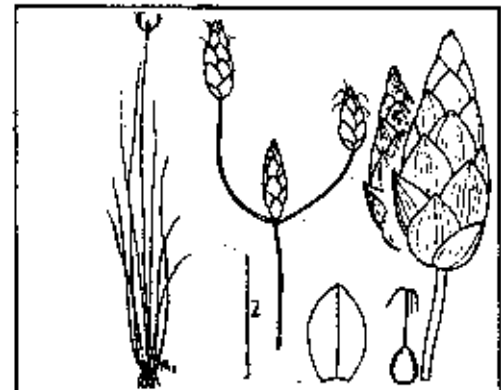
- Perennial to 65 cm high; achenes winged.

9806 - *Fimbristylis tristachya* R. Br. Maothu tamvi.

Bụi cao 12-20(60) cm. Lá đứng xanh dợt, dài đến 40 cm, to 1 mm. Trục phát hoa đợc, mang 3(5) giéhoa; giéhoa màu vàng rất đợc, cao 5-10 mm, rộng 5-6 mm; vảy cao 4-6 mm. Béquá tròntròn, hai mặt lồi, cao 1,5 mm, nâu sẫm; vòi nhụy chẻ 3.

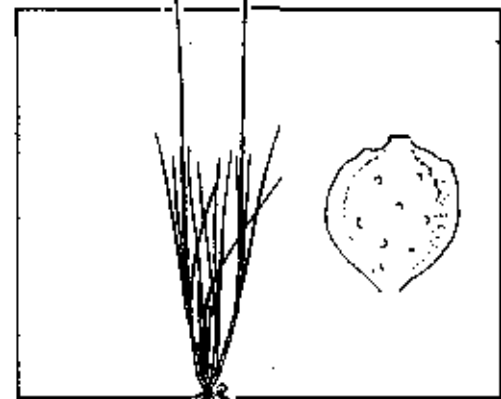
10-1.100 m: Thủđúc.; XI-XII.

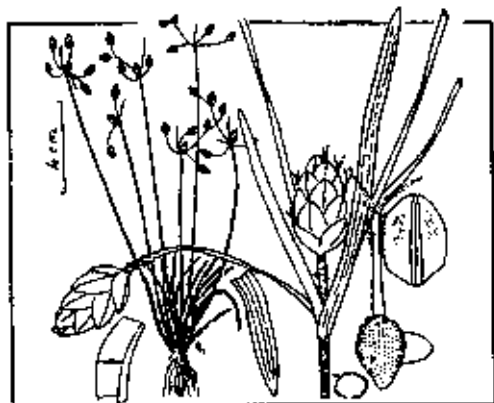
- Tuft 20 cm high; spikelets 3, 1 cm long, dark brown (*F. annamica* Cam., *F. alleizettii* Cam.).

9807 - *Fimbristylis tristachya* var. *pacifica*

Bụi cùng cỡ như thú mẫu *tristachya* trên, đặc sắc ở giéhoa duy nhất.

- Spikelets solitary.

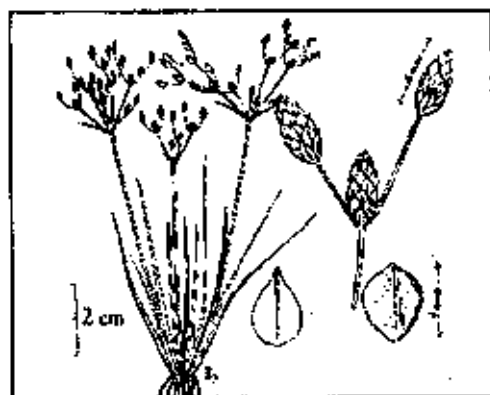

Fimbristylis:
9808 - Fimbristylis alboviridis C.B. Cl. Maothư trắng-xanh.

Bụi nhỏ, rễ nhiều; thân dẹp dẹp, cao 10-16 cm, trắng trắng, cứng như lá. Lá hẹp, cao 3-6 cm, rộng không đến 1 mm. Gié hoa cao 1 cm, kể cả phần đá rụng vảy; bông đẹp; vảy mỏng, màu ngà có 2 bớt nâu, một gân, mũi ngắn. Béquả *lông nâu*, cao 1,5 mm, vào 12-13 hàng tế bào và có u rấi rấc; vòi chẻ 3.

Đất lầy Sài Gòn; 10.

- Stem and leaves whitish; spikelets 1 cm long; achenes brown tint.

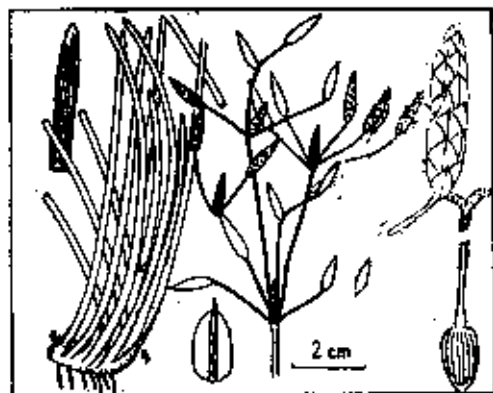

9809 - Fimbristylis bisumbellata (Forssk.) Urb. Maothư hai-tán.

Bụi *nhất niên*, cao 8-20 cm; thân có 3 cạnh tà. Lá rộng 1-2 mm, mặt dưới có lông hay không, thường ngắn hơn thân. Pháth hoa có lá hoa dài bằng hay ngắn hơn; gié hoa nhọn, rộng 1-1,5 mm; vảy cao 1,5 mm, có mũi. Béquả dài 1 mm, có 5-9 sọc dọc mỗi mặt.

Đất cát dựa rạch, đến 300 m.

- Annual; limb pubescent or glabrous beneath; spikelets 3 mm long (*F. dichotoma* non Vahl, Cam.).

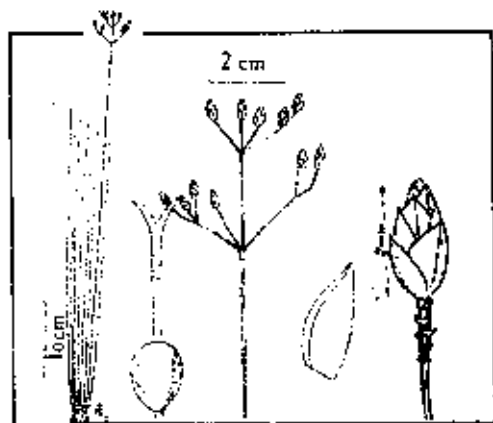

9810 - Fimbristylis dichotoma (L.) Vahl. Maothư lưỡng phân.

Cỏ *nhất hay daniên*, cao 10-70 cm; thân có cạnh, dẹp dẹp dưới pháth hoa. Lá đẹp, cong cong, rộng 1,5-5 mm, đầu tà, xanh hay *móc móc*. Pháth hoa thưa hay dày, có lá hoa dài hay ngắn; gié hoa nhiều hay ít, xoan, cao 5-10(20) mm, vảy cao 2-3 mm, có mũi, có sóng. Béquả vàng vàng, cao 1 mm.

Dahinh. Dựa lộ, đất hoang, từ bờ biển, rừng sác đến 1.500 m.

Annual or perennial; limb glaucous; spikelets 1-2 cm long.

9811 - Fimbristylis dichotoma var. podocarpa (Nees & Mey.) Koy.

Bụi *daniên* dày, cao 40-60 cm; thân khít nhau, đứng. Lá cứng, hẹp như chỉ, cao bằng 3/4 thân. Pháth hoa thưa; lá hoa ngắn; gié hoa ít, xoan; vảy nâu, láng, bìa trong; tiểu nhụy 1-2. Béquả vàng, 2 mặt lõm, có bông ngắn; vòi nhụy chẻ hai.

Dựa lộ, nơi trắng vào 400 m: Nha Trang.

- Perennial; inflorescence with fewer spikelets; achenes on short gynophore (*F. podocarpa* Nees & Mey.).

9812 - *Fimbristylis dichotomoides* Tang & Wang

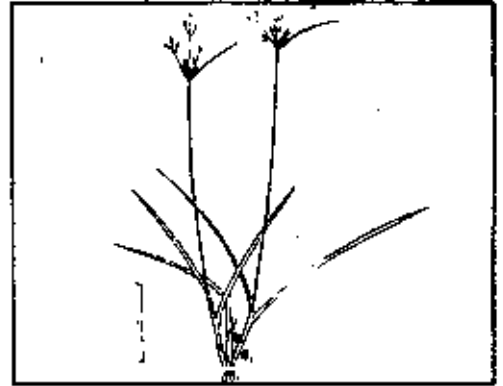
Bụi cao 0,2-1 m, có lông. Lá có phiến cao bằng 2/3 thân, rộng 2 mm, chót nhọn. Lá hoa 2-3 có lông ngắn; gié hoa có đợc, xoan-tròn dài, 7-12 x 2,5-3 mm; váy dưới 1-3, cao 3 mm, 3-7 gân; tiểu nhụy 3; vòi nhụy 2. Béquả 2 mặt lồi, cao 1 mm, có 7-9 gân,
Hoàng nguyên ở Kwangsi. N.

9813 - *Fimbristylis merrillii* Kern. Maothu Merrill.

Bụi cao 10-30 cm; thân mảnh. Lá dài 2-6 cm, rộng 2-3 mm, bìa nhám. Pháth hoa cao 4 cm; gié hoa cao 2-3 mm, nâu; tiểu nhụy 1-3, ba phần rất nhỏ (1/3 mm).

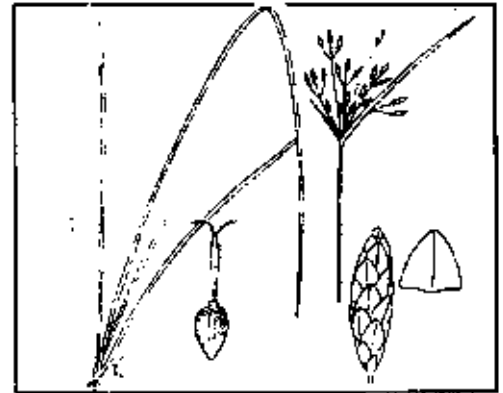
Dạng; to dựa suối, rất thấp ở vùng khô, rừng thưa: Langbian; VIII.

- Polymorphic sedge; spikelets 2.5 mm high; stamens 1-2.

9814 - *Fimbristylis oblonga* Koy.. Maothu tròn dài.

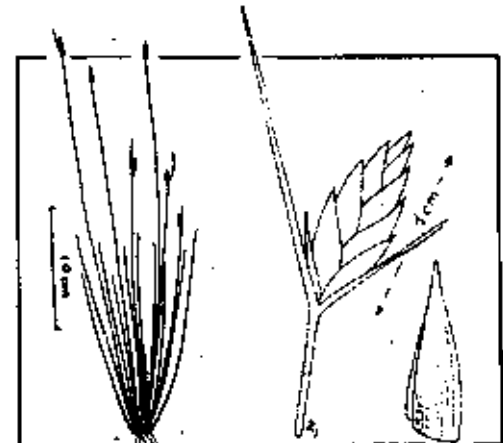
Bụi dày; cành vàng; thân cao đến 70-90 cm. Lá dài, rộng 2-3,5 mm, dẹt dài. Pháth hoa rộng; lá hoa 2-3; gié hoa tròn dài đến bầu dục, cao 5-10 mm; váy xoan, cao 3 mm; vòi nhụy rìa lông, vòi 2. Béquả cao 0,8-1 mm, có sọc dọc.

- Sedge to 90 cm high; spikelets 5-10 mm long; achenes 0.8-1 mm high.

9815 - *Fimbristylis subspicata* Nees & Mey.. Maothu gié.

Bụi nhỏ; thân như chì, cao 20-30 cm. Lá như chì dài 10-15 cm. Gié hoa duy nhất, ở nách một lá hoa như tiếp tục thân; cao 1 cm, váy nhọn, không lông, bìa có đốm.

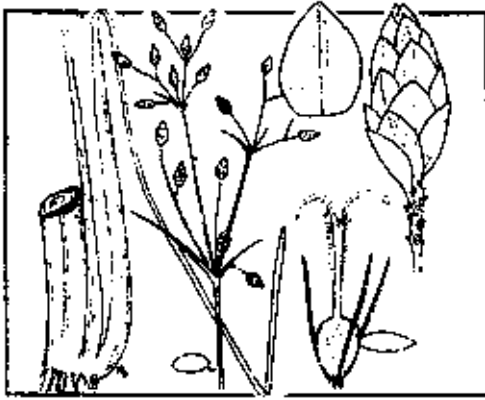
- Tuft 20-30 cm; leaves filiform; spikelet solitary 1,1 cm long.

9816 *Fimbristylis stolonifera* Cl.

Cỏ to; chồi có váy nâu; thân cao 30-60 cm. Lá có phiến ngắn hơn thân. Pháth hoa mang ít tia; lá hoa ngắn. Gié hoa nâu đen, cao 3-10 mm; váy có mũi ngắn. Béquả vàng tái, gần như tròn.

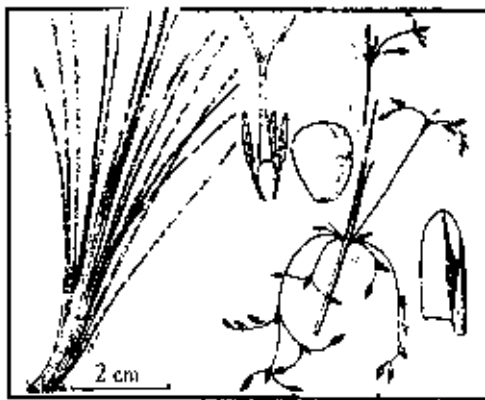
B: ruộng. Covi-nak

Rigidulac:

9817 - *Fimbristylis rigidula* Nees. Maothu cứng.

Bụi to, cao đến 2 m; thân và lá ở gốc thành ống rộng đến 1-1,5 cm. Lá nhiều, phiến dài 50-60 cm, cứng, từ từ hẹp ở đầu; mép là một hàng lông. Trục phát hoa đẹp đẹp; phát hoa to; gié hoa to, cao 1 cm, rộng 5 mm, màu rơm dợt; vảy cao 4 mm, cứng; tiểu hụy 3; vòi nhụy chẻ 2. Béquả cao 1,5 mm, nâu, hình thấu kính, bia trắng trắng.

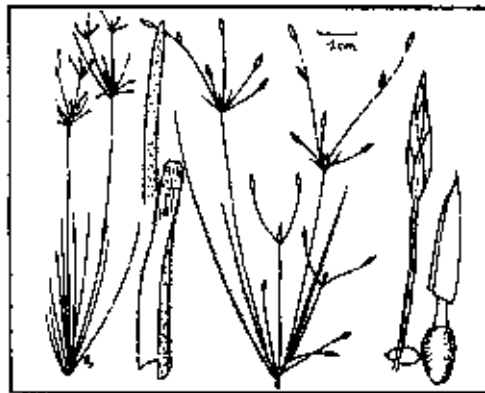
- Tuft to 2 m high; spikelets 1 x 0.5 cm; achenes 1.5 mm long.

9818 - *Fimbristylis semarangensis* Ohwi. Maothu Semarang

Nhất niên; thân ngắn. Lá song đính, đẹp, hẹp, to 13-25 x 0,2 cm, bì nhám bên. Trục phát hoa mảnh, hai lần dài hơn lá, có nhiều cạnh; lá hoa 2-3 dài 2-4 cm; gié hoa nhiều, nhỏ, 4,5 x 1,2 mm; vảy 10-12, tà, có sóng, không mũi, cao 2 mm. Trái xoan, hơi đẹp, cao 0,8 mm, vàng; vòi nhụy chẻ 2.

Rừng còi gần biển: Camranh; VI.

Annual; leaves distichous, 13-25 cm long; spikelets 4.5 mm long; achenes yellow, 0.8 mm long.

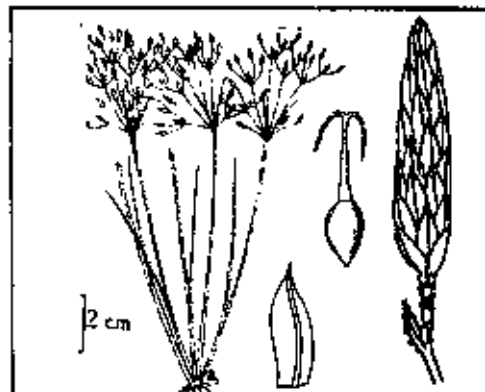
9819 - *Fimbristylis trichophylla* Ridl. Maothu lá-có-lông.

Bụi cao 40-50 cm; thân mảnh. Lá có lông; phiến hẹp như kim (1 mm), dài đến 20 cm. Phát hoa có lá hoa dài 6-10 cm, có lông; nhánh dài 5-10 cm; gié hoa thưa, thon; vảy cao 2,5 mm, màu rơm ửng nâu. Béquả nâu, cao 1 mm.

Núi Cấm (Chầu đốc); IX, 9.

- Tuft to 50 cm high, pubescent; scales yellowish, brown tint; achenes 1 mm, brown.

Pogostylis:

9820 - *Fimbristylis aestivalis* (Retz) Vahl. Maothu thu.

Bụi cao 5-25 cm. có lông; thân mảnh. Lá to 1 mm, cao bằng 1/3-1/2 thân. Phát hoa dày, 2 lần kép, có lá hoa dài hơn; gié hoa 3-6 mm, tròn dài, có đóc ở nách hay đầu nhánh; vảy nâu nâu đỏ, có sóng xanh, có mũi; tiểu hụy 1-2; vòi chẻ 2. Béquả vàng, có mạng.

Bình và trung nguyên: Đồng Tháp.

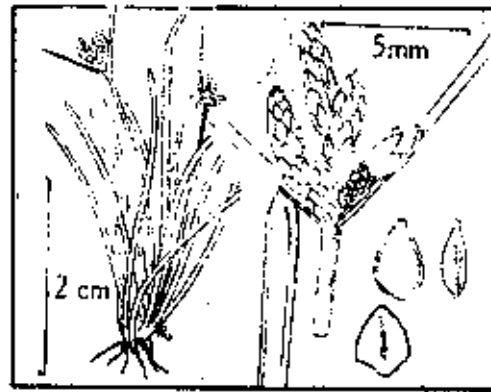
- Tuft 5-25 cm, pubescent; scales red brown; achenes yellow.

9821 - *Fimbristylis argentea* (Rottb.) Vahl. Maothu bạc.

Bụi *nhấtniên nhỏ*; thân cao 3-15 cm, có 3 cạnh tà. Lá ngắn hơn thân, dày, cứng, đầu tà nhọn, *móc móc xanh* hay lục nâu nâu, *lúc khô trắng trắng*. Gié hoa 3-10 ở chót thân, có lá hoa dài đến 10 cm; vảy mỏng, có *sóng đỏ*, *hai bên đỏ nâu*; tiểunhụy 1. Béquả đẹp, vàng nâu, bìa vàng.

Đất cát ẩm, thảo nguyên: Phanrang, Camranh;
V. Cánhàn đắp vủ cho lợisữa.

- Annual; leaves whitish on dry; scales with red midrib, side red brown; achenes flattened.

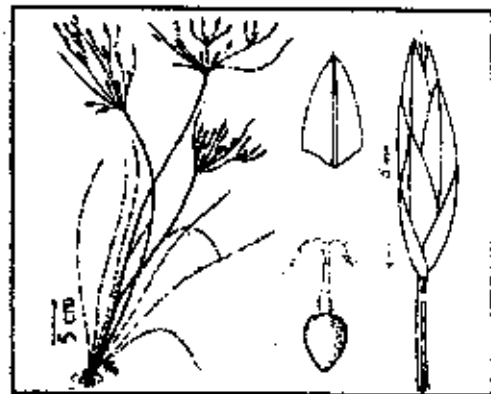

9822 - *Fimbristylis gracilentia* Hance. Maothu mảnh.

Bụi mảnh, cao 15-20 cm. Lá như chỉ, to 0,5 mm, cao bằng 1/2 thân. Trục pháth hoa cao 20-30 cm; lá hoa như chỉ, dài 10-12 cm, nhánh 5-8 cm; gié hoa thưa, xoan, chứa 7-15 hoa; vảy vàng có *sọc đỏ*; tiểunhụy 2; vòi nhụy chẻ 2. Béquả trắng hay hoe, láng, một mặt lồi, có sọc ngang và dọc.

Binhnguyên và rừng Thông.

- Leaves and involucre filiforme; spikelets yellowish; achenes white or rufous.

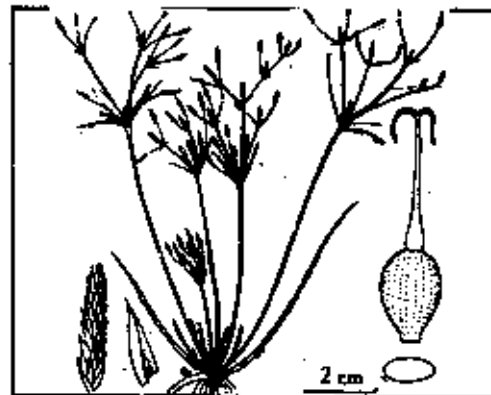

9823 - *Fimbristylis griffithii* Boeck. Maothu Griffith.

Cỏ *nhấtniên* cao 10-20 cm, không lông; thân có 4-5 cạnh, vòi 1-2 bẹ hình ống ở đáy. Lá ở đáy thân, hẹp nhọn, rộng 1-2 mm. Pháth hoa dày; gié hoa có cạnh, cao 3-7 mm, rộng 1-1,5 mm; vảy thon cao 1,2-1,5 mm, chót nhọn; tiểunhụy 1(2); vòi nhụy không lông, nướm 2. Béquả vàng, láng, cao 0,6-0,8 mm.

Ruộng, rầy ẩm, rầy mĩa; I-XII,

- Annual, glabrous; spikelets angular; achenes yellow.

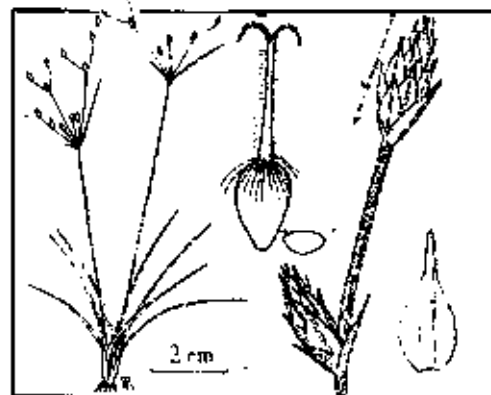

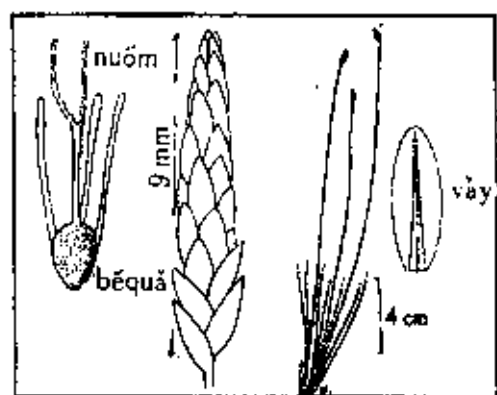
9824 - *Fimbristylis squarrosa* Vahl. Maothu ké.

Nhấtniên, có cỏ hay không lông; thân cao 5-20 cm, rất mảnh, có 3 cạnh. Lá hẹp, dài bằng hay hơn thân. Pháth hoa thưa, rộng 5-10 cm; lá hoa 1-2, dài bằng hay hơn pháth hoa; gié hoa cao 3-6 mm; vảy nâu, có *mũi to* dài uốn ra ngoài; tiểunhụy 2; vòi chẻ 2, đáy có lông dài. Béquả cao 0,7 mm, vàng rom, láng, không sọc.

Vùng núi: Hậttuyên.

Annual; scales long mucronated; achenes yellowish.

Neodichelostylis:
9825 - Fimbristylis polytrichoides Retz) Vahl. Maothư nhiều-râu.

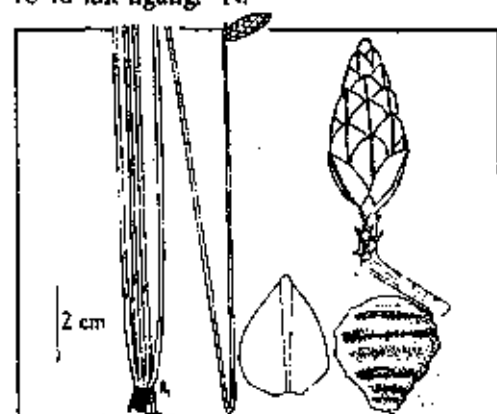
Bụi *daniên*, cao 5-30 cm; thân như sợi, có 3 cạnh, có rãnh. Lá ngắn hơn thân, nhọn. Gié hoa đứng, *thường cô độc*, có khi 2-3, cao 5-10 mm; vây *xanh xanh*, hai lần cao hơn rộng. Bé quả tròn, 2 mặt lồi, có mạng, màu xám hay tái; vòi nhụy chẻ hai.

Trên cát nhất là đụn biển, đụn rùng sác; VIII.

- Perennial 5-30 cm high; spikelets 1(2-3), 1 cm long; achenes grey.

9826 - Fimbristylis tenuicula Boeck. var. *litigiosa* Cam.

Thân mảnh như chỉ, cao 10-15 cm. Phát hoa có vây nâu, có mũi hay không. Bé quả tái, có sọc dọc rõ và lùn ngang. N.

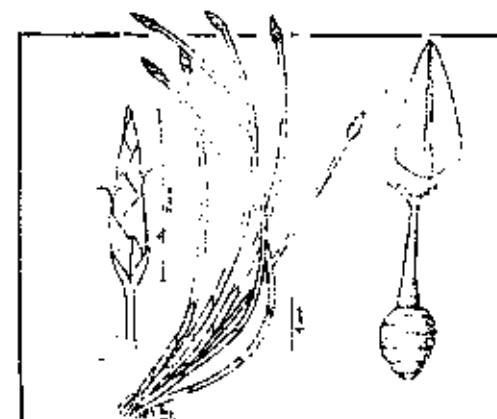

Nutantes:
9827 - Fimbristylis nutans Vahl. Maothư nghiêng.

Cỏ có *chồi*; thân cao đến 60 cm, có cạnh và 3 rãnh; đáy có bẹ cao. Lá ngắn, hay vắng. Gié hoa *cô độc hơi nghiêng*, dài 4-8 mm, nhiều hoa; vây dày, xoan, lâu rụng, nâu. Bé quả cao 2-3 mm, xoan rộng, có rãnh ngang.

N.

- Stoloniferous; spikelets oblique; achenes with transversal grooves.

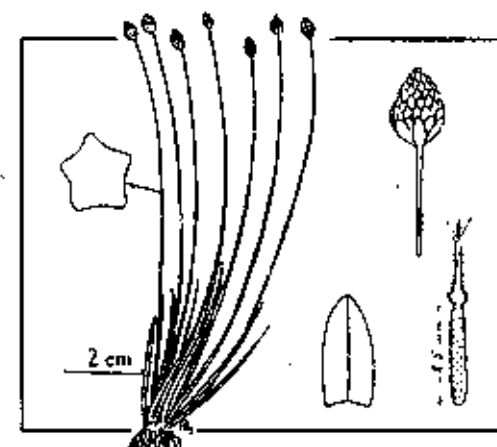

9828 - Fimbristylis acuminata Vahl. Maothư mũi.

Bụi *daniên*; thân có 4 cạnh, cao 25-30 cm, cong cong. Lá teo thành 2-3 bẹ bao đáy thân. Gié hoa ở chót thân, dài 12-20 mm; vây xoan; tiểu nhụy 2-3. Bé quả vàng rơm, cao 1,3 mm, 2 mặt lồi, có 4-7 sọc ngang; vòi nhụy chẻ hai.

Ruộng, đất ẩm, bãi cát bình nguyên.

- Perennial; spikelets 12-20 mm long; achenes transversally ribbed.

Mischospora:
9829 - Fimbristylis tetragona R. Br.. Maothư bốn-cạnh.

Bụi *daniên*, cao 10-50 cm; thân có 4-5 cạnh. Lá hẹp, cao 1/3-1/2 thân, hay thành bẹ ngắn. Gié hoa *cô độc*, hình búp sen, dài đến 1 cm; vây mỏng, màu vàng rơm, có sóng; tiểu nhụy 2. Bé quả dài; vòi nhụy có lông như gai; nuốm 3.

Ruộng, đất ẩm, trên cát, đến 400 m: Nhatrang, Thủ Đức, Bà Rịa; VI.

- Perennial; spikelets 1 cm high; achenes 2.5 mm long.

Dipsacaceae:

9830 - *Fimbristylis dipsacea* (Rottb.) C.B. Cl. Maothu nhím.

Cỏ nhất niên thành bụi tròn; thân mọc sà, như chỉ, có cạnh. Lá như chỉ, không lông. Pháthoá với 1-4 giéhoa tròn hay tròn dài, cao 3-6 mm, xanh xanh; váy có mũi cong ra ngoài; tiểu hụy 1; nước 2. Béquả có 2 hàng uýển trên cọng.

Đất cát mới lấp, bờ rạch, bình nguyên; I-XII.

- Annual; spikelets greenish; scales long mucronated.

?:

9831 - *Fimbristylis microcarya* F.v. Mueller. Maothu trái nhỏ.

Cỏ daniên cao 80 cm, mảnh; thân 2(3). Lá hẹp dài, mảnh, rộng 1.5 mm, cao bằng 1/2 thân; mép có lông. Pháthoá cao 10, rộng 7-8 cm, 3-4 nhánh chánh mang hoa thưa; lá hoa ngắn, nhọn; giéhoa rộng 1,8 mm; váy mỏng, bia trong, lưng có 2 sọc nâu. Béquả có 5-6 hàng sọc ngang, mịn và mượt rừ rừ.

Xalộ Sài Gòn-Biên Hòa; VI.

- Perennial, 80 cm high; spikelets 1.8 mm wide; achenes verrucose.

9832 - *Fimbristylis subfusca* E.G. Camus. Maothu như-hung.

Bụi; cành ngắn, cứng. Lá chum ở góc, song đính rõ, không lông, cứng, cong, dài 3-5 cm, rộng 3-6 mm, đầu tròn. Trục pháthoá cao 40 cm, mang nhiều nhánh và nhiều giéhoa; giéhoa cao 6-8 mm, nâu nâu; váy có váy rất nhỏ ở lưng nên có vẻ sùoi, gân 1, có mũi ngắn. Béquả.

N.

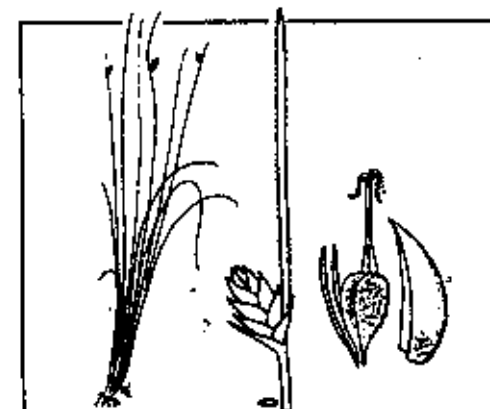
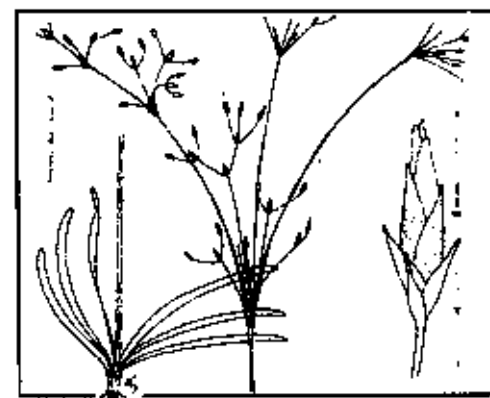
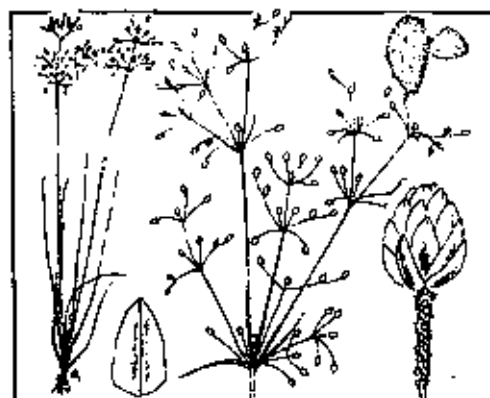
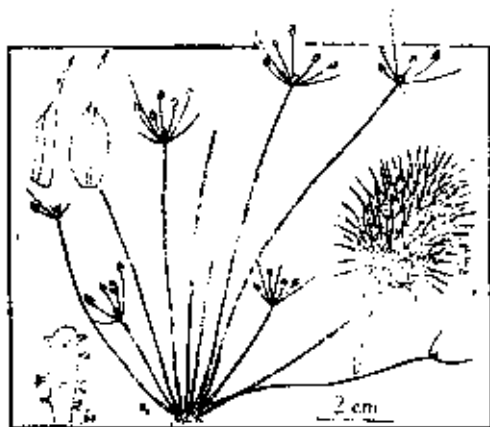
- Perennial; leaves distichous; scales finely scarious.

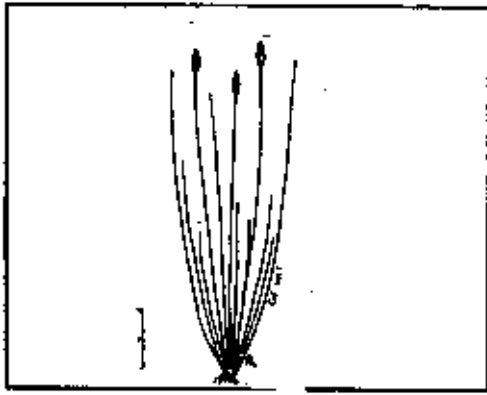
9833 - *Fimbristylis fenestrata* Kuk. Maothu cửa.

Bụi cao 20 cm. Lá quán tròn, như chỉ, bia có răng mịn; bẹ cao 2-3 cm. Giéhoa cao 7 mm, dẹp, với 3 lá hoa mà một dài tiếp tục thân, cao 2,5 cm, bia có răng; váy cao 4 mm, vàng rơm, cứng, bia mỏng. Béquả cao 2 mm, trắng, 3 mặt lõm, có uýển, vai ngang, đáy hẹp trên cọng ngắn; vòi có lông, chẻ 3.

Đất phèn; Thủ Đức; VI.

- Tuft 20 cm high; spikelets flattened, 7 mm long; achenes white.

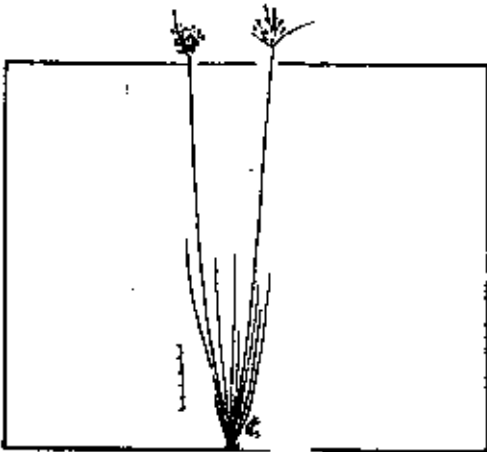

9834 - *Fimbristylis nelmesii* Kern. Maothu Nelmes.

Bụi dày cao 20 cm. Lá như chi, dài 5-8 cm đến cao bằng pháhoa. Pháhoa với giéhoa có đợc, cao 1 cm; vảy nâu, có sọc lưng đậm.

Hàsonbinh, đũa sông Đà.

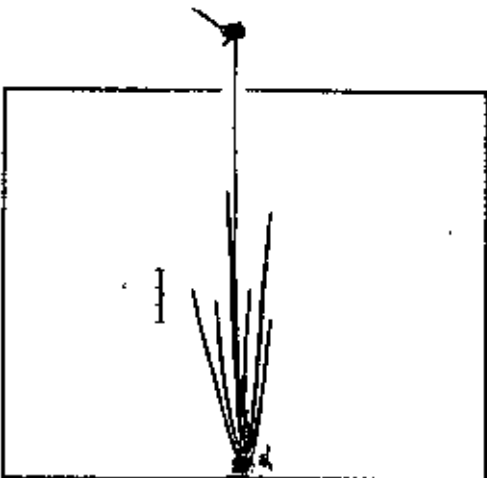
- Tuft 20 cm high; spikelet 1 cm long, brown (*Tylocarya cylindrostachya* Nelmes).

9835 - *Fimbristylis* cf. *pierotii* Aliq. Maothu Pierot.

Bụi cao 50 cm. Lá có phiến hẹp 1 mm, dài bằng vào 2/3 thân. Pháhoa có 2-3 láhoa dài bằng hay hơn tia; giéhoa tròn dài, cao 8 mm, nâu đậm.

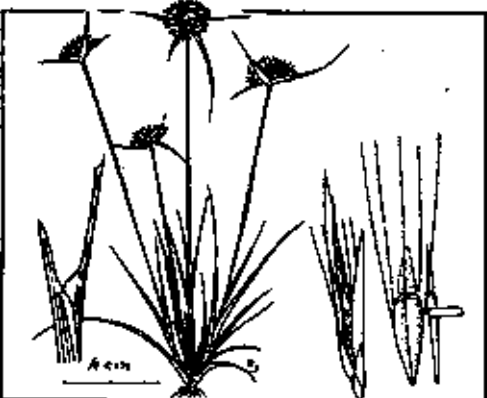
Phanrang, vào 1.200 m; IX. Khác mẫu ở giéhoa nhỏ hơn, láhoa dài hơn.

- Sedge 50 cm high; spikelets 8 mm long, dark brown.

9836 - *Rhynchospora barbatum*. Chuyếtừ râu.

Cỏ nhấtiên; thân mảnh, cao vào 30 cm. Lá hẹp như kim, dài bằng 2/3 thân, đến 20 x 0,0-0,2 cm, không lông, màu đỏ. Giéhoa đơm thành hoadầu to vào 1 cm, có tổngbao với 1 láhoa dài; giéhoa nâu ứng đỏ.

- To be search in Vietnam.

9837 - *Rhynchospora heterochaeta* S.T. Clarke. Chuyếtừ di-mao.

Bụi không dày lắm, gồm 3-5 thân cao đến 30 cm, tròn, to 1,5 mm. Lá hẹp nhọn, cao bằng 1/2 thân, có bẹ trắng trắng. Hoadầu nâu nâu, tròn hay bán cầu, rộng 2,5-3,5 cm, với láhoa dài 3-7 cm, rộng 4-6,5 mm ở đáy, bìa rìa lông trắng; giéhoa thon, cao 1,2 cm, nâu đợc; vảy mỏng. Bề quả dẹp theo bung-lung, cao 3 mm, nâu đậm, đầu có lông trắng, chuy cao 2 mm, to 5 dài 1 ngắn.

Đường đi Hàm Tân (Bà Rịa); XII.

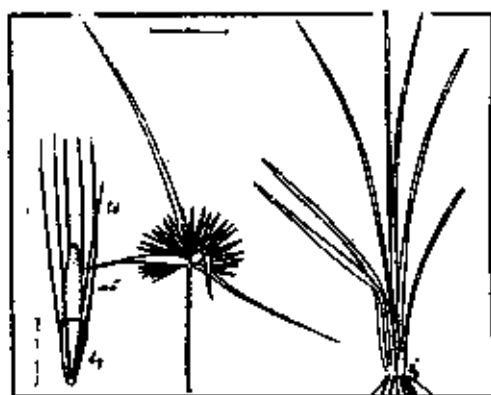
- Scapes to 30 cm long; capitulum to 3.5 cm large; seta 5 long, 1 short.

9838 - *Rhynchospora longisetis* R. Br. Chùy tú to-dài.

Bụi gồm 1-3 thân. Lá có phiến dài đến 10 cm, rộng 2-3 mm, chót nhọn, cứng, không lông; bẹ ngắn, ôm thân. Trục phát hoa cao 10-40 cm; lá hoa dài đến 10 cm; hoadầu to 3 cm; gié hoa dài 1,5-1,7 cm. Béquá cao 3 mm, dẹp dẹp, đầu có lông; mỏ cao 3 mm; tơ 6, có răng mịn, dài 11 mm.

TN.

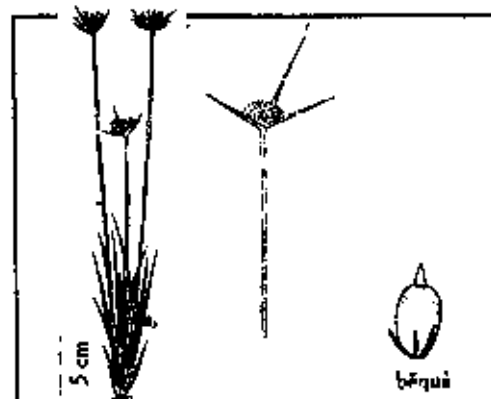
- Leaves rigid; scape to 40 cm; capitulum 3.5 cm wide; achenes with long beak and long seta.

9839 - *Rhynchospora rubra* (Lour.) Makino. Chùy tú đỏ.

Cỏ daniên, cao đến 70 cm; thân thành bụi. Lá có phiến hẹp nhọn, rộng 2-3 mm, cứng, không lông. Hoadầu rộng 1-2 cm, nâu đỏ; lá hoa rìa lông; gié hoa cao 5-8 mm, mang (2)3(4) hoa, hoa dưới cái, hoa trên đực; tiểuhụy (2)3. Béquá hai mặt lồi, vàng, dài 1,2-1,7 mm, mỏ ngắn, tơ 6, ngắn.

Đất hoang, trảng, dựa lộ; XII-IV.

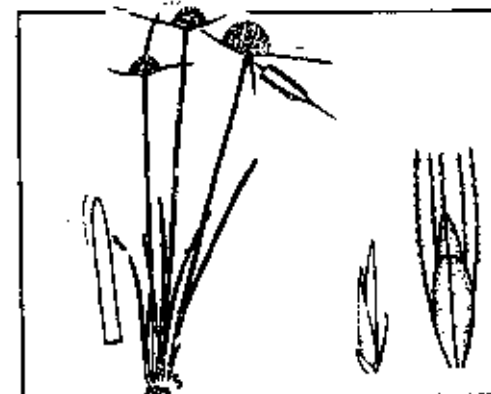
- Leaves hard; scapes to 70 cm long; achenes yellow, seta short (*R. wallichiana* Kunth).

9840 - *Rhynchospora submarginata* Kuk. Chùy tú bia.

Cỏ nhát nhiên cao 10-50 cm. Lá có phiến hẹp nhọn, rộng 1-2,5 mm. Hoadầu nâu hoe; lá hoa dài 2-5 cm, rìa lông; gié hoa dài 6-8 mm; vảy 5-7, gần vòng; hoa 2, hoa dưới cái. Béquá cao 2-2,7 mm, đen, có mọt, bia có lần trắng; mỏ cao; tơ hấu 5-6 mm.

Đất hoang, ruộng khô, bình nguyên.

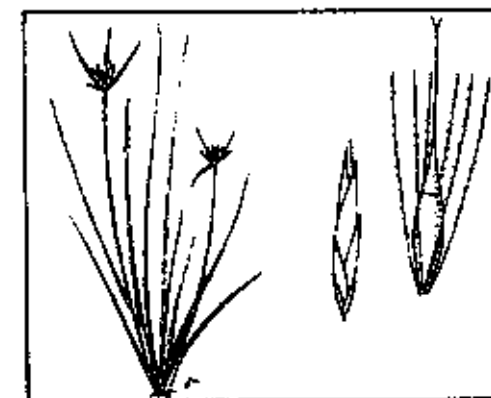
- Annual; scapes to 50 cm long; capitulum rufous brown; spikelets 2 flowered.

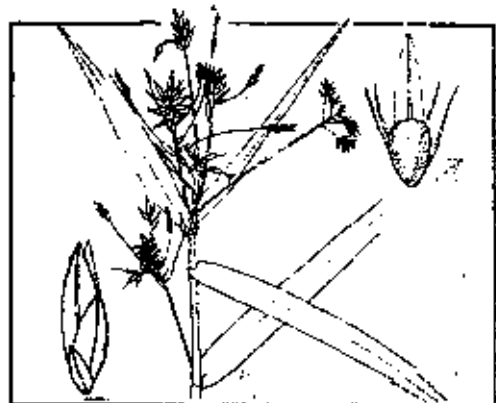
9841 - *Rhynchospora wightiana* Kunth. Chùy tú Wight.

Bụi cao 10-60 cm. Lá như kim dài, rộng 2-2,5 mm, cứng, nhám. Phát hoa là hoadầu nâu hoe, có tổng bao do lá hoa dài; gié hoa ú, 6-7; vảy 6-7; tơ hấu 6, nâu; tiểuhụy 2. Béquá bằng 2/3 vảy; vòi chẻ thành 2 phần ngắn.

Hạlong, Thủ pháp, Sài Gòn, Biên Hòa.

- Tuft 10-60 cm high; spikelets 6-7; achenes equaling 2/3 of scales.

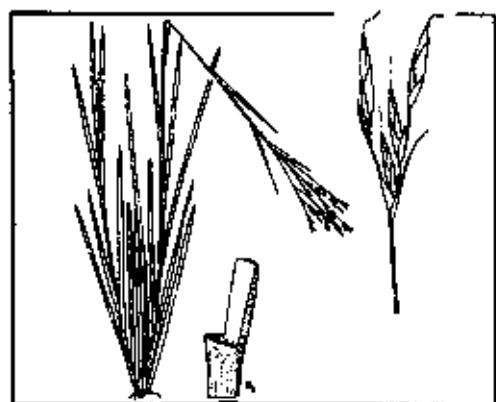

9842 - *Rhynchospora corymbosa* (L.) Britton. Chùy tử tán phòng.

Bụi to, cao 0,5-1 m; thân có 3 cạnh, mặt phẳng. Lá có phiến dài, rộng 1-2,5 cm; bẹ dài. Phá hoa ở nách và ngọn, nâu đỏ; gié hoa dài 8 mm, hình búp, gắn khít ở đầu cậm; nhiều vảy không hoa; một vòi nhụy. Béquá 1 ở mỗi gié hoa; mỏ cao hơn béquá; to hạt dài.

Đất ẩm, đến 1.000 m.

- Tuft to 1 m high; spikelets with 1 fertile flower; achenes with long beak (*R. aurea* Vahl.).

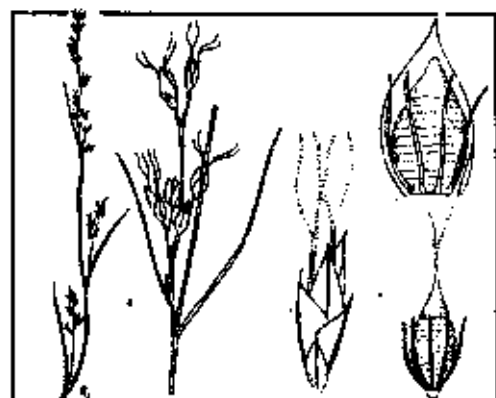

9843 - *Rhynchospora hookeri* Boeck. Chùy tử Hooker.

Bụi daniên, cao đến 0,9 m; thân có 3 cạnh. Lá có phiến đứng, phẳng, rộng 7-9 mm, chót tã, dài đến 30 cm, bia đứng, không lông. Chùm-tútán đứng ở chót thân; gié hoa nâu, không lông, mang 1 hoa lưỡng phái trên và 1-2 hoa đực ở dưới. Béquá xoan đến tròn tròn, nâu, cao 3,5-5 mm, có mỏ.

Dương-minh-châu; VI.

- Perennial to 0.9 m; limb 7-9 mm wide; spikelets brown, with 1 bisexual, 2 male flowers.

9844 - *Rhynchospora rugosa* (Vahl) Gale. Chùy tử nhám.

Cỏ daniên, cao đến 80 cm; thân mảnh, mang lá dài theo thân. Lá có phiến rộng 2-3 mm, cứng. Chùm-tútán với nhánh dài 2 cm; gié hoa dài 4-5 mm, có vảy nâu đỏ, trong trong, mang 2-4 hoa lưỡng phái; tiểu nhụy thường 2. Béquá cao 2 mm, có sọc ngang, màu gạch; mỏ cao, màu ngà; to 5-6, dài bằng trái.

Đưa rạch, đất hoang ẩm lầy, cao nguyên: Đà Lạt; VIII-XI.

- Perennial to 80 cm high; spikelets with 2-4 bisexual flowers (*R. glauca* Vahl., *R. chinensis* Nees.).

9845 - *Rhynchospora triflora* Vahl. Chùy tử ba-hoa.

Cỏ cao 0,8-1,2 m, có cành; thân có 3 cạnh tã. Lá dưới thành bẹ; lá trên có phiến dài 25 cm, rộng 5 mm, dày, cứng, đầu thon nhọn, trên bẹ cao đến 20 cm. Phá hoa nhiều tầng tán phòng; nhánh mảnh, tậm cùng bằng 3(4) gié hoa nâu, thon nhọn, cao 8, rộng 2,5 mm. Béquá màu đường-thẻ, một mặt lồi, một mặt phẳng, có sọc mịn ngang, cao 3,5-4 mm; mỏ và to hạt dài hơn trái.

Nơi ẩm, trung và cao nguyên.

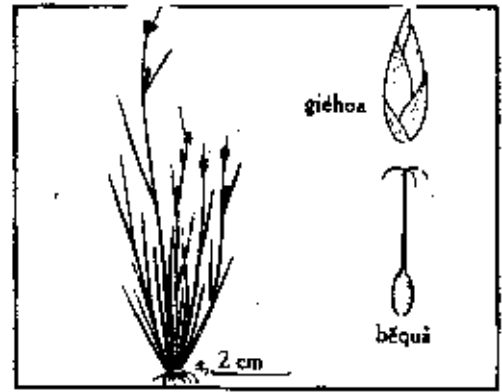
- Perennial; leaves long; achenes with long narrow beak.

9846 - *Schoenus apogon* Roem. & Schult. Són nhỏ.

Cỏ nhám, cao 5-20 cm thành bụi dày. Lá có phiến hẹp nhọn. Pháthoá dài 1,5-10 cm, nhánh mang chụm giéhoa nâu đỏ; giéhoa không cọng, cao 4-6 mm, mang váy songđính, 1-3 hoa. Béquá trắng, cao 1 mm, có hạt mịn; tơ 6, dài hơn béquá; vòi nhụy chẻ 3.

Nơi ẩm trắng: Đàlat.

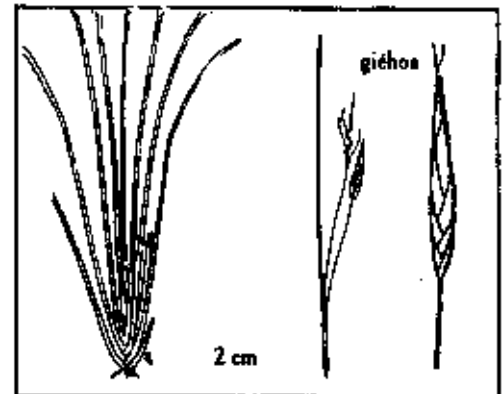
- Tuft annual; spikelets with distichous scale; achenes white.

9847 - *Schoenus calostachyus* (R. Br.) Poiret. Són to.

Bụi cao 30-80 cm; cành ngắn. Lá có phiến hẹp dài, rộng 2-3 mm, 1/2 dưới xếp như máng-xối, 1/2 trên xếp ra sau lưng, bia có răng mịn hướng xuống, cứng. Giéhoa 1-2, ở chót 1 cọng mảnh, dài 2,5 cm; váy songđính.

Vùng cát: Camranh; IX.

- Tuft to 80 cm high; spikelets to 2.5 cm long.

9848 - *Schoenus falcatus* R. Br. Són cong.

Bụi. Lá hẹp dài. Chùm-tụtán mang giéhoa cao 1 cm; váy songđính.

B.

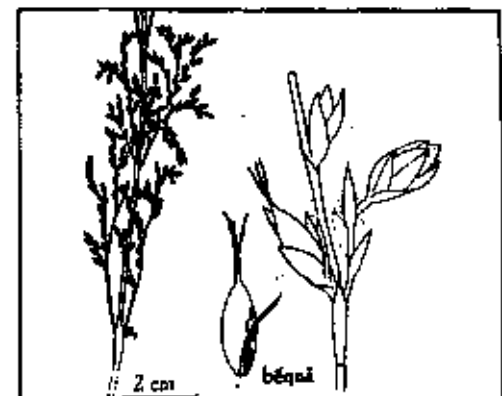
- Spikelets 1 cm long; scales distichous.

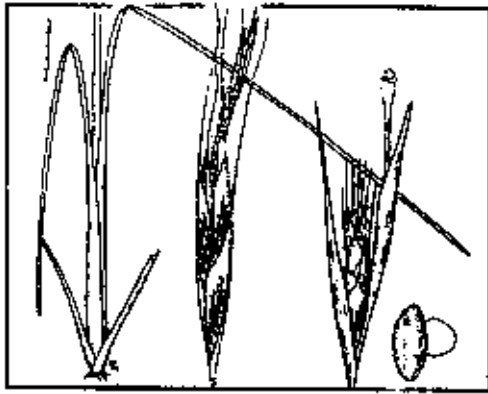
9849 - *Gahnia baniensis* Benl. Gành Bàn.

Cỏ cao đến 2,5 m; thân to đến 1 cm. Lá có phiến dài đến 1 m, rộng 1-2 cm ở đáy, từ từ nhọn và ngắn đến trên. Chùm-tụtán cao 40-70 cm, nhiều nhánh dài 10-20 cm, nhánh phụ cong; giéhoa đen lúc khô; váy xoan, đầu nhọn, sắp theo 3 hàng. Béquá cao 3,5 mm, màu vàng rơm; vòi nhụy chẻ 3.

Nhatrang, 1.500 m, trên rừng còi đất rất chua; V.

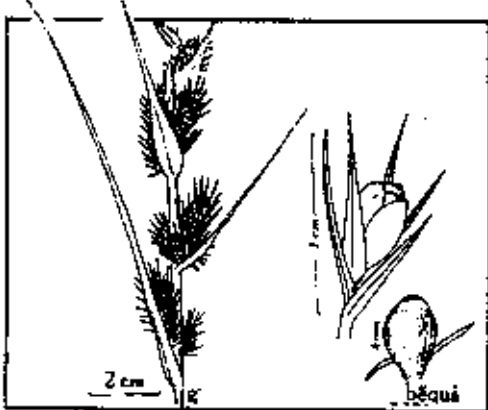
- Sedge to 2.5 m high; inflorescence 70 cm long; scales tristichous; achenes yellowish.

9850 - *Gahnia javanica* Zoll. & Mor., Gành Java.
 Cỏ cao 1-1,3 m, daniên. Lá có phiến cao bằng thân; phiến cả mét, rộng 1 cm ở đáy, dễ quần khi héo. Pháthoa thụ cao 20-25 cm, có láhoa có tơ rất dài; nhánh nhiều, dài 4-5 cm, nâu sậm; láhoa của giéhoa mỏng, có mũi dài; 1 giéhoa to, dài 5-7 mm, mang 5-6 vảy tamđỉnh có mũi dài; tiểunhụy 3-4. Béquả màu ngà, cao 5 mm, hơi 3 cạnh.

- Perennial sedge, 1.3 m high; inflorescence with long caudex.

9851 - *Gahnia tristis* Nees., Gành buồn.
 Cỏ cao hơn 1 m, daniên; thân có độc, tròn, to 1 cm ở gốc. Lá mọc khít nhau, dài 40-80 cm, rộng ở đáy đến 2 cm, từ từ hẹp đến chót, bìa nhám, láng, không lông. Chùm-tụ tán hẹp, cao 20 cm, rộng 1-3 cm, có láhoa có mũi dài; gié dài 1-4 cm; giéhoa có tổngbao dài; vảy 4-5, nâu đen, đầu tròn. Béquả màu sét hay trắng.

Rừng trên đất rất chua, 1.500 m: Phúkhánh; VII.

- Perennial 1 m high sedge; spikelets black brown, in spikes with long acuminate bracts.

9852 - *Tricostularia undulata* (Thw.) Kern. Tamkinh.
 Bụi cao 40-60 cm, có chồi; thân hẹp, ngắn. Lá nhiều, ngắn. Chùm-tụ tán ở ngọn, nhánh uốn-éo, mang giéhoa tụ 2-3, màu nâu quế; vảy thon, tamđỉnh; 6 tơ cứng quanh noãn sào; vòi nhụy mang 3 nướm. Béquả nâu, có mỏ nhỏ.

Đồi cát: Camranh.

- Tuft 60 cm; spikelets brown; achenes with 6 short seta.

9853 - *Machaerina falcata* (Nees) Koy., Kiếmdiệp cong.
 Bụi; cãnhành ngắn; thân dẹp dẹp, cao đến 1,5 m. Lá songđỉnh 2-4, hình guom, rộng 10-20 mm. Pháthoa ở chót thân; láhoa nâu; giéhoa xoan, nâu đỏ, dài 6-10 mm; hoa 2-4; vảy 6-7, bìa không lông hay có lông dài; tiểunhụy 3; noãn sào trên thướai ngắn, đầu như nhung, có 3 cạnh thấp; vòi nhụy chẻ 3, dây không lông. Béquả cao 3-4 mm, trên cọng 0,5-1 mm.

Dựa hồ, Đàlạt, rừng Tràm Uminh; VII.

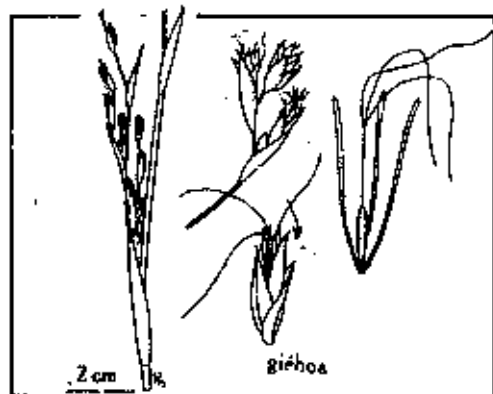
- Perennial 1.5 m high; spikelets red brown; achenes 3-4 mm long.

9854 - *Machaerina rubiginosa* (Sprengel) Koy. subsp. *crassa* (Thw.) Koy. Kiếmdiệp lông.

Cỏ daniền cao đến 1,8 m, có cành ngắn, nõg dài; thân *depdep*, tùy sớp. Lá có phiến rộng 5-6 mm, 2 mặt lồi, chót nhọn; bẹ dài. Chùm-tútán dài đến 50 cm; nhánh nhóm 3-6; giéhoa màu quế, cao 4-7 mm, mang 2-3 hoa; váy 5; tiểuhụy 3; nõnsào không thudài, vôi vôi 3 nõm dài. Béquá 3 cạnh, nâu, cao 4,5 mm, không tó.

Nơi ẩm lầy, vùng Đalat.

- Perennial; leaves narrow; spikelets brown; achenes 4.5 mm long (*Cladium crassum* (Thw.) Kuk.).

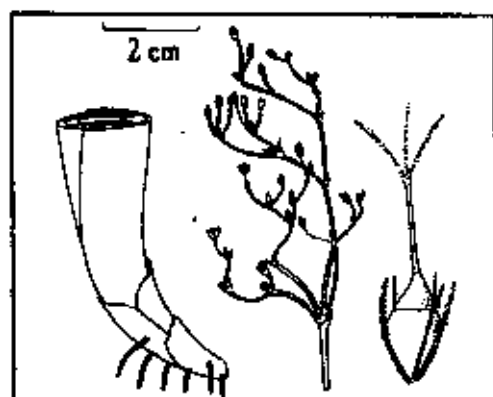

9855 - *Machaerina maingayi* (Clarke) Koy. Kiếmdiệp lá-rộng.

Cỏ daniền; thân to cao 1-1,5 m, rộng 7 mm. Lá ở đáy thân có phiến rộng 15-20 mm. Chùm-tútán dài 25-50 cm, nhánh ngắn, uốn-éo, gấn chụm; giéhoa cao 4-5 mm; váy 5, bìa rìa lông, lung có lông; tia 6-3, dài hơn béquá. Béquá đỏđỏ, cao 3 mm; đáy vôi là chùy cao.

Khánhhoa, vào 1.800 m (hình theo Raymond).

- Perennial 1.5 m high; spikelets 4-5 mm long; achenes reddish, 3 mm long.

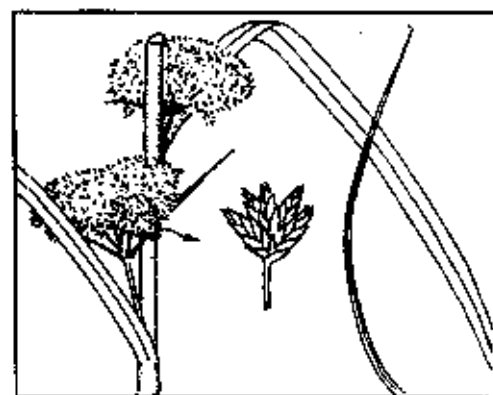

9856 - *Cladium chinense* Nees.

Thân suồng, cao 1-3 m; có cạnh tà. Lá có phiến dẹp, dài 60-90 cm, rộng 3-10 mm, cứng, bìa uống xuống, nhám bên, chót có đuôi 3 cạnh; bẹ cao 3-7 cm. Pháthhoa mang 5-7 nhánh, rộng 4-8 cm, dày; giéhoa trõndài, cao 3 mm, thành chụm; váy dưới vào 7 bắtthụ, 2-3 trên lưỡngphái; nõm 3. Béquá 3 cạnh, đáy trõn chót có mũi.

Nơi ẩm gần biển.

- Sedge 1-3 m high; leaves 60-90 cm long; inflorescence with 5-7 ramifications (*Cl. japonicum* Steud.)

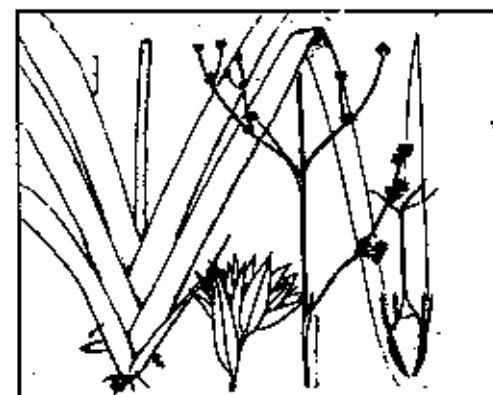

9857 - *Cladium maingayi* C.B Cl. Chó.

Cỏ to. Lá songđinh, có phiến như gươm, dài cả mét; bẹ xếp hai. Pháthhoa ở chót thân, cao 40 cm, thưa; nhánh mang giéhoa nâu đậm đen. Béquá cao 2,5 mm; vôi nhụy đáy phũ rộng, cao, nõm 3; tó hậthư dài hơn trái, có răng.

Trên đất nghèo, caođộ 1.800 m: Phúkhánh; V.5.

- Sedge robust; leaves to 1 m long; spikelets dark brown; nuts 2.5 mm high.

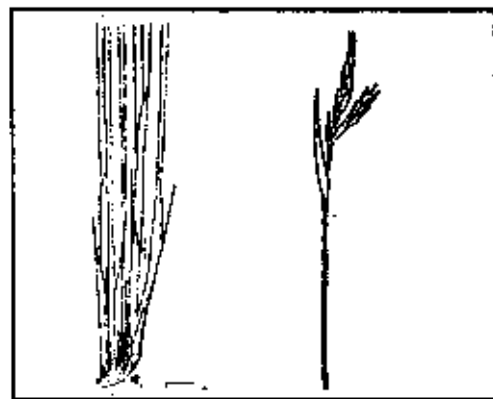

9858 - *Cladium mariscus* P. Br.. Chồ Udu.

Cỏ to, có chồi; thân hình trụ tròn, cao 1-2,5 m. Lá ở thân, theo 3 hàng, rộng 0,8-1 cm, chót nhọn, bìa có răng bén. Pháthoa cao 60 cm, mang nhiều nhánh mảnh; giéhoa nhiều, tròntròn, nâu; váy 6-7, mỏng; hoa 2, hoa dưới thụ, tiểunhụy 2. Béquả xoan, nâu, cao 1,8-2 mm; không có tơ hạt.

Từú.

- Robust sedge; spikelets brown, flowers 2, the inferior flower fertile; achenes 1.8-2 mm high (*C. jamaicensis* Crantz).

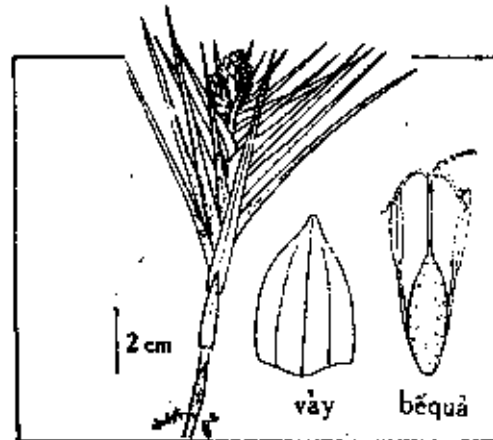

9859 - *Lepidosperma chinense* Nees.. Váyquá Trungquốc.

Cành nằm, có xơ do bẹ lá còn lại; thân nhiều, thành bụi cao 60-80 cm. Lá có phiến dài 60-80 cm, nhọn, dai. Pháthoa gồm ít giéhoa ở chót; láhoa nhỏ, ngắn; váy gắn theo 3 hàng; hoa có phiến. Béquả láng; vòi nhụy chẻ 3.

B.

- Leaves to 80 cm long; scales in 3 rows; styles 3.

9860 - *Remirea maritima* Aubl.. Lác thông.

Cỏ daniên, có cành nằm bò to; thân cao 10-15 cm. Lá rất dày và cứng, nhọn. Pháthoa có 2-6 láhoa dài; chụm gié, dài 10-15 mm, mang giéhoa nhỏ (4 mm), gồm 4 váy và chỉ có 1 hoa lưỡngphái có 3 tiểunhụy. Béquả nâu, có nạt mịn; vòi nhụy chẻ 3.

Trên bãi cát dựa biển.

- Perennial; leaves coriaceous, acute; spikelets 4 mm, fertile flower 1 (*Cyperus pedunculatus* (R. Br.)

Kern).

Cyperus L.

1a - giéhoa gắn trên gié dài

2a - trục giéhoa không cánh; vòi nhụy tươngđối ngắn

3a - ngó dài; gié dài; váy không mũi

3b - không ngó

4a - váy tròn; béquả cao bằng váy

4b - váy xoan, dài hơn béquả

2b - trục giéhoa có cánh; vòi nhụy dài

3a - váy có gân nhiều và lồi

4a - chồi có củ

4b - chồi có hành

Giống-phụ *Cyperus*:

Choristachys:

Proceri

Iriae
Compressi

Esculenti
Tunicati

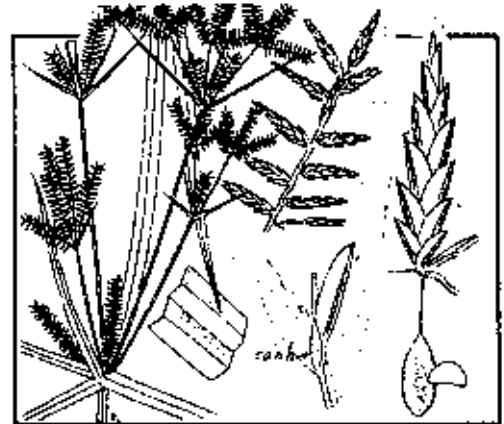
- 3b - vảy có ít gân và gân không rời
 4a - giéhoa có vảy thưa *Distante*
 4b - giéhoa vảy khít
 5a - vảy có mùi
 6a - trục có cánh rộng *Fastigiati*
 6b - trục có cánh hẹp *Exaltati*
 5b - vảy không mùi
 6a - gié ngắn, ít giéhoa; ngó dài; thân ít, thưa *Rotundi*
 6b - gié dài; thân không lá *Brevifoliati*
 6c - gié dài, giéhoa nhiều; cánhành to, ngắn; thân nhiều, khít nhau *Papyri*
- 1b - giéhoa đóm thành chụm hay hoadầu *Pycnostachys*
 2a - pháthoa rộng
 3a - nhấtniên ít khi đaniên; thân yếu, ít lá; vảy có sóng xanh *Amabilis*
 4a - lá có rãnh; giéhoa như kim; vảy có mũi
 4b - lá phẳng; giéhoa tròn dài hay thon; vảy mỏng, lõm ở đầu *Fusci*
 5a - nhấtniên; tiểunhụy 1-2 *Halpani*
 5b - đaniên; tiểunhụy 3(2-1)
 3b - đaniên; thân cứng *Incurvi*
 4a - vảy cong
 4b - vảy ngay
 5a - giéhoa phù *Diffusi*
 5b - giéhoa đẹp; thân không lá *Vaginati*
- 2b - pháthoa như hoadầu *Bobartia*
 3a - giéhoa phù
 3b - giéhoa đẹpđẹp
 4a - thân cáo
 5a - đáy thân phù to; vòi nhụy dài
 6a - thân yếu *Leucocephali*
 6b - thân cứng *Platystachyi*
 5b - đáy thân không phù *Anosporum*
 4b - thân nhỏ; láhoa dài *Dichostylis*

Fastigiati:**9861 - *Cyperus grandis* C.B Cl.** Udu to

Cỏ to; thân rộng 8 mm, có 3 cánh. Lá dài, rộng 1,2-3 cm; *bẹ đỏ*, ngắn. Pháthoa có 4-8 láhoa dài; cầm 6-12, mang pháthoa phụ; gié 2-5 cm, rộng 2 cm, mang giéhoa *gắn thẳng góc*, không đẹp lắm, dài 6-12 mm; hoa vào 20; vảy 2 mm, có mũi ngắn; trục có cánh rộng nối tiếp vảy. Bếquả cao 1 mm, một mặt lõm.

Cánhho.

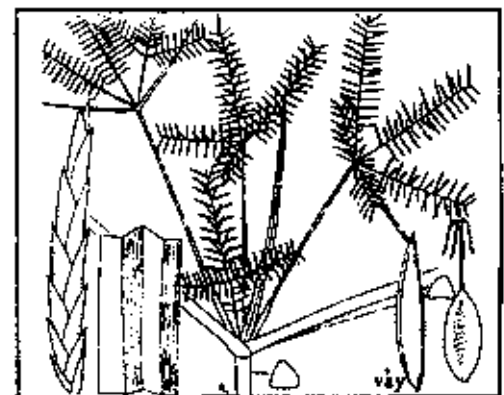
- Spikelet with winged rachis; achenes 1 mm.

9862 - *Cyperus digitatus* Roxb. Udu tia, Lác tia.

Cỏ cao đến 1,3 m; *thân cóđộc* có 3 cánh ở ngọn. Lá to, dài bằng thân, bìa bên. Pháthoa to, rộng 10-60 cm, 1-2 lần kép, vòi láhoa rất dài; gié rộng 1-2 cm, mang giéhoa *gắn thẳng góc*, nâu vàng, hẹp, vảy vàng, sóng xanh, có mũi. Bếquả trắng hay nâu nâu.

Ruộng, dựa suối, bìnhnguyên như Đòngtháp đến Đàlạt.

- Sedge up to 1.3 m; spikelets brown; achenes brownish.

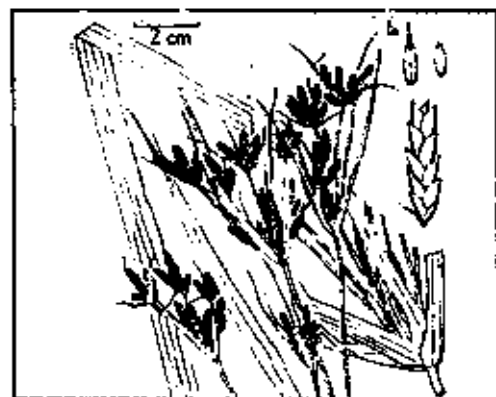

9863 - *Cyperus elatus* L. Udu.

Thân cò độc cao đến 1 m, có 3 cạnh tròn, nhọn ở phần trên. Lá màu lợt ở mặt dưới, rộng 5-10 mm, bia bên; bẹ nâu đỏ. Pháth hoa to, rộng 30 cm; cùm chánh dài đến 20 cm; gié dài 5-7 cm, mang gié hoa khít nhau, gấn xéo, hình trụ hẹp, dài 3-6 mm, mang 6-15 vảy dài 1,2-1,7 mm, nâu, có sóng xanh. Béquả cao 1 mm, có 3 cạnh.

Ruộng, đê, dựa rạch, bìnhnguyên; I-XII.

- Sedge to 1 m; spikelets densely inserted on rachis; scales brown, midrib green.

9864 - *Cyperus ohwií* Kuk. Udu Ohwi.

Cỏ daniên cao 1-1,5 m; cãnh rất ngắn; thân thành bụi. Lá có phiến to, rộng đến 18 mm, đẹp; bẹ nâu. Pháth hoa to; gié rộng 8 mm, mang gié hoa rộng 1,5 mm; vảy xoan hay bầudục cao 1,7-2 mm; tiểnhuy 3, đầu có lông mịn trắng. Béquả cao 1-1,2 mm.

Nơi ămlây: Phúkhánh; to hơn *C. elatus* (hình theo Kern).

- Perennial sedge to 1.5 m high; spikes 8 mm wide; achenes 1-1.2 mm (*C. elatus* var. *macronux* in FGI).

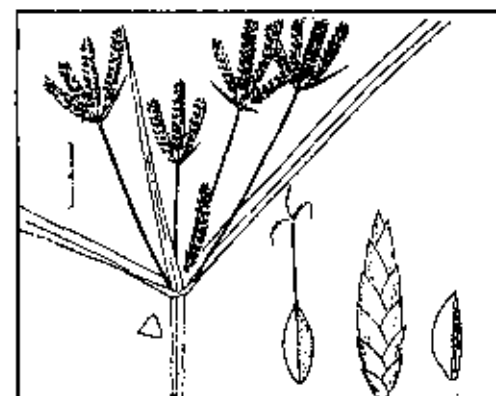
Exaltati:

9865 - *Cyperus exaltatus* Retz. Udu cao.

Cỏ to; thân cò độc, cao đến 1 m, có 3 cạnh tròn. Lá rộng đến 2 cm, có 3 gân chánh, bia rất bên. Pháth hoa to; nhánh dài đến 25 cm; gié mang đến hơn 30 gié hoa; gié hoa nâu nâu, dài 8-12 mm, gấn thẳng góc hay xéo; trục có cánh hẹp, mang vảy cao 2 mm, có mũi. Béquả đen.

Vùng có triều.

- Sedge to 1 m high; leaves 2 cm large; anthele with ray to 25 cm long; spikelets 8-12 mm long, brownish; achenes black.

9866 - *Cyperus dives* Delile. Udu giàu.

Cãnh cứng, dày; thân cao đến 1 m, to 5-7 mm, có 3 cạnh tròn. Lá có phiến dài đến 30 cm. Pháth hoa rộng 15-20 cm, có 5-8 lá hoa dài đến 80 cm; cùm 8-10, dài đến 25 cm; gié có cọng ngắn; gié hoa đẹp, dài 5-8 mm; sóng có cánh trắng, thấp, mang vảy cao 2 mm, màu sét, gân 3-5, có mũi ngắn. Béquả xoan, cao 1,3 mm, trắng, có 3 cạnh; vôi có 3 núm.

- Sedge to 1 m high; spikelets 5-8 mm long; achenes white (*C. exaltatus* var. *dives*).

9867 - *Cyperus imbricatus* Retz. Udu kétlop.

Thân có đốt, cao đến 1 m, có 3 cạnh tà ở ngọn. Lá dài bằng thân, rộng 4-8 mm, bìa hơi bén. Pháthoả to, đơn hay kép; láhoa dài 50-60 cm, mặt dưới trắng; cắm 6-8, dài 10-15 cm, mang gié không cọng dày; giéhoa dài 5-8 mm; váy xoan rộng, có mùi ngắn. Béquả vàng rồi nâu, bầuđục.

Đất ẩm, 1-900 m: Sài Gòn, Cầntho.; IV.

- Sedge 1 m high; achenes brown.

9868 - *Cyperus alopecuroides* Rottb. Udu cát.

Có có cắnhàng ngắn, cứng; thân cao đến 1,2 m. Lá có phiến rộng 6-12 mm; bẹ cao, nâu. Láhoa 4-7, dài; cắm dài 8-18 cm; gié hình trụ dày; giéhoa dài 4-8 mm, rộng 2-3 mm; váy màu sét vàng, có sóng có cắnh; tiểunhụy 2; vòi nhụy 2 núm. Béquả bầuđục, cao bằng 1/2 váy.

Đạingái (Hậugiang).

- Herb 1.2 m; spikes dense; spikelets yellow ferruginous.

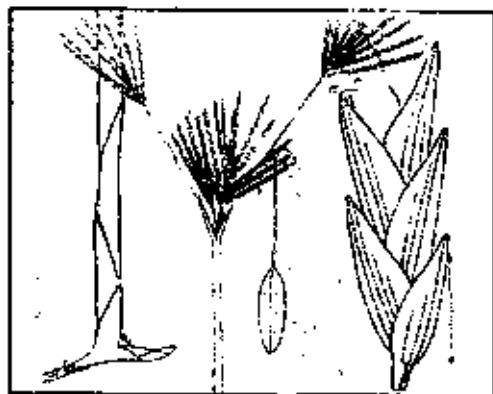
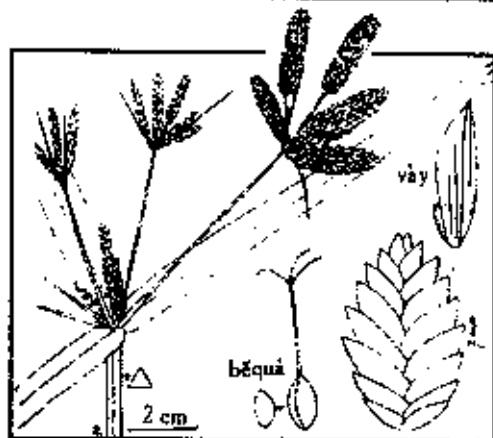
Brevifoliat:

9869 - *Cyperus articulatus* L. Udu có-dốt.

Có không lòng có chồi to; thân có 3 cạnh tròn, có ngắn cách nhau 1-2 cm ?. Lá teo thành bẹ. Pháthoả do 4-12 cắm dài 3-12 cm; láhoa ngắn; giéhoa dài, mang 12-50 hoa, trục có cắnh, mang váy vàng rơm, có 3 gân/bén, trắng, bìa mỏng. Béquả cao 1,5 mm, có 3 cạnh, này vàng đến đen; vòi nhụy chẻ 3.

Khắp nhiệtđới. Củ phátkhích, bở.

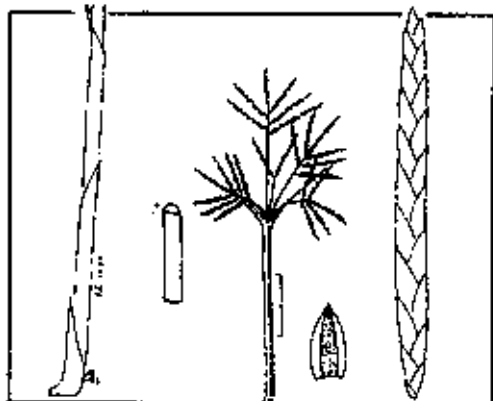
- Aphyllous, stem triquetre; spikelets with 15-50 flowers; achenes 1.5 mm.

9870 - *Cyperus corymbosus* Rottb. Lác tànphồng.

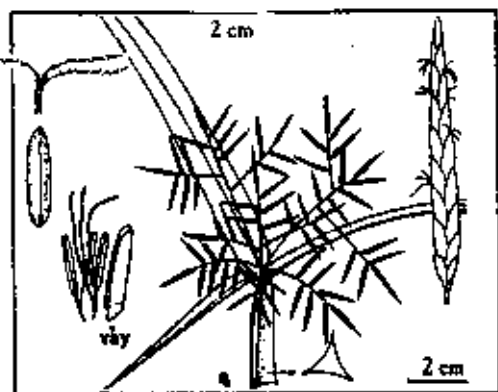
Lác cao 1,3-1,5 m, có cắnhàng to, xám đen; thân có 3 cạnh tà tròn. Lá dưới teo thành bẹ, lá trên có phiến nhỏ. Pháthoả cao 10 cm; giéhoa dài 1,5-2 cm mà thôi, hẹp, vàng xanh hay nâu; váy có bìa mỏng.

Loài khác với loài trên ở thân không có ngắn ngang rõ. Thân làm chiếu, đan thúng. B đến Huế.

- Stem vaguely trigonal; spikelets 1.5-2 cm long (*C. longus* auct. non L., Camus).

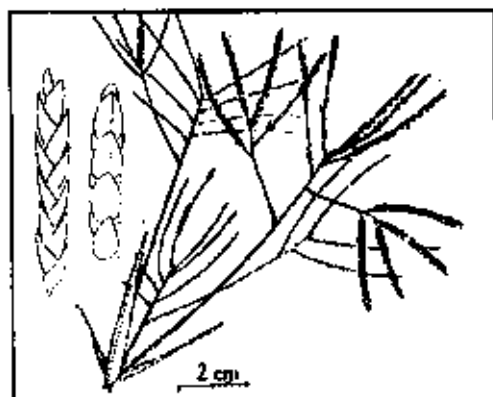
Proceri:

9871 - *Cyperus malaccensis* Lam.. Lác nước, Cói.

Nêhtưcvật daniên, có nhiều chồi và cành, cao đến 1,2 m; thân xanh, có 3 cạnh bên, 3 mặt lõm. Lá dài bằng 1/2 thân; bẹ dài. Pháthoá có láhoa rộng, dài hơn pháthoá, có 3-10 cãm dài 3-8 cm, mang 4-10 giéhoa; giéhoa dài 15-22 mm, mang 20-40 hoa. Béquá nâu đen, có vòi chẻ 3.

Dựa rạch bìnhnguyên, BTN; I-XII. Cành lồi, trị phũhùng.

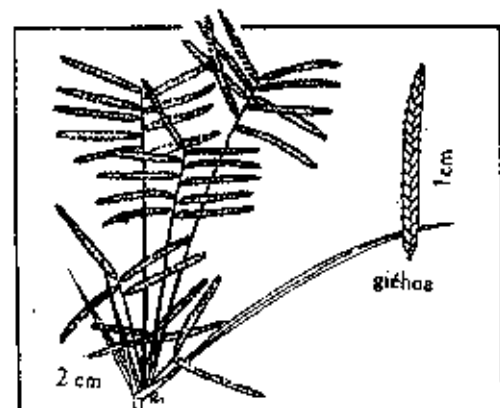
- Perennial limnophyte; anthele with long bracts; achenes black.

9872 - *Cyperus tegetiformis* Roxb.. Lác chiếu, Lác gon; Chinese Mat Grass.

Nêhtưcvật; chồi to có vảy nâu; thân cao đến 1,8 m, có 3 cạnh tà, mặt lồi, có vách ngăn ngang dễ thấy khi khô. Lá teo thành bẹ cao 2-8 cm. Pháthoá to 10-35 cm, có láhoa ngắn (dài bằng 1/2 các cãm), mang 10-16 cãm kép; giéhoa dài, mang nhiều vảy. Béquá đen.

Dựa rạch, cđn, thường Tr làm dây, dệt chiếu tốt.

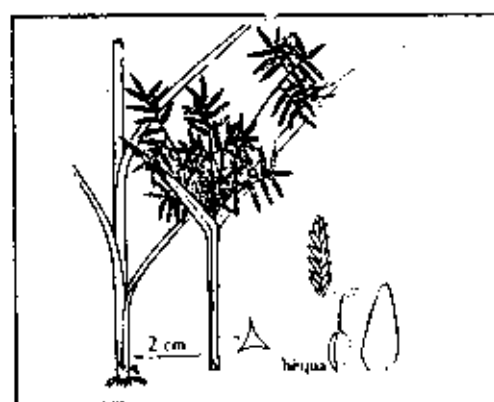
- Limnophyte 1.8 m high; antheles with short bracts (*C. corymbosus* var. *longispiculanus* (O.K.) Kuk.).

9873 - *Cyperus procerus* Rottb.. Lác qui.

Nêhtưcvật cao vào 1 m, daniên nhỏ cành và chồi dài; thân có 3 cạnh nhọn. Lá có phiến dài bằng 2/3 thân, rộng 3-10 mm. Pháthoá có láhoa ngắn, do 3-7 cãm dài 2-15 cm, mang songđinh 15-30 giéhoa; giéhoa dài 20-25 mm, hoe hay vàng nâu; hoa vào 20-46, trục không cánh, mang vảy khít. Béquá đen, vòi nhụy chẻ 3.

Dựa ruộng, rạch, vùng có nước lợ; Hànamnhin đến Sài Gòn, Lựctinh.

- Limnophyte 1 m high; anthele with spikelets 2 cm long; achenes black.

9874 - *Cyperus pilosus* Vahl. Lác lông.

Thân cao đến 80 cm, có 3 cạnh; ngó mảnh, dài. Lá có phiến dài bằng 2/3 thân, rộng 5-7 mm. Pháthoá kép, có tốngbao dài; cãm dài 1-10 cm, mang giéhoa dỏdỏ hay vàng nâu; vảy không mũi; tiểuhụy 3. Béquá đen, có 3 cạnh.

Dựa rạch, đến 700 m: từ Hoàngliênson qua Huế, Buổnméthuộť đến Sài Gòn.

- Sedge up to 0.8 m high, stoloniferous; spikelets reddish or yellow brown; achenes black.

9875 - *Cyperus babakans* Steud. Lác dày.

Bụi cao 1-1,4 m; thân có 3 cạnh; chồi có vảy nâu đỏ. Lá có phiến dài bằng 2/3 thân; bẹ cao. Pháthoá có tổngbao có 1 láhoa dài 30-50 cm; cầm nhiều dài 2-9 cm, mỗi cầm mang nhiều giéhoa dài vào 2 cm, *gắn gần thẳng góc vào trục*; vảy có bìa mỏng, cao 5 mm. Béquá cao 2 mm, 3 cạnh, đen.

Ruộng, nơi ẩm lầy, bình và trungnguyên

- Tuft to 1.4 m; anthele with spikelets 2 cm long; achenes 2 mm, blackish.

Rotundi:

9876 - *Cyperus rotundus* L. Cỏ Cú, Hươngphụ; Nut-grass. Cỏ daniên cao 10-60 cm; thân có 3 cạnh ở ngọn, đáy phù to; chồi dài, có vảy và có nhiều củ đen, nạc trắng. Lá cao bằng thân, rộng 2-6 mm, mặt dưới dẹt. Pháthoá có 3-5 láhoa dài 10-30 cm; cầm mang giéhoa có bẹ dài 1 cm; giéhoa dài 5-20 mm; vảy 10-30, nâu đỏ, dài 3-4 mm. Béquá có 3 cạnh, nâu đen; vòi nhụy chẻ 3.

Dưa lộ, sần trắng, cỏ dại khó trừ, khắp thếgiới; I-XII. Củ bở, phấnkích, giảmhiệt, chống viêm (do β -sitosterol), trị xơotrun tiêuhóa, lợitiểu, trị mùa, đau vú, điềukinh, chống thu.

- Rhizome with tubers; spikelets red brown.

9877 - *Cyperus tuberosus* Rottb. = *C. rotundus* Benth. Cỏ củ. Kíchthước to hơn *C. rotundus* L., cao 30-60 cm; láhoa 2-3 lần dài hơn tia pháthoá hoa gié hoa hẹp hơn (rộng 2-2,5 mm); đỉnh ở trái không kếtlợp khít.

9878 - *Cyperus stoloniferus* Vahl. Củ biển, Củ chồi.

Cỏ daniên có *cành* mảnh, có vảy, và phù ở đáy thành củ đen; thân cao 15-30 cm, có 3 cạnh. Lá rộng 2-3 mm. Pháthoá có 2-3 láhoa dài; cầm ngắn; giéhoa nâu, dài 6-12 mm; vảy dài 2-2,5 mm, không mũi. Béquá đen, xoan.

Bài cát dưa biển. Củ có tinhdầu thơm, phấnkích, kiệnvị, bở, trợ tim.

- Perennial; stolon with tubers; anthele with short rays.

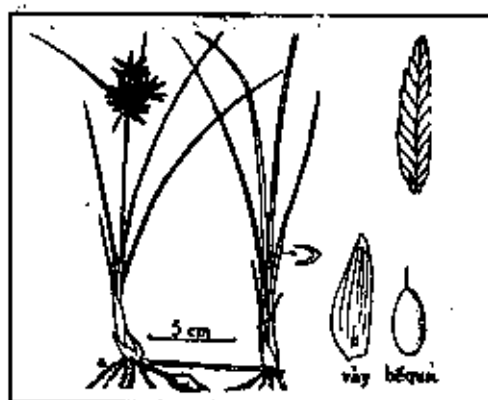
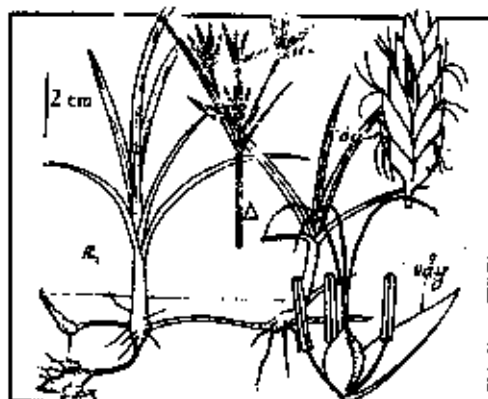
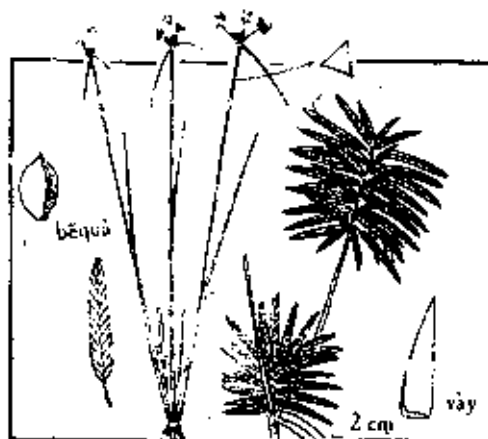
Esculenti:

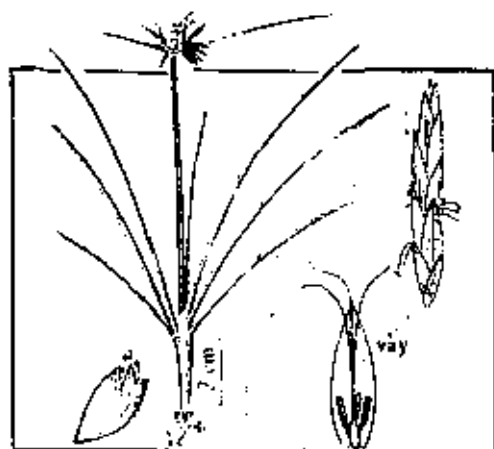
9879 - *Cyperus esculentus* L. Củ Gấu; Yellow Nutgrass, Earth Almond.

Cỏ có *cành* màu gạch, có vảy; thân cao đến 50 cm, đáy phù thành củ to 1,2 cm. Lá có phiến dài, nhọn, rộng 3-6 mm, bìa nhám; bẹ cao. Pháthoá có 1 láhoa dài hơn; cầm dài đến 5-12 cm, có khi ngắn hơn; giéhoa vàng nâu; vảy 3-5 gân, xoan tã; tiểunhụy 3; vòi nhụy 3 nuốm dài. Béquá thon, có 3 cạnh, cao 1 mm.

Tr miền trungnguyên đến 1.500 m: B. Củ ăn được; dùng như phẩndương, phấnkích ở Andô.Góc T.-Mỹ.

- Cultivated.

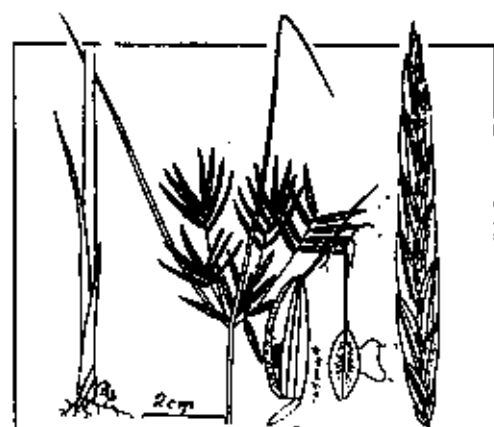

9880 - *Cyperus bulbosus* Vahl. Cú cù; Nut Grass. Tunicati:

Cỏ đaniên nhờ *cánh* như chỉ và củ hình thoi, dài 1-1,5 cm, có vảy bao đen; thân có 3 cạnh, cao 10-20 cm, rộng vào 1 mm. Lá rộng 1-2 mm. Pháthoa ít giéhoa, có 2-3 láhoa dài đến 10 cm; giéhoa dài 1-2 cm; hoa 8-28; vảy có 9-11 gân, *lưng lục, bìa đỏ*; tiểuhụy 3. Béquả đen.

Cát dụn biển: Phanrang. Góc T.-Mỹ.

- Stolons filiform; scales red, midrib green.

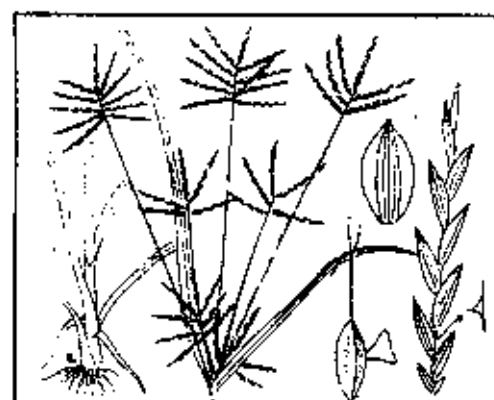

9881 - *Cyperus sphacelatus* Rottb. Udu phù. Subquadrangularis:

Cỏ *nhất niên*; thân có 3 cạnh, cao 30(60) cm, dáy hơi phù, nâu đỏ. Lá có phiến dài vào 20 cm, rộng 2-4 mm. Pháthoa với 3-5 láhoa dài đến 20 cm; cắm 3-5, dài đến 10 cm; giéhoa *tái*, thiết diện *như vuông*; trục có cánh mỏng, trong, mang vảy 10-20, mỏng, gân 7-9, có 1 bột đỏ gần bìa; tiểuhụy 3. Béquả 3 cạnh, mặt lõm, cao 1,5 mm, nâu; nuốm 3.

Ráy hoang, trên cát: Phúquốc; 3.

- Annual sedge up to 60 cm high; achenes trigonal.

9882 - *Cyperus rubroviridis* H. Chermeson. Udu xanh-đỏ.

Cỏ *nhất niên*; thân cắđộc, cao đến 40 cm, dáy hơi phù, mang bẹ nâu sẫm. Lá ngắn; phiến cao 20 cm, rộng 2,5-3 mm, nhọn. Pháthoa có 3 láhoa, một dài 15-20 cm, hẹp; cắm dài 5-15 cm; giéhoa *màu rơm*, nhọn, trục có cánh mỏng; vảy thưa, dài 3,5 mm, bìa mỏng, *lưng màu lục*, gân 2/bên. Béquả màu sữa, cao 1,8 mm.

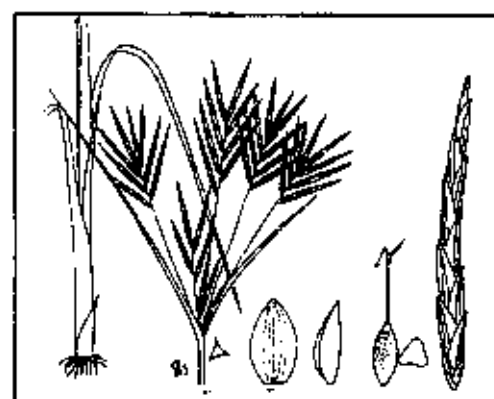
Vũngtau.

- Annual sedge up to 40 cm high; anthele with long rays; spikelets yellowish.

9883 - *Cyperus ramosi* Kuk. Udu Ramos.

Cỏ *nhất niên*; thân cắđộc, cao 40-50 cm; rễ mảnh; dáy thân mang vảy bao nâu. Lá có phiến nhọn, dài 20-30 cm, rộng 2-2,5 mm. Pháthoa có 3 láhoa dài đến 20 cm, rộng 4-6 mm; cắm 3-10; giéhoa *vàng rơm*, nhọn, gắn xéo vào cắm; trục có cánh rộng mỏng, trong, mang vảy cao 4 mm, mỏng, trong ở phần cánh, gân rất mịn. Béquả màu rơm tươi.

Annual sedge, 40-50 cm high; spikelets lanceolate, yellowish

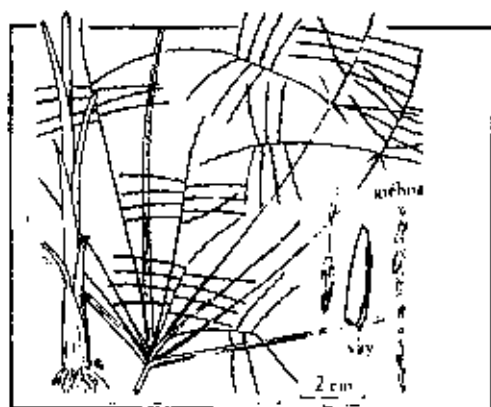
Distantes:

9884 - *Cyperus distans* L.. Udu thua.

Cỏ không chồi; thân cao 30-80 cm, có 3 cạnh ở ngọn, đáy trong bẹ cao. Lá dài bằng thân; phiến rộng 4-7 mm, bìa bển. Pháthhoa do nhiều tia dài 8-10 cm; láhoa dài 20-40 cm; tia mang giéhoa gần đứng (C. utan, gần xéo), rất mảnh, dài, mang 10-20 hoa; vảy đầu tà, thưa, không chồng lên nhau. Béquả nâu đen; nuốm 3, dài.

Từ bìnhnguyên đến 1.000 m.

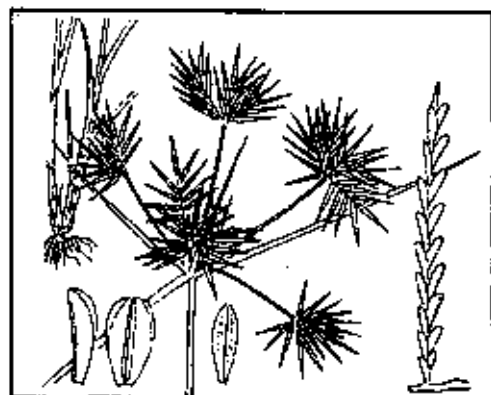
- Annual sedge, 30-80 cm high; anthele with narrow spikelets; scales distant.

9885 - *Cyperus nutans* Vahl. Udu nghiên.

Thân cộc, cao 30-60 cm, có 3 cạnh. Lá ngắn hơn thân, rộng 3-4 mm; bẹ ủng đỏ. Pháthhoa với láhoa dài đến 30 cm, mang nhiều tia dài 3-4 cm; giéhoa gần xéo, nhọn, dài 1,4-1,6 cm; vảy 9-10 mỗi bên, không chồng lên nhau, lưng nâu đỏ đến trắng, bìa trong mỏng. Béquả cao 1,5 mm, màu ngà.

Sàigòn. Dạng C. distans, song pháthhoa dày hơn và giéhoa gần xéo.

- Annual sedge, 30-60 cm high; anthele with lanceolate, oblique spikelets; achenes 1.5 mm long.

9886 - *Cyperus nutans* subsp. *eleusinoides* (Kunth) Koy. Udu mầntrầu.

Cỏ nhấtniên, không cãnhành; thân cộc, có 3 cạnh không bển. Pháthhoa có 3-4 láhoa dài đến 30 cm, rộng 6-7 mm; cãnh dài đến 15 cm; giéhoa dài 5 mm, rộng 1 mm; sóng có cánh mỏng, trong, mang vảy có bìa mỏng trong, đầu lõm, có mũi; nuốm 3. Béquả có 3 cạnh tròn, nâu đậm, cao 1,5 mm.

Khác thứ *nutans* trên ở giéhoa nhỏ hơn, đơn dày hơn, và vảy có mũi.

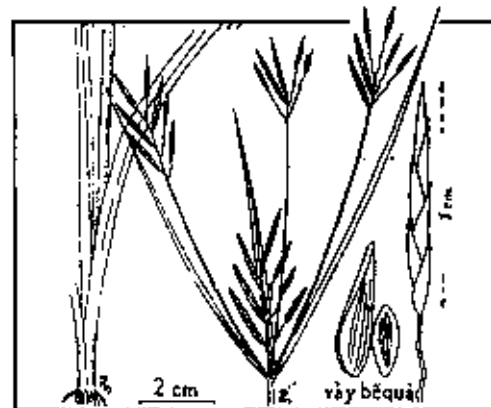
- Annual sedge; spikelets smaller, scales mucronated; achenes 1.5 mm long (*C. eleusinoides* Kunth).

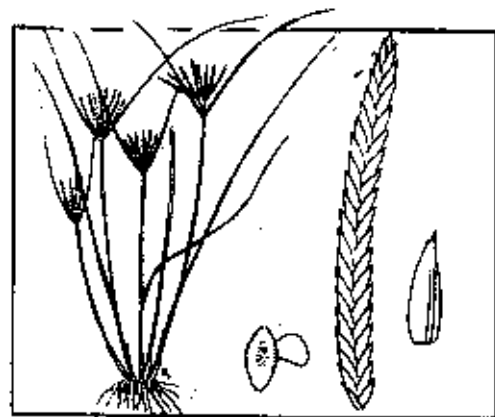
9887 - *Cyperus tonkinense* C.B. Clarke. Udu Báchộ.

Cãnhành ngắn; thân có 3 cạnh, cao 30-80 cm. Lá có phiến cao bằng 1/2 thân, rộng 4-5 mm, đầu có mũi dài. Pháthhoa có láhoa đứng, dài; cãnh ít, cao 6-12 cm; giéhoa đứng xéo, cao 1-2 cm; vảy kếtlốp, cao 2 mm, đầu tà; tiểnhụy 3; vòi nhụy 3 nuốm. Béquả nâu, 3 cạnh.

B đến Buônmethuột; VIII.

- Annual sedge to 0.8 m high; antheles with erected bracts; spikelets 1-2 cm long; achenes trigonal.

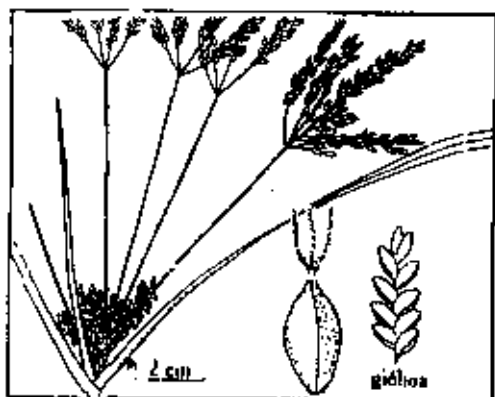
9888 - *Cyperus brevicaulis* Cl. Udu thân-ngắn.

Bụi nhấtniên; rễ nhiều; thân cứng, cao 10 cm, có 3 cạnh. Lá có phiến hẹp, dài đến 30 cm, rộng 1-1,5 mm. Pháthoa với tổngbao có 2 láhoa dài đến 14 cm đặc sắc; cặm vào 3, rất ngắn, mảnh, mang giéhoa hẹp dài, đứng, màu rôm, cao 12-16 mm; vảy 2 mm, mỏng, có mũi, gân 5. Béquả 1 mm, màu càphê, có 3 cạnh.

Thác ở Nam CátTiên; VI.

- Annual sedge 10 cm high; anthele with long bracts; rays short bearing spikelets 12-16 mm long.

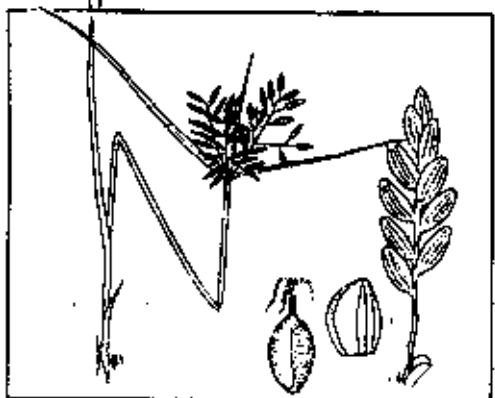
Iriac:

9889 - *Cyperus iria* L. Cú rận.

Cỏ nhấtniên; thân cao 15-50 cm, có 3 cạnh. Lá có phiến ngắn hơn thân, rộng 2-4 mm. Pháthoa dày, nhỏ (5 cm) hay to (đến 20 cm); láhoa dài; cặm mang tán; giéhoa nhỏ, vàng tươi, nhiều, dài 1 cm, rộng 2 mm; vảy 6-20, xoan. Béquả đen, dễ rụng; vòi nhụy 3 nuốm dài.

Dựa đường nước, ruộng, bìnhnguyên BTN; II-VII. Cây bố, phánkhích, kiệnvị.

- Annual, 15-50 cm high; spikelets 1 cm; scales ovate; achenes black (*C. microira* Steud.).

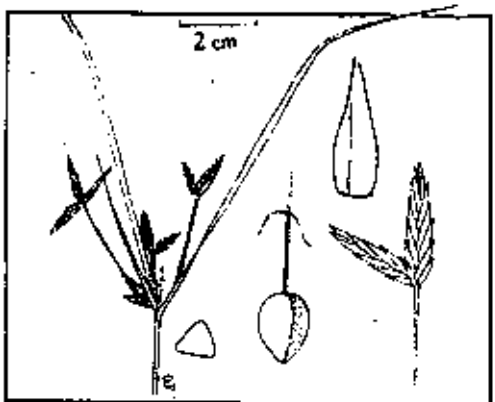
9890 - *Cyperus truncatus* Turcz. Cú cắt-ngang.

Thân đứng cao 15-25 cm, dáy hơi phù, có bẹ bao nâu. Lá 1-2, ngắn hơn thân, phiến mỏng, rộng 3-4 mm. Pháthoa có láhoa rộng, dài 6-10 mm; cặm 4-5, dài 1-3 cm, mang giéhoa dài cỡ 5 mm, rộng 1,5 mm, nâu đậm; vảy cao 1,7 mm, xoan rộng, dầy cắt ngang, bìa đodò, lưng lục, 3 gân mỗi bên. Béquả 3 cạnh, nâu; vòi 3 nuốm.

Đàlat; I.

- Annual 25 cm high; leaves 1-2; spiklets 5 mm long; scales truncate.

Compress:

9891 - *Cyperus compressus* L. Cú dẹp.

Bụi cao 6-30 cm. Lá dài 10-15 cm, rộng 2-3mm; bẹ nâu ở dáy. Trục pháthoa có cạnh tà; láhoa dài 6-8 cm; cặm ngắn, 1-3 cm, mang ít giéhoa ở chót; giéhoa dày, dài 1-1,8 cm, có mũi, màu rôm, lưng lục; tiểunhụy 3; vòi 3 nuốm. Béquả xoan rộng, có 3 cạnh

Sân, vườn, 0-1.000 m; I-IV.

- Tuft 6-30 cm high; scales yellowish green on the back.

9892 - *Cyperus brunescens* Boeck. Cú nâu nâu.

Cành ngắn; thân 1-2, cao 50-70 cm, có 3 cạnh không bén. Lá cao bằng 1/2 thân, rộng 4-5 mm. Pháthoa dày, có láhoa dài 20-30 mm; cấn chảnh 4-5, dài đến 10 cm; giéhoa hơi khít nhau, nâu, dài 8 mm; váy cao 1,7 mm, nâu, 3 gân/bén, bia mỏng. Bé quả màu ngà nâu, cao 0,7 mm, 3 mặt lõm; vòi 3 núm.

Huế.

- Rhizome short; tige 50-70 cm high; spikelets 8 mm long, brown; achenes 0.7 mm.

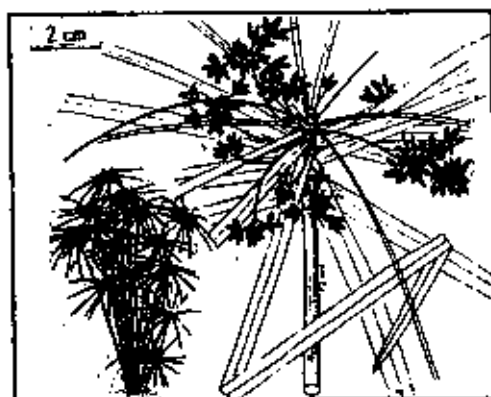
Vaginali:

9893 - *Cyperus involucratos* Poiret. Lác dù, Thủy trúc; Umbrella Plant.

Nét hực vật daniên thành bụi cao 1-2 m; thân gần như tròn; lá teo thành bẹ. Pháthoa với láhoa vào 20, dài 20-30 cm, gần như thành luãnsinh; cấn dài 5-10 cm; giéhoa nhỏ, trắng trắng rồi nâu dợt. Truyền thể ở nách láhoa, trắng, mọc thành cây khi gặp đất. n = 16.

Kiếng, gốc Madagascar; I-III.

- Ornamental (*C. flabelliformis* Rottb.).

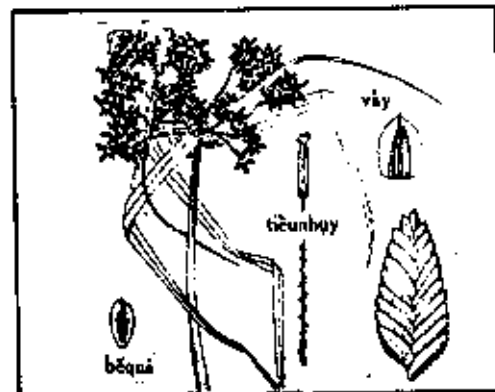
9894 - *Cyperus platystylis* R. Br. Lác vòi-dẹp.

Có daniên, có thân cứng, có 3 cạnh. Lá ? có phiến lục tươi hay mốc mốc, dài, rộng 8-12 mm, bia bén. Pháthoa có láhoa dài, hình bán cầu, rộng đến 25 cm; giéhoa chụm 3-8, dẹp, dài 6-20 mm, rộng 2-3 mm, nhiều hoa; váy có mũi, có 3 gân; tiểu hực 3. Bé quả cao 1,8-2 mm, nâu.

Đất ẩm lầy, ruộng (hình theo Kern).

- Perennial; spikelets ovate; achenes brown, 2 mm long.

Diffusi:

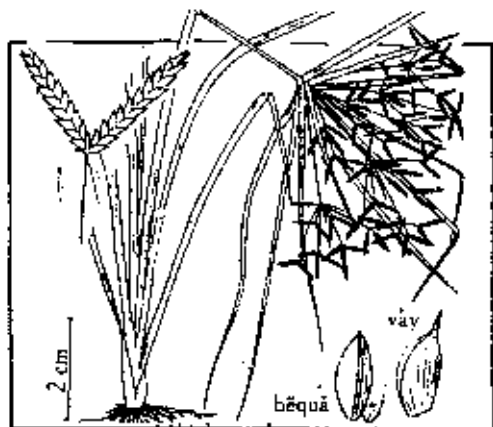
9895 - *Cyperus diffusus* Vahl. Lác tràn.

Bụi cao 20-70 cm, nhấtniên. Lá dài gần bằng thân, rộng 8-16 mm. Pháthoa 2 lần kép, rộng; láhoa dài; giéhoa thường gần chụm 2-3, dài 5-7 mm; váy có mũi. Bé quả nâu sậm, có 3 cạnh.

Rừng dày hay khô, cho đến 900 m.

- Tuft up to 70 cm high; spikelets 5-20 mm long; achenes dark brown (*C. pubisquama* Steud.).

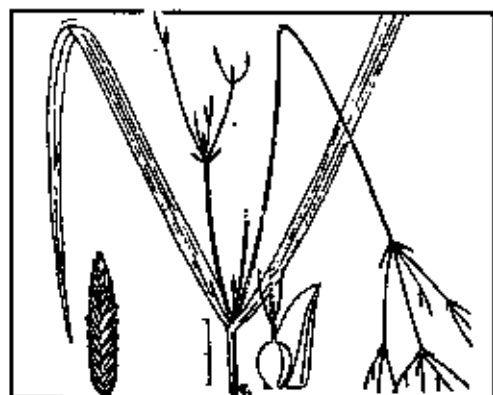

9896 - *Cyperus diffusus* Vahl. var. *macrostachyus* Boeck. Lác trần gié-lớn.

Thân cò đợc; gié hoa rất nhiều, dài đến 2 cm, đến 40 hoa. Phú quốc.

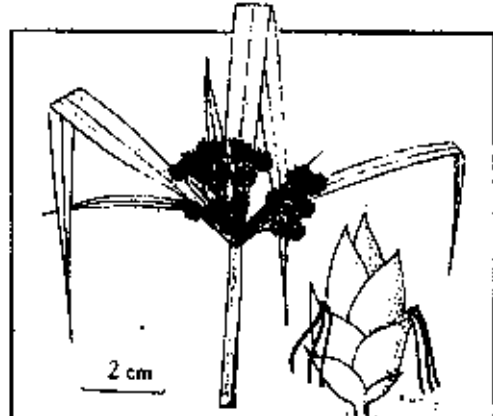
- Stem solitary; spikelets up to 2 cm long, flowers up to 40.

9897 - *Cyperus multispicatus* Boeck. Cú nhiều-gié. Cỏ nhất niên; thân cò đợc, cao đến 60 cm. Lá cao bằng 1/2 thân, rộng 4 mm, nhọn. Trục phát hoa có 3 cạnh, rộng 1,5 mm; phát hoa với 1 lá hoa dài 20 cm, rộng 2-3 mm, 2 ngắn; gié hoa rất nhiều, thành nhiều tầng; gié hoa 5 mm, rộng 1 mm, màu rưng ở phần già; váy màu rưng, cao 1 mm, màu rơm, nâu ở lưng, bìa trong. Bè quả cao 0,5 mm, nâu, có 3 cạnh.

TN.

- Annual sedge up to 60 cm high; involucre long; spikelets yellowish, 5 mm long.

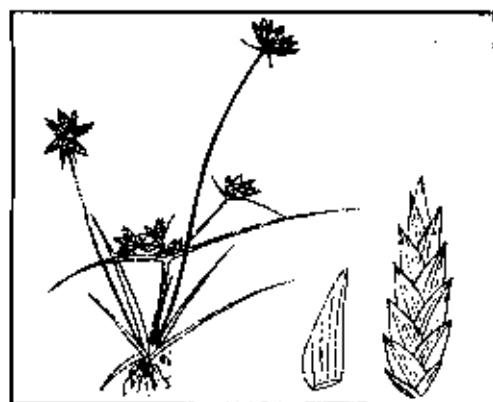

9898 - *Cyperus trialatus* (Boeck) Kern. Lác ba-cánh.

Thân cao 20-40 cm, có 3 cạnh bén. Lá dài hơn 1/2 thân. Phát hoa có lá hoa rộng, dài; cầm ngắn, mang gié hoa dày như đầu tròn, xanh mốc, dài 3-7 mm, ít hoa; váy có chót nhọn; nuốm 3. Bè quả nâu dợt.

Ven rừng khô: BTN.

- Herb to 40 cm; stem 3-angled; spikelets 3-4 mm, greenish.

9899 - *Cyperus radians* Nees & Mey. ex Nees. Cú xạ.

Cỏ nhất niên, cao 10-40 cm; thân 2-3, cũng có 2-3 cạnh tà. Lá ở đất, rộng 2-3 mm, cao 1/2 thân. Phát hoa có 5-7 lá hoa, 1 dài bằng cầm; hoadầu dày, gồm 4-8 gié hoa đẹp, dỏ dỏ; váy 10-12, có gân lồi, đầu có mũi. Bè quả denden, có 3 cạnh; vòi ché ba.

Đồi cát dựa biển đến 900 m, BTN.

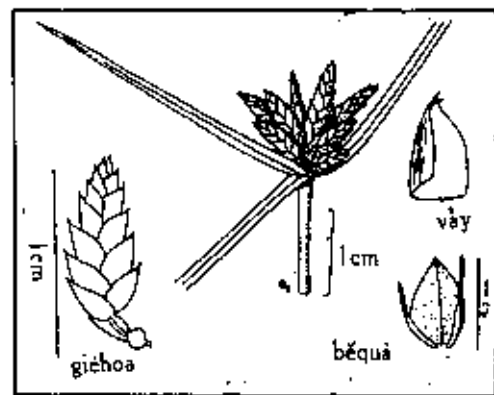
- Annual, 10-40 cm high; spikelets in heads, reddish; achenes blackish.

9900 - *Cyperus radians* var. *griffithii* (Steud.) Kuk. - Cú Griffith.

Bụi nhấtniên; thân cao 20-30 cm, có bẹ đodô. Lá có phiến dài 20-30 cm, rộng 5-6 mm. Pháthhoa là hoadầu dày; vảy cứng, nâu đỏ, có mũi, đơn hay chẻ hai. Bế quả nâu, có 3 cạnh, cao 1,5 mm

Dưa biển.

- Annual up to 30 cm high; bracts developed; spikelets red brown.

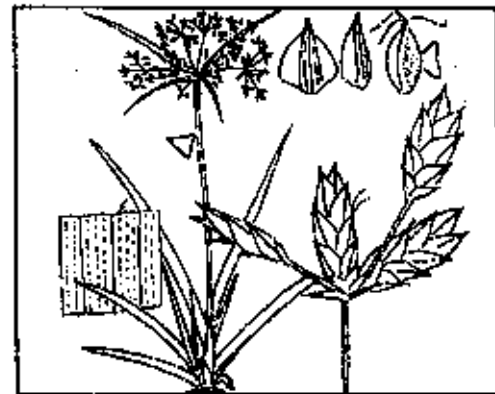

9901 - *Cyperus andreanus* Maury. Udu André.

Cỏ cao 30-70 cm; thân có 3 cạnh. Lá dài đến 25 cm, rộng 13-15 cm, đầu nhọn; bẹ đodô. Pháthhoa có 3 láhoa dài hơn cặm; cặm 10-15, dài 4-6 cm; giéhoa nâu, tròn dài, to 5 x 2 mm, dày 1 mm (thiết diện tamgiác); vảy 8-10, dài 3 mm, lưng xanh, bìa mỏng, nâu, mũi rõ. Bế quả cao 1,5 mm, nâu, láng, 3 mặt lõm; nuốm 3 rời từ đáy.

Sathây (Cồngtum)

- Herb to 70 cm; antheles ample; spikelets brown; achenes brown, 1.5 mm long.

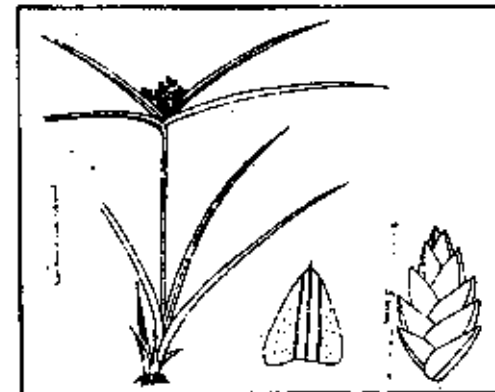

9902 - *Cyperus thorelii* E.G. Cam. - Cú Thorel.

Cànhanh, to, denden; rễ to; thân cao 10-20 cm, có 3 cạnh. Lá như lá Hoàbán. Pháthhoa dày, nhỏ cao 2-4 cm; láhoa dài đến 20 cm, to 0,8 mm; giéhoa chụm 5-9, tái, dẹp, mang 5-n hoa; vảy màu ngà, 3 gân.

N.

- Sedge 10-20 cm high; stem triquetre; spikelets ivory. Fusch:

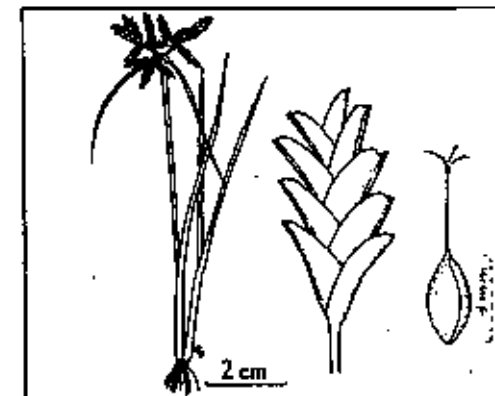

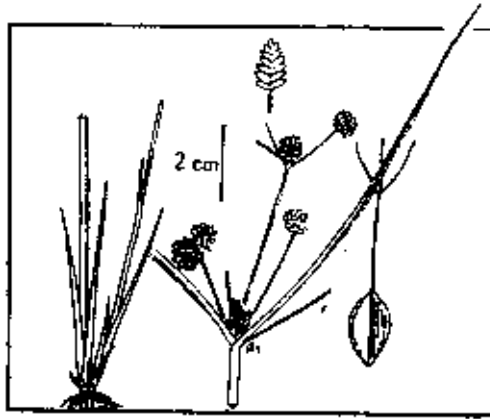
9903 - *Cyperus fuscus* L. - Cú sậm.

Rễ như chỉ, đỏ; thân thành bụi cao 5-20 cm, có 3 cạnh. Lá rộng 2-4 mm, nhọn, bẹ nâu đỏ. Láhoa 3, dài, xụ; pháthhoa nhỏ, 3-8 cặm ngắn; giéhoa dài 4-6 mm; vảy đầu tã; tiểunhụy 2. Bế quả nhỏ, xoan bầu dục; vòi nhụy chẻ 3. n = 18, 72.

Hànaminh đến T.

- Root red; stem 5-20 cm; anthele with few spikelets, 4-6 mm long.

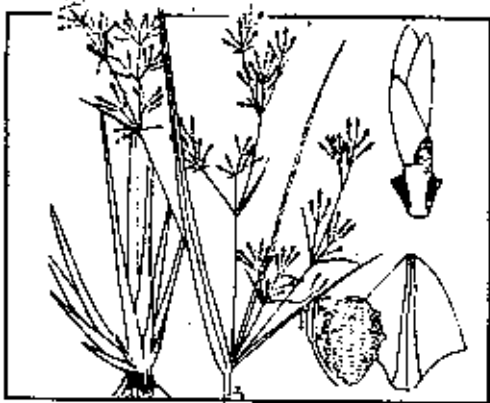

9904 - *Cyperus difformis* L. Cỏ Tỳ, cỏ Chao.

Cỏ nhất niên; thân có 3 cạnh hay thành bụi thưa, 3 cạnh nhọn, cao 10-50 cm. Lá mềm, ngắn hơn thân, rộng 3-5 mm. Pháthoa có cảm mang cảm phụ; giéhoa rất nhỏ, gắn khít thành *chùm tròn*; một tiểunhụy. Béquả nâu lợt; vòi nhụy chế 3. $2n = 34$.

Nơi ẩm, bìnhnguyên đến 900 m, BTN. Có nốt với Vikhuẩn.

- Annual; spikelets small, inserted in globulous heads.

9905 - *Cyperus haematocephalus* Boeck. Ưu đầu-dỏ.

Bụi cao đến 1,2 m; thân có 3 cạnh nhọn. Lá cao đến 0,8 m, phiến rộng 5-6 mm, xám xám lúc khô. Pháthoa cao 20 cm; tổng bao do 3 láhoa mà một dài hơn cảm; tia chánh 4-7; cọng nhu chỉ, dài 2-3 mm, mang giéhoa vào 1 cm, trục chữ chỉ khi vảy rụng, có cánh dài đỏ đậm; vảy cao 1,8, vàng rơm, gân 3. Béquả cao 0,5-0,8 mm, có 3 cạnh tà, màu rơm sậm, có mọt

Trên đất sét: Phú quốc.

- Tuft up to 1.2 m high; spikelets with red winged rachis.

9906 - *Cyperus pulcherrimus* Willd. ex Kunth. Lác đẹp.

Cỏ nhất niên, cao 10-40 cm; thân có 3 cạnh. Lá dài 20-30 cm, rộng 2-4 mm. Pháthoa rộng 5-10 cm, dày, hay thưa, tia đến 20, láhoa dài 5-15 cm; giéhoa nhỏ, dài 3-7 mm, gắn 5-20 trên gié; vảy 1 mm, xoan tròn, đầu cong vào trong hay không; tiểunhụy 1. Béquả 3 cạnh, cao 0,5 mm.

Ruống, đất ẩm lầy: Phú khánh đến Cánh; I-XII.

- Annual 10-40 cm high; spikelets 3-7 mm; scales 1 mm, achenes 0.5 mm (*C. sillettensis* Thw.)

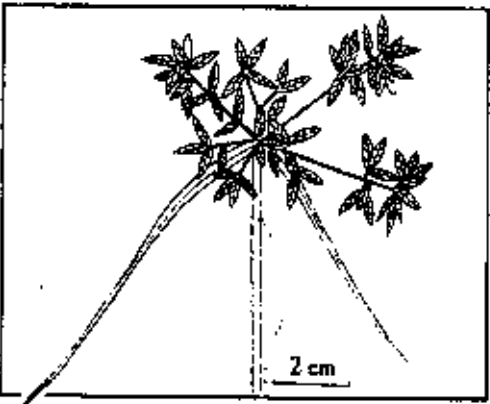
9907 - *Cyperus sillettensis* Nees in Wight. Lác Sillett.

Bụi cao 20-30 cm, thân mảnh. Lá rộng 2 mm; bẹ nâu. Pháthoa với 3-5 láhoa dài; tia dài 1-3,5 cm; giéhoa vàng vàng, dài 3-5 mm; hoa 10-14; tiểunhụy 1. Béquả bầu dục, cao bằng 1/2 vảy.

T.

- Tuft 20-30 cm high; spikelets yellowish; stamen 1.

9908 - *Cyperus degeanus* Kunth.

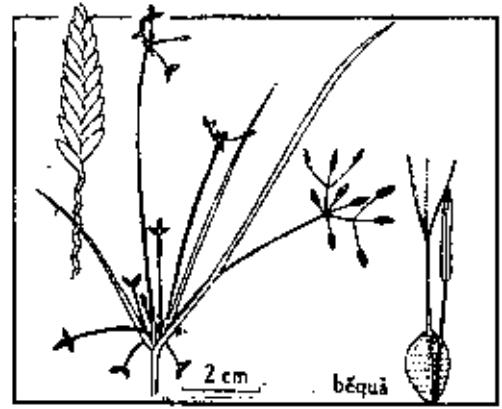

9909 - *Cyperus halpan* L.. Cú côm, Udu côm.

Bụi *daniên* có cãnhành, hay *nhấtniên*, cao 10-60 cm; *dây thân và rễ đỏ*; thân có 3 cạnh ở phần trên, dài hơn lá. Lá rộng 2-3 mm. Pháthoa hoặc do giéhoa nhỏ gắn khít hoặc thưa, trên tia dài; láhoa dài bằng pháthoa; giéhoa 10-40 hoa. Béquá nâu tái, cao 0,5 mm, có *mặt mịn thành hàng*.

Nơi ẩm, bìnhnguyên đến 1.000 m, BTN.

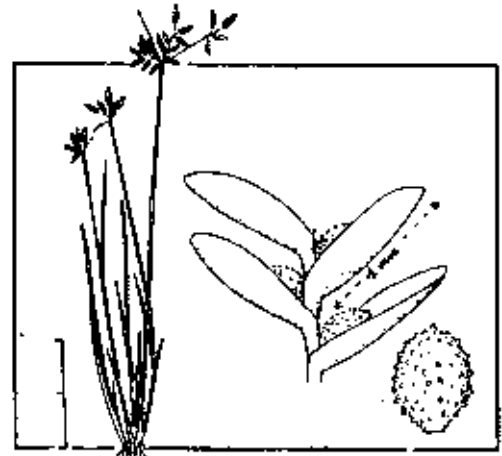
- Annual or biennial, up to 60 cm high; achenes finely verrucose.

9910 - *Cyperus tenuispica* Steud.. Cú gié-nhỏ.

Cỏ *nhấtniên*, cao 5-15 cm; thân có 3 cạnh, trở nên *đen* khi khô; *rễ mảnh*. Lá có phiến rộng 2-3 mm, *ngắn, dứng*. Pháthoa có 2-3 láhoa dài; *cầm ít, ngắn*; giéhoa *vàng sét*; *váy* cao 0,75-1 mm, *đầu cắt ngang, lưng trong, bia đỏ*; tiểuhụy 1-2. Béquá cao 0,3 mm, trắng, có *mặt mịn*.

Ruộng, bìnhnguyên đến 800 m.

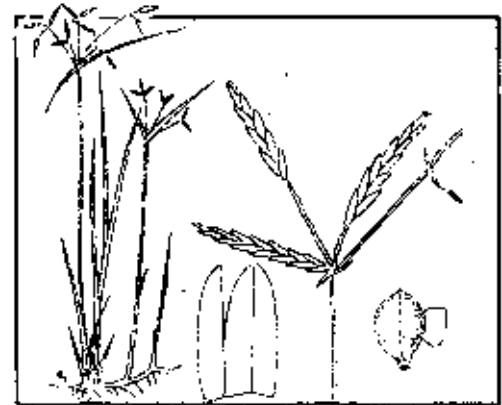
- Annual 15 cm high; spikelets yellow ferruginous; achenes 0.3 mm (*C. flavidus* non Retz., Cam.).

9911 - *Cyperus phaeorbizus* K. Schum. Cú rế-nâu

Cỏ *yếu*, cao 30-40 cm; *rễ nâu đỏ, cũng như dây thân và bẹ*; cãnhành *bò dài*. Lá dài 15-25 cm, rộng 3 mm. Pháthoa có 2(3) láhoa dài hơn *cầm*; *cầm ít, dài đến 6-7 mm*; giéhoa *1,2-2 cm, rộng 1,5 mm, đẹp, mềm*; *váy mỏng, cao 2 mm, bia uốn vào, màu rôm, mũi ngắn*. Béquá *nhỏ (0,6-0,7 mm), màu ngà, có mặt mịn như phấn*.

Côngtum.

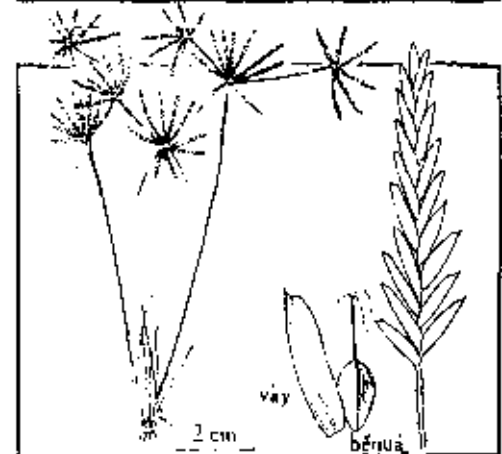
- Perennial, 30-40 cm high; root, base of stem red brown; spikelets 2 cm long; achenes cream.

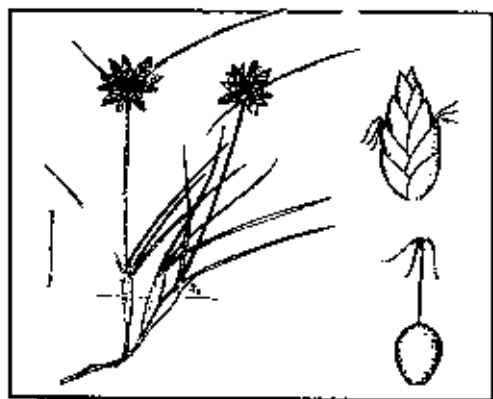
Amabilis:**9912 - *Cyperus amabilis* Vahl.** Cú đé-thương.

Cỏ *nhấtniên*; bụi cao 5-15 cm, *mảnh*; thân có 3 cạnh. Lá có phiến *hẹp, ngắn*. Pháthoa có láhoa *ngắn, 3-6, mảnh*; *cầm 1-8*; giéhoa dài 8-18 mm, rộng 1 mm; *váy màu cam hay sét, có sóng và gân xanh, có mũi*; tiểuhụy 1. Béquá có 3 cạnh.

Sân cát, bình và trungnguyên, BTN.

- Annual, 5-15 cm high; spikelets ferruginous or orange red.

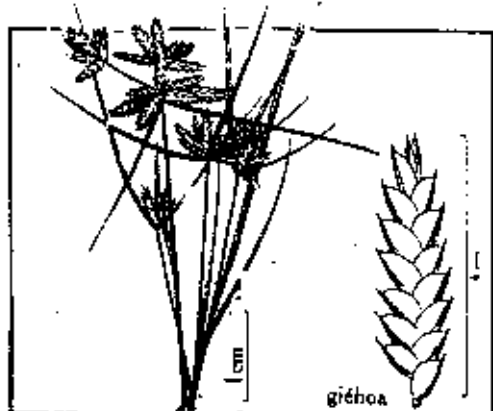

9913 - Cyperus arenarius Retz. Udu cát.

Cỏ *daniên*; cành dài, to 1-2 mm, có vảy trong; thân đứng cao 6-15 cm, mang 4-8 lá hẹp, cong, dài 5-20 cm, rộng 1-3 mm, nhọn, lục *móc*; bẹ cao 2-7 cm. Hoạch đầu to 1,5-2,5 cm, mang 5-30 giéhoa; láhoa 1-3, một dài nhất đến 3-10 cm; giéhoa dài 6-13 mm; vảy *màu rơm lợt*, bì mỏng; tiểu nhụy 3. Béquả xoan ngược rộng, cao 1,5-1,8 mm, một mặt lõm, một lồi.

Dựa biển, thường thành đám.

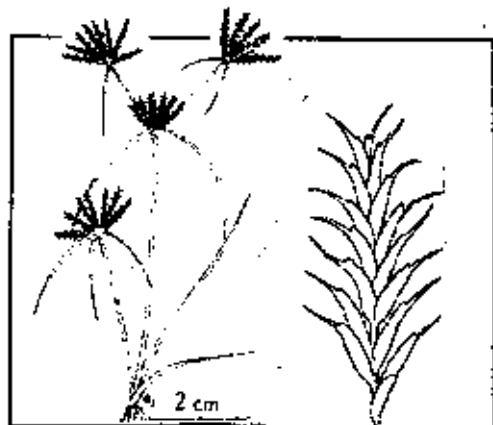
- Littoral, perennial sedge; spikelets light yellow.

9914 - Cyperus castaneus Willd. Cú rơm.

Cỏ *nhất niên* thành *bụi* cao 3-8 cm mà thôi; thân có cạnh. Lá dài bằng thân, rộng 3-5 mm. Pháthoa không tia, có khi chỉ còn 1 giéhoa; láhoa dài; giéhoa *vàng rồi nâu*, dài 8-15 mm, mang 15-70 hoa; vảy đầu cắt ngang, có mũi nhọn. Béquả nâu; vòi nhụy chẻ 3.

Sân cái, đất nghèo; XII.

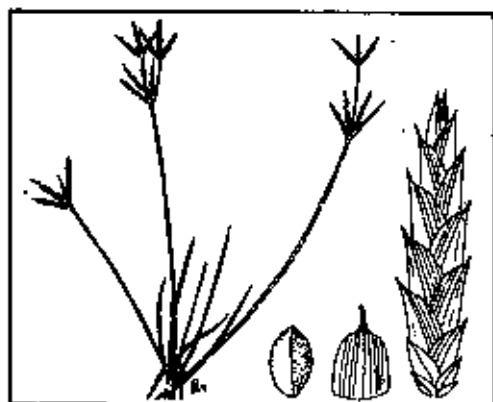
- Annual small tuft; spikelets yellow then brown.

9915 - Cyperus cuspidatus H.B.K. Udu mũi.

Bụi nhất niên cao 5-15 cm; thân có 3 cạnh. Lá thường dài hơn thân. Pháthoa nhỏ, có láhoa dài hơn; nhánh ít; giéhoa rộng 0,9 mm; vảy thưa, 3-5 gân, có mũi dài bằng 1/3 thân và cong ra ngoài. Béquả nâu đen.

Bình nguyên đến 900 m (giéhoa theo Kukenthal).

- Annual; scales with long acumen.

9916 - Cyperus uncinatus Poir. Udu móc.

Cỏ *nhất niên* cao 10-15 cm. Lá rộng 1 mm, ngắn hơn thân, cứng. Pháthoa với láhoa ngắn, cứng; cãm 1-3, dài 1-2 cm, mang ít giéhoa; giéhoa *vàng rơm*, rộng 2 mm; vảy có mũi to, 3 gân đến mũi, nhiều gân cạnh. Béquả nâu đen, cao 1,5 mm, có 3 cạnh.

Đồi cát duyên hải.

- Annual; spikelets light yellow; scales with hooked acumens.

Leucocephali:**9917 - *Cyperus leucocephalus* Retz. Cú đầu-bạc.**

Cỏ đaniên có cành ngắn; thân cao 15-25 cm, mảnh, có 3 cạnh. Lá dài bằng thân, rộng 1,5 mm; bẹ nâu. Hoadầu tròn, to 5-8 mm, có 3-4 láhoa dài; giéhoa cao 3-6 mm, mang 10-18 hoa; váy 3 gân, vàngvàng hay nâu; tiểunhụy 1. Béquả trònđài; vòi nhụy chẻ 3.

Sàigòn, Hàtiên.

- Perennial; capitulum globulous; spikelet light yellow or brown.

Platystachyt:**9918 - *Cyperus niveus* Retz. Cú tuyết.**

Thân cao 10-30 cm, to ở phần đáy, có xo do bẹ lá còn lại. Lá rộng 2 mm, dài bằng 1/2 thân. Pháthoa nhỏ, trắng hay tái; giéhoa ít, thường 3-4, thon đẹp, mang vào 6-8 hoa; váy tà, thưa; tiểunhụy 1. Béquả đen, có 3 cạnh; vòi nhụy chẻ 3.

Sinhcảnh hồ, rừng thưa: Biênhoà, Sàigòn. *In vitro*, chống siêukhuan R.D.

- Herb 10-30 cm; spikelets whitish or pale.

9919 - *Cyperus fulvo-albescens* Koy.. Cú vàng-trắng.

Cỏ đaniên; cành ngắn cứng, có váy nâu đen; thân thành chuỗi, cao 40-80 cm, 3 cạnh, rộng 1,5 mm, đáy phù to 8 mm, có váy vàng hay tia đen; lá có phiến rộng 3 mm. Pháthoa có láhoa dài, như hoadầu rộng 2-3 cm; giéhoa dài 1-2,2 cm; váy 6 mm vàng trắng, gân 5-7; béquả cao 1,3 mm, dẹt, có đóm nhỏ dày.

Krongpha.

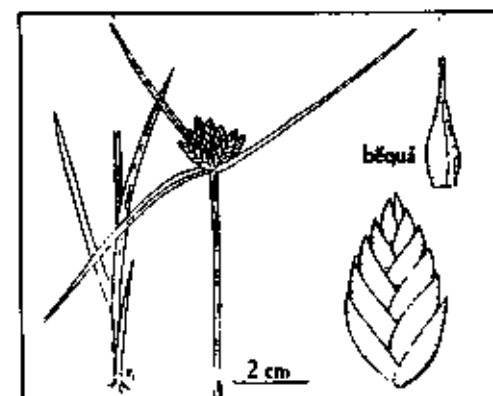
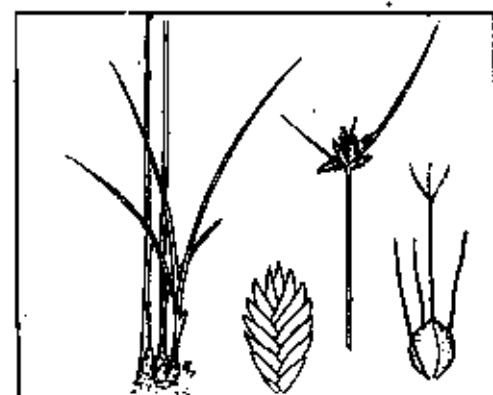
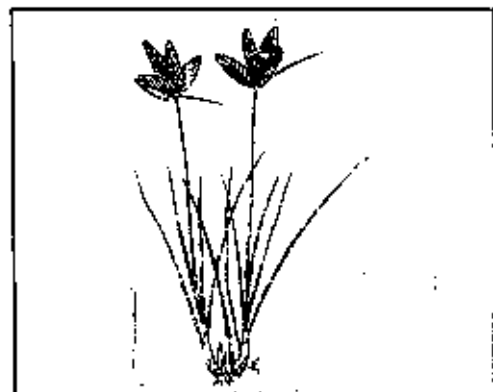
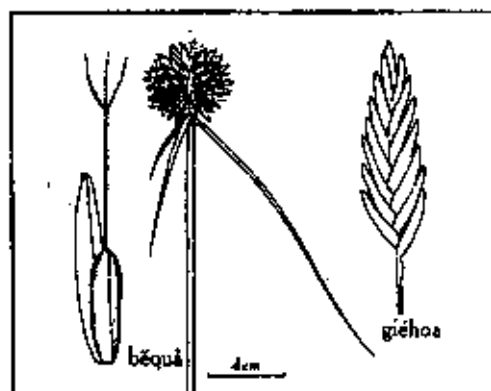
- Perennial; culm base enlarged; spikelets whitish-tawny.

Anomosporum:**9920 - *Cyperus cephalotes* Vahl. Cú đầu.**

Cỏ đaniên, nổi ở nước; có cành mảnh; thân dài 18-35 cm, có 3 cạnh. Lá 2-8, dài bằng thân. Hoadầu rộng 1-2 cm, có 3-5 láhoa dài 10-20 cm; giéhoa nhiều, đẹp, dài 6-12 mm; váy xoan rộng, nhọn, lung lục. Béquả thon, có 3 cạnh không đều.

Đầm nước ngọt, Hàsonbình, Hànaminh đến Nam.

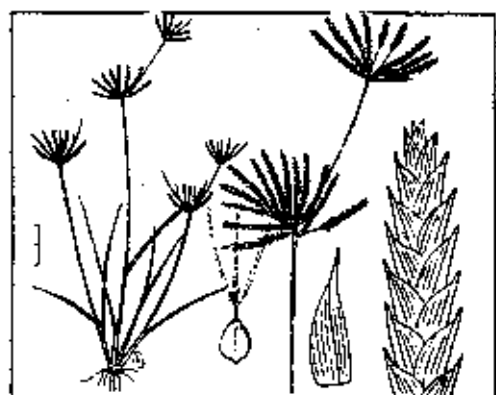
- Hydrophyte, perennial; capitulum 1-2 cm wide.

9921 - *Cyperus colymbetes* Kotschy & Rupr. Cú hồng.

Bụi cao 30-40 cm, mang 10-15 thân có 3 cạnh. Lá thành 1-3 bẹ ở đáy thân, phiến ngắn, 1-2 cm. Pháthoả là chụm có 1 láhoa như tiếp tục thân; giéhoa dày 1,2 mm, dài 6-10 mm, rộng 3 mm, màu ngà; vảy cứng, có đóm đỏ ở lưng, cao 2,5 mm. Béquả cao 1,8 mm, màu càphê sữa, một mặt phẳng, một mặt lồi; vòi nhụy với hai núm.

- Tuft 40 cm; spikelets 1.2 mm thick, 6-10 mm long; achenes brownish.

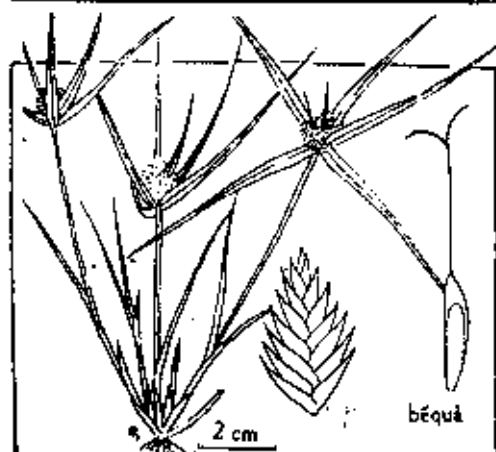
9922 - *Cyperus rupestris* Kuk.. Cú đá.

Bụi mang 2-3 thân tròn, cao 15-18 cm. Lá có bẹ 4-5 cm, phiến dài 10 cm, hẹp như kim. Pháthoả đơn hay có nhánh; tổngbao do 3 láhoa dài 2-4 cm; giéhoa dài 2 cm, rộng 4, dày 1,5, màu nâu đỏ hay sét; vảy cao 2,5 mm, cứng, nâu đỏ, nhiều gân, có mũi; vòi ngắn, núm dài. Béquả ngà, trong trong, cao không đến 1 mm, 3 cạnh, có thuđài ngắn.

Cumy; I.

- Tuft 18 cm high; spikelets 2 cm long, red brown or ferruginous.

Dichostylis:

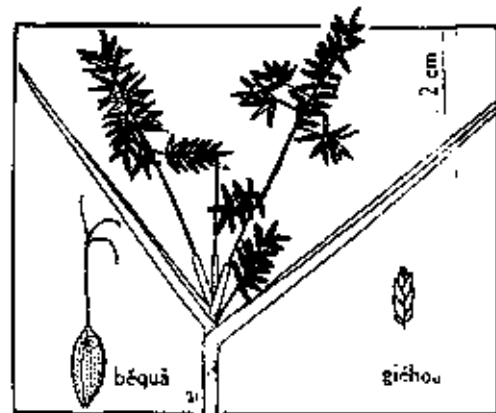
9923 - *Cyperus pygmaeus* Rottb.. Cú lùn.

Cỏ nhất niên thành bụi cao 25 cm; thân có 3 cạnh. Lá rộng 1-2 mm; bẹ đỏ. Pháthoả thành hoadầu dày xanh, rộng 1-1,5 cm, láhoa dài 3-15 cm; giéhoa dẹp, dài 3,5, rộng 1,5-2 mm; vảy 10-20, lưng lục, bìa trong; tiểunhụy 1-2; vòi 3 núm. Béquả bầu dục, vàng vàng hay nâu tái, cao 1 mm. $n = c = 53$.

Bờ nước, ruộng; bì nguyên: B.

- Annual tuft up to 25 cm high; capitulum greenish, on long bracts; achenes 1 mm high, yellowish or pale brown.

Serotini:

9924 - *Cyperus javanicus* Houtt.. Lác Java.

Bụi daniên, cao đến 70 cm; thân có 3 mặt lồi, cạnh có thể bẹt hay tròn. Lá cứng, xanh dợt hay mốcmốc, bìa bên, rộng 5-10 mm. Pháthoả rộng 15 cm, láhoa dài đến 75 cm; giéhoa dài 5-9 mm; hoa 6-14; trục có cánh, mang vảy cao 2,5-3,5 mm, tái rồi nâu, lưng lục. Béquả cao 1,5 mm, có 3 cạnh; vòi nhụy chẻ 2.

Dựa nơi nước lợ; I-XII.

- Perennial up to 70 cm high; leaves glaucous; scales 2.5-3.5 mm (*Mariscus javanicus* (Houtt.) Merr. & Metc.).

9925 - *Cyperus serotinus* Rottb.. Lát muộn.

Cành dài; thân cao 30-120 cm, có 3 cạnh. Lá có phiến rộng 7-10 mm, cứng; bề nâu. Lá hoa 3-5, 2 ngoài dài; cùm 5-7, dài đến 12 cm; gié hoa dày, nhọn, cao 6-15 mm; hoa 10-30, trục có 4 cạnh, mang vảy nâu sẫm hay nâu sẫm, có bìa trong; tiểu nhụy 3; vòi nhụy chẻ hai. Béquả cao bằng 3/4 vảy, một mặt lồi.

Dựa rạch, ruộng (hình theo Kükenthal).

- Stoliferous, to 1.2 m high; spikelets acute, 6-15 mm long, brownish (*Juncellus serotinus* (Rottb.) C.B. Cl.).

Laevigati:

9926 - *Cyperus laevigatus* L.. Lác láng.

Cành ngắn, cứng; thân cao 10-50 cm, có 3 cạnh tà. Lá có phiến ngắn, nhọn; bề dài, màu vàng sét. Phá hoa có 1 lá hoa dài, đứng như tiếp trục thân, một nhỏ như vảy; gié hoa 3-4, cao 4-10 mm, rộng 2 mm; hoa 12-24; vảy vàng đỏ hay sét; vòi chẻ 2. Béquả cao bằng 1/2-1/3 vảy, xoan, có đóm. n = 43.

Sân cát.

- Tuft 10-50 cm high; spikelets reddish yellow; achenes equal 1/3 the length of squale.

Giống-phụ Pycreus:

Lancel:

9927 - *Cyperus unioloides* R. Br.. Lát hột-dưa.

Cỏ daniên, manh; thân cao 0,4-1 m. Lá dài bằng 2/3 thân, rộng 5 mm. Lá hoa 3-5, dài 20-30 cm; phá hoa với 3-8 cùm đơn, dài 5-10 cm, mang gié hoa vàng hay nâu sẫm; vảy 10-12, xoan, nhọn, sóng xanh. Béquả đen, xoan tròn, hình thấu kính.

N. (hình theo Kern).

- Perennial sedge up to 1 m high; spikelets yellow or brownish; achenes black (*Pycreus unioloides* (R.Br.) Urb.).

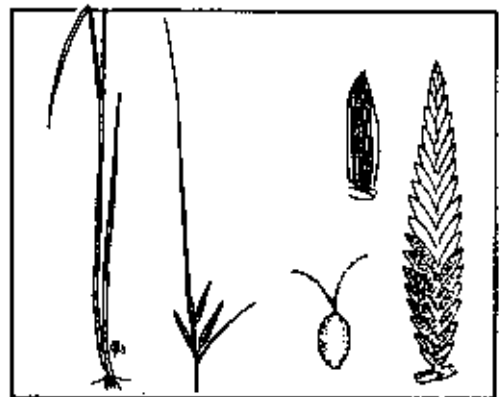
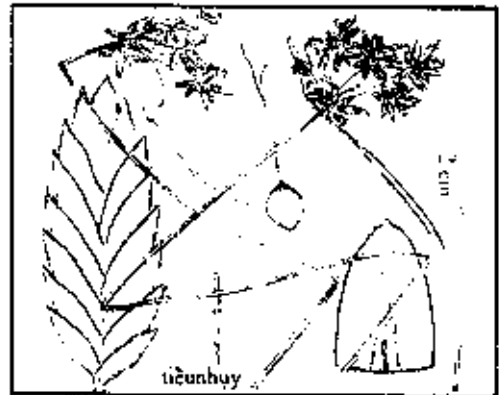
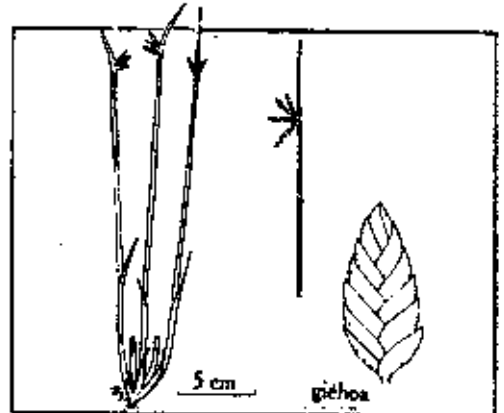
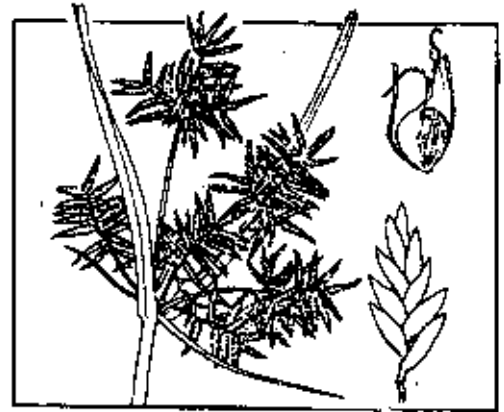
Propinqu:

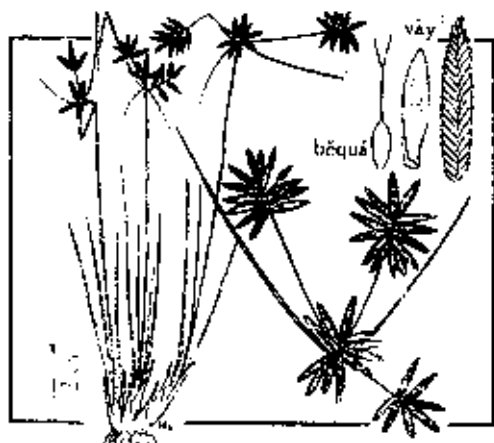
9928 - *Cyperus aschenbornianus* Boeck. Cú Aschenborn.

Chổi ngắn, mang 1-2 thân cao 20-30 cm, mảnh, đáy thân không phù, có bề nâu bao. Lá 1-2, có phiến hẹp như chì, dài 10-12 cm. Phá hoa có 1 lá hoa rất dài (6-10 cm) và hẹp như chì; cùm 1-2, ngắn, mang 4-5 gié hoa đẹp, thon nhọn, nâu tím; vảy có sóng xanh, hai bên tím đậm đặc sắc. Béquả xoan, không cạnh, màu ngà, cao 2-3 mm.

Trùng lầy; Đà Lạt; I.

- Sedge up to 30 cm high; limb acicular; spikelets 4-5, brown violet.

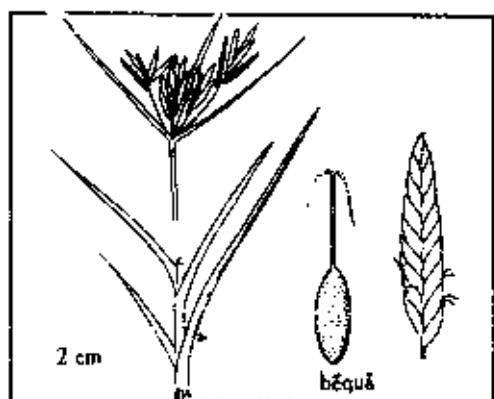

9929 - Cyperus flavidus Retz. Cú tái; Yellow Cyperus. Globosi:

Bụi nhất hay daniên; thân cao 10-30 cm, mảnh, có 3 cạnh. Lá bằng hay dài hơn thân, rộng 1-3 mm. Pháthoa đơn hay ngắn thành đầu, trên láhoa dài; giéhoa nhiều, hẹp; vây 10-40, đầu tà, nâu hai bên. Bê quả rất đẹp, hai mặt lồi, vàng đậm, cao 0,8-1,2 mm.

Nơi ẩm, trảng, đụn rạch, trungnguyên; I-XII.

- Annual or perennial; spikelets brown; achenes flattened, 0.8-1.2 mm (*C. globosus* All.).

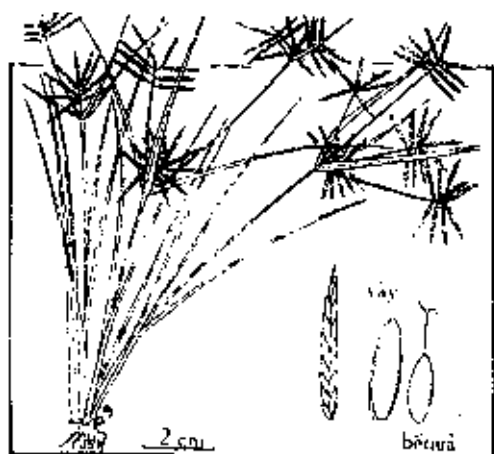

9930 - Cyperus polystachyos Rottb. Cú ma. Polystachyi:

Cỏ nhấtniên cao đến 60 cm; thân có 3 cạnh tròn. Lá rộng 2-4 mm, hơi cứng; bẹ nâu nâu. Pháthoa có láhoa dài, cằm 1-4 cm; giéhoa hẹp, dài 1-2,5 cm, rộng 1,5-2 mm; trục có cánh nhỏ, mang 8-40 vây đầu tà, bìa nâu sét. Bê quả xoan tròn dài, denden.

Nơi ẩm trảng, ruộng, đụn bờ nước, bờ biển, 0-1.500 m; BTN; I-XII.

- Annual to 60 cm high; spikelets 1.5-2.5 cm long; achenes blackish (*Pycneus polystachyos* (Rottb.) P. Beauv.)

9931 - Cyperus sulcinus C.B. Cl. Cú trái-có-rãnh.

Cỏ nhấtniên cao đến 60 cm; thân có 3 cạnh. Lá có phiến cứng, rộng 0,5-2 mm; bẹ đỏ đỏ. Pháthoa có 3-4 láhoa dài đến 15 cm; giéhoa thon hay hẹp, dài 1-3 cm, mang 10-70 vây, trục có cánh, mang vây mỏng, dài 1,5-2 mm; tiểuhụy 1. Bê quả 1,2-1,5 mm, có rãnh dọc.

Đất khô, nơi trảng, bìnhnguyên đến 500 m; BTN.

- Annual 60 cm high; spikelets narrow lanceolate; achenes 1.5 mm long (*Pycneus sulcinus* (Cl.) Cl., *P. substellatus* Cam.).

9932 - Cyperus puncticulatus Vahl. Cú có-dóm.

Cỏ nhấtniên, to; thân cao 50-70 cm. Lá rộng đến 1,2 cm, dài bằng thân. Pháthoa có láhoa dài; giéhoa đỏ đỏ; vây bấu dục rộng, chót cắt ngang, hướ bấu dục rộng; vòi nhụy chế 2. Bê quả đẹp đẹ, chót lóm.

TN (hình theo Koyama).

- Annual to 70 cm high; spikelets red; scales truncate (*Pycneus puncticulatus* (Vahl) Nees.).

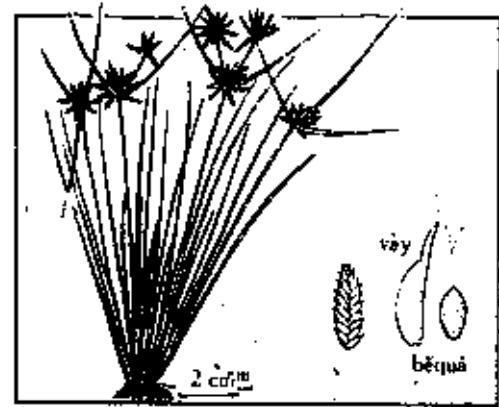
Pumili:

9933 - *Cyperus pumilus* L. Cú nhỏ.

Bụi nhất niên; thân cao 5-30 cm, có 3 cạnh ở trên. Lá 2-4; phiến rộng 1-5 mm, mềm. Pháth hoa hẹp, thường *như hoaddau*; lá hoa 3-5 rộng, dài; gié hoa rất đẹp, *vàng hay đỏ*, rộng 1-2 mm; vảy có mũi dài và cong ra ngoài. Béquả nâu đen, xoan rộng.

Bờ, bãi cát, đến 1.800 m: BTN.

- Annual tuft, 5-30 cm high; spikelets yellow or reddish; achenes blackish brown (*C. nitens* Retz.).

Sulcati:

9934 - *Cyperus sanguinolentus* Vahl. Cú màu-huyết.

Cỏ nhất niên nhỏ (cao 10 cm) hay đến 50 cm; thân nhu chi, nằm ở đáy, láng, có 3 cạnh ở ngọn. Lá có phiến ngắn, rộng 2-3 mm; bẹ nâu. Lá hoa 3-4, dài bằng hay ngắn hơn lá; pháth hoa với ít cầm dài 5-6 cm; gié hoa mọc chum, đẹp, hẹp, *màu sét đỏ*, mang 6-24 hoa. Béquả 2 mặt lồi, nâu đen; nuốm 2.

Nơi trảng, ruộng, sân cỏ: Cao Lạng, Hoàng Liênsơn, Đalat.

- Annual 10-50 cm high; spikelets red ferruginous; achenes blackish brown (*Pycreus rubromarginatus* E.G.Cam.).

Latespicati:

9935 - *Cyperus latespicatus* Boeck. Cú gié-rộng.

Cỏ nhất niên; thân cao 10-30 cm, có 3 cạnh tà. Lá ít; phiến cứng, rộng 2,5 mm. Pháth hoa với 1-3 cầm, *mang hoaddau*; gié hoa dài 1-2 cm, rộng 4 mm; hoa 20-30; vảy *vàng nâu*, lưng lục; tiểu hụy 2; với chẻ 2.

Đalat. Var. *diaphanus* (Schrad.) Kuk.: gié hoa ngắn, vảy có bia trắng.

- Annual sedge to 10 cm high; capitulum; scales yellow brown.

Giống-phụ Mariscus

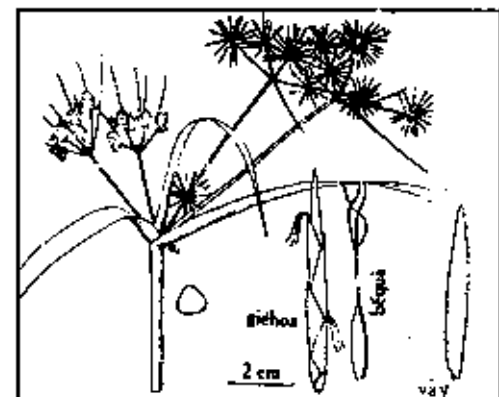
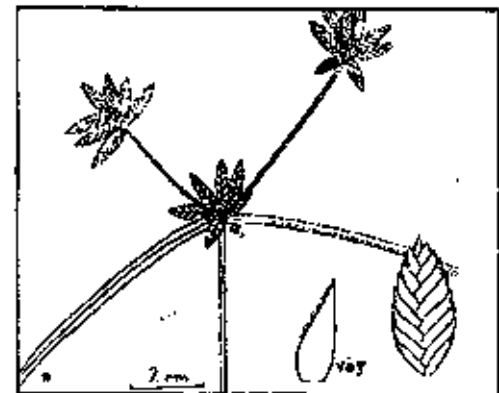
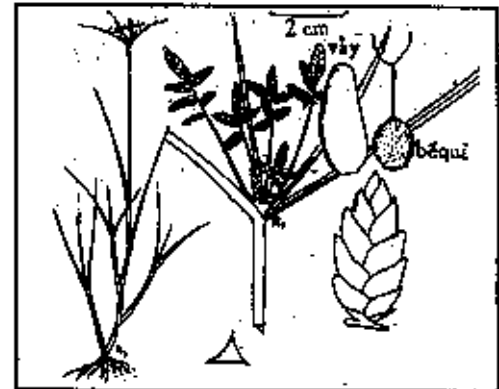
Subulati:

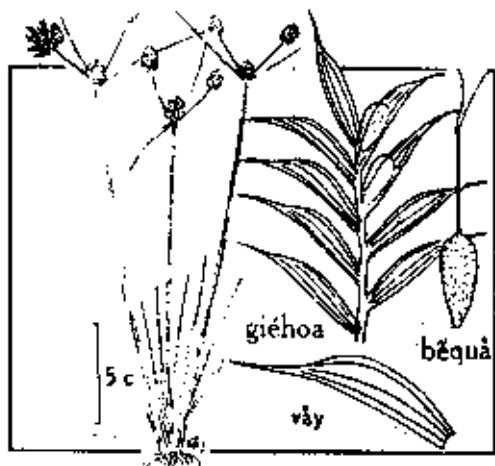
9936 - *Cyperus compactus* Retz. Lác ba-đào.

Bụi daniên; thân có 3 cạnh bên hay tròn, to đến 6 mm. Lá có phiến cứng, *móc móc*, rộng 5-12 mm. Pháth hoa to, *ùng đỏ lúc khô*; lá hoa dài đến 1 m; cầm dài, mang gié hoa *gắn thành đầu tròn*, dài 5-15 mm, 4-8 hoa; vảy cao 3-4,5 mm, 3 gân. Béquả nâu, cao 1,5-2 mm; với nhụy chẻ 3.

Bờ đê, ruộng khô, bình nguyên; I-XII.

- Perennial sedge; leaves glaucous; spikelets in globulous heads.

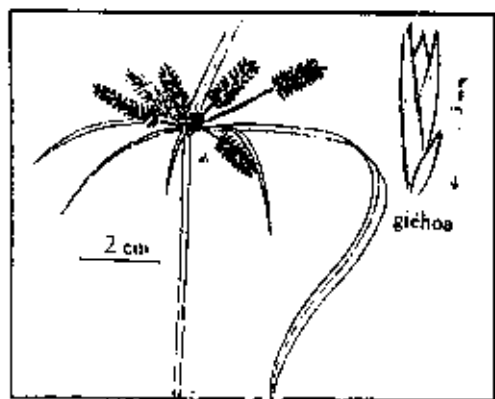

9937 - *Cyperus squarrosus* L. Cú móc.

Bụi *nhất niên*, cao 3-15 cm; thân có 3 cạnh nhọn. Lá có phiến hẹp, mềm, ngắn hơn thân. Pháthoá với nhánh mang hoadầu; láhoa dài cỡ pháthoá; giéhoa *nâu*; vảy có mũi cong ra, gân 5; tiểunhụy 1. Bếquả *nâu* hoe, dài đến 1 mm,

Ruộng, rầy.

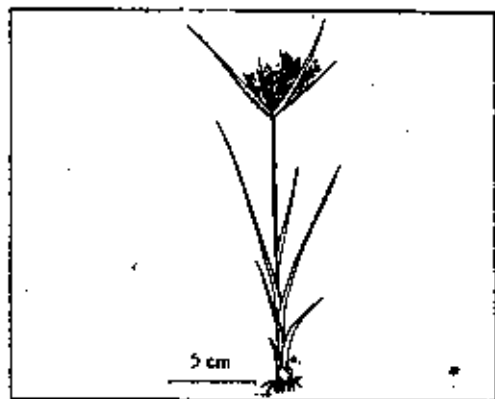
- Annual tuft to 15 cm; capitulum with spikelets brown (*C. aristatus*).

9938 - *Cyperus paniceus* (Rottb.) Boeck. var. *roxburghianus* (C.B. Cl.) Kuk. Udu kê.

Cỏ *daniên* cao 60 cm, cãnhành có *ngó* với *vảy nâu đỏ*; thân có 3 cạnh. Lá có phiến rộng 2-3 mm. Pháthoá với 5-7 láhoa dài đến 25 cm; tia 5-7 *tận cùng bằng gié dày, hình trụ*, dài 8-15 mm; giéhoa cao 2,5-3 mm; vảy mỏng, *lưng xanh*, *bìa nâu đỏ*. Bếquả cao 1-2,5 mm; vòi nhụy ngắn, *ché 2*.

Dựa lộ, đất hoang khô, bìnhnguyên; I-XII.

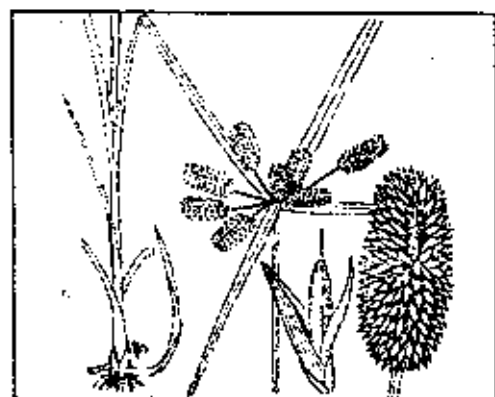
- Anthele with spikes cylindrical; spikelets 2.5-3 mm long (*Schaenoides paniceus* Rottb., *C. roxburghianus* C.B.Cl., *Mariscus paniceus* Vahl).

9939 - *Cyperus cyperoides* (L.) O. Ktze. Lác dưới chồn.

Bụi cao đến 0,75 m, *daniên không cãnhành*. Lá có phiến rộng 9-2 mm, cao bằng thân. Láhoa dài đến 40 cm; *gié hình trụ* dài 2-4 cm, rộng 6-10 mm, mang 40-200 giéhoa; giéhoa gần thẳng góc, cao 3-4 mm. Bếquả dài, cao 1,5-2,2 mm, *vàng hay nâu*; vòi dài.

Nơi hơi rập, ẩm, đất trồng, đến 1.800 m.

- Perennial without stolon; spikelets 3-4 mm long (*Scirpus cyperoides* L.).

9940 - *Cyperus clarkei* T. Cooke. Lát Clark.

Cỏ có *chồi ngắn*; thân *cứng*, cao 50-70 cm, có 3 cạnh. Lá có phiến hẹp, mềm, dài 20-30 cm, rộng 2-3 mm. Pháthoá có 6-8 láhoa rộng 5-7 mm, dài 20-25 cm; *cánh mang gié như con nhím*, cao 12-15 mm, rộng 7 mm; giéhoa 4 vảy, 2 ngoài ngắn, rời 1 to, *xanhxanh*, một nhỏ bao lấy *bếquả*. Bếquả *nâu đỏ*, cao 2 mm, hơi cong.

Rừng Lá, Phan thiết; VII.

- Stoloniferous; spikes dense; spikelets with 4 scales; achenes red brown.

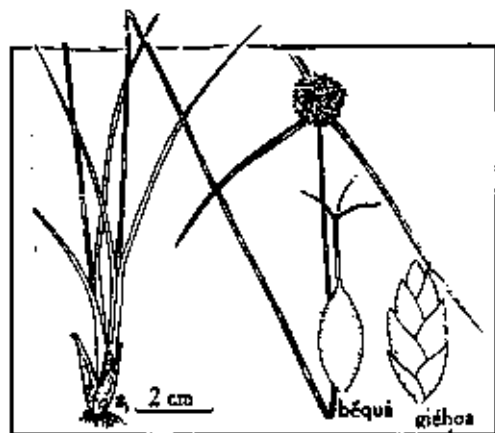
Kyllagiformes:

9941 - *Cyperus dubius* Rottb.. Bạcđầu ngò.

Bụi cao 15-30 cm; thân có 3 cạnh. Lá có phiến rộng 2-4 mm, dài gần bằng thân. Hoạch đầu tròn, to 8-16 mm, có 3-5 láhoa dài; giéhoa trướng, dài 4-6 mm, rộng 2,5 mm, mang 3-6 hoa; váy nhiều gân; tiểunhụy 3. Bếquả vàng.

Đất trồng, đất cát dứa biển: XI.

- Tuft 15-30 cm; capitulum 8-16 mm across; spikelets 4-6 mm long; achenes yellow (*Mariscus dubius* (Rottb. Kuk. ex Fisch.)

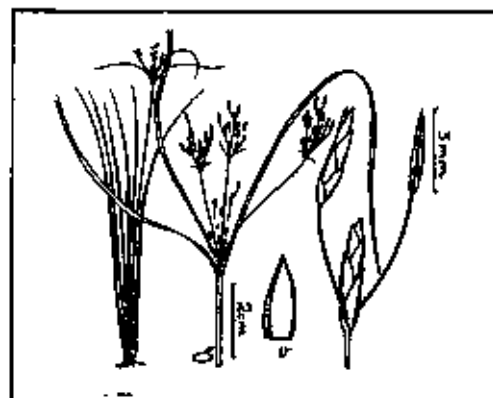

9942 - *Cyperus limnosus*. Lát bùn.

Bụi; thân có 2 cạnh. Lá có phiến hẹp, mảnh, nhọn, dài bằng pháthoa, đến 40 cm, rộng 1,5 mm, mặt trên có gân không rõ, mặt dưới 1 gân giữa và 3-4 gân cạnh mảnh, bìa nhám, lúc khô xám-xám. Pháthoa với 3-4 láhoa dài đến 20 cm; giéhoa cao 3 mm; váy cao 1,8 mm, hơi có lông mịn, gân giữa xám, nâu và hơi trong hai bên. Bếquả có vòi nhụy chẻ 2.

Kiên giang; IV.

- Tuft to 40 cm high; spikelets 3 mm, red brown.

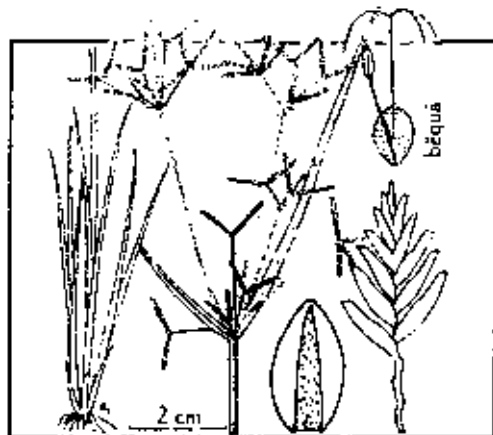

9943 - *Cyperus zollingeri* Steud.. Cú thân-mảnh,

Thân có 3 cạnh nhọn. Lá đứng; phiến hẹp nhọn, cao. Pháthoa có tổngbao do láhoa dài; cấn dài, mang nhánh; giéhoa cao 1,5 cm; váy đầu tà. Bếquả xoan, 3 cạnh, có mặt mịn, theo hàng ngang; vòi chẻ 3

Đran.

- Stem triquetrous; spikelets 1.5 cm long; achenes finely verrucose (*C. tenuiculmis* Boeck.).

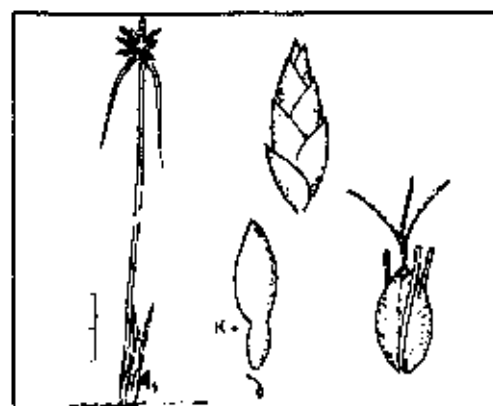

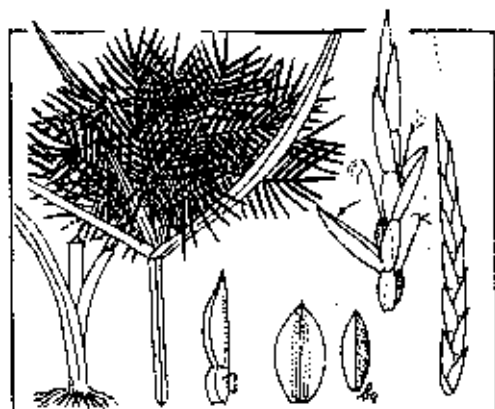
9944 - *Mariscus dregeanus* Kunth.

Có không có chồi; thân cao 10-40 cm, phần trên có 3 cạnh; bẹ bao màu sét hay đỏ. Tán tròn; láhoa 3-5, xụ, dài 3-5 cm; giéhoa 4-8 mm; đỉnh có khớp; tiểunhụy 2-3; noãn sào 3 vòi nhụy. Bếquả 2-6, có 3 cạnh, đen, cao bằng 2/3-3/4 đỉnh.

Phíchâu, Áchâu, Uechâu.

- To be found in Vietnam.

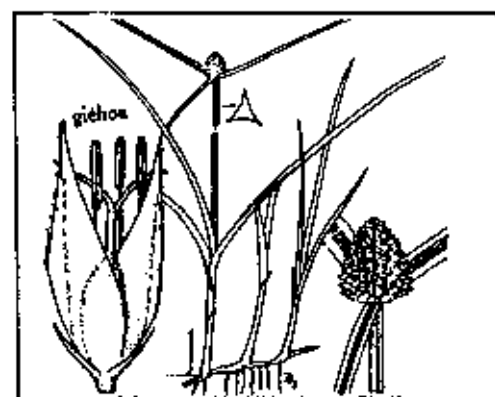

9945 - *Torulinum odoratum* (L.) S. Hooper. Cú thơm.

Có nhất niên; thân đứng, có 3 cạnh nhọn. Lá dài, hẹp, xếp dọc. Phá hoa có lá hoa tổng bao dài; tia mang nhánh mang nhiều gié hoa rế; gié hoa dài 2 cm, rộng 1,2 mm; vảy bầu dục, dễ rụng ở phần dưới; bé quả thon, cao 1,5 mm, có 3 cạnh, nâu vàng.

TN. *Torulinum* khác *Cyperus* ở sóng gié hoa có đốt ở đáy và giữa các hoa.

- Annual; stem triquetrous; spikelets 2 cm long; achenes brown yellow, 1.5 mm high (*Cyperus odoratus* Forst. f.)

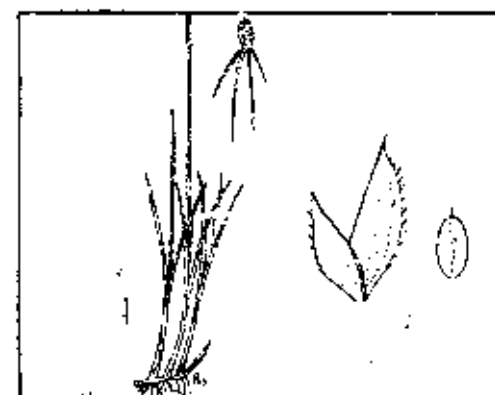

9946 - *Kyllinga nemoralis* (J.R. & G. Forst.) Dandy ex Hutch. & Dalz. Bấc đầu; Poverty grass.

Cỏ không lông, có cánh hình; thân đứng cao 10-30 cm, có 3 cạnh nhọn. Lá ngắn hơn thân. Hoá đầu trắng, cao 8-12 mm, có 3 lá hoa rất dài; gié hoa một hoa, cao 3 mm; vảy có sóng cao, có răng thường tới đỉnh. Bé quả có đốm nhỏ, vàng nâu.

Thông thường dựa lộ, sân, vườn, đến 500 m; I-XII. Công dụng như Cỏ-cú: rễ phá thán, lợi tiểu, trị đại-đường, bảo vệ màng nhầy, mát, bổ, trị ỉa, đắp trị bệnh da và ung-nhọt.

- Stolonerous; capitulum white; achenes yellow brown (*Thryocephalon nemoralis* J.R. & G. Forst., *Kyllinga monocephala* Rottb., *Cyperus kyllinga* Endl.).

9947 - *Kyllinga alata* Nees. Bấc đầu cánh.

Cỏ có cánh hình ngắn, mảnh; thân cao đến 30 cm, không lông. Phiến lá rộng 3 mm, dài 6-9 cm. Phá hoa xoan, to 8 x 12 mm, lúc khô màu rơm, có 3-4 lá hoa dài, xụ; gié hoa cao 4 mm, màu rơm có sọc đỏ nâu, sóng có lông ngắn to, trong. Bé quả màu ngà, dẹp, xoan, cao bằng 1/2 vảy.

Buônmethuột.

- Capitulum ovoid, yellowish; spikelets 4 mm; achenes cream.

9948 - *Kyllinga curvispiculosus* (Koy.) Phạm hoàng,

Bụi nhỏ, dày; cánh hình ngắn có xo vàng đỏ; thân cao 4-10 cm. Lá hẹp, rộng 2-3 mm, xếp dọc, chót thon nhọn. Phá hoa là hoá đầu to 4-6 mm; lá hoa (3)4, dài đến 6 cm; gié hoa xoan tròn dài đến thon, cao 2-2,3 mm; vảy tái, có cánh có gai dẹp; tiểu hụy 3.

Dran (hình theo Koyama)

- Small sedge; scales distinctly winged (*Cyperus curvispiculosus* Koy.).

9949 - *Kyllinga brevifolia* Rottb. Bạcđầu lá-ngắn;
Short-leaved *Kyllinga*.

Cỏ nhỏ, không lông, có cãnhành và thân ngắn, cao 10-20 cm, đáy thân hơi phù. Lá dài bằng hay ngắn hơn thân. Hoadầu xanh, to 4-8 mm, có 3-6 láhoa dài; giéhoa 1 hoa, cao 2-5 mm; vảy có lông ở sóng lưng; tiểunhụy 3-2. $2n = 120$.

Sàigòn; I-XII. Rể trj ia.

- Stoloniferous; capitulum green; spikelets 1-flowered, 2-5 mm long.

9950 - *Kyllinga bulbosa* Koen. (*Mariscus bulbosus* C.B. Cl.)

Chồi mảnh; thân cao 7-20 cm. Lá dài bằng thân. Tán đơn, tia ngắn hay như hìnhđầu. Gié hình trụ; giéhoa trònđài rộng. Béquá 1 mỗi giéhoa, có 3 cạnh; hạt 1.

9951 - *Kyllinga odorata* Vahl. subsp. *cylindrica* (Wight) Koy. Bạcđầu thơm.

Cỏ nhấtiên hay daniên không có cãnhành; thân cao 20(100) cm, to 5 mm, có 3 cạnh nhọn. Lá dài 20-30 cm, rộng 6-12 mm, phẳng. Pháthoa dày; láhoa dài 20(50) cm; cãnh 5-10, dài 3-4(20) cm, mang nhánh 2 cm; giéhoa hẹp, dài 1,6-2 cm, rộng 1,2 mm, màu rơm; vảy cao 3 mm, có 7 gân mảnh đodó, sóng hình vẩy óm lấy béquá và rụng theo nó. Béquá nâu vàng, cao 1,5 mm.

Kiênluong (Hàtiên), nơi ngập nước dưới chân đá vôi; V,5.

- Annual or biennial; anthele ample; scales with developed caducous carene (*K. cylindrica* Nees ex Wight).

9952 - *Kyllinga polycephala* Willd. ex Kunth. Bạcđầu nhiều-đầu.

Cãnhành bò, nâu đen, to đến 1 cm; thân đứng cạnh nhau, cao 50-60 cm, mang 2-3 bẹ cao đến 20 cm, không lá. Pháthoa với (5)7(8) láhoa dài đến 15 cm; giéhoa với 2 vảy cao 4 mm, sóng lưng xanh có vài lông, bia trắng. Một béquá nâu đỏ, láng, dẹp theo hông, cao 1,5 mm.

Sàigòn.

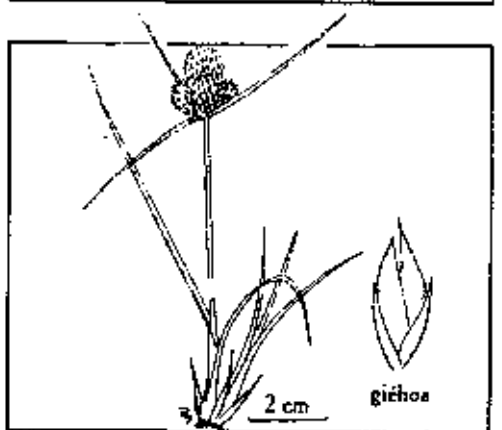
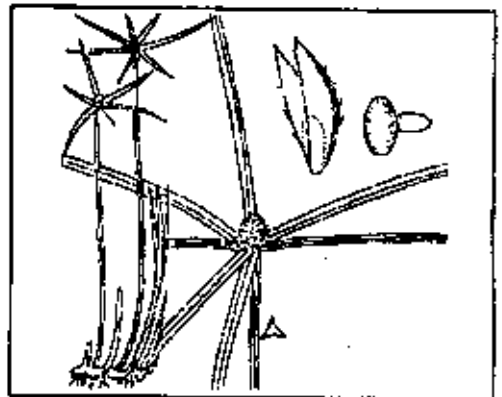
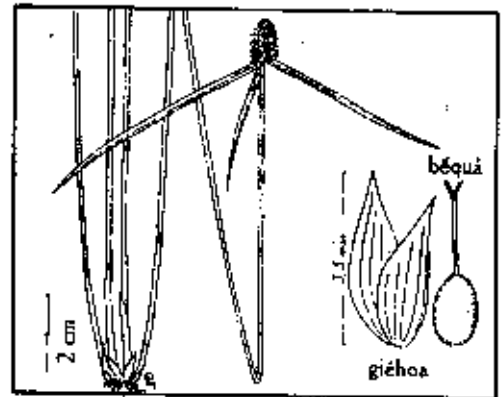
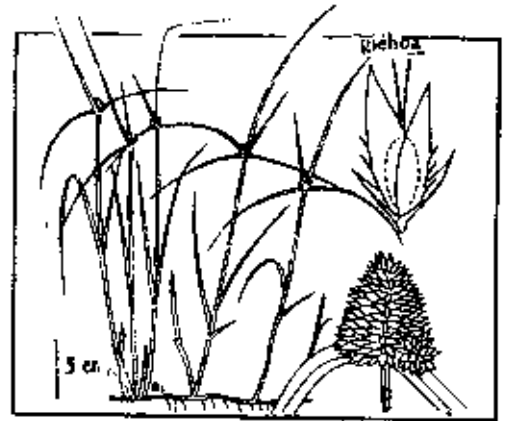
- Stoloniferous, 50-60 cm high; capitulum greenish; achenes red brown (*K. aromatica* Ridl.).

9953 - *Kyllinga sesquiflora* Torr. Bạcđầu hoa-một-ruồi.

Bụi cao 20-40 cm; thân mảnh, có 3 cạnh, mặt lõm. Lá ít; phiến dài 3-0 cm, rộng 3 mm. Pháthoa dày với 1-5 hoadầu, có tổngbao dài; giéhoa dài 2-3,5 mm, mang 1(2) hoa; vảy có sóng không lông, chót nhọn; tiểunhụy 2, vòi nhụy chẻ 2. Béquá đenđen, có chấm mịn.

Rừng thưa, 600-2.000 m; cãnhành thơm.

- Tuft to 40 cm high; heads 1-5; spikelets 2-3.5 mm, 1-2-flowered.

9954 - *Kyllinga hyalina* (Vahl) T. Koy.. Bạcđầu thấuquang.

Bụi. Pháthoả với tổngbao do láhoa dài; cẳm dài đến; giẻhoa cao 5-7 mm; hoa nhiều; vảy có mũi, có nhiều gân lờỉ. Bẻquả đẹp theo hông; vờỉ nhuy chẻ 2.

Đôngduong. Đặcbiệt ở *Kyllinga* mà giẻhoa mang nhiều hoa thụ.

- Tuft; antheles with long rays; spikelets n-flowered; achenes flattened (*Cyperus hyalinus* Vahl).

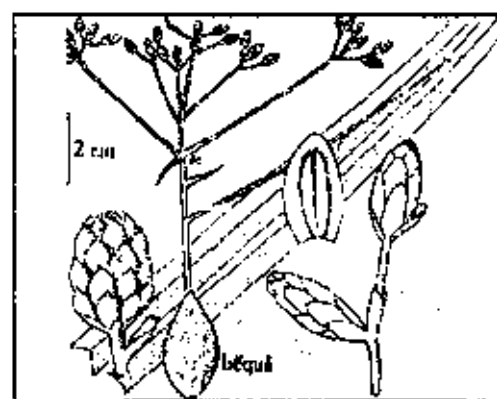

9955 - *Kyllinga melanosperma* Nees. Bạcđầu trái-den.

Cỏ cao đến 1 m. Lá ở thân teo thành bẻ, lá trên có phiẻn hẹp, ngắn, to đến vào 10 x 0,5 cm. Hoảđầu to 1 mm, nâu; láhoa 3-4, dài đến 10 cm.

Vùng Đran.

- Sedge to 1 m high; capitulum 1 cm large, brown.

9956 - *Hypolytrum nemorum* (Vahl) Spreng. Hặỉ rừng.

Cỏ đảniẻn; cẳnhằnh ngắn; thân cao đến 90 cm, có 3 cẳnh ở ngọn. Lá có phiẻn dài 20-40 cm, rộng đến 2,5 cm, bẻ bẻn. Pháthoả rộng 20 cm; giẻhoa cao 5-7 mm, rộng 2-2,5 mm; vảy dày, nâu, 2 láhoa phụ có lông ở sỏng. Bẻquả vàng rỏm, cao 4-5 mm, roughly wrinked, có mỏ dài; nướm 2.

Báchmả, Nhạtrạng, Bảolộc; XII.

- Perennial sedge; spikelets ovoid; bracteoles with carene ciliated (*H. latifolium* L.C. Rich., *H. turgidum* L.C. Rich.).

9957 - *Hypolytrum ohwianum* Koy.. Hặỉ Ohwỉ.

Bụi đảniẻn, có cẳnhằnh; thân có 3 cẳnh tà. Lá dài, lục mỏcmỏc, bẻ bẻn, có rằng thấp. Chủm-tụtán; giẻhoa mang vảy trỏn-xoỏn, đầu trỏn, cao 2-2,5 mm; hai láhoa-phụ có lông ở sỏng; tiẻunhuy 2. Bẻquả cao 2 mm (nhỏ hơn loài trên), mặtt màu sậm đen.

Lảocạỉ, Tamđảo (hình vẽ theo Koyama).

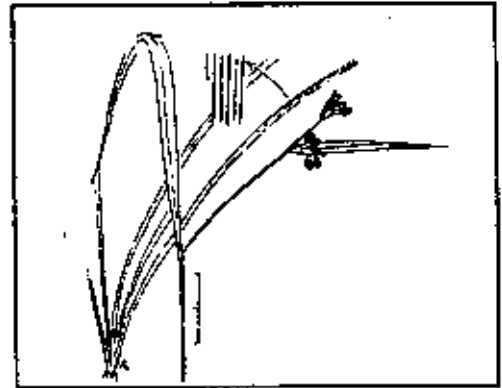
- Scales orbicular-ovate; achenes 2 mm high, surface opaque.

9958 - *Hypolytrum proliferum* Boeck. Hại chổi.

Bụi cao 20-30 cm. Lá có đáy bẹ nâu đỏ; phiến rộng 6-8 mm, bìa bên, dai, dài 40-50 cm. Pháthoa có 1 lá to, ít giéhoa; giéhoa tròntròn, to 8 x 3,5 mm, trắng.

Nơi ẩm lầy, nước ngọt; IX.

- Sedge to 30 cm high; spikelets white.

9959 - *Hypolytrum longirostre* Thw.

Cành ngang; chổi có vảy. Thân cao 30-50 cm, tamgiác, láng. Lá có phiến dài 12 cm. Chùm-tụtán rộng 18-35 mm, 12-20 giéhoa; giéhoa cao 6 mm, bầu dục. Béquả nhỏ, cao 2,5 mm, tròntròn, màu oliu, có mỏ. Địa giữa đồi cát: B, Cônson.

9960 - *Hypolytrum trinervium* Kunth.

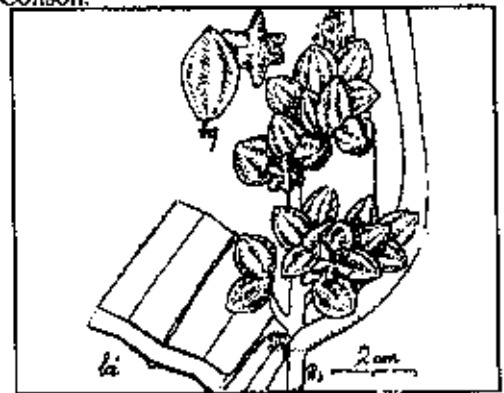
Thân mảnh, cao 40 cm. Lá ở thân 1-2; phiến rộng 6-9 mm. Chùm-tụtán cao 25-40 cm; giéhoa. Béquả rất nhỏ, đen-nâu với mỏ vàng, dài bằng béquả. Ninhbinh, Cônson.

9961 - *Scirpodendron ghaeri* (Gaertn.) Merr.

Bụi to, dạng một bụi Dứa nhỏ; thân có 3 cạnh, to 1 cm. Lá có phiến dài đến 1-3,5 m, rộng 3 cm, bìa có răng-gai, gân giữa có răng nhỏ. Pháthoa cao 10 cm có 2 láhoa rất dài; giéhoa cao 1 cm; vảy to 4 x 3 mm; tiểunhụy 1. Béquả tròntròn, to 1,5 cm, có 6-7 cạnh cao

Nơi trũng ngập lúc mưa, dựa biển: Phúquốc.

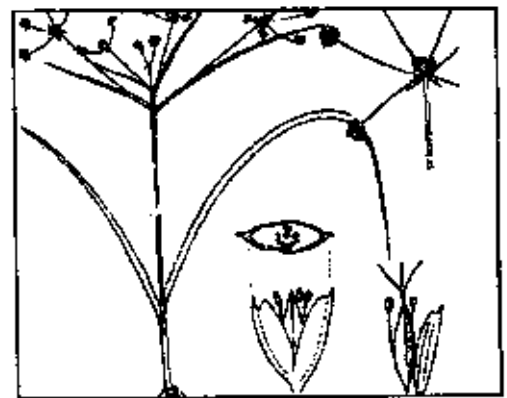
- Bush; stem 1 cm wide; leaves to 3.5 m long; fruits 1.5 cm across.

9962 - *Courtoisia cyperoides* Nees.

Cỏ nhấthiên, thành bụi không lông, cao 8-40 cm. Lá dài bằng thân, phiến rộng 5-6 mm. Pháthoa kép, mang 3-10 tia; láhoa 3-7, dài; giéhoa nhỏ, vàng nâu, thành cụm to 6-12 mm; vảy 2, có mũi, có sóng cao như cánh; tiểunhụy 3; noãnào thon, vòi nhụy không có đốt ở đáy, chót chẻ 3. Béquả có 3 cạnh, nhọn 2 đầu, vòi nhụy 3.

Hànaminh (hình một phần phòng theo Hooker).

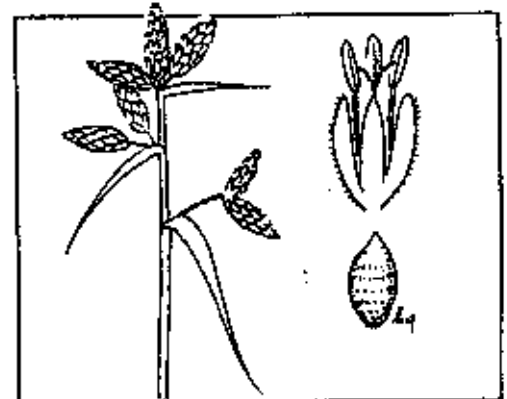
- Annual; spikelets small, flattened; achenes trigonal.

9963 - *Thoracostachyum balansae* E. Cam.

Cỏ cứng; thân cao 40 cm, Lá có phiến to, rộng 2,5-3 cm, chót có mũi dài; cuống dài; bẹ ôm thân. Giéhoa cao 1,5 cm; hoa lưỡngphái; tiểunhụy 3. Béquả nâu đậm, nhẵn, cao 1 mm.

Bavi.

- Sedge to 40 cm high; spikelets 1.5 cm long; achenes 1 mm long.

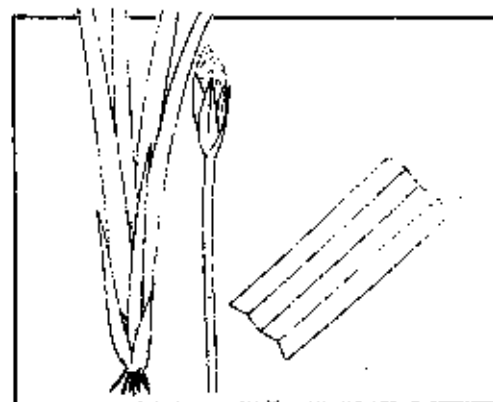

9964 - *Mapania bancana* (Kurz) Koy.
 Bụi cao đến 1-1,2 m. Lá song đĩnh, phiến dài hơn 1 m, rộng 1,5 cm, bìa không bén lắm, chót nhám, xám lúc lúc khô. Trục mang phách hoa to 4 mm; lá hoa 2 dài 40 cm, thông; cãm 4-5, cao 4 cm, mang nhánh thẳng góc, mang gié hoa xoắn, cao 3 mm; tơ hạt 6, như vảy, nâu đậm, 2 tơ cạnh có sóng. Bể quả nâu lằng, cao 2 mm.

Quảng Ninh, Vĩnh Phú, Hà Nam Ninh.

- Tuft to 1.2 m high; hypogynous setas 6; achenes brown, 2 mm high (*Lepironia bancana* Kurz. *Thoracostachyum bancanum* (Miq.) Kurz.

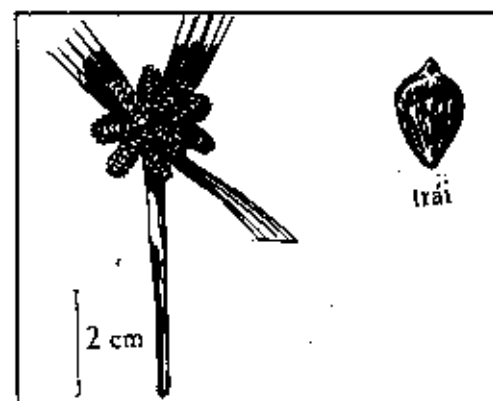

9965 - *Mapania dolichopoda* Tang & Wang. Lác dứa cộng ngắn.

Bụi. Lá có phiến dài hơn 60 cm, rộng 2 cm, xếp 2 mái, bìa nhám. Trục mang phách hoa cao 60-80 cm, có bẹ cao 10 cm; phách hoa to 2,5 x 1,5 cm, nâu, có tổng bao óm.

Trên cát, dựa cuống lưu: Quảng Ninh.

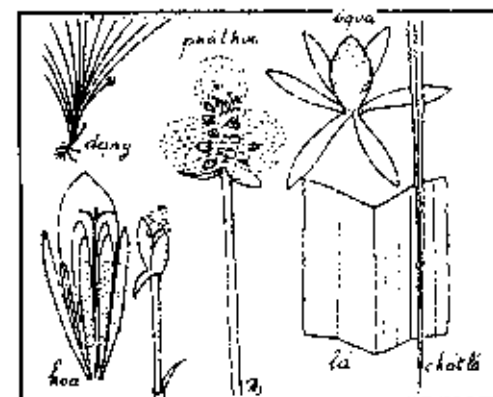
- Leaves 60 cm long; inflorescence 2.5 x 1.5 cm, brown.

9966 - *Mapania elegans* E.G. Cam. Lác dứa thanh.
 Cỏ đaniên; cãm hành to, cứng. Lá có phiến dài cứng, bìa bén, xếp hai mái với 3 gân chánh to. Phách hoa có lá hoa dài như lá; gié hoa 7-12, tròn dài, dài 1-1,3 cm. Phách hơi đẹp, có mũi, nhăn khi khô.

N (hình theo Camus).

- Perennial sedge; spikelets 1-1.3 cm long; berries.

9967 - *Mapania kurzii* C.B. Cl. Lác dứa Kurz.
 Cỏ có thân nằm rồi đứng ngắn, to 1-1,3 cm. Lá có phiến dài 1,5-2 m, rộng 4 cm, xếp hai mái, chót có đuôi dài, bìa có răng nhỏ. Phách hoa ở nách lá, ngắn hơn lá (cộng 20 cm, sau đến 40 cm); tổng bao nhỏ; hoadầu 3; hoa cao 9 mm, có hai tiền diệp sóng có lông, tơ hạt như vảy đẹp. Bể quả hình bông vụ cao 5 mm, không lông.

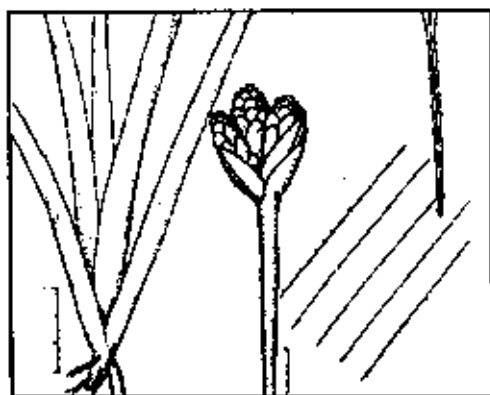
- Stem ascending; leaves 4 cm wide, lengthly caudate.

9968 - *Mapania palustris* (Boeckl.) F. Vill. Látdua
ám-lây.

Bụi to; thân ngắn. Lá songdinh, có phiến
xếp hai mái, bìa có gai nhỏ thưa, chót có đuôi; bẹ
cao. Pháthoa trên trục cao; tổngbao do láhoa xoan;
giéhoa 2-4, to 1,5 x 1 cm.

Quảngtrị, vào 900 m.

- Large sedge; spikelets 2-4, 1.5 x 1 cm
(*Lepironia palustris* Boeckl.).

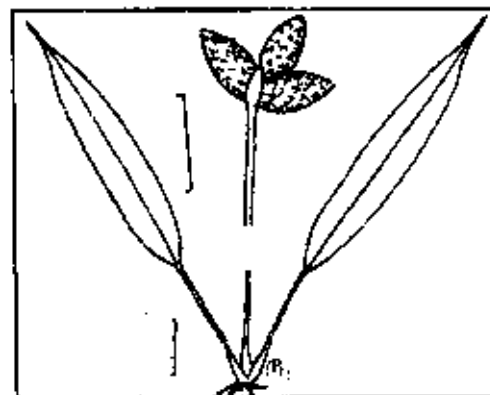
9969 - *Mapania holtumii* Kern. var. *tonkinensis* Raym.
Látdua Holtum.

Bụi; thân ngắn; bẹ cao 4-5 cm. Lá có cuống
rõ dài 6-8 cm; phiến bầu dục tròn dài, đến 20 x 3 cm,
gân 6 mỗi bên, chót có đuôi dài. Pháthoa cao 40
cm, hơn lá; giéhoa to 1,5 x 1 cm, nâu; hoa có 2 vảy.
Vinh-yên, 1.200 m.

- Petiole long, limb to 20 x 3 cm; spikelets 1.5
x 1 cm.

9970 - *Mapania thorellana* E.G. Cam.

Thân đứng, có 3 cạnh. Lá to, gân nhiều, 3 to, lá ở
thân dài hơn thân. Pháthoa mang nhiều gié tròn dài, gần nhau
thành đầu; láhoa đến 30 cm; to hạt hình vẩy. Béquá xoan
xoan-tròn dài, vòi 3. Lào.

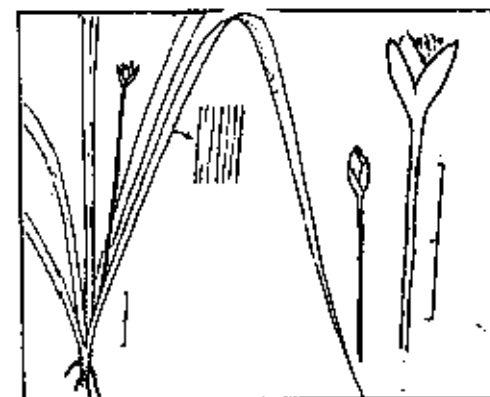

9971 - *Mapania tenuiscapa* C. B. Clarck. Látdua gié
-mảnh.

Bụi dày trên thân ngắn, to 8 mm; rễ to. Lá
nhiều, phiến dài 60-70 cm, rộng 8-10 mm, bìa bên,
từ từ hẹp đến chót nhọn. Pháthoa cao 8-15 cm;
giéhoa màu lục, lúc mang trái to 1,2 cm, trên cộng
tía; hoa có vài tờ hạt. Béquá xoan tròn tròn, cao
2-2,5 mm.

Ven súi: II-IV. Tìm lại ở Việt Nam.

- To search in Vietnam.

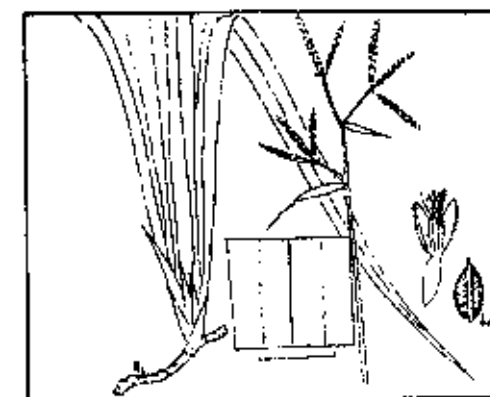

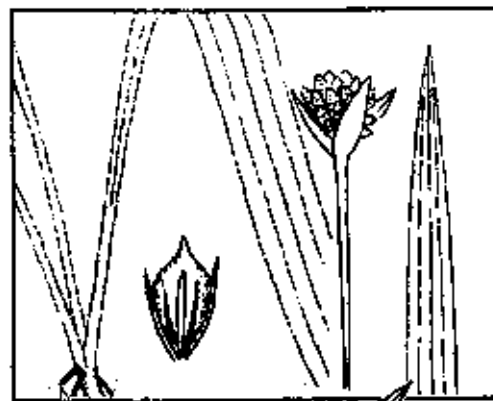
9972 - *Mapania tonkinensis* (E.G. Cam.) Wittn.
Látdua Bách bộ.

Cỏ cao đến 1 m; cành nhỏ to 6-8 mm, có vẩy
xơ. Lá to, dài đến 1 m, rộng 2,5-3,5 cm, bìa không
bén. Chùm-tútán ít nhánh; giéhoa ít, đẹp, dài
1,5 cm, nâu đỏ. Béquá nâu hoe, tròn dài, có 3 cạnh.

Rừng dày, 1.500-1.800 m: Uôn bí, Quảng Nam.

- Sedge to 1 m high; leaves to 1 m long;
spikelets 1.5 cm long, red brown (*Diplasia tonkinensis*
E.G. Cam., *Thorachostachyum tonkinensis* E.G. Cam.).

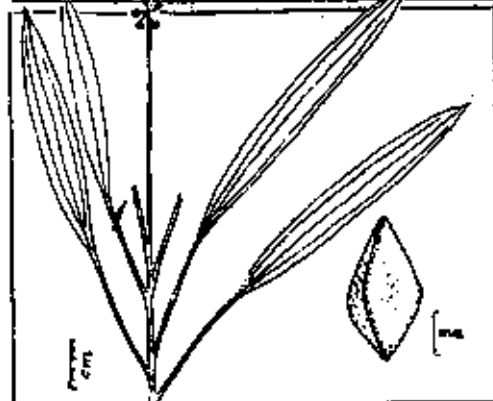
9973 - *Mapania nudispica* Koy. Lác dứa gié-trần.

Bụi daniên; cãnhành xéo, cứng, to 1 cm. Lá to, phiến dài 10-35 cm, rộng 1,5 cm, bìa nhám. Hoadầu; láhoa thon; giéhoa nhiều, nâu lợt, cao 8 mm; vảy đầu tròn; hoa có 2 tiêndiệp và 4 vảy hẹp, tiêunhụy 3. Béquả có cọng, cao 4,5-6 mm, chót có mũi.

Tamđảo, Quảngnam (Gò Oí), rừng vào 500 m, trên granit; II, 2.

- Perennial sedge; contracted spike; scales round at apex; nux 4.5-6 mm high.

9973a - *Mapania tamdaoensis* Khôi.

Cỏ daniên, cao vào 30 cm; thân to 1 mm, cãnhành ngắn. Lá có phiến to, thon hẹp, dài 25-43 cm, gân chánh 3, dài, chót nhọn; cuống 10-15 cm. Pháthhoa rộng 1,5 cm, mang 3-4 nhóm giéhoa; giéhoa 10 x 5-6 mm; vảy xoan-trònđài, dài 3-4 mm. Trái bầuđục-hình xấp, cao 3,8 mm.

Tamđảo (hình theo Khôi).

9974 - *Lepironia articulata* (Retz.) Domin. Bàng.

Cãnhành cứng, nằm trong bùn, to 8-10 mm; thân đứng cao đến 1 m, có ngấn ngang, đáy có 3-4 bẹ bao cao 15-20 cm. Giéhoa ở chót thân cao 1,5-2 cm, rộng đến 1 cm; hoa có 9-12 tiêunhụy, mỗi ở trước một vảy. Béquả cao 3-4 mm; vòi nhụy chẻ 2.

Thôngthường ở trũng phèn, Đồngtháp, Hàtiên; I-XII. Dùng dệt bao, đệm.

- Limnophyte on very acid damp; stem to 1 m high (*Restio articulatum* Retz., *L. mucronata* Rich.).

9975 - *Lipocarpa chinensis* (Osb.) Kern. Nhândiệp Trungquốc.

Thân cao 10-60 cm. lóng, hơi có 3 cạnh. Lá có phiến không lông, dài bằng thân hay ngắn hơn, rộng 2-3 mm. Láhoa dài hơn pháthhoa; giéhoa 1-8, tái hay dodò, rộng 5-8 mm; vảy không 1 mũi; phiến 2, dài hơn béquả. Béquả trònđài.

N (hình theo Camus).

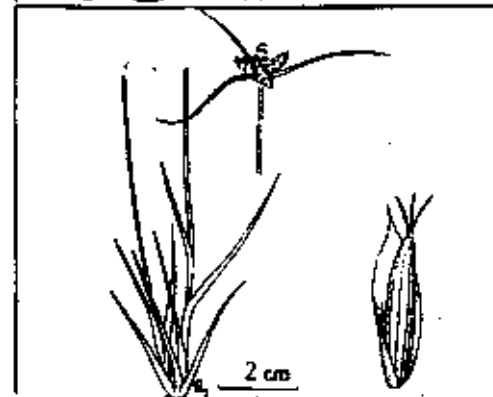
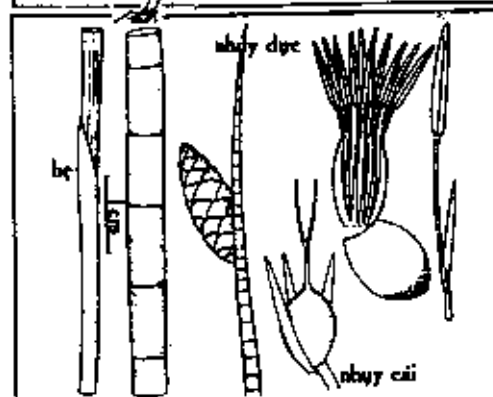
- Tuft 10-60 cm; spikelets 1-8, pale or reddish (*Scirpus chinensis* Osb.).

9976 - *Lipocarpa microcephala* (R. Br.) Kunth. Nhândiệp đầu-nhỏ.

Cỏ không lông, thành bụi nhámien cao 5-15 cm; rễ nhiều, mảnh. Lá cứng, ngắn, dài bằng 1/3 thân. Pháthhoa với láhoa dài 2-3 cm; giéhoa nhỏ, 1-4, xanhxanh; vảy xoan, đầu huốt ra ngoài; phiến dài hơn trái. Béquả trònđài; vòi nhụy chẻ 3. $2n = 16$

Dựa lợ, ruộng; Biênhòa, Vũngtau, Phúquốc; XII.

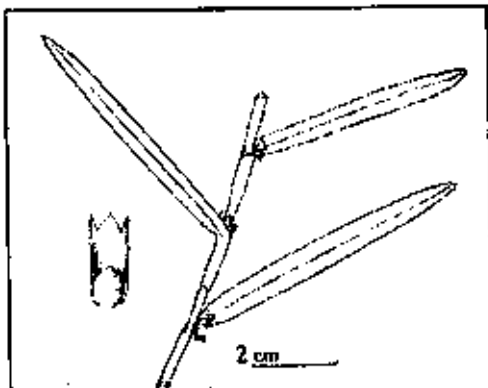
- Annual, glabrous, 5-15 cm high; spikelets greenish; achenes cream, 1.3 mm long (*Hypaetypum microcephalum* R.Br.).

9977 - *Scleria caricina* (R. Br.) Benth.. Cương chum.
 Có *nhất niên*, mảnh, không lông, cao 10-30 cm.
 Lá có phiến thon, đầu tù; bẹ không cánh. Chùm ở
 nách lá, ít giéhoa; giéhoa đơnphái, đục ở giữa và
 ngon, chum, cái ở đáy và cạnh. *Bé quả trắng*, to 1,5
 mm.

Đất lầy: Nhatrang, Sôngbé, Sài Gòn, Phúquốc...
 XI.

- Annual, glabrous; spikelets axillary; achenes
 white (*Diplachrum caricinum* R. Br.).

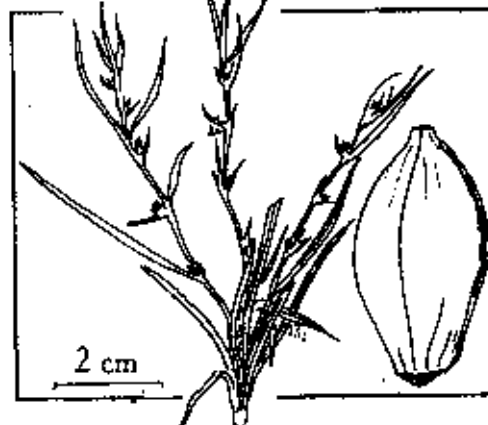

9978 - *Scleria exigua* Kern. Cương nhỏ.

Cỏ *nhỏ nhất niên*; rễ đỏ; thân có 3 cạnh,
 cao 3,5 cm, rộng 0,5 mm. Lá có phiến dài 1,5-3 cm,
 rộng 1,5 mm, phẳng, nhọn, gân 7; bẹ đỏ không
 cánh. Pháthoa ở nách lá; giéhoa đục ít hoa, cao 1
 mm, tiểuhuy 1; giéhoa cái 1 hoa. *Bé quả 3 cạnh*,
nhỏ, cao 0.5 mm, láng, nâu sét.

Đàlạt (hình theo Kern).

- Annual small sedge; stem trigonal; achenes
 shining brown ferruginous (*Diplachrum exiguum*
 (Kern) Koy.).

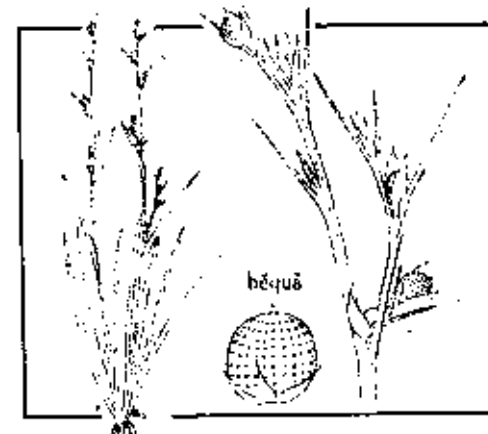

9979 - *Scleria biflora* Roxb.. Cương hai-hoa

Bụi dày, cao 40 cm; thân mang 4-8 lá. Lá có
 phiến dài 10-20 cm, rộng 5-7 mm, có ít lông. Chùm-
 tután thưa, nhánh ít, dài 1-3 mm; giéhoa *màu sét*,
 có lông hay không lông; đơnphái. *Bé quả trắng tròn*,
 có lông mịn hoa, có mạng.

Nhatrang.

- Stem to 40 cm; achenes puberulent, white.

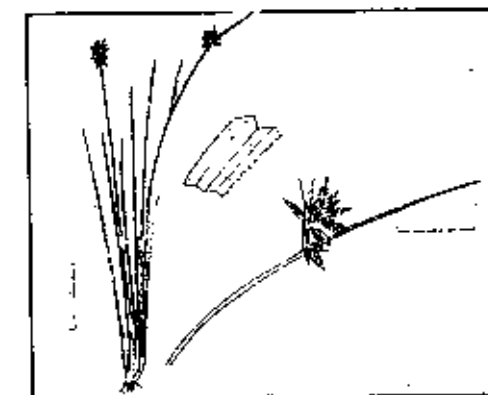

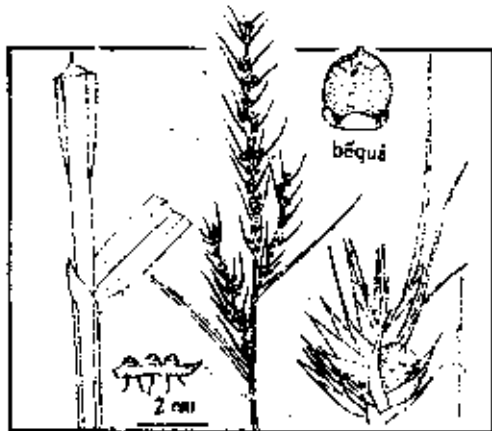
9980 - *Scleria carphiformis* Ridl.. Cương rơm.

Bụi cao 30-40 cm; dây thân có *bẹ đỏ*. Lá có
 phiến có lông, rộng 3-4 mm, xếp hai mái, chót nhọn.
 Pháthoa cao hơn lá, dạng hoặđầu, có 1 láhoa nổi
 dài thân; giéhoa cao 1,3 mm.

Rừng Tràm.

- Tuft to 40 cm; spikelets 1.3 cm.

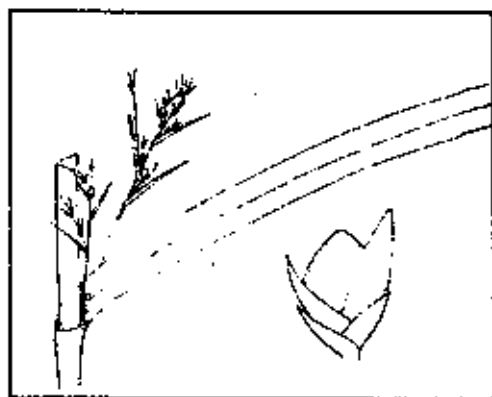

9981 - *Scleria ciliaris* Nees . Cương rìa.

Cỏ to, cao 0,6-1,2 m, gần như không lông; thân có 3 cạnh tròn. Lá to có bẹ dài, các lá trên mọc đối; bẹ thường có cánh nhỏ. Chùm-tụ tán ở phía ngọn, dày, có lá hoa dài dặc sắc; gié hoa vàng hay vàng sậm. Bè quả tròn, trắng hay vàng rơm, có lông mịn, rời lóng.

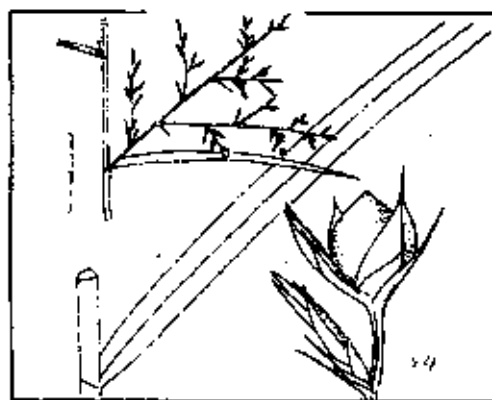
Ven rừng, rừng luôn luôn xanh: Đồng xoài.

- Stem to 1.2 m high; inflorescence with long bracts; achenes white or yellowish (*S. bancana* Miq.).

9982 - *Scleria corymbifera* Hook. & Thoms.. Cương tán phồng.

Cỏ to; thân to 5-8 mm, có 3 mặt hơi lóm. Lá rộng đến 1,5 cm; bẹ là ống dài. Phá hoa ở nách lá và ngọn; lá hoa nhọn, vàng nâu. Bè quả cao 3 mm, màu sữa, lóng.

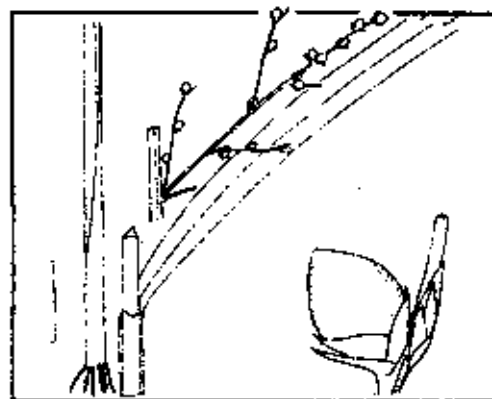
- Stem trigonal; achene cream, shining.

9983 - *Scleria harlandii* Hance.

Cỏ cao; thân có 3 cạnh tròn tròn; lông dài hơn 30 cm. Lá có nơi khít nhau; bẹ không lông, chót cắt ngang; phiến lá 30 x 1 cm, bìa bén. Phá hoa ở ngọn, cao 30-40 cm, nhánh xéo; gié hoa nâu. Bè quả cao 3,5 mm, màu sữa hay hơi xám, lóng.

Từ B đến Sông Cái, Nha Trang, Bảo Lộc.

- High sedge; achenes cream, 3.5 mm (*S. elata*, *S. multifoliata*, *S. scrobiculata*).

9984 - *Scleria junghuhniana* Boeck. Cương Junghuhn.

Cỏ cao hơn 60 cm; thân có 3 cạnh nhám nhám. Lá có phiến dài, rộng 1 cm; bẹ có 3 cánh cao 1-2 mm, nhám bén. Phá hoa thưa; nhánh dài 10-15 cm. Phá trái đẹp vì bè quả to (5 mm), xoan tròn, trắng

Vùng Định Quán; 10.

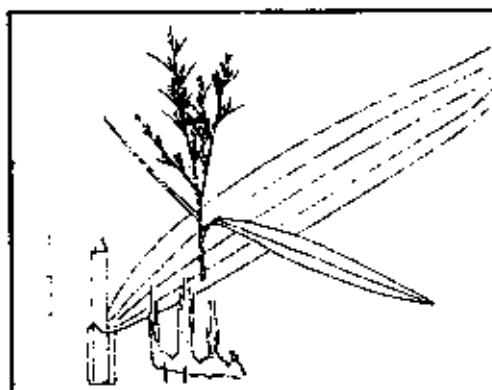
- Sedge to more 60 cm high; sheath 3-winged; achenes white, 4.5-5 mm long.

9985 - *Scleria kerrii* Turrill. Cương Kerr.

Cỏ cao; cành cứng; thân có 3 cạnh nhọn. Lá có phiến dài 30 cm, rộng 2 cm; bẹ có 3 cánh cao không bền.

Rừng Thông; Dilling.

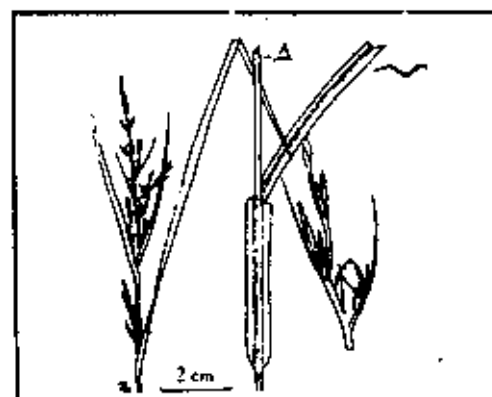
- Sympodic rhizome; stem trigonal; limb to 2 cm wide.

9986 - *Scleria levis* Retzius. Cương láng.

Bụi không dày, cao đến 0,8-1 m; thân mảnh, có 3 cạnh nhọn, bền. Lá có phiến dài 30-40 cm, rộng 5 mm; bẹ có cánh cao 2 mm. Pháthoá dài 5-6 cm, thưa. Béquả trắng, hơi có 3 cạnh, rộng 2,5 mm.

Ven rừng. Có bện cắt dũ!

- Sheath with sharp wings; achenes white (*S. hebecarpa* Nees).

9987 - *Scleria lithosperma* (L.) Sw.. Cương trái-dá.

Bụi cao hơn 60 cm; thân mảnh. Lá có phiến hẹp dài; bẹ tròn, không lông. Pháthoá ở ngọn, hẹp. Trái là béquả màu sữa, nhỏ (2,2 mm, láng).

Dựa biển. Sác cho phụ nữ uống sau khi sanh.

- Tuft to 60 cm high; achenes cream, shining (*Scirpus lithospermus* L.).

9988 - *Scleria nangkiangensis* Tang & Wang.

Thân cao 30-50 cm, có 3 cạnh, không lông. Lá ở thân hẹp dài, rộng 2,5-3,5 mm, bìa nhám. Chùm-tútán cao 1-2 cm; giéhoa thon, cao 5 mm; vảy 11-12, xoắn thon; hoa cái 1, đực 7-8; tiểuhụy 2(3); noãn 2. Béquả xoắn ngược, đáy cát ngang, chót tròn, to 2-2,5 mm, trắng.

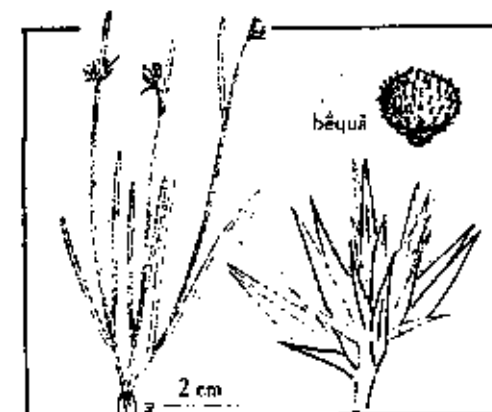
Nanking. B ?

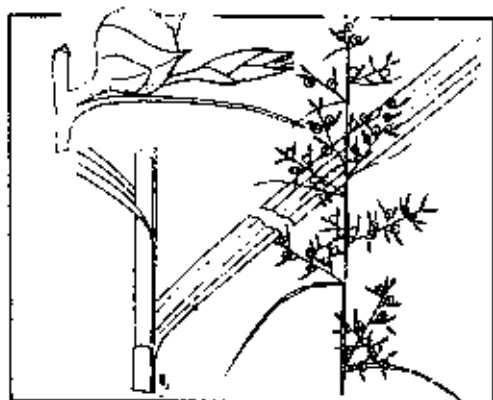
9989 - *Scleria neesii* Kunth. Cương Nees.

Cỏ cao 20 cm; rễ nâu đỏ; thân có lông. Lá có phiến mềm, thon, đầu tù. Chùm-tútán như hoadầu, mang 5-15 géhoa đơnphái, màu sét, dài 6-8 mm; vảy thon nhọn, có lông. Béquả trắng, có lông mịn, hạt có lông; noãn 3.

Bà Rịa.

- Sedge 20 cm high, pubescent; achenes white.

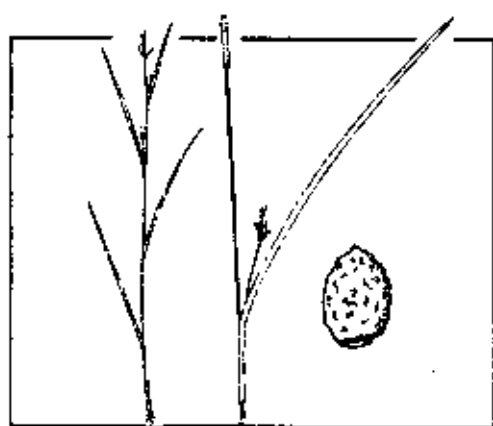

9990 - *Scleria oblata* S.T. Bl. Cương rộng, Cỏ mây.

Thân có 3 cạnh; lông cái dài cái ngắn. Lá có phiến rộng 9 mm, dài 40 cm, bìa, gân giữa *bén*; bẹ dài 5-7 cm. Pháthoa có 10-13 cm, rộng 4 cm; nhánh 3 cm, gắn xéoxéo, trục ngắn; giéhoa xanh; vảy màu sêi, gân lung xanh; vảy trên mỏngmông; tiểunhụy 3. Bếquả tròntròn, to 2,7 mm, trơn.

Tântạo.

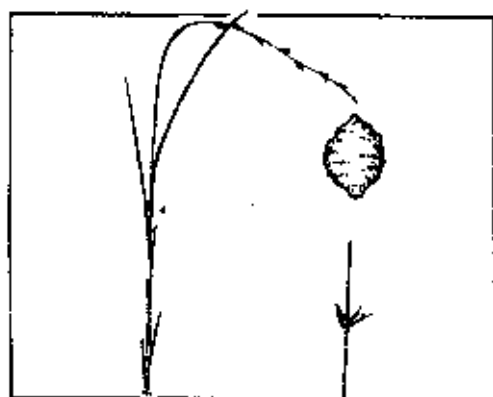
- Sedge to 1 m high; achenes globulous, shining, 2.7 mm large.

9991 - *Scleria parvula* Steud. Cương nhỏ.

Cỏ nhỏ, *mảnh*, cao vào 20 cm, không lông. Lá có phiến rộng 2 mm, dài vào 10 cm; bẹ cao 2 mm. Pháthoa ở nách lá, ít giéhoa. Bếquả xoan, có unân, to 2 mm, màu ngà.

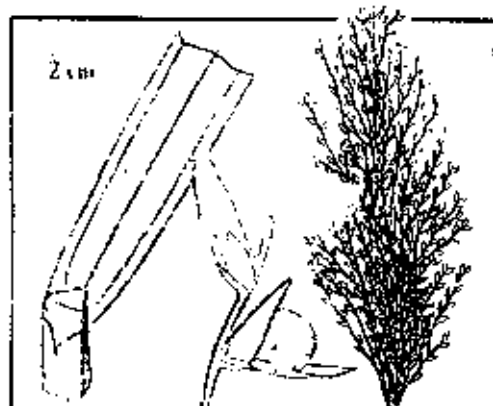
- Sedge 20 cm high; inflorescence with few spikelets; achenes 2 mm, cream.

9992 - *Scleria pergracilis* (Nees) Kunth. Cương rất thanh.

Cỏ mảnh, cao 40-50 cm, thân mang ít lá. Lá dưới ngắn, lá trên có phiến dài 8-15 cm, dẹp vào 1,5 mm. Pháthoa *như gié* ở ngọn, láhoa ngắn; giéhoa 1-2 ở mỗi mắt, cao 5-8 mm. Bếquả xoan, có unân ngang, đầu thấp.

- Sedge to 50 cm high; achenes ovoid, verrucous (*Hypoporum pergracilis* Nees).

9993 - *Scleria poaeformis* Retz. Đung.

Nêthưc vật to, cao 0,6-2 m; cãnhành có vảy nâu; thân có 3 cạnh. Lá có phiến dài đến 1,2 m, rộng đến 2,5 cm, xếp 2 máng, *bìa bén*, mũi nhọn. Chùm-tútán trònđài, to, dài đến 30 cm, nhánh đứng; láhoa dài. Giéhoa đơnp hái; giéhoa cái dài 5 mm. Bếquả *vàng hay nâu*, tròn hơi có 3 cạnh, lúc đầu có lông, sau không lông.

Ruộng, trũng, nhất là Đòngtháp. *Đung lạp nhà*.

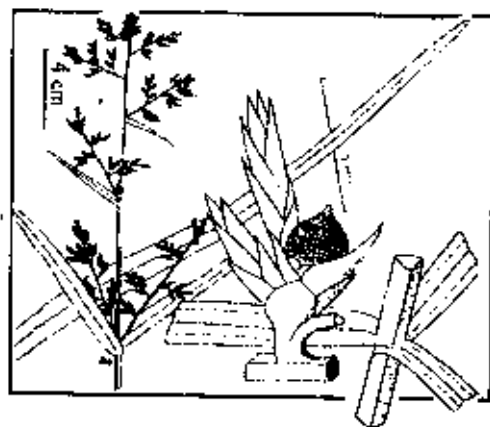
- Limnophyte to 2 m high; leaves to 1.2 m; inflorescence 30 cm; achenes yellow or brown (*S. hebecarpa*, *S. oryzoides* Presl.).

9994 - *Scleria purpurascens* Steud.. Cương tia.

Cỏ to, cao đến 1,2 m, có lông hay không lông; thân có 3 cạnh. Lá ở thân nhóm 3-4, như mọc chum, đầu có mùi, bìa bên; bẹ có 3 cạnh, không cánh. Chùm-tụtán đỏ; giéhoa tròntròn. Béquả to 2,5 mm, đỏ, có mạng.

Dựa biển.

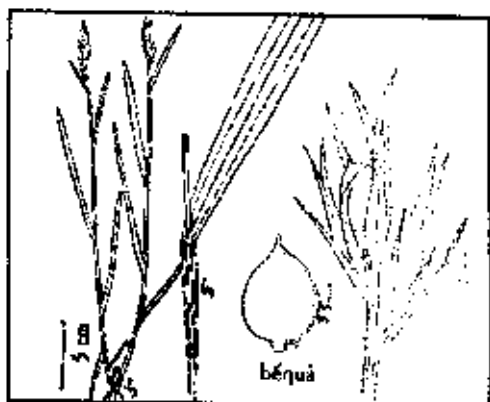
- Sedge to 1.2 m high; inflorescence reddish; achenes 2,5 mm (*S. multifoliata* Boeck.).

9995 - *Scleria radula* Hance. Cương nạo.

Cỏ cao 50-80 cm; thân có 3 cạnh. Lá có bẹ có 3 cạnh, mép có lông; phiến mỏng, nhám, rộng 12-18 mm, dài 20 cm. Chùm-tụtán cao 3-6 cm, có lông; láhoa hẹp, dài; giéhoa đực ở chót, giéhoa cái ngắn hơn. Béquả trắng, láng; nướm, 3.

Phướclong, Cônson.

- Sedge 50-80 cm high; sheath winged; achenes white.

9996 - *Scleria rugosa* R. Br. Cương nhám.

Bụi nhấtnhiên, dày, do nhiều thân mềm, cao đến 40 cm, to 1 mm, có 3 cạnh. Lá có bẹ có 3 cạnh; phiến dài 10-15 cm, rộng 3-4 mm, có lông trắng, mềm. Chùm-tụtán dài 2-3 cm ở nách lá và ngọn; giéhoa đựcphái; váy có lông cao; hoa đực 1 tiểuhụy; ở hoa cái, váy cao 3 mm. Béquả xoan tròn, trắng, to 1 mm, láng, có dấu có tuyến nâu nhỏ.

Ruộng, nơi ẩm. 0-500 m: Vũngtau; I

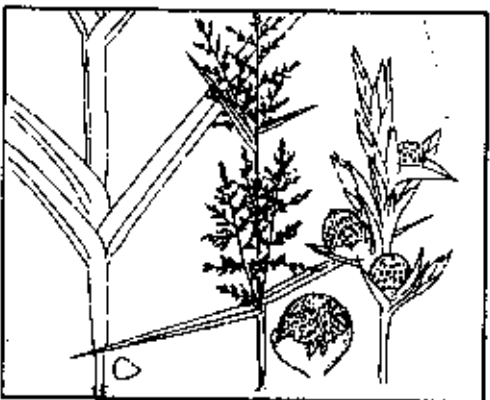
- Annual to 40 cm high, white pubescent; achenes white, 1 mm across.

9997 - *Scleria sumatrensis* Retz.. Cương Sumatra.

Cỏ có thể cao đến 4 nếu có nơi tựa; thân có 3 cạnh, to 6-8 mm. Lá nhóm gần nhau như theo luânsinh; phiến rộng 12 mm, dài 30-35 cm, bìa bên, chót nhọn; bẹ không cánh. Giéhoa đựcphái trên chùm-tụtán cao 12-15 cm, rộng 5-6 cm, có vẻ virescent vì các giéhoa đực; giéhoa cái mang béquả tròn, nâu, to 2 mm, trên dấu có răng và dày, cao đến 1/2 trái, vàng rồi đỏ.

Rừng Tràm, Uminh; VII, 7.

- Sedge to 4 m high; panicles 12-15 cm long; achenes brown, on red cupule.

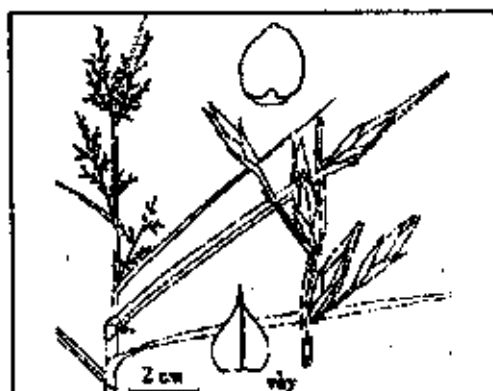

9998 - Scleria terrestris (L.) Fassett. Cường đất.

Cỏ cao 1 m; thân có 3 cạnh tròn, không nhánh, có ít lông, *dạng giống Lau-sậy*. Lá có phiến dài 30-60 cm, rộng 1 cm, từ hẹp đến chót, mớcmốc khi khô; bẹ cao 1-2 cm, có cánh hay không, mép có lông. Chùm-tútán cao 10-15 cm; giéhoa nhỏ. Béquả vàng rơm, xoan, có 3 cạnh, lúc non có lông mịn.

Ven rừng đến 1.500 m.

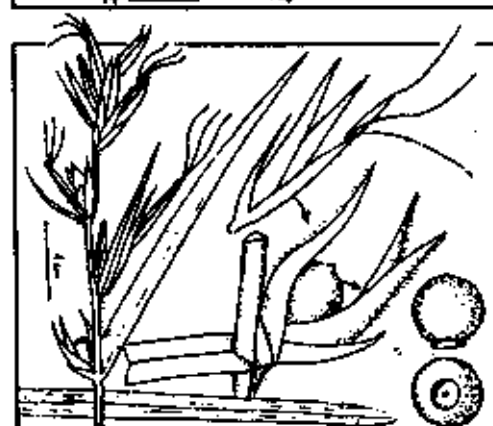
- Sedge to 1 m high; sheath winged or not; achenes yellowish (*S. cochinchinensis* (Lour.) Druce).

9999 - Scleria tonkinensis C.B. Cl. Cường Bắc bộ.

Cỏ có đày thân phù thành củ nhỏ; rễ to, màu nâu sậm. Lá phần lớn mọc ở đày thân; phiến 13-17 x 0,6-0,8 cm, bìa nhám bén; bẹ dài 5-6 cm, nâu dợt, có sọc. Trục pháthoa cao 30-40 cm, mang pháthoa có lông trắng nhỏ, thưa; giéhoa 9-11 mm, 4-6 vảy. Béquả trắng, láng, tròn.

B đến Camranh, Bécát, Tâyninh, Cônson.

- Tuberosous stem; leaves almost basilar; achenes white.

Carex L.: Kiệt

Carex có nghĩa là "tôi cát". Có hơn 2.000 loài trên thế giới. Bắc-Mỹ phía Đông chứa rất nhiều: riêng cho Québec, hơn 200 loài. It công dụng:

Ở Việt Nam, hiện biết hơn 100 loài Kiệt:

Các giéng-phụ:

1a - gié 1

1b - gié nhiều hơn một

2a - gié lưỡngphái không cộng...

2b - gié lưỡngphái hay đơnphái có cộng

3a - gié lưỡngphái

3b - gié đơnphái

Psyllophora

Vignea

Indocarex

Eucarex

Các nhóm chính:

1a - vòi ché 2; béquả hình thấu kính; giéhoa như nhau cả, lưỡngphái, không ở nách láhoa hình túi

2a - giéhoa thượnghùng (đực ở trên)

3a - canhành bờ dài, giéhoa 4-7

3b - canhành ngắn hay thành bụi; giéhoa nhiều

4a - túi dài, bìa tròn; láhoa không rõ

4b - túi mỏng, bìa nhọn; láhoa dưới dạng lá

2b - giéhoa thượngthu (cái ở trên); túi mỏng

3a - túi xéo; giéhoa có láhoa

3b - túi đứng hay xéo; giéhoa không láhoa rõ

1b - vòi nhụy ché 3 (trái 3 cạnh) hay 2 (trái hình thấu kính); gié cạnh ở nách một láhoa hình túi hay bao:

2b - vòi ché hai; béquả hình thấu kính

3a - láhoa thành bẹ; chụm giéhoa; túi đày lông phún; vòi rất dài

3b - láhao không thành bẹ (hay bẹ rất ngắn)

4a - giéhoa cạnh không cộng; bẹ cộng rất ngắn; vảy không mũi

4b - giéhoa có cộng; vảy có mũi

5a - giéhoa 3-8, hình trụ

Divisae

Paniculatae

Multiflorae

Elongatae

Stellulatae

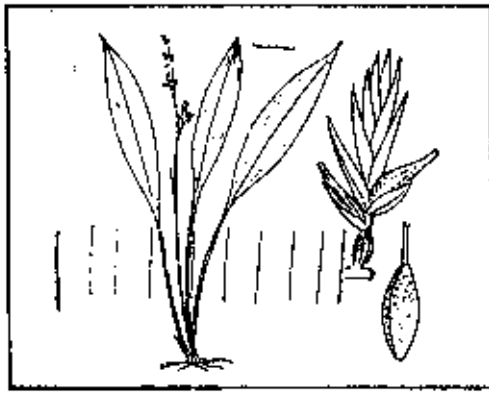
Graciles

Carex

Praelongae

- 5b - giéhoa 6-50, 1-2 ở mỗi mắt
 2a - vòi ché 3, trái 3 cạnh: *Longispicae*
- 3a - giéhoa côđộc ở chót thân
 4a - bìa túi có lông, túi dài 4-10 mm, nhiều gân
 4b - túi không lông, dài 1,5-4 mm *Radicales*
Capitellatae
Rhizopodae
- 3b - pháthoa gồm hơn một giéhoa
 4a - thân scapiform, đáy có lá teo thành bẹ; lá to, xếp dọc; túi có mô dài
Mapaniifoliae
- 4b - thân dạng khác
 5a - giéhoa có cọng; túi có mô dài *Oligostachyae*
 5b - giéhoa có hay không có cọng
 6a - giéhoa dạng khác nhau, đơnphái, thường giéhoa chót đực A1
 6b - giéhoa dạng như nhau, thượnghùng (đực ở phần trên)
 7a - láhoa dưới là bao ngắn hay không bao
 8a - chót béquá không cắt ngang; vòi nhụy ở một lôm ở chót trái *Lageniformes*
 8b - chót béquá cắt ngang; đáy vòi nhụy hình kimtứtháp *Radicales*
- 7b - láhoa dưới là bao dài
 8a - pháthoa ngắn ở nách lá; cạnh béquá có lông *Cryptostachys*
 8b - pháthoa từ giữa các lá: **Ba**
- Ba** - giéhoa nhỏ, dài không đến 15 mm
 10a - thân giữa lá; giéhoa nhiều, thành chùm-tụtán *Vigneastrae*
 10b - thân ở cạnh; giéhoa ít *Surculosae*
- Bb** - giéhoa dài hơn
 10a - túi nhiều gân; giéhoa 1-8(14)
 11a - túi bầuđục, mô ngắn, đáy phũ; giéhoa 1-3(4) *Radicales*
 11b - túi bầuđục hẹp, mô dài; giéhoa 2-8(14) *Oligostachyae*
 10b - túi ít gân; bẹ lá đơđỏ, tetua thành sợi; giéhoa 6-n *Polystachyae*
- A1** - lá không thành rosette, mà dọc theo thân
 8a - chùm-tụtán 5-8 nhánh; giéhoa nhỏ, 4-8 mm; túi không lông, mô ngắn *Hypolytroides*
 8b - chùm 4-9 giéhoa; túi có lông phũn *Occlusae*
- Ab** - lá chụm ở gốc, một vài trên thân mà thôi
 8a - béquá lôm ở giữa, chót có cổ cao *Rhomboidales*
 8b - béquá không có mô hastiform
 9a - chót cắt ngang, vòi ở chót của béquá *Lageniformes*
 9b - chót béquá không cắt ngang
 10a - béquá mitrate (chót thắt và có cổ) *Mitratae*
 10b - béquá không mitrate
 11a - giéhoa cái xoan hay bầuđục; cãnhành ngắn *Folliculatae*
 11b - giéhoa cái không như trên; túi nhỏ
 12a - giéhoa lineaire hay hình trụ; hoa thưa; túi không gân
 13a - túi có lông phũn, nâunâu *Ferruginae*
 13b - túi không lông, lục dợt *Sylvaticae*
 12b - giéhoa trònđài hay hình trụ, túi n gân
 13a - giéhoa hình trụ ngắn, ít hoa *Rhomboidales*
 13b - giéhoa hình trụ nhiều hoa
 14a - túi cứng, mô ngắn; chồi dài; giéhoa đứng *Paludosae*
 14b - túi mỏng, mô dài
 15a - giéhoa đứng, cãnhành bờ *Anomalaе*
 15b - giéhoa dưới nghiêng, cãnhành thành bụi *Pseudocyperae*

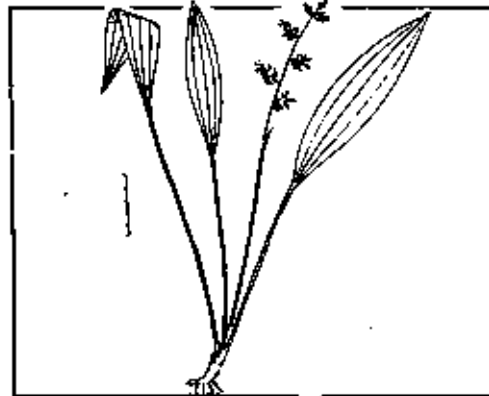
Ta còn ghi: *Alliiformis*, *Bornensis*, *Careyanae*, *Dispalatae*, *Euprepes*, *Filicinae*, *Hirtae*, *Hemiscapsoae*, *Molliculae*..

Giống-phụ *Indocarex*:*Hemiscaposa*:**10.000 - *Carex adrienii* E.G. Camus. Kiệt Adriên.**

Cỏ có cánhàng ngắn, cứng, to 7-8 cm. Lá to; phiến thon, dạng lá Tre, dài 40, rộng 4-8 cm, gân dọc 8-9, bìa bên; cuống dài 30-40 cm. Trục phát hoa cao bằng lá; gié lưỡngphái, dài 7-13 mm, phần cái có vảy màu rơm có đốm đỏ, nên dạng chung màu cam; bầu cao 5 mm, tùtù hẹp thành mỏ. Béquả màu ngà, có 3 cạnh, cao 2,5 mm; phần đục có vảy mỏng, có gân đỏ.

Vào 700-900 m: Tamđảo, Bavi.

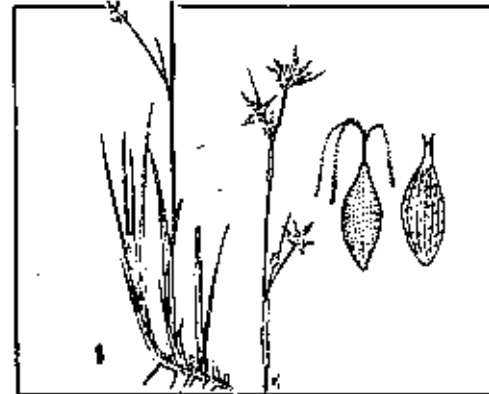
- Limb large, to 40 cm long; spikelets bisexual, orange red; achenes cream.

10.001 - *Carex scaposa* C.B. Clarke. Kiệt trúc.

Bụi; cánhàng ngắn; thân và trục phát hoa cao 10-60 cm, to 1-3 mm, có lông ở phía ngọn. Lá và lá hoa 3-5, đứng hay cong; phiến bầuđục, to 15-65 x 2-5,5 cm, đáy tùtù hẹp trên cuống, không lông; cuống dài. Phát hoa cao 5-18 cm, do 3-5 chùm-tútán; gié nhiều, dài 6-12 mm, ít hoa, phần đục dài bằng phần cái hay ngắn hơn; đỉnh cái 2-2,5 mm; bầu bầuđục cao 3-3,7 mm, không lông. Béquả xoan, tái rồi nâu đậm, vào 2 mm; đáy vôi hơi phù.

Vùng núi vào 1.000-1.500 m: Sapa, Tamđảo, Bavi, Côngtum.

- Limb to 60 cm long; spikelets short; utricles 3-3.7 mm long (*C. pandanophylla* non Cl., Cam.).

Surculosae:**10.002 - *Carex oligostachya* Nees ex Hook. Kiệt nghèo-gié.**

Bụi; cánhàng năm, to, có xơ đứng; thân đứng hay hơi đứng, cao 20-90 cm, rộng 1-2 mm, không lông. Lá ít, ngắn hơn phát hoa, phiến rộng 2-5 mm, bìa có khi uốn xuống. Chùm-tútán đơn, dài 9-47 cm; gié xoan đến hình trụ, dài 4-10 mm, phần đục và cái dài bằng nhau; đỉnh cái 1-3 mm; bầu hơi ba cạnh, dài 2,5-4 mm, mỏ vào 1 mm. Béquả mặt hơi lõm, cao 2-2,5 mm, nâu.

Hànội, Bavi.

- Limb 2-5 mm wide; panicles to 47 cm high; achenes brown (*C. rhizomatosa* Steud.).

Hypolytroides:**10.003 - *Carex hypolytroides* Ridl. Kiệt hạp.**

Thân cóđộc hay bụi thưa, cứng, cao 0,6-0,8 m, có 3 cạnh. Lá dọc theo thân, phiến dài 30-40 cm, rộng 8 mm; bìa không lông, màu đỏ ở dưới. Phát hoa ở nách lá, dạng Hạp, mang nhiều gié cái to và vôi gié đục mảnh; vảy cái xoan, có mũi; bầu nâu đậm đen, cao 2-3 mm, có 3 cạnh, mỏ 2 răng; vảy đục mỏng, trongtrong, nâu. Béquả xoan hay tròntròn, có 3 cạnh, cao 1 mm, nâu.

Kê đá, vùng núi vào 1.500-2.200 m: Sapa, Côngtum; IV.

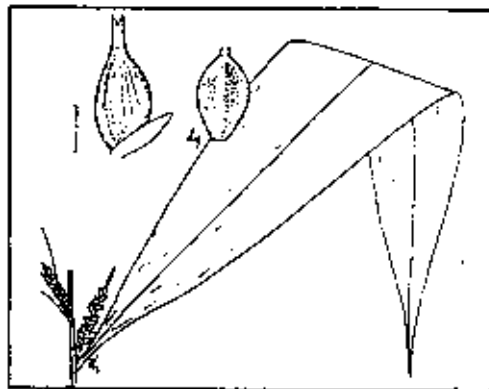
- Tuft 60-80 cm high; spikelets unisexual; achenes brown.

Euprepes:**10.004 - Carex euprepes** Nelmes. Kiệt

Cỏ cao 50-60 cm. Lá có phiến dạng lá Tre, rộng đến 4 cm, dài đến 25 cm, gân nhiều, cách nhau 1 mm; cuống ngắn; bẹ là ống dài 2 cm. Pháthoa ở nách lá và ngọn (nơi dây chùm dài 10 cm); phần chót gié đực; bầu dài 2 mm, mở 2 mm, có 3 cạnh, có lông, màu vàng rơm. Béquả màu rơm, 3 cạnh, cao 2,5 mm.

Vào 1.500 m: Hoanglienson.

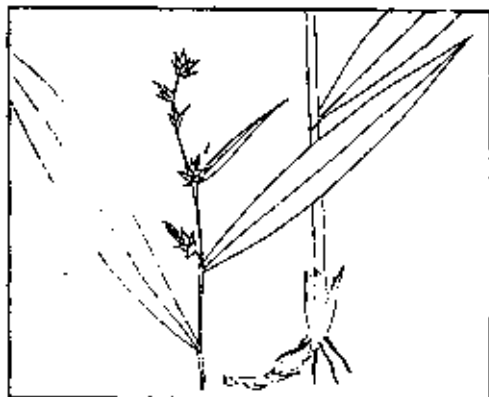
- Herb to 60 cm; limb 4 cm large; utricles yellowish; achenes 2.5 mm long.

10.005 - Carex trichophylla Nelmes. Kiệt lá-lông.

Bụi thưa; cành ngắn; thân đứng cao 45-70 cm, không lông, cạnh tà, mặt lõm. Lá 6 hay hơn; phiến thon, to 12-18 x 1-2 cm, có lông mặt dưới, bìa có lông; bẹ có lông thưa. Pháthoa dài vào 15 cm; sóng có lông; gié 7-10 mm, phần đực dài hơn cái; đỉnh cái 3-4 mm, bầu dài 6-6,5 mm, có lông ở phần trên, mở 3-4 mm. Béquả xoan ngược, mặt phẳng hay lõm, dài 2,5 mm, màu lục cạnh nâu; đáy vòi nhụy dài.

Sapa, vào 1.500 m.

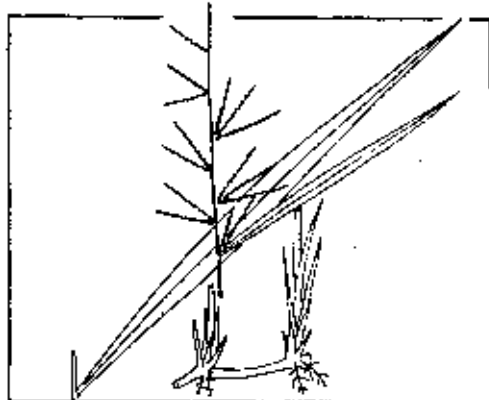
- Herb to 65 cm high; limb pubescent; utricles 6.5 mm long; achenes 2.5 mm.

10.006 - Carex atrivaginata Nelmes ex Raym. Kiệt bao-đen.

Cành ngắn, có vảy hung; thân đứng cao 65 cm, dày 3 mm, 3 cạnh, cứng. Lá vào 7, đứng hay bẻ ra; phiến thon hẹp, to 13-16 x 1-1,3 cm, láng. Pháthoa cao 8-10 cm, đứng, mang ít chùm-tútán; gié màu rơm, hẹp, cao 10-25 mm, phần đực dài hơn phần cái; vảy cái cao 2,5-3 mm, có hay không lông; bầu có lông phún.

Laichâu, Sapa, 1.500-2.600 m; VI.

- Herb to 65 cm high; spikelets 10-25 mm long; utricles hispid.

10.007 - Carex zizaniaefolia Raym. Kiệt lá-niêng.

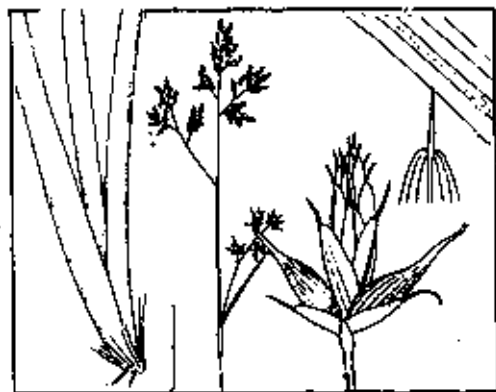
Cành cứng, to 3-4 mm; thân cao 70 cm, to vào 2 mm, có 3 cạnh. Lá bầu đực thon, dài 15-17 cm, rộng 1,5-2 cm, không lông. Chùm-tútán mảnh, dài 5-6 cm mà thôi; gié hoa thượng hùng, dài 5-6 mm, rộng 1-1,5 mm; vảy 2 mm, có lông; bầu cao 3 mm, có lông phún dày, mở có 2 răng.

Vannam, có lẽ có ở B

- To be search in Northern part.

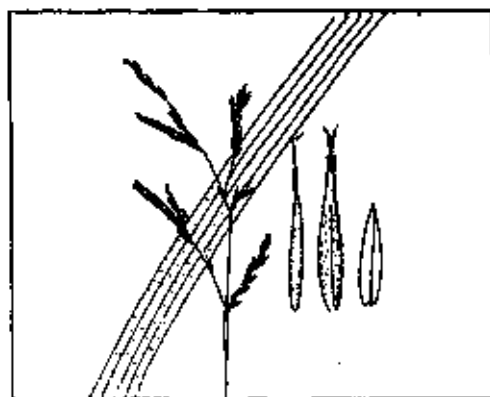
Indicac:

10.008 - Carex spatiosa Boott. Kiệt rộng.

Bụi; thân đứng cao 60-80 cm, to 1,5-2 mm, 3 cạnh, láng. Lá nhiều, phiến hẹp dài, to 37-90 x 1,2-2 cm; bẹ dài ôm nhau. Pháthoa là chùm-tụtán liên tục, dài 15-33 cm, nhánh thường 3, có lông trắng; giéhoa dài 5-10 mm, phần đực dài hơn cái; đỉnh cái 2 mm, có mũi dài; bầu cao 5-6 mm, có lông, mỏ 2-3 mm. Bé quả cao 2,5-2,8 mm, mặt lõm, nâu, đáy vòi nhụy phủ.

Chợ-bờ, dựa sông Đà, Bìnhtrịthiên, Đà Nẵng.

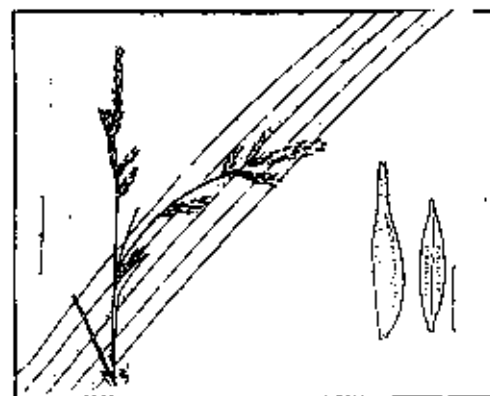
- Tuft to 90 cm high; glume lengthly acuminate; utricles 5-6 mm long.

10.009 - Carex leucostachys Ridl. Kiệt gié-trắng.

Bụi thưa; cãnhành ngắn; thân đứng cao 40-85 cm, to 2-2,5 mm, cạnh rõ, có lông ở phần trên. Lá ở đáy và gần đáy thân, có phiến dài, rộng 6-12 mm. Pháthoa liên tục, mang 3-5 chùm-tụtán dài 3-6 cm; giéhoa dài 7-17 mm, phần đực ngắn hơn phần cái; đỉnh cái dài 4-4,5 mm; bầu có cạnh, cao 6-8 mm, có lông trắng, mỏ 3 mm. Bé quả dài 3-4 mm, màu rơm hay denden, đáy vòi nhụy phủ.

Sapa, vào 1.500 m; VI.

- Herb to 85 cm; limb 6-12 mm wide; spikelets 7-17 mm long; achenes 5,5 x 1 mm.

10.010 - Carex plagiotoma Nelm.**10.011 - Carex setulifolia** Nelm. Kiệt cần.

Bụi, cãnhành ngắn; thân đứng cao vào 1 m, to 4-5 mm, láng. Lá dài hơn thân, có phiến rộng 1,5-2,5 cm, dài đến 60 cm, mặt trên không lông, mặt dưới có hàng lông-gai ở gần giữa; bẹ dài, ôm. Pháthoa liên tục, mang vào 12 chùm-tụtán dài 5-8 cm; giéhoa dài 7-15 mm, phần đực ngắn hơn phần cái (ở gié chót), hay dài hơn (ở gié cạnh); đỉnh cái 3,8 x 5,5 mm; bầu cao 5,5-6 mm, có lông, mỏ 1,5-2 mm. Bé quả có cạnh, cao 3-3,5 mm, nâu đậm.

Sapa.

- Tuft to 1 m high; limb to 60 cm long; utricles pubescent, 5,5-6 mm long; achenes dark brown.

10.012 - Carex balansae Franchet. Kiệt Balansa.

Bụi thưa, cao 1-1,2 m; thân to; rễ to. Lá dài bằng thân, có phiến mỏng, rộng 1,5-2,5 cm, xếp hai mái, có 3 gân dọc; bẹ nâu đậm. Trục pháthoa cao, mang nhánh dài vào 20 cm; giéhoa có phần đực dài hơn phần cái; vây thon nhọn, nâu đỏ; bầu màu rơm lợt, cao 4-5 mm, mỏ 1,5-2 mm. Bé quả mặt ít lõm, cao 2 mm.

Rừng thưa, 200-700 m: Lạngson, Bavi, Cúcphương; V.

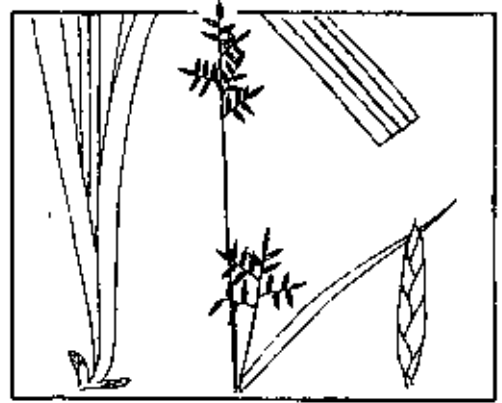
- Sedge to 1.2 m high; limb 1.5-2.5 cm wide; utricles light yellow.

10.013 - *Carex stramentitia* Boott. & Boeck. Kiệt lạp.

Bụi cao đến 1 m; cành ngắn, có vảy; thân có 3 cạnh cao. Lá có phiến dài, rộng 5-14 mm, xếp hai mái, màu lục tái; bẹ nâu. Chùm-tútán cao, mang 3-7 nhánh, cong nhám; giéhoa dài 10-22 mm, có phần đục bằng hay ngắn hơn phần cái; đỉnh trắngtrắng; bầu dài 2,5 mm, xámxám. Béquả nâu, xoan, có 3 cạnh, cao 1,7 mm.

Vào 200-900 m: Tamdào, Bavi, Cúcphương, Huế, Côngtum, Lâmđồng.

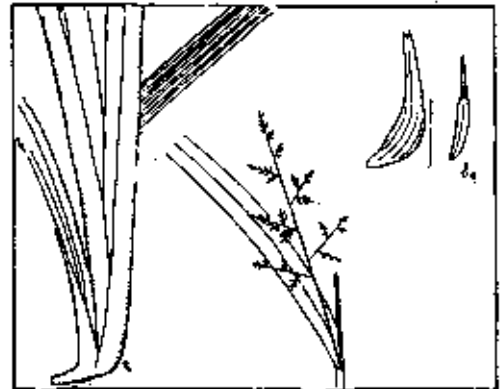
- Tuft to 1 m high; limb 1-2 cm wide; achenes 1.7 mm long.

10.014 - *Carex horsfieldii* Boott var. *annamica* Raym.. Kiệt Trungbộ.

Bụi có cành ngắn. Lá tụ ở gốc; phiến dài 60 cm, rộng 1cm, gân songhàng nhiều, khít. Pháthoả chùm-tútán ở nách và ngọn, nhánh thẳng góc, dài 1-2 cm; bầu nâu, có gân lợt, cao 4 mm, mỏng. Béquả non cao 1,5 mm, có 3 cạnh.

Phúkhánh, vào 1.700 m.

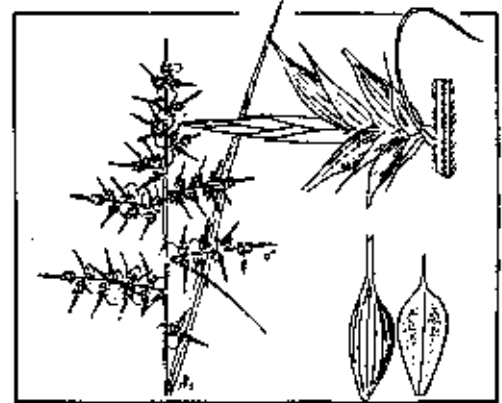
Rhizome short; limb to 60 cm long; utricles 4 mm.

10.015 - *Carex indica* L.. Kiệt An.

Bụi cao 0,6-1 m; thân to 2-3 mm, có 3 cạnh rõ. Lá có phiến dài 40-60 cm, rộng 7-20 mm, bìa bên. Chùm-tútán dài 20-30 cm, mang 2-4 nhánh nhỏ chứa giéhoa dài 5-15 mm, đục ở trên thường vàng lợt, dài hơn phần cái; hoa cái có bầu dài 3 mm, mỏng; nuôm 3. Béquả xoan đến hình xấp, có 3 cạnh, cao 2,5-3 mm.

Ven rừng, 200-900 m: từ Quảngninh đến Đờngnai, Tâyninh; V-VI.

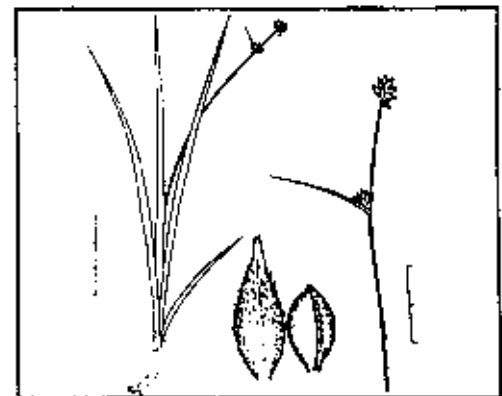
- Tuft to 1 m high; limb 6-20 mm wide; achenes to 3 mm long.

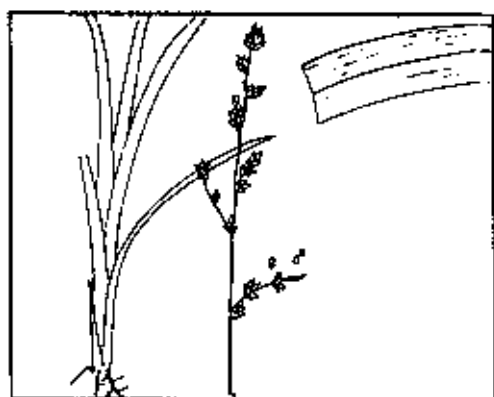
10.016 - *Carex tricephala* Boeck. Kiệt ba-đầu.

Cành mảnh, ngắn, có vảy nâu; bụi nhỏ, cao đến 50 cm. Lá 1-2; phiến hẹp dài, đến 60 x 0,8-1,1 cm, bìa nhám. Pháthoả gồm 2-3 giéhoa ngắn, phần đục dài bằng hay ngắn hơn phần cái như hoadầu nhỏ; vảy 2,5-4 mm; bầu cao 4-6 mm, có lông phún, mỏng 1-2 mm. Béquả vào 3 mm, mặt phẳng hay lõm.

Vùng Krongpha.

- Tuft to 50 cm high; utricles 4-6 mm hirsute; achenes 3 mm (*Carex thorelii* Cam.).

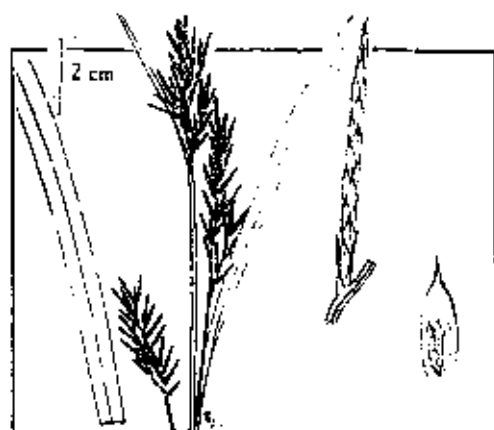

10.017 - Carex jeanpertia E.G. Cam. Kiệt Jeanpert.

Cành ngắn; thân đứng cao 70 cm, rộng 2 mm, láng. Lá có phiến dẹp, rộng 15-17 mm; bẹ nâu nâu. Pháthoa đứng hay gần như đứng, hình trụ do 3 chùm-tútán dài 8-9 cm; gié cao 4-7 mm, phần đực mau rưng, nhiều hoa, phần cái ít hoa; đỉnh cái 3 mm, nâu, gân không lông; bầu cao 4 mm, mô 1-1,5 mm, không lông. Béquả 2,2-2,8 mm, đen đen.

Vào 500-1.500 m: Sapa, Ninhbinh, Nghệtin.

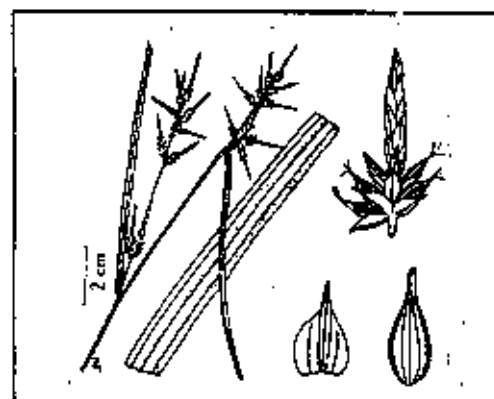
Sedge to 70 cm; spikelets brown; utricles 4 mm long; achenes blackish.

10.018 - Carex dietrichae Boeck. Kiệt Dietrich.

Bụi thưa, cao 0,4-2,2 m; cành ngắn. Lá dài bằng thân; phiến rộng 0,8-1 cm, cứng, bìa nhám, uốn xuống; bẹ nâu nâu. Chùm-tútán cao 20-40 cm, nhánh 3-8; gié hoa hình trụ, cao 1-1,5 cm, màu rơm, có lá hoa có mũi dài; váy cái có mũi; bầu cao 3,5-5 mm, phù, có 3 cạnh, có vào 20-30 gân, mô dài. Béquả có 3 cạnh; vòi nhụy chẻ 3.

Rừng vùng núi cao: Khánhhòa; V.

- Sedge to 2.2 m; bracts long acuminate; spikelets yellowish, 1-1,5 cm long.

10.019 - Carex cruciata Wahl. Kiệt bạc.

Bụi thưa, cao 1-1,3 m; cành ngắn, xéo; thân có 3 cạnh. Lá có phiến dài 50-60 cm, rộng 6-14 mm, chót nhọn, bìa bén; bẹ không cạnh, nâu đỏ. Pháthoa cao 5-50 cm, hẹp; gié hoa dài 1,5-2 cm, màu rơm; váy ngắn hơn bầu, có mũi rìa lông; bầu xoan, trắng trắng, không lông. Béquả bầu dục, cao 1,5-2 mm, lục nâu; vòi nhụy chẻ 3, đáy phù.

Rừng cao độ vào 1.500 m: Lai châu, Hoàngliênsơn..qua Phúkhánh đến Đatanla (Đàlạt).

- Tuft to 1.3 m; limb to 60 cm; spikelets yellowish; achenes greenish brown.

10.020 - Carex neonelmesii M, Raym. Kiệt tân-Nelmes.

Bụi dày, cao 30-40 cm, rễ dài. Lá có phiến nhám, dài gần bằng thân, rộng 4 mm, nhọn. Gié hoa trên cọng mảnh, phần cái dài 3-4 cm, phần đực gần xéo trên phần cái, dài 2 cm; váy nhỏ, cao 2 mm; bầu cao 5,5 mm, xanh xanh, có sọc. Béquả cao 2,5 mm, bầu dục láng, có sọc ngang, chót có cổ cắt ngang như mâm tròn.

Trong cườnglưu, 1.500 m: Sapa; IV.

- Rheophyte, to 40 cm high; spikelets unisexual.

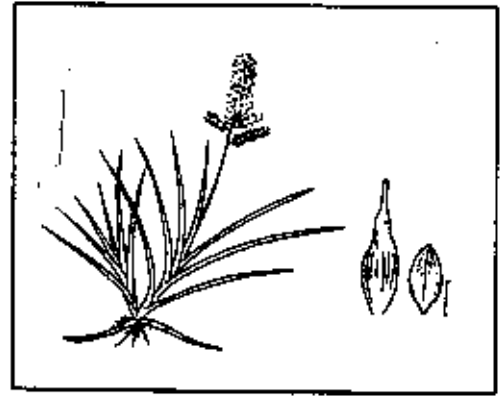
Panicaceae:

10.021 - *Carex satsumensis* Franch. & Sav.. Kiệt Satsume.

Bụi nhỏ, dạng cỏ Cú, có cành có vảy bao; thân 1-3. Lá mọc ở đáy thân; phiến hẹp nhọn, rộng 6-8 mm, dài 6-10 cm; bẹ dài. Pháthoa có nhánh ngắn ở đáy, gần thẳng góc; bầu không lông, dài 3,5 mm, thẳng, có cổ dài rời mờ. Bề quả 2 mm, nâu đậm, có 3 cạnh, đáy có thùy ngắn.

Hoànglienson, 1.500 m.

- Small tuft; utricles 3.5 mm; achenes black brown, 2 mm long.

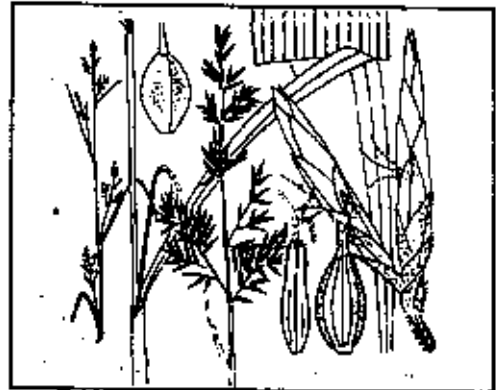
Cruciatae:

10.022 - *Carex lindleyana* Nees. Kiệt Lindley.

Cành mập, cứng; thân cao 75 cm, mảnh. Lá có phiến 50 x 0,9 cm, đầu nhọn, gân 5-6/bên, bìa bên; bẹ cao 3-4 cm. Pháthoa 3-6 nhánh dài 5-8 cm; sóng dây lông phún; giéhoa nâu, dài 7 mm; phần dục dài bằng phần cái; vảy có lông; tiểunhụy 3; bầu dẹp, mỏ chẻ hai sâu, có lông. Bề quả cao 1,7 mm, màu bạc.

Datanla (Đà Lạt), I. 1.

- Sedge to 75 cm high; spikelets brown; achenes 1.7 mm, silver white.

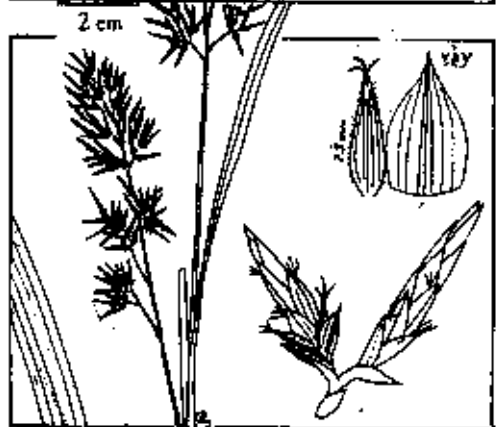

10.023 - *Carex condensata* Nees. Kiệt dày.

Cỏ có cành; thân cao 0,8-1,5 m, có 3 cạnh. Lá có phiến dài 50-70 cm, rộng 8-12 mm, bìa bên. Pháthoa dày, màu nâu lúc khô, cao đến 35 cm; nhánh đứng; giéhoa dài 1 cm, dục ở phần trên, cái ở phần dưới; vảy có mũi; bầu cao 2,5 mm, không lông; bề quả 3 cạnh, vôi nhụy chẻ 3.

Nhatrang vào 500 m, trên đất chua; VII-VIII.

- Sedge to 1.5 m high; inflorescence to 35 cm high; achenes trigonal.

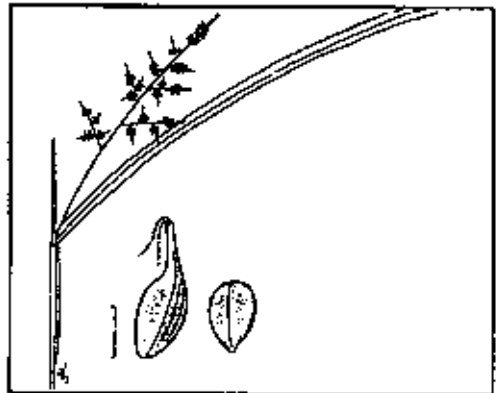
Filicinae:

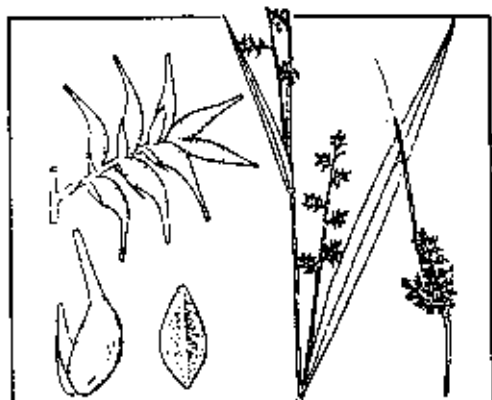
10.024 - *Carex filicina* Nees. Kiệt rắng.

Cỏ không lông; cành ngắn, to 6-8 mm; thân cao đến 1 m, có 3 cạnh tà. Lá có phiến dài 50-70 cm, rộng đến 20 mm, mỏng; bẹ là ống không lông, có 3 cạnh. Pháthoa ở ngọn và nách lá, mang giéhoa gần gần thẳng góc; bầu huột, dài 3 mm (mỏ dài bằng bụng), xanh, có gân trắng, không lông. Bề quả đầu tròn hay cắt-ngang, màu caphê sữa, cao 1,3 mm; vôi chẻ hai.

Vào 1.000-1.500 m: Laichâu, Chợbò, đến Langbian, Dilinh.

- Herb to 1 m high; limb to 2 cm wide; utricles glabrous, 3 mm long.

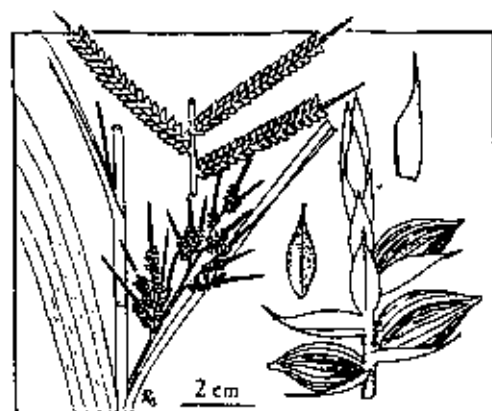

10.025 - Carex continua C.B. Cl. Kiệt liên tục.

Cành to 8 mm; thân cao đến 80 cm, có 3 cạnh, đáy có bẹ nâu đen. Lá có phiến dài 30 cm, rộng (2)8-10 mm, bìa bền. Chùm-tútán 20-40 m, hẹp, mang ở mỗi mắt 2 nhánh chéo; trục có lông; vảy màu sét hay nâu; bầu huột, dài 3,5-5 mm, phía trên phún lông. Béquả cao 1,3-2 mm, màu ngà, 4 cạnh.

Fansipan đến Gialai Công tum.

- Sedge to 80 cm high; spikelets brown or ferruginous; achenes 1.3-2 mm high.

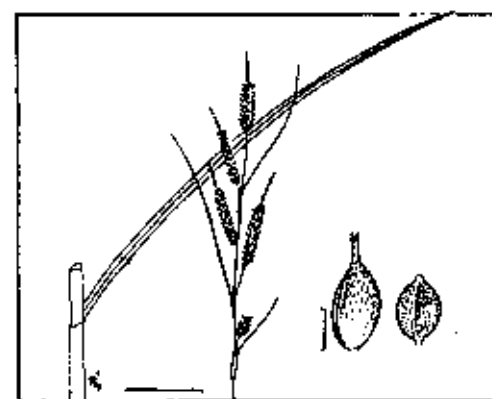
10.026 - Carex baccans Nees. Kiệt phi.

Cỏ có cành to, ngắn; thân cao đến 1 m, không lông. Lá dài bằng thân; phiến rộng 1-1,2 cm, chót có mũi dài; bẹ đỏ. Pháthoa dài 30-50 cm, láhoa trên ngắn; giéhoa dài 1-3,5 cm, đục ở trên, ngắn, cái ở dưới dài; bầu mập, có 3 cạnh, cao 3 mm, đỏ, mỏ ngắn. Béquả cao 2 mm, có 3 cạnh, nâu, cạnh vàng; vòi nhụy chẻ 3.

Vào 400-2.500 m: Hoàngliên sơn..Đà Nẵng, Phanrang, Đà Lạt; X-XII.

- Sedge to 1 m high; spikelets with long female part.

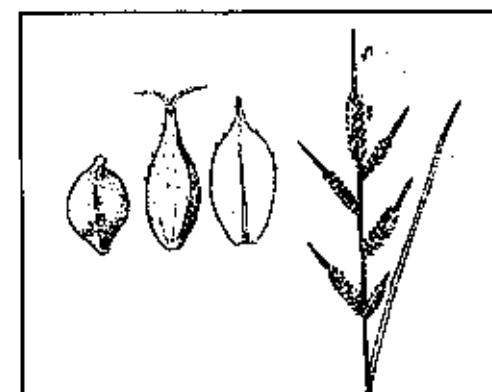
Polystachyae:

10.027 - Carex composita Kiệt kếp.

Thân có 3 cạnh tà, cao cả mét. Lá có phiến dài 20-60 cm, rộng 4 mm, không lông; bẹ là ống dài. Pháthoa đứng ở ngọn và nách lá; giéhoa có cọng mảnh, đục như đuôi ở chót; bầu 3 mm, lục tươi, có lông to, mỏ ngắn. Béquả 3 cạnh, màu lợt, mặt có chấm mịn, nâu, chót có mỏ ngắn.

- Stem trigonous, to 1 m high; spikelets bisexual; achenes brown.

10.028 - Carex myosurus Nees. Kiệt đuôi-chuột.

Bụi cao 0,7-1(2) m, thưa; thân to 2-4 mm, có 3 cạnh tà. Lá dọc theo thân; phiến dài 15-20 cm, rộng 5-10 mm, dẹp dẹp hay bìa uốn xuống. Pháthoa lá gié dài 15-20 cm, mang gié, đục như đuôi ở phần trên; vảy tròn tròn, chót nâu, bìa có ít lông; bầu hơi phù, có 2 gân to, có lông, dài 3,3-4,7 mm, mỏ 1 mm, có 2 răng. Béquả cao 2 mm, màu nâu đường thề, có 3 cạnh.

Tráng vào 1.500 m: Lô-quí-Hồ, Sapa; VIII.

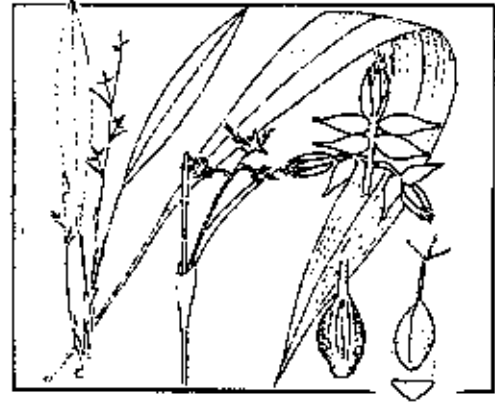
- Stem to 2 m high; spikelets bisexual; achenes beaked, brown.

Mapaniifoliae:**10.030* - Carex mapaniifolia** Ridl.. Kiệt lá-rộng.

Bụi; cành ngắn, bò; thân cao 30-60 cm, có 3 cạnh tà. Lá ở thân teo; lá trên có cuống dài 50-98 cm, phiến rộng 4-6.5 cm. Pháthoa cao 14-40 cm, mang 4-6 nhánh; giéhoa đực ở phần trên; váy có bìa ria lông, cao 2 mm; túi cao 5 mm; béquá có 3 cạnh, 1 mặt phẳng; nuốm 3

Bavi (hình phỏng theo Hooker).

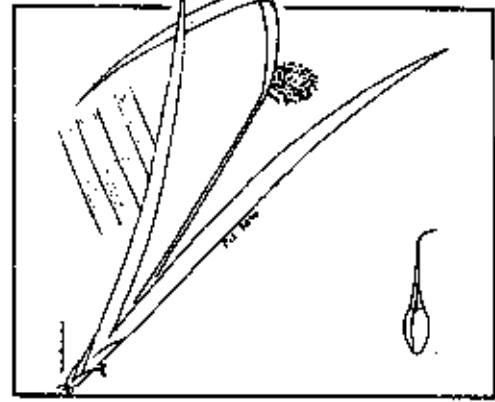
- Tuft with large leaves; spikelets androgynous; utricles 5 mm long; achenes trigonal.

10.031 - Carex bavicola Raym.. Kiệt Bavi.

Bụi; thân ngắn. Lá có phiến to dài đến 80 cm, rộng 2 cm, bìa bén. Trục pháthoa cao 40 cm, mang một lá to, và hoadầu; hoadầu to 4 cm; túi cao 1 cm; béquá có 3 cạnh.

Rừng, cao độ 1.000-1.100 m Bavi; VI.

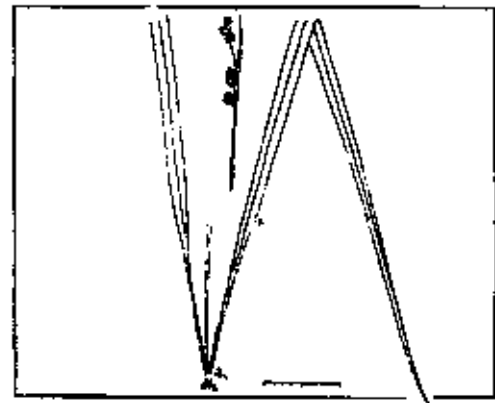
- Sedge in tuft to 40 cm high; inflorescence forming 4 cm large head; achenes trigonal.

10.032 - Carex cochinchinensis M. Raymond. Kiệt Nambộ.

Thân cao 30-35 cm, to 2-3 mm, có 3 cạnh. Lá có phiến thon hẹp, to 35-70 x 0,8-1,5 cm, không lông. Pháthoa là chùm-tútán hẹp, mang 3-4 nhánh; láhoa dài 15-25 cm; giéhoa xoan tròn; túi cao 5 mm; béquá cao 3-5 mm, có 3 cạnh, xoan rộng, đen.

Núi Chúachan, 200-800 m

- Sedge 35 cm high, culm trigonal; utricles 5 mm; achenes trigonal, black.

10.033 - Carex vietnamica Raym.

(T=P)

Thân thưa, có lông phùng từ dưới pháthoa. Lá rộng 3-8 mm. Pháthoa dài 1,5 rộng 1,25 cm; láhoa dạng lá; spicules nhiều; túi cao 5 mm, hình thoi, chế hai sáu ở miệng. Béquá tròn dài rộng, nâu.

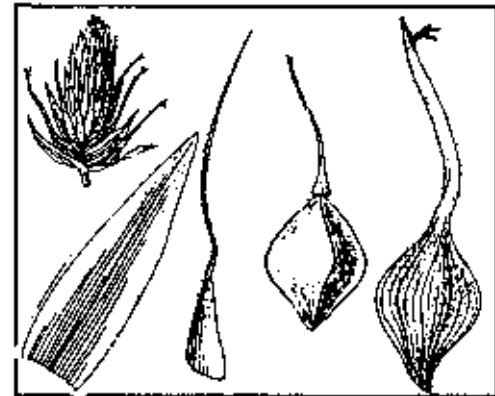
N.

10.034 - Carex hypolytrifolia Koy.. Kiệt lá-hạ.

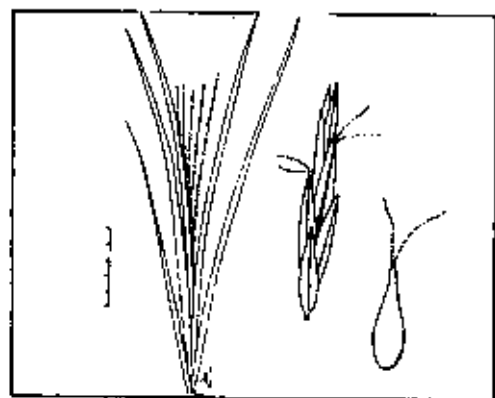
Bụi daniên; cành cứng, có váy nâu. Lá to 28-52 x 1,5-2 cm, bìa có răng nhỏ nên nhám bén. Pháthoa là chùm-tútán 15 x 4 cm, mang 3-5 gié; láhoa dài 8 cm; giéhoa mang hoa đực và cái (hùngthụ), 8-10 x 5-7 mm, phần cái mang 3-6 hoa, váy cao 3,8-4,5 mm, váy ôm nhụy cái có đuôi dài. Béquá hình bánh-bò, có 3 cạnh, cao 2,2 mm, vòi nhụy to ở đáy.

T: Mùm-mo, 800 m (hình theo Koyama).

- Perennial tufts; panicles 15 x 4 cm; spikelets androgynous; achenes rhomboidal, 2,2 mm high.

* (Xem chú thích ở trang 101)

Giống phụ *Carex*:
Forficulae:

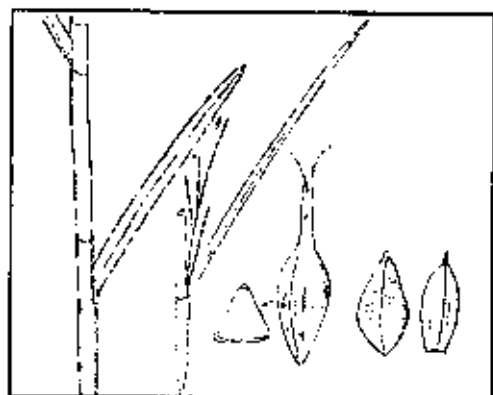
10.035 - *Carex rubro-brunnea* C.B. Clarke. Kiệt đỏ-nâu.

Bụi; thân ngắn. Lá có phiến hẹp dài, to đến 40 x 0,5 cm. Pháthoa ngắn hơn lá, mang 6-7 giéhoa dài đến 10 cm, rộng 2-2,5 mm, nâu đậm; vảy cao 5 mm, thon, nâu, lưng xanhxanh; bầu đẹp, có mỏ, có lông mịn; vòi nhụy chẻ hai.

Sapa, vào 1.500 m.

- Stem short; spikelets to 10 cm long.

Decorae:

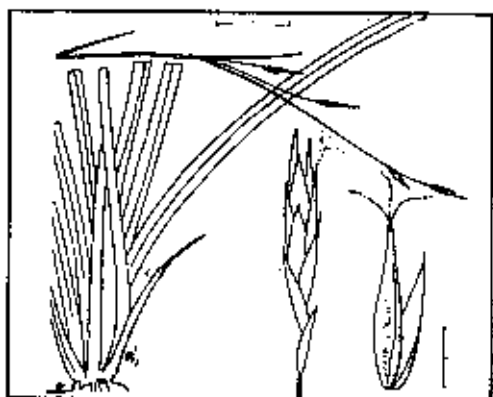

10.036 - *Carex insignis* Boot. Kiệt riêngbiệt.

Cỏ đứng cao đến 1 m; thân có 3 mặt phẳng, cạnh tròn. Lá có phiến dài 8-12 cm, rộng 6-8 mm, bẹ dài bằng 1/3 lông, dò chới. Pháthoa ở nách lá, mảnh; giéhoa dài 2 cm; vảy cao 2,5 mm, có mũi, có sọc đỏ; bầu không lông, có 3 cạnh, mỏ 1,5 mm. Béquả màu càphê, cao 2 mm, có 3 cạnh.

Rừng trên đất sét, 1.200-2.000 m: Caolăng, Fansipan, Hàsonbinh; 1,1.

- Sedge to 1 m high; utricles trigonal; achenes brownish, 2 mm long.

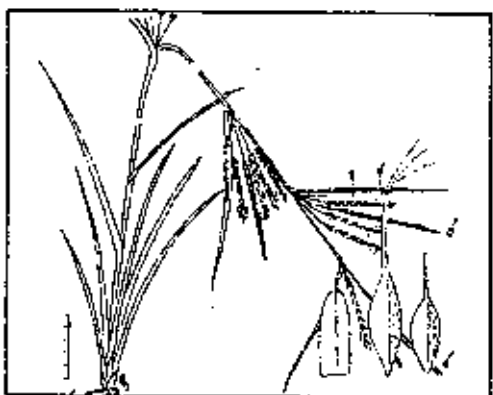
10.037 - *Carex arridens* C.B. Clarke. Kiệt vui.

Bụi dày, thấp; rễ mảnh, cứng; thân nhiều. Lá nhiều, phiến hẹp dài, to 40 x 0,6-0,9 cm, không lông, mỏng, dễ gãy bẻ. Pháthoa dài; giéhoa trên cong dài mảnh, dài 1,5-2 cm, nâu lợt; vảy mỏng, màu rơm, cao 1,5 mm, có mũi; bầu dài 6 mm, có 3 cạnh, màu rơm. Béquả có vòi nhụy chẻ 3.

Vào 900-1.400 m: Tamđào, Côngtum; 1.

- Dense tuft; limb to 40 x 0.9 cm; spikelets 1.5-2 cm long; utricles 6 mm long (*C. poilanei* Nelmes).

10.038 - *Carex decora* Boott *losirensis* Kukenthal (*C. phacelostachys* Nelmes var. *losirensis* (Kuk.) Nelmes

10.039 - *Carex verticillata* Zoll. & Moor.. Kiệt vòng.

Cành cứng; thân cao 30-45 cm; cạnh tà. Lá rộng 3-4 mm, dài. Pháthoa với 1-3 mắt mang vài giéhoa thuợnghùng (phần đực ở trên, ngắn) và một giéhoa đực (dài đến 4 cm) ở nách một lá dài; vảy có mũi cao; bầu có mỏ dài, không lông. Béquả có 3 cạnh; vòi nhụy 3, dài.

Rừng thưa, vào 1.500 m: Sapa.

- Inflorescence with 1-3 fascicles of androgynous and male spikelets

10.040 - *Carex perakensis* C.B. Clarke. Kiệt Perak.

Bụi; cànhhình có vảy nâu; thân đứng cao 50-175 cm, to 3-4 mm, láng. Lá có phiến rộng 5-16 mm, đẹp, lục xám lúc khô. Pháthoả dài 30-100 cm, mang 6-20 chùm-tútán ở 5-7 mắt, dài 5-9,5 cm; giéhoa 1-4 cm, phần dục dài bằng hay rất ngắn hơn phần cái; đỉnh cái 3-4 mm; bầu 3.5-5,5 mm, có lông phún, mô dài 1,5 mm. Bếquả xoan ngược bầu dục, cao 2,5-3 mm, vàng rơm rồi nâu denden.

Vùng cao độ 900-1.800 m: Bavi, Quảngnam, Bạchmã, Côngtum, Đalat.

- Sedge to 1.75 m; inflorescence 30-100 cm long; utricles 3.5-5.5 mm long; achenes 2.5-3 mm (*C. tonkinensis* Fr.).

Borneensis:

10.041 - *Carex kinabaluensis* Stapf. Kiệt Kinabalu.

Bụi thưa; cànhhình ngắn; thân hơi đứng hay đứng, cao 40-140 cm, to vào 1 mm, láng. Lá ở đáy thân, phiến rộng 3-9 mm, dài hơn 60 cm. Pháthoả là 2-6 giéhoa; giéhoa đứng hay gần đứng, màu rơm dài 2-5,5 cm, phần dục dài hơn phần cái; đỉnh thưa, đỉnh cái 2,5-4 mm; bầu dài 7-8 mm, có lông phún, mô 2-3 mm. Bếquả cao 4 mm, nâu đỏ đậm; đáy vòi không phù.

Núi NgọcPan (Côngtum) trên 2.000 m; III.

- Leaves more than 60 cm long; spikelets 2-6, long to 5.5 cm; utricles hispid.

Gracilis:

10.042 - *Carex teinogyna* Boott.. Kiệt trườngthư.

Bụi; cànhhình ngắn; thân hơi đứng hay đứng cao 20-60 cm, to đến 1 mm, láng. Lá có phiến dài 20-40 cm, rộng 1,5-4 mm. Pháthoả hơi liên tục hay gián đoạn, mang 3-6 chùm, mỗi chùm 1-3 giéhoa; giéhoa dài 5-25 mm, phần cái ngắn; đỉnh thưa, đỉnh cái cao 5 mm, không lông; bầu cao 3,5-5 mm, có lông nhám ngắn, mô 1,3-2 mm. Bếquả 1,8-2,5 mm, nai mặt lồi, nâu đậm; nuốm dài đến 1 cm.

Vào 1.200-1.800 m: Sapa, Vĩnhphú, Phúkhánh;

IX.

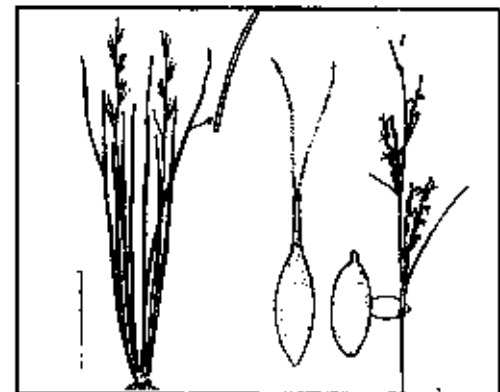
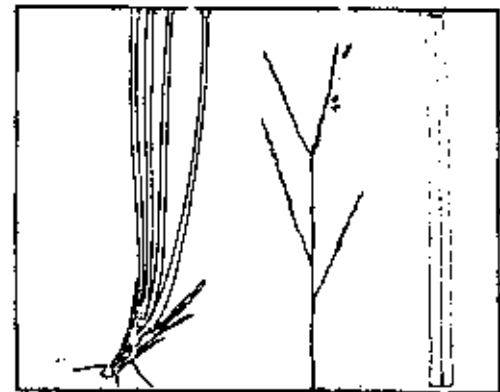
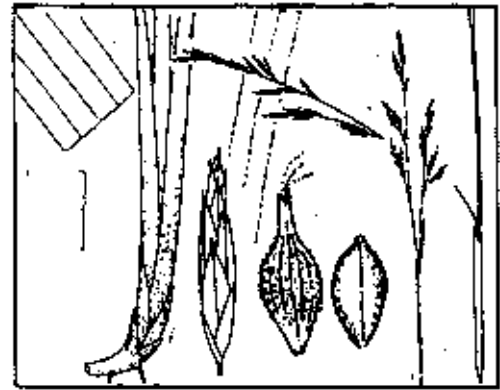
- Spikelets to 2.5 cm long; achenes 2.5 mm long.

10.043 - *Carex lenta* D. Don. Kiệt chậm.

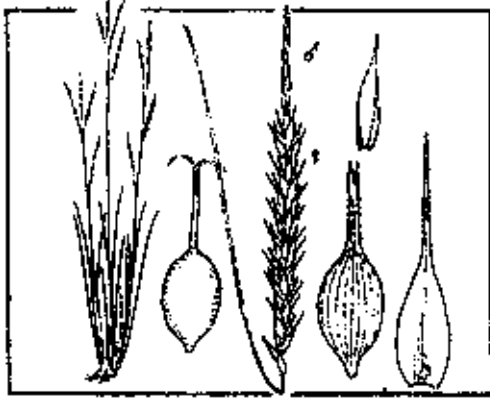
Bụi cao 40-80 cm. Lá có phiến dài, rộng vào 5 mm. Chùm dài 20-25 cm, mang giéhoa cao 2 cm, nâu đỏ, phần dục ngắn; vảy cao bằng 1/2 bầu; bầu cao 2 mm, có lông có sọc dọc, mô ngắn. Bếquả màu rơm vàng, cao 2,2 mm.

Rừng đến 1.500 m: Sapa, Hà Nội, Hátuyên, Hànaminh; IV.

- Tuft to 0.8 m high; spikelets 2 cm long; achenes yellowish, 2.2 mm high (*C. brunnea* Thunb. sens. Clarke).

Rhomboidales:

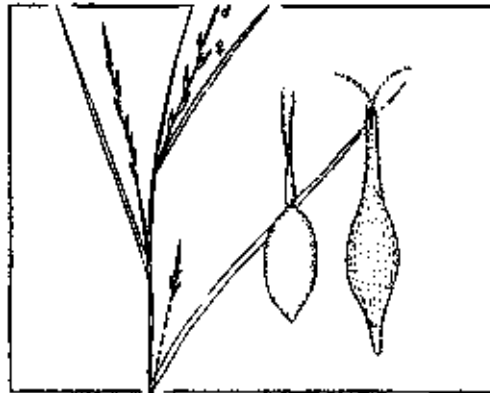

10.044 - *Carex longipes* D. Don. subsp. *longipes*. Kiết cộng-dài.

Bụi dàydày; cànhhàng rất ngắn; thân có 3 cạnh tà, to 1-1,5 mm. Lá cao 20-25 cm, rộng 4-6 mm, gần nâu lúc khô; bề mỏng. Pháthoà cao bằng hai lá, mang 1-7 giéhoa dài 3-4 cm, màu rơm, phần đực ngắn ở chót; váy dài bằng bầu, có mũi dài; bầu dài 6 mm, hình dòn tìbà, có mỏ dài bằng thân, có lông. Béquả đẹp, một mặt phẳng, một lồi, màu ngà sẫm, cao 2 mm.

Tráng 1.900 m: Sapa.

- Tuft; spikelets 3-4, 3-4 cm long.

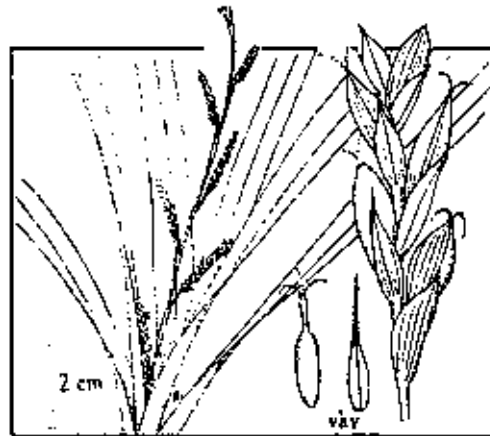
10.045 - *Carex longipes* var. *dissitiflora* C.B. Clarke. Kiết váy-thưa.

Bụi với 1-2 thân cao 40-50 cm, mảnh. Lá hẹp dài, rộng 4-5 mm. Giéhoa từ nách lá trên, mảnh, dài 6-8 cm, mang váy cái thưa; bầu cao 8 mm, óliu phần trên, nâu ở phần dưới, mỏ dài bằng thân, có lông; phần đực dài 1 cm. Béquả tròn dài, hai mặt lồi, cao 3 mm, màu càphê sữa; đáy vòi nhụy phũ, trắng.

Rừng thưa, 1.500 m: Sapa; IV.

- Spikelets with distant scales.

Cryptostachyae:

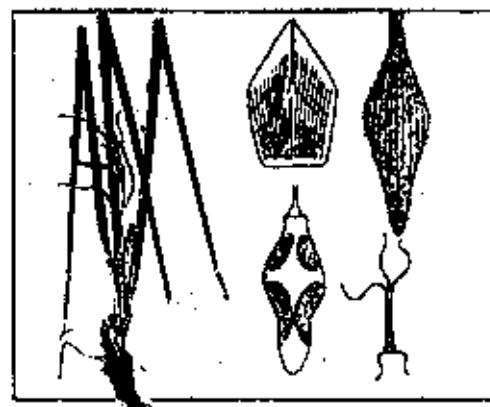

10.046 - *Carex cryptostachys* Brongn. in Duper. Kiết đầu-gié.

Bụi cao 20-40 cm, dày; cànhhàng ngang. Lá nhiều, đứng cao hơn pháthoà, rộng 6-8 mm, từ từ hẹp đến chót. Pháthoà ngắn hơn lá; giéhoa 8-20, phần dưới cái, phần giữa mang hoa đực và hoa cái, phần chót đực; váy có mũi dài; bầu có 3 cạnh, cao 5 mm, nâu dợt. Béquả tròn dài; vòi nhụy chẻ 3.

Từ Caolang, qua Tamđào, đến Bạchmã, Khánhhoà, 200-1.300 m; II-V.

- Tuft 20-40 cm high; spikelets with male and female flowers in middle part; achenes oblong.

10.047 - *Carex hanamнинensis* K. Khôi. Kiết Hànamнинh.

Bụi daniên, cao 20 cm; cànhhàng dài. Lá có phiến thon rất hẹp, dài 60-70 x 0,6-0,8 cm. Pháthoà mang 5 gié dài 7-8 cm, lưỡngphái, với phần đực dài 2,5-3 cm; hoa nhiều; váy thon, cao 3,4-3,6 mm; bầu có nhiều lông, hình bánhình, cao 5-5,3 mm, có 3 cạnh. Béquả cao 3,5-3,7 mm, màu rơm, 1/2 dưới eo, trên thụtđai; nướm 3.

Hànamнинh (hình theo Ng.k. Khôi).

- Perennial sedge, to 20 cm high; leaves narrow lanceolate; spikes androgynous 7-8 cm long; achenes 3.7 mm high.

10.048 - Carex ligata Boott. Kiệt bó.

Cỏ có căn hành dài, cứng; bụi cao vào 20-100 cm. Lá hẹp, dài 60-80 cm. Giéhoa đực và cái; váy chót tà tròn; tiểunhụy cao 3-4 mm. Béquả có 3 cạnh, mặt hơi lõm, cao 4-5 mm, mang vòi nhụy phủ ở đáy, núm 3.

Đỉnh núi, đất sét nghèo đến rừng dày: Bạch mã, 1.500 m.

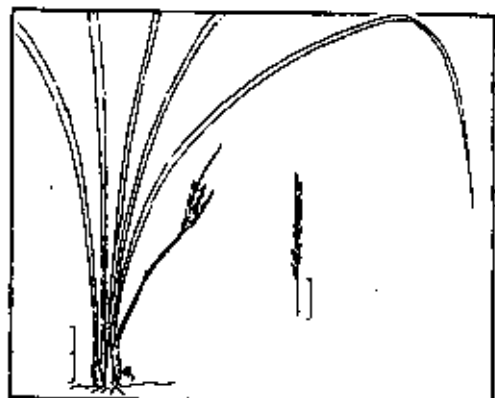
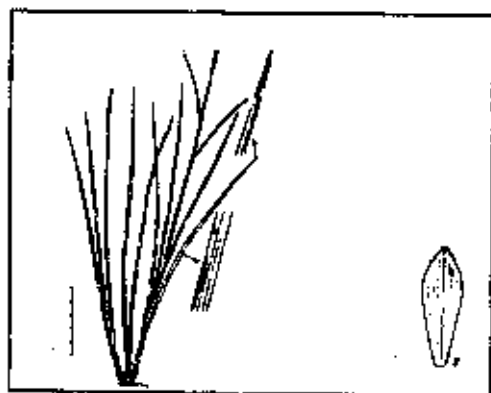
- Leaves to 80 cm long; spikelets androgynous; nut 3-4 mm high

Lageniformes:**10.049 - Carex lageniformis** Nelmes. Kiệt bầu.

Bụi nhỏ; thân ngắn. Lá có phiến hẹp dài, dài 20-30 cm, rộng 3 mm, bìa bên. Trục pháthoa cao 10 cm, pháthoa mang ít giéhoa cái, một giéhoa đực; giéhoa cái màu lục, dài 3-5 cm, mang váy không khít lắm.

Rừng luôn luôn xanh, cao nguyên: Dalat.

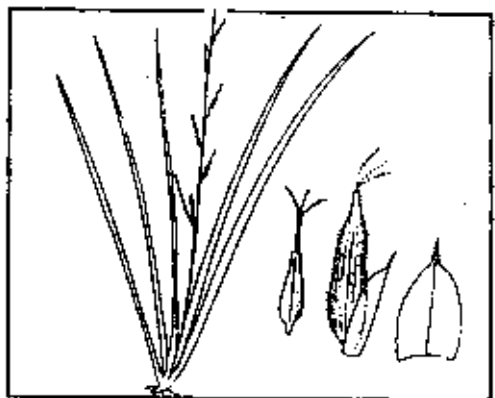
- Tufted sedge common in evergreen forest; spikelets green, 3-5 cm long.

10.050 - Carex gracillispica Hay.. Kiệt trục-mảnh.

Bụi dày; căn hành xéo, ngắn; thân có 3 cạnh. Lá có phiến hẹp, nhọn, rộng 6-15 mm. Pháthoa cao bằng hay hơn lá; gié 4-8, ngắn; giéhoa đực ở chót gié, dài 1-3 cm; tiểunhụy 3. Giéhoa cái có túi dài hơn đỉnh, màu lục dợt, có lông. Béquả có cạnh, có 3 cạnh, di 3-4 mm.

Sapa, đường rừng.

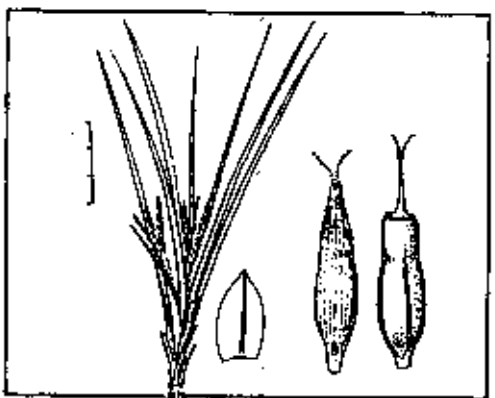
- Inflorescence with 4-8 spikes; achenes stipitate, triquetrous, 3-4 mm high.

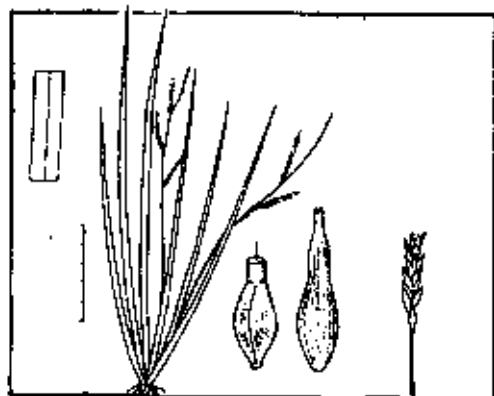
10.051 - Carex pleurocaulos Nelmes. Kiệt cạnh-thân.

Bụi; căn hành có bẹ và bẹ thành xơ. Lá đứng, có phiến hẹp dài, dài 40-60 cm, rộng 1 cm; bìa nhám. Pháthoa ngắn, dài 10 cm, mang ít giéhoa; váy màu rôm, có mũi ngắn; bầu cao 6 mm, có ít lông, có sọc khít. Béquả cao 3,5 mm, hình bầu có một eo, chót cắt ngang, màu gơ lạng, có 3 cạnh lợt.

Rừng vào 1.500 m; IV.

- Scapes axillary short; achenes brownish, 3.5 mm long (*C. ligula* var. *indochinensis* Gross).

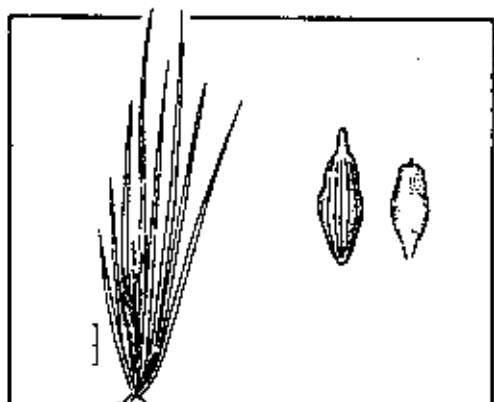

10.052 - *Carex rhynchachaenium* C.B. Clarke. Kiệt mỏ.

Bụi dày; cành hành ngắn; thân cao 4-30 cm, mảnh (0,5 mm). Lá ở gốc, phiến dài 30 cm, rộng 3-5 mm; bề có lông. Gié hoa 3-5; phần dục 8-10 mm, hẹp dài; đỉnh cái cao 2-3 mm, không lông; bầu 5-6 mm, có lông sát, có cổ rỗng mở 1 mm. Béquá có 1 mỏ hình trụ, mặt lõm ở trên, lồi ở dưới, dài 4 mm.

1-000-1.500 m: Caolạng, Bàna.

- Tuft; achenes stipitate, and beaked, 4 mm high.

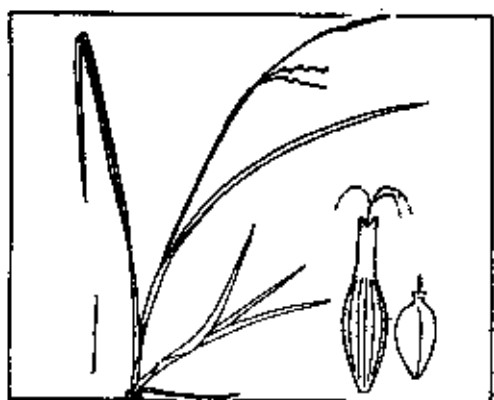

10.053 - *Carex breviscapa* C.B. Clarke. Kiệt cộng ngắn.

Bụi; thân cao 4-16 mm, to 1 mm, láng. Lá ở đáy thân, nhiều, dài hơn thân, 30-50 cm, rộng 3-6,5 mm; bề nâu. Pháthoa rất ngắn dài 10 cm, mang 5-7(20) gié hoa, 1 ở mỗi mắt, đứng, dài 1-2,3 cm, gié cánh cái hay mang 2 thứ hoa, phần dục ngắn; đỉnh cái 2-3 mm bầu dục hay xoan bầu dục; bầu 3-5 mm, rộng ở 1/2 dưới, có cạnh, mỏ 0,5-1 mm, có 2 răng. Béquá hơi hình bánbò, cao 2,2-3 mm.

Trăng cỏ, dựa suối: Đàlat; XII.

- Scapes axillary short; achenes rhomboidal, 2.2-3 mm long.

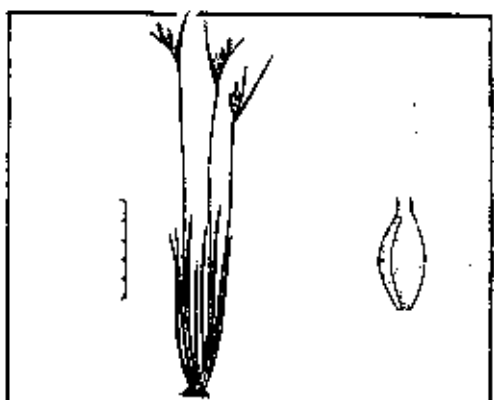

10.054 - *Carex sikokiana* Franch. & Sav. Kiệt Sikoki.

Bụi có cành hành; thân đứng 1-3. Lá có phiến hẹp dài 8-13 cm, rộng 2,5 mm, không lông. Pháthoa cao, mang vài gié hoa có cộng mảnh; gié hoa cái thưa; bầu không lông, có cổ hình trụ, có 2 răng, nuốm 3, dài. Béquá xoan ngược, có 3 cạnh tròn, có 1 cổ thấp.

T.

- Tuft 1-3 stem; utricles glabrous; achenes beaked.

10.055 - *Carex leucochlora* Bunge. Kiệt bạch-lam.

Bụi; cành hành ngắn; trục pháthoa cao 10-40 2 cm, to 0,5 mm. Lá ở đáy thân, rộng 0,9-3 mm. Gié hoa 3-5, dài 4-15 mm, thường 3 gié cánh cái, một dục ở chót; đỉnh cái cao 2-2,5 mm, trắng; bầu xanh, 2-2,7 mm, có lông, mỏ 1 mm. Béquá bầu dục, cạnh tà, cao 1,5 mm, nâu đậm.

200-700 m: Hànội, Hàsonbinh.

- Female spikelets 3; utricles green; achenes 1.5 mm high (*C. royleana* Nees).

10.056 - *Carex mitrata* Franch.. Kiệt chụp.

Bụi cao 20-30 cm. Lá có phiến dứng, hẹp dài. Pháthhoa dài hơn lá, mang giéhoa cái dài 1,5 cm, rộng 2 mm; vây hơi thưa; bầu cao 2,5 mm, miệng túm, màu rơm, có lông mịn. Béquả ngà, 3 mặt lõm, đầu có cổ ngắn cất ngang.

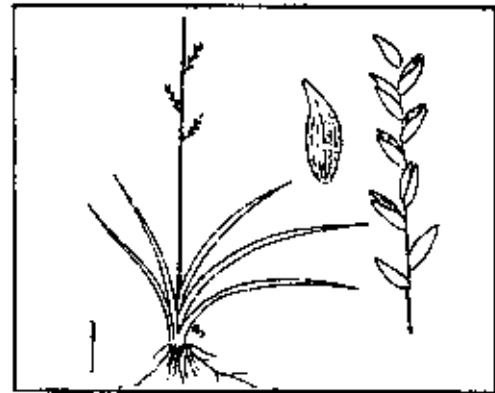
- Tuft to 30 cm; utricles yellowish, puberulent; achenes cream.

10.057 - *Carex daibuensis* Hay.. Kiệt Đại-bù.

Bụi thấp; cãnhành dứng, ngắn, mang rễ nhiều. Lá có phiến dài 15-17 cm, rộng 3-4,5 mm, bìa bén. Pháthhoa dứng cao 20 cm; giéhoa cái 2-4, dài 2 cm, màu vàng nâu; giéhoa đực dài 2,5 cm; túi có gân mịn, có lông; béquả có 3 cạnh, dài 2 mm.

Báchmã.

- Spikes 3-4; utricles 2.5-3.5 mm long, finely veined; achenes trigonal, 2 mm long.

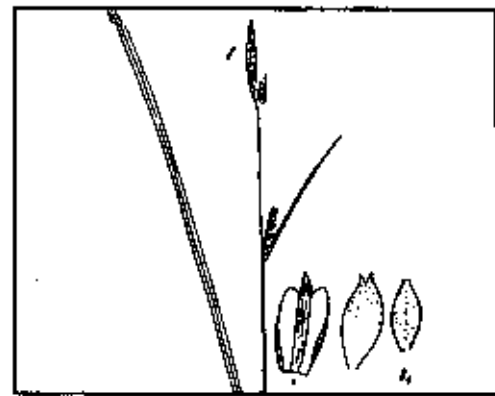
10.058 - *Carex pisiformis* Lév. & Van. Kiệt hình-dậu.

Bụi dày, gồm nhiều thân. Lá nhiều; phiến dài đến 50-60 x 0,35 cm, bìa nhám. Pháthhoa ít giéhoa ở ngọn; 1 gié đực to ở chót; gié cái dài 1,5-2 cm; vây mỏng, màu rơm, có mũi to giữa 2 thùy; bầu cao 3 mm, có mỏ rất ngắn, có lông. Béquả hình bắp, dẹp dẹp, cao 1,8 mm, nâu.

Hànamninh.

- Dense tuft; bracts acuminate; achenes fusiform (*C. polychoena* Lév. & Van).

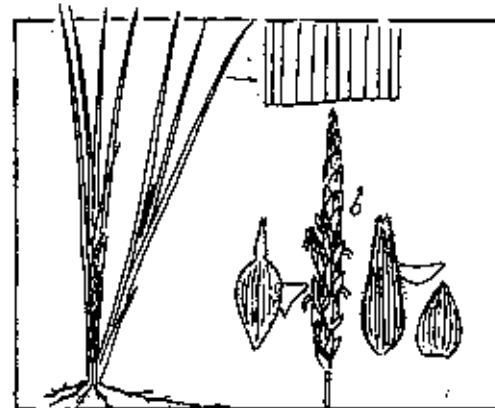
Radicales:

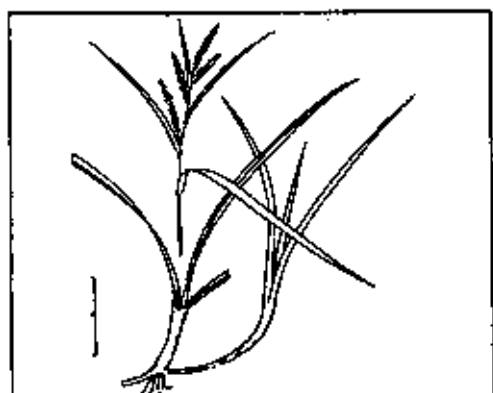
10.059 - *Carex speciosa* Kunth. Kiệt thanh.

Bụi; cãnhành ngắn. Lá có phiến cao 20-60 cm, rộng 6-7 mm, thon nhọn, gân 3-5/bên, bìa và gân chảnh nhám bên, màu lục lúc khô. Pháthhoa ngắn hơn lá, mang 1(3) giéhoa dài 1,5-2cm; cọng có 2 hàng lông; vây xoan; bầu cao 4-6 mm, trắng, có lông nằm. Béquả cao 3-3,5 mm, màu ngà, không lông, nâu đen, có 3 cạnh; vòi nhụy chẻ 3, đáy phù thành chụm trên trái.

Rừng thưa, rừng Dầu: Hoànghienson, Hànamninh, Côngtum, Nhatrang; V.

- Spikelets 1,5-2 cm long; utricles white; achenes blackish brown (*C. courtallensis* Nees ex Boott).

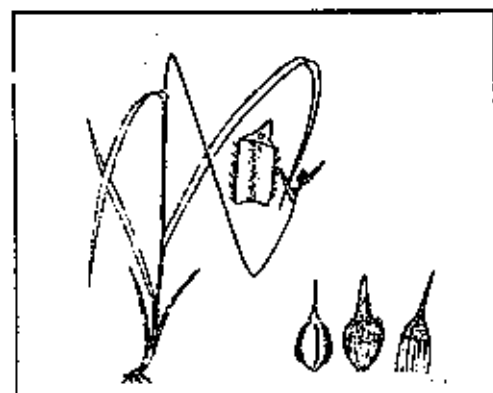

10.067* - *Carex cylindrostachys* Franch.. Kiệt gié-hình-trụ.

Cỏ dạng cỏ Cú, có cánhàng bò, có vảy bao nâu; thân ngắn. Lá có bẹ ôm thân thành xơ nâu khi rụng; phiến to 15 x 0,3-0,4 cm. Pháthhoa ở chót thân; giéhoa nâu vàng tươi, hình trụ; bầu có mũi ngắn.

Spikelets light brown; utricles short beaked.

10.068 - *Carex hispidangula* T. Koy.. Kiệt cạnh-ria.

Cánhàng bò, cứng, có xơ; thân cao 30-50 cm, cạnh bên, có răng phún cao, mặt lõm. Lá rộng 4-10 mm. Pháthhoa với 1, ít khi 2 giéhoa lưỡngphái, hình cầu to 6-8 mm, không cong; vảy cái cao 4,5 mm, có mũi dài; bầu có lông, cao 5-6 mm; béquá 3 cạnh, cao 3 mm; vòi đáy phủ, 3 núm.

Krongpha (hình theo Koyama).

- Rhizome with fibers; stem acute triquetrous; spikelets sessile.

Rhomboidales:

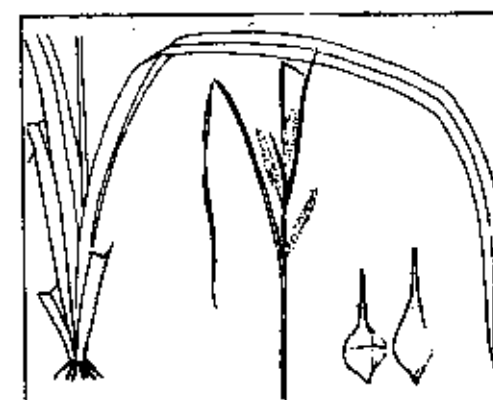

10.069 - *Carex anomocarya* Nelmes. Kiệt trái-không-tên.

Bụi dày; cánhàng ngắn. Lá đứng cao 40-50 cm, rộng 1,2-2,2 cm. Pháthhoa ngắn hơn lá nhiều, trên trục ngắn, mang gié cái và đực riêng; gié cái dài 8 cm, rộng 1,3 cm, kích còm; vảy màu rơm, bia trong, có mũi dài, có lông; bầu cao 7 mm, có mỏ dài. Béquá màu càphê, có ngắn ở giữa, cao 3,5 mm.; gié đực ốm, dài 3 cm.

Vùng núi đến 2.500 m: Caolang..Sapa, Chợbò, Bìnhtrịthiên, Côngtum, Langbian; IV.

- Scapes short; female spikelets to 8 cm long; chenes trigonal.

10.070 - *Carex khoi* Eger. & Aver.. Kiệt Khôi.

Bụi; cánhàng bò; thân cao 21-46 cm, có 3 cạnh tà; đáy có xơ do bẹ còn lại. Lá có phiến dài đến 85 cm, rộng 15-17 mm. Pháthhoa dài 12 cm; gié đực 1, dài 3 cm, rộng 3 mm; gié cái 3; bầu cao 7,5 mm, xanh, có lông, chót có 2 răng; béquá cao 3 mm, có 3 cạnh, thắt ở giữa; đáy vòi bẹp rộng.

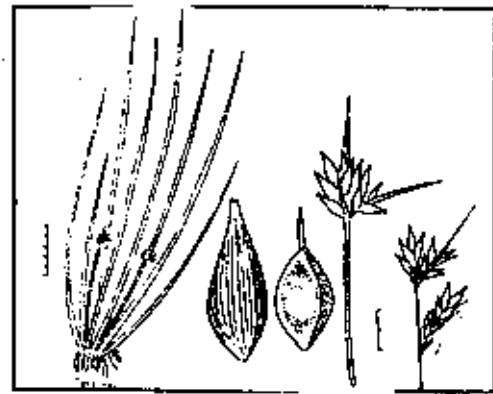
Quảngninh (hình theo Egorova & Averyanov).

- Tuft; stem to 46 cm high; utricles pubescent, 7.5 mm long; achenes 3 mm long.

* (Xem chú thích ở trang 101)

10.071 - *Carex blinii* Lev. & Van.. Kiệt Blin.

Bụi dày, cao 30-40(60) cm. Lá có phiến hẹp dài, cong cong, rộng 3-7 mm, từ từ hẹp đến ngọn, *bìa bén*. Pháthoá cao 5-7 cm, núp giữa lá, nhỏ, có vài láhoa ngắn; bầu cao 5 mm, mỏ ngắn, màu rơm, có sọc dọc, 3 cạnh. Béquả 3 cạnh, cao 3 mm, màu rơm sậm.

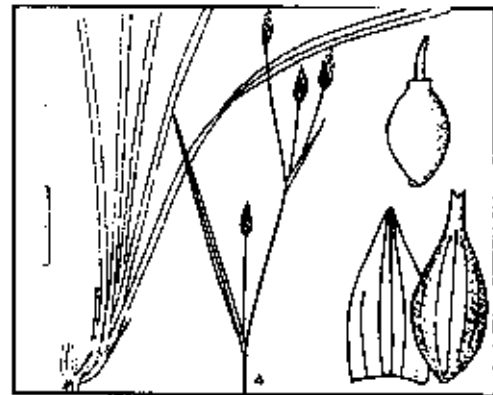

Đất nhiều đá, dựa củnghưu, 800-1.000 m: Lào cai, Sapa.

- Tuft to 60 cm; scapes short; spikelet 1; achenes dark yellow.

10.072 - *Carex hoozaensis* Hay.. Kiệt Hoozan.

Bụi dày; cànhhàng ngắn. Lá dài, rộng 3-8mm. Pháthoá cao 8-30 cm, trục to 0,5 mm; giéhoa đực ở chót, giéhoa dưới cái, dài 1-1,5 cm có cong mảnh dài 2-3,5 cm; đỉnh cao 5-5,5 mm, tái; bầu bầuduc hẹp, dài 9,5 mm, mỏ 3 mm. Béquả bầuduc, cao 5,3 mm; vòi ché 3.

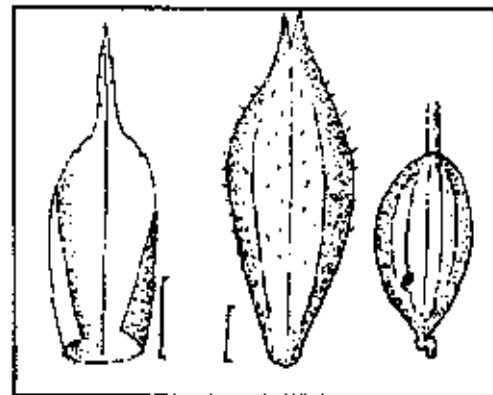

Trên vùng vôi, 400-900 m: Tam đảo, Vinh; VII-XII.

- Dense tuft; utricles 9.5 mm long; achenes ellipsoid, 5.3 mm long.

10.073 - *Carex tatsutakensis* Hay.

Bụi dày; cànhhàng bờ ngắn; thân dạng từng cặp, cao 4-10 cm. Lá có bẹ cao 16 cm; phiến 10-13 x 0,15 cm. Pháthoá mang gié chót đực, gié cạnh cái, trên cọng dài 3-5 mm; láhoa 4 mm; túi 5,5-6 mm. Béquả xoan, có 3 cạnh, trên cọng rõ,

B: Diênbiênphủ ? (hình theo Hayata)

- Dense tuft; utricles 5.5-6 mm long; achenes trigonal, on pedicel.

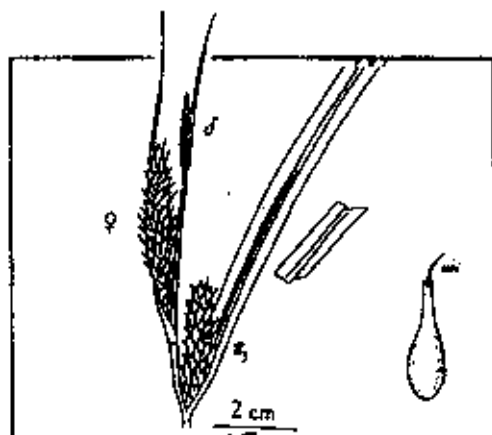
10.074 - *Carex tibetica* Franchet. Kiệt Tây tạng.

Bụi dày, nhiều lá; cànhhàng ngắn; thân ngắn. Lá có phiến dài 40-50 cm, rộng vào 1-1,8 cm. Pháthoá khỏi lá, cao 50-70 cm, trục có 3 cạnh tà, mang 2-4 giéhoa cái, 1 đực; giéhoa cái *xanh*, dài 6-7 cm, có đỉnh cao bằng bầu hay hơn, thon nhọn, bìa trong; bầu cao 8 mm, mỏ dài 4 mm, có lông mịn ở trên. Béquả có một mặt phẳng, một mặt lồi, cạnh có 1 lõm; vòi nhụy có đáy phủ.

Langbian.

- Dense tuft; female spikelets green; achenes trigonal.

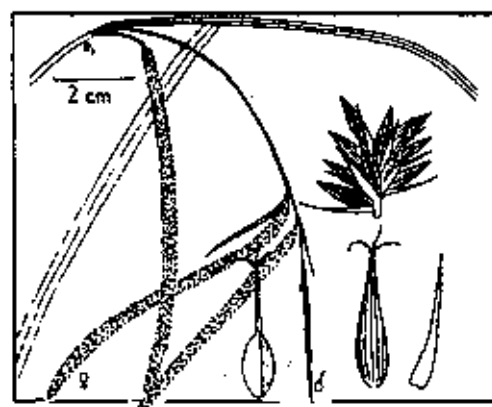
Dispalatae:

10.075 - Carex nemostachys Steud. Kiệt rừng.

Cỏ có thân ngắn, mang nhiều lá có phiến hình máng xối, dài 30-40 cm, rộng 1 cm, nhám. Pháthoa mang 1 giéhoa đực nâu sậm ở chót; 2 giéhoa cái ở dưới, xanh, dài 4-5 cm; bầu xanh. Bé quả tròn dài, xanh.

Rừng ven suối: Đà Lạt; VII.

- Stem short; female spikelets 2, green, 4-5 cm long.

10.076 - Carex oedorhampha Nelmes. Kiệt mô-phù.

Cỏ cao 1-1,2 m, dầy bụi có bẹ nhọn, cao 5-15 cm. Lá có phiến dài bằng pháthoa, rộng 4-6 mm, bìa bên. Pháthoa mang 5-7 giéhoa hình trụ dài vào 10-15 cm, gié chót đực nhỏ; váy thon, dài bằng bầu; bầu thon, có gân. Bé quả có 3 cạnh, cao 1,7 mm, vòi nhụy chẻ 3.

Nơi ẩm, rừng Thông, 1.000-1.500 m: Caolăng, Sapa, Bắc Thái, Hà Sơn Bình, Đà Lạt; III.

- Female spikelets 10-15 cm long; achenes 1.7 mm long.

Digitatae:

10.077 - Carex tapintseensis Fr. B.

Hirtae:

10.078 - Carex sacerdotis Nelmes. Kiệt tu.

Bụi; cành có váy; thân ngắn. Lá ngắn, rộng 2,5-5,5 mm; bẹ nâu. Trục pháthoa cao 30-50 cm, to 1-1,5 mm; giéhoa 6-7, gần đứng hay đứng, 3-4 đực ở trên, dài 2,5-3,5 cm, giéhoa cái 2-4, dài 1-5 cm; đỉnh cái 2,2-3 mm, không lông; bầu cao 1,7-2 mm, nâu, có lông, mỏ cao 1,5-2 mm. Bé quả cao 3 mm.

BT.

- Utricles pubescent, shortly beaked; achenes 3 mm long.

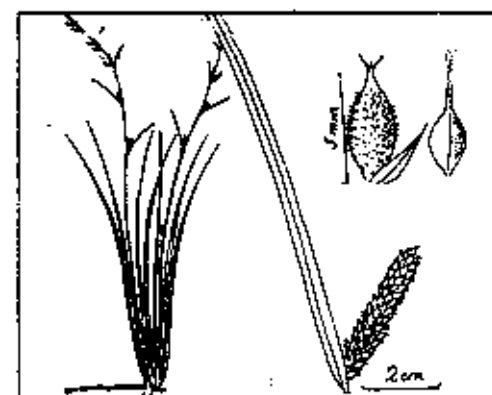
Sclericultis:

10.079 - Carex hebecarpa C.A. Mey. Kiệt trái-tà.

Cành dài; bụi cao 80 cm. Lá có phiến dài, rộng 6-7 mm. Pháthoa mang giéhoa ở nách lá hoa mỏng, giéhoa đực ở ngọn, 1-3, dài 1,5-2,5 cm; giéhoa cái dài 3-4 cm; bầu có lông, cao 5 mm, dầy phủ. Bé quả có 3 cạnh, không lông, cao 2 mm; đáy vòi nhụy cứng.

Nam Cát-tiên.

- Stolon long; leaves to 80 cm long; utricles pubescent; achenes trigonal, 2 mm long.

Careyanae:

10.080 - Carex kuczyniakii M. Raym.. Kiết Kuczyniak.

Cành cứng, to 3 mm, có bẹ bao. Lá dạng như lá *Curculigo*; cuống dài 20 cm; phiến thon, dài 40 cm, rộng 5-6 cm, xếp dọc, gân dọc 11, bìa nhám. Pháthoa cao 40 cm, mang 3 giéhoa; giéhoa cái dài 3 cm, váy cao 5 mm, mỏng; gié đực có váy có gân to, tiểuhụy 3, baophần dài 3 mm, tơ xen với tiểuhụy.

Rừng thưa ẩm, cao độ 1.800 m: Sapa; VI.

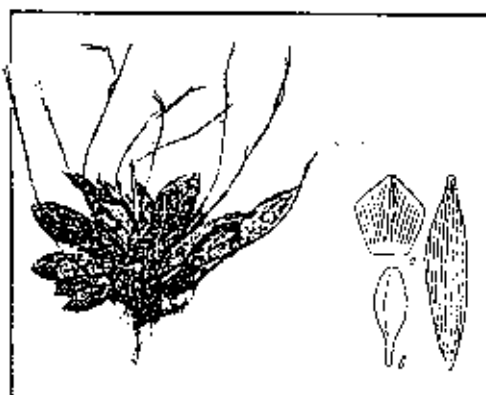
- Female spikelets 3 cm long; seta alternate with stamens.

10.081 - Carex hatuyenensis K. Khôi.. Kiết Hátuyên.

Có daniên cao 12-15 cm; cành ngắn. Lá 4-6, ở đáy thân; phiến 3-7 x 1-1,8 cm, không lông, dai, gân 5-7; cuống dài 0,5-1 cm. Chùm-tụ tán cao 3-8 cm; gié đực trên, 2-3, dài 1,5-2 cm; gié cái 1-2, dài 1,5-2 cm, nhiều hoa; váy thon, cao 2-2,2 mm; bầu 5,4-5,6 mm, có 3 cạnh, màu rơm, không lông. Béquá 3 cạnh, cao 2,8-3 mm, màu rơm; nuốm 3.

Hátuyên (hình theo N. k. Khôi).

- Perennial, to 15 cm high; female spikelet 1.5-2 cm long; utricles 5.6 mm, glabrous; achenes 3 mm, yellowish.

Griseae:

10.082 - Carex phankei K. Khôi. Kiết Phanké.

Cỏ nhỏ, daniên, cao 13 cm; cành ngắn. Lá 4-5 ở đáy thân, thon hẹp, to 5,5-9,5 x 0,25-0,4 cm, gân 5; bẹ bao thân hung đỏ. Chùm đứng to 8 x 1 cm; gié 8-10, đực ở trên; giéhoa cái 4-5, dài 4-5 mm, 4-5 hoa; váy 2,5 mm, hung đỏ; bầu cao 5,5 mm, có 3 cạnh, có lông, màu rơm. Béquá 3 cạnh, cao 3,4-3,6 mm, có thudài.

Hànamninh (hình theo N.k. Khôi)

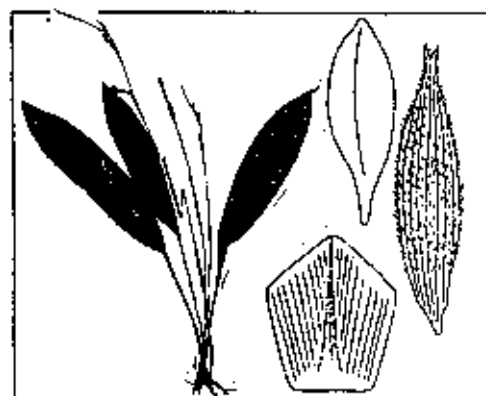
- Small perennial sedge; spikelets 4-5 mm long; achenes 3.6 mm long.

10.083 - Carex trongii K. Khôi. Kiết Trong.

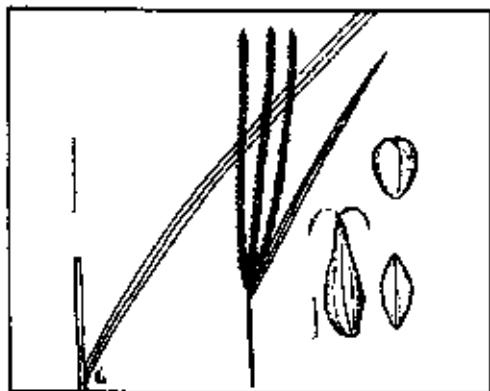
Cỏ daniên, cao 22-32 cm; cành ngắn. Lá 3-4 ở đáy thân; phiến bầu dục thon, 17-30 x 2,5-3,5 cm, không lông, dai, gân 5-7; cuống 8-10 cm, đáy hung. Chùm-tụ tán như gié cao 8-16 cm; giéhoa trên đực, 1-2, dài 2-5 cm, vàng; giéhoa cái 3-4, dài 1,7-2,1 cm, mang 7-8 hoa; váy 2,8-3 mm, nhiều gân; bầu cao 5,5-5,7 mm, có 3 cạnh, màu rơm, đầy lông phún. Béquá có 3 cạnh, cao 3,5-3,8 mm, trên thudài, màu vàng rơm.

Rừng với Kim giao: Cúc phương (hình theo N.k. Khôi).

- Perennial tuft to 32 cm high; male spikelets to 5 cm long; utricles hispid; achenes 3.8 mm high.

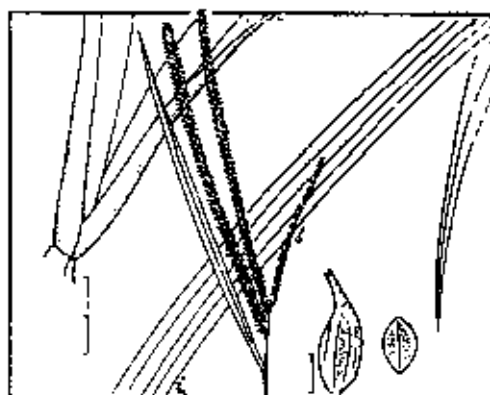
Molliculae:

10.084 - *Carex alopecuroides* D. Don. var. *alopecuroides*. Kiệt đuôi-chồn.

Bụi cao 40 cm; rễ to, nhiều rễ con. Thân có 3 cạnh tà. Lá có phiến dài 40-60 cm, rộng 4-6 mm, bìa nhám. Pháthoa ít giéhoa, giéhoa *đứng*, cao 8-10 cm, nâu; bầu lục xám, dài 3 mm, không lông, có sóng thấp. Béquả hình bắp, 3 cạnh, nâu lợt, không lông.

Tuft 40 cm high; spikelets erected, 8-10 cm long; achenes fusiform, light brown.

10.085 - *Carex alopecuroides* var. *chlorostachys* (Don) Kunth. Kiệt Nhật.

Bụi, ít khi thân còđộc, cao đến 1 m; cãnhành to. Lá có phiến dài 60-70 cm, rộng 10-12 mm, dẹp, không lông. Trục pháthoa dài đến 1,6 m, to 2,5 mm, mặt lõm, có cánh ở phần trên; giéhoa 2-4, dài 4-12 cm, nâu đậm; gié đực ở chót, gié cạnh cái hay mang hai thú hoa; váy 1,5 mm, trắngtrắng; bầu dài 3,5 mm, phần bụng có sóng thấp. Béquả cao 1,5-1,8 mm, cãnhê súa, không lông, có 3 cạnh; nướm 3, dài.

Dựa đầm lầy: Sapa, Bavi; IV-VI.

- Leaves to 70 cm long; spikelets 9-12 cm long; achenes brown, trigonal, 1.5 mm long (*C. chlorostachys* D. Don, *C. haviensis* Fr.).

Alliiformis:

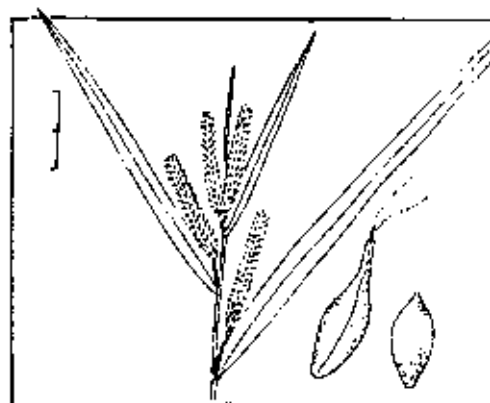

10.086 - *Carex neo-petelotii* Raym. Kiệt Pételot.

Cỏ đứng cao 40 cm. Lá hẹp, dài đến 40 cm, rộng 1,3 cm, gân tia. Pháthoa ở ngọn, mang 3 giéhoa cái, 1 giéhoa đực; giéhoa cái dài 4 cm, bầu cao 4 mm, có *mỏ ngắn*, màu vàng rơm lấmchấm nâu. Béquả màu rơm ùng nâu đậm.

Rừng thưa, dựa suối: Lạngson.

- Sedge to 40 cm high; utricles yellowish, shortly beaked.

10.087 - *Carex alliiformis* C.B. Clarke. Kiệt dạng-hành.

Sụi nhỏ, cao 50 cm, Lá hẹp nhọn, dài 15-20 cm, rộng 1 cm. Pháthoa ở ngọn và nách lá; giéhoa đực 1; giéhoa cái dài 3,5 cm, bầu vàng xanhxanh, dài 4 cm. Béquả màu rơm, cao 2,5-3 mm.

Dựa đường mòn ở rừng, 1.500 m: Caolạng, Sapa, Hànaminh; IV.

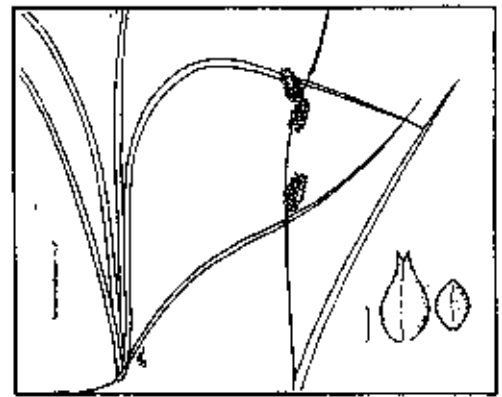
Tuft to 50 cm; female spikelets 3,5 cm long; achenes yellowish, 2.5-3 mm long.

10.088 - *Carex aphanolepis* Franch. & Sav. Kiệt không-váy.

Cỏ có căn hành mảnh; bụi cao 40-60 cm. Lá có phiến hẹp, dài hơn pháthoa (40-60 cm), rộng 4 mm, không lông. Pháthoa với giéhoa đực 1, ở chót; giéhoa cái bầu dục dài vào 1 cm; bầu láng, màu rơm, rộng, cao 3 mm kể cả mỏ ngắn, chẻ hai. Béquá 3 cạnh, cao 1,7 mm, màu rơm láng.

Vào 1.200 m: Hhätuyên.

- Tuft 40-60 cm; female spikelets short; utricles short beaked.

Occlusae:

10.089 - *Carex maubertiana* Boott. Kiệt Maubert.

Bụi thưa; thân 38-60 cm, to 2-3 mm. Lá dài hơn thân, rộng 3-7 mm; bẹ có lông, mép mỏng, màu sét. Gié đứng dài 1,5-4 cm, chia như bàn tay; 1 giéhoa đực giữa giéhoa cái hay lưỡngphái; đỉnh cái 1,3-2 mm; bầu có cạnh tà, mặt phẳng, cao 3-3,8 mm, có lông như nhung, mỏ 1-1,2 mm. Béquá bầu dục, có cạnh tà.

Vào 600-1.500 m: Sơnla, Sapa, Hànamninh, Bachmã, Đà Nẵng, Đà Lạt.

8

- Tuft to 60 cm high; spikelets fastigiate; utricles velvety.

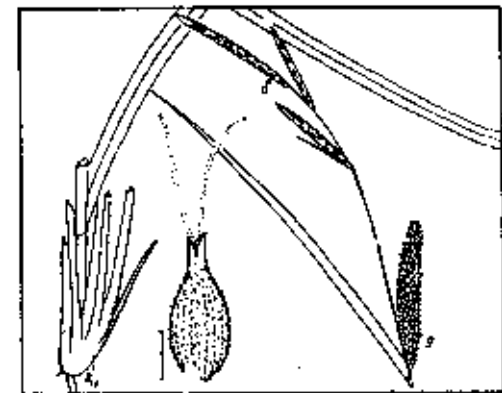
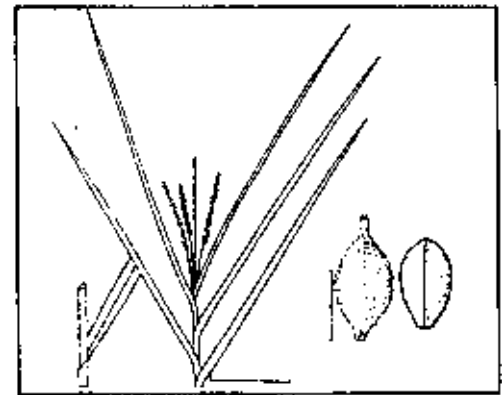
Carex:

10.090 - *Carex fedia* Nees ex Wight.

Bụi đứng cao 40-80 cm; thân chánh cao 3-5 cm. Lá có phiến hẹp dài đến 40 x 0,7 cm, bìa nhám. Trục pháthoa mang 2-3 giéhoa chót đực, và 2-3 giéhoa cái ở nách lá, to đến 6-8 x 0,8 cm; bầu đầy lông, dài 5 mm, mỏ ngắn; vòi nhụy mang 2 núm dài.

Dựa kinh, rạch: Hànamninh.

- Tuft to 80 cm; utricles hirsute; styles long (*C. wallichiana* Presc. ex Nees).

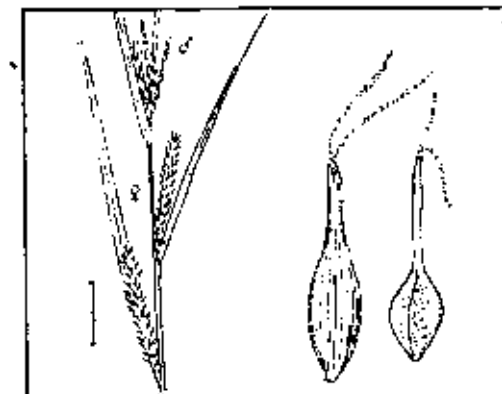

10.091 - *Carex drymophila* Turcz. Kiệt rừng.

Bụi dày, cao đến 1 m. Lá có phiến hẹp dài, rộng 1 cm. Pháthoa với 3-4 giéhoa cái ở nách lá và 2-3 giéhoa đực dài 4-6 cm ở chót; giéhoa cái dài 4-5 cm; bầu dài 8mm, màu rơm sậm, không lông, mỏ dài. Béquá màu cà phê sữa, có 3 cạnh, mặt lõm, cao 3 mm, có mỏ dài; núm dài.

Rừng thưa ẩm: Hàbắc.

- Tuft to 1 m high; utricles 8 mm long, yellowish; achenes 3 mm trigonal, long beaked.

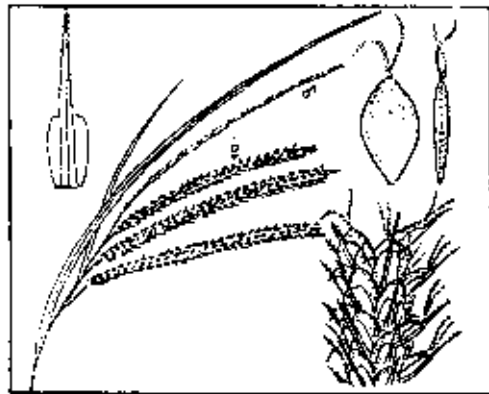
Praelongae:

10.092 - Carex dimorpholepis Steud. Kiết hai dạng-vây.

Cỏ có cành; thân cao 40-50 cm, đáy có 3 cạnh. Lá cao bằng thân, rộng 3-5 mm. Pháthoa với 4-8 giéhoa, giéhoa đực thường ở chót, các giéhoa kia có khi có phần đực ở chót; vây có mũi ngắn; bầu đẹp, có *tuyền mịn như bột*; nuốm 2.

Bung: Hà Bắc, Hà Sơn Bình, Đà Lạt; V.

- Herb to 50 cm; stem triquetrous; utricles prurulous (*C. cernua* Boott)

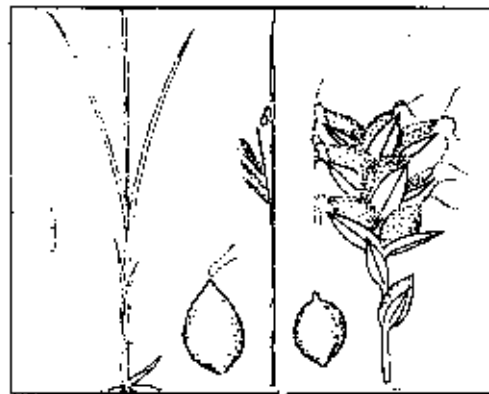
10.093 - Carex phacota Spreng. Kiết

Cỏ có cành, cao 50-75 cm; thân có 3 cạnh nhọn. Lá cao bằng pháthoa, rộng 3-8 mm; bẹ nâu nâu, hay nâu đỏ. Pháthoa với 3(6) giéhoa trong đó 1 đực nâu ở chót, thường 3 cái xanh; vây có lưng với 3 gân xanh, *mũi rất dài có gai*, bìa mỏng, trong hay có sọc nâu đỏ; bầu đẹp, xanh, có bột trắng hay nâu, *mô rất ngắn*. Bế quả *đẹp* hình xấp xỉ hay tròn tròn.

Hà Bắc, Hà Sơn Bình, Hà Nam Ninh, Đà Lạt; 1.

- Sedge to 75 cm; scales with long mucron; utricles pruinous; achenes flat.

Giống-phụ Vigneae:
Muehlenbergianae:

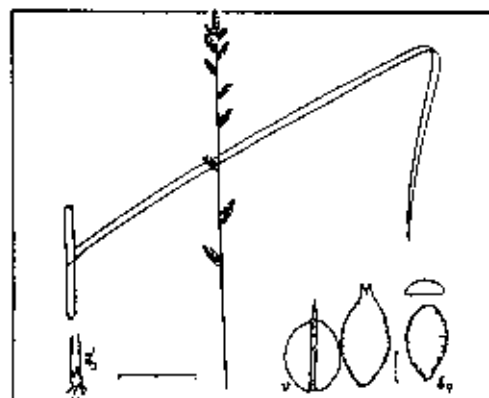

10.094 - Carex pruinosa Boott. Kiết phần.

Thân 1-2, trên cành ngắn, cao đến 40 cm, mảnh, đáy có 1-2 bẹ nâu. Lá 2-4; phiến hẹp (3 mm), dài đến 30 cm, nhọn. Pháthoa nhỏ, với 3 giéhoa cái 1 đực; giéhoa đực mảnh; giéhoa cái 17 x 5 mm, nâu nâu; vây nâu, mỏng, không lông; bầu đẹp, có *phấn trắng*; nuốm 2. Bế quả xoan.

Trùng lầy: Đà Lạt; 1.

- Utricles white pruinose; achenes ovoid.

10.095 - Carex alta Boott. Kiết cao.

Thân hơi phủ ở đáy, có 3 cạnh tà, rộng 2-3 mm, không lông. Lá có phiến dài đến 20 cm, rộng 3 mm; bẹ là ống ôm thân. Pháthoa đứng mang gié ngắn (1,3-2 cm) đẹp, *lục vàng*; vây mỏng, vàng, có mũi dài; bầu nâu vàng, dài 3 mm, *mô ngắn*. Bế quả hình thấu kính hay 1 mặt lõm, nâu nâu.

Hà Tuyên, vào 1.000 m.

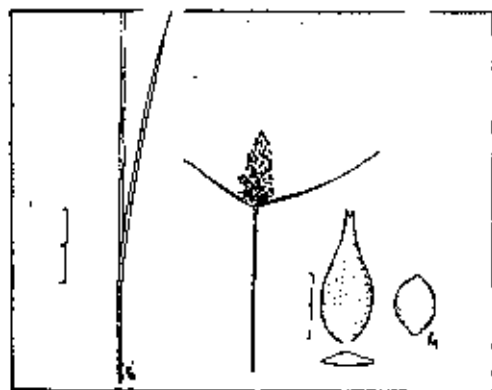
- Spikelets 1.5-2 cm long; scales mucronated; achenes brownish.

10.096 - *Carex nubigena* D. Don. Kiệt má-án.

Cỏ cao 40 cm, dạng Nặng; thân mảnh, to 1-2 mm, không lông. Lá như kim, ở đáy thân dài 10-15 cm, rộng 1 mm. Pháthoa có lá dài 6-7 cm; giéhoa dày; bầu dài 4 mm, màu rơm, một mặt lồi, một phẳng, có mỏ 2 răng. Béquả hình thấu kính, nhỏ, cao 1,5 mm, màu rơm, lằng.

Hátuyên, vào 1.000 m.

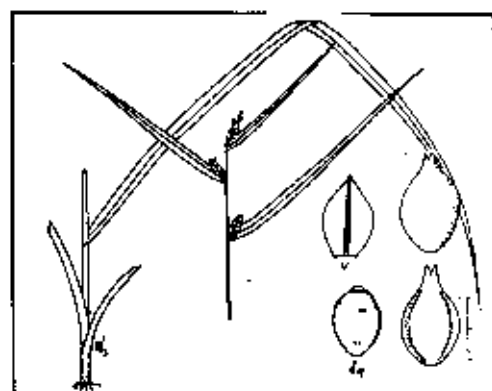
- Sedge up to 40 cm high; utricles flattened; achenes 1.5 mm, yellowish.

10.097 - *Carex gibba* Wahl. Kiệt bầu.

Bụi ít thân, cao đến 80 cm; thân có 3 cạnh, rộng 1,5 mm. Lá có phiến dài, đến 30 x 0,6 cm. Pháthoa ngắn, ở nách lá, màu rơm; đỉnh 2 mm, màu rơm, lưng dày; bầu cao 3 mm, dẹp dẹp, có cánh, mỏ ngắn. Béquả cao 2 mm, nâu, có mặt mịn, dẹp, có cổ.

Caolạng, vào 1.000 m.

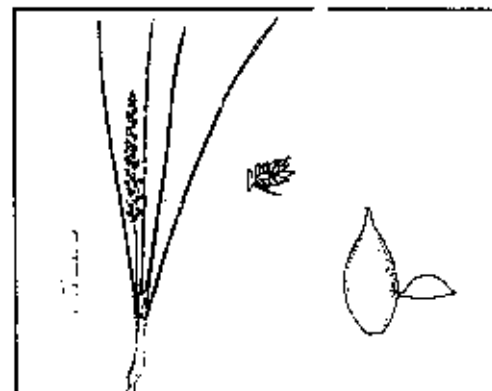
- Tuft to 0.8 m; spikelets axillary; utricles winged; achenes brown, 2 mm long.

10.098 - *Carex thomsonii* Boott. Kiệt Thomson.

Bụi cao 40 cm; cãnhành ngắn, có vẩy đen hay sợi. Lá có phiến hẹp, rộng 2-4,5 mm, dài 20-30 cm, xếp dọc. Pháthoa như gié, trên trục cao 10-33 cm, to 1,5-2,5 mm; giéhoa nhỏ; đỉnh cái 1,2-1,5 mm; bầu 2,2-2,7 mm, không lông, một mặt phẳng, một mặt lồi, mỏ ngắn. Béquả 1,3-1,7 mm, nâu tươi hay tái.

Vào 300-1.200 m: Caolạng, Sông Đà, Hátuyên, Hasonbinh.

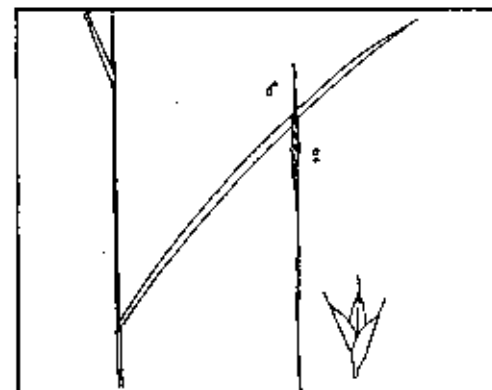
- Tuft 40 cm high; inflorescence spiciform; utricles glabrous; achenes 1.3-1.7 mm long.

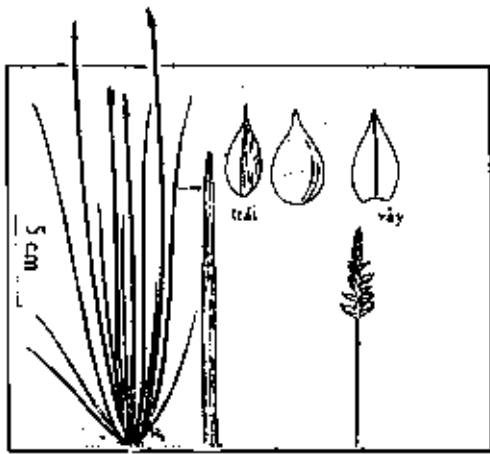
Giống-phụ *Psyllophora*:**10.099 - *Carex petelotii* R. Gross. Kiệt Pételot.**

Bụi dày; cãnhành rất ngắn; thân cao 25-65 cm, to đến 1 mm. Lá có phiến dài vào 10 cm, rộng 2-4 cm. Gié ở ngọn, dài 1,5-3 cm, phần đực dài bằng phần cái; đỉnh cái dài 3 mm, có mũi dài 1-2 mm; bầu cao 5 mm, mỏ ngắn, 0,8 mm. Béquả mặt lõm, cao 2,5 mm, rộng 1,3 mm.

Sapa, 1.500 m; IV.

- Tuft to 65 cm high; stem 1 mm wide; spikelets 3 cm; scales long acuminate; achenes 2.5 mm long.

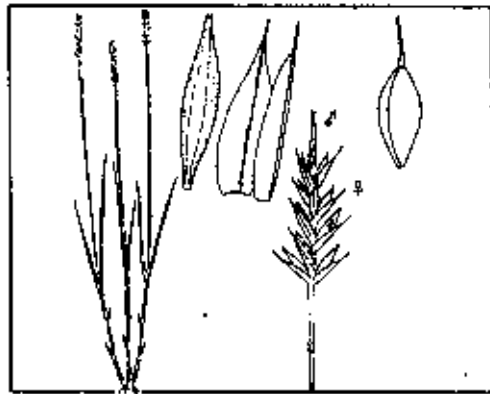

10.100 - Carex capillacea Boott. Kiệt tóc.

Cỏ nhỏ, thân thành *bụi mảnh*, cao 20-30 cm. Lá đứng, như chỉ, cao bằng hay hơn thân. *Gié ở chót thân*, hình trụ, cao 1-1,5 cm, phần đục ngắn; *vảy màu vàng rơm*, mỏng, cao 2 mm; bầu vàng có đốm đỏ. *Bé quả 3 cạnh*, màu vàng rơm, cao 1,7 mm.

Đất ẩm lầy, 1.000-1.500 m: Hà Tuyên, Đà Lạt; V.

- Tuft 20-30 cm high; spikelets terminal, yellowish; achenes 1.7 mm long.

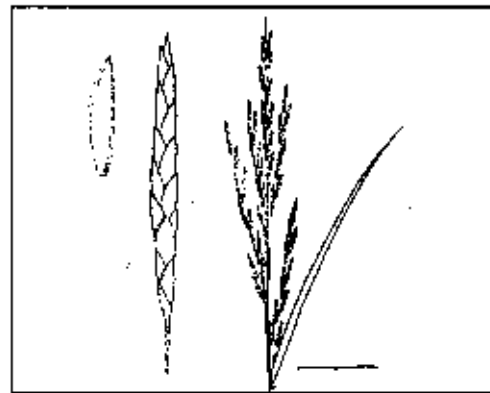

10.101 - Carex indosinica M. Raym.. Kiệt Đôngduong.

Bụi nhỏ, *đầy thân đỏ*, cao 40 cm, mảnh. Lá dưới không phát triển; lá trên có *phiến dài 1-5 cm*, rộng 2 mm, *bẹ dài*. *Gié hoa ở chót thân*, không dày, dài 2-3 cm, phần đục ngắn; *vảy nhọn*, mỏng, *nâu tươi*; bầu thon nhọn. *Bé quả nâu lợt*, 3 mặt phẳng, *có 3 mm*.

Nơi ẩm lầy, vào 1.500 m: Sapa; IV.

- Tuft to 40 cm high; leaves short; spikelets terminal; achenes light brown, 3 mm long.

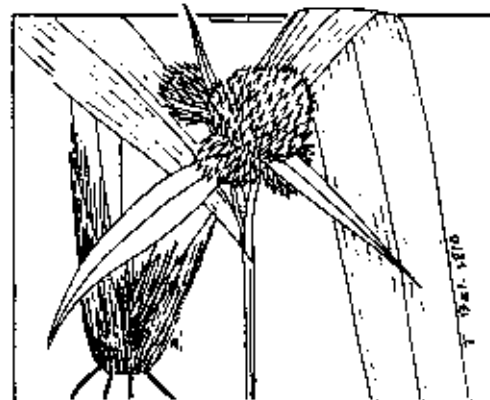

10.102 - Carex hapalopoda Nelmes. Kiệt dầu.

Bụi nhỏ, *cao 40 cm*. Lá có *phiến dài hơn phát hoa*, rộng 6 mm, nhọn, *bia bên*. *Phát hoa mang nhiều gié hoa nâu*; *gié đục dài 2-2,3 mm*, có *vảy cao 6 mm*, 1 gân chánh, *bia trong*; *baophấn 3*, dài 3 mm.

Rừng thưa; I.

- Tuft to 40 cm high; inflorescence with numerous spikelets to 2 cm long.

10.103 - Carex rufohispidula M. Raym.. Kiệt lông-hung.

Thân to, có 3 cạnh, có lông, *đáy thân có nhiều xơ (do bẹ còn lại)*. Lá có *phiến dài đến 1 m*, rộng 3 cm, không lông, *bia nhám*, *gân chánh 3*. *Trục phát hoa cao 40 cm*; *lá hoa của tổng bao to*; *hoadầu to 5-6 cm*, *gié hoa nhóm 6-10*, *gié hoa bia đục*. *Bé quả 3 cạnh*, *vòi chẻ 3*.

Rừng 800 m: Bavi.

- Limb to 1 m long, 3 cm wide; spikelets forming 6 cm large head (*Mapania macrocephala* Cam.).

POACEAE = GRAMINEAE : họ Hòa bản

1a - thân mọc; mắt mang nhiều nhánh; hoa thường có 6 tiểuhụy

họ-phụ Bambusoideae

1b - thân thảo

2a - giéhoa rụng trên đỉnh còn lại, hay nếu rụng trọn thì nhiều hoa, thường đẹp theo hông, hay do 2 hoa, với trấu và đỉnh mỏng và đỉnh quả tròn

họ-phụ Pooideae

3a - giéhoa không cong, hay trên cong ngắn, một bên của nhánh pháthoa hình bàn tay hay cò độc

Chlorideae

3b - giéhoa đơn thành chùm-tụtán có khi rút thành gié

4a - giéhoa thường 2-n hoa thụ, hay với 1 hoa thụ trên nhiều hoa lép

5a - trấu hay lông của giéhoa có lông-to dài, không lônggai; pháthoa to như đuôi phượng

Arundineae

5b - trấu hay sóng không lông to dài, hay nếu có, có lônggai gầy

6a - đỉnh dài bằng hay hơn trấu

Danthonieae

6b - đỉnh thường ngắn hơn trấu dưới, hoặc dài hơn thì bìa dày

7a - trấu 3 gân

8a - chùm-tụtán

Eragrostae

8b - gié thành tán; giéhoa một bên

Chlorideae

7b - trấu 5 gân, có lônggai hay không; lônggai không gầy

8a - lá rộng

Cenothoeceae

8b - lá hẹp

Festuceae

4b - giéhoa với 1 hoa thụ, có hoa đực lép ở dưới hay không

5a - đỉnh rất nhỏ; trấu và tiéudỉnh như nhau, đẹp; tiểuhụy thường 6

Oryzae

5b - đỉnh to; trấu và tiéudỉnh thụ khác nhau

6a - giéhoa 3 hoa

Phalarideae

6b - giéhoa 2 hoa, hoa dưới đực hay lép

7a - trấu dưới lép; không tiéudỉnh; trấu dài bằng 1/2 giéhoa

Thysanolaeneae

7b - trấu dưới có tiéudỉnh, lép hay đực, trấu trên dài bằng giéhoa

8a - đỉnh bằng nhau; trấu trên không lônggai

Isachneae

8b - đỉnh không bằng nhau; trấu trên có lônggai

Arundinelleae

4c - giéhoa với một hoa lưỡngphái

5a - giéhoa hình trụ

Garnotieae

5b - giéhoa hình trụ, thon hay đẹp theo hông, sóng gầy, đỉnh còn lại

6a - giéhoa rụng trọn, cò độc hay theo từng đoạn pháthoa

7a - giéhoa không lônggai

Zoysieae

7b - giéhoa có lônggai

Peroitideae

6b - giéhoa ít khi rụng trọn

7a - trấu mỏng; hạt rời quabì

Sporoboleae

7b - trấu cứng

Aristideae

2a - thân thảo; giéhoa 2 hoa, rụng dưới đỉnh, thường *đẹp theo bụng-lưng*

họ-phụ **Panicoideae**

3a - phathoa đực (cỏ) riêng với phathoa cái

Maydeae

3b - hoặc giéhoa lưỡngphái, hoặc giéhoa lưỡngphái, hoặc đơnphái với trấu của hoa thụ cứng

4a - giéhoa từng cặp, một có cọng, một không cọng và cởcấu thường khác nhau, ít khi cởđộc và nhu nhau; đỉnh dài bằng giéhoa; trấu mỏng, trấu trên thường có lônggai

Andropogoneae

4b - giéhoa cởđộc hay từng cặp, thường nhu nhau; đỉnh dưới thường nhỏ; trấu dưới giống đỉnh trên, trấu trên thường cứng, không lônggai

Paniceae

Bambuseae:

1a - noánsào có phụbộ ở chót

2a - phụbộ hình chùy mập

3a - phathoa đơn hay kép ở chót nhánh; vòi nhụy 3; lông lóm ở mắt

Phyllostachys

3b - phathoa với 1-n giéhoa mỗi mắt

4a - quảbì mỏng; hạt phần lớn do phôi nhú

5a - hoa cách nhau

6a - trấu không chẻ

Bambusa

6b - trấu khác nhau, trấu dưới chẻ

Thyrsostachys

5b - hoa cùng một mắt của trục giéhoa, và rụng cùng nhau

6a - trấu 2 sóng

Gigantochloa

6b - trấu lưng tròn

Dendrocalamus

4b - quảbì mập, dày

5a - giéhoa 2 hoa

Melocalamus

5b - giéhoa 1-hoa

Dinochloa

2b - phụbộ nhọn, dài

3a - quảbì 4a - tiểunhụy 6

Mecopus

4b - tiểunhụy 15-120

(*Ochlandia*)

3b - đỉnhquả 4a - giéhoa rơi trên đỉnh

Schizostachyum

4b - giéhoa rơi với 1-4 đỉnh

Oxytenanthera

1b - noánsào không phụbộ ở đầu

2a - cânhành cọngtrụ

Sinarundinaria

2b - cânhành đơntụ

3a - nhánh bởtúc 1, bằng lông

4a - tiểunhụy 6

Sasa

4b - tiểunhụy 3

Pseudosasa

3b - nhánh bởtúc 3-7, nhỏ hơn lông

4a - tiểunhụy 6

5a - chùm-tụ tán ít nhánh hay chùm

Acidosasa

5b - phathoa kép

Indosasa

4b - tiểunhụy 3

5a - phathoa đơn

Arundinaria

5b - phathoa kép

6a - lông tròn

Sinobambusa

6b - lông vuông

Tetragonocalamus

POACEAE = GRAMINEAE : họ Hòa bản

1a - thân mọc; mắt mang nhiều nhánh; hoa thường có 6 tiểuhụy

họ-phụ *Bambusoideae*

1b - thân thảo

2a - giéhoa rụng *trên* đỉnh còn lại, hay nếu rụng trọn thì nhiều hoa, thường *đẹp theo hông*, hay do 2 hoa, với trấu và đỉnh mỏng và đỉnhquá tròn

họ-phụ *Poideae*

3a - giéhoa không rụng, hay trên rụng ngắn, một bên của nhánh pháthoa hình bàn tay hay cóđộc

Chlorideae

3b - giéhoa đơm thành chùm-tụtán có khi rút thành gié

4a - giéhoa thường 2-n hoa thụ, hay với 1 hoa thụ trên nhiều hoa lép

5a - trấu hay lông của giéhoa có lông-tơ dài, không lônggai; pháthoa to như đuôi phượng

Anundineae

5b - trấu hay sóng không lông tơ dài, hay nếu có, có lônggai gầy

6a - đỉnh dài bằng hay hơn trấu

Danthonieae

6b - đỉnh thường ngắn hơn trấu dưới, hoặc dài hơn thì bìa dày

7a - trấu 3 gân

8a - chùm-tụtán

Eragrostae

8b - gié thành tán; giéhoa một bên

Chlorideae

7b - trấu 5 gân, có lônggai hay không; lônggai không gầy

8a - lá rộng

Censthotheceae

8b - lá hẹp

Festuceae

4b - giéhoa với 1 hoa thụ, có hoa đực lép ở dưới hay không

5a - đỉnh rất nhỏ; trấu và tiểuđỉnh như nhau, đẹp; tiểuhụy thường 6

Oryzeae

5b - đỉnh to; trấu và tiểuđỉnh thụ khác nhau

6a - giéhoa 3 hoa

Phalarideae

6b - giéhoa 2 hoa, hoa dưới đực hay lép

7a - trấu dưới lép; không tiểuđỉnh; trấu dài bằng 1/2 giéhoa

Thysanolaeneae

7b - trấu dưới có tiểuđỉnh, lép hay đực, trấu trên dài bằng giéhoa

8a - đỉnh bằng nhau; trấu trên không lônggai

Isachneae

8b - đỉnh không bằng nhau; trấu trên có lônggai

Arundinelleae

4c - giéhoa với một hoa lưỡngphái

5a - giéhoa hình trụ

Garnotieae

5b - giéhoa hình trụ, thon hay đẹp theo hông, sóng gầy, đỉnh còn lại

6a - giéhoa rụng trọn, cóđộc hay theo từng đoạn pháthoa

7a - giéhoa không lônggai

Zoysieae

7b - giéhoa có lônggai

Perotidaeae

6b - giéhoa ít khi rụng trọn

7a - trấu mỏng; hạt rời quài

Sporoboleae

7b - trấu cứng

Aristidaeae

2a - thân thảo; giéhoa 2 hoa, rụng *dưới* đỉnh, thường *đẹp theo bụng-lưng*

họ-phụ **Panicoideae**

3a - phathoa đực (cò) riêng với phathoa cái

Maydeae

3b - hoặc giéhoa lưỡngphái, hoặc giéhoa lưỡngphái, hoặc đơnphái với trấu của hoa thụ cứng

4a - giéhoa từng cặp, một có cọng, một không cọng và cócấu thường khác nhau, ít khi cóđộc và nhu nhau; đỉnh dài bằng giéhoa; trấu mỏng, trấu trên thường có lônggai

Andropogoneae

4b - giéhoa cóđộc hay từng cặp, thường như nhau; đỉnh dưới thường nhỏ; trấu dưới giống đỉnh trên, trấu trên thường cứng, không lônggai

Paniceae

Bambuseae:

1a - noãnào có phụbộ ở chót

2a - phụbộ hình chủy mập

3a - phathoa đơn hay kép ở chót nhánh; vòi nhụy 3; lông lôm ở mắt

Phyllostachys

3b - phathoa với 1-n giéhoa mỗi mắt

4a - quábì mỏng; hạt phần lớn do phôi nhũ

5a - hoa cách nhau

6a - trấu không chẻ

Bambusa

6b - trấu khác nhau, trấu dưới chẻ

Thyrsostachys

5b - hoa cùng một mắt của trục giéhoa, và rụng cùng nhau

6a - trấu 2 sóng

Gigantochloa

6b - trấu lưng tròn

Dendrocalamus

4b - quábì mập, dày

5a - giéhoa 2 hoa

Melocalamus

5b - giéhoa 1-hoa

Dinochloa

2b - phụbộ nhọn, dài

3a - phiquá 4a - tiểunhụy 6

Mecopus

4b - tiểunhụy 15-120

(*Ochlandia*)

3b - đínhquá 4a - giéhoa rơi trên đỉnh

Schizostachyum

4b - giéhoa rơi với 1-4 đỉnh

Oxytenanthera

1b - noãnào không phụbộ ở đầu

2a - cãnhành cọngtrụ

Sinarundinaria

2b - cãnhành đơntrụ

3a - nhánh bótúc 1, bằng lông

4a - tiểunhụy 6

Sasa

4b - tiểunhụy 3

Pseudosasa

3b - nhánh bótúc 3-7, nhỏ hơn lông

4a - tiểunhụy 6

5a - chùm-tụ tán ít nhánh hay chùm

Acidosasa

5b - phathoa kép

Indosasa

4b - tiểunhụy 3

5a - phathoa đơn

Arundinaria

5b - phathoa kép

6a - lông tròn

Sinobambusa

6b - lông vuông

Tetragonocalamus

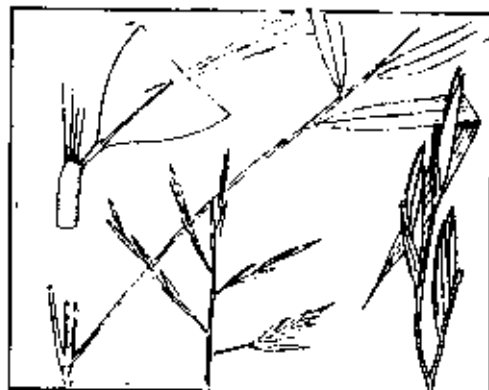
Bambusoideae:

10.104 - *Arundinaria baviensis* Bal.. Sắt Bavi.

Trúc cao 4-5,5 m; lóng có cơm mỏng; nhánh nhiều ở mỗi mắt, như nhau. Lá có phiến nhỏ, nhọn, dài 10-12 cm, rộng 11 mm; bẹ có tai rìa lông dài cao 1 cm. Pháthoà ở ngọn; giéhoa dài 12 mm; đỉnh ôm sóng-phụ (rachéole), vàng rơm; trấu có rìa lông ở bìa; sóng-phụ dài; tiểuhụy 3.

Bavi, vào 1.000-1.200 m; VI/42.

- Bamboo to 5.5 m high; spikelets yellowish; stamens 3.

10.105 - *Arundinaria petelotii* A. Cam.. Sắt Pételot.

Bụi cao 2-5 m; thân nhỏ. Lá có phiến to, dài đến 30 cm, rộng 3,5 cm, đáy chót buồm, chót thon nhọn; bẹ đặc sắc lá có tai cao 1,5-2 cm, rìa lông. Pháthoà ở ngọn, dài đến 20 cm, chùm-tútán có nhánh mảnh; giéhoa cao 2,5 cm, sóng dài; đỉnh xoan tròn, có gân; trấu dài bằng đỉnh, nơi gân có lông; tiểuhụy 3.

Fansipan, 1.600 m; I/44.

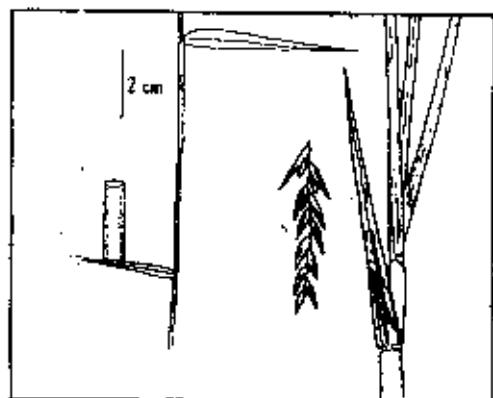
- Tuft 2-5 m high; sheath with long auricles.

10.106 - *Arundinaria pusilla* A. Chev. & Cam.. Sắt nhỏ.

Thân nhỏ, cao 0,5-1 m, có chồi; lóng to 3-8 mm; thân mang lá riêng thân mang giéhoa. Lá có phiến dầy tròn, dài 8-14 cm, rộng đến 1 cm, gân 3-4 mỗi bên. Giéhoa nhóm 1-5 ở nách một láhoa, *dodô*, dài 3-4 cm, hoa 7-9, hoa thụ 3-5; trấu cao 12-14 mm, không lông; tiểuhụy 6 (nên có thể là *Bambusa*)

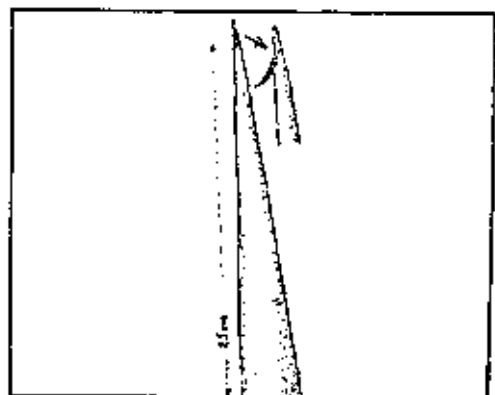
Langhanh, Đàlat, rừng thưa (hình một phần theo Camus).

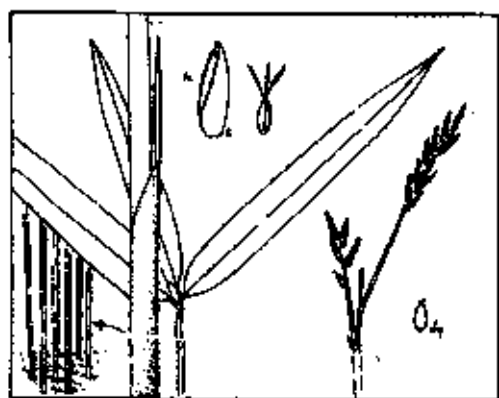
- Small bamboo, to 1 m high; spikelets reddish.

10.107 - *Arundinaria roveli* Houzeau de LeHaie

Mẫu vật chỉ do một bẹ ở măng, dài 25 cm, rộng ở đáy 2,5 cm; mép cao 8-10 mm, rìa lông; phiến hẹp, nhọn, cao đến 3 cm.

- Sheath to 25 cm long; ligule 8-10 mm high.

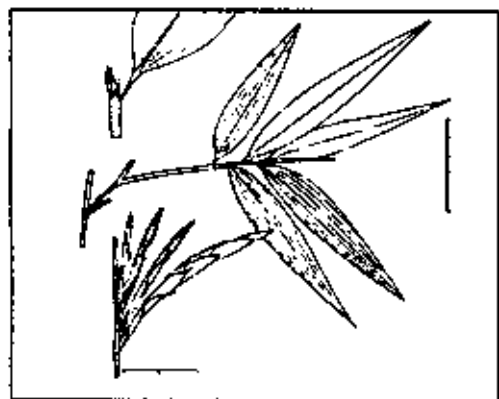

10.108 - *Arundinaria amabilis* MacClure. Trúc Bắc; Tonkin Cane.

Cành bõ, mang thân cách nhau, cao đến 12 m, rất suông, cứng song đều; lông to 5 cm; bẹ ở thân có lông dày, xù. Lá có phiến tròn dài thon, mỗcmỗc mặt dưới.

Nam Trung quốc có lẽ có ở B (vì có tên Anh như vậy. Thân bán làm cần câu và vật dụng đang rất tốt (hình phỏng theo MacClure)

- Probably in northern part.

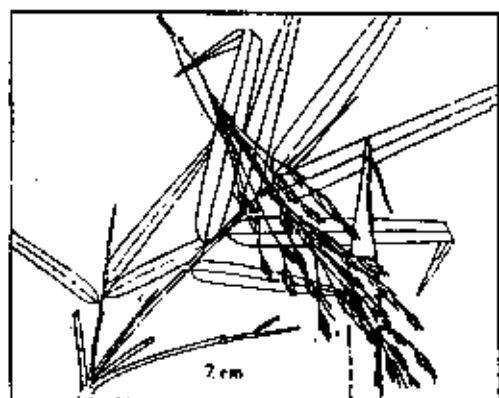

10.109 - *Sinarundinaria sat* (Bal.) Chao & Renv. Sặt.

Bụi nhỏ. Lá nhỏ; phiến thon nhọn, to 10-12 x 2,5 cm, chót nhọn, đáy tù; bẹ không lông, chót có tơ dài 4-5 mm. Phát hoa có gié hoa 10, dài 5-6 cm, rộng 6-8 mm; đỉnh dài 1 cm; trấu trên dài 1,5-1,8 cm.

Tràng có đạimộc, vào 1.000 m: Tam Đảo; XII/1930.

- Small tufted bamboo; spikelets to 6 cm long (*Arundinaria sat* Bal.).

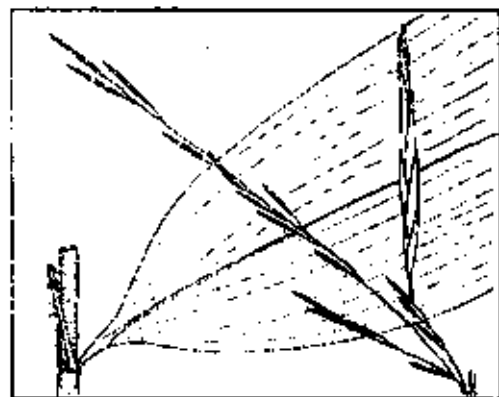

10.110 - *Sinarundinaria falcata* (Nees) Chao & Renv. Sặt phẳng.

Bụi cao 1-3 m; thân có lông dài nhất ở giữa thân, mắt có ngắn mỏng; bẹ ở măng mỏng, dài bằng lông, đến 30 cm, có phiến dài 1,2-5 cm. Lá có phiến nhỏ, dài 5-15 cm; mép dài. Hoa rải rác rồi phát hoa rõ, hình phẳng, gấn vòng ở mắt; gié hoa 6-10 mm, mang 2-4 hoa, 2 thụ lông ngắn; đỉnh dưới 5 mm, trấu dưới dài 8-10 mm; tiểuhụy 3. Đỉnh quả 12 mm.

Núi Chúachan (hình theo Camus).

- Tuft to 3 m high; spikelets 6-10 mm long; caryopsis 12 mm long (*Arundinaria falcata* Nees).

10.111 - *Sinarundinaria floribunda* (Thw.) Chao & Renv. Sặt bông.

Lá có phiến to, đến 28 x 7 cm, gân-phụ 10-12 cặp/bên; cuống dài 1 cm; bẹ láng, có tai cao 1,6 cm, ria lông trắng dài cả 1 cm. Nhánh dài 18 cm, mang gié hoa trên cong mảnh, dài 1-1,5 cm, gié hoa dài 2 cm, hẹp, vảy 7-10; trấu có gân mịn ngang rõ.

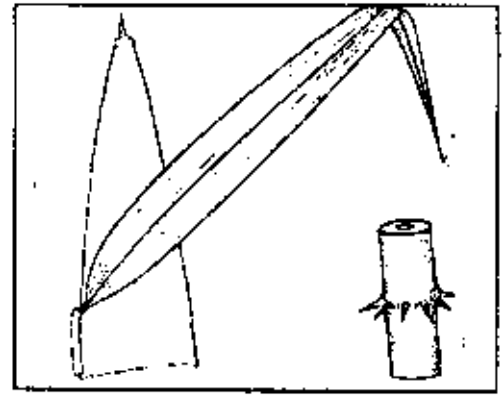
- Limb to 28 x 7 cm; spikelets 2 cm long (*Arundinaria floribunda* Thw.).

10.112 - *Sinarundinaria griffithiana* (Munro) Chao & Renv. Sắt Griffith.

Bụi cao hơn 3 m; thân to vào 1,5 cm, *dây com*, có *vòng gai đơn*, cao vào 1 cm ở mắt gần gốc; bẹ ở măng cao hơn 20 cm, có phiến nhỏ, dài vào 2 cm. Lá có phiến thon hẹp, dài 12-15, rộng 1,5 cm, chót có đuôi hẹp dài; mép có lông.

B.

- Tuft to 3 m high; nodes spinous (*Arundinaria griffithiana* Munro).

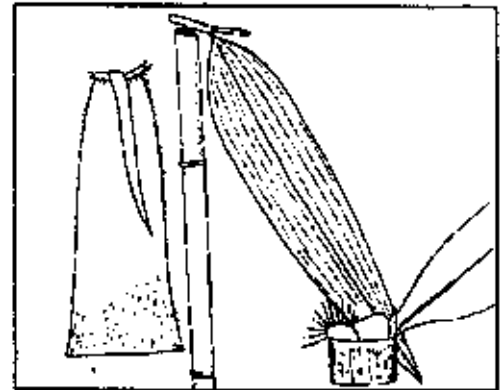

10.113 - *Sinarundinaria rolloana* Gamble. Sắt Rollo.

Bụi có cành dài, có vảy láng nhọn, kết lợp; thân cách nhau, cao 2,5 m, to 1 cm, xanh rồi vàng, lông dài 20-30 cm, *com dày 2,5 mm*; bẹ ở măng dài 10-15 cm, bìa có ria lông, phiến dài 4-5 cm. Lá có phiến dài 10-15 cm, rộng 2,5-3,7 cm, gân 8-10 cặp; mép chế sâu, *tai tròn có ria lông dài*.

Crévost & Lemarié cho là Tre mai ở Hoà bình; nhưng tre này to dạng *Dendrocalamus strictus* (h. 10.193), rất cứng, chắc có lẽ không phải là loài này.

- Stem 1 cm wide; auricles ciliated (*Arundinaria rolloana* Gamble).

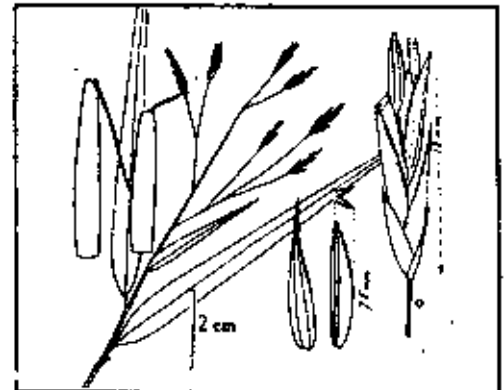

10.114 - *Sinarundinaria schmidiana* (A. Cam.) Chao & Renv. Sắt Schmid.

Trúc cao 1,5-2 m; bẹ ở măng có *phiến hẹp dài*. Lá cách nhau 1,5 cm, phiến nhỏ, dài 8-12 cm, rộng 1 cm, đáy tà, cuống 2-3 mm. Chùm-tútán ở ngọn dài 10 cm; *gié hoa màu tím denden*, cao 2 cm, trấu dưới có lông ở bìa, trấu trên có 2 sóng có ria lông.

Đình Langbian; IV/52.

- Bamboo to 2 m high; spikelets black violet (*Arundinaria schmidiana* A. Cam.).

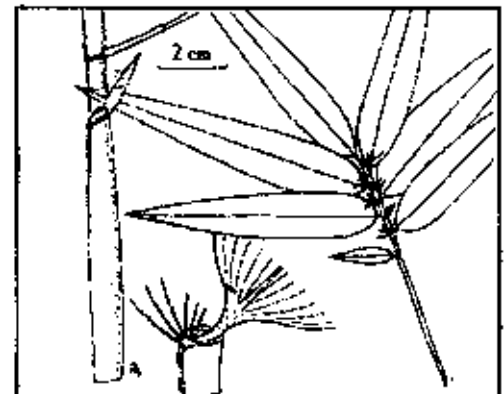
10.114a - *Sinarundinaria vicina* (Keng) Keng. (*Arundinaria vicina* Keng)?

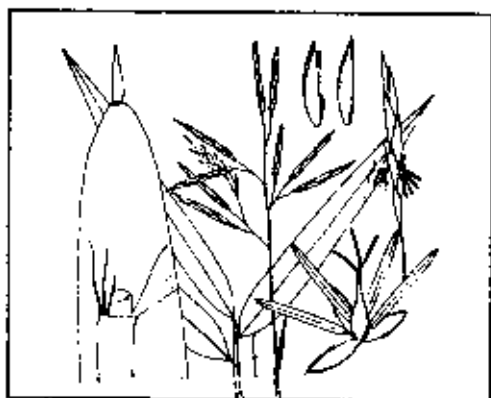
10.115 - *Sasa humilis* (Mif.) Cam. Trúc lùn.

Bụi dày, có *chồi dài*; thân cao đến 1 m, to 4-5 mm, xanh; lông dài 5-12 cm; bẹ ở măng dài, mép ria lông mịn, phiến rất hẹp, nhỏ. Lá có phiến thon, dài 10 cm, rộng 1,5-2 cm; mép ngắn, *tai có 5-7 lông to*.

Tr làm kiếng.

- Ornamental.

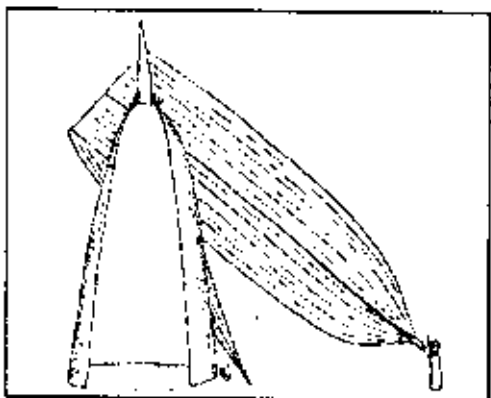

10.116 - Sasa japonica Mak. Trúc Nhật.

Bụi cao 1-5 m, có cành dài; thân to đến 4-5 cm; mỗi mắt mang một nhánh mà thôi; ở măng bẹ mỏng có lông mịn: nằm, thưa, mép thấp, không có lông, phiến nhỏ. Lá có phiến thon, dài 8-24 cm, rộng 1-3 cm, gân mỗi bên 6-10; bẹ có 2-3 to cao ở vùng mép. Chùm-tụ tán thưa; gié hoa dài 3-5 cm, mang 10-20 hoa; trấu nâu nâu, trấu 2, ria lông; tiểunhụy 3-4.

Kiếng.

- Ornamental.

10.117 - Indosasa crassifolia McClure. Trúc lá-mập.

Cành đơn trụ; thân cao 3,5 m; bẹ ở măng cao 15-25 cm, chót có ria lông cao, xám; phiến nhỏ, thon hẹp. Lá có phiến bầu dục thon, to vào 18 x 3 cm; miệng bẹ có lông to đứng. Pháth hoa nhiều nhánh; hoa có 6 tiểunhụy.

Quảng Ninh.

- Bamboo 3.5 m high; sheath long ciliated (*I. gibbosa* (McClure) McClure).

10.118 - Indosasa angustata McClure. Khố trúc.

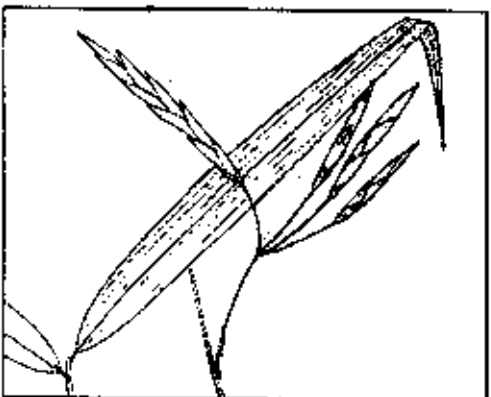
(T: Tsang 30050, A.A.)

Tre cao 8 m, to 4,2 cm, không lông. Bẹ ở thân có to ở tai dài 3-4 mm, mép cao 5 mm. Nhánh 2, dài 35 cm. Lá có phiến thon đến tròn dài thon, to đến 21,5 x 3,4 cm, mặt dưới có lông phún, bìa cứng; cuống dài 5-10 cm

10.119 - Indosasa soleris McClure

(T: Pet. 4287, US.N.H; P:0)

Bụi cao 2-3 m, không lông; thân bông; nhánh có độc. Pháth hoa như gié; lemma rộng, cao 12 mm, palea dạng chiếc giầy sandal đặc sắc; noãn sào không lông, vòi ngắn nướm 3. Tam đảo vào 1.000 m.

10.120 - Acidosa brilletii (A. Cam.) Tre Arung, Tre tiêu.

Tre nhỏ. Lá có phiến hẹp, to 18-20 x 1,2-1,5 cm, chót nhọn, gân 3-4 cặp/bên. Pháth hoa có ít gié hoa, có cọng chung dài 2,5 cm, có lá hoa kết lợp hẹp, dài 8-12 mm ở đáy; gié hoa gắn ở một nơi, cọng mảnh, dài 2-6 cm, tròn, vàng rơm; trấu 4(6)-8(10) không lông; tiểunhụy 6.

Yên lập; VI/1924.

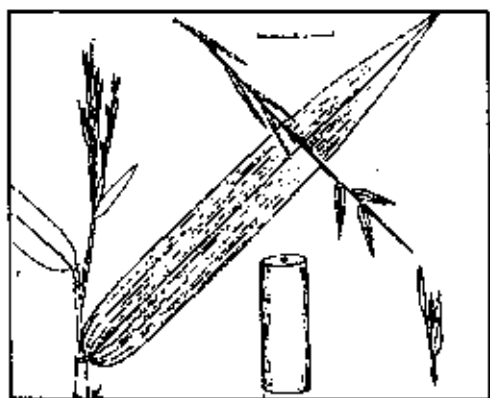
- Small bamboo; spikelets 2-6 cm long, yellowish (*Arundinaria brilletii* A. Cam.).

10.123* - *Bonia tonkinensis* (Bon) . Le Bắc bộ.

Tre có khi cao đến 20 m; thân thường to 12 cm, rất dày cơm, lông dài. Lá có cuống ngắn, 2-4 mm; phiến thon hẹp, to 15-25 x 1,2 cm, dày cứng ngang; bẹ không lông; mép không lông. Chùm-tútán ở ngọn nhánh; nhánh dài, tầng cùng bằng lá nhỏ; gié hoa 3-4, ở nách 1 lá hoa có phiến, 3-4 hoa, sóng dài đến 1 cm; noãn sào không lông. Dính quả hình trụ, không lông.

Vỏ xá.

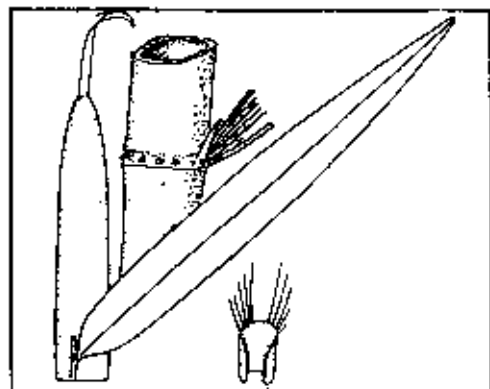
- Bamboo to 20 m long; caryopsis cylindrical (*Bambusa tonkinensis* (Bal.) Baill.).

10.124 - *Tetragonocalamus quadrangularis* (Fenzi) Nak. Trúc vuông, Square Bamboo.

Tre nhỏ; thân đặc biệt là có thiết diện vuông, to 2-3 cm, ít phù ở mắt, xanh đen hay xanh đậm, láng, có vòng gai nhỏ ở mắt; bẹ ở măng to 16 x 3-4 cm, có mép rất thấp, và phiến hẹp nhỏ, 5-7 x 0,4-0,5 cm. Nhánh 3-5 ở mắt. Lá có phiến thon, nhỏ, 14 x 1 cm, chót nhọn, đáy tù; bẹ có tai có tơ đứng cao 4-7 mm.

Kiếng. Ở Trung quốc, nhánh dùng làm viết cho các nhà-su.

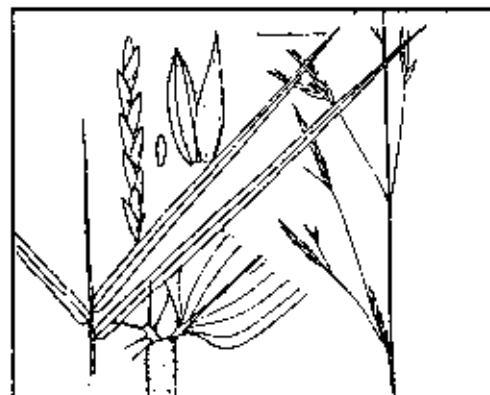
- Ornamental (*Bambusa quadrangularis* Fenzi; *Chinomobambusa quadrangularis* (Fenzi) Mak.).

10.125 - *Vietnamosasa ciliata* (A. Cam.) N. t. Quyên.

Bụi; thân không leo, mang nhánh mọc chum. Lá có bẹ có lông mịn, tai cao có lông to; phiến hẹp dài, to 8-14 x 0,4 cm, gân 3-5/bên, đáy rìa lông, mặt dưới có lông mịn. Chùm-tútán thưa, nhánh dài 10 cm; gié hoa lục dợt, dài 2,-3 cm, trên cọng mảnh, dài, mang 6-9 hoa; trấu trên có 2 sóng, có lông; tiểu hụy 6, chi ngắn, nuốm 3, dài 3 mm.

Rừng thưa: Đăclác.

- Tuft; spikelets 2-3 cm long; stamens 6 (*Arundinaria ciliata* A. Cam., *Racemobambos ciliata* (A. Cam.) Chao & Renv.).

10.126 - *Vietnamosasa darlanceis* N. t. Quyên

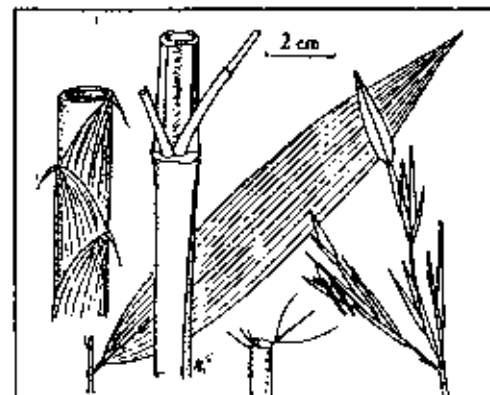
Thân cao 1,5 m, to 1 cm. Bẹ 22-25 cm, chót tròn, có tai có tơ dài (1-1,2 cm). Phiến 9-15 x 0,4-0,5 cm. Gié hoa 2-4 cm, hoa 5-7; đỉnh 1-2 mm; lemma 8-9 mm, không lông; lodicule mỏng, chót bướm, có lông; baophấn 4 mm. Đăclác, 600-1500 m

10.127 - *Phyllostachys aurea* Munro. Trúc vàng; Golden Bamboo, Fish Pole Bamboo.

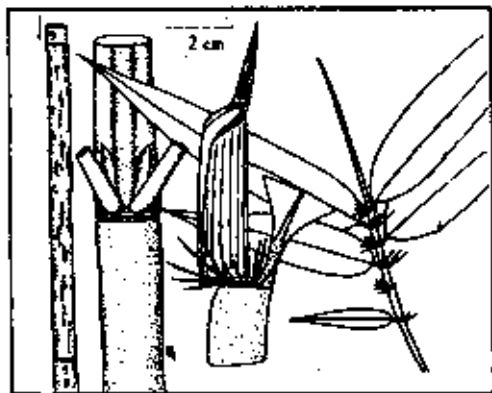
Tre nhỏ, cao 2-4 m; thân to 1-2,5 cm, vàng, láng, có một rãnh trước mắt, các lông ở đáy thân đặc. Lá có phiến dài 10-12 cm, mặt dưới mốc mốc, rộng 2-3 cm; cuống 5-6 mm. Pháth hoa có lá nhỏ; gié hoa cao 2-3 cm, hoa có 3 tiểu hụy.

Tr làm kiếng; chớ lộn với Tre trở. Thú albovariegata, lá trở trắng, đẹp.

- Ornamental.

* (Xem chú thích ở trang 101)

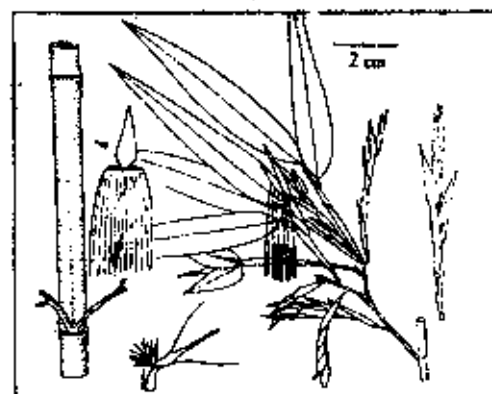

10.128 - *Phyllostachys nigra* Munro. Trúc đen; Black Bamboo; Bamboo noir, Partridge Cane.

Bụi nhỏ, cao 2-8 m; thân to 1-2 cm, lông có 1 rãnh dọc trước mắt, màu tím đen láng, rất đẹp; lá ở măng có mép rìa lông còn phiến thì rất nhỏ. Lá có phiến dài 10 cm, rộng 8-10 mm, tai của bẹ có 15-16 lông to, dài 4-8 mm.

Tr làm kiếng BTN, khắp cao độ. Măng được ăn; thân trị sốt, trị ho, trăn thối, trị viêm phế quản. Var. *boryana* trở đen đẹp.

- Ornamental.

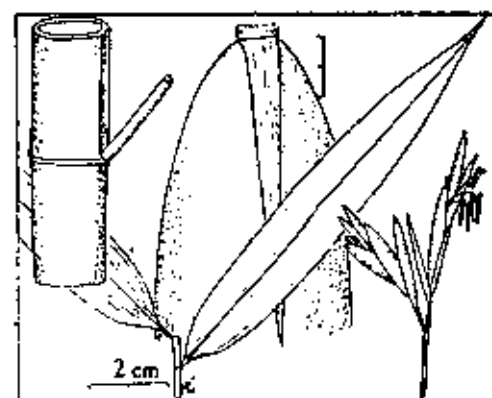

10.129 - *Phyllostachys bambusoides* Sieb. & Zucc. Tre diệp vĩ; Giant Timber Bamboo.

Trẻ đẹp, to, cao 10-15 m; lông rộng đến 20 cm, ngắn; lá ở măng có bẹ cắt ngang, có lông đen, mép ngắn, phiến nhỏ. Lá có phiến dài 8-12 cm, rộng 12-16 mm, móm móm mặt dưới, gân mỗi bên 6-7. Phát hoa có lá; gié hoa cao 2,5 cm, mang 3-5 hoa lưỡng phái; tiểu hụy 3.

Tr ở miền Nam: Đalat. Var. *tanakae* Mak. & Tsuboi: thân khô thường trở dóm nâu đẹp (hình theo Gamble). Măng trị dai máu.

- Bamboo to 15 m high; culm to 20 cm wide.

10.130 - *Phyllostachys mitis* Rivière. Diệp vĩ dụ.

Thân cao 8-12 m, thành bụi; cành hành dài; măng xanh, có dóm tím, có lá có mép ngắn, phiến rất hẹp, xụ; thân mọc trắng khi lá rớt; lông rộng 5-7 cm, có rãnh dọc trước mắt. Lá có phiến thon hẹp, dài 8-10 cm, rộng 2 cm, láng, mặt dưới móm.

N (hình bẹ theo Gamble).

- Bamboo 8-12 m high, culm 5-7 cm wide.

10.131 - *Phyllostachys pubescens* Houz. de Lehaie. Tre xiêm, Tre nua, Diệp vĩ lông; Moso Bamboo.

Tàng có dạng như lông Đădiều; cành hành dài, to 2-4 cm; thân cao 10-35 m, cách nhau; lông dài 35-50 cm, có rãnh dọc trước mắt; mắt không phủ; măng hoe, có bẹ dày lông hoe dài, phiến xụ. Lá có phiến thon hẹp, dài 8-10 cm, rộng 1 cm, gân mỗi bên 7-9. Chùm-tútán to; gié dài 5-7 cm, gié hoa cao 2,5 cm, xanh xanh, mang 1 trấu và 1 hoa lưỡng phái.

"Tre Xiêm" ở Tân An (hình theo Camus). Thân sắc trị baotú chua.

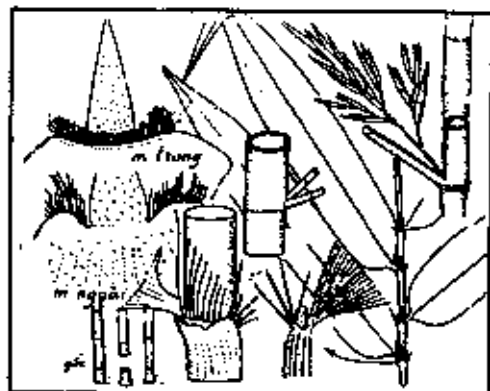
- Culm to 35 m high; nodes 35-50 cm long.

10.132 - *Phyllostachys henonis* Mitf. Trái.

Trẻ dạng giữa Trẻ Xiêm và Tầmvông; thân mọc cách nhau, cao 8-10 m, sường (phù nhe ở mắt), lông dài 30 cm, rộng 5 cm; lá ở măng có bề cao 16-20 cm, có lông đen, mép và tai có lông cao, quán, phiến nhỏ. Lá có phiến to 12,5 x 2 cm, có gân chánh không rõ lắm, gân-phụ 7-8/bên, bìa có lông mịn, mép có lông cao 6-8 mm, tai có tờ cao 1 cm.

Phổ biến vùng Đông Tháp-mười. Trẻ tốt; măng ăn ngon; trị thấp khớp, mưa, ra máu, sốt, ho. Bẹ của măng, cứng, dùng ở Trungquốc làm dép, bao quai; rễ ở đáy thân làm bàn-chải; thân non cao lấy phần rác làm lành; vết-thương tốt.

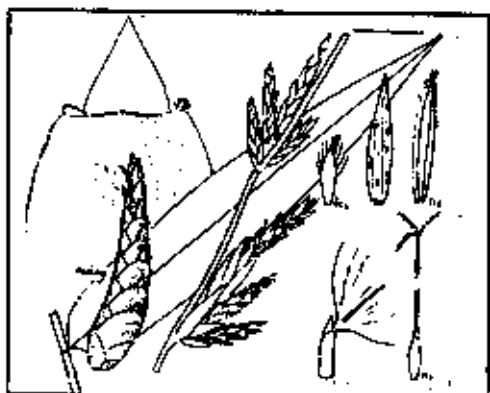
- Culms distant together, 8-10 m high, 5 cm wide.

10.134* - *Bambusa arundinacea* Retz. Trẻ mỏ; Common Bamboo, Feathery Bamboo.

Bụi cao 6-15 m; lông xanh, láng, bông, cơm dày; mắt hơi phù, thường có một vòng lông nâu; ngắn ở mắt mỏng; lá ở măng có bề đầu ngang hay tròn, tai thấp, hình phẳng, có ria lông, phiến thấp. Lá có phiến không lông; mép ngắn, có ria lông. Chùm-tútán có lá hay không; giéhoa đẹp, nhọn, songđỉnh, chứa 4-12 hoa.

Rất thường Tr để lấy măng và thân; chưa thấy hoa từ 1940. Vỏ cầm máu (khi kinh nguyệt quá nhiều) trị mưa.

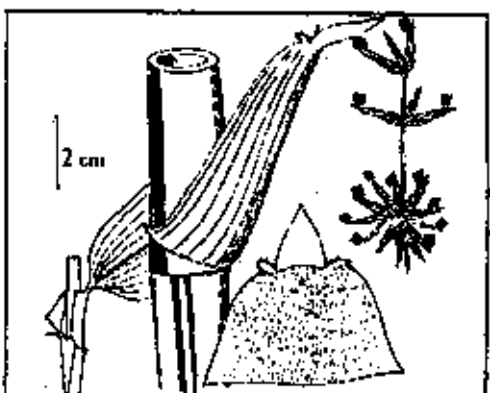
- Commonly cultivated (*B. vulgaris* Schrader & Wendl.).

10.135 - *Bambusa arundinacea* var. *aureo-variegata* Phamhoang. Trẻ trố; Golden Bamboo.

Bụi cao 6-15 m; lông bông, cơm dày, vàng có sọc xanh rất đẹp. Các tính khác là của trẻ thường trên: giéhoa 1,3 cm, 6 hoa thụ; 3 trấu-phụ trong, dài 2,2 mm, baophần tím; noãn sào có lông.

Rất được Tr vì thân đẹp; măng không ngon lắm; IV/80 ở Bécát, IV/82 ở Longđịnh.

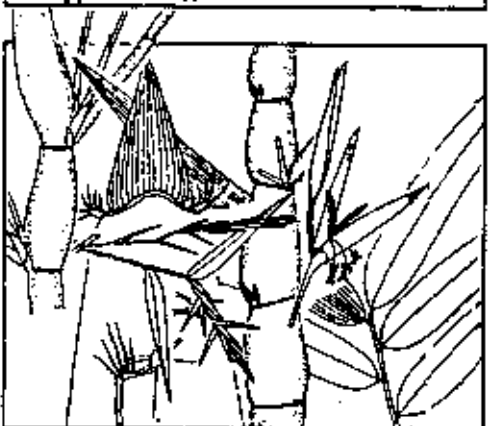
- Ornamental.

10.136 - *Bambusa ventricosa* McClure. Trẻ ống-diều; Buddha's belly Bamboo.

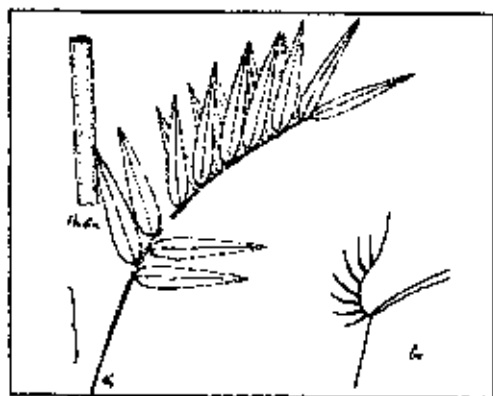
Trẻ có thể cao đến 15 khi trồng xuống đất; ở chậu, thân nhỏ, màu xanh đậm, phù trên mắt dặc sác. Lá có phiến thon, mép ngắn, có tai cao ria lông dài. Giéhoa cao 3,5 cm, trục không lông, trấu trắng, chót ứng hương, cao 14 mm; tiểuđỉnh xanh; tiểuhụy 3, baophần đỏ.

Tr làm kiếng; XII/76.

- Ornamental.

* (Xem chú thích ở trang 101)

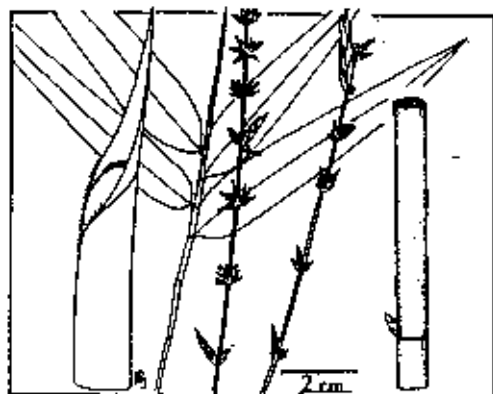

10.137 - *Bambusa glaucescens* (Willd.) Sieb. ex Holt. Trúc bạch, Trúc; Hedge Bamboo, Dwarf Bamboo.

Bụi cao 1-3 m; thân mốc như có vôi, to đến 2-3 cm, còm mỏng, mắt hơi phù; lá ở măng có bẹ cát ngang ở đầu, phiến hơi phù ở đáy và rìa lông thưa. Lá có phiến nhỏ, dài 3-7,5 cm, lam mốcmốc, đáy tròn, gân-phụ 7-8/bên; cuống ngắn, mép nguyên. Pháthoa ngắn, có lá hay không; giéhoa 1-3 ở mỗi mắt, dài 12-45 mm, hình trụ, vàng rơm, 5-9 hoa. Dinhquả bầu dục, có lông ở chót.

Kiếng thường. gấp

- Ornamental (*Ludolphia glaucescens* Willd., *B. nana* Roxb. ex Munro).

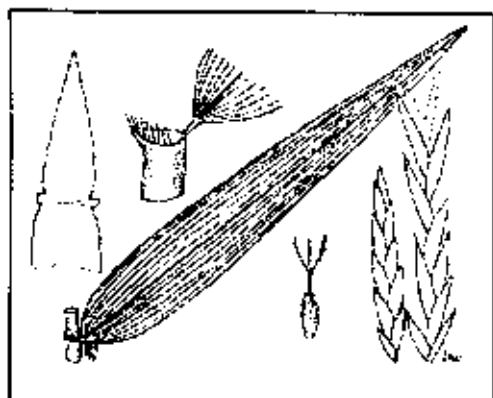

10.138 - *Bambusa multiplex* (Lour.) Raeusch. Hóp càn-câu; Hedge Bamboo.

Trúc nhỏ, cao 2,5-7 m; thân thanh, bông, to 1-2,5 cm, lông dài 30-60 cm, xanh, không lông; bẹ ở măng có đầu tròn, mép rất ngắn, cao 1-1,5 mm, có lông, phiến đứng, nhọn, ôm thân. Lá có phiến nhỏ, thon dài 8-15 cm, đáy tà tròn, chót thon. Gié mang chum dài 15-20 cm, chum lép nhỏ; giéhoa dài 2,5-3 cm, 4-5 hoa.

Tr dây-dó làm hàng rào; thân làm càn câu nhỏ.

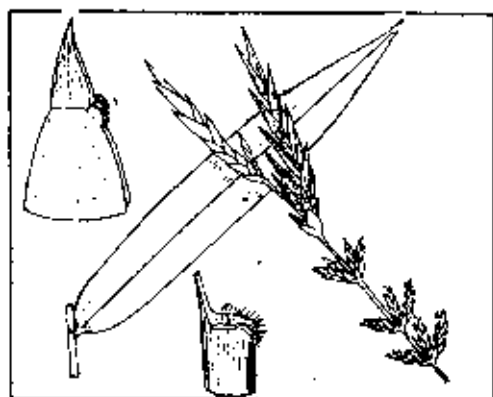
- Cultivated (*Arundo multiplex* Lour.).

10.139 - *Bambusa pallida* Munro. Tre tái, tre Luchinh. Tre khá to, cao 12-20 m, lông dài 50-80 cm, rộng 5-7 cm, dạng giữa Trúc và Tre; thân non mốcmốc, già óliu; lông ngắn, to 5-7,5 cm, hơi phù ở mặt nên tre không đẹp lắm; bẹ ở thân có mép cao 2-3 mm, có răng và rìa lông, tai có tơ cao, phiến tamgiác cao. Lá có phiến có 7-8 gân mỗi bên, bẹ có tai cao, vàng và 8-8 tơ cao 8 mm, dễ gãy. Giéhoa tái, bấtthụ dài 7-11 mm, thụ dài 2,5-3 cm, hoa dưới đực và cái, 3-8 đực, hoa trên không tròn.

Tr ở Sài Gòn và dâydó đến 2.000 m.

- Cultivated.

10.140 - *Bambusa tulda* Roxb. Tre Xiêm, Tre nước, Mây bông, Mây cái; Tuld Bamboo.

Tré cao 10-15 m, không gai; lông to 5-18 cm, dài 30-40 cm, ngắn ở mắt mỏng; lá ở măng có lông, có tai và phiến tamgiác. Lá có phiến có lông mặt dưới; mép ngắn, tai tròn, rìa lông dài 2-3 mm. Chùm-tuần không lá; giéhoa hình trụ, dài 2,5-7,5 cm, mang 7-12 hoa, tiểunhụy 6, nuốm 3. Dinhquả dài lông ở đầu.

Tr; Cáivòn, IV/82. Thân mọc không ăn.

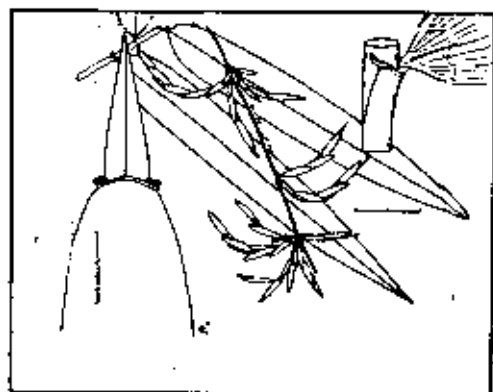
- Cultivated.

10.141 - *Bambusa tuldoides* Munro. Trúc, Hóp; Verdant Bamboo, Punting pole Bamboo.

Thân sừng cao 5-10 m; lông to 2-3 cm, bông, còm không dày; lá ở măng có mép dợn, rìa lông, tai có lông, phiến thon. Lá có phiến dài 15-20 cm, rộng 1,5-2 cm, bẹ tai cao có rìa lông. Chùm-tútán có lá; nhánh chum 1-3; giéhoa lóng, dài 25-30 mm, mang 4-8 hoa. Bế quả cao 5 mm.

Thường Tr để dăng, làm cần câu; không gặp trở bông từ 1940.

- Cultivated (*Bambusa remotiflora* O. Ktze.).

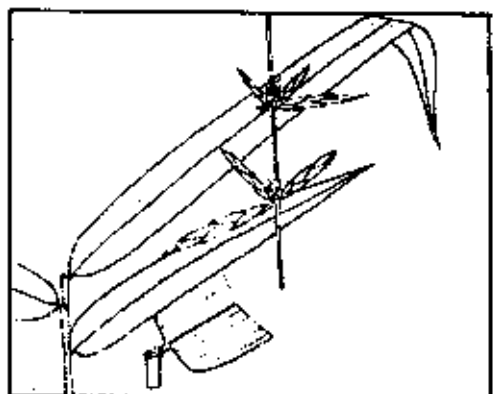

10.142 - *Bambusa aurinuda* McClure. Trúc đại, Bồng.

Thân cao đến 11 m, lông bông, không lông; bẹ ở thân giống của Trúc, mép cao 2 mm. Lá có phiến nhỏ, to 20 x 1,3-2,2 cm, mặt trên không lông, mặt dưới có lông thưa hay không lông; cuống ngắn, mép thấp, 1-2 mm. Gié dài đến 40 cm, mang chum giéhoa dài 3-3,5 cm, rộng 4-5 mm, vàng xanh, không lông; hoa 5-12, trấu-phụ dài 1 cm; baophấn 4-4,5 mm, nướm 3.

Tr để lấy măng ở Quảngninh; 1940.

- Cultivated.

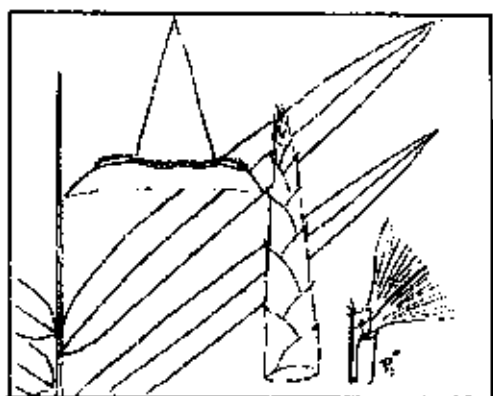

10.143 - *Bambusa variabilis* Munro. Tầmvông.

Bụi dày, cao 10-15 m; thân mốcmốc, không to lấm (3-5 cm), rất sừng và gần như đặc ruột, ít nhánh ở phần dưới; ở măng, bẹ có mép rìa lông, và phiến nhỏ. Lá có phiến thon, dài 15-25 cm, rộng 2-3 cm. Chùm-tútán; giéhoa dài 8-12 mm. Đỉnh quả cao 7-8 mm.

Thường Tr vì thân cứng chắc; măng ngon. Chưa gặp bông từ rất lâu.

- Cultivated.

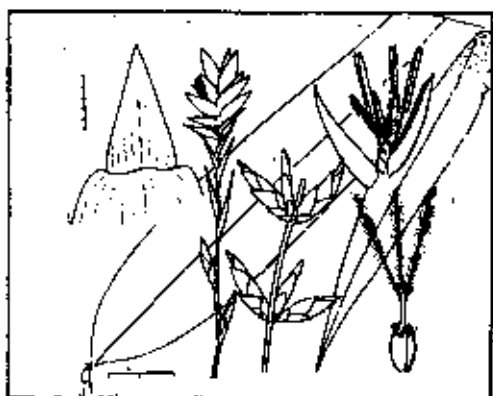

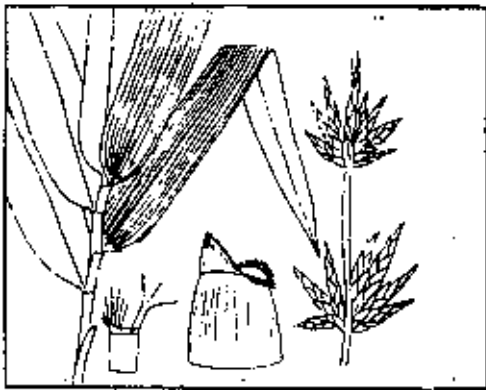
10.144 - *Bambusa balcoa* Roxb. Lồ-đ.

Bụi cao đến 25 m; thân có lông dài 20-50 cm, to 7-15 cm, bông, còm mỏng, có một vòng trắng trên mắt; bẹ ở măng dài đến 30 cm, tai thấp có rìa lông, phiến tamgiác. Lá có phiến dài 20-30 cm, rộng 1,5-2,5 cm, dáy tròn. Pháthhoa với nhánh dài 20-40 cm; chum nhiều hay ít giéhoa; giéhoa đẹp, lục ve-chai, dài 2 cm; tiểuđỉnh đỏ; noãn sào có lông.

Lồ-đ vùng Huế, Quảngnam; 1970.

- Bamboo to 25 m high; internodes to 15 cm wide, very hollow.

10.145 - *Bambusa nutans* Wall. ex Munro. Tre vầu, May cước.

Trẻ mảnh, cao 5-10 m, không gai; lông to 4-8 cm, gần như đặc ruột; lá ở thân có bẹ có một tai cao, một thấp có rìa lông to. Lá có phiến dài 15-20 cm, rộng 1,5 cm, cuống ngắn; bẹ có tai có lông to. Chùm-tútán có lá; giéhoa dài 1,5-2,5 cm; hoa lưỡngphái 3-5. Dĩnhquả trònđài.

Thân dòn, măng ăn được (hình theo A. Camus).

- Bamboo to 10 m high; spikelets 1.5-2.5 cm long.

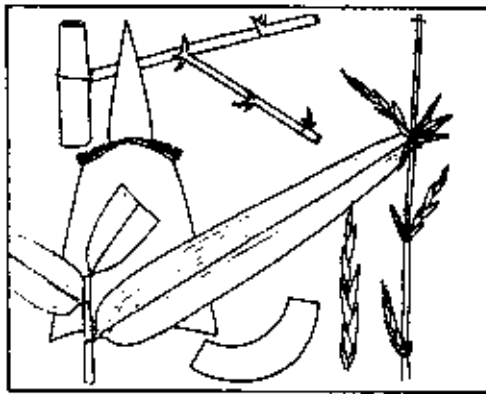
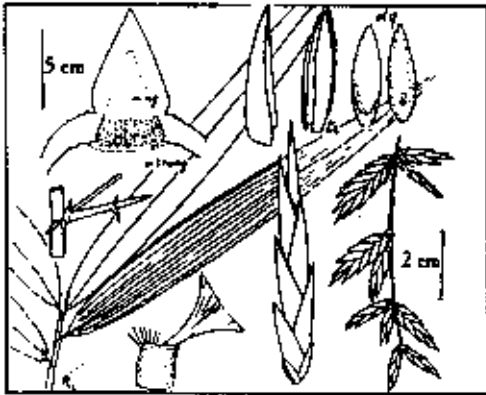
10.146 - *Bambusa bambos* (L.) Voss. Tre-gai rừng, Tre lộcngọc, Tre nghệ.

Trẻ rất to, cao đến 35 m, thành bụi dày; gai cong hay ngay, to; lá ở măng có bẹ dày, vàng, có lông vàng dày, tai giùn, phiến nhỏ. Lá có phiến hai mặt một màu, rộng 1-1,5 cm. Chùm-tútán; giéhoa màu ve-chai lóng, dài 2-2,5 cm; hoa 4-2; trấu trên có rìa lông. Dĩnhquả trònđài, dài 5-8 mm.

Rừng và Tr. Chukv trở bông vào 50 năm.

Dùng như trà làm lạc thai.

- Spinous to 35 m high bamboo; spikelets green 2-2.5 cm long (*Arundo bambos* L., *B. arundinaceu* auct. non Retz.).

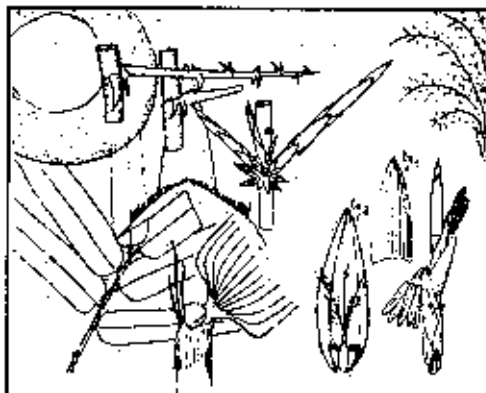

10.147 - *Bambusa blumeana* Schultes. Tre gai, tre làngà.

Bụi cao 10-15 m, có gai to, cong; lông to 10-15 cm, cộm dày; lá ở măng có bẹ có sọc tím hay vàng và lông trắng, tai có rìa lông, phiến tamgiác, ngắn. Lá có phiến thon, mặt dưới mốcmốc. Chùm-tútán dài 0,8-1 m; giéhoa 2-5 ở chụm, cao 2,5-3 cm, cái thu xen với cái lép; trấu có 2 sớng rìa lông. Dĩnhquả xoan.

Thôngthường ở bìnhnguyên, ven suối.

- Spinous bamboo to 15 m high; spikelets 2.5-3 cm long.

10.148 - *Bambusa flexuosa* Schultes. Tre ven, Hóp gai.

Bụi tròn, dày, cao 2-10 m, có nhiều gai; thân quăn, cong, có lông dài 5-20 cm, dày cộm; măng có bẹ mép rìa lông, phiến tamgiác hẹp. Lá có phiến dài 5-10 cm, rộng 1,2-2,5 cm, bìa có rìa lông, mép cao, có lông. Giéhoa cao 2-3 cm, ít đẹp; hoa 5-12, hoa giữa lưỡngphái, trấu dài 6 mm, baophần tím, nuốm 3, tím. Béquả hẹp, cao 4-5 mm.

Thôngthường ở N, làm rào ở Huế; Longthành, 1983.

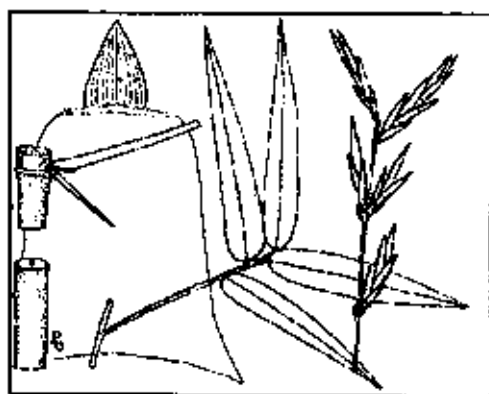
- Spinous bamboo 2-10 m high; spikelets 2-3 cm long.

10.149 - Bambusa dissimulator McClure. Tre lươn.

Thân ngầm cộng trụ; lông gần như đặc ruột; gai nhọn; lá ở măng có mép thấp, không lông, có gai mịn, phiến tamgiác ngắn. Lá có phiến nhỏ, 5-8 x 1 cm. Pháthoa dài vào 20 cm; giéhoa dài 2-4 cm, màu vàng rơm đậm lúc khô.

Nhiều ở bìnhnguyên B đến Bắc Trungbộ.

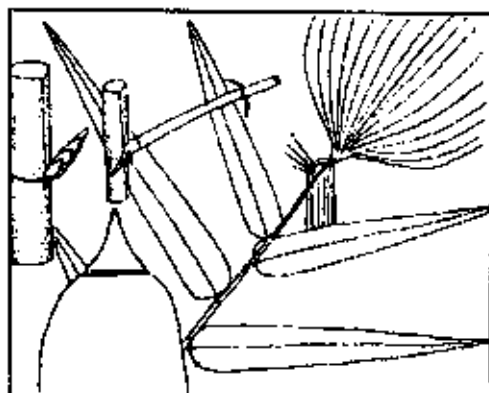
- Spinous bamboo; rhizome sympodic; spikelets 2-4 cm long.

10.150 - Bambusa agrestis (Lour.) Poiret. Le ri, Le gai, Tre đuôi-chồn.

Bụi dày với thân cao đến 10 m, nhánh chànhchít, có gai cong; thân hơi chữ-chi, lông to 2-3 cm, dài 15 cm, cứng, đặc ruột; lá ở thân có mép thấp. Nhánh có lông hơi dẹp một bên. Lá có phiến nhỏ, dài vào 10-15 cm, rộng 1-1,5 cm, gân-phụ 4-7/bên, mép có lông cứng.

Vùngtàu. Măng được ăn.

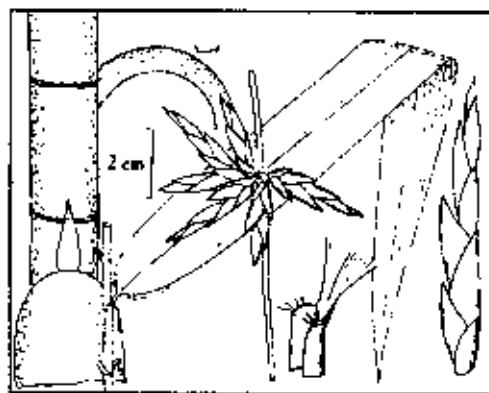
- Spinous bamboo to 10 m high.

10.151 - Bambusa beecheyana Munro. Tre Beechey.

Tre cao 6-8 m; lông bông; không gai. Lá cách nhau 1-2 cm; phiến dài 22 cm, rộng 2,4 cm, cuống 4-5 mm, rộng 2 mm; mép có tơ mau rưng. Chùm-tútán 4 lông; nhánh pháthoa dài 60-80 cm; giéhoa to, dài 4 cm, lằng, sóng có lông, trấu cao 1,5 cm, rộng 12 mm; hoa 7-11; tiểunhụy có mũi có lông; vòi nhụy chẻ 2-3.

Nhiều ở vùng Ba-biêngiới, Đắclắc, Buônmethuột, đến Đàlạt, trên bờ cát 500-1.500 m; 1933.

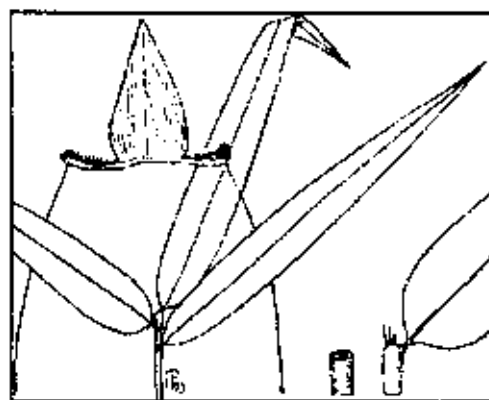
- Bamboo to 8 m high; spikelets 4 cm long.

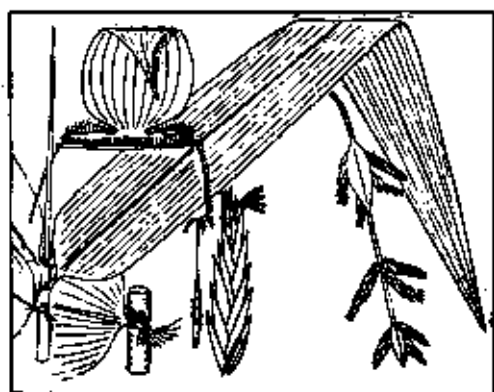
10.152 - Bambusa gibba McClure. Tre bầu.

Bụi cao 5-6 m; thân có lông bông, cơm khá dày; bẹ ở măng có tai to, dài, rìa lông, phiến xoan tamgiác ngắn. Lá tươngđối nhỏ, phiến to 10-15 x 1-1,3 cm, cuống ngắn, mép có 2-4 tơ cao 1-2 mm.

Quảngninh.

- Tuft 5-6 m high; internodes hollow, thick walled.

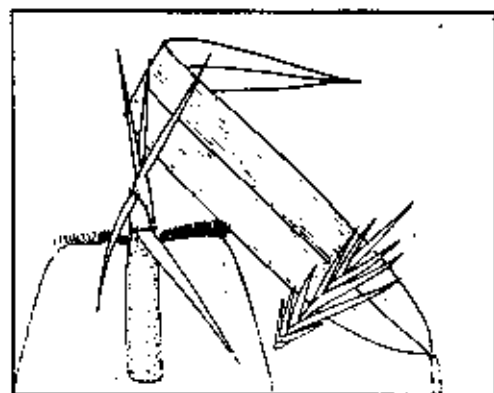

10.153 - Bambusa lineata Munro. Tre ngay.

Bụi dày; thân xanh hay có sọc vàng; lông dài 30-60 cm, to 1,2-2,5 cm; bẹ ở thân 12 x 8-10 cm, có lông vàng, bìa, mép, tai có ria lông cao; phiến xoan, đứng. Lá ở chồi non có phiến dài đến 37 cm, ở chồi già dài 25-30 x 3 cm; bẹ có tai dài, có ria lông. Pháthoả ở chót nhánh; giéhoa chụm 3-5, cao 1-1,2 cm, vào 10 hoa thụ.

Vùng ẩm lầy dựa biển (hình theo Gamble).

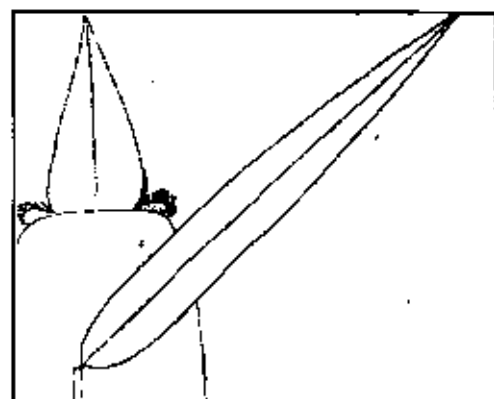
- Stem 1.2-2.5 cm large, green or yellow variegated; spikelets 1.2 cm long.

10.154 - Bambusa longespiculata Gamble. Tre trâu-dài.

Tre khá to; bẹ ở thân có mép là ria lông dày dài, nâu nâu, bìa có ria lông, phiến thon hẹp, dài 5-8 cm, xụ. Lá trung, phiến dài 15-20 rộng 2-2,5 cm. Giéhoa dài 5-6 cm, trâu dài đến 3 cm, vàng xanh.

Tr ở Hà Nội.

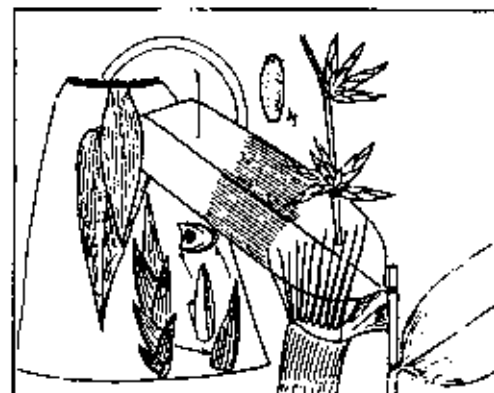
- Cultivated; spikelets 5-6 cm long.

10.155 - Bambusa pierreana E.G. Cam.. Tre Pierre.

Thân cao đến 12 m, không gai; nhánh mang 1-2 nhánh-phụ ở mỗi mắt; bẹ ở thân to, dày lông đen mặt ngoài, mép cao 1 mm, tai cao 1 cm, mang to dài 2-8 mm, nâu, quăn; phiến đứng, xoan tamgiác có ria lông, gân 6-8/bên. Lá có phiến 29 x 2,8 cm, thon hẹp, đáy tròn, có ria lông, đầu nhọn, bìa nhám, mặt dưới có lông, gân-phụ 5-8.

Dựa sông Cùulong; N ?

- Inermous bamboo to 12 m high.

10.156 - Bambusa procera A. Chev. & A. Cam.. Lồ-đ.

Tre cao 8-12 m không gai; cành hành bò; thân sưng, lông bông, cơm mỏng (8 mm), dài đến 55 cm, to 4-5,5 cm; bẹ ở thân dài 20 cm, đầu cắt ngang, ria lông, phiến thon, dài 11 cm. Lá có phiến thon, dài 20-25 cm, mép ngắn có tơ dài. Chùm-tútán dài 0,5-1,5 m, gân 1-5 ở mỗi mắt; giéhoa dài 2-3 cm, hơi dẹp, dạng sừng, mang 3-4 hoa thụ; vảy ôliu, đỉnh không lông. Đỉnh quả cao 10 mm, chót có lông.

Bìnhlong, làm thành rừng Tre.

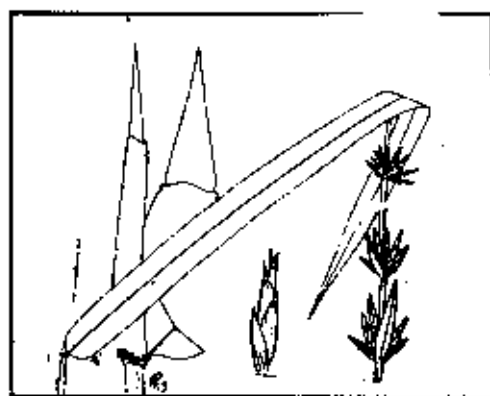
- Internodes cylindric, to 55 cm long, 5,5 cm wide, thin walled.

10.157 - *Bambusa schizostachyoides* Kurz ex Gamble.
Núa.

Tre thành bụi dày, cao 3-10 m; thân sừng, có lông dài 45-60 cm, rộng 7-10 cm, mỏng cơm; bẹ ở thân có phiến tamgiác cao. Lá có phiến dài 10-18 cm, chót có mũi quắn; bẹ có 2 tai hình phẳng có rìa lông, mép cao. Chùm-tụ tán như gié ở phần trên; gié hoa hình trụ dài 12-14 mm, 2-3 hoa thụ; tiểunhụy 6; vòi nhụy chẻ 3.

Núi Dinh.

- Internodes to 60 cm long, thin walled.

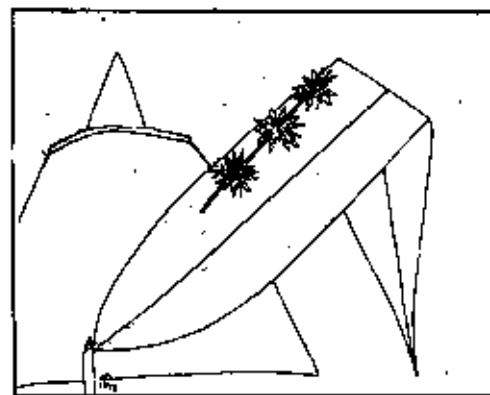

10.158 - *Bambusa membranaceus* (Munro) Stapl. & Xia. Luồng.

Bụi cao đến 25 m; thân lúc non có bột trắng phủ, già màu lục, láng, có nhánh từ đáy; lông dài, 20-50 x 2,5-12 cm, dày cơm; bẹ ở thân dài 30-50 cm, không lông, phiến có thể dài bằng bẹ, mép cao 5-12 mm, có răng, có lông. Lá có phiến to 13-25 x 1,2-2 cm, gân-phụ 4-7/bên, bẹ có tai hình phẳng, có rìa to dài. Chùm-tụ tán to, gié hoa đẹp, không lông, cao 1-1,2 cm, mang 2-3 hoa lưỡngphái; noãn sào một vòi nhụy đỏ, một nướm. Dính quả xoan rộng, dài 6-9 mm.

Nhiều ở Trường Sơn, thành đoàn rộng.

- Bamboo to 25 m high; glomerules 1-1.2 cm long spikelets; caryopsis 6-9 mm long (*Dendrocalamus membranaceus* Munro).

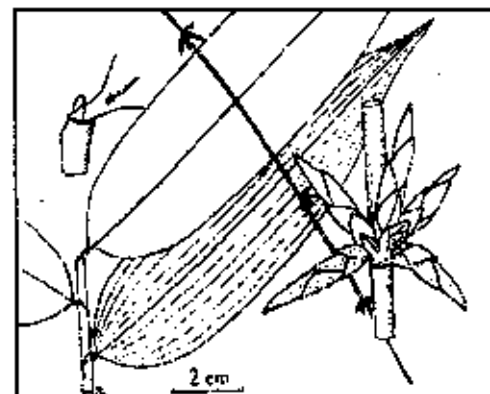

10.159 - *Bambusa stenostachya* Haeckel. Tre gié ngắn.

Tre nhỏ, cao 8 m, có lẽ trườn; nhánh có lông dài 20 cm. Lá có phiến rộng, dài 15 cm, rộng 4 cm, gân-phụ cách nhau 2,5 mm; mép cao. Nhánh pháth hoa dài, mảnh; chụm gié hoa cách nhau; gié hoa dài 5-7 mm, có lông thưa, mang 4-5 hoa.

Phủ Hữu, Nhatrang, vào 200 m; 1923.

Bamboo 8 m high; spikelets 5-7 mm long.

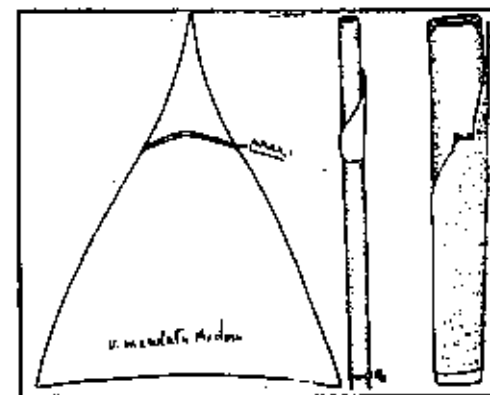

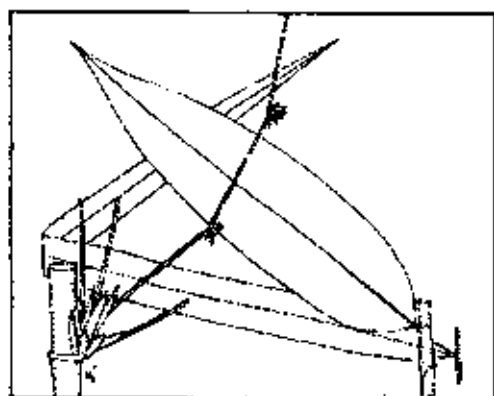
10.160 - *Bambusa textilis* McClure.

Trúc cao 8-12 m; thân rất sừng, lông to 40-60 x 3-5 cm, lúc non có phấn trắng, cơm mỏng; bẹ có lông nâu đậm mặt ngoài, tai thấp. Lá có phiến thon, đáy chót buồm, to 10-25 x 1,5-2,5 cm, mặt dưới trắng trắng, gân-phụ 5-6/bên; bẹ có tai thấp, bầu dục, cong. Pháth hoa với mỗi mắt mang 10-12 nhánh.

Một loài trúc tốt để Tr; có lẽ có ở B (mẫu vật chỉ do 1 bẹ).

- Probablement in the North.

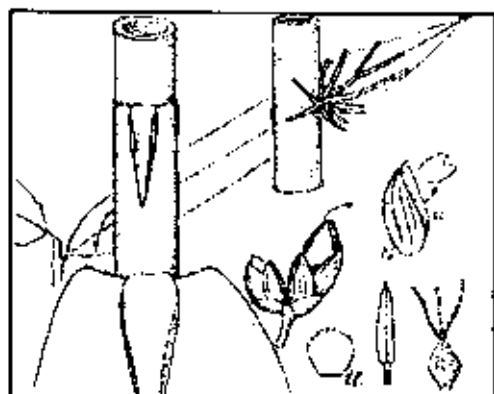

10.161 - Bambusa sesquiflora (McClure) Chia & Fung.

Thân leo đến 6 m; lông bông, không lông; nhánh chum; bẹ ở thân. Lá có phiến tròn dài nhọn, to 25 x 4,5 cm, rộng ở thân non; bẹ không lông ở miệng, mép cao 1,5 mm. Chùm-tútán, nhánh dài 10 cm; giéhoa chum dài 13-18 mm; hoa nhiều; tiểuđỉnh 9-10 mm; tiểuhụy 6, baophấn 5 mm; noãnào 3 cạnh, vòi ché 3, có lông. Đỉnhquả cao 8 mm.

Quảngninh.

- Sarmentous to 6 m long bamboo (*Lignania sesquiflora* McClure),

10.162 - Bambusa chungii McClure (*Lignania chungii* McClure)

Tre cao 3-10 m, thân rất suông, còm khá dày, mang nhánh từ 1/3 trên; lá ở trên có phiến thon nhỏ, mép là hàng lông. Lá có phiến thon to 7-21 x 1-2,8 cm, đáy thon tròn, hơi bấtxung, chót thon nhọn; mép rìa. Giéhoa mang 3 hoa lưỡngphái; đỉnh trên nhỏ, trấu trên (lodicule) xoan đến như tròn, chót có lông; noãnào có lông

B. Tre tốt.

- Bamboo to 10 m high; lodicule obovate to largely ovate; ovary pubescent.

10.163 - Bambusa remotiflora (O.K.) Chun & Fung. Tre giéhoa-thua.

Thân đứng, 10 m; lông có phần, to 5 cm. Bẹ không lông. Lá có phiến to 5,5-8,5 x 1-1,5 cm, chót thon nhọn, đáy cắt ngang hay tà, không lông, mặt dưới nhám; bẹ có tai lục, mép rất ngắn.

Camus cho là *B. tulda* với gié thua mà thôi.

- Bamboo 10 m high (*Arundinaria remotiflora* O.Ktze; *Lignania remotiflora* (O.K.) McClure).

10.164 - Bambusa cerosissima McClure = *Lignania cerosissima* McClure. Đontrúc. (Lingnan SC.J.1936: 637)

10.165 - Bambusa mitis Poirét. May cước, Mô-hô.

Tre cao đến 13 m; thân có lông dài, mắt nhu không lồi. Lá to, ôm thân. Chùm-tútán đơn, đứng, cong; giéhoa dài, kếtlốp; tiểuhụy 6; nuốm 3, dài.

Tr ở N.

10.166 - Bambusa tabaccaria Poir. Oung-thaong.

Thân đứng, mảnh, yếu, lông dài, gần như đặc ruột, cứng nhám.

10.167 - Bambusa australe Chia & Fung

10.168 - Bambusa tsiangii McClure.

10.169 - Bambusa vinhphuensis Nguyễn.

10.170 - Chimonobambusa callosa (Munro) Nakai. (*Arundinaria callosa* Munro).

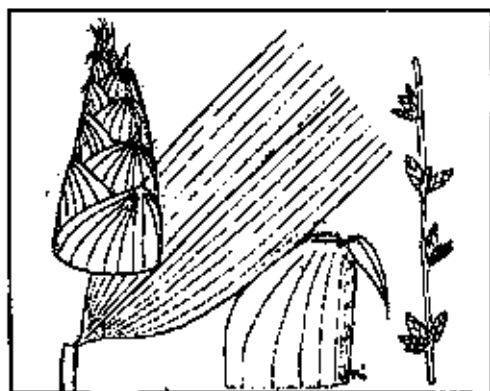
10.171 - Chimonobambusa microfoculosa McClure

10.172 - Gigantochloa levis (Blco) Merr. Tre tàu bột, Bương.

Tre cao 15 m; thân to 10-20 cm, lông dài đến 45 cm; bẹ ở thân có mép cao 1-3mm, có tai, phiến nhỏ, thon. Lá có phiến to 25-40 x 3-6 cm, gân-phụ 6-12 cặp, cách nhau 3-4 mm, bẹ có mép cắt ngang, ngắn. Chùm-tútán to; giéhoa 1-3 ở mắt, dài 1-1,5 cm, dẹp; hoa 4-6; noãn sào có lông, nướm dài.

Trồng BTN. Thân không bị mối; măng ngon.

- Bamboo to 15 m high; spikelets 1-1,5 cm long (*Bambusa levis* Blco; *G. scribneriana* Merr.).

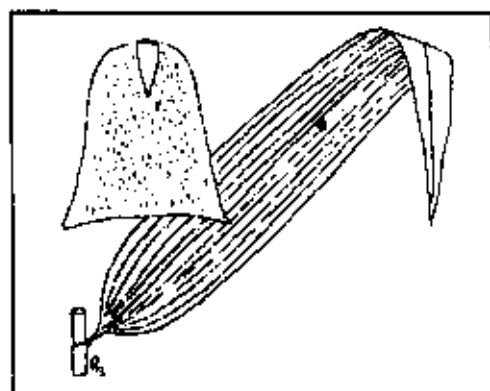

10.173 - Gigantochloa apus

Tre thành bụi cao 10-20 m. Thân có lông dày mịn, trắng, bông, to 3-9 cm, dài 45-65 cm; bẹ ở thân có lông nâu và lông ngắn trắng. Phiến có lông thưa nâu 2 mặt, to 9-40 x 1,2-6,5 cm; cuống dài 4-15 mm, mép cao 2,5-4 mm, chót rìa lông. Chùm-tútán to; trục có lông mịn; chụm vào 20 giéhoa; giéhoa dài 15-20 mm, xoắn thon, dẹp theo hông; đỉnh 4-5, lemma 3-4.

Có Tr ở Việt Nam ? 1-1.000 m.

- Cultivated in Vietnam ?

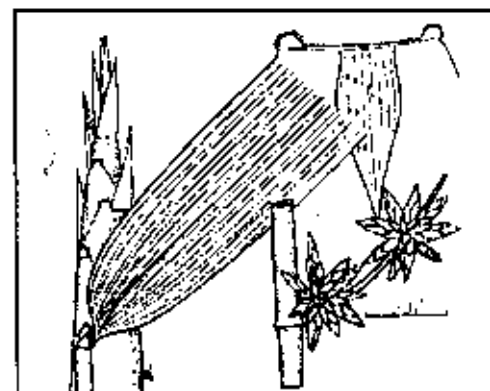

10.174 - Gigantochloa atter (Hassk.) Kurz.

Tre cao 10-20 m; thân như có bột trắng, có lông to 2-10 cm, dài đến 40 cm, còm dày đến 8 mm; bẹ ở thân dài 20-35 cm, denden mặt ngoài, có tai tròn, rìa lông; phiến thon dài không lông. Lá có phiến thon, to 15-40 x 2-9 cm, mặt dưới có lông, gân-phụ 8-10/bên, mép mỏng, cao 2 mm, có rìa lông. Chùm-tútán có nhánh dài 15-25 cm; giéhoa kích cỡ, thành chụm tròn dài 1,5-2 cm, rộng 5-6 mm, mang 6-30 hoa.

Sông Tây, 0-1.400 m.

- Bamboo to 20 m high, 2-10 cm wide; spikelets 1.5-2 cm long (*Bambusa thoursii* var. *atter* Hassk.).

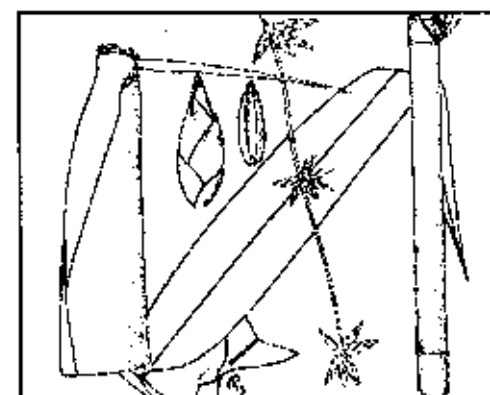

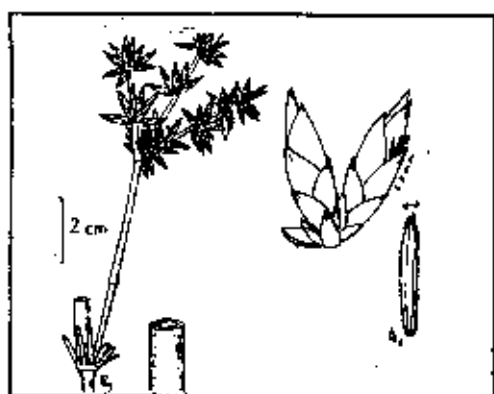
10.175 - Gigantochloa cochinchinensis A. Cam. Tre Nambộ, Tre-tàu lông.

Tre cao 5-10 m; thân sừng, to 3-5 cm; bẹ ở thân dài 15 cm, đầu cắt ngang, rìa lông, phiến hẹp, rộng 1 cm. Lá có phiến dài 11-15 cm, mép ngắn. Nhánh mang phách hoa dài; chụm mang giéhoa dài 1,5 cm, hơi dẹp, màu ôliu, láng; trấu và đỉnh bìa có lông dài; hoa thụ 3, hoa dưới đực.

Nhatrang, Sài Gòn, đến 700 m; 1919, 21, 25, 31..1981...

- Bamboo to 10 m high; spikelets green, 1.5 cm long.

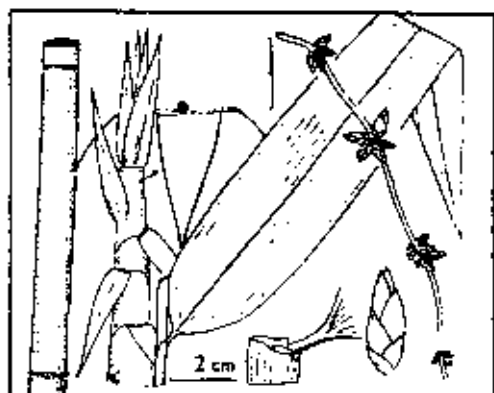

10.176 - *Gigantochloa multicaulis* Cam. Tre Hàhồ, Tre nhiều-thân.

Trẻ thành bụi đến 200 thân, cao 10 m, to vào 2,5 cm. Pháthoa với nhánh dài 20-30 cm, dày giéhoa lằng, vàng, dài vào 1,2 cm hơi dẹp; hoa 3-5, trấu trên cao 7 mm; sóng có ria lông; baophấn nhọn.

Paka (Quảngtrị), 500 m.

- Stem to 10 m high; spikelets yellowish, 1.2 cm long.

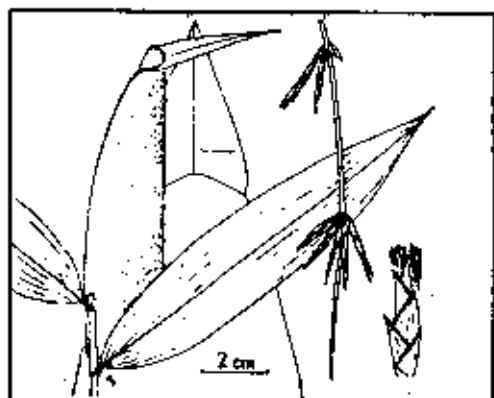

10.177 - *Gigantochloa pseudo-arundinacea* (Steud.) Widj. Tre lau.

Bụi to, cao 15-30 m; lông to 10-13 cm, xanh tươi, cơm dày đến 2 cm; măng không lông, xanh; bẹ có mép có ria lông, tai thấp, phiến thon. Lá có phiến to, dài 25-35 cm, rộng 4-6 cm; bẹ có ít lông ở bìa, mép cao 1-2 mm, không lông. Chùm-tútán có lá; chùm 1,5-2 cm; giéhoa dài 8-10 mm, lằng; hoa lưỡngphái 2-4; baophấn 6.

Măng ngon.

- Bamboo to 30 m high; spikelets 8-10 mm long (*G. verticillata* Munro).

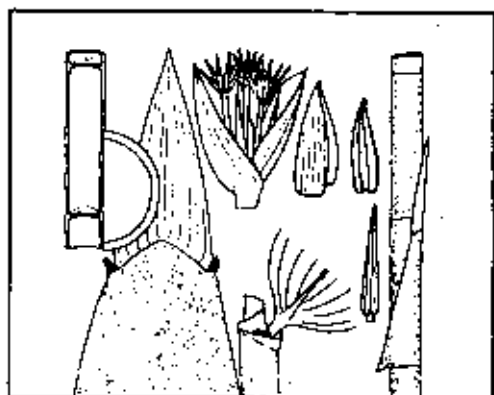

10.178 - *Gigantochloa nigro-ciliata* (Buse) Kurz. Tre ria-đen; Black fringed Giant Grass.

Bụi cao 10-15(20) m, thành hộiđoàn; thân có lông dài 40-50 cm, rộng 5-10 cm, cơm dày đến 6 mm; bẹ ở thân dày lông đen, mép ngắn, phiến tamgiác thon, nhỏ. Lá có phiến dài 20-35, rộng 3,5-5 cm, gân 9-12/bên, có lông mặt dưới; bẹ có tai cao. Pháthoa với nhánh dài 1 m; giéhoa cao 2-3 cm, cái lép cánh cái thụ; trấu có ria lông sậm; ống nhụy đục dài. Dĩnhquá hẹp dài, dài 14 mm, rộng 2.

Trẻ không tốt song Tr vì măng (hình theo Gamble).

- Bamboo to 15 m high; internodes to 70 cm long 5-10 cm wide (*Bambusa nigrociliata* Buse, *Oxytenanthera nigrociliata* (Buse) Kurz).

10.179 - *Gigantochloa* sp. Mum.

Bụi cao 2-6 m; thân to 1,2-3,5 cm, sưng, lông dài, không phủ ở mắt, cơm mỏng; bẹ ở thân có lông denden, tai có to cao, phiến tamgiác rộng, ốp vào thân. Lá có phiến thon; chót bẹ có ít lông, mép cao, không lông. Đonkyhoa; chùm-tútán; giéhoa dài 8 mm, màu ôliu; trấu dài 5 mm; hoa 4, tiểunhụy 6, chỉ thành ống cao 4 mm, baophấn nhọn.

Nhiều ở triền: Đahòa. Thân được khai thác.

- Stem to 6 m high, 3.5 cm wide; spikelets 8 mm, 4-flowered.

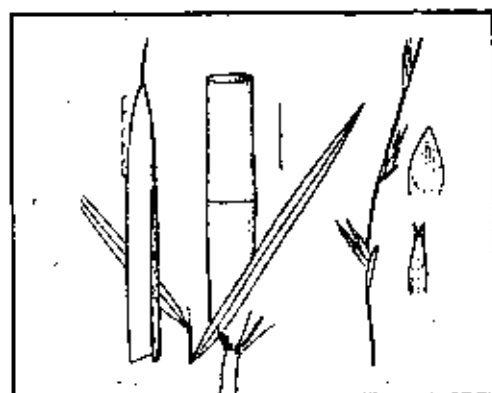
10.180 - *Gigantochloa vietnamica* Nguyễn

10.181 - *Thyrsostachys siamensis* Gamble. Tâm-vông rừng.

Bụi cao đến 13 m, thường 3-5 m, đặc sắc là thân rất khít nhau, như chần-chịt, to đến 8 cm, thường 1,5-3 cm, mắt không lồi; lông dài 20-30 cm đặc ruột. Lá rụng vào mùa khô; phiến nhỏ, không lông, hẹp dài, to 10-12 x 0,6-0,8 cm, gân 3-5/bên; mép ngắn, cò rìa lông. Chùm-tútán, nhánh dài, thông; giéhoa 1 trấu trống và 3 hoa mà 1 thụ; tiểuhụy 6, chỉ rời nhau, trấu dưới ché ở đầu, bìa rìa lông. Dĩnh quả 5 x 2,5 mm.

Buôn-mê-thuột, Tr ở Thảo-cầm-viên Sài-gòn. Thân làm giấy rất tốt; măng rất ngon. Nền Tr.

- Tuft very dense, to 13 m high; stem full, 1.5-3 cm wide.

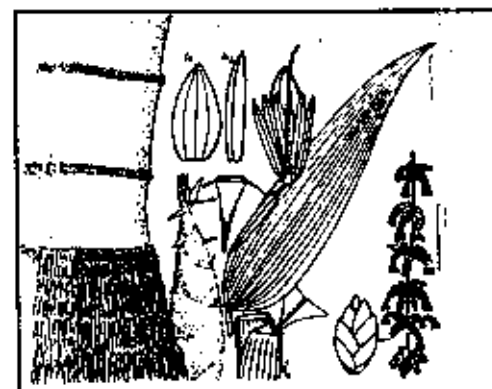

10.182 - *Dendrocalamus asper* (Schult.) Back. ex Heyne. Tre Manhtông; Rough Bamboo.

Tre to; thân có lông sát như nhung hoe, còm dày; măng to, vôi be dày lông hoe, phiến nhỏ, hẹp, xụ. Lá có phiến dài 20-30 cm, rộng 4-5 cm. Pháthhoa toàn cây, với nhiều nhánh dài đến 1 m, thông; giéhoa dài 6-8 mm, trấu rìa lông; tiểuhụy 6. Dĩnh quả như hạt gạo.

Tr để lấy măng (to nhất trong các măng bán); thân tốt; trở bông từ 1967 đến 1984 (hình gốc theo Ng. cao Đàm).

- Cultivated for its shoots (*Bambusa asper* Schult., *D. flagellifer* Munro).

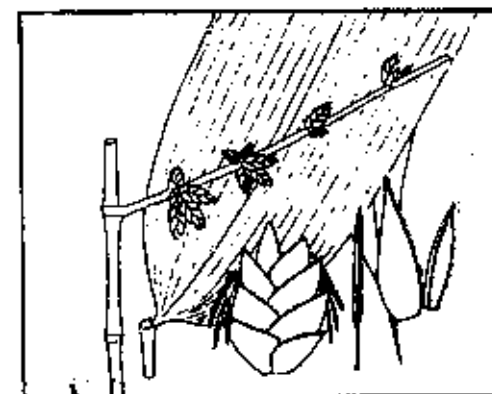

10.183 - *Dendrocalamus brandisii* (Munro) Kurz.

Bụi cao hơn 10 m; thân xanh. Lá có phiến thon dài, dài đến 30 cm, rộng 5-7 cm, gân-phụ cách nhau 3-4 mm. Chùm to với giéhoa lép nhiều; giéhoa dẹp dẹp, dài 1,5 cm, dĩnh và trấu có rìa lông, trấu trên có 2 sóng, bìa rìa lông; baophấn dài 6 mm, chót nhọn; vôi nhụy có lông.

Hà-sơn-bình.

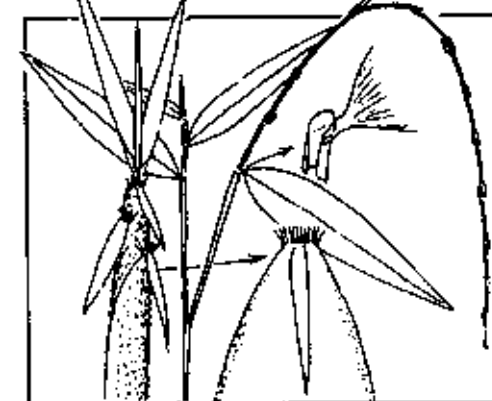
- Stem more than 10 m high; spikelets 1.5 cm long.

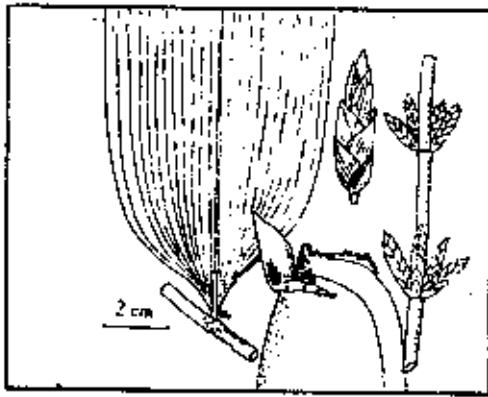

10.184 - *Dendrocalamus farinosus* (Keng & King f.) Chia & Fung.

Tre cao. Bẹ ở măng có lông nhiều, mép là lông cao, phiến thon hẹp, nhỏ. Pháthhoa như gié dài; giéhoa gân thủa. Lá thon nhọn; mép cao cắt ngang.

- (*Sinocalamus farinosus* Keng & Keng f.)

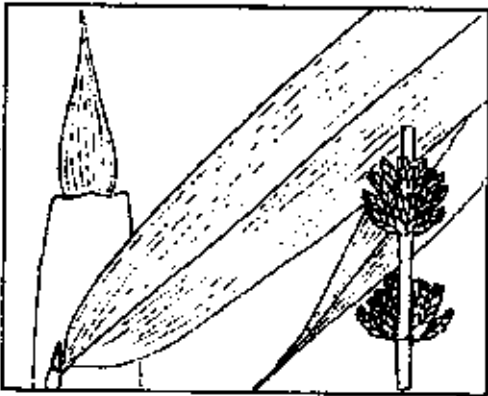

10.185 - Dendrocalamus giganteus Munro. Mây; Dragon Bamboo.

Một trong những tre to nhất; thân cao đến 35 m, lông rộng đến 25 cm, đáy thân không nhánh; lông không lông, màu lục mốcmốc; bẹ ở thân có lông vàng, mép cao 5-12 mm, phiến thon. Lá có phiến to, dài đến 50 cm, rộng 5-12 cm, mép cao. Chùm-tútán to; hoadầu to 2-2,5 cm; giéhoa dài 2 cm, có lông mịn, mang 2-3 hoa. Dínhquả tròn dài, cao 8 mm.

BTN.

- Bamboo to 35 m high, 25 cm wide; spikelets 2 cm long; caryopsis 8 mm long.

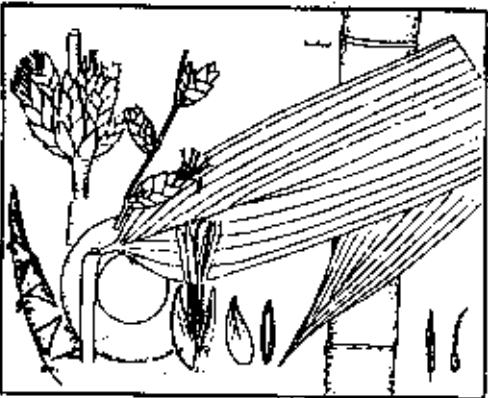

10.186 - Dendrocalamus hamiltonii Nees & Arn. Tre đá, Mây hộc; Hamilton Dendrocalamus.

Bụi dày, cao 10-25 m; thân có lông dài 30-50 cm, rộng 10-18 cm, trắng xám, có lông nạm; nhánh ngang hay xu; lá ở thân có lông cứng, phiến thon, dài 20-30 cm. Lá có phiến dài 35 cm, rộng đến 6 cm, mép cao 1 cm. Pháthhoa to, với nhánh kịchcơm; hoadầu rộng 2-3,5 cm, tia; giéhoa không lông; hoa 2-6. Dínhquả dài 6 mm, xoan rộng.

N; 1920.

- Bamboo to 25 m high, 10-18 cm wide; spikelets glabrous; caryopsis 6 mm long.

10.187 - Dendrocalamus latiflorus Munro. Tre ngọt, Diên; Big Jute Bamboo, Sweet Bamboo.

Tre to, cao 10-15 m; thân xanh mốcmốc, không nhánh đến cao, có lông to 10-15 cm, dài 40-50 cm, cơm dày 1-2 cm; bẹ ở thân có lông nâu, bìa rìa lông, tai nhỏ, mép ngắn. Lá có phiến to, dài 40-50 cm, xanh mốcmốc mặt dưới; mép cao 1 mm. Pháthhoa lété ở các nhánh dưới, dài; trục có lông mịn; giéhoa 2-4 ở mỗi mắt, dài 1,5-2 cm, xanh; trấu có bìa rìa, trấu trên cao vào 1 cm.

Tr: Phướctuy, Càntho (1968)..

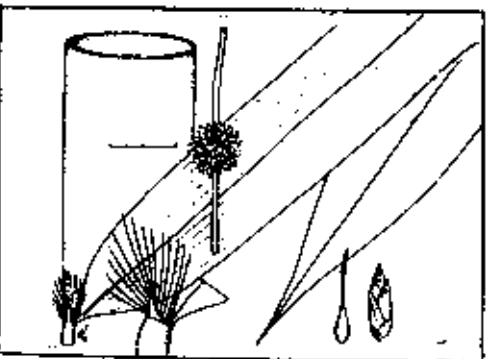
- Bamboo to 15 m; spikelets 1.5-2 cm long. (*Sinocalamus latiflorus* (Munro) McClure).

10.188 - Dendrocalamus longifimbriatus Gamble. Nứa râu.

Tre to, thành bụi dày; thân có lông mỏng cơm, dày 1,5-2 mm. Lá có phiến dài 25-35 cm, rộng 3,5 cm, mép có tai dài 4-7 mm, rìa lông dài đến 1,5 cm. Chùm-tútán với nhánh dài 20-30 cm; hoadầu to 1 cm; giéhoa nhỏ, dài 4-5 mm, không lông; một vòi nhụy, có lông ở chót.

Nhiều ở tầngan sông Đờngnai, giữa sông Lu và Bảochánh.

- Stem thin walled; glomerules 1 cm large; spikelets 4-5 mm long.

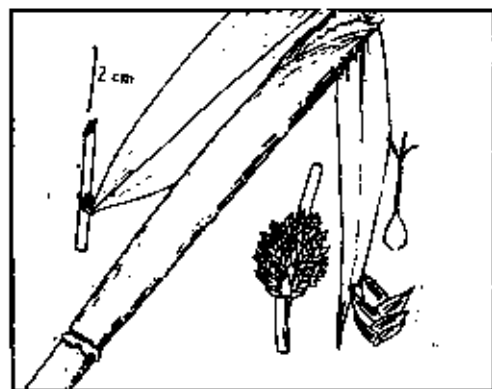

10.189 - *Dendrocalamus patellaris* Gamble. Giang.

Núu cao 5-10 m; thân có lông to 2,5-3,5 cm, mỏng cơm, có vòng lông dưới mắt; lá ở thân có be dài, phía trên có rìa mỏng và phiến thon. Lá có phiến thon, dài 20-40 cm, rộng 2-3 cm; bẹ có rìa lông to. Pháthoá to; hoadầu mang nhiều giéhoa; trấu có rìa lông; noánsào có lông, nuốm 3.

Hàttuyên, Vinhphú, Hoànggiênsơn... Thanhhóa, đến Quảngbình (hình theo Gamble). Lạt dùng gói bánh chưng.

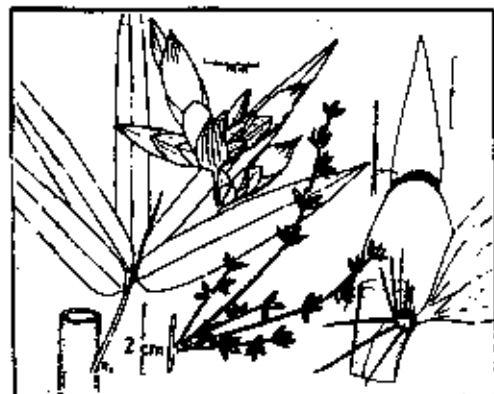
- Bamboo to 10 m high, thin walled.

10.190 - *Dendrocalamus poilanei* A. Cam. Tre Poilane.

Tre cao 6-8 m; thân to 4-5 cm; bẹ ở thân mỏng như giấy, màu rơm, mép là hàng tơ có gai, cao 5 mm, đen. Lá có phiến nhỏ, dài 10 cm, mỏng, màu mốcmốc, đáy có lông mặt trên; mép cao, có rìa lông, tai có tơ dài đến 6 mm; cuống ngắn. Pháthoá với nhiều nhánh dài 5-12 cm; giéhoa xám xám, lúc khô vàng, lóng, dài 6-7 mm.

Giữa đá, vào 600 m; Càná, Pongour; 1925.

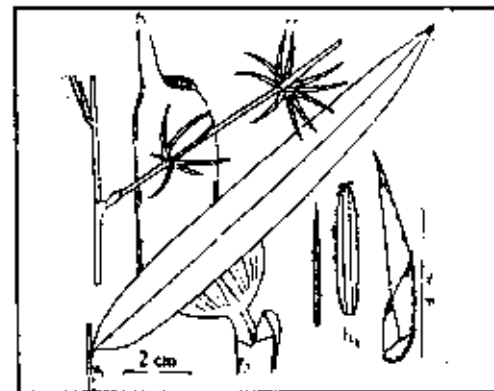
- Bamboo 6-8 m high, 4-5 cm wide; spikelets 6-7 mm long.

10.191 - *Dendrocalamus sinuata* (Gamble) Holtt. Tre A-lay, Tre rần.

Tre có thân nằm dài đến 16 m, cong queo, rộng 2-4 cm, lóng dài đến 55 cm, bông. Lá có phiến đáy tròn, đầu nhọn, mặt dưới có lông; mép rất ngắn. Pháthoá mang chụm rộng 2-3 cm, không hay ít lông, lóng; giéhoa cong cong, dài 7-15 mm, mang 2-3 hoa hướngphái; đỉnh 2-3; trấu trên có 2 sóng rìa lông; tiểunhụy có mũi; noánsào có lông

Quảngtri, Lápvo (Tây ninh).

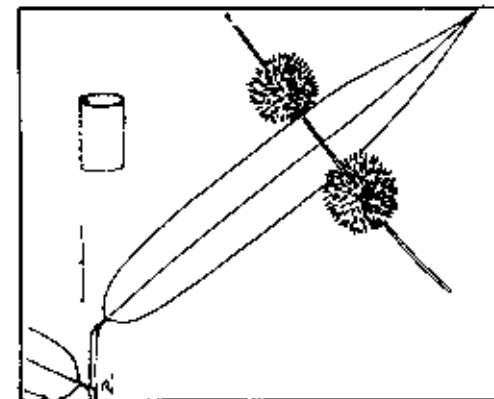
- Prostrate bamboo to 16 m long, 2-4 cm wide; spikelets 7-15 mm long (*Oxytenanthera sinuata* Gamble).

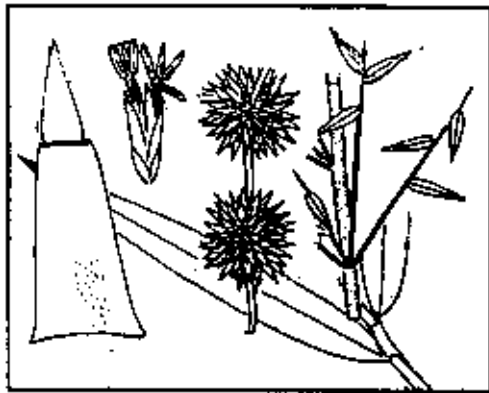
10.192 - *Dendrocalamus sericeus* Munro. May sang.

Bụi to; lông mỏng cơm; bẹ ở thân có rìa lông đáy phù, phiến tamgiác nhọn. Lá có phiến thon, dài 12-40 cm, rộng 2-2,5 cm, gân-phụ 6-7/bên, cuống dài 3-7 mm, bẹ có rìa lông. Chùm-tútán to, nhánh dài, lóng dài, không lông; chụm tròn, to 2 cm, có lông tơ và láhoa có lông hay không; giéhoa dài 6-8 mm, nhọn, mang 2-3 hoa và giéhoa lép.

Nhiều ở Tây-bắc sông Hồng.

- High bamboo; glomerules 2 cm across bearing fertile and sterile spikelets.

10.193 - Dendrocalamus strictus (Roxb.) Nees.

Bụi to; thân khít nhau, cao 10-15 m, to 2,5-7,5 cm, lông dài 30-45 cm, dày cơm; mắt hơi phù; bẹ ở thân có ít lông mặt ngoài, phiến đứng, tam-giác, mép cao 2-3 mm, có răng. Lá có phiến to 25 x 3 cm, mặt dưới có lông. Giéhoa chụm 2-3; trấu dưới 8 mm; trấu trên có 2 sóng. Dĩnh quả xoan, cao 7,5 mm.

Tr ở Langhanh; tre tốt.

- Cultivated (*Bambusa stricta* Roxb.).

10.194 - Sinocalamus rugosiglumis Nguyễn.

Dại mộc cao 12 m, thân to 9 cm; bẹ ở thân 20-25 x 8-15 cm, chót có tai, tròn, mép cao 1 mm, không lông. Lá có phiến thon 20-28 x 4-5 cm, không lông, gân-phụ 10-15/bên; cuống 3-5 mm, mép 1 mm, không tai. Giéhoa 4-5 hoa có đỉnh 2-3 dài 4-5 mm; lemma 7-9 mm, palae thon dài 6-7 mm; tiểunhụy 6; vòi nhụy 1.

Rừng vùng núi: Vĩnhphù. Gần *S. latiflorus*

10.195 - Sinocalamus baethaiensis Nguyễn.

Tre cao 6-8 m, thân to 3-4 cm. Bẹ to 17 x 9 cm, mép cao 1,5 mm, không lông. Phiến thon ngược thon, to 30-33 x 7-8 mm. Giéhoa 12-15 x 6-7 mm, vàng nâu, 3-4 hoa, trên nhánh mang giéhoa dài 80-100 cm. Trấu 2-3, cao 3-4 mm, xoan, bia có lông; lemma 7-8 mm, xoan, bia có phần trên có hạt mịn; tiểunhụy 6.

Bắc Hải, 1972

10.196 - Sinocalamus maiensis Nguyễn.

Tre cao 20 m, thân to 6-8 cm. Bẹ 25 x 20 cm, chót có tai; mép ngắn. Phiến thon dài 32-36 x 4,5-6 cm; cuống 5-6 mm. Nhánh mang giéhoa dài 50-80 cm; giéhoa thon, 18-22 mm hoa 5-6; đỉnh 2-3, cao 4-6 mm, chót có mũi; lemma thon, dài 10-12 mm; palae thon hẹp, có lông; tiểunhụy 6.

Hà Tuyên.

10.198 - Sinocalamus sang Nguyễn.

Tre cao 7-10 m; thân to 3-4 cm. Bẹ tròn dài thon, to 35-37 x 7-8 cm. Nhánh mang giéhoa dài 20-40 cm; giéhoa thon rộng, to 8-12 x 6-8 mm, mang 4-5 hoa; đỉnh 2-3, dài 3-5 mm, xoan nhọn; lemma 7-10 mm, nhọn; palae thon hẹp, phần trên có tơ dài.

Bắc Hải.

10.199 - Sinocalamus yenluensis Nguyễn.

Tre cao 26 m, thân to 10-12 cm. Bẹ 37 x 24 cm, mép 1 mm, không lông; phiến thon dài, 24-26 x 3,5-5 cm, cuống 2-3 mm. Nhánh mang giéhoa dài 50-70 cm; giéhoa thon, 10-12 mm, hoa 3-6; đỉnh 2-4, dài 3-5 mm, xoan nhọn; lemma 7-8,5 mm, xoan, có mũi; palae mỏng, có lông; tiểunhụy 6, ba phần dài 6-7 mm.

Hà Nam Ninh.

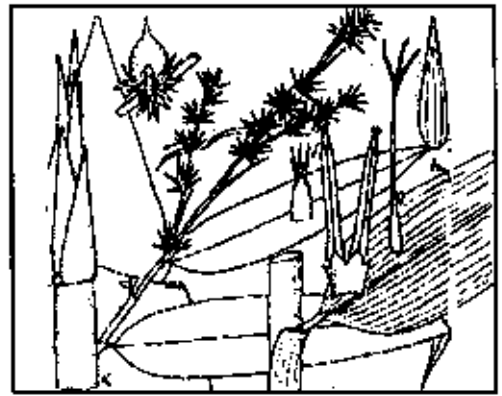
* (Xem chú thích ở trang 101)

10.200 - *Dinochloa maccllellandii* Kurz. Khùng trúc.

Tre leo, thân dài đến 30 m; lóng dài 30-60 cm, to 2-3 cm, cơm tương đối mỏng; bẹ ở thân mỏng, có phiến thon. Lá có phiến thon, dài 20-25 cm, rộng 3-4 cm; cuống 4-6 mm. Pháth hoa ở ngọn nhánh, có mo hẹp, dài 1-5 cm; *chùm tím*, to 1 cm; đỉnh tim, bìa rìa lông, trấu tím đen, dài 8 mm, có rìa lông; một hoa với 6 tiểuhụy, baophấn 3 mm, chót có 3 to, vòi nhụy chẻ 3. Quả to vào 1 cm.

Rừng ven suối; Đà Lạt; 111/1972.

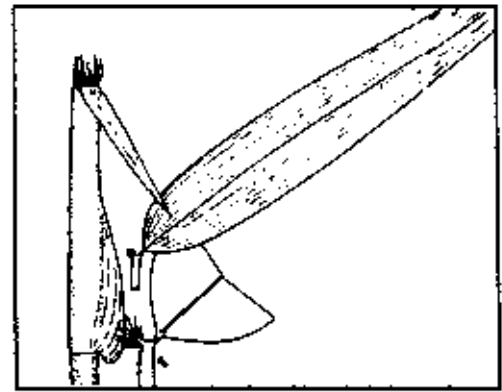
- Climber to 30 m long; berries 1 cm large.

10.201 - *Dinochloa alata* McClure. Khùng trúc cánh.

Tre leo; thân dài đến 11 m; lóng *dặc ruột*, màu xanh mốcmốc; bẹ có đầu cắt ngang, có mép rìa lông dài 1-2 cm, không tai. Lá có phiến thon, dài 15-20 cm, rộng vào 2 cm, gân 6-7/bên; bẹ không lông, có tai cao có lông.

Quảng Ninh.

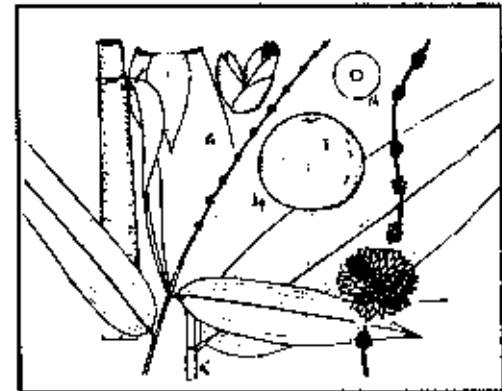
- Climber to 11 m long; culm sheath with long hairs.

10.202 - *Melocalamus compactiflorus* Benth. & Hook. Cát trúc, Tre lìm.

Tre bò và trườn; thân to bằng ngón tay, dài đến 30 m, lóng dài 30-60 cm, gân như *dặc ruột*; lá ở thân không rụng, mép cao, phiến xù, dài. Lá có phiến thon; bẹ có lông, rời không lông. Chùm-tụ tán mang chùm gié hoa nhỏ; hoa 2, mà một thụ, trục có lông. *Đỉnh quả hình cầu* to 2,5-3,5 cm, quảnhì mập.

Rừng ven suối; Quảng Trị, Đà Lạt.

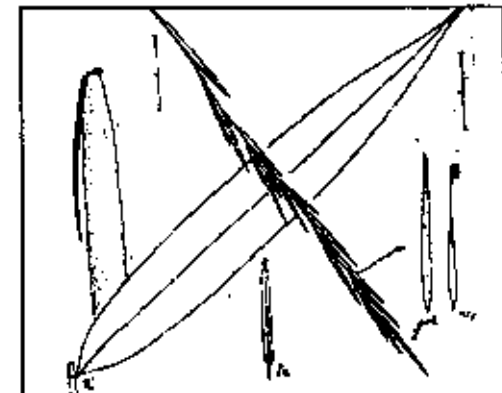
- Prostrate and climbing, to 30 m long; caryopsis globulous, 2.5-3.5 cm large.

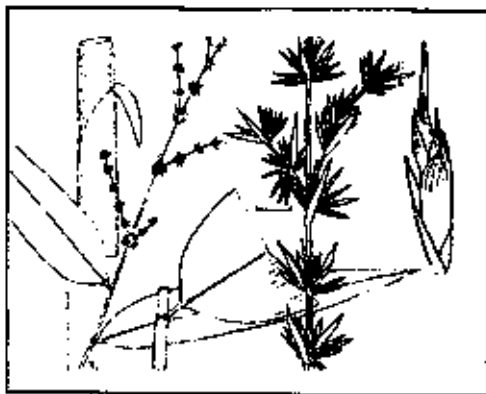
10.203 - *Schizostachyum aciculare* Gamble. Nứa.

Bụi nhỏ, *cao* 3-5 m; lóng mỏng cơm; bẹ ở thân có tai rìa lông và phiến xù, hẹp, dài. Lá có phiến dài 25 cm, rộng đến 5 cm, gân-phụ 10/bên; cuống 1-2 mm, mép ngắn, tai có rìa vài lông. Chùm-tụ tán như gié; *gié hoa* dài 3-3,5 cm, hẹp, có lông mịn hay không lông; một hoa lưỡngphái; tiểuhụy thò, baophấn rất dài, có lông ở đầu.

Xuân Lộc, Biên Hòa, 200-800 m (hình theo Gamble).

- Bush to 5 m high; panicles narrow; spikelets to 3.5 cm long.

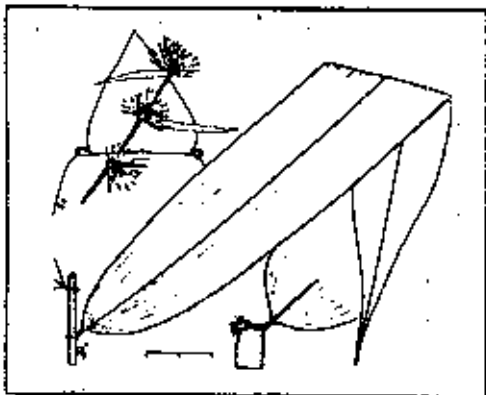

10.204 - *Schizostachyum blumei* Nees.

Bụi; thân leo (?) cao 10-20 m; lông bông; lá ở thân có mép ngắn, phiến xụ. Lá có phiến dài 25 cm, rộng 3-4 cm, cuống dài đến 5 mm, mép rìa lông, cao 1 mm. Chùm-tútán; giéhoa cao 1,5-2 cm, không lông, một hoa thụ; baophấn xanh.

Dàlat (hình phát hoa theo Camus).

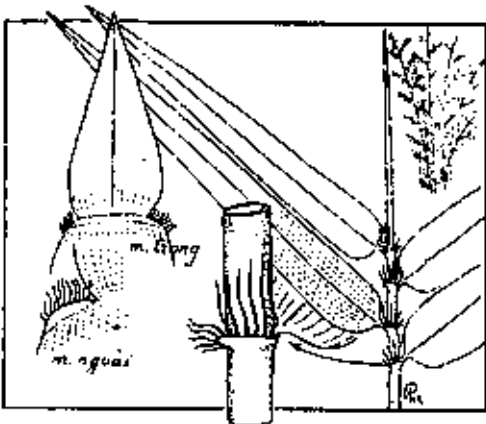
- Spikelets 1.5-2 cm long, 1-flowered.

10.205 - *Schizostachyum brachycladum* (Kurz) Kurz. Lồ-ồ.

Tre cao 5-12 m; thân hình trụ *suông*, to 1-4 cm, lông dài 30-50 cm, *mỏng cơm* (2-5 mm); bẹ ở thân có tai tròn, rìa lông và phiến tamgiác. Lá có phiến to, dài 15-35 cm, rộng 2,5-4 cm; bẹ có tai cao, cong, rìa lông. Chùm-tútán; chum có láhoa đậm; giéhoa dài 1-1,5 cm; đỉnh dài 9-12 mm; baophấn dài 5-6 mm; noãn sào không lông, nuốm trắng.

Lồ-ồ nhỏ, đẹp ở Lục bình: Cánhơn, Rạchgiá, Càmau..

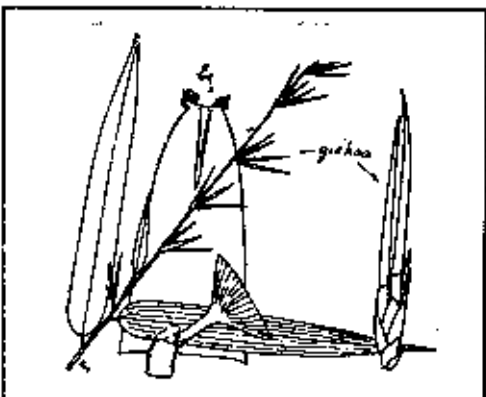
- Bamboo to 12 m high; internodes thin walled.

10.206 - *Schizostachyum chilianthum* Kurz ?. Tre Lục bình.

Bụi dạng Trúc song dày nhánh đến gốc và thân hơi chữ-chi, cơm dày hơn; lông dài 20-30 cm, to 2-2,5 cm, hay to hơn; bẹ ở thân với phiến đứng, không trải ra, mép cao 1-1,5 mm, bìa rìa mịn, vai có râu gầy, dài 5-7 mm; phiến 12-15 cm. Lá trung; phiến thon, bẹ có tai mang râu.

Đồngtháp: kinh Lagrange.

- Stem branched to lower part; sheath with long seta.

10.208 - *Schizostachyum gracile* Munro. Hóp rêm.

Trúc nhỏ, cao 3-4 m; thân to lắm là bằng ngón tay; lông rất dài, đến 40 cm, không lông; bẹ ở thân và tai có rìa lông, phiến nhỏ, hẹp, xụ. Lá có phiến hẹp, đáy tròn, chót thon và có mũi dài, không lông, gân 3-5/bên, giữa là 5-7 gân nhỏ hơn; mép hẹp; cuống 6 mm. Phát hoa ở ngọn, ít giéhoa, có vài láhoa nhỏ; giéhoa chum 3-7, thon nhọn, dài 12-15 mm, mang ít hoa, hoa chót lép; baophấn đầu tròn, nuốm 3, đỏ.

Phúquốc.

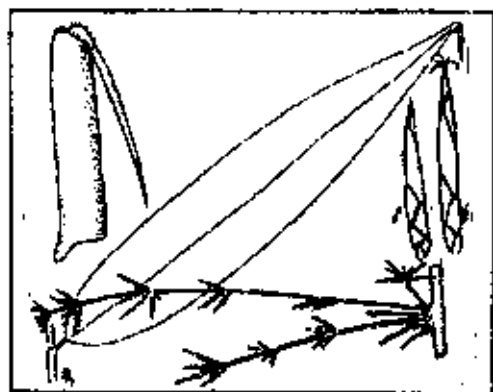
- Small bamboo; stem 1 cm wide; spikelets 12-15 mm long, few-flowered (*S. tenue* Gamble).

10.209 - *Schizostachyum hainanense* Merr. ex McClure. Lôi.

Thân leo, dài 8-30 m, to đến 4 cm; *lông dài đến hơn 75 cm*; bẹ ở thân dài đến 22 cm, miệng có tơ dài đến 15 mm, mép 1 cm, kể cả rìa lông cao 8 mm, đáy bẹ có tai bầu; *phiến hẹp, nhám*. Lá có *phiến nhám*. *Phát hoa không lông*; mang chụm; *gié hoa dài 12-15 mm, bất xứng; đỉnh 1 cm, xoắn thon, trấu 12 mm, chót lõm; tiểu hụy không thò, dài 7 mm.*

Lông dài dùng làm sáo.

- Climber; internodes to 75 cm long, 4 cm wide.

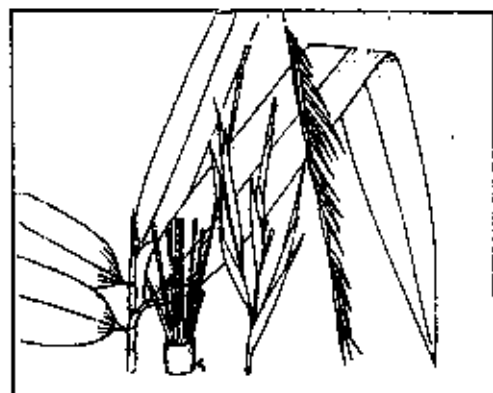

10.210 - *Schizostachyum leviculme* McClure. Hóp thân-tái.

Trúc hơi mảnh; thân xanh, rộng vào 1 cm, mỏng cơm; nhánh nhiều từ mắt, gần như bằng nhau. Lá có phiến hẹp dài, dài 15-18 cm, rộng 2 cm, cuống dài 3 mm. Phát hoa trên nhánh dài 30-40 cm; gié hoa dài 2 cm, 2 vảy dài quân; tiểu hụy 3; vòi nhụy dài, 2 núm.

Rừng thưa: **Bắc Hải.**

- Internodes 1 cm wide, thin walled; spikelets 2 cm long.

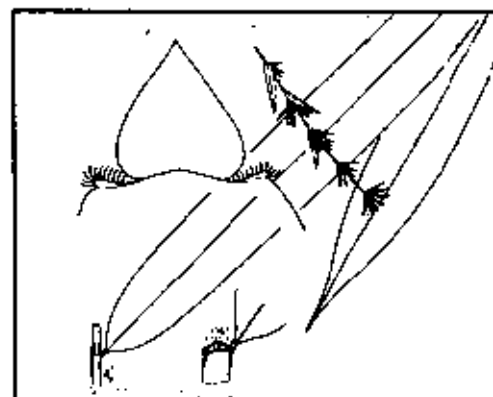

10.211 - *Schizostachyum zollingeri* Steud. Lở-đ Zollinger.

*Tre cao 4-10 m; thân sưng, to 1,5-5 cm, mỏng cơm (2,5-4 mm), lông dài 25-60(70) cm; bẹ ở thân mỏng, mép cao 1 mm, vai có tai cao rìa lông to. Lá có phiến hẹp hơn *S. brachycladum*, rộng vào 2 cm, dài đến 20 cm, bẹ không tai, có lông cứng cao 6-8 mm. Nhánh mang chụm có lá hoa dài; gié hoa dài 1-1,8 cm; đỉnh 7-8 mm, có 9-10 gân; núm trắng.*

Tre đẹp: **Dàn Ắng.**

- Bamboo to 10 m high; internodes to 60 cm long, thin walled.

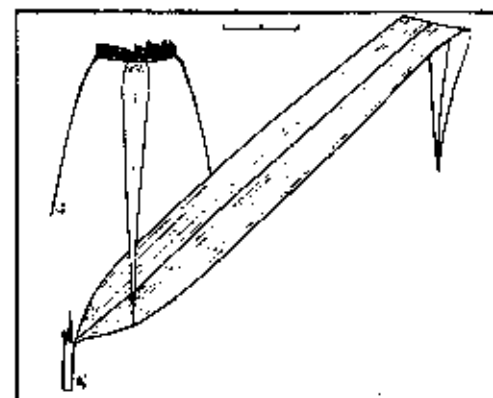

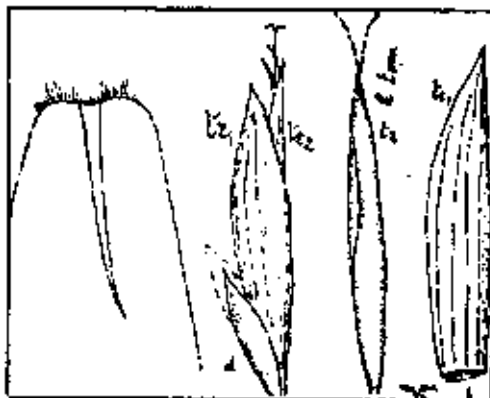
10.212 - *Schizostachyum pseudolima* McClure.

Bụi cao vào 6 m; lông bông, cơm dày 2-3 mm; bẹ ở thân có bia có lông mịn, mép là lông dài 1-1,3 cm, phiến nhỏ, dài, xụ; nhánh 6-7 ở mỗi mắt. Lá có phiến thon, dài vào 25 cm, rộng vào 2 cm; cuống ngắn; mép là lông hoe, cao đến 1 cm.

Rừng ven suối: **Quảng Ninh.**

- Bamboo to 6 m high; thin walled.

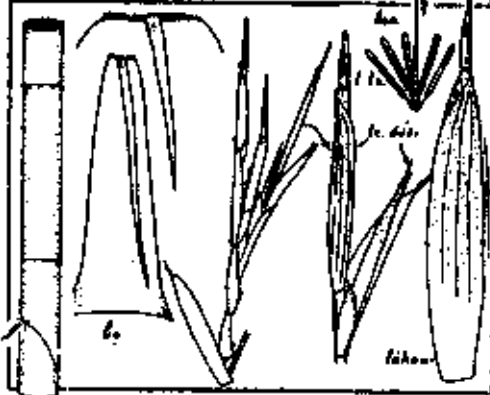

10.212b - *Schizostachyum lima* (Blco) Merr. Trúc giữa.

Bụi dày; thân cao đến 10 m, to vào 4 cm, long dài đến 0,6(1,2) m, tấm silic nhiều. Bẹ dài đến 34 cm, mép cao 1,5 mm, to 2 mm, to giữa đến 1 cm; phiến hẹp, mặt trên dày lông phún. Nhánh dài vào 50 cm, mang lá có lông mau rụng. Pháthoả là chùm-tụtán chia nhánh; hoa thụ dài 22 mm, trấu dưới 2 cm, trấu trên 2,2 cm, có chót chẽ hai; tiểu nhụy dài 1 cm, không thò. (hình theo Merrill ?)

- Bamboo to 10 m high; internodes 0.6 m long, 4 cm wide; palea bifid.

10.213 - *Schizostachyum funghomii* McLure.

Bụi có thân đứng cao đến 10 m, suông, to 4-6 cm, lông dài đến 40 cm. Lá có bẹ dài đến 30 cm, mép cao 2 mm, rìa lông dài, đáy có lông phún, phiến hẹp, dài gần bằng bẹ. Pháthoả có lông phún; tiêndiệp cao 5-6 mm; trấu dưới cao 15 mm, trấu trên cao 20 mm, chót có 2 răng nhỏ; tiểunhụy 6; nhụy cái dài 9 mm, vòi nhụy 3.

B.

10.214 - *Schizostachyum fragile* (R.Br.) Cam.

10.215 - *Schizostachyum tenue* Gamble.

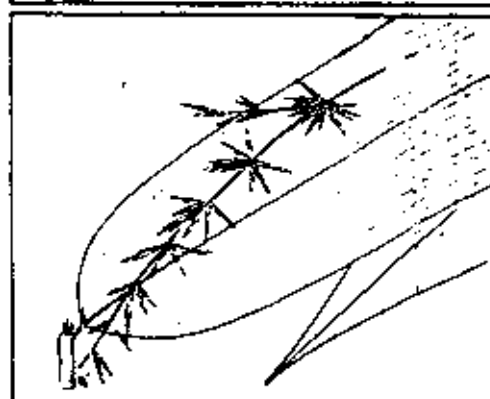

10.216 - *Cephalostachyum chevalieri* A. Cam.. Đinhtrúc Chevalier.

Trúc cao 8 m; lông bông, rộng vào 2 cm; rất nhiều nhánh ở mắt. Lá có phiến dày, không lông, vàngvàng lúc khô, chót nhọn, dài 15 cm, rộng 2,5 cm; mép rất ngắn, không lông. Pháthoả mang hoadầu cao 2 cm, gấn thành tụtán; giêhoa vàng, láng, dài 1,2 cm.

Khánhhòa vào 500 m; 1922.

- Bamboo to 8 m high, internodes 2 cm wide.

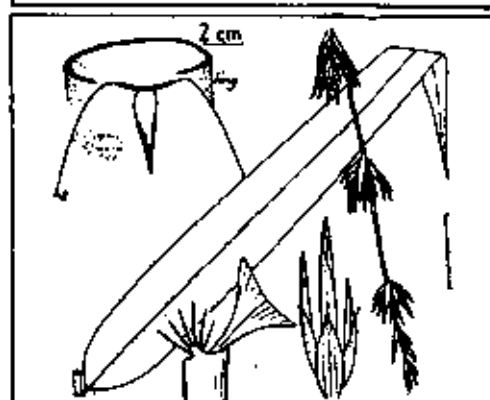

10.217 - *Cephalostachyum langbianense* A. Chev. & A. Cam.. Đinhtrúc Langbian.

Thân có lông dài 10-20 cm; bẹ ở thân có lông, có tai rìa lông, phiến dài 8-10 cm, mép nhỏ. Lá có phiến to, dài đến 30-40 cm, rộng 6 cm, gân 12-13/bên; bẹ có lông dài ở miệng. Chùm-tụtán có nhánh mang chùm giêhoa dài vào 2 cm, 2 hoa, hoa dưới lưỡngphái; baophấn 5 mm, nuốm 3, ngắn.

Đèo Ngạcmục, Đàlạt; 1919.

- Internodes 10-20 cm long; limb large; spikelets 2 cm long.

10.218 - *Cephalostachyum virgatum* Kurz. Đinhtrúc cong.

Bụi cao vừavừa; lông dài 40-50 cm rất mỏng cơm; bẹ ở thân dày, đến 25 cm, tái, có lông nằm dày, đầu cắt ngang, có rìa lông to, dài 6-8 mm; phiến thon, nhỏ, dài 5-10 cm, xù. Lá có phiến dài 15-30 cm, rộng 2,5-5 cm, tai có lông dài. Chùm-tụtán ở chót nhánh; giêhoa dài 1,2 cm, không lông; 2 hoa dưới lép, một hoa thụ, một hoa trên to, không thụ.

Lò-đ ở Đờngxoài.

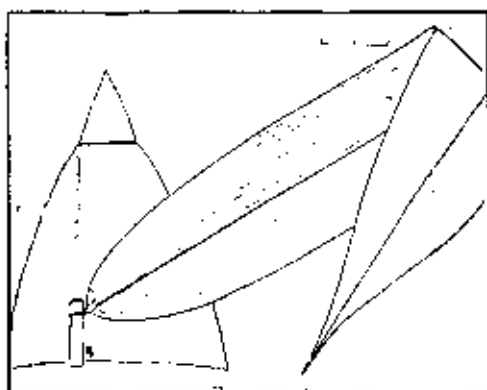
- Bamboo with internodes 10-20 cm long, thin walled.

10.219 - Pseudostachyum polymorphum Munro Lồ-ồ.

Tre cao đến 15 m, thân to 8-30 cm hơi trườn, mắt không phủ, lông dài 8-30 cm, còm rất mỏng; bẹ có lông nâu sẫm mặt ngoài, mép rất ngắn, có lông gai ở tai, phiến tamgiác ngắn. Lá có phiến 10-30 x 2,5-5 cm, không lông, gân 7-11; mép ngắn. Chùm-tụtán to; giéhoa có đốt; tiểuhụy 6, noãnào có 2 vòi nhụy. Đỉnhquả tròn bẹp.

Đèo Bào lộc.

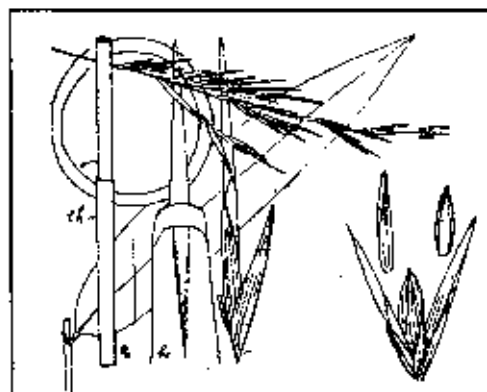
- Bamboo to 15 m high; internodes 8-30 cm long, thin walled.

10.220 - Taeniostachyum dulloa Gamble. Núa.

Bụi; thân đứng hay hơi leo, ngọn thông dài, cao 4-9 m; lông dài đến 1 m, to 4-6 cm, còm mỏng; bẹ ở thân có mép cao có lông; phiến thon hẹp, ngắn hơn bẹ. Lá có phiến dài 20-30 cm, rộng 2,5-3 cm, cuống 5-7 mm, bẹ có ria lông. Chùm gié có láhoa ở đáy nhánh; giéhoa dài 2,5 cm, thon, có lông mềm, 1 hoa thụ.

Đèo Bào lộc, An lộc.

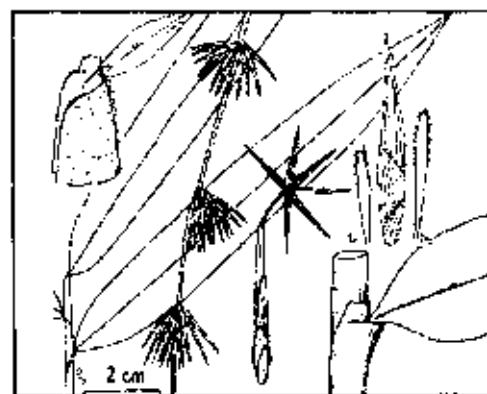
- Bamboo with internodes to 1 m long, thin walled.

10.221 - Oxytenanthera albociliata Munro. Le lông-trắng, Mây lai.

Tre nhỏ, mọc thành đoàn, cao 3-7 m; thân không đứng hẳn, lông dài 15-35 cm, to 1,5-2,5 cm; bẹ ở thân dày lông nằm, đậm, phiến dài bằng bẹ, mép cao. Lá có phiến hẹp, dài 12-20 cm. Chùm-tụtán mang chụm 10-20 giéhoa; giéhoa dài 18-20 mm, màu rất tái, hay tím tím, mang 1 hoa lưỡngphái; ống tiểuhụy dài. Đỉnhquả dài.

An lộc; 1972.

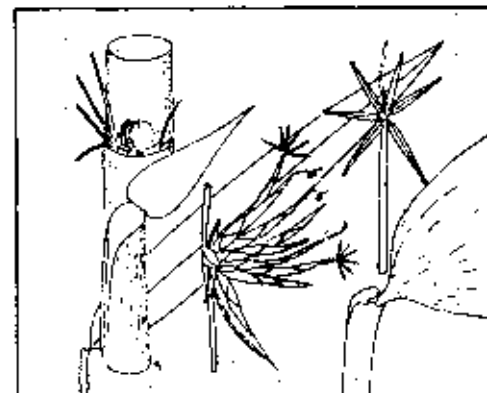
- Small bamboo to 7 m high; staminal tube long; caryopsis long.

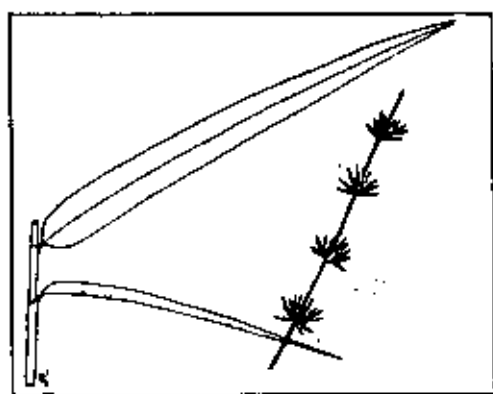
10.222 - Oxytenanthera dinhensis G. Cam.. Le, Le núi-Dinh.

Tre cao đến 8 m; thân gàn như đặc ruột; bẹ ở thân có phiến xoắn thon, cao. Lá có phiến dài 11, rộng 1,5 cm, mặt trên có lông ngắn, gân-phụ 8-9 cặp, mép cao 1mm; cuống 1-2 mm. Gié dài 10-15 cm, mang chụm to 1,5 cm, không tròn. có một mo vàng láng, mang vào 15-20 giéhoa dài 7-9 mm; đỉnh và trấu có ria lông; ống tiểuhụy 1 cm, baophấn 7 mm.

Núi Dinh. Măng ngon.

- Bamboo to 8 m high, culm thick walled.

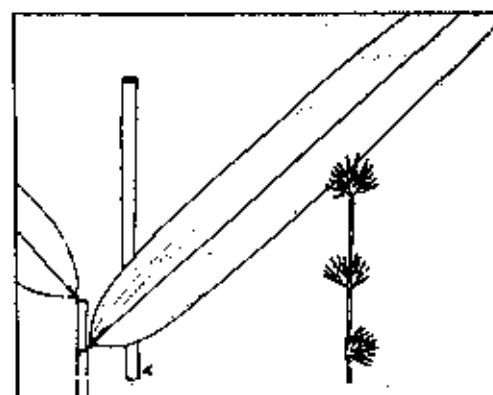

10.223 - *Oxytenanthera hayatae* A. Cam. Le Hayata.

Bụi; nhánh bông, có lông sát. Lá có phiến thon hẹp, dài 8-15 cm, rộng 1 cm, đáy tròn, thường xếp dọc lúc khô, màu rơm xanh, mặt dưới có nhiều lông; cuống 3 mm, mép có lông dài. Chùm-tútán rộng; chụm bán cầu to 1,5 cm, mang 6-30 giéhoa nhỏ, dài vào 6-8 mm, máng hai hoa lưỡngphái; trấu có rìa lông.

Đèo Ngoạnmục; 1921.

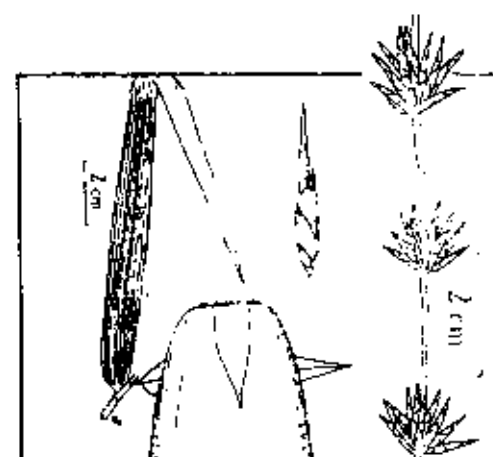
- Bush; culm hollow; spikelets 6-8 mm long with 2 bisexual flowers.

10.224 - *Oxytenanthera hosseusii* Pilger. Le Hosseus.

Bụi; nhánh có lông dài hơn 20 cm, dày cơm. Lá trung, mỏng, phiến dài 13-17 cm, rộng 2,5-3 cm, gân-phụ 6-7/bên, khó nhận; mép tròn, không lông. Chùm-tútán rộng; chụm 6-12 giéhoa dài 1,5-1,7 cm; trấu có rìa lông trắng.

Phúkhánh.

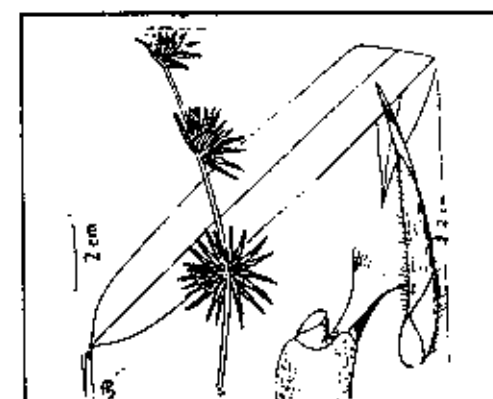
- Glomerules 6-12 spikelets 1.5-1.7 cm long.

10.225 - *Oxytenanthera parvifolia* Brandis. Le lá-nhỏ.

Bụi cao 2-4 m, bờ, thân hơi ngoằn ngoèo, to 3-6 cm; lá ở thân có bẹ đầu cắt ngang, mép ngắn, phiến nhỏ, xụ. Lá có phiến nhỏ, dài 10-16 cm, rộng 1-1,5 cm, có lông. Chùm-tútán có nhánh dài mang chụm giéhoa có vảy ở đáy; giéhoa dài 1,5-2 cm, cái lép ngắn, cái thụ với 2-3 hoa thụ; ống tiêuhụy thô dài.

Núi Dinh.

- Bamboo 2-4 m long, 3-6 cm wide; spikelets 1.5-2 cm long.

10.226 - *Oxytenanthera pollanei* A. Cam. Le Poilane, Tre A-lay.

Le cao 5-8 m; thân non có ngọn dài thông đến đất; lông dài 30 cm. Lá có phiến tròn dài thon, dài đến 15-20 cm, rộng 1,5-2,2 cm, gân-phụ 6-8 cặp; cuống 1-3 mm, bẹ không lông. Pháthhoa mang chụm tròn; giéhoa dày lông vàng, dài 17 mm, hoa dưới đục, hoa trên lưỡngphái.

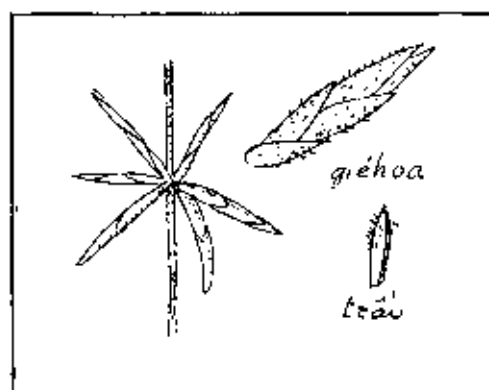
Nhiều ở Laobào (Quảngtrị).

- Bamboo to 8 m long; spikelets yellow pubescent, with 1 male, 1 bisexual flowers.

10.227 - *Oxytenanthera sinuata* Gamble

Tre năm, *ngỗngngọo* rồi đứng cao 4-7 m; thân bông; nhánh chum. Lá có phiến tròn dài-thon, đáy tròn, to 15-30 x 2,5-3,5 cm, mặt dưới có lông, bìa nhám, gân-phụ 10-12/bên; mép ngắn, có lông. Pháthhoa với nhánh mảnh; hoadầu cách nhau 2,5-6 cm, mang ít giéhoa; giéhoa hẹp, dài 7-15 mm, mang 2-3 hoa lưỡngphái.

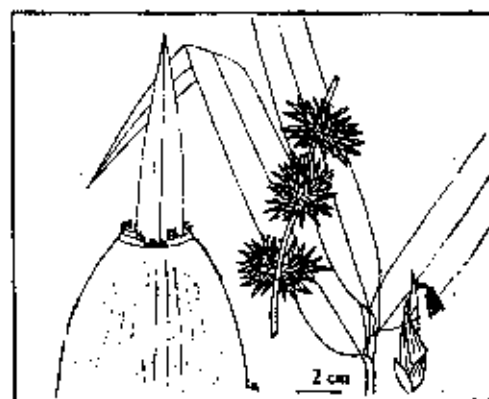
- Stem ascending to 7 m high; glomerules distant of 2.5-6 cm; spikelets 7-15 mm long.

10.228 - *Oxytenanthera stockesii* Munro, Le Stock.

Thân mảnh; lông dài 15-35 cm, gân như đặc ruột; mắt có 1 vòng lông; lá ở thân có bẹ có lông nâu, tai dợn, mép cao 9 mm, phiến thon. Lá có phiến dài 10-20 cm, rộng 1,5 cm. Chùm-tụ tán mang hoadầu tròn to 1,5-2 cm; giéhoa nhọn, dài 10-14 mm, không lông, có 2 hoa thụ.

T (hình theo Gamble).

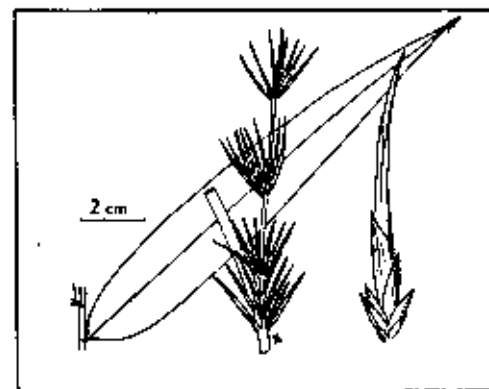
- Internodes 15-35 cm long, thick walled; spikelets 10-14 mm long.

10.229 - *Oxytenanthera tenuispiculata* A. Cam. Tre la-ha.

Tre cao 1 m. Nhánh pháthhoa có lông ở phần trên; chum đứng chứa 20-30 giéhoa gần một bên; giéhoa dài 2,5 cm, nhọn, đỉnh 4-5; hoa dưới đực, trấu dưới dài 16 mm; hoa trên lưỡngphái; chỉ tiểuhụy dính thành ống, baophần có mũi dài, có lông.

300-400 m, núi Dinh; 1919.

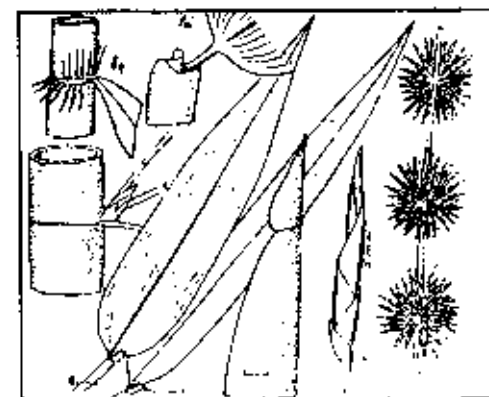
- Bamboo 1 m high; spikelets 2.5 cm long, with 1 male, 1 bisexual flowers.

10.230 - *Pseudoxynanthera monadelphæ* (Thw.) Sod. & Ellis. Le nhấtliên.

Tre nhỏ, cao 3-6 m, thành bụi dày; lông bông, com mỏng; lá ở thân có phiến xoắn thon. Lá có phiến dài 10-13 cm, lục xám; mép ngắn, không lông. Chùm-tụ tán mang chum tròn to 2,5-3,5 cm; giéhoa 10-12 mm, mang 1 hoa lưỡngphái ở chót; trấu rìa lông.

Thác Gougah, đèo Bàolộc, Tâyninh; trở bông thường, 1970-71.

- Bamboo to 6 m high; internodes thin walled; spikelets with 1 bisexual flower (*Dendrocalamus monadelphus* Thw., *Oxytenanthera densa* G. Cam)..

Oryzaceae:

1a - giéhoa lưỡngphái:

2a - trấu bắtthụ vắng hay thôso

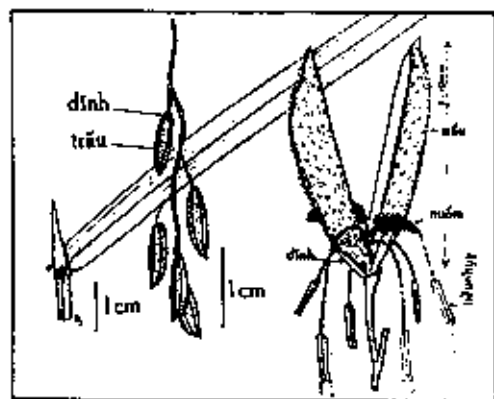
3a - lá hẹp dài

3b - lá ngắn, thon rộng

*Leersia**Hygroryza*2b - trấu bắtthụ pháttriển ít hay nhiều, có mũi, nguyên, có khi nhỏ như to *Oryza*

1b - giéhoa đơnpái; không có trấu bắtthụ:

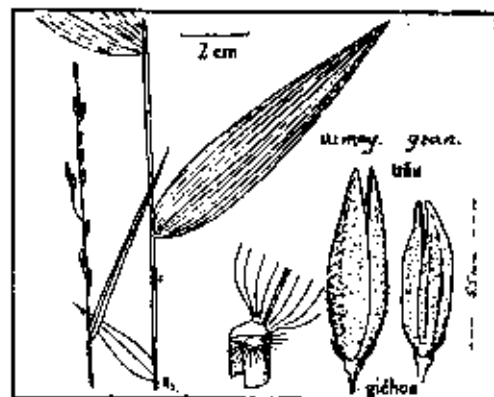
2a - tất cả giéhoa hẹp; mầm dài bằng đinqhúá

*Zizania*2b - giéhoa có hoa cái xoan hay bầuđục; mầm ngắn hơn đinqhúá nhiều *Zizaniopsis*10.231 - *Oryza sativa* L. Lúa; Rice; Riz.

Cỏ *nhámiên*, cao 0,5- 1,7 (dài nhiều m ở Lúa sạ). Lá có phiến dài bìa hơi 'cắt'; bẹ dài, có mép cao, trắng, tai cong, có lông. Chùm-tútán; giéhoa mau trở nên *vàngvàng*; đỉnh nhỏ; trấu có khi có lônggai ("lúa" có đuôi, bây giờ ít trông); hoa 1, tiểuhụy 6, chỉ dài. Đinqhúá (hạt gạo lúc) dính chặt vào trấu (hạt lúa). $2n = 24$.

Có rất nhiều thứ và cả ngàn cultivar. Var. *japonica*: nếp, các lúa hạt tròn; var. *javanica*, các lúa hạt dài, có đuôi hay không; var. *plena* Prain: mỗi trấu chứa 2-3 hạt (multiple seeded rice). Cây chống ungthư.

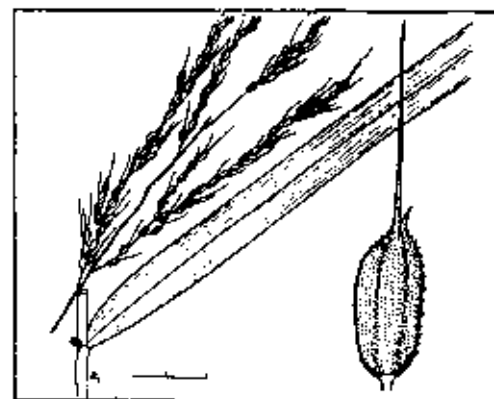
- Cultivated.

10.232 - *Oryza meyeriana* (Zoll. & Mor.) Baill. var. *granulata* (Watt) Duisterm. Lúa con-cong.

Cỏ *daniên*, thành bụi cao 40-100 cm, *dạng như một Tre nhỏ*; lông to 2-3 mm, dài 5-12 cm. Lá có phiến thon, rộng 1,5-3,5 cm; bẹ có mép mỏng, tai dài có lông dài. Chùm-tútán với ít nhánh, đứng; giéhoa dài 4-6 mm; trấu có hạt sắp không đều; nướm trắng. $2n = 24$

Rừng Tre, rừng khô, 200-1.000 m: Phanrang.; I-XII.

- Perennial grass, 0.4-1 m high; spikelets 4-6 mm long (*Padia meyeriana* Zoll. & Mor.).

10.233 - *Oryza minuta* Presl. var. *silvatica* (Cam.) Veldk. Lúa ma.

Cỏ *daniên cao đến 2 m*, cao hơn Lúa thường; lông dài. Lá có phiến rộng đến 3,5 cm; mép cao 3-8 mm, có rìa lông (hay không). Chùm-tútán dài 30 cm, có nhánh dài 20 cm; giéhoa *nhỏ*, dài 3-5 mm; đỉnh nhọn; trấu trên có 1 *lônggai dài* (0)5-23 mm; nướm trắng. Đinqhúá (hạt gạo) dài 3,5 mm, dính vào trấu, màu ngà. $2n = 24, 48$.

Rừng thay-lá, vôi Tranh, đến 750 m; từ Sri-lanka đến Úcchâu.

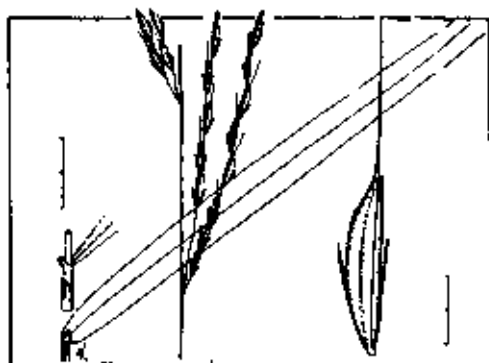
- Perennial grass to 2 m high; caryopsis 3-5 mm long, awned (*O. latifolia* var. *silvatica* A. Cam., *O. officinalis* Wall. ex Watt).

10.234 - *Oryza ridleyi* Hook. f. Lúa rừng.

Cỏ *daniên* đứng, cao đến 90 cm; lông trên dài. Lá có phiến thon hẹp, dài 15-35 cm, rộng 1-2 cm; mép ngắn. Chùm-tútán dài 15-30 cm, hẹp; *giéhoa* dài 10-12 mm; đỉnh như sợi; trấu mỏng, trấu dưới có *lônggai* dài bằng thân. $2n = 48$.

Ven rừng; XI, 11.

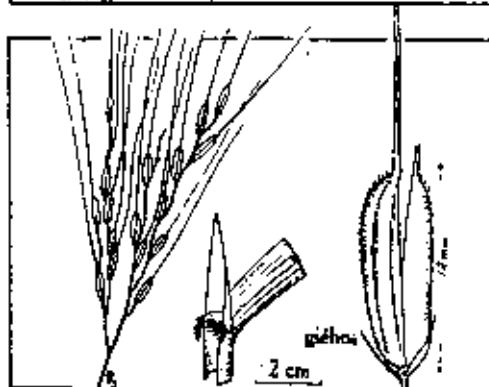
- Perennial grass, to 0.9 m; lemma 10-12 mm long, awn 12 mm long.

10.235 - *Oryza rufipogon* Griff. Lúa ma.

Nêthựcvật *daniên* nổi, có thân nằm rồi đứng dài 1,5-4 m; thân to 4-6 mm, lông dài vào 10 cm. Lá có phiến dài vào 20 cm, rộng vào 1 cm; mép các lá dưới cao hơn 1,5-3 cm, có ria lông. Chùm-tútán đứng cao 10-15 cm; *giéhoa*, nâu nâu, dài 7-9,5 mm, rộng 1,8-1,9 mm, có *lônggai* dài đến 11 cm; đỉnh mỏng, cao 3 mm.

Dựa rạch, ruộng sâu, khắp cùng; rất nhiều ở Đồngtháp; X-XII, 10-12.

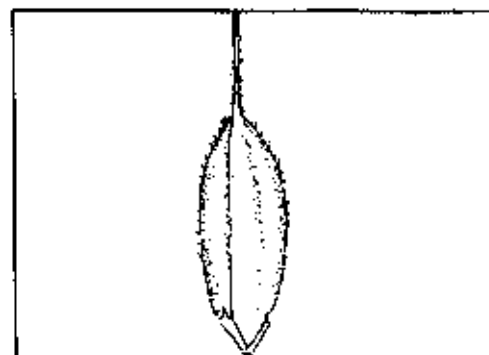
- Floating, to more than 4 m long grass; awn to 11 cm long (*O. sativa* f. *spontanea* Back.)

10.235b - *Oryza nivara* Sharma & Shastri

Rất gần loài trên. Khác ở: cỏ *nhámiên*, đứng hay nằm rồi đứng; mép cao 14-45 mm, chót nhọn. Pháthoa ít nhánh và ít *bái* ra; *giéhoa* dài 6-8,4 mm, rộng 1,9-3 mm; *lônggai* ngắn hơn, 4-10 cm; baophần ngắn hơn 4 mm; hạt lúa *rụng* khi chín.

Đồng ruộng N.

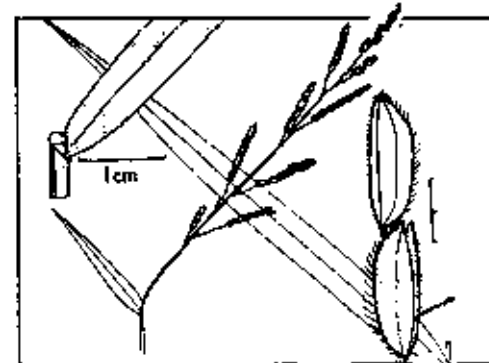
- Annual; spikelets 1.9-3 mm wide, caducous.

10.236 - *Leersia hexandra* Swartz. Bắc, Cỏ môi; Rice Cut grass.

Nêthựcvật *daniên* có chồi dài, thành đám; thân cao đến 1 m, to 2-3 mm, có lông ở mặt. Lá có phiến hẹp dài, to 17 x 0,4-1 cm, *bìa* rất "cắt"; mép mỏng, ngắn. Chùm-tútán đứng, cao 20 cm; *giéhoa* giống Lúa; trấu vàng, đỉnh nhám, cao 3-4 mm; hoa 1, mang 6 tiểuhụy. Đỉnhquả không dính vào hạt. $n = 24$.

Ruộng sâu, trũng ngập, khắp cao độ. Cỏ rất cắt, nhưng giásúc ưa.

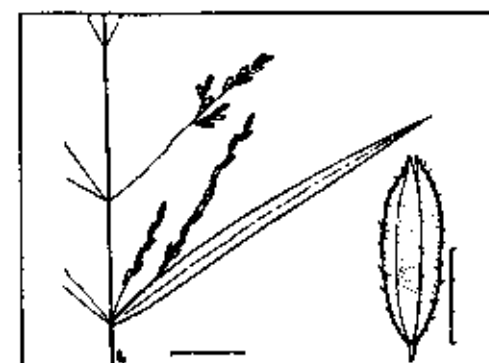
- Perennial grass; leaves very sharp; lemmas 3-4 mm long.

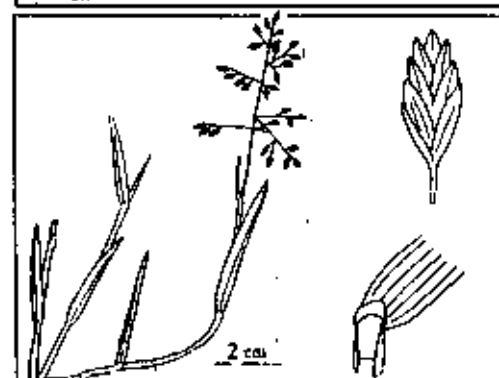
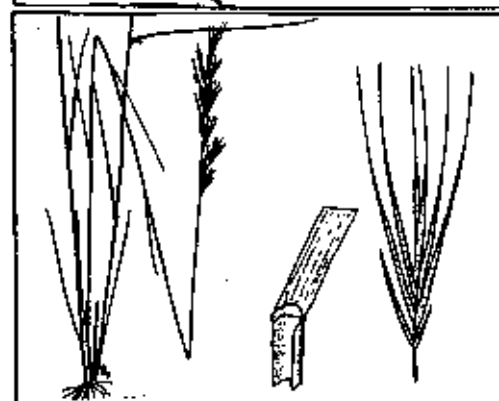
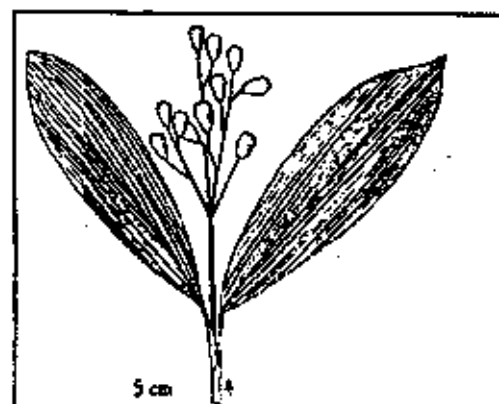
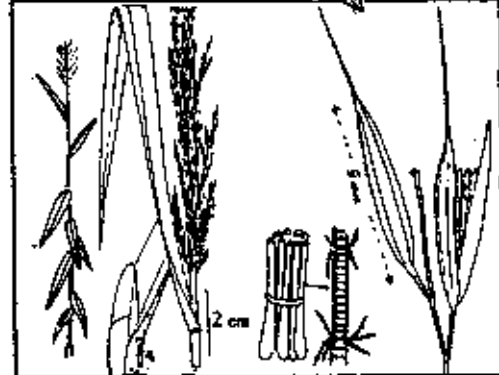
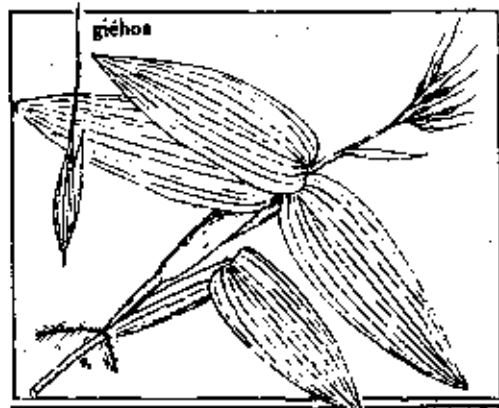
10.237 - *Leersia hackelii* King. Bắc Hackel.

Cỏ hơi to hơn loài trên, dạng giống Lúa hơn ở lá và hạt. Lá có phiến thon dài, một gân giữa, *bìa* nhám bén; mép nhỏ. Pháthoa là chùm-tútán ở ngọn, mang nhánh mảnh, dài đến 10 cm; *giéhoa* đẹp, dài đến 6 mm, có đốt trên cọng; không có trấu, đỉnh có lông cao ở sóng. Đỉnhquả tròn dài, dẹp.

Ruộng, trũng ngập.

- Grass more robust than the precedent; lemmas 6 mm long.

10.238 - *Hygroryza aristata* (Retz.) Nees ex W. & Arn. Thiathia.

Thủy sinh nổi ở mặt nước; rễ sàivi ở mỗi mắt. Lá có phiến xanh đỏ nâu; gân-phụ nhiều; bẹ dài (5 cm), to, óm tròn lông, không mép. Chùm-tútán dài 5-8 cm; giéhoa ít, dài 7-8 mm, xanhxanh, không đĩnh; trấu dưới có lônggai dài; một hoa, mang 6 tiểuhụy. Đĩnhquả hơi giống lúa 'có đuôi'.

Ruộng, bờ ao, rạch cạn, bìnhnguyên, BTN: Huế, Bìnhduong, Châuđốc.. làm tiết mật, thông đường tiêu. Floating grass; spikelets without glume (*Pharus aristatus* Retz.).

10.239 - *Zizania latiflora* Turcz. Cù-niêng; Wild Rice, Indian Rice

Thủy sinh daniên, có cànhhàng và chồi; thân to, xóp. Lá to; phiến dài 0,3-1 m, rộng 2,2-3 cm; mép mỏng, xoan, cao 2 cm. Chùm-tútán dày, cao 50 cm, nhánh dài 15-20 cm; giéhoa trên đực, dưới cái; đĩnh vàng; trấu mỏng, cao 9 mm, lônggai dài 8 mm ở giéhoa đực, đến 2 cm ở giéhoa cái; tiểuhụy 6.

Tr ở B. Chồi non được ăn, mùa vào IX-I. Đĩnhquả ăn như gạo. Cànhhàng hạnhiệt, lợi tiêu.

- Perennial big hydrophyte; spikelets awned (*Limnochloa caduciflora* Turcz ex Trin., *Zizania caduciflora* Turz ex Trin.) Hand.-Maz.).

10.240 - *Serotochloa urceolata* (Roxb.) Judz. Mànhchùy.

Cỏ daniên; rễ to, dài; thân cao đến 1 m, cứng, có lông ngắn. Lá có phiến to, rộng, dạng như lá Tre, láng, dài 10-30 cm, gân-phụ songhàng khít; mép là một lần lông; cuống 1-2,5 cm. Pháthhoa như tán, đĩnhchụ; giéhoa đực ở ngọn, tiểuhụy 6; giéhoa cái to, trấu 1, phù hình xấp, cao 7-8 mm, bao lấy đĩnhquả tước.

Ven rừng dày: Đalat, Cônson.

- Perennial, 1 m high; inferior lemma pear-shaped (*Pharus urceolatus* Roxb., *Leptaspis urceolata* (Roxb.) R. Br.).

10.241 - *Vulpia sciuroides* Gmel..

Bụi cao 40 cm; thân mảnh, to 1 mm. Lá có phiến hẹp, dài 6-10 mm, rộng vào 1 mm; bẹ dài 1-1,5 cm, mép không lông, cao 1 mm. Chùm-tútán cao 6-7 cm, trên rộng dài; nhánh ngắn; giéhoa dài 7 mm, không kể lônggai (1cm); đĩnh 3-6 mm; hoa 5-6; trấu dưới dài 2 cm, trấu trên 6 mm, mỏng.

- Tuft to 40 cm high; spikelets 5-6 flowered; inferior lemma 2 cm long.

10.242 - *Poa annua* L. Annual Blue Grass, Low Speargrass, Meadow Grass; Paturin annuel.

Cỏ nhỏ, nhấthiên, cao 10-15 cm. Lá có phiến dài 5-10 cm, rộng 2-4 mm, không lông; mép cao 1-2 mm, bẹ dẹpdẹp. Chùm-tútán nhỏ; giéhoa trắngtrắng, cao 4-6 mm; hoa 2-5, lưỡngphái; nuốm trắng. Đĩnhquả nâu nâu, dài 2 mm.

Dựa lộ; thànhphố Đalat; I-XII.

Annual small ruderal grass.

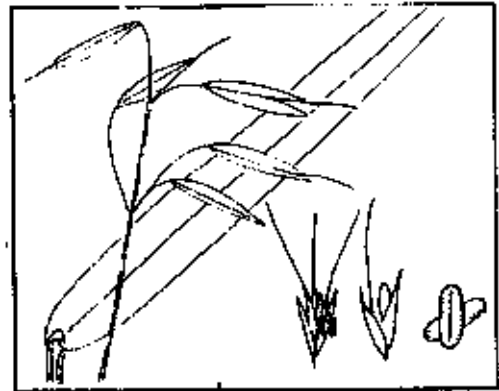
Aveneae:

10.243 - *Avena sativa* L. Kĩumạch; Oat; Avoine.

Cỏ nhấtniên, cao 0,5-1 m; lá không lông hay có ít lông; mép ngắn, cắt ngang. Chùm-tụ tán hình kimtựtháp thủa; giéhoa *nguyên hay thông trên cọng mảnh*, dài; hoa thụ 2, một có cọng, giéhoa dưới có lônggai; trấu có 7 gân.

Tr thỉnhthoảng ở caonguyên: B.

- Cultivated.

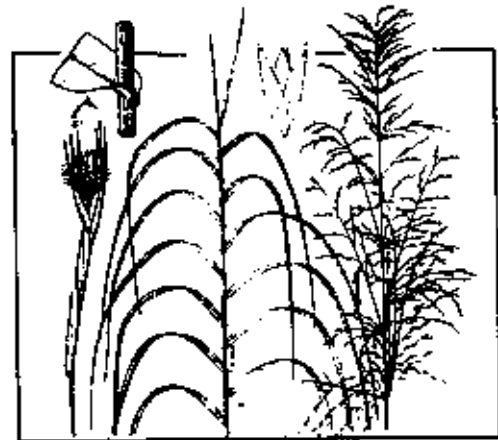

10.244 - *Phalaris arundinacea* L. Sậy trở; Reed Canary Grass, Ribbon grass, Gardener's garters.

Bụi cao 2-4 m; thân giống như Sậy, to 1-1,5 cm, bông. Lá có phiến mọcmọc mặt dưới, rộng 2-4 cm, dài 60-80 cm; mép ngắn, bẹ không lông. Chùm-tụ tán ở ngọn, cao 15-25 cm, nhánh mảnh; giéhoa cao 5-6 mm, một hoa.

Tr làm kiếng, thường var. *pecta* L., lá trở sọc trắng; III. Lá chứa hóachất độc cho trầu. tácdộng vào hệ thầnkinh.

- Ornamental.

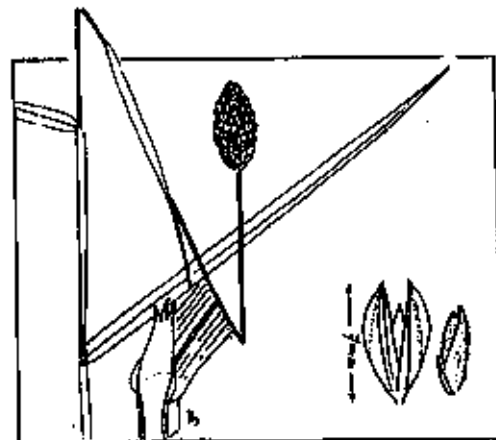

10.245 - *Phalaris canariensis* L.

Bụi; thân mảnh to 1-2 mm. Lá có phiến hẹp dài, rộng 5-8 mm; bẹ dài, bia mỏng, mép cao 7 mm, dứng đầu chẻ, không lông; lá trên có bẹ hơi phủ. Chùm-tụ tán *dây như gié, trắngrắng*; đỉnh trắng, 7 mm, xoan, có sóng như cánh; trấu có lông. Đỉnhquả 5 mm, màu ngà.

Vùng núi cao: B. Tr ở nhiều nơi để lấy hạt cho chim ăn, hay làm bánh, porridge ở Ý.

- Panicles contracted, whitish; glumes 7 mm long; caryopsis cream, 5 mm long.

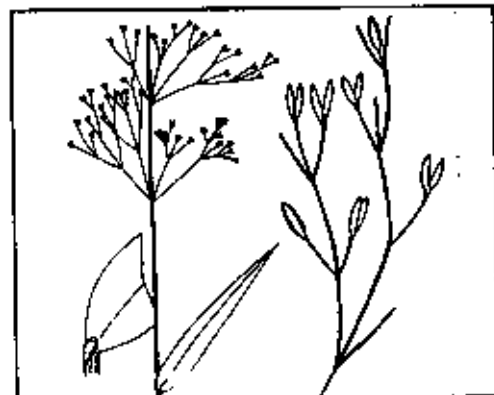

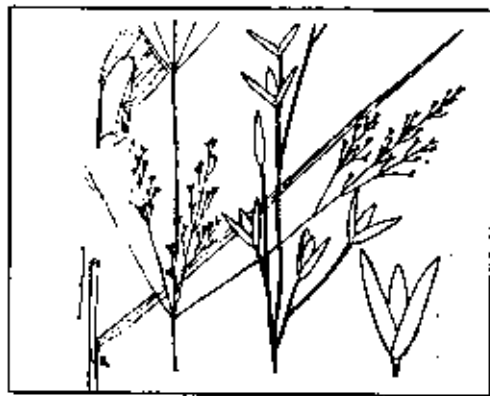
10.246 - *Agrostis micrantha* Steud. Hòa hoa-nhỏ.

Cỏ nằm rồi đứng, cao thành bụi. Lá có phiến thon nhọn, dài 5-7, rộng 0,8 cm; bẹ có sọc, mép ngắn (2 mm) nguyên, không lông. Chùm-tụ tán mang nhiều giéhoa; nhánh như chi, 2-4 ở mỗi mắt, cọng dài; giéhoa cao 2,5 mm; đỉnh và trấu không lônggai, không lông.

Lũmbụi: B; 8.

- Ascending grass; spikelets awnless.

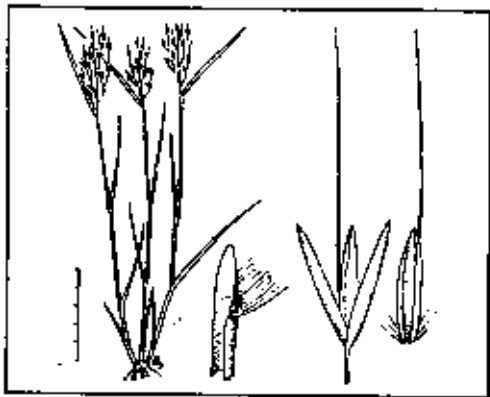

10.247 - Agrostis verticillata Vill. Hòa luânsinh.

Cỏ cao 1 m, không cãnhành; thân mảnh, cứng, không lông. Lá có phiến hẹp, dài 12-15 cm, rộng 2-3 mm; bẹ tròn, mép cao 3-4 mm, không lông. Pháthoa rộng, cao 40-60 cm; nhánh mảnh, 3-5 ở mỗi mắt, dài đến 10 cm; trần ở 1/2 dưới; giéhoa cao vào 2,5 mm; đỉnh bằng nhau; trấu mỏng, không lônggai. $2n = 28$

Vùng núi cao Âu-A: Sapa; VIII.

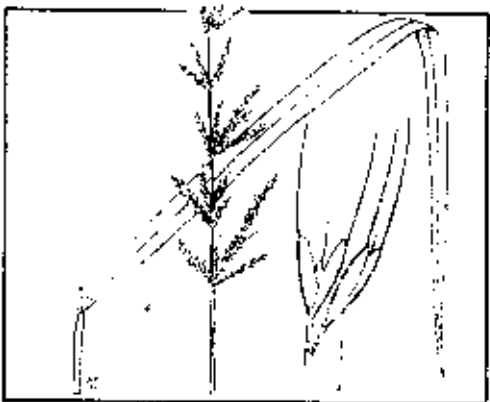
- Grass to 1 m high; spikelets 2,5 mm (*A. stolonifera* L., *A. alba* auct. non L.).

10.248 - Agrostis triaristata (Hook. f.) Bor. Hòa ba-gai.

Bụi cao 20-30 cm; thân mảnh. Lá có phiến hẹp, dài 5-7 cm, rộng 1,5-2 mm; mép nguyên cao 3 mm, bẹ không lông. Pháthoa nhỏ ở ngọn; nhánh mảnh; giéhoa rung với cọng của nó, cao 4,5 mm, mỏng, trấu có 2 sóng, lônggai gắn ở 1/2 dưới; tiểunhụy 3.

Vào 2.900 m: Fansipan.

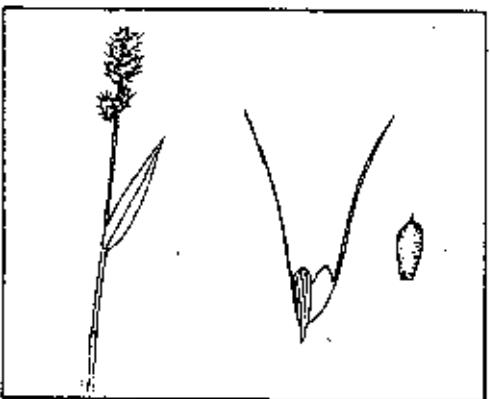
- Tuft to 30 cm high; lemma awned on the back (*Calamagrostis triaristata* Hook.f.).

10.249 - Polypogon fugax Nees ex Steud. Dahòa

Bụi cao hơn 60 cm; thân không lông, to 1-2 mm. Lá có phiến không lông, rộng vào 1 cm, dài vào 20 cm, phẳng; mép mỏng, cao 1 cm; bẹ không lông. Chùm-tụtán dày, mang rất nhiều giéhoa; nhánh dài 2-3 cm; giéhoa xám-xám; đỉnh bằng nhau, dài 2 mm, có lông, lônggai 3 mm; trấu 1 mm, có lônggai dài 1 mm. Béquả xoan, dài 1 mm.

Ruộng, ráy: sông Hồng, Hà Nội.

- Grass to 60 cm high; glumes and lemmas awned (*P. littoralis* (With.) Sm., *P. lutosus* (Poir.) Hitch.).

10.250 - Polypogon monspeliensis (L.) Desf. (*P. zeylanicus* Nees, *P. crinitus* Sanit-Lager, *Alopecurus aristatus* Huds., *A. paniceus* L.)

Cỏ nhấtiên, thành bụi dày, cao 15-80 cm. Lá hẹp dài, to 15-30 x 0,9-1 cm; mép thon, cao 8 mm. Chùm-tụtán như gié đo 8-15 x 1,2-2,5 cm; giéhoa cao 2 mm. Đỉnhquả xoan ngược.

Vùng nhiệtđới, ônđới: Thủpháp.

10.251 - *Aniselytron treutleri* (O. Ktze) Sojak.
Dịnh.

Cỏ cao hơn 1 m; thân có lông dài 20-30 cm. Lá có phiến hẹp dài, dài 20-30 cm, rộng 1 cm, láng, không lông; mép cao; bề không lông. Chùm-tụ tán cao 30 cm; nhánh cong queo dài 5-7 cm; gié hoa không lông gai, rụng trên đỉnh. Bề quả đẹp, dài 2 mm, nâu đỏ.

Sapa, 2.900 m; VIII.

- Grass to 1 m high; caryopsis red brown (*Aulacolepis treutleri* O. Ktze).

10.252 - *Deyeuxia abnormalis* Hok. f.) (*Aulacolepis petelotii* Hich.).

10.253 - *Triticum* L. Lúa-mì; Wheat; Blé.

Cỏ nhất niên thành bụi cao 0,5-1 m. Lá có phiến hẹp, nhám. Chùm-tụ tán dày như gié, cao 8-10 cm, rộng 1,5-2 cm, mang gié hoa 2 hoa (*T. monococcum*) hay hơn; gié hoa có trấu có lông gai dài (*T. durum*) hay không (*T. aestivum*, có khi có ít lông gai, *T. sativum*). Lông gai dài đến 15 cm.

Do người Thổ, Nùng trồng ở Cao Lạng. *T. aestivum* cho bột làm bánh mì; *T. dicoccum* cho bột làm macaroni.

- Cultivated.

10.254 - *Hordeum vulgare* L. Lúa-mạch, Đại mạch; Barley; Orge.

Cỏ nhất niên cao 0,5-1,5 m, không lông. Lá có phiến phẳng, đáy có tai; mép ngắn, cắt ngang. Gié đứng, dài 5-10 cm, gié hoa xếp thành hàng, 4-6; gié hoa có đỉnh có lông gai dài 5-20 cm. Dính quả xoan.

Có Tr ở vùng núi; hạt chính yếu dùng làm bia. Lá, hạt, *in vitro*, chống siêukhuẩn R.D.

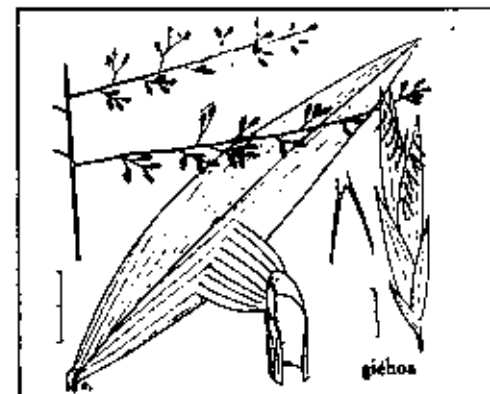
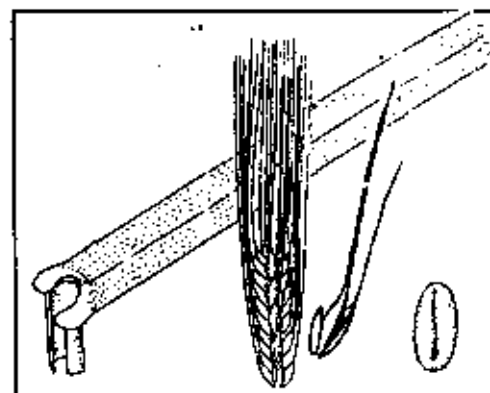
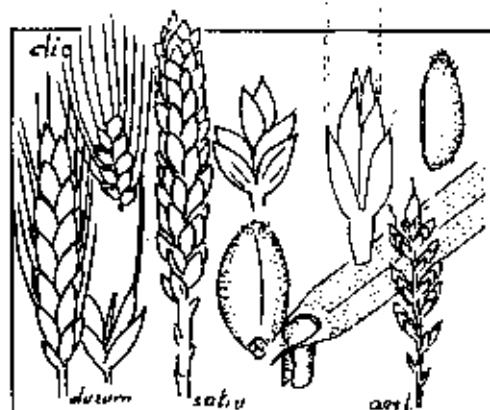
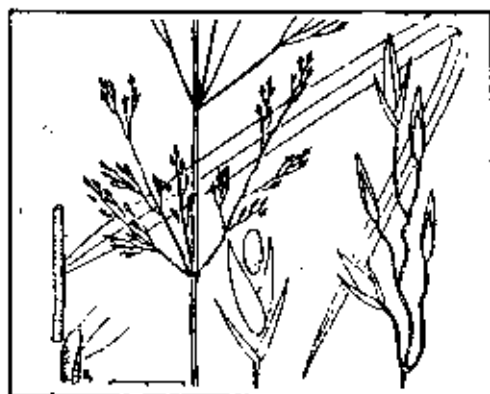
- Cultivated.

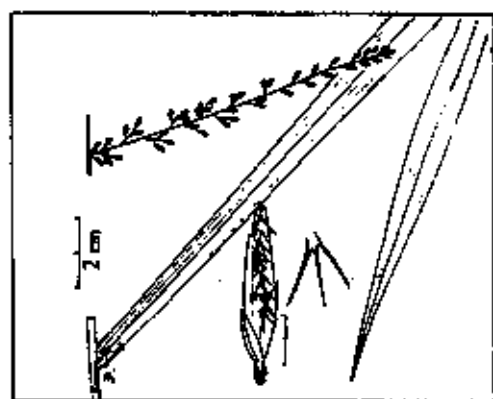
10.255 - *Cenotheca lappacea* (L.) Desv. Cỏ-móc.

Cỏ daniên cao đến 1,2 m. Lá có phiến thon dẹt, rộng vào dưới giữa, to 12-17 x 2,5-3 cm, mỏng; bề không lông, mép cao 2-3 mm. Chùm-tụ tán to; nhánh ngang, mảnh, dài; gié hoa dài 8-10 mm, trấu dưới một cái không lông, các trấu kia có lông như gai hướng xuống, đáy phù, móc. $2n = 24$.

Ven rừng, đến 1.000 m: BTN.

- Perennial grass; spikelets with lemmas armed with clinging hairs (*Cenchrus lappaceus* L., *Cenchrus latifolia* Trin.).

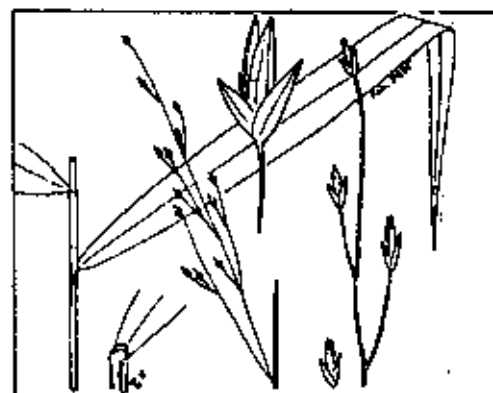

10.256 - *Centotheca longilamina* Ohwi. Cỏ-móc lá dài.

Cỏ daniên cao 50-70 cm, thân như không lông. Lá có phiến thon ngược hẹp, vào 20 c 1,5-2 cm, từ từ hẹp từ giữa đến đáy, gân-phụ 4/bên; mép ngắn, bẹ không lông. Chùm-tútán to; nhánh ngang, mảnh; giéhoa dài 6,5 mm; cọng có lông; đỉnh không lông, các trấu dưới đều có lông cứng, móc.

- Perennial, 50-70 cm high; limb narrow, 1.5-2 cm wide.

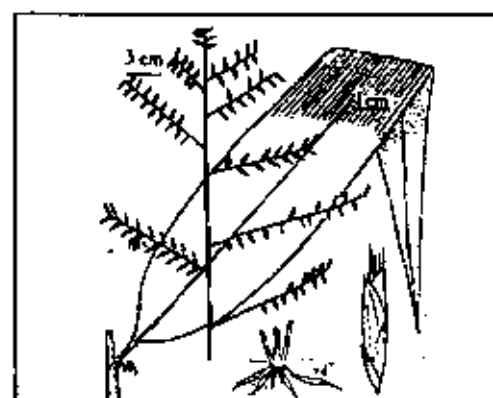

10.257 - *Centotheca uniflora* Swallen. Cỏ-móc một-hoa.

Bụi cao 20-80 cm; thân mảnh. Lá có phiến thon hẹp, rộng 1,5 cm, dài 15-20 cm; mép cao 1-1,5 mm, bẹ có rìa lông. Chùm-tútán thưa, cao 15-30 cm. nhánh xéo, dài vào 10 cm; giéhoa tím tím, dài 4 mm; đỉnh xám, gân 3; trấu không lông móc, trấu dưới to, 5 gân, trấu trên nhỏ, có 2 sóng.

Trên vùng vôi: Quảng bình; II.

- Tufts to 80 cm high; panicles to 30 cm high, violaceous; spikelets without clinging hairs.

10.258 - *Lophatherum gracile* Brongn.. Đinh bản mảnh.

Cỏ daniên, dạng giống Trúc nhỏ, cao đến 1 m; lông dài. Lá có phiến to, dài 15-25 cm, rộng 2-3 cm, gân-phụ làm thành ô vuông-dài; cuống dài 13 mm. Chùm-tútán có nhánh ngang; giéhoa xanh, dài 10-12 mm, mang 1 hoa lưỡngphái, có trấu có lông ngắn; tiểuhụy 2-3. Đỉnhquả nhỏ.

Dạng biến thiên. Rừng dày hácấm, khắp cao độ. Hanhiệt, trị sốt, trấn-an (trị irritability) thôngtiểu, trị đái đỏ, đái ít, đái đau; có tài liệu cho là rễ kỵ phụ nữ có thai, làm ỉa chảy.

- Perennial, to 1 m high; spikelets green 10-12 mm long.

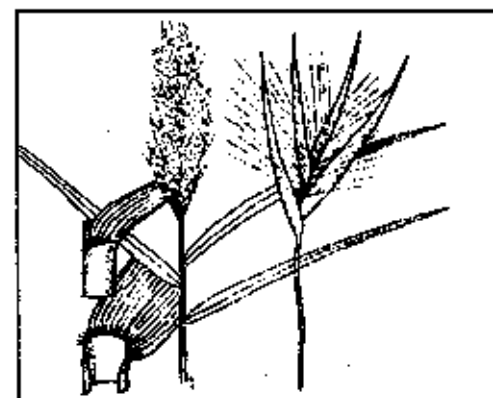
Arundineae:

10.259 - *Arundo donax* L.. Sậy núi; Cow Cane; Cane de Provence.

Bụi; thân ngầm bò dài, có chỗ phù như củ; thân cao 2,5-6 m, to hơn ngón tay, không dòn, cọng dày 2-3 mm. Lá có phiến to, 30-50 x 2-5 cm, có tai ở đáy; mép rất ngắn, trong, rìa lông. Cỏ ở ngọn, dày, cao 40-60 cm, tím tím; nhánh nhiều; giéhoa 1-1,2 cm; đỉnh 1 cm, dài bằng trấu, 2 đỉnh bằng nhau, không lông, nhọn; trấu dài, trấu trên bằng 1/2 trấu dưới, sóng và cọng mang tơ dài. $2n = ca\ 60$.

Đồng bằng, Chợ bò. Cảnh hành lợi tiểu, tăng kinh nguyệt.

- Stem 2.5-6 m high, hollow; panicles violaceous.

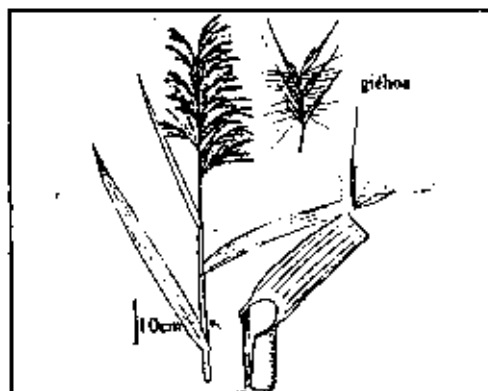

10.260 - Phragmites vallisneria (L.) Veldk. Sậy; Common reed.

Nêthực vật đaniên cao 2-3 m, có cành bò; thân to 1-1,5 cm, bông, mỏng cơm. Lá có phiến rộng 1,5-2,5 cm, không gân chảnh, bìa không cắt, không lông; bẹ có tai, không mép. Chùm-tútán (cò) to, cao đến 50-70 cm, các nhánh hơi xụ; giéhoa dài 1-2 cm, mang 6-10 hoa, trục dài; cọng mang nhiều tơ mảnh, bạc, dài. $2n = 26, 48$.

Gò ở ruộng, đất hoang ẩm, khắp cao độ, BTN; XI-XII.

- Limnophyte to 3 m high; panicles to 50 cm high; spikelets white long hairy (*Arundo vallisneria* Pluk. ex L., *A. karka* Retz., *P. karka* (Retz.) Steud.

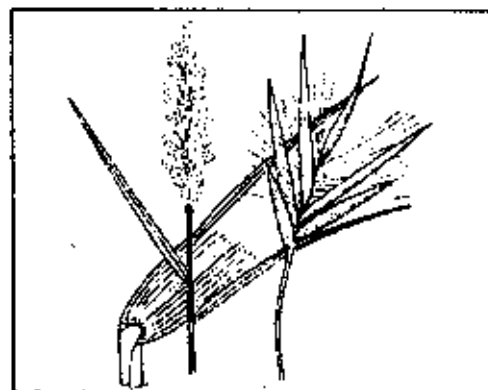

10.261 - Phragmites australis (Cav.) Trin. Sậy Nam; Reed.

Bụi; thân ngàm bò; thân đứng nhỏ hơn ngón tay, dòn, mỏng cơm. Lá có phiến rộng 1-3 cm, bìa nhám; mép là lông ngắn, bằng nhau. Cỏ ở ngọn, cao 10-30 cm, ú nở ra, nâu tím; giéhoa 1,6 cm, trên cọng 4-5 mm, trục rất ngắn; đỉnh không bằng nhau, đỉnh trên dài 7 mm, không lông; trấu nhọn, dài 1,2 cm, không lông, trục dây lông tơ dài 8 mm.

Uônbi (Quảngninh). Cành lặtiểu, làm mát, sinh giải, trị tễ thấp.

- Stem less than 1 cm wide; ligule hairy (*Arundo australis* Cav.).

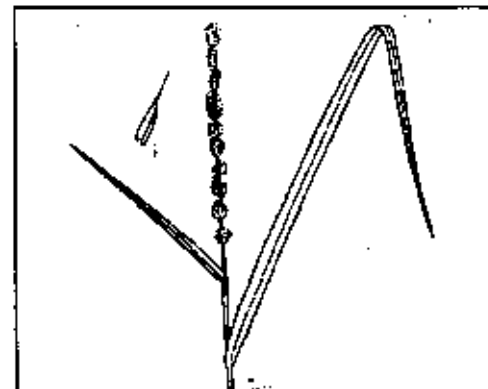

10.262 - Elytrophorus spicatus (Willd.) A. Cam. Sỉdài gié.

Cỏ lưỡng niên; thân to 3-4 mm, cao 60-70 cm. Lá có phiến hẹp dài, to 20-25 x 0,4-0,6 cm, không lông, mềm; mép ngắn hay vắng. Gié cao 20-30 cm, mang chùm tròn, có lông, lục dợt; giéhoa không cọng, nhỏ, có lông gai, 3-6 hoa; đỉnh 1-gân, có lông gai; trấu có lông gai. Đỉnh quả nhỏ, hình thoi.

Rừng khô; Chồgành; I.

- Biennial, to 70 cm high; spikelets light green, awned (*Dactylis spicatus* Willd.).

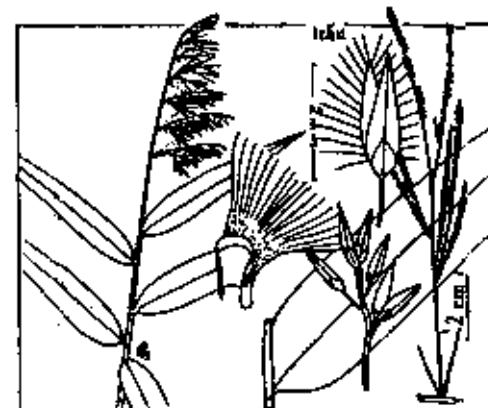
Thysanolaenese:

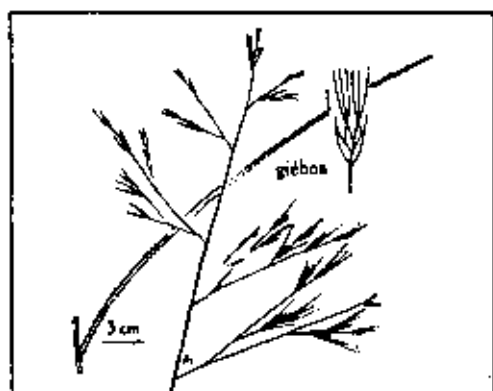
10.263 - Thysanolaena maxima (Roxb.) O. Ktze. Đót, Chít, Đôngtrùng hậtháo.

Bụi dạng Sậy cao 3,5 m; thân to 5-8 mm, tuý đặc, sốp. Lá có phiến rộng 5-10 mm, dài 30-60 cm, cứng; mép nguyên, thấp. Chùm-tútán (cò) to, nhánh nhiều, mảnh; giéhoa dài 2 cm, trấu trên có ria tơ dài; vôi nhụy 2. Đỉnh quả nhỏ. $2n = 24$.

Dựa lộ, ven rừng, trắng, phổ biến 50-2.000 m. Pháthoa dùng làm chổi. Củ chứa trùng, sâu của *Bris-harpa*, mà nhộng xem như là bọ, trị đau lưng.

- Perennial to 3.5 m high grass; ample panicles terminal (*Agrostis maxima* Roxb.).

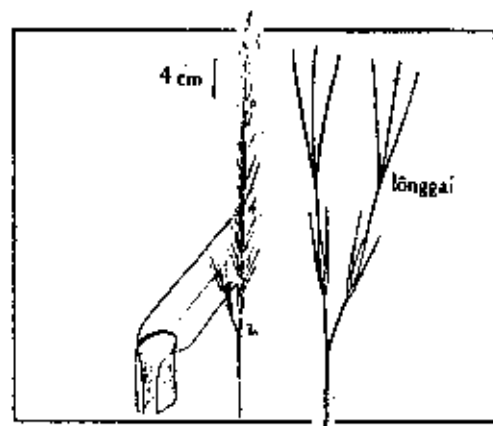

10.264 - *Aristida chinensis* Munro. Ba-chia Trungquốc.

Cỏ *đanien* thành bụi nhỏ. Lá có *phiến rất hẹp, nhọn, không lông*; mép là một hàng lông. Chùm-tútán thưa, rộng, nhánh thưa, mảnh; *giéhoa tím*, dài 8-9 mm, trấu dưới mang một *lônggai chẻ ba*, dài 2-3 cm.

Rừng còi khô, trên đất nghèo: Nhatrang, Camranh, Biênhòa, Sài Gòn; II-III.

- Perennial; leaves very narrow, glabrous; awn trifid, 2-3 cm long.

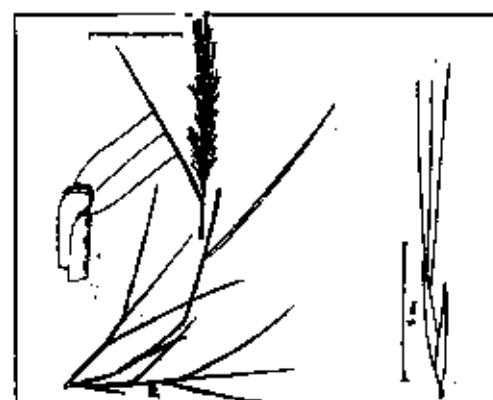

10.265 - *Aristida balansae* Henrard. Bachia Balansa, cỏ Lông-rồng.

Cỏ cao vào 1 m; thân có nhánh hay không. Lá có *phiến thường quán lúc khô*, dài 30-60 cm, rộng 3-5 mm; mép là một *phiến mỏng*; bẹ không lông. Phát hoa là *chùm-tútán hình trụ*, cao 30-50 cm; *giéhoa cao 1,2 cm, đodó*, trấu dưới có *lônggai chẻ ba*, dài 3-5 cm.

Lùm bụi, hoang nguyên, trên đất nghèo: Buônmethuôt, Sài Gòn, Phướclong; XI.

- Grass to 1 m high; panicles narrow, almost cylindrical; awn 3-5 cm long.

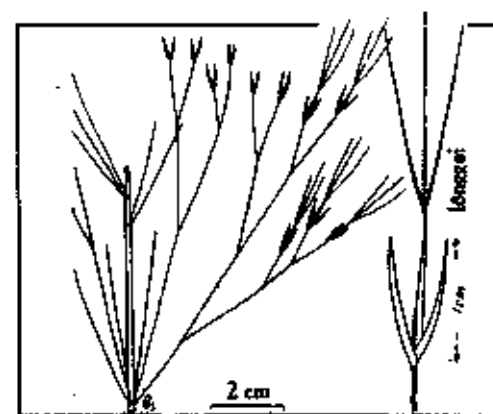

10.266 - *Aristida adscensionis* L. var. *adscensionis*. Bachia leo.

Cỏ thường *nhấtien*, không lông, thành bụi cao 20-70 cm; thân như chỉ. Lá *hẹp như kim*, dài 5-20 cm, quán; mép ngắn, có lông. Chùm-tútán *như gié*; *giéhoa vào 1 cm*; *dính gần hăng nhau*; trấu dưới bằng *dính trên*, có *lônggai chẻ ba*, dài 1,5-2 cm.

Thànguyên, trên đất nghèo. Var. *pumila* (Dens.) Coss. & Dur., trấu dưới (12 mm) dài hơn *dính trên* (6 mm), cỏ nhỏ, Phanrang.

- Perennial to 70 cm high; panicle narrow; awn trifid, 1.5-2 cm long.

10.267 - *Aristida culionis* Pilg. Ba-chia Bois.

Cỏ *đanien*, cao đến 1 m; *lóng cứng, lóng, phù ở mắt*. Lá có *phiến phẳng*, dài đến 50 cm, rộng 3-5 mm; mép ngắn, bẹ dài hơn *lóng*. Chùm-tútán *rất rộng*, cao 50 cm; *nhánh như ch*, như *luốngphân*; *giéhoa trên rộng 9-12 mm*, dài 1 cm, *lônggai chẻ ba*, dài 2,5 cm.

Phướclong.

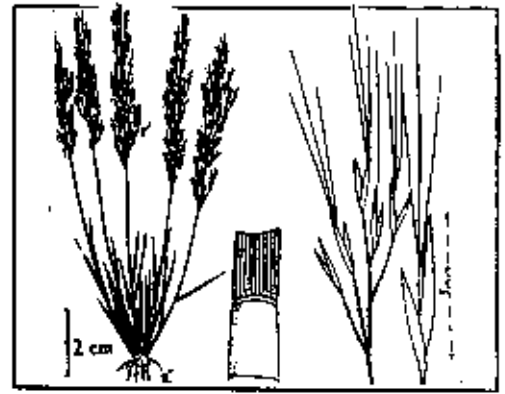
- Perennial to 1 m high; panicles with filiform branches; trifid awn to 2.5 cm long (*A. boisii* A. Cam.).

10.268 - *Aristida cumingiana* Trin. & Rupr., Ba-chia Cuming.

Bụi *nhấtmiên dày*, cao 10-25 cm; rễ nhiều, mảnh. Lá có phiến dẹp, hẹp, dài 3-5 cm, rộng 1 mm; mép ngắn, rìa lông. Chùm-tútán hẹp như gié; gié hoa *tímúm*, cao 3 mm; *lônggai chẻ ba từ đáy*, dài 1 cm

Đất nghèo: Đà Lạt, Biênhòa; 12.

- Annual, to 35 cm high grass; awn trifid from base, 1 cm long.

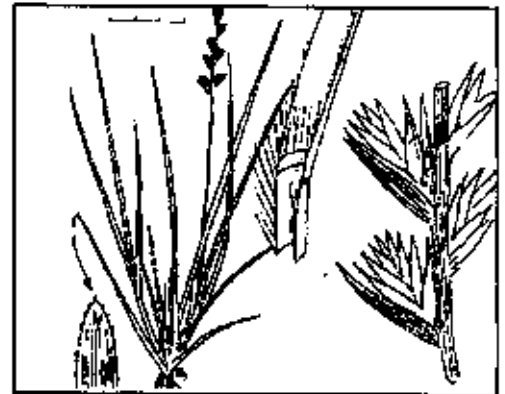

10.269 - *Aeluropus littoralis* (Gouan) Parl.

Cỏ *daniên*, cỏ chồi dài, rễ dài, sâu, cho thân đứng mang lá hay phát hoa. Lá song đĩnh; phiến đứng hẹp, nhọn, lục lam mốcmốc; bẹ có lông mịn ở bìa, mép ngắn, có lông. Chùm-tútán dài *như gié dày*; gié hoa song đĩnh, *lục lục hay dodò*, dài 5 mm; tiểu hụy 2, ba phần nhỏ; noãn sào 2 với nhụy như lông chim.

Trên cát dụn biển: TN.

- Littoral perennial grass; spikelets distichous (*Poa littoralis* Gouan).

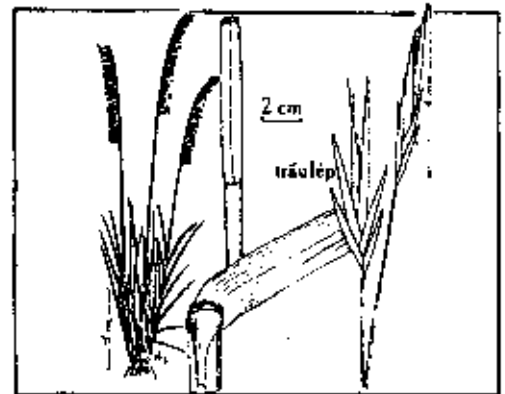
Eulesinae:

10.270 - *Neyraudia reynaudiana* (Kunth) Keng ex Hitchc., Sậy khô.

Bụi *cao 1-4 m*; thân đặc, to đến 1,5 cm ở đáy, có phần mốc. Lá có phiến dài 30-40 cm, rộng 1 cm; bẹ dài gần bằng lông, mép là 1 hàng lông dày, dài 2 mm. Chùm-tútán (cỏ) *dày*; gié hoa cao 6 mm; 2 trấu dưới bất thụ, 2 trấu thụ có *rìa lông dài*.

Đồi, núi, nơi ráo, 20-1.500 m; XI-III. Khi rộ (i), tạo cảnh rất đẹp.

- Grass to 4 m high; spikelets with 2 fertile flowers (*Arundo reynaudiana* Kunth).

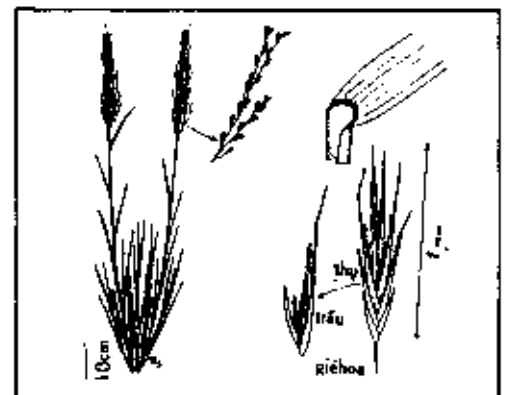

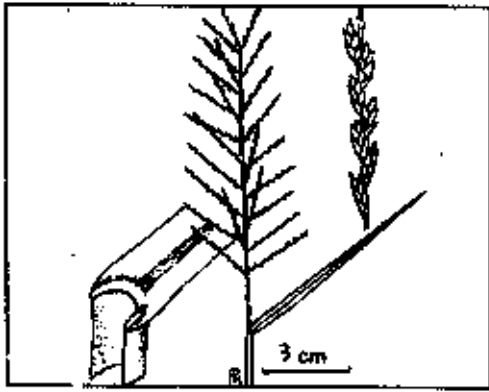
10.271 - *Neyraudia arundinacea* (L.) Henr., Sậy-khô nhỏ.

Bụi *nhỏ*, cao 1-2 m mà thôi; thân đặc ruột, to 4-5 mm. Lá có phiến dài 40-50 cm, rộng 5-8 mm; mép là một vòng lông dày. Chùm-tútán cao 50-70 cm, *tím tím*; gié hoa với 2 đĩnh gần bằng nhau, *trấu dưới thụ có lông tơ*; hoa 2-5.

Dựa theo lồ, đến 1.000 m: đèo Bàolộc, Bìnhlong; XI-III. Loài nhỏ hơn loài trên nhiều.

- Smaller species; inferior lemma fertile (*Aristida arundinacea* L., *Arundo madagascariensis* Kunth).

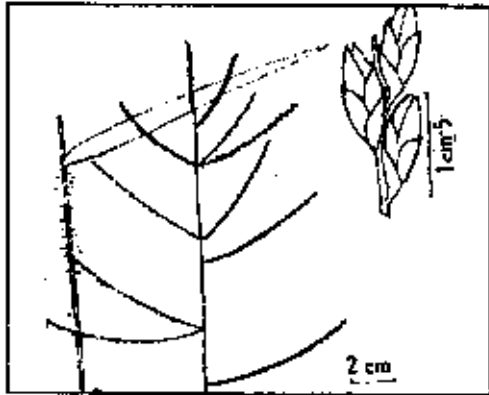

10.272 - *Leptochloa chinensis* (L.) Nees. Mảnhhòa Trungquốc.

Cỏ *nhất niên* cao 1 m. Lá có phiến dài, không lông; bẹ không lông, mép là màng mỏng, có lông. Chùm-tútán tím, nhánh đứng xéo hay ngang, dài 3 cm; giéhoa dài 3 mm, mang 4-8 hoa. Dínhquả nâu-dỏ. $2n = 40$

Sện, ruộng, rầy.

- Ruderal grass to 1 m; branches of panicles 3 cm long; fertile flowers 4-8 (*Poa chinensis* L.).

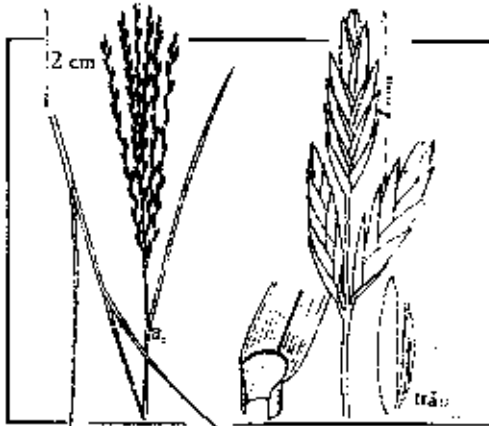

10.273 - *Leptochloa filiformis* (Lam.) Beauv.. Mảnhhòa như-chi; Red Spangletop; Herbe fine vraie.

Cỏ yếu, lục tươi, cao 40-60 cm; thân đứng, to vào 1 mm. Lá có phiến rộng 3-5 mm, mỏng, không gân chánh rõ rệt; bẹ có lông đứng. Pháthhoa cao 20 cm, nhánh dài 4-5 cm, mảnh; giéhoa mau rụng, mang 2-4 hoa; trấu có sóng có lông.

Dựa ao, ruộng, ruộng; II-IV.

- Limnophyte; panicles with 4-5 cm long branches (*L. panicea* (Retz.) Ohwi).

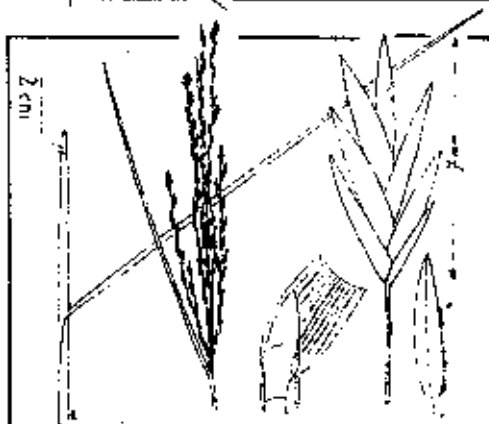

10.274 - *Leptochloa fusca* (L.) Kunth. Lông-công.

Bụi to, cao đến 1 m; thân có nhánh. Lá có phiến hẹp dài, nhọn, dài 10-40 cm, rộng 2-3 mm; mép ngắn. Chùm-tútán với nhánh dài 10-17 cm; trấu dưới 3-5 gân, trấu trên có 2 sóng. Dínhquả nâu đỏ, cao bằng 1/2 trấu trên.

Nơi đất mặn, rừng sác, thường với *Paspalum vaginatum*: Huế, Nhatrang, Phanrang, Càmau; XII.

- On brackish area; caryopsis red brown (*Festuca fusca* L., *Diplachne fusca* (L.) P. Beauv.).

10.275 - *Leptochloa serotina* (Link) Phamhoang. Mảnhhòa muộn.

Cỏ có chồi bò, cao 20-30 cm; rễ to; lông to 3 mm, nằm ở đáy. Lá có phiến hẹp, dài 8-12 cm, rộng 2 mm; mép cao 2 mm. Pháthhoa *thu thường béphối nữ trong bẹ lá*; giéhoa 3-5, mang 1-3 hoa; dínhquả 4 mm. Pháthhoa *không thu cao* 5-10 cm, nhánh dài 3-4 cm; giéhoa dài 1 cm, trục dễ thấy lúc trưởng thành.

Ruộng vùng Phanrang.

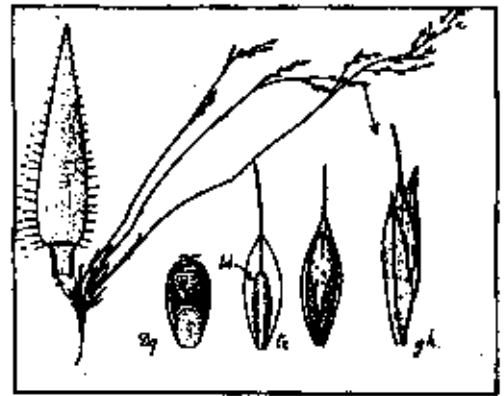
Stoloniferous; fertile inflorescence cleistogamous; caryopsis 4 mm long (*Diplachne serotina* Link.)

10.276 - Vietnamochloa aurea Veldk. & Nowack

Bụi nhất niên cao 25 cm, không lông. Lá ở đáy thân nhỏ, 1-2 teo. Bẹ có mép 0,25 mm; phiến xoan thon, phẳng hay uốn, 0,5-1 x 0,15-0,2 mm, nhọn, bìa có lông đứng, thưa. Cong đến 15 cm mang mang ít chùm, 3,5-5 x 1 cm, ít gié hoa; gié hoa 4-4,25 mm, mang 1 hoa; đỉnh thon, nhọn, lục hay chót tĩa, đỉnh dưới 3,5-4 mm, trên 3,9-4,1 mm; trấu thon 3-3,2 mm, gân 3, lông gai ngay dài 1,5-1,75 mm; tiểu đỉnh ngắn hơn trấu, chót lõm sâu, 3 mm; baophấn 1,5 mm. Đỉnh quả 1,5 x 0,75 mm.

Phanrang (hình theo Veldkamp & Nowack).

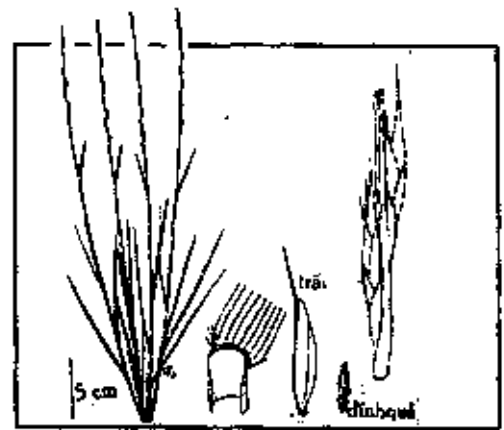
- Annual tuft 25 cm high; spikelets i-flowered; caryopsis 1.5 mm long.

10.277 - Tripogon chinense Hack. Tamhòa Trungquốc.

Bụi cao 40 cm, dày; thân mảnh, lông dài. Lá có phiến hẹp như kim, dài 10 cm, rộng 1 mm; mép là lông ngắn trừ ở bìa. Gié đứng duy nhất; trục có bìa nhám; gié hoa dài 7 mm, ít hoa; trấu có lông, gai dài. Đỉnh quả thon dài.

Đá, nơi trảng nhiều gió, vào 1.200 m: Càná; X.

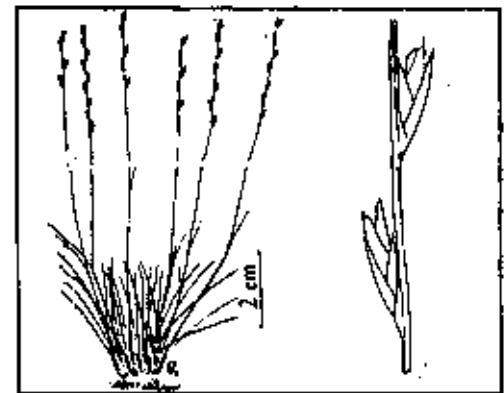
- Tuft to 40 cm high; spikelets 7 mm long.

10.278 - Tripogon thorelii A. Cam. Tamhòa Thorel.

Cỏ cao 20-80 cm, thành bụi dày. Lá có phiến hẹp (1,2 mm), dài 5-20 cm, có lông ở mặt trên. Gié trên cong dài; gié hoa song đỉnh, dài 5-10 mm, mang 4-6 hoa; trấu có mũi dài. Đỉnh quả thon dài.

Rừng còi Phanrang.

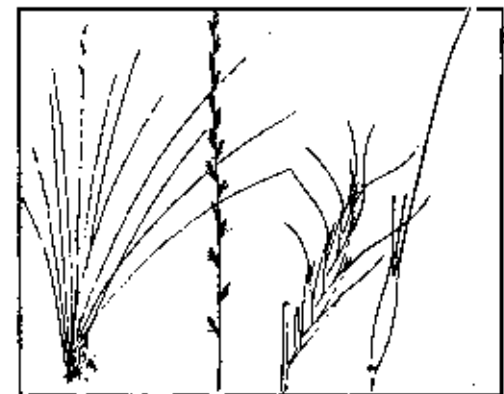
- Tuft to 80 cm high; limb pubescent upper surface; spikelets 5-6 flowered.

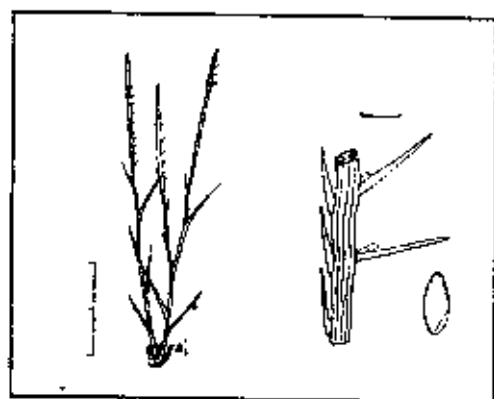
10.279 - Tripogon trifida Munro ex Stapf. Tamhòa ché-ba.

Bụi dày, cao vào 50 cm. Lá có phiến hẹp như kim, dài 15-25 cm, rộng vào 1 mm. Gié ở ngọn, dài 10-30 cm, mảnh; gié hoa xanh xanh; đỉnh 2 dài hơn đỉnh 1, có nhiều lông mịn ở đáy; trấu 1 dài 4 mm, có 1-3 lông gai, mà 1 dài 6-7 mm; hoa 3-10.

Trên vùng vôi, ở mực nước ngập: Chợtò.

- Tuft to 50 cm; spikelets greenish; lemma 3-awned.

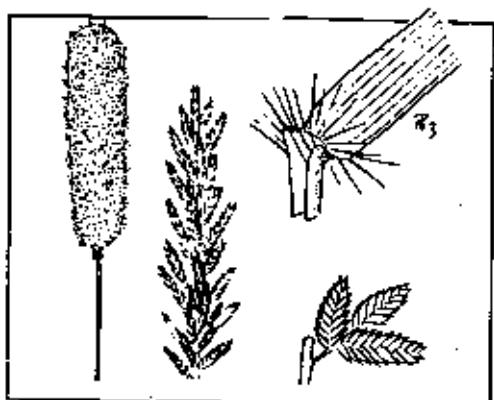

10.280 - Oropetium thomaeum (L. f.) Trin. Tầm vù.

Bụi nhất niên thấp, cao chỉ đến 5-8 cm. Lá có phiến hẹp nhọn, đứng, dẹt, có lông rải rác; bẹ có tai nhỏ, có lông, mép mỏng, rìa. Gié ở ngọn, chũ-chi, gié hoa song đỉnh; đỉnh dưới nhỏ, đỉnh trên rất dài, bằng lông của trục; hoa duy nhất, tiểu nhị 3; nước thô dài. Đỉnh quả nâu, gấn nhu không đẹp.

N.

- Annual grass to 8 cm high; spikelets 1-flowered (*Nardus thomaeus* L. f.).

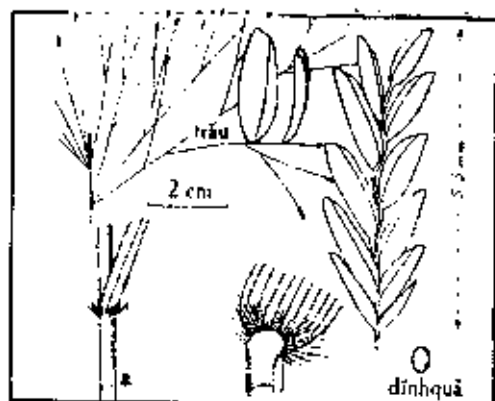

10.281 - Eragrostis alopecuroides Bal. Tinh thảo :
Xuân thảo cát.

Cỏ daniên; thân nằm ngắn ở đáy, rồi đứng cao 20-70 cm. Lá có phiến hẹp, dài 15-20 cm, nhiều gân dọc; mép có lông dài. Chùm-tútán hình trụ, ở đáy có một vòng lông trắng; gié hoa dài 5-7 mm, có vảy trên rụng trước.

Đồi cát dựa biển.

- Littoral sandy grass; inflorescence cylindrical.

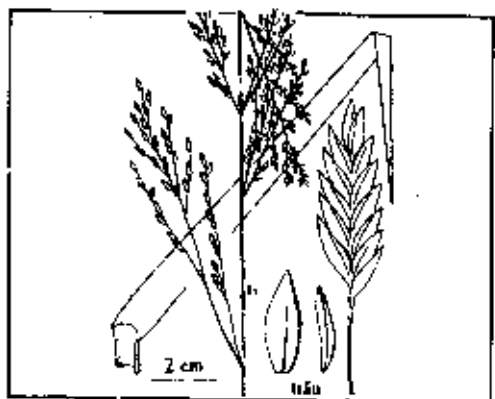

10.282 - Eragrostis aspera (Jacq.) Nees. Tinh thảo nhám.

Cỏ khá to, cao đến 1 m; lông to 2-3 mm, dài 10-15 cm. Lá có phiến rộng 4-5 mm, dài 40-50 cm, có lông dài vùng mép; mép do lông dài; bẹ ngắn hơn lông. Phá hoa to, cao 20-60 cm, rộng 30 cm, nhiều nhánh, nhiều gié hoa; gié hoa trên cong như chỉ dài 1,2-5 cm, màu lục tươi, dài 3-5 mm; trấu cao 1,5 mm, đầu cắt ngang. Đỉnh quả xoan.

Rừng thưa, 400-900 m: Phanrang.

- Grass to 1 m high; very lax panicles (*Poa aspera* Jacq.).

10.283 - Eragrostis atrovirens (Desv.) Trin ex Steud. Tinh thảo trở đen.

Cỏ daniên, thành bụi; thân mềm, nằm rồi đứng, cao 0,3-1 m. Lá có phiến hẹp, rộng vào 1 cm, màu mốc mốc; mép là một làn lông mảnh. Chùm-tútán cao 20 cm; gié hoa ít đẹp, lục lam, dài 5-9 mm; trấu trên có 2 sóng có lông. Đỉnh quả tròn dài.

Sân, ruộng. bình nguyên đến Bão lộc; I-XII.

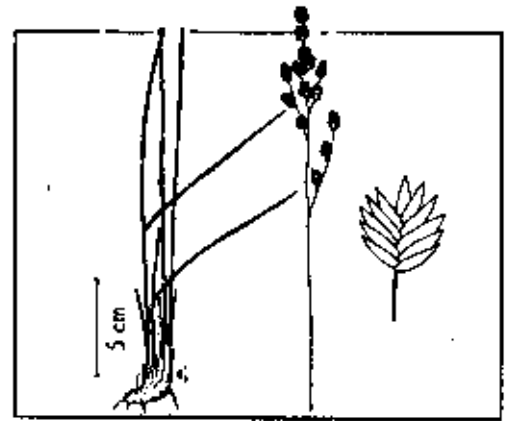
- Perennial to 1 m high grass; limb glaucous; panicles to 20 cm high (*Poa atrovirens* Desv.).

10.284 - Eragrostis brizoides L. Tinhthảo xoan.

Cỏ daniên cao đến 80 cm; cãnhành mạnh, mang thân mảnh, mang 1-3 lá. Lá có phiến rất hẹp, nhọn, dài 10-20 cm, có lông. Pháthoa ngắn trên cọng dài, đẹp; giéhoa ít, rộng bằng cao, dài 6-7 mm; hoa 5-10.

Dàlat (hình theo M. Schmid).

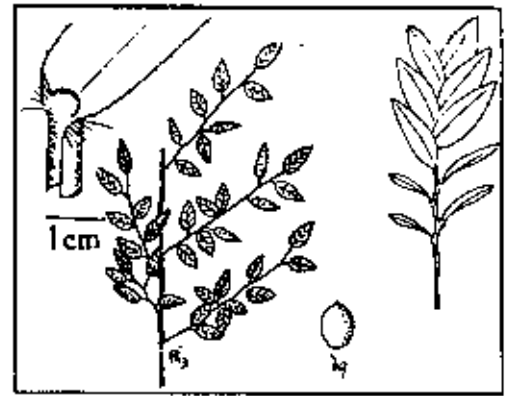
- Perennial, to 80 cm high; spikelets also wide as long.

10.285 - Eragrostis cilianensis (All.) Vignolo-Lutati. Tinhthảo hôi; Stink grass, Finger Millet.

Cỏ nhấtniên mảnh, cao 30-60 cm. Lá có phiến gần như không lông, rộng 6-10 mm; bẹ không lông, mép là một hàng lông. Chùm-tútán cao 5-20 cm; giéhoa có cọng ngắn, dài 5-20 mm, thường màu vàng xanh hay xanh, lúc khô lục xám; trấu trên lâu rụng.

Dựa lộ, đất hoang.

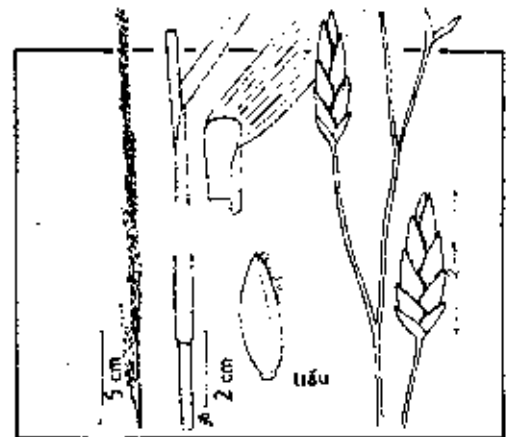
- Annual to 60 cm high; spikelets yellowish green (*Poa cilianensis* All.).

10.286 - Eragrostis ciliata (Roxb.) Nees.**10.287 - Eragrostis ciliaris (Roxb.) Nees.** Tinhthảo rìa.

Bụi daniên cao 1-1,2 m; thân to 4-5 mm ở đáy, có nhánh. Lá có phiến mỏng, dài 10-20 cm, rộng 4-5 mm; bẹ dài hơn lông, mép thấp, có lông. Chùm-tútán hẹp như gié, cao 20-30 cm; nhánh đứng, nhánh dưới dài 5-7 cm; giéhoa nhiều, nhỏ, dài 2 mm; trấu có rìa lông, rụng từ trên.

Bìnhlong; XI.

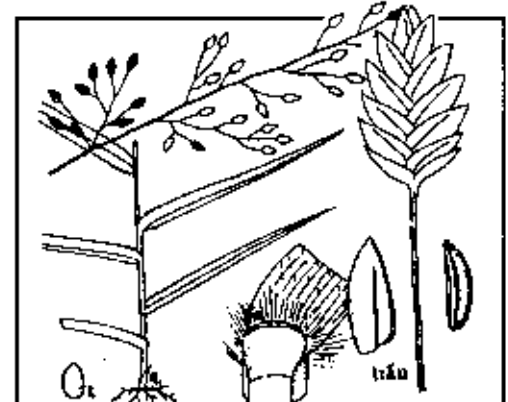
- Perennial; panicles spiciform; spikelets 2 mm long (*Poa ciliaris* Roxb.).

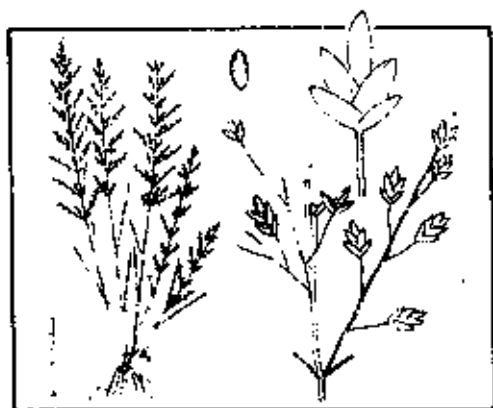
10.288 - Eragrostis unioloides (Retz.) Nees ex Steud. Tinhthảo đỏ.

Cỏ nhấtniên mảnh, cao 15-30 cm. Lá có phiến tròn hay hình tim ở đáy, có ít lông gần mép; bẹ có ít lông, mép ngắn, có lông dài. Chùm-tútán cao 5-12 cm; giéhoa dài 4-16 mm, cọng ngắn, thường đỏ, mang 20-80 hoa; trấu trên rụng theo trấu dưới.

Thôngthường; ruộng, đồng có ẩm.

- Annual to 30 cm high; spikelets yellow purple tint (*Poa unioloides* Retz.).

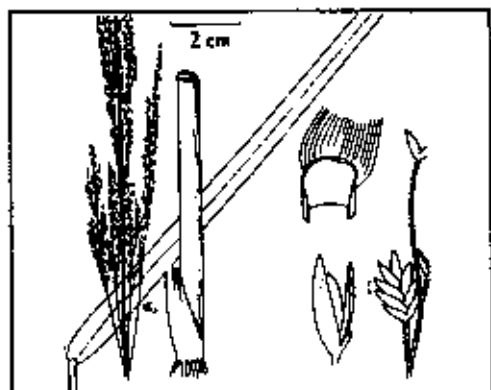

10.289 - Eragrostis diarrhena (Schult.) Steud..
Tinh thảo song huỳnh.

Cỏ cao đến 1 m. Lá có phiến hẹp dài, dài 15-25 cm, phẳng, không lông; mép ngắn. Chùm-tútán đứng có thể dài hơn thân, nhánh thường thành chùm, cách nhau, ngắn hơn 5 cm; cọng có lông thưa; gié hoa nhiều, dài 4-7 mm, mang (4)6-12 hoa; trấu 1 mm. Đỉnh quả nhỏ.

Đất hoang, đến 400 m: BTN; XII.

- Grass to 1 m high; spikelets 4-7 mm long, 6-12-flowered (*Poa diarrhena* Schultes; *E. interrupta* Auct non P. Beauv.).

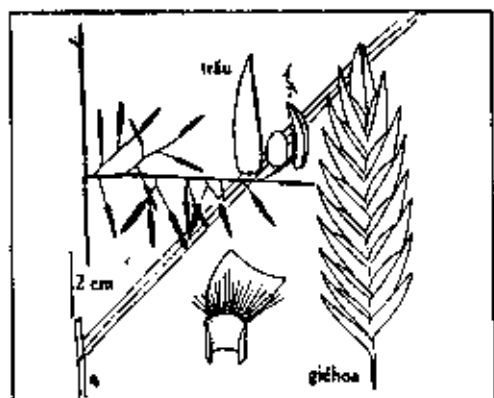

10.290 - Eragrostis diplachnoides Steud.. Cỏ lông công.

Cỏ to, cao đến 2 m; thân to đến 1 cm ở đáy, kể cả bẹ; lông ngắn hơn bẹ; rễ to. Lá có phiến phẳng, dài 20-30 cm, rộng 7 mm; mép rất ngắn. Chùm-tútán mang rất nhiều gié hoa, phần thu dài 40 cm, nhánh chùm nhiều ở mỗi mắt, đứng, dài đến 12 cm, trần ở đáy; gié hoa nhỏ, không lông. Đỉnh quả màu vàng cam, dài 0,5 mm.

Dựa ruộng: Mỹ Tho; X.

- Grass to 2 m high; panicles to 40 cm; caryopsis orange, 0.5 mm.

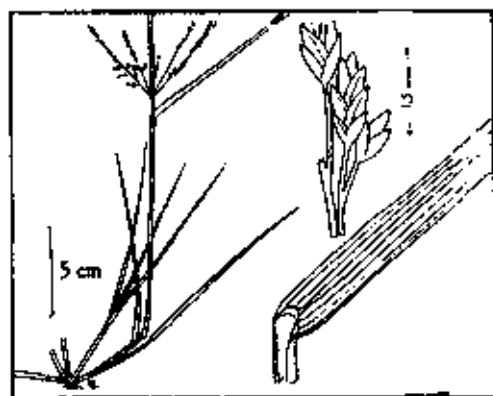

10.291 - Eragrostis ferruginea (Thunb.) P. Beauv..
Tinh thảo sét.

Cỏ daniên cao 30-60 cm; thân đứng, lông dài hơn bẹ. Lá có phiến lục đậm, dài 8-12 cm, rộng 5-6 mm; mép rìa lông dài. Chùm-tútán cao 10-25 cm; gié hoa màu lục ve-chai, dài 6-8 mm; trấu trên có 2 sóng có lông. Đỉnh quả xoan, nâu đỏ.

Vườn, dựa lộ: Đà Lạt.

- Perennial grass, to 60 cm high; spikelets green (*Poa ferruginea* Thunb.).

10.292 - Eragrostis japonica (Thunb.) Trin. Tinh thảo Nhật; Japan Love-grass.

Bụi cao 1 m; thân không nhánh hay ít nhánh. Lá có phiến hẹp, dài 20 cm, rộng 4-5 mm; mép dài, có lông ngắn. Chùm-tútán cao 20-30 cm; nhánh dài 3-6 cm; gié hoa gần cách đáy nhánh, nhỏ, dài 1,5 mm, màu đỏ đỏ; hoa 4-5, trấu có gân xanh, trấu trên có sóng không rìa lông.

Ruộng, đất ẩm: Biên Hòa; XII-1.

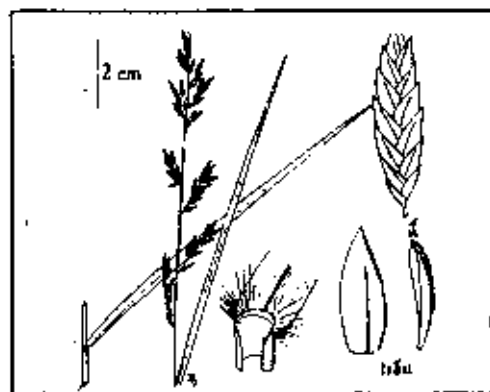
- Tuft to 1 m high; panicles 30 cm high; spikelets 1.5 mm, reddish (*Poa japonica* Thunb.).

10.293 - Eragrostis malayana Stapf. Tinh thảo Málai.

Bụi *nhất niên*, cao 30-50 cm; thân mảnh, nằm rời đứng. Lá có phiến phẳng, mỏng, dẹt, dài 5-7 cm, rộng 2-4 mm; mép ngắn, có lông dài. Chùm-tútán *hẹp*, nhánh ít chia nhánh; giéhoa màu *huồng dôm*, dài 6 mm. Dínhquả xoan hay bầu dục, hơi dẹp, dài 0,5 mm.

Bàolộc, Saigòn, Hàtiên (núi vôi); X.

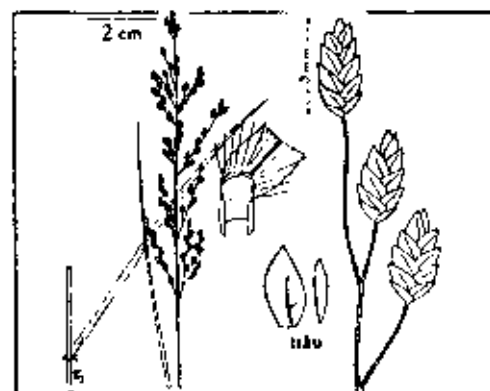
- Annual grass to 50 cm high; spikelets pink; caryopsis 0.5 mm.

10.294 - Eragrostis montana Bal. Tinh thảo núi.

Cỏ *daniên* cao 30-40 cm; thân mảnh, to 1 mm, lông dài hơn bề. Lá có phiến dài 10 cm, rộng 2-3 mm, có *lông dài ở phần gần mép*; mép ngắn, bề không lông. Chùm-tútán *hẹp*, nhánh dài 1-3 cm, xéo; giéhoa *nhỏ, xoan*, dài 2,5-4 mm, đỉnh màu *rừng*; tiểunhụy 3. Dínhquả *tròn dài*, *học*.

Thúđúc; XII.

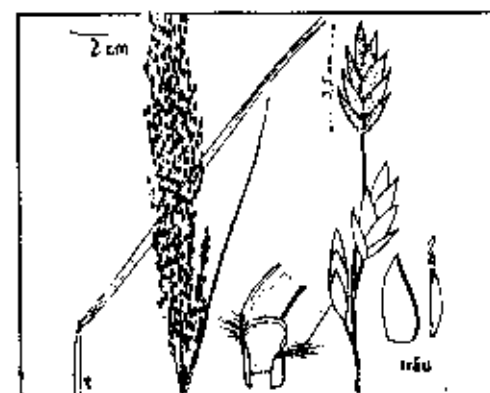
- Perennial to 40 cm; spikelets 2.5-4 mm long; caryopsis rufous.

10.295 - Eragrostis nigra Nees. Tinh thảo đen.

Cỏ cao *đến 90 cm*; lông rộng 2-3 mm. Lá có phiến dài 10-17 cm, rộng 2-3 mm, *đáy có lông dài ở tai*; mép ngắn. Chùm-tútán *dày*, cao *đến 60 cm*; giéhoa *lục đen*, ít hoa; trấu xoan, trấu trên có 2 sóng; tiểunhụy 3. Dínhquả *cắt ngang hai đầu*, có 4 cạnh, nâu sậm.

Đất hoang; Đàlạt.

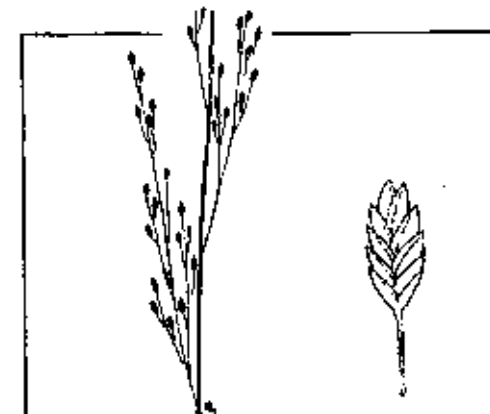
- Grass to 90 cm; spikelets black green.

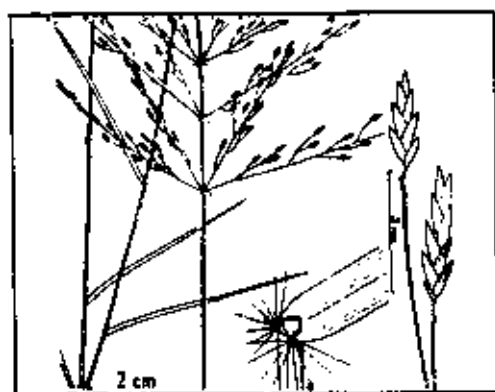
10.296 - Eragrostis nutans (Retz.) Nees ex Steud. Tinh thảo nghiêng.

Cỏ cao *đến 1 m*; thân mảnh, không lông. Lá có phiến *hẹp* dài *đến 30 cm*. Pháthoa cao 20 cm, nhánh đứng xéo, mảnh, dài *đến 10 cm*; giéhoa trên *cong dài*, *ôliu sậm*, xoan *tròn dài*, dài 5 mm, có lông mịn.

Bàolộc; XII.

- Grass to 1 m high; spikelets finely pubescent, green (*Poa nutans* Retz, *E. charis* (Schult.) Hitch.).

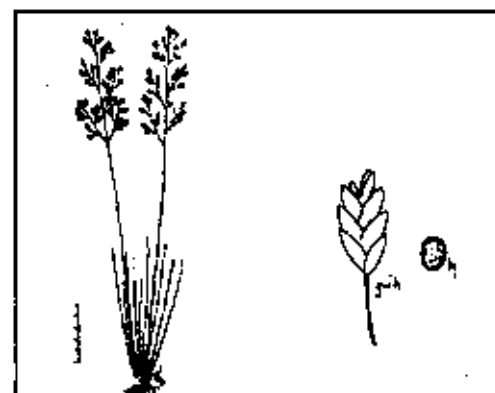

10.297 - Eragrostis pilosa (L.) P. Beauv. Tinh thảo lóng; Indian Love grass.

Cỏ *nhất niên* cao 20-40 cm; thân mảnh, lóng dài 5-10 cm. Lá có phiến hẹp, dài 5-7 cm, rộng 2 mm; mép là một hàng lông dày và có lông dài, trắng. Chùm-tútán mảnh, cao 10-15 cm, có lông dài ở mắt; nhánh như chì, dài 5-7 cm; gié hoa nhỏ, dài 3-5 mm, đỉnh và trấu rụng từ đáy, *màu đỏ*.

Đất cát ráo: Phanrang, Bìnhlong, Tâyninh; XI-I. Trĩ dập.

- Annual to 40 cm high; spikelets reddish (*Poa pilosa* L.).

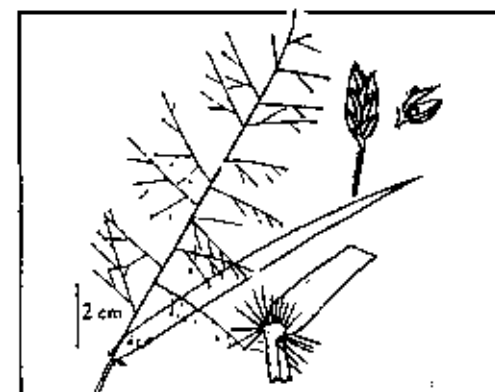

10.298 - Eragrostis pilosissima Link. Tinh thảo nhiều-lóng.

Bụi cao 40 cm; thân đơn, mảnh. Lá có phiến dài bằng 1/3-1/2 thân, hẹp (1,5 mm), nhọn, có *lông phân*; mép ngắn, có ria lông. Chùm-tútán thưa; cọng dài như chì; gié hoa dài 5-7 mm, *vàng vàng*; hoa 10-12; đỉnh cao 1,5 mm, không lông, bìa mỏng. Đỉnh quả tròn, nâu đậm, to vào 0,5 mm.

Bavi.

- Grass to 40 cm high; limb hirsute; spikelets yellowish;

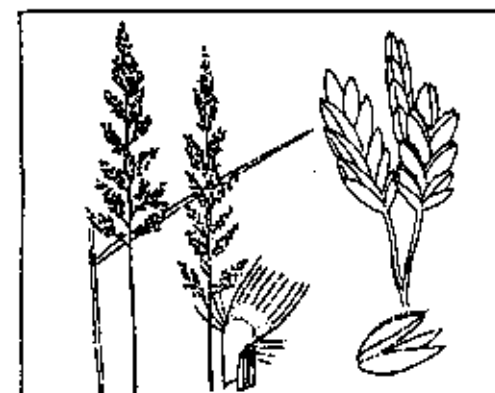

10.299 - Eragrostis tenella (L.) P. Beauv. ex Roem. & Sch. Tinh thảo mảnh.

Cỏ *nhất niên*, cao 10-40 cm. Lá có phiến dài 3-7 cm, rộng vào 3 mm, mỏng, không lông; mép là một hàng lông dài. Chùm-tútán *thưa, mảnh*; cọng như chì mang *gié hoa nhỏ* (2 mm), xanh, mang ít hoa; trấu ria lông.

Lê té phổ biến ở sân, vườn. Có 4 var. ở nước ta.

- Annual grass up to 40 cm; spikelets 2 mm long (*Poa tenella* L., *Poa amabilis* L.)

10.300 - Eragrostis tenella var. insularis C. E Hubb. Tinh thảo đảo.

Cỏ cao 40-60 cm; mắt không lông. Lá hẹp, dài 5-7 cm, nhọn, rộng 2-3 mm; bề hình ống dài, mép có vài lông dài. Chùm-tútán cao 5-20 cm, *dày*, nhánh xéo, dài 1-2 cm; gié hoa *trắng trắng*, tròn dài, dài 3 mm; trấu có ria lông

Sàigòn.

- Grass to 60 cm high; panicle pyramidal; spikelets whitish.

10301 - Eragrostis elongata (Willd.) Jacq. (*Poa elongata* Willd.)

Daniên; bụi cao 30-120 cm. Lá ít, phiến rất hẹp, dài 15-25 cm; mép là 1 vòng lông. Chùm-tútán cao 7,5-15 cm; gié hoa xám xanh, xoắn đến tròn dài hẹp, dài 4,5-8,5 mm. Đỉnh quả tròn dài, dài 0,8-0,9 mm BTN.

10.302 - *Eragrostis tremula* Hochst.. Tinhthảo rung.

Có nhấtniên, thân sà làm thành bụi hình sao. Lá có phiến hẹp, nhọn, không lông. Chùm-tụ tán mang *giéhoa* đỏ, ngắn rồi dài đến 2 cm, có cọng dài. Dínhquả vàng, dài 0,8 mm.

Sân cát khô; I-XII.

- Prostrate grass; spikelets reddish to 2 cm long.

10.303 - *Eragrostis zeylanica* Nees & Mey. Tinhthảo Tichlan.

Bụi *daniên*, cao 30-60 cm; lông cứng, dài, mảnh, ngay, rộng 1 mm. Lá có phiến rộng 2-3 mm, dài 6-8 cm, chót nhọn; mép ngắn có râu dài ở bên. Chùm-tụ tán cao 15-20 cm, hẹp, thưa; *giéhoa* không lông, lúc khô *xám denden*, mang 20-30 hoa. Dínhquả tròn hay xoan, dài 0,5 mm, nâu đỏ. $2n = 36-40, 60$.

Vườn, dựa lộ: Hảivân, Langbian, Sài Gòn; XII.

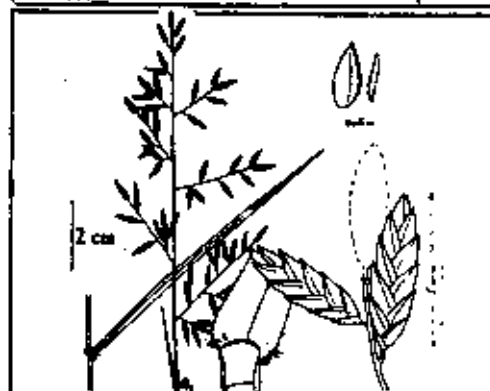
- Perennial grass to 60 cm high; spikelets blackish brown; caryopsis red brown (*E. elongata* non Jacq., Stapf in Hook.f.).

10.304 - *Eragrostis gangetica* (Roxb.) Steud. Tinhthảo sông-Gange.

Bụi *nhấtniên*, cao 50-120 cm; thân thường nhánh, *tiatia*; *tiatia*; mắt không lông. Lá có phiến mọcmọc, rộng 3 mm, dài 12-20 cm, có lông phía gần mép; mép mỏng, ria lông, cao 0,1-0,2 mm; bề ngắn hơn lông. Chùm-tụ tán cao 17 cm; *nhánh* dài đến 8 cm; *giéhoa* xám lụclục, dẹpdẹp, mang đến 22 hoa, dài đến 7,5 mm; dính 0,75-1 mm; trấu 1-1,5 mm; dínhquả vàng nâu, trònđài, dài 0,4 mm.

BTN

Từ Áchâu đến Phíchâu nóng, nơi khô-ráo. (Munro) Hack. ex DC.

10.305 - *Eragrostis makinoi* Hack.10.306 - *Eragrostis stenophylla* Hochst.

Daniên hay 1-niên thành bụi. Lá có phiến dài 7-13 cm, rộng 2 mm; mép là vòng lông. Chùm-tụ tán trònđài, to 7-20 cm, với nhánh chia nhánh tứ đáy; *giéhoa* chụm nhau, xám lam, dài 3-5 mm, mang 10-30 hoa. Dínhquả to 0,5-0,7 mm.

Bavi, SócTrăng.

10.307 - *Eragrostis viscosa* (Retz.) Trin. (*Poa viscosa* Retz.).

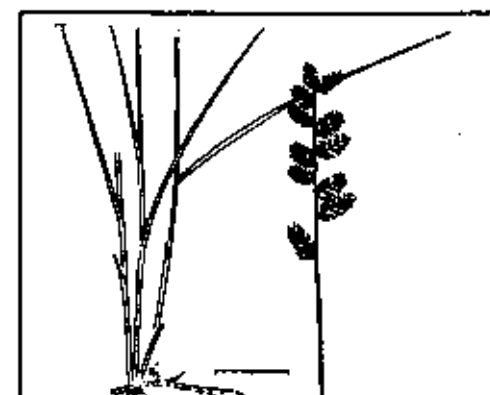
Có cọng lông, mát, sóng pháthoa *trìn*. Chùm-tụ tán, dày, cứng; *giéhoa* tía, *dẹp ít*, mang đến 16 hoa; trấu cao 1-2 mm.

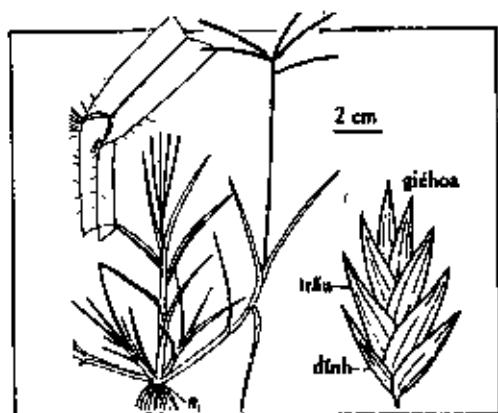
10.308 - *Desmotrichum bipinnatum* (L.) Stapf. Tinhthảo 2-lần-kép.

Cỏ *daniên*, cỏ *cánhành bờ*, to, có bề bao màu rom, láng; thân đứng cao đến 90 cm. Lá nhiều; phiến rất dài, 15-20 cm, cứngcứng, không lông, mặt trên nhám; mép vắng hay có vài lông. Chùm-tụ tán hình trụ, cao 15-50 cm, *nhánh* dài 10-12 mm, mang *songđỉnh giéhoa* hẹp, nhỏ, trònđài, nâu lợt, rất đẹp.

BTN. Trị kinhnguyệt quá nhiều, lợtlợt, phánkhích.

- Perennial grass; inflorescence bearing spikelet-like branches (*Eragrostis bipinnata* L.).

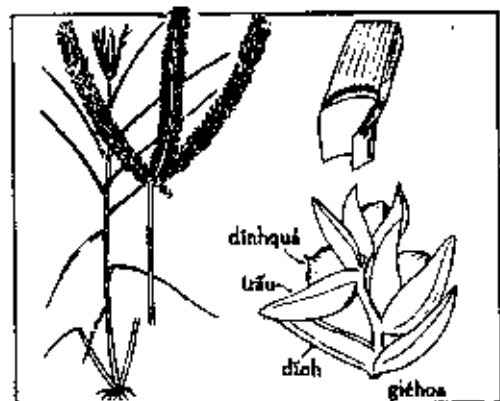

10.309 - Eleusine indica (L.) Gaertn. Mầntrầu, Nguocàn; Crab-grass, Yard-grass, Goose-grass; Pied poule.

Cỏ *daniên* thành bụi nhỏ hơi sà, cao 20-50 cm. Lá có phiến không lông; mép là một hàng lông. Pháthhoa xanh, do một số nhánh gắn từ 1 (ít khi 2) điểm, dài 4-6 cm; giéhoa gắn 2 hàng, một bên, xanh đọt, chứa 3-5 hoa. Đỉnhquả có 5 cạnh. $2n = 18$.

Cỏ dại, dựa lộ, sân, vườn không quá khô; I-XII. Trị sốt, làm đổ mồ hôi, làm mất gan, làm hạ huyếtáp (?).

- Common weed; inflorescence digitate (*Cynosurus indicus* L.).

10.310 - Eleusine coracana (L.) Gaertn. Kê Chân-vịt; African Millet, Ragi, Finger Millet; Coracan.

Cỏ *nhâmien* cao đến 80 cm, dạng giống cỏ Mầntrầu song to hơn; rễ to. Lá có phiến to, đẹp, dài 20-40 cm. Pháthhoa do 3-7 nhánh gắn từ một điểm, dài 4-7 cm, rộng 1 cm, hơi cong, đáy có lông; giéhoa gắn một bên, mang 2-3 hoa. Đỉnhquả tròn, nâu đỏ. $2n = 36$.

Do đồnghào Thượng trồng, 900-2.000 m, để làm rượu. Gốc Ấn Độ, Đông-Phíchâu. Hạt trị sốt, trị bình gan.

- Cultivated in highland (*Cynosurus coracan* L.).

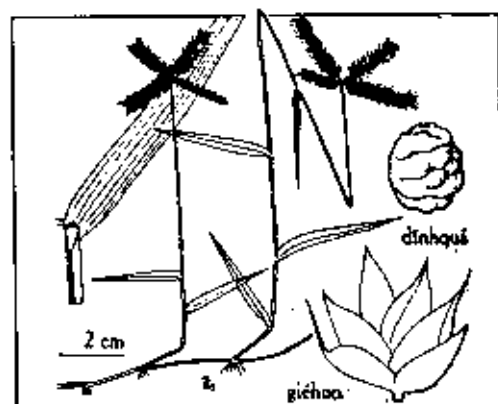

10.310b - Acrachne racemosa (Roem. & Sch.) Ohwi. Mầntrầu tầng.

Cỏ *nhấtniên* cao đến 1 m, không lông, có nhánh. Lá có phiến mỏng, phẳng, không lông, rộng 25-6 mm; mép là vài lông ngắn; bề đẹp. Pháthhoa to, cao 15 cm, mang *nhiều tầng nhánh* hơi ngang, dài đến 10 cm; giéhoa lục đọt tím tím, dài 5-7 mm, mang 6-12 hoa. Đỉnhquả cao 1 mm; quâbi mau bẻ, có unân.

Hàsonbình; XII.

- Annual grass to 1 m high; inflorescence with several verticilles of branches (*Eleusine racemosa* Heyne ex Roem. & Sch., *E. verticillata* Roxb.).

10.311 - Dactyloctenium aegyptiacum (L.) Willd. Cỏ Chân-gà; Finger-Comb grass; Patte-poule.

Cỏ có thân nằm rồi đứng, cao đến 50 cm. Lá có phiến phẳng, mềm, không hay có lông một ít ở đáy; mép rất thấp hay vắng. Pháthhoa có 3-6 nhánh gắn từ 1 điểm; nhánh mang nhiều hàng giéhoa cao 2,5-3,5 mm, đỉnh có mũi; hoa 2-4. Đỉnh-quả tròn, có mặt. $2n = 20, 36, 48$.

Vườn, bờ lộ, đất ráo; I-XII. Béquả dùng cho phụ nữ mới sanh bị đau ở bụng.

- Ascending grass; inflorescence digitate; caryopsis globulous (*Cynosurus aegyptium* L.).

Sporobolinae:

10.312 - *Muhlenbergia huegelii* Trin. Mungbet

Cỏ mảnh, không lông, dài; lông dài 6-10 cm, to 1-2 mm. Lá có phiến hẹp, dài 10-15 cm, rộng 6-8 mm; mép ngắn, không lông, bề không lông, dài bằng 1/2 lông. Phách hoa mảnh, dài 20 cm; gié hoa thưa; đỉnh bằng 1/2 trấu; trấu cao 3 mm, có lông dài nơi gần, trấu dưới có lông gai đến 1 cm. $2n = 42$

Nơi rập, dựa đường mòn, 1.000-3.000 m: Sapa; XII.

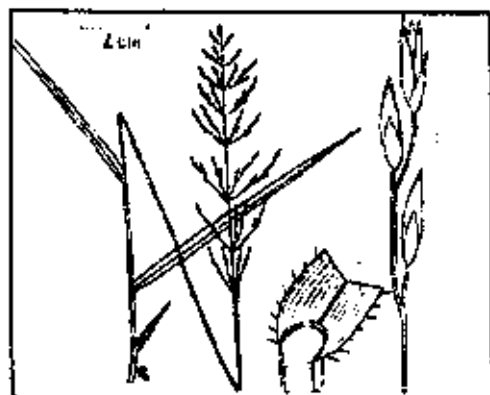
- Grass glabrous; inferior lemma with 1 cm long awn.

10.313 - *Sporobolus capillaris* Miq. Xátú tóc.

Cỏ *nhảm* cao 20-60 cm; thân mảnh, không lông. Lá có phiến dài 5-12 cm, rộng 2-3 mm, bìa có lông dài; mép ngắn. Chùm-tútán có nhánh 1,5-2,5 cm, đáy trần; gié hoa 1,7 mm, nâu đỏ; đỉnh dưới bằng 1/2 gié hoa, trấu gần bằng đỉnh trên. Dính quả xoan; quảnh trong trong.

Hàmninh. Ở *S. tetragonus*, đỉnh trên ngắn hơn trấu.

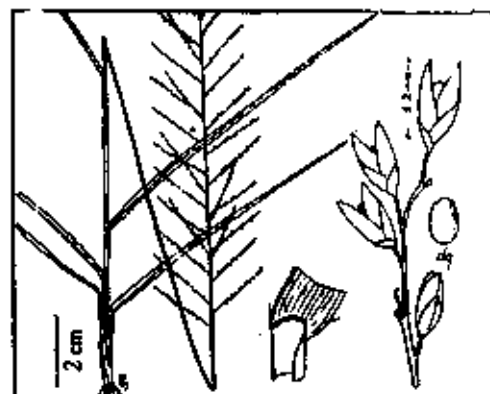
- Annual grass to 60 cm high; spikelets 1.7 mm, red brown.

10.314 - *Sporobolus diander* P. Beauv. Xátú lưỡng hùng, Su-óc.

Bụi nhất hay *daniên*, cao 90 cm; thân có lông dài. Lá có phiến hẹp, dài 10-30 cm, rộng 1-3 mm; mép rất ngắn, không lông. Chùm-tútán cao 10-20 cm, nhánh đều, gần xéo với trục, dài 1-2,5 cm; gié hoa nhỏ, dài 1,2 mm, đỉnh ngắn hơn trấu. Dính quả xoan, cao 7 mm. nâu đỏ, quảnh mỏng. $2n = 24$

Dựa lộ, 1-1.500 m; I-XII

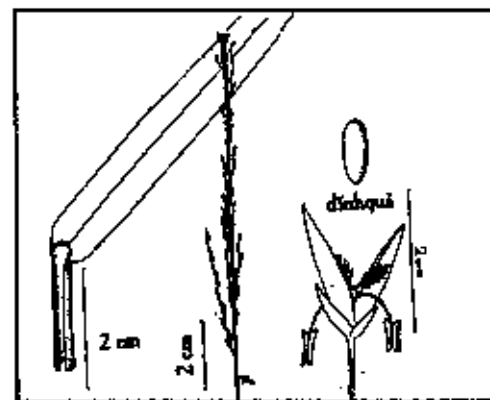
- Annual or perennial grass, to 0.9 m high; panicles with regular to 2,5 cm long branches.

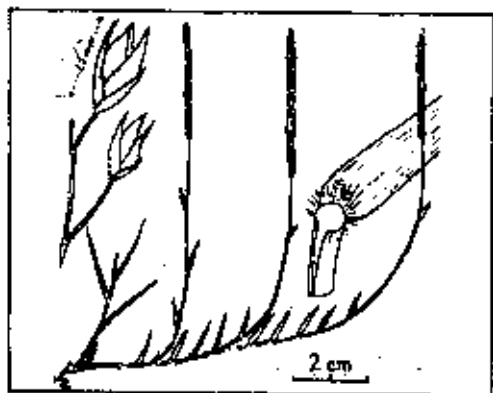
10.315 - *Sporobolus fertilis* (Steud.) W.D. Clayton. Xátú thụ.

Cỏ nhất hay *daniên*, cao đến 1 m; thân mảnh. Lá có phiến dài 30-40 cm, rộng 4-6 mm; mép ngắn, bề không lông. Chùm-tútán hẹp như gié, cao 20-40 cm, nhánh dưới dài 2-3 cm; gié hoa dài 1,6 mm, mỏng, trong trong, trấu dài hơn đỉnh; tiểu hụy 2-3. Dính quả tròn dài, dài 1,2 mm. $2n = 45, 48, 54$.

Dựa lộ, 1-1.500 m; I-XII, nhiều ở N. từ 1966.

- Annual or perennial grass to 1 m high; panicles narrow; caryopsis 1.2 mm long (*Agrostis fertilis* Steud., *S. indicus* auct. non (L.) R. Br.)

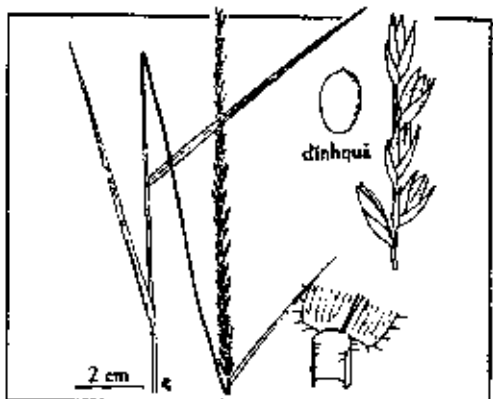

10.316 - Sporobolus humilis Presl. Xạ tử trắng.

Cỏ daniên; thân bò rồi đứng, cứng, to vào 1 mm, lông dài 1 cm. Lá có phiến dài 1 cm, rộng 1-2 mm; bẹ dài bằng lông, có sọc dọc, mép rìa lông. Chùm-tụ tán như gié, cao 3-5 cm, rộng 2-3,5 mm, trắng; gié hoa từng cặp, dài 1,5-1,7 mm, đỉnh và trấu mỏng, trắng, đỉnh dưới dài bằng 1/2 đỉnh trên.

Ruộng khô, bờ sông; Bìnhchánh, Châuđốc; IV.

- Prostrate grass; panicles narrow, white (*S. albens* Bal.).

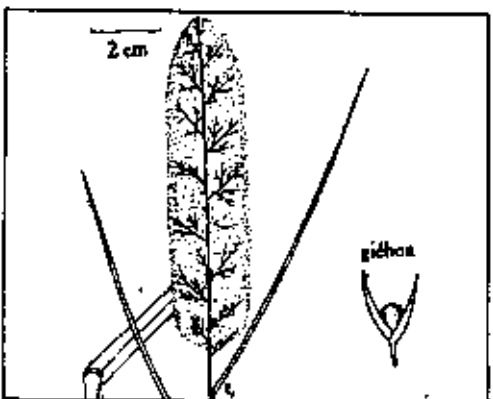

10.317 - Sporobolus tenellus Bal. Xạ tử mảnh.

Cỏ nhất niên cao 30-50 cm, không nhánh. Lá ở đáy thân có phiến thon, dài 5-6 cm, rộng 2-3 mm; mép rất ngắn. Chùm-tụ tán hẹp như gié, cao 10-14 cm, nhánh nhóm 3-4; gié hoa 1,5 mm, đỉnh trên cao bằng trấu (1,2-1,5 mm). Đỉnhquả xoan, nâu đỏ.

Dựa đường mòn, 1-700 m; Càná, Cônson.

- Annual; panicle narrow, to 14 cm long; caryopsis red brown (*S. balansae* Henr.).

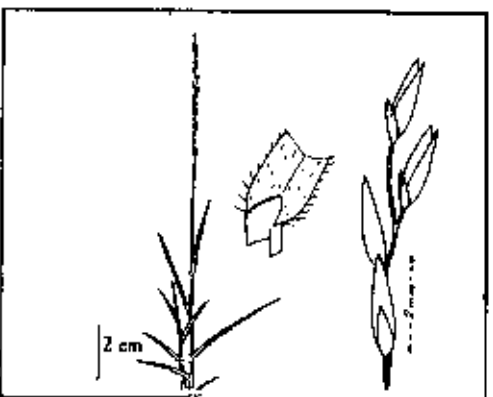

10.318 - Sporobolus tenuissimus (Schr.) O. Ktze. Xạ tử rất-nhỏ.

Cỏ nhất niên, cao 20-40 cm, không chia nhánh. Lá có phiến hẹp, dài 10-15 cm, rộng 2-3 mm; mép là làn lông. Chùm-tụ tán hình trụ, mang nhiều nhánh mảnh như chi; gié hoa rất nhỏ, đỉnh ngắn hơn trấu, trấu 1 mm. Đỉnhquả tròn.

Sân, vườn, mùa mưa.

- Annual, up to 40 cm; panicles with very fine branches and small spikelets (*Panicum tenuissimum* Schrank, *S. minutiflorus* Link.).

10.319 - Sporobolus tremulus (Willd.) Kunth. Xạ tử rung.

Cỏ daniên, có chồi, cao 5-15 cm; thân cứng. Lá có phiến ngắn, nhọn, có lông; mép rất ngắn, bẹ ngắn. Pháthoa như gié, dài 3-10 cm, nhánh rất ngắn; gié hoa 2 mm, đỉnh dưới bằng 1/2 gié hoa, mỏng, trong trong; trấu không dài hơn đỉnh trên; tiểunhụy 3. Đỉnhquả tròn dài rộng, nâu vàng, láng.

Dựa đường, lộ, 1-1.500 m; rộ VII.

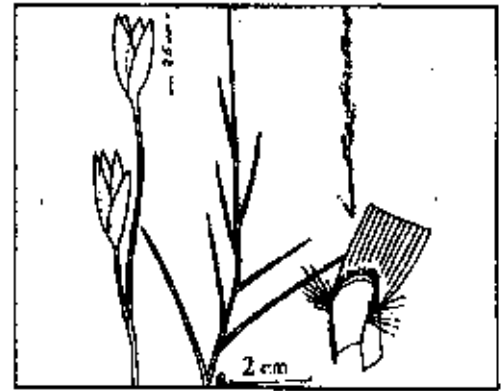
- Stolonerous; limb pubescent; panicles narrow (*Agrostis tremulus* Willd.).

10.320 - Sporobolus virginicus (L.) Kunth. Xatù biển; Seashore Rush-grass.

Dám daniên; cãnhành bờ; thân cứngcứng, cao đến 50 cm. Lá có phiến *mócmóc*, bìa uốn xuống, dài 5-10 cm; mép ngắn, có lông; bẹ có lông. Pháthhoa *như gié*, xanhxanh, dài 5-12 cm; giéhoa dài 2-3 mm; đỉnh gần bằng trấu; tiểunhụy 3. Đỉnhquả xoan.

Hộidoàn trên vùng *dáy cát*, có nước lợ hay *mặn*.

- Grass of brackish or sea waters (*Agrostis virginicus* L.).

10.321 - Sporobolus albens Bal.

Cỏ daniên, *trắngtrắng*, không lông. Lá có phiến hẹp, to 2-3 x 0,2 cm; mép là lông dài. Chùm-tán trắngtrắng, cao 5-6cm, nhánh 8-12 mm; giéhoa 1,2 mm, trấu 1 dài hơn đỉnh. Đỉnhquả xoan, to 0,7-0,8 mm.

Phnom-Penh.

10.322 - Sporobolus balansae Henr.

10.323 - Sporobolus harmandii Henr.

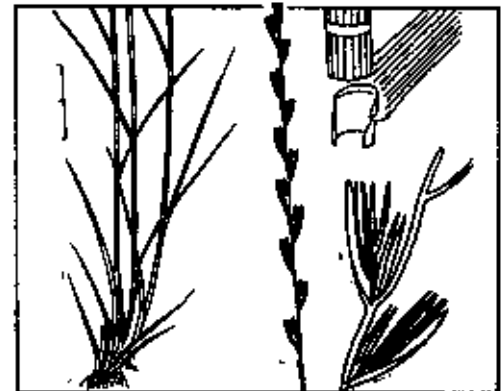
Lepturac:

10.324 - Lepturus repens (Forst. f.) R.Br. Mànhvi bờ.

Cỏ daniên, bờ, mang nhánh đứng, cao 20-40 cm. Lá có phiến thon hẹp, *mócmóc*, dài 6-30 cm, rộng đến 1 cm; mép ngắn, bẹ láng, hơi dẹp. Gié cao 4-15 cm, lông dài 5-8 mm; giéhoa 8-10 mm; đỉnh dưới nhỏ, đỉnh trên nhọn, dài; hoa 1, lưỡngphái. Đỉnhquả xoan, cao 2,5 mm.

Cát dụn biển.

- Littoral, perennial, to 40 cm high; spikelets 1-flowered (*Rottboellia repens* Forst. f.).

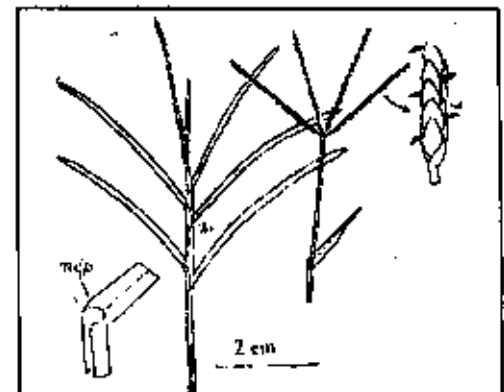
Chloridnac:

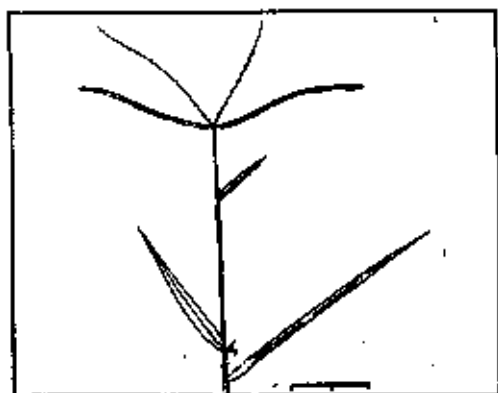
10.325 - Cynodon dactylon (L.) Pers., var. dactylon. Cỏ-chi; Bermuda Grass; Petit Chiendent.

Djathựcvật *daniên nhờ cãnhành* và chồi dài; thân mảnh. Lá có phiến hẹp, dài 5-6 cm; mép là một lần lông. Pháthhoa mang 3-4 nhánh gần từ một điểm, dài vào 3 cm, *trắngtrắng*; giéhoa dài 3-4 mm; trấu 1-1,5 mm, hoa 1. Đỉnhquả cao 1,5 mm, 2n = 36, 40.

Sân cỏ, dựa lộ, bãi cát, khắp caodộ; I-XII. Lợiitiểu tốt, lọc máu, huyết, chống thụ ở phụ nữ; chứa β -sitosterol, chống ungthụ.

- Perennial; inflorescences with 4 digitate branches (*Panicum dactylon* L.)

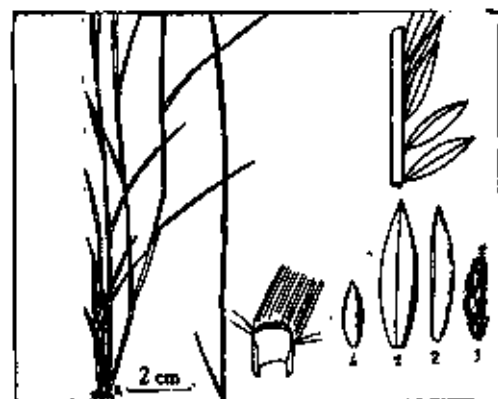

10.326 - *Cynodon arcuatus* Presl. Cỏ Chi công.

Cỏ *daniên* có cành bò; thân cao 40-60 cm. Lá có phiến thon hẹp, dài 8-12 cm, rộng 3-5 mm, không lông. Pháthoạ với 4 nhánh gắn từ 1 điểm, hơi ngoằn ngoèo, dài vào 5 cm; giéhoa dài 2 mm. $2n = 36$.

B.

- Limb 8-12 cm long; inflorescence with 5 cm long branches (*C. intermedius* Rang & Tad.).

10.327 - *Microchloa indica* (L. f.) P. Beauv. Vihòa

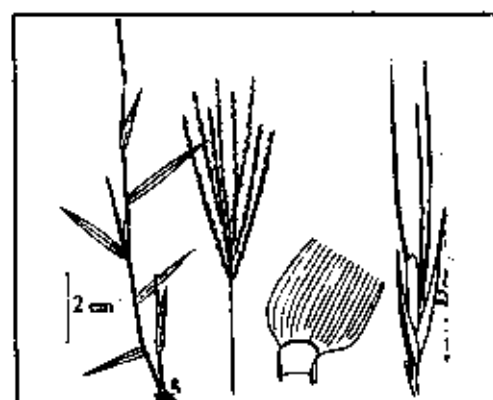
Bụi *daniên*, cao 5-30 cm; thân mảnh. Lá có phiến như chỉ, dài 1-4 cm; mép ngắn, tai có ít lông dài; bẹ không lông. Gié duynhất, đứng; giéhoa 2 hàng ở một bên, cao 2 mm; hoa 1, lưỡngphái, trấu dưới dày lông. Dĩnhquả hình thoi. $2n = 12$, ca 36.

Trên đá, chân tường: Buônmethuột, Camranh; IX. Ở *M. kunthii* Desv., thân *daniên*.

- Annual to 30 cm high; spikelets in 2 rows, 1-flowered (*Nardus indicus* L.f.).

10.328 - *Microchloa kunthii* Desv.

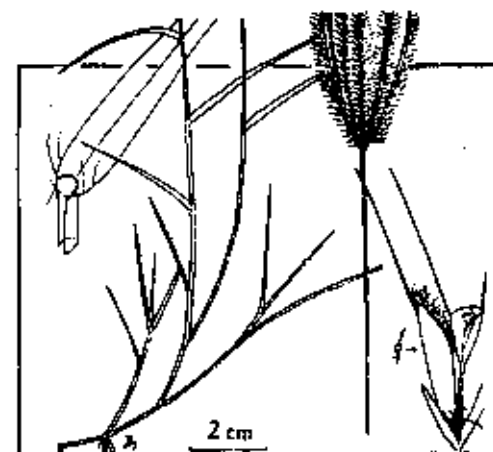
Vùng bán và nhiệtđới.

10.329 - *Gymnopogon delicatulus* (C.B. Cl.) Bor. Lôatháo.

Cỏ *nhấtniên* mọc thành bụi mảnh. Lá *songdinh*, có phiến hẹp, dài 2-3 cm, rộng 1-3 mm, không gân chánh, không lông; mép có lông mịn. Pháthoạ gồm nhiều nhánh mảnh, đứng, mang giéhoa nhỏ (2-3 mm), ở nách 2-3 lônggai dài hơn giéhoa và còn lại khi giéhoa rụng; giéhoa 2 hoa, dĩnh dưới có lônggai.

Vườn, rừng còi khô; X-IV.

- Annual; limb without middle nerv; glume equal to spikelet (*Chloris delicatula* C.B. Cl. ex Hook.f.).

10.330 - *Chloris barbata* Sw.. Lục lông; Finger Grass..

Bụi *nhấtniên*; thân nằm rồi đứng cao đến 90 cm. Lá có phiến hẹp, dài 30-40 cm, rộng 2-3 mm; bẹ không lông, mép ngắn, có lông. Gié 4-10, đứng, *tía*; giéhoa có 3 lônggai dài 5-9 mm; một hoa lưỡngphái, 1-3 hoa bấtthụ. $n = 20$.

Nơi khô, nhất là ven biển: Nhatrang, Sài Gòn, Cánhơ; I-XII. Cỏ dại gốc T.-My.

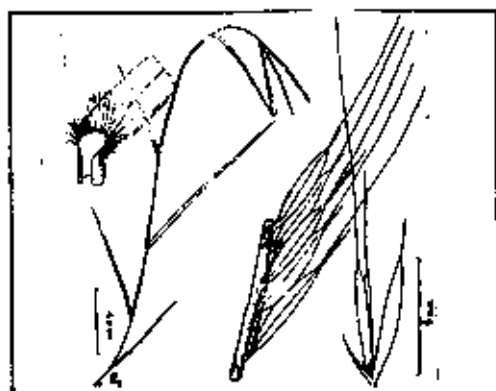
- Annual grass; spikes purple; lemma awned.

10.331 - Chloris dolichostachya Lagasca. Lục gié-dài.

Cỏ *daniên* có chồi dài; thân cao đến 1 m. Lá có phiến dài 15-30 cm, rộng vào 1 cm; mép là một hàng lông dài, bẹ láng. Gié 3-7, mảnh, dài đến 20 cm, giéhoa cao 5 mm, một hoa thụ, không hoa lép; trấu có lông gai dài.

Lùm bụi: Nhatrang, Phanrang; XI.

- Perennial, to 1 m high; inflorescence branches to 20 cm long.

10.332 - Chloris virgata Sw.. Lục công.

Cỏ *nhất hay daniên*; thân nằm rồi đứng cao. Lá có phiến hẹp, dài 3-10 cm, rộng 3 mm, không lông; mép ngắn, có rìa lông, bẹ không lông. Pháth hoa với 6-15 gié thường đứng, gần ở một điểm, dài 4-6 cm; giéhoa ngắn, dài 3-5 mm; đỉnh dưới có rìa lông, dài đến 9 mm; hoa lép có trấu lôm, mang *lônggai dài*; trục thờ dài. Dĩnh quả dỏ dỏ, to 1,5 mm, có 3 cạnh.

Hà Nội, Hảiphòng.

- Annual or perennial ascending grass; spikelets long awned.

10.333 - Chloris incompleta Roth.

Cỏ *daniên*; cành dài; thân đứng cao 60-90 cm. Lá có phiến đáy teo, chót nhọn dài, to 15-30 x 0,4-1,2 cm, phẳng; mép *vàng* hy là lông dài. Gié 4-10, dài 10-20 cm, chụm; giéhoa 1-hoa, trấu thon. BTN.

10.334 - Eustachys tener (Presl) Cam.. Lục mảnh.

Cỏ có chồi dài, thân cao 20-50 cm. Lá có phiến dài 2-15 cm, rộng 4-5 mm, đầu tù; mép là một hàng lông, bẹ đẹp. Gié 3-4, đứng cao 4-5 cm; giéhoa dài 1,5 mm, không lônggai; một hoa lưỡngphái và 2 hoa lép.

Dạng giống *Cynodon*. 1-400 m: Quinhơn, Phanrang đến Châu đốc; IX.

- Stolonerous, to 50 cm high; spikes 3-4, 4-5 cm long; spikelets awnless (*Cynodon tener* Presl.; *E. obtusifolia* (Bal.) Cam.).

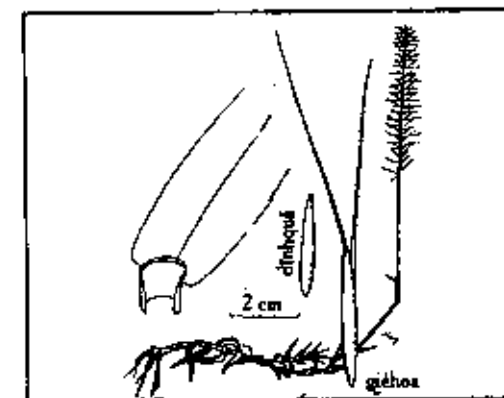
Lappagineae:

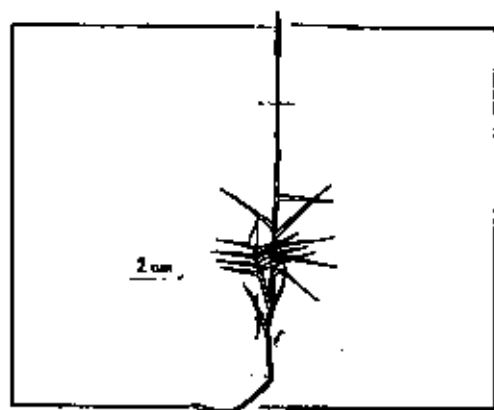
10.335 - Perotis indica (L.) O. Ktze. Thiềnnhi án.

Cỏ *nhấtniên*, có thân nằm rồi đứng có nhiều rễ sáivi, cao 20-50 cm. Lá có phiến nhỏ, phẳng, rộng 3-5 mm, dài 1-3 cm; mép ngắn, trong. Gié duy nhất, cao 10-15 cm; giéhoa gần đáy, hẹp, dài 2-3 mm, trấu 2-3 mm, có *lônggai dài đến 1,5 cm*; hoa 1; tiểuhụy 3. Dĩnh quả hẹp dài. 2n = 20, 40.

Hoàngnguyên, rừng còi, dưới Philao: Phanrang; XI. O.P. *rara* R. Br., gié 8-30 cm, mang giéhoa *thưa*, và *xu*, dài đến 35 mm kể cả lônggai; Hà Nội, Quinhơn, Nhatrang.

- Prostrate annual grass; spikes with long erect awns (*Anthoxanthum indicum* L.)

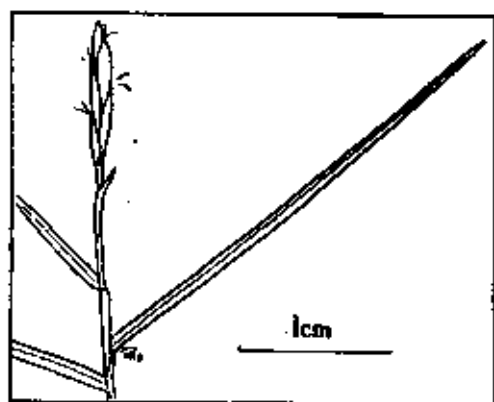

10.336 - *Zoysia matrella* (L.) Merr. Cồng công; Manila grass.

Cỏ daniên nhỏ; căn hành dài, cứng. Lá có phiến ngắn gần ngang, hẹp nhọn, dài 3-5 cm; mép ngắn, có lông. Gié ở chót, cao 2-4 cm, rộng 1,5-2 mm; gié hoa *đẹp*, dài 3-4 mm; đỉnh dày, trấu mỏng; hoa 1, lưỡngphái. Đỉnh quả tròn dài.

Cát *dựa biển*. Var. *aristata* Bal., gié hoa có lông gai; XI.

- Ascending small grass; spikelets 1-flowered (*Agrostis matrella* L.).

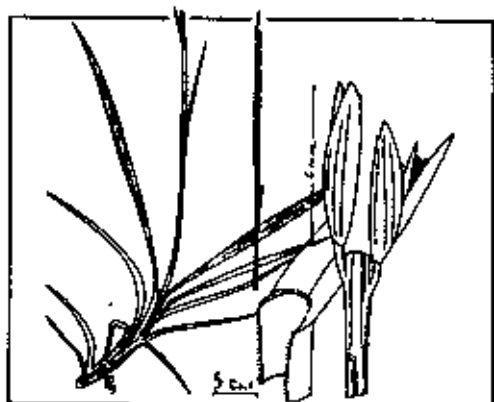

10.337 - *Zoysia tenuifolia* Willd. ex Thiele. Cỏ Lông-heo; Mascarene Grass, Velvet grass.

Khảm cỏ *daniên* thấp; căn hành mảnh. Lá nhỏ như kim, phiến dài 1-2 cm, rộng 0,5 mm; bẹ ngắn. Gié nhỏ, mảnh, dài 1-1,5 cm, mang ít gié hoa, xanh; nõm trắng.

Trồng làm khảm cỏ xanh, mát, *đẹp*, khỏi cát, song phải loại cỏ tạp; I-XII. Rất gần loài trên.

- Cultivated.

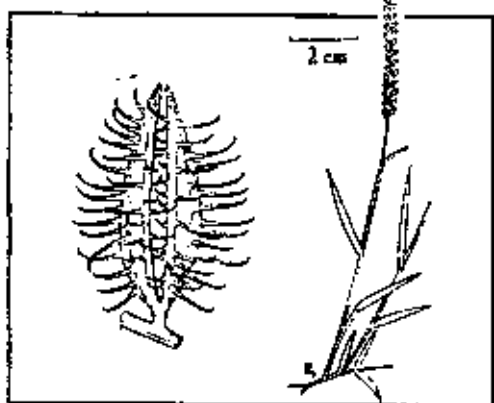

10.338 - *Zoysia sesleroides* (Bal.) Clayton & Richards. Cồng công to.

Bụi mạnh, cao 50 cm. Lá nhiều, chụm ở gốc; phiến *dày, cứng*, lục vàng lúc khô, hẹp hai đầu, dài đến 30 cm, rộng 8-10 mm; bẹ cao 5-8 cm, bìa rìa lông, mép thấp rìa lông. Gié cao 10-12 cm, rộng 3,5 mm, *lục vàng*; gié hoa cao 6 mm, *đẹp*; đỉnh bao tròn trấu, trấu trong trong; tiểu hụy 3, ba phần dài 4 mm.

Quinhon, Nhatrang, Hòn-yến, Camranh; VI-VII.

- More robust grass; inflorescence yellow green (*Brousmichea sesleroides* Bal.).

10.339 - *Tragus roxburghii* Panagrahi. Kéthào.

Cỏ nằm ở đất, mảnh. Lá có phiến thon hẹp nhọn, dài 2-4 cm, rộng 3-4 mm. Chùm-tútán như gié, cao 3-6 cm; gié hoa *từng cặp ôm nhau* như một, dài 3-4 mm; đỉnh có *gai móc*; hoa 1. $2n = 40$.

Rừng cỏ khô: Phanrang; 8.

- Prostrate grass; spikelets by 2, with hooked hairs (*T. biflorus* Schult., *T. racemosus* Hook. f., non (L.) All.).

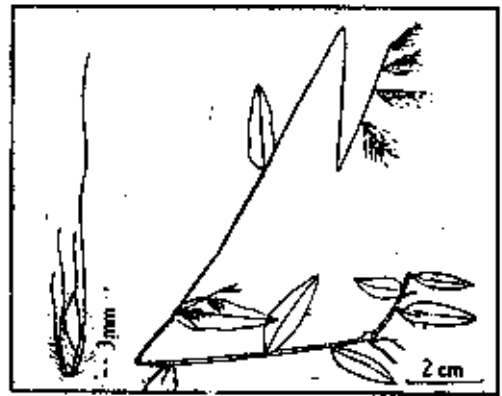
Panicaceae:

10.340 - *Oplismenus burmannii* (Retz.) P. Beauv.
Tướn Burmann.

Cỏ nằm, mang nhánh nghiêng. Lá có phiến dài 2-5 cm, có lông mềm ở bìa, bìa dợn, đáy bấtxúng; mép cao 1 mm. Pháthoá với 3-7 gié dài 1-4 cm; giéhoa dài 3 mm, *đáy lông*, đỉnh trên có *lông gai dài*, có lông mịn. $n = 18$.

Dựa lộ, vườn: Lựctinh, Hòn Tre...; III

- Ascending grass; spikelets hairy, with long awns (*Panicum burmannii* Retz.).

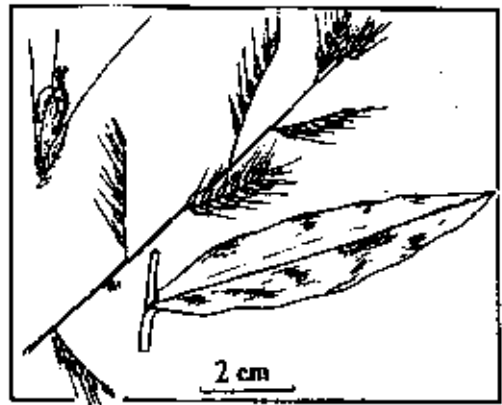

10.341 - *Oplismenus compositus* (L.) P. Beauv.
Tướn đều.

Cỏ nhất hay daniên, thấp, cao 30-60 cm, nằm, có rễ bấtđịnh. Lá có phiến hơi dợn, mỏng, đầu nhọn, không lông; mép mỏng, thấp. Pháthoá với 4-8 nhánh ngang; giéhoa 3-4 mm, đỉnh dưới có *lông gai ngắn, láng*. Đỉnhquả trònđài, trong trấu cứng. $n = 27$.

Dựa lộ, vườn; VI-VII.

- Ascending grass, leaves bigger; awn glabrous (*Panicum compositum* L.).

10.342 - *Oplismenus hirtellus* (L.) Beauv.

10.343 - *Urochloa panicoides* Beauv. var. *velutina*
(Henr.) Bor.. Vườn kễ.

Cỏ nhámien; *đáy thân bờ*, cao 20-40 cm; mắt có lông. Lá có phiến xoắn thon, nhọn, đáy tròn, hay hình tim; mép là một hàng lông dày; bẹ có lông. Pháthoá với 4-10 nhánh dài 1-2 cm; giéhoa dài 3-4 mm, có *lông dài đến 2,5 mm*, hoa dưới đực, hoa trên lưỡngphái.

Dựa lộ, bờ ruộng.

- Ascending grass; spikelets hirsute, flowers superior bisexual.

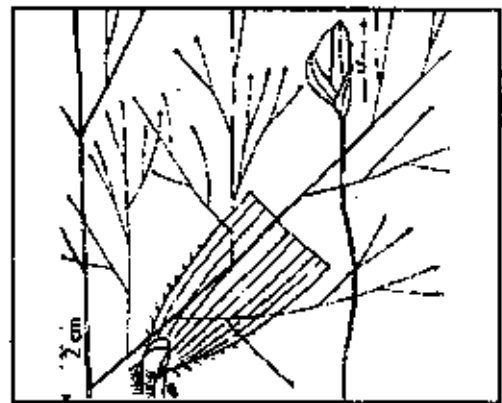

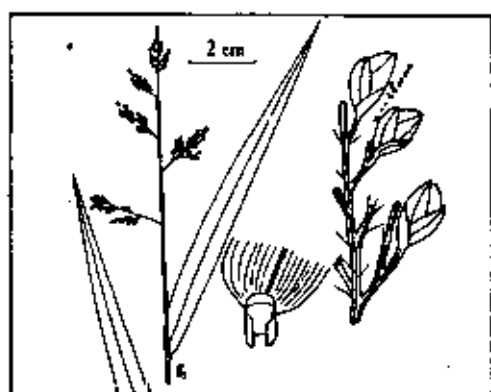
10.344 - *Cyrtococcum accrescens* (Trin.) Stapf.
Cầuđỉnh mọc.

Cỏ nằm rồi đứng; *đáy thân mang rễ* thường cóđộc, to và sưng dài. Lá có phiến thon, dài 7-10 cm, rộng 1 cm, không lông; mép cao, bẹ có bìa có lông. Chùm-tụpán *rất thưa*, cao 40 cm, nhánh dài 15 cm; cọng mảnh như chỉ, dài; giéhoa cao 1,5 mm, đỉnh dưới cao bằng 1/2 giéhoa.

Hộidoàn, nơi rập và ẩm, đến 1.500 m.

- Ascending grasses; very lax panicles; spikelets gibbous, 1.5 mm (*Panicum accrescens* Trin.).

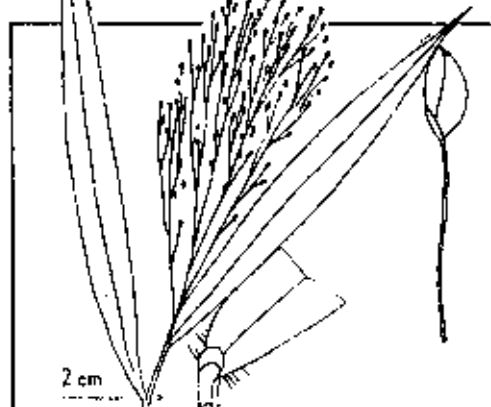

10.345 - *Cyrtococcum oxyphyllum* (Steud.) Stapf.
Càudính lá-nhọn.

Cỏ daniên; thân nằm rồi đứng cao 90 cm; lông cứng, dài hơn bẹ, có rễ to ở mắt. Lá có phiến dài 10-15 cm; mép ngắn, bẹ không lông. Chùm-tútán cao 10-15 cm; giéhoa có cọng ngắn, cao 1,8 mm; hoa trên thụ, có bầu một bên. $n = 9$.

Rừng dày, khắp cao độ; XII.

- Ascending grass; spikelets gibbous, 1.8 mm, on short pedicel (*Panicum oxyphyllum* Steud.).

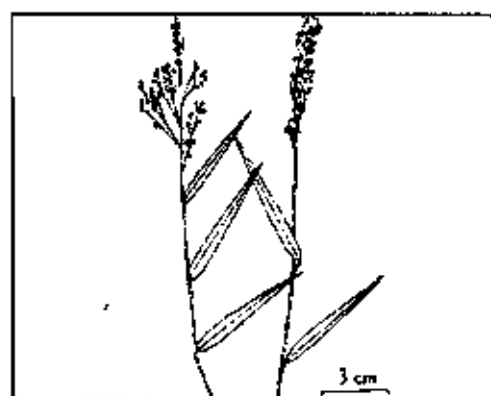

10.346 - *Cyrtococcum patens* (L.) A. Cam. Càudính bờ.

Cỏ bờ rồi đứng, có rễ ở mắt. Lá có phiến thon dài, mềm, mũi nhọn, đáy có rìa lông dài; mép cao, bẹ không lông. Pháthhoa cao đến 20 cm; nhánh mảnh như tóc, cọng dài 6-10 mm; giéhoa có bầu, to vào 1 mm.

Vườn, rừng hờ, ven rừng, 1-1.300 m; I-XII.

- Ascending grass; spikelet 1 mm long (*Panicum patens* L.).

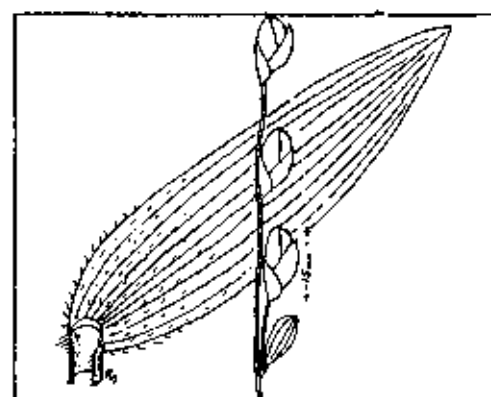

10.347 - *Cyrtococcum trigonum* (Retz.) A. Cam. Càudính ba-cạnh.

Cỏ daniên, mang nhánh đứng cao 20-40 cm. Lá thon nhọn, hẹp, dài 2-8 cm, rộng 1 cm; mép nguyên, bẹ không lông. Chùm-tútán nhỏ, mang ít giéhoa; giéhoa cao 2 mm, trên cọng ngắn (1 mm); đỉnh dưới không lông, đỉnh trên và trấu có lông.

Nơi rập, dưa đường môn, bình và trung nguyên (hình theo Schmid).

- Grass to 40 cm high; spikelets gibbous, 2 mm long; lemmas pubescent (*Panicum trigonum* Retz.).

10.348 - *Cyrtococcum* sp.

Cỏ nhỏ. Lá có phiến bầu dục thon, có ít lông ở đáy và rìa lông gần mép; bẹ rìa lông, mép nguyên. Pháthhoa với nhánh mảnh; cọng bằng hay ngắn hơn giéhoa; giéhoa có bầu, dài 1,5 mm, đỉnh dưới bằng 1/2 giéhoa.

Rừng: Lâm đồng.

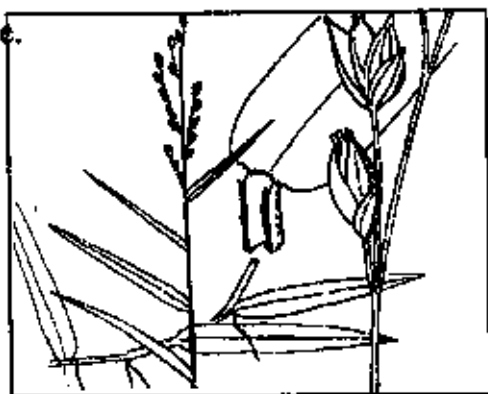
- Limb elliptic lanceolate; spikelets 1.5 mm long, glabrous.

10.349 - *Acroceras munroanum* (Bal.) Henr. Cỏ Lá-trẻ.

Cỏ nằm rời đứng; phần bờ có rễ bất định đến cao. Lá thường tạt một bên; phiến có đáy tròn, rộng 6-8 mm, dài 4-5 cm, không lông; bẹ không lông, có rìa lông dày ở bìa, mép ngắn. Chùm-tútán cao 6-7 cm, nhánh 3-4, mỗi nhánh mang ít giéhoa; giéhoa dài 4,5 mm, rộng 2 mm; đỉnh và trấu có mũi dày; hoa trên có trấu dưới dày, láng, bìa uốn vào ôm lấy trấu trên.

Ven rừng.

- Ascending grass; lemma with thick acumen (*Panicum munroanum* Bal.).

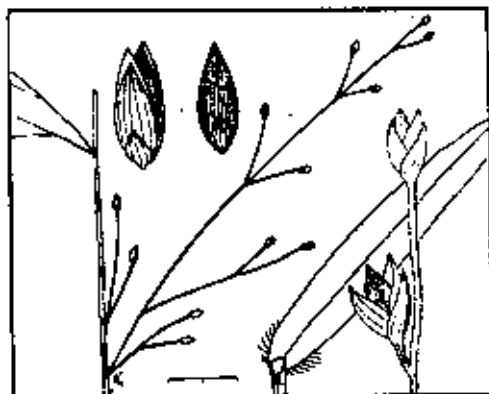

10.350 - *Acroceras tonkinensis* (Bal.) C.E. Hubb. ex Bor. Nhángiác Báchộ.

Cỏ daniên, bờ rời đứng; lông dài, mắt có lông. Lá có phiến thon, dài 15-20 cm, rộng 1,5-3 cm; mép cao 1 mm, có rìa lông mịn, bẹ rìa lông. Chùm-tútán cao 20 cm, thưa, nhánh dài 15 cm; giéhoa thưa, to, dài 5 mm; hoa dưới đực, hoa trên lưỡngphái, có trấu láng dài.

Rừng thưa: B đến Bàolộc; XII.

- Ascending perennial grass; spikelets 5 mm long; upper lemma crested (*Panicum tonkinensis* Bal., *Neohusnotia tonkinense* (Bal.) Cam.).

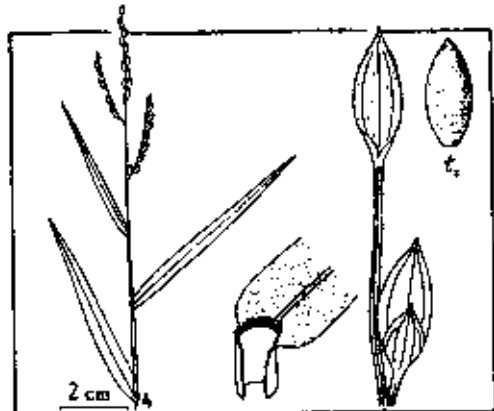

10.351 - *Acroceras zizanoides* (H.B.K.) Dand. Nhángiác niêng.

Cỏ daniên, cao đến 1 m; thân bờ dài rời đứng, mắt có lông. Lá có phiến cứng, lục tươi, dài 10-15 cm, rộng 5-12 mm, không hay có lông mịn; mép thấp, có lông. Chùm-tútán ít nhánh (3-6), dài 4-12 cm; cọng 3 cạnh; giéhoa khít, cao hơn 5 mm, đỉnh dưới ngắn, trấu có mũi, trấu trên (hoa thụ) cứng, trắng.

Đáclác (400 m), Phanrang, nơi ẩm; I.

- Ascending grass to 1 m high; upper lemma white, thick, crested (*Panicum zizanoides* Kunth, *A. oryzoides* Stapf.).

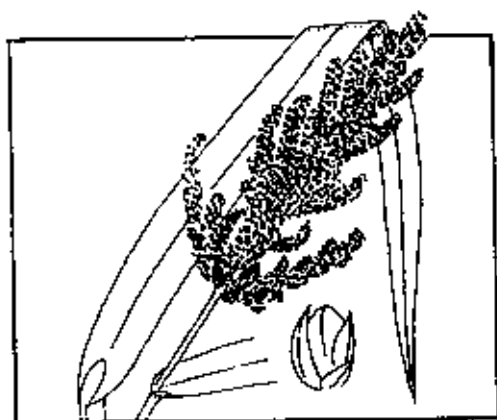
10.352 - *Echinochloa crus-galli* (L.) P. Beauv. Lôngvực, Bạcháo; Cock's foot, Common Barnyard Grass.

Cỏ nhátmiên, thân hơi dẹp, cao đến 1,2 m; mắt có lông, lông trơn. Lá có phiến lục đậm, dài 10-20 cm, rộng 1 cm; mép vắng, bẹ đẹpđẹp. Chùm-tútán cao 10-20 cm, dày hay thưa, nhánh đứng xéo; giéhoa xanh ửng tím, xoan-tròn, dài 3-4 mm, có lônggai ngắn hay không. $2n = 54$.

Ruộng, nơi ẩm. Cầm máu, trị đau lá-lách, bố.

- Annual grass to 1.2 m high; ligule absent; spikelets green, violet tint, 3-4 mm long (*Panicum crus-galli* L.).

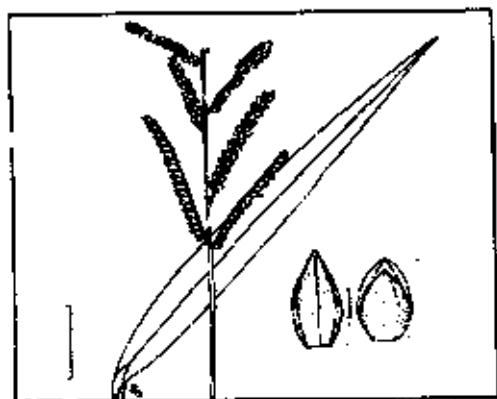

10.353 - Echinochloa esculenta (A. Braun) H. Scholz. Lôngvực chim, Bạch thảo; Japanese Barnyard Millet.

Cỏ nhất niên, cao 30-60 cm. Lá có phiến hẹp dài, rộng 1-1,5 cm, không lông; không mép. Pháthoá với nhánh dài 2-5 cm; giéhoa đơn dày, thường không có lônggai, hay có lônggai rất ngắn; đỉnh không lông, có 3 gân. Dĩnh quả láng.

Trẻ làm thức ăn cho chim.

- Cultivated (*Panicum esculentum* A. Braun, *E. frumentacea* auct. pp. non Link, *E. crus-galli* var. *edulis* auct. pp.).

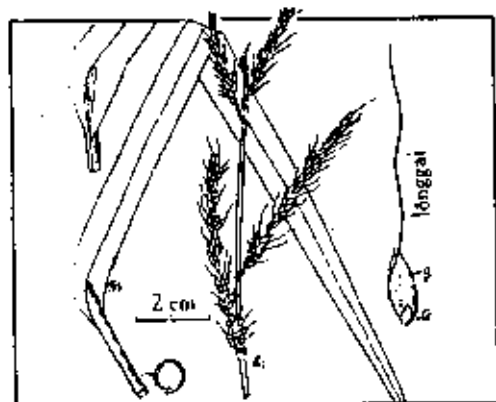

10.354 - Echinochloa frumentacea Link. Lôngvực hạt;

Lá có phiến thon hẹp, dài 10, rộng 1-1,5 cm, không lông, không mép. Pháthoá với nhánh dài 3-4 cm; giéhoa không gắn dày, thường không lônggai hay có lônggai rất ngắn; đỉnh 3 gân, có lông, dài 3,5 mm, chót thon. Dĩnh quả láng, màu ngà sẫm, to 2,5 x 2 mm.

BTN. Trị bón, làm tăng tiết mật.

- Ligule absent; caryopsis 2.5 mm long.

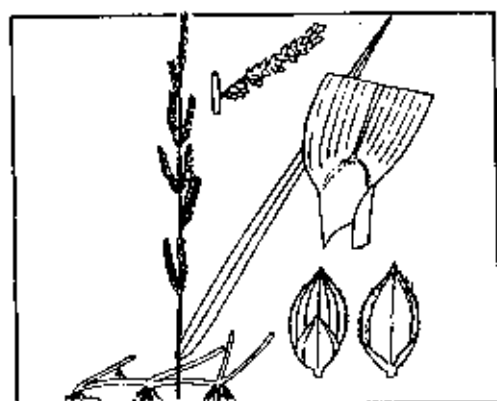

10.355 - Echinochloa crus-pavonis (H.B.K.) Schult.

Cỏ nhất niên, đứng, cao 10-150 cm, thân tròn, có lông ở mắt. Lá có phiến dài 8-28 cm, không lông, gân giữa to, trắng, dây chạy dài trên bề, không mép. Chùm-tútán cao 10-20 cm, mang nhánh dài; giéhoa tròn dài, dài 2,5-3 mm; trấu có lônggai dài.

Bờ nước: Biênhòa, Sài Gòn, Lựctinh.

- Annual grass; leaves without ligule; spikelets awned (*Oplismenus crus-pavonis* H.B.K.).

10.356 - Echinochloa colonum (L.) Link. Bourgou, Jungle grass.

Cỏ nhất niên nhỏ, cao 30-50 cm; mắt có lông. Lá có phiến dài 10-15 cm, rộng 1 cm; mép là một lần lông. Chùm-tútán mang 5-19 gié ngắn, xếp vào trục; giéhoa từng cặp, dài 2-3 mm; đỉnh dưới bằng 1/2-1/3 giéhoa. $2n = 36$.

Vườn, đất ẩm; VIII.

- Annual grass, to 50 cm high; spikelets 2-3 mm long, green (*Panicum colonum* L.).

10.357 - *Echinochloa stagnina* (Retz.) P. Beauv. Gaitháo mương; Borgou. Có daniên nằm rồi đứng, hay nổi, dài nhiều m; thân to bằng chiếc đũa; mắt phù cao 5-7 mm. Lá có phiến dài đến 40 cm, rộng 1,7 cm, bìa có lông dày phù; bẹ có lông và ria lông, mép là 1 hàng lông trắng cao đến 5 mm. Pháthoa đứng, nhánh ngang, dài 5-7 cm; giéhoa dài 4-6 mm, có lông và có lônggai dài 5-6 mm; hoa dưới đục, hoa trên cái, nướm đỏ.

Trong mương, rạch lạn, bẻ nổi, nhiều ở Đồngtháp. Không chịu nước lợ.

- Linnophyte or long floating grass (*Panicum stagninum* Retz.).

10.358 - *Echinochloa phyllopogon* (Stapf) Kissai.

Có thủysinh, sống dựa bờ kinh hay rạch, hay trong bẻ nổi. Thân hình trụ; lá có phiến dài, nhọn, không lông; mép là ria lông. Pháthoa mang gié dài 6-10 cm, tạt một bên; gié mang giéhoa có lônggai dài 1,5-2 cm; giéhoa 2 hoa, hoa dưới đục, hoa trên cái.

N.

- Hydrophyte; spikelets with awn to 2 cm long.

10.359 - *Echinochloa pyramidalis* (Lam.) Hitchc.

Có dài 1-4 m; thân to 6-8 mm, lông dài 10 cm, không lông. Lá có phiến không lông, dài đến 40 cm, rộng 1 cm, gân-phụ to; mép là hàng lông dài 5 mm, bẹ có ria lông. Pháthoa cao 25 cm, nhánh dài 6 cm, ngắn lẫn đến ngọn; giéhoa dài 3-4 mm, đỉnh 1,5 mm, trấu có mũi 1 mm, màu rơm dợt, có lông to ở sống.

Nơi ẩm, ruộng, dựa rạch.

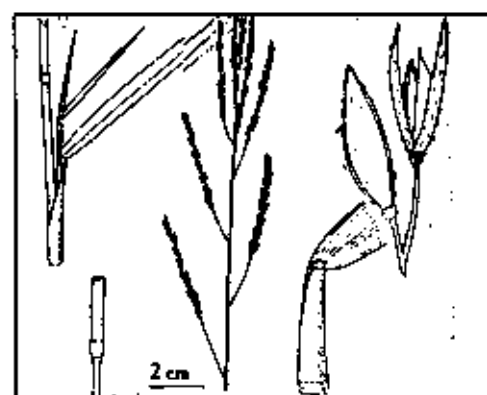
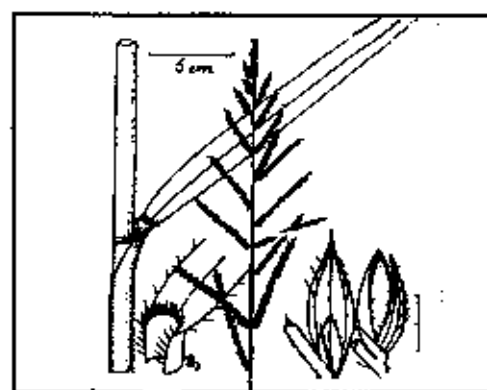
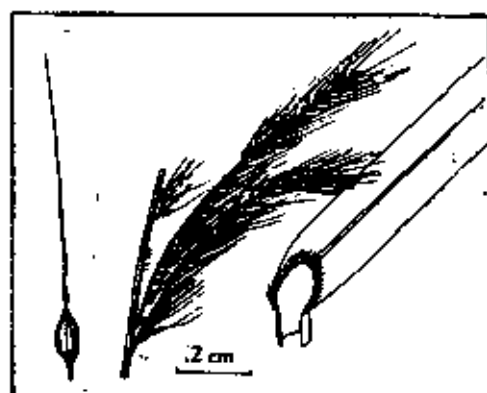
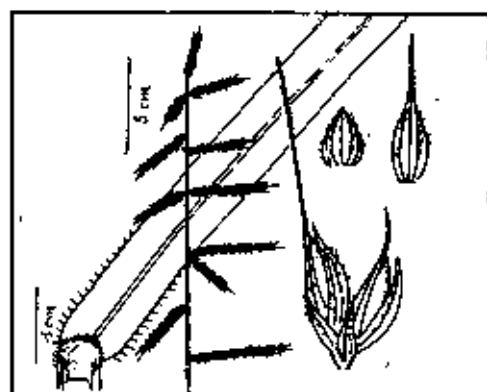
- Grass to 4 m long; ligule long hairy; spikelets 3-4 mm long (*Panicum pyramidalis* Lam.).

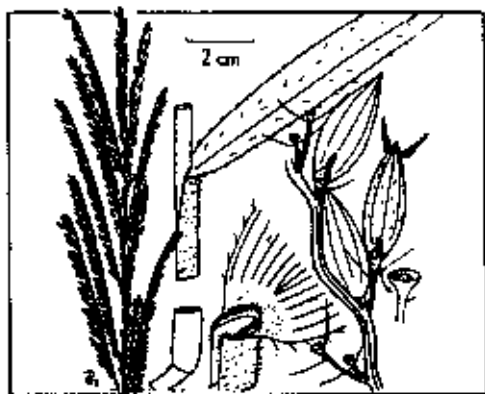
10.360 - *Eriochloa procera* (Retz.) Hubb. Cỏ-mật; Cup grass.

Bụi dày, daniên, cao 0,3-1,5 m; thân phù ở mắt và có lông. Lá có phiến hẹp, không lông, dài 8-15 cm; mép ngắn, có lông. Chùm cao đến 15 cm, mang gié dài 4-5 cm; cọng phù ở đầu, mang giéhoa dài 2,5-3,5 mm, nhọn, dẹp, có lông ở nơi gân; đỉnh dưới gần như vắng; hoa 2. $n = 9, 18$.

Ruộng, bung, dựa rạch: Cánhò.; VIII.

- Perennial; pedicels inflated at the top; spikelets 2.5-3.5 mm long (*Agrostis procera* Retz.).

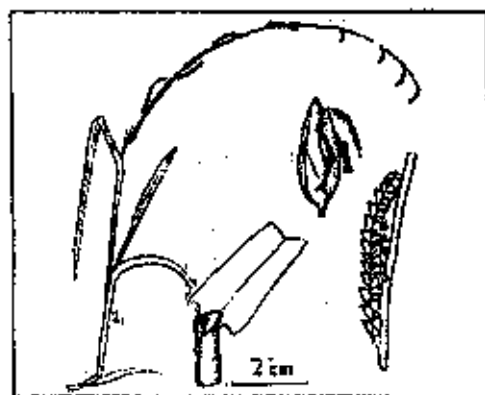
10.361 - Eriochloa polystachya Kunth. Cỏ-mặt nhiều-gié.

Thùysinh to, dài đến 2 m; lông to 4-8 mm, ở gần gốc, dài 15 cm. Lá có phiến dài 15-20 cm, rộng 1-1,4 cm; bẹ dài gần không bằng lông, mép có rìa lông dày mịn. Pháthoa to, phần thụ dài 30 cm, nhánh nhiều, dài 12-15 cm, đứng; cọng phù ở chót, mang gié hoa xoắn, dài 4 mm; đỉnh tím, trấu có bột tím ở gần đỉnh; vòi nhụy tím.

Ruộng, bung, dựa rạch: Longxuyên (Mýluông);

IX.

- Bigger grass; spikelets 4 mm long (*E. ramosa* Hack.).

10.362 - Paspalidium flavidum (Retz.) A. Cam. Cỏ sâu vàng.

Cỏ cao đến 1,2 m; thân nằm rồi đứng. Lá có phiến dài 5-10 cm, rộng 3-7 mm, không lông, đáy có tai rìa lông mịn; mép ngắn, nguyên, bẹ dẹp dẹp. Pháthoa dài, mang gié ngắn hơn lông, ôm trục; gié hoa 2 hàng, dài 2-3,5 mm, láng, vàng hay tím.

Lùm bụi, đất hoang: N.

- Ascending grass; panicles with branches shorter than internodes (*Panicum flavidum* Retz.).

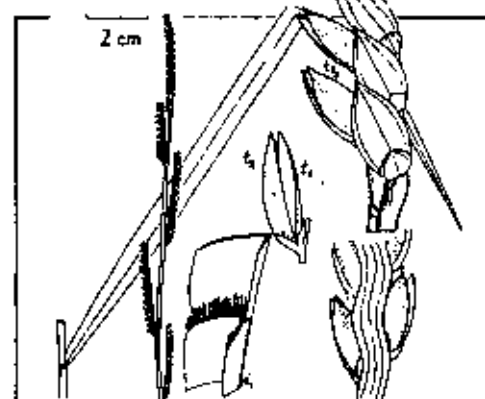

10.363 - Paspalidium geminatum (Forssk.) Stapf.

Thân to 2-3 mm, có ít lông ở mắt. Lá có phiến thon hẹp, dài vào 12 cm, rộng 5-7 mm, chót nhọn; mép là hàng lông đứng; bẹ dẹp dẹp. Pháthoa cao 20 cm, mang gié đứng, dài bằng lông, thường từng cặp, dài vào 2,5 cm; gié hoa không lông, hoa dưới lép, hoa trên lưỡngphái với 3 tiểunhụy, noãn sào 2 núm.

Bờ nước; Sài Gòn; XI.

- Panicles with often geminated branches (*Panicum geminatum* Forssk., *Paspalidium fluitans* Retz.).

10.364 - Paspalidium punctatum (Burm. f.) A. Cam. Cỏ-sâu dóm.

Cỏ đaniel nổi, cao đến 1,2 m; thân to 1 cm, lông xốp, có rễ ở mắt. Lá có phiến thon dài, cứng hay xốp; mép là một hàng lông dày, cao 2 mm; bẹ dẹp dẹp. Chùm cao 20-30 cm, mang 10-20 gié dài hơn lông, sóng đẹp; gié hoa songđỉnh, có đỉnh nhỏ, trấu dưới mỏng, trấu trên (hoa thụ) dày, có ổ mịn. Đỉnh quả tròn, đẹp.

Đất ẩm lầy: Nam; I.

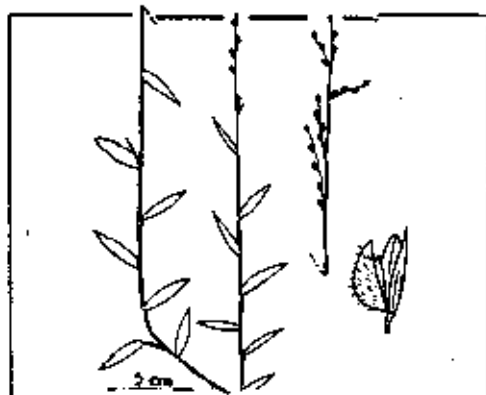
- Floating hydrophyte; panicles with branches longer than internodes (*Panicum punctatum* Burm.f.).

10.365 - Pseudoechinolaena polystachya (H.B.K.) Stapf.

Cỏ daniên mảnh, năm mang nhánh đứng cao 10-50 cm. Lá có phiến thon hẹp, dài 5-8 cm, rộng 1 cm, có ít lông, mép mỏng, ngắn. Pháthoa mang ít nhánh ngắn; giéhoa ít, có cọng ngắn, cao 4-5 mm; hoa thụ 2, đính trên có bầu, có lông. Dínhquả nhỏ.

Dựa suối, hay làm thành khâm dưới bóng cây trồng: B, Báolộc (hình theo Schmid); IX.

- Upper glume gibbous, armed with hooked hairs (*Echinolaena polystachya* H.B.K.).

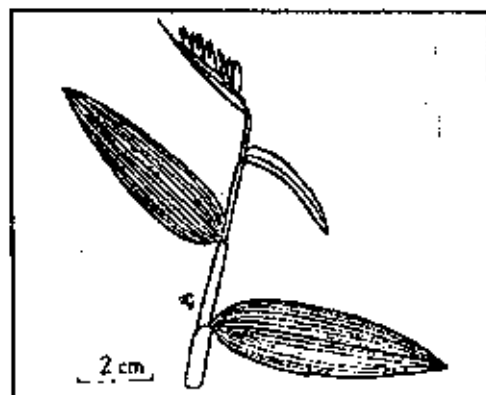

10.366 - Thuarea involuta (Forst. f.) R. Br. ex Roem.

Cỏ daniên bò, có rễ sáivi. Lá có phiến có hay không lông, dày, dài 4-6 cm; mép là một vòng lông. Pháthoa có 1 mo, gié mang hoa một bên, cao 2,5 cm; giéhoa dài 4 mm, từng cặp, giéhoa trên đực, giéhoa dưới có hoa dưới cái hay lưỡngphái.

Dựa biển.

- Perennial; inflorescence with a spathe; spikelets by 2 of 2 kinds (*Ischaemum involutum* Forst. f.)

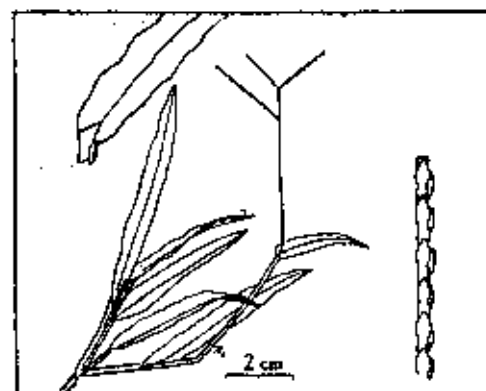

10.367 - Axonopus compressus (Sw.) P. Beauv.. Cỏ Lá-gùng; Savannah grass, Louisiana grass..

Cỏ mọc sà ở đất, có rễ ở mắt; thân đẹp, tím. Lá có phiến láng, mỏng, hơi giùn và có lông đều ở bìa, rộng 1-1,5 cm, gân chánh mảnh; bẹ đẹp, mép vắng. Pháthoa do 2-3 nhánh mảnh, dài; giéhoa 2,2 mm, gắn theo 2 hàng trên trục chủ-chi; nuốm trắng. $n = 40, 60$.

Đất ẩm, trắng hay rập, sần cỏ (trồng); Góc T.-Mý.

- Creeping grass; spikes 2-3 (*Milium compressum* Sw.).

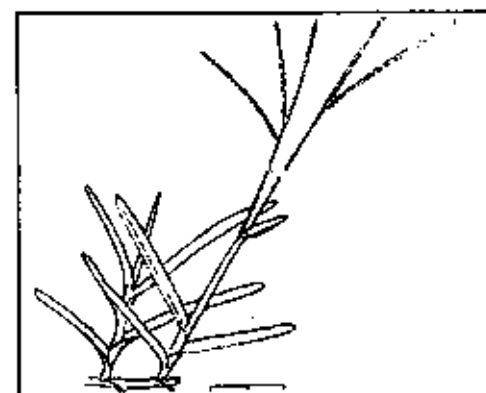

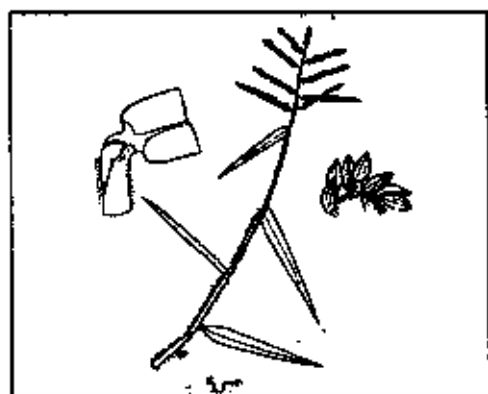
10.368 - Axonopus affinis A. Chase. Carpet grass.

Bụi dày hơn trên. Lá có phiến hẹp hơn, dài hơn, bìa không giùn, không rìa lông, đầu tà hay tròntròn. Pháthoa mang 1-3 nhánh. Dínhquả dài 1,7-1,8 mm; nuốm tia.

Tr làm khâm, chịu khô hơn loài trên.

- Leaves obtuse at apex, not ciliated.

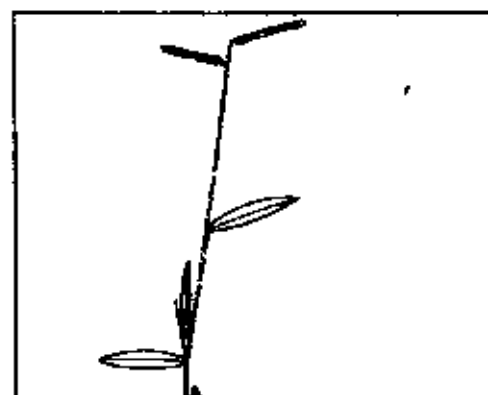

10.369 - *Brachiaria mutica* (Forssk.) Stapf. Cỏ lông-tây; Para grass, Dutch grass, Buffalo grass; Herbe de Para.

Cỏ mạnh có thể cao 1,5 m khi mọc dựa bụi, rào; thân không lông. Lá có phiến dài đến 25 cm, bẹ có lông dính dày trắng, mép là một hàng lông ngắn, dày. Chùm-tútán mang 8-20 nhánh; trục (3 cạnh) có lông thưa, dài; giéhoa không lông; nuốm sậm màu.

Phổ biến ở ruộng, vườn, đến 1.000 m; X-XII,

- Common grass to 1.5 m; sheath white hirsute (*Panicum muticum* Forssk.).

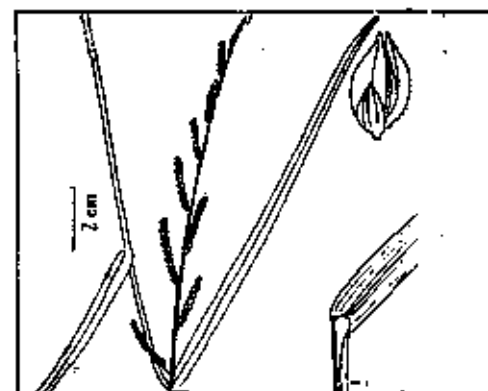

10.370 - *Brachiaria distachya* (L.) Stapf. Vithào hai-gié.

Cỏ có thân nằm, chia nhánh rời đứng; mắt có lông. Lá có phiến thon hẹp, to 5-15 x 0,5-0,8 cm, bìa có lông; bẹ có lông ở miệng, mép có lông. Gié thường 2(4), thường ngang, dài 2,5-7 cm, sóng không lông; giéhoa màu lục dợt, theo 2 hàng; hoa 2; đỉnh 5-7 gân.

BTN; VII-XI.

- Ascending grass; panicles with 2(4) branches; spikelets light green (*Panicum distachyum* L.).

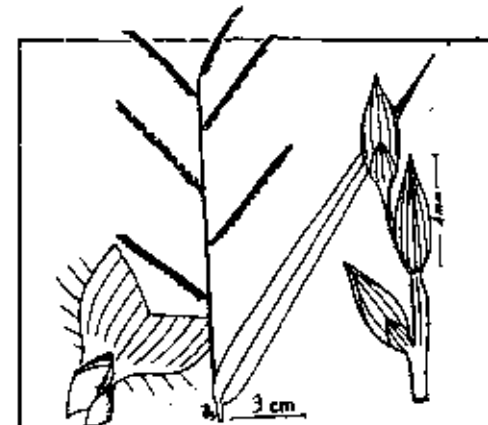

10.371 - *Brachiaria eruciformis* (J.E. Sm.) Griseb. Vithào dạng-sâu.

Cỏ nằm rời đứng; thân có mắt phù, không lông. Lá có phiến dài 15-25 cm, rộng 8-10 mm; mép ngắn, không lông; bẹ không lông. Pháthhoa dài 15 cm, nhánh 8-10, ngắn, đứng (dạng sâu); giéhoa sắp hai hàng, xoan rộng, dài 2,5 mm, trấu dưới ngắn hơn 1/2 trấu trên, có lông mịn. n = 9.

Theo ruộng vườn, vùng Sài Gòn.

- Ascending grass; panicles with erected branches; spikelets 2.5 mm long (*Panicum eruciformis* J.E. Sm.).

10.372 - *Brachiaria subquadripara* (Trin.) Hitchc. Vithào bốn-gié.

Cỏ nằm rời đứng, có rễ ở mắt; lông dài 5-8 cm, rộng 2-3 mm. Lá có phiến dài 8-12 cm, rộng đến 1 cm; bẹ ngắn hơn lông, mép rìa lông mịn. Pháthhoa cao 10-15 cm, gié 5-7, dài 5 cm; trục 3-cạnh; giéhoa có cọng, dài 3,5-4 mm, rộng ở giữa, tùu thon đến chót.

Đất rào, có cát: Sài Gòn; X. Khác *B. distachya* ở giéhoa to hơn.

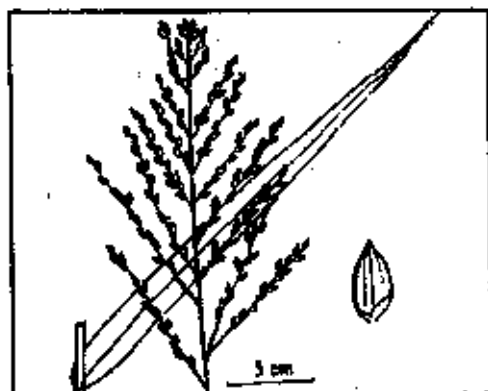
- Panicles 5-7 branches; spikelets 3,5-4 mm long (*Panicum subquadriparum* Trin.).

10.373 - *Brachiaria ramosa* (L.) Stapf. Vitháo nhánh.

Cỏ nhất niên cao đến 1 m, nằm rồi đứng; mắt thường có lông. Lá có phiến hẹp, dài 10-15 cm, rộng 1-1,3 cm, đáy ôm thân; mép có nhiều lông. Chùm-tụtán cao 8-12 cm, nhiều nhánh dài 5-7 cm; giéhoa vàngvàng dài 3-5 mm, có lông mịn hay không lông; đỉnh dưới ôm trọn giéhoa, đỉnh trên bằng giéhoa.

Bình và trungnguyên, Đàngng vào N (hình theo Schmid).

- Annual, 1 m high grass; spikelets yellowish, 3-5 mm long (*Panicum ramosum* L.).

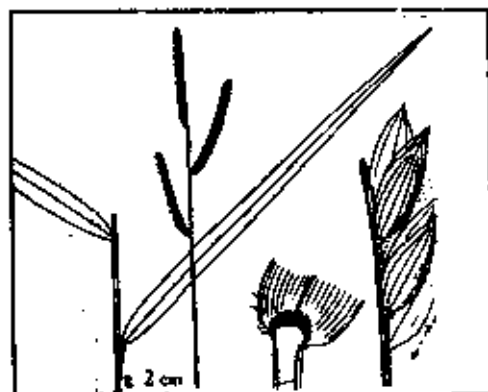
10.374 - *Brachiaria paspaloides* (Presl) C.E. Hubb. Vitháo san.

Cỏ nhất niên cao 75 cm; thân cứng, lông dài, có lông ở mắt. Lá có phiến dài 15-25 cm, rộng 1 cm; mép là một hàng lông cao, dày; bẹ có lông ở bìa. Chùm 3-4 nhánh đứng, dài 3-6 cm, sóng có 3 cạnh; giéhoa 4 mm, đỉnh dưới dài bằng 4/5 đỉnh trên; hoa trên thụ với trấu dài, 5 gân.

Thủathiên, Buônmethuột, Bảolộc, Sàigòn;

XII.

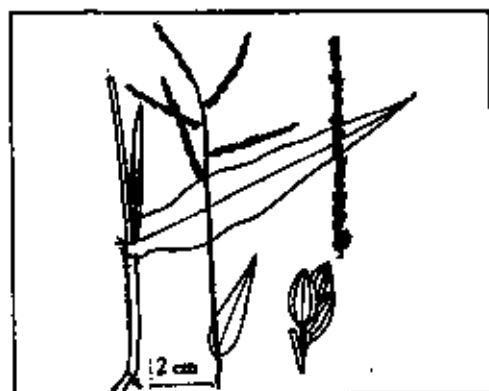
- Annual to 75 cm high grass; panicles with 3-4 branches 3-6 cm long (*Urochloa paspaloides* Presl., *B. ambigua* (Trin.) Cam.).

10.375 - *Brachiaria reptans* (L.) Gardn. & C.E. Hubb. Vitháo bò.

Cỏ bò rồi đứng cao 30-40 cm; thân cứng, to 1,5-2 mm. Lá có phiến thon, dài 6-9 cm, rộng 1,3-1,7 cm, bìa dợn, trong và cứng, đáy có tai ôm thân, và ria lông; bẹ có lông mịn, mép là ria lông. Pháthhoa với 5-8 nhánh dài 2-3 cm; giéhoa gần một bên, xoan, xanh dợt, không lông dài 2 mm, đỉnh ngắn, trấu có 3 gân xanh; hoa dưới đực, hoa trên lưỡngphái. n = 9

Ráy: từ Lạngson trở vào; IX.

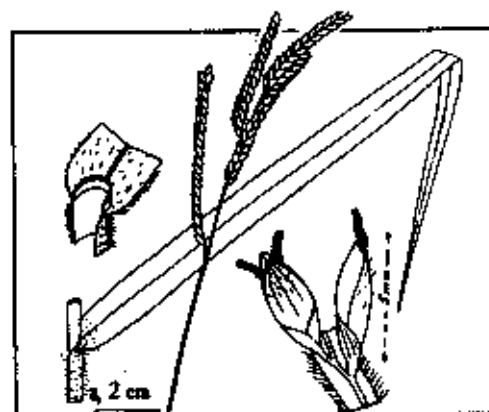
- Ascending grass; spikelets glabrous (*Panicum reptans* L., *Urochloa reptans* (L.) Stapf.).

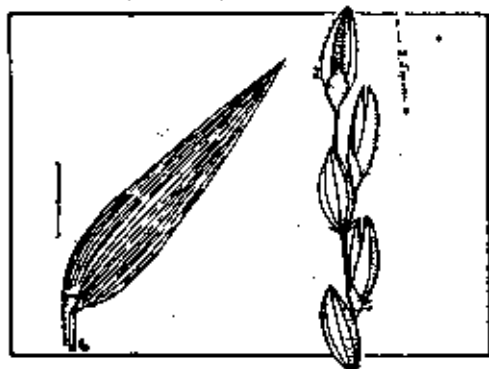
10.376 - *Brachiaria brizantha* (A. Rich.) Stapf. Vitháo tằm.

Cỏ daniên cao 1 m; thân nằm rồi đứng, có rễ ở mắt. Lá có phiến dài 20-30 cm, rộng 1,3 cm, có lông; mép ngắn, có lông, bẹ có lông. Gié 3-5; trục có cánh, mang giéhoa cao 5 mm, trắngtrắng, đỉnh trên có lông; nõm tím.

Tr cho giásúc ở Bảolộc; VI.

- Cultivated (*Panicum brizanthum* Hochst. ex A. Rich.).

10.377 - *Brachiaria villosa* (Lam.) Cam. Vithào lông.
Cỏ *nhất niên* cao 30-40 cm; thân nằm rồi đứng, *có lông nằm*. Lá có phiến mỏng, dài 5-8 cm, rộng đến 2 cm; bẹ có lông, mép lá một lần lông. Chùm-tútán có nhánh đứng hay ngang; gié hoa dài 2,5 mm, *tim tím*, đỉnh dưới rất ngắn, hoa dưới lép, hoa trên lưỡngphái.

Đất lầy; Đà Lạt; X.

- Spikelets 2.5 mm, glume inferior very short (*Panicum villosum* Lam.).

10.378 - *Stenotaphrum dimidiatum* (L.) Brongn. Doánhào bánnguyệt.

Cỏ nhỏ, *nằm*, có rễ ở mắt, *hay đứng*, cao đến 60 cm, không lông. Lá có phiến hẹp, tã hai đầu, mómóc, không lông hay có lông ở đáy bẹ; mép là vài lông. Gié ở ngọn, dài 4-5(12) cm, rộng 3-7 mm, ngay hay cong; gié hoa 1-2 hàng, dài 4,5 mm; hoa dưới đực hay lưỡngphái, hoa trên lưỡngphái, *nuốm đỏ*.

Đảo Hoàngsa.

- Spikes 4-5 cm; spikelets 4,5 mm, 2-flowered (*Panicum dimidiatum* L.).

10.379 - *Stenoptaphrum secundatum* (Walter) O. Ktze. Doánhào cạnh.

Cỏ *đại niên* to; thân tròn, *đáy bò*; nhánh cao 5-60 cm. Lá hơi songđỉnh; phiến dài 7,5-15 cm, rộng vào 1 cm; bẹ rộng, *đẹp đẹp*, mép là 1 vòng lông. Gié cao 5-10 cm, nhánh nếu có dài 2 cm; gié hoa cao 4 mm; đỉnh nhỏ, đỉnh trên cao 5-6 mm, *xoan*.

Xuyềnnhiệt đới, gốc Mỹ châu.

- Perennial grass; spikes 5-10 cm long; spikelets 6 mm high (*Ischaemum secundatum* Walter).

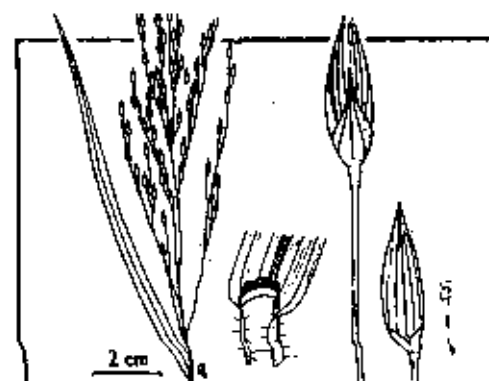

10.380 - *Stenotaphrum helferi* Munro ex Hook. f. Doánhào Helfer.

Cỏ *đại niên* có chồi bò; thân cao 30-50 cm, mềm. Lá có phiến dài 10-20 cm, rộng 6-12 mm, đầu tã, gần như không lông; mép rất thấp, có lông. Chùm-tútán có nhánh ngắn mang ít gié hoa cao 4-5 mm, gần như tròn; hoa dưới đực, hoa trên lưỡngphái.

Phùsa trên bùn hay cát miền T. S. *micranthum* (Desv.) Hubb. (*Ophiurella micrantha* Desv., *S. subulatum* Trin. có ở đảo Hoàngsa.

- Perennial; panicles; spikelets ovoid, 4-5 mm long.

10.381 - *Panicum miliaceum* L. Kê, Kê trồng; Proso Millet, Common Millet, Hog Mij; Millet.

Bụi cao đến 1,2 m, *nhất niên*, *đáy có rễ to*, cứng; lông dài 10-25 cm, mắt có lông. Phiến dài 20-25 cm, rộng 1-2,5 cm; mép có lông, bẹ dài, có lông dài đứng. Chùm-tútán thưa hay rất dày, trục chính như nhánh; cọng dài; gié hoa dài 4-5,5 mm, đỉnh dưới có mũi nhọn; hoa dưới lép, hoa trên lưỡngphái, *nuốm tím đen*. Đỉnh quả trắng. $2n = 36, 72$.

Nhiều thứ trồng ở vùng núi, khác nhau ở màu của trấu. Gốc Trung Âu châu. Hạt dùng đắp ung thư; rễ trị đái máu cho phụ nữ.

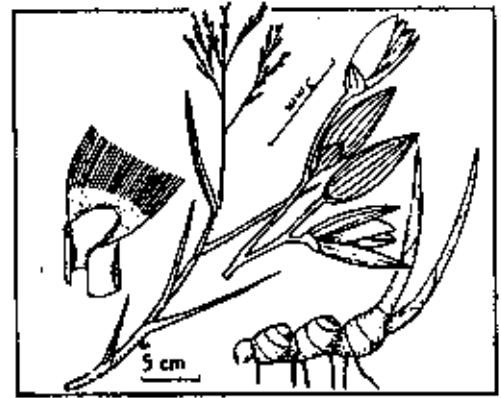
- Cultivated.

10.384 - *Panicum repens* L. Cỏ-ống, cỏ Cựa-gà; Torpedo grass.

Cỏ daniên nhờ căn hành ngầm phủ tròn thành củ và cho ngó nhọn, trắng to; thân cao 50-70 cm. Lá có phiến không lông, xanh mốcmốc mặt trên, xanh đậm mặt dưới; bẹ có ria lông, mép thấp, ria lông. Chùm-tụ tán; gié hoa xanh rồi trắng, cao 3 mm. $2n = 36, 40, 45, 54$.

Bờ ruộng, sân cát, vùng nhiệt đới, 0-200 m; I-XII. Trẻ-em dùng ngó nhọn 'đá-gà'. Căn hành trị viêm, kinh nguyệt bất thường.

- Perennial grass with developed rhizome; leaves glaucous green.

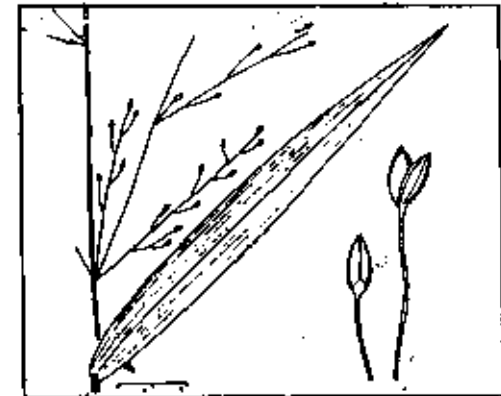

10.385 - *Panicum bisulcatum* Thunb. Kê hoa-nhọn.

Cỏ daniên; thân nằm rồi đứng, cao 60-90 cm, mắt không lông. Lá có phiến thon hẹp, to 7-15 x 0,4-1,2 cm, bẹ có lông, bìa ria lông dài, mép có lông. Chùm-tụ tán rộng, cao 10-12 cm, rộng 10-12 cm, nhánh như chi, 1 vài mỗi mắt; gié hoa 2,5 mm, xanh, xoắn nhọn, có lông thưa; đỉnh dưới 1-3 gân, đỉnh trên 5 gân; hoa trên lưỡngphái, trấu láng, màu rơm.

Sapa; VII.

- Ascending perennial grass; spikelets 2.5 mm long, puberulent (*P. acroanthum* Steud.).

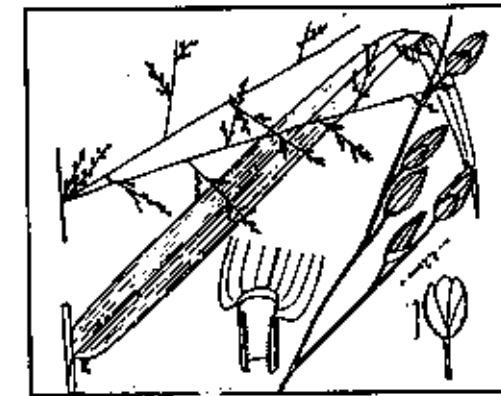

10.386 - *Panicum amoenum* Bal. Kê duyên.

Cỏ cao 60-80 cm; thân to 3-4 mm, lông dài. Lá có phiến thon hẹp nhọn, to 10-17 x 0,8-1,4 cm, đáy tròn, có lông mịn; mép nguyên, thấp (0,5 mm), bẹ ria lông. Chùm-tụ tán cao 40-50 cm, nhánh gần 45-60 vào trục, mảnh, dài 15-18 cm; gié hoa cao 1,5-2 mm, lục oliu, không rụng.

Dựa suối: Bavi; IX, 9.

- Grass to 80 cm high; spikelets 1.5-2 mm, greenish.

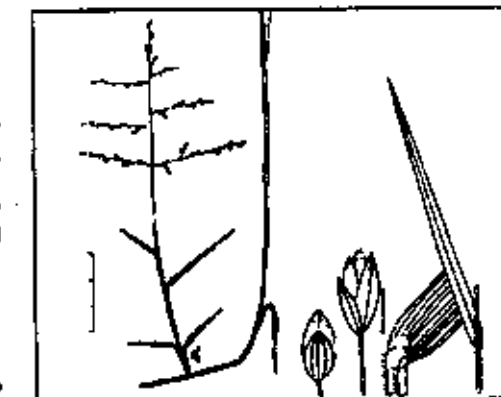

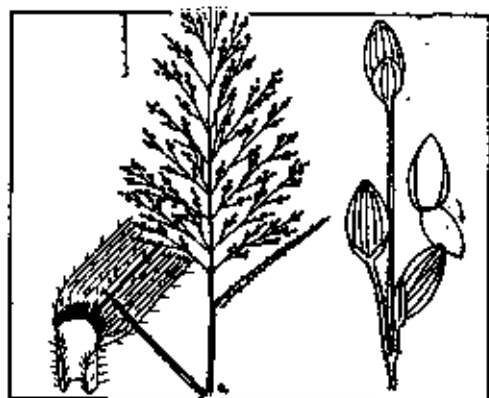
10.387 - *Panicum smithii* Rahman. Kê Smith.

Cỏ có chồi, bờ dài 15-35 cm, to 1-2 mm, mắt không lông. Lá có phiến thon hẹp, to 4-8 x 0,3-0,5 cm, không lông; mép cao 1 mm, bẹ có bìa ria lông đáy phủ. Chùm-tụ tán cao 5-15 cm; nhánh thẳng góc vào trục, dài 3-7 cm; gié hoa cao 2 mm, nhọn nhọn, lục đen; đỉnh dưới dài bằng 2/3 đỉnh trên, trấu xoắn nhọn; baophấn 0,75 mm.

Trên cát, dựa rạch: Langson; I, 1.

- Creeping grass; spikelets blackish green, 2 mm long.

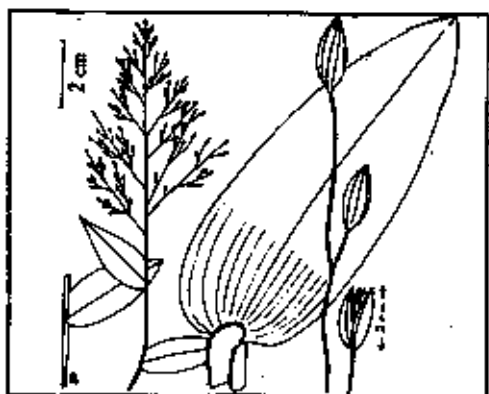

10.388 - *Panicum atosanguineum* Hochst. ex A. Rich. Kê dô-den.

Cỏ cao 50 cm; thân to 2 mm, có lông dày. Lá có phiến dài 10 cm, rộng 6-8 mm, có lông; bẹ có lông, mép là hàng lông dài 1,5 mm. Chùm-tútán cao 20 cm, nhánh mảnh dài 10 cm, mang nhiều giéhoa tím dài 2 mm; đỉnh 5 gân, cao 1 mm; trấu 5 gân, cao 2 mm; hoa thụ có trấu dưới nâu lằng, ôm trấu trên.

Dầu-tiến (Đôngnai); III.

- Grass to 50 cm high, densely pubescent; spikelets violet, 2 mm long.

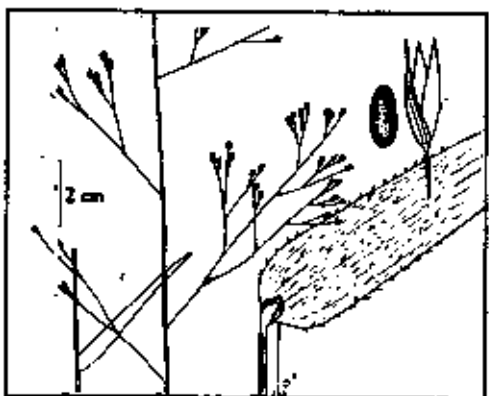

10.389 - *Panicum brevifolium* L. Kê lá-ngắn, Chao.

Cỏ mảnh, nằm rồi đứng, không lông. Lá có phiến bầu dục, dài 2-3,5 cm, đáy rộng; mép là một hàng lông ngắn dày, bẹ có ria lông. Chùm-tútán cao 5-10 cm, rộng 4-5 cm; giéhoa 2 mm, hơi có bầu; đỉnh dưới dài bằng giéhoa, hoa dưới đực, hoa trên lưỡngphái. $2n = 36$.

Ven rừng, rừng thoái hóa.

- Ascending grass; leaves elliptic lanceolate, 2-3,5 cm long (*P. hirtifolium* Ridl.).

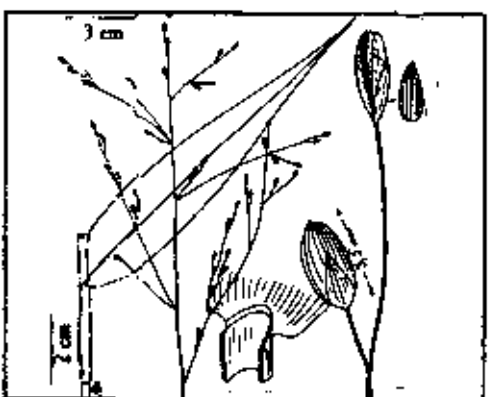

10.390 - *Panicum curviflorum* Hornem. var. *suishaense* (Hay.) Veldk. Kê hoa-cong.

Cỏ cao 40-60 cm; thân nằm rồi đứng. Lá có phiến thon, dài 5-7 cm, rộng 2-3 cm, đáy tròn; mép là hàng lông đứng. Chùm-tútán thưa, nhánh mảnh như chỉ, dài; giéhoa thưa, tia tím, dài 3-4 mm, trên cong có lông thưa; đỉnh dưới 5 gân, có mũi dài. Dinhquả lằng, đen bìa trắng, cao 1,5 mm. $2n = 18$.

Trảng, 0-650 m: Bìnhlong; XII-I.

- Ascending grass to 60 cm high; spikelets purple violet, 3 mm long (*P. suishaense* Hay., *P. tenellum* Roxb., *P. trypheron* Schultes, *P. sumatrense* auct., non R. & S.).

10.391 - *Panicum hayatae* A. Cam. Kê Hayata.

Cỏ to, nằm rồi đứng, cao đến 2-3 m; thân có lông dài hơn bẹ. Lá có phiến bầu dục, nhọn, dài 10-17 cm, rộng 1,5-2 cm; mép ngắn, bẹ có ria lông. Chùm-tútán cao 20 cm, nhánh dài 15 cm; giéhoa thưa, dài 3,5 mm, đỉnh dài bằng 1/2 giéhoa; trấu đầu tà, gân 9-13.

Ven rừng từ 1.200 m trở lên, B; VII.

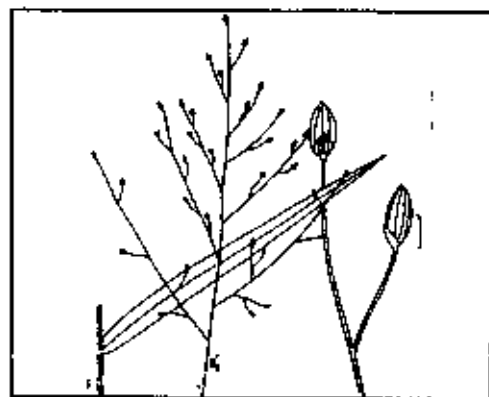
- Ascending grass, to 1 m high; panicles to 20 cm high; spikelets 3.5 mm.

10.392 - *Panicum hydaspicum* Edgw. Kê thủy-giê.

Bụi cao 40-60 cm; thân có lông mềm. Lá có phiến thon hẹp nhọn, to 10-15 x 1 cm, không lông; bẹ có lông mềm. Chùm-tútán rộng, thưa, to 20 x 10 cm, rộng như chĩa; giéhoa 2 mm, tím tím, trên rộng dài 8-10 mm; đỉnh bằng 1/3-1/2 giéhoa, 5 gân, không lông; đỉnh trên 5-7 gân, trấu không lông; hoa dưới có trấu cứng, ngà láng, dài 1,7 mm.

Trên vôi: Chợghành; IX.

- Tuft 60 cm high, softy pubescent; spikelets violaceous, 2 mm long.

10.393 - *Panicum longiloreum* M. Rahman. Kê phương-dài.

Thủysinh daniên; thân dài đến 2,2 m, hơi dẹp, có rễ ở mắt. Lá có phiến dài đến 10-35 cm, không lông; bẹ đẹp, không lông, mép lá rìa lông. Chùm-tútán cao đến 35 cm; giéhoa dài 2,2-2,5 mm, không lông; đỉnh dưới ngắn 4-6 lần hơn đỉnh trên; trấu 9 gân, trấu trên dài 1,7 mm, bầu dục, láng; hạt trong hai trấu, xoan.

Ruộng lúa nổi: Long Xuyên.

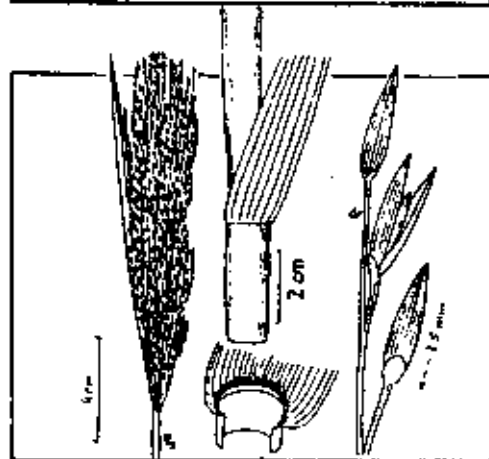
- Hydrophytic grass to 2.2 m long; spikelets 2.2-2.5 mm long.

10.394 - *Panicum paludosum* Roxb. Kê nước.

Cỏ daniên có thân bò hay nổi, xốp; lông to 7-10 mm, dài 8-12 cm, có rễ ở mắt. Lá có phiến hẹp, dài 20-30 cm, rộng 10-15 mm; mép thấp có lông. Chùm-tútán dày, cao 10-25 cm, trục như nhánh; giéhoa dài 3-4 mm, đỉnh dưới nhỏ, trong trong, không gân, đỉnh trên 7-9 gân; hoa thụ có trấu ngắn, ngàngà. $2n = 54$.

Vùng ngập, 0-1650 m: Đà Lạt. *Dạng giống P. repens*. Hạt cho bột dùng làm bánh ở Ấn Độ.

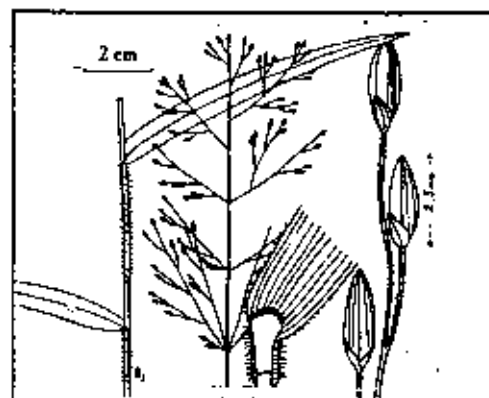
- Perennial hydrophyte; spikelets 3-4 mm long.

10.395 - *Panicum luzonense* Presl. Kê Luzon.

Cỏ *nhất niên*, cao đến 65 cm; thân nằm ở đáy. Lá có phiến dài 15-20 cm, rộng 8-12 mm, có ít lông; bẹ có lông, mép là một lần lông dày. Chùm-tútán cao 20 cm; nhánh vào 10 cm, có lông; giéhoa tím tím, cao 1,5-2,2 mm; đỉnh dưới bằng 1/2 giéhoa, đỉnh trên tím tím, 7 gân; hoa trên lưỡngphái. $2n = 18$.

Huế, Bìnhlong, 0-1.200 m; I.

- Annual grass to 65 cm high; spikelets violaceous, 1.5-2.2 mm long (*P. cambodiense* Bal.).

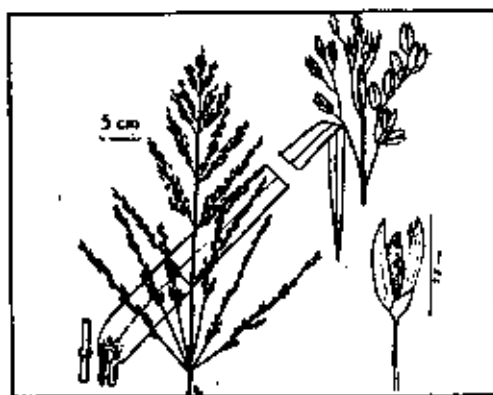

10.396 - *Panicum maximum* Jacq. Kê to; Guinea grass; Herbe de Guinée.

Bụi dày, cao đến 1,7 m; lông cứng, to 4-5 mm, mắt có lông. Lá có phiến dài 30-60 cm, rộng vào 12 mm, dày; bẹ dài 15-30 cm, có lông ở đáy, mép là một hàng lông dài. Chùm-tútán to đứng ở ngọn, mang nhánh đơn, mọc chum, dài đến 16 cm; giéhoa xanh tươi, dài 2,5 mm, đỉnh dưới cao 1 mm. $n = 16, 32, 36, 40, 64$.

Phổ biến dựa lộ và trắng, 0-1.000 m, gốc T. Phi; vào nước ta vào 1.900; VI-XII. Phát hoa dùng làm chổi tốt.

- Tuft to 1.7 m high; ample panicles, spikelets green 2.5 mm long.

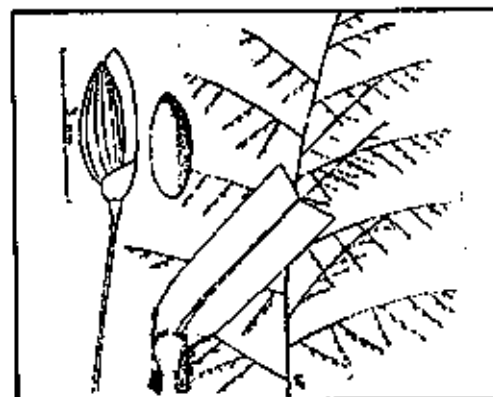

10.397 - *Panicum antidotale* Retz. Kê nhỏ; Little Millet, Brown corn Millet.

Cỏ cao đến 1 m, thành bụi. Lá có phiến dài 30-50 cm, gắn vào cuống bằng một đoạn trắng; mép là hàng lông; bẹ có lông. Chùm-tútán cao 20-40 cm; giéhoa 3 mm, đỉnh dẹt, đỉnh trên 11 gân; trấu trắng. Dính quả bầu dục. $n = 7$.

Bình và trung nguyên, nơi nước ngập: Cánh.; VIII. Bó, bó thành kinh.

- Grass to 1 m high; spikelets 3 mm, glumes reddish, lemmas whitish (*Panicum miliare* Lam.).

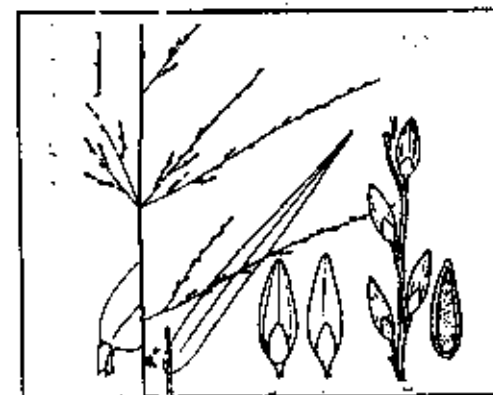

10.398 - *Panicum nodosum* Kunth. Kê nốt.

Cỏ mảnh; lông như chỉ, dài 10 cm, to 1,5 mm. Lá có phiến thon nhọn, dài 12 cm, rộng 1 cm, ở phần dưới; mép vắng; bẹ bằng 1/2 lông. Phát hoa rất thưa, cao 20 cm, nhánh chum ở mắt, mảnh, dài 10-12 cm, có lông mịn; giéhoa dài 2,2 mm, đỉnh bằng nhau, màu rơm tươi, cao bằng 1/3 trấu.

Rừng thưa. *Panicum microanthum* Bal. có thể là loài này.

- Slender grass; spikelets 2.2 mm long; glumes equal.

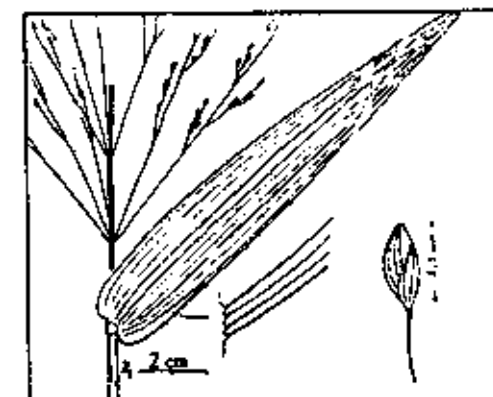

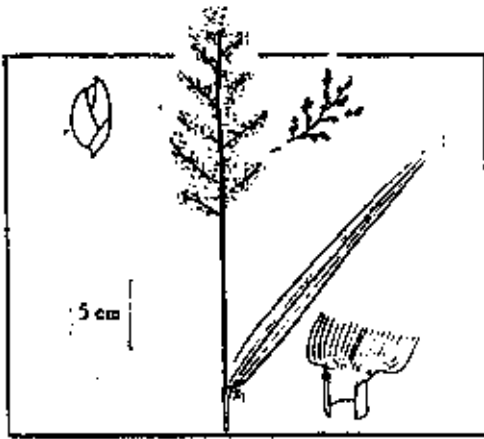
10.398b - *Panicum notatum* Retz. Kê quen, Kê núi,

Cỏ daniên, cao 1,2 m; thân cứng, lông dài hơn bẹ. Lá có phiến thon, dài đến 15 cm, rộng ở đáy đến 3 cm, đáy thường hình tim, bìa có lông như lược, đáy phù; mép vắng. Chùm-tútán cao 20-30 cm, nhánh nhiều; giéhoa cao 2,5 mm; đỉnh dưới dài bằng 3/4 giéhoa, 5 gân. $2n = 36, 52, 84$.

Núi từ 400 m trở lên; XI.

- Perennial 1.2 m high grass; limb cordate at base; spikelets 2.5 mm long (*P. montanum* Roxb.).

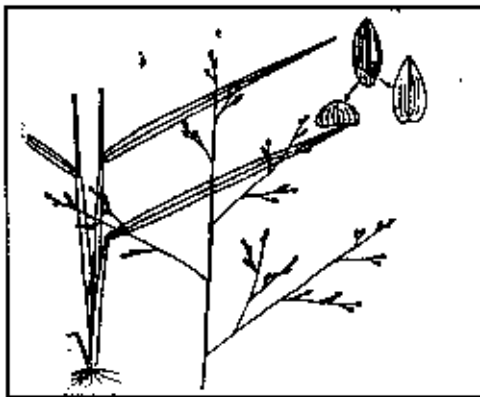

10.399 - *Panicum sarmentosum* Roxb. Kê trườn, Cỏ voi.

Cỏ daniên trườn, có thể rất dài. Lá có phiến không hay có ít lông; bẹ có ít lông, mép có lông. Chùm-tụ tán hình trụ, cao 10-35 cm, mang nhánh mảnh và rất nhiều giéhoa; giéhoa nhỏ, tròntròn, xanh, dài 2 mm; đỉnh dưới cao 0,4-1 mm; hoa dưới lép. $2n = 36$.

Ven rừng, bụi, trảng 50-1.200 m, từ Hà Bắc vào đến Phú quốc.

- Sarmentous long grass; panicles with numerous small spikelets.

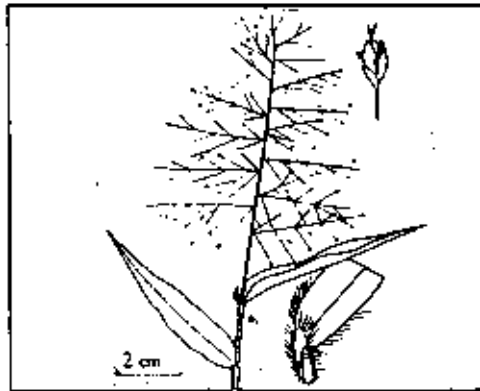

10.400 - *Panicum sumatrense* Roth ex R. & S. Kê Sumatra.

Cỏ đứng cao 30-70 cm, dây đứng hay nằm. Lá có phiến thon vào 8 x 0,4 cm, chót nhọn; mép và bẹ không lông; mắt không hay có lông. Pháthoa 7-26 x 4-7 cm, mang nhánh mảnh, thưa; giéhoa xoan, dài 3-3,5 mm; đỉnh dài bằng 1/3 trấu; trấu 7 gân. $2n = 14, 36, 40, 54$.

Ven rừng, trảng, 0-1.500 m; hạt ăn ở Ấn, cho phụ nữ lạnh sau sanh.

- Glumes and lemmas 7-nerved (*P. psilopodium* Trin, *P. miliare* auct. non Lamk., Schmid).

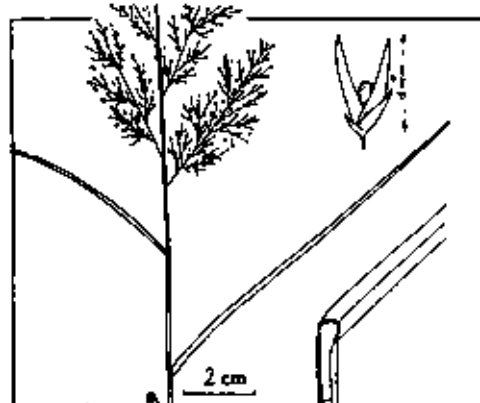

10.401 - *Panicum trichoides* Swartz. Kê tóc.

Cỏ dây nằm, cao 15-80 cm, nhát nhiên. Lá có phiến thon nhọn, dài 4-7 cm, rộng 1 cm; bẹ có nhiều lông, mép thấp có lông cao. Chùm-tụ tán mang nhiều nhánh mảnh như chi; giéhoa rất nhỏ (không đến 1 mm) và nhiều; hoa dưới đực, hoa trên lưỡngphái. $2n = 18$.

Sân, vườn, vào mùa mưa: vùng Sài Gòn. Góc nhiệt đới Mỹ châu.

- Annual grass; spikelets less than 1 mm long.

10.402 - *Panicum humile* Nees ex Steud. non Thunb ex Trin. Kê cao.

Bụi nhát nhiên; thân mảnh, cao 60 cm. Lá có phiến hẹp, dài 10-20 cm, rộng 3-4 mm; mép là một lần lông. Chùm-tụ tán nhiều nhánh mảnh như chi; giéhoa 1-1,5 mm, trấu dưới nhỏ; hoa trên lưỡngphái. Đỉnh quả xoan, đầu tà.

Đê, ruộng, đất trồng trên cát: Biên Hòa.

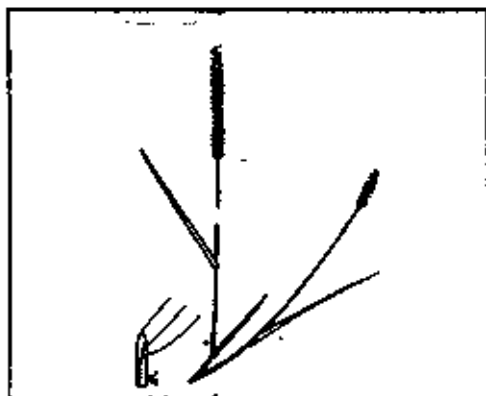
- Annual tuft, 60 cm high; spikelets numerous, small (*Panicum walense* Mez, *P. austroasiaticum* Ohwi).

10.403 - *Panicum trypheron* Schultes.10.404 - *Hymenachne acutigluma* (Steud.) Gilliland. Mồm mồ.

Cỏ nổi; thân có lông dài 10-18 cm, rộng 4-6 mm. Lá có phiến dài 20-25 cm, rộng 1,5-2 cm, đáy hình tim; bẹ không lông, mép ngắn. Chùm-tụ tán hình trụ, cao 20-25 cm, nhánh dài 3-5 cm; gié hoa cao 5 mm, thon nhọn; đỉnh trên và trấu dưới nhọn, trấu trên vẫn mỏng.

Ao, dựa rạch: Sài Gòn; X.

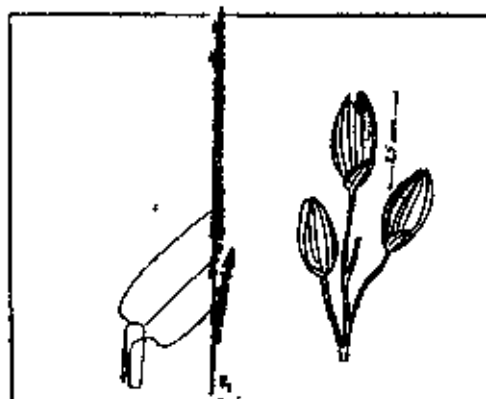
- Floating hydrophytic grass; spikelets lanceolate, 5 mm long (*Panicum acutigluma* Steud., *H. pseudo-interrupta* C. Muell.).

10.405 - *Sacciolepis angusta* Stapf. Bắc hẹp.

Cỏ nhỏ, đứng, cao 10-15 cm. Lá có phiến hẹp dài 4-6 cm, rộng 2-3 mm; mép mỏng, cao, không lông, bẹ không lông. Pháth hoa hình trụ (nhánh ốp vào trục) cao 1,5-4 cm, rộng 3-4 mm; gié hoa dài 2-2,5 mm, nhóm 2-3; đỉnh 2 ria lông cứng, hơi bầu.

0-1.500 m: BTN.

- Panicles 1.5-4 cm long; spikelets 3-4 mm long

10.406 - *Sacciolepis aurita* (Nees) A. Cam. Bắc tai.

Cỏ daniên, đứng, cao đến 1,8 m, không lông. Lá có phiến dài 20-30 cm, rộng 1-2,5 cm, đáy có tai; mép mỏng, nguyên, bẹ không lông. Pháth hoa hình trụ cao 15-30 cm, có nhánh dưới dài, hơi riêng; gié hoa thon dài cao 3,5 mm; đỉnh trên bằng trấu.

Khánh hoà, Sài Gòn.

- Perennial grass; panicles 15-30 cm long; spikelets 3.5 mm (*Panicum auritum* Presl ex Nees).

10.407 - *Sacciolepis indica* (L.) Chase. Bắc nhỏ, Bắc Ân.

Bụi nhất niên, cao 10-80 cm. Lá có phiến hẹp, dài 3-10 cm, rộng 4-5 mm; mép ngắn; bẹ không lông. Chùm-tụ tán hình trụ dài; gié hoa xanh ve-chai, dài 2,5-4 mm; trấu bằng đỉnh trên; nõm tim.

Sân cát, dựa lộ; XII-III. Gié hoa to hơn ở *S. angusta*.

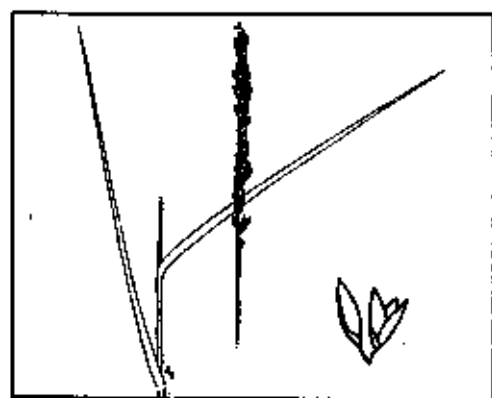
- Panicles 1-2 cm long; spikelets green, 2.5-4 mm long (*Aira indica* L.).

10.408 - *Sacciolepis interrupta* (Willd.) Stapf. Bắc giáng đoạn.

Cỏ daniên thủy sinh, có chồi ngầm, mắt có nhiều rễ sợi. Lá có phiến dài đến 30 cm, rộng 6-12 mm, mềm; bẹ không lông, mép là phiến mỏng. Chùm-tútán hình trụ, đáy thường giáng đoạn; giéhoa xanh ve-chai, dài 4-4,5 mm; đỉnh dưới bằng 1/3-1/4 giéhoa; nước đỏ đậm.

Dựa muống, xèo, bung, bìnhnguyên, thành hộiđoàn.

- Hydrophyte; panicles interrupted at base; spikelets 5-5.5 mm long (*P. interruptum* Willd.).

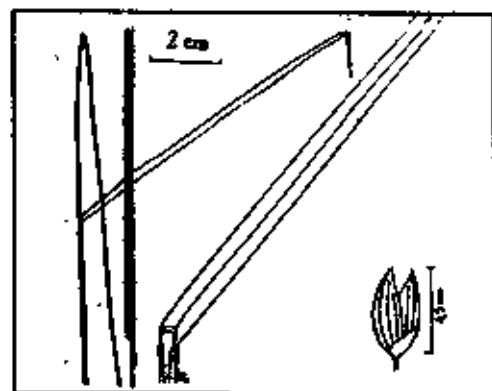

10.409 - *Sacciolepis myosuroides* (R. Br.) A. Cam. Bắc đuôi-chuột.

Nêthựcvật đứng cao 1 m. Lá có phiến dài đến 20 cm, rộng 3-6 mm, nhám, ở đáy có lông dài; bẹ không lông, mép gần như vắng. Pháthoa hình trụ cao 10-20 cm, to 3-4 mm; giéhoa tròn, to 1-1,5 mm, đỉnh dưới dài 0,3-1 mm. $2n = 36$.

Ruộng, 0-1.500 m; XII.

- Panicles cylindrical to 20 cm long; spikelets 1.5 mm long (*Panicum myosuroides* R. Br.).

10.410 - *Sacciolepis polymorpha* A. Chase. Bắc đanh.

Cỏ daniên có chồi bờ dài; thân cao 1,2 m. Lá có phiến dài 20-30 cm, rộng 1 cm; mép mỏng, ngắn, nguyên, bẹ không lông. Pháthoa hình trụ, cao 15-30 cm, với nhánh dưới thường tách ra; giéhoa cao 2,5 mm, trấu dưới ngắn hơn đỉnh trên.

Bìnhnguyên. Có nhiều var.

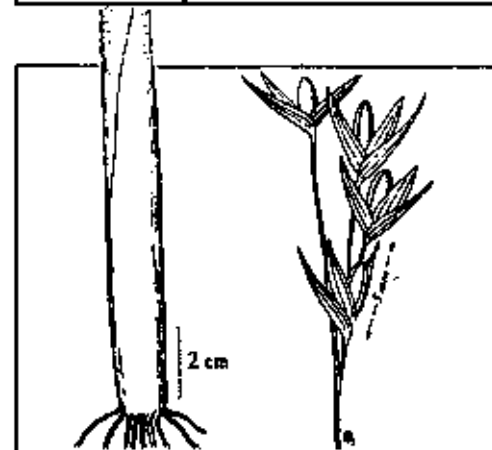
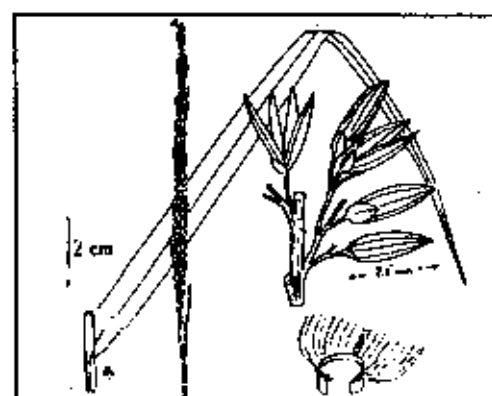
- Perennial; panicles interrupted; spikelets 2.5 mm long.

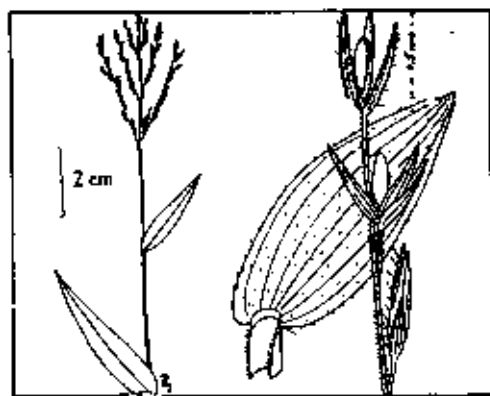
10.411 - *Ichnanthus harmandii* A. Cam. Lột thảo Harmand.

Cỏ thủy sinh to, cao đến 2,5 m, không lông. Lá có phiến hẹp, dài 60-90 cm, rộng 2-4 mm; mép ngắn, có lông dày, dài, bẹ có lông ở trên. Chùm-tútán rộng, cao đến 1,2 m, nhánh dài 25 cm; giéhoa cao 5 mm, thon, dẹp theo hông; đỉnh 7 gân, có mũi dài; hoa dưới lép; hoa trên có trấu ngà, láng.

Đầm: Gougah, Lợcninh.

- Limnophyte to 2.5 m high; panicles 1.2 m high.

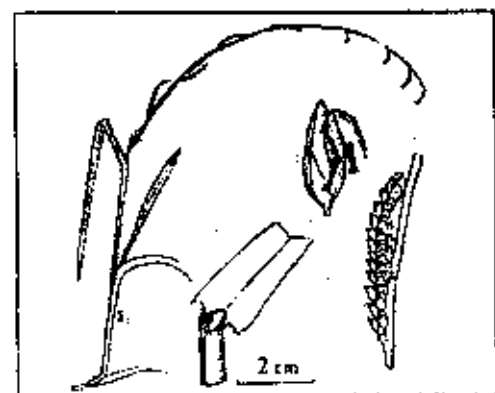

10.412 - Ichnanthus vicinus (F.M. Bail.) Merr.
Lộ thảo gần.

Cỏ daniên cao 60 cm; thân nằm rồi đứng; lông ngắn. Lá có phiến bầu dục thon, mỏng, phẳng, có lông, dài 5-15 cm, đáy bất xứng; mép ngắn, bẹ có rìa lông. Chùm-tútán cao 10-20 cm, thường 3; nhánh có lông; gié hoa thon, dẹp theo hông, dài 4,5 mm; đỉnh 3 gân; hoa dưới lép hay đục; hoa trên thụ có 2 phụ bộ dính vào trấu. Dính quả láng, ngà, bầu dục, cao 2,2 mm.

Hội đoàn ven rừng, đường mòn, đến 1.500 m.

- Perennial 60 cm high; spikelets 4,5 mm long (*Panicum vicinum* F.M. Bail., *I. pallens* auct. non Munro).

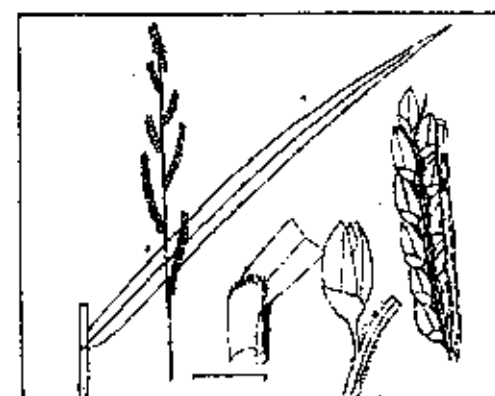

10.413 - Setaria flavida (Retz.) Veldkamp. Cỏ sâu vàng.

Cỏ cao đến 1,2 m; thân nằm rồi đứng. Lá có phiến dài 5-10 cm, rộng 3-7 mm, không lông, đáy có tai rìa lông mịn; mép ngắn, nguyên, bẹ dẹp dẹp. Phá hoa dài, mang gié ngắn hơn lông, ốm trực; gié hoa 2 hàng, dài 2-3,5 mm, láng, vàng hay tím.

Lùm bụi, đất hoang, 0-500 m: N.

- Ascending grass; panicles with branches shorter than internodes (*Panicum flavidum* Retz.: *Paspalidium flavidum* (Retz.) A. Cam).

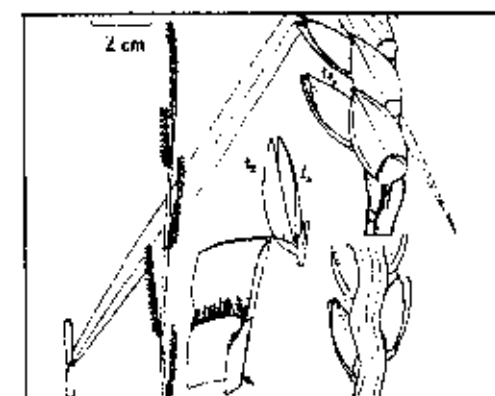

10.414 - Setaria geminata (Forssk.) Veldkamp.

Thân to 2-3 mm, có ít lông ở mắt. Lá có phiến thon hẹp, dài vào 12 cm, rộng 5-7 mm, chót nhọn; mép là hàng lông đứng; bẹ dẹp dẹp. Phá hoa cao 20 cm, mang gié đứng, dài bằng lông, thường từng cặp, dài vào 2,5 cm; gié hoa không lông, hoa dưới lép, hoa trên lưỡng phái với 3 tiểu hụy, noãn sào 2 núm.

Bờ nước; Sài Gòn; XI. Xuyên nhiệt đới.

- Panicles with often geminated branches (*Panicum geminatum* Forssk., *Paspalidium fluitans* Retz., *Paspalidium geminatum* (Retz.) Stapf.).

10.415 - Setaria punctata (Burm. f.) Veldkamp. Cỏ sâu dóm.

Cỏ daniên nổi, cao đến 1,2 m; thân to 1 cm, lông xốp, có rễ ở mắt. Lá có phiến thon dài, cứng hay xốp; mép là một hàng lông dày, cao 2 mm; bẹ dẹp. Chùm cao 20-30 cm, mang 10-20 gié dài hơn lông; sóng đẹp; gié hoa song đỉnh, có đỉnh nhỏ, trấu dưới mỏng, trấu trên (hoa thụ) dày, có ở mịn. Dính quả tròn, đẹp.

Đất ẩm lầy, trên bùn, 0-100 m: Nam; I.

- Floating hydrophyte; panicles with branches longer than internodes (*Panicum punctatum* Burm. f., *Paspalidium punctatum* (Burm. f.) A. Cam.).

10.416 - *Setaria italica* (L.) Beauv. Common Millet, Germain Millet, Foxtail Millet; Millet à grappe.

Cỏ cao 0,7-1 m. Lá có phiến dài 30-40 cm, rộng 1,5 cm, chót nhọn dài; bẹ không lông, mép là một hàng lông dài, trắng. Chùm-tútán ở ngọn, hẹp, dài 20-30 cm, rộng 2-3 cm, *xanhxanh*; giéhoa 2-3 mm, từ 1-3, giéhoa thụ láng.

Tr đến 1.500 m, để lấy dinhquả, làm bánh, thế gạo lúc đói, và nhất là để nuôi chim. Gốc Ấn-Đ. Dinhquả ítitiểu, thuliếm, trị ja, đắp trị tethấp, giúp sanh đẻ, không đau. Gốc bánhiệtđới Âu-A.

- Cultivated (*Panicum italicum* L.).

10.417 - *Setaria sphacelata* (Schum.) Stapf. & C.E. H.

Cỏ cao đến 2 m; thân hơi dẹp ở đáy. Lá có phiến dài 20-30 cm, rộng 1 cm; mép cao, có ria lông, bẹ có lông, dẹpdẹp. Chùm-tútán như gié cao 20-30 cm, *vàng hay nâu*, có *tơ phún*; tổngbao do từ 5-6 mm, trên là một gié thụ và 2-3 lép; giéhoa thụ cao 2,5-3 mm,

Tr cho giasúc, gốc Phichâu.

- Cultivated (*Panicum sphacelatum* Schum.).

10.418 - *Setaria pumila* (Poir.) Roem. & Schult. Duối-chồn nhỏ.

Cỏ *nhấtiên*; thân cộc, cao 30-50 cm. Lá có phiến thon, nhọn, phẳng, không lông, đáy tròn, ôm bẹ; bẹ không lông, mép là một hàng lông dài, đứng. Pháthoa 2-4 cm, rộng 1 cm kể cả tơ; trục dày lông; giéhoa có cọng 1,5 mm, trắngtrắng, dài 3 mm; tổngbao là *tơ vàngvàng*, dài 3-4 mm.

Sapa, Tuyênquang đến Bìnhtrịthiên. Hạt được ăn ở Phichâu, Ấn-Đ.

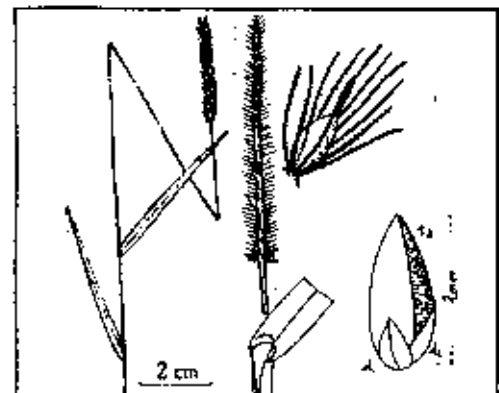
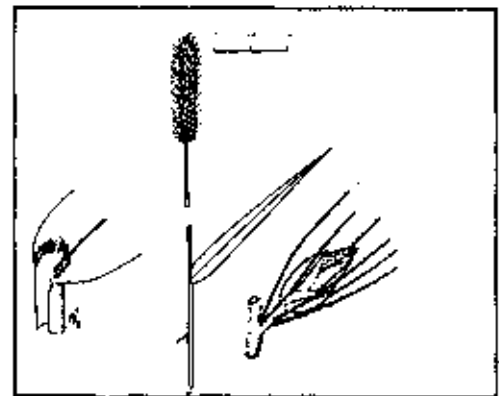
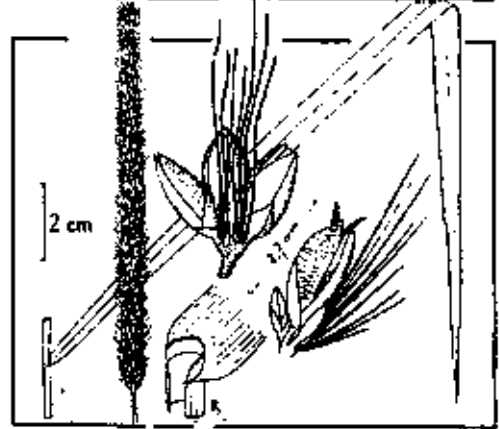
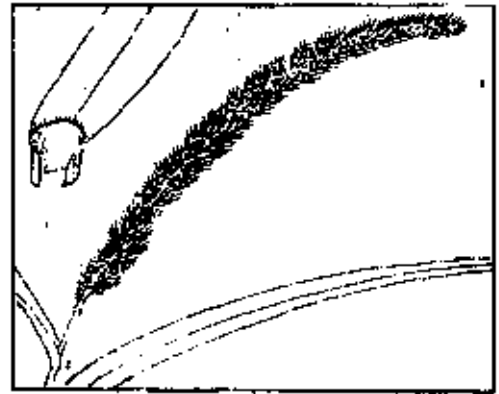
- Inflorescence with yellow setas [*Panicum pumilum* Poir. ex Lamk., *P. glaucum* L. (theo Veldkamp, nên bỏ tên này, vì có lẽ là *Pennisetum glaucum* (L.) R.Br.), *S. lutescens* (Weigel) Hubb.].

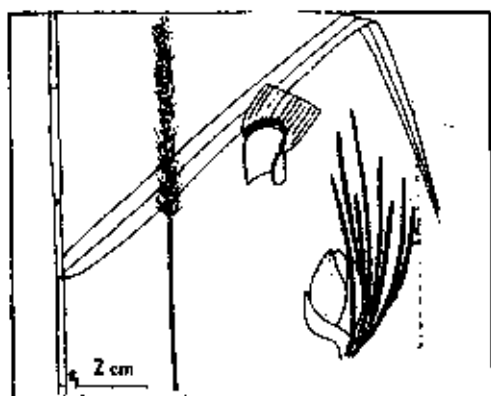
10.419 - *Setaria parviflora* (Poir.) Kuergelen. Duối-chồn; Foxtail.

Cỏ *nhấtiên*, cao 40-50 cm, thân ở gốc to 2-3 mm. Lá có phiến dài 4-5 cm, rộng 3-4 mm; bẹ dài hơn lông, mép cao 1 mm, có ria lông. Gié hình trụ dài 3-4 cm, *màu vàng đỏ*; tổngbao 10-12 tơ cứng; giéhoa 2-2,3 mm, đỉnh bằng 1/2 trấu, trấu trên có sọc ngang.

Ruộng khô, dựa lộ, 0-1650 m; X. Hạt được ăn.

- Annual grass; inflorescence reddish yellow (*Cenchrus parviflorus* Poir., *Panicum pallidifuscum* Schumacher).

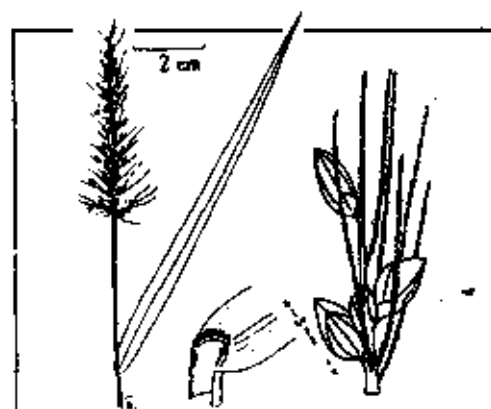

10.420 - *Setaria viridis* (L.) P. Beauv.. Đuôi-chồn xanh, Đuôi-chó, Sâu-ròm; Foxtail Millet, Green Bristle Grass.

Bụi *daniên*, cao đến 1 m; lông to 3-4 mm, bông. Lá có phiến dài 10-25 cm, rộng 5-15 mm, đáy tròn hay hẹp, chót nhọn; mép ngắn, có lông dày; bề không lông. Phất hoa cao 2-15 cm, vàng rồi xanh; tổng bao do 2-8 tơ cứng; gié hoa 2 mm, dính trên dài bằng gié hoa, trấu trên lóng.

Cỏ dại: Sapa, Bả Rịa, vùng Sài Gòn, 0-1.550 m; VIII.

- Perennial grass to 1 m high; inflorescence yellowish then green (*Panicum viride* L.).

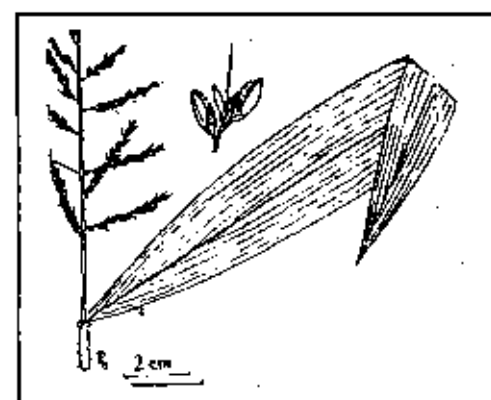

10.421 - *Setaria forbesiana* (Steud.) Hook. f.. Đuôi-chồn Forbes.

Bụi cao 40-60 cm, khá dày; lông dài 8-12 cm, dài hơn bề. Lá có phiến đứng, dài 10-20 cm, rộng 4-7 mm; mép thấp, có rìa lông. Chùm-tútán hình tháp cao 6-8 cm, nhánh dài đến 1 cm; gié hoa 3 mm, trên tổng bao là tơ dài.

Cầná; XII.

- Tuft to 60 cm high; panicles with 1 cm branches; spikelets 3 mm (*Panicum forbesianum* Nees ex Steud.).

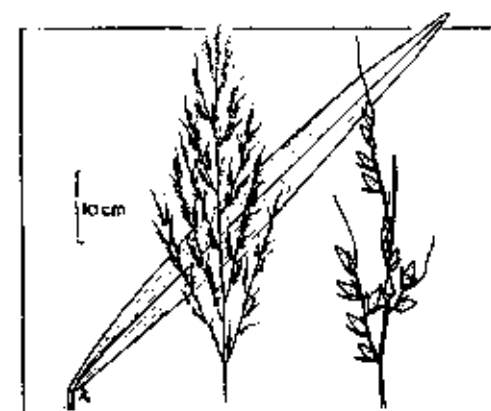

10.422 - *Setaria barbata* (Lam.) Kunth.. Đuôi-chồn râu.

Cỏ *nhámiên* cao 0,5-2 m; thân bò rồi đứng, có lông ở mắt. Lá có phiến thon, xếp dọc, dạng lá Tre, có lông thưa, mềm; bề có lông. Chùm-tútán có nhánh dài 3-4 cm; gié hoa xanh, dài 2,5 mm, dính dưới ngắn hơn 1/3 gié hoa; hoa dưới đực, hoa trên lưỡng phái.

Dưa lộ, vườn, 1-1.800 m; I-XII. Góc Tây Phíchâu. Chồi non ăn được.

- Annual grass; limb plicate; spikelets green, 2.5 mm long (*Panicum barbatum* Lam.).

10.423 - *Setaria palmifolia* (Koen.) Stapf. var. *palmifolia*. Đuôi-chồn tre; Palm Grass.

Cỏ to, *daniên*, cao đến 2 m, khi gập bụi, hàng rào. Lá có phiến đặc sắc rộng 3-7 cm, xếp dọc trông như lá Tre, không lông; bề có rìa lông, mép có lông cứng. Chùm-tútán cao 30-50 cm, mang nhiều nhánh dài 2-20 cm, xéo; gié hoa không lông, dài 3,5 mm, dính dưới bằng 1/3-1/2 gié hoa. $2n = 54$.

Vườn, dưa lộ, rừng dày, nơi rập: BTN. Dùng như trá trị đau baotù, ỉa, cảm, sốt.

- Perennial grass; limb plicate; panicles 30-50 cm high (*Panicum palmifolium* Koen., *S. plicata* (Lam.) T.C. Chase).

10.424 - *Setaria palmifolia* (Koen.) Stapf. var. *blepharoneuron* (A. Br.) Veldkamp.

Thù này và thú trên khác nhau như sau:

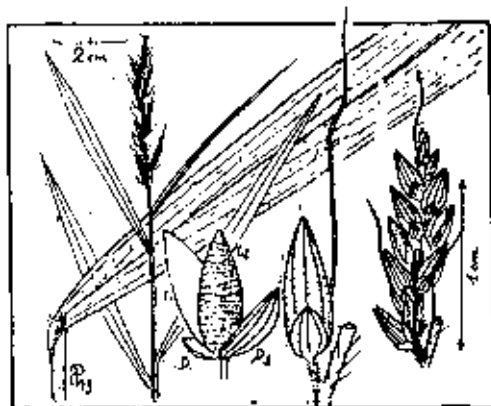
- lá rộng 3-12 cm; nhánh phách hoa dài đến 30 cm; trấu dưới hơi ôm (hemiamplexicaule), cao 1,1-2 mm.

var. *palmifolium*

- lá rộng 1-3 cm; nhánh phách hoa dài 2-6 cm; trấu dưới ôm (amplexicaule), cao 0,9-1 mm

var. *blepharoneuron*

Chồi ăn được; lá làm trà lợi tiểu, hoạt nhuận, điều hòa kinh nguyệt.

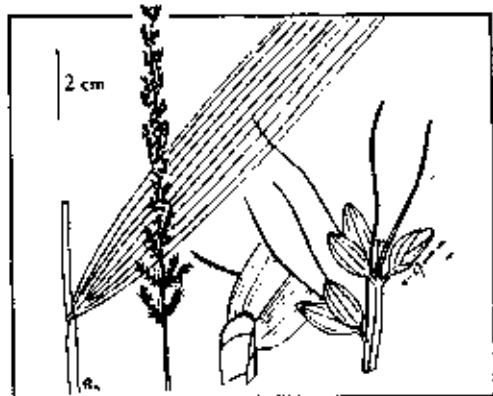

10.425 - *Setaria verticillata* (L.) P. Beauv. Duối-chồn luân sinh; Bur Grass, Rough Bristle-grass.

Cỏ nhất niên, cao đến 1,5 m; thân mang 4-9 lông. Lá có phiến to, dài 10-30 cm, rộng 2 cm, phẳng, mềm; mép cao, có ria lông; bẹ không hay có lông ngắn. Chùm-tụ tán hình trụ ở phần trên, có nhánh dài ở phần dưới; gié hoa cao 1,7-2 mm, đỉnh 5-7 gân. Đỉnh quả bầu dục, trắng trong.

Ven rừng, N, 0-750 m; IX. Có lẽ gốc Mã lai á.

- Annual to 1.6 m high grass; limb 2 cm wide; spikelets 2 mm long (*Panicum verticillatum* L.).

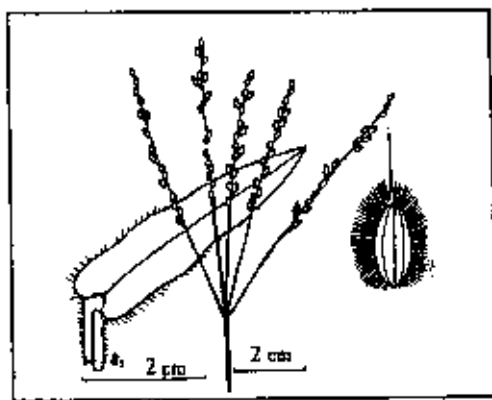

10.426 - *Alloteropsis cimicina* (L.) Stapf. Dị thảo rệp.

Cỏ nhất niên, bụi cao đến 60 cm. lúc khô thơm. Lá có phiến bầu dục thon, dài 2-6 cm, rộng 6-8 mm, bìa có lông, đáy hình tim ôm thân; mép ngắn, bẹ có lông. Gié 3-8, dài 5-15 cm; gié hoa từng cặp, xoan rộng, dài 3,5 mm, đỉnh trên bìa ria lông, trấu trên nhọn, có lông gai; nhuộm đỏ.

Bờ lộ, đồng cỏ, bình nguyên, đến 400 m.

- Annual to 60 cm high grass; inflorescence with 3-8 branches; upper lemma awned (*Milium cimicinum* L.).

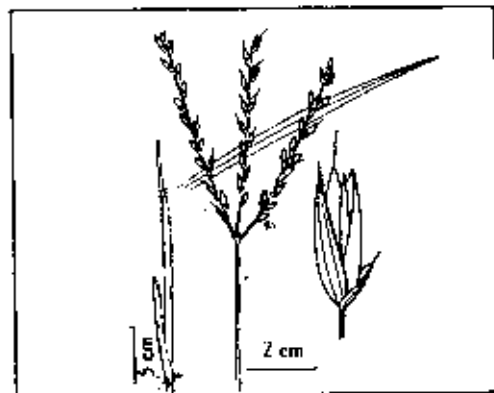

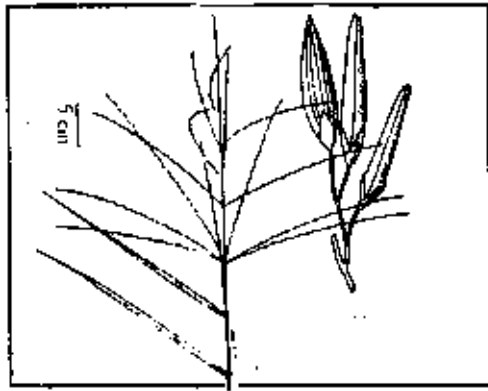
10.427 - *Alloteropsis semialata* (R. Br.) Hitchc. Dị thảo cánh.

Cỏ daniên, cao đến 1 m, thành bụi dày. Lá có phiến hẹp, dài 20-30 cm, rộng 4-6 mm, không hay có lông; mép có lông. Phách hoa với 3-5 gié đứng, cao 6-12 cm; gié hoa 6 mm, 2 hoa; đỉnh trên ria lông; trấu trên có lông gai ngắn. $2n = 54$

Sinh cảnh hồ, trung và cao nguyên.

- Perennial grass; limb narrow; upper glume ciliated (*Panicum semialatum* R. Br.).

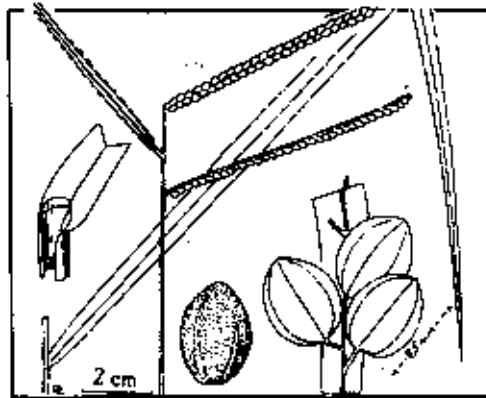

10.428 - *Ottochloa nodosa* (Kunth) Dandy. Tô thảo.

Cỏ cao đến 1,8 m, dầy bò; thân mảnh. Lá có phiến dài 5-10 cm, rộng 5-10 mm; mép ngắn, bẹ không lông. Chùm-tútán cao 10-25 cm; nhánh gần chụm, dài đến 20 cm; gié hoa nhỏ, dài 2,5-3 mm, dẹp; đỉnh ngắn bằng nhau; hoa dưới lép, hoa trên lưỡngphái.

Ven rừng, rừng mới đốn đến 1.000 m.

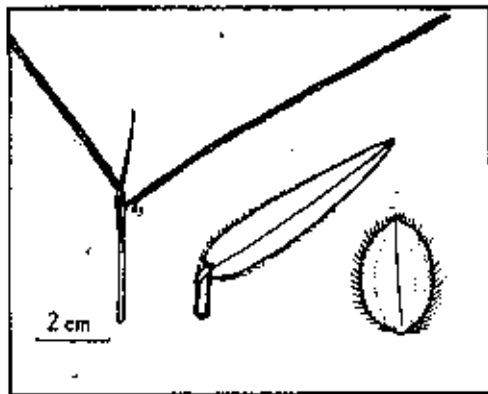
- Ascending grass to 1.8 m; panicles with to 20 cm long branches; spikelets 2.5-3 mm long (*Panicum nodosum* Kunth, *Hemigymnia arnottiana* Nees ex Stapf., *H. multinodis* Stapf.).

10.429 - *Paspalum commersonii* Lamk. Cỏ trứng, San trứng.

Cỏ daniên, cao đến 1 m. Lá có phiến dài 20-30 cm, rộng 4-10 mm; mép ngắn, bẹ không lông. Gié 3(9), dài 2-8 cm, sóng dẹp; gié hoa 2 hàng, không lông, gần như tròn, dài 2-2,8 mm, đỉnh trên và trấu dưới 5 gân, nhuộm đỏ. $n = 20$; $2n = 60$.

Nơi ẩm đến 1.600 m.

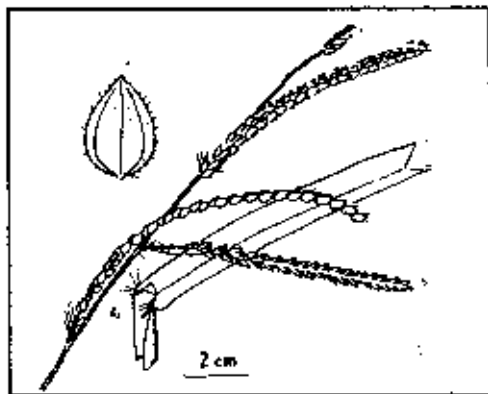
- Perennial to 1 m high grass; spikes 3(9) to 8 cm long.

10.430 - *Paspalum conjugatum* Berg. San cặp; Sour grass, Buffalo grass; Herbe créole, Herbe sure.

Cỏ thấp (60 cm), có chồi, nhất hay daniên. Lá có phiến có lông ở mặt dưới và bìa; mép là một hàng lông. Pháth hoa có 2 nhánh ngang dài 7-12 cm, gần gần như một điểm, dẹp, mang gié hoa hai hàng, có lông ngắn, dài 1,5-2 mm, trắngtrắng; một hoa lép và một hoa lưỡngphái.

Ruộng, đất ẩm, bìnhnguyên; I-XII. Dùng như trà trị mêt, sốt, cúm, sưng phổi.

- Annual or perennial grass; inflorescence with 2 long branches; spikelets whitish.

10.431 - *Paspalum dilatatum* Poir. San dẹp; Dallis grass, Broad-scaled Paspalum.

Cỏ to, cao 90-150 cm, thân tròn, láng. Lá có phiến mỏng, dài 30-60 cm, rộng 5-15 mm, dầy phiến có lông; mép nguyên, bẹ không lông. Pháth hoa to, mang 4-7 gié dài 8-12 cm, rộng hẹp (1,5 mm), dầy có vài lông dài, mang 2-4 hàng gié hoa; gié hoa dài 3-4 mm, bìa có lông mịn.

Dunhập, Tr ở Lâmđồng.

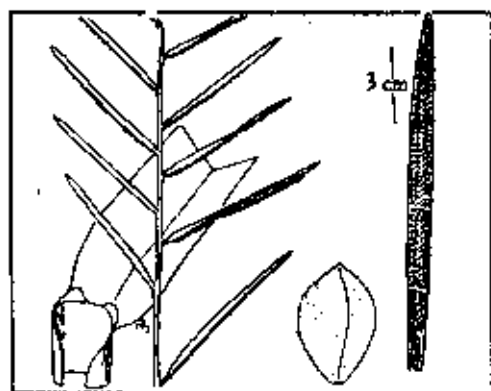
- Cultivated.

10.432 - Paspalum longifolium Roxb.. San lá-dài.

Cỏ daniên cao 1 m. Lá có phiến hẹp, dài 30-80 cm, rộng 5-8 mm, có lông ở phía trên; mép ngắn, chẻ hai, bẹ không lông. Pháthhoa đứng mang (3)7-10(12) nhánh đẹp, dài 5-8 cm, mang 4 hàng giéhoa; giéhoa dài 1,5-2 mm, có ít lông, xanh hay tím; nõm đen. Dínhquả tròntròn, đen. $2n = 40, 50$.

Đất ẩm, bìnhnguyên.

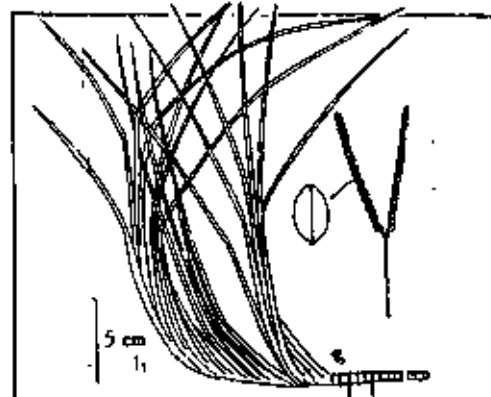
- Perennial to 1 m high; panicles with 7-10 branches bearing 4 rows of spikelets.

10.433 - Paspalum notatum Fluegge. San dẫu; Bahia grass.

Cỏ daniên có cãnhành cứng, mang rế to; thân đứng ngắn. Lá có phiến hẹp, dài 20-25 cm; bẹ dài. Pháthhoa với 2 gié đứng xéo, dài 4-6 cm; giéhoa bầuduc hay xoan, dài 3-3,5 mm, trấu dưới mỏng.

Tr để giữ đất và để lấy cỏ.

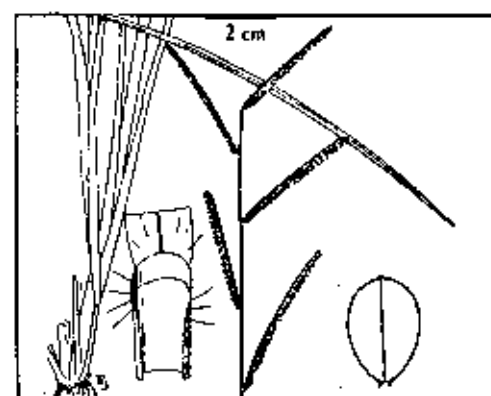
- Cultivated.

10.434 - Paspalum orbiculare Forst.. San tròn; Rice grass.

Bụi daniên, cao 40-80 cm, thân hơi nằm ở đáy. Lá có phiến đứng, hẹp, phẳng hay xếp hai, dài 20-25 cm, rộng 4-7 mm; mép cao 2 mm. Gié 2-5, xéo, sóng hẹp (1,5-2 mm); giéhoa dài 2 mm, trònđài đến tròn, gắn theo 3-4 hàng ở giữa sóng; dính dưới 3 gân, trấu dưới trắng, không gân, ít cứng. $2n = 20, 40, 54, 60$.

Bảo lộc.

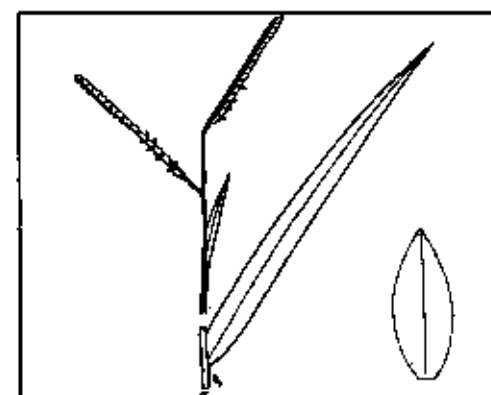
- Perennial grass, 40-80 cm high; spikelets inserted in 3-4 row on panicles branches.

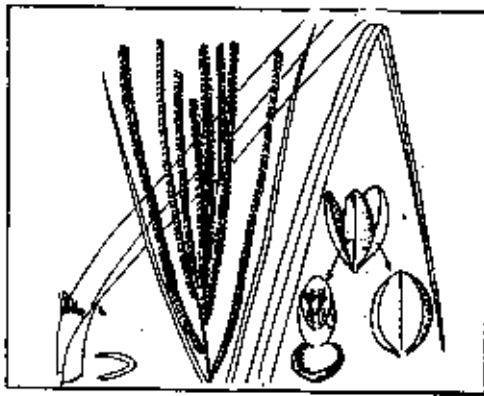
10.435 - Paspalum paspaloides (Michx.) Scribn.. San nước; Couch grass, Silt grass, Swamp couch.

Cỏ nhỏ bò và có cãnhành. Lá có phiến thon hẹp, nhọn, dài 5-16 cm, rộng 2-6 mm, không lông, hơi mốcmốc; mép ngắn, có 1 vài lông. Pháthhoa thường mang 2-3 nhánh dài 1,5-6 cm, đẹp, mang 1 hàng giéhoa ít lông, đẹp, trắng, chứa một hoa lép và một hoa lưỡngphái. $2n = 40, 48, 60$.

Ruộng, sân cỏ, nơi ẩm ngập; I-XII.

- Perennial grass; inflorescence with 2-3 branches; spikelets whitish, inserted in 1 row (*Digitaria paspaloides* Michx., *P. distichum* auct. non L.).

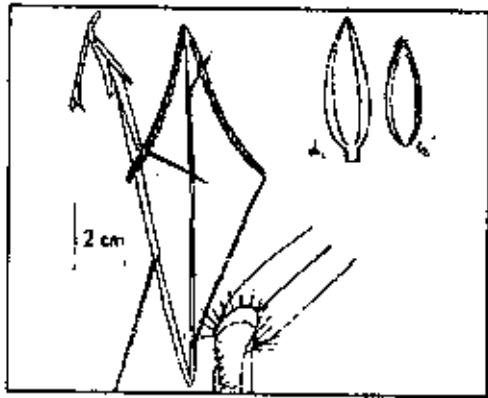

10.436 - *Paspalum scrobiculatum* L.. San tròn; Water Paspalum, Kodo.

Cỏ *nhất niên*; thân gần như không nằm, cao 20-50 cm. Lá có phiến dài 20-40 cm, rộng 5-8 mm; mép ngắn rìa lông cao, bẹ dẹp dẹp, có lông thưa. Chùm mang 4-10 *gié đứng*, dài 4-10 cm; gié hoa 2 hàng, dài 3 mm, tròn tròn; đỉnh dưới 7 gân; trấu dưới nâu, có 2 gân, cứng; hoa dưới lép, hoa trên lưỡngphái. Đỉnh quả tái.

Thông thường ở nơi ẩm lầy, bình nguyên. Đường như hơi độc cho thú và người (Bor: 340).

- Annual grass; inflorescence branches 4-10 cm long; spikelets in 2 rows.

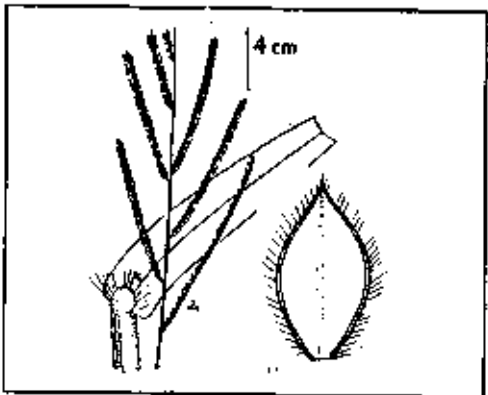

10.437 - *Paspalum vaginatum* Swartz. Sansát; Seashore Paspalum, Biscuit grass.

Cỏ *dại* thân có cành nằm dài, có rễ ở mắt; thân đứng mảnh, to 1-2 mm, lông dài 4-6 cm. Lá có phiến hẹp nhọn, dài 3-10 cm, rộng 1-3 mm; bẹ dài hơn lông, mép cao, cạnh có lông. *Gié* 2, xụ, cong cong, dài 4-5 cm; gié hoa trắng trắng, không lông, cao 4 mm, thon; trấu giữa không gân giữa.

Đất ẩm, nhất là vùng nước lợ hay mặn, *riêng sác*.

- Brackish or sea water grass; spikelets whitish, 4 mm long.

10.438 - *Paspalum urvillei* Steud.. San Urville; Vasey grass.

Cỏ cao 1-1,5 m; thân hơi dẹp, cứng, láng. Lá có phiến dài vào 20 cm, rộng 1,5-2 cm; mép mỏng cạnh có lông dài, bẹ không lông, dài 20 cm. Pháthoá với hơn 10 *gié* dài 7-8 cm, mang 3-4 hàng gié hoa xanh, dài vào 3 mm, có *rìa lông trắng*.

Đất hoang dựa lợ: Đà Lạt; I-VII.

- Grass to 1.5 m high; spikelets 3 mm long, white ciliated.

10.439 - *Melinis minutiflora* P. Beauv.. Mậtké hoa nhỏ; Molasse grass.

Cỏ *dại* thân cao 40-70 cm; thân và lá có *lông trịn và mùi thơm (cumin) đặc sác*. Lá có phiến hẹp dài, đáy tròn; mép là hàng lông dài. Chùm-tụ tán cao 10-30 cm, mang nhiều nhánh mảnh; gié hoa cao 2 mm; đỉnh trên và trấu lõm, *tia ở chót*; lông gai tia, dài 5-7 mm, trấu trên 7 gân; một hoa lưỡngphái.

Dựa lợ, sân cỏ, trung và cao nguyên; VI-XII. Góc Phíchâu

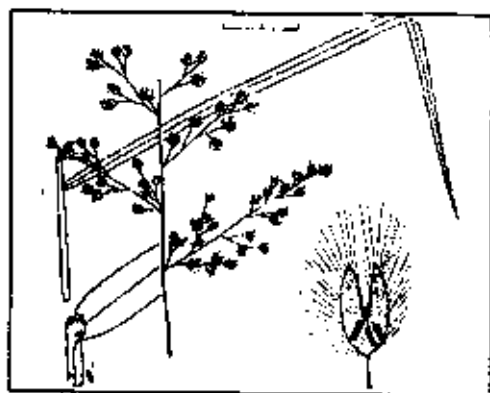
- Perennial fragrant grass; spikelets purple; upper lemma 7-nerved.

10.440 - *Rhynchelytrum repens* (Willd.) C.E. Hubb.
Hồngnhung; Natal grass, Natal red-top.

Cỏ *nhấtniên* cao 70 cm, mềm. Lá có phiến dài 10-20 cm, rộng vào 1 cm, màu mốcmốc; mép là một hàng lông, bẹ có lông. Chùm-tútán cao 10-15 cm; giéhoa *dây lông hương đẹp* (có thể trắng); hoa 2, một lưỡngphái. Đỉnhquả trònđài. $2n = 36$.

Dựa lộ, đất hoang ráo, 1-1.000 m: Vũngtau, Dilinh, Sài Gòn (1972). Gốc N.-Phi.

- Annual grass; spikelets pink or whitish long hairy (*Saccharum repens* Willd., *Tricholaena repens* (Willd.) Hitchc., *T. chevalieri* Cam.)

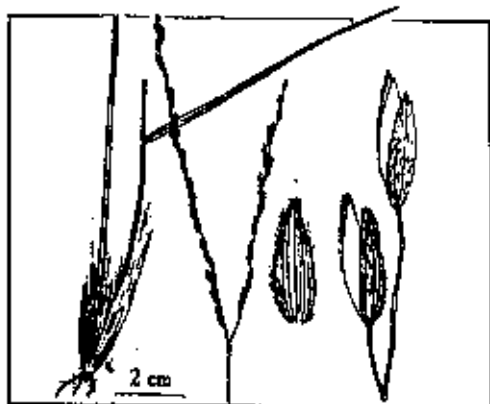

10.441 - *Digitaria fibrosa* (Hack.) Stapf. Túchình sợi.

Bụi dây cao 10-30 cm; dây thân trong *bẹ còn lại như xơ*; lông mảnh. Lá có phiến hẹp, rộng 2-3 mm, dài 5-15 cm; mép ngắn, cắt ngang, có lông; bẹ có lông. Chùm 2-3, đứng cao 4-9 cm, sóng chữ-chi; giéhoa từng cặp, dài 3,5 mm, đỉnh có gân trắng, lông nâu.

Rừng thưa: Cheoreo; VI (hình theo Schmid).

- Tuft 10-30 cm; spikes 2-3; spikelets 3.5 mm long (*Panicum fibrosum* Hack.)

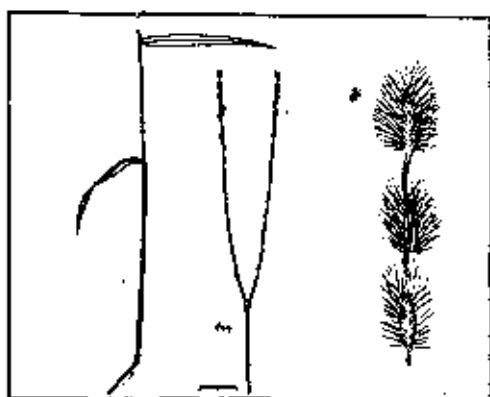

10.442 - *Digitaria heterantha* (Hook. f.) Merr.
Túchình dĩahoa.

Cỏ nằm rồi đứng; thân to 1 mm. Lá có phiến dài 2-6 cm, rộng 2-3 mm, không lông; bẹ không lông. Pháthoa trên cộng cao 10-30 cm; gié 2, (4), dài 6-25 cm, cứng; giéhoa từng cặp, cao 4 mm, giéhoa có cộng có lông dài trắng. $2n = 18$.

Ruộng rầy trên cát, đến dựa biển: Nhatrang, Sài Gòn; IV-VI.

- Ascending grass; spikelets white ciliated (*Paspalum heteranthum* Hook. f., *D. longiflora* Phamh.)

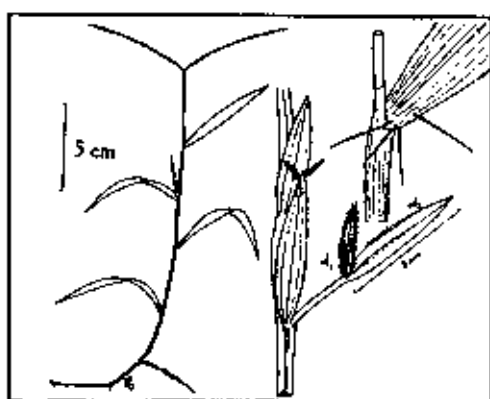

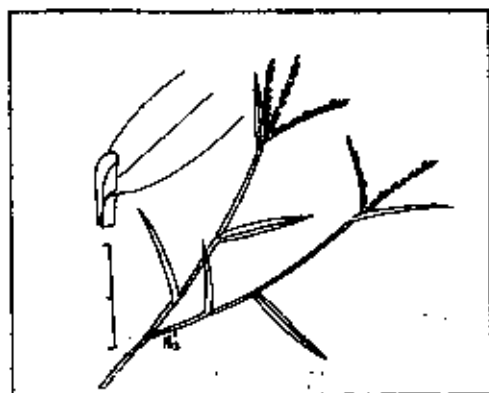
10.443 - *Digitaria timorensis* (Kunth) Bal. Túchình đảo-Timor.

Cỏ nằm rồi đứng, cao 20-40 cm; lông mảnh, to 0,8 mm, dài 6-7 cm, phủ ở mắt. Lá có phiến mỏng, lục tươi, nhọn hai đầu, dài 6-7 cm; mép cao 1 mm. Pháthoa với 2 gié dài 8-9 cm; sóng có 3 cánh; giéhoa từng cặp, *nhu nhau*, dài 3 mm, cái có cộng có đỉnh dưới 3 gân; nuốm đỏ. Đỉnhquả đầu nhọn.

Thôngthường nơi rập, dựa lộ Sài Gòn; I-XII.

- Ascending grass up to 40 cm high; spikes 2; spikelets equal.

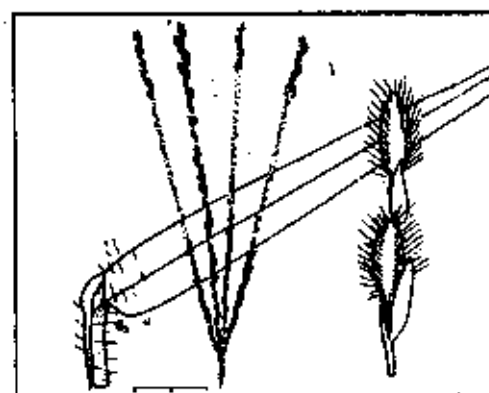

10.444 - *Digitaria fucescens* (Presl) Henrard. Túchình hung.

Cỏ nhỏ, bò; lông mảnh, to vào 1 mm. Lá có phiến thon hẹp, dài 1,5-2 cm, rộng 2-3 mm, không lông; mép cao, không lông, bẹ không lông. Pháthoả với 2-3 gié dài vào 1,5-2 cm; giéhoa dài 2 mm.

Đôngduong.

- Creeping grass; inflorescence with 2-3 branches 1.5-2 cm long (*Paspalum fucescens* Presl).

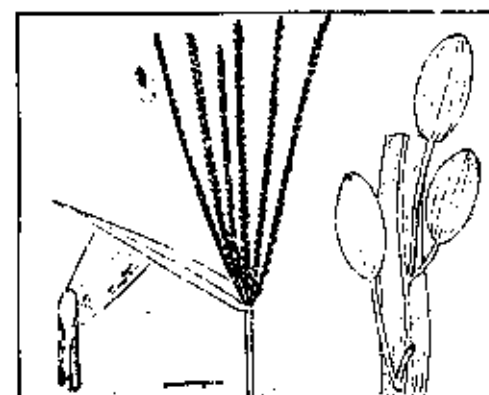

10.445 - *Digitaria bicornis* (Lam.) Roem. & Sch. Túchình hai-sừng.

Bụi dày, nhấtniên; thân to 2 mm. Lá có phiến rộng 7-15 mm; mép là một phiến cao 2-3 mm, bẹ có lông thưa, dài. Trục cao 20-40 cm; gié 4-6, đứng, dài 10-12 cm, dẹt; giéhoa từng cặp, một có cọng, có lông rìa dài, cao 3,5 mm, một không cọng không lông.

Đồng rảo, dựa lộ, khắp cùng.

- Annual grass; pedicelated spikelets long hairy (*Paspalum bicornis* (Lam.) R. & S., *D. barbata* Willd.).

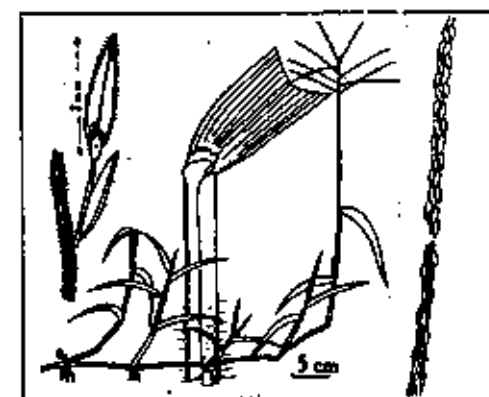

10.446 - *Digitaria bifasciculata* A. Cam. Túchình hai-bó.

Bụi cao 30 cm; thân có lông dài 1,5 cm, to 1 mm. Lá có phiến thon hẹp, dài 4-7 cm, rộng 8 mm; mép nguyên, cao, không lông, bẹ dài 2-4 cm. Pháthoả do 5-7 gié đứng cao 6 cm, cọng của gié dẹt rộng; giéhoa dài 2,2 mm, có lông mịn; hai đỉnh bằng nhau.

Dựa đường mòn, 1.600 m: Sapa; IX.

- Spikelets finely pubescent, 2.2 mm long.

10.447 - *Digitaria ciliaris* (Retz.) Koel. Túchình rìa.

Cỏ năm có rễ sáivi ở mắt. Lá có phiến dài 5-8 cm, rộng 13 mm; mép cao 1-2 mm, bẹ có lông đứng thưa. Pháthoả với 7-10 gié dài 1,5-2 cm, xanhxanh; sóng đẹp, rộng 0,6-0,8 mm, có lông; giéhoa 3 mm, đỉnh dài bằng 1/4 giéhoa, có lông ngắn; trấu bằng giéhoa, có lông. $n = 9$; $2n = 51$.

Dựa lộ, sần.

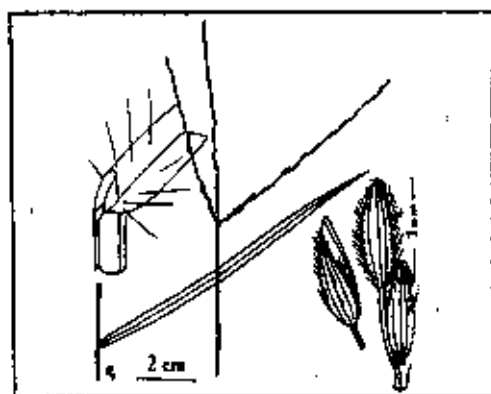
- Prostrate grass; spikelets 3 mm long, ciliated (*Panicum ciliarum* Retz., *D. ascendens* (H.B.K.) Henr.).

10.448 - *Digitaria ciliaris* subsp. *chrysolepharis* Blake.
Túchình lông-vàng.

Cỏ nhất niên, cao 30 cm; thân mảnh, lông dài bằng bẹ hay hơn một ít. Lá có phiến hẹp, dài 8-9 cm, rộng 4 mm, mỏng; mép nhọn, không lông. Gié 2-5, dài 4-7 cm; sóng có cánh; giéhoa xanhxanh, không cọng không lông, giéhoa có cọng (có cạnh) dài 3 mm, có nhiều lông dài; đỉnh dưới ngắn; nuốm đều.

Trên đất cát; Sài Gòn.

- Annual grass 30 cm high; spikelets long hairy.

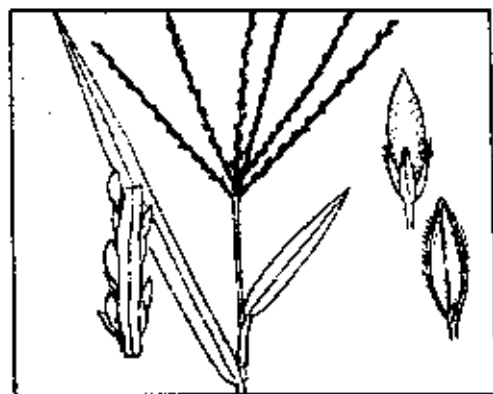

10.449 - *Digitaria sanguinalis* (L.) Scop. Crab Grass.

Cỏ nằm rồi đứng có rễ ở mắt, cao 30-40 cm. Lá có phiến to 4-10 x 0,5-1 cm; bẹ có lông. Pháthoả là gié dài 5-15 cm, thành 1-3 luầnsinh ở ngọn; sóng luôn cánh rộng 1 mm, ngoànngoeo; giéhoa dài 2,4-3 mm trên cọng có 3 cạnh; đỉnh 1 nhỏ, đỉnh 2 dài bằng 1/2-2/3 giéhoa, 5-7 gân.

Gốc Âu châu; có khi Tr làm lương thực.

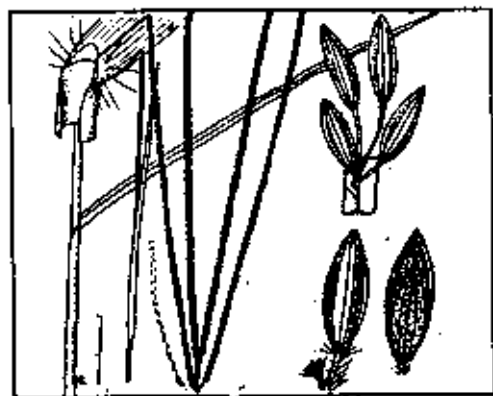
- Cultivated (*Panicum sanguinalis* L.,
Syntherisma sanguinalis).

10.450 - *Digitaria ternatea* (A. Rich.) Stapf. Túchình cặp-ba.

Bụi cao đến 0,8 m, đứng; lông to 3-4 mm. Lá có phiến đến 60 x 0,5-1 cm, gân-phụ 4-5; mép cao 2 mm, có lông. Pháthoả mang 4(10) gié gắn ở hai nơi, cao đến 13 cm, khá kichcòm (rộng 2,5 mm), sóng có cạnh; giéhoa nhóm 3-4, cao 2,2 mm; đỉnh dưới vắng, đỉnh trên bằng 2-3 giéhoa; trấu dưới 7 gân, trấu trên caphê sữa, láng; baophần tím. $2n = 36$.

- Tuft to 80 cm high; panicles branches to 13 cm long; spikelets by 3-4, 2.2 mm long (*Cynodon ternatus* A. Rich.).

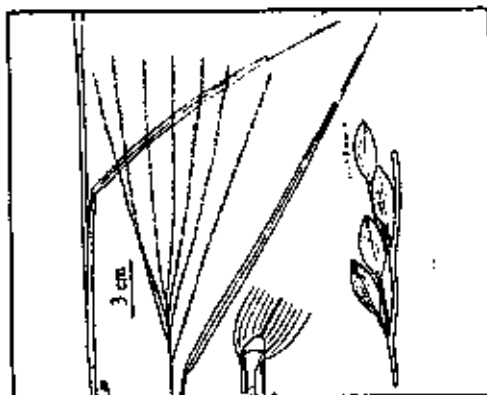

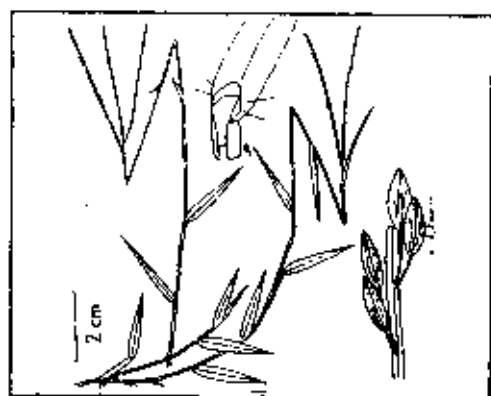
10.451 - *Digitaria abludens* (Roem. & Sch.) Veldk.
Túchình hạt.

Cỏ đứng cao 70 cm, có nhánh ở gốc; lông dài, vàng, dài hơn bẹ. Lá có phiến dài 5-15 cm, rộng 3-4 mm; mép ngắn, bẹ không lông. Gié 3-10, dài đến hơn 10 cm; giéhoa từng cặp, dài 1,2-1,8 mm, xoan rộng, có lông phủ ở đầu.

Trung nguyên, đất ẩm, ven trắng.

- Grass to 70 cm high; panicles branches to more than 10 cm long; spikelets small (*Panicum abludens* Roem. & Sch., *D. granularis* (Trin.) Henr.).

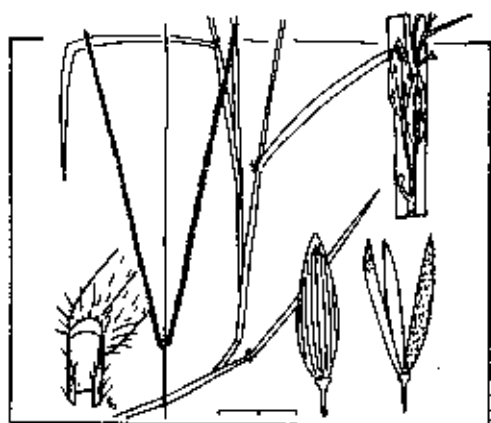

10.452 - *Digitaria longiflora* (Retz.) Pers. Túchình hoa-dài.

Cỏ nhất hay daniên, *bò rôi đứng* cao 40 cm, rễ ở mặt nhiều; lông dài hơn bẹ. Lá có phiến nhỏ, dài 3-4 cm, rộng 3-5 mm; mép ngắn. Gié 3-2, mảnh, dài 2-5 cm; sóng có cánh hẹp; gié hoa cao 1,5-2,2 mm, có mọt, không lông; đỉnh dưới vắng; nuốm tim. $2n = 18$.

Sân cỏ, trắng, dựa lộ, đê; *dạng giống *Cynodon dactylon**.

- Panicles with 2-3 branches; spikelets 1.5-2.2 mm (*Panicum longiflorum* Retz.).

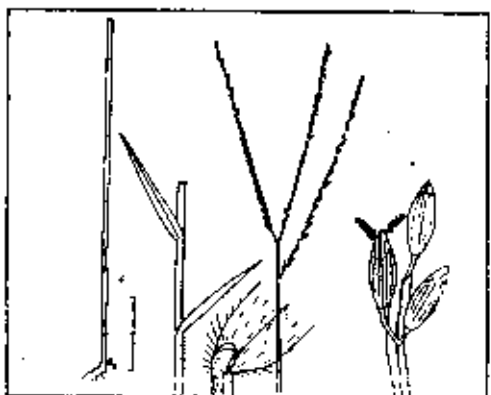

10.453 - *Digitaria mollicoma* (Kunth) Henr. Túchình lông-mềm.

Cỏ daniên, có chồi và thân nằm rời đứng, cao đến 50 cm. Lá có phiến hẹp, dài 2-6 cm, rộng 2-5 mm, mặt trên không hay có lông; mép cao 1,2 mm, rách và có rìa lông. Chùm 2-3 *gié đứng* dài 5-9 cm, gắn trên trục cao 20-30 cm; gié hoa gắn chùm 3, có khi 2, giống nhau, dài 2,5-2,8 mm, có *lông mềm* hay *không lông*; đỉnh dưới vắng, đỉnh trên dài bằng gié hoa; trấu dưới có 7 gân, trấu trên ngà, láng. $2n = 36$.

Vùng đất chua, 0-1.200 m.

- Panicles with 5-9 cm long branches; spikelets 2.5-2.8 mm long (*Paspalum mollicomum* Kunth).

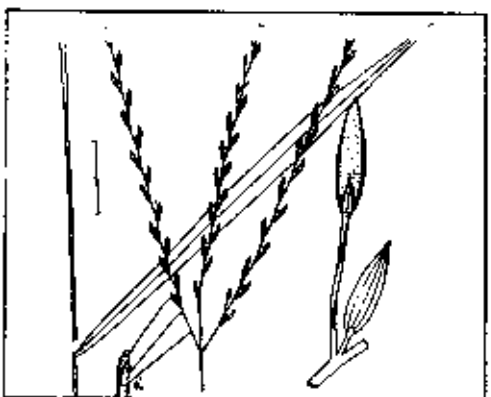

10.454 - *Digitaria petelotii* Henry. Túchình Pételot.

Cỏ daniên, có cành hành, cao 50-70 cm; lông to 1,5 mm, cứng. Lá có phiến ngắn, 6-12 cm, rộng 8 mm, có lông, bìa có lông dài ở đáy; mép cao 1 mm, bẹ có lông. Gié 2-3, dài 5-7 cm; gié hoa trắng, dài 2,5 mm, có lông mịn; trấu dày, màu ngà.

Cambốt; VN ?

- Panicles with 6-12 cm long branches; spikelets white, 2.5 mm long.

10.455 - *Digitaria quinhonensis* A. Cam. Túchình Quinhơn.

Cỏ đứng, mảnh, cao đến 80 cm; lông trên dài. Lá có phiến thon hẹp hai đầu, dài 15 cm, rộng 8 mm; mép mỏng, cao 2-3 mm, không lông, bẹ ngắn hơn lông, không lông. Phá hoa với 4(9) gié dài 10-13 cm, *thưa*; gié hoa từng cặp, có cọng dài 1-5 mm, dài 3 mm, có lông ngắn; đỉnh nhỏ, có lông; hoa trên có trấu dày, nâu, có hạt mịn.

Đồi đá: Quảng NamĐà Nẵng đến Quinhơn.

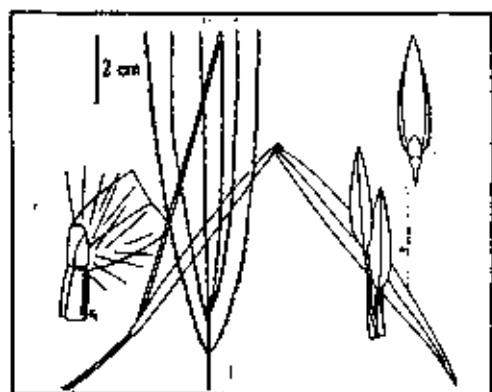
- Erect grass; panicles with lax branches; spikelets 3 mm long on 1-5 mm long pedicels.

10.456 - *Digitaria setigera* Roth ex Roem. & Sch. var *setigera*. Túchình to.

Cỏ năm rời đứng, có nhánh. Lá có phiến dài 10 cm, rộng 1 cm; bẹ dài 4-6 cm, mép cao không lông, quanh có tơ dài, thưa. Pháthoa mang 5-8 gié xanh, dài đến 12 cm; sóng hẹp (0,3-0,5 mm); giéhoa xanhxanh, dài 3 mm, thon nhọn; đỉnh 3 gân, đỉnh trên có ria lông hay không.

Dựa lộ: Sài Gòn, Hài Tiên; VI.

- Ascending grass; panicles branches to 12 cm; spikelets green.

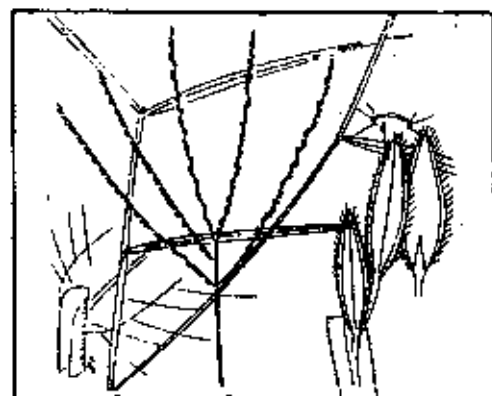

10.457 - *Digitaria setigera* var. *calliblepharata* (Henr.) Veldk. Túchình to-đẹp

Cỏ nhất niên mảnh; thân bò rời đứng, to 1 mm. Lá có phiến dài 5-8 cm, rộng 4-8 mm, không lông trừ đáy có vài tơ thưa, dài; mép cao. Chùm đứng 3-5(10), cao 5-8 cm; sóng có cạnh, bia có răng; giéhoa từng cặp, cái không cọng có ít lông, cái có cọng có tơ cứng gần bia; đỉnh trên dài đến 1/3 giéhoa.

Dựa lộ: Sài Gòn; V-VII.

- Ascending grass; spikelets hairy, upper glume to 1 mm long.

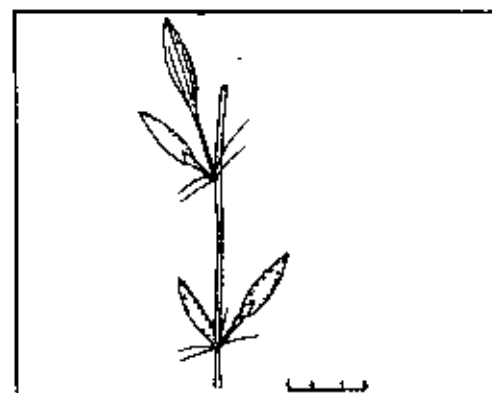

10.458 - *Digitaria subcorymbosa* (A. Cam.) Cam.

Cỏ cao đến 1,25 m, đáy thân bò. Lá có phiến 20-40 x 0,7-0,9 cm, phẳng, cứng, mómóm mặt dưới; mép mỏng, ngắn. Chùm-tútán dạng tảnphòng thưa, cao 17-22 cm; nhánh 10-20 mang giéhoa cách nhau, ở trên thì từng cặp, một có cọng dài, thon hẹp; trấu dưới nhỏ, trấu trên dài 2-4,5 mm; 1 hoa lép, 1 hoa thụ.

N.

- Ascending grass to 1.25 m high; spikelets distant, the superior 2-4.5 mm long.

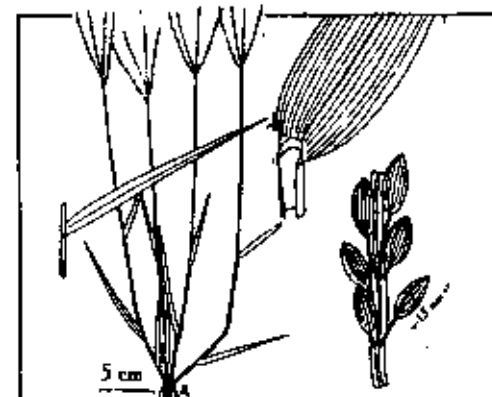

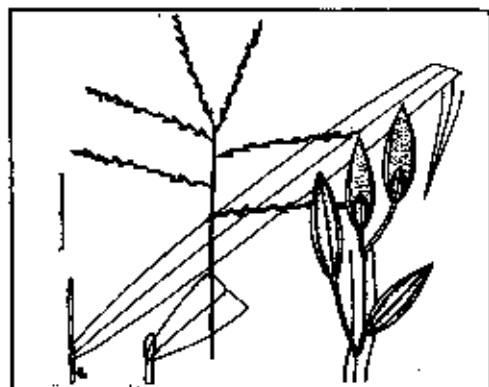
10.459 - *Digitaria violascens* Link. Túchình tím.

Cỏ nhất niên cao 30-50 cm; thân mảnh. Lá có phiến thon hẹp, dài 5-10 cm, rộng 5-6,5 mm, không lông hay có ít lông; mép cắt ngang, bẹ không lông. Gié dài 6-8 cm, đứng; sóng ngay, đẹp, có cánh; cọng không lông; giéhoa không hay có lông, dài 1,2-2 mm; trấu thụ vàng. $n = 9, 18$.

Lộ, tràng: Bảolộc; XI.

- Annual; panicles with 6-8 cm long branches; spikelets 1.2-2 mm long.

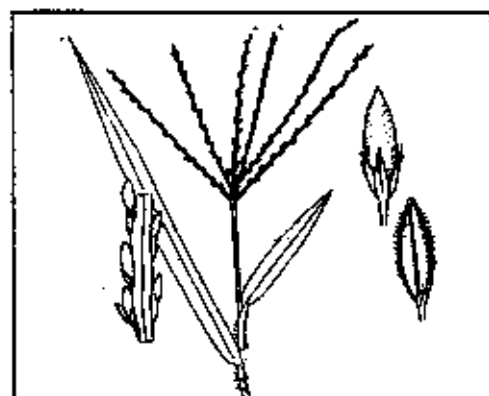

10.460 - *Digitaria cruciata* (Stued.) A. Cam.. Táchình chéo.

Bụi cao 40-50(80) cm, *nhấmiên*; mắt có lông mịn. Lá có phiến dài 8-20 cm, rộng 5-8 mm, không lông; mép cao, không lông; bẹ không lông. Chùm-tụtán với 6-20 nhánh nhiều tầng, dài 6-8 cm; giéhoa dài 3,5 mm, trên cọng dài 3-3,5 mm; đỉnh trên không lông, *xanhxanh hay tím tím*, gân 5 *lỗi*; hoa trên có trấu cứng, ngà nâu, nhọn.

Sapa.

Annual; panicles with 6-20 branches; spikelets 3.5 mm long (*Panicum cruciatum* Nees ex Steud.).

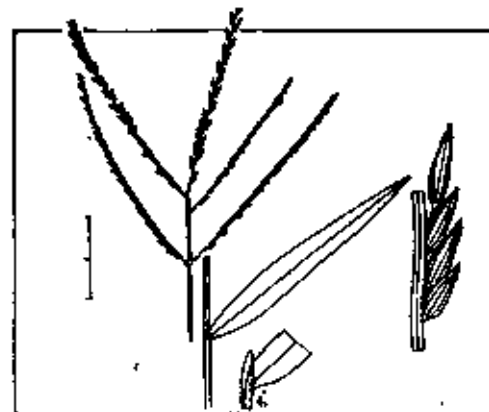

10.461 - *Digitaria sanguinalis* (L.) Scop. Crab Grass.

Cỏ nằm rồi đứng cao 30-60 cm, có rễ ở mắt nơi nằm. Phiến lá to 4-10 x 0,5-1 cm. Pháthoa mang 1-3 *luansinh gié* dài 5-15 cm; sóng *đẹp*, rộng 1 mm, có cánh, *ngoằnngoèo*, mang giéhoa *tím tím*, cao 2,4-3 mm, trên cọng 3 cánh, có lông nhám; đỉnh 1 nhỏ, đỉnh trên bằng 1/2-2/3 giéhoa, 5-7 gân. Đỉnhquả dài bằng giéhoa.

Góc Âu châu, có khi Tr lấy hạt.

- Sometime cultivated (*Syntherisma sanguinalis* L.)

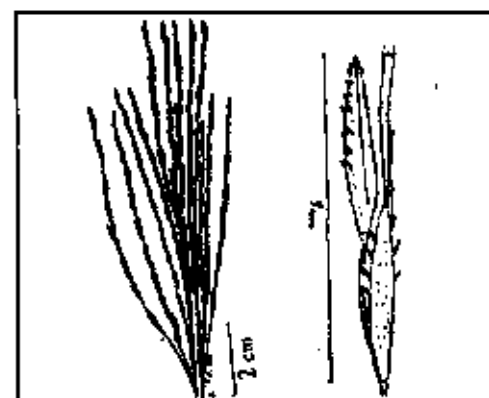

10.462 - *Digitaria radicata* (Presl) Miq.. Táchình rễ.

Lá có phiến thon hẹp, dài 6-8 cm, rộng 1 cm, không lông; mép cao, không lông, bẹ không lông. Pháthoa với 5 gié dài 5-6 cm; sóng có cánh, *bìa nguyên*; cọng giéhoa dài 1 mm; giéhoa nhóm 2, dài 3 mm; đỉnh có 3 gân, có ria lông mịn ở chót.

Caobàng.

- Panicles with 5-6 cm long branches; spikelets 3 mm long (*Panicum radicosum* Presl; *D. timorensis* (Kunth) Bal.).

10.463 - *Digitaria thyrsoides* Bal.. Táchình Camranh.

Cỏ *daniên*, to, cao 1 m. Lá có phiến dài 40-60 cm, rộng 8 mm; mép thon; bẹ có lông ở miệng. Chùm-tụtán cao 40 cm, mang rất nhiều nhánh cứng; giéhoa từng cặp, một không cọng, thon dài 5 mm có lông và lông to; đỉnh trên ngắn, không gân. Đỉnhquả nâu đậm.

Vùng Camranh.

- Perennial grass to 1 m high; panicles to 40 cm long; spikelets 5 mm long.

10.464 - *Digitaria decumbens* Clint.

10.465 - *Digitaria didactyla* Willd.

Bụi thưa hay dày, *daniên*. Lá hẹp dài, do 1-6 x 0,15-0,3 cm, không lông. Gié 2-4, dài 2-4,5 cm; giéhoa thon, dài 2 mm. B, Góc Madagascar.

10.466 - *Digitaria fibrosa* (Hack.) Stapf.

Bụi cao 30 cm. Lá hẹp như chỉ, cứng, ở đáy thân xé thành sợi, đo 5-15 x 0,3 cm; mép ngắn. Chùm 2-3, mảnh; giéhoa tròn dài, dài 3,5 mm

Trung quốc, Thái lan; VN ?

10.467 - *Digitaria vietnamensis* N.L. Quyen

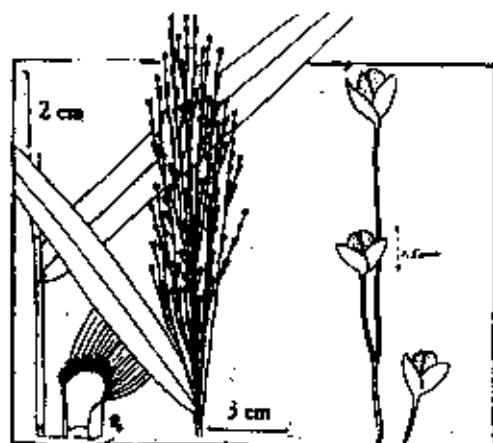
Isachnaceae:

10.468 - *Isachne albens* Trin.. Dãnhhoa trắng.

Cỏ cao đến 1,2 m, không lông. Lá có phiến hẹp dài 5-20 cm, màu mốc; bề không lông hay có lông ở trên, mép là hàng lông dài. Chùm-tútán to, cao 8-35 cm; giéhoa cao 1-1,5 mm, tái, nhiều, gần như tròn, 2 hoa như nhau; đỉnh bằng nhau, cao 0,7-1,5 mm. n = 20.

Langbian.

- Grass to 1.2 m high; spikelets 0.7-1.5 mm high.

10.469 - *Isachne ascendens* Swallen. Dãnhhoa leo.

Bụi cao 40 cm, có rễ chắc; lông dài 3-4 cm, to 1,5 mm. Lá có phiến hẹp, dài 10 cm, rộng 7 mm, gân-phụ 4 /bên; mép có ria lông, bề dài bằng lông, bìa ria lông. Chùm-tútán rộng, cao 15, rộng 7 cm, nhánh dài 7-8 cm; giéhoa cao 1,5 mm; hoa 2, bằng nhau, trấu có lông thưa.

Dường mòn ở trắng vào 1.600 m: Sapa; VII.

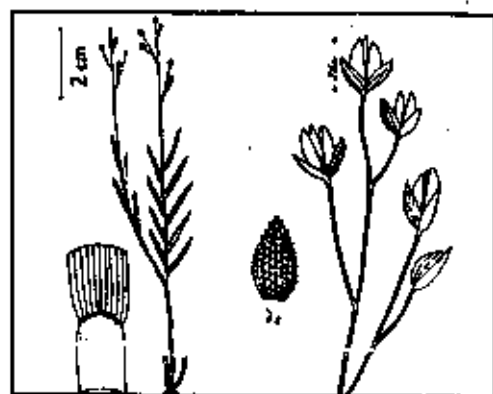
- Tuft to 40 cm high; spikelets 1.5 mm; lemmas pubescent.

10.470 - *Isachne chevalieri* A. Cam.. Dãnhhoa Chevalier.

Bụi cứng, nhỏ, cao 10-20 cm; thân khít nhau. Mảnh. Lá có phiến dài 1,5-3 cm, rộng 2,5-3 mm, tim ở chót, không lông; bề ngắn hơn lông, mép là một vòng lông. Chùm-tútán thưa, ít giéhoa; giéhoa cao 1,5-2 mm; đỉnh tím tím có hàng u và ít lông, ngắn hơn trấu; hoa dưới cao hơn hoa trên.

Đất lầy, lông súi: Đà Lạt; XI-XII.

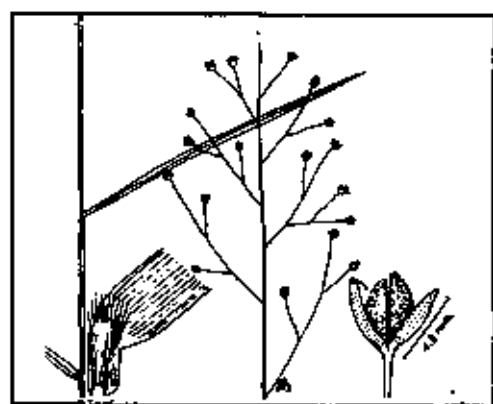
- Grass to 20 cm high; spikelets violaceous.

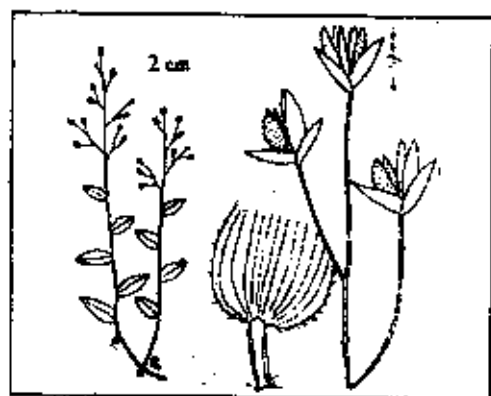
10.471 - *Isachne* cf. *cochinchinensis* Bal.. Dãnhhoa Nambộ.

Bụi dãiễn, cao 30-40 cm, mảnh. Lá có phiến hẹp, dài 4-6 cm, rộng 3-5 mm, nhám; mép rất ngắn, có ria lông cao, bề có lông và ria lông. Chùm-tútán cao 2-10 cm, ít giéhoa; giéhoa cao 2 mm, xanh xanh; hoa 2, như nhau; đỉnh gần như bằng nhau, cao 1,8 mm; trấu có lông.

Đất ẩm lầy: N đến Phú quốc; XII.

- Perennial grass to 40 cm high; spikelets green, 2 mm long.

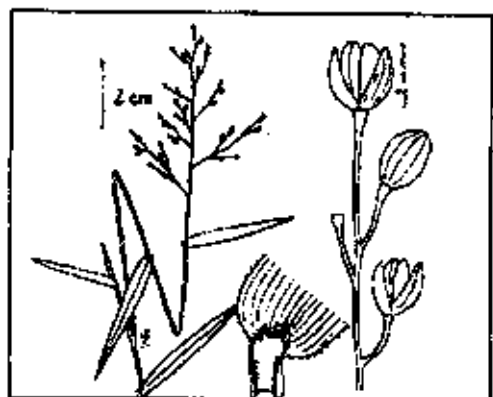

10.472 - *Isachne dioica* Swallen. Đẳnghoa biệt chu.

Cỏ nhỏ, cao 8-10 cm; thân mảnh, nằm rồi đứng, có rễ sáivj. Lá có phiến xoan nhọn, dài 1-1,6 cm, đáy tròn, bìa rìa lông; mép vắng. Chùm-tụ tán ít giéhoa; giéhoa cao 1,7 mm, đỉnh ngắn hơn trấu, mốcmóc; hoa dưới có trấu không lông, hoa trên có trấu có lông, có cọng rỏ.

Dựa suối, nhất là vào 1.000 m; XII

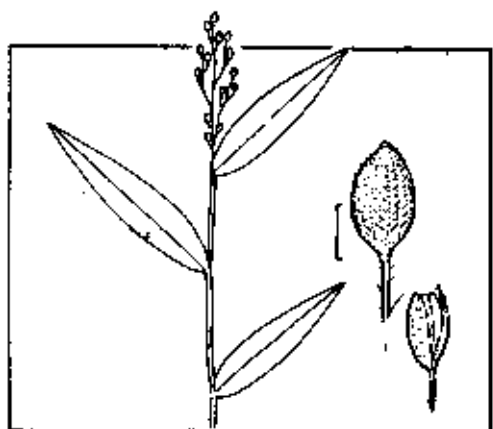
- Small ascending grass; flowers heteromorphic.

10.473 - *Isachne dispar* Trin.. Đẳnghoa so-le.

Cỏ cứng; thân cao đến 15 cm, mảnh, lông ngắn. Lá có phiến xoan hình tim hay thon hẹp, dài 1,5-2,5 cm, bìa có rìa lông; bẹ mỏng, mép ngắn, trắng có rìa lông. Chùm-tụ tán nhỏ; nhánh mảnh; giéhoa cao 1,6-2 mm; hoa 2 hơi ngắn hơn đỉnh, hoa dưới đực.,

Huế, Triạn, Biênhòa.

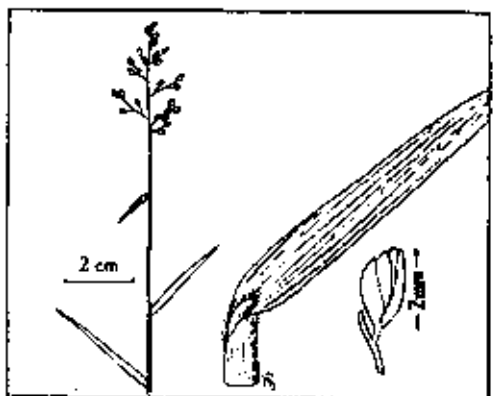
- Grass to 15 cm high; spikelets 1.6-2 mm long, with inferior flowers male.

10.474 - *Isachne eberhardtii* A. Cam.. Đẳnghoa Eberhardt.

Thân nằm có rễ bấtđịnh, rồi đứng cao 10-15 cm. Lá có phiến thon, cứng, dài 4-5 cm, rộng 0,7-1,2 cm, mặt trên có lông nằm hay không lông, mặt dưới có lông đáy hình củ; mép có lông, bẹ có rìa lông. Chùm-tụ tán hẹp, ít giéhoa; cọng có lông thưa; giéhoa to 2-2,5 mm, có lông; đỉnh có lông sát và lông dài, gân 5-7; hoa 2, gần y nhau.

Hasonbinh đến Binhhtrithiên.

- Ascending grass to 15 cm high; spikelets pubescent, 2-2.5 mm long.

10.475 - *Isachne globosa* (Thunb.) O. Ktze. Đẳnghoa tròn; Rounded Isachne.

Bụi cao đến 40 cm, dây thân có rễ sáivj. Lá có phiến thon, đáy tà tròn, dài 3-8 cm, rộng 3-9 mm; bẹ không lông trừ ở bìa; mép có rìa lông. Chùm-tụ tán cao 3-8 cm, cọng mang giéhoa rất mảnh; giéhoa dài 2,2-3 mm, xanh hay tím tím, gần như hình cầu; hoa 2; đỉnh dài 1-1,5 mm. $2n = 60$,

Dựa suối, 3-1.500 m.

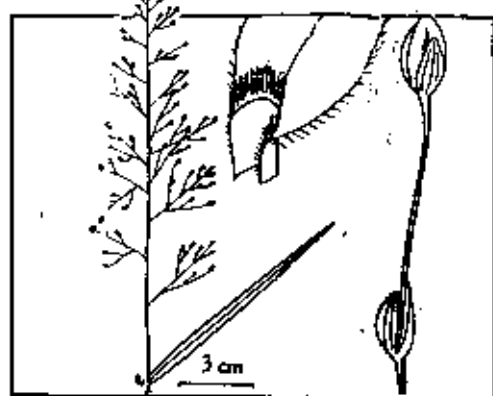
- Tuft to 40 cm high; spikelets 2.2-3 mm across, green or violaceous (*Milium globosum* Thunb., *I. australis* R. Br.).

10.476 - *Isachne globosa* var. *effusa* (Hook. f.) Senaratna.

Cỏ cao đến 1 m; lông dài 5-10 cm, to 3-5 mm. Lá có phiến mỏng, dài 15 cm, rộng 3-5 mm, đáy có ria lông; mép là hàng lông cao 2 mm, bề ria lông. Chùm-tútán cao 20 cm, rộng 5-7 cm; cọng mảnh, dài, có lông; giéhoa cao 2,5 mm, hoa 2; đỉnh cao bằng 2/3 trấu.

Đất cát mới lấp: Cầntho; IX.

- Grass to 1 m high; panicles 20 cm high; spikelets 2.5 mm long.

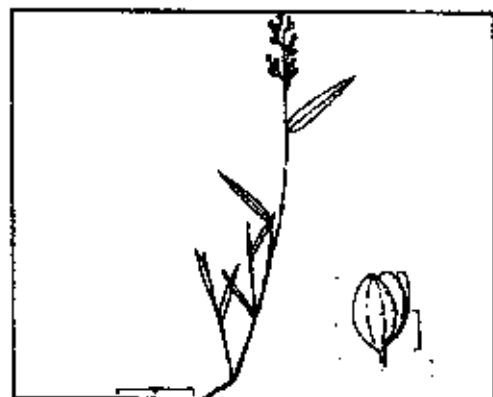

10.477 - *Isachne kunthiana* (Steud.) Miq. Dãghoa Kunth.

Cỏ năm rồi đứng cao vào 10-15 cm, có nhánh; thân không lông, mảnh, to vào 1 mm. Lá có phiến thon, nhỏ, dài 1,5-2 cm, rộng 3-6 mm; bề không lông, ngắn, mép không lông. Chùm-tútán nhỏ, cao vào 2,5 cm; nhánh dài 1 cm; giéhoa dài 2 mm, không lông; đỉnh khônglông; hoa 2, y nhau.

Rừng Hasonbinh.

- Ascending grass to 15 cm high; panicles small; spikelets 2 mm long.

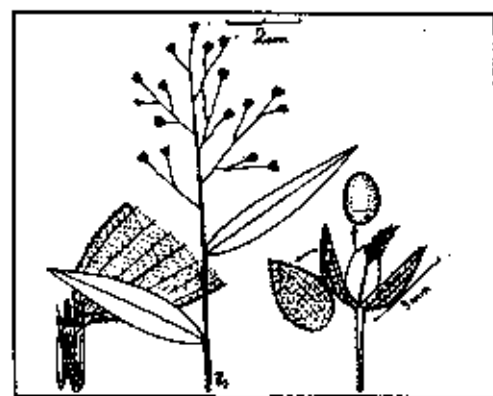

10.478 - *Isachne lisboae* Hook. f. Dãghoa lông.

Cỏ có thân bờ có rễ dài, mảnh, rời đứng cao, mảnh, đến 15 cm. Lá có phiến tròn dài, thon, to 3-5 x 0,8 cm, bìa có lông dài; mép là hàng lông dài, bề có ria lông dài. Chùm-tútán với trục không lông; nhánh xéo, mảnh, có lông; giéhoa cao 2,5-3 mm, trên cọng như chỉ; đỉnh có 7 gân, có lông; trấu không lông. Đỉnhquả 2, bán cầu.

Dựa suối: Phúquốc; XII.

- Ascending grass to 15 cm high; spikelets 2.5-3 mm; glumes pubescent.

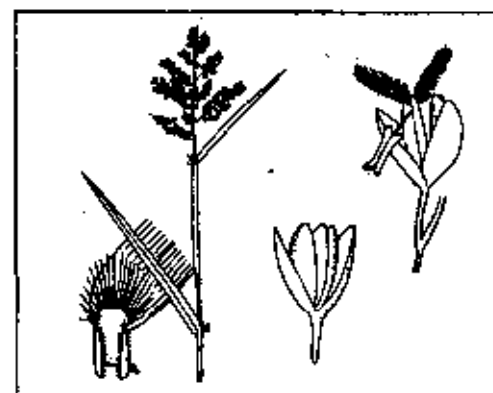

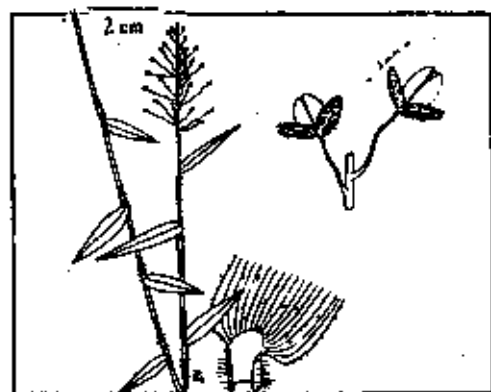
10.479 - *Isachne miliacea* Roth. Dãghoa kê.

Cỏ có thân dài 60-80 cm, phần đứng cao 20-30 cm; lông dài 4-7 cm, to 1,5 mm. Lá có phiến thon hẹp nhọn, dài 4-6 cm, rộng 4-5 mm; bề ngắn hơn lông, có ria lông, mép là hàng lông dài 3-4 mm, trắng. Chùm-tútán cao 4-5 cm, nhánh mang nhiều giéhoa cao 2 mm; hoa 2, hoa dưới hơi nhỏ hơn; đỉnh ngắn hơn trấu; baophấn 1 mm.

Nơi ẩm: Uminh; X

- Ascending to 30 cm high grass; panicles dense; spikelets glabrous 2 mm long.

10.480 - *Isachne myosotis* Nees ex Hook.. Dãghoa tai-chuột.

Cỏ *nhất niên*, cao đến 50 cm, dáy thân bò. Lá có phiến xoan thon, cứng, dài 1-3 cm, dáy tròn hay hình tim ôm thân, có một ít lông; bẹ có lông, mép vàng. Chùm-tụ tán cao 3-5 cm; gié hoa 1 mm, tròn; đỉnh bằng nhau và bằng hai hoa, có lông dài; hoa y nhau.

Bìnhnguyên cho đến 900 m: từ Bắcthái vào.

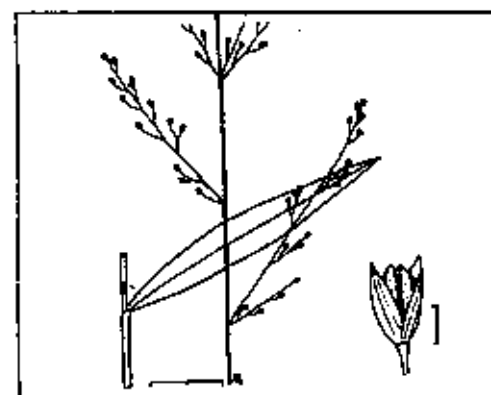
- Annual ascending grass to 50 cm high; glumes densely pubescent.

10.481 - *Isachne pallens* Dãghoa tái.

Cỏ khá to. Lá có phiến bầu dục thon, to 8-12 x 2 cm, chót thon nhọn, dáy tà; bẹ dài bằng lông. Chùm-tụ tán với nhánh *xéo dài* mang gié hoa nhỏ; đỉnh 5 gân; hoa 2, hoa như nhau; tiểunhụy 3; vòi nhụy 3 ngắn.

- Panicles with long branches; spikelets 2-flowered.

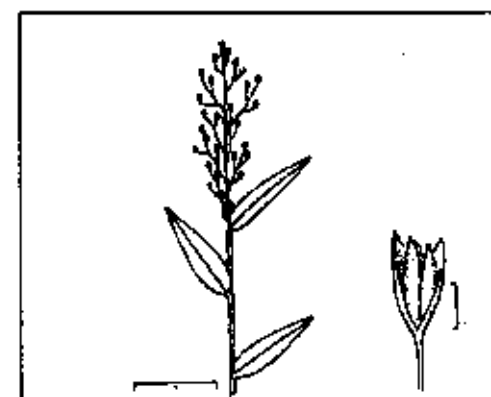

10.482 - *Isachne petelotii* A. Cam.. Dãghoa Pételot.

Cỏ cao hơn 60 cm; thân mảnh, không lông. Lá có phiến thon dài, to 5-8 x 1 cm, rộng nhất ở giữa, không lông; bẹ có lông mịn, đứng, mép ngắn. Chùm-tụ tán cao, có nhánh mảnh như chỉ, dài 4-5 cm; rộng 4-5 mm; gié hoa cao 2,5 mm, không lông; đỉnh dài hơn trấu; hai hoa như nhau.

B.

- Glabrous 60 cm high grass; spikelets 2.5 mm long.

10.483 - *Isachne polygonoides* Doll. in Mart.. Dãghoa rằm.

Cỏ nhỏ thành bụi cao 15-45 cm. Lá có phiến xoan thon, dài 2-2,5 cm, rộng 8 mm, lục dợt, mềm, có lông rải rác; mép có rìa lông, bẹ có lông dài ở cổ. Chùm-tụ tán nhỏ, cao 3-4 cm, nhánh đứng, như chỉ; gié hoa 2,2 mm, thon; đỉnh mỏng, 3 gân, xanhxanh dài hơn trấu; trấu dưới có lông mịn; hoa dưới đực, hoa trên cái.

Hàsonbình.

- Tuft to 45 cm high; spikelets lanceolate; inferior flowers male.

10.484 - *Isachne smitinandiana* A. Cam.. Dãnghoa Smitinand.

Bụi thấp, dày; thân khít nhau, chia nhánh, cao 7-10 cm. Lá songđỉnh, phiến to 1,7 x 0,7 cm, không lông, thường ua xếp dọc hay uốn lúc khô.

Tháilan, vào 1.300 m.

- Tuft to 10 cm high; leaves 1.7 x 0.7 cm.

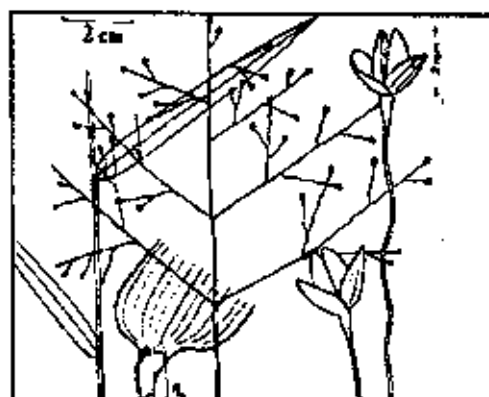

10.485 - *Isachne truncata* A. Cam.. Dãnghoa cắt-ngang.

Cỏ khá to, cao đến 60 cm, đứng. Lá có phiến dài 8 cm, rộng 7-9 mm; mép là hàng lông, bề rìa lông. Pháthhoa lá chùm-tụ tán to, thưa, mang nhánh mảnh; giéhoa cao 2 mm; hai hoa giống nhau; đỉnh có ít lông ở chót; trấu có lông mịn.

Rừng Thông: Đalat.

- Grass to 60 cm high; lax panicles; spikelets 2 mm long.

10.486 - *Isachne javana* Nees ex Miq.

Cỏ to, bờ dài rồi đứng cao 60-90 cm. Lá có phiến mọcmọc, gân-phụ 9-11 mỗi bên; mép là lông dài. Chùm-tụ tán cao 5-10 cm, xoan trònđài; giéhoa xoan ngược, cao 1,5-2 mm, trên cọng mảnh rất dài.B.

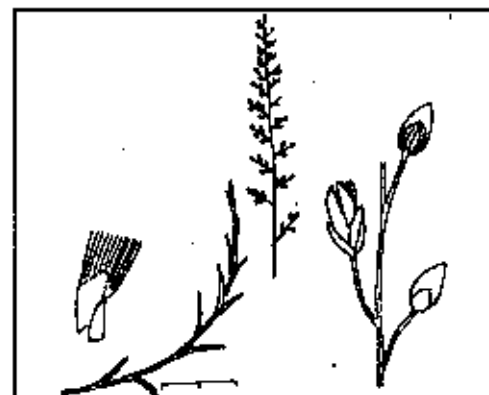
10.487 - *Isachne kinabaluensis* Merr.

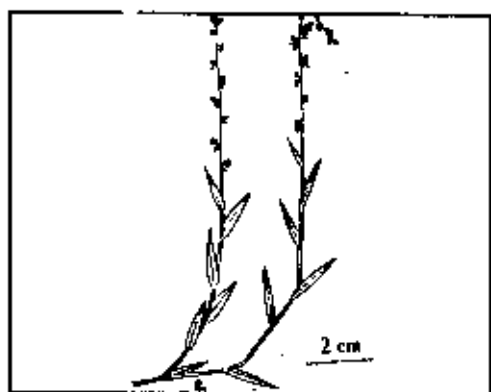
10.488 - *Coelachne perpusilla* (Steud.) Thw.. Xoanhóa yếu.

Bụi daniên cao đến 30 cm; thân có rễ ở các lóng đáy. Lá có phiến thon hẹp, dài 1-3 cm, rộng 2-4 mm; mép là một lần lông; bề có rìa lông. Chùm-tụ tán có nhánh dài 8-15 mm; giéhoa 2,5 mm; hoa 2, một lưỡngphái, một đực; trấu trên mỏng.

Nơi trùng ẩm, bình đến caonguyên: Đalat, Bécát; XII.

- Perennial grass; spikelets with 1 bisexual, 1 male flowers (*Panicum perpusillum* Arn. ex Steud.).

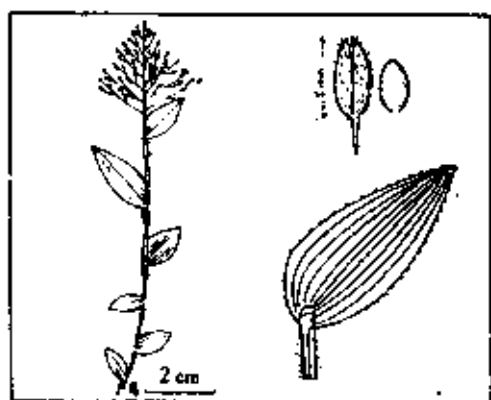
10.489 - *Coelachne simpliuscula* (W. & Arn.) Munro ex Benth. Xoanhhoa đơn.

Cỏ mảnh; thân nằm rồi đứng. Lá có phiến hẹp, dài 2-3 cm, rộng 3-4 mm. Pháthhoa là một gié ở chót thân; giéhoa thụ, cao 1,2-2 mm, hai hoa, một lưỡngphái, một đực.

Nơi ẩm lầy, dựa suối, cao nguyên.

- Ascending grass; spike bearing 2 mm long spikelets.

10.490 - *Coelachne pulchella* R.Br.

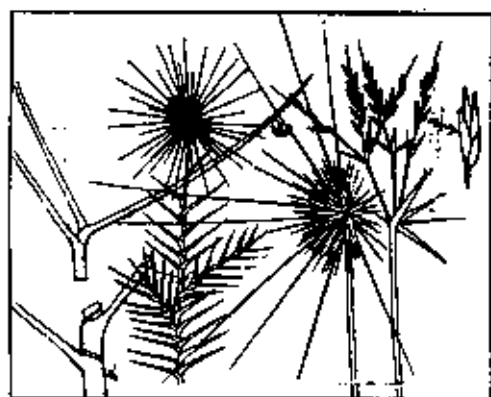

10.491 - *Sphaerocaryum malaccense* (Trin.) Pilg. Cầubán Malacca.

Cỏ nhấtniên; thân cao 10-30 cm, mềm. Lá có phiến xoan, đáy tròn ôm thân, bìa có ria lông; bẹ có lông phún, mép có ria lông ngắn. Chùm-tútán kimtựthấp, cao 3-5 cm; giéhoa cao 1 mm, có lông phún; hoa 1. Dĩnhquả xoan, dodò.

Đất ẩm lầy; I-XII.

- Annual grass; spikelets hirsute, 1-flowered; caryopsis reddish (*Panicum malaccense* Trin., *S. pulchellum* Cam.).

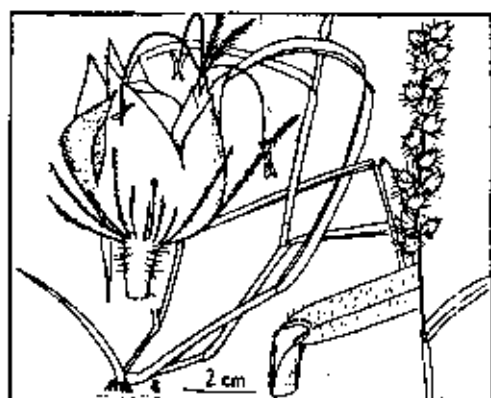

10.492 - *Spinifex littoreus* (Burm. f.) Merr. Cỏ Chông.

Cỏ daniên, có cànhhàng và thân đứng cứng, có nhánh. Lá có phiến là gai cứng, dài 10-15 cm; mép ngắn, ria lông; bẹ kếtlớp. Hùngbiệtchu (pháthhoa lưỡngphái hay đực), trên trục kéo dài thành gai dài 9-25 cm; hoadầu đực không đều, giéhoa 12 mm, hoa dưới đực hay lép; hoadầu cái to đến 30 cm, rụng và lăn tròn theo gió; giéhoa 2 hoa, hoa dưới lép, hoa trên cái hay lưỡngphái. Dĩnhquả có vòi còn lại cứng.

Cát sắt biển; I-XII.

- Littoral spinous perennial grass (*Stipa littorea* Burm. f.).

10.493 - *Cenchrus brownii* Roem. & Sch. Cườc.

Cỏ nằm rồi đứng, cao 50 cm. Lá có phiến hẹp, dài 20-25 cm; mép thấp, ria lông. Gié cao 7-10 cm, xanh; tốngbao dính nhau ở đáy thành bầu, và tờ có gai hướng ngược, giữa lông nhỏ hơn; thường một giéhoa.

Dựa lộ, nơi khô, bìnhnguyên; dính mạnh vào quần-áo.

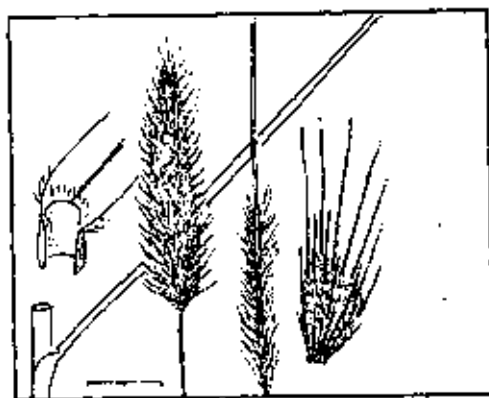
- Grass with clinging involucre (*C. inflexus* R. Br.).

10.504 - Pennisetum setaceum Forssk.. Duối-voi to; African Fountain Grass.

Cỏ to, thành bụi cao, daniên. Lá có phiến hẹp, to vào 30-40 x 0,4 cm, cứng cứng; mép cao 0,5 mm, không lông. Pháthoa hình trụ hơi rộng và nhọn, tím tím, dày lông của dây lông gai của tổngbao; giéhoa cao 2 cm, ké cả lông gai.

Cambốt; VN: nhiều nơi Tr làm kiếng.

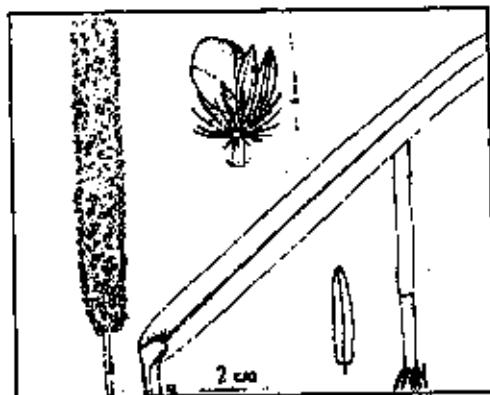
- Perennial high tuft; inflorescence red to violaceous, with long barbed bristles of involucre.

10.505 - Pennisetum americanum (L.) Leake. Kê voi; Pearl Millet; Petit Mil.

Cỏ nhát niên, cao 1-1,8 m. Lá thon hẹp, dài 20-80 cm, rộng 1-3 cm; mép là một vòng lông dày. Pháthoa hình trụ dài 20-30 cm, rộng 1-3,5 cm; tổngbao do lông gai có lông như lông chim, ngắn hơn giéhoa. Dĩnh quả láng, xoan hay hình cầu.

Tr vi hạt dùng làm lương thực ở Ấn Độ và Phích châu; VII. Có nhiều thứ.

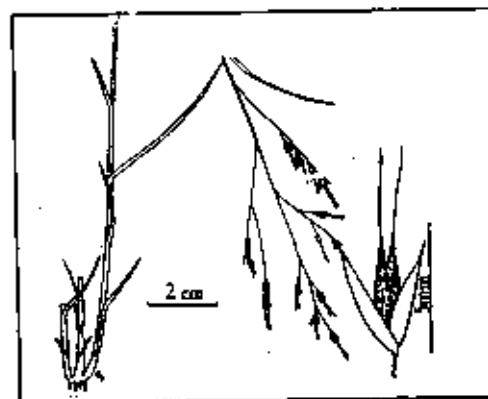
- Cultivated (*Panicum americanum* L., *P. typhoides* (Burm. f.) Stapf).

Eriachneae:

10.506 - Eriachne pallescens R. Br.. Mao tái.

Bụi cao 60 cm; thân mảnh. Lá có phiến hẹp, nhọn, dài 5-10 cm, rộng 2-3 mm; bề mặt ngắn hơn lông. Chùm-tútán; giéhoa cao 4,5 mm, tím tím, trấu có mũi; hoa thụ có trấu có lông dày, trấu dưới có lông gai dài 4-5 mm, trấu trên 2 mũi, không lông gai.

Thàonguyên, đồi cát, duyên hải: Nha Trang, Phanrang, Hăm Tân; X.

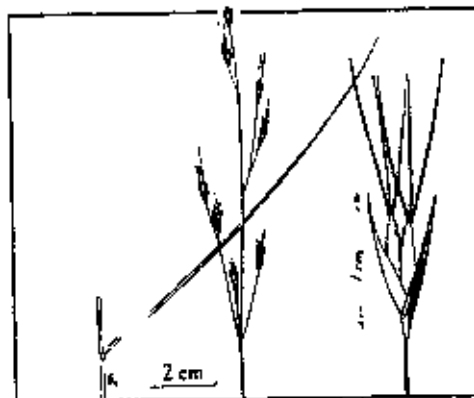
- Tuft 60 cm high; glumes densely pubescent, inferior glume awned.

10.507 - Eriachne trisetata Nees ex Steud.. Mao ba-tô.

Bụi daniên, cao 70 cm; rễ to, lông dài. Lá hẹp như kim, dài 10-15 cm, rộng 1 mm; mép rất ngắn, có lông. Chùm-tútán đứng, ít giéhoa; giéhoa dodô, cao 1 cm; hoa thụ 2, trấu trắng bìa rìa, trấu trên có 2 lông gai dài 1-1,2 cm. Dĩnh quả nâu đỏ.

Thàonguyên, vùng Sài Gòn, Bà Rịa; XI.

- Perennial grass; spikelets 1 cm long, with 3 awns (*Massia trisetata* (Nees) Bal.).

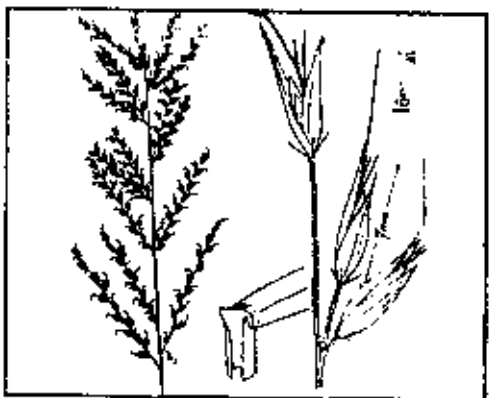
10.508 - Eulaliopsis binata (Retz) C. E. Hubb.

Cỏ có dây thân cứng. Lá có phiến hẹp dài. Pháthoa mang 2-4 gié gắn từ một điểm; cọng mảnh như chỉ; giéhoa có lông mịn, giéhoa không cọng có đỉnh dưới thon, lưng có lônggai, chót 1-3 răng, đỉnh trên thon, 2 răng, trấu hẹp, trấu dưới có 2 răng; tiểuhụy 3.

BT

- Grass with base woolly; spikes 2-4, on filiform peduncles (*Eulalia binata* Retz, *Andropogon binatum* Retz, *Ischemum angustifolium* Hook.)

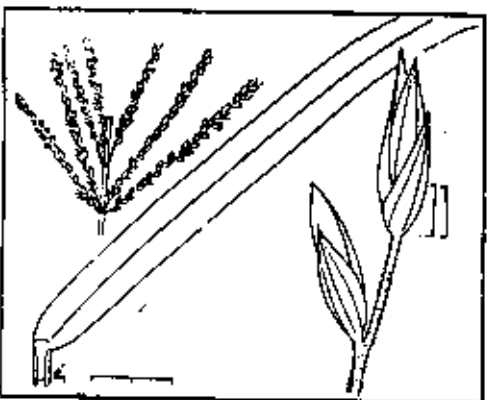
Arundinelleae:

10.509 - Arundinella birmanica Hook. f. Trúcthảo Miéndiên.

Cỏ cao 15-60 cm; thân nằm rồi đứng, không nhánh. Lá có phiến thon, dài 10-15 cm, rộng 1 cm; mép ngắn, bẹ có lông dài, hơi ngắn hơn lông. Chùm-tútán cao 5-7 cm; giéhoa cao 3-4 mm; đỉnh không bằng nhau, trấu trên có lônggai dài 4-6 mm, đáy đỏ; hoa dưới đực, hoa trên lưỡngphái.

Trắng, 700-1.200 m: Báolộc; XI.

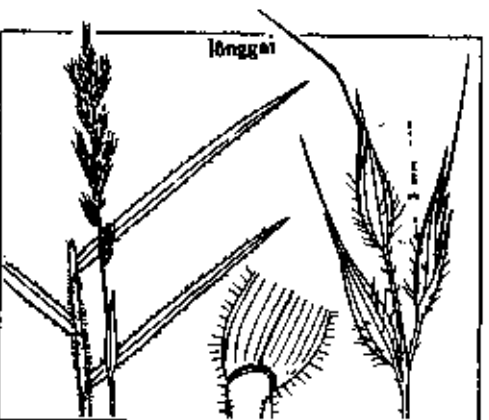
- Ascending grass to 60 cm high; upper lemma awned.

10.510 - Arundinella hispida Hack. Trúcthảo phún.

Cỏ daniên, to, cao đến 1,5 m; cãnhành cứng; mắt có lông hay không lông. Lá có phiến dài 15-30 cm, rộng 1,5 cm, phẳng, bìa uốn xuống; mép ngắn, có lông, bẹ có ít lông. Pháthoa có nhánh xéo, dài 4-6 cm; giéhoa 3-3,5 mm, cọng có lông nhám; đỉnh 3 gân lõi; hoa dưới đực hay lép, hoa trên có noãn sào hẹp, nhuộm màu sét.

Dựa sông, đồi đá: Sapa, Ninhbinh.

- Perennial grass to 1.5 m high; spikelets awnless.

10.511 - Arundinella nepalense Trin. Trúcthảo Nepal.

Cỏ daniên có cãnhành bở; thân cao đến 1 m; mắt có lông hay không. Lá ở đáy thân, có phiến thon nhọn, bìa rìa lông, đáy hẹp; mép có lông dài, bẹ có lông. Chùm-tútán hẹp, dày, nhánh dài đến 5 cm; giéhoa cao 2,5-3 mm, xanh hay đỏđỏ, có lông thưa, dài; lônggai dài 1-3 mm; hoa 2.

Chàuthố.

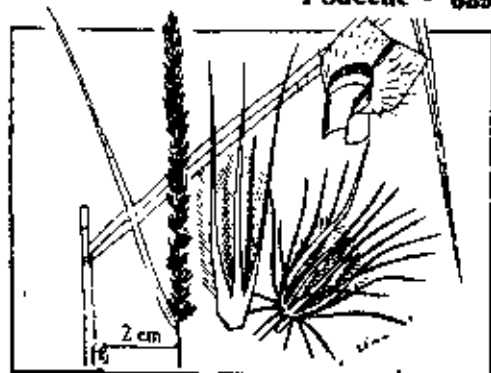
- Perennial grass to 1 m high; spikelets hispid, with 1-3 mm long awns (*A. hispida* Hook. f.).

10.494 - *Cenchrus ciliaris* L. Cước lông.

Cỏ *daniên*; lông hơi dài hơn bẹ. Lá có phiến dài 20-25 cm, rộng 6-8 mm, đáy có lông dài; mép cao 1 mm, có ria lông. Chùm cao 10-15 cm; *tốngbao* do tơ cứng, dính nhau ở đáy, có lông như lông chim; giéhoa 3, cao 3,5 mm.

Nhập nội để trồng làm thức ăn gia súc; chịu hạn giỏi và chịu lụt: Nha-hố; I.

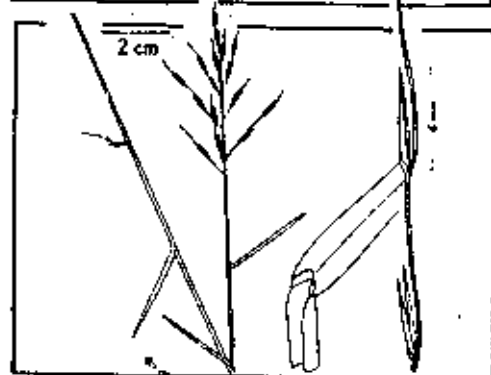
- Cultivated.

10.495 - *Pseudoraphis brunoniana* Griff. Cỏ-gạo, Nhân trúc.

Cỏ *thuýsinh nổi*; thân dài, mảnh, có rễ ở mắt; lông dài. Lá có phiến không lông, *mỏcmỏc*, dài 3-6 cm, rộng 2-3 mm; mép cao, bẹ dài hơn lông. Chùm-tútán thưa; nhánh mang 2 giéhoa, *trúc kéo dài khỏi giéhoa chót*; giéhoa 6 mm; hoa dưới đực hay lép, hoa trên cái hay lưỡngphái. Dínhquả hẹp dài.

Thùđúc; XII.

- Floating grass; branches of panicles ending in a long bristle (*Chamaeraphis brunoniana* A. Cam.).

10.496 - *Pseudoraphis balansae* Henr. Nhân trúc Balansa.

Cỏ *thuýsinh*, *daniên*; cành dài. Nhánh đứng có lông mảnh, dài 4-5 có khi 10 cm, to 0,5 mm. Lá dài 2,5-3 cm, rộng 2-2,5 mm, gân-phụ mịn, nhiều. Pháthoa 5-8 giéhoa; trúc nhánh kéo dài dạng lônggai dài 13 mm; giéhoa cao 5 mm; dính 7 gân; hoa dưới đực 3 tiểnhuy, chỉ ngắn; noãnáo 2 với nhụy. Vùng nước: Đà Nẵng; IX.

- Floating grass; panicle more compact; spikelets shorter.

10.497 - *Pseudoraphis minuta* (Mez) Pilger (*Chamaeraphis minuta* Mez)

Cỏ *daniên*, cao 20-35 cm, mảnh, thường không nhánh. Lá có phiến phẳng, mềm, to 2,5-4 x 0,4 cm; mép ngắn, trong trong, có răng. Chùm-tútán tròn dài, cao 4,5-5 cm; giéhoa cách nhau, dài 2,5-4 mm; hoa dưới có dính dưới *nhỏnhỏn*. Hànội, Sơn Tây.

10.498. - *Pennisetum alopecuroides* (L.) Spreng. Cỏ đuôi-voi tím; Chinese Fountain grass.

Bụi *daniên*, đứng, cao 80 cm. Lá có phiến dài 20-40 cm, hẹp (1-3 mm); mép ngắn, bẹ có bìa ria lông ngắn. Pháthoa có phần thu dài 20 cm, *tím sẫm* vì tơ (*tốngbao*) dài 2-3 cm, trúc có lông; giéhoa đứng, cao 7 mm, có cọng dài 3-5 mm; hoa 1, baophần không lông ở chót.

Trắng, đồng cỏ: Dình, Đà Lạt; X-XI.

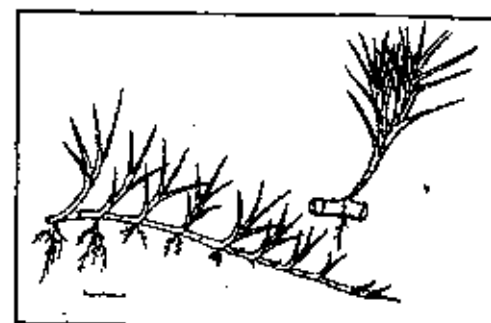
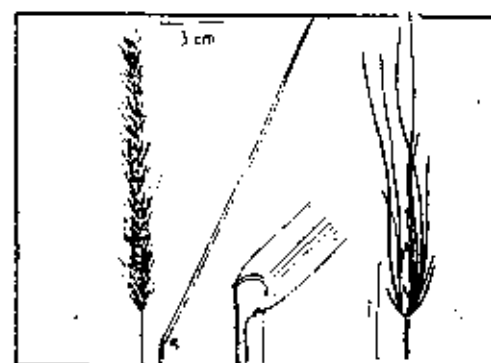
- Perennial; inflorescence violaceous; spikelets 7 mm long (*Panicum alopecuroides* L., *Penn. compressum* R.Br.).

10.499 - *Pennisetum clandestinum* Hochst. Đuôi-voi núp; Kikuyo grass.

Cỏ *daniên*, có thân bò dài nhiều m, to 5-8 mm, lông ngắn, có bao (bẹ lá) và rễ sát vì; thân đứng chum 1-2, cao 7-8 (120) cm, to 4-6 mm. Lá có bẹ cao 2-3 cm, không lông; phiến nhỏ, hẹp dài 2-4 cm, rộng 1-4 mm. Pháthoa nhỏ, không thò khỏi bẹ lá.

Du nhập từ Kenya, trồng ở Bảo lộc cho gia súc (cho đến 90 tấn/ha). Chịu cao độ, đến 2.000 m, kháng khô.

- Cultivated.

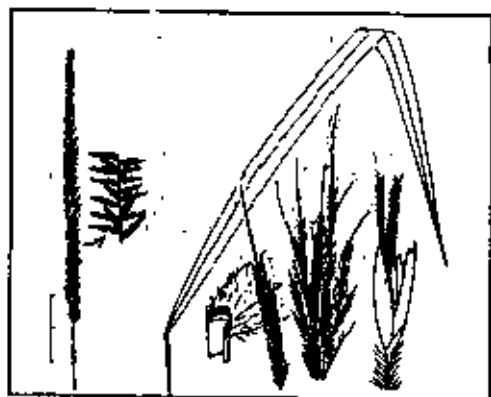

10.500 - Pennisetum pedicellatum Trinius. Đuôi-voi có-cọng.

Cỏ cao 50-70 cm, mảnh. Lá có phiến dài 15-25 cm, rộng 9-10 mm, có lông rải rác hai mặt, nhiều gần mép; mép ngắn, dày lông, bề không lông. Gié đứng, màu đỏ đẹp, cao 12-14 cm, rộng 2,5 cm, các gié hoa gần thẳng góc, cao 1,8 cm (kể các to); tổng bao do tơ rời, dày lông quấn ở phần dưới; gié hoa một có cọng, một không; đỉnh nhỏ; hoa 2, trấu dưới có 3 thùy; hoa dưới cái, để rụng, lằng.

Giadinh; 1.

- Grass to 70 cm high; inflorescence red; involucre for 2 spikelets; spikelets 2 flowered.

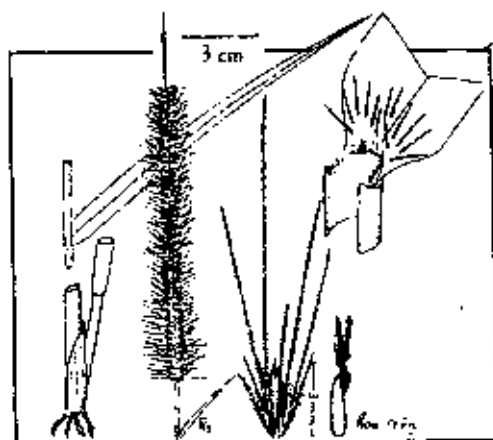

10.501 - Pennisetum polystachyon (L.) Schult. Đuôi-voi nhiều-gié, cỏ Mỹ.

Cỏ *nhất niên* cao 1-2 m; thân cứng, to 5-10 mm. Lá có bề không lông, mép là một hàng lông đứng dày; phiến dài 20-40 cm, dày có tơ cao 5 mm. Pháth hoa cao 15-20 cm, rộng 2 cm, lúc non vàng vàng rồi tía; tổng bao do lông gai cao đến 1 cm, đáy mang lông hình lông chim; gié hoa 3 mm.

Có ở Việt Nam từ trước 1964. Phổ biến dựa bộ, đất hoang khô, bình nguyên; VIII-II. Cỏ non giasúc ăn được; hạt được ăn.

- Common weed; inflorescence yellowish then purple (*Panicum polystachyon* L.).

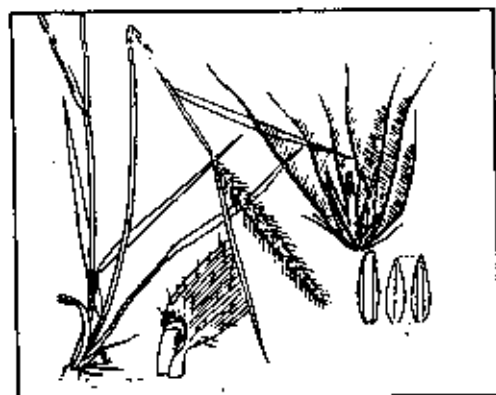

10.502 - Pennisetum setosum (Sw.) L.C. Rich. Đuôi-voi dầy-tơ.

Cỏ *nhất niên* đứng cao; thân xanh hay tía. Lá có phiến hẹp, to 15-25 x 0,6-1,5 cm, có lông hay không; mép có rìa lông dài. Gié cao 5-10 cm, nâu tía, cọng không lông; tổng bao do lông gai dài 6-8 mm, có lông một bên; gié hoa dài 2,5 mm, đỉnh có lông, hay không lông.

Trắng, trên vôi. Dạng giống *P. polystachyon*, song không nhánh, và thấp hơn. Gốc Phíchâu.

- Annual grass; inflorescence brown purplish (*Cenchrus setosus* Sw.).

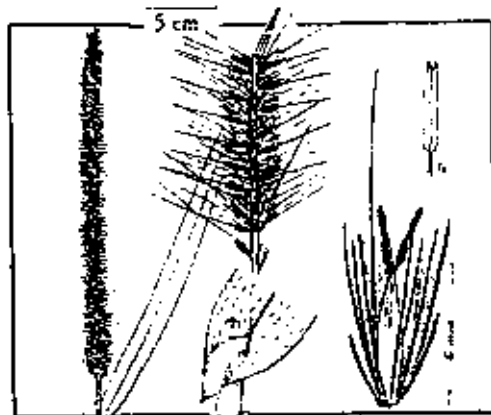

10.503 - Pennisetum purpureum Schumach. Cỏ Đuôi-voi; Elephant grass, Napier's fodder; Herbe à Eléphant.

Cỏ *daniên* cao 1-3 m, thành bụi to, dày. Lá có phiến dài 40-60 cm, rộng 2 cm, gân giữa to, đáy phiến có lông; mép là một hàng lông cao 3-4 mm. Chùm-như gié đứng, cao 20-30 cm, vàng, trục có lông; tổng bao do lông gai 15-25, dài 1,5-1,8 cm; gié hoa gần thẳng góc vào trục, cao 6 mm.

Dunhập trồng để nuôi giasúc, hoang vùng Bảolộc, Dilinh.

- Perennial grass to 3 m high; inflorescence yellow; involucre bristle to 1.8 cm long.

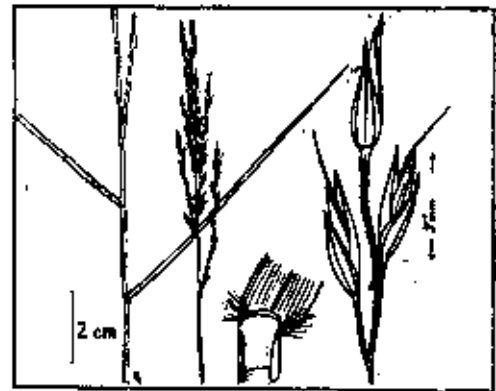

10.512 - *Arundinella rupestris* A. Cam. Trúthảo đá.

Cỏ daniên, có cănhàng bò; thân cao đến 70 cm, đáy có bẹ kết lợp. Lá có phiến hẹp nhọn, dài 20 cm, rộng 2-4 mm; mép ngắn, có lông dài; bẹ rìa lông. Chùm-tútán có nhánh đứng, cọng từng cặp; giéhoa cao 3 mm, đỉnh có gân to; hoa dưới đực, hoa trên lưỡngphái, lônggai 2-3 mm, đáy đỏ.

Dựa biển: Quinhon; IX.

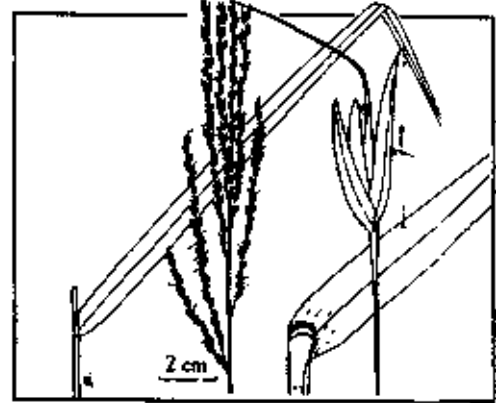
- Perennial grass; spikelets 3 mm, awns 2-3 mm long.

10.513 - *Arundinella setosa* Trin. Trúthảo lông.

Cỏ daniên cao 1-1,5 m; lông dài, cứng, to 2-3 mm. Lá có phiến dài 30-50 cm, rộng 6-8 mm; mép ngắn, có viền lông. Chùm-tútán cao 20 cm, nhánh đứng, dài 10-12 cm; cọng 1-3 mm; giéhoa cao 7 mm, màu vàng nâu; hoa trên có lônggai gầy và 2 mũi dài 2 mm.

Buônmethuôt, Đàlạt, Bìnhlong; I.

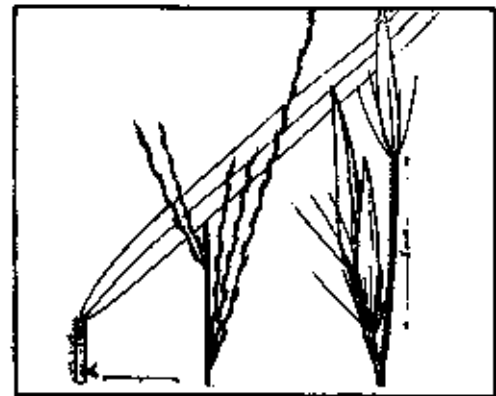
- Perennial grass; inflorescence 20 cm high; spikelets 7 mm long.

10.514 - *Arundinella sinensis* Rendle. Trúthảo Trungquốc.

Cỏ daniên; cănhàng cứng, thân cao đến 1,6 m, mắt không lông. Lá có phiến dài 25-30 cm, rộng 6-9 mm, có lông ở mặt trên; mép ngắn, dày lông; bẹ rìa lông. Chùm-tútán có nhiều nhánh ngay, đứng xéo, dài; giéhoa nhọn, từng cặp, dài 5 mm, không lônggai, đáy có lông dài (2 mm); hoa dưới đực, hoa trên lưỡngphái.

B đến Ninhthuận.

- Perennial grass to 1.6 m high; spikelets 5 mm, awnless.

10.515 - *Arundinella bengalensis* (Spreng.) Druce. Trúthảo Bengal.

Cỏ cao; Lá có phiến thon hẹp nhọn. Chùm-tútán dày như gié nhọn, với nhánh dài 1,5-2 cm ốp vào trục, mang giéhoa không lông, khít nhau, cao vào 3 mm, không lônggai; đỉnh ít khác nhau.

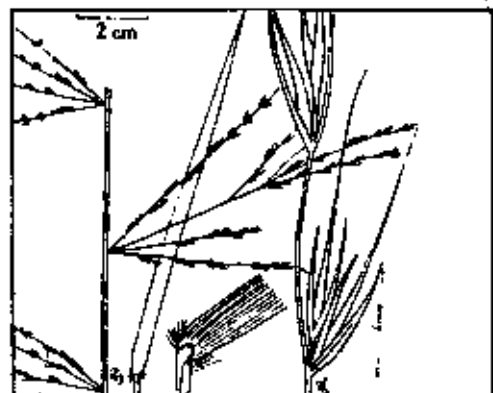
T.

- High grass; dense panicle; spikelets glabrous (*Panicum bengalense* Spreng., *A. wallichii* Nees ex Steud.).

10.516 - *Arundinella anomala* Steud.

Cỏ daniên, mảnh, dày bờ, chồi nhiều; thân đứng cao 60 cm. Lá hẹp, dài 20-30 x 0,8-1,5 cm, bìa nhám bên, có lông; mép ngắn, có nhiều lông. Chùm-tútán cao 20-80 cm; giéhoa cặp 2, dài 4-4,5 mm, hơi phũ; hoa trên cao 3,5 mm, lông gai ngắn. Trung hoa, Nhật; Đông dương?

10.517 - *Arundinella cochinchinensis* King (Nat. Contr. Univ. Sci. Rep., ser. b, 23: 24, fig. 8, 1936)10.518 - *Garnotia patula* (Munro) Benth. Gát nằm.

Cỏ daniên; rễ cam đỏ; thân cao 1 m, to 3-4 mm. Lá có phiến dài 20-30 cm, rộng 3-8 mm, có ít lông hay không lông; bẹ có lông hay không; mép ngắn. Chùm-tútán cao 25-40 cm; nhánh ngang; giéhoa hình thoi ốm, cao 4 mm; trấu có mũi dài, một hoa lưỡng phái.

Rừng Thông: Đà Lạt; X.

- Perennial grass; spikelets fusiform; lemma long pointed (*Berghausia patula* Munro, *G. barbulate* Merr., *G. poilanei* Cam.).

10.519 - *Garnotia acutigluma* (Steud.) Ohwi (*Urachne* -)

Cỏ daniên; thân to, đứng hay bờ rồi đứng, cao 0,2-0,8 m, không lông. Lá có phiến hẹp dài hay thon, bìa lặn xuống, to 3,5-40 x 0,2-1,2 cm; mép rất ngắn, cao 0,5 mm. Chùm-tútán cao 6-35 cm, dày, nhánh chia nhánh, song đính; giéhoa hẹp, mang 1 hoa.

10.520 - *Garnotia tenella* (Arn. & Miq.) Janowsk. (*Berghausia tenella* Arn. & Miq.)

Thân nằm rồi đứng, có nhánh ở phần đáy; mặt có lông hay không lông. Lá có phiến có đốt vào bẹ, thon hẹp, dài 6-10, bìa uốn xuống, có lông hay không lông; bẹ có lông hay không, mép ngắn, cái ngang. Chùm-tútán; giéhoa tái, đỉnh 3 gân.

10.521 - *Garnotia mutica* (Munro) Rendle (*Berghausia mutica* Munro)

Thân cao 0,9-1,2 m, to bằng goose-quill, ngay. Lá có phiến hẹp, dài 60 cm, chót nhọn, có lông hay không; bẹ không hay có lông phũ; mép ngắn, rìa lông. Chùm-tútán 8-18 cm; giéhoa thưa, ít, từng cặp trong đó cái dưới không cọng; lông gai không gẫy (reflexed)

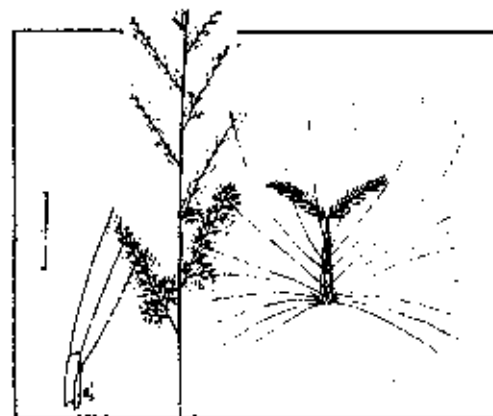
Saccharineae:

10.522 - *Imperata cylindrica* (L.) P. Beauv. var. *major* (Nees) Hubb. Tranh, Bachmao; Herbe à pailote.

Cỏ daniên, cao 0,3-1 m; cành trắng; thân có lông cứng ở mặt. Lá có phiến xanh tươi, cao 0,5-1 m, rộng 6-25 mm, bìa hơi cắt; mép có lông. Gié đứng, hình trụ có nhiều lông như tơ trắng dặc sặc; giéhoa từng cặp, chứa 1 hoa thụ, 1 lép; tiểu nhụy 2. Dĩnh quả trong trấu. 2n - 20, 60.

Khắp cùng. Lá dùng lợp nhà. Ở var. *cylindrica*, lá quăn. Pháth hoa non được ăn sống; cành ("rế" tranh) loại nhiều tốt; chứa anemonin chống bướu, chống ung thư ở động vật; *in vitro*, chống siêu khuẩn trái-rạ, R.D..

- Common perennial weed; inflorescence white (*Lagurus cylindricus* L.).

10.523 - *Imperata conferta* (J.S. Presl) Ohwi. Tranh to.

Cỏ cao đến 2 m; cành có vảy; thân 4-5 lông dài, cứng. Lá có phiến dài 30-80 cm, rộng 7-20 mm, nâu lúc khô; bẹ không lông, mép rất ngắn, không lông. Pháth hoa là chùm-tútán ở ngọn, dài 30 cm, rộng 3-5 cm; nhánh dài 4-6 cm; cọng to 0,5-2 mm, mang 1 giéhoa dài 2,5-3 mm, đỉnh 3-gân, có lông mịn như tơ bạc rất dài (1 cm); hoa trên có 1 tiểu nhụy.

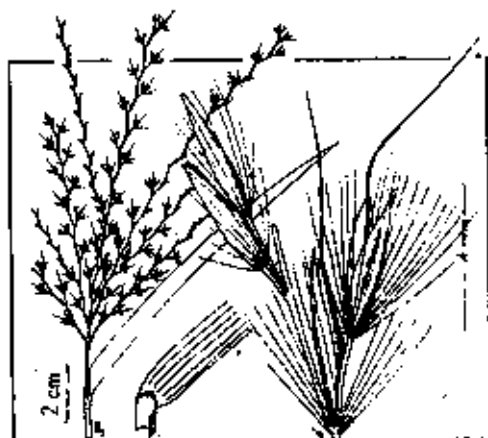
- Grass to 2 m high; panicles 30 cm long; glumes with long fine hairs (*Saccharum confertum* J.S. Presl).

10.524 - *Miscanthus floridulus* (Labill.) Warb. ex Schum. & Laut. Lô sáng.

Bụi daniên, cao 2-5 m; thân bông, to 6-8 mm. Lá có phiến cứng, dài 50-90 cm, rộng 1,5-2,5 cm; mép cao 1-2 mm, có ria lông. Pháthoả là cỏ cao 40-50 cm rộng vào 10 cm, nhánh nhiều, tím tím; giéhoa từng cặp, một hoa có *tôngbao do lông tơ dài; đỉnh cứng; lônggai dài bằng giéhoa.*

Thường dựa đường nước: Huế, Nhatrang, đèo Bàolộc, đèo Đàlat.

- Perennial grass 2-5 m high; panicle 50 cm high; pedicelated spikelets with long hairs (*Saccharum floridulum* Labill.).

10.525 - *Miscanthus nepalensis* (Trin.) Hack. Lô Nepal.

Cỏ cao vào 1 m, thân mảnh, to 3-4 mm. Lá có phiến hẹp dài, dài 20-30 cm, rộng 1 cm, gân giữa to, trắng; mép nguyên, cao 2-3 mm, bẹ không lông. Pháthoả là cỏ với nhiều nhánh dài 12-15 cm, gân trên một trục ngắn, có nhiều *tơ chổi; đỉnh cứng, 3 mm, vàng; lônggai dài 1,2 mm.*

Đôi trống, BT.

- Grass to 1 m high; spikelets 3 mm, awns 1.2 cm long (*Eulalia nepalensis* Trin.).

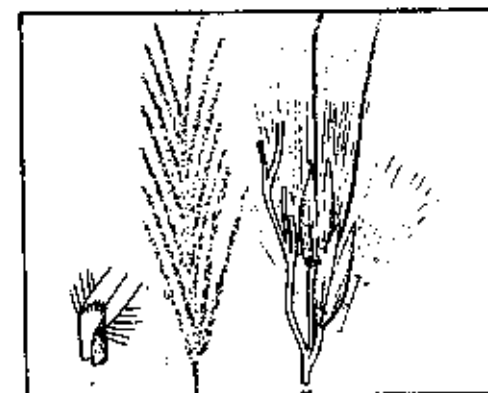

10.526 - *Miscanthus sinensis* Anders. Lô Trungquốc, Mang; *Eulalia*, *Miscanthus*.

Cỏ cao hơn 1 m; thân dưới pháthoả có lông hay không lông. Lá có phiến dài 50-80 cm, rộng 1-1,5 cm, cứng cứng, bìa nhám, mặt dưới mốc; mép cao 1 mm, thường có ít lông. Chùm-tútán với *nhánh gân trên trục dài; giéhoa mỗi cặp, một có cong dài 1-1,5 mm, một có cong dài 5-6 mm, dài 4-5 mm, vàng rơm, có lông tơ chổi; trấu hoa dưới lép có lônggai dài bằng 1,5 đỉnh; hoa trên lưỡngphái.*

BT. Lọtieu, trị sạn đường tiểu, mát, trị vàng da, ungthư.

- Grass to more than 1 m high; panicle with branches inserted on long rachis.

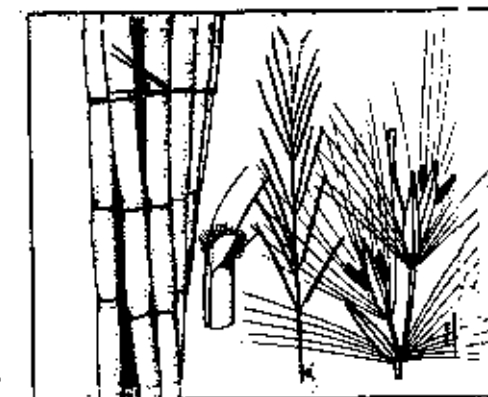

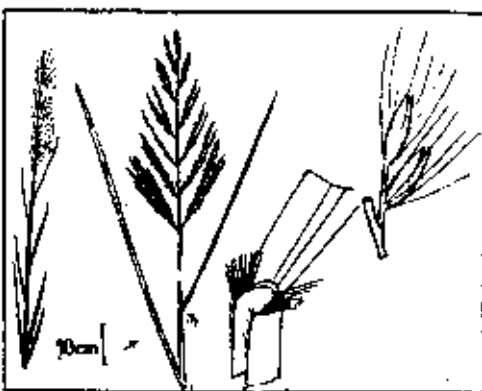
10.527 - *Saccharum officinarum* L. Mía; Sugar-cane; Canne à sucre.

Cỏ cao 2-4 m; thân hình trụ vuông, đặc ruột, không cứng; lông dài 5-10 cm, to 3-6 cm, *vàng hay nâu.* Lá to; phiến rộng đến 6 cm, gân giữa to, trắng; mép thấp, có ria lông; bẹ có lông để rụng. Cỏ to, có nhiều lông trắng, trên trục không lông; giéhoa chứa một hoa lưỡngphái. $2n = 80$.

Tr vì thân ngọt, gốc Melanesia; XI-XII. s. *sinensis* Roxb.: Mía lau, Chinese or Indian Sugar-cane: thân rộng 1-2 cm, cao 1-3 m, xanh mốc trắng, to 1,5-3 cm, *trục pháthoả có lông dài, lá rộng 2-5 cm, lodicule không ria lông; gốc Ấn Độ; 2n = 42-184 (hình bố mía theo Trần-cao Lĩnh).* Hạ đường/máu; phẩndương ở An; trị ungthư ở Trungquốc; *in vitro*, chống siêukhuẩn R.D.

- Cultivated.

10.528 - *Saccharum spontaneum* L. Lách; Wild Sugar-cane.

Cỏ daniên cao 1-4 m; thân to 1-1,5 cm, đặc. Lá có phiến hẹp, dài 40-90 cm, rộng 1-3 cm, gân giữa to, trắng; mép cao 3 mm, bìa rìa lông dài. Pháthoa là cỏ to, trắng như tơ, trục có lông trắng, mang nhánh-phụ thường đơn và thường tạt về một bên; giéhoa 3-6 mm, mang lông như tơ dài hơn giéhoa; hoa 2, lodicule có rìa lông. $2n = 40, 50, 50..128$.

Gò ruộng, đất khô, ven rừng; XI-IV. Nay dùng để lai với Mía tạo tạp chủng kháng bệnh tốt. Chồi non, thân non ăn luộc ở Java; phần dương, huýt, lọc máu.

- Perennial; stem to 1 cm wide, 1-2 m high.

10.529 - *Saccharum rufaulum* Steud.

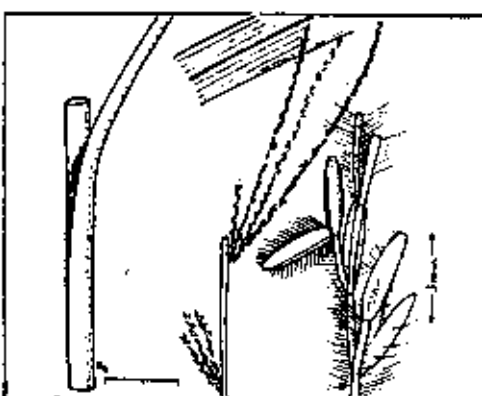

10.530 - *Narenga porphyrocoma* (Hance) Bor. Hồng lồ.

Daniên; thân cao 2,5 m, to 5-8 mm, có nhiều lông tơ ở pháthoa và ở mắt. Lá có phiến hẹp, nhám, có lông ở mặt dưới, dài 30-60 cm, rộng đến 1,5 cm, gân giữa to. Chùm-tútán (cỏ) dài 30-45 cm, dây lông tơ, mắt có lông; nhánh 3-5 cm, dẹt; giéhoa không lông gai, cao 2,5 mm, một hoa thụ, một lép.

Đọc theo sông Đờngnai, Cừulong; X.

- Perennial, to 2.5 m high; panicles silky, reddish (*Eriochrysis porphyrocoma* Hance, *Eriochrysis narenga* Nees ex Steud.).

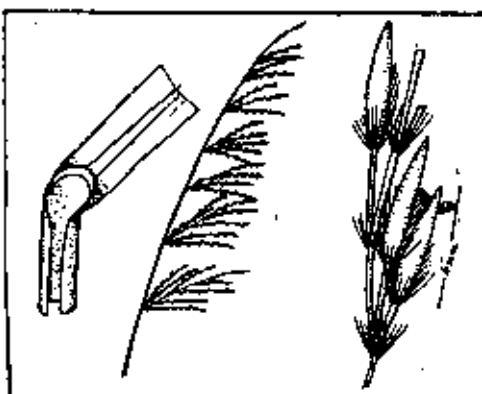

10.531 - *Narenga fallax* (Bal.) Bor. Maophương lá dài.

Bụi daniên cao 2,5-3 m; thân to bằng chiếc dứa. Lá có phiến to 20-90 x 1,5 cm, chót nhọn; bề tròn, bìa có rìa lông tơ nâu nâu. Pháthoa mang nhiều nhánh ở mỗi mắt, dài 4-7 cm, dây lông hung; giéhoa từng cặp; giéhoa không cọng đực, dài 3 mm, đỉnh dây lông hung; giéhoa có cọng (2 mm, có lông hung) lưỡngphái.

B.

- Perennial grass to 3 m high; panicles rufous hairy; sessile spikelets male, pedicelated bisexual (*Saccharum fallax* Bal., *Erianthus longifolius* (Munro) Cam.).

10.532 - *Sclerostachya fusca* (Roxb.) A. Cam. Cườngphương, Bói.

Cỏ daniên cao 2-3 m; thân to 1-1,5 cm, bông. Lá có phiến dài đến 1 m, rộng 1-2 cm, gân giữa to, trắng; mép cao 3 mm, đen. Pháthoa cao 30-60 cm, hương hay dỏ; trục có lông; nhánh chùm nhiều ở mỗi mắt, dài 10 cm; giéhoa dài 4 mm, giéhoa trên cọng ngắn cái, trên cọng dài lưỡngphái. $n = 15$.

Dựa bờ nước: Buônmethuột. Lựctinh; XII.

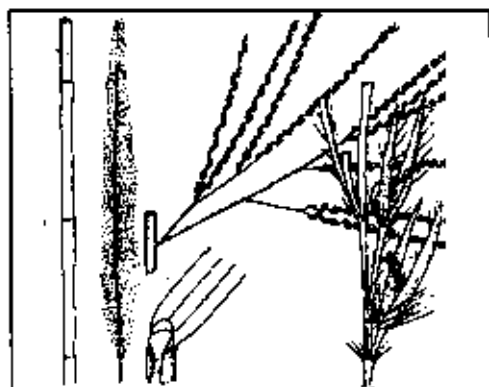
- Perennial grass to 3 m high; spikelets short and long pedicelate (*Saccharum fuscum* Roxb.).

10.533 - *Sclerostachya milroyi* Bor.. Cươngphương Milroy.

Cỏ cao 2-3 m; thân to 5 mm, suông; bẹ non có lông trắng, có sọc dọc; mép cao 2-3 mm, nâu sẫm. Lá có phiến dài 70 cm, có gân chính to, trắng. Pháthoả cao 40 cm, *đỏ đậm*; nhánh dài 15 cm mang chùm dài 5 cm; giéhoa từng cặp, cọng có lông, một ngắn, một dài; đỉnh cao 3,5-4 mm, có lông dài; nuốm đỏ, dài.

Tânchâu.

- Grass 2-3 m high; panicles red; spikelets 3.5-4 mm long.

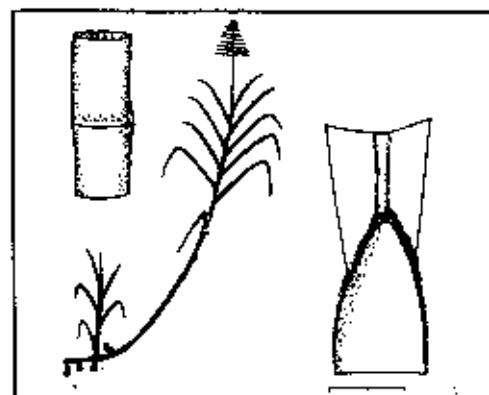

10.534 - *Erianthus arundinaceus* (Retz.) Jeswiet. Lau, Đế.

Bụi cao 2-4 m, trông *giống Mía*; thân đặc, cứng, to 2-3 cm. Lá có phiến to, dài đến 2 m, rộng 2-5 cm; mép có lông; bẹ rìa lông. Chùm-tútán (cỏ) to, cao đến 1 m; giéhoa mang nhiều lông trắng, ngắn hơn giéhoa và chứa hai hoa; *trấu có lông gai* (điều khác với *Saccharum*).

Đất ẩm, dưa rạch, và Tr để lấy thân, dưới 100 m; XI-II, 6-8. Rể lặttiểu, bảo vệ màng nhày.

- Stem hard, to 7 m high, 2-3 cm wide; pedicels and glumes hairy (*Saccharum arundinaceum* Retz.).

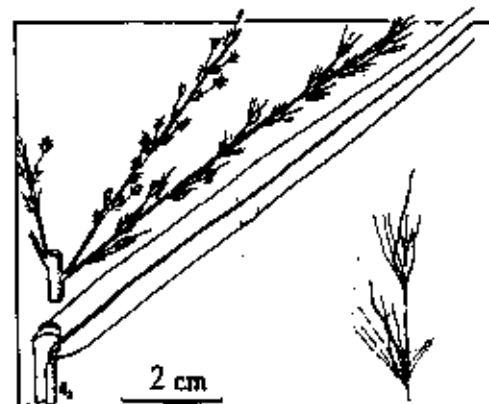

10.535 - *Erianthus fastigiatus* Nees. Maophương chum.

Cỏ *daniên*, *giống Lách*, cao 1,5-2 m; thân to 6-8 mm, đặc. Lá có phiến cứng, dài 30-60 cm, rộng 4-8 mm, mớcmớ, gân giữa to; mép có rìa lông. Chùm-tútán to, có *nhiều lông chổi*; nhánh dài 10 cm, giéhoa từng cặp, màu *đỏ*, có *lông gai* dài hơn; hoa dưới lép.

Hoangnguyên: Đàlạt; VII.

- Perennial grass to 2 m high; spikelets awned.

10.536 - *Erianthus fulvus* Nees ex Steud. (*Saccharum rufipilum* Steud.).

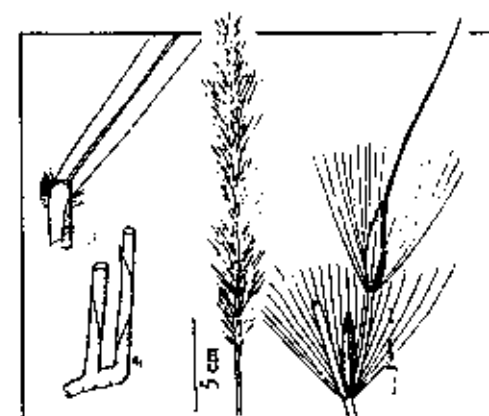
Cỏ cao 2,5 m; mắt không hay có lông. Lá có phiến dài 0,7-1 m, rộng 0,6-2,5 cm; mép tròn, rìa lông. Chùm-tútán cao 20-45 cm, decompound; giéhoa nâu nâu, 2 mm, có lông dài hơn, *đỏ đỏ* (purplish reddish). Cao độ 1500 m

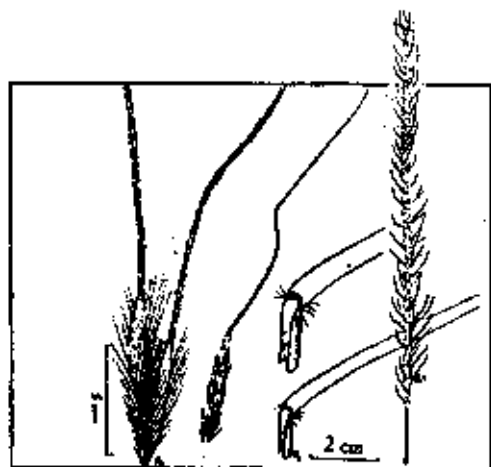
10.537 - *Eulalia fulva* (R. Br.) O. Ktze. Cátvi vàng.

Cỏ *daniên*; *cánhành* ngắn; thân to 5-6 mm, cao 1,4-1,8 m. Lá có phiến dài 40-60 cm, rộng 1,2 cm, gân giữa to; bẹ có lông mịn dài, ở gần mép; mép cao 1,5 mm. Pháthoả *hình trụ*, cao 20 cm, rộng 3-4 cm, *dây lông nâu dợt*; giéhoa cao 3-5 mm, lông dài bằng hai, *lông gai* dài 1,5-1,8 cm.

Núi cao; III.

- Perennial grass; inflorescence spiciform; spikelets 3-5 mm, on long dense brownish hairs (*Saccharum fulvum* R. Br.).

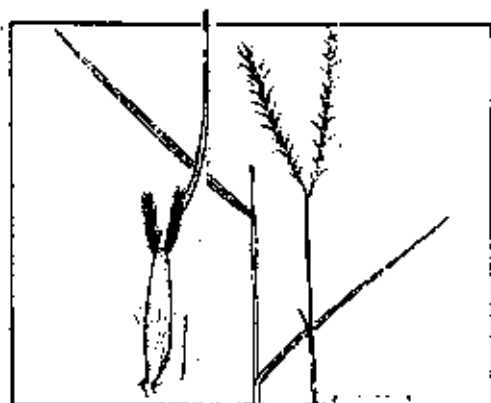

10.538 - Eulalia monostachya (Bal.) A. Cam. Cát vĩ một-gié.

Cỏ daniên thành bụi cao 70-90 cm. Lá có phiến *quần hẹp*, to 6-15 x 0,2-0,4 cm; mép nhỏ, có lông. *Một gié ở chót*, dài 7-15 cm, mảnh; giéhoa dài 4-5 mm, có *lông mịn, nâu chói*; hoa trên có một lông gai dài 1,5-2 cm; hoa dưới lép.

Rừng thưa, hoang nguyên thấp, nhất là trên cát, bình nguyên: Phan thiết (Rừng-lá); XI.

- Perennial grass to 90 cm high; spike 7-15 cm long, brown hirsute, awn 1.5-2 cm long (*Pollinia monostachya* Bal.).

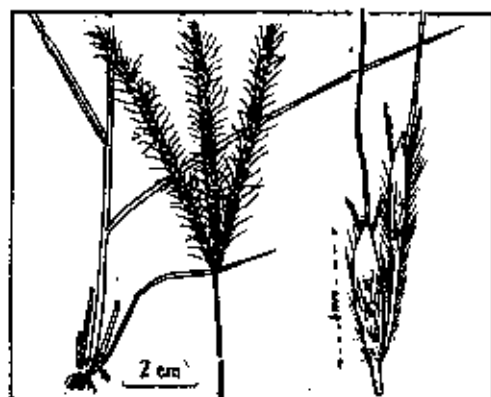

10.539 - Eulalia cumingii (Nees) A. Cam. Cát vĩ Cuming.

Cỏ daniên, thấp (vào 60 cm); thân mảnh, không lông. Lá có phiến *hẹp*, dài 5-20 cm, rộng 0,3-0,5 cm. Mặt trên không lông, mặt dưới nhám; bề ngoài hơn lông, mép cao 0,5 mm, không hay có rìa lông, có màu. Pháthoa 2-4 gié dài 4-9 cm, sóng và cong có *lông vàng sét*; giéhoa 4 mm; đỉnh 1 có lông mịn, đầu tù, đỉnh trên 1 gân; lônggai 1 cm, có lông hung.

Hàngiang.

- Annual 60 cm high grass; spikes 2(4), yellow ferruginous pubescent; awn 1 cm (*Pollinia cumingii* Nees).

10.540 - Eulalia fimbriata (Hack.) O. Ktze. Cát vĩ rìa.

Cỏ *nhất niên cao* 40-70 cm, thân vàng, to 1-2 mm. Lá có phiến *đứng, hẹp*, dài 20 cm, rộng 2-4 mm; mép thấp. Gié 2-7, dài 5-8 cm, *dày lông bạc*; giéhoa 4 mm, lông dài 1-2 mm, trong; *lônggai 1,2 mm*.

Rừng thưa: Buônmethuôt; XII.

- Annual grass; spikes silver tomentose; awn 1.2 cm long (*Pollinia fimbriata* Hack.).

10.541 - Eulalia phaeothrix (Hack.) O. Ktze. Cát vĩ lông-vàng.

Cỏ *daniên cao đến 1,5 m*. Lá có phiến *hẹp*, không lông, dài 20-30 cm, rộng 5-6 mm; mép mỏng, cao 1 mm; ở đáy thân *bẹ có một bờt lông sôcôla dày*. Gié 2-6, *đứng*, cao 7-20 cm, *dày lông vàng*; giéhoa cao 4-5 mm.

Rừng thưa, rừng Thông: Đàlạt.

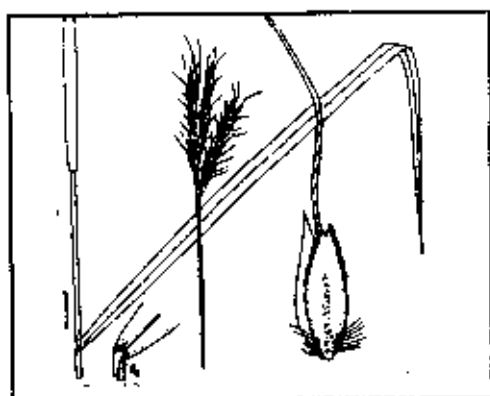
- Perennial grass; base of sheath with yellow hairs; spikes yellow tomentose (*Pollinia phaeothrix* Hack.).

10.542 - *Eulalia quadrinervis* (Hack.) O. Ktze. Cátvi bốn-gân.

Bụi *daniên*, cao vào 1 m; thân không lông, trù ở ngọn. Lá có phiến *cứng cứng*, hẹp, to 10-20 x 0,4-0,7 cm, gân như không lông, mặt dưới mốc, bia *bén*; mép có lông, bẹ trên ngắn hơn lông, không lông hay có lông đáy phủ. Gié 3-6, dài 7-15 cm, sóng có lông trắng hay tím tím; gié hoa cao 6,5 mm, có lông dài ở đáy; đỉnh dưới có 4 gân; lông gai 1,3 cm.

Rừng Thông: Lạngson, Uônbi, Dilinh; X.

- Perennial 1 m high grass; spikes 3-6, to 15 cm long, white or violaceous pubescent.

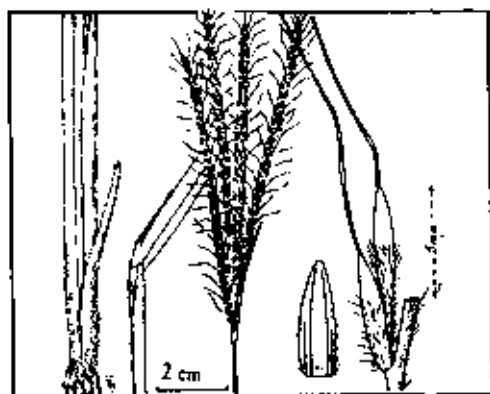

10.543 - *Eulalia speciosa* (Deb.) O. Ktze. Cátvi đẹp.

Cỏ *daniên* cao đến 1,2 m. Lá có phiến hẹp, dài 30-50 cm, rộng 5-7 mm, có lông hay không; mép ngắn; ở đáy thân bẹ có *bột lông vàng*, dày. Pháthoa với 4-8 gié dài 20 cm, có lông trắng; gié hoa cao 5,5 mm, lông gai dài 2 cm,

Rừng thưa, rừng Thông, trung và cao nguyên.

- Perennial to 1.2 m high grass; base of sheath with a patch of yellow hairs; spikes white pubescent (*Erianthus speciosus* Debeaux).

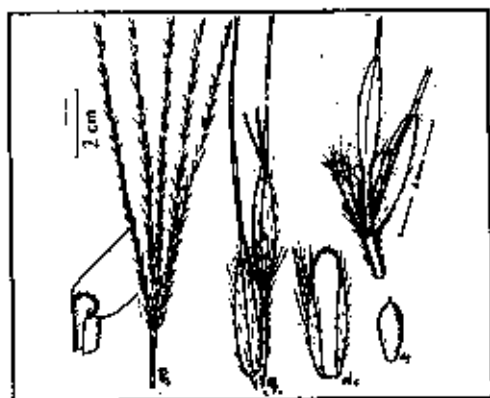

10.544 - *Eulalia trispicata* (Schult.) Henry. Cátvi ba-gié.

Cỏ *daniên* cao đến 1,2 m. Lá có phiến đứng, có lông thưa hay không lông, hẹp, dài 20-40 cm, rộng 2-6 mm; mép là một hàng lông dày. Pháthoa với 4-20 gié dài 5-12 cm, *dùng* hay ngã; gié hoa cao 3-4,5 mm, đỉnh dưới không gân.

Rừng thưa: Phướclong.

- Perennial grass; limb narrow; spikes 4-20, to 12 cm long (*A. trispicatus* Schult., *Andropogon tristachyos* Roxb. non Kunth).

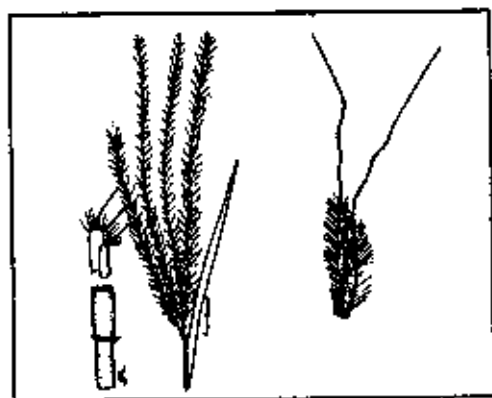

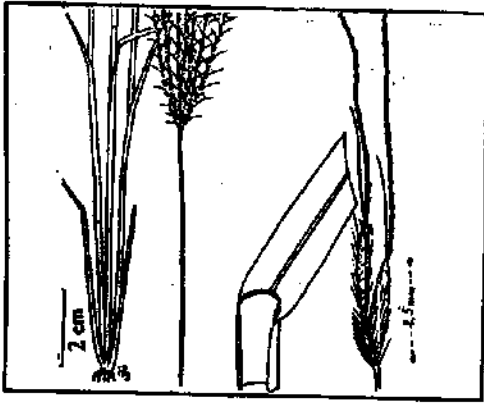
10.545 - *Eulalia velutina* O. Ktze. Cátvi lông.

Cỏ *daniên*, cao đến 1 m; lông dài, to 4-5 mm, mắt có lông. Lá có phiến dài 20-30 cm, rộng 5-7 mm, không lông; mép cao 1 mm, vùng mép có lông dài; bẹ ở đáy thân có lông. Pháthoa do 5-6 nhánh dài 6-10 cm, có nhiều lông vàng; gié hoa không cọng dài 3,5 mm, dày lông vàng; hoa trên có lông gai dài 1-1,3 cm; gié hoa có cọng cứng vậy, trên cọng dài 3,5 mm.

Langbian.

- Perennial 1 m high grass; spikes to 10 cm long, yellow tomentose; awns 1-1.3 cm long.

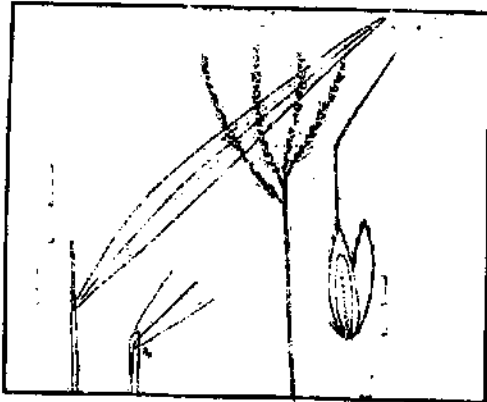

10.546 - Pseudopogonatherum contortum (Brongn.) A. Cam.. Giátuthảo quần.

Bụi dày cao đến 80 cm; thân to 2-3 mm, lông dài, không nhánh. Lá có phiến hẹp, dài 10-20 cm, rộng 2-3 mm; mép rất ngắn, be dài, không lông. Gié 8-12, đứng dài 3-4 cm, có lông mịn trắng lẫn với lông gai denden; gié hoa 2,5 mm, trấu trên có lông gai mảnh; hoa trên có lông gai dài 1,5 cm.

Đồng nai; I.

- Tuft to 90 cm high; spikes 8-12, white hairy, with black awn (*Pogonatherum contortum* Brongn., *Ps. collinum* (Bal.) A. Cam., *Ps. setifolium* (Nees) A. Cam...)

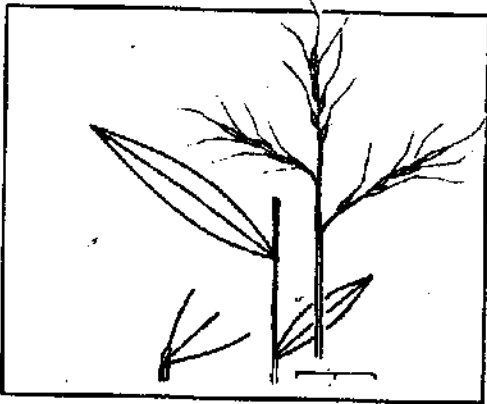

10.547 - Microstegium ciliatum (Trin.) A. Camus.. Viphuong ria-lông.

Cỏ nhất hay daniên; thân bò, nhiều nhánh, rời đứng, mảnh. Lá có phiến mềm, nhỏ, dài 4-8 cm, rộng 5-10 mm, đáy hẹp, có lông đáy phủ; mép ngắn. Gié 2-10, dài 4-12 cm, lục dọt; gié hoa từng cặp, đầu cong không lông; đỉnh thon, hoa dưới lép hay dục, hoa trên lưỡngphái; tiểuhụy 3, baophấn dài 1-1,8 mm. n = 20.

Ven rừng dựa suối, rừng thưa; I-XII. *Microstegium* có đỉnh dưới có lưng lõm, phiến lá đáy hẹp.

- Annual or perennial grass; spikes 4-12 cm long; spikelets lanceolate (*Pollinia ciliata* Trin.; *M. monoanthum* (Nees) Camus).

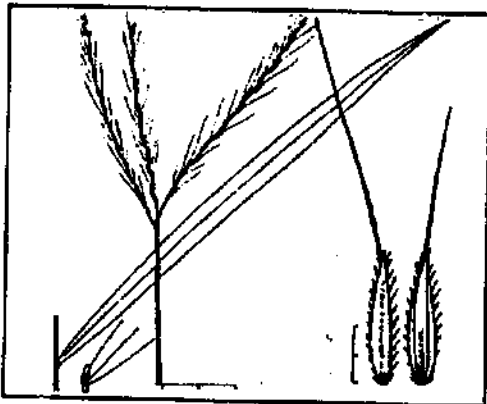

10.548 - Microstegium debilis (Bal.) A. Cam.. Viphuong yếu.

Cỏ nhâmien, mảnh, mang nhiều nhánh, nằm có rễ sáivi, rời đứng, không lông. Lá có phiến mỏng, nhỏ, to 3-6 x 1,5-1,7 cm, đáy hẹp; mép tròn dài, be ngắn hơn lông, bìa ria lông. Pháthoa với 1-3 gié ngắn, một tiếp tục trục; cọng ngắn hơn gié hoa; gié hoa không lông, dài 3 mm; hoa trên có lông gai dài 15-18 mm. Đỉnh quả màu sét.

Bavi.

- Spikes 1-3; spikelets 3 mm long; awn 15-18 mm long (*Pollinia debilis* Bal.).

10.549 - Microstegium fauriei Hay.. Viphuong Faurié.

Cỏ có thân nằm, có rễ bất định, rời đứng, to vào 2 mm. Lá có phiến hẹp dài, dài 12-15 cm, rộng 1 cm, hẹp hay nhọn hai đầu; mép cao 1 mm, không lông, be ngắn hơn lông. Pháthoa với vào 3 gié dài 6-8 cm; gié hoa không cọng có đỉnh dài 4,5 mm, bìa có lông đáy phủ, lưng lõm, đầu chẻ hai; lông mào dài 2 cm, mảnh.

Dựa lộ: Tamdào: XI.

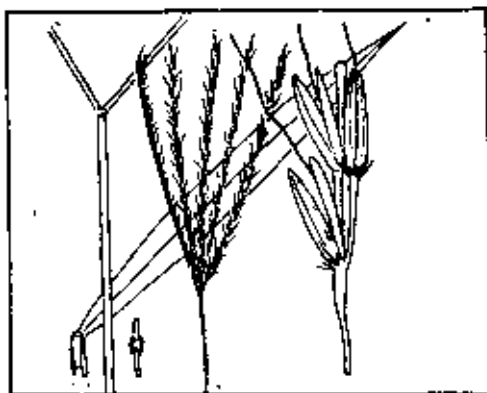
- Ascending grass; spikes 6-8 cm long; glumes with base inflated hairs; awns 2 cm long.

10.550 - *Microstegium gratum* (Hack.) A. Cam.
Viphường đẹp.

Cỏ dạng như Tre; lông cứng dài 10-15 cm, to 3 mm, mắt có lông. Lá có phiến thon nhọn, dài 15 cm, rộng 1,3 cm; mép ngắn, bẹ ngắn hơn lông. Gié 2-6, dài 10 cm, gắn ở một điểm; giéhoa dài 3 mm, có lông ở đáy đỉnh; lônggai dài 4 mm.

Trên vùng đất sét, ven rừng: Lạngson.

- Internodes hark, 10-15 cm long, 3 mm large; spikelets 3 mm long, awn 4 mm (*Pollinia grata* Hack.).

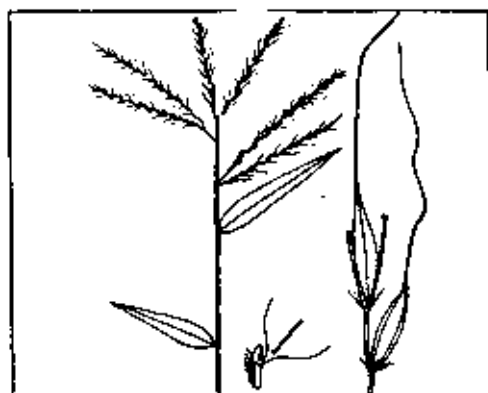

10.551 - *Microstegium nudum* (Trin.) A. Cam.
Viphường trần.

Cỏ nhất niên mảnh, có thân nằm to 2 mm, có rễ sáivj rời đứng cao 60-90 cm. Lá có phiến hẹp dài 4-5 cm, rộng vào 0,8 cm; bẹ có rìa lông; mép cao 1 mm, không lông. Pháthhoa với 3-6 gié dài 5-10 cm; giéhoa không cọng dài 3-4 mm, chai có lông dài; đỉnh dưới bia có lông mịn, 4 gân, xanh; hoa dưới có lônggai dài 15-18 mm; tiểuhụy 2.

Sapa.

- Annual grass to 90 cm high; spikelets 3-4 mm long, awn 15-18 mm long (*Pollinia nuda* Trin.).

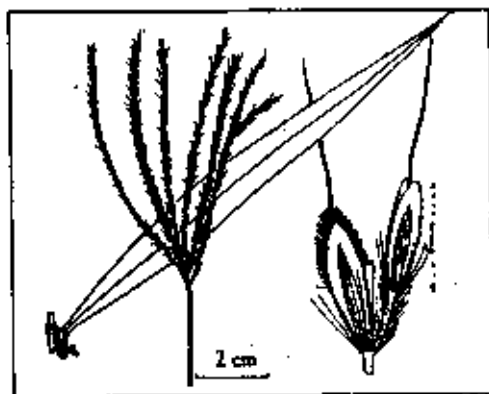

10.552 - *Microstegium vagans* (Steud.) A. Cam.
Viphường lạc.

Cỏ nhất niên nằm rời đứng, cao đến 1,5 m; mắt có lông. Lá có phiến hẹp, dài 10-20 cm, rộng 1-2 cm, nhám, có ít lông; mép ngắn, bẹ có lông ở đáy. Gié 6-12, dài 6-10 cm, đỏ-tím; giéhoa tròn dài, dài 4-5 mm, đầu cọng có lông dài; đỉnh dưới có rãnh rộng ở lưng; baophấn 2-2,5 mm; lônggai dài.

Ven rừng: Báo lộc, Đà lạt.

- Grass to 1.5 m high; spikes 6-10 cm long, purple; spikelets 3-4 mm long (*Pollinia vagans* Nees ex Steud.).

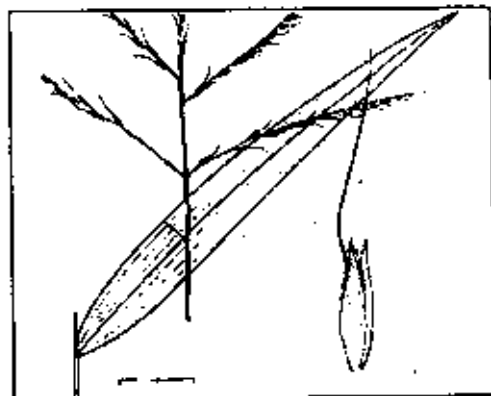

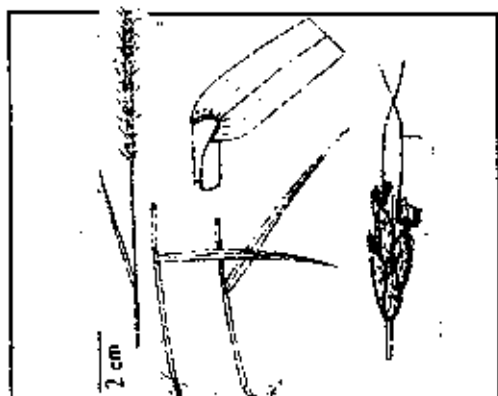
10.553 - *Microstegium vimineum* (Trin.) A. Cam.
Viphường đan.

Cỏ nhất niên cao 1 m, nằm có rễ sáivj rời đứng; thân to 3 mm, lông dài 8-12 cm. Lá có phiến to, 4-8 x 0,6-1,2 cm, phẳng, mềm, có ít lông mau rung; mép mỏng, bẹ ngắn hơn lông. Pháthhoa với 2-6 gié dài 3-5 cm, không lông; giéhoa không cọng dài 4,5-6 mm, đỉnh phẳng, bia có rìa lông mịn, hoa dưới có lônggai dài 7-11 mm; tiểuhụy 3, chỉ dài.

Sapa.

- Annual grass 1 m high; spikes 3-5 cm long; spikelets 4.5-6 mm, awn 7-11 mm long (*Andropogon vimineum* Trin.).

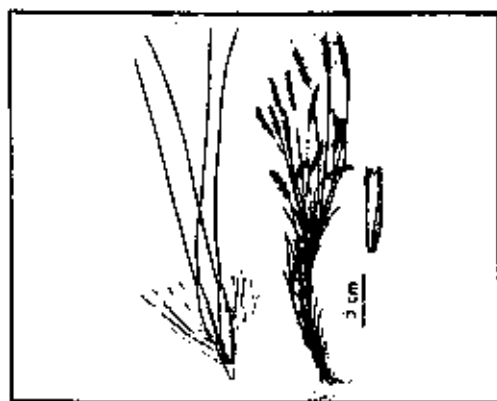

10.554 - Polytrias amaura (Miq.) O. Ktze. Datam.

Cỏ daniên, bờ, mảnh, đẹp, cao 20-30 cm. Phiến lá có lông thưa; mép là một phiến mỏng, cạnh có lông. Pháthoa hình trụ đứng, dài 4-6 cm, tím (tiểuhụy) có lông nâu; giéhoa có lônggai, mọc thành nhóm 3, giéhoa có cọng giống 2 giéhoa không cọng; hoa thụ 1.

Bò lộ, đất xấu; Tr làm sân cỏ, bìnhnguyên; XI-V.

- Perennial grass; inflorescence brown hairy; spikelets by 3 (*Andropogon amaura* Buse ex Miq.).

10.555 - Pogonatherium crinitum (Thunb.) Kunth.
Thutháo; Bamboo grass.

Bụi mảnh, đẹp, cao 15-30 cm; thân như chì, cứng, láng, ít nhánh. Lá có phiến lục tươi, dài 3-5 cm, rộng 2-3 mm; mép ngắn. Gié cao 1-3 cm; giéhoa đẹp theo hông, ngắn hơn 2 mm, đáy có lông mịn dài hơn thân; hoa dưới lép, hoa trên lưỡngphái, có 1-2 tiểuhụy.

Trên tường đá, phiếnthạch, đá acid, từ bình đến caonguyên; VI. Trị ia, vàng da, đái máu, đái-đường.

- Dense tuft 15-30 cm high; spikes 1-3 cm; spikelets 2 mm long (*Andropogon crinitum* Thunb.).

10.556 - Pogonatherium paniceum (Lam.) Hack.
Thutháo kê.

Bụi cao 30-50 cm, dày; thân to vào 3 mm. Lá có phiến hẹp, to 4-7 x 0,4-0,5 cm, nhám; bề dẹp, mép nhỏ. Pháthoa thường do 1 gié đứng, có lông trắng và nhiều lônggai nâu; giéhoa dài 3 mm, đáy có lông mảnh dài; giéhoa không cọng lưỡngphái, mang 2 hoa, đỉnh trên dài hơn đỉnh dưới; gié hoa có cọng đực, 2 hoa; lônggai dài 14-16 mm.

Vùng ẩmlầy; Lạngson, Buônmethuôt; VIII.

- Tuft to 50 cm high; spikelets 3 mm long (*Saccharum paniceum* Lam.).

10.557 - Lophopogon tenax Bal. Mào.

Cỏ daniên thành bụi cao vào 20 cm; rễ to, cứng; thân mảnh, cứng. Lá có phiến hẹp, dài 3-4 cm, rộng 1-3 mm, có lông dài ở đáy phiến; mép cao 1 mm. Gié 2, cao 2 cm, có lông hoehoe; giéhoa từng cặp; giéhoa không cọng đực, có đỉnh dưới 5 gân, tiểuhụy 2; giéhoa có cọng cái, có lônggai ngắn, 4-5 mm.

Trên cồn cát, sông Cùulong.

- Perennial 20 cm high grass; spikes purplish pubescent; pedicelated spikelet female, awned.

Germainiinae:

10.558 - *Germainia capitata* Bal. & Poir..

Bụi *daniên* cao 70 cm; thân to 2-3 mm. Lá có phiến hẹp, dài 25 cm, rộng 3-6 mm, có lông mau rung; mép cao 2 mm; bẹ tròn, có lông trắng. Pháthoa duy nhất trên cong dài; 2 cặp giéhoa dưới đực, làm thành tổngbao với đỉnh đầu cắt ngang; một giéhoa không cọng đực, giéhoa có cọng thụ, lônggai dài.

Đồi cát dựa biển, rừng Tràm; IX

- Perennial 70 cm high grass; inflorescence with sessile spikelets forming involucre.

10.559 - *Germainia thorelii* A. Cam..

Bụi *daniên*, cao 30-45 cm; thân mảnh, có nhánh. Lá có phiến đứng, cứng, dài 3-5 cm, rộng 2-4 mm, gân 2 mỗi bên gân chánh; mép mỏng. Pháthoa ở ngọn; giéhoa đực tổngbao cao 9-12 mm, đầu đỉnh cắt ngang; giéhoa cái có lônggai dài 5 cm.

Gougah (Đà Lạt), đồng cỏ dựa rừng Thông (hình theo Schmid).

- Perennial grass; involucre 9-12 mm long; awn 5 cm long.

10.560 - *Apocopsis cochinchinensis* A. Cam.. The Nambô.

Cỏ *nhất niên*, cao 20-40 cm, mảnh. Lá có phiến nhọn hay tà ở đầu, dài 3-4 cm, rộng 9-4 mm, có lông thưa; mép ngắn. Gié 2, dài 1-1,5 cm, vàng tái; mắt có vòng lông; giéhoa có cọng teo; giéhoa không cọng hẹp, dài 3-4 mm, đỉnh trên dài hơn đỉnh dưới, hoa dưới đực.

Nambô.

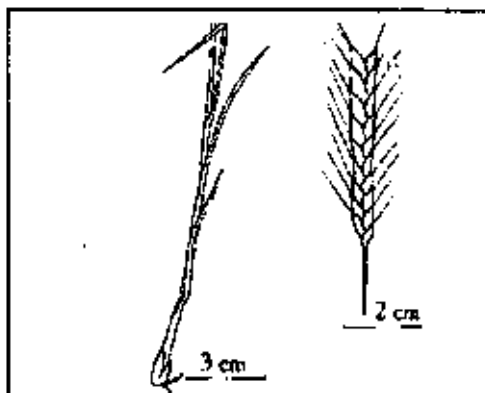
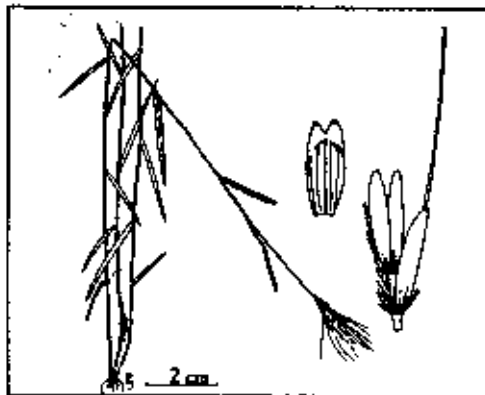
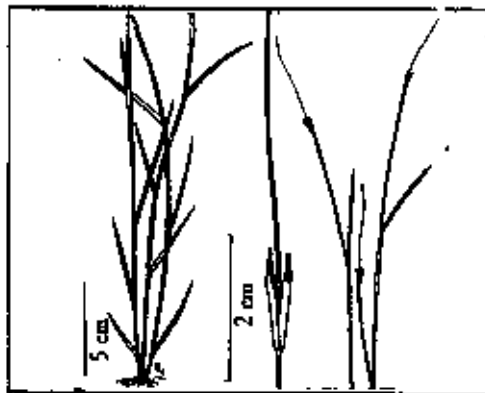
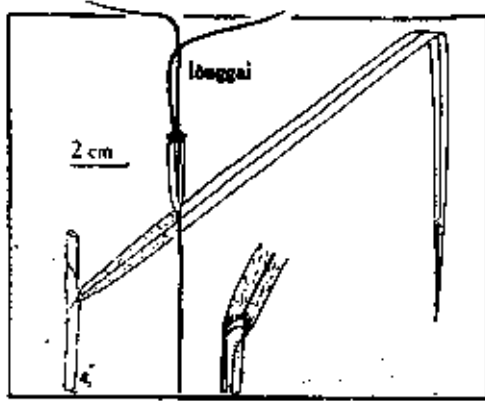
- Annual to 40 cm high; spikes 2, light yellow.

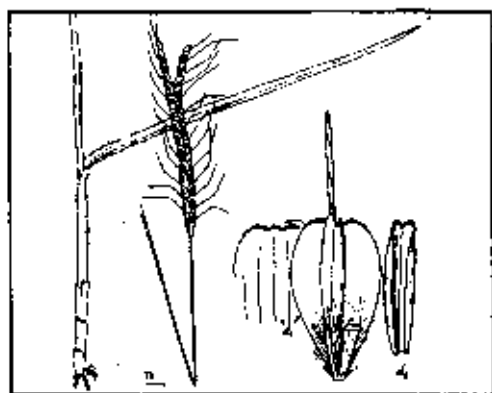
10.561 - *Apocopsis courtallumensis* (Steud.) Henr.. The cao.

Cỏ *daniên* cao đến 80 cm; bụi dày, không lông. Lá có phiến hẹp, mềm, không hay có lông; mép mỏng, không lông. Gié cao 4-8 cm; giéhoa từng cặp, một lép, một thụ, xoan dài 3-5,5 mm, vàng, hoa dưới đực, hoa trên lưỡngphái.

Đồng cỏ lầy, rừng thưa: Phanrang, Bàolộc (hình theo Schmid).

- Perennial to 80 cm high; spike 4-8 cm long; spikelets yellow (*A. wightii* Nees).

10.562 - Apocopsis paleacea (Trin.) Hochr. The rom.

Cỏ daniên cao đến 1 m; thân không nhánh. Lá có phiến hẹp, dài 8-12 cm, rộng 2-10 cm, có lông. Gié 2, *ôp vào nhau*, màu nâu-đen; giéhoa có cọng *teo thành chia*; giéhoa không cọng có đỉnh dưới to, nâu đen, trừ bia, 6-10 gân, đỉnh trên 5 gân, hoa dưới đực, hoa trên lưỡngphái hay cái; lônggai dài 1-1,5 cm.

Rừng thưa, 900 m: Buônmethuôt; XI.

- Perennial to 1 m high grass; spikes black brown (*Ischaemum palaceum* Trin.).

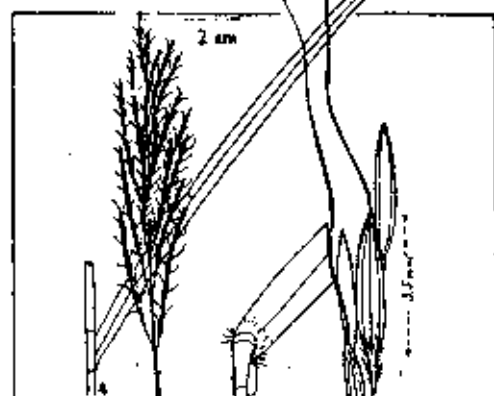
10.563 - Apocopsis royleana Nees

Cỏ daniên, đứng cao 25-60 cm, thường không nhánh. Lá có phiến ngắn, dài 5-10 cm, thon hẹp; bẹ khônglông hay có lông mềm. Gié 1-2; giéhoa cao 3,5 mm, mang 2 hoa, hoa dưới lưỡngphái, hoa trên cái, lônggai ngắn (không đến 2 lần đỉnh) hay vắng, đỉnh cái ngang, nâu đỏ. 1-1.500 m.

10.564 - Apocopsis intermedius (A. Cam.) Chumsri (*Lophaterum intermedium* A. Cam.)**10.565 - Apocopsis schmidianus** A. Cam.

Cỏ nhỏ, thân mảnh, cao 15-18 cm, cỏ nhánh, không lông, lông ngắn. Lá có phiến 20 x 1,5-2 mm, gân-phụ 2-3; bẹ cao 6-8 mm; mép mỏng, trắng, tamgiác. Gié đôi, đứng, cao 3 cm; giéhoa không cọng; đỉnh dưới cao 3,5-4 mm, đỉnh trên 5 mm; hoa dưới đực, trên cái. Cambốt.

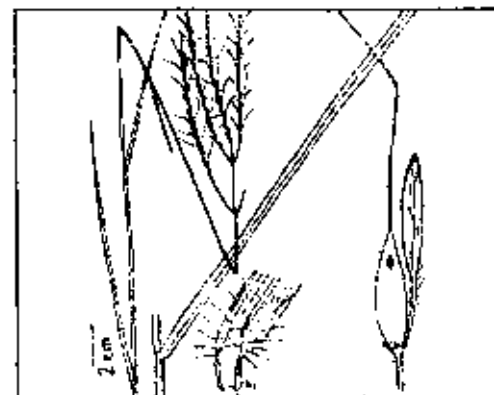
Sorghioae:

10.566 - Bothriochloa glabra (Roxb.) A. Cam. Huyếtthảo không lông.

Bụi cao đến 1,5 m; thân ít nhánh, lông dài hơn bẹ. Lá có phiến không lông, trừ ở gần mép, hẹp, dài 20-50 cm, rộng 5-8 mm, lá trên có phiến ngắn đi; mép cao 1 mm, bẹ có lông mau rụng. Pháthhoa đứng cao 5-10 cm; nhánh dưới ngắn hơn *trục dài vào 10-12 mắt*; giéhoa từng cặp, dài 3-4 mm, có lông trắng, lônggai 5 mm; giéhoa có cọng đực hay lép.

Dựa lộ, rừng thưa, nơi có mùa khô dài, đến 900 m; I.

- Tuft to 1.5 m high; spike white pubescent (*Andropogon glaber* Roxb., *Amphilophis glabra* Stapf).

10.567 - Bothriochloa pertusa (L.) A. Cam. Huyếtthảo lỗ.

Cỏ daniên cao đến 1 m; thân nằm rời đứng, 5-6 lông, ít nhánh. Lá có phiến hẹp nhọn, phẳng, dài 20 cm, rộng 2-3 mm; mép 1 mm, quanh có lông dài. Chùm-tụ tán mà *trục chánh ngắn*; nhánh đơn hay chia từ đáy; giéhoa cao 4-5mm, *đỉnh dưới có một lõm tròn như lỗ*; lônggai 7 mm.

Dựa lộ 500-1.500 m: Phanrang, Đalat; IX.

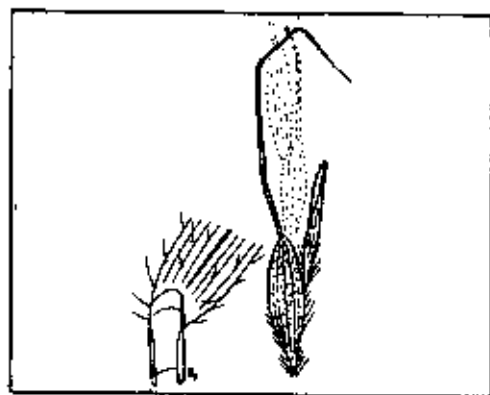
- Perennial grass; panicle with short axis; inferior glume with round excavation (*Holcus pertusa* L.).

10.568 - Bothriochloa bladhii (Retz.) S.T. Blake.
Huyết thảo trung gian.

Lá có phiến có lông thưa đứng; mép cao, không lông; bẹ không lông. Gié hoa màu sôcôla, có lông trắng, dài; lông gai dài 12-15 mm.

T.

- Spikelets pubescent (*Andropogon bladhii* Retz., *B. intermedia* (R. Br.) A. Cam.).

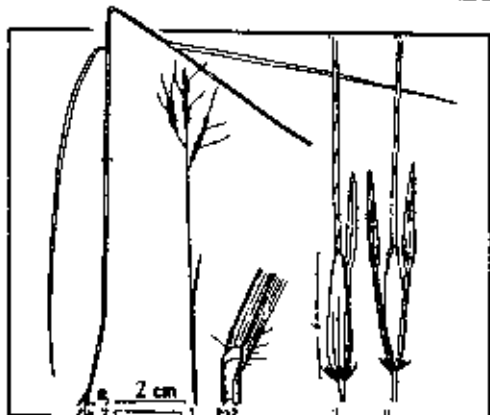

10.569 - Capillipedium annamense A. Cam.. Maocước Trung bộ.

Cỏ đứng, mảnh, yếu, cao 50 cm; lông to 1-1,5 mm, cứng, lóng chói, dài 5-8 cm, mắt có lông. Lá có phiến hẹp, dài 3-7 cm, rộng 1-3 mm; mép cao; bẹ ngắn hơn lông. Chùm-tútán thưa, hẹp; nhánh ít, ít chia nhánh; gié hoa không cọng, dài 5 mm, cứng; lông gai 2-3 cm.

Rừng thưa: Buônmethuôt, Càná; XI-I. Lúc khô đỏ.

- Grass to 50 cm high; awn to 3 cm long.

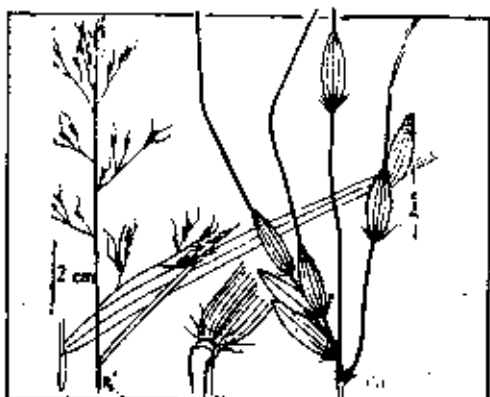

10.570 - Capillipedium assimile (Steud.) A. Cam.. Maocước giống.

Cỏ daniên; thân nằm ở đáy, cao đến 3,5 m; lông cứng, dài đến 20 cm, mắt có lông. Lá có phiến hẹp, đầu nhọn, dài 10-15 cm, rộng 3-6 mm, không lông; bẹ ngắn bằng 1/2 lông; mép ngắn. Chùm-tútán cao 7-10 cm; nhánh mảnh, nhiều lần chia, có lông dài ở ngọn; gié hoa không cọng, dài 3 mm; lông gai 12 mm.

Lùm bụi, dựa suối, cao nguyên, từ 800 m; XI

- Perennial to 3.5 m high grass; awn 12 mm long (*Andropogon assimile* Steud.).

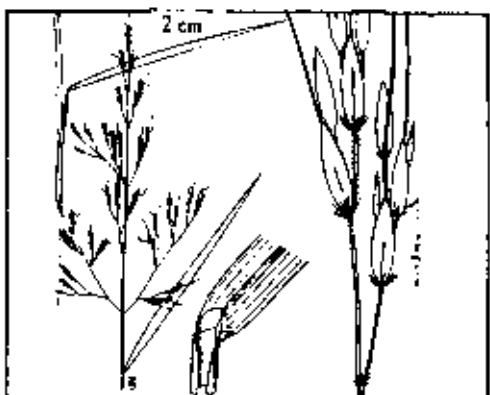

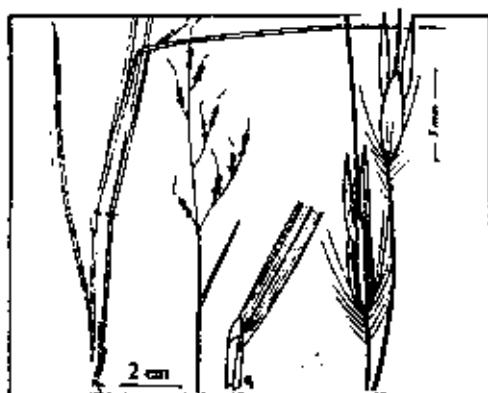
10.571 - Capillipedium cinctum A. Cam.. Maocước dài.

Cỏ cao 40-80 cm; thân đứng không nhánh, lông dài 5-8 cm, ngắn hơn bẹ. Lá có phiến mỏng, dài 20 cm, rộng 4-7 mm; mép cao 1 mm. Chùm-tútán cao 15 cm; nhánh mang chùm mang 3-8 cặp gié hoa; gié hoa cao 3 mm; lông gai dài 12 mm; gié hoa có cọng đực.

Rừng thưa, trung và cao nguyên.

- Grass to 80 cm high; awn 12 mm long.

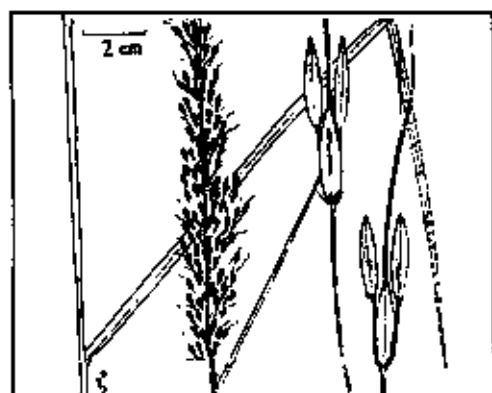

10.572 - *Capillipedium laoticum* A. Cam.. Maocước Lào.

Cỏ đứng mảnh, yếu, cao 60-80 cm; thân không nhánh, lông dài đến 10 cm, dài hơn bẹ, có lông ở mắt. Lá có phiến hẹp, dài 20 cm, rộng 2-3 mm; mép cao 1 mm. Chùm-tútán thưa, ít nhánh, có lông dài dưới giéhoa; giéhoa dài 3 mm, lônggai 2,5 cm.

Rừng thưa, 500 m: Buônmethuôt; XII. Màu lục lúc khô.

- Grass to 80 cm high; spikelets 3 mm long; awn 2.5 cm long.

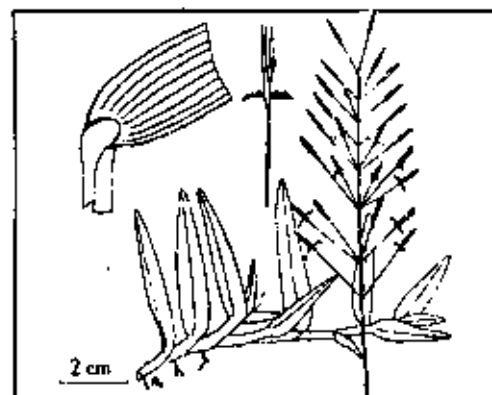

10.573 - *Capillipedium parviflorum* (R. Br.) Stapf. Maocước hoa-nhỏ.

Cỏ daniên cao 1 m; thân đứng, mảnh, gần như đơn; mắt có lông. Lá có phiến hẹp, dài 15-30 cm, rộng 4-6 mm; mép ngắn, có lông; bẹ hơi ngắn hơn lông. Chùm-tútán hẹp, cao 10-20 cm; nhánh mảnh như chỉ, mang chùm 3 giéhoa, 1 lưỡngphái không cọng, đỉnh tim có gân xanh, có lônggai dài 13 mm, 2 có cọng, đục, không lônggai.

Rừng Thông; Đàlat; IX-X.

- Perennial to 1 m high grass; spikelets by 3, awn 13 mm long (*Holcus parviflorus* R. Br.).

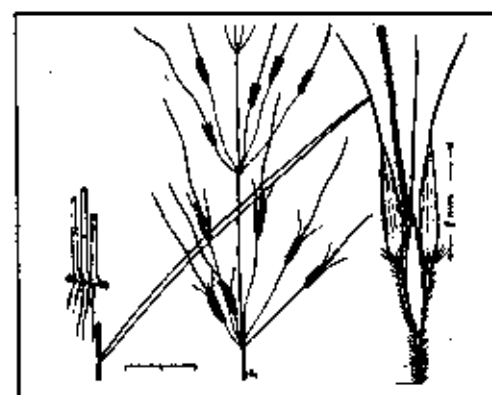

10.574 - *Chrysopogon aciculatus* (Retz.) Trin. Cỏ-may; Herbe à piquants.

Cỏ nhỏ; chồi bò mảnh, có lá. Phiến lá thường đứng, không lông, gân chánh mảnh; mép nhỏ. Chùm-tútán hình chùy tím sậm, nhánh mảnh, mang 3 giéhoa dễ gãy và móc vào quần-áo; một giéhoa không cọng lưỡngphái, 2 giéhoa có cọng đục; nuốm trắng. n = 10

Sân cỏ, đất hoang.; I-XII. Lợi tiểu khi bị vàng da; hạt trị lã.

- Perennial grass; spikelets clinging (*Andropogon aciculatus* Retz.).

10.575 - *Chrysopogon crevostii* A. Cam.. Cỏ-may Crévost.

Cỏ có thân nằm và thân đứng. Lá có phiến hẹp, dài 7-10 cm, rộng 2 mm. Pháthhoa dài mang nhánh như chỉ mang 3 giéhoa, 1 không cọng, 2 có cọng; giéhoa không cọng dài 8 mm, đỉnh tim, lônggai một ngắn, một dài 4,5 cm; cọng dày lông vàng, mang giéhoa đục có lônggai dài 1 cm.

Đất hoang ráo.

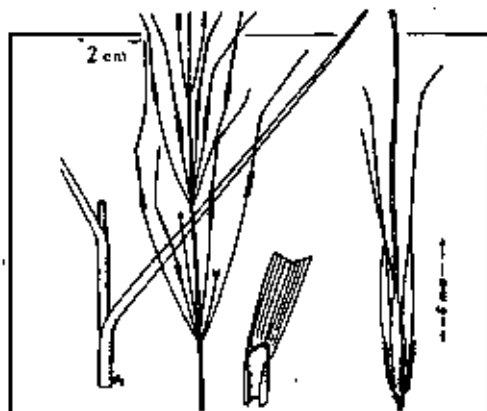
- Pedicels yellow hairy.

10.577 - *Chrysopogon fulvus* (Spreng.) Chiov. Cỏ-may vàng.

Bụi daniên dày, cao 1,2 m; thân mảnh, to 2-3 mm, không hay có nhánh, lông dài hơn bẹ. Lá có phiến hẹp, dài 10-30 cm, rộng 4-7 mm, cứng, màu mốcmốc; mép rất thấp; bẹ đẹp. Chùm-tútán mang 3-4 tầng nhánh; nhánh mảnh như chỉ, mắt có lông hoe; giéhoa không cọng dài 5-6 mm, lônggai dài 4 cm; giéhoa đục có cọng ngắn có lông.

Rừng Thông, hoangnguyên thấp: Pleiku, Tambien, Bảolộc; XI.

- Perennial grass; pedicels rufous hairy; awn to 4 cm long (*Pollinia fulvus* Spreng., *C. montanus* Trin.).

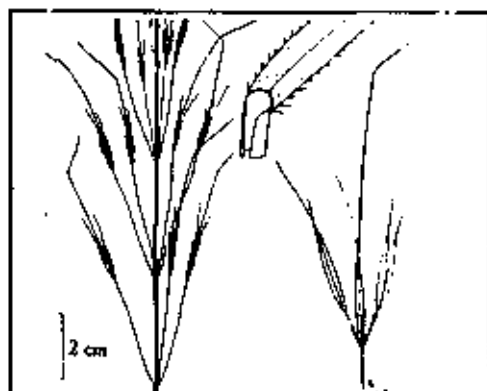

10.578 - *Chrysopogon orientalis* (Desv.) A. Cam. Cỏ-may đồng.

Cỏ daniên cao đến 1 m; thân ít nhánh, không lông. Lá có phiến dài 3-10 cm, rộng 3-4 mm, đáy rìa lông; mép là hàng lông. Chùm-tútán; nhánh chụm 5-12, mảnh như chỉ, mang 1 giéhoa không cọng, lưỡngphái có lônggai dài, và 2 giéhoa có cọng, đục, vàngvàng.

Hoangnguyên, trên cát, nhất là dựa biển; XI-XII.

- Perennial to 1 m high grass; spikelets yellowish (*Rhaphis orientalis* Desv.).

10.579 - *Chrysopogon schmidianus* A. Cam.

Lá có phiến dài 15-20, rộng 1,5 mm; bẹ có rìa lông. Pháthoa mang nhánh mảnh như chỉ, mang 3 giéhoa; giéhoa không cọng dài 7 mm, đỉnh mỏng, không lông, lônggai dài 3 cm; giéhoa cạnh có cọng dài 3 mm, đáy lông.

Vùng Ba-biênggiỏi.

- Pedicels filiform; awn 3 cm long.

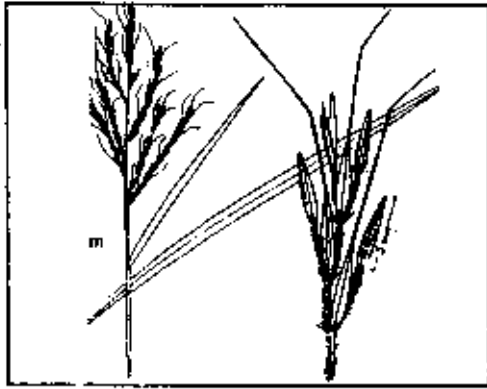
10.580 - *Pseudosorghum fasciculare* (Roxb.) A. Cam. Miэндang bó.

Cỏ năm rời đứng cao đến 1,5 m; thân mảnh, không lông. Lá có phiến hẹp, to 30-50 x 0,4-0,8 cm, cứng, mốcmốc; bẹ đẹp, bìa có rìa lông khít, dài 3-6 mm; mép cao 2 mm, có rìa lông. Pháthoa nhỏ; gié dài 2-3 cm, 3-6 lông; giéhoa không cọng, dài 3,5 mm, trên đót đáy lông; đỉnh ngà, lônggai dài 1 cm; giéhoa có cọng có lông dài, lép, đỉnh dài 3-3,5 mm.

Giữa Làocai và Muồngxen.

- Ascending grass to 1,5 m high; awn 1 cm long (*Andropogon fasciculare* Roxb., *A. tonkinense* Bal.)

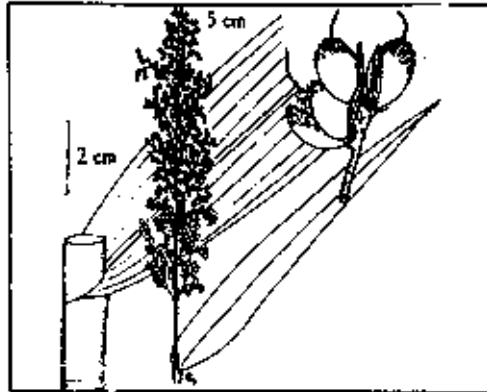

10.581 - Pseudosorghum zollingeri (Steud.) A. Cam.. Miếng đàng Zollinger.

Cỏ cao đến 90 cm, mảnh, có lông ở mắt, lông rộng 1,5 mm, mang nhánh ngắn mang phách hoa. Lá có phiến dài 30-40 cm, rộng 6-10 mm, gân chẵn to; mép cao 1,5-2 mm. Chùm-tútán 8-10 cm; nhánh chẵn mang nhánh phụ chụm 3-5; gié hoa gắn thành chùm, đẹp, thon, dài 4-5 mm, xanh chói; gié hoa có cọng, từng cặp, đục, khác gié hoa không cọng.

Trên đất tốt, ẩm: Xuân lộc, Dì lình, Dã lạt; I.

- Grass to 90 cm high; spikelets green (*Andropogon zollingeri* Steud.).

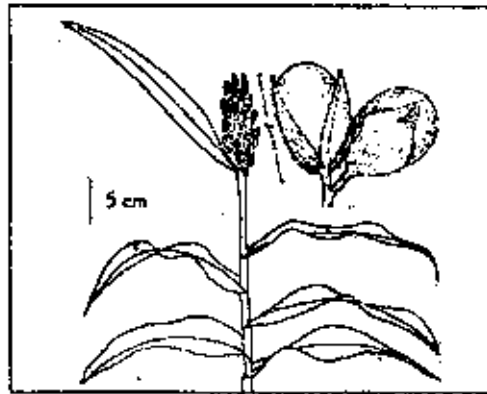

10.582 - Sorghum bicolor (L.) Moench.. Miến to; Gros Millet.

Cỏ dạng giống Mía, cao 1-1,5 m; thân to 1-1,5 cm. Lá có phiến dài 50-70 cm, rộng 3-5 cm, gân giữa to, trắng; bề không lông. Chùm-tútán thưa hay dày, cao 20-30 cm; gié hoa có cọng hẹp; gié hoa không cọng dài, xoắn rộng (var. *bicolor*) hay hình cầu (var. *subglobosum* (Hack.) Snowd., hình), cao 4-5 mm, trắng.

Tr. Hạt bảo vệ màng nhày, lợi tiểu, phẩn dương.

- Cultivated (? *Holcus bicolor* L., *S. vulgare* auct.).

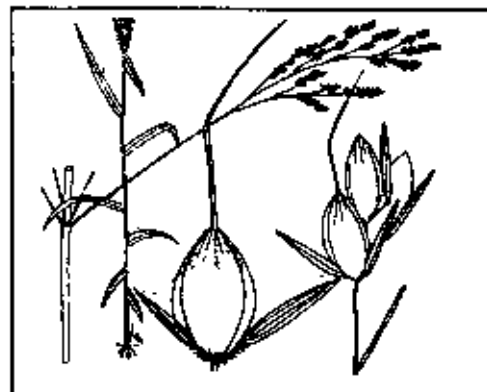

10.583 - Sorghum durra (Forssk.) Stapf.. Miến cứng.

Cỏ giống Mía, cao 1-1,5 m; thân to 1-1,5 cm. Lá có phiến dài 50-70 cm, rộng 3-5 cm. Chùm-tútán dày, cao 15-25 cm; gié hoa có cọng hẹp; gié hoa không cọng cao 3-4 mm, xoắn rộng, đầu đỉnh xanh, có nhiều gân, có lông. Dĩnh quả trắng.

Tr.

- Cultivated (*Holcus durra* Forssk.).

10.584 - Sorghum dochna var. *technicum* (Koen.) Snow.. Miến chói.

Cỏ cao đến 3 m, dạng như Mía. Lá có phiến to, gân giữa to, trắng. Phách hoa cao 40-70 cm, do một trục chẵn to, ngắn, mang nhiều nhánh dài như nhau, cứng, dài (nên dùng làm chổi); gié hoa không cọng cao 6 mm, trấu cứng, 1/2 dưới nâu; lông gai 6-8 mm; 2 gié hoa có cọng hẹp.

Tr lấy hạt và phách hoa làm chổi rất tốt.

- Cultivated (*Andropogon sorghum* var. *technicum* Koen.).

10.585 - Sorghum caffrosum (Retz.) Beauv. Miến mĩa.

Cỏ cao 1,5-2,5 m, thân to bằng ngón tay út, dạng giống Mĩa. Lá có phiến to, dài đến 50 cm, rộng đến 5 cm, gân giữa to, trắng; mép 1 mm. Chùm-tútán cao 20 cm; nhánh xéo hay ngay, tương đối thưa; giéhoa thụ cao 4,5 mm, đỉnh cứng ngà đỏ, láng, vòi lông thưa, chót không gân, trấu ria lông. Đỉnhquả 4 mm, ngà, có lõm ở chỗ mầm.

Tr vùng Sài Gòn; IX.

- Cultivated (*Panicum caffrosum* Retz.).

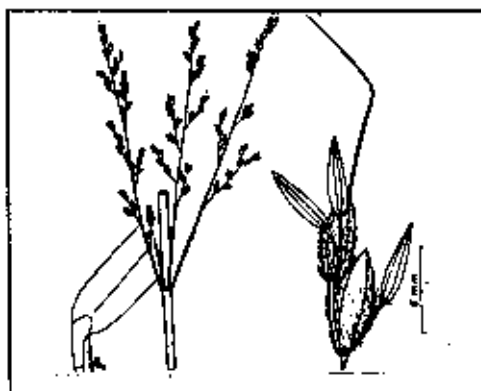

10.586 - Sorghum halepensis (L.) Pers. Miến lép.

Bụi cao hơn 1 m; thân có lông cứng, dài 10-20 cm, to 3-6 cm, lông ở dây thường trần. Lá có phiến dài đến 40 cm, rộng (1) 2,5-3,5 cm, gân 5-6/bên; bẹ dài, có lông. Chùm-tútán cao 40 cm; trục mảnh; nhánh là chùm-tútán chụm ở mắt, dài đến 20 cm; giéhoa từng cặp, có cọng dục, tiểunhụy 3, ba phần đỏ, dài 4,5 mm; giéhoa không cọng cái, 2 hoa, đỉnh có lông trắng, đầu trấu của hoa trên có lông gai dài. Đỉnhquả tròn dài.

Bà nà (Đà Nẵng); khắp nhiệt đới. Hạt bảo vệ màng nhầy, lợi tiểu, phân đương.

- Tuft 1 m high; panicles 40 cm high.

10.587 - Sorghum nitidum (Vahl) Pers. Cỏ Sét.

Cỏ đaniên, cao 1,5 m; lông dài 15-18 cm, rộng 2-4 mm, cứng, đặc ruột. Lá có phiến thon, dài 15-60 cm, rộng 6-12 mm, có lông, gân chánh to, trắng; mép có lông dài, bẹ có lông. Chùm-tútán cao 20-30 cm; mỗi mắt mang một luân sinh nhánh đơn, mảnh như chỉ; chụm mang giéhoa dài 4 mm, đầy lông hoe đẹp, 2 giéhoa có cọng, 1 giéhoa không cọng có lông gai 2 cm.

Hoàng nguyên, rừng thưa: Đà Lạt, Bình Long; XI. Có khi không có lông gai.

- Perennial grass; spikelets rufous hairy, awned or awnless (*Holcus nitidus* Vahl, *S. serratum* (Thunb.) O. Ktze).

10.588 - Sorghum propinquum (Kunth) Hitch. Miến mĩa.

Bụi cao 1-1,5 m, trông như Mĩa; thân to 1-1,5 cm. Lá có phiến to, rộng 1-1,5 cm; mép cứng, cao 1-3 mm, cạnh lông dài. Chùm-tútán to, nhánh chia nhánh; giéhoa từng cặp, không lông gai, giéhoa không cọng thon, nhọn, hoe hoe, thụ; giéhoa có cọng hẹp, dục.

Dựa lộ, ruộng gò: Đồng Tháp, Lạc Tinh.; XI.

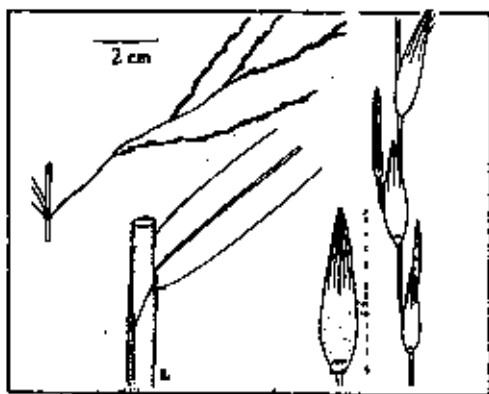
- Grass to 1.5 m; spikelets awnless (*Andropogon propinquum* Kunth, *S. affine* Presl).

10.589 - *Sorghum roxburghii* Stapf.

Thân mảnh cao 1 m. Lá có phiến rộng 4 cm; mép ngắn. Chùm-tútán tròn dài; cọng teoacc; giéhoa có cọng ngắn hơn giéhoa không cọng, cọng dài bằng 1/2-1/5 giéhoa không cọng.

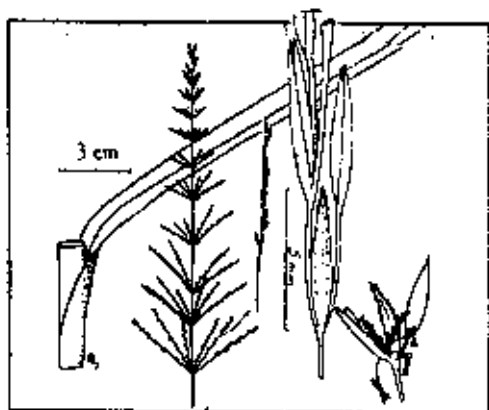
Var. *bians* Stapf và var. *semiclausum* Stapf.

10.590 - *Hemisorghum mekongense* (Cam.) C.E. Hubb.. Lau vôi.

Cỏ to, cao; lông to 1 cm, dài 15-25 cm, màu mốc trắng. Lá có phiến to, dài 30-40 cm, rộng 3-4 cm, gân giữa to, trắng; mép ngắn, có lông. Chùm-tútán nghiêng, nhánh mảnh, dài 40-50 cm; giéhoa không cọng cao 4,5 mm, đỉnh dưới lưng đẹp, có 2 sóng; giéhoa có cọng đục hay lép.

Lục tinh, bờ xáng Đồng Tháp.

- Panicles with 40-50 cm long branches; pedicelated spikelets male or sterile (*Sorghum halepense* var. *mekongense* Cam.).

10.591 - *Vetiveria zizanioides* (L.) Nash. Hương bài, Hương lâu; Vetiver, Khas-khas. Bụi daniên, cỏ cánh hành to, mang rễ dài như nhỏ, thơm; thân cao đến 2 m, to đến 1 cm, Lá có phiến dài 40-130 cm, rộng 5-10 mm; mép mỏng. Chùm-tútán nhọn, tia, cao 15-40 cm; nhánh theo luân sinh 6-20, sóng để gày; giéhoa đẹp theo hông, từng cặp (ở chót cặp 3), một không cọng lưng phải, một có cọng đục. $2n = 20$.

Rễ thoát thủy dựa lộ, trắng khô và Tr, từ bờ biển đến 1.200 m; BTN: VII-XII. Bên Mỹ trồng để làm rào chống nước chảy xoimòn đất. Rễ chứa tinh dầu (vetivon, vetiverol..) thơm, quý, phân kích, mát, trị tê thấp, đau lưng, phát hàn; rễ dùng gội, tắm cho tốt tóc, tốt da, trị đau miệng, sốt cổ con, trị nọc rắn.

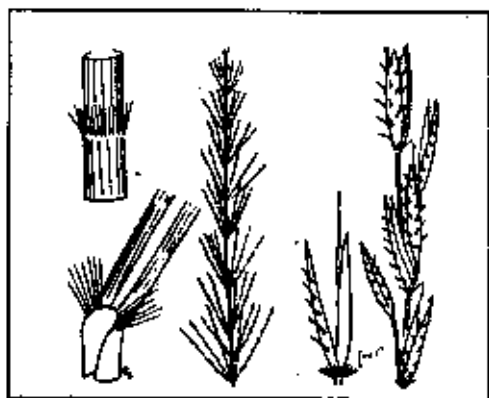
- Perennial grass; rhizome fragrant; panicles purple (*Phalaris zizanioides* L.).

10.592 - *Vetiveria lawsonii* (Hook. f.) Blatt. & McCann.. Hương bài Lawson.

Bụi cao; thân to 5-6 mm, dòn. Lá có phiến hẹp, rộng 5-7 mm, dài hơn 60 cm, gân giữa to, trắng; mép cao 1,5 mm, nguyên, lông hai bên dài 6 mm. Pháth hoa tím tím; nhánh chùm 4-8, dài đến 10 cm, như chi; giéhoa đẹp theo hông, tím, cao 5,5 mm có lông cứng, giéhoa không cọng cái, hoa trên có lông gai nhỏ; giéhoa có cọng đục.

Bờ xáng; Đồng Tháp; X.

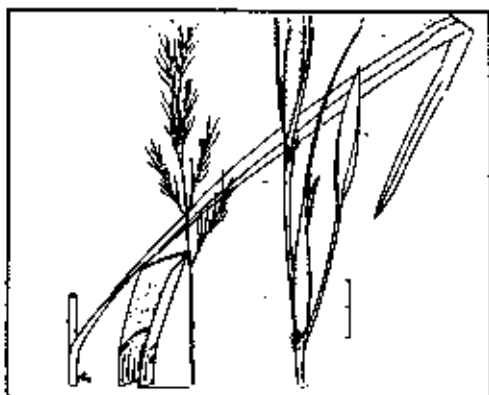
- Perennial; spikelets with short awn (*Andropogon lawsonii* Hook.f.).

10.593 - *Vetiveria nemoralis* (Bal.) A. Cam.. Hương bài rừng.

Cỏ daniên cao vào 1 m; thân cao đến 80 cm, không lông. Lá có phiến lục tươi, xếp hai, to 20 x 0,3-0,8 cm; mép là một hàng lông dày thấp; bề đẹp, không lông. Pháth hoa nhỏ; nhánh dài 2-2,5 cm, sóng ít gày; giéhoa không cọng dài 6 mm, ngà, lông gai 1,5 cm; cọng dài 4 mm, không lông, mang giéhoa dài vào 4 mm, đục, không lông gai.

Bình trị thiên, Đà Nẵng.

- Perennial to 1 m high grass; limb 3-8 mm wide; spikelets with 1.5 cm long awn (*Andropogon nemoralis* Bal.).

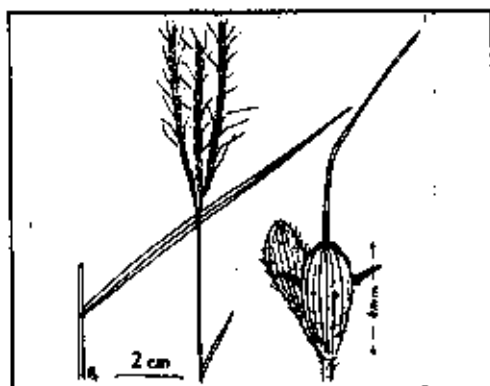

10.594 - *Dicanthium annulatum* (Forssk.) Stapf.
Songthào to.

Cỏ cao đến 1 m, thành bụi; lông dài 5-10 cm, hơi dài hơn bẹ. Lá hẹp, dài 5-10 cm, rộng 3-6 mm; mép cao 2-4 mm; bẹ tròn. Chùm 2-4, đứng, cao 4-6 cm; giéhoa không cọng có đỉnh dưới trònđai, đầu tà hay cắt ngang, có gân giữa; lônggai dài.

Mỹtho; X.

- Tuft to 1 m high; glumes obtuse at apex, not winged (*Andropogon annulatum* Forssk.).

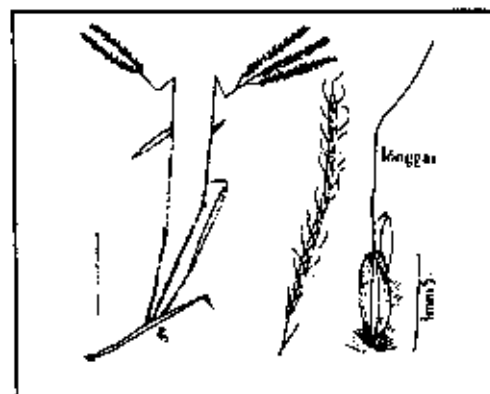

10.595 - *Dicanthium caricosum* (L.) A. Cam.
Songthào kiết, Cỏ rói.

Cỏ daniên; thân cao 60 cm. Lá có phiến cứng, rộng 4-5 mm, dài đến 20 cm, gân giữa mảnh; mép ngắn, mỏng; bẹ đẹp. Chùm như gié 1-3; giéhoa nhóm, dài 4-5 mm, giéhoa có cọng đực, giéhoa không cọng cái, đỉnh hơi thon, có lônggai.

Đất ráo, đến 600 m.

- Perennial 60 cm high; spikelets 4-5 mm long, inferior glume lanceolate (*Andropogon caricosum* L.).

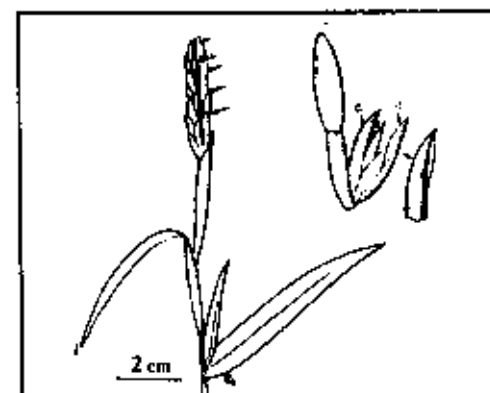
Ischaemineae:

10.596 - *Ischaemum muticum* L. Mồm trụi.

Cỏ daniên nằm, có rễ ở mắt; lông to. Lá có phiến cứng, dài 8-15 cm, không lông; mép cắt ngang. Gié cao 2-4, kích cọng, không lông; giéhoa vàng rơm, cao 7-9 mm, lônggai dài 1-5 mm thường vắng.

Cát dụn biển.

- Littoral grass; spikelets yellowish, 7-9 mm long, often mutical.

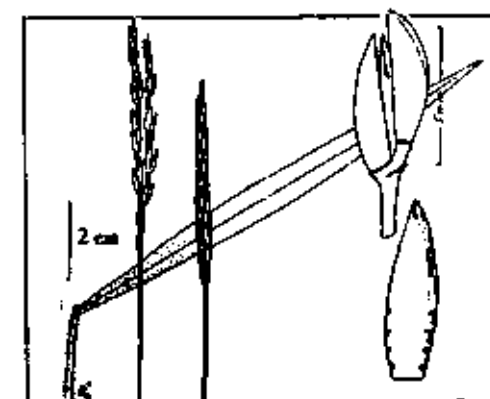

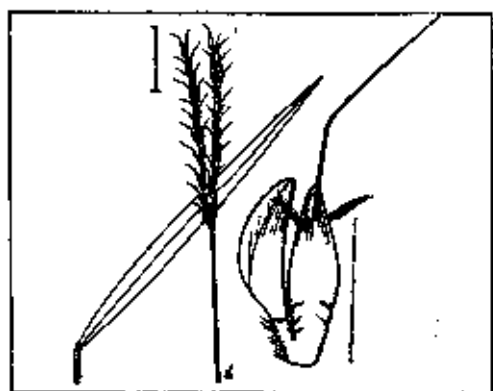
10.597 - *Ischaemum barbatum* Retz. Mồm râu.

Cỏ daniên cao 40-60 cm, mắt có lông trắng. Lá ở đáy thân có đáy từ hẹp, bẹ và phiến có lông mịn, phiến dài 13 cm, rộng 4-6 mm; mép cao 2-3 mm. Pháthhoa ở ngọn, cao 5-6 cm; giéhoa cọng ngắn hơn 1/3 trấu; giéhoa không cọng dài 5-6 mm, hai bên có u, đầu có cánh hẹp, không lônggai.

Thủathiên, Phướclong, Sài Gòn; XI.

- Perennial 60 cm high grass; spikelets awnless, glumes with lateral tubercles (*I. goebellii* Hack.).

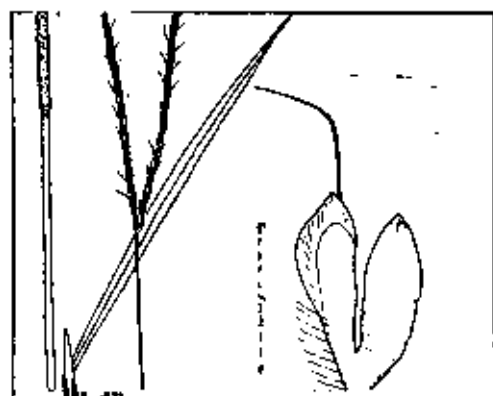

10.598 - *Ischaemum barbatum* var. *lodiculare* (Nees) Jans. Mồm nốt.

Cỏ có phiến lá thon hẹp, đáy tù tù hẹp; mép ngắn. Gié xanh, cao 5,5 cm, đứng; giéhoa có cọng (có lông trắng dài), có 1 cánh to ở bên; giéhoa không cọng có đỉnh dài 6-6,5 mm, có u hai bên và có lông gai dài 1 cm.

Đà Lạt, Biên Hòa; VI

- Sessile spikelets awned; pedunculate spikelets winged.

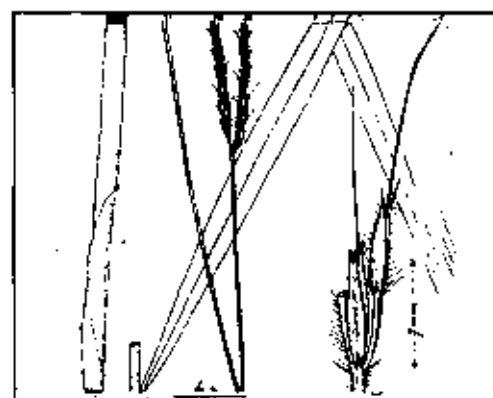

10.599 - *Ischaemum aristatum* L. var. *lanuginosum*. Mồm râu.

Cỏ cao 1,5 m; lông to 2-3 mm, dài 10-15 cm. Lá có phiến hẹp, dài; mép nhọn, cao đến 1 cm; bẹ có lông. Gié đứng cao 5-6 cm; giéhoa không cọng cao 5 mm, trấu có rãnh cạn ngang; cọng ngắn mang giéhoa mà trấu có cánh một bên, có lông gai dài 1 cm.

BTN; X. Ta còn ghi: *v. fallax*, *v. imbricatum*, *v. meyerianum*, *v. lodiculare*, *v. elatum*.

- Grass to 1.5 m high; glume winged.

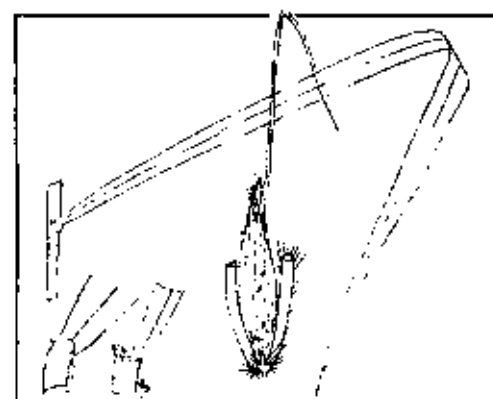

10.600 - *Ischaemum eberhardtii* A. Cam. Mồm Eberhardt.

Cỏ daniên cao đến 1 m; thân không lông. Lá có phiến dài đến 20 cm, rộng 1 cm, nhọn hai đầu, mặt dưới có lông; mép ngắn. Chùm 1-3, cao 3-6 cm, có nhiều lông trắng; giéhoa không cọng cao 7 mm, đỉnh mỏng, có lông dài, đỉnh dưới có 2 răng, lông gai dài 4-7 mm.

Trong lòng suối: Quảng Trị, Bàolộc, Langbian; XII.

- Rheophyte 1 m high; spikes white pubescent.

10.601 - *Ischaemum hirtum* Hack. Mồm lông.

Cỏ cao 1,2-1,4 m; thân rộng 5 mm. Lá có phiến hẹp, dài 20 cm, rộng 1,2 cm, đáy hẹp; mép ngắn, tai của bẹ cao, có lông. Gié 2, dày lông vàng, trên cọng mang cao 20 cm, cứng; giéhoa cao 7-5 mm, có lông vàng dày, và lông gai.

Dựa rạch, sông, vào 900 m: Bàolộc; XII.

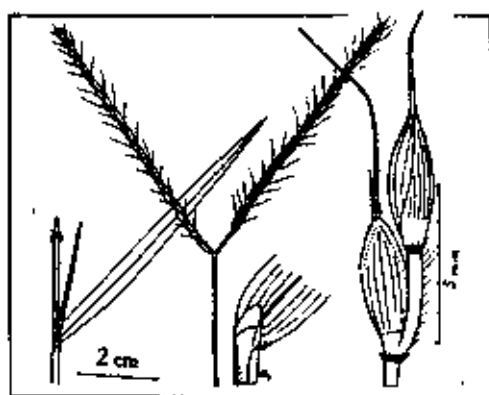
- Grass to 1.4 m high; spikes yellow hirsute.

10.602 - *Ischaemum indicum* (Houtt.) Merr. Mềm
án.

Điathucvật có cãnhành, cao 0,5-1 m. Lá có
phiến dài đến 25 cm, rộng 5 mm; mép ngắn, không
lông; bẹ không lông. Pháthhoa hình trụ, gồm thường
2 gié; cọng mang có 3 cánh; giéhoa từng cặp, một
có cọng; đỉnh dưới của giéhoa không cọng bầu dục,
rìa lông, một hoa lưỡngphái và một hoa đực.

Đất ẩmlầy thành hộiđoàn.

- Spikelets 5 cm long; inferior glume winged
(*Phleum indicum* Houtt.).

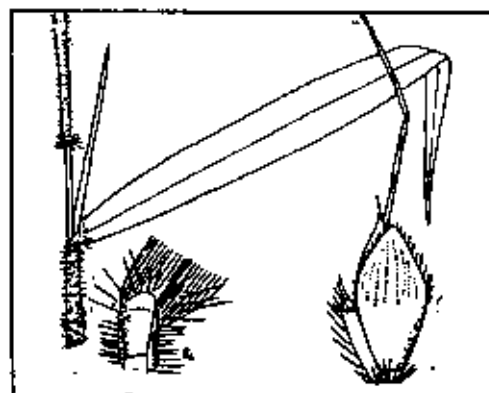

10.603 - *Ischaemum indicum* var. *villosum* (Nees) Bor.

Cỏ nằm rồi đứng; thân to 2-2,5 mm, cứng, lúc
khô nâuđỏ; mắt có lông trắng, dày. Lá có phiến
dài 14-16 cm, rộng 1,5 cm, đáy có lông đáy phù; bẹ
có lông phún. Pháthhoa do 2 gié; giéhoa cao 5 mm;
đỉnh có cánh có lông; trấu cao hơn; lônggai dài 1-1,5
cm.

Đàlạt.

- Ascending hirsute grass; spike 2; spikelets 5
mm long (*I. ciliare* var. *villosum* Nees).

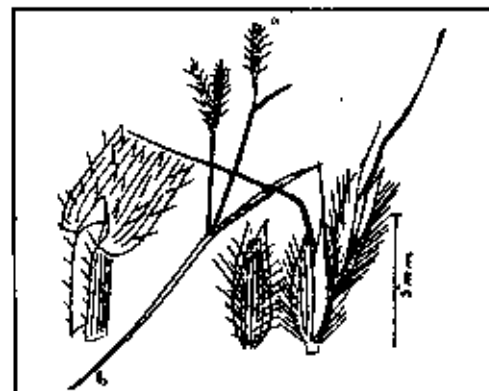

**10.604 - *Ischaemum indicum* var. *wallichii* (Hack.)
Bor.** Mềm Wallich.

Cỏ nằm, yếu, cao 10-20 cm, mang nhiều
nhánh; lông to 1-2 mm. Lá có phiến mỏng, có lông
thưa hai mặt, dài 3-6 cm, rộng 2-4 mm; mép cao 1
mm, bẹ rìa lông. Gié xanh, dài 2-3 cm; giéhoa dài
5-6 mm; giéhoa không cọng có đỉnh dưới có lông
dài, trắng, có cánh rộng, đầu chẻ hai.

Sàigòn; XII.

- Stem prostrate; spikes 2-3 cm long; spikelets
hirsute.

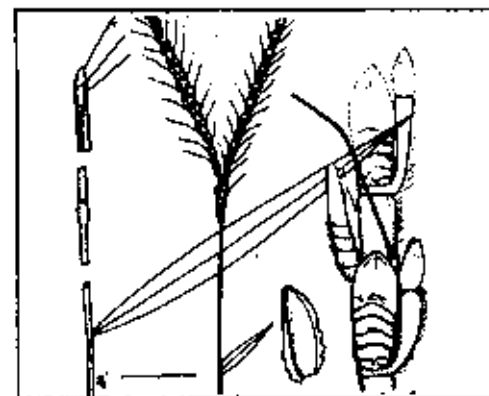

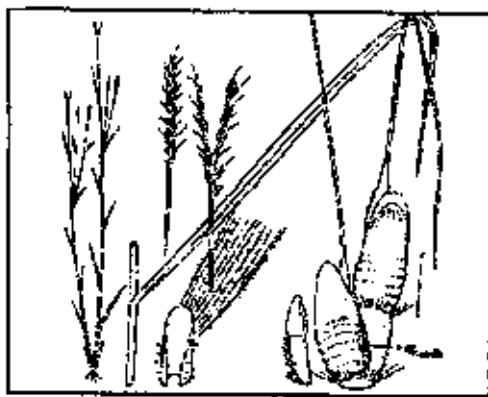
10.605 - *Ischaemum rugosum* Salisb.. Mềm u; Reed
grass, Muraina grass.

Cỏ nhấtniên, nằm rồi đứng, cao đến 0,6 m.
Lá có phiến mềm, dài 10-25 cm, rộng vào 1 cm;
mép nhọn, cao. Gié cao 4-8 cm; giéhoa cao 3,5-6
mm, vàng, đỉnh dưới có 2-4 ngắn ngang dặcsắc;
lônggai dài bằng 1-2 lần giéhoa.

Bờ rầy, đồng cỏ trên cát, rừng thưa.

- Annual to 0.6 m high grass; inferior glume
with transverse furrows.

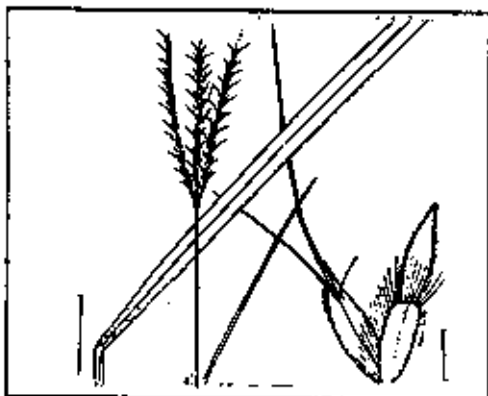

10.606 - *Ischaemum rugosum* var. *arnottianum* Hack

Ổ thú này gié hoa không rộng hơn (dài 5-7 mm, thay vì 3,5-6 mm), rộng gié hoa có rộng dài 2,5 mm. Cỏ cao tương tự, đến 1 m; phiến hẹp hơn.

Đi với Rau-muống; Kinh Anlong-Mỹ hòa (Đồng Tháp); XI.

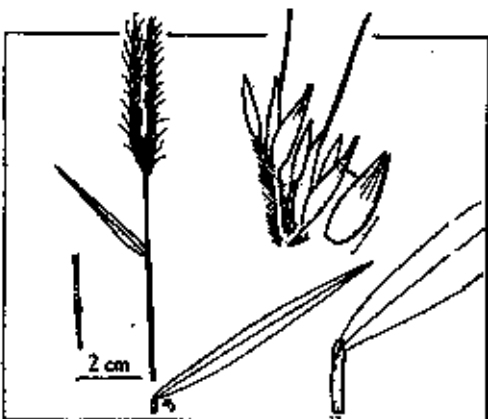
- Grass up to 1 m high; limb narrow, spikelets bigger.

10.607 - *Ischaemum tenuifolium* A. Cam. Mềm lá nhỏ.

Cỏ dẹt cao đến 1 m; thân mảnh, không lông. Lá có phiến rất hẹp, rộng 1,5-3 mm, dài 14-16 cm, khô quăn lại, lục dợt; bẹ không lông. Gié 2-3, dài 4-7 cm, nhiều lông; gié hoa không rộng cao 5 mm, dẹp theo hông, đỉnh không dày, sóng có lông; hoa trên có 1 lông gai dài 1,5-2 cm, một lông gai ngắn; gié hoa có rộng phủ, màu ngà, có lông dài, hoa đục nhỏ, đẹp, sóng có lông ngắn.

N.

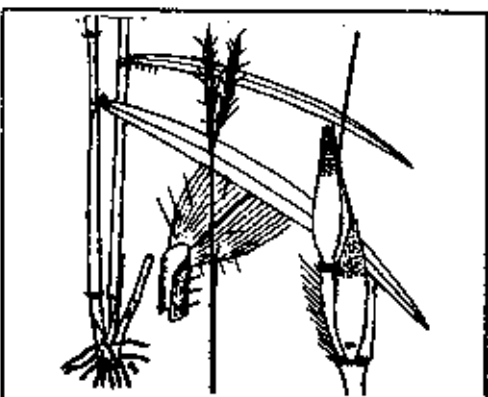
- Limb 2 mm wide; racemes densely pubescent.

10.608 - *Ischaemum timorense* Kunth. Mềm Timor.

Cỏ có thân mảnh, nằm rồi đứng, có rễ ở mắt. Lá có phiến không lông hay có lông nằm, dài 5-15 cm, rộng 8-12 mm; mép ngắn, có lông. Gié dài 3-7 cm, nâu nâu; gié hoa không rộng có đỉnh dưới không u, trấu ngà, dày, dài 5-6 mm, lông gai dài 7-15 mm.

Đất ẩm, khắp cao độ.

- Ascending grass; spikes 3-7 cm long, brownish; spikelets elliptic acute.

10.609 - *Ischaemum thomsonianum* Stapf. ex C.E.C. Fischer. Mềm Thomson.

Cỏ cao 50-80 cm, thân to 2-3 mm, mắt có lông. Lá có phiến to 10 x 1 cm, mỏng, đỏ nâu lúc khô; mép không lông, bẹ có ít lông. Phá hoa cao 10-15 cm, với gié dài 3-4 cm màu rơm; mắt và chót rộng có lông; gié hoa dài 5 mm, đỉnh có lông mịn phía trên, chót có hai răng, trấu hơi dài hơn; lông gai 1 cm.

- Spikes 3-4 cm long; spikelets 5 mm, awns 1 cm long.

10.610 - *Ischaemum importunum* Lour. Đông Dương

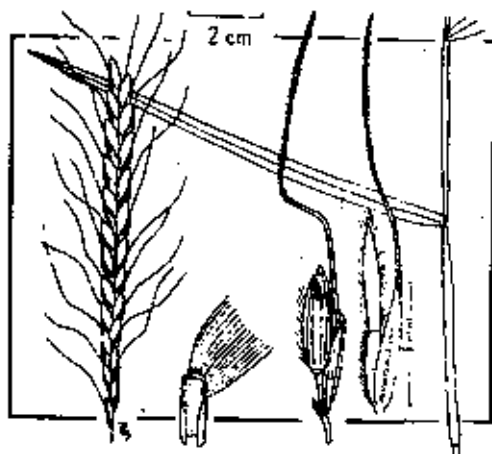
10.611 - *Ischaemum sieboldii* Miq.

10.612 - *Setima nervosum* (Willd.) Stapf. Sô-hi.

Bụi daniên, cao đến 1,2 m. Lá có phiến mỏng, hẹp, dài 20-40 cm; mép là miếng thấp. Chùm đứng như gié, dài 5-12 cm; gié hoa dài 8 mm, gié hoa không cọng có lông gai dài 3 cm; đỉnh ria lông.

Hội đoàn ở hoang nguyên, rừng thưa: Phanrang, Đalat, Biênhoa.

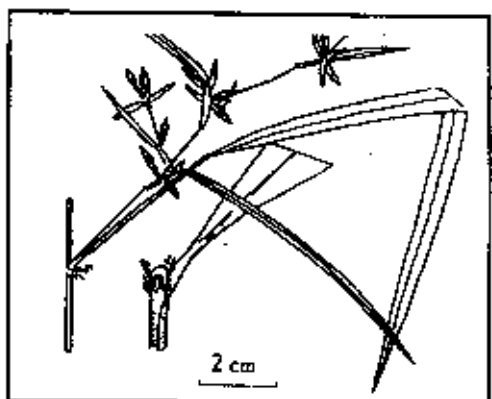
- Perennial tuft to 1.2 m high; spikelets 8 mm long; awn to 3 cm long (*Andropogon nervosum* Rottb. ex Willd.).

10.613 - *Apluda mutica* L. Rếp, Tráuthào; Snubgrass.

Cỏ trườn có thể leo cao 2-3 m; lông láng, nhỏ, cứng như nhánh Tre. Lá có phiến hẹp, có cuống ngắn; mép cao, có lông; bẹ không lông. Phá hoa dài 10-40 cm, từ nách lá và ngọn; lá hoa như mo; gié hoa từng nhóm 3, một lép, một có cọng, 1 không cọng, dẹp theo hông. $2n = 20$.

Thông thường ở lùm bụi, vườn: BTN; I. Var. *mutica*: không có lông gai, thông thường; var. *aristata* (L.) Rendle: có lông gai. Trĩ nút chân.

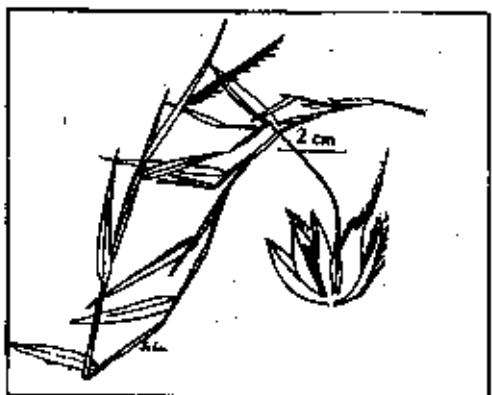
- Inflorescence spathate; spikelets in triad (*A. varia* Hack., *A. aristata* L.).

10.614 - *Kerriochloa siamensis* Hub. Kéthào.

Cỏ nhất niên có thân nằm có rễ ở mắt rời đứng cao 20-30 cm. Lá có phiến thon nhọn, dài 2-5 cm, rộng 3-5 mm; bẹ ngắn hơn lông. Gié duy nhất ở nách một mo dài; gié hoa từng cặp, gié hoa có cọng lép, gié hoa không cọng với hai hoa thụ; lông gai dài 1,5-2 cm.

Var. *sabulicola* A. Cam.: thân rất mảnh, bò dài, cao 25 cm; mo không lông, dài 6-6,5 cm; var. *dalatensis* A. Cam.: thân bò ít rời đứng; lá có phiến rộng 1,5-1,8 cm; mo có lông, dài 5,5 cm.

- Creeping grass; inflorescence spathate; sessile spikelet with 2 fertile flowers.

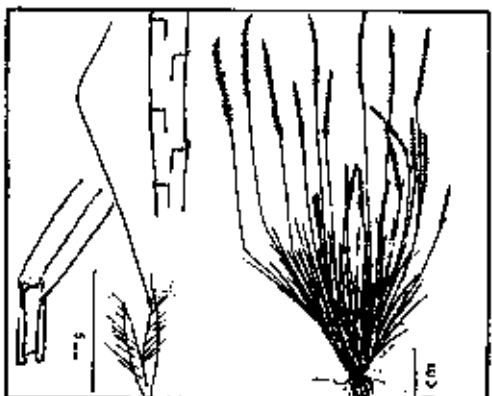
Dimerinae:

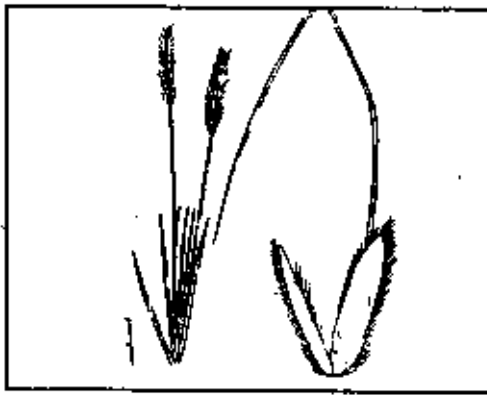
10.615 - *Dimeria kurzii* Hook. f. Songchi Kurz.

Cỏ nhất niên, bụi cao 20-40 cm; thân như chi. Lá có phiến hẹp, nhọn, dài 4-8 cm, có lông; bẹ có lông, mép thấp. Gié 1, dài 3-6 cm; sóng rộng 0,7 mm, có lông nơi gần của gié hoa; gié hoa không gắn theo nhóm, dài 3,2-4 mm, đỉnh mỏng, có lông; lông gai dài 1,5-1,8 cm. Đỉnh quả hình trụ.

Đất cát ẩm, đồng cỏ, rừng thưa, 0-1.000 m.

- Annual grass 20-40 cm high; raceme 1; spikelets not paired, 3.2 mm long.

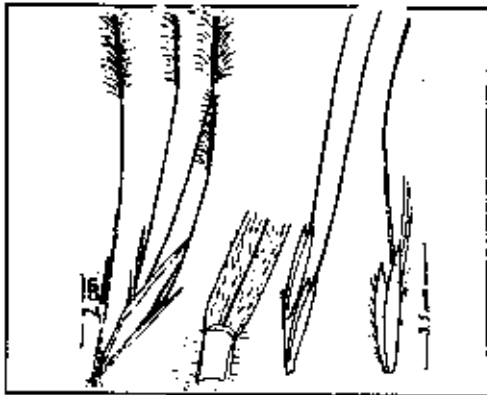

10.616 - *Dimeria sinensis* Rendle. Songchi Trungquốc.

Bụi cao 15-30 cm; rễ cứng. Lá đứng, có phiến hẹp, dài đến 10 cm, rộng 3 mm, nâu đỏ lúc khô. Trục phát hoa cao 20-25 cm; gié duy nhất, dài 5-6 cm, màu sôcôla đợt, có lông trắng, sóng đỏ; gié hoa màu rơm; đỉnh dài 3 mm, có lông ở lưng và bìa; lông gai dài 13 mm.

Bờ ruộng; Vĩnhphú; IX

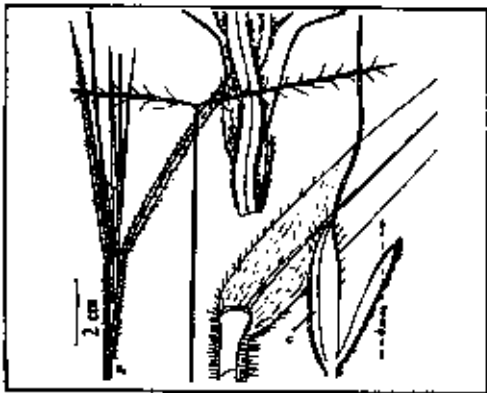
- Tuft to 30 cm high; raceme light brown, white pubescent.

10.617 - *Dimeria thwaitesii* Hack. Songchi Thwaites.

Cỏ nhất niên, cao 10-20 cm; thân mảnh như chì. Lá có phiến hẹp, nhỏ, dài 2-3 cm, rộng 2 mm, có lông; bẹ tròn, ngắn hơn lông; mép ngắn, không lông. Gié dài 2-2,5 cm; sóng rộng 0,6 mm; gié hoa dài 3,5 mm, mỏng, có lông; lông gai 1,5 cm.

Đất bị ngập, dựa suối, đến 800 m: Phúquốc.

- Tuft to 20 cm high; limb to 3 cm long; raceme 2,5 cm long.

10.618 - *Dimeria falcata* Hack. Songchi phẳng.

Cỏ nhất niên cao 30-50 cm; thân mảnh, mắt có lông mịn. Lá có phiến hẹp, dài 5-10 cm, rộng 2-3 mm, dày lông; mép ngắn, bẹ có lông phún. Gié 2, dài 4-6 mm; sóng đẹp; gié hoa không tụ thành cặp, dài 4 mm, đẹp; đỉnh trên có cánh dọc ở lưng; lông gai 1 cm.

Đất lầy, Thủ Đức, trung nguyên, 2.

- Annual grass 30-50 cm high; racemes 2; spikelets not paired, 4 mm long.

10.619 - *Dimeria ornithopoda* Trin. Songchi chân chim.

Cỏ nhất niên cao 10-30 cm; thân như chì, có lông ở mắt. Lá có phiến hẹp như sợi, dài 3-7 cm, rộng 1-2 mm, có lông; mép có lông, bẹ có lông ở phần trên. Gié 3(1), dẹt; sóng có lông nơi gần của gié hoa; gié hoa dài 3,5 mm, nâu, có lông; lông gai dài 1 cm. Đỉnh quả dài 2 mm.

Đất cát ẩm, đồng cỏ, rừng hồ: Nhatrang, Phướclong; XII.

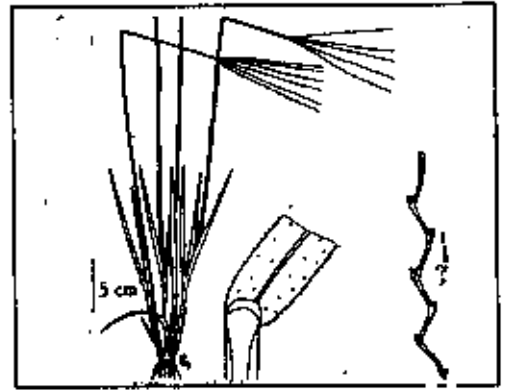
- Tuft to 30 cm; limb narrow; racemes 3-1.

10.620 - *Dimeria gracilis* Nees. Songchi mảnh.

Bụi cao đến 60 cm; thân khít nhau, to 1-2 mm. Lá đứng; phiến hẹp, dài 10-15 cm, rộng 6-8 mm, nhọn hai đầu; mép dày, cao 1 mm. Pháthoa do 5-6 gié, gắn thành hai nhóm; sóng chữ-chi, mảnh, tròn, giéhoa cách nhau vào 2 mm.

Thàonguyên thấp; B đến Đalat; IV.

- Tuft to 60 cm; racemes 5-6.

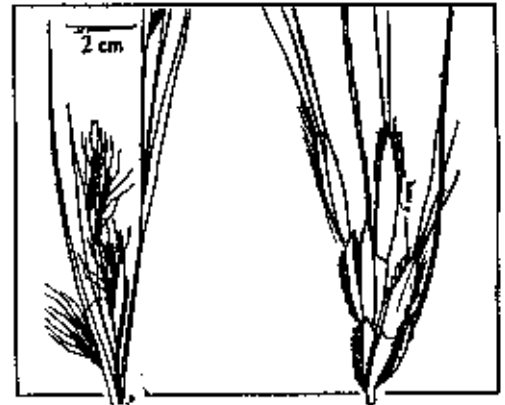
Andropogoninae:

10.621 - *Andropogon ascinodis* C.B. Clarke. Hùng thảo bai.

Cỏ cao đến 2 m; thân có nhánh. Lá có phiến hẹp, dài 20-90 cm, rộng 1-4 mm; mép cao 1-2,5 mm. Chùm-tụtán do chùm đôi, trong một mo, dài 2-4 cm, lông phủ ở trên, hình chén xéo; giéhoa dài 5 mm; giéhoa không cọng có lônggai dài 1,5 cm, giéhoa có cọng có đỉnh trên có lônggai.

Rừng thưa nơi ráo, 200-900 m

- Grass to 2 m high; racemes paired, not deflexed.

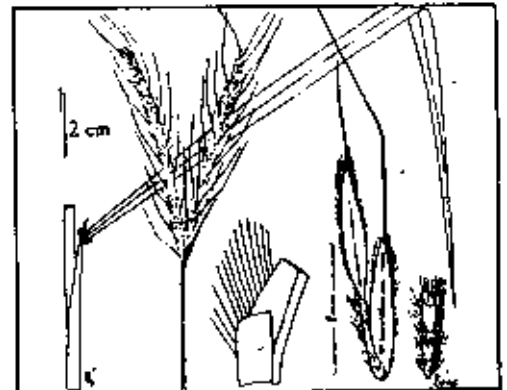

10.622 - *Andropogon guyanense* Steud.. Hùng thảo Guyane.

Cỏ cao 1 m, có nhánh; lông láng, vàng, to 2-3 mm; rễ to. Lá có phiến dài 20-30 cm, rộng 1 cm, gân giữa to; bìa đáy phiến có lông dài; mép cao 2 mm, cắt ngang. Pháthoa với hai gié dài 6-6 cm, dày lông trắng; giéhoa không cọng, dài 8 mm, có đỉnh có lõm và lỗ, lônggai dài 3 cm, tròn; giéhoa có cọng có lônggai ngắn.

Dunhập để làm thức ăn giasúc.

- Cultivated.

10.623 - *Andropogon intermedius* R. Br.

Cỏ không thơm, daniên; thân cao 0,9-1,5 m; mắt không lông. Lá có phiến hẹp, to 15-45 x 0,4-0,8 cm; bẹ tròn, mép ngắn, cắt ngang. Chùm-tụtán; sóng không lông; giéhoa lục hay tia, tròn dài-thon, nhọn, dài 3-4 mm.

10.624 - *Andropogon iwarancusa* Jones

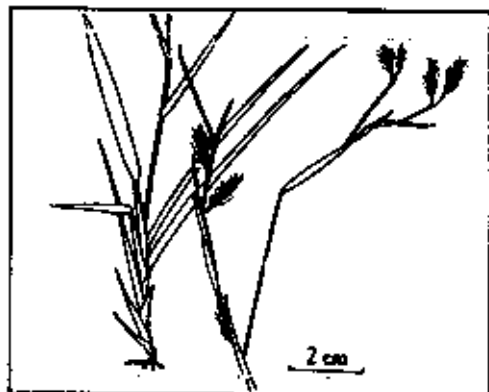
Bụi cao 1,8 m, lục mốcmốc; thân ngắn hay cao. Lá quân tròn dài 15-60 cm, rộng 3-5 mm; bẹ không lông, mép tròn dài ngắn, mỏng, rìa lông. Chùm-tụtán dài mang nhánh kép, mắt và cọng có nhiều lông; gié 6-18 mm, mo 8-16 mm; giéhoa 3-4 cặp, có cọng (ngắn hơn mo) và không cọng lưỡngphái, lônggai 4-8 mm.

Vùng nóng Phi-A; dựa nước, đến 3.000 m. Rễ thơm.

10.625 - *Andropogon pertusus* Willd.

Bụi nhút hay daniên; thân đứng hay nằm rời đứng, mắt có lông. Lá hẹp, to 5-15 x 0,2-0,4 cm; bẹ tròn, mép mỏng, ngắn. Pháthoa mang 3-7 gié tia, dài 3-5 cm, chụm; giéhoa không cọng tròn dài-thon, dài 3,5-4,5 mm, lônggai 1,2-1,8 cm; đỉnh I của giéhoa không cọng không lông.

Giéhoa vô thì thơm.

10.626 - *Andropogon quinhonensis* A. Cam.
Hùngthảo Quinhon.

Cỏ daniên; thân gần đứng thẳng, cao 70 cm, không lông, mọc vì có phần trắng. Lá có phiến cứng, dài 10-15 cm, rộng 2-3 mm; mép ngắn, có lông. Gié 2, cao 1,5-2 cm, *đầy lông bạc*; giéhoa từng cặp, cái không cọng lưỡngphái, đỉnh trên không lônggai, cái có cọng lép.

Đồi cát: Quinhon (hình theo Schmid).

- Perennial grass; racemes 2, silver pubescent.

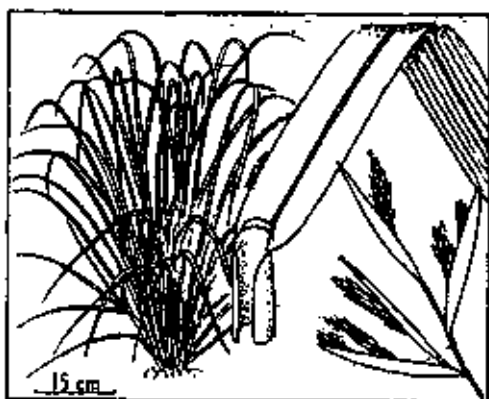
10.628 - *Andropogon muricatus* Retz. (*A. squarrosus* L.f.) Khus-Khus grass.

Bụi dày; thân sưng, cao 1,5 m; *rễ thơm*. Lá có phiến dài 30-60 cm, cứng, bìa bên; bề đẹp, mép không rõ. Chùm-tụ tán hẹp, cao 10-30 cm, hình chùy; nhánh đơn; giéhoa không cọng, hẹp tròn dài, dài 4-6 mm. Phíchau nóng, Java.

10.629 - *Andropogon thorelii* A. Cam.

Cỏ daniên cao 30-40 cm, thân i lông, có lông dưới mắt. Lá không lông, to 4-6 x 1,5-2 cm, gân 2 bên mảnh; bề không lông, mép ngắn, rìa lông. Mo 7-10 cm, phiến vàng.

Gần *A. quinhonensis*, song đỉnh dưới nhọnnhon chỗ không đột nhiên hẹp, lưng gần phẳng, 5 gân; trấu dưới của hoa trên nguyên chỗ không lõm. Lào: Kemerath; VN ?.

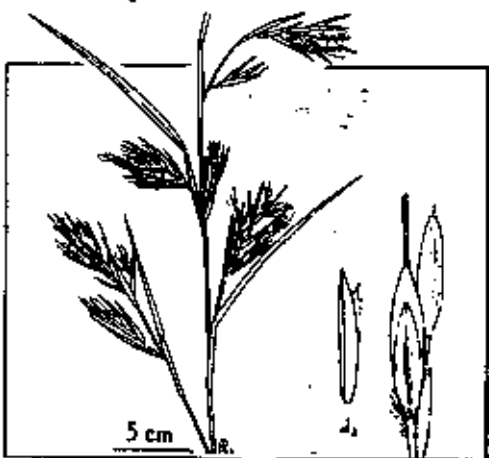

10.632 - *Cymbopogon citratus* (DC.) Stapf.. Sả;
Lemon grass; Citronelle, Verveine des Indes
Occidentales.

Bụi daniên cao vào 1 m. Lá có phiến lục tươi, dài đến 1 m, hẹp, bìa cắt, *rất thơm* mùi đặc biệt; bề to, trắng; mép ngắn. Pháthoa ít gặp (vì bị cắt khai thác thường); chùm-tụ tán thưa; *chùm từng cặp, rẽ*, dài 1,5-2 cm, có mo; giéhoa hẹp, có cọng và không cọng, không lônggai.

Tr làm giavị qui; lá giúp tiêuhóa.

- Cultivated (*Andropogon citratus* DC.).

10.633 - *Cymbopogon caesius* (Nees) Stapf.. Sả lam.

Bụi cao 1 m, *rất thơm*; thân có nhánh. Lá có phiến mỏng, dài 20 cm, rộng 2-6 mm, mốcmố, đáy tù tròn; mép cao 2-3 mm. Chùm-tụ tán thưa, cao 10-20 cm, *mốcmố* hay dọt lúc trưởng thành; chùm dài 1-1,5 cm, rẽ, hơi dài hơn mo (1,2 cm); giéhoa dài 3,5 mm, đỉnh dưới lõm ở lưng, đỉnh trên có cánh ở lưng; lônggai 1 cm.

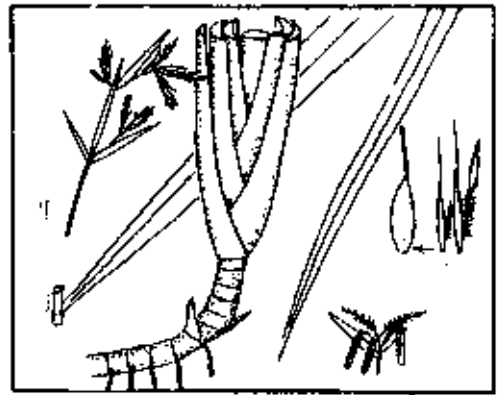
Hoang ở rừng thưa: Quảngtrị, Phanrang, và Tr.

- Tuft to 1 m high; awn 1 cm long (*Andropogon caesius* Nees ex H. & Arn.).

10.634 - *Cymbopogon nardus* (L.) Rendle.

Bụi có thơm, đaniên, cao 1,5 m; cành hành to, thiết diện đỏ. Lá có phiến to 100 x 0,5-1,5 cm, có mặt trên tròn, bìa nhám bên; mép mỏng, cao 1-2 mm. Chùm-tútán cao 80 cm, rộng; lá hoa cho từng cặp chùm gié hoa. Gié hoa dài 3-5 mm, có cọng và không cọng cùng màu; gié hoa lưỡng phái có đỉnh dưới thon, lưng phẳng hay ở 1/3 dưới có 1-3 rãnh can, đỉnh trên có mũi; trấu không lông gai. $2n=20,40,60$.

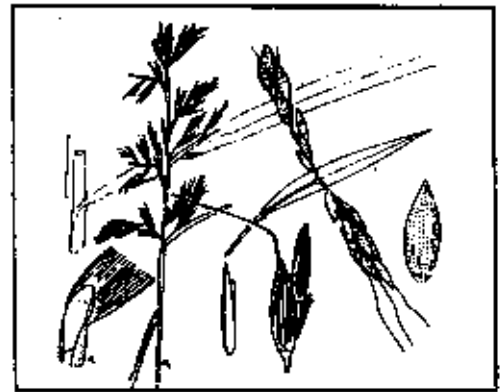
Tr.

- Cultivated (*Andropogon nardus* L.).10.635 - *Cymbopogon confertiflorus* Stapf. Sả hoa dầy.

Bụi cao 2 m; thân có lông dài, to bằng chiếc đũa. Lá thơm Sả; phiến rất dài; bẹ đỏ mặt trong. Chùm-tútán dày, cao 20-60 cm, rộng 4-5 cm; mo của chùm dài 1,8 cm; chùm 2, rẽ, dài 1,5-2 cm; gié hoa dài 3,5 mm, lông gai dài bằng hai, đỉnh dưới không lõm ở lưng.

Tr đầy đó đến 1.200 m: núi Sam.; IX.

- Cultivated.

10.636 - *Cymbopogon flexuosus* (Steud.) Wats.. Sả dụ; Lemon-grass de Cochinchine, Herbe de Malabar.

Cỏ cao 2-2,5 m; lông dài 30 cm to 7-8 mm. Lá rất thơm, có phiến dài 70-90 cm, rộng 1 cm, cong và xụ; mép cao 6-7 mm. Pháth hoa ở 1/3 thân; chùm đơn vị dài 10-15 mm, có 3 lông; cọng mang gié hoa có lông trắng; gié hoa dài 4 mm, đỉnh dưới có 2 lõm; lông gai ngắn hơn hay cỡ trấu.

Lá thơm Chanh và hoa tím, rất được chuộng;

I.

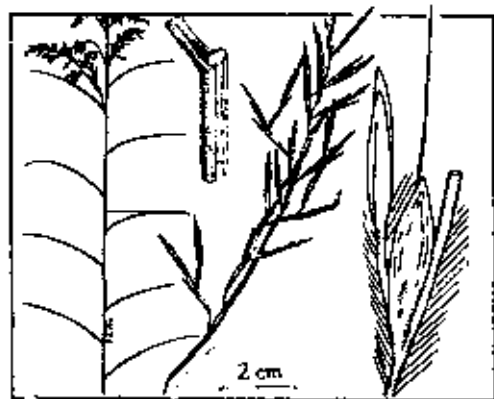
- Cultivated (*Andropogon flexuosus* Nees ex Steud.).10.637 - *Cymbopogon coloratus* (Nees) Stapf.. Sả màu.

Bụi nhỏ; thân đứng, to 3-4 mm, láng, mắt có lông. Lá rất thơm, hẹp dài, dài 20 cm, rộng vào 1 cm. Pháth hoa dày, nhiều nhánh ở mỗi mắt; mo dài 1,5-1,8 cm, dốt hay nâu nâu còn gié dày lông trắng; gié hoa dài 4 mm, nhọn, đỉnh nâu đỏ; lông gai 6 mm.

Có lẽ Tr ở Việt Nam. Gần *C. flexuosus* mà nhỏ hơn, pháth hoa dày hơn với lông trắng hơn.

- Spath reddish or brownish; spikelets white hairy (*Andropogon coloratus* Nees).

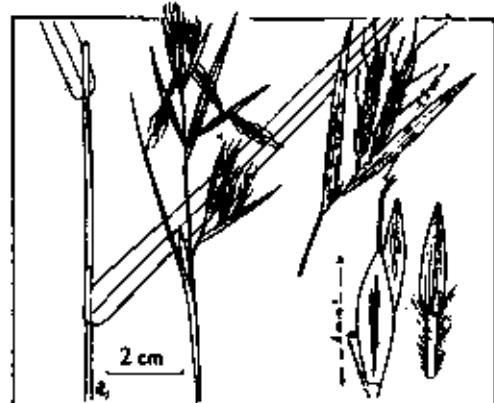

10.638 - *Cymbopogon pendulus* (Steud.) Wats. Sả tía; Mana grass, Citronella grass; Citronelle.

Bụi dày, cao 1-2,5 m, kể cả phách; thân tía. Lá rất thơm; phiến dài hơn m, dẹp, phẳng, rộng 2-2,5 cm, xanh ở mặt trên, mốc mặt dưới; mép cao 2-3 mm; bẹ đỏ, dài đến 50 cm. Phách to; nhánh dài 20-30 cm, thông; chùm dài 2 cm; gié hoa không cọng đỏ ở phần trên, có lông gai dài 1 cm.

Nam, Côn Sơn. Gần loài trên, lá không thông, chùm dài hơn.

- Tuft 1-2.5 m high; spikelets red (*Andropogon pendulus* Nees ex Steud.).

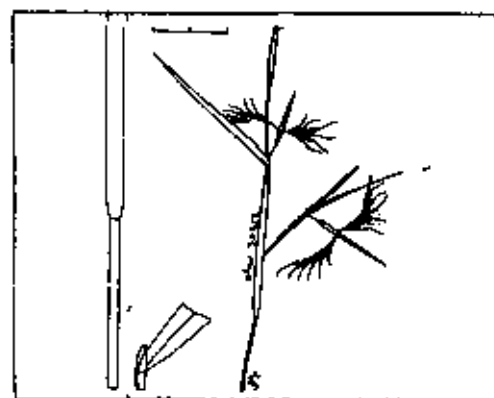

10.639 - *Cymbopogon martinii* (Roxb.) Wats. Sả rộng; Palma-rosa, Ginger-grass, Rosha.

Bụi dạn; cành ngắn; lông dài 10-13 cm, to 3 mm, hơi dài hơn bẹ. Lá thơm sả; hẹp, dài 25-40 cm, rộng 1-3 cm, đáy hình tim; mép cao 2-3 mm, bẹ không lông. Chùm-tútán nghèo, cao 10 cm, dỏ đỏ lúc khô; gié hoa không cọng dài 4 mm, có đỉnh dưới lõm ở lưng.

Tr; có hai var. cho dầu sả Palma-rosa hay Ginger-grass. Trị đau lưng, tê thấp, bệnh ở da, làm tăng sự tiết mật, trị sỏi.

- Perennial grass; inflorescence 10 cm high, reddish (*Andropogon martinii* Roxb.).

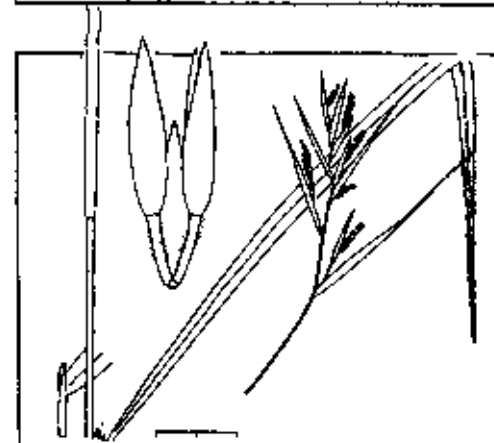

10.640 - *Cymbopogon annamensis* A. Cam. Sả Trung bộ.

Cỏ to, cao đến hơn 1 m; thân to 3-3,5 mm, không lông. Lá có phiến rộng 6-9 mm, mốc mốc; mép cao 6-8 mm, không lông; bẹ hẹp, không lông. Phách nhiều nhánh; chùm rẻ, mo dài 2,5 cm; gié hoa nhóm 3, lưỡngphái không cọng, tím sẫm với tơ trắng, dài 4 mm, và đực có cọng, không lông.

Langbian.

- Grass to 1 m high; racemes white hairy.

10.641 - *Cymbopogon cambodgiensis* (Bal.) A. Cam. Sả Cambốt.

Bụi cao 1 m; thân mảnh, không lông. Lá có phiến hẹp, dài 20 cm rộng 6 mm; mép cao, không lông; bẹ dài, không lông. Chùm-tútán thon, hơi dày, có mo thon không lông che các gié; gié hoa chùm 3, hai có cọng đực, cọng có lông, 1 không cọng, lưỡngphái; đỉnh dài 3 mm, mỏng, có ria lông thưa ngắn.

Huế.

- Tuft to 1 m high (*Andropogon cambodgiensis* Bal.).

10.642 - *Cymbopogon hamatulus* (Nees) A. Cam. (P: nghiván) (*Andropogon hamatulus* Nees)

Thân mảnh; bẹ 1-1,5 cm, hoè hoè. Chùm-tútán dày, cao 20-30 cm; gié hoa có lông gai. B.

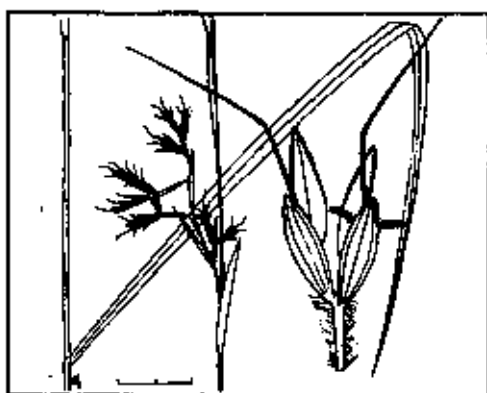
10.643 - *Cymbopogon hassacensis* A. Cam.

10.644 - *Cymbopogon goeringii* (Steud.) A. Cam.. Sả Goering.

Thân có lông ở dưới pháthoa; lông dài, to vào 2 mm. Lá có phiến hẹp dài, dài 20-30 cm, rộng 7 mm, mép ngắn, bẹ ngắn hơn lông. Pháthoa có nhánh (2-4), dài hơn lông, dài 5-7 cm; mo ngắn; sóng có lông trắng; giéhoa lưỡngphái *thon nhọn*, dài 4 mm, đỉnh dưới 3-5 gân, bìa rìa lông mịn, lônggai dài 6 mm; giéhoa có cọng đục.

Từ Lạngson vào N.

- Spikelets lanceolate, 4 mm long (*Andropogon goeringii* Steud.).

10.645 - *Cymbopogon mekongensis* A. Cam.. Sả Cùulong.

Cỏ thành bụi nhỏ; thân to 4-5 mm. Lá *thơm*; phiến lục tươi, hẹp, dài 14-17 cm, rộng 4-6 mm; mép cao, không lông; bẹ không lông. Pháthoa *thưa*; trục dài 20 cm, mang 6-8 nhánh; mo *nâu*, cũng như giéhoa; trục đầy *lông trắng*; giéhoa dài 3,5-4 mm, đỉnh có cánh thấp ở chót, đầu lõm, hoa trên có lônggai dài 6-14 mm.

Quảngtri, Huế.

- Small tuft; spathe, spikelets brown; spikelets 3.5-4 mm long.

10.646 - *Cymbopogon rectus* (Steud.) A. Cam.. Sả thẳng.

Lá có phiến hẹp dài; mép cao 4-7 mm, mỏng. Chùm-tụtán; chùm dài 1,3 cm, trục đầy lông; giéhoa không cọng lưỡngphái, có đỉnh dưới dài 4 mm, có 4 gân, lônggai dài 1 cm.

- Glumes 4 mm, awn 1 cm long (*Andropogon rectus* Presl).

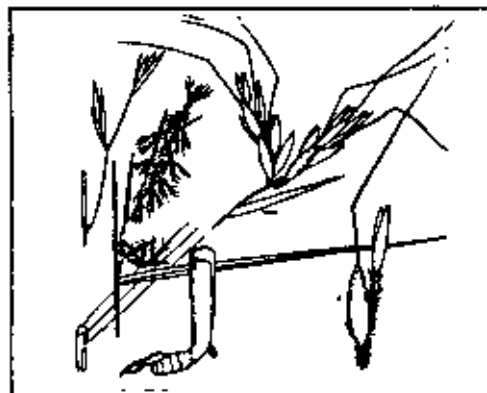

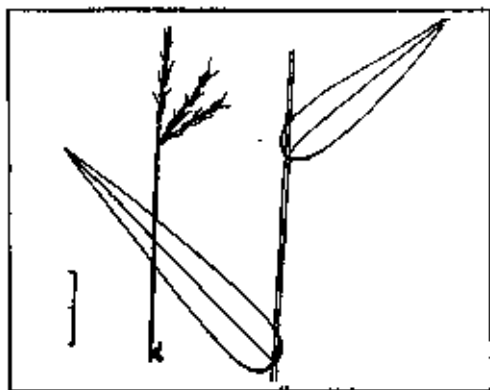
10.647 - *Cymbopogon tortilis* (Presl) A. Cam.. Sả quân.

Bụi; thân bò ngắn, to 7-8 mm, thân đứng cao hơn 80 cm, lông dài, to 1-2 mm. Lá có phiến hẹp, dài 15-20 cm, rộng 7-8 mm; mép cao 1-3 mm, mỏng; bẹ không lông. Pháthoa có nhiều mo *ùng đỏ*, nhỏ; cọng mang 2 chùm rế, có lông dài; giéhoa không cọng lưỡngphái dài 4 mm, có lônggai dài 1 cm; giéhoa có cọng đục, không lônggai.

Sept Pagodes (Hàiduơng), Buônmethuột.

- Spath reddish; spikelets 4 mm, awn 1 cm long (*Anthriscaria tortilis* Presl).

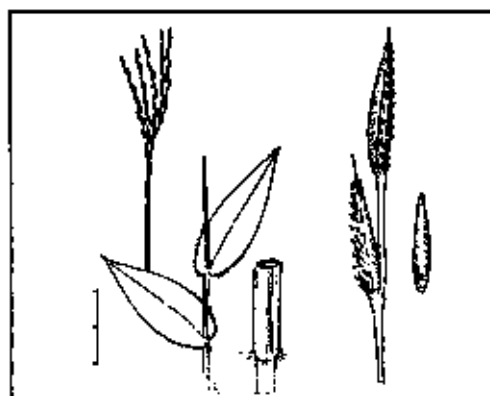

10.648 - *Arthraxon castratus* (Griff.) Nar ex Bor.
Tiết trục hào.

Cỏ daniên cao cả m, dây nằm, có rễ bất định; thân đứng mảnh, có lông ở mắt. Lá có phiến tròn dài đến thon nhọn, dài 6-10 cm, đáy tròn, ôm thân, bìa có lông, mặt trên không hay có lông; bẹ có lông. Pháthoả với 2-8 gié dài đến 2,5 cm; giéhoa có cọng lép; giéhoa không cọng có hoa trên có 3 tiểuhụy, trấu có lônggai dài 10-14 mm, gần dưới mũi.

Đàlat. Thân, lá trị ho lâu-dài, rửa ung-nhọt.

- Perennial; sessile spikelet with inferior lemma awned (*Andropogon castratus* Griff., *A. dalatensis* A. Cam. ex Schmid).

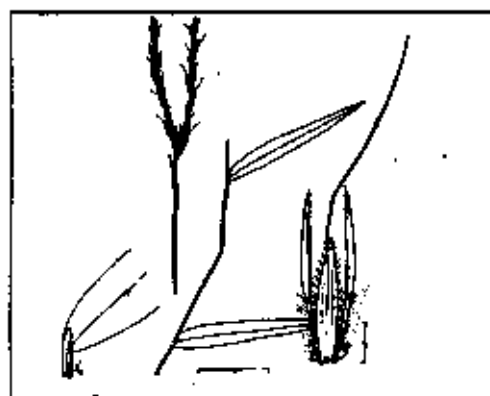

10.649 - *Arthraxon hispidus* Thunb.) Mak.. Tiết trục phún.

Cỏ bò rời đứng thấp; thân mảnh, mắt có lông đứng. Lá có phiến xoan hay xoan thon, dài 3-6 cm, mềm hay hơi cứng, bìa có ria lông; mép mỏng, không lông. Gié 3-15, cao 2-6 cm, trục chữ-chi, không lông; giéhoa từng cặp, cao 3-5 mm; giéhoa không cọng có đỉnh nhám, đỉnh trên có lông ở trên; trấu dưới có lônggai hay không lônggai; cọng giéhoa dài. Dĩnh quả dài 3 mm.

Dựa rạch, suối, đường mòn ở rừng, 400-1.500 m: Sapa; VIII (hình theo Schmid).

- Pedicels of spikelets hispid (*Phalaris hispidus* Thunb., *A. ciliaris* P. Beauv.).

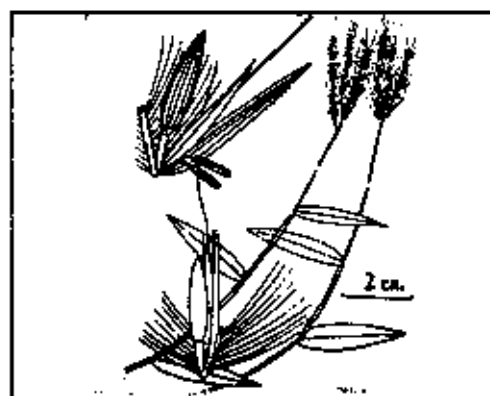

10.650 - *Arthraxon lanceolatus* (Roxb.) Hochst..
Tiết trục thon.

Thân mảnh, nằm rời đứng, không lông. Lá có phiến thon hẹp, không lông, hay có một vài lông ở bìa, to 4-5 x 0,6-0,8 cm; bẹ đẹp, mép mỏng, không lông. Pháthoả với 2-4 gié; đốt của sóng dài bằng 1/2 giéhoa không cọng; giéhoa không cọng lưỡngphái, dài 7 mm, màu ngả, bìa có lông dầy phủ; đỉnh trên thon, trấu mang lônggai dài 8-12 mm; cọng có lông trắng dài, mang giéhoa đục dài 4,5-5 mm.

B: Làng hệ.

- Ascending, glabrous grass (*Andropogon lanceolatum* Roxb.).

10.651 - *Arthraxon lancifolius* (Trin.) Hochst..
Tiết trục lá-thon.

Cỏ mảnh, cao 10-40 cm, nhấtnhiên, thân nằm rời đứng. Lá có phiến thon nhọn, dài 2-5 cm, rộng 5-10 mm; mép cao 1-2 mm, có ria lông. Gié 2-8, cao 1-1,5 cm; sóng mang lông dài, trắng; giéhoa từng cặp, dài 2,5-4,5 mm; trấu mang lônggai dài 5-15 mm, tím tím.

Nơi ẩm, dựa thác, trung nguyên: Lạngson.

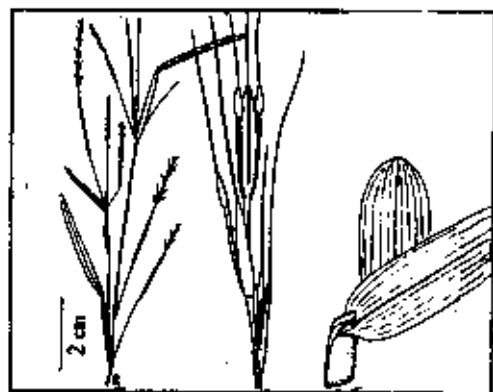
- Annual grass, 10-40 cm high; awn 5-15 mm long (*Andropogon lancifolius* Trin.).

10.652 - *Schizachyrium brevifolium* (Sw.) Nees ex Buse. Tiếtphương lá-ngắn.

Cỏ *nhất niên nằm*; thân mảnh, to 1 mm, nhánh mảnh như chỉ. Lá có phiến tròn dài hẹp, đầu tròn, dài 1,5 cm, rộng 3-5 mm; mép có lông. Chùm như gié, dài 1,5-1,7 cm, mo dài 1,5 cm; giéhoa có cọng lép, nhỏ, giéhoa không cọng *đỏ đỏ*, 2 hoa, trấu dưới có *lông gai* dài 8 mm.

Đất hoang khô, nghèo, khắp cao độ; XII.

- Prostrate annual small grass; racemes 1.5-1,7 cm long (*Andropogon brevifolium* Sw.).

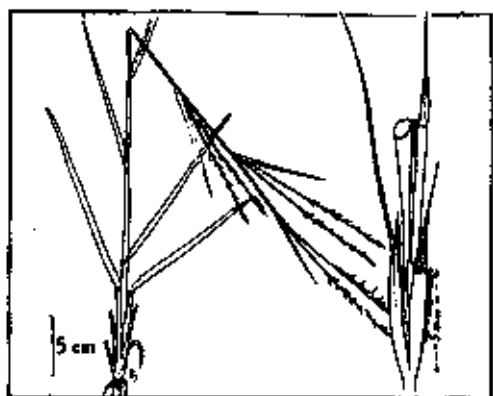

10.653 - *Schizachyrium sanguineum* (Retz.) Alst. Tiếtphương máu.

Cỏ *daniên* thành bụi cao 1 m; thân có nhánh, to 3-3,5 mm, nâu. Lá nhiều ở đáy thân, có phiến hẹp dài 15-20 cm, rộng 3-5 mm; mép ngắn; bề không lông, đẹp. Chùm dài 5-7 cm, do 10-12 lông; giéhoa không cọng cao 7 mm, hoa trên có *lông gai* dài 1,5 cm.

Rừng Thông *Pinus merkusiana*, trắng, vào 1.000 m; IX-X.

- Perennial 1 m high; racemes to 7 cm long (*Rotbelleia sanguinea* Retz., *S. semiberbe* Nees).

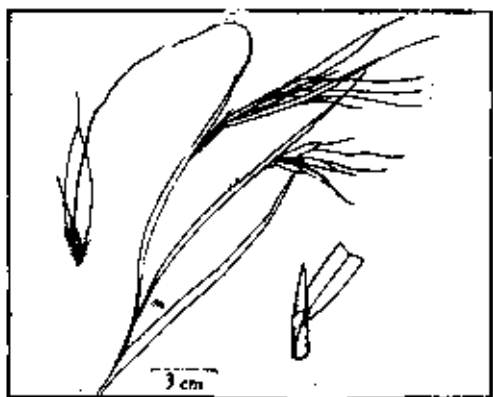
10.654 - *Dlectomis fastigiata* (Sw.) Kunth. Songđoạn.

Cỏ *daniên*, thành bụi dạng bụi Sả; thân cao đến 1,5 m. Lá có phiến phẳng, dài đến 30 cm, rộng 2-5 mm; mép cao 6-10 mm, nhọn, không lông. Mo ngắn hơn chùm; giéhoa không cọng có 2 *lông gai*, 2 hoa, một thụ; giéhoa có cọng *to hơn*, *lông gai* mảnh. $2n = 20$.

Dựa lộ, rừng thưa, khô: Nhatrang đến Sài Gòn; X- XII.

- Perennial to 1.5 m high grass (*Andropogon fastigiatum* Sw.).

Anthestirinae:

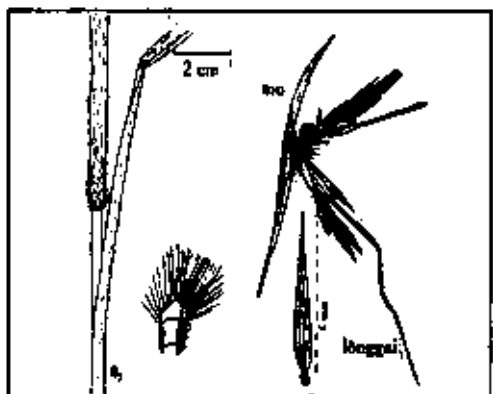

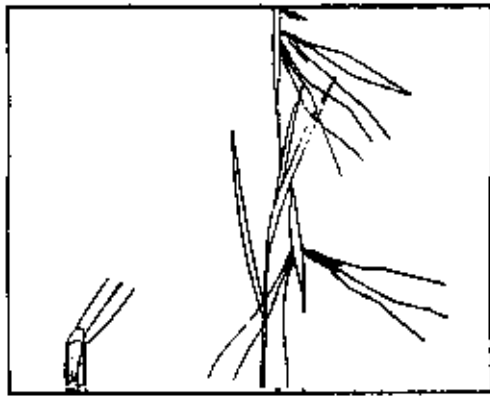
10.655 - *Hyparrhenia bracteata* (Willd.) Stapf. Hạngung lá-hoa.

Bụi *daniên* cao 1,5 m; lông to 6-8 mm ở đáy, dài 10-15 cm, có lông ở mắt. Lá có phiến không thơm, dài 30-40 cm, rộng 1 cm; mép cao 1-2 mm; bề hơi đẹp, *dây lông vàng* nhất là ở đáy, *đỏ* mặt trong. Pháthóa cao 20-30 cm, dày; nhánh từng 2-3; chùm 2, có cọng dài, có lông; mo dài 2,5 cm; mỗi chùm, dài 1 cm, có 1 mo nhỏ *tím*; giéhoa không cọng dài 5-6 mm, *lông gai* dài 3 cm; giéhoa có cọng dục.

Trắng: Buônmêthuột; IX.

- Perennial grass; spath 2.5 cm, bearing 2 racemes of spikelets.

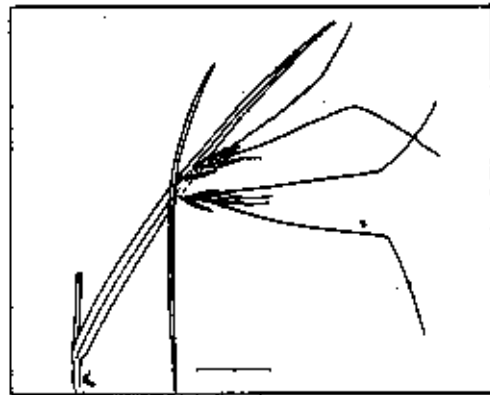

180.656 - *Hyparrhenia diplandra* (Hack.) Stapf.
Hạhùng Eberhardt.

Cỏ daniên không thơm; thân cứng, cao 1,2-1,5 m. Lá có phiến hẹp, dài 30-30 cm, rộng 6 mm; mép nguyên, mỏng. Pháthoả ở chót thân; chùm-tútán mang nhiều đơnvị, mỗi đơnvị trong một *mo nâu đỏ* và gồm 2 chùm có *cọng dài*; chùm đứng sau *xu*, mỗi chùm có 2 cặp giéhoa mà một có *lônggai cứng*, dài 3,5-4 cm, có lông, và 3 giéhoa ở chót.

Trảng: Bảolộc, Đàlạt.

- Perennial grass; spath reddish brown, bearing 2 racemes of spikelets (*Andropogon diplandrum* Hack., *H. eberhardtii* (Cam.) Hitch.).

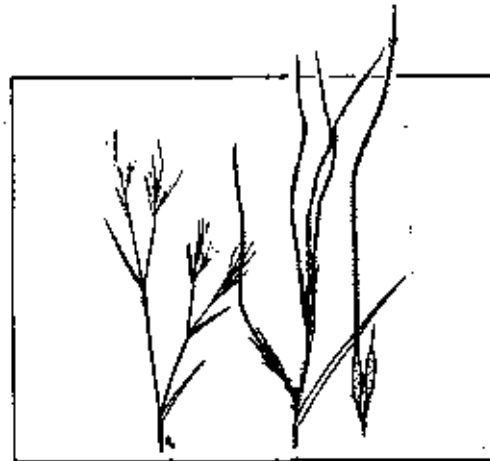

10.657 - *Hyparrhenia familiaris* (Steud.) Stapf.
Hạhùng họ-hàng.

Bụi cao 50-70 cm. Lá có phiến hẹp, dài 20 cm, rộng 4-6 mm. Pháthoả mang chùm từng cặp, trên *cọng dài*, trên *mo hẹp*; giéhoa có *lônggai dài* 6-8 cm, gậy ở vào 1/2.

Bavi.

- Tuft to 70 cm high; spikelets with to 8 cm long awn (*Andropogon familiaris* Steud., *H. effusa* A. Cam.).

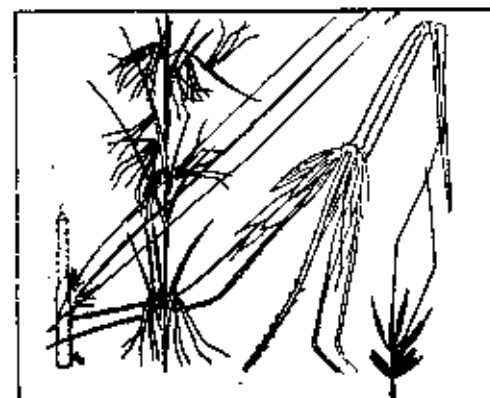

10.658 - *Hyparrhenia filipendula* (Hochst.) Stapf.
Hạhùng thông.

Bụi dày, daniên; thân cao 1-2 m. Lá có phiến dài 20-70 cm, rộng 2-6 mm; mép cao 2-3 mm. Pháthoả thưa; *mo dài* 4-5 cm; đơnvị pháthoả trên *cọng dài*, mang một chùm có *cọng ngắn*, một có *cọng dài*, trục đầy lông trắng, 2-3 mắt; giéhoa trên lưỡngphái, *lônggai dài* 3,5-6 cm, có lông vàng.

Đèo Ngoạnmục, 1.000-1.400 m.

- Perennial grass, dense tufty; awns 3.5-6 cm long, yellow pubescent (*Andropogon filipendulum* Hochst.).

10.659 - *Hyparrhenia griffithii* Bor. Hạhùng Griffith.

Cỏ cao 1,2 m, lông dài, không lông, to 3-3,5 mm. Lá có phiến dài 40-50 cm, rộng 0,6-1,2 cm; bề không lông, mép cao, quanh có lông dài. Pháthoả với phần thụ dài vào 20 cm, hẹp; *mo dài* 5 cm, *đodò*; chùm *xu*; 2 cặp giéhoa không *cọng*, không *lônggai*, 2 giéhoa có *lônggai dài* 4,5 cm, 3 giéhoa có *lônggai ngắn*.

Đàlạt.

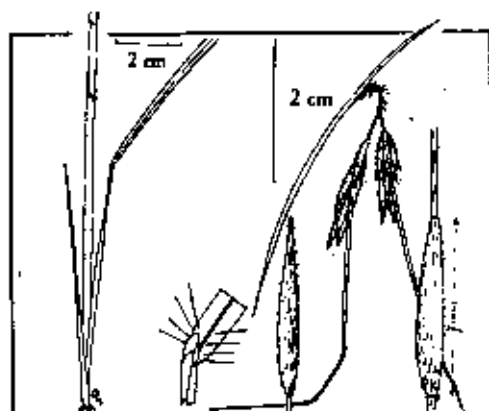
- Grass to 1.2 m; awns 4.5 cm long.

10.660 - *Hyparrhenia schmidiana* A. Cam. Hạngùng Schmid.

Cỏ cao 60-70 cm; thân *mảnh* hơn các loài trên, to 2-2,5 mm. Lá có phiến hẹp, dài 20 cm, rộng 2-3 mm; mép cao 2 mm. Pháthoà cao 30-40 cm, thưa; mo hẹp, dài 3-4 cm; trục xụ, có lông dài 7 mm, có *lông vàng*; giéhoa mang lônggai dài 4-5 cm; giéhoa có cọng đục.

Rừng thưa: Gougah (Đàlat); I.

- Grass to 70 cm high; inflorescence 30-40 cm long, racemes pendent.

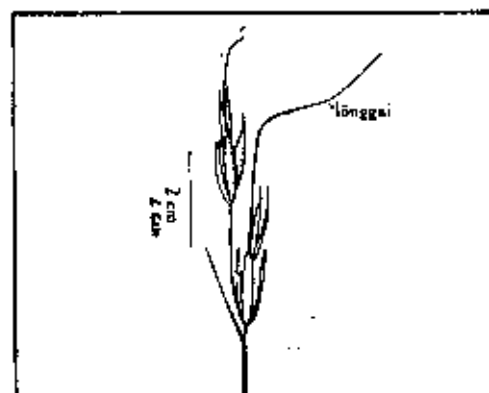

10.661 - *Exothea abyssinica* (A. Rich.) Anders. Ngoạigiáp Abyssini.

Cỏ *đaniên*, cao 0,5-2 m. Lá có phiến hẹp, dài 20-40 cm, rộng 1-4 mm; mép mỏng, cao 5-10 mm. Pháthoà *đứng*, mang 2 chùm mà *thối*; chùm giống của *Cymbopogon* song *không có mo*, gồm 2 cặp giéhoa đục, một giéhoa cái có lông và *lônggai* dài 6-8 cm, và 2 giéhoa đục.

Rừng thưa, rừng Thông: từ Bảolộc sắp lên; I-VII.

- Perennial grass to 2 m high; panicle without spathe (*Anthistiria abyssinica* Hochst. ex A. Rich., *Cymbopogon chevalieri* A. Cam.).

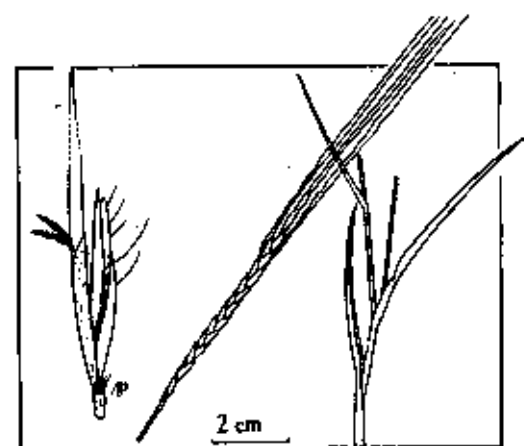

10.662 - *Heteropogon contortus* (L.) P. Beauv. ex R. & Sch. Dịthảo vắn; Black Spear grass.

Bụi *đầy*, cao đến 1,5 m. Lá có phiến hẹp, cứng, màu *móc móc*. Gié cao 4-6 cm, *cứng*; giéhoa 6-10 mm, các cặp dưới đục, các cặp trên khác *pháitính* và *hìnhthể*; *lônggai* dài 6-10 cm, *den.* $2n = 20, 44, 60$.

Vùng khô, *dựa lộ*, rừng thưa, đến 500 m: từ Nhatrang đến Phanrang. *Lợi tiểu*, *phấn khích*.

- Tuft 1.5 m high; awn 6-10 cm long (*Andropogon contortus* L.).

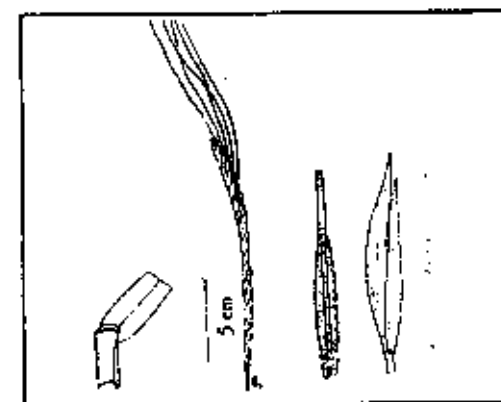

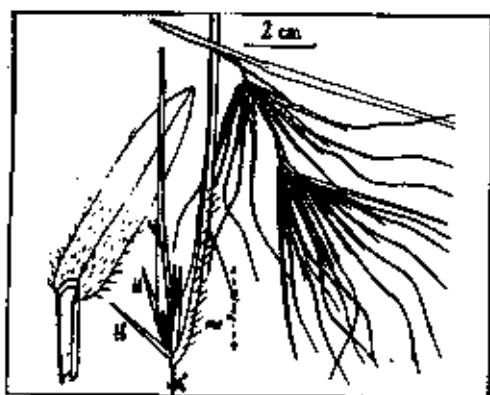
10.663 - *Heteropogon triticeus* (R. Br.) Stapf. Dịthảo lúa-mì.

Cỏ *đaniên* rất to, *cao đến 3 m*; thân có nhánh; lông màu *ngà*. Lá có phiến dài đến 1 m, rộng 1-2 cm; mép cao 1-4 mm, *bề không lông*, cao bằng 1/2 lông. Gié dài 15-20 cm; *sống có lông nâu ở mắt*; giéhoa *tùng cặp*, 12-15 cặp đục ở phần dưới, *không lông* và cao 1-2 cm, cặp *chót có một hoa lưỡngphái* có *đỉnh dưới có rãnh sâu*, 1 giéhoa đục.

Trên đồi, *dựa lộ*, rừng thưa, *binhnguyên* đến 500 m.

- Perennial to 3 m high grass (*Andropogon triticeus* R. Br.).

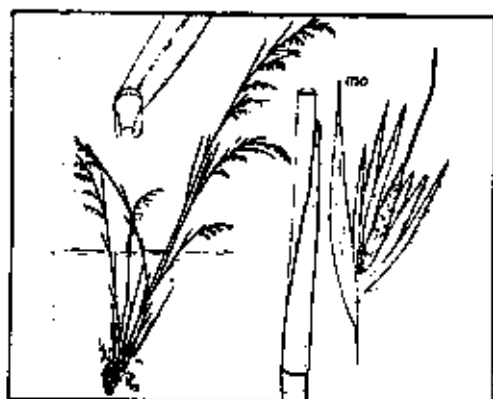

10.664 - Themeda arguens (L.) Hack. Lô nhọn.
Cỏ thường nhất niên, cao 0,5-1 m. Lá có phiến dài 5-20 cm, rộng 4-6 mm, chót tẻ, có lông, các lá trên thành mo; mép cao, bẹ đẹp, ngắn hơn lông. Phất hoa với ít hoadđu hình quạt, mang 6-20 chù; mỗi chù có một mo, mang 4 giéhoa lép cao 15 mm, một giéhoa lưỡngphái nâu, có lông nâu với lônggai to, dài 8 cm, đen.

Nhatrang, Langbian, Càná, Vũngtau; X-II.
Lônggai có thể nguyhiểm cho giasúc ăn (*Stipa arguens* L.).

- Annual grass to 1 m high; awn to 8 cm long, black.

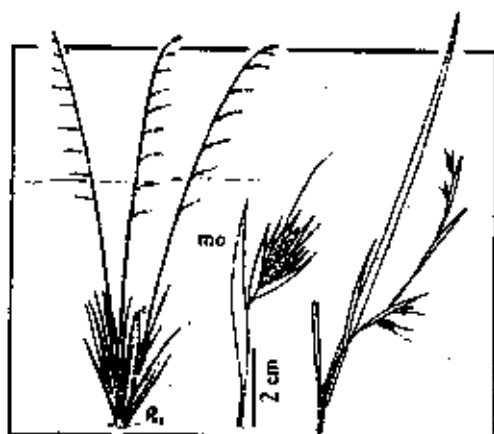

10.665 - Themeda arundinacea (Roxb.) Ridl. Lô sậy, Cỏ-dê.

Cỏ rất to, cao đến 5 m; thân có lông to đến 1 cm, dài 20-30 cm. Lá có phiến dài; mép cao 1 mm, bẹ ngắn hơn lông. Chùm-tútán dày hay thưa; nhánh không lông; chù cao 15 mm, mang giéhoa tổngbao cao 15 mm, giéhoa lưỡngphái 1, dày lông trắng hay vàng, cao 9 mm, lônggai 4-7 cm; giéhoa đực 2 cặp, một có cọng dài, cao 13 mm, đỉnh có lông hoe dài. $2n = 20$, cá 60.

Trảng; Buônmethuột, Tâyninh.

- Grass up to 5 m high; awn 4-7 cm long (*Anthistria arundinacea* Roxb.).

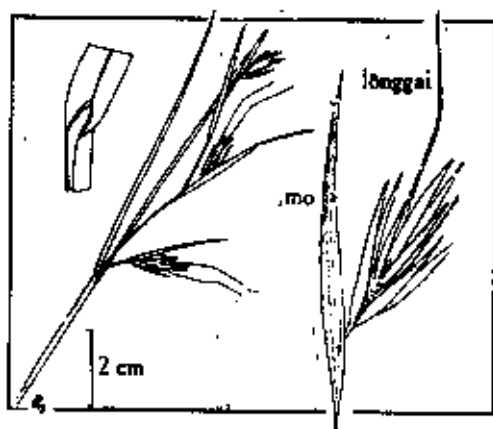

10.666 - Themeda gigantea (Cav.) Hack. Lô to.

Cỏ đaniên, cao đến 5 m; thân ít nhánh. Lá có phiến dài 50-100 cm, rộng 1-2,5 cm, đầu nhọn, gân giữa to, trắng; mép cao 2-3 mm. Chùm-tútán cao 1 m; chù có cọng dài bằng 1/10-1/4 mo, mang 1-3 giéhoa thụ; giéhoa tổngbao 2 mực, đực, giéhoa không cọng lưỡngphái, thường không lônggai.

Rừng thưa, caonguyên; I.

- Perennial grass, to 5 m high; spikelets with or without awn (*Anthistria gigantea* Cav.)

10.667 - Themeda caudata (Nees) A. Cam. Lô đuôi, Cỏ-phao.

Cỏ có thân cao đến 2 m; lông to đến 1 cm ở đáy thân, dài đến 40 cm. Lá có phiến dài 40-50 cm, rộng 1 cm; mép ngắn. Chùm-tútán thưa, cao 20-40 cm, giéhoa tổngbao không lông, gắn thành cặp cách nhau vào 1 mm; 2-3 giéhoa thụ, gắn trên lông có lông trắng, đỉnh dưới có ít lông ở chót, lônggai dài 3-8 cm; giéhoa đực không lông, cao 14 mm.

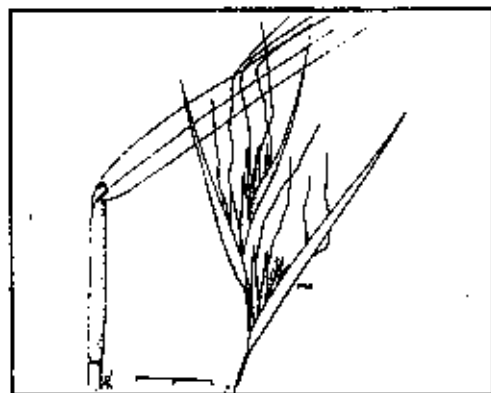
Núi từ 500 m; Buônmethuột, Đalat; IX-I.

- Grass to 2 m high (*Anthistria caudata* Nees).

10.668 - Themeda quadrivalvis (L.) O. Ktze. Lô bốn-mảnh.

Cỏ *nhất niên* cao hơn 1(3) m, nằm rồi đứng hay đứng; thân tròn, không lông, to 4-6 mm, lá có phiến hẹp dài 15-80 cm, rộng đến 1 cm, không lông; mép cao 2 mm; bẹ không lông. Chùm-tútán đứng mang nhánh có *mo* dài 5-8 cm; chùm giéhoa có *mo* riêng; giéhoa *dodò* hay *nâu nâu*; giéhoa ngoài đực dài 6-8 mm, giéhoa trong lưỡngphái có *lông gai* dài 4-8 cm, *đen*.

- Annual, 1-3 m high; spikelets red or brownish (*Andropogon quadrivalvis* L., *T. ciliata* (L.f.) Hack.).

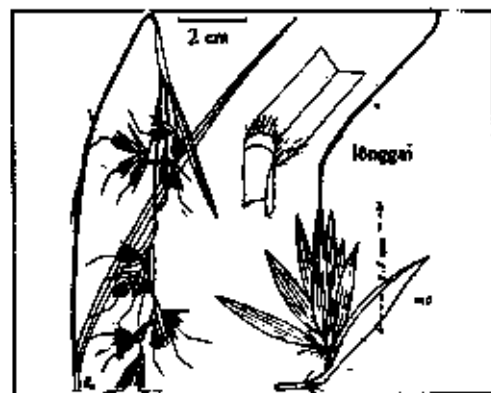

10.669 - Themeda triandra Forssk. Lô tam-hùng.

Cỏ *daniên* cao đến 1,5 m, không lông. Lá có phiến hẹp, dài 10-40 cm, rộng 4-3-7 mm; mép cao 1,5 mm, có rìa lông mịn. Chùm-tútán *ngiên*, dài 20 cm, *mo* dài, có lông thưa; chùm dài 1,5-1,7 cm, giéhoa *tống bao* ở một mực, đực; giéhoa không *cọng* lưỡngphái thường 1, *lông gai* dài 3-5 cm. $n = 30$.

Đất nghèo, nhiều đá.

- Perennial grass, to 1.5 m high; awn 3-5 cm long.

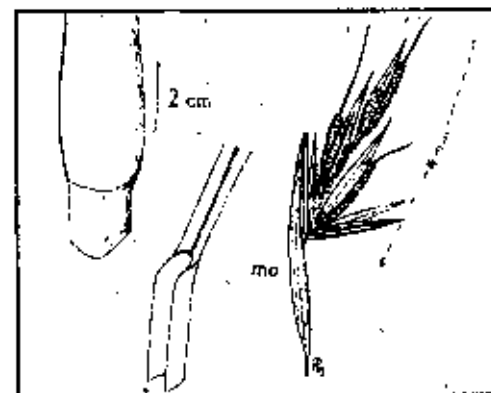

10.670 - Themeda villosa (Poir.) A. Cam., Lô lông.

Cỏ to, cao 2-3 m; lông cứng, to đến 2 cm, hơi *đẹp*, dài 20 cm ở gần gốc. Lá có phiến dài 50-70 cm, rộng 1,5-2 cm; bẹ *đẹp*, cứng, đỏ mặt trong. Chùm-tútán cao hơn 1 m; dày, *mo* của chùm dài 2 cm; chùm cao 14 mm (kể cả *lông gai*); giéhoa *tống bao* gần gần một mực, gần như không lông; giéhoa không *cọng* thụ, *dây lông nâu đậm*, *lông gai ngắn*, 4-7 mm; giéhoa có *cọng*, thon nhọn.

Thành *hội đoàn*, dựa *rạch*.

- Grass to 3 m high; culm to 2 cm wide; spikelets with short awn (*Anthistaria villosa* Poir.).

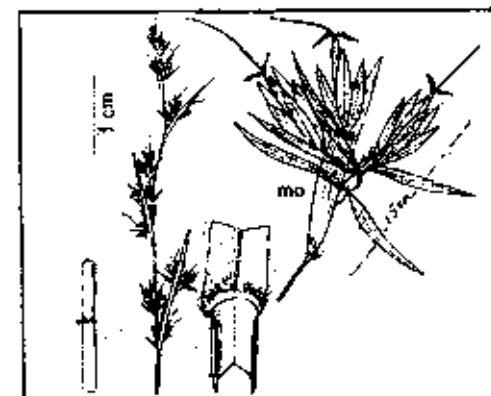

10.671 - Iseilema thorellii A. Cam.

Cỏ *daniên*, cao 1,3 m; *mắt* có lông. Lá chụm ở *dây thân*, có bẹ *đẹp*, dài; phiến dài 30-35 cm, rộng 3-6 mm, *đầu tà*; mép *ngắn*, có *lông dài* *đen*. Chùm-tútán cao 20-30 cm, *thưa*, *dodò lúc khô*; nhánh có *lông trắng*, *mo* mang *chùm* dài 6 mm, mang 2 cặp giéhoa dưới đực, 1 cặp giéhoa có *cọng* đực, 1 giéhoa không *cọng* lưỡngphái, có *lông gai* dài vào 1 cm.

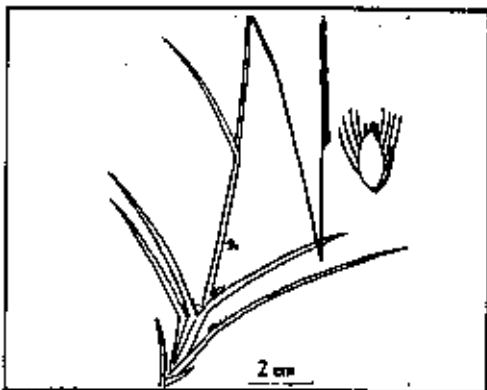
Vùng *lầy*: *Buônmethuột*; XII.

- Perennial grass to 1.3 m high; spathe 6 mm long; awn 1 cm long.

10.672 - *Isellema argutum* (Steud.) Anderss. (*Anthistiria argutum* Nees ex Steud.)

Thân đứng, dẹp; mắt có lông đứng dài. Lá có phiến hẹp dài, nhọn, to 10-60 x 0,5-0,8 cm; bẹ có lông dài ở mép. Chùm-tútán có lá, dạng như gié; mo của chùm 6-12 mm, bìa trong trong; chùm 7 giéhoa, giéhoa dưới lép, 3 trên không cộng, cái hay lưỡngphái, 2 chót có cộng, đực hay lép.

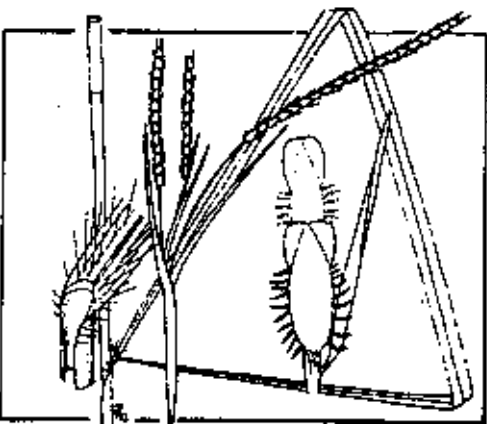
Rottboellinae:

10.673 - *Eremochloa ciliaris* (L.) Merr.. Bầnthảo ria.

Cỏ mảnh, cao 40-80 cm, mắt có lông. Lá có phiến hẹp dài 5-15 cm, có lông; bẹ có lông, mép mỏng, ngắn. Chùm như gié, dài 2-6 cm, mang ở một bên giéhoa dưới; giéhoa có cộng teo mắt; giéhoa không cộng đẹp, dài 3,5-4,5 mm, mang 2 hoa.

Sân, đồng cỏ khô, rừng thưa, khắp cao độ.

- Grass to 80 cm high; spikelets reddish (*Nardus ciliaris* L.).

10.674 - *Eremochloa muricata* (Retz.) Hack.. Bầnthảo mứt.

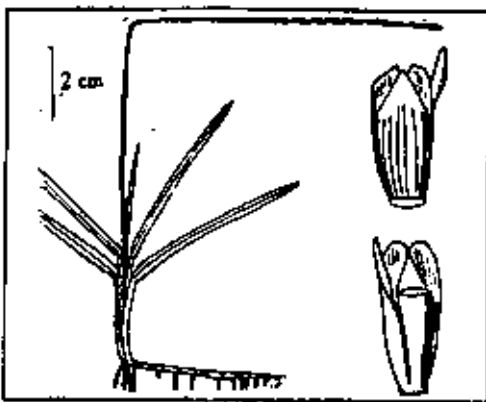
Cỏ daniên, cao đến 1,6 m. Lá có phiến hẹp, dài 40-50 cm, rộng 6 mm, chót thon nhọn, đáy tútú hẹp, có lông đáy phù ở gần đáy; mép nguyên, cao 1 mm, bẹ không lông. Chùm như gié ở nách lá, dài 5-6 cm, trên cộng dài; giéhoa gần một bên, có đỉnh bìa có 8-10 gai, trên có 2 cánh nâu; hoa dưới đực, hoa trên lưỡngphái. Đỉnh quả đẹp theo bụng-lung, phía hông trên gần như phẳng.

Đất phù sa, nơi ẩm lầy: Cánh...; V.

- Perennial to 1.6 m high grass; glumes winged (*Aegilops muricata* Retz.).

10.675 - *Eremochloa ciliatifolia* Hack. (*E. helferi* Munro)

Cỏ daniên. Lá có phiến to 10-15 x 0,6-0,8 cm, rìa lông, chót tròn. Gié cao 2,5-3,7 cm; giéhoa cao 3 mm, mang 1 hoa; đỉnh xoắn rộng, 5 gân, gân có mang thông nhau ở trên; tiểunhụy 3, vòi ngắn; gai dài hơn đỉnh.

10.676 - *Eremochloa eriopoda* C.E. Hubb. 1939, t. 337610.678 - *Eremochloa petiolata* Merr. 1924.10.679 - *Eremochloa ophiuroides* (Munro) Hack. ex DC. (*Ischemum ophiuroides* Munro). Bầnthảo; Centi pede grass, Lazy-man's grass.

Cỏ daniên, cánhàn bờ, cứng; thân cao 10-20 cm, kể cả pháthoa. Lá có phiến hẹp, dài 2-6 cm, rộng 2-3mm, phẳng, bìa có lông ở đáy; mép ngắn, Chùm duy nhất, dài 4-5 cm; giéhoa có cộng teo; giéhoa không cộng dài 4 mm, đỉnh có cánh tím tím đầu cắt ngang, hoa dưới đực, hoa trên cái.

Bờ cát dựa rạch.

- Perennial 10-20 cm high grass; sessile spikelets with winged glume.

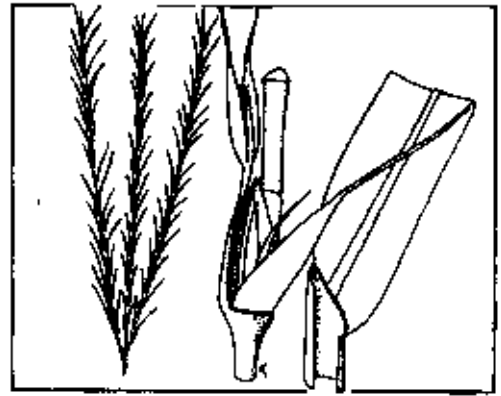
* (Xem chú thích ở trang 101)

10.680 - *Vossia cuspidata* (Roxb.) Griff.. Quét.

Cỏ đaniên nằm hay nổi, có rễ ở mắt, cao 1-2 m, không lông. Lá có phiến dài đến 1 m, rộng 1-1,5 cm, *mócmóc*; mép ngắn, rìa lông. Pháthoa do 2-6 gié (tùng cặp) dài 10-20 cm; giéhoa từng cặp, trong lóm của sóng, đỉnh có mũi cứng dài, hoa dưới đục, hoa trên cái.

Địa, nương lạn, dựa ruộng, có khi là cỏ nổi.

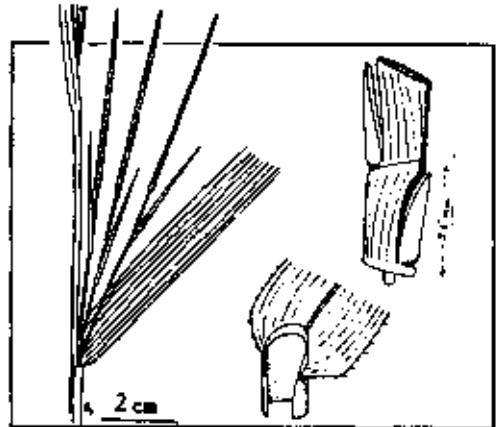
- Prostrate or floating grass; racemes 2-6, to 20 cm long (*Ischaemum cuspidatum* Roxb.).

10.681 - *Ophiuros exaltatus* (L.) O. Ktze.. Xavi.

Cỏ đaniên cao 1-2 m; thân to 4-7 mm, ở đáy. Lá có phiến phẳng, dài 30-60 cm, rộng 1-2 cm, đáy tròn, bìa có lông, gân giữa, to, trắng; mép ngắn, bẹ tròn. Gié 5-15 ở nách lá, rộng 1,5 mm; giéhoa ở trong khuyết của trục,, đỉnh dưới láng.

Dựa bung, ven rừng, bình và trungnguyên. Ở *O. megaphyllus* St. ex Haines, gié cóđộc, có lá có lông.

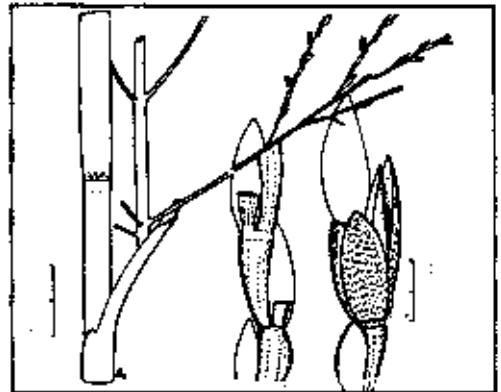
- Perennial 1-2 m high grass; racemes 1.5 mm wide (*Aegilops exaltata* L.).

10.682 - *Thyrsia thyrsoides* (Hack.) A. Cam..

Cỏ cao đến 2 m; thân to hơn ngón tay út, không lông, trù ở mắt. Lá có phiến hẹp cứng, dài đến 1 m, rộng 1-2 cm, gân giữa to; bẹ đẹp, mép cắt ngang, có lông. Pháthoa là chùm-tútán ở ngọn, cao 25-40 cm; trục chủ-chi, mang giéhoa từng cặp, giéhoa không cọng dài 3,5 mm, trấu có nuốm dài, nhỏ, bìa có lông mịn, hoa 2, hoa dưới lép, hoa trên lưỡngphái; giéhoa có cọng dài 3-4 mm, cocấu như giéhoa không cọng.

Hàsonbình.

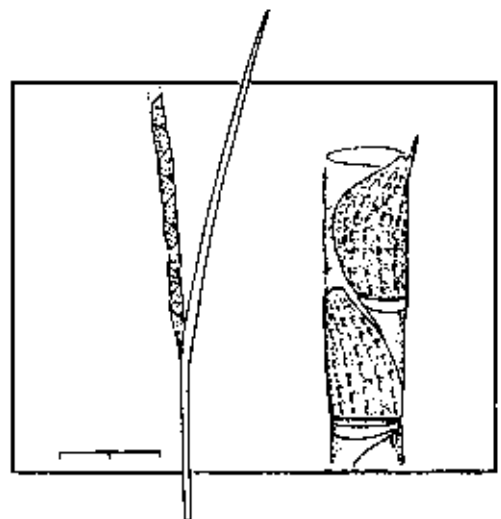
- Grass to 2 m high; thyrses 4 cm long (*Rottboellia thyrsoides* Hack.).

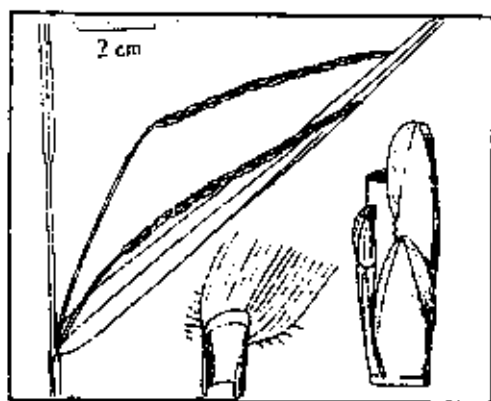
10.683 - *Coelorachis cancellata* (Ridl.) Bor. Xoangtrục rào

Bụi; thân ngắn. Lá có phiến *đứng*, dài, hẹp, rộng 3-4 mm. Pháthoa là một chùm như gié *đứng*, to 3-4 mm, trục để gậy ngang; giéhoa không cọng có 4-5 hàng lóm mỗi bên.

Đàlat: Finnóm.

- Racemes 3-4 mm wide; inferior glumes sculptured (*Rottboellia cancellata* Ridl.)

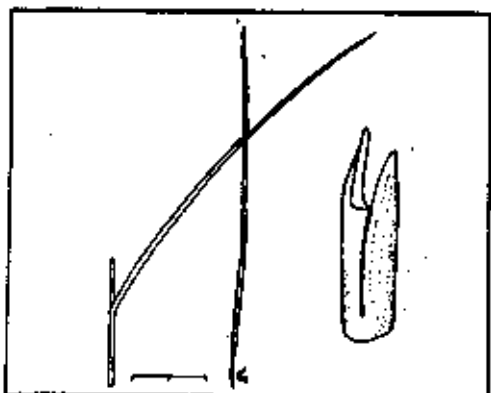

10.684 - *Coelorachis glandulosa* (Trin.) Stapf. exRidl.
Xoangtrục sống.

Cỏ daniên cao 1-2 m, có nhánh. Lá có phiến dài 40-70 cm, rộng 2-2,5 cm; mép thấp, đen; bề không lông. Pháthoả là 1-2 chùm ở nách lá, rộng 5-8 mm; giéhoa có đỉnh dưới có 5-7 gai nhỏ ở bìa; giéhoa có cọng cao bằng giéhoa không cọng, thường lép.

Ven rừng, dựa lộ, bình và trungnguyên.

- Perennial 1-2 m high grass; racemes axillary; lowers glume winged (*Rottboellia glandulosa* Trin.).

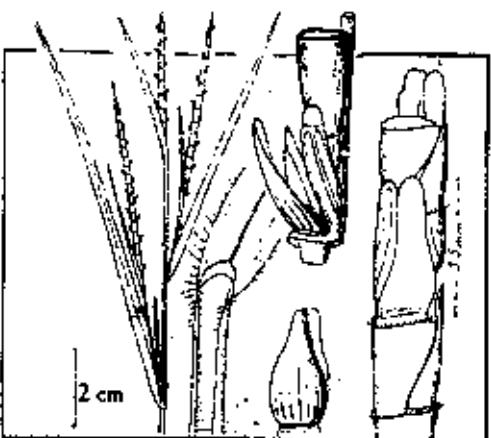

10.685 - *Coelorachis pratensis* (Bal.) A. Cam.
Xoangtrục đồng cỏ.

Bụi daniên; thân cao 50-75 cm, không lông. Lá có phiến hẹp, dài 15-30 cm, rộng vào 1 mm, mặt dưới có lông; bề ngắn hơn lông; mép là một hàng lông. Pháthoả là 1 chùm dài 10-13 cm, gãy thành lông mắt xéo, mang luôn cọng của giéhoa; giéhoa dài 4,5-6 mm, màu đường-thê, 2 hoa, hoa trên đục; giéhoa có cọng lép.

Quảngyên.

- Perennial grass; racemes 10-15 cm long (*Rottboellia pratensis* Bal.).

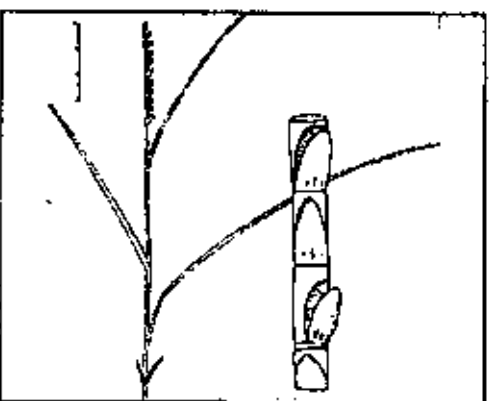

10.686 - *Coelorachis striata* (Steud.) A. Cam.
Xoangtrục sọc.

Cỏ daniên cao 1 m. Lá có phiến hẹp dài, rộng 10-13 mm; mép là phiến mỏng, rách ít nhiều. Chùm như gié từng cặp dài 10-12 cm, hơi dẹp, trên cọng có đốt, dài 15-17 cm; giéhoa dài 4 mm, không cọng có cánh ở phần trên.

Rừng Thông; Bàolộc, Dìlinh.

- Perennial 1 m high grass; racemes axillary; lower glume winged (*Rottbellia striata* Nees ex Steud.).

10.687 - *Heteropholis cochinchinensis* (Lour.) Clayton.
Dịbán Nambộ.

Cỏ daniên, cao 40-50 cm. Lá có phiến hẹp, dài 10-15 cm, rộng 1-2 mm; bề không lông; mép rất ngắn. Pháthoả là một gié đứng dài 5-7 cm; cọng không lông; lông gãy ngang chỗ không xéo; giéhoa trong lổm của trục; giéhoa có cọng gần như lép; giéhoa không cọng mang 2 hoa, hoa dưới lép, hoa trên lưỡngphái.

B.T.

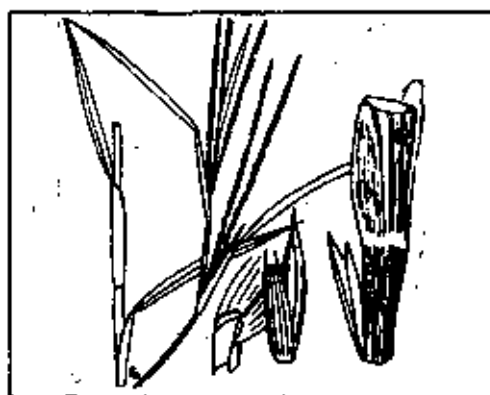
- Perennial 50 cm high; lower glume sculptured (*Phleum cochinchinensis* Lour.).

10.688 - *Hemarthria compressa* (L.f.) R. Br. Bói, Bántiết đẹp.

Cỏ daniên có cãnhành nằm; lông dài 2 cm, to 3 mm, thân đứng cao 20-40 cm. Lá có phiến hẹp nhọn; mép có rìa lông; bẹ không lông. Gié từng cặp, nâu đỏ, dài 5-6 cm, trên cọng ngắn; trục không gầy, đẹp, có sọc sậm; đỉnh trên trong lờm của trục.

Hàsonbinh; VII.

- Perennial; racemes by 2, 5-6 cm long; rachis tough (*Rottbellia compressa* L.f.).

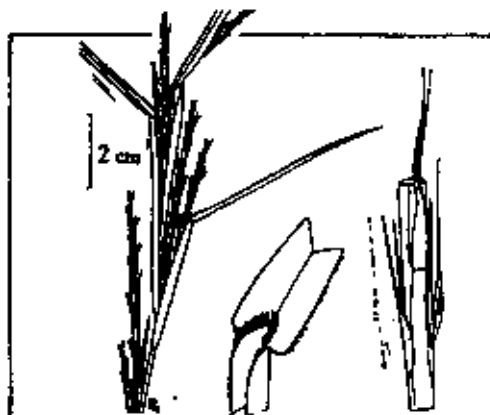

10.689 - *Hemarthria longiflora* (Hook. f.) A. Cam. var. *tonkinensis* A. Cam. Bántiết hoa-dài.

Cỏ nằm rồi đứng, không lông, cao 20-50 cm; lông ngắn hơn bẹ, mềm. Lá có phiến dài 10-12 cm, rộng 5-12 mm, có lông ở đáy; mép là rìa lông cao, bẹ rìa lông. Gié 2-1 ở nách lá, có một bao riêng, dài 8-20 cm, đẹp, rộng 6 mm; giéhoa từng cặp, một không cọng, một có cọng, dài 11-20 mm, kể cả mũi dài.

Nơi ẩm, chịu vùng phèn: Lục tinh: U Minh.; IV-V.

- Ascending grass, 20-50 cm high; spikelets long pointed (*Rottbellia longiflora* Hook. f., *R. tonkinensis* A. Cam.).

10.690 - *Hemarthria protensa* Nees ex Steud. Bántiết trái.

Cỏ daniên có cãnhành; thân cao đến 1,8 m. Lá có phiến hẹp, dài đến 10-30 cm, rộng 4-5 mm; mép cao 1 mm; bẹ dài gần bằng lông. Pháthhoa từng cặp, có cọng dài; gié ốm, rộng 1,5-2 mm mà thôi, trục hơi dễ gãy; giéhoa không cọng cao 5 mm, có lônggai dài 12 mm; giéhoa có cọng có mũi cao, cọng có rìa lông trắng.

Đàlat; XI.

- Perennial grass up to 1.8 m high; racemes by 2; spikelets awned.

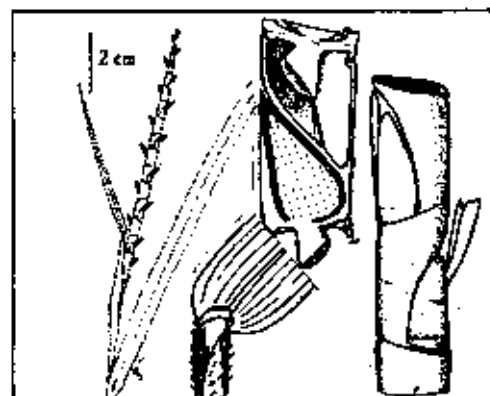

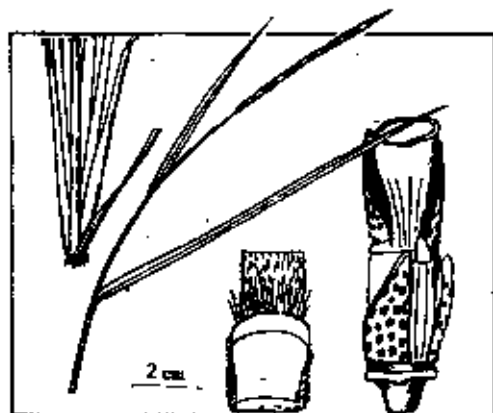
10.691 - *Rottboellia cochinchinensis* (Lour.) W.D. Clayt. Lát léo.

Cỏ to, cao 0,8-3 m; thân có lông cứng. Lá có phiến dài đến 50 cm, rộng 1-2,5 cm, gân giữa to; mép ngắn, có rìa lông. Nhánh mang pháthhoa thường có cặp; gié hình trụ sưng, dễ gãy, dài 8-15 cm; giéhoa đỉnh, nhu chôn vào trục; giéhoa không cọng dài 5-7 mm; giéhoa có cọng lép, thấp hơn và khác hìnhthế.

Dựa lộ.

- Grass up to 3 m high; racemes with fragile rachis (*Stegosia cochinchinensis* Lour., *R. exaltata* L.f. 1781, non 1779).

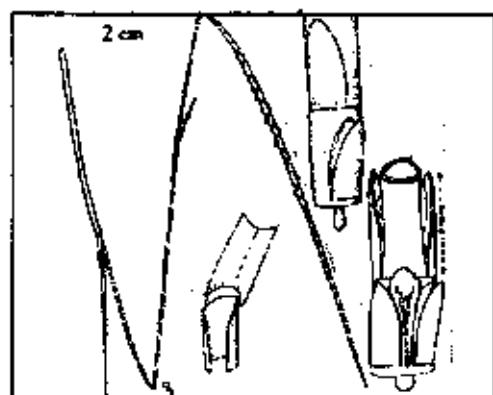

10.692 - Rottboellia mollicoma Hack. Látleo lông-mềm.

Cỏ cao đến 1 m; thân có lông dày mềm. Lá có phiến dài 30 cm, rộng vào 17 mm, có lông dài ở mép; mép cao; bẹ dày lông. Gié hoa cô độc ở chót nhánh, dài 7-8 cm, to 2 mm, có lông; trục 2 mm, để gầy; gié hoa cặp 3, một có cọng, 2 không cọng, đỉnh gié hoa không cọng *mặt rỗ*.

Rừng thưa, dựa lộ, trung và cao nguyên; XII.

- Racemes 7-8 cm long; sessile spikelets with sculptured glume (*Mnesithea mollicoma* (Hack.) A. Cam.).

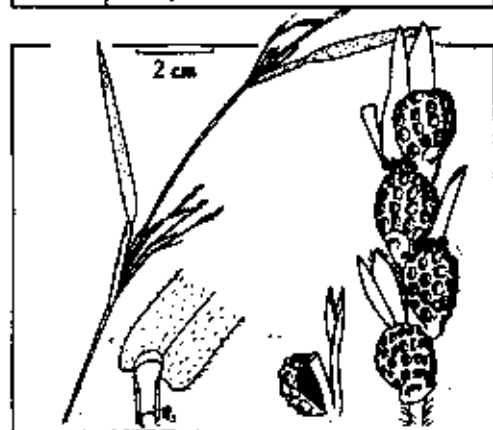

10.693 - Mnesithea laevis (Retz.) Kunth. Ký ví láng.

Bụi cao đến 1 m, do nhiều thân mảnh, ít nhánh, có lông dài, rộng 1-2 mm. Lá có phiến hẹp, dài 10-35 cm, rộng 3-5 mm, không lông; mép cao 1 mm. Gié ở ngọn thân hay chót nhánh, trên cọng dài, mảnh; gié hoa *gắn một bên của trục*, từng cặp, không cọng, không lông, đỉnh dưới láng, dài 3-5 mm; ở phần trên của phách hoa, gié hoa cô độc.

Rừng thưa, bình nguyên; XI.

- Racemes with spikelets on the same side (*Rottboellia laevis* Retz.).

10.694 - Hackelochloa granularis (L.) O. Ktze. Hátken.

Cỏ nhất niên cao đến 1 m; thân nằm rồi đứng. Lá có phiến đẹp, dài 10-20 cm, rộng 1 cm, đáy phiến ôm thân; mép nguyên. Chùm như gié chụm ở nách lá; bẹ 1 cm, cọng 2-3 cm; gié hoa 1 không cọng, 1 có cọng; gié hoa không cọng có *đỉnh dưới hình cầu có mặt rỗ*, ốp sát vào trục; gié hoa có cọng đực.

Hoang nguyên: Bìnhlong, Longbinh; XI.

- Racemes with sessile spikelets globulous, sculptured (*Cenchrus granularis* L.).

Tripsacinae:

10.695 - Tripsacum laxum Nash. Guatemala grass.

Bụi dạng *Đế*; cành mảnh, to 3-4 cm; thân đứng to 2-3 cm, cao 2-3 m. Lá có phiến to, rộng đến 10 cm, dài hơn 1 m, gân chánh trắng; mép cao 1 mm, có lông. Gié ở ngọn nhánh chót thân, dài 20-30 cm, xanh, cái ở phần dưới, đực ở trên; hoa cái có 2 núm dài 2-3 cm, trắng; phần đực do nhiều gié hoa dài 4-6 mm. $2n = 59, 72$.

Tr ở Bàolộc, gốc T.-Mỹ; XI.

- Cultivated.

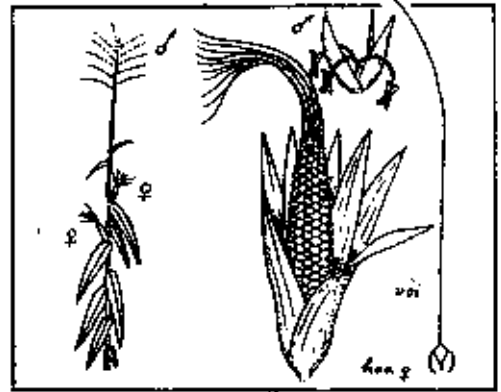

10.696 - *Zea mays* L.. Bắp, Ngô; Corn; Mais, Blé d'Amérique.

Cỏ nhất niên cao 1,5-2 m; thân to 1-1,5 cm. Lá to, rộng 5-8 cm; mép là phiến mỏng, cao 2-3 mm. Chùm tütan đực (cỏ) ở chót, cao 30-40 cm, vàng; gié hoa tưng cặp, chứa 2 hoa, 3 tiểu nhụy. Pháth hoa cái ở nách lá, trong nhiều lá hoa tống bao to; gié to, hoa có một vòi nhụy rất dài (râu bắp). Gié cái cho ra "trái" bắp; "hạt" (dinh quả) vàng, sắp theo 8-10 hàng dọc. $2n = 10, 30, 40, 80$.

Tr; I-XII. Gốc T.-Mỹ; người Da-đỏ đã tạo ra Bắp vào -5.000 ở Mexico (Aztec); Columbus mang về Âu châu năm 1493. Râu Bắp lợi tiểu tốt.

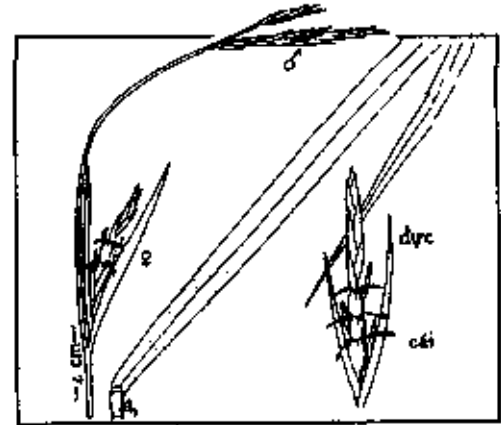
- Cultivated.

10.697 - *Polytoca digitata* (L.f.) Druce. Da-chi

Cỏ cao 1-1,5 m; mắt dày lông. Lá có phiến dài nhọn, không hay có lông phún, dài 30-60 cm, rộng 1,5-2,5 cm; mép mỏng, có lông. Pháth hoa đồng chu với gié đực ở chót, gié ở nách lá cái hay có vài gié hoa đực; gié hoa đực dài 5-6 mm, nhọn; gié hoa cái, một không cọng, một có cọng. Dinh quả nhỏ.

- Inferior raceme female or bisexual (*Apludia digitata* L.f., *P. heteroclita* (Roxb.) Koord.).

10.698 - *Polytoca wallichiana* (Nees ex Steud.) Benth.

Cỏ daniên; chồi to; thân không lông. Lá có phiến phẳng, to 20-90 x 2,5-3,5 cm; mép thô s. Faux-épis đực cong queo, tưng cặp; gié hoa có cọng tựa.

Áo, Thái lan, Đông dương.

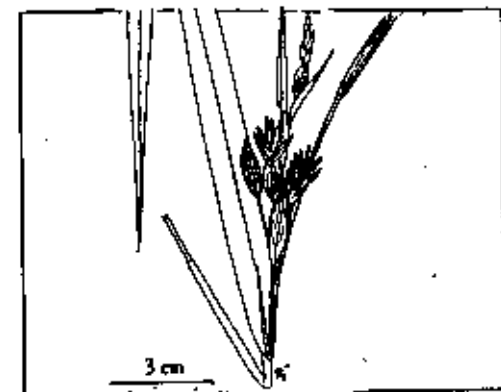
(*Cyathorrhachis wallichiana* Nees ex Steud.)

10.699 - *Chionachne koenigii* (Spreng.) Thw.. Tuyét mao.

Cỏ daniên cao đến 1,5 m, mắt có lông. Lá có phiến dài 20-60 cm, rộng đến 2 cm, có hay không lông; mép dày lông. Gié đồng chu, dài 2-4 cm, có 1 lá hoa riêng; gié hoa đực ở trên, trục mang mảnh; gié hoa cái có trục mang to. Dinh quả trong trấu dưới vàng, cứng hình thoi.

Lông ngứa, bìa lá rất bén; đất mới ở châu thổ.

- Female spikelets with glume ovoid, indurated (*Coix koenigii* Spreng., *Ch. barbata* Roxb.)

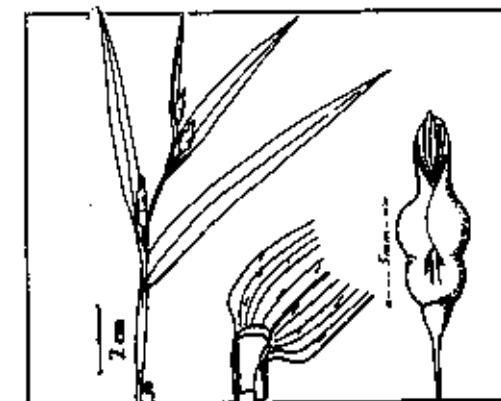

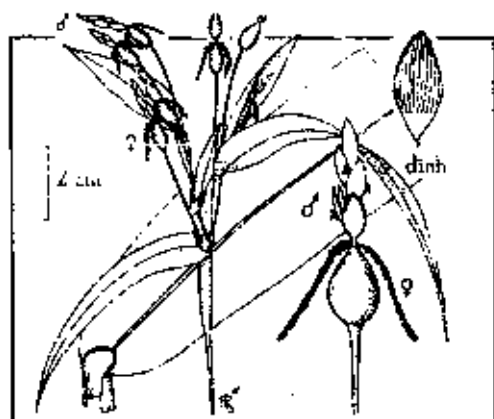
10.700 - *Sclerachne punctata* R. Br.. Cuong mao dóm.

Cỏ mảnh, nằm, rđi đứng cao 70 cm; mắt có lông. Lá có phiến hẹp, dài 15-20 cm, rộng 6-10 mm, gần như không lông; mép nguyên. Gié 2-3, đực ở trên; gié hoa đực duy nhất, dài 4 mm; gié hoa cái thụ 1-3, cao 8-9 mm, dinh dưới cứng, thót ở giữa, đầu hẹp, chẻ hai, đặc sắc. Dinh quả nằm trong dinh dưới. $2n = 20$.

Đất châu thổ.

- Inferior glume of female spikelet constricted.

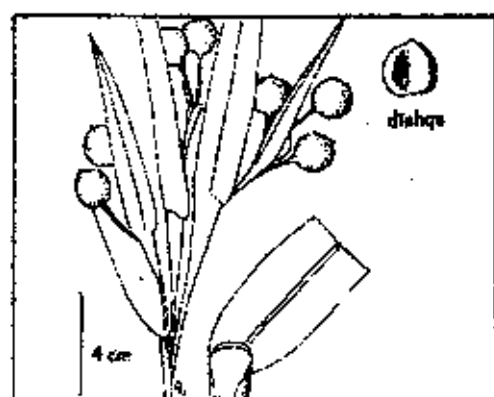
Cóiinae:

10.701 - *Coix lacryma-jobi* L. var. *lacryma-jobi*. Cườm-gạo.

Bụi daniên; thân to 8-10 mm. Lá có phiến dài 40-50 cm, rộng đến 5 cm, gân giữa to, trắng; mép ngắn, không lông. Pháthoả ở chót nhánh; gié đực ở trên, xanh, giéhoa dài 6-7 mm, tiểnhuy vàng; giéhoa cái có bao hình bầu cao 8-9 mm, rộng 6 mm, khi chín nâu đen rồi trắng, rất cứng. $2n = 20$.

Đất ẩm hoang, sỏi rác củ, đến vùng nước lợ.

Utricles black brown then white.

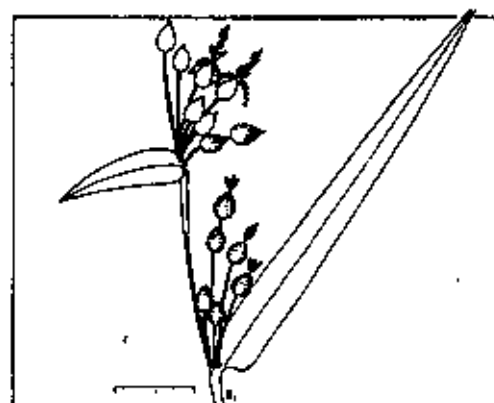

10.702 - *Coix lacryma-jobi* var. *ma-yuen* (Rom.) Stapf.. Bobo nếp, Ydi nếp; Job's Tears, Pearl Barley.

Cỏ cao 1-2 m; thân có nhiều nhánh. Lá có phiến rộng 2-5 cm; mép cao 1 mm, be không lông. Gié trên cọng dài 4-5 cm, mang một giéhoa cái có láhoa cứng bao lại; giéhoa đực 4-7, đỉnh có cánh hẹp. "Trái" (bầu) hình cầu, vỏ mỏng, có rãnh, to 6-8 mm. $2n = 20$. Ở var. *stenocarpa* (Stapf.), Ydi tên: hạt to, trắngtrắng.

Tr: hạt thường nấu chè; V-XII. Trị sốt, sưng, đau bụng, thấp-khớp, đái khó; chứa coixenolid chống bướu, coxol, fránthông, thuốc-tê.

- Cultivated (*C. ma-yuen* Romanet).

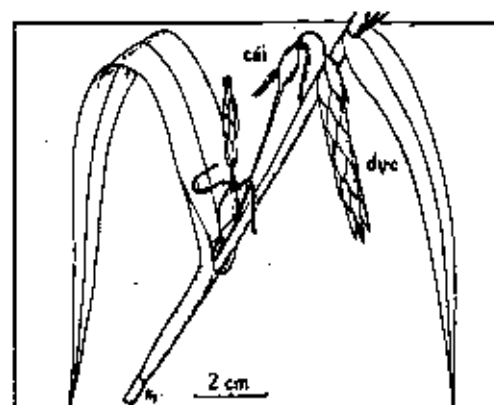

10.703 - *Coix puellarium* Bal.. Cườm-gạo.

Bụi daniên nhỏ, cao vào 50 cm. Lá có phiến dài 20-40 cm, rộng 2-3cm, không lông; mép ngắn, không lông. Gié trên cọng dài; giéhoa cái có bao cứng; giéhoa đực 4-7, đỉnh có cánh hẹp. Đỉnhquả trong bao ("hạt") xoan dày rất cứng, ngà đến denden, láng.

Hoang dựa lộ, rầy. Hạt được trẻ-em dùng làm chuỗi đẹp.

- Perennial grass; utricles very hard, blackish or white shining (*Coix lacryma-jobi* var. *puellarium* (Bal.) A. Cam.).

10.704 - *Coix aquatica* Roxb.. Nga.

Nétthựcvật hay thủythựcvật daniên to; thân nổi hay nằm, có rễ ở mắt, dài đến 30 m. Lá có phiến dài 30-90 cm, rộng 2-4 cm, mặt trên có tuyến co lông; be không lông. Pháthoả ở nách lá với gié đực thông, xanhxanh, giéhoa nhóm 3, giéhoa giữa có cọng. "Trái" (bầu = tổngbao) cứng, láng, vàng hay nâu. $2n = 20$.

Ruộng cầmthùy, rạch.

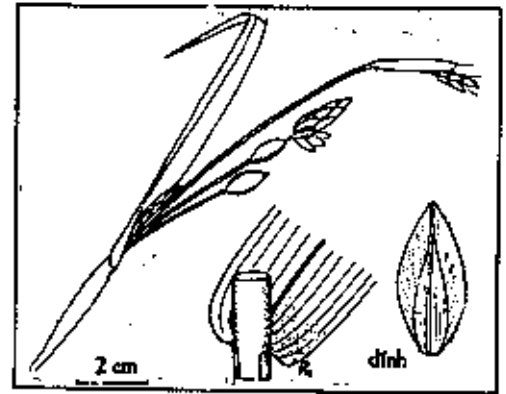
- Limnophytic or hydrophytic grass; racemes with utricles indurated.

10.705 - Coix gigantea Koenig ex Roxb.. Nga núi.

Cỏ daniên cao 3-4,5 m, thân to 1,5-2 cm ở gốc. Lá có phiến dài 60-120 cm, rộng 1,5-2,5 cm, gân giữa to, trắng, mặt trên nhám; mép không lông, ngắn. Gié đực trên phần cái, dài, gié hoa nhóm 3, gié hoa giữa không rụng, đỉnh có cánh rộng. Trái (bầu) cứng, láng.

Đất hoang ẩm.

- Perennial to 4,5 m high grass; utricles ovoid, indurated, shining.

AGAVACEAE : họ Agao

1a - địa thực vật

2a - có củ; lá hẹp dài, mềm; Tr vì hoa thơm

2b - có cành nhánh, lá dày, rộng, hay hình trụ, dạng lạ

Polygonum
Sanseveria

1b - cây thường có thân cứng, có thể rất to

2a - noãn sào hạ; lá to, cứng, nhọn, hay có gai

3a - nhánh phát hoa ngắn; chỉ tiểu hụy thò nhiều; phiến hoa dính nhau

Agave
Furcraea

3b - nhánh phát hoa dài; chỉ tiểu hụy ngắn; phiến hoa rời

2b - noãn sào thượng

3a - hoa thông, to; phiến hoa rời; lá với mũi như gai

Yucca

3b - hoa đứng; phiến hoa dính thành ống

4a - ống hoa ngắn; buồng 4-n noãn

Cordylina
Dracaena

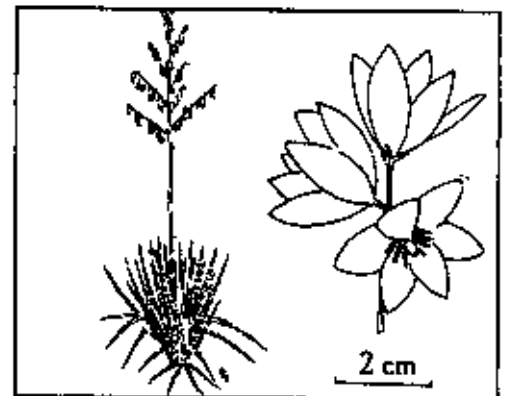
4b - ống hoa dài; buồng 1 noãn

10.706 - Yucca filamentosa L.. Du-ca; Adam's Needle.

Cây có thân cứng, có thể cao 1-2 m. Lá chụm ở chót thân, cứng, chót nhọn, dài 40-70 cm, rộng 3-6 cm. Chùm-tụtán cao 1-1,5 m; hoa nhiều, trắng, đẹp; phiến hoa cao 3-4 cm, rộng, rời nhau; tiểu hụy 6, không thò; noãn sào thượng, 3 buồng n-noãn.

Kiến: Phước Lễ. Góc B.-Mỹ. Trái to, mập, ăn được, địa phương gọi là datile; hơi xố. Nụ cũng được ăn.

- Ornamental.

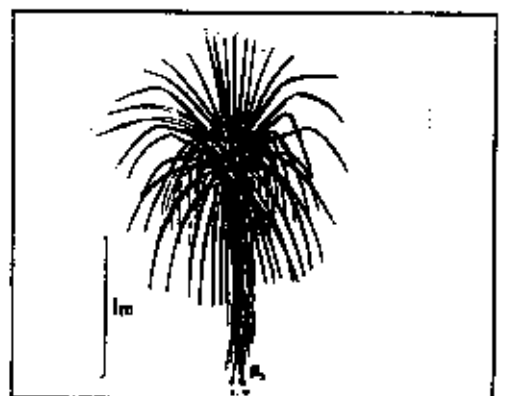

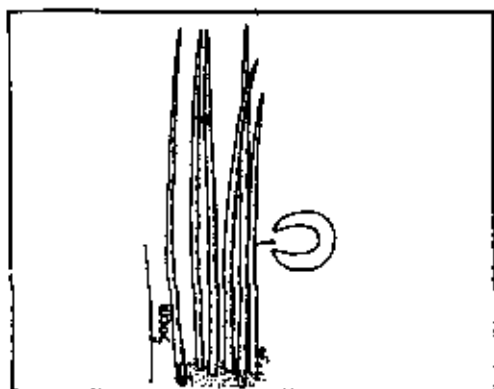
10.707 - Nolina longifolia Hemsl.. Phong nữ.

Thân cao 1-3 m, to hơn 10 cm. Lá nhiều, chụm ở chót nhánh, cứng, xanh đậm, không gân chánh, dài 1-1,5 m, rộng 2-3 cm, chót nhọn, bìa nhám. Phát hoa không gấp (chùm-tụtán, hoa đơn phái).

Kiến ở Sài Gòn.

Ornamental.

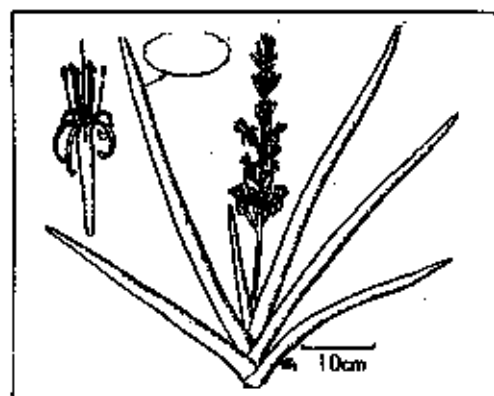

10.708 - *Sansevieria canaliculata* Carriere. Ngà-voi.

Bụi có cành hành đỏ; thân ngắn mang một lá hay 2 mà thôi. Lá đứng, hình trụ có một rãnh to, chót nhọn, cao 1-2 m. Chùm-tụ tán hẹp, cao 20 cm; hoa dài 3,5 cm, trắng, ống dài bằng tai, tai hẹp.

Kiến ở Sài Gòn, Đà Lạt.

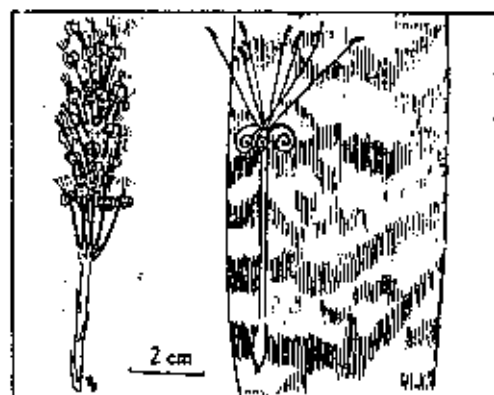
- Ornamental.

10.709 - *Sansevieria cylindrica* Bojer. Nanh-heo; Snake Plant.

Bụi daniên, có cành hành. Lá 5-10 song đĩnh, hình trụ nhọn, cao 0,3-1,2 m, màu lục đậm có rãnh, có rãnh cạn hay không rãnh. Chùm-tụ tán ngắn hơn lá; hoa màu ngà có đốm hương; ống hoa dài bằng tai; tiểu nhị 6.

Kiến thường gặp. *In vitro*, chống siêu khuẩn trái-ra.

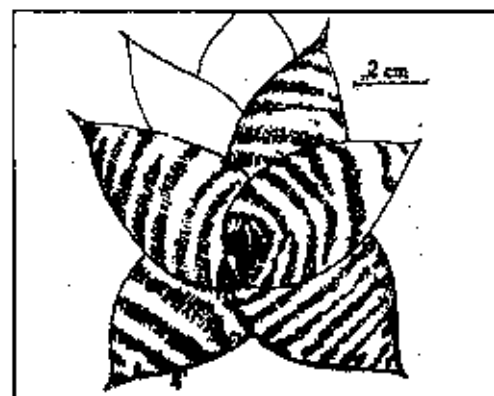
- Ornamental.

10.710 - *Sansevieria trifasciata* Praik. var. *trifasciata*. Lưỡi-cọp, Hổvi; Bowstring Hemp, Snake Plant.

Bụi daniên có cành hành. Lá cao đến 90 cm, rộng đến 5-8(12) cm, phía trên gần như phẳng, có rãnh đậm, bia xanh hay có sọc vàng rộng (var. *laurentii* N. E. Br., h. lâu). Chùm-tụ tán cao hơn lá; hoa có ống dài.

Tr vì lá đẹp, gốc T.-Mỹ; VI-VII. Trị ho, viêm cổ, khan tiếng, tai có mù.

- Ornamental.

10.711 - *Sansevieria trifasciata* var. *hahnii* Hort. Lưỡi-mèo

Cành hành mang thân ngắn. Lá gần vòng, khít nhau, chụm ở đất, ngắn (dài 10-15 cm) rộng 4-6 cm, chót có mũi dài, màu lục đậm có sọc ngang dợt.

Kiến thường Tr ở chậu.

- Ornamental.

10.712 - *Sansevieria hyacinthoides* (L.) Druce. Lưỡi-cọp; Bowstring Hemp.

Bụi daniên; thân ngắn. Lá có phiến cao 50-70 cm, rộng 2-4(8) cm, uốn như máng xối, có rãnh ngang màu xám đi đến bìa hay bìa có sọc vàng. Chùm-tútán cao hơn lá; hoa *xanhxanh*, cao 3 cm; ống hơi dài hơn tai; tiểunhụy 6. Trái tròn, có tam bì lép đeo.

Tr: VI-VII.

- Ornamental (*Aloe hyacinthoides* L., *S. zeylanica* (L.) Willd., *S. guineensis* (L.) Willd.).

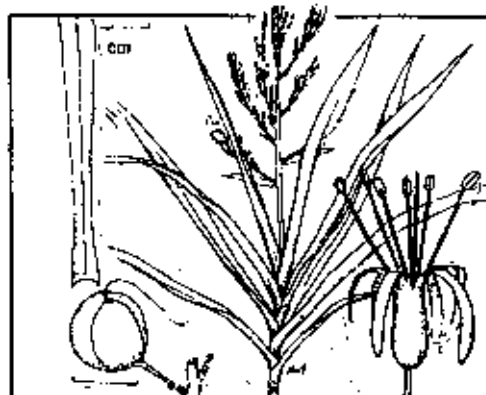

10.713 - *Dracaena angustifolia* Roxb. Phất dù lá-hẹp, Phú quí, Bánh-tét; Baton.

Tiểu mộc cao 1-3 m, thân to đến 3-4 cm, thường 1 cm. Lá chum ở chót nhánh, dài 15-25 cm, rộng 2-3 cm, xanh đậm, từ từ hẹp ở đáy. Chùm-tútán ở ngọn, đứng; hoa dài 2 cm, *vàngvàng*; phiến dính nhau đến 10 mm; tiểunhụy 6, gắn trên phiến hoa. Quả to 1 cm, *vàng hay đỏ*, 1 hạt.

Sapa, thường Tr; II-IV.

- Shrub to 3 m high; leaves 2-3 cm wide; flowers yellowish, 2 cm long.

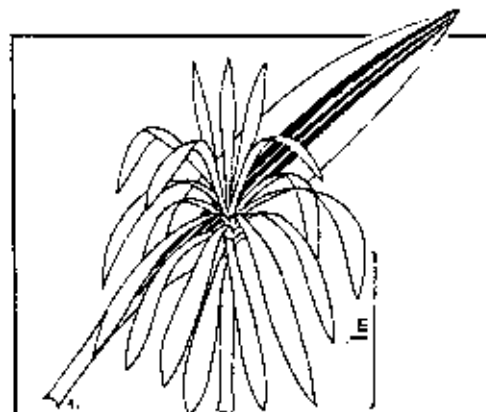

10.714 - *Dracaena deremensis* Engl. var. *warneckii* Hort. Phất dù to.

Tiểu mộc cao 3-4,5 m, có nhánh to. Lá có phiến dài 30-45 cm, rộng 4-5 cm, chót nhọn, hẹp ở đáy thành một cuống rộng, có sọc trắng ở giữa. Hoa có cọng 4 mm, ống 4 mm, tai 6-8 mm, *đỏ đậm mặt ngoài*, trắng mặt trong, mùi hôi.

Tr.

- Cultivated.

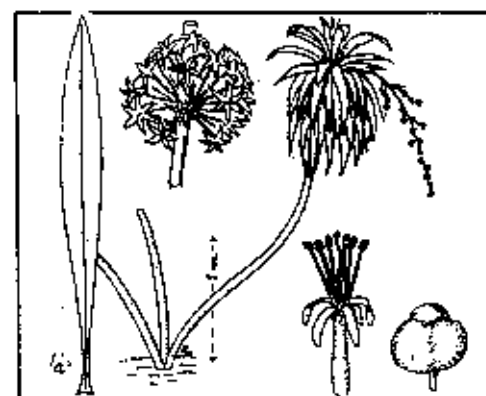

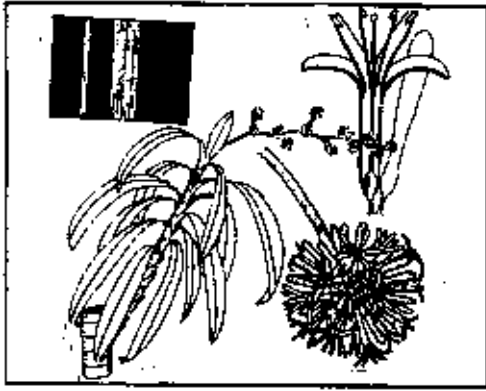
10.715 - *Dracaena fragrans* (L.) Ker.-Gawl. Phất dù thơm; Corn Plant.

Tiểu mộc cao 4-6 m, thân to 3-4 cm, *ít khi có nhánh*. Lá dài 60-90 cm, rộng đến 10 cm, từ từ hẹp trên bề mặt ngắn. Chùm mang nhiều tán tròn; hoa *thơm ngònghạt*, trổ vào đêm, *vàngvàng*, cao 12-15 mm. Quả đỏ.

Kiếning, gốc Tây-Phi; II-III.

- Cultivated (*Aletris fragrans* L.).

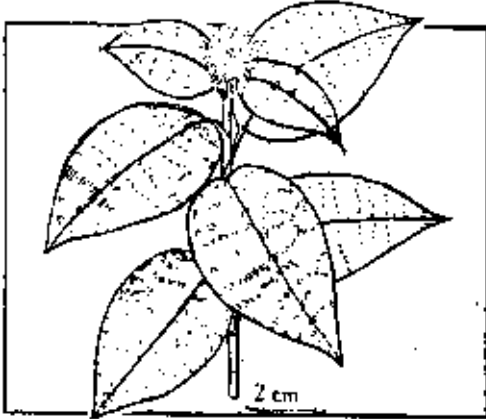

10.716 - *Dracaena fragrans* var.

Var. *linderi* Hort., lá có sọc ngà; var.

massangana Hort.: lá có sọc ngà ở giữa; II-III.

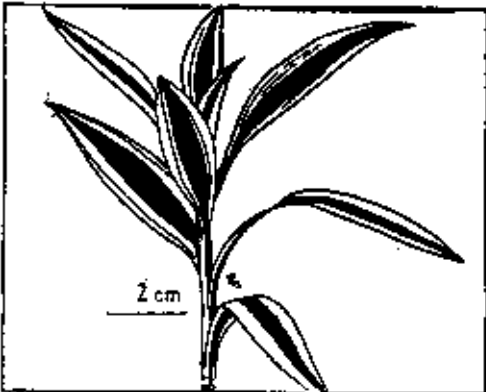
- Cultivated.

10.717 - *Dracaena goldieana* Bullen ex Mast. & Moore. Phát dụ rần.

Bụi cao đến 4 m. Lá có phiến xoan, đáy thường bất xứng, chót nhọn, dài 15-20 cm, có rãnh ngang, màu lục dợt hay trắng trắng; cuống dài 10-15 cm. Chùm-tụ tán dày; hoa thơm, trắng, lâu rụng; bao hoa cao 3-5 cm, ống dài vào 1,3 cm. Quả màu cam., to 1,5-2 cm.

Kiếng với lá đẹp. Góc T.-Phi.

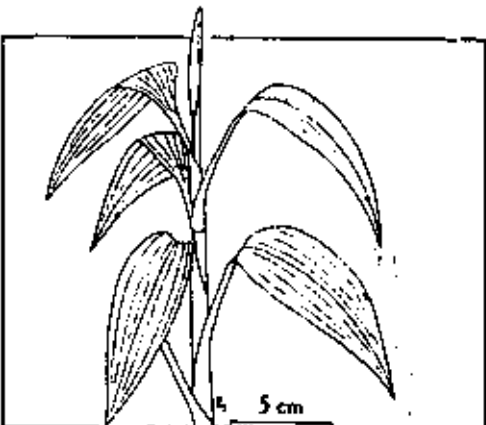
- Ornamental.

10.718 - *Dracaena sanderiana* Sand.. Phát dụ Sander; Belgian Evergreen.

Bụi khá dày; thân to vào 1 cm, cao đến 1,5 m. Lá có phiến đứng hay ngang, rộng 2-3 cm, chót nhọn, màu xanh dợt có sọc trắng dọc phía bì; cuống hẹp, dài.

Kiếng với lá đẹp. Góc Congo.

- Ornamental.

10.719 - *Dracaena sanderiana* forma *virescens* Hort.. Phát dụ xanh. Phát tài.

Bụi cao 1-1,5 m; thân to 8-12 mm, lông dài 5-10 cm. Lá có phiến màu lục tươi, thon rộng, chót nhọn; cuống dài và bẹ ôm thân.

Tr vì dạng thanh và màu lục đẹp.

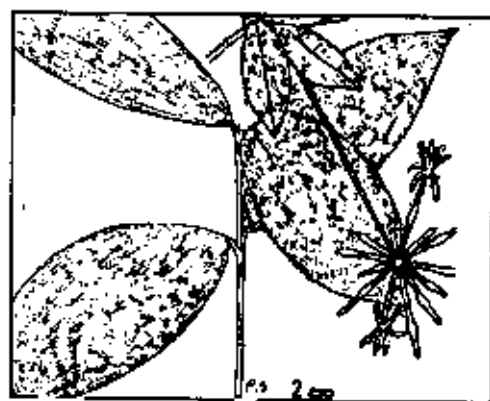
- Cultivated.

10.720 - *Dracaena surculosa* Lindl. var. *surculosa*.
Phát dụ cành.

Bụi cao 0,3-2 m, có nhánh mảnh. Lá mọc đối hay vòng, phiến xoan tròn dài, không cuống hay có cuống ngắn, có bết tròn trắng hay vàng (lúc non). Phát hoa là tán tròn trên cọng dài; lá hoa như vảy; hoa nhỏ. Quả tròn to 1,5-2 cm, vàng đỏ.

Kiêng, gốc Congo.

- Ornamental.

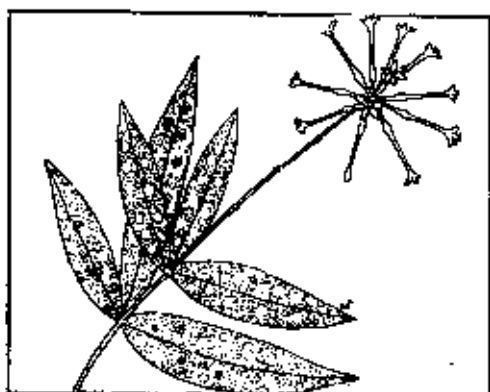

10.721 - *Dracaena surculosa* var. *pustulata* Hort. Phát dụ đóm.

Bụi cao 1 m; nhánh mảnh, mang lông dài và lá mọc đối hay chụm ba. Lá có phiến bầu dục thon, màu oliu có đóm tròn màu sẫm. Phát hoa là tán tròn trên cọng dài; hoa cao 2 cm.

Kiêng.

- Ornamental.

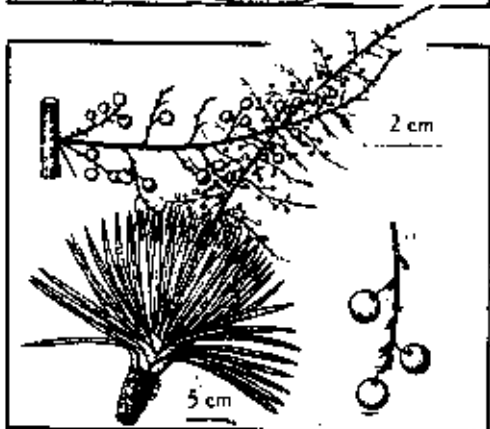

10.722 - *Dracaena cambodiana* Pierre ex Gagn. Phát dụ Cambốt.

Dại mộc có thể cao 10 m, to 30 cm ở gốc; nhánh có theo lá to, ngang. Lá mọc khít nhau, hẹp, nhọn, dài 40-60 cm. Chùm-tútán nhiều nhánh, nhánh dài, mảnh. Quả tròn, to 8-10 mm, hạt 3.

Đồi đá: Đàng, Cáná, Phan thiết. Hà tiên. Gó thông huyết, trị ú-huyết, thấp khớp, bế kinh, đau lưng.

- Tree to 10 m high; leaves 40-60 cm long; berries 8-10 mm across.

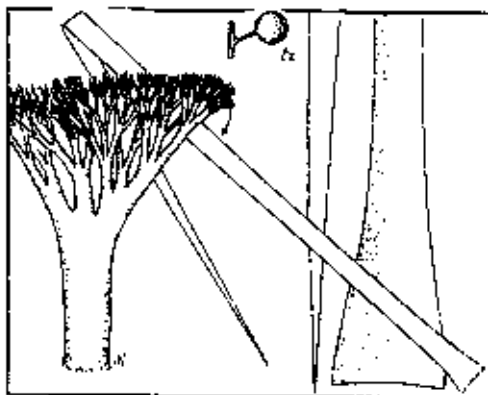
10.723 - *Dracaena cochinchinensis* (Lour.) Merr.
Huyết giác.

Tiểu mộc đến 3 m, thân to 1 cm, tùy to, không nhánh; rễ thành củ cam, thơm. Lá chụm 4-7, thon hẹp, to 20-80 x 3-4 cm, không cuống, có bẹ. Chùm-tútán ở ngọn, dài đến 1 m, nhánh dài đến 30 cm; hoa nhóm 2-4, nhỏ, xanh; cọng 3-5 mm; phiến hoa dính nhau ở 1/4 đáy; tiểu hụy 6, chi rộng bằng bao phấn; noãn sáo 3 buồng 1-noãn. Quả tròn, to hơn 1 cm, đen.

BTN: Hà nội, Cáná. Phú quốc. Thân già có màu đỏ, trị bầm (gây vasodilatation); rễ (đỏ) bổ.

- Shrub to 3 m high; tuber red; flowers green; berries black (*Aletris cochinchinensis* Lour., *Pleomele cochinchinensis* (Lour.)).

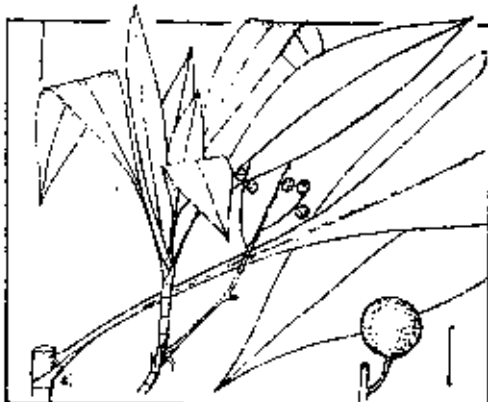

10.724- *Dracaena draco* L. Phát dụ rồng; Dragon tree.

Đại mộc có thể đđsở, cao đến 20 m, gốc nhiều người ôm; nhánh nhiều. Lá hình gươm dài, to 40-70 x 2 cm, lục mốcmốc. Hoa xanh. Quả đỏ.

Rừng duyên hải. Trái ăn được: "ngon".

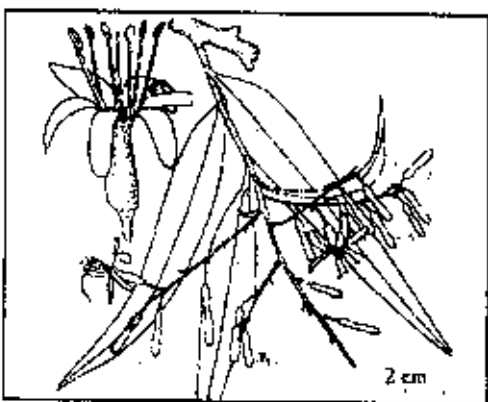
- Big tree, up to 20 m high; leaves to 70 cm long; flowers green; berries red.

10.725- *Dracaena elliptica* Thunb.. Phát dụ bầu dục.

Tiểu mộc cao 1-2 m; thân to vào 1 cm, Lá có phiến bầu dục thon, xanh đậm, dài 20-30 cm, đáy tù tù hẹp thành cuống hẹp, dài 4-6 cm, có cánh, có bẹ ôm thân. Chùm-tútán cao 20 cm, nhánh dài hơn 10 cm. Trái tròn, to 1 cm, vàng.

Rừng luôn luôn xanh, 0-300 m: Hà Sơn Bình, Định Quán; 8.

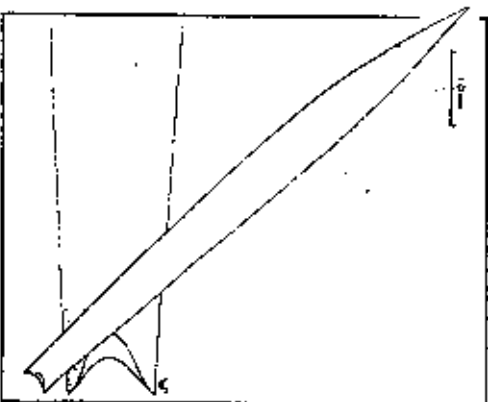
- Shrub 2 m high; limb elliptic lanceolate; berries yellow.

10.726- *Dracaena gracilis* Wall.. Phát dụ mảnh.

Tiểu mộc cao 1-4 m, gốc rộng 5-7 cm; nhánh mảnh. Lá có phiến thon hẹp (rộng 2-3 cm), có cuống ngắn. Chùm-tútán ở chót nhánh; hoa vàng vàng, dài 2 cm; ống dài bằng tai; tiểu hụy 6; noãn sào cao 4 mm. Quả tròn, đỏ đỏ, to 1,2 cm; hạt 1.

Rừng lầy: Quảng Trị, Nha Trang, Bảo Lộc, Bà Rịa..

- Shrub 1-4 m high; leaves shortly petiolated; flowers yellowish; berries reddish.

10.727 - *Dracaena hookeriana* K. Koch.. Phát dụ Hooker.

Tiểu mộc. Lá hình gươm, dài 50-70 cm, rộng 5-6 cm, đáy tù tù rộng ít lên trên.

- Leaves to 70 x 5-6 cm.

10.728 - *Pleomele terniflora* (Roxb.) Merr. (*Dracaena terniflora* Roxb.)

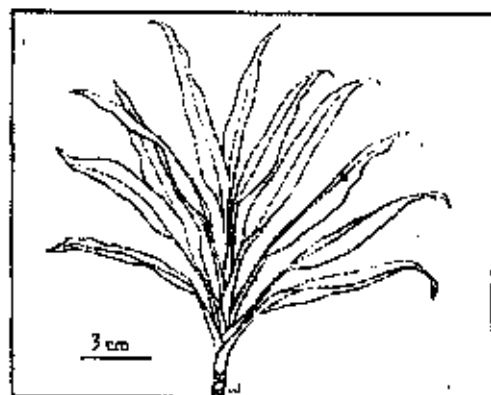
Tiểu mộc, low decumbant. Lá thon ngược, to 15-30 x 2,5-5 cm, chót nhọn; cuống dài 2,5-15 cm. Pháth hoa mang chùm như gié; bao hoa chế đến 1/2. Trái xoan hay có 3 cánh tròn.
Sông: trắng có tiểu mộc.

10.729 - *Cordyline fruticosa* (L.) Goepp. var. *angusta* Hort. Huyét dụ nhỏ.

Tiểu mộc nhỏ; thân to 1-1,5 cm. Lá nhỏ, hẹp, dài 10-15 cm, rộng 1,5-2 cm, lục đậm mặt trên, tia mặt dưới, hay *tía tròn*.

Thường trồng vì màu lá đẹp; cầm-máu.

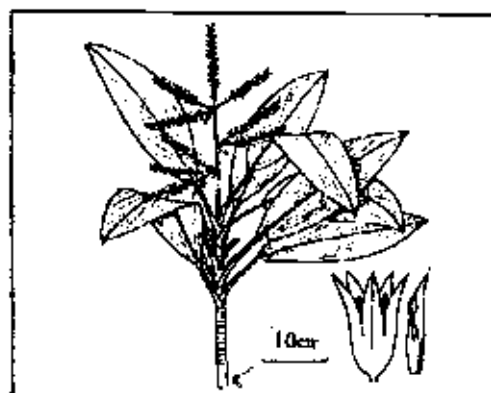
- Ornamental (*Convallaria fruticosa* L. ex Stickm., *C. terminalis* Kunth).

10.730 - *Cordyline fruticosa* var. *ti* Hort. Huyét dụ Ti.

Bụi cao 2-3 m, thân ít nhánh. Lá to hơn trên, rộng 10-15 cm, xanh tươi. Chùm-tútán to hơn, nhánh ngang, nhánh dưới kép; hoa *tim tím* hay *xanh*.

Kiếng. Cầm máu khi làm băng, trị lậu.

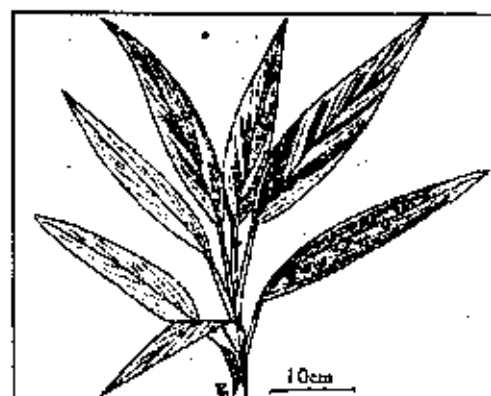
- Ornamental.

10.731 - *Cordyline fruticosa* var. *tricolor* Hort. Huyét dụ đỏ, Longhuyết; *Dracaena Palm*.

Bụi cao đến 1-3 m; thân ít nhánh. Lá có phiến mỏng, dài đến 40 cm, rộng 5-7 cm, chót nhọn, *trở sọc đỏ*; cuống dài 10-15 cm. Chùm-tútán cao đẹp; hoa *xanh* hay *đỏ*, lưỡng phái; noãn sào 3 buồng n-noãn. Phi quả đỏ.

Thường Tr ; XII-II. Trị đái-đường.

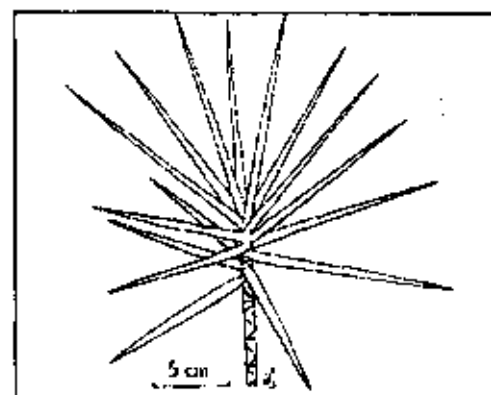
- Ornamental.

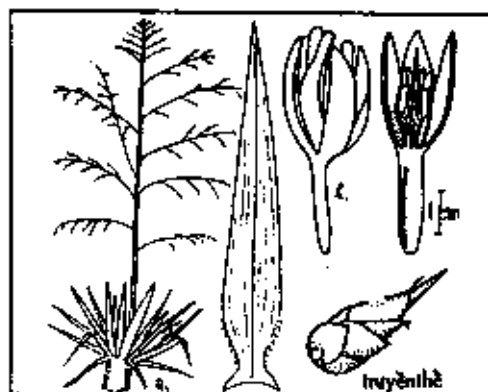
10.732 - *Cordyline stricta* Endl. Huyét dụ hẹp.

Tiểu mộc nhỏ; thân mảnh, to 1 cm. Lá không cuống, cứng, hẹp, dài 20-30 cm, rộng 1,2 cm, hai mặt một màu, *có sọc đỏ*. Chùm-tútán ở nách và ngọn; hoa hình chuông hơi tim tím.

Kiếng.

- Ornamental.

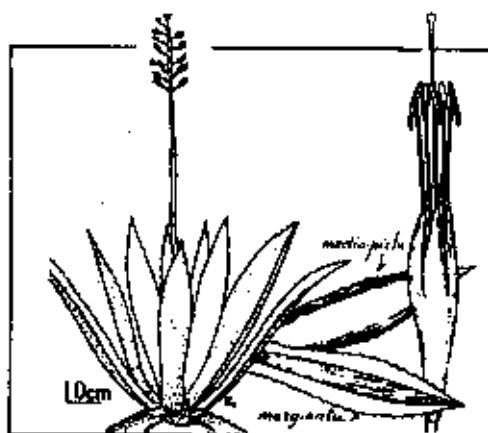

10.733 - *Furcraea foetida* (L.) Haworth var. *marginata*.
Agao to; Mauritius Hemp.

Cây to; thân ngắn. Lá thon đẹp, dài hơn 2 m, bìa nguyên, đáy có gai, có sọc vàng dợt ở giữa. Pháthoa rất to, cao 6-10 m, mang nhiều nhánh dài, ngang; hoa trắngtrắng, dài 3-4 cm; tiểunhụy có chi đẹp. Thường mang truyền thể ở bầu nhụy.

Tr, 1-1.500 m; lá cho sợi. Gốc Mexico.

- Cultivated (*Agave foetida* L., *F. gigantea* Vent.).

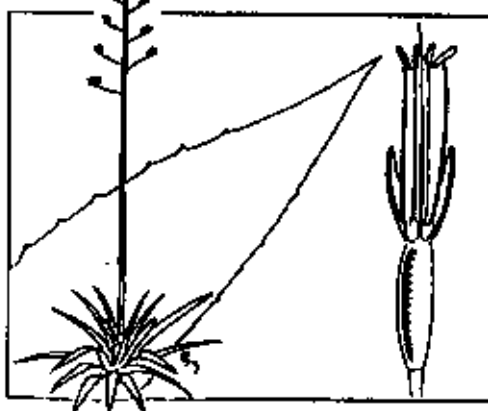

10.734 - *Agave americana* L. Agao Mỹ, Lưỡi-lê; Maguey.

Cây to; thân ngắn. Lá dày, thon dài, dài 1,5-2 m, xanh mốcmốc, bìa có răng đen đáy rộng. Pháthoa cao 3-9 m, nhánh ngang ngắn; hoa đứng vàngvàng, hình lục lạc dài 2 cm; tiểunhụy chi hẹp, baophấn vàng. Nang cao 4 cm; hạt nhiều. Không có truyền thể.

Tr thường để rào. Trổ bông sau 8-14 tuổi. Var. *marginata* Bail., bìa trở vàng. Gốc Mexico. Nhựa dầy men cho ra rượu Pulque ngon; trị sốt, lợi tiểu, trị thấp khớp; thân hạnhiệt.

- Cultivated.

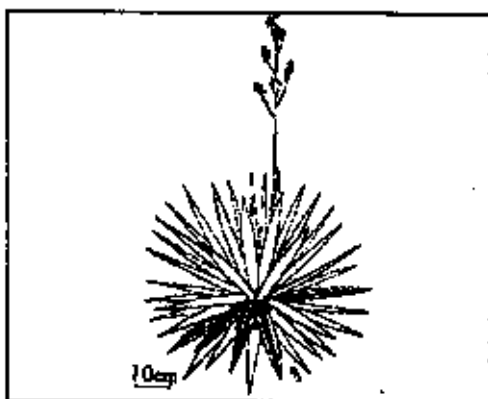

10.735 - *Agave atrovirens* Karw. ex Salm. Agao trờ-đen.

Thân ngắn, lá thành chum rộng 1,5-3 m. Lá to 150-200 x 25-40 cm, màu lục tươi, mốcmốc, bìa có răng cao 4-7 mm, gai cao 3-5 cm. Chùm-tútán cao 8-12 m, mang 18-20 nhánh, nhánh mang hoa thành chum dày; láhoa rõ; hoa cao 5-9 cm, noãn sào 2,5-5 cm, phiếnhoa cao 3-3,5 cm. Nang to 4-5 x 2-2,5 cm.

Tr, gốc T.-Mỹ.

- Cultivated.

10.736 - *Agave angustifolia* Haw. Agao nhỏ.

Cây nhỏ hơn trên; thân già cao đến 0,5 m. Lá nhiều, ngay, dài 50-70 cm, rộng 4-6 cm, bìa có răng, chót có một gai to, màu lục mốc. Pháthoa cao 2-3 m; nhánh tamphân; hoa cao 4-5 cm, ống 1 cm; truyền thể thường có. Nang.

Kiểm, nhất là var. *marginata* Trel., bìa lá có sọc trắng; ít khi để rào. Lợi tiểu, pháthần.

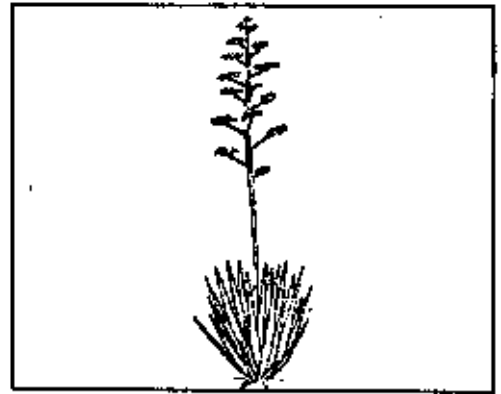
-Cultivated

10.737 - Agave fourcroyoides Lem.. Agao Fourcroy; Henequen.

Cây to; thân ngắn. Lá có phiến to, bìa có gai to, cao 3-6 mm, đầu hướng về ngọn lá. Pháthhoa cao; nhánh ngang, ngắn

Tr vùng Sài Gòn., đê rào nhà. Gốc Mexico.

- Cultivated.

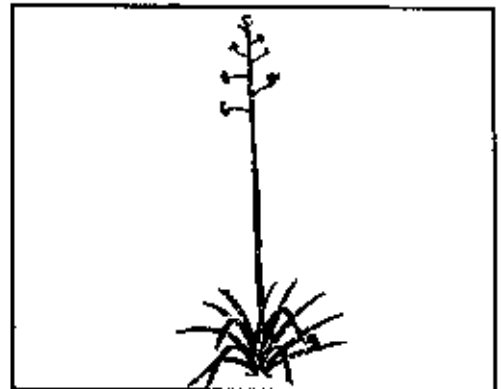

10.738 - Agave cantala Roxb.. Agao sợi.

Lá thành chum rộng 2-2,5 m; thân cao 30-60 cm. Lá gần *thuta*, to 150-200 x 7-9 cm, hẹp, *mỏng*, uốn, màu lục tươi hay *dậm*, bìa có răng nhỏ, cách nhau 2-3 cm, cong xuống. Chùm-tútán có khi có cầuhình, cao 6-8 m; hoa xanhxanh, với *bột tía* hay *đodô*; phiếnhoa cao 25-28 mm.

Tr lấy sợi ở Philipppin, Ấn Độ, sợi tốt hơn Sisal. Gốc Mỹchâu. Lợi tiểu, huộc, trị bườu cổ (goitre), trị bệnh da, trị ungthu

- Cultivated.

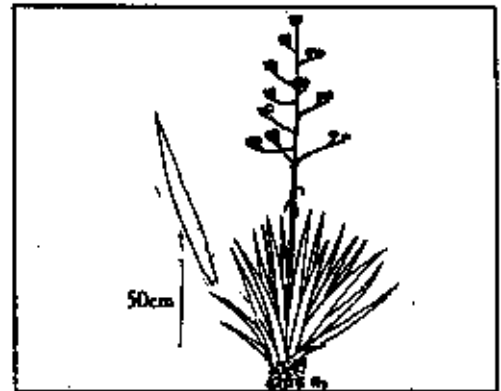

10.739 - Agave sisalana Persine. Sisal.

Thân cao đến 1 m, to 10-15 cm, Lá có phiến *xanh dậm*, *mổcmổc*, dài 1,5-1,8 m, rộng 10-15 cm, bìa *không gai*, chót có một mũi đenden, dài 1-2 cm. Pháthhoa cao 3-8 m, nhánh dài đến 1 m; hoa dày, đứng; ống dài 1,5 cm; tiểunhụy dài 6-8 cm; *truyềnthê* nhiều. $2n = 138, 150$

Tr dâvdó: lá cho sợi tốt. Gốc Mexico. Lá dùng như trà trị vàng-da.

- Cultivated.

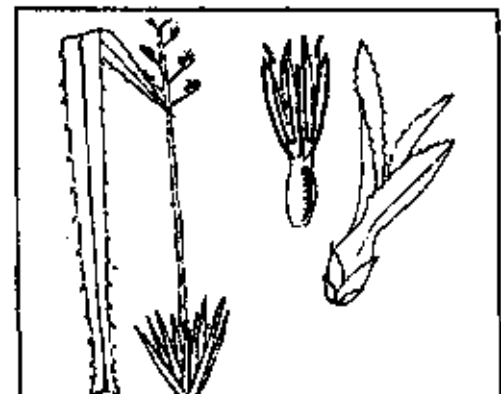

10.740 - Agave vivipara L.. Agao mang-con.

Cây to; thân ngắn. Lá to, phiến xanh *mổcmổc*, bìa có *gai to*, cong, hướng về góc. Pháthhoa cao 4-7 m; nhánh mang hoa và *truyềnthê*; hoa to; tiểunhụy dài bằng phiến hoa.

Tr để rào vườn, gốc T.-Mỹ.

- Cultivated.

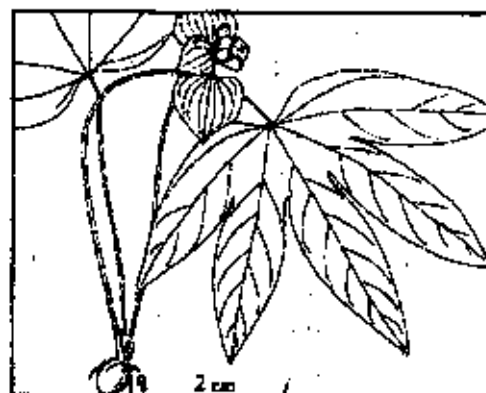

10.745* - *Tacca palmata* Bl. Nua chân-vịt.

Củ to 2-3 cm. Lá 3-4; cuống dài 30-40 cm; phiến không lông, rộng 20-35 cm, thùy 4-7. Phất hoa trên cọng cao 30-40 cm, lá hoa hình tim, lá hoa trong có cuống 2 cm; hoa vào 10, nhỏ, xanh; phiến hoa 6 mm; tiểuhụy 6. Quả tròn, to 8-10 mm.

Hàtiên, Phú quốc, Côn Sơn; VII-XI, 8-12. Củ đắng, điều hòa kinh nguyệt.

- Geophyte; limb glabrous; flowers green; berries 8-10 mm.

10.746 - *Tacca chantrieri* André. Râu-hùm.

Cành hành to 1 cm, đứng. Lá 6-10; phiến dài đến 30 cm, không lông; cuống dài 10-30 cm. Phất hoa 1-3; lá hoa rộng màu lục đỏ; tiền diệp dài như chỉ đỏ tía; hoa có cọng dài; tiểuhụy 6; noãn sào hạ, đính phôi trắc mô. Trái không tự-khai; hạt đỏ tươi.

Rừng luôn luôn xanh: Lào cai, Bavi, Định Quán; VII-VIII, 9-10. Chứa saponin-steroid cho ra diosgenin, tacosid, b-sitosterol; ngâm rượu, trị thấp khớp.

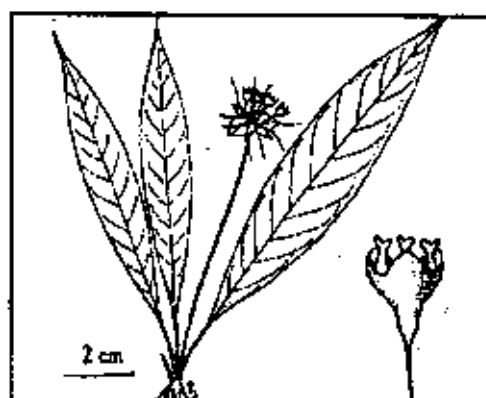
- Geophyte; involucre purple; bracteola long; capsules indehiscent (*T. paxiana* Limpr.).

10.747 - *Tacca integrifolia* Ker.-Gawl. Hạt úc.

Cành hành ngắn, gần như đứng. Lá tròn dài thon, dài 35-40 cm, chót có mũi dài, mặt dưới rất dẹt, gân-phụ vào 10 cặp; cuống ngắn. Trục phất hoa lục đỏ; lá hoa trong to hơn ngoài, dài 5-7, rộng 2,5 cm; hoa lục tím; tiểuhụy 6; noãn sào hạ, đính phôi trắc mô. Trái không tự khai, dài 2 cm, có sóng dọc.

Đầy đó, bình nguyên: Hà Nội, Lào cai.; 3.

- Petiole short; involucre and flowers purple; capsules indehiscent (*T. laevis* Roxb.).

10.748 - *Tacca plantaginea* (Hance) Drenth. Hối đầu, Vối đầu.

Địa thực vật có củ nằm, dài dài. Lá 6-10; phiến thon, to 10-20 x 7-10 cm, nhọn hai đầu, dài dài, gân 5-6/bên, nâu lúc khô. Phất hoa cao 10-20 cm; lá hoa tam giác, cao 1,5 cm, tiền diệp như chỉ dài 3-4 cm, tím; hoa 6-10, trên cọng dài 1,5 cm; tiểuhụy 6; noãn sào hạ, 1 buồng. Nang nở từ trên.

B. Chứa diosgenin. Giúp tiểu hóa, điều kinh, trị suy nhược thần kinh.

- Creeping rhizome; bracteola 3-4 cm long; capsules dehiscent (*Schizocapsa plantaginea* Hance).

* (Xem chú thích ở trang 101)

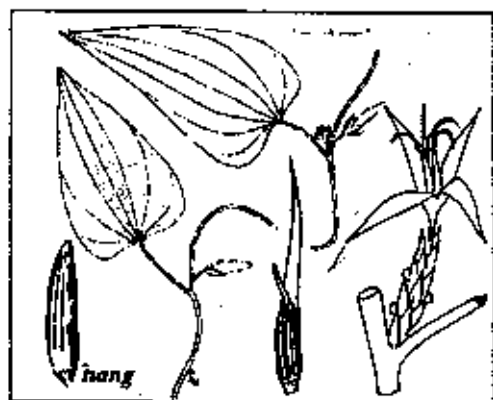
STEMONACEAE : họ Bách bộ

10.749 - *Stemona tuberosa* Lour.. Bách bộ củ.

Dây leo quấn dài đến 10 m; rễ củ dài đến 20 cm, nhiều; thân to 3-5 mm. Lá có phiến xoan tamgiác, dài 10-15 cm, gân từ đáy 11-13, gân tam cấp ngang; cuống dài. Hoa 1-2 ở nách lá, to, vàng đỏ; lá dài 2; cánh hoa 2 dài 4 cm; tiểu nhụy 4. Nang 2 mảnh, dài 3,5 cm; hạt 5-8.

BTN: Bắc Hải, Hà Sơn Bình, Đà Nẵng, Biên Hòa; VI. Trị ho, giun, trừ chỉ (stemonin, tuberstemonin..., alcaloid), rười; kháng sinh, trị kiết, trị ho lao; trị tê thấp. Ngâm nước vôi, rồi nấu với đường, nó được ăn ở Ấn Độ.

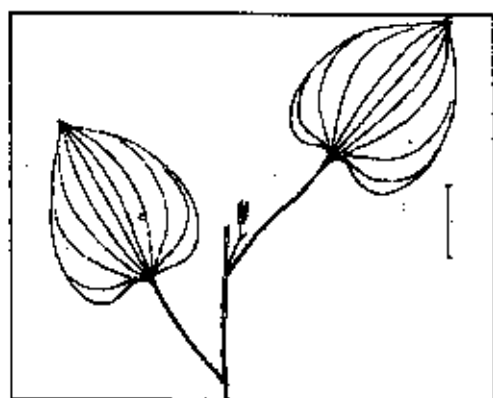
- Voluble, with tubers; petals 4 cm long; seeds 5-8.

10.750 - *Stemona pierrei* Gagn.. Bách bộ Pierre.

Dây leo quấn, dài 1,5 m; lông có khía. Lá có phiến cung cấp, láng, gân chính 7, lồi ở mặt dưới, gân tam cấp thành sọc ngang mảnh. Hoa 2-3, đỏ đậm; lá dài 2, cao 8-9 mm; cánh hoa 2; tiểu nhụy 4. Nang dài 1,5 cm; hạt 1, nâu, dài 13 mm, có sọc.

Biên Hòa, Sài Gòn; XII-I.

- Voluble; flowers dark red; capsules 1-seeded.

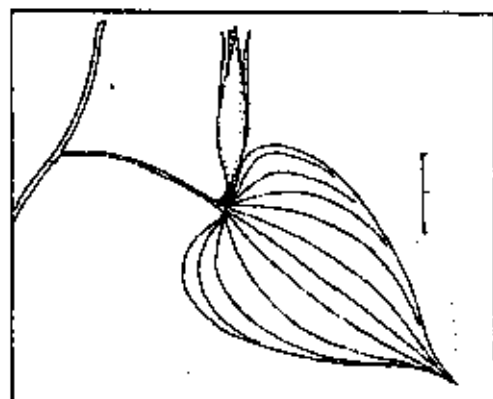
10.751 - *Stemona cochinchinensis* Gagn.. Bách bộ Nambu.

Không leo:

Cỏ không leo; thân khisinh cao 10-30 cm. Lá có phiến hình tim dài 4-5 cm, gân từ đáy 9, gân tam cấp ngang; cuống 4-5 cm, mảnh. Hoa 2-3, nhỏ, trên cọng mảnh; lá dài 2, cánh hoa 2, cao 8 mm; tiểu nhụy 4; noãn sào hình chùy, cao 4 mm, noãn 2, đứng.

Bàochánh (Đồng Nai)

- Erect herb; flowers 8 mm long; ovules 2.

10.752 - *Stemona phyllantha* Gagn.. Bách bộ hoa trên-lá.

Thân to, có rễ thành củ thon dài 15-20 cm. Lá có phiến hình tim, nhọn, dài 7-8 cm, gân từ đáy 9, gân tam cấp hình thang, mảnh; cuống dài 5-7 cm. Hoa có đực, dính vào cuống nên dạng như gắn trên chót cuống, to, cao 4-5,5 cm; phiến hoa 4, gân 9-13; tiểu nhụy 4, cao 3,5 cm; noãn sào hình thoi; noãn 11, đứng.

Thất Sơn ?

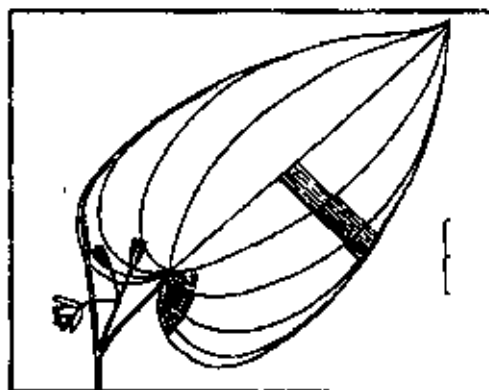
- Root tuberified; flowers adnate to petiole, 4-5.5 cm long.

10.753 - *Stemona saxorum* Gagn. Bách bộ đá.

Có không leo, cao 25-60 cm, thân to 2-3,5 mm, có lông mịn lúc non. Lá hơn 2-3, hình tim, to 8 x 4-6 cm, dài, gân từ đáy 7-11 gân tam cấp hình thang, rõ, lồi, mặt dưới có lông ở các gân; cuống 2-3 cm. Chùm ngắn như tán ở nách lá; bông hoa dài 1,5 cm; hoa cao 1 cm; phiếnhoa 7-9 gân; tiểuhụy 4, bao phấn nổi dài bằng 1 phiến rộng; noãn sào hình chùy, noãn 4, đứng. *Nang ngắn*.

Hà Nội, Hà Tây; VI, 6.

- Erect herb; racemes; flowers 1 cm long; ovules 4.

DIOSCOREACEAE : họ Khoai-ngọt
Dioscorea L.

1a - thân quấn qua mặt

1b - thân quấn qua trái

2a - củ không củ mà có cành

2b - củ củ

3a - hạt có cánh bao vòng

4a - hoa đực có đĩa, thường có đực trên trục; nang ngắn

5a - lá đơn

6a - nang hướng về ngọn nhánh phách hoa

6b - nang xụ

5b - lá kép

4b - hoa đực không có đĩa, luôn luôn có đực trên trục

5a - lá đơn hay do 3-5 lá-phụ

5b - lá đơn

3b - hạt có cánh ở phía trên của nang

4a - nang đứng, đứng và tung hạt

4b - nang ngang

Enantiophyllum

Stenophora

Stenocorea
Combilium
Illigerastrum

Lasiophyton
Opsophyton

Shannicorea
Paramerocarpa

Các *Dioscorea* rụi vào III-IV.

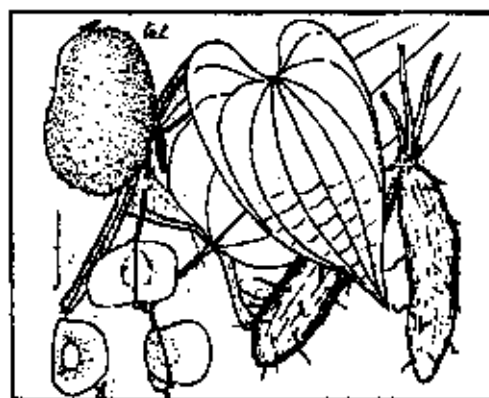
Enantiophyllum:

10.754 - *Dioscorea alata* L. Khoai-ngọt; Yam, Winged Yam, Greater Yam; Igame.

Điathực vật có thân-củ dài, có khi nặng đến 50 kg; thân có 4 cánh, có khi có trùy thể tròn tròn. Lá mọc đối; phiến hình tim thon. Gié dài 15 cm, gié đực chủ-chí. Nang bầu đực xoan, dài 2 cm, cánh 3; hạt có cánh quanh.

Trồng ở bình nguyên; có nhiều thú; XI. Lá mát; trị trĩ, lậu.

Stem 4-winged; winged capsules and seeds.

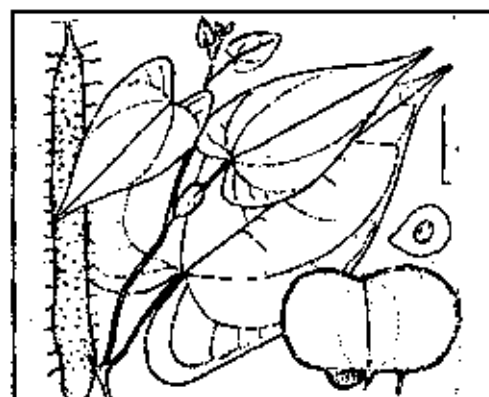

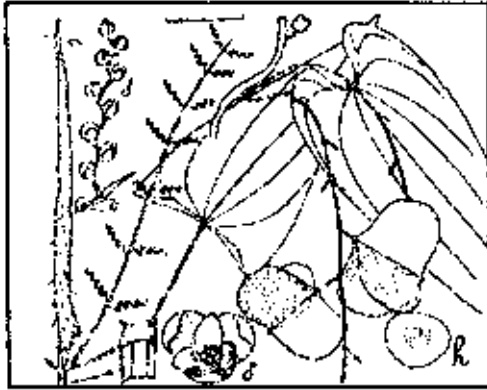
10.755 - *Dioscorea persimilis* Prain & Burkill. Hoáison, Khoai chup, Són đước.

Củ 1(2) ăn sâu vào đất, nâu hoe, nac trắng; thân có 4 cánh, quấn qua mặt; trùy thể. Lá mọc đối có khi xen, không lông, hình tim. Gié đực nhóm, dài 40 cm, trục chủ-chí, tiểuhụy 6; gié cái dài 20 cm, cong. Nang có cánh, rộng 2 cm; hạt có cánh nâu.

Rừng: Nhatrang, Đồng xoài, Tây ninh; VII-VIII, 9-11. Củ ăn được; bổ, giúp tiêu hóa, bổ thận, trị đái đêm.

- Tuber long; capsules 2 cm wide.

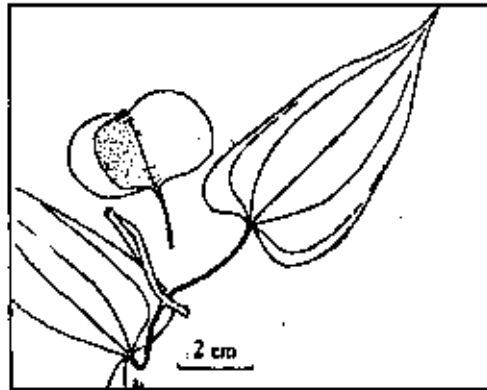

10.756 - Dioscorea hamiltonii Hook. f. Chụp.

Củ 1(2) rất dài, nạc trắng; thân nâu đỏ, lông dài 10 cm, có 6-8 cạnh; trùy thể có hay không. Lá có phiến mỏng, tamgiác thon, dài 12-15 cm, rộng 4 cm, đáy hình tim tai tròn, gân từ đáy 7, chót nhọn; cuống 3-4 cm. Chùm đực dài 1-1,5 cm, gắn trên trục dài 30 cm; bao hoa cao 1,2 mm, tiểunhụy 6. Chùm cái 1-3, dài vào 10 cm. Trái to, rộng 3 cm, hơi cao hơn ngang, cánh nâu rom; hạt nâu, cánh to tròn.

Lào (Tránninh). Củ ăn được.

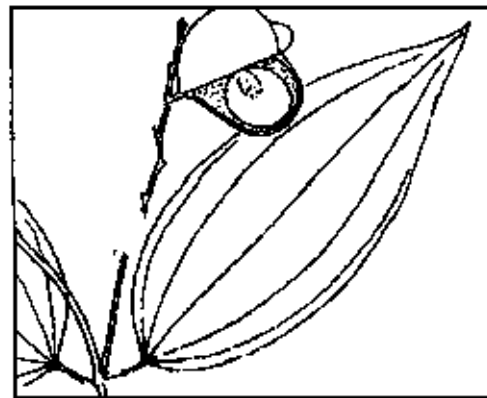
- Leaves membranous; capsules 3 cm wide.

10.757 - Dioscorea depauperata Prain & Burk. Từ nghèo, Khoai-mài.

Củ 1-2, chót hơi phù, vỏ nâu; thân không cánh, có 4 cạnh. Lá có cuống mạnh, dài; phiến không lông, chót nhọn, đáy hình tim. Gié ở nách lá, có đực hay chụm 3, mang vào 10 hoa; lá dài cao 1 mm, tiểunhụy 6. Nang hương ngọn, rộng 2,5-3 cm.

Lâm đồng; 1.

- Tubers 1-2; limb glabrous; capsules 3 cm wide.

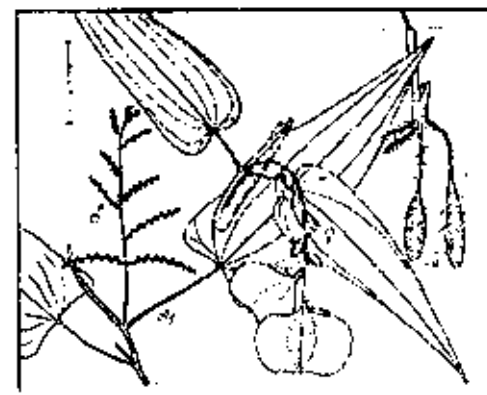
10.758 - Dioscorea benthamii Prain & Burk. (*D. oppositifolia* Benth., *D. tarokoensis* Hay).

Dây leo; thân tròn, không lông. Lá mọc đối; phiến to 6-7 x 2,5-3 cm, xoan chót thon nhọn, đáy tròn hay hơi ngang, gân từ đáy 5; cuống 1,5-2 cm. Trái rộng 3 cm cao 2 cm

Hồngkông, Đài loan: VN ?. Dễ lộn với *D. depauperata*.

Bổ thận, bổ phổi, bổ baotử.

- Leaves opposed; capsules 3 x 2 cm.

10.759 - Dioscorea kratica Prain & Burk. Khoai mọi, Rạng.

Củ ở sâu dưới đất, dài 5-10 cm; thân có ít gai. Lá mọc xen ở đáy thân, mọc đối ở trên; phiến thon, hình tim, to 7-10 x 2,5-5 cm, gân từ đáy 7. Chùm mang gié đực chũ-chi; hoa nhỏ, vàng. Gié cái thông. Nang thông, rộng hơn cao; hạt có cánh nâu sậm.

Rừng luôn luôn xanh bình nguyên: Nhatrang, Saigon, Biên hòa, Phú quốc; XI. Củ ăn được,

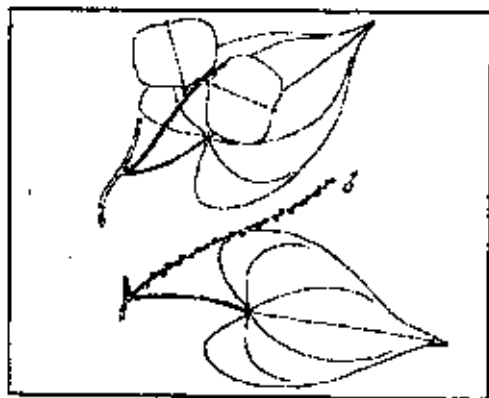
- Leaves glabrous; capsules 3 cm large...

10.760 - *Dioscorea peperoides* Prain & Burk. Từ lốt.

Củ. Thân mảnh, quấn qua mặt, không lông. Lá hình tim hay hơi đầu tén, to 7 x 4 cm, đáy lõm sâu, gân từ đáy 7-9, không lông; cuống 2-3 cm. Gié đực ở nách lá, không nhánh, không chũ-chi; phiếnhoa xoan, cao 1,5 mm, tiểuhụy 6. Nang cao 17, rộng 22 mm; hạt có cánh quanh, nâu đỏ.

B.

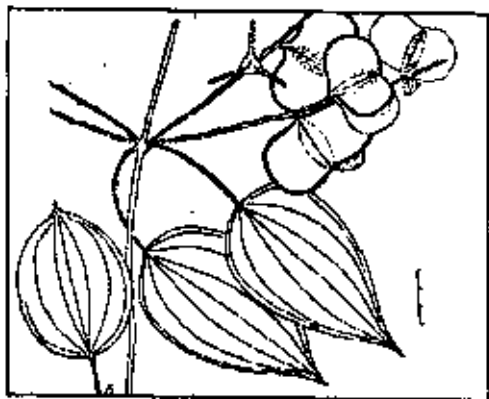
- Leaves glabrous; capsules 2.2 cm wide.

10.761 - *Dioscorea nummularia* Lam. Từ tròn.

Thân leo quấn qua mặt, mảnh, to 2-3 mm, không gai, lông dài 20-40 cm. Lá dưới mọc xen, lá trên mọc đối, phiến bầu dục thon, dài 6-10 cm, đáy là tròn, chót nhọn, mỏng. Gié đực dài 3-5 cm; hoa to 1,5 mm. Gié cái dài 10-40 cm. Nang rộng 3,5-5 cm, cao 2,2 cm, không lông; hạt có cánh.

Cộngtum; 11.

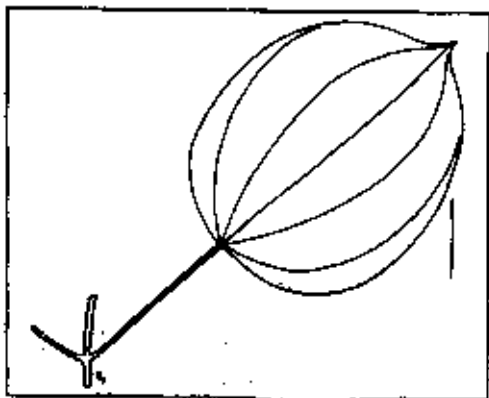
- Leaves ovate lanceolate; capsules to 5 x 2.2 cm (*D. filiformis* Bl., *D. gibbiflora* Hook., *D. myriantha* Kunth,).

10.762 - *Dioscorea polyclados* Hook. f. Từ nhiều-lông.

Đây leo; thân có lông hoe hung. Lá mọc đối hay xen; phiến tròn đến xoan hay hơi hình tim, chót có mũi ngắn, gân từ đáy 5, chạy đến gần chót phiến, mặt dưới có lông hoe; cuống dài. Pháthoa đực là chùm-tụtán cao 15-25 cm, có lông hung đỏ; gié mang iuansinh hoa nhỏ.

Núi Drack, km 50, đường từ Ninhhoa đi Buônmethuột.

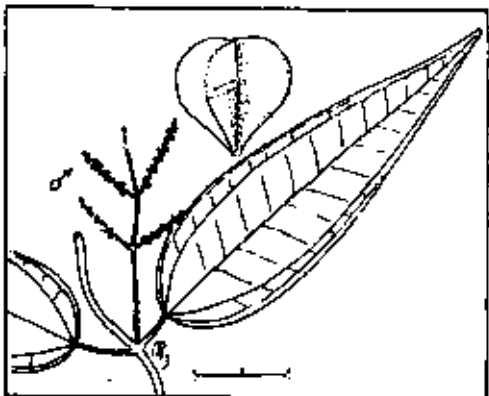
- Stem, petiole, limb beneath rufous pubescent; male panicle 15-25 cm long.

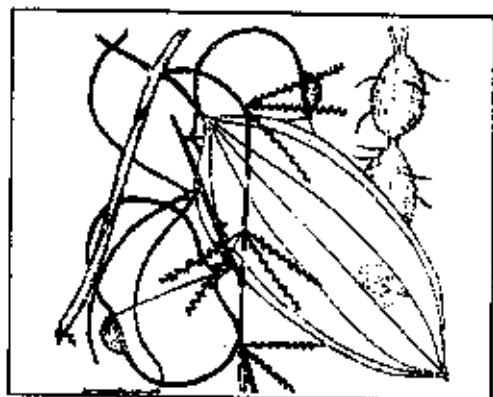
10.763 - *Dioscorea brevipetiolata* Prain & Burk.

Củ thường 1, ăn sâu vào đất; thân có mụn nhỏ, leo quấn qua mặt. Lá mọc đối, bầu dục thon, đáy tròn, gân từ đáy 5, không lông; cuống ngắn. Chùm mang gié đực chũ-chi; hoa có 6 tiểuhụy. Gié cái 1-2, thông. Nang có cánh cao 13 mm; hạt có cánh nâu.

Phanhiết, Biênhòa, Sài Gòn, Cônson. Var. *laevicaulis* Prain & Burk., thân láng; var. *vera* Prain & Burk., thân có mụn. Củ ăn được.

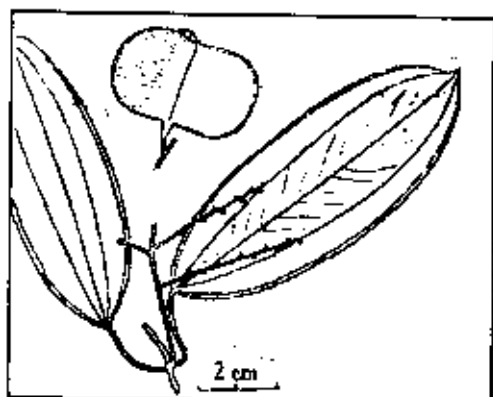
- Leaves glabrous; capsules 2.5 cm wide.

- 10.764 - *Dioscorea cirrhosa* Prain & Burk.** Củ-nâu.
Củ 1-2, hình dùi, vỏ xám nâu, nạc đỏ đỏ; thân to, lông dài 15-18 cm, rộng 4-6 mm, có gai ở gốc. Lá có phiến bầu dục, dài, không lông, nâu tươi lúc khô, gân từ đáy 5, gân tam cấp thành mạng rõ; cuống 4 cm, có rãnh. Gié đực dài 4-5 cm, gân chụm trên trục dài 25 cm; nu 2-3 mm; phiếnhoa xoan; tiểuhụy 6, ngắn. Gié cái mang nang to, cánh cao 22 mm; hạt có cánh quanh, mỏng, nâu. $2n = 24$.
Phổ biến từ Lào cai đến N; VII-VIII. Củ chứa nhiều tanin (đến 6,4 %) dùng sắc, thuộc da, nhuộm vải, trị ja, lợi tiểu. Củ thật non, ít chất, có thể ăn.

- Tuber with high content of tanin; capsules large.

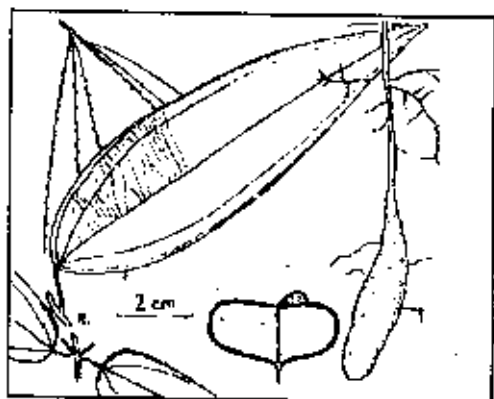

- 10.765 - *Dioscorea intempestiva* Prain & Burk.** Từ ngược-mùa.

Củ ăn được; thân tròn, không lông, không gai. Lá mọc xen, ít khi mọc đối, không lông, tròn dài, đáy tròn, nâu hay xám lúc khô. Trục mang gié ở nách lá hay ở ngọn, dài đến 40 cm; hoa đực có 6 tiểuhụy. Nang có cánh cao 2-2,5 cm; hạt có cánh đỏ nâu, láng.

Quảng trị, Đà Lạt; trổ bông trước mùa mưa. Củ chứa tanin, dùng sắc lười, nhuộm quần-áo.

- Leaves oblong, glabrous; capsules 4-5cm wide.

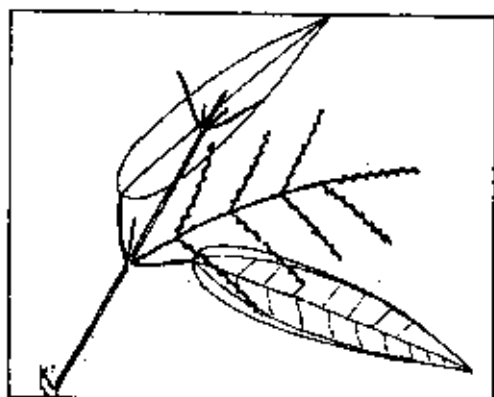

- 10.766 - *Dioscorea laurifolia* Wall.** Từ lá-que.

Củ dài, to ở sâu trong đất; thân leo quấn qua mặt; không gai. Lá mọc đối; phiến thon, to vào 7-12 x 1-3,7 cm, đáy tròn, 5 gân từ đáy, gân tam cấp ngang rõ, chót thon nhọn; cuống 2 cm. Pháthhoa không lông; gié đực dài 10-15 cm, mảnh; hoa nhỏ. Nang rộng hơn cao, to 4 x 1,5 cm; hạt có cánh.

T.

- Leaves oblong lanceolate, subcoriaceous; capsules 4 x 1.5 cm.

- 10.767 - *Dioscorea bonii* Prain & Burk.** Từ Bon.

Địa thực vật; thân quấn qua mặt, to 3-4 mm, không lông; nhánh ngang, lông dài. Lá mọc đối hay gần như đối; phiến thon hẹp, to vào 7 x 1,7 cm, đáy tròn, chót nhọn, gân chánh 3, gân ngang rõ, mặt dưới có phấn trắng mốc; cuống dài 2 cm. Chùm kép mang hoa đực không cọng, nhỏ.

B.

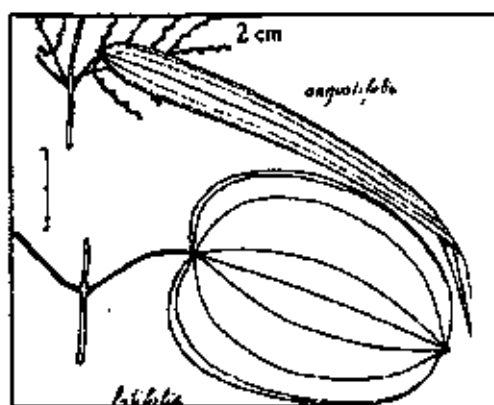
- Leaves lanceolate, white pruinose beneath.

10.768 - *Dioscorea oryzetorum* L.. Khoai-chuột.

Củ gần như tròn, nạc trắng; thân hình trụ, leo quấn qua mặt, không gai. Lá có đáy hơi hình tim, tròn hay cắt ngang, mỏng, không lông, gân từ đáy 5-7. Chùm kép đực; hoa nhỏ, Gié cái cõ độc. Nang.

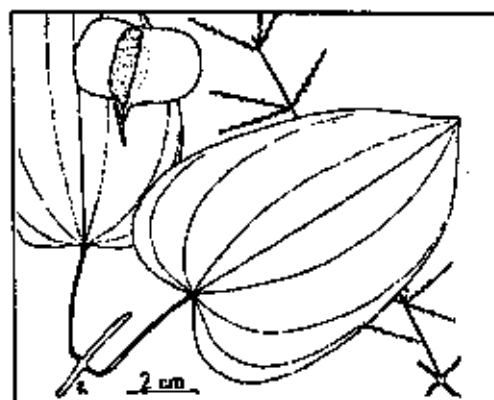
Nhatrang. Var. *latifolia* Burk.: lá xoan rộng; var. *angustifolia* Burk.: lá rất hẹp.

- Leaves ovate cordate or narrow; capsules.

10.769 - *Dioscorea glabra* Roxb.. Rạng, Khoai-rạng

Củ 1(n) hình dùi, dài đến 50 cm, xám nâu, nạc trắng; thân không lông, có gai ở phần già, leo quấn qua mặt. Lá có phiến hình tim, mỏng, không lông, gân từ đáy 7. Chùm mang gié đực dài đến 70 cm; nhánh 3 cm, mang hoa nhỏ. Nang có cánh cao đến 2 cm; hạt có cánh màu khói.

BTN: từ Langson, Lào cai, qua Thủ thiển, Nhatrang, Phan thiết đến Sài Gòn. Củ ăn được.

- Tuber to 50 cm long; leaves membranous, glabrous; capsules to 4 cm wide.

10.770 - *Dioscorea wallichii* Hook.f. (*D. sativa* Wall., *D. mammularia* Willd. ex Roxb.). Khoai-ngà.

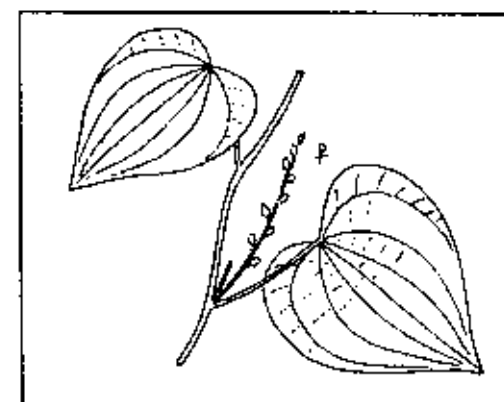
Củ sấu, xám nâu, nạc trắng ở củ non, màu cam nếu củ quá già. Dây mọc qua mặt, gần như không lông. Lá mọc đối; cuống dài 7-12 cm; phiến xoan hay hình-tim-tròn, to 25 x 15 cm gân 7. Gié đực ngay (không chữ chi), dài 2,5 cm, ở nách lá hay thành gié kép pyramidal ở chót nhánh; nhụy cái lép to, hình cầu. Gié cái thường ở phần không lá. Nang rộng 3 cm, chót lõm; hạt tròn có cánh rộng.

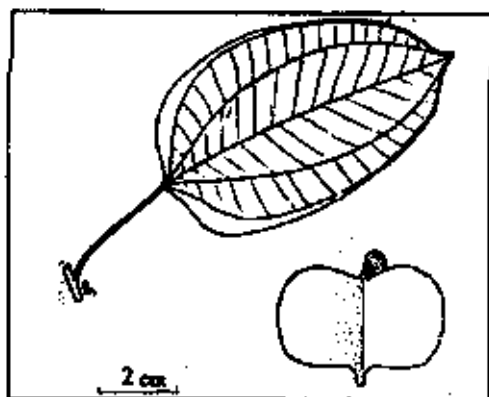
Áo, Thái Lan. Không ngon: ăn lúc thiếu lương thực.

10.771 - *Dioscorea tokoro* Mak.

Dây leo, không lông; thân có nhánh. Lá có phiến mỏng, hình tim hay tamgiác-hình-tim, to 5-12 x 5-10 cm, gân từ đáy 7. Pháthoa đực đứng, chia nhiều nhánh, hoa lục vàng; gié cái thông. Nang xoan-tròn dài đến bấu đực, rộng 15 mm; hạt có 1 cánh rộng một bên.

Nhật, Trung quốc, B.

10.772 - Dioscorea pyrifolia Kunth. Từ lá-xá-lị.

Củ 1(n) hình dùi, dài, nạc trắng, vỏ xám; thân nhiều, có gai ở phần già, to 6 mm, leo quấn qua mặt. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to vào 8 x 5 cm, đáy tròn hay hơi lõm, có lông sát, lúc khô đỏ nâu; cuống dài 3,5 cm. Gié đực dài, trục có lông. Nang có cánh cao 2,3 cm; hạt có cánh.

Phú quốc. Củ ăn được.

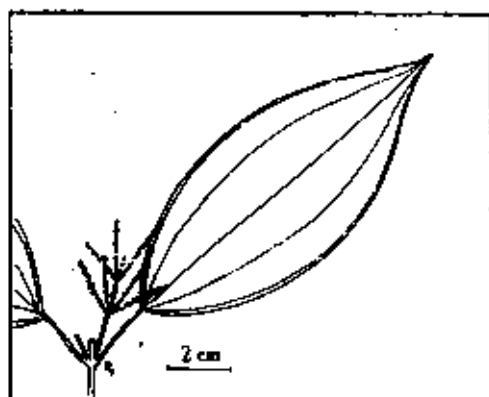
- Tubers 1-n; leaves pubescent; capsules 4.5 cm wide.

10.773 - Dioscorea decipiens Hook.. Từ lương.

Củ 1(2) dài đến 1,5 m, to 8-9 cm, nạc trắng, vỏ nâu; thân có lông mịn, leo quấn qua mặt, mang trùy thê. Lá mọc xen, trừ ở chót nhánh; phiến bầu dục, chót có mũi, có lông mịn; cuống ngắn. Gié đực có lông trắng, gắn theo luân sinh; hoa có 6 tiểu hụy. Gié cái cong. Nang có cánh có lông mịn, cao 11 mm; hạt có cánh nâu.

Công tùm, Châu đốc. Củ ăn được.

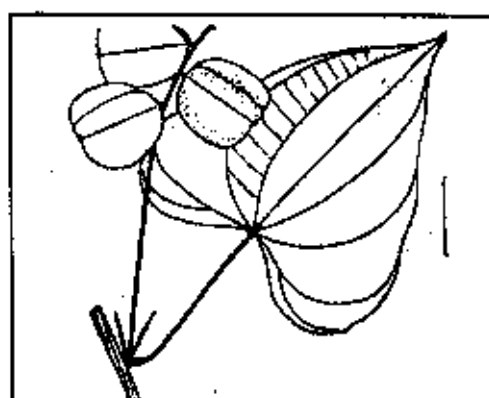
- Tuber long; leaves, capsules pubescent; bulbils.

10.774 - Dioscorea trinervia Roxb.. Từ ba-gân.

Củ ở sâu, dài đến 1 m; thân không gai, leo quấn qua mặt. Lá dưới mọc xen, lá trên không đối, phiến xoan thon, dài 15 cm, rộng 5-8 cm, dày, gân từ đáy 5. Phá hoa đực dài đến 30 cm; nhánh 2-3 cm, mang hoa nhỏ có 6 tiểu hụy thụ. Nang không lông, dài 1,5 cm, cánh tròn, cao 1,2 cm; hạt có cánh.

T?

- To search in Vietnam.

10.775 - Dioscorea colletii Hook. f.. Nần nghệ, Từ Collett.

Địa thực vật; thân vắn, leo quấn qua mặt, không lông. Lá mọc xen, có phiến hình tim tam giác, to 10 x 7 cm, gân từ đáy 7, mỏng, mặt trên không lông, mặt dưới có lông ở gân; cuống dài bằng phiến. Phá hoa cái gồm 1-5 gié ở nách lá, ngắn hơn lá. Nang cao 2 cm, cánh cao 1 cm, màu nâu gồ.

- Leaves membranous, glabrous; capsules 2 cm wide.

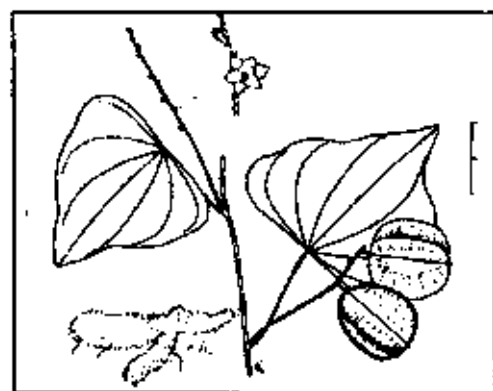
Giống *Dioscorea* chứa vào 600 loài trên Thế giới. Nhiều loài quan trọng cho thực phẩm. Thế giới trồng vào 2.5 triệu hecta, với năng suất vào 24 tấn/ha.

10.776 - *Dioscorea zingiberensis* Wright. Từ tamgiác.

Dịathực vật, có củ ngang, chia nhánh; thân leo quấn qua mặt, không lông. Lá mọc xen, có phiến tamgiác, to 5 x 5 cm, đáy cắt ngang, gân ở đáy 7, lúc khô nâu đậm; cuống mảnh dài 4-6 cm. Phát hoa cái là gié đơn ở nách lá. Nang hơi rộng hơn cao, to 2 x 2,3 cm, nâu đậm; hạt có cánh.

Tr.

- Leaves glabrous; capsules 2 x 2.3 cm

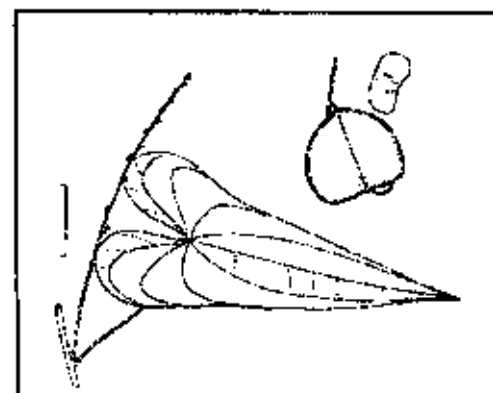
Stenophora:

10.777 - *Dioscorea deltoidea* Wall. ex Kunth. Từ tamgiác.

Dịathực vật có cành hẹp. Lá có phiến hình tamgiác, chót nhọn, đáy lõm sâu, mỏng, không lông; cuống Gié cái không nhánh, côđộc; hoa vàngvàng. Nang cao 2,5 cm, rộng 2,8 cm; hạt có cánh rộng. $2n = 40$.

Sonla. Cành độc, chứa nhiều diosgenin; trị tetháp; ở Ấnđộ, dùng làm thuốc ngừa thai uống (oral contraceptive).

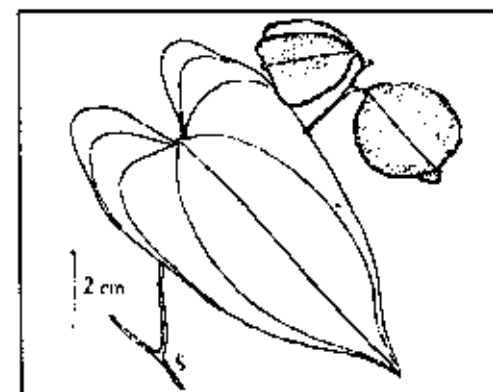
- Leaves glabrous; capsules 2.8 cm wide.

10.778 - *Dioscorea poilanei* Prain & Burk.. Từ Poilane.

Dây leo có cành; thân không lông, quấn qua trái. Lá mọc xen; phiến hình tim dài, gân từ đáy 7, không lông; cuống dài. Gié cái cong; lá dài 1,2 mm. Nang láng, cánh rộng 1,5 cm; hạt có cánh vòng, trong và tái.

Quảngtrị. Rễ chứa saponin dùng để thuốc cá.

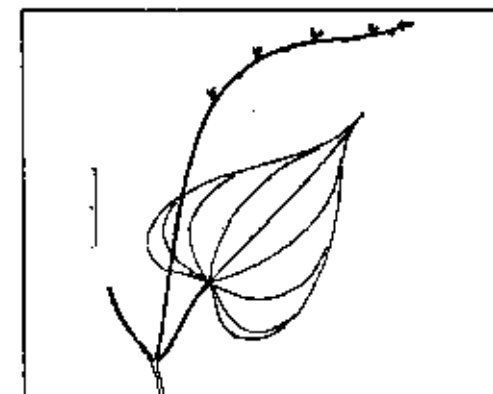
- Leaves membranous, glabrous; capsules 3 cm wide.

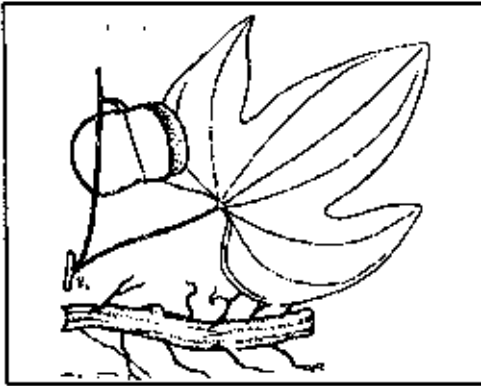
10.779 - *Dioscorea chingii* Prain & Burk.. Từ Ching.

Dây leo; cành ở đất, ngang; thân quấn qua trái. Lá có phiến hình tim tamgiác, to 7 x 4,5 cm, đáy lõm, gân từ đáy 7, mỏng, không lông; cuống dài 2-3 cm. Phát hoa đực là gié không nhánh, thưa, dài 10-15 cm; hoa có cọng dài 1 mm.

B.

- Leaves membranous, glabrous; female lax spike.

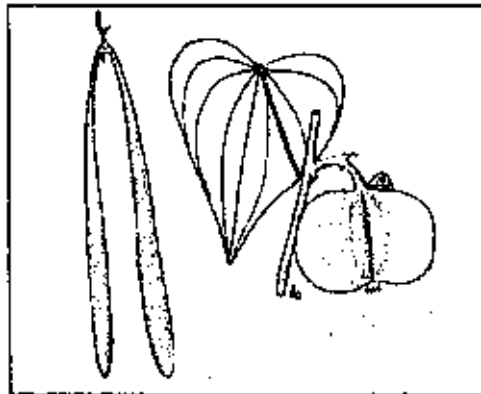
10.780 - *Dioscorea membranacea* Pierre ex Craib. Từ mông.

Dây leo quấn qua trái, không gai; cành hành to 1-2,5 cm, nằm ngang gần mặt đất, nâu đen, nạc trắng. Lá có 3 thùy, mỏng, không lông. Chùm đực mang tután 1-4 hoa; bao hoa hình chuông; tiểu nhụy 6. Gié cái cong. Nang có cánh rộng 1,5 cm.

Bà Rịa, Châu Đốc, Hà Tiên; 11. Cành hành độc.

- Leaves glabrous, membranous; capsules 3 cm wide.

Stenocorea:

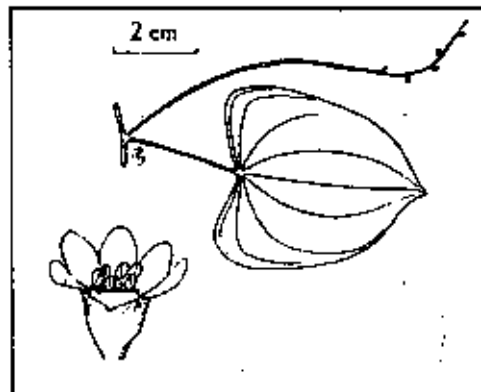

10.781 - *Dioscorea paradoxa* Prain & Burk. Từ ngược.

Củ hình dùi, dài vào 25 cm, nạt trắng; thân không gai, quấn qua trái, mang nhánh có lá và nhánh có bông có 1 lá mà thôi. Lá mọc xen; phiến xoan hình tim, gân từ đáy 7, không lông. Gié đực dài 15 cm, hoa có 6 tiểu nhụy. Gié cái 1-2 hoa thụ. Nang có cánh cao 2,3 cm; hạt nâu dẹt.

Nhatrang, Cà Ná.

- Tubers to 25 cm long; leaves glabrous; female spike short; capsules 4,6 cm wide.

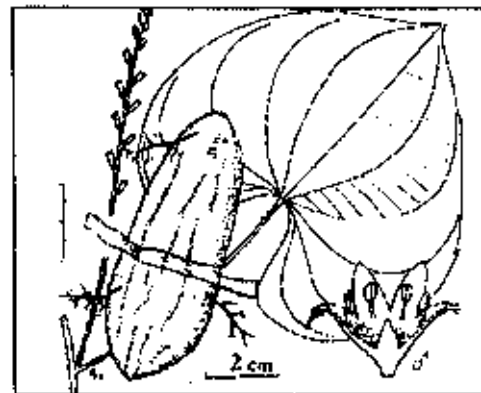
10.782 - *Dioscorea cambodiana* Prain & Burk. Từ Cambốt.

Dây leo; thân không gai, không lông, có đốm đỏ, quấn qua trái. Lá mọc xen; phiến xoan tamgiác, dài 5 cm, đáy hình tim, không lông. Chùm đơn đực, dài 10 cm; bao hoa hình chén rộng 3 mm; tiểu nhụy 6. Nang.

Hà Tiên. Rất gần loài trên.

- Leaves glabrous; male spike lax, 10 cm long.

Combilium:

10.784 - *Dioscorea esculenta* (Lour.) Burk. var fasciculata Burk.. Từ, Khoai từ; Lesser Yam.

Củ nhiều có vỏ mỏng, nâu vàng, tróc thành khoanh; thân có gai ở nách lá, quấn qua trái. Lá có phiến hình tim, có lông ngắn hay không lông. Chùm đực dài 20 cm, hoa có 6 tiểu nhụy. Gié cái cong, dài. Nang xụ có cánh cao 12 mm, có lông; hạt có cánh quanh. $2n = 30, 40, 60, 90, 100$.

Tr vì củ ngon: "Tháng IV từ xuống, tháng X, từ lên". Chứa một ít diosgenin, trị tê thấp.

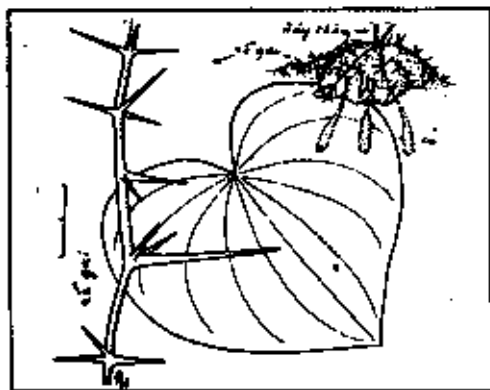
- Cultivated (*Oncus esculentus* Lour.).

* (Xem chú thích ở trang 10)

10.785 - *Dioscorea esculenta* var. *spinosa* Burk.. Tù gai.

Thú này gặp hoang ở Hòn Thốchâu và các đảo Vịnh Tháilan, đặc sắc là *dây thân có nhiều gai kép* (bản tính rễ) dài đến 30 cm, quấn, trái ra từ góc, gai đơn cứng, đen dài 2-4 cm.

- Base of stem with ramified spinous roots.

10.786 - *Dioscorea batatas* Dcne. Hoài sơn Trung quốc; Cinnamonvine; Igname de Chine.

Dây leo quấn qua trái; củ hình dùi, to, dài cả mét (có thú củ hình bàn tay), nạc trắng. Lá mọc đối, có phiến tamgiác đầu tên, có thùy cạn, không lông, gân từ đáy 7; cuống tia tia; đài tròn tròn, nhỏ. Phấn hoa biệt chu; chùm đực đứng, chùm cái thông; tiểuhụy 6. Trái có cánh mỏng, xoắn đến tròn. $2n=140$.

Chịu vùng lạnh; Tr ở B ? IX. Trồng từ đài: thì cần 3 năm mới thu hoạch; từ phần củ thì cần 1 năm. Củ thường quá sâu, khó đào.

- Cultivated. Root cylindric up to 1 m long, or flabellate; leaves opposite; dioicous.

Illustration:

10.787 - *Dioscorea dissimulans* Prain & Burk.. Năn gừng, Tù dẫu.

Củ dài 20 cm, to 3-4 cm, có u do đáy rễ, nạc trắng; thân leo, quấn qua trái, không gai. Lá mọc xen, do 3 lá-phụ thon dài, mỏng, không lông, lá giữa to hơn, gân từ đáy 5; đáy cuống có u như gai. Chùm như gié thông; hoa có cọng ngắn, 2-2,5 mm. Nang có cánh cao 18 mm; hạt xoắn, to 8-5 mm, có một cánh nâu dẹt quanh.

Quảng nam.

- Leaflets membranous, glabrous; wings 18 mm high.

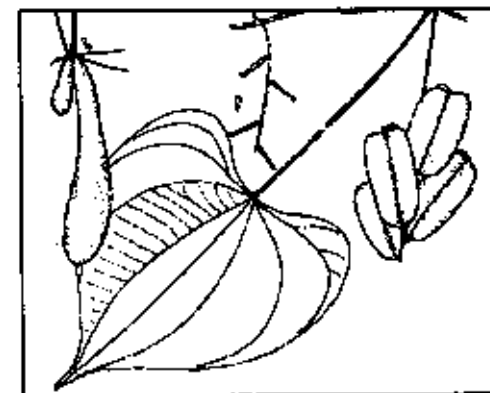
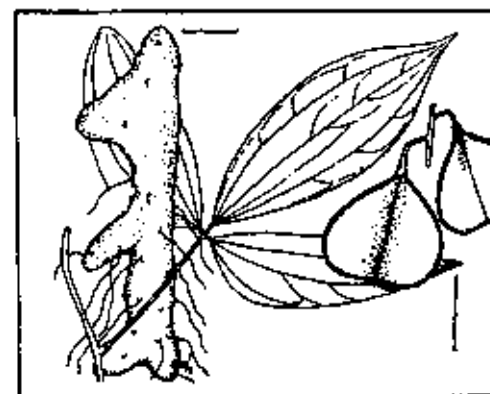
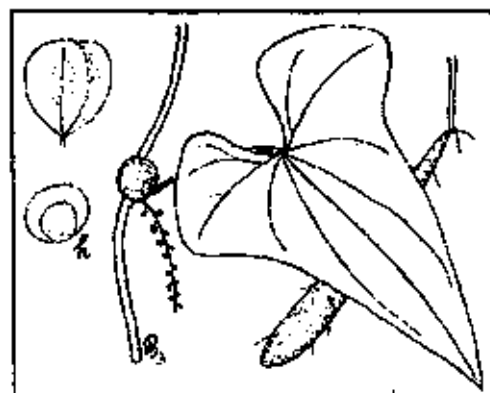
Shanlicorea:

10.788 - *Dioscorea hemsleyi* Prain & Burk.. Tù Hemsley.

Địa thực vật leo quấn qua trái; củ mọc sâu vào đất, đơn, vỏ nâu đỏ; thân non có lông dày, trắng. Lá có phiến hình tim rộng bằng dài, 7 x 7 cm, gân từ đáy 7-9, chót có mũi dài nhọn, lúc non mặt dưới có lông trắng; cuống dài. Gié đực dài 10 cm; hoa đực nhóm 4-5, có đĩa; tiểuhụy 6. Gié cái ngắn, ngay. Nang chỉ thiên, tròn dài, to 2,5 x 1,5 cm; hạt có cánh ở phía trên.

Sapa.

- Leaves pubescent beneath; male spike 10 cm long; capsules 2.5 cm long.

Paramerocarpa:

10.789 - *Dioscorea petelotii* Prain & Burk.. Từ Pételot.

Dịathực vật có củ; thân quấn qua trái, có gai, có lông ngắn nâu. Lá có phiến tamgiác to 13 x 9-10 cm, đáy hơi lõm, gân từ đáy 7, láng, nâu xám mặt trên, nâu và có lông dây đỏ mặt dưới; cuống dài bằng phiến. Phát hoa đực.. Phát hoa cái là gié thông, có lông. Nang ngang dài, to 6 x 2 cm, có lông dây đỏ; hạt có cánh ở trên và hông.

Sapa; 8. Củ có lê chứa saponin.

- Stem shortly pubescent; female spike pendent; capsules 6 x 2 cm.

Lasiophyton:

10.790 - *Dioscorea arachnida* Prain & Burk.. Từ ngàm.

Dịathực vật leo quấn qua trái; củ non tròn tròn, ở cuối thân ngàm dài, chôn sâu. Lá kép do 3 lá-phụ không lông, mỏng, lá-phụ giữa có chót nhọn dài, gân ở đáy 3, gân-phụ 3 cặp; cuống dài 4-5 cm. Gié đực dài đến 22 cm; hoa có 3 tiểunhụy. Gié cái đơn, chụm 2. Nang cao 2 cm, hơn rộng; hạt dài 12 mm, kể cả cánh ở phía đáy hạt.

Thanhhoa, Phúkhánh, Côngtum; XII, 12. Củ ăn được.

- Leaflets membranous, glabrous; capsules erected, 2 cm long.

10.791 - *Dioscorea craibiana* Prain & Burk.. Từ Craib.

Dịathực vật leo cao 3 m, quấn qua trái; củ to; thân không gai, không lông. Lá do 3 lá-phụ xoan thon dài, mỏng, không lông, dài đến 8 cm, các lá trên đơn. Phát hoa đực.. Chùm cái thông, dài 15 cm, mảnh như chỉ. Nang dựng ngược, xoan thon, cao 2,5 cm, cánh thấp; hạt dài 5 mm, nâu, cánh trong mỏng, hẹp ở hông.

Cầná, 700-800 m. Củ ăn được.

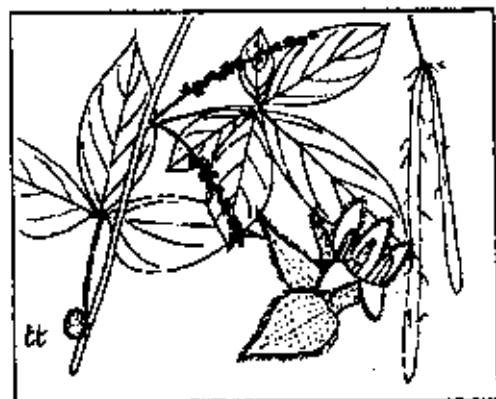
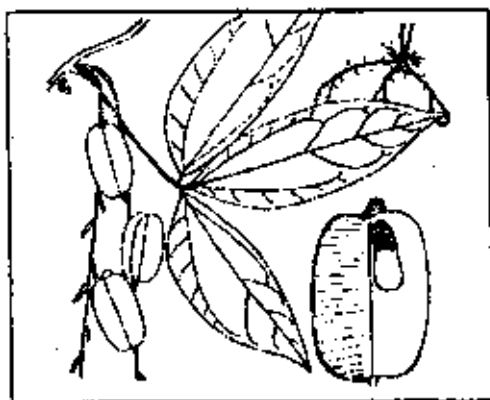
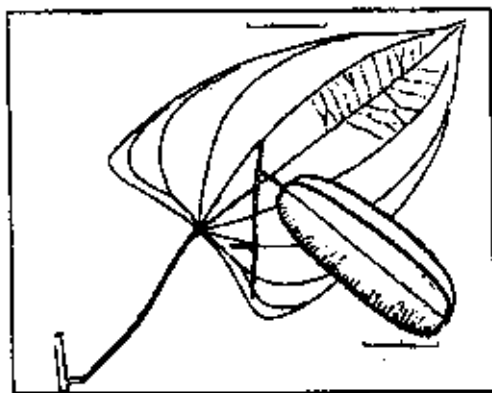
- Superior leaves unifoliated; capsules oblanceolate; seeds 5 mm long.

10.792 - *Dioscorea kamoensis* Kunth. Từ Kamo.

Củ 1-2, dài, dây rế, nâu ở ngoài, nạc cứng, hơi; thân không lông, lông dài 7-10 cm, có truyền thể tròn dây đỏ ở mắt. Lá do 3-5 lá-phụ bầu dục hay tròn dài, chót có mũi nhọn, gân-phụ đến 4 cặp. Chùm đực 1-3, ngắn; cong hoa 2,5 mm ở nách lá hoa và tiêndiệp xoan, rìa lông; phiến hoa rìa lông; tiểunhụy 3, tiểunhụy lép 3, to hơn. Chùm cái mang nang dựng ngược, cao 2,5 cm, cánh cao 8 mm; hạt có cánh nâu dợt, hướng về đáy trái.

Trảng có đạimộc, 1.500 m: Sapa.

- Bulbils; leaflets acute; flowers pedicelate; capsules 2.5 cm high.

10.793 - *Dioscorea pierrei* Prain & Burk. Từ nước, Từ Pierre.

Củ có độc có khi sâu cả 1,5 m, to đến 130 x 7-8cm; thân có lông nâu đỏ, quấn qua trái. Lá do 3(5) lá-phụ có đuôi dài 1 cm, có lông dày. Chùm đực kép dài 20 cm, nhánh 2 cm; hoa có 3 tiểuhụy. Gié thông cái; láđài 6-7 mm. Nang dựng ngược, có 3 cánh cao 7 mm; hạt nâu, có cánh.

Côngtum, Nhatrang, Biênhòa, Sài Gòn, Tâyninh. Củ ăn được.

- Stem red rufous pubescent; capsules 2.5 cm long.

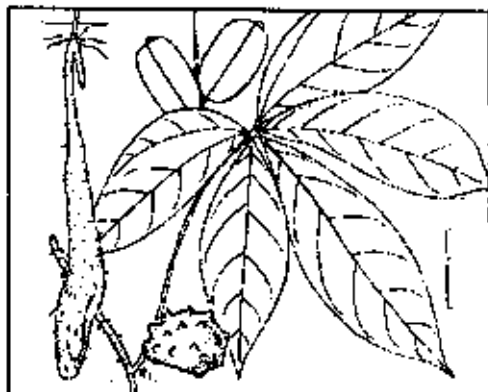

10.794 - *Dioscorea pentaphylla* L. Từ năm-lá; Five-leaved Yam.

Củ có độc, dài hay ngắn; thân có gai, nhất là ở đáy thân, có lông; *truyềnthê* hay không. Lá do 3-5 lá-phụ có lông mặt dưới. Chùm mang gié đực có lông. Gié cái thông. Nang dài 2 cm; cánh cao 6 mm; hạt có cánh dài. $2n = 40, 80$.

Nơi ẩm lầy: Buônmethuột, Biênhòa. Củ nấu lâu ăn được, củ sâu thì mềm, cạn thì có xơ. Trồng ở Indonesia, Polynesia. Trị têthấp, ho, suyễn.

- Leaflets pubescent beneath; capsules 2 cm high.

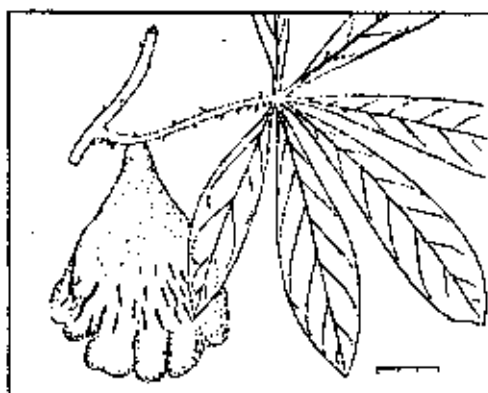

10.795 - *Dioscorea* cf. *polyphylla* Kunth. Từ nhiều-lá.

Củ ngắn, hình con ếch, to 15 x 10 cm, có rế; thân leo qua trái, có lông dài 15 cm, to 8 mm, có gai. Lá mang 5-6-7 lá-phụ *thon ngược*, to đến 20 x 5 cm, mặt trên xám, có lông vàng thưa, mặt dưới dẹt có lông vàng dày; cuống có gai.

Phướclong.

- Leaflets 5-7, oblanceolate, yellow pubescent; petiole spinous.

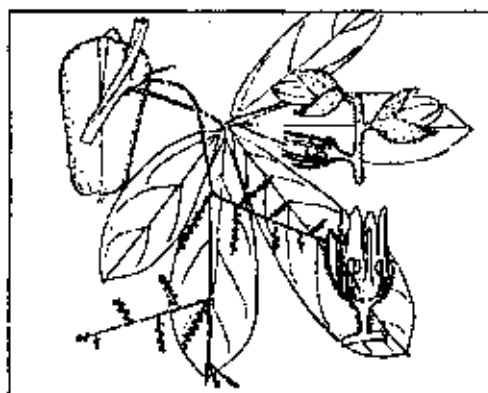

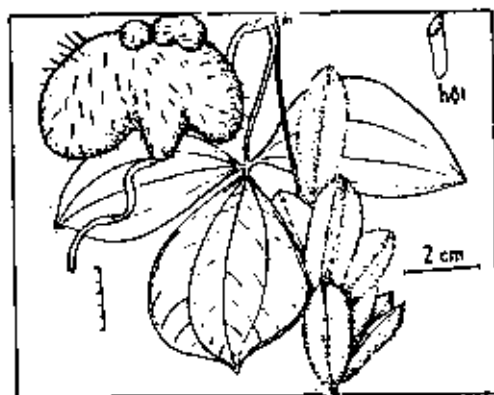
10.796 - *Dioscorea scortechini* Prain & Burk. Từ Scortechin.

Củ có độc; thân to 8 mm, lông dài đến 15 cm, có gai nhọn, lúc non có lông nâu đỏ. Lá mang (3) 5 lá-phụ bầuđực thon ngược, dài đến 20 cm, gân-phụ 3 cặp, hai mặt có ít lông nâu đỏ. Chùm-quần đực dài bằng lá, rộng có lông; láhoa và tiểuhụy rộng, có lông; hoa không lông, dày; tiểuhụy thụ 3, lớp 3. Gié cái chữ chẻ mang trái mọc ngang, to, dài 4-5 cm, cánh cao 1-1,2 cm; hạt có cánh hướng về đáy trái.

Trảng có đạimộc: Bavi; VI.

- Stem red rufous pubescent; flowers glabrous; capsules 4-5 cm long.

10.797 - *Dioscorea triphylla* L. var. *reticulata* Prain & Burk. Năn, Tù nhám.

Củ to, có khi đến 30 kg, nac trắng hay vàngvàng; thân to, leo cao, dài đến 30 m, có nhiều gai. Lá do 3 lá-phụ to, có lông nhám. Gié đục dày, nhiều nhánh; gié cái thông. Nang dựng ngược, đầy lông vàng, dài đến 5,5 cm; hạt to 1 cm, cánh vàng.

Rừng luồn xanh, rừng còi, bìnhnguyên, từ Quảngtrị vào; rụi mùa khô, mọc lại vào III-IV, hoa cuối III. Chứa dioscorin (alc.) độc; phải luộc và rửa lâu mới ăn được; xôi củ năn ngon.

- Leaflets rough pubescent; capsules tomentose, 5,5 cm long.

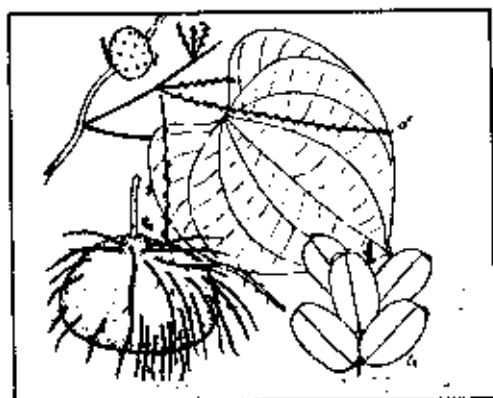
Opsophyton:

10.798 - *Dioscorea bulbifera* L. Khoai dài, Khoai trời; Air Potato, Bulbil-bearing Yam; Pousse-en-l'air.

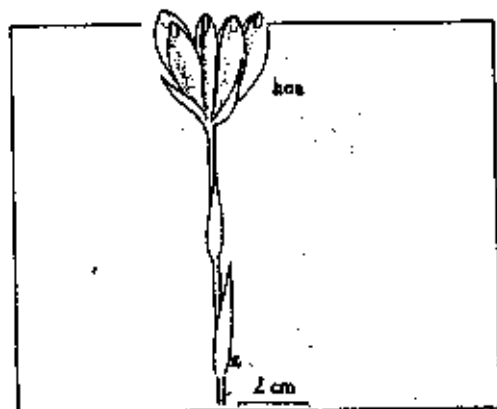
Củ cộc độc tròn hay tròndài, thường mang dây rế ngắn; thân sưng ít khi có cánh thấp, có truyềnthé tròn to, to đến 10 cm (nặng đến 2 kg). Lá hình tim, thường to, dài hơn 20 cm. Gié nhiều ở nách lá, thông. Nang có cánh, dài 2 cm. $2n = 36, 40, 54, 60, 80, 100$.

Khắp cùng, bìnhnguyên, đến 1.000 m; IX-X, 11. Củ (chứa diosbulbin (diterpen furanoid) phải nấu kỹ mới ăn. Trị bườu giáp trạng, kiết, trĩ, (ungthư).

- Bulbils globulous, to 2 kg weight; leaves 20 cm large; capsules 2 cm long.

BURMANNIACEAE : họ Càocào

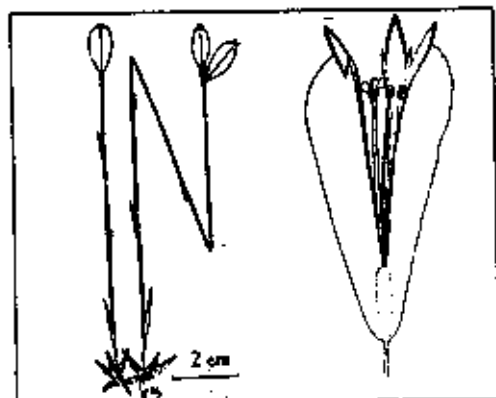

10.799 - *Burmannia disticha* L. Càocào, Càocào songđinh.

Cỏ to, cao đến 60 cm, có diệp lục. Lá nhiều, mọc ở đáy thân, dài 10-15 cm. Pháthoalá 2 gié ngắn; hoa lam tím, to; phiếnhoa ngoài cao bằng hai lần phiếnhoa trong; tiểunhụy 3, gắn trước phiến trong; noãn sào hạ, cánh rộng 5-7 mm. $2n =$ ca 136.

Đất ẩm, 100-1.500 m: Sapa, Đalat; VII-XII. Lợi kinh.

- Herb to 60 cm high; flowers blue violet.

10.800 - *Burmannia coelestis* D. Don. Càocào lam.

Cỏ cao 10-20 cm, có diệp lục. Lá nhỏ, nhiều ở đáy thân, dài 1,2 cm, rộng 2-3 mm. Hoa 1-4 ở chót thân mảnh có lá nhỏ; ốngbao nhỏ, lam; bao hoa lam đọt, hồng hồng hay tím, gồm phiếnhoa ngoài cao 2 mm, bìa như đôi (gắn bìa cao); tiểunhụy 3, gắn trước phiến trong; noãn sào hạ, có cánh. Trái xoan; hạt không cánh. $n = c.16$

Thường đi với Tranh: B đến Biênhòa, Cônson, Phú quốc; XI.

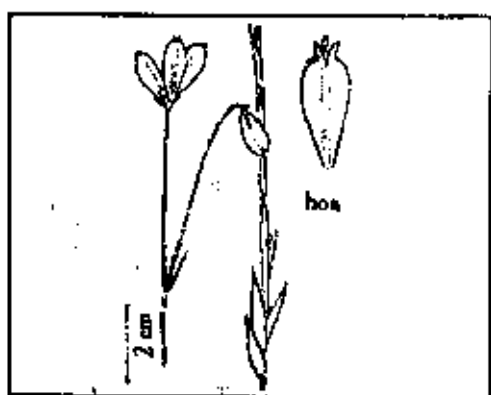
- Green herb; flowers light blue, pinkish or violet.

10.801 - *Burmannia subcoelestis* Gagn. Càocào gầnlam.

Cỏ nhỏ thân cao 20-30 cm, trắngtrắng hay lamlam. Lá nhỏ, 7-10, ở gốc và 1/2 dưới của thân. Pháthoa 1-2, hoa chụm 1-3, màu lam; cánh từtù hẹp xuống dưới, dài vào 1 cm, cao 2-3 mm; phiếnhoa

Đất ẩm: N; IX-XI.

- Herb 20-30 cm high; flowers blue, 1 cm long.

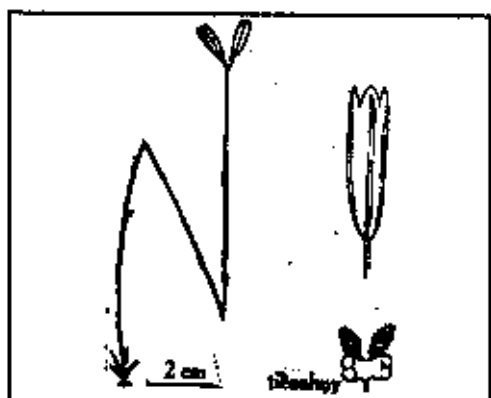

10.802 - *Burmannia cochinchinensis* Gagn. Càocào Nambộ.

Cỏ còn diệplục, cao đến 22 cm; thân mảnh. Lá nhỏ, chụm ở gốc, lục dợt; lá trên thân teo thành vảy. Hoa 1-3, cao vào 1 cm; cánh cao 1,5-2 mm; phiếnhoa cao 1,5 mm, đôi; baophấn có 2 màng.

Biênhoa (hình baophấn theo Gagnepain).

- Leaves small; flowers 1 cm long.

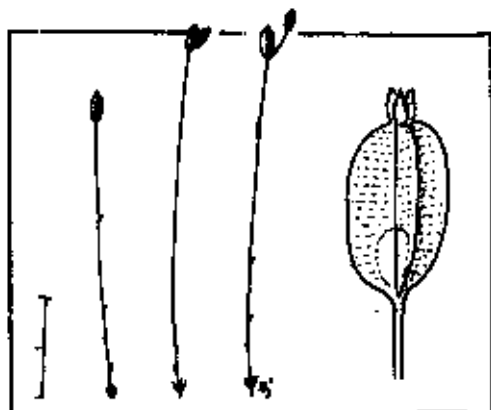

10.803 - *Burmannia pusilla* (Wall. ex Miers) Thw. Càocào nhỏ.

Cỏ có thân mảnh, xanhxanh, cao 4-11 cm. Lá 5-10 gắn ở 1/2 dưới của thân, dài 3-7 mm, rộng 1-1,5 mm, xanhxanh hay tím tím. Hoa thường 1, lam dợt hay lam, to 7-9 x 8 mm; bao hoa do phiến ngoài cao 1,5 mm, bìa đôi, dày, phiến trong nhỏ và ngắn hơn nhiều; tiểuhụy gắn trước phiến trong; noãn sào hạ.

Đất ẩmlầy: Gougah (Đàlạt).

- Herb 7-11 cm high; flowers blueish or blue (*Cyananthus pusillus* Miers ex Wall.).

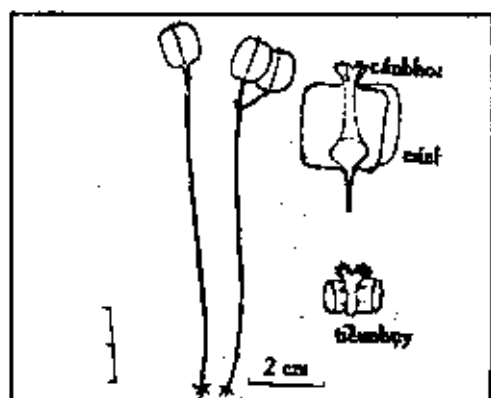
Không diệplục:

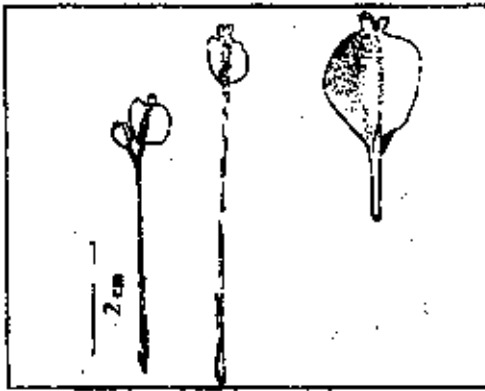
10.804 - *Burmannia oblonga* Ridl. Càocào chẻ-hai.

Cỏ hoạisinh, cao 7-15 cm. Lá teo thành vảy vàngvàng cũng như thân. Hoa 1-2 ở chót thân; cánh cắt ngang 2 đầu thành ra hoa có dạng vuông; phiếnhoa cao 1,5 mm, chót chẻ hai; tiểuhụy 3, chungđôi đầu chẻ hai, có lông.

Núi Chứachan.

- Saprophyte 7-15 cm high; flowers with rectangular wings (*B. bifida* Gagn.).

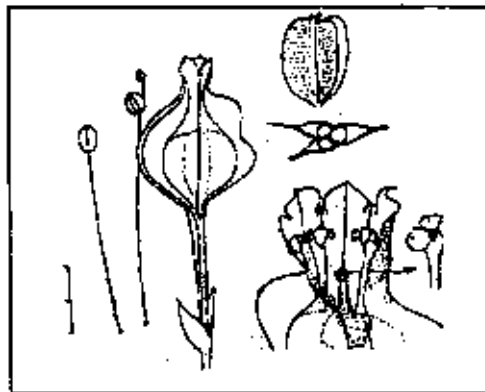

10.805 - *Burmannia luteo-alba* Gagn. Càocào vàng-trắng.

Cỏ rất nhỏ, cao 3-7 cm; thân mảnh như chì, có cánh, mang vảy nhỏ xanhxanh ở phần đáy. Hoa 1-2 ở chót thân, trắng; cánh cắt ngang hay tròn hai đầu thành ra hoa có dạng hơi vuông; phiếnhoa cao 1,5 mm, chót lõm; tiểunhụy nhỏ, chungđôi ché hai, có lông.

Núi Chưachan, Phúquốc.

- Herb 3-7 cm high, with greenish scales on stem base; flowers white.

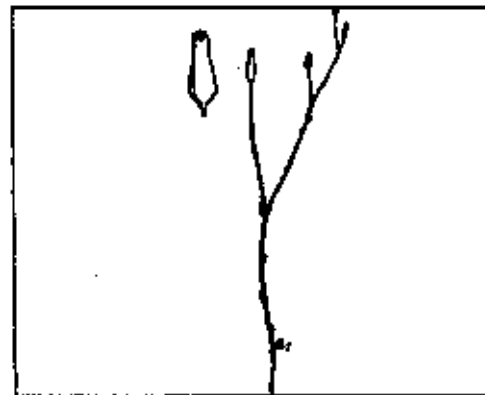

10.806 - *Burmannia nepalensis* Hook. f. Càocào Nepal.

Cỏ hoạisinh, thân mảnh, cao 11 cm; rễ rất mảnh, ngắn; vảy 5-7, dọc theo 1/2 dưới của thân, dài 2 mm. Hoa thường duy nhất ở chót thân, trắng; cánh rộng, làm cho hoa có dạng vuông hay bầuđục, to 7 x 7-8 mm; phiếnhoa cao 1 mm.

Sôngbé, Phúquốc

- Saprophyte 11 cm high; flowers white, 7 x 7-8 mm.

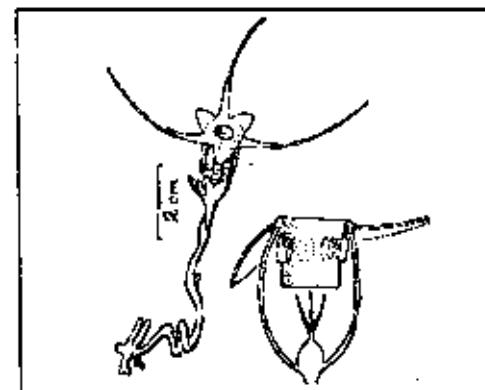
10.807 - *Burmannia wallichii* Hook. f. Càocào Wallich.

Cỏ hoạisinh không diệplục, cao 10-15 cm; thân như chì, trắngtrắng hay lam, có 5-7 vảy ở phần-nửa dưới, không lá ở gốc. Hoa 1-2 ở chót thân, nhỏ; cộng ngắn, 0,8 mm; baohoa đôi, không cánh, trònđài, hơi hẹp ở dưới noãnào; noãnào rộng bằng cao.

Dựa đường-môn.

- Saprophyte 10-15 cm high; flowers 6-15 x 3 mm.

THISMIACEAE : họ Tiếtmi.

10.808 - *Thismia javanica* J.J. S. Tiếtmi Java.

Cỏ hoạisinh cao 5-10 cm; thân không diệplục, có vài vảy, tậncùng bằng một hoa to; ống to 1 x 0,8cm, có sọc đỏ, tai dài tamgiác, cánhhoa dài, đỏ; tiểunhụy thành ống lặn vào trong; noãnào có 3 vòi nhụy dính nhau ngắn.

Trjan; VII

- Saprophyte; flowers red.

ORCHIDACEAE : họ Lan

Các họ-phụ:

- 1a - tiểuhụy thụ 2-3; phấnhoa trín nhưng không thành phấnkhối
 2a - lá xếp dọc; phấnhoa giống nhau cả; môi không có túi; tiểuhụy lép nếu có, không đẹp hình én; noãn sào 3 buồng Apostasioideae
 2b - lá dày, hình máng xối; phấn hoa khác nhau, lá đài cạnh dính nhau; môi có túi to, cột với 2 tiểuhụy cạnh thụ, tiểuhụy giữa lép đẹp hình én Cypripedioideae
- 1b - tiểuhụy thụ 1; phấnkhối
 2a - địa lan, thân không giả hành; lá xếp dọc, cuốn ngược, không mập, không có đốt ở đáy; phấnhoa ở chót thân; phấnkhối mềm, như hạt hay sectile
 3a - căn hành hay hành; baophấn đứng hay nằm; phấnkhối dính ở đầu vào viphấn; gót dài Neottioideae
 3b - lan có hành hay rễ hành; baophấn đứng hay nghiêng, đáy dính vào gót; chót viphấn xen giữa theca Orchidoideae
 2b - địa hay phong lan; lá có đốt vào thân; phấnhoa ở cạnh ít khi ở ngọn; baophấn nghiêng vào, có nắp; phấnkhối cứng ít khi sectile; gót incombant hay deflexed
 3a - phấnkhối mềm, như sáp, không viphấn; baophấn lúc non đứng Epidendroideae
 3b - phấnkhối như sụn hay cứng, thường có viphấn; baophấn lúc non đã incombant, mau deflexed Vandoideae

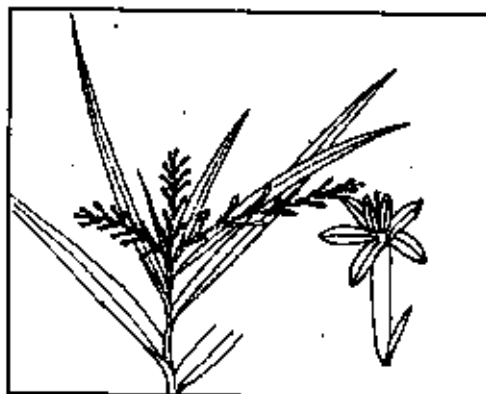
Apostasioideae:

10.809 - *Apostasia nuda* R. Br. in Wall. Cỏ lan trần.

Có ở đất cao 20-50 cm. Lá hẹp dài nhọn, dài 7-15 cm, rộng 8-10 mm, gân dọc 3. Chùm ngang ở nách lá; hoa gần ở một bên, vàng hay trắng, gần như đều; 3 cánh hoa giống nhau; 2 tiểuhụy dính nhau và dính vào vòi nhụy; noãn sào hạ, 3 buồng. Nang hẹp, dài 12 mm; hạt nhỏ, nhiều.

Vùng núi : Đà Lạt, Đồng Nai, Phú Quốc.

- Terrestrial; flowers yellow; fertile stamens 2; ovary 3-loculare.

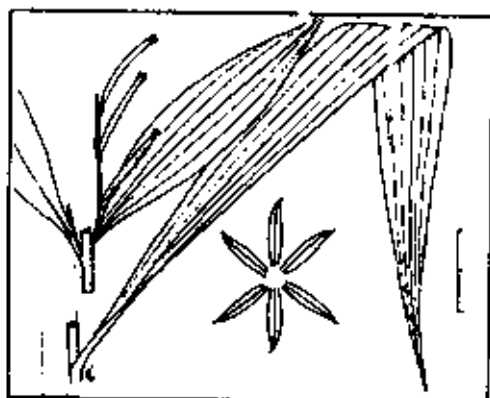

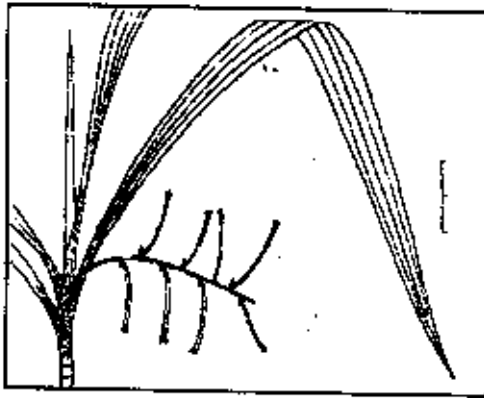
10.810 - *Apostasia odorata* Bl. Cỏ lan thơm.

Bụi ở đất, cao vào 30 cm; thân mảnh, mang nhiều lá hẹp dài nhọn, dài 20-30 cm, rộng 2-4 cm, gân dọc 5; cuống dài 2 cm, to thành bẹ. Chùm ở nách lá; hoa thưa, vào 15-20, gần như đều, vàng tươi; noãn sào dài 12 mm, có 3 cạnh; lá hoa dài 5-10 mm; lá đài dài 8 mm, cánh hoa hơi nhỏ hơn, 7 x 5 mm; tiểuhụy 3. Nang hẹp, dài 2 cm; hạt nhỏ, nhiều.

Hoàng Liên Sơn, Hà Nội, Lâm Đồng (Phnom Sapoum), Đồng Xoài.

- Terrestrial; flowers yellow; fertile stamens 3; capsules 2 cm long (*A. thorelii* Gagn., *A. latifolia* Gagn. non Rolfe).

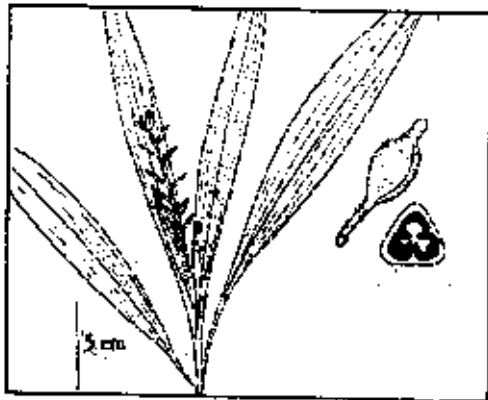

10.811 - *Apostasia wallichii* R. Br. Cỏ lan wallich.
 Bụi ở đất có thân to 3-4 mm, lông ngắn, mang nhiều lá hẹp như guom, to 15-22 x 2-2,5 cm, gân dọc 5; cuống dài 5 cm. Chùm ở nách lá, mang nhiều hoa nhỏ, vàng, gần như đều; lá đài và cánh hoa như nhau, dài 5,5 mm; tiểu nhụy 2, chỉ ngắn, gắn trên vòi nhụy ("cột" ngắn); noãn sào dài 1,5 cm. Nang dài 2,5 cm; hạt nhỏ, nhiều.

200- 1.500 m: từ Bavi qua Quảng Nam Đà Nẵng, Đà Lạt đến Đồng Nai.

- Terrestrial; stem 3-4 mm; flowers yellow; stamens 2; capsules 2.5 cm long.

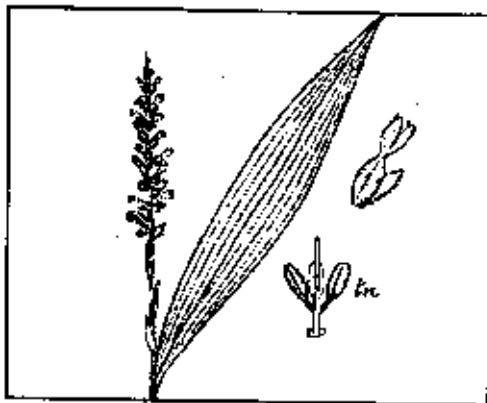

10.812 - *Neuwiedia annamensis* Gagn. Nolan Trung Bộ.

Bụi ở đất; thân bò, dài 20-30 cm; rễ dài, to 2-3 mm. Lá có phiến dài 20-30 cm, rộng vào 2 cm, gân dọc 5-7; cuống dài 4-6 cm. Phát hoa không lông, dài 4-5 cm; hoa vàng; tiểu nhụy 3, chỉ dính nhau và gắn vào đáy vòi nhụy; noãn sào hạ, 3-buồng. Nang trắng, có lông, to 5 mm, có 3 cạnh; hạt đen, nhỏ, nhiều.

Phước Khánh : núi Hòn-hèo; 5-7

- Bush; flowers yellow; stamens 3; capsules white.

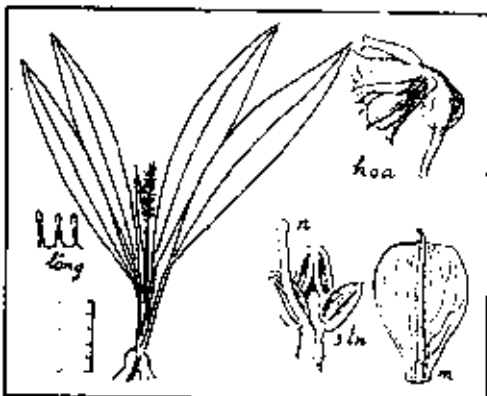

10.813 - *Neuwiedia griffithii* Reichb. f. Nolan Griffith.

Cỏ ở đất, có thân dài 20-30 cm, mang lá có phiến to 25 x 4 cm, nhọn hai đầu, gân dọc 7-9; không cuống. Chùm đứng, ngắn hơn lá, dày; lá hoa dài 15-17 mm; hoa trắng, có cọng và noãn sào dài 8 mm, có lông mịn; lá đài và cánh hoa như nhau; tiểu nhụy 3, gắn vào 1/3 dưới của vòi nhụy, ba phần 2 buồng, nở dọc; noãn sào 3 buồng. Nang; hạt nhỏ, nhiều.

Quảng Ninh.

- Terrestrial; flowers white; fertile stamens 3; capsules.

10.814 - *Neuwiedia inae* de Vogel.

Lan đứng, cao đến 55 cm. Lá có phiến xếp dọc, to đến 40 x 4,7 cm; có lông tiết. Chùm nhiều hoa, cao 6 cm; hoa trắng, dài 1,5 cm; lá đài, cánh hoa, môi giống nhau, lá đài giữa cao 6,5 mm; tiểu nhụy 3, ba phần tròn dài, cột cao 1 mm.

Rừng vào 750 m: Gialai Công Tum; II (hình hoa theo de Vogel).

- Plant to 55 cm high; leaves plicate; flowers white; tepals similar; fertile stamens 3.

10.815 - *Neuwiedia zollingeri* var. *singaporeana* (Bak.) de Vogel. Nolan Singapor.

Bụi ở đất; thân mang lá thon nhọn hai đầu, to 15-20 x 3-4 cm; cuống dài 5-7 cm. Chùm ở chót thân, dài 7-8 cm, trục, noãn sào và lá đài có lông mịn; hoa như đều, vàng lợt; lá đài cao 17-20 mm, cánh hoa hơi rộng hơn lá đài; tiểu nhụy 3, gắn trên vòi nhụy (cột khá cao). Quả màu cam.

Rừng bình nguyên đến 800 m: Bavi, Nhatrang. Hai giống trên còn được sắp thành họ riêng *Apostasiaceae*.

- Terrestrial; flowers light yellow; fertile stamens 3; capsules orange (*Tupistra singaporeana* Baker; *N. balansae* H. Bn. ex Gagn.).

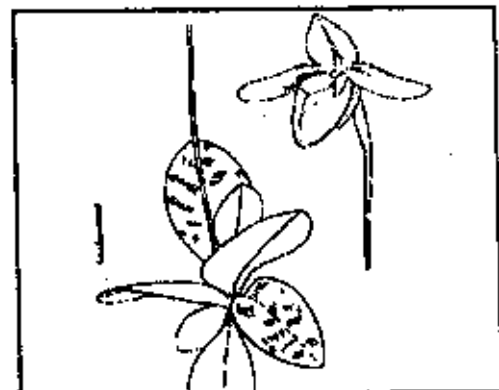
Cypripedioidae:

10.816 - *Paphiopedilum amabile* Hall. f. Vành đai dễ thương.

Dialan có rễ to, dài; thân ngắn, mang lá song đính, to 15-20 x 3-4 cm, dày, dai, có bột sẫm. Trục phát hoa dài 20-50 cm, mang 1 ít khi 2 hoa; noãn sào dài 3 cm; lá đài giữa cao 2,2-3,7 cm, lục có vân nâu, có rìa lông mịn; cánh hoa ngang, hương, dài 4-5 cm, rộng 1,2 cm, có mút; lá đài cạnh dính nhau, cao 2 cm; môi 3-4 cm, đỏ tía, có gót dài 2,5 cm; tiểu nhụy lép 1, giữa 2 thụ.

Bình trí thiên, Quảng Nam Đà Nẵng, Đà Lạt (hình theo Hallier).

- Terrestrial; sepals brown blotched; petals pink (*P. callosum* var. *angustisepala* Guill.).

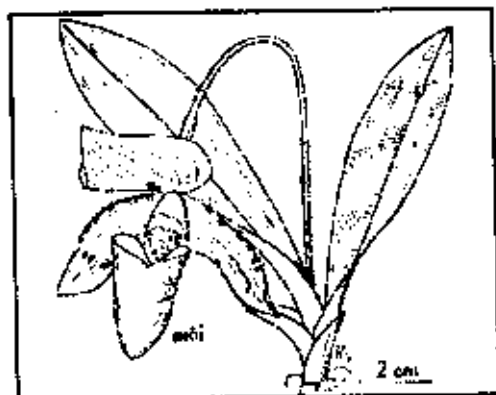

10.817 - *Paphiopedilum callosum* (Reichb. f.) Stein. Vành đai.

Cỏ đaniên ở đất, không thân. Lá có vân lục dợt mặt trên. Trục phát hoa dài, có lông nâu đỏ; hoa to, có 2 lá hoa có lông; lá đài trên tròn, to 4-8 cm, hơi hương, đáy xanh; lá đài cạnh dính nhau, có sọc xanh; cánh hoa có rìa lông, và có 4-5 chại đỏ; môi có gót cao, nâu hay đỏ; tiểu nhụy lép 1, giữa 2 tiểu nhụy thụ.

B, Qn Đà Nẵng, Lâm đồng: Đà Lạt.

- Terrestrial; sepal pink; petals with red wards along edges; fertile stamens 2 (*Cypripedium callosum* Reichb. f.).

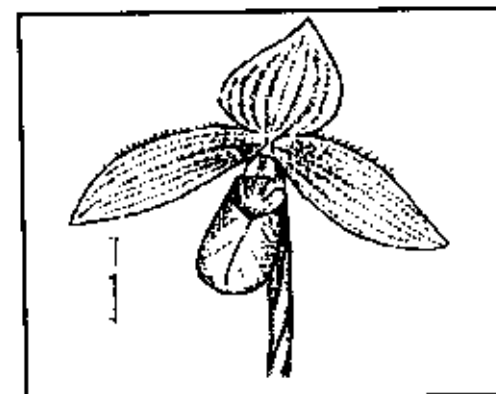

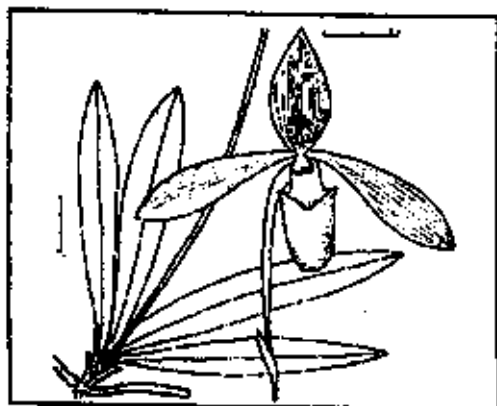
10.818 - *Paphiopedilum purpuratum* (Lindl.) Stein. Vành đai tía.

Dialan. Hoa tía có lá đài giữa rộng 2,2-3,6 cm, có sọc, không đốm; cánh hoa cạnh có rìa lông, thường dúng và quăn, có sọc và có đốm; tiểu nhụy lép thấp hơn rộng, có 2 răng.

Đà Lạt: Dankia.

- Lateral petals spotted, ciliated on edges; staminode broader than long (*Cypripedium purpuratum* Lindl.).

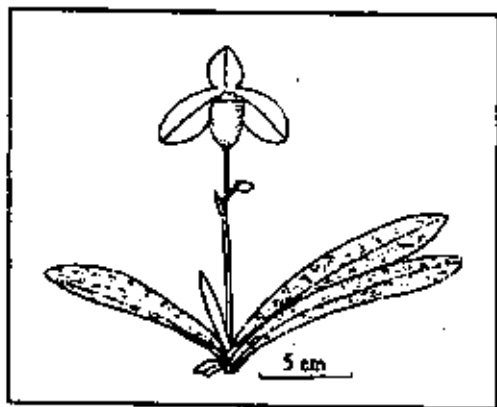

10.819 - *Paphiopedilum appletonianum* (Gower) Rolfe. Vệhài Appleton.

Dialan có rễ to; thân ngắn, mang lá bầu dục thon hẹp, to 13-17 x 2-3 cm. Trục nâu, có lông mịn, mang 1-2 hoa to, rộng 8-10 cm; lá đài giữa to 4,5 x 2,5 cm, lục lục, lá đài cạnh nhỏ, dính nhau, trắng trắng; cánh hoa cạnh trắng có bột đỏ to môi có gót tia nâu; chồi ửng vàng và lục; tiểunhụy lép nhỏ, giữa 2 tiểunhụy thụ.

Bachmá, Đà Lạt.

- Terrestrial; tepals green, violet at apex; lip purple with yellow and green (*Cypripedium appletonianum* Gower).

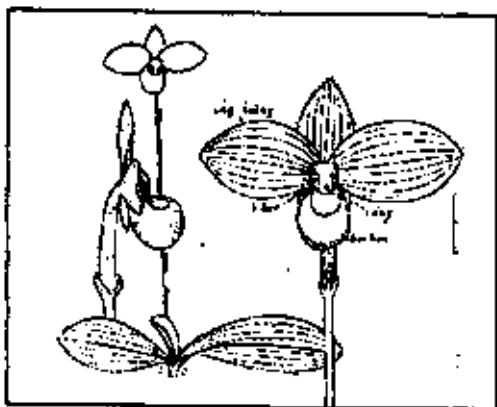

10.820 - *Paphiopedilum concolor* (Batem.) Pfitz. Mông Giày.

Dialan. Lá thon dài, có vân trắng trắng, mặt dưới đỏ đỏ. Cọng phách hoa ngắn; lá hoa ngắn hơn noãn sào; hoa vàng tươi có đốm mịn đỏ, rộng 5-7 cm; cánh hoa xoan rộng, có ria lông đen; môi dài 4 cm, túi hẹp; tiểunhụy thụ 2, tiểunhụy lép vàng có đốm đỏ.

Quảng Ninh, Hà Nội, Hải Phòng, Gia Định.

- Terrestrial; flowers yellow with red dots (*Cypripedium concolor* Par. ex Batem.).

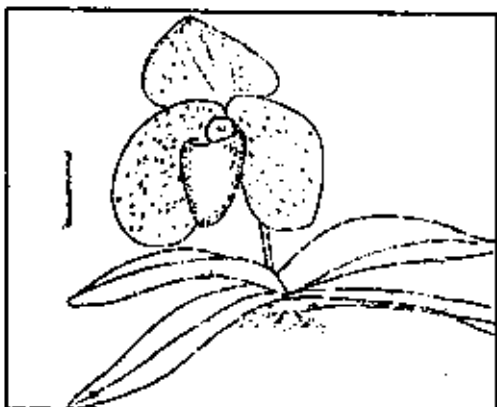

10.821 - *Paphiopedilum delanatii* Guill. Vệhài Delanat.

Dialan. Thân ngắn, mang 2-3 lá song đĩnh, bầu dục hẹp, to 9-13 x 3-4,5 cm, có vân lục dợt mặt dưới và bột tia mặt trên. Trục cao 20 cm, tia, có lông dày; hoa 1-2, rộng 7-9 cm; phiến hoa trắng ửng hồng; môi có gót 4 x 3 cm, tím tím dây hơi hồng; tiểunhụy lép hình bán nguyệt, tia đậm, chót vàng, giữa 2 tiểunhụy thụ; noãn sào có lông.

B, Phú Khánh.

- Terrestrial; tepals pinkish; lip purplish, pinkish in base.

10.822 - *Paphiopedilum godefroyae* (Godefr.-Leb.) Stein. Vệhài Godefroy.

Dialan. Lá song đĩnh, hẹp dài, to 8-12 x 2,5-3 cm, dày, không lông, lục đậm có vân lục dợt mặt trên, có đốm tia nâu mặt dưới. Phách hoa ngắn, 2,8-8 cm, trục lục có đốm tia, có lông dày; lá hoa 2; hoa 1-2, rộng 6-8 cm; lá đài giữa xoan tròn, cao 3,5-4 cm, trắng hay vàng vàng; cánh hoa xoan, dài 4,5 cm, xéo, trắng có đốm sẫm; môi có gót 3 x 2 cm; tiểunhụy lép tròn dài, trắng có đốm tia.

Bách Hải, Hà Bắc.

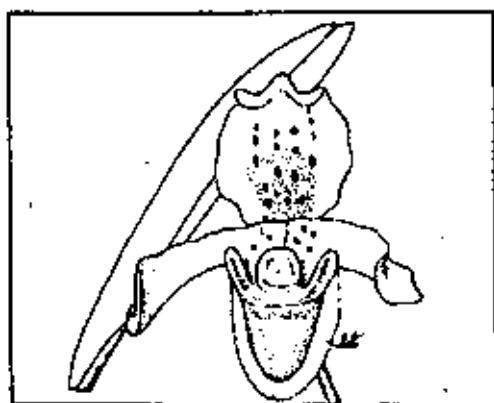
- Terrestrial; flowers white or yellowish, dark dotted. (*Cypripedium godefroyae* Godefr.-Leb.).

10.823 - Paphiopedilum gratixianum (Mast.) Guill.
Vệhài Gratix.

Djalán; thân ngắn mang lá to đến 20 x 4 cm, dày, dai, đáy có đốm đỏ, chót có 2 thùy không bằng nhau. Hoa trên cọng dài, có lông tía; láhóa tròn dài, ngắn hơn noãn sào; hoa to, rộng 11-12 cm, màu lục vàng; ládài trên có bìa dứng, trắng, có đốm to, đỏ ở giữa; ládài cạnh dính nhau, hơi dài hơn môi, lục lục; môi có gót lục nâu, có 2 tai dứng xoan, cao; tiểuhụy lép vàngvàng, giữa 2 thùy.

Vinhphủ, Trungbộ (hình theo Gard. Chron.).

- Terrestrial; sepals yellow greenish, sepal median with red dots; lip brown yellow (*Cypripedium gratixianum* Sand. ex Mast.).

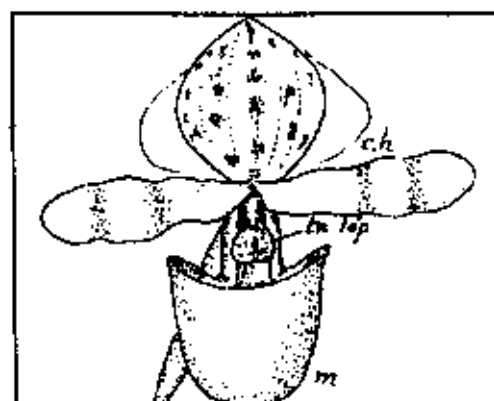

10.824 - Paphiopedilum henryanum Bream.

Djalán. Hoa to; ládài giữa hình quạt, lục lục có đốm nâu-tía; ládài cạnh nhỏ, dính nhau; cánhhoa giữa nâu nâu, cạnh dài, rộng 1,8 cm; tiểuhụy lép chót cắt ngang, tròn, rộng 7 mm, có rún, vàng. Môi ủng tía, hình túi to như gót tròn.

B, vùng biên giới với Trung quốc.

- Median sepal with brown-purple spots; staminod umbonate, 7 mm long.

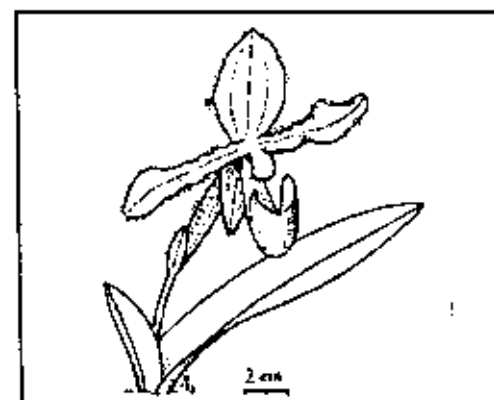

10.825 - Paphiopedilum hirsutissimum (Hook.) Stein.
Tiên hải.

Djalán. Lá có phiến hẹp dài, màu lục có bột sậm. Pháthhoa có cọng dài 10-15 cm; láhóa ngắn hơn ria lông; ládài giữa nâu nâu hay xanhxanh, có đốm đỏ, chót trắng; cánhhoa dứng, lục có đốm nâu hay trắng bìa đỏ; môi có gót, lục lục và nâu đỏ; tiểuhụy thụ 2, giữa là tiểuhụy lép.

B, Tr ở Đà lạt.

- Cultivated (*Cypripedium hirsutissimum* Lindl. ex Hook.).

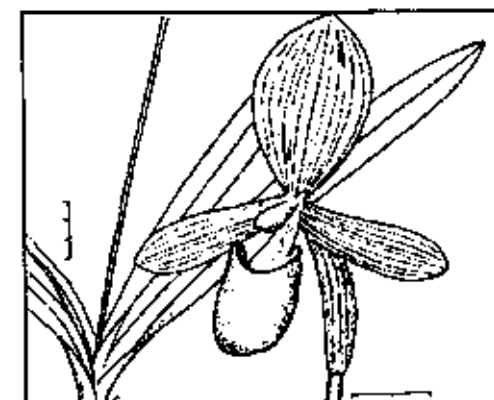

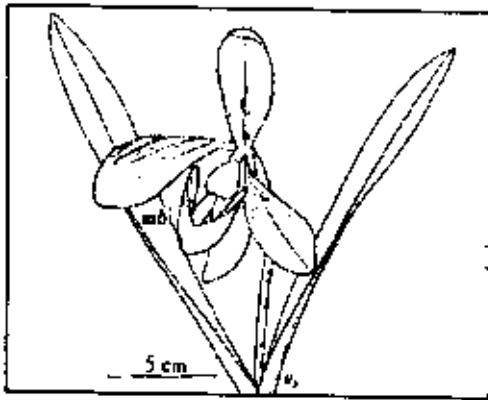
10.826 - Paphiopedilum insigne (Lindl.) Pfitz. Vệhài trangtri.

Djalán; thân ngắn, mang lá songdính, hẹp dài, to 15-20 x 2,5 cm. Pháthhoa dứng trên trục cao 20-30 cm, tia đậm, có lông nâu nâu; láhóa lục đỏ, xoan. to 5 x 3 cm; hoa 1(2), rộng 10-13 cm; ládài giữa xoan, dài 5-6 cm, chót trắng, đáy lục có bột nâu tía. ládài cạnh vào 4 x 1,3 cm; môi có gót to 4 x 2,5 cm, vàng nâu, cánhhoa cạnh dài 5-6 cm, lục vàng tái có sọc tia hay đốm đỏ nâu.

Lào; VN?

- Terrestrial; flowers green and yellow; labellum brown yellow (*Cypripedium insigne* Wail. ex Lindl.).

10.827 - Paphiopedilum villosum (Lindl.) Stem. Kim-hài.

Djalán. Lá không có bột hay rầnri, dài 30-40 cm, rộng 3-4 cm. Pháthoá trên cọng dài 20 cm, có lông; láhoa 5 cm; hoa *huồng*, có lông mịn; cánhhoa dài 5-7 cm, ngoài vàng, trong nghệ; láđài trên trắng mặt ngoài, *lục-nâu và đodô* mặt trong, láđài cạnh dính nhau, huồng có bột nâu; *môi vàng nâu nâu hay huồng*.

Langbian, Đàlạt; III.

- Terrestrial; flowers pink; lip brownish or pink (*Cypripedium villosum* Lindl.).

Họ-phụ Orchidoideae

1a - nướm lõm

2a - hành là củ dài hay như bàn tay; thân mang n lá; láhoa to hơn hoa, dạng giống lá *Brachycorythis*

2b - hành tròn; tiểuhụy lép nhỏ, pháttriển dinh vào bia môi; phánkhối với viphần nhỏ; nướm không cọng *Amitostigma*

1b - nướm lồi hay có cọng

2a - gót lồi dài hình sừng, dài bằng hay hơn baophần; lá 1-2; pháthoá 1-hoa; cánhhoa như láđài *Diplomeris*

2b - gót không lồi cao

3a - thùy của nướm không thò dài ra trước

4a - thùy của nướm hay theca không thò ra trước

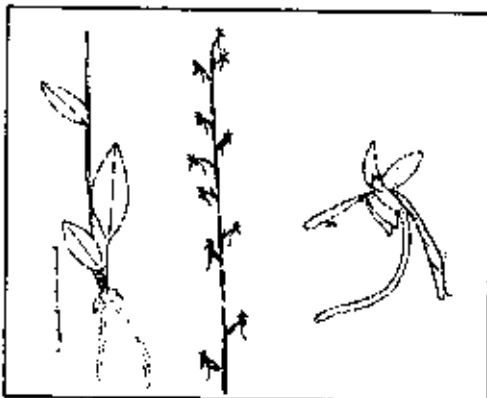
5a - nướm thành một lõm; môi nguyên; móng hình trụ dài *Platanthera*

5b - thùy của nướm dính nhau; môi thường 3 thùy; móng nếu có hình bầu ngắn

6a - thùy nướm không dính vào dây môi; không móng; tiểuhụy lép rời baophần *Herminium*

6b - thùy nướm dính vào vào hạtiệt và tiểuhụy lép; môi có hay không có móng *Peristylus*

3b - thùy của nướm thò ngay ra trước, không dính vào hạtiệt *Habenaria*

10.828 - Platanthera angustata (Bl.) Lindl. Bìnhhùng hẹp.

Djalán cao 20-30 cm, có rễ to, không chia nhánh. Lá có phiến bầuđục, to 2-4 x 1,5-2 cm; cuống dài 1-2 cm. Chùm ở chót thân, đứng thưa; láhoa xoan nhọn, dài 5-7 mm; cọng và noãnào dài 1 cm; láđài giữa xoan, cao 3 mm; cánhhoa hẹp hơn láđài; môi có móng dài 1,5 cm, phiến hẹp, nguyên, dài 4-6 mm.

Tamđảo (hình theo Seidenfaden).

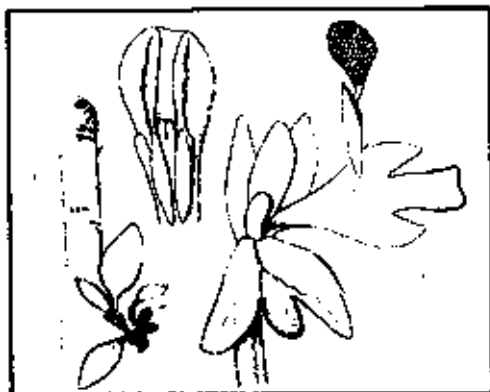
- Terrestrial, long spur; lip undivided (*Mecosa angustata* Bl.).

10.829 - Amitostigma keiskeoides (Gagn.) Garay & Kittredge

Cỏ cao 10-13 cm; hành xoắn to 2 x 1 cm. Lá 2-3, phiến 1,5-7 x 1-2 cm. Pháth hoa ở cạnh; lá hoa 5-6 mm; cọng và noãn sào 7 mm; hoa hương thơm, 7-10, nhỏ; lá đài giữa cao 4 mm; cánh hoa cao 5 mm; tiểu nhụy lép, dính vào bia môi; môi xoắn có 3 thùy, móng 4 mm; cột cao 1 mm

Sapa, 1.500 m (hình theo Seidenfaden).

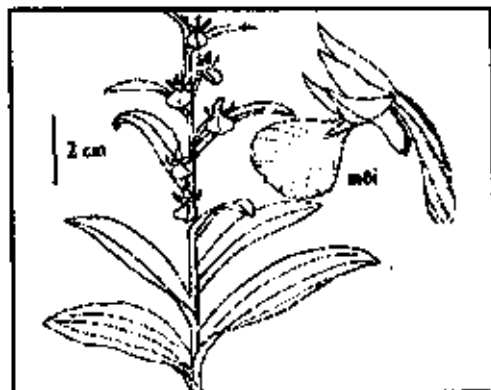
- Plant 10-13 cm high; flowers pinkish; dorsal sepal 4 mm long; spur 1 mm, stigma sessile (*Habenaria keiskeoides* Gagn.).

10.830 - Brachycorythis galeandra (Reichb. f.) Summerh. Doán móng chup.

Dialan có căn hành xoắn dài. Lá có phiến bầu dục hẹp, dài 4-6 cm, lá trên từ từ nhỏ đi thành như lá hoa. Hoa ở nách lá nhỏ, trắng có sọc đỏ hay tím; phiến hoa thon nhọn; môi xoắn rộng hay xoắn tròn, có móng ngắn, miệng rộng; cọng hoa và noãn sào dài 1,5 cm.

Đà Lạt (hình theo King & Pantling)

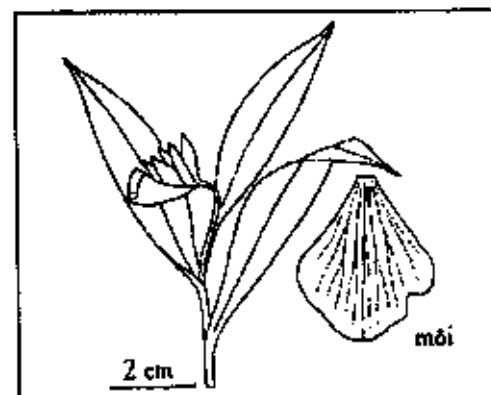
- Terrestrial; flowers white, spur short (*Platanthera galeandra* Reichb. f.).

10.831 - Brachycorythis laotica (Gagn.) Summerh. Doán móng Lào.

Dialan; hành 2 (rẻ nhiễm năm), dài 2 cm; thân cao 10-20 cm. Lá có phiến dài 3-6 cm, không lông. Hoa cò độc ở ngọn, to, trắng hay tím tím; phiến hoa dài 11-14 mm; môi xoắn rộng, dài gần 2 cm, 3 thùy cạn, móng ngắn, đến 1 cm.

Dilinh, Pongour (Đà Lạt) (hình theo Gagnepain).

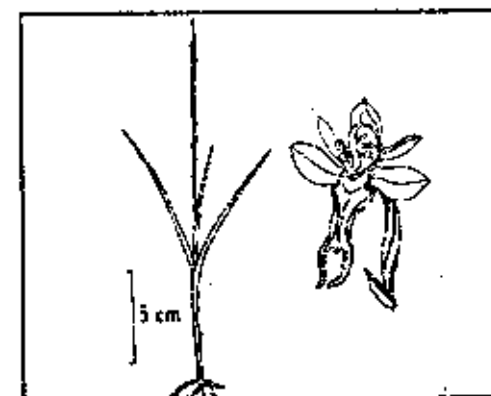
- Terrestrial; flowers white or pinkish; spur 1 cm long (*Habenaria laotica* Gagn.).

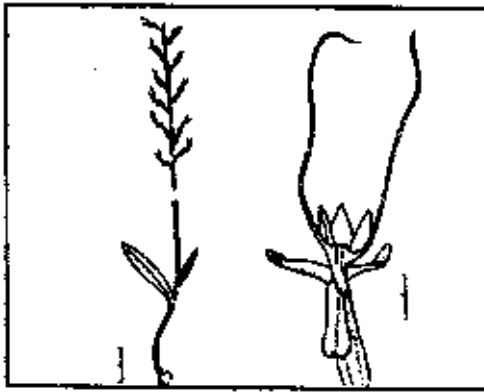
10.832 - Herminium lanceum (Sw.) Vuijk.

Dialan có hành tròn dài, thân cao 15-20 cm. Lá 1-3; phiến hẹp, dài đến 20 cm, rộng 5-10 mm, chót nhọn. Gié hẹp, cao 4-20 cm; hoa nhỏ, nhiều, xanh xanh hay vàng vàng; phiến hoa dài 2 mm; môi có 2 thùy cạnh hẹp, dài 5-6 mm; noãn sào dài 6 mm. Nang dài 7 mm.

Sapa, vùng Đà Lạt (hình theo Wight).

- Terrestrial; flowers greenish or yellowish; lip with acute lobes (*Ophrys lancea* Thunb. ex Sw.; *H. angustifolium* (Lindl.) Benth. & Hook. f.).

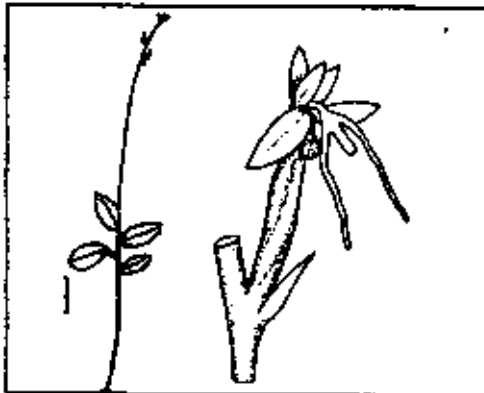

10.833 - *Peristylus calcaratus* (Rolfe) Hu. Chuthu cựa.

Djalan; hành dài hơn 1,5 cm; cỏ cao đến 40 cm. Lá 2-3 ở gốc, bầu dục thon, dài 4-6 cm. Gié hẹp, thưa, cao 10-15 cm; láhoa dài 1 cm; hoa nhỏ, lục; phiến hoa cao 3 mm; môi có thùy cạnh dài như râu, móng dài bằng hay hơn ládà giữa; noãn sào vắn rờ, dài 15 mm.

Sapa, Đà Lạt (hoa theo Seidenfaden)

- Terrestrial; flowers green; lip with sidelobes thread-like, spur as long or longer than dorsal sepal (*Habenaria tentaculata* auct. non Reichb. f., Guill.).

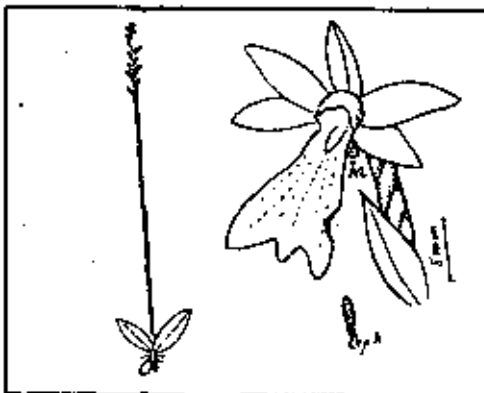

10.834 - *Peristylus aristatus* Lindl.

Djalan nhỏ, cao đến 20 cm. Lá có phiến bầu dục, dài vào 2-3 cm. Pháthoa mảnh, trên cọng dài; hoa nhỏ; cánh hoa cạnh to hơn ládài, môi có thùy cạnh dài đến 11 mm, móng hình túi dài phù hay hình cầu.

Sự hiện diện của loài ở Việt Nam cần kiểm lại; theo Seidenfaden, loài này không có ở Đông dương; mẫu vật của Pételot có lẽ là *P. densus* (Lindl.) Sant. & Kap. hơn.

- Lip with side-lobes thread-like; spur globulous.

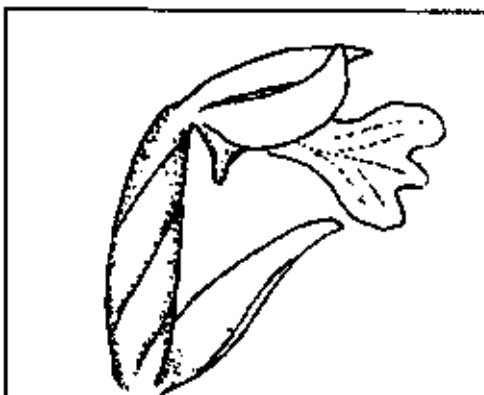

10.835 - *Peristylus candidus* J.J. Sm. Chuthu trắng.

Djalan có 1-2 hành; thân cao 20-35 cm. Lá 2-3, xoan, dài 2-4,5 cm. Gié dày, dài 4-5 cm, ở cao trên chót thân; láhoa dài 5-7 mm; hoa nhỏ, trắng; phiến hoa dài 3-4 mm; môi có 3 thùy tà, thùy giữa tamgiác, to. Nang tròn dài, dài 1 cm.

Vùng Đà Lạt (hình theo Gagnepain).

- Terrestrial; flowers white; lip trilobate; capsules 1 cm long (*Herminium annamense* Gagn.; *Habenaria langbianensis* Gagn., *Hab. godefroyi* Gagn.).

10.836 - *Peristylus holttumianus* Aver. Chuthu Hoittum.

Djalan. Lá ở đáy thân. Pháthoa cao 15-30 cm, hoa khít nhau, tia nâu nâu; môi có thùy cạnh hình bình hành, chót chia ba; móng ngắn.

Đà Lạt; V.

- Leaves radical; scapes to 28 cm high; lip tripartite; spur short.

10.837 - *Peristylus chapaensis* (Gagn.) Seidenf.
Chuthu Sapa.

Dịalan nhỏ, cao 7-10 cm. Lá 2 ở góc, nhỏ, thon hẹp, mỏng, dài 2-3 cm; lá trên từ từ nhỏ như láhoa. Chùm thưa ở chót thân; hoa nhỏ, trắng, có ládài cùng cỡ với cánhhoa, dài 4 mm; môi không thùy, dài 3,5 mm, mỏng như túi, dài 2 mm; cột (trục hợpnhụy) cao 1 mm

Sapa (hình theo Seidenfaden).

- Terrestrial; flowers white; lip entire (*Habenaria chapaensis* Gagn.).

10.838 - *Peristylus constrictus* (Lindl.) Lindl. Chuthu thác.

Dịalan có hành to, dài 4-5 cm; thân cao đến 80 cm. Lá 5-6, gần nhau, bầuduc thon, dài 10-12 cm. Gié dài 10-20cm, dày; láhoa hẹp, dài 15 mm; hoa xanhxanh hay trắng; ládài cạnh nâuâu; phiếnhoa cao 8-9 mm; môi có 3 thùy thon hẹp, thùy cạnh dài 6-7 mm, mỏng tròn, to 3 mm. Nang dài 12 mm.

Dilinh, Langhanh, Bảochánh.

- Terrestrial; flowers greenish or white; lip 6-7 mm long (*Habenaria constricta* Hook. f., *H. cylindrocalyx* Gagn.).

10.839 - *Peristylus densus* (Lindl.) Santap. & Kapad.
Chuthu dày.

Dịalan có thân và pháthoa cao 30-70 cm; hành trònđài, dài 1-3 cm, rế to. Lá thon, to 3-7 x 1 cm, chót nhọn; lá trên teo, dạng láhoa. Chùm đứng, hẹp, thưa; hoa nhỏ; láhoa dài 8 mm, dài bằng hay hơn noãnào; ládài trònđài, cao 3 mm; cánhhoa hẹp hơn; môi có 3 thùy, hình đầu trâu, dài đến 3,5 mm, mỏng dài 4-6 mm. Vùng núi: B, Chưáchan, Langbian.

- Terrestrial; flowers small, lip in form of T (*Coeloglossum densum* Lindl.; *Habenaria evrardii* Gagn., *H. dankiaensis* Gagn.).

10.840 - *Peristylus goodyeroides* (D. Don) Lindl.
Chuthu dạng-Goodyera.

Dịalan cao 30-60 cm, có hành dài 2-4 cm và rế to, mang lá dưới như bẹ, lá giữa thân bầuduc thon, to 10-15 x 4-7 cm, lá trên đột nhiên teo như vậy. Gié đứng dày, cao 10-20 cm; láhoa nhỏ; ládài giữa dài 2,5 mm, 1 gân, ládài cạnh hẹp; cánhhoa cùng cỡ với ládài, bầuduc; môi tamgiác, đầu có 3 thùy can, mỏng hình túi nhỏ, cao 1,5 mm. Đàlat.

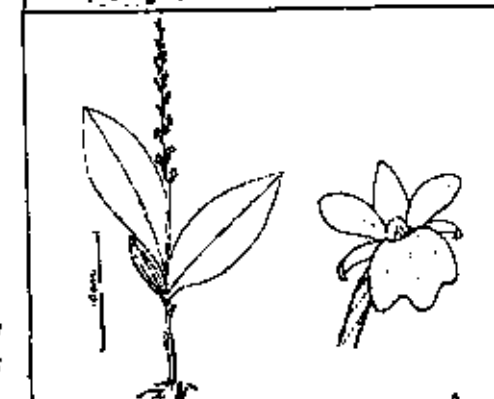
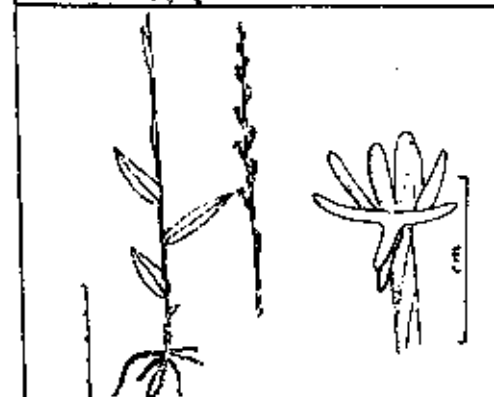
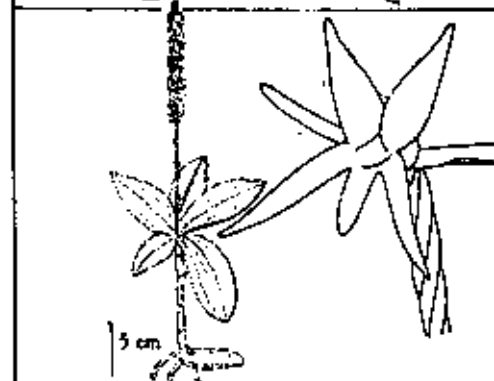
- Terrestrial; flowers small; lip large, shallowly 3-lobate, spur 1.5 mm long (*Habenaria goodyeroides* D. Don).

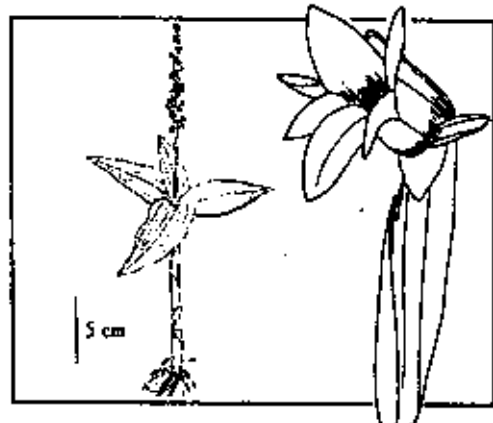
10.840b - *Habenaria lateriflora* (Lindl.) J.J. Sm.
Chuthu cựa.

Dịalan; hành dài hơn 1,5 cm; cột cao đến 40 cm. Lá 2-3 ở góc, bầuduc thon, dài 4-6 cm. Gié hẹp, thưa, cao 10-15 cm; láhoa dài 1 cm; hoa nhỏ, xanh đậm; phiếnhoa cao 3 mm; môi 3 thùy, thùy cạnh dài 12 mm, thường dài hơn thùy giữa, mỏng nhỏ, dài 2 mm; noãnào vắn rõ, dài 15 mm.

Sapa, Đàlat (hình theo King & Pantling).

- Terrestrial; flowers green; lip with acute lobes, spur 2 mm (*Glossula calcarata* Rolfe,

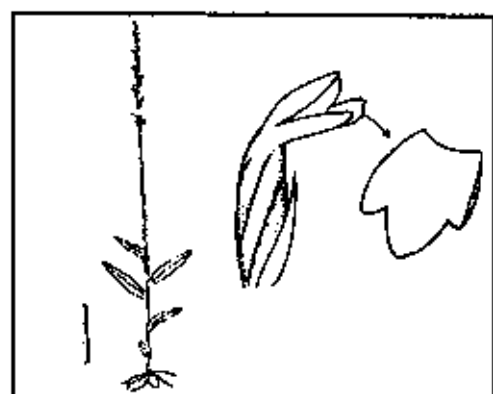

10.841 - *Peristylus parishii* Reichb. f. Chuthu Parish.
 Djalán; hành dài 3-4 cm; có cao 40 cm. Lá thường có gân gần nhau, 4-6, dài 10-13 cm, lúc khô đen. Gié dài 15-20 cm; láhoa dài hơn hoa; hoa nhỏ, đen lúc khô; noãn sào xanh; *phiênhoa nâu nâu*, cao 3 mm; mỗi 3 thùy, đáy có 2 sóng, móng tròn, cao 1,5 mm.

Thủathiên, Lâmđồng (hình hoa theo King & Pantling).

- Terrestrial; flowers brownish; tepals 3 mm; spur 1.5 mm (*Habenaria parishii* (Reichb. f.) Hook. f.).

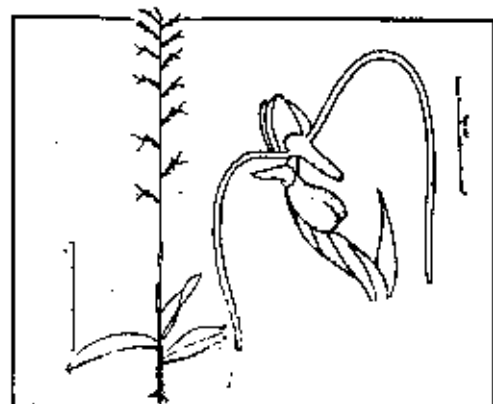

10.842 - *Peristylus prainii* (Hook. f.) Kraenzl. Chuthu Prain.

Djalán cao 30-60 cm, có hành bầu dục, dài 1-1,5 cm, rế to. Lá 4-5, *phiên* tròn dài hẹp, đến 7-8 x 2-3 cm, mỏng; lá trên cũng như lá dưới teo. Chùm dài đến 20 cm; hoa cao vào 1 cm, màu *lục lục ửng nâu*; láhoa dài hơn noãn sào (đến 15 mm); *lácđai* dài 3 mm; cánhhoa bất xứng; mỗi màu lục, chót ửng nâu, móng dài 1 mm.

Vùng núi cao: Cao lạng, Sapa.

- Terrestrial; flowers greenish with brown; spur 1 mm (*Habenaria prainii* Hook. f.).

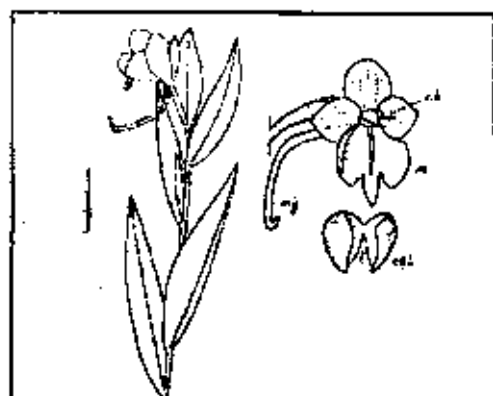

10.843 - *Peristylus tentaculatus* (Lindl.) J.J. Sm. Chuthu vôi.

Djalán cao 20-30 cm; hành xoắn, dài 1,5 cm. Lá 3-4 ở gốc, trái ra; *phiên* xoắn, ôm thân, dài 3,5-5 cm, rộng 2 cm. Gié đứng cao 5-15 cm; láhoa dài 3-4 mm; hoa nhỏ, *xanh*; *lácđai* dài 3 mm, 3 gân; cánhhoa 1 gân; mỗi có 2 thùy cạnh hẹp như râu, dài 12-25 mm, thùy giữa ngắn nhiều (2 mm), móng hình túi, dài 2 mm, ngắn hơn *lácđai* giữa, xoắn, đáy hẹp.

Vùng núi cao: Hànamính, Đalat.

- Terrestrial; flowers green; lip with sidelobes thread-like; spur globular shorter than dorsal sepal (*Glossula tentaculata* Lindl., *Habenaria tentaculata* (Lindl.) Reichb. f.).

10.844 - *Pecteilis cambodiana* (Gagn.) Aver. Trâmian Cambót.

Djalán cao hơn 30 cm; đáy thân có bẹ, trên là lá (vào 6) thon nhọn, dài đến 10 cm, rộng 2,5 cm. Pháthoa 3 hoa; hoa to, rộng 4 cm, ở nách láhoa dạng lá; noãn sào dài 30-35 mm; *lácđai* xoắn, dài 15-17 mm, gân 3; cánhhoa nhỏ và hẹp, mỗi 3 thùy, có một sóng *đứng* ở giữa, *móng* dài 5 cm; cột có nướm lõm.

Cambót (hình theo Gagnepain)

- Terrestrial; flowers 4 cm wide; spur 5 cm long (*Parahabenaria cambodiana* Gagn.).

10.845 - *Pecteilis cochinchinensis* (Gagn.) Aver.

Điạlan. Lá hẹp dài, chót nhọn, to 14-20 x 1,8-2,4 cm. Pháthhoa ít hoa; *hoa trắng*; nhỏ; láđài giữa tròn, to 16-17 mm, chót lõm; láđài cạnh bấtxung; cánhhoa cao 8-9 mm, hình tamgiác nhọn; môi tròn, to 22 mm, 3 thùy, uốn với thùy chót tamgiác; *móng dài 5 cm, cong, xanh*.

Núi Chúachan (theo hình vẽ của Simond).

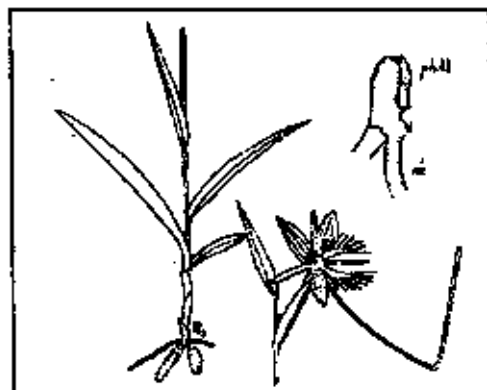
- Flowers white; middle sepals orbicular 17 mm diameter; spur green, 5 cm long (*Parahabenaria cochinchinensis* Gagn.).

10.846 - *Pecteilis henryi* Schlechter. Trầmlan Henry.

Điạlan cao 20-30 cm, có hành to 2-2,5 x 1 cm, rễ ít, to. Thân có 3-4 bẹ ở đáy; lá thon hẹp, đến 7 x 2 cm, mỏng; lá trên từtù hẹp đến hoa. Chùm ở ngọn; láhoa to; *hoa trắng, thơm*; *cong và noãnào bằng láhoa*; láđài giữa xoan, to 15 x 7,5 mm; cánhhoa cạnh hẹp, to 16 x 2 mm; môi 3 thùy, thùy cạnh cong và có *ria dài như lược*, *móng dài 6-8 cm*; cọt cao 8 mm; phẩkhối 2, hình dùi.

Mườngmán, Langbian; IX.

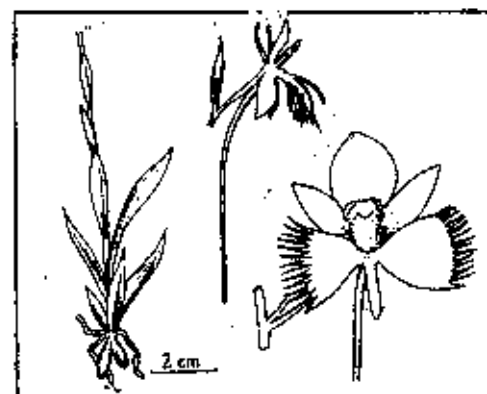
- Terrestrial; flowers white; lip with pectinate sidelobes, spur to 8 cm long (*Habenaria bassacensis* Gagn.).

10.847 - *Pecteilis susannae* (L.) Raf. Bạchphượng.

Điạlan có 1-2 hành trònđài, rộng 2-3 cm, dài 5-7 cm; *thân cao đến 1 m*. Lá 4-8, thon nhọn. Pháthhoa mang vào 10 *hoa trắng, thơm, to*; láđài, cánhhoa dài vào 2,5 cm; môi có 3 thùy, thùy cạnh rộng, có tua như chỉ, thùy giữa dài 15 mm, *móng dài đến 10 cm*; noãnào dài 5 cm, có 9 cạnh tà.

Caolạng, Lâmđồng, Tốnglêchơn; VI. Lan đẹp, dễ trồng. Đấp phồng tay.

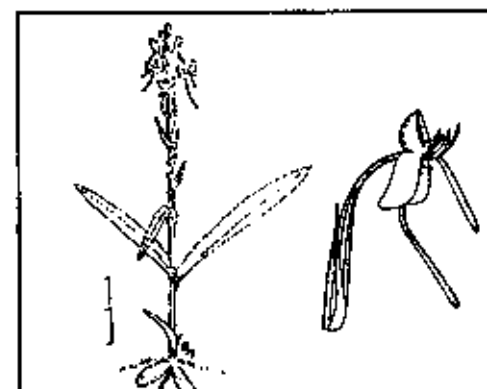
- Terrestrial; flowers large, white, fragrant; spur to 10 cm long (*Orchis susannae* L.; *Habenaria susannae* (L.) R. Br.).

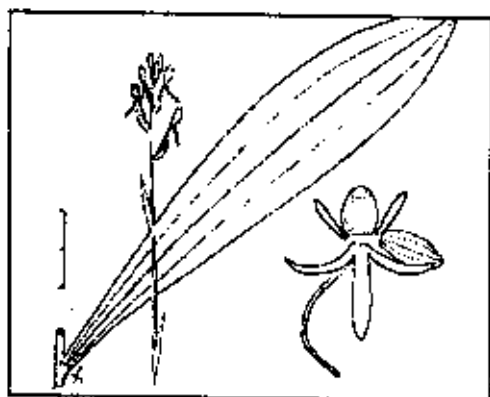
10.848 - *Habenaria acuifera* Wall. ex Lindl. Hàbiện nhọn.

Điạlan có hành dài 3-4 cm; thân cao 20-40 cm. Thân mang 1-2 lá teo ở gốc; lá trung, lục tươi, dài 4-10 cm, lá trên từtù hẹp đến dạng láhoa. Chùm dày; láhoa nhọn; *hoa màu lụclục*; láđài cạnh cong, to, *nâu*; cánhhoa hẹp; môi có 3 thùy, thùy giữa dài 1,2 cm, thùy cạnh hẹp, gấn thẳng góc và danh lên, *móng dài 1-2 cm*.

Đất ẩm, hoangnguyên: Hàsonbình.. Thùathiên, Đờngnai, Phúquốc.

- Terrestrial; flowers greenish, sepals brown; spur 1-2 cm long

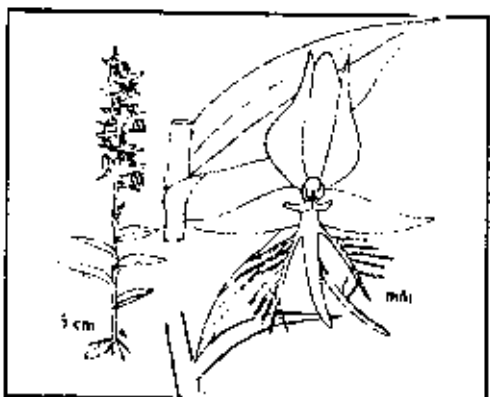

10.849 - *Habenaria apetala* Gagn.. Hàbiện vó cánh.
 Djalan không hành, có rễ to và thân cao đến 40 cm. Lá thon, to 5-20 x 2-3,5 cm, mỏng, đáy từ hẹp, lá trên teo dạng lá hoa. Pháth hoa ngắn hơn lá; hoa vào 12; lá hoa dài 1 cm, nhọn; lá đài giữa rộng 2 mm; cánh hoa hẹp, to 4,2 x 2 mm; mỗi 3 thùy, thùy giữa dài 6 mm, móng dài 13 mm; cột ngắn.

Hòn bả. Cánh hoa nhỏ và mau rụng nên loài có tên như vậy.

- Terrestrial; flowers with narrow petals; spur 13 mm long.

10.850 - *Habenaria limprichtii* Schltr.. Hàbiện đầu bô.

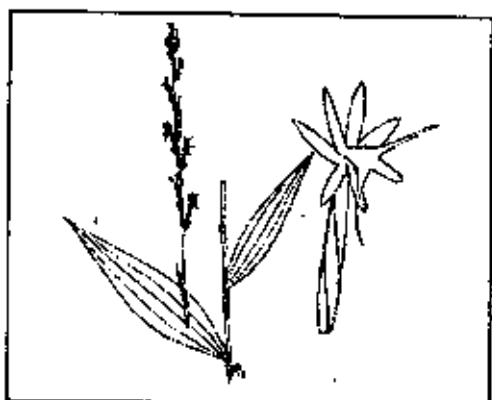
Djalan có hành bầu dục, dài 2 cm; thân cao đến 50 cm. Lá 2-4; phiến thon, dài 8-15 cm, gân chánh 5; lá trên lần lần teo lại. Chùm có lá hoa dài 3-4 cm; hoa to, trắng trắng, có sọc; cánh hoa dài 2,5 cm; mỗi xanh xanh, có thùy cạnh có 10 rìa, móng dài 2 cm, dài hơn thùy.

Đất lầy : Sapa, vùng Đạ Lạt; VII (hình theo King & Pantling).

- Terrestrial; flowers whitish; lip greenish, with sidelobes pectinate.

10.851 - *Habenaria arletina* Hook. f.

Hoa có móng dài hơn 4 cm, còn ở *H. limprichtii*, móng dài 2 cm. Tìm ở ta.

10.852 - *Habenaria aristata* (Lindl.) Hook. f.. Hàbiện râu.

Djalan cao 40 cm, lúc khó đenden. Lá 3-4; phiến thon nhọn, to 3-5 x 1-1,5 cm. Chùm ở ngọn, dài 10-20 cm; lá hoa dài bằng hay hơn noãn sào; lá đài như kim, dài 5-7 mm; cánh hoa cùng cỡ với lá đài; mỗi hình chim én, hay với 2 thùy cạnh hẹp nhọn (như râu cá-chốt), móng dài 5-6 mm.

Vùng núi cao, cao độ vào 2.000 m, trên đá: Sapa.

- Terrestrial; lip with sidelobes long and acute.

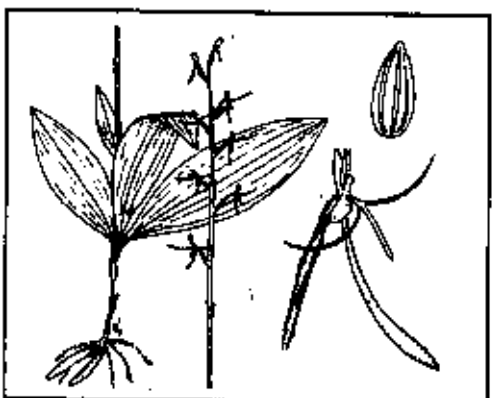
(*Peristylus aristatus* Lindl.)

10.853 - *Habenaria ciliolaris* (L.) Kraenzel. Hàbiện râu.

Djalan có cánh hành tròn dài và rễ to. Thân đứng cao 80-90 cm, có 3-4 bẹ, rồi mang lá xoan thon, mỏng, chót nhọn. Chùm đứng, hoa lục lục; lá hoa thon, dài 8-10 mm; noãn sào có sóng có răng, dài 2 cm; lá đài giữa có 3 sóng có răng, lá đài cạnh trong trong, cong, 3 gân; cánh hoa hẹp; mỗi có 3 thùy, thùy cạnh nhọn, dài cong, móng dài cỡ noãn sào (2 cm).

Hải Phòng, Hà Nam Ninh, Nghệ Tĩnh.

- Terrestrial; ovary with dentate crests; spur as long as ovary.

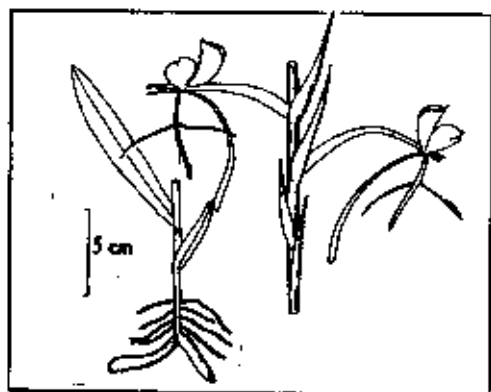

10.854 - *Habenaria commelinifolia* (Roxb.) Wall. ex Lindl. Hàbiện lá-trai.

Dịalan; thân vạmvở, cao đến 80 cm; hành dài 2-3 cm, rế to, nhiều. Lá dài 4-6 cm, từ từ nhỏ và nhọn đến trên. Chùm dài 10-12 cm; láhoa nhọn; hoa to, trắng; phiến cao 6 mm, chót xanh; môi có 2 thùy cạnh hẹp nhọn, dài đến 3 cm, móng dài 3,5-7,5 cm.

Đất ẩmlầy: Phúkhánh, Gougah, Longkhánh.

- Terrestrial; tepals greenish at apex; spur to 7,5 cm long (*Orchis commelinaefolia* Roxb.).

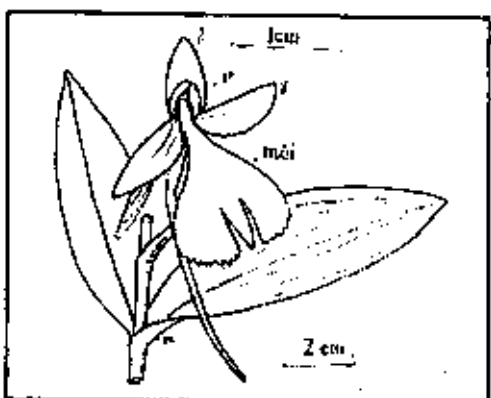

10.855 - *Habenaria dentata* (Sw.) Schltr. Hàbiện răng.

Dịalan có hành trònđài; thân cao 30-40 cm. Lá 3-4, bầuđục trònđài. Pháthoa dày, dài 4-9 cm; hoa trắng to, đẹp; noãnào dài 15-20 mm; láđài dài vào 1 cm; cánhhoa nhỏ; môi to, có 3 thùy, thùy giữa nhọn, thùy cạnh chót ngang, có răng, móng dài.

Môi hơi đahình: Caolượng, Hoànggiênsơn, Thừathiên, Biênhòa, Cônson.

- Terrestrial; flowers white; labellum with side lobes dentate (*Orchis dentata* Sw.; *H. geniculata* D. Don.).

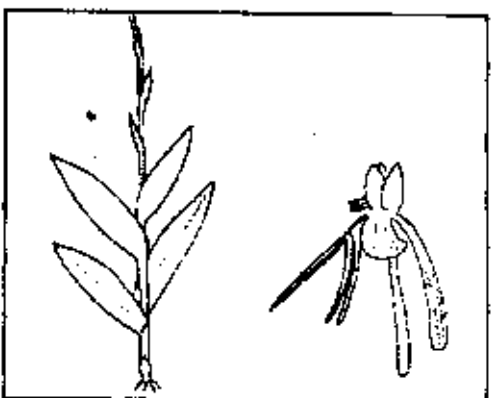

10.856 - *Habenaria erostrata* Tang & Wang. Hàbiện không-mũi.

Cỏ cao 20-70 cm. Lá dưới là bẹ bao, lá trên có phiến to 4-7 x 1,2 cm. Pháthoa dày, cao 5-7 cm; láhoa hẹp dài; cọng và noãnào dài 1,5 cm; hoa trắng, láđài xoan, láđài cạnh xéo, nâu; cánhhoa hẹp, dài 4,5 mm, môi có 2 thùy hẹp dài bằng thùy giữa, móng cong, dài hơn noãnào.

Nhatrang (hình theo Seidenfaden).

- Flowers white; side sepals brown.

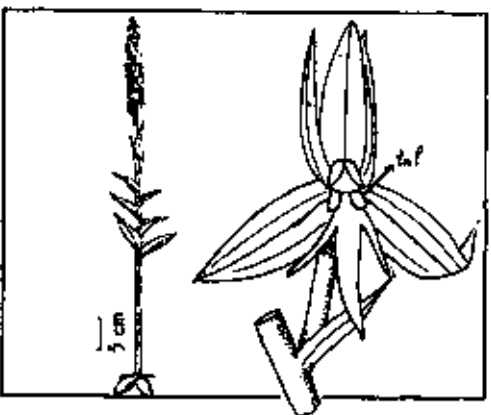

10.857 - *Habenaria falcatopetala* Seidenf. Hàbiện cánh-hình-phăng.

Dịalan to, có hành xoan; thân cao đến 90 cm. Lá thon, dài 5-10 cm, các lá trên nhỏ lại. Gié cao 10-20 cm; hoa trung; láđài màu lục, 3 gân; cánhhoa rất hẹp, vàng nâu, cao 6 mm; môi 3 thùy, móng dài 18 mm; cốt (trục hợpnhụy) có 2 tiểunhụy lép hình tuyến; noãnào dài 2,5 cm.

Langbian.

- Terrestrial; sepals green; petals brown yellow; spur 18 mm (*H. stenopetala* Auct. non Lindl., Gagn., Phạmhoàng).

10.858 - Habenaria godefroyi Reichb. f. *Hàbiện Godefroy.*

Dialan có cành hành tròn tròn, to gần 2 cm, thân và phách hoa cao đến 30 cm, Lá có phiến thon hẹp, dài 5-8 cm, lá trên và lá dưới teo thành bẹ hay như lá hoa. Chùm thưa; lá hoa dài 7-8 mm; cọng và noãn sào dài 15 mm; lá đài giữa cao 4-6 mm; cánh hoa thon, mỗi có 2 thùy cạnh chế thành 4-6 rìa dài, móng dài 1,5 cm, cong.

Núi Dày, Châu Đốc (hình theo Seidenfaden).

- Terrestrial; lip with sidelobes laciniate, spur 1.5 cm long.

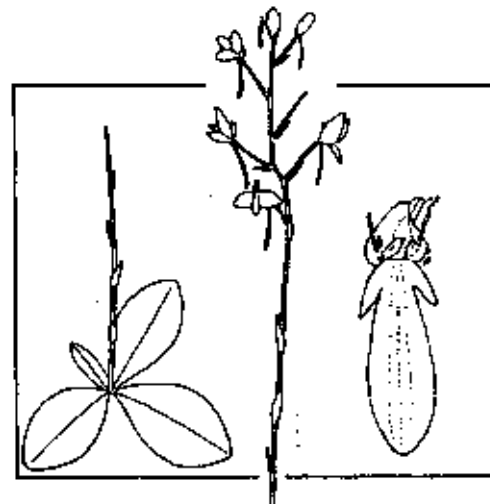

10.859 - Habenaria khasiana Hook. f.

Dialan có củ. Thân mang ở gốc 2-3 lá đứng; phiến hình máng hẹp, dài 5-7 cm, không lông. Phách hoa mang ít hoa, trên trục cao 24 cm; lá hoa cao 3 mm; hoa màu vàng chanh; lá đài sau và cánh hoa cạnh tạo hình mũ; mỗi 3 thùy, thùy cạnh dài 1,4 cm, móng dài 8 mm; bầu noãn và cọng dài 1 cm.

Rừng Tràm và Dầu lóng, Bình Châu; X. (hình của Ng. thiện Tịch)

- Terrestrial; flowers yellowish green; lip with long lateral lobes.

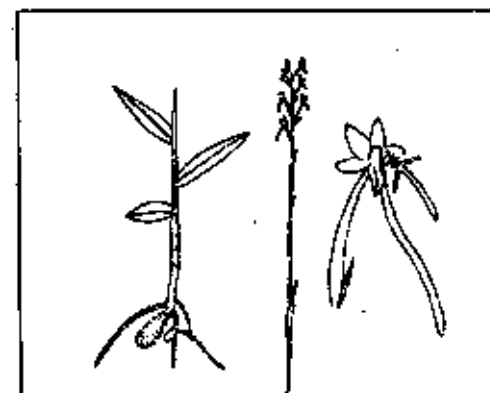

10.860 - Habenaria lindleyana Steud. *Hàbiện Lindley.*

Dialan cao đến 40 cm; hành tròn tròn. Lá 2-3, có phiến bầu dục, dài 7-8 cm, lá dưới teo. Trục phách hoa không lá, có lá hoa ốm, cao 15 cm; hoa vào 25, khá to; lá đài cạnh to, xoan, dài 1,5 cm; cánh hoa hẹp dài 8 mm; mỗi hình lưỡi, dài 13 mm, thùy cạnh nhỏ, móng dài đến 3 cm.

Núi vùng Bà Rịa (hình theo Seidenfaden).

- Terrestrial to 40 cm high; lip with small side lobes; spur 3 cm long (*H. macroptera* Gagn.; *H. columbae* Ridl.).

10.861 - Habenaria linguella Lindl. *Hàbiện môi-nhỏ.*

Dialan có cành hành tròn tròn, dài 3-4 cm, và rế to. Lá dài theo thân, có phiến thon hẹp, dài 5-10 cm. Gié ở chót thân; lá hoa nhọn dài 4 mm; hoa ít; lá đài giữa cũng như cánh hoa cao 4 mm, lá đài cạnh cong; mỗi dài 10-12 mm, hình chữ T tại ngắn, có móng dài 19-27 mm, hơi gáy ở giữa.

B.

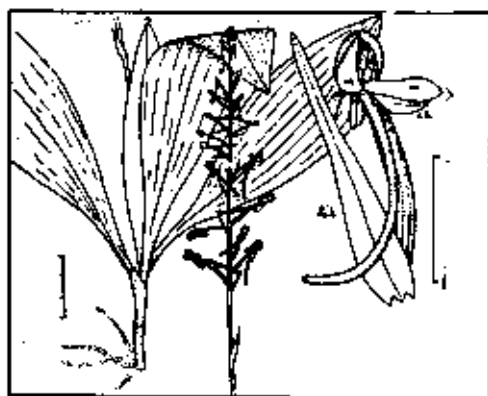
- Terrestrial; tepals 4 mm long; lip in the form of T, spur 19-27 mm long.

10.862 - *Habenaria lucida* Wall. ex Lindl. *Hàbiện trong.*

Dialan có hành và rễ to; thân và phách hoa cao 50-70 cm. Lá nhiều, phiến bầu dục thon, mỏng, to 15 x 3-4 cm. Chùm cao, nhiều hoa; lá hoa hẹp, dài 15-19 mm; noãn sào và cọng dài 2 cm; lá đài 4-5 mm; cánh hoa dài hơn; môi có thùy cạnh to, dạng như lá đài, uốn lên và chót dính với chót lá đài và cánh hoa, mỏng dài đến 2 cm.

Cầná, Cônson (hình hoa theo Seidenfaden).

- Terrestrial to 70 cm high; lip with sidelobes erected, spur 2 cm long (*H. recurva* Rolfe ex Downie).

10.863 - *Habenaria malintana* (Blco) Merr. *Hàbiện lục.*

Dialan có 1-2 hành dài 2-3 cm, thân cao 20-40 cm. Lá 4-5; phiến bầu dục thon, dài 7-10 cm, đầu nhọn. Phách hoa cao 10 cm; lá hoa nhọn, dài 2 cm; hoa trắng, phiến hoa cao 7-9 mm; môi nguyên hay có 3 thùy, dài 12 mm, gần như không mỏng; noãn sào và cọng dài 1-2,5 cm.

Rừng bình nguyên đến cao độ 1.400 m: Sapa, Hà Sơn Bình, Cầná, Đran, Cày công, núi Dinh.

- Terrestrial 20-40 cm high; flowers white; lip entire, spur absent (*Thehymetra malintana* Blco).

10.864 - *Habenaria mandersii* Collett & Hemsl. *Hàbiện Manders.*

Dialan cao hơn 40 cm; hành và rễ to. Lá chụm ở đất, lá dưới thành be, lá trên mau hẹp hành dạng lá hoa; phiến bầu dục thon, to 6 x 1,5-2 cm. Chùm dài 4-7 cm; lá hoa nhọn, dài 2,5 cm; hoa 8-12, trắng; noãn sào dài 1,7 cm; lá đài giữa cao 7 mm; cánh hoa cạnh hẹp hơn lá đài (rộng 2 mm); môi hình lưỡi, dài 12 mm, mỏng dài 3 cm.

Côngtum, Đăclác, Lâm đồng (thác Pongour).

- Terrestrial; flowers white; lip entire, spur 3 cm long.

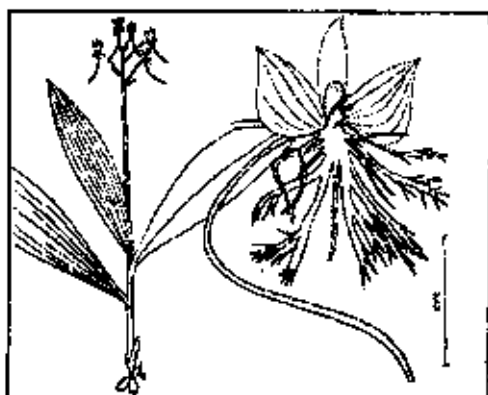

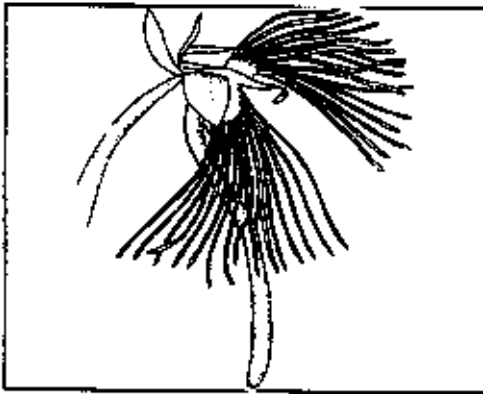
10.865 - *Habenaria medioflexa* Turrill. *Hàbiện trung-biến.*

Dialan cao đến hơn 50 cm. Lá 3-4; phiến xoắn thon, to 20 x 5 cm, lá trên teo thành dạng lá hoa. Chùm ở chót thân; hoa xanh, không nhiều; lá hoa thon nhọn, dài 1,5-3 cm; noãn sào dài gần 3 cm; lá đài giữa cao 7-8,5 mm, lá đài cạnh 8-10 mm; cánh hoa cạnh xéo, rộng hơn lá đài; môi có thùy cạnh nhiều ria đẹp, thùy giữa dài 5 mm mà thôi, mỏng dài 3-4 cm, gáy ở giữa.

Côngtum, Đờngnai (hình theo Seidenfaden).

- Terrestrial 50 cm high; flowers green; lip with sidelobes lacinate, spur 3-4 cm long (*H. trichochila* Rolfe ex Downie, *H. myriotracha* v. *confluens* Gagn.).

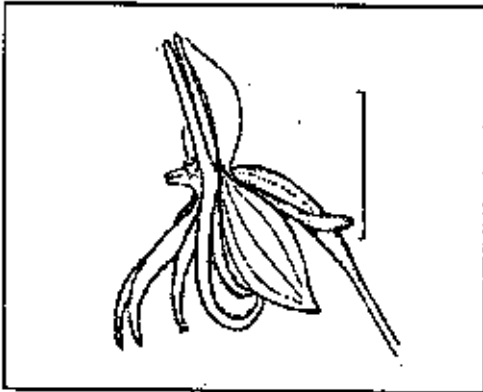

10.866 - Habenaria myriotricha Gagn.. Hàbiện râu.
Dialan có hình trụ dài 4 cm; thân và pháthoa cao hơn 50 cm. Lá dưới teo thành bẹ; lá giữa thân có phiến to 15 x 3,5 cm; lá trên teo thành dạng láhoa. Chùm dày; *hoa trắng*, vào 20; láhoa 15-20 mm; cọng và noãnào dài 2,5 cm; láđài giữa dài 7 mm, láđài cạnh 6-7 mm; cánhhoa xoan tamgiác; môi có thùy cạnh xé thành *nhiều (đến 15) ria dài*, móng dài.

Đồngnai (hình theo Seidenfaden).

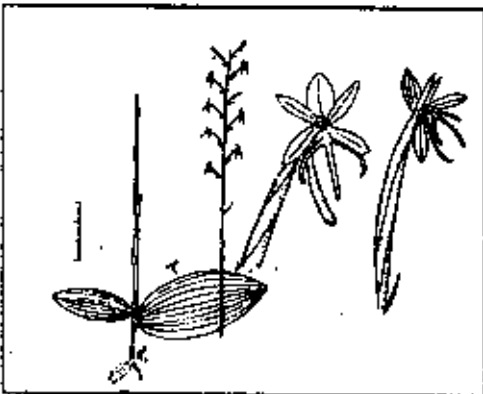
- Terrestrial; flowers white; lip with sidelobes lacinate; spur long (*H. medusae* auct., non Krzl.).

10.867 - Habenaria petelotii Gagn.. Hàbiện Pételot.
Dialan cao đến hơn 50 cm, *không hình*; rễ to, dài 10 cm. Lá dưới thân teo thành bẹ; lá giữa thon, to 15-20 x 4-5 cm; lá trên teo dạng láhoa. Chùm thưa; láhoa dài 15-20 mm; láđài giữa bầuầu, cao 12-14 mm; *cánhhoa cạnh chế thành hai phiến dài hơn láđài*, bia ria lông mịn, trắng; môi 3 thùy hẹp dài, móng dài 1 cm, tậncùng bằng một phần phà.

Sapa (hình theo Seidenfaden).

- Terrestrial 50 cm high; flowers with side petals 2-lobate.

10.868 - Habenaria poilanei Gagn.. Hàbiện Poilane.
Dialan có hình tròntròn, dày lông, to 15 mm; cỏ cao 20-25 cm. Lá 2, không bằng nhau, to đến 7 x 4 cm, mỏng; lá trên mau teo, có dạng lá hoa. Chùm cao vào 10 cm; láhoa hẹp, dài 7 mm; *hoa màu lục*, không thơm; láđài giữa cao 3 mm; cánhhoa hẹp (rộng 1 mm); môi có 3 thùy hẹp dài 5 mm, móng dài 7 mm; cột cao 1 mm.

Trên đá: Càná, 1.200 m.

- Terrestrial 20-25 cm high; flowers green; lip 3-lobate; spur 7 mm.

10.869 - Habenaria praetermissa Seidenf.. Hàbiện quên.

Lan cao đến 50 cm; củ to. Lá 4-5, phiến dài 25 cm, rộng 4 cm, thon nhọn. Pháthoa cao 40 cm, mang 6-8 *hoa trắng*; láđài giữa dài bằng cánhhoa, 23 mm; môi 3 thùy, hathu dài, *móng dài đến 12 cm*; noãnào và cọng dài 3 cm; cột cao 9 mm.

Kiếnkhê; IX (hình theo Seidenfaden).

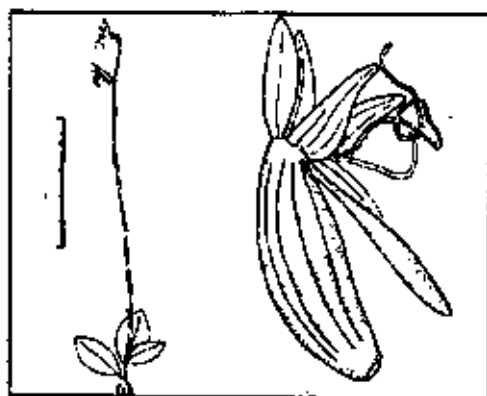
- Plant to 50 cm high; flowers white; sepals 23 mm long; spur to 12 cm long (*H. rhynchocarpa* auct. non (Thw.) Hk. f.).

10.870 - *Habenaria reniformis* (D. Don) Hook. f. *Hàbiện hình-thân.*

Dialan nhỏ, cao 10-15 cm, có cành hành tròn hay tròndài, to 20 x 6-7 mm. Lá 2-3 ở đáy thân, xoan, nhỏ, dài đến 2 cm. Pháthoa mang 6-12 hoa màu lục; lá hoa nhỏ, cao 3 mm; noãn sào ngắn và kích còm, có rãnh; lá đài giữa và cánh hoa cao 3-4 mm; mỗi ché thành 3 thùy, thùy cạnh dài như sợi, móng 4-5 mm, có khi ngắn hơn.

Thác Prenn (Đà Lạt) (hình theo Seidenfaden).

- Small terrestrial; flowers green; lip with long lateral lobes (*Listera reniformis* D. Don; *H. clovisu* Gagn.).

10.871 - *Habenaria rhodocheila* Hance. *Hàbiện lưỡi-đỏ.*

Dialan có hành dài; thân cao 10-30 cm, mang 3-4 lá tròndài thon, dài 6-12 cm, móng, đứng ở bia. Pháthoa đẹp, ngắn, mang 2-10 hoa màu gạch tòm, có khi vàng; mỗi dài 2 cm, có thùy tròntròn, thùy giữa hai thùy, móng dài 4-5 cm; noãn sào dài 2,5 cm.

Rừng ven suối: Hàiphông, Bình-trịthiên. Đàlắc, Đàlạt, Tâyninh, Cônđảo, Phúquốc; III.

- Terrestrial; flowers orange or yellow; lip 4-lobate; spur 4-5 cm.

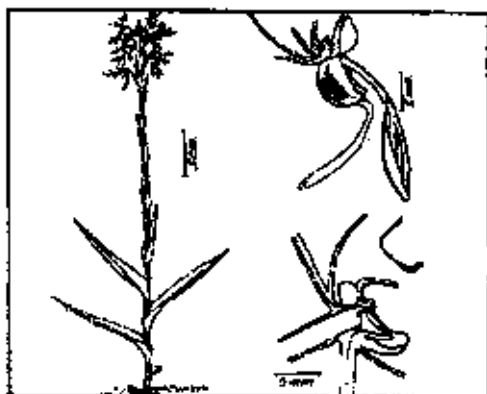

10.872 - *Habenaria rostellifera* Reichb. f. *Hàbiện mũi.*

Dialan cao 15-25 cm. Lá ít; phiến hẹp, to 13 x 1,7 cm, bẹ bao thân. Pháthoa dài 10-12 cm; hoa 12-17, nhỏ, rộng 1 cm, trắng ứng hồng; lá đài cạnh huốt, có bột nâu đen; mỗi 3 thùy hẹp dài, thùy giữ ngắn, móng hình trụ cong ra trước.

Đất cát ẩmlầy: Xuyênmộc (Đôngnai).

- Terrestrial; flowers white pinkish, lateral sepals brown dotted.

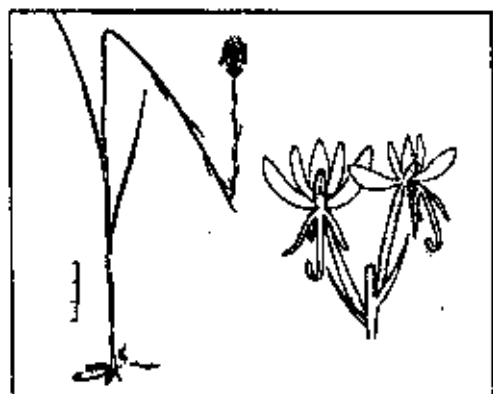
10.873 - *Habenaria rostrata* Wall. ex Lindl.

Dialan cao 15-20 cm, có hành dài. Lá 4-6, phiến do 5-15 x 1-2 cm. Pháthoa ở chót thân, mang ít hoa; hoa vàng hay cam đỏ, lá đài giữa nâu vàngvàng; mỗi hương vôi tâm đậm, thượngthiệt ché thành 3 thùy bằng nhau, dài 12 mm, móng ngắn hơn noãn sào.

Thùdầumột.

- Flowers yellow or orange red, lip with 3 equal lobes.

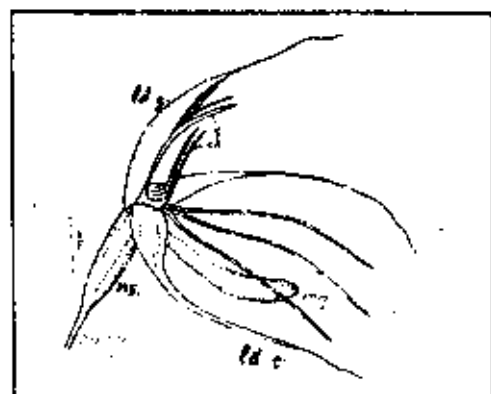

10.874 - *Habenaria rumphii* (Brongn.) Lindl. Hàbiện Rumph.

Dialan cao đến 30 cm, có hành dài 3-4 cm. Lá có phiến hẹp nhọn, đến 8 x 0,4 cm; lá trên từ từ nhỏ, dạng láhoa. Pháthoa dày, ngắn; láhoa hẹp như kim; hoa 12-20, khít nhau, trắng; láđài giữa dài vào 3,5 mm; mỗi 3 thùy hẹp, thùy giữa dài 5 mm, móng dài 5 mm, xanhxanh; cột cao 3 mm.

Đàlat, Phúquốc; IX.

- Terrestrial 30 cm high; flowers white with 3-lobate lip (*Platanthera rumphii* Brongn.).

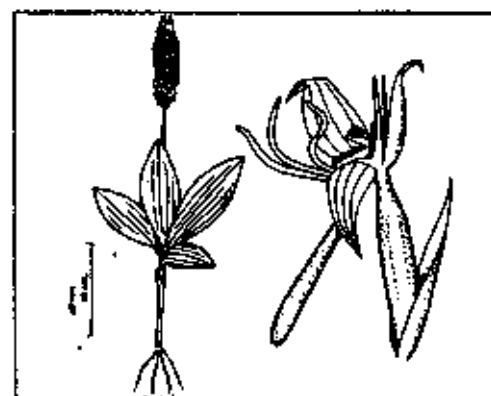

10.875 - *Habenaria seshagiriana* A.N. Rao. Hàbiện râu.

Dialan. Pháthoa ở chót thân; hoa với láđài dài 2,5 cm, nhọn với chót dài như chỉ; cánhhoa cạnh chẻ thành 2 thùy, chót nhọn như chỉ; mỗi có 3 thùy gần bằng nhau, dài 1,8 cm; móng dài 1,5 cm.

Sapa (hình theo Seidenfaden).

- Terrestrial; petals and sepals ended into filiform fringes (*H. stenopetala* var. *polytricha* Hook. f., *H. polytrichoides* Aver.)

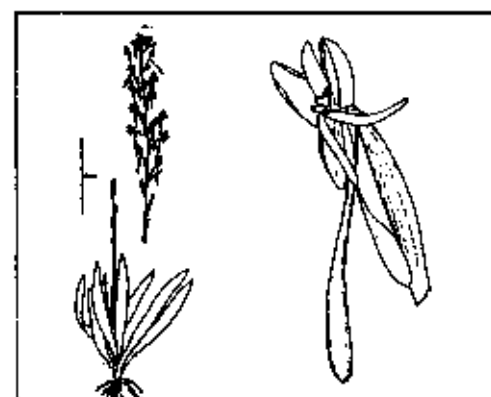

10.876 - *Habenaria stenopetala* Lindl. Hàbiện cánh- ngắn.

Dialan cao 30 cm, có rễ to, như nhung. Lá có phiến xoan thon, to đến 10 x 4 cm. Chùm ở ngọn, dày; láhoa dài hơn noãnào; láđài giữa hơi bầu, dài 1cm, chót có mũi dầidài; cánhhoa thon hẹp nhọn, có khi do 2 phần thon nhọn; mỗi do 3 thùy hẹp, móng hình túi dài 12 mm.

Sapa (hình theo Seidenfaden).

- Terrestrial; petals acute, sometime bipartite; lip with 3 long lobes.

10.877 - *Habenaria tonkinensis* Seident. Hàbiện Bắcphần.

Dialan cao đến 30 cm, có hành. Lá chụm ở đáy thân, thon hẹp, to 7-12 x 1,2 cm. Pháthoa đứng cao 20-30 cm, có lá teo thành bẹ ở 1/2 dưới; hoa vào 20, trắng, thơm; láhoa cao 1 cm; noãnào dài 15 mm; láđài giữa 4 mm; cánhhoa hẹp hơn láđài; mỗi chẻ thành 3 thùy dài 4 mm, móng hình dùi, dài 15 mm, cùng cỡ với noãnào.

Quảngninh; VIII-IX (hình theo Seidenfaden).

- Terrestrial; flowers white, fragrant.

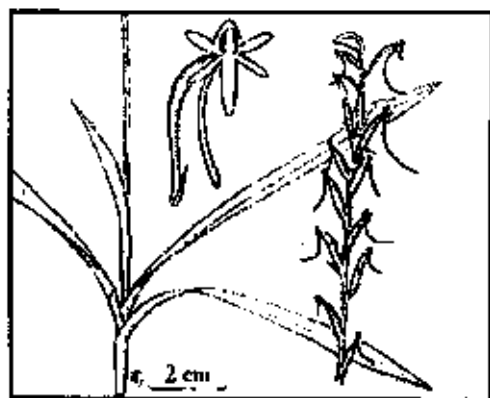
10.878 - *Habenaria viridiflora* (Sw.) R. Br.. Hàbiện hoa-lục.

Dịalan có hành dài; thân cao 20-40 cm. Lá dài 8-12 cm, rộng 6-8 mm. Gié ở ngọn, cao 10-15 cm; noãn sào và cọng dài 1,5-2 cm; hoa nhỏ, màu lục; phiến hoa dài 3 mm, cánh hoa rộng ở đáy; môi 3 thùy, thùy giữa to, móng dài bằng noãn sào. Nang hình thoi.

B. Thủ thiển, Đàng, Vũngtau. *H. tonkinensis* Seid. có cánh hoa không rộng ở đáy.

Giống *Habenaria* còn có nhiều loài, gặp ở Cambốt và Lào, có thể gặp ở ta.

- Terrestrial; flowers small, green (*Orchis viridiflora* Rotl. ex Sw.).

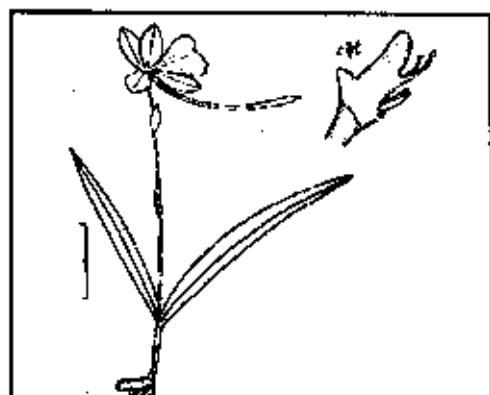

10.879 - *Diplomeris pulchella* D. Don. Songdốt đẹp.

Dịalan cao đến 10 cm, có hành dài; thân có 2 be ở đáy rồi 2 lá hẹp dài, to 6-12 x 0,6-1 cm. Hoa cô độc, to, trắng; lá dài giữa to 15 x 7 mm; cánh hoa hơi to hơn, 20 x 13 mm; môi hình tim ngược, có 1 mũi ở giữa, móng dài đến 4,5 cm; cột ngắn, ba phần có phụ độ dài 12 mm; phấn khối có cựa dài đến 10 mm.

Sapa; IX.

- Terrestrial; flowers white; spur to 4.5 cm long.

Họ-phụ Neottioideae:

1a - ba phần nghiêng (incombant); cãnhành rất ngắn

2a - thân có lá

2b - thân không lá (ở *Cephalanthera*)

3a - huyệt lõm

3b - huyệt không lõm

1b - ba phần đứng ít nhiều; gót đứng hay gần đứng

2a - đáy thân đứng, với nhiều rễ

3a - lá ở đáy thân, trên thân là be

4a - hoa nhỏ, xoay, gần xoắn quanh trục

4b - hoa không xoay, gần đều quanh trục

3b - lá dọc theo thân

4a - 2 lá đối diện

4b - nhiều lá

5a - hoa nhỏ hơn 15 mm; môi rộng ở đáy; cột dài, cao bằng 2 ba phần; thân có nhánh; phát hoa đơn

5b - hoa to hơn 15 mm; môi rộng ở trên; cột dài hơn 2 lần ba phần; thân không nhánh, phát hoa chia nhánh

Corymborchis

2b - thân có phần nằm như cãnhành, phần đứng mang phát hoa ở chót

3a - hoa xoay

4a - móng xen giữa 2 lá dài cạnh, không huyệt, không lông

5a - móng ngắn và đẹp, thượng thiệt tam giác nhọn, không chạm trở

5b - móng dài, mảnh, đĩa của môi có chai và sóng; cánh hoa và môi có đốm hương

4b - môi có lông hay mụn ở đáy hay trong móng

5a - môi có lông ở trong

5b - môi có một tuyến hay mụn ở đáy hay trong móng:

Epipactis

Cephalanthera

Aphyllorchis

Spiranthes

Cryptostylis

Listera

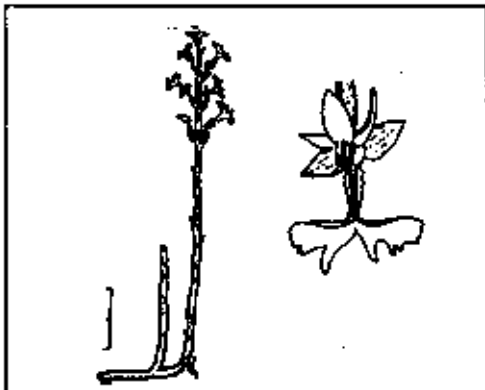
Tropidia

Erythrodes

Herpysma

Goodyera

- 6a - cột và môi quần *Ludisia*
 6b - môi không xoắn, cột không hay hơi xoắn
 7a - chót môi không rộng; trong móng có 2 tuyến có
 cọng *Vrydagzynea*
 7b - chót môi rộng ngang, chót thùy có răng hay
 ria
 8a - chót thùy ria hay có răng
 9a - lá thường có màu mè lạ *Anoectochilus*
 9b - lá teo thành vảy *Evrardianthe*
 8b - thùy không ria
 9a - lá dài cạnh dính 1/2; môi có bìa có răng hay
 ria *Cheirostylis*
 9b - lá dài rời; môi không ria hay răng, có claw
 ngắn; nướm không cọng, phát hoa nhiều
 hoa *Zeuxine*
- 3b - hoa không xoay *Hetaeria*

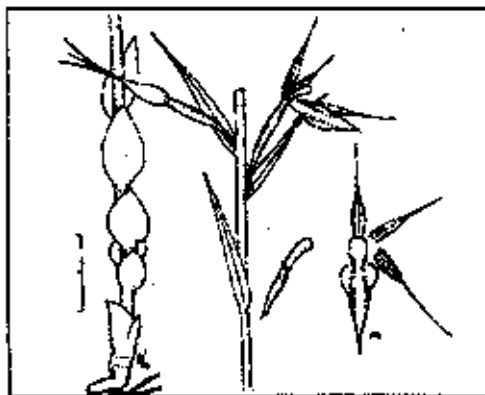

10.880 - *Evrardianthe poilanei* (Gagn.) Rauschert.
 Hoatlan Poilane.

Djalán hoqisinh, không lá, không diệp lục, cao 15-20 cm; cành trắng trắng; thân có vảy. Chùm ở chót thân, rộng 2 cm; hoa nâu nâu, môi vàng; phiến hoa tam giác, dài 5 mm; môi hướng về trên, chẻ thành hai thùy có răng; phấn khối 4, trắng; noãn sào có lông.

Công tum, vùng Đà Lạt.

- Saprophytic, 15-20 cm high; flowers brownish with lip yellow (*Evrardia poilanei* Gagn.).

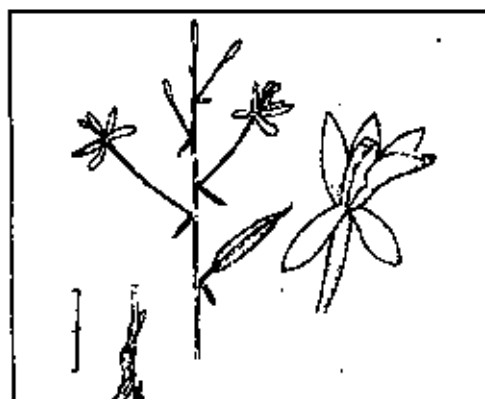

10.881 - *Aphyllorchis evrardii* Gagn. Amlan Evrard.

Djalán hoqisinh, không diệp lục, có rễ to (rộng 5 mm); thân to, màu lục lục, có sọc tím, cao đến 120 cm, đáy có bao to, lằn lằn hẹp thành lá hoa thon hẹp, dài 4-5 cm. Phát hoa dài 20 cm; hoa có cọng và noãn sào dài 2 cm; phiến hoa vàng có sọc tím; lá dài giữa có bột vàng; môi dài 23 mm, không móng, có đáy ôm lấy cột, và có đốt ở đáy thùy chót; cột cao 3 mm; phấn khối 2.

Đà Lạt, XI.

- Saprophytic; tepals yellow purple veined.

10.882 - *Aphyllorchis montana* Reichb. f. Amlan núi.

Djalán hoqisinh, không diệp lục, không lá, cao đến 60 cm; thân đơn, có vảy ở đáy, tầng cùng bằng phát hoa mang 6-10 hoa; lá hoa dài 1 cm, hẹp, nhọn; noãn sào và cọng dài 2 cm; lá dài giữa to 8 x 3 mm; cánh hoa cạnh hơi hẹp hơn; môi dài 8-9 mm, có thùy cạnh nhỏ, thùy giữa hình xương; cột cao 5-9 mm; phấn khối 2. Nang dài 2 cm.

Cà ná, Thuận Hải, Côn Sơn.

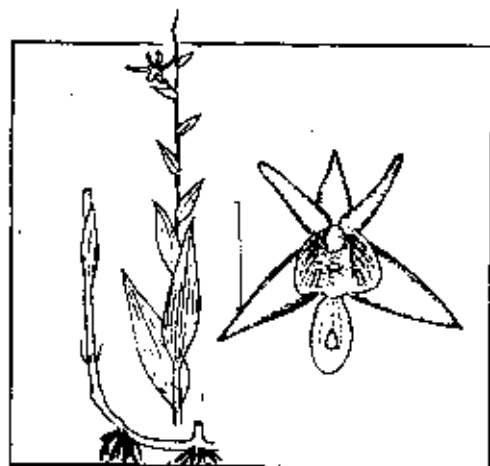
- Saprophytic, to 60 cm high; pedicel and ovary 2 cm long; column 5-9 mm high (*A. unguiculata* Rolfe ex Downies).

10.883 - *Epipactis atromarginata* Seidenf.

Djalán; thân cao đến 80 cm. Lá có bẹ dài; phiến thon nhọn, dài đến 12-14 cm, rộng 2-3 cm, lá trên từ từ nhỏ. Hoa có phiến ngà, bia tía đậm; cọng có lông mịn; lá đài giữa cao 1,2 cm; môi có huyệt có 2 cục chai và thùy cạnh lục, thùy chót dài 6,5 mm, nâu cam; cột trắng.

Suối vùng núi: Gialai-Côngtum.

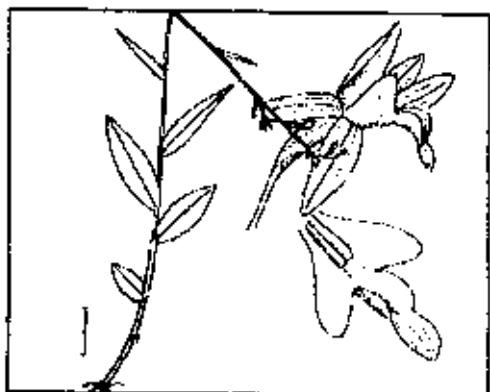
- Tepals cream, dark bluish-purple on margin; lip with sidelobes white to yellowish with brown stripes, epichile brownish orange (*Epipactis flava* Aver. non Seidenfaden).

10.884 - *Epipactis flava* Seidenf.

Djalán cao 30-40 cm; thân không lông, lông dài 2-5 cm. Lá có phiến dài 7-10 cm; bẹ ôm thân. Pháthoa cao 6-7 cm; láhoa 6-7 mm; hoa thưa, vàng, môi có màu vàng sậm hơn; cọng và noãn sào 12-14 mm; lá đài đầy lông mặt ngoài; cánh hoa 9-10 mm, 5 gân; môi có huyệt tamgiác, thượng huyệt có hồng danh lên.

Trên đá dựa suối: Gialai-Côngtum (h. của Tịch ?)

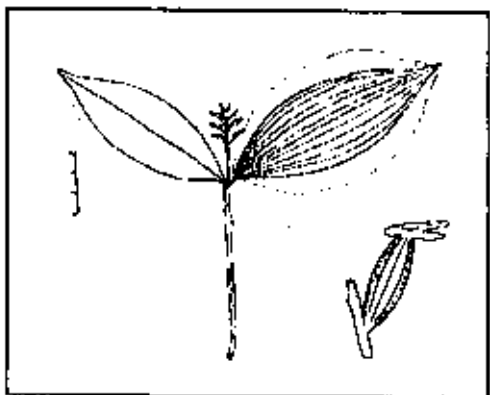
- Flowers yellow, lip dark yellow (*Epipactis longibracteata* non Bl., Gagnepain).

10.885 - *Tropidia angulosa* (Lindl.) Bl.

Djalán cao 10-30 cm, có thân mảnh, có 3-4 bẹ. Lá 2; phiến xoan tròn hay xoan, đến 12 x 6-9 cm, mỏng, màu lục nâu, gân 9; bẹ có sọc. Chùm ở ngọn, cao 4-7 cm; cọng và noãn sào dài 1 cm; phiếnhoa dài 1 cm, màu lục lục, mỏng dài 3 mm; phấn khối 2. Nang to 15 x 5 mm.

Rừng luôn luôn xanh khô, Hảiphong: Cátbà, Cônson; IX, 2.

- Terrestrial; flowers greenish; tepals 1 cm long (*Decaisnea angulosa* Lindl.).

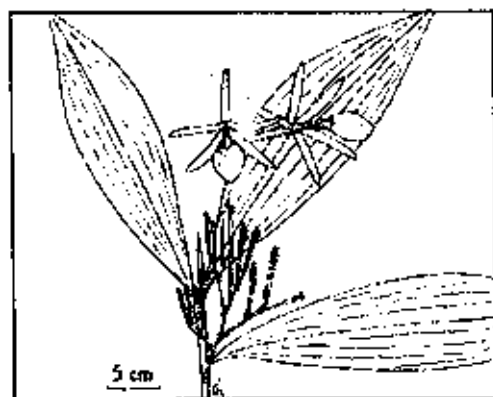
10.886 - *Tropidia curculigoides* Lindl.

Djalán cao 30-60 cm. Lá thon, dài 14-20 cm, rộng đến 5 cm, gân-phụ 5-7, lồi. Chùm ngắn, 1-2 cm; hoa màu lục dợt hay trắng, nhỏ; phiến cao 6 mm, môi hẹp, dài 4 mm, hình xương; phấn khối 2. Nang dài 1-2 cm, có 6 cạnh; hạt rất nhỏ.

Từ Quảngninh, Hảiphong.. đến núi Dinh, Cônđào; VII.

- Terrestrial; flowers greenish or white (*T. graminea* Bl.; *Schoenomorphus capitatus* Thorel).

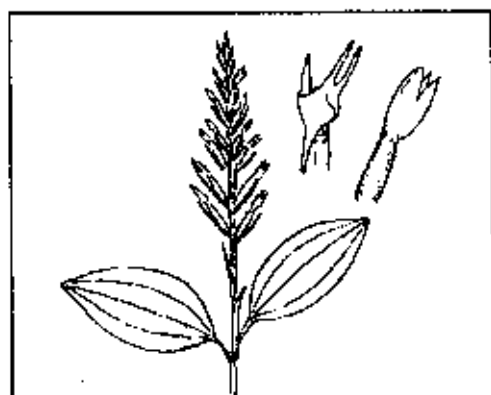

10.887 - *Corymborkis veratrifolia* (Reinw.) Bl.
Tàn lán.

Dialan cao đến 2-3 m; thân to 5 mm. Lá có phiến thon, dài 20-45 cm, rộng đến 15 cm; bề bao tròn lông. Chùm 2-6 nhánh, mang hoa to, xanh xanh; phiến hoa cao 2,5-5 cm, bìa giun; môi hẹp ở 3 cm đáy, rời hình bánbò rộng 1,5 cm, đứng; cột cao 3,4 cm. Nang dài 5 cm.

Rừng, cao độ 0-1.200 m: Cát Bà, Hà Nam Ninh..
Thủ thiển đến N; VI-IX.

- Terrestrial, 2-3 m high; flowers greenish; tepals 2.5-5 cm long (*Hysteria veratrifolia* Reinw., *Corymbis veratrifolia* (Reinw.) Reichb. f.).

10.888 - *Goodyera foliosa* (Lindl.) Benth. ex Cl.
Hào lan lá.

Dialan có cành dài, mang 1 rễ ở mỗi mắt và thân khisinh cao 20-65 cm. Lá phiến xoan, dài 8-10 cm, lúc khô nâu đen, không lông; cuống 2-6 cm. Pháthoa cao 10 cm, dày, có lông; hoa nhỏ, trắng; lá đài giữa dính với cánh hoa thành chóp cao 8 mm; môi có bầu, hình lưỡi dài 9 mm; cột có 2 thủy nhọn; noãn dài 4-5 mm.

Trên mùn, vùng núi, cao độ 1.000-1.500 m: Sapa, Cúc phương đến Phanrang; 8.

- Terrestrial; rhizome; flowers white (*Georchis foliosa* Lindl.).

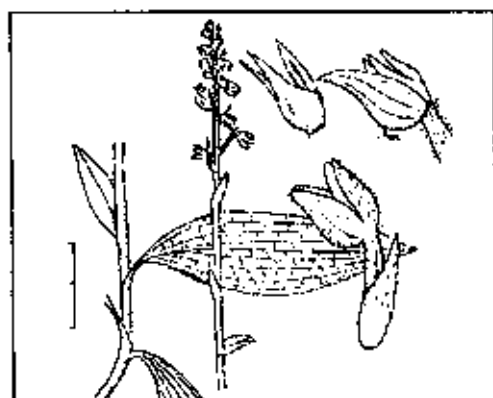

10.889 - *Goodyera fumata* Thwaites. Hao lan khói.

Dialan có thân cao 60-70 cm, đáy có bề ngắn, bề trên có phiến nhỏ, rời 2-3 lá với phiến thon, to 15-20 x 5 cm, gân dọc 5; cuống dài 2-5 cm. Pháthoa ở ngọn, dài 40-50 cm; hoa nhiều, nhỏ, dài xanh, vành màu lục vàng hay trắng trắng; môi rộng ở 1/2 dưới, thủy chót hình lưỡi rất hẹp; cột cao 6 mm, chót có 2 mũi; phấn khối 2.

Bách Hải, Cúc phương (hoa theo Seidenfaden).

- Terrestrial; flowers green yellow (*Allochilus eberhardtii* Gagn.).

10.890 - *Goodyera hispida* Lindl.

Dialan có cành to 3-4 mm, rời thân đứng cao. Lá có phiến xoan thon, to 4-6 x 2-2,5 cm, gân đỏ hay trắng; cuống ngắn. Trục pháthoa có 5 bề nhỏ, rời chùm có lông phun tiết; hoa trắng; phiến hoa 1 gân, có lông mặt ngoài; môi ngắn hơn phiến hoa, chót nhọn, có bầu; cột ngắn.

Cúc phương, Hải phòng.

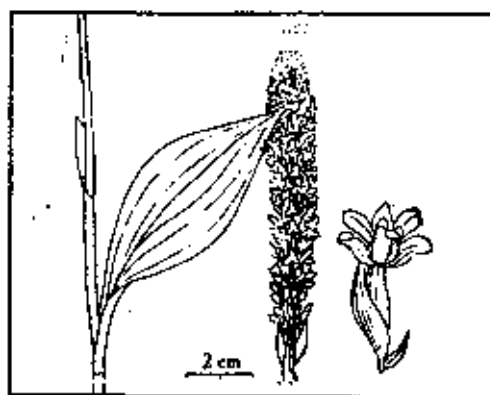
- Terrestrial; leaves with red or white veins; inflorescence glandulous pubescent; flowers white.

10.891 - *Goodyera procera* (Ker Gawl.) Hook.

Djalat cao đến 50 cm. Lá có phiến thon nhọn, dài 8-10 cm, có cuống và bẹ. *Gié dày*, cao 10-15 cm; hoa nhỏ, trắng; lá dài giữa đỉnh vào cánh hoa; môi dài 2 mm, đáy có u, gấn như 3 thùy, có lông mặt trong; noãn sào không lông, dài 4-5 mm.

Sapa, Hátuyên, Thùathiên, Gialai Côngtum, Phanrang (hình theo Wight).

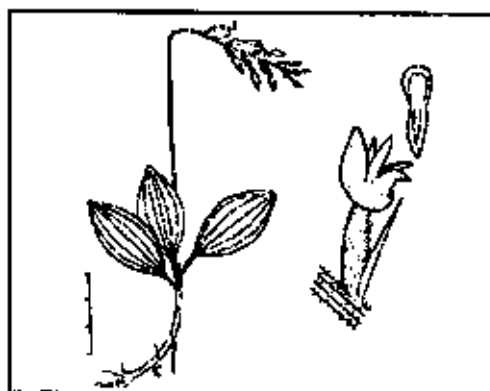
- Terrestrial; dense inflorescence; flowers white; middle sepal connate to petals (*Neottia procera* Ker.-Gawl.).

10.892 - *Goodyera schlechtendaliana* Reichb. f.

Djalat cao đến 30 cm, có thân bò rồi đứng, có lông mềm. Lá có phiến rất đẹp, mặt trên có sọc trắng, mặt dưới đỏ, dài 3-4 cm; lá trên teo, dạng lá hoa. Pháthoa dài 8 cm; lá hoa hẹp, nhọn, dài 5-10 mm; noãn sào có lông; lá dài giữa đỉnh vào cánh hoa thành chóp; môi có túi phù ở đáy, chót thon, giữa có 1 sọc, mặt trên có lông.

Lào cai, Sapa, 1.800-2.000 m.

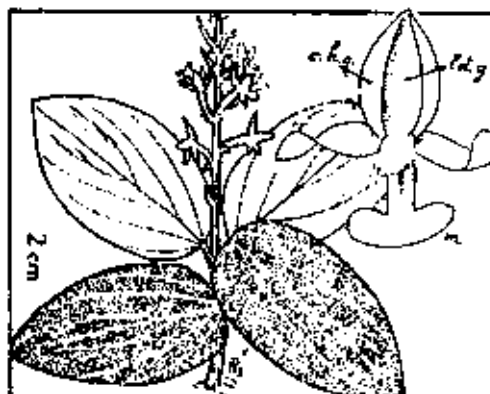
- Terrestrial; leaves with white stripes upper surface, red below.

10.893 - *Ludisia discolor* (Ker Gawl.) A. Rich. Lá gấm.

Djalat có thân bò rồi đứng, to 3-5 mm, cao 20 cm. Lá rất đẹp, phiến xoan rộng như nhung đen với gân màu đỏ; mặt dưới đỏ. Pháthoa ít hoa, hoa song đỉnh, trắng; lá dài giữa đỉnh vào cánh hoa cạnh thành chóp; môi vàng, hình chữ T, dính vào cột vàng, đáy có móng bầu; phấn khối 2; noãn sào đầy lông.

Rừng dày, vùng núi cao: từ Sapa, Hà Sơn bình đến Đalat, núi Chưachan, Côn đảo; III-V.

- Terrestrial; limb dark velvety with red veins upper surface, red below; flowers white (*Goodyera discolor* Ker.-Gawl.; *Haemaria dawsoniana* (Low. & Reichb. f.) Hasselt.; *H. petelotii* Gagn...).

10.894 - *Vrydagzynea albida* (Bl.) Bl. Huệ đã trắng.

Djalat có thân mọc dài trên đất, rồi đứng cao 15-40 cm. Lá có phiến xoan, có 3 gân chính, dài 3-4 cm. Pháthoa dày, cao 7 cm, sau dài đến 15 cm; hoa nhỏ, trắng trắng hay hồng, hình trụ; lá dài giữa đỉnh vào cánh hoa cạnh; môi nguyên, có 1 sọc giữa, móng cao 3 mm; phấn khối 2. Nang dài 7 mm.

Cúc phương, Biênhòa (hình theo Blume).

- Terrestrial ascending herb; flowers whitish or pink (*Etaeria albida* Bl.).

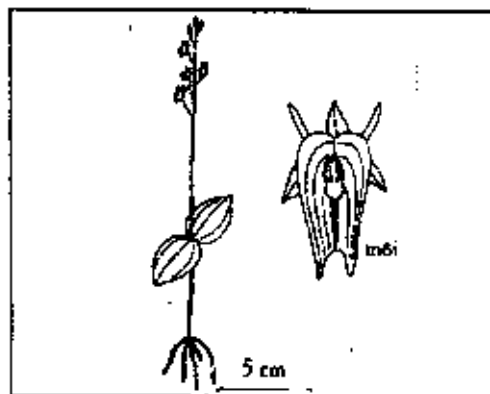

10.895 - Erythrodes blumei (Lindl.) Schlechter.

Dialan có thân cao 30-60 cm. Lá có phiến xoan bầu dục, to 2,5-6,5 x 1,5-2,5 cm, bất xứng, chót thon, đáy tù tròn, gân chánh 3; cuống 2-2,5 cm. Chùm ở chót thân; trục, láhoa, noãn sào, đài có lông mịn, mềm; hoa nhỏ, trắng; noãn sào dài đến 12 mm; lá đài giữa dài 5 mm; môi có móng cao 2-4 mm, 2 bầu; cột cao 6 mm.

Yên Bái, Bắc Hải (hình theo Seidenfaden).

- Terrestrial; flowers pubescent, white; spur 2-4 mm (*Physurus blumei* Lindl.).

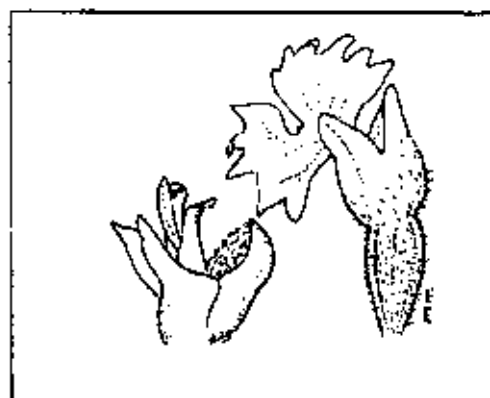

10.896 - Listera latilabra Evr. ex Gagn. Mōilan.

Dialan nhỏ; cành ngắn. Lá thường có 2 trục, 2 nẩy nõ có phiến xoan, dài 2 cm, không cuống. Phất hoa cao 10 cm, ít hoa; hoa đỏ đậm; phiến dài vào 3 mm; môi dài 7 mm, có 2 tai ở trục và chõng lên nhau, chót có 2 thùy; phấn khối hẹp dài.

Rừng luôn luôn xanh: Đà Lạt.

- Terrestrial; flowers dark red, with developed lip.

10.897 - Cheirostylis chinensis Rolfe. Thù thu.

Dialan nhỏ, có cành dài. Lá chụm ở đáy thân; phiến xoan. Chùm đứng ở ngọn, có lông mịn, ít hoa; hoa nhỏ, trắng; lá đài dính nhau 1/2 thành ống, lá đài giữa dính với cánh hoa cạnh thành chóp; môi hình quạt lõm sâu ở chót, bìa có ria to, nhiều.

Hải Phòng (hình theo Seidenfaden).

- Terrestrial; flowers white; lip 2-lobate, dentate.

10.898 - Cheirostylis cochinchinensis Bl. Thù thu Nambô.

Dialan có cành dài; thân đứng yếu, có lông mềm. Lá có phiến xoan, dài 1-2 cm. Chùm ít hoa; hoa lục, nhỏ; lá đài giữa dính với cánh hoa cạnh thành phiến có 3 răng; lá đài cạnh dính nhau thành cửa ngắn; môi trắng, lõm sâu và có 18-20 ria; noãn sào không lông, dài 4 mm.

Đà Nẵng, Langbian (hình theo Blume và Seidenfaden).

- Terrestrial; flowers greenish with lacinate white lip (*C. flabellata* auct. non Wight).

10.899 - Cheirostylis phamhoangii N.t. Tich.

Dialan sống trên lá mục; thân bò rồi đứng, cao 10-15 cm, to vào 5 mm. Lá 4-5, phiến 3-4 x 1,5-2 cm, màu lục, gân giữa lồi rõ mặt dưới; bẹ bọc thân. Hoa chụm như tản phòng 3-7 ở chót thân, trắng tuyết; đài dính, cao 1 cm; môi dài 1,3 cm, thùy cạnh úp lại hình máng, thùy giữa xẻ thành 10 phiến dài 0,5-0,6 mm, móng cạn.

Đỉnh Langbian, dưới Đổquyen (hình của N. t. Tich).

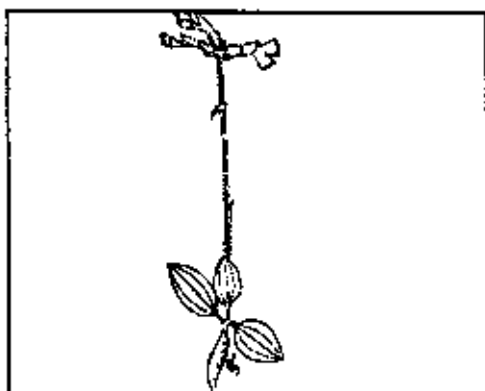
- On dry leaves; inflorescence terminal, flowers 3-7, pure white; lip bearing 10 narrow lobes.

10.900 - Cheirostylis spathulata J.J. Sm.. Thù thu hình-muống.

Dialan có căn hành bò phù thành củ tròn dài. Lá 3-4 ở đáy thân; phiến dài 3-4 cm, gân chính 5; cuống dài 1 cm. Chùm cao 1-4 cm, có lông mịn; hoa 2-3 hướng; lá hoa hẹp, dài 6-8 mm; noãn sào dài 2 cm; lá đài dính nhau thành một túi dài 7 mm, có lông; môi trắng, dài 13 mm, thùy chót chẻ thành 2 thùy có 5 răng, móng dài 6 mm; cột cao 2 mm; phấn khối 2.

Vùng núi, vôi: Caolang, N.

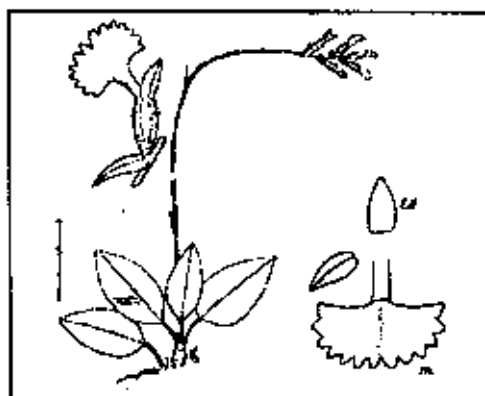
- Terrestrial; flowers pink with white lip (*C. grandiflora* auct. non Bl., Gagn.).

10.901 - Cheirostylis yunnanensis Rolfe. Thù thu Vân nam.

Dialan cao 20-25 cm, thân phù ở đáy. Lá 3-4; phiến xoan, to 5 x 2,5 cm; cuống phù thành bẹ dài 1,5 cm. Trục có lông mịn, mang 3-5 hoa trắng trắng; lá hoa dài 1 cm; noãn sào dài 1 cm, có lông; lá đài giữa và cánh hoa cạnh dính nhau thành chóp; môi có rộng 3 mm, phiến hình quạt xoè có răng to, rộng 8 mm; cột cao 3 mm; phấn khối 2.

Hải phòng, Từ-vu.

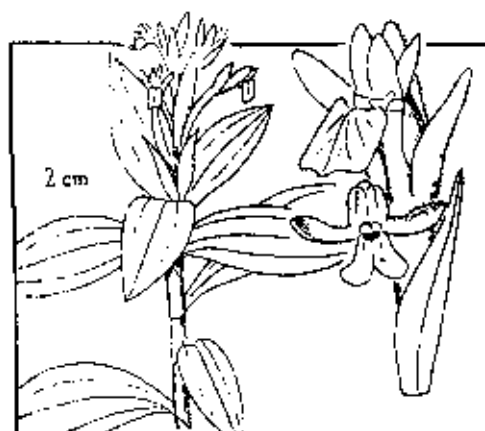
- Terrestrial; flowers whitish with lip flabellate, pedunculate.

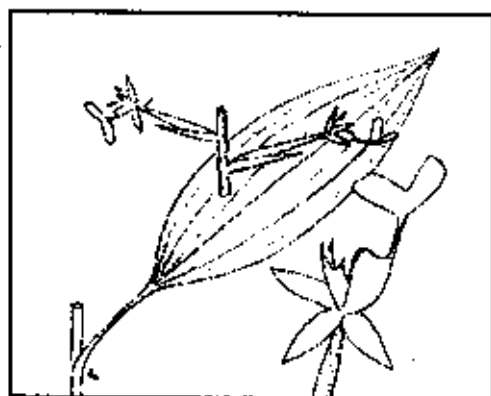
10.902 - Herpysma longicaulis Lindl. Hoạt bích.

Dialan; thân bò rồi đứng cao 30 cm. Lá 10-12; phiến mỏng, dài 5-8 cm, cuống dài 1-1,5 cm, bẹ cao. Chùm cao 3-5 cm; lá hoa kết tụ; hoa trắng, có sọc hướng; môi có 2 phụ bộ ở giữa, thùy chót xoan, đầu cắt ngang, móng dài 1,5 cm; noãn sào có lông.

Langbian (hình theo King & Pantling).

- Terrestrial; flowers white, pink at apex of tepals.

10.903 - Zeuxine abbreviata (Lindl.) Hook. f. Thosinh gần.

Dialan cao 50 cm có cành hành bò. Lá thường 5; phiến bầu dục thon, to 7-12 x 3-4 cm, không lông, gân chánh 7; cuống và bẹ 3-4 cm. Phát hoa cao 20 cm, rộng 3 cm; hoa vào 15, trắng, đáy phiến hoa hương hay nâu nâu; lá đài giữa dính với cánh hoa cạnh thành chóp cao 8 mm; môi có túi nhỏ, thùy chót trên một cọng hẹp và chẻ hai; cột cao.

San-ta-Van.

- Terrestrial; flowers white with base of tepals pink or brownish. (*Etaeria abbreviata* Lindl.) ,

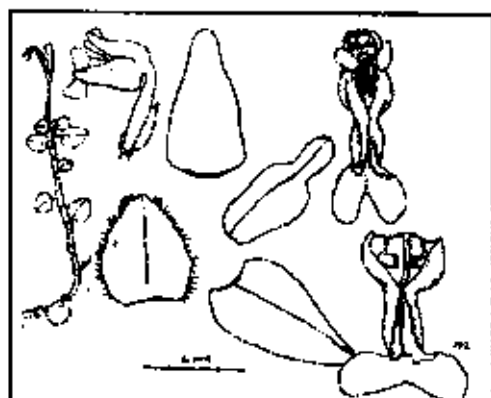

10.904 - Zeuxine affinis (Lindl.) Benth. ex Hook. f. Thosinh gần.

Dialan cao 20 cm, có rễ to, có lông. Lá thường 3-5, phiến có dạng lá Răm, mỏng, gân 7-9; bẹ cao 1,5 cm, mỏng trắng trắng. Gié dày ở chót thân, 4-15 hoa nhỏ, trắng; noãn sào có lông mịn, dài 6 mm; lá đài 4,5 mm; lá đài giữa dính với cánh hoa cạnh thành chóp; cánh hoa hơi hẹp hơn, hơi cong; môi có túi nhỏ, thùy chót hình cái búa; cột có 2 tai nhọn.

Ngọc linh; III.

Terrestrial; flowers small; lip with median lobe in the form of T (*Monochilus affinis* Lindl.).

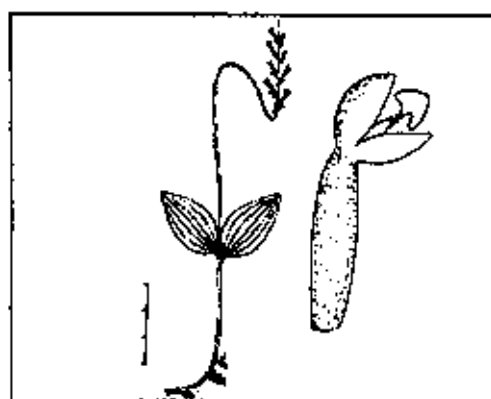

10.905 - Zeuxine langbianensis N. & T. Tịch.

Dialan có thân nằm rồi đứng cao 6-10 cm. Lá xoan tròn, đáy hình tim, to vào 1 cm. Phát hoa cao 2,5-3 cm, màu tím; lá hoa cao 4,5 mm, rìa lông; hoa nhỏ, không lông; môi dài 5-6 mm, chót chữ T, đáy thành túi cạn.

Dinh Langbian. Loài nhỏ hơn *Z. vietnamica* Aver.

- Terrestrial; inflorescence purple, pauciflore; labium 5-6 mm long T-shaped.

10.906 - Zeuxine parvifolia (Rendl.) Seid. Thosinh lá nhỏ.

Dialan có thân nằm rồi đứng cao đến 30 cm, thân to 4 mm, lông dài 2-3 cm. Lá 2-3; phiến xoan, đến 4 x 2 cm, cuống và bẹ dài 1,5 cm. Phát hoa cao 3-4 cm, mang 10-15 hoa; lá hoa 7-8 mm; noãn sào có lông mịn, dài 6-7 mm; phiến hoa 3-4 mm; lá đài giữa và cánh hoa cạnh dính nhau thành chóp cao 3 mm; môi trắng, có cọng ngắn, mang thùy chót hình mũi neo.

Trên đá: Bavi, Gialai Công tum, Đà Lạt, từ 400 m; III.

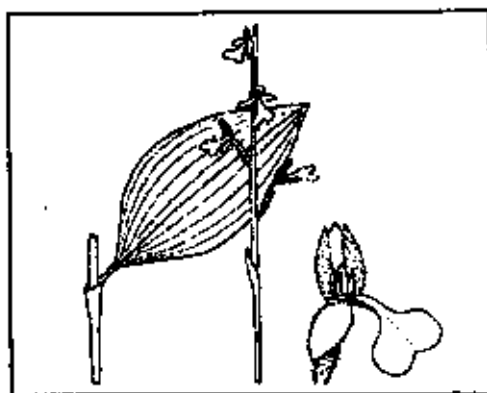
- Terrestrial; flowers with tepals 3-4 mm long; lip with middle lobe semi-orbicular (*Hetaeria parvifolia* Rendl.; *Z. leucochila* Schltr.; *Z. tonkinense* Gagn.).

10.907 - *Zeuxine nervosa* (Lindl.) Benth. ex Clarke.
Thosinh gân.

Dialan có thân nằm dài, to 4-6 mm, có rễ to. Lá có phiến to, xoan, dài 3-5 cm, gân 5-7; bẹ ôm thân. Gié cao 3-20 cm, thưa hay dày; hoa xanh và tía; ládài và cánhhoa đứng, cao 4-6 mm, có lông mặt ngoài; môi có túi nhỏ; cột có 2 cục chai; noãn sào có lông.

Bavi, Cúcphương.

- Terrestrial; flowers green and purple (*Monochilus nervosa* Wall. ex Lindl.; *Z. vittata* Rolfe ex Downie).

10.908 - *Zeuxine strateumatica* (L.) Schltr. Thosinh rôm.

Dialan có rễ to, cao 10-20 cm, mang lá thon hẹp, dạng như lá Hoả bân, to 10-40 x 3-5 cm, mỏng, không lông. Chùm đứng cao 3-5 cm; hoa trắng, nhỏ; láhoa dài 6-8 mm; ládài giữa dính với cánhhoa cạnh thành chóp dài 3 mm; môi có túi nhỏ, có 2 tuyến cong. Dadang.

Trên bờ đê: Caolạng, sông Hồng, Thanhhoa, Phúyên, Đàlat; II, 2.

- Terrestrial 10-20 cm high; leaves grass-like; flowers small, white (*Orchis strateumatica* L.; *Z. bonii* Gagn.).

10.909 - *Zeuxine thanmoiensis* Gagn. Thoduyên.

Lan nhỏ, cao 8 cm; cànhanh mập. Lá 3-5, phiến xoan thon, to 12-17 x 6-10 mm, rụi khi pháthoa. Pháthoa ít hoa; hoa nhỏ, xoay, hương lợt; ládài giữa cao 3 mm; cánhhoa cao 7 mm; môi có túi nhỏ, có 2 *phụ bộ hình tơ*, chót xoan ngang; noãn sào dài 8 mm, có lông.

Trên đá: Lạngson, Than-moi (hình theo Gagnepain).

- Plant 8 cm high; flowers pinkish; lip with midlobe transversally ovate.

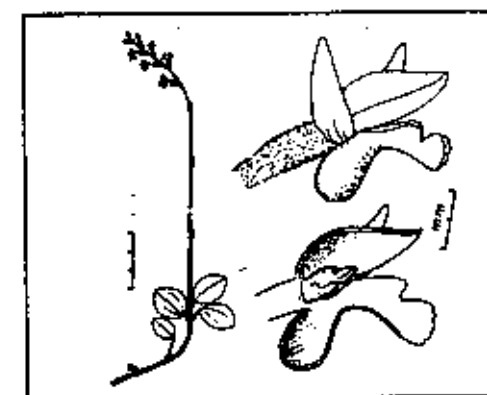

10.910 - *Zeuxine vietnamica* Aver. Thosinh Vietnam.

Dialan có thân bò, mảnh, rời đứng. Lá chụm ở đáy thân; phiến có mặt trên màu rượu chát đậm đến denden, mặt dưới đỏ, dài 1-2,5 cm; cuống vào 1 cm. Pháthoa cao 15 cm; hoa 8-10; láhoa có lông mịn; môi có túi, trong túi có một tuyến, thủy chót có răng ở bìa.

Cúcphương; IV-V (hình theo Averyanov).

- Terrestrial; leaves black purple on upper surface, red beneath; lip saccate.

10.911 - *Anoectochilus brevistylus* (Hook. f.) Ridley. Giảithuy vôi-ngân.

Dialan có thân ngầm mang thân đứng cao đến 20 cm. Lá 3-4; phiến xoan nhọn, to 1,5-3 x 1-2 cm, mỏng; lá trên 1-2, teo. Pháthoá 2-3 *hoa trắng*; baohoa có lông; ládài giữa và cánhhoa cạnh dính nhau thành chóp, to 7 x 7 mm; ládài cạnh 19 x 4 mm; môi có túi nhỏ, có cọng 9 mm, có ria cạnh, chót lá 2 thùy dài đến 9 mm; noãn sào dài 16 mm.

Núi cao: Sapa.

- Terrestrial; flowers white; lip with lobules 9 mm long (*Odontochilus brevistylus* Hook. f.; *A. tonkinensis* Gagn.).

10.912 - *Anoectochilus chapaensis* Gagn. Giảithuy Sapa.

Dialan cao 18 cm, có cành hành bò dài và thân đứng có lông mềm. Lá 4; phiến xoan, to 2,5-3 x 1,5-2 cm, mặt dưới *đỏ đỏ*, mặt trên có *gân hồng*. Pháthoá ngắn, ít hoa, có lông mềm; láhoa 6-10 mm, *hồng hồng*; hoa dài 25 mm (noãn sào 13 mm); ládài giữa và cánhhoa cạnh dính nhau thành một phiến hình bánhình; môi dài 11 mm, cọng có răng, chót có 2 thùy rộng, mỏng dài 6,5 mm; cội có 2 phiến đứng, xoan.

Sapa (hình theo Seidenfaden).

- Terrestrial; limb reddish below; flowers lip with fringed claw & 2 lobules developed.

10.913 - *Anoectochilus pomrangianus* Seidenf.

Dialan có thân đỏ tía, bò rời đứng cao 12 cm. Lá có phiến xoan, to 6 x 2 cm; bẹ ôm thân. Pháthoá ở chót thân; láhoa tamgiác thon, dài 9 mm; hoa nhỏ, *trắng ửng hồng*; môi dài 3,5 mm, hình túi, thùy giữa hình chữ T; bầu noãn và cọng dài 5 mm.

Langbian (hình của N.t. Tjch).

- Terrestrial; flowers pinkish-white.

10.914 - *Anoectochilus tridentatus* Seidenf. Giảithuy ba-răng.

Dialan. Lá có phiến to 3-4,5 x 2-2,5 cm. Pháthoá có cọng dài 5-6 cm, phần thụ 4 cm, mang vào 10 *hoa đỏ đỏ*, *môi trắng*, cọng của môi có viền mỏng có 3 răng; móng tương đối to, có 2 tuyến ở cửa miệng.

Tam đảo (hình theo Seidenfaden)..

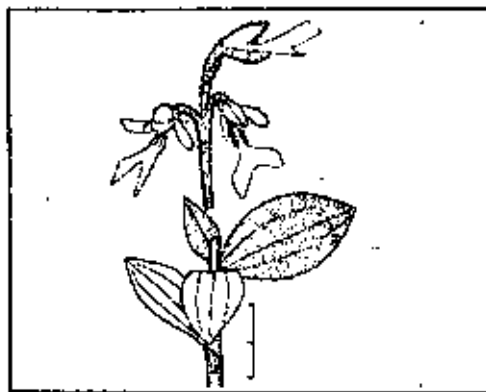
- Flowers reddish, lip white; claw with tridentate flanges.

10.915 - Anoectochilus elwesii (Hook. f.) King & Pantl. Giảithuy Elwes.

Dialan cao cỡ 10 cm, có thân nằm rời đứng, màu nâu. Lá 6-7; phiến xoan dài 3-4 cm, mặt trên nâu đậm, đẹp; cuống dài 2 cm. Chùm cao 10 cm ở ngọn, có lông tiết, phún dài; hoa ít; láhoa dài bằng noãn sào; ládài dài bằng cánh hoa, màu lục, chót nâu; cánh hoa tím có bột đỏ hay nâu; môi trắng có cọng bìa có 6 răng mỗi bên, bìa có 2 sọc đỏ, thùy chót chẻ hai.

Lào cai, Vinhphú.

- Terrestrial; limb dark brown; sepals green with apex brown, petals violet, lip white (*Anoectochilus elwesii* Hook. f.).

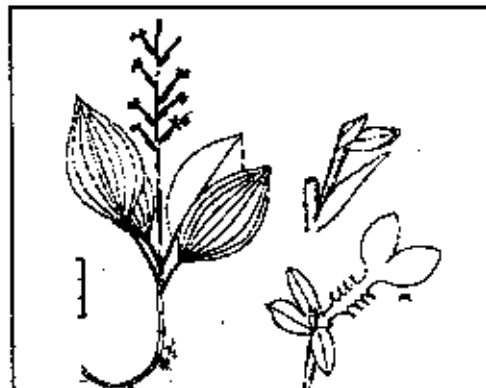

10.916 - Anoectochilus lanceolatus Lindl. Giảithuy thon.

Dialan cao 30 cm, có thân bò rời đứng. Lá 5-6; phiến xoan, to 6-10 x 3-5 cm, mỏng, không lông; cuống dài 3-4 cm, rộng thành bẹ ở đáy. Chùm có lông mềm, mang vào 14 hoa; láhoa 1 cm, màu rung; ládài giữa và cánh hoa cạnh dính nhau thành 1 phiến hình bánbò (thoi); ládài cạnh dài hơn; môi dài 2 cm, có móng ngắn như túi, cọng dài, rìa hai bên, chót lá 2 thùy xoan hay hẹp và cong.

Sapa, Bavi, 800-1.800 m; VII-IX.

- Terrestrial; lip with long stalk bearing 2 ovate lobules.

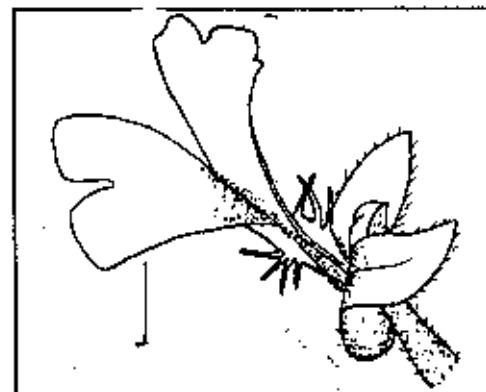

10.917 - Anoectochilus daoensis Gagn. Giảithuy Tam Đảo.

Cànhhình bò; thân đứng, cao 17 cm, to 3-5 mm màu tím tía. Lá có phiến màu tía, xoan thon, gân 3. Pháthoa ở chót thân, cao 6-8 cm, mang 1-hoa; hoa màu tía, dài 3-3,5 cm, rộng 23-28 mm; ládài và cánh hoa với đốm đỏ; ládài cạnh dính nhau thành một cạm; hathyết có 5-6 rìa /bên, thượngthiệt trắng, dây hương; phấnkhối 2.

Tam Đảo (hình phỏng theo Seidenfaden).

- Stem 17 cm high; inflorescence with 1 flower pale with red dots.

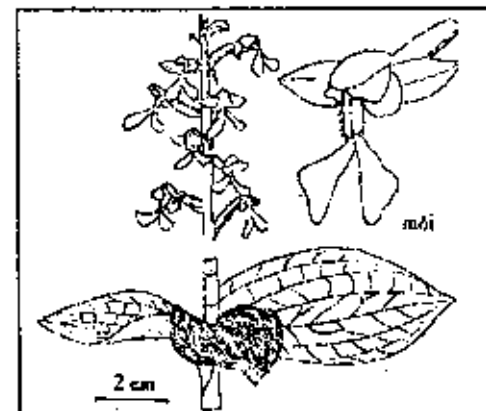

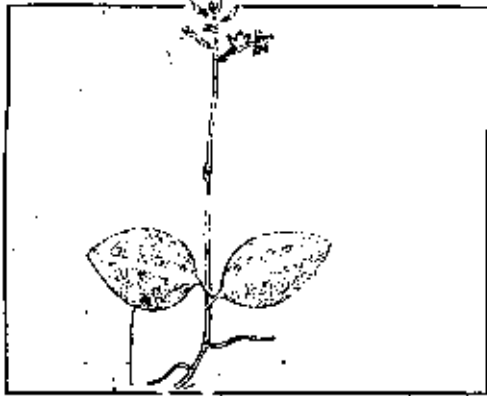
10.918 - Anoectochilus lylei Rolfe ex Downies. Giảithuy Lyle.

Dialan, có chồi; thân cao 10-20 cm, có lông mềm. Lá có phiến xoan, dài 3-4 cm, màu nâu với gân trắng, lúc khô hương. Chùm ở chót thân, dài 20 cm; láhoa nâu; hoa màu ôliu với chót phiếnhoa nâu, môi trắng; ládài dài 7 mm; môi chẻ thành hai thùy tamgiác hay hẹp, có móng hình quạt, dài 7 mm; noãn sào dài 13mm.

Vinhphú, Gialai Côngtum, Báolộc, Đàlat (hình theo King & Pantling).

- Terrestrial; limb brown with white veins; tepals green, apex brown, lip white (*A. sikkimensis* auct. non K. & Pantl., Gagn., Phamhoang).

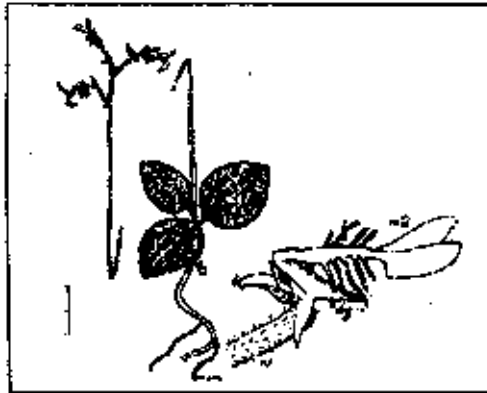

10.919 - *Anoectochilus siamensis* Schltr.. Giãithùy Xiêm.

Dịalan cao vào 18 cm; thân nằm rồi đứng. Lá có lông, phiến to 25-37 x 18-25 mm. Hoa 2-6; ládi giữa dài 8 mm, có lông dài; môi dài 1 cm; túi hình chùy thấp; cựa sắp dài theo noãnào; hãthiệt có rìa dài, thượngthiệt chế thành hai thùy cắt ngang ở chót.

Muôngxen.

- Terrestrial 18 cm high; flowers dense pilose; lip 1 cm long, hypochile laciniate.

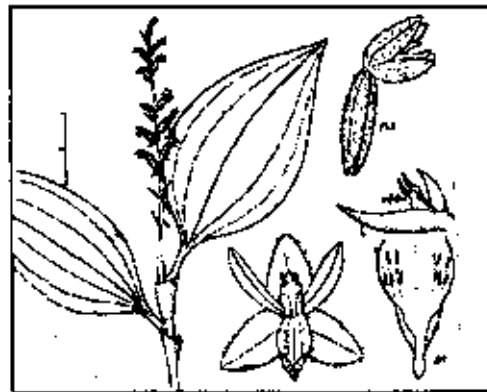

10.920 - *Anoectochilus roxburghii* (Wall.) Lindl.. Giãithùy Roxburgh.

Dịalan có chđi dài; thân cao 10-20 cm. Lá có phiến xoan, dài 3-4 cm, màu nâu trđ ở giữa vàng xanh và gân hương. Chùm thưa, cao 5-7 cm; hoa 4-10, hươnghuông; phiếnhoa dài 6 mm; môi dài 1,5 cm, mang 6-8 ria mỗi bên, đầu chế hai, móng hình quãn, dài 7 mm; noãnào 3 mm, xanh.

Sapa, Tamđảo... Quảngtrị, B.trịthiên, GialaiCổngtum (hình theo King & Pantling).

- Terrestrial; limb brown with midrib green, yellow and pink veins; flowers pinkish (*Chrysobaphus roxburghii* Wall., *A. setaceus* auct. non Bl.).

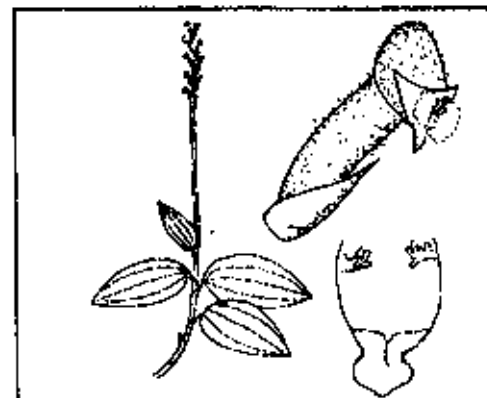

10.921 - *Hetaeria oblongifolia* (Bl.) Bl.. Lương trøndài.

Dịalan cao 20-30 cm, có thân mảnh, rế to. Lá có phiến bầuđục to vào 5 x 3 cm, gân chánh 3, mảnh; cuống rộng thành bệ ở đáy. Chùm cao 5-7 cm; hoa nhỏ; noãnào và láđài có lông đầu phù tiết; láđài và cánhhoa hẹp, dài 3 mm; phần dưới của môi (hãthiệt) có 3-5 mụn mỗi bên; cột ngắn, có cánh như sùng.

Cônson.

- Terrestrial; flowers not resupinate, with glandulous hairs; lip with 3-5 small callus (*Hetaeria oblongifolia* Bl.).

10.922 - *Hetaeria rubens* (Lindl.) Benth. ex Hook. f.. Lương đđ.

Dịalan khá to, cao 30-40 cm. Lá có phiến xoan bầuđục, 7-12 x 4-5 cm, gân chánh 3; cuống 3-4 cm, đáy rộng thành bệ ởm thân. Chùm ở chót thân; hoa dày, nhỏ, cao vào 3 mm; láhoa, noãnào và đđi có lông mịn; cánhhoa hình búa, đáy hẹp, chót bánnguyệt; hãthiệt có 2 tuyến chia nhánh; cột có 2 cánh như sùng.

Cúcphương.

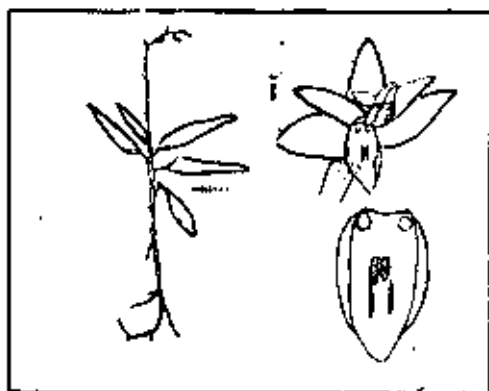
- Terrestrial; flowers pubescent; lip with 2 glands on hypochile (*Cerochilus rubens* Lindl.).

10.923 - *Hetaeria pauciflora* Ridl.. Lương ít-hoa.

Thân cao 10-12 cm. Lá có phiến to 5 x 1,2 cm, cuống 3 mm, bẹ cao 1 cm. Chùm ít hoa (vào 6); lá hoa songđỉnh, có lông; hoa nhỏ; noãn sào có lông; lá đài giữa cao 2,5 mm, trắng có đốm tia; cánh hoa trắng; môi có 2 sóng và đáy có hai cục chai.

Côn đảo (hình theo Seidenfaden).

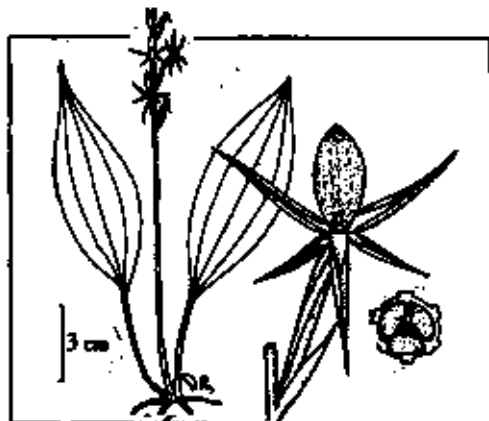
- Plant 10 cm high; sepals white with red dots; petals white; lip with 2 keels and 2 callus.

10.924 - *Cryptostylis arachnites* (Bl.) Hassk.. Ẩn thu nhện.

Dialan có rễ to; thân cao 25-50 cm. Lá ở gốc 1-3: phiến xoan dài 7-14 cm, rộng 4-8 cm; cuống dài đến 18 cm, tím tím. Pháth hoa thưa; hoa dài 4 cm, lục, môi vàng, có đốm và sọc đỏ bầm; phiến hẹp, môi thon, dài 17 mm; phấn khối 2; noãn sào không vụn, đính phôi rất lồi.

Núi vào 1.000 m: Gialai Công tum, Phú Khánh, Bảo Lộc; XII.

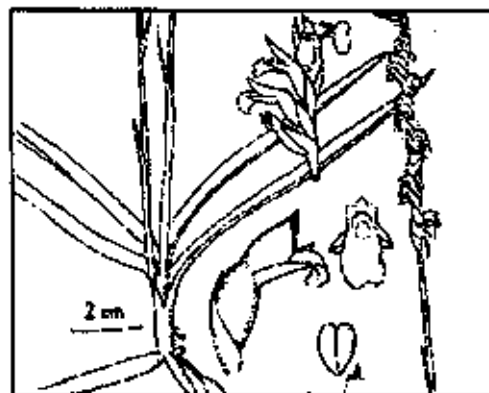
- Terrestrial; flowers green, lip yellow with dark red dots and stripes (*Zosterostylis arachnites* Bl.).

10.925 - *Spiranthes sinensis* (Pers.) Ames. Lan cuốn chiếu, Bànlong sâm; Chinese Pearlwist.

Dialan cao 20-40 cm, có rễ phù thành củ. Lá có phiến hẹp dài, dày dầy. Pháth hoa là gié ở ngọn, mang hoa gần xoắn quanh, trắng, hương hay đỏ; lá đài giữa dính với cánh hoa cạnh thành một phiến 3 thùy; môi hình vécôm, đáy có 2 mụn; phấn khối 4. Noãn sào không vụn, có lông. Nang hình trứng, có lông.

Dựa lộ, đất hoang, đồng cỏ, 0-1.500 m: BTN. Hành xem như là bở, pháth dương, kiện vĩ, trị cachexia.

Terrestrial; flowers white, pink or red, spirally inserted on spike (*Aristolochia spiralis* Lour., *Neostia sinensis* Pers.; *S. australis* (R. Br.) Lindl., *Aristotelia spiralis* Lour.).

Họ-phụ Epidendroideae

Các tông:

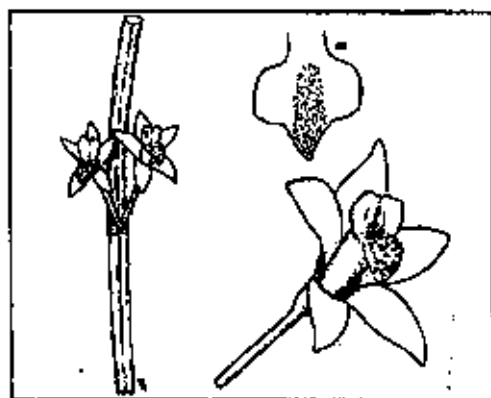
- 1a - phấn khối mealy hay sectile, 2-4 hay quá mềm để là phấn khối; không viphán; lá nếu có, không có đốt ở cuống
- 2a - phấn khối mềm và mealy
- 2b - phấn khối sectile
- 3a - không hoaisinh; lá hình quạt xuấthiện sau hoa; lá đài rời
- 3b - hoaisinh không lá; lá đài dính nhau
- 1b - phấn khối mealy hay cứng; nếu mềm: 8 phấn khối, có viphán; lá có đốt ở lông
- 2a - hoaisinh; phấn khối sectile, có viphán: *Epipogium*
- 2b - không như trên
- 3a - phấn khối (2) 4-8, mềm hay cứng, có viphán
- 4a - phấn khối 8, ít khi 4, mềm; giánhành; lá xếp; pháth hoa cạnh; *Arethuseae*
- 4b - phấn khối 4,6-8, cứng; giánhành do nhiều lông, hay không giánhành; *Epidendreae*

Vanilleae
Gastrodineae
Nervillia
Gastrodia
Epipogium

- 3b - không các tính trên hợp lại
 - 4a - phấn khối 4, cứng, có viphấn; cột cong hay có cánh quanh baophấn; giảhàng 1 lông; phách hoa ở ngọn Coelogyneae
 - 4b - phấn khối 4, cứng, không viphấn, không chồng lên nhau
 - 5a - chân cột không có hay ngắn; phấn khối cong; lá xếp hai hay xếp dọc Malaxideae
 - 5b - chân cột rỏ; lá xếp hai; phấn khối không cong Epidendreae
- 6a - lá songdinh, dẹp theo hông Oberonia
- 6b - lá dẹp theo bụng-lung
 - 7a - cột cao; hoa xoay Liparis
 - 7b - cột ngắn; hoa không xoay Malaxis

t. Vanilleae

- 1a - trái mập, không tự-khai; hạt không cánh Vanilla
- 2a - lan tự-duơng Cyrtosia
- 2b - lan hoaisinh
- 1b - trái khô, tự khai; hạt có cánh, cánh chẻ hai; cây không lá
 - 2a - thân mảnh, sóng không lông; hoa không lông; cột mảnh, đứng; môi dẹp, phẳng Erythrorchis
 - 2b - thân mảnh; sóng có lông; hoa mập; cột stout cong, môi có túi, không phẳng Galeola

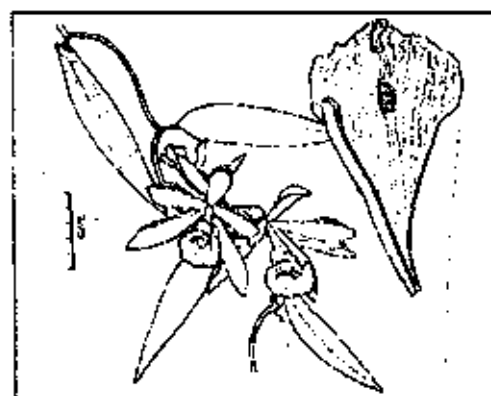

10.926 - *Vanilla aphylla* Bl. Vani không-lá.

Cỏ từ đất bờ cao hơn 2 m; thân tròn, hơi dẹp, màu lục. Lá teo thành vảy cao 1 cm, màu rụng. Chùm ngắn, mang 1-3 hoa; lá đài và cánh hoa màu lục lục, dài 2,7 cm; môi dài 2,5 cm, có 3-4 sọc đỏ và lông tím, thùy 3, đáy dính vào cột; cột cao 1,5 cm. Nang dài 12-15 cm.

Rừng cao độ thấp: Nhatrang, Lâm đồng, Bà Rịa, Nam Cát Tiên; IX-III.

- Climbing, aphyllous, green stem; flowers greenish, lip with red stripes and violet hairs.

10.927 - *Vanilla albida* Bl. Vani trắng.

Lan có thân chia nhánh, leo cao, lông hình trụ màu lục, có rễ to. Lá có phiến dày, thon thon, to 7-10 x 1,5-2 cm, đầu nhọn, đáy tù tròn. Chùm; hoa to; lá đài và cánh hoa gần như bằng nhau; môi tamgiác, đầu đứng, giữa có 1 sọc dài; cột cao. Nang dài.

Nhatrang (hình theo Seidenfaden).

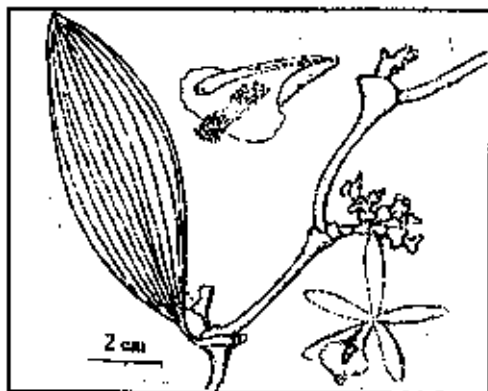
- Climbing; flowers large (*V. yersiniana* Guill.)

10.928 - *Vanilla annamica* Gagn. ex Averyanov. Vani Trungbộ.

Dây leo cao trên thân cây khác; thân dày 1 cm, lông dài 8-10 cm. Lá có phiến dai, bầu dục rộng, dài đến 20 cm; cuống gắn trên một vòng phù ở mắt. Chùm-tútán cao 4 cm, ít hoa; phiếnhoa thon, dài 2 cm; môi rộng 15 mm, thùy chót có lông dày; cột cao 2 cm. Nang dài 10 cm.

Cúcphương, Quinhon, Binhthượn, Dilinh, Langbian (hình theo Gagnepain và hoa theo Averyanov).

- Climbing; tepals 2 cm long; lip with midlobe densely hairy.

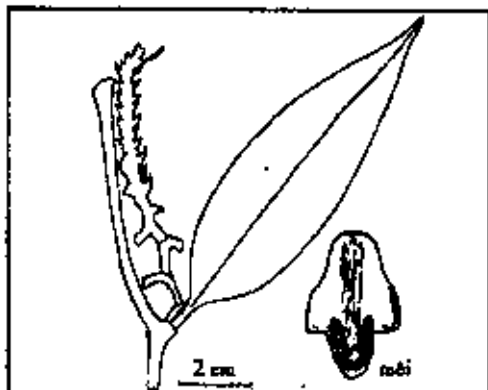

10.929 - *Vanilla pierrei* Gagn. Vani Pierre.

Lan leo cao; thân có lông dài 9-10 cm, to 4 mm. Lá có phiến dài 11-13 cm, rộng 3-5 cm, gân chánh 7; cuống không phù ở nơi gắn. Chùm 6-10 cm; phiếnhoa 13-14 mm; môi 13 mm, giữa có một dải có lông dày; cột cao 9 mm. Nang dài 8 cm.

Binhđịnh (hình theo Gagnepain).

- Climbing; tepals 14 mm long; lip with long hairs on middle lobe.

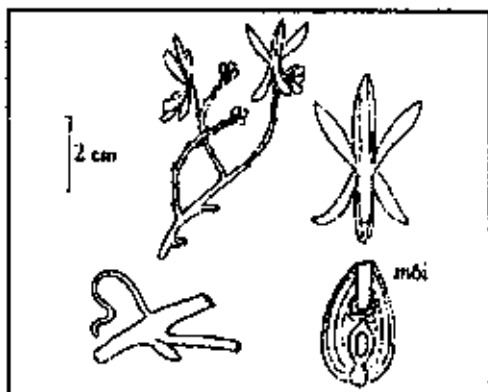

10.930 - *Erythrorchis ochobiensis* (Hay.) Garay. Xichian.

Lan hoạisinh, leo cao, không lá, không diệp lục; thân dọdọ, dẹp dẹp, có mốc. Chùm hay chùm-tútán; láhoa dày; hoa vàng, dài 1,8 cm; phiến hẹp; láđài không lông ở lưng; môi có 3 thùy, giữa có một lần dày có mụn. Nang dài 28 x 0,5 cm

Hảiphòng, từ Ninhhòa đến Phúquốc (hình theo Gagnepain).

- Saprophytic, climbing; stem reddish; flowers yellow; capsules 28 cm long (*Galeola ochobiensis* Hay., *Galeola altissima* Auct. non (Bl.) Reichb. f.).

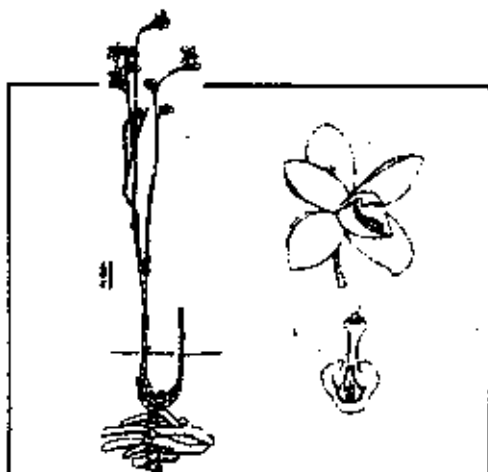

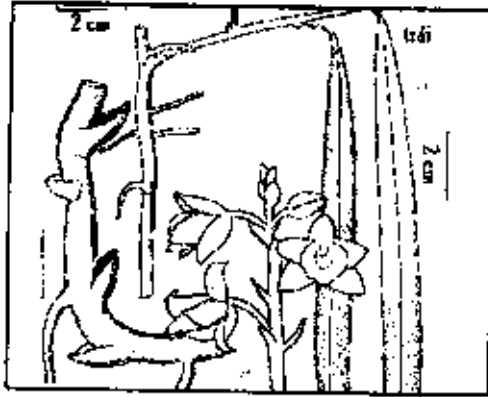
10.931 - *Galeola integra* Rolfe ex Downie.

Hoạisinh có thân nằm trong đất, mang rễ phù mập dạng củ to 8-10 x 1,5 cm; lá teo thành vảy. Pháthoa cao đến 70-90 cm, tậncùng bằng chùm dạng tảnphòng; hoa to vào 2 cm, vàng chanh hay nâuâu dờ; môi hình cái muỗng, mép bao cột, màu vàng hay dờ, đáy có 2 đốm tía, giữa có một vòng gờ nổi lên phía trước. Trái hình trụ dài 10-13 cm.

Đáclắc.

- Saprophytic.

10.932 - Galeola nudiflora Lour. Lan-leo hoa-trần.

Lan *hoạisinh leo* cao; thân dẹt dẹt, vàng, có mấu (lá teo). Chùm-tụ tán dài 60 cm hay hơn; lá hoa là vảy; hoa tụ ở chót, cao 1,5 cm, *vàng tái*, có lông; cánh hoa 7 gân; môi tròn, bìa rìa, phía trong có mụt. Nang hình thoi, dài 15-20 cm.

Hà Nội, Hà Sơn Bình, Đồngche (Quảng Trị).

- Climbing, saprophytic; stem yellow; flowers pale yellow; capsules to 20 cm long (*G. hydra* Reichb. f.; *G. kuhlii* Reichb. f.).

10.933 - Cyrtosia javanica Bl. Chu-thư Java.

Lan *hoạisinh*, không lá, không diệp lục, màu đỏ, cao đến 15 cm; rễ phù to. Phát hoa chia nhánh, dài 8 cm; hoa 7-8 mỗi nhánh, *vàng vàng hay nâu nâu*; lá dài dài 13 mm; cánh hoa nhỏ hơn; môi ngắn, tròn, lõm, có 2 móng dài ở giữa. Trái mập, đỏ, to 7-10 x 1,5-2 cm, một buồng.

Bavi (hình hoa theo Seidenfaden).

- Reddish saprophyte 15 cm tall; flowers yellowish or brownish; capsules 7-10 cm long (*Galeola javanica* (Bl.) Benth. & Hook. f.).

Gastrodiae:

10.934 - Nervilia aragoana Gaud. Trăn châu xanh.

Dialan có hành tròn, to. Lá mọc sau phát hoa, có phiến to, tròn, gân chân-vịt, rộng 10-25 cm; cuống dài 10-20 cm. Phát hoa cao 20-30 cm; hoa thưa, *vàng xanh xanh*; phiến hẹp, dài 1,3 cm, mỗi xoan có 3 thùy nhỏ, thùy chót lõm, bìa có lông dài.

Hà Sơn Bình, Gialai Công Tum, núi Bà rá (Phước Long) (hình theo Wight).

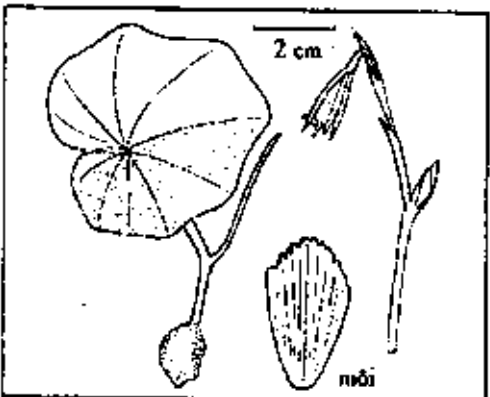
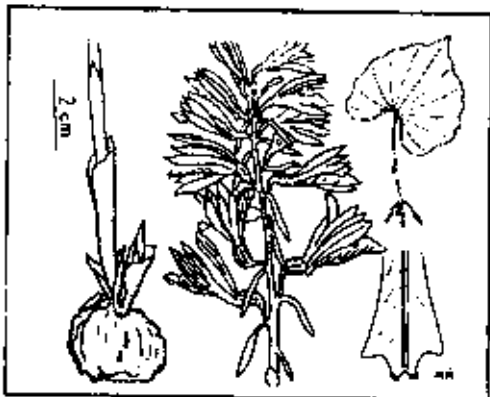
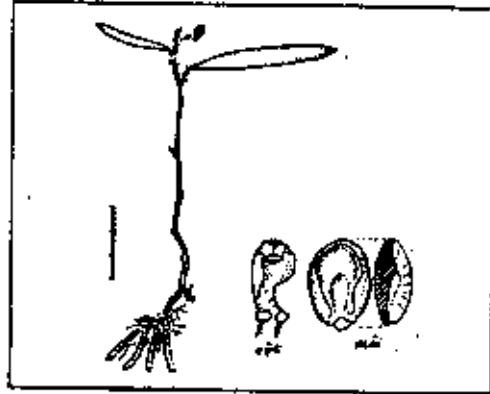
- Terrestrial; flowers yellow greenish (*Pogonia flabelliformis* Lindl!).

10.935 - Nervilia crispata (Bl.) Schlechter. Trăn châu nhàn.

Dialan có hành to tròn. Lá mọc sau khi trở bông, có phiến tròn, to 5-6 cm, có lông mịn, gân chân-vịt; cuống 3-4 cm. Trục phát hoa cao 5-8 cm; lá hoa cao 2 cm; hoa *cổ độc, xanh xanh*; phiến cao 15-18 mm; môi 12-18 mm, xoan, bìa chót có răng giũa.

Danảng (hình theo Blume).

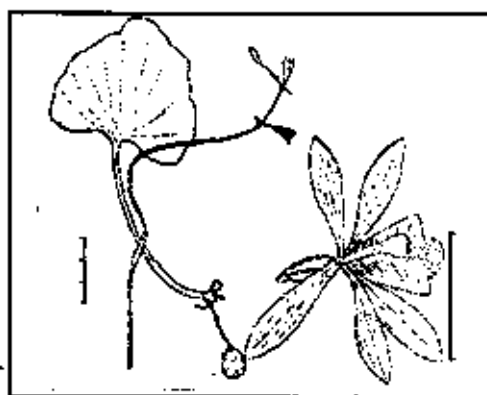
- Terrestrial; limb pubescent; flowers solitary, greenish; lip serrate (*Pogonia crispata* Bl.).

10.936 - *Nervilia fordii* (Hance) Schltr.
Thanhthiênquỳ, Chântrầu trắng.

Dialan nhỏ, cao đến 20 cm, có củ hành tròn, cho ra hoa trước rồi mới đến lá duyênhát; phiến hình tim tamgiác, rộng 4-8 cm, trên cuống dài. Pháthoa mảnh, mang 3-4 hoa trắng; láhoa nhọn, dài 6-7 mm; noãn sào có cạnh; phiến hoa hình dâm, dài 1 cm; môi tamgiác, thùy chót tròn, có lông dày; cột cao 5-7 mm.

Kê đá, nơi rập: Cao lạng, Quảng ninh, Hoàngliênsơn, Hàsonbinh; III-IV, 4-5. Lá bố phối, trị ho, giải độc (hình theo Seidenfaden).

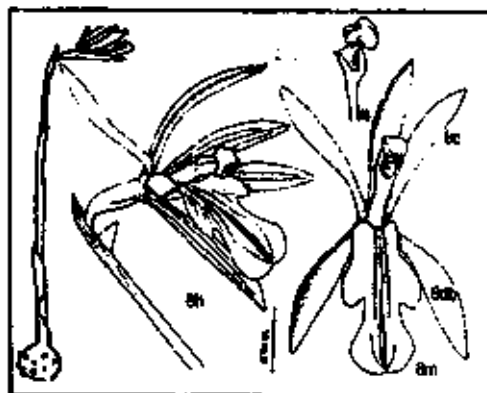
- Terrestrial; flowers white (*Pogonia fordii* Hance).

10.937 - *Nervilia infundibulifolia* Blatt. & McCann.

Dialan; củ tròntròn, to vào 1 cm, có u nhỏ. Pháthoa cao 7-8 cm, có 5 lábe và một hoa tậncùng; ho to vào 1,5-2 cm, lục tái với môi trắng ửng hường; ládài saiu cao 1,5 cm; cánhhoa hơi hẹp hơn; môi hình dờn, trắng ửng hường, 2 sọc lục vàng ở giữa, gân tia 2 bên. Lá hiện sau hoa.

Rừng khớp, Đáclác; V

- Terrestrial; flowers pale green, lip white pinkish (*Pogonia plicata* auct. non Lindl., *Nervilia plicata* auct. non (Bl.) Makino).

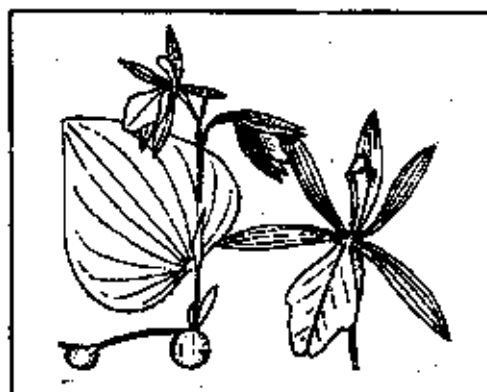

10.938 - *Nervilia plicata* (Andr.) Schlechter. Chântrầu xếp.

Dialan có hành to tròn, không lá lúc phát hoa. Lá 1; phiến hình tim tamgiác, rộng 5-7 cm, xếp theo gân, mỏng. Trục mang 2-3 hoa; pháthhoa thon, trắng hay lục tái; môi hường rất lợt, đậm ở chót, đáy xanhxanh, xoan bánhbò, có 3 thùy cạn, không lông, móng là một u cạn.

Nam; VI (hình theo Wight).

- Terrestrial; flowers white or pale green (*Arethusa plicata* Andr., *Pogonia velutina* Par. & Reichb., *Nervilia discolor* (Bl.) Schltr.).

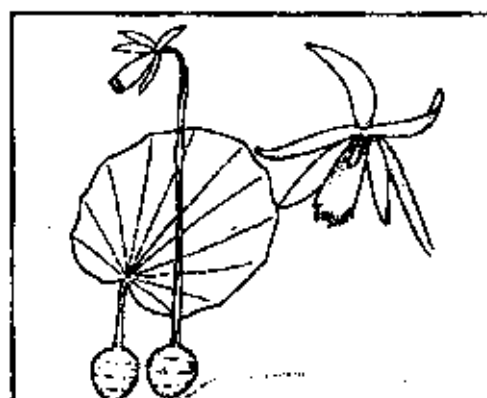

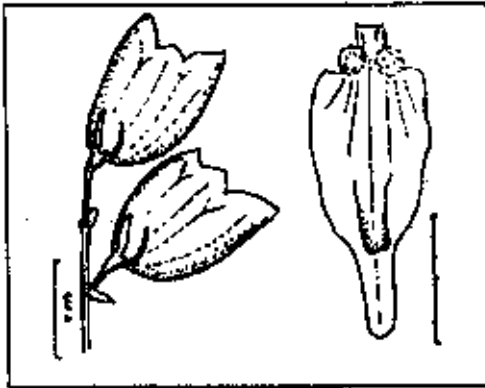
10.939 - *Nervilia prainiana* (King & Pantl.) Seidenf.
Trầnchâu Prain.

Dialan có hành tròn, không lá lúc trở bông. Lá 1; phiến tròn hay hình thận, xếp dọc theo gân-phụ, rộng 5-6 cm; cuống dài 2,5 cm. Hoa rộng 2,5 cm, màu lục rất tái; ládài hẹp dài 18 mm; cánhhoa hẹp hơn ládài; môi hờnghồng, dài bằng ládài, bia chót rìa tetua.

Đànắng, Lâmđồng; VII.

- Terrestrial; flowers pale green (*Pogonia prainiana* King & Pantl.).

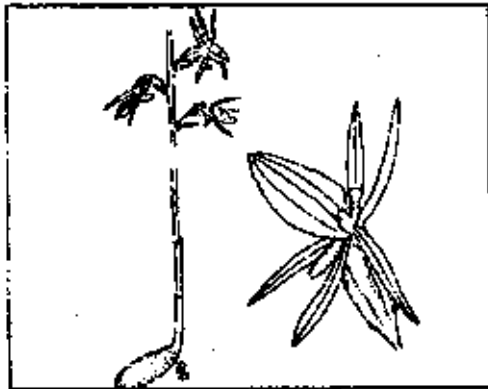
10.940 - *Gastrodia taliense* Tuyama.

Lan hoạisinh, không lá; cành nằm, ngắn, có cù, lông nhiều. Thân đứng mang phách hoa ở chót; lá dài và cánh hoa (hơi nhỏ hơn lá dài) dính nhau thành ống 5 tai; môi nhỏ, không thùy; nướm ở đáy cột; phấn khối 2. Trái đứng.

Sapa (hình theo Tuyama).

- Saprophytic leafless plant; sepals and petals united in a 5-lobed tube.

Epipogiae:

10.941 - *Epipogium roseum* (D. Don) Lindl.. Thượng.

Dịlan hoạisinh, không lá, không diệp lục, màu vàng vàng. Trục mang hoa cao 20-60 cm; hoa nhiều, trắng trắng; lá hoa dài bằng cọng và nõn sào; phiến hoa nhỏ, thon, hẹp, cao 12 mm; môi trắng có đốm hương, có 3 sóng có răng, móng ngắn (dài 4 mm); cột vuông vuông. Nang xoắn dài bằng dài.

Rừng dày, trên mùn (Datanla); hoa mau rui; trái đã chín 4 ngày sau; mầm chỉ do 8 tế bào (cần 10.000.000 hạt mỗi cân nặng 1 g).

- Saprophytic yellowish herb; flowers whitish; lip with pink dots (*Limodorum roseum* D. Don).

1. Epidendreae

1a - phấn khối 6-8

2a - phấn khối 8

3a - hậthiệt không cách thượngthiệt bởi một sóng ngang

4a - phấn khối không dính trên một viphần dài

5a - cột có 2 chi đứng chứa nướm

Ceratostylis

5b - cột không như vậy

6b - lá dài rời

7a - lá, ít nhất be, có lông nâu đỏ

Trichotosia

7b - lá không lông

Eria

6b - lá dài dính nhau ít nhiều thành ống

7a - phách hoa n-hoa song đính

Cryptochilus

7b - phách hoa 1-hoa

Porpax

4b - phấn khối trên viphần dài

5a - đáy môi có u dày dọc; nắp có mỏ, đứng sau cột; không chân cột

Thelasis

5b - nắp ngang; có chân cột

Phreatia

3b - hậthiệt hình túi cách thượngthiệt bởi một sóng ngang; không giảhành; hoadầu nhiều hoa nhỏ

Agrostophyllum

Appendicula

2b - phấn khối 6

1b - phấn khối 4

2a - phonglan nhỏ; lá song đính; phách hoa ngắn; hoa trắng

Podochilus

2b - không các tánh trên

3a - phấn khối không viphần

4a - thân đứng nhiều mắt, mập, dạng giảhành...

5a - thân đứng nhiều lông, giảhành hay không

6a - thân đứng mảnh mang giảhành; phách hoa ít hoa

Flickengeria

Dendrobium

6b - thân đứng to, không mang giảhành

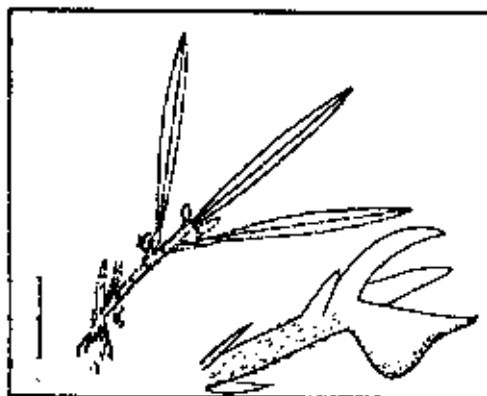
- 5b - cành hành mang giả hành một lông; lá 1-2 *Epigeneium*
 4b - thân đứng là giả hành một lông; phát hoa ở cạnh
 5a - lá dài cạnh dính theo bìa chân cột
 6a - ba phần có 1 sừng to ở chót; lá dài như nhau, trái *Trias*
 6b - ba phần không sừng; lá dài cạnh khác lá dài giữa *Bulbophyllum*
Drymodia
 5b - lá dài cạnh dính vào chân cột; phát hoa 1-hoa
 3b - phần khối có viphần
 4a - các phần khối với 1 viphần; phát hoa n hoa; cánh hoa ngắn; môi có thùy cạnh cong *Monomeria*
 4b - phần khối với 2 viphần; ba phần dính vào cột *Sunipia*

10.942 - *Ceratostylis himalaica* Hook. f. Giách thủy Himalapson.

Phong lan có thân to 2-4 mm, có rễ khisinh, có bẹ bao, nguyên hay tetua thành sợi; nhánh ngắn một lông thành *giá hành*. Lá 1 ở chót giả hành, phiến thon hẹp, to 4-5 x 0,5 cm. Hoa *cô độc*, nhỏ; lá dài và cánh hoa cạnh như nhau, lá dài cạnh dính nhau thành túi; môi dính vào cột, có bầu; phần khối 8.

Tam Đảo.

- Epiphytic; pseudobulbs 1-foliated; lips with boss.

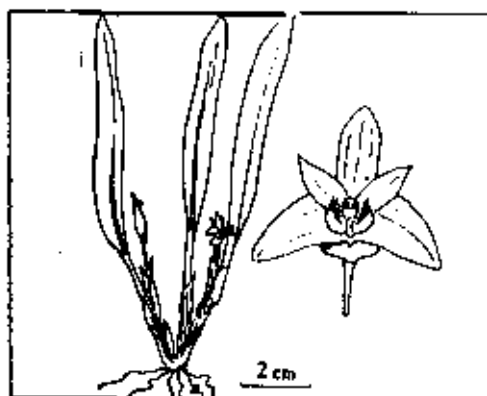

10.943 - *Ceratostylis radiata* J.J. Sm. Giách thu tia.

Bụi *phụ sinh*; thân ngắn, cao 1 cm, mang 1 lá; phiến hẹp, dài 10-20 cm, rộng 0,5-1 cm, chỉ có 1 gân giữa rõ rệt. Hoa *cô độc*, trắng, nhỏ; 3 lá dài như nhau, dài 7-13 mm; cánh hoa nhỏ; môi có móng ngắn, dầy dầy, gân hường, 3 thùy; phần khối 8. Nang hình dùi, dài 1 cm.

Vùng Đalat.

- Epiphytic; flowers white, lip pink striped (*C. evrardii* Gagn., *Eria monantha* Guill.).

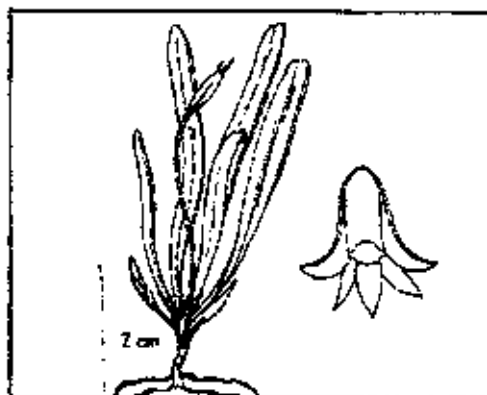

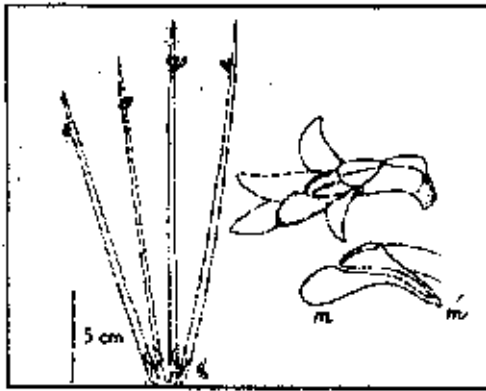
10.944 - *Ceratostylis siamensis* Rolfe ex Downie. Giách thu Xiêm.

Phong lan thành bụi nhỏ, cao 3-5 cm; thân cao 6 mm, mang 1 lá có phiến hẹp dài 2-3 cm, đầu tà, gân không rõ rệt. Hoa *cô độc*, nhỏ, trắng; lá dài 5 mm; cánh hoa hẹp hơn lá dài; môi có móng ngắn, 3 thùy tròn; phần khối 8. Nang hình dùi, có 3 cạnh.

Sapa, Huế, Bana, Đalat.

- Epiphytic; flowers white (*Eria banaensis* Gagn., *C. pygmaea* Evr. ex Gagn.).

10.945 - *Ceratostylis subulata* Bl. Giấuthu nhọn.

Phonglan thành bụi cao 10-20 cm; thân hình trụ sừng, có bẹ ở đáy. Lá 1; phiến dài 2-3 cm, như tiếp xúc thân. Hoadầu 6-8 mm; hoa vàng, có lông; phiếnhoa xoắn hay thon, cao 2,5 mm; môi có cọng, đầu hình dùi, giữa có 2 lần dọc, móng ngắn; phấnkhối 8. Nang bầuđục, dài 5 mm.

Đàlạt, N. Có khi phânbiệt với *C. teres* (Griff.) Reichb. f.

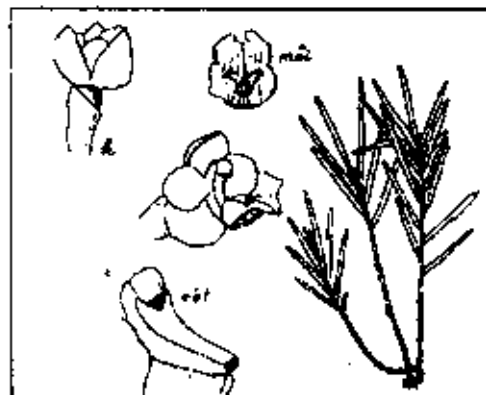
- Epiphytic; stem aciculate; flowers yellow (*Appendicula teres* Griff.)

10.946 - *Ceratostylis tonkinensis* (Gagn.) Aver. Giấuthu Bắc bộ.

Phonglan có cănhình mảnh, có bao mỏng, dễ rách phủ; rễ mảnh; thân cạnh ngắn, cái thì mang 1-2 lá, cái thì mang hoa. Phiến thon, to 5-6 x 0,6 cm; cuống 5-7 mm. Phấnhoa có 4 bao, mang 1 hoa trắng, nhỏ, dài 8 mm; lấđài giữa 4,4 mm; cánhhoa hẹp hơn lấđài; môi dài 4,2 mm, tamgiác ngược, đầu tròn, có 3 gân và một chai ở đầu; cột cao 2 mm.

Tamđảo (hình theo Gagnepain).

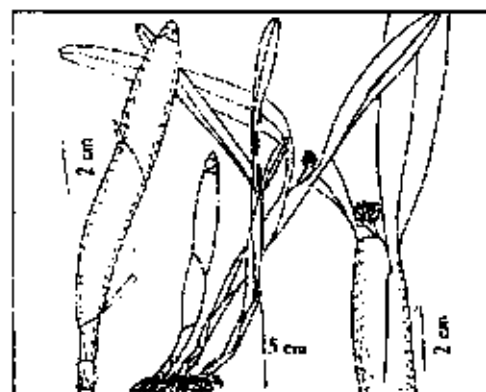
- Epiphytic; flowers on 1-flowered inflorescence, 8 mm long (*Eria tonkinensis* Gagn.).

10.947 - *Agrostophyllum callosum* Reichb. f. Xíchhú có-chai.

Bụi to, thân cứng cao đến 1,5 m. Lá có phiến hẹp dài, to 10-15 x 0,8-1,1 cm. Phấnhoa ở ngọn thân, thành hoadầu to 1-3 cm, dày; phiếnhoa dỏđỏ hay với đốm tia; môi có thùy cạn, hạthiệt có chai chệ hai.

Lâmđồng (hình theo Seidenfaden).

- Leaves 10-15 cm long; tepals reddish or with purple markings; lip with divided callus.

10.948 - *Agrostophyllum planicaule* (Lindl.) Reichb. f. Xíchhú thân-dẹp.

Phusinh thành bụi dày, với nhiều rễ; thân xanh, dẹp, cạnh nhọn, cao 20 cm, rộng đến 1,7 cm; lông giữa vào 5 cm. Phiến dài, dài 17 cm, rộng 2,5 cm, chót có 2 thùy không bằng. Hoadầu ở ngọn, có láhoa hẹp; hoa nhỏ, trắng; lấđài cao 4,5 mm; cánhhoa thấp hơn dài; môi thắt ở giữa, đáy hình túi; phấnkhối 8. Nang cao 8 mm, rộng 2 mm.

Thôngthường ở rừng nhất là bìnhnguyên: Đàlạt, Đahoi, Biếnhòa, Đồngxoài; IV-VIII.

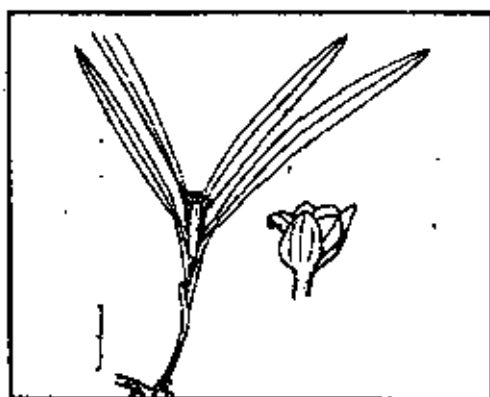
- Epiphytic; stem flat; flowers white (*Eria planicaule* Wall. ex Lindl., *A. khasianum* Griff.).

10.949 - *Agrostophyllum brevipes* King & Pantl. Xíchhù chân-ngân.

Phụ sinh có cành hành có vảy mỏng bao, cho ra thân đứng cao 10-25 cm, to 3-4 mm, có xơ (bẹ lá còn lại). Lá 4-5 ở chót thân, có phiến hẹp, to đến 13 x 1 cm. Phát hoa ở giữa lá chót; bẹ bao dài 1 cm; hoa có cọng dài 4-5 mm; phiến hoa xoan, trắng; môi ngắn, có túi nhỏ; phấn khối 8. Nang.

Nhỏ hơn loài trên; Lâm đồng; V-VII.

- Epiphytic, smaller than the precedent species; flowers white.

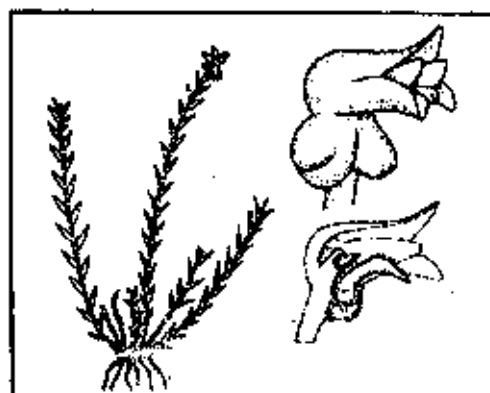

10.950 - *Podochilus intermedius* Aver. Túc thiết trung gian.

Bụi *điалан nhỏ*, cao 5-10 cm, từ cành hành mảnh, nằm, ngắn, có rễ bất định; thân đứng to 1 mm, mang nhiều lá song đỉnh, nhỏ, thon hẹp, nhọn, dài 1 cm. Phát hoa ở ngọn, 3-5 hoa nhỏ; đài dính thành chuông, lá đài cạnh thành *dít* 3-5 μ ; cánh hoa cạnh nhỏ; môi nguyên; phấn khối 4.

Quảng Nam Đà Nẵng (hình theo Averyanov). Theo Seidenfaden, cùng loài với *P. microphyllus*.

- Epiphytic 5-10 cm high; side sepals forming boss 3-5 inflated.

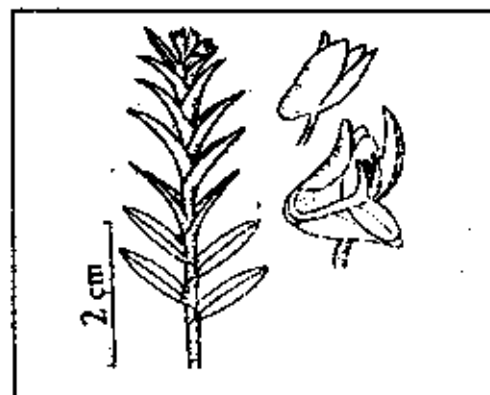

10.951 - *Podochilus microphyllus* Lindl. Túc thiết lá nhỏ.

Bụi *phụ sinh* hay trên đá, cao vào 20 cm; thân mảnh, không nhánh. Lá song đỉnh; phiến dài vào 1 cm, rộng 2 mm, đầu nhọn. Phát hoa ở ngọn, mang 4-5 hoa nhỏ, *trắng* hay *hường*; lá đài cạnh dính nhau thành *cằm*; môi nguyên; phấn khối 4. Nang có cạnh, dài 3 mm.

Quảng Ninh, Hoàng Liên Sơn, Bà Nà, Đà Lạt, núi Chúa Chư, Phú Quốc.

- Epiphytic or epilithic; flowers pink or white.

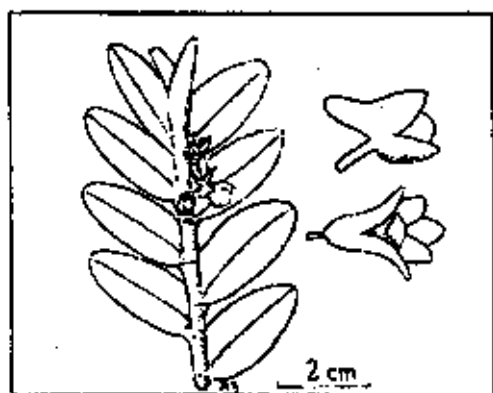
10.952 - *Podochilus tenuis* (Bl.) Lindl. Túc thiết mảnh.

Phong lan thành bụi cao vào 20 cm; thân mảnh, *chia nhánh*. Lá như kim nhọn, to 6 x 1 mm. Phát hoa ở ngọn, dài 5 mm; hoa ít, nhỏ, *trắng*; lá đài giữa dài 2 mm, lá đài cạnh (3 mm) dính nhau thành *cằm*; môi *trắng*, có 2 đốm tía, đáy có 2 phụ bộ.

Mâlaiá, Java; Việt Nam ?

- Epiphytic; leaves acicular; flowers white.

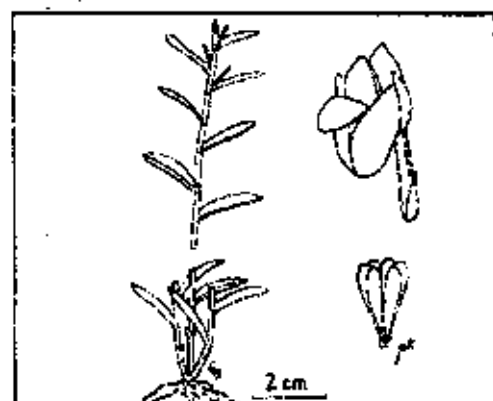

10.953 - Appendicula cornuta Bl. Vệtlan móng.

Bụi *dialan*, cao đến 60 cm; thân không nhánh, mang lá *songdinh*, đầu tròn hay lõm, có đốt trên bề. Chùm ngắn ở ngọn (hay nách lá trên), mang 6-8 hoa *trắngtrắng*; ládài cạnh dính thành *móng to, ngắn*; mỗi nguyên, chót có 1 mọt; phánkhối 6. Nang bầuđục, dài 0,5 cm.

Rừng từ bìnhnguyên đến caođộ 1.500 m, TN.

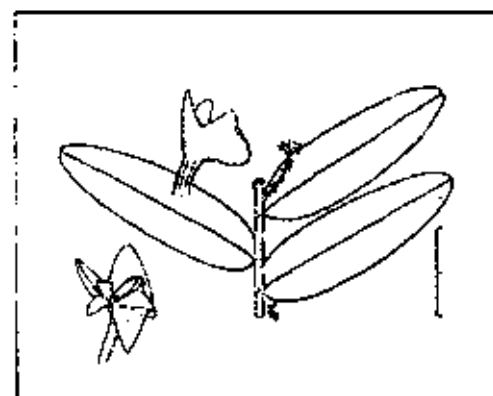
- Epiphytic; flowers whitish; lateral sepals connate with short spur.

10.954 - Appendicula hexandra (Koen.) J.J. Sm. Vệtlan lychùng.

Dialan hay trên đá, thành bụi thông, dài đến 25 cm; thân đơn. Phiến lá dài, dài 1,5-2 cm, đầu có 2 thùy không bằng nhau. Gié ngắn ở ngọn và nách lá trên; hoa 3-4, nhỏ, *trắng*; phiếnhoa 2-3 mm; mỗi có móng ngắn, đầu nhọn, gân 7, không mọt; *phánkhối* 6. Nang bầuđục, có 6 cánh, rộng 5 mm.

Rừng dày: Báolộc, Phúquốc.

- Epiphytic or epilithic; flowers white (*Epidendron hexandrum* Koen., *A. annamensis* Guill., *A. koenigii* Hook. f.; *A. inornata* Guill.).

10.955 - Appendicula reflexa Bl. Vệtlan xư.

Bụi *dialan*, dạng giống *A. cornuta*. Lá *songdinh*; phiến bầuđục trònđài, mỏng, gân-phụ khó nhận, khít nhau. Pháthoa ngắn, dài 2 cm; *láhoa xư*, dài 2 mm; hoa nhỏ, *xanhxanh*; ládài giữa và cánhhoa cạnh giống nhau; ládài cạnh dính nhau thành *túi dính vào môi*; môi không có mọt; cột ngắn; phánkhối 8.

Datanla, Đalạt.

- Epiphytic; bracts reflexed; flowers greenish (*A. dalatensis* Guill.).

10.956 - Trichotosia dalatensis (Gagn.) Seidenf. Maolan Đalạt.

Phonglan; thân và lá đầy lông quăn; thân dài 4-5 cm. Lá *songdinh*; phiến thon, dài 1 cm, có lông xám. Pháthoa ở ngọn, mang 1 hoa rộng vào 5 mm, đầy lông mặt ngoài, màu đỏ đậm đen; môi có 2 đốm đỏ và sọc nâu, môi xoan dài 4 mm, đầu tròn, bia đúng.

Đalạt, đường lên đỉnh Langbian; V.

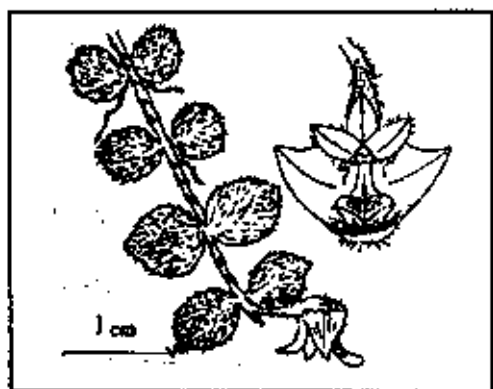
- Leaves grey hairy; flowers dark red, lip with 2 red spots and brown veins (*Eria dalatensis* Gagn.).

10.957 - *Trichotosia dasyphylla* (Par. & Reichb. f.) Kraenzf.. Maolan lá-nhung.

Phonglan, có cành nhỏ, chia nhánh ngắn, dày 1,5-2 mm, dày lông trắng. Lá có phiến tròn tròn, mập, có lông trắng trắng. Hoa 1, dài 5 mm, màu vàng mật; lá đài giữa và cánh hoa cao 3 mm; môi dài 5,5 mm, nguyên, đầu tròn, có bột tía.

Đà Lạt, Biên Hòa; V.

- Leaves whitish hairy; flowers yellow, lip with purple blotches (*Eria dasyphylla* Par. & Reichb. f., *E. evrardii* Gagn.).

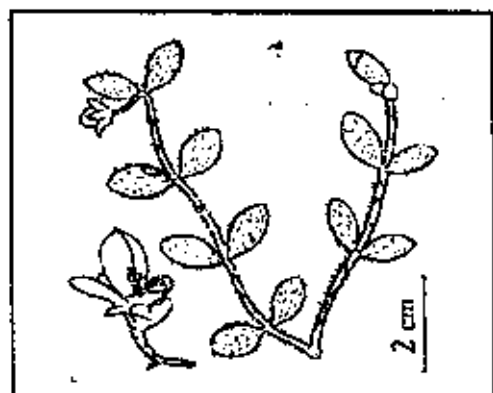

10.958 - *Trichotosia microphylla* Bl.. Maolan lá-nhỏ.

Phonglan nhỏ; thân bò dài 6-12 cm, có lông trắng. Lá có phiến xoan rộng, dài 1,7-2,5 cm, tù hai đầu, có lông trắng. Hoa cô độc, vàng; môi có bột sôcôla.

Công Tum, Đà Lạt.

- Leaves whitish hairy; flowers yellow, lip brown blotched (*Eria microphylla* Lindl.).

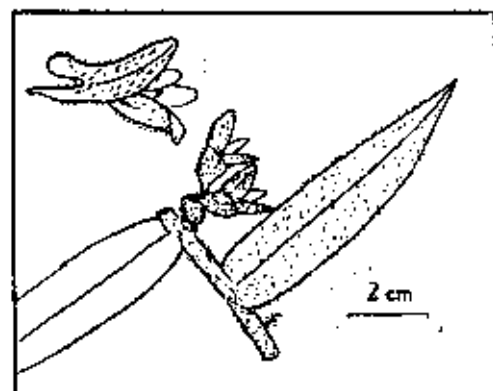
10.959 - *Trichotosia rhopalorchis*

10.959 - *Trichotosia pulvinata* (Lindl.) Kraenzl.. Maolan gối.

Phonglan; thân dài 2-40 cm, to 5-7 cm, dày lông hoe, dài. Lá có phiến thon hẹp nhọn, dài 6-12 cm, rộng 1-1,5 cm. Chùm 2-6 hoa dày lông hoe, mặt trong trắng xanh xanh có điểm hương; lá đài cạnh có móng; môi tía ở đáy, có bột vàng, dài 1,2 cm, có móng; phấn khối 8. Nang dài 1 cm.

Sapa, Vĩnh Phú, Hà Nam Ninh, Quảng Trị, Lâm Đồng, Đồng Nai, Phú Quốc.

- Flowers greenish white, lip purple at base, yellow patched (*Eria pulvinata* Lindl., *E. rufinula* Reichb. f.)

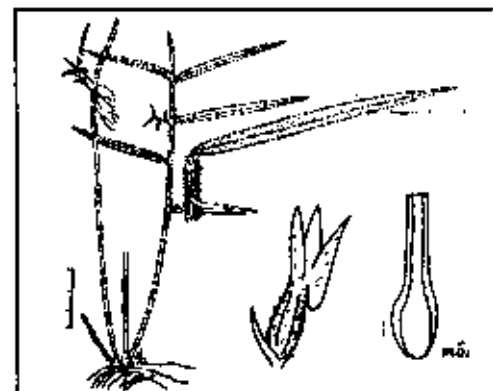

10.960 - *Trichotosia velutina* (Lindl.) Kraenzl.. Maolan lông.

Cành mang rất nhiều rễ mảnh; thân cao đến 40-60 cm, to 3 mm, thường mang cành ở trên. Lá có phiến hẹp dài, có lông dày hung, ngắn, to 4-6 x 0,5-1 cm; bẹ có sọc. Chùm ngắn, ít hoa; lá hoa cao 1 cm; hoa trắng hay lục đến ngà, môi vàng vàng đáy tía.

Quảng Trị, Công Tum, Lâm Đồng, Đồng Nai, Phú Quốc; VI-X.

- Flowers white or cream, lip yellowish, purple at base (*Eria velutina* Lodd. ex Lindl.).

ERIA Lindl.

- 1a - thân do 1 lông mà thôi
 2a - lá tiênkhai quán ngược (ra ngoài); giánhành 2 lá; pháthoa n-hoa
Javanica
- 2b - lá tiênkhai xếp hai, có khi tròn
 3a - láđài không lông dày mặt ngoài, thường không lông
 4a - cỏ rất nhỏ; giánhành nhiều, gần nhau; pháthoa 1-ít hoa
Conchidium
- 4b - cỏ to hơn; giánhành to hơn 1 cm
 5a - giánhành cao hơn 4-5 cm; pháthoa proteranthe; láhoa to, dài 3-5 cm; môi có 3 sóng
Xiphosium
- 5b - thân không giánhành hay nếu có, với 2 lá; pháthoa synanthous, hay heteranthous
Trichosma
- 3b - mặt ngoài láđài đầy lông; pháthoa nhiều hoa
E. globifera
- 1b - thân do nhiều lông
 2a - thân 1 lá; lá hình trụ đẹp; pháthoa synanthous, 1-n-hoa; hoa khá to; láđài như nhung mặt ngoài
Strongyleria
- 2b - lá đẹp thường nhiều
 3a - môi dính vào cột
Tylostylis
- 3b - môi không dính vào cột
 4a - giánhành trên cànhành bờ, cách nhau nhiều nốt, mang nhiều lá
Dendrolirium
- 4b - thân khít nhau, thành giánhành hay không
 5a - không giánhành, thân 5-50 cm; lá nhiều, hẹp; pháthoa n-hoa nhỏ, đầy lông mặt ngoài; môi có dải bột mặt trên
Mycarantes
- 5b - môi không có dải bột
 6a:
- 6a - hoa rất nhỏ, nhiều
 7a - môi hình bầu; láđài cạnh dính nhau thành cùm
Cympoglossum
- 7b - môi không hình bầu
 8a - môi có thủy chót hình quạt; pháthoa ở cạnh
Urostachya
- 8b - môi không như trên; mặt ngoài láđài có lông dày
 9a - cùm ngắn hơn láđài cạnh; cột ngắn
Secundae
- 9b - môi ngắn hơn cột; cỏ to; thân cỏ bẹ to
Acridostachya
- 6b - hoa thường nhỏ, trên pháthoa 1-ít hoa, nếu nhiều thì không như trên
 7a - pháthoa ngắn, cọng hoa dài; láhoa to, mau xụ; không giánhành
Cylindrolobus
- 7b - pháthoa n-hoa; láhoa nhỏ, không màu; có giánhành hay không
 8a - môi có thủy cạnh và sóng
 9a - môi dính vào chân cột bằng phần hẹp và có đốt nơi ấy
 10a - thân hình trụ dài đến 50 cm; lá nhiều, songđỉnh
Bambusifolia
- 10b - thân ngắn hơn, thường có giánhành, lá ít
Hymeneria
- 9b - chân cột bông ở trên, đáy dính vào môi không bằng một đốt; pháthoa hình đầu hay trụ dày
Pinalia
- 8b - môi nhỏ, không thủy cạnh
Polyura

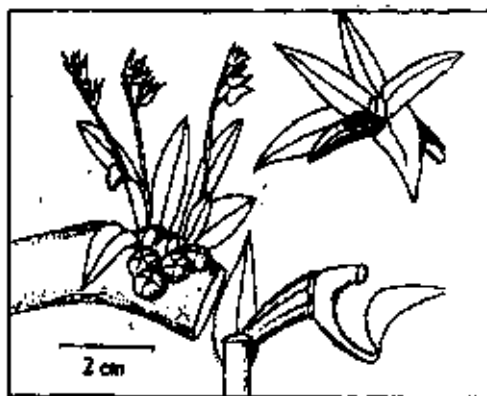
Conchidium:

10.961 - *Eria muscicola* (Lindl.) Lindl. Nỉlan rêu.

Phonglan, thành bụi nhỏ; giảhàng khít nhau, hình thấu kính tròn-dẹt, to vào 8 mm. Lá có phiến thon, dài 2-3 cm, rộng 6-8 mm. Trục phát hoa ở ngọn giảhàng, cao 2-6 cm; hoa 5-6, màu lục dợt, to 8 mm; môi lục đậm, có đốt; phấnkhối 2.

Dàlat (hình theo King & Pantling).

- Pseudobulbs 8 mm large; flowers green (*Dendrobium musciculum* Lindl.).

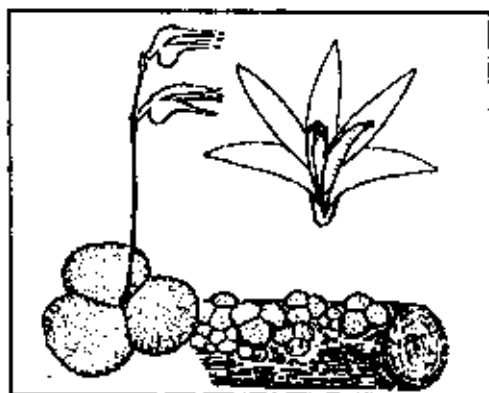

10.962 - *Eria spirodela* Aver. Nỉlan bèo

Phonglan hay đjalan; giảhàng dẹp tròn, dạng như Bèo-tấm, không lông, không lá, to 5-7 mm, dày 1 mm, mặt trên trắngtrắng. Chùm đứng cao 8-15 mm; hoa 1-2, lục vàng tái, không thơm; ládài thon, ládài giữa cao 5 mm; môi trònđài, dài 4 mm, không thùy cạnh, bia đứng.

GialaiCồngtum; IX (hình theo Averyanov)

- Aphyllous; pseudobulbs disciform; flowers yellowish green.

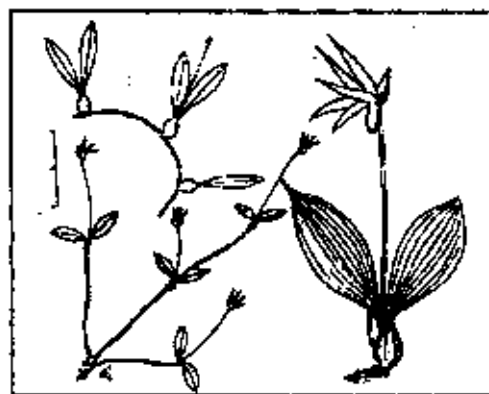

10.963 - *Eria pusilla* (Griff.) Lindl. Nỉlan bé.

Lan nhỏ; cãnhành mảnh, bờ dài, có bao mỏng, trong; giảhàng to 3-6 mm, mang 2-3 lá nhỏ, phiến bầu dục hẹp, đến 3 x 0,5 cm, gân 3/bên, chót có một lônggai to, dài. Phát hoa dài vào 2 cm, hoa 1-2, nhỏ, trắng dầy lục; phiếnhoa thon nhọn, dài 8 mm; môi dài 5 mm, thon có 2 sóng ở gần đáy, mỏng to, ngắn.

Phụsinh hay trên đá âm, vào 2.000 m; Tamđảo, Bùđăng (Lâmđồng).

- Epiphytic or epilithic; flowers white (*Conchidium pusillum* Griff.).

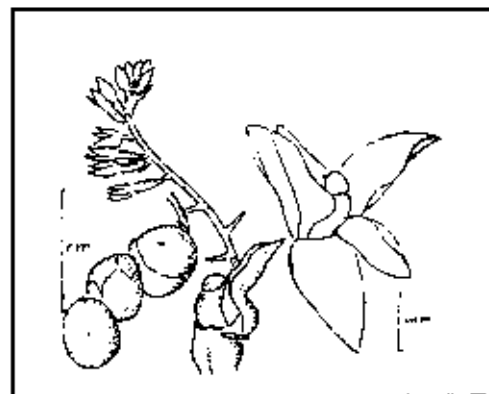

10.964 - *Eria perpusilla* Par. & Reichb. f..

Giánhàng tròn hẹp, rộng 5-15 mm. Lá... Phát hoa thấp, từ đáy giảhàng, cao vào 1 cm; hoa trắng, dầy lục; môi 2 mm, với đáy cong chữ S, không thùy cạnh; không có chân cột; nắp vàng.

Trungnguyên: GialaiCồngtum (hình theo Seidenfaden).

- Flowers white, greenish at base and inside (*E. microphyton* Schltr.).

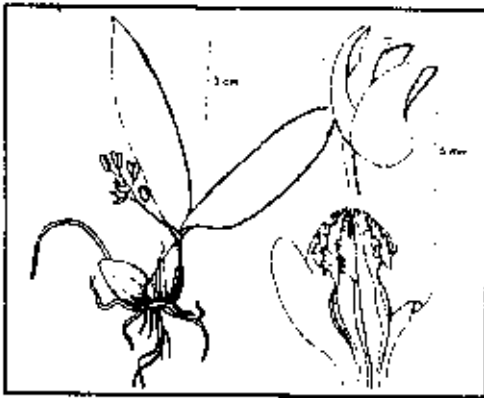
Trichosma:

10.965 - *Eria boniana* (Gagn.) Tang & Wang. Nilan Bon.

Giànhành gần nhau, do một lông, cao 3-5 cm, mang 2 lá, đáy có xơ; rễ trắng. Lá thon, đến 25 x 5 cm. Pháthoa ở chót giànhành, cao 5-6 cm; hoa màu trắng lụclục, rộng vào 1 cm; lấđài giữa cao 6 mm; thượngthiệt màu đỏ, có 5 sóng ria.

Hànội, Võxá, Sapa (hình theo Seidenfaden).

- Flowers greenish white, epichile red with 5 high dentate keels (*Dendrobium bonianum* Gagn., *E. petelotii* Gagn.).

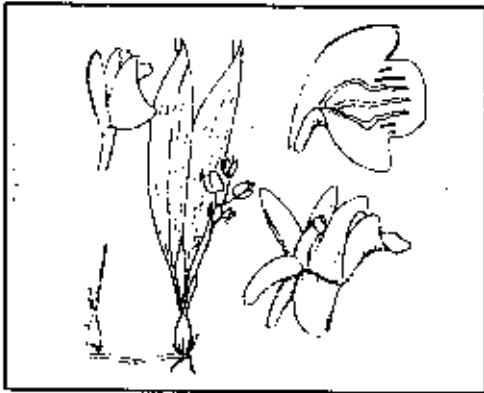

10.966 - *Eria clausa* King & Pantl. Nilan kín.

Cànhành bờ to 3-4 mm; giànhành cách nhau 3-5 cm, to 2-3 x 1,5 cm, có xơ (bẹ lá còn lại). Lá 2; phiến dài 10-15 cm, rộng 1,5 cm, chót nhọn. Chùm đứng, ngắn hơn lá; hoa màu lục, dài 6-7 mm; môi có thùy cạnh nhỏ, 3 sóng dọc nâuđỏ.

Đàlat, trên đá của rạch Pampei (hình vẽ theo Seidenfaden).

- Flowers greenish, lip with 3 median brownish keels.

10.967 - *Eria corneri* Reichb. f. Nilan Corner.

Cànhành to 3-4 mm, rễ ít, to; giànhành hình thoi, cao 3-4 cm, có xơ (bẹ lá còn lại) và 2-3 bẹ mỏng. Lá 2-3; phiến to 10-20 x 1,5-4 cm, gân 3-5/bên. Pháthoa đứng, dài bằng lá; hoa dài 6-7 mm, vàng, chót môi tía; môi có 2 thùy cạnh nhỏ, thùy giữa có lông mặt trên, móng ngắn. Nang cao 12 mm, hình thoi.

Dựa suối, vùng núi: Sapa, Hànội, Quảngninh, Hànaminh, Quảngnam, Côngtum, Đàlat; 8

- Pseudobulbs 2-leaved; spur short (*Dendrobium bonianum* Gagn.).

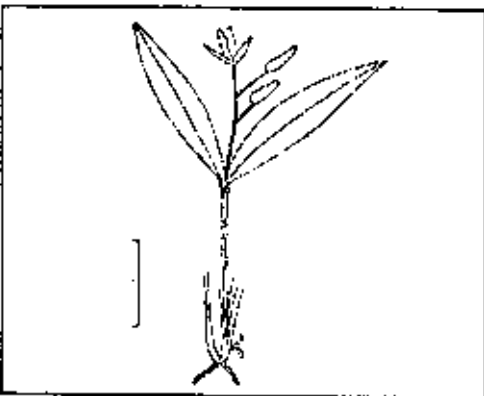

10.968 - *Eria coronaria* (Lindl.) Reichb. f. Nilan tràng.

Lan cao đến 40 cm; rễ ít, to 3-4 mm; thân mảnh, đáy thân có bẹ thành xơ. Lá 2; phiến thon, to 16 x 3,5 cm. Pháthoa giữa lá, cao đến 10 cm; láhoa dài 3 mm; cọng và noãnào dài 2 cm; hoa to 2,5 cm, trắng hay lụclục có sọc đỏ; lấđài giữa cao 2 cm; môi có thùy cạnh tía, thùy giữa có sóng dọc.

Vùng núi: Cúcphương, Vinhphú; IX-X.

- Flowers white or light green (*Coelogyne coronaria* Lindl.).

10.969 - *Eria rubropunctata* Seidenf. Nilan đốm-dỏ.

Cành hình trụ, mang rễ mảnh; thân hình trụ, cao 12-25 cm. Lá 2 ở chót thân; phiến thon xoắn, to 20 x 3-5 cm. Pháth hoa ở chót thân, cao 11-16 cm, mang 7-12 hoa; phiến hoa lục lục hay vàng tái có đốm tím hay đỏ; lá đài giữa cao 16 mm; môi lục lục, có 2 sóng dọc; phấn khối 8.

Lào cay (hình theo Simond).

- Outer tepals densely covered with red dots (*Trichosma simondii* Gagn., *E. gagnepainii* Hawkes & Heller).

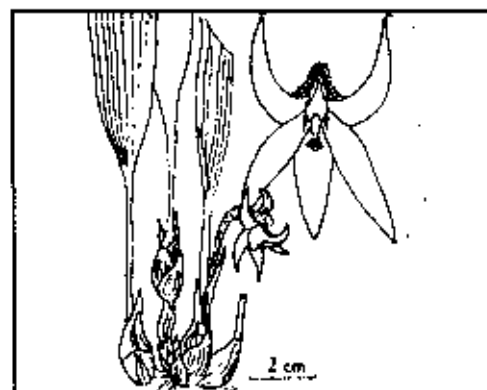
Strongylaria:

10.970 - *Eria globifera* Rolfe. Nilan cầu.

Cành bò, to 2-5 mm; giả hành cao 2 cm, mang 2-3 vảy. Lá cô độc; phiến dài 8-16 cm, có cuống dài. Pháth hoa 1 hoa dày lông ở ngoài, trắng mặt trong, môi vàng vàng có sọc đỏ; lá đài giữa dài 1,2 cm; môi xoắn, dài 1,2 cm, có 3 thùy; phấn khối 8.

Quảng Nam, Báo Lộc, Đà Lạt. Var. *major* Guill.: cành hình (2 cm) lá (dài 16-25 cm), hoa (dài 2 cm) to hơn mẫu.

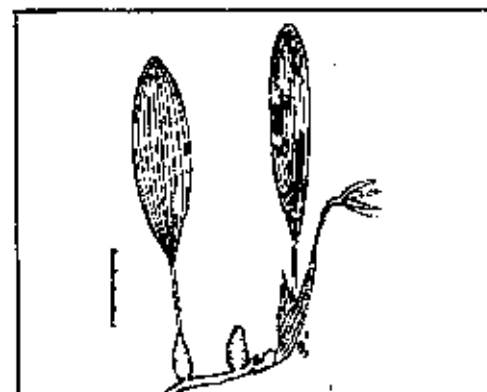
- Pseudobulb 1-leaved; flowers yellow, lip red striped (*E. langbianensis* Gagn.).

10.971 - *Eria longipes* Gagn. Nilan chân-dài.

Cành hình to 6-7 mm, cứng; rễ như chì. Giả hành cách nhau vào 3 cm, cao 2-3 cm, mang 1 lá có cuống dài 4-8 cm; phiến to 7-25 x 2,5 cm, gân 5-6/bên. Hoa cô độc, to, dày lông trắng, tâm vàng, thơm; cọng, lá đài dày lông mặt ngoài, dài 18-20 mm; cánh hoa to 20 x 4 mm, gân 5, đỏ; môi dài 17 mm, có 3 thùy.

Phụ sinh hay trên đá, 200-1.600 m: Phú Khánh, Đắk Lắk.

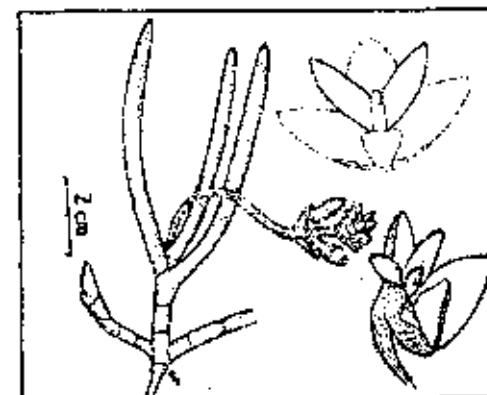
- Flowers 1; petals red striped; lip 3-lobate.

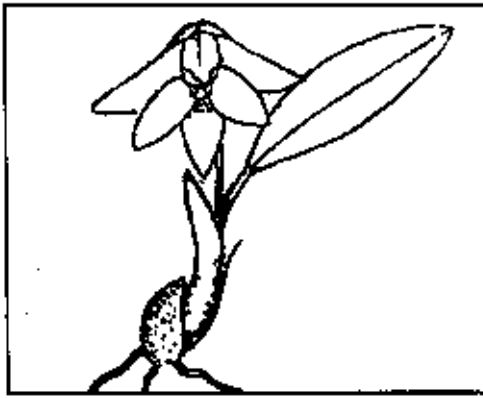
10.972 - *Eria pannea* Lindl. Nilan tào tòi.

Cành hình to; thân đứng ngắn, mang 1-4 lá. Phiến hình trụ nhọn, dài 7-15 cm. Pháth hoa ở ngọn, dài 2,5-5 cm, dày lông; hoa vàng nghệ sậm; lá đài dày lông mặt ngoài, lá đài cạnh dài 7 mm; môi xoắn, xanh và nâu, dài 7 mm, có 2 cục chai; phấn khối 8.

Thường trên đá hay vỏ cây, rừng luôn luôn xanh: Vinh Phú, Gialai Công Tum, Cáná, Đà Lạt, Định Quán.

- Leaves terete; flowers dark orange.

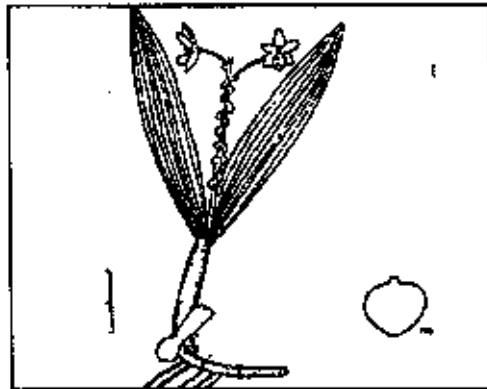
10.973 - Eria thao Guill. Thao. Lanthao.

Cành bò, có vảy, to 2-4 mm; giả hành 1 lá, to 15-25 mm. Lá có phiến to 5-7 x 2-3 cm, gân 4-5. Pháthoa 1-hoa; hoa vàng dài 2 cm, có lông dày hung; cọng 3 cm; lá đài giữa cao 18 mm; cánh hoa cao 14 mm; môi 5 mm, hương, hạt tiết không có u; phấn khối 8.

Bạch mã.

- Pseudobulbs uninodal; flowers light yellow; sepals outside with brown tomentum.

Tylostylis:

10.974 - Eria discolor Lidl. Nilan biến-màu.

Cành cứng, to 5-7 cm, lông vào 1,2 cm; giả hành đến 8-10 x 1,5 cm. Lá 2-5; phiến to 10-12 x 2-2,5 cm, gân 3-4/bên. Chùm dài 10 cm, trục mảnh; lá hoa gần như tròn; hoa lục vàng, rộng 2 cm; phiến hoa có lông mịn dày; lá đài giữa to 12 x 4 mm, có lông mật trong; môi xoan hay hơi ngũ giác rộng, vào 4 x 3,5 mm, nâu; cột cao 7 mm.

Sơn la, Quảng Nam Đà Nẵng, Gia Lai Công Tum, Đà Lạt.

- Leaves 2-5; flowers greenish yellow; petals hairy outside and inside (*Callostylis rigida* (Bl.) Bl.).

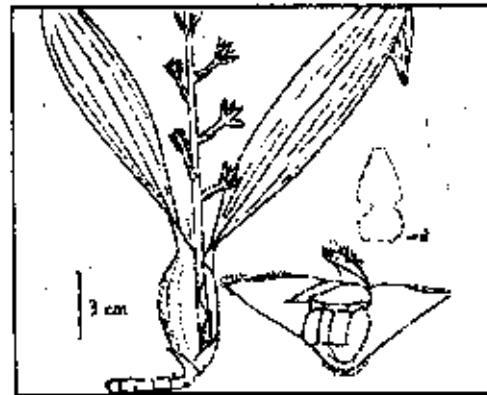
Dendrolirium:

10.975 - Eria pubescens (Hook.) Steud. Nilan lông.

Cành bò, to 5-6 mm; giả hành cao 7-8 cm. Lá 2-3; phiến dài 20-25 cm, đầu nhọn, gân 9; cuống 2-3 cm. Chùm dài 20-30 cm, đứng; hoa vàng vàng hay xanh xanh, thơm, có lông; môi hình thoi, xanh ở bên, trắng ở giữa; lá đài giữa cao 2 cm; phấn khối 8.

Quảng Ninh, Bình Trị Thiên, Đà Nẵng, Gia Lai Công Tum (hoa theo King & Pantling).

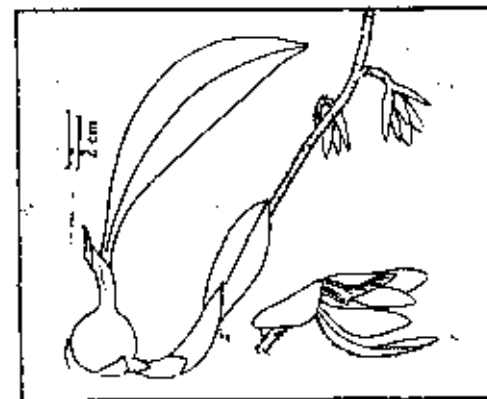
- Flowers yellowish or greenish, fragrant (*Dendrobium? pubescens* Hook., *E. flava* Lindl., *E. albidotomentosa* (Bl.) Lindl.).

10.976 - Eria pulverulenta Guill. Nilan bột.

Dịalan có lông dày như bột trắng bao lấy giả hành, lá non, mặt dưới lá và trục pháthoa; giả hành tròn, to 3 cm. Chùm đứng cao 15-25 cm, có lông dày, vàng đậm; hoa vàng nghệ; phiến hoa có lông mặt ngoài; môi nhỏ, có sọc đỏ, vàng.

Đà Lạt.

- Pseudobulb, leaves below.. white pulverulent; flowers dark yellow.

10.977 - *Eria lanigera* Seidenf. Nilan len.

Lan có cànhhình bờ dài, mang giảnhành cách nhau, hình thoi cao 4-6 cm, mang ít lá. Lá to 20 x 2 cm. Pháthoa trên chồi không giảnhành hay lá, cao 10-13 cm, *đầy lông trắng*; láhoa to; hoa xanhxanh; cánhhoa không lông, *môi tamgiác ngược, không có thùy cạnh*; cột cao 4,5 mm

Laichâu (hình theo Seidenfaden).

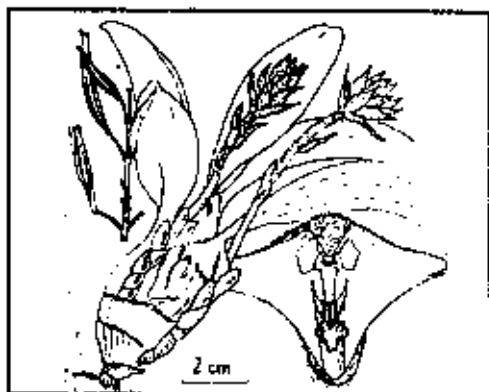
- Flowers white tomentose; lip without sidelobes.

10.978 - *Eria tomentosa* (Koenig) Hook. f. Tuyếtnhung.

Cànhhình to 6-8 mm; giảnhành hình thoi, cao 4-8 cm, to 2-3 cm, có sọc, mang 2-4 lá. Phiến thon, dài 11-18 cm; cuống dài 2-3 cm. Pháthoa riêng, từ đáy giảnhành, dài đến 30 cm; hoa *lục tái hay vàngvàng*, bên ngoài *đầy lông nâu*; láđài giữa dài 1,1 cm; cánhhoa hẹp; môi dài 1,2 cm, có 3 thùy.

Phụsinh hay trên suối, rừng thưa: Đalat, Đồngnai; IV-V.

- Flowers tomentose, greenish or yellowish inside (*Epidendrum tomentosum* Koen.).

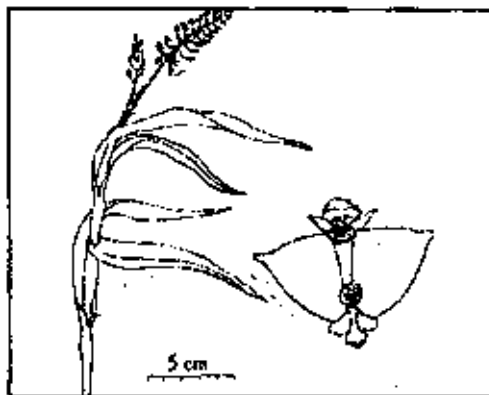
Mycaranthes:

10.979 - *Eria paniculata* Lidl. Nilan chùm-tútán.

Phonglan có thân cao 20-60 cm. Lá có phiến thon nhọn, dài 11-25 cm, rộng 0,5-2 cm, lục dợt. Chùm-tútán hẹp ở ngọn; trục *đầy lông*; hoa nhỏ, nhiều, *lục dợt, môi tím tím và có sọc đỏ*; láđài cạnh hình tamgiác, môi dài 4 mm, có 3 thùy; cột lục, bia tia; phấnkhối 8.

Vùng núi cao: Quảngtri, Đà Nẵng, GialaiCộngtum, Càná, Bàolộc, Đalat.

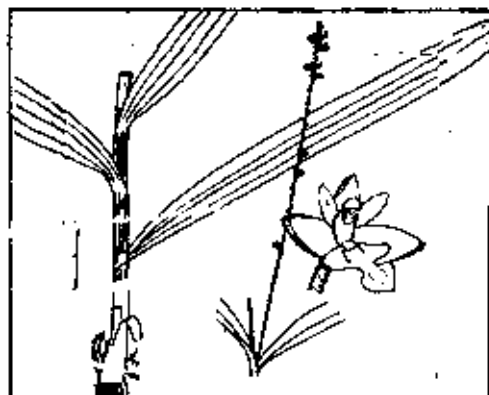
- Flowers small, light green, lip purplish, with red veins.

10.980 - *Eria oblitterata* (Bl.) Reichb. f. Nilan quên.

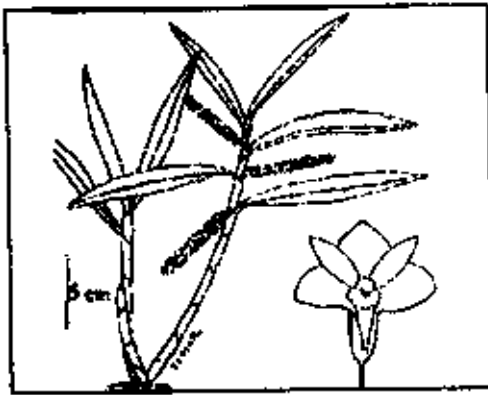
Cỏ cao đến 50 cm; thân có lông dài 2,5-4 cm. Lá có phiến hẹp dài, đến 20 x 3 cm; bẹ có sọc dọc. Chùm 2-4 ở phía ngọn, dài đến 30 cm, dày; *hoa nhỏ, lục lục*; cọng và noãn sào dài vào 1 cm, có lông cũng như mặt ngoài của hoa; phiếnhoa cao 6 mm; cánhhoa tròn dài, hẹp hơn láđài; môi hình đôn; cột nâu đỏ.

Vùng núi, 1.000-2.400 m; Đalat, Langbian.

- Flowers green, sidelobes of lip with purple blotches (*Mycaranthes oblitterata* Bl., *E. ridleyi* Rolfe, *E. kingii* Hk. f., *E. major* Rolfe., *E. javensis* Z. & M.).

Urostachya:

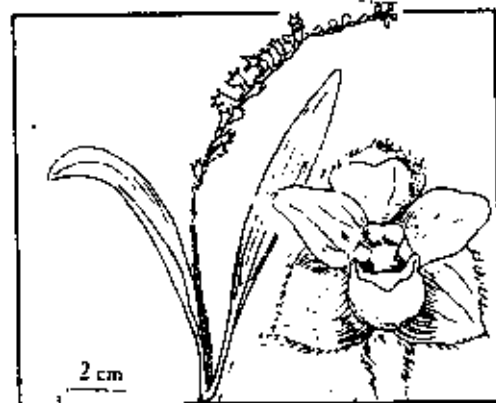
10.981 - Eria floribunda Lindl. Nilan nhiều-hoa.

Phonglan có thân cao 10-40 cm, to 1,5 cm. Lá có phiến hẹp, dài 12-25 cm, rộng 1,5-2 cm, mỏng. Chùm dày, đối diện với lá và thẳng góc với thân; hoa trắng, nhỏ, có lông, có 6 mm; lá đài rộng; cánh hoa hẹp; môi tím tím, dài 3,5 mm, có 3 thùy, cột đỏ tím, phấn khối 8.

Đồngới, Langbian; VII.

- Inflorescence right angle to stem; flowers white, lip purplish (*E. subaltana* Gagn., *E. giungii* Guill.).

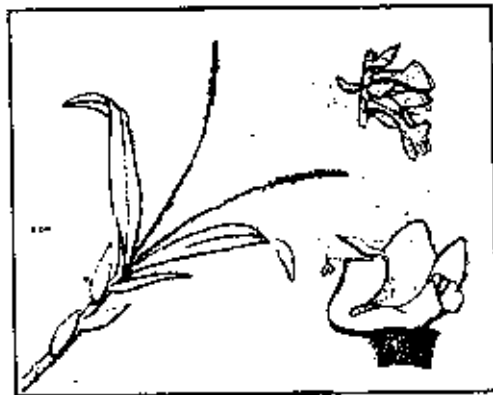
Secundae:

10.982 - Eria siamensis Schltr. Nilan Xiêm.

Cành hành bò; giả hành hình trụ, khít nhau, cao 10-15 cm. Lá 2; phiến hẹp, tằm, có cuống dài. Pháth hoa 1-3 ở ngọn, dài 11-15 cm, dày lông trắng, mang 2 hàng hoa tạt về một bên; lá đài cao vào 2 mm, dày lông trắng ở lưng, hơi hương; môi dài 4 mm, 3 thùy; phấn khối 8; noãn sào xanh, có lông.

Hoàng Liên Sơn, Hà Nội, Hà Sơn Bình, Đà Lạt, Đồng Nai.

- Flowers distichous, white tomentose, pinkish (*E. stricta* auct. non Lindl., Hook. f.).

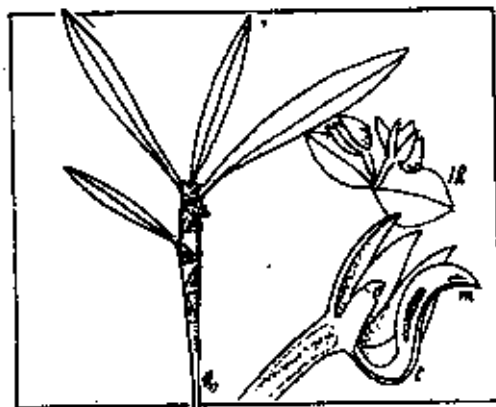
10.983 - Eria cochinchinensis Gagn. Nilan Nambộ

Lan nhỏ; giả hành cao 4-8 cm, có bẹ bao. Lá 3-4, phiến to 5-12 x 1-2 cm, dài. Pháth hoa ở ngọn, 1-2, cao 10-15 cm, trục có lông dày đỏ-nâu; hoa nhỏ, mặt ngoài dày lông dày; cọng và noãn sào dài 3 mm; lá đài giữa cao 2,8 mm; cánh hoa tròn dài; môi hình thoi tằm; cột cao 0,8 mm.

Bàolộc, Biên Hòa, Cây Cồng (hình theo Seidenfaden).

- Leaves 3-4; inflorescence red brown tomentose; middle sepal 2,8 mm long.

Cylindrolobus:

10.984 - Eria biflora Griff. Nilan hai-hoa

Thân dài 10-15 cm, mang 4-5 lá ở phần trên hơi phù. Lá có phiến dài đến 10 cm, rộng 1-1,5 cm. Pháth hoa ngắn ở phần trên không lá của thân, có lá hoa vàng vàng, to 6 x 4 mm, mang 2-5 hoa; hoa nhỏ, màu vàng vàng; lá đài giữa cao 5-6 mm; môi vàng đậm, có 2 cục chai dài, cong 2 bên và 1 ngắn ở giữa.

Tam Đảo, Bàolộc.

- Flowers yellowish, lip dark yellow with 2 long, 1 short callus.

10.985 - *Eria bidupensis* (Gagn.) Seidenf. Nilan Bidoup.

Phusinh; thân hình trụ, cao 30 cm. Lá có phiến to 18-12 x 17-2 cm. Pháthoa ở gần ngọn; hoa rộng 15-18 mm, trắng, môi vàng đậm; lá đài giữa cao 12 mm; môi có hậthiệt có 2 sóng, thượngthiệt có 1 u có lông dày.

Lâmđồng: Bùđăng, 2.000 m (hình theo Seidenfaden).

- Epiphytic to 30 cm high; flowers white, 15-18 mm wide, deep yellow on lip (*Dendrobium bidupensis* Gagn.)

10.986 - *Eria carunculosa* (Gagn.) Seidenf. Nilan mông-nhỏ.

Phusinh hay đũa súi; cànhhình bò; thân dài đến 25 cm, rộng 5 mm. Lá ở chót thân, 3-4, dạng lá hoảbàn, phiến to 11-14 x 0,8-1,2 cm, cứngcứng. Pháthoa ở gần ngọn, mang 1 hoa dài vào 3 cm, trắng; môi lục, hình dơi, có thùy cạnh to, có 2 lồi gần thượngthiệt; thượngthiệt nhỏ hình dơi, có lông dài; láđài giữa cao 13 mm.

Bàna, 1.400 m: II (hình theo Seidenfaden).

- Epiphyte or rheophyte, stem 25 cm high; flower 1, white with green lip (*Dendrobium canuculosum* Gagn.).

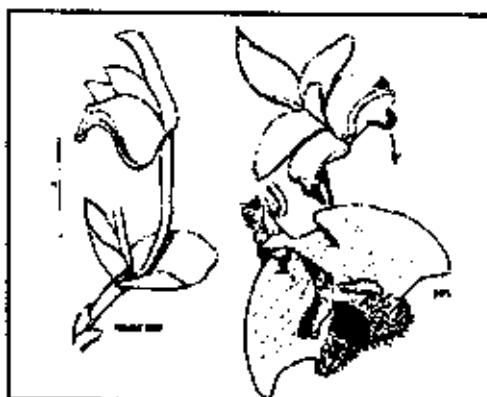
10.987 - *Eria clavicaulis* Wall. ex Lindl.

10.988 - *Eria dacrydium* Gagn. Nilan hoàngđàn.

Phonglan có thân cao 9-12 cm, hình dùi trònđài, đáy có 1 lông phù tròn, có cạnh dọc. Lá 2(3), có phiến thon hẹp, dài 4-5,5 cm, rộng 0,5-0,8 cm, mỏng, cứng, gân 3-5. Chùm ngắn, dài 2-3 cm, ở ngọn; láhoa vàng; hoa trắng; cánhhoa nhọn, dài 1,2 cm; môi dài 1 cm, có 3 thùy, có 4 chai, giữa là 1 cục chai có lông.

Vùng Đàlạt, Bàolộc; II.

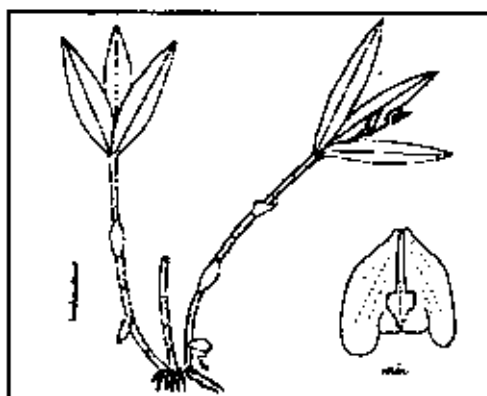
- Flowers white on yellow bracts.

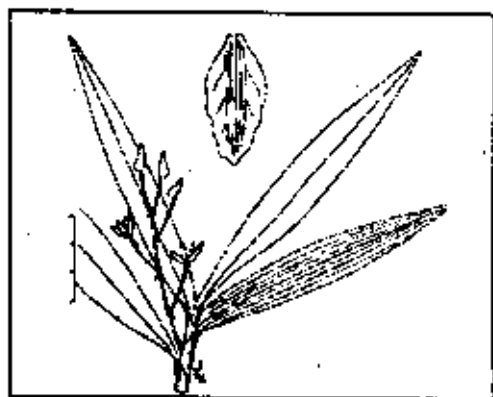
10.989 - *Eria truncata* Lindl. Nilan cắt-ngang.

Cànhhình bò, ngắn, đẫy rễ bấtđịnh; thân gần nhau, cao đến 20 cm, lông dài 2 cm, to đến 6 mm, có bao còn lại, nguyên hay tetua, mỏng. Lá 3 ở ngọn; phiến thon, to 9 x 2 cm, gân 4-5/bên. Pháthoa ở ngọn, cao 1-2 cm, 2 hoa; láhoa rộng, xanhxanh; hoa cao 1,5 cm, trắng; môi có chót tía; móng ngắn.

Đọc theo Sông Hắc (Rivière noire), Lâmđồng.

- Inflorescence 2-flowered; flowers white, lip purple at apex.

Bambusifolia:

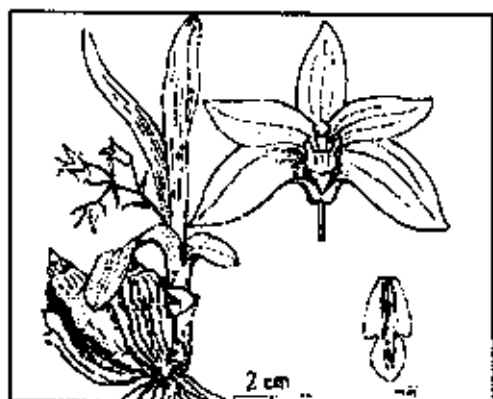
10.990 - Eria bambusifolia Lindl. Nilan lá-tre.

Cỏ cao đến 0,5 m, có thân hình trụ, to 5 mm, có sọc dọc, có bẹ nhỏ, cách nhau. Lá 5-6 ở ngọn, songđỉnh; phiến thon, không lông, to vào 12 x 2,5 cm, gân-phụ 5-6/bên, cách nhau 1-1,5 mm. Chùm ngoài nách lá, dài bằng lá; cọng và noãn sào dài 2 cm; phiến hoa cao 13 mm; môi hình bánhình, phần dưới có 3 sọc.

Laichâu.

- Racemes extra-axillary; tepals 13 mm; lip with 3 keels.

Hymenaria:

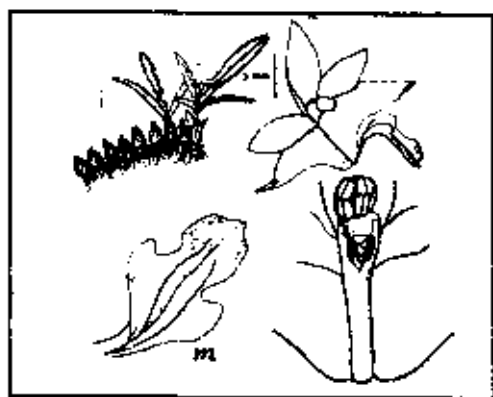

10.991 - Eria acervata Lindl. Nilan chông-dống.

Phonglan; giảnhành khít nhau, to 2,5-6 cm, mang 3 lá. Phiến lá mỏng, hẹp, đầu tù, dài 6-20 cm. Chùm không lông, dài 4-5 cm; hoa ít, trắng, nhỏ; phiến hoa giống nhau; cánh hoa cạnh hơi nhỏ hơn lá dài; môi xoan, 3 thùy, có sọc dọc; phấn khối 8.

Tam Đảo, Đà Lạt.

- Flowers white, lip with 3 keels (*E. poilanei* Gagn.).

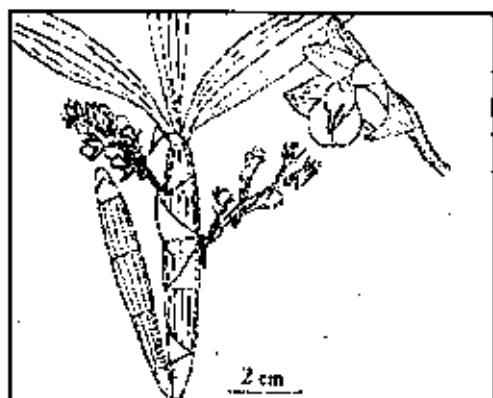

10.992- Eria dongnaiense (Gagn.) Seidenf. Nilan Đồngnai.

Phonglan; cảnhành với nhiều rễ bất định mang giảnhành thành hàng, khít nhau, nhỏ, cao 1-2 cm. Lá 2, nhỏ hơn trên, phiến thon dài 4-7 cm. Phấn hoa ngắn, mang 1-2 hoa; cọng và noãn sào không lông; hoa nhỏ, rộng 1 cm; lá dài cạnh cao 7 mm; môi có thùy cạnh đứng, có 3 sọc cao chạy đến giữa thượngthiệt.

Lâm Đồng; Langhanh (hình theo Seidenfaden).

- Plant smaller than the precedent (*Dendrobium donnaiense* Gagn.).

10.993 - Eria amica Reichb. f. Nilan bạn.

Phonglan; giảnhành cao vào 10 cm, to 1 cm. Lá thường 3; phiến dài 15-20 cm, rộng 1,5-2,5 cm; cuống dài 1-2 cm. Phấn hoa ở nách lá rụng hay ở ngọn; lá hoa xụ; noãn sào tia, có lông; phiến hoa tái, gân hương, cao 7-8 mm; môi 3 thùy, thùy giữa vàng tươi, có 3 sọc đen, thùy cạnh tia, có 3 sọc dọc.

Hàtuyên, Vĩnhphú, Đà Lạt (hình hoa theo King & Pantling).

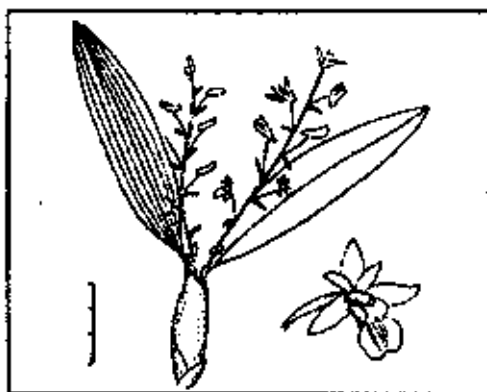
- Flowers pale, with pink veins; midlobe of lip yellow (*E. confusa* Hook. f.).

10.994 - *Eria bractescens* Lindl. Nilan láhoa.

Lan cao 20 cm, không cành; giảhình hình lạpxương, cao 7-13 x 1,5-2,5 cm, có bẹ ở đáy. Lá 2; phiến to 10-20 x 2-3 cm, cứng, gân cách nhau 1,5-2 mm. Chùm đứng ở ngọn, 1-2, cao đến 15 cm, có láhoa to, dài đến 15 mm, mỏng, không rụng; cọng và noãn sào dài 2,5 cm; hoa 10-12, to 1,5-2 cm, trắng, thơm Xodi; ládài giữa 9 x 3 mm; cánhhoa cạnh cao 7,5 mm; môi có móng 4 mm, xoan, có thùy cạnh đỏ, thùy giữa có 3 sóng tia; cột cao 3,5 mm.

Trên đá, thân cây có rêu: Đalat, Tâyninh. Hoa mùa khô: II-IV.

- Flowers smelling Mango, white, lip with side lobes red (*Dendrobium subterrestre* Gagn.).

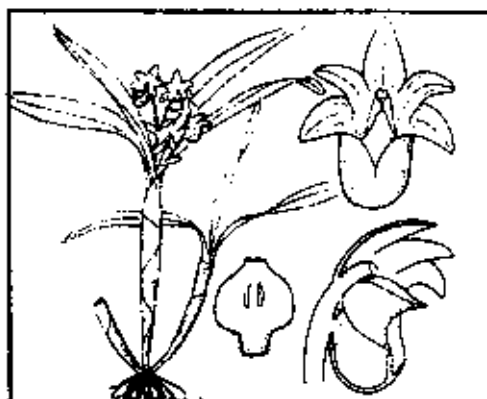

10.995 - *Eria foetida* Aver. Nilan hôi.

Phonglan có thân mập, cao 4-12 cm, to 3-10 cm. Lá có phiến thon, to 6-10 x 0,8-1,2 cm, chót nhọn. Pháthoa 1-2 hoa; trục, noãn sào có lông trắng; láhoa không lông, cao 6-8 mm; hoa rộng 12-14 mm, vàng hay vàng lục, mặt ngoài có lông; ládài giữa cao 8-10 mm; môi dài 5-6 mm, 3 thùy, thùy giữa nhỏ, có lông, bìa rìa lông; phấnkhối 8.

Vinhphủ; IV-V (hình theo Averyanov).

- Inflorescence 1-2 flowered; flowers yellowish or green yellow.

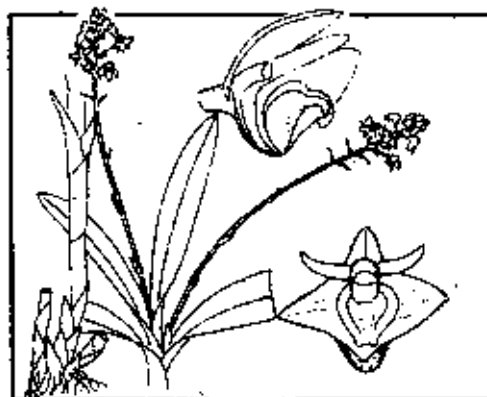

10.996 - *Eria obscura* Aver. Nilan tối.

Phonglan có thân hình trụ, cao 5-8 cm, to 5 mm. Lá có phiến thon, to 2-6 x 0,4-0,8 cm, dày, mập, bìa tía chót nhọn. Pháthoa là chùm nhiều hoa; hoa rộng 3-4 mm; ládài có lông vàng mặt ngoài; cánhhoa hẹp, bìa vàng, chót tía, môi vàngvàng, có 3 thùy, huy chót dày ở chót; phấnkhối 8.

GialaiCổngtum; IV-V (hình theo Averyanov).

- Flowers yellow pubescent; petals yellow on edges, purple at apex, lip yellowish.

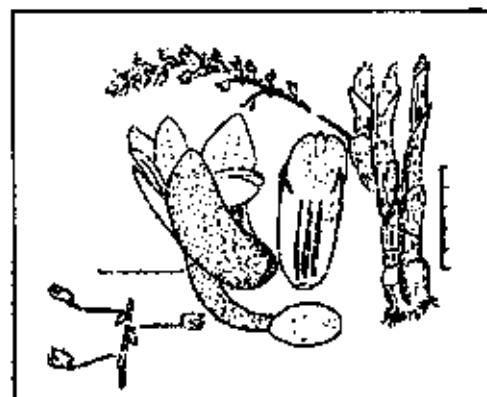

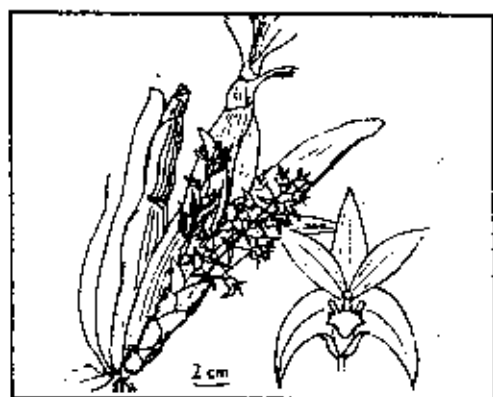
10.997 - *Eria eriopsibulbon* Par. & Reichb. f. Nilan củ-gòn.

Thân nhiều, gần nhau, đứng cao đến 20 cm, to 6-8 mm, có nhiều bẹ bao rách còn lại; rễ mịn như tóc. Lá có phiến to 13 x 1,8 cm. Chùm cao 14 cm; hoa có cọng và noãn sào dài 12 mm; bao hoa cao 1 cm, trắng ứng hương, môi vàng, cột cam.

GialaiCổngtum, Đalat (hình theo Seidenfaden).

- Tepals 1 cm, white pink tint, lip yellow, column orange red (*E. floribundoides* Guill., *Dendrobium minutiflorum* Gagn.).

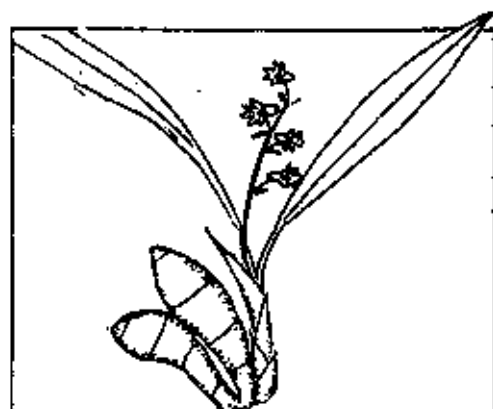

- 10.998 - *Eria sutepensis* Rolfe ex Downie.** Nilan Lào.
 Phong hay đalan; giả hành lôm một mặt, lồi ở mặt kia, cao 6-12 cm, có sợi do bề lá còn lại. Lá 3(2-4), phiến xếp dọc, dài 9-23 cm. Phát hoa 2, trên giả hành non, dài 8-10 cm; lá hoa hẹp, dài đến 2,5 cm; hoa rất thơm, dày, không lông; lá đài trắng, cao vào 1 cm; môi vàng cam, xoan, dài 8-9 mm, 3 thùy, giữa có 2 sóng dọc; phấn khối 8.
 Gialai Công tum, Đà Lạt; VIII-IX.

- Epiphytic or terrestrial; flowers white, lip orange red.

Hymenaria:

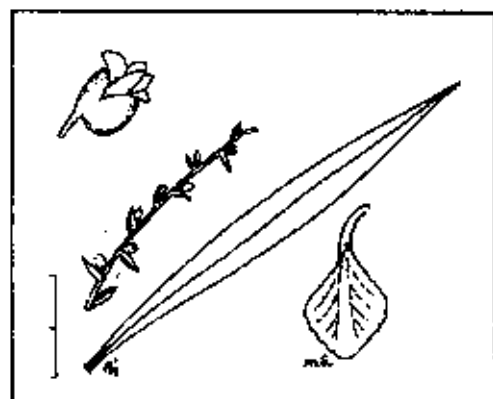

- 10.999 - *Eria simondii* Gagn.** Nilan Simmond.
 Phưsinh; cành cứng vảy; giả hành khít nhau, hình thoi hay dẹt, cao 4-6 cm, do 4-6 lông. Lá có phiến thon hẹp, như giấy, dài 6-8 cm. Phát hoa ở chót thân; lá hoa cao 1 cm; hoa trắng, tâm ửng tím, to vào 1,2 cm; môi có thùy cạnh hương, thùy giữa vàng; cột có nắp tím; phấn khối 8.

Lào cai.

- Pseudobulbs 4-6 cm; flowers white purple in centre; lip with sidelobes pink, midlobe yellow.

Pinalia:

- 11.000 - *Eria apertiflora* Summerh.**

Giả hành xanh, gần nhau, do 3-4 lông, dài 5-15 cm, to 2,5 cm, hơi dẹp. Lá 4-5; phiến thon dài, 10-21 x 3-5,5 cm. Chùm dài 4-5 cm; hoa thưa, 10-12, trắng, không lông; cọng và noãn sào ngắn; lá đài giữa dài 4-5 mm, đầu tù; môi vàng, ít khi tím, có cọng (hạt tiết) dài, phiến hình bán cầu, rộng 3-4,5 mm.

Tam Đảo, Langbian; XII-I.

- Pseudobulbs close; flowers white, lip yellow, or purple (*E. rivesii* Gagn.).

- 11.001 - *Eria globulifera* Seidenf.** Nilan cầu.
 Phong lan có giả hành dẹp dẹp, dài 5(13) cm. Lá có phiến to 12-13 x 1,5 cm, có thể to hơn. Phát hoa ở ngọn thân, 2-3; chùm dày tròn tròn dài 2-3 cm; lá hoa 4-5 mm; hoa ngà, môi vàng đậm; lá đài giữa cao 4-5 mm; cánh hoa ngắn hơn; môi dài 3 mm, thùy cạnh tương đối nhỏ; cột 1,5 mm.

Sapa, Hà Nam Ninh, Gialai Công tum, Lâm Đồng; XI (hình theo Seidenfaden).

- Pseudobulbs flattened, 5(13) cm high; dense short racemes; flowers ivory; lip yellow.

11.002 - *Eria bipunctata* Lindl.. Nilan lương-diêm.

Phonglan, thân cao 6-8 cm, to đến 2 cm. Lá 4; phiến dẹp, dài 10-18 cm, rộng đến 1 cm, gân tái. Chùm ở ngọn và nách lá, dài 8-9 cm, gân như không lông; hoa thưa, trắng; láhoa 4-5 mm; phiếnhoa cao 3-4 mm, trắng ứng tia, không lông; 8mỗi có 3 thùy sâu, giữa và chót vàng; cột tia lợi, nắp sậm.

Vùng Đalat; VIII.

- Flowers white, lip yellow on centre and apex of lobes, column light purple (*E. convallaroides* auct. non Lindl., Guill., *E. eberhardtii* Gagn.).

Polyura:

11.003 - *Eria tenuiflora* Ridl.. Nilan hoa-nhỏ.

Phonglan không lông, có thân chia nhánh, to 6-8 mm, lúc non có bao mỏng còn lại; thân đứng cao 9-15 cm, to 5-7 mm; rễ nhiều, mảnh như chỉ dài. Lá 3 ở chót thân; phiến thon hẹp, đến 18 x 1,5 cm. Pháthoa dài 2,5 cm, hoa nhỏ, dài 6 mm; cọng và noãn sào dài 6-8 mm, như chỉ, không lông, vàngvàng; láđài giữa to 6 x 1 mm; cánhhoa cam, dài 6 mm, hẹp hơn láđài, rất nhọn; môi thon, 3 x 1 mm, không thùy cạnh.

Đábac, Phúquốc; XII-I (hình theo Seidenfaden).

- Petals orange red; lip acute (*E. godefroyana* Gagn.).

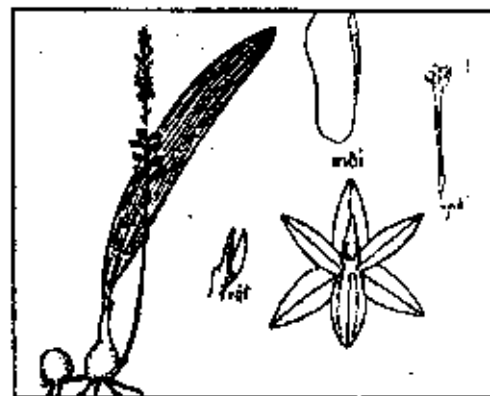

11.004 - *Thelasis pygmaea* (Griff.) Lindl..

Phonglan có cànhnhánh mảnh, mang giảhàng tròntròn, rộng hơn cao, to 1,5 cm. Lá 1; phiến mập, dài 3-10 cm, rộng 1-1,3 cm, hẹp hai đầu. Pháthoa có hơn lá; hoa màu lụclục; láhoa nhỏ, nâu; hoa nhỏ, rộng 4-5mm; cánhhoa hơi hẹp hơn láđài; môi dài bằng cánhhoa, có 3 gân, có thùy cạnh nhỏ; cột nhọn, cao. Nang dài 5 mm.

GialaiCổngtum, Phanrang, Đalat.

- Pseudobulbs globulous; flowers greenish (*Euproboscis pygmaea* Griff., *T. khasiana* auct. non Hook. f.).

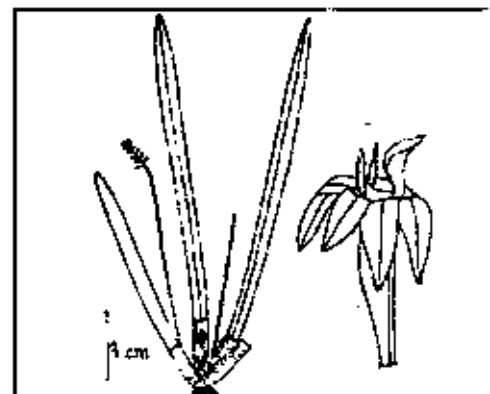

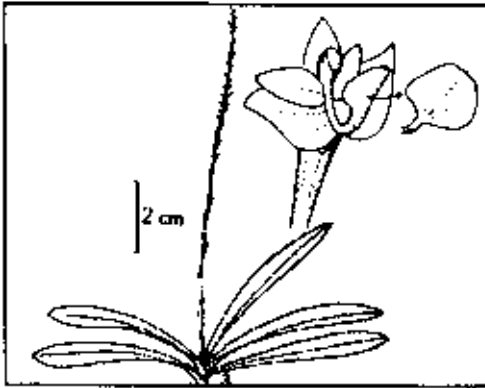
11.005 - *Thelasis micrantha* (Brog्न.) J.J. Sm..

Phonglan với thân ngắn, như không giảhàng (dạng dáy lá), mang 4-5 lá; phiến dài 20 cm, rộng 1,5 cm. Pháthoa cao 15 cm, phần thụ dài 1,5 cm; láhoa 1,5 mm; phiếnhoa thon, dài 3 mm; môi to bằng cánhhoa, đầu nhọn, không móng; cột nhọn; phấnkhối 8.

Giadinh (hình theo Seidenfaden).

- Stem short; pseudobulb petiole-like; pollinies 8 (*Oxyanthera micrantha* Brogn.).

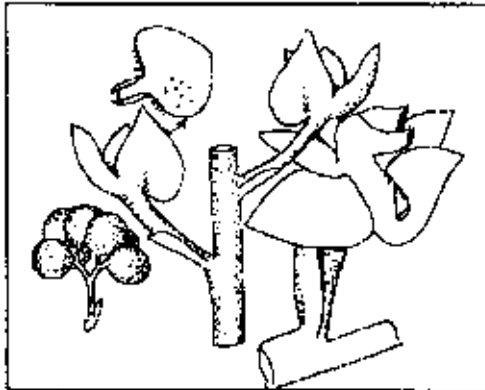

11.106 - Phreatia formosana Rolfe.

Địa lan; thân dài 1,5 cm. Lá song đĩnh; phiến có đốt trên bề, dài 8 cm, gân giữa rõ. Pháth hoa mảnh, cao 12 cm; lá hoa nhọn, không rụng; hoa trắng, nhỏ, 2 mm; lá đài cạnh dính nhau thành cùm; môi tròn, có móng ngắn; cột ngắn; phấn khối 8. Nang tròn tròn.

Đà lạt (hình theo Seidenfaden).

Terrestrial; flowers small, white; capsules ovoid (*P. evrardii* Gagn.).

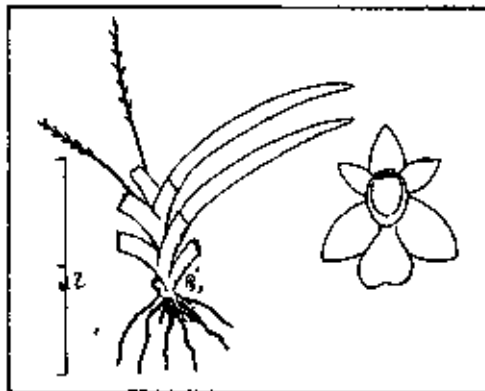
11.107 - Phreatia laxifolia (Bl.) J.J. Sm.

Lá dài hơn 10 cm.

Môi có lông ở gần đáy; phấn khối 8, viphấn mảnh, dài.

Đà lạt.

- Leaves 10 cm long or plus; lip hairy near basis (*Dendrobium laxiflorum* Bl.).

11.108 - Phreatia secunda (Bl.) Lindl.

Phong lan sống ở vỏ cây, có thân ngắn, có rễ có lông mịn. Lá song đĩnh; phiến hình gươm, cong, dài 1,5-3 cm, rộng 1-2 mm, dày, có đốt ở xa thân. Chùm ở nách, dài 2,5 cm; lá hoa song đĩnh, không rụng, thon nhọn, dài 3 mm; hoa rất nhỏ (1 mm), xanh xanh; môi có phù ở đáy, hình tim ngược; cột rất ngắn; phấn khối 8.

Vào 1.200 m: Cúc phương, Cà ná; XI.

- Epiphytic; limb articulate to sheath; flowers 1 mm large, greenish (*P. minutiflora* Lindl.).

DENDROBIUM Sw.

Các nhóm:

- 1a - thân nhóm, gồm ít lông, trên một phù; lá 2, giữa lá pháth hoa ít hoa *Bolbidium*
- 1b - không như trên
- 2a - bề lá gân nhu không có; thân thường hình thoi; pháth hoa thường thông; hoa trắng, vàng chót cam, hay vàng; môi tròn, không thùy cạnh *Callista*
- 2b - bề rờ rệt bao lông
- 3a - thân nhu sợi, lông không phù
- 4a - lá dẹp theo hông, rộng ở đáy *Aporum*
- 4b - lá dẹp theo bụng-lung, hay hình trụ
- 5a - lá hình trụ *Strongyle*
- 5b - lá dẹp theo bụng-lung
- 6a - bề không lông; đáy môi tудо, không tạo móng với đáy cột *Gastroidium*
- 6b - bề có lông; đáy môi và cột tạo móng *Conostalix*

3b - thân với lông phù

4a - thân có vài lông ở đáy phù mà thôi

4a - thân hình trụ đều, hay hẹp ở hai đầu

5a - bẹ có lông đen; hoa thường gần ngọn, to, trắng với chót có màu

5b - bẹ không lông đen

*Rhopalanthè**Formosae*

6a:

6a - lan to; pháthoa ở cạnh; cột ngắn

7a - hoa trung, trên pháthoa ngắn; lá dài cạnh dính nhau ít nhất ở đáy; càm dài, hẹp

Pedilonum

7b - hoa có càm hình túi

8a - hoa trung hay to; pháthoa ít hay n-hoa; môi không có thùy cạnh, không có chàm-trố

Dendrobium

8b - hoa nhỏ đến trung; môi có thùy cạnh hay không, có chàm trố

9a - pháthoa 2-6 hoa ở mắt lá đã rụng

Breviflores

9b - thân có lá songđỉnh, còn lại khi trổ bông; pháthoa rất ngắn, 1-2-hoa nhỏ; môi có thùy cạnh

Distichophyllum

6b - bụi, lan nhỏ; thân ít lông; pháthoa ở ngọn hay nách gần xéo vào thân, thường dài

*Stachyobium***Bolbodium:****11.109 - *Dendrobium pachyphyllum* (O. Ktze) Bakh. f. Vây-rân.**

Phonglan nhỏ, với thân cao 1,5 cm, chia nhánh khít với lông chót hình bắp, đẹp đẽ, mang 2 lá. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to vào 1,5 x 0,7 cm. Hoa 1, giữa hai lá, dài vào 1,3 cm, trắng có sọc tía, môi có đốm lục vàng; lá dài cạnh dính thành cửa khá to; môi xoan ngược, chót cắt ngang và lõm.

Vùng Đà Lạt, Krongpha (hình theo Seidenfaden).

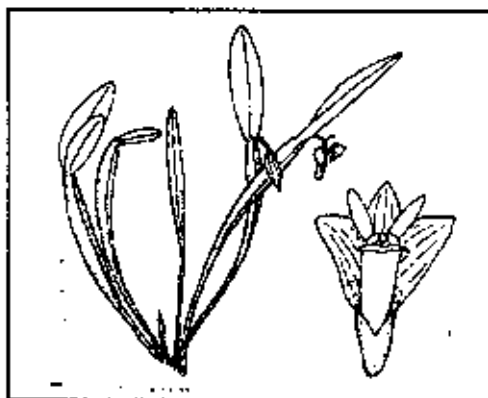
- Flowers white with purple stripes, lip with 1 yellow spot (*Collista pachyphylla* O.Ktze, *D. pisibulbum* Guill.).

11.110 - *Dendrobium nymenanthum* Reichb. f. Mănghoa.

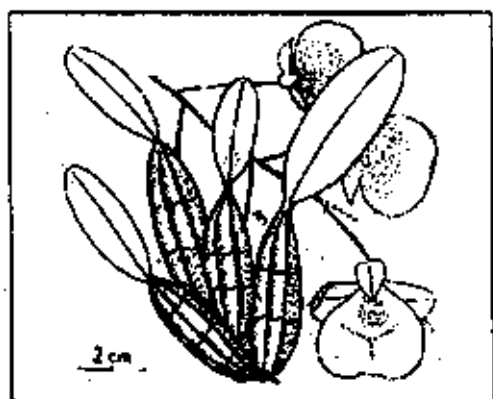
Phonglan thành bụi nhỏ, cao đến 15 cm; thân từ phù đến lông ngọn dài và to nhất, thiết diện vuông. Lá 2. Hoa trắng hay màu ngà; môi không có thùy cạnh, chót không chẻ.

Nơi hơi trắng, bình trung nguyên: Địnhquán, Lâmđồng. Trổ bông sau khi bị nhiệt độ hạ.

- Stem with terminal internode longest; flowers white or ivory (*D. quadrangulare* Reichb f., in Ridley).

Callista:

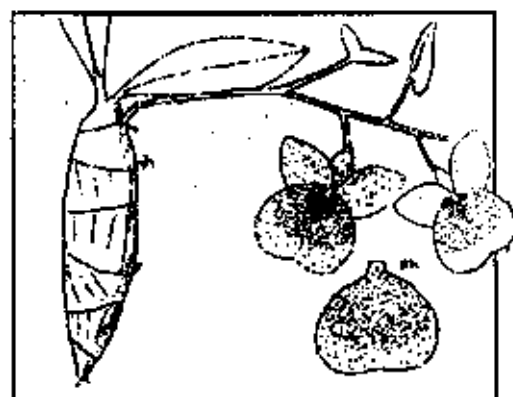

11.011 - *Dendrobium lindleyi* Steudel. Váy-cá, Váy-rắn.

Cành hành bò mang giả hành cao 3-10 cm, to 1,5 cm, xanh, lúc khô vàng. Lá 1; phiến cứng, tròn dài. Chùm thông, dài 20-30 cm; hoa vàng dợt, tâm cam; lá đài và cánh hoa dài 1,5-1,7 cm; môi tròn, có lông ở đáy và tâm, bìa đứng, chót hơi lõm; phấn khối 2.

Phụ sinh, vùng núi cao: Hà Tĩnh, Quảng Ninh đến Đà Lạt.

- Pendent racemes; flowers yellow centre orange (*D. aggregatum* Roxb., nom. nud.)

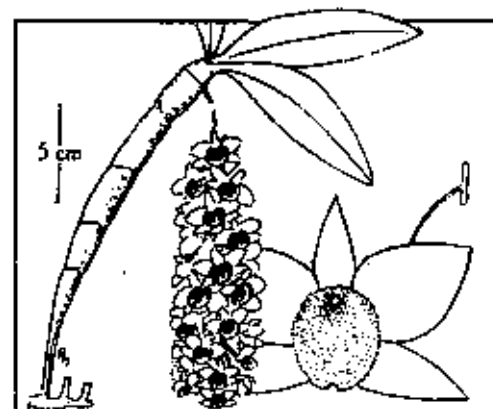

11.012 - *Dendrobium chrysotoxum* Lindl. Kim điệp.

Thân hình dùi hay bắp, dài 8-40 cm, có nhiều sọc dọc thấp. Lá 2-8; phiến dài 8-15 cm, rộng 2,5-3 cm, chót lõm. Chùm thưa, xéo rời thông, dài 15-20 cm; lá hoa nhỏ; hoa to, vàng ánh với môi có tâm cam; môi tròn, bìa đứng, ria lông mịn.

Buônmethuôt, Đà Lạt; II-III. It hoa ở Sài Gòn.

- Pseudobulbs fusiform, + thickened; racemes horizontal or pendent; flowers bright yellow, lip orange in centre.

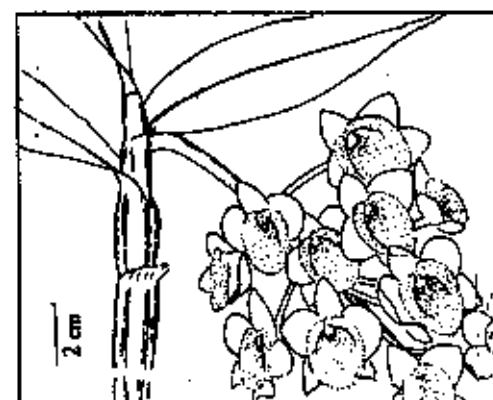

11.013 - *Dendrobium thyrsiflorum* Reichb. f. Thuý tiên vàng.

Thân hình dùi có 4 rãnh, dài đến 40 cm, lúc khô vàng nâu. Lá 2-5; phiến dài 10 cm, rộng 3-4 cm, dày, 5-7 gân. Chùm dày, thông, rộng 10 cm; lá hoa dài 2 cm; phiến hoa trắng hay vàng rất lợt, to 4 cm; lá đài giữa cao 15 mm; cánh hoa dài 2 cm; môi vàng nghệ, có ria mịn; cột cao 5 mm. Nang to, dài 7 cm.

Vinh, Quảng Trị, Đà Lạt.

- Flowers yellow, lip dark orange.

11.014 - *Dendrobium densiflorum* Wall.

Phong lan; thân cao 20-30 cm, có 4 cạnh tròn, tù hẹp đến đáy. Lá 3-4, thon, dày, dài đến 15 cm. Chùm dày, to, thông; hoa rộng 5 cm, vàng cả, môi có tâm cam, tròn hình quạt, bìa có răng mịn.

Đông-Nam Achâu; Tr; III-IV. Giống *D. thyrsiflorum* song hoa vàng cả.

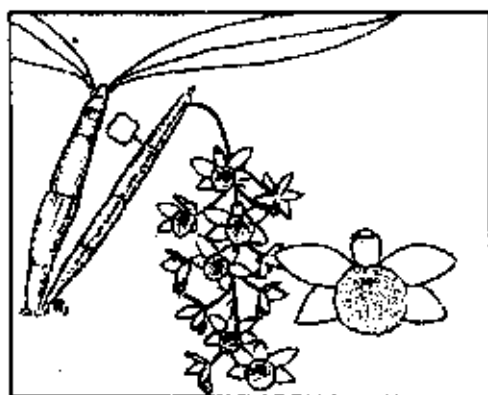
- Pseudobulbs tetragonal; flowers yellow with centre orange.

11.015 - *Dendrobium farmeri* Paxt. Thủy tiên vàng ?

Giành hành thon, đáy từ hẹp, có 4 cạnh tròn, cao 20-40 cm, lỏng dài. Lá 2-4, xoan thon, thon nhọn, đo 8-18 x 3,5-5 cm. Chùm gần ngọn, thường ở giành hành không lá, thông, ít hay nhiều hoa (đến 25 cm); lá hoa nhỏ; hoa thường trắng với môi có bất vàng (có thể toàn trắng); môi tròn, bia có răng nhỏ, không đều.

Phiến hoa trắng, như *D. thysiflorum*, song thân có 4 cạnh. Tr BTN.

- Pseudobulbs 4-gonal; flowers 5 cm wide; tepals white, lip with yellow spot.

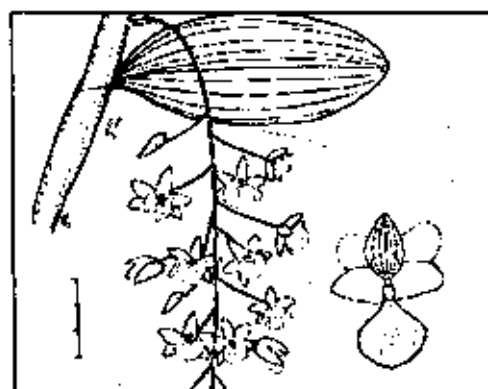

11.016 - *Dendrobium palpebrae* Lindl. Trâm vàng.

Phong lan có thân mảnh ở đáy, to ở trên, đo lỏng có 4 cạnh, rộng đến 1,5 cm, láng, nâu vàng. Lá có phiến bầu dục hay hơi thon, đầu tù hay tròn, dài 8-11 cm. Chùm thông dài đến 20 cm, thơm; lá hoa dài 6-8 mm; hoa vàng; cong và noãn sào dài 17-22 mm; cánh hoa cạnh xoan; môi vuông dài, bia có lỏng. Nang dài 7 cm.

B, Đà Lạt.

- Flowers fragrant, yellow in lax inflorescence (*D. densiflorum* auct.).

11.017 - *Dendrobium amabile* (Lour.) O'Brien. Thủy tiên hương.

Phong lan, có thân cao đến 90 cm; lỏng có nhiều rãnh. Lá có phiến xoan thon, to 12 x 4-7 cm, dài, không rui. Chùm dài đến 30 cm, thông; hoa thưa; lá hoa dài 1 cm; cong và noãn sào dài 4 cm; hoa to, hương lọt, môi vàng tâm cam; lá dài giữa to 3 x 2 m; cánh hoa đầu rìa; môi to đến 3 cm, bia rìa lỏng, móng là 1 u nhỏ.

Bình trị thiên.

- Lax inflorescence: flowers pink, lip yellow, centre orange (*Callista amabile* Lour., *D. bronckartii* de Willd.).

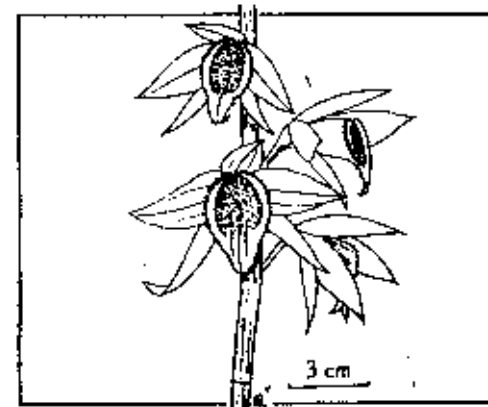
Dendrobium:

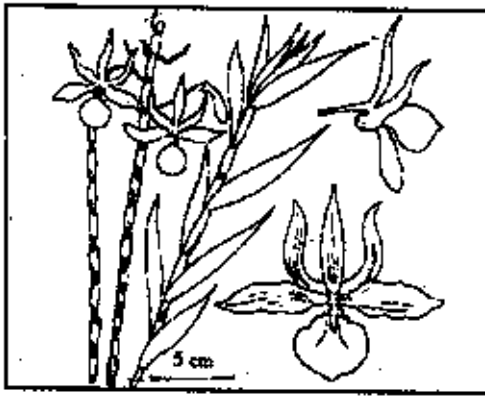
11.018 - *Dendrobium anosmum* Lindl. Giả hạc, Luồng điểm hạc.

Thân thông dài, đến 1,2 m. Lá có phiến mỏng, dài 10-18 cm, rộng 2-3 cm; bề mặt rách. Hoa cộc cộc, to, ứng hương với môi có tâm có sọc tím; cánh hoa nhọn, cao 3-4 cm; môi có lỏng nằm, xoan rộng, đầu tù; cột có 8 mm.

B, Vinh, Đăclác, Dran (Lâm đồng).

- Stem pendent, to 1.2 m; flowers white with purple tint, lip purple striped (*D. superbum* Reichb. f.).

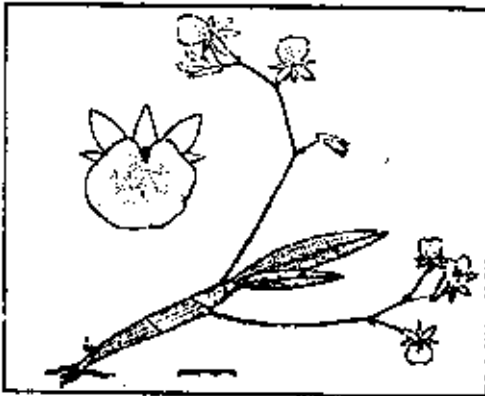

11.019 - *Dendrobium aphyllum* (Roxb.) C.E.C. Fischer. Hạcvi, Ngoclan.

Phonglan có thân *thòng*, mảnh, suông, dài đến 90 cm. Lá có phiến thon nhọn, 5 gân chính. Pháthoá 1-3, *tím tím*, *hường* hay *trắng*; *môi vàng*; cánhhoa dài đến 3,5 cm; *môi xoan*, dài 3 cm, giữa có 3 gân màu vàng rất lợt.

Phúkhánh, Đàlat; VII-VIII.

- Pendent stem to 90 cm long; flowers light violet, pink or white, lip yellow (*D. pierardii* Roxb. ex Hook.).

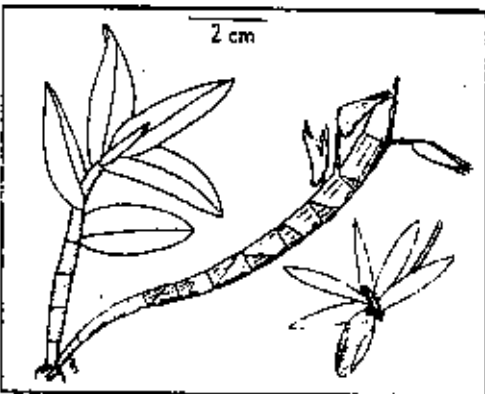

11.020 - *Dendrobium capillipes* Reichb. f. Thanhhoàng.

Cànhhàng bò; thân cao 5-15 cm, lông rộng 10-15 mm, có rãnh dọc. Lá 1-2; phiến thon nhọn, to 4-7 x 1-1,5 cm. Pháthoá thưa, trục mảnh; hoa 2-4, *vàng*; *cọng* và *noãn sào* dài 1,5-3 cm; *láchai* giữa 9 x 5,5 mm; cánhhoa cạnh 12 x 7 mm; *môi bầu dục* tròn, to vào 17 mm, *vàng* có *bốt vàng đậm*, *móng ngắn*.

Hoa sau lá. Rừng thưa, vùng núi: Buônmethuột, Lâmđồng, Thuậnhải.

- Flowers yellow, lip with dark blotches (*D. braianensis* Gagn.).

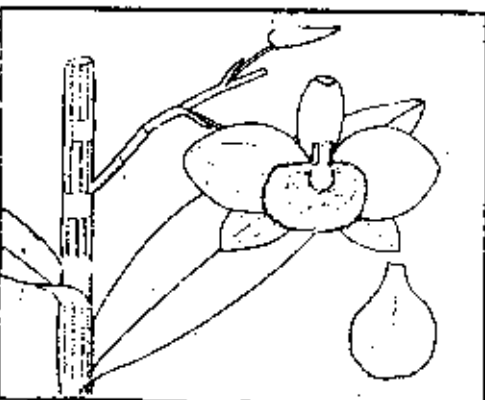

11.021 - *Dendrobium caryaecolum* Guill. Vũngsinh

Phonglan có thân cao 15-30 cm, to vào 5 mm, lông dài 1,5-2 cm, xanhxanh, có bẹ còn lại trắngtrắng. Lá có phiến dài 7, rộng 1,5 cm. Hoa cóđộc ở nách lá đã rụng; *cọng* và *noãn sào* dài 1 cm; *phiếnhoa* cao 1,7-2 cm, *trắng* hay *vàngvàng*, *môi cam*; *láchai* nhọn.

Rừng thưa, trên Vùg (*Careya arborea*) ở km 140-141 đường Sài Gòn đi Đàlat, Di Linh; IV.

- Flowers white or yellowish, lip orange.

11.022 - *Dendrobium chryseum* Rolfe. Ngọcvan.

Phonglan có thân có cạnh tròn, lông dài 2-4 lần hơn ngang. Lá có phiến bầu dục thon, to vào 10 x 2,5-3 cm, đầu tù hay có 2 thùy. Chùm dài 3-5 cm, ở nơi lá đã rụng; hoa không lông, 4-5; *láchai to*, dài 15-30 mm; *phiếnhoa vàng*; *môi* có 2 thùy cạnh nhỏ, đứng, thùy giữa xoan tròn, *bia rìa* lông mịn.

Laichâu, Sapa, Hà Nội, Buônmethuột.

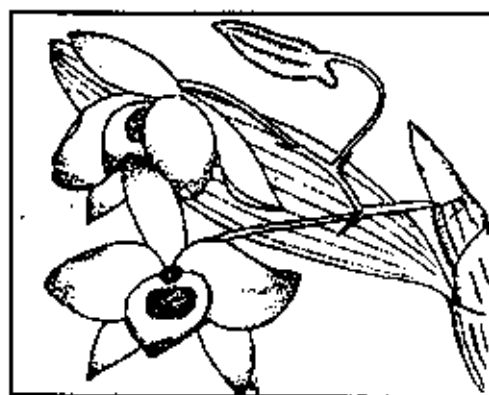
- Flowers yellow; bracts to 3 cm long (*D. clavatum* Lindl.)

11.023 - *Dendrobium chlorostylum* Gagn. Ngọc vạn
vôi-lục.

Phong lan có thân có dây hẹp, từ từ to ở ngọn, dài 20-30 cm, to 10-15 mm. Lá có phiến to 14 x 1 cm, chót có 2 thùy không bằng nhau. Pháth hoa 2-3 hoa to; cọng và noãn sào dài 3,5 cm; hoa có chót tia, dây lục; lá đài giữa to 4 x 1,2-1,5 cm; cánh hoa cạnh to 35-40 x 20-23 mm; môi 3 thùy; cột màu lục, nắp tia; phấn khối 4.

Sapa.

- Flowers green with purple tips, green column.

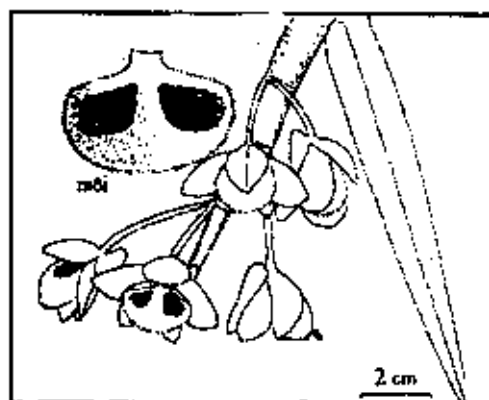

11.024 - *Dendrobium chrysanthum* Lindl. Ngọc vạn
vàng.

Phong lan có thân đứng rồi thông, dài đến 2 m; lông dài 3 cm. Lá có phiến thon nhọn, dài 10-15 cm. Hoa có một lượt với lá; cọng và noãn sào dài 5 cm; phiến hoa vàng, dài 2,5 cm; môi rộng, bia rìa mịn, có 2 bớt đậm; phấn khối 2.

Tam Đảo, Hắc Đông, Hà Nam Minh, Bình Trị Thiên.

- Flowers yellow; lip with dark blotches, papillose along edges.

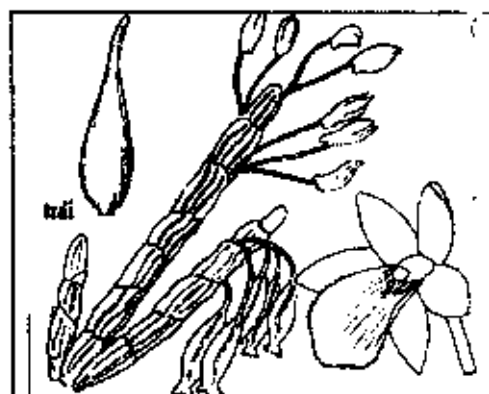

11.025 - *Dendrobium crepidatum* Lindl. & Paxt.
Ngọc vạn sáp.

Phong lan có thân dài 20-30 cm, lông có ngắn. Lá có phiến hẹp, dài vào 10 cm, rộng 4-5 mm. Pháth hoa 1-3 hoa như sáp, trắng hay hồng, môi vàng; phiến hoa xoắn, đầu tà, dài vào 2 cm; môi tròn, bia có răng. Nang dài 3,5 cm, hình dùi.

Vùng Đălạt, Nam Cát Tiên. Không lá lúc trở bông; III.

- Flowers white or pink, lip yellow.

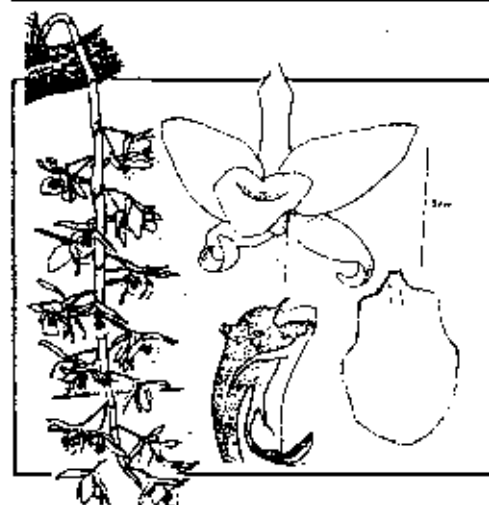

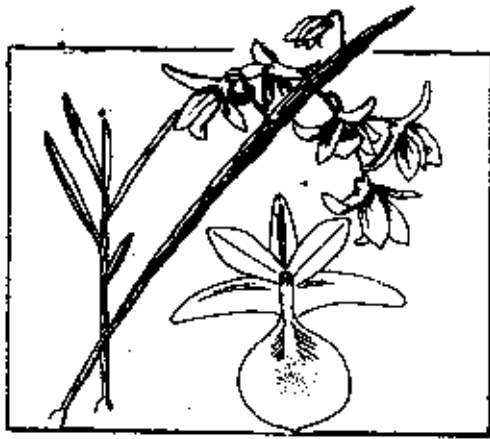
11.026 - *Dendrobium lituiflorum* Lindl. Ngọc vạn
kèn.

Phong lan có thân thông, hình trụ sưng, gần như không phù ở mắt, không từ từ hẹp đến đáy. Pháth hoa rất ngắn, từ nách lá đã rụng; hoa to, tia với môi tia đậm bia trắng; lá đài giữa dài 3 cm hay hơn; cánh hoa rộng hơn lá đài; môi hình kèn, có chai ở đáy; cột có lõm tiết mật; nắp trắng.

Làocai đến Công tằm (hình theo Seidenfaden).

- Flowers large, purple with lip darker purple white borders.

11.027 - *Dendrobium crystallinum* Reichb. f.
Ngọc vạn phalê.

Phong lan thành bụi; thân màu vàng tươi lúc khô, dài 30-40 cm, Lá có phiến cứng, dài 7-12 cm, rộng 1-1,5 cm. Hoa từng cặp trên một u, màu trắng, chót tía; cánh hoa dài 3 cm, rộng 1 cm; môi tròn, bia nguyên, có bột to vàng ở giữa; cột có nắp hình chùy.

Quảng trị, Gia lai, Công tum, Bảo lộc, Đà lạt.

Flowers white with purple tips; lip with yellow blotch.

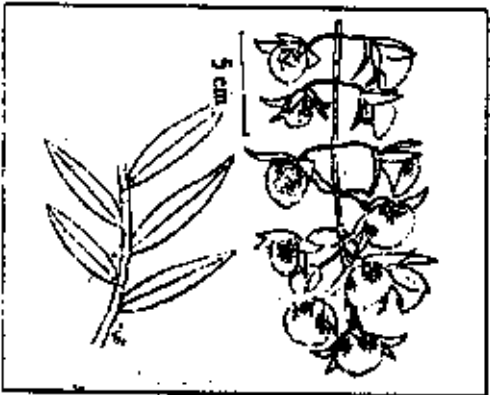

11.028 - *Dendrobium daoense* Gagn.. Ngọc vạn Tam đảo.

Phong lan có thân hình trụ dài 30-50 cm, lông dài 3-6 cm, to 3-5 mm, Lá gần như song đĩnh, có phiến thon nhọn, to 7-9 x 2-2,5 cm. Chùm ở nách lá đá rưng, 1 hoa; cọng và noãn sào 2-3 cm; hoa vàng, nở lâu cả 10-12 hôm; lá đài giữa to 20 x 8 mm; cánh hoa hơi nhỏ hơn; môi có 3 thùy, có sọc vàng; cột vàng, nắp trắng; phấn khối 4.

Tam đảo.

Stem to 50 cm long; flowers yellow.

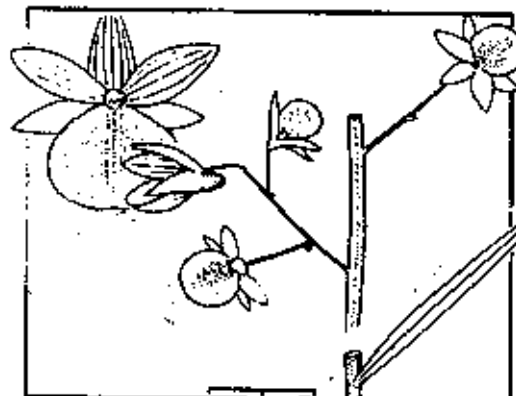

11.029 - *Dendrobium devonianum* Paxt.. Phương dung.

Phong lan có thân thông, mảnh, dài đến 1 m. Lá ít; phiến thon hẹp, to 6-7 x 0,8 cm, rụng trước khi ra hoa. Hoa từng cặp ở mắt, rộng 5 cm; lá đài và cánh hoa trắng ngà với chót hương hay đỏ; môi bia rìa đẹp, chót hương, với 2 bột cam gần đáy; nắp trắng.

Sapa, Tam đảo, Công tum, Đà lạt; V-VII (hình hoa theo A.B. Graf)

- Flowers white with pink or red tips, lip with orange blotches.

11.030 - *Dendrobium dixanthum* Reichb. f.
Lưỡng hoàng.

Phong lan thành bụi cao 40 cm; thân mảnh, có lông to vào 5-7 mm, có ít cạnh. Lá có phiến thon hay hẹp nhọn, to 12 x 1 cm. Chùm sau khi có lá, ngang, mang 1-5 hoa, ở nách lá rưng; cọng và noãn sào dài 15 mm; lá đài giữa dài đến 28 mm; cánh hoa rộng hơn lá đài; môi dài 25 mm, màu vàng lợt, sọc giữa tía, tròn, có lông ở sọc giữa

Lào.

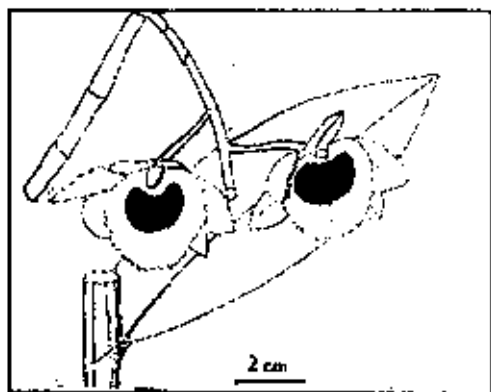
- Flowers light yellow, lip circular, with purple stripes.

11.031 - *Dendrobium fimbriatum* Hook. f. Kimdiệp, Longnhân.

Phonglan có thân hình trụ hay dùi, cao đến 1 m, lúc khô vàng tươi. Lá có phiến mỏng, thon, dài 10-13 cm, bẹ ngắn. Chùm thưa, thông; hoa to, vàng nghệ, môi có *bột đỏ đậm*; phiến hoa cao 3-4 cm; môi xoan rộng, bià đúng và có ria mịn.

Bắc hái, Đà Lạt, Cà Mau. Toàn cây bỏ, phấn kích, bảo vệ màng nhầy.

- Flowers bright yellow, lip fimbriate, with red blotch (*D. fimbriatum* var. *ocellatum* Hook.)

11.032 - *Dendrobium unicum* Seidenf. Đoncam

Lan nhỏ; thân cao 10 cm. Lá có phiến to 5-6 x 0,7-1 cm. Pháthoa ngoài nách lá, mang 2-3 hoa; hoa có phiến hoa *cam đậm hay đỏ san hô*, thon hẹp; môi dài 2-4,5 cm không thùy, có sóng giữa hẹp dài và 2 sóng cạnh hơi ngắn hơn.

GialaiCổngum (hình theo Seidenfaden)

- Small plant; flowers deep orange; lip without lobes, with 3 long crests.

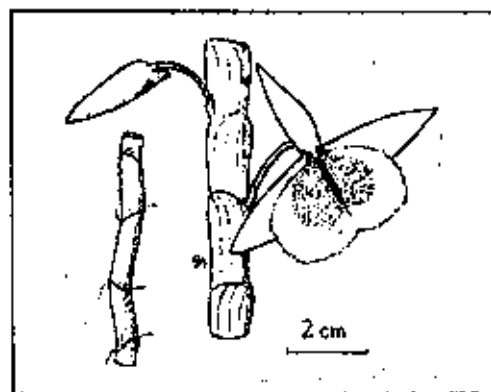

11.033 - *Dendrobium gratiosissimum* Reich. f. Ythảo, Hoàngthảo.

Phonglan có thân thông dài 30-90 cm, hơi dày ở phần trên; lông hơi phủ ở trên. Lá có phiến xoan thon nhọn, dài 7-10 cm, rộng 1-1,3 cm. Chùm ngắn, mang 2-3 hoa *trắng với môi vàng đậm ở tâm*; môi rộng, bià' ria lông mịn, móng tím tím.

GialaiCổngum, Đà Lạt, Bảo Lộc; I-III. Một "Thạch học".

- Flowers white, lip yellow, finely serrulate, centre deep yellow.

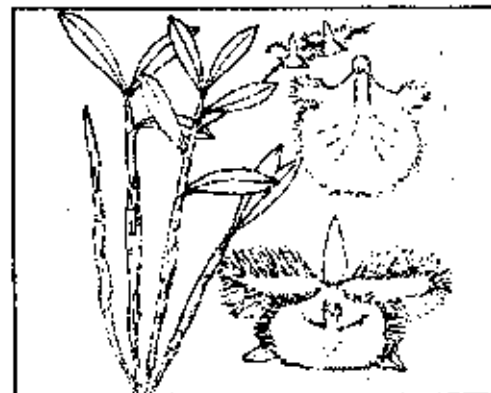

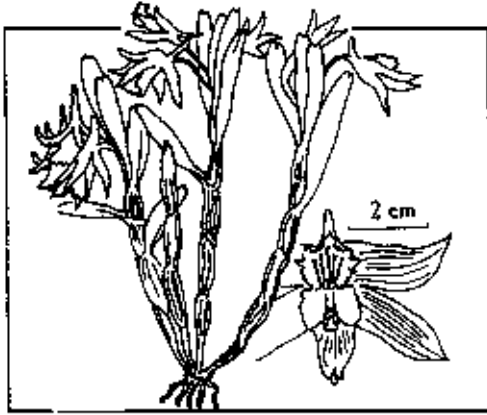
11.034 - *Dendrobium harveyanum* Reichb. f. Thủy tiên tua.

Phonglan thành bụi; thân hình thoi hẹp ở đáy, dài đến 20 cm. Lá có phiến thon nhọn, dài 6-10 cm. Chùm ở nách lá; hoa 2-5, đẹp với môi to, *vàng hay đỏ san hô thùy cạnh hẹp, cao, có ria lông dài ở đáy, từ từ ngắn đến chót môi*.

Đà Lạt.

- Flowers coral-red; petals long ciliate along edges.

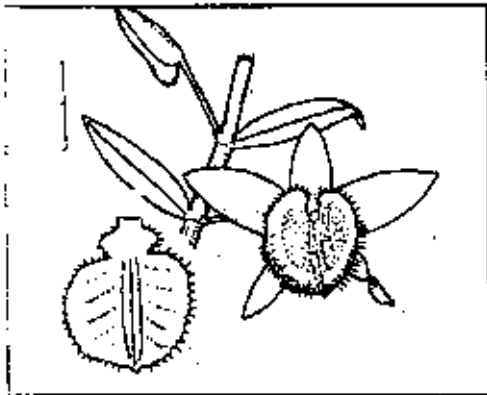

11.035 - Dendrobium heterocarpum Lindl.
Nhất điểm hoàng.

Phong lan thành bụi đứng; thân hình dùi, dài 20-45 cm, có rãnh. Lá có phiến tròn dài thon, dài 10-13 cm, đầu tù, có 2 thùy. Hoa từng cặp, to, màu vàng rơm, môi cam có sọc đỏ hay nâu; phiến hoa dài 3 cm; môi hình bánhình, hay mũi giáo, dài 4 cm; phẩn khối 4.

Vùng Đà Lạt.

- Flowers bright brownish yellow, lip orange with red or brown veins.

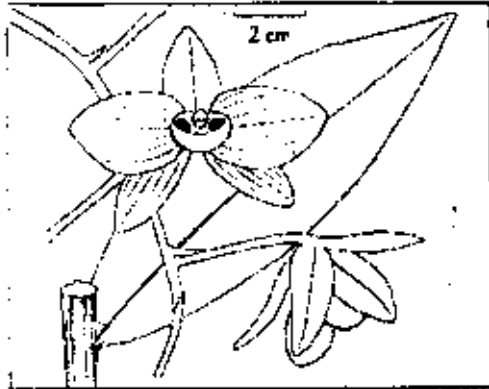

11.036 - Dendrobium loddigesii Rolfe. Nghệt tâm.

Phong lan thành bụi nhỏ, thòng; thân hình trụ to 5-7 mm. Lá có phiến nhỏ, dài 4-6 cm, rộng 13-18 mm. Hoa có trục đối diện với lá, thường ở nơi lá đã rụng; cọng ngắn; lá dài tím dợt; hoa tía với tâm vàng nghệ; cánh hoa có hàng đốm ở giữa; môi tròn, có lông dài mặt trên và có ria mịn, tâm vàng nghệ, chót tím tím; móng ngắn.

B.

- Stem cylindrical, 20 m long; inflorescence short; flowers white or purple, lip yellow.

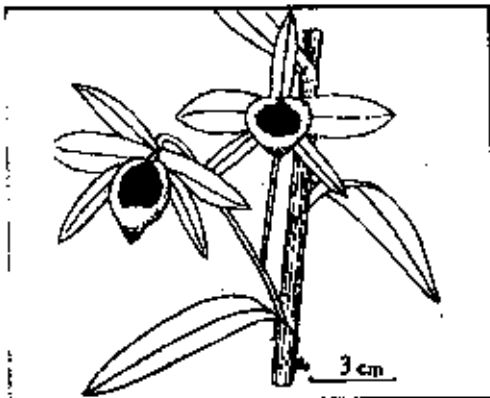

11.037 - Dendrobium moschatum (Buch.-Ham.) Sw.
Thái bình.

Bụi cao đến 1,5 m; thân hình trụ có rãnh, không lá khi phát hoa. Lá có phiến tròn dài thon, đầu lõm, dài 7-12 cm, gân chảnh 7-9. Chùm dài 20-30 cm; cọng dài; hoa vàng anh, to 4,5 cm; môi có lông dày, hình chén, màu cam sẫm, có 2 bết đỏ tròn, bia ria mịn.

Bình trị thiên, Đà Lạt. Thân, lá trị đau tai.

- Flowers bright yellow, lip with 2 reddish blotches (*Epidendrum moschatum* Buch.-Ham.).

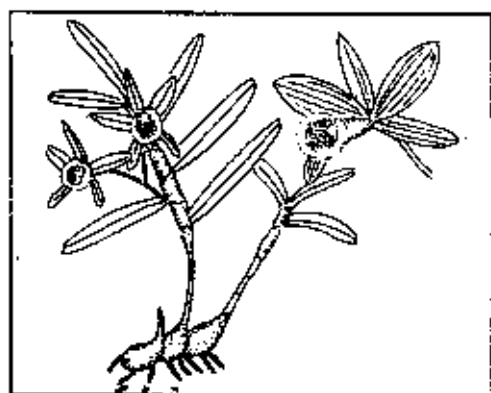
11.038 - Dendrobium nobile Lindl. Thạch học, Hoàng thảo.

Phong lan có thân cao 60 cm, to đến 1 cm, có rãnh dọc. Lá có phiến thon, dài 8-12 cm, rộng 2-3 cm, đầu nhọn; bề mặt mau rụng. Chùm 2-4 hoa, ngắn; cọng và noãn dài 4 cm; hoa to, tía; cánh hoa cao 4 cm; môi có bết đỏ ở tâm, bia mịn.

Nghệ tinh, Quảng Nam Đà Nẵng, Đà Lạt.

Trị khô cổ, kiết lỵ. Chứa dendrobín; thuốc-tê, hạ đường/máu, hạ huyết áp, sinh giải.

- Flowers purple or purple tinted, lip red in centre.

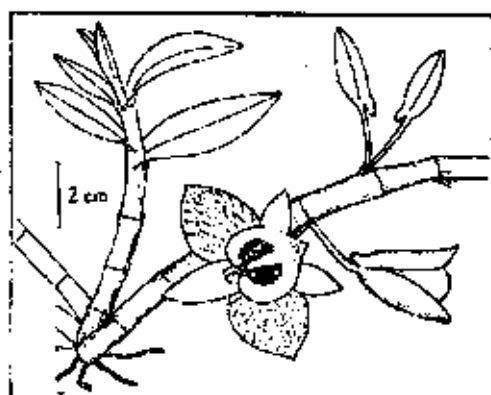

11.039 - Dendrobium nobile var. alboluteum Huyền & Aver.

Thân cao 25-30 cm, to 1,5 cm. Lá to 4-8 x 2-2,5 cm, chót bấtxứng. Tụ tán 2-hoa; cọng xanh; láhoa tái, cao 6 mm; hoa rộng 4,5-5 cm, *thơm*, lấđài 3-3,5 x 0,7-0,9 cm, cánhhoa xoan to 2,8-3,2 x 1,2-1,5 cm, môi dài 3 cm, *trắng tâm vàng*, cột lục.

GialaiCổngtum; IX-X.

- Lip white, center yellow.

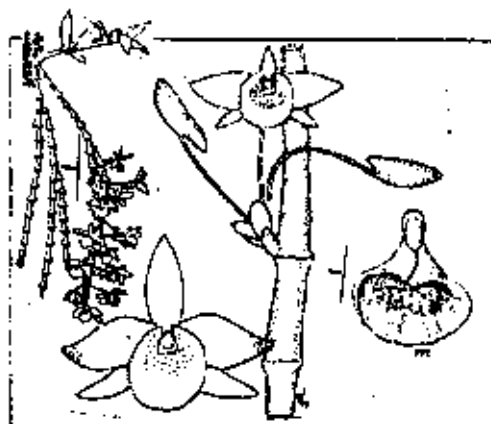

11.040 - Dendrobium parishii Reichb. f. Songhông.

Phonglan có thân *đứng hay thông* dài 20-190 cm, to 5-8 mm, có bẹ trắng. Lá có phiến thon, dài 8-10 cm, rộng 1-1,5 cm. Hoa 1-3 trên cọng ngắn, *rất thơm*, màu *hường tím tím*; cánhhoa cao 3 cm, rìa lông; môi có 2 *bốt đỏ bầm*, phần sau hương có sọc ngang đỏ, bìa có răng mịn.

Rừng bán-thay-lá khô: Hảiphông, Quảngtri, GialaiCổngtum, Đàlạt.

- Flowers pink purplish, lip with 2 dark purple blotches.

11.041 - Dendrobium pendulum Roxb.. Hoàngnhạn.

Phonglan có thân mọc ngang hay thông, dài 30-40 cm, to vào 1 cm, thường *rất phù ở mắt* (rộng đến 1,5 cm). Lá có phiến thon hẹp, to 10-12 x 1,5-1,8 cm. Chùm ngắn ít hoa; cọng và nõansào dài 4-5 cm; hoa to, rộng 6-7 cm, *tía hay trắng có chót tím tím*; môi dài 2,5 cm, *tâm vàng*, có lông hai mặt; móng dài 4-5 mm.

B: San-tân-Ngai (Laichâu).

- Stem strongly swollen at nodes; flowers purple or white with purple tips, lip yellow in centre.

11.042 - Dendrobium perulatum Gagn.. Thạchhộc vầy.

Lan có thân khisinh không phù ở mắt, thân già màu vàng như Tre, còn *mang bẹ rìa của lá còn lại*. Lá xoan thon. Pháthoa ngắn, mang 1-2 hoa; *hoa trắng, tâm của môi vàng*; cánhhoa không vắn, móng ngắn; môi không chai; nắp phún.

Laichâu, Dilinh (hình theo Seidenfaden).

- Stem yellow with desintegrated sheath; flowers white, lip's centre yellow.

11.043 - Dendrobium cretaceum Lindl. Thạch học vôi.

Phong lan có *giá hành hình thoi* màu nâu tím, có rãnh, trên đó là *thân mảnh* ít nhánh, dài 20-30 cm. Lá có phiến bầu dục, có đốm nâu đỏ. Hoa to, trắng, có sọc đỏ; phiến hoa dài 2,5-3 cm; môi có 3 sọc vàng, thùy 3, cựa.

Định Quán, Biên Hòa; I.

Flowers white with red stripes, lip yellow striped (*D. polyanthum* Lindl.).

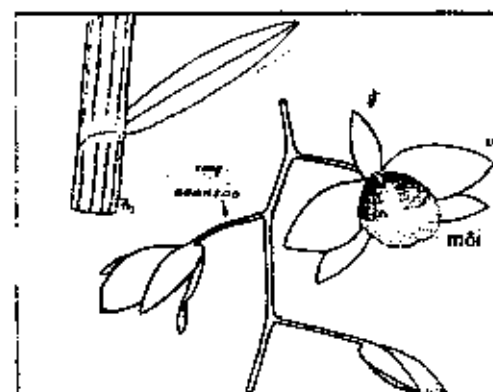

11.044 - Dendrobium primulinum Lindl. Long tu.

Phong lan có thân mảnh, đứng hay thông, hình trụ, dài đến 45 cm. Lá có phiến thon, dài 8-10 cm, rộng vào 2 cm, chẻ hai ở đầu. Hoa *huỳnh, tím tím đỏ*, rộng 6 cm; môi xoan rộng, có 3 thùy, bia có răng mịn và ria lông, gần như trắng, có đốm vàng và tím ở đáy; cột có nắp tia.

Núi cao: B, Lâm Đồng. Thân không lá lúc phát hoa.

- Flowers pink or bright purple; lip white with purple and yellow dots.

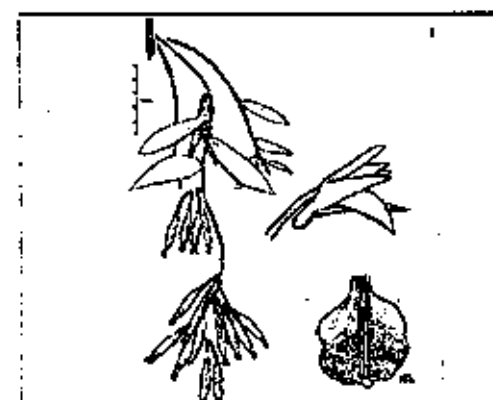

11.045 - Dendrobium pulchellum Roxb. ex Lindl. Lọng lầy.

Phong lan có thân hình trụ dài đến 1-2 m; lông có sọc dọc đỏ. Lá có phiến dài 10-15 cm, hẹp ở hai đầu, rộng 2-3 cm ở giữa. Chùm ngoài nách lá, dài 10-20 cm; hoa to, rộng 6-8 cm, *huỳnh hay vàng vàng*, môi có 2 bớt đỏ, xoan, ria lông, đầu lõm; cột cao 6 mm.

Rừng Dầu: Quảng Trị. Một "Thạch học".

- Flowers pink or cream, lip with 2 red blotches (*D. daihousianum* Wall.)

11.046 - Dendrobium stuartii Bailey. Túngọc.

Phong lan thành bụi; thân mảnh, thông, mảnh, dài đến 30 cm, có lá lúc trở bông. Lá có phiến bầu dục nhọn, dài 6-7 cm. Phát hoa ngắn, mang 2-7 hoa *vàng lục*, có khi hơi tím, dài vào 1 cm; phiến hoa thon; môi xoan rộng, có lông mặt trên, bia có răng mịn.

Nam Cát Tiên, hòn Thố Châu (Kiêngiang). Hoa tự thụ-phần, có khi như đều (hình theo Seidenfaden).

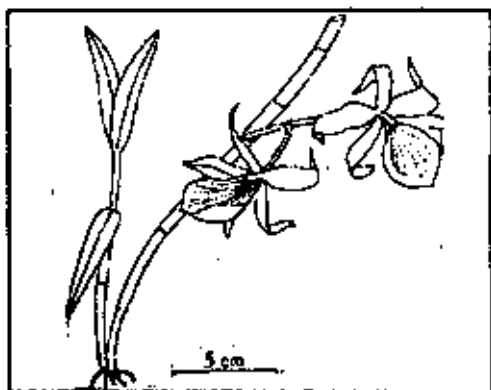
- Flowers greenish yellow, lip pubescent (*D. tetradon* auct. non Reichb. f. ex Lindl.).

11.047 - *Dendrobium tortile* Lindl. Vũ nữ.

Phonglan có thân hình dùi, phù ở phần trên, có rãnh, lúc khô màu vàng tươi. Lá có phiến đầu lõm, dài 9 cm. Pháthoa ở phần không lá, mang 2-4 hoa to, tia hay hườnghương; phiếnhoa dài 3,5-4,5 cm, quăn; môi dài 4,5 cm, trắng đến lục vàng có gân; cột màu lục, nắp tia.

Lào cai, Hasonbinh, Quảngtri, Đàlạt.

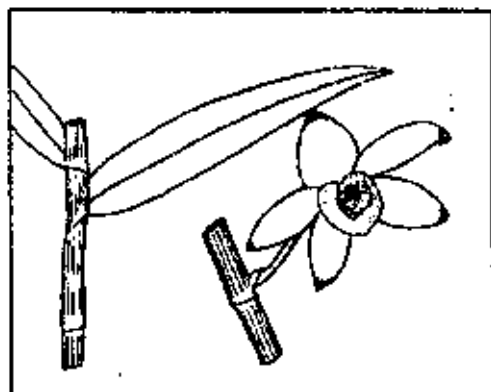
- Flowers purple or pinkish, lip white to greenish yellow.

11.048 - *Dendrobium wardianum* Warner. Ngũ tinh.

Phonglan thông; thân dài hơn 60 cm, lông dài 1-3 cm, mắt hơi phù (rở ở thân già). Lá có phiến xám đậm, chót có 2 răng không bằng nhau. Hoa 1-vài ở phần không lá; láhoa trònđài; phiếnhoa trắng chót tím, dài 4 cm; môi có 3 thùy cạn, chót tím, bìa vàng lợt, tâm vàng nghệ, có bốt tím, móng rất ngắn; cột ngắn, nắp trắng.

Tr.

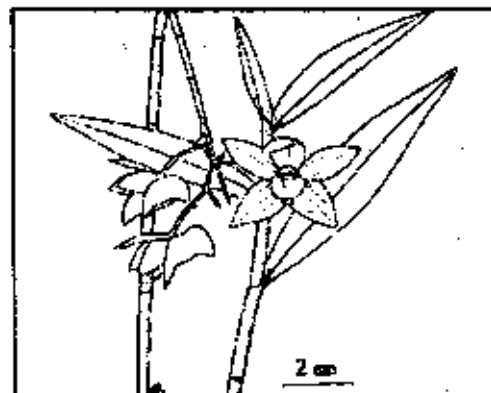
- Tepals white, purplish at tips; lip with 2 dark spots.

Breviflorae:11.049 - *Dendrobium aduncum* Wall. ex Lindl.

Hồng cầu. Phonglan có thân thông dài 60 cm, hình trụ sưng, hơi chữ chi. Lá có phiến thon hẹp, dài 7-8 cm, rộng đến 2 cm. Chùm ở phần không lá, mang ít hoa; hoa tím tím hay hường lợt, rộng 3,5 cm; phiếnhoa dài 2 cm; môi cao 1,2 cm, 3 thùy, thùy chót nhọn, có một lồi hình lưới liềm và một sóng giữa.

B đến Đàlạt, Đờngnai.

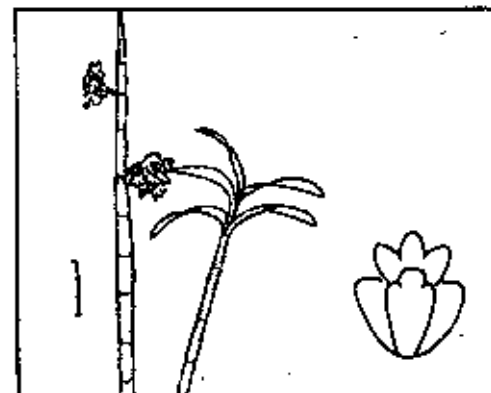
- Flowers violet tint or pinkish; lip with glossy callus.

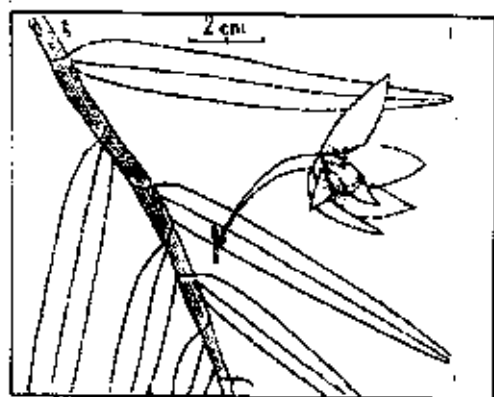
11.050 - *Dendrobium dantaniensis* Guill. Datân.

Thân dài 25-30 cm, to đến 1 cm, chia nhánh ở đáy. Lá có phiến thon hẹp, to 4-7 x 0,6-0,8 cm. Pháthoa ở phần không lá, chùm 5-6 hoa; phiến hoa tím tím, có vân trắng; cánhhoa nhỏ hơn láđài; môi trắng ở đáy, vàng và tím tím ở trên; cột trắng, nắp vàng.

Đàlạt.

- Flowers violet tint.

11.051 - Dendrobium faulhaberianum Schltr.
Bạch trúc.

Thân cao đến 1 m, hình trụ. Lá có phiến tròn dài thon, đầu nhọn, dài 6-9 cm. Chùm dài 3-4 cm; hoa thơm, trắng tím tím; môi hình bánhình, đầu nhọn, có một cạnh ngang, mập, có lông; cột có đầu đỏ đậm.

Quảng Ninh, Bình Trị Thiên, Hải Vân, Gialai Công Tum, trên đá hay phụ sinh; III.

- Flowers white violet tint; epichile acute (*D. oxyanthum* Gagn.).

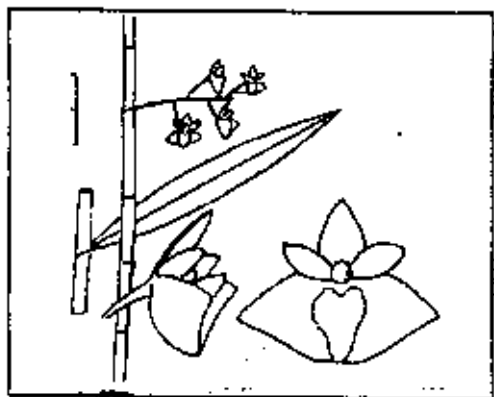

11.052 - Dendrobium hercoglossum Reichb. f. Mũi câu.

Bụi; thân hẹp như có cọng ở đáy, cao 10-30 cm, to 5 mm, không lá lúc trở bông. Lá có phiến thon hẹp, dài 6-cm, đầu lõm, bất xứng. Chùm đối diện với lá; hoa tím đỏ, rộng 3 cm, phiến hoa nhọn; môi trắng, chót có mũi uốn dạng như một cựa.

Bình Trị Thiên đến Đà Lạt.

- Flowers light violet, lip white; operculum dark purple (*D. poilanei* Guill.).

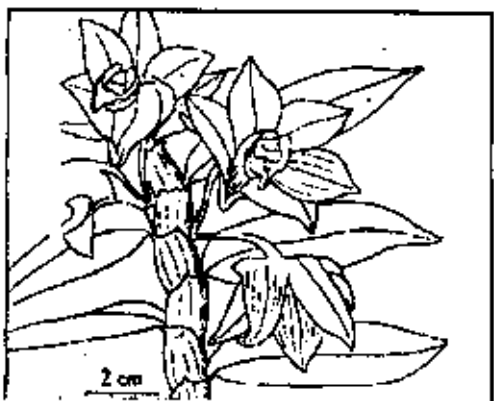

11.053 - Dendrobium linguella Reichb. f. Tiếuthiệt.

Phong lan có thân thòng, dài 40-100 cm, hình trụ đều. Lá có phiến thon nhọn, dài đến 10 cm. Chùm ở phần thân không lá, dài 4-6 cm, mang 2-8 hoa; hoa rộng 2 cm; lá dài giữa cao vào 1 cm; cánh hoa cạnh ngắn hơn; môi xếp, có cục chai tròn giữa phần dưới có lông, phần trên hình bầu, tam giác nhọn; cột có nắp tia đậm.

Rừng ven suối: Tam Đảo, Bảo Lộc.

- Epichile broad triangular, acute.

11.054 - Dendrobium aqueum Lindl. Bạch hoàng.

Phong lan có giả hành cao đến 60 cm, nằm một phần; lông ngắn. Lá có phiến dài 5-10 cm, đầu nhọn. Hoa 1-2 trên một u, rộng 4-5 cm, màu ngà, môi có bột vàng; phiến hoa nhọn, xoan rộng; môi có 3 thùy cạn, thùy giữa có rìa, chót uốn, mặt trên có lông.

Tr (hình theo Wight).

- Cultivated (*D. album* Wight).

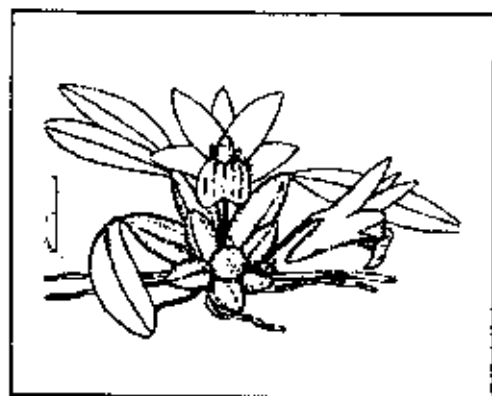
Formosae:

11.055 - *Dendrobium bellatulum* Rolfe.
Bạchhóa hoàng.

Phonglan có *giànhh ngắn*, hình thoi, có 3 đốt, cao 3-5 cm. Lá 2-5 ở chót, có phiến thon, đầu có 2 thùy không bằng nhau, có lông. Pháthoa 1-3 hoa *trắng*; cọng và noãn sào dài 2 cm; phiến hoa dài 2 cm, đứng; *môi màu cam đỏ chói*, giữa có 3 sóng dài và mỗi bên có một sóng ngắn, thùy chót hình thận. Nang.

Gialai Côngtum, vùng Đà Lạt; I-III. Hoa *như hông giả!*

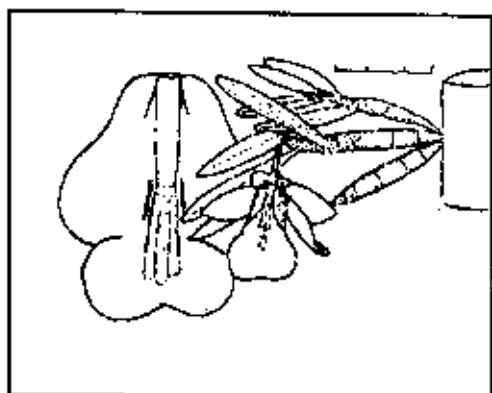
- Flowers bright white; epichile orange.

11.056 - *Dendrobium christyanum* Reichb. f.
Hóa hoàng.

Phonglan có thân nhỏ, *hình dài*, cao 4-6 cm. Lá 2-3, có phiến xanh đậm, dài 3-4 cm, có lông nâu đen, đầu lõm. Hoa 1-2, trên một u, *trắng*, *môi có sóng giữa đỏ và vàng*, có 5 hàng hạt tròn, thùy cạnh đứng, phiến nhọn, hơi uốn ở chót, dài 2 cm; cọng và noãn sào dài 2 cm.

Rừng cao độ, trên Thông ba-lá, từ Côngtum vào; VI-VIII (hình theo Seidenfaden).

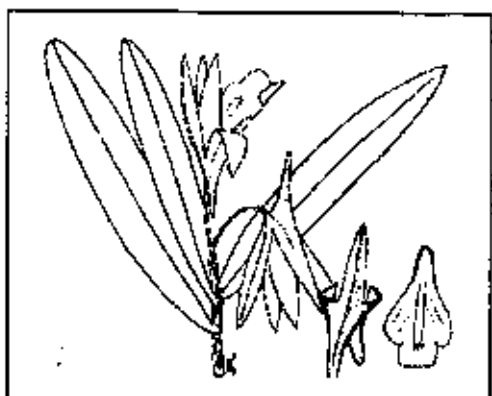
- Flowers bright white, lip red and yellow veined (*D. margaritaceum* Finet).

11.057 - *Dendrobium cariniferum* Reichb. f.
Rạng vàng.

Phonglan có thân đứng to, dài 20-30 cm, to 6-8 mm. Lá có phiến tròn dài, to 6-9 x 1,5-2 cm, chót có mũi nhỏ, có 2 thùy nhỏ, hay không thùy, dài, không lông. Pháthoa ngắn, 2-3 hoa; hoa *to*, *vàng tươi*, dài đến 5 cm; cọng *xu*; phiến hoa 7 gân; lá dài (dài 3 cm), có *sóng ở lưng chạy dài đến trên noãn sào*; môi tam giác với thùy chót nhỏ.

Vùng Đà Lạt; V.

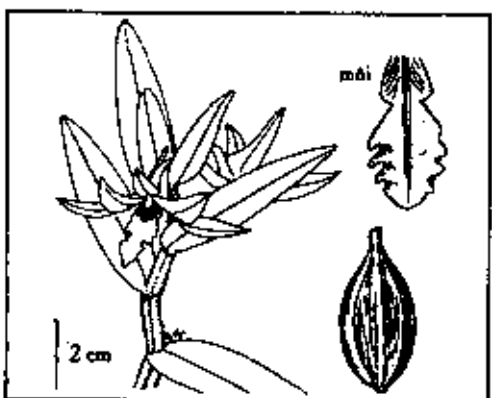
- Side sepals with keel downward on ovary (*D. wauii* auct. non Reichb. f., Guill., Gagn.).

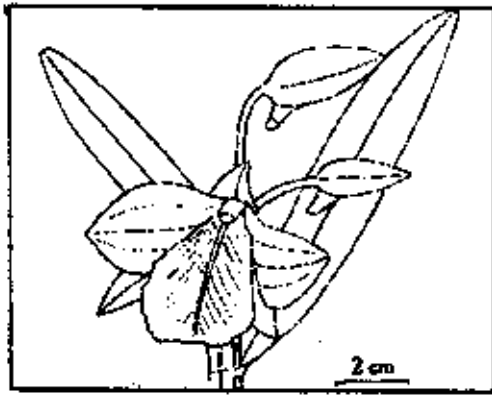
11.058 - *Dendrobium draconis* Reichb. f.
Nhất điểm hồng.

Phonglan có thân cao 20-40 cm, có *lông ngắn*. Lá có phiến *ôm thân*, dài 5-7 cm, rộng 1,5-3 cm, gân *chánh 7*, mảnh. Pháthoa ở ngọn, 2-5 hoa *trắng có ngòi như sáp với môi có sọc đỏ, thơm*; phiến hoa cao 3 cm; môi hình *vicam*, có sọc màu đỏ cam, thùy chót nhọn; cột xanh, cao 5 mm.

Rừng thưa: Bà nà, Nha trang, Langhanh, Bìnhlong; III-IV.

- Flowers white, lip orange striped.

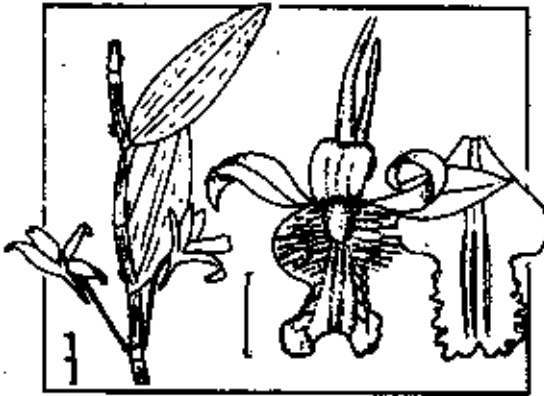

11.059 - *Dendrobium formosum* Roxb. ex Lindl. Bạch nhạn.

Phong lan có thân đứng cao 45 cm, hình trụ, có rãnh. Lá có phiến xanh đậm, dài 7-12 cm, đầu lõm; bẹ có lông mịn *denden*. Chùm ngắn ở chót hay nách lá; cọng dài 4-5 cm; hoa to, trắng, môi cam đỏ ở trong, trắng ở ngoài; cánh hoa xoan; môi dài đến 7 cm, rộng 3,5 cm, có 2 u vàng ở giữa và nhiều hạt.

Dàlat; III.

- Flowers white, lip to 7 cm long bright orange red.

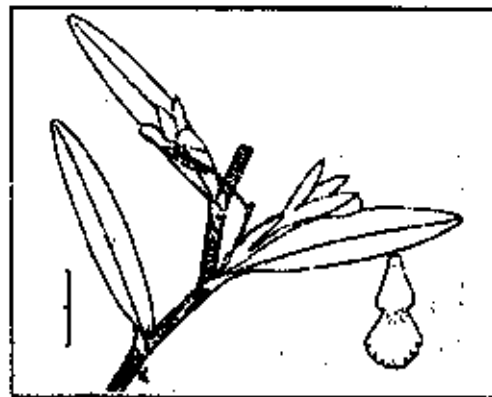

11.060 - *Dendrobium ochraceum* De Wild. Cánh-sét

Phong lan có thân hình trụ tròn, hơi chữ chi, to 4-5 mm, có lông đen. Lá có phiến tròn dài, to 5-7 x 1,5-2,5 cm, đầu có 2 thùy không bằng nhau. Pháthoa ngắn trên nách lá; hoa cao 2,5-3 cm; phiến hoa *quấn* xoan xoan, nhọn; cánh hoa bìa *giùn*; môi có thùy cạnh tròn, thùy chót *giùn*, chót lõm.

B, Côngtum (hình theo Seidenfaden).

- Tepals twisted, lip with emarginate recurved apex.

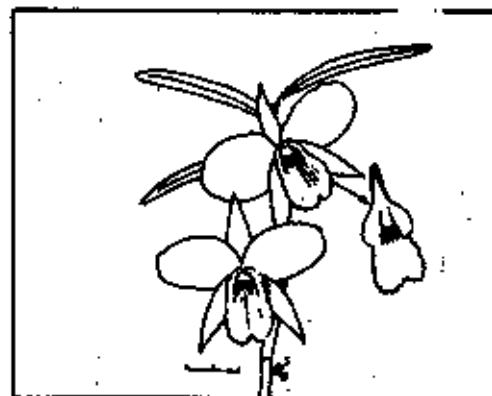

11.061 - *Dendrobium virgineum* Reichb. f. Hồng tâm.

Phong lan thành bụi với thân cao 40-60 cm; lông có rãnh, to 6-7 mm. Lá có phiến tròn dài, to 5-7 x 1,5-2,7 cm, chót có 2 thùy nhỏ, không bằng nhau, mặt dưới có lông. Chùm dài 2-3 cm; cọng và noãn sào dài 1,5-2 cm; hoa trắng, đỏ ở tâm; lá đài giữa dài 22-30 mm; cánh hoa cạnh với 7 gân; môi hình tròn, dài 27 mm, có 5 gân dỏ đỏ.

Bachmã, Côngtum, Bảolộc.

- Flowers white; epichile orbicular at apex (*D. kongtumensis* Gagn.).

11.062 - *Dendrobium infundibulum* Lindl.

Lan làm thành bụi cao 20-30 cm. Lá có phiến to 10 x 1 cm. Hoa to, trắng, đẹp; lá đài giữa có 3-4 cm; môi dài 3,5-4,5 cm, hậthiệt rộng hơn thượngthiệt, có chai chẻ, thượngthiệt có bìa rìa, chót lõm sâu.

Rừng dày trên 1.200 m, nơi không bị lửa rừng; Bửđăng (hình theo Seidenfaden).

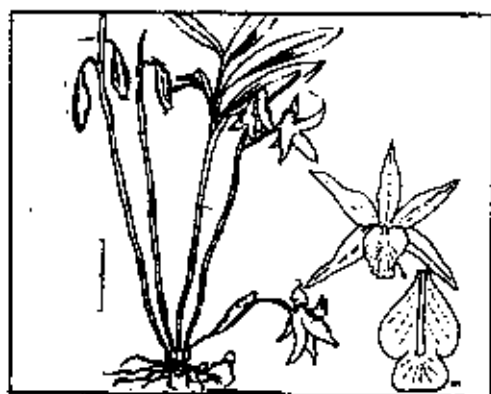
- Plant to 30 cm high; flowers large, white.

11.063 - *Dendrobium wattii* (Hook. f.) Reichb. f.
Hoatlan.

Phonglan thành bụi đứng cao 20-30 cm; thân hình trụ, to 6-8 mm, *hẹp lại và có phù ở đáy*. Lá có phiến thon dài 6-9 cm, rộng 10-13 mm, dai, không lông. Pháthoa 1-3 hoa to 5 cm; phiếnhoa giống nhau, *trắng*, dài 3 cm, môi có *bót vàng*, có 3 sóng dọc, bìa giúm hay rìa, thùy giữa *đầu cắt ngang*.

Núi cao: Bùđăng, Đàlat, Langbian. Rất gần *D. formosum*.

- Flowers white with central yellow blotch (*D. everardii* Gagn., *D. longicornu* Guill. non Lindl.).

11.064 - *Dendrobium longicornu* Lindl. Daigiác.

Phonglan cao 30-35 cm; thân mảnh to vào 4-5 mm. Lá có phiến thon, dài 5-7,5 cm, không hay có lông ngắn, *bẹ có lông đen*. Pháthoa 1-3 hoa *trắng hay vàngvàng* với *môi vàng có sọc cam* và dải giữa cam; phiếnhoa cao 1,8 cm, môi có *đáy hẹp*, dài 3 cm, có 3 gân dọc, thùy *chót đầu tù*.

Rừng dày: Hoàngliênsơn, Tamđảo, đỉnh Langbian.

- Flowers white with lip yellow, red stiped.

11.065 - *Dendrobium williamsonii* Day & Reichb. f.
Binhminh.

Phonglan có thân cao 30 cm; *bẹ lá có lông thưa, denden*. Phiến lá trònđài to 10 x 2 cm, *chót có 2 răng không bằng nhau*. Cọng thường mang 2 hoa; hoa to, đẹp; phiếnhoa *màu ngà, chót vàngvàng*; *láđài có sóng; môi vàngvàng, có bót cam đậm*, có lông như gai đứng.

Rất gần loài trên, nhưng *noãnào không nhận sóng từ láđài*. Bànà, Đàlat.

- Keel on sepals back not continuing down the ovary.

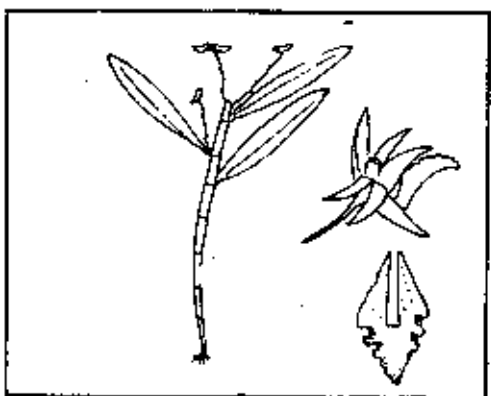
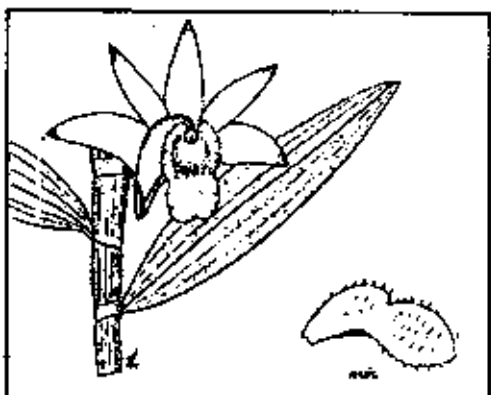
Stachyobium:

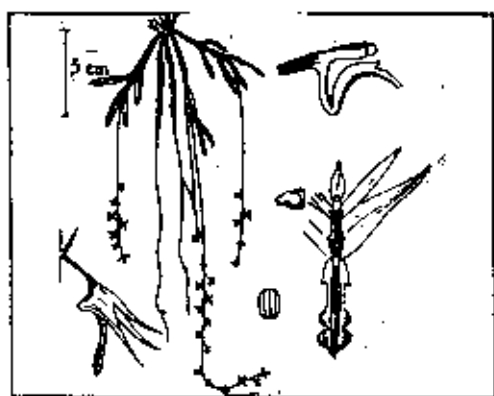
11.066 - *Dendrobium incurvum* Lindl. Hạclan

Thân hơi hình thoi. Lá thon hẹp dài. Chùm ít hoa ở nách lá; hoa có *láđài giữa cao 10 mm*; môi *ninh thoi hai lần dài hơn ngang, không thùy cạnh rõ*, đứng, *đáy dính vào cột tạo móng cao 2 mm*, cục chai *cắt ngang ở đầu*; *cằm hẹp*.

Bàolộc, Nam Cátliên.

- Lip without sidelobes, with greenish purple veins, median callus truncate.

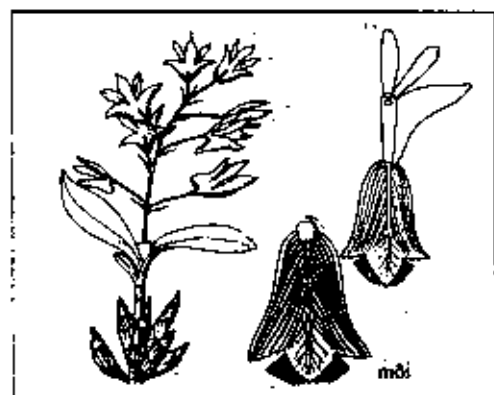

11.067 - Dendrobium hemimelanoglossum Guill. Phinũ.

Phonglan thành bụi *thòng*; thân dài 5 cm, to 1-2 mm. Lá có phiến hẹp, dài 2-7 cm, đầu tù hay nhọn. Chùm dài, mảnh; hoa *xanhxanh*, cao 9 mm; lá đài hẹp; cánh hoa thon, cao 7 mm; môi dài có thủy chót giún, *tím đen*. Nang dài 1,4 cm.

Đàlat. (hi.h theo)

- Pendent; flowers on long raceme, greenish with lip dark violet on mid lobe (*D. bonianum* auct., non Gagn., Phạm Hoàng).

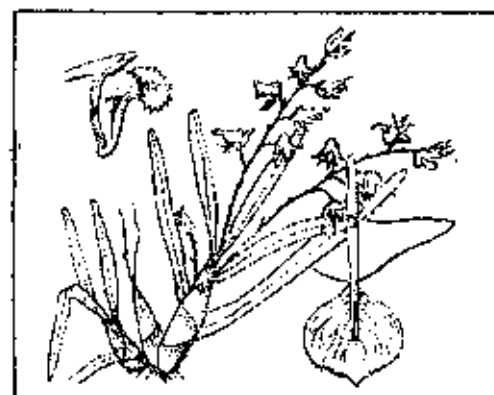

11.068 - Dendrobium delacourii Guill. Diẽulan.

Phonglan thành bụi có thể cao 40 cm. Lá có phiến tròn dài đến hẹp, dài 9 cm. Chùm dài 10-20 cm, hơi dày; hoa *vàng tươi*, *môi vàng đậm*; phiến hoa cao vào 1,1 cm; cánh hoa rộng ở trên; môi có *sọc tía*, có 3 thủy, 3 sóng ở giữa và *riạ dài ở thủy giữa*; phách khối 4.

Quảng trị, Đờngnai, Sôngbẻ, Tâyninh.

- Flowers light yellow, lip with purple stripes (*D. ciliatum* Auct. non Par. ex Hook. f.).

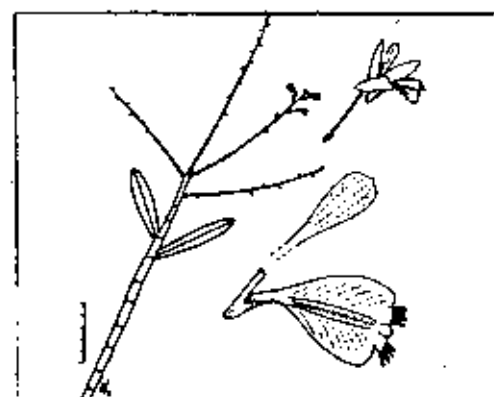

11.069 - Dendrobium langbianense Gagn.. Lan bang.

Phonglan thành *bụi nhỏ*; thân cao 1-2 cm mà *thối*, phù thành *thoi*, mang 4-6 lá có phiến hẹp, dài 1-3 cm, đầu *lõm*. Chùm 1-3 ở *nách lá*; hoa *màu tái*, *ống 1 cm*; lá đài giữa hẹp nhọn, dài 6,5 mm; cánh hoa thon, dài 7 mm; môi có 3 thủy *cạn*, có *sọc đỏ hay nâu đậm*, *bia có rãnh và dợn*.

Đàlat.

- Flowers pale, epichile 3-lobate at apex, red or dark brown striped.

11.070 - Dendrobium venustum Teijsm. & Binn.. Yẽudiẽu.

Phonglan có thân cao 30-40 cm, *lóng dài, tròn*, to 8-9 mm, *láng*. Lá có phiến hẹp, to 9 x 1,5 cm, *mỏng*, *gân 7*. Phách hoa chia nhánh ở *ngọn*, dài đến 20 cm; hoa *lục môi vàng*; *cọng và noãn sào dài 11 mm*; môi tamgiác ngược, có 3 sóng giữa và 2 bên có *hiều gân xéo*, *gân mũi có riạ dài*.

Trungbộ đến Đờngnai, Tâyninh.

- Flowers with tepals 11 mm long, green with yellow lip (*D. ciliatum* Par. ex Hook. f.).

11.071 - *Dendrobium simondii* Gagn.

Thân cao 10-20 cm. Lá có phiến to 7 x 1,7 cm, chót có 2 tua hơi không bằng nhau. Pháth hoa gần ngọn dài 8-12 cm; hoa 8-19, khá to, trắng hơi lục, môi có thùy cạnh ứng tia, thùy giữa có đốm tia; cọng và noãn sào dài 1-2 cm; lá đài giữa cao 14-19 mm; môi có 3 sóng dọc lục.

Tây Ninh (hình theo Simond)

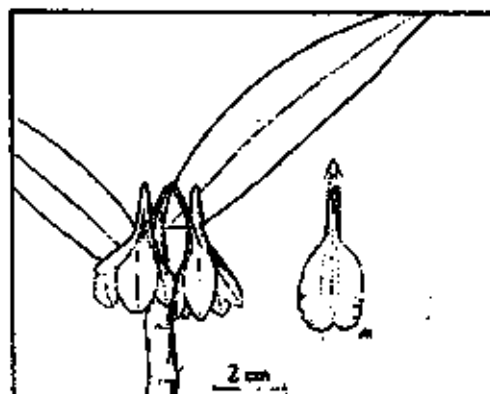
- Flowers greenish white, lip with raised purple sidelobes, epichile with mauve dots, 3 green keels on blade.

Pedunculatum:**11.072 - *Dendrobium cumulatum* Lindl. Phong phú.**

Phong lan có thân hình trụ cao 10-20 cm, to 6-8 mm, lông dài 1,5-2 cm. Lá có phiến thon hẹp, dài vào 10 cm, rộng 2 cm, chót nhọn. Hoa từng cặp, trắng hay ngà, có đốm đỏ tia; cọng và noãn sào dài 3-3,5 cm; phiến hoa dài 2 cm; môi có móng dài 1,5 cm, phiến hẹp dài ở đáy.

Đà Lạt.

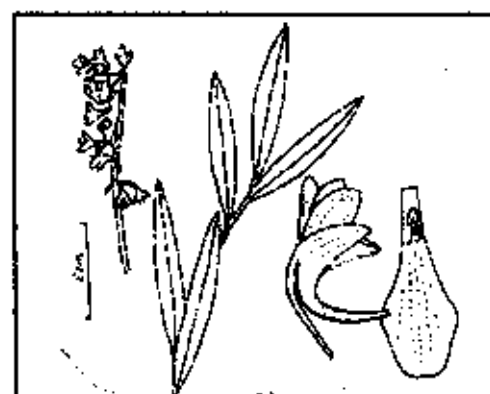
- Flowers cream with magenta spots.

11.073 - *Dendrobium intricatum* Gagn. Luôn

Phong lan có thân đứng mảnh, to 2-3 mm. Lá có phiến thon, to 5-10 x 1-1,5 cm, mỏng, gân chánh 5. Chùm ngắn ở phần không lá, mang ít hoa hương hường; cọng và noãn sào dài 15 mm; lá đài giữa dài 1 cm, 7 gân, lá đài cạnh kéo dài xuống móng; môi xoan, có cọng dài, phần dưới có 1 sóng hình móng ngựa, móng dài, nhọn; cột 3 mm.

Rừng dày: Đà Lạt, Bà Rịa, Phú Quốc.

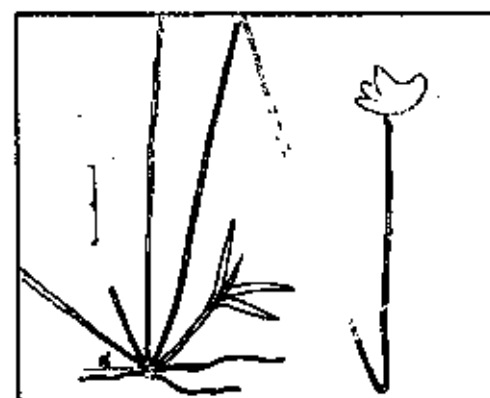
- Flowers pinkish; lip with horse-shoe-shaped crest, spur curved.

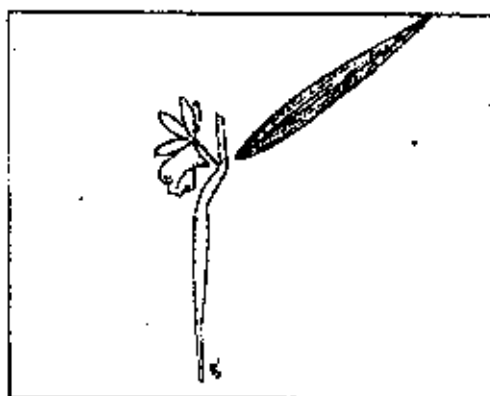
11.074 - *Dendrobium filicaule* Gagn. Mộc lan chi.

Lan có thân mảnh như chỉ, dài 20-30 cm, to 1 mm, màu rơm. Lá như lá Hoabán, to 5 x 0,5 cm, nhọn. Pháth hoa ở ngọn, 1-hoa; lá hoa nhỏ; hoa hương lợt, dài 1,5 cm; lá đài giữa to 9 x 4 mm, 5 gân; cánh hoa 3 gân, to 10 x 3 mm; môi dài 17 mm, 3 thùy; cột cao 3 mm.

Trên rêu và mùn: Bạch Mã.

- On rock or humus; flowers pink.

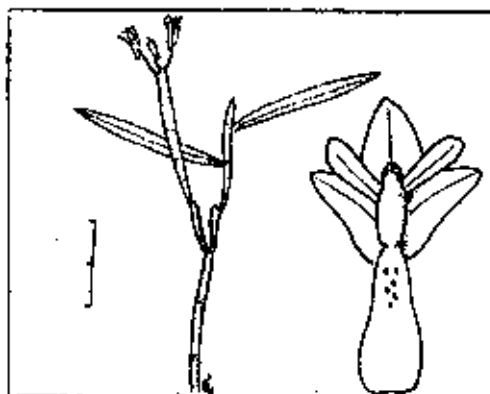

11.075 - *Dendrobium pseudointricatum* Guill. Mộc lan rói.

Lan nhỏ, cao vào 10 cm, có thân to 6-8 mm, từ từ hẹp ở đáy. Lá thon hẹp, dài 5-7 cm, rộng 7-15 mm, Chùm 2 hoa nơi lá đã rụng; hoa trắng hay hơi vàng, có cọng và noãn sào dài 1-1,5 cm, lá đài và cánh hoa dài vào 1 cm, 3 gân; môi dài 15 mm, mặt trên có đám lông quăn ở chót.

Bàolộc.

- Flowers white or yellowish.

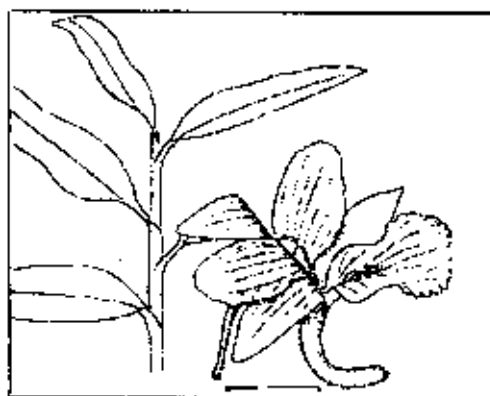

11.076 - *Dendrobium parvum* Reichb. f. Tiếuthạch.

Phong lan có thân mảnh, dài đến 50 cm, to 1 cm, đẹp, vàng, chia nhánh. Lá có phiến hẹp dài, to 3-6 x 0,6-0,8 cm, mau rụng. Chùm ngắn mang 4-5 hoa nhỏ, lục vàng vàng có đốm tía; cọng và noãn sào dài vào 1 cm; lá đài trên cao 2 mm; cánh hoa cạnh dài 3,5 mm; môi có móng dài 6 mm, phiến 9 mm, bầu dục, đầu lõm, có đốm tía ở hạ thuyệt; cột 5 mm.

Langbian, Đàlạt.

- Tepals whitish or light yellow, lip yellow with purple spots on hypochile (*D. parvoides* Guill.).

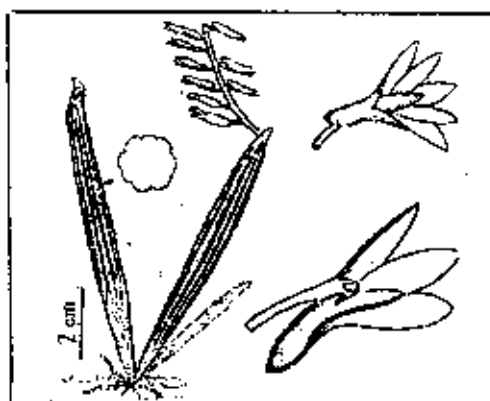

11.077 - *Dendrobium hamatum* Rolfe. Mộc lan móc.

Thân hình trụ đều, không nhánh; lá có bẹ. Phát hoa ngắn; tương đối ít hoa; hoa tương đối nhỏ; lá đài lưng cao 16-18 mm, lá đài cạnh cạnh dính nhau ở đáy thành móng cong; môi hình tròn, thượng thuyệt dứng.

N (hình theo Seidenfaden).

- Inflorescence short; lip panduriform, epichile with wavy edges.

11.078 - *Dendrobium secundum* (Bl.) Lindl. Báo hi.

Phong lan cao 50-70 cm, thân hình thoi, có rãnh. Lá có phiến tròn dài hay thon, dài 6-14 cm đều nhọn, có 2 thùy. Chùm đứng xéo, dày; hoa gần một bên, tía môi vàng; phiến hoa xoắn nhọn; môi dài 1,3 cm, có phụ bộ hình móng ngựa gần đáy.

Thông thường ở rừng trung và cao nguyên: Buônmethuột, Phanrang, Langbian, Bàolộc, Địnhquán, Sôngbé..

- Inflorescence bearing purple secund flowers (*Pedilonum secundum* Bl.).

Grastidium:

11.079 - *Dendrobium salaccense* (Bl.) Lindl. Mọclan Salác.

Bụi cao 0,5-0,7 m; thân hình trụ có sọc dọc; lông dài vào 2 cm. Lá dài vào 13 cm, rộng vào 1-1,3 cm, chót có 2 thùy bất xứng. Pháth hoa ngoài nách lá, 2-3 hoa vàng tươi; lá đài giữa thon, dài 6-8 mm; cánh hoa hẹp hơn; môi nhọn, nguyên, mỏng, có đốm đỏ và một sọc giữa. Nang dài 1,4 cm.

Rừng thưa đến 1.500 m: Nghệ Tĩnh, Langhanh, Đalat, Biênhòa (hình theo Hooker).

- Flowers yellow or light yellow; lip red dotted (*Grastidium salaccense* Bl., *D. cachicartii* auct. non Hook. f.).

Distichophyllum:

11.080 - *Dendrobium ellipsophyllum* Tang & Wang. Hươngduyên.

Phonglan thành bụi, cao 30-50 cm; thân có 4 cạnh tròn. Lá songdinh, phiến ngắn, đầu tròn, bẹ còn lại ở thân. Hoa cõdộc, đối diện với lá, thơm, trắng hay vàng xanh với môi có 3 sọc đỏ đậm; cột có đầu xanh; noãn sào dài.

Rừng từ Vinh đến Lâmđồng, 900-1.500 m; màu đỏ thay đổi; V-VI.

- Flowers white or yellow; lip with 3 red stripes (*D. revolutum* auct. non Lindl.).

11.081 - *Dendrobium oligophyllum* Gagn.

Phonglan nhỏ, có thân hình trụ dài 6-8 cm, to 3-6 mm. Lá 2-7, phiến bầu dục thon, to 3-4 x 1-1,5 cm. Hoa đối diện với lá; lá đài giữa cao 6-8 mm; môi hình đôn, có 3 sọc dọc, thùy cạnh tamgiác tù, thùy chót xoan ngang. Nang cao 1,5 cm.

Vùng Đalat, Nam Cát Tiên (hình theo Simmond).

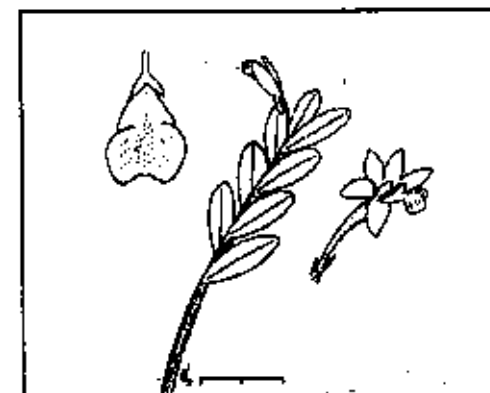
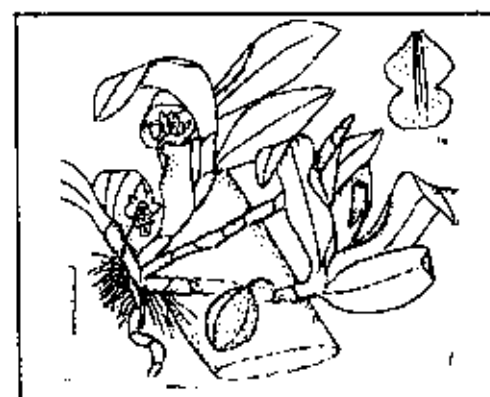
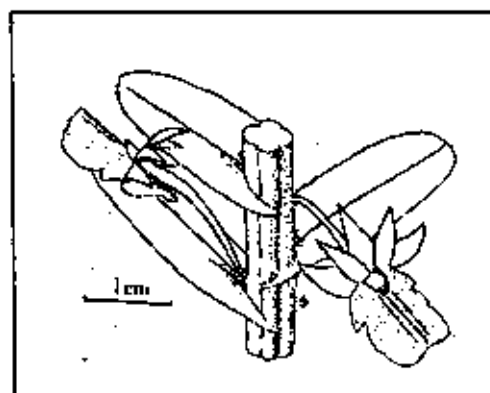
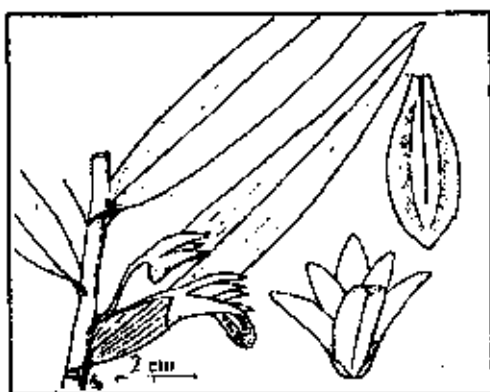
- Flowers opposed to leaves; lip with side lobes triangular.

10.082 - *Dendrobium uniflorum* Griff.

Thân dài đến 45 cm, lông ngắn, to 3-4 mm, có rãnh cạn. Lá songdinh, phiến xoan tròn dài, to 4 x 1 cm. Hoa cõdộc, mọc ngoài nách lá, vàng tươi hay trắng với môi xanh xanh hay nâu; cọng và noãn sào dài 2 cm; lá đài giữa và cánh hoa dài 9-10 mm, rộng 5 mm; môi hình đôn, có 3 thùy cạn, dài 1,5-2 cm.

B qua Quảngtrị, Côngtum, đến Càná, Đalat.

- Flowers white turning yellow with orange or crimson keels (*D. tonkinense* de Willd., *D. revolutum* auct. non Lindl., Gagn.)

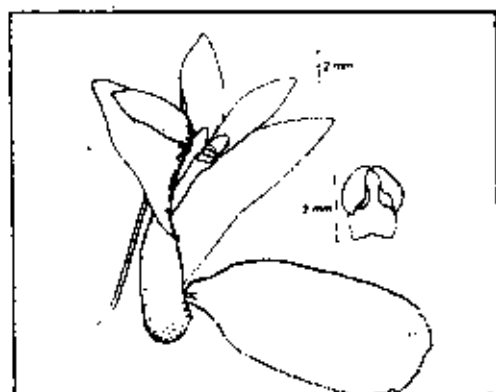
Rhopalanthae:

11.083 - Dendrobium annamense Rolfe

Phonglan; thân thông, dài 40-50 cm. Lá có phiến to 5-7 x 1,5-2 cm. Hoa nhóm 3, vàng ửng tím, môi vàng; lá đài và cánh hoa cao 1 cm; môi dài 15 mm, không thùy cạnh, không sóng; cột cao 2 mm.

T, Langbian (hình của Seidenfaden).

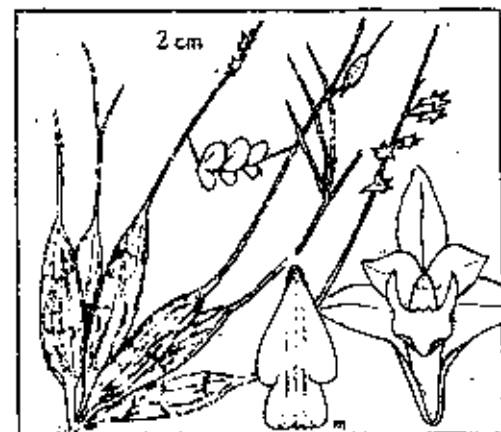
- Flowers yellow with much purple tint, lip yellow.

11.084 - Dendrobium crumenatum Sw. Tuyếtmai, Thạch học, Bạch cầu; White Dove Orchid, Pigeon Orchid. Phonglan thành bụi; thân cao 0,3-1 m, phù ở đáy hình thoi dài 8-10 cm, có 8 cạnh. Lá có phiến tròn dài hay thon dài 5-7 cm, rộng 1-2,5 cm. Hoa có đực hình bèo dậu sáng trắng, miệng vàng; lá đài giữa nhọn, cao 2-3 cm; cánh hoa cao 3 cm, có 3 sóng; môi xoan, có 3 thùy, thùy giữa to; phấn khối 4.

Rừng bình đến trung nguyên: B, Cáná, Báo lộc, Sài Gòn. Thường Tr ở N, gắn trên cây tươi để làm thuốc ("Thạch học" gồm nhiều loài; alc. dendrobin, x. 816) hoa thơm nhưng mau tàn.

- Flowers whitish, yellow on mouth.

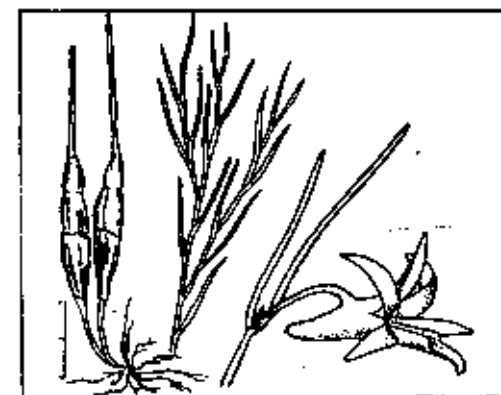

11.085 - Dendrobium exile Schltr. Mộc lan dây.

Bụi cao đến 50 cm. Thân giả hình thoi, có 4 cạnh tròn, phần trên có ít nhánh nhỏ. Lá hình trụ nhọn, dài đến 5 cm, rộng vào 1 mm. Hoa trắng ở nách lá, dài 2 cm, phiến hoa hẹp nhọn, môi dài 1 cm, có 3 thùy cạnh, thùy giữa có đốm nhỏ màu cam nâu; móng dài 5 mm.

Lâm đồng, Đồng nai; XI.

- Tuft to 50 cm high; flowers white; lip with minute red or orange spots (*D. tetraedre* auct., non (Bl.) Lindl.).

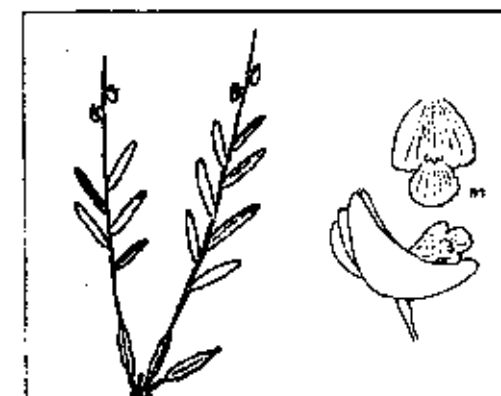

11.086 - Dendrobium hendersonii Hawkes & Heller

Bụi; thân cao đến 40 cm, có cọng dài vào 1 cm, phù thành giả hành 2 lông có 4 cạnh tròn. Lá có phiến tròn dài, to 5-7 x 1,5-2,2 cm. Hoa khá to, dài 1,5 cm; lá đài giữa cao 13 mm; môi có thùy chót ngắn hơn rộng.

Dà Lạt; V

- Stem to 40 cm high; flowers white, lip striped rose.

11.087 - *Dendrobium lomatochilum* Seidenf.

Phonglan thành bụi; thân mảnh cao 10-60 cm, dây phù thành giảnh 2 lông ở đáy. Lá có phiến như kim, to 1 mm, dài 2-3 cm. Hoa cô độc, thơm, trắng hay vàngvàng có sọc tím, dài 1,2 cm; môi dài vào 1 cm, có 3 thùy cạn, có sọc tím, 3 sóng giữa; phầnkhối 4.

Phát hoa thường mọc thành cây. Nhatrang, Đàlạt, Bảolộc.

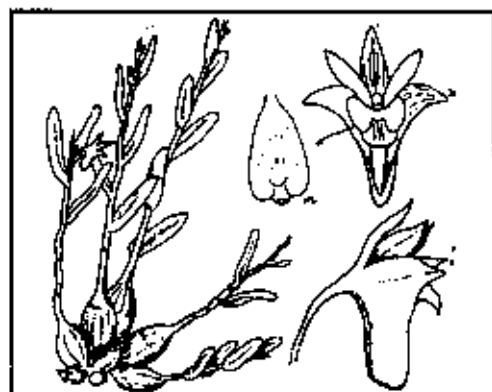
- Flowers white or yellowish purple striped (*D. tenellum* Auct. non Lindl., Phạmhoàng).

11.088 - *Dendrobium podagraria* Hook. f. Tiểuthachhộc.

Phonglan thành bụi; thân cao đến 0,9 m, dây phù thành giảnh dài vào 3 cm, 1-2 lông. Lá có phiến hẹp, dài 3-7 cm, rộng 6-9 mm. Hoa nhỏ, trắng với môi có sọc hồng, dài 5 mm, tamgiác, 3 thùy tròn ở chót.

Thanhhoa qua Binhtrịthiên, GialaiCổngum đến Lâmđồng; IV-V.

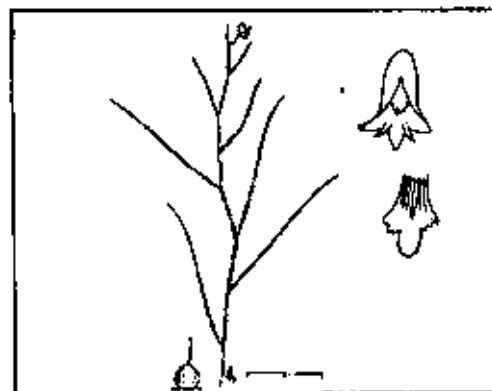
- Flowers white, lip pink striped.

11.089 - *Dendrobium pseudotenellum* Guill. To-mành.

Phonglan thành bụi nhỏ; cãnhành to 1 mm; giảnhành tròntròn, không cọng, to 11-13 mm, do 1 lông, trên đó là một thân mảnh. Lá có phiến hình kim, 30-50 x 0,5 mm, lục tái. Hoa rộng 5 mm, trắng, môi có sọc dọc; ló dài giữa 3 mm, ló dài cạnh 9 mm; môi dài 5 mm, có chai nâu nâu, chót thùy cạnh có răng hay rìa.

Nhatrang, Cổngum, Đàlạt.

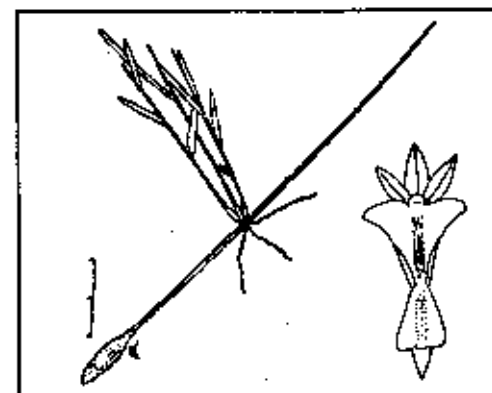
- Flowers 5 mm large, white with lip striped (*D. tenellum* non Lindl., Gagn.).

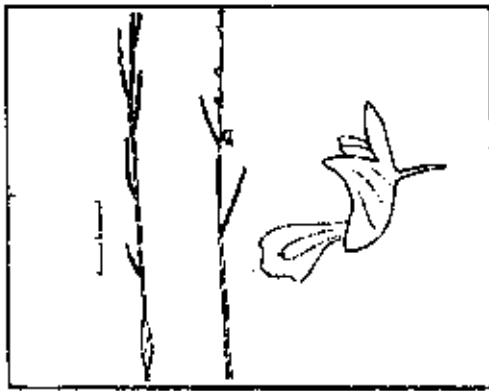
11.090 - *Dendrobium truncatum* Lindl.

Phonglan thành bụi; giảnhành hình thoi, do 2 lông, to 1 cm, vàngvàng; thân mảnh, dài đến 40 cm, lông dài, to 2 mm, vàng, lóng, thường cho ra bụi khác ở trên thân. Lá hẹp, dài đến 2-4 cm, rộng 3 mm, chót tằm. Hoa trắng, thơm, dài 1,5 cm; môi dài 9 mm, thùy cạnh đứng.

GialaiCổngum.

- Flowers white, lip with purple veins.

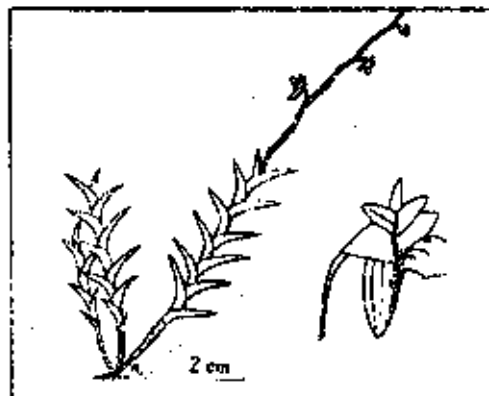
11.091 - *Dendrobium dentatum* Seidenf.

Phonglan thành bụi khá to; thân cao đến 40 cm; lông dài 2-3 cm, to vào 2-3 mm, lông dày phù hình thoi có cọng. Lá có phiến hình trụ, dài 3-4 cm. Hoa ở phần chót của thân, dài vào 12 mm; cánh hoa thon; môi có thùy cạnh và thùy chót bán nguyệt, có răng to.

Rừng vùng núi cao; B, Lâm đồng.

- Epichile with middle lobe dentate.

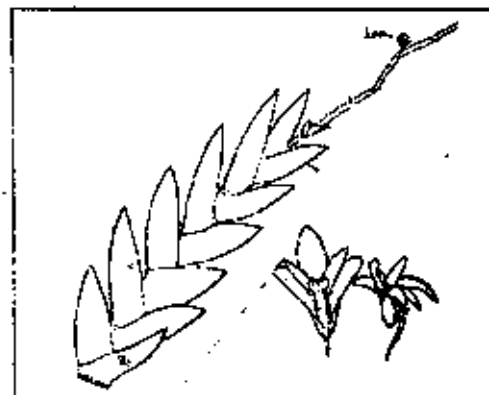
Aporum:

11.092 - *Dendrobium acinaciforme* Roxb.

Phonglan thành bụi cao 20-40 cm. Lá song đính gần như hình trụ, nhọn, dài 3 cm. Phần trên của thân không lá, mang hoa nhỏ, trắng, môi vàng vàng ở tâm, rộng 6 mm, dài 8 mm; phiến hoa tròn dài; môi dài 8-10 mm, hình muỗng có 2 lần lồi hình chữ V.

Hà Nam Ninh, Bana, Đăclác, Côngtum, Địnhquán, Phú quốc.

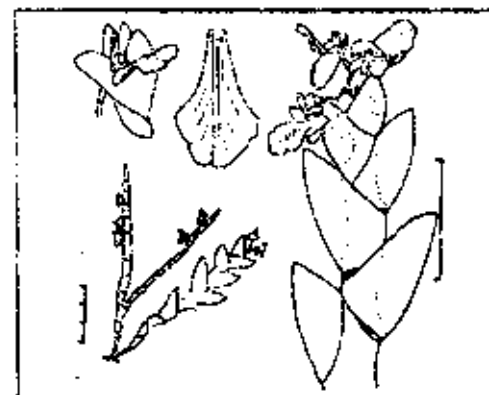
- Upper part of stem aphyllous; flowers white, lip yellowish at centre (*D. banaense* Gagn.).

11.093 - *Dendrobium aloifolium* (Bl.) Reichb. f.

Móng-rồng, Phiêm-dồn.
Phonglan có thân cao đến 40 cm, có lá ở phần giữa. Lá trong một phẳng, đẹp, hình dao-găm, dài 2,5 cm. Phần trên của thân hình chữ chi, có lá teo, mang hoa trắng, nhỏ, cao 4-5 mm, một ở mỗi mắt; cánh hoa và lá đài dành; môi hẹp uai 3,5 mm, đầu có 2 thùy tròn.

Rừng luôn luôn xanh, bình đến cao nguyên: Đà Lạt, Bảo Lộc, Địnhquán, Nam Cát Tiên, Tây Ninh.

- Flowers white, 4-5 mm long, on aphyllous top of stem. (*Macrostomium aloifolium* Bl., *D. serra* (Lindl.) Lindl., *D. cochinchinensis* Ridl.).

11.094 - *Dendrobium bilobulatum* Seidenf.

Phiêm-dồn 2-thủy.
Phonglan có thân cao 35-40 cm, có nhánh; lông dài 7-10 cm. Lá đẹp, trong một phẳng, dài 18-22 cm, mau rưng. Phát hoa 1-2-hoa ở chót thân và nách lá rưng; hoa nhỏ, trắng có sọc tím, dài 12 mm; lá đài giữa dài 4 mm; môi dài 14 mm, hình quạt đầu chẻ, có 3 sọc.

Đà Lạt (hình theo Seidenfaden).

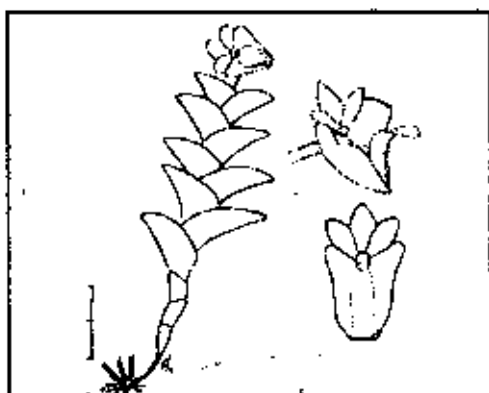
- Flowers white with purple veins.

11.095 - *Dendrobium leonis* (Lindl.) Reichb. f. Su-trâm.

Phonglan thành bụi mang nhiều thân vàng láng, cứng, cao 25 cm, to 1-2 mm. Lá songđỉnh, dẹp trong một phẳng, hình móng dài 1,5-2,5 cm, congcong. Hoa ở ngọn, vàng lợt, có sọc, thơm vani, trên cọng ngắn, dẹp; lá đài giữa cao 7 mm; môi hẹp (ngang rộng dưới 4 mm).

Đàlat, Báochánh, Biênhoà; VII.

- Flowers nearly sessile, light yellow, striped, fragrant (*Aporum leonis* Lindl.).

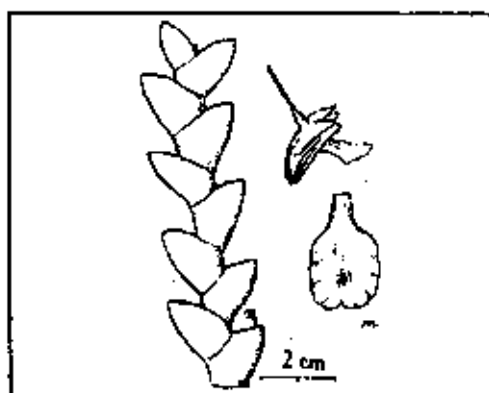

11.096 - *Dendrobium nathanielis* Reichb. f. Lan-trâm.

Phonglan thành bụi cao 10-20 cm. Lá dẹp trong một phẳng, hình tamgiác cao 1-1,5 cm. Hoa thường ở ngọn thân, nhóm 1-8; cọng và noãn sào như chi, dài 1 cm; hoa vàngvàng có sọc đỏ, dài 7-8 mm; lá đài cạnh to nhất, cao 6 mm; môi có cọng (hathiệt) dài 1 mm, phiến vuôngdài, uốn, đầu lõm.

Rừng luôn luôn xanh: Đàlat, Địnhquán.

- Flowers yellow red striped.

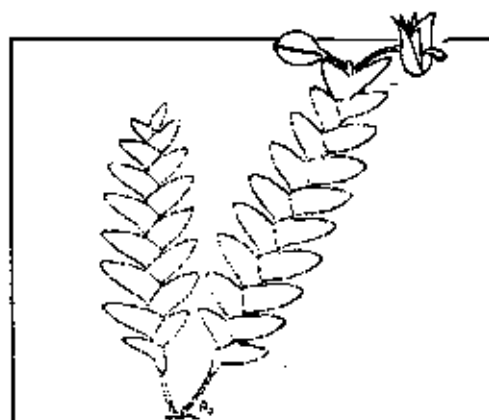

11.097 - *Dendrobium terminale* Parish. & Reichb. f. Lan-trâm.

Phonglan có thân cao 30 cm, mảnh, hơi hẹp ở phần trên. Lá dẹp trong một phẳng, hình dao-găm, dài 1,5-2 cm, rộng 6-8 mm. Hoadầu ở chót thân; láhoa 3-4 mm; hoa hươnghương hay vàngvàng; phiếnhoa cao 6 mm; môi dài 1,5 cm, hấy, tamgiác, có 3 thùy có sọc đỏ ở chót.

Rừng luôn luôn xanh: Vinh, Bìnhtrịthiên, Đànẵng, Côngtum, Lâmđồng.

- Flowers pinkish or yellow, epichile with red veins.

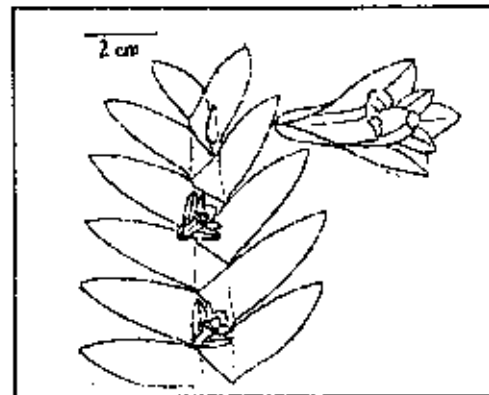

11.098 - *Dendrobium anceps* Sw. Móng-rùa.

Phonglan thành bụi cao đến 80 cm; thân 3-5, chia nhánh, có cành. Lá dẹp trong một phẳng, hình dao nhọn, dài 1,5-2 cm. Hoa cõđộc ở nách lá, dài 1,5 cm, vàng hay cam tía có đốm đỏ; môi xoan, dài (1,5 cm) hơn phiến (6,5 mm), thùy chót có bìa đúng. Nang hình dùi có 6 cạnh.

Loại to trong các *Aporum*; hoa to hơn loài trên.

- Flowers yellow or orange red, with red blotches.

11.099 - *Dendrobium indivisum* (Bl.) Miq.

Phonglan có thân dài 5-30 cm, có lá đến chót. Lá đẹp, trong một phẳng, dài vào 1-2 cm. Phát hoa 1-2 hoa ở chót thân và nách lá, có lá hoa dài bằng noãn sào; hoa nhỏ (rộng 8 mm), lục tái có gân đỏ; cánh hoa xoan thon, dài 1,2 mm; môi có thùy chót tròn, không thùy cạnh, thùy giữa chế hai, đầu tròn; cột ngắn.

Dấclác (hình theo Seidenfaden).

- Flowers light green.

11.100 - *Dendrobium porphyphyllum* Guill.

Phonglan nhỏ, cao 2-8 cm, có cành; thân mang lá to đến chót. Lá song đinh, xoan rộng, nhọn, cao vào 1 cm, có màu đỏ tươi. Hoa ở nách lá chót thân; cọng và noãn sào dài vào 5 mm; phiến hoa cao 1 cm, vàng có sọc; môi có thùy cạnh nhỏ song rõ.

Rừng Dầu tràben: Bảolộc, Dilinh

- Flowers yellow, striped (*D. indivisum* var. *lampangense* Rolfe, *D. neolampangense* Aver.).

11.101 - *Dendrobium mannii* Ridl. Móc-áo.

Phonglan thành bụi mang nhiều thân cao đến 10-20 cm, đẹp đẽ, có theo lá xéo. Lá đẹp trong một phẳng, hình dao nhọn, dài 1-2 cm. Hoa nhóm 1-3 ở ngọn, hay nách lá đã rụng, vàng có sọc đỏ; cọng và noãn sào dài 1 cm; hoa dài 7-12 mm; lá dài giữa và cánh hoa cạnh cao 3,5 mm; môi có móng dài 1 mm, phiến (thượng thiệt) 6 mm, đáy chót buồm, đầu lõm.

Finnom (Đàlạt), Biênhòa.

- Flowers yellow, red striped.

11.102 - *Dendrobium dalatense* Gagn. Mấtrúc.

Phonglan cao hơn 30 cm; thân hẹp. Lá song đinh, thon nhọn, dài 4 cm, cách nhau 6 cm. Phần ngọn của thân không lá, mang hoa trắng, trên cọng và noãn sào dài 1 cm; cánh hoa thon, tã; môi dài 1,5 cm, có nhiều gân dọc, chót thượng thiệt hơi lõm.

Đỉnh Langbian.

- Leaves distant; flowers white.

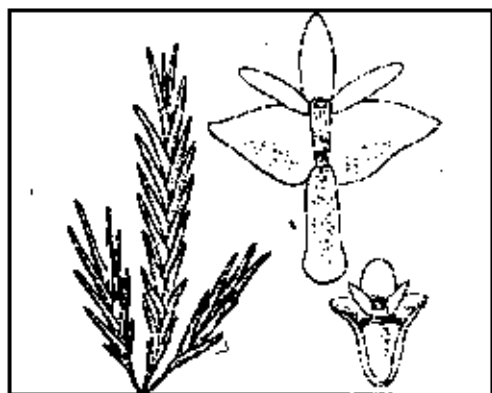
Oxystophyllum:

11.103 - *Dendrobium concinnum* Miq.

Phonglan thành bụi cao 20 cm; thân hình trụ, mang lá songđỉnh, khít nhau, dài 1,5-4 cm, nhọn. Pháthhoa ngắn ở nách lá hay ngọn; hoa nhỏ, dài 1 cm, vàng xanh có khi có đốm tía; láđài tamgiác; cánhhoa hẹp nhọn; môi trònđài, dài 5-6 mm. Nang có 3 cạnh, dài 6 mm.

Rừng luôn luôn xanh 0-1500 m: Đàlat, Diênph, Điện-bà, Phúquốc.

- Flowers yellowish green, purple dotted or not.

11.104 - *Dendrobium excavatum* (Bl.) Miq.

Phonglan cao, thân to 4-5 mm, dài đến 25 cm. Lá songđỉnh, dẹpđẹp, dài vào 3 cm, ngay. Hoa cóđộc ở nách lá, nhỏ, dài vào 5-6 mm, lục tía; láđài giữa cao 5 mm, cánhhoa nhỏ hơn; môi có thùynghiệt trònđài, rộng ở phần chót, thùy chót có chai dài.

Phúquốc (hình theo Seidenfaden).

- Flowers light green; epichile with large calli.

(*Oxystophyllum excavatum* Bl.)

Strongyle:

11.105 - *Dendrobium parviflorum* Reichb. f. ex Lindl. Hươnglan.

Phonglan có thân cao 10-20 cm, hình trụ, xanh. Lá hình trụ dẹpđẹp, nhọn, dài 3-4 cm, to 4-6 mm. Hoa ở ngọn, thơm như Lài, dài 3 cm, vàngvàng hay hường; cọng và noãn sào dài 1,5-2 cm; môi không thùy cạnh, có đầu tròn, có thùy cạn.

Rừng đến cao độ 1.500 m: Quảngtrị, Bàolộc, Đàlat.

- Flowers yellowish or pink (*D. kentrophyllum* auct. non Hook. f.) Phamhoang, *D. hainanensis* Rolfe, *D. salicornoides* auct. non T. & B., Gagn.).

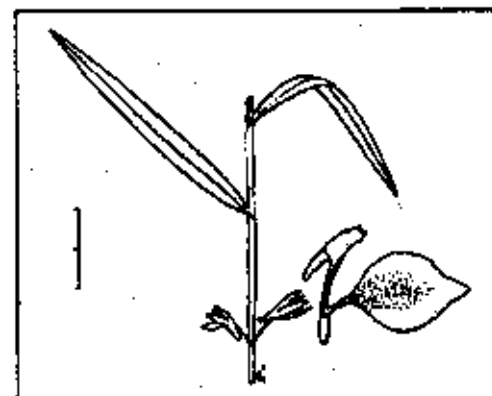
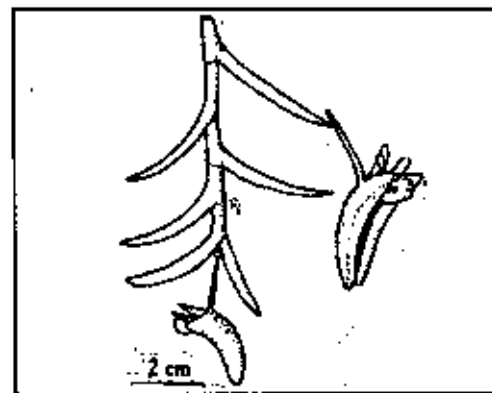
Conostalix:

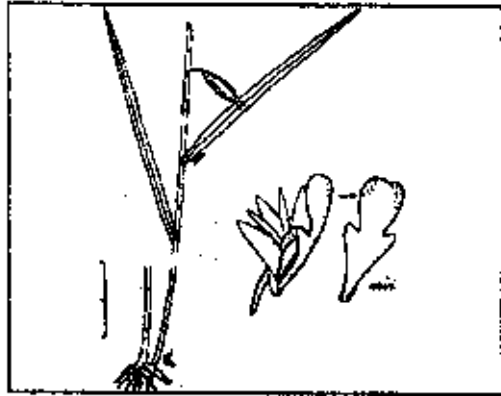
11.106 - *Dendrobium sociale* J.J. Sm. Mộclan đoàn.

Lan có cãnhành bờ dài; thân cao đến 30 cm, mảnh, có lông dài, to 2-3 mm, có rãnh. Lá 3-7, hẹp, to 5-7 x 0,7 cm, bẹ dài, tia. Hoa 1-2; cọng và noãn sào dài vào 1 cm, phiếnhoa dài 1 cm, trắng ứng đỏ lợt; cánhhoa cạnh hẹp; môi có cọng (hathiệt) hẹp, phiến xoan rộng, bìa đúng, có lông ở trên, chót hẹp, có gân đỏ.

Vọngphu, Phúkhánh, đến Đàlat.

- Flowers white or reddish tint; epichile with red veins (*D. nhatrangense* Gagn., *D. alleizettii* Gagn.).

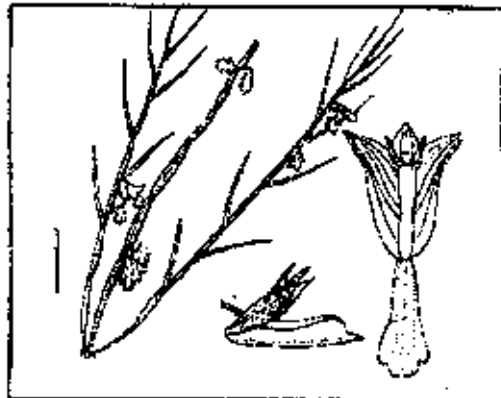

11.107 - *Dendrobium lobbii* Teijsm. & Binn., Mōclan Lobb.

Diqlan thành bụi cao đến 80 cm; thân mảnh, dạng *Hòabán*, to 1,5-2 mm, lông dài 1-2 cm, vàng, láng. Lá hẹp dài, to đến 6,5 x 0,4 cm; bề lúc non có lông ngắn, nâu. Hoa 1-2 *đổidiện* với lá, nhỏ, xanhxanh rồi nâu lợt; láđài giữa dài 5-6 mm, cánhhoa hẹp hơn láđài; môi trắng, hình đôn; cột cao 1,5 mm. Nang dài 12 mm.

Nơi nước có thể ngập: vùng Đàlat, N.

- Terrestrial; flowers greenish then brownish; lip white. (*D. conostalix* Reichb. f.).

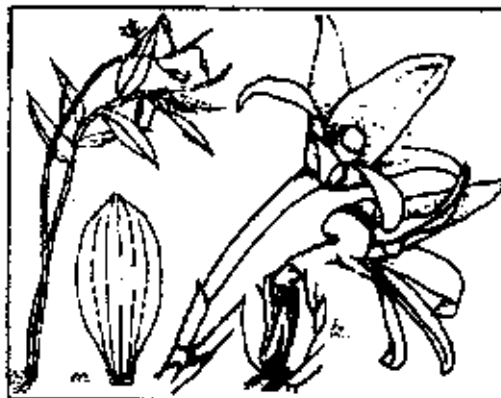

11.108 - *Dendrobium pachyglossum* Par. & Reichb. f., Mōclan luồi-dày.

Phonglan thông dài đến 1 m, hay trên đá có thân hình trụ hẹp (to 4-5 mm). Lá không cuống, có phiến cứng thon hẹp, to 9 x 0,3 cm, đầu nhọn. Pháthoa 2-4 hoa, *đổidiện* với lá; hoa vàng xanh có gân nâu, môi trắng bìa vàng xanh; láđài giữa dài 5 mm; cột trắng.

Rừng vùng núi: Cōngtum, Đàlat, Bàolộc, Biēnhòa.

- Epiphytic or epilithic; flowers green yellow, lip white (*D. fallax* Guill.).

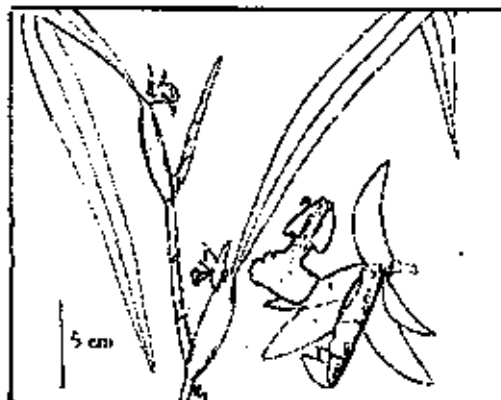

11.109 - *Dendrobium viridulum* Ridl.

Phonglan; thân thông, mảnh, dài 30-60 cm, rộng 4-5 mm. Lá thon, to 5-6,5 x 1,6-2 cm, chót có 2 thùy không bằng nhau. Pháthoa ngắn ở thân đã rụng lá, chùm mang 1-3 hoa lục dợt vàng lợt, to vào 1,5 cm; môi xoan, dài 11-12 mm; trụ cao 3 mm.

Rừng thưa ẩm: Lộcnhinh; VI (hình của N.t. Tịch).

- Epiphytic, pendulous; flowers on defoliated stem, yellowish-green

11.110 - *Flickingeria albopurpurea* Seidenf.

Phonglan có cãnhành bò và thân thông, dài 60-100 cm, có rễ ở mắt; giảnhành hình thoi dài 5-6 cm, láng. Lá duy nhất; phiến dài 15-20 cm, rộng 2,5 cm. Hoa 1, trắng hay ngà, môi hường mặt trong; cánhhoa hẹp hơn láđài; cột ngắn.

Vùng Đàlat.

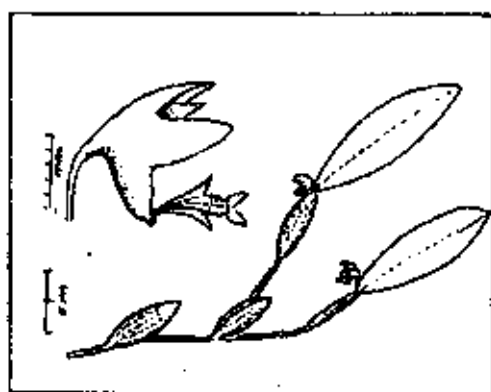
- Pseudobulb monophyllous; flowers 1, white or ivory, lip pink (*Dendrobium macrei* Auct. non Lindl.).

11.111 - *Flickengeria forcipata* (Krzl.) Hawkes

Cành phân chia nhánh mang giả hành *đẹp*, hình *thấu kính*. Lá 1; phiến thon hẹp, dài 5-7 cm, rộng 1-2 cm. Hoa *vàng lợt*; môi có *thùy cạnh tam giác nhọn*, bìa dứng, thượng thiệt không xếp dọc, có 2 thùy nhọn.

Sapa, Gialai Công tum.

- Pseudobulbs discoid, compressed; flowers pale yellow (*Desmotrichum forcipatum* Krzl.).

11.112 - *Flickengeria angustifolia* (Bl.) Hawkes.

Phong lan thành bụi thường *thông*; cành phân nhánh, chia nhánh; giả hành hình *dùi* cao 2-4 cm. Lá *cứng*, dài 4-10 cm, rộng 5-10 mm. Hoa 1 ở *chót* giả hành, *nhỏ*, không rộng hơn 12 mm, *đỏ đỏ*; lá đài 5 mm; môi dài 1 cm, 2 thùy cạnh tam giác, thùy giữa *ché* hai, *chót đỏ cam*; phấn khối 4.

Quảng trị, Gialai Công tum, Lâm đồng (hình theo Gagnepain).

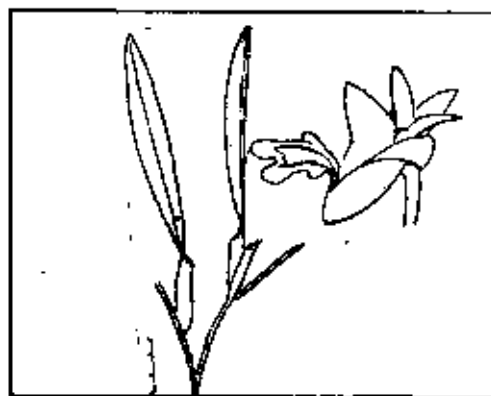
- Flowers pinkish, lip orange at apex (*Desmotrichum angustifolium* Bl., *D. poilanei* Gagn...).

11.113 - *Flickengeria bancana* (J.J. Sm.) Hawkes.

Cành dài, mang giả hành *dài dài*. Lá *xoan* thon, rộng 2 cm. Phấn hoa, khi rung để theo *lổ* to cạnh lá, có *lá hoa cam*, dài 8-10 mm; lá đài có *sọc vàng*; cánh hoa *vàng đỏ*; hạt *thiệt tia*, thượng thiệt *cam đỏ*, *sóng tia đậm*.

VN.

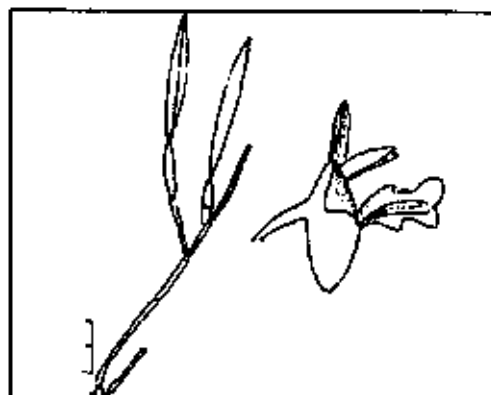
- Bracts orange red; sepals with yellow stries; petals yellow; hypochile purple, epichile red orange, with dark purple crests (*Dendrobium bancanum* J.J. Sm.).

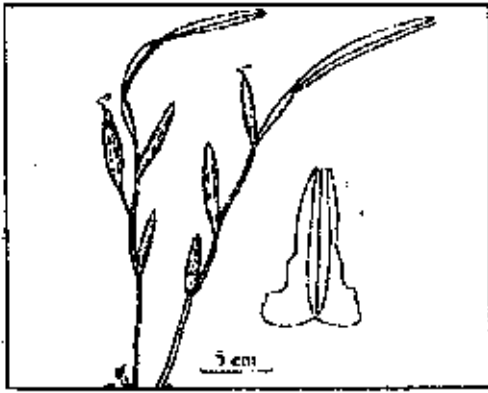
11.114 - *Flickengeria ritaeana* (King & Pantl.) Hawkes.

Cành với đoạn 2 *lóng* mang thân *dứng*, chia nhánh, với nhiều giả hành hình *thoi*. Lá 1, phiến thon hẹp, to 5 x 1 cm. Phiến hoa *trắng hay trắng lục lục*, môi *trắng*; thượng thiệt *lục lục* với *sóng tia đậm*; *cằm ngắn*, dài cỡ với lá đài giữa..

Tam đảo.

- Tepals white or greenish white, epichile light greenish white, with deep purple lateral keels (*Dendrobium ritaeana* King & Pantl.).

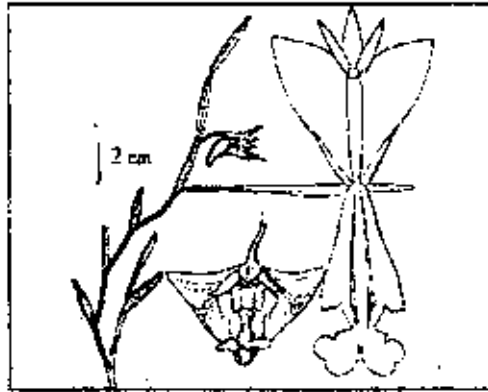

11.115 - *Flickengeria fimbriata* (Bl.) Hawkes

Phong lan có cành bò dài; thân đứng mang đầy đốm giả hành hình thoi dài 5-6 cm. Lá cứng, có phiến tròn dài, dài 10-20 cm, đầu tròn. Pháthoa 1 hoa, ở đáy lá; cọng và noãn sào dài 1 cm; hoa màu ngà, có đốm hương; môi hình chữ T, có thùy chót dài 2 cm, vàng, có 3 sóng dọc và đốm ở bia; phấn khối 4.

Nhatrang, Bảo lộc, Thủ Đức, Phước Tuy; X-IV.

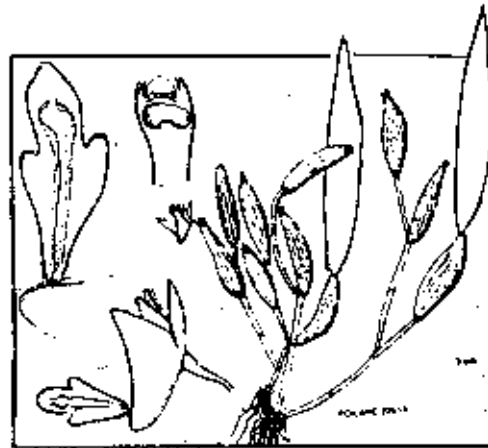
- Flowers ivory with red or brown spots (*Desmotrichum fimbriatum* Bl., *D. plicatile* (Lindl.) Phamhoang, *D. grandiflorum* Gagn.).

11.116 - *Flickengeria stenoglossa* (Gagn.) Seidenf.

Phong lan thành bụi cao 20 cm; giả hành có tầng, giả hành chót mang một lá hẹp, dài 9-12 cm, rộng 0,6 cm, đầu tù. Pháthoa 1 hoa trắng trắng hay vàng vàng, dài 2 cm; cọng dài; môi gắn trên móng, có 2 vòng dọc, tia, có 3 thùy, thùy chót vàng; phấn khối 4.

Dà Lạt.

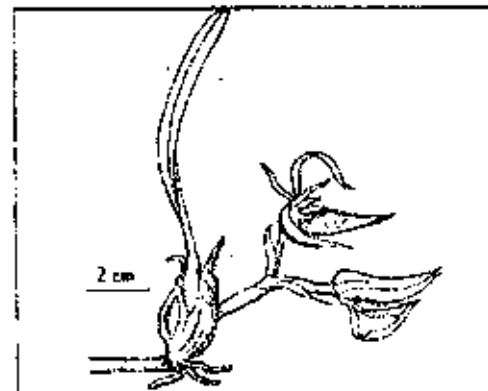
- Tuft to 20 cm high; flowers whitish (*Dendrobium stenoglossum* Gagn.).

11.117 - *Flickengeria vietnamensis* Seidenf.

Bụi phụ sinh nhỏ, cao 12 cm; thân chia nhánh; giả hành hình thoi, cao 2-3 cm. Lá 1; phiến thon, to 7,5 x 1 cm. Hoa 1 ở chót giả hành; lá đài và cánh hoa màu ngà; lá đài giữa cao 6,5 mm; môi cao 1 cm, có 2 sóng dọc, hạt tiết có 2 bớt tím hương, thượng thiệt nâu hay vàng.

Bảo lộc (hình theo Seidenfaden).

- Tuft 12 cm high; pseudobulbs 2-3 cm long; tepals cream; hypochile with 2 pink blotches, epichile brown or yellow.

11.118 - *Sunipia andersonii* (King & Pantl.) Hunt.

Cành bò dài, to 1 mm; giả hành cao 1-2 cm, to 1 cm, không cạnh. Lá 1; phiến dài 4-10 cm, rộng 1 cm, đầu có 2 thùy tròn không bằng nhau; cuống vào 1 cm. Pháthoa 1-2 hoa nhỏ, vàng vàng, tâm đỏ; phiến hoa cao 7-8 mm; môi dày, dài 5-7 mm, rộng 4 mm; phấn khối 4.

Dà Lạt.

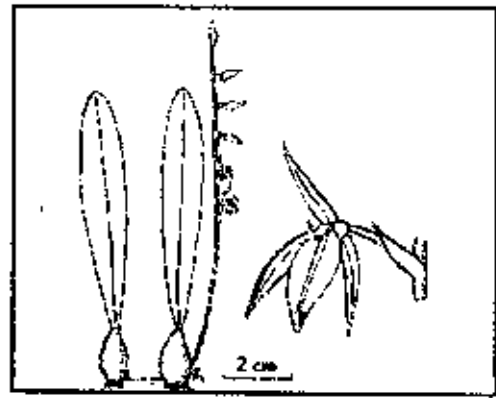
- Flowers yellowish, centre red (*Ione andersonii* King & Pantl., *I. purpurata* Braid).

11.119 - *Sunipia annamensis* (Ridl.) P.F. Hunt.

Cành nhỏ dài, to 2 mm; giả hành cao 1,5 cm, to 1 cm, tròn tròn. Lá 1; phiến cao 7-8 cm, rộng 12-15 mm. Chùm ở đáy giả hành, cao 10-15 cm; phiến hoa trắng có gân đỏ; cánh hoa nhỏ; môi bầu dục thon, đầu tù, màu đỏ đều,

Phía nam đỉnh Langbian, 1.700 m; II.

- Flowers white with red veins (*Ione annamensis* Ridl., *I. palacea* auct. non Lindl., Phạm Hoàng).

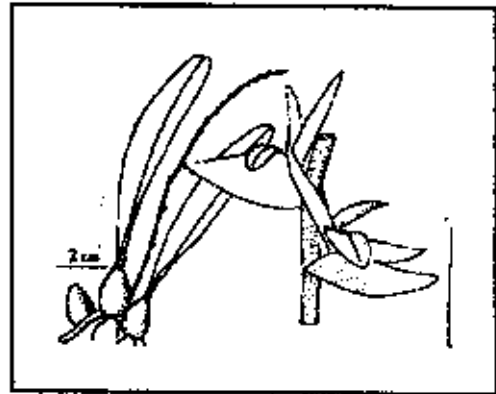

11.120 - *Sunipia racemosa* (J.E. Sm.) Tang & Wang.

Cành nhỏ to 3 mm, có vảy; giả hành cách nhau 3-4 cm, xoắn, có 4 cạnh. Lá 1; phiến dài đến 16 cm, chót có 2 thuỳ tròn. Phát hoa cao 20 cm, mang nhiều hoa; lá hoa to, dài 5-10 mm, nâu, trục trắng; hoa song đỉnh xanh xanh có sọc đỏ; cánh hoa nhỏ hơn lá đài, gần như tròn; môi xoắn, hẹp, dài 5 mm; phấn khối 4.

Dà Lạt.

- Bracts developed; flowers greenish red striped (*Stelis racemosa* J.E. Sm., *Ione siamensis* Rolfe).

11.121 - *Cryptochilus ctenostachya* Gagn. Ẩn thiết trâm.

Phong lan thành bụi dày, nhỏ; cành nhỏ dài rế, mang giả hành gần nhau, dài 2,5-3 cm, có 2-3 be. Lá 2-3; phiến thon hẹp, to 3-7 x 1,5-1,8 cm, dẹt; cuống ngắn. Chùm song đỉnh (như xương cá, hay cái lược) ở ngọn; lá hoa dài 4-6 mm; hoa vàng, nhỏ; lá đài dính nhau đến 1/2, dài vào 3,5-4 mm; cánh hoa thon, dài 3 mm; môi không thò, thon dài 3,5 mm; noãn sào có vài lông.

Sapa (hình theo Gagnepain).

- Flowers yellow; tepals 4 mm long (*C. petelotii* Gagn.)

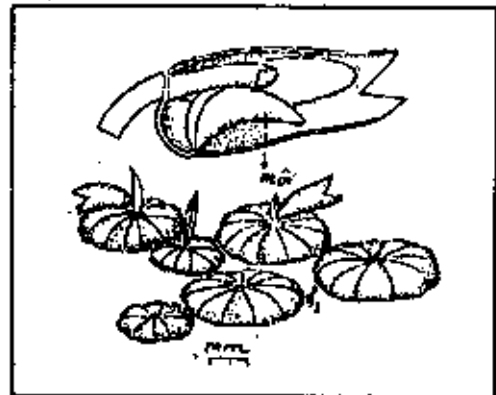

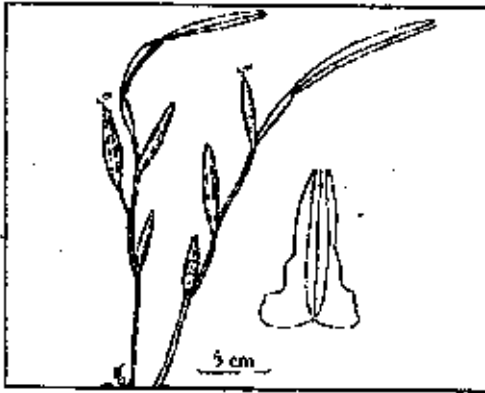
11.122 - *Porpax elwesii* (Reichb. f.) Rolfe.

Phong lan nhỏ; giả hành tròn bẹp, to 1 cm, có 8-10 cạnh thấp. Lá 2, mau rặng; phiến dài 10-12 mm mà thôi. Hoa có độc, đỏ, với 2 lá hoa; đài dính thành ống; môi xoắn, dài 3 mm; phấn khối 8.

Núi Dinh.

- Flowers on apex of pseudobulb, red (*Eria elwesii* Reichb. f., *P. meirax* auct. non (Par. & Reichb. f.) King & Pantl.).

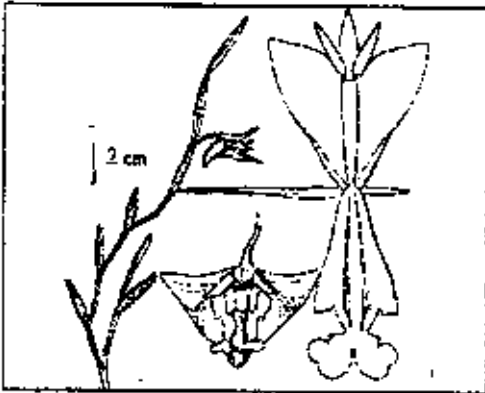

11.115 - Flickengeria fimbriata (Bl.) Hawkes

Phong lan có cành dài; thân đứng mang dây có giả hành hình thoi dài 5-6 cm. Lá có dục, có phiến tròn dài, dài 10-20 cm, đầu tròn. Pháth hoa 1 hoa, ở đáy lá; cong và noãn dài 1 cm; hoa màu ngà, có đốm hương; môi hình chữ T, có thùy chót dài 2 cm, vàng, có 3 sóng dọc và đốm ở bia; phấn khối 4.

Nhatrang, Bảo lộc, Thủ Đức, Phước Tuy; X-IV.

- Flowers ivory with red or brown spots (*Desmotrichum fimbriatum* Bl., *D. plicatile* (Lindl.) Phamhoang, *D. grandiflorum* Gagn.).

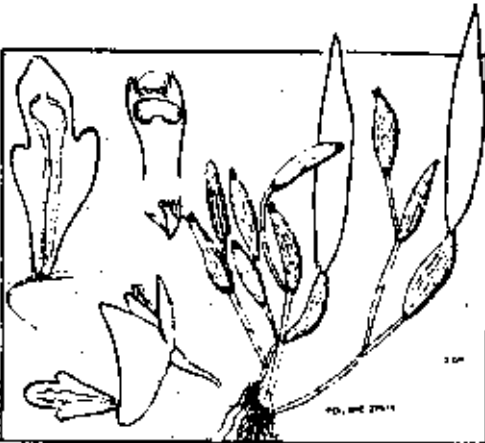

11.116 - Flickengeria stenoglossa (Gagn.) Seidenf.

Phong lan thành bụi cao 20 cm; giả hành có tầng, giả hành chót mang một lá hẹp, dài 9-12 cm, rộng 0,6 cm, đầu tù. Pháth hoa 1 hoa trắng trắng hay vàng vàng, dài 2 cm; cảm dài; môi gắn trên móng, có 2 móng dọc, tia, có 3 thùy, thùy chót vàng; phấn khối 4.

Đà Lạt.

- Tuft to 20 cm high; flowers whitish (*Dendrobium stenoglossum* Gagn.).

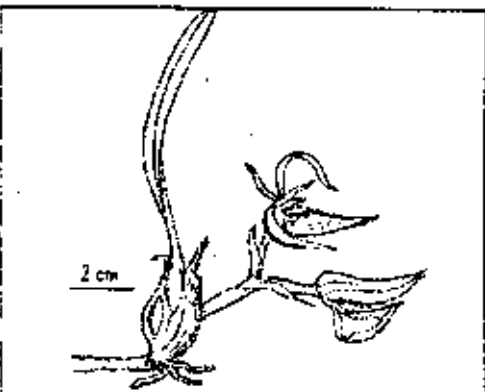

11.117 - Flickengeria vietnamensis Seidenf.

Bụi phụn nhỏ, cao 12 cm; thân chia nhánh; giả hành hình thoi, cao 2-3 cm. Lá 1; phiến thon, to 7,5 x 1 cm. Hoa 1 ở chót giả hành; lá đài và cánh hoa màu ngà; lá đài giữa cao 6,5 mm; môi cao 1 cm, có 2 sóng dọc, hạt thiet có 2 bớt tím hương, thượng thiet nâu hay vàng.

Bảo lộc (hình theo Seidenfaden).

- Tuft 12 cm high; pseudobulbs 2-3 cm long; tepals cream; hypochile with 2 pink blotches, epichile brown or yellow.

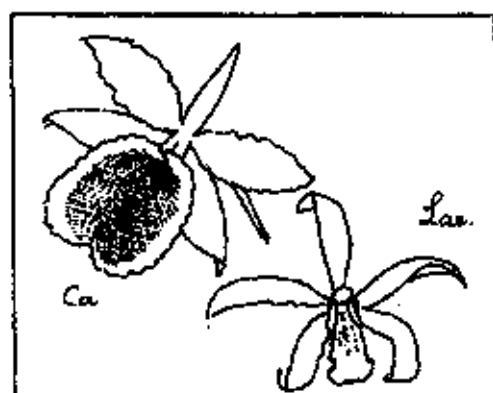
11.118 - Sunipia andersonii (King & Pantl.) Hunt.

Cành dài, to 1 mm; giả hành cao 1-2 cm, to 1 cm, không cạnh. Lá 1; phiến dài 4-10 cm, rộng 1 cm, đầu có 2 thùy tròn không bằng nhau; cuống vào 1 cm. Pháth hoa 1-2 hoa nhỏ, vàng vàng, tâm đỏ; phiến hoa cao 7-8 mm; môi dày, dài 5-7 mm, rộng 4 mm; phấn khối 4.

Đà Lạt.

- Flowers yellowish, centre red (*Ione andersonii* King & Pantl., *I. purpurata* Braid).

Laeliinae:

11.123 - Cattleya Lindl. Cátlan.

Phonglan có giảhàng tròn hay hơi dẹp, mang 1-2 lá thường to dày. Pháthoalúc non trong một mo, mang 1-10 hoa to rất đẹp, trắng, vàng, đỏ đến tím; môi to, với 2 thùy cạnh nhỏ đứng che cột; phánkhối 4.

Một trong những giống lan tuyệt đẹp ("Hoàng hậu của Lan"), gốc T.-Mỹ. Tr, có nhiều loài và tạp chủng với loài hay giống Lan to khác.

Giống *Laelia* Lindl. (Lêlan) cũng thường Tr, cũng gốc T.-Mỹ, có hoa nhỏ hơn, cánhhoa hẹp hơn; phánkhối 8 (hình theo Ng.thiện Tịch).

- Cultivated.

Bulbophyllum Thouars.

Các nhóm, theo Seidenfaden:

1a - pháthhoa mang 2-n hoa

2a - giảhàng 2-lá

3a - chùm; ládài cạnh dính nhau

3b - ládài cạnh rời nhau

Tripudianthes

Pleiophyllum

2b - giảhàng 1-lá

3a - giảhàng rất nhỏ so với cây

4a - pháthhoa là đầu dày

4b - pháthhoa ít hoa hay trên trục thưa

Globiceps

Aphanobulbon

3b - giảhàng to so với cây

4a - cánhhoa bìa có răng hay rìa lông

5a - pháthhoa như tán, hay 2-hoa

6a - ládài giữa dài bằng ládài cạnh

6b - ládài giữa ngắn hơn ládài cạnh nhiều

7a - ládài cạnh dính nhau dọc bìa dưới mà thôi *Globiceps*

7b - ládài rời, hay dính nhau ở bìa trên, hay theo 2

bìa

Cirrhopetalum

4b - cánhhoa bìa nguyên, không rìa lông

5a - cánhhoa có to ở phía trong và ở đáy

Bisetae

5b - cánhhoa không có to như trên

6a - môi ở đáy có tai mỏng hướng về sau

Careyana

6b - môi không tai

7a - pháthhoa như tán, hay 2-hoa

8a - ládài cạnh dính nhau ở bìa trên hay ládài cạnh

dài hơn 4 mm

Cirrhopetalum

8b - ládài cạnh rời nhau, hay rộng không đến 3 mm

Desmosanthes

7b - chùm, hoa hơn 3

7b - chùm, hoa hơn 3

8a - cọng và noãn sào dài hơn lá đài

8b - cọng và noãn sào ngắn hơn lá đài

Desmosanthes
Reptanthes

1b - phá hoa 1-hoa

2a - cành hành không bám hay chỉ dính vào đài vật do rễ ở đáy mà thôi

3a - cánh hoa có dằm rungrinh

3b - cánh hoa không có dằm rungrinh

4a - lá đài cạnh tước; môi có bìa không lông

4b - lá đài cạnh dính nhau; môi có bìa ria lông

*Epicrianthes**Oxysepala**Polyblepharon*

2b - cành hành bò, bám dài vào đài vật

3a - lá mau rụng, hay ngắn hơn 15 mm

4a - chân cột dài; lá đài cạnh gắn vào chân cột, cách cánh hoa

Drymoda

4b - chân cột không dài; lá đài cạnh khít cánh hoa

Monolibulbus

3b - lá tồn tại lâu hay dài hơn 2 cm

4a - lá đài giữa ngắn hơn lá đài cạnh nhiều

4b - các lá đài như dài như nhau

*Cirrhopetalum**Sestochilus*

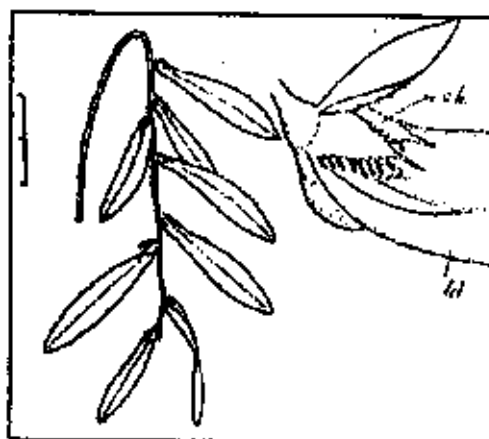
Tripudiantbes:

11.124 - *Bulbophyllum kanburiense* Seidenf. Caudiệp Kanburi.

Giành hành mang 2 lá. Chùm dài, mọc từ đáy giành hành; lá hoa tam giác, mỏng, 3 gân; noãn sào và cọng ngắn; lá đài xoan hẹp, dài 5-5,5 mm, có lông thưa, bìa nguyên, mặt trên có lông mịn; cánh hoa cạnh bìa ria, chót có mũi dài; lá đài cạnh dài 2-2,5 cm; môi có bìa ria.

Công tum, Đà Lạt (hình một phần theo Seidenfaden).

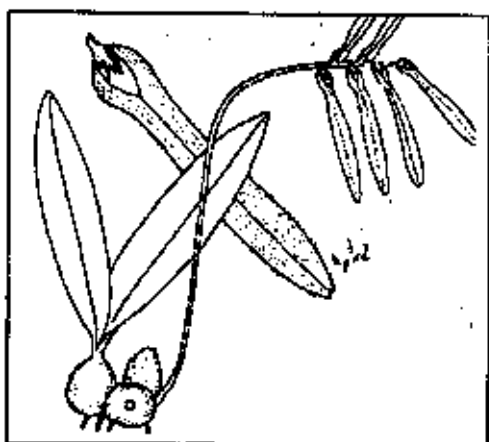
- Leaves 2 by pseudobulb; long racemes; lateral sepals 2-2.5 cm long.

11.125 - *Bulbophyllum refractum* (Zoll. & Mor.) Reichb. f. Caudiệp thông.

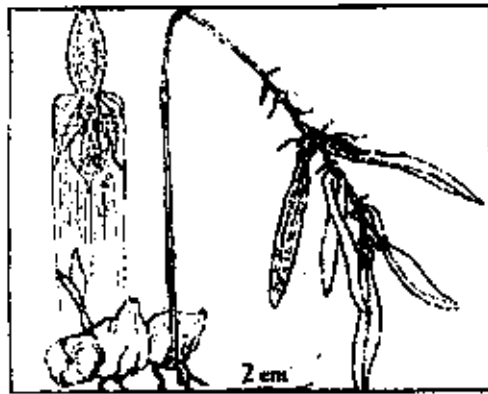
Phong lan có cành hành bò mang giành hành khít nhau, tròn tròn, to 1-1,5 cm. Lá 2; phiến thon hẹp, to 12 x 2,5 cm. Chùm đứng từ đáy giành hành, có bao ở đáy, phần thụ thông; hoa dài 4-5 cm, có cọng và noãn sào ngắn, màu vàng nghệ, không lông; lá đài giữa xanh có rằn nâu đỏ, bìa ria lông; lá đài cạnh dính nhau gần trọn, dài 2,5-4 cm; môi nhỏ, ửng hồng, có bột nâu.

Rừng hồ vùng núi: đường Fian (Lâm đồng), 1.300 m.

- Flowers dark yellow; lateral sepals 2.5-4 cm long (*Cirrhopetalum refractum* Zoll. & Moritzi, *B. wallichii* auct. non Reichb. f., Guill.).

11.127 - *Bulbophyllum blepharistes* (Reichb. f.) Hook. f.

* (Xem chú thích ở trang 101)

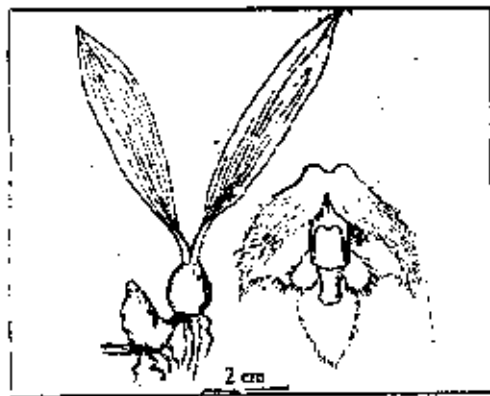
11.128 - *Bulbophyllum trupudians* Par. & Reichb. f. Caudiệp mùa.

Phonglan có cành mang giánhành khít nhau, có cạnh. Lá 2; phiến thon nhọn, dài 5-8 cm, rộng 1 cm, rụng lúc pháthoa. Chùm từ đáy giánhành, cao 13-20 cm; hoa 5-10, màu cam, dài 5 cm; ládài cạnh có bột đỏ tím và bìa rìa lông; cánhhoa vào 5 mm; môi 3 mm.

Bàolộc, Đàlạt, rừng thưa.

- Flowers orange red with purple spots, 5 cm long (*B. refractum* auct., non Reichb. f.).

Pleiophyllum:

11.129 - *Bulbophyllum hirtum* (J.E. Smith) Lindl. Caudiệp lông.

Phonglan có cànhhàng bờ to 4 mm, mang nhiều rễ và giánhành cách nhau 2 cm, hình chủy tròn, cao 2-3 cm. Lá 1-2, vắng lúc pháthoa; phiến trònđai, đầu tù nhọn. Gié dài 20-30 cm; hoa nhiều thơm mùi vani, nhỏ, vàng xanh, dài 5 mm; đài có lông nhiều; môi dài 3 mm, vàng có lông nâu ở giữa, vàng ở bìa.

GialaiCổngtum, Đàlạt (suối Vàng, Angkroet).

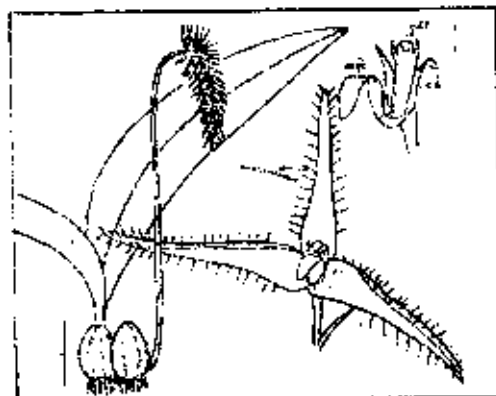
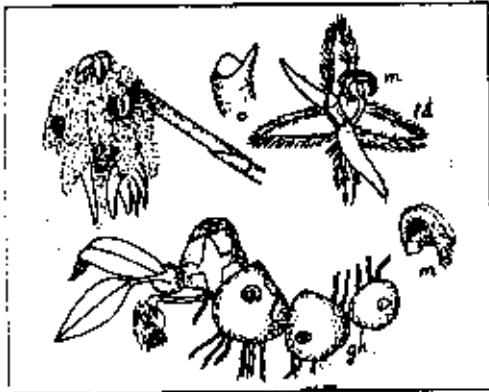
- Flowers (before apparition of leaves) fragrant, greenish yellow, lip yellow (*Stelis hirtum* (J.E. Sm.).

11.130 - *Bulbophyllum averyanovii* Seidenf. Caudiệp Averyanov.

Phonglan; cànhhàng bờ mang giánhành gần nhau, hình cầu tròn, to vào 2 cm. Lá 2; phiến thon dài 3-5 cm. Pháthoa từ đáy giánhành, dày trên rộng 17 mm; láhoa trắng; hoa 6-10, dày lông dày trắng mặt ngoài; phiếnhoa (2 mm) trắng; môi tía đậm, hình lưỡi uốn lên; cột có 2 gươm nhỏ.

GialaiCổngtum (hình theo Seidenfaden).

- Bracts white; tepals white, densely white tomentose outside.

11.131 - *Bulbophyllum lemniscatoides* Rolfe. Caudiệp tóc.

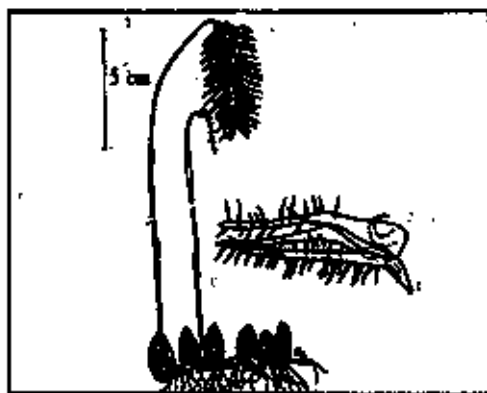
Phonglan có cànhhàng bờ, mang giánhành xanh có cạnh tròn. Lá 2, to 9-12 x 3-4 cm mỏng, mau rụi. Trục pháthoa đứng cao 15-25 cm, có 2 bẹ đỏđỏ; gié xu, dày láhoa và ládài như tóc; hoa màu ngà, có lông đabào; ládài thon, dài 1,5 cm; cánhhoa nhỏ; môi nhỏ, uốn, tía đen; cột có 2 sừng; noãnáo ngắn.

GialaiCổngtum, Lâmđồng.

- Pendent spike; flowers cream; sepals 1.5 cm long (*B. comosum* auct. non Collet & Hemsl.)

11.132 - *Bulbophyllum comosum* Coll. & Hemsl.

Hình này mới chắc là *B. lemniscatoides* vì dựa theo hình của Seidenfaden ?

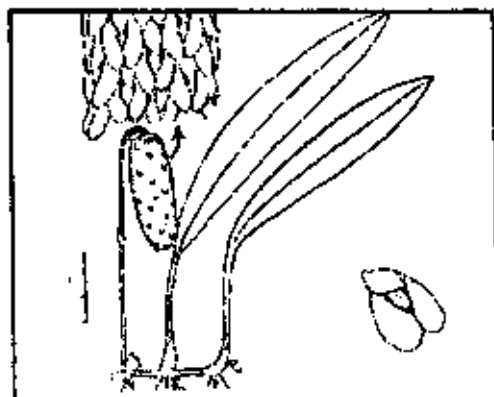
Globiceps:

11.133 - *Bulbophyllum khasyanum* Griff.. Càudiệp Khasya.

Lan có cành hành bò dài, mang giả hành xoan nhỏ, cách nhau, có bao lúc còn non. Lá 1; phiến bầu dục dài, đến 15 x 2,5-3 cm, dày dầy; cuống dài. Phát hoa từ đáy giả hành, phần mang hoa xù, dày, màu tím sẫm; hoa khít nhau, nhỏ, mập, với 2 lá đài cạnh không to, chót tròn, dính nhau, ôm môi.

Gialai Công tum, Bảo lộc, Đà Lạt.

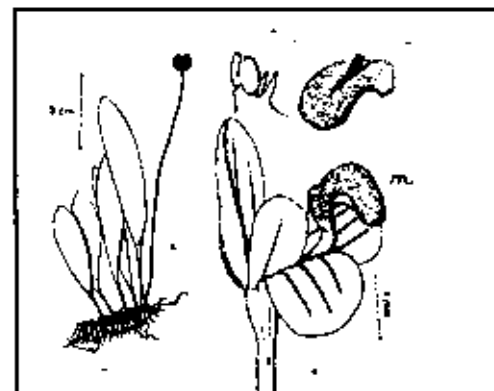
- Inflorescence compact, pendent, dark violet

11.134 - *Bulbophyllum poilanei* Gagn. Càudiệp Poilane

Cành hành bò dài; giả hành thò, to 3-4 mm. Lá cách nhau 1-2 cm, phiến tròn dài thon, dài 9 cm, rộng 1-1,5 cm, cuống 1-2 cm. Phát hoa hình cầu, trên rộng dài hơn lá; hoa đỏ hội-lậu; lá đài giữa cao 4 mm; môi hình lưỡi uốn; cột có 2 cánh nhọn; phấn khối 2 cặp.

Mai lâm, Quảng trị (hình theo Seidenfaden).

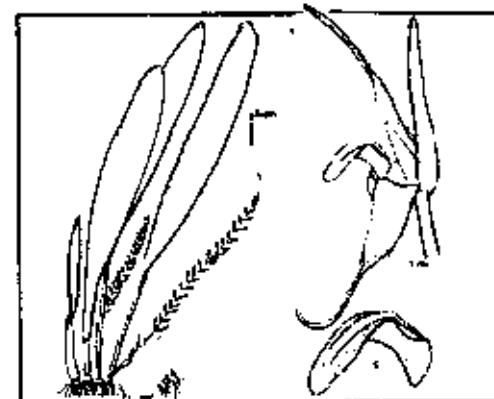
- Pseudobulb rudimentary; inflorescence globulous; flowers dark colored.

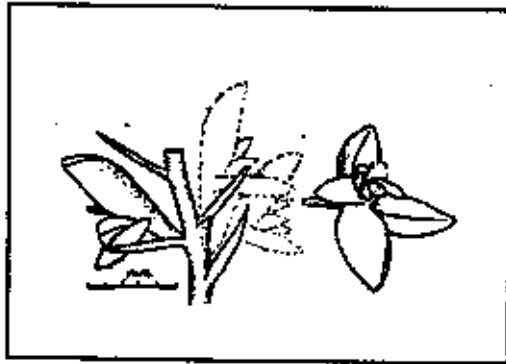
11.135 - *Bulbophyllum subbulbum* Gagn.. Hành điệp hành-teo.

Phụ sinh cao 18 cm; giả hành nhỏ, to vào 5 mm, hay không giả hành. Lá 1; phiến dài đến 20 cm, rộng 1,5 cm; cuống dài. Phát hoa như gié dài 9-13 cm, mang nhiều hoa trắng, nhỏ; lá đài giữa cao 4,5 mm, hẹp; cánh hoa nhỏ hơn, cao 2,8 mm, nhọn; môi dài 3 mm, uốn.

Bảo lộc.

- Pseudobulbs 5 mm large; flowers white; lip 3 mm long.

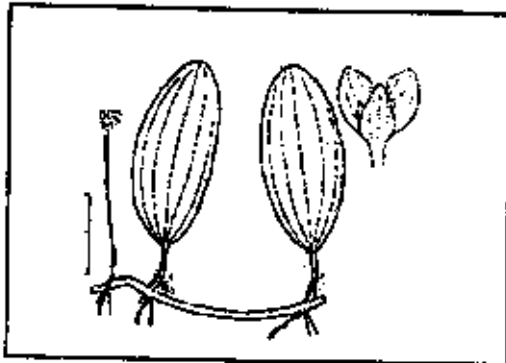

11.136 - *Bulbophyllum vietnamensis* Seidenf. Caudiệp Việt Nam.

Cành nhỏ to 2 mm, mang giảnh xoan, cao 10-15 mm, có cánh. Lá 1; phiến xoan tròn dài, to 15-20 x 5-12 mm, chót tẻ hay lõm. Chùm; hoa nhỏ, trắng; noãn sào và cọng dài 3 mm; lá đài giữa nhọn, lá đài cạnh dài 5-6 mm, hình ghe; cánh hoa cạnh dài 2,5 mm; môi hình lưỡi, dài 1,2 mm; cột 1 mm.

Thác Camly, Đà Lạt (hình theo Seidenfaden).

- Racemes; flowers white; lateral sepals connate, boat shaped; lip 1.2 mm long (*Cirrhopetalum dalatense* auct. non Gagn., *C sigaldii* Guill.).

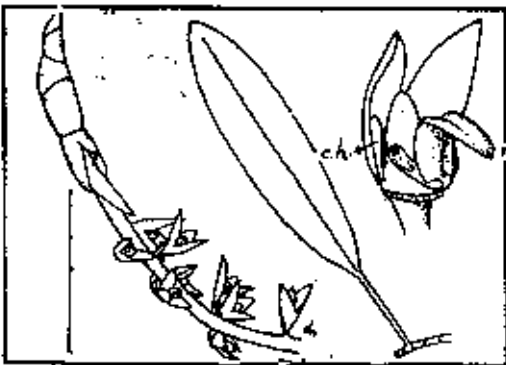
11.137 - *Bulbophyllum xyiophyllum* Par. & Reichb. f. Caudiệp trên gỗ.

Phong lan có cành cứng, bò, không có giảnh. Lá có phiến bầu dục rộng, to 7-8 x 2 cm, dày, cứng, bia uốn xuống và dày, gân 5; cuống dài 1,5 cm. Pháth hoa ngắn hơn lá, tròn tròn, mang 10-12 hoa có sọc màu sẫm; lá đài cạnh không dài (2,5 mm) hơn lá đài giữa; môi bầu dục, dài 1 mm.

Cúc phương.

- Pseudobulb absent; flowers dark, 2.5 mm long.

Aphanobulbo:

11.138 - *Bulbophyllum apodum* Hook. f. Caudiệp không-chân.

Phong lan nhỏ; cành mang giảnh cách nhau, cao 4-10 cm, mang 1 lá ở chót. Chùm thông dài 8-10 cm; lá hoa thon, nhọn, dài 3-4 mm; cọng và noãn sào rất ngắn; phiến hoa cao 4-5 mm; lá đài gần như bằng nhau, lá đài cạnh rời nhau; cánh hoa cao 2 mm; môi bầu dục.

Buônmethuột, Đà Lạt (hình theo Seidenfaden).

- Pendent racemes; sepals 4-5 mm long; petals 2 mm long (*B. vidalii* Tix., *B. ebulbum* auct. non King & Pantl.).

11.138b - *Bulbophyllum ebulbum* King & Pantl. Caudiệp không-hành.

Loài rất loài *B. apodum* trên, khác ở thân hoàn toàn không phù ở đáy, pháth hoa cũng dài song dày hơn; lá to hơn.

11.139 - *Bulbophyllum hymenanthum* Hook. f. Caudiệp màng.

Phong lan nhỏ, có cành mảnh như chỉ, bò dài, không có giảnh. Lá có phiến nhỏ, bầu dục, to 1-1,5 x 0,8 cm; cuống ngắn. Pháth hoa dài hơn lá, mang 1-2 hoa mà thôi; lá hoa nhỏ; lá đài bầu dục, gần bằng nhau cả, dài 6-7 mm, 3 gân; cánh hoa nhỏ, dài 2,5 mm; môi xoan tròn dài.

Gialai Công tum, Đồng Nai.

- Pseudobulb absent; inflorescence 1-2 flowered; sepals 6-7 mm long.

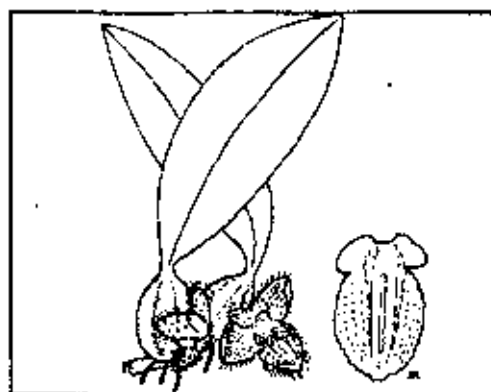
Hirtola:

11.140 - *Bulbophyllum dayanum* Reichb. f. Caudiệp Dayan.

Phonglan có cànhhàng bò, to 5-7 mm; giảnhành xanh hay tía, có khía cạn. Lá 1; phiến dày, mặt trên thường đỏ, gân không rõ, thon, đầu tù, dài đến 10 cm. Chùm rất ngắn; *phấnhoa có ria lông dài*; láđài có hàng đốm tía; cánhhoa nhỏ hơn, *tia bia vàng*; môi nhỏ, tía dợt, có 3 sóng dọc và gai mềm.

GialaiCồngtum (hình theo Hook. f.).

- Sepals ciliate; petals purple, yellow on edges; lip pale purple (*B. dyphoniae* Tix.).

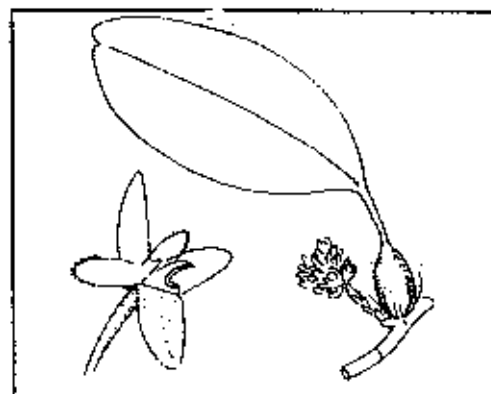

11.141 - *Bulbophyllum sigaldiae* Guill. Caudiệp Sigaldi.

Cànhhàng to 3-5 mm; giảnhành to 2-2,5 x 1,5-2 cm, giữa xơ. Lá 1; phiến to 12-14,5 x 5 cm, trònđai, chót tròn, có thùy không bằng nhau; cuống 2 cm. Phấnhoa như là *tán dày*, mang 10-18 hoa; hoa rộng 9 mm, *màu đỏ tía, môi đỏ-tía đậm*; láđài giữa cao 4 mm; cánhhoa có ria lông tía ở 1/2 bia trên

GialaiCồngtum, Đàlạt.

- Leaves to 14.5 cm long; umbel-like inflorescence bearing 10-18 flowers purple red, lip deeply purple red.

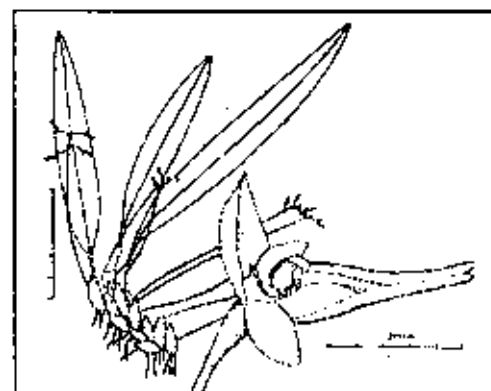

11.142 - *Bulbophyllum insulsum* (Gagn.) Seidenf. Caudiệp lạt.

Phonglan có cànhhàng bò dài, mang giảnhành khít nhau, xoắn nhọn, cao đến 2 cm. Lá 1; phiến hẹp dài, to 7-10 x 1,5-2 cm. Phấnhoa từ đáy giảnhành, say trên cànhhàng, ngắn hơn lá; *chùm ngắn*, mang 3-7 hoa; cong và noãnào dài; *hoa nhỏ, đỏ vàngvàng*; láđài cạnh dài 7-10 mm, dính nhau ở 1/2 trên; môi dài 2 mm; cột có 2 tai.

Đanảng.

- Racemes; flowers yellowish red; lateral sepals 7-10 mm long (*Cirrhopetalum insulsum* Gagn., *C. touvanense* Guill. non Gagn.).

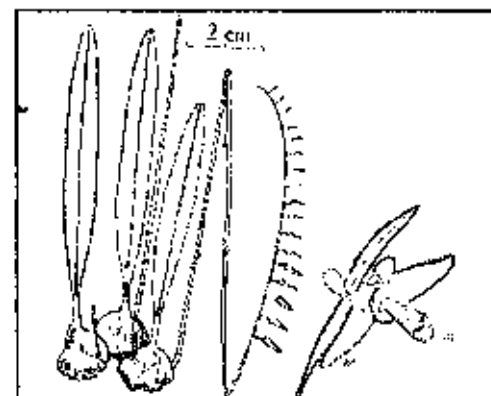

11.143 - *Bulbophyllum nigrescens* Rolfe. Caudiệp đen.

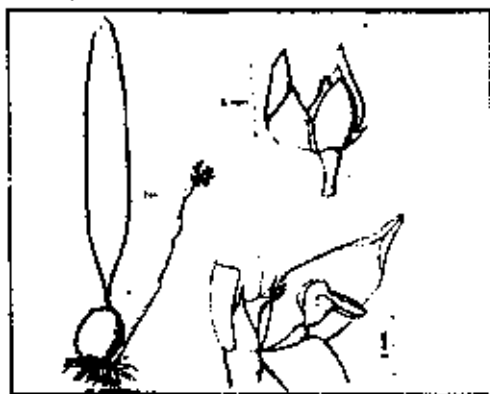
Phonglan có cànhhàng bò, mang giảnhành rộng 1,5 cm, gắn gắn nhau. Lá 1; phiến thon hẹp, dài 5-11 cm. *Chùm dài* 10-15 cm, trục mốc trắng; hoa thông, *gắn một bên, nhỏ, màu vàng sậm đen*; láđài dài 5-6 mm; cánhhoa 2 mm; môi dài 1,8 mm,

Đàlạt.

- Racemes of secund, black yellow flowers; sepals 5-6 mm long.

Careyana:

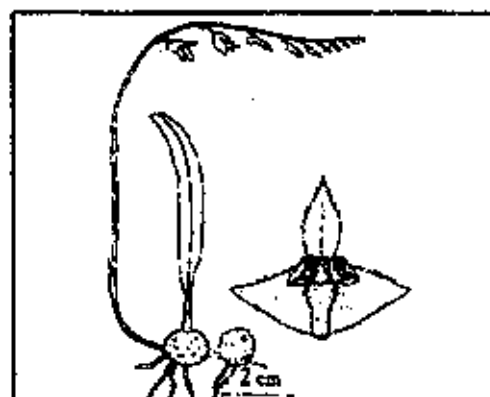

11.144 - *Bulbophyllum bariense* Gagn. Caudiệp Bãrja.

Phonglan có giảnhành cách nhau, tròntròn, cao 2-3 cm, vàng. Lá 1; phiến trònđài, đo 17 x 2-2,5 cm. Pháthhoa từ đáy giảnhành, thấp hơn lá, phần thụ ngắn, trên cong dài 12 cm, mang hoa (5-10) khít nhau; hoa vàngvàng nâu; láđài giữa cao 5-6 mm; cánhhoa nhỏ hơn, có mũi dài; môi hình lưỡi uốn; cột có grom chia dài.

Bãrja, Tâyninh (hình của Seidenfaden).

- Flowers yellowish brown; tepals 5-6 mm long.

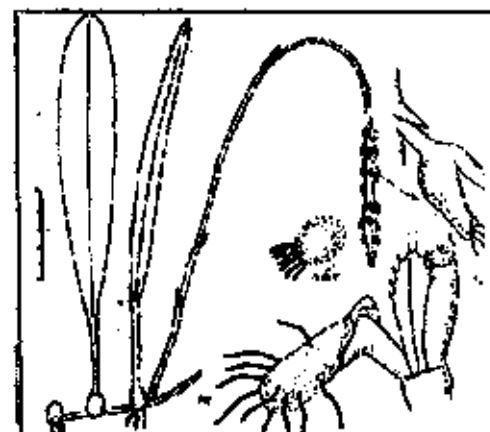

11.145 - *Bulbophyllum secundum* Hook. f. Caudiệp tạt.

Phonglan có cãnhành bò, to 2 mm, mang giảnhành cách nhau, hình cầu, hơi bẹp, to 7-9 mm, láng. Lá 1; phiến hẹp, dài 5-6 cm, đầu có hai thùy không bằng nhau. Pháthhoa từ đáy giảnhành, cao 5-6 cm, mang hoa ở chót, tạt về một bên; hoa nhỏ, nhiều, đỏ tái, tâm vàng, dài 4 mm; phiếnhoa ria lông; láđài dài 3 mm; môi vàng, dài 2,5 mm, có ria lông ở phần dưới.

Đàlat.

- Flowers pale red, lip yellow; sepals 3 mm long.

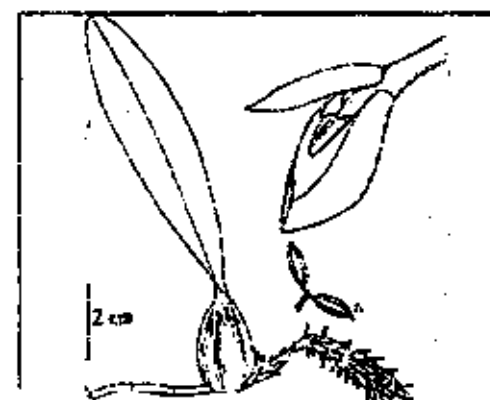

11.146 - *Bulbophyllum spadiciflorum* Tix. Caudiệp mọ.

Phonglan có cãnhành bò, mang giảnhành tròntròn, to 1 cm. Lá 1; phiến to đến 25 x 2,5-3 cm, dày, đầu tròn; cuống dài 2 cm. Pháthhoa có trục kíchcọm (to 5-6 mm) như buồng, dài đến 50 cm; hoa nhiều, nhỏ, màu lục vàng có sọc ứa theo gân; láđài giữa to 4 x 0,8 mm; cánhhoa ria; môi hình lưỡi, tia đen; cột cao 1,7 mm, nắp có mụn, đáy có râu.

Rừng 500-1.000 m: Lâmđồng; V (hình theo Tixier).

- Inflorescence to 50 cm long; flowers greenish yellow with purple veins; lip black purple.

11.147 - *Bulbophyllum careyanum* (Hook. f.) Spreng. Caudiệp trên-Vũng.

Phonglan có cãnhành bò dài, mang giảnhành cách nhau, cao 3-4 cm, vàng. Lá 1; phiến dài 6-16 cm, đầu lõm, dày. Pháthhoa từ đáy giảnhành, lúc non có láhoa kếtlợp; hoa có cọng ngắn, vàng đậm, dài 1 cm; môi 3 mm; láđài cạnh 5 gân, dài 5 mm, dính nhau ở chót, dạng càng cua; cột 2 mm.

GialaiCổngtum, Thuậnhải, Đờngnai.

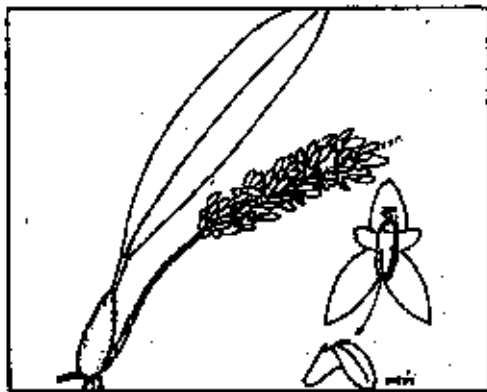
- Flowers dark yellow; lateral sepals 5 mm long, connate on top (*Anisopetalum careyanum* Hook.).

11.148 - *Bulbophyllum classonotum* Summerh.
Càudiệp ít-biết.

Phonglan có cànhhình bò dài, to 5 mm, và giảnhành to 3-5 x 2,5-3 cm, có 4 cạnh. Lá 1; phiến bầuđục trònđài, to 13-21 x 3-4,5 cm; cuống dài vào 1 cm. Chùm dày, dài đến 20 cm; *trục xanh, hoa vàng hay cam đậm*; cọng và noãnào 5-6 mm; láđài giữa 6 mm, láđài cạnh dài 7,5 mm; cánhhoa nhỏ, 2,5 mm; mỗi nhỏ, có 2 tai có răng ở đáy; cột 2 mm.

Sapa, Côngtum.

- Flowers yellow or dark orange red; lateral sepals free, 7.5 mm long.

11.149 - *Bulbophyllum macroleum* Seidenf. Càudiệp
Lan mọc trên đá, có cànhhình bò và giảnhành bầuđục, to đến 3,5 x 1,5 cm; rễ như rễ Tre. Lá 1; phiến bầuđục trònđài, to 7-18 x 1,5-1,8 cm; cuống ngắn. *Chùm đứng hay ngang từ đáy giảnhành, có bẹ to bao; láhoa to 1 x 0,4 cm; cọng và noãnào ngắn; hoa vàng đậm, nhỏ.*

Cầná, vào 600 m; XII.

- Epilithic; racemes; flowers small, dark yellow (*B. crassipes* auct. non Hook. f.).

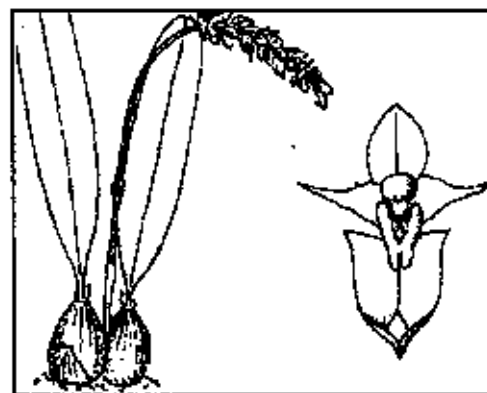

11.150 - *Bulbophyllum morphologorum* Kraenzl.
Càudiệp

Phonglan có cànhhình bò mang giảnhành xoan, cao đến 4-5 cm, có bẹ còn lại xoxác. Lá 1; phiến trònđài. Chùm đứng dài 10-30 cm, từ đáy giảnhành, phân thụ dài 2,5 cm, dày, hoa khít nhau, nhỏ, dài 6-8 mm, *có bốt nhỏ*; láđài giữa xoan, cao 2 mm, láđài cạnh dính nhau ở chót; cánhhoa cạnh nhỏ, tamgiác, có mũi dài.

Vùng núi: Đồngnai. Sôngbé.

- Dense inflorescence; flowers dotted, perianth 6-8 mm long (*B. cupreum* auct. non Lindl., Gagn.).

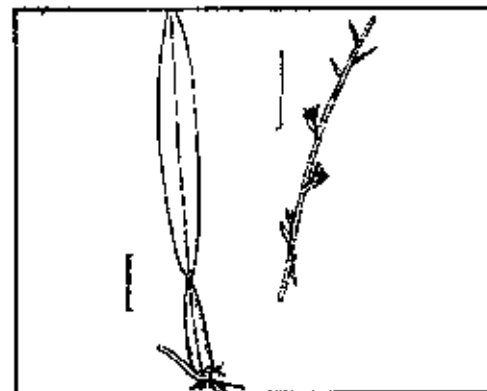

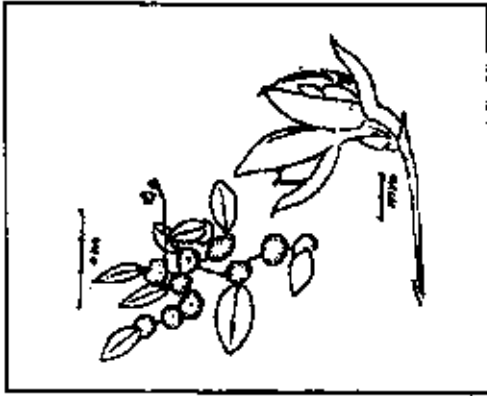
11.151 - *Bulbophyllum rufinum* Reichb. f. Càudiệp
sói.

Phonglan có cànhhình to 2-3 mm; giảnhành to 6 x 1,5-2 cm, có 5 cạnh, cách nhau đến 12 cm; rễ nhiều, như rễ Tre. Lá 1; phiến to 11-18 x 1,5-3 cm, đầu hơi lõm. Pháthoa từ đáy giảnhành, cao 20-25 cm, đáy có bẹ bao; láhoa dài 5-10 mm; hoa nhiều, *vàng tươi hay vàng có sọc đỏ*, nhỏ, rộng 1 cm; láđài giữa dài 5 mm; cánhhoa cạnh dài 2 mm; mỗi hẹp dài 2,4 mm.

Phúkhánh, Phanrang, Lâmđồng (850 m), Đồngnai, Kiêngiang, Cônson.

- Flowers bright yellow or yellow with red veins, 1 cm wide (*B. crassipes* Gagn., non Hook. f.).

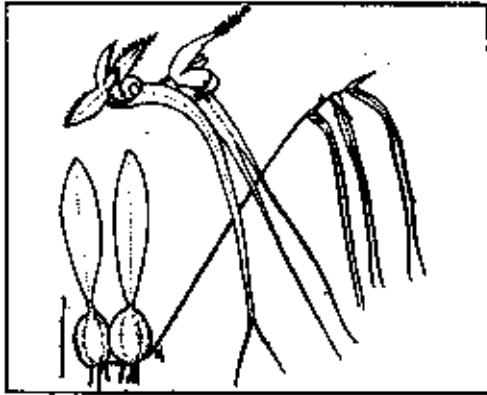

11.152 - *Bulbophyllum bisetoides* Seidenf. Caudiệp hai-râu.

Phonglan nhỏ; giảnhành cách nhau vài mm, trên, nhỏ (đó 5-8 mm). Lá 1; phiến thon, to 15-23 x 6-11 mm. Pháthhoa 2 hoa; hoa dài 5-6 mm; lá dài có sóng lưng, *tia lợt, gân đậm; cánhhoa lục dợt, ở đáy và mặt trong cánhhoa có 2 to dài 0,3 mm; môi 2,8 mm, tia đậm.*

Tamđào, Vĩnhphứ (hình theo Seidenfaden)

- Sepals purple, darker veined; petals with 2 seta on its base.

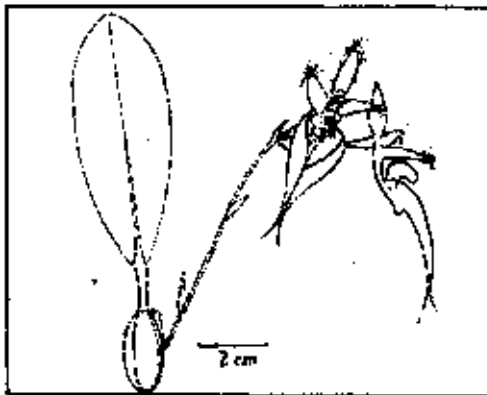
11.153 - *Bulbophyllum pecten-veneris* (Gagn.) Seidenf. Tóc O-nó.

Phonglan có cànhhàng bờ, mang giảnhành nhóm, cao 7-15 mm. Lá 1; phiến hẹp, dài 5-6,5 cm, đầu tầ. Tán trên cọng mảnh dài 10-12 cm; láhoa xanh, dài 2-3 mm; *hoa cam, đỏ hay nâu; láđài giữa bia rìa lông, láđài cạnh dài 5-6 cm, dính nhau ở phần giữa; môi đỏ cam hay đỏ nâu, dài 4 mm.*

Vùng núi trên 1.000 m: Bànà, GialaiCổngtum,

Đàlat.

- Flowers orange red, lip red; lateral sepals 5-6 cm long (*Cirrhopetalum pecten-veneris* Gagn., *C. miniatum* Rolfe, *B. flaviflorum* (Liu & Su) Seid.).

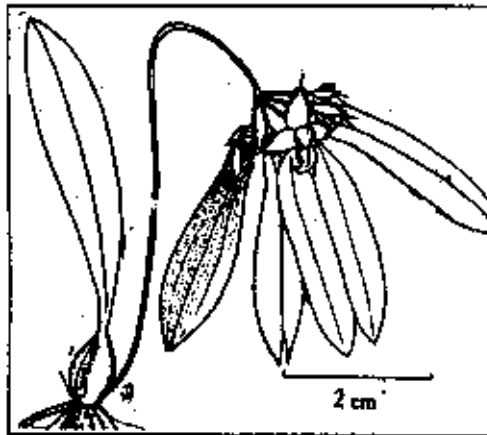

11.154 - *Bulbophyllum putidum* (Teijsm. & Binn.) J.J. Smith. Xíchthũ.

Phonglan có cànhhàng bờ dài, mang giảnhành cách nhau, xoan, có cạnh tầ. Lá 1; phiến bầuduc xoan, dài 10-15 cm. Pháthhoa từ đáy giảnhành, mang ít hoa; *hoa dài 6-10 cm, vàng có sọc đỏ nâu; láđài cạnh dính nhau ở gần chót; chót cánhhoa có đằm phún nâu; môi đỏ điều.*

Hoa có mùi hôi; Đắclắc, Đàlat (Liênkhàng)

- Flowers yellow with red brown stripes, 6-12 cm long (*Cirrhopetalum putidum* Teijsm. & Binn., *C. ornamentissimum* Reichb. f., *C. fascinator* Rolfe).

11.155 - *Bulbophyllum lepidum* (Bl.) J.J. Smith. Caudiệp thanh

Phonglan hay trên đá; cànhhàng bờ dài, to 3 mm, mang giảnhành cách nhau, cao 2,5 cm, có 4 cạnh tầ, đáy có ít xo. Lá 1; phiến thon, dài vào 12 cm. Trục pháthhoa từ đáy giảnhành, cao 15 cm; hoa 5-10, vàng có vân đỏ bầm; cọng và noãnào dài 5-8 mm; láđài giữa cao 5 mm rìa lông và có *gai-mũi dài, láđài cạnh dài 2 cm, dính nhau gần tròn; cánhhoa cạnh như láđài; môi dài 3,5 mm. Nang hình thoi dài 1,5 cm.*

Hòn Thơm, h. Thốchâu, Đàlat, núi Dinh.

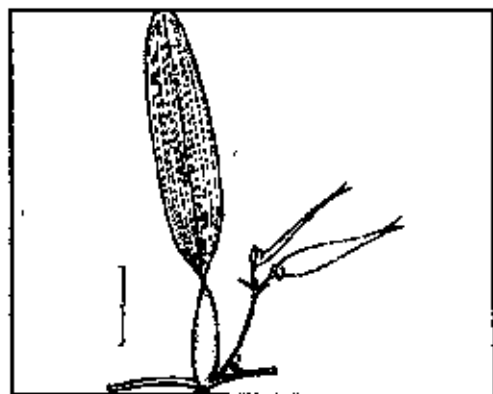
- Flowers yellow red blotched; lateral sepals 2 cm long (*Cirrhopetalum lepidum* Bl., *B. stramineum* var. *purpureum* Gagn.).

11.156 - *Bulbophyllum emarginatum* (Fin.) J.J. Smith.
Càudiệp lỏm.

Phonglan có cành hành bò dài, to 1,5 mm, mang giả hành cách nhau 6-10 cm, hình thoi, cao 2,5 cm. Lá 1; phiến tròn dài, to 8 x 2 cm, đầu tròn hơi lõm. Phát hoa từ đáy giả hành, 1-2, trên cộng dài 3 cm; lá hoa 3, dài 6-8 mm; hoa 2-3; lá đài cạnh dính nhau thành phiến bầu dục dài, đầu chẻ thành hai răng nhọn; cánh hoa dài 7 mm

Trên vùng núi: Lạng Sơn, Sapa, Lào Cai.

- Lateral sepals jointed into a long bifid blade (*Cirrhopetalum emarginatum* Fin.).

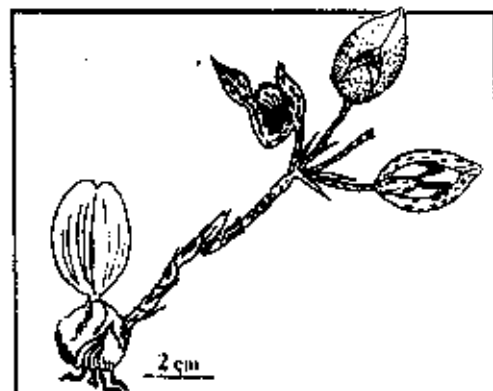

11.157 - *Bulbophyllum frostii* Summer.. Da-beo.

Phonglan có cành hành bò dài mang giả hành tròn to 1,5 cm, có cạnh. Lá 1, không cuống; phiến xoan tròn, to 3-4,5 x 2-2,5 cm, đầu tròn hay lõm. Phát hoa từ đáy giả hành, nằm; hoa dài 3-5 cm; lá đài có đốm đỏ, lá đài cạnh dính nhau ở đầu; môi tam giác, đỏ đen, dài 7 mm; phấn khối 4.

Gialai Công tũm, Đà Lạt.

- Flowers red dotted; lip black red (*Cirrhopetalum bootanoides* Guill., *C. bootanense* Auct. non Griff., Guill.).

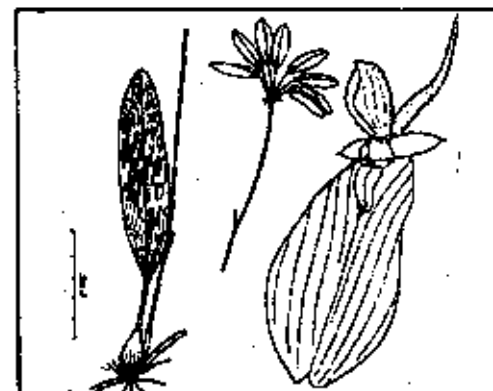

11.158 - *Bulbophyllum andersonii* (Hook. f.) J.J. Sm.
Càudiệp Anderson.

Phonglan có cành hành bò dài, và giả hành xoan, cao vào 2 cm, dày có xơ đỏ bẹ còn lại. Lá 1; phiến tròn dài, to 6-8 x 1,5-2 cm; cuống dài 2 cm. Trục phát hoa ở cạnh giả hành, dài, đáy có bao; tán mang 7-8 hoa; cộng và noãn sào dài 5 mm; lá đài cạnh dài 2 cm, dính nhau dài; cánh hoa nhỏ, có mũi dài.

Sapa.

- Lateral sepals 2 cm long, connate (*Cirrhopetalum andersonii* Hook. f., *C. rivesii* Gagn.).

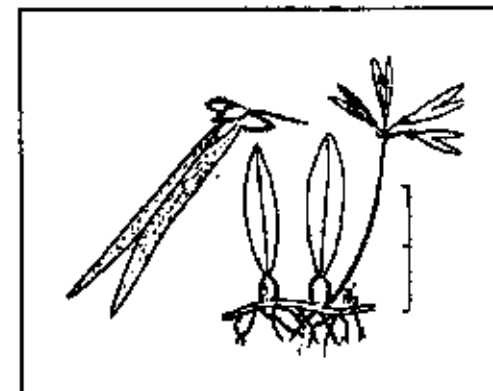

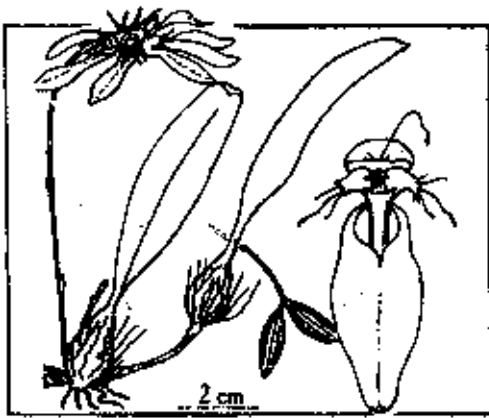
11.159 - *Bulbophyllum hirundinis* (Gagn.) Seidenf.
Càudiệp én.

Phonglan có cành hành bò, to 1,5 mm, mang giả hành tròn tròn to 6-8 mm, cách nhau vào 1,5 cm. Lá duy nhất; phiến to 3-4 x 0,6-0,8 cm. Tán 4-5 hoa; lá hoa 3-3,5 mm; lá đài cạnh dài 1-2 cm, dính nhau đến 1/2; cánh hoa nhỏ, cao 4 mm, rìa lông như lá đài giữa; môi nhỏ, dài 2 mm.

Bavi.

- Sepals and petals ciliated; lateral sepals to 2 cm long, connate on half (*Cirrhopetalum hirundinis* Gagn.).

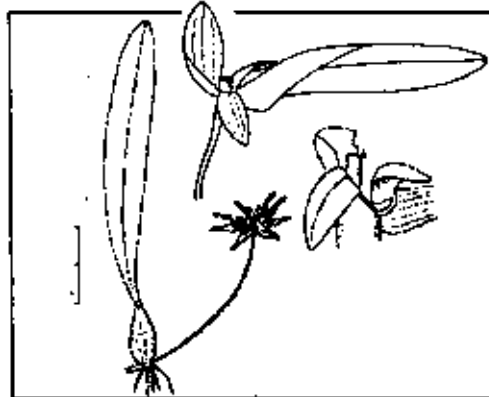

11.160 - *Bulbophyllum eberhardtii* (Gagn.) Seidenf. Longdiêm.

Phonglan có cành hành bò, mang giảnhành cách nhau, hình thoi mập, có sợi dài (bẹ còn lại). Lá 1; phiến tròn dài, đầu tù hay lõm. Phát hoa cao 10 cm, từ đáy giảnhành, mang đến 15 *hoadô nâu hay trắng có đốm mịn đỏ*; lá đài cạnh, dài 3 cm, dính nhau thành một phiến có gân; cánh hoa có lông to dài hay không có. Nang xanh xanh, dài vào 2,5 cm.

Rừng ven suối, 1.000-1.500 m: Hà Sơn Bình, Gia Lai Công tước, Đalat.

- Flowers white red dotted; lateral sepals 3 cm long (*Cirrhopetalum eberhardtii* Gagn.; *C. picturatum* Lodd.).

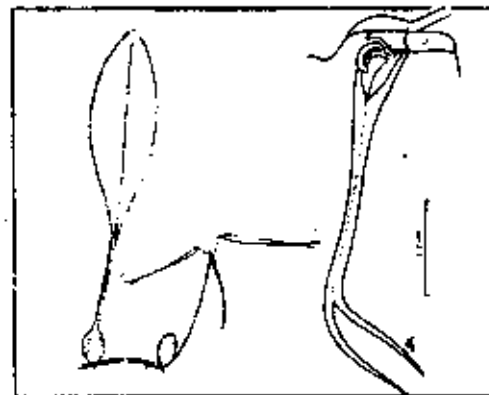

11.161 - *Bulbophyllum taeniophyllum* Par. & Reichb. f. Caudiệp dài.

Phonglan có cành hành bò dài, mảnh, mang giảnhành cách nhau, bầu dục thon, cao vào 1,5 cm. Lá 1; phiến tròn dài hẹp, to 6-8 x 1-1,7 cm, đầu có 2 thùy nhỏ, tròn. Tán từ đáy giảnhành, ngắn hơn lá; hoa 6-8, dài vào 1,6 cm, *có đốm và sọc tím*; cánh hoa có bia ria; cột cao.

Cúc phương.

- Flowers 1,6 cm long, with purple spots and veins.

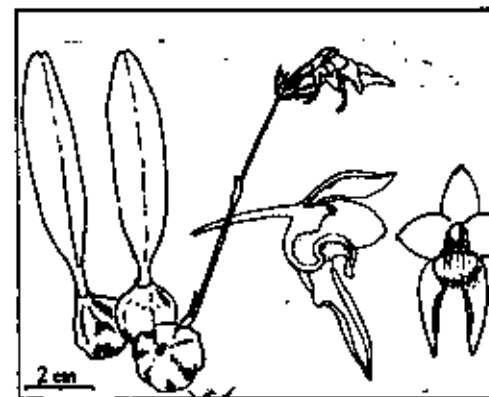

11.162 - *Bulbophyllum delitescens* Hance. Caudiệp ẩn.

Phonglan có cành hành bò dài, to 4 mm, có xơ (bẹ còn lại), mang giảnhành màu lục, cách nhau đến 8 cm, cao 2,5 cm. Lá 1; phiến xoắn ngược, to 15-20 x 5-5,5 cm, mỏng. Tán trên cọng dài 4 cm, đáy có bẹ; hoa 5-6, *màu tím*; lá đài giữa và cánh hoa có bia không ria lông, có *lông gai dài ở chốt*; lá đài cạnh hẹp, dài 3-5 cm, dính nhau đến 3/4.

Sơn La, Hà Nam Ninh, Phú Khánh.

- Sepals and petals with long acumen; lateral sepals 3-5 cm long (*Cirrhopetalum mirificum* Gagn.).

11.163 - *Bulbophyllum umbellatum* Lindl. Long quán, Long tán.

Phonglan có giảnhành gần nhau, xoắn tròn, to 2 cm, có sóng cạn. Lá 1; phiến dài, dài 10 cm, rộng 2 cm, đầu tù, lõm. Tán trên cọng dài 8 cm, có sọc nâu, từ đáy giảnhành; *hoa hương vàng vàng, có đốm đỏ, môi xanh*; lá đài trên 1 x 0,7 cm, lá đài cạnh vắn, thon dài 1,3 cm; môi dài 4 mm.

Đalat.

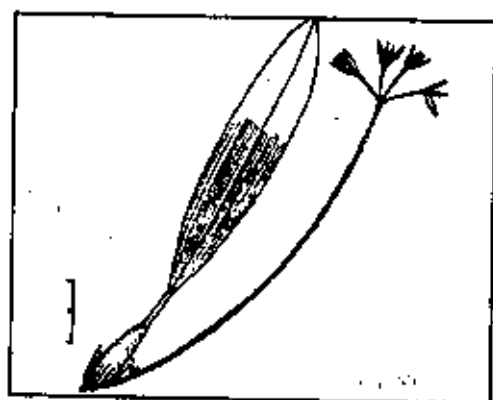
- Flowers yellowish pink, red dotted, lip green (*B. tortisepalum* Guill.,...).

11.164 - *Bulbophyllum guttulatum* (Hook. f.)
Balakrishnan. Caudiệp nhỏ.

Phonglan có cành, mang giánhành tròn dài, cao 2-3 cm, có xơ ở đáy (bẹ còn lại). Lá 1; phiến tròn dài to 8-10 x 1,5-2 cm; cuống 1,5 cm. Phát hoa ở đáy giánhành, dài bằng hay hơn lá; tán 4-5 hoa; cọng và noãn sào dài 1-1,5 cm, hoa cao đến 1 cm; cánh hoa vàng có đốm đỏ; môi tía, rộng, uốn.

Hàtuyên.

- Flowers 1 cm long; petals yellow with red spots; lip purple (*Cirrhopetalum guttulatum* Wall. ex Hook.).

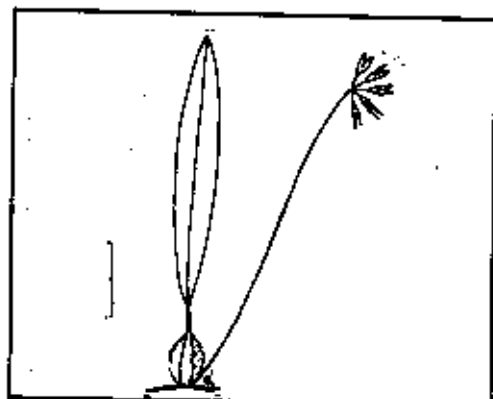

11.165 - *Bulbophyllum pomilio* Par. & Reichb. f.
Caudiệp lùn.

Phonglan nhỏ, có cành mang giánhành gần nhau, thon cao vào 1 cm. Lá 1; phiến thon hẹp, nhỏ, to 2-3 x 0,5-0,8 cm. Phát hoa từ đáy giánhành, cao 10 cm; tán mang 1-ft hoa; tổng bao cao 5 mm; cọng và noãn sào 1 cm; hoa màu vàng đậm, dài 10-13 mm; lá đài giữa dài 4 mm; môi uốn.

Dàlat.

- Perianth 10-13 mm long, dark yellow; middle sepal 4 mm long.

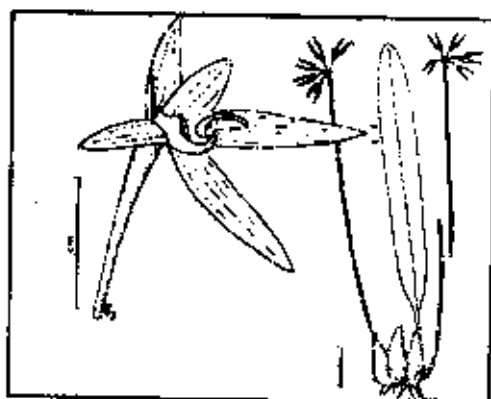

11.166 - *Bulbophyllum elatum* (Hook. f.) J.J. Sm.
Caudiệp cao.

Djalán to; giánhành khít nhau, cao 3-5 cm. Lá 1; phiến dài 20-60 cm. Tán từ đáy giánhành, trên cọng dài hơn 20 cm; lá đài cạnh dài 17 mm, lá đài giữa ngắn bằng 1/2; cánh hoa cao 3-4 mm; môi uốn; cột có 2 lông gai ngang.

Langbian.

- Umbel; petals 3-4 mm high; middle sepal half as long as the lateral sepals (*Cirrhopetalum elatum* Hook. f.).

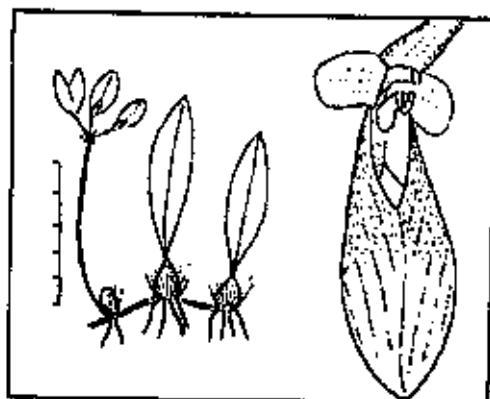

11.168 - *Bulbophyllum fibratum* (Gagn.) Seidenf.
Caudiệp sợi.

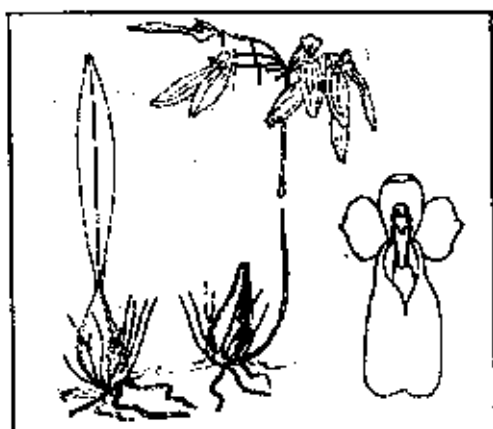
Phonglan có cành dài, có bao nhỏ và giánhành hơi hình chùy, cao đến 2 cm, có xơ (bẹ còn lại). Lá 1; phiến thon, to 4-5 x 1-1,5 cm; cuống ngắn. Tán mọc từ đáy giánhành, ít hoa; cọng và noãn sào mảnh, dài 1 cm; hoa dài 1-1,5 cm; phiến hoa đầu tà, không lông; lá đài cạnh dính nhau đến chót.

Dàlat (hình theo Seidenfaden)

- Lateral sepals connate, 1-1,5 cm long (*Cirrhopetalum fibratum* Gagn.).

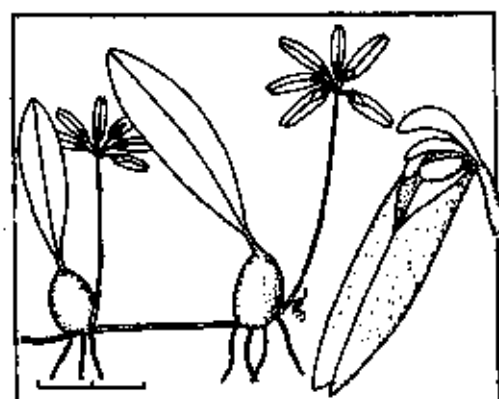
* (Xem chú thích ở trang 101)

11.169 - *Bulbophyllum retusiusculum* Reichb. f. Caudiệp tà. Phonglan, có củ hành bò, mảnh, to 1-2 mm; giảnhành cách nhau vào 2 cm, cao 2-3,5 cm. có xơ. Lá 1; phiến thon hẹp, dài 6-9 cm, rộng 7-13 mm, chót nhọn, có 2 răng nhỏ. Tán trên rộng dài 7-15 cm, đứng từ đáy giảnhành; láhoa hình mo, cao 5 mm; hoa vào 10, đỏ vàngvàng hay vàng sậm; láđài cạnh dài vào 2 cm; môi 2-3 mm, cong, rộng có 2 tai; phấnkhối 4. Nang dài 1,5 cm.

Đà Nẵng, Gialai Côngtum, Dilinh, Đà Lạt (hình theo Gagnepain).

- Flowers yellowish red or dark yellow (*Cirrhopetalum touranense* Gagn., *C. oreogenes* auct. non W.W. Sm., Phamhoang, *C. micholitzii* Rolfe).

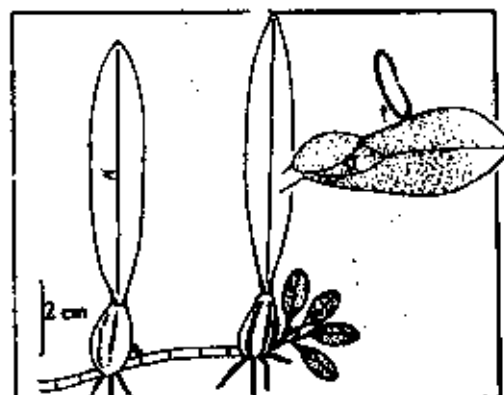

11.170 - *Bulbophyllum fischeri* Seidenf. Caudiệp Fischer.

Phonglan có củ hành bò dài, mang giảnhành xoan, cao vào 1-1,5 cm. Lá 1; phiến bầu dục tròn dài, to đến 3 x 1 cm; cuống ngắn. Tán từ đáy giảnhành, dày có bẹ bao; hoa 5-6, nhỏ; rộng và noãn sào dài 4-5 mm; láđài cạnh dài vào 1 cm, dính nhau đến gần chót.

Tam Đảo, Gialai Côngtum.

- Umbels 5-6 flowered; lateral sepals 1 cm long.

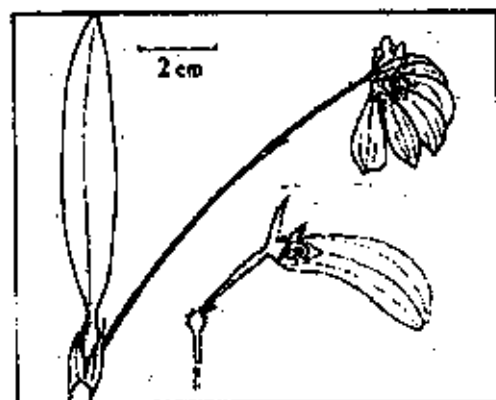

11.171 - *Bulbophyllum spathulatum* (Rolfe) Seidenf. Caudiệp muỗng.

Phonglan có củ hành dài, to 2-3 mm, mang giảnhành cách nhau, xoan, cao 2 cm, có khía tròn. Lá 1; phiến dài 10-15 cm, chót tà. Rộng phách hoa ngắn, gán từ đáy giảnhành; hoa 4-6, cao vào 1 cm; láđài giữa màu lục, láđài cạnh dính nhau dài ở hai bìa, màu sôcôla.

Đà Lạt.

- Middle sepal green, lateral sepals brown (*Cirrhopetalum spathulatum* Rolfe).

11.172 - *Bulbophyllum mastersianum* (Rolfe) J.J. Smith. Caudiệp vàng.

Phonglan, có củ hành bầu dục, có cạnh, cao 2-3 cm, có bẹ thon. Lá có đợc; phiến tròn dài thon, dài 13-20 cm rộng 1,5-2,5 cm. Rộng phách hoa dài, từ đáy giảnhành; phách hoa hình quạt; hoa vàng đợc, có sọc đỏ nâu; láđài tia lông, láđài cạnh to, dính nhau đến chót; môi nhỏ, nâu đỏ.

Tr ở Đà Lạt.

- Flowers light yellow, red brown striped (*Cirrhopetalum mastersianum* Rolfe)

Desmosanthes:

11.173 - *Bulbophyllum concinnum* Hook. f. Caudiệp xinh.

Phonglan có cành mảnh, bó dài, mang giảhàng cao 13-30 mm, vàng, láng, có bao mỏng, nâu to. Lá 1; phiến tròn dài, to 4-8 x 1,3 cm, dày, dai. Pháthoa ngắn, dài 2 cm; hoa hương; láhoa 2 mm; cọng và noãn sào dài 4-6 mm; lấđài dài 4-5 mm; cánhhoa nhỏ hơn (2 mm); môi hình lưới, dài 1,6 mm, có móng nhỏ.

Tam Đảo, Hà Nam Ninh.

- Epiphytic; flowers pink; sepals 4-8 mm long.

11.174 - *Bulbophyllum astetium* Aver.

11.174 - *Bulbophyllum corallinum* Tix. & Guill. Caudiệp san-hồ.

Phonglan nhỏ, có cành mảnh, mang giảhàng khít nhau, nhỏ, cao đến 1 cm. Lá 1; phiến bầu dục hẹp, dài đến 4 cm, rộng 0,5 cm. Hoạđầu nhỏ, trên cọng ngắn, từ đáy giảhàng; láhoa dài bằng noãn sào; lấđài có màu đỏ sanhồ, lấđài giữa cao 3 mm, lấđài cạnh rời, hình phẳng; cánhhoa trắng, hơi nhẵn ở bia; môi uốn.

Đường Prenn cũ, Đà Lạt; XII (hình theo Seidenfaden).

- Sepals coral red; petals white.

11.175 - *Bulbophyllum odoratissimum* (J.E. Sm.) Lindl. Caudiệp thơm.

Phonglan có cành bó dài, mang giảhàng cách nhau, bầu dục cao, dài đến 4 cm. Lá 1; phiến bầu dục tròn dài, cao 6-8 cm, đầu tù tròn. Pháthoa cạnh giảhàng, có vây ở đáy; hoạđầu dày, hoa nhiều, có phiến hoa vàng rồi trắng chót vàngvàng; lấđài trên dài vào 4 mm; môi đỏ, nhỏ.

Trung và cao nguyên: Vinhphú, Côngtum, Lâmđồng.

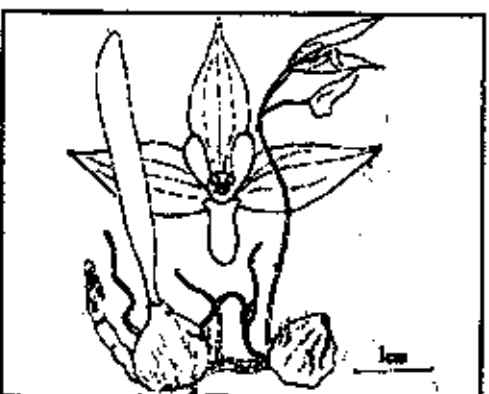
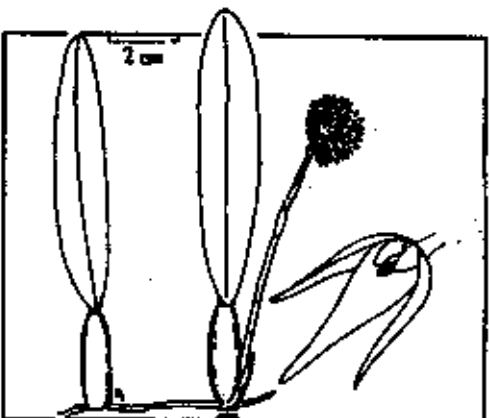
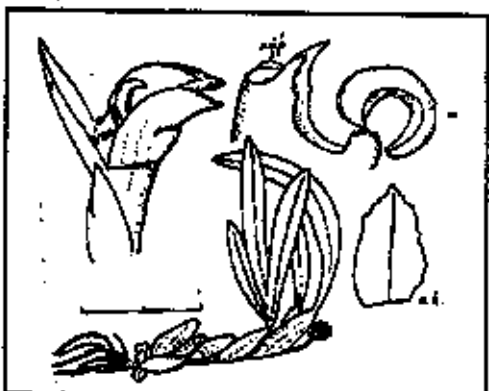
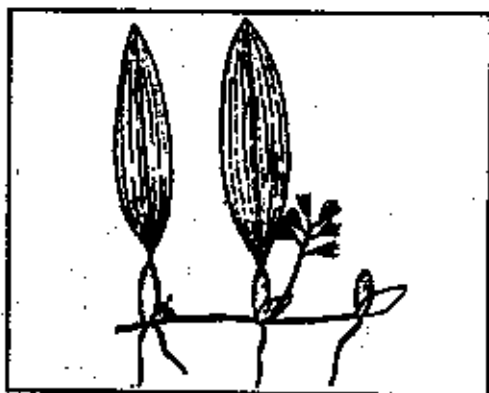
- Flowers yellow then white yellowish on the ends; lip red (*Stelis odoratissimum* J.E. Smith).

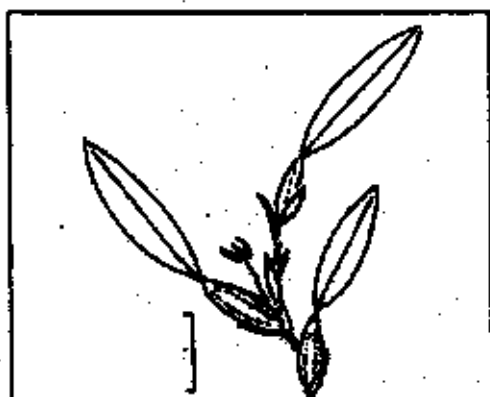
11.176 - *Bulbophyllum semiteretifolium* Gagn. Caudiệp bán-trụ.

Phonglan có cành bó dài, to 3 mm; giảhàng cao vào 1 cm, không cạnh. Lá 1; phiến dày, hình bán-trụ, dài 3-4,5 cm. Pháthoa 1(2) hoa, từ đáy giảhàng; hoa trắng, môi vàng; lấđài cạnh dài 11 mm; cánhhoa cao 4 mm; môi hình lưới dài 2,5 mm; cột có cánh.

Đà Lạt.

- Flowers white, lip yellow; lateral sepals 11 cm long.

11.177 - *Bulbophyllum simondii* Gagn. Caudiệp Simond

Phusinh; cànhhình dài, có bao, chia nhánh; giảhàng cao 2-3 cm, có 3-5 cạnh tròn. Lá 1, phiến to 5-8 x 1-2 cm. Pháthoa như tán mang 3 hoa; cọng và noãn sào mảnh như chỉ, dài 12-15 mm; hoa trắng; láđài cao 10 mm; cánhhoa nhỏ, cao bằng 1/2 láđài; môi rất nhỏ; phấnkhối 4.

T.

- Epiphyte; pseudobulbs 2-3 cm long; flowers white; middle sepal 1 cm long; petals 1/2 shorter.

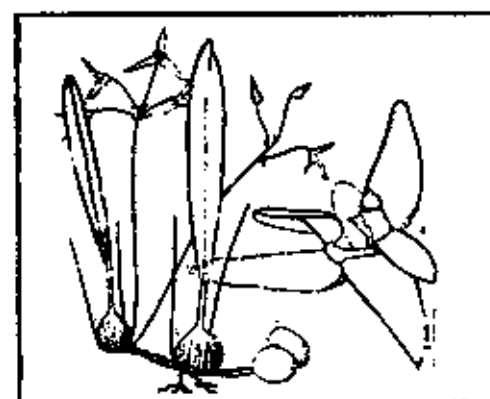

11.178 - *Bulbophyllum pinicolum* Gagn. Caudiệp trên-thông.

Phonglan có cànhhình mảnh, to 2-3 mm, mang giảhàng cách nhau, cao 1-1,5 cm. Lá 1; phiến trônđài, dài, dài 3-5 cm, có cuống dài 3-4 mm. Chùm ngắn như tán, trên cọng dài, từ đáy giảhàng; láhoa 5 mm; hoa trắng; láđài cạnh nhọn, dài 18 mm; cánhhoa nhọn, dài 11 mm; môi hình lưỡi dài 3,5 mm.

Trên Thông, ở Đà Lạt (súi Vàng).

- Flowers white; lateral sepals 18 mm long; lip 3.5 mm.

11.179 - *Bulbophyllum tixieri* Guill. Caudiệp Tixier.

Phonglan; cànhhình bò dài, mang giảhàng một-lá, cách nhau, to 12 x 10 mm. Lá có phiến to 5 x 0,7 cm. Pháthoa dài cỡ lá, từ đáy giảhàng, mang 3-4 hoa; hoa vàngvàng; cánhhoa nhỏ hơn láđài, to 2,6 x 1,4 mm, có 3 gân tia; môi dài 3,3 mm, có đốm tía.

Langbian; II. (hình theo Tixier).

- Hamp as long as leaves; flowers yellowish. lip with purple dotches.

11.180 - *Bulbophyllum stenobulbon* Par. & Reichb. f. Caudiệp cù-mảnh.

Phonglan có cànhhình bò, mảnh, mang giảhàng cách nhau, hình trụ hẹp, cao 1,5 cm, to 2-3 mm, vàng. Lá 1; phiến trônđài, to 3,5-4,5 x 1-1,2 cm, đầu tròn, dai. Chùm như tán trên cọng 2 cm, mọc từ đáy giảhàng; hoa 4, nhỏ, trên cọng và noãn sào dài 3 mm; láđài giữa dài 4,5 mm, cánhhoa dài 2 mm; môi hình lưỡi, dài 1,6 mm.

Tam Đảo, Hànam Ninh, Vinh, Langbian.

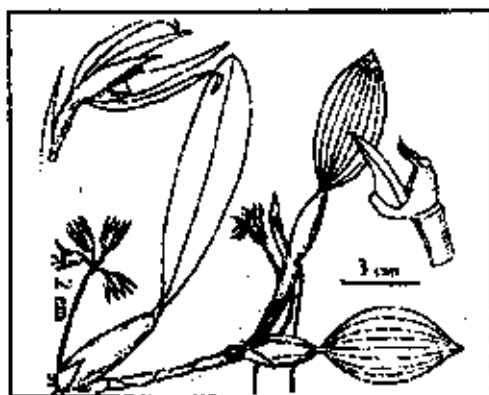
- Pseudobulb narrow; flowers 4; sepals 4.5 mm long (*B. concinnum* non Hook. f., Gagn.)

11.181 - *Bulbophyllum evrardii* Gagn. Caudiệp Evrard.

Phonglan có cành bò, to 3-4 mm; giảnh cách nhau vào 5 cm, bầu dục cao 15-22 mm, láng, ứng đỏ. Lá 1; phiến dài 5-8 cm, lúc khô có mạng, có đốm mịn màu nâu. Tán trên cong dài 2 cm; lá hoa thon nhọn, cao 4 mm; *hoa vàng dợt*; lá đài cạnh dài 7 mm; môi 1 mm, cong. Nang có bao hoa còn lại khô.

Buônmethuột, Đà Lạt, Langbian.

- Flowers light yellow; lip 1 mm long (*B. caudiflorum* auct. non Hook. f., Gagn., Phạm hoàng, *B. dalatense* Gagn.).

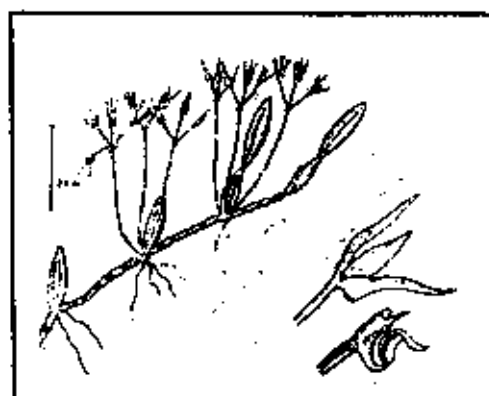

11.182 - *Bulbophyllum boulbetii* Tixier. Caudiệp Boulbet.

Phonglan; cành dài, mang giảnh hình thoi, cách nhau xa. Lá, cành, giảnh như *B. evrardii*. Pháthoa dài hơn (trục 3,5-4 cm); hoa dài hơn, *trắng*, chót cánh hoa *vàng*; môi màu *lục dợt*. Lá đài giữa cao 9 mm, lá đài cạnh 10 x 2 mm, 3 gân; cột và môi như *B. evrardii*.

Bàolộc (hình theo Tixier).

- Hamp 4 cm long; flowers white, lip greenish.

11.183 - *Bulbophyllum laxiflorum* (Bl.) Lindl. Caudiệp hoa-thua.

Phonglan có cành bò, mang giảnh cách nhau, tròn dài, cao đến 2 cm. Lá 1; phiến bầu dục dài, to 5-10 x 0,8-2 cm, Trục pháthoa từ đáy giảnh; tán mang *hiều hoa vàng*; cọng và noãn sào dài 1,5 cm; lá đài thon hẹp, dài 1 cm; cánh hoa 3 gân, dài 4-5 mm, có mũi dài; môi hình tim.

Tam Đảo (hình theo Seidenfaden).

- Flowers yellow; sepals 1 cm long (*Diphyes laxiflora* Bl.).

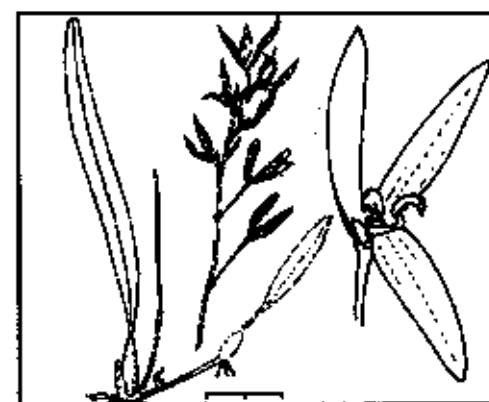
Reptanthes:

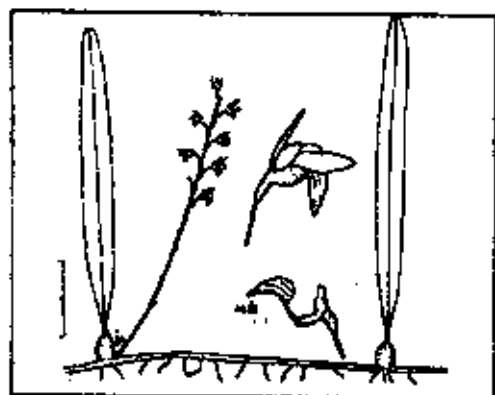
11.184 - *Bulbophyllum luanii* Tix. Caudiệp Luân.

Phonglan, có cành bò dài mang giảnh xoắn thon, cao 15-20 mm. Lá 1; phiến hẹp dài 7-13 x 0,8-1,5 cm, đầu lớn; cuống ngắn. *Chùm* đứng từ đáy giảnh, cao 8-20 cm; cọng và noãn sào dài 1 cm; *hoa lục vàng*, có *gân tím*; lá đài xoắn thon, dài 10-12 mm; cánh hoa gần như vuông dài, đầu cắt ngang hay có 2 mũi.

Đà Lạt; IV.

- Flowers greenish yellow with purple veins.

11.185 - *Bulbophyllum reptans* (Lindl.) Lindl.
Củ diệp bò.

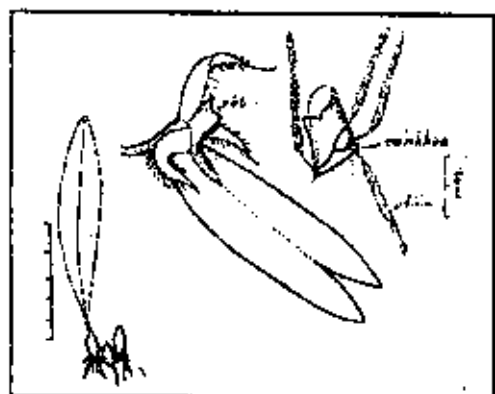
Phong lan có cành bò dài, có rễ mảnh, dọc theo phía bụng, mang giả hành nhỏ, cao vào 7 mm, màu vàng. Lá 1; phiến thon hẹp, to 7-10 x 0,8-1 cm, đầu tròn; cuống ngắn. Pháthoa lá *chùm* từ đáy giả hành, ngắn hơn lá; lá hoa dài 3 mm; cọng và noãn sào dài 6-8 mm; hoa cao 8 mm; cánh hoa nhỏ hơn lá đài; môi có thùy chót xoắn thon.

Gialai Công tum, Đà Lạt.

- Pseudobulbs distant; racemes; perianth 8 mm long (*Tribrachia reptans* Lindl.).

Epicrianthes:

11.186 - *Bulbophyllum abbrevilabium* Carr. Củ diệp môi-ngắn.

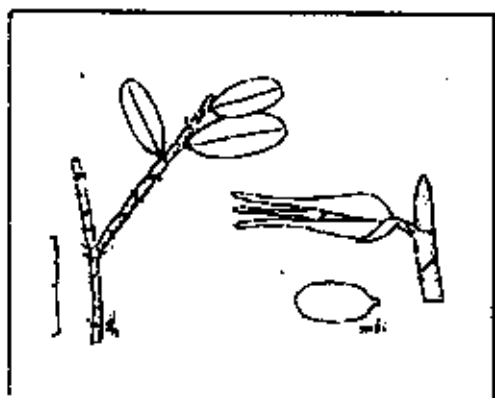
Phong lan có cành bò, mảnh, mang giả hành xoắn, cao vào 1 cm. Lá 1; phiến thon, to 5-8 x 1,5-2 cm, chót lõm; cuống dài 1 cm. Hoa có lá đài có rìa lông dài, chót có mũi dài, lá đài cạnh dính nhau dài; cánh hoa rất nhỏ, có 2-3 dằm.

Langhanh (Lâm đồng).

- Sepals long ciliated; petals with 2-3 palea (*Epicrianthes annamensis* Guill.).

Oxysepala:

11.187 - *Bulbophyllum sessile* (Koenig) J.J. Smith.
Củ diệp không-cọng.

Phong lan có cành to, dài 10-20 cm, chia nhánh; lông dài 3-4 mm, có xơ trắng ngắn. Lá có phiến bầu dục, to 1,5-2 x 1 cm, đầu tròn hay lõm; cuống ngắn. Hoa 1, nhỏ, từ nách lá rụng, trên cọng rất ngắn; phiến hoa trắng; lá đài thon dài 5 mm; phiến hoa nhỏ, trắng; lá đài thon dài 5 mm; cánh hoa nhỏ, xoắn, cao 1,5 mm; môi bầu dục.

Hòn Thố châu, Bảo lộc, Dilinh, Biênhòa.

- Flowers white; sepals 5 mm long; lip elliptic (*Epidendrum sessile* Koenig).

Polyblepharon:

11.188 - *Bulbophyllum tortuosum* (Bl.) Lindl.
Củ diệp thưa.

Phong lan nhỏ; cành như văng; giả hành xoắn, đẹp đẽ, cao vào 1 cm. Lá 1; phiến dài 2-3 cm. Hoa có đực, *đỏ bầm*; lá hoa dài hơn lá đài; lá đài có rìa lông, lá đài cạnh dài và dính nhau ở chót; cánh hoa xoắn rộng; môi có rìa lông.

Núi cao từ 300 m: Bảo lộc (hình theo King & Pantling)

- Flowers dark red; sepals ciliated (*Diphyes tortuosum* Bl., *B. listeri* King & Pantl.).

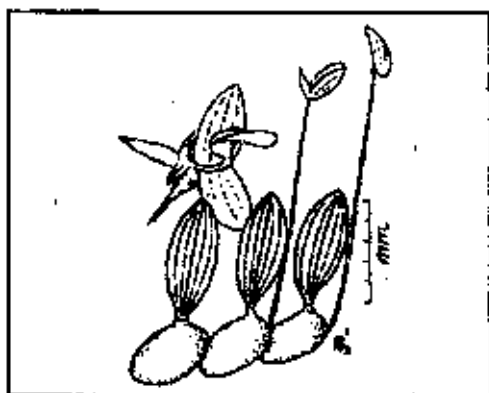
Monilbulbus:

11.189 - *Bulbophyllum moniliforme* Par. & Reichb. f. Caudiệp chuối.

Phonglan có giảhàng nhỏ, xoan tròn, xanh, đứng dựa nhau theo hàng một. Lá 1; phiến bầu dục, dài 4-6 cm. Trục pháthoa đứng cao từ đáy giảhàng, 1-hoa; hoa nhỏ, cao 4-8 mm; phiếnhoa vàng có sọc cam nâu (3 ở láchai giữa, 4 ở láchai cạnh); cánhhoa nhỏ; môi đỏ; cột có 2 mũi dài.

Bàolộc.

- Tepals yellow with orange red brown veins; lip red.

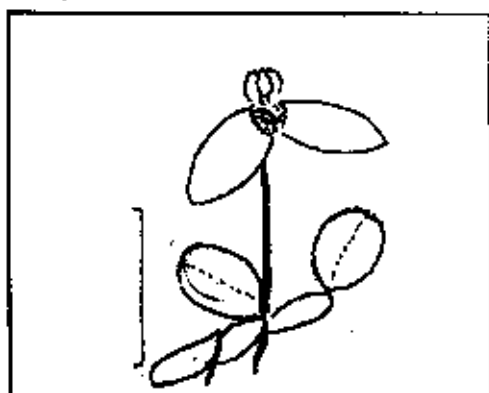

11.190 - *Bulbophyllum catenarium* Ridl. Caudiệp xích.

Phonglan nhỏ; cànhành như sợi; giảhàng hình dãi huốt, dài 5 mm, khít nhau. Lá nhỏ, phiến bầu dục tã, to 5 x 3 mm. Trục mang 1 hoa; cọng và noãnào đến 1 cm; láchai màu cam vàng, môi đỏ đậm, có mụn mịn; láchai giữa ngắn hơn láchai cạnh nhiều. Nang bầu dục.

Rừngsác đến trungnguyên: GailaiCổngtum.

- Pseudobulbs close together; leaves 5 mm long; sepals yellow; lip red, surface warty.

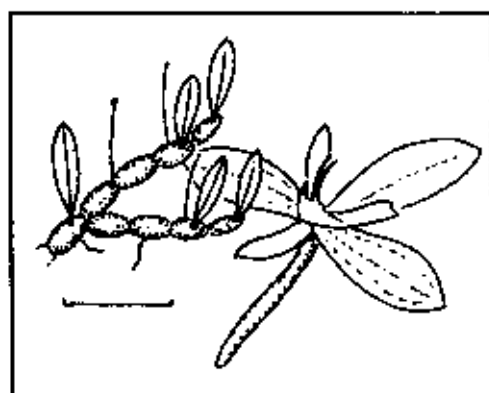

11.191 - *Bulbophyllum ignevenosum* Carr. Caudiệp gân-lu.

Phonglan; cànhành bò mang giảhàng nhỏ, khít nhau hình dãi. Lá có phiến nhỏ, dài 12-15 mm. Pháthoa 1-hoa; hoa vàng lúahuyền, cột lục; cánhhoa nhỏ hơn láchai; môi ngay, nhỏ.

Lâmđồng.

- Small plant; pseudobulbs close together, 1 cm long; flowers yellow; lip straight (*Bulbophyllum bryoides* (Guill.).

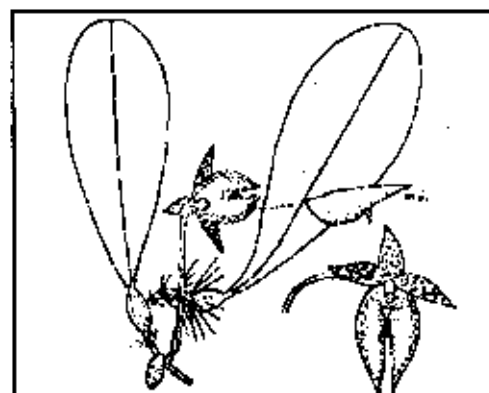
Stenochilus:

11.192 - *Bulbophyllum macranthum* Lindl. Caudiệp hoa-to.

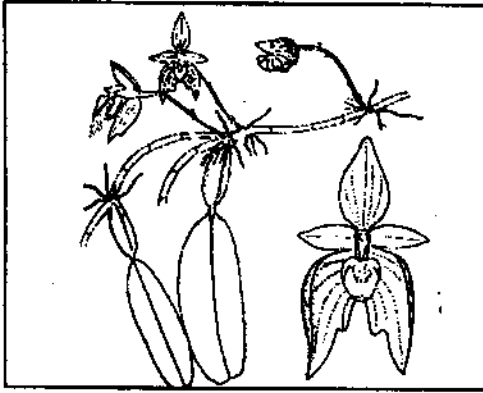
Phonglan có cànhành bò, có xo (bẹ còn lại) và giảhàng xanh, xoan, cao 12 mm. Lá 1; phiến hình muỗng, đầu tròn, to 11 x 4 cm, dày. Pháthoa 1-hoa, từ đáy giảhàng; láhoa trắng, dài 1 cm; cọng và noãnào dài 3,5 cm; phiến hoa có bết đậm; môi to, tròn chẻ 3, thùy giữa nhỏ huốt xuống; cột vàng.

Tamđảo, Phúkhánh, Đờngnai, Tâyninh; V, 5.

- Perianth dark dotted; lip with midlobe small.

Sestochilos:

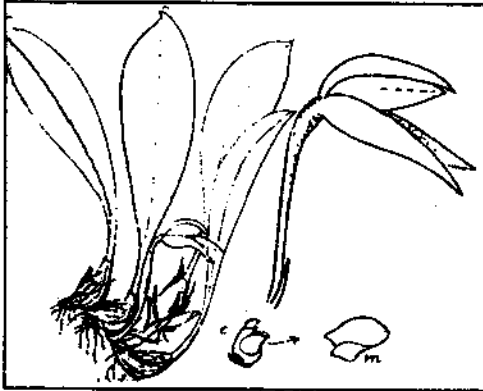

11.193 - Bulbophyllum ambrosia (Hance) Schltr. Caudiệp hạnh nhân.

Phonglan có cành dài, chia nhánh, mang giảhàng bầu dục, có cạnh, đáy có xơ. Lá duynhất; phiến tròn dài, đầu lõm, gần như đối xứng; cuống ngắn. Pháthoa 1 hoa từ đáy giảhàng; lá dài giữa xoan, to hơn cánhhoa cạnh; môi có thùy cạnh hướng về trước, to, có sọc.

Sapa, Tam Đảo (hình theo Averyanov).

- Pseudobulbs distant; sepals white with dark bluish-purple stripes (*Eria ambrosia* Hance, *B. amygdalinum* Aver.).

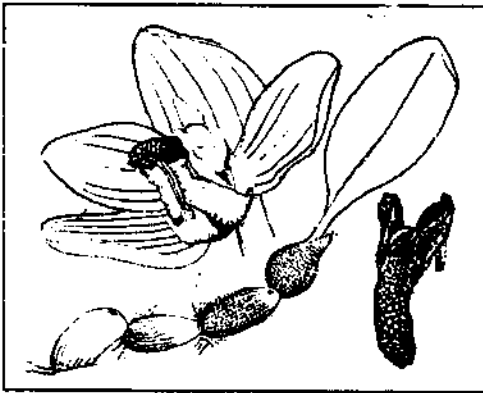

11.194 - Bulbophyllum hiepii Aver. Caudiệp Hiệp.

Phonglan; cành to, mang giảhàng gần nhau, cao 1-2 cm. Lá 1, phiến hình muỗng, to 30 x 5-6 cm. Pháthoa 1 hoa, có mùi Nuphar luteum; lá dài và cánhhoa nâu lợt với gân tia mặt trong; môi nhỏ, vàng có đốm tia nâu; cột vàng; cánhhoa dài 3,5 cm.

Gialai Côngtum (hình một phần theo Averyanov).

- Pseudobulbs 1-2 cm high; flowers light brown, lip yellow with purple dots; column yellow.

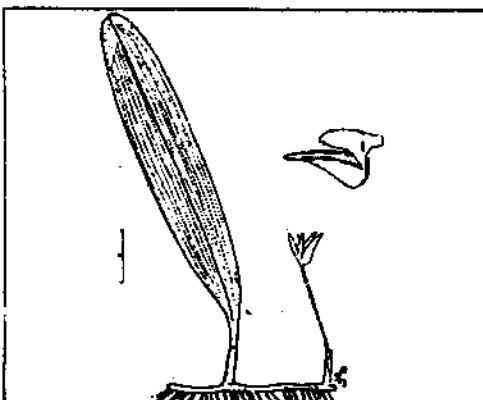

11.195 - Bulbophyllum psittacoglossum Reichb. f. Lưỡi-két.

Lan phụsinh nhỏ; giảhàng rộng hơn cao, khii nhau. Lá 1, phiến đứng cao vào 1 cm. Hoa nhỏ; lá dài có sọc tia; môi có sóng cao, phần chót rất sùsi.

Đàlat (hình theo Seidenfaden).

- Purple veined-yellow sepals; lip movable, with high laminate keels, distal half very rugose on surface.

11.196 - Bulbophyllum affine Lindl. Caudiệp gần.

Cành có rễ dọc theo phía bụng; giảhàng mảnh, cao 2-3 cm. Lá duynhất; phiến tròn dài, to 13-18 x 2-3,5 cm, cứng, gân nhiều. Pháthoa trên một trục cạnh giảhàng; hoa 1-2, cọng dài đến 7 cm; bao hoa rộng đến 3 cm, trắng có sọc đỏ; lá dài giữa tamgiác, to 17 x 4 mm; cánhhoa cạnh hẹp, 15 x 3 mm; môi hẹp, 1 x 3 mm.

Bavi, Gialai Côngtum, Đàlat.

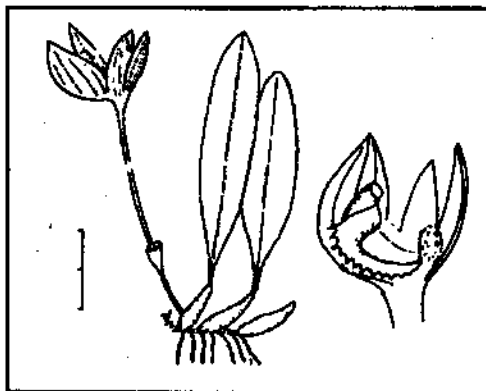
- Flowers white, red striped, lip 1 x 3 mm.

11.197 - *Bulbophyllum pectinatum* A. Fin.. Caudiệp trâm.

Cành bò, mang giảnh thon, cong cong, cao 2 cm. Lá 1; phiến tròn dài, dài 4-8 cm, đầu tù, có chót lõm hay không lõm. Pháthoa từ đáy giảnh; láhoa hình quạt; hoa duy nhất, to 3-4 cm; láđài giữa cao 16 mm, láđài cạnh 2 cm; môi có *hạthiệt bia có răng của* (dạng quạt có răng), phần trên dánh lên, có mũi; cột ngắn.

B.

- Flowers 3-4 cm long; hypochile pectinate on edges.

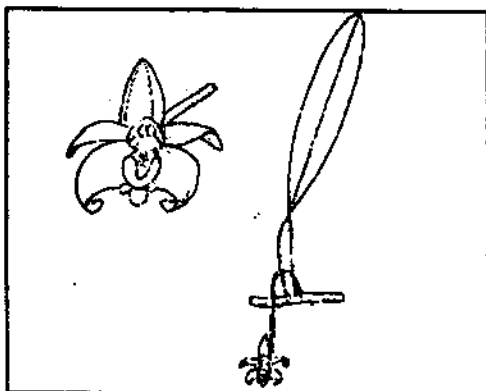

11.198 - *Bulbophyllum devangiriense* Balakrishnan. Caudiệp Devangiri.

Phonglan có cành bò, mảnh, mang giảnh hình trụ hẹp. Lá duy nhất; phiến bầu dục tròn dài, đầu tù; cuống ngắn. Pháthoa từ đáy giảnh, 1-hoa, thông dài; *hoa vàng*; láđài cạnh không dính nhau, tia, bia vàng; cánhhoa cạnh hẹp hơn láđài, vàng với đốm đỏ; môi vàng đậm ở đáy, tâm tia, thùy chót tia đậm.

Côngtum, Đalat.

- Flowers yellow; midlobe of lip purple (*B. tiagi* Chauhan).

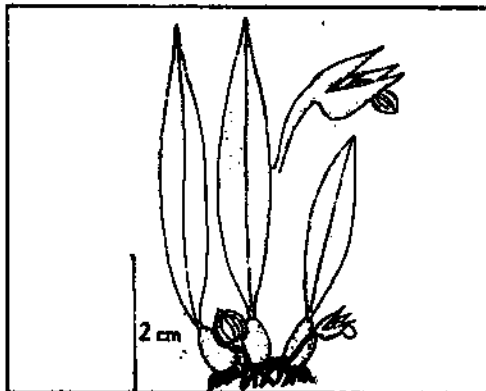

11.199 - *Trias nasuta* (Reichb. f.) Stapf.. Balan mũi.

Phonglan có cành mang giảnh gần nhau, hơi cao hơn rộng, to 1-1,3 cm. Lá 1; phiến dài 7-10 cm, rộng 1-1,5 cm, dày. Hoa ở đáy giảnh; noãn sào và con dài 1,5 cm; láđài tamgiác nhọn, giống nhau, dài 10-15 mm, *vàng sáp*; cánhhoa 5 mm; môi dài bằng láđài, tai cao 2 mm, tia ở dưới, vàng tươi ở trên; baophấn có sừng ở đầu, phấnkhối 4. Nang dài 1 cm,

Sông Đahoi, Biênhòa, đường Sài Gòn đi Đalat; I-II.

- Flowers wax yellow (*Bulbophyllum nasutum* Reichb. f., *T. vitrina* Rolfe).

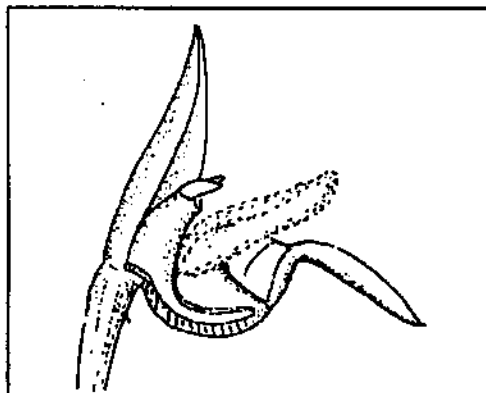

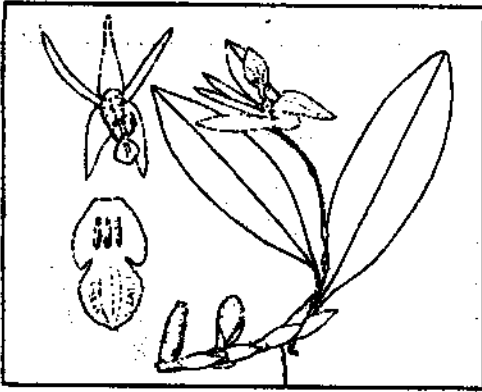
11.200 - *Trias disciflora* (Rolfe) Rolfe. Balan hoa-đĩa.

Phonglan có cành dài, mang giảnh xoắn. Lá 1; phiến dài hơn 10 cm, rộng 2,5 cm. Hoa từ đáy giảnh, màu *lục vàng*, có *đốm nhỏ tia*; láđài như nhau, dài hơn 20-25 mm; cánhhoa 6-9 mm; môi có chai nhỏ; cột vàng tươi, baophấn có sừng ở đầu, phấnkhối 4.

Côngtum; IX-XI (hình theo Seidenfaden).

- Flowers green yellow, purple punctate (*Bulbophyllum disciflorum* Rolfe).

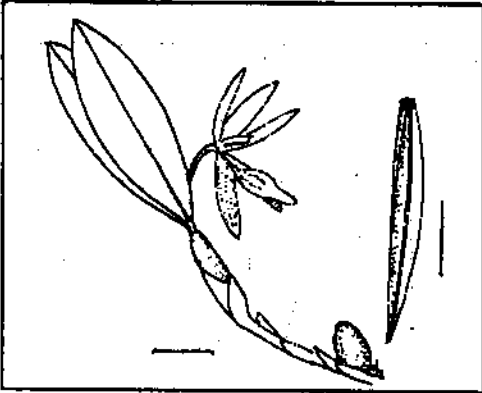

11.201 - *Epigeneium amplum* (Lindl.) Summ.
Thượngduyên rộng.

Phonglan có giảhàng tròn tròn, xanhxanh, to 4-6 cm, có bao nâu. Lá 2; phiến tròn dài to đến 11 x 3,7 cm. Pháthoa một hoa to, rộng đến hơn 10 cm; phiếnhoa màu sôcôla; ládài giữa dài 3,5-6,5 cm; môi có thùy cạnh có bột tia, thùy chót sôcôla đậm, có sọc; cột có bột vàngvàng.

Núi cao B; Laichâu, Sapa, Hâtuyên, Vinhphú, Đàlạt.

- Flowers to 10 cm wide, brown; column yellowish (*Dendrobium amplum* Lindl.).

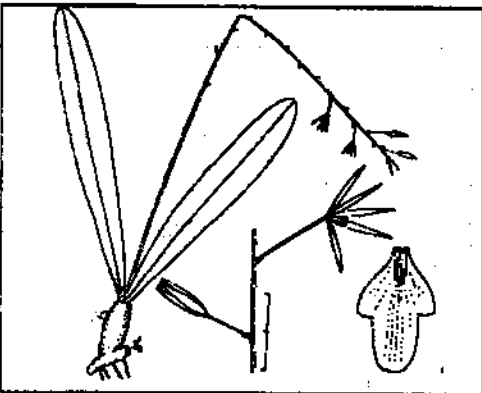

11.202 - *Epigeneium annamense* (Guill.) Seidenf.
Thượngduyên Trungbộ.

Phonglan có cãnhàng chia nhánh; giảhàng xoan, cao đến 2 cm. Lá 2; phiến bầu dục thon. Pháthoa 1 hoa; phiếnhoa đỏ bầm, dài vào 3 cm; cánhhoa hẹp hơn ládài; môi tia đậm, có phần dưới hẹp (rộng vào 1 mm), phần trên (thượngthiệt) xoan tròn, rộng vào 6 mm mà thôi. Nang dài 6 cm, có 3 cạnh tròn.

Vùng Đàlạt, 1.800-1.900 m; IX, 2.

- Flowers dark red; lip dark purple (*Sarcopodium annamense* Guill.).

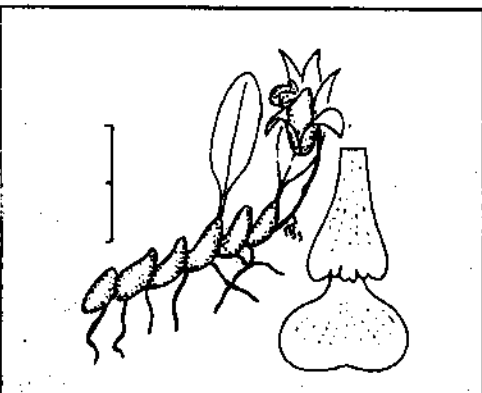

11.203 - *Epigeneium cacuminis* (Gagn.) Summerh.
Thượngduyên đỉnh.

Phonglan có cãnhàng to, mang giảhàng vàng, to 3 x 1,5 cm, gắn theo 2 hàng. Lá 2; phiến tròn dài, to 11 x 1,5-2 cm, dày, chót tròn, có 2 thùy không bằng nhau. Chùm 1-2, từ chót giảhàng, dài bằng hai lá; láhoa 3 mm; cọng và noãn sào 2 cm; phiếnhoa hẹp dài 2,5 cm; môi có 3 thùy, dài 12 mm, thùy chót dài hơn rộng.

Pleiku, đỉnh Langbian, 1.900-2.100 m.

- Terminal racemes; tepals narrow, 2 cm long (*Dendrobium cacuminis* Gagn.; *Sarcopodium langbianensis* Guill.).

11.204 - *Epigeneium chapaense* Gagn.. Thượngduyên Sapa.

Cãnhàng bò, mang giảhàng dựa vào nhau, vàng và nâu, nhỏ, cao 7-15 mm. Lá 1; phiến nhỏ, dày, bầu dục, đến 15 x 10 mm, láng mặt trên, nâu mặt dưới. Pháthoa 1 hoa; hoa không thơm, to 1,5 cm, màu nâu đậm; cánhhoa cạnh rất hẹp; môi có thùy giữa rộng 11 mm, đầu hơi lõm, thùy cạnh tròn, nhỏ, đáy thượngthiệt có 2 cục chai.

Sapa, Tamđảo, Côngtúm; VII.

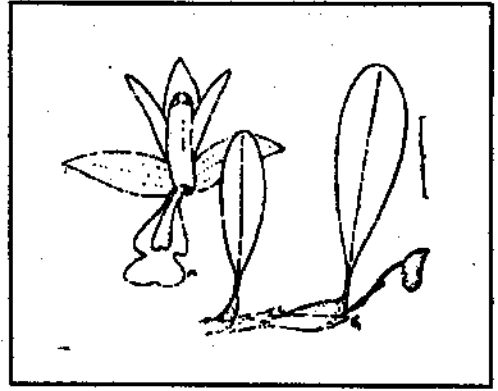
- Flowers dark brown; epichile with 2 papillae at base.

11.205 - Epigeneium clemensiae Gagn.. Thượngduyên Clemens.

Cànhhình bò có nhiều bẹ mỏng, bao; giảhàng dài đến 1 cm, congcong, vàng. Lá 1; phiến xoan trònđài, đến 5 x 1,7 cm, dai, bia uốn xuống. Cọng dài 2 cm, láhoa 5 mm; hoa to 1,5 cm, *tía đậm*; láđài vào 16 x 5 mm; cánhhoa tamgiác; môi dài 15 mm, phần đáy có móng và mang 2 thùy cạnh, phần chót tròn hay bầuđục ngang.

Bàna.

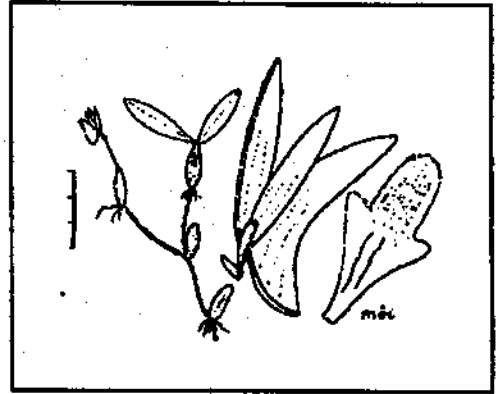
- Flowers dark purple, 1.5 cm large.

11.206 - Epigeneium labuanum (Lindl.) Summer.. Thượngduyên lanbang.

Phonglan có cànhhình bò mảnh, chia nhánh mang giảhàng cao 12-20 mm, rộng 5 mm. Lá 2; phiến thon hẹp, to 3 x 0,8 cm, gân chánh 5, chót nhọn. Hoa *trắng* ở ngọn một cọng dài 1- 2,5 cm; láđài giữa và cánhhoa hẹp, to 14 x 3 mm; môi có móng dài 6 mm, phiến 3 thùy, thùy cạnh nhỏ.

Vùng Hànội, GialaiCổngtum.

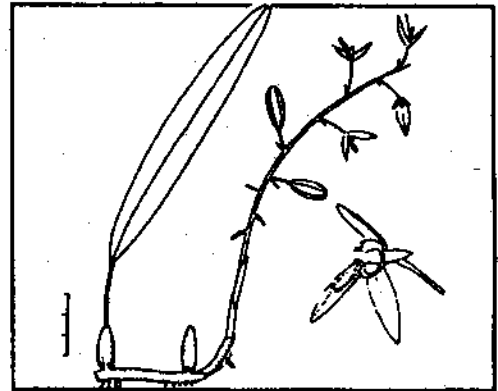
- Flowers white; perianth 14 mm long (*Dendrobium labuanum* Lindl., *Sarcopodium labuanum* (Lindl.) Rolfe)..

11.207 - Monomeria dichroma (Rolfe) Schltr. Đonhàng luôngsác.

Cànhhình to 6-7 mm, cứng; giảhàng cách nhau 6-9 cm, cao đến 3-4 cm, to 1,2-2 cm. Lá 1; phiến to 18-22 x 3,5 cm, đầu lõm, gân-phụ nhiều, cách nhau 1,5 mm; cuống dài 4-6 cm. Chùm có bao nâu, mỏng, dài đến 40 cm; láhoa to, cao 17 mm, không rụng; hoa to, cọng và noãnào dài 2,5-3 cm; láđài 2,5-3 cm; cánhhoa nhỏ, dài 5-6 mm; môi dài 8-9 mm.

Trên đá: Nhatrang, Langbian; VI-IX.

- Racemes to 40 cm long; flowers 3 cm long; petals smaller than sepals (*Bulbophyllum dichromum* Rolfe; *B. jacquetii* Gagn.).

t. Arethuseae

1a - 8 phánkhối

2a - thân đứng dài, lá songđỉnh; pháthoa ở ngọn mang hoa to

3a - lá rụng sớm, mỏng; môi có thùy cạnh; phụsinh hay trên đá *Thunia*

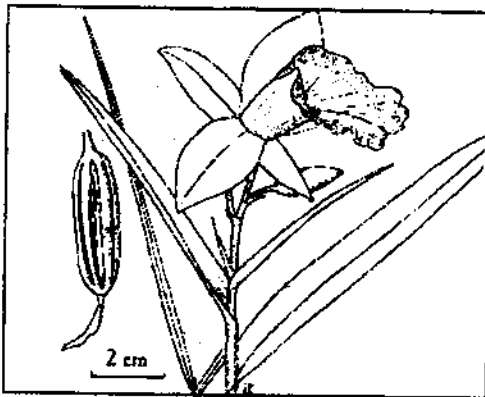
3b - lá không rụng sớm, hẹp; láđài tia hay trắng mặt trong; cánhhoa rộng hơn lá-đài; môi có thùy cạnh. Đjalan. *Arundina*

2b - không dạng trên

3a - pháthoa ở chót; môi không móng, không chân cột *Bletilla*

3b - pháthoa ở cạnh (vài *Calanthe* vừa có pháthoa ở ngọn vừa có hoa có móng)

- 4a - thân có 1 lá có cuống hay có giảhàng dạng cuống
 5a - lá không hình tim *Tainia*
 5b - lá hình tim
 6a - hoa không xoay, thường có móng ngắn *Nepelaphyllum*
 6b - môi không móng *Hancockia*
- 4b - thân với hơn 1 lá, hay 1 lá dạng hoabản
 5a - môi layđộng trên một chân cột rở
 6a - cãnhàng trong đất phù thành củ có khi chữ V; lá dạng hoabản, rụi trước pháthoa; hoa trắngtrắng ứng tía dài 1 cm; môi 3 thùy, 5 hàng củ nhỏ màu lục. *Pachystoma*
 6b - giảhàng hay không; pháthoa và hoa không như trên
 7a - thượngthiệt đáy hẹp kéo thành mũi, đáy mũi có 2 chai ngắn *Spathoglottis*
 7b - môi không có chai như trên; hoa trở nên lam khi vò hay khô
 8a - bìa cột dính dài vào đáy môi *Calanthe*
 8b - cột dính vào môi ở gần đáy mà thôi
 9a - môi có móng *Phajus*
 9b - môi không móng hay túi *Cephalantheropsis*
- 1b - phẩkhối 4; pháthoa từ đáy thân
 2a - hoa không xoay, thẳng góc với noãnào; láđài dính thành 1 ống *Anthogonium*
 2b - hoa xoay; môi dính với cột bằng 2 ren *Plocoglottis*

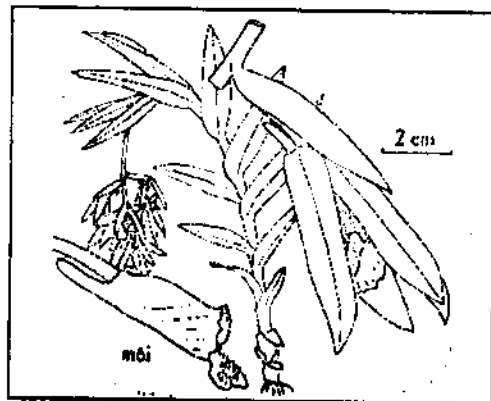

11.208 - *Arundina graminifolia* (D. Don) Hochr..
 Sậylan.

Djalán cao 0,5-2 m; thân to 6-7 mm. Lá như hoabản, rộng 8-15 mm, dài 20 cm. Chùm đứng, đơn hay kép, 3-5 hoa; phiếnhoa hơi tím; cánhhoa to hơn láđài; môi đẹp, đỏ hay tía, có bớt vàng và 3 sóng dọc, đầu chẻ hai; phẩkhối 8. Nang to, dài 5 cm.

Nơi ẩmlầy, và Tr khắp caodộ: BTN; I-XII.

- Terrestrial; flowers purplish with lip red or purple, yellow blotched (*A. bambusifolia* Lindl.; *A. chinensis* Bl.; *Donacopsis laotica* Gagn.).

11.209 - *Thunia alba* (Lindl.) Reichb. f.. Hạcđỉnh trắng.

Phụsinh hay *djalán*; thân cao đến 1 m. Lá dài 15-35 cm, rộng 3 cm, lục tươi mặt trên, mốcmốc mặt dưới. Chùm 10-25 hoa; hoa to, rộng đến 12 cm; phiến hoa nhọn, dài 5-7 cm, trắng; môi trắng, thuy giữa có khi vàng có sọc đỏ, móng dài 1,5-2 cm.

Hậtyên, Đạlat, Nam Cáttiên, và Tr (hình theo King & Pantling).

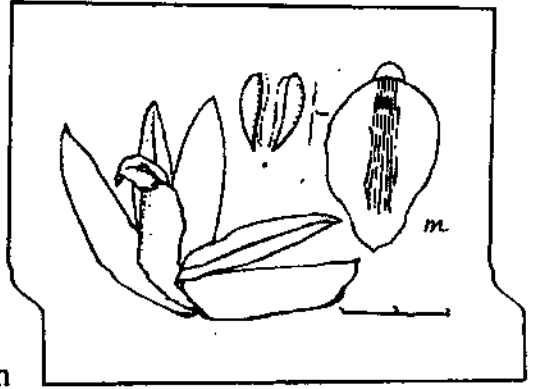
- Terrestrial or epiphytic to 1 m high; flowers white (*Phajus albus* Lindl.).

11.210 - *Thunia pulchra* Reichb. f.. Hạcđình tuyệt.

Phonglan hay trên đá. Lá songđỉnh, rủ theo mùa; phiến mỏng. Pháthoa ở ngọn; hoa nhỏ hơn loài trên; phiếnhoa dài 3,5 cm; láđài và cánhhoa gần như bằng nhau; môi không thùy cạnh, bầuđục, hơi ngắn hơn phiếnhoa, móng nhỏ, giữa hai láđài cạnh; phấnkhối 4.

Nambộ (hình theo Seidenfaden).

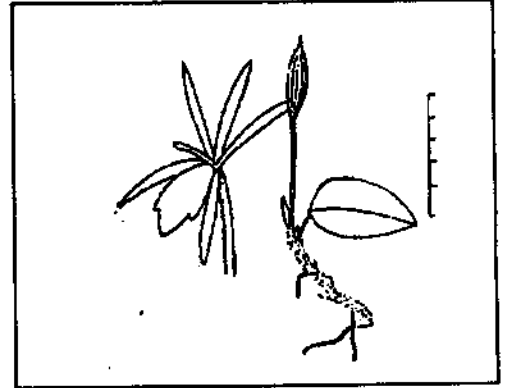
- Epiphytic or on rock; flowers smaller than the precedent; spur shorter.

11.211 - *Hancockia uniflora* Rolfe. Hầncốc.

Dịalan có cãnhành bò, có xơ (bẹ còn lại), rễ to. Lá 1; phiến xoan, dài 3-6 cm, bìa có răng, chứa nhiều cươngbào. Hoa cớđộc trên cọng dài 5 cm; láđài và cánhhoa hẹp, dài vào 2 cm; môi dài 2 cm, móng dài 16-19 mm; cộtc cao 12-15 mm; phấnkhối 8. Nang đứng.

Sapa (hình theo Ic. Corm. Sin.).

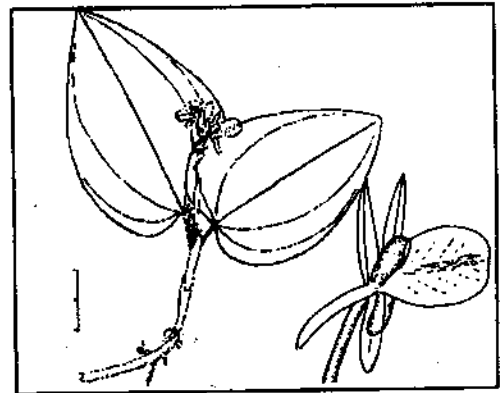
- Terrestrial; tepals 2 cm long; spur 16-19 mm; pollinies 8.

11.212 - *Nephelephyllum pulchrum* Bl.. Vãnlan tuyệt.

Lan nhỏ, trên đá, có cãnhành mảnh và rễ có lông dày; đấythân có bẹ xoxác, mỏng, trắng; giảhàng ngắn, cao 15-20 mm, trong bao mỏng. Lá 1, hình tim, đến 10 x 6 cm, đầu tà, mặt dưới màu hột lựu, gân chấnh 5; cuống dài 4-5 cm. Chùm đứng ở chót thân, dài 5-7 cm, ít hoa; láhoa 1 cm; cọng và noãn sào dài 1cm; phiếnhoa 1,5 cm; cộtc hình phiến dài 6-7 mm; phấnkhối 4 x 2.

Yênbái.

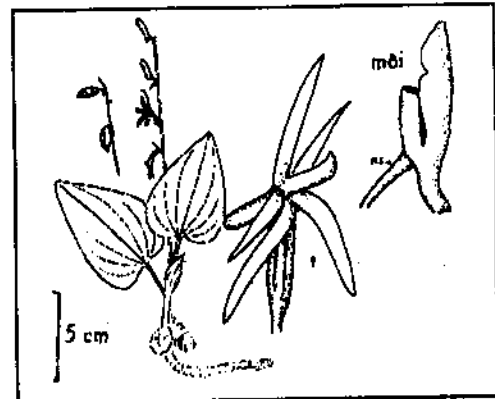
- Epilithic; tepals 1,5 cm long; lip ovate.

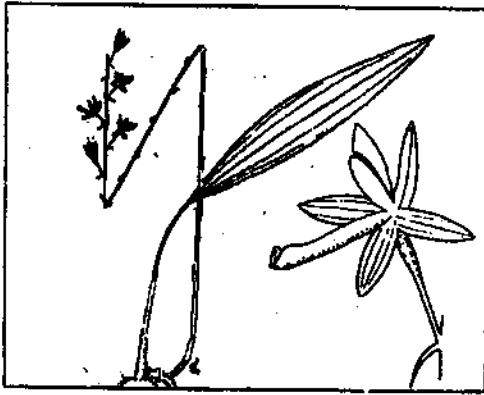
11.213 - *Nephelephyllum tenuiflorum* Bl.. Vãnlan hoa-nhỏ.

Dịalan; cãnhành mảnh; rễ to. Lá có phiến hình tim, dài 4-5 cm; cuống dài 2,5 cm. Chùm đứng; hoa thưa, 2-5, nhỏ, xanhxanh ửng đỏ, xụ sau khi trở; phiếnhoa dài 13 mm; moidài 13 mm, rộng 6 mm, có 3 thùy, móng dài 3,5 mm; phấnkhối . Nang dài 2 cm.

Rừng ẩm, 900-1.200 m: Bavi, Côngtum; III-IV.

- Terrestrial; flowers greenish with red; tepals 13 mm long; capsules 2 cm long (*Tainia tenuiflora* (Bl.) Gagn.).

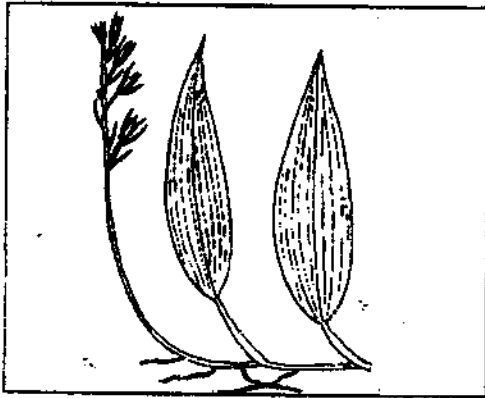

11.214 - *Tainia angustifolia* (Lindl.) Benth. & Hook.f. Tàilan lá-hep.

Dialan có cành hành to 4-6 mm; giả hành có mô dài, trong 2-3 bao, cao đến 6-10 cm. Phiến lá thon, to 25-30 x 4 cm, gân 2-3/bên; cuống dài 10 cm. Pháthoà cao, dài hơn lá; lá hoa thon, cao 1 cm; phiến hoa 15-25 x 3-4 mm, *lục tái có sọc tia vàng hay đỏ*; môi tròn dài, to 17 x 5 mm, đáy có móng ngắn.

Vào 1.200 m: Càná, Bìnhthượn, Prens (Lâmđồng); XI.

- Terrestrial; pseudobulb long; flowers green reddish; lip with red or yellow stripes (*Ania angustifolia* Lindl.; *Tainia evrardii* Gagn.).

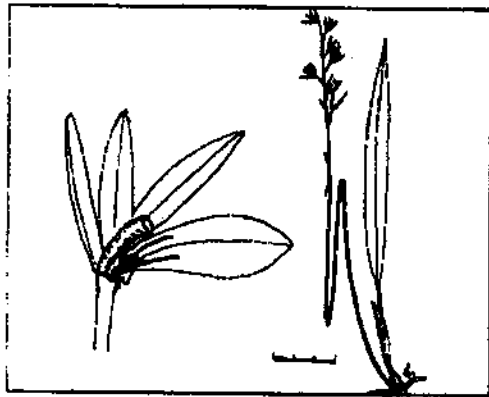

11.215 - *Tainia chapaense* Gagn.. Tàilan Sapa.

Lan có cành hành cộng trụ dài 7-10 cm, mang rế to, thưa. Lá có phiến dày, to, dài 20 cm, rộng 5 cm, chót nhọn; cuống dài 2-3 cm. Pháthoà cao hơn lá, ít hoa; hoa cao 2 cm; lá dài hẹp, cao 16 mm; cánh hoa như lá dài; môi dài 6 mm.

Sapa; 8.

- Perianth 2 cm long; lip 6 mm long.

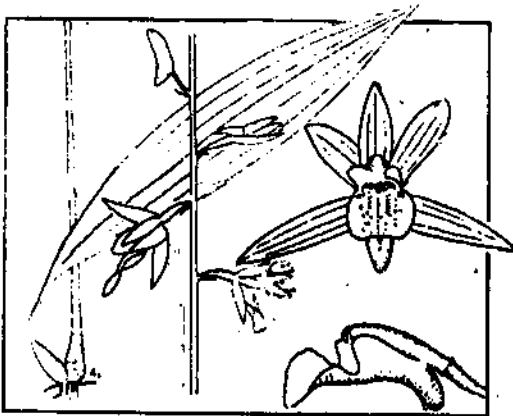

11.216 - *Tainia hongkongensis* Rolfe. Tàilan Hồngkông.

Cỏ có cành hành bò dài, có rế to, mang giả hành có phần phụ cao 2 cm, rồi một mô dài 4-5 cm, trong bẹ bao. Lá có cuống dài 3-4 cm; phiến hẹp, to 17 x 1,5 cm. Chùm đứng, cao 40-60 cm, mang hoa ở 10 cm chót; lá hoa nhọn, dài 1 cm; cọng và noãn sào dài 1 cm; phiến hoa cao 1,5 cm.

Quảngtrị, Quinhon.

- Pseudobulb 4-5 cm long; perianth 1,5 cm long.

11.217 - *Tainia hookeriana* King & Pantl. Tàilan Hooker.

Lan to có giả hành cao 3-4 cm, có cạnh và xơ (bẹ còn lại). Lá to; phiến thon, đến 40 x 4 cm, mỏng, xếp dọc theo 7 gân chánh. Chùm đứng cao cả mét; lá hoa 4-6 mm; noãn sào (không vận) và cọng dài 13 mm; phiến hoa *lục vàng, có nhiều sọc đỏ*; môi trắng có chấm đỏ, móng vào 5 mm; phấn khối 8.

Vào 800 m: Liênkhàng, Danhim.

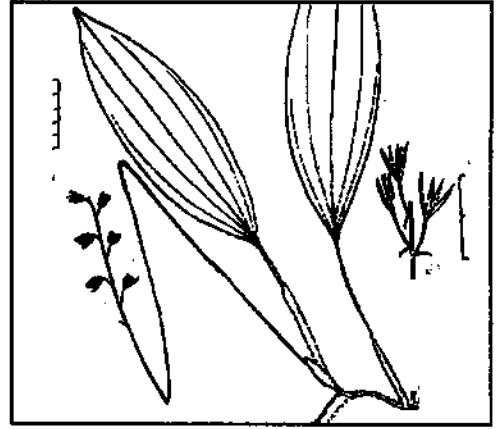
- Flowers yellow; lip with red stripes.

11.218 - *Tainia latifolia* (Lindl.) Reichb. f. Tàilan lá-rộng.

Lan có cành to 6-7 mm; rễ to; giảhàng to đến 7 x 0,8 cm, trong bao mỏng. Lá có phiến bầu dục, to đến 22 x 6,5-8 cm; cuống dài 8-11 cm. Trục *phát hoa* dài đến 80 cm, có hoa ở 20 cm chót; lá hoa hẹp, cao 8 mm; cọng và noãn sào dài 13 mm; phiến hoa 15 x 2 mm.

Hàsonbình, Côngtum.

- Pseudobulbs to 7 x 0,8 cm; limb to 22 cm long; tepals 8 mm (*Ania latifolia* Lindl.).

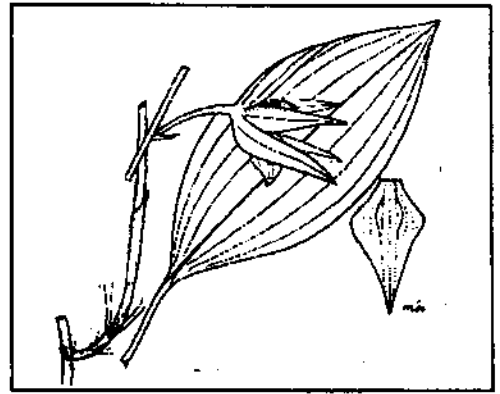

11.219 - *Tainia macrantha* Hook. f. Pihành hoa-to.

Cành mảnh, có xơ (bẹ còn lại), mang giảhàng hẹp, dài 6-7 cm. Lá to; phiến dài 15 cm, mỏng, gân 4-5/bên; cuống dài 5 cm. Chùm đứng cao 30 cm; hoa thưa; lá hoa 8 mm; noãn sào và cọng dài 1,5 cm; *hoa rộng* 6-7 cm; môi hình bánhình, có 2 sóng nguyên.

Gần Sapa.

- Flowers large to 6-7 cm; ovary plus pedicel 1.5 cm; lip losangic (*Mischobulbon macranthum* (Hook. f.) Rolfe).

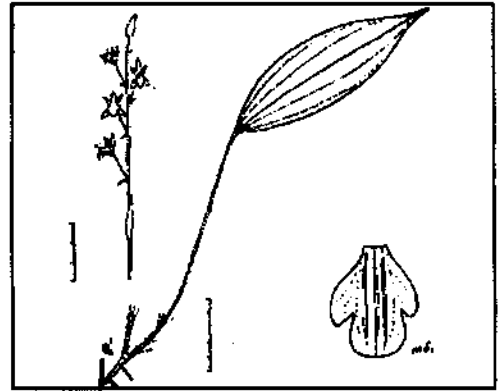

11.220 - *Tainia pauciflora* (Breda) J.J. Sm. Tàilan ít-hoa.

Lan có cành chia nhánh, to 2-3 mm, nâu đen, có xơ (bẹ còn lại). Lá 1; phiến xoan thon, to 17 x 6 cm, mỏng, láng, chót nhọn, gân chánh vào 5, gân-phụ mảnh, cách nhau vào 0,7 mm; cuống dài 20-25 cm. Chùm cao 40 cm; lá hoa 1,5 x 3 cm; hoa *thơm dẹt*; cọng và noãn sào 1,5 cm; phiến hoa to 2 x 0,3 cm, *lục tia lợt*; môi vàng và hương.

Gialai Côngtum.

- Limb on long petiole; flowers green purplish, lip yellow and pink (*Octomeria pauciflora* Breda, *T. latilingua* Hook. f.).

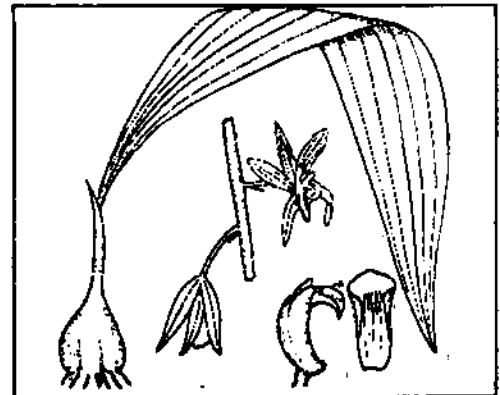

11.221 - *Tainia viridofusca* (Hook. f.) Benth. Tàilan lục-đen.

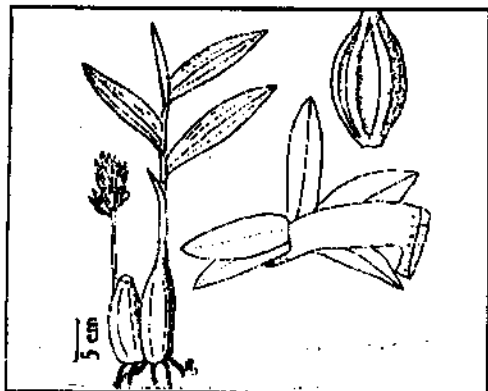
Bụi cao đến 1,2 m; giảhàng cao 4-6 cm. Lá 1; phiến to, đến 60 x 9-10 cm, gân-phụ 3-4/bên; cuống dài đến 37 cm. *Phát hoa* cao cả mét; hoa 20-30, to, nâu vàng; lá hoa dài 2 cm, vàng và nâu; cọng và noãn sào 2 cm; phiến 2,5-2,7 x 0,5 cm; môi bầu dục, dài 17 mm, chót có 3 thùy, mặt trên có 3-5 sóng cao, móng dài 5-8 mm.

Báchái, Hoànglienson, Lâmđồng.

- Tuft to 1.2 m high; flowers brown yellow; lip with 3-5 crests; spur 5-8 mm long (*Calanthe viridofusca* Hook. f.; *C. eberhardtii* Gagn.).

11.222 - *Tainia longipetiolata* Seidenf. Gialai Côngtum.

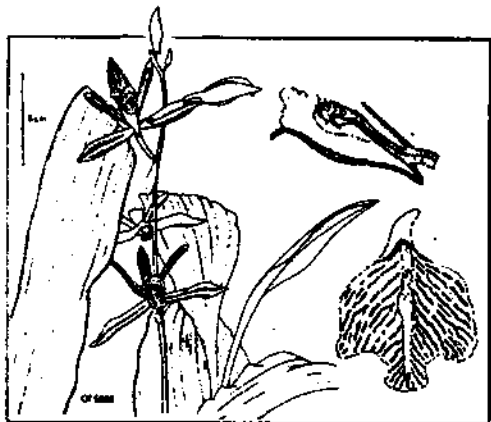

11.223 - *Phajus flavus* (Bl.) Lindl.. Hạcđỉnh vàng.

Dialan to; giảnhành to, cao 7-10 cm, rộng 3-4 cm; thân cao 50-60 cm. Lá có phiến to, dài 40-50 cm, lục đậm có đốm vàng. Pháthoa cao 50-80 cm; *hoa vàng dợt*, to đến 7 cm; môi màu *cam nâu*, thùy giữa dứng, có 3 sóng dọc; cột cao 2 cm.

Lâmđồng và Tr.

- Terrestrial 60 cm high; flowers light yellow, lip orange with 3 crests (*Limodorum flavum* Bl.; *P. maculatus* Lindl.).

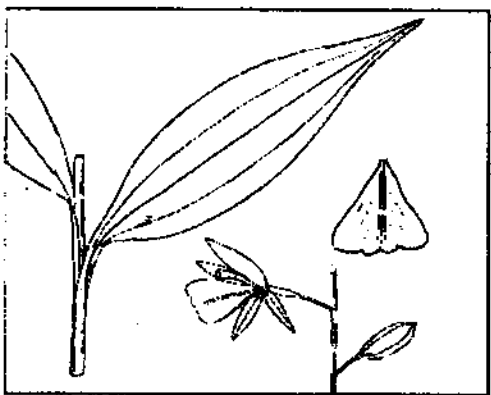

11.224 - *Phajus indigoferus* Hassk.. Hạcđinh chàm.

Dialan. Lá có phiến xếp dọc, to 30-40 x 4-5 cm, dây tũtũ hẹp thành cuống. Chũm dứng thưa; hoa to, rộng 5-7 cm; láđài và cánhhoa *trắng mặt ngoài, nâu nâu và vàng mặt trong*; môi hình én, *vàng có rằn nâu đỏ*, có lông trắng dài, dứng; cột dài; phảnkhoá 8.

Phũtho, Côngtũm, Biếnhòa (hình theo Seidenfaden).

- Terrestrial; tepals white outer, brown and yellow inter; lip yellow, red brown striped (*Calanthe crinita* auct., Gagn. p.p.).

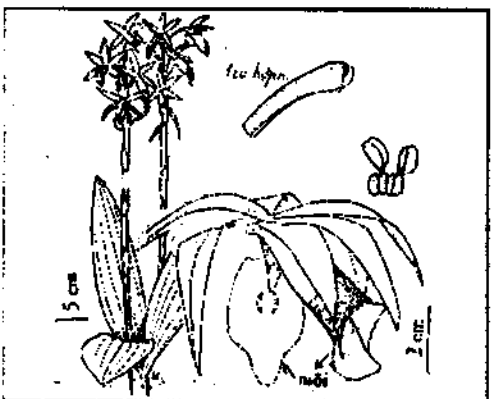

11.225 - *Phajus mishmensis* (Lindl. & Paxt.) Reichb. f.. Hạcđinh Mishmens.

Phonglan có cấnhành mang nhiều thân, có bẹ mỏng, nguyên hay rách thành xơ mỏng bao; thân dứng cao hơn 40 cm, có bẹ lá bao. Lá 5-6; phiến xoan thon, to 11-24 x 3,5-6 cm, mỏng, gân chấnh 5. Pháthoa dài 30 cm; cọng và noãnsửa dài 3,5 cm; láđài giữa to 3,5 x 2 cm; cánhhoa hẹp hơn, rộng 3 mm; môi tamgiác, có móng dài 1,5 cm; cột cao 2 cm.

Tamđào, Hànamninh, Lâmđồng.

- Middle sepal 3,5 x 2 cm; lip triangular; spur 1.5 cm long (*Limatodes mishmensis* Lindl. & Paxt.).

11.226 - *Phajus tankervilleae* (L'Hér.) Bl.. Hạcđinh; Nun's Orchid, Foxglove Orchid.

Dialan to, có củ. Lá nhu xếp dọc, lục dợt. Chũm dứng, cao 30-50 cm, đẹp; láhoa to, trắng, mau rựng; *hoa to*, rộng 10 cm; noãnsửa và cọng dài 2-3 cm; phiếnhoa *trắng mặt ngoài, nâu mặt trong*; môi *đỏ có sọc vàng và 2 sóng nhỏ*; cột trắng.

Huế, Côngtũm, Đạlat, Biếnhòa và Tr. Khi bị dập, màu đen.

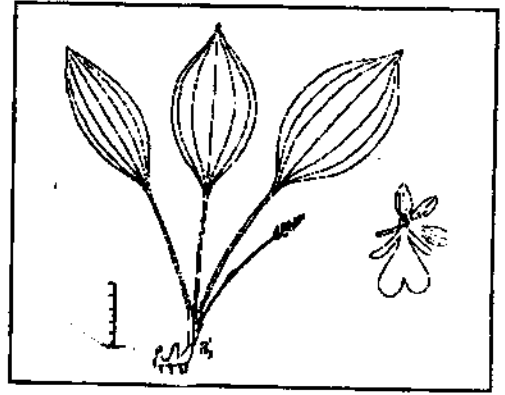
- Flowers white outer, brown inter; lip red with 2 yellow stripes (*Limodorum tankervilleae* Banks ex L'Hér.; *P. wallichii* Hook. f.; *P. grandifolius* Lindl.; *P. longicornu* Guill.; *Calanthe bachmaensis* Gagn.).

11.227 - *Calanthe alismifolia* Lindl.. Kiềulan tấcô.

Dialan có cànhhàng bờ, cứng, mang giảnhành gần nhau. Lá 3; phiến xoan bầuđục, to đến 20 x 10 cm, mỏng, gân chánh 5, đáy từtù hẹp trên cuống; cuống dài 10-15 cm. Trục pháthoa ngắn hơn lá; láhoa xoan rộng, dài đến 15 mm; môi có *thùy cạnh hẹp*, dài, *thùy giữa hình tim ngược dài*, đầu lõm sâu.

Hoàngliênsơn, Hànamninh.

- Terrestrial; inflorescence shorter than leaves; lip with midlobe obcordate.

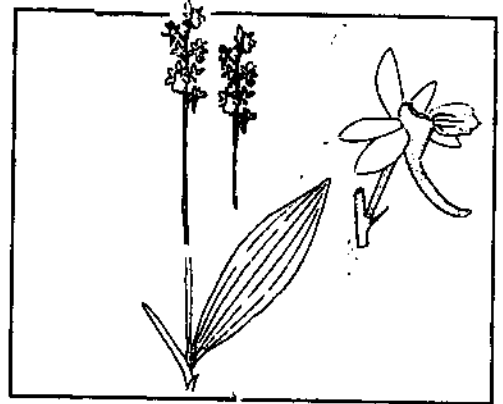

11.228 - *Calanthe alleizettei* Gagn.. Kiềulan Alleizette.

Dialan có thân ngắn, thành bụi, đáy thân có sợi (bẹ lá còn lại). Lá không rụng sớm, thon, gân 5, do đến 35 x 4,5 cm. Pháthoa đứng chót thân, cao đến 40 cm; láhoa không rụng; *hoa tím*; ládài giữa cao 12 mm; môi có 3 *sóng dài*, thùy giữa không chẻ hai, móng dài hơn ládài; cật cao 5 mm.

Đèo Lô-quí-Hồ, Làocai, Biênhòa.

- Bracts persistent; flowers violet; spur longer than dorsal sepal; 3 keels on midlobe.

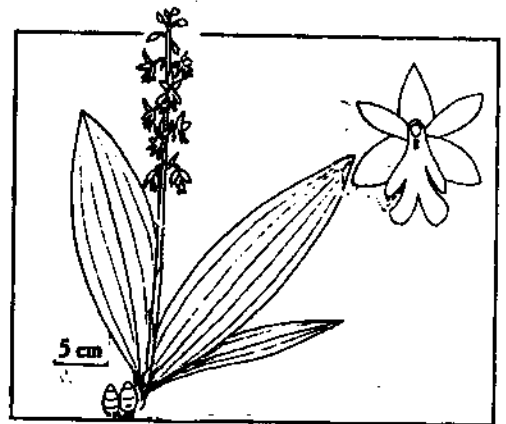

11.229 - *Calanthe angusta* Lindl.. Kiềulan hẹp.

Dialan; giảnhành hình củ Nghệ. Lá gần như chụm ở mặt đất, 2-3; phiến xoan thon, dài 10-40 cm, rộng 5-8 cm, gân 7; cuống ngắn. Chùm giữa lá, cao 30-90 cm, dày; *hoa trắng*; phiếnhoa dài 1 cm; môi có 4 thùy, *ừg vàng*, giữa có 4 hàng mụn chai vàng, móng dài 1-1,2 cm; phảnkhoá 8.

Sapa, Hànamninh, Bìnhtrịthiên, Dran (Lâmđồng) (hình phỏng theo King & Pantling).

- Terrestrial; flowers white; lip yellowish, with yellow papillae.

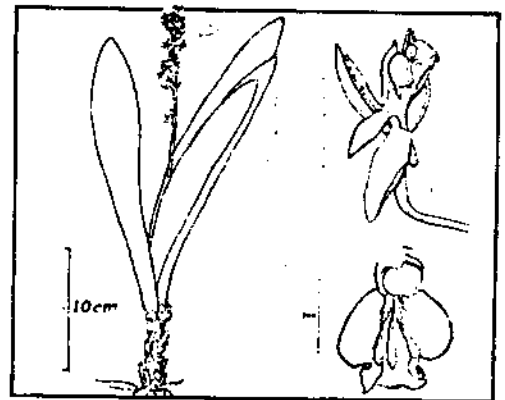

11.230 - *Calanthe brachychila* Gagn. Kiềulan luôi-ngắn.

Cànhhàng ngắn, ngang. Lá 3-5. phiến hình guom, dài 30-40 cm, gân 5. Pháthoa nhiều hoa, *hoa lụclục*. mặt ngoài có *lông mịn*; ládài giữa cao 6 m; môi dài 2 mm, hậthiệt hình thận có 3 sóng lồi; móng 2 mm; phảnkhoá 8, hình dùi.

Sapa, 1.500 m.

- Flowers greenish; hypochile with 3 long callus.

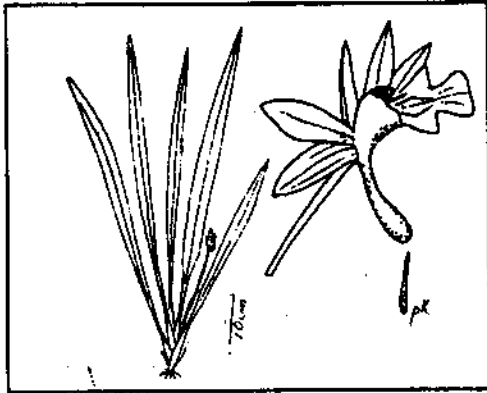

11.231 - *Calanthe cardioglossa* Schlecht. in Fedde. Bàu-rượu.

Đialan; giành thường do 2 lông có eo ở giữa, hình bầu rượu đặc sắc, hơi dẹp, có 5-6 cạnh thấp, cao 3-6 cm. Lá 1-3; phiến dài 20-25 cm, rộng 4-5 cm; cuống dài 3-4 cm. Chùm có lông mịn; hoa hương có sọc đỏ hay vàng, dài 1 cm; môi hình quạt, 3 thùy, có sọc đỏ đậm, móng dài 2 cm; phấn khối 8.

Vùng Đà Lạt; XI-III.

- Terrestrial; flowers pink, red striped; spur 2 cm long (*C. succedana* Gagn.).

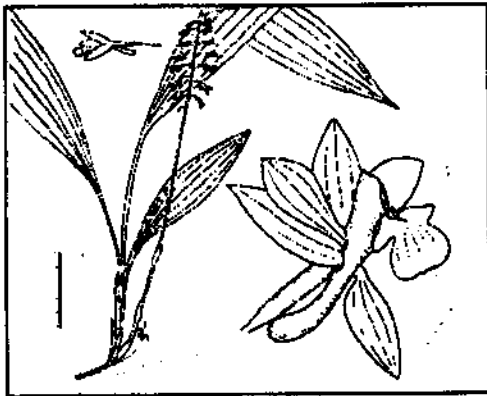

11.232 - *Calanthe chevalieri* Gagn.

Bụi cao 50-60 cm. Lá thon hẹp, rộng 2-3 cm. Pháthoa giữa lá, ngắn hơn lá; lá hoa mau rung; hoa màu nghệ, rộng vào 1 cm; môi có thùy cạnh tamgiác, thùy chót chót cắt ngang, hạt tiết có 2 sóng tamgiác; móng phù ở đầu; phấn khối 8, hình dùi dài.

Vùng núi cao 1.000-1.500 m: Bạch mã, Hòn Bà

- Leaves narrow lanceolate; flowers safran; spur swelling at apex.

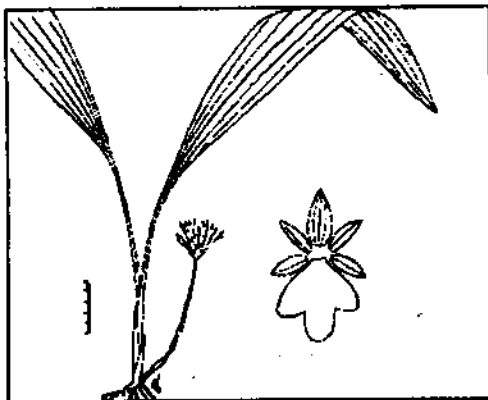

11.233 - *Calanthe clavata* Lindl.. Kiềulan đình.

Cành bò dài, to 6-8 mm; rễ to; xơ dài do bẹ còn lại; thân đứng, mang 2-3 bẹ nhỏ, rời 3-4 lá, lá trên to; phiến đến 50 x 10 cm, *denden lúc khô*, gân-phụ 3(5)/bên; cuống đến 20 cm. Trục pháthoa cao 15 cm; cọng và noãn sào dài 1 cm; môi có thùy cạnh nhỏ, thùy giữa có chót cắt ngang, móng dài bằng noãn sào; cột to, cao 6 mm.

Đất nhiều đá ẩm-i: Tam Đảo; XII.

- Limb blackish on dry; flowers with spur also long as ovary.

11.234 - *Calanthe densiflora* Lindl.. Kim tán.

Cành bò dài, to 7-8 mm, mang nhiều xơ và rễ to. Bẹ cao 3-15 cm; lá 3; phiến đến 40 x 3-7 cm, mỏng, gân chánh 5; cuống dài đến 20 cm. Trục pháthoa cao đến 20 cm, có 3-4 bẹ ở đáy; hoa vàng nhiều, nhóm như hoadầu ở chót; lá hoa dài 25 mm; cọng và noãn sào 2 cm, không lông; môi xoan, to 12 x 8 mm, 3 thùy, móng dài hơn 2 cm; cột cao 12 mm.

Sapa.

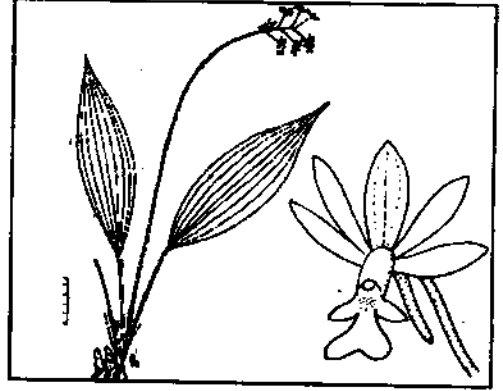
- Limb to 40 x 3-7 cm; inflorescence compact, flowers yellow.

11.235 - *Calanthe herbacea* Lindl. Kiềulan cỏ.

Dialan thành bụi; rễ to 3-4 mm, dài; đáy thân có xơ dài (bẹ còn lại). Lá có phiến to đến 30 x 7 cm, mỏng, gân 7-9, đáy tù hẹp thành cuống và bẹ dài 10-13 cm. Trục phát hoa cao hơn bẹ lá; lá hoa thon nhọn, dài 15 mm; cọng và noãn sào dài 4 cm; phiến hoa dài 15 mm; môi có thùy cạnh xoan, cao, thùy chót rộng, lõm ở đầu. Nang dài 3 cm.

Vĩnhphủ, Hànamninh, Đàlạt.

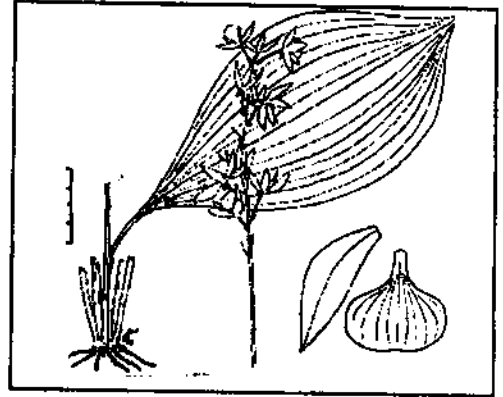
- Terrestrial orchid; pedicel plus ovary 4 cm long; tepals 15 mm; capsules 3 cm long.

11.236 - *Calanthe integrilabris* Gagn. Kiềulan thủy-nguyên.

Bụi cao 60 cm; thân giả đứng, có 2 bẹ bao, mang 2 lá và phát hoa. Lá to; phiến xoan rộng, đến 25 x 10 cm, gân chánh 5; cuống dài 10-12 cm. Chùm cao 50-55 cm, mang 10-14 hoa; cọng và noãn sào dài 2 cm; hoa có lông như phấn ở mặt ngoài; lá dài giữa đo 21 x 6 mm, lá dài cạnh hơi cong; môi bầu dục ngang, không thùy cạnh, móng 6 mm; cột dính với đáy móng.

Đàlạt (hình theo Gagnepain).

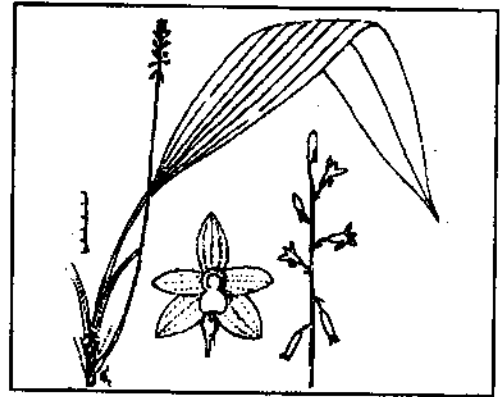
- Tuft; limb to 25 x 10 cm; lip entire, spur 6 mm long.

11.237 - *Calanthe tyroglossa* Reichb. f. Kiềulan lưỡi-hình-đòn.

Bụi ở đất; thân rất ngắn, to 8 mm; bẹ lá còn lại như xơ dài. Lá có phiến to 40 x 6 cm, gân 4-5/bên, lục denden lúc khô. Phát hoa cao 40 cm; hoa khít nhau; lá hoa dài, mau rụng; hoa trắng hay vàng, dài vào 1 cm, kể cả móng; môi nhỏ, có thùy cạnh rất nhỏ; móng dài bằng noãn sào (3-4 mm); phấn khối 8.

Rừng, cao độ 1.000-1.200 m: Lâmđồng.

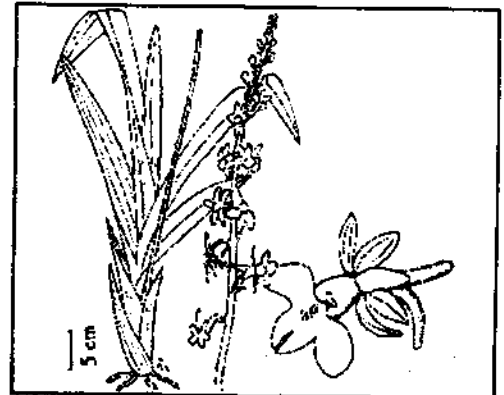
- Stem short; flowers yellow; perianth 1 cm long; lip without sidelobes (*C. nephroidea* Gagn.).

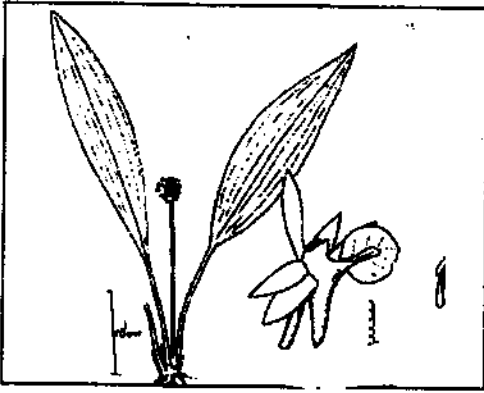
11.238 - *Calanthe pachystalix* Reichb. f. ex Hook. f. Kiềulan trục-dây.

Dialan; thân giả do bẹ lá, cao 10 cm. Lá 5-6; phiến thon hẹp, dài 20-45 cm; bẹ dài. Chùm cao 130 cm, có lông mịn; hoa nhiều; phiến hoa cao 8-9 mm; môi hình chim, 3 thùy, thùy cạnh to, thùy giữa chế sâu, có 4 sóng ở giữa, móng dài 1 cm.

Sapa, Đàlạt.

- Terrestrial orchid; scape to 1.3 m high; lip with 3 large lobes; spur 1 cm long.

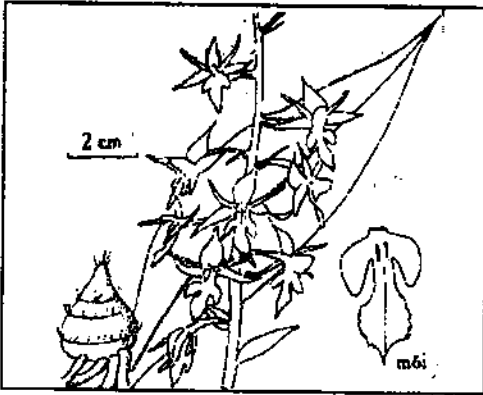

11.239 - *Calanthe petelotiana* Gagn. Kiềulan Petelot.
Djalán thành bụi cao 35 cm; giữa xo, thân ngắn mang 3 lá mà phiến to 20 x 4-7,5 cm, trên cuống dài. Pháthoa cao, phần mang hoa ngắn (6 cm); láhoa không rụng; *hoa tím*, 8-10, rộng 3 cm, mt ngoài có lông như tro; lánai giữa cao 17 mm, cánhhoa 15 mm; *môi tròn*, to 11 mm, *không thùy cạnh*, có 2 sóng dọc; móng dài 12-13 mm; phánkhối 8.

Lôquihồ, gần Sapa, 1.700 m.

- Limb on long petiole; flowers violet; lip orbicular with 2 keels; spur 12-13 mm.

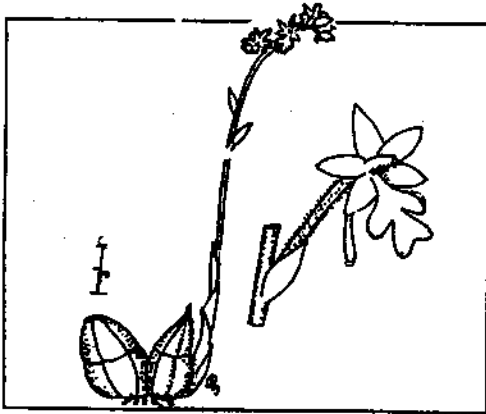

11.240 - *Calanthe puberula* Lindl.. Kiềuhoa.

Djalán; giảnhành hình bóngvụ, cao 3, rộng 2 cm. Lá có phiến thon, dài 10-15 cm; bẹ làm thành một thân giả, cao. Chùn dày; *hoa màu tím tím lục bình, đẹp*; môi hình chữ T, thùy cạnh bầu dục, xéo, thùy giữa bìa dúng, đầu nhọn.

Dinh Langbian, vào 2000 m (hình theo King & Pantling).

- Terrestrial; flowers light violet; lip with midlobe laciniate on ends.

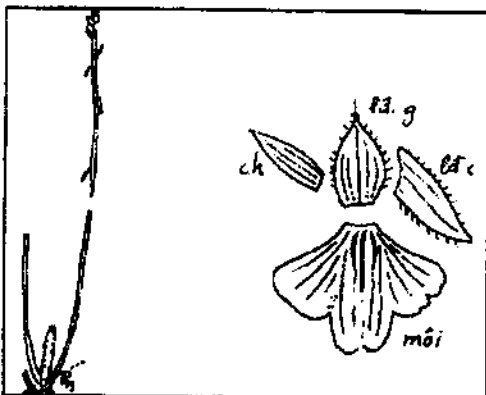

11.241 - *Calanthe rubens* Ridl.. Kiềuhoa đỏ.

Djalán có giảnhành. Lá có phiến thon, xếp dọc, to 40 x 15 cm. *Pháthoa lúc chưa có lá*; láhoa, noánsào, lánai có lông; láhoa xoan, dài 8-10mm, không rụng; *hoa hường, môi tía*; phiếnhoa dài 15 mm; môi to, có 2 thùy cạnh to và thùy chót lõm, móng vào 1 cm.

Côn đảo.

- Terrestrial orchid; flowers pink with lip purple.

11.242 - *Calanthe succedana* Gagn.. Kiềuhoa bóng.

Djalán có cãnhành bờ dài, và *giảnhành hình tru*, cao 3,5-7 cm, có 4-5 cạnh, trên đó là một thân giả mang 1-3 lá. Phiến thon, to 15-15 x 3,5-7 cm, 5-7 gân. *Chùm từ đáy giảnhành không lá*, dài đến 30 cm; *hoa 12-18, trắng hay vàng*, có lông; môi xoan rộng tamgiác, có 3 gân to, thùy 3, móng dài 15 mm.

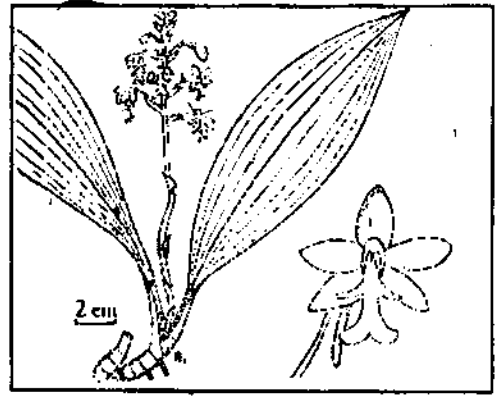
Đà Lạt.

- Flowers white or yellow; lip ovate deltoid; spur 15 mm long.

11.243 - *Calanthe triplicata* (Willem.) Ames. Kiềuhoa xếp-ba. *Dialan* cao đến 80 cm; cànhhàng to; thân giả ngắn do dây cuống. Lá 5-7; phiến thon rộng, dài 30-40 cm, có sọc trắng. Pháthoà cao 60-75 cm; *hoa trắng, tâm vàng*, dài 1,5 cm; phiến hoa cao 12-13 mm; môi 3 thùy, thùy cạnh nhọn, huốt, thùy chót chẻ hai, móng dài 15-20 mm; phảnkhoá 8.

Rừng dày đến 1.500 m: Quảngninh, Hàiphòng, Bìnhtrịthiên, Châuđốc (hình theo Wight).

- Terrestrial; flowers white, centre yellow; spur 15-20 mm long (*Orchis triplicata* Willem., *C. veratrifolia* (Willd.) R. Br.).

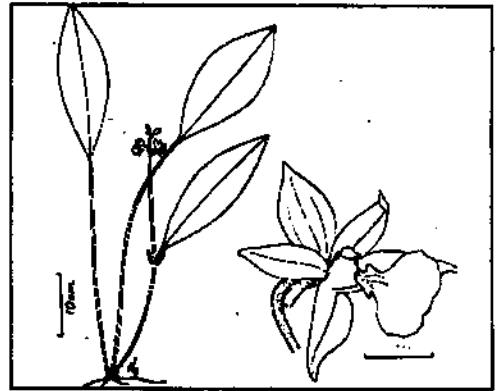

11.244 - *Calanthe velutina* Ridl. Kiềuhoa lông.

Dialan có cànhhàng khá to. Lá có cuống dài đến 30 cm; phiến bầuđục, to 18 x 9 cm, gân 7, mặt dưới có lông phún. Chùm ít hoa; *hoa trắng, môi có sọc màu sét*; láchai giữa cao 12 mm; môi rộng hơn cao, đáy hẹp, mang 2 thùy cạnh nhỏ, móng dài 5-7 mm.

Langbian.

- Terrestrial; long petiole; limb hairy beneath; flowers white (*C. integrilabris* Gagn.).

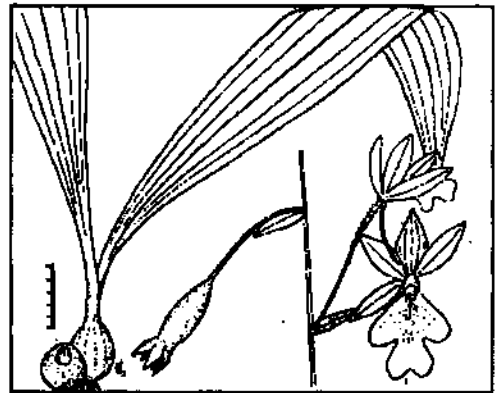

11.245 - *Calanthe vestita* Lindl. Cù-chuối.

Cò có lông mềm, có giảhàng to đến 6 x 4 cm, rễ dài. Lá xuấthiện sau hoa, to; phiến đến 45 x 7-12 cm, gân 5, denden lúc khô; cuống đến 10 cm, dẹp. Trục pháthoà dài 80-100 cm; trục, láhoa, cọng có lông phún hung; láhoa xoan thon, dài 2,5 cm; cọng dài 3,5 cm; *hoa hương hay tím tím*; phiến dài 2-3 cm; môi xoan rộng, chót cắt ngang, lõm, móng 2-3,5 cm; cột cao 6 mm, hình quận.

Phúkhánh, Trjạn, Chúachan, thường Tr; I.

- Scape to 1 m high; flowers white or violaceous; spur 2-3,5 cm long.

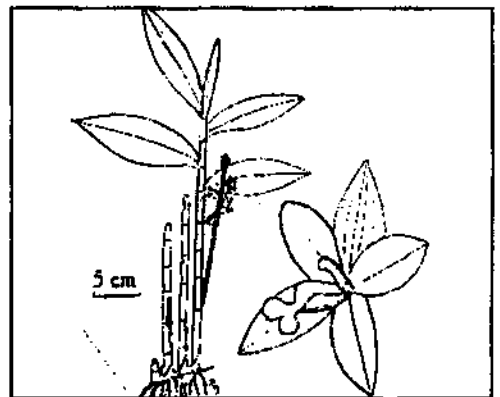

11.246 - *Cephalantheropsis gracilis* (Lindl.) Hu. Trunglan.

Dialan; thân cao 40 cm. Lá 6-9; phiến thon, dài 10-20 cm, rộng 2-5 cm; cuống 1-4 cm. Chùm gần ở giữa thân; *hoa trắng hay ngà*; môi vàng ở giữa và có 1 bột ngang ở eo, vàng, móng vắng; phảnkhoá 8.

Vùng núi cao: Sapa, Tamđảo, Quảngtri, Côngtum, Đalat.

- Terrestrial; flowers white or ivory, lip yellow (*Calanthe gracilis* Lindl.; *C. bursicola* Gagn., *Gastrorchis gracilis* (Lindl.) Aver.).

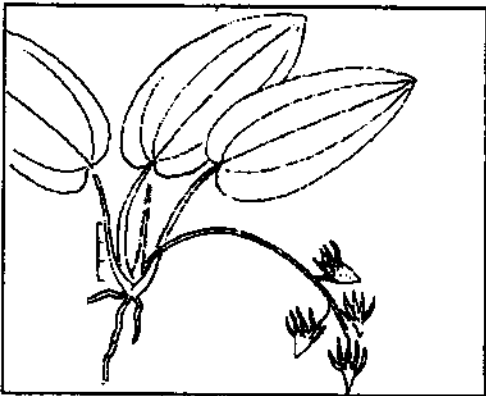

11.247 - *Cephalantheropsis lateriscapa* Guill.
Phấn hùng chùm-cạnh.

Lan phụ sinh, không giả hành; thân to 4 mm. Lá có phiến thon, to 15 x 3-4 cm. Pháthoa cao 15 cm, mọc từ đáy phần có lá; bao hoa trắng; lá đài giữa cao 6 mm, 1 gân; môi có 2 thùy cạnh to và 2 sóng dọc, thượngthiệt hình dơi, bia xẻ; cột cao 3 mm; phấn khối 4,6, 8 thành 2 nhóm.

Dựa suối: Hoàngliên sơn, Sapa, vùng Đalat (hình theo Seidenfaden).

- Epiphytic without pseudobulb; flowers white (*Gastrorchis lateriscapa* (Guill.) Aver.).

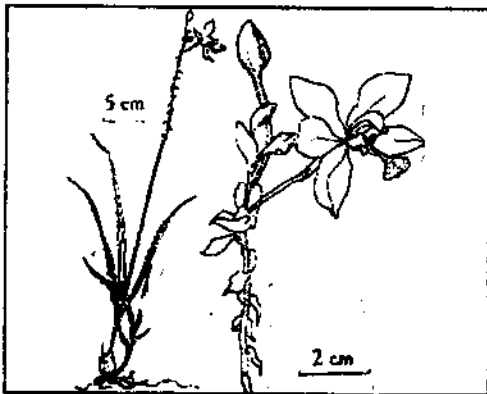

11.248 - *Mischobulbon cordifolium* (Hook. f.) Schltr.

Cành có rễ; giả hành nhỏ giữa bẹ lá. Lá có phiến to 14-20 x 6-9 cm, màu lục đậm, đáy hình tim, gân 8-10. Chùm dài 30 cm; hoa 4-5, nâu đậm, môi vàng vàng, dài 3 cm, không móng, 3 thùy thùy cạnh trắng có đốm hương, thùy chót (thượngthiệt) nhọn, vàng có gân vàng cam; phấn khối 8.

Dựa suối: Tam đảo.

- Limb cordate, to 20 cm long; flowers dark brown, lip yellowish (*Nephelium simondii* Gagn.).

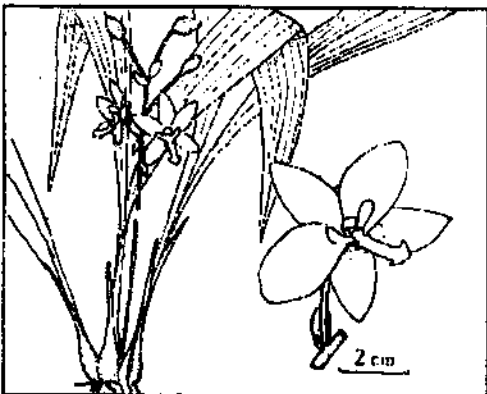

11.249 - *Spathoglottis plicata* Bl. Caudiệp tím.

Lan có cành hành và giả hành. Lá hẹp, nhọn hai đầu, xếp dọc, không lông. Chùm đứng cao 60-90 cm, mang 3-4 lá như vảy; lá hoa không rụng; cọng 2 cm, noãn sào 15-17 mm. có lông mịn, tím; phiến hoa tia hay trắng tro; môi có thùy cạnh to, tím đậm và 2 cục chai vàng. Nang to bằng ngón tay cái.

Từ Tichlan đến Thái bình dương, Tr phổ biến; I-XII. Dập, sao đập chỗ đau.

- Commonly cultivated orchid (*Calanthe poilanei* Gagn.).

11.250 - *Spathoglottis aurea* Lindl. Caudiệp vàng.

Đialan; bụi dày; giả hành hình bông vụn. rộng 1-1,5 cm, có xơ (đáy lá còn lại). Lá có phiến dài 20-40 cm, rộng 3-4 cm, xếp dọc; cuống dài 10-20 cm. Trục pháthoa dài 60 cm; hoa rộng 6-7 cm, vàng đậm có sọc đỏ hay không; môi có thùy cạnh đỏ, chai vàng, thùy chót hẹp, vàng hay đỏ.

Tr song ít phổ biến hơn loài trên; từ Málaiá đến Java; I-XII.

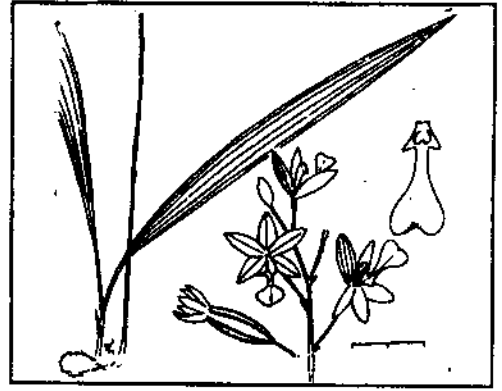
- Cultivated.

11.251 - *Spathoglottis affinis* de Vriese. Caudiệp gân.

Dialan có giảhình cứng to 1-2 cm. Lá 2-3; phiến thon hẹp, to 20-40 x 1,5-4 cm, nhọn, mỏng, gân chánh 5-7. Pháthoa dài 50-70 cm; hoa ở 5-10 cm chót, to, vàng lợt, đẹp; phiếnhoa xoan, dài đến 2 cm; môi có thùy chót hình tim ngược, đáy hẹp, có 2 móng nhỏ. Nang dài 2,5 cm.

Côngtum, Đàlạt (1.600 m), Phanthiết, Đờngnai, núi Dinh. Không lá lúc mùa khô.

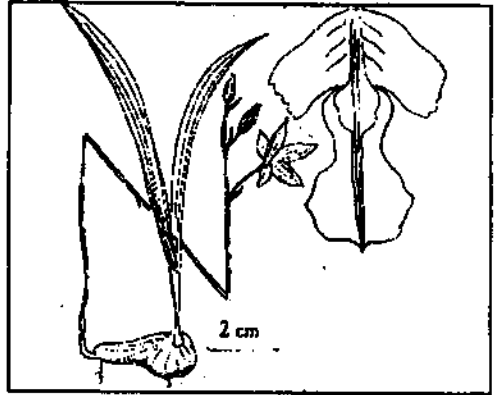
- Flowers light yellow; lip with midlobe on a claw (*S. lobbii* Reichb. f.).

11.252 - *Spathoglottis eburnea* Gagn.. Caudiệp ngà.

Dialan cao 40-55 cm; hành đẹpđẹp, to bằng ngón tay. Lá 1-3; phiến dài đến 35 cm, rộng 1-1,5 cm, xếp dọc theo 3-5 gân. Pháthoa mang 4-7 hoa màu ngà, tâm vàng đọt; phiếnhoa cao 17-19 mm; môi hình đờn, giữa có 3 gân.

Đất ẩmlầy, vùng Huế, Đàlạt; III.Cù có khi ăn.

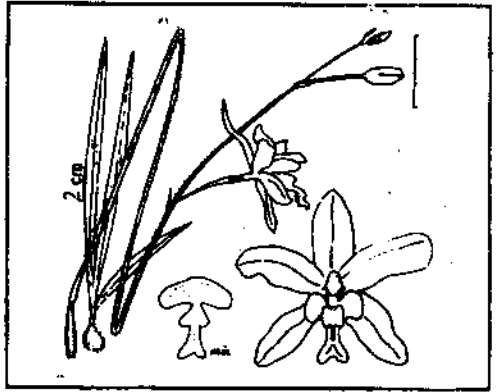
- Terrestrial orchid; flowers ivory, centre light yellow.

11.253 - *Spathoglottis pubescens* Lindl.. Caudiệp lông.

Dialan cao 40-50 cm; hành nhỏ bằng đầu ngón tay. Lá 2-3; phiến dài đến 30 cm, rộng 0,5-2 cm, xếp dọc, 3-5 gân. Pháthoa có lông mịn, mang 7-10 hoa vàng; phiếnhoa dài 13-14 mm; môi có 3 thùy, giữa có 3 gân; phánkhối 8.

Vùng lầy: Hoàngliênsơn, Càná, Đàlạt. Var. *fortunei* (Reichb. f.) Gagn.: lá rất hẹp; vùng Đàlạt.

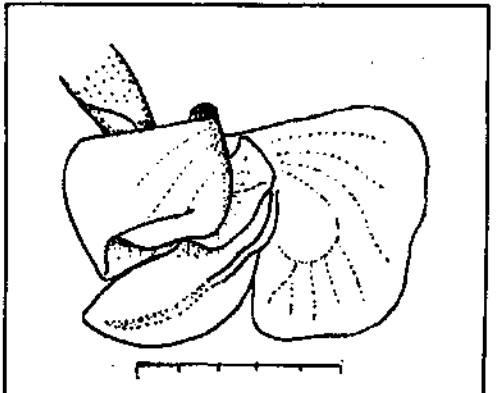
- Terrestrial; scape pubescent; flowers yellow.

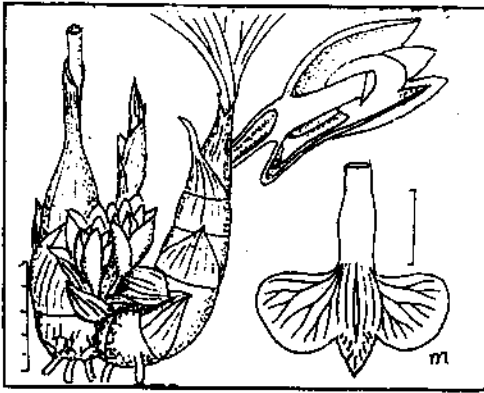
11.254 - *Acanthephippium gougahensis* (Guill.) Seidenf.. Gaibị Gougah.

Dialan trên đất nhiều mùn ở rừng, có giảhình to, lúc non có bẹ cao 8 cm. Lá có phiến thon, đến 30 x 7 cm, xếp dọc; cuống dài đến 10 cm. Pháthoa ít hoa, ở nách lá; láhoa to; hoa dài 2,5 cm, vàngvàng, chót có sọc đỏ; cọng và noãnào dài 2 cm; lánđai cạnh và đáy môi dính nhau thành 1 túi phũ, dài 4-9 mm; môi nhỏ ở chót; cột cao 1 cm.

Thác Gougah (Lâmđờng) (hình theo Seidenfaden).

- Limb lanceolate, 30 x 7 cm, plicate; flowers yellowish, red striped (*Calanthe gougahensis* Guill.).

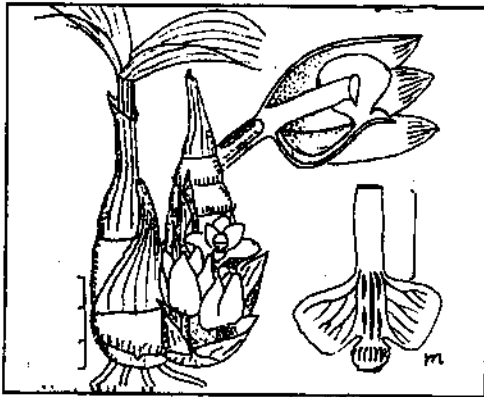

11.255 - Acanthephippium odoratum Aver.

Djalán; giảhàng màu lục, cao 5-8 cm. Lá có phiến bầu dục, to 12-22 x 3-7 cm; cuống dài 1-2 cm ở thân. Pháthoá ở cạnh giảhàng; cọng và noãn sào dài 2 cm; *hoa vàng vàng*, dài 2,5-3 cm; môi có *móng hình túi* tròn to 7 mm, thùy giữa tròn hay hình tim; cột cao 1 cm. Nang to 5-7 x 4 cm.

Côn sơn.

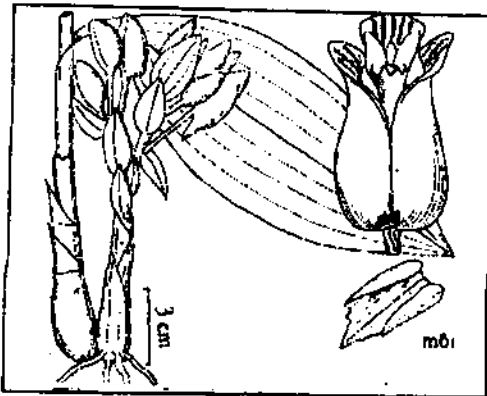
- Terrestrial; leaves 12-22 x 3-7 cm; flowers yellowish white; lip with short mentum.

11.256 - Acanthephippium simplex Aver.

Djalán; bụi với giảhàng xanh, cao 7-10 c. Lá có phiến bầu dục, to 15-25 x 6-9 cm. Pháthoá từ đáy giảhàng; *hoa trắng*, không thơm, dài 2,5-3 cm; môi có bầu tròn, móng 1,5-2 cm, thùy cạnh trắng, thùy giữa tamgiác có *sọc vàng và đốm tía*; cột cao 1 cm. Nang to 5 x 3 cm.

Tam Đảo, Đà Lạt (hình theo Averyanow).

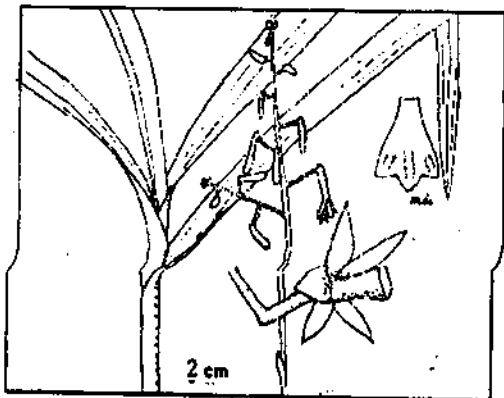
- Terrestrial; leaves 15-25 cm long; flowers 2.5-3 cm long, white, lip with yellow striae and purple punctuations.

11.257 - Acanthephippium striatum Lindl. Gaibị sọc.

Djalán có thân đứng, mang nhiều lá xoan rộng, to. Chùm ở nách lá đã rụng, mang ít hoa; *hoa to, vàng lợt, có sọc tía ở chót các phiến*; lá dài dính thành một ống ngắn; cánh hoa hẹp, không thò dài; môi có 3 thùy, có chạm trổ, thùy chót nhọn, vàng ở bìa; phấn khối 8.

Tam Đảo, vùng Đà Lạt.

- Flowers cream, purple striped.

11.258 - Anthogonium gracile Wall. ex Lindl. Vihài.

Djalán có giảhàng to bằng đầu ngón tay, có rế to; thân mang 2-4 lá; phiến hẹp dài, dài 15-20 cm, gân dọc 3-5. Chùm kép, đứng cao, mang *hoa nhỏ, đỏ*; phiến hoa thon, như nhau; môi có 3 thùy, đáy có 1 túi nhỏ; phấn khối 4. Nang dài 2,5 cm.

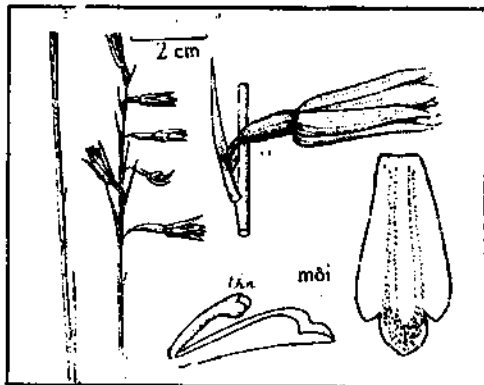
Sapa, Đà Lạt.

- Terrestrial; flowers red; capsules 2.5 cm long.

11.259 - *Pachystoma pubescens* Bl. Hậukhẩu lông.
Cành trong đất. Lá 1-2 xuấthiện sau
phátthoá; phiến xếp dọc, dài đến 50 cm, rộng 6 mm.
Trục phátthoá cao đến 0,5 m, hơi đỏ, mang 6-7 hươ
ở chót; hoa trắngtrắng, xanhxanh hay tím tím, dài 1
cm; noãn sào có lông, dài 4 mm; môi có 5 lần unân
nhỏ, xanh; trục cao 5 mm. Nang cao 12 mm.

Tràng, rừng Thông, rừng khô: Bắcgiang,
Hànamninh, Đàlạt, N; II-III.

- Leaves after floraison; flowers whitish,
greenish or purplish (*P. senile* (Lindl.) Reichb. f.).

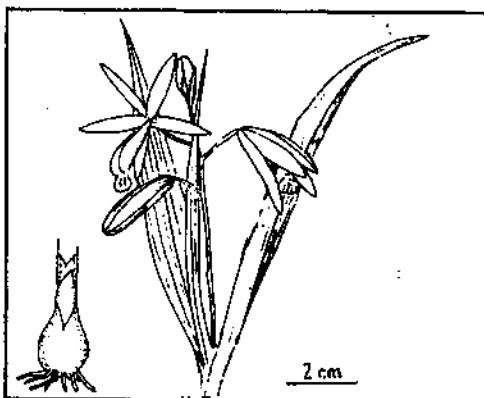

11.260 - *Bletilla striata* (Thunb.) Reichb. f. Bạchcap,
Bé-tí.

Cỏ cao 30 cm; giảnhành tròntròn. Lá 3-4; phiến
hẹp nhọn, dài 10-20 cm, rộng 1,5-2,5 cm, xếp dọc;
cuống không rõ. Chùm đứng, mang 3-6 hoa hương
tím tím; láhoa mau rưng; phiếnhoa cao 2,5 cm; môi
bầu dục, dài 2,5 cm, giữa có 5-7 sóng; cột cao 2-3
mm; phẩkhối 8. Nang dài 2 cm.

B đến T (hình theo Blume). Thân, rễ cầm
máu (ia máu, ho ra máu), trị phỏng, bệnh da.

- Herb to 30 cm high; flowers pink purplish; lip
with 5-7 crests (*Limodorum striatum* Thunb.; *Bletia
hyacintha* (J.E. Sm.) R. Br., *Epidendrum tuberosum*
Lour.).

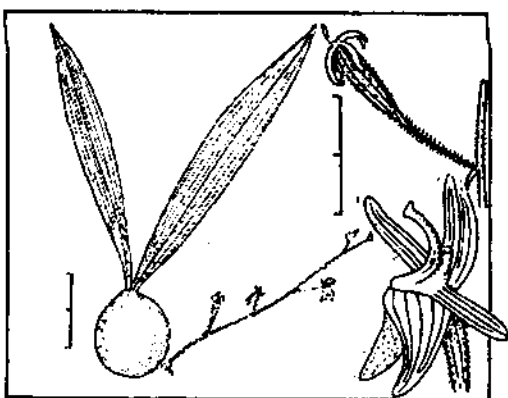

11.261 - *Eriodes barbata* (Lindl.) Rolfe. Nỉcầu.

Phonglan có giảnhành hình cầu, to, mang 2 lá.
Phiến thon hẹp, to đến 40 x 6 cm, chót nhọn, mỏng,
gân 5-9. Phátthoá dài đến 20 cm; hoa vào 12; cọng
và noãn sào có lông phún đen; phiếnhoa dài 1,5 cm,
màu riệu chát, chót vàng; cánhhoa rất hẹp; láđài
cạnh đáy rộng; môi tím đậm, nguyên, to 14 x 3 mm;
cột có cánh thấp.

600-1.300 m: Côngtum, Đàlạt.

- Pedicel and ovary black pubescent; tepals
red, yellow at apex, lip dark violet (*Tainia barbata*
Lindl., *Coelogyne nigrofurfuracea* Guill.).

t. *Coelogyneae*:

1a - đáy môi có khi lõm nhưng không thành túi hay móng

2a - môi xếp chữ S, cong; láđài rộng hơn cánhhoa

2b - môi không xếp chữ S cong

3a - hành và lá mau rụi; phátthoá 1-hoa; môi quấn ở đáy quanh cột *Pleione*

3b - hành, lá tồn tại lâu; phátthoá n hoa; môi không quấn quanh cột

Panisea

Coelogyne

1b - môi có túi ở đáy

2a - cột dài

3a - láđài với đáy lõm

3b - láđài đáy không lõm

2b - cột ngắn

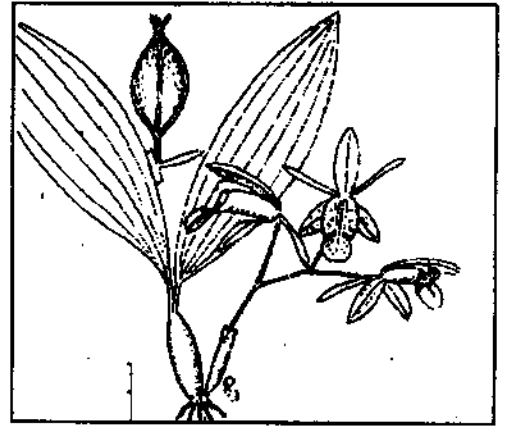
Neogyne
Otochilus
Pholidota

11.262 - *Coelogyne assamica* Lindl. & Reichb. f. Thanhđạm Assam.

Phonglan có cànhhình có rễ to, dài; giảhàng hình thoi, to 5-7 x 1,5-2 cm. Lá 2; phiến thon, to 15-25 x 3-6 cm, gân chánh 5, lồi ở mặt dưới. Pháthoa có 4-5 bẹ; hoa 3-4, trắng, nở một lượt, rộng 5 cm; cọng và noãn sào 2-2,3 cm; láđài 2,3 x 1,2 cm; cánhhoa hẹp hơn láđài; môi có búi tia đậm, có thùy cạnh xoan, nhọnnhon, thùy giữa rộng ở phần trên; cột cao 2 cm, có cánh ở trên. Nang to 4 x 2 cm.

Gialai Côngtum, vùng Đalat; IX-XII.

- Flowers white, green tint outer part; lip 2.5 cm long, dark purple dotted (*Cymbidium evrardii* Guill., *C. annamensis* Gagn., *Coelogyne dalatensis* Gagn., *C. saigonensis* Gagn.)

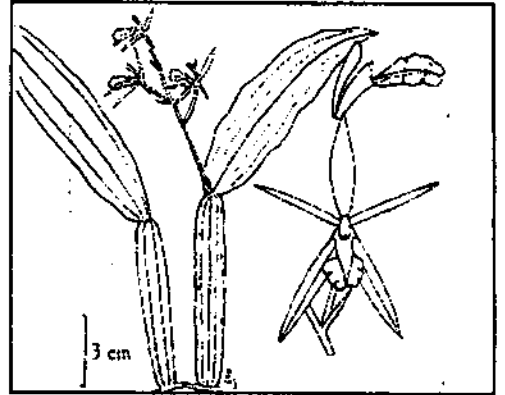

11.263 - *Coelogyne brachyptera* Reichb. f. Thanhđạm cánh-ngắn, Thanhlan.

Phonglan có giảhàng hình trụ cao 10-17 cm, có 4 cánh tròn, màu vàngvàng, đầu cắt ngang. Lá 1; phiến mỏng, dài 20 cm, rộng 5-7 cm, gân 5. Chùm đứng; láhoa dài bằng noãn sào, 2-2,5 cm; hoa xanhxanh; phiếnhoa dài 2-3 cm; môi xanh có lông đen; cột lục đậm.

Phụsinh từ Nhatrang, Phanthiết, qua Đalat, đến Biênhòa, Núi Cẩm (Châuđốc); III-IV.

- Flowers green, lip with black hairs; column dark green (*C. virescens* Rolfe, *C. parishii* Gagn.)

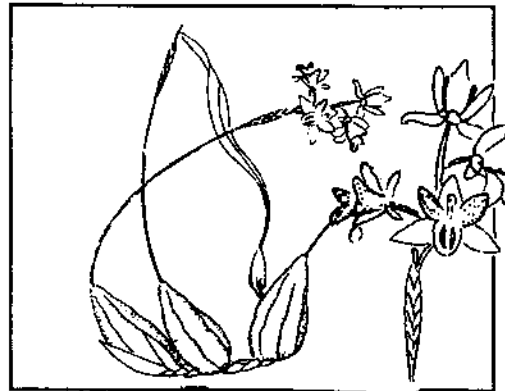

11.264 - *Coelogyne filipeda* Gagn. Thanhđạm mảnh.

Cànhhình bờ có vảy bao; giảhàng lục to 7 x 4 cm; bẹ còn lại nâu. Pháthoa có láhoa songđỉnh bao, trục mảnh như chỉ; hoa vào 4, trắng ừng lục, môi nâu, có 2 sóng trắng, thùy cạnh to, thùy giữa bia tia đậm, gân tia; láđài giữa cao 2 cm.

Langbian (hình theo Eberhardt).

- Flowers green tint, lip brown dark purple striped.

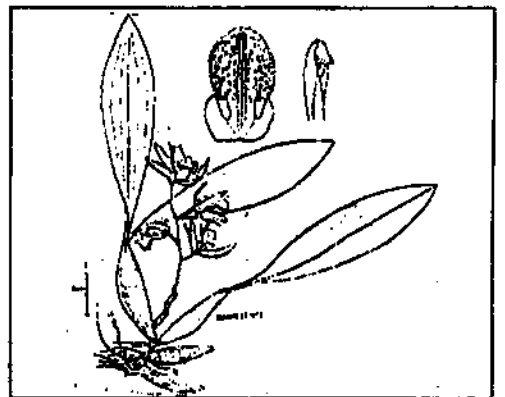

11.265 - *Coelogyne fuscens* var. *brunnea* Lindl. Thanhđạm nâu.

Cànhhình to vào 1 cm, mang giảhàng hình trụ cao 7-10 cm, cách nhau 2 cm. Lá 1; phiến to 25-30 x 7-10 cm, mỏng, gân 7; cuống dài 2 cm. Pháthoa có bẹ nhỏ bao ở đáy; hoa vàng tái, dài 25 mm, môi vàng nâu; láđài to 22 x 15 mm; cánhhoa hẹp (1-2 mm); môi có thùy cạnh đứng, thùy chót đầu cắt ngang; cột cao 15 mm.

Đalat.

- Flowers pale yellow, lip brownish yellow (*C. fuscens* Lindl.).

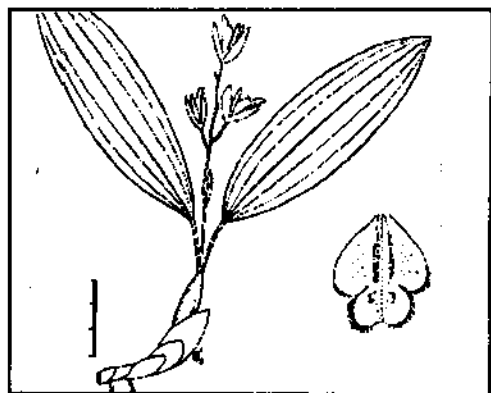

11.266 - *Coelogyne calcicola* A.F.G. Kerr. Thanhđạm
vôi.

Cànhhình kíchcỡm, có bẹ bao cứng, láng; rễ to. Giànhành to 7 x 2 cm, nâu đậm, láng. Lá 2; phiến bầuđục trònđài, đến 20 x 5,5 cm; cuống rõ, dài 4 cm. Pháthoá ngắn hơn lá, có tổngbao songđỉnh kếtlốp; hoa 3-5, dài 2,5 cm, màu ngà, môi trắng, có sọc nâu và vàng.

Vùng núi: Đàlạt.

- Flowers cream, lip white brown and yellow striped.

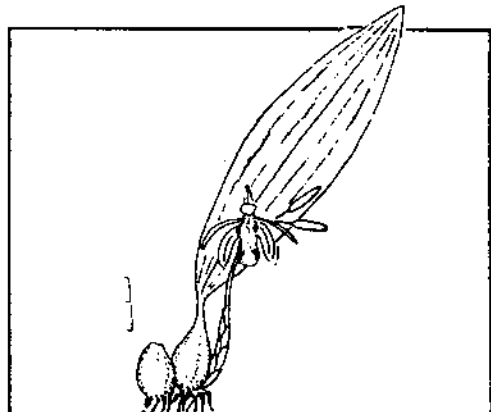

11.267 - *Coelogyne dichroantha* Gagn.. Thanhđạm
lưỡngsắc.

Cànhhình mảnh; giànhành gần nhau, cao 2,5-3 cm. Lá có phiến to 15-18 x 4 cm, gân 7; cuống dài 1,5 cm. Pháthoá thường với 1 hoa đang nở; hoa lục tái; láđài giữa cao 2,5 cm; môi có bót cam đậm, thùy cạnh nhỏ, bánnguyệt, thượngthiệt hình đôn, cao 18 mm.

Vn.

- Pseudobulbs close together; flowers pale green lip dark orange-red; sepals 2.5 cm long.

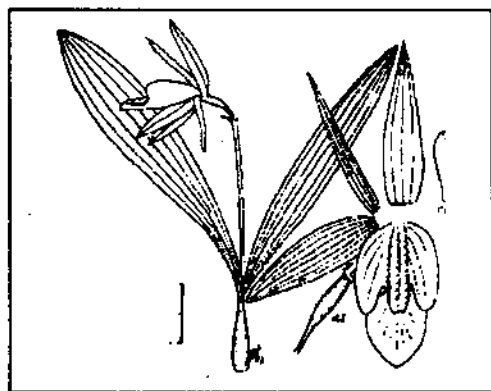

11.268 - *Coelogyne eberhardtii* Gagn.. Thanhđạm
Eberhardt.

Phonglan có giànhành nhỏ, cao 2 cm, mang 2 lá có phiến trònđài, đến 15 x 2,5 cm, đáy từtù hẹp thanh cuống to, gân dọc 5. Pháthoá dài gần bằng lá, mang 1 hoa to, trắng hay láđài vàng cánhhoa có sọc nâu; láđài giữa dài 5 cm, rộng 1,3 cm; cánhhoa hẹp hơn; môi dài 4,5 cm, có 2 thùy cạnh và có 2 phiến đứng chạy đến gần 1/2 thùy chót; cột cao 2 cm.

Gặp trên Thông: Langbian.

- Flowers 1, white with brown stripes.

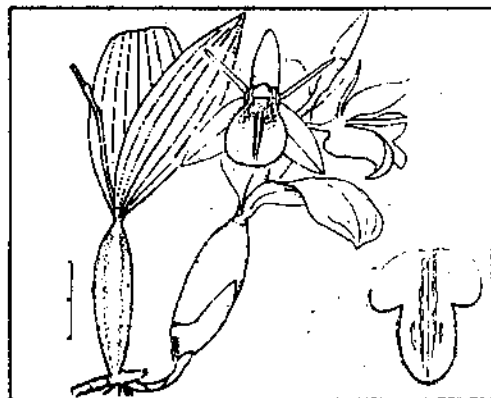

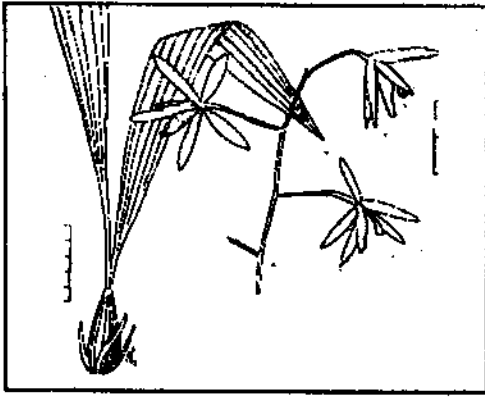
11.269 - *Coelogyne fimbriata* Lindl.. Thanhđạm rìa.

Phonglan có cànhhình to 5 mm; giànhành cao 5 cm, dày 1,5 cm. Lá 2; phiến thon hẹp, dài 16 cm, rộng 2-2,5 cm, mỏng, xếp dọc theo gân. Pháthoá dài 10 cm, mang 5-6 hoa dài 2-3 cm, vàng xangxanh; cánhhoa hẹp; môi có 3 thùy, bìa rìa lông, giữa có 3 sóng dọc, thấp, tâm nâu đến nâu đậm.

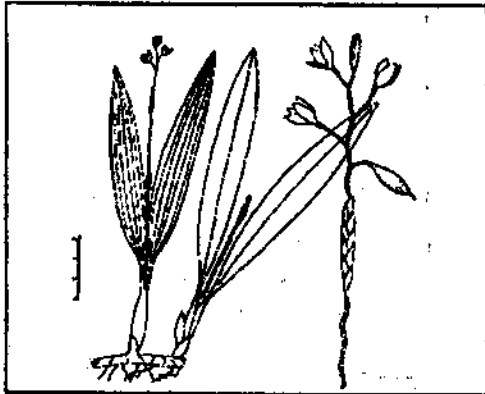
Tamđảo, Hànamninh, Bàolộc, Đàlạt.

- Flowers 2-3 cm long, greenish yellow (*C. laotica* Gagn.).

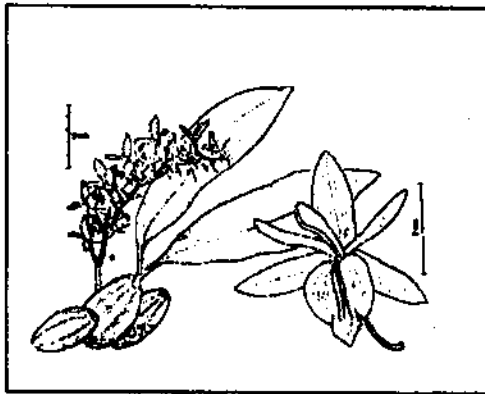

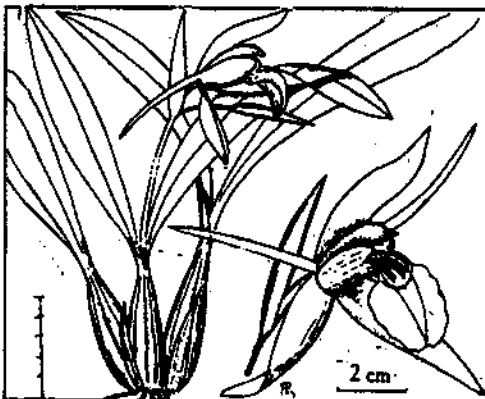
- 11.270 - *Coelogyne flaccida* Lindl.** Thanhđạm mềm.
Giànhành có 8 cạnh, nâu, to 7 x 2,5 cm, có 2-3 bao tetua còn lại. Lá 2; phiến to đến 40 x 4,5 cm, đáy tùtù hẹp thành cuống dài 5-6 cm. Chùm thòng dài; cọng và noãn sào dài 2 cm; pháthoá có mùi hôi; phiếnhoa dài 22 mm; môi có thùy chót tamgiác nhọn, phân nửa dưới có 3 sóng cao.
Thảo cầmviên Sài gòn.
- Limb to 40 cm long; pendent racemes; tepals 22 mm long.

- 11.271 - *Coelogyne flavida* Wall. ex Lindl.** Thanhđạm vàng.
Cànhành cứng to 4-7 mm, có nhiều rễ; giànhành to 4-5 x 1-1,5 cm, nâu lắng. Lá 2; phiến thon hẹp, 20-25 x 2-3 cm; cuống 1-2 cm. Pháthoá dài hơn lá, có láhoa songđỉnh kếtlợp ở đáy, trục chủ chi; hoa màu lục đỏ, trên cọng và noãn sào dài 1 cm; phiếnhoa 8 mm; lắđài giữa 12 x 7 mm; cánhhoa hẹp hơn; môi 2 thùy; cột cao 6 mm. Nang không cánh.
Rừng cao độ 2.000 m: Bùđăng (Lắmdồng); X-XII.

- 11.272 - *Coelogyne lactea* Reichb. f.** Thanhđạm màu sữa.
Phonglan có cànhành to, mang giànhành xoan cao đến 5 cm, có cạnh tròn tà. Lá 2; phiến to đến 15 x 5 cm; cuống dài vào 2 cm. Chùm đứng xéo, hoa cùng nở tất cả; cọng và noãn sào cao 2,5 cm; lắđài tròn dài, vào 20 x 8 mm; cánhhoa hẹp hơn, rộng 4 mm; môi dài gần 2 cm, có thùy chót tamgiác nhọn, 1/2 dưới có sóng đứng.
Đàlạt; II (hình theo Seidenfaden).
- Sepals 20 x 8 mm; petals 4 mm wide.

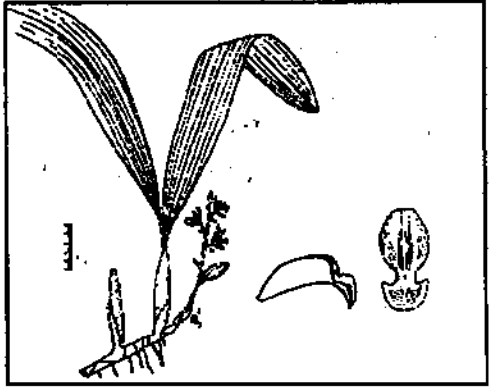
- 11.273 - *Coelogyne lawrenceana* Rolfe.** Hoànghạc, Hoànglong.
Phonglan có giànhành xanh, lắng, cao đến 10 cm, to 2-3 cm, có rắnh cạn. Lá 2; phiến dài 30 cm, rộng 4-5 cm, gắnh cạnh 4-5 cặp. Pháthoá cao bằng lá, mang 1-2 hoa; hoa thơm mùi Công chúa, rộng 12 cm, có láhoa hình mo; phiếnhoa màu ngà vàng, môi có thùy giữa trắng, thùy cạnh có sọc nâu ở trong, giữa có 3 sóng cao và gai nặ.
Cầná, Bắolộc, vùng Đàlạt; II.
- Flowers large, fragrant, cream, midlobe of lip white, sidelobes brown striped (*C. speciosa* auct., non Bl.).

11.274 - *Coelogyne lentiginosa* Lindl.. Thanhđạm mụt.

Cànhhình đứng to 6-8 mm, mang nhiều rễ to, trắng; giảhàng xanh, lán, đến 12 x 2 cm, có 2 bao nâu lán. Lá 2; phiến trónđài, đến 30 x 4,5 cm, đáy tùtù hẹp thành cuống ngắn, gân 3-4 mỗi bên. Pháthoá dài 12 cm, có tốngbao; láhoa vàng xanh, 20 x 8 mm; cọng và noánsào 13 mm; phiếnhoa 2 cm; môi nâu, bìa mỏng, thùy giữa cam, bìa vàng.

Rừng bán-thay-lá, rừng Tre: GialaiCốngtum, Langbian.

- Lip brown, membranous on edges, midlobe orange, yellow on edges.

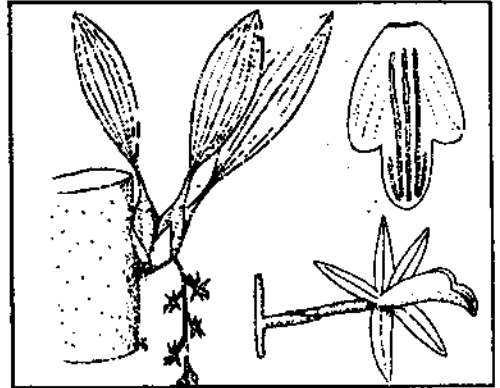

11.275 - *Coelogyne massangeana* Reichb. f. Hoàngyến.

Phonglan có giảhàng trónđài, cao 8-10 cm. Lá 1-2; phiến dài 50, rộng 8 cm. Chùm thòng dài; trục và noánsào có lông nâu dày; láhoa to, không rụng; hoa vàng tái, to 5-6 cm; môi vàng, bìa trắng, có gân sôcôla, 3 sóng dày ở hạthiệt, 5 ở thùy chót.

Xuânlộc, Biênhòa; VI-VIII.

- Flowers pale yellow; lip yellow, white on edges, brown striped.

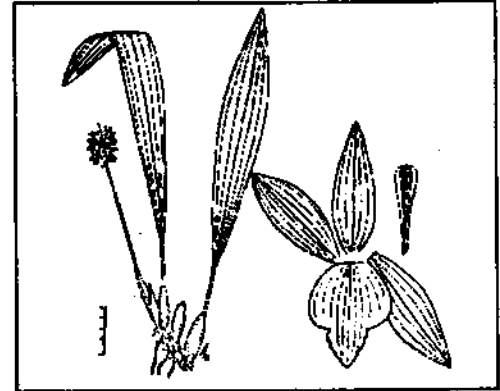

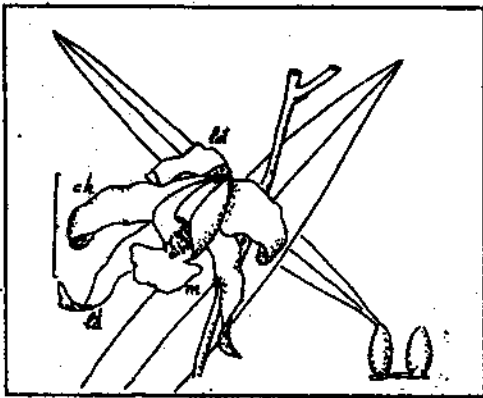
11.276 - *Coelogyne mooreana* Sander ex Rolfe. Camđạm

Cànhhình phủ bởi sợi do bao mục còn lại; rễ to; giảhàng gần nhau, có 4 cạnh, to 4 x 1,5 cm. Lá 2; phiến to 30-50 x 3-5 cm, đáy tùtù hẹp thành cuống, gân 7. Pháthoá cao 20-40 cm, hoa tụ ở 3-4 cm chót, to, trắng với đốm cam; láhoa mau rụng; láđài giữa bầuduc, dài 4-4,5 cm; môi 3 thùy, có nhiều cọng rìa lông dài, dài 3,5 cm; cột cao 2,5 cm.

Trên thân cây, rừng đến 2.200 m: Vinhphú, Pleiku, Langbian, Bứđăng (Lâmđồng); X, 10.

- Flowers white with orange red blotches.

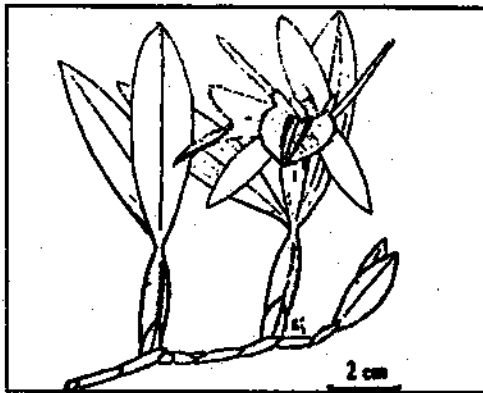

11.278 - Coelogyne cristata Lindl.

Giànhành cách nhau, xoan tròn dài hay tròn, to 4-6 x 2-4 cm. Lá có phiến to 20-35 x 2-3 cm. cọng hoa không lông, dài bằng noãn sào; hoa rộng 5 cm, phiến hoa *đứng*; cánh hoa dài 6-7 cm, *trắng*; môi có 3 thùy, thùy cạnh có *đáy vàng cam*, đứng dựa cột, sau cong ra, thùy giữa dài hơn cả, có 5 sóng rìa.

Thường Tr.

- Flowers white, 5 cm large; lip 3-lobate with 5 fimbriate keels.

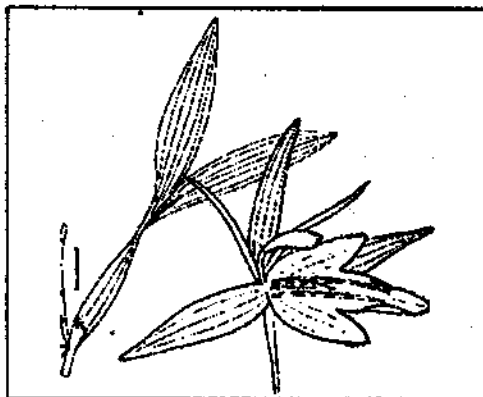

11.279 - Coelogyne ovalis Lindl. Nâu hoàng.

Phong lan có cành hành to 5-6 mm, có vảy kết lợp, mang giànhành cao 4-6 cm, to 1,5 cm, có 3-5 rãnh. Lá 2; phiến xoan, dài 10-15 cm, tiên khai quán. Chùm đứng ít hoa, gắn ở *chốt giànhành*, cọng có vảy bao; hoa to, phiến hoa cao vào 2,5-3,5 cm, *màu cà phê sữa*; cánh hoa và môi có rìa lông, môi có sọc đậm.

Đà Lạt.

- Racemes few flowered; flowers brownish, lip dark striped.

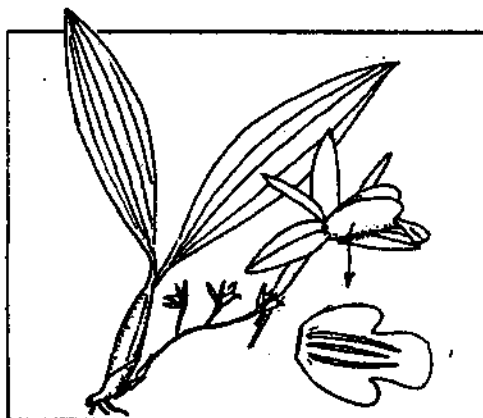

11.280 - Coelogyne pallens Ridl. Én-luyện, Thanh đạm tái.

Phong lan có cành hành to 2-3 mm, mang giànhành cách nhau, hình bấp, cao đến 5 cm. Lá 2; phiến thon hẹp, to 8-15 x 2-2,5 cm; cuống ngắn. Chùm từ đáy giànhành; hoa to; lá đài giữa dài 2 cm; cánh hoa rất hẹp; môi hình én, có 2 sóng dài chạy đến chốt, và 1 sóng ngắn, bìa rìa ở 1/2 trên.

Langbian; XII-I (hình theo Seidenfaden).

- Sepals 2 cm long; midlobe of lip longer than large (*C. ovalis* auct. non Lindl.)

11.281 - Coelogyne quadrilobata Gagn.

Giànhành xoan, có 4 cạnh tròn, to 4-5 x 2-2,5 cm, màu lục. Lá có phiến thon, to 12-13 x 3-3,5 cm, gân 4. Phát hoa ở chốt giànhành, mang 3 hoa; lá hoa cao 15-18 mm, màu rưng; lá đài giữa cao 2 cm; cánh hoa hẹp, cao 19 mm; môi dài 17 mm, có *thùy cạnh vàng và nâu ở bìa*, có 3 sóng *đọc*, thượng thiết vuông dài; cột 1 cm. Nang hình xấp xỉ, dài không đến 1,5 cm.

Hà Nội; II.

- Pseudobulbs 4-5 cm high; leaves 13 cm long; sepal 2 cm long; lip with sidelobes yellow brown on edge.

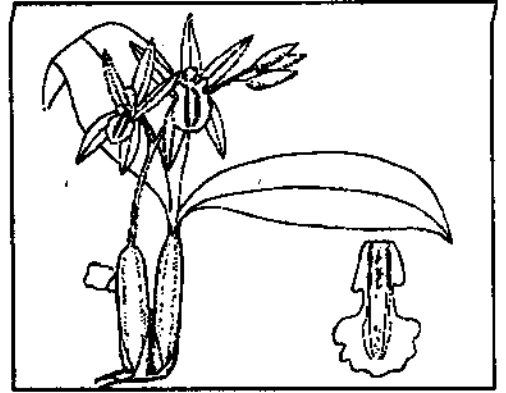
* (Xem chú thích ở trang 101)

11.282 - *Coelogyne verrucosae* Reichb. f. Thandam müt.

Giànhành hình trụ, có 4 cạnh tròn, rãnh cạn. Lá 2; phiến xoắn bầu dục, to. Pháthhoa ở chót giànhành, đứng, có 3(4) bẹ xám vàng bao; hoa 5-6, to, màu lục tươi; môi có bết đậm, có 2 thùy cạnh đứng, thùy giữa có 2 sóng cao, đúng; cột có cánh; phấnkhối 4.

Nhatrang, Phanthiết, Đàlạt; III.

- Flowers light green, lip with dark blotch, keel warty (*C. parishii* auct. non Hook. f., Gagn.)

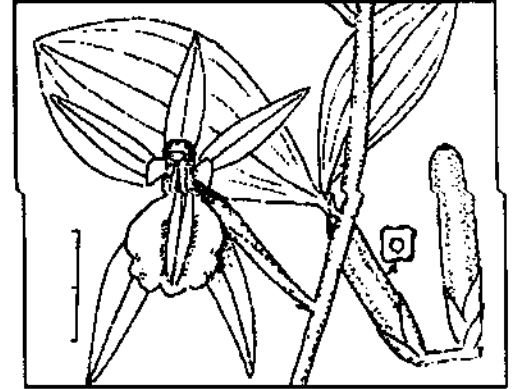

11.283 - *Coelogyne parishii* Hook.

Giànhành hình trụ có 4 cạnh. Lá 2; phiến xoắn tròn dài; bẹ xanh vàng. Pháthhoa đứng mang 5-6 hoa màu lục tím; môi có bết đậm, 3 thùy, thùy giữa đúng; cột có cán; phấnkhối 4.

Tr.

- Pseudobulbs tetragonal; flowers green violaceous (*C. non parishii* Gagn.)

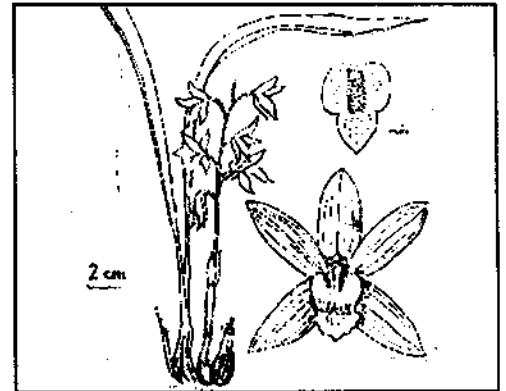

11.284 - *Coelogyne prolifera* Lindl. Xoanthu.

Cànhành to đến 1 cm, có vảy kếtlộp, mang giànhành cao 6-7 cm, to 2 cm, hay tròntròn. Lá 2; phiến dài 20-30 cm, thon, nhọn, gân 9; cuống 2-3 cm. Pháthhoa dài 25-35 cm; có vảy kếtlộp dưới phần thụ; phiếnhoa dài 2 cm, nâu xanh; cánhhoa hẹp; môi vàng nghệ, dài 2 cm, có 3 thùy, có 2 phiến dọc ở giữa.

Vùng Đàlạt; giànhành dài như *C. longipes*. Một pháthhoa trở cho nhiều năm.

- Flowers brownish green, lip orange red.

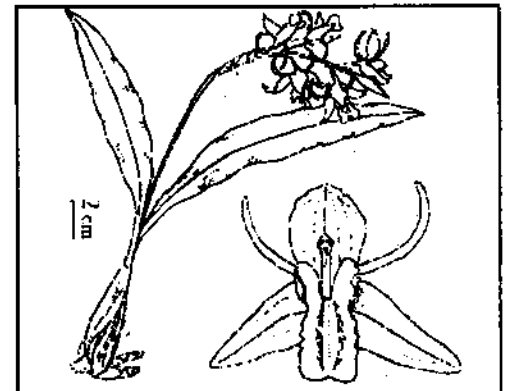

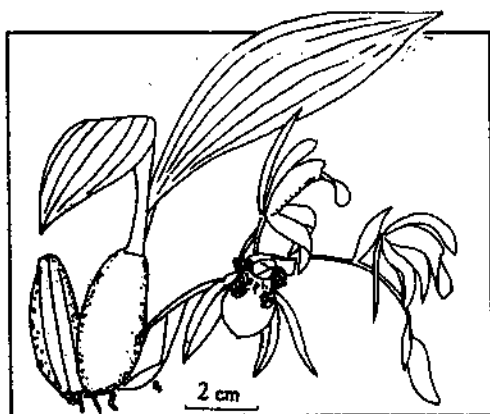
11.285 - *Coelogyne mooreana* Sander ex Rolfe. Tuyétngọc.

Cànhành to đến 1 cm, có sợi, mang giànhành cao 2-6 cm, hơi cong, có cạnh lúc khô. Lá 2; phiến xanh đậm, láng, thon nhọn, dài 15-25 cm, 5-7 gân; cuống dài. Pháthhoa dài 10 cm, mang 2-5 hoa trắng, dài 3,5 cm; phiếnhoa giống nhau; môi có 3 thùy, có 5 hàng müt.

Quảngtrị, Đàlạt, Nhatrang.

- Flowers white; lip with 5 lines of warts (*C. psectrantha* Gagn.).

11.286 - *Coelogyne nitida* (D. Don) Lindl.. Hoànglạc láng.

Cành mang giả hành khít nhau, cao đến 10 cm, to 3-4 cm, có rãnh cạn. Lá 2; phiến thon, dài 20 cm, rộng 6-8 cm, gân-phụ 2-3 cặp. Chùm ngang, từ một giả hành non, mang 5-6 hoa vàngvàng, cùng nở; cánhhoa hẹp, 3 x 0,4 cm; môi có bốt nâu và cam, sóng có răng.

B. Đàlạt.

- Flowers yellowish; lip brown and orange red eyed, keels crenelate (*Cymbidium nitidum* Wall. ex D. Don, *Coel. corymbosa* Lindl., *Coel. punctulata* Lindl.).

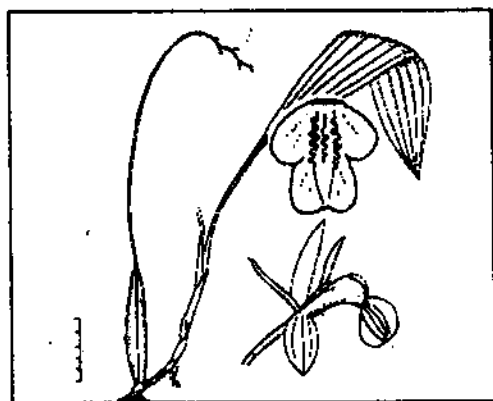

11.287 - *Coelogyne sanderae* Krzl.. Bạchđạm.

Cành to 4-6 mm, mang giả hành to vào 5 x 2,5 cm. Lá 2; phiến thon, to 20 x 4,5 cm; cuống dài 5-7 cm. Chùm ở chót giả hành, có tổngbao songđỉnh kếtlớp, dài 30 cm, láhoa vàngvàng; noãnào và cọng dài 1 cm; hoa trắng có môi có đốm vàng và cam; phiếnhoa dài 2 cm; môi có thủy cạnh đứng, gân có u nhỏ, theo 2-3 hàng; cột cao.

Đình Langbian.

- Flowers white, lip yellow with orange red spots (*C. ridleyi* Gagn., *C. darlacensis* Gagn., *C. annamensis* Ridl.).

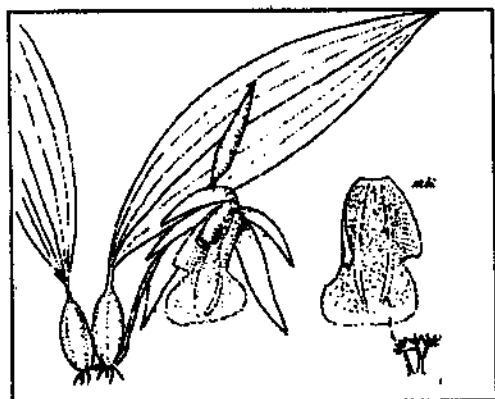

11.288 - *Coelogyne rigida* Par. & Reichb. f.

Cành to 6-8 mm, có rễ to, có bao không lông còn lại; giả hành đến 11 x 1,5 cm, nâu láng. Lá 2; phiến thon, to 30-40 x 5,5 cm, đáy tùtù hẹp thành cuống, gân 2-3/bên. Pháthoa ở ngọn, dài, có trục cứng; hoa trở một loạt, ở 3-4 cm chót, có láhoa kếtlớp; cánhhoa hẹp và ngắn hơn láđài giữa; môi có 2 thủy cạnh đứng, thủy giữa xoan rộng, 3 sóng dọc rất nhọn dợn.

Rừng luôn luôn xanh: Sapa, GialaiCốngtum.

- Lip with 3 wavy keels.

11.289 - *Coelogyne speciosa* Bl.. Hoànghạc lớn; Showy Coelogyne.

Địalan có giả hành xanh, to, cao 4-6 cm, có cạnh tròn. Lá 1; phiến thon, to 20 x 5 cm, xếp dọc theo 5 gân. Chùm từ đáy giả hành, có bẹ xanh; hoa 1-2, to; láđài màu lục dợt, cao 3 cm; môi to, dài 5 cm, vàng có sọc và đốm nâu, chót vàng rồi trắng, thủy chót bìa rìa và giún, 2 sóng dọc dợn và bìa có lông hình sao; cột cao.

Tr và rừng ẩm: Đàlạt; III.

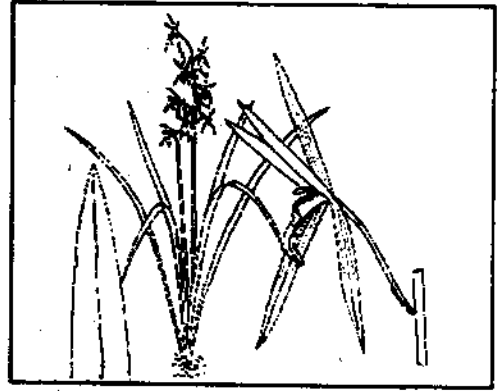
- Flowers light green, lip yellow brown striped and dotted, with stellate hairs.

11.290 - Coelogyne striata Lindl.. Xoanthur sọc.

Địalan thành bụi. Lá có phiến hẹp dài, dài 40-60 cm, rộng 1-1,5 cm, chót nhọn. Chùm đứng cao (70 cm) hơn lá; láhoa cao 1 cm; *hoa xanhxanh*; phiếnhoa dài 4-5 cm, hẹp có sọc đỏ; môi ngắn, bằng 1/2 phiếnhoa, thùy giữa nhọn, trái ra; cột cao vào 1 cm.

Tr ở bìnhnguyên; I.

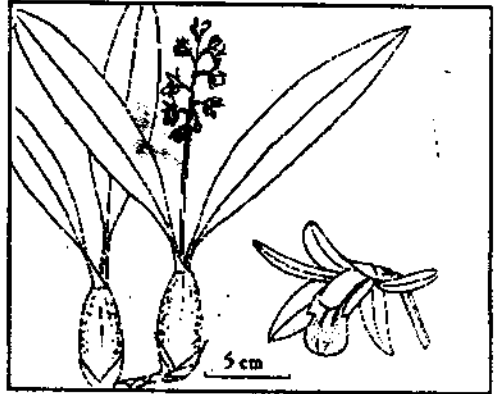
- Inflorescence longer than leaves; flowers greenish, striped.

11.291 - Coelogyne striata (D. Don) Schltr.. Thanhđam hẹp.

Cànhhình to 1 cm, dài 1-2 m, có vảy; giảhình cao 6-10 cm, láng, đáy có vảy. Lá 2; phiến thon, dài 5-8 cm. Pháthoa đứng, cao 30-40 cm; *hoa trắng, môi vàng*; phiếnhoa dài 2 cm; môi có 2 sóng dọc, thùy cạnh đứng; cột cao 1 cm. Nang dài 4,5 cm, 3 cạnh.

Lâmđồng.

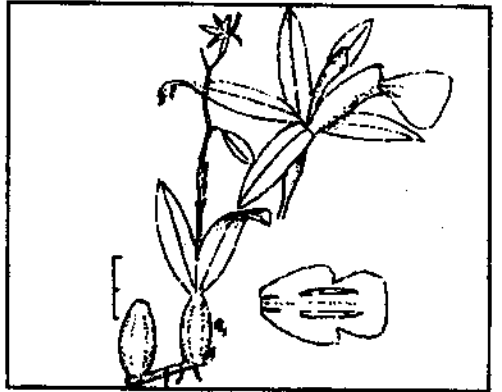
- Flowers white, lip yellow (*Cymbidium strictum* D. Don, *Coel. elata* Lindl.).

11.292 - Coelogyne tenasserimensis Seidenf.

Giảhình xoan, cách nhau 3 cm, cao 3-5 cm. Lá 2, không cứng, phiến to 9-15 x 1,5-2 cm. Pháthoa đứng ở chót giảhình, mang vào 4 hoa *lụclục vàng*; láhoa mau rung; ládài cao 10-13 mm; cánhhoa hẹp dài, môi dài 9-14 mm, *nâu tía đậm*, thùy cạnh lục, có 2 sóng đứng.

Lâmđồng.

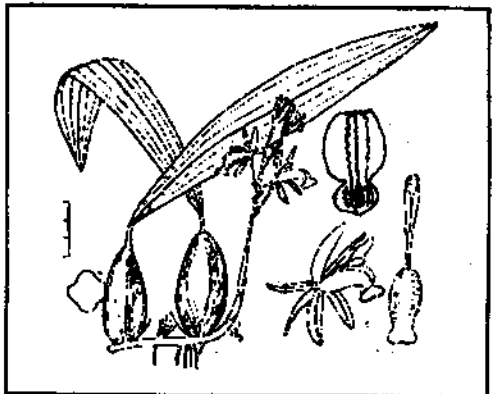
- Pseudobulbs distant, 3-5 cm high; flowers dark brown-purple, lateral lobes green, 2 wavy crests.

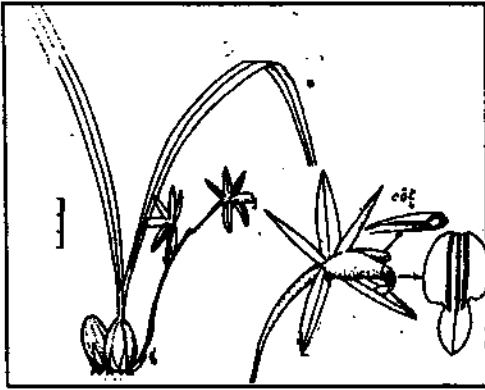
11.293 - Coelogyne trinervis Lindl.. Thanhđam ba-gân.

Cànhhình cứng to 4-10 mm, mang giảhình cách nhau 2 cm, đến 7 x 2,5 cm, be còn lại là xơ dài. Lá 2; phiến thon, to 25-30 x 3-3,5 cm, gân chánh 5; cuống dài 2-6 cm. Pháthoa ở chót giảhình non, cao 7-10 cm; *hoa trắng, thơm*; cong và noánsào 2,5 cm; phiếnhoa dài 2-3 cm; cánhhoa xanhxanh; *môi nâuđỏ*, đậm ở trong, sóng dợn 3, rìi 6-8 ở thùy chót; cột cao 1,5 cm.

Đàlat, Đờngnai, Phúquốc; XI.

- Flowers white, lip brown keels 3 on hypochile, more on epichile (*C. rossiana* Reichb. f., *C. weitsteiniana* Schltr.).

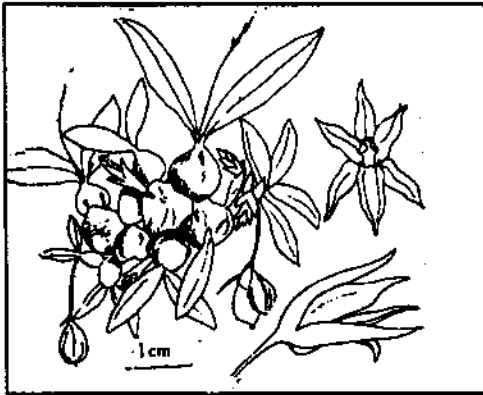

11.294 - *Coelogyne viscosa* Reichb. f. Thanhđạm nhót.

Phonglan có giảhàng xoan, có cánh tròn, cao 3-6 cm. Lá 2; phiến hẹp dài, to 20-30 x 1,2 cm, dạng lá *Hòabàn*. Chùm từ đáy giảhàng, mang ít hoa, hoa nở một lượt, trắng với môi vàng có sọc đỏ; ládài giữa dài bằng ládài cạnh, 2-2,5 cm; cánhhoa hơi hẹp hơn; môi có hathiết rộng vào 1 cm, với 3 sóng dọc, cao và thùy giữa nhỏ xoan tamgiác.

GialaiCổngtum, Bảolộc, Đàlạt.

- Flowers white, lip yellow red stiped; hypochile with 3 undulate keels (*C. graminifolia* Par. & Reichb. f.).

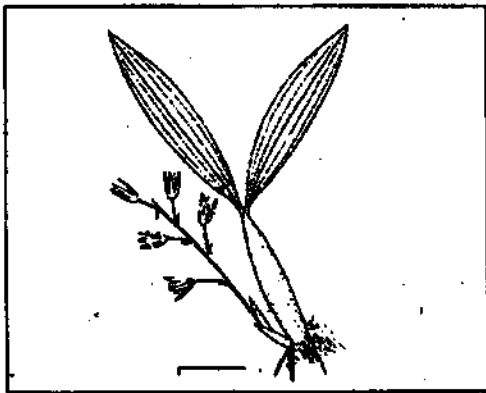

11.295 - *Panisea albiflora* (Ridl.) Seidenf.

Phonglan có cãnhàng dày 5 mm; giảhàng gần nhau, hình cầu, cao 2 cm. Lá 2; phiến dài 5-15 cm, rộng 7-9 mm, 3 gân. Pháthoa 1 hoa trắng, dài 2 cm; phiếnhoa thon nhọn; môi dài 2 cm, có 3 thùy và 3 sóng dọc; cột cao 1 cm. Nang có 3 cạnh, dài 2 cm.

Đàlạt, Biênhòa.

- Flowers 1, white; tepals 2 cm long (*Zetagyne albiflora* Ridl., *P. uniflora* auct. non Lindl., Phamhoang).

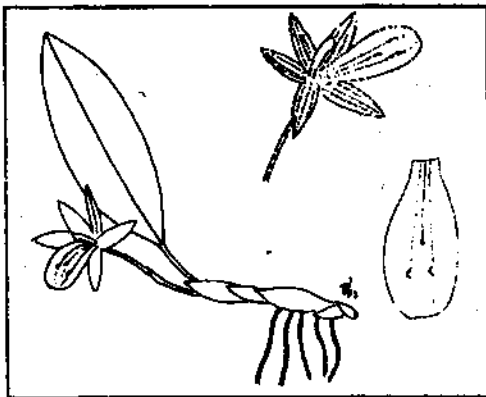

11.296 - *Panisea demissa* (D. Don) Pfitzer.

Lan có cãnhàng mang nhiều rễ dạng như rễ Tre, và giảhàng hình thoi, cao 2-2,5 cm, to 6-8 mm. Lá 2; phiến thon, đến 6 x 1,4 cm, gân dọc 5; cuống ngắn. Chùm có bẹ mỏng, nâu ở đáy; láhoa cao 6 mm; cọng và noánsào dài 1 cm; phiếnhoa dài 1 cm.

Biênhòa; IX. Tên loài cần kiểm lại.

- Pseudobulb 2,5 x 0,8 cm; tepals 1 cm long (*Dendrobium demissum* D. Don.).

11.297 - *Panisea tricallosa* Rolfe.

Lan có cãnhàng bờ dài, có bao mỏng và nhiều rễ mảnh. Lá 1; phiến bầuđục, to 4 x 1,5 cm; cuống dài 1-1,5 cm. Hoa 1-2; cọng và noánsào dài 1,5 cm; phiếnhoa dài 2 cm; ládài giữa và cạnh thon, to 2 x 0,6 cm; môi bầuđục có 3 cục chai, đầu tà hay cắt ngang.

Đàlạt, Langbian.

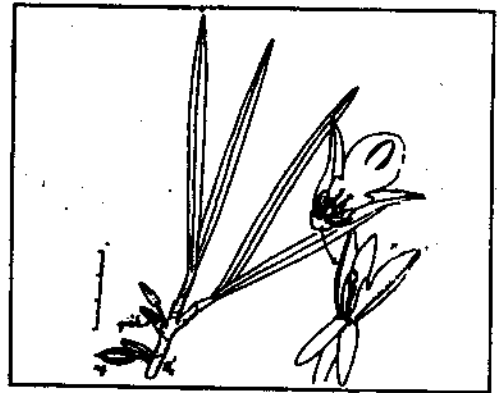
- Inflorescence 1-flowered; lip entire, without sac or spur, without sidelobes (*Stigmatogyne pantlingii* Pfitz., *Panisea cavaleriei* Schltr., *P. bia* Kerr.).

11.298 - *Panisea uniflora* Lindl.

Cành to 5-7 mm, có bẹ mỏng nâu, rách, bao lá; giảhàng thon, cao đến 3,5 cm, to 5 mm. Lá 2; phiến hẹp, to 18 x 1 cm. Hoa côđộc; cọng và noãn sào dài 1,5 cm; nụ cao 14 mm, trắngtrắng; môi có đốm cam, có hai thùy cạnh nhọn, hình phẳng, hướng tới.

Phụsinh, cao độ 500-1.500 m; Đàlạt; IV.

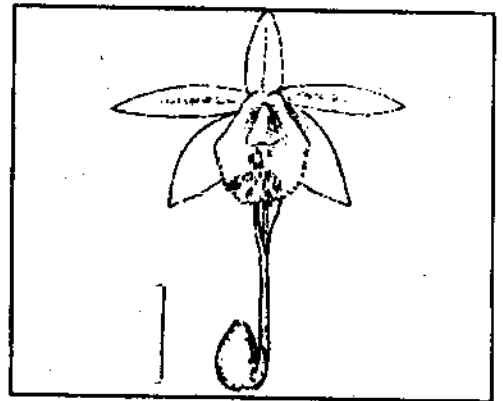
- Tepals 14 mm long; lip with sidelobes acute, falciform (*Ceologyne uniflora* Lindl.).

11.299 - *Pleione hookeriana* (Lindl.) B.S. Williams

Lan nhỏ, có giảhàng nhấtniên, tròntròn, lúc non có bẹ lá bao. Lá mau rụi. Pháthoa từ đấ giảhàng, mang 1 hoa; hoa khá to, đẹp; lấ dài và cánhhoa tíat lợt; môi trắng có bót đỏ, có thùy rất cạn, phía chót có răng nhỏ, đấ bao cọt; cọt đẹp trắng.

Lào; (hình theo một ảnh của Seidenfaden).

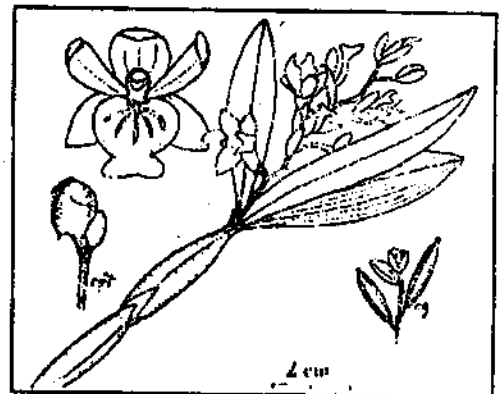
- To be search in Vietnam.

11.300 - *Pholidota articulata* Lindl.. Tụcđoạn khế.

Giảhàng có cạnh, chồngthất thành như một thân hình trụ, cao 5-10 cm, to đến 1,8 cm. Lá 2; phiến dài 8 cm, rộng 1,8 cm; cuống như vắng. Chùm ở ngọn, dài 8 cm; hoa songđỉnh, trắngtrắng, hương hay vàngvàng; môi có 5 gân dọc, lồi, thùy chót nhỏ, lõm; phẩkhối 4. Nang có 6 cạnh, to 20 x 8 mm.

Laichâu, Vinh, Côngtum, Đàlạt, Biếnhòa; IX.

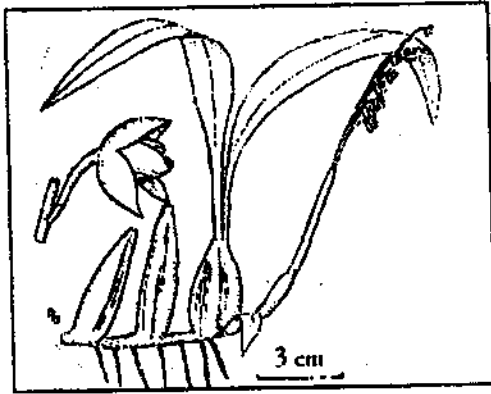
- Pseudobulbs superposed; flowers white, pink or yellowish (*Ph. griffithii* Hook.f.).

11.301 - *Pholidota chinensis* Lindl.. Tụcđoạn Trungquốc; Rattlesnake Orchid.

Phonglan có cànhhàng to 4-10 mm, rế dài, có lông; giảhàng cách nhau, hình thoi, cao 4-6 cm, to 1 cm. Lá 2; phiến thon, to 13 x 2,5-6 cm, gân chánh 5-7, mỏng, không lông; cuống dài 3-5 cm. Gié dài 12 cm, đấ có bẹ bao dài 3-4 cm, trên giảhàng non; lấhoa hương hay đỏ, xoan, dài 12 mm; hoa hơi thơm; lấ dài xoan, cao 12 mm, cánhhoa trắng, hẹp; môi có túi, thùy cạnh ừng nâu; cọt có nắp vàng; phẩkhối 4. Núi cao 1.200-1.500 m, từ Sapa, Tamđảo, đến Đàlạt; III-VII, 2.

- Flowers white; lip with sidelobes brown tint (*P. annamensis* Gagn.).

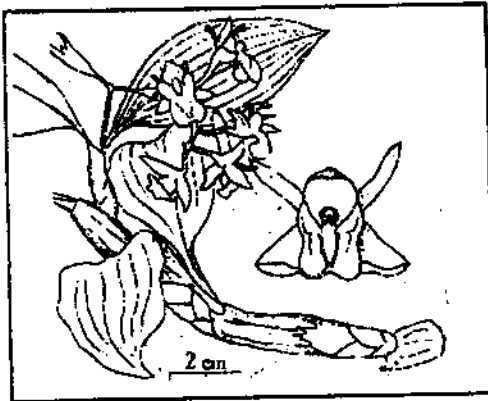

11.302 - *Pholidota convallariae* (Reichb. f.) Hook. f.
Cành mảnh; giánhành khít nhau, xoắn
nhọn, cao 3-6 cm. Lá 2; phiến thon dài, dài 10-15
cm, rộng 2 cm, gân 5; cuống dài 2-3 cm. Chùm dày,
đứng, láhoa mau rưng; hoa trắng, rộng 5-6 mm;
cánhhoa hẹp; môi hình tàu, có 3 sóng ngắn; cột
thấp, màu ngà, phấnkhối 4.

Laichâu, Vongphu, Côngtum, Đalat. Toàn cây
trị đau baotử và ruột (gastro-enterite), sinhgiải, trị
ho máu.

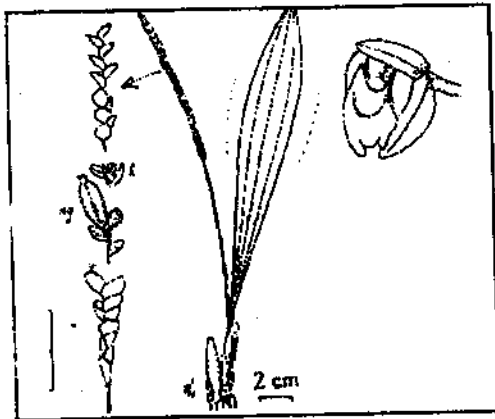
- Bracts caducous; flowers white, column cream
(*Coelogyne convallariae* Reichb. f.).

11.303 - *Pholidota guibertiae* Fin.. Tụcđoạn Guibert.
Giánhành hình trụ, chồng lên nhau thành như
một thân có đốt, dài 4 cm. Lá 2; phiến
mỏng, bầu dục, nhọn hai đầu, to 14 x 2,5 cm. Chùm
thông, hoa songđỉnh, màu vỏ Quế; cánhhoa hình
dây nịt; môi có 3 thùy, có 3 sóng cao dọc; cột ngắn,
phấnkhối 4.

Quinhơn, Bảolộc, Đalat.

- Pendent distichous racemes; flowers brown;
petals narrow.

11.304 - *Pholidota imbricata* Roxb. ex Hook. f.
Tụcđoạn kếtlợp.

Phonglan có cành mảnh bò, mang giánhành cách
nhau. Lá 1; phiến thon ngược, to 25 x 3 cm, gân
chánh 3. Pháthoa ở chót giánhành, dài 15 cm; láhoa
rộng, có nhiều gân mảnh, ôm trục và kếtlợp; hoa
nhỏ, nâu lợt, rộng 5-7 mm; phiếnhoa 4 mm; môi có
3 thùy, dài 5 mm, thùy giữa lõm; cột cao 2,5 mm.
Nang dài 15 mm.

Côngtum, Đalat, Điệnbà, Đờngnai, Cõnson.

- Inflorescence with imbricate ovate persistent
bracts; flowers brownish.

**11.305 - *Pholidota leveilleana* Schltr. Tụcđoạn
Leveillé.**

Phonglan có cành mảnh có xơ (bẹ còn lại), to 4-
5 mm, mang giánhành cao 4, rộng 1,5 cm. Lá 2; phiến
thon hẹp, to 35 x 2,5 cm, gân 7-9, không lông.
Pháthoa dài đến 20 cm, giữa 2-3 bao dài đến 8 cm;
láhoa mỏng, dài 1 cm; hoa hương lợt; môi có túi ở
đáy; cột ngắn, phấnkhối 4.

Núi 100-1.500 m: Côngtum.

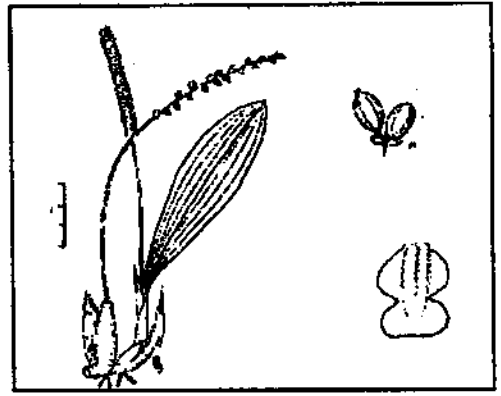
- Flowers pinkish; lip saccate at base (*P.*
subcalceata Gagn.).

11.306 - Pholidota bracteata (D. Don) Seidenf.. Đuôi-phượng.

Cành mảnh; giánhành hình thoi, có cạnh tà. Lá 1; phiến thon đầu tà; cung dài 2-6 cm. Pháthoa như gié dày, có láhoa songđinh; hoa *nâu lợt hay trắng*, rộng 6-8 mm; môi 5 mm, 3 thùy, thùy chót không lõm.

Bàolộc, Đàlạt, Đờngnai, Tâyninh, Cônson.

- Inflorescence distichous with imbricate bracts; flowers pale brown or white (*Ptilocnema bracteata* D. Don, *Ph. tixieri* Guill., *Ph. pallida* Lindl.).

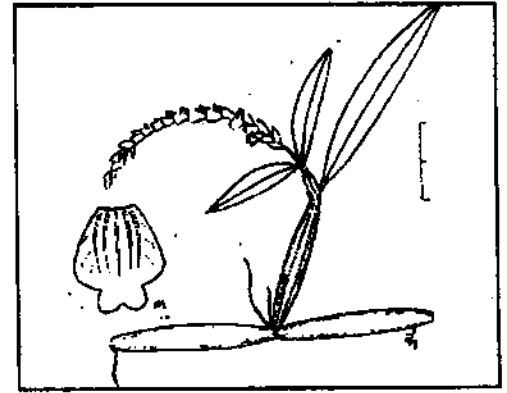

11.307 - Pholidota recurva Lindl.. Đuôi-phượng cong.

Phonglan có cành mảnh to, có rễ ở mắt; lông dài 4-6 cm, to 1 cm, Lá 2; phiến thon hẹp, to 5-6 x 1,5-2 cm; cuống ngắn. Pháthoa ở chót giánhành, thành gié *cong xuống*; láhoa hình quạt, không rụng; *hoa thơm, nhò vàng cam*; láđài xoan; cánhhoa hẹp hơn láđài; môi có thùy chót nhỏ, lõm; cột ngắn, phấnkhối 4.

Côngtum, Đàlạt; VIII.

- Flowers light apricot, secund in curved inflorescence.

11.308 - Pholidota rubra Lindl.. Tụcđạn đỏ.

Giánhành rời nhau trên cành mảnh to. Lá 2; phiến thon hẹp đến trònđài, đầu tà; cuống dài. Chùm chữ-chi, ở ngọn giánhành, có láhoa kếtlợp; cánhhoa giống láđài, *xanhxanh*; môi *đỏ*; cột ngắn, phấnkhối 4. Nang có 6 cạnh.

Cúcphương, Côngtum, Đàlạt, Dilinh, Braian.

- Flowers distichous, greenish with red lip.

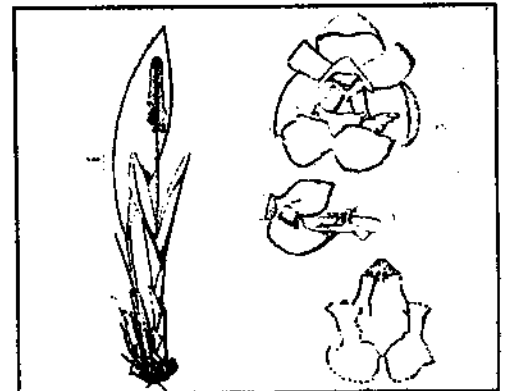

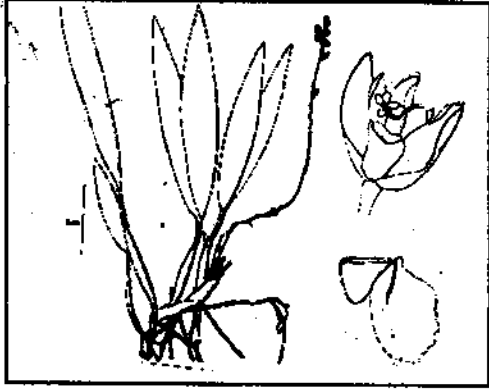
11.309 - Pholidota ventricosa de Vogel

Cành rất ngắn, mang giánhành *khít nhau*, trong bẹ lá. Lá 1-2, phiến thon dài, rộng 2-3,5 cm. Pháthoa đứng ở ngọn, mang *hoa rất khít nhau*; láhoa mau rụng; láđài giữa cao 6-11 mm; hạthiệt hình bầu có cánh, thượnghiệt 2 thùy.

Đờngtrị (hình theo Vogel).

- Pseudobulbs close together; inflorescence densely flowered.

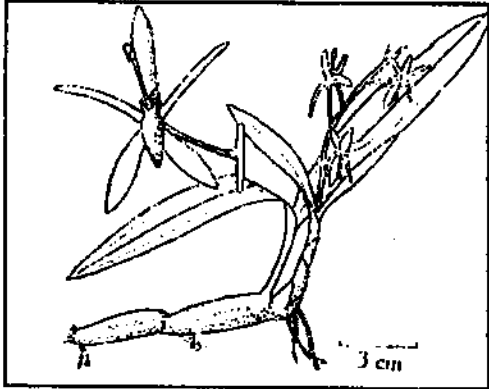

11.310 - Pholidota yunnanense Rolfe.

Cành cách nhau, dài 2-3 cm, mang *giành hình thoi* cao 4-5 cm. Lá 1-2; phiến thon, to 12-18 x 2-3 cm. Pháthoa dài, cao hơn lá; láhoa mau rưng; láđài giữa dài dưới 5 mm; môi có *hạtiệt hình túi* không thùy cạnh, thượngthiệt to, *bầudục*, to 4 x 3,5 mm.

Bavi (hình theo Seidenfaden).

- Pseudobulbs 4-5 cm long; hypochile sacciform, epichile elliptic 3.9 x 2.7 mm.

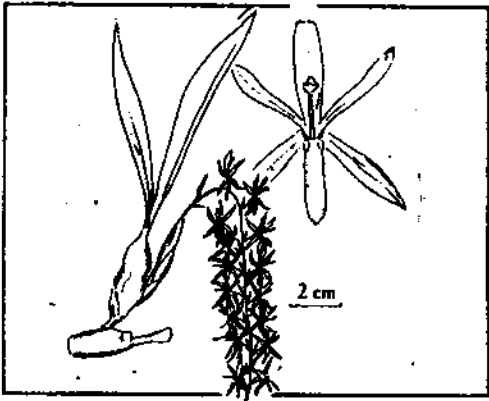

11.311 - Otochilus albus Lindl.. Thiệtnhĩ trắng.

Thân do *giành hình trụ kếtiếp*, mảnh. Lá 2; phiến xoan *bầudục* dài 8-17 cm; cuống dài. Chùm ngắn hơn lá; hoa thưa, *trắng*, rộng 1,5 cm; cánhhoa hẹp hơn láđài; môi có 1 *túi ở đáy* và 2 thùy cạnh đứng như sừng, giữa có *bốt nâu*; *cột depdep*, rất dài. Nang *bầudục*, dài 12 mm.

Đàlat, Langbian.

- Flowers white, lip saccate, brown blotched.

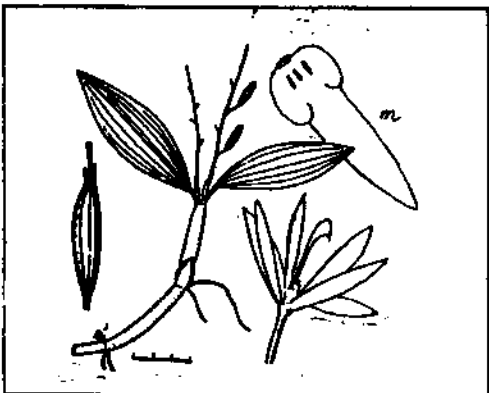

11.312 - Otochilus fuscus Lindl.. Thiệtnhĩ sậm.

Phonglan có *giành hình thoi*, cao 5-6 cm, to 1 cm. Lá 2; phiến thon rất hẹp, dài 15-20 cm, rộng 1 cm. Chùm *thòng*, hoa nhiều, nhỏ, *trắng hay hườnghường*, rộng 1,5 cm; phiếnhoa hẹp; môi có *túi ở đáy* và 2 sừng; *cột hình trụ*, không đẹp, cao 6 mm; *phấnkhối* 4.

Núi cao: Thùathiên, Bảolộc, Đàlat.

- Pendent racemes; flowers white or pinkish.

11.313 - Otochilus lancilabius Seidenf.. Thiệtnhĩ môi-thon.

Phonglan có *giành có lông vàngvàng*, dài 5-7, to 1 cm; rế 2 ở mỗi mắt; bẹ cao 2 cm, có rìa lông. Lá 2; phiến thon đến thon hẹp, to 8-17 x 2,5-3 cm; cuống 1-1,5 cm. Pháthoa ở ngọn, có *tổngbao ở đáy*, dài 10-15 cm; phiếnhoa dài 15-17 mm; môi có *thùy giữa thon dài*; *cột* cao 17 mm. Nang dài 18 mm.

Lào.

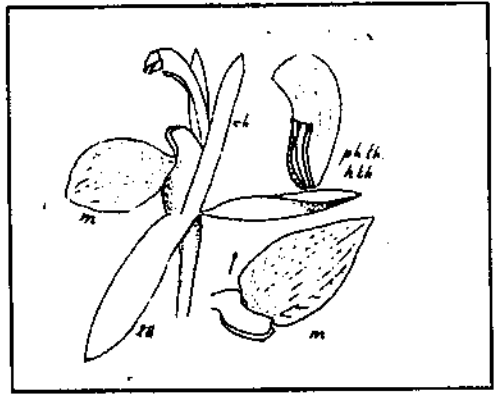
- Sepals 15-17 mm long; epichile narrow lanceolate (*O. porrectus* auct. non Lindl.).

11.314 - *Otochilus porrectus* Lindl. Thiệtnhĩ phẳng.

Giảnhnh hình trụ hay congcong, dài 5-10 cm, Lá có phiến bầuduc thon, to 10-25 x 3-6 cm, mỏng, xếp theo gân. Chùm; láhoa mau rung; *hoa trắng hay ửng đỏ cam*; láđài nhọn, cao 1-1,8 cm; cánhhoa hẹp hơn láđài; hậthiệt của môi có 3 sóng dài và đến trên có thêm 2 sóng ngắn, thùy cạnh chót *cắt ngang*. Nang dài 2-2,5 cm.

Vùng biên giới với Trung quốc: Quảng ninh (hình theo Seidenfaden).

- Flowers white or pale flesh-cold colored.

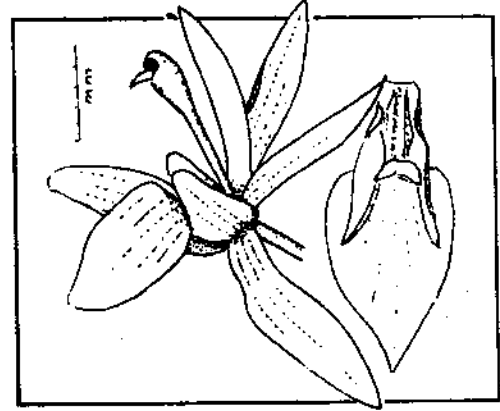

11.315 - *Otochilus pseudoporrectus* Aver. Thiệtnhĩ gần-phẳng.

Thân có đốt, chia nhánh, lông dạng giảnhnh. Lá 2 ở mắt, phiến thon. Pháthoa là chùm gần chót thân; *hoa nhỏ*; láđài giữa cao 12-20 mm; môi có thùy cạnh chót tà, hậthiệt có 3 sóng mà 2 to chạy đến giữa thượngthiệt, thượngthiệt có 2 u ở đáy.

Đăclắc, Langbian (hình theo Seidenfaden).

- Flowers 1.5-2 cm wide; lip with 3 keels and 2 cushions.

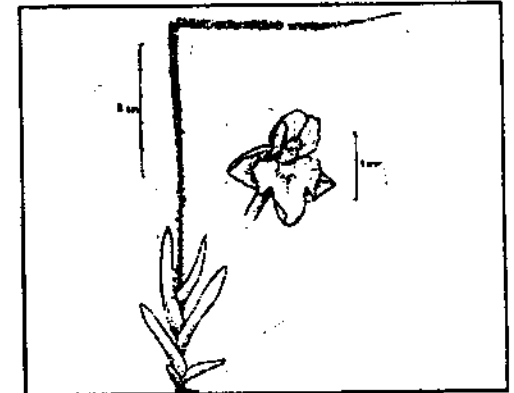
Malaxideae:

11.316 - *Oberonia acarus* Evr. ex Gagn.. Móngrùa rận.

Phonglan cao 10-20 cm. Lá 4-5, songđỉnh, hình gươm, dẹp, xanh mốc, dài 3-5 cm. Pháthoa cao 10-15 cm, dày; láhoa cao 2 mm; *hoa nhỏ, đỏ*, rộng 17 mm; môi 3 thùy, có răng; cột ngắn.

Đàlạt

- Flowers red, 17 mm large.

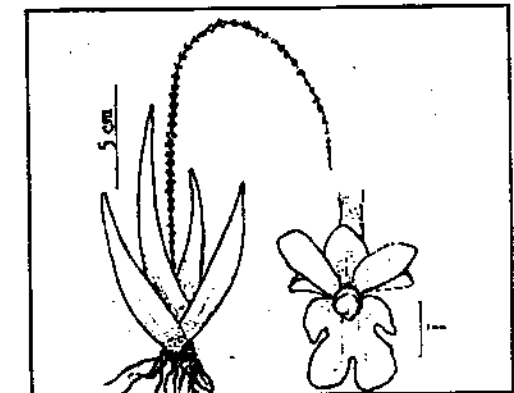

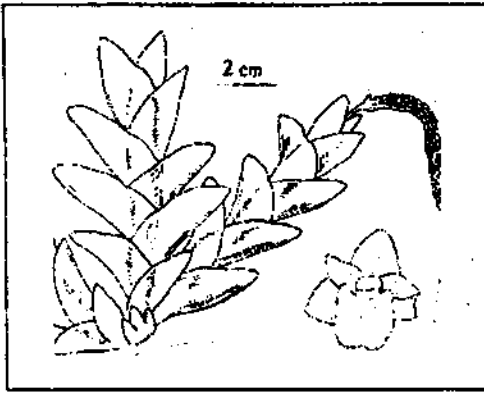
11.317 - *Oberonia acaulis* Griff.. Móngrùa không-thân

*Bụi phusin*h có thân rất ngắn, mang 5-7 lá, hình gươm hẹp, dài 4-20 cm, lục tái. Pháthoa dài 15 cm, mảnh, nhiều *hoa vàng*; láhoa cao 1,5 mm; láđài và cánhhoa giống nhau, cao 1-1,5 mm; môi dài 1,5-3 mm. Nang hình dùi, có sóng.

Bavi, Phúkhánh

- Leaves 4-20 cm long; flowers yellow (*O. myriantha* Lindl.).

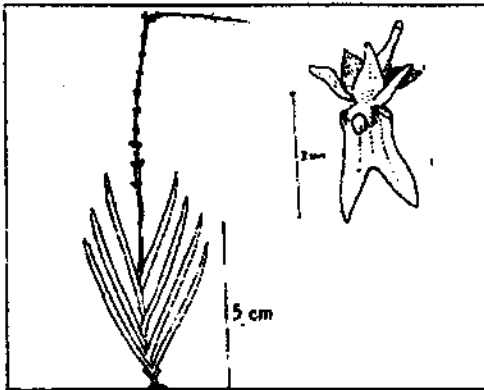

11.318 - Oberonia anceps Lindl. Móngrùa hai-đầu.
Phonglan có thân dài 10-18 cm, hình chữ chi, chụm 2-4. Lá songđỉnh, phiến trong một phẳng, dẹp hình dao ngắn, dài 1,5-4 cm, *che cả thân*. Gié ở ngọn, dài 4-6 cm; *láhoa kếp*lợp, cao 1 mm; cánhhoa cao 0,6 mm; môi dài 1 mm; phấnkhối 4, như sáp. Nang xoan hay tròntròn, rộng 3 mm.

Phanrang, đèo Ngoanmục (hoa theo Seidenfaden).

- Leaves distichous, 1,5-4 cm long; dense cluster; lip 1 mm long.

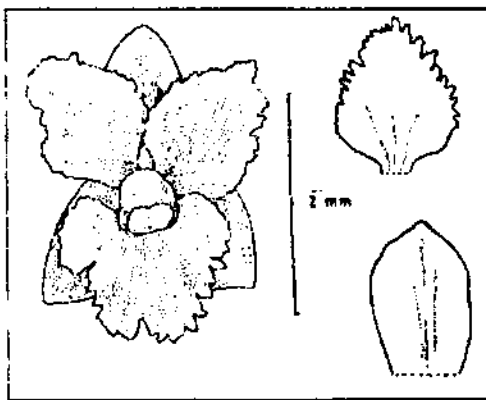

11.319 - Oberonia caulescens Lindl. Móngrùa có-thân.

Phonglan cao 10-15 cm. Lá songđỉnh dài 3-4 cm, rộng 3-4 mm. Pháthoa cao 7-10 cm, thưa; hoa rộng 2,5 mm; cánhhoa hẹp hơn láđài; môi có thùy cạnh nhỏ, thùy giữa chẻ sâu.

Bàna, núi Dinh.

- Epiphyte 10-15 cm high; lip with midlobe bilobulate.

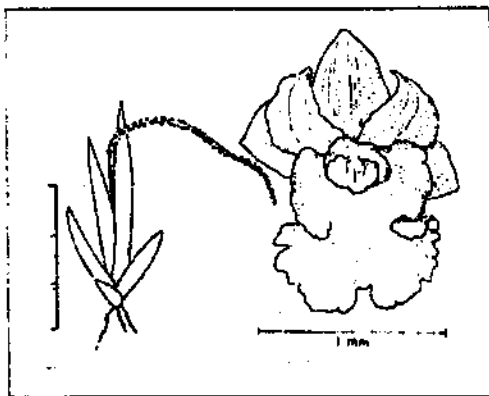

11.320 - Oberonia dalatensis Gagn. Móngrùa Đàlạt.

Phonglan, gần như không thân. Lá songđỉnh, gần như hình trụ, dài 3-6 cm. Pháthoa dài 7 cm, láhoa thon nhọn, dài 3-4 mm; hoa màu lục, *bìa cánhhoa vàng*; cánhhoa ngắn hơn láđài; môi dài 1,3 mm; cột ngắn; phấnkhối 4.

Dựa suối: Bảolộc, Đàlạt

- Orchid almost acaule; leaves cylindrical; flowers brown green, tepals yellow on edge.

11.321 - Oberonia emarginata King & Pantling. Móngrùa lốm.

Phonglan thành bụi nhỏ; thân ngắn, mang 4-5 lá đẹp, như gươm, dài 1-3 cm, rộng 4-5 mm. Pháthoa ở ngọn, dài, dày; *hoa rất nhỏ*, rộng 1 mm, lục hay vàng cam, gần thành luânsinh; cánhhoa nhỏ hơn láđài; môi có 2 thùy cạnh tròn, bìa nguyên, thùy chót bìa đúng, chót lốm; cột ngắn; phấnkhối 4.

Binhtrithiên. QuảngnamĐànlặng, Côngtum, Phúkhánh

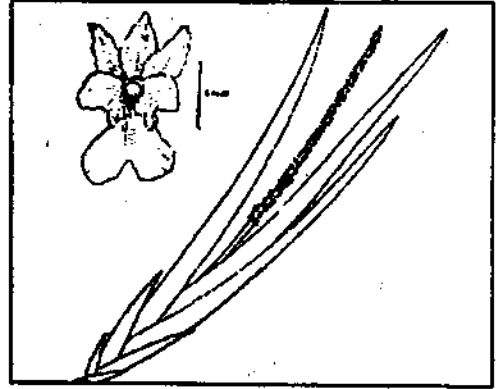
- Epiphytic; leaves 1-3 cm long; flowers 1 mm large, green or orange.

11.322 - *Oberonia ensiformis* (J. E. Sm.) Lindl. Móngrùa kiếm.

Bụi; thân rất ngắn, mang 5-7 lá songđỉnh, hình gươm dài 10-20 cm, thon nhọn. Pháthoá ngắn hơn lá, mảnh, mang hoa nhỏ màu vàng tươi; láhoa cao 1,5 mm; cánhhoa cao 1,5 mm; môi dài 2 mm; phấnkhối 4. Nang có 6 cạnh, trònđài.

Vùng núi: Sapa, Hà Nội, Hảiphòng, Đà Lạt

- Leaves 10-20 cm long; flowers bright yellow (*Malaxis ensiformis* J.E. Sm).

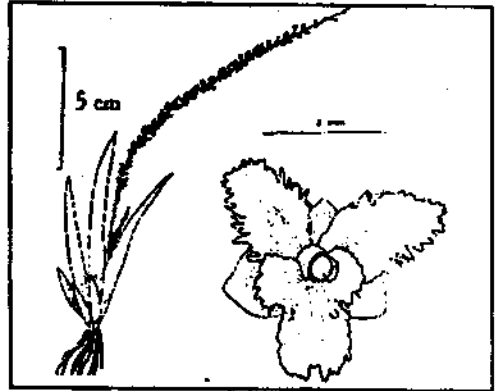

11.323 - *Oberonia evrardii* Gagn.. Móngrùa Evrard. (lấy hình Gagnepain đẹp hơn)

Phonglan cao 10-20 cm. Thân ngắn mang 3-5 lá songđỉnh hình gươm, cao 2-6 cm, rộng 3-5 mm, lục tái. Pháthoá ở chót thân, cao 10-18 cm, dày; hoa gắn theo luânsinh, rộng 2,5 mm; cánhhoa to hơn láđài, cạnh rìa; môi có thùy cạnh nhỏ, rìa.

Vùng núi cao: Lạngson, Langhanh, Đà Lạt.

- Epiphyte; leaves 2-6 cm long; flowers 2.5 mm large.

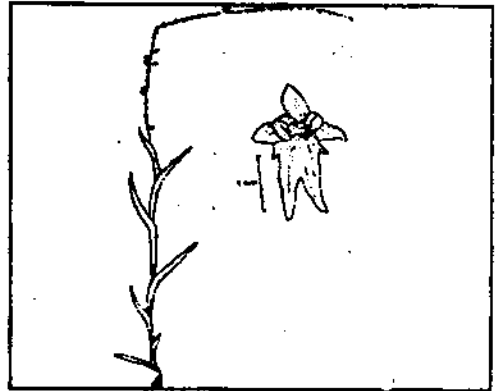

11.324 - *Oberonia falcata* King & Pantl.. Móngrùa phẳng.

Phonglan cao đến 20 cm; thân có lông dài 2 cm. Lá 5-7, nhọn, dài 1-2 cm, rộng 3-6 mm. Pháthoá dài 10 cm; láhoa nhỏ; hoa rộng 1,5 mm, vàng xanh; cánhhoa hẹp hơn láđài; môi to, dài bằng 1,5-2 lần phiếnhoa, thùy cạnh nhỏ, thùy giữa to, chẻ hai.

Đà Nẵng, Đà Lạt

- Leaves 1-2 cm long; flowers yellow green; lip 1,5-2 time longer than tepals.

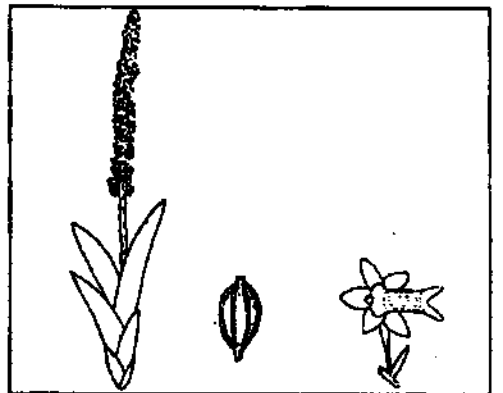

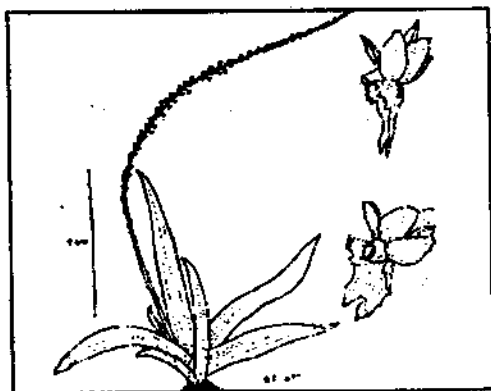
11.325 - *Oberonia falconeri* Hook. f. Móngrùa Falconer.

Phonglan có thân ngắn, mang lá songđỉnh, trong một phẳng, hình gươm, congcong, dài 4-5 cm. Trục pháthoá dài 10-13 cm, mang hoa dày, có nhiều láhoa nhỏ, nằm; hoa màu vàng lục, to 1,5 mm; cánhhoa xoan trònđài; môi trònđài, 2 thùy cạnh tròntròn, thùy chót có 2 mũi. Nang có cánh nhỏ.

Lạngson (hình một phần theo Hooker).

- Leaves 4-5 cm long; flowers yellow green; tepals equal; lip with midlobe bifid.

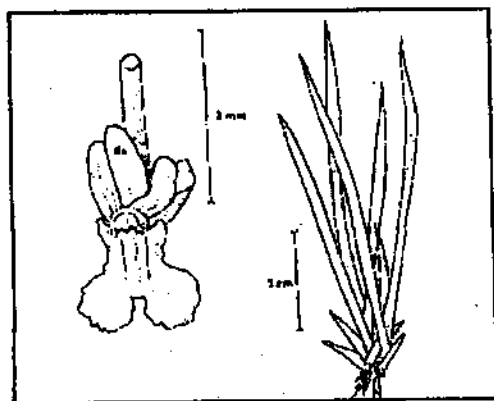

11.326 - Oberonia gammiei King & Pantl. Móngrùa Gammi.

Phonglan có thân ngắn, đẹp đẽ. Lá hình dây nịt, dài 2,5 cm. Pháthoa dài 20 cm; hoa nhỏ, gắn thành nhóm cách nhau; lấđài cao 1,5 mm; cánhhoa cao 1,5 mm; môi dài 2,7 mm, chót chẻ thành 2 thùy; phấkhối 4.

Nhatrang, N

- Inflorescence long to 20 cm; tepals 1.5 mm long; lip 2.7 mm (*O. trullaelabris* Guill.; *O. viridiflora* auct. non Lindl., Guill., *O. regnieri* Guill.).

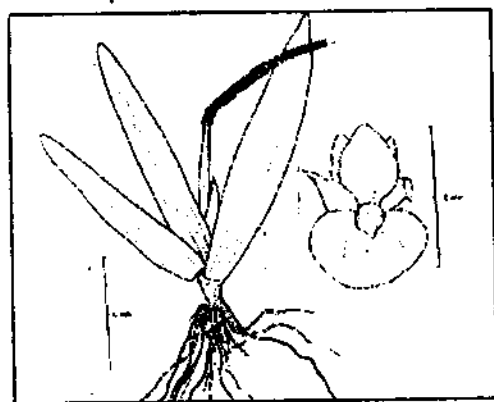

11.327 - Oberonia kwangsiensis Móngrùa Quảngđông.

Phonglan thành bụi, có thân rất ngắn, mang lá hẹp dài, to 1,5-8 x 0,4 cm, chót nhọn. Pháthoa là chùm dày; hoa nhỏ, dài 2mm; lấđài giữa cao 1 mm; cánhhoa hơi ngắn hơn; môi có thùy cạnh nhỏ, thùy giữa lõm sâu thành 2 thùy phụ tròn, bìa đũng.

Vinh (hình theo Seidenfaden).

- Tepals 2 mm long; lip with sidelobes small, midlobe with 2 round undulate lobes.

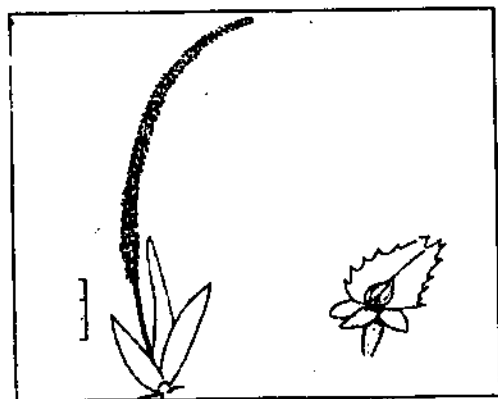

11.328 - Oberonia integerrima Guill. Móngrùa nguyên.

Dịalan; thân ngắn. Lá 5; phiến đẹp, trong một phẳng, dài 8-19 cm, rộng 2 cm, chót tã. Pháthoa dài 4-10 cm, dày như kếtlốp, song hẹp; hoa rộng 2 mm, lục vàng; lấđài giữa bầudục, cao 1 mm; môi hình thận, bìa nguyên.

Đàlat

- Terrestrial; leaves to 19 cm long; flowers green yellow.

11.329 - Oberonia iridifolia (Roxb.) Lindl. Móngrùa la1 Iris.

Phonglan có thân rất ngắn, mang 4-6 lá hình dao, to đến 6 x 1 cm, có đốt ở đáy. Chùm dày đũng, dài đến 20 cm; hoa gắn thành luầnsinh, màu lục với môi cam; phiếnhoa tỏa hay cong xụ; cánhhoa xoan rộng; môi xoan, bìa rìa có răng to, chót lõm thành 2 thùy nhọn, rế.

Rừng có thể ngập ở Pol Gol (hình theo Seidenfaden).

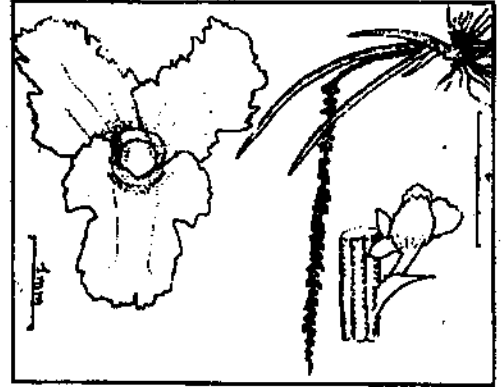
- Inflorescence dense; flowers green, lip orange, dentate (*Cymbidium iridifolium* Roxb.).

11.330 - *Oberonia langbianensis* Gagn. Móngrùa Langbian.

Phonglan cao 15 cm, thân rất ngắn. Lá mập, gần như *hình trụ*, dài 2,8 cm. Pháthoa dài 14 cm, màu sét; láhoa cao 1,5 mm; hoa nhỏ; cánhhoa cao 2 mm, bằng 2 lần láchài; môi hình chữ T, dài 1,5 mm; cột ngắn; cọng và noãnào dài 2 mm.

Lâmđồng: Dran, Langbian.

- Leaves cylindrical acute; petals 2 mm long, lip 3-lobate.

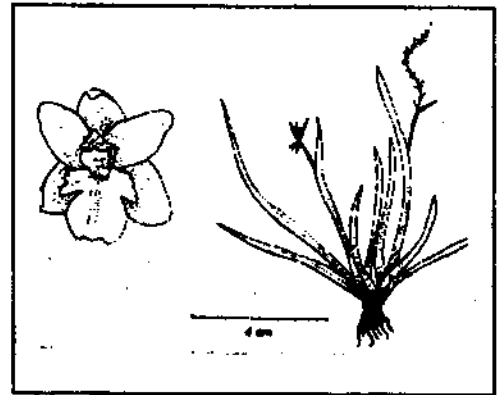

11.331 - *Oberonia longibracteata* Lindl. Móngrùa láhoa-dài.

Bụi cao 5-15 cm. Lá 3-5, phiến *hẹp nhọn*, dài 2-6 cm, rộng 2-3 mm, màu lục đậm. Pháthoa dày, cao 1-2 cm, có *láhoa dài, không rụng*; hoa rộng 2-3 mm; cánhhoa hẹp hơn láchài, bìa nguyên; môi có thùy cạnh nhỏ. Nang xoan, dài 3-4 mm, trên cọng dài 1 mm.

Từ Quảngtrị đến Nhatrang.

- Leaves narrow, 2-6 cm long; flowers 2-3 mm wide.

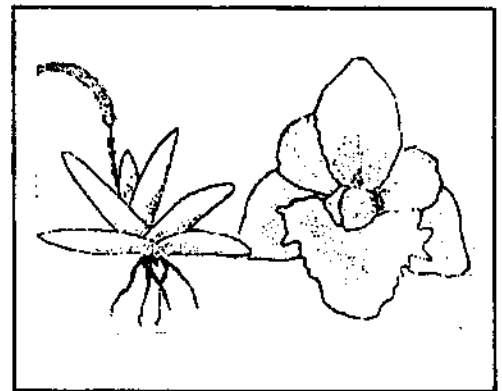

11.332 - *Oberonia pachyphylla* King & Pantl. Móngrùa lá-dày.

Phonglan nhỏ; thân rất ngắn. Lá trong một phẳng, dài 1-3 cm, rộng 4-10 mm, đầu tù, dày, lục dợt. Pháthoa cao 2-3 cm, dày; hoa không cọng, nhỏ, *nâu đỏ*; phiếnhoa cao vào 1 mm; môi tamgiác, bìa giun, đầu không lõm.

Hànammình, Ninhthuận, Đàlạt.

- Leaves 1-3 cm long; flowers red brown; tepals 1 mm long (*O. apiculata* Gagn., *O. crassicaulis* Guill.).

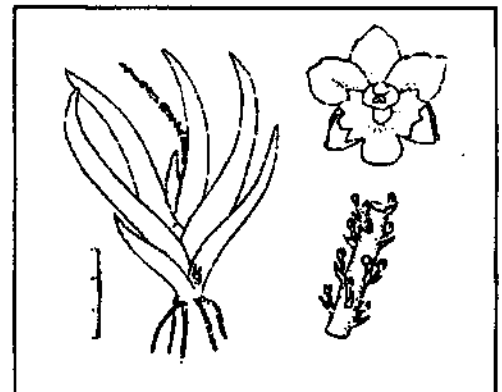

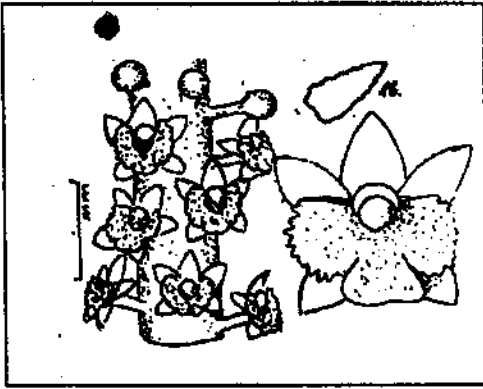
11.333 - *Oberonia quadridentata* Aver. Móngrùa bốn-răng.

Phonglan nhỏ, có thân ngắn, mang 4-6 lá dày, mậpmập, to 5-10 x 0,5-1,5 cm. Chùm dày, dài 3-5 cm; láhoa dài bằng cọng và noãnào; *hoa lụclục hay nâu tái*, rộng 1 mm; cánhhoa rộng bằng láchài; môi 3 thùy, *thùy cạnh có 4 răng*, thùy giữa chót cắt ngang.

Tamđào; VIII-IX (hình theo Averyanov).

- Flowers greenish or pale brown; sidelobes 4-dentate.

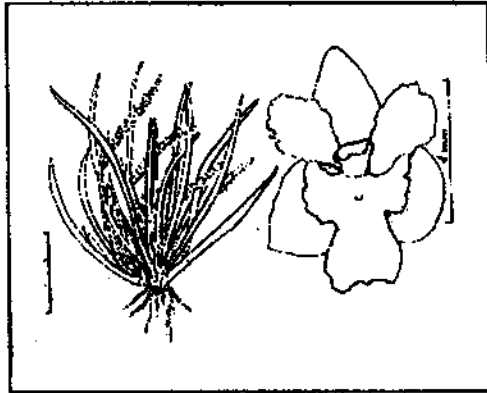

11.334 - Oberonia ramussenii Seidenf. Móngrùa banyuon.

Lan không thân. Lá có phiến to 6-8 x 1 cm. Chùm thông dài 3-4 cm; hoa gần gần như theo luânsinh 8, màu lục nâu dợt, môi nâu bìa lợt; noãn sào và cọng đứng; môi rộng 1,2 mm, có thùy cạnh bìa có răng, thùy giữa nguyên hay chót hơi lõm.

Gialai Côngtum (vẽ theo ảnh của Seidenfaden).

- Acaulescent plant; flowers light orange red, lip darker with sidelobes toothed, midlobe entire.

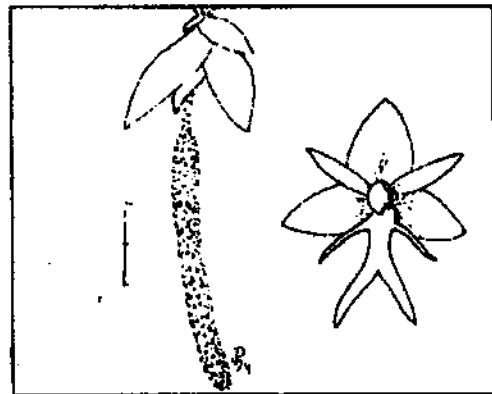

11.335 - Oberonia rosea Hook. f. Móngrùa hương.

Phong lan cao 4-7 cm, có thân ngắn, mang lá hẹp dài, to 3-7 x 0,3 cm, chót nhọn. Chùm dày, dài bằng lá; lá dài cạnh rộng hơn môi; cánh hoa xoan, rộng, bìa rìa; môi hình chữ T, có 2 thùy cạnh bìa giùn, thùy chót hơi tamgiác ngược, đầu hơi lõm; phấn khối 4.

Dilinh (hình theo Seidenfaden).

- Leaves 3 mm wide; flowers 1 mm wide.

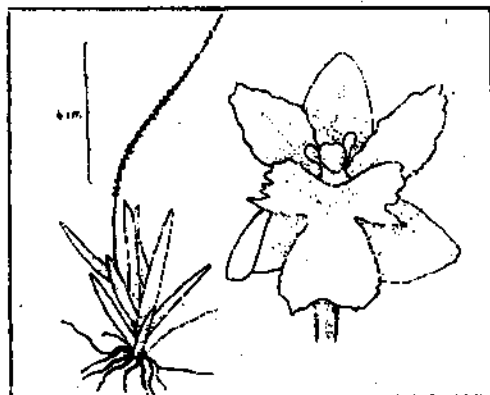

11.336 - Oberonia rufilabris Lindl. Móngrùa môi-đỏ.

Lan có thân rất ngắn. Lá chụm 5-7, hình dây-ñit, dài 3-6 cm. Chùm dài 6-12 cm, mảnh; hoa nhỏ, đodỏ hay màu gạch tòm, gần thành nhóm rời nhau; cánh hoa dài 0,6 mm, đầu lõm; môi đỏ ứng nâu (hạt lựu), dài 1,5 mm; cột có phụ bộ hình tamgiác. Nang dài 2 mm.

Phanrang, Cà ná, Địnhquán; XII.

- Flowers grenat; lip 1.5 mm long; capsules 2 mm long.

11.337 - Oberonia tixieri Guill. Móngrùa Tixier.

Phong lan nhỏ; thân dài 1-2 cm. Lá hình gươm, dài 3-7 cm, rộng 3-5 mm, đầu tà hay nhọn. Phấn hoa dài 7-10 cm; lá hoa như chỉ; chụm 3-6 hoa, cách nhau 2 mm; hoa đỏ, rộng 1 mm; môi hình chữ T, thùy giữa đầu lõm.

Rừng ẩm: Quảng trị, Bảo lộc.

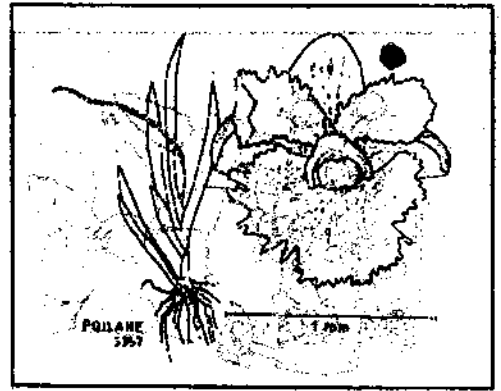
- Inflorescence 7-10 cm; flowers red, 1 mm wide.

11.338 - *Oberonia trochopetala* Guill. Móngrùa

Phonglan có thân ngắn, mang 3-4 lá hình gươm, dài 2-8 cm, rộng 3-4 mm. Pháthoa lá chùm dài hơn lá, dày, mang hoa nhỏ, nhiều, vàng tái; láhoa 2 mm; láchai giữa xoan rộng, cao 0,5 mm; cánhhoa bầuduc, bìai giúu; môi dài 1 mm, hình tím, chót không lõm, bìai có răng không đều, như ria; cột ngắn.

Nhatrang (hình theo Seidenfaden).

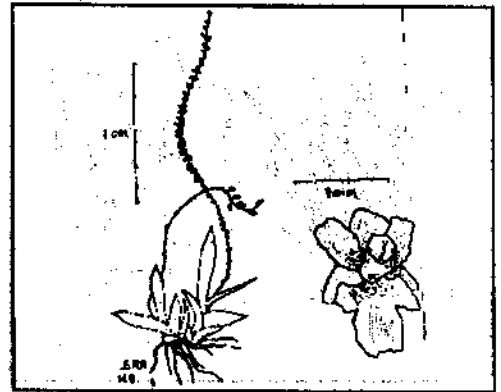
- Flowers pale yellow; lip cordate, 1 mm long.

11.339 - *Oberonia variabilis* Kerr. Móngrùa biếnthiên.

Phonglan thành bụi nhỏ; thân cao 2 cm, mang 3-5 lá hình gươm, dài 2,5 cm. Pháthoa dài 10 cm, mang nhiều láhoa dài 2 mm; hoa đỏ; cánhhoa nguyên, dài 0,7 mm; môi dài 0,8 mm, hình chữ T.

Sapa, Báo lộc.

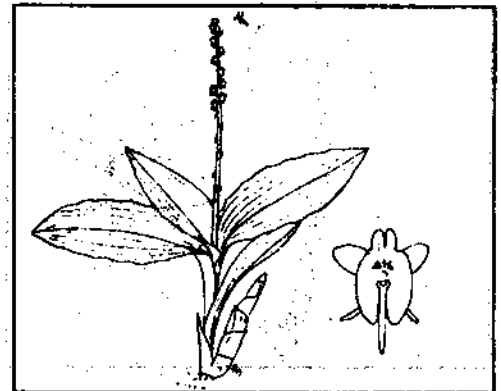
- Flowers reddish; petals 0.7 mm long; lip 3-lobate.

11.340 - *Malaxis acuminata* D. Don. Ailan nhọn.

Đialan; thân cao 5-10 cm. Lá có phiến bầuduc thon, mỏng, dài 10-15 cm, rộng 3-5 cm. Chùm cao 20-40 cm; láhoa dài 4-6 mm; hoa thưa; môi xoan, dài 7 mm, có 2 thùy ở chót, đáy có 2 thùy hẹp ôm cột; noãn sao có 6 cạnh.

Cúcphương, Phúkhánh, Langbian, Đờngnai, Tâyninh (hình theo King & Pantling).

- Terrestrial; lip with sidelobes embracing column (*Microstylis biloba* Lindl., *M. pierrei* Fin.).

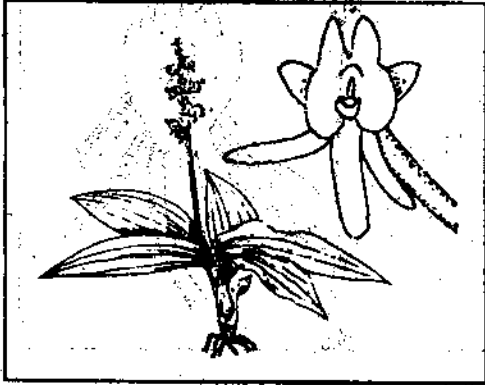
11.341 - *Malaxis finetii* (Gagn.) Tang & Wong.

Đialan cao 20-25 cm; đáy thân có nhiều xơ do bẹ còn lại. Lá 3-4; phiến thon nhọn, to 5-10 x 2-3 cm, mỏng. Pháthoa dài 7-10 cm ở phần mang hoa; lábe như tờ, xụ, dài 7-4 mm; cọng và noãn sao 4 mm; hoa nhỏ, trắng hơi lục; láchai giữa cao 4,2 mm; cánhhoa rất hẹp; môi dài 2,6 mm, đáy cắt ngang, có lõm to.

Trên cát ẩm: Đà Nẵng (hình của Gagnepain).

- Terrestrial; flowers greenish white; lip unlobed, ovate triangular (*Microstylis finetii* Gagn.).

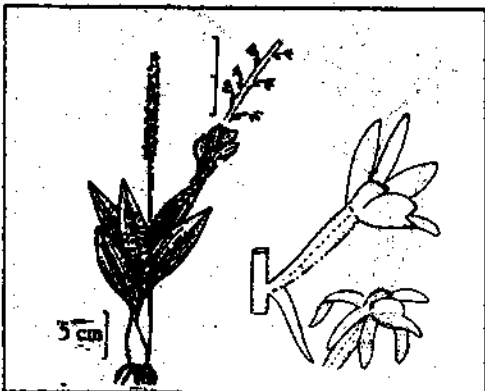

11.342 - *Malaxis khasiana* (Hook. f.) O. Ktze.

Djalán; giò hành mập cao 5-7 cm. Lá 5-6; bẹ ôm thân; phiến to 12 x 3 cm, xếp dọc theo 5 gân chánh lồi ở mặt dưới. Pháthoá cao 10-15 cm; hoa màu lục lục, mép màu đỏ nâu; lá đài sau dài 7 mm; môi rộng 6 mm, đỏ hồng ở mép, lọt ở giữa, tâm lục lục; trụ lục; cọng và noãn sào có cánh dứng.

Hồason, Đăclắc; VIII (hình theo N.-t.-Tịch).

- Terrestrial; flowers greenish, lip red brown (*Microstylis khasyana* Hook. f.).

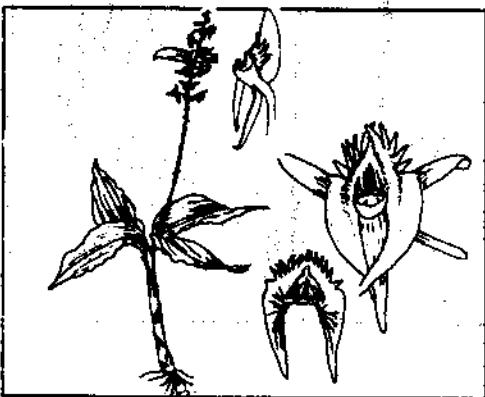

11.343 - *Malaxis latifolia* J.E. Sm. Ailan lá-rông.

Djalán, cao 20-35 cm; thân cao 10-12 cm, mang 3-5 lá. Phiến xoan thon nhọn, mỏng, dài 10-25 cm. Chùm dứng cao 20-30 cm, dày; hoa nhỏ, dài 4-6 mm; lá đài giữa và cánh hoa hẹp; môi có 2 thùy cạnh ôm cột; phản khối 2. Nang hình dùi, dài 4 mm, có 6 cạnh.

Binhtrị thiên, Hảivân, Côngtum, Đalat, Cònsơn, Phúquốc; III.

- Terrestrial; inflorescence 20-30 cm high; lip with sidelobes embracing the column (*Microglossa congesta* (Lindl.) Reichb. f., *Liparis turfosa* Gagn., *Microstylis dalatensis* Guill., *Malaxis vietnamensis* Ban & Huyền, *Anaphora liparoides* Gagn.)

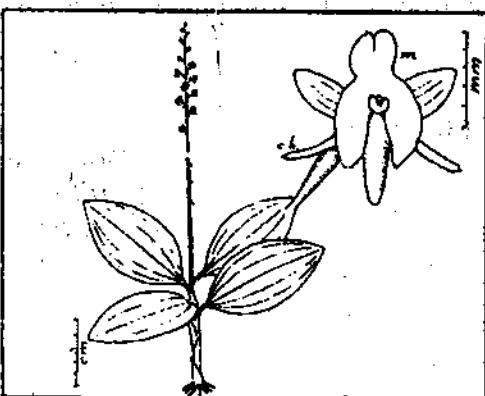

11.344 - *Malaxis polyodon* (Hook. f.) O. Ktze.

Djalán có giò hành mập, cao 15-20 cm, rộng vào 1 cm, góc có bẹ bao. Lá 4-5; phiến to 14 x 5,5 cm, mặt trên lục đậm, gân chánh 7. Pháthoá ở chót thân, cao 20-30 cm; hoa nhiều lục nâu rồi nâu đỏ; lá hoa nâu đen; môi to vào 9 mm; với thùy giữa mang 6-7 cặp răng; cọng và noãn sào có cánh.

Lâmhà, Lâmđồng; III (hình theo N.-t.-Tịch)

- Terrestrial; inflorescence 20-30 cm long; flowers green then red brown (*Microstylis polyodon* Hook.f., *M. rheedii*)

11.345 - *Malaxis purpurea* (Lindl.) O. Ktze.

Lan cao 20-30 cm. Lá 3-5, phiến xoan, to 6-8 x 4-5 cm. Chùm dứng ở chót thân, tương đối thưa; hoa nhỏ; môi bìa nguyên, có tai dứng dài sau cột, to, thắt lại giữa phần sau và trước; cột ngắn.

Đalat.

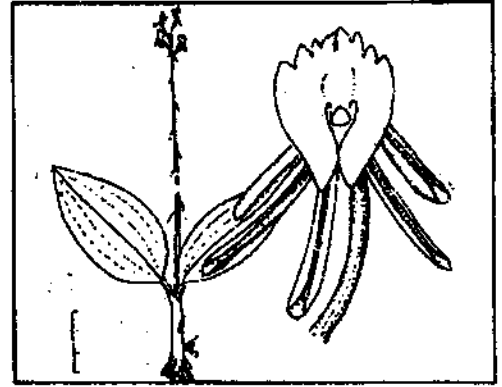
- Lip with bilobate apical part separated from low sidelobes by a indentation (*Microstylis purpurea* Lindl.)

11.346 - *Malaxis octodentata* Seidenf.. Ailan 8-răng.

Djalán; cãnh dài 5-7 cm; thân cao 4-5 cm. Lá có phiến mỏng, xoắn thon, dài 5-10 cm, rộng 3-5 cm, đầu nhọn, gân chánh 7. Chùm cao 12-25 cm; phiếnhoa hẹp màu lục tía, dài 7 mm; môi hướng lên to 1,5 cm, chót cắt ngang, có 8 răng, thùy cạnh ôm cột; cột (trục hợpnhụy) cao 1 mm; phấnkhối 4.

Đàlạt, Đờngnai, Cônđảo (hình phỏng Seidenfaden).

- Terrestrial; lip with midlobe 1.5 cm long, truncate, dentate (*Microstylis venosa* Auct. non J.J. Sm.).

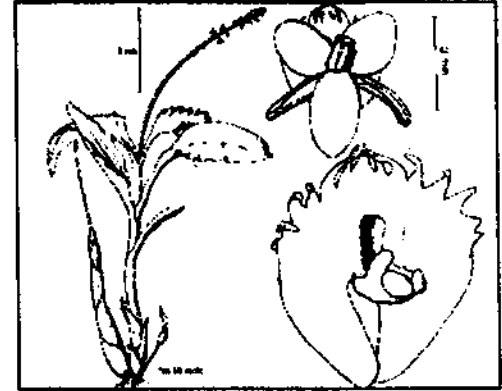

11.347 - *Malaxis tixieri* Seidenf.

Djalán cao 20-35 cm. Lá có phiến xoắn thon, to 5-10 x 3-5 cm, gân dọc 7. Pháthoa cao 15-38 cm; láhoa như chỉ; hoa lục tái vàng; ládài giữa bầuđục, cao 2,1-2,3 mm; cánhhoa hẹp, cao 2,5-2,7 mm; môi lục dợt với 1 đốm tía ở lõm.

Đàlạt; V (hình theo Seidenfaden).

- Terrestrial; flowers greenish yellow; lip pale green with a purple blotch.

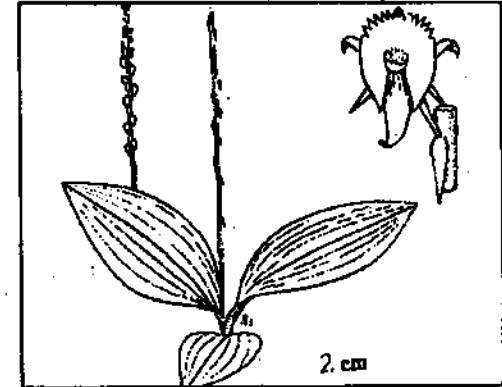

11.348 - *Malaxis orbicularis* (W.W. Sm. & J.F. Jeff.) Tang & Wang. Ailan tròn.

Djalán có thân ngắn. Lá 3-4; phiến thon, dài 10-15 cm, rộng 3-5 cm, các lá dưới teo thành be. Gié cao 15-30 cm; hoa trắng, hay tía đậm, rộng 5-6 mm, có móng; môi tròntròn, hướng lên, thùy giữa rộng, chót có nhiều răng, thùy cạnh ôm cột.

Rung ven suối: Đàlạt.

- Terrestrial; flowers white or black-purple; lip with midlobe dentate at orbicular apex (*Microstylis orbicularis* W.W. Sm. & J.F. Jeff.).

LIPARIS Rich.

Djalán hay phonglan, đặcsắc ở hoa thường nhỏ, đóm thành gié dày, có ládài cạnh to hơn ládài giữa; cánhhoa thường hẹp dài; môi không thùy cạnh, thường hướng lên; cột dài; phấnkhối không viphấn.

1a - phiến có đốt ở đáy, hẹp dài; thường phonglan

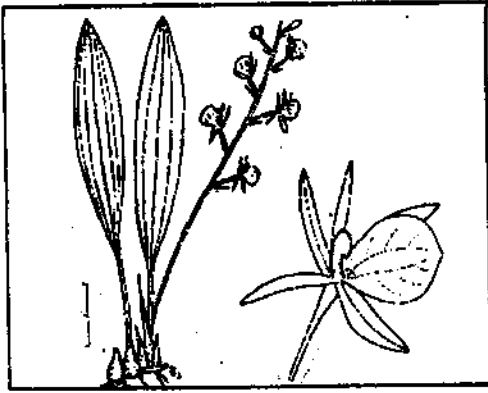
2a - pháthoa có láhoa songđỉnh, khít (*L. gibbosa* Fin., Lào)

2b - pháthoa thưa, không có láhoa to, songđỉnh

1b - lá không có đốt, thường rộng, mỏng; thường djalán

Distichae
Coriifoliae
Liparis

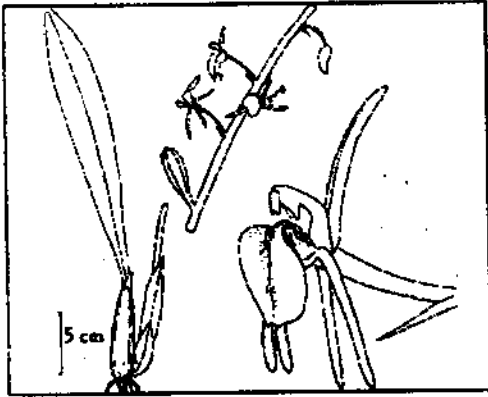
Cortifoliae:

11.349 - *Liparis balansae* Gagn.. Nhândiệp Balansa.
Dialan có cãnhành bò dài, mang giảnhành hình củ Kiệu, đứng gần nhau. Lá 1; phiến thon, to 6-20 x 1-2 cm; gân chánh 3; cuống dài 2-3cm. Chùm dài 10-15 cm, mang *hoa xanhxanh*, thưa; láhoa 5-7 mm; noãnào và cọng dài 6-7 mm; lấđài và cãnhhoa dài vào 1 cm, có cục ở đáy; môi xoan, to 1 cm; cột cao 5 mm, có cãnh.

Sapa, Hànamninh, Vọngphu, 400-1500 m; IX (hình theo Seidenfaden).

- Terrestrial; flowers greenish.

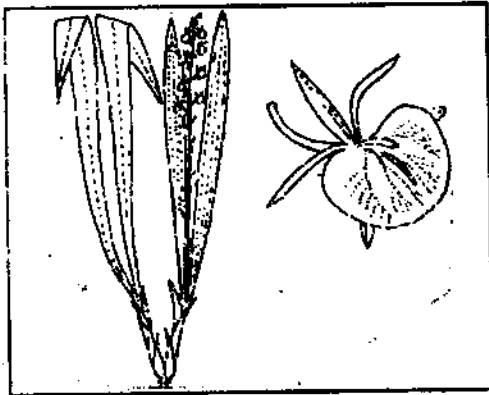

11.350 - *Liparis bootanensis* Griff.. Nhândiệp Bootan.

Phonglan cao 30 cm; giảnhành cao 2-6 cm. Lá 2-3; phiến thon, dài 15-25 cm, rộng 1-3 cm, 5 gân; cuống ngắn. Phấthoa dài 20 cm; *hoa vàng sấp*; láhoa dài 5 mm; noãnào và cọng 8 mm; môi dài 5 mm, xếp ngang, mang ở đáy 2 phù; cột trắng, nắp xanh.

Sapa, Tamđảo, thác Prenn (Đàlat) (hình theo King & Pantling).

- Epiphyte; flowers yellow; column white, operculum green.

11.351 - *Liparis latilabris* Rolfe. Nhândiệp môi-rộng
Phonglan cao 20-40 cm; giảnhành có bẹ bao, mang 2 lá thon hẹp, to 20-40 x 2-3 cm, gân chánh 3; cuống dài 10 cm. Chùm dài bằng lá, mảnh, thưa; láhoa 6-10 mm; *hoa đỏ da-người*; lấđài giữa cao 6-8 mm, gân 3; cãnhhoa hẹp hơn lấđài, 1 gân; *môi hình thận tròn*, rộng (1 cm) hơn cao, bìa có răng, đáy có 1 chai, giữa có 1 sóng; noãnào và cọng dài 8 mm; cột cao 2 mm.

Hasonbinh, Hànamninh, Sapa, Cúcphương,

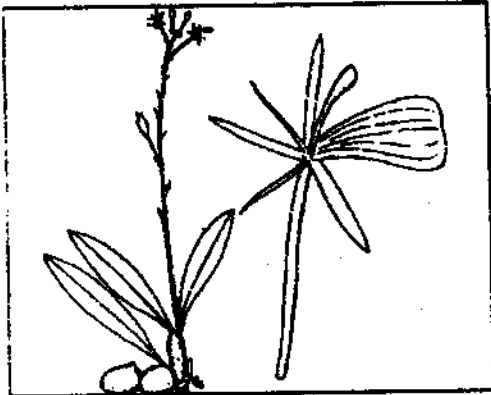
- Flowers flesh-colored; lip kidney shaped, 1 cm long.

11.352 - *Liparis chapaensis* Gagn.. Nhândiệp Sapa.

Phonglan có giảnhành nối đuôi nhau, hơi dài hơn cao, mang 1(2) lá dày, dài, to 4-6 x 1 cm; cuống ngắn. Chùm đứng thưa ở chót giảnhành, dài hơn lá; láhoa 6-8 mm, cọng và noãnào dài 1 cm; *hoa màu đỏ da-người*; lấđài giữa cao 5 mm, rộng hơn cãnhhoa cãnh; môi tamgiác; cột cao 3 mm, có 2 cãnh,

Sapa, Hànamninh, Tamđảo, Lâmđồng.

- Flowers flesh-colored; lip triangular.

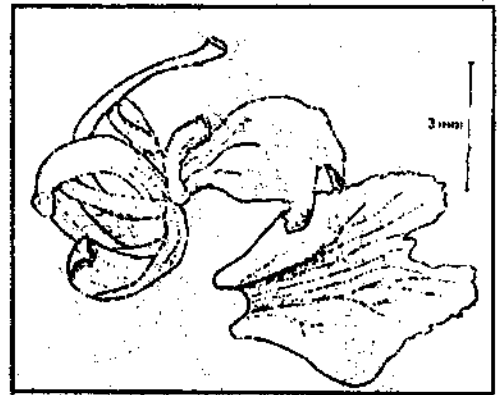

11.353 - *Liparis rhombea* J.J. Sm. Nhândiệp hinhthoi.

Lan nhỏ; giảnhành xoắn, dẹpdẹp, cao 2,5-3 cm. Lá 1-2; phiến dài, to 9-12,5 x 2,5-3,3 cm. Chùm cao 14 cm; hoa nhỏ; láđài vàng; cánhhoa trắng có sọc đỏ; môi to 5,5 x 5,5 mm, trắng hay vàngvàng, có vết dài đỏ ở giữa, giữa hai sóng dọc thấp, nâu đỏ, không có chai ở đáy.

Cônđào; I-XII (hình theo Seidenfaden).

- Pseudobulbs 2.5-3 cm high; leaves 1-2; flowers yellowish with red middle stripe.

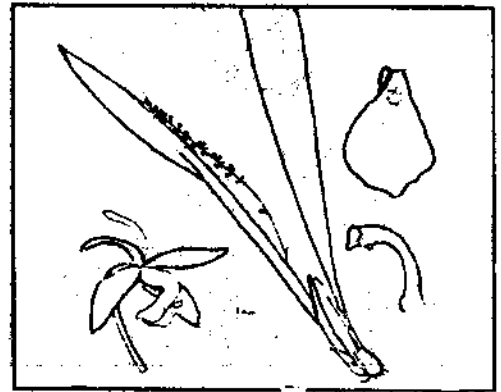

11.354 - *Liparis dendrochiloides* Aver.

Lan có đến 40 cm. Lá 1-2, có phiếnthôn dẹp, to đến 40 x 4 cm. Pháthoa cao 30 cm, hoa thưa, trên cong và noánsào dài 4 mm; láđài cao 2-5 mm, 1 gân; cánhhoa hẹp; môi không thùy cạnh, không chai; cột cong.

Lào cay, Langbian (hình theo Seidenfaden).

- Plant 40 cm high; lip without sidelobes, without callus (*L. dendrochilus* Gagn.).

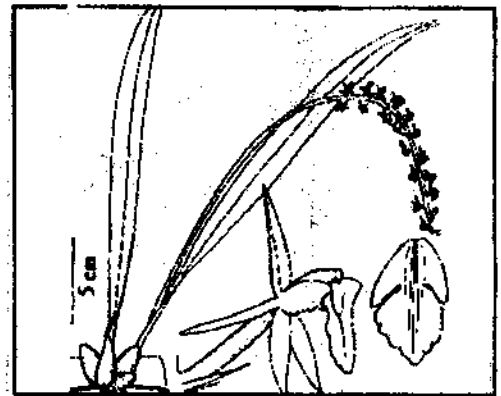

11.355 - *Liparis mannii* Reichb. f. Nhândiệp Mann.

Phonglan; giảnhành cao 2 cm, lúc non có bẹ bao. Lá có phiến thon hẹp, dài 15-30 cm, rộng 1,2 cm. Pháthoa ở chót giảnhành, dài hơn lá; láhoa dài 4 mm, hoa màu lục; phiếnhoa cao 2,5 mm; môi có 3 thùy, thùy giữa hình bánbờ, uốn xuống; cong và noánsào dài 4 mm.

Cúcphương, Hasonbinh, Đàlạt,

- Flowers green; tepals 2.5 mm long.

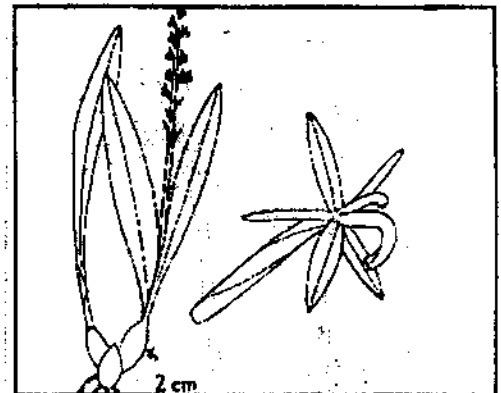

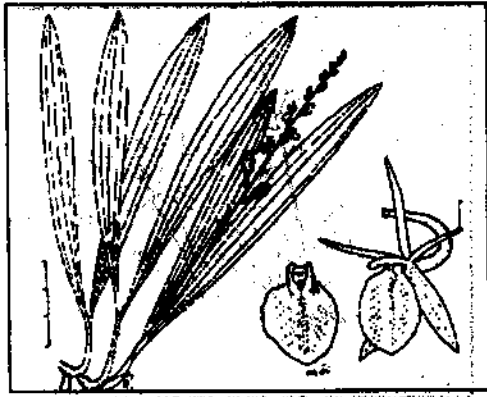
11.356 - *Liparis caespitosa* (Thouars) Lindl. Nhândiệp bụi.

Phonglan; giảnhành xoắn, cao 1 cm. Lá 2, có cuống ngắn; phiến mỏng, gân chánh 3. Gié ở chót giảnhành, cao 10 cm, mảnh; hoa màu vàng xanh; cong và noánsào cao 3 mm; phiếnhoa dài 1,8 mm; môi gân như vuôngdài, uốn cong; cột cao.

Hà Nội, Sapa, Phanrang, núi Dinh (hình phỏng theo King & Pantling).

- Flowers green yellow; lip transversally plicate (*Malaxis caespitosa* Thouars, *L. lanei* Gagn., *L. pusilla* Ridl.).

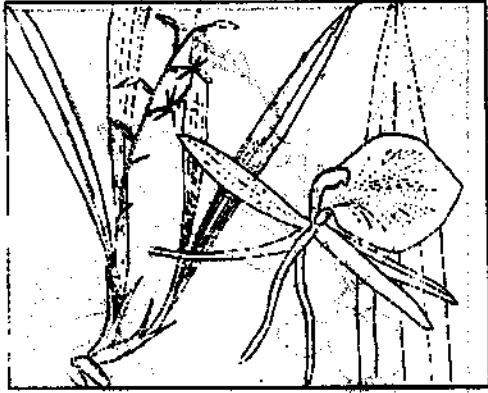

11.357 - *Liparis petelotii* Gagn. Nhândiệp Pételot.

Lan có giảnhành kếtiếp cong, phù ở đáy, trên là mũi dài, ài 2-3 cm, mang 2 lá. Lá có phiến thon dài, to 20 x 1,8 cm, nhiều gân dọc. Chùm dài bằng lá, có láhoa hẹp, dài đến 1,5 cm; cọng hoa vào 1 cm; phiếnhoa hẹp, dài 6-8 mm; láchai 3 gân; môi xoan, dài 7,5 mm, ưỡn ở đáy. Nang dài vào 1 cm.

Vùng núi cao B: Caolang, Sapa.

- Petals narrower than sepals; lip ovate; capsules 1 cm long.

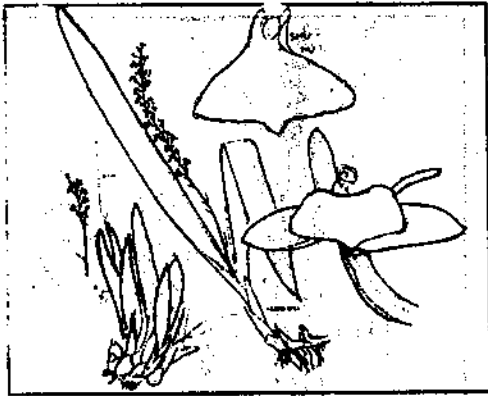

11.358 - *Liparis distans* C. B. Cl. Nhândiệp cách.

Phonglan to, có giảnhành hình trụ ngắn, cao 1,5-2 cm, có bẹ bao lúc còn non, mang hai lá với phiến thon dài. Pháthoa ngắn hơn lá; láhoa hẹp nhọn, dài 3-4 mm; *hoa màu vàng, môi lá-cây*; cọng và noánsào dài 2 cm; láchai giữa dài vào 13 mm, gân 1; cánhhoa hẹp hơn; môi xoan tròn, dài vào 1 cm, hây ở đáy, bia có răng không đều.

1-1.500 m: Hà Nội, Hảiphòng, Cúcphương, Bavi; IX (hình theo Seidenfaden).

- Epiphytic; flowers yellow; lip green, 1 cm wide, with a small callus at base.

11.359 - *Liparis stricklandiana* Reichb. f.

Giảnhành gắn khít nhau, cao 3-3,5 cm. Lá 2(3), phiến to 15-25 x 2-3 cm. Pháthoa là chùm đứng, hơi ngắn hơn lá; láhoa nhọn; hoa rộng 5-10 mm, *màu vàng lúhuỳnh*; cánhhoa hẹp; môi tamgiác ngược, rộng 5-6 mm. Nang 9 x 4 mm.

Làocay, Sapa, Hà Nội, Tamđảo.

- Pseudobulbs 3-3.5 cm high; flowers yellow; petals narrow; lip obtriangular.

11.360 - *Liparis plantaginea* Lindl. Nhândiệp mấđ.

Phonglan cao 20-25 cm, có giảnhành hình trụ, lú non có bẹ bao, mang 2 lá thon to 10-15 x 3,5 cm. Chùm đứng dài bằng lá, thưa; láhoa cao 3-4 mm; cọng và noánsào dài 10-15 mm; láchai giữa cao vào 10 mm, rộng 3 mm, gân 3; môi tròntròn, ưỡn ở đáy, bia có răng không đều; cột cao.

Sapa, Tamđảo (hình theo Seidenfaden).

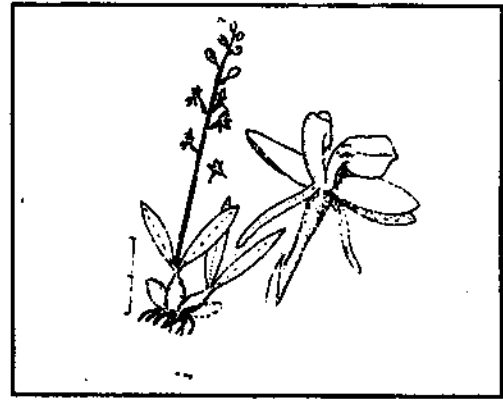
- Epiphytic; middle sepal 10 x 3 mm; lip orbicular.

11.361 - *Liparis delicatula* Hook. f. Nhândiệp nhỏ.

Phonglan nhỏ; giảnhành xoan, khít nhau, cao 1 cm. Lá 2-3, dài 2-3 cm. Pháthhoa đứng cao 5-8 cm; hoa nhỏ, rộng 5-6 mm; lấđài giữa cao 3 mm; môi ngắn hơn lấđài cạnh, dài 2 mm, hạthiệt có chai chũu U; cột có rềm mỏng dọc, hình tamgiác ở trên.

Vantuống; có thề có ở B.

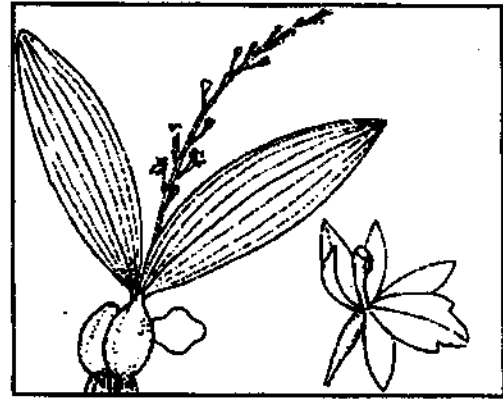
- Small epiphyte; lip shorter than lateral sepals; colonne with triangular flanges.

11.362 - *Liparis elliptica* Wight. Nhândiệp bầuđục.

Phonglan có giảnhành xoan, cao 1-1,5 cm, có 4 cánh tròn, mang 2 lá có phiến bầuđục hẹp. Pháthhoa là chùm dài hơn lá; lấđài hẹp, dài 2-3 mm, hoa nhỏ; lấđài dài 3-4 mm; cánhhoa hẹp hơn lấđài; môi xoan, chót nhọn, có thùy chót tamgiác; cột cao 2 mm,

Tamáo, Bavi.

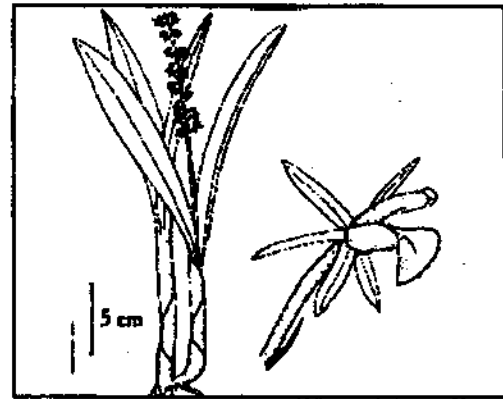
- Epiphytic; tepals 3-4 mm long; lip 3lobate, middle lobe triangular.

11.363 - *Liparis viridiflora* Bl. Nhândiệp hoa-xanh.

Phonglan cao 30-40 cm; giảnhành cao 12 cm. Lá 2; phiến dài 20-30 cm, rộng 2,5 cm, gân-phụ 5-7. Chùm dài hơn lá; hoa nhỏ, màu vàng xanh; lấđài 3 x 0,7 mm; cánhhoa to 3 x 0,2 mm; môi uốn ở giữa; cột cao 2 mm; noánsào có 6 rãnh. Nang hình dùi, dài 5 mm,

B, Phanrang, Lâmđồng (Đanhim), Đờngnai (hình hoa theo King & Pantling).

- Epiphytic; flowers yellow green; tepals 3 mm long (*L. longipes* Lindl., *L. simondii* Gagn., *L. dendrochilum* REICHB. F.).

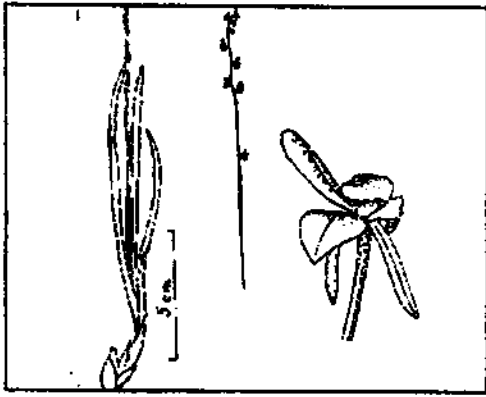
11.364 - *Liparis acuminata* Hook. f. Nhândiệp nhọn.

Điạlan, cao 20-30 cm. Lá 4-5 có phiến mỏng, thon rộng, dài đến 20 cm, gân chánh 7. Chùm đứng dài hơn lá; lấđài hình tim nhỏ; hoa màu nâu, từ ở cột (trục hợpnhụy) màu lục; cánhhoa hẹp; môi có 2 cục chai ở đáy dài, nhọn; cột có hai cánh ở chót nắp.

Bácthái, Vọngphu, vùng Đạlat.

- Terrestrial; flowers brown with column green.

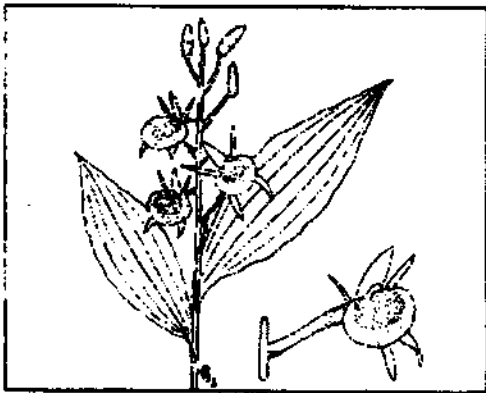

11.365 - *Liparis acutissima* Reichb. f. Nhândiệp rất nhọn.

Djalán; thân có giảnh xoan, cao 1,5 cm. Lá 3-4 có phiến hẹp dài, *dạng lá hòabản*, to 7-17 x 0,3-0,5 cm, chót nhọn, Pháthhoa là chùm đứng, mảnh, cao 30-40 cm, *hoa thưa, nhỏ*; láđài giữa cao vào 3 mm; cánhhoa hẹp hơn láđài; môi ưỡng, bia hơi ria.

Phúquốc; IX-X (hình theo Seidenfaden).

- Terrestrial; lax racemes, middle sepal 3 mm long

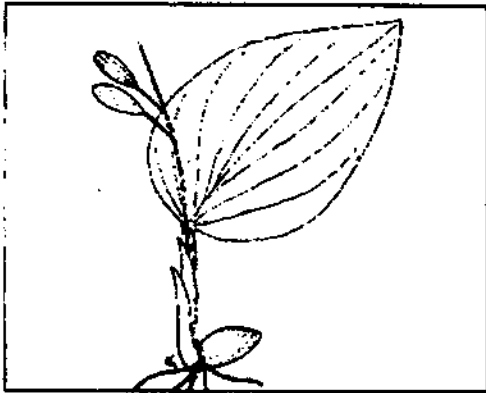

11.366 - *Liparis atrosanguinea* Ridl. Nhândiệp đen-đỏ.

Djalán có giảnh hình chùy to vào 8-15 x 2-3 cm, mang 4-5 lá có phiến mỏng, xoan, chót nhọn, to 9-25 x 4-6 cm, bia đứng, ưỡng hường, xếp theo gân chánh. Pháthhoa là chùm cao 15-20 cm; *hoa trung*; láđài trònđài; cánhhoa hẹp, dài 1,5 cm, môi 1,5-2 cm, *tía có bớt ở tâm đậm*, bia có răng nhỏ; cột *trắng*, cao 8 mm.

Đàlạt (hình theo Seidenfaden).

- Terrestrial; lip purple with central blotche dark; column white.

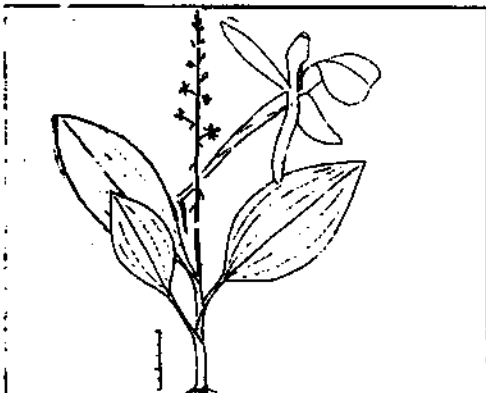

11.367 - *Liparis clypeolum* (Forst.) Lindl. Nhândiệp dùi.

Djalán có hành xoan, dài 2 cm, rộng 5-8 mm; *rể to*; thân có 2 bẹ, cao 3-4 cm. *Lá 1*; phiến xoan rộng, gân mảnh; cuống và bẹ dài 3-4 cm. Trục pháthhoa cao 6-8 cm, *hoa có cọng và noãn*sào dài. Nang bầuđục, dài 1,5-2 cm, có sọc dọc, trên cọng mảnh, dài.

Trên mùn chôngchất trên đá, vào 500 m: Bavi; III.

- Terrestrial; leaves 1; capsules 1.5-02 cm long.

11.368 - *Liparis rheedi* (Bl.) Lindl. Nhândiệp Rheed.

Bụi ở đất; thân cao 9-16 cm. Lá 3-5; phiến to, dài 13-23 cm, gân-phụ 9-11. Chùm dài đến 45 cm; *hoa tím hay vàng-lục*, rộng 7 mm; láđài giữa cao 5,5 mm, môi dài 3,5-4,5 mm, rộng 3-4 mm, đáy rộng, chót cắt ngang; cột trắng.

Rừng ẩm, 600-1.500 m: Caobằng, Đàlạt.

- Terrestrial; limb 13-25 cm long; flowers violet or greenish yellow (*Malaxis rheedii* Bl.)

11.369 - *Liparis cordifolia* Hook. f. Nhândiệp láchình-tim.

Thân hơi phù ở đáy và có bẹ bao. Lá có phiến hình tim ôm thân, to 10 x 3-4 cm, không lông, mặt trên có bột trắng; cuống thành bẹ, dài 4-5 cm. Chùm đứng cao 10-12 cm; láhoa dài 8 mm; hoa lục đậm, lángláng; láđài thon, 3 gân; cánhhoa hẹp hơn, hơi xụ; môi 12 mm, xoan tròn, đầu không lõm, bia có răng mịn.

Hànamninh, Hàsonbinh (hình theo Averyanov).

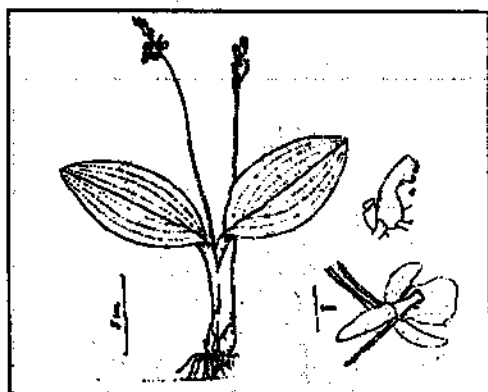
- Leaves cordate, amplexicaule; flowers white; lip 12 mm long (*L. argenteopunctata* Aver.)

11.370 - *Liparis campylostalix* Reichb. f. Nhândiệp biếntục.

Lan có giảhành xoan, cao 2-4 cm, có xơ (bẹ lá còn lại). Lá 2; phiến xoan, to 10-15 x 5-7 cm; cuống dài, thành bẹ bao giảhành. Chùm cao hơn lá; hoa ở chót, 5-7; láđài giữa cao 7-8 mm; cánhhoa rất hẹp; môi hơi tamgiác, dài 6 mm, rộng 4-5 mm; cột cao. Nang đứng, cao 2 mm.

Langbian (hình theo Seidenfaden).

- Pseudobulbs ovoid; petals narrow; lip 6 mm long.

11.371 - *Liparis deflexa* Hook. f. Nhândiệp cong.

Lan có giảhành xoan, cao 1-2 cm. Lá 2; phiến bầuđục thon, to 10-13 x 3-4 cm. Chùm cao hơn lá; thưa, ít hoa; láhoa nhỏ, dài 4-6 mm; cọng và noãnào dài 1 cm; láđài giữa cao 6 mm; cánhhoa hẹp hơn láđài; môi xoan ngang, uốn cong, đầu không lõm; cột có cánh bánnguyệt.

Sapa (hình theo Seidenfaden).

- Leaves 2; sepals 6 mm long, lip ovate.

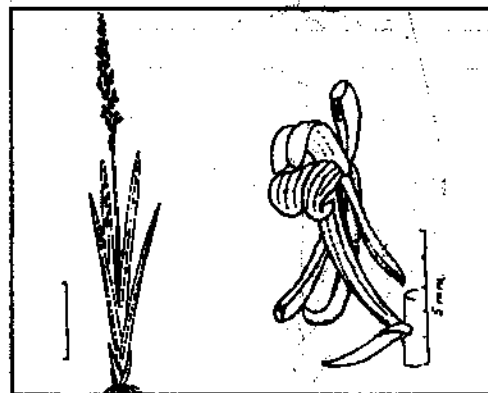

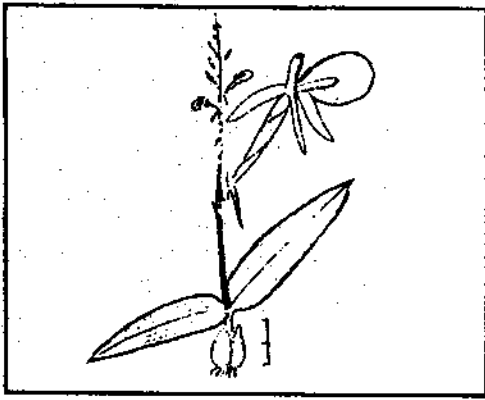
11.372 - *Liparis ferruginea* Lindl. Nhândiệp sét.

Đjalan có thân mang lá dạng lá Hòaabán, dài đến 30 cm, rộng 1,5-2,5 cm. Chùm đứng cao hơn lá; láhoa dài 5 mm; cánhhoa 3 gân; noãnào có cạnh, dài 2 cm kể cả cọng; láđài giữa cao 8 mm; cánhhoa hẹp hơn láđài, 3 gân; môi có 2 thùy uốn nhiều lên; cột cao 3 mm.

Cambốt; tìm lại ở Việt-nam (hình theo Seidenfaden).

- Leaves grass-like; lip with 2 lobes curved.

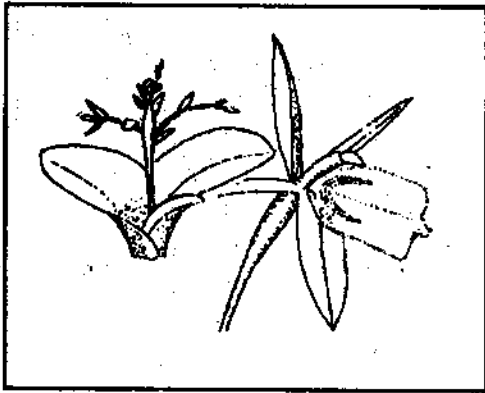

11.373 - *Liparis sutepensis* Rolfe ex Downie.

Dialan cao đến 20 cm; giảhàng cao 1,8 cm, có bẹ còn lại bao. Lá 2, phiến thon hẹp, nhọn, to 9-10 x 2,2-3,5 cm. Pháthoa có láhoa dài 12 mm; *hoa lục lục ngọc* (emerald); láđài giữa xụ vào noãnào; môi hình muống, chót tròn, có sóng dọc sậm, 1/2 chót có răng mịn.

Gialai côngtum.

- Flowers emerald green; lip with a longitudinal dark thickening.

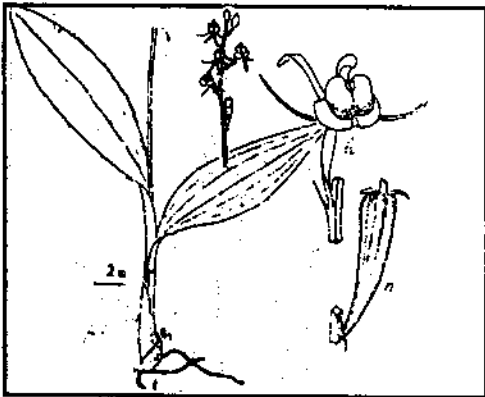

11.374 - *Liparis nana* Rolfe. Nhândiệp lùn.

Lan nhỏ, cao đến 3 cm mà thôi, kể cả pháthoa. Lá 2-3, không cuống; phiến dài 1-1,5 cm, rộng 6-8 mm, dày. Chùm chia nhánh, cao 1-2 cm; láđài trònđài, cao 3 mm; cánhhoa hẹp hơn; *môi vuông dài*, bia có rìa lông mịn, chót có mũi tamgiác nhỏ, bia có răng nhỏ, đáy có *chai hình lưỡi liềm*; cột có 2 cánh nhỏ.

T, Đàlạt (hình theo Seidenfaden).

- Herb to 3 cm high; lip rectangular, fringed on edge (*L. meniscophora* Gagn.).

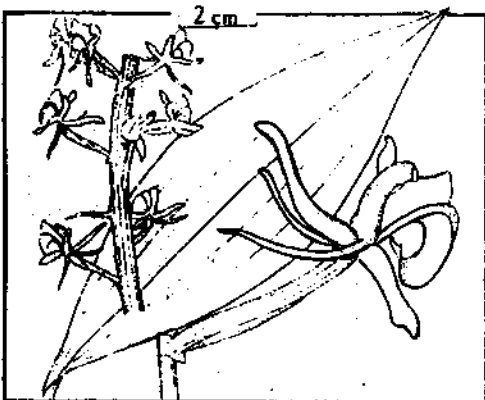

11.375 - *Liparis paradoxa* (Lindl.) Reichb. f. Nhândiệp.

Dialan cao 20-30 cm; đáy thân phù thành giảhàng to 1,5 cm. Lá 2-4; phiến mỏng, to 5-15 x 2-6 cm. Gié cao, thưa; láhoa thon; *hoa vàng*; láđài cạnh xoan; cánhhoa hẹp hơn láđài, 3 gân; *môi đỏ bầm*, vuôngđài, dài 6 mm, uốn cong; cột xanh. Nang xanh, dài 2,5 cm.

Sapa, Cúcphương, Huế, Đàlạt.

- Terrestrial; flowers yellow with dark red lip (*Empusa paradoxa* Lindl., *L. longiscapa* Gagn., *L. tonkinensis* Gagn.).

11.376 - *Liparis nervosa* (Thunb.) Lindl. Nhândiệp gân.

Dialan cao 20-30 cm; đáy thân phù thành giảhàng to 1,5 cm. Lá 2-3; phiến mỏng, to 7-12 x 4-6 cm. Gié cao 30 cm; *hoa tím tía*; láđài giữa cao 1 cm, 3 gân; cánhhoa hẹp, 1 gân; *môi đỏ bầm*, vuôngđài, chót lồi, dài 7 mm, uốn cong, có 2 u chai ở gần đáy; cột xanh. Nang xanh, dài 2,5 cm. n = 21

Sapa, Cúcphương, Hảiphòng, Huế, Đàlạt. Rất gần loài trên, khác ở láhoa rộng và ngắn hơn; cánhhoa hẹp và chỉ có 1 gân.

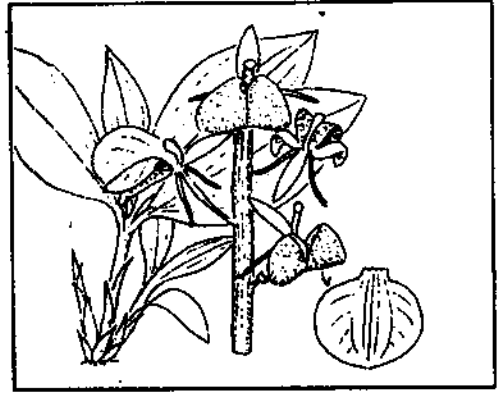
- Terrestrial; flowers yellow with dark red lip (*Ophrys nervosa* Thunb., *L. bituberculata* (Hook.) Lindl., *L. acuminata* Guill., *L. violaceonervosa* Guill.).

11.377 - *Liparis nigra* Seidenf.. Nhândiệp đen.

Lan thành bụi cao 20-25 cm; thân hình trụ, mang bẹ rời 3-4 lá. Phiến xoan chót nhọn; cuống thành bẹ dài. Pháthoa cao; hoa nâu đậm, cột lục dợt; ládài có 5 gân; cánhhoa hẹp hơn ládài, có 2 gân mà thôi; môi uốn, tròntròn rộng 12 mm, bìa có răng, đầu không lõm, đáy có 2 chai nhỏ, nhọn.

Hànoï, Tamđảo, Bavi.

- Flowers black purple; lip rounded, with 2 callosities on base.

11.378 - *Liparis bulcongi* N.t. Tịch

Djalán; giảhàng hình trụ cao 30-40 cm, có bẹ ở đáy. Phiến lá xoan, bóng láng, to 20-25 x 9-11 cm, xếp dọc theo 6-7 gân. Pháthoa cao 30-40 cm; láhoa tamgiác; hoa to, màu vàng chanh lụclục; ládài hẹp, dài; cánhhoa hẹp hơn, môi dài 3 cm, hình quạt uốn, nathiệt có 2 sóng lồi, thượngthiệt có 5 gân nối; cọng và bầunoãn cao 2,5 cm, có sóng dọc.

Đôngương (Lâmđồng): VI. Giống *L. nigra*, song hoa thưa hơn và màu vàng thay vì nâunâu (hình của N.t.Tịch).

- Terrestrial; pseudobulbs 30-40 cm high; flowers greenish yellow; petals 1.4 cm long, lip 3 cm long.

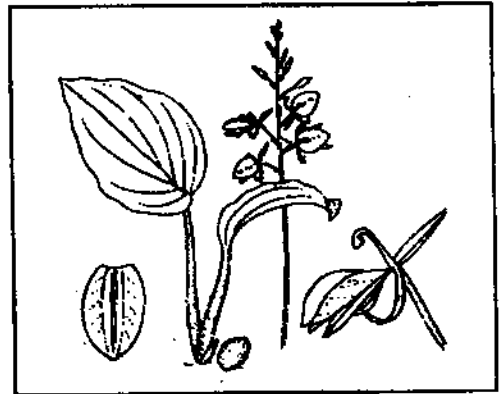

11.379 - *Liparis petiolata* (D. Don) P.F. Hunt. Nhândiệp cuống.

Djalán có cánhàng bờ và giảhàng xoan đến tròn. Lá 2; cuống dài; phiến hình tim, dài 2-5 cm, gân 7-9. Chùm thưa, cao đến 15 cm; láhoa hẹp, đến 7 mm; ládài giữa hẹp dài, cũng như cánhhoa cạnh; môi dài 8 mm, dỏđỏ, bìa có răng nhỏ; cột đứng, cao 4-5 mm.

Caolạng.

- Terrestrial; lip 8 mm long, reddish (*Acianthus petiolatus* D. Don).

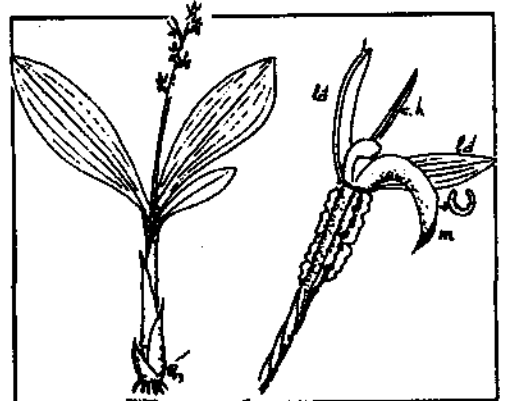

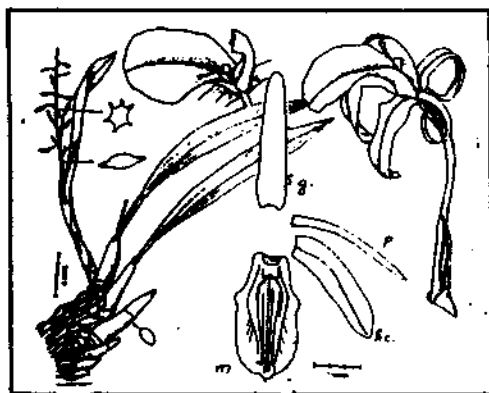
11.380 - *Liparis regnieri* Finet. Nhândiệp Regnier.

Lan cao 15-20 cm, có giảhàng to đến 3 cm, lúc nhỏ mang 3-4 bẹ, từ từ như lá. Lá 3-4; phiến hình muỗng, to 20 x 8 cm. Chùm đứng, cao 15-20 cm; láhoa hẹp nhỏ; hoa lục vàng; noãn sào có 6 cánh cao, gùn; ládài giữa dài 6 mm; cánhhoa hơi hẹp hơn ládài; môi dài 6 mm, rộng 3 mm, mập, uốn tư đáy; cột đứng cao 3 mm.

Đàlạt, Đờngnai, Tâyninh.

- Pseudobulb 3 cm high; flowers green yellow; ovary with 6 undulate wings.

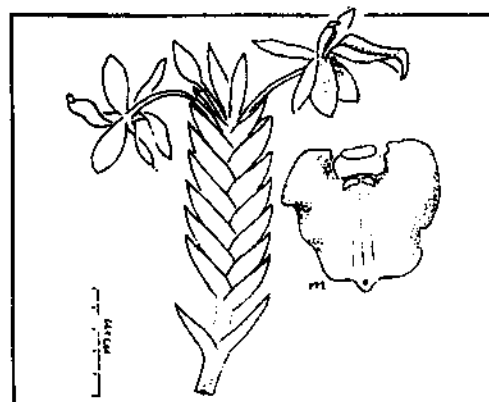
11.381 - *Liparis langbianense* N.t. Tịch. Nhândiệp Langbian.

Điạlan bám trên đá; giảhàng gần nhau, cao 4-5 cm, rễ nhiều; chồi non có 5-6 bẹ bao lấy. Lá 1; phiến dài 20-25 cm. Pháthoạ cao 17 cm; láhọa tamgiác, dài 6 mm; hoạ lục vàngvàng; láđài giữa 9-10 mm; cánhhoạ hẹp hơn, mỗi dài 8 mm, đáy có 2 khối vàngvàng; trụ cao 4 mm, có 2 tai.

Đinh Langbian; VII (hình theo N.t. Tịch).

- On rock; leaves 1, 20-25 cm long; flowers yellowish green; lip 8 mm long.

Distichae:

11.382 - *Liparis gibbosa* Fin.

Lan nhỏ, cao 2-3 cm. Lá songđỉnh, phiến dẹp theo hông, dài vào 5 mm. Hoạ ở nách lá, nhỏ; mỗi vuông dài, háy, có u ở bìa.

Đàlat.

- Small plant; leaves distichous, laterally compressed (*L. disticha* auct.).

Họ-phụ Vandoideae:

1a - thân đơntrụ

t. Vandaeae

1b - thân cộngtrụ

2a - phonglan với thân ngắn, mang 2 lá; pháthoạ ở ngọn; hoạ không xoay; chân cột rõ; láđài cạnh tạo cảm; phẩnhkhối có vĩphần: *Polystachya*

t. Polystachyeae

2b - không các tính trên hợp lại

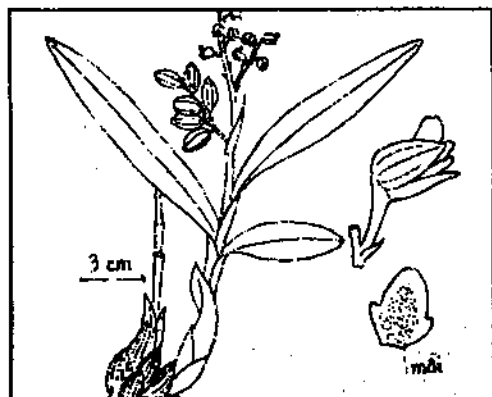
3a - điạlan; cẩnhàng, giảhàng trong đất; lá 2, xếp dọc; chùm ở cạnh; mỗi có đáy hình túi, 3 thùy: *Cremastra*

t. Maxillarieae

3b - không các tính trên hợp lại

t. Cymbidieae

Polystachyeae:

11.383 - *Polystachya concreta* (Jacq.) Garay & Sw.. Daphuông.

Cẩnhàng dài 5-10 cm; giảhàng xoan, ngắn. Lá songđỉnh, dài 8-10 cm, rộng 2 cm, gẩn 4-5/bên. Chùm 4-5 cm, mang hoạ songđỉnh, đỏ (vàng ở var. *lutecens* Gagn.), có lông mịn mặt ngoài; phiếnhoạ thon, cao 4-5 mm; láđài cạnh làm thành 1 mỏng ngắn; mỗi rộng, có 3 thùy; 2 nhóm phẩnhkhối. Nang hình thoi, dài 1 cm.

Vùng núi từ vào 700 m: Hảsonbinh, Hảiphông, Côngtum, Đàlat, Diễnbà.

- Flowers red or yellow (*Epidendrum concretum* Jacq., *P. purpurea* Wight).

Maxillarieae:

11.384 - *Cremastra appendiculata* var. *variabilis* (Bl.)

I.D. Lund.

Dịalan có cãnhành bờ; giảnhành trong đất, nhỏ. Lá 1-2 thon, dài 12-15 cm. Chùm ở cạnh thân; phiếnhoa mảnh; môi hẹp dài, chót 3 thùy; cột có cánh hẹp ở phần trên, thượngthiệt có phướ 1-2 mm ở đáy; 2 cặp phướkhối không viphấn.

San-tá-van (hình theo Seidenfaden).

- Lip narrow, epichile with an appendice on its base.

t. Cymbidieae:

1a - láđài cạnh dính nhau trọn; phướkhối 4, viphấn dài, gót nhỏ *Acriopsis*

t.p. *Acropsidinae*

1b - láđài cạnh không dính nhau

1'a - thân với nhiều lông, có giảnhành hay không, lá nhiều

t.p. *Cyrtopodinae*

2a - thân nhiều lông; giảnhành hay không; lá nhiều

3a - không hành trong đất; thân khít nhau; không giảnhành; pháthoa songđỉnh, dày, hoa nở liên tục

Bromheadia

3b - giảnhành trong hay trên đất hay giảnhành có bẹ bao

4a - viphấn vắng hay đơn, strap-shaped

5a - cột có cánh tamgiác tà; phướkhối 2, không gót

6a - chân cột có cựa tiết mật với 2 đái cạnh dính nhau; đái môi hẹp

7a - chân cột ngắn, dẹp với túi tiết mật ở đáy cột; láđài cạnh không dính nhau

Chrysoglossum

7b - chân cột tạo thành cựa tiết mật với đái; láđài dính nhau

Collabium

6b - chân cột đơn, không tạo mật; môi không hẹp ở đáy

Diglyphosa

5b - không có cánh ở cột; phướkhối 2 chẻ hay 4

6a - phướkhối với viphấn ngắn, gót rộng mang 2 phướkhối chẻ; củ hay hành trong đất, hay giảnhành ít lông

7a - chùm đứng; nectar; nắp thường có 2 chia

Eulophia

7b - chùm nodding; gót rộng; không củ, thân dẹp thường có bẹ lá bao

Geodorum

6b - viphấn vắng; gót rộng mang 4 phướkhối dẹp, không bằng nhau; không hành, thân dẹp hay như giảnhành nhiều lông

Cymbidium

4b - viphấn hình chữ V, một phần mang phướkhối

6a - láđài và cánhhoa có đốm ở lưng; môi có thùy cạnh hẹp, có 1 sóng có lông

Dipodium

6b - láđài và cánhhoa có nhiều bốt nhỏ thùy cạnh to, bao cột; chân cột ngắn; môi có 3 sóng

Grammatophyllum

1'b - giảnhành 1 lông mang 1 lá

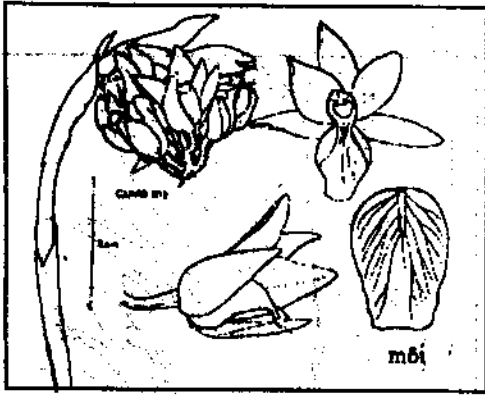
t.p. *Thecostelinae*

2a - chân cột chữ S; phướkhối 2, chẻ, viphấn nhỏ; nắp bánnguyệt

Thecostele

2b - chân cột nghiêng ra trước, không chữ S; chân cột rỗng; nắp hình chùy

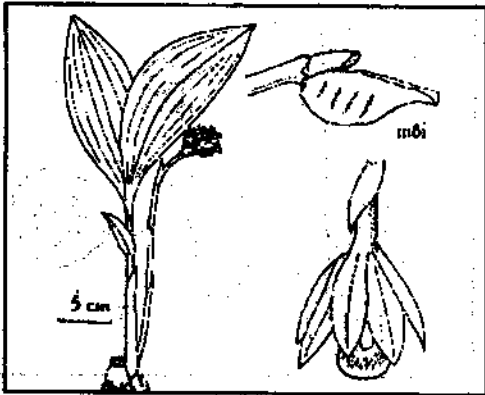
Thecopus

11.385 - Geodorum attenuatum Griff. Đjakim thon.

Cỏ có hoa trước khi lá xuất hiện; thân già dài 8 cm, bẹ 3. Lá 2; phiến bầu dục, to 8-25 x 3-9 cm, gân chánh 6; cuống vàng. Pháthoa trên trục dài 5-15 cm, có 2 bẹ nhỏ; *chùm xụ, ngắn, dày*; hoa 8-15, cao vào 2,5 cm, *trắng với môi có bớt vàng ở chót và tia ở dưới*; lá đài giữa dài 13-20 mm; môi có chót cắt ngang; cột ngắn, có màu tia; phấnkhối 2.

Hảiphòng, Binhtrịthiên, GialaiCốngtum, Tâyninh; IX-V (hình theo Seidenfaden).

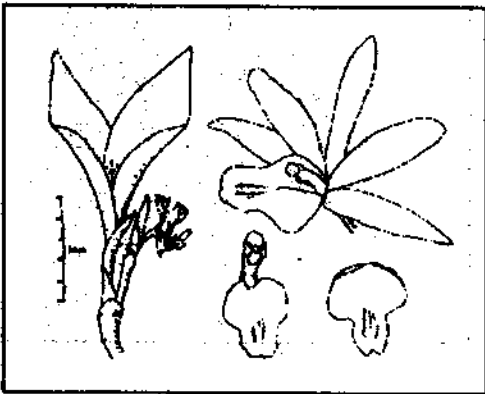
- Flowers white, lip yellow with yellow and purple blotches, column purple (*G. regnieri* Gagn., *G. cochinchinensis* Gagn.).

11.386 - Geodorum densiflorum (Lam.) Schltr. Đjakim hoa-dây.

Đjalan; hành tròntròn; thân cao 40 cm, Lá 3, không bằng nhau; phiến dài 20-25 cm, gân chánh 3-5; lá dưới teo thành bẹ. Pháthoa có 4 bẹ; láhoa lục, dài 5-15 mm; hoa *huồng hay trắng*, dài 1 cm; môi hình đôn vicâm, có 2 sóng gần đỉnh; phấnkhối 2.

Quảngtrị, Đănăng, núi Dinh (hoa theo King & Pantling).

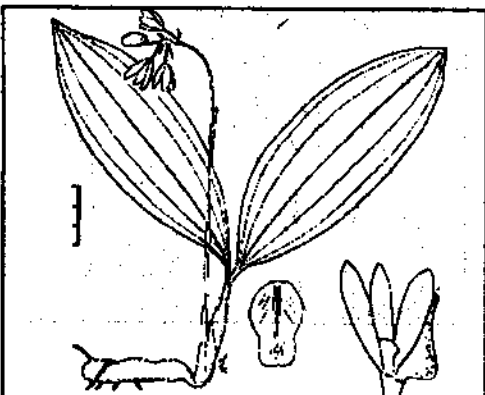
- Flowers white or pink; lip with 2 crests (*Limodorum densiflorum* Lam., *G. purpureum* R. Br...).

11.387 - Geodorum pulchellum Ridl. Đjakim đẹp

Đjalan có củ; thân có lá dưới thành bẹ. Lá 2. Pháthoa trên thân non; *hoa trắng, nhỏ*; phiếnhoa hẹp, dài vào 1 cm, rộng 3-4 mm; môi hình đôn, có *bớt vàng trên thượngthiệt và bớt tia ở hạthiệt*; lá đài giữa dài 8-11 mm.

Quảngngãi (hình theo Seidenfaden).

- Flowers white, lip with purple marking on hypochile, an yellow patch on epichile.

11.388 - Geodorum recurvum (Roxb.) Alston. Đjakim cong.

Cànhhàng nằm to đến 1,5 cm; rễ to, trắng; giáhàng mang 2 bẹ mỏng, nâu, rồi 2-3 lá. Phiến bầu dục, to 15-25 x 3-6 cm, mỏng, gân 7-9; cuống dài 1-2 cm. Pháthoa canh thân, cao 15-20 cm, có 2-3 bao, chót xụ; láhoa hẹp, dài 1 cm; cọng và noãnào dài 1 cm; hoa *trắng*; phiếnhoa bầu dục, dài 15 mm; môi hình đôn vicâm, có *sọc tím*, có 2 sóng ở giữa; cột ngắn.

Binhnguyên: Binhthuận, Đờngnai; VII.

- Flowers white, lip violet striped (*Limodorum recurvum* Roxb.).

11.389 - *Geodorum siamense* Rolfe ex Downie.
Điakim Xiêm.

Cỏ cao vào 20 cm; thân mang 3 bẹ rồi 2-3 lá. Phiến xoan thon, to đến 17 x 4 cm, nhọn, mỏng; cuống dài 2-3 cm. Pháthoa trước khi có lá, cao 10-20 cm, mang 8-12 hoa, có 3 bẹ ở đáy; láhoa dài 1-1,5 cm; cọng và noãn sào dài 6,5 mm; hoa nhỏ, lục vàng; lá đài giữa 7 x 2,5 mm; cánh hoa đầu tròn; môi rộng bằng hai lá đài giữa, chót lõm; cột ngắn.

Đáclác, Đờngnai.

- Flowers greenish yellow.

11.390 - *Eulophia andamanensis* Reichb. f. Luánlan Andaman.

Đjalan có giảhàng xanh, nằm trên mặt đất. Lá có phiến hẹp, dài đến 12-15 cm, rộng 6-12 mm, nhọn, mỏng. Trục pháthoa cao đến 0,5 m, có hoa thưa; láhoa 8 mm; cọng và noãn sào dài 2 cm; phiến hoa cao 15 mm; môi trắng ở tâm, gân lục, bìalục, mỏng hình túi.

Vọngphu, Sài Gòn, Châuđốc; VI.

- Lip white at centre, green on edges, and with green veins (*E. poilanei* Gagn.).

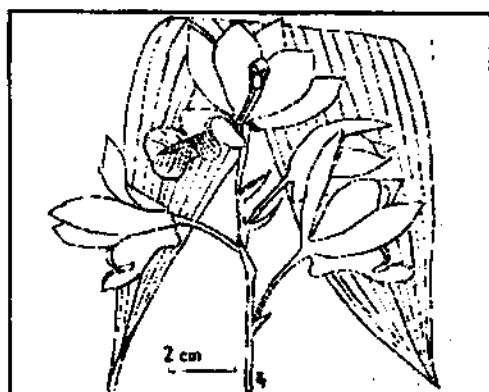

11.391 - *Eulophia flava* (Lindl.) Hook. f. Luánlan vàng.

Đjalan có củ trong đất có thể rất to. Lá có phiến thon, to, dài 50-60 cm, rộng 8-9 cm, xếp dọc. Chùm đứng, cao đến 1,5 m, mang nhiều hoa vàng, rộng 4 cm; cọng và noãn sào dài 3 cm; lá đài giữa dài 3 cm; cánh hoa rộng hơn lá đài; môi 3 thùy giữa tròn, có 3 sóng dọc có răng, mỏng ngắn.

B, Buônmethuột, Lâmđồng, Bìnhduong (hình theo Wight).

- Flowers yellow; lip with 3 dentate crests (*Cyrtopera flava* Lindl.).

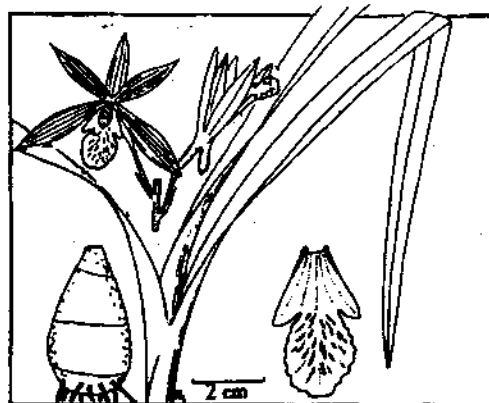

11.392 - *Eulophia graminea* Lindl. Luánlan hoàbản.

Đjalan; giảhàng trên mặt đất, cao đến 8 cm, rộng 2 cm, xanh. Lá 3-4, có phiến hẹp, dài đến 40 cm, rộng 1 cm, gân 7. Pháthoa cạnh giảhàng, có nhánh, dài đến 45 cm; cọng và noãn sào dài 1,5 cm; hoa thưa, xanhxanh, có gân đỏ, môi trắng có sọc tím, hậthiệt có 3-5 sóng cao, thượngthiệt chót hường, có gai sấp theo 6 hàng. Nang dài 3 cm.

Rừng bìnhnguyên: Hànội, Càná, Đáclác, Đàlạt, Sài Gòn; II.

- Flowers greenish, lip white with purple stripes.

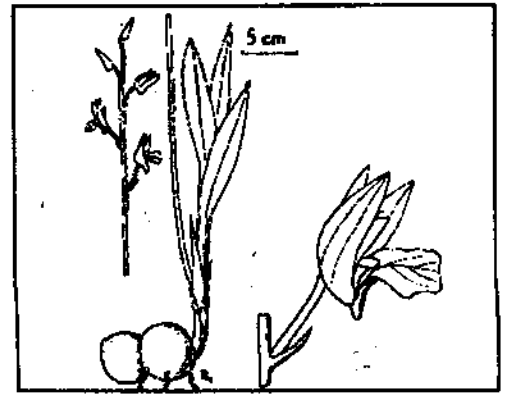

11.397 - *Eulophia nuda* Lindl. Luânlan trần.

Hành tròn đẹp, to 4 cm, mang một thân có lá và một thân mang hoa cao 40-50 cm. Lá có phiến thon nhọn. Hoa 7-10; láhoa không lông, hẹp, dài 1-1,5 cm; cọng và noãn sào dài 2 cm; 2 lá đài tím bầm, 20 x 6 mm; hai cánh hoa trắng trắng; môi dài 7 mm, vàng xanh hay trắng, có sọc đỏ ở giữa; cột trắng.

Hoàngliênsơn, Gougah, đường Prenn cũ, Đàlạt: IV. Trị bướu, viêm phế quản, lọc máu, trị sỏi.

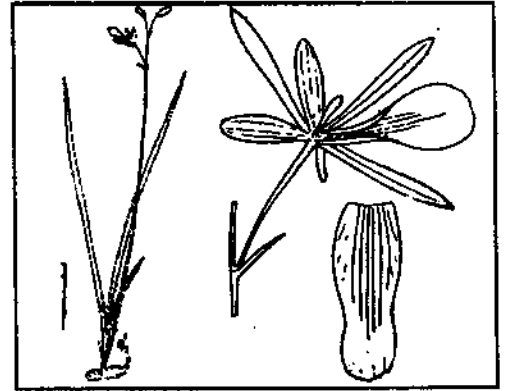
- Sepals dark purple, petals whitish, lip white or greenish yellow (*E. squalida* Lindl., *E. burkei* Gagn., *Geodorum pierrei* Gagn.).

11.398 - *Eulophia pauciflora* Guill. Luânlan ít-hoa.

Đjalan cao 0,4-0,5 m; cành hành phù, to 6-8 mm, rễ to; dây thân có xo. Lá 3-5; phiến hẹp nhọn, dài 20-25 cm, rộng 5-7 mm, gân mảnh 5; lá dưới thành bẹ bao. Pháthoa dài 40-50 cm, có 3 bẹ bao; hoa 3-5 ở vài cm chót; cọng và noãn sào dài 2 cm; phiến hoa vào 25 mm, nâu tím; môi có chót bầu dục, trắng với lông hương; cột cao 1 cm. Nang dài 2 cm, xụ.

Buônmethuột, Đờngnai; VI-VIII.

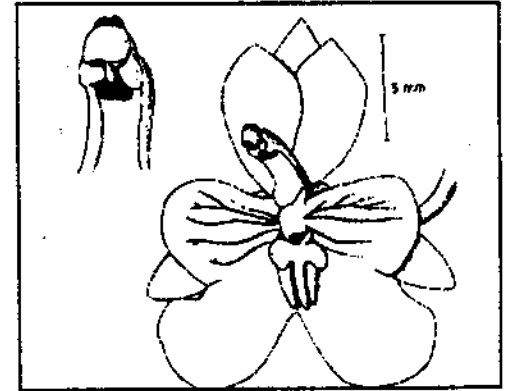
- Flowers purple, epichile white with pink hairs (*Donacopsis laotica* Gagn.).

11.399 - *Eulophia pulchra* (Thou.) Lindl.

Đjalan; giảnhành xanh, trên mặt đất, có sợi che. Lá 2-3, thon, to 15-25 x 2-3 cm. Chùm một lượt với lá, cao 60-90 cm; hoa rộng 1,5 cm, lục có đốm đỏ; lá đài bằng cánh hoa; môi nhỏ, hậthùy hình túi có chai nhỏ, thùy cạnh to, tròn, thượngthiệt lõm sâu, có u có 3-5 răng; phẩkhối 2.

Nambộ.

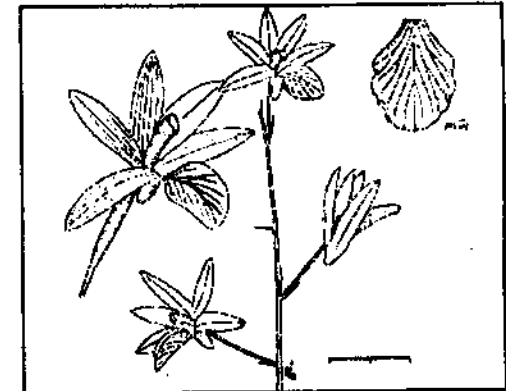
- Terrestrial; lip with midlobe bilobulate, sidelobes large, orbicular (*Eulophia macrostachya* Lindl.).

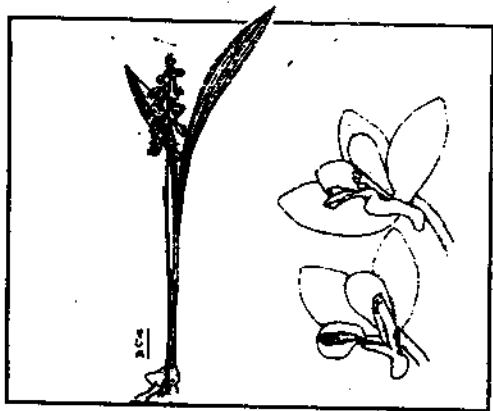
11.400 - *Eulophia spectabilis* (Dennst.) Suresh. Luânlan lộnlầy.

Giảnhành trong đất, như xâu chuối, to 4 x 3 cm. Pháthoa ra trước lá; chùm đứng, mảnh, cao đến 30 cm, có bẹ 1,5-2 cm ở phía dưới, trục to 4 mm; hoa ít; lá đài thon, to 15 x 5 mm, vàng lục, gân 7; cánh hoa trắng, chót vàng; môi tròn dài, to 15 x 10 mm, vàng lục, giữa cam, bia đứng, móng 5 mm.

Sapa, Đàlạt, N, Phúquốc.

- Sepals greenish yellow, petals white, lip greenish yellow, centre orange red (*Wolfia spectabilis* Dennst., *E. regneri* (Reichb. f.) Guill.).

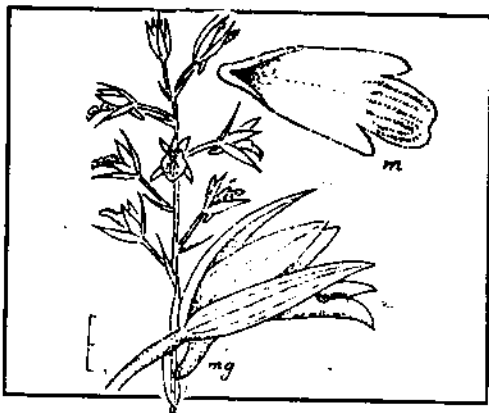

11.393 - *Eulophia geniculata* King & Pantl.

Dịalan có giảnh dạng củ, to vào 3,5 x 2,5 cm. Bẹ lá tạo thân giả cao 25-30 cm; phiến to 30-40 x 3-4,5 cm, xếp dọc theo gân. Pháthoa từ củ, cao 40-50 cm; hoa 15-20, *vàng lục rồi vàng cam*; láđài sau to 2 x 1 cm, láđài cạnh hẹp hơn; cánhhoa 1,7 x 0,7 cm; môi hươnghuồng, với 3 hàng lônggai lớn ở giữa, 2 hàng hai bên nhỏ hơn; cọng và noánsào dài 3 cm.

Gặp bán ở Sài Gòn; VIII (hình theo N.-t.-Tịch).

- Terrestrial.

11.394 - *Eulophia herbacea* Lindl. Luánlan cỏ.

Dịalan có hành *trong đất*; thân có bẹ bao. Lá có phiến thon hẹp, dài 15-20 cm. Pháthoa đứng cao 60-90 cm, thường trước lá; hoa có cọng và noánsào dài 2 cm; láđài giữa dài 1,5 cm, *lục*; *cánhhoa trắng*; môi trắng, gân vàng, dài 1,5-2 cm, hậthiệt có móng ngắn, 3-4 mm, thượngthiệt có 5-7 hàng mụt.

Lào, Nam Trungquốc.

- Lip 2 cm long, epichile with 5-7 rows of papillae (*Limodorum bicolor* Roxb.)

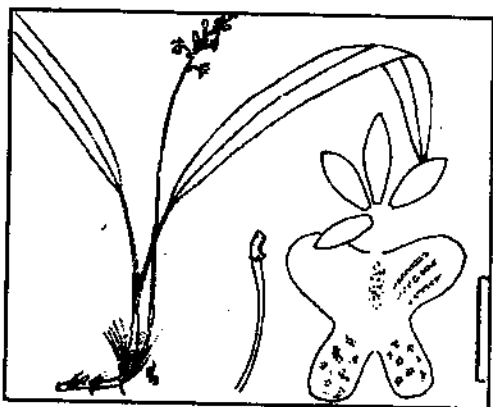

11.395 - *Eulophia macrobulbon* (Par. & Reichb. f.) Hook. f. Luánlan hành-to.

Dịalan có củ to đến 5 x 4 cm, rễ to; thân mang lá (cạnh pháthoa) cao 20 cm, có 1 bẹ, rồi 3 lá. Phiến bầuđục thon, đến 25 x 9-10 cm, mỏng, gân 2-3/bên, đáy tùtù hẹp trên bẹ. Trục pháthoa cao 50 cm; hoa nhiều to, *thơm, màu tím*; cọng và noánsào dài 1 cm; phiến đến 15 mm; môi có thượngthiệt *trắng*, thùy chót tamgiác, móng ngắn.

Côngtum, N.

- Flowers purple, epichile white (*Cyrtopera macrobulbon* Par. & Reichb. f.).

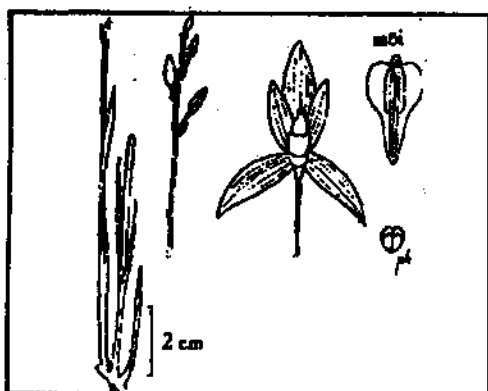

11.396 - *Eulophia macrostachya* Lindl. Luánlan giế-to.

Dịalan có cãnhành to 8 mm, lông dài 2-3 cm, có xơ; giảnh cao đến 10 cm, có xơ dài. Lá 2; phiến hẹp, đến 19 x 2 cm; cuống dài 8-9 cm. Pháthoa hiện trước lá, dài đến 0,75 cm, có 3 bẹ ở đáy; hoa *thơm, màu lục dợt, môi vàng*; láhoa đến 14 mm; cọng và noánsào dài 1-2 cm; láđài giữa dài 11 mm; môi hình bướmbướm, to 14 x 13 mm, móng tròn, *lục*; cột cao 3mm.

N: Bécát.

- Flowers fragrant, light green, lip yellow (*E. cambodiensis* Guill.).

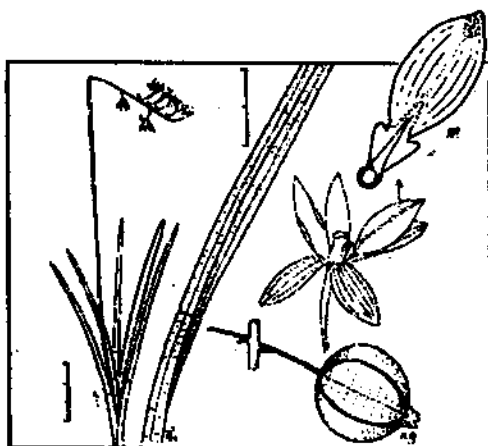

11.401 - Eulophia yunnanensis Rolfe. Luânlan Vânnam.

Lan không giảnhành, cao 0,4 m; cãnhành có rễ to; thân giả cao 9 cm, không lá lúc pháthoa. Pháthoa tím tím, cao 0,4 m, mang vào 5 hoa lục đỏ, dài vào 2 cm; phiếnhoa thon; môi không túi, không móng, có 3 thùy, nhọn, dài 2 cm; cột không chân; phấnkhối 2.

Dàlat, Langbian (hình theo Gagnepain).

- Flowers red green, lip with epichile acute (*Semiphajus evrardii* Gagn.).

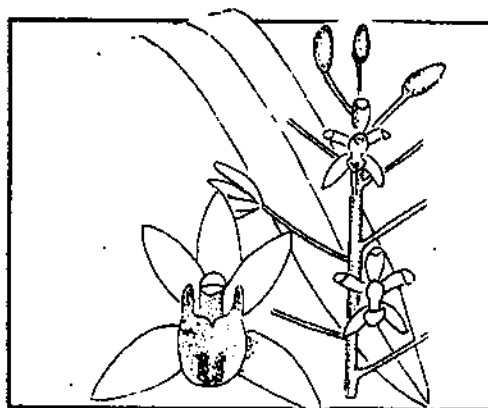

11.402 - Dipodium paludosum (Griff.) Reichb. f. Songcuộc ẩmlầy.

Dialan cao đến 1 m; thân to đến 1 cm. Lá có phiến dài đến 30 cm, kể cả bẹ, rộng 2 cm, gân chánh 3, giữa gân dọc có ngăn ngang rõ, lục tươi, có đốt cao phía đáy. Chùm ở nách lá, dài bằng hai lá; hoa ở 5-10 cm chót; cong và noãn sào dài 2 cm; phiếnhoa vàngvàng, cao 17 mm, rộng 5 mm; môi có 3 thùy, thượngthiệt to, có móng đứng ở giữa; cột cao 7 mm.

Vùng đầm lầy: Hà Bắc, Buônmethuột, Lâmđồng, Sài Gòn, Cônson.

- Geophyte to 1 m high; flowers yellowish (*Grammatophyllum paludosum* Griff.).

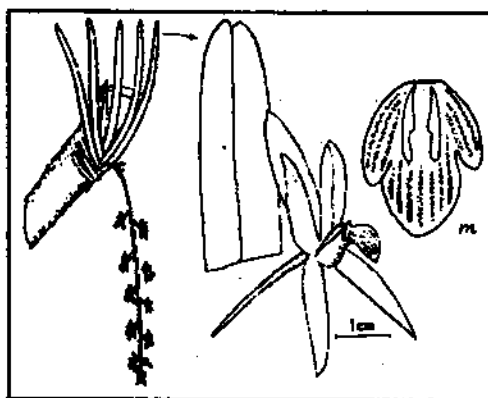

11.403 - Cymbidium suavissimum Sander.

Giảnhành to 6 x 3 cm. Lá 5-7, phiến đến 70 x 3-4 cm. Pháthoa dài 50 cm, đứng; hoa rộng 3,5 cm, nâu tía, mùi trái ngọt; láchai giữa cao 2-2,5 cm; cánhhoa dài 3-4,2 cm; môi có thùy chót trắng với bớt đỏ; cột cao 1,3-1,4 cm, nắp vàng.

VN, rừng, cao độ 800-1.000 m.

- Erected-raceme; flowers purple brown, lip with terminal lobe white and red patches.

11.404 - Cymbidium aloifolium (L.) Sw.. Đoánkiếm lờhội.

Phong hay dialan thành bụi dày; giảnhành nhỏ, mang nhiều lá dài 0,3-1 m, rộng 1,5-5 cm, đầu có 2 thùy tròn, không bằng nhau; bẹ vàngvàng. Chùm thông dài 1-2 m; hoa rộng 4-5 cm; phiếnhoa đỏ nâu; môi thắt và hấy vào giữa, trắng có đốm hồng, thùy giữa rộng, bìa đứng. Nang 4,5 x 3 cm.

Bìnhnguyên, BTN, đến 800 m, đến Hòn Thơm, Cônson; VI-VIII. Toàn cây huột, emetic; trị kinhnguyệt đau, trị sung.

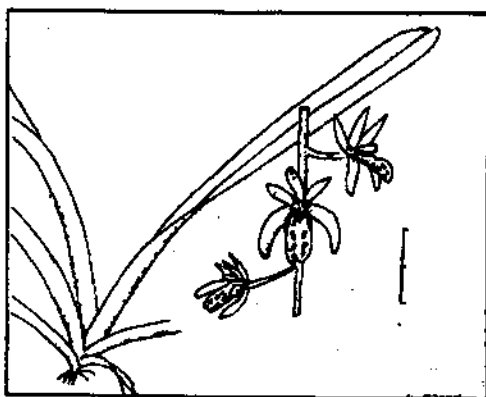
- Pendent racemes to 2 m long; flowers purple, lip white, pink dotted (*Epidendrum aloifolium* L.).

11.405 - *Cymbidium atropurpureum* (Lindl.) Rolfe.
Đoảnkiếm đen-đỏ.

Bụi có thân ngắn, mang lá hẹp dài, dài 15-20 cm, rộng 15-20 mm, chót tròntròn, bấtxúng. Chùm thông dài; hoa cao vào 3 cm; ládài, cánhhoa và cột *tia đậm*, môi trắng có 2 hàng bớt tía, thùy cạnh đứng, thùy giữa đầu tà hay cắt ngang; cột cao 6-8 mm; phấnkhối 2.

GialaiCổngtum

- Flowers dark purple, lip white with purple spots (*C. pendulum* Roxb. var. *atropurpureum* Lindl.).

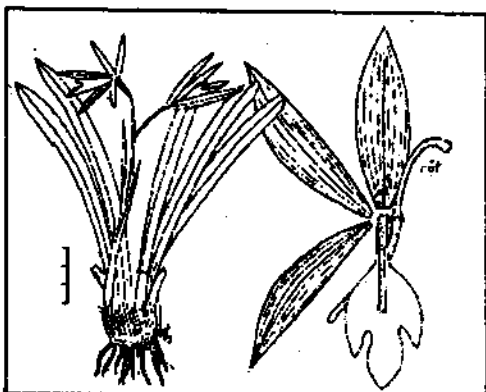

11.406 - *Cymbidium banaense* Gagn.. Đoảnkiếm Bana, Thiênga.

Lan mọc trên đá; rễ nhiều, to 4-5 mm; đáy thân có xơ. Lá có phiến dài đến 35 cm, rộng 1,5 cm, gân-phụ mảnh, khít nhau, chót có 2 thùy không bằng nhau, có đốt trên bề. Chùm dài bằng lá, 2 hoa; láhoa xoan, dài 1 cm; cọng và noãnào dài 2,5 cm; hoa trắng hơi ửng hồng, rất thơm; môi hình đờn, có 3 thùy, dài 3-3,5 cm, thùy cạnh vằng.

Bana; II.

- Flowers fragrant, white pink tint.

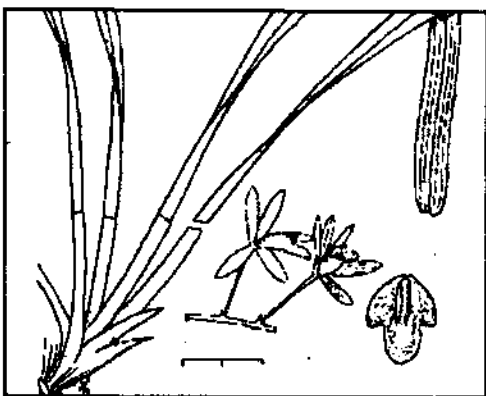

11.406 - *Cymbidium bicolor* Lindl.. Đoảnkiếm hai-màu.

Lan to, có cãnhành to đến 1 cm; rễ to; xơ dài (bẹ còn lại). Lá songđỉnh, to 40-60 x 2,2 cm, đầu có 2 thùy không bằng nhau, gân cách nhau 1-1,5 mm, có đốt ở 1/-1/2 dưới. Chùm dài, hoa nhiều; cọng và noãnào dài 2 cm; *phiếnhoa đodỏ, bìavàng*; *môu có bớt tía*; ládài dài 2 cm; môi có 3 thùy, dài 15 mm; phấnkhối 2.

Rừng vào 1.000 m: Cổngtum, Buônmêthuột, Đalat; XII-II.

- Tepals reddish, yellow on edges, lip with purple spots.

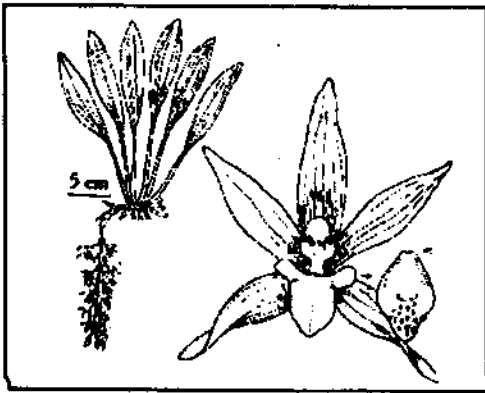
11.408 - *Cymbidium dayanum* Reichb. f.. Bíchngọc.

Phụsinh. Lá rất hẹp, dài đến 1,2 m, rộng 5-7 mm, chót tamgiác nhọn. Chùm thông; hoa vào 10, *thơm*; phiếnhoa dài vào 3 cm, *hườnghương* với một *sọc đỏ đậm* ở giữa; môi 3 thùy, thùy cạnh đứng, có sọc xéo, thùy giữa có 2 sóng cao, *vàng*; *cột đỏ*; phấnkhối 2.

Tamđảo, Quảngninh, Quảngtrị, GialaiCổngtum, Đalat; VIII (hình của Trương-Dấu).

- Fragrant; tepals pinkish with dark red stripe (*C. poilanei* Gagn.).

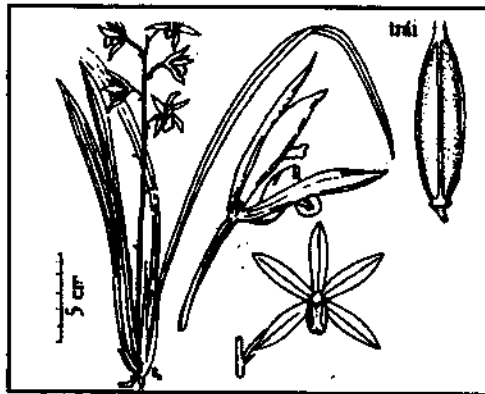

11.409 - Cymbidium devonianum Paxt. Thanhhoàng.
Bụi cao 20-30 cm. Lá có phiến bầu dục thon, dài 15-20 cm, rộng 4-7 cm, có đốm ở đáy; *cuống dài bằng phiến hay hơn*. Chùm thông, mang 20-30 hoa tương đối nhỏ, rộng 3 cm, *vàng xanh, có đốm đỏ; môi đỏ, có 2 bột đậm*; cột có nắp vàng; phấn khối 2.

Tr ở Đà Lạt; thường dùng để lai với các *Cymbidium* khác; IV.

- Long petiole; flowers greenish yellow, red spotted (*C. sikkimensis* Hook. f.).

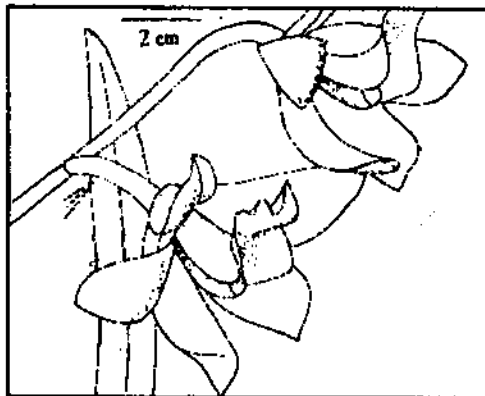

11.410 - Cymbidium ensifolium (L.) Sw. Thanhngọc, Doankiểm nâu.

Dialan thành bụi dày; giảnh nhỏ, mang nhiều lá hẹp, dài 40-75 cm, rộng 1-3,5 cm, chót nhọn, gân 5-7. Chùm đứng, cao 25-40 cm, mang 4-8 hoa *nâu dợt, tâm nâu và đỏ, hay vàng xanh có điểm đỏ*; phiếnhoa hẹp, dài 2,5-3,5 cm; môi hình đôn vĩa, có bột đỏ. Nang dài 4-6 cm.

Thường gặp trên ổ mối, bìnhnguyên đến 1.500 m: Sapa, Côngtum, Đà Lạt. Hoa dùng để rửa mắt.

- Flowers pale brown or yellow green (*Epidendrum ensifolium* L., *C. munronianum* K. & P.).

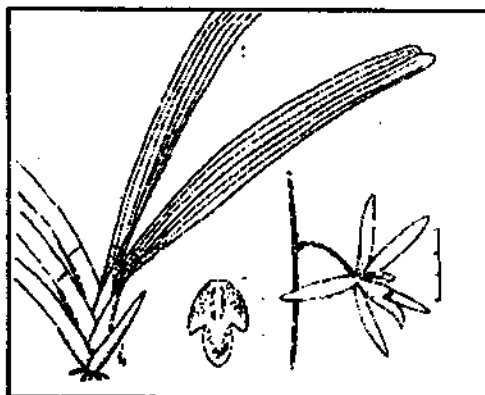

11.411 - Cymbidium erythrostylum Rolfe. Baclan.

Phonglan; giảnh giữa bẹ lá, ngắn. Lá 9-10, hẹp, dài 20-60 cm, rộng 1 cm, có đốm gần đáy. Chùm dài 0,3-1 cm, *mang 2-3 hoa to, trắng, trục hương*; ládài dài 4 cm; môi có 3 thùy gần bằng nhau, 3 sóng to. Nang to, dài 6-8 cm, rộng 3-4 cm.

Vào 1.500-1.600 m: Phúkhánh, Bana, Đà Lạt (hình theo King & Pantling).

- Flowers large, white (*C. eburneum* Auct. non Lindl., Phamhoàng).

11.412 - Cymbidium finlaysonianum Lindl. Doankiểm Finlayson.

Phonglan to, có giảnh đến 1 cm, đay xo dài. Lá songđính; phiến hẹp dài, to đến 75 x 3-4,5 cm, đầu có 2 thùy không bằng nhau, có đốm trên bẹ, gân 4-5/bên; cuống dài. Trục pháthoa *thông* dài đến 0,9 m; hoa to, *màu ngà hay vàng ửng đỏ, không thơm*; cong và noansào dài 3 cm; phiến dài 2,5-3 cm; môi *trắng có bột tía*, dài 3 cm, có 3 thùy; cột dài 18 mm.

Rừng vào 1.400 m: Bavi, Quảngtri, Đà Nẵng, Bìnhđịnh, Phúkhánh.

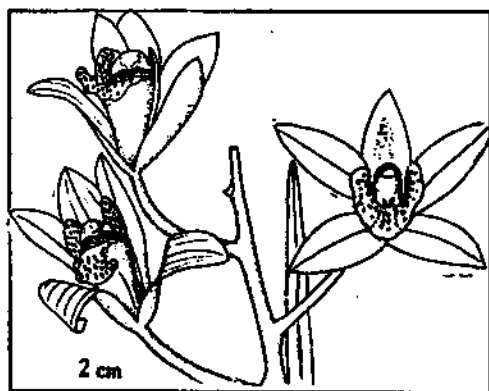
- Flowers cream or yellow red tint, lip white with purple spots.

11.413 - *Cymbidium insigne* Rolfe. Hồnglan, Phánhônglan.

Djalán; cãnhành tròntròn. Lá hẹp, dài 90 cm, rộng 1 cm, chót nhọn. Chùm *dúng* dài đến 1,5 m, có bẹ thon; láhoa cao 8 mm; hoa *trắng hay ửng tía*, đáy phiến có sọc tía; phiếnhoa dài 4,5 cm; môi có 3 thùy, *dúng, tâm vàng có đốm hay sọc tía*; cột cong.

Rừng thưa, rừng Thông, 800-1.600 m: Sapa, Đàlat; I-II (hình của Trương-Dấu).

- Flowers white or pink; epichile purple dotted or striped.

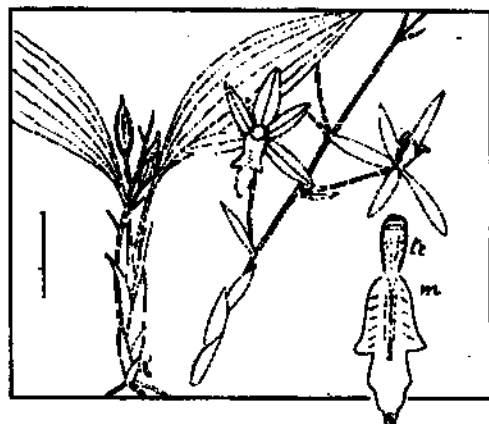

11.414 - *Cymbidium lancifolium* Hook. f. Luclan.

Djalán cao 40-50 cm; rễ to 4 mm; giảnhành *dúng* cao 6-10 cm, mang xơ (bẹ còn lại) và 3-4 lá. Phiến bầuđục thon, đến 20 x 4 cm, gân 5, giữa là gân mảnh, cách nhau vài 1 mm; cuống dài đến 10 cm. Pháthhoa từ đáy giảnhành, ngắn hơn lá, dài 35 cm, mang 5-6 hoa; cọng và noãnào dài 2,5 cm; phiếnhoa dài 3,5 cm, *lục tái, thơm ngọt*; môi có *rân tím và tía*; cột có cánh; nắp vàng; phánkhối vàng. Nang dài 5 cm.

Sapa, Vinhphú, Côngtum, Đàlat; XII.

- Flowers fragrant, pale green, lip violet and purple striped (*C. kerrii* Rolfe ex Downie).

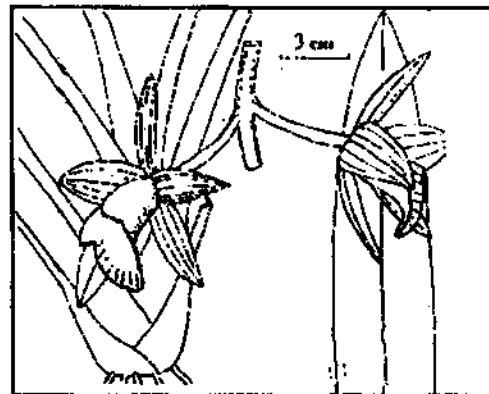

11.415 - *Cymbidium iridioides* D. Don. Hoànglan.

Djalán; giảnhành trònđài. Lá songđỉnh; phiến hình gươm, dài 30-90cm, mm rộng 2-3 cm, xanh đậm. Chùm dài hơn lá; *hoa to, rộng đến 10 cm, màu lục vàng hay vàng có lẫn nâu*; môi thùy cạnh chót nhọn, thùy giữa *có đốm sậm hay vàng*, bia rất *dúng*, có lông. Nang dài 8-10 cm.

Đàlat; I. Tránluyếnsúc, bảovệ màng nhày.

- Flowers 10 cm wide, greenish yellow or yellow brown striped (*C. giganteum* Wall. ex Lindl.).

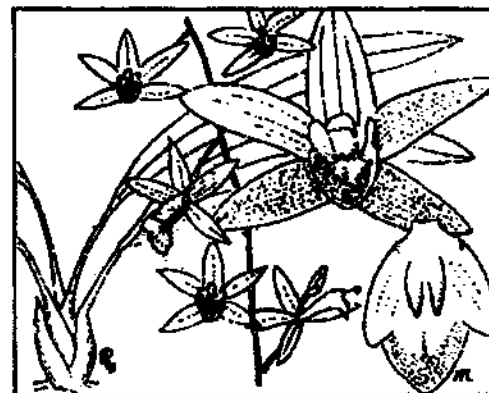

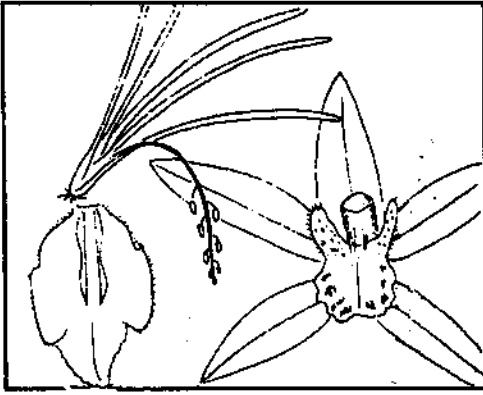
11.416 - *Cymbidium lowianum* Reichb. f.

Djalán thành bụi; giảnhành tạo ra hành năm. Lá songđỉnh, dài, chót nhọn. Pháthhoa gần đáy giảnhành; hoa to, rộng 8-10 cm; láđài giữa cao 5-7,5 cm, rộng 1,7 cm; *phiếnhoa lục dợt có sọc hay ửng đỏ nâu*; môi có thùy cạnh chót tà, thùy giữa *có bớt tía chữ V*, chai 2, ngắn, ngay.

Langbian.

- Tepals clear green; lip with midlobe with V-shaped red mark; callus short.

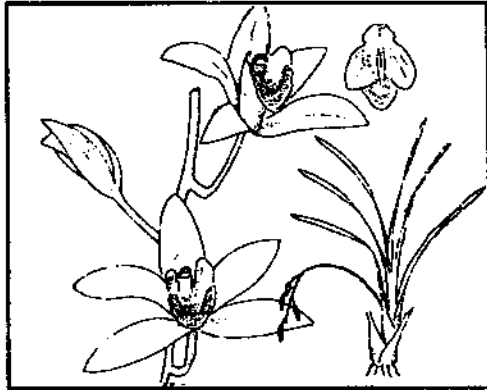

11.417 - *Cymbidium hookerianum* Reichb. f. Lucian.
Phusinh daniên, hay trên đá; giò hành to 3-6 x 3,5 cm, hơi dẹp. Lá có phiến đến 80 x 2 cm. Pháthoa đến 70 cm, thông; hoa *lục tươi* cả, rộng đến 14 cm, mùi fresh; cánhhoa dài 3,5-6 cm; *môi trắng có bột tía*, *bìa rìa lông*; cột cao 3.3-4 cm, nắp vàng xanh. Nang 13 x 4 cm.

Rừng dày ẩm, có lẽ Tr ở Đà Lạt; I-IV.

- Flowers up to 15 cm across, light green, lip white with red-brown spots (*C. giganteum* Wall. ex Lindl., *C. grandiflorum* Griff.).

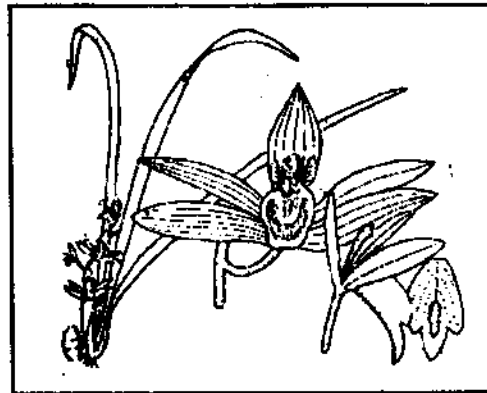
11.418 - *Cymbidium sanderae* (Rolfe) Cribb & DuPuy, Hồnglan.

Phusinh hay trên đá; giò hành to 13 x 5 cm, dẹp. Lá dài đến 90 cm, rộng đến 3,5 cm. Pháthoa dài đến 50 cm; hoa to, rộng 10 cm, không thơm; cọng và noãn sào dài 3-5 cm; phiếnhoa *ung đỏ*, *môi vàng hay trắng*, hấthiệt có 2 sớ dài ngắn hay trắng, tai đứng, thùy giữa có một *bột chữ V đỏ đậm*.

Langbian. Mẫu ở Langbian (Sigaldy 212), Averyanov gọi là *C. x pseudoballianum*.

- Epiphytic or lithophytic; scape to 50 cm long; midlobe of lip with dark red V-like blotche.

11.419 - *Cymbidium* .. *pseudoballianum* Aver. T="Sigaldy 212"
 Còn trong vòng xem xét.

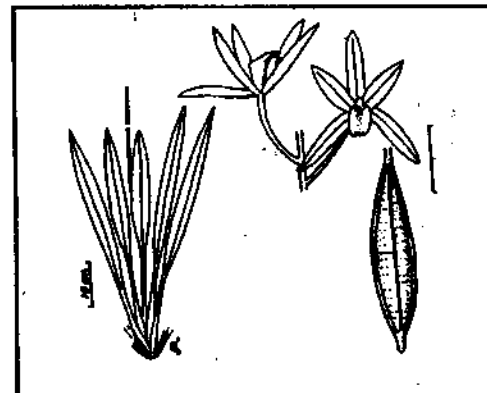

11.420 - *Cymbidium schroederi* Rolfe. Hoànglan Schroeder.

Dialan có giò hành cao đến 15 cm, to 4 cm, Lá hình gươm dài đến 60 cm, rộng 2,5 cm. Pháthoa là chùm từ đáy giò hành, cong cong, mang 10-22 hoa to, rộng 8-9 cm (lá dài 4-4,5 cm), *vàng nâu có sọc đỏ đậm hay nâu*; *môi vàng lợt ở tâm*, thùy cạnh đứng, có sọc đỏ; thùy giữa có bột nâu, bìa vàng; cột cao 2,5-3 cm, có sọc đỏ. Nang hình trụ.

Côngtum, Lâm đồng; XI.

- Flowers 8-9 cm wide, yellow green, red brown yellow striped, lip light yellow.

11.421 - *Cymbidium sinense* (Jacks.) Willd..Hoànglan Trung quốc.

Bụi cao 60-80 cm; cãnhành to 1 cm, có xơ dài (bè còn lại). Lá dài 40-60 cm, rộng 2,5-4 cm, gân chảnh 5, đáy từ hẹp thành cuống và bè. Pháthoa cao hơn lá; hoa ở 10-20 cm chót; láhoa 1 cm; cọng và noãn sào dài 2 cm; phiếnhoa dài vào 2,5 cm, nâu đỏ đậm; cánhhoa rộng 5-8 mm; *môi vàng*, ngắn hơn phiếnhoa, có thùy cạnh thấp; cột cao 12 mm; phánkhối 4. Nang dài 6 cm, vàng.

Côngtum, Đà Lạt. Dạng rất gần *C. ensifolius*, khác ở lá to hơn.

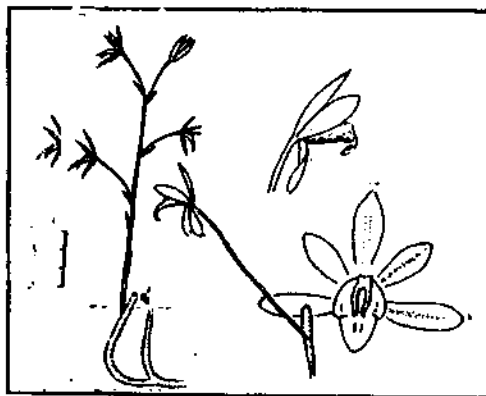
- Leaves larger than of *C. ensifolius*. (*Epidendrum sinense* Jacks.).

11.422 - *Cymbidium macrorhizon* Lindl. Hoànglan hoaisinh.

Lan hoaisinh, không lá, không diệp lục, có thân bò, chia nhánh trong mùn, to 3-4 mm, mang pháthoa cao 15-20 cm. Chùm 4-5 hoa; láhoa dài 1 cm; cọng và noãnào dài 3-3,5 cm; phiếnhoa cao 2 cm, hẹp; ládài 5 gân, ládài cạnh trắng có bột tía; cánhhoa 7 gân; môi tía bìa trắng, to 12-17 x 9-11 mm, có 2 sóng cong, thắt thành thùy chót tamgiác; cột cao; phấnkhối 4.

Đến 2500 m: Phúquốc.

- Saprophyte aphyllous, without pseudobulb; sepals white with red stripes; lip purple, white on margin (*C. nipponicum* (Fr. & Sav.) Rolfe, *C. aphyllum* Ames & Schltr., *C. sikkimense* auct. non Hook. f., Gagn.).

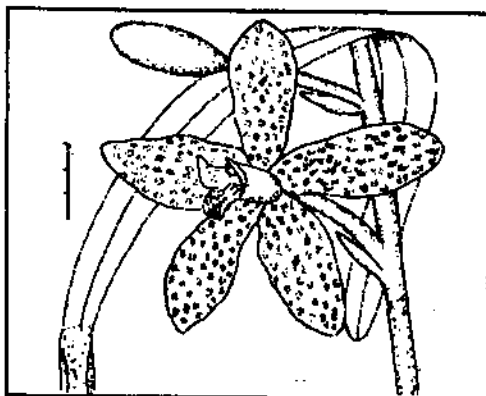

11.423 - *Grammatophyllum speciosum* Bl. Lan Thanhtruyền; Tiger Orchid.

Phonglan có thân hay giảhàng đứng dài đến 2-3 m, tròn, đẹpđẹp, có vảy vảy. Lá songđỉnh, mỏng, dài đến 60 cm, đầu tròn. Trục pháthoa ở gốc, to bằng ngón tay, chùm-tụtán; láhoa 2,5 cm, xanhxanh; hoa thủa, to, rộng đến 15 cm, vàng có đốm cam nâu sậm; môi nhỏ, 3 thùy, thùy cạnh cao ôm lấy cột, vàng có sọc đỏ, có lông, đáy có 3 sóng cao.

Rừng ven suối, tìm lại ở Tr và N (Poulo Ding-Ding); VI. Hoa 1-2 lần/năm.

- Flowers 15 cm wide, yellow, brown spotted.

11.424 - *Collabium chinense* (Rolfe) Tang & Chen. Liênthiệt Trungquốc.

Djalán có cãnhành bò dài, mang giảhàng hình trụ đứng như cuống lá, trong một be mau tetua. Lá 1; phiến xoan trônđài, to 13-16 x 5-6,5 cm, gân chảnh 7. Pháthoa dài hơn lá, đáy có 2 be bao; hoa 5-6, trắngtrắng, dài 24 mm (kể cả móng); môi có bột vàng sậm, xoan rộng, có 2 thùy cạnh nhỏ, móng dài 8 mm; cột cao 8 mm; phấnkhối 8.

Trên đất có mùn, vào 800 m: Vinhphú, Hàsonbình.

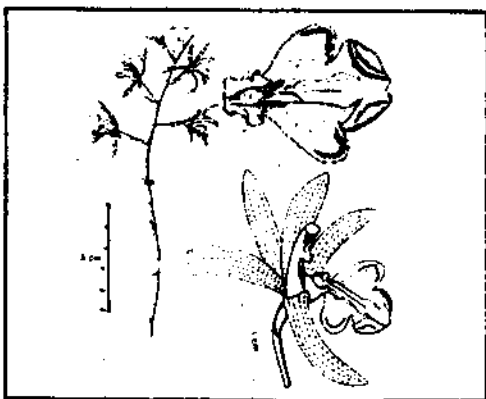
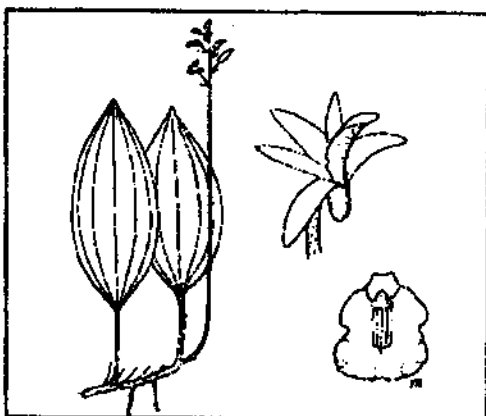
- Terrestrial; flowers whitish; spur 8 mm long (*Nephelephyllum chinense* Rolfe; *Tainia balansae* Gagn.).

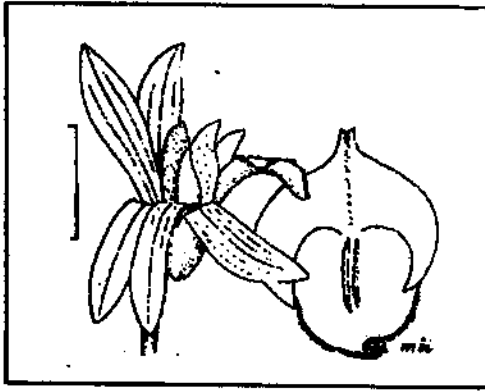
11.425 - *Collabium assamicum* (Hook. f.) Seidenf. Liênthiệt Assam.

Djalán có cãnhành. Lá có phiến thon. Pháthoa là chùm đứng như ở chót cãnhành; hoa dài 3 cm, phiếnhoa vàng có sọc nâu, môi và cột trắng; môi có thùy cạnh tròn, hậthiệt có 3 sóng mà 2 cao đi đến 1/2 thượngthiệt; thượngthiệt 2 thùy.

Tamđảo, Hàñội; III (hình theo Seidenfaden).

- Terrestrial; flowers yellow with brown stripes, column and lip white.

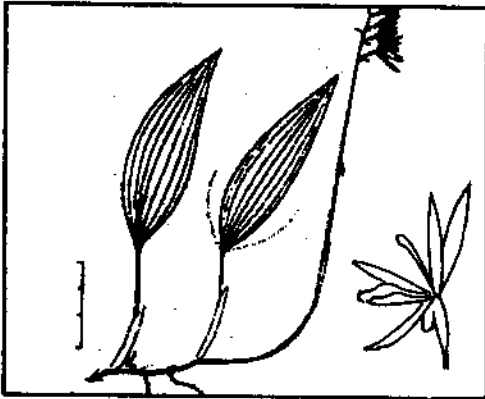

11.426 - *Collabium chloranthum* (Gagn.) Seidenf. Liênthiệt hoa-xanh.

Dialan cao 35-40 cm, có rễ to. Lá không cuống; phiến thon, to 20 x 3-4 cm, gân dọc 5. Pháthoá cao 35-40 cm; láhoa hẹp, dài 1 cm; hoa lục dợt ùng đỏ, môi trắng; láchài giữa dài 17 mm; môi tròn, thùy cánh có mũi cong về trước, thùy giữa có bia có 2 sóng có răng và ria lông dày. móng 7 mm; cột cao 7 mm.

Báchái, Lâmđồng (Dankia) (hình theo Seidenfaden).

- Terrestrial; flowers light green, lip white (*Calanthe chlorantha* Gagn.).

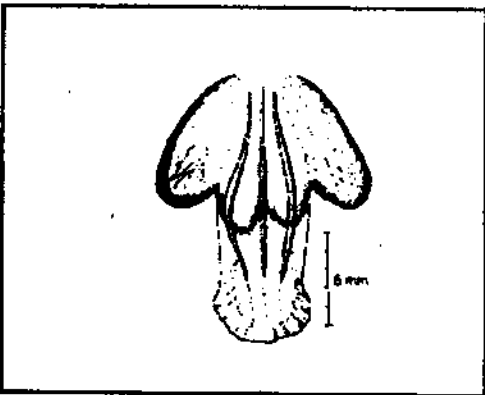

11.427 - *Collabium formosanum* Hay.. Liênthiệt Dảioan:

Cànhhình bờ dài, mảnh, to 2 mm, có be còn lại như xo trắngtrắng; giảnhành mảnh, cao 3-4 cm, trong be rách còn lại; rễ to. Lá cách nhau 5-6 cm; phiến đến 15 x 3,5 cm; cuống dài 2-3 cm. Pháthoá cao hơn lá, hoa 6-8; láhoa 1 cm; cọng và noãnào 1-1,3 cm; láchài và cánhhoa như nhau, 15 x 2 mm; môi có móng cao 4 mm, tròn xoan, có 3 thùy; cột cao 11 mm.

Trên đất nhiều mùn hay phụninh: Sapa.

- Epiphytic or on humus; tepals 15 x 2 mm; spur 4 mm (*Tainia chapaense* Gagn.).

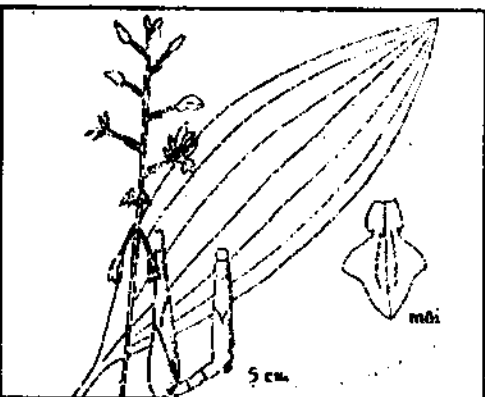
11.428 - *Collabium quadrilobata* Gagn.

Giảnhành xoan, có 4 cạnh tròn, to 4-5 x 2-2,5 cm, màu lục. Lá có phiến thon, to 12-13 x 3-3,5 cm, gân 4. Pháthoá ở chót giảnhành, mang 3 hoa; láhoa cao 15-18 mm, mau rặng; láchài giữa cao 2 cm; cánhhoa hẹp, cao 19 mm; môi dài 17 mm, có thùy cánh vàng và nâu ở bia, có 3 sóng dọc, thươngthiệt vuôngđài; cột 1 cm. Nang hình xấp, dài không đến 1,5 cm.

Hànội; II (hình theo Seidenfaden).

- Pseudobulbs 4-5 cm high; leaves 13 cm long; sepal 2 cm long; lip with sidelobes yellow brun on edge.

11.429 - *Chrysoglossum ornatum* Bl. Kimthiệt trang.

Dialan; cànhhình to 3,5 mm, mang giảnhành phù. Lá 1; phiến to, dài 20-40 cm, rộng 4-8 cm, gân chánh 5; cuống dài. Chùm dài hơn phiến, đứng trên giảnhành riêng, nhỏ, xen với giảnhành có lá; láhoa hẹp; láchài và cánhhoa gần giống nhau, lục có đốm đỏ; môi hình bánhình, dài 1 cm; pháchkhối 2.

Gougah.

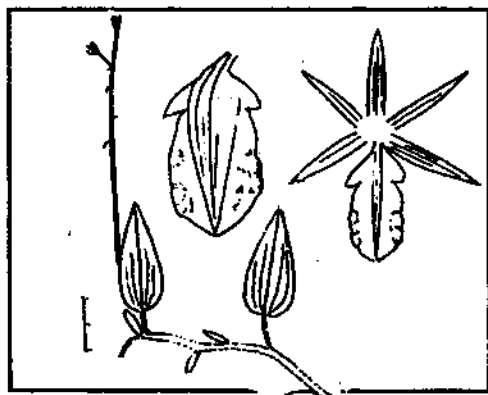
- Terrestrial; tepals green with red dots; lip 1 cm long; pollinies 2 (*C. erraticum* Hook. f.).

11.430 - *Diglyphosa evrardii* (Gagn.) Tang & Wang.

Djalán; cãnhành dài, mảnh; giảhàng giống như cuống lá, quanh là xơ do dáy lá còn lại. Lá 1, 5-8 x 2-4 cm. Chùm mảnh, cao vào 20 cm; hoa đỏ tái, nhỏ; phiến-hoa 8 x 1 mm, môi 6 mm, 3 thùy, thùy cạnh 1 mm, giữa có 2 phiến dọc; trục 4 mm; cọng và noãn sào 8 mm (hình theo Gagnepain).

Thác Prenn, Camly, Manline (Đà Lạt) (hình theo Gagnepain).

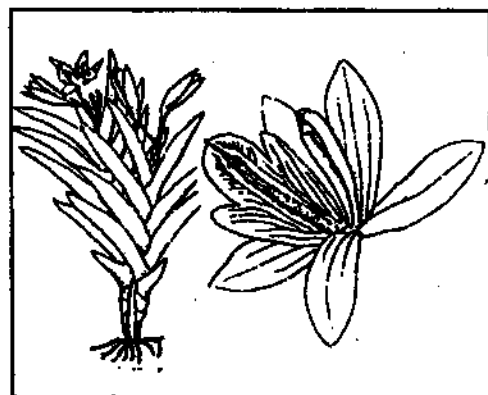
- Terrestrial; flowers pale red, lip without claw (*Tainia evrardii* Gagn.).

11.434* - *Bromhaedia aporoides* Reichb. f.

Phonglan cao 10-15 cm. Lá songđinh; phiến dẹp trong một phẳng. Pháthoa ở ngọn, có thể có nhánh; hoa trắng; phiến-hoa dài vào 1,8-2 cm, rộng 5-6 mm; môi rộng 1 cm, dài 1,7 cm, 3 thùy, 1 sóng lồi ở giữa, dầy lông, trước sóng có gai thịt như mục cóc.

Đáclác; III (hình theo N.-t.-Tịch)

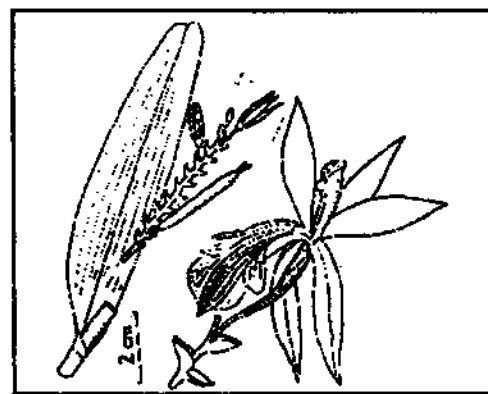
- Herb to 15 cm high; inflorescence with or without ramifications; flowers white

11.435 - *Bromhaedia finlaysoniana* (Lindl.) Miq..

Djalán ở nơi lầy; thân như Sậy, cao đến 2,5 m. Lá songđinh; phiến thon, to 5-13 x 1,5-2,5 cm, đầu có 2 thùy; bẹ dài đến 4 cm. Chùm hay chùm-tụtán ở ngọn, dài đến 35 cm; hoa nhiều, songđinh, thơm, tím tím rồi trắng, mau rụng, rộng 4-7,5 cm; môi có 3 thùy; cột cao 2 cm, phánkhối 2. Nang 6 x 0,7 cm, có 6 cạnh.

Đôngnai, Sôngbé, Sài Gòn.

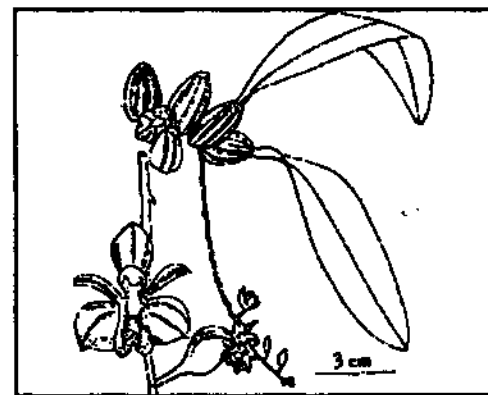
- Herb to 2,5 m high; flowers purplish then white, to 7,5 cm large (*Grammatophyllum finlaysonianum* Lindl., *B. palustris* Lindl.).

11.436 - *Thecostele alata* (Roxb.) Par. & Reichb. f. Bào trúc cánh.

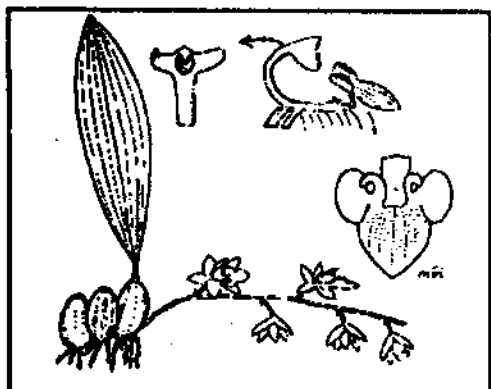
Bụi phonglan nhỏ, cao 20-30 cm; giảhàng cao 4-6 cm, hơi dẹp, có khía. Lá 1, dài 10-25 cm, rộng 3 cm. Chùm thông, dài 15-40 cm; nụ tím tím; lá dài và cánh hoa vàng lợt hay đậm có bớt tím, cao 8 mm; môi tím, đầu lõm, dáy hình ống dính vào trục, thùy cạnh hẹp, cong, hướng về trục; cột có 2 cánh; phánkhối 2.

Núi cao đến 1.500 m: Phúthọ, Bìnhtrị thiên, Phúkhánh (hình của Trương Dấu).

- Epiphytic; pendent raceme to 40 cm long; flowers yellow, lip violet (*Cymbidium alatum* Roxb., *Collabium annamense* Gagn.).

* (Xem chú thích ở trang 101)

11.437 - *Thecopus maingayi* (Hook. f.) Seidenf.
Bàotúc Maingay.

Phonglan có *giành* to 1,5-2,5 cm, tròn dài, có sóng cao. Lá 1; phiến to 7-10 x 2-3 cm, đầu tù. Chùm dài 10-13 cm; hoa thưa; lághoa nhỏ; cọng và noãn sào dài 1,5 cm; hoa rộng 2,5 cm; ládài giữa 5 gân; cánhhoa 3 gân; môi nhỏ, có lông, *thùy cạnh có 1 tai quăn như móng đặc sắc*.

GialaiCổngtum.

- Raceme 10-13 cm long; flowers 2,5 cm large; lateral lobes of lip with lobule spur-like (*Thecostele maingayi* Hook. f.).

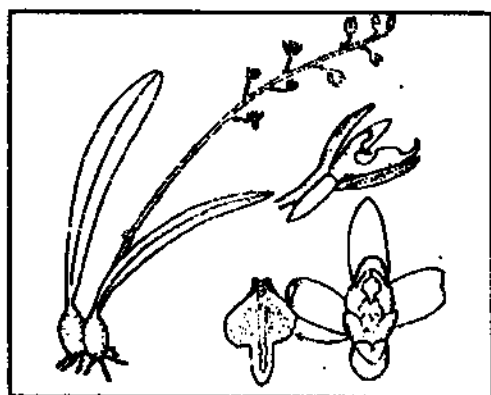

11.438 - *Acriopsis indica* Wight. Tổ-yến Ấn.

Phonglan có *giành* *khít nhau*, tròn tròn, to 2,5 cm. Lá 2; phiến hẹp dài, to 13 x 0,5 cm, mỏng. Chùm *kép*, mang nhiều hóa nhỏ, *lục vàng có đốm nâu*; phiếnhoa dài 5 mm; ládài cạnh dính nhau tròn; môi hình dòn, *trắng*, có 2 *bớt*; phấnkhối 2. Nang tròn tròn, to 1 cm.

Cổngtum, Lâmđồng, Đồngnai (hình theo Wight).

- Ramified racemes; flowers green yellow, lip white.

11.439 - *Acriopsis javanica* Reinw. ex Bl. Tổ-yến Java.

Bụi phonglan, có *giành* *như củ Kiệu*, *khít nhau*. Lá 2; phiến hẹp dài 10-16 cm, rộng 6-12 mm, chót có 2 *thùy* tròn, nhỏ. Chùm *đơn*, dài bằng hai lá, mang hoa *vàng cam*; ládài giữa và cánhhoa cạnh dính nhau; phiếnhoa có *sọc đỏ*, dài hơn 5 mm; *môi trắng tâm tía*, có 2 *thùy* cạnh bán nguyệt giún, giữa có 2 sóng cao; cọng cao, có 2 răng dài; phấnkhối 2. Nang tròn tròn, to 15 x 8 mm.

Vùng núi: Quảngtrị, Bìnhtrịthiên, Quinhon, QuảngnamĐà Nẵng, Đàlạt, Phúquốc.

- Unramified raceme; flowers orange, lip white, centre purple (*Acriopsis annamensis* Fin.).

t. Vandaeae

1a - *phấnkhối 4, gần như bằng nhau, rời nhau*

2a - lá teo như vảy mau rụng; thân rất nhỏ; hoa nhỏ, mau rụng; rễ to, chứa *Taeniophyllum*

2b - lá rõ

3a - lá dọc theo thân; phụn sinh nhỏ

4a - lá dẹp theo hông, cách đều; pháthoa 2 hoa trắng *Microsaccus*

4b - lá theo bụng-lưng, mập, không hình trụ; thân cao 20-30 cm; pháthoa 1-4 hoa màu lục *Adenoncos*

3b - lá ở góc; thân nhỏ; đjalan; pháthoa nhiều hoa *Doritis*

1b - 2 khối phấnhoa, mỗi chia thành hai khối tròntròn gần bằng nhau, rời

2a - không chân cột

3a - môi dính vào cột, không linhđộng

4a - không móng không túi; hậthiệt có khi lõm

5a - lan có thân to; môi mập ngắn hơn láđài giữa; gót rộng hơn
Vandopsis

5b - thân nhỏ; môi dài hơn láđài giữa, chót kéo dài thành mũi
ché hai hay cắt ngang
Diploprora

4b - môi có móng hay túi

5a - móng không ngắn dọc

6a - móng không có phụbộ ở vách sau

7a - viphấn 4 lần dài hơn bề ngang của phấnkhối; thù
giữa rìa
Ornithochilus

7b - viphấn 2 lần dài hơn ngang của phấnkhối

8a - một ngăn ngang hay chai giữa đáy thượngthiệt
nơi cửa vào của móng

9a - túi có lông phía trong; lan to

10a - hoa mập, to trungbinh; pháthoa ít hoa,
ngắn hơn lá
Acampe

10b - hoa nhỏnhỏ trên pháthoa chia nhánh,
dài hơn lá
Deceptor

9b - túi không lông ở trong; lan nhỏ; gót hẹp, có khi cong xuống; viphấn
rộng ở trên
Smitinandia

8b - không ngăn ngang hay chai giữa ở cửa của móng; pháthoa ít hoa

9a - môi ngắn hơn láđài giữa; hoa đỏ hay vàng; cột cao bằng
1/4 láđài giữa
Renanthera

9b - môi dài bằng láđài giữa; gót dài, đứng giữa mặt cột; hoa
nhỏ trắng với đốm tím; lá thon hẹp hay hình trụ
Schoenorchis

6b - móng có phụbộ ở vách sau

7a - lá hình trụ; phụbộ là một lưỡi

8a - lưỡi ấy có lông và ở gần miệng móng

9a - pháthoa không chia nhánh, trực ngắn, gần nhau, mang 1-ít
hoa
Trichoglottis

9b - pháthoa chia nhánh, trực dài mang nhiều hoa
Staurochilus

8b - túi có 1 lưỡi ở vách sau
Pomatocalpa

5b - móng có ngăn dọc

6a - cột có phụbộ dài cong trên chót; pháthoa ít hoa
Pelatantheria

6b - không phụbộ như trên; pháthoa nhiều hoa

7a - gót pháttriển chỗ viphấn, có khi 9 lần dài hơn phấnkhối
Micropera

7b - gót không pháttriển như vậy

8a - chót cột có khe dọc theo bia, mang viphấn dài đến phấnkhối trên
phía lưng
Sarcoglyphis

8b - không có khe như trên

9a - láhoa to, dài hơn hoa; láhoa, hoa, noãnào có lông dày
Cleisomeria

9b - láhoa nhỏ, không lông

10a - gót thô dài như vôi; phiếnhoa xoan rộng; thân ngắn;
thượngthiệt có 1 sóng cao
Stereochilus

10a - không các tính trên
Cleisostoma

3b - môi linhđộng được

4a - nectar là một rãnh trên hậthùy; phiếnhoa xoan rộng, mập; thân ngắn; viphấn
hình muỗng hẹp; lá vắng hay bụng-lung
Hygrochilus

4b - nectar là cửa ngăn; phiếnhoa hẹp, thường hơi hình muỗng, không dày
Arachnis

2a - chân cột rõ dù có khi ngắn

3a - không túi hay móng, nhưng hậthiệt thường lõm; phusin; viphấn 2 lần dài hơn
ngang của phấnkhối hay ngắn hơn; lá vắng hay đốixứng bụnglung

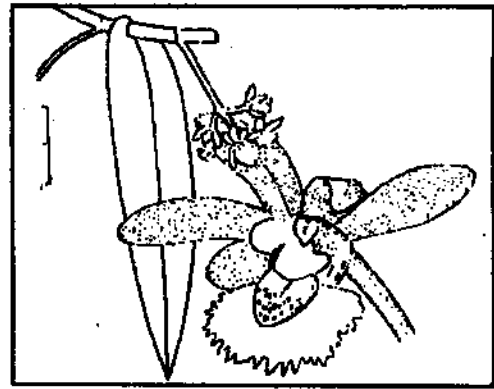
- 4a - viphán rộng, ngắn hơn ngang của phánkhối *Thrixspermum*
 4b - viphán thẳng hay strap, dài bằng 2 ngang phánhoa; nắp thường có cặp râu cạnh; lan thường không lá khi có hoa *Chiloschista*
- 3a - môi có túi hay móng
 4a - móng không có ngăn dọc
 5a - lá đẹp bụng-lung
 6a - thân ngắn, lá rộng
 6b - thân dài, lá hẹp
 5b - lá hình trụ, thường tía
 4b - móng có ngăn dọc *Kingidium*
Cleisocentron
Rhynchogyna
 xem *Cleisostoma*
- 1c - phánkhối 2, chẻ ít nhiều nhưng không tròn
 2a - chân cột không rõ hay vắng; môi có móng hay túi
 3a - viphán ngắn và rộng, gót rộng tròn *Vanda*
 3b - viphán dài, rộng ở chót thành cốc cầu phứtạp
 4a - lan to, lá mập thường gân có màu; môi không thùy hay có 3 thùy cạnh; móng hướng ra sau *Rhynchostylis*
 4b - lan nhỏ, lá không có gân có màu
 5a - chót viphán ẹo ngang mang phánkhối cách nhau bởi một phiến đứng *Uncifera*
 5b - viphán dongián; thân dài mang lá cách nhau; móng có khi có chàmtrổ *Robiquetia*
- 2b - chân cột rõ, dù có khi ngắn
 3a - lá hình trụ *Papilionanthe*
 3b - lá có bụng-lung
 4a - móng hay túi nếu có thì từ hậthiệt
 5a - móng không có; môi thường có phụộ nhồi chẻ hai hướng ra sau; hoa songđỉnh, ít *Phalaenopsis*
 5b - móng rõ; không phụộ hướng ngược ở môi; hoa nhiều gân vòng, nở một lượt *Aerides*
 4b - móng hay túi ở giữa môi, thượngthiệt nhỏ, mập
 5a - chân cột dài bằng hay hơn cột *Pteroceras*
 5b - cột dài chân cột ngắn *Brachypeza*
- 1d - phánkhối 2, có lỗ (porate)
 2a - môi luadộng được
 3a - chân cột cao; móng hình cựa; viphán dài, gót nhỏ *Cryptopylos*
 3b - chân cột ngắn; không túi hay móng *Biermannia*
- 2b - môi không luadộng được
 3a - không túi hay móng; lá hình trụ *Luisia*
 3a - có túi hay móng
 4a - hậthiệt có túi, không thùy cạnh rõ
 5a - thượngthiệt hình lưỡi-liềm.... *Gastrochilus*
 5b - thượngthiệt là túi-móng ở chót hậthiệt; bia nướm móm dài ra trước *Eparmatosigma*
 4a - hậthiệt có túi hay móng, bia có thùy rõ
 5a - thượngthiệt mỏng, đáy hẹp, trên rộng *Holcoglossum*
 5b - thượngthiệt hình lưỡi *Ascocentron*
- 1e - phánkhối 2, không xẻ chẻ hay có lỗ
 2a - chân cột rõ
 3a - môi linhđộng, túi hay móng vách mỏng; viphán chữ V hẹp, đáy nhọn gắn vào gót nhỏ *Grossourdyia*
 3b - môi không linhđộng; móng vách dày; viphán ngắn, rộng, không dài hơn phánkhối *Parapteroceros*
- 2b - chân cột không rõ; viphán dài, 3-5 lần dài hơn ngang của phánkhối
 3a - thùy cạnh to, thường rìa *Pennilabium*
 3b - thùy cạnh nhỏ; viphán hẹp ở đáy, rộng ở chót *Malleola*

11.440 - *Gastrochilus acutifolius* (Lindl.) O. Ktze.
 Túi-thơ lá-nhọn.

Thân dài đến 35 cm, lông dài 1,5-2 cm, to 4-5 mm. Lá mập; phiến to 10-12 x 2-3 cm, đáy ôm thân, chót nhọn. Pháthoá đốidiện với lá, mang 6-8 hoa ở chót; cọng và noánsào dài vào 1 cm; phiếnhoa đầu tà, màu lục hay vàng, có đốm nâu; môi trắng, có túi cạn, thùy cạnh hẹp, thùy chót hình thận, bìa rìa; cột tia, nắp vàng.

Cúcphương.

- Flowers green, with yellow or brown blotches, lip white (*Saccolabium acutifolium* Lindl.).

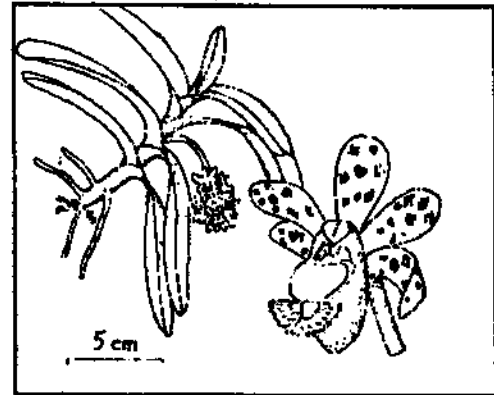

11.441 - *Gastrochilus calceolaris* (J.E. Sm.) D. Don.
 Túi-thơ gót.

Phonglan; thân cao 5-7 cm. Lá thường thông, dày, dài 15-20 cm, rộng 3 cm, đầu có 2 thùy không bằng nhau. Chùm ngắn; hoa lục hay vàng có đốm nâu, môi vàng có đốm đỏ, hình bầu (móng), có thùy chót rìa và trắng.

Dilinh, Langbian; 4-6 (nhinh theo King & Pantl.).

- Flowers green, brown dotted, lip yellow red dotted (*Aerides calceolaris* Benth. & Hook. ex J. E. Sm., *Saccolabium calceolaris* (J.E. Sm.) Lindl.).

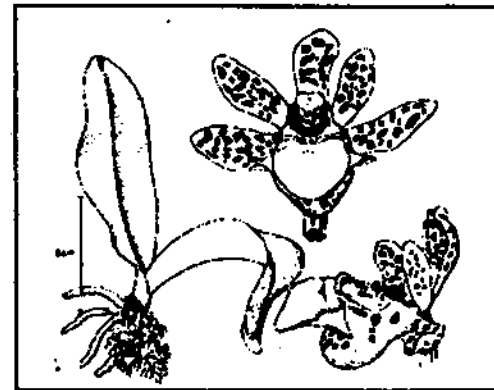

11.442 - *Gastrochilus hainanensis* Tsi. Túi-thơ Hainàm.

Phonglan có thân ngắn; rễ to. Lá 2; phiến bầuđục dài, 10 x 3 cm, chót tà. Chùm từ đáy thân, ngắn; cọng và noánsào dài vào 1 cm; hoa vàng có bột đỏ; ládài giữa dài vào 7 mm; môi có móng hình bầu, thùy cạnh tamgiác nhỏ, thùy chót bìa nguyên, không có bột vàng; cột tia, nắp vàng.

GialaiCổngtum (nhinh theo Seidenfaden)

- Flowers yellow, red dotted; column purple (*G. patinatus* auct. non (Ridl.) Schltr.).

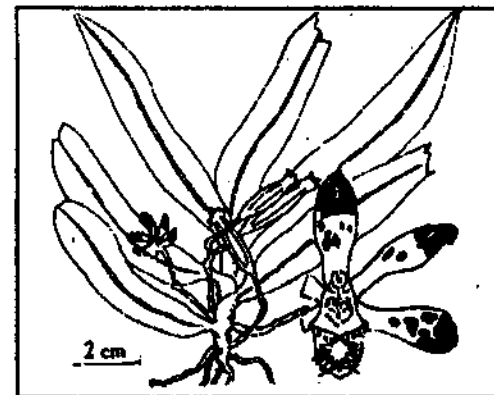

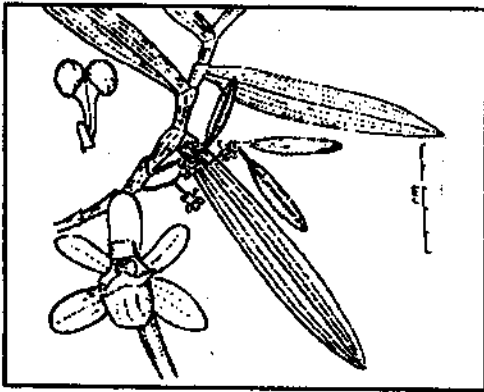
11.443 - *Gastrochilus intermedius* (Lindl.) O. Ktze.
 Túi-thơ trunggian.

Phonglan có thân dài, dợn một bên. Lá có phiến có gân giữa lồi ở một mặt và màu đỏ tím, cũng như bìa, chót nhọn hay tà. Hoa màu vàngvàng có đốm nâu, môi gần như trắng có đốm nâu và lông trắng ở bìa.

Danhít (Lâmđồng).

- Flowers yellowish brown dotted, lip white (*Saccolabium intermedium* Griff. ex Lindl.).

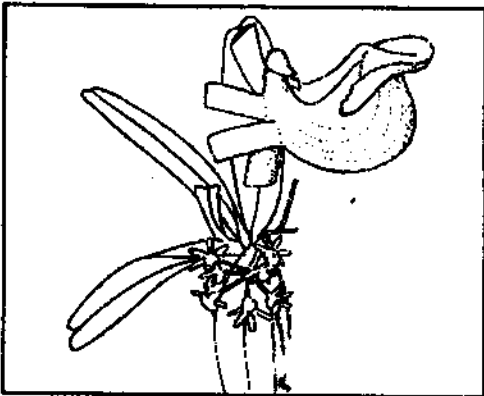

11.444 - Gastrochilus yunnanensis Schltr.. Túi-thơ núi.

Thân dài đến 27 cm, lóng 1,5-2 cm. Lá có phiến thon rộng, to 9,5-13 x 1,5-3 cm, đầu có 2 thùy nhọn, bằng nhau; bẹ có sọc dọc. Phát hoa như tán phòng 4-8 hoa; lá hoa xoan, dài 2 cm; phiến hoa vàng vàng với đốm đỏ, cao 6-7 mm, môi trắng có đốm mịn vàng, móng hình cầu; cột ngắn, hương. Nang dài 4 cm.

Tây Ninh (h. theo Seidenfaden & Smitinand).

- Flowers yellowish, lip white, column pink (*Saccolabium monticola* Rolfe ex Downie; *Gastrochilus monticolus* (Downie) Seidenf. & Smitin.).

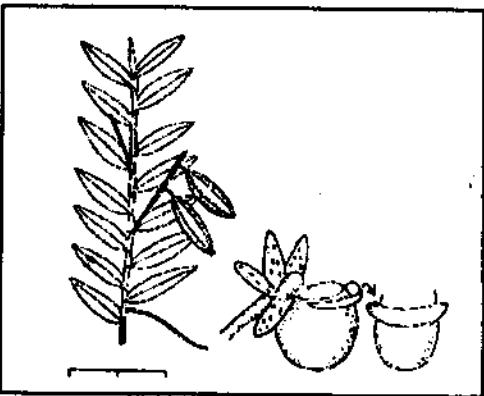

11.445 - Gastrochilus obliquus (Lindl.) O. Ktze. Túi-thơ xéo.

Phong lan có thân ngắn, máng rễ khisinh to. Lá kết lợp; phiến tròn dài, to 7-10 x 1,5-2 cm, dày, chót có 2 thùy không bằng nhau. Chùm ở cạnh đáy thân, dài 1-2 cm; cọng và noãn sào dài 1,7 cm, lá đài vàng, có khi có đốm nhỏ, tia ở chót; môi trắng, đáy vàng, bìa tia, thùy chót tam giác bìa rìa.

Cúc phương, Định Quán. O. *G. dasypogon*, phiến hoa màu đỏ mặt trên, lục mặt ngoài.

- Flowers pale yellow with lip white (*Saccolabium obliquum* Lindl.).

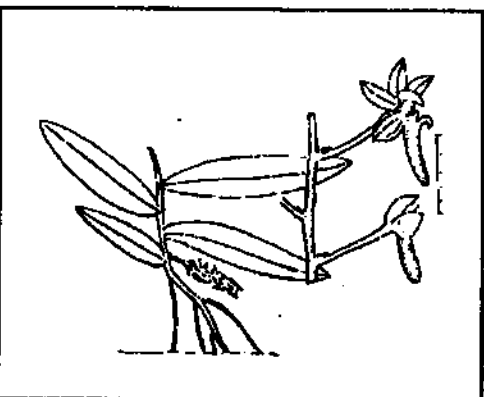

11.446 - Gastrochilus pseudodistichus (King & Pantl.) Schltr.. Túi-thơ song đĩnh.

Thân mảnh, thông, dài đến 20 cm, lóng 4-7 x 2 mm. Lá song đĩnh mập, thon nhọn, to 1,5-3 x 0,4-0,6 cm, chót có 3 lông gai. Chùm dài 1-4 cm ở nách lá; lá hoa nhỏ; hoa đến 20, nhỏ, trắng; phiến hoa 3 mm, có bột sậm; cánh hoa hẹp hơn lá đài; môi có móng hình túi, thùy chót xoan; cột to; noãn sào và cọng dài 2 cm. Nang to 1,5 x 0,5 cm.

Sapa.

- Flowers yellow with brownish spots (*Saccolabium pseudodistichum* King & Pantl.).

11.447 - Malleola dentifera J.J. Sm..

Phong lan có thân dài 4 cm, như đứng trên rễ cày khô, màu lục đỏ. Lá 4; phiến thon, 7-8 x 1 cm, chót nhọn. Phát hoa là chùm thông, dài 3 cm, có hoa đến đáy; phiến hoa vàng có 2 sọc dọc đỏ, dài 2 mm; môi có thùy cạnh đứng cao 1 mm, có vân vàng đỏ, thùy chót thon dài 2 mm, trắng, móng 5 mm; phấn khối 2.

Rừng thường bị ngập: Nha Trang.

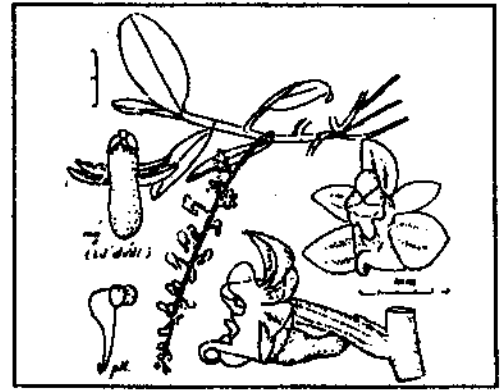
- Tepals yellow with 2 red veins, mid lobe of lip white (*M. vietnamensis* Guill., *Ascochilus vietnamensis* Guill.).

11.448 - *Malleola insectifera* (J.J. Sm.) J.J. Sm. & Schltr. Lan-rudi.

Phonglan có thân dài hơn 20 cm, lông 1-1,5 cm, hơi đẹp. Lá có phiến tròn dài, 7 x 1,4 cm, mặt trên có đốm tia, mặt dưới tia. Chùm hơi thông, dài 7-9 cm; hoa rộng 8 mm; phiến hoa vàng có 2 sọc đỏ; môi dài 8 mm, vàng có 1 bột tia và trắng ở chót; móng song song với noãn sào; cột tia, phấn khối 2.

Vinhphú, Cúcphương, Côngtưm.

- Flowers yellow, with 2 longitudinal orange bars (*Saccolabium insectiferum* J.J. Sm.).

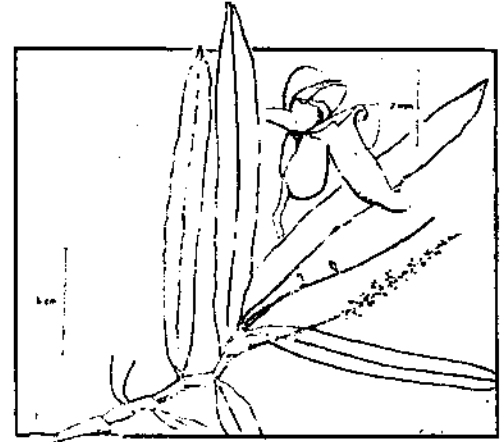

11.449 - *Malleola sylvestris* (Ridl.) Garay

Thân cao 7-20 cm. Lá mềm, tròn dài hẹp, phiến do 7,5-10 x 1,2 cm. Chùm cao 10-15 cm; hoa nhiều, thưa, dài 1,2 cm; phiến hoa vàng có sọc đỏ hay không; lá dài giữa hình chụm; môi có thùy chót hẹp, móng dài hơn cọng và noãn sào.

Trên thân cây: Đờngnai (hình theo Seidenfaden).

- Flowers 1.2 cm long, yellow with red stripes; spur longer than pedicel + ovary (*Saccolabium sylvestris* Ridl.).

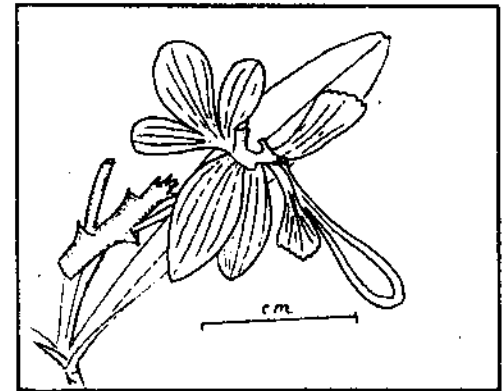

11.450 - *Pennilabium angraecum* (Ridl.) J.J. Smith.

Lan có cành đơn trụ, ngắn, mang ít lá. Phiến lá bầu dục, đầu có 2 thùy không bằng nhau. Phấn hoa ngắn, không nhánh; hoa nhỏ, dài vào 2 cm, kể cả móng, vàng lục có đốm đỏ; lá dài giữa xoan, đầu tròn, dài 6-7 mm; cánh hoa nhỏ hơn; môi trắng có sọc tia, dài 6-7 mm, hình quạt có 2 cánh, móng dài 12 mm; cột ngắn, phấn khối 2.

Việt Nam (hình theo Seidenfaden).

- Flowers yellow red dotted, lip white with red veins (*Saccolabium angraecum* Ridl.).

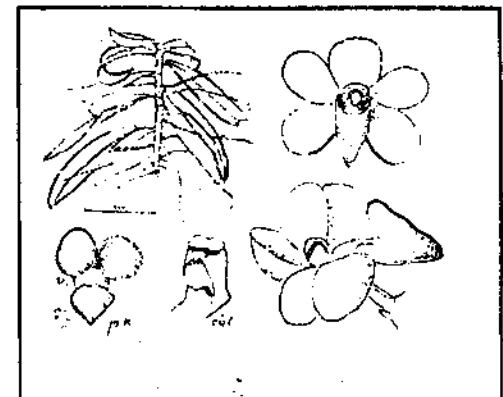

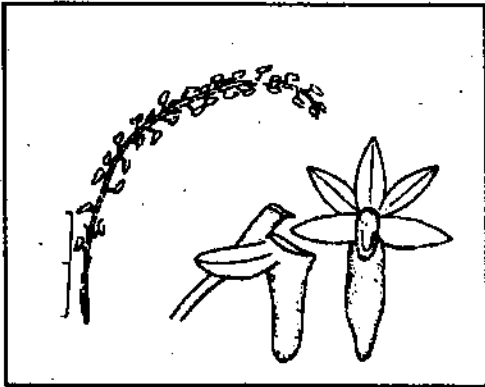
11.451 - *Parapteroceros elobe* (Seidenf.) Averyan.

Phonglan nhỏ, mạnh; rễ khisinh nhiều. Lá thon hẹp, dài 5-8 cm, chót có 2 thùy không bằng nhau. Phấn hoa từ nách lá, trục có cánh hay sóng, mang nhiều hoa nhỏ, lục dợt có chấm tia; hoa nở một lượt; môi không xây được (not movable), có thùy cạnh vàng, móng tia, vách dày; phấn khối 2, có viphán rất ngắn.

Gialai Côngtưm (hình theo Seidenfaden).

- Flowers small; lip not articulate; pollinies 2, stipes short (*Pteroceros elobe* Seidenf.).

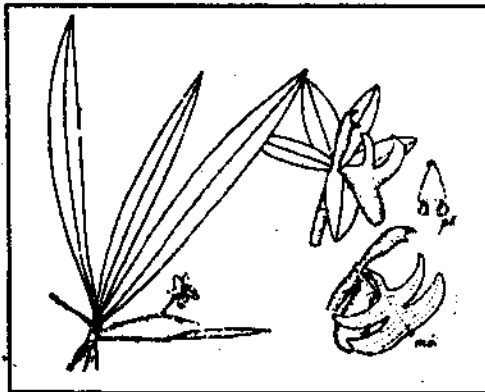

11.452 - Eparmostigma dives (Reichb.f.) Garay.

Phonglan có thân dẹp, cao 5 cm, và rễ to 2 mm. Lá vào 7, songđính; phiến hẹp dài, 10-15 x 1 cm, đầu có 2 thùy không bằng nhau, màu lục dợt. Chùm dài đến 12 cm, có hoa gần đến đáy; láhoa rất nhỏ; hoa nhỏ (6 mm), trắng ở trong, nâuđỏ một ngoài; ládài (1 mm), và cánhhoa cạnh giống nhau; môi vàng, có móng to, và thùy giữa tamgiác, thùy cạnh nhỏ.

Cây công (Tây ninh).

Flowers white inside, brown outside, lip yellow (*Saccolabium dives* Reichb. f., *S. chrysoplectrum* Guill.).

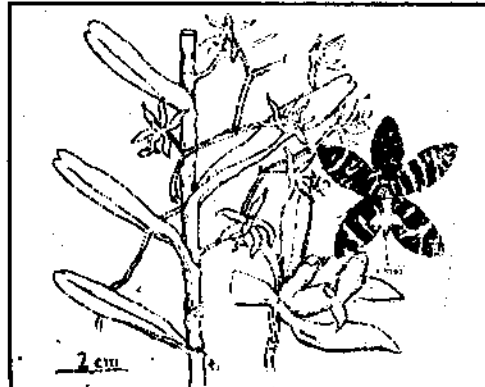

11.453 - Grosourdia appendiculata (Bl.) Reichb. f. Chim-non

Thân ngắn, có rễ to ở đáy. Lá có phiến thon hẹp, hơi cong, to 7-12 x 1-2 cm; bẹ ngắn. Pháthoa ít hoa; trục có lông; hoa rộng 1,2 cm; phiến 3 gân; môi có túi to, có 2 thùy cạnh và thùy chót chẻ hai, hút lên; cột dài bằng môi, phấn khối 2, tròn.

Lâm đồng, Định quán (hình theo Hooker).

- Flowers 1.2 cm wide; column elongate (*Dendrocolla appendiculata* Bl., *Ascochilus hirtulus* Ridl, *Pteroceras appendiculata* (Bl.) Holtt.).

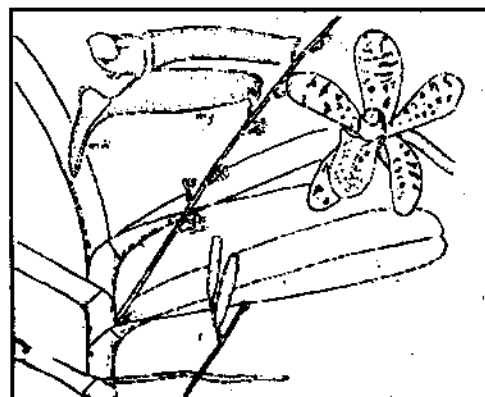

11.454 - Staurochilus fasciatus (Reichb. f.) Ridl. Hố bì.

Phonglan leo dài đến 1 m; rễ sáivj dài. Lá songđính, màu lục dợt, đầu tà hay lõm, Chùm chữ-chi, mang 3-4 hoa to 5-6 cm, vàng lợt có sọc nâu, mặt ngoài trắng; môi trắng, vàng ở thùy cạnh, có đốm nâu tím ở thùy chót; phấn khối 2. Nang to 4,5 x 1 cm.

Rừng bình nguyên đến 1.500 m: Nhatrang, Phanrang, rừng-lá Phan thiết, Đàlat, Biênhòa, Sài Gòn, Tây ninh; V, 5.

- Flowers light yellow brown striped; lip white (*Trichoglottis fasciatus* Reichb. f.).

11.455 - Acampe carinata (Griff.) Panigr. Acam sồng.

Phonglan có thân leo dài đến 1 m, to 7-9 mm, có bẹ bao, rễ sáivj to. Lá songđính; phiến hẹp dài, to 15-25 x 2,5-3,7 cm, mập, chót có 2 thùy tròn, không bằng nhau. Chùm đối diện với lá, dài bằng hai lần lá; hoa rộng 1 cm, vàng, có đốm và rằn đỏ; môi trắng có sọc giữa và rằn đỏđỏ; láhoa nhỏ; cột ủng hường, nắp vàng; phấn khối 2. Nang dài 3 cm.

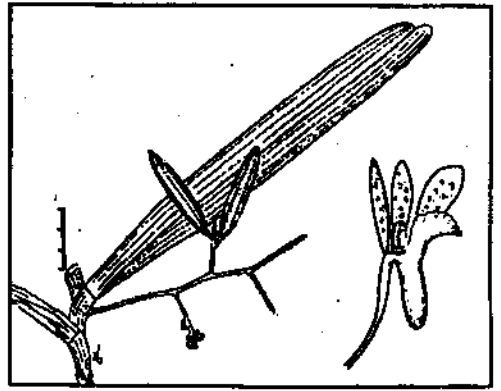
- Flowers yellow with red dots and veins.

11.456 - *Acampe ochracea* (Lindl.) Hochr. Acam sét.

Lan to có thân chũ-chi, leo dài đến 1 m, to 8 mm, có bẹ bao và nhiều rễ khisinh. Lá to 15-30 x 1,5-4 cm, đầu có 2 thùy không bằng nhau, dày, dai, có đốt trên bẹ. Chùm dài 20 cm, chia nhánh, xoi bẹ mà ra; hoa nhỏ; cọng và noãn sào dài 4 mm; lá đài giữa 5 mm, cánh hoa hơi nhỏ hơn; môi dài 3,5 mm, móng 4 mm, có lòng ở trong; phấn khối 2. Nang 5-6 x 1 cm, có 6 cạnh; hạt nâu.

Hòn Thố châu, Nam bộ, Phú quốc, Côn Sơn.

- Stem to 1 m long; flowers small; lip 3.5 mm, spur 4 mm (*Saccolabium ochraceum* Lindl.).

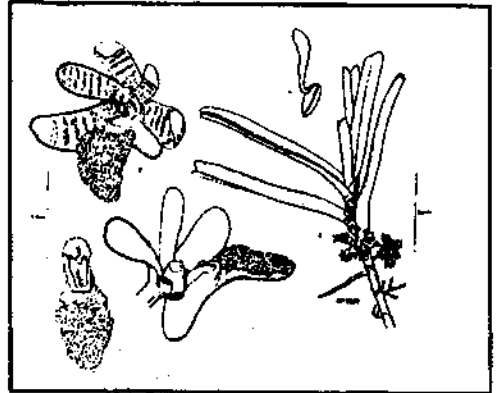

11.457 - *Acampe papillosa* (Lindl.) Lindl.

Lan to, thân cao 50-70 cm. Lá có phiến dài, rộng không đến 2,5 cm. Pháth hoa ở phần không lá, dạng tán, ngắn, dài vài cm; hoa không xoay, rộng 1,7 cm; noãn sào rất ngắn; phiến hoa có sọc ngang; môi có thượng thiệt dày mụt cóc; móng hình chùy.

Gougah (Đà Lạt), Nam Cát Tiên (hình theo Seidenfaden).

- Inflorescence subumbellate; column with 2 rounded horns (*Saccolabium papillosum* Lindl.).

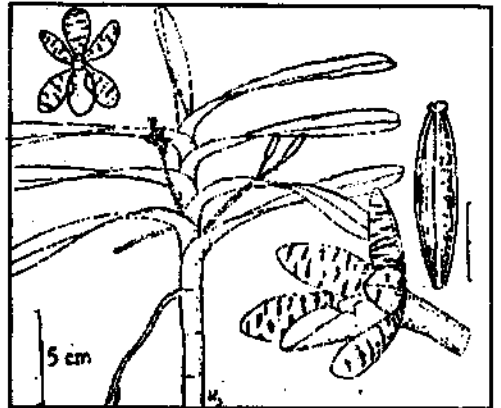

11.458 - *Acampe rigida* (S. E. Smith) Hunt. Acam cứng.

Lan to có thân leo cao đến 0,8 m, to 1-1,5 cm, có bẹ bao; rễ khisinh to. Lá có phiến to, dày, đến 25 x 5 cm, đầu tằm, có 2 thùy không bằng nhau, có đốt trên bẹ. Chùm dài, chia nhánh; noãn sào và cọng dài 1 cm; phiến hoa mập, dài 1 cm, vàng có sọc tia; môi trắng, sau vàng, thùy cánh có lông mạt trên, móng hình chùy, xanh xanh. Nang dài 5 cm, có 6 cạnh.

Trên đá đến 800 m: Hàiphong, Hà Sơn bình, Cà ná, Đờng nai, Côn Sơn XI-11.

- Flowers yellow with purple veins, lip white then yellow (*Aerides rigida* Buch.-Ham. ex J.E. Sm., *Vanda viminea* Guill., *Saccolabium longifolium* Hook. f.).

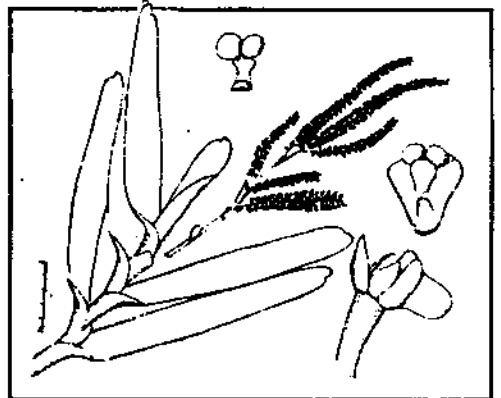

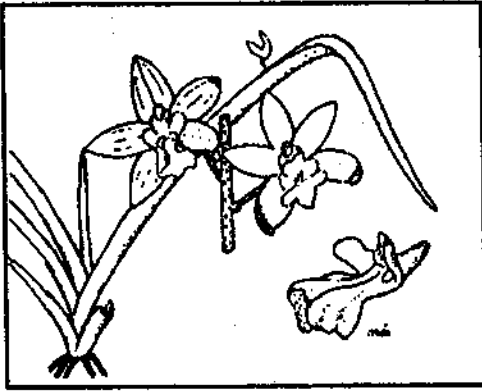
11.459 - *Deceptor bidoupensis* (Tix. & Guill.) Seidenf.

Phong lan to. Lá song đĩnh, phiến to 20-25 x 2,7-3,1 cm. Pháth hoa dài hơn 25 cm; nhánh dài 15 cm; hoa rất nhỏ và nhiều, đến 1.500 mỗi pháth hoa, lục lục với đốm vàng và tia ở đáy phiến hoa, cột trắng với 2 đốm tia; phấn khối 2.

Vùng núi cao, vào 2.000 m: Bù đăng, Langbian; IX (hình theo Seidenfaden).

- Epiphytic; flowers very small and numerous, greenish with yellow and purple dots and blotches (*Saccolabium bidupensis* Tix. & Guill., *Acampe bidupense* (T. & G.) Aver.).

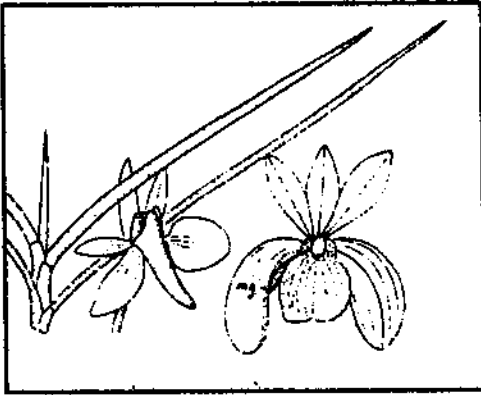

11.460 - *Holcoglossum amesianum* (Reichb. f.) Christenson.

Lan có thân to 1 cm, và rễ khisinh to (8 mm). Lá có phiến hẹp nhọn, cứng, dài đến 20 cm. Chùm đứng, dài 20-60 cm, trục xanh có đốm nâu đỏ; hoa to, *thơm dịu*; láhoa ngắn; phiếnhoa *trắng*, xoan tà; môi *tía*, đúng, thùy cạnh tròn, trắng, đúng, thùy giữa cắt ngang, có *sọc tím*, móng hình chùy; cột trắng.

Đà Lạt.

- Flowers white, lip purple, side lobes white (*Vanda amesiana* Reichb. f.).

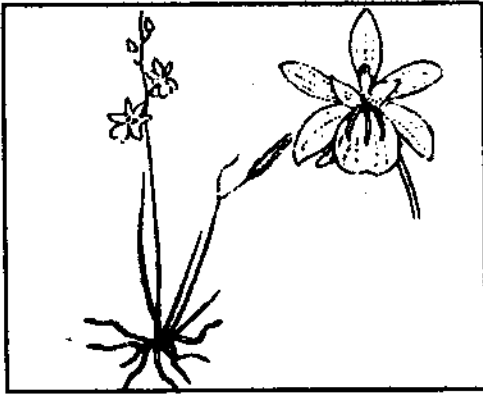

11.462 - *Holcoglossum lingulatum* (Aver.) Aver..

Lan có thân to 4-6 mm, có bẹ bao. Lá có phiến hình trụ nhọn, xanh, có đốt ở đáy, to vào 8-10 x 0,4-0,5 cm. Hoa có phiến *trắng*; môi hẹp hay tròntròn, có thùy cạnh *vàng*, có *đốm đỏ*, thùy giữa *đỏ tím*, có sọc đậm, bia có rìa lông, móng dài bằng thùy giữa; cột trắng, nắp vàng.

Lào cai, Hoàngliênson.

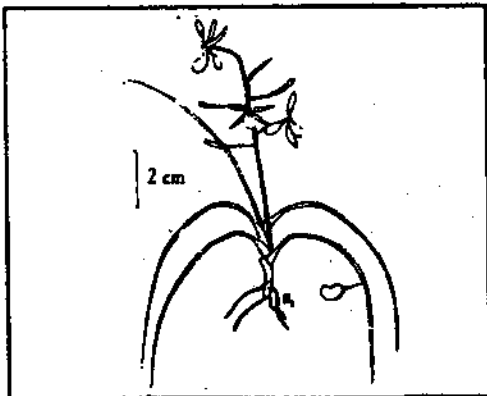
- Tepals white; lip with sidelobes yellow, midlobe purple (*H. kimballianum* var. *lingulatum* Aver.).

11.463 - *Holcoglossum saprophyticum* (Gagn.) Christenson.

Địalan hay lan hoạisinh, cao 20-30 cm; rễ to đến 5 mm. Lá có đốt ở đáy, hẹp nhọn, to 10-12 x 0,3-0,4 cm. Chót thân mang 5-7 hoa rộng 3-4 cm, *trắng ửng hường*, môi *đỏ*, tâm nâu nâu; móng dài 15 mm; cột 6 mm. Nang to 5 x 1 cm.

- Terrestrial or saprophytic; flowers pinkish white. lip red; spur 15 mm long.

11.464 - *Holcoglossum subulifolium* (Reichb. f.) Christ.

Phonglan. Lá có phiến hẹp nhọn, có rãnh, *cong thông*, dài đến 50 cm. Chùm thông, dài đến 30 cm; hoa *trắng*, môi *vàng* ở đáy, thùy rìa lông; phiếnhoa cao 1-2 cm, thon, móng ngắn như túi.

Quảngtrị, Côngtum, Nhatrang, Langbian; I-II.

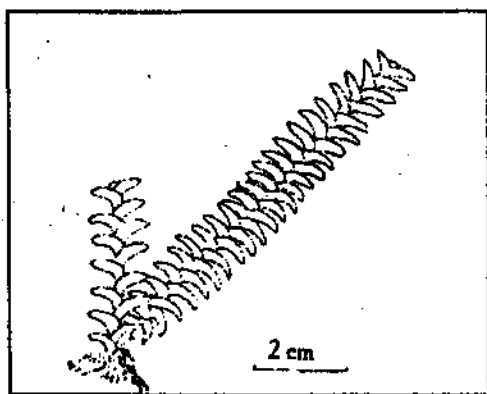
- Flowers white, lip yellow at base (*Vanda subulifolia* Reichb. f, *V. watsonii* Rolfe).

11.465 - *Microsaccus griffithii* (Par. & Reichb. f.) Seidenf.

Bụi dày, phusin; thân cao đến 15 cm. Lá dẹp songđỉnh, dài, dài 3-4 mm, hơi cong ra, đầu tù tròn. *Hoa côđộc, trắng, nhỏ* (dài 3 mm); phiếnhoa thon; môi dài 2,5 mm, có 3 thùy cạn, làm thành một túi; phấnkhối 4. Nang thon, dài 4 mm.

Rừngsác, rừng dựa rạch: Phúquốc.

- Flowers solitary, white; lip 3-lobate, 2.5 mm long (*Saccolabium griffithii* Par. & Reichb. f., *M. brevifolius* J.J. Sm., *M. javensis* auct. non Bl.).

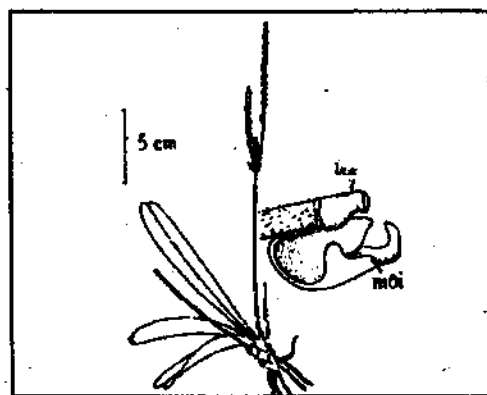

11.466 - *Cleisomeria lanatum* (Lindl.) Lindl. ex G. Don. Hàm-cọp.

Phonglan; thân rộng hơn 1 cm. Lá có phiến hẹp, dài 15 cm, rộng 2 cm, đầu lõm. Chùm-tútán dày, có lông dày, trắng ở nơi mang hoa; hoa *hànghương*; láđài giữa hình chóp; môi 3 thùy, móng ngắn, có 1 chai ở họng; noãnào đầy lông. Nang nhỏ, 1,5 x 0,3 cm, đầy lông.

Đàlat, Bàolộc, Biênhòa, Tâyninh (hình theo Guillaumin).

- Flowers pinkish; spur short closed by cushion (*Cleisostoma lanata* Lindl., *Uncifera maxilla-leonis* Guill.).

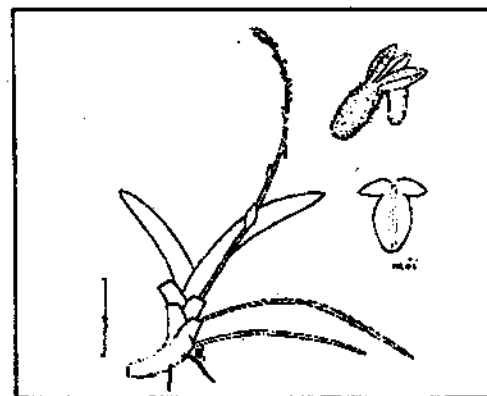

11.467 - *Cleisomeria pilosulum* (Gagn.) Seidenf. & Garay. Hàm-cọp lông.

Phonglan có cànhnhẵn ngắn (3 cm) dẹp, có rễ to. Lá songđỉnh, có đốt dễ gãy ở đáy, hình gươm cong, dài 4-5 cm, chót lõm, Chùm ở nách lá, dài 4-9 cm, có lông tiết dày; láhoa 4 mm; hoa nhỏ, *vàng rơm*; láđài và noãnào có lông; phiếnhoa cao 3 mm; môi có 3 thùy, dài 2,5 mm, móng 3 mm.

Cambốt.

- Flowers small, yellow; lip 3 mm, midlobe obtus (*Cleisostoma pilosulum* Gagn.).

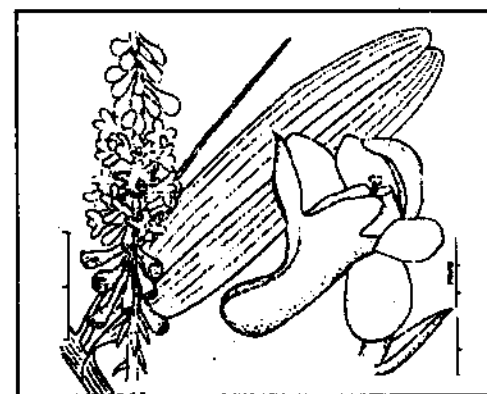

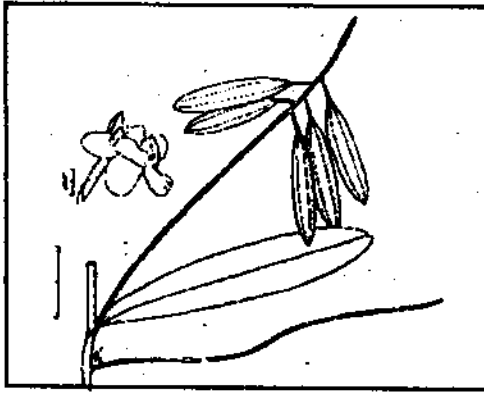
11.468 - *Robiquetia spathulata* (Bl.) J.J. Smith. Lan Phúquốc, Lỗbi.

Phonglan có thân dày, to 6-8 mm, dài đến 30 cm, mang rễ to. Lá songđỉnh; phiến to đến 18 x 4 cm, chót có 2 thùy không bằng nhau. Chùm đơn, xoi bẹ lá, dày; láhoa nhọn; hoa *vàngvàng có đốm nâu*, to 1 cm; phiếnhoa xoan, 3-5 gân; môi có thùy cạnh đứng; thùy chót nhọn, đứng, móng phù; cột ngắn.

Hànội, Quảngninh, Vinh, Cónson.

- Flowers light yellowish in dense inflorescence (*Cleisostoma spathulata* Bl., *C. robustum* Guill., *Saccolabium acutilabium* Gagn.).

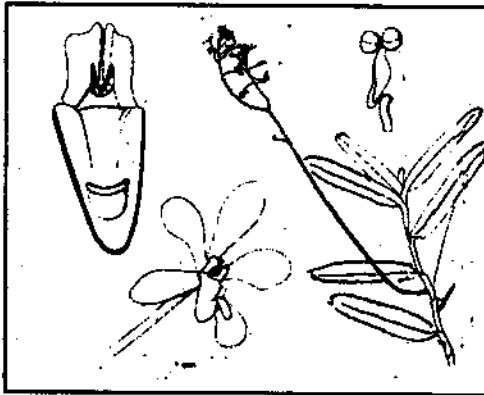

11.469 - *Robiquetia succisa* (Lindl.) Seidenf. & Garay.
Lồi cát.

Phonglan cao 25 cm, lông rộng 3-4 mm, có rễ khisinh dài. Lá songđinh, hẹp, to 8-13 x 1,5-2 cm, chót có thùy không bằng nhau, dày, dai. Chùm dài, có khi có nhánh; hoa vàng, to 4 mm; phiếnhoa xoan, rộng có 5 gân; môi có thùy cạnh xoan đứng, thùy giữa trònđài, có 2 phiến dọc. Nang dài 2-3 cm.

Caolạng, Hàsonbinh, Hànamninh, Nambộ.

- Leaves distichous; flowers yellow, 4 mm long (*Sarcanthus succisus* Lindl., *Uncifera buccosa* (Reichb. f.) Fin. & Gagn.).

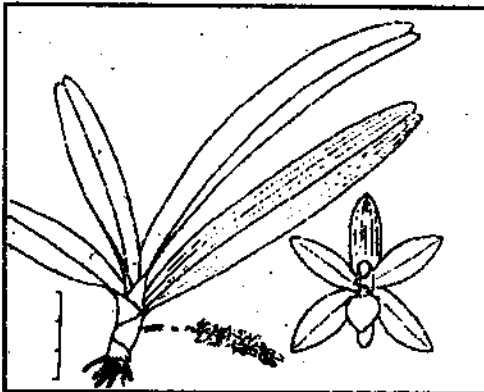

11.470 - *Pomatocalpa grandis* Seidenf.

Lan leo to; lông dài 3,5-4,5 cm. Lá bầuduc hẹp, 12-16 x 2,5-3 cm. Pháthoa đứng cao 45-55 cm; hoa cách nhau 6-8 mm, phiếnhoa trắng với 2 sọc đỏ, môi và túi vàng; cọng và noãnào dài 20-24 mm; láchai giữa 12-17 mm; môi có thùy cạnh cắt ngang; móng có một lưỡi dính vào vách sau; pháchkhối 2 cặp.

Đàlạt, N (hình theo Seidenfaden).

- Large climbing plant; tepals white with 2 long red stripes, lip and spur yellow.

11.471 - *Pomatocalpa spicata* Breda.

Phonglan có thân cao 4-10 cm, to 6-10 mm, có rễ to ở đáy. Lá songđinh, như dai, to 15-25 x 2-3 cm, gân 5/bên, chót có 2 thùy tròn. Chùm xoi bẹ lá mà ra, dài 5-6 cm, ngang hay đứng; hoa rộng 8 mm; phiến vàng tái, dây hương; môi nhỏ, trên móng ngắn, vàng, thùy giữa trắng; cột ngắn, pháchkhối 2. Nang hình thoi, to 16 x 4 mm.

Rừng vào cao độ 500 m: Hàsonbinh, Quảngtri, Côngtum, núi Dinh; IV, 4.

- Flowers pale yellow, lip yellow (*Cleisostoma mannii* auct. non Reichb. f.).

11.472 - *Pomatocalpa tonkinense* (Gagn.) Seidenf.

Thân dài 15 cm, đáy có nhiều rễ to 4 mm. Lá songđinh, 6-8; phiến 25-28 x 2-3 cm, chót có 2 thùy không bằng nhau. Pháthoa dài đến 30 cm, vào 20 hoa; phiếnhoa ngả có 2 sọc tía; láchai giữa 15 x 4 mm, láchai cạnh ngắn bằng 1/2 phiếnhoa; môi hình gót, thùy cạnh nhỏ, thùy giữa đáy là móng vàng, trong móng có 1 phiến hình chữ V; cột cao 2,5 mm, pháchkhối 2.

B, Nghêan, Đàlạt; III.

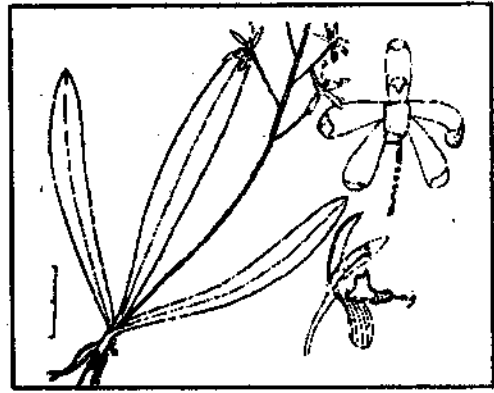
- Flowers cream with purple stripes, lateral sepals short (*Cleisostoma tonkinense* Gagn., *Camarotis falciforme* Tix. & Guill.).

11.473 - *Cryptopylos clausus* (J.J. Sm.) Garay. Ânmao.

Phonglan; rễ dày, thân rất ngắn. Lá 3-6, hẹp, dài 10-14 cm, rộng 1-2 cm, đầu có 2 thùy. Chùm dài hơn lá; hoa nhiều, cách nhau 1 cm, dài 2 cm; phiếnhoa trắng có đốm vàng và đỏ; môi trắng có đốm lam, móng ngắn, hướng về trước hoa; phấnkhối 2. Nang dài 4 cm, rộng 3 mm.

Điệnbà, Phúquốc (hình theo Guillaumin).

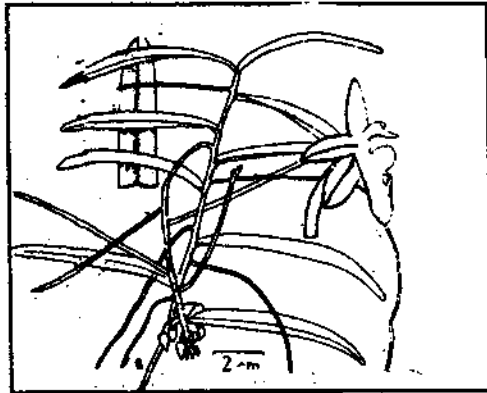
- Tepals white, with red and yellow dots, lip with blue dots (*Sarcochilus clausus* J.J. Sm., *S. pierrei* Guill.).

11.474 - *Micropera pallida* (Roxb.) Lindl. Vi-túi tái.

Phonglan có thân dài, không nhánh, kể cả rễ rộng 3 mm; rễ đối diện với lá, trắng, to 1,5 mm; rễ dài 2-3 cm. Phiến dài 8-10 cm, rộng đến 1 cm, dày, chót lõm hơi bất xứng. Chùm đơn, thòng, đối diện với lá, dài 8-12 cm; hoa vàng tươi, dài 8-9 mm, kể cả móng. Nang có cạnh tròn tằm, dài 5 cm, to 2 mm, có baohoa còn lại.

Rừng bìnhnguyên: Quinhon, Đồngnai, Lò-đ (Sàigòn); IX-X.

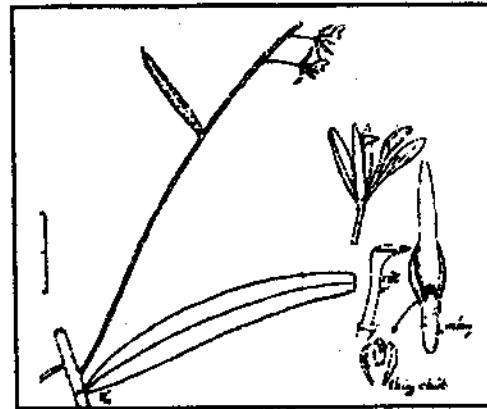
- Flowers bright yellow, outside of sepals with red-brown stripes (*Aerides pallida* Roxb.; *Sarcanthus thorelii* Guill., *Camarotis apiculata* Reichb. f., *C. cochinchinensis* Reichb. f.).

11.475 - *Micropera poilanei* (Guill.) Garay. Vitúi Poilane.

Cỏ bò trên rễ càykêu, thân dài hơn 40 cm, chia nhánh, có rễ còn lại làm bao. Lá có phiến đến 90 x 8-10 mm, chót có 2 thùy không bằng nhau, dày, gân-phụ không rõ; rễ 1,5 cm, Chùm đứng dài 11-13 cm; cọng và noãnào 8 mm, hoa trắng và hương; phiếnhoa tròn dài hẹp, cao 6-8 mm; cánhhoa rộng hơn ládài; môi có móng sậm, dài 3 mm, có ngón dọc, thùy cạnh đứng, bìa đứng, thùy giữa nhỏ, có mũi. Nang hình trụ, to 30 x 3-4 mm.

Quảngtrị: núi Đồng-che, 4-500 m; V, 5.

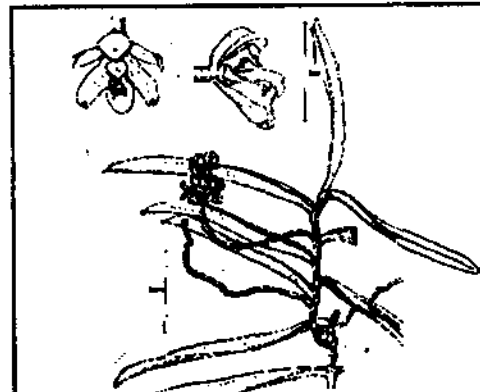
- Stem ramified, to 40 cm long; flowers white and pink, spur 3 mm (*Sarcanthus poilanei* Guill.).

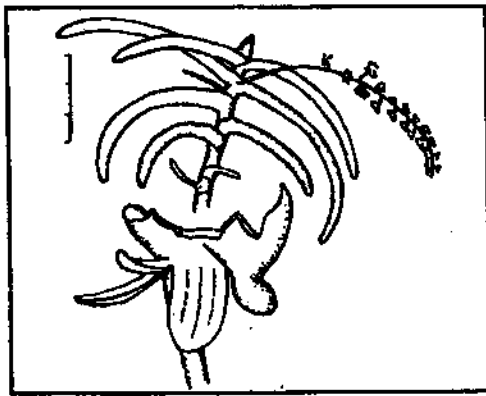
11.476 - *Micropera thailandica* (Seidenf. & Smitin.) Garay.

Phonglan hơi leo. Lá có phiến dày, dài hơn 10 cm, rộng hơn 1 cm, chót có 2 thùy không bằng nhau. Chùm không ngay; hoa nhỏ màu cam tái, ládài và móng có khi có nốt nâu tía; môi hình gót, có thùy cạnh tamgiác cao; phấnkhối 4

Đàlạt (hình theo Seidenfaden).

- Flowers pale orange-yellow; lip with triangular sidelobes (*Camarotis thailandica* Seidenf. & Smit.).

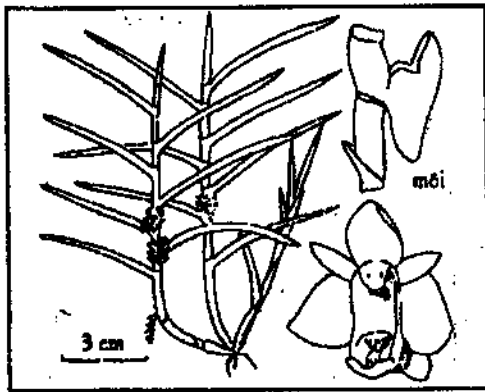

11.477 - *Cleisostoma arietinum* (Reichb. f.) Garay.
Mậtkhẩu đầu-bò.

Phonglan có thân đứng, dài 8-13 cm, to 5 mm, lông dài 5-7 mm. Lá hình trụ dài 3-5 cm, đầu tù. Hoa nhỏ, rộng 5-7 mm, trắng trắng, đốm thành chùm thông dài bằng hay hơn lá; lá hoa nhỏ; cánh hoa hẹp hơn lá đài; môi có thùy cạnh đứng, mỏng, tà, thùy chót đứng nhọn, hương đậm; cột với 2 sừng đỏ.

Langhạnh (Lâm đồng); V (hình theo Seidenfaden),

- Racemes longer than leaves (*Sarcanthus arietinus* Reichb. f., *Sarcanthus recurvus* Rolfe ex Downie).

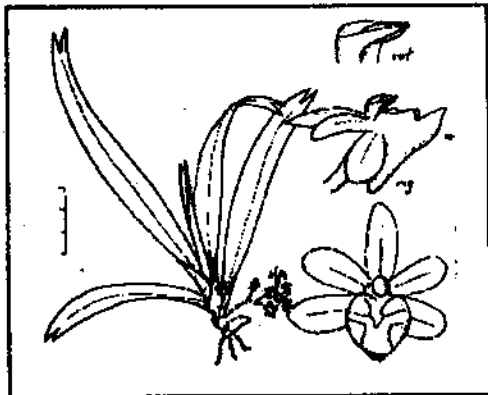

11.478 - *Cleisostoma armigera* King & Pantl.
Mậtkhẩu bảo vệ.

Phonglan thành bụi; thân tròn, to 2-3 mm, cao 8-15 cm, mang lá hình trụ nhọn, dài 4-8 cm, rộng như thân. Chùm ngắn dài 1-1,5 cm, xoi bẹ lá; hoa nhỏ; lá đài rộng, vàng nâu có sọc đỏ; môi trắng có đốm đỏ. Lốm thành móng ngắn hình gót; phấn khối 2, vàng.

Rừng bình nguyên :N.

- Inflorescence 1-1.5 cm long; sepals brown yellow red striped, lip white, red dotted.

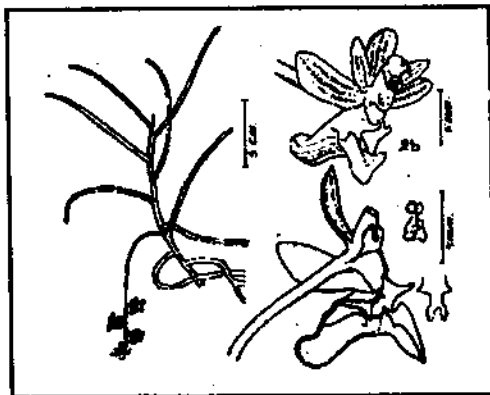

11.479 - *Cleisostoma aspersum* (Reichb. f.) Garay.
Mậtkhẩu rớt.

Phonglan có thân ngắn; rễ to, ngắn, ở chót nhánh. Lá 3-4, song đĩnh; phiến hẹp dài, to 7-13 x 1,5 cm, chót có 2 thùy nhọn, đáy có đốt trên bẹ. Chùm ở nách lá rụng. ở đáy thân, dài 2-3 cm; hoa 5-7, rộng vào 1 cm, màu lục vàng có sọc giữa các phiến; phiến hoa xoan, đầu tròn; môi trắng, có móng dài 5 mm, thùy cạnh đầu cắt ngang hay hơi lõm.

Vinhphú, Hànamninh (hình theo Seidenfaden).

- Flowers greenish yellow, striped, lip white; spur 5 mm long (*Sarcanthus aspersum* Reichb. f.).

11.480 - *Cleisostoma chantaburiense* Seidenf.
Mậtkhẩu Chantaburi.

Phonglan cao 18-20 cm; rễ to bằng lá. Lá hình trụ tròn, to 8-10 x 0,3 cm. Phá hoa đối diện với lá; cọng 10-12 cm; hoa 4-5, nhỏ (1,2 cm) lục vàng với 2-3 sọc nâu đậm; môi 3 thùy, thùy giữa trắng ửng hương, hình đầu tên, thùy cạnh đứng, đáy nâu đậm, túi ngắn hai; cọng và noãn sào dài 8 mm.

Lộc ninh (hình theo Nguyễn-thiện Tịch).

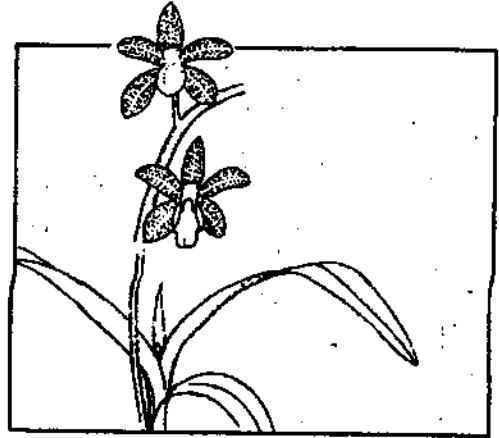
- Flowers greenish yellow striped; midlobe or lip white.

11.481 - *Cleisostoma birmanicum* (Schltr.) Garay.
Mậtkhẩu Miéndiên.

Phonglan có thân ngắn (5 cm) mang rễ dài, mảnh và lá hẹp dài, to 8-14 x 0,5-0,8 cm, xếp hai, chót có 2 thùy nhỏ. Chùm to, có nhánh hay không; hoa ít thơm, màu ngà và sét đỏ, hay lục có vân đỏ sậm; phiếnhoa trái ra, gân giữa không màu; môi có móng ngắn, cong, thùy cạnh đứng, thùy giữa tạc cùng bằng hai râu.

Vinhphủ, Bìnhtrịthiên, Bànà, Nhatrang Cànà, Đalat; V-VII.

- Flowers cream and ferruginous red or green with red blotches (*Echioglossum birmanicum* Schltr., *Sarcanthus ophioglossa* Guill.).

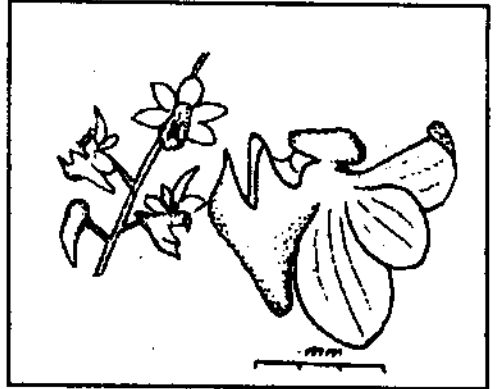

11.482 - *Cleisostoma crochetii* (Guill.) Garay.
Mậtkhẩu Crochet.

Phonglan có thân dài 4 cm. Lá songdinh, nhỏ; phiến dài 6 cm, đầu có 2 thùy sâu, không bằng nhau, màu lục hay tím tím. Chùm-turunan dài 10-20 cm, nhánh 2-3, hoa rộng 5 mm, trắng, cột tím; môi có móng khá to, thùy cạnh hình răng đứng, thùy chót nhọn; cột ngắn; phầnkhối hẹp dài. Nang to 25 x 3 mm, có cạnh.

Rừng ven suối: thác Pongour, thác Gougah, sông Dahoai...; IX (hình theo Seidenfaden).

- Flowers white, column violet (*Sarcanthus crochetii* Guill.).

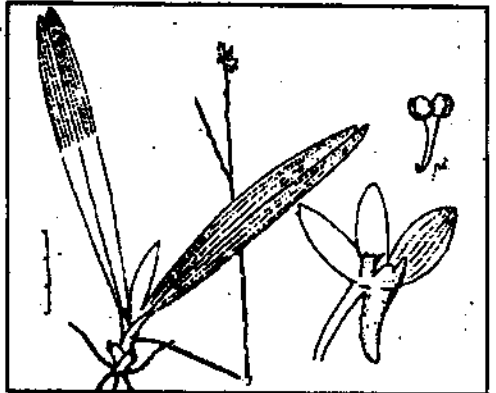

11.483 - *Cleisostoma discolor* Lindl. Mậtkhẩu biểnmàu.

Thân ngắn, có rễ to, nhiều. Lá có phiến hẹp dài, to 10-18 x 1,5-2 cm, đầu có 2 thùy nhọn, không bằng nhau, dày. Chùm dài bằng lá, chia nhánh, trực tủa sậm, mang 8-10 hoa nhỏ (dài 8 mm) thưa; láhoa nhỏ; phiếnhoa 3-5 gân; môi nhỏ, 3 thùy, móng dài 5-6 mm; cột nhỏ, có một mũi ngang. Nang dài 22-25 mm, có 3 cạnh.

GialaiCổngum.

- Axe of raceme dark purple; tepals 8 mm long; capsules 22-25 mm long (*Sarcanthus angkorensis* Guill.).

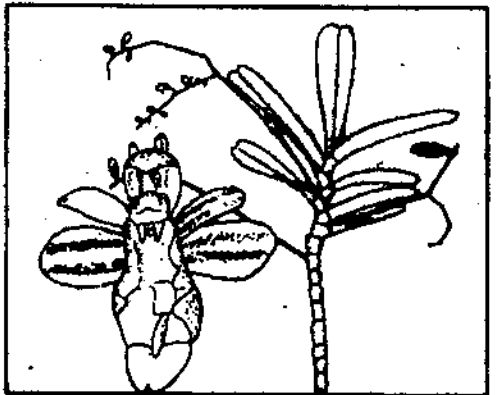

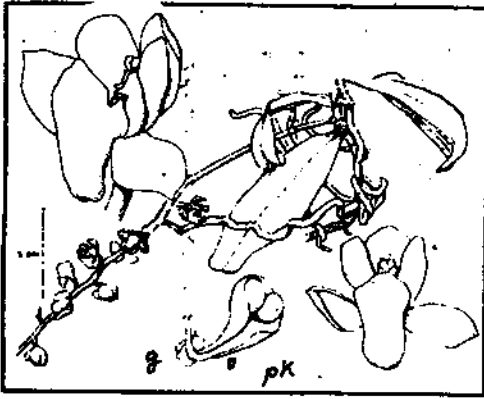
11.484 - *Cleisostoma duplicilobum* (J.J. Sm.) Garay.
Mậtkhẩu hai-thùy.

Phonglan có thân đứng cao. Lá có phiến tròn dài, to 4-13 x 1,3 cm, đầu có 2 thùy tròn bằng nhau, dày có đốt trên bề. Chùm chia nhánh; phiếnhoa lục tươi với 2 sọc đỏ nâu hay tia đậm, dài 3 mm; môi trắngtrắng, có 1 sọc dọc, thùy cạnh có đốm đỏ, móng có ngắn dọc. Nang dài 1,5 cm.

Cổngum, Đalat.

- Tepals light green with 2 red brown stripes, lip whitish (*Sarcanthus duplicilobus* J.J.Sm., *S. carinatus* Rolfe ex Downie, *S. carinatus* Rolfe ex Downie).

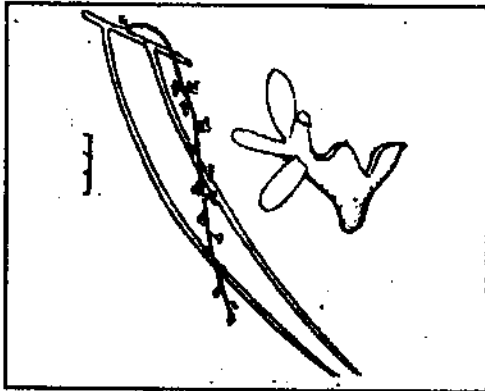

11.485 - *Cleisostoma equestre* Seidenf. Mậtkhẩu hitrường.

Lan nhỏ, cao 5 cm. Lá hẹp, to 7-8 x 1,5-2 cm, chót nhọn. Pháthoả dài hơn lá; 14-15 cm, trục tủa đậm; hoa thưa; láhoa nhỏ; phiến hoa trắngtrắng có 2 bột tia nâu, tâm hoa vàng, móng trắng; ládài cao 6 mm; môi 8 mm; phấnkhối 4, trong viphần hình bai bao lấy; noãnào và cọng dài 5-6 mm.

Sontrà, Đànẵng (hình theo Seidenfaden).

- Stem 5 cm high; tepals whitish, lip 8 mm long; pollinies 4, into a special stipe

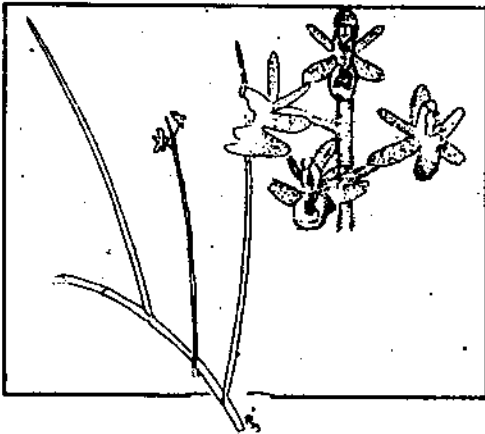

11.486 - *Cleisostoma filiforme* (Lindl.) Garay. Mậtkhẩu nhu-sợi.

Thân mảnh, to 4mm, xanh. Lá mọc xen, thông, có phiến hình trụ, dài 30-45 cm, to 3-4 mm. Chùm đối diện với lá, thông, mang hoa thưa, nhỏ; phiếnhoa lục mặt ngoài, điều đậm mặt trong; môi to, trắng, có thùy cạnh nhỏ, có 2 răng, thùy chót hướng tím, móng ngắn, to; cột to bằng môi, vàng tươi, nắp đỏ.

T.

- Flowers green outside, dark red inside, lip white with midlobe lilac (*Sarcanthus filiformis* Lindl., *Saccolabium luisioides* Gagn.).

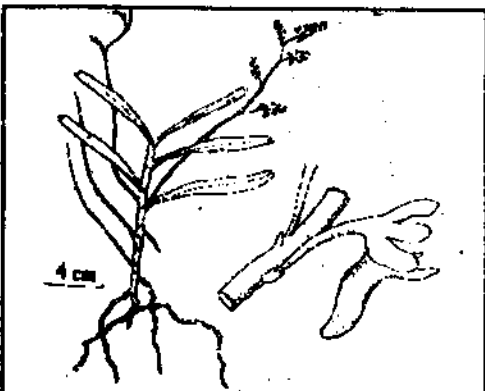

11.487 - *Cleisostoma fuerstenbergianum* Kraenzl. Mậtkhẩu Fuerstenberg.

Phonglan có thân đơn, xanh, to 3-4 mm, có be bao, lỏng vào 2 cm. Lá có phiến hình trụ, dài 10-22 cm, to 2-3 mm, thường thông. Chùm thông, xoi be lá, dài 7-9 cm; cọng và noãnào dài 6-7 mm; phiếnhoa vàng, dài 3-4 mm; môi có móng hình túi tròn, tím đậm, thùy cạnh đứng, trắng, thùy giữa tamgiác; cột cao.

GialaiCổngtum, Đahoai, Krongpha

- Tepals dark violet, midlobe of lip white (*Sarcanthus flagelliformis* Rolfe ex Downie, *Sarcanthus geoffrayi* Guill.).

11.488 - *Cleisostoma inflatum* (Rolfe) Garay. Nhụclan phù.

Phonglan; thân có rễ khisinh máu dài. Lá có phiến dài, hẹp, to 6-12 x 2-4 cm, đầu có 2 thùy không bằng nhau. Chùm-tụ tán dài hơn lá; hoa với phiếnhoa lục có 2 sọc nâu đỏ; môi có móng dài 5 mm, thùy cạnh trắng, thùy giữa vàng chói, đáy đỏ và 2 sọc đỏ; cột rộng.

Đàlạt; IV.

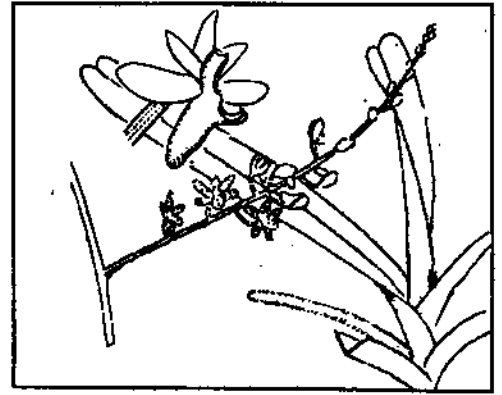
- Tepals green with 2 red brown stripes; lip with midlobe bright yellow (*Sarcanthus inflatus* Rolfe).

11.489 - *Cleisostoma paniculatum* (Ker.-Gawl.) Garay. Mậtkhẩu chùm-tụtán.

Phonglan cao 20 cm; thân to 1 cm, mang rễ to và lá songđỉnh, dài 15 cm, rộng 1,7 cm, chót có 2 thùy không bằng nhau. Chùm kép, dài 30 cm, nhánh dài 15-20 cm; hoa vàng có sọc đỏ; phiếnhoa trònđài, vào 1 cm; môi có móng dài 4-5 mm ngay, 3 thùy đứng.

Sapa, Hàiphòng, T (hình theo Ker-Gawl.).

- Inflorescence 30 cm long; flowers yellow, red striped (*Aerides paniculata* Ker-Gawl., *Cl. chapaense* (Guill.) Garay).

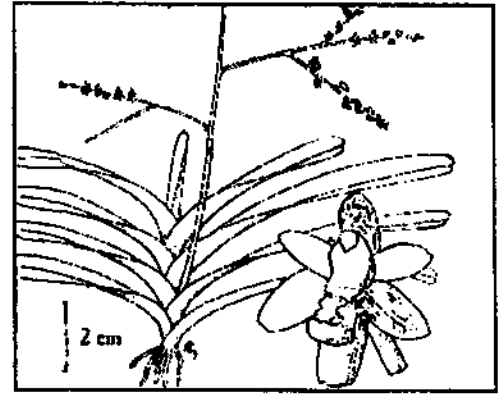

11.490 - *Cleisostoma racemiferum* (Lindl.) Garay. Mậtkhẩu chia-nhánh, Nhụclan tái.

Phonglan; thân dày hơn 1 cm, cao 10-15 cm, rễ to. Lá có phiến dai, dài 20-25 cm, rộng 3,5 -4,5 cm, đầu có 2 thùy không bằng nhau. Chùm-tụtán cao 25 cm; hoa nhỏ; phiến hoa cao 5 mm, đỏ tím, bìa vàng; môi trắng, thùy giữa mập, trên móng hình trụ, trắng, thùy cạnh có mũi. Nang hình dùi.

Nhatrang, Đàlạt; III.

- Tepals 5 mm, purple, yellow on edges, lip white (*Saccolabium racemiferum* Lindl., *Sarcanthus pallidus* Lidl., *S. manlinensis* Guill.).

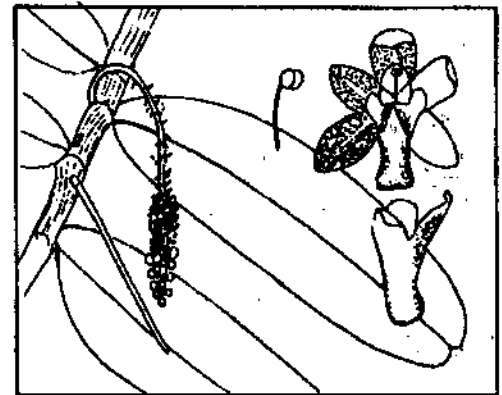

11.491 - *Cleisostoma robusta* Guill. Mậtkhẩu vậmvỏ.

Phonglan có thân to 8 mm, có rễ dài, to. Lá songđỉnh; phiến trònđài, đến 14 x 4 cm, đầu lõm, gân nhiều. Chùm đơn, xoi bẹ lá; hoa nhiều, khít nhau, rộng 1 cm, vàngvàng; môi có túi hình trụ, thùy cạnh đứng, thùy chót có 1 phiến nhỏ hướng vào trong; cột ngắn. Nang 25 x 6 mm, gân như không cộng.

Lụctinh, Cônson.

- Flowers yellowish.

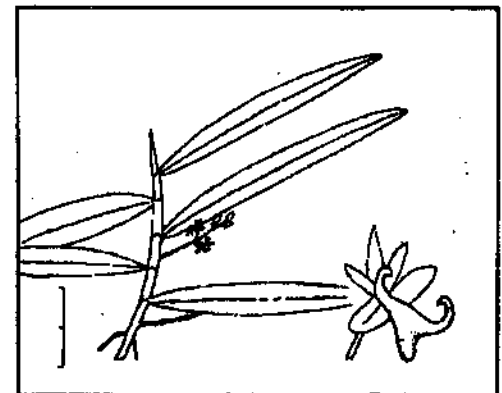

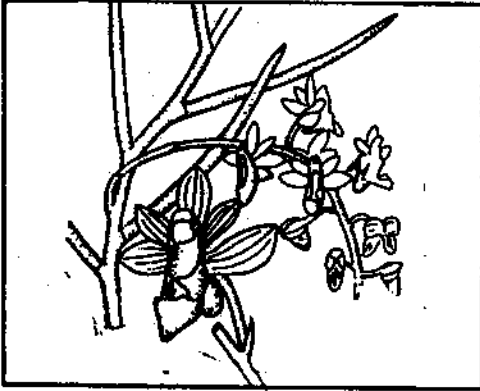
11.492 - *Cleisostoma rostratum* (Lindl.) Garay. Mậtkhẩu mũi.

Phonglan cao 13-30 cm, có rễ to (3 mm), lông tím. Lá 4-5, có phiến to 16-20 x 2 cm, dai, mũi nhọn, cứng, mặt trên có vân tím, mặt dưới tím đen. Chùm xoi bẹ lá, dài 2 cm; cộng và noãnào 3 mm; láchai xoan, 2,5 mm, môi 3 thùy, móng 1,5 mm, có ngắn chia hai.

Sapa, Hàiphòng, Hàsonbình, Bìnhtrịhiên, Phúkhánh.

- Leaves acute; inflorescence 2 cm long (*Sarcanthus rostratus* Lindl., *Sarcanthus laoensis* Guill.).

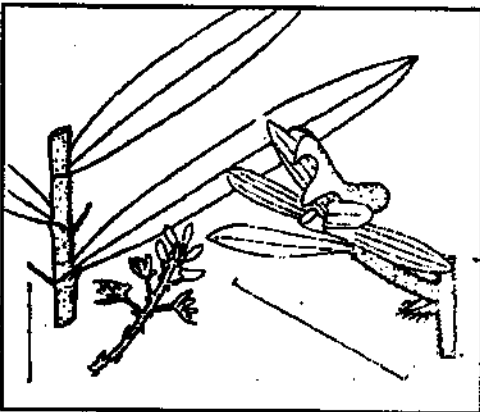

11.493 - *Cleisostoma simondii* (Gagn.) Seidenf.
Mật khẩu Simond.

Phong lan cao 15-25 cm, có thân hình trụ, to 6-8 mm. Lá song đính; phiến hình trụ, dài 6-9 cm, có đốt ở đáy. Chùm ngoài nách, thông; hoa thưa, vàng nghệ, môi đỏ; lá hoa nhỏ; cọng và noãn sào 12-15 mm, lá đài giữa 6-7 mm; môi hình túi sâu 5-7 mm, thùy cạnh đứng, thùy giữa tía, có mũi nhọn.

Caonguyên B (hình theo Seidenfaden).

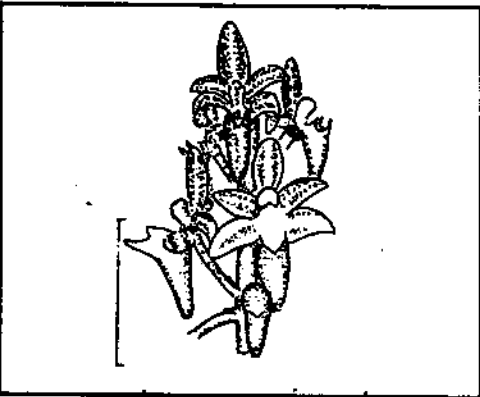
- Limb articulated; pendent raceme; midlobe purple (*Vanda simondii* Gagn., *Vanda teretifolia* Lindl.).

11.494 - *Cleisostoma striatum* (Reichb. f.) Garay.
Mật khẩu sọc. Thân dài đến 30 cm, không nhánh, to 4 mm, dẹp, có bẹ bao. Lá có phiến hẹp, to 25 x 1 cm, chót nhọn, dài, gân 7-9. Chùm xoi bẹ lá, dài 1,5-3 cm; lá hoa có lông dài; cọng và noãn sào có lông mịn; hoa rộng 12 mm, có sọc nâu đỏ; lá đài giữa như cánh hoa cạnh, 3 gân; môi có móng, thùy cạnh đứng, thùy chót tam giác dảnh lên và tặc cùng bằng hai râu.

Vinhphú, Côngtum, Lâmđồng, Địnhquán.

- Inflorescence 1,5-3 cm long; pedicel and ovary pubescent (*Echioglossum striatum* Reichb. f., *C. brevipes* Hook. f., *Sarcanthus krempfii* Guill., *S. pilifer* Guill.).

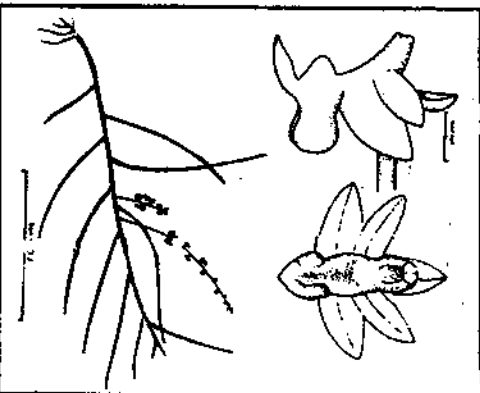

11.495 - *Cleisostoma subulatum* Bl.

Lan nhỏ. Lá song đính, có phiến hẹp dài, chót có đuôi, to 28 x 1 cm. Chùm thông; hoa với phiến lục có sọc tía, môi vàng vàng, móng ừng tía, hình trụ nhọn, thùy đứng như 3 sừng; phấn khối vàng.

Cambodge; III.

- Small plant; racemes; tepals with purple stripes, lip yellowish, spur purplish (*Sarcanthus dealbanus* (Lidl.) Reichb. f.).

11.496 - *Cleisostoma williamsonii* (Reichb. f.) Garay.
Mật khẩu Williamson.

Phong lan có thân thông, dài 20 cm, to 2 mm, có rễ khisinh. Lá hình trụ nhọn, dài 5-10 cm, to 2-4 mm, chót thon song đầu tà. Chùm dài hơn lá 2-4 lần; lá hoa nhỏ; hoa rộng 5 mm, nâu lợt, môi đỏ; phiến 3 gân; môi có thùy cạnh đứng, móng 2-3 mm, như tròn, thùy chót tam giác, đứng; cột ngắn.

B, QuyángnamĐảnđng, Côngtum, Đắclác, Đạlat, Biếnhòa; V (hình theo Seidenfaden).

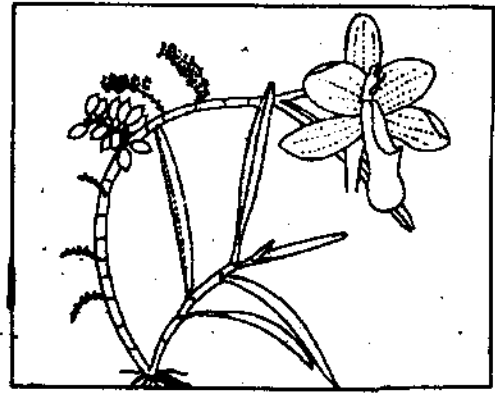
- Pendent stem; leaves 2-4 mm wide; lip with erected lobes (*Sarcanthus williamsonii* Reichb. f., *S. demangei* Guill.).

11.497 - *Cleisocentron klossii* (Ridl.) Garay. Mậttâm.

Phonglan cao đến 20 cm; thân tròn. Lá có phiến hẹp dài, to 8 x 0,7 cm, mập, bẹ dài đến 1 cm. Chùm ngoài nách lá, dài bằng 1/2 lá; hoa hương, cao 5 mm; lá đài giữa xoan; môi có móng to, dài, trắng, thùy cạnh quấn vào trong, thùy giữa xoan ngắn. Nang bầu dục, dài 5 mm.

Langbian, Bảolộc; II (hình theo Seidenfaden).

- Extra-axillary short racemes; flowers pink, spur white (*Saccolabium klossii* Ridl., *Cl. langbianensis* Guill.).

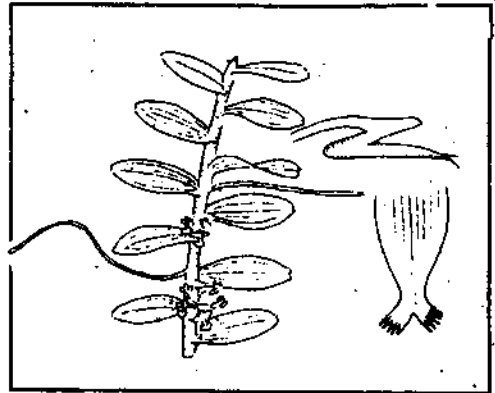

11.498 - *Peletantheria ctenoglossum* Ridl. Bạtlan trâm.

Phonglan có thân dài 20-30 cm, tím, mang rễ khisinh dài. Lá songđỉnh; phiến bầu dục, vào 2,5 x 1,2 cm, đầu có 2 thùy bấtxung, dày, thường hình mánh xối. Pháthoa dài 1-2 cm, xoi bẹ lá; hoa nhỏ, trắng, dài 1cm, kể cả móng; lá đài giữa 4 mm; môi có túi dài 5 mm, chót có 2 thùy nhỏ, rìa như lược.

Rừng thưa: Tamđảo, Phúkhánh, Thuậnhải, N Cẩttiền, Saigon.

- Flowers 1 cm long; midlobe of lip with 2 pectinate lobules (*Sarcanthus lophochilus* Gagn., *Cleisostoma thomatoglossa* Guill.).

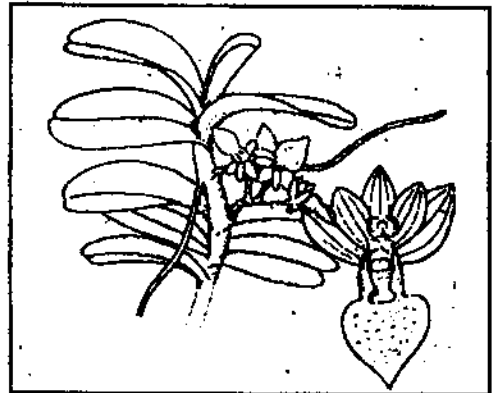

11.499 - *Peletantheria insectifera* (Reichb. f.) Ridl. Bạtlan rười.

Phonglan có thân cứng, cao 6-7 cm, lông dài đến 2 cm; rễ khisinh to. Lá ôm thân; phiến trònđài, đầu có 2 thùy không bằng nhau. Chùm dài 1-2 cm, mang 3-5 hoa; phiếnhoa 3 gân; môi hươnghuởng, móng có ngăn, thùy cạnh nhỏ, thùy chót hình tim.

Quảngninh, Hảiphỏng, Hàsonbình, Hànamninh (hình theo Hooker),

- Inflorescence 2 cm; lip pinkish, sidelobes small (*Sarcanthus insectifera* Reichb.f.).

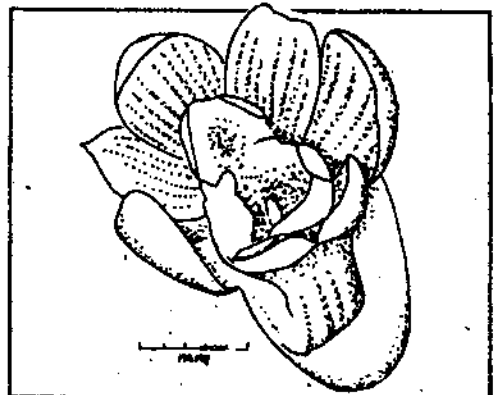

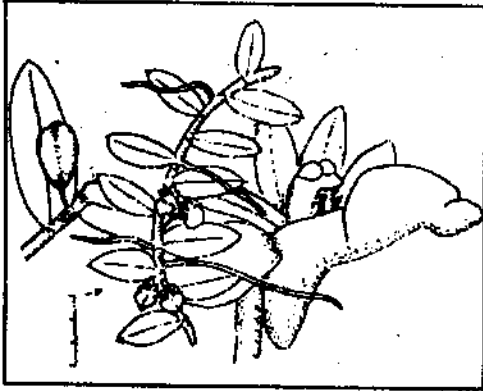
11.500 - *Peletantheria eakroensis* Haager. Bạtlan Khánhhỏa.

Phonglan; thân không nhánh, đứng cao 10 cm; rễ khisinh nhiều. Lá nhiều, phiến mập, trònđài, chót có 2 thùy, đo 3 x 0,8 cm. Pháthoa dài 2 cm, ít hoa (2-3); lá đài bầu dục, cao 6-8 mm; cánhhoa cao 5 mm, vàng nghệ có sọc tím; móng cong về sau, to 6 x 3 mm; cột cao 2,5 mm, đáy có 2 gờm dài 0,7 mm; phánkhối 2, viphấn 2 mm.

Núi Dan, Khánhhỏa, 600 m (hình theo Haager).

- Epiphytic; petals yellow with purple stripes; pollinies 2, smooth.

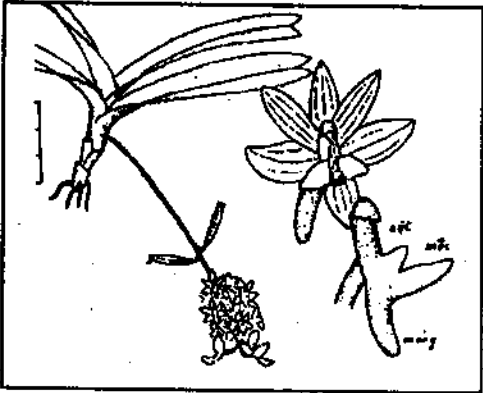

11.502 - *Peletantheria rivesii* (Guill.) Tang & Wang. Batlan Rives. Phonglan cao 20-30 cm, có nhiều rễ khisinh dài; lông dẹt, to 3 mm. Lá có phiến xoan bàu dục, đến 3 x 1 cm, đầu có 2 thùy không bằng nhau; bẹ dài đến 1 cm, có sọc. Chùm ngắn ngoài nách lá; hoa rộng 6 mm; lá đài giữa xoan thon, 6 x 2 mm; cánh hoa hình muỗng, 3 gân; môi có thùy cạnh đứng, thùy giữa cong xuống và có sọc dọc. Nang xoan ngược, cao 12 mm.

Quảng Ninh, Ya-lô-may, N.

- Leaves 3 x 1 cm; inflorescence short; perianth 6 mm long (*Sarcanthus rivesii* Guill., *S. tonkinensis* Guill...).

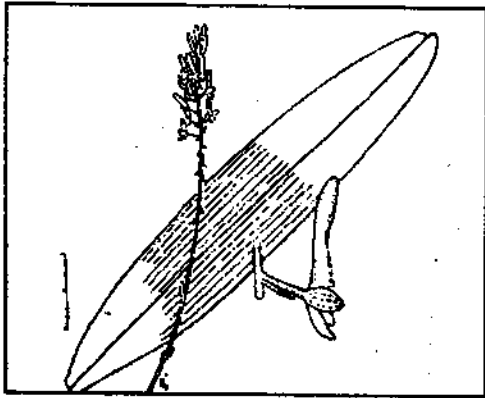

11.503 - *Sarcoglyphis mirabilis* (Reichb. f.) Garay. Nhục máu.

Phonglan có thân ngắn, có rễ ở đáy, to. Lá song đĩnh; phiến hẹp dài, to 5-7 x 1,2 cm, chót có hai thùy tà. Chùm thông, dài 10-13 cm; hoa tương đối nhỏ; lá đài lục nâu; cánh hoa hơi nhỏ hơn lá đài; môi có thùy cạnh xoan thon, thùy chót đầu tà, mỏng ngắn. Nang dài 1,5 cm.

Đà Lạt, Dinh Quán (hình theo Hooker).

- Flowers brownish green (*Sarcanthus mirabilis* Reichb. f., *Cleistoma poilanei* Gagn.).

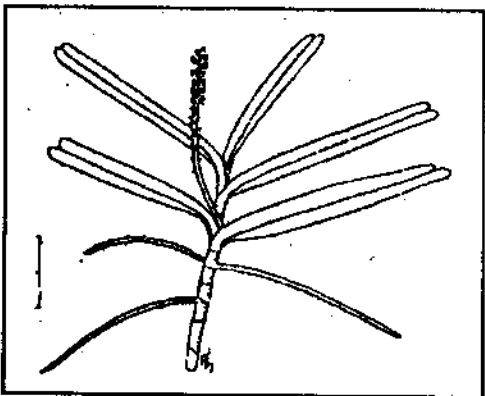

11.504 - *Uncifera dalatensis* (Guill.) Seidenf. & Smit. Móng Đà Lạt.

Phonglan có thân dài 10 cm. Lá cách nhau, to 25 x 3 cm, đầu có 2 thùy không bằng nhau, dày, gân-phụ cách nhau vào 1-1,5 mm. Chùm dài đến 15 cm; hoa vàng vàng; lá hoa lâu rụng, thon, nhọn, dài 5 mm; noãn sào và cọng 7 mm; phiến hoa xoan, cao 5 mm; cánh hoa nhỏ hơn lá đài; môi có móng đứng, dài 12 mm, thùy 3, thùy cạnh dính vào cột; phấn khối 4.

Rừng thưa vùng Đà Lạt.

- Flowers yellowish; spur erected, 12 mm long (*Saccolabium dalatense* Guill.).

11.505 - *Smitinandia helferi* (Hook. f.) Garay.

Phonglan có thân hơi dẹt, to 5-6 mm, có bẹ còn lại; rễ khisinh dài, to 3 mm. Lá song đĩnh; phiến đến 10 x 1,5 cm, chót có 2 thùy tròn, một dài một ngắn. Phấn hoa đứng, dài 5-6 cm; hoa nhiều, nhỏ, vàng; lá đài giữa cao 1,5-2 mm.

Nambộ; III-IV.

- Epiphytic; erected racemes; flowers yellow (*Saccolabium helferi* Hook. f.).

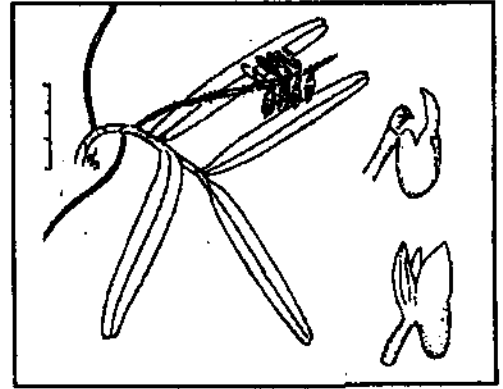
* (Xem chú thích ở trang 101)

11.506 - Smitinandia micrantha (Lindl.) Holt.

Phonglan có thân dài đến 30 cm, cứng, to 4-5 mm, có bẹ bao; lông vào 1 cm, rễ to, dài. Lá songdinh, đến 9 x 1,3 cm, dày, đầu có 2 thùy không bằng nhau, gân 3-4/bên. Chùm dài 8-12 cm, xoi be lá; hoa dày, trắng, nhỏ, rộng 4 mm; lá đài giữa 2,5-3 mm; môi có móng dài 2 mm, thùy cạnh đứng, một cục chai ở miệng, mỏng; cột ngắn; phấn khối 4. Nang bầu dục, đến 13 x 6 mm.

Đà Lạt, vùng Sài Gòn (Thủ Đức).

- Epiphytic; flowers white; sepals 2.5-3 mm long (*Saccolabium micranthum* Lindl., *Uncifera albiflora* Guill., *Cleisostoma tixieri* Guill.).

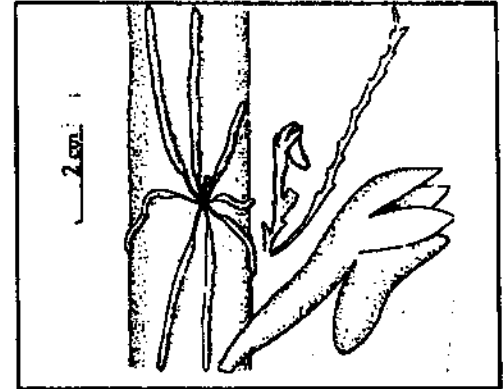

11.507 - Taeniophyllum obtusum Bl. Daidiệp tà.

Phonglan, không thân, không lá; hệ thống rễ to, đẹp, màu lục (diệp lục), dài 5-10 cm, rộng 3-4 mm. Trục phát hoa có nhánh ngắn, dài 2 cm; lá hoa co 2 mm; hoa dài 5 mm, ngậm; đài và vành cao 2 mm, vàng xanh; môi đỏ, to 1,5 x 1 mm; cột cao 0,8 mm, nắp có 2 bột đỏ; phấn khối 2.

Định Quán; III.

- Stemless and aphyllous plant; flowers greenish yellow, lip red (*T. vietnamensis* Guill. & Tix.).

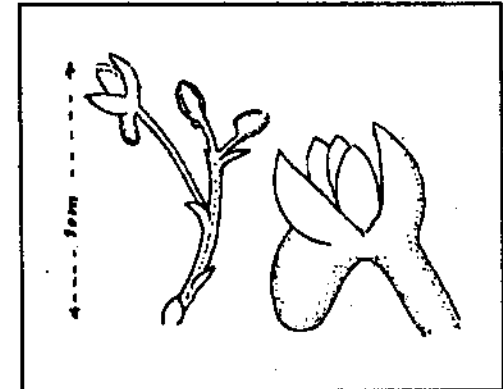

11.508 - Taeniophyllum daroussini Guill. & Tix. Daidiệp Daroussin.

Phong lan, không thân, không lá; rễ màu lục, đẹp, dài đến 5 cm, rộng 3 mm. Phát hoa cao 0,5 cm; hoa 2-3; trục và lá hoa xanh; lá hoa nhỏ; cọng, noãn sào và phiến hoa vàng tái; cánh hoa nhỏ hơn lá đài; môi có gót 3 mm; phấn khối tròn.

Trên thân Caosu, vùng Xuân Lộc.

- Stemless and aphyllous; flowers pale yellow; lip with spur 3 mm long.

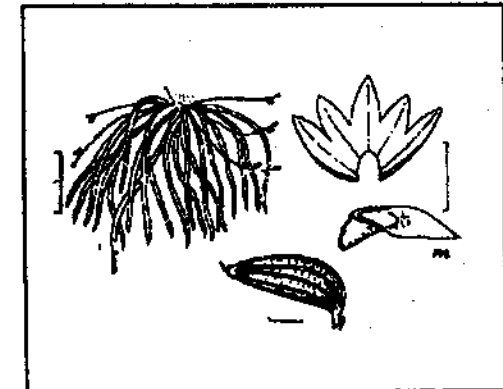

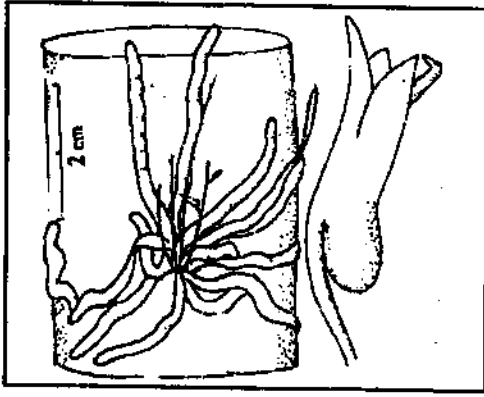
11.509 - Taeniophyllum fasciculatum Aver. Daidiệp bó.

Phonglan có thân như chỉ cao 1-2 mm mà thôi, không lá; rễ nhiều như giấy nịt, thông, cứng, mặt dưới có đốm xoan trắng, dài đến 10 cm, rộng 1-2 mm, Phát hoa 1-3 hoa trắng cao 2-3 mm; phiến hoa bằng nhau; môi có túi cao 0,5 mm. Nang cong cong, dài 4-5 mm.

Gialai Công tum; IV-V, 4-5 (hình theo Averyanov).

- Stem 1-2 mm long; root to 10 cm long; flowers white; capsules 4-5 mm long.

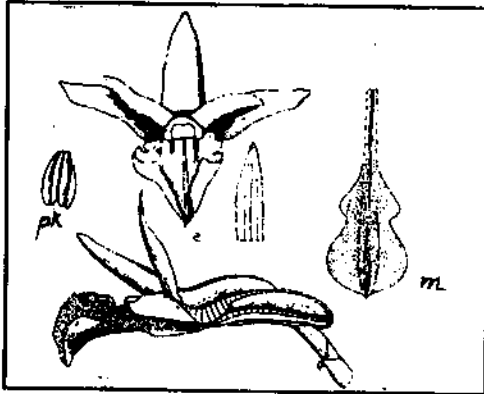

11.510 - *Taeniophyllum minimum* Guill. Daidiệp bé.

Phonglan, không thân, không lá; rễ to, màu lục, đẹp, dài 3 cm, rộng 1 mm. Trục phát hoa đứng, cao 2 cm; lá hoa 1 mm; hoa dài 2-3,5 mm, lúc khô vàng; lá đài và cánh hoa tamgiác; mỗi dài 1-1,2 mm, không lông, có móng ngắn, có thùy; phấn khối hình cầu.

Trên nhánh cây, rừng dày: Đà Lạt.

- Inflorescence 2 cm high; flowers yellow on dry (*T. perpusillum* Guill. & Tix.).

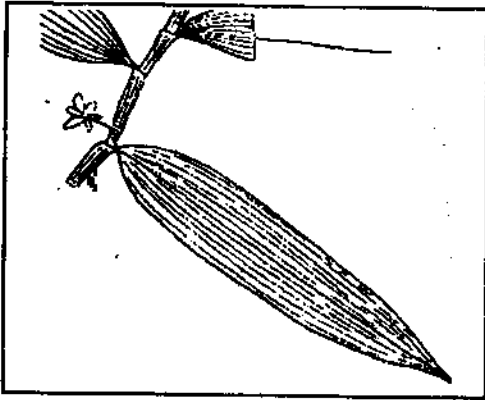

11.511 - *Taeniophyllum pahangense* Carr. Daidiệp Pahang.

Phụ sinh nhỏ, không lá; cành hành bò, ngắn; rễ màu lục, dài, thon đến tròn dài thon, Phát hoa 1-hoa; lá đài và cánh hoa dính nhau ở đáy; lá đài tròn dài nhọn; cánh hoa hơi nhỏ hơn, hơi hình phân hẹp; mỗi 3 tùy hình đơn; phấn khối 4.

Gialai Công tum (hình theo Carr).

- Small epiphyte; inflorescence 1-flowered; sepals and petals connate on their basal edge (*Dendrobium pahangense* Carr).

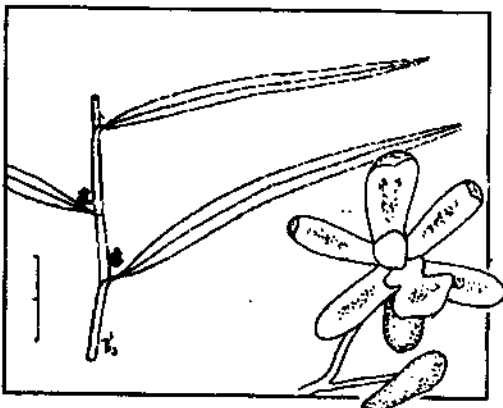

11.512 - *Trichoglottis cirrhifera* T. & Binn. Maothiệt roi.

Phonglan bờ dài; thân hơi chữ-chi, có lông dài 2 cm, to 3-4 mm, được bọc bao tròn. Lá tròn dài, to 9-11 x 2 cm, dài, không lông, gân-phụ cách nhau 1 mm. Phát hoa 1-hoa, ngoài nách lá; hoa vàng tái, có bột to ở phiến hoa; cọng và noãn sào 1 cm; lá đài giữa bầu dục, to 8,5 x 3,5 mm; cánh hoa rộng 2 mm; môi trắng, dài 7 mm, móng ngay, 4 mm; cột cao 6 mm; phấn khối 4.

Vạn tuông; Bình trị thiên ?; IV.

- Flowers pale yellow with white lip.

11.513 - *Trichoglottis lanceolaria* Bl. Maothiệt thon.

Phonglan thông, có rễ khisinh nhiều ở phần đáy, và thân mảnh, dài đến 0,7 m, to 2 mm. Lá có phiến thon hẹp, đến 10 x 0,7 cm, đáy hẹp; bẹ có sọc. Phát hoa ngắn ở ngoài nách lá, xoi be, mang 2-4 hoa vàng có sọc nâu đỏ, cao 5-7 mm; lá đài giữa dài bằng móng; lá đài cạnh dính nhau vào móng; môi có thùy cạnh đứng, thùy chót rộng hơn cao.

Đà Lạt.

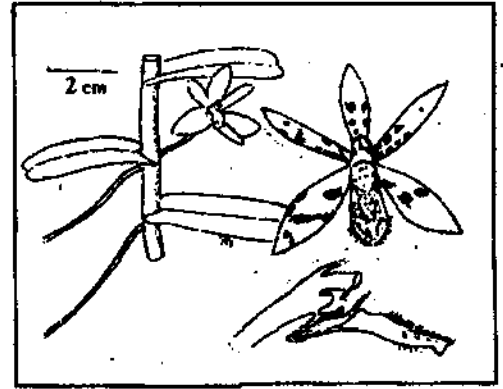
- Pendent stem; leaves grass-like; flowers yellow red brown striped.

11.514 - *Trichoglottis retusa* Bl. Maothiệt tà.

Phonglan có thân dài hơn 1 m, mang rễ khisinh bám dài vào đá/vật. Lá có phiến tròn dài, cứng, đầu có 2 thùy không bằng nhau. Hoa cô độc, đối diện với lá; cọng và noãn sào dài 1 cm; hoa màu vàng cam, lá đài giữa có đốm nâu; môi trắng hơi vàng vàng có đốm nâu lợt, có lông, móng rõ; phấn khối 4.

Rừng ráo: Nhatrang, Phanrang, Lâm đồng, vùng Sài Gòn, Phú quốc; IV-VI.

- Flowers orange, red brown blotched, lip white, light brown blotched.

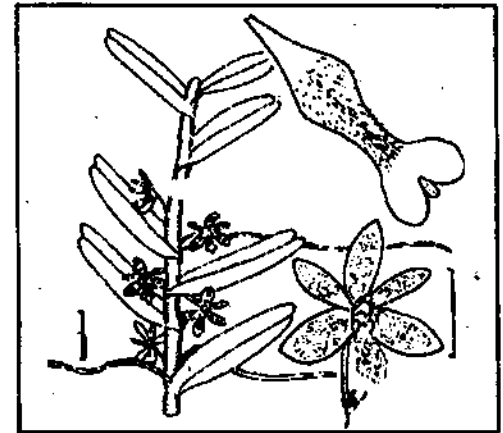

11.515 - *Trichoglottis seidenfadenii* Aver. Maothiệt Seidenfaden.

Phonglan có thân dài hơn 0,8 m; lông dài 2 cm, to 5 mm, có 2 sóng dọc, có bẹ bao có cạnh; rễ khisinh dài. Lá có phiến bầu dục tròn dài, to 5-8 x 2,2 cm, đầu lõm, có 2 thùy không bằng nhau, hay cắt ngang. Hoa cô độc, ngoài nách lá; cọng và noãn sào dài 1 cm; hoa vàng có đốm nâu, không thơm; lá đài giữa cao 10-12 mm; môi trắng, bót đỏ hay tím, có lông nhiều ở phần giữa, đáy có u; cột cao 3 mm, phấn khối 2.

Nhatrang, Hòn Thố châu, Côn đảo; VI-VII (hình theo Averyanov).

- Plant to 80 cm long; flowers yellow, brown blotched; lip white.

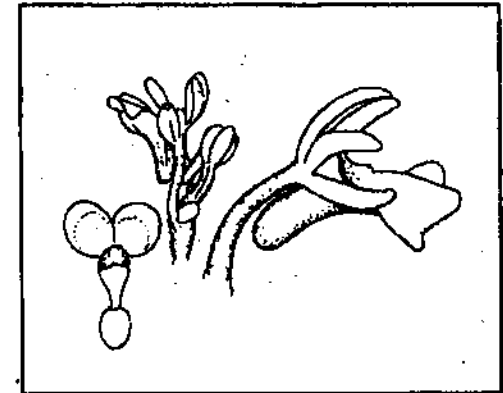

11.516 - *Trichoglottis triflora* (Guill.) Garay & Seidenf. Maothiệt ba-hoa.

Phonglan cao đến 8 cm, thân to 3 mm, có rễ khisinh to. Lá đến 20; phiến dày, hình trụ, có rãnh mặt trên dài, to 1-3 x 0,3 cm, đầu nhọn. Chùm cao 1,5 cm; lá hoa nhỏ; hoa 2-7, lục nâu, móng trắng; lá đài giữa cao 3 mm; môi dài 3 mm, 3 thùy, móng cao 4 mm, có lông ở móng; phấn khối 2. Nang to 8 x 3 mm, có 3 cạnh.

Dilinh (hình theo Seidenfaden).

- Leaves cylindrical; perianth 3 mm long, brown green, spur white (*Saccolabium triflorum* Guill.).

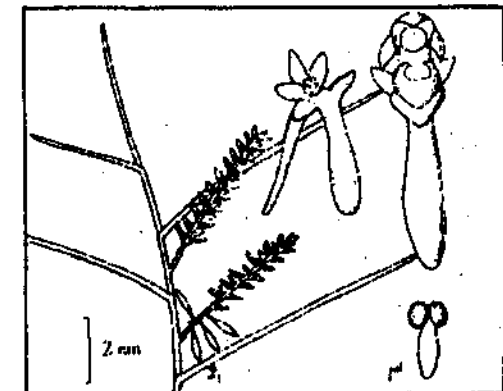

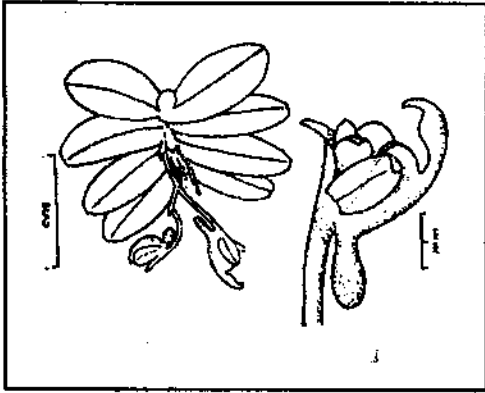
11.517 - *Cleisostomopsis eberhardtii* (Fin.) Seidenf. Nanglan Eberhardt.

Phụ sinh; thân cao 20-30 cm, dày 3-4 mm. Lá có phiến hình trụ, dài 8 cm, rộng 2 mm, chót tà. Chùm dài 2-4 cm, gần ngoài nách lá; cọng và noãn sào dài 5-6 mm; hoa đỏ, môi đậm; phiến hoa xoan; móng dài 6 mm, trắng trắng; phấn khối 4, đỏ bầm. Nang bầu dục.

Trên Thông: Đà Lạt, đỉnh Langbian; III.

- Flowers red, lip dark with spur to 6 mm long (*Saccolabium eberhardtii* Finet).

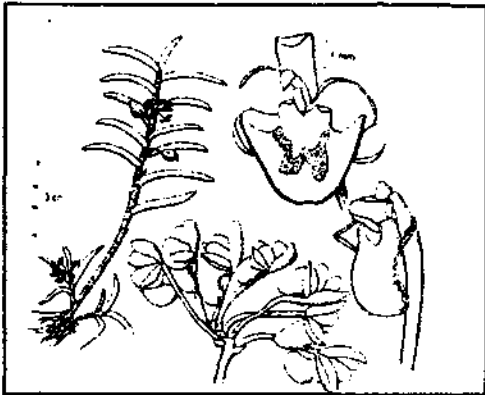

11.518 - *Schoenorchis tixierii* (Guill.) Seidenf.
Nanglan Tixier.

Phonglan nhỏ, có thân dài vào 1 cm mà thôi. Lá songđỉnh; phiến to 10 x 5-9 mm, đầu có 2 thùy không bằng nhau. Chùm 1-2 hoa; hoa nhỏ, dài 4-5 mm; ládài cạnh đầu tà, cắt ngang; cánhhoa như ládài; môi có thùy cạnh thấp, đứng, thùy giữa hẹp, cong lên, móng hình trụ chẻ hơi phũ; cột ngắn; phấnkhối 4.

Đàlat (hình theo Seidenfaden).

- Stem 1 cm long; flowers 4-5 mm long (*Saccolabium tixierii* Guill., *Schoenorchis fragrans* auct.; non(?) Par. & Reichb. f., Seidenf. & Smitin.).

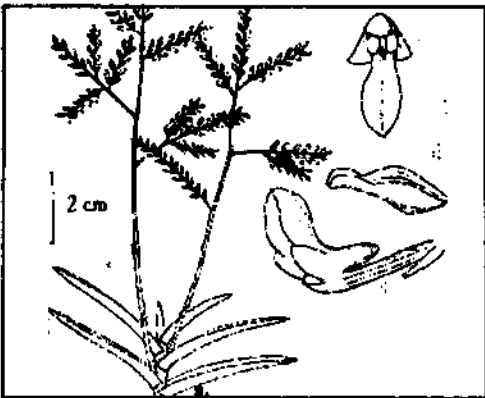

11.519 - *Schoenorchis brevirachis* Seidenf.

Bụi nhỏ, cao 12-15 cm, Lá có phiến hình trụ có rãnh dọc ở bụng, dài 2,5-3,5 cm. Pháthoa dài 1 cm; hoa vào 6-8, đỏ tím; ládài giữa cao 3,5 mm; môi có thùy giữa to, tamgiác; móng hình túi to, cong về sau. Trái tròntròn, cao 6 mm,

Bạchmã (hình theo Seidenfaden).

- Tuft 12-15 cm high; leaves cylindrical; flowers purple red; spur globose; capsule 6 mm large.

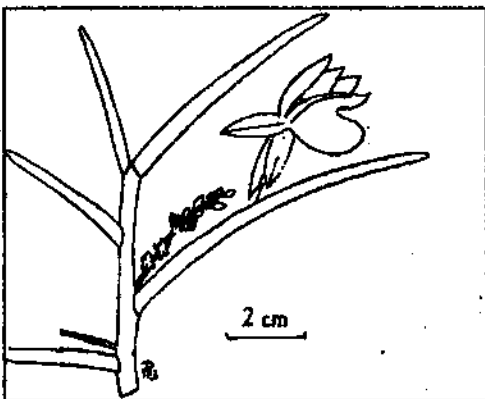

11.520 - *Schoenorchis gemmata* (Lindl.) J.J. Sm.
Nanglan chồi.

Phonglan có thân thông, dài 20-38 cm. Lá songđỉnh hẹp nhọn, dài 6-8 cm, rộng 4-10 mm. có đốt ở đáy. Chùm kép, dài hơn lá; hoa trắng; môi hương hay tím tím, dày, mặt trên có unần; phiếnhoa xoan; cột vàng, phấnkhối 4. Nang ngắn.

Tamđào, Đăclắc, Đàlat; III.

- Flowers white, lip pink or purplish (*Saccolabium gemmatum* Lindl., *Cleisostoma evrardii* Gagn., *C. dichroanthum* Gagn...).

11.521 - *Schoenorchis micrantha* Bl. Nanglan hoanhỏ.

Phonglan thành bụi; thân hình trụ, có nhánh, dài 10-15 cm. Lá có phiến hình trụ dài 3-4 cm, có rãnh bụng, to 2-4 mm. Pháthoa ngang, không nhánh; hoa nhiều, vàng hay hườnghường, thơm; phiếnhoa như nhau, cao 1,5 mm; móng to, dài bằng môi; phấnkhối 4.

Đàlat; III.

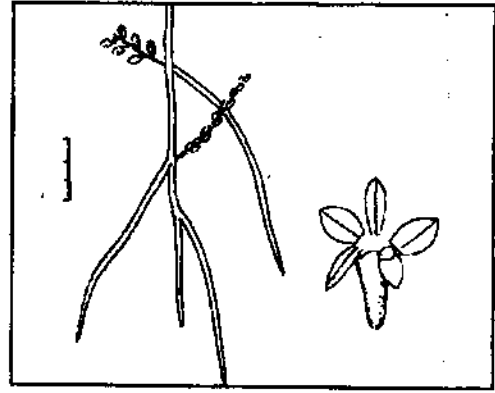
- Flowers fragrant, yellow or pinkish (*Saccolabium perpusillum* Hook. f.).

11.522 - *Schoenorchis rosea* (Wight) Benn. Nanglan hương.

Phonglan có thân *thòng*, hình trụ, không nhánh, xanh, dài, có rễ khisinh to, dài. Lá có phiến hình trụ nhọn, có đốt trên bề. Chùm đối diện với lá, dài 4-5 cm; hoa nhiều nhỏ; môi có móng to, có 3 thùy; phấnkhối 4. Nang xoan, dài 7-8 mm.

Lạcduong(Lâmđồng).

- Inflorescence opposite to leaves; petals narrower than sepals (*Sarcanthus roseus* Wight; *Saccolabium filiforme* Lindl.).

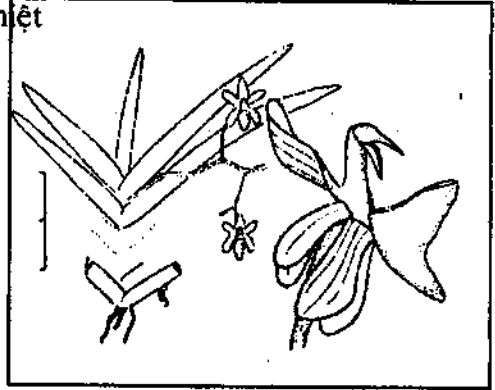

v11.523 - *Stereochilus dalatensis* (Guill.) Garay. Trộithiệt

Đàlạt. Phonglan cao 10-20 cm, có thân ngắn, dài 3-4 cm. Lá *songdính*, có phiến mập, *đẹp như guom* (thiết diện chữ V), dài 5 cm. Chùm có trục chữ chi, dài 10 cm; noãn sào dài, không lông; hoa *trắng*, *môi tia lợt*, *vàng ở hạthiệt*; cột tia đậm; ládài cạnh dính vào cột; cột cao, có 2 tai dài, hướng ra trước, nắp có đuôi dài; phấnkhối 4, viphấn dài.

Langhanh, Đàlạt.

- Flowers white, lip purplish, yellow on hypochile (*Sarcanthus dalatensis* Guill., *Sarc. crassifolius* Rolfe ex Down).

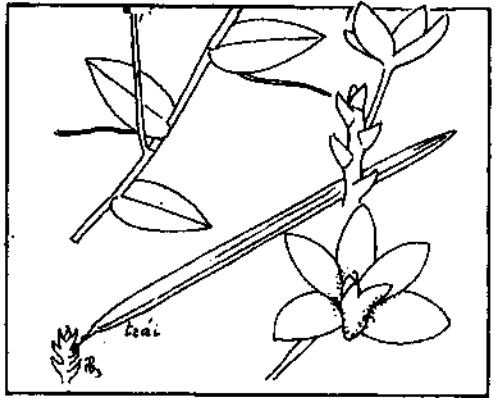

11.524 - *Thrixspermum amplexicaule* (Bl.) Reichb. f. Maotử ôm-thân.

Phonglan có thân bò dài, to 3-4 mm, lông vào 3 cm, vàngvàng, có bột tia; rễ dài, trắng. Lá có phiến bầu dục thon, to 5 x 2,5 cm, đáy hình tim *ôm thân*. Chùm dài 15-25 cm, hoa *màu tím lợt hay trắng*; ládài cao 16 mm; môi ngắn hơn ládài, móng dài 6 mm, thùy cạnh có đốm trắng và tím, thùy chót trắng.

Rừng lầy: GialaiCốngtum, Lâmđồng.

- Leaves amplexicaule; flowers pale violet or white (*Dendrocolla amplexicaule* Bl.).

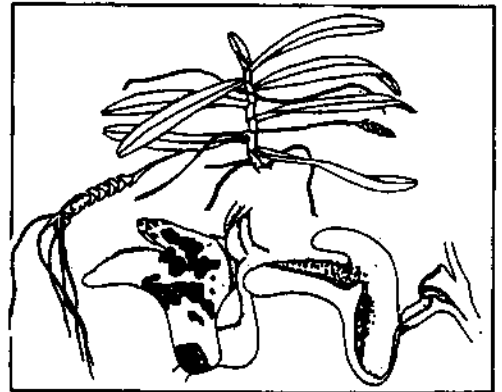

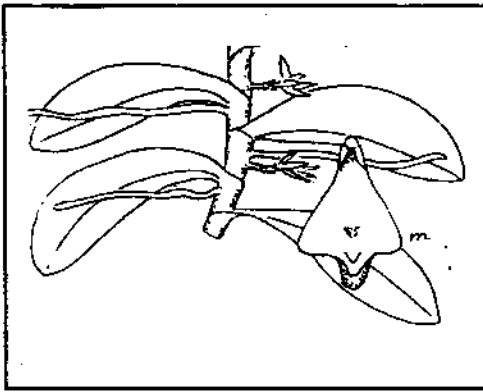
11.525 - *Thrixspermum leucarachne* Ridl.

Phonglan; thân dài 20-30 cm. Lá *songdính*, dài 10-12 cm, rộng 1,6-2 cm, chót có 2 thùy tà. Pháthoa dài 12-18 cm; láhoa đẹp trong 1 phẳng; *hoa trắng có đốm tím*, trên cọng và noãn sào dài 18 mm; ládài và cánhhoa cạnh dài đến 9 cm, trắng; môi trắng, 3 thùy, thùy giữa dài 6 mm, móng 3 mm.

Lâm-hà; I-XII (hình theo N.t.Tịch).

- Epiphytic; flowers white with dark purple spots; sepals and petals to 9 cm long.

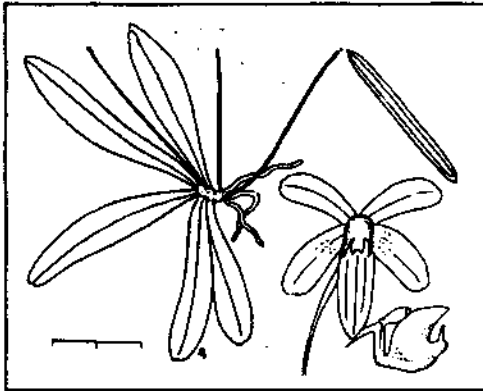

11.526 - Thrixspermum pauciflorum (Hook. f.) Ridl.

Phụ sinh có thân cao 5 cm. Lá song đính, phiến tròn dài tằm, mập, đo 4(7,5) x 1 cm. Pháthoa ngắn, ít hoa; *hoa trắng, môi vàng*; môi có hạt tiết tamgiác, thượngthiệt nhỏ, tằm; phấn khối 2

Rừng vào 1.000 m: VN.

- Epiphyte; stem 5 cm high; leaves fleshy, oblong obtus; flowers white, lip yellow (*Sarcochilus pauciflorus* Hook. f.).

11.527 - Thrixspermum ancoriferum (Guill.) Garay. Maotù móc.

Phonglan có thân ngắn (3 cm). Lá có phiến hẹp, to 30-60 x 5-20 mm, dày, dai, đẹp, gân-phụ không rõ; be rõ. Pháthoa cao 5 cm, từ nách lá; hoa ít, *màu lục vàngvàng*; lấđài giữa đo 7 x 3 mm, cánhhoa ngắn hơn; môi có thùy cánh chồm tới, thùy giữa có 3 răng, có bia đỏ, đầu có lông mật trong; cột dướđỏ, nắp trắng. Nang to 6 x 0,5 cm.

Thông thường ở rừng dày và ven rừng: Đàlạt; V.

- Flowers yellowish green; epichile 3 dentate; column reddish (*Cleisostoma ancoriferum* Guill., *C. aciliata* Tix. & Guill.).

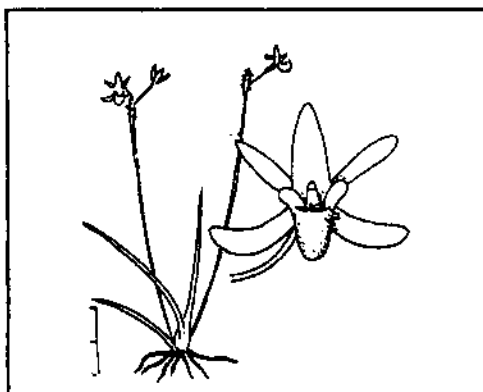
11.528 - Thrixspermum carnosum (Ridl.) Schltr.

Lan nhỏ; thân ngắn, dài không đến 5 cm. Lá có phiến dài 6-8 cm.

Láhoa dài 2 mm; cột ngắn.

Hàsonbình, Hànamninh, GialaiCốngtum.

- Small orchidaceae, stem shorter than 5 cm; leaves 6-8 cm long (*Dendrocolla carnosus* Ridl.).

11.529 - Thrixspermum fleuryi (Gagn.) Tang & Wang.

Phụ sinh; thân rất ngắn, cao 1-2 cm. Lá 4-5, phiến rất hẹp, to 3,5-9 x 0,25 cm, hình máng xối.

Pháthoa cao 8 mm; *hoa vàng tươi hay cam*, môi trắng có đốm cam và vân nâu; lấđài cao 7-9 mm.

Yênbái (trên Ôi), Phúthọ.

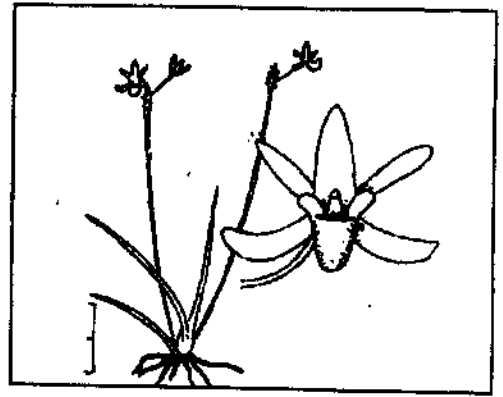
- Small epiphyte; flowers golden yellow, lip white with yellow dots and brownish stripes (*Thylacis fleuryi* Gagn.).

11.530 - *Thrixspermum fleuryi* (Gagn.) Tang & Wang.

Phonglan; thân rất ngắn, cao 1-2 cm. Lá 4-5, phiến rất hẹp, to 3,5-9 x 0,25 cm, hình máng xối. Pháthoa cao 8 mm; *hoa vàng tươi hay cam*, môi trắng có đốm cam và lần nâu; lá đài cao 7-9 mm.

Yên Bái (trên đá), Phú Thọ.

- Small epiphyte; flowers golden yellow, lip white with yellow dots and brownish stripes (*Thylacis fleuryi* Gagn.)

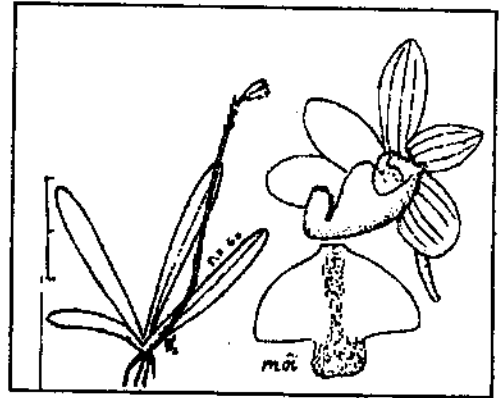

11.531 - *Thrixspermum annamense* (Guill.) Garay. Maotù Trungbộ.

Phonglan. Thân ngắn, cao 1 cm, mang vào 5 lá songđỉnh, thon hẹp, to 4 x 0,8 cm, dày. Chùm dài 5 cm, từ đáy thân, đứng, mang hoa ở 6-8 mm chót, có láhoa nhỏ; cọng và noãnào dài 3 mm; lá đài giữa to 6 x 3 mm; cánhhoa cạnh đo 5 x 2,7 mm; môi dài 5 mm, có 3 thùy, có lông ở giữa và tròn thùy chót nhỏ; cột co 1,5 mm; phấnkhối 2.

Côngtum, phổ biến ở Bảo lộc, Gougah; IV.

- Middle sepal 6 mm, long; lip hairy in the middle and midlobe (*Ascochilus annamensis* Guill.).

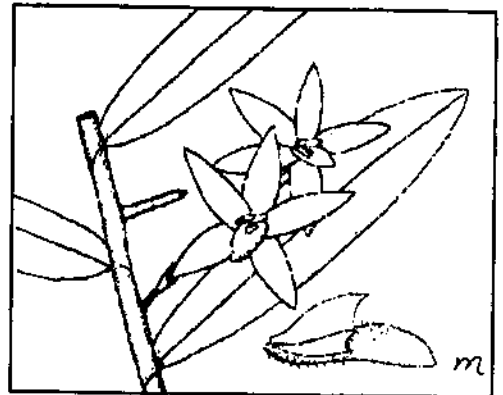

11.532 - *Thrixspermum calceolus* (Lindl.) Reichb. f. Maotù móng.

Phonglan có thân dài, bò hay leo; lông dài 2-3 cm, to 6-7 mm, rế to, xoi bẹ lá. Lá có phiến dày, tròn dài, to 8-12 x 2-3 cm, chót có 2 thùy không bằng nhau. Chùm đốidiên với lá, mang 2-3 hoa, đáy có bẹ bao; *hoa khá to, trắng, thơm*; lá đài giữa hơi rộng hơn cánhhoa, cao 2 mm; môi có 2 thùy cạnh nhỏ, xéo, thùy giữa có lông mịn, thưa, đáy vàngvàng.

Côngtum.

- Long climbing; flowers white, fragrant (*Sarcochilus calceolus* Lindl.).

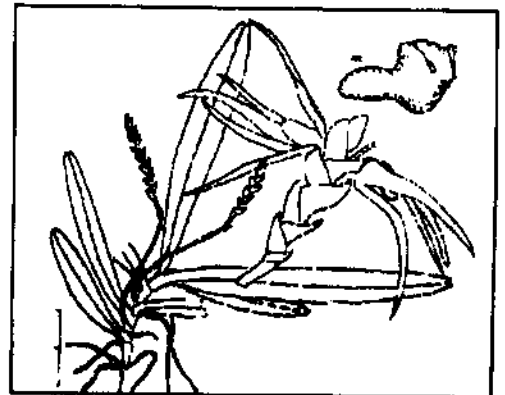

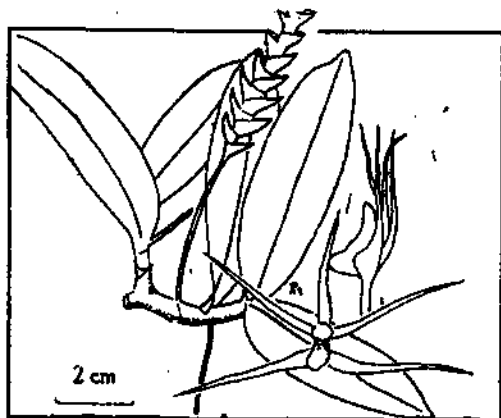
11.533 - *Thrixspermum centipeda* Lour.. Maotù rít.

Phonglan có thân dài 4-7 cm, rộng 5 mm, có rế khisinh to. Lá có phiến hẹp, to 10 x 1,7 cm, dài, chót có 2 thùy không bằng nhau, đáy có đốt trên bẹ. Pháthoa ngắn hơn lá, phần thụ có *láhoa songđỉnh kếtlọp*, cao 2-3 mm; lá đài và cánhhoa hẹp, dài đến 2-3 cm, *vàng*; môi ngắn (5 mm) mập.

B đến Bìnhtrịthiên (hình theo Seidenfaden).

- Flowers yellow, to 2 cm long.

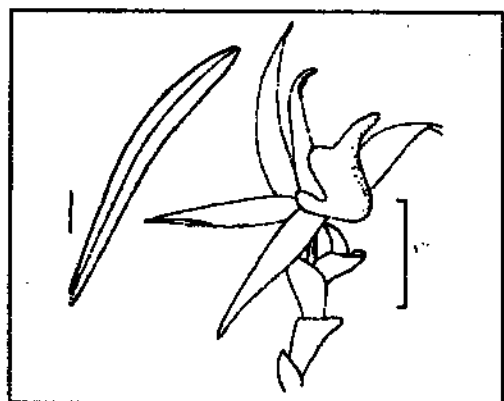

11.534 - *Thrixspermum archnites* (Bl.) Reichb. f.
Maotù nhện.

Phonglan có thân dài 15-30 cm. Lá có phiến bầu dục tròn dài, đầu ít bất xứng. Pháthoá từ nách lá, láhoá song đĩnh, không rụng; *hoa thơm, màu cam, môi trắng có đốm đỏ*, mau rụng; phiếnhoá hẹp dài (như chân nhện); môi có móng, 3 thùy; phảánkhối 4. Nang to 5-10 x 0,7 cm,

Rừng luôn luôn xanh: Biênhòa, Bảolộc, Đalat.

- Flowers orange red; lip white, red & dotted (*Dendrocolla archnites* Bl.).

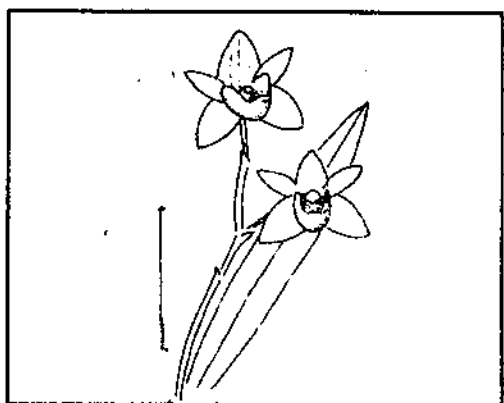

11.534b - *Thrixspermum fragrans* Ridl. Maotù thơm.

Phonglan có thân dài. Lá song đĩnh; phiến thon hẹp dài đến 12 cm, rộng 1,5 cm, chót có 2 răng nhỏ. Pháthoá ngắn, phần thụ có láhoá song đĩnh kếtlốp; *hoa rộng 2,5 cm*; phiếnhoá thon hẹp; môi có túi, 2 thùy cạnh tròn, đứng, thùy chót thon.

Dran (hình theo Seidenfaden).

- Flowers 2.5 cm wide; lip with sidelobes orbicular.

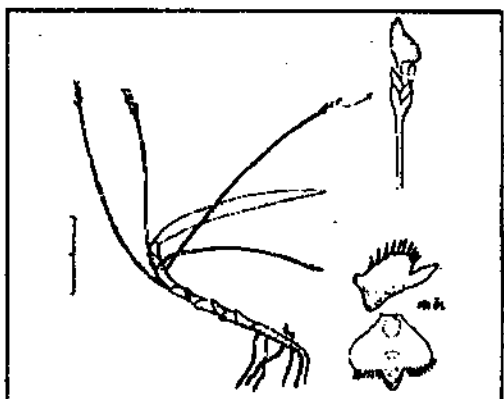

11.535 - *Thrixspermum formosanum* (Hay.) Schltr.

Phonglan có thân ngắn, cao 1 cm. Lá có phiến hẹp, đo 3-6 x 0,5 cm, dày, mập. Chùm đứng từ nách lá, cao 5 cm; *hoa trắng hay ửng vàng*, rộng 1 cm; láđài giữa cao 8-9 mm, cánhhoá cao 6 mm; *môi trắng*.

Rừng cao độ 500-1.500 m: Tamđảo, GialaiCổngtum.

- Stem 1 cm high; leaves narrow, fleshy; flowers 1 cm across, white or yellow tint (*Sarcochilus formosana* Hay., *Dendrocolla pricei* Rolfe)

11.536 - *Thrixspermum hystrix* (Bl.) Reichb. f.
Maotù nhiễm.

Phonglan *bò cày* trên rễ *khísinh*; thân dài 6 cm, được bẹ còn lại bao. Lá đẹp, dày, nhọn, to 4,5 x 0,3 cm. Pháthoá ở nơi lá rụng, dài 6-8 cm, hoa ở cm chót, *thơm, vàngvàng, mỏng hương*; láhoá song đĩnh nhỏ, kếtlốp; cọng và noãn sào 2 mm; phiếnhoá 4 mm; láđài tròn dài; cánhhoá hẹp hơn láđài; môi hình doi, thùy cạnh đứng có ria lông nhọn (dạng con nhiễm).

Đalat.

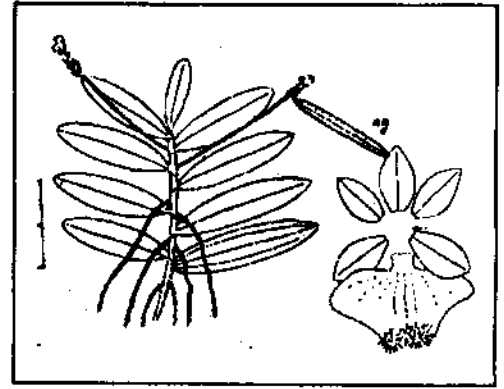
- Flowers fragrant, yellowish, spur pink (*Dendrocolla hystrix* Bl., *Cleisostoma fratrum* Guill.).

11.537 - *Thrixspermum merguense* (Hook. f.) O. Ktze. Maotù Merguens.

Phonglan cao 3-8 cm, có rễ khisinh càkhêu. Lá có phiến bầu dục hẹp, đến 4 x 1 cm, dai, không lông, chót tà tròn. Pháthhoa ngoài nách lá, dài hơn lá; phần thụ ngắn, có láhoa songđỉnh kếtlợp; hoa có cọng và noãn sào dài 4 mm; láđài dài 4-5 mm; môi hình dơi, có thùy chót có lông dầu phủ. Nang dài 2,3 cm, rộng 3 mm.

Bàolộc.

- Perianth 4-5 mm long, lip hairy on apical edge (*Sarcochilus merguense* Hook. f.).

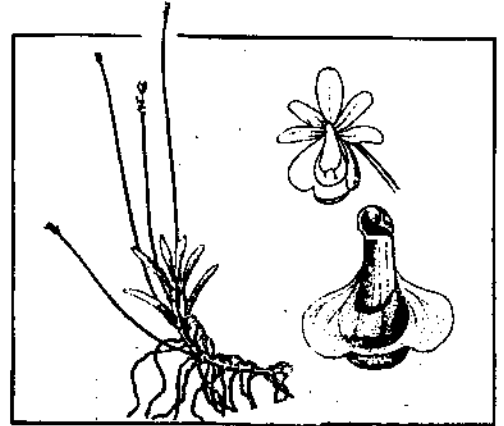

11.538 - *Thrixspermum poilanei* (Gagn.) Tang & Wang.

Phụsinh; thân bò dài 3-9 cm, lông nhiều, ngắn. Lá songđỉnh, có phiến mập, dài 1,5-3 cm. Pháthhoa đốidiện với lá, cao 6-10 cm; hoa trắng nhỏ, rất thơm; láđài giữa cao 5 mm; cánhhoa trònđài, cao 5-7 mm; môi dài 5-7 mm, xoan rộng ngược, có 3 thùy cạn, lõm ở giữa như gót; cột ngắn.

Laobao (hình theo Gagnepain).

- Leaves distichous; inflorescence oppositifoliate; flowers white (*Thylacis poilanei* Gagn.).

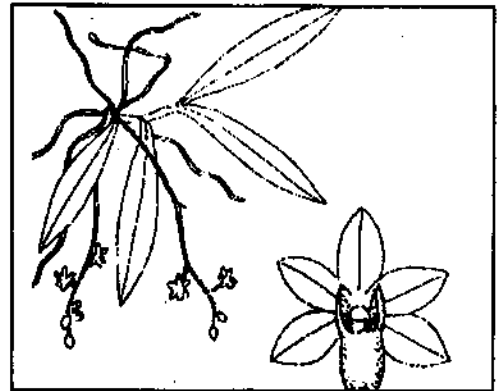

11.539 - *Thrixspermum pricei* (Rolfe) Schltr.

Thân cao 2 cm. Lá songđỉnh, phiến to 4-6 x 0,5-1,6 cm, chót nhọn có khi có 2 thùy. Pháthhoa từ nách lá, thông dài 5-8 cm; hoa trắngtrắng hay vàng lợt, có khi có đốm tia; láđài giữa 7 mm; cánhhoa hẹp, to 6 x mm, môi có móng hình túi, thùy cạnh đứng, hình phẳng, thùy giữa tamgiác thấp.

Vinhphú, 1.000-1.500 m.

- Epiphytic; stem 2 cm long; flowers whitish or yellowish; lip with saccate spur.

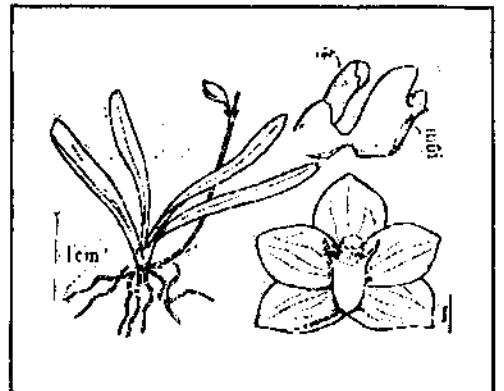

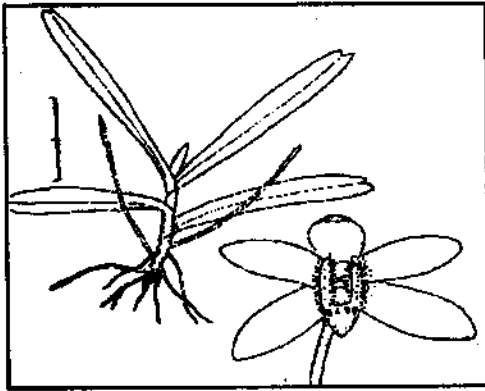
11.540 - *Thrixspermum pusillum* (Guill.) Garay. Maotù nhỏ.

Phonglan nhỏ; thân ngắn. Lá có phiến hẹp dài, dài 2-4 cm, rộng 5-7 mm, đầu có 2 thùy không bằng nhau. Pháthhoa từ đáy thân, ít hoa; hoa nhỏ; phiếnhoa giống nhau, xoan, dài 4-5 mm; môi 3 thùy, đáy hẹp thành cọng; phấnkhối 2. Nang.

Phổbiến ở Bàolộc.

- Small epiphytic; perianth 4-5 mm long (*Ascochilus pusillus* Guill.).

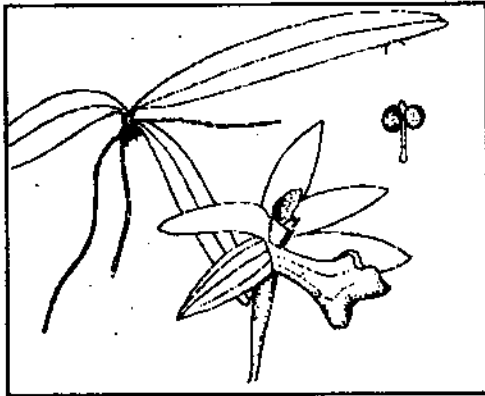

11.541 - *Thrixspermum trichoglottis* (Hook. f.) O. Ktze. Maotù luồi-có-lông.

Phonglan nhỏ, có thân cao 4-6 cm; rễ khisinh nhiều, chia nhánh. Lá có phiến hẹp dài, dài 4-7 cm, rộng đến 1 cm, đầu tròn, có 2 thùy không bằng nhau. Pháthhoa ở ngọn, nơi lá đã rụng, dài cỡ lá; *hoa rộng vào 1 cm, trắng, môi có đốm cam và nâu, có thùy cạnh đứng và có lông đầu phù đặc sắc, thùy giữa bán nguyệt.*

Đàlạt.

- Flowers white, lip orange-red and brown dotted (*Sarcochilus trichoglottis* Hook. f., *Cleisostoma fratum* Guill.).

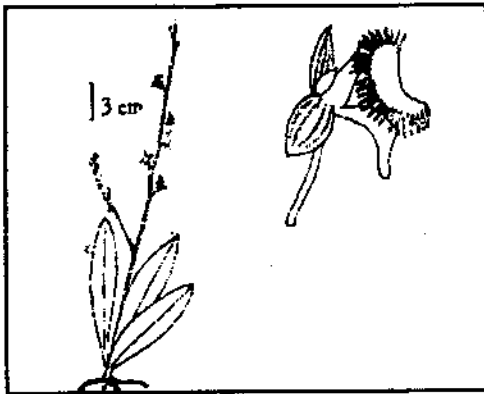

11.542 - *Thrixspermum* sp. Maotù Nam-Cáttiên.

Phonglan có thân ngắn, dài 1-1,5 cm; rễ khisinh dài. Lá 2-3, mỏng, không lông, tròn dài hẹp, dài 6-9 cm, rộng 8-13 mm, gân dọc 5, đầu lóm, bất xứng. Pháthhoa nhỏ, ngắn, dài 1 cm; *hoa màu ngà, nhỏ; cánhhoa như ládài; môi có thùy cạnh nhỏ, gót cạn; phấnkhối cao 1 mm.*

Nam-Cáttiên (Tịch 5/1984).

- Leaves membranous; flowers cream.

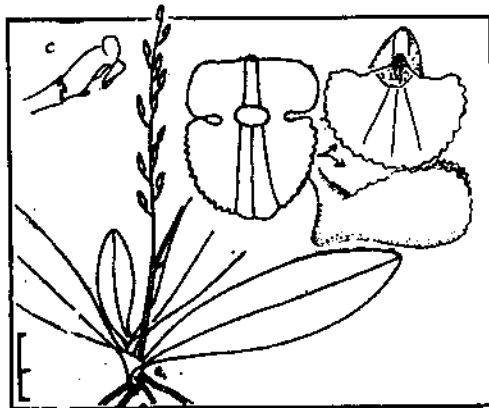

11.543 - *Ornithochilus difformis* (Lindl.) Schltr. Diếuthiệt.

Phonglan; thân rất ngắn, mang 2-4 lá đẹp, dài 4-18 cm, nhọn 2 đầu. Chùm đơn hay kép, thông dài 20-40 cm; *hoa vàng có sọc đỏ, rộng vào 1 cm; môi đỏ bầm, thùy giữa bìa rìa, dài; cọng và noãn sào vàng; móng ngắn.* Nang hình thoi, dài 2,5 cm,

Vinhphủ, Hànamninh, Nhatrang, Côngtum, Báolộc, Bàrija; VII.

- Flowers yellow red striped, lip dark red, lacinated on edge (*Aerides difformis* Wall. ex Lindl., *Ornithochilus fuscus* Wall. ex Lindl.).

11.544 - *Ornithochilus delavayi* Fin.

Phonglan có thân ngắn, dài 1 cm. Lá có phiến dài, bầu dục thon, dài đến 11 cm, đu tà. Chùm đơn hay kép ở ngọn; *hoa rộng 2 cm; phiếnhoa xoan; môi có thùy giữa bìa có răng, có một cục chai ở đáy, móng hình túi.*

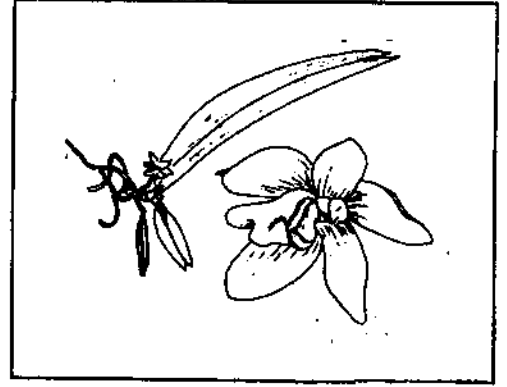
Nhatrang.

- Flowers 2 cm wide; epichile dentate, a callus at base (*Vanda doritoides* Gagn.).

11.545 - *Trachoma rhopalorrhachis* (Reichb. f.) Garay.

Phusinh; thân ngắn. Lá có phiến hơi cong, to 10-11 x 1,7 cm, chót có 2 thùy không bằng nhau, lục đậm mặt trên. Pháthoa từ nách lá, dài 1-2 cm; hoa trắng với vài đốm tím, rộng không đến 1 cm; lá đài sau 8 x 2 mm, lá đài cánh có mũi gai ở lưng; cánh hoa 7 x 2 mm; môi có túi sâu 4 mm, dài 5 mm, phía trước dày ra, 2 bên cao lên và có màu vàng cam.

Trên cây vùng ngập nước ở Nam Cát Tiên (hình theo N.-t.-Tịch).

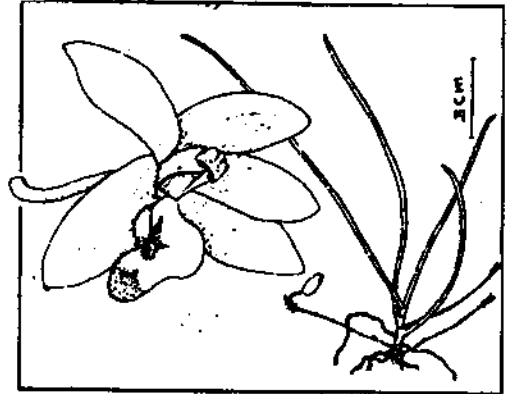
- Flowers white with purple blotches (*Dendrocolla rhopalorrhachis* Reichb. f., *Dendrocolla brachyglottis* (Hook. f.) Ridl., *Sarcochilus rhopalorrhachis* (Reichb. f.) Reichb. f., *Saccolabium puanum* Schltr..).

11.546 - *Cordiglottis filiformis* (Hook. f.) Garay

(*Sarcochilus filiformis* Hook. f., *Dendrocolla filiformis* (Hook. f.) Ridl.).
Phonglan; thân cao 3-5 cm. Lá hình trụ tròn, dài 12-14 cm, to 2 mm. Pháthoa dài 4-4,5 cm, màu nâu tím, phũ ra ở chót với lá hoa lục lục; hoa nhỏ, màu tằm, trắng trắng ửng hồng với môi vàng tươi; phiến-hoa dài vào 1 cm; môi 3 thùy, thùy giữa dày lên ở phía trước rộng 1,5 mm, dày lông nhung màu vàng, phía sau có một khối lông gai vàng lợt, hai bên màu cam đậm; cọng và noãn sào dài 1 cm, trắng ửng hồng.

Dáclắc; XII.

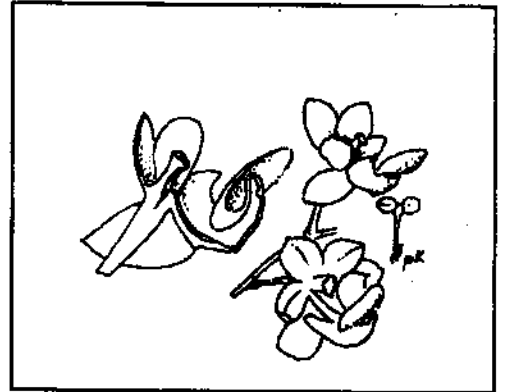
- Flowers small, white pinkish, lip yellow.

11.547 - *Aerides crassifolia* Par. & Burbidge.

Phonglan có thân ngắn. Lá có phiến dài 18 cm, rộng 4-5 cm, dày mập, hơi dai. Hoa to, màu tím đẹp, lâu tàn; môi có thùy giữa rộng và dài hơn thùy cạnh, móng đánh lên.

Rừng vùng núi cao: Buônmethuôt (hình của Nguyễn thiện Tịch, 1987)

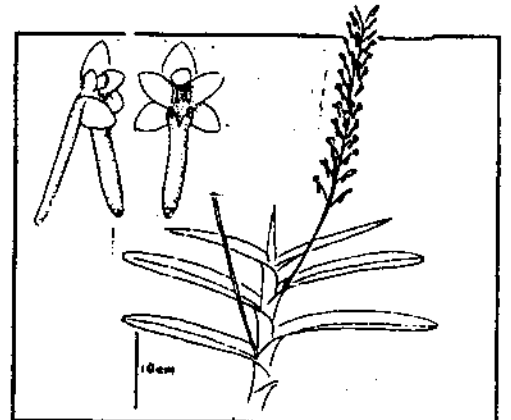
- Flowers violet; spur conspicuous, lip movable; operculum beaked.

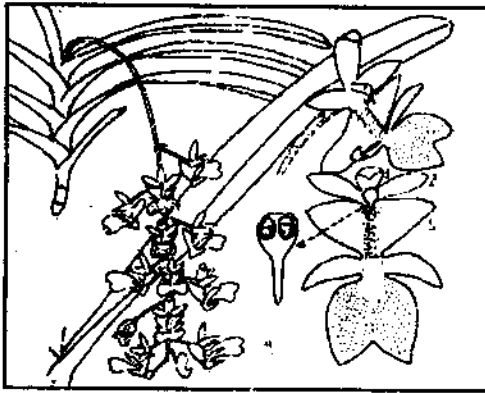
11.548 - *Aerides rubescens* (Rolfe) Schltr.

Lan cao 25 cm, Lá có phiến dài, to 12-45 x 2,5-3,2 cm, dai, chót có 2 thùy không bằng nhau. Chùm đứng cao; lá hoa xoan; hoa nhỏ nhiều, hương; lá đài dài hơn cánh hoa; môi dính vào cột, móng ngay, hình trụ đều; cột ngắn.

Langbian, Da-phrem.

- Erected hamp; flowers pink; spur cylindrical (*Saccolabium rubescens* Rolfe).

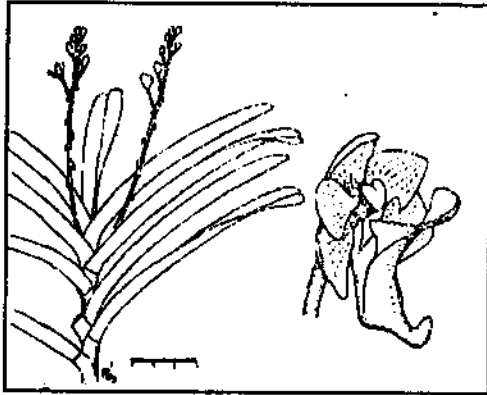

11.549 - *Aerides falcata* Lindl. Giánghuông, Giánghuôn.

Phonglan, thân dài, cao đến 15 cm. Lá mỏng, hẹp dài, dài 25-35 x 2,5-4 cm, đầu bất xứng. Pháthoa dài bằng lá, thông, mang hoa rộng vào 2,5-4 cm; cánhhoa trắng với một đốm tía ở đầu; môi có 2 thùy cạnh tím, hình lưỡi liềm, thùy giữa tía, to, chẻ hai, bìa rìa mịn, móng dài 1 cm. Nang dài 4 cm, 2n = 38.

QuảngnamĐà Nẵng, Côngtum, Đắclác, Đàlạt, Báolộc, Làngà, Sài Gòn, Kiên Giang.

- Flowers white with purple tip on tepals, midlobe purple at top.

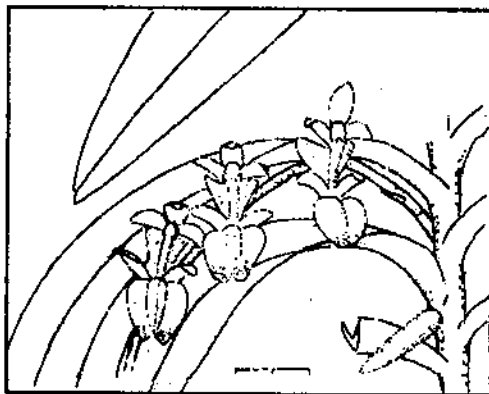

11.550 - *Aerides flabellata* Rolfe ex Downie. Giánghuôn quạt.

Phonglan có thân to đến 1 cm, mang lá songđỉnh gần như cây quạt. Phiến to 13-16 x 2,2 cm, đầu có 2 thùy không bằng nhau, dày, dai, có đốt trên bề. Chùm đứng dài 20 cm; láhoa xoan cao 4 mm; cọng và noãn sào dài 15 mm; phiếnhoa dài 1 cm, lục tươi, môi có đốm, thùy giữa nhọn, móng cong ra trước, vàng.

B ? (hình theo Seidenfaden) và Smitinand).

Flowers light green, spur yellow.

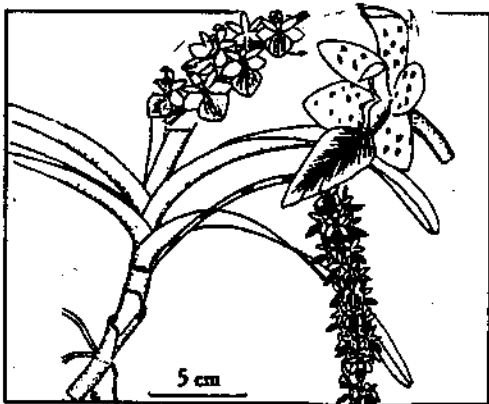

11.551 - *Aerides houlettiana* Reichb. f. Hoa-mi.

Phonglan có thân to, mang lá khít nhau. Lá có phiến mỏng, hẹp dài, to đến 10 x 2 cm, đầu có 2 thùy nhọn, không bằng nhau, đáy có đốt trên bề. Pháthoa dài thông; hoa vàng, cam hay nâu nâu có đốm hay sọc đỏ; môi có thùy giữa đỏ, rộng hơn thùy cạnh, bìa đứng, rìa, móng hình lưỡi câu.

Đàlạt, Tâyninh.

- Flowers yellow, orange red or brownish, with red spots (*A. falcata* var. *houlettiana* (Reichb.f.) Veitch.).

11.552 - *Aerides rosea* Lodd. ex Lindl. & Paxt. Giánghuôn nhiều-hoa.

Phonglan; thân to vào 1 cm, cao đến 25 cm. Lá có phiến dày, lục tươi, có đốm nâu, dài 20-30 cm, rộng 1,5 cm, đầu có 2 thùy. Chùm thông, dày; hoa thơm, rộng 2 cm; phiếnhoa đốm có đốm đỏ; môi có thùy giữa tamgiác, tím tím, thùy cạnh nhỏ, móng ngay; cột có 2 cánh. Nang xoan, dài 2 cm.

B, Sôngbé; V-VII.

- Flowers pink, red dotted; midlobe triangular acute.

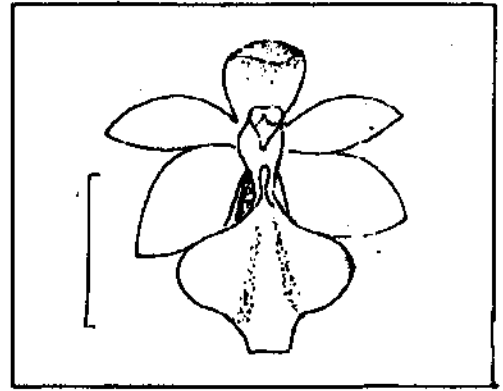
11.553 - *Aerides multiflora* Roxb.

Phonglan thường Tr.

Theo chia-khóa phânloại của Seidenfaden (1992: 426) thì ở *A. multiflora*, thùy giữa của môi hình tim, chót lõm, của *A. rosea* thì hình tamgiác và nhọn, song Seidenfaden lại kể loài số 5237 của Phạmhoàng 1992.

B, Bùđăng, Sài Gòn, Bìnhduong.

- Midlobe heard-shaped, tip emarginate-truncate.

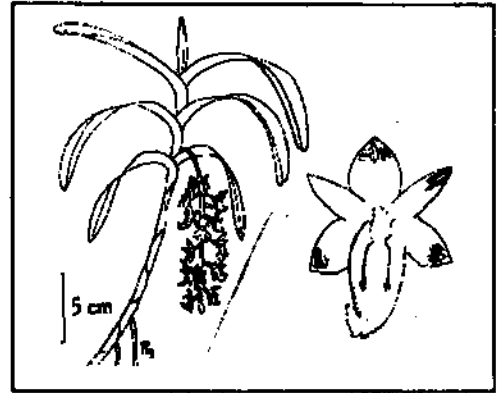

11.554 - *Aerides odorata* Lour.. Lan quế.

Phonglan cao đến 1 m; thân to 1 cm. Lá có phiến dày, lúc tươi có đốm tím, dài 20-30 cm, rộng 2,5-4 cm, đầu có 2 thùy không bằng nhau. Chùm thông, dày, dài 20-40 cm; hoa thơm, rộng 2-3 cm; phiếnhoa trắng có bột hương, dài 10-12 mm; môi có thùy giữa huýt lên, hẹp và che cột thùy cạnh trắng có bột hương, có răng, móng 10-12mm. Nang xoanm dài 2,5-3 cm. $2n = 38$.

Rừng hồ, đến 1.000 m: Tamđảo, Chợbò, Huế, Hảivân, Côngtum, Lâmđồng, Trian; VII.

- Flowers fragrant, white with pink blotches (*A. odorata* var. *immaculata* Guill.).

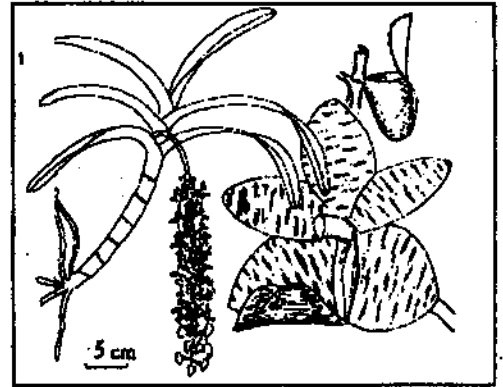

11.555 - *Rhynchostylis retusa* (L.) Bl.. Duôi-cáo.

Phonglan; thân cao 15-20 cm; rễ khishinh dài. Lá có phiến dày, dài 20-40 cm, rộng 2-5cm, đầu đốixung hay có hai thùy không bằng nhau. Chùm thông, thường 2-3 một loạt, dài 20-40 cm; hoa rộng 2-2,5 cm, trắng có bột tím; môi có chót bằng hay lõm, tím, móng dài 5 mm; cột trắng có bột tím. Nang hình dùi, dài 3-4 cm.

Rừng đến 1.000 m: BTN; XI-II. Mùi của hoa hôi (hình hoa theo King & Pantling).

- Flowers white, purple blotched; column white (*Epidendrum retusum* L.).

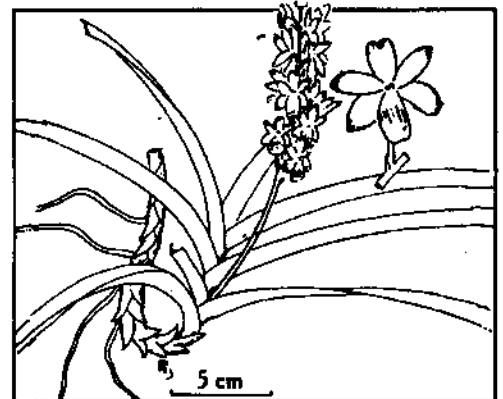

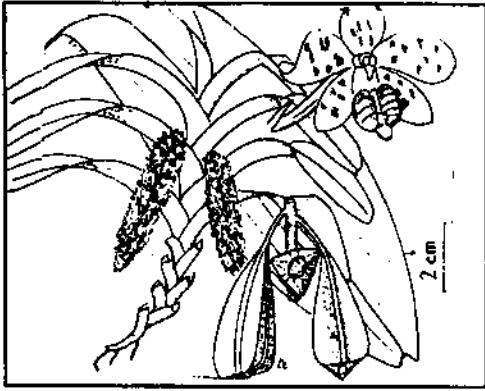
11.556 - *Rhynchostylis coelestis* Reichb. f.. Cờ-lao.

Phonglan có thân dài 10-30 cm. Lá có phiến dày, xanh đậm, dài 15 cm, đầu cắt ngang không đều. Chùm đứng; láhoa 5 mm, nâu; hoa rộng 2 cm; cọng và noãnào 2,5 cm; phiếnhoa trắng chót lam; môi xoan trònđai, lam trừ đáy, móng cong; cột lam đậm; phấnkhối 2.

Phanthiết, Đàlạt, N (hình của Trương-Đấu).

- Tepals white, blue at apex (*Vanda pseudocoeruleascens* Guill.).

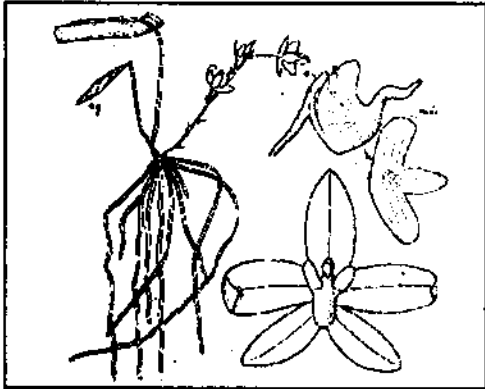

11.557 - *Rhynchosstylis gigantea* (Lindl.) Ridl. Ngocdiêm, Lan luôi-bò.

Phonglan; thân cao 10-20 cm. Lá song đĩnh, dày như da, rộng 4-7 cm, đầu có hai thùy nhỏ. Pháthoa 1-2, thông, dài 20 cm; hoa thơm; phiếnhoa trắng có đốm tía; môi có sọc tía, đầu có 3 thùy nhỏ, móng dài 8 mm, trắng. Nang to 4 x 1,3 cm, có 6 cánh.

Rừng bình nguyên: Dại lãnh, Biênhòa, Sài Gòn; XII-II.

- Flowers fragrant, white purple dotted; spur 8 mm (*Saccolabium giganteum* Lindl., *S. albolineatum* Teijsm. & Binn.).

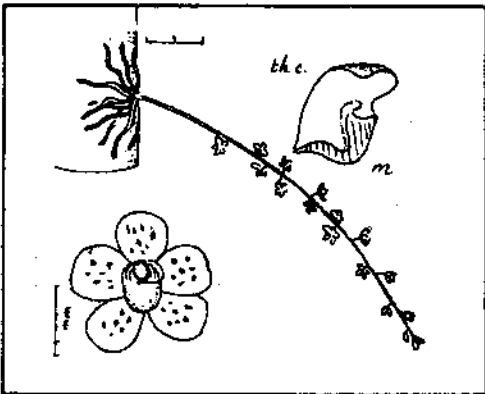

11.558 - *Chiloschista exuperii* (Guill.) Garay. Daidiệp Exuperi.

Phonglan không thân, không lá, rễ dài đến 10 cm, dẹp, rộng 5 mm, có diệp lục, xanh dợt. Trục pháthoa có lông mịn, dài 5 cm, hoa 4-6; lá đài trắng, dài 6 mm, lưng có lông; cánhhoa dài 4 mm, trắng; môi có thùy cạnh đứng, có lần tía, thùy giữa chót chẻ hai; phấn khối có cọng dài bằng hai.

Pongour (Đà Lạt); IV.

- Epiphytic acaule; flowers white; lip with sidelobes with dark brownish purple lines (*Taenio-phyllum exuperii* Guill.).

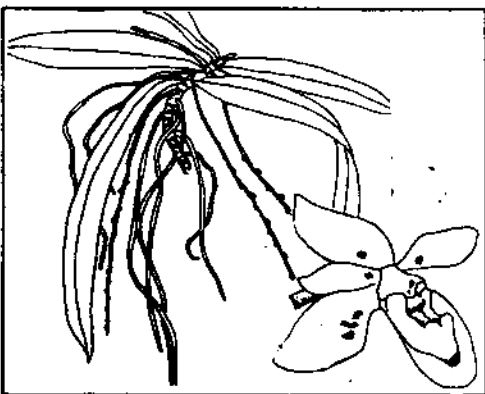

11.559 - *Chiloschista parishii* Seidenf. Daidiệp Parish.

Phonglan, không lá; rễ to, dẹp; thân cao 15-20 cm, thông. Pháthoa không chia nhánh; hoa nhỏ, rộng vào 1 cm; phiếnhoa vàng có đốm cam hay tía đậm; môi trắng, túi cam, có khớp, thùy cạnh đứng, thùy giữa nhỏ, sù sì; cột cao hơn chân; phấn khối 2, viphấn ngắn.

Đà Lạt.

- Sepals and petals yellow with brownish spots.

11.560 - *Pteroceras elobe* Seidenf.

Phonglan có thân cao 5-10 cm, to 1 cm. Lá có phiến to 10 x 2,5 cm, chót có 2 thùy không bằng nhau. Pháthoa thông, dài 10-12 cm; hoa nhỏ, nhiều, trắng với đốm tía; lá đài vào 5 x 3 mm; cánhhoa hơi nhỏ hơn; môi với 2 thùy bên đứng, mặt trước có sọc tía, đáy túi tía đậm.

Đăclác; IV (hình theo N.-t.-Tịch)

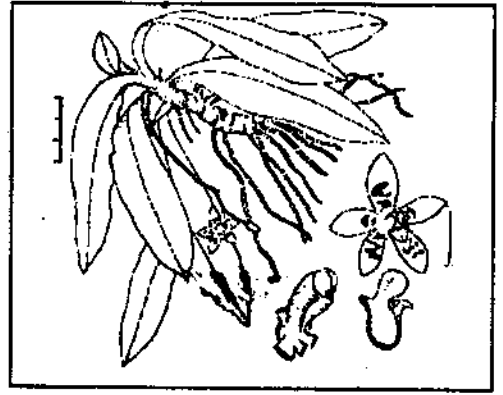
- Epiphytic; flowers small, white with purple dots.

11.561 - Pteroceras simondianum (Gagn.) Aver..
Giác mùi Simond.

Phonglan có thân bò dài 2-8 cm, mang 4-8 lá, và nhiều rễ khisinh. Lá có phiến thon, to 12-18 x 2-3 cm, đầu có 2 thùy không bằng nhau. Chùm dài 6-8 cm, mang 4-6 hoa; láhóa 1 mm; cong và noãn sào dài 6-10 mm; hoa không thơm, *vàng có bớt đỏ nâu*; môi có túi dài 2 mm, thùy 3, thùy cạnh vàng, tròn tròn; cột cao, hơi cong; *phấn khối 2*.

Cát Bà, Hải Phòng, Vinh; IV-V (hình theo Averyanov).

- Flowers yellow with red brown blotches (*P. insularum* Aver.).

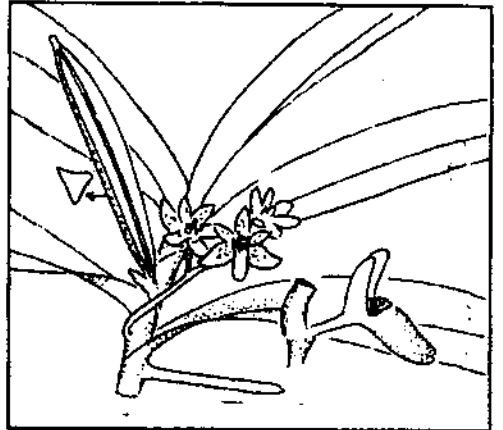

11.562 - Pteroceras leopardinum (Par. & Reichb. f.)
Seidenf. & Smit. Dực giác beo.

Phonglan có thân đứng cao 3-10 cm. Lá tương đối mỏng, to 7,5 x 2 cm. Pháthoa cao 2-3 cm; hoa vào 6; noãn sào có 3 cánh; phiến hoa *vàng tươi hay vàng vàng có đốm nâu*; lá dài giữa xoan rộng 3-4 x 2 mm; cánh hoa nhỏ hơn; *môi trắng có thùy cạnh 2 mm, đứng, hẹp, thùy giữa rất ngắn, đáy có mụn, mỏng to, hướng về trước*; cột cao, cong cong; *phấn khối 4*. Nang có 3 cánh, cao 4 cm.

Đà Lạt.

- Flowers bright yellow or yellowish, brown dotted (*Thrixspermum leopardinum* Par. & Reichb.f., *Biermannia annamensis* Guill., *Cleistoma sigaldiensis* Guill.).

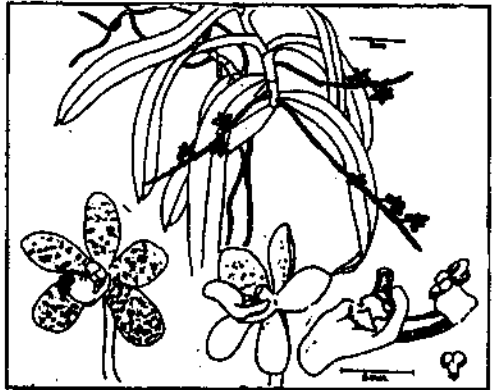

11.563 - Pteroceras teres (Bl.) Holtt.. Dực giác tròn.

Phonglan có thân dài 7-10 cm, to 5 mm, có rễ khisinh dài. Lá có phiến thon hẹp, dài 10-15 cm, rộng 2 cm, chót có 2 thùy nhọn, không bằng nhau. Chùm ngoài nách lá, dài bằng lá; *hoa thơm mùi hương nhu*, rộng 1,5 cm, *vàng với đốm nâu*; phiến hoa gần bằng nhau; *môi dạng chiếc giày, mũi tím đen, thùy cạnh mỏng, nhỏ có sọc tím nâu*.

Hoà sớm nở, chiều tàn. Dựa sông Đạhoai, Phú quốc (hình của Nguyễn thiện Tịch).

- Flowers yellow with brown dots (*Dendrocolla teres* Bl., *Pt. suaveolens* (Bl.) Holtt.).

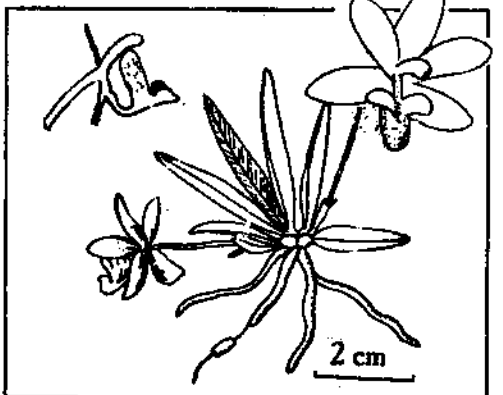

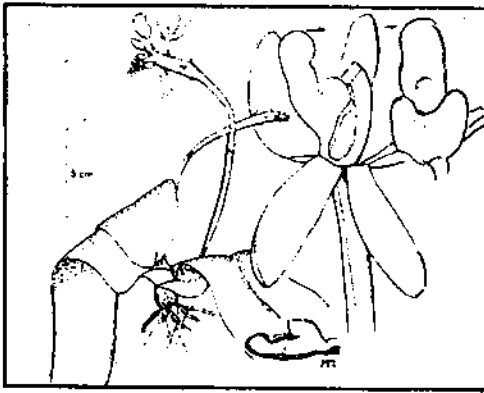
11.564 - Pteroceras semiteretifolium H. Ae. Pedersen.
Dực giác bán-trụ.

Phonglan có rễ to; thân rất ngắn, mang lá thon hẹp, dài 2-3 cm, có đốm trên bề. Pháthoa mang 1 hoa; hoa rộng 2 cm, *trắng*; lá dài cạnh có bìa tím, *môi vàng có sọc nâu*, môi có móng, 3 thùy, thùy cạnh cao, đứng; cột cao 6 mm.

Đà Lạt (hình theo Gagnepain).

- Flowers 1, white, lip yellow, brown striped (*Sacochilus uniflorus* Gagn., nom. illeg.).

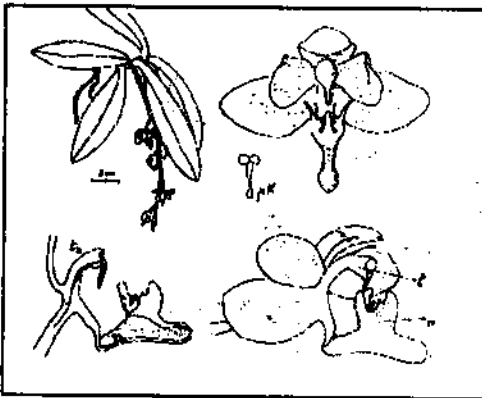

11.565 - Brachypeza laotica (Seidenf.) Seidenf.

Lan có thân ngắn. Lá to, mềm, trải trên đài vạt hay thông. Trục phát hoa phù ở phần mang hoa; cột cao.

VN ?

- Stem short; leaves flaccid; column high (*Pteroceras laotica* Seidenf.).

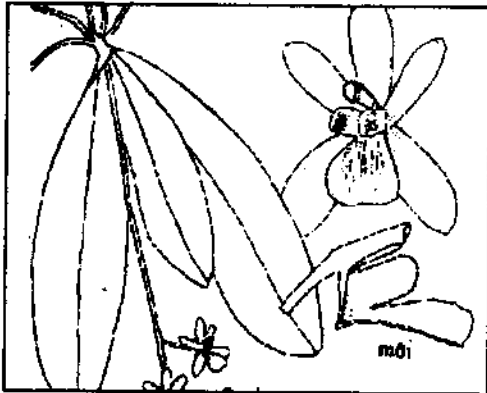

11.566 - Macropodanthus alatus (Holt.) Seidenf. & Garay. Daicúc,

Phonglan; thân đơn ngắn. Lá 4-5, phiến mỏng, xoan dài, to 9-12 x 2,5-3 cm, chót lõm với hai thùy không bằng nhau. Phát hoa đối diện với lá, dài 20-25 cm; hoa nhiều, rộng 2,5 cm, trắng có đốm nâu hay đỏ, thơm; lá đài giữa 15 x 8 mm, có đốm nâu vàng; cánh hoa 12 x 7 mm; môi thẳng góc với chân cột, có túi sâu, có 3 thùy, chót đỏ; phấn khối 2. Hoa nở nhiều ngày.

Lâm đồng (hình của Ng. thiện Tịch)

- Epiphytic; inflorescence 20-25 cm long; flowers white with red or brown dots, fragrant.

11.567 - Kingidium deliciosum (Reichb. f.) Sweet.

Phonglan, hay trên đá, hay djalán; rễ to; thân rất ngắn. Lá 3-5; phiến dài 12-20 cm, xanh đậm. Chùm hay chùm-tụ tán thông; hoa nhiều, rộng 1-1,5 cm, trắng hay vàngvàng; phiến hoa dài 5 mm; môi với thùy cạnh trắng có sọc tím, thùy giữa hướng tím; cột cao, trắngtrắng; phấn khối 2. Nang.

Rừng ưa bị ngập: Đà Lạt, Biên Hòa, Bà Rịa.

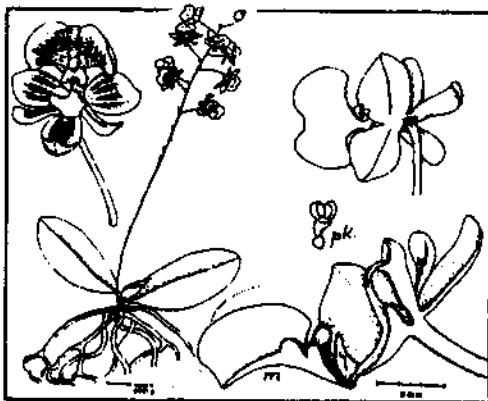
- Flowers white or yellowish, midlobe purplish (*Phalaenopsis deliciosum* Reichb. f., *P. decumbens* sens. Holt., *Doritis wightii* Benth. & Hook.).

11.568 - Kingidium phamhoangii N.t. Tịch

Phonglan; rễ to, đẹp. Lá 2-4 cặp, màu lục tía, dài 5-7 cm, rộng 3-4 cm. Phát hoa thông, dài 15-20 cm; hoa vàngvàng với sọc đỏ tía; lá đài giữa cao 6 mm, hình mũ úp trên trụ; cánh hoa cạnh hẹp hơn lá đài, môi 3 thùy, hình giá; trụ cao 4 mm; cọng và bầu noãn cao 13 mm.

Rừng háo-ấm vùng Đà Lạt (hình của N.t. Tịch).

- Epiphytic; leaves 2-4 pairs, green purple, purple below; flowers 1-1.5 cm across, yellowish with purple stripes; lip with terminal lobe wide.

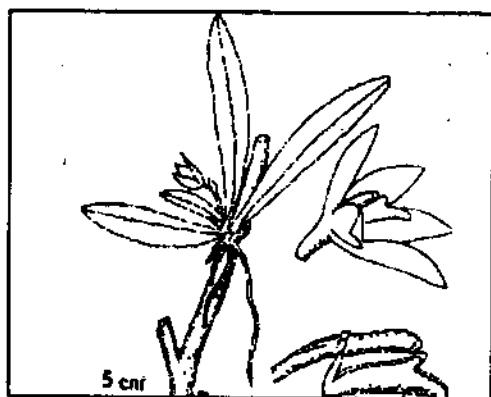

11.569 - *Biermannia sigaldii* Seidenf. Bạchmanh Sigaldi.

Phonglan thành bụi nhỏ, có rễ to, thân ngắn (1 cm). Lá có phiến dày, dài 3-7 cm, rộng 1-1,3 cm, Trục phát hoa đẹp, dài đến 10 cm; hoa song đính, trắng rồi vàng, mau tàn; phiếnhoa giống nhau; môi dày hay mỏng, tím tím hay vàng, có đốm vàng ở giữa; cột cao. Nang hình thoi, dài 4 cm.

Rừng thưa, Langhanh.

- Flowers distichous, white then yellow; lip purplish or yellow, base without sac (*Biermannia bimaculata* auct. non (K. & P.) K. & P.).

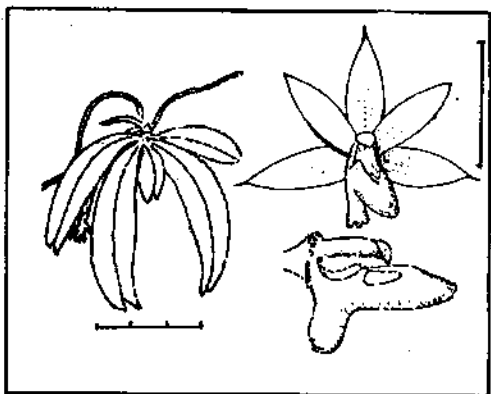

11.570 - *Biermannia calcarata* Aver. Bạchmanh móng.

Phonglan có thân ngắn, dài 5 mm. Lá song đính, 4-5; phiến thon, to 2-5 x 1,2 cm, đầu có 2 thùy không bằng nhau. Phát hoa dài 5-12 mm; hoa vàng tái, không thơm; lá đài giữa có lông gai; môi có móng đầu ba phù, thùy cạnh nhỏ (1 mm); cột cao 2 mm; phấn khối 2. Nang dài 3 cm, có cạnh

Cát Bà (Hải Phòng); VII-IX (hình theo Averyanov).

- Flowers pale yellow; lip with sac-shaped cavity; capsules 3 cm long.

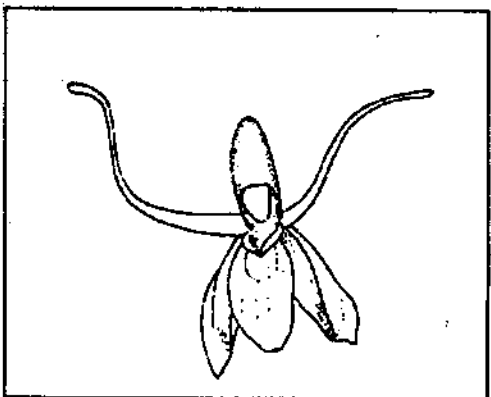

11.571 - *Luisia antennifera* Bl. Lụi nhện.

Phonglan có thân hình trụ dài. Lá cách nhau, hình trụ nhọn, dài hơn 10 cm, có đốt trên thân. Phát hoa ngắn, trục dài 3 cm, to; hoa nhỏ, lục dợt; lá đài giữa to 7,5 x 4 mm; cánh hoa cạnh dài, hẹp, 12-17 x 1 mm; môi tía đậm, dài 7,5 mm, không thùy cạnh, chót xoan; phấn khối 2.

B (hình theo Seidenfaden).

- Leaves cylindric; inflorescence short; flowers greenish, lip dark purple.

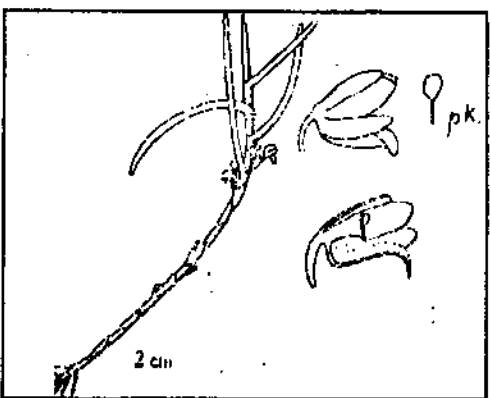

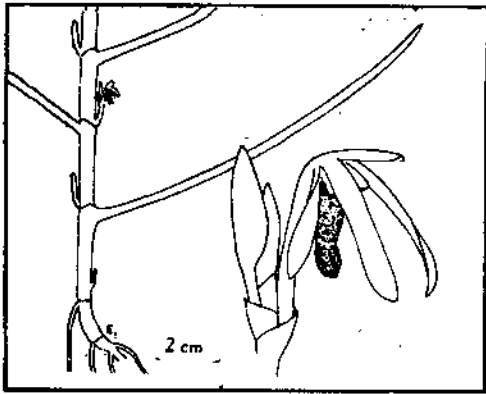
11.572 - *Luisia brachystachys* (Lindl.) Bl. Lụi chùm ngắn.

Phonglan thành bụi cao 10-20 cm, thân hình trụ. Lá có phiến hình trụ nhọn, dài 10-15 cm. Chùm ngắn, dài 5-10 mm; hoa lục vàng vàng, môi có vân hay đốm tía đen; cánh hoa dài 8-9 mm, xoan hẹp; môi ngắn, dài 5 mm, gần như không thùy, vàng vàng hay đỏ. Nang.

Phú Khánh, Đà Lạt.

- Flowers greenish yellow, lip dark purple dotted or blotched (*Mesoclastes brachystachys* Lindl.).

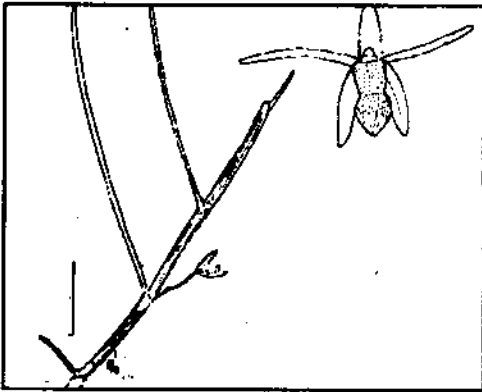

11.573 - Luisia curtisii Seidenf. Luis Curtis

Phonglan; thân đứng cao 10-30 cm. Lá hình trụ nhọn, dài 10-12 cm, to 3-4 cm. Chùm đối diện với lá, cao 1 cm; hoa cao 14-16 mm; lá đài giữa vàng vàng, lá đài cạnh tím tím; cánh hoa xanh xanh, dài bằng hai lá đài, xù; môi đỏ đậm đến tím đen, có lần ngang giữa phần dưới (hạ thiệt) và phần trên.

Phú Khánh, Đà Lạt; III.

- Flowers yellowish to purplish, lip dark red or black purple (*L. tristis* Auct. non Hook. f., Phamhoang, *L. psyche* auct., non Reichb. f., Guill.).

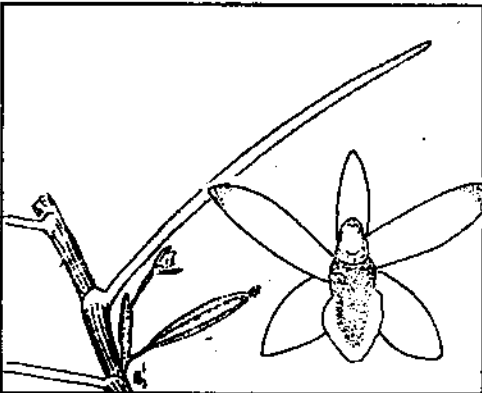

11.574 - Luisia filiformis Hook. f. Luis như-chi.

Phonglan có thân dài, trên rễ cằn khêu; lông to 3 mm, dài 2,5-3 cm, có bẹ bao có sọc. Lá có phiến hình trụ nhọn, dài 5-10 cm, có đốt vào bẹ và mau rụng, gấn ở một bên của thân. Chùm ngoài nách lá, cao 1 cm; hoa trắng trắng, có cọng và noãn sào dài 1,2 cm; lá đài cao 1 cm, cánh hoa hẹp dài 1-1,5 cm; môi dài 5-7 mm, nâu sậm đen, có lần ngang giữa hạ thiệt và thượng thiệt.

Rừng có thể ngập: Định Quán.

- Flowers whitish, lip black purple.

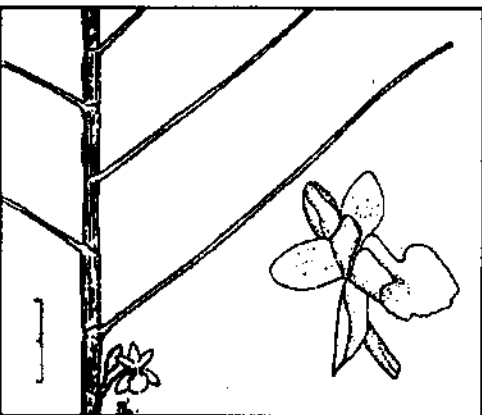

11.575 - Luisia macrotis Reichb. f. Luis tai-to.

Lan cao hơn 40 cm, có lông to 4-6 mm, dài 2-2,5 cm, có bẹ còn lại bao. Lá hình trụ nhọn, dài 8-11 cm, to 3-4 mm. Trục phát hoa kích cỡ, dài 2,5 cm; cọng và noãn sào dài 1 cm; phiến hoa vàng lợt, cao 8 mm; môi có đốm và bớt đậm, dài 12 mm. Nang 25 x 5 mm, có sọc cao.

Trên đá, rừng thay-lá: Đà Lạt; V.

- Flowers light yellow, lip dark dotted and blotched.

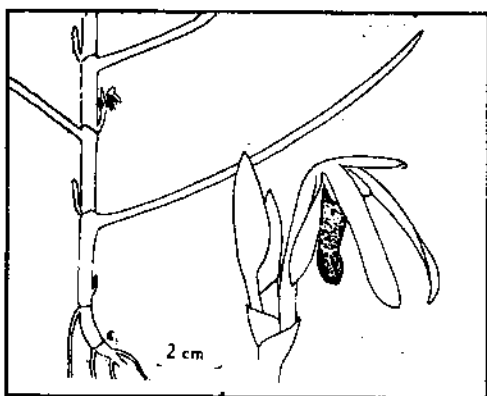

11.576 - Luisia morsei Rolfe. Luis Morse.

Phonglan có thân đứng. Lá có phiến hình trụ nhọn, dài 5-20 cm, to 2 mm. Chùm thông, ngắn; lá hoa kết lợp; hoa không lông, lục hay đỏ xanh xanh, môi có vân tia đen; cột xanh; phiến hoa cao 7-8 mm, môi không mỏng, có 2 thùy cạnh thấp, thùy giữa xoan, chót lõm; cột cao 2 mm. Nang đứng, mảnh, dài 3,6 mm.

Hải Phòng, Hà Nam Ninh, Đăclác, hòn Thổchâu, Báo Lộc, Kiên Giang.

- Leaves 2 mm wide; flowers green or reddish green, lip black, purple striped (*L. teretifolia* auct. non Gaud., *L. brachystachya* auct. non Bl.; *L. tonkinensis* Schltr.).

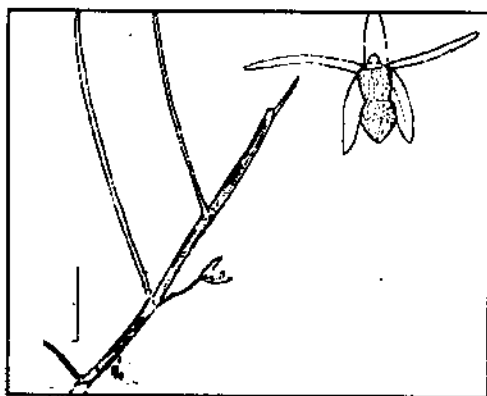

11.573 - Luisia curtisii Seidenf.. Luis Curtis

Phonglan; thân đứng cao 10-30 cm. Lá hình trụ nhọn, dài 10-12 cm, to 3-4 cm. Chùm đối diện với lá, cao 1 cm; hoa cao 14-16 mm; lá đài giữa vàng vàng, lá đài cạnh tím tím; cánh hoa xanh xanh, dài bằng hai lá đài, xụ; môi đỏ đậm đến tím đen, có lần ngang giữa phần dưới (hạ thiệt) và phần trên.

Phú Khánh, Đà Lạt; III.

- Flowers yellowish to purplish, lip dark red or black purple (*L. tristis* Auct. non Hook. f., Phamhoang, *L. psyche* auct., non Reichb. f., Guill.).

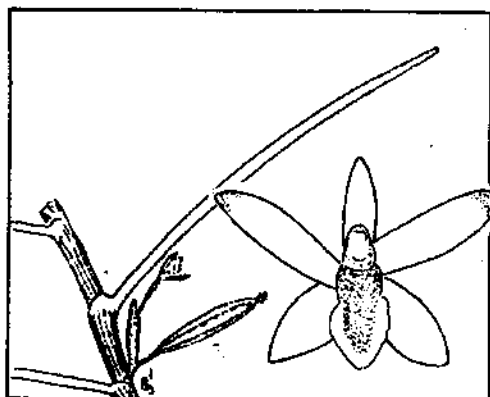

11.574 - Luisia filiformis Hook. f.. Luis như-chi.

Phonglan có thân dài, trên rễ cằn khêu; lông to 3 mm, dài 2,5-3 cm, có bẹ bao có sọc. Lá có phiến hình trụ nhọn, dài 5-10 cm, có đốt vào bẹ và mau rụng, gắn ở một bên của thân. Chùm ngoài nách lá, cao 1 cm; hoa trắng trắng, có cọng và noãn sào dài 1,2 cm; lá đài cao 1 cm, cánh hoa hẹp dài 1-1,5 cm; môi dài 5-7 mm, nâu sậm đen, có lần ngang giữa hạ thiệt và thượng thiệt.

Rừng có thể ngập; Định Quán.

- Flowers whitish, lip black purple.

11.575 - Luisia macrotis Reichb. f.. Luis tai-to.

Lan cao hơn 40 cm, có lông to 4-6 mm, dài 2-2,5 cm, có bẹ còn lại bao. Lá hình trụ nhọn, dài 8-11 cm, to 3-4 mm. Trục phát hoa kích cộm, dài 2,5 cm; cọng và noãn sào dài 1 cm; phiến hoa vàng lợt, cao 8 mm; môi có đốm và bớt đậm, dài 12 mm. Nang 25 x 5 mm, có sóng cao.

Trên đá, rừng thay-lá; Đà Lạt; V.

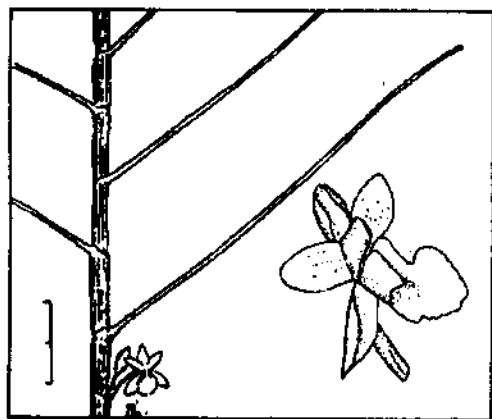
- Flowers light yellow, lip dark dotted and blotched.

11.576 - Luisia morsei Rolfe. Luis Morse.

Phonglan có thân đứng. Lá có phiến hình trụ nhọn, dài 5-20 cm, to 2 mm. Chùm thông, ngắn; lá hoa kết lợp; hoa không lông, lục hay đỏ xanh xanh, môi có vân tia đen; cột xanh; phiến hoa cao 7-8 mm, môi không mỏng, có 2 thùy cạnh thấp, thùy giữa xoan, chót lõm; cột cao 2 mm. Nang đứng, mảnh, dài 3,6 mm.

Hàiphòng, Hànamninh, Đăclác, hòn Thốchâu, Bảolộc, Kiên giang.

- Leaves 2 mm wide; flowers green or reddish green, lip black, purple striped (*L. teretifolia* auct. non Gaud., *L. brachystachya* auct. non Bl.; *L. tonkinensis* Schltr.).

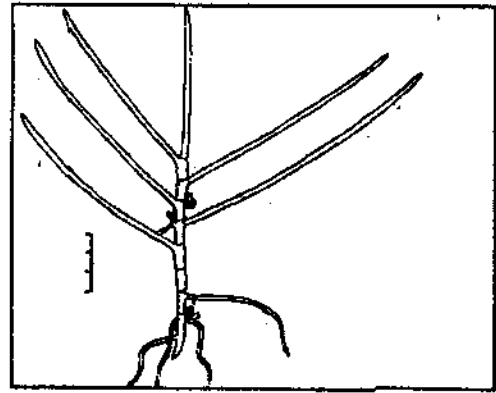

11.577 - *Luisia platyglossa* Reichb. f. Lụi môi-dẹp.

Phonglan có rễ to, dài, và thân đứng cao 10-15 cm, lóng dài 1-1,5 cm, có bẹ bao. Lá có phiến hình trụ nhọn, dài 15 cm, to 3 mm. Chùm ngắn ngoài nách lá, trục dài vào 1 cm; cong và noãn sào dài 4-5 mm; phiến hoa lục vàng; môi không túi, đỏ nâu; cột đỏ có 2 đốm vàng; phấn khối 2, tròn. Nang dài.

N.

- Flowers greenish yellow, lip purple, column red (*L. platyglossa* auct. non (Hook.) Bl., Gagn.).

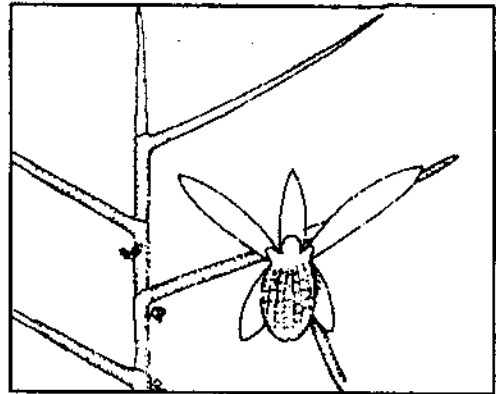

11.578 - *Luisia psyche* Reichb. f. Lụi mơ.

Phụ sinh. Thân tròn cao 20 cm, lục đen, có vân. Lá song đính, hình trụ nhọn, dài 12 cm. Chùm ngoài nách lá; lá dài trên vàng xanh, lá dài cạnh nâu; cánh hoa thon, dài đến 22 mm, vàng xanh, môi dài hơn đài, tím đen có vân, đáy có 2 thùy. Nang có cạnh, dài 3,5 mm.

Nhatrang (Suối-dầu), Lâm đồng, Đồng nai.

- Leaves distichous; petals 22 mm long; lip dark purple (*L. laosensis* Guill.).

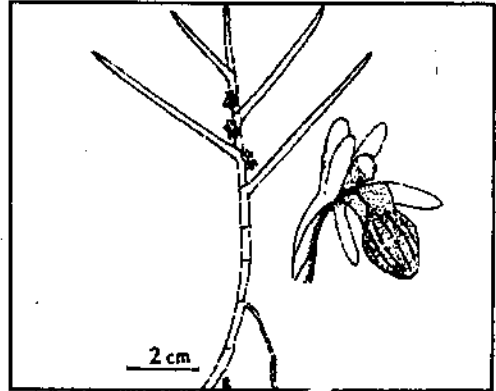

11.579 - *Luisia zollingeri* Reichb. f. Lụi Zollinger.

Phonglan; thân đứng dài 20-22 cm, to 5-7 mm, có bẹ lá còn lại, có theo tròn. Lá hình trụ, dài 8-12 cm, to 4-5 mm. Chùm ngắn (1 cm); hoa nhỏ, dỏ dỏ; noãn sào và cọng dài 6-7 mm; lá dài cao 4-5 mm, vàng xanh; môi đỏ bầm, thùy cạnh thấp; cột cao, nắp to (2 mm), vàng; phấn khối 2, vàng.

B, Báo lộc, Côn đảo; IV.

- Flowers reddish, lip dark red (*L. latilabris* Rolfe ex Downie).

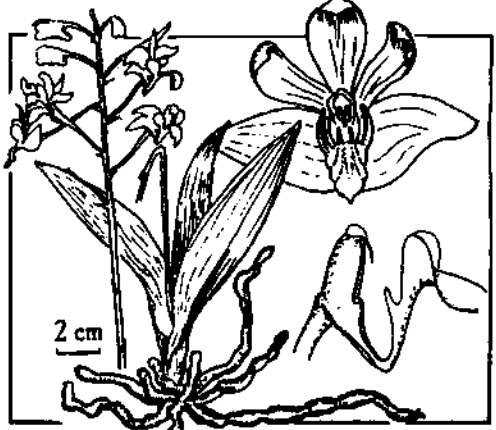

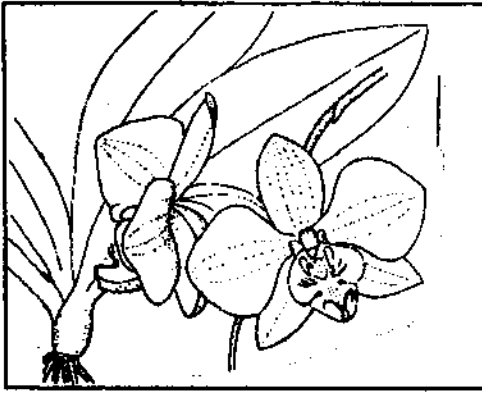
11.580 - *Doritis pulcherrima* Lindl. Hồng tuyền.

Phonglan hay trên đá, hay djalán; rễ to. Lá có phiến dài 10-20 cm, dày, đầu nhọn, lục tím tím, rụng vào mùa khô. Chùm đứng; phiến hoa dài 2,5 cm (cây 4n), hay 12 mm (cây 2n), hương, đỏ hay tím tím; môi hương có sọc nâu sậm, 3 thùy; cột đỏ đậm, cao 7 mm.

Rừng thưa hay rừng Thông, từ cao độ thấp đến 1.500 m: Quỳnh sơn, Pongour (Lâm đồng), Phú quốc (môi theo Seidenfaden).

- Flowers pink, red or purplish.

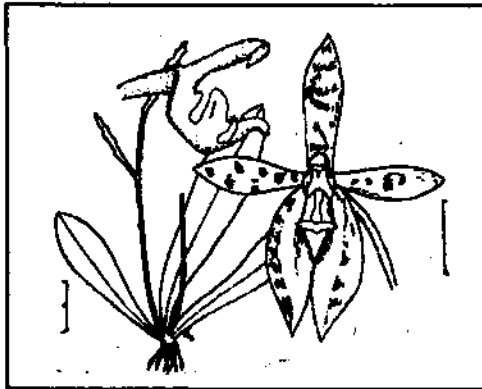

11.581 - Phalaenopsis amabilis (L.) Bl. Hồ điệp; Moth Orchid.

Phonglan; thân có rễ to. Lá song đính, không nhiều, phiến to 20-30 x 7-12 cm, dày. Chùm chia nhánh, dài đến 1 m; hoa 6-25, to, rộng 7-12,5 cm, trắng với môi có bất và đốm vàng và tím; cánh hoa xoan rộng, rộng hơn lá đài; lá đài cạnh xéo; môi có thùy chót tamgiác dài, chót có hai nheo dài; phấn khối 2. Nang to. $2n = 38, 114$.

Rừng dày, Tr; I-XII.

- Flowers white, lip yellow and purple dotted and blotched (*Epidendrum amabilis* L., *P. grandiflora* Lindl.).

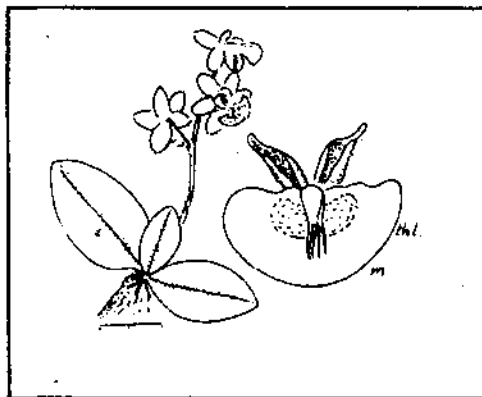

11.582 - Phalaenopsis cornu-cervi (Breda) Bl. & Reichb. f. Sừng-nai.

Thân ngắn, 1-2 cm, có rễ to, không chia nhánh. Lá có phiến to 12-28 x 2-3,5 cm, đầu tù tròn. Pháthoa dài 7-25 cm, chia 1-2 nhánh; nhánh to 8 mm, dẹp dẹp; lá đài và cánh hoa lục vàng, có bất nâu đỏ; lá đài giữa cao 1,5-2 cm; môi nhỏ, có thùy cạnh đứng cao 4 mm, thùy giữa dài 5,5 mm, trắng hay vàng với cạnh cam, chót rộng, có mũi.

Lào; Lâm đồng.

- Flowers greenish yellow, brown blotched (*Podochilus cornu-cervi* Breda).

11.583 - Phalaenopsis lobbii (Reichb. f.) Sweet

Phụ sinh, với nhiều rễ khisinh; thân rất ngắn. Lá có phiến bầu dục rộng, to đến 15 x 5 cm. Pháthoa ít hoa, đến 6, to, trắng hay ngà, với môi ùng vàng cam; lá đài giữa cao 1 cm; môi có thùy cạnh tamgiác đứng, thùy giữa với một vùng bán nguyệt và sóng chia thành 4 sợi.

Từ Sikkim đến Cúcphương, GialaiCốngtum.

- Flowers white with lip yellowish (*P. parishii* Reichb. var. *lobbii* Reichb. f.).

11.584 - Phalaenopsis gibbosa Sweet. Bướm-bầu.

Lan gập trên đá, có thân ngắn, rễ rất nhiều, to và dài. Lá to 18 x 6 cm, gân-phụ nhiều, cách nhau 2 mm, mỏng. Pháthoa là chùm song đính, trục chũ-chi; lá hoa 2 mm; hoa trắng; cọng và noãn sào dài 8 mm; lá đài giữa bầu dục, dài 5 mm; môi có gót, thùy cạnh đứng, thùy giữa hình đầu tên, rộng 7 mm, vàng; phấn khối 2.

Cúcphương, Hàsonbinh, Quảngnam, 400 m; III.

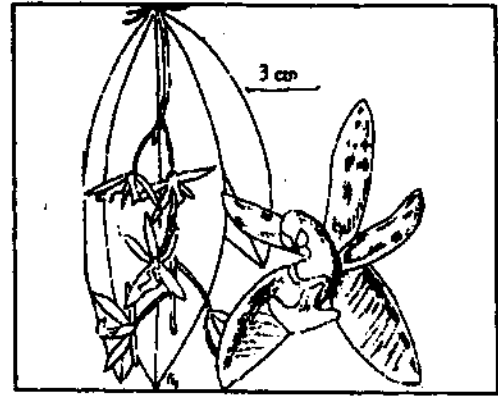
- Flowers white, lip with midlobe yellow (*P. parishii* Gagn., Guill. non Reichb. f.).

11.585 - *Phalaenopsis mannii* Reichb. f. Bướm man.

Thân gần như vắng. Lá có phiến dài 15-20 cm, rộng 3-5 cm, hơi cong, có bìa và *bột tím*. Chùm *thòng*, dài bằng hay hơn lá; hoa songđỉnh vào 15, to, *màu vàng nghệ có rằnri nâu*; môi có 3 thùy, thùy cạnh như cắt ngang, thùy giữa hình lưới liềm hay *đầu tên*; cột có 2 răng ở đáy.

Quảngtrị, Bàolộc, Đàlạt; VII.

- Flowers orange red with brown blotches.

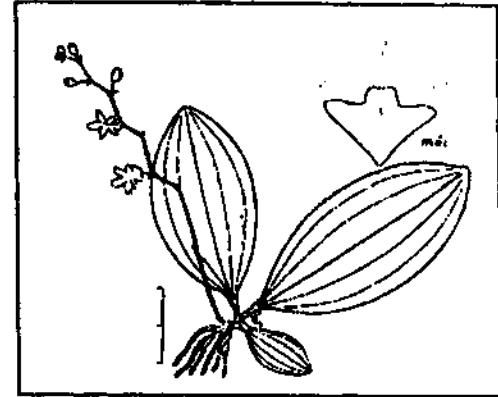

11.586 - *Phalaenopsis petelotii* Mansf. Bướm Pételot.

Phonglan có thân ngắn và rễ to, nhiều. Lá 3; phiến xoan, to 9 x 4 cm, mỏng, gân chánh 5, giữa lá gân cách nhau vào 1 mm. Chùm có trục chữ-chi; láhoa 3 mm; hoa songđỉnh rộng 12 mm; môi có thùy cạnh đứng, *thùy giữa tamgiác*, rộng 8mm.

Rừng thưa: Muồngthon (Hasonbình); III.

- Flowers 12 mm wide; midlobe triangular, 7 mm wide.

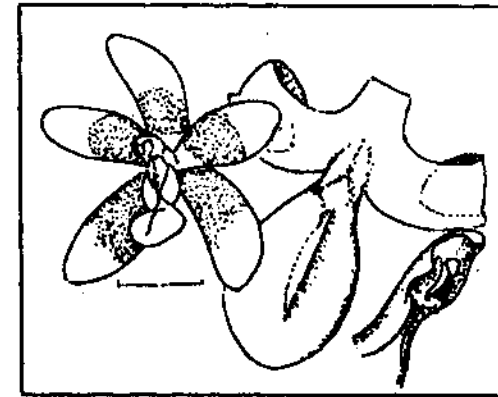

11.587 - *Phalaenopsis fuscata* Reichb. f.. Bướm bột-nâu.

Phonglan; thân ngắn, bị bẹ lá bao trọn. Lá xu, xoan thon ngược, to 20 x 10 cm. Pháthoa hơi đứng, đơn hay có nhánh; ít hoa; noãn sào và cọng 3 cm; *hoa vàng có bột to nâu ở 1/2 dưới các phiến*; láđài giữa cao 14-17 mm; môi 3 thùy, thùy cạnh chót như cắt ngang, thùy giữa có *một sóng cao dọc*; cột 7-8 mm.

GialaiCổngtum (hình theo Sweet và Holtum)

- Tepals yellow with large brown blotch; lip with midlobe with a high fleshy keel.

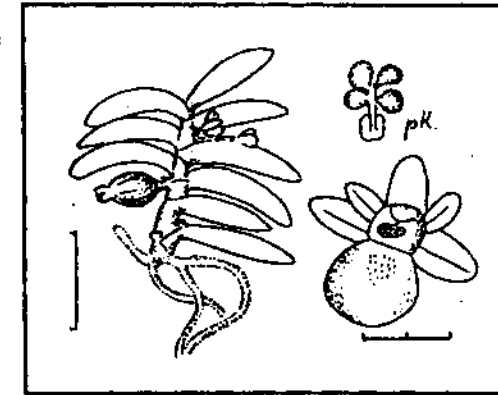

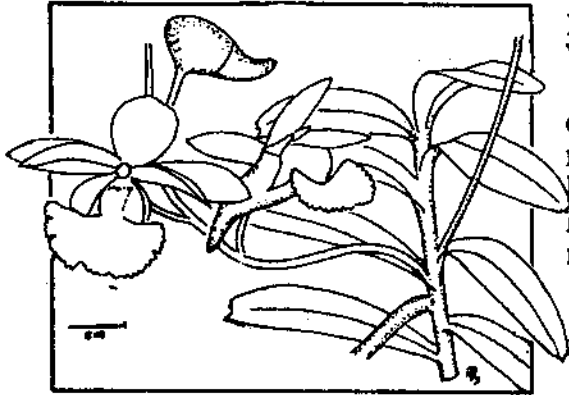
11.588 - *Adenoncos vesiculosa* Carr. Tuyềnthu

Phonglan *nhỏ*, có thân không nhánh, dài 1-2(15) cm, có rễ chia nhánh, to ở đáy. Lá songđỉnh, có phiến dày, mập, dài vào 10-17 mm, đầu tù nhọn. Pháthoa ngắn, mang 1-2 hoa *lục tái*; láđài giữa cao 2 mm; cánhhoa nhỏ hơn; môi dài 3,3 mm, không có thùy cạnh, xoan vuôngvuông; cột ngắn; phấnkhối 4, tròn.

Bàna, Đàlạt, Bàolộc.

- Flowers pale green; lip 3.3 mm (*Podochilopsis dalatensis* Guill.).

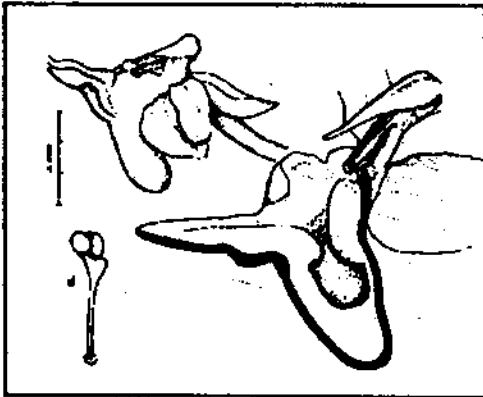
11.589 - *Christensonia vietnamensis* Haager. Kiệtson Việt Nam.

Phonglan; rễ khisinh to 4 mm; thân không chia nhánh, đứng cao 7-30 cm. Lá dày, chót có 3 răng hay thùy nhỏ. Pháthoa 1-3, dài 8 cm, mang 3-5 hoa; hoa rộng 3,2 cm, vàng tươi, môi trắng; móng to, mặt trong trơn; thượngthiệt rộng 3,5 cm, bìa có răng; cột không chân. Nang 6 cạnh, cao 5 cm,

Rừng thay lá, 100 m: Khánhhòa, Phanrang;

VII.

- Epiphytic; flowers yellow, epichile white.

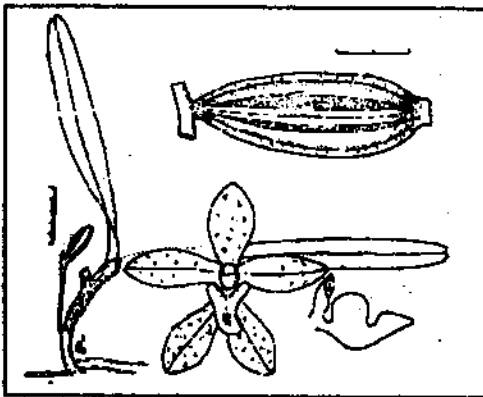

11.590 - *Rhynchogyna fallax* (Guill.) Seidenf.. Lào

Phụsinh cao đến 13 cm; thân chia nhánh, to 3 mm. Lá hình trụ chót nhọn, to 2-3 x 0,3 cm. Pháthoa là chùm cao 4 cm, trục màu đỏ sậm, mang nhiều hoa nhỏ, tái, môi lam tím, móng trắng; láđài rộng hơn cánhhoa; thượngthiệt tamgiác; móng to, ngắn.

Dilinh (hình theo Seidenfaden)

- Leaves cylindrical; flowers numerous, small, lip intense malvaceous (*Sarcanthus fallax* Guill., *Cleisostoma fallax* (Guill.) Garay)

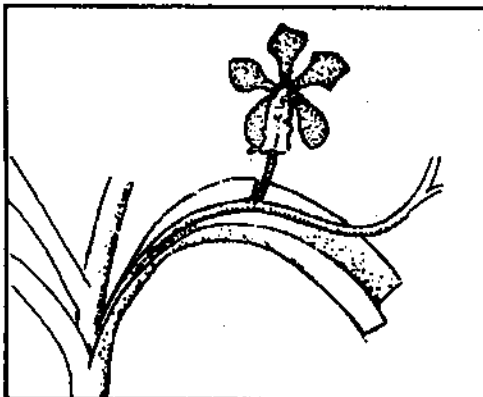

11.591 - *Vandopsis gigantea* (Lindl.) Pfitzer. Huế-dồng.

Phonglan thông, to, có thân to 1-2 cm, dài 20-50 cm, có bẹ bao; rễ to, nhiều, không chia nhánh. Lá songđỉnh, to đến 30-40 x 4-8 cm, cuốt có 2 thùy không bằng nhau. Chùm thông, dài 30-40 cm; hoa 6-12, rộng đến 7,5 cm, vàng có đốm nâu; láđài tia mặt ngoài và môi có thùy giữa trắng hay vàngvàng. Nang to đến 6 x 2,5 cm; hạt rất nhỏ, nâu lợt.

Hà-giang, N.

- Flowers large, yellow, brown spotted (*Vanda gigantea* Lindl.).

11.592 - *Vanda concolor* Bl.. Huế-đà một-màu.

Phonglan có thân dài đến 2 m. Lá songđỉnh, congcong, to 18-25 x 2,5 cm, đầu có 2 thùy không bằng nhau, có 5 mũi. Pháthoa ở cạnh thân, đứng; hoa 4-6, thơm, rộng 5 cm, màu nâu quế sậm, dợt ở gân giữa; cọng và noãnào dài 8-10 cm; phiếnhoa dài 2 cm, đáy hẹp dài; môi màu quế lợt có sọc tím ở đáy, thùy cạnh vàng lợt, có đốm đỏ, móng vàngvàng. 2n = 76.

Caolạng, Hànội (hình theo Costantin).

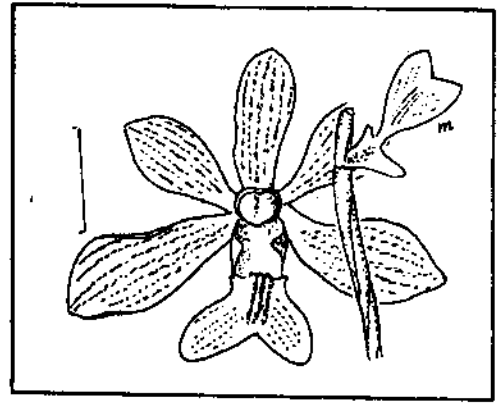
- Flowers 4 cm wide, brown, lip light brown, spur yellowish.

11.593 - *Vanda liouvillei* Fin.

Phonglan; thân có rễ to. Lá ít, phiến hẹp dài. Phát hoa ít hoa, vòi hoa to; phiếnhoa có gân đỏ, láchai giữa cao 2 cm; môi có thùy cạnh tà, nhỏ, thùy giữa cánh buồm, đáy chẻ hai, đáy tím; phấnkhối 2.

Vùng núi, vào 1.200 m: Lào cai

- Flowers venitian red to terracotta, basal part of midlobe violet.

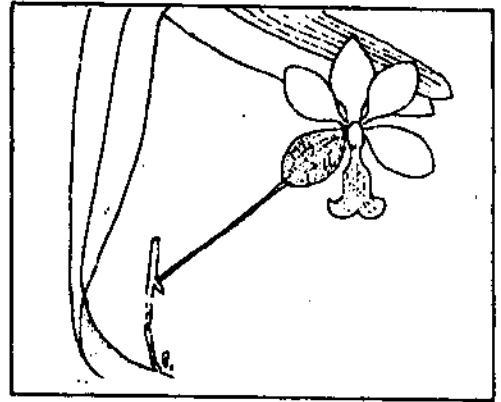

11.594 - *Vanda denisoniana* Benson & Reichb. f.. Lan Thanhnga.

Thân to đến 1 cm. Lá có phiến to, dài đến 35 cm, rộng 2-3 cm, chót có 2 thùy, dày, gân mảnh, sát nhau. Chùm dài 10-15 cm; hoa có cọng và noãn sào rất dài (7-9 cm); phiến hoa cao 2 cm; hoa vàng chanh hay trắng, tâm trắng đến nâu nâu; môi có 3 thùy, thùy cạnh đứng, thùy giữa hình đôn, đầu chẻ, có 6 sóng dọc, móng hình chùy.

Đà Lạt, Langbian.

- Flowers on long pedicel + ovary, yellow or white.

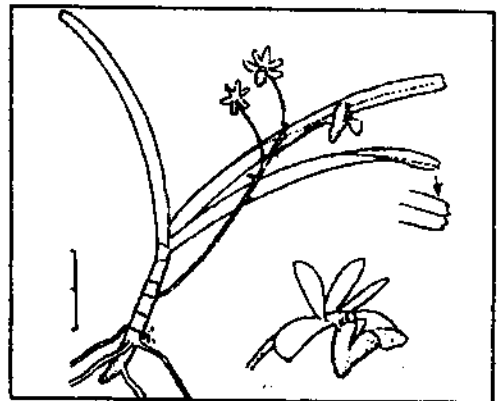

11.595 - *Vanda lilacina* Teijsm. & Binn.. Huệ đà tía

Phonglan có thân cao 6-7 cm, có rễ tetua còn lại; rễ to. Lá song đĩnh; phiến dày, cứng, xếp dọc ở đáy, to 5-8 x 1,5 cm, đầu có 2 thùy 4 răng, mặt dưới tía. Chùm dài 6-7 cm, mang nhiều hoa nhỏ; lá hoa 2 mm, mỏng; cọng và noãn sào dài 2 cm; phiến hoa trắng hay tím tím; láchai giữa dài 1 cm, hẹp hơn láchai cạnh; môi đỏ và vàng, 3 thùy, thùy cạnh nhỏ, móng hình gót nhọn, cong; cột ngắn. Nang 3,5 x 1,2 cm.

Công tum, Đăclác, đường Ninh hòa đi Buônmethuôt; II.

- Flowers white or violet tint, lip red and yellow (*V. laotica* Guill.).

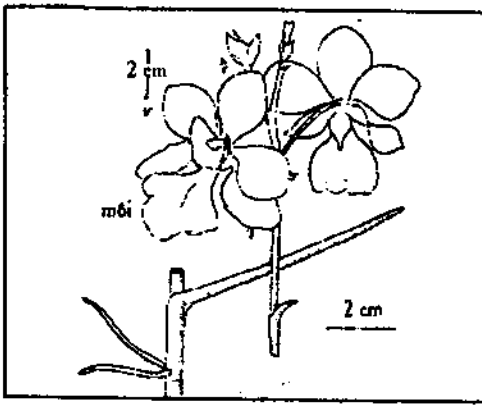
11.596 - *Vanda pumila* Hook. f.. Huệ đà nhỏ,

Phonglan có thân to 6-8 mm, có rễ khisinh to. Lá song đĩnh, phiến to đến 15 x 1-2 cm, chót có 2 thùy không bằng nhau, nhọn. Chùm 2-3 hoa, từ nách lá; cọng và noãn sào dài 3,5 cm; hoa màu ngà hay lục vàng, thơm; phiến hoa dài 15-17 mm; môi có sọc đỏ, thùy cạnh nhỏ, thùy chót xoan rộng.

Vùng núi, 1.200 m: Lào cai, Lâm đồng, Đăclác.

- Flowers fragrant cream or greenish yellow.

11.597 - Papilionanthe teres (Roxb.) Schltr.
Cành giao, Vân lan.

Dạng thân cao 1-4 m; thân hình trụ, có lông dài; rễ khisinh to. Lá hình trụ nhọn, dài 10 cm. Chùm ở ngọn, to, đẹp; hoa màu hồng trừ 2 lá đài cạnh, môi có 3 thùy, thùy cạnh cao 7-10 mm; phấn khối 2.

Tr nhiều vì hoa; có nhiều thú; var. *alba* Hort.: hoa trắng; I-XII. $2n = 28$.

- Cultivated (*Dendrobium teres* Roxb., *Vanda teres* (Roxb.) Lindl.).

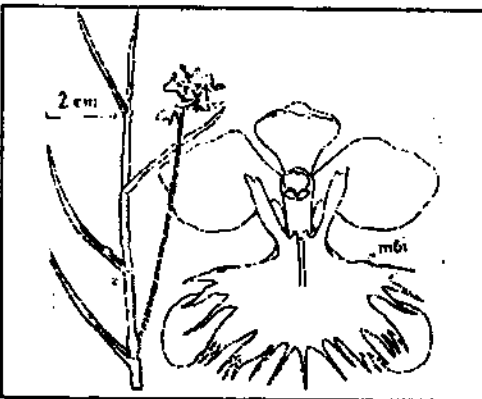

11.598 - Papilionanthe hookeriana (Reichb. f.) Schltr.
Vân lan Hooker.

Thân hình trụ, to 5 mm, lông dài, có rễ khisinh. Lá có phiến hình trụ nhọn, thắt ở 2 cm gần chót, dài đến 8 cm, màu lục tái. Chùm ở chót thân; có 1-2 bẹ bao; hoa 2-5, to, rộng 4-6,5 cm, trắng có đốm và sọc đỏ hay tím, môi có sọc dọc và ngang, màu tía, có thùy cạnh đứng, thùy giữa hình quạt, móng 2 mm; cột cổ nắp vàng; phấn khối 2. Nang dài 10 cm.

Biên hoà (Bến Trâm); IX (hình theo Bot. Reg.).

- Flowers white, red or purple dotted or striped (*Vanda hookeriana* Reichb. f.).

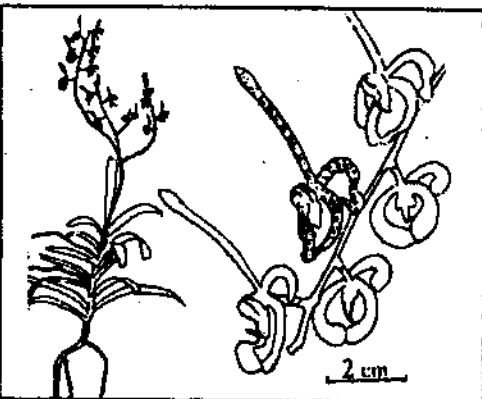

11.599 - Papilionanthe pedunculata (Kerr) Garay.
Long châu.

Phong lan; thân hình trụ, có lông dài; rễ khisinh to, dài. Lá có phiến hình trụ nhọn, dài 4-6 cm. Chùm ngoài nách lá, dài hơn lá, mang hoa ở phần chót; hoa trắng, môi to, có thùy giữa to, có rìa dài; phấn khối 2.

Đà lạt.

- Flowers white; midlobe laciniate (*Aerides pedunculata* Kerr, *Vanda masperoe* Guill., *V. watsonii* Auct. non Rolfe, Guill.).

11.600 - Arachnis annamensis (Rolfe) J.J. Smith.
Vũ nữ, Bò cạp tia.

Phong lan có thân dài đến 1,5 m, có rễ khisinh dọc theo thân, to đến 6 mm. Lá có phiến hẹp, dài đến 1 m, dai, màu lục đậm. Chùm kép, dài đến 1 m, dày; lá hoa đến 2 cm; hoa to, không thơm; phiến hoa vàng có rằn nâu; lá đài giữa đứng; cánh hoa và lá đài cạnh cong xuống; môi 5 thùy, thùy cạnh đứng, móng ngắn; phấn khối 2.

Đà lạt; XII-II.

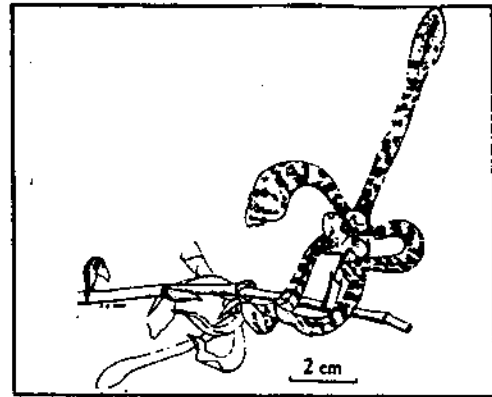
- Flowers yellow, brown striped (*Arachnanthe annamensis* Rolfe, *Renanthera evrardii* Guill.).

11.601 - *Arachnis maingayi* (Hook. f.) Schltr. Trithù đỏ.

Phonglan to; thân dài, mang rễ khisinh to. Lá có phiến dài, rộng, dày, màu xanh lợt, đầu có thùy. Chùm-tútán trong một phẳng dài 0,6-0,9 m; hoa to, tái có bết đỏ; láchai giữa đứng cao; láchai cạnh và cánhhoa cong xuống; môi có thùy cạnh to, thùy giữa nhỏ, đứng, vàng với hương.

Tr ở Sài Gòn vì hoa đẹp song không thơm; IV.

- Flowers white, red blotched, lip yellow and pink.

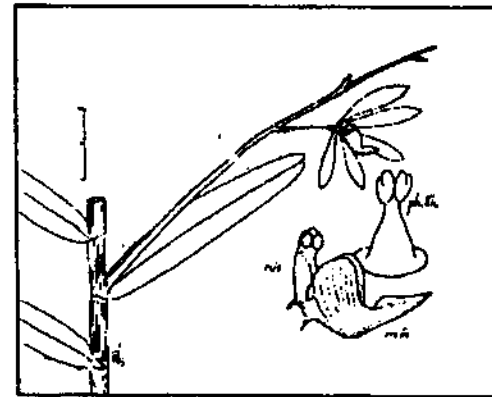

11.602 - *Arachnis hookeriana* (Reichb. f.) Reichb. f. Trithù Hooker.

Phonglan có thân dài 3-4 m, to 7 mm, có rễ khisinh dài, lông có rãnh. Lá songđỉnh, phiến dài 6-9 cm, chót có 2 thùy không bằng nhau. Chùm ngoài nách lá, dài 20-30 cm; hoa thưa, to 5 cm; phiếnhoa trắng, chót hương; môi ngắn, hai thùy cạnh đứng, thùy giữa có chót nhọn; cột đứng; phấnkhối 2, có tuyến hình đĩa rộng.

Bén tranh.

- Flowers white, pink at apex of tepals (*Stauropsis cannaeformis* Guill.).

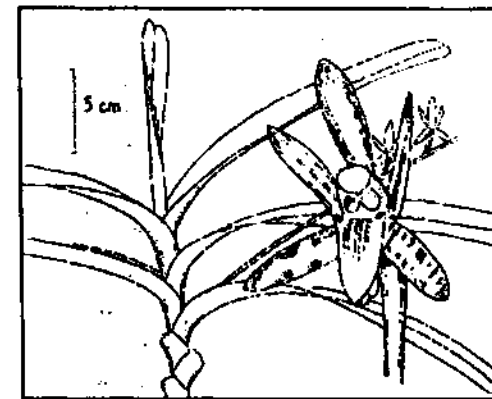

11.603 - *Arachnis labrosa* (Lindl. & Paxt.) Reichb. f.

Phonglan có thân dài; rễ khisinh rất to, rộng 7-8 mm, Lá có phiến dày, đầu có 2 thùy không bằng nhau. Chùm ngay, dài 20 cm; hoa cao 2 cm, vàng lục, có bết nâu đậm; môi trắng có sọc đỏ; cột trắng có nắp vàng; noãn sào tia.

B đến Đà Lạt, Bàolộc (hình theo King & Pantling).

- Flowers greenish yellow, with brownish purple bars and dots (*Arrhynchium labrosum* Lindl., *Renanthera bilinguis* Reichb. f.)

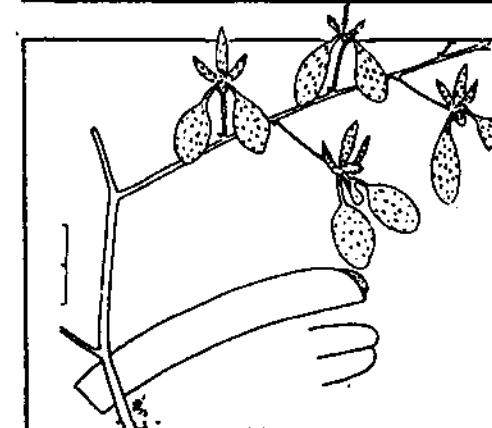

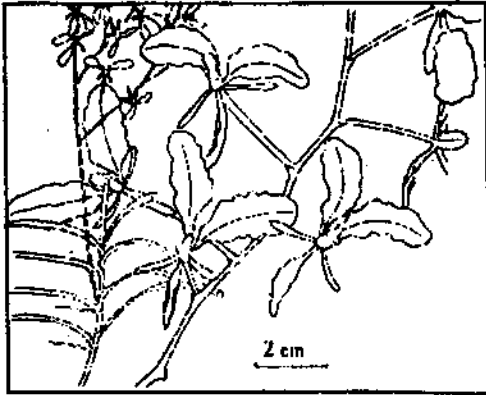
11.604 - *Renanthera annamensis* Rolfe. Hồng hung.

Phonglan đứng hay leo, có thân dài 2-3 m. Lá có phiến dày, cứng, xếp cong, dài 5-7 cm, rộng gần 2 cm, đầu có 2 thùy không bằng nhau. Pháthhoa chia nhánh trong một phẳng, nhánh dài đến 25 cm; láhoa nhỏ; cọng và noãn sào dài 15 mm; hoa vàng có đốm đỏ; láchai giữa tròn dài, dài 13 mm; cánhhoa cạnh thon; láchai cạnh to, có cọng 5-7 mm, phiến dài 18 mm; môi nhỏ, đỏ, thùy cạnh tamgiác, có 5 chai, móng 4 mm; cột cao 3 mm.

Đàlat.

- Flowers yellow, red dotted, lip red.

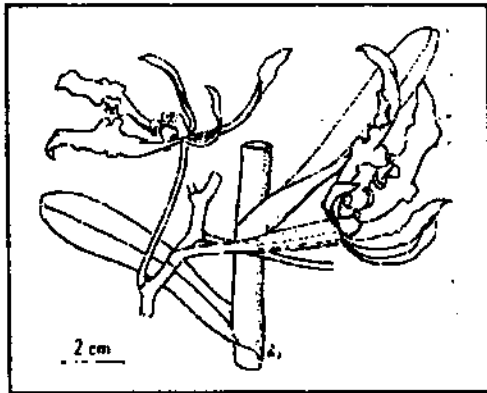

11.605 - Renanthera imschootiana Rolfe.
Huyết hung tron

Phong lan to, thân to 5 mm, có rễ dài, thông. Lá có phiến dài 5-11 cm, rộng 1,5 cm, đầu có 2 thùy không bằng nhau. Chùm-tútán trong một phẳng, to; hoa to 4 cm, đỏ đậm; cánh hoa cạnh cao bằng nửa lá đài giữa, vàng cam, có đốm đỏ; lá đài cạnh to nhất, bìa dứng; môi nhỏ, có 3 củ và 2 sóng; móng cao 4 mm; phấn khối 4. $2n = 38$.

Đà Lạt, Dran.

- Flowers red, lateral petals yellow red dotted; base of midlobe with 3 calli.

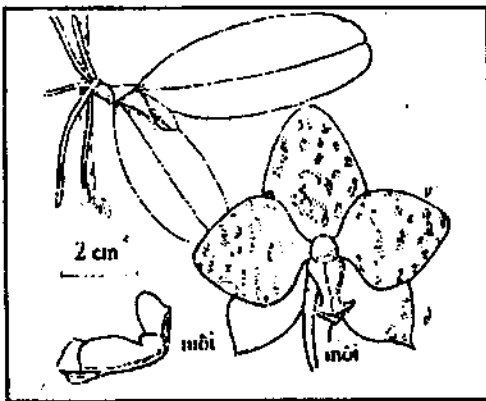

11.606 - Renanthera coccinea Lour. Huyết hung dứng.

Phong lan có thân dài đến 5 m, mang nhiều rễ khisinh. Lá có phiến tròn dài, dày, đầu có 2 thùy. Pháthoa rất to, trong một phẳng; hoa đỏ, to 5 cm; phiến hoa dứng, dài 3-4 cm; lá đài cạnh to; môi có thùy giữa đỏ đậm, thùy cạnh vàng có sọc dọc, móng 5 mm; phấn khối 4.

Rừng bình nguyên, từ Hà Sơn Bình, Hải Phòng, qua Huế đến Nha Trang.

- Flowers red; lateral sepals to 4 cm long.

11.607 - Hydrochilus parishii (Veitch. & Reichb. f.) Pfitz. Cánh báo. Phong lan, có thân ngắn, rễ khisinh to, dài. Lá có phiến bầu dục dài, to 15-23 x 4-7,5 cm, đầu lõm thành hai thùy không bằng nhau. Chùm to, dài hơn lá; lá hoa dài 1-1,5 cm; noãn sào và cọng dài 3 cm hoa hơi thơm, vàng xanh có đốm đỏ, không có móng; môi dài 1,5 cm, có một sóng ở giữa và phía trong.

Gialai Công tum, Phanrang, Bảo lộc, vùng Sài Gòn; V-VII. Var. *marriottiana* Reichb. f.: Cẩm hung, hoa hường hay tím dợt phía trên; Bảo lộc.

- Flowers green yellow, red blotched (*Vanda parishii* Veitch. & Reichb. f.).

11.608 - Ascocentron curvifolium (Lindl.) Schltr.

Phong lan có thân ngắn, to bằng ngón tay, dây có lá còn lại phù; rễ to. Lá song đính, phiến dài đến 25 cm, dài, dày có 2 thùy nhỏ, dây có đốt trên bề. Chùm ở nách lá, thông, ngắn hơn lá; noãn sào có 6 cánh thấp, tím; hoa đẹp, màu đỏ Phụng, trừ môi vàng có sọc cam; móng dài bằng môi; cột và nắp đỏ; phấn khối 2.

Định Quán.

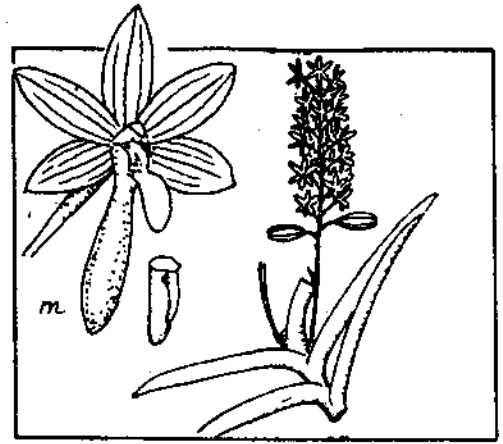
- Flowers bright red, lip yellow orange red striped (*Saccolabium curvifolium* Lindl.)

11.609 - *Ascocentron miniatum* (Lindl.) Schltr.
Hoàhoàng.

Phonglan có thân dài đến 20 cm, lông dài. Lá hẹp, o 10 x 1 cm, dài, màu lục có phần đỏ, đầu nhọn. Chùm dài 4-10 cm; láhoa mỏng, không rung; cong và noãn sào dài 1 cm; hoa rộng 13 mm, vàng lú hoặc vàng chanh; lá đài và cánh hoa giống nhau, xoan ngược, 5 gân; môi có móng dài 5-7 mm, thùy giữa tròn dài nhọn, thùy cạnh rất nhỏ; cột có mô đỏ, nắp nâu đen.

Rừng thưa, rừng Dầu, 1-800 m; Phú Khánh, Đồng Nai, Sông Bé, Tây Ninh; II-III.

- Flowers orange; spur 5-7 mm long (*Saccolabium miniatum* Lindl.).

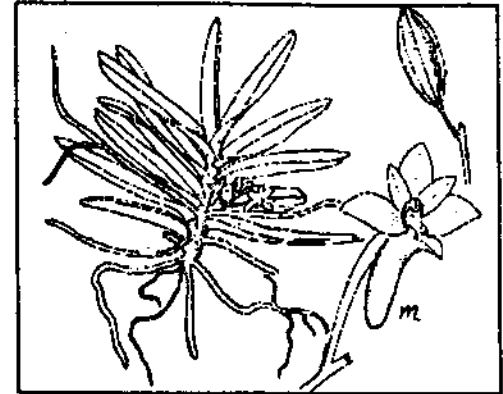

11.610 - *Ascocentron pusillum* Aver. Tiểuhoàng.

Phonglan có thân dài 1-4 cm, mang lá song đính, kết lợp, phiến dài 3-4 cm, rộng 5 mm, đầu có 2 thùy không bằng nhau. Chùm 1(2) cm, mang ít hoa; láhoa 1 mm; hoa rộng 1 cm, trắng hay ứng hồng tâm đậm, không thơm; cánh hoa hơi nhỏ hơn lá đài; môi có móng dài 5-6 mm, thùy cạnh nhỏ, đứng, thùy giữa tam giác; phấn khối 2. Nang.

Gialai Công tước; XI (hình theo Averyanov).

- Flowers white or pink tint; spur 5-6 mm.

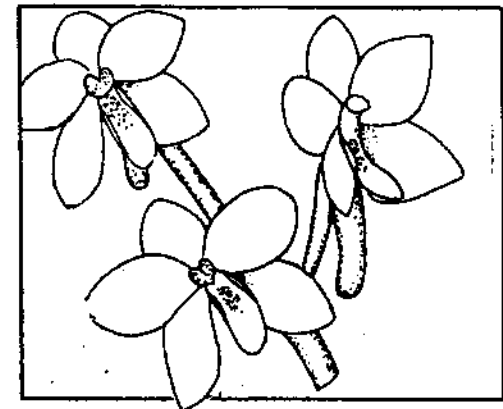

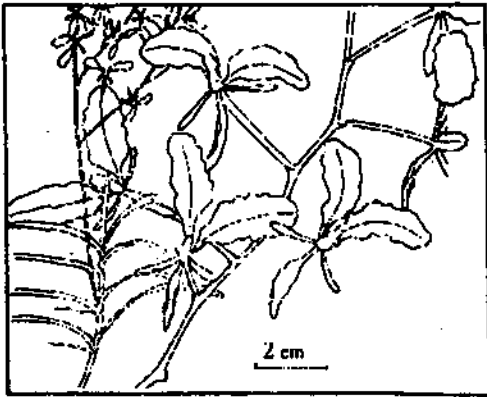
11.611 - *Ascocentron christensonianum* Haager.
Tiểuhoàng Christenson.

Phonglan; thân không chia nhánh, cao 15-40 cm, lông 7-15 mm. Lá có phiến hẹp, chót có 3 răng, to 10-16 x 0,5-0,8 cm. Phấn hoa 2-4, dài 6 cm; hoa rộng 1,4 cm, nâu tím ứng trắng; môi đỏ tím, uốn ngược, móng cong về sau, dài 14-16 mm; ba phần lục tím.

Rừng thay lá: Phan Rang (hình theo Haager).

- Epiphytic; leaves 10-16 cm long; flowers pinkish lavender, lip purple.

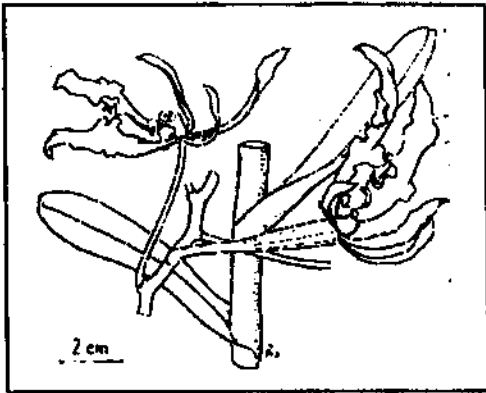

11.605 - Renanthera imschootiana Rolfe.
Huyết Nhung tron

Phonglan to, thân to 5 mm, có rễ dài, thông. Lá có phiến dài 5-11 cm, rộng 1,5 cm, đầu có 2 thùy không bằng nhau. Chùm-tútán trong một phẳng, to; hoa to 4 cm, đỏ đậm; cánh hoa cạnh cao bằng nửa lá đài giữa, vàng cam, có đốm đỏ; lá đài cạnh to nhất, bia dứng; môi nhỏ, có 3 củ và 2 sóng; móng cao 4 mm; phấnkhối 4. $2n = 38$.

Dàlat, Dran.

- Flowers red, lateral petals yellow red dotted; base of midlobe with 3 calli.

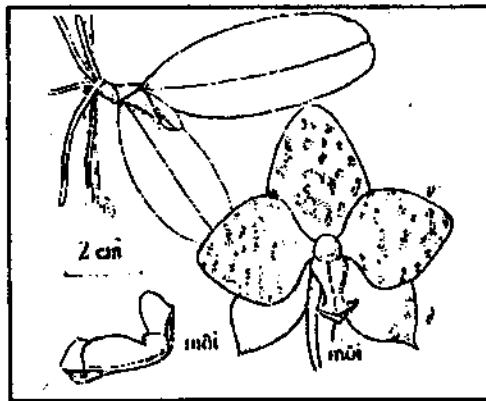

11.606 - Renanthera coccinea Lour. Huyét Nhung dứng.

Phonglan có thân dài đến 5 m, mang nhiều rễ khisinh. Lá có phiến tròn dài, dày, đầu có 2 thùy. Pháthoa rất to, trong một phẳng; hoa đỏ, to 5 cm; phiến hoa dứng, dài 3-4 cm; lá đài cạnh to; môi có thùy giữa đỏ đậm, thùy cạnh vàng có sọc dọc, móng 5 mm; phấnkhối 4.

Rừng bình nguyên, từ Hàsonbinh, Hảiphong, qua Huế đến Nhatrang.

- Flowers red; lateral sepals to 4 cm long.

11.607 - Hydrochilus parishii (Veitch. & Reichb. f.) Pfitz. Cẩm Báo. Phonglan, có thân ngắn, rễ khisinh to, dài. Lá có phiến bầu dục dài, to 15-23 x 4-7,5 cm, đầu lõm thành hai thùy không bằng nhau. Chùm to, dài hơn lá; lá hoa dài 1-1,5 cm; noãn sào và cọng dài 3 cm hoa hơi thơm, vàng xanh có đốm đỏ, không có móng; môi dài 1,5 cm, có một sóng ở giữa và phía trong.

Gialai Côngtum, Phanrang, Bảolộc, vùng Sài Gòn; V-VII. Var. *marrlottiana* Reichb. f.: Cẩm Nhung, hoa hồng hay tím dợt phía trên; Bảolộc.

- Flowers green yellow, red blotched (*Vanda parishii* Veitch. & Reichb. f.).

11.608 - Ascocentron curvifolium (Lindl.) Schltr.

Phonglan có thân ngắn, to bằng ngón tay, dáy có lá còn lại phủ; rễ to. Lá song đĩnh, phiến dài đến 25 cm, dài, dày có 2 thùy nhỏ, dáy có đốt trên bề. Chùm ở nách lá, thông, ngắn hơn lá; noãn sào có 6 cánh thấp, tím; hoa đẹp, màu đỏ Phượng, trừ môi vàng có sọc cam; móng dài bằng môi; cột và nắp đỏ; phấnkhối 2.

Dịnh Quán.

- Flowers bright red, lip yellow orange red striped (*Saccolabium curvifolium* Lindl.)

Xin thêm các loài sau đây, theo thứ tự số loài:

67 - *Ophioglossum nudicaule* L.f. (*O. parvifolium* Hook. & Grev.). Xàthiệt thân-trần.

Ráng nhỏ, cao 2-12 cm. Cành nhỏ, hơi tròn. Lá bấtthụ xoan (dài không quá 6 lần ngang), nhỏ, đáy có khi hình tim, đầu tù. Gié thụ dài vào 1 cm, có phần *chót lép*, trên trục gắn vào lá không thụ.

Liênnhiệtđới: Bidúp.

851a - *Ephedra sinica* Stapf. Thảomahoàng, Mahoàng Trungquốc.

Cỏ daniên cao đến 30-70 cm; lông dài 3-6 cm, có rãnh dọc. Lá 2 hay 3, *như vẩy*, dính nhau thành bao, chót nhọn. Biệtchủ. Hạt *đỏ* (nên Pháp có tên là Raisin de mer).

Tr ở Sapa.

Chứa ephedrin, pseudoephedrin... trị cảm, suyến, nhức-đầu, lợitiểu.

858b - *Cycas taiwaniana* Carruthers. Thiếntuế Dảican.

Cây có thân cao 1-3,5 m, to 35 cm, phần trên có đáy lá còn lại khá lâu. Lá dài 1-1,8 m, lá-phụ to 2,5-6,2 x 0,4-0,8 cm. Chùy đực có cọng, cao đến 50 cm, rộng 9-10 cm. Chùy cái không cọng, hình cầu to vào 25 x 20 cm, vảy xoan thon, bìa mang vào 20 ria/bên, vàngvàng; noãn 2-4, cho ra hạt *đỏ*, to 4-4,5 x 0,8 cm.

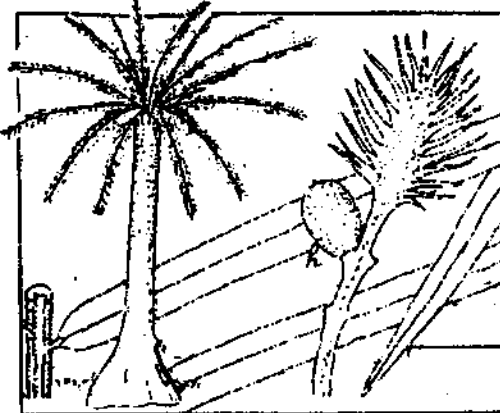
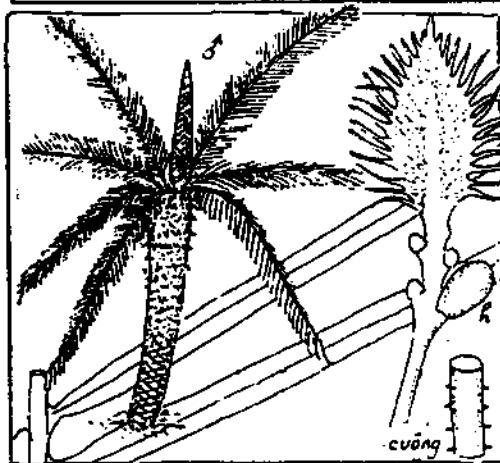
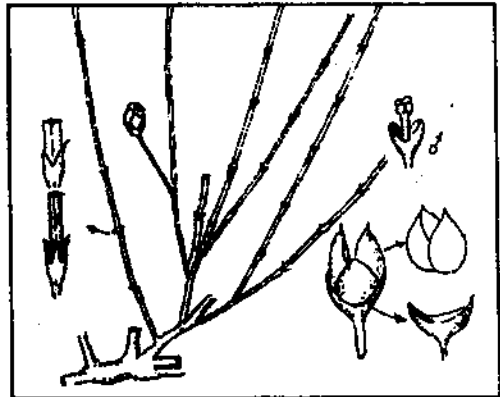
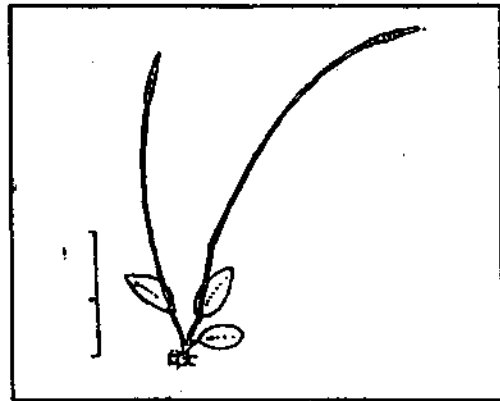
BT

859 - *Cycas siamensis* Miq.. Thiếntuế Xiêm.

Thân cao 1-4,5 m, *phù to như củ ở gốc*; tàn thưa. Lá dài 50-90 cm, mang vào 50-70 cặp lá-phụ thon hẹp, dài 20 cm, rộng 7-9 mm, chót có mũi; sóng tròn, có lông. Chùy đực mang rất nhiều tiểunhụy có mũi nhọn. Vảy cái dài 5-7 cm, phiến xoan hẹp, có vào 20-25 ria sâu, có lông dày, cam; noãn 2.

Nam.

- Stem abruptly swollen at base; leaves to 90 cm long, leaflets to 20 cm; carpophylls obovate, with long process, ovules 2.

859b - *Cycas macrocarpa* Griffith. Thiến tuế hạt to.

Thân cao 3,5 m, to 20 cm, có nhánh. Lá non có lông nâu, to 1,5-2,5 x 0,2-0,3 m; lá-phụ nhiều, to 20-40 x 1-1,2 cm, bìa uốn xuống. Chùy đực to 30-40 x 12-14 cm, tiểu huyệt 2 cm. Chùy cái thưa, mở rộng, có lông nâu; vảy to 20-25 cm, thùy chót 4-6 x 3-3,5 cm, tam giác đến hình chót bướm, lục đến vàng vàng; noãn 4-12 cho ra hạt to 5-7 x 4,5 cm, bầu đực.

Việt Nam, Málaiá.

859c *Cycas balansae* Warb..

Tiểu mộc cao 2 m. Lá dài, thon. Chùy đực to 20 x 5-6 cm, có cọng ngắn; tiểu huyệt cao 1,6-2,7 x 1,2 cm

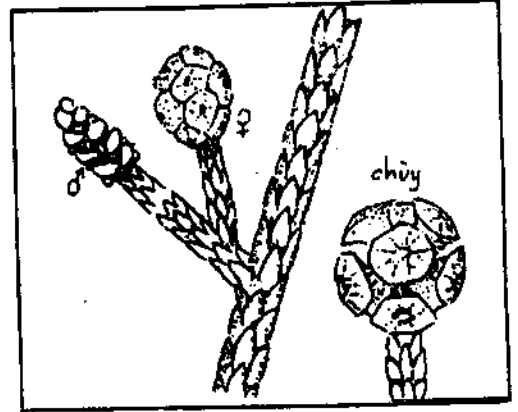
898b - *Cupressus duclouxiana* Hickel. Tùng Ducloux.

Tiểu mộc hay đại mộc cao đến 20 m; nhánh hình trụ tròn, các nhánh bậc chót trong một phẳng. Lá như vảy ôm thân, sắp theo 4 hàng đối diện.

Chùy đực vàng vàng ở chót nhánh.

Chùy cái hình cầu, mang vảy không mũi.

B.

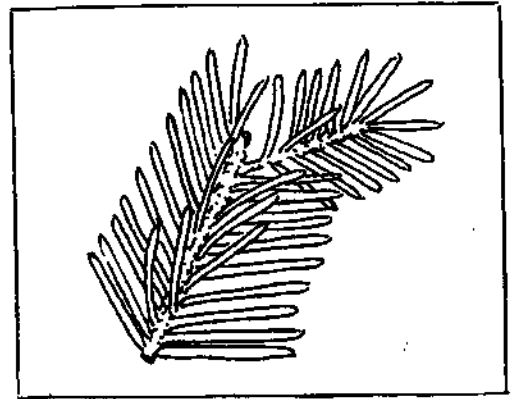
882a - *Abies delavayi* Fr.

Tiểu mộc hay đại mộc cao 3-12 m; vỏ tím

dậm. Lá dài, một số cong lên (incurving backward).

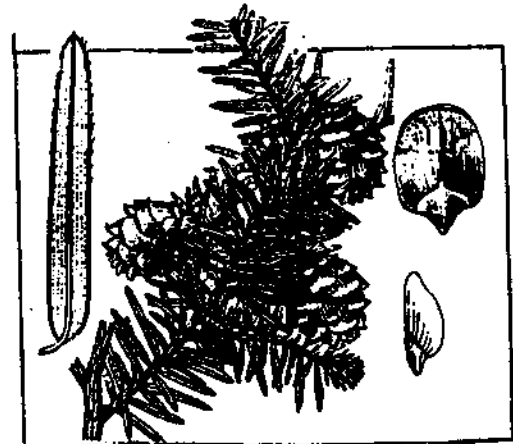
Chùy 7-11 x 3,5-5,5 cm.

Núi cao, B: 1000-1200 m

885b - *Tsuga dumosa* (D.Don) Eichler.

Đại mộc đến 40 m; vỏ dày nhám; nhánh mảnh. Lá lục đậm, có phiến một gân, hẹp (2 mm) dài 1,5-2 cm, dẹp, bìa có ít lông; lá rụng khi nhánh bị cắt. Chùy đực cô độc ở chót nhánh. Chùy cái có vảy mà chót tròn, mỏng; hạt 2 mỗi vảy, cao 8,5 mm, cánh xoan dài ở chót.

Núi cao: B (hình theo FRPS).

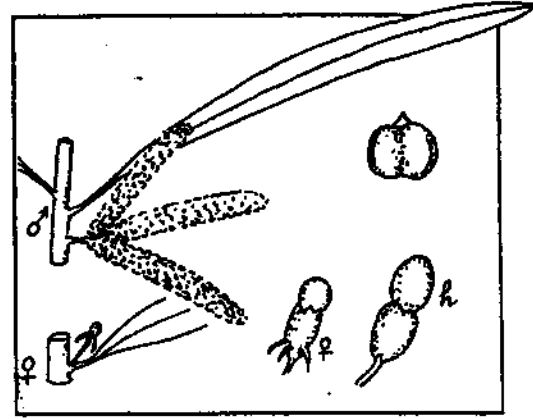
871b - *Gnetum cuspidatum* Bl. Gắm mũi.

Dây leo. Lá có phiến mỏng dai, to 12-24 x 5-10 cm. Gié trên thân; giữa hoa có lông ngắn; gié đực dài 5 cm, rộng 5 mm, trên cọng dài 2 cm, có hoa cái thò ra; gié cái dài 5 cm, rộng 6 mm, mang luânsinh 5-7 hoa. Hạt to 2,5-3 cm.

1-600 m; I-XII

905a - *Podocarpus macrophylla* (Thunb.) Lamy
(*Taxus macrophyllus* Thunb.)

Đại mộc; lá mọc xen (ở *Nagia* lá mọc đối), thon hẹp, dài 10-18 cm, mặt dưới hơi vàng. Biệch chu. Chùy đực hình trụ nhóm 1-3, dài 3 cm. Hoa cái có cọng ở nách lá, có vảy, trở thành đế; noãn 1. Đế đỏ đậm, mang 1 hạt to 1 cm, lục lục.

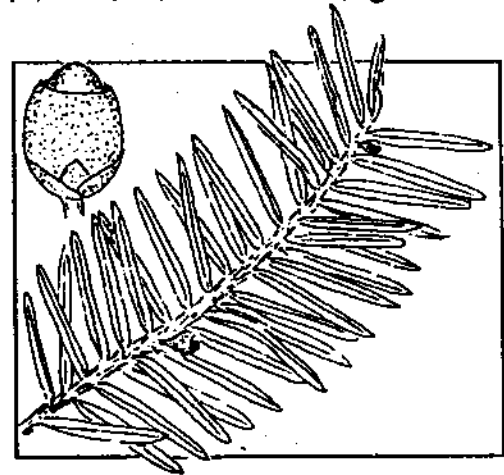
Podocarpus pilgeri Foxw.

Tiểu mộc hay đại mộc đến 15 m. Lá chụm ở chót nhánh, hẹp dài thon, to 1,2-7,5 x 0,4-1,2 cm, chót tẻ, có khi có mũi; gân giữa lồi. Chùy đực cõ độc ở nách lá, gần như không cọng, to 1,3 x 5 cm; chùy cái cõ độc ở nách lá, to 3 x 12 mm, vảy mập với 2 lá hoa hợp lại, chót tẻ, dài đến 1,2 cm, rộng 6 mm. Hạt bầu dục, tròn, tẻ, dài 8 mm, rộng 6.

913 - *Taxus sumatranus* (Miq.) de Laub.
(*Cephalotaxus celebica* (Warb.) Li, *T. sinensis* Rehd. p.p., *T. speciosa* Florin).

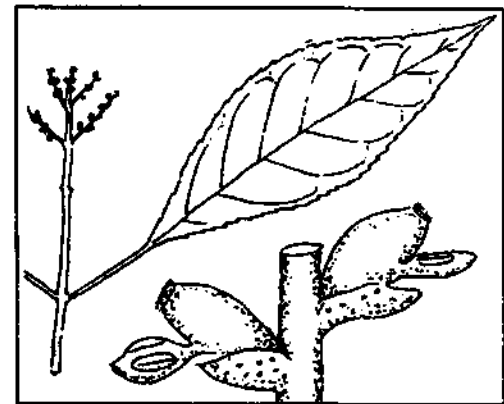
Đại mộc cao đến 45 m, thân to 1 m. Lá ở nhánh già hẹp dài, to 1,5-2,5 x 0,15-0,20 cm (ở nhánh trẻ 2-4 x 0,2-0,25 cm), bìa uống xuống. Chùy đực hình cầu to 4 mm. Hạt to 6 x 5 mm, dày 4 mm.

Vùng núi cao.

1152a - *Sarcandra brachystachys* (Bl.) Verdc. (*Chloranthus brachystachys* Bl., *S. hainanensis* (Pei) Sw. & Boril)

Cỏ cứng hay tiểu mộc 0,6-3 m, thơm; thân to đến 1,5 cm, phù ở mắt; vỏ láng. Lá có phiến bầu dục-thon ngược, thon đến tròn dài hẹp, to 2-20 x 1,8-5 cm, bìa có răng, gân-phụ 5-10 cặp; lábe nhỏ, 1,5 mm. Phá hoa 3-8 cm; gié dày, ngắn, 1-2 cm; tiểu hụy 1 gắn trên noãn sào, buồng phấn 2; phần cái 1-1,5 mm. Trái vàng rồi đỏ, ít khi đen, to 4-7 mm; hạt tròn tròn.

D.-N. Á.

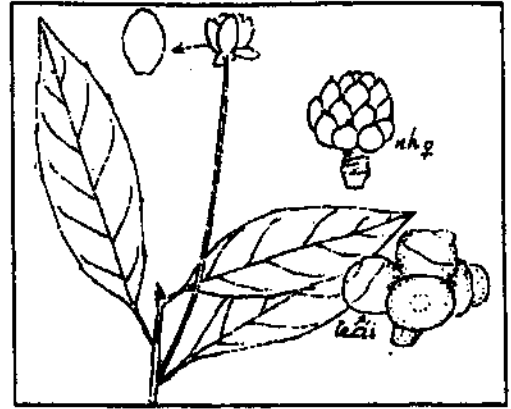

1247 - *Kadsura heteroclita* (Roxb.) Craib. (*Uvaria heteroclita* Roxb., *K. roxburghiana* Ar nott). Xunxe tap.

1249 - *Kadsura longipedunculata* Fin. & Gagn. (*K. decipiens* Fin. & Gagn.)

Tiểu mộc leo, không lông. Lá có phiến bầu dục, to 6,5-12 x 2,5-4,5 cm, đáy nhọn, chót có mũi, mỏng song dài, bìa nguyên hay có răng nhỏ (3-8 mỗi bìa), gân-phụ 5-7 cặp; cuống 8,5-17 mm. Hoa trên cọng dài, cớ độc trên nhánh non, vàng vàng có khi đỏ đỏ; hoa đực có 10-15 phiến, 25-54 tiểu hụy; hoa cái có 10-14 phiến, 32-60 tâmbì, cao 1-1,6 mm. Trái đến 60 phân quả đỏ, cao 6,5-11,5 mm, 1-3 hột.

Dùng trị ung thư ở N. Trung quốc.

1249b - *Kadsura angustifolia* A.C. Sm.

Tiểu mộc leo, không lông. Lá có phiến bầu dục, to 9,5-14 x 2,5-4,5 cm, mỏng, dài, gân-phụ 7-13 cặp, chót có mũi, bìa nguyên hay có răng thưa nhỏ (2-10/bên); cuống 10-17 mm. Hoa cớ độc ở nhánh non; phiến hoa ngoài tam giác, trong bầu dục, to nhất 5,5 x 2,9 mm, trắng trắng mặt ngoài; hoa đực có 9 phiến hoa, vào 50 tiểu hụy; hoa cái có 13-15 phiến, vào 80 tâmbì. Trái 9-10,5 mm, 1 hột.

Có vị thuốc.

1249c - *Kadsura verrucosa* (Gagn.) A.C. Sm. (*K. cauliflora* in King, A.R.B.G.3: pi.72)

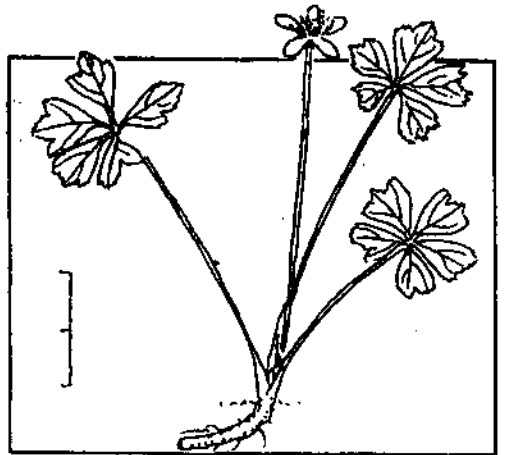
Dây leo, không lông. Phiến lá dài, bầu dục-xoan, to 10-15 x 4,5-12,5 cm, gân-phụ 5-7 cặp, đáy tù hay cắt ngang, chót nhọn hay có mũi, bìa nguyên; cuống 15,5-30 mm. Hoa ở nách lá có khi ở thân; phiến hoa vàng hay hồng, xoan, to 2-3,5 mm; hoa đực có 10-15 phiến, 40-57 tiểu hụy; hoa cái có 12-16 phiến, 44-55 tâmbì. Trái mang 30-50 phân quả, cao 7-11 cm, 1(2) hột.

B, vùng giáp ranh với Trung quốc; I-XII, 5-6.

1312a - *Coptis quinquefolia* Miq. Hoàng liên 5-lá-phụ.

Cành nhò. Lá mang 5 lá-phụ dài 1-2,5 cm, nhu da, có răng ở chót. Hoa cớ độc, trên trục 7-15 cm, trắng, rộng 13-18 mm; cánh hoa có móng nhỏ; tiểu hụy dài bằng cánh hoa; tâmbì có vôi ngắn. Manh nang có 1 gân to mỗi bên, thiết diện tam giác.

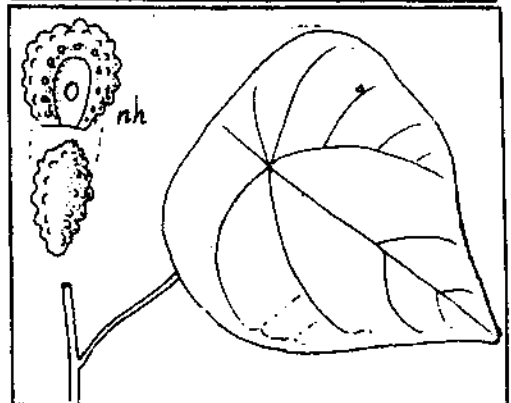
Núi, B.

1352a - *Stephania dielsiana* Y.C. Wit. Dòm

Cỏ leo có củ dài dài, nằm ngang, nạc màu vàng, đắng. Lá có phiến hình lòng, mặt dưới tím tím; cuống dài bằng phiến. Tán kép nhỏ; hoa nhỏ; lá dài nhỏ 5-6; tâmbì 1. Trái có nhân hình móng ngựa, có gai-u.

Chứa tetrahidropalmitin: lợi tiểu, anthan, tiêu viêm.

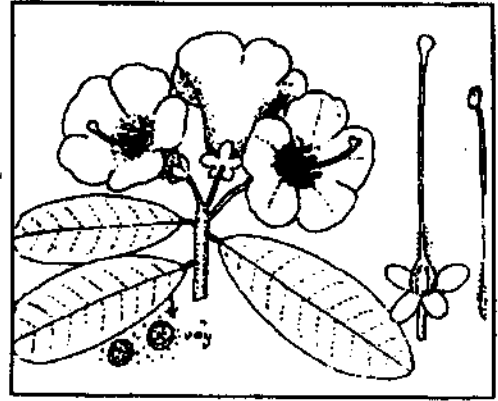
1361 - *Cyclea debilliflora* Miers.

Dây leo: lá, phá hoa có lông nằm sát. Lá có phiến tam giác xoan, chót có mũi, mặt trên không lông, mặt dưới mốc, to 8-13 x 5-7,5 cm; cuống 1-1,5 (4) cm. Phá hoa thụ dài 12 cm; quả hóc cứng xoan, dẹp dẹp. Chùm-tụ tán đực: dài có 4 lá dài dính nhau.

2437b - *Rhododendron tephropeplum* Balf. f. & Farrer. Đỗquyen đoán-y.

Tiểumộc luôn luôn xanh, cao đến 1,3 m; chồi non có nhiều vảy. Lá có phiến dai, tròn dài-thon ngược, to 3-5 x 1-2 cm, chót tằm tròn, có mũi, đáy chót bướm, mặt trên có vảy rời lảng, mặt dưới trắng xám có vảy nhiều; cuống 5 mm. Pháthoa dạng tán 3-4 hoa; rộng 1-1,5 cm; đài rộng, tai ria lông; vành hương, có ống 2 cm, tai 5, trái; tiểunhụy 10, chỉ có lông ở 1/2 dưới; noãn sào có vảy, cũng như 1/2 dưới của vòi nhụy. Nang cao 6 mm, trong đài.

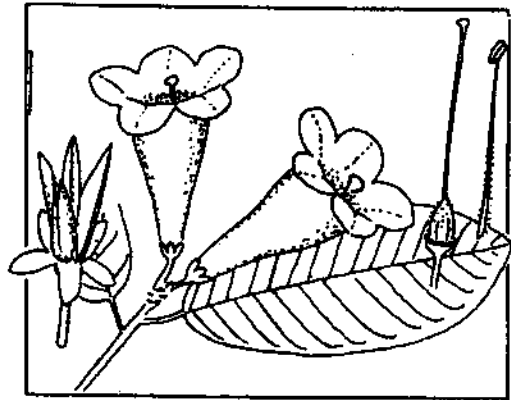
Trên vùng vôi: B, N-Trung quốc.

2437c - *Rhododendron excellens* Rehd. & Wils. Đỗquyen đẹp.

Tiểumộc luôn luôn xanh cao đến 3 m; cành non có vảy. Lá có phiến dai, tròn dài thon ngược, to 15-19 x 4-5,5 cm, chót tằm, đáy tròn, mặt dưới có vảy nhiều; cuống hình trụ, 2,5-4 cm, có vảy nhỏ. Pháthoa dạng tán 2-4 hoa; rộng 2-4 cm; đài 5 tai; vành trắng, cao 8 cm, thùy 5; tiểunhụy 15, chỉ có lông; noãn sào có vảy đỏ. Nang cao 4 cm.

Rừng, B.

2438b - *Rhododendron xanthostephanum* Merr. Đỗquyen hoàng-vác.

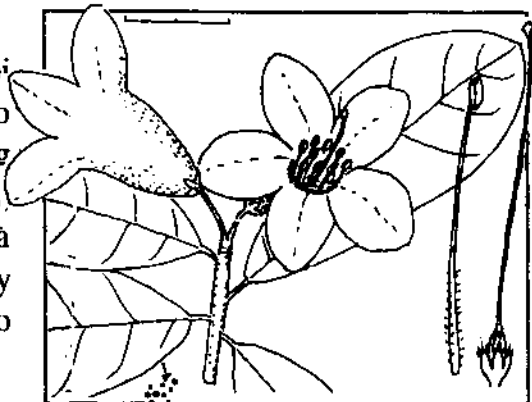
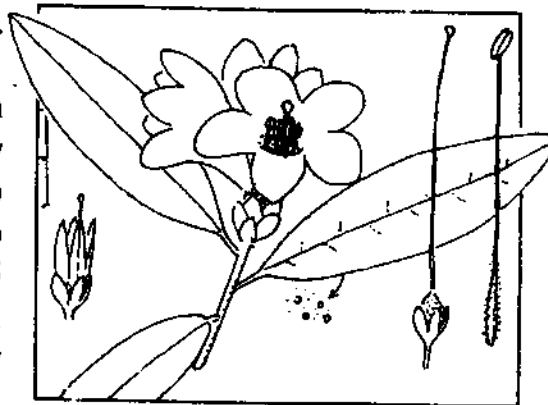
Tiểumộc luôn luôn xanh, cao 0,6-3 m; cành mảnh, không lông, có vảy. Lá có phiến dai, thon hay tròn dài-thon, 5-10 x 2-4 cm, không lông, mặt trên có vảy, mặt dưới xám và có vảy mịn, gân-phụ khó nhận; cuống 6-9 mm, có vảy khít. Chùm như tán 3-5 hoa; rộng 6-14 mm; đài 5 tai tròn tròn, cao 6 mm; vành vàng tươi, hình chuông, cao 2,5 cm; tiểunhụy 10, chỉ có lông ở phần dưới; noãn sào không lông, có ít vảy ở đáy. Nang cao 8 mm, có vảy.

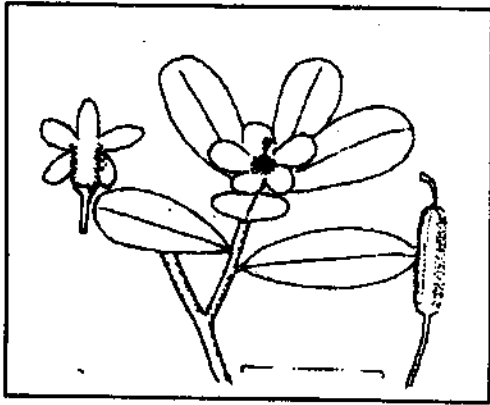
Trung quốc, Miến điện, B. núi cao.

2440b - *Rhododendron carneum* Hutch.

Tiểumộc luôn luôn xanh cao đến 1 m; chồi non có vảy nâu. Lá có phiến bầu dục-xoan ngược, to 6-12 x 3-4 cm, chót có mũi, đáy tằm, mặt trên không lông, mặt dưới có vảy gần nhau; cuống dài 1-1,5 cm có vảy. Pháthoa 3-4 hoa; đài 5 thùy có lông dài, và vảy; vành đỏ, ống 3,5-4 cm, tai dài 3 cm; tiểunhụy thường 12, thò, chỉ có lông ở phần dưới; noãn sào có vảy, vòi nhụy hương.

Triền núi có cỏ: Nam Trung quốc. Miến điện, B.

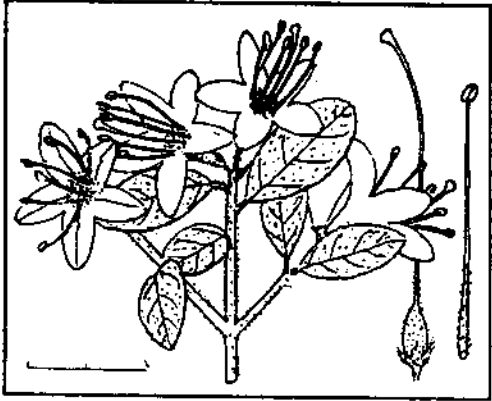

2443b - *Rhododendron densiflorum* K.M. Feng.
Đồquyên dày-hoa.

Tiểumộc luôn luôn xanh, cao 0,3-1,3 m; nhánh có tuyến và vảy. Lá có phiến nhỏ, 6-10 x 4,5 mm, xoan ngược hay tròn dài, mặt dưới có vảy rải rác; cuống 2 mm. Hoa *côđộc* ở chót nhánh, rộng 1,5 cm, dài 5 thùy, vành vàng, hình chuông cao 8 mm, chẻ đến 1/2; tiểunhụy 10, ngắn; noãn sào 5 buồng. Nang dài 7-11 mm, có lông dày và vảy nâu, hạt nhỏ, có đuôi ở 2 đầu.

Rừng hỗn hợp, N. Trung quốc, 1000-1800 m:

B; IX-X. 9-10.

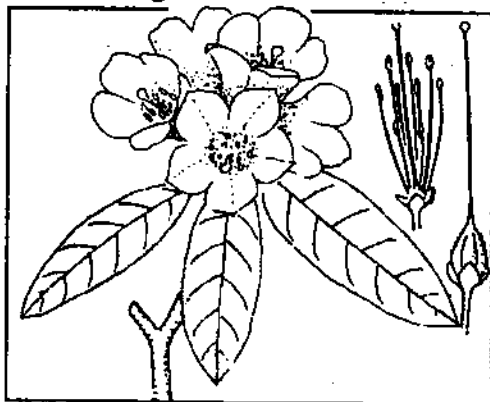
2449a - *Rhododendron chunii* Fang. Đồquyên Chun.

Tiểumộc cao đến 6 m, có lông mịn đỏ-nâu. Lá rụng theo mùa, daidai, bầu dục đến tròn dài-xoan, nhỏ, đo 10-18 x 9-10 mm, bìa cong xuống, có răng nhỏ; cuống 2-3 mm. Pháthoa 3-4 hoa, ở ngọn nhánh; rộng 5-7 mm; dài rất nhỏ, có lông dài, nâu; vành hương, 3 tai trên có đốm tia, hình quạt, phía ngoài có lông nâu và lông tiết, phía trong có lông mịn; tiểunhụy 5, chỉ có lông ở 1/2 dưới. Nang xoan, có lông mịn, và vòi nhụy còn lại.

Lùm-bụi, Nam Trung quốc, B.

2452b - *Rhododendron serotinum* Hutch. Đồquyên trẻ. Tiểumộc luôn luôn xanh, cao đến 3 m, cành già lục lảng. Lá có phiến dài, tròn dài-bầu dục, to 10-15 x 6-7 cm, chót tròn hay lõm, đáy tròn hay hình tim hơi bất xứng, gân-phụ thẳng góc; cuống tròn, dài 2-3,5 cm, không lông. Chùm 1-3 cm, 7-8 hoa thơm; rộng 3-4,5 cm; dài nhỏ; vành trắng ửng hồng phía ngoài, có bột đỏ ở phần trên, ống hình chuông, 4-4,5 cm, thùy 7, trái; tiểunhụy 15-16, chỉ có lông ở phần dưới; noãn sào có tuyến có rộng.

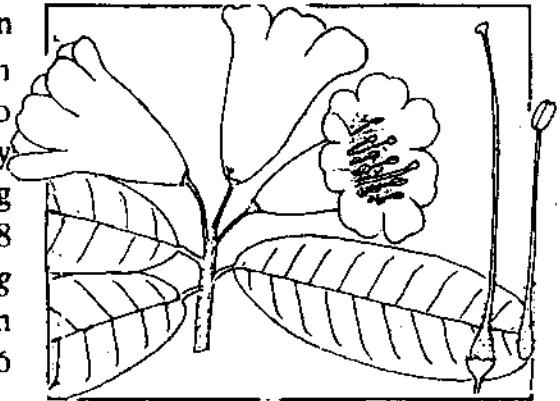
Rừng hồ; VIII. B.

2452c - *Rhododendron facetum* Balf.f. & Ward.
Đồquyên thanh.

Tiểumộc trung, cao 2-6 m. Lá có phiến thon dài, to đến 24 x 3-5 cm, mặt dưới có lông dày; cuống dài 1-2 cm. Chùm như tán ở chót nhánh; hoa đỏ; dài nhỏ; vành hình ống mang 5 tai; tiểunhụy 10, ba phần đậm đen; noãn sào có lông.

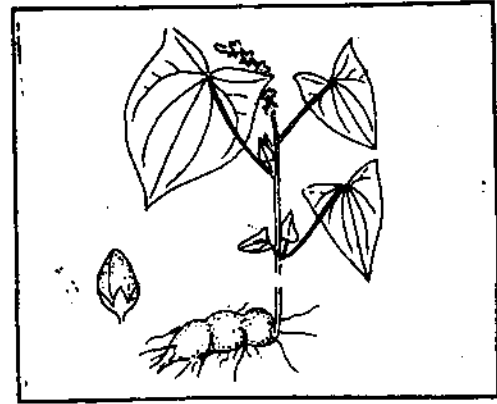
Rừng vùng núi có gió mùa, cao độ 2400-2800 m.

3021b - *Fagopyrum dibotrys* (D. Don) Hara (*F. cymosum* Meissn., *F. triangulare* Meissn.). Buckwheat. Bông-chua.

Cỏ daniên, có lông rải rác. Lá có phiến tamgiác, dài đến 15 cm; cuống dài. Pháthoả ở ngọn và nách, dài 8-12 cm, hoa một bên, nhỏ. Trái hương lọt, xoan có 3 cạnh nhọn, cao 8 mm, dài 2 lần dài.

Gặp ở Cúcphương, Ninhbinh và Tr; 6-9. Hạt ăn như gạo. Chứa rutin, shakuchirin, acid p-coumaric, ferulic, quercitin, quercitrin.; bổ vihuýtquản, trị đậ, phongtháp; ở Ân trị thiênthời, đau-bụng, ỉa chảy.

3420a - *Cassia sulphurea* (Colladon) Irwin & Barneby (*C. surattensis* ssp. *glauca* (Lam.) K. & A. Larsen.) Muồng vàng.

Tiểumộc cao 5-7 m. Lá-phụ 6-8 cặp, thon, chót nhọn, lá-phụ to đến 5-10 x 2-3,5 cm. Chùm ở nách lá, ngắn hơn lá; cọng hoa dài. Trái đẹp, to đến 20 x 2 cm

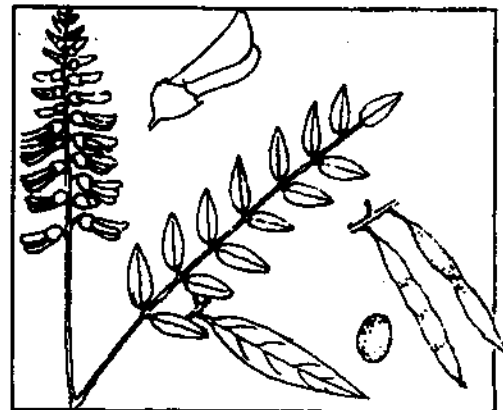
Thường Tr vì hoa vàng đẹp, song hiếm ở Việt Nam. Lá dùng như được ăn ở Lào; chứa acid crisophanic; trị đái-đường ở Ân..

3514a - *Sophora flavescens* Ait. Hoè vàng.

Cỏ daniên, cao 0,8-1,5 m. gần như không lông. Lá mang 15-40 lá-phụ tròn dài đến thon, dài 2-4 x 0,7-1,5 cm, có lông nằm: lábẹ hẹp dài. Chùm đứng ở chót nhánh, dài 10-20 cm; hoa lục vàng, ít khi tím, to 15-18 mm; dài xéo, cao 7-8 mm. Trái dài 7-8 cm, có 4 cạnh, không tự khai, có eo giữa hạt: hạt tròn to 3-7 mm, lam.

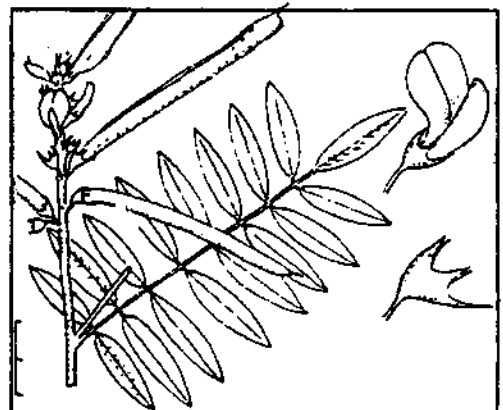
Tr ở Sapa. Rễ chứa matrin, oximatrin, sophocarpin, kurarinol, formononetin...Bổ đấng, thanh nhiệt, trừ phong, tăng huýtáp, lợi tiểu..

3575b - *Tephrosia kerrii* Drumm. & Craib.

Bụi đứng cao đến 2 m: nhánh bông, to 2-5 mm, có cạnh, có lông. Lá có cuống chung dài 9-12 cm, có tơ; lá-phụ 11-17, gần như bằng nhau, thon tròn dài, chót nhọn, to 5-8 x 1,5-2 cm, mặt dưới có lông bạc, dày; cuống-phụ 2 mm; lábẹ mau rung. Pháthoả cao 2 cm, sau đó 10 cm, rộng 1 cm; dài có răng 4 mm, thùy hẹp, thùy giữa dài 5 mm, thùy cạnh 3 mm; cò xoan hình tim. Trái dài 10 cm, rộng 7-8 mm, có lông dài.

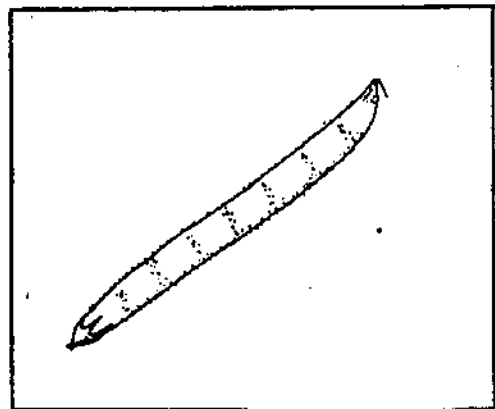
Côngtum (hình theo Larsen).

3575c - *Tephrosia pumila* (Lam.) Pers.

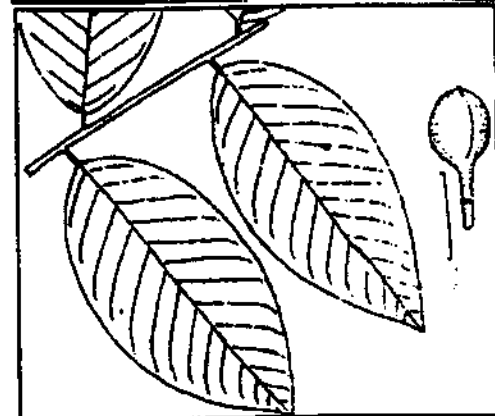
Cỏ năm rồi dùng, cao 30-60 cm; thân nhiều, có nhánh từ đáy, có lông. Lá mang 7-11 lá-phụ tròn-dài-xoan ngược, chót cắt ngang hay hơi lõm, to 5-18 x 2-7 mm, gân-phụ 4-8 cặp; cuống chung dài không đến 4 cm. Chùm 2-4 cm, ít hoa, có khi 1 hoa; rộng 1,5-3 mm; vành trắng rồi hồng, cò 4-6 mm, có lông. Trái có lông ngắn trắng hay nâu; hạt 8-12, láng.

Cát ven biển, đến 1800 m: Quảng Ngãi, Khánh Hòa, Bình Thuận.

5252a - *Mischocarpus pentapetalus* (Roxb.) Radlk. (*Schleichera pentapetala* Roxb.)

Tiểu mộc hay đại mộc đến 15 m; nhánh non có lông mịn, nâu. Lá-phụ 1(2-5) 6 cặp, xoan-bầu dục, to 7-20 x 2-6 cm, gân-phụ 9-20 cặp, cuống-phụ 3-12 mm; cuống 3-25 cm. Phá hoa ở nách lá, thơm; lá dài tam giác; cánh hoa 0.5-1 mm; đĩa mật; tiểu nhụy 7-8. Trái 1-2 cm; hạt dài 8 mm.

Ấn Độ, Trung Quốc, Philippin, Indonesia.

5436* - *Swintonia swenkii* (Teijsm. & B.) (*Anauxanopetalum swenkii* Teijsm. & B.)

Đại mộc đến 45 m, thân to 70 cm, chạng cao 3 m. Lá có phiến dài hay dày, bầu dục hẹp, đáy tù hay chót bướm, chót có mũi ngắn, to 7-12 x 3-4,5 cm, không lông; gân-phụ 14-21 cặp; cuống dài 3.5-6 cm. Chùm-tụ tán cao 8-14 cm; cong hoa 0.5 mm; hoa trắng; lá dài dính 1/2; cánh hoa 2-3 mm; đĩa mật; tiểu nhụy 1 cm; noãn sào hình cầu. Quả hạch cũng xoan hay bầu dục, to 1,7-2 x 0,7-1 cm, trên cánh hoa tăng trưởng dài 5.5-7 cm. KPC.

5585c - *Aglaia argentea* Bl. (K. Bull., Add. ser. 16, 1992, L27)

Đại mộc cao đến 30 m, thân to 60 cm, chạng cao 1 m, dày 4 cm. Chồi không lông; lá kép lẻ, to 17-112 x 14-75 cm, cuống 4-41 cm; lá-phụ 9-19, to 4,5-30 x 1,5-11 cm, mặt trên láng, mặt dưới có lông hình khiên trắng, và một ít lông lông nâu nâu, chót có mũi, đáy tròn, hơi bất xứng, có khi chót bướm; cuống-phụ 5-10 mm. Phá hoa to 60 x 60 cm; hoa đực và cái giống nhau; cánh hoa 5; ống tiểu nhụy xoan. Phá trái dài 20-50 cm; trái 3-3,5 x 2-3 cm, buồng 2; hạt trong từ-y trắng, chua ngọt, ăn được.

Dựa rạch, 0-1200 m.

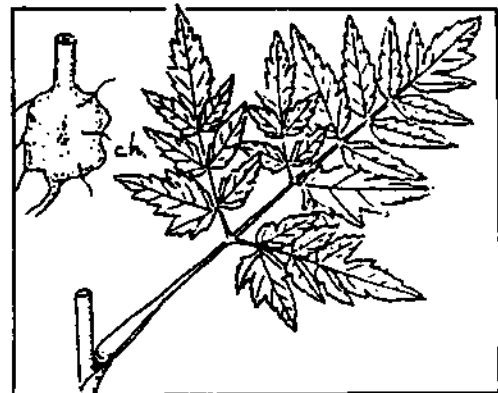
5585d - *Aglaia rufonervis* (Bl.) Benth. (*Trichilia rufinervis* Bl., *A. trichosatemon* C. DC.)

Đại mộc đến 15 m, thân to 15 cm; chồi có lông hình sao nâu. Lá kép lẻ, to 100 x 40 cm; lá-phụ 15-19, to 6-28 x 3-8 cm, mặt dưới dày lông nâu tái, và lông hình sao đỏ nâu ở gân giữa, gân-phụ 9-18 cặp, chót có đuôi, đáy tròn hay chót bướm, bất xứng. Phá hoa đực cao 80 cm; hoa 1,2 mm, cánh hoa 5, ống tiểu nhụy cao 1 mm. Phá trái 16 cm; trái to 20 mm, tròn tròn, vàng nâu, có lông hình sao; buồng 1, hạt 1, từ-y trong.

Rừng đến 1300 m.

5913b - *Ligusticum chinense* Oliv. in Hook. Càobàn, Xuyên khùng Trung Quốc.

Cỏ daniên cao đến hơn 1 m; thân bông, không lông; cành hành tròn tròn to 1-3 cm. Lá 3 lần kép; thùy điệp mang tam điệp, bia có răng. Tán kép trên trục cao; đài có răng rất nhỏ; cánh hoa có chót cong vào. Song bé quả đẹp theo bụng-lung, hông có cánh. Tr làm thuốc; thân, rễ (Càobàn) đắng; trị cảm, kinh nguyệt không đều, ngứa, ghè lở, bán thân-

5917b - *Cryptotaenia japonica* Hassk. Ẩn chi Nhật. Ápnhĩcàn.

Cỏ daniên. cao 30-60 cm. không lông; cành ngắn; rễ nhiều. to. Lá mang 3 lá-phụ cuống ngắn, to 3-8 x 2-6 cm. bìa có răng to; lá ở phách hoa nhỏ, thon. Phách hoa là *gié mang tán*; tán không cọng, 1-4 hoa cọng dài không bằng nhau; cánh hoa 5, tiểu nhụy 5. Tảmbi cho ra songbéquả hình trụ tròn dài.

Trên 700 m: Caobàng. Bắc hái. Lá ăn như rau; trị ăn không tiêu, nóng-lạnh, rắn cần.

5920b - *Angelica pubescens* Maxim. (*A. polyclada* Franch., *A. myriostachys* Koidz.) Dương qui lông.

Cỏ daniên, có thân hình trụ cao 1-2 m, có lông rải rác. Lá to, 3 lần kép; tamdiệp xoan-bầu dục, dài 5-10 cm. Tán kép, cọng dài 3-16 cm, mang tán tròn. Songbéquả tròn dài, cao 7-8 mm, lôm 2 đầu, sóng cạnh thành cánh.

Tr; VIII.

6140A - *Trema angustifolia* (Pl.) Bl. (*Sponia angustifolia* Pl.)

Tiểu mộc hay đại mộc 3-7 m. nhánh thông, nhánh non có lông datế bào tiết. hoe. Lá có phiến xoan thon hẹp đến thon. đáy tròn, đối xứng, to (3)5-8(10) x 2-3(4) cm. như da. mặt trên nhám. mặt dưới có lông dày, mọc 1-n tế bào; cuống 3-6 x 1 mm, lá bé 3-4 mm. Phách hoa đực và cái có lông hoe dày; hòa đực 5 tại bầu dục; hoa cái 2 x 1 mm. Quả hancứng 1,5-2 mm. cam: phôi nhũ nhiều.

Đôi mọc, rừng thú sinh: Cành non dùng nấu canh, hay ăn như rau. Thanh lương, giảm đau.

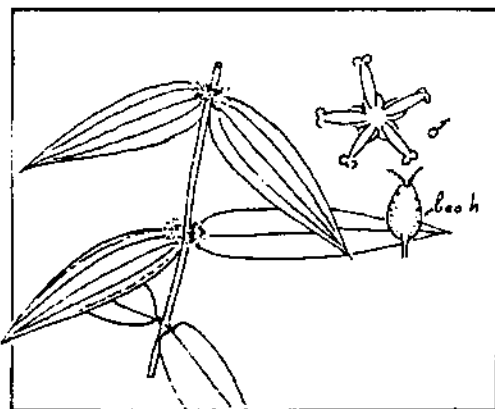
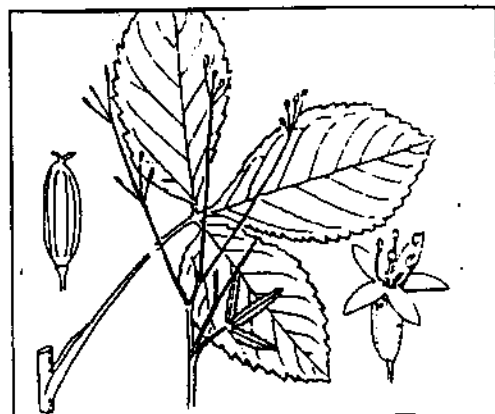
6405a* - *Gonostegia hirta* (Bl.) Miq. (*Memoralis hirta* (Bl.) Miq., *Pouzolzia hirta* (Bl.) Hassk.)

Cỏ daniên. cao 30-50 cm. các phần non có lông. Lá có phiến mỏng, xoan đến thon. to 3-7 x 1,2-3 cm. đáy tròn hay hình tim. gân chánh 3-5. bìa nguyên; cuống dài 1-3 mm. Chụm: hoa đực có cọng ngắn, có lông; tiểu nhụy 5; hoa cái với đài thành bầu. vòi nhụy 2. Trái xoan, to 1 cm. trong bao-hoa denden.

Hà bắc. Hà tây.

Mát, giải độc, trị tiêu hóa yếu, đau bụng, kiết.

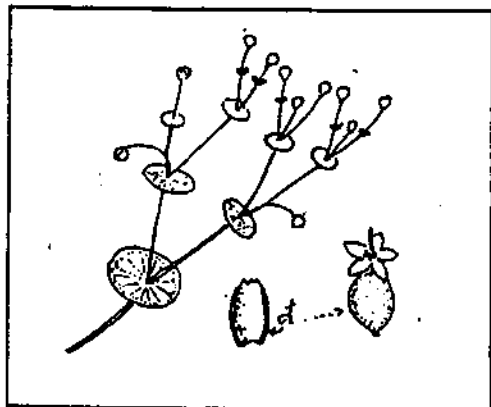
* (Xem thêm ở số 6408 trang 603 quyển II)

6726a - *Conscora lucidissima* (Lévl. & Van.) Hand-Maz.

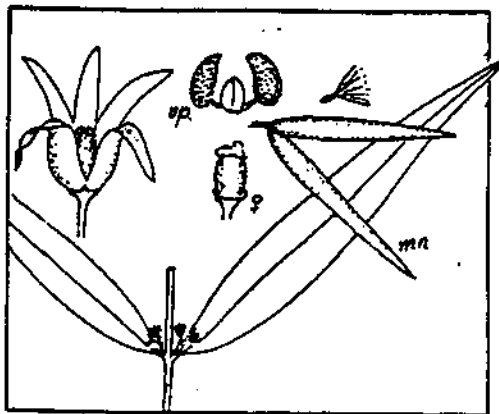
Cỏ nhất niên, cao đến 30 cm, thân lưỡng phân, lá mọc đối, có phiến bầu dục, cuống ngắn, các cặp lá ở trên thành phiến tròn ôm thân, to 1 cm, mặt dưới lục trắng. Hoa vàng trắng, nhỏ, có lá hoa to; đài là ống có 3-5 thùy tam giác; vành có ống mang 5 tai; tiểu nhụy 5, gắn trên ống vành. Nang hình cầu; hạt nhiều.

Hơi đắng; trợ tim. Ở Trung quốc, trị ho, viêm gan, đau ngực, bao tử; trị rắn cắn.

6950a - *Pentasacme championii* Benth. Ngũ giác Champion, Thạch Llama.

Cỏ đứng, cao 8-30 cm, daniên, không lông; thân to 3-4 mm. Lá mọc đối, có phiến thon hẹp nhọn, to 4-16 x 0,5-1,5 cm, gân-phụ không rõ; cuống ngắn. Tụ tán ít hoa, hoa trắng; lá dài 5, thấp; cánh hoa dính nhau ít ở đáy, chót quăn; trục thùy có cọng; phấn khối đứng, trên viphấn. Manh nang từng cặp; hạt có lông mào.

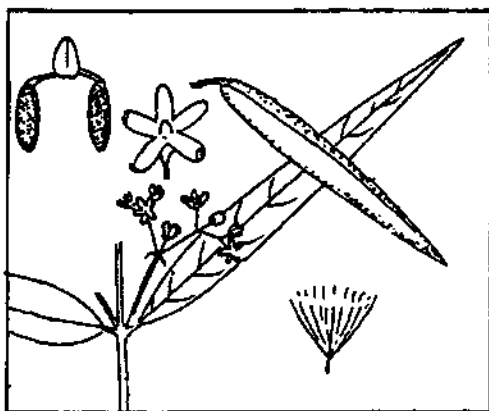

Ven xuôi, 900-1000 m: B; VII-IX. Giải độc, thanh nhiệt, trị viêm gan.

6940a - *Cynanchum stauntonii* (Dcne) Schltr. ex Lévl.). Sát khuẩn Staunton, Bachtien lá-liều.

Cỏ leo có thân cứng, không lông, to 3-4 mm. Lá có phiến thon hẹp, to 6-8 x 0,3-0,4 cm, mặt dưới trắng; cuống 2-3 mm. Tụ tán lưỡng phân dạng tán; hoa có cọng, nhỏ; cánh hoa 5, dài 5 mm; tràng-phụ dài; phấn khối treo dưới viphấn. Manh nang; hạt có lông mào.

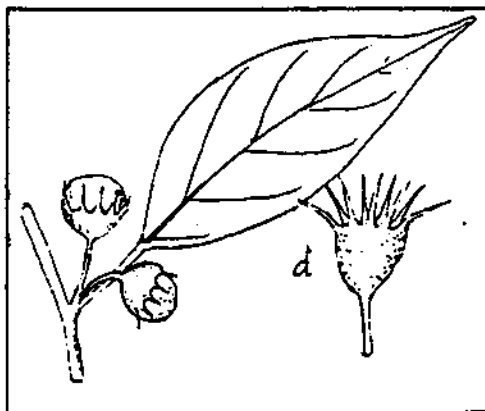
Bồ đề: Hà Tiên. Thân, rễ chứa glucosid.; đắng, làm giảm đau, trừ độc, hạ đàm, ngưng ho.

7076a - *Lycianthes macrodon* Caokỳ răng to.

Cỏ. Lá có phiến thon, chót nhọn, dày tà, gân-phụ 3-4 cặp; cuống dài. Hoa ở nách lá; đài có 10 răng nhọn, dài; vành có ống ngắn; tiểu nhụy 5. Quả tròn.

B.

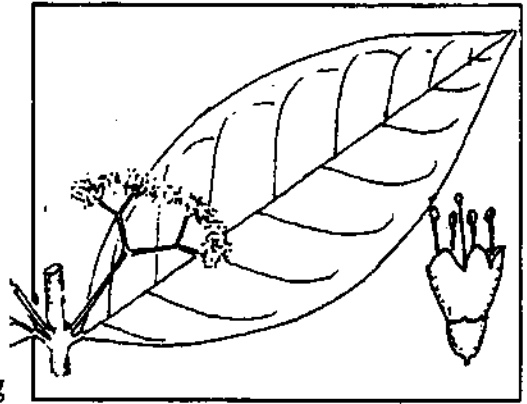
* (Xem thêm ở số 7076 trang 767 quyển II)

7291a - *Callicarpa pedunculata* R. Br. Túc châu có công.

Tiểu mộc; cành vuông, có lông vàng dày. Lá có phiến xoắn thon. to 6-14 x 3-5 cm, bìa có răng nhỏ; cuống dài 5-10 mm. Tụ tán lưỡng phân, công dài 1-2,5 cm; lá hoa nhọn; hoa tú phân; đài có răng nhỏ, có lông hình sao; vành nâu tím, mau không lông; tiểu nhụy 4. Trái tím, không lông.

Vùng giáp với Trung quốc.

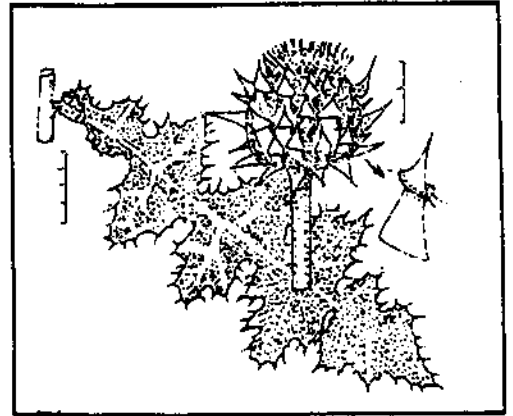
Rễ đắng, chát: cầm máu (mùa máu, tưng ra máu..) tiêu viêm (đường hô hấp).

8773a - *Silybum marianum* (L.) Gaertn. Cúc gai; Milk Thistle.

Có 1-2-niêm, cao đến 1,5 m. Lá dưới có cuống, lá trên ôm thân, dài đến 40 cm, xẻ lông-chim hay có thùy sâu, bìa có răng nhọn, màu lục trừ ở các gân chính màu trắng đặc sắc. Hoadầu to, rộng 5-7 cm; tổng bao do nhiều hàng lá hoa có gai, lá hoa trên uống chữ S; toàn hoa ống. Bề quả không lông, cao 6-7 mm. Lá chứa silibin, silidianin, silicristin; giúp trẻ còn bú mẹ - mẹ uống rượu - không thay đổi xấp xỉ tính (silimarin).

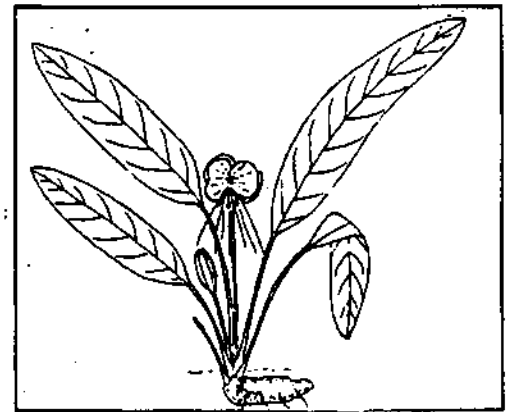
Tr. Góc Địa trung hải đến Achau. (PM 1999)

10748a - *Tacca vietnamensis* Thinh & Hoat.

Di thực vật; cành dài 20-25 cm hay hơn, to 3-4,5 cm. Lá bầu dục thon, đáy hơi bất xứng, to 25-65 x 12-25 cm, tím tím lúc non. Trục 40-45 cm, mang tán; tổng bao với 2 lá hoa ngoài: bầu dục-hình trứng, 2 trong to, hình thận hay quạt, hồng-tím; sợi 15-25 cm, hương; hoa 4-6. Trái to 5 cm: hạt nhiều, hình thận. Củ chứa diosgenin; lá ăn được. (hình theo Thinh & Hoat).

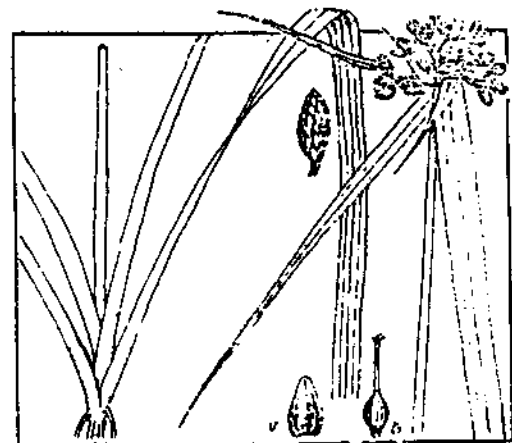
Nơi rập, ẩm, dựa suối: Hábác, Vinhphú, Thủathiên, Đà Nẵng.

9963a - *Thoracostachyum sumatranum* (Miq.) Kurz. (*Lepironia sumatrana* Miq.).

Thân lóng, cao 60-150 cm. to 5-10 mm. Lá song đĩnh, dài đến 2 m, rộng 2-3,5 cm, bìa có gai mịn; bề bao thân. Phát hoa hình cầu, to 10-20 cm; gié hoa tròn tròn, to 5-10 x 3-5 mm; đĩnh xoắn; hoa 3-3,5 mm. Trái xoắn ngược, to 3 x 2 mm.

Má lai á đến Úc. Lá làm chiếu ở Indonesia (hình theo Fl.Mal.).

**BẢNG TRA CỨU TÊN LOÀI (TIẾNG VIỆT) CHO SÁCH CÂY CỎ VIỆT NAM
QUYỂN I, II, III**

A-cam	III/930	Ba-gạt	II/693	Bạch-mi	I/385
A-diệp	I/46	Ba-khía	II/155	Bạch-mã	III/830
A-ban	I/553	Ba-kích-thiên	III/215	Bách-nhật	I/733
A-kê	II/324	Ba-lan	III/862	Bách-nhung	III/267
A-gao	III/742	Ba-ngà	II/159	Bách-phấn	III/338
A-xì	I/193	Ba-sỏi	II/243	Bách-phụ	II/270
A-tràng	II/179	Ba-thưa	I/810	Bách-phượng	III/770
A-phiến	I/341	Bá-bình	II/383	Bách-quả-dâng	II/713
Ac-họ	III/160	Ba-thái	I/723	Bách-quả	I/218
Ai-diêm	III/318	Bá-tử-kinh	II/28	Bách-sơn	III/245
Ai-lan	III/899	Bà-ra	I/636	Bách-thiệt	II/869
Ai-lợi	III/170	Bả-dậu	II/242	Bách-thư	I/810
Agao	III/742	nam	II/269	Bách-thược	I/410
An-bích	II/76	Bác-giác-liên	I/327	Bách-tiến	II/861
An-diến	III/106	Bác-nha	II/60	Bách-tiên	I/827
An-phong	I/275	Bác	II/155	Bách-truật	III/299
An-tiên	II/526	Bác-bát	I/573	Bách-trúc	III/825
An-túc	I/659	Bác-biến	II/807	Bách-tu	I/319
Ana	III/16	Bác-cách	III/130	Bách-xì	I/203
Anh-đào	I/804	Bác-cần	II/729	Bại-bái	II/415
Anh-nhân	I/727	Bác-đầu	III/561	Bái	I/516
Anh-thảo	I/710	Bác-giê	III/53	Bái-cành	I/508
Anh-hồng	III/84	Bác-hà	III/354	Bái-ngài	I/920
Anh-lê	III/304	Bác-lan	III/917	Bại-thảo	III/655
Atisô	III/301	Bác-thảo	II/759	Bại-tượng	III/229
At-tiên	III/320	Bách-thiệt	I/97	Bâm-bâm	I/817
Ăc-ô	III/60	Bách-tự	I/138	Ban	I/462
Ăng-diu	III/305	Bách-bộ	III/482, 746	Ban-ngà	II/131
Ăm-dịa	I/38	Bách-hải	III/285	Bán	III/298
Ăm-kiến	III/24	Bách-sao	III/11	Bán-bé	III/24
Ăm-lan	III/779	Bách-biến	I/956	Bán-biên-liên	III/101
Ăn-dâng	II/95	Bách-bối-hoàng	I/517	Bán-tiết	III/731
Ăn-thiệt	III/842	Bách-cạp	III/878	Bán-thư	I/263
Ăn-thùy	I/99	Bách-chỉ	II/487	Bán-tràng	II/726
Ăn-tiết	I/223	Bách-cúc	III/352, 284	Bán-tự	I/180 (III/42)
Ăn-chỉ	II/486	Bách-diệp	III/418	Bán-long-sâm	III/790
Ăn-lân	II/728	Bách-dạm	III/880, 895	Bán-hà	III/360, 363, 366
Ăn-mạc	III/61	Bách-đa	III/885	Bán-xe	I/831
Ăn-mao	III/934	Bách-dân	I/227	Bang	I/478
An-phiến	II/727	Bách-đầu	III/236	Bàng-dày	I/900
An-thiệt	III/842	Bách-đầu-ông	II/236	Bàng	III/568
Ăn-tiết	I/223	Bách-dống			
Ăt-lan	III/300	nam	II/838	Bàng bí	II/24
		nữ	II/832	Bàng biển	II/107
Ăn-thu	III/790	Bách-giác	II/539	Bàng hôi	II/107
Ăt-minh	I/43	Bách-hoa	II/594	Bàng mốc	II/107
Ău	II/41	Bách-hoa-dâng	II/713		
B		Bách-hoa-xà	I/756	Bàng nước	II/675
Ba-bét	II/253	Bách-hoàng	III/825	Bàng-hoa	III/372
Ba-chạc	II/411	Bách-hỏa-hoàng	III/826	Bánh-hỏi	II/680
Ba-chê	I/817	Bách-huệ	III/474, 480	Bánh-lái (rau)	III/98
Ba-chia	II/390, III/636	Bách-liêm	II/473	Bánh-nem	I/876
Ba-dót	III/245	Bách-lô	II/594	Bạc-báp	I/515
Ba-côi	II/534	Bách-manh	III/958	Bảo-hỉ	III/931
Ba-da	I/549	Bách-mao	III/694	Bào-trục	III/922
Ba-gạc	II/693	Bách-mai	I/448	Bào-túc	II/923

Bát (rau)	III/320	Bích-hợp	II/223	Bồn-bồn	III/400
Bát	I/575	Bích-ngọc	III/916	Bông-bạc	III/237
Bát-dài	I/264	Bích-nữ	I/493	Bông-bai	I/496
Bát-son	II/716	Bích-trai	III/383	Bông-báo	III/39
Bát-tiến	I/814	Bích-xỉ	I/193	Bông-bết	II/252
Bạt	III/50	Biếc	I/953	Bông-cải	I/602
Bạt-lan	III/940	Biển-hoa	I/305, III/84	Bông-dừa	II/692
Bạt-hoa	I/327	Biển-hướng	I/936	Bông-giấy	I/717
Bạt-ong	I/866	Biển-súc	I/746	Bông-lon	II/900
Bảy-nở	I/965	Biển-tý	I/717	Bông-luối	I/531
Bảy-thưa	I/508	Biệt-gia	I/447	Bông-mộc	II/328
Bắc-huyền-sâm	I/915	Biệt-liên	I/313	Bông-phấn	I/716
Bắc-sài-hổ	II/481	Biệt-sâm	II/445	Bông-vải	I/530
Băng-biên	II/483	Biệt-xỉ	I/209	Bông-xanh	II/814
Băng-di	II/901	Bình	II/405	Bông	II/609
Băng-phấn	III/255	Bình-bát	I/244	Bông-nga-truật	III/455
Băng-lãng	II/26	Bình-chu	I/44	Bông-truật	III/455
Băng-lãng-nước	II/830	Bình-cu	I/720	Bộp	I/348, 355
Băng-phi	II/33	Bình-hùng	III/765	Bộp-lông	I/355
Bấp	III/733	Bình-linh	II/824	Bột	II/705
Bấp-muối	II/320	Bình-minh	II/828	Bơ	I/390
Bấp-xối	I/719, 723	Bình-nước	I/532	Bơ-sơn	I/797
Bất-ruổi	I/533	Bit-tát	II/380	Bời-lời	I/356, 394, 659
Bấc	III/400, 629, 668	Bo	I/510, II/82	Bờm	III/517
Bấc-đen (Bức)	III/400	Bo-bo	III/734	Bu	I/967
Bán	II/26	Bo-bốc	II/155	Budu	I/647
Bán-bằng-lãng	II/26	Bò-cạp-nước	I/847	Bù-tạt	II/746
Bán-giác	II/280	Bò-cạp-núi	II/807	Bù-gò	II/648
Bán-phương	III/485	Bò-cạp-tỉa	III/965	Bù-kết	I/828
Bán-thảo	III/728	Bò-nang	II/395	Bù-miền	I/636
Bập	I/826	Bò-nu	II/557	Bù-lốt	I/482
Bất-dăng-diệp	I/765	Bò-chết	I/820	Bù-liêu	II/685
Bất-giao	II/771	Bò-chó	II/880	Bù-ốc	II/744
Bất-hoán	II/350	Bò-mẩy	II/833	Bụi	II/253
Bất-phần-hùng	II/89	Bò-nét	II/247	Bụi-bụi	II/253
Bất-thực	I/495	Bò-niêng	II/833	Búi	II/117
Bầu	I/572	Bò-rừng	I/510	Bùi	II/162
Bầu-dài	III/249	Bò-xỉ	III/277	Bùi-béo	II/174
Bầu-dắt	II/292	Bò-ngoi	III/107	Bùm-bụp	II/249
Bầu-nâu	II/437	Bóm	I/535	Bún	I/598
Bầu-mít	II/324	Bồn-bon	II/396	Bung-ban	III/406
Bầu-nương	III/871	Bóng-nẻ	II/220	Bung-lai	I/484
Bè cái	III/301	Bông-bong (dây)	I/46	Bung-rếp	I/816
Bèo	I/572	(cây)	II/736	Bùn-bút	II/252
Bèo cái	III/367	Bọt-ếch	II/202	Buổi	II/885
Bèo cáng	III/368	Bổ-oanh	I/769	Búp-lệ	II/880
Bèo dậu	I/212	Bổ-bột	I/281	Búp-rận	II/481
Bèo đánh-trống	III/367	Bổ	I/479	Bụp	I/523
Bèo đất	I/533	Bổ-an	I/486	Bụp-giản-xay	I/520
Bèo ong	I/212	Bổ-bổ	III/335	Bút	II/384
Bèo phần	III/369	Bổ-công-anh	III/311	Bút-mèo	II/447
Bèo tai-chuột	I/211	Bổ-cốc	III/311	Bút-quả	I/935
Bét	I/215	Bổ-cu-vê	II/210	Bụt-mộc	I/222
Bê-ban	II/390	Bổ-đào	II/44	Búa	I/450
Bê-ca	III/17	Bổ-đế	II/551	Bưởi	II/434
Bê-nét	III/553	Bổ-đế-liều	II/52	Bưởi-bung	II/415
Bê-trai	III/382	Bổ-hoàng	III/400	Bướm-bướm	I/756
Bế	II/26	Bổ-kết	I/828	Bương	III/615
Bên-bai	II/690	Bổ-hòn	II/331	Bướm	I/920
Bi-diễn	II/236	Bổ-kết	II/247	Bướm bạc	III/145
Bi-ga	II/878	Bổ-nam	II/772	Bướm hâu	III/961
Bi-sơn	I/718	Bổ-ngột	II/212	Bướm hồng	III/147
Bi-đào	I/589	Bổ-quả	I/247	Bướm man	III/962
Bi-ngò	I/571	Bốc	II/323	C	
Bi-rợ	I/570	Bốc-dăng	II/266	Ca-bua	I/702
Bi-xà	III/471	Bội-tình	II/842	Cacao	I/495
Bi-bai	II/415	Bón	III/381		
Bích-hoa	I/210				

Cadi	I/626	Cam-lang	II/30	Cắm-xà-lắc	III/174
Cà (họ)	II/755	Cam-trước-hoa	I/736	Cần (rau)	II/470
Cà dái dẻ	II/756	Cam-táo	II/831	Cần (tần) dày lá	II/854
Cà đơn	II/758	Cam-thảo	I/976	Cần-thăng	II/437
Cà kiến	II/756	Cam thảo nam	II/924	Cần-xa	II/537
Cà nóng (cà hái)	II/732	Cám (cây)	I/809	Càng	II/309
Cà pháo	II/756	Cám (dây)	II/737	Cầu-diệp	III/844
Cà quánh	II/759	Cám heo	II/255	Cầu-dâng	III/139
Cà sori	II/757	Cám lợn	II/249	Cầu-hành	II/855
Cà xoắn	II/759	Cám giã	II/737	Cầu-ly	II/438
Cà tím	II/756	Cạn	II/681	Cầu-qua	I/566
Cà trường niên	II/732	Cạn-châu	II/718	Cầu-khởi	II/766
Cà Tô mạch (Cà chua)	II/763	Cạn-xí	I/143	Cầu-trời	II/250
Cà vú	II/757	Cảng-lò	II/667	Cầu-bản	III/688
Cà xẻ	II/757	Cảng-cua	I/289, 861	Cầu-đỉnh	III/653
Cà bau	I/665	Cảng-hom	II/491	Cầu-phước	II/878
Cà chặc	I/441	Cánh-bông	II/180	Cầu-thư	II/737
Cà-chí	I/441	Cánh-dơi	I/858	Cầu-tràng	I/139
Cà-diên	II/841	Cánh-sét	III/827	Cầu-nhi-thái	III/235
Cà-dốt	III/245	Cánh-giao	III/965	Cầu-tích	I/117, III/228
Cà-đước	II/767	Cao-hùng	II/589	Cây Poilane	II/94
Cà-đam	III/143	Cao-lương-khương	III/440	Cà-ri-ta	III/19
Cà-đuối	I/376, 386	Cao su	II/271	Cây	II/308
Cà-giằm	III/137	Cào-cào	III/757	Cây-gia	I/493
Cà-giang	II/772	Cáp	I/588	Cây-ly	III/542
Cà-gion	I/888	Cáp-diên	II/806	Cây	I/650
Cà-mà	II/180	Cáp-mộc	I/625	Cha	I/392
Cà-mơn	II/122	Carót	II/488	Chà-chôi	II/234
Cà-muối	II/388	Cát	I/710	Chà-là	III/409
Cà-na	II/423	Cát-anh	I/868	Chà-ran	I/537
Cà-phê	III/175	Cát-cánh	III/100	Chạc-khế	II/388
Cà-ri	II/542	Cát-cần	I/948	Chai	I/442
Cà-rốt	II/488	Cát-dâng	II/37	Chại (Chọi)	I/69
Cà-ta	I/634	Cát-lan	III/843	Chăm	I/908
Cà-tôm	III/143	Cát-lội	III/433	Chăm-bla	I/884
Các-đục	II/341	Cát-tu	I/117	Chăm-ron	I/486
Cách	II/820	Cát-vĩ	III/897	Chăm-rừng	III/48
Cách lửa	II/829	Cát-man	III/222	Chàng-rang	I/873
Cách-hoa	II/231	Cau	III/413	Chăm-rừng	III/48
Cách-thư	I/266	Cau bụng	III/417	Chan	I/942
Cai (dây)	I/829	Cau chuột	III/415	Chan chan	I/474
Cải bắp	I/602	Cau kiếng đỏ	III/414	Chanh	II/426
Cải bẹ-xanh	I/602	Cau kiếng vàng	III/414	Chanh cóc	II/426
Cải bẹ-trắng	I/603	Cau trắng	III/417	Chanh Hànội	II/430
Cải bèo x	III/313	Cau tùa	III/415	Chanh kiến	II/430
Cải cúc	III/284	Cau-diệp	III/876	Chanh lõm	II/430
Cải củ	I/606	Cau-kỷ	II/766	Chanh rừng	II/428
Cải dún	I/602	Cau-tất	II/379	Chanh sắc	II/435
Cải đất	I/603	Các-heo	I/816	Chanh tây	II/431
Cải đống	III/248	Cầm-xe	I/818	Chanh-châu	II/449
Cải đường	I/723	Cần-lê	I/944	Chanh-lương	III/399
Cải ngọt	I/603	Cảng	III/172	Chanh-ốc	II/180
Cải ô-rô	III/305	Cảng	II/847	Chanh-trường	II/750
Cải rổ	I/602	Cắm trắng	I/828	Chanh-ràng	II/327
(Cải) xà-lách	III/313	Cắm-mộc	II/814	Chát	III/516, 521
Cải sen	I/602	Cắm	III/70	Chay	I/635, II/548
Cải trắng	I/606	Cắm-báo	III/967	Chay-lang	II/700
Cải-cần	I/342	Cắm-chuông	I/736	Chay-da	II/446
Cam	II/433	Cắm-nhung	I/736	Chạc-khế	II/394
Cam (dây)	II/426	Cắm-lai	I/882, 887	Chấp-tay	II/528
Cam dương	II/433	Cắm-liên	I/442	Chăm-phù	I/547
Cam hôi	II/430	Cắm-thị	I/649, 656	Chân-bím	II/775
Cam núi	II/435	Cắm-thạch	II/289	Chân-chim	II/489
Cam sành	II/432	Cắm-thủy	II/849	Chân-dài	II/864
Cam-cháy	III/235	Cắm-tú	II/750	Chân-danh	II/145
Cam-đạm	III/882	Cắm-tử	II/282	Chân-diêm	III/319

Chân-món	II/289	Chu	II/415	Củ sâu	III/658
Chân-thỏ	I/515	Chu-chà	III/409	Củ sét	III/709
Chân-thủy	III/321	Chu-dăng	II/731	Củ lò-te	III/521
Chân-thư	II/529	Chu-mô	I/131	Củ trứng	III/674
Chân-vịt	I/580	Chu-quần	I/130	Củ voi	III/667
Chân-voi	III/243	Chu-thư	III/768, 793	Củ-sữa	II/291
Chân-xí	I/61	Chua	II/522	Củ-suốt	I/730
Chấn	II/180	Chua-ngút	I/684	Cóc	II/372
Chấp-chại	I/385	Chua-khet	II/323	Cóc hôi	II/411
Chấp-choa	I/385	Chua-lè	III/293	Cóc-kèn	I/901
Châu	II/525	Chua-mè	I/830	Cóc-mẩn	II/908, III/109
Châu-đào	I/334	Chùm-bạc	II/155	Cọc	II/110
Châu-sa	I/686	Chùm-bao	I/556	Cói	III/544
Chầy	II/364	Chùm-gối	II/133	Con-chuột	I/497
Che	II/929	Chùm-kết	I/838	Cối	II/608
Ché	II/426	Chùm-ruột	II/189	Com	II/825
Chè	II/568	Chùm ruột núi	II/189	Con-hát	I/918
Chè-cầu	I/421	Chùm-thăng	I/566	Con-nhát	II/194
Chè-long	II/713	Chùm-ngậy	I/607	Công	I/827
Chè-nội	III/286	Chuối-con-chồng	I/248	Công-tĩa	I/458
Chè-ba	I/980	Chuối	III/428	Công-công	I/652
Chen	II/430	Chuối (củ)	III/462	Cóc-a	II/307
Chèo	I/639	Chuối nước	III/498	Có-la	I/511
Chéo-báo	II/605	Cuối-ré-quat	III/427	Cỏ-lan	III/485
Chéo-hùng	III/28	Chuối-sò	II/52	Cỏ-an	I/333
Chẹo	II/808	Chuối chuẩn	III/281	Cỏ-đĩa	I/885
Chét	II/311, III/331	Chup	III/747	Cỏ-gai	II/520
Chi	I/690	Chùy-cục	III/273	Cỏ-sóng	III/238
Chi-hào	I/799	Chùy-dấu	II/141	Cỏ-nóc	III/502
Chi-hùng	II/280	Chùy-hoa	III/44	Cỏ-giải	I/894
Chi-thiên	II/832	Chùy-tử	III/534	Cỏ-hiến	I/39
Chia-vôi	I/544, II/466	Chưm-bầu	II/103	Cỏ-lan	III/760
Chiếc	II/23	Chưm-nôm	I/413	Cỏ-ly	I/93
Chiều-kho	I/773	Chưm-ril	II/293	Cỏ-ngỗng	II/280
Chiều-liều	II/106	Chút-chít	I/741	Cỏ-ôm	I/834
Chiếu	I/407	Chưng-sao	I/495	Cỏ-quả	II/712
Chim-bim	I/966	Co	I/312	Cỏ-rùa	I/902
Chim-chích	II/154, 157, 160	Co-chanh	II/186	Cỏ-ty	I/179, III/285
Chim-mì-vu	III/354	Cò-ke	I/481	Cỏ-ướm	I/834
Chim-non	III/929	Cò-kén	II/328	Cỏ-yếm	I/575
Chín-tùng	II/857	Cò-so	II/295	Cốc-đá	II/363
Chít	III/635	Cò dẫu	III/418	Cốc-dống	III/234
Cho	III/131	Cò-khet	I/886	Cốc-lục	II/426
Chó-đé	II/193	Cò-mại-nháp	I/488	Cốc-tinh-thảo	III/396
Chò	I/442	Cỏ chác	III/521	Cói	II/329, III/170
Chò-chại	I/440	Cỏ chỉ	III/549	Cối-xay	I/519
Chò-chí	I/440	Cỏ chông	III/688	Côm	I/468
Chò-nhai	II/109	Cỏ cú	III/545	Côm-gào	II/258
Chò-nước	II/525	Cỏ cút-heo	III/244	Công-chùa (cây)	I/263
Chò-chanh	I/53	Cỏ đé	III/726	(dây)	I/251
Chóc	III/432	Cỏ đấng	III/512	Côn-chè	II/241
Chóc-gai	III/346	Cỏ đuôi-voi	III/689	Cốp	II/700
Chóc-mộc	II/252	Cỏ gạo	III/689	Cốt-khí	I/748, 891
Chọc-mộc	I/504	Cỏ lá-gừng	III/659	Cốt-lâm	II/137
Chọi	I/69	Cỏ lá-tre	III/655	Cốt-loái	I/83
Chóc	I/442	Cỏ lông-bò	III/522	Cỏ-lao	III/954
Choi	I/458, II/323	Cỏ lông-tây	III/660	Cơm-cháy	II/223
Chỏi	I/640	Cỏ may	II/706	Cơm-gào	II/254
Chỏi-môi	II/223	Cỏ mắt	II/657	Cơm-nếp	III/52, 483
Chóp-mau	II/158	Cỏ mây	III/572	Cơm-người	I/271, 685, II/419
Chó	III/539	Cỏ móc	III/633	Cơm-ninh	III/339
Chỏi-dà	I/467	Cỏ môi	III/629	Cơm-rưng	II/416
Chối	*	Cỏ mực	III/272	Cơm-vàng	II/13
Chối-đục	I/517	Cỏ mỹ	III/690	Cơm-xôi	I/759
Chối-sẻ	II/67	Cỏ ống	III/663	Củ	III/545
Chôm-chôm	II/322	Cỏ phao	III/726	Củ-chính	II/293
Chông	I/487, II/688	Cỏ rôi	III/711	Củ-dền	II/238
Chơn-trà	I/418			Củ-đế	II/211

Củ-lân	I/140	Da-gà	II/187	Diệp-bế	III/28
Củ-mạch	II/678	Da-hươu	III/166	Diệp-hạ-châu	II/160
Củ-mai	II/734	Da-mít	II/554	Diên-bạch	II/598
Củ-niêng	III/630	Da-nghé	I/847	Diễn	III/618
Củ-chi	II/674	Da-tây	II/285	Diệp-long	I/722
Củ-chuối	III/874	Đà	II/112	Diệp-sa-sâm	III/99
Củ-dền	I/729	Đa-cắm	III/114	Diệp-vĩ	III/806
Củ-gấu	III/545	Đa-hoa	II/890	Điu-đo	II/718
Củ-khí	II/425	Đa-hợp	I/230	Đọ-mỏ	I/575
Củ-lùn	III/483	Đa-lý-hương	II/768	Đó	I/496
Củ-nâu	III/749	Đa-nâu	II/283	(cành)	II/40
Củ-rối	II/451	Đa-xỉ	I/52	(hep)	I/496
Cúc bất tuyệt	III/268	Đã-sơn	II/378	(miết)	II/40
Cúc cánh-mối	III/251	Đã-yến	II/769	(mốc)	I/496
Cúc cánh-vàng	III/298	Đái-heo	I/836	Đọc	I/454
Cúc đống-tiến	III/304	Đái-ngựa	II/387	Đọc-khế	II/380
Cúc giai	III/250	Đàn-da	I/847	Đoi	I/833
Cúc gót	III/270	Dang	I/972	Dong	III/464
Cúc kiêu-tràng	III/250	Danh-hoa	I/976	Dong-giê	III/466
Cúc liên-chi đại	III/271	Danh-y	II/158	Dong nam	III/467
Cúc mai	III/281	Dành-dành	III/163	Đót	III/805
Cúc mốc	III/289	Dáng-hương	I/889	Đọt-sành	III/189
Cúc sát-côn trùng	III/284	Đáp	I/775	Đối	III/86
Cúc tấn	III/264	Đám trắng	II/895	Du	II/533
Cúc tấn-ô	III/284	Đàn-cốc	II/308	Du-ca	III/735
Cúc tim	III/250	Đầu đất	I/797	Du-sam	I/221
Cúc trắng	III/284	Đầu ta	II/221	Du-mộc	II/156
Cui	I/512	Đầu tây	I/796	Du-trà	I/426
Cùm	I/937	Đầu làm-rượu	II/611	Dũ-dê	I/248
Cùm-ria	II/436	Đầu-tằm	II/540	Dui	I/240
Cùm-rum	II/804	(bích)	II/540	Dùi-đục	II/343
Cùm-sọc	I/937	Đầu	I/434	Dùi-trống	III/388
Cumin	II/486	Đầu-gia-xoan	II/424	Dum = Dũm	I/783
Cung-nữ	II/593	Đầu-chông	II/328	Dung	I/684
Cung-xỉ	I/187	Đầu-lai	II/269	Dưởi	II/545
Cuong	II/519	Đầu-mộc	II/281	Duyên-cúc	III/277
Cựa-gà (dây)	II/437	Đầu-dầu	II/413	Duyên-mộc	II/666
(cổ)	III/663	Đay đen	II/460	Dự	I/401, 773
Cựa-n	I/342	Đay gan	I/876	Dự-ma	I/951
Cúc-quả	II/283	Đay-mối	I/337	Dưa-gan tây	I/570
Cúc-sát	I/224	Đay-xanh	I/336	Dưa chuột	I/570
Cước	III/688	Đe-chu	II/329	Dưa hấu	I/569
Cước-diệp	I/327	Đé	II/208	Dưa leo	I/570
Cước-đài	I/729	Đe	I/401	Dưa trời	I/573
Cước-mộc	I/504	Đé	II/612	Dừa	III/330
Cướm-chải	I/245	Đé-tùng	I/229	Dừa	III/417
Cướm-gạo	III/734	Đen	III/175	Dừa dẫu	III/418
Cướm-thảo	I/890	Đến	I/727	Dừa lá	III/418
Cướm-thì	I/651	Đậu	I/211, 732	Dừa nước	III/418
Cương	III/569	Đi-dinh	II/633	Dừa nước (rau)	II/68
Cương-lê	II/126	Đi-mô	II/744	Dừa xu	III/418
Cương-mao	III/733	Đị-bản	III/730	Dừa-can	II/692
Cương-phượng	III/696	Đị-đậu	I/955	Dực-cán	III/266
Cương-thiết	I/114	Đị-hùng	II/745	Dực-cành	III/263
Cứt-heo	III/244	Đị-kim	III/494	Dực-dé	II/840
Cứt-ngựa	I/835	Đị-liểu	II/284	Dực-giác	III/956
Cứt-quạ	I/571	Đị-phần	II/869	Dực-hoa	II/131
Cứt-sát	I/660	Đị-mào	III/250, 270	Dực-nang	II/511
Cừu-thảo	II/865	Đị-nha	III/271	Dực-thùy	I/845
Cửu-lý-hương	II/414	Đị-sâm	II/524	Dương	II/645
Cửu-lý-minh	III/296	Đị-thảo	III/714, 673	Dương-đào	I/408
D		Đị-tô-liên	II/919	Dương-đài	II/140
Đa	II/554	Đị-thần	II/851	Dương-đầu	II/120
Đa-beo	III/852	Diếc	I/732	Dương-đế	I/741
		Diêm-mao	II/879	Dương-ky	III/283
		Diếp	III/313	Dương-liểu	II/677
		Diếp xoắn	III/305	Dương-xuân-sa	III/437

Dương-tùng	II/50	Đầu-chó	II/258	Điêu nhuộm	I/547
Dương-sơn	III/131	Đầu-dài	II/743	Điêu-bế	III/27
Đ		Đầu-dăng	II/433	Điêu-lan	III/829
Đa-châu	I/741	Đầu-gà	I/761	Điêu-thiết	III/951
Đa-chi	III/733	Đầu-heo	II/362	Đinh	III/90
Đa-da	II/382	Đầu-lân	II/21	Đinh-ba	I/52
Đa-dầu	III/484	Đầu-lâu	II/928	Đinh-cu	III/102
Đa-hàng	I/181	Đầu-nai	III/386	Đinh-hùng	II/874
Đa-hình	II/79	Đầu-mạc	I/77	Đinh-hương	II/45
Đa-hòa	III/432	Đầu-ngỗng	I/265	Đinh-lãng	II/516
Đa-hương	I/812	Đầu-nư	II/550	Đinh-lich	III/40
Đa-ích	I/991	Đầu-nếu	III/375	Đinh-bản	III/634
Đa-kim	III/85	Đầu-ruối (cò)	III/523	Đinh-dực	I/136
Đa-phương	III/909	Đầu-thư	I/564	Đinh-dài	I/193
Đa-quả	I/739	Đầu-khẩu	III/435	Đinh-dấu	II/847
Đa-thư	II/374	Đầu-bắp	I/529	Đinh-quần	I/113
Đa-tam	III/702	Chỉ	I/951	Đinh-trúc	III/624
Đa-tần	III/824	Cò	I/944	Đinh-tùng	I/228
Đa-tử	II/426	Dài	I/958	Đo-giam	III/138
Đá	I*, III/	Đen, đỏ, trắng	I/957	Đỏ-ho	III/436
Đà-hoa	I/201	Đổ sơn	I/972	Đoạn-thiết	III/348
Đà-ni	III/329	Đũa	I/958	Đoãn-hào	III/662
Đại	I/479	Hoà lan	I/979	Đoãn-kiếm	I/891, III/916
Đại-diệp	III/943, 955	Gao	I/960	Đoãn-mong	III/766
Đại-dực	I/121	Ma	I/947	Đoãn-nha	III/167
Đại-khoai	III/156	Mèo	I/939	Đoát	III/412
Đại	II/693	Móc	I/941	Đốc-chó	I/758
Đại-bi	III/255	Mỏ	I/970	Đom-đóm	II/257
Đại-ca-được	II/768	Móng-chim	I/956	Đỏ-ngon	I/465
Đại-cán	II/129	Muồng-ăn	I/959	Đốm	II/234
Đại-cúc	III/284	Nành	I/949	Đốt	III/635
Đại-cước	III/957	Ngự	I/963	Đòn-kẻ-cấp	II/440
Đại-dực	I/121	Nho-nhe	I/961	Đổ-an	I/642
Đại-dinh	II/513	Phong	I/975	Đổ-quyển	I/609
Đại-giác	III/828	Rồng	I/956	Đổ-trọng	II/526
Đại-kê	III/300	Rựa	I/944	Độc-nhơn-sâm	II/488
Đại-kích	II/287	Sắng	I/964	Đông-ba	I/965
Đại-mạch	III/633	Sj (d. đen)	I/957	Đông-cầu	I/333
Đại-tướng-quân	III/498	Tắc	I/944	Đông-hầu	I/555
Đa-túc	I/107	Ván	I/958	Đông-đương	I/662
Đại-bò	I/831	Xanh	I/958	Đông-trùng-ha-thảo	III/635
Đại-hải	I/572	Đen	II/265	Đông	I/675
Đại-hối	I/307	Đen (dây)	II/449	Đông (dây)	II/441
Đại-huyết-dăng	I/327	Đen-dài	II/827	Đông-châu	II/257
Đan-sâm	II/865	Đế	III/697	Đông-tiến	I/337
Đàn-bi	II/318	Đế	II/551	Đổ-mai	I/906
Đàn-thảo	I/448	Đế-gia	II/604	Đơn	I/876, II/519
Đàn-tiết	I/118	Đế-nguyên	II/267	Đơn đỏ	II/284
Đang-tám	III/400	Đế-xi	I/50	Đơn-buốt	III/279
Đang-tiểu	III/86	Địa-cốt	II/742	Đơn-cam	III/820
Đang-sâm	III/101	Địa-dinh	III/306	Đơn-hành	III/864
Đào	I/804	Địa-hảo	III/201	Đo-tướng-quân	III/200
Đào-lớn-hội	II/369	Địa-kim	III/912	Đu-đu	I/562
Đào-tiên	III/85	Địa-liên	II/298	Đũa-bếp	III/467
Đạt-phước	III/87	Địa-liến	III/458	Đùi-gà	I/522, III/80
Đay nhát	I/525	Địa-linh	I/726	Đứng-dính	III/410
Đặng	I/746	Địa-nhãn	II/141	Đuôi-cáo	III/954
Đặng-danh	II/818	Địa-phu	I/723	Đuôi-chó	II/20, III/673
Đặng-cay	II/833	Địa-sa	III/439	Đuôi-chồn	I/314, III/672
Đặng-hoàng	I/453	Địa-roi	I/831	Đuôi-chuột	II/813, III/412
Đặng-ca	II/354	Điện-diện	I/907	Đuôi-công	I/756
Đặng-hoa	III/683	Điện-keo	I/820	Đuôi-lươn	III/467
Đặng-nha	II/852	Điện-ma	I/972	Đuôi-phụng	I/82
Đặng-thiết	III/82	Điện-thanh	I/907	Đuôi-phượng	III/342, 890
Đất-nèo	I/267	Điệp, Điệp cùng	I/841	Đuôi-voi	III*
		Điêu Brasil	II/22	Đưa	I/232
		Điêu đỏ	II/44	Đức-diệp	II/519
				Đùng-quên-tôi	II/811

Đung	II/112, II/572	Giác-hoa	II/853	Gu	I/868
Đuối	I/111	Giác-mộc	II/118	Gù-đa	II/324
Núi	I/474	Giác-mùi	II/956	Guối	II/685
Đương qui	II/487	Giác-đế	I/277	Guối-tây	I/556
E		Giác-quả	I/739	Gừa	II/561
E-hoạt	II/475	Giác-thùy	II/796	Gừng	II/444
E	II/848	Giác-thư	II/796	H	
En-luyện	III/883	Giải-hoảng	II/693	Ha-huỳnh	II/120
Epina	I/723	Giải-thủy	II/788	Hà-bá	II/116
G		Giam	I/484, II/138	Hà-biền	II/771
Ga	II/521	Gian-thiếu	II/175	Hà-thủ-ô (trắng, nam)	II/729
Gạc hươu	II/132	Gián	I/335	Đồ	I/744
Gạch	II/875	Giàng	I/414, II/819	Hạ	I/169
Gai	II/511	Giàng-lâm	II/276	Hạ-lân	I/121
Gai-bị	II/877	Giàng-thảo	II/324	Hạ-đê	III/168
Gai-chuông	II/87	Giàng-hương	II/953	Hạ-hùng	II/723
Gai-cua	I/342	Giàng-xuân	II/953	Hạ-long	II/475
Gai-diệp	II/918	Giàng-sơn	II/200	Hạ-mái	II/74
Gai-đầu	I/488	Giành-trang	II/419	Hạ-sí	II/564
Gai đen	I/592	Giáo-linh	II/318	Hạ-trâm	II/502
Gai-hùng	II/715	Giáo-trần	II/81	Hạ-túc	II/744
Gai-kim	II/56	Giã-bổ	I/276	Hạc-đỉnh	II/866
Gai-lê	I/770	Giã-chu-quần	I/135	Hạc-lan	II/828
Gai-ma-vương	II/427	Giã-su	I/394	Hạc-vĩ	II/817
Gai-mang	II/532	Giam	I/484	Hai-hai-hùng	II/16
Gai-me	II/152	Giáp-trúc-đào	II/801	Hải-nhi-cúc	II/ 1754, 251
Gai-mèo	II/625	Gián-sàng	II/485	Hải-châu	I/720
Gai-quả	II/724	Giáp-cá	I/288	Hải-cúc	II/314
Gai-ráp	II/595	Giàu	II/221	Hải-duyên-thảo	II/319
Gai-lâm	I/185	Giàu-gie-xoan	II/373	Hải-dăng	II/880
Gai-lâu	I/844	Giấy	II/406	Hải-kiểu	II/327
Gai-thảo	II/651, 300, 657	Giê	I/253	Hải-hành	II/481
Gai-tuyết	II/587	Giê đỏ	I/660	Hải-kim	II/322, 326, 328
Gai-xanh	II/415	Giê Lá tròn dài	II/871	Hải-mộc	II/405
Gan	I/782	Giên	I/265	Hải-nam	I/477
(dây)	I/876	Gio	II/670	Hải-tiên	II/813
Gan tiền	I/828	Gió khổi	II/319	Hàm-chó	II/920
Gáo	III/142	Giom	II/586	Hàm-cọp	II/932
Gáo đỏ	III/142	Gioi	III/189	Hàm-ếch	I/288, 293
Gáo nước	III/142	Giối	II/423	Hàm-huốt	II/851
Gáo vàng	III/143	Giối	I/230	Hàm-liên	II/741
Gạo	I/514	Giới-tu	I/197	Hàn-cốc	II/866
Gạo-sấm	II/126	Giung	II/110	Hàng-thê	I/935
Gát	II/694	Gỏ	I/511	Hành (củ)	II/477
Gát-bao	III/201	Gỏ-chai	I/453	Hành-hương	III/478
Gát-nai (răng)	I/49	Gỏ-dổng	I/432	Hành-ta	II/478
(cây)	II/222	Gỏ ca-te	I/866	Hành-diệp	II/846
Gãng	III/156	Gỏ biển	I/867	Hạnh	II/436
Gãng-ba	III/447	Gỏ đen	I/867	Hạnh-dục	III/152
Gãng-nèo	I/831	Gỏ lão	I/868	Hạnh-thảo	II/315
(gai)	I/839	Gỏ mặt	I/867	Háo-duyên	II/186
Gấm	I/215	Gỏ sê	I/867	Háo-ráp	III/329
Gân	II/430	Goi	II/614	Hảo	II/410
Ghê	II/203	Gôi	I/452	Hảo-lan	II/781
Ghi	II/138	Gòn-ta	I/513	Hát-ken	III/732
Gia	II/675	Gọng-vó	I/534	Hạt-mãng	II/740
Giã	II/284	Gót-hùng	II/99	Hạt-mộc	II/136
Giã-tì	II/820	Gổ	I/863	Hắc-châu	I/761
Giã-duối	I/540	Gổ	II/401	Hắc-ga	II/738
Giã-đỏ-trọng	II/720	Gổ-bỏ	III/299	Hắc-kết	II/408
Giã-hạc	III/816	Gổ-an	II/440	Hắc-lân	II/256
Giã-toa-tùng	II/127	Gổ-đê	I/71	Hắc-sưu	II/780
Giã-tu-thảo	II/700	Gổ-min	I/846	Hầm-học	I/833
Giác	I/833	Gối	II/153	Hầu-hoa	II/869
		Gối-hạt	II/453	Hầu-khẩu	II/878
		Gối	II/396	Hầu-vĩ	I/930
		Gù	I/439		
		Gù-đế	II/105		

Hậu-giác	I/340	Hoắc-quang	III/133	Huê-dá	III/782
Hậu-phát	I/348	Hóp	III/609	Hum-non	I/507
Hệ	III/478	Hóp đá	III/79	Hung-thảo	II/19
Hệ biển	III/322	Hóp gai	III/604,610	Hung-rô	III/218
Hóp	III/104	Hóp rêm	III/622	Hùng-trám	III/273
Hiển-dục	I/40	Hóp sào	III/759	Hùng-bút	III/81
Hiệp-nữ	I/754, II/309	Hóp-hép	I/935	Hùng-dê-mù	III/137
Hoa-chông	III/56	Họt lằng xa	I/814	Hùng-dục	I/154
Hoa-chuông	III/100	Hổ-da	II/747	Hùng-lan	III/432
Hoa-dá	I/28	Hổ-dăng	I/338	Hùng-thảo	III/717
Hoa-hiên	III/599	Hổ-dào	II/811	Hùng-trâm	I/711
Hoa-liên	III/99	Hổ-diệp	III/961	Hùng-cây	II/861
Hoa-nàng	III/499	Hổ-liên	II/692	Hùng-chanh	II/861
Hoa-sao	II/724	Hổ-mộc	I/663	Hùng-lôi	II/861
Hoa-tiến	I/306	Hổ-lô-bá	I/980	Hùng-quê	II/847
Hoa-tim	I/547	Hổ-ly	II/266	Hùng	II/705
Hòa	III/631	Hổ-thảo	III/317	Huy-lạc	II/799
Hòa-liệt	II/706	Hổ-tiêu	I/292	Huyền	III/477
Hòa-ly	III/414	Hổ-bi	II/936	Huyền-thảo	I/933
Hòa-phương	II/248	Hổ-nho	II/474	Huyền-sâm	II/927
Hòa-hoàng	III/821, 963, 60, 826, 968	Hổ-vĩ	III/736	Huyết-dụ	III/739
Hỏa-mạc	I/85	Hổ-câu	I/335	Huyết-giác	III/739
Hỏa-mi	III/1, 148	Hổ-mộc	I/663	Huyết-hoa	III/496
Hỏa-rô	III/83	Hôi	II/533	Huyết-nhung	III/967
Hoài	II/900	Hôi-dầu	III/744	Huyết-hùng	I/246
Hoài-sơn	III/746, 754	Hồng-quang	I/439	Huyết-khuynh	III/249
Hoại-hương	III/209	Hồng (trái)	I/641	Huyết-thảo	III/704
Hoạn-xi	I/53	Hồng-anh	I/341	Huỳnh-anh	II/723
Hoàng-bá	II/439	Hồng-bi	I/574	Huỳnh-bá	III/143
Hoàng-bì	II/425	Hồng-câu	III/824	Huỳnh-dân	II/392
Hoàng-cánh	III/128	Hồng-dăng	I/327	Huỳnh-liên	III/86, II/702
Hoàng-cầm-phương	III/247	Hồng-dầu	I/991	Huỳnh-mai	I/411
Hoàng-dân rử	I/224	Hồng-dầu-khẩu	III/439	Huỳnh-nương	I/414
Hoàng-dăng	I/332, 339	Hồng-hoa	III/302	Huỳnh-tinh	III/483
Hoàng-dầu	III/369	Hồng-hùng	II/878	Huỳnh	I/511
Hoàng-dương	II/307	Hồng-kích	II/289	Hưng	I/627
Hoàng-hạc	III/881, 885	Hồng-kỳ	III/92	Hương-bài	III/710
Hoàng-kỳ	I/976	Hồng-lan	III/919	Hương-cao	III/230
Hoàng-lan	III/919	Hồng-lô	III/696	Hương-da-thảo	II/923
Hoàng-liên	I/325	Hồng-mai	I/906	Hương-duyên	III/832
Hoàng-liệp gai	I/326	Hồng-nhung	III/961, 677, 966	Hương-dầu	I/978
Hoàng-liệt	II/525	Hồng-quang	II/528	Hương-lan	III/838
Hoàng-long	III/881	Hồng-quân	I/541	Hương-lâu	III/477
Hoành-mạnh	I/519	Hồng-tâm	III/927	Hương-nhu	II/847
Hoàng-mú	I/326	Hồng-thảo	I/748	Hương-nhung	I/736
Hoàng-nàn	II/671	Hồng-trai	III/372	Hương-phụ	III/545
Hoàng-mộc	II/408	Hồng-trình	III/94	Hương-thảo	III/246
Hoàng-nhan	III/822	Hồng-tuyển	III/960	Hương-viên	II/330
Hoàng-nghiệt	II/439	Hồng-roi	I/803	Hương-dương	III/275
Hoàng-nhung	III/267	Hồng-sim	II/43	Hương	I/800
Hoàng-nương	III/308	Hồng-trực	II/123	Hưu-túc	III/474
Hoàng-thanh	I/335	Hồng-vĩ	II/855	Hy-thiểm	III/271
Hoàng-thảo	III/508, 821	Hốt-bố	II/537	I	
Hoàng-thất	III/289	Hột-mít	II/758	I-nu	III/269
Hoàng-tiến	I/492	Hột-cài	I/606	I-toa	I/543
Hoàng-thư	III/353	Hột-mát	I/906	Ich-mẫu	II/871
Hoàng-yến	III/882	Hột-quít	I/256	K	
Hoàng-thanh	I/335	Hợp-hoan	I/828	Ké	I/520
Hoàng-tiến	I/493	Hu	II/118	Ké đầu-ngựa	III/271
Hoạt	II/680	Huân-lang	III/131	Ké đồng-bến	I/517
Hoạt đẹp	II/658	Huân-tước	II/855		
Hoạt-bì	II/327	Huất-sơn	I/572		
Hoạt-bích	III/784	Huê	III/738		
Hoạt-lan	III/823, 779, 828	Huê đá	III/964		
Hoắt	II/242	Huê óo	III/496		
Hoê	I/876	Huê đồng	III/963		
Hoắc-hương	II/656				

Kê	I/898, III/406, 408	Khuyết-thực-vật	I/18	L	
Ken	III/106	Khuynh-cánh	II/74	La-hán-tùng	I/226
Kén	II/281	Khuynh-diệp	II/50	La-tan	II/525
Son	II/277	Khương-hoàng	III/562	Lá-buôn	III/407
Kèn tím	III/87	Kì	II/522	Lá-diễn	III/73
Ken	II/331	Kì-ba	II/107	Lá-gấm	II/789
Kèo	I/820, 813	Kích-nhũ	II/336	Lá-gừng	III*
Kèo-nèo	III/315	Kiểm-diệp	III/538	Lá-hè	III/322
Kép-mộc	I/825	Kiến-cò	III/66	Lá-hoa	I/521
Két	I/380	Kiến-rò	II/847	Lá-kúc	III/264
Kéo rừng	I/844	Kiến	II/745, III/441	Lá-mặt cắt	I/474
Ké	III/682	Kiến-kiến	I/440	Lá-men	II/863
Ké chân-vịt	III/646	Kiêng-quang	I/479	Lá-mét	I/846
Ké voi	III/891	Kiêng	III/142	Lá-móng	II/28
Ké-nếp	I/524	Kiết	III/576	Lá-ngón	II/669
Ké-thảo	III/709, 652, 715	Kiết-sơn	III/11, 983	Lá-nước	II/801
Kế	I/799	Kiết-thảo	I/933	Lá-sần	III/323
Kết	I/830	Kiểu-dục	I/203	Lá-trắng	II/803
Kha-thu	II/813	Kiểu-dậu	I/981	Lá-tre (cỏ)	III/655
Khai	III/136	Kiểu-hùng	II/68	Lác	III/541
Kháo	I/390	Kiểu-hoa	III/874	Lác ba-đào	III/559
Khắc-dụng	II/410	Kiểu-lan	III/871	Lác chiếu	III/544
Khắc-tử	III/218	Kiểu-mạch	III/631	Lác dừ	III/549
Khé núi	III/88	Kiểu-quì	III/273	Lác dứa	III/566
Khé tru	III/88	Kiểu-tràng	III/250	Lác gòn	III/544
Kheo	II/451	Kiệu	III/478	Lác hến	III/509
Khé núi	I/865	Kì-ninh	III/135	Lác thông	III/540
Khế	II/295	(dây)	I/330	Lác-hoa	I/478
Khế leo	I/758	Kim-anh	III/308	Lạc-cúc	III/282
Khế rai	I/759	Kim-cang	III/486	Lạc-tiên	III/1, 167
Khế tru	III/88	Kim-châm	III/477	Lách	III/696
Khí-xi	I/140	Kim-chư	I/331	Lai	II/268
Khiên-ngưu	II/755	Kim-dầu	III/256	Lai-dinh	II/519
Khoai bánh (khoai mì)	II/349	Kim-diệp	III/815, 820	Lai-on	III/505
Khoai ca	I/303	Kim-dống	II/341	Lài	II/891
Khoai dài	III/757	Kim-giác	I/226	Lài trâu	II/702
Khoai chuột	III/750	Kim-hải	III/765	Lam-dậu	I/947
Khoai chụp	III/746	Kim-hoa	III/276	Lan	III/847
Khoai-mì gòn	II/237	Kim-hoàng	III/255	Lan bang	III/829
Khoai mài	III/747	Kim-lân	I/780	Lan cuốn-chiếu	III/790
Khoai mì	II/271	Kim-lê	II/453	Lan hương	III*
Khoai mọt	III/747	Kim-lương	II/672	Lan leo	III/793
Khoai rang	III/750	Kim-mao	I/117	Lan lưới-bò	III/955
Khoai ngọt	III/746	Kim-mộc	II/188	Lan Phú-quốc	III/932
Khoai bắp	III/353	Kim-ngân	III/226	Lan quế	III/954
Khoai tây	II/755	Kim-ngư	I/314	Lan ruồi	III/928
Khoai Trời	III/757	Kim-ngưu	I/331	Lan thảo	III/805
Khoai từ	III/753	Kim-phượng	I/840	Lan-huệ	III/497
Khoai xiêm	II/790	Kim-quít	II/436	Lan-trâm	III/836
Khóm	III/427	Kim-sương	II/422	Lân-hoa	I/291
Khổ-áo	I/566	Kim-tán	III/871	Lan-cây	II/530
Khổ-diệp	II/382	Kim-tâm	III/289	Lan-cây	II/414
Khổ-gua	I/568	Kim-thất	III/290	Lan (khoai)	II/786
Khổ-sâm	II/382	Kim-thiệt	III/921	Lạc	III/963
Khổ-thảo	III/305	Kim-tiến	I/925	Lão-ban	III/372
Khóm	II/482	Kim-trần	III/298	Lát-hoa	II/387
Không	I/458	Kim-lước-chi	I/846	Lát-khét	II/386
Khua-mặt	II/889	Kinh-giới	I/724	Lát-núi	II/327
Khúc	III/267	trống, rìa	II/859	Lau	III/704, 697, 710
Khoi-diệp	I/952	Kinh-quốc	II/868	Lầu-tầu	I/445
Khu-neo	I/703	Kinh-rò	III/59	Lạy-dông	II/254
Khuẩn-quả	III/153	Kinh-thư	II/607	Lắc	III/18
Khúc-khắc	III*	Kìr	I/773	Lăn-tần	II/587
Khủng-khinh	II/450	Kui-dui	I/241	Lăng	I/899
Khủng-trúc	III/621	Kỳ-vĩ	III/732	Lăng-quảng	II/114
Khuyên-thiệt	II/810	Kỳ-nam	III/212	Lăng-trang	III/217
Khuyết-hùng	I/389	Kỳ-nhông	II/283	Lăng-vành	II/106

Lát-léo	II/732	Lóc-chóc	I/701	Lúc	III/264
Lâm-bài	I/109	Lôi-tho	II/830	Lục	III/650
Lâm-bồng	III/175	Lôi-tiến	I/337	Lục-bình	III/467
Lâm-mạo	I/564	Lôi khoai	I/839		
		Long-châu	II/965	Lục-lan	III/919
Lâm-nhung	II/844	Long-cốc	II/374	Lục-đóa	II/126
Lâm-nữ	III/477	Long-cốt	I/721	Lục-lan	III/
Lâm-phát	II/33	Long-cước	I/84	Lục-thảo	III/476
Lâm-thảo	I/737	Long-dăng	III/329	Lucuma	I/630
Lâm-trai	III/385	Long-đồng	II/257	Lụi	III/953, 402, 959
Lâm-vố	I/532	Long-dỡm	II/616	Lùn (củ)	III/463
Lân-bách	I/755	Long-huyết	III/741	Lùn đồng	III/466
Lân-chùy	II/57	Long-kén	II/211	Lùn nước	III/466
Lân-hoa	I/291	Long-nào	I/344	Lùng-bung	I/590
Lân-hùng	II/794	Long-tu	III/823	Luôn	III/830
Lân-vĩ	II/125	Lông-mán	I/498	Luôn-hạng	I/942
Lâu-bình	II/653	Lông-mức	II/709	Luồng-gai	I/780
Lâu-xác	I/574	Long-nhân (lan)	III/820	Luồng-xương	I/413
Lấu	III/193	Lông-tơng	II/406	Luồng	III/613
Lầy-sơn	II/727	Lông-vực	III/655	Luyến-hương	II/714
Lầy-dông	II/257	Long-diêm	III/853	Lữ-dăng	II/911
Le	III/605, 611	Long-mò	I/180	Lửa (dây)	I/758
Le ri	III/611	Long-quả	II/810	Lức	II/813
Lê-bạn	III/372	Long-quán	III/853	Lưỡi-beo	I/58
Len-dài	III/511	Long-tán	III/853	Lưỡi-chó	I/404
Lép-mèo	I/844	Lô (dây)	I/787, 795	Lưỡi-cọp	III/736
Lê	I/782	Lô	II/522, III/695, 726	Lưỡi-đồng	III/504
Lê-lan	III/843	Lô sây	III/726		
Lê-hình	I/799	Lô-hội	III/738	Lưỡi-liếm	I/822
Lê-nê	III/298	Lô-ba	III/448	Lưỡi-mèo	III/736
Lệ-lan	III/843	Lô-ô	III/609, 612, 622	Lưỡi-vành	III/206
Lệ-nhi	I/734	Lô-bì	III/927, 933	Lưỡi-uơi	I/510
Lễ	I/833	Lổ-bình	III/101	Lương	III/790
Lệch	II/888	Lổ-danh	III/103	Lương-khương	III/440
Lết	I/818	Lổ-dĩa-cúc	III/274	Lương-thảo	I/934
Liên-dân	I/370	Lộ-thảo	III/669	Luồng-diệp	I/975
Liên-dăng	I/403	Lôi	III/623	Luồng-dài	II/18
Liên-hương	III/228	Lộc-mai	II/248	Luồng-điểm-hạt	III/816
Liên-sơn	I/122	Lôi	II/38	Luồng-hình-dài	II/278
Liên-thiệt	III/921	Lộc-vũng	II/24	Luồng-hoàng	III/819
Liên-tiến	II/477	Lông-bò (cỏ)	III/522	Luồng-luân	I/576, II/124
Liên-tự	I/53	Lông-công	III/638	Luồng-sắc	III/248
Liệt-dà	I/937	Lông-heo (cỏ)	III/652	Luồng-thiệt	III/73
Liệt-nữ	I/737	Lông-rồng	III/791	Luồng-thu	II/530
Liệt-tra	I/807	Lông-tây (cỏ)	II/860	Lưu-hùng	III/320
Liều	II/538	Lông-đen (hoa)	II/929	Lý	II/44
Liều-trưởng	II/448	Lông-đen nước	II/298	Lý-mạc	I/712
Lim (dây)	I/900	Lông-lấy	III/823		
Lim sét	I/839	Lốp-bốp	I/759	M	
Lim xanh	I/846	Lốt	I/297	Ma	II/824
Lìn	II/309	Lù-lù dục	II/758	Ma-ca	II/579
Linh	I/419	Lục-đầu	III/74	Ma-coi	II/773
Lo-bo	I/478	Lục-đóa	II/115	Ma-duong	I/638
Lo-đo	III/93	Lục-lạc dây	I/565	Ma-trá	II/535
Lo-nghe	II/887	Lục-lan	III/919	Má-dào	III/12
Lo-nổi	I/539	Lúa	III/628	Má-ngo	I/744
Lòa-châu	II/152	Lúa ma	III/628	Má	II/884
Lòa-giáp	I/288	Lúa mach	III/633	Má-cá	II/359
Lòa-giê	II/62	Lúa mi	III/633	Mạ-sua	II/14
Lòa-hùng	II/727	Luân	II/738	Mã-dé	II/331
Lòa-thảo	III/650	Luân-hùng	II/529	Mã-dầu	II/286
Lòa-tơ	II/740	Luân-rô	III/72	Mã-dé	II/880
Lòa-trai	III/377	Luân-lan	III/913	Mã-hồ	I/326
Lòa-tùng	I/22	Luân-thảo	II/34	Mã-kỳ	I/609
Lòa-ty	II/738	Luân-thủy	II/692	Mã-lan	III/251
Lòa-tự	I/203	Luân-quả	I/972	Mã-thầy	III/514
Lòa-tử	I/212	Luân-tôn	I/328		

Mã-liệt	I/43	Mao-quả	I/254	Mi	I/885
Mã-rạng	II/320	Mạo-thư	II/517	Mi	II/271
Mã-tiền	II/812	Máu-gà núi	I/897	Mi caosu	II/271
Mã-tiền	II/670	Mát	I/893	Mi-thảo	II/904
Mã-tĩnh	I/258	Màu-cau	II/421	Mi-tĩnh rừng	III/456
Mạc-bì	III/213	Mây-chàm	I/846	Miã	III/695
Mạc-hối	I/307	Mây-nương	I/491	Miã dò	III/432
Mạc-ca	II/313	Mây-phông	I/401	Miã miễn	III/709
Mạc-diệp	I/70	Mây-sai	I/355	Miền-mộc	I/236
Mạc-lân	I/105	Mây	II/610, III/608, 618	Miền-quả	I/515
Mạc-nha	I/113	Mây bông	II/608	Miền	III/708
Mạc-tâm	II/222	Mây chi	I/439	Miền-dang	III/707
Mạc-thư	II/248	Mây cước	III/608	Miến	I/873
Mạc-vông	III/136	Mây lai	II/625	Miêu nhĩ	II/305
Mạch-môn	III/469	Mây sang	III/619	Miken	II/177
Mai	I/411	Mây tiên	II/533	Minh-diễn	II/95
Mai chấn-thủy	II/708	Mây châu	II/610	Ming-ty	III/348
Mai mù-u	I/448	Mắc-cờ	I/819	Mít	II/546
Mai-lai	I/637	Mắc-ken	II/324	Mỏ-se	II/713
Mái-chèo	III/323	Mắc-nua	I/651	Mỏ-thủy	I/842
Mái-dầm	III/351, 366	Mắc-sang	II/717	Mỏ-tró	III/162
Mái-dậu	I/974	Măng-tây	III/481	Mỏ	II/270
Mại-liểu	I/271	Măng-cút	I/450	Mỏ-cua	II/691
Mạn-mác	II/870	Măng-rô	II/340	Mỏ-giấy	I/383
Mản	II/583	Mắt-cáo	II/829	Mỏ	II/244
Mản-bầu	II/258	Mắt-đá	I/578	Mỏ-lử	III/238
Mản đũa	I/833	Mắt-mèo	I/939	Mỏ-bao	III/29
Mản đất, mãn ria	II/911	Xanh	I/840	Mỏ-chim	II/258
Mạn-kinh	II/827	Mắt-trâu	II/421	Mỏ-hạc	II/297
Mản-dinh-hồng	I/522	Mắt-trúc	III/837	Mỏ-giày	III/763
Mang-sang	I/949	Mắt-trắng	III/200	Mỏ-két	III/431
Màng-hoa	III/814	Mặt-trời	III/294	Mỏ-phượng	III/432
Màng-màng	I/597	Mặt-quí	II/284	Mỏ-que	II/157
Màng-tang	I/359	Mâm-xôi	I/789	Mỏ-tu	III/313
Màng-tia	I/500	Mắm	II/884	Móc	III/412
Mạng-nhện	II/343	Mắm-trấu	III/646	Móc-áo	III/837
Mạng-quả	I/972	Mắm-trày	II/722	Móc-bạc	I/799
Mạng-tháp	II/841	Mắm-tươi	III/246	Móc-cap	I/781
Mạng-thấu dầu	II/328	Mắm	II/44	Móc-cầu	II/427
Mãng-cấu	I/243	Mặt-cắt	I/474	Móc-chắc	I/696
Mãng-thiên-hương	III/269	Mặt-cật	III/462	Móc-cột	I/781
Mãng-thiết	I/198	Mặt-cầu	II/320	Móc-mương	III/411
Manh-tràng	III/279	Mặt-đất	II/904, III/306	Móc-ó	I/840, III/140
Mành-làng	I/470	Mặt-hương	I/270, 287	Móc-voi	III/83
Mảnh-sông	III/73	Mặt-kê	III/678	Mỏm-chó	II/928
Mảnh-chúy	III/630	Mặt-khẩu	III/936	Mon	I/911
Mảnh-hòa	III/638	Mặt-mông	II/881	Mong	I/386
Mảnh-vi	III/649	Mặt-sa	II/337	Móng	II/298, III/941
Mảnh-diệp	I/104	Mặt-sâm	I/466	Móng nước	II/299
Mảnh-sánh	I/349	Mặt-sát	II/701	Móng que	II/753
Mao-cần	I/322	Mặt-tâm	III/940	Móng rồng	I/250, III/835
Mao-cước	III/705	Mẩu	I/856, 900	Móng rùa	III/836, 893
Mao-diệp	I/73	Mẫu-đơn	III/163	Móng-bò	I/853
Mao-dài	II/587	Mây	III/419	Móng-đài	II/658
Mao-hoa	II/282	Mây nước	III/398	Móng-heo	II/362
Mạo-hùng	II/142	Me	I/869	Móng-rồng	I/250, III/835
Mạo-hùng	II/174	Me-đất	II/295	Móng-rừng	II/302
Mao-lan	III/800	Me-nguồn	II/86	Móng-tay	II/292
Mao-phương	III/696	Me-nước	I/882	Móp	II/691, III/346
Mao-tái	III/691	Me-keo	I/832	Mót	I/864
Mao-thiết	II/944	Me-tiền	I/843	Mỏ	II/506, 709, 872
Mao-lử	I/871	Mề	III/83	Mỏ-ca	II/385
Mao-ty	II/808	Mề-tré	III/435, 441	Mỏ-hồ	III/614
Mao-vi	I/731	Mề-tương	I/286	Mỏ-lẻ	III/370
Mào	III/702	Mền-vàng	II/358	Mỏ-lử	II/714
Mạo-dài	I/279	Mế-gà	I/336	Mộc	II/890
		Mế-dang	I/324	Mộc-cap	I/781
		Mến	II/926	Mộc-dực	I/171

Lát-léo	III/732	Lóc-chóc	I/701	Lúc	III/264
Lâm-bài	I/109	Lôi-tho	II/830	Lục	III/650
Lâm-bông	III/175	Lôi-bến	I/337	Lục-bình	III/467
Lâm-mạo	I/564	Lôi-khoai	I/839		
		Long-châu	III/965	Lục-lan	III/919
Lâm-nhung	II/844	Long-cóc	II/374	Lục-đóa	II/126
Lâm-nữ	III/477	Long-cốt	I/721	Lục-lan	III/
Lâm-phát	II/33	Long-cước	I/84	Lục-thảo	III/476
Lâm-thảo	I/737	Long-dăng	III/329	Lucuma	I/630
Lâm-trai	III/385	Long-dống	II/257	Lụi	III/953, 402, 959
Lâm-vỏ	I/532	Long-dòm	II/616	Lùn (củ)	III/463
Lân-bách	I/755	Long-huyết	III/741	Lùn đồng	III/468
Lân-chùy	III/57	Long-kén	II/211	Lùn nước	III/466
Lân-hoa	I/291	Long-nào	I/344	Lũng-bung	I/590
Lân-hùng	II/794	Long-tu	III/823	Luồn	III/830
Lân-vĩ	II/125	Lông-mán	I/498	Luôn-hang	I/942
Lâu-bình	II/653	Lông-mức	II/709	Luông-gai	I/780
Lâu-xác	I/574	Long-nhân (lan)	III/820	Luống-xương	I/413
Lấu	III/193	Lông-tong	II/406	Luống	III/613
Lầy-sơn	II/727	Lông-vực	III/655	Luyển-hương	II/714
Lầy-dông	II/257	Long-điểm	III/853	Lữ-dăng	II/911
Le	III/605, 611	Long-mỏ	I/180	Lừa (dây)	I/758
Le ri	III/611	Long-guả	II/810	Lức	II/813
Lê-bạn	III/372	Long-guán	III/853	Lưỡi-beo	I/58
Lên-dài	III/511	Long-tán	III/853	Lưỡi-chó	I/404
Lép-mèo	I/844	Lỏ (dây)	I/787, 795	Lưỡi-cọp	III/738
Lé	I/782	Lỏ	II/522, III/695, 728	Lưỡi-dống	III/504
Lê-lan	III/843	Lỏ sậy	III/726		
Lê-hình	I/799	Lỏ-hội	III/738	Lưỡi-liếm	I/822
Lê-nê	III/298	Lỏ-ba	III/448	Lưỡi-mèo	III/736
Lê-lan	III/843	Lỏ-ổ	III/609, 612, 622	Lưỡi-vành	III/206
Lê-nhi	I/734	Lỏ-bl	III/927, 933	Lưỡi-uoi	I/510
Lễ	I/833	Lỏ-bình	III/101	Lương	III/790
Lệch	II/888	Lỏ-danh	III/103	Lương-khương	III/440
Lết	I/818	Lỏ-đĩa-cúc	III/274	Lương-thảo	I/934
Liên-dàn	I/370	Lỏ-thảo	III/669	Lưỡng-diệp	I/975
Liên-dăng	I/403	Lỏi	III/623	Lưỡng-dài	II/18
Liên-hương	III/228	Lỏ-mại	II/248	Lưỡng-điểm-hạt	III/816
Liên-sơn	I/122	Lỏi	II/36	Lưỡng-hình-dài	II/278
Liên-thiệt	III/921	Lỏ-vừng	II/24	Lưỡng-hoàng	III/819
Liên-tiến	II/477	Lông-bò (cỏ)	III/522	Lưỡng-luân	I/576, II/124
Liên-tự	I/59	Lông-công	III/638	Lưỡng-sắc	III/248
Liệt-dà	I/937	Lông-heo (cỏ)	III/652	Lưỡng-thiệt	III/73
Liệt-nữ	I/737	Lông-rồng	III/791	Lưỡng-thư	II/530
Liệt-tra	I/807	Lông-tây (cỏ)	III/660	Lưu-hùng	III/320
Liều	II/538	Lông-đen (hoa)	II/929	Lý	II/44
Liều-trường	II/448	Lông-đen nước	II/298	Lý-mạc	I/712
Lim (dây)	I/900	Lông-lấy	III/823	M	
Lim sét	I/839	Lốp-bốp	I/759	Ma	II/824
Lim xanh	I/846	Lốt	I/297	Ma-ca	II/579
Lin	II/309	Lù-lù đục	II/758	Ma-coi	II/773
Linh	I/419	Lục-đầu	III/74	Ma-dương	I/638
Lo-bo	I/478	Lục-đóa	II/115	Ma-trá	II/535
Lo-đo	III/93	Lục-lạc dây	I/565	Má-đáo	III/12
Lo-nghe	II/887	Lục-lan	III/919	Má-ngọ	I/744
Lo-nổi	I/539	Lúa	III/628	Mà	II/884
Lõa-châu	II/152	Lúa ma	III/628	Mà-cá	II/359
Loe-giáp	I/288	Lúa mach	III/633	Mà-sua	II/14
Lõa-giê	III/62	Lúa ml	III/633	Mã-dê	II/331
Lõa-hùng	II/727	Luân	II/738	Mã-dầu	II/286
Lõa-thảo	III/650	Luân-hùng	II/529	Mã-đế	II/880
Lõa-tơ	II/740	Luân-rô	III/72	Mã-hổ	I/326
Lõa-trai	III/377	Luân-lan	III/913	Mã-kỳ	I/609
Lõa-tùng	I/22	Luân-thảo	II/34	Mã-lan	III/251
Lõa-ty	II/738	Luân-thùy	II/692	Mã-thấy	III/514
Lõa-tự	I/203	Luân-guả	I/972		
Lõa-lử	I/212	Luân-tôn	I/328		

Mộc-hương	I/536, 542	Nam-sa-sâm	III/100	Ngọc nữ	II/832
Mộc-lan	III/831, 839	Nam-sâm	I/717	Ngọc phù dung	III/289
		Nan ông	II/588		
Mộc-tặc	I/37	Nang	I/700	Ngọc trúc	III/484
Mộc-thông	I/318	Nang-lang	III/845	Ngọc van	III/818
Mộc-tiến	II/740	Nàng	II/827, III/498	Ngôi	II/759
Mộc-tĩnh	II/707	Nàng-gia	II/389	Ngón	II/608
Mộc-tuyền	II/167	Nàng-hai	II/264	Ngọt ngào	III/474
Mộc-vệ	II/124	Nàng-nàng	II/583	Ngọt nai	III/90
Mộc-xỉ	I/186	Nanh-heo	III/164, 736	Ngò	III/733
Môi-lan	III/744	Năng (năn)	III/512	Ngò đồng	II/506
Môm	III/688, 711	Năng (củ)	III/514	Ngò thi	II/735
Môn	III/353	Năng tàu	III/463	Ngò vu	II/412
Môn đóm	III/353	Nấp-bình	I/533	Ngổ	III/272
Môn lương-sắc	III/353	Nấp-vôm	III/68	Ngổ núi	III/273
Môn trường-sanh	III/351	Nấm-cơm	I/309	Ngổ trâu	II/879
Mống-gà	I/726	Nấn	III/751	Ngón	II/896
Mống gà rừng	II/847	Nâu-hoàng	II/863	Ngũ bội	II/378
Mống-sa	II/268	Nây	I/770, II/325	Ngũ cách	III/98
Mống-tôi	I/735	Né	I/659, III/214	Ngũ dinh	II/518
Mống toi núi	III/98	Nen	I/821	Ngũ gia bông	I/784
Mốp	II/878	Nén	III/479	Ngũ giác	II/738
Mốp	I/777	Néo	II/721		
Mơ	I/805	Nét	II/112	Ngũ hương	II/734
Mơ-rây	II/411	Nê	I/244	Ngũ kiệt	II/379
Mỏ	I/231	Nê-thảo	III/315	Ngũ mạc	I/447
M'ré	I/883	Nét	II/714	Ngũ nha	III/125
Mu-cua	I/632, 829	Nga	III/734	Ngũ phương	I/492
Mu-rùa	II/168	Nga-truật	III/455	Ngũ sắc	II/277
Mũ-kiếng	II/265	Ngà voi	III/736	Ngũ tinh	III/130, 824
Mũ-u	I/457	Ngai	II/910	Ngũ tơ	III/270
Mua-ré	III/123	Ngái	II/718	Ngũ trảo	II/826
Múc	I/495	Ngải hoa	III/461	Ngũ vị tử nam	I/309
Mùi	II/469	Ngải chùa	III/460	Ngũ trúc	I/810
Mùi-chó	II/24			Ngúc	I/818
Mùi-tàu	II/468	Ngải cứu	III/285	Ngút	I/682
Mùi-câu	III/825			Nguyệt bạch	III/289
Mùi-vàng	III/315	Ngải tiên	III/451	Nguyệt kiến thảo	II/70
Mum	III/616	Ngải trặc	III/445	Nguyệt quế	II/422
Mùn	II/441	Ngân-đào	II/724	Nguyệt xỉ	I/55
Mung	II/16	Ngân-dâng	III/101	Ngựa	II/582
Mung-bet	III/847	Ngân-dầu	III/254	Ngưu bàng	III/299
Mung-ró	II/377	Ngân-hoa	III/222	Ngưu càn	II/646
Muôi	II/82	Ngân-sơn	III/272	Ngưu hoàng	III/378
Ấn trái	II/195	Ngâu	II/398	Ngưu tất	I/730
Muối	II/366	Ngầy-hương	I/784	Ngư vĩ	I/122
Muôm	II/459	Ngầy hương trắng	I/785	Nha đăm	III/744
Muôn-quân	I/541	Nghệ	III/454	Nhà hoa	III/103
Muống	I/846	Nghệ-hương	III/504	Nhan	II/430
Muống dây	I/976	Nghệ-tâm	III/821	Nhan	I/639
Muống chân	I/846	Nghế	I/744	Nhãn	II/320
Muống trướng	II/396	Nghêu-hoa	I/326	Nhãn dế	II/318
Muống xiêm	I/848	Nghi-xỉ	I/93	Nhãn moi	I/406
Mười-giờ	I/734	Nghiến	I/479	Nhãn hương	I/981
Mương (1.1652)	II/477	Ngó	II/486	Nhãn lông	I/555
Mướp	I/568	Ngó gai	II/480	Nhanh	II/694
Hổ, tây	I/572	Ngó ta	II/481	Nhàu	III/214
Xác	II/689	Ngó tây	II/480	Nhãn điệp	III/568, 902
Mỹ-dâng	III/247	Ngoại-dầu	II/678	Nhãn trần cao	III/287
Mỹ-ê	II/673	Ngoại-giáp	III/725	Nhãn đống	III/287
Mỹ-tiên	II/526	Ngoại-mộc	II/312	Nhãn giác	III/816
N		Ngóat	II/255	Nhất điểm hoàng	III/821
Na	I/243	Ngọc-âm	I/224	Nhất điểm hồng	III/826
Nai	II/593	Ngọc-bát	II/680	Nhất hương	I/629
Nam-hoàng	I/332	Ngọc-diêm	III/955	Nhất phiến	II/504
		Ngọc-diệp	III/66	Nhị hùng	II/58
		Ngọc-hàn	II/923	Nhị rỏi	II/851
		Ngọc-lan	I/236, III/817	Nhĩ càn	III/93

Nhĩ-hùng	II/52	Ô-phát	I/353	Phượng	I/840
Nhiên-nhiên	II/518	Ô-phỉ	I/126	Phượng-lam	III/85
Nho	II/464	Ô-môi	I/847	Phượng-nhơn	II/384
Nho biển	I/755	Ô-rếp	I/660	Pom rừnng	I/782
Nhốt	I/776, II/1	Ô-rô	III/59	Prun	I/804
Nhôi	I/475	Ô-rô núi	II/530	Q	
Nhội tía	II/215	Ô-rô suối	III/67	Qua-lâu	I/573
Nhón	I/652	Ô-chim	I/930	Qua-guạ	I/561
Nhũ-diệp	III/311	Ô-kén	I/496	Quả-dấu	III/265
Nhũ-mộc	II/681	Ô-kiến	III/212	Quả-giùm	I/760
Nhũ-thảo	I/946	Ô-si	II/117	Quai-xanh	I/759
Nhục-lan	III/938	Ôc-tử	I/547	Quái-thảo	II/70
Nhục-mẫu	III/941	Ô-phụng	I/144	Quách	II/437
Nhục-nuôm	II/168	Ô-rồng	I/85	Quạch	I/859
Nhục-quế	I/344	Oi	II/49	Quan-âm	II/828
Nhục-tháp	II/104	Ông-lão	I/315, II/575	Quán-chùng	I/210
Nhục-tử	I/640	Ôt	II/751	Quần-hoa	I/241, 413
Nhum	III/413	P		Quần-hoa	I/241
Nhung-hoa	I/733	Pému	I/225	Quanh	II/450
Nhuôm-mông-lay	II/17	Phát-tài	III/738	Quành-quạch	I/885
Nhụy-thấp	III/31	Phay	II/16	Quang-dục	I/84
Nhược-hùng	III/130	Phá-cốt-chi	I/971	Quang-lang	III/421
Nhượng-lê	II/877	Phá-cốt-tử	I/971	Quang-mao	I/731
Ni-lan	III/803	Phà-ha	II/1.026	Quần-hoa	I/241
Ni-ninh	I/879	Phác-nang	I/215	Quán-chi	I/305
Nĩ-cầu	III/878	Phan-thiên-hoa	I/520	Quao núi	III/87
Niên-sơn	III/36	Phẩm-rô	II/52	Quao nước	III/92
Niêu	II/218	Phân-hùng	I/310, III/875	Quáu	III/139
Nim	I/900	Phấn-hồng-lan	III/918	Quần-hoa	I/241
Ninh	I/867	Phẫu-dấu	II/855	Quần-hoa	II/715
Nóc	I/256	Phất-dy	III/737	Quảng	II/115
Nọc-trụ	I/721	Phát-thủ	II/420	Quần-diệp	I/553
Noi	II/268	Phèn-đen	II/180	Quần-dấu	I/256
Nô	I/697	Phèo-heo	I/832	Quần-lân	I/101
Nổ	III/53	Phê-xi	I/169	Quéo	II/368
Nôi	II/452	Phi	II/873	Quế	I/344
Nội-châu	II/267	Phi-hành	II/868	Quế đất	II/909
Nơ-lan	III/761	Phi-dăng	I/332	Quếch	II/395
Nơ-ông	II/149	Phi-lao	II/655	Qui nam	II/474
Nỗ-lung	III/15	Phi-mã	II/800	Qui	III/275
Nỗ-ngày	I/733	Phi-nữ	III/829	Qui-kiến-sầu	II/429
Nubia	I/487	Phi-tử	I/684	Quit	II/437
Núc-áo	II/439, II/276	Phi-cầu	II/172	Quit hôi	II/428
Núc-nạc	III/87	Phi-diệp	I/725	Quit kiên	II/421
Núc-vàng	III/273	Phi-tạo-giáp	I/825	Quit núi	II/542
Núi hòn	I/625	Phi-tâm	II/88	Quit rừng	II/427
Nút	II/162	Phi-lược	I/228	Quit tà	II/430
Nửa	III/607, 612, 615, 619	Phiếm-đơn	III/835	Quit tiểu	II/433
Nửa râu	III/771	Phong	II/319	Quít	III/729
Nữ-lang	III/222, 228	Phong-diêu-yếu	II/838	Quy-châm	III/279
Nuốt	I/544	Phong-hà	II/476	Quyển-bá	I/26
Nữ-trình	II/876	Phong-huế	III/498	Quynh-hoa	I/721
Nua	III/356, 744	Phong-lũ	II/285	Quynh-lam	II/172
Q		Phong-nhan	III/505	Quynh tàu	II/955
O	II/912	Phong-nữ	III/735	R	
O-nở	I/197	Phong-phú	III/830	Rach	I/401
Oc-chó	II/577	Phong-quý	I/320	Radi	I/606
Ô-đước	I/351, 372	Phòng-kỹ	I/302	Ra	III/405
Ô-dấu	I/325	Phốt-mộc	II/93	Ra gai	III/398, 404
Oliu	II/886	Phu-lệ	II/583	Rà-dệt	II/88
Om	II/893	Phủ-vĩ	II/8.553	Ram	II/888
Ô-bi	II/114	Phước	II/789	Ram suối	II/140
Ô-bô	II/691	Phước-hoa	II/60	Ran	I/256
Ô-cừu	II/273	Phượng-dung	III/819	Ráng-dại	I/75
Ô-nong	I/197	Phượng-phụng	II/279		

Ràng	I/42, 210	Roi-té	II/607	Sao-nhái	III/260
Rạng	II/292, 747	Rỏi-mắt	I/452	Sáng	I/504
Rạng vàng	III/828	Rổ-dầu	III/230	Sáng-xê	III/39
Rạng đồng	III/84	Rổ-vành	I/239	Sao tím	II/744
Rạng-ràng	I/817, 870	Rổn-den	I/56	Sào-trai	I/638
Rạn	II/927	Rồng-cúc	III/310	Sạp	I/637
Rạng	II/291, III/747	Rờ-đe	I/662	Sát	I/660
Rào-ráo	II/446	Rừ-ri	I/391	Sát-khuyến	II/735
Rau-bát	III/320	Rum	II/570, III/302	Sát-thủ	I/906
Rau-cần cơm	II/483	Rùm-nao	II/322	Sau-cối	II/877
Rau cần ống	II/483	Rung-rút	II/446	Sắc-mạo	II/669
Rau cần tây	II/482	Ruối	II/248	Sắc-lũ	II/81
Rau cần tàu	II/483	Ruối cỏ	II/530	Sâm-be	II/123
Rau-chuối	III/248	Ruồng	II/253	Sản	II/53
Rau dệu	I/211	Ruốt-rùa	III/61	Sản (củ)	I/945
Rau-cốc	III/248	Ruốt-gà	III/214, 215, 220	Sản (dây)	I/948
		Rút	I/973	Sản-đào	I/438
Rau dừa nước	II/68	Rút-rế	II/446	Sàng đa	II/256
Rau-dắng	I/719	Ruồng-cày	I/447	Sàng mây	I/906
Rau dắng biển	II/902	Ruốt-gà	I/316	Sàng ớt	II/355
Rau dắng bóng	II/902	Rụng	III/71	Sàng sạp	I/637
Rau-khúc	III/267	Ry	III/443	Sàng sọc	I/434
Rau-má	II/477	S		Sàng vé	II/357
Rau-mác	III/467	Sá	III/718	Sắt	III/601
Rau-mai	II/481	Sa-gu	III/427	Sâm	II/515
Rau-muối	I/724	Sa-huê	II/712	Sâm bổ-chính	I/529
Rau-muống	II/787	Sa-lác	III/418	Sâm (dây)	I/339
Rau muống biển	II/789	Sa-liên	I/99	Sâm đại-hành	III/505
Rau-muong	II/58	Sa-lô	I/415	Sâm đất	I/735
Rau-ngổ	III/272	Sa-mô-pen	I/787	Sâm Phú-yên	I/529
Rau-vì	II/909	Sa-môn	II/355	Sâm ruộng	II/199
Ráy	III/338, 354	Sa-nhân	III/437	Sấm	II/99
Mó	III/352	Sa-sâm	III/314	Sàng	II/312
Ngót	III/341	Sách	I/810	Sầu rơm	II/672
Răm	I/743	Sa-dinh	I/739	Sầu-trắng	II/529
Răng-bũa	II/717	Sá	III/718	Sầu-đầu	II/391
Răng-cưa	II/115	Sài đất	III/273	Sầu-đầu cứt-chuột	II/382
Rầu cây	I/24	Sài-hồ nam	I/739	Sầu-riêng	I/515
Rầu-chim	II/721	Sài hồ việt	III/264	Sây	III/635
Rầu-hùm	III/744	Sá lách son	I/605	Sây khô	III/637
Rầu-mèo	II/849	Sam	I/734	Sây núi	III/634
Re-mơ	I/866			Sây trở	III/631
Re-nác	I/933	Sám-đế	II/381	Sây-lan	II/606
Re-sum	I/788	San	II/208, III/674	Se	II/441
Ré	III/442	Sạn trứng	III/674	Sen	I/312
Rè	I/345, 349, 681	Sạn-hồ xanh	II/283	Sên	II/408
Rè hia	II/567	Sang-dú	I/478	Sến	I/443, 632, 638, 773
Rè hương	I/352	Sáng-đá	II/162	Sến dương	I/780
Rè-quat	III/505	Sang-dang	II/279	Sếu	II/534
Réc	II/229	Sang đen	I/649	Si-ca	II/116
Ren	III/108	Sang hột	I/647	Si-ta	II/251
Rệp	I/806	Sang gia	I/385	Si-dang	II/45
Rềng-rềng	I/484	Sang-lê	II/31	Si-dài	II/635
Rét	II/545	Sang mây	I/245	Siêm-phụng	I/547
Rễ-gió	I/330	Sang-ngẫu	II/406	Sinh-diệp	II/296
Rếp	III/715	Sang-nước	II/405	Sinh-địa	II/929
Rết-nây	II/310	Sang-ớt	II/355	Sisal	III/743
Rì-việt	I/716	Sang-sé	I/506, II/227	So-chai	I/440
Rì-ri	II/268	Sang-trắng	II/217	So-côm	II/705
Rì cát	II/806	Sàng-xê	II/39	So-đuà	I/906
Rì lá-lớn	II/45, III/141	Sanh-cầu	II/480	Sô-huyết	III/372
Rì nang-tai	I/470	Sánh	II/433	Sợ-cúc	III/235
Riêng	III/436	Sao	I/438	Sợ-khí	II/387
Nếp	III/439	Sao-muội	I/739		
Riểu	II/543			Sóc	II/202
Riểu-hoa	II/489			Sóc thon	II/202
Riu	II/279			Sói	I/286
Rọ	II/731			Sói đại	II/257
Rọc-rạch	III/90, II/44				

Sỏi-gỗ	I/236	Sơn-cúc	III/274	Tai-voi	I/855
Sỏi	II/285	Sơn-dâu	I/979	Tai-lan	III/868
Sơn	I/383	Sơn-đích	I/302	Tách	I/490
Sơn	II/699	Sơn-đôn	II/717	Tam-duyên	III/244
Sông	III/424	Sơn-ngưu	III/300	Tam-dực	II/879
Sông-bạc-thiết	I/98	Sơn-liều	I/606	Tam-đại	II/774
Sông-bào	I/627	Sơn-linh	II/90	Tam-giác-nhĩ	II/808
Sông-bào	I/334, III/484	Sơn-nại	III/439	Tam-hòa	III/639
Sông-bế	III/25	Sơn-nữ	III/17	Tam-khôi	I/720
Sông-biến	III/85	Sơn-gul	III/275	Tam-kinh	III/538
Sông-châu	III/412	Sơn-tán	I/478	Tam-lang	I/25
Sông-chi	III/718	Sơn-tra	I/782	Tam-nại	III/455
Sông-chôm	II/326	Sơn-trà	I/776	Tam-tăng	I/355
Sông-cung-xi	I/186	Sơn-trâm	I/817	Tam-thất	III/292
Sông-cước	III/915	Sơn-vé	I/454	Tam-thụ-hùng	II/272
Sông-diệp	I/951	Sơn	III/537	Tam-rang	I/844
Sông-dực	I/81, II/54	Sỏi	II/812	Tam-giác-tử	I/135
Sông-diêm	I/75	Sộp	II/552	Tam-thư	I/423
Sông-dá-hoa	I/201	Sori	II/335	Tân-lan	III/781
Sông-dinh	II/512	Su	I/576	Tao	II/668
Sông-đoan	III/723	Su-hào	I/602	Táo	II/443
Sông-đốt	III/778	Sù-hoa	III/301	Táo-na	II/442
Sông-giam	I/493	Su	I/391	Táo-nhân	I/829
Sông-giới	I/198	Sau-ca-lan	I/843	Táo-giác	I/838
Sông-hồng	III/822	Sục-sục	I/981	Táo-hưu	III/474
Sông-hùng	II/871	Sùi	II/550	Tàu	I/439, 445
Sông-hùng	II/803	Sum	I/415	Tàu-Phủ-quốc	II/121
Sông-lợi	II/198	Sun-ty	II/740	Tàu-bay (rau)	III/292
Sông-ly	IV/752	Sung	II/551	Tay-cùi	I/722
Sông-mo	II/920	Sung-dang	I/530	Tắc	II/436
Sông-mắt-hương	I/543	Sùng	I/312	Tắm-chạc	I/639
Sông-nha	III/279	Su-cước	III/286	Tắm-cúc	III/251
Sông-nhào	III/168	Sư-nha	III/306	Tắm-diêm	II/794
Sông-nhĩ	III/219	Sư-nhĩ	II/871	Tắm-giác	I/807
Sông-nho	II/473	Sư-trâm	III/836	Tắm-hùng	II/925, III/41
Sông-nổ	III/54	Sử	I/238	Tắm-mộc	II/802
Sông-quả	I/952, III/18	Sử-cùi	II/893	Tắm-nháy	III/236
Sông-quần	II/17	Sửa	III/188	Tắm-tư-cúc	III/298
Sông-quần	I/159	Sung	II/375	Tắm-ron	I/928
Sông-sông-bào	III/484	Sùng-dê	II/707	Tắm-xuân	I/801
Sông-tâm	I/342	Sùng-nại	III/961	Tắm-phồng	II/311
Sông-thảo	III/711	Sương-sáo	II/848	Tắm-sét	II/790
Sông-tiết	II/721	Sứt (cỏ)	I/730, 732	Tắm-vông	III/609
Sông-trâm-xi	I/171	Sưu-xi	I/193	Tắm-vông-rừng	III/617
Sông-trắng	I/845	Sưa	I/885	Tắm-vũ	III/640
Sông-ty	I/114	T		Tân-bởi	I/367
Sông-tử	III/169	Ta	III/169	Tân	II/882
Sóng-lá	I/885	Ta-me	II/607	Tân-bi	II/854
Sóng-răng	I/827	Tả-seng	I/478	Tân-hoa	I/776
Sỏi	I/216	Tà-anh	I/943	Tân-bởi	I/367
Sỏi	I/778	Tà-hay	III/158	Tân-bức-dục	I/106
Sỏi-bu	II/925	Tà-liến	III/461	Tật-lệ	II/439
Sỏi-địa	I/830	Tai-bèo	II/121	Tàu-ké	I/977
Sỏi-hi	III/715	Tai-chùa	I/450	Tây-biên	I/126
Sỏi-loan	I/475	Tai-chuột	II/752	Tây-sơn	I/79
Sỏi	I/425	Tay-cùi	I/722	Tèo-nóng	II/622
Sỏi-mỏ	I/52	Tai-đá	II/596	Tế	I/80
Sỏi-ri	II/335	Tai-đất	III/11	Tế (rau)	I/607
Sỏi-phi	II/123	Tai-hùm	I/246	Tế-hoa	I/305
Sỏi	I/404	Tai-nghe	II/218	Tế-thái	I/607
Sỏi-dá	I/409	Tai-ra	III/59	Thạch-châu	I/423
Sỏi	II/831	Tai-thỏ	I/324	Thạch-cỏ	I/331
Sỏi-cánh	II/612	Tai-tượng	II/262, III/315	Thạch-hoa	II/919
Sỏi-m	I/964	Tai-tượng trắng	II/451	Thạch-hộc	III/822, 834
Sỏi	II/370, III/200			Thạch-lam	III/245
Sỏi-biến	II/899			Thạch-trang	III/28
Sỏi-cam	II/124			Thạch-tùng	I/26
Sỏi-cóc	II/368			Thạch-xương-bổ	III/335

Thái-bình	III/821	Thiết-bát	I/585	Thủy-hương	III/394, 400
Thái-lài	III/373, 386	Thiết-dinh	III/93	Thủy-kiểu	III/326
Thái-lài-rừng	III/484	Thiết-dé	II/840	Thủy-lộ	II/801
Than	II/506	Thiết-sam	I/221	Thủy-nữ	II/799
Than-mát	I/895	Thiết-nhĩ	III/651, 892	Thủy-phi	I/36
Thanh-anh	III/496	Thiết-thư	II/923	Thủy-sinh	II/17
Thanh-cao	III/286	Tho-do	III/93	Thủy-thảo	III/319
Thanh-cúc	III/303	Tho	II/820	Thủy-tiên	III/501, 816
Thanh-cước	II/185	Tho-bộ	I/559	Thủy-tiên-tua	III/820
Thanh-duyên	III/235	Thoa	II/43	Thủy-trang	II/298
Thanh-đạm	III/880	Thoát-bào	III/501		
Thanh-hoàng	III/817, 917	Thốc-lép	I/928	Thủy-tùng	III/482
Thanh-lan	III/879	Thỏ	I/866	Thư-loan	II/137
Thanh-lao	III/237	Thỏ-hoàng-tiên	I/322	Thư-nguyên	II/172
Thanh-long	I/721	Thỏ-mộc-hương	III/289	Thục-quá	I/770
Thanh-nga	III/984	Thỏ-phục-linh	III/489	Thư-diệp	I/560
Thanh-ngọc	III/918	Thỏ-tế-tân	I/305	Thư-dục	I/127, 132
Thanh-phong	II/335	Thỏ-xi	I/200	Thư-hàng	I/84, 89
Thanh-quan	II/814	Thôi-chanh	II/411	Thừng-mực	II/692
Thanh-táo	III/77	Thôi-hoàng	II/504	Thuộc-dược	III/276
Thanh-thiên-gul	III/794	Thóm-lóm	I/747	Thường-sơn	I/811
Thanh-trà	II/388	Thông	I/218	Thường-sơn-tia	III/64
Thanh-thất	II/384	Thông-biết	I/221		
Thanh-tùng	I/227	Thông-mụ	I/223		
		Thông-nang	I/225	Thượng-cần-hoa	II/354
Thanh-tuyền	III/920	Thông-nước	I/218, 222	Thượng-dé	II/285
Thanh-yên	II/431	Thông-tre	I/226	Thượng-duyên	III/664
Thành-ngạnh	I/464	Thông-bạch	III/478	Thượng-lão	III/252
Thảo-cao	III/286	Thông-thảo	II/508	Thượng-lục	I/715
Thảo-lao	II/31	Thông-thiên	II/702	Thượng-mộc	I/127
Thảo-bạc	II/794	Thốt-lốt	III/401	Thượng-thủy	I/89
Thảo-guyệt-minh	I/851	Thời-thanh	II/117	Thượng-tiến	III/12, 28
Thập-hình	I/273	Thơ-duyên	III/786	Thượng-truật	III/299
Thần-lân (cây)	II/488	Thơ-sinh	III/786	Thủy-bia	I/798
Thần-lân (sung)	II/382	Thơm	III/427	Thương-nhĩ	III/123
Thần-lân gai	I/743	Thơm-ôi	II/813	Thương-nữ	I/623
Thắng-mộc	III/340	Thu-hải-đường	I/577	Ti-líp	III/103
Thắng-dộc	II/742	Thu-đào	II/172	Ti-bà	I/776
Thần-linh	II/708	Thu-thảo	III/281, 702	Ti-dục	II/178
Thần-mô	I/50	Thủ	III/144	Tiê-tô	II/863
Thần-quả	II/890	Thủ-xi	I/191	Tiêm	I/827
Thần-thông	I/377	Thủ-thư	III/784	Tiêm-liên	I/314
Thần-trắc	I/81	Thuần	II/872	Tiên-hạc	I/795
Thần-lân	I/208	Thục-địa	I/496	Tiên-hải	III/764
Thần-tử	III/414	Thục-quỳ	I/522	Tiên-mao	III/502
Thập-nhĩ	II/368	Thúi (cây)	I/816	Tiên-toạ	I/115
Thập-tự-mãnh	II/52	Thúi-dít	III/212	Tiến-cổ	III/180
Thập-tử	I/522, II/42	Thung	I/495	Tiến-hổ	I/487
Thấu-dầu	II/267	Thuộc-bần	II/708	Tiến-thận	I/136
Thê	III/703	Thuộc-cứu	III/285	Tiến-trâm	I/112
Thê	I/830	Thuộc-dầu	II/293, III/70	Tiến-quả	I/900, II/732
Thi-là	II/484	Thuộc-lá	I/769	Tiết-cần	II/736
Thị	I/641	Thuộc-lậu	II/283	Tiết-cước	II/18
Thia-thia	III/830	Thuộc-phồng	I/785	Tiết-dé	I/338
Thiên-cần	III/221	Thuộc-rút-rượt	II/851	Tiết-đĩa	II/323
Thiên-diêu	III/431	Thuộc-sần	II/322	Tiết-diệp	I/98
Thiên-kim-dăng	I/337	Thuộc-vôi	II/602	Tiết-mi	III/759
Thiên-lý	II/742	Thuộc-trắc	III/77	Tiết-phương	III/723
Thiên-môn	III/482	Thụ-mạc	I/76	Tiết-thư	II/262
Thiên-niên-kiền	III/347	Thủ-đu	II/503	Tiết-trục	III/722
Thiên-nga	III/916	Thủ-lú	II/784	Tiết-xỉ	I/206
Thiên-nhĩ	III/651	Thủ-xỉ	I/191	Tiêu	I/289
Thiên-tia	III/249	Thung	I/495	Tiêu-ràn	I/289
Thiên-tuế	I/213	Thủy-ti-hiếu	I/555	Tiểu	II/107
Thiên-liên	II/458	Thủy-bia	I/798	Tiểu-diệp-an	II/66
		Thủy-cám	II/848	Tiểu-đậu-khẩu	III/438
		Thủy-dầu	III/401	Tiểu-hoàng	III/968
		Thủy-dé	III/316	Tiểu-hối	II/485

Tiểu-kỳ	II/877	Trái-bí-kỳ-nam	III/211	Tri-sơn	I/719
Tiểu-mạo	II/668	Trái-mắm	II/437	Tri-tân	II/60
Tiểu-quạt	II/427	Trái-nổ	III/53	Trình-dăng	II/471
Tiểu-sim	II/42	Trãi	II/607	Tri-thù	II/966
Tiểu-thạch	III/831	Trãi-bàn	II/17	Tróc-dầu	I/758
Tiểu-thạch-học	III/835	Trám	II/360	Troi	II/548
Tiểu-thiết	III/825	Tràm	II/67	Trong-dưa	I/686
Tiểu-trạng	II/287	Trần-bông-đỏ	II/65	Trôi-gà	I/533
Ti-gôn	I/754	Tràm-liều	II/65	Trợ-hoa	I/624
Ti-lip	II/103	Tràng-quả	I/915	Trội-thiệt	III/948
Ti-lô	I/975	Trang	II/177	Trôm	I/504
Tim-bức (bắc)	III/500	Trang-tây	II/700	Trồn-trồn	III/201
Tim-lang	II/27	Trang-xa	II/427	Trúc	III/602, 609
Tim-phông	I/553	Tráng	II/833	Trúc bạch	III/608
Tinh-thảo	I/738	Tráng-dầu	II/885	Trúc đen	III/606
Tinh-thư	II/745	Tràng	II/800	Trúc vàng	III/605
Tinh-hoa	III/54	Tràng-dịnh	I/227	Trúc vuông	III/605
Tinh-thảo	II/640	Tranh	III/894	Trúc-thảo	III/692
Tinh-huyết	II/466	Trang-nguyên	II/369	Trúc-tiết	I/755
Típ	I/950	Trạo	II/529	Trúc-vông	II/453
Tô-te (cổ)	II/521	Trầu-trầu	I/448, II/800	Trục-thiến-tiến	III/501
Tô-ty	III/552	Trắc	I/878	Trúc-xì	I/205
Toan-dăng	II/433	Trắc-bá	I/225	Trụi	II/404
Toan-thảo	I/741	Trắc-mạc	I/76	Trum	I/911
Toàn	II/758	Trắc-thư	II/156	Trung-châu	I/953
Toàn-tuyến	II/271	Trám	II/58	Trung-lan	III/874
Tóc-tiền	II/799	Trám-dục	I/110	Trung-lân	II/399
Tóc-o-nô	III/851	Trám-xì	I/170	Trung-quần	I/446, II/399
Tóc-Vệ-nữ	I/55	Trắc-thư	II/203	Trung-trang	II/558
Tỏi	III/479	Trám-xì	I/170	Trùng-giê	I/38
Tỏi-đỏ	III/505	Trám	II/58	Trư-lung	I/533
Tỏi-lời	III/498	Trám-bột	II/202	Trực-quần	II/850
Tỏi-tây	III/479	Trám-dài	II/342	Trúng-cá	I/466
Tông-chỉ	I/865	Trám-dắt	II/100	Trúng-cua	I/492
Tóp-mỡ	I/988	Trám-hùng	II/734	Trúng-ếch	II/815
Tờ-dài	III/52	Trám-lan	II/770	Trúng-gà	I/630
Tơ-đồng	I/510	Trám-ổi	II/813	Trước	III/608
Tơ-hồng	II/798	Trám-sanh	I/695	Trước-dào	II/704
Tơ-mành	III/834	Trám-vàng	III/816	Trường	II/325
Tơ-thảo	III/674	Trám	II/36	Trường-mật	II/326
Tơ-xanh	I/402	Trần	II/525	Trường-duyên-hải	II/325
Tơ	II/404	Trần-châu	III/794	Trường-nát	II/391
Tổ	I/473, III/158	Trần-mai	II/536	Trường-anh	I/755
Tốc-sắt	II/679	Trầu-cổ	II/552	Trường-diệu	I/760
Tốc-thăng	II/720	Trầu	II/268	Trường-hùng	I/503
Tốt-hoa	I/307	Trần-tự	I/54	Trường-khê	I/757
Tổ-hạp	I/225	Trầu-thảo	III/715	Trường-lệ	I/533
Tỏi	II/480	Trầu	I/291	Trường-ngân	I/761
Tô-lu	I/870	Trầu-bà-vàng	III/341	Trường-sanh	I/765
Tô-mộc	I/840	Trầu	I/341	Trường-sơn	III/191
Tô-tán	I/60	Tre gai	III/610	Tu-chanh	II/882
Tông-dù	II/406	Tre hà-hồ	III/616	Tu-cù	II/751
Tổng-quản-sủi	II/667	Tre là-ngà	III/610	Tu-hoa	II/732
Tổ-yến	III/923	Tre lìm	III/821	Tu-hủ	II/829
Trà	I/502, 532	Tre lóc-ngọc	III/622	Tu-hùng	II/858
Trá	I/710	Tre lục-binh	III/608, 622	Tu-quần	I/122
Trá	I/430	Tre mạnh-tổng	II/617	Tu-thảo	III/653
Trá-vỏ	III/187	Tre mỡ	III/607	Tủ-cầu-ráp	I/815
Trá-hàng-rào	II/264	Tre ống-diệu	III/607	Tủ-lúi	I/787
Trá-mai	I/425	Tre tấu	III/607	Tủ-ti	I/737
Trá-tiền	III/46	Tre trở	III/607	Tuần-phát	II/807
Trá-hoa	I/424	Tre vầu	III/610	Túc-hình	III/677
Trạch-côn	III/170	Tre xiêm	III/606, 608	Túc-thiệt	III/798
Trạch-lan	II/237	Tré	II/830	Túc-đoạn	III/230, 310, 889
Trạch-quạch	I/817	Trên	III/184	Túc-đoạn (rau)	III/391
Trạch-tá	III/318	Trên-trên	I/346	Tục-tủy	II/290
Trại	II/675, III/372	Trọc	II/248	Túi-thơ	III/927
Trại-tách	I/490	Tré	II/114	Tulip	II/479
		Trình-nữ	I/819	Tulip (cây)	I/242

Tung	II/269	Vàng nương	I/805	Vối	II/59
Tùng	I/224	Vàng tâm	I/230	Võng-dống	I/938
Tút-thiên	III/482	Vàng trắng	I/397	Võng-nem	I/938
Tuyến-dài	III/100	Vàng vé	II/144	Vợt gai	I/721
Tuyến-hùng	III/244	Vàng	II/309	Vu	I/439
Tuyến-hương	II/902	Vàng-công	II/283	Vu-lan	I/235
Tuyến-nha	II/724	Vani	III/792	Vu-sa	II/310
Tuyến-thư	III/962	Vây	III/141	Vú-bò	II/576
Tuyệt-mai	II/833	Vây-quả	III/540	Vú-sữa	I/630
Tuyệt-mao	III/733	Vấn	III/171	Vũ-nữ	III/960, 824, 965
Tuyệt-ngọc	III/884	Vằng	II/894	Vũ-thảo	II/486
Tuyệt-nhung	II/806	Vàng mầu	I/319	Vũ-tiến	II/606
Tu-tướng	I/547	Vàng tán	I/319	Vũ-i-dấu	III/744
Tú	II/413	Vàng trắng	I/317	Vuốt	III/139
Tú-dục	II/156	Vân-cúc	III/303	Vuốt-hùm	I/841
Tú-giác	I/406	Vân-hải	III/762	Vùng	II/22, III/83
Tú-ngọc	III/823	Vân-lan	III/866, 965	Vùng-đất	II/910
Tú-thư	II/455	Vân-mạc	II/136	Vùng-sinh	III/817
Tú-vi	II/28	Vân-mộc-hương	III/900	Vương-tùng	I/222
Tú-uyển	III/251	Vân-môn	II/364	X	
Tú (khoai)	III/748	Vấn-vương	III/221	Xa	I/906, II/619
Tú-bi-biến	II/828	Vấp	I/461	Xa-bò, xa-bò- ché, xa-cò-ché	I/630
Tú-bi-xanh	III/255	Vấu-diều	I/844	Xa-kê	II/546
Tú-cò	III/316	Vẩy-cá	III/815	Xa-mu	I/223
Tử	II/116	Vẩy-ốc	I/460, 647, II/25, 18	Xá li trời	I/771
Tử-châu	II/818	Vẩy-rắn	III/815	Xà-bì	III/472
Tử-quả	II/176	Vẩy-rồng	I/925	Xà-bông	III/99
Tước-mai	II/450	Vẩy-sam	I/335	Xà-cần	II/125
Tước-sàng	III/80	Vet	II/113	Xà-củ	II/387
Tướng-anh	II/607	Vệ-hải	III/763	Xá-lách	II/313
Tướng-liên	I/721	Vệ-lan	III/799	Xá-lạp	II/412
Tướng-thào	I/765	Vệ-tuyển	II/730	Xà-sàng	II/818
Tử-tiêu	I/238	Vên-vên	I/438, 441	Xá-thảo	III/469
Tỳ-sa	II/535			Xá-thiệt	I/37
U		Vi-hải	III/877	Xá-ví	III/729
U-du	III/541	Vi-hòa	III/650	Xa-cần	III/505
U-hoa	II/537	Vi-hoàng	III/294	Xa-hùng	I/564
U-mộc	III/566	Vi-kim	III/254	Xe-fủ	III/647
Uất-kim	III/454	Vĩ-hoa	III/336	Xác-pháo	III/901
V		Vĩ-hùng	III/173	Xác-pháo núi	II/866
Và	II/517	Vi-lân	I/118	Xang-bà	II/308
Vã	II/579	Vi-lương	III/149	Xang	II/157
Vác	II/579	Vi-phương	III/700	Xang-dùng	II/157
Vai	II/531	Vi-quả	II/823	Xáo	II/438
Vải	II/322	Vi-quần	I/90	Xay	I/681
Vạm	II/645	Vi-thạch	III/1.041	Xang-tám	I/523
Vạn-diệp	III/283	Vi-thăng	II/888	Xang-mã	II/114
Vạn-kinh	III/152	Vi-thiệt	III/254	Xang-máu	I/285
Vạn-thọ	III/282	Vi-tiến	II/583	Xâm-cánh	II/143
Vạn-tuế	I/214	Vi-túi	III/934	Xây	I/846
Vàng	II/241	Vi-tử	II/84	Xây-dao	I/635
Vàng-trám	II/447	Vi-xí	I/78	Xen	I/559
Vàng-trứng	II/364	Vĩ-diệp	III/154	Xê-ba	I/334
Vàng-anh	I/865	Vĩ-hùng	III/336	Xê-xô	III/89
Vàng-bạc trở	II/277, III/86	Vĩ-thảo	III/681, 653	Xến-mủ	I/441, 454
Vàng-đăng	I/333	Vĩ-giê	I/447	Xến-ối	II/107
Vàng-giang	I/330	Viết	I/631	Xi-kia	I/632
Vàng-giễn	I/395	Việt-hoa	II/93	Xích-chu	II/450
Vàng-kiến	III/142	Vòi-voi	II/809	Xích-hủ	III/798
Vàng-ló	II/544	Vòng-phá	II/926	Xích-lan	III/792
Vàng-me	III/401	Vòng-cách (khách)	II/820	Xích-thủ	III/851
Vàng-nghệ	I/452, 649	Vòng-gian-nam	I/850	Xích-truật	III/299
Vàng-nhựa	I/456	Vợt	I/56, III/223	Xinh	II/122
Vàng-nhuộm	I/840	Vợt	I/80	Xirô	II/686
		Vỏ-danh-hoa	I/248	Xo-lu	II/884
		Vỏ-lách	III/41		
		Vỏ-mao	II/770		

Xoài	II/365	Xuyên-khung	II/485	Xương-khò	II/287
Xoan	II/390	Xuyên-liên	III/296	Xương-mộc	II/386
Xoan-đào	I/632	Xuyên-mộc	II/360	Xương-rồng	I/721
Xoan-hoa	III/667	Xuyên-quần	I/181	Xương-sông	III/259
Xoan-thư	III/884,886	Xuyên-tâm-liên	III/60	Xương-sơn	III/200
Xoang-trục	III/729	Xuyên-tiểu	II/381	Xương-trần	II/172
Xoi	II/109	Xuyên-thư	III/15	Y	
Xong	II/399	Xư	II/384		
Xơ	II/328	Xưn-xe	I/309	Yếm-dục	I/173
Xử-hương	III/202	Xử-xa	II/414	Yến-bạch	III/245
Xuân-hoa	III/55,67	Xung-da	II/161	Yến-phi	III/474
Xuân-thảo	III/640	Xung-đào	I/632	Yếu-điều	III/629
Xuân-thôn	II/369	Xương-cá	II/387,III/173	Y lang	I/250
Xuân-tiết	II/75	Xương cá (rau)	I/738	Y-thảo	II/820
Xuân-tôn	II/168	Xương-chua	I/525	Y-thiếp	I/811
Xun	II/122	Xương-dỏ	II/269	Y-ơ	III/734
Xuyên-cốc	II/373	Xương-quat	III/477		

Đính chính
Phần Mục lục và Tra cứu bộ sách
Cây cỏ Việt Nam quyển I, II, III

TỰ VỆNG TÊN CÁC GIỐNG (CHI)

A					
Abacopteris 465	I/132	Adenosacme	III/154	Agrostophyllum 10.947	III/797
Abelmoschus 2.117	I/529	Adenophora 8.097	III/100	Agrostistachys 4.923	II/246
Abies 882	I/221	Adenosma 7.632	II/902	Aidia 8.320	III/156
Abroma 1.987	I/495	Adenostemma 8.665	III/244	Ailanthus 5.503	II/384
Abrus 3.586	I/890	Adhatoda	III/79	Ailantopsis	II/379
Abutilon 2.079	I/519	Adiantaceae	I/50	Ainsliaea 8.926	III/303
Acacia 3.293	I/820	Adiantum 135	I/55	Aira	III/668
Acalypha 4.992	II/262	Adina 8.270	III/144	Aizoaceae	I/718
Acampe 11.456	III/930	Adinandra 1.678	I/415	Ajuga 7.539	II/878
Acanthephippium 11.254	III/876	Aegiceras 2.844	I/710	Alangiaceae	II/115
Acanthaceae	III/30	Aeginetia 7.745	III/11	Alangium 4.396	II/115
Acanthopanax	II/511	Aegle 5.710	II/437	Albizia 3.323	I/826
Acanthus	III/59	Aegilops	III/729	Alcea	I/525
Acareosperma 5.878	II/477	Aeluropus 10.269	II/637	Alchornea 4.967	II/256
Acer 5.276	II/331	Aerides 11.547	III/952	Alectra 7.721	II/924
Aceraceae	II/331	Aerva 2.929	I/731	Alesmonium 9.147	III/359
Achasma 9.435	III/433	Aesandra 2.524	I/632	Aletris	III/739
Achillea 8.840	III/283	Aeschynomene 3.895	I/872	Aleurites 5.019	I/268
Achyranthes 2.924	I/726, 730	Aesculus 5.275	II/331	Alisma 8.982	III/316
Acidosasa 10.120	III/804	Aeschynanthus 7.749	III/12	Alismataceae	III/315
Aclepis	III/242	Aethocephalus	III/265	Alisma 6.897	II/723
Acmena 4.106	II/43	Aframomum 9.435	III/435	Albizetella 8.374	III/170
Aconitum 1.310	I/325	Afzelia 3.477	I/866	Alium 9.609	III/477
Acorus 9.052	III/335	Aganoneion 6.883	II/720	Almanzia 2.913	I/727
Acrochne 10.310	III/846	Aganoneuma 6.854	II/713	Allochilus	III/781
Acriopsis 11.438	III/923	Agapanthus 9.882	III/496	Alomorphia 4.245	II/79
Acrocephalus 7.413	II/847	Agapetes 2.491	I/823	Allophyllus 5.199	III/312
Acroceras 10.349	III/855	Agastache 7.491	II/867	Allospondias 5.460	II/373
Acronychia 5.622	II/415	Agavaceae	III/735	Aloteropeis 10.427	III/673
Acrophorus 773	I/193	Agave 10.734	III/742	Alophylum 2.654	I/683
Acrosorus 389	I/113	Agelaea 3.047	I/761	Alnus 6.661	II/867
Acrostichum 193	I/89	Ageratum 8.666	III/244	Alcacia 9.126	III/354
Actephila 4.678	II/186	Aglaodorum 9.114	III/351	Alopecurus	III/632
Actinidia 1.639	I/408	Aglaomorpha 262	I/84	Aloysia 7.268	II/813
Actinidiaceae	I/408	Aglaonema 9.103	III/348	Alphitonia 5.767	II/451
Actinodaphne 1.421	I/355	Aglaia 5.555	II/398	Alphonsea 1.100	I/275
Actinostemma 2.250	I/564	Agrimonia 3.208	I/799	Alpinia 9.458	III/440
Adansonia 2.066	I/515	Agrostia 10.246	III/631	Alseodaphne 1.597	I/397
Adenanthera 3.279	I/817			Alsodeia	I/553
Adenia 2.240	I/560			Alsophila	I/115
Adenium 6.847	II/712				
Adenocudus 1.748	I/474				
Adenoncos 11.588	III/962				
Adenobotrya 3.601	I/899				

Ailstonia 6.757	II/690	Ania	III/868	Aponogeton 9.009	III/323
Aiternanthera 2.933	I/732	Angiopteris 75	I/40	Aponogetonaceae	III/323
Aithaea 2.090	I/522	Aniselytron 10.251	III/833	Aporosa 4.805	I/218
Aitngia 6.101	II/526	Aniseia 7.120	II/777	Apostasia 10.809	III/760
Alysicarpus 3.746	I/935	Anisochilus 7.429	II/851	Appendicula 10.954	III/799
Alyxia 6.784	II/696	Anisomeles 7.501	II/869	Aquifoliaceae	II/163
Amalocalyx 6.869	II/717	Anisopappus 8.784	III/270	Aquilaria 4.080	II/36
Amaranthaceae	I/728	Anisophyllaea 3.065	I/765	Arábena	I/1.836
Amaryllidaceae	III/496	Anisophyllaceae	I/965	Araceae	III/334
Amaryllis 9.686	III/497	Anisoptera 1.764	I/438	Arachis 3.909	I/975
Amaranthus 2.914	I/727	Anna 7.762	II/116	Arachnis 11.600	III/965
Amentotaxaceae	I/229	Annesia 1.659	I/413	Arachniodes 787	I/191
Amentotaxus 917	I/229	Annona 971	I/243	Araicostegia	I/203
Amesiodendron 5.257	II/326	Annonaceae	I/242	Aralia 6.072	II/520
Amischophacelus	III/384	Annulodiscus 4.575	II/158	Araliaceae	II/489
Amischolotype 9.254	III/385	Anodendron 6.885	II/720	Aralidaceae	II/525
Amitostigma 10.829	III/766	Anoectochilus 10.911	III/787	Aralidium	II/525
Ammania 4.069	II/34	Anogeissus 4.374	II/109	Araucaria 886	I/222
Ammi 5.907	II/484	Anomianthus 981	I/246	Arbutus 2.490	I/623
Amomum 9.439	III/434	Anomospermum	II/186	Arcangelisia 1.333	I/333
Amoora 5.552	II/397	Anotis	III/123	Archangiopteris 72	I/39
Amorphophallus 9.148	III/359	Anpietrum	II/95	Archibohmeria 6.412	II/604
Ampelocissus 5.864	II/474	Antennaria	III/267	Archidendron 3.343	I/833
Ampelopsis 5.857	II/472	Antheroporum 3.629	I/905	Archytea 1.657	I/413
Ampelopteris 444	I/128	Anthistiria	III/721.726	Arctium 8.910	III/299
Amphicarpaea 3.814	I/952	Anthocephalus	III/143	Ardisia 2.744	I/685
Amygdalus	I/804	Anthogonium 11.258	II/877	Areca 9.352	III/413
Anacardiaceae	II/369	Anthostyrax	I/662	Arecaeae	III/401
Anacardium 5.432	II/369	Anthoxanthum	III/651	Arenga 9.346	III/412
Anaccolosa 4.423	II/122	Anthurium 9.056	III/336	Arethusa	III/794
Anadendron 9.072	III/340	Antiaris 6.196	II/550	Argemone 1.371	I/342
Ananas 9.410	III/427	Antidesma 4.824	II/223	Argostemma 8.220	III/130
Anamirta 1.334	I/333	Antigonum 3.023	I/753	Argusia 7.245	II/807
Ananeton 8.630	III/236	Antirrhinum 7.738	II/928	Argyrea 7.190	II/794
Anaphalis 8.767	III/267	Antitaxis	I/332	Argyronerium 6.901	II/724
Anaphalium	III/268	Antrophyum 150	I/68	Arisoema 9.171	III/365
Anaxagorea 1.062	I/265	Apalatoa	I/867	Aristida 10.264	III/638
Ancistrocladaceae	I/446	Aphanamixis 5.551	II/396	Aristolochia 1.212	I/302
Ancistrocladus 1.797	I/446	Aphananthe	II/534	Aristolochiaceae	I/302
Andira	I/991	Aphania	II/319	Arnicratea 4.569	II/157
Andracné	II/185	Aphanochilus	II/860	Artabotrys 1.001	I/250
Andrographis 7.939	III/60	Aphelandra 8.030	II/92	Artanema 7.665	II/910
Andropogon 10.621	III/717	Aphelandra 8.302	III/151	Artemisia 8.849	III/285
Androsace 2.851	I/711	Aphyllodium	I/915	Arthraxon 10.648	III/722
Aneliema 9.216	III/376	Aphyllorchis 10.881	III/779	Arthrocnemum 2.908	I/725
Anemone 1.290	I/320	Aplacaeae	II/477	Arthromeris 326	I/98
Anerincleistus	II/85	Apios 3.782	I/944	Arthrophyllum 6.091	II/524
Anethum 5.909	II/484	Apium 5.898	II/482	Arthropteris 826	I/206
Angelica 5.918	II/487	Aplotaxis	III/302	Arthrostemma	II/82
Angelonia 7.717	II/923	Apludia 10.613	III/715	Artocarpus 6.179	II/546
Angiopteridaceae	I/41	Apocopsis 10.560	III/703	Arundina 11.208	III/865
		Apocynaceae	II/683	Arundinaria 10.104	III/601
		Apodytes 4.655	II/177	Arundinella 10.508	III/692
				Arundo 10.259	III/634
				Arytera 5.251	II/325
				Aasum 1.226	I/305

Aschistanthera 4.287	II/89	Balanophora 4.495	II/140	Bixa 2.186	I/547
Asclepiadaceae	II/725	Balanophoraceae	II/141	Bixaceae	I/547
Aselepias 6.941	II/735	Baliospermum 5.072	II/282	Blaberopus	II/691
Ascocentron 11.608	III/967	Ballota	II/855	Blackburmana 9.333	III/408
Ascochilus	III/929,948	Balsaminaceae	II/299	Blackia 5.059	II/278
Ashtonia 4.823	II/222	Bambusa 10.134	III/607	Bladia	I/887
Asparagus 9.625	III/481	Banistera	II/343	Blainvillaea 8.796	III/273
Aspidistra 9.641	III/485	Banksia	III/432	Blastus 4.257	II/82
Aspidium	I/182	Baphicacanthus	III/52	Blechnaceae	I/209
Aspidopterys 5.318	II/341	Baraxylum	I/839	Blechnum 838	I/209
Asplenaceae	I/143	Barbara 2.419	I/605	Blekreodea	II/543
Asplenium 567	I/143	Barclaya 1.262	I/313	Blepharis 7.933	III/59
Asa	I/407	Barclayaceae	I/313	Bletilla 11.260	III/878
Asteraceae	III/230	Barleria 7.920	III/56	Blettia	III/878
Aster 8.699	III/251	Barringtonia 4.027	II/23	Blighia 5.247	II/324
Asteriastigma	I/540	Barthea 4.265	II/84	Blumea 8.716	III/255
Astilbe 3.254	I/809	Basella 2.946	I/735	Blumeopsis	III/263
Astragalus 3.912	I/976	Basellaceae	I/935	Blyxa 9.000	III/321
Asystasia 7.955	III/64	Basilicum 7.414	II/848	Bocagea	I/276
Asystasiella 7.957	III/65	Bassia	I/632	Boea 7.802	III/28
Atalantia 5.672	II/427,421	Bauhinia 3.424	I/853	Boehmeria 6.395	II/599
Atherandra 6.907	II/727	Baylosynapsis	III/476	Boeica	III/17
Antherolopsis 6.908	II/728	Beaumontia 6.822	II/705	Boenninghausenia 5.617	II/414
Athroisma 8.760	III/265	Begonia	I/577	Boerhavia 2.877	I/717
Athyrium 614	I/154	Begoniaceae	I/577	Boesenbergia 9.534	III/458
Atractylis	III/299	Beilschmiedia 1.523	I/380	Bolbitis 774	I/193
Atractylodes 8.907	III/299	Belamcanda 9.717	III/505	Boltonia	III/251
Atragens	I/320	Beleropone	III/81	Bombacaceae	I/513
Atrichodendron 7.092	II/770	Belosynapsis 9.243	III/382	Bombax 2.058	I/513
Atriplex 2.899	I/723	Belvisia 353	I/105	Bonduc	I/842
Attalea 9.371	III/418	Bembix	I/446	Boniodendron 5.263	II/328
Atylosia	I/964	Benincasia 2.273	I/569	Bonamia 7.098	II/772
Aulacia	II/422	Bennettiondendron 2.163	I/541,546	Bonia 10.123	III/605
Aulacolepis	III/633	Benzoin	I/373	Bonnaya	II/911
Aucklandia 8.912	III/300	Berberidaceae	I/326	Boottia	III/322
Aucuba 4.405	II/117	Berberis 1.316	I/326	Borago	II/808
Avena 10.243	III/631	Berchemia 5.744	II/445	Boraginaceae	II/803
Averrhoa 5.129	II/295	Berghausia	III/694	Borassus 9.305	III/401
Avicennia 7.405	II/884	Bergera	II/423	Borreria 8.580	III/219
Axonopus 10.367	II/859	Bergia 1.802	I/447	Bothriochloa 10.566	III/704
Azadiracta 5.528	II/391	Berrya 1.968	I/490	Bothriospermum 7.258	II/810
Azima 4.592	II/162	Bertholettia 4.024	II/22	Botrychium 69	I/38
Azolla 850	I/212	Beta 2.898	I/723	Bouea 5.430	II/366
Azollaceae	I/212	Betula 6.660	II/667	Bougainvillea 2.875	I/717
B		Betulaceae	II/666	Bousigonia 6.730	II/685
Baccaurea 4.818	II/221	Bhesa 4.560	II/155	Bowringia 3.511	I/876
Baccharis	III/264	Biasolettia	I/402	Boynia	II/413
Bacopa 7.630	II/902	Bidens 8.823	III/279	Brachiaria 10.369	III/660
Baeckea 4.200	II/67	Biermannia 11.570	III/958	Brachycorythis 10.830	III/766
Baissea	II/720	Bignonia	III/86	Brachypeza 11.565	III/957
Batanites 5.507	II/385	Bignoniaceae	III/83	Brachypodandra	I/444
		Bilbergia 9.411	III/427	Branchypterum	I/905
		Biophytum 5.135	II/296	Brachystemma 2.954	I/738
		Biota	I/225	Brachytome 8.362	III/167
		Bischofia 4.857	II/231	Bradleya	II/202
				Brainca 840	I/209

Brandisia 7.628	II/901	Cactus	I/721	Cannaceae	III/461
Blasiolettia	I/402	Cadariocalyx	I/816	Canscoria 6.720	II/681
Brassiopsis 5.998	II/505	Caesiospermum 8.576	III/218	Cansjera 4.431	II/124
Brassica 2.407	I/602	Caesalpinia 3.371	I/840	Canthium	III/174
Brassicaceae	I/602	Caesalpinioideae	I/838	Capillipedium 10.569	III/705
Breschnederia 5.192	II/310	Cajanus 3.862	I/964	Capparaceae	I/588
Breschnederiaceae	II/310	Caladium 9.122	III/353	Capparis 2.352	I/588
Breynia 4.759	II/208	Calamagrostis	II/632	Capraria	II/919
Breyniopsis	II/212	Calamintha	II/864	Caprifoliaceae	III/222
Briedelia 4.872	I/234	Calamus 9.379	II/419	Caprifolium	III/228
Bromelia	III/427	Calanthe 11.227	II/870	Capsella 2.427	I/607
Bromeliaceae	III/427	Calathea 9.554	III/463	Capsicum 7.058	II/763
Bromheadia 11.434	II/922	Caldesia 8.983	III/317	Capusia	II/161
Broumichea	II/852	Calendula 8.905	III/298	Caralia 4.392	II/114
Broussonetia 6.176	II/545	Calla	III/347	Carapa	II/387
Browalia 7.069	II/789	Callerya 3.601	I/899	Carara	I/805
Brownea 3.485	I/868	Calliandra 3.361	I/837	Cardamine 2.422	I/806
Brownlowia 1.919	I/478	Callicarpa 7.273	II/815	Cardanthera 7.861	II/41
Brucea 5.498	II/382	Calitrichaceae	II/879	Cardisepalum 7.101	II/773
Brugmansia 7.082	II/768	Calitriche 7.543	II/879	Cardiochlamys	II/773
Bruguiera 4.388	II/113	Calistemon 4.198	II/66	Cardiopteridaceae	II/178
Brunamia 2.661	I/864	Calistephus 8.695	III/250	Cardiopteris 4.659	II/178
Brunfelsia 7.090	II/769	Calostylis	III/805	Cardiospermum 5.193	II/311
Bryonia	I/568	Calocedrus 900	I/225	Carex 10.000	III/576
Bryonopsis	I/576	Calogyne	III/105	Careya 4.025	I/22
Bryophyllum	I/765	Caloneura 8.096	I/513	Carica 2.249	I/562
Buchanania 5.412	II/364	Calonyction	II/789	Caricaceae	I/562
Buchneria 7.728	II/926	Calophanes	II/55	Carissa 6.732	II/686
Bucklandia	II/526	Calophyllum 1.837	I/457	Carlmannia 8.590	III/222
Buddleia 7.546	II/880	Calopogonium 3.795	I/947	Carmona 7.239	II/806
Buddleiaceae	II/880	Calotis 8.693	III/250	Carolinea	I/515
Bulbophyllum 11.124	III/844	Calotropis 6.943	II/736	Carpesium 8.623	II/235
Bulbostylis 9.781	III/516	Calycopteria 4.376	II/110	Carpinus 6.657	II/666
Bumelia 2.541	I/836	Calymnodon 386	I/113	Carthamus 8.923	II/302
Bupleurum 5.895	II/481	Calyptanthus	II/47	Carum 5.911	II/485
Burmanna 10.799	II/757	Camatotis	II/934	Carya 6.437	II/610
Burmanniaceae	III/757	Camchaya 8628	III/235	Caryodaphnosis 1.608	I/400
Burretodendron 1.922	I/479	Camellia 1.713	I/424	Caryophyllaceae	I/735
Bursera 5.410	II/363	Cameraria	II/890	Caryophyllus	II/45
Bursaraceae	II/361	Campanula 8.095	III/100	Caryopteris 7.352	II/830
Bursinopetalum	II/117	Campanulaceae	III/99	Caryota 9.342	III/410
Butea 3.775	I/942	Campanumoesa	III/101	Cascabella 6.807	II/702
Butomaceae	III/397	Campestigma 6.980	II/745	Cassaria 2.173	I/543
Butomopsis	III/315	Campium	I/196	Cassia 3.398	I/847
Buxaceae	II/187	Campsis 8.041	II/86	Cassine 4.584	II/158
Buxus 4.665	II/181	Campylopermum 1.654	I/411	Cassytha 1.815	I/402
Bythneria 1.979	I/493	Campyotropsis 3.750	I/936	Castanea 6.444	II/612
C		Campylus	I/330	Castanola	I/781
Cabomba 1.264	I/314	Cananga 1.052	I/263	Castanopsis 6.447	II/613
Cabombaceae	I/314	Canarium 5.400	II/360	Casuarina 6.662	II/667
Cacalia	III/290	Canavalia 3.783	I/844	Casuarinaceae	II/667
Cactaceae	I/721	Canna 9.548	II/461	Catharanthus 6.784	II/692
		Cannabaceae	II/537	Cathormion 3.321	I/827
		Canabis 6.147	II/537	Catimbium 9.471	II/443
				Cattleya 11.123	II/843
				Caucalis	II/480

Caulinia	III/318, 327	Chaydaia	II/446	Cladopus 4.008	II/18
Caulokaempferia 9.545	III/481	Cheilanthes 117	I/50	Cladogynos 4.991	II/262
Cauliaya 9.450	III/438	Cheilopleuria 252	I/81	Cladodes	II/257
Cayratia 5.837	II/468	Cheilopleuriaceae	I/81	Claoxylon 4.926	II/247
Ceanothus	II/451	Cheirostylis 10.889	III/784	Clausena 5.655	II/423
Cebatha 1.339	I/334	Chenopodiaceae	I/723	Clayera	I/414
Cecropia 6.321	II/582	Chenopodium 2.902	I/724	Cleghornia 6.884	II/720
Cedrela	II/386	Chilocarpus 6.756	I/690	Cleidocarpon 5.007	II/265
Celba 2.057	I/513	Chiloschiata 11.558	III/955	Cleisocentron 11.497	III/940
Celastraceae	II/142	Chimonobambusa 10.170	III/614	Cleisomeria 11.466	III/932
Celastrus 4.550	II/153	Chionachne 10.699	III/733	Cleisostoma 11.477	III/935
Celosia 2.910	I/726	Chirita 7.776	II/19	Cleisostomopsis 11.517	I/939
Celtia 6.135	II/534	Chiscochelon 5.546	II/395	Cleistanthus 4.858	II/231
Cenchrus 10.493	III/888	Chlamydoboa	III/28	Cleistocalyx 4.185	II/58
Cenocentron 2.094	I/523	Chlorantaceae	I/286	Cleistocalyx 4.165	II/58
Cenolophon 9.470	III/443	Chloranthus 1.149	I/286	Clematis 1.267	I/315
Centaurea 6.924	II/303	Chlora 10.330	III/650	Cleome 2.387	I/597
Centella 5.879	II/477	Chlorophytum 9.802	III/476	Clerodendranthus	II/849
Centipeda 8.848	III/285	Chonemorpha 6.861	II/715	Clerodendrum 7.352	II/832
Centotheca 10.255	III/633	Choreospondias 5.461	II/373	Clethra 2.429	I/607
Centranthera 7.724	II/925	Christella 504	I/140	Clethraceae	I/607
Centratherum 8.631	III/236	Christensonia 11.589	III/963	Clianthus 3.915	I/976
Centrolepidaceae	II/399	Christia 3.740	I/933	Clinacanthus 7.989	II/73
Centrolepis 9.296	III/399	Christiopteris	I/98	Clinogyne	III/486
Centrosema 3.818	I/959	Christisonia 7.747	III/11	Clinopodium 7.481	II/864
Centrostachys 2.932	I/732	Chroestea 7.903	II/558	Clitorea 3.819	I/953
Geodes	I/718	Chrozophora 4.866	II/238	Clitvia 9.664	III/497
Cephaelis 8.507	II/202	Chrysalidocarpus 9.356	III/414	Clypea	I/338
Cephalantheropsis 11.246	III/874	Chrysanthemum 8.841	III/283	Clusia	II/212
Cephalanthus 8.261	III/141	Chrysobalanus 3.251	I/809	Cnemidomus	II/223
Cephalanoides 7.997	III/74	Chrysoglossum 11.429	III/921	Cnesmone 5.011	II/266
Cephalomanes 226	I/77	Chrysophyllum 2.517	I/630	Cnesmon	II/267
Cephalostachyum 10.216	II/626	Chrysopogon 10.574	III/706	Cnestis 3.034	I/757
Cephalotaxaceae	I/228	Chukrasia 5.514	II/387	Cnicus	II/300
Cephalotaxus 914	I/228	Chuniophoenix 9.334	III/409	Cnidium 5.912	II/485
Cephaelis 8.505	III/201	Cibotium 405	I/117	Coccinia 2.299	I/575
Cerastium 2.960	I/739	Cicer 3.926	I/979	Coccoseras	II/248
Ceratanthus 7.436	II/853	Cichorium 8.933	III/305	Coccoloba 3.025	I/755
Cerastophyllaceae	I/314	Cimifuga 1.305	I/324	Cocculus 1.340	I/335
Ceratophyllum 1.265	I/314	Cinchona 8.237	III/135	Cochlospermaceae	I/547
Ceratopteris 113	I/49	Cinnadenia 1.614	I/401	Cochlospermum 2.187	I/547
Ceratostylis 10.942	II/796	Cinnamomum 1.375	I/344	Cocos 9.370	III/417
Cerbera 6.805	II/701	Cipadessa 5.518	II/388	Codiacum 5.056	II/277
Cereus 2.892	I/721	Circaea 4.212	II/70	Codonacanthus 7.966	III/67
Ceripe 4.385	II/112	Circocarpus 1.158	I/289	Codonopsis 8.098	II/101
Ceropia 7.019	II/754	Cirrhopetalum	II/851	Coelachne 10.488	II/687
Cestrum 7.065	II/768	Cirsium 8.913	III/300	Coelodiscus	II/251, 253
Ceterach	I/93	Cissampelops 8.870	II/290	Coeloglossum	III/768
Chaetocarpus 5.076	II/283	Cissampelos 1.354	I/338	Coelogyne 11.262	III/879
Chaicea	II/422	Cissus 5.819	II/464	Coelorrhachis 10.683	III/729
Chamaebesia 6.404	II/602	Citharoxylum 7.272	II/814	Coelospermum 8.576	III/218
Chamaecyparis 896	I/224	Citrolortunella 5.706	II/436	Coffea 8.396	III/175
Chamaeraphis	III/689	Citrus 2.274	I/569	Coix 10.701	III/734
Chamaerops	III/402	Citrus 5.681	II/430	Cola 2.050	I/511
Champerela 4.429	II/123	Citta	I/941	Colania 9.642	III/485
Chasalia	III/201	Cladium 9.866	III/539	Colbertia	I/405

Coldenia 7.290	II/818	Cosmos 8.828	III/280	Cucurbitaceae	I/563
Colebrookea 7.444	II/855	Costaceae	III/432	Cudrania 6.173	II/544
Coleus 7.439	II/854	Costus 9.433	III/432	Cuminum 5.916	II/486
Collabium 11.424	III/920	Cotoneaster 3.207	I/799	Cunninghamia 892	I/223
Collista	II/814	Cotula 8.846	III/285	Cupania	II/325
Collyris	II/753	Cotyledon	I/767	Cupressaceae	I/224
Colquhounia 7.498	II/858	Couroupita 4.022	II/21	Cupressus 897	I/224
Colobogyne 8.822	III/279	Courtoisia 9.962	III/565	Curculigo 9.705	III/502
Colocasia 9.124	II/353	Cracca	I/891	Curcuma 9.516	III/454
Colona 1.952	I/486	Craibiodendron 2.499	I/625	Cuscata 7.209	II/798
Colubrina 5.765	II/451	Craigia 1.977	I/493	Cuscutateae	II/798
Columbia	I/486	Craniotome 7.493	II/867	Cyamopsis 3.666	I/915
Columnnea	II/906,910	Craspedium	I/474	Cyananthus	III/758
Colysis 305	I/93	Crassula	II/518	Cyanotis 9.244	III/383
Combretaceae	II/103	Crassulaceae	I/765	Cyathea 397	I/115
Combretum 4.349	II/103	Crateva 2.392	I/598	Cyatheaceae	I/115
Commelina 9.203	III/372	Cratogeomys 1.864	I/464	Cyathocalyx 1.056	I/264
Commelinaceae	III/371	Crawfordia 6.706	II/678	Cyathocline 8.688	II/249
Compositae	III/229	Cremastra 11.384	III/910	Cyathostemma 982	I/246
Commersonia 1.985	I/495	Cremostachys	II/180	Cyathula 2.922	I/729
Conandron 7.818	III/29	Crepidomanes 217	I/75	Cybanthera	II/906
Conchidium	III/802	Crepis 8.940	III/306	Cycadaceae	I/213
Conchophyllum	II/753	Crescentia 8.038	III/85	Cycas 852	I/213
Congea 7.403	II/844	Crinum 9.891	III/498	Cyclacanthus 7.987	III/72
Coniogramme 132	I/54	Crococsmia	III/504	Cyclea 1.357	I/339
Conium 5.924	II/488	Crossandra	III/60	Cyclamen 2.868	I/715
Connaraceae	I/756	Crossonephelis 5.244	II/323	Cyclocarpum 3.895	I/972
Connarus 3.042	I/759	Crossostephium 8.863	III/289	Cyclogamma 451	I/129
Concephalus	II/582	Crotalaria 3.935	I/969,981	Cyclopeltis 723	I/180
Convallaria	III/483	Croton 4.887	II/238	Cyclosorus 456	I/130
Convolvulaceae	II/770	Cruciferae	I/802	Cyclostemon	II/217
Convolvulus 777.796	II/772	Crudasia	I/952	Cydonia 3.126	I/780
Conyza 8.702	III/252	Crudia 3.479	I/867	Cylicodaphne	I/364
Cookia	II/425	Cryphaea	I/286	Cylindrokelupha	I/836
Copelifer 3.485	I/868	Crypsinus	I/99	Cymaria 7.534	II/877
Coptis 1.311	I/325	Cryptanthella	II/798	Cymbidium 10.403	III/915
Coptosapelta 8.243	III/136	Crypteronia 4.079	II/36	Cymodocea 9.025	III/327
Corchorus 1.925	I/479	Crypteroniaceae	II/36	Cymodoceaceae	III/327
Cordia 7.282	II/812	Cryptocarya 1.506	I/376	Cympopogon	III/718
				10.632	
Cordiglotis 11.546	III/952	Cryptochilus 11.121	III/842	Cynanchum 6.938	II/735
Cordylone 10.729	III/741	Cryptocoryne	III/360	Cynara 8.916	III/301
Cordyloblaste	I/664	Cryptolepis 8.909	II/728	Cynoctonum	II/668
Coreopsis 8.816	III/277	Cryptomeria 894	I/223	Cynodon 10.325	III/849
Coriandrum 5.894	II/481	Cryptophragmium	III/62	Cynoglossum	II/810
				7.259	
Cornaceae	II/117	Cryptopilus 11.473	III/934	Cynometra 3.466	I/864
Cornus 4.409	II/118	Cryptophragmium	III/61	Cynosurus	III/846
		7.941			
Cornutia	II/827	Cryptostegia 6.906	II/727	Cyperaceae	III/505
Coronilla	I/908	Cryptostylis 10.924	III/790	Cyperus 9.861	III/541
Coronopus 2.421	I/605	Cryptotacnia 5.917	II/486	Cyphocalyx 7.743	II/929
Corydalis 1.373	I/342	Cryptotaeniopsis	II/482	Cyphomandra	II/763
				7.057	
Corymborchis 10.887	III/781	Ctenitis 679	I/170	Cyrtopodium	III/763
Corypha 9.327	III/407	Ctenitopsis 680	I/170	Cyrtococcum	III/653
				10.344	
Coryphopteris 485	I/136	Ctenopteris 376	I/110	Cyrtogonellum 745	I/186
Cosbaea	I/309	Cucubalus 2.952	I/737	Cyrtomium 739	I/184
Coscinium 1.335	I/333	Cucumis 2.276	I/570	Cyrtopera	III/913
Cosmostigma 6.979	II/745	Cucurbita 2.279	I/570		

Cytosia	III/793	Dendrocolla	III/929	Dioscorea 10.754	III/746
Cyrtosperma 9.094	III/346	Dendroglossa	I/97	Dioscoreaceae	III/746
Cyrtostachys 9.357	III/414	Dendropanax 8.018	II/509	Diospyros 2.562	I/841
Cyrtotropis	I/944	Dendrophloe 4.468	II/133	Diphaca	I/972
Cystopteris 675	I/189	Dendrotrophe 4.445	II/127	Diphylarium 3.813	I/951
Cytisus	I/964	Dennstaedtia 406	I/118	Diplachne	III/638
D		Dennstaedtiaceae	I/118	Diplachrum	III/569
Dacrydium 910	I/227	Dentella 8.117	III/106	Dipladenia	II/724
Dacryodes 5.396	II/380	Derris 3.808	I/900	Diplanthera 9.030	III/328
Dactyloctenium 10.311	III/648	Desmanthus 3.291	I/820	Diplasia	III/567
Daemonorops 9.403	III/425	Desmodium 3.687	I/915	Diplazium 634	I/159
Dahlia 8.818	III/278	Desmos 1.011	I/253	Diplectra 4.311	II/95
Dalbergia 3.517	I/878	Desmotrichum 10.308	III/645	Diplobryum 4.007	II/18
Delechampia 5.025	II/270	Devauxia	III/399	Diplocisia 1.338	I/334
Dalympelea	II/330	Deutzianthus 5.028	II/270	Diplolepis	II/744
Daizella 4.010	II/18	Deyeuxia 10.252	III/633	Diplomorph	II/38
Damnananthus 8.574	III/218	Diacalpe 725	I/181	Diplomeris 10.879	III/778
Dankia	I/432	Dialium 3.397	I/846	Diplocyclos 2.301	I/578
Daphne 4.092	II/39	Dianella 9.606	III/477	Diplopanax 6.039	II/512
Daphnidium	I/359	Dianthera 7.931	III/58	Diplospora 8.372	II/169
Daphniphyllum 6.120	II/531	Dianthus 2.947	I/736	Diplycosia 2.509	I/827
Daphniphyllaceae	II/531	Diatoma	II/114	Dipodium 11.402	III/915
Dasilipes	I/634	Dicanthium 10.594	III/711	Dipsacaceae	III/230
Dasus	III/209	Dicentra 1.372	I/342	Dipsacus 8.620	III/230
Dasyaulus	I/632	Diceros	II/914	Dipteracanthus 7.911	III/54
Dasymaschalon 1.018	I/254	Dichapetalaceae	II/179	Dipteraceae	I/81
Datisca 2.302	I/578	Dichapetalum 4.460	II/179	Dipterocarpaceae	I/434
Datisacaceae	I/576	Dichocarpum 1.306	I/324	Dipterocarpus 1.751	I/434
Datura 7.080	II/767	Dichondria 7.093	II/771	Dipteris 253	I/81
Daucus 5.923	II/488	Dichroa 3.259	I/811	Diptopterygium 244	I/79
Davallia 799	I/200	Dichrocephala 8.685	III/248	Dischidia 7.010	II/752
Davalliaceae	I/200	Dicksonia	I/124	Dichoriste 7.917	III/55
Davallodes 808	I/202	Dicliptera 7.991	III/73	Disemma	I/559
Debregeasia 6.413	II/604	Dicranoptera 248	I/80	Disporopsis 9.635	III/484
Decaisnea	III/970	Dictyocline	I/138	Disoxylon	II/395
Decaneuron	III/238	Dictyospermum 9.234	III/380	Disporum 9.637	III/484
Decaschistia 2.091	I/522	Didissandra 7.763	III/16	Dissochaeta	II/84
Decaspermum 4.102	II/42	Didymochloena	I/181	Dissolaena	II/695
Deceptor 11.459	III/930	Didymoglossum	I/75	Dissotis 4.243	II/79
Decussocarpus 907	I/226	Didymosperma 9.349	III/412	Distemon 6.411	II/603
Deeringia 2.911	I/726	Didymocarpus 7.773	III/18	Distephania	I/412
Dehaasia 1.550	I/386	Diesingia	I/956	Distylum 6.117	II/530
Delaportea	I/824	Diectomis 10.654	III/723	Ditteiasma	II/312
Delavaya 5.234	II/328	Dieffenbachia 9.116	III/351	Dizygotheca 6.088	II/523
Delechampia 5.025	II/270	Digitalis 7.740	II/929	Docynia 3.135	I/783
Delonix 3.370	I/840	Digitaria 10.441	II/877	Dodecadenia	I/401
Delphinium 1.307	I/324	Dillenia 1.626	I/404	Dodonaea 5.259	II/327
Delpya	II/318	Dilleniaceae	I/404	Doellingesia 8.696	III/250
Dendrobenthamia	II/119	Dimeria 10.615	III/715	Dolichandron 8.065	III/92
Dendrobium 11.109	III/814	Dimerocarpus	II/544	Dolichos 3.834	I/957,970
Dendrocalamus 10.182	III/617	Dimocarpus 5.293	II/320	Dolichovigna	I/955
Dendrocnide 6.326	II/583	Dimorphocalyx 5.758	II/449	Donacopsis	III/865,914
		Dinochloa 10.200	III/621	Donax 9.566	III/466
		Diodia 8.578	III/219	Donella 2.545	I/637
		Dioecrescis 8.360	III/166	Dopatrium 7.663	II/910
				Dorena	I/677
				Doritis 11.580	III/960

Doronicum 8.903	III/298	Elaeagnus 3.976	II/11	Epirixanthes 5.378	II/354
Dorstenia 6.195	II/550	Elaeis 9.372	III/418	Episcia 7.798	III/24
Doryopteris 128	I/52	Elatteria 9.452	III/438	Epithema 7.812	III/28
Doxomma	II/25	Elettaria	III/315	Equisetaceae	I/37
Dracaena 10.713	III/737	Elaeocarpaceae	I/465	Equisetum 61	I/37
Dracocephalum	II/849	Elaeocarpus 1.870	I/466	Eragrostis 10.281	III/640
Dracutium	III/346	Elaphoglossum 793	I/198	Eranthemum 7.915	III/54
Dracuntomelum 5.484	II/374	Elatinaceae	I/447	Erechtites 8.866	III/289
Dregea 6.978	II/744	Elatine 1.804	I/448	Eremochloa 10.873	III/728
Drimycarpus 5.482	II/378	Elatostema 6.354	II/598	Eremopanax	II/524
Drosera 2.136	I/533	Elaecharis 9.745	III/512	Eria 10.961	III/802
Droseraceae	I/533	Eleocharis	II/156	Eriachne 10.506	III/691
Drungmania	I/927	Elephantopus 8.661	III/243	Erianthe 10.535	III/697
Dryandra	II/268	Elettaria 9.452	III/438	Ericaceae	I/609
Drynaria 255	I/82	Elettariopsis 9.453	III/439	Erigeron 8.708	III/253
Drymaria 2.953	I/737	Eleusine 10.309	III/646	Erinus	II/910
Drymoglossum	I/108, 128	Elautherine 9.716	III/505	Eriobotrya 3.109	I/776
Dryopteridaceae	I/169	Elauterococcus 6.094	II/525	Eriocaulon 9.260	III/387
Dryopteris 746	I/186	Ellipanthus 3.048	I/761	Eriocaulonaceae	III/387
Drypetes 4.794	II/217	Elodea	I/484	Eriochloa 10.360	III/657
Duabanga 4.039	II/26	Elsholtzia 7.462	II/859	Eriodea 11.261	III/878
Duchesnea 3.199	I/797	Elytraria 7.841	III/37	Erioglossum	III/318
Dumasia 3.810	I/951	Elytranthe 4.459	II/131	Eriolaena 1989	I/496
Dunbaria 3.867	I/965, 971	Elythophorus 10.262	III/635	Eriophorum 9.741	III/511
Duperrea	III/184	Embellia 2.730	I/681	Eriosema 3.892	I/971
Duranta 7.271	II/814	Emblica	II/189	Erismanthus 5.074	II/282
Durio 2.064	I/515	Embolanthera 6.112	II/529	Ervatamia	I/702
Dypsis 9.359	III/415	Emilia 8.844	III/293	Erycibe 7.109	II/775
Dysodium	III/270	Emmenopteris 8.303	III/152	Eryngium 5.890	II/480
Dysolobium 3.826	I/955	Empusa	III/907	Erythraea 6.705	II/678
Dysophylla 7.455	II/855	Endiandra 1.562	I/369	Erythrina 3.758	I/938
Dysoxylum 5.533	II/392	Endomalkus	I/964	Erythroides 10.895	III/783
E		Endospermum 5.077	II/283	Erythropalium 4.428	II/123
Ebenaceae	I/641	Engelhardia 6.431	II/608	Erythropileum 3.395	I/846
Eberhardtia 2.542	I/636	Enhalus 8.992	III/319	Erythropsis	I/510
Ebermiera	III/33	Enhydris	III/321	Erythrorchis 10.930	III/782
Ecdysanthera 6.871	II/717	Enicostema 6.717	II/680	Erythrostaphyle	II/176
Echeveria 3.079	I/768	Enicosanthea 978	I/245	Erythroxylaceae	II/307
Echinocarpus	I/476	Enkianthus 2.498	I/624	Erythroxylum 5.178	II/307
Echinochloa 10.352	III/855	Enkleia 4.097	II/40	Espera	I/490
Echinodorus 8.978	III/315	Ensete 9.413	III/428	Ethulia 8.625	III/235
Echinolaena	III/819	Entada 3.281	I/817	Etilingera 9.438	III/434
Echioglossum	III/936	Enterolobium 3.342	I/832	Eucalyptus 4.170	II/59
Echites	II/691, 716	Enydra 8.791	II/272	Eucharis 9.898	III/500
Eclipta 8.792	III/272	Epacridaceae	I/609	Euchrestia 3.975	I/991
Edgeworthia 4.094	II/40	Epaltes	III/265	Eucomia 6.100	II/526
Egenoffia 788	I/197	Eparmostigma 11.452	III/929	Eucomiaceae	II/526
Ehretia 7.232	II/804	Epicharis	II/393	Eugenia 4.164	II/58
Eichhornia 9.570	III/467	Epidendrum	III/799, 816, 821, 910, 91 5, 949, 954	Eulalia 10.537	III/697
Elaeagnaceae	II/11	Epigencium 11.201	III/863	Eulaliopsis 10.508	III/692
		Epilobium 4.209	II/69	Eutopia 11.390	III/912
		Epipactis 10.883	III/780	Euodia 5.604	II/410
		Epiphyllum 2.890	I/721	Eupatorium 8.668	III/245
		Epipogon 10.941	III/795	Euphorbia 5.092	II/278
		Epipremnum 9.074	II/341	Euphorbiaceae	II/182
		Epiprinus 5.003	II/265		

Euphoria	II/320	Fluggea	II/188	Geraniaceae	II/297
Euproboscis	II/812	Fockea 7.022	II/755	Geranium 5.139	II/297
Eurya 1.690	I/418	Foeniculum 5.910	II/485	Gerbera 8.931	II/304
Euryale 1.261	I/313	Fokienia 901	I/225	Germania 10.558	II/703
Eurycoma 5.502	II/383	Fordiophyton 4.348	II/103	Geraniaceae	II/12
Eurycles	II/500	Forrestia	II/385	Getonia	II/110
Euscaphis 5.271	II/330	Fortunella 5.707	II/436	Geum 3.206	I/799
Eustachys 10.334	II/651	Fraxinus 7.551	II/682	Gigantochloa 10.172	II/615
Eustigma 6.115	II/529	Fragaria 3.194	I/796	Gilbertia	II/509
Euthralis 7.458	II/858	Franchetura	II/98	Ginalla 4.485	II/137
Evodia 5.804	II/410	Freycinetia 9.033	II/329	Ginkgo 871	I/218
Evodiopanax 6.036	II/512	Friesia	I/467	Gingkoaceae	I/218
Evolvulus 7.094	II/771	Friesodielsa 980	I/245	Girardinia 6.334	II/585
Evonymus 4.515	II/145	Fritillaria	II/485	Gironiera 6.131	II/534
Evrardia	II/779	Fuchsia 4.211	II/70	Gisekia 2.881	I/718
Evrardianthe 10.880	II/779	Fuirena 9.743	II/512	Gladiolus 9.715	II/505
Evrardiella 9.601	II/475	Fumariceae	I/342	Glecoma 7.492	II/867
Exacum 6.698	II/676	Furcraea 10.733	II/742	Gleditsia 3.363	I/838
Excentrodendron 1.923	I/479	G		Gleichenia 242	I/79
Excoecaria 5.080	II/284	Gadelupa	I/897	Gleicheniaceae	I/79
Exotheca 10.661	III/725	Gagnepainia 9.488	II/447	Glennea 5.245	II/323
Eystathes	II/358	Gaillardia 8.834	II/282	Glinus 2.883	I/719
F		Gahnia 9.849	II/537	Glinidia 3.631	I/906
Fabaceae	I/815	Galactia 3.790	I/946	Globba 9.490	III/448
Fagaceae	II/612	Galearia 4.663	I/180	Glochidion 4.734	II/202
Fagerlindia 8.337	III/160	Galeola 10.931	III/792	Gloriosa 9.593	III/474
Fagopyrum 3.021	I/754	Galinsoga 8.832	II/281	Glossocarya 7.389	II/840
Fagraea 6.693	II/675	Galium 8.587	II/221	Glossogyne 8.819	II/278
Falconeria	II/286	Galphimia 5.316	II/341	Glossostigma 7.715	II/923
Fagus 6.443	II/612	Garcinia 1.807	I/450	Glossostylis	II/924
Fatoua 6.155	II/540	Gardenia 8.347	II/163	Glossula	III/769
Fatsia	II/503	Gartnera 8.503	II/201	Gluta 5.438	II/370
Fernandoa 8.058	III/90	Garnotia 10.518	II/694	Glycosmis 5.627	II/416
Feronia	II/437	Garuga 5.408	II/362	Glycine 3.801	I/949
Feroniella 5.709	II/437	Gastonia	II/504	Glycyrhiza 3.914	I/976
Ferula 5.908	II/484	Gastroidium	II/110	Glyptopetalum 4.504	II/143
Festuca	III/636	Gastrochilus 11.440	II/926	Glyptostrobilus 891	I/222
Fibraurea 1.328	I/332	Gastrodia 10.940	III/795	Gmelina 7.339	II/829
Ficus 6.198	II/551	Gastrochis 11.440	II/926	Gnaphalium 8.771	II/267
Fimbristylis 9.766	III/517	Gatnaia	II/222	Gnetaceae	I/215
Finetia	II/109	Gaultheria 2.510	I/628	Gnetum 860	I/215
Finlaysonia 6.904	II/727	Gaura	II/19	Godetia 4.214	II/71
Firmannia 2.064	I/510	Geissaspis 3.906	I/974	Gochnatia 8.925	II/303
Fissistigma 1.063	I/266	Gelonium	II/281	Goldfussia	II/49
Flacourtia 2.164	I/541	Gelsemium 6.670	II/669	Gomphia	I/411
Flacourtiaceae	I/534	Gendarussa	II/77	Gomphandra 4.641	II/174
Flagellaria 9.294	III/398	Genianthus 6.924	II/732	Gomphandrus	II/173
Flagellariaceae	III/398	Geniosporum	II/865	Gomphia	I/411
Flemingia 3.878	I/968	Gentiana 6.689	II/674	Gomphocarpus 6.942	II/736
Fleurya	II/584	Gentianaceae	II/676	Gomphogyne 2.251	I/564
Flickingeria 11.110	III/839	Geodorum 11.385	II/911	Gomphostemma 7.522	II/874
Floscopa 9.213	III/375	Geoffroya	II/917	Gomphrena 2.937	I/733
		Geophila 8.504	III/201	Gonatanthus 9.121	III/352
		Geostachys 9.454	III/439	Gongronema 6.961	II/740
				Goniopteris	I/137
				Goniothalamus 1.107	I/277

Gonisanthus	I/654	Habenria 10.848	III/770	Hemodoraceae	III/469
Gonocarpus	II/19	Hackelochloa 10.694	III/732	Hemsleya 2.255	I/565
Gonocaryum 4.633	II/172	Haemanthus 9.683	III/496	Henslowia	II/127
Gonocormus 223	I/76	Haematoxylon 3.393	I/845	Heptaca	I/408
Gonopiebium 368	I/108	Helichrysum	III/269	Heptapleurum	II/490
Goodeniaceae	III/104	Hainania 1.916	I/477	Heracleum 5.914	II/486
Goodenia 8.116	III/105	Haldina 8.269	III/143	Heritiera 2.051	I/511
Goodyera 10.888	III/781	Halodula 9.028	III/328	Hernandia 1.618	I/402
Gordonia 1.744	I/432	Halongia	III/475	Hernandiaceae	I/402
Gossypium 2.124	I/530	Halopegia 9.568	III/467	Herminium 10.832	III/766
Gouania 5.723	II/440	Halophila 8.986	III/318	Herpestis	II/902
Goughia	II/532	Haloragaceae	II/19	Herpysma 10.902	III/784
Gramineae	III/599	Halogaris 4.012	II/19	Hesperethusa	II/426
Grammatophyllum	III/915	Hamamelidaceae	II/526	Hetacria 10.921	III/789
Grammitis 370	I/109	Hancockia 11.211	III/886	Heteroneuron	I/195
Grammitidaceae	I/109	Hapaline 9.115	III/351	Heteropanax 6.089	II/524
Grangea 8.684	III/248	Haptophragma	III/90	Heteropappus 8.694	III/250
Graptophyllum 7.961	III/66	Harmandia 4.421	II/121	Heteropholis 10.687	III/730
Gratiola	II/910	Harmandiella 6.960	II/740	Heterophragma	III/90
Grevillea 4.004	II/17	Harpullia 5.261	II/327	Heteropogon 10.662	III/725
Greenea 8.224	III/131	Harrisonia 5.496	II/382	Heterosmilax 9.677	III/494
Grewia 1.928	I/480	Hartia 1.687	I/418	Heterostema 6.981	II/745
Groona	I/949	Hearnia 5.586	II/405	Hevca 5.029	II/271
Grosourdya 11.453	III/929	Hedera 6.029	II/511	Hexandra	II/163
Grushvitzkia 6.097	II/525	Hedyachras	II/323	Hexaneurocarpon	II/91
Guaiacum 5.722	II/440	Hedychium 9.503	III/451	Hewittia 7.123	II/778
Guatteria	I/247	Hedyosmum 1.153	I/287	Heynia 5.586	II/405
Guazuma 1.988	I/496	Hedyotis 8.118	III/106	Hibiscus 2.095	I/523
Guettarda 8.394	III/175	Hedysarum	I/969.970	Hicriopteris	I/81
Guioa 5.248	II/324	Helianthus 8.806	III/275	Hildegardia	I/508
Gubernatia	II/107	Helichrysum 8.775	III/268	Hippeastrum 9.687	III/497
Gustavia 4.023	II/22	Helicia 3.987	II/13	Hippia	III/248
Outifereae	I/448	Heliciopsis 4.002	II/17	Hippobroma 8.107	III/103
Gymnangathis 4.302	II/93	Heliconia 9.430	III/431	Hippocastaneaceae	II/331
Gymnanthera 6.905	II/727	Heliconiaceae	III/431	Hippocratca 4.576	II/158
Gymnema 6.952	II/738	Helicteres 1.990	I/496	Hippomane	II/283
Gymnemopsis 6.959	II/740	Heliotropium 7.254	II/809	Hiptage	II/343
Gymnocladus 3.366	I/839	Helixanthera 4.460	II/131	Histiopteris 423	I/122
Gymnogramme 284	I/95	Helminthostachys 68	I/38	Hodgsonia 2.286	I/572
Gymnogrammitis 812	I/203	Heliopsis	III/275	Holarrhena 6.765	II/692
Gymnopetalum 2.282	I/571	Helwingia 4.416	II/120	Holboellia 1.320	I/328
Gymnopogon 10.329	III/650	Hemarthria 10.688	III/731	Holcoglossum 11.460	III/931
Gymnopteris	I/180	Hemerocallis 9.607	III/477	Holcus	III/704
Gymnospermae	I/212	Hemibosa 7.797	II/24	Holigarnia 5.481	II/378
Gymnosporia 4.544	II/152	Hemicardion	I/180	Holoptelea 6.130	II/533
Gymnostachyum 7.947	III/62	Hemidesmus 6.902	II/726	Homalium 2.146	I/537
Gymnostylis	III/285	Hemigramma 719	I/180	Homalocladium	I/755
Gymnotheca 1.156	I/288	Hemigraphis 7.862	III/42	Homalomena 9.095	III/346
Gynandropsis	I/597	Hemigymnia	III/674	Homonoia 5.017	II/268
Gynochtodes 8.577	III/219	Hemigyrosa	II/319	Hopea 1.765	I/438
Gynostemma 2.297	I/575	Hemionotis 129	I/53	Hordeum 10.254	III/633
Gynura 8.872	III/290	Hemiscolopia 2.145	I/536	Horstfieldia 1.143	I/285
Gyrinops 4.083	II/38	Hemisorghum 10.590	III/710	Hottonia	II/909
Gyrocarpus 1.625	I/404	Hemistepta 8.906	III/298	Houttuynia 1.154	I/288
H				Hovenia 5.764	II/450

Hoya 6.988	II/747	Ichnanthus 10.411	III/669	Jonesia	I/868
Hugonia 5.188	II/309	Ichnocarpus 6.891	II/722	Juglandaceae	II/608
Humata 799	I/200	Icica	II/374	Juglans 6.440	II/611
Humulus 6.145	II/537	Ilex 4.593	II/162	Juncaceae	III/399
Hunteria 6.755	II/690	Illiciaceae	I/307	Juncelia	III/698
Huodendron 2.657	I/663	Illicebrum	I/731	Juncus 9.298	III/399
Hura 5.091	II/286	Illicium 1.235	I/307	Juniperus	I/224
Huperzia 3	I/22	Iligera 1.619	I/403	Jussiaea	II/68
Hybanthus 2.210	I/553	Hysanthes	II/911	Justica 7.998	III/75
Hydnocarpus 2.155	I/539	Impatiens 5.143	II/298	K	
Hydrophytum 8.548	III/211	Imperata 10.522	III/694	Kadsura 1.246	I/309
Hydrangea 3.273	I/814	Indiofera 3.640	I/908,966	Kaempferia 9.535	III/458
Hydrilla 8.993	III/319	Indorouchera 5.190	II/310	Kailarsenia 8.361	III/166
Hydrobium 4.005	II/17	Indosasa 10.117	III/604	Kalanchoe 3.068	I/765
Hydrocera 5.142	II/298	Indosinias 1.658	I/412	Kalimeris 8.697	III/251
Hydrocharis 9.008	III/323	Inga	I/631	Kandelia 4.387	II/123
Hydrocharitaceae	III/317	Intsia 3.478	I/867	Karivia	I/567
Hydrocotyle 5.880	II/477	Intula 8.778	III/269	Karomia 7.394	II/841
Hydrophyllaceae	II/801	Indes 4.648	II/176	Kayea	I/461
Hydrolea 7.221	II/801	Iodocephalus	III/235	Keenania 8.304	III/152
Hydrotrichus	III/322	Ionidium	I/553	Kerrdora 4.066	II/40
Hygrochilus 11.607	III/967	Iphigenia 9.594	III/474	Kernochloa 10.614	III/715
Hygrophila 7.854	III/40	Ipomoea 7.146	II/783	Kerriothyrsus 4.289	II/90
Hygroryza 10.238	III/630	Iresine 2.935	I/732	Keteleeria 883	I/221
Hyllocareus 2.891	I/721	Iridaceae	III/504	Khaya 5.513	II/387
Hymenachne 10.404	III/668	Iris 9.712	II/504	Kibara 1.617	I/402
Hymanaeca 3.470	I/865	Isachne 10.468	III/683	Kibatalla 6.833	II/708
Hymenocallis 9.701	III/501	Ischeamum 10.596	III/711	Kigelia 8.040	III/86
Hymenocardia 4.822	II/222	Isilema 10.671	III/727	Kingidium 11.567	III/957
Hymenocarpum 8.407	III/177	Isotaceae	I/36	Kinostemon 7.538	II/878
Hymenodictyon 8.241	III/136	Isodon	II/852	Kirganella	II/216
Hymenolepis	I/105	Isoetes 60	I/36	Kleinhovia 2.015	I/502
Hymenophyllaceae	I/69	Isoglossa 8.027	III/82	Kmeria 948	I/236
Hymenophyllum 197	I/70	Isonandra	I/635	Knema 1.130	I/282
Hymenopogon 8.242	III/136	Isopyrum 1.170	I/321	Knoxia 8.376	III/170
Hymenopyramis 7.391	II/841	Itea 3.261	I/811	Kochia 2.901	I/723
Hypaelytrum	III/568	Itoa 2.170	I/543	Koelreuteria 5.258	II/327
Hypaphorus	I/939	Ixeris 8.948	III/308	Koiledepas 4.930	II/248
Hyparrhenia 10.655	III/723	Ixia	III/505	Kopsia 6.799	II/700
Hypericum 1.857	I/452	Ixodonerium 6.887	II/721	Korthalsia 9.378	III/419
Hyphear 4.450	II/129	Ixonanthaceae	II/308	Korthalsella 4.484	II/137
Hypobathrum 8.367	III/168	Ixonanthes 5.283	II/308	Kummerovia 3.757	I/937
Hypochoeris 8.935	III/305	Ixora 8.408	III/177	Kurrima	II/155
Hypodematium 676	I/169	J		Kydia 2.122	I/530
Hypoestes 7.955	III/74	Jacaranda 8.036	III/85	Kyllinga 9.946	III/562
Hypolepis 419	I/121	Jacquemontia 7.118	II/777	L	
Hypolytrum 9.956	III/564	Jacquinia 2.846	I/710	Labiatae	II/845
Hypoporum	III/572	Jambolifera	II/415	Lablab 3.832	I/956
Hypoxis 9.704	III/502	Jasminum 7.588	II/891		
Hypserpa 1.343	I/335	Jatropha 5.023	II/269		
Hyptis 7.441	II/854				
Hyssopus	II/853				
I					
Icacinaceae	II/172				

Latuca 8.959	III/311	Lepistemon 7.187	II/794	Liriope 9.589	III/472
Laelia 11.123	III/843	Leptocarpus 9.295	III/399	Listera 10.896	III/783
Lagenaria 2.285	I/572	Leptochilus 320	I/97	Litchi 5.238	II/322
Lagenophora 8.689	III/249	Leptocionum 197	I/70	Lithocarpus 6.499	II/626
Lagerstroemia 4.046	II/28	Leptochloa 10.272	III/638	Litsea 1.427	I/356
Laggera 8.750	III/263	Leptogramma	I/138	Livistona 9.331	III/408
Laguna	I/748	Leptodermis 8.555	III/213	Lloydia	III/474
Lagurus	III/694	Leptomischus 8.219	III/130	Lobelia 8.100	III/101
Lamiaceae	II/845	Leptonichus 1.978	I/493	Loeseneriella 4.570	II/157
Landonphia 6.727	II/684	Leptopus 4.673	II/185	Loganiaceae	II/668
Langsdorfia	II/141	Leptostachya 7.907	III/53	Lomagramma 790	I/197
Languas 9.456	III/439	Leptostemma	II/753	Lomaria	I/44
Lansium 5.550	II/396	Lepturus 10.324	III/649	Lomariopsis 791	I/198
Lantana 7.365	II/813	Letsonia	II/795	Lomariopsidaceae	I/193
Lansea 5.463	II/373	Lespedeza 3.755	I/937	Lonchitis	I/121
Laportea 6.329	II/584	Leucanthus 6.373	II/594	Lonchocarpus 3.607	I/900
Lardizabalaceae	I/327	Leucoena 3.292	I/820	Lonicera 8.607	III/226
Lasia 9.093	III/346	Leucoeris	III/303	Lophanthus	II/867
Lasianthera	II/173	Leucas 7.502	II/869	Lophaterum 10.258	III/634
Lasianthus 8.508	III/202	Leucopogon	I/609	Lophopetalum 4.561	II/155
Lastrea	I/136, 185, 190	Leucoxyllum	I/647	Lophopogon 10.557	III/702
Latania	II/509	Leucosceptum 7.468	II/861	Loranthaceae	II/128
Lathyrus 3.922	I/978	Leucostegia 814	I/203	Loranthus 4.448	II/129
Launea 8.974	III/314	Leucothoe 2.508	I/627	Lourea 3.745	I/934
Lauraceae	I/343	Licuala 9.313	III/403	Lowiaceae	III/432
Laurentia	III/103	Ligusticum 5.913	II/485	Loxogramme 391	I/114
Laurus 1.505	I/375	Ligustrum 7.577	II/888	Loxostigma 7.758	II/15
Lavatera 2.088	I/521	Liliaceae	III/473	Luculia 8.245	III/137
Lavenia	III/244	Lilium 9.618	III/480	Lucuma	I/630
Lawsonia 4.045	II/28	Limacia 1.344	I/336	Ludisia 10.893	III/782
Lecythidaceae	II/21	Limatodes	III/869	Ludolphia	III/608
Leea 5.768	II/451	Limnanthemum	II/800	Ludwigia 4.202	II/68
Leeaceae	II/451	Limnocharia 8.976	III/315	Luffa 2.105	I/563
Leersia 10.236	III/829	Limnocharitaceae	III/315	Luisia 11.571	III/958
Legaspia 7.713	II/922	Limnocitrus 5.665	II/426	Lumnitzera 4.377	II/110
Leguminosaeae	I/815	Limnophila 7.644	II/905	Luvunga 5.669	II/427
Leiopyxis	II/234	Limnophyton 8.985	III/317	Lychnis 2.951	I/737
Lemmaphyllum 349	I/104	Limodorum	III/869, 911	Lycianthes 7.075	II/766
Lemna 9.183	III/367	Limonia 5.711	II/437	Lycium 7.071	II/766
Lemnaceae	III/367	Limonium 3.027	I/755	Lycopersicon 7.056	II/763
Lemnopsis	III/318	Limosella	II/923	Lycopodiaceae	I/22
Lens 3.923	I/978	Linaceae	II/309	Lycopodiella 16	I/26
Lentibulariaceae	III/95	Lindenbergia 7.726	II/926	Lycopodium 13	I/25
Leonotis 7.507	II/871	Lindera 1.483	I/370	Lycopus	II/864
Leonurus 7.510	II/871	Lindernia 7.666	II/911	Lycoris 9.702	III/501
Leontopodium 8.765	III/266	Lindsaea 425	I/122	Lygodium 102	I/46
Lepianthes 1.167	I/291	Linsaeaceae	I/122	Lyonia 2.504	I/626
Lepidagathis 7.925	III/57	Linociera 7.555	II/883	Lysidice 3.471	I/865
Lepidaglaia	II/402	Linostoma 4.095	II/40	Lysimachia 2.852	I/712
Lepidosperma 9.859	III/540	Linum 5.186	II/309	Lysionotus 7.759	III/15
Lepidium 2.420	I/605	Liparis 11.349	III/901	Lythraceae	II/28
Lepionurus 4.435	II/125	Lipocarpa 9.975	III/566	Lythrum	II/33
Lepironia 9.974	III/568	Liquidambar 6.113	II/529	M	
Lepisanthes 5.225	II/318	Liriodendron 970	I/242	Maba	I/644
Lepisorus 337	I/101				

Macaranga 4.975	II/258	Marrumia 4.312	II/95	Mespilus	I/770
Machaerina 9.853	III/538	Massia	III/691	Mesua 1.852	I/461
Machilus 1.587	I/395	Mastixia 4.406	II/117	Metadina 8.273	III/144
Maclura 6.171	II/644	Mayodendron	II/89	Metathelypteris 452	I/129
Maclurodendron 5.621	II/415	Maytenus 4.542	II/151	Metroxylon 9.409	III/427
Macrolenes 4.330	II/98	Mazus 7.643	II/905	Meyenia	III/37
Macrolobium	I/867	Mecodium 209	I/71	Meyna 8.380	III/171
Macrotropis	I/874	Mecopus 3.728	I/930	Mezoneuron	I/842
Macropanax 6.040	II/513	Mecosia	III/765	Michelia 949	I/236
Macropodanthus 11.566	II/957	Medicia	II/669	Microchites 6.896	II/723
Macroptilium 3.857	I/963	Medicago 3.933	I/981	Microcaraea 7.714	II/923
Macrosolen 4.451	II/129	Medinilla 4.313	II/95	Microchloa 10.327	III/650
Macrothelypteris 454	I/130	Medusa	I/553	Microcos	I/484
Macrotyloma 3.826	I/956	Meesia	I/411	Microdesmis 4.464	II/180
Madhuca 2.525	I/632	Melibomia	I/927	Microglossa 8.711	III/254
Maesa 2.702	I/675	Meiogyne 1.054	I/263	Microgonium 239	I/78
Magnolia 929	I/232	Melaleuca 4.199	II/67	Microlepia 407	I/118
Magnoliaceae	I/230	Melampodium 8.785	III/270	Micromeles	I/770
Mahonia 1.313	I/326	Melanolepis 4.966	II/256	Micromelum 5.648	II/421
Malachra 2.081	I/520	Melanorrhoea 5.455	II/372	Micropera 11.474	III/934
Malaisia 6.174	II/545	Melasma	II/924	Microsaccus 11.465	III/932
Malaxis 11.340	III/898	Melastoma 4.215	II/72	Microsorium 292	I/90
Malleola 11.447	III/927	Melastomataceae	II/71	Microstegium 10.547	III/700
Mallotus 4.933	II/248	Melia 5.526	II/390	Microstylis	III/899
Malpighiaceae	II/340	Meliceae	II/385	Microtoenia 7.495	II/868
Malpighia 5.314	II/340	Melicoccus 5.231	II/320	Microtropis 4.533	II/149
Malus 3.132	I/782	Meliantha 4.436	II/125	Mikania 8.681	III/247
Malva 2.089	I/522	Melianthum	III/474	Milium	III/684
Malvaceae	I/516	Melianthus	III/482	Milusa 1.085	I/271
Malvastrum 2.077	I/519	Melilotus 3.934	I/981	Milnea	II/404
Malvaviscus 2.082	I/520	Melinis 10.439	III/676	Milletia 3.578	I/892
Mammea	II/24	Meliosma 5.300	II/337	Millingtonia 8.044	III/87
Mandevillea 8.900	II/724	Melissa 7.483	II/865	Milium	I/719
Mangifera 5.418	II/365	Melocalamus 10.202	III/621	Mimosa 3.287	I/819
Manglietia 920	I/230	Melochia 1.972	I/492	Mimosoideae	I/815
Manihot 5.031	II/271	Melodorum 1.079	I/270	Mimulus 7.640	II/904
Manilkara 2.519	I/630	Melodinus 6.735	II/686	Mimusops 2.522	I/631
Manulea	II/903	Melothria	I/566	Mina 7.186	II/793
Macutia 6.424	II/607	Memecylon 4.333	II/99	Miguelia 4.652	II/177
Mapania 9.964	III/566	Meneorus	II/24	Mirabilis 2.874	I/716
Mappa	II/259	Menimia	III/64	Mirasolia	III/275
Mappia	II/176	Meniscogyne 6.426	II/607	Mirtania	I/333
Mappianthus 4.645	II/175	Meniscum	I/134	Miscanthus 10.524	III/695
Maranta 9.552	III/463	Menispermaceae	I/329	Mischobulbon 11.248	III/875
Marantaceae	II/462	Menispermum	I/330	Mischocarpus 5.252	II/325
Marattia 87	I/43	Mentha 7.469	II/861	Missiessya	II/605
Marattiaceae	I/43	Menyanthaceae	II/799	Mitragyna 8.246	III/137
Marcanthus	I/939	Menyanthes	II/799	Mitrasacme 6.667	II/669
Margaritaria	II/190	Mephitida	III/202	Mitrastemma 4.503	II/142
Mariscus	III/696	Mercurialis 4.929	II/248	Mitrella 1.083	I/271
Markhamia 8.068	III/93	Meringium 202	I/71	Mitreola 6.665	II/668
Marlea	II/115	Merremia 7.127	II/779	Mitrephora 1.117	I/279
Marsdenia 6.962	II/471	Mertensia	I/79	Mnesithea 10.693	III/732
Marsilea 845	I/211	Mesochlaena	I/139	Mniopsis	II/18
Marsileaceae	I/211	Mesoclastes	III/958	Modecca	I/560
Martynia	III/83	Mesona 7.415	II/848	Mollugo 2.886	I/720

Momordica 2.267	I/568	Mytilaria 6.110	II/528	Nicotiana 7.085	II/769
Monachosorum 423	I/122	Myxopyrum 7.581	II/889	Nieburhia 2.391	I/598
Mondopsis 9.588	III/472	N		Nigrina	I/287
Monimlaceae	I/402	Naiadaceae	III/326	Niphobolus	I/87
Monoceras	I/473	Nais 9.020	III/326	Nogra 3.802	I/949
Monochilus	III/786	Nama	II/801	Nolina 10.707	III/735
Monochoria 9.571	III/467	Nanocnide 6.325	II/583	Nomaphila 7.860	II/41
Monomeria 11.207	III/864	Nannoglottis 8.902	III/297	Nopalea 2.894	I/722
Monoteles	III/266	Nanopetalum	II/232	Norysca	I/463
Monotropa	I/829	Naravetia 1.286	I/319	Nosemia 7.419	II/849
Monotropastrum 2.516	I/629	Narcissus 9.703	III/501	Nothaphoebe 1.583	I/394
Montanoa 8.793	III/272	Nardosma	III/289	Nothapodytec 4.846	II/175
Moraceae	II/539	Nardus	III/650	Notholaena 123	I/52
Morinda 8.559	III/214	Narenga 10.530	III/696	Notodontia 8.197	III/125
Morindopsis 8.366	III/168	Narengi 5.666	II/426	Nothopanax 6.070	II/519
Moringa 2.428	I/607	Natsiatum 4.635	II/173	Nouettia 6.858	II/714
Moringaceae	I/607	Nauclea 8.267	III/143	Nuihonia	I/625
Morus 6.157	II/540	Neanotis 8.192	III/123	Nyctagynaceae	I/716
Mosia 7.476	II/863	Nechamandra 8.994	III/320	Nyctanthes 7.587	II/890
Mouretia 8.191	III/123	Neillia 3.080	I/770	Nycterisition	I/637
Mucuna 3.764	I/939	Nelsonia 7.840	III/36	Nymphaea 1.256	I/312
Muchlenbeckia 3.024	I/755	Nelumbo 1.255	I/312	Nymphaeaceae	I/312
Muhlenbergia 10.312	III/647	Nelumbonaceae	I/312	Nymphoides 7.214	II/799
Mukia 2.264	I/567	Necalsomitra 2.252	I/564	Nypa 9.373	III/418
Munronia 5.520	II/389	Neccheiropteris 358	I/106	Nyssa 4.403	II/116
Muntigia 1.869	I/466	Neccinnamomum 1.418	I/354	Nyssaceae	II/116
Murdannia 9.218	III/376	Neohusnotia	III/655	O	
Muricia	I/568	Neolamarckia 8.288	III/143	Oberonia 11.316	III/892
Murraya 5.651	II/422	Neolitsea 1.472	I/367	Ochna 1.652	I/411
Musa 9.414	III/428	Neolourya	III/473	Ochnaceae	I/411
Musaceae	III/427	Neonauclea 8.263	III/142	Ochrocarpus 1.805	I/448
Mussaenda 8.274	III/145	Neottia	III/782	Ochroma 2.065	I/515
Mycaranthes	III/806	Neothorelia 2.399	I/600	Ochrosia 6.798	II/700
Mycetia 8.311	III/153	Nepenthaceae	I/532	Ochthocharis 4.263	II/84
Myoporaceae	III/11	Nepenthes 2.131	I/532	Ocimum 7.410	II/847
Myoporium 7.744	III/11	Nepeta	II/869	Octomeria	III/868
Myosoton 2.955	I/738	Nepelaphyllum 11.212	II/866	Octorillum	II/12
Myosotis 7.261	II/811	Nephalium 5.239	II/322	Octosomatium	II/808
Myriactis 8.691	III/249	Neprodium	I/174	Odontadenia 6.899	II/724
Myrialepis 9.406	III/426	Nephrolepis 827	I/206	Odontochilus	III/788
Myrica 6.441	II/611	Nephrosperma 9.358	III/414	Oenanthe 5.904	II/483
Myriaceae	II/611	Neprostylus	II/248	Oenothera	II/70
Myrioneuron 8.307	III/152	Neptunia 3.285	I/818	Offersia	I/198
Myriophyllaceae	II/20	Neustanthus	I/948	Oleaceae	II/120
Myriophyllum 4.015	II/20	Nerium 6.818	II/704	Ola 4.417	II/120
Myriopterion	II/717	Nerteria 8.558	III/214	Oleniadia	III/106
Myristica 1.127	I/281	Nervilia 10.934	III/793	Olea 7.569	II/886
Myrsinaceae	I/281	Neuracanthus 7.932	III/59	Oleaceae	II/881
Myrmecodia 8.549	III/212	Neuropeltis 7.099	II/772	Oleandra 822	I/205
Myrmecopteris 304	I/93	Neustanthus	I/948	Oligobotrya 9.640	III/485
Myrobalanus	II/107	Neuwiedia 10.812	III/761	Oligoceras 5.067	II/280
Myroxylon 3.487	I/870	Neyraudia 10.270	II/637	Oligobos	III/320
Myrsinaceae	I/674			Onagraceae	II/67
Myrsine 2.728	I/681			Oncinus	II/687
Myrtaceae	II/41				
Myrtus	II/42				

Oncosperma 9.354	III/413	Oxyceros 8.344	III/162	Paranephelium 5.255	II/326
Onychium 115	I/50	Oxymitra	I/278	Parapentace	I/479
Opa	II/52	Oxyspora 4.252	II/81	Paraphlomis 7.494	II/867
Operculina 7.125	II/778	Oxystophyllum	III/838	Parapteroceras 11.451	III/928
Ophrestia 3.818	I/952	Oxystelma 6.933	II/734	Pararuellia 7.912	III/54
Ophioglossaceae	I/37	Oxytenanthera 10.221	III/625	Parashorea 1.786	I/443
Ophioglossum 64	I/37	P		Parietaria 6.425	II/607
Ophiopogon 9.576	III/489	Pachira 2.063	I/515	Paratropia	II/492
Ophiorrhiza 8.199	III/125	Pachycentra 4.331	II/98	Parinari 3.252	I/809
Ophiorrhizophyllum	III/33	Pachygone 1.336	I/340	Paris 9.595	III/474
Ophioxylon	II/695	Pachylarnax 947	I/236	Parkeriaceae	I/49
Ophiurus 10.681	III/729	Pachypleura	I/201	Parkia 3.278	I/816
Ophrys	III/766	Pachyptera 8.035	III/84	Parkinsonia 3.394	I/848
Opilia	II/124	Pachyrhizus 3.789	I/945	Parochetus 3.927	I/979
Ophiaceae	II/123	Pachystoma 11.259	III/878	Parsonia 6.868	II/716
Opismenus 10.340	III/653	Pachystyidium 5.009	II/266	Parthenocissus 5.853	II/471
Opuntia 2.893	I/721	Padia	III/628	Parthenum 8.786	III/271
Orchidaceae	III/760	Paedicalyx	III/129	Parvatia 1.318	I/327
Orchidanthera 9.427	III/432	Paederia 8.550	III/212	Pasania	II/627
Orchis	III/772	Paederota	II/923	Paspalidium 10.362	III/658
Oreocharis 7.768	II/17	Paenonia 1.650	I/410	Paspalum 10.429	II/674
Oreocnide 6.423	II/606	Paeniaceae	I/410	Passiflora 2.221	I/555
Orestrephes	II/98	Pahudia	I/866	Passifloraceae	I/555
Ormocarpum 3.894	I/972	Palaquium 2.536	I/635	Patinia 8.617	III/229
Ormosia 3.488	I/870	Paliurus 5.732	II/442	Paukopia 8.063	III/91
Ornithoboea 7.809	III/27	Palmae	III/401	Paulinia	II/414
Ornithochilus 11.543	III/951	Panax 6.052	II/575	Paulownia 7.623	II/900
Ornithopus	I/929	Panocratum 9.700	III/501	Payena 2.535	I/634
Orobanche	III/11	Pandaceae	II/180	Pavetta 8.455	III/189
Orobanchaceae	I/273	Pandanaceae	III/329	Paviesia 5.235	II/328
Orophea 1.093	III/640	Pandanus 9.035	III/330	Pavonia 2.088	I/521
Oropetium 10.280	II/87	Panicum 10.381	III/662	Pecteilis 10.844	III/769
Oroxylon 8.045	I/836	Panisea 11.295	III/887	Pedaliaceae	III/83
Orthobium	II/849	Pantadenia 5.030	II/271	Pedaliium 8.032	III/83
Orthosiphon 7.421	III/628	Papaveraceae	I/341	Pedicularis 7.732	II/927
Oryza 10.231	II/76	Papaver 1.368	I/341	Pedilanthus 5.123	II/293
Osbeckia 4.232	II/60	Papilionoidae	I/869	Pedilonum	III/104
Osbornia 4.171	II/890	Papilionanthe 11.597	III/965	Pegia 5.468	II/375
Osmanthus 7.584	I/543	Paphiopedilum 10.816	III/782	Peletanthera 11.498	III/940
Osmelia 2.172	I/43	Parabaena 1.330	I/332	Pelargonium 5.140	II/297
Osmundaceae	I/43	Parabarium 6.872	II/717	Peliosanthes 9.590	III/472
Osmunda 88	II/278	Paraboea 7.799	III/25	Pellaea 124	I/52
Ostodes 5.057	II/127	Paracleisthus	II/232	Pellionia 6.375	II/595
Osyris 4.444	II/78	Paracoffea 8.401	III/178	Peltanthera	II/706
Otanthera 4.242	III/891	Paragramme 264	I/84	Peltophorum 3.367	I/839
Otchilus 11.311	II/319	Parahabenaria	III/770	Pemphis 4.068	II/33
Otolepis	III/320	Parajusticia	III/62	Pennilabium 11.450	III/928
Ottelia 8.995	III/674	Paraleptochilus 324	I/98	Pennisetum 10.498	III/689
Ottochloa 10.428	I/411	Paralamium 7.508	II/871	Pentace 1.970	I/491
Ouratea	II/910	Parameria 6.890	II/721	Pentacme	I/442
Ourisanthes	II/295	Paramichelia 988	I/241	Pentacma 8.783	III/270
Oxalidaceae	II/295	Paramignya 5.712	II/437	Pentapanax 6.068	II/518
Oxalis 5.131	III/625			Pentapetes 1.971	I/492
Oxyanthera 10.221	I/450			Pentaphragma 8.089	III/98
Oxycarpus				Pentaphragmataceae	III/98
				Pentaphyllaceae	I/447

Pentaptylax 1.801	I/447	Phryma 7.282	II/812	Plagiopetalum 4.264	II/84
Pentatropis 6.936	II/734	Phrynium 9.559	III/464	Ptanchonella 2.374	I/629
Pentasacme 6.950	II/738	Phyla 7.366	II/813	Plantaginaceae	II/880
Pentas 8.218	III/130	Phylacium 3.749	I/935	Plantago 7.544	II/880
Pentaspadon 5.487	II/379	Phyllagathis 4.272	II/86	Platanaceae	II/525
Penthorum 3.255	I/810	Phyllanthodendron	II/194	Platanthera 10.828	III/765
Peperomia 1.159	I/289	Phyllanthus 4.691	II/189	Platanus 6.099	II/525
Pereskia 2.895	I/722	Phylloboea 7.810	III/28	Platea 4.634	II/172
Pergularia	II/728,755	Phyllocatus	I/721	Platycarya 6.428	II/608
Pergularis	II/707	Phyllostachys 10.127	III/605	Platyladus	I/225
Pericampylus 1.337	I/334	Phyllodermis	II/136	Platycerium 266	I/85
Perilepta	III/44	Phyllyrea	II/888	Platycodon 8.094	III/100
Perilla 7.474	II/862	Phyllidraceae	III/467	Plecospermum 6.175	II/545
Periploca 6.921	II/731	Phyllidrum 9.569	III/467	Plectocomia 9.407	III/426
Peripterygium 4.666	II/178	Phymatosorus 287	I/89	Plectranthus 7.430	II/851
Peristrophe 7.978	III/70	Physalis 7.062	II/764	Pleiospermum 5.664	II/425
Peristylus 10.833	III/767	Physium	III/323	Pleioygnum 5.467	II/374
Perotis 10.335	III/651	Physurus	III/783	Pleocnema 721	I/80
Persea 1.565	I/390	Phytocrene 4.657	II/177	Pleomelea 10.728	III/741
Persicaria	I/750	Phytolacca 2.870	I/715	Pleopeltis	I/102
Petesia	III/112	Phytolaccaceae	I/715	Pleuromanes	I/76
Petasites 8.864	III/289	Picrasma 5.497	II/382	Pleurostylia 4.565	II/156
Petelotiella 6.374	II/594	Picria 7.639	II/904	Pluchea 8.755	III/264
Petrea 7.270	II/814	Picris 8.936	III/306	Plumbaginaceae	I/755
Petrocosmea 7.811	III/28	Picroderma	II/391	Plumbago 3.028	I/756
Petrosavia 9.592	III/473	Pieris 2.507	I/827	Plumeria 6.769	II/693
Petroselinum 6.915	II/486	Pierranthus 7.698	II/919	Pneumatopteris 503	I/140
Petunia 7.088	II/769	Pilea 6.337	II/585	Poa 10.242	III/630
Petunga	III/168	Piloselloides 8.932	III/305	Poaceae	III/599
Peucedanum 5.922	II/488	Pileostigma 3.258	I/810	Podocarpaceae	I/225
Phacellaria 4.440	II/126	Pilostigma 6.946	II/737	Podocarpus 903	I/227,225
Phaeanthus 1.126	I/281	Pimela	II/360	Podochloopsis	III/962
Phaeomeria 9.449	III/438	Pimelandra	I/694	Podochilus 10.950	III/798
Phajus 11.223	III/869	Pimpinella 5.901	II/482	Podophyllum 1.317	I/327
Phalaenopsis 11.581	III/961	Pinaceae	I/218	Podostemaceae	II/17
Phalaris 10.244	III/631	Pinanga 9.360	III/415	Podostemon	II/17
Phanera	I/857	Pinellia 9.179	III/366	Pogonorphe	II/571
Phanrangia	II/367	Pinus 872	I/218	Pogonatherium 10.555	III/702
Pharus	III/630	Piper 1.168	I/291	Pogonia	III/793
Phaseolus 3.859	I/963	Piperaceae	I/288	Pogostemon 7.448	II/856
Phaylopsia 7.869	III/43	Piptostylis	II/425	Poikiospermum 6.322	II/582
Phellodendron 5.719	II/439	Pisonia 2.879	I/718	Poilanina	III/265
Pholidendron 9.088	III/344	Pistacia 5.489	II/380	Poilanidora 2.406	I/601
Phlomis	II/869	Pistia 9.190	III/387	Poianiella	II/274
Phleum	III/724,713, 730	Pisum 3.924	I/979	Poilannamia 4.307	II/94
Phlegacanthus 7.948	II/63	Pithecolobium	I/824	Poinciana	I/840
Phlox 7.220	II/801	Pithecellobium 3.340	I/832	Poinsettia	II/287
Phoberos	I/535	Pittosporaceae	I/761	Polanisia	I/598
Phocbe 1.571	I/391	Pittosporum 3.049	I/761	Polemoniaceae	II/801
Phoenix 9.335	III/409	Pityrogramma 128	I/53	Polia	I/739
Pholidota 11.300	III/888	Placolobium 3.507	I/874	Pollia 9.237	III/381
Photinia 3.093	I/773	Placus	III/259	Pollinia	III/698,707
Photinopteris 263	I/84	Pladera	II/681	Polyalthia 1.205	I/256
Phragmites 10.260	III/635	Plagiogyra 92	I/44	Polybotrya	I/196
Phreatia 11.106	III/813	Plagiogyraceae	I/44	Polycarpaca 2.961	I/739
				Polycarpon 2.967	I/741

Polychroa	II/596	Proteaceae	II/13	Punica 4.201	II/67
Polyodontia	I/805	Protomarattia	I/40	Punicaceae	II/67
Polygala 5.349	II/348	Prunella 7.500	II/869	Putranjiva	II/218
Polygalaceae	II/348	Prunus 3.226	I/804	Pycnarrhena 1.332	I/333
Polygonaceae	I/741	Pseudechinolaena 10.365	III/659	Pycnospora 3.727	I/930
Polygonatum 9.632	III/483	Pseuderanthemum 7.967	II/167	Pycreus	II/557
Polygonum 2.979	I/743	Pseudelephantopus 8.663	III/243	Pygeum	I/807
Polyosma 3.265	I/812	Pseudocyclosorus 483	I/135	Pygmaepremna 7.317	II/824
Polypodiaceae	I/82	Pseudodioschoaeta 4.325	II/97	Pyracantha 3.081	I/770
Polypodium 361	I/107	Pseudodracontium 9.138	III/356	Pyrenacantha 4.656	II/177
Polypogon 10.249	III/632	Pseudognaphalium	III/268	Pyrenatia 1.709	I/423
Polyscias 6.056	I/516	Pseudomussaenda	III/147	Pyrethrum	III/284
Polyspora	I/432	Pseudophegopteris 445	I/128	Pyrostegia 8.034	II/84
Polystachya 11.383	III/909	Pseudoponatherum	III/700	Pyrranthus	II/110
Polystichum 728	I/181	Pseudoraphis 10.495	III/689	Pyrrhosia 269	I/85
Polytoca 10.697	II/733	Pseudosarcobolus 6.949	II/737	Pyrus 3.127	I/781
Polytrema 7.959	III/65	Pseudosorghum 10.580	III/707	Q	
Polytrias 10.554	III/702	Pseudostachyum 10.219	III/625	Quadripterigium 4.567	II/156
Pomatocarpa 11.471	II/933	Pseudotrophis 6.156	II/540	Quamoclit	II/789
Pongamia	I/900	Pseudoxytonanthera	III/627	Quassia 5.494	II/381
Pometia 5.246	II/324	Pseuduvaria 1.105	I/276	Quercifilix	I/179
Poncirus 5.680	II/429	Psidium 4.168	II/59	Quercus 6.610	II/654
Pontederia	III/323,467	Psilanthus 8.402	III/177	Quiducia	III/222
Pontederiaceae	III/467	Psiloesthes 7.965	II/87	Quinaria	II/425
Popowia 1.124	I/281	Paliotaceae	I/22	Quinquelobus	II/907
Populus 6.153	II/539	Psilotrichopsis 2.927	I/730	Quisqualis 4.379	II/110
Porana 7.102	II/773	Psilotrichum 2.931	I/731	R	
Porpax 11.122	III/842	Psilotum	I/22	Racemobambos	III/605
Porphyra	II/816	Psophocarpus 3.830	I/956	Radermachera 8.051	III/88
Porphyroscias	II/487	Psoralea 3.893	I/971	Radermachia	II/546
Portulaca 2.940	I/734	Psychotria 8.473	III/193	Rafflesiaceae	II/141
Portulacaceae	I/734	Ptelea	II/327	Randia 8.324	III/157
Potamoia 1.612	I/401	Pteridium 420	I/121	Ranunculaceae	I/315
Potamogeton 9.012	III/324	Pteridrys	I/171	Ranunculus 1.297	I/322
Potamogetonaceae	III/324	Pterilema	II/609	Rapanea 2.723	I/680
Potentilla 3.200	I/797	Pteris 162	I/61	Raphanus 2.423	I/606
Pothos 9.060	III/337	Pternandra 4.332	II/99	Raphidophora 9.077	II/342
Pottsia 6.819	II/705	Pternopotalum 5.900	II/482	Raphidospora 8.023	III/81
Pourthiaea	I/773	Pterocarpus 3.564	I/889	Raphiolepis 3.123	I/780
Pouteria 2.556	I/640	Pterocarya 6.429	II/608	Raphistemma 6.934	II/734
Pouzolzia 6.405	II/602	Pterocaulon 8.764	III/266	Rapina	III/99
Prasium	II/875	Pteroceras 11.560	III/955	Ravenala 9.412	III/427
Pratia 8.108	I/103	Pterocymbium 2.048	I/511	Rauwenhoffia 985	I/246
Premna 7.302	II/820	Pterolobium 3.390	I/845	Rauwolfia 6.772	II/693
Prenanthes	III/309	Pterospermum 1.999	I/498	Razumovia	II/925
Pridania	I/333	Pteroptychia 7.905	III/52	Reevesia 2.016	I/503
Primula 2.847	I/710	Pterygocalyx 6.716	II/680	Rehderodendron 2.651	I/662
Primulaceae	I/710	Pterygota	I/504	Rehmannia 7.742	II/929
Prismatomeris 8.569	II/217	Ptissoglottis	III/53	Reinwardtia	III/309
Pristimera	II/157	Ptyssoglottis 7.977	III/70	Reissantia 4.568	II/157
Proboscidea 8.033	III/83	Ptychopyxis 5.128	II/295	Remirea 9.860	III/540
Procris 6.370	II/593	Ptychosperma 9.367	II/417		
Proneprium 489	I/136	Ptychotis	II/482		
Prosepta 385	I/112	Pueraria 3.796	I/947		
Prosartema	II/274	Pulicaria 8.782	III/270		
Prostheria	I/553				

Remusatia 9.119	III/352	Rottleria	II/253	Sanicula 5.891	II/480
Reptonia	I/641	Rotula 7.241	II/806	Sansevieria 10.708	III/736
Renanthera 11.604	III/966	Rouchera	II/310	Santalaceae	II/125
Restiaria	III/139	Roupala	II/14	Santalum 4.437	II/125
Restio	III/568	Roupellia	II/707	Sapindaceae	II/310
Restionaceae	III/399	Rourea 3.035	I/758	Sapindus 5.194	II/331
Retinodendron	I/445	Roureopsis 3.031	I/757	Sapium 5.086	II/285
Rhabdia	II/806	Roystonia 9.368	III/417	Sapotaceae	I/629
Rhabdosia 7.432	II/852	Rubia 8.586	III/221	Sapria 4.501	II/141
Rhaeo	III/372	Rubiaceae	III/105	Saprosma 8.540	II/209
Rhamnaceae	II/440	Rubus 3.137	I/783	Saraca 3.472	I/865
Rhamnella 5.748	II/446	Rudbeckia 8.795	III/273	Sarcandra 1.152	I/287
Rhamnoneuron 4.091	II/39	Ruellia 7.908	III/53	Sarcanthus	III/936
Rhamnus 5.749	II/447	Rumex 2.968	I/741	Sarcocephalus	III/143
Rhaphis	III/707	Rumohra 815	I/203	Sarcochilus	III/948
Rhapis 9.306	III/402	Rungia 7.980	III/71	Sarcococca 4.671	II/182
Rheum 2973	I/742	Ruppia 9.019	III/326	Sarcodilium	I/976
Rhinacanthus 7.963	III/66	Ruppiaceae	III/105	Sarcoglyphis 11.503	III/941
Rhizophora 4.382	II/111	Russelia 7.628	II/901	Sarcobolus 6.947	II/737
Rhizophoraceae	II/111	Ruta 5.618	II/414	Sarcopodium	III/864
Rhodamnia 4.101	II/42	Rutaceae	II/407	Sarcopyramis 4.288	II/90
Rhododendron 2.436	I/809	Ryparosa 2.171	I/543	Sarcosperma 2.557	I/640
Rhodoleia 6.111	II/528	S		Sarcostemma 6.945	II/736
Rhoiptelea 6.427	II/807	Sabia 5.294	II/335	Sarcostigma 4.658	II/178
Rhoipteleaceae	II/607	Sabiaceae	II/335	Sargentodoxia 1.317	I/327
Rhodomyrtus 4.105	II/43	Sabina 899	I/224	Sargentodoxiaceae	I/327
Rhopalephora 9.233	III/380	Saccharum 10.527	III/695	Sasa 10.115	III/603
Rhopalocnemis 4.500	II/141	Sacciolepis 10.405	III/688	Satureia 7.496	II/868
Rhus 5.483	II/378	Saccolabium	III/927	Saurauia 1.645	I/409
Rhynchoelytrum 10.440	III/677	Saganea	I/176	Sauropus 4.772	II/212
Rhynchodia 6.859	II/714	Sageraea 977	I/245	Saururaceae	I/288
Rhynchogyna 11.590	III/963	Sageretia 5.780	II/449	Saururus 1.155	I/288
Rhynchosia 3.888	I/970	Sagina 2.959	I/739	Saussurea 8.918	III/301
Rhynchospermum 8.690	II/249	Sagittaria 8.979	III/316	Saxifraga 3.256	I/810
Rhynchospora 9.836	III/534	Saguerus	III/412	Saxifragaceae	I/809
Rhynchostylis 11.555	III/954	Salacca 9.374	III/418	Saxifragites	II/530
Rhynchothecum 7.816	III/29	Salacia 4.577	II/158	Scaevola 8.114	III/104
Ricinodendron 5.068	II/281	Salicaceae	II/538	Scaphium 2.045	I/510
Ricinus 5.016	II/267	Salicornia	I/725	Schefflera 6.926	II/489
Rickiella	III/509	Salix 6.148	II/538	Scheffleropsis	II/497
Ricota	I/604	Salmalia	I/514	Scepa	II/219
Rinorea 2.211	I/553	Salomonina 5.377	II/355	Schima 1.750	I/434
Rissoa	II/427	Salvadoraceae	II/162	Schinus 5.491	II/380
Rivia 2.873	I/716	Salvia 7.484	II/865	Schisandra 1.250	I/310
Robinia	I/891	Salvinia 848	I/211	Schisandraceae	I/309
Robiquetia 11.468	III/932	Salviniaaceae	I/211	Schismatoglottis 9.101	III/348
Rondeletia	III/195, 131 185	Samadera 5.493	II/381	Schizaea 100	I/46
Rorippa 2.414	I/604	Samanea 3.322	I/827	Schizaceae	I/46
Rosa 3.211	I/600	Sambucus 8.592	III/223	Schizachyrium 10.652	III/723
Rosaceae	I/768	Sanchezia 7.853	III/39	Schizo	III/273
Roscoea	III/438	Sandoricum 5.532	II/392	Schizocapsa	III/744
Rostellularia 8.026	III/81	Sanguisorba 3.210	I/800	Schizophragma 3.257	I/810
Rotala 4.072	II/34			Schizostachyum 10.203	III/621
Rothia 3.974	I/991			Schizotorenia 7.689	II/919
Rothmania 8.340	III/181			Schleichera 5.232	II/320
Rottboellia 10.691	II/731			schoenomorphus	III/970

Schoenoplectus	III/507	Shorea 1.777	I/441	Spermacoce	III/219
Schoenorchis 11.518	III/945	Shuteria 3.805	I/949	Spatholobus 3.777	I/942
Schoenus 9.846	III/537	Sicyos	I/578	Sphaenocleaceae	III/99
Schoepfia 4.427	II/123	Sida 2.067	I/516	Sphaenoclea 8.092	III/99
Schoutenia 1.918	I/478	Sideritis	II/859	Sphaenodendron 7.395	II/842
Schrebera 7.622	II/899	Sideroxylon	I/637	Sphaenodesma	II/842
Schumannianthus 9.567	III/466	Si(e)gesbeckia 8.789	III/271	Sphaeranthus 8.761	III/265
Sciadophyllum	II/493	Siliquamomum 9.515	III/454	Sphaerocarya	II/126
Sciaphila 9.032	III/329	Silvianthus 8.591	III/222	Sogaerocaryum 10.491	III/688
Scilla	III/481	Simaroubaceae	I/381	Sphaerobonium 207	I/72
Scindapsus 9.089	III/345	Sinapis 2.425	I/606	Sphaeromorpha 8.758	III/285
Scirpodendron 9.961	III/565	Sinarundinaria 10.108	III/802	Sphaerostephanos 499	I/139
Scirpus 9.719	III/506	Sinocalamus 10.194	III/620	Sphenomeris 442	I/126
Sclerachne 10.700	III/733	Sindora 3.480	I/867	Spilanthes 8.809	II/276
Scleria 9.977	III/569	Sinosideroxylon 2.546	I/637	Spinacia 2.900	I/723
Scleroglossum 390	I/114	Siphonanthus	II/835	Spinifex 10.492	III/688
Scleropyrum 4.438	II/126	Siphonia	II/271	Spiradiclis 8.194	III/124
Sclerotylis 5.677	II/429	Siphonodon 4.590	II/161	Spiranthes 10.925	III/790
Scolophyllum 7.697	II/918	Siphonostegia 7.737	II/928	Spirea 3.204	I/798
Scolopia 2.139	I/535	Sison	II/486	Spirella 6.951	II/738
Sclerostachya 10.532	III/696	Sisymbrium	I/604	Spirodela 9.181	II/367
Scoparia 7.718	II/924	Sisyrinchium	III/505	Spirolobium 6.768	II/692
Scrophulariaceae	II/899	Sisyrolepis 5.224	II/318	Spondias 5.457	I/372
Scrophularia 7.735	II/927	Skimmia 5.623	II/415	Sponia	II/536
Scurrula 4.473	II/134	Slackia 7.772	III/18	Sporobolus 10.313	III/647
Scutellaria 7.511	II/872	Sloanea 1.911	I/475	Sporoxeia 4.266	II/84
Scutia 5.759	II/449	Smilacaceae	III/486	Stachydraker	I/543
Scutula	II/102	Smilax 9.644	III/486	Stachygyndrum	I/26
Scyphellandra	I/554	Smithia 3.900	I/973	Stachyphrynium 9.565	III/466
Scyphiphora 8.375	III/170	Smithinandia 11.505	III/941	Stachys 7.509	II/871
Sebastiana 5.079	II/283	Soja	I/949	Stachytarpheta 7.367	II/813
Sebifera	I/360	Solanaceae	II/755	Stachyuraceae	I/447
Secamone 6.922	II/731	Solanum 7.023	II/755	Stachyurus 1.800	I/447
Sechium 2.300	I/576	Solena 2.266	I/567	Stahlianthus 9.546	III/461
Securidaca 5.375	II/354	Solenospermum	II/155	Stapelia 7.021	II/754
Securinea 4.688	II/188	Solidago 8.682	III/247	Staphyleaceae	II/329
Sedum 3.066	I/765	Soliva 8.847	III/285	Statica 3.026	I/755
Seguiera	I/407	Sonchus 8.955	III/310	Stauntonia 1.319	I/328
Sechima 10.612	III/715	Sonerila 4.290	II/90	Stauranthera 7.813	III/28
Selaginella 17	I/26	Sonneratia 4.040	II/26	Staurochilus 11.454	III/929
Selaginellaceae	I/26	Sonneratiaceae	II/26	Stauroglyne 7.818	III/31
Selinum	II/485	Sophora 3.512	I/876	Stauropsis	III/121
Selliguea 329	I/99	Sopubia 7.722	II/925	Stechelocarpus 976	I/244
Semecarpus 5.469	II/375	Sorbus 3.083	I/770	Stegnogramma 495	I/138
Senecio 8.868	III/294	Sorghum 10.582	III/708	Stelechocarpus	I/244
Senna	I/848	Spalanthus	II/110	Stegosia	III/731
Sericocalyx 7.903	III/52	Sparganiaceae	III/401	Stelis	III/842
Serissa 8.557	III/214	Sparganium 9.304	III/401	Stellaria 2.956	I/738
Serotochloa 10.240	III/830	Sparganophora	III/234	Stemodia 7.662	II/910
Serpicula	III/319	Spathiphyllum 9.055	III/336	Stemona 10.749	III/745
Sesbania 3.632	I/906	Spathodea 8.064	III/92	Stemonaceae	III/745
Sesamum 8.031	III/83	Spathodeopsis	III/91	Stemonurus 4.636	II/173
Sesuvium 2.887	I/720	Spathoglottis 11.249	III/875	Stenochlaena 195	I/69
Setaria 10.413	III/670	Spatholirion 9.212	III/375	Stenobium	III/86
Severina 5.671	II/427			Stenotaphrum 10.378	III/682
				Stephania 1.347	I/336
				Stephegyne	I/138

Sterculia 2.022	I/504	Synostemon	II/212	Tetragonia 2.889	I/720
Sterculiaceae	I/491	Synotis 8.868	II/290	Tetragonocalamus 10.124	III/805
Sterochilus 11.523	III/946	Syntherisma	III/679	Tetrathera	I/358
Stereospermum 8.047	II/87	Sysimbrium	I/604	Tetrameles 2.303	I/576
Steudefera 9.120	III/352	Sytodium	II/546	Tetrapanax 6.015	II/508
Stictocardia 7.189	II/794	Syzygium 4.107	II/44	Tetrapilus	II/886
Stigmarota	I/541	T		Tetrastigma 5.778	II/455
Stilago	II/224	Tabebuia 8.046	III/87	Teyleria 948	I/380
Stipa	III/688	Tabernaemontana 6.808	II/702	Teucrium 7.535	II/877
Stipellaria	II/257	Tacca 10.745	III/744	Thalassia 8.991	III/319
Stixis 2.400	I/600	Taccaceae	III/744	Thalia	III/466
Stranvaesia 3.106	I/776	Tadehagi	I/819	Thalictrum 1.295	I/322
Stratiotes	III/319	Taeniitis 131	I/54	Thea	I/424
Stravadium	II/23	Taeniophyllum 11.507	III/942	Theaceae	I/412
Streblus 6.162	II/542	Taenlostachyum 10.220	III/825	Thecopus 11.437	III/923
Strelitzia 9.429	III/431	Tagetes 8.837	III/282	Thecostele 11.436	III/922
Strelitziaceae	III/431	Tainia 11.214	III/867	Thelasis 11.004	III/812
Streptocaulon 6.913	II/729	Taipeinidium 443	I/126	Thelymetra	III/812
Streptolirion 9.211	III/374	Talauma	I/236	Thelypteridaceae	I/127
Striga 7.729	II/926	Talinum 2.944	I/735	Thelypteris 465	I/132
Strobilanthes 7.870	II/44	Tamaricaceae	I/555	Themeda 10.664	III/726
Strophanthus 6.826	II/706	Tamarindus 3.486	I/869	Theobroma 1.986	I/495
Strophoblachia 5.964	II/280	Tamarix 2.218	I/555	Theophrastaceae	I/710
Struchium 8.822	III/234	Tanacetum 8.845	III/284	Thesium 4.443	II/127
Strychnos 6.071	II/670	Tapiscia 5.266	II/329	Thespesia 2.129	I/532
Stussenia 4.262	II/83	Taractogenos	I/540	Thespis 8.710	III/254
Stylidiaceae	III/103	Taraxacum 8.937	III/306	Thetia	II/702
Stylidium 8.110	III/103	Tardiella	I/544	Thiania 10.808	III/759
Styllinga	II/286	Tarena 8.437	III/184	Thiameaceae	III/759
Stylosanthes 3.910	I/975	Tarphochlamys 7.906	II/52	Thladiantha 2.257	I/565
Styphelia 2.434	I/609	Taxaceae	I/227	Thlaspi	I/607
Styracaceae	I/659	Taxillus 4.480	II/138	Thoracostachyum 9.963	III/565
Styrax 2.639	I/659	Taxodiaceae	I/222	Thoreldora	II/419
Suaeda 2.908	I/725	Taxodium	I/222	Thorelia	III/235
Sumbaviopsis 4.922	II/248	Taxotrophis 6.168	II/543	Thottea 1.233	I/308
Sunipia 11.118	III/841	Taxus 911	I/227	Thrinax 9.325	III/406
Suregada 5.070	II/281	Tecoma 8.043	III/86	Thrixspermum 11.524	III/946
Suriana 3.253	I/809	Tectaria 691	I/173	Thyallis	II/341
Surianaceae	I/809	Tectoria 7.301	II/820	Thyrocephalon	III/562
Suringaria	I/667	Teijsmanniodendron 7.350	II/831	Thuarea 10.366	III/659
Susum	III/743	Telanthera	I/732	Thuja 902	I/225
Swertia 6.718	II/680	Telectadium 6.918	II/730	Thunbergia 7.842	III/37
Swietenia 5.512	II/387	Telosma 6.969	II/742	Thunia 11.209	III/865
Swintonia 5.434	II/369	Tenagocharis 8.977	III/315	Thiacis	III/948
Sycios	I/576	Teonongia	II/543	Thymeleaceae	II/36
Sycopsis 6.116	II/530	Tephrosia 3.569	I/891	Thyrocarpus 7.257	II/810
Symintonia 6.108	II/528	Teramnus 3.812	I/951	Thyrsanthera 5.066	II/280
Sympantaea 4.931	II/248	Terminalia 4.362	II/106	Thyrsanus	I/757
Symphyllia	II/265	Terniola	II/19	Thyrsia 10.682	III/729
Symphytum 7.253	II/809	Ternstroemia 1.670	I/413	Thyrspteridaceae	I/117
Symplocaceae	I/664	Tetracera 1.634	I/406	Thyrsostachys 10.181	III/617
Symplocos 2.662	I/664	Tetracomia	II/413	Thyrsanotus 9.600	III/475
Synaptea	I/445	Tetradium 5.614	II/413	Thyrsanolaena 10.263	III/635
Syndiclis 1.613	I/401			Tiegthemopanax	II/517
Synedrella 8.815	III/277			Tilia 1.917	I/477
Syngamma 130	I/53			Tiliaceae	I/477

Tiliacora 1.345	I/336	Tripogon 10.277	III/639	V	
Timonius 8.395	III/175	Tripterospermum 6.710	II/679	Vaccinium 2.466	I/617
Tinemiscium 1.322	I/330	Tristania	II/60	Valeriana 8.614	III/228
Tinospora 1.323	I/330	Tristaniopsis 4.172	II/60	Valerianaceae	III/228
Tirania 2.398	I/600	Tristellateia 5.317	II/341	Vallisneria 6.825	II/706
Tirpiza 5.187	II/309	Tristylum 1.708	I/423	Vallisneria 9.007	III/323
Tithonia 8.804	II/275	Tritaxis	II/272	Vanda 11.592	III/963
Toddalia 5.619	II/414	Triticum 10.253	III/633	Vandellia	II/913
Tolbonia	III/250	Tritichaceae	II/18	Vandopsis 11.591	III/963
Toona 5.508	II/386	Tritonia 9.714	III/504	Vandenboschia 224	I/77
Torenia 7.700	II/919	Triumfetta 1.961	I/488	Vangueria 8.379	III/171
Torilis 5.893	II/480	Triuridaceae	II/329	Vaniera	II/544
Toricellia 4.408	II/118	Trophis	II/542	Vanilla 10.926	III/791
Torulinum 9.945	III/562	Tropidia 10.885	III/780	Vatica 1.788	I/444
Tournefortia 7.246	II/807	Tropaeolaceae	II/298	Veitchia 9.369	III/417
Toxicodendron 5.485	II/379	Tropaeolum 5.141	II/298	Ventilago 5.725	II/441
Toxicarpus 6.925	II/732	Tsoongia 7.300	II/820	Veratrum	III/744
Trachelospermum 6.848	II/712	Tsoongiodendron 969	I/241	Verbena 7.263	II/812
Trachoma 11.545	III/952	Tsuga 884	I/221	Verbenaceae	II/811
Trachyspermum 5.899	II/482	Tubocapsicum 7.091	II/770	Verbesina	III/273
Tradescantia 9.200	III/372	Tulipa 9.617	III/479	Vernicia 5.022	II/269
Tragia 5.010	II/266	Tupidanthus 5.925	II/489	Veronia 8.632	III/236
Tragus 10.339	III/652	Tupistra 9.643	II/486	Veronica 7.719	II/924
Trapa 4.098	I/41	Turnera 2.220	I/555	Vetiveria 10.591	III/710
Trapaceae	II/41	Turneraceae	I/555	Viburnum 8.594	III/223
Trema 6.140	II/536	Turpinia 5.268	II/329	Vicia 3.916	I/977
Trevesia 6.990	II/503	Turraca	II/484	Vicoa	III/270
Trewia 4.932	II/248	Tylophora 6.970	II/743	Victoria 1.280	I/313
Trianthema 2.888	I/720	Typha 9.303	III/400	Vietnamchloa 10.276	III/639
Trias 11.199	III/862	Typhaceae	III/400	Vietnamosasa 10.125	III/605
Tribulus 5.720	II/439	Typhonium 9.166	III/363	Vietsenia 4.303	II/93
Tricalysia 8.373	III/169	U		Vigna 3.837	I/957
Triceros	II/323	Ugly	II/435	Villarsia 7.213	II/799
Trichilia 5.530	II/391	Ulmaceae	II/533	Villebrunea 6.417	II/605
Trichiurus 2.928	I/731	Ulmus 6.129	II/533	Vinca	II/692
Trichocyanos	I/873	Umbelliferae	II/477	Vincetoxicopsis 6.968	II/742
Trichodesma 7.249	II/808	Uncaria 8.250	III/139	Viola 2.188	I/547
Trichoglottis 11.512	III/944	Uneifera 11.504	III/941	Violaceae	I/547
Tricholaena	III/677	Unona	I/253	Viscum 4.486	II/138
Tricholepis 8.909	II/299	Urania 3.729	I/930	Visenia	I/492
Trichomanes 208	I/73	Urecola 6.878	II/718	Vitaceae	II/454
Trichosanthes 2.287	I/572	Urena 2.084	I/520	Vitex 7.318	II/824
Trichosporum	III/14	Urginea 9.623	III/481	Vitis 5.873	II/476
Trichotomia 10.956	III/799	Urobotrya 4.432	II/124	Vittaria 156	I/60
Tricostularia 9.852	III/538	Urochloa 10.343	III/653	Volkameria	II/835
Tridax 8.833	III/281	Urophyllum 8.314	III/154	Vossia 10.680	III/729
Tridynamia 7.108	II/774	Urostachys	I/24	Vulpia 10.241	III/630
Trifolium 3.929	I/980,975	Urtica 6.324	II/582	Vrydagzynea	III/783
Trigonella 3.928	I/980,991	Urticaceae	II/581	W	
Trigonospora 481	I/135	Utricularia 8.070	III/93	Wahlenbergia 8.093	II/99
Trigonostemon 5.033	II/272	Utriculariaceae	III/93	Wallichia 9.355	III/414
Trigonotis 7.252	II/808	Uvaria 986	I/247	Walsura	II/406
Trimeza 9.713	II/504				
Tripinna	II/829				
Tripsacum 10.695	III/732				
Tripbasis 5.870	II/427				

Waltheria 1.976	I/493	Xantonea 8.369	III/168	Zanonia 2.256	I/565
Washingtonia 9.320	III/407	Xantonneopsis 8.371	III/169	Zantedeschia 9.170	III/364
Webera	III/185	Xenostegia 7.145	II/783	Zanthoxylum 5.593	II/408
Wedelia 8.797	III/273	Xerospermum 5.243	II/323	Zea 10.696	III/733
Wendlandia 8.225	III/131	Ximeria 4.422	II/121	Zebrina	III/372
Whitfordiodendron	I/899	Xiphopteris 383	I/112	Zehneria 2.261	I/566
Wightia 7.625	II/900	Xylocarpus 5.515	II/387	Zenia 3.396	I/846
Wikstroemia 4.084	II/37	Xylopa 1.059	I/265	Zephyranthes 9.689	III/498
Willughbeia 6.728	II/885	Xylosma 2.168	I/542	Zerumbet	III/444
Winchia 6.762	II/691	Xylia 3.286	I/818	Zetagyne	III/887
Wissadula 2.078	I/519	Xylinabaria 6.888	II/721	Zeuxine 10.903	III/785
Wolffia 9.188	III/369	Xylinabariopsis 6.889	II/721	Zinnia 8.788	III/271
Wolffia	III/914	Xiphopteris 383	I/112	Zingiber 9.477	III/444
Wollastonia	III/274	Xyridaceae	III/369	Zingiberaceae	III/432
Woodfordia 4.067	II/93	Xyris 9.190	III/369	Zippelia 1.157	I/289
Woodwardia 841	I/210	Y		Zizania 10.239	III/630
Wrightia 6.834	II/708	Yucca 10.708	III/735	Zizyphus 5.734	II/443
X		Youngia 8.944	III/307	Zollingeria 5.223	II/318
Xanthium 8.787	III/271	Z		Zornia 3.907	I/975
Xanthochymus	I/451	Zala	III/367	Zostera	III/328
Xanthophyllaceae	II/355	Zafacella 9.375	III/419	Zosterostylis	III/790
Xanthophyllum 5.380	II/355	Zannichellia 9.031	III/329	Zoysia 10.336	III/652
Xanthophytopsis	III/129			Zygophyllaceae	II/439
Xanthophytum 8.212	III/128				
Xanthosoma 9.123	III/353				
Xantolis 2.549	I/638				

CÂY CỎ VIỆT NAM

Phạm-Hoàng Hộ

Chịu trách nhiệm xuất bản :

LÊ HOÀNG

Biên tập :

DS. PHAN ĐỨC BÌNH - HOÀNG HOA

Bìa:

TRÍ ĐỨC

Sửa bản in :

HOÀNG HOA

NHÀ XUẤT BẢN TRẺ

161B. Lý Chính Thắng - Quận 3 - Thành phố Hồ Chí Minh

ĐT : 9316289 - 9316211 - 8465596

Fax : 08.8437450

E-mail : nxbtre@hcm.vnn.vn

CHI NHÁNH TẠI HÀ NỘI

40 Láng Hạ - Quận Đống Đa - Hà Nội

ĐT : (04) 8357444

Fax : (04) 8357444

E-mail : vanphongnxbtre@hn.vnn.vn

